

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

*QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1513) PRO LATINIS
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :*

RECUSIO CHRONOLOGICA

**OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,**

**IUSTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE CÔDICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGEN-
TER CASTIGATA ; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA ; OMNIUM
OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTIS DETECTIS,
AUCTA ; INDICIBUS PARTICULARIUM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALIQUOS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA ; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGU-
LARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICAN-
TIBUS, ADORNATA ; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN
ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM FOLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;**

**DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATI-
STICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM DOGMATICUM, MORALE, LITUR-
GICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULIA EXCEPTIONE ; SED PRÆSERTIM
DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID
NON SOLOM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMIS-
SO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR ; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTOR COMPERIRE SIT OBIIVM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS
OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A
PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.**

**EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTAN-
TISIMIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS NIC ILLIC SPARSORUM,
PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES
ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.**

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

**IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
AB ÆVO PHOTIANO USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA :**

ACCURANTE J. - P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ.

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

**PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOD PRIMAM SERIEM VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA
STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA
DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLE-
CTITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS ; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM
TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. UTRAQUE VICESIMA QUARTA
DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE NEMPE
LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EM-
PTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272
PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT ; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLI-
TUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM
COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL
PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.**

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CX.

GEORGIUS MONACHUS, COGNOMENTO HAMARTOLUS.

**EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA D'ANBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISIINA.**

1863

ER

60

•M38

! . 110

SÆCULUM X. ANNUS 914.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΕΞΗΓΗΤΩΝ

ΣΥΛΛΕΓΕΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ

ΤΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΕΠΙΚΛΗΝ

ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ.

CHRONICON BREVE

QUOD EX VARIIS CHRONOGRAPHIS ET EXPOSITORIBUS DECERPSIT CONCINNAVITQUE

GEORGIUS MONACHUS

COGNOMINE

HAMARTOLUS.

PRIMUS AD FIDEM CODICIS MOSQUENSIS, ADJECTA PASSIM VARIETATE BELIQUORUM CODICUM, NEC NON LEONIS GRAMMATICI ET CEDRENI, ET ANNOTATIS LOCIS S. SCRIPTURÆ, PATRUM ECCLESIASTICORUM ET CÆTERORUM SCRIPTORUM LAUDATIS, ANNISQUE ANTE ET POST CHRISTUM NATUM IN MARGINE ADSRIPTIS. GRÆCE EDIDIT

EDUARDUS DE MURALTO.

EDITIO PARIENSIS JUXTA EDITIONEM PRINCIPEM, ADJECTA LATINA INTERPRETATIONE, TYPIS REPERTA.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J. P. MIGNE.

BIBLIOTHECÆ CLERICALI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS, EDITUR.

TOMUS UNICUS.

VENIT 10 FRANCIS GALLICIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIENSIA.

1863

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO OX CONTINENTUR.

GEORGIUS MONACHUS, COGNOMENTO *HAMARTOLUS*.

Prolegomena. 1° De Georgio monacho et de continuatoribus ejus et exscriptoribus; 2° de codicibus. col. 9

Chronicum breve, ab orbe condito ad annum post Christum natum 840 et a diversis scriptoribus ad annum usque 1143 continuatum. Ex editione Petropolitana principe quam anno 1859 procuravit vir doctus Eduardus de Muralto, qui, pro sua humanitate, nobis ut in Patrologia nostra locum obtineret potestatem fecit. 41

ABK/FR
Роспознавание текста

PROLEGOMENA.

CAPUT PRIMUM.

De Georgio monacho dicto Hamartolo et de continuatoribus ejusdem et exscriptoribus.

[I-V*] § 1. Constantinus jam Porphyrogennetus hanc Georgii monachi Chronographiam *excerpsit* in codice Vaticano N. 1418, p. 175; cujus verba de Chosroe p. 565 editionis nostræ inveniuntur conferenda cum illis quæ p. XXIII (col. 26) illo e codice exscripsimus. Alterum fragmentum a Porphyrogenneto e Vita Leonis Isauri in codice Vaticano 1246 f. 40 laudatum vide p. 629 editionis hujus in qua solum adjectivum Ἀτραμυτινὸν desideratur.

Georgii loci a Glyca laudati in nostro libro primo et in secundo c. 14 diserte leguntur; non vero Georgii Syncelli sunt, qui Kaini uxorem p. 14 *Assuam* vocat, non *Azuram* ut Glycas Georgium secutus p. 221; idem p. 223 dicit: 'Ο δὲ Γεώργιος οὐκ ἐπὶ θανάτῳ τελευτῆσαι τὸν Κάιν φησίν, Syncellus vero 19: Κáιν ἀπέθανεν ἐμπεσόντος ἐπ' αὐτὸν οὐχου' sed Georgius noster p. 5 et hanc et deteriorem mortem refert, scilicet ab ipso filio Kaini illatam. Glycas p. 294 jejunium e Georgio memorat Moysis octoginta dierum continuorum, quod chronographus monasticus primus calculaverat p. 85, cum Syncellus p. 255 duas tantum quadragesimas, sed inter se distinctas habeat.

[VI] § 2. Scriptor ipse se *monachum* pluries significat (cc. CXVIII, CXIX, CLXXV, CLXXX, 3, CXCI, 3, 10, CXCIV, 3, CXCIV, 5, CXCVIII, 7, 9, 10, CC, 3, 4, 19, CCV, 9-12, CCVIII, 4-7, CCXXV, 6, CCXXVI, nota, CCXXXII, 9, CCXXXIII, 2, CCLI-CCLIII, 32, CCLIV, 1, CCLVI, 1, CCLIX, 14, CCLXVIII, 3, et quidem *deserti Nitritici* (CXCIV, 3).

§ 3. *Alexandrinus* fuit Georgius monachus aut Alexandrinum scriptorem ante omnes consuluit, si mentionem hujus urbis et Ægypti sæpius cæteris omnibus factam consideras (ex. gr. cc. C, CLXXV, CLXXXIII, CXCVIII, CC, CCV, 12, CCXXIII, 11, CCXXV, CCXXVI, 5, CCXXX). Certe Constantinopolitanus non fuit, cum contra Constantinopolitanorum Cæsareo-papismum et iconoclasiam consensum orbis Christiani in testimonium afferat c. CCLXII, 26, quamvis urbem regiam ad idolorum et monachorum cultum "reversam c. CCLXIII, 5 Theupolin nominet.

§ 4. In *Præfatione*, cujus formula introductoria, Οἱ ἔξω καὶ. pp. 76, 340 et 469, de scriptoribus sæcularibus a chronographo Christiano repetitur, monachus noster vel, ut ipse e more inter viros ecclesiasticos usitato se nuncupat (4, 8), ὁ Ἀμαρτωλός, promittit se opus suum quatuor libris absoluturum, quorum ultimus imperatores Christianos exhibeat inde a primo Constantino usque ad ultimum (τελευταίον, cf. p. 223), quem scriptor noverat Michaellem III, vel potius usque ad *restitutum monachorum ordinem* (p. 2), et *imaginum cultum* a concilio anni 842 iterum stabilitum.

Hic orthodoxiæ restauratæ annus terminus non solum, sed etiam finis conscribendæ historiæ Georgio monacho fuit, sicut apparet e capitibus CCLXII, 15, CCLXVIII, 10-13, 15, CCLXII, 18.

§ 5. Ipse vero *haud diu post hæc tempora scripsit*, quod colligere licet 1° ex eo quod scriptor Græcus *Romanam Ecclesiam* præ Orientali ab Iconoclastis corruptam *extulit*, et quidem talem in modum qui tempore Photiano (inde ab a. 854) vel, Ecclesia Orientali eum Romana dimicante, cogitari amplius nequit. Confer etiam p. 276 traditiones Romanas a Græcis diversas, sed ideo minime [VII] improbatas; 2° quod p. 634 *litterarum studium sub Michaelle et Theodora renovatum* esse dicitur, quæ laus jam Michaeli inde ab a. 856 sine matre regnanti amplius non conveniebat. 3° Vindobonensis tantum præfatio, a manu recentiori restaurata, cum versionibus Slavonicis τελευτήσαντος προ τελευταίου Ιαβελ; unde Hodius (in præfatione ad Malelam p. LXXV ed. Bonnensis) aliique conjecerunt, opus quod in a. 842 desierit, non esse ejusdem scriptoris qui usque ad Michaelis mortem, scilicet usque ad a. 868 progredi voluisset. Quæ conjectura cum nullo alio quam lectionis Vindobonensis et Slavonicæ fundamento nitatur contra optimorum codicum lectionem, 4° etiam *classula antiquissimæ Coislinianæ* (134), *Palatina* et *Mosquensi* repugnat, quæ post relatum synodum anni 842 adnotat: "Ἐως ἡδὲ τοῦ Γεωργίου, ἀπὸ τοῦδε τοῦ Δογμάτου (p. 721). Quod si vero in fine libri quinti (p. 851) legitur, Τετέλεσται καὶ τὰ τοῦ Αεγομάτου, inde sequitur hunc solum librum, non vero IV priores Logothetæ esse, cujus relatio eodem

* Paginae editionis Petropolitanae hic numeris Romanis inclusis, at in textu Græco Arabicis grandioribus repræsentantur Sciat autem Lector, lineas non ab initio columnæ nostræ, sed inde a cifra grandiori computandas esse. Verba viri docti et de nobis bene meriti non mutamus, sed nostra non facimus. EDIT. PATR.

modo finem habere dicitur, quo Georgii finis indicatur. 5° *Antiquissimus omnium codicum*, Coislinianus 510, sæculi x, sicut et Parisiense 1705 et 1706, præter quatuor libros in a. 842 desinentes nihil omnino habent, atque solus qui usque Michaelis III ad mortem produci dicitur Oxoniensis, continuatorem cum cæteris codicibus exhibet. — 6° Notandum est in *enarrandis rebus a Leone Armeno* (813-820), *Michaele II* (820-829) et *Theophilo* (829-842) *gestis* scriptorem maxime diffusum esse; in Vita imperatorum præcedentium, quorum æqualis non fuit, multo breviorum. Cf. quidem longam de *originibus monasticis* digressionem (p. 242, 268), tempore Iconomachorum et quidem post Constantinum Copronymum scriptam, qui monachos utpote imaginum acerrimos defensores haud minus impugnasse dicitur quam ipsas imagines; ejus vero ultimos in annos (763-775) plura cadunt quorum traditionem paternam potius quam sui ipsius testimonium scriptor asserit (c. CCXLIII, 34-40). 7° *Theophili* autem æqualem fuisse colligi poterit e c. CCXXIV, 16. — 8° Idolorum gentilitium cultum, quem hellenismum vocat, cum sæpius refutasset Georgius (cc. IV-VIII, CXCI, CC, CCXXVII, 18, CCXXXV, 13, 14, CCXLVIII, 10), eo acrius [VIII] imaginum Christianarum cultum defendit (c. CXV, CXCI, CCXXVI, CCXLVIII, CCLIII, CCLXII). Unde efficitur eum hæc scripsisse *qui viz triumphantes imagines viderit earumque alteram eversionem omnibus modis prohibendam sibi proposuerit*.

§ 6. Ipse se *tractatum de Paulicianis* scripsisse profitetur (c. CCXXXVIII, 14, 48), e quo relationem iisdem de sectariis Vitæ Pogonati inseruit. Hæc autem et quæ de Manete retulit Georgius C. CLXII, Petrus Siculus, qui de Paulicianis circa a. 870 scripsit, repetiisse videtur pp. 36-66, 16-18 et 30 editionis Raderianæ Ingolstadii 1604.

§ 7. Præter libros a Georgio excerptos, editos et ineditos, quos auctorum tabula recensebit, sed quorum nullus Nicephorum († 829) excedit, chronographus noster usus esse videtur scriptis ab ipso diserte non laudatis, ex. gr. c. XCIV, 3, ubi testis oculatus anni 370 loquitur, c. CXXVIII ubi quingentos tantum annos inde ab Adriano imperatore elapsos enumerat alius scriptor.

§ 8. Quod vero scriptoris indolem attinet, in iis, quæ quinto libro et sequentibus leguntur 1° nulla loca bibliorum, Patrum ecclesiasticorum aliorumque usque ad Nicephorum († 829) scriptorum laudata inveniuntur quæ ubique IV primis in libris obvia sunt, sicut jam auctorum index ostendit; neque post a. 843 inveniuntur *paræneses* illæ dogmaticæ, polemicæ et morales, quas ipse Georgius nominat digressiones (p. 51, 131, 150, 206, 253, 285, 327, 329, 332, 336, 357, 362, 369, 415, 420, 430, 436, 482, 485, 541, 548, 572, 581, 591, 597, 598, 604, 640, 643, 677, 686, 689, 692, 694, 708, 710). Deest inde a quinto libro illa *enumerandi methodus* in argumentando a Georgio sæpius adhibita (p. 6, 82, 124, 157, 232, 304, 362, 527, 607). Sunt alia plura quæ scriptorem omnium quatuor priorum librorum eundem esse evincant; v. c. eadem de *barbarorum virtutibus et moribus* referuntur (p. 26 et 264); *reges Christiani cum Judaicis* vel eorum inimicis [IX] ex. gr. *Senacherimo sæpius conferuntur* (p. 680, 684, 695); *eadem Scripturæ sacræ loca* laudantur (p. 338, 375, 589, 698, 720, 322, 680, 695, 769); idem denique *mos per jurgia vel lusus verborum argumentandi* (p. 2, 300, 595, 611, 644, 649, 654, 662, 683, 685, 686, 689, 599, 702, 707, 708). — 2° Altera ex parte *notæ chronologicæ Symeonis* (747, 761, 788, etc.) et *etymologicæ* quatuor primis in libris prorsus desiderantur. Omnia quæ Georgii vocari possint chronologica, sunt ea quæ pp. 279, 310, 611, 637, 638, 659, 661, 671, 674, 680, 701 inveniuntur; quin imo res ab ipso relatæ sæpius *contra omnem temporum ordinem dispositæ* sunt (p. 612, 674, 678). Quæ vero in ed. Parisiensi inde ab a. 813 leguntur *notæ chronologicæ*, cum nec in Coislinianis codicibus nec in Mosquensi inveniuntur, e codice Regio recentiore adjunctæ, Georgio non sunt attribuendæ. Præterea *totus sermo tenor* inde a quinto libro alius est, scilicet magis barbarizans et latinizans, quod glossarium in fine adjunctum luculenter ostendit. Sunt et in *rebus discrimina*, ex. gr. Logotheta p. 724 Michaelem II nominat Rangaben, non Curopalaten, ut fecerat Georgius; ad a. 813 Symeon facit *Crummum* in Bulgariam revertentem, non vero tentoria sua ante urbem figentem, ut Georgius de Crumo refert; Logotheta captivos Macedones trans Danubium, et non Danubii in ripis, collocat sicut Hamartolus: de Cordule multa attingit ille quæ narrasse perhibet in Vita Theophili, de quibus in Georgio æque ac in Symeone edito (breviario ejus quod ipse Logotheta scripserat chronici) altum est silentium; sed inveniuntur hæc in Continuatore (c. 5-9), qui eodem e Symeone sua videtur hausisse. Similiter de Baldimere, patre Symeonis Bulgari et cæteris, quæ monachi non intererant, sed ejus qui dynastæ Macedonicæ æqualis fuit et muneribus functus, ut Logotheta, apud illum nulla est mentio. Denique inde a quinto libro, sicut e *sarragine* variarum lectionum patebit, *discrimen codicum longe majus est* quam in primis [X] quatuor libris qui ejusdem sunt scriptoris, sequentes vero variæ Logothetæ epitomæ.

§ 9. Codicum XXV, qui hucusque innotuerunt hujus chronographi, *variæ lectiones* nec plures nec graviores sunt nec inter sese magis discrepant quam cæteris in scriptoribus sæpius descriptis evenire solet, vel *librariorum incuria* vel eorumdem *augendi et emendandi studio*, qui nunc lineas integras ex homoioteleuto omittunt (quod et in typographiis quotidie accidere solet), nunc glossas marginales in textum recipiunt. Hoc vero et in Leone Grammatico et Cedreno, Georgii descriptoribus vel epitomatibus et Coisl. 305 factum sæpius invenimus, collatis ex. gr. pp. 461, 598, 499 editionis nostræ.

Codicum autem *Coislinianorum* 510 et 305 lectiones variæ ad annos 813-842 notatæ, illorum qui los

codices descripserunt *exornandi studium*, non vero alium chronographum quam qui cæteris in codicibus invenitur, arguunt.

Quod si in *vitis trium primorum imperatorum Christianorum* enarrandis majorem in modum quam in cæteris discrepant inter se codices Mosquensis, Viindobonenses duo, Monacensis uterque et Venetianus, neque id alium scriptorem fuisse demonstrat, sed potius *eundem* hæc, quæ ei maximi momenti erant, Christianæ politiæ initia (2,25) sæpius retractasse.

Venetianus denique totam primi et secundi libri materiam paginis sex *coarctavit*.

Cæterorum quotquot loca exscripta habere potuimus codicum lectio cum Mosquensi adeo consentit, ut quamvis diversis ascribantur auctoribus, *ejusdem tamen Georgii fuisse* colligendum sit. Quod *ex ipsa lectionis varietate* apparebit, scilicet 1° antiquissimi codicis Coisliniani 310 in Vitis Copronymi et sequentium imperatorum usque ad initia Michaelis III; 2° Coisliniani 305 in Vitis Tiberii, Caligulæ, Neroneis et Constantini Magni atque in locis ex omnibus quatuor libris a Montfauconio laudatis, nec non pp. 427-432; 3° Coisliniani 154 et editionis a Combefisio Parisiensibus e codicibus [XI] paratæ in Leone III et seqq. ad quam Hasius lectiones hujus codicis Coisliniani usque ad p. 720 editionis nostræ excurrentis adnotavit; 4° Ambrosiani p. 1-4; 375, 399; 476-496. 5° Vaticani 154 p. 4, 19-27, 6; 6° Vat. 153 a. 842-948; 7° et 8° Parisiensium 1705 et 1706; 9° et 10° Barocciani utriusque; 11° Oxoniensis p. 7, 6-65, 2; 12° et 13° Monacensis utriusque, et 14° et 15° Viindobonensis utriusque in Vitis Constantini M., Constantis, Juliani, in Heraclo et Heracleona, Stauracio et Michaele III. Præterea *præfationem* Vaticanam et Coislinianam 305 cum Ambrosiana, Monacensi, Augustana, Viindobonensi utraque et Lipsiensi, quæ eam truncam eodem ex exemplari repetierunt, nec non cum Lipsiensi paginas 564-587 conferre potuimus. Denique ea quæ Glycas e Georgio et quæ *versiones Slavonicæ* variis in locis laudatæ afferunt, et hæc in Mosquensi codice fere omnia reperiuntur.

§ 10. Quod si *rubricæ* in codice Mosquensi haud omnes inveniuntur quæ in tabula codici Monacensi secundo præmissa habentur, hoc e defectu neququam colligi potest scriptorem alium ab hoc codice et alium ab illo repræsentari; sed hoc tantummodo inde sequi videtur, rubricas has quæ *diversæ* etiam Parisiensibus in codicibus et in Viindobonensibus nec non in Vaticanis reperiuntur, non ab ipso scriptore, verum a descriptoribus vel librariis (ut Mediceo et Mosquensi) in margine ascriptas et recentioribus in codicibus tabulæ in formam conscriptas esse.

§ 11. *Quintus* vero liber, qui ab anno 842 ad a. 945 extenditur, sed ab auctore scriptus qui Romano I (917-945) coætaneus fuit (cf. p. 857 et 847, ὡς οἱ νῦν σοφοί), et certe a. 959 adhuc vivebat, cum Porphyrogenneti annos enumeret, scilicet a Symeone Logotheta inde ab anno 904 noto (p. 785); et *sextus* qui continuationem ulteriorem ad a. 1071 ejusdem Logothetæ operi adjunctam exhibet, magna varietate in diversis quos habemus codicibus, inter se discrepant; videntur igitur *variæ illius chronographi epitomæ* a pluribus factæ *diversis Georgii codicibus adjunctæ* esse; nam nonnulli ex his cum libro qui nunc Symeonis Logothetæ sub nomine fertur, et qui ipse tantummodo epitomen hujus scriptoris [XII] præbet, sæpius concordant quam alii Georgii codices. Ex. gr. Vaticanus 135 cum versionibus Slavonicis contra reliquos codices Græcos consentit. Confer varias lectiones in capite primo Vitæ Michaelis III et p. 849, ubi ipse scriptor ampliora promittit, quæ in solo Continuatore c. 4 Vitæ Constantini Porphyrogenneti reperiuntur. Interdum vero continuator Georgii editus, qui et in codice Mosquensi invenitur, cum Symeone contra Vaticanum consentit. Cf. in Vita Basilii c. 2; in Leone ejus filio c. 55 τοῦτο codicis Mosquensis p. 788 a Symeone edito explicatur τὴν τετραγώνην, a codice Vaticano τὴν τερασσήν. Sed ubique *idem rerum ordo* observatur, eadem series chronologica, cum *amplitudine* tantum excerpta inter se differant, et Symeon editus plerumque brevior sit verbis, sed notis chronologicis instructior. Symeon editus in Constantino P. c. 8 matrem ejus Zoen memorat ab Alexandro e palatio ejectam, qua de re in Vita Alexandri edita nihil legitur. Similiter Symeon editus Romani I in Vita c. 50 de mense aliquo loquitur tanquam jam nominato; sed c. 49 de Decembre sermo fuerat, non de Augusto, qui apud cæteros scriptores b. l. invenitur; unde sequitur in Symeone edito plura omissa esse. In c. 58 *epitomator Symeonis* (non vero continuator ejusdem inde ab a. 945 vel 949) ostendit se *multo recentiore* rebus a. 944 narratis (ὡς οἱ νῦν σοφοί), sed historiam suam sicut Leo Grammaticus qui a. 1013 scripsit, haud amplius quam usque ad dynastiam Porphyrogenneti post Lecapeni ejusque filiorum decessum (948) denno firmiter stabilitam perducere voluerat, cum continuator Theophanis usque ad a. 963 et Symeon continuatus usque ad a. 962 excurrant. Symeonis ætas jam inde colligitur quod p. 747 et 780 ad annos 866 et 867 plures viri a filiis eorum, tempore scriptoris (c. a. 900) notis designantur, et quod p. 755 Theophylactus Abastactus tanquam pater Romani Imperatoris (inde ab a. 920) memoratur. Cf. 763 cum 770 de Constantino et Zoe simul regnantibus (913-920).

§ 12. *Sextus liber* inde a p. 858 continuationem exhibet, quæ in codicibus Parisiensi 1708 et Marciano 608 legitur; in hoc [XIII] quidem ab a. 945 ad a. 1078 tantum et quidem inde ab a. 963 brevissimam, Vitas patriarcharum potius describentem quam imperatorum. Quam ob rem eam, quamvis antiquior sit, ampliori continuationi codicis Parisiensis, tum e Zonara petiæ, tum recentiori idioma scriptæ subjiciendam esse duximus.

§ 13. *Septimus liber* de creatione e Symeone et *octavus liber* ad annum 1143 continuatus in nostro

codice inveniuntur solo; sed interpres Slavonicus partem octavi libri nostri, quæ ad a. 842 extenditur, eodem modo operi suo tanquam appendicem adjunxit.

§ 14. Cedrenus, qui usque ad a. 1057 scripsit, et Leo Grammaticus, qui a. 1013 chronographiam suam absolvit usque ad a. 948 perductam, plerumque epitomen tantum Georgii et continuatorum ejus exhibent. Quod vero de Leone dictum est, idem et de Julio Polydeuce et Theodosio Melitino valet. Ex gr. fabula de vulnerato et musca, quam Georgius CXIV, 2, enarrat, ab his scriptoribus nonnisi paucis verbis tangitur. Similiter iidem totum tractatum de rebus post mortem eventuris vitæ Constantini, Heraclii III, a nostro c. CCXXXII insertum omittunt, nec non quod ille de clade ejusdem Constantis refert CCXXXIII, 4, et plura de Palæstina CCXXXVI, 6, 9. Sed alibi Cedrenus amplior est quam Georgius, ex gr. c. CXV, 2, in epistola Christi ad Abgarum, CLXXXVII et CLXXXIX in Actis S. Silvestri, CCXXXIV, 6-10 in morte Constantis f. Heraclii, CCXXXV in vita Mohammedis, ubi tamen § 12 duas integras lineas Cedrenus ex homoioteleuto omisisse deprehenditur; propria eidem sunt præterea quæ ad CCXXXVII, 3, de fratribus Pogonati apposuimus; CCXXXIX, 1, de imaginum cultu; 2, de oppugnatione CP.; 8, de Bulgarorum incursione; CCXL de Mardaitis, CCXLII de Justiniani II reditu usque ad Artemium. Inde a Michaelo Inimium variat Cedrenus a Georgio quam ut cum eo amplius conferri possit; quare varietati illius sub textu adnotandæ exinde locus non erat, ubi alios scriptores præter Georgium nostrum secutus esse videtur. Leo Grammaticus vero, ejusdemque farinae scriptores Julius Polydeuces (P.) et Theodosius (Th.) puri et puri exscriptores Georgii [XIV] esse videntur, cum proprii nihil habeant, sed brevioribus tantum verbis et communibus utantur, ubi chronographus noster longior vel diffusior vel obscurior iisdem videretur. Quare varietatem harum epitomarum paucis in locis, qui corrupti habendi sunt, adnotavimus. Leo corrigendus est e Georgio, cum compendia scripturæ ab editore Leonis sæpius perperam resoluta sint. Cf. in Vita Romani I § 37, p. 846, et in f. 851, *πρωτελευτῆ* pro *Πρώ(τη)τελευτῆ*.

§ 15. Itacismi *errores* in codice nostro obvios tacite emendavimus, et quæ sensum turbabant, v. c. p. 142, 151, 160, conjecturis in textum receptis pro viribus sanare studuimus, codicis tamen lectione in margine inferiore annotata; cætera iis qui aliorum codicum ope frui poterunt, emendanda reliquimus. Alias conjecturas quæ ad sensum eliciendum minus necessariae videbantur, in farraginem lectionum relegavimus; similiterque solæcismis, quibus scriptores Byzantini hujus ætatis referti sunt, emendandis, scilicet participio relativo in absolutum mutando (ut p. 8, 23, 45, 117, 118, 126, 151, 154, 448, 478, 489, 502, 507, 518, 541, 551, 556, 562, 571, 589, nota, 590, 590, 613, 635, 638, 645, 697, 719, apparet) supersedimus; nam ætatis jam sunt vitia et scriptoris, non descriptoris aut codicis, ut et formæ *θυγατέραν*, *δαταν*, etc., in scriptoribus quoque ecclesiasticis obvix. Confer etiam *πλήν* adverbialiter usurpatum p. 109 et 118, appositionem alio casu positam 474, 622, 653, anacolutha 676, 688.

§ 16. Quæ *uncis* [ ] *inclusa* sunt, in codice nostro, excidisse videntur librarii incuria, atque e Cedreno, Leone vel aliis e codicibus Georgii supplæta sunt, quotquot nobis præsto erant.

Quæ *signis* *parenthesium* ( ) continentur, a Cedreno omissa sunt.

A. = codex Ambrosianus.

[XV] Ath. = Athanasius.

B. = Basilius Magnus.

Bar. 1, 2 = codices Barocciani

C. = Coislinianus codex 154.

Ced. = Cedrenus.

Chr. = Chrysostomus.

Coisl. 310 et 305 = Coisliniani codices 310 et 305.

Cod. = codex Mosquensis.

Const. Constitutiones apostolorum.

Cont. = Continuator Theodanis.

Cyr. = Cyrillus.

D. = Dionysius Areopagita.

Ep. = Epiphanius.

Gr. = Gregorius.

Hom. = Homiliæ Pseudo-Clementis Romani.

Jos. = Josephus Flavius.

Is. = Isidorus.

L. = Leo Grammaticus.

L'pa. = codex Lipsiensis.

M. = Maximus Confessor.

M. 1, 2 vel Mon. 1, 2. = codices Monacenses 1 et 2.

O = codex Oxoniensis.

P. = editio Parisiensis, invito, ut Hasius testatur, codice Par. 1705.

Pal. = codex Palatinus.

Par. = codices Parisienses 1704 — 1708, præcipue Regius 1705.

P. et Pol. = Polydeuces, edd. Bianconi et Hardius.

R. = Regum libri.

Th. = Theodosius Melitinus, cujus lectiones variantes exscripsit doctissimus vir G. L. Fr. Tafel.

V. = 1, 2 codices Viudobonenses 1 et 2.

Vat. = codices Vaticani 154 et 153, præcipue prior.

Ven. = codex Venetus.

[XVI] CAPUT II.

De codicibus.

SÆCULI X.

1. *Coisl.* 310. « Coislinianus 310, olim 302, membranaceus, X S., foliorum 259, quorum sex [septem, secundum E. Millerum] prima et quatuor ultima bombycina ex libro quodam Officii [ecclesiastici, Miller] excerpta sunt. Fuit olim lauræ S. Athanasii in monte Atho, [f. 8°, ubi] manu recentiore scribitur Ἱστορία Γεωργίου μοναχοῦ, sed nomen ejus prima manu exaratum non reperitur; at sive erasum sive nunquam positum fuerit, hoc chronicon idem ipsum est quod habetur codice 305. Sed in hoc ms. [initio scilicet deficiente] Prologus — non habetur, in quo dicitur Georgius scripsisse Chronicon suum tempore Michaelis — qui imperare cepit a. 842. Et sane Chronicon ad usque inchoatum Michaelis et Theodoræ imperium continuatur. Omisso itaque prologo titulus sic se habet f. 8°: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῆς γενέσεως. Ἀπὸ τῆ βίβλου γενέσεως; ἀνθρώπων ἢ ἡμέρᾳ ἐπλασεν, κτλ. [p. 4, 12]. In principio historiæ statim de regnis Assyriorum, Persarum, Ægyptiorum et Græcorum agit, ubi multa de Alexandro Magno fabulis plena [liber primus]. Postea vero resumit a rebus Hebræorum usque ad Christum [liber secundus]. Demum sequitur Augustorum [liber tertius], imperatorumque [Christianorum, liber quartus] historia usque ad Michaelē Theophili filium. Illic scriptor excurrit sæpe multa que admiscet ad rem non pertinentia de astrologia, de magia, de deorum origine et nominibus [scilicet ut discrimen inter idololatriam et imaginum cultum Christianum demonstraret]. Non pauca loca affert ex Josepho et Chrysostomo et aliis. » — Sic Montfaucon in *Bibliotheca Coisliniana*, p. 425. Doctissimus vir Em. Miller, qui varias lectiones a textu Bonnensi (p. 763 — 814) 4, nostrum in usum amice sine notavit, hanc post verbum ἀλάττορος (p. 720, 47) clausulam invenit: Τέλος ἐνταῦθα τοῦ χρονικοῦ βιβλίου. Lectiones illæ sub textu codicis Mosquensis a nobis exscriptæ satis superque cuique eas conferenti ostendent textum Coislinianum pluribus in locis jam esse emendatum et quidem ab illo, qui codicem hunc descripsit; nam melior hæc lectio in deteriorem vulgatam mutata esse non potest, si ab antiquo in Georgio aderat, nec sola incuria librorum lectio vulgata explicari potest c. CCXII, 19—24, ubi argutiæ sermonis et lusus vocabulorum secundam demonstrant redactionem vel potius locorum quorundam variationem exornandi gratiæ susceptam.

SÆCULI XI.

2 *Coisl.* 305. Codex Coislinianus « 305, olim 66, membranaceus, X vel XI S., foliorum 340, initio [scilicet duobus primis foliis secundum Millerum] et aliis locis recentiore manu restauratus. » 1^b Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν, συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ἀμρτωλοῦ μοναχοῦ. Πρόλογος χρονικῆς ἱστορίας. Πολλοὶ [omisso μὲν] τῶν ἐξω φιλολόγων καὶ χρονογράφοι ἱστορικοὶ τε καὶ ποιηταὶ καὶ χρονογράφοι τὰς — εὐθύς τε Κωνσταντίνων τὸν, a secunda manu; 3^a: εὐσεβέστατον καὶ πρῶτον βασιλεῖα τῶν Χριστιανῶν καὶ τοὺς καθέξῃ; [XVII] ἕως τοῦ τελευταίου Μιχαήλ, κ. τ. λ. a prima manu, sicut nostrum in usum annotavit Emmanuel Millerus, vel secundum Montfauconium in descriptione *Bibliothecæ Coislinianæ*: « Tres priores prologi paginæ altera longoque recentiore manu scriptæ sunt. » — « Initium chronici f. 3 [b] sic se habet: Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρᾳ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐγέννησεν υἱοῦς γ' καὶ θυγατέρας β', τὸν Καὶν, καὶ τὸν Ἀβελ, καὶ τὸν Σηθ, καὶ τὴν Ἀζούραν, καὶ τὴν Ἀσουάμ. Sic persæpe nugatur [p. 4, 22 etc.] Deorum origines novas commiscitur [p. 7, 5]: longas Patrum Iacinius Basillii [9 locos], Chrysostomi [26 locos] et aliorum interserit; » — « f. 4^b, ubi de Caini pœna agitur, locus Basillii describitur unius atque dimidiæ paginæ [n, 4-27]; 16^b locus Cæsarii fratris S. Gregorii Nazianzeni de variarum gentium legibus, unius paginæ [26, 28]; f. 21 ex Chrysostomo paginæ duæ de Noe et diluvio [35]; f. 24^b ex Athanasio *Contra gentes* paginæ octo, imo plures [41, 42]. Postea agitur de origine deque variis auguriorum et omnium nominibus [42, 53, non ex Athanasio, sed e Theodoro p. 52, nam signa (11) locorum laudatorum præter S. Scripturæ antea in codice Mosquensi non sunt]; f. 39^a ex Cyrillo *Contra Julianum* paginæ quinque [63, 31?; nam signa (11) in textu Mosquensi h. l. desunt]; f. 43^b ex Clemente Romano quædam [66]; f. 44 ex Josepho quædam [66, 25 sine signis]; f. 47 ex Cyrillo circa Melchisedecum [71, 11? sine signis]; f. 47^b ex Marco divino viro et Chrysostomi discipulo circa Melchisedecum [79]; f. 59 ex Eusebio ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι. Locus sic incipit: Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι τὴν τοῦ ἔτους νεομηναίαν τοῦ πρῶτου αὐτοῦ λεγομένου Νισάν. Unius paginæ locus [91], f. 61^b ex S. Basilio Magno pagina cum dimidia [99, 100]; f. 66 ex Chrysostomo circa Josue paginæ duæ [101, 102]; f. 73 ex Chrysostomo multa circa Heli sacerdotem [113, 115]; f. 79 ex Theodoro quædam circa Davidem [127, sine signis]; f. 92^b ex Josepho quædam de Salomone et de regina Saba [133, 141, 142]; f. 94 ait Salomonem mortuum esse quo tempore Homerus et Hesiodus florebant [117 Nota, scholion codicis Mosquensis a Cedreno et Coisliniano 305 huc translaturum]; ex Theodoro quædam de Roboamo [145]; f. 95 ex Basilio ad monachum lapsam paginæ tres [147, 148, et sine signis 149]; f. 100 ex apostolicis Constitutionibus pagina una [155, 156]; f. 102^b ex Chrysostomo multa de angelis et archangelis [160, 8, sine signis]; f. 112^b ex Gregorio Magno (i. e., ut puto, Nazianzeno) de captivitate Babylonica duæ paginæ [177, 179]; f. 115 ex

Theodoreto paginæ duæ [185, 185]; f. 117 ex Anastasio Antiocheno [186, 187]; f. 127 ex Basilio Magno non pauca [205, vel potius 204]; f. 134 Chrysostomus in Daniele, ex quo afferuntur aliquot paginæ [218]; f. 142^b ex Chrysostomo de resurrectione et de die Dominica tres quatuorve paginæ [230, sine signis]; f. 147^b Josephi testimonia de Jo. B. et de Christo [240]; f. 148 ex Chrysostomo quedam [240, 241]; f. 149 locus Eusebii Pamphili de Therapeutis septem octove paginarum [242, 248, sine signis]; f. 153^b Dionysius Areopagita de monachis [250, 251, sine signis]; f. 154^b Basilius Cæsar. de monachis, longissimus locus [252, 253, sine signis]; f. 168^b V. ex Clemente Romano de Simone mago multa [270, 274]; f. 173^b Visio Jacobi fratris Domini [279, 19?]; f. 182 ex Chrysostomo paginæ fere duæ [299, 300]; f. 184^b ex Chrysostomo paginæ aliquot ex Commentario, ut videtur, in Daniele[m] [303, 304]; f. 200 ex Patricio episcopo Προύσης (sic) responsio ad Judicem [329, 335, sine signis]; f. 204 quedam ex Origene in Mattheum [οὕτω δὲ καὶ ὁ πολυμαθὴς Ὀριγῆνης ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἑρμηνείᾳ διαθεβαίοντα ὡς ὅτι μεμαρτύρηκεν |XVIII| Ἰωάννης ἐκ τῶν διαδόχων — (Παπίας?) ἐν τῷ β' λόγῳ τῶν Κυριακῶν λογίων φάσκει ὅτι ὑπὸ Ἰουδαίων ἀνηρέθη, πληρώσας δηλοδὴ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν τοῦ Χριστοῦ περὶ αὐτῶν πρὶρῆρσιν καὶ τὴν ἑαυτῶν ὁμολογίαν περὶ τοῦτου καὶ συγκατάθεσιν· εἰπὼν γὰρ ὁ Κύριος πρὸς αὐτοῦς· « Δύνασθε πιεῖν, » κ. τ. λ. — et ex Eusebii Historia ecclesiastica [336]; f. 204^b ex Cæsario fratre Gregorii Nazianzeni multa [336, 357]; f. 205^b Μάτην — νοοῦντες [338]; f. 207 ex Epiphano de Origene una et dimidia pagina [348, 351, sine signis]; f. 211^b Theodori Raithu de Mane sive Manichæo locus insignis; item de reliquis sequentium temporum hæreticis [363, 368, sine signis]; f. 217^b Eusebii narratio de Maximino [377]; f. 220 Eusebii locus prolixus de Constantino [587, 388, sine signis]; f. 224 Dialogus quidam μυθικῶς Sylvestri Papæ [391, 398]; f. 226^b ex Theodoreto historia Nicænæ synodi [404 sine signis], et postea multa de Athanasio [412, 2, 425]; f. 231 ex Athanasio de vita Antonii [426, 436, sine signis]; f. 235^b ex Philone Judæo quamlibet [430, 432, ubi Mosquensis hiatus]; f. 240^b ex Theodoreto circa Julianum [444, sine signis: Ἦμεῖς δὲ ὁ δ. ἐκ π. φησὶ, Θεοδορητου αὐθις δ. Ἐν Ἀ. μὲν γὰρ καὶ Γ., κ. τ. λ.]; f. 244 ex Basilio multa [455, sine signis: Ἐν ἐπιστολῇ περὶ ἑαυτοῦ φάσκει. Ἐγὼ πολλὸν χρόνον προαναλώσας τῇ ματαιότητι πάσαν σχεδὸν τὴν ἐμαυτοῦ νεότητα]; f. 251 ex vita Gregorii Nazianzeni [473, 6? Ἐφ' οὗ καὶ Γρ. ὁ θ. τῇ παραίνεσι τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρὸς τὸ Βυζαντιὸν ἐλθῶν?]; f. 254 ex Isidoro, ut putat, Pelusiotæ [483, 484]; f. 255 ex Chrysostomo in stellas [479, 480, Περὶ ὧν φη. καὶ ὁ ἱερὸς Χρ. καταπατήσαντες καθέλιον]; f. 256 ex Theodoreto multa [484, sine signis: Ἀλλὰ τοῦτον ὁ μισόκαλος δαίμων φρονήσας, ὡς φησι Θεοδῶρος]; f. 260 ex Socrate [489, sine signis: K. II. ὡς φησι Σωκράτης· Συνέβη]; f. 261^b ex Chrysostomo [491, 492]; f. 265 ex Isidoro Pelusiotæ [492, 493: Ὑπερθεαύμαζεν ἀεὶ καὶ πᾶσιν ἀνεκρήρυττεν ἐτι νέφ τυγχάνοντι καὶ μανθάνοντι (493,26). Πάλιν δὲ προφάσει τοῦ ἀμπελῶνος τῆς χήρας ἐπικαυῆναι συνέβη τὴν Εὐδοξίαν? f. 266 Innocentii Papæ Romæ epistola ad Arcadium. Initium: Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου. Ejus pauca afferuntur [495 sine signis: 19, a Coisl. omiſsa]; f. 267 ex Palladio de vita Chrysostomi [Καὶ γοῦν ὁ θαῖος Παλλάδιος; τὰ περὶ αὐτοῦ διεξίων οὕτω φησὶν· Οἱ οὖν μετέγοντες αὐτὸν στρατιῶται ἐπὶ τοσοῦτον κατέπειγον διὰ τῆς ἰδοῦ λέγοντες ἔχειν τοιαύτην παραγγελίαν]; f. 271 ex Gregorio Nazianzeno de patre suo [Καθ' ἃ δὴ καὶ ὁ μέγας ὑπερφάνους Γρηγόριος; ἔφη περὶ τοῦ οἰκείου πατρὸς οὕτως· « Οὗ γὰρ ἦν αὐτὸν εὐχῆς ἡ κατάρας προέσθαι ῥῆμα, etc., cum pluribus antecedentibus et consequentibus 500]; f. 281 Dogmata Manichæorum [529]; f. 305 ex S. Maximo ad Joannem Cubicularium [583, 584] — Hæc præcipue adnotanda sunt; nec dubito quin alia Patrum scriptorumque ecclesiasticorum loca hinc inde interserantur, quæ scriptor hic usurpat, non allato auctorum nomine. Ceterum codex est in fine mutilus desinitque in Constantini Copronymi imperium. » (Montfaucon, *Bibl. Coisl.*, p. 419-421).

In loco intricatissimo vitæ Constantini, in qua omnes fere codices miro modo variant, hæc sunt, in quibus Coislinianus, ut E. Miller nobis retulit, a Mosquensi differt: p. 427, 2, ὁ γέρων ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ λέγει, 4 παράκλησιν αὐτοῦ καὶ τῶν πατέρων· ὁ δὲ φησιν· Ἐάν μὲν ἀπέλθῃ. 5 Καὶ ὁ γέρων εἶπε· Οὐκοῦν ἐάν διὰ τῆς δόξης ταύτης οὐκέτι λέγομαι. 8 τοῦ γέροντος ἀδῆλον. 9 Ἐφ'· Διάφημος οὖν γενόμενος Ἀντωνίου διὰ τὰς θέσας αὐτοῦ καὶ διαφόρους ἀρετὰς ἔφθασε. 10 Βασιλέων ἡ φήμη αὐτοῦ· Καὶ γὰρ μαθηδόντες. 11 Κώνστας, οἱ Καίσαρες καὶ υἱοὶ αὐτοῦ ἔγραψον. 12 ἀντίγραφα. 13 δεχόμενος περὶ πολλοῦ [XIX] τινος ἐποιεῖτο. 14 ὡς οἱ πολλοὶ om. 15 ὅτε γοῦν. 18 λελάκηκεν ἡμῖν. Βουλόμενος οὖν μὴ παρδῆχεσθαι, εἶτα παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν μοναχῶν πάντων λεγόντων ὅτι. 20 καὶ ἵνα μὴ ὡς ἀπορηθέντες (ut V.). 21 οὖν om. 24 ἀεὶ μᾶλλον τὸν θάνατον καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν — μόνον τὸν Θεὸν ἃ βασιλέα καὶ αἰώνιον.

428. 1 Τῷ Θεῷ om. 2 παραίνεσι τοῦ Θεοφύρου. 4 κ' καὶ ἐν Νικομηδείᾳ τελευτήσαντος; ἐτῶν ξε', οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν τῶν Ῥωμαίων ut V1, omiſsis reliquis verbis § 3 cum iis quæ sub textu posuimus. Sequitur in Coisliliano p. 429, l. II, etc. 5 Κωνσταντίνου ut V1. 4 ἔτη ις' ut V1. 6 φάσκοντες αὐτὸν ἐν τῇ τελευτῇ βεβαπτεῖσθαι καὶ μέχρι τότε τὸ βάπτισμα ὑπερτιθέμενον. 8 τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. 10 γε — ἀγίοις οἱ συν in συνδιατώμενος om. ἀσπασίως τε καὶ — 13 βαπτίσματος. Καὶ ἔπερ ἄλλοις καταπῆγει δέχεσθαι καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν τῶν ἀμαρτημάτων θάττον καρποῦσθαι διὰ τὸ ἄδελον τοῦ θανάτου καὶ αἰφνίδιον, αὐτὸς ἀμέτοχος τε καὶ ἀμύητος διεκαρτέρει; μὴ γέναιτο! Γέλω γὰρ τοῦτο καὶ λῆρος καὶ τῆς Ἀρειανικῆς μανίας; τὸ κακούργημα.

430. 1 Ὑπαπιστήν αὐτὴν ἀποφῆναι; εἴθην καὶ ὑπὸ Ἀρειανῶν βαπτισθῆναι. Τοίγαρτοι. 6 τοῦ δυσσεβοῦ;

om. 6 τῷ δυσσεβοῦς om. 9 ἔγκατέσπαρται μυστικῶς ἡ διδασκαλία. 10 Καίτοιγε Ἰουδαίον ὄντα καὶ ζηλωτήν. 11 ἀπολλέοιπε ut Is. ἀπομάχεσθαι φαίνεται. 14 καὶ τὸν Θεὸν λόγον. 17 ὅς κς 20 ἀγίας om.

431. 1 τοῦ ὄντος. 2 φησι. 6 αὐτός om. 8 εἶτα ὁρᾷ μετ' ὄλγα. 9 ἐμφορῆς οὐδέν. 16 τῇ ἰδίᾳ ὀρησκία. 18 καὶ κακόσχολοι adjunctum. 20 εἰς ταύτην.

432. 2 Ὅτι ἐν σοὶ ὁ Θεός. 4 Σαβαώθ om. 5 πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. 6 τὴν ἀγίαν ἀνεκφύρτες μυστικῆν Τριάδα. 15 σαφῶς γάρ.

SÆCULI XII.

: 3. *Mediceus* = XI membranaceus, optimus, chronicon compendiosum e diversis chronographis et historicis collectum concinnatumque a *Georgio monacho* ab orbe condito usque ad obitum Romani imperatoris Constantinopolitani (Montfaucon, *Bibl. bibl.* l. 577) = Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὸν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου μοναχοῦ. — Continet hic præstantissimus Ἀμαρτωλοῦ codex Georgii monachi et archimandritæ (?) cognomento, quod ipse sibi ex modestiaumpsit, *Pecatoris*, circa a. Chr. DCCCXLII clari, quem cum Syncello multi perperam confundunt, *Chronicon ab O. C. usque ad Michaelē Theophili* imperatoris filium. — Incipit his verbis : Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρα ἐπλασεν ὁ Θεός τὸν Ἀδάμ. Desinit autem in Romano imperatore Constantinopolitano. Ultima verba sunt : Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ α' νηστειῶν τελευτᾷ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει διακομισθὲν ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπετέθη μονῇ. Hujus historiæ nulla in libros divisio fit, sed capita tantum rerum sive summaria apponuntur in margine ab eadem manu. Codex Græcus membranaceus ms. in-4° majori, sæc. XI. Constat foliis scriptis 270. (Bandini, *cat. codd. Gr. bibl. Laurentianæ, Florentiæ* 1768 f° 41, 671.)

4. *Scorialensis* φ. l. 1, et l. 6. VI, γ. 2. 176 in fol. = en parchemin de 176 feuillets écrits sur 2 colonnes et du xie siècle. Chronique de George Hamartolos (Miller, *catalogue des mss. grecs de la bibliothèque de l'Escurial. Paris* 1848 4°, p. 140 cf. Cave 583). Supersunt fragmenta e codicibus integris extracta qualia Cramerus edidit, integer vero codex Scorialensis incendio a. 1671 consumptus est, cum cl. Miller catalogum anteriorem denuo ediderit, non vero ipsum codicem viderit.

[XX] 5. *C. Codex Coislinianus* = 434, olim 301, sæculi circiter XII, membranaceus, a minus perito librario descriptus, constat foliis 311. Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὸν καὶ συντεθὲν παρὰ Γεωργίου μοναχοῦ. Init. Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρα ἐπλασεν ὁ Θεός τὸν Ἀδάμ. Hujus chronici extrema tantum pars edita est — inter scriptores post Theophanem — in ms. autem nostro sic sine anni nota f. 300 Μετὰ δὲ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἀρμένης καὶ παραβάτης ὕστερον. In sequentibus item plurima magnaue discrimina reperiuntur. In codice, qui integer est et omnibus suis partibus absolutus, sic historia desinit f. 311 — μήτε μὴν τῇ πολλῇ καὶ κακοδοξίᾳ τοῦ φένακος καὶ ἀλάστορος [p. 720, 17 editionis nostræ]. Postea sequitur anacephalæosis chronici sic : Γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ κατακλισμοῦ ἐτη βσμβ', etc. (Montfaucon p. 205, 206). = Nec prologus in eo invenitur nec capitulum index. (E. Miller.) = Codex quem contulit Hasius ad ed. Parisiensem (Im. Bekkeri præfatio p. VII). Undolscius alteri Georgio ascribendum duxit hujus codicis textum, quamvis in ipso termino desinat quem scriptor prologi sibi constituerat. Tischendorfus (in *Anecdota, Lipsiæ* 1855, p. 95-103) capita CXIV 4, CXV 4, CXXIII 4 hoc e codice edidit cum Par. 1706 collata.

6. *Synodalis Mosquensis* n. 252 (non 251 ut Matthæi habet) vel 264, foliorum membranaceorum in-4° 209, linearum 57 usque ad annum 6626 = 1118, sed adjuncta notitia XXV annorum Jo. Comneni, igitur usque ad a. 1143 continuatus, et quidem ab eadem manu, unde ipse codex haud multo recentior esse videtur. Inscriptio cum præfatione et initio usque ad p. 44, l. 24 νικιτὴν editionis nostræ perit atque cæteris e codicibus hæc suppleta sunt, scilicet præfatio e Vaticano 153, initium e Monacensibus, clarissimi Tafelii cura descriptis, foliorum vero primum quaternionis IZ, Slavonice inscripti 21, in vita Constantini omissum e Monacensibus et Vindobonensibus quorum lectiones doctissimus præfectus bibliothecæ Vindobonensis Miclosich humanissime nobis transmisit. Aliud folium (quaternionis K = IH) quod in vita Justiniani desideratur, ope codicis Coisliniani 305 ab amicissimo Emanuele Millero nostrum in usum descripti, instauratum est.

Quaterniones exstant Slavicis litteris A — KZ signati XXII, quorum ultimus tribus tantum foliis constat, cæteri octonis, Græci autem fuerant duo plures ab initio; nam p. 88^b legitur IF, Slavice AI, 96^b ID = BI, 104^b IE = FI, 127° IH = LI, 159^b KB = K, 174^b KΔ = KB.

Primum et secundum quaternio, cum XXXII paginas continuissent, quarum singulæ uni et dimidiæ fere editionis nostræ respondent, sequitur iisdem in XVI foliis deperditis XLIV primas paginas nostras, et quidem prologo non excepto, revera fuisse. Ultima folia 205 209 cum misere attrita sint, videtur codicem sine compage diu jacuisse ac eo modo initio suo destitutum esse. In folio chartaceo quod compactor Rossicus in lineam alligavit, legitur, Rossico sermone, = In hoc codice 209 sunt folia. Notavit et numeravit Petrus Alexandrov. N. 252, alius annalista; = et verso : τῷ μὲν εὐτιχοῦντι πάντας ἀνθρώποι φῶι, τὸν δὲ διστυχοῦντα οὐδ' αὐτὸς ὁ γεννῆτωρ φιλεῖ, in membrana, vero 1^a Rossico idioma e e bibliotheca Synodali et subscriptum jussu sanctissimæ synodi; = 1^a legitur etiam numerus antiquus 15 (XVI) 209 = 1775. Maio mense.

Multa in hunc codicem e margine irrepsisse videntur quæ 1° ex alio libro (ἐξ ἄλλου βιβλίου) annotata erant, cf. p. 68, 3; 81, 6; 180, 1; 544, 8 et 551 sub textu, quæ Eusebii non sunt, sed Procopii 548, 10,

et exegetæ Alexandrini 569, 19; cf. 551 de [XXI] Justino II, cæteris in eodd. desiderantur; 5° e *Logotheta*, τοῦ Λογοθέτου p. 80, 18 (14^a), 721, 4, (182^a) et 851, 21 (205^a). Quæ ultima cum sint Georgio recentiora, a continuatore ejusdem qui Logothetam exceperit, adjuncta sunt, ex. gr. in Vita Theophili § 19-29 quæ Coislinianis in codicibus desunt, sed aliis in codicibus ampliora inveniuntur quam in breviario Symeonis edito. Post notas marginales in textum insertas, Georgii ipsius textus resumitur formula Γεωργίου, ut 14^a, adjecta. Quare notæ illæ aliis e libris quibus scriptor usus est, collicis margini ascriptæ neutiquam argumento inservire possunt ipsum textum Georgii non esse, sicut Undolscius voluit p. 10 et 33 dissertationis suæ de Hamartolo scriptæ, sed potius probant Georgii verba ab iis diserte distingui quæ aliis e fontibus huic codici a librario inserta sunt. Simili modo codici inserta esse videntur et reliqua, quæ *Mosquensis solus* habet, ex. gr. c. CXI, 20-22, de quatuor Herodis filiiis, ubi Cedrenus et interpres Slavonicus § 21 tantum noverunt; CXXV, 3, et CXXVII, 1, de Vespasiano, cum Cedrenus secundum locum, non vero utrumque referat, Slavonicus primum; c. CXXXVI, 5, mentio Cerdonis in Adriani Vita facta apud eosdem deest, et ab ipso Georgio in Vita Antonini CXXXVI, 6, reperitur, ubi (§ 4 et 5) Bardesanes bis memoratur, Cedreno et Leone cum § 5 consentientibus. Iidem l'rones occisos cum Georgio (CXL, 8) Commodo, non Marco attribuunt, ut CXXXVIII, 6 legitur; c. CXLVII, 1, nominatur Maximus, qui (§ 3) cum Cedreno et Leone vocatur Maximinus; Cl. Balbinus junior cum Cedreno post Pupinum memoratur, sed CLI, 2, post Gordianum; Leo hunc imperatorem penitus omisit; CLIV, 1, 2, Valerianus bis nominatur; Cedrenus secundum tantum locum repetiit; CLXXXVI, 2 et 5, Diocletiani Maximianique filii bis, a Cedreno secundum § 2 memoratur. Cf. CLXXVII, 7, 12, CLXXXI, 7 et CLXXXII, CLXXXI, 1-8 et CLXXXIII, 7, CLXXXVII et CLXXXVIII, 1, CLXXX, 3 et CLXXXIII, 2, CLXXXIII, 6 et CLXXXVI, 7, CC, 1, 3, CCXVII, 3 et CCXXIX, 8, CCXXXIII, 1 et CCXXXVII, 1, præcipue vero CLXXXVII, 3, quæ sub textu edita sunt, quia nullo alio in codice inveniuntur, CCLIII, 7 Anastasii patriarchæ verba et sortem, quæ 27 de Constantino repetuntur, 33 et 40 expeditionem in Bulgaros iisdem verbis relatam, CCXXVI, 6, in fine visionem monasticam, CCXXVI, 6, 7, 22, CCLVIII, 2, 3, 4, CCLXII, 1, 2, 6 et alia plus minus apocrypha, ex. gr. c. CCLXIII, 10, 11, quæ in § 3 ejusdem capitis et CCLXIV, 3, repetuntur.

In *marginè* vero codicis vel laterali, vel superiori, vel inferiori *inveniuntur* a prima manu ascripta quæ Cedreni et Leonis in textum transierunt. Prima ejusmodi nota legitur f. 2^b προσκονοῦμεν καὶ κηρύττομεν τοῦτον μόνον εἶναι Θεὸν ἀληθινὸν καὶ πάσης κτίσεως (editionis nostræ p. 49), secunda : 4^a ad p. 53; Ἐνδοσκοπίαν λέγεται ἐξουρηξέναι Τιλεγόνα, tertia ad 53 : Ποσιδώνος σύγγραμμα, quarta a 1 53 : Τοῦτο συνέγραψε Ἐπινοκράτης, quinta ad 53 . Τοῦτο συνέγραψε Πόλις; 8^b Καὶ Ἥφαιστος κερ' Αἰγυπτίοις ἰδουδάστειν. = Ced. 35, 12; 47^b ὁ σίκλος τὸ τέταρτον τῆς οὐγγίας (uncie). Confer editionis nostræ p. 83 cum Leonis et Glycæ locis ibidem laudatis, p. 117 cum Cedreno; nota p. 129 in neutro invenitur; notæ marginales p. 158. 446, 528^a a Cedreno receptæ sunt, 698^a et 699^a, c. CCLXIII, 7, 9 a Par. 1705; f. 98^b in margine legitur notitia de pulvere aureo Aureliani tempore de cælo delapso (p. 361^a), quam ipse scriptor p. 369 se ejus imperatoris in vita retulisse affirmat; similiter p. 371 et 372 iidem martyres in margine enumerantur qui p. 372 in textu sunt; sed p. 590 nota marginalis Vindobonensis a Mosquensi in textum recepta est, cf. notas pp. 279, 392, 399, 401, 402, 409, 413, 414, 415, 426 (cum textu 437), 428, 564, 671. Plures notæ marginales erasæ esse videntur, ex. gr. [XXII] de Origene 94^b, 99^b, 109^a; aliæ cum margine perierunt (96, 104, 107, 108, 110, 123 — 125, 131, 132, 138, 174, 186, 182. Cum notis ibidem deletæ sunt etiam *rubricæ*, quæ tum minores, tum plures sunt numero quam in eodd. Paris. 1706 et Monacensi. Scriptus est hic codex 1° atramento flavescens, quod sæpius evanuit, præcipue in notis marginalibus et in litteris initialibus quæ in marginem interiorem inter duas lineas stylo exaratas positum productæ sunt; illa marginalia vero inter secundam et tertiam vel extremam sunt notata, interdum vero vel intra lineam superiorem transversalem vel supra duas lineas inferiores sunt exarata. Nigriore atramento et a secunda manu, multum recentiore, scriptæ sunt emendationes nonnullæ vel annotationes, suis locis a nobis relatæ ex. c. 1° ην ante ἡμέραν p. 279; 2° litteris minusculis; 3° spiritibus rotundis, apostrophes signis nullis; 4° ι nec subscripto nec ascripto; 5° punctis et virgulis distinctis, sed 6° nullis interrogationis signis; loci aliorum scriptorum in margine hoc signo > indicantur; 7° puncta super ι et υ rara ex. gr. ἐκλιπαρῶν p. 282; 8° compendia plurima, in una pagina 208^a fere L, nec sine periculo erroris resolvenda; 9° ν ephelcysticon ante consonas quoque ponitur. 10° Itacismi errores frequentissimi ex. gr. p. 278, 7 ἀντιχρήστου, οὐάλις, sicut et 11° alia sphalmata; cf. p. 277, 2, ἐτελεῖτω προσευχῶν, 5 ἐκτενής, 14 τοῖς — Ναυατινοῦς, 286, 11 καταπατοῦντας; a prima manu correctum, superscripto s, 304, 14 ὁ θεὸς δίκην. 305, 15 τίνι — μεταβολήν 12° Multa in margine inveniuntur a prima manu notata ex. gr. Σῆ = Σημισίωται ad p. 277, 24 et 277, 2, et sæpissime δρα 281, 1, etc. δρα τὸ ἐλαεινὸν τὸ μέγα τοῦτο 288, 6, ἔρα καὶ φυλάττου ἀπὸ τῶν τοιοῦτων 334, 25, δρα φοβαρὸν 328, 16, nomina prophetarum in textu laudatorum 295, ἐκ σοῦ pro ἐξ οὗ 301, 26.

SÆCULI XIII.

7. *Cod. Parisiensis* 1704 c membranaceus, quo continetur *Georgii monachi* chronicon ab orbe condito ad tempora usque Maxentii imp. Ad calcem occurrit Nicephori philosophi caput, ubi de filiiis Dei, de gigantibus de diluvio. Is codex XIII S^o exaratus videtur. c (Catalogus cod. ms. bibl. Reg. II. Paris.

1740 p. 390) Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφ. χρ. τε καὶ — ὑπὸ Γεωργίου ἀμ. μοναχοῦ, sine capitum indice; maximum caput niancum rubricam habet: Ἀρχὴ τῆς βασιλ. διοικήτ. καὶ Μασίν. (E. Miller in epistola nobis directa). In præfatione legitur: Ἐως τοῦ τελευταίου Μιχαήλ (E. Miller). 157^b ἀνοῦς μετῆλθε ὡς εἴρηται. (Hase). Cf. p. 381 cum lectionibus cod. Ambrosiani in appendice notatis.

8. c. *Vaticanus* 154, membranaceus, f. parvo, pp. 215, S. XIII, a Julio Cæsare usque ad Carum, p. 138 Theophanis annales a Diocletiano ad Michaelē, f. 77^a linea a fine quarta. Cf. Georgii Syncelli ed. Paris. 1652, 303^a l. 27 (Recensio codd. mss. Lipsiæ 1803 p. 50). » *Codices Vaticanos* CLIII et CLIV e quibus versionem paravit suam Allatius — *deprehendi* — a *chronicis* supra memoratis (*Cofal.* et *Scorial.*) nihil aut *valde parum differre idemque omnino esse ac Coislinianum*. Nam præter *prologum* πολλοὶ μὲν τῶν ἐξω φιλόλογων — *codices Vaticanis* eisdem etiam præferunt *titulum* idemque de duabus *libellis* *Adami* commentum his verbis *Χρ. σ. ἐκ δ. γ. καὶ ἐξ. σ. καὶ σ. ὑπὸ Γ. ἀμ. μ. Βίβλος γεν. [p. 4] —* c. (Foggini, *Appendix corporis historiae Byz. Romæ 1777* f. XXXII.) cf. Allatium *De Georgiis* p. 328 et *catalogum Vaticanum* ms. » N. 154, 1 — 77 usque ad Cæsarem. »

9. *Vat.* = *Vaticanus* 153, XIII vel XIV S. (secundum notitiam Roma Petropolin transmissam, sæculi XI; in ch. bomb., 4°, 221 ff., 2 coll.).

[XXIII] 1° Γεωργίου μοναχοῦ ἀμαρτωλοῦ χρονικὴ ἱστορία ·
Πίναξ ἀκριβῆς τῆς γραφῆς τοῦ βιβλίου
Πράξεις παριστῶν καὶ χρόνους στεφροφόρων,
Πράξεις παλαιῶν, ἔργα καὶ καταστάσεις
Συμβάντα καὶ πραγθέντα · πᾶς μαθεῖν θέλων
Ταύτην βίβλον δέλωθε, τοῖς γεγραμμένοις
Τὸν νοῦν ἐπιστῶν πᾶσι, μήτε που λάθοι,
Ὡς ἂν παριστῶν ταῦτα τοῖς οὐκ εἰδῶσι
Ἐχὲν νομίζη πραγμάτων ἐμπειρίαν.

Α' Περὶ Ἀδάμ τοῦ πρωτοπλάστου, ὃς χειρὶ Θεοῦ πλασθεὶς ἐζησε ἐτη ἑνακτῆσιν τριάκοντα καὶ ἀπεθάνη. Περὶ τοῦ Ἀβελ καὶ τοῦ Κάιν; sequuntur capita XXVIII.

1^b Β' Ἀρχὴ τοῦ χρονικοῦ βιβλίου Γεωργίου μοναχοῦ. Ἐπανάληψις τῆς ἀρχαιολογίας; sequuntur capita CX.

3° Γ' Ἀρχὴ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας. Τούλιος Καίσαρ πρῶτος καὶ μόνος.

4° Δ' Χρονικὸν τῆς τῶν Χριστιανῶν βασιλείας.

10° Πρόλογος χρονικῆς ἱστορίας Γεωργίου μοναχοῦ. Πολλοὶ μὲν τῶν ἐξω φιλόλογοι καὶ λογογράφοι ἱστορικοὶ τε καὶ ποιηταὶ καὶ χρονογράφοι, κ. τ. λ.

11° Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου ἀμαρτωλοῦ μοναχοῦ. Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων, κ. τ. λ. 120, 12 οὗτος pro οὕτω — 14 ἔται pro ἔτι — παρόντα δεδολκασί — 17 εἶδεν αὐτὸν καὶ ὁ Σ. — 18 καὶ οἱ — ἀπετέθη μονῆ. Descriptus est inde a f. 180 usque ad *lineam* 221^a ubi verba extrema ἐν τῇ Πρῶτῃ — μονῆ ab altera posteriorique manu sunt exarata.

f. 204^b et 205^a *excerpitur Genesis* 116, 16 — 126, 2; 208^a *Continuator Theophanis* (Leonis c. 10). 209^b *Etymologia nominum propriorum* media in relatione de excidio Thessalonicensi fastidiose relatæ, non quidem omnes illæ, quas Symeon editus c. 13 cum Russorum prima mentione exhibet, verum ejusdem generis insulsi, quæ græculum ferreæ ætatis arguunt; sed in *codice Vaticano itinerario* classis adversus Saracenos missæ *inserviunt explicando* quæ apud Symeonem editum c. 13 mentioni urbis Tripolitane minus commode adjunctæ sunt civitatum notitiæ. *Inde a Constantino Porphyrogenneto Vaticanus cum continuatore Georgii edito* magis quam cum Symeone concordat, *locos vero plures e continuatore Theophanis decerpit*, cum quo et sæpius in locutionibus consensit. *Versions Slavicae* videntur e *codice hujus familiae* factæ esse. Cf. lectiones variantes in Michaelē III, 1, 7, et de expeditionibus Russorum annorum 864 et 941. *Catalogus bibliothecæ Vat. ms. hæc habet*: « N. 155 p. 1 et 1553 p. 10 usque ad *Alexium Comnenum* » [sed ultra a. 948 non extenditur]. N. 153.

SÆCULI XIV.

10. Par. vel P. *Codex Parisiensis* c. 1705, cod. bombycinus, olim Colbertinus, quo continetur *Georgii monachi* chronicon, ab orbe condito *ad Michaelis imp. et Theodoræ* ejus matris tempora perductum. Præmittitur *index* locupletissimus, e quo constat capita postrema quatuor desiderari. Is *codex* sæculo XIV exaratus videtur. » (Cat. p. 390) Χρονογρ. Γεωργ. μον. σύν χῶ ἑβ. — in præfatione ἔως τοῦ τελευταίου Μιχαήλ. Deficit in Leone Armeno [p. 686, 7 καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τῶν ἑρῶς, sic Miller]. Titulus ut in *Regio*; *index* initio mutilus capitum 268, sed diversus ab *indice* *codicis* 1706 (E. Miller).

[XXIV] SÆCULI XV.

11. *Cod. Paris* c. 1706, *codex* chartaceus, olim Favrianus, quo continetur 1° *Georgii Hamartoli* chronicon. Præfixus *index* capitum, cujus sunt VII partes. Prima capita quædam generalia comprehendit [liber I], secunda ab Adamo ad Sannaem pertingit, tertia a Saule ad Antiochum Eupatorem [liber II], quarta a Jul. Cæsare ad Vespasianum, quinta a Tito ad Constantinum M. [liber III]; sexta a Constantino

M. ad Michaelē, Theophili filium [liber IV], septima a Michaelē ad Romanum I [liber V]. Ea pars desideratur. — 2° Joannis monachi Sinaitæ historia SS. Barlaami et Josaphati. Is codex S^o XV exaratus videtur, idque satis eleganter neque unius librarii manu.) Præfatio fragmentaria (E. Miller). f. 1°, 14°, 28° Syncello ascribitur hoc chronicon initio; Συγκέλλου χρηματίσαντος ἐπὶ τῶν χρόνων Ταρασίου τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου Κ. Π. Νέας Ῥώμης, sed cf. 369^a ἕως ὧδε τὰ χ. Γεωργίου τοῦ μοναχοῦ καὶ τοῦ λογοθέτου scil. 842, et capitularium usque ad mortem Romani (Hase), quod cum capitulario Monacensi collatum nostra in tabula invenies. « Ex eodem a Dion. Petavio in Appendice ad Nicephori C. P. Breviarium evulgatur Græce longiusculum fragmentum de imperio Heraclii sub falso nomine Georgii Syncelli » (Hodius, de Malela p. LXXIV) et Tischendorfius edidit varias lectiones a nobis ad pp. 268 — 281 in Appendice notatas. Cf. etiam quas Urdolscius e collatione Hasiana edidit.

12. Barroccianus 30. f. 67 ἐκ — Γεωργίου περὶ βασιλέων χρόνων καὶ ἄλλα τινὰ ἀρχὴ· ὅτι Ἀδὰμ γ' υἱοῦς ἐγ. (4,20).

f. 69 πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι ἀδύνατον χωρῆσαι τὴν κιβωτὸν τοσαῦτα ζῶα ἐν τοσαύταις πηχεσι, φησὶν ὁ συγγραφεὺς περὶ τοῦ Μωσῆως, ὅτι — ἔχει (34,22). Ἐἶτα τοῦ κακοῦ προβαίνοντος ἀνωτέρω καὶ ἤλιον, καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄστρα, καὶ αἰθέρα, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ στοιχεῖα ὡς θεοὺς ἀνύμνησαν (42,26 — 43,4; 6 — 44,22; 45,22 — 46,24.)

Ἵτι οἱ Ῥ. ἐκ τούτων μ. καὶ τοὺς 54,29 — 55,5, συνέταξαν. f. 73 Ὅτι Εὐπόλεμος.

f. 73 Ὅτι Εὐπόλεμος φησὶ τὸν Μωσῆα πρῶτον σοφὸν γενέσθαι καὶ γρ. παραδοῦναι Ἰουδαίους πρῶτον, π. δὲ Ἰουδαίων Φοινίκας παραλαβεῖν, Ἑλληνας δὲ παρὰ Φοινίκων (29,1 — 8). Νόμους δὲ πρῶτος γράψας Μωσῆς τοῖς Ἰουδαίοις· καταλιπὼν δὲ Μωσῆς τὰς κατ' Αἴγυπτον διατριβάς κατὰ τὴν ἔρημον ἐπιλοσόφει, διδασκόμενος παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, καὶ τῶν μετ' ἐκείνων, καὶ τοῦ κατακλισμοῦ, καὶ τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν, καὶ περὶ τῶν πρώτων ἀνθρώπων καὶ μέχρις αὐτοῦ χρόνων, καὶ περὶ τῆς νομοθεσίας τῆς μελλούσης παρ' αὐτοῦ δίδεσθαι τῷ Ἰουδαίῳ ἔθνεϊ· καὶ τὰς τῶν ἀστέρων θέσεις, καὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀριθμητικὴν, καὶ γεωμετρίαν, καὶ πᾶσαν σοφίαν, ὡς ἐν τῇ λεπτῇ γενέσει κεῖται (?)

f. 74. Τὸ δὲ μάνα ὁ Φίλων ἐρμηνεύων ἐφη τοιαύτην αὐτοῦ εἶναι τὴν πίστην, ὥστε κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ ἐσθλοντος μετακινᾶσθαι, καὶ εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὸν οἶονεὶ κέγγρον ἐψήμενον ἐν μέλιτι· παρῆχειν δὲ [XXV] νῦν μὲν ἄρτον, νῦν δὲ κρέως· καὶ κρέως τοιούδε· ἢ πετεινοῦ ἢ χειρσαίου· νῦν δὲ λαχάνου, τοῦ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκάστου, καὶ ἰχθύος, ὡς τὸ ἰδίωμα τῆς καθ' ἑκαστον γένος πισιότητος, ἀκριβῶς δὲ καὶ τῇ γέσει τοῦ ἐσθλοντος διασώζεσθαι.

Hic codex a Francisco Barozzio Venetiano nominatus nunc in bibliotheca Bodleiana Oxoniensi asservatur.

13. Ambrosianus N°. 184, P, chartaceus, 1^a Χρ. σ. ἐκ δ. χρ. καὶ ἐξ. σ. καὶ σ. ὑπὸ Γ. ἀμ. καὶ συγκέλου. Προοίμιον. Πολλοὶ τῶν, κτλ. 2^a inde a verbis τὴν ὑπόθεσιν usque ad γινώσκει eadem lacuna invenitur præfationis, quæ jam in codice eo fuerat, e quo Monacensis quoque et Augustanus descripti sunt; sed etiam in sequentibus plura non leguntur, quæ codex Mosquensis cum cæteris antiquioribus exhibet. De quibus vide Appendicem ad pp. 375,12—390,12; 398, 19—401, 11; 475,20—479,5 et 717,11—721,4 ἕως ὧδε τὰ χρονικὰ Γεωργίου καὶ λογοθέτου. In his verbis desinit codex cujus lectiones nos primi notavimus.

14. Ven. Venetianus S. Marci n°. 608, chartaceus, 4^a, s. XV. Chronicon usque ad Romanum Diogenem (i. e. usque ad initium regni Michaelis Parapinacæ successoris ipsius a. 1071; cf. Montfauconii *Diarium* p. 438, de mss. Giustiniani, Didaci Hurtado et ecclesiæ SS. Jo. et Pauli) — sub hoc titulo: Συμῶν μαγίστρου καὶ λογοθέτου χρονικὸν ἐφεξῆς συλλεγὲν ἐκ διαφόρων χρονικῶν καὶ ἱστορικῶν.

Βίος τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀδὰμ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Ἀδὰμ γενόμενος εὐ' γεννᾶ τὸν Σῆθ, κτλ. (p. 31,20). Σῆθ δὲ γεν. (29), etc., usque ad Julium Cæsarem nomina et anni tantum regnorum.

Principes sequentes aliquanto amplius tractantur, sicut e lectionibus variantibus in vita Constantini M. (ff. 29^b—33^a) et Leonis Philosophi (ff. 210^a—223^b) notatis videre licet.

Inde ab a. 813 codex cum Georgio sæpius quam cum Symeone edito concordat; plerumque brevior est utroque, præcipue in vita Romani I, in qua omittit § 19 τὸ ἄγιον — ἀνελευτρον, § 26,28 δν ἐκ — 36 προαστείη, 38—41, 44—46, 48—56, 58,59; interdum vero etiam amplior.

Folia 275—284 ineditas continent vitas XIII imperatorum a Jo. Zimisco usque ad Michaelē, filium Constantini Ducæ, a doctissimo Joanne Veludo, vicebibliothecario Marciano, nostrum in usum diligentissime transcriptas. Cf. ex. gr. 210^a—211^a notam ad p. 771 adjungendam: Κυβλάς δὲ λέγεται διὰ τὸ ὅτι ἐμελλε μετὰ τὸ εἰσοδεῦσαι καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῷ ἀγίῳ θυσιαστηρίῳ καὶ τῆς λειτουργίας ἀπέρξασθαι, ἐκ δαιμονικῆς συνεργείας ἴστιεν καὶ παρευθὺ ἐξέδουε τὰ ἀλλοκτὰ αὐτοῦ· καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἐλεγον ὡς αἰρετικὸν αὐτὸν εἶναι. Μετὰ πολλοῦ (sic) δὲ καιροῦ ἀγανακτήσαντος τοῦ πατριάρχου ἀπὸ τῆς τοιαύτης δαιμονιακῆς ἐπηρείας — ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ μετὰ τὸ εἰσοδεῦσαι καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, παρευθὺ ἀπήλθεν αὐτῷ ἡ κατὰ τὸ εἰωθὸν· ἐπήρεια· καὶ ὑποστρέψας, εἰσελθὼν ἐν τῷ ἔμβωνι καὶ ἄρας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ ἀνωθεν ἐνώπιον πάντων, ἔδειξεν τὴν αἰσχύνην αὐτοῦ εἰπὼν· « Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην τοσοῦτους καιροὺς οὐκ ἐμυσταγώγουν τὴν θέαν λειτουργίαν. » Καὶ αἰσχυνθεὶς ὁ μισόκαλος ἐξῆλθεν

ἀπὸ τοῦ πατριάρχου. Ὁ δ' αὐτ' ἐπατριάρχης ἐποίησε μοναστήριον πλησίον τοῦ ἁγίου Μωκίου ὑπερθεῖν καὶ ἐκάλεισεν αὐτὸ τοῦ Καυλέως ἦτοι Καύλαιος, διαταξάμενος κἀκεῖς ταφῆναι.

[XXVI] SÆCULI XVI.

15. *Cod. Parisiensis* 1707 « Codex chartaceus Fonteblandensis, quo continentur: 1° Georgii Hamartoli monachi chronicon auctum et interpolatum. Ibi pars tantum prima exhibetur, a mundo nempe condito ad principatum usque I Cæsaris. Caputum summa CCXCIII, unde deducenda sunt capita XXVIII Symeonis Sethi, a c. nempe XXI ad c. XLIX, item capita XXXIX a c. CCLIV ad c. CCXCIII, quæ non sunt Georgii, sed auctoris incerti; neque ultima sex ad institutum pertinent. Initio occurrit index capitum non primæ solum, sed et secundæ partis. Indicem sequitur brevis epilogus e præfatione Theophanis, qui *chronographiam* suam inde orsus est ubi desiit Syncellus. Ad calcem vero accesserunt excerpta tria: primum de Cæsaris nomine, secundum de Ptolemæi Philadelphii quæstione ad S. Scripturam pertinente, tertium de equo Cæsaris dictatoris fissam unguam habente. 2° Nicephori Choniatæ annales, manu diversa eaque minus elegante. Is codex S^o XVI exaratus videtur. » Titulus idem qui in n° 1704, capitum index diversus a N°. 1705 et 1706 et Mon.

16. *Cod. Parisiensis* 1708 « codex chartaceus, Fonteblandensis — secunda pars a I Cæsare ad Alexium usque Comnenum. » — Ultimam caput βασιλ. τοῦ Κομνην. Ἀλεξίου.

17. *M. 2. codex Monacensis* secundus N° 159, Boicus vel Bavaricus « usque ad Basilium [Michaellem] imperatorem Hamartolum præfert, postea Logothetam » (Raderus) « usque ad Romanum I (Hardt, *Beitrag* 1807, VI, 293) » usque ad imperium Constantini, Leonis filii « (Bandini, cat. mss.) » eadem quæ *Augustanus manu*, charta firma et lævigata, titulis et initialibus minio distinctis, litteris minutis et cum correctionibus marginalibus, in P, foliorum 442, *scriptus Epidauri a Nicolao Choniato* [f. 556^b: Τετταρμάτωται ἦν ἀρχῆς, φιλς, δέλιος ἐν τῇ δυστυχεῖ πόλει τῆς Ἐπιδαύρου, πόνω δὲ Νικολάου τε τοῦ Χωνιάτου]; lacunis mutilus, S. XVI, optime conservatus (Hardt) et inscriptus Γεωργίου ἁμαρτωλοῦ ἀπὸ κτίσεως, α [=μοναχοῦ] καὶ συγγέλλου χρηματισθέντος ἐπὶ Ταρασίου, μέχρι τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἀλέξανδρου f. I Γεωργίου συγγέλλου Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου χρ. συντ. ἐκ δ. χρ. καὶ ἐξ. συλλ. καὶ συντ. ὑπὸ Γεωργίου ἁμαρτωλοῦ. Πίναξ. ἀρχή, etc., tabula quam cura doctissimi Tafelii nostrum in usum descriptam ad calcem hujus præfationis exhibemus. Hoc e codice 1607 Augustæ in 8° ediderat Mt. Raderus *Syntagma* de statu morientium [pp. 578-587] ex mss, codd. Maximiliani et August. depromptum, » postea 1614 Monachii 8° repeliit, necnon quod legitur in *Annotationibus* ad *Viridarium* SS. e Menæis Græcorum fragmentum Latinum de miraculo facto in urbe Carthagine sub imperio Heraclii [575-578]. *Lectiones* variantes vitarum Constantini M., Constantii et Juliani (p. 389, 1-451, 16) a doctissimo Miklositchio ad textum Vindobonensem exscriptas humanitati ejusdem viri debemus. *Nos vero prologum contulimus et prima textus vocabula* usque ad 5,25 et finem 815,19 ἀπετέθη μονῆ. De quibus Appendicem consule variantes exhibentem ejusdem operis, non vero diversarum chronographiarum lectiones. Cf. etiam 514, 18 ἐφ' ᾧ, 20 εἴρηκε, 21 ἐβόρυ. Raderus quidem (ad Nicetæ Vitam Ignatii, Ingolstadii 1614 editam) perhibet Hamartolum diversum esse a Georgio *Syncello* (codicum Palatinæ Boiorum et Augustanæ bibliothecæ); sed falso hi codices eum Syncellum nominant, cum hunc solum noverint *chronographum*. Præterea jure adnotat Allatius, « Discrimen tamen inter eos nullum adducit. »

18. *Cod. Baroccianus* N° 194, chartaceus, foliorum 55 (?); absque ullo vel nomine auctoris vel operis titulo sic incipit: Πολλοὶ τῶν ἐξω φιλόσοφοι καὶ φιλόλογοι, κ. τ. λ. [XXVII] Excerpta continet e Ge. Hamartoli chronico, edita in Crameri t. IV *Anecdotorum*. Oxoniæ, p. 218-246, scil. a libri primi capite II p. 7, l. 24, usque ad libri secundi caput VIII, p. 59, l. 25. *Lectiones* optimæ notæ ab iis quas e Mon. et Mosq. codd. edidimus, discrepantes vide in appendice ad p. 8,2—8,14, 20—30, 14; 44, 24-45, 1; 52, 25-59, 24.

15, 1. Πάλας καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν κτιζάντων τὴν Ῥώμην καὶ βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ ἦσαν δὲ οὔτω ἐν τοῖς χρόνοις Ἀχάζ τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων. Οὕτως καὶ οἱ Ἀσσύριοι βασιλεῖς.

11, 9? Ἀρχὴ τῶν Φαραωνίων βασιλέων. — 30, 15; 44, 24.

19. *Oxonienis* I (F. 6, 26), Humphredo Hodio in prolegomenis ad Malelam (ed. Bonn. LXXIII) usque ad mortem Michaelis III extendi dicitur, sed cf. Fabricium (VI, 154, 353): « Idem est horum (Excerptorum) initium cum initio *chronographiæ* Georgii Hamartoli quod e codice ms. a L. Allatio in *Diatriba De Georgiis* exhibetur: Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονιγράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου ἁμαρτωλοῦ μοναχοῦ. Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρα ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐγέννησεν υἱὸς γ'. Neque solum ex initio apparet, verum etiam e *Præfatione*, initio in codice ms. [non vero Barocciano N° 194, chartaceo, f. νγ' πολλοὶ τῶν ἐξω φιλοσόφων — τὰ πάντα εἶρησε] unde sua Chilmeadus descripsit, præmissa, quæ eadem est omnino, quam ibidem ponit Allatius ex Georgio Hamartolo. — Ex eodem etiam *Excerpta* dederunt Leo Allatius in libro de *Ecclesiarum* consensione [e codd. Vat.], Jo. Meursius in glossario Græco-barbaro et Dufresnius in glossario mediæ et infimæ Græcitatatis, et, nisi, me fallit memoria, in *Notis* ad *Annales* Jo. Zonaræ. De eo, qui plura vellet, adeat — *Diatribam* nostram de scriptoribus Græcis variis, ubi — castigantur Allatiana. De illo hic loci hoc solum subjungam, vixisse cum eodem cum Malela sæculo, i. e.

Christi incarnati nono, et Chronicon suum perduxisse non modo ad initium Michaelis Theophili filii, quod decernunt doctorum nonnulli, sed usque ad ejus mortem, hoc est, usque ad 886, imo usque ad mortem Romani I, quæ vero jam non Georgii sunt sed Logothetæ; 4, 20 post αὐτοῦ adjungit οὕτω μὲν οὖν ὁ πρῶτος ἐγένετο ἄνθρωπος· παρὰ Θεοῦ ᾧ ὄνομα Ἄδὰμ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐα. Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς ὁ Θεός. Et, ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ post ἐγέννησεν. 7, 11 Μετὰ τοῦτον οἱ αὐτοῦ ἀπόγονοι καὶ ὁ Σηθ προμηνυθέντες ἄν, ἔγραφον τὰ μέλλοντα περὶ τοῦ κατακλισμοῦ ἐν λιθίνοις· καὶ ὀστρακίνας πλαξί, σημαίνοντες, ὅτι ἀναλωθῆναι καὶ φθαρῆναι μέλλαι τὸ πᾶν, ἢ ὑπὸ πυρὸς ἢ ὑπὸ ὕδατος. Καὶ εἰ μὲν ὑπὸ πυρὸς, σωθῆσονται τὰ γράμματα ἐν ὀστρακίταις πλαξί, εἰ δὲ ὑπὸ ὕδατος, ἐν λιθίνοις. Ἐλθόντος δὲ τοῦ κατακλισμοῦ καὶ ἅπαντα ἀπολέσαντος, μόνος ἐσώθη Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες πρὸς δευτέρου ἀνακαίνισιν κόσμου. Μετὰ δὲ τὴν κατακλισμὸν Κατὶνάν, ὁ υἱὸς Ἀρραξίδ, συνεγράψατο τὴν ἀστρονομίαν εὐρηκῶς τὴν τοῦ Σηθ καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων ὀνομασίαν ὡς ἐφηται τῶν ἀστέρων ἐν πλαξί λιθίνῃ γεγραμμένην, ἥτις l. 20 — Ἰώσηπος; 7, 22.

51, 10 Ἀδὰμ τοῖνον — 33, 28 Ἰτη θῦ'. 33, 24 Ἐπαῖη — 41, 11 ελ'; 64, 23 — 65, 2, 7, 24 — 10, 2. « Atque lucusque habes, lector, excerptorum chronologicorum auctorem anonymum; paginam sequentem ex chronico Alexandrino descripsimus » (Hodius).

20. V. *Vindobonensis* N° 40, olim 39, f^o, cujus præfationem et capita CXXVIII-CXCI (p. 389 451, 15) humanissime, quanquam ipse editionem Georgii [XXVIII] præparavisset, nobiscum communicavit vir doctissimus Miklositch, bibliothecæ L. R. præfectus. In eadem collatione notatæ sunt etiam variæ lectiones codicum Monacensium (N° 1, 404, Augustani et 2, 159, 259). *Prima pars codicis Vind. 40 usque ad f. 49 sicut et finis f. 315-326 in charta Turcica manu recenti scripta est, cætera pars membranacea, antiqua optimisque commatis; olim ab Aug. Busbekio comparatus Constantinopoli (Nessel); usque ad Alexium Comnenum, 1081 (Gretser. De cruce ?). 1^a Chronikὸν σύντομον ἐκ διαφόρων λογογράφων καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὴν καὶ συνεθεθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ἀμαρτωλοῦ μοναχοῦ. Ταύτης δὲ τῆς βίβλου, quod a substantivo Πρόλογος pendere videtur. Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τοῦ χρονικοῦ Γεωργίου μοναχοῦ = p. 28, 6, 7 nostræ editionis a codd. Mon. h. l. paratæ. Capita CCXXVI, 4—CCXXVIII ex eodem codice edita vide in libro cui titulus est: « Theophanis chronographia. » Probe einer neuen — Ausgabe von G. L. F. Tafel. p. 26-54.*

21. V. 2. *Cod. Vindobonensis* 2. Inde ab 38^b. Ἀρχὴ τῆς Χριστιανῶν βασιλείας, κ. τ. λ. collatum a viro cl. Miklositch usque ad finem imperii Juliani, « chartaceus, antiquus et bonæ notæ, in 4°, sed mutilus, aqua marina hinc inde misere fœdatus, constatque nunc foliis 83, olimque a! Jo. Sambucum pertinuit, quo continentur Georgii Hamartoli fragmenta historica » (Nessel, p. 142.). Vide lectiones variantes ad p. 389, 1-451, 16 notatas, quas cl. Miklositschio debemus.

22. M. 1 *Codex Monacensis* 1, N° 414, *Augustanus*, chartaceus signatus p. 68 N° 37 (81), in assere corio fusco tectus, ære munitus et clausus, in f^o, titulum hunc præfert: Γεωργίου καὶ λογοθέτου Γεωργίου μοναχοῦ καὶ λογοθέτου ἱστορικῶν[δν?] συγκέλλου. Πίναξ. Περὶ τῶν πρωτοπλάστων Ἄδὰμ καὶ Εὐα. — Περὶ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ὡς ἐν συνόψει—τῶν αὐτῶν (=c. XXVII, 29, 15). Περὶ τοῦ Ἄδὰμ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ καταγομένων (= II, 1 p. 31, 19) — περὶ τῶν κεκοιμημένων (= c. CCXXII, p. 578, 8). Textus extenditur p. 276^b usque ad finem capituli p. 587, 32 ὅταν θύελος οὐδέν; scriptus est titulus et initialibus rubricatis, litteris minutis et nitidis cum scholiis in textu (ex. gr. p. 29, 15 σχολίων τῶν ἁγίων Πατέρων quod in Parisiensi 1705 deest, e margine irrepisise videtur), sæculi XVI (vide cod. M¹), optime conservatus et post indicem inscriptus: Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων [χρ.] καὶ ἐξηγητῶν συλλ. καὶ συντ. ὑπὸ Γεωργίου ἀχ. καὶ συγκέλλου (χρηματίσαντος ἐπὶ Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κ. Π. νέας Ῥώμης Προσίμου α' (ἀρχῆ). Hoc e codice clarissimus Tafel nobis initium in codice Mosquensi deficiens (p. 4, 17-44, 24) benigne transmisit; præterea lectiones variantes Vitarum Constantini M., Constantini et Juliani (p. 389, 1-451, 16) doctissimo et humanissimo viro Miklositsch debemus; Gretærus vero libro II *De cruce* exscripserat jam p. 410, 7-412, 3, Petavius in appendice ad breviarium Nicophori (Par. 1616 p. 339-407) Vitam Heraclii; syntagma de statu morientium (p. 573-587) Latine factum notisque illustratum Matthæus Raderus Augustæ 1607 in 8° ex hoc codice « qui ultra Constantinum Heraclii filium non progreditur. » Cf. præterea lectiones codicis Lipsiensis ex Augustano descripti ad pp. 564-587. *Prologum nos ipsi cum textu M¹ contulimus* quorum varias lectiones cum Ambrosianis et Vindobonensibus plerumque consentientes in Appendice invenies.

SÆCULI XVII.

23. L. Lipsiensis 852 (Rep. I, 4, 49); cf. Naumanni catalogum bibl. Senatus, Grimmæ 1838, p. 215) « Georgii monachi et Syncelli C. P. chronicon usque ad Constantium Heraclii filium descriptum e ms, codice bibliothecæ Augustanæ cum emendationibus J. H. Bosii ex bibl. C. Saggiarii, post J. A. Schmidii et P. Lyseri junioris. »

[XXIX] 3^a Γεωργίου καὶ λογοθέτου, Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὴν καὶ συνεθεθὲν ὑπὸ Γεωργίου μοναχοῦ καὶ συγκέλλου. Προσίμιον. Πολλοὶ τῶν, κ. τ. λ. Lectiones p. 1, 1-6, 1 et 571, 21-587, 32 qui est codicis finis. « nobis primum exscriptas vide in Appendice. Cf. Reiskium (*De cæremoniis aulæ Byz. præf.* Lipsiæ 1754 f^o).

SÆCULI INCERTI.

24. *Palatinus*, Vaticanus? Χρ. σ. βκ δ χρ. καὶ βξ. σ. καὶ σ. παρὰ Ἰωάννου τοῦ Σικελιώτου τοῦ καὶ

χρηματίζαντος ὑστερον πατριάρχου Κ. Π. νέας Ῥώμης (qui et Syncellus et Morocardanianus vocatus, annis 837-842 patriarcha fuit C. P. ?)

Πολλοὶ τῶν ἔξω χρονογράφοι καὶ φιλόλογοι κ. τ. λ.

[Α'] Βίβλος γενέσεως, ἣ ἡμέρα ἐπλασεν ὁ Θεός, κ. τ. λ.

[Β'] Τοῦ αὐτοῦ Ἰω. τοῦ Συκελιώτου περὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ Εὐας, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν καταγομένων. Ἀδάμ τρῖνον κατὰ τὸν σοφώτατον (31, 20). Desinit in Michaelae filio Theophili. Ἔως ὧδε τὰ Χρονικὰ Γεωργίου καὶ ἀπὸ τῶν ὧδε μόνου τοῦ λογοθέτου (Fabricius, *Bibl. gr.* XII, 27).

25. *Citicensis* « Georgii monachi Chronicon a Julio Cæsare ad Diocletianum » (Fabricius *Bibl. Gr.* XII, 24).

26. *Schleusingensis* (Ludovicus, notitia bibliothecæ Schleusingensis) qui codex jam Schlenisingensi in bibliotheca desideratur, quemadmodum præfectus ejusdem Hartungius V Augusti 1858 nobis respondit. Quo abierit notum non est, forsitan Lipsiam.

26. *Radulphi cardinalis*, in regia Parisiensi N° 37 « Georgii monachi historia ex multis collecta ab Adamo usque ad Constantinum, Severum, Maximinum et Maxentium » [ut Par. 1704 in catalogo a 1740 edito]. Pergebat ultra, sed reliqua desunt (Montfaucon *bibl. Par.* 1739, 11, 772.)

Hæc igitur videtur codicum genealogia esse :

I. *Usque ad annum 842 ætius Georgii monachi; sine prologo* : 4 Coislinianus 310, X. S. rhetorice exornatus, ceterum cum Coisl. 305 consentiens præter quod hic usque ad a. 311 tantum extenditur ; cum *prologo* : 5 Coisl. 154, 301, XII S., 10 Ambrosianus XV S. Georgii hamartoli et *syncelli*.

II. *Continuatus a Symeone Logcheta usque ad 948; sine prologo?* 3 Medicæus XI ; cum *prologo* : 4 Parisiensi 1706, XV ; 8 Vaticanus 155 XIII vel XIV S. diversus ; 6 *Mosquensis* XII ; 19 *Oxonienis* ; 24 *Palatinus*.

Usque ad 1071 : 14 *Venetianus*, XV S.

Usque ad 1081 : 20 et 21 *Vindobonensis* 1 et 2, XV S. ; cum *Ambrosiano* consentientes usque ad 842 ; 22 *Monacensis* 1, XVI. *Syncelli* e Zonara a recentiore Græco suppletus ; 16 *Parisiensis* 1708, XVI S.

Usque ad 1143 : 6 *Mosquensis* XII S.

III. *Codices manci, ad Casarem* : 9 Vaticanus 155 ? XIII S. et 15 Paris. 1707 XV S. et 25 *Citicensis* ; a *Cæsare ad Diocletianum* : 8 Vaticanus 155 et 25 *Citicensis* ; ad a. 511 : 3 Coisl. 305 XI, et 7 Paris, 1704 XIII S. ; ad a. 641 : *Ge. Syncelli cum Ambrosiano consentientes* : 17 Mon. 2, XVI, et 25 Lips. XVII S. ; ad a. 814 : 10 Paris. 1705, XIV S. *Fragmentarii* : Barocriani 50, XIV et 194 XV S.

Nondum collati : 3 Medicæus XI S. ; 4 *Scotiæcensis* XII S. ; 24 *Palatinus* Jo. Siciliotæ, patriarchæ ; 25 *Citicensis* ; 26 *Schleusingensis* ; 27 *Radulphi*.

ΠΙΝΑΞ.

Numeri paginas representant editionis Petropolitane quarum seriem typis grandioribus in textu expressimus.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Α'.

1. Ἀρχὴ. Γενεαλογία τοῦ Ἀδάμ, p. 4.
2. Περὶ Νεθρόδ βασιλέως, p. 7.
3. Περὶ Νίνου βασιλέως, p. 9.
4. Περὶ Θουρά βασιλέως, p. 9.
5. Περὶ Λαμῆ βασιλέως, p. 9.
6. Περὶ Σαρδαναπάλεως βασιλέως, p. 9.
7. Περὶ Περσέως βασιλέως, p. 10.
8. Περὶ Σώστρου βασιλέως, p. 11.
9. Περὶ Φαραῶ βασιλέως, p. 11.
10. Περὶ τῆς κογχύλης ἐδρήσεως, p. 12.
11. Περὶ τοῦ Πέλοπος, p. 12.
12. Περὶ Κύρου, p. 13.
13. Περὶ Καμβύσου, p. 14.
14. Περὶ Ῥώμου καὶ Ῥωμόλου, p. 15.
15. Περὶ τῶν Βρουμαλίων, p. 16.
16. Περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου, p. 17.
17. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου, p. 18.
18. Περὶ τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως, p. 18.
19. Περὶ τῆς βασιλείου Κανδάκης, p. 23.
20. Περὶ τῶν Βραχμάνων, p. 24.
21. Περὶ Σήρων, p. 26.

22. Περὶ Βάκτρων, p. 27.
23. Περὶ Χαλδαίων, p. 27.
24. Περὶ Βρετάνων, p. 27.
25. Περὶ Ἀμαζόνων, p. 28.
26. Περὶ τῶν βασιλείων ἀρχῆς, p. 28.
27. Περὶ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, p. 29.
28. Τοῦ ἀγίου Βασιλείου, p. 30.

Β'.

Ἀρχὴ τοῦ χρονικοῦ Γεωργίου Μοναχοῦ καὶ Συγκελίλου.

1. Περὶ γενεαλογίας Ἀδάμ καὶ τῶν υἱῶν αὐτῶ καὶ τῶν καθ' ἐξῆς καταγομένων, p. 31
2. Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πύργου, p. 56.
3. Ὅτι ὅποια ἦν ἡ ἀ' γλώσση, p. 38.
4. Περὶ τοῦ τῆς γῆς διαμερισμοῦ, p. 59.
5. Περὶ τῶν δ' στοιχείων, p. 47.
6. Περὶ μαγείας καὶ γοητείας, p. 50.
7. Περὶ Ῥωμαίων θεοποιησάντων, p. 54.
8. Περὶ Πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου, p. 57.
9. Περὶ γενέσεως Ἀθραάμ, p. 64
10. Περὶ τοῦ Μελχισεδέκ, p. 69.
11. Περὶ τῆς κλίσεως (κλήσεως) τοῦ Μελχισεδέκ, p. 71.
12. Περὶ τοῦ Σαλήμ, p. 71.
13. Περὶ τῆς κλίσεως (κλήσεως) Ἱερουσαλήμ, p. 72.

14. Περὶ τοῦ Ἰσαάκ, p. 74.
 15. Περὶ τοῦ Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ, p. 75.
 16. Περὶ τοῦ Ἰακώβ, p. 78.
 17. Περὶ θανάτου Ἡσαῦ, p. 79.
 18. Περὶ τῆς γεννήσεως Μωϋσέως, p. 80.
 19. Ὅτι υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξῆλλον ἐκ τῆς Αἴγυπτου, p. 81.
 20. Περὶ τῆς δοθείσης πλακῆς Μωϋσῆ, p. 89.
 21. Περὶ τῆς τελευταίας Μωϋσέως, p. 92.
 22. Ἐτι περὶ Μωϋσέως, p. 92.
 23. Περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, p. 101.
 24. Ἀρχὴ τῶν Κριτῶν, p. 103.
 25. Περὶ Ἰούδα, p. 103.
 26. Περὶ Γοθονιῆλ, p. 103.
 27. Περὶ Ἀώδ, p. 103.
 28. Περὶ Σαμεγάρ, p. 104.
 29. Περὶ Βραάκ, p. 104.
 30. Περὶ Γεδεών, p. 104.
 31. Περὶ Ἀδιμέλεχ, p. 105.
 32. Περὶ Θολᾶ, 107.
 33. Περὶ Ἰαήρ, p. 107.
 34. Περὶ Ἰεφθάς, 107.
 35. Περὶ Σαμψών, 107.
 36. Περὶ τοῦ Ἡαὶ τοῦ ἀρχιερέως, p. 113.
 37. Περὶ τοῦ προφήτου Σαμουὴλ καὶ ἱερέως, p. 117.
 38. Περὶ τῆς βασιλείας Σαούλ, p. 117.
 39. Περὶ τῆς βασιλείας Δαυὶδ, p. 121.
 40. Περὶ τῆς βασιλείας Σολομῶντος, p. 133.
 41. Περὶ τοῦ ἀριστοῦ Σολομῶντος, p. 139.
 42. Περὶ τῆς βασιλείας (Σολομῶντος), p. 140.
 43. Περὶ τῆς βασιλείας Αἰθιοπίων Σιδύλλης, p. 141.
 44. Περὶ τῆς βασιλείας Ῥοβοάμ, υἱοῦ Σολομῶντος, p. 150.
 45. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀσάφ τοῦ ἐν ποδαλίᾳ περὶ σόντος, p. 151.
 46. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀσάφ, p. 151.
 47. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωσαφάτ, p. 151.
 48. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωράμ, p. 152.
 49. Περὶ τῆς βασιλείας Ὀχορζίου, p. 153.
 50. Περὶ τῆς βασιλείας Γοθολίας, p. 153.
 51. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωᾶ, p. 153.
 52. Περὶ Ἰσημοσύνης, p. 154.
 53. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀμεισίου, p. 155.
 54. Περὶ τῆς βασιλείας Ὀζίου, p. 156.
 55. Περὶ Ὀζίου λέπρας, p. 157.
 56. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωάθαμ, p. 158.
 57. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀχάζ, p. 157.
 58. Περὶ τῆς βασιλείας Ἐζεκίου, p. 157.
 59. Περὶ τοῦ Ἰωβίτ, p. 159.
 60. Περὶ τῆς βασιλείας Μανασσῆ, p. 167.
 61. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀμμών, p. 170.
 62. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωσίου, p. 172.
 63. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀχ-ζ, 174.
 64. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωακείμ, p. 174.
 65. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰεχονίου, p. 175.
 66. Περὶ τῆς βασιλείας Σεδεκίου, p. 176.
 67. Περὶ τῆς αἰχμαλωσίας Ἱερουσαλήμ τῆς ἐν Βαβυλῶνι, ἣ ἐστὶ β' τῆς παροικίας Αἴγυπτου, p. 177.
 68. Περὶ ἀριθμοῦ ἐτῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ βασιλευσάντων, p. 179.
 69. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἱεροβοάμ καὶ τῆς διατρέσεως τῶν ἐσχηπτῶν καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν Σαμαρείᾳ, p. 181.
 70. Περὶ τῆς βασιλείας Ναβάτ, p. 181.
 71. Περὶ τῆς βασιλείας Βαζαά, p. 181.
 72. Περὶ τῆς βασιλείας Ἠλά, p. 182.
 73. Περὶ τῆς βασιλείας Ζαμβρῆ, p. 182.
 74. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀχαάβ, p. 182.
 75. Περὶ τῆς Ἰεζαβὴλ καὶ περὶ τοῦ Ἠλίου προφήτου, p. 182.
 76. Περὶ τῆς βασιλείας Ὀχορζίου, p. 185.
 77. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωράμ, p. 185.
 78. Περὶ τῆς βασιλείας Ἡού, p. 187.
 79. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωάχαζ, p. 188.
 80. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωᾶ, p. 188.
 81. Βασιλεία Ἱεροβοάμ, p. 189.
 82. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀζαρίου, p. 189.
 83. Περὶ τῆς βασιλείας Σελούμ, p. 189.
 84. Περὶ τῆς βασιλείας Μαναίμ, p. 189.
 85. Περὶ τῆς βασιλείας Φακεσίου, p. 189.
 86. Περὶ τῆς βασιλείας Φακέ, p. 189.
 87. Περὶ τῆς βασιλείας Ὠσεὶ, p. 190.
 88. Περὶ τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, p. 191.
 89. Περὶ τῆς βασιλείας Οὐλεμαροδάχ, p. 194.
 90. Περὶ τῆς βασιλείας Βαλτάσαρ, p. 195.
 91. Περὶ τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Μῆδου, p. 196.
 92. Περὶ τῆς βασιλείας Κύρου τοῦ Πέρσου, p. 197.
 93. Περὶ τῆς βασιλείας Καμβύσου υἱοῦ Κύρου, p. 198.
 94. Περὶ τῆς βασιλείας Πέρδου, p. 200.
 95. Περὶ τῆς βασιλείας Δαρείου Ὑστάσου, p. 200.
 96. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου, p. 205.
 97. Περὶ τῆς βασιλείας ἐτέρου Ἀρταξέρξου, p. 205.
 98. Περὶ βασιλείας τοῦ Ἀντιόχου, p. 207.
 99. Περὶ τῆς β' ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ, p. 208.
 100. Περὶ Ἐλεάζαρ καὶ τῶν ζ' παίδων τῶν Μακκαβαίων καὶ τῆς αὐτῶν μητρὸς, p. 208.
 101. Περὶ τοῦ Ματθίου ἱερέως, p. 210.
 102. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος, p. 211.
 103. Περὶ Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου, p. 212.
 104. Περὶ Ῥωμαίων, p. 212.
- Γ.
105. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἰουλίου Καίσαρος πρώτου βασιλέως Ῥωμαίων, p. 213.
 106. Περὶ τῆς βασιλείας Αὐγούστου Καίσαρος τοῦ Ὀκταβίου, p. 214.
 107. Περὶ τῆς δ' βασιλείας ἣν ὁ Δανιὴλ ἐθεάσατο, p. 215.
 108. Περὶ τῆς ἐν σαρκὶ οικονομίας Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, p. 217.
 109. Ἐτι περὶ τῆς Χριστοῦ γενέσεως, p. 217.
 110. Περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐνθέσμως ἱερατευσάντων ἐκ τῆς τοῦ Ἰούδα φυλῆς ἀρχιερίων, p. 219.
 111. Ὅταν ὁ Αὐγούστος ἀπέβη εἰς Αἴγυπτον, p. 220.
 112. Περὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου, p. 229.
 113. Διὰ τί ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις οὐδόθῃ ἀνώμασται, p. 230.
 114. Περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, p. 234.
 115. Περὶ Αὐγάρου τοῦ βασιλέως, p. 236.
 116. Περὶ τῆς βασιλείας Γαίου καὶ περὶ τῆς ἀνατρέσεως Τιβερίου, ὃς ἀνηρέθη ὑπὲρ Γαίου. Νοσήσαντι γὰρ ἱμάτια πολλὰ ἐπιβίαις ἀπέπνιξε, p. 238.
 117. Περὶ τῆς βασιλείας Κλαυδίου, p. 241.
 118. Περὶ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, p. 242.
 119. Περὶ μοναδικῆς πολιτείας, p. 248.
 120. Περὶ τῆς βασιλείας Νέρωνος, p. 268.
 121. Περὶ Σιμῶνος τοῦ μάγου, p. 268.
 122. Περὶ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, p. 278.
 123. Περὶ Ἰακώβου ἀδελφοῦ τοῦ, p. 279.
 124. Περὶ τῆς βασιλείας Γαλβᾶ, p. 284.
 125. Περὶ τῆς βασιλείας Λουκίου, (sic) p. 284.
 126. Περὶ τῆς βασιλείας Βιτελλίου, p. 284.
 127. Περὶ τῆς βασιλείας Οὐεσπασιανου, p. 285.
 128. Περὶ αἰχμαλωσίας Ἱερουσαλήμ, p. 285.
 129. Περὶ ἀριθμῶν χρόνων ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν καθέξῃς βασιλευσάντων, p. 525.
 130. Περὶ τῶν αὐτοφωῶν θερμῶν ὕδατων, οὐρανίου καὶ πυρὸς, καὶ ἀβύσσου Ταρτάρου, p. 327.
 131. Περὶ τῆς βασιλείας Δομετιανου, p. 353.
 132. Περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Τριανέως καὶ τῶν αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων, p. 535.
 133. Περὶ τοῦ Μανεθῶνος μάγου καὶ τῶν μαγικῶν αὐτοῦ ἔργων, p. 334.
 134. Περὶ τῆς βασιλείας Νερβᾶ, p. 335.
 135. Περὶ τῆς βασιλείας Τραϊανου, p. 338.
 136. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀδριανου, p. 339.
 137. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀντωνίνου, p. 341.

138. Περὶ τῆς βασιλείας Μάρκου Αὐρελλίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, p. 342.
139. Περὶ τῆς βασιλείας Βῆρου, p. 343.
140. Περὶ τῆς βασιλείας Κωμώθου, p. 343.
141. Περὶ τῆς βασιλείας Περτιναξοῦ, p. 344.
142. Περὶ τῆς βασιλείας Δαδίου, p. 344.
143. Περὶ τῆς βασιλείας Σευήρου, p. 345.
Περὶ τῆς βιώσεως καὶ ἀνατροφῆς Ὀριγένης τοῦ καὶ Ἀδαμαντίου, p. 345.
144. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀντωνίνου καὶ Γέτα, p. 351.
145. Περὶ τῆς βασιλείας Μακρίνου, p. 352.
146. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀθήτου, p. 353.
147. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυραῖα, p. 353.
148. Περὶ τῆς βασιλείας Μαξίμου, p. 354.
149. Περὶ τῆς βασιλείας Πουπίνου, p. 354.
150. Βασιλεία Βαλθίνου, p. 355.
151. Περὶ τῆς βασιλείας Γορδιανῶ, p. 355.
Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουνορος, p. 355.
152. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουσελλιανῶ, p. 357.
153. Περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου, p. 358.
154. Περὶ τῆς βασιλείας Σεδεκίου καὶ Οὐαλεριανῶ, p. 358.
155. Περὶ τῆς λοιμικῆς νόσου, p. 358.
156. Περὶ τῆς βασιλείας Γάλλου, p. 359.
157. Περὶ τῆς βασιλείας Σεδεκίου, p. 359.
158. Περὶ τῆς βασιλείας Αἰμιλιανῶ, p. 360.
159. Βασιλεία Οὐαλεριανῶ καὶ Γαλλιανῶ, p. 360.
160. Περὶ τῆς βασιλείας Κλαυδίου, p. 361.
161. Περὶ τῆς βασιλείας Κυντιλιανῶ, p. 361.
162. Περὶ τῆς βασιλείας Αὐρηλιανῶ, p. 361.
Περὶ τοῦ Μανέντος, p. 362.
Περὶ τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατίως, p. 364.
163. Περὶ τοῦ Ἀπολλιναρίου, p. 364.
164. Περὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας. Περὶ Νεστορίου, p. 365.
165. Περὶ τοῦ Εὐτυχοῦς. Περὶ Σεουήρου, p. 366.
166. Περὶ τῆς βασιλείας Ταχέτου, p. 369.
167. Περὶ τῆς βασιλείας Φλωριανῶ, p. 369.
168. Περὶ τῆς βασιλείας Πρόβου, p. 369.
169. Περὶ τῆς βασιλείας Κάρου, p. 370.
170. Περὶ τῆς βασιλείας Καρίνου, p. 371.
171. Περὶ τῆς βασιλείας Νομμεριανῶ, p. 371.
172. Περὶ τῆς βασιλείας Διοκλητιανῶ καὶ Μαξιμιανῶ, p. 371.
173. Περὶ τῆς παρθένου καὶ μάρτυρος, p. 373.
174. Περὶ ἑτέρας παρθένου, p. 374.
175. Περὶ τοῦ μονάζοντος, p. 375.
176. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου, πατρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου, p. 376.
177. Περὶ Κωνσταντίου τοῦ Μεγάλου, υἱοῦ Κωνσταντίου, p. 387.

Δ'.

178. Περὶ τῆς βασιλείας Χριστιανῶν, περὶ Κωνσταντίου τοῦ Μεγάλου βασιλέως, p. 389.
179. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Σιλδέστρου, p. 390.
180. Περὶ Κ. Π., p. 398.
181. Περὶ τῆς α' συνόδου. Περὶ τῆς αἵρέσεως Ἀρείου, p. 404.
182. Περὶ τοῦ μὴ κατακρίνειν ἱερέα, p. 408.
183. Περὶ τῆς εὐρήσεως τοῦ σταυροῦ, p. 409.
184. Περὶ πάντων τῶν κριτῶν, p. 415.
185. Περὶ τοῦ πῶς θρῆλαι εἶναι τὸν κριτῆν, p. 416.
186. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, p. 420.
187. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, p. 426.
188. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίου, p. 436.
189. Περὶ τῆς Ἀμασσηλιανῶν αἵρέσεως, p. 439.
190. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουλιανῶ τοῦ παραβάτου, p. 443.
191. Περὶ τῆς αἰμορροούσης, p. 444.
192. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰοβιανῶ, p. 451.
193. Περὶ τῆς βασιλείας Οὐαλεντιανῶ, p. 453.
194. Περὶ μοναχῶν τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, p. 455.
195. Περὶ τῆς Μαιλας (ἐξομολογία;) p. 457.
196. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Γρηγορίου καὶ Οὐαλεντιανῶ τῶν υἱῶν τοῦ μεγάλου Οὐαλεντιανῶ, περὶ τῶν σεισμῶν, p. 461.
197. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, p. 463.
198. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου καὶ μοναχοῦ, p. 467.
199. Περὶ τῆς β' συνόδου, p. 474.
200. Περὶ τῶν ἀνδριάντων καταστραφέντων ἐν Ἀντιοχείᾳ, p. 479.
201. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀρκαδίου υἱοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, p. 489.
202. Περὶ τοῦ μεγάλου Ἰωαν. τοῦ Χρυσοστόμου, p. 489.
203. Περὶ τῆς ἐπιστολῆς πάππα Ῥώμης πρὸς τὸν Ἀρκαδίον τὸν βασιλέα, 495.
204. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, p. 498.
205. Περὶ τῆς γ' συνόδου, p. 499.
206. Περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ Χρυσοστόμου, p. 502.
207. Περὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανῶ, p. 504.
208. Περὶ τῆς δ' συνόδου, p. 506.
209. Περὶ τῆς βασιλείας Λεοντος τοῦ Μεγάλου καὶ Μακέλ, p. 510.
210. Περὶ τῆς βασιλείας Λεοντος τοῦ Μικροῦ, p. 513.
211. Περὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος τοῦ Ἰσαύρου, p. 513.
212. Περὶ Πέτρου τοῦ Κναφῆως, p. 514.
213. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀναστασίου τοῦ δικόρου, p. 516.
214. Περὶ τῆς Κωάδου βασιλείας Περσῶν, p. 520.
215. Περὶ τοῦ Εὐφημίου τοῦ πρεσβυτέρου, p. 521.
216. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου τοῦ Ἰσραήλ, p. 524.
217. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ Μεγάλου, p. 526.
218. Περὶ τῆς ε' συνόδου, p. 528.
219. Περὶ θανατικῶν, σεισμῶν, ἀστέρων καὶ φωνῶν, p. 538.
220. Περὶ κυνός, p. 540.
221. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ Νέου, p. 550.
222. Περὶ τίνος Ἰουδαίου παιδός, p. 550.
223. Περὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου τοῦ Ἰσραήλ, p. 551.
224. Περὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου τοῦ Ἀρμενίου, p. 554.
225. Περὶ τοῦ κροκοδίλου, p. 555.
226. Περὶ τῆς βασιλείας Φωκά τοῦ τυράννου, p. 560.
227. Περὶ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου, p. 564.
228. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου υἱοῦ Ἡρακλείου, p. 571.
229. Περὶ τοῦ πλουτοῦ τοῦ δόσαντος τὴν ἐλεημοσύνην, p. 572.
230. Περὶ Εὐαγρίου τοῦ φιλοσόφου, p. 573.
231. Περὶ στρατιώτου τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς γεωργοῦ γυναῖκα, p. 575.
232. Περὶ τῶν κεκοιμημένων διαφόρων ἁγίων, p. 578.
233. Βασιλεία Ἡρακλιωνῶ, p. 588.
234. Περὶ τῆς βασιλείας Κώνστα, p. 588.
235. Περὶ τοῦ Μωαμῆθ, τοῦ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγοῦ καὶ ψευδοπροφήτου, p. 591.
236. Περὶ τῆς Ἀραβιτιδος, p. 598.
237. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου τοῦ Πογωνάτου, p. 604.
238. Περὶ Παυλικιανῶν, p. 605.
239. Π. τῆς ζ' συνόδου, p. 611.
240. Π. τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῶ ἐσχάτου τοῦ Ῥινόμητου, p. 615.
241. Περὶ τῆς βασιλείας Λεοντίου, p. 619.
242. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀψιμάρου τοῦ Τιβερίου, p. 620.
243. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῶ πάλιν τοῦ Ῥινόμητου, p. 622.
244. Περὶ τῆς βασιλείας Φιλιππικοῦ τοῦ Βάρβα, p. 624.

245. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου, p. 626.
 246. Περὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, p. 628.
 247. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου Ἀδραμυτινοῦ, p. 628.
 248. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου καὶ Κόνωνος, p. 629.
 249. Περὶ τοῦ Μασάλμα, p. 637.
 250. Περὶ τῆς νόσου Ἰαρινῆς, p. 637.
 251. Περὶ τοῦ Φιλεντόλου Ὀλύμπου τοῦ πορνοῦντος καὶ ποιούντος ἐλεημοσύνην, p. 640.
 252. Περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ παπᾶ, p. 641.
 253. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλίνου καὶ Κοπρωνύμου, p. 653.
 254. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος υἱοῦ Κωνσταντίνου ἐκ τῆς Καζάρας, p. 658.
 255. Περὶ τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, p. 660.
 256. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, p. 661.
 257. Περὶ αὐτοκρατορίας Κωνσταντίνου, p. 666.
 258. Περὶ τῆς βασιλείας Εἰρήνης μητρὸς Κωνσταντίνου, p. 670.
 259. Περὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου, p. 672.
 260. Περὶ τῆς βασιλείας Σταυρακίου, p. 677.
 261. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ, p. 678.
 262. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, p. 679.
 263. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Ἀμορβαίου, p. 694.
 264. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοφίλου τοῦ εἰκονομάχου, p. 699.
 265. Περὶ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως, p. 711.
 266. Περὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, p. 712.
 267. Περὶ Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου τῶν ἀταδέλων, p. 714.
 268. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας, p. 717.
 Ἔως ὧδε τὰ χρονικά Γεωργίου καὶ Λογοθέτου p. 721.

E.

1. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ καὶ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ μητρὸς, p. 721.
2. Περὶ τῆς Μακεδόνας Βασιλείου ἀνατροφῆς, p. 724.
3. Περὶ τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Ἀμέρ, p. 728.
4. Περὶ τοῦ πτωχομαγίστρου, p. 734.
5. Περὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνας, p. 752.
6. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, p. 766.
7. Περὶ Μαρκοῦ μοναχοῦ, p. 781.
8. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου υἱοῦ Βασιλείου, p. 795.
9. Περὶ Κωνσταντίνου βασιλέως υἱοῦ Λέοντος, p. 799.
10. Περὶ Ῥωμανοῦ Καίσαρος, p. 816.
11. Περὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ, p. 816.
12. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, p. 848.

- Ἔως ὧδε τὸ πέρασ τῶν χρονικῶν συνταγμάτων, p. 851.
13. Μονοκρατορία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, p. 852.
  14. Βασιλεία Ῥωμανοῦ, υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, p. 854.

G.

1. Βασιλεία Θεοφανῶ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, p. 859.
2. Βασιλεία Νικηφόρου Φωκᾶ, p. 860.
3. Βασιλεία Ἰωάννου τοῦ Τζιμισχῆ, p. 864.
4. Βασιλεία Βασιλείου τοῦ Βουλγροκτόνου, p. 866.
5. Βασιλεία Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ Βασιλείου, p. 872.
6. Βασιλεία Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου, p. 875.
7. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Παφλαγόνος, p. 874.
8. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Καλαφάτου, p. 876.
9. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, p. 878.
10. Βασιλεία Θεοδώρας τῆς Πορφυρογεννήτου, p. 880.
11. Βασιλεία Μιχαήλ, p. 880.
12. Βασιλεία Ἰσακίου Κομνηνοῦ, p. 882.
13. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, p. 884.
14. Βασιλεία Εὐδοκίας μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, p. 885.
15. Βασιλεία Ῥωμανοῦ Διογένους, p. 887.
16. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Παραπινάκη, p. 891.
17. Βασιλεία Νικηφόρου Βοτανιάτου, p. 893.

Z.

Εἰς τὴν κοσμοποιᾶν Συμβῶν Λογοθέτου ἐκ διαφόρων χρονικῶν καὶ ἱστοριῶν.

1. Περὶ τοῦ φωτός, p. 902.
2. Περὶ τοῦ στερεώματος, p. 903.
3. Περὶ τῆς θαλάσσης, p. 903.
4. Περὶ τῶν φαστήρων, p. 903.
5. Περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν πετεινῶν, p. 904.
6. Περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων, p. 905.
7. Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου, p. 905.
8. Εἰς τὸ κατ' εἰκόνα, p. 906.
9. Περὶ τοῦ Σαββάτου, p. 906.
10. Περὶ τοῦ παραδείσου, p. 907.
11. Περὶ τῆς τῶν ζώων ὀνομασίας, p. 907.
12. Περὶ τῆς ποιήσεως τῆς γυναικὸς, p. 908.
13. Περὶ τοῦ ξύλου γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, p. 909.
14. Περὶ τοῦ διαδόλου καὶ τοῦ ὄφραως, p. 910.
15. Εἰς τὸ Διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, p. 911.
16. Περὶ τῶν φύλλων τῆς συκῆς, p. 911.
17. Περὶ τῆς καταδίκης τοῦ πρωτοπλάστου καὶ τοῦ ὄφραως, p. 912.
18. Εἰς τὸ Ἰδοὺ Ἀδάμ γέγονεν ὡς Ἰς ἐξ ἡμῶν, p. 915.
19. Περὶ τῶν Χερουβιμ καὶ τῆς ῥομφαίας, p. 914.

H.

Ἑρμηνεία ἐν συντόμῳ ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ νῦν καιροῦ, p. 914.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΕΞΗΓΗΤΩΝ ΣΥΛΛΕΓΕΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

CHRONICON BREVE

QUOD

E DIVERSIS ANNALIUM SCRIPTORIBUS ET EXPOSITORIBUS DECERPISIT
CONCINNAVITQUE

GEORGIUS MONACHUS

COGNOMENTO *HAMARTOLUS*.

PROŒMIUM.

¶ Πολλοὶ μὲν τῶν ἔξω φιλόλογοι καὶ λογογράφοι, **A** Externi, nec sane pauci philologi atque oratores, historici etiam, et poetæ, annaliumque scriptores, cum priscorum regum ac principum, veterumque philosophorum, et eorum quibus ornata verborum structura, vis et acumen sententiarum, gloriam haud incelebrem peperit, res gestas, et sæpe diversa excessuum genera sublimi stylo, atque uberi, et in primis copiosa dicendi forma memorassent, obscura illi quidem monumenta posteris, adeoque perplexa reliquere, ut agnosci plane non possint. Nam qui ad ostentationem plausuque alienas laudes attigerant, ad inconcussam rei iun veritatem, et eorum quæ hominibus usui essent, narrationem pertingere non potuerunt. Nos autem Christi Domini nostri servi, et quidem indigni, ἔξω φυσιολογίας καὶ τεχνολογίας ἐξ ἐπιμέτρου πέ- **B** nulla exterarum scientiarum artiumque ope adju-

Variorum lectiones et notæ.

¶ Πολλοὶ τῶν **A, L, M** — Πολλὰ τῶν **V**. ἔξω φ. καὶ χρονογρ. **A. (L M)**? * καὶ συλλογογράφοι **V** — καὶ δυναστῶν καὶ κρατιστῶν **V**. * τὰς ἀνάκαθεν **L, M**, **V** — φιλοσοφίας **A** — τε καὶ om. **A, V, M**? * εὐ- γλωττία καὶ δεινότητα — στομύλων **V**. * καὶ πράξεις **M** a secunda manu. * ἀποδόσεως **V** — δι' ὑψη- γορίας **A, L, M** — τε καὶ ἐπιτάσεως **L, M**, **V** — (λογ. **M**) λόγῳ **L, M**. * εὐληπτα **A, εὐληπτά τε L, M**, εὐλογία τε **V**, καὶ εὐκατάληπτά τε καὶ εὐκρινῆ **A, M**, **V**, καὶ συγκατάληπτα καὶ εὐκρινῆ **L**. * ἀπέ- λιπον? * ἐσθ' ὄντε **M**. * τοῦτο δεδώκασιν **L, V** — τῶν om. **A, L, M** — τὰ τῆς ἀλ. δόγματα καὶ διηγή- ματα **V**. * ὠφέλιμα **A, L, M**, **V** — * τῶν θούλων om. **V** — * τῆ; om. **L, M**.

non ex Græcis, veteribusque solum historiis, sed ex recentiorum, nec minoris æstimandorum, planeque cordatorum auctorum commentariis, annalibus, historiis, doctrinisque animo proficuis accurato et pro virium studiorumque nostrorum modulo juxta Dei timorem, annallumque fidem, hunc qualemcunque, exiguum sane et contemptibilem libellum excerpimus. Itaque paucis ex multis, quæ utilia esse possunt, selectis et laboriose dispositis, nudam pertinetque veritatem, arte nulla fucatam, necessaria et utilia tantum continentem summam, ut arbitror, et quanta fieri perspicuitate potest, afferimus. Siquidem præstat vera vel balbutiendo dicere, quam Platonem referendo insignitor mentiri. Neque fluentem lateque vagantem orationem admiramur, sed quæ multa brevi verborum ambitu complectitur, contractaque necessaria, utiliaque ubertim suppeditando, ab invidia et omni offensa apud posteros libera, multo alacrior est et vividior. Præterea qui tanquam periti admodum, optimique spiritalia juxta spiritum interpretantur, examinant, atque explorant, sermones de divinis rebus non requirunt ab illustri, sinuata, turbinataque dictione, artificiosa compositione, elegantique verborum lenocinio, quibus vehementi dicendi vi, callidi isti, facundiaque præstantes, ut scripta incaute oscitantem percurrentes fallant, ad mendacium occultandum sæpenumero abutuntur: sed ab ea cujus est conspicua veritas, tametsi barbarie ac solæcismis plena sit. Habes itaque quisquis hæc concisa minime curiosus, et ab omni fraude ac fallacia alienus, fideliter, prudenterque et incorrupte perlegis, idolorum inventiones, fomentaque eorum callide excogitata, gentilium philosophorum deliramenta, fabellas, cæremoniasque, discordes insuper, ac portentosas opiniones, diversarum gentium instituta, deorum multiplicitatem, vel, ut verius dicam, impietatem, sententiasque perversas. Habes, ut a lege solitariae vitæ cœperit institutio; quæ deinde ex Christi vita omnium optima ac doctrina eminentior, illustrior, ampliorque multo effecta est. His plura nec unius generis annexa, quæ cordatorum virorum, recteque sentientium

λοντες, οὐ μόνον Ἑλληνικῶν καὶ παλαιῶν ἱστοριῶν¹¹, ἀλλὰ καὶ νέων καὶ πολλῶν μεταγενεστέρων, καὶ σεμνοπρεπῶν ἀνδρῶν¹² καὶ¹³⁻¹⁴ ἔλλογιμων ἐξηγήσεις καὶ χρονογραφίας, ἱστορίας τε καὶ διδασκαλίας ψυχωφελείσιν ἐντετυχηότες, ἀκριδῶς, κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτὸν καὶ περιεσκεμμένον¹⁵, ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ πίστει χρονικῇ, τοῦτο δὴ τὸ μικρὸν καὶ πανευτελὲς βιβλιόδιον ἐξεθέμεθα, τὰ πρὸς δύναιεν ἐκ¹⁶ πολλῶν ὀλίγα συντείνοντα ποσῶς μετὰ πόνου συλλέξαντες, καὶ συνθέντες, τότε πᾶσαν¹⁷ μὲν ἀλήθειαν ἀκομψον, καὶ ἀκατάσκευον σφόδρα περιέχον δραματουργίαν, ἀναγκαῖα¹⁸ δὲ πᾶν καὶ χρήσιμα λίαν οἶμαι¹⁹ δι' ἐπιτομῆς καὶ σαφηνείας ἐναργεστάτης ὑψηλοῦμενον ὅτι μάλιστα. Κρεῖσσον γὰρ μετὰ ἀληθείας²⁰ ψελλίζειν ἢ μετὰ ψεύδους²¹ πλατωνίζειν. Οὐχ ὅταν γὰρ ὁ λόγος βεῖ καὶ ἐξω τῶν θρῶν φέρεται, θαυμαστός ἐστιν, ἀλλ' ὅταν βραχῶς μὲν ἢ τῷ²² μήκει, πολλὸς δὲ τοῖς ἐνθυμημασί καὶ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀπαράλειπτον καὶ ἀτρεκέως ἔχων τῶν²³ ἀναγκαίων καὶ ὀνησιφόρων, ὑπὸ τοῦ καιροῦ μάλιστα καὶ τῶν βασκανίας καὶ πάσης ἐθελοκακίας ἀπηλλαγμένων ψυχωθεῖς ζητικώτερος²⁴ ἀναδειχθήσεται. Οἱ γὰρ τοὶ πνευματικῶς²⁵ τὰ πνευματικὰ συγκρίνοντες καὶ ἀνακρίνοντες καὶ μεταλλεύοντες, ὡς ἐπιστήμονες καὶ δόκιμοι²⁶, τὰς ἱερολογίας οὐ λαμπραῖς καὶ γριφώδεσι καὶ τετορνευμέναις λέξεσι καὶ συντάξεσιν ἐντέχνους καὶ καλλιτελεῖς, ἐν ἧ τὸ ψεῦδος πολλὰκις διὰ τῆς δεινοτάτης μεθόδου καὶ κατασκευῆς ἐπικρούπτονται οἱ δεινοὶ²⁷, τοὺς ἀπερισκέπτως καὶ ἀβασανίστως ἀναγινώσκοντας²⁸ ἐκλανθάνοντες, ἐπιζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰς ἀληθείας²⁹ λαμπρυνόμενας ῥήσεις, εἰ καὶ διὰ βραββαρισζούσης καὶ σολοικισζούσης³⁰ ἐκφωνοῦνται γλώσσης. Εὐροῖς τοῖνον, ὄγε πιστῶς, νουνεχῶς³¹ τε καὶ ἀφθόνως ἅμα καὶ ἀπεριέργως καὶ πάσης διπλῆς καὶ ραδιουργίας ἐλευθέρως ἐντυγχάνων ἐνταῦθα, δι' ὀλίγων³² τὰς τῶν εἰδῶλων εὐρήσεις καὶ ἀνατροφὰς ἐντέχνους καὶ ἐπιτεταγμένως, τὰς τῶν φιλοσόφων Ἑλλήνων ἐρεσχηλίας καὶ μυθοπλασίας καὶ θρησκείας³³ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀθείας καὶ κακονοίας, πῶς τε³⁴ ἢ τῶν μοναχῶν ἤρξαστο διαγωγῆ καὶ τάξις ἀπὸ τοῦ νόμου, καὶ διὰ τῆς Χριστοῦ³⁵ παναρίστου πολιτείας καὶ διδασκαλίας ὑψηλοτέρα καὶ φαιδρῶτερα καὶ πλατυτέρα μάλα³⁶ εἰκότως ἀναπέφηνε, καὶ

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ ἱστορικῶν A, L, M¹ — ¹² ἀνδρῶν tom. V¹. ¹³⁻¹⁴ καὶ om. L, M¹ — ἐξηγήσεις A, V¹, M. ἐξηγήσει L, M¹ — καὶ χρονογραφίας A, L, M¹, V¹, ἱστορίας τε καὶ διδασκαλίας L, M¹, V¹ — ψυχωφελεί A, L, M¹, V¹. ¹⁵ περιεσκεμμένως A, L, M¹, V¹ — Θεοῦ, ἐπίστα χρονικῶν A — χρονικὸν δὴ τοῦτο μικρὸν A, M¹, V¹ — χ. δὴ τ. τὸ μ. L, M¹. ¹⁶ δύναιεν καὶ ἐκ A, L, M¹, V¹ — π. δ. ε. σ. καὶ π. L, M¹, V¹ — π. δ. ε. σ. καὶ π. A. ¹⁷ πᾶσαν A. ὄγε πᾶσαν L, M¹, V¹ — π. ἀλ. μὲν V¹. ¹⁸ δραματουργίαν (lego δραματουργίαν) ἀναγκάσω V¹ — πᾶν om. A, L, M¹, V¹. ¹⁹ χρήσιμα λόγων οἶμαι A, L, M¹ — χ. λόγια ο. M¹ — ἐνεργιστάτης V¹ — ἐνεργωτάτης A, L, M¹. ²⁰ ὑψηλοῦμαι A, M¹, V¹ — ὑψηλ. L, ὑψηλοῦμεναι M¹. ²¹ ἐν ἀληθείᾳ V¹. ²² ψεῦδους — I. ὁ λόγος θεῖ V¹. ²³ μὲν ἐστὶ εἴη τῷ A — μὲν ἐστὶ τῷ L, M¹, μὲν εἴη τῷ V¹. — ²⁴ καὶ ἀληθῆς ἔχων τῶν A, L, M¹, V¹ — ἀναγνόντων V¹ — ὀνησιφόρον ἐστὶ τοῦ L, M¹, V¹. ἀναγκαίων ὀνησιφόρον ἐστὶ τοῦ A. ²⁵ ζητικώτερος A, L, M¹, V¹. ²⁶ πνευματικοὶ τὰ M¹, V¹ — συγκρ. καὶ μετ. A. συγκρίνοντες καὶ ἀν. καὶ μετ. L, M¹. ²⁷ ὡς ἐπίσημον καὶ δόκιμον A, L, M¹ — λαμπράς καὶ τετορνευμένας λέξεις καὶ συντάξεις ἐντέχνους καὶ καλλιτελεῖας ἐν αἰς L, A, M¹, V¹. ²⁸ οἱ δεινοὶ ἐπικρούπτονται καὶ τοὺς A, L, M¹ — ἐπικρούπτονται αἱ δ. καὶ τοὺς M¹, V¹. ²⁹ ἀναγινώσκοντας A — ἐκλανθάνοντες V¹, M¹. ³⁰ ἀληθείας A, L, M¹, V¹ pro i subscr. ³¹ λοικιζούσης A — Εὐρεῖς V¹. ³² π. καὶ v. A, L, M¹ — τε om. V¹. ³³ εἰδῶλων A, L, M¹ — τὰς I. τὰς — ἐράσεις A, L, M¹ — καὶ ἀνατροφὰς A, M¹, V¹ — ἐπιτεταγμένως A, L, M¹ — μυθοπλαστίας A, L, M¹, ὀμολοπαστίας V¹. ³⁴ θρησκείας, ἐτι καὶ ἀσυμφωνῶς τρεσολογίας τὰς [διὰ, om. V¹] διαφόρων ἐθνῶν δόξας καὶ πολυθείας ἢ A, L, M¹, V¹. ³⁵ τε om. M¹. ³⁶ καὶ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ A, M¹, καὶ τὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ L, M¹ — παν. προνοίας καὶ A, παναρίστον πολιτ. καὶ L, M¹ ὤψ. φαιδ. A. — ὤψ. καὶ σφοδρῶτερα, M¹ V¹ — ὑψηλοτέραν καὶ σφοδρῶτεραν L, M¹. — καὶ πλατυτέραν L. ³⁷ ἀναπέφηνε μάλα πλ. L, M¹.

ἀλλὰ πλείστα καὶ διάφορα σωτηρίαν ²⁵ ψυχῶν εὐ- A
γνωμόνων καὶ ὀρθοδόξων ὠδόνοντα ²⁶, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ
καὶ τὴν ἐκφυλὸν καὶ θεοσυγῆ τε καὶ παμδίδηλον
τῶν ²⁷ Μανιχαίων λύσσαν, ἀφ' ἧς ὡσπερ ἐκ τινος
λυσοῦντος κυνὸς τὴν αἰσχίστην τε καὶ κακίστην με-
τειλτρυῖα νόσον ²⁸ ἀνεφύη ἡ τῶν ἀλιτηρίων καὶ κα-
κοσχόλων εἰκονομάχων ἐμβρόντητος αἵρεσις, καὶ
ἔθεν ²⁹ ἀπήρξατο καὶ ποῦ κατέλιξεν, ἦτις γε τοὺς
προστάτας αὐτῆς καὶ συνίστορας ἀλλοτρίους ἐκ
περιουσίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καταστήσασα σὺν
τοῖς ὁμόφορον ³ αὐτῶν, ἐκδήλωσεν ³⁰ ἅμα καὶ τὰ
τούτων ληρήματα καὶ βληγήματα τῆς ἀδεκάστου
δίκης ὑπευθύνους καὶ ἐκδικίους ἀπέδειξεν ³¹. Ὡ τῆς
ἀπάτης καὶ παραπληξίας τῶν πεφηναισμένων καὶ
ματαιοφρόνων, οἱ ἐνδίκως μάλα τῶ αἰωνίῳ πυρὶ
καρπέμφθησαν, τὴν τε τῶν ἀτασθάλων καὶ κακο- B
φρόνων Σαρακηνῶν χταγέλαστον ὄξαν καὶ τὴν
κτηνήδην ³² ζῶην καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοπλάνου
ψευδοπροφήτου αὐτῶν ³³ καὶ ἔθεν κκῶως ἀναδέδεικται,
καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν τοῦ γέροντος ³⁴ Θωμᾶ
παράνοιαν καὶ τὴν ἀργαλίαν ³⁵ καταστροφῆν τοῦ

Τῆς δὲ χρονικῆς πραγματείας τὴν ὑπόθεσιν ³⁷ ὡ;
ἐν τάξει τμημάτων διὰ τὸ εὐσύννοπον καὶ εὐμνημό-
νευτον πεποιήκαμεν. (Α') Ἀπὸ ³⁸ μὲν γὰρ τοῦ Ἀδὰμ
ἀρξάμενοι καὶ μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς ³⁹
ἐλθόντες ἐν συντόμῳ, πάλιν (Β') ἀνάπαλιν ἀπὸ τοῦ
Ἀδὰμ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχειρήσιν ⁴⁰ καὶ ἔνοιαν δι'
ἐπαναλήψεως τοὺς χρόνους τῆς ζωῆς ⁴¹ τῶν ἐφεξῆς
καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ οἷον τε διὰ βραχέων ⁴² ἀπεμνη-
μονεύσαμεν ἕως Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, εἶτα πάλιν διὰ C
συντομίας ⁴³ τοὺς κριτὰς μέχρι τοῦ προφήτου Σα-
μουὴλ καὶ εἰθ' οὕτως αὐτίκα τοὺς βασιλεῖς τῶν ⁴⁴
Ἰουδαίων ἀπὸ Σαοὺλ ἕως Σεδεκίου καὶ τῆς ἀλώσεως
Ἱερουσαλήμ, ἐν οἷς καὶ κατὰ Ἰουδαίων ἐκ παρόδου
διὰ βραχυλογίας. (Γ') Ἐπειτα δὲ τοὺς Ῥωμαίων
ἡγεμόνας ⁴⁵ ὡσπερ δὴ καὶ τοὺς πάλαι Περσῶν καὶ
Μακεδόνων, Σελεύκων τε καὶ Ἀντιόχων ⁴⁶ καὶ Πτο-
λεμαίων ἐν παρεκβάσει διεξήλθομεν ὀρχάς ⁴⁷ καὶ
δυναστείας, οὕτω δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίων ἐξ Ἑλλή-
νων ⁴⁸ καταγομένους καθολικοὺς βασιλεῖς, ἅμα καὶ
τὰς ἐργασίας καὶ τοὺς θανάτους ἀπὸ Ἰουλίου Καίσα-

animis salutaria sint. Habes præterea, ut immanis,
impia, detestabilis, fallaxque Manichæorum rabies
exorta, ut ex ea, tanquam ex rabida cane scelestis-
simorum, otioque turpissime abutentium Iconoma-
chorum hæresis stupida illa quidem, morborumque
omnium perniciosissima eruperit, et quatenus
grassata: ut ipsius auctores, necnon paria son-
tientes, defensoresque ab ortholoxa fide penitus
avulsos una cum eorum scriptis et concionibus
divina iustitia quæsitissimis subiecit poenis. O
fraudem, imposturam, ac vecordiam! pro qua
æternis ignibus merito traditi sunt. Irridendam
iusuper stultam ac scelerosam Saracenorum, per-
susionem, belluinumque vivendi modum, et ut
eorum falsus propheta, gentiumque seductor do-
ctrinam perperam collegerit. Ad hæc Thomæ senis
puerilem stultitiam, atque amentiam, ipsiusque
omnium infelicissimi tristem, miserumque interiu-
tum. Hucusque satis

νεοτερισθεῖσαν παιδοπρεπῆ ματαιοφροσύνην τε καὶ
παναθλίου καὶ ταιλαιπώρου. Καὶ ταῦτα μὲν ἄλλις ⁴⁶.

Temporum vero tractatus per sectiones divisi-
mus: ita enim promptiora omnia, et memoriæ
expeditiora erunt. Exorsi ab Adamo ad Alexandri
Magni interitum res summatarum complexi sumus.
Iterum ab Adamo eadem ratione incipientes, eorum
qui post Adamum vixerunt, res gestas, atque ætates
majori, qua potuimus veritate usque ad Jesum
Nave perstrinximus. Sic etiam deinceps per Judices
ad Samuelem prophetam usque decurrimus. Inde
Judæorum reges a Saule ad Sedeciam recensentes,
Hierosolymitanum excidium, ac quæ Judæi
pertulere, quasi aliud agentes compendio sumus
prosecuti. Denique Romanorum principum, necnon
veterum Persarum, Macedonumque, Seleucorum,
Antiochorum ac Ptolemæorum regna obiter tangim-
us. Eadem ratione Romanorum qui a Græcis
oriuntur, imperatorum res gestas, atque obitus a
Julio Cæsare ad Diocletianum et Maximianum im-
pios Christi hostes deducimus. Verti subinde stylium
ad piissimum ac primum Christianorum impera-

Variaë lectiones et notæ.

²⁵ δ.α.φ. εἰς σωτ. V¹. ²⁶ ὠδ. καὶ διδάσκοντα καὶ φωτίζοντα, οὐ A, L, M ὠδ. καὶ φ. καὶ δ. οὐ
V¹ — ὠδ. καὶ διδάσκειν γα. καὶ φωτ. M², om. prima manus — δέ om. M¹², V¹ — ἀλλὰ καὶ
τὴν ἐκφ. om. A, L, M¹² — ἀ. καὶ τὴν ἐκφυλὸν V¹. ²⁷ τῶν καὶ L, M¹ — τε om. A — κακίστη.
M², κακίστην supra ὁς M¹ — μετειλτρυῖα M², V¹, om. A. ²⁸ νόσου M¹ — ἡ om. A, L, M¹², V¹ — τῶν
τῶν M¹ — ἐμβρόντητος A, L, M¹² V¹. ²⁹ ἔθεν καὶ A. ³⁰ καὶ δήλωσεν; M¹ — βληγ. καὶ ληρ. V¹ — τοῦ
ἀδεκάστου L, M¹. ³¹ ἀπέδειξεν omittunt, sed post ματαιοφρόνων inserunt ex transpositionis lineæ ἀπί-
φτης κομιδῆ καὶ τῶ αἰωνίῳ π. παρέπεμφε, τὴν τε A, L, M¹ V¹, l. παρέπεμφε κομιδῆ, κ. τ. λ. M². ³²
κτηνήδην I. κτηνῶδη A, L, M¹, V¹ — ζῶην καὶ μέντοι καὶ δ. A, L, M¹²? — ζ. καὶ μ. καὶ τὴν δ. V¹ — τοῦ
λ. καὶ ψ. M². ³³ αὐτῶν om. A — τούτους τὴν A, L, M¹, V¹. ³⁴ γέροντος om. A — γε om. M¹² — νεο-
πρεπῆ A, L, M¹², V¹. ³⁵ ἀργαλίαν A, ἀργαλίον V¹. ³⁶ μὲν ἄλλοις. Τεῖς δὲ V¹. ³⁷ τὴν ἐκθεσιν L, M¹²
V¹, om. A usque ad γνώσει sub fin. proæmii. — ὡ; εὐσύννοπον L, M¹, omisissis mediis vocabulis e fine linearum
in codice ex quo hæc antiographa descripta sunt, deleteo. ³⁸ Ἀπὸ L, M¹. ³⁹ Ἀλεξάνδρου βασιλείας L, M¹².
⁴⁰ ἀνάπαλιν καὶ ταύτην τὴν ἐπιχ. V, ἀν. καὶ τὴν ἐγγήρησιν L L, ἐγγ. καὶ ἐνν. δι' ἐπ'. κ. τ. λ. in M² a
manu recenti suppleta sunt — αὐτὴν τὴν ἐγγ. καὶ ἐ. δι' ἐπ. om. M¹ — καὶ ἐνν. δι' ἐπ' om. L, M¹. ⁴¹ τοὺς
χ. τῆς ζ. om. L, M¹ — τῶν ἐφ. καὶ τὰς πρ. ὡς om. M² ⁴² ὁ. διὰ βρ. om. L, M¹² — τοῦ Ναυῆ om.
L, M¹². ⁴³ Σκοτομίας ed. Allatii apud Fabricium X 644, εἶτα π. διὰ συν. om. M² — τοὺς om. L, M¹ —
τοῦ πρ. Σ. εἰ om. L, M¹². ⁴⁴ βασ. τῶν I. — παρόδου om. M², τῶν I. — παρόδου om. L, M¹, ἀπὸ
Σαοὺλ — Ἰουδαίων om. M¹. ⁴⁵ βραχυλογίας — ἡγεμόνας om. M², ἔπειτα — ἡγεμόνας om. L, M¹. ⁴⁶ τοὺς
— Ἀντί om. M², πάλαι — Ἀντί om. L, M¹, πάλαι om. ⁴⁷ Πτολεμαίων — ἀρχάς om. L, M¹², sed
διεξεληθόντες omisio δὲ V¹. ⁴⁸ δυναστείας — Ἑλλήνων om. L, M¹².

torem Constantinum, eosque qui mox subsecuti sunt. Tandem in Michaele Theophili filio, qui rerum puer adhuc politus orthodoxam fidem in sacra olim synodo promulgatam restituit, consistimus. Verum, ut a Sapiente sapienter prolatum, « Omnia audire finis orationis est; » qui lectionibus libentissime dant operam, ne ad commentariorum ornatum respiciant, sed ad sermonis scopum ac finem cordis oculos dirigant. Varia enim orationis structura, quippe quæ ad ostentationem ac strepitum comparata, quodam modo immutatur, propositam deturpat materiam, sensum illico rapit, ingenique aciem, ne argumentum percipiat, retundit. Quisquis autem Dei ac litterarum amicus hæc lecturus erit, eum ego exoratum velim, ut pro me homunculo, peccatis obnoxio ac rationis experte, Deo preces alleget. Si quid vero utilitatis atque operæ pretii hos exiguos nostros habere viderit conatus, id totum eidem bonorum omnium auctori Deo imputet. Sin, ut ab inscientia nostra exspectari par est, inconcinni ac foede exuberantes illi fuerint, per veram illam atque ineffabilem sapientiam, quæ suos alumnos non minus divina doctrina, quam eloquio instruit, nobis, ut imperitis omnino, et non eloquentia solum, sed ingenio destitutis venia detur. Jam vero Deo ipso auspice pro viribus inde exordiar.

ὡς ἰδιώτη⁹⁹ πάντως· οὐ μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει. Ἡδὴ δὲ λοιπὸν¹⁰⁰ σὺν Θεῷ τῆς ὑποθέσεως τὴν ἀρχὴν ἐνεσῦθεν κατὰ τὴν ἐμὴν ποιήσομαι δύναμιν¹⁰¹.

ρο; μέχρι Διοκλητιανοῦ καὶ Μιξιμιανοῦ τῶν ἀνοσιῶν καὶ χριστομάχων· (Δ') εὐθύς τε Κωνσταντῖνον τὸν εὐσεβέστατον καὶ πρῶτον βασιλέα τῶν Χριστιανῶν καὶ τοὺς καθεξῆς ἕως τελευταίου Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου⁹⁹, ὅστις; μειράκιον βασιλεύσας τὴν ὀρθόδοξον αὐτὸν πάλιν διὰ συνόδου θείας ἀνεκέρυξε καὶ κατῴρθωσε πίστιν. « Τέλος δὲ λόγου τὸ πᾶν ἀκούειν¹⁰⁰, σαφῶς¹⁰¹ ἡμῖν ὁ Σοφὸς ἐγκυλεύεται, ὡς μὴ κάλλει συνταγμάτων προστεθῆκεναι¹⁰² τὴν ἀναγνώσει χαίροντα καὶ θελγόμενον, ἄλλ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ καὶ τῷ τέλει τοῦ λόγου προσεπιτίθειν¹⁰³ τὸ τῆς καρδίας ὄμμα. Ἡ γὰρ τοῦ λόγου κατασκευὴ καὶ ποικιλία ταῖς φιλοκρότοις καὶ φιλοκόμοις καλλιπερίαις οἰνεῖ μεταμορφωμένη λυμαινέται που τὴν προκειμένην θεωρίαν, κλέπτουσα λεληθότως τὴν αἴσθησιν καὶ πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς ὑποθέσεως ἐπισκοποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντα. Ἐκλιπαρῶ δέ γε¹⁰⁴ τοὺς ἐντευξομένους φιλοθέους καὶ φιλολόγους ὑπερεύχεσθαι μου διὰ τὸν Κύριον, τοῦ ταπεινοῦ καὶ ὑπερλίαν ἀμαρτωλοῦ τε καὶ ἀλόγου¹⁰⁵. Καὶ εἰ μὲν χρήσιμον καὶ ἀποδοχῆς ἄξιον ὀφθαίη τὸ πανευτελὲς τοῦτ' ἄμαρτωλῶν, τῷ¹⁰⁶ πάντων αἰτίῳ τῶν καλῶν ἀναθετόν. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τὸ¹⁰⁷ προσήκον ἀσυνάρτητόν τε καὶ περιττόν, ὡς εἶκος, διὰ τὴν ἀλογίαν ἡμῶν εὐρεθείη, συγγνωσθείη μὲν πρὸς τῆς ὄντος καὶ ἀρρήτου σοφίας¹⁰⁸. Ἐτι μὴν καὶ παρὰ τῶν τροφίμων ταύτης θεοσόφων καὶ¹⁰⁹ θεηγόρων τε καὶ φερροδίων, ἡδὴ δὲ λοιπὸν¹¹⁰ σὺν Θεῷ τῆς ὑποθέσεως

BIBLOS A'.

LIBER PRIMUS.

I. Genealogia Adam.

Liber generationis hominum in die qua plasavit Deus Adam ad suam imaginem et similitudinem. Adam genuit tres filios, Cain, Abel et Seth; et duas filias, Adsouran et Asouam. Juxta Dei præceptum, liberis suis, omnibus quadrupediis, volucris, amphibis, reptilibus et piscibus nomina imposuit. Nomen autem suum ac nomen uxoris ab angelo Domini recepit. Cain sororem suam natu majorem, Adsouran, uxorem duxit,

C A'. Γενεαλογία τοῦ Ἀδὰμ.

⁹⁹ Βίβλος; γενέσεως ἀνθρώπων, ἧ ἡμέρα¹⁰⁰ ἐπλασεν¹⁰¹ ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. (2) Ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐγέννησεν υἱοὺς τρεῖς¹⁰², τὸν Κάϊν¹⁰³, τὸν Ἀβελ καὶ τὸν Σῆθ, καὶ θυγατέρας τὴν Ἀζουράν καὶ τὴν Ἀσουάμ. (3) Καὶ ὁ μὲν Ἀδὰμ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ ἐπέθηκεν ὀνόματα πᾶσι τοῖς τετραπόδοις καὶ τοῖς ἐκφυτοῦ τέκνοις· τὸ δὲ ὄνομα¹⁰⁴ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἄγγελος Κυ-

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ ἕως τῆς τελευταίας Θεοφίλου V¹ ¹⁰⁰ Eccl. xii, 13. ¹⁰¹ ἄκουε σαφῶς, sed ἐγκυλεύεται σαφῶς ὡς V¹ ¹⁰² προστεθῆκεναι V¹. ¹⁰³ προσερ. A — λ, πῶς τῇ προκειμένη θεωρίᾳ κλ. λεληθότος A. ¹⁰⁴ γε om. A. ¹⁰⁵ μου τοῦ τ. διὰ τὸν Κύριον τοῦ ὑπ. ἀμ. καὶ ἄλ. A. ¹⁰⁶ Παν. τ. πόνημα τῷ A. ¹⁰⁷ εἰ δὲ καὶ περιττόν A. ¹⁰⁸ εὐλογίαν ὧν εὐρ. συγγνωσθείημεν π. τὴν ὁ. ἀ. σοφίας A. ¹⁰⁹ θεοσόφων καὶ οἰμ. L, M¹⁰. ¹¹⁰ ἰδιώταις ed. A', α'. Clycas 221, 6-233, 17 e Georgio. ¹¹¹ Ὁ δὲ λοιπὸν M¹⁰, Ἡδὴ λ. A, om — δύναμιν I, M¹⁰. ¹¹² δύναμιν ὅπως δὴλα τὰ κατ' ἐμὲ γενήσονται A. ¹¹³ Anno M. 5871. ¹¹⁴ πρώτως Par. ¹¹⁵ ἐπλάσεν P¹⁰ (1705) Vat¹, ἐποίησεν. O. ¹¹⁶ καὶ θυγατέρας β' Par. ¹¹⁷ καὶ Par. ¹¹⁸ καὶ θυγατέρας β' C¹, L, M¹⁰ P¹⁰. Vat¹ καὶ C¹, P¹⁰, καὶ θ. β' τὴν O — Σῆθ' καὶ τὴν Ἀζ. καὶ τὴν Ἀσ. C¹, L, M¹⁰, P¹⁰. Vat¹ Σῆθ καὶ τὴν Ἀζ. Par. ¹¹⁹ τὸ δὲ ἄ. ὄν. L, M, O, P¹⁰, Vat¹.

ρίου εἶπεν αὐτοῖς. (4) Καὶ ὁ μὲν Κάιν ἔλαβε γυναῖκα A τὴν πρώτην ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀζουράν, Σὴθ δὲ τὴν δευτέραν Ἀσουάμ. (5) Καὶ ὁ μὲν Ἀβελ⁸⁰ παρθένος τε καὶ δίκαιος ὑπῆρχε καὶ ⁸¹ ποιμὴν προβάτων, ἐξ ὧν θυσίας προσενεγκίων ⁸² τῷ Θεῷ καὶ δεχθεὶς ἀναιριεῖται, φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ⁸³ Κάιν. Ὁ δὲ Κάιν γεωργὸς τυγχάνων, καὶ μετὰ 5 τὴν καταδικὴν χειρὸνως βιώσας, πρῶτος μέτρα καὶ στάθμια ⁸⁴ καὶ γῆς ὄρους ἐπενόησεν. [Εἶτα κτίσας ἐν γῆ Ναῖδ ⁸⁵ πόλιν, κατέναντι Ἐδέμ, ἐπινοήσασεν αὐτῆν⁸⁶ εἰς θνητὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνώχ⁸⁷,] καὶ εἰς ἐν συναλθεῖν τοὺς οἰκίους αὐτοῦ ἀναγκάσας ⁸⁸, εἰς πολέμους ἑαυτὸν ἀπησχόλησεν. ⁸⁹] Μετὰ ⁹⁰ δὲ ταῦτα, τῆς οἰκίας ἐπ' αὐτὸν πεσοῦσης, ἀπέθανεν ⁹¹, ὡς ἐνιοί φασιν, ἕτεροι δὲ, ὅτι Λαμὲχ αὐτὸν ἀπέκτεινεν. (6) Ἄλλ' ὁ μὲν Κάιν ἐγέννησεν τὸν Ἐνώχ, ὁ δὲ Ἐνώχ τὸν Γαϊδῶδ, ὁ δὲ Γαϊδῶδ τὸν Μαλεεθῆλ, ὁ δὲ Μαλεεθῆλ τὸν Μαθουσάλα, ὁ δὲ Μαθουσάλα τὸν Λαμὲχ, ὅς καὶ δύο γυναῖκας ἀγόμμενος, Ἐλδὴν ⁹² καὶ Σελάν, ἐγέννησεν τὸν Ἰοθῆλ καὶ τὸν Ἰουβάλ καὶ τὸν Θεβέλ. (7) Ὁ δὲ μὲν Ἰοθῆλ κατέδειξε κτηνοτροφίαν, ὁ δὲ Ἰουβάλ κατέδειξε ψαλτήριον καὶ κιθάραν, ὁ δὲ Θεβέλ σφυροκοπίαν χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Καὶ ὁ μὲν ἐν σκηναῖς κατοικεῖν ⁹³ τς καὶ γεωργεῖν ἤρρετιζατο, ὁ δὲ κιθαρωδίας καὶ τραγωδίας τοῖς δαιμονικοῖς ἐπιτηδεύμασι προσεπενόησεν, ὁ δὲ ξίφη τε καὶ ὄπλα χορηγεῖν εἰς πολέμους ἐμπεχρήσατο. Τὸ οὖν γένος Κάιν μέχρι τούτου ἀζιωθὲν μνήμης, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πατέρων ἀποκρίνεται ⁹⁴, ἵνα μήτε τοῖς πρώτοις ἢ συντατόμενος, μήτε τῶν ἐξῆς ἀφηγοῦμενος. (8) Τὸ τολύν C « Πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάιν ἐπτά ἐκδικούμενα παραλύσει ⁹⁵ » τοιαύτην ἔχει τὴν λύσιν· ἕκαστος μὲν τῷ ἑαυτοῦ ἀμαρτήματι ἀποθανεῖται, οὐ δὲ ὁ τοῦ φόνου καταρξάς· καὶ τοῖς ἄλλοις ὑφηγητῆς τοῦ ἀμαρτήματος γενόμενος· ἐπτά ἐκδικούμενα παραλύσει, τουτέστι ἐν ἐπταπλασίως τιμωρηθῆσθαι καὶ πάμπολλα. | Σύνηθες γὰρ τῇ Γραφῇ ⁹⁶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐπὶ πολλὰ πλάσια κεχρησθῆαι· καὶ ἐστὶν ἀδιορίστου πλήθους σημαντικόν, ὡς ⁹⁷ τὸ ἐ Ἀπόδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν ἐπταπλασίονα ⁹⁸,] καὶ τὸ ἐ Ἡ στείρα ἔτεκεν ἐπτά καὶ Ὁ λέγω σοι· ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.] Τὸ μὲν ⁹⁹ γὰρ τελευτῆσαι τῶν ἐν τῷ βίῳ πονηρῶν ἐπάγει τὴν κατάπαυσιν· τὸ δὲ ζῆν ἐν φόδῳ καὶ 6 λύπῃ μυρίους ἐπάγει τοὺς ἐν συναίσθησει θανάτους. Τρέμων οὖν καὶ στένων ὁ Κάιν, ὥσπερ δεῖμονι κάτοχος, ἐν ἐπιληψίᾳ πάντα τὸν ἐξῆς διήγε ¹⁰⁰ χρόνον, τοῦτο πρὸς τὸ μὴ ἀναιρεθῆναι ὑπὸ τινος· ἐκ Θεοῦ λαβὼν τὸ σημεῖον. (9) Περὶ οὗ μέντοι καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς φησὶ ¹⁰¹· « Ἐκδικούμενα δὲ, εἴτε

Seth vero Asouam, natu minorem. Abel autem moribus integer atque justus fuit pastor ovium : ex quibus cum Deo victimas obtulisset, sicque ei placuisset, invidiam fratris sui Cain in se concitavit, et ab eo interfectus est. Cain, qui erat agricola, quique post condemnationem pejor evaserat, mensuras et pondera, atque terræ limites primus excogitavit. Deinde civitatem, quam nomine filii sui, Henoch vocavit, in terra Naid, contra Edem, extruxit : omnibusque suis familiaribus ut ibi simul congregarentur, coactis, in præliis ipse versabatur. Posthæc ruina domus suæ oppressum vitam finivisse tradunt ; vel, ut alii ferunt, a Lamech occisus est. Cain genuit Henoch, Henoch autem genuit Irad, Irad genuit Maviael, Maviael genuit B Mathusael, Mathusael autem genuit Lamech, qui duas duxit uxores, Adam et Sellam, et genuit Jabel, Jubal et Tubalcain. Jabel artis pastoralis præcepta tradidit : Jubal psalterium et citharam invenit ; Tubalcain vero æs et ferrum domandi artem reperit. Alius in tentoriis habitare ac terram subigere præadamavit ; alius præter magicas artes, cithararum ludos et tragœdias excogitavit ; alius denique enses et clypeos ad bella peragenda procedit. Progenies itaque Cain non alias ob res memoria digna, de numero patrum detrabitur, ita ut nec prioribus jungatur nec posterioribus præsit. Hæc porro verba, « Quicumque occiderit Cain septuplum punietur, » hanc habent significationem : Unusquisque quidem in propriæ culpæ punitionem morietur, tu autem, o Cain, qui primum scelus patravisti, aliisque sceleris exemplum præbuiti, septuplum punieris, id est, septuplam, quinimo multo majorem, pœnam lues. Solet enim Scriptura hunc numerum pro majori usurpare ; et magnus numerus indeterminatus ita indicatur ; ut, « Vicinis nostris tribue septuplum, » et « Sterilis septem filios pariet, » insuper : « Non dico tibi usque septies, sed usque ad septuagesies. » Mors quidem his qui male vixerunt, quietem quamdam tribuit ; vita autem in tremore ac mœstitia traducta mille mortes in conscientia generat. Cain igitur tremens æ gemens, quasi a dæmone obsessus, totam vitam reliquam, comitiali morbo correptus, signumque hoc D a Deo datum ne interficeretur præferens, traduxit. De eo tamen magnus Basiliius etiam dixit : « Sive peccata, quæ Cain commisit et ob quæ pœnas solvit, sive supplicia a justo Judice ei imposita consideres, septem numero esse invenies, sicque sen-

Variorum lectiones et notæ.

⁸⁰ ὁ δὲ Σὴθ τὴν δ. Ἀβελ? L, M, P, Vai. ⁸¹ καὶ om. L, M¹ — προσαγαγὼν I, M¹, O, P¹. ⁸² ὧν καὶ θυσίαν τῷ προσαγαγὼν Par. ⁸³ αὐτοῦ om. L, M¹? ⁸⁴ Σταθμὰ Par. Leo. ⁸⁵ Εἶτα κτ. ἐν τῇ Ναῖδ om. L, M¹, s. d. seqq. πόλιν καν. post I. 26 σημαντικόν leguntur — Nota N3tu P¹. ⁸⁶ αὐτῆν Ἐνώχ εἰς P¹ Bulg. αὐτῆν om. L, M¹. ⁸⁷ Ἐνώχ. Gen. iv, 16, 17. ⁸⁸ τοῖς δ. ἄ. ἄν. om. L, M¹, αὐτοῦ om. P¹. ⁸⁹ ἀποσχολεῖσθαι Leo. ἀπέβαλε Par. — Κατὰ Mon. Aug.? ⁹⁰ Μετὰ — ἀφηγοῦμενος, om. Bulg. — ἐπτα om. I, M¹ — Κατὰ δὲ O. ⁹¹ ἐτελεύτησεν Leo. ⁹² Ἀδάμ Leo, Ἀδά Gen. iv 19. Σελλάν Leo, Σελλά Gen. ⁹³ κατοικεῖν κτηνοφορεῖν τε O. ⁹⁴ τῶν πρώτων ἀποκεκρήχεται Leo, μηδέ his Leo. ⁹⁵ Gen. iv, 15. ⁹⁶ τῆς γραφῆς I, M¹ — ἐπὶ om. O. ⁹⁷ ὡς σημαντικόν I, M¹. ⁹⁸ ἐπταπλάσια Ps. lxxviii, 12; I Reg. ii, 5, 28; Mat. xviii, 22. ⁹⁹ Τὸ μὲν — ἐννοεῖται om. O. ¹⁰⁰ ἐν om. Leo. ¹⁰¹ ἐξῆς αὐτοῦ δ. L, M¹ τὸν ἐξ αὐτοῦ δ. 3tuν τοῦτο γη Leo. ¹ Ep. 260 III, 397 A.

tentiam ad effectum adductam habebis. Peccatorum enim, quæ commisit Cain, primum est quod fratri suo Abel, qui in magna laude erat, inviderit; secundum, quod cum fratre dolose egerit, dicendo: « Egre diamur in agrum; » tertium, quod homicidium, summum malum, patravertit; quartum, quod fratrem occiderit; quintum, quod omnium primus homicidium commiserit; sextum, quod parentibus magno dolori fuerit; septimum denique quod Domino mentitus fuerit; interrogatus enim « ubinam esset Abel frater, » respondit: « Nescio. » Hæc itaque sunt septem Cain peccata. Ultiones autem quas in criminum expiationem divina justitia ab eo expetivit, septem etiam numero sunt et his verbis exprimuntur: prima, « Maledicta tibi terra erit; » secunda, « Operaberis eam; » tertia, « Non dabit tibi fructus suos; » quarta et quinta conjunctim, « Gemens et tremens eris super terram; » sexta, quam his verbis, « Ecce, nunc me a te ejicis, et a facie tua abscondar, » ipse indicavit, maxima est omnium pœna his qui sui sunt compotes, scilicet separatio a Deo: septima pœna fuit, quod divina in eum ultio minime abscondita fuerit, sed omnibus signo manifesto, id est, gemitu et tremore, manifestata. Quicumque igitur, inquit, te occidere non dubitabit, a vita simul et ultione te liberabit. Ideo, inquit, « posuit Dominus Deus Cain signum, ut non occideret eum omnis qui invenisset eum. »

Adam, cum esset ducentorum et triginta annorum, genuit Seth. Seth ipse Hebraicas litteras et scientiam excogitavit, signa cœli, annuas commutationes, menses et hebdomadas primus agnovit; sideribus atque quinque planetis nomina dedit ut ab hominibus agnoscerentur. Primum planetam vocavit Saturnum; secundum, Jovem; tertium, Martem; quartum, Venerem; quintum denique, Mercurium. Duobus autem luminaribus, Soli et Lunæ, Deus nomina dedit. Seth, cum esset ducentorum et quinque annorum, genuit Enos, qui « effecit ut nomen Domini invocaretur. » Post diluvium Cainan filius Arphaxad de geometria, siderum nomenclatura, quam Seth ejusque filii in tabella lapidea conscripserant, reperta, librum scripsit. Nepotes enim Seth moniti a Domino fuerant hominum pu-

Α τὰ παρὰ τοῦ Κάιν ἡμαρτημένα λέγεις ⁵, εὐρήσεις; ἐπὶ τὰ, εἴτε παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ ἐπ' αὐτῷ δρι- σθέντα ⁶, οὕτως οὐκ ἀποτεύξη τῆς ἐννοίας. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρὰ τοῦ Κάιν τετολημμένοις πρῶτον ἀμάρ- τημα φθόνος ἐπὶ τῇ προτιμῆσει ⁶ Ἄβελ· δεύτερον δόλος, μεθ' οὗ διελέχθη τῷ ἀδελφῷ, εἰπών· « Διέλ- θωμεν εἰς τὸ πεδίον ⁷. » τρίτον φόνος, ἡ προσθήκη τοῦ κακοῦ ⁸· τέταρτον, ὅτι ἀδελφοῦ φόνος ⁹· πέμπτον, ὅτι ¹⁰ πρῶτος φόνος; ¹¹· ὅτι γονεῦσι πένθος ἐποίησαν, τοῦτο τὸ ἔκτον ¹²· ἔβδομον, ὅτι Θεῷ ἐψέυστο. Ἐρωτηθεὶς γὰρ « Πού Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; » εἶπεν· « Οὐκ οἶδα ¹³. » Καί ¹⁴ ταῦτα μὲν τοῦ Κάιν ¹⁵ τὰ ἐπὶ ἀμαρτήματα. Αἱ δὲ εἰς κόλασιν αὐτοῦ παρα τῆς θείας δίκης ἐπενεχθεῖσαι τιμωρίαι εἰσὶν αὗται. Πρώτη· « Ἐπικατάρτος ἡ γῆ ἀπὸ σοῦ ¹⁶. » Δευτέρα· « Ἐργᾶ τὴν γῆν. » Τρίτη· « Οὐ προσθήσει δοῦναί σοι τὴν ἰσχὺν αὐτῆς; » Τετάρτη μετὰ τῆς ε' συνευγυμέ- νη ¹⁷· « Στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς. » Ἐ- κτη· ἦν αὐτῆς ἀπεκάλυψεν ὁ Κάιν εἰπών· « Εἰ ἐκβάλ- λεις με νῦν ¹⁸ ἀπὸ σοῦ καὶ προσώπου σου ¹⁹ κρυβή- σομαι, » ἡ βαρυτάτη ²⁰ κόλασις, ἦτοι ὁ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμὸς τοῖς σωφρονουσίν. — Ἐδῶμη τὸ « μετὰ κρύπτεσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ σημεῖον προδῆλω πᾶσιν προκεκρῦχται ²¹ » διὰ τοῦ στεναγμοῦ καὶ τοῦ τρώλου. (10) Πλὴ οὖν, φησὶν, ὁ τὸν κατὰ σοῦ φόνον ἀποτολήσας κακώσει ²² τὰ κατὰ τὸν βίον ἀπαλλάξας, τὴν κατὰ σοῦ παραλύσει τιμωρίαν. Διδ, φησὶν, εἴθε- το Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Κάιν σημεῖον τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὐρίσκοντα αὐτόν ²³. »

Γ 7 ²⁴ (11) Ὁ δὲ ²⁵ Ἄδμ σ' ἐτῶν ὦν ²⁶, ἐγέννησε τὸν Σῆθ. Οὗτος ὁ Σῆθ ²⁷ πρῶτος ἐξεῦρε γράμματα Ἑβραϊκὰ καὶ σοφίαν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰς τροπὰς τῶν ἐν αὐτῶν καὶ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἔβδομάδας, καὶ τοὺς ἀστέρους ἐπέθηκεν ὀνόματα καὶ τοὺς πέντε πλανηταίαις, εἰς τὸ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνον ²⁸· καὶ τὸν μὲν πρῶτον πλανή- την ²⁹ ἀστέρα ἐκάλεσε Κρόνον, τὸν δὲ β' Δίαν ³⁰, τὸν δὲ τρίτον Ἄρεα, τὸν δὲ δ' Ἀφροδίτην, τὸν δὲ ε' Ἐρ- μῆν. Τοὺς γὰρ δύο φωστῆρας, ἥλιον καὶ σελήνην ἐκάλεσεν ὁ Θεός ³¹. (12) ³² Σῆθ δὲ ὦν ἐτῶν τε' ἐγέν- νησε τὸν Ἐνὼς, ὃς ³³ « ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου ³⁴. » (13) Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Καϊνὰν ὁ υἱὸς Ἀρφαξὰδ συνέγραψε ³⁵ τὴν ἀστρονο- μίαν, εὐρηκῶς τὴν ³⁶ τοῦ Σῆθ καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων τὴν ὀνομασίαν καὶ τῶν ἀστέρων, ἐν πλακί λίθινῃ γεγραμμένην ³⁷. Ἦσαν γὰρ τοῦ Σῆθ ἔγγονοι ³⁸ προ-

Variae lectiones et notæ.

⁵ λέγοις εἴτε τὰ πρ. Bas. ⁶ καὶ Bas. ⁷ τοῦ Bas. ἐπὶ τῇ πρ. Ἀ. εἰ μεθ' — πεδίον om. O. ⁸ Gen. iv, 8. ⁹ ἡ πρ. τοῦ κ. et φόνος; om. O. ¹⁰ ὅτι καὶ ἀδ. φ. μείζω ἢ ἐπίτασις Bas. ¹¹ πέμπτον κακὸν ὅτι L, M'. ¹² ὅτι καὶ καὶ πρ. φονεύς ὁ K. πονηρὸν ὑπὸ δειγμα τῷ βίῳ καταλιπὼν ε' ἀδίκημα ὅτι γ. π. ἐπ. Bas. ¹³ τοῦτο τὸ ἔκτον om. O. — Ἐρωτηθεὶς. ¹⁴ οὐ γινώσκω Gen. iv, 9. ε' οὖν τὰ ἐκδε- κομένα παρελύτο ἐν τῷ ἀναιρεθῆναι τὸν K. ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι ἐπικατάρτος ἡ γῆ, ἡ ἔλανε διέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ στένων Bas. ¹⁵ Καὶ om. O. ¹⁶ Τὸ τοῦ K. O. ¹⁷ Gen. iv, 10, 11. γῆς ὁ K. φησὶν. εἰ Bas. ¹⁸ μετὰ τῆς ε' σ. om. O. ¹⁹ νῦν om. L, M' — καὶ ἀπὸ πρ. σου L, M'. ²⁰ με σημερον ἀπὸ πρ. τῆς γῆς, Gen. iv, 14 με σημ. ἀπὸ πρ. τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ πρ. σου κρ. — προκ. Bas. ²¹ ἡ βαρ. — σωφρονουσιν om. O. ²² πᾶσι δηλοποιεῖσθαι. Ἐθετο γὰρ φησὶν Κύριος O. ²³ κακώσει Mon. Aug. ? ²⁴ Gen. iv, 15. ²⁵ 5611 (250). ²⁶ Ὁ δὲ γε P'. ²⁷ γενόμενος; ἐτῶν σλ' Leo. ²⁸ Ὁ δὲ γε Σῆθ Par. τὰ Ἐ. γ. ἐξευρῶν συνεγράψατο Leo cf. Glycam 228,8 — 20 cum 213, 1 ὡς φησι Γεώργιος ²⁹ μόνων? ³⁰ πλάνητα P'. — 7 Ἀφροδίτην I. Ἀφροδίτην. ³¹ Δία Leo Par. ³² ὁ Θεὸς ἐκάλεσεν. Σῆθ O. ³³ Ἐνὼς ἔνερον ὃς O. — ἐπ. τὸν Κύριον O. Κύριον om. Par. ³⁴ 5436 (435). ³⁵ Gen. iv, 26. ³⁶ συνε- γράψατο Par. ³⁷ τὴν om. P'. ³⁸ γεγλυμμένην Par. ³⁹ Οἱ γὰρ τοῦ Σῆθ ἔγγονοι P'.

μηθέντες ἄνωθεν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι φθορὰν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ποιήσαντες δύο στήλας, μίαν μὲν λιθίνην, ἐτέρω δὲ πλινθίνην [ἐνεκόμεσαν αὐ] ταῖς τὰ ἐκ τοῦ πάππου αὐτῶν Σηθ ἔκτεθέντα οὐράνια πάντα ταῦτα, λογισάμενοι, ὅτι, εἰ μὲν δι' ὕδατος ὁ κόσμος κατεφθάρη, ἡ λιθίνη στήλη μνεῖ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· εἰ δὲ διὰ πυρός, ἡ πλινθίνη σωθήσεται πυρουμένη πλέον, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα, ἧτις στήλη μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς τὸ Σίριδος ἕρος ἔμεινε, καὶ ἔστιν ἕως ἄρτι, ὡς φησὶν Ἰώσηπος⁹⁹.

B. Περὶ τοῦ Νεβρώδ.

⁹⁹ Μετὰ δὲ ταῦτα γέγονε⁹⁹ τὶς γίγας, τοῦνομα Νεβρώδ, υἱὸς Χούς τοῦ Αἰθίοπος, ἐκ φυλῆς Χάμ· ὅς κτίσας τὴν Βαβυλῶνα πόλιν καὶ πρῶτος καταδείξας κυνηγίαν καὶ μαγείαν, Περσῶν ἐπρώτευσεν, διδάξας αὐτοὺς ἀστρονομίαν καὶ ἀστρολογίαν, τῇ οὐρανίῳ κινήσει τὰ περὶ τοὺς τιχτομένους πάντα δῆθεν σημαίνοντα. § (2) Ἀφ' ὧν Ἕλληνες τὴν γενεθλιαλογίαν μαθόντες ἤρξαντο τοὺς γενομένους ἐπὶ τὴν τῶν ἀστρων κίνησιν ἀναφέρειν¹⁰⁰. (3) Οὐκοῦν ἀστρονομία καὶ ἀστρολογία τε καὶ μαντεία¹⁰¹ ἀπὸ Μαγουσῶν ἦτοι Περσῶν ἤρξατο. Οἱ γὰρ Πέρσαι Μαγῶν ὑπὸ τῶν ἰγχωρίων προσαγορεύονται, οἱ γὰρ τὸν Νεβρώδ λέγουσιν ἀποθεωθέντα καὶ γενόμενον ἐν τοῖς ἀστροῖς τοῦ οὐρανοῦ, ὃν καλοῦσιν Ὀρίωνα· (4) περὶ οὗ φησὶ Μωυσῆς, ὅτι· γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλῶν καὶ¹⁰² Χαλάν¹⁰³ ἐν γῆ Σενκάρ,· ἐθεν ἐξῆλθεν Φιλίσταιμ· ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σὴμ, τοῦ Ἰασσοῦ¹⁰⁴, ἀφ' οὗ Ἀσσυρίοι. (5) Καὶ κρατήσας τὴν Συρίαν καὶ τὴν Περσίδα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς, ἀνεφάνη καὶ ἄλλος υἱὸς τινος, Οὐρανοῦ λεγομένου, καὶ Ἀφροδίτης γυναῖκος αὐτοῦ, γιγανταῖος¹⁰⁵, ὀνόματι Κρόνος, κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος¹⁰⁶. Γενόμενος δὲ καὶ οὗτος δυνατὸς πάνυ, καὶ πολλοὺς ὑποτάξας καὶ κυριεύσας πρῶτος κατέδειξε τὴν βασιλείαν καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων¹⁰⁷, ὃς καὶ βασιλεύσας πρῶτος Συρίας ἔτη ν', ὑπέταξε πᾶσαν τὴν Περσίδα, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Συρίας. Ἐχων¹⁰⁸ δὲ γυναῖκα Σεμίραμιν, τὴν¹⁰⁹ Πέραν καλουμένην παρὰ Ἀσσυρίοις, ἔσχε υἱοὺς¹¹⁰ δύο καὶ θυγατέραν μίαν· καὶ τὸν μὲν προσηγόρευσεν Δίαν καὶ Ζεῦ¹¹¹ εἰς ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος· τὸν δὲ ἐπωνόμασεν Νίνον, καὶ τὴν θυγατέρα¹¹² Ἦραν. ἦν καὶ ἑλαβεν εἰς γυναῖκα Πίκου, ὃ καὶ Ζεὺς, τὴν Ἰδίαν ἀδελφὴν. (6) Μετὰ δὲ Κρόνος ἐβασίλευσε Νίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη νβ', ὃς καὶ τὴν¹¹³ Ἰδίαν μητέρα Σεμίραμιν λαβὼν εἰς γυναῖκα, νόμος ἐγένετο Πέρσαις λαμβάνειν τὰς αὐτῶν μητέρας καὶ ἀδελφάς, διὰ τὸ καὶ¹¹⁴ τὴν Ἰδίαν λαβεῖν αὐτοῦ ἀδελφὴν Ἦραν [ἦν καὶ ἑλαβε γυναῖκα Πίκου, ὃ καὶ Ζεὺς, τὴν Ἰδίαν ἀδελφὴν Ἦραν.]

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ Μένει δὲ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν Σίριδα Jos. A. J. II. 3. ¹⁰⁰ Gen. x, 8. ¹⁰¹ Ἐν δὲ τοῖς προσηρομένοις χρόνοις γὰρ. O. ¹⁰² κινήσιν διαφέρειν B¹, O. ¹⁰³ ἀστρονομία τε καὶ ἀστρολογία καὶ μαντεία Μαγού σαλων ἦτοι Π. ἤρξαν το B². ¹⁰⁴ Ὀρέχ καὶ Ἀρχάδ καὶ Gen. x, 10, 14. ¹⁰⁵ Χαλάνη ἐξῆλθεν B¹ χαλάνη — ἐξῆλθεν O. ¹⁰⁶ γιγανταῖος B¹ ανος γιγαντογενῆς, ὀνομασθεὶς ὑπὸ τοῦ πρὸς Κρ. εἰς ἀπώνυμια τοῦ Λεο. ¹⁰⁷ τοῦ πλανήτου ἀστροῦ B². ¹⁰⁸ κατ. ἀρχαίαν καὶ β. Ἀσσυρίων Λεο. ¹⁰⁹ Ἐσχε Λεο. ¹¹⁰ Σεμίραμιν τὴν καὶ B¹, O. ¹¹¹ ἐξ ἧς ἔ. υἱὸν δ. ἐπικλήθη Ζεὺς ὃ καὶ Π. γίγας τὴν ἔ. ἀ. Ἡ. Λεο ἔσχε: B¹, ἔσχε καὶ O. ¹¹² Δία εἰς, B², O. ¹¹³ θυγατέρα B¹. ¹¹⁴ ὃς γὰρ τὴν B¹, O. ¹¹⁵ διὰ τὸ καὶ τὸν Δία λ. τὴν ἔ. ἀ. ὃδ. ὃ καὶ Π. λεγόμενος B², O. — λεγ. ὃ δὲ Νίνος, O. καὶ διὰ λ. τὴν ἔ. ἀ. Ἡ. Par. omissis seqq. e glossomate illatis.

A ex lapide, alteram ex lateribus factam, creverant, et in eis omnia sidera ab avo suo Seth explanata exculpserant; hac ratione, ut, orbe diluvio per eunte, columna lapidea cum omnibus in ea descriptis servaretur; aut, terra igne vastata, columna ex lateribus facta, utpote flammæ patientior, intacta permaneret. Hæc re ipsa post diluvium in monte Siride inventa est, et usque ad præsens tempus, ut ait Josephus, servatur.

II. De Nemrod.

Post hæc gigas quidam, nomine Nembrod, filius Chus, ex genere Cain, natus est. Civitatem Babylo-nem condidit, venationem magicamque artem instituit. Persas docuit astronomiam et astrologiam, quæ ex motibus cælestibus omnia quæ pueros spectant, certe indicat, et in hoc Persis prævit. Ab his horoscopicam scientiam accipientes, Græci pueros suos ad astrorum commutationes referre cœperunt. Astronomia igitur, astrologia et magia a Magusæis, id est, a Persis originem ducunt. Persæ supra omnes suos Magog extollunt, qui et cum diis adjunctum fabulantur et inter astra sub Orionis nomine relatum. De eo Moyses dicit: « Fuit autem principium regni ejus Babylon, et Chalan, in terra Sennaar. » De terra illa egressus est Assur ex familia Sem. Ex Assur originem ducunt Assyrii. Phillisthim de terra illa etiam egressi sunt. Cum Syria, Perside aliisque Asiæ Minoris partibus potitus esset, apparuit et alius gigas, filius cujusdam Urani et Veneris conjugis ejus, qui nomine planetæ, Saturnus vocatus est. Factus et ipse potentissimus, multisque victis ac superatis, regnum et dominationem in alios homines primus instituit; regnavit primus in Syriam quinquaginta sex annis, et totam Persidem sibi subjecit. Ex uxore Semiramide, quam Assyrii Rheam vocant, duos filios habuit et unam filiam: alium quidem vocavit Jovem ex nomine planetæ, alium vero Ninum appellavit: filia vero Junonis nomen dedit. Picus, qui et Jupiter, propriam sororem in uxorem duxit. Post Saturnum regnavit Ninus filius ejus quinquaginta duobus annis, qui propriam matrem Semiramidem matrimonio sibi junxit, sororemque propriam sibi copulavit. Inde orta est apud Persas consuetudo matrimonium cum matre et sorore inmundi. (Junonem enim, suam sororem in uxorem etiam duxit Picus, id est, Jupiter.)

ἑλαβε γυναῖκα Πίκου, ὃ καὶ Ζεὺς, τὴν Ἰδίαν ἀδελφὴν Ἦραν.]

III. *De rege Nino.*

Ninus rex factus Syriæ, urbem condidit maximam, circuitus trium dierum, quam ex nomine suo Ninivem vocavit, primusque in ea regnavit. Ex ejus familia ortus est Zoroaster ille famosus Persarum astronomus, qui morti proximus, optavit ut ab igne cælesti percuteretur, Persis dicens: « Si me ignis interemerit, sumite ex ossibus meis combustis servateque: regnum enim e regione vestra non exiit, quandiu ossa mea servaveritis. » Ab Orione exauditus, fulgure percussus est. Persæ autem ex ossibus ejus in pulverem redactis sumpserunt, eaque servant usque ad præsens tempus.

IV. *De rege Thura.*

Post Ninum in Assyrios regnavit triginta annis quidam nomine Thuras, quem ex nomine planetæ Martem vocaverunt. Marti primam statuam erexerunt Assyrii, eumque ut deum usque adhuc colunt, sub nomine Persico Baal: Baal deus est Mars bellicosus, cujus meminit Daniel, quemque honoratum et adoratum fuisse tradit.

V. *De rege Lame.*

Post Martem regnavit Lames annis viginti.

VI. *De rege Sardanapalo.*

Post Lamem regnavit Sardanapalus magnus triginta quinque annis, et a Perseo interfectus est. Sardanapali adulatores, ejusque voluptatum, gulæ et ebrietatis socii in ipsius tumultu hæc, quasi ab eo videlicet dictata, inscripserunt: « Nihil habeo moriens præter stupræ, comessiones et potationes. Inter amores et delicias regnavi. Nunc ego, quibus semper fruitus sum, delicias omnes relinquo.

Etenim quamvis magnæ Ninivis rex fuerim, nunc nihil sum nisi cinis. »

At vero falsa inscripserunt scribæ; nihil enim defuncto superest de comessionibus et potationibus; sed hæc omnia in putridam corruptionem soluta sunt: nihilque habet nisi fœtidum vitæ perversæ odorem, qui animam inquietam miseranique semper cruciat, prave dissoluteque factorum consciam.

VII. *De rege Perseo.*

Post Sardanapalum autem regnavit Perseus, Pici, id est Jovis filius. Perseus Lycaoniam armis superavit: quo loco sibi met ipsi statuam crexit, urbemque condidit, quam ex sua effigie Ionium nominavit. Aliis regionibus subactis,

A 9 Γ'. *Περὶ Νίνου βασιλέως.*

Ἔτι δὲ Νίνος ἐπικρατῆς γενόμενος τῆς Συρίας καὶ κτίσας πόλιν μεγίστην σφῶδρα, πορείας ἡμερῶν γ', ἦν καὶ ἐκάλεσεν εἰς ἑνὸς ὄνομα αὐτοῦ Νινευῆ, καὶ πρῶτος ἐν αὐτῇ βασιλεύει. (2) ἐξ οὗ γένους ἐγένετο καὶ ὁ Ζωροάστρως ὁ περιδότης καὶ Περσῶν ἀστρονόμος, ὃς μέλλων τελευτᾶν ἤρχετο ὑπὸ οὐρανοῦ πυρὸς ἀναφθῆναι, εἰπὼν τοῖς Πέρσαις: « Ἐὰν καύσῃ με τὸ πῦρ, ἐκ τῶν καιομένων μου ὀστέων λάβετε καὶ φυλάξατε, καὶ οὐκ ἐκλείψει τὸ βασίλειον ἐκ τῆς χώρας ὑμῶν, ἕως οὗ φυλάττεται τὰ ὀστέα μου. » Καὶ εὐξάμενος τῷ Ὀρίωνι ὑπὸ πυρὸς ἀνήλωθη. Καὶ λαβόντες οἱ Πέρσαι ἀπὸ τῶν τεφρωθέντων ὀστέων αὐτοῦ ἔχουσι φυλάττοντες ἕως ἄρτι.

Δ'. *Περὶ Θούρα βασιλέως.*

Μετὰ δὲ Νίνου ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Θούρας τοῦνομα, ἔτη λ', ὃν καὶ μετωνόμασαν Ἄρεα εἰς ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος, ᾧ τινι Ἄρει πρῶτην στήλην ἀναστήσαντες Ἀσσύριοι καὶ ὡς θεὸν μέχρι τοῦ νῦν προσκυνοῦντες καλοῦσι Περσιστὶ Βάαλ θεὸν, τούτεστι Ἄρης πολεμικὸς, οὗ καὶ Δανιὴλ μέμνηται, ὡς προσκυνουμένου καὶ λατρευομένου.

Ε'. *Περὶ Λάμου βασιλέως.*

Μετὰ δὲ Ἄρεα ἐβασίλευσεν Λάμης, ἔτη κ'.

Ζ'. *Περὶ Σαρδαναπάλου βασιλέως.*

Μετὰ δὲ Λάμην ἐβασίλευσεν Σαρδανάπαλος ὁ μέγας, ἔτη λε', καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Περσέως. (2) Οἱ δὲ γε κόλακας καὶ μιμηταὶ τῆς ἐκείνου φιλοσαρκίας καὶ γαστριμαργίας καὶ οἰστρηλασίας ἐπέγραψαν, ὡς ἐξ αὐτοῦ δῆθεν, τῷ τάφῳ αὐτοῦ τοιαύτη: « Τόσ' ἔχω, ὅσ' ἐφύθρισα καὶ ἐφαγόν τε καὶ ἐπιον... καὶ μετ' ἔρωτος τερπνοῦ ἐπολιτευσάμην. Παθόντα καὶ πολλὰ καὶ θλίβια πάντα λέλειπται. »

10 Καὶ γὰρ νῦν σποδὸς εἰμι, Νίνου μεγάλης βασιλεύσας. »

Ἄλλ' οὖν γε ψευδῶς οἱ γεγραφοῦτες ἐπέγραψαν. Οὐ γὰρ ἔχει ὁ τελευτήσας, ὃπερ ἐφαγε καὶ ἐπιεν, ἀλλ' εἰς τὴν θυώδην (δυσώδην) φθορὰν ἐκεῖ τὰ πάντα κεκρύχεν· ἔχει δὲ τοῦ παρανόμου βίου τὴν δυσωδίαν, ἥτις διηγεκῶς τὴν ἐμπαθῆ καὶ ἀθλίαν ψυχὴν ἀλγύνει καὶ ἀνιά, ξυνειδυῖαν αὐτῇ τὰ κάκιστα καὶ μεμνημένη, ὣν παρανόμως καὶ ἀκολάστως εἰργάσατο.

Ζ'. *Περὶ τοῦ Περσέως βασιλέως.*

Μετὰ δὲ Σαρδανάπαλον ἐβασίλευσε Περσεὺς ὁ υἱὸς Πίκου, τοῦ καὶ Διός· ὃς γε πολεμήσας καὶ νικήσας τοὺς Λυκάοντας καὶ πόλιν κτίσας ἐκεῖ καὶ τὴν ἐξυτοῦ στήλην στήσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἰκόνιον ἐκ τοῦ ἰδίου ἀπεικονίσματος· ὑποτάξας καὶ τὰς

Variæ lectiones et notæ.

2116. τῆς Ἀσσυρίας P³. ἐν αὐτῇ P^{ar}. ποσ. ἔδοῦ ἡμ. γ' ἐκάλεσεν αὐτὴν B³, O. καὶ καλέσας εἰς — N. πρ. Par. Νινευῆ B³ — ἐξ οὗ ἐγ. καὶ Z, B³, O — καὶ οἰκ. O. καὶ Z. Π. P^{ar}. ἀνακλωθῆναι B³ O. οὐ om. Par. φυλάττεται B³ O. ἀρείου B³, O. Π. ἐκ τῶν Par. αὐτοῦ om. Par. Θούρας Leo Θούρος Ced. Ἄ. ὡς πολεμικώτατον καὶ γενναῖον ὄντα, ὃν οἱ A· B. θν μετωνόμασαν Leo. πρῶτον B³. πρ. παρὰ Περσῶν καὶ λατρευομένου B³. Ζάμης Ced. Παθόντα δὲ πολλὰ B³, O. λέλυται Ath. VIII. 14. Καὶ γὰρ ἐγὼ Ath. ἐμπαθίαν Aug. Mon. ? 816 (3854) Eus. Chr. II, 119. Ἰκόνιον Par. οἰκείου Par.

ἄλλας^α χώρας καὶ πρὸς τὴν Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν ἔλθων καὶ ἀπὸ τοῦ ἵππου καταλθὼν καὶ πῆξας τὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς ἐν τῇ γῆ, ἢ καὶ πόλιν κτίσας ἐπωνόμασεν αὐτὴν Ταρσὸν ἐκ τοῦ ἰδίου ποδός. (2) Καὶ ὀρμήσας κατ' Ἀσσυρίων καὶ Σαρδανάπαλον φονεύσας ὑπέταξε καὶ ἐδασίλευσεν ἔτη νγ', ὃς καὶ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ Πέρσας ἐκάλεσεν αὐτούς, ἀφελόμενος ἀπὸ Ἀσσυρίων τὴν τε βασιλείαν καὶ τὴν προσηγορίαν. (3) Ἐδίδαξε δὲ αὐτούς καὶ τὴν μουσαρὰν τέλεσθαι καὶ μαγίαν, τὴν λεγομένην Μηδοῦσαν^β, ἐξ ἧς καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπωνόμασεν Μηδείαν, ἀπὸ τοῦ μαροῦ μαθήματος. Ἐφ' οὗ καὶ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατήλθεν ἐν Περσίδι, καὶ θαυμασίας, ἐξ οὗ καὶ ἀνάφας καὶ κτίσας ἱερὸν ἔθηκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ. Καταστήσας δὲ ἄνδρας εὐλαβεῖς διακονεῖν αὐτὸ καὶ φυλάττειν ἀσθεστον, ἐκέλευσε^γ τοὺς μάγους· ὁπερ εἶως ἔσται ἐν πολλῇ τιμῇ ἔχοντες οἱ Πέρσαι πυρρολατροῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν Περσέως. (4) Οὐκοῦν πρώτη μὲν ἐστὶν ἡ βασιλεία ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἧτοι Βαβυλωνίων· δευτέρα δὲ καὶ τῶν Περσῶν, ὁμωνύμως Βαβυλώνιοι καὶ Ἀσσύριοι οὗτοι κληθέντες^δ.

II Η'. Περὶ Σώστρου.

Μετὰ δὲ Περσεία καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν χρόνους καὶ βασιλεῖς ἐδασίλευσεν Αἰγυπτίων Σώστρης ἐκ φυλῆς Χάμ, ἀνθρωπὸς τις πανούργος, ὀνόματι Σέσωστρης, ἔτη κ' (2) καὶ πολεμήσας Ἀσσυρίους ὑπέταξεν αὐτούς καὶ τοὺς Χαλδαίους καὶ Πέρσας ἕως Βαβυλώνας· ὡσαύτως καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην καὶ τὴν Σκυθίαν ἐκπολεμήσας ὑπέταξεν. (3) Ἐφ' οὗ ἦν Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θαυμαστὸς παρ' Ἕλλησιν ἐν σοφίᾳ.

Θ'. Περὶ τοῦ Φαραῶ.

Μετὰ δὲ Σώστρην ἐδασίλευσε τῆς Αἰγύπτου Φαραῶ ὁ καὶ Ναραῶν καλούμενος, ἔτη ν', ἀφ' οὗ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι βασιλεῖς Φαραωνῖται προσηγορεύθησαν. (2) Ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις τοῦ Πίκου Διὸς χρόνοις ἀναφαίνεται τις ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη, ἐκ φυλῆς Ἰάφεδ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀργείων, τὸ ὄνομα Ἰναχος, ὃς πρῶτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ ἐδασίλευσεν· ἐν ἧ' πόλιν εἰς ὄνομα τῆς Σελήνης κτίσας ἐκάλεσεν Ἡλιούπολιν. (3) Λιθύη δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Πίκου Διὸς συναφθεῖσα τινὶ ὀνόματι Σιδῶνι ἔτεκε τὸν Βῆλ καὶ τὸν Ἀγῆνωρ. Καὶ ὁ μὲν Βῆλ ἀπελθὼν εἰς Αἴγυπτον, καὶ λαθὼν τὴν γυναῖκα, ὀνόματι Σίδαν, καὶ γεννήσας υἱὸν ἐκάλεσεν αὐτὸν Αἴγυπτον, ἐξ οὗ καὶ ἡ Αἴγυπτος τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ὃς καὶ ἐν αὐτῇ ἐδασίλευσεν. Ὁ δὲ Ἀγῆνωρ ἐπὶ Φοινίκην ἔλθων καὶ γυναῖκα λαθὼν, τοῦνομα Τύρον, καὶ κτίσας πόλιν εἰς ὄνομα αὐτῆς, εἰς ἣν καὶ ἐδασίλευσεν, ἐγέννησε δὲ υἱούς τρεῖς καὶ θυγα-

venit in Isauriam et Ciliciam : cum ex equo in hac regione cecidisset, pedisque figuram in humo impressisset, urbem condidit, cui nomen Tarsum propterea dedit. Subactis Assyriis, Sardanapaloque interfecto, summum imperium apprehendit ac quinquaginta tribus annis regnavit. Assyrios nomine suo Persas appellavit : sicque ab eis regnum et nomen abstulit. Ritus obscenos, artemque magicam, quæ Medica dicitur, eos docuit : quorum regionem ob hanc turpem scientiam Meliam nominavit. Cum ignis e cælo in eum in Perside descendisset, veneratus est ; et flammam ex eo accensam in templo propterea exstructo collocavit. Viros autem religiosos, nomine Magos, instituit, qui illum ignem colerent, inextinctumque servarent. Quem ad hoc tempus magna veneratione habent Persæ, sicque, juxta doctrinam Persei regis, ignem adorant.

Primum igitur regnum fuit Assyriorum seu Babyloniorum ; secundum vero Persarum. Babylonii et Assyrii eodem nomine vocati sunt.

VIII. De rege Sostro.

Post Perseum, et post tempora et reges qui eum subsecuti sunt, super Ægyptios viginti annis regnavit Soster ex semine Cham, vir astutus, cognomine Sesostris : qui bello Assyrios, Chaldæos ac Persas usque ad Babylonem sibi subiecit ; Asiam, Europam et Scythiam armis item superavit. Sub eo erat Hermes Trismegistus, vir Ægyptius, sapientia apud Græcos celebrer.

IX. De rege Pharaone.

Post Sostrum in Ægypto quinquaginta annis regnavit Pharaon, qui et Naraon dicitur, a quo omnes Ægypti reges Pharaones cognominati sunt. In temporibus autem Jovis Pici prædicis, apparuit circa occidentales plagas, in Græcorum finibus, vir quidam ex familia Japhet, nomine Inachus, qui primus in hac regione regnavit : urbem ibidem condidit, quam, ex solis nomine, Heliopolim vocavit. Libya Pici Jovis filia cuidam nomine Sidoni nupta, genuit Bel et Agenor. Bel quidem, cum in Ægyptum venisset, et uxorem nomine Sidam duxisset, filium habuit, quem Ægyptium nominavit : inde illa regio Ægyptus vocata est. In Ægypto regnavit Bel. Agenor vero cum in Phœniciam venisset, et uxorem nomine Tyram duxisset, urbem condidit, quam ex nomine conjugis Tyrum vocavit, in eaque etiam regnavit. Tres filios, Phœnicem, Syrum et Cilicem, unam-

Variae lectiones et notæ.

^α ὅπ. δὲ καὶ ἄλλας B^α. ^β ἐν B^β. ^γ ἐδ. αὐτῶν, P^γ — ἔτη λγ' B^γ. ^δ ὡς καὶ. ^ε Μεδοῦσης B^δ ^ε κτίσας καὶ ἱερὸν B^δ. ^ζ ἐκάλεσε. ^ς Βαβ. βασιλεία, δ. δὲ ἡ τῶν Π. οἱ καὶ ὁμ. B. καὶ Ἀσσύριοι κλ. B^ε. ^η 2384 Eus. Chr. I, 211. ^θ Μετὰ τοῦτον B^ε αὐτοῦ Μου. θ' Eus. Chr. II, 77, 111. ^ι Αἴγ. πρώτων ἐκ B^ε. ^κ ὃς καὶ πολ. B^ε. ^λ Ὑφ' οὗ B^ε. ^μ 2183 (3345). ^ν Μετὰ δὲ Σωσώστρου ἐδ. τῆς Ἀ. Ναραχώ B^ε. ^ξ Ναραχώ — Αἰγυπτίων P^α. ^ο Φαραῶ P^α. ^π γοι (τοι?) P^α. ^ρ τοῦνομα B^ε. ^σ καὶ P^α. bis. ^τ τοῦ Ἡλίου B^ε. ^θ ἐκ. αὐτῆν Ἱόπολιν P^α. κτίζει π. Ἰώ καὶ Ἰώπολιν. ἐκ ταύτην C^δ. ^ι Ἡλιούπολις B^ε. ^κ Τυρών B^ε.

que filiam, Europam habuit. Eisdem temporibus, Taurus, rex Cretensis, Europam, quæ virgo erat et pulchra facie, in bello captam, captivam in Scythiam, propriam regionem, duxit, ac ejus nomine has regiones Europam nominavit. Agenor autem, morti proximus, totam terram quam subegerat, tribus filiis suis dividendam statuit. Phœnix quidem sibi sumpsit Tyrum, ejusque fines, quos Phœniciam vocavit. Syrus vero regionem, quam sorte accepit, Syriam appellavit; unde Syri dicti sunt, qui prius Judæi et Palæstini dicebantur: et Judæa Syria dicta est: Cilix autem portionem sibi concessam Ciliciam nominavit; sicque unusquisque eorum proprium nomen suæ regioni indidit.

X. De conchylii inventione.

Sub temporibus regis Phœnicis fuit Hercules Tyrius, philosophus et conchylii inventor. Cum in ora maritima Tyri ascendisset, vidit canem pastorium conchylium, de quo loquimur, devorantem. Quem ovium custos, ut conchylium evomeret, compressit. Hercules sumptum vellus ex ovibus, ea, quæ e canis stomacho exierat, materia intinxit; sicque non sanguinem, sed coloris causam esse reperit. Quod admiratus, velut magnum munus regi Phœnici obtulit. Phœnix magis adhuc mirans, jussit lanam in conchylio tingi et sibi ex ea vestimentum effici. Pallium igitur ex purpura confectum, omnibus hunc rarissimum habitum mirantibus, primus induit; prohibuitque ne quis subditus indui præsumeret veste purpurea, quam sibi et subsequentibus Phœniciæ regibus vindicavit, ut sic rex ab exercitu et ab omni plebe discerneretur. Antea enim noti non erant vestimentorum colores. Unde a subditis rex difficile discernebatur.

γάρ οὐκ ἔγνωσκον οἱ ἄνθρωποι ¹⁷ χροιάς ἱματίων· ὅθεν οὐδέ βασιλεύς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐγνωρίζετο.

XI. De Pelope.

Post hæc tempora et regna, in Græcia regnavit Pelops Lylus, qui urbem condidit, eamque ex Pelope et insula Peloponnesum vocari jussit. Unde Græci vocati sunt Peloponnesii.

XII. De Cyro.

Regnaverunt itaque in Assyriis Saturnus, Sardanapalus et alii usque ad Ulamarodach: deinde imperium obtinuit Nabuchodonosor; post quem Balthasar et Darius, ejus filius. In Persas regnavit Cyrus Persa triginta duobus annis, et in Perside occisus est. Tempore Cyri regis, Cræsus, rex

ἄ τερα μίαν, τὸν Φοίνικα, τὸν Σύρον καὶ τὸν Κιλικία καὶ τὴν Εὐρώπην. Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Ταῦρος, ὁ Κρήτης βασιλεὺς, δορυάλωτον εἰληφώς καὶ πρὸς τὴν Θράκην, τὴν ἴδιαν χώραν, ἀπαγαγὼν τὴν Εὐρώπην παρθενεύουσαν καὶ εὐπρεπῆ, προσηγγόρουσεν ἐκεῖνα τὰ μέρη εἰς ὄνομα αὐτῆς Εὐρώπην. Μέλλων δὲ τελευτᾶν Ἀγῆνωρ διετέξατο πᾶσαν, ἣν ὑπέταξεν. **12** γῆν μερίσσασθαι τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν Φοίνιξ λαβὼν τὴν Τύρον καὶ τὴν αὐτῆς ἐνορίαν, ἐκάλεσεν αὐτὴν Φοίνικα· ὁ δὲ Σύρος τὴν ἐπιλαχοῦσαν αὐτῷ χώραν ἐκάλεσεν Συρίαν· ἀφ' οὗ Σύροι μετωνομάσθησαν, οἱ πρῶν Ἰουδαῖοι· καὶ Παλαιοστῖνοι καλούμενοι· καὶ Συρία ἡ Ἰουδαία κέκληται. Ὁ δὲ Κιλιξ τὸ ἐπιλαθὼν αὐτῷ κτήμα ἐκάλεσεν Κιλικίαν, εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα ἐκαστος τὰς χώρας αὐτῶν προσηγορεύσαντες.

I. Περὶ τῆς κογχύλης ἐδρέσεως.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ Φοίνικος ἦν Ἡρακλῆς ὁ Τύριος καὶ φιλόσοφος ⁹, ὁ καὶ τῆς κογχύλης ἐφευρετής. Μετεωρισμένος γὰρ ἐπὶ τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου, εἶδε ποιμενικὸν κύνα ἐσθλόντα τὴν λεγομένην κογχύλην. Καὶ τοῦ ποιμένου νομίζοντος ἐκμάσσειν ⁹ τὸν κύνα, λαβὼν πόκον ἐρίου ἀπὸ τῶν προβάτων καὶ ἐκμάξας ¹⁰ τὸ καταφερόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κυνός, καὶ ¹¹ βεβέντος ¹⁰ τοῦ πόκου, προσέειπεν ὁ Ἡρακλῆς, μὴ εἶναι αὐτὸ αἷμα, ἀλλὰ βεβήσας πρόξενον. (2) Ὁ καὶ θαυμάσας, ὡς μέγα δῶρον προσήγαγε τοῦτο τῷ ¹² βασιλεῖ Φοίνικι, ὃς καὶ μᾶλλον ἐκπλαγεὶς ἐκέλευσεν ἀπὸ κογχύλης ἔριον βαφῆσαι καὶ γενέσθαι αὐτῷ περιδάλαιον. (3) Καὶ οὗτος ¹³ πρῶτος φορέσας ἐκ πορφύρας ἱμάτιον, πάντες ἐθαύμασαν τὴν ξένην ταύτην ἐσθῆτα, ἣν καὶ ἐθέσπισεν ὁ Φοίνιξ μηδένα τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τολμᾶν φορεῖν ¹⁴, εἰ μὴ αὐτὸν ¹⁴ καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντας· τῆς Φοινίκης, πρὸς τὸ γνωρίζεσθαι τὸν βασιλεῖα τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ πλήθει ἐκ τῆς τοιαύτης ἐσθῆτος. Πρῶτην ὅθεν οὐδέ βασιλεύς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων

ΙΑ. Περὶ τοῦ Πέλοπος.

¹⁵ Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους· καὶ βασιλείας ἐβασίλευσε τῆς Ἑλλάδος Πέλοψ ὁ Λυδός ¹⁵, ὃς κτίσας πόλιν ἐκεῖσε προσηγγόρουσεν **13** αὐτὴν Πελοπόννησον, ἐκ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς νήσου, ἀφ' ἧς καὶ Πελοποννήσιοι κέκληται οἱ Ἑλλαδικοί.

ΙΒ'. Περὶ Κύρου.

¹ Ἐβασίλευσε τοίνυν Ἀσσυρίων Κρόνος καὶ Νίνο· καὶ Σαρδανάπαλο· καὶ καθύξιος ἔως Οὐλεμαροδᾶχ ²²· εἶτα Ναβουχοδονόσωρ· μετὰ δὲ τούτους ²³ καὶ Βαλτίσαρ καὶ Δαρειός, υἱὸς αὐτοῦ (2). Ἐβασίλευσε Περσῶν Κύρος· ὁ Πέρσης ἔτη λβ', καὶ ἐσφάγη ἐν Περσίδι. (3) Ἐφ' οὗ καὶ Κροῦτος ὁ Λυδῶν ²⁴ βασι-

Variae lectiones et notæ.

⁹ Φοίνικην B¹. ⁷ οἱ πρ. οἱ I. B¹. ⁸ καὶ φιλόσοφος καὶ Μετεωριζόμενος Par. ⁹ ἐκμάσει B¹ — νομίζοντος αἵμασι τὸν κ. βεβάσθαι, λαβὼν Par. ¹⁰ ἐκμάξαντος Mon. Aug. ? ¹¹ καὶ οἱ. B¹. p^o. ¹² βάμματος Par. ¹³ προσήνεγκάτω Par. et Cœl. ¹⁴ οὕτω· Par. ¹⁵ αὐτοῦ φορεῖν Par. ¹⁶ εἰ μήτε αὐτὸν Πρῶτην P¹ ¹⁷ βεβέντος B¹ ¹⁸ ὅθεν βαδίσως Par. ¹⁹ 3709 — Eus. Chr. II. 115. ²⁰ Λυδῶν B¹ ut infra. ²¹ 542? (4654) — Eus. Chr. II, 199. ²² ἔως οὗ Μαρδάχ B¹. ²³ δὲ τούτου B. καὶ Δαρειῶν B¹. ²⁴ Λυδῶν Mon. Aug. ?

λέως ἐπαρθείς διὰ τὸ ὑποτάξει τὰς πλησίον αὐτοῦ Ἀ Lydorum, regiones Persili proximas ac multas
 χώρας καὶ τὰς πόλινθεν ἐπαρχίας, δηλοῖ Κύρῳ, ἢ
 παραχωρήσαι αὐτῷ τὴν βίσιλειαν Περσῶν ἢ δέ-
 ξασθαι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐν πολέμῳ. (4) Ὁ δὲ
 Κύρος ἀκούσας ταῦτα καὶ πάνυ φοβηθεὶς καὶ τοὺς
 ἀπεσταλμένους ἀποπεμφθῆναι ἠβουλήθη φυγεῖν
 ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν χώραν. Ὅπερ μαθοῦσα ἡ γυνὴ,²⁸
 αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτόν· « Τί οὕτως ἀθυμεῖς καὶ
 ἀτονεῖς καὶ ἀβουλήτως τοῦτο πράξει βούλει; » ὁ δὲ
 φησι· « Καὶ τίς μοι ὁ εἰς τοῦτο βουλευσάμενος
 ὠφέλησει ἑταῖρος; » ἢ δὲ λέγει αὐτῷ· « Ἐπὶ Δα-
 ρεῖου, τοῦ πρώτου μου ἀνδρός, ἦν τις Ἑβραῖος
 προφήτης, ὀνόματι Δανιήλ, ἐκ τῆς ἀρχμαλωσίας
 τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὅν
 καὶ ἐν πολλῇ τιμῇ Δαρεῖος ἔχων καὶ βουλευτήν,
 μεγάλῳς ἠδοκίμει, ὅστις γεγηρακῶς ἄρτι εἰς τὴν
 Ἰνδικὴν ἰδιάζει χώραν, οὗ καὶ αὐτὸς ὑπακούσας
 τῆς βουλῆς καλῶς ποιήσεις. » Τοῦτο Κύρος ἀκούσας
 εὐθὺς ἐπεμφε τοὺς μεγιστάνους²⁹ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν,
 ἵνα μετὰ τιμῆς αὐτὸν ἀγάγῃσι. Φιλεῖ γὰρ ἐν ἀνάγ-
 καις πολλὰκις τὰ γυναῖκα σπουδαιότερον κεχρησθαι
 τῶν ἀνδρῶν τοῖς μηχανήμασι, καὶ ταῖς πρὸς
 θεὸν καταφυγαῖς σπουδαιότερον ἀποθέσθαι καὶ³⁰
 θερμότερον.

(5) Ὁ δὲ Κροῖσος μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ὑπ'
 αὐτοῦ πρὸς Κύρον ἀποσταλέντων ἐπεμφεν εἰς τὸ
 μαντεῖον ἄνδρα πιστόν³¹, ἐρωτῆσαι διὰ τοῦ ἱε-
 ρεῖου³² τὴν Πυθίαν, εἰ ἐξελθὼν κατὰ Κύρου νική-
 σει³³ τοῦτον· καὶ εἰσελθὼν ὁ ἱερεὺς³⁴ καὶ εὐξάμε-
 νος ἔλαβε χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίας· « Κροῖσος C
 Ἄλυν ποταμὸν διαβάς μεγάλην ὄρχην καταλύσει. »
 Ἄλυν ποταμὸν καὶ γράψας ἐν χάρτῃ δέδωκε τοῖς ἀποστα-
 λείσι· πρὸς Κροῖσον³⁵. (6) Τοῦ δὲ θεοῦ Δανιήλ
 ἐλθόντος πρὸς Κύρον, εἶπεν αὐτῷ Κύρος· « Λέγε
 μοι, σοφώτατε, εἰ νικήσω³⁶ Κροῖσον τὸν ἄρπαγα
 καὶ ὑπερήφανον; » Καὶ φησιν ὁ Δανιήλ³⁷· « Θάρ-
 σει. ὁ εἰ νικήσεις τὸν Κροῖσον καὶ λαμβάνεις αὐτόν
 ἀρχμαλωτόν. Περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν Ἡσαίας ὁ προφή-
 τῆς· « Οὕτως λέγει Κύριος τῷ χριστῷ³⁸ Κύρῳ, οὗ
 ἐκράτῃσα τῆς δεξιᾶς, ἐπακούσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ
 Ἰθνη· καὶ ἰσχύον βασιλείων διαρρήξω. » — Ἀὐτὸς³⁹
 οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν ἀρχμαλωσίαν
 τῷ λαῷ μου ἐπιστρέψει, εἶπε Κύριος Σαβαώθ. »
 Ὁ δὲ Κύρος ἀκούσας ταῦτα ἔπεσε πρὸς τοὺς πόδας
 Δανιήλ, φάσκων· « Ζῆ Κύριος ὁ Θεός σου· ἐγὼ D
 ἀπολύσω τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς μου, ἵνα λατρεύ-
 σωσι τῷ Θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. » (7) Καὶ
 ὑπαικούμενος παρετάξατο Κροῖσῳ. Ὁ οὖν Κροῖσος
 ἐξουσίας τοῦ χρησμοῦ τὴν ἀπόκρισιν, ὥρμησε κατὰ
 Κύρου μετὰ πολλῆς δυνάμεως· καὶ διεβὰς τὸν
 Ἄλυν ποταμὸν καὶ συμβαλὼν τῷ Κύρῳ, χειμῶνος
 ὄντος μεγάλου, ἠττήθη. Ἠβουλήθη οὖν φυγεῖν μετὰ
 τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· καὶ τοῦ ποταμοῦ πλημμυροῦντος,

Lydorum, regiones Persili proximas ac multas
 provincias armis obtinuerat, hisque victoriis
 elatus Cyro declaravit vel cum sibi Persarum re-
 gum cessurum, vel se ipsum illud bello capta-
 rum. Quibus auditis, perterritus Cyrus, fugam
 ad Indicas gentes, renissis militibus, medita-
 batur. Quod cum audisset ejus uxor, dicit ei :
 Quare, fracto demissoque animo, inconside-
 rate sic agere velis ? Qui respondit : Quis enim
 amicus, omnia perpeti paratus, auxilio, in hac
 re, mihi succurret ? at illa : Reguante, inquit,
 Dario, priori marito meo, propheta quidam erat
 Hebraeus, nomine Daniel, de captivitate filiorum
 Israel, fortis in opere et in verbo. Quem cum
 magnopere coleret, consiliariumque haberet Darius,
 maximam adipiscebatur gloriam. Hebraeus autem
 ille in ea ipsa regione Indica solitariam, jam
 senex, vitam ducit. Cujus si consilia audieris,
 bene facies. Quibus auditis, Cyrus principes suos,
 qui eum cum honore adducerent, statim misit.
 Solent enim persae mulieres in extremis ma-
 jorem quam homines astutiam in excogitandis
 stratagematibus exhibere, et majori cum studio
 et fervore ad Denm recursus habere

Crœsus autem, cum ii quos ad Cyrum mise-
 rat, rediissent, ad oraculum virum fide di-
 gnum misit, qui Pythiam sacerdotem rogaret,
 utrum Cyrum aggressus, esset victor evasurus. Sa-
 cerdos cum venisset, atque preces effudisset, hoc a
 Pythia oraculum accepit : « Crœsus flumen Halyn
 transgressus, magnum imperium evertet. » Quod
 in charta scriptum legatis Crœsi dedit. Di-
 vinitus igitur Daniel cum ad Cyrum venisset, rex
 ei dixit : « Putasne, vir sapientissime, Crœsum
 latronem arrogantem a me victum iri ? » Respon-
 dit Daniel : « Macte animo ; vinces enim, et ca-
 ptivum duces Crœsum. De te enim dixit Isaias
 propheta : « Sic locutus est Dominus Cyro uncto,
 cujus dextram prehendi, ut coram ipso sisterem
 gentes et vires regum frangerem. » — Ipse ci-
 vilitatem meam ædificabit et captivitate.n populū
 mei convertet, dicit Dominus Sabaoth. » Hæc ubi
 Cyrus audivisset, ad pedes Daniel cecidit, dicens :
 Vivit Dominus Deus tuus ; ego Israel e terra
 mea educam, ut Deo suo Hierosolymæ sacra
 faciant. Et sumptis armis, ad Crœsum aggre-
 diendum sese præparavit. Crœsus, postquam oraculi
 responsum accepisset, cum magno exercitu contra
 Cyrum profectus, trajecto Halyn flumine, ma-
 gna tempestate orta, prælio commisso victus est. Vo-
 luit igitur cum suis aufugere, sed præpter exun-
 dantem fluvium trajicere non potuit. Hac ex causa
 captus est ipse, et quadraginta millia suorum

Variae lectiones et notæ.

²⁸ μ. ἡ. γ. B². ²⁹ μεγιστάνας B². ³⁰ σπ. ἀπεισθαι καὶ B². ³¹ εἰς μ. ἄνδρας πιστούς; Par. ³² Μιε-
 ρεῖος; B². ³³ νικήσῃ B². — νικήσει αὐτόν καὶ ἐδόθη χρησμὸς. Κροῖσος Par. ³⁴ Μιερεῖος; B². ³⁵ Κροῖσον B².
³⁶ νικήσῃ Par. ³⁷ φ. Δ. — νικήξ; Par. ³⁸ μου Isa. xlv, 1. ³⁹ οὕτως Isa. xlv, 13. ⁴⁰ Ἰσραὴλ Mon. Aug. ? ὁ
 con-rundio Ἰλημ male l. eto.

perierunt; reliquos Cyrus in captivitate rededit: Cræsum vinculis ligatum exercitui suo in spectaculum dedit, et inde in Persidem abductum interfecit: qui scilicet alienas regiones subigere cupiens, regnum proprium ob pravam cupiditatem amisit. Postea cunctos filios Israel cum Zorobabel Hierosolymam Cyrus remisit. Hoc modo regnum Lydorum a Cyro est deletum post annos 232.

διὰ πολλὴν ἀπληστίαν. (8) Τοὺς δὲ υἱοὺς Ἰσραὴλ πάντα ἐλευθερώσας μετὰ Ζοροβάβελ ἀπέλυσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ. (9) Καὶ οὕτως τῶν Λυδῶν κατελύθη ἡ βασιλεία ἀπὸ Κύρου ⁶⁰, διαρκέσασα ἔτη αὐτῶν.

XIII. De Cambyse.

Post Cyrum regnavit filius ejus Cambyses per 30 annos. Post hunc pluresque alios Artaxerxes Mnemon annos 30 regno præfuit. Eodem tempore Pallas quidam in Italia regnans domum eximie magnitudinis a se ædificatam Palatium nominavit; hinc regia domus palatium appellatur.

XIV. De Romo et Remo.

Post hæc regnavit Romus, conditor Romæ, et Remus frater ejus, qui renovarunt et amplificarunt palatium dictum (scilicet regiam palatii domum), et templo maximo Jovi exstructo, appellarunt illud Capitolium Romæ, quod Romana lingua caput urbis significat. Inter regnandum vero orta dissensione, Romus Remum interfecit, ac solus imperium tenuit. Deinde urbe mœnibus munita ornataque Marti templum ædificavit, quod Marti consecratum, Martio quoque mensi nomen dedit, qui antea Primus vocabatur, id est Ares; quod festum Romani celebrantes diem comitiorum Martium in Campo appellant.

Ordinem dein equestrem instituit, ut multitudinem, qui ob fratrem ab ipso necatum agitabatur, disseminaret. Idem etiam ludos circenses Romæ soli et quatuor elementis, terræ, aeri, igni et aquæ consecravit, primum viridem, secundum album, tertium russeum, quartum cæruleum annuncipando, regum Persarum exemplum secutus, qui quatuor illa elementa per emblemata honorantes semper secundo Marte adversus hostes dimicant. Quo factum est ut urbis cives singulis istis coloribus adiecti elementum aliquod tesserae instar sequerentur. Tales videlicet curas et æmulationes exercens dissensionibus finem imponere satagebat. Sed urbs nihilominus discordiæ semina propagavit, ex quo princeps ipse fratricidii reus factus est. In hoc rerum discrimine oraculum adiiit, qua de causa discor-

αὐκ ἠδυνήθη παράται. Τοῦτου ἕνεκα ἐλήφθη αἰχμάλωτος, καὶ ἀπώλοντο ⁶⁰ τὰ πλήθη αὐτοῦ, χιλιάδες ὤ. Τοὺς δὲ περιλειφθέντας ἐξ αὐτῶν ἔλαβεν αἰχμάλωτους ὁ Κύρος· τὸν δὲ Κροῖσον ἀναρτήσας ἐπὶ ξύλου δεδεμένον καὶ θριαμβεύσας αὐτὸν τῷ στρατῷ αὐτοῦ καταγαγὼν, καὶ ἀπαγαγὼν ἐν Περσίδι θανάτῳ παρέδωκε, τὸν τὰ ἀλλότρια καὶ ὑπὲρ δυνάμιν ἐπιμένον, καὶ αὐτὸν τὰ ἴδια ⁶⁰ προσαπολίεσαντα.

IG. Περί Καμβύσου.

⁶¹ Μετὰ δὲ Κύρον ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καμβύσης, ἔτη κ'. (2) Μετὰ δὲ Καμβύσῃν καὶ ἑτέρου; ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης ⁶², ὁ Μνημῶν λεγόμενος, ἔτη κ'. (3) Ἐφ' οὗ ἦν τις ⁶³ ἐν Ἰταλίᾳ ἰθύνων ἐπαρχίαν, **15** ὀνόματι Πάλας, δὲ κτίσας οἶκον ⁶⁴ μέγαν πάνυ, οἷον οὐκ εἶχεν ἢ περιχώρος ἐκαίνη, ἐκάλεσεν αὐτὸν Παλάτιον· ἐξ οὗ τὸ βασιλικὸν κατοικητήριον Παλάτιον προσαγορεύεται.

ΙΔ'. Περί Ῥώμου καὶ Ῥήμου.

⁶⁵ Μετὰ δὲ ταῦτα ἐβασίλευσεν Ῥώμος, ὁ κτίσας τὴν Ῥώμην, καὶ Ῥήμος ⁶⁶, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, οἵτινες ἀνενέωσαν καὶ προσεκοδόμησαν τὸ λεγόμενον Παλάτιον [ἦτοι τὸν βασιλικὸν τοῦ Παλατίου οἶκον] ⁶⁶· καὶ ναὺν μέγιστον τῷ Διὶ ἀνεγείραντες ⁶⁷, ἐπανόμισαν ⁶⁸ αὐτὸ Καπετώλιον Ῥώμης, ὃ ἐστὶ Ῥωμαῖσι, κεφαλὴ τῆς πόλεως. (2) Ἐν δὲ τῷ βασιλευεῖν εἰς Ἐχθραν ἐλθόντες, καὶ φονεύσας Ῥώμος τὸν Ῥήμον ⁶⁹ ἐβασίλευσε μόνος. (3) Ἐἴτα πληρώσας τὰ τεῖχη καὶ κοσμήσας τὴν πόλιν, καὶ τῷ Ἀρεῖ ναὺν κτίσας, καὶ ἐν τῷ Μαρτίῳ μηνί τοῦτον ἐγκαινίσας, ἐκάλεσε καὶ τὸν μῆνα Μάρτιον, τὸν πρώτον λεγόμενον ⁷⁰ Πρίμνον ⁷¹, ὃ ἐστὶν Ἀρεως, ἦν περ Ῥωμαῖσι ἑορτὴν ⁷² κατ' ἔτος ἐπιτελοῦντες ὀνομάζουσι τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως Μάρτιον ⁷³ ἐν Κάμπῳ.

(4) Ἐκτισε δὲ καὶ ἵππικὸν, θέλων διασκεδᾶσαι τὸ πλήθος τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων ⁷⁴, οἵτι στασιάζοντες ἐπήρχοντο αὐτῷ διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· καὶ ἐπιτέλεσε πρώτος ἵπποδρομίαν ἐν Ῥώμῃ εἰς ἑορτὴν (φησὶ) τοῦ ἡλίου καὶ εἰς τιμὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων, γῆς, ἀέρος, πυρὸς τε καὶ ὕδατος· καὶ προσηγόρευσε, τὸ μὲν πράσινον, τὸ δὲ λευκὸν, [τὸ δὲ] ρόυσιον, τὸ δὲ βένετον, ὑποθέμενος αὐτοῖς, ὡς εὐτυχῶς οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς φέροντες ⁷⁵ πρὸς τοὺς πολέμους τιμῶντες τὰ τέσσαρα ταῦτα στοιχεῖα. Καὶ λοιπὸν οἱ ⁷⁶ τὴν Ῥώμην οἰκοῦντες, εἰς τὰ μέρη ταῦτα διαμερισθέντες καὶ ἀντιποιοῦμενοι ⁷⁷ ἐκάστου στοιχείου. Καὶ ἐν τούτοις ἀσχολούμενος καὶ ἀμιλλώμενος ἔδδοκει τὸν στασιασμὸν παῦσαι. Ἄλλ' ὁ μὲν ⁷⁸, εἰ καὶ ταῦτα Ῥώμος ἐπανόησεν, ἀλλ' οὐκ ἐπαύσατο πάντα ἢ πόλις Ῥω-

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ οὗ ἕνεκα εἰλ. ἀ. καὶ ἀπώλοντο B¹. ⁶¹ καὶ ἀ. καὶ τὰ I. B¹. ⁶² οὗ K. H¹ — ἔτη γ' B¹ ⁶³ 527 (4671). ⁶⁴ 404 (4706). ⁶⁵ Ἐφ' ὧν χρόνων ἦν τις B¹. ⁶⁶ Π. κτίσας οἶκον Π, καὶ ὁ μὲν Γεωργίος οὕτως Glyc. 266,5. ⁶⁷ 753 (4448) — Ens. II. 175. ⁶⁸ Ῥώμυλος Mon. Aug. ⁶⁹ ἦτοι — οἶκον om. Par. ⁷⁰ Διὶ κτίσαντες Par. ⁷¹ ὀνόμισαν P¹ — Καπ. τῆς Ῥ. ἦτοι τῆς π. B¹. ⁷² Ῥώμυλον Mon. Aug. ⁷³ τὸν πρῶτον γέγ. P¹ ἐκ. τὸν μ. τὸν πρῶτον Par. ⁷⁴ Πρίμνον Mon. Aug. ⁷⁵ Μάρτιος Par. ⁷⁶ τὸν Ῥ. τοῦ δ B¹ ⁷⁷ φέρουσι? ⁷⁸ Καὶ λ. οὖν οἱ B¹. ⁷⁹ ἀναποιοῦμενοι: B¹. ⁸⁰ ἀλλ' ὁ μὲν B¹.

μαίων σεισμένη καὶ οἱ δῆμοι αὐτῶν ¹⁵ καθ' ἑαυτοῦς **A** στασιάζειν, ἐξ οὗ **16** τε τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἀνεί-
 λεν ¹⁶. Ὅθεν ἀπορήσας καὶ εἰς τὸ μαντεῖον ἀπελ-
 θὼν καὶ ἐπερωτήσας, δι' ἣν αἰτίαν διηνεκῆς γίνεται
 σεισμός, ἐβρόθη αὐτῷ παρὰ τῆς Πυθίας ¹⁷ οὕτως·
 « Εἰ μὴ συγκαθῆσαι σοὶ ὁ ἀδελφός σου ἐν τῷ βασι-
 λικῷ θρόνῳ, οὐ μὴ παύση τοῦ σεισθεῖν ἡ πόλις ἐν
 ταῖς ἡμέραις σου, οὐδὲ δῆμος ¹⁸ ἡσυχάζει τοῦ
 στασιάζειν. » Καὶ ποιήσας χρυσοῦν στηθάριον ἐκτύπωμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ θεῖς ὑπὸ τὸν θρόνον,
 ἐνθα ἐκάθητο πλησίον ὁ ἀδελφός αὐτοῦ, ἔπαυσεν ὁ σεισμός αὐτίκα, καὶ ἡσυχάσεν ἡ δημοτικὴ παραχῆ.
 Καὶ οὕτως ἐβασίλευσε, συγκαθημένου αὐτῷ τοῦ χρυσοῦ ἐκτυπώματος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ῥωμύλου ¹⁹. Καὶ
 αὖτε ἂν ἐκέλευσε, θεοσπίζων ἔλεγεν ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ· « Εκελεύσαμεν, ἰθεοσπίσαμεν. »

1E. Περὶ τῶν Βρουμαλίων.

Ὁ αὐτός ²⁰ Ῥώμος καὶ τὰ λεγόμενα Βρουμάλια
 ἐπενόησε διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Φασὶ γὰρ αὐτὸν καὶ **B**
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ διδύμους ἐκ πορνείας τεχθῆναι
 καὶ βροθῆναι ἐν ἀλώδει τόπῳ, καὶ ὑπὸ τινος ἀγρο-
 κικῆς γυναικὸς πρόβατα νεμούσης εὐρεθέντας ²¹
 ἀνατραφῆναι. Ὅνειδος δὲ ὑπῆρχε παρὰ Ῥωμαίοις
 τὸ ἐξ ἀλλοτρίων ἐκτρέφεσθαι τινα· διὸ καὶ ἐν ταῖς
 συμποσίοις ἕκαστος τὸ ἴδιον βρώμα καὶ πόμα κομι-
 ζων καὶ εἰς τὸ κοινὸν τὰ πάντα παρατιθέμενοι
 ἦσθιον, τὸ δνειδος ἐκφεύγοντες, μὴ ἀκούειν ἄλλο-
 τρισφάγοι, οὗ δὲ ²² χάριν ἐπενόησε Ῥώμος τὰ
 Βρουμάλια, εἰρηκῶς, ἀναγκαῖον εἶναι τρέφειν τὸν
 βασιλέα τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον ὡς ἐν ²³ τῷ χειμῶνι,
 ὅταν ἡρεμοῦσιν ἐκ τοῦ πολέμου· καὶ ἤρξατο καλεῖν
 τοὺς ἀπὸ ἄλλα ἔχοντας ὄνομα, καὶ ἀκολουθῶς ἕως
 τοῦ ω· κλεῦσας καὶ τὴν σύγκλητον καλεῖν τῷ **C**
 αὐτῷ σήματι, καὶ ἐκτρέφειν τὸν ²⁴ στρατὸν ἅπαντα.
 Ὅθεν οἱ στρατιῶται εἰς τοὺς οἴκους ἀπίοντες τῶν
 κλεσάντων αὐτοῦς ἐπ' ἀρίστῳ, ἀφ' ἐσπέρας ἡδύλου
 καὶ ἐχόρευον πρὸς τὸ γυνῶνα πάντας, ὅτι παρ' αὐτῷ
 αὔριον τραφῆσονται. Τοῦτο οὖν πεποίηκε Ῥώμος,
 ὡς εἴρηται, πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι τῆς ὕβρεως αὐ-
 τοῦ, καλέσας τὸ ὄνομα τοῦ ἀρίστου Βρουμαλιούμ.
 ὃ ἐστὶ Ῥωμαῖσι ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τραφῆναι.
17 τοῦ ἀδελφοῦ ἀναίρσειν μετῆλθε. Καὶ αὐτὸς ἀναίρειται μετῆδ' ἐν κατατμηθεὶς ἐν τῷ τῆς Ῥώμης
 βουλευτηρίῳ, βασιλεύσας ἔτι λζ'.

(5) Μετὰ δὲ Ῥώμον συνέδη τὴν Ῥώμην ὑπὸ
 ὑπάτων διοικεῖσθαι καὶ στρατηγῶν ἑτη υἱς· ἐξ ὧν
 γέγονε τις στρατηγός, ὀνόματι Μάλιος· καὶ φθονη-
 θεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ὑπὸ τινος συγκλητικῷ,
 ὀνόματι Φεβρουαρίου, παρεσκευάσε τοὺς συγκλητι-
 κοὺς ἐκδιώξαι ἐκ τῆς πόλεως τὸν Μάλιον. Ἐἶτα **D**
 ἀπειθόντες ²⁵ οἱ Γάλλοι παρέλαβον νυκτὸς τὴν Ῥώ-
 μην, καὶ πολλοὺς κατέσφαξαν τῇ εἰκάδι τοῦ λεγομέ-
 νου Σεξτίλιου μηνός. Οἱ δὲ συγκλητικοὶ γινόντες τὴν
 παράληψιν τῆς πόλεως καὶ φυγόντες προσκαλοῦσι
 πάλιν μετὰ παρακλήσεως τὸν στρατηγὸν Μάλιον εἰς
 ἐπικουρίαν· καὶ συναγαγόν ²⁶ πλῆθος στρατοῦ, καὶ
 παραλαβὼν τοὺς ἄλλους ²⁷ ἀνείλε πάντας. Καὶ κρα-
 τήσας αὖθις τὴν Ῥώμην Μάλιος καὶ λυπηθεὶς διὰ
 τὴν παράληψιν αὐτῆς ἐν τῷ Σεξτίλιῳ μηνί, ἐκολό-

dixit nullus finis esset sciscitaturus; Pythia hæcce
 respondit: « Urbs, te vivo, factionibus agitari non
 cessabit, donec frater tuus solium regium tecum
 occupet. » Facta igitur ex auro fratris effigie et secun-
 dum oraculi sortem in throno posita, res turbatae
 in pristinum ordinem redierunt. Sic igitur una cum
 fratre aureo regnavit, et quidquid mandavit, sem-
 er « Mandamus, sancimus » formula est usus.

XV. — De Brumalibus.

Idem Romus Brumalia, ut vocant, excogitavit **ab**
 hancce causam. Ipse et frater ejus, uti inter omnes
 constat, a muliere lupa partu uno editi et loco quo-
 dam paludoso expositi, a femina rustica, ovium
 custode, inventi ac nutriti sunt. Sed cum apud
 Romanos pro infami haberetur quicumque ab alie-
 nis nutriebatur, unusquisque escam potumque ad
 convivia apportans cœnæ communione parasiti no-
 tam evitabat. Hujus igitur rei gratia Romus regis esse
 dixit senatores suos nutrire, præsertim hiemis tem-
 pore, quo arma silerent, ideoque omnes ad cœnam
 invitavit ab illo cujus nomen ab **A** ad illum cujus
 nomen ab **Q** incipiebat, jussitque senatoribus ut
 vicissim eodem modo omnem exercitum invitarent.
 Unde milites ad domos eorum a quibus fuerant in-
 vitati, venientes, tibiis saltationibusque vespero
 ludebant, quo omnes scirent se apud hunc aut
 illum postero die cœnaturus. Id igitur, ut dixi-
 mus, fecit Romus ut opprobrium istud averteret,
 Brumalium vocando quod apud Romanos alimen-
 tum ex aliis sumptum indicat. Sed tandem vindicta
 divina fratricidam attigit; siquidem in medio se-
 natu trucidatus post 37 annorum regnum interiit.

(2) Ἡ δὲ θεία δίκη τοῦτον μετὰ ταῦτα διὰ τὴν
 ἀναίρειται μετῆδ' ἐν κατατμηθεὶς ἐν τῷ τῆς Ῥώμης

Post Romum consules ac duces per 466 annos
 Urbi præsuere. Ex his fuit Manlius; cui senator,
 Februarinus nomine, ob virtutem bellicam invidens,
 senatusconsulto Urbe eum expulit. Interjecto deinde
 tempore Galli Urbe per noctem capta magnam homi-
 num cladem, vicisima mensis Sextilis die, edi-
 derunt. Quo cognito, senatores fugientes, Manlium in
 auxilium revocarunt; qui, exercitu coacto, hostes
 omnes interemit. Sic Roma recuperata, mensem
 Sextilem quo illa foede capta olim fuerat, mutavit,
 nefastum Urbi nomen ipsum declarando. Postquam
 deinde inimicum Februarium cepisset, bonis om-
 nibus ac vestimentis ipsis exutum, querna storea
 circumdatum a lictoribus cædi jussit, « Apage sis,
 Februari, » clamantibus. Sic Urbe cum ignominia

Variæ lectiones et notæ,

¹⁵ δ. αὐτοὶ — ἐξ ὅτε τὸν B¹. ¹⁶ ἀδελφὸν ἀνείλε B¹. ¹⁷ τὴν Πυθίαν B¹. ¹⁸ οὕτως ὁ δῆμος B¹. ¹⁹ ἀδελ-
 φοῦ Ῥώμου B¹. ²⁰ Ὁ αὐτὸς οὖν B¹. ²¹ εὐρεθέντος B¹. ²² οὗ δὲ B¹. ²³ ὡς ἐντίμους ἐν B¹. ²⁴ τὸν om.
 B¹. ²⁵ ἀπειθόντες B¹. ²⁶ δ; καὶ συναγαγόν B¹. ²⁷ τοὺς Γάλλους B¹.

expulsus perlit. Sextilem mensem Februarium, nomine ab infelici illo homine indito, vocari iussit. μηκέτι λέγεσθαι ούτως. Κατασχών δὲ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ Φεβρουάριον, καὶ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα καὶ γυμνὸν ἡ ἀποδύσας καὶ περιειλήσας ψιῖθιον δρύϊνον ἡ καὶ σχοινίω περιζώσας, ἐκέλευσε τοῖς ραβδούχοις τύπτειν αὐτὸν καὶ λέγειν· «Ἐξέλθε, Φεβρουάριε.» Καὶ οὕτως ἀτίμως ἐκδηθείς τῆς πόλεως Ἠρώμης ἀνηρίθη. Τὸν δὲ Σεξτίλιον μῆνα Φεβρουάριον ἐκάλεσεν, ὡς ἀξίου ὄντος τοῦ δυστυχοῦς μηνὸς τὸ ὄνομα αὐτοῦ Φεβρουάριον καλεῖσθαι.

XVI. — De regno Philippi, patris Alexandri.

Artaxerxi supra memorato successit Ochus filius, qui totam Ægyptum bello subactam devastavit, Nectanebo regnante, qui e pelvi divinabat, Ægypti sortem minime ignorans. Solus idem, veste regia deposita, in Macedonia aufugit; et cum ibi phantasticarum ac magicarum, quas ex Ægypto apportaverat, artium specimina edidisset, a Philippo ejusque uxore Olympiade hospitio excipitur, qui incantamenti ejus copulati Alexandrum procreaverunt.

Philippus 30 annis in Macedonia regnavit, urbem in Illyrico conditam Thessalonicen nominavit; postea Thessaliam quoque dittonis suæ factam rexit. ἐν τῷ ἡ Ἰλλυρικῷ πόλιν κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Θεσσαλονίκην ἡ. Ἐπειτα καὶ Θετταλίαν ὑποτάξας κατεκράτησεν.

XVII. — De regno Alexandri.

Post Philippum Alexander filius in regno successit; quo regnante Darius, Arsami filius Ochi successor, summa rerum est potitus. Quarto deinde regni ipsius anno Deus Assyriis, Persis, Medis Parthisque Alexandrum Macedoniae regem suscitavit. Qui arma contra Darium, Persarum regem, cepit, et Byzantium in Europa reversus locum e regione condidit, quem in honorem milium suorum Strategen nominavit. Ibi postquam multum auri multitudini distibuisse, profectus inde Chrysopolin urbem vocavit. Inde ut animal ferox cum magno exercitu Orientis regiones atque urbes, et Tyrum in potestatem suam redegit, et legatos ad Judæos misit, copias contra Persas auxiliares petiuros. Qui cum metu Darii contra quem bellare ipsis ex pacto interdictum erat, recusarent, Alexander ira excitatus Judæam invasit. Hoc tempore Jaddus, summus pontifex veste sacerdotali cinctus, Deo inspirante, Alexandro obviam iit, ut ex venerabunda admiratione ad reconciliationem eum adduceret. δοῦς τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδυσάμενος ἡ κατὰ θεῖαν ἐξήλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

XVIII. — De veste summi sacerdotis.

Vestis qua pontifex maximus antiquis temporibus induebatur, auro picta erat a capite usque ad pedes. Huic adde zonam e purpura, hyssu, hyacintho et auro affabre confectam. Fimbriam ambiebant corymibi et tintinnabula aurea, itemque subuculae.

Variæ lectiones et notæ.

¹ ἡμέρας τῆς Ἠρώμης? B². ² δυστυχοῦς γενομένου B². ³ καὶ Χιμενὸν B². ⁴ θρύϊνον καὶ σχοινία B². ⁵ 363 (4830). ⁶ ἐδ. Χοός B². ⁷ Μακεδονίων B². ⁸ 354 (4844). ⁹ καὶ τὴν Θεσσ. B². ¹⁰ 355 (4859). ¹¹ μετὰ Χόον B². ¹² 352 (4842). ¹³ ἐδδ. καὶ B². ¹⁴ ἱερ. ἐοθῆτα περιθ P². ¹⁵ ἱερὺς Παρ. ἡ κεχρυσμένον P². ¹⁶ ζώνη Παρ.

A ὧσα τὰς ἡμέρας τοῦ μηνὸς ἡ, ὡς δυστυχοῦς λεγομένου ἡ τῆ Ἠρώμη, ἀποχαράξας τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μένου ἡ τῆ Ἠρώμη, ἀποχαράξας τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἡ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα καὶ γυμνὸν ἡ ἀποδύσας καὶ περιειλήσας ψιῖθιον δρύϊνον ἡ καὶ σχοινίω περιζώσας, ἐκέλευσε τοῖς ραβδούχοις τύπτειν αὐτὸν καὶ λέγειν· «Ἐξέλθε, Φεβρουάριε.» Καὶ οὕτως ἀτίμως ἐκδηθείς τῆς πόλεως Ἠρώμης ἀνηρίθη. Τὸν δὲ Σεξτίλιον μῆνα Φεβρουάριον ἐκάλεσεν, ὡς ἀξίου ὄντος τοῦ δυστυχοῦς μηνὸς τὸ ὄνομα αὐτοῦ Φεβρουάριον καλεῖσθαι.

ΙΓ'. Περί τῆς βασιλείας Φιλίππου, τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου.

¹⁷ Μετὰ δὲ τὸν προειρημένον Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσεν Ὀχος ἡ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ὀς πολεμήσας Ἀγυπτον παρέλαβεν αὐτὴν πᾶσαν καὶ ἀπώλεσε, βασιλεύοντος τῶν Αἰγυπτίων τότε Νεκτεναβῶ, τοῦ ποιήσαντος λεκανομαντεῖαν, καὶ γνόντος τὴν παράληψιν τῆς Αἰγύπτου. (2) Ἐφυγε δὲ μόνος εἰς Μακεδονίαν ἡ ἀλλάξας τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα. Καὶ δὴ καὶ φαντασίας τινὰς καὶ μαγείας Αἰγυπτιακάς ἐνδεικνύμενος **18** καὶ προαγορεύων τὰ μέλλοντα, γνώριμος ἐντεῦθεν Φιλίππῳ καὶ Ὀλυμπιάδῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ γίνεται, καὶ εἰσοικίζεται. Καὶ οὕτω διὰ μαγανείας Ὀλυμπιάδῃ μιγνύμενος ἔτεκε τὸν Ἀλέξανδρον. (3) Τῆς δὲ Μακεδονίας βασιλεύσαντος Φιλίππου ἐτη κ', καὶ Θετταλίαν ὑποτάξας κατεκράτησεν.

ΙΖ'. Περί τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου.

¹⁹ Μετὰ δὲ Φιλίππον ἐβασίλευσε τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς αὐτοῦ· ἐφ' οὗ καὶ Δαρείος ὁ Ἀρσάμου μετὰ Ὀχον ἡ βασιλεύσας κατεκυρίευσεν πάντων. (2) Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξανέστησεν ὁ θεὸς τοῖς Ἀσσυριοῖς καὶ Πέρσαις καὶ Μήδοις καὶ Πάρθοις Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδονίας βασιλεῖα ἡ (3) ὃς καὶ καθοπλισάμενος κατὰ Δαρείου βασιλέως Περσῶν, καὶ ἔλθων εἰς Βυζούπολιν τῆς Εὐρώπης καὶ κτίσας ἐκεῖσε τόπον, ἐν ᾧ τὸν λαὸν αὐτοῦ στρατηγήσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Στρατήγην. (4) Κίκειθεν ἀπάρας ὄλιγον καὶ ἀντιπεράσας καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ διανείμας χρυσοὺν πόλιν, καὶ τὸν τόπον Χρυσούπολιν ἐκάλεσεν. (5) Ὀρμήσα· ὡς πάραλις μετὰ δυνάμεως πολλῆς ἐπὶ τὰς τῆς Ἀνατολῆς χώρας καὶ πόλεις· καὶ τὴν Τύρον παραλαβὼν, πρέσβεις ἀπέστειλε πρὸς Ἰουδαίους αἰτούμενος κατὰ Περσῶν συμμαχίαν. Οἱ δὲ μὴ καταδεξάμενοι Δαρείου δεδοκότες ἡ, ὡς ὑποχείριοι καὶ συνθήκας ἔχοντες μὴ πολεμῆν αὐτὸν, θυμωθεὶς Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ Ἰουδαίᾳ, ὤρμησεν κατ' αὐτῆς. (6) Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἰαδθαβκαίου πρὸς ἐκπληξιν καὶ πίστωσιν Ἀλεξάνδρου

ΙΗ'. Περί τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως.

Ἦν γὰρ ὁ ἀρχιερεὺς ἡ ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ τοιαύτη στολῇ κοσμούμενος. Ποδῆρη μὲν ἠμφιέννυτο, τοῦτ' ἔστιν, ἱμάτιον περιχρυσωμένον ἡ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν· καὶ ζώνην ἡ περιεζώννυτο ἐκ πορφύρας καὶ βύσσου καὶ ὑακινθίνῃ καὶ χρυσῷ πεποιηκιμένην

περικεκαλλωπισμένην ²⁰. **19** Περὶ δὲ τὰ κράσπεδα **A** βύσσους εἶχεν ἐβραμμένον, καὶ ἀναμεταξὺ αὐτῶν χρυσοῦς κώδωνας ἐκ χρυσοῦ, καὶ ²¹ καθαροῦ · ἐπέθημεν αὐτοῖς ἀναμέσον τῶν βύσσων ἐπὶ τὸ λῶμα τοῦ ὑποδύτου ²² κύκλω. Ἐπεנדύετο ²³ δὲ καὶ ἄλλον χιτῶνα, ἐκ βύσσου καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου καὶ χρυσοῦ καὶ παντοίων χρωμάτων περιωραϊσμένον καὶ καθυφασμένον, μέχρι τῶν μηρῶν ²⁴ κατερχόμενον καὶ ζώνην ὁμοίαν τῇ πρώτῃ καταστριγγόμενον, ἥπερ ²⁵ ἐπωμίς καὶ ἐφοῦδ προσαγορεύεται. Διὸ καὶ Ἀκύλας ἐπέन्दυε αὐτὸν κέκληκεν, ἐν ᾧ καὶ ἐπεπόρπου ²⁶ σαρόδονχας καθ' ἑκατέρων τῶν ὤμων, χρυσῶν δοκίμω περιεχόμενοι καὶ ἄλλοι ἰβ' λίθοι, μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες καὶ ἀνθρώποις δυσπρόριστοι, οἵτινες ἐπὶ στίχων ²⁷ δ' ἑκατέρωθεν προσκείμενοι καὶ ὡσαύτως χρυσῶ διακρατούμενοι, καὶ τριάδα **B** λίθων τοὺς στίχους ἔχοντας, θαυμασίον τι χρῆμα ²⁸ τοῖς ὀρώσιν ἐξεφαίνοντο. Ὁ μὲν γὰρ πρῶτος στίχος εἶχε σάρδινον, τοπάζιον ²⁹ καὶ σμάρραγον · ὁ δὲ β' ἀνθρακα, ἱασπιν, σάπφειρον · ὁ δὲ γ' λίγυρον, ἀμέθυστον, ἀχάτην ³⁰ · ὁ δὲ δ' χρυσόλιθον, ὄνυχιον καὶ βηρύλλιον ³¹ καὶ ἐν πᾶσι τοῖσι τῶν πατριαρχῶν ἐκεκόλαπτο τὰ ὀνόματα, ἐκάστου τοῦ λίθου ἴδιον ἔχοντος ὄνομα φυλάρχου. Συνῆν δὲ τὸ ³² ἐφοῦδ περίτμημα, σπιθαμῆς μὲν τὸ μῆκος καὶ τόσον τὸ εὖρος, τετράγωνον περὶ τὸ στήθος, τοῖς αὐτοῖς δὲ κάλλεισι διηνοτισμένον, ὡσπερ δὴ καὶ αὐτὸ Ἑβραϊστὶ μὲν ἐφοῦδ ὀνομάζετο, Ἑλληνιστὶ δὲ λόγιον ³³ καὶ δήλωσις προσηγορεύετο, δι' οὗ ὁ Θεὸς μέλλουσι πολεμεῖν νίκην περιδῆλον προέλεγε. Τοσαύτη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν λίθων ἀπέστειλεν αὐγῆ, ὡς, εἴποτε τῆς στρατιᾶς κεννημένης, καὶ μάλιστα τοῦ ἀδαμαντίνου λίθου σημασίαν ποιοῦντο, τῷ πλήθει τοῦ λαοῦ τυγχάνειν γνώριμον, τὸ παρῆναι τὸν Θεὸν εἰς ἐπικουρίαν αὐτῶν. Ἐν μέσῳ γὰρ εἶχεν ὡσπερ ἀστέρα ὀλόχρυσον, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ σμαράγδους ἔχοντας ἀνὰ ἕξ γεγραμμένας τὰς ἰβ' φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ · ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῶν ἰβ' σμαράγδων λίθον ἀδαμαντίνον ³⁴. **H**νίκα οὖν ἐμελλεν ὁ ἱερεὺς ἐπερωτᾶν τὸν Θεόν, **20** εἰδοίμεν ³⁵ αὐτὸν ἐν τῇ ἐπωμίδι κατὰ μέσον τῶν **20** στέρνων καὶ ὑποτιθῶν τὰς χεῖρας ὑποκάτωθεν εὐρίσκειτο ἐξηπλωμένον τὰς καλάμιας αὐτοῦ, καθάπερ πυξίον. Ὅθεν φησὶν ὁ Σαοὺλ πρὸς τὸν ἱερέα, βουλόμενος θάπτον εἰς τὸν πόλεμον παρατάξασθαι · **D** « Συνάγαγε τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄρον τὸν ἐφοῦδ ³⁶ ». **K**αὶ οὕτω λοιπὸν ἀφορῶν εἰς τὸ ἐφοῦδ ἠρώτα τὸν Θεόν, τὸ ἐρώτημα προσέγων ἀκριβῶς τε καὶ μᾶλλον τὸν ἀδαμαντα λίθον, ὡς ἐναλλάττων τὴν χροιάν ἐκ θείας μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως ἐδήλου προφανῶς τὰ τῷ λαῷ ἱσόμενα. Μῆλας μὲν γὰρ γενόμενος θάνατον, ἐρωθρὸς δὲ σφαγᾶς, λευκὸς δὲ διαλλαγῆν τῷ Θεῷ προσήμεινε. Καὶ ³⁷ πρὸς τοῦτοις ἦσαν καὶ γράμματα ἐκ χαλοῦ καθαρωτάτου πεποιημένα καὶ ἐκτετυπωμένα ἑκάστου στοιχείου τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἀλφαβήτου, ἅπερ δὴ προσέγων ὁ ἱερεὺς τῷ Κυρίῳ

Variae lectiones et notæ.

²⁰ καὶ ὑακίνθου καὶ χρυσοῦ πεποικιλμένη καὶ περικεκαλλωπισμένη Παρ. ²¹ καὶ om. B^o. ²² ὑποδύς Μοσ. Aug. ? sed. cf. Ἐκ. κκκxviii. 30. ²³ ἐπέन्दυτο B^o. ²⁴ μυρῶν B^o. ²⁵ ἥπερ B^o. ²⁶ ἐπεπόρπου B^o. ²⁷ στοίχων B^o. ²⁸ σχήμα? ²⁹ κάσιον B^o. ³⁰ ἱασπιν καὶ σάφφ; ὁ δὲ γ' λίγυρον, ἀμέθυστον καὶ ἀγ. ³¹ τῷ? ³² ἀδαμαντα B^o. ³³ ἴδιον, ἰδράγματι B^o. ³⁴ I Sam. xiv, 18, 19. ³⁵ Καὶ om. Παρ. ³⁶ ἐκτετυπωμένα B^o.

betur. Scribitur autem per quatuor litteras, unde etiam τετράγραμμον, a Samaritanis quidem IABE, a Judæis autem AEIA nuncupatur. Igitur vestis pontificalis quadricolor symbolum est quatuor elementorum, e quibus omnia consistunt; qua pontifex mystice et symbolice indutus in Sancta sanctorum universi conditorem et Dominum expiandi gratia introit. Byssus enim pro terra; hyacinthus pro aere; purpura pro aqua, et coccum pro igne erat, iis quæ videbantur intelligibilia significantibus. Tabernaculum fœderis intus et extra auro tectum erat, cujus laquear e multicoloribus, purpureis, roseis, coccineis, hyacinthinis constabat texturis; byssus albi coloris erat. Quæ omnia quatuor elementorum emblemata referebant, ut supra diximus. Et quidem hyacinthus aeri similis est; color roseus aut coccineus igni comparandus; caruleus mare refert, quod cochleam gignit bombycinam; et byssus terram, a qua originem ducit. Superimpositæ sunt pelles e pilis factæ ad arceudum pluviam et æstum. Sic Deus ipso sacerdotis ornatos esse voluit, ut multitudini verecundiam injiceret, illos autem admoneret, quantopere animam virtutibus exornare deberent.

δὲ διὰ τῶν τεσσάρων **21** στοιχείων, ὅθεν καὶ τετράγραμμον αὐτὸ λέγουσιν. Καλοῦσι δὲ αὐτὸ Σαμαριταῖται μὲν IABE, Ἰουδαῖοι δὲ AEIA. Τῆς οὖν ἱερατικῆς ἐσθῆτος ἡ τετράριθμος χροιά σύμβολον τῶν τεσσάρων ¹⁰ ἐτύγγανε στοιχείων, ἐξ ὧν τὰ πάντα συνέστηκεν, ἅπερ ὁ ἀρχιερεὺς μυστικῶς τε καὶ συμβολικῶς περιβαλλόμενος, καὶ εἰς τὰ ἅγια εἰσερχόμενος δι' αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κόσμου τὸν τοῦ παντός Δημιουργόν τε καὶ Κύριον ἐξέλασθε. Ἡ μὲν γὰρ βύσσος ἀντὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ ὑάκινθος ἀντὶ τοῦ ἀέρος, ἡ δὲ πορφύρα ἀντὶ τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ κόκκινον ἀντὶ τοῦ πυρός. Καὶ ἦσαν ἄλλα μὲν τὰ φαινόμενα, ἄλλα δὲ τὰ νοούμενα. Καὶ μέντοι ἡ ¹⁶ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἐνδοθεν καὶ ἐξωθεν χρυσίῳ περιεκαλυμμένη ὑπῆρχε, τὸν ¹¹ ὄροφον ἔχουσα ἐξ ὑφασμάτων ποικίλων καὶ διαφόρων χρωμάτων κατεσκευασμένον. Τὸ μὲν γὰρ ἦν ἀλουργὴν, τὸ δὲ ῥοδοειδὲς ἢ κοκκοβαφές, τὸ δὲ ὑακινθίνῳ προσεοικὸς, ἢ τε βύσσος τὴν λευκὴν εἶχε ¹² χροιάν ἅπερ δὴ τῶν τεσσάρων ἦν στοιχείων, ὡς ἔφη, αἰνίγματα. Ὁ μὲν γὰρ ὑάκινθος τῷ ἀέρι προσέοικε, τὸ δὲ ῥοδοειδὲς ἢ κοκκοβαφές τῷ πυρὶ, τὸ δὲ ἀλουργὸν ἐδήλου τὴν θάλασσαν — ἐκείνη γὰρ τρέφει τὴν κόχλον, ἐξ ἧς τὸ τοιοῦτον γίνεται χρώμα — ἡ δὲ βύσσος τὴν γῆν ἔκ ταύτης γὰρ φύεσθαι λέγουσι. Καὶ δῆρ' οὖν δὲ εἶχε τριχίνας ἐπικειμένους καὶ διφθέρας ποικίλας, ὥστε καὶ τὸν ὑπεὶν ἀπειργεῖν καὶ τὸν ¹³ φλογμόν. Ὁ μὲντοι Θεὸς καὶ τοῖς ἱερεῦσι παντοδαπὸν περιέθηκε κόσμον, τὸν μὲν λαὸν καταπλήττοντα τῷ διαφόρῳ τοῦ σχήματος, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἱερέας διδάσκοντα, ὅπως χρῆ τὴν ψυχὴν ὠραλίζειν, καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς αὐτῇ κόσμον περιτιθέσθαι.

Sic ornatus, et inter cæteros sacerdotes ac multitudinem honore et gloria resplendescens, summus pontifex Alexandro obviam sit et in loco edito, unde templi majestas maxime tangeret oculos constitit. Alexander multitudinem e longinquo vestibus albis indutam, sacerdotes bysso tectos cum decore astantes, pontificem ipsum auro fulgentem et cydarin in capite cum lamina, cui Dei nomen inscriptum erat, gestantem conspicatus, miraculo attonitus e curru in terram desiliit, et sponte nomen divinum, ipsumque pontificem exosculatus est; hujus exemplum Judæi omnes et pontifex ipse imitati sunt.

Varie lectiones et notæ.

⁶ ἐπιτιθῶν B³. καὶ ἐπιτιθείς Pat. ⁷ ἀνωρθ. θεία κινήσει τὰ B³. ⁸ ναί, εἰ δὲ παρὰ γνώμην αὐτὰ ἐτύγγανεν, ἀνωρθοῦντο μόνα τὰ Pat. ex homoioteleuto omissa—Ὡ. δὲ καὶ ἐπὶ Pat.—τοῦ θῦ Pat. γε καὶ ἐπὶ τῶν α. ἀπ. τοῦ κῦ αὐτῶν τῶν δ. B³. ⁹ γυν. πρ. καὶ δ. εἰ δὲ ὄργισμός ἦν Pat. ¹⁰ οὐδὲ ἄ. Pat. ¹¹ προφητῶν Pat. I Sam. xlviii, 15. ¹² παρεκθ. B³. ¹³ ὁ om. B³. ¹⁴ Ex. iii, 14. ¹⁵ ἀπείρηται B³. ¹⁶ τῶν τε τεσσ. B³. ¹⁷ Καὶ μ. καὶ ἡ B³. ¹⁸ ὑπῆρχε ἢ καὶ τὸν B³. ¹⁹ δῆρ' οὖν γε εἶχε B³. ²⁰ ἀπῆργεῖν τὴν B³. ²¹ καὶ B³. ²² καὶ Pat. ²³ τῷ Ἀλεξάνδρῳ B³. Ἀλ. om. Pat.— τοῦ λαοῦ Mon. Aug. ²⁴ τοῦ; δὲ i. Pat. ²⁵ εὐδοξία; P³. ²⁶ κόσμῳ om. B³.

ἐπιτιθεῖ ⁶ ἐν τῷ Ἐφοῦδ, καὶ οὕτως διερωτῶν, εὐθύς ἀνωρθοῦντο τὰ ⁷ στοιχεῖα δηλοῦντα σαφῶς τὴν ἐπινευσιν τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν ἀνένευσιν. Οἶον, εἰ μὲν ἦν τὸ ἐρώτημα καὶ τὸ πρᾶγμα κατὰ γνώμην Θεοῦ, ἀνωρθοῦντο μόνα τὰ σημαίνοντα τὸ ⁸ οὐ. Ὡσαύτως γε ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποκρίσεων τοῦ Κυρίου τῶν δι' αὐτῶν δῆλων γινομένων, προδήλως καὶ διαφόρως συνδεδαινευεν, εἰ γε πάντως εὐδόκιμος αὐτῷ ὑπῆρχον ⁹ • εἰ δὲ ὠργισμένος ἦν αὐτοῖς, οὐδὲν αὐτοῖς ¹⁰ διὰ τῶν δῆλων τούτων ἀπεκρίνετο, οὔτε μὴν διὰ θείων ἀποκαλύψεων ἢ προφητειῶν ¹¹. Ὅθεν φησί • εἶδε Σαοὺλ τὴν παρεμβολὴν ¹² τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐφοδῆθη, καὶ ἐξέστη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα, καὶ ἐπηρώτησεν διὰ Κυρίου, καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ¹³ Κύριος • καὶ τότε εἶπε Σαοὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ • Ζητήσατέ μοι γυναῖκα ἐγγαστριμύθιον. ¹⁴ (4) Ἐπὶ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐφόρει τελαμῶνα χρυσώνυμον ὁ ἀρχιερεὺς ἦτοι μίτραν καὶ κίβαριν λεγομένην, ἐν ἣ πέταλον χρυσοῦν ἐπέκειτο πρὸς τὸ μετωπον αὐτοῦ, ἐν ᾧ γράμμασιν ἱεροῖς τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα ἐντετύπωτο, Μωυσεῖα λέγων • εἰ γώ εἰμι ὁ ὢν ¹⁵. ¹⁶ (5) Τοῦτο δὲ καθὼς αὐτὸς ἐδήλου τὴν ὀνομασίαν ταύτην, πρὸς παρ' Ἑβραίοις ἄφραστον ὀνομάζεται • ἀπείρητον ¹⁷ γὰρ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γλώττης προσφέρειν. Γράφεται

καὶ τότε εἶπε Σαοὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ • Ζητήσατέ μοι γυναῖκα ἐγγαστριμύθιον. ¹⁴ (4) Ἐπὶ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐφόρει τελαμῶνα χρυσώνυμον ὁ ἀρχιερεὺς ἦτοι μίτραν καὶ κίβαριν λεγομένην, ἐν ἣ πέταλον χρυσοῦν ἐπέκειτο πρὸς τὸ μετωπον αὐτοῦ, ἐν ᾧ γράμμασιν ἱεροῖς τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα ἐντετύπωτο, Μωυσεῖα λέγων • εἰ γώ εἰμι ὁ ὢν ¹⁵. ¹⁶ (5) Τοῦτο δὲ καθὼς αὐτὸς ἐδήλου τὴν ὀνομασίαν ταύτην, πρὸς παρ' Ἑβραίοις ἄφραστον ὀνομάζεται • ἀπείρητον ¹⁷ γὰρ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γλώττης προσφέρειν. Γράφεται

(6) Οὕτω τοίνυν ¹⁸ μετὰ τῆς τοιαύτης στολῆς τε καὶ δόξης μετὰ τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους; ἱεροπρεπῆ ¹⁹ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ποιησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ὑπάντησιν Ἀλεξάνδρου ²⁰, εἰς τόπον ἐπίσημον ἔστη, ἐνθα μάλιστα ἡ περικαλλῆς τοῦ ναοῦ πρόσφαις ἐξεφαίνετο. Καὶ τὸ μὲν πλήθος κέρρωθεν ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν λευκαῖς στολαῖς, καὶ τοῦς ἱερεῖς ²¹ πρᾶσεστῶτας ἐν βυσσίναις μετὰ πολλῆς εὐταξίας ²² καὶ σεμνότητος, τὸν δὲ ἀρχιερεῖα ἐν ὑακινθῷ καὶ διαχρύσῳ κόσμῳ ²³ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν κίβαριν **22** ἔχοντα καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπετέγρα-

πῶς, κίθω; ²⁶ εἶρηται καὶ ἐπὶ τῇ ξένη θῆα καταπλαγεὶς ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ ²⁷ τοῦ ἄρματος εὐθὺς καταποδῆσας ²⁸ καὶ προσελθὼν μόνος προσεκύνησε ²⁹ τὸ θεῖον Ἴνωμα καὶ τὸν ἀρχιερέα ἠσπάσατο, ὃν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ φωνῆ σὺν τῷ ἀρχιερεὶ γνησίως ἠσπάσαντο ³⁰.

Τῶν δὲ γε τῆς Συρίας βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν **A** Interea Syriæ reges et multi alii Alexandrum καταπλαγέντων καὶ διεφθάρθαι τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου ὑπελιηφότεων καὶ Παρμενίου-ως τοῦ στρατηγοῦ μάλλον θαυμάσαντος καὶ ἀγανακτῆσαντος, δίδοι καθάπερ εἰς τῶν ὑπηρετικῶν προσεκύνησεν, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος· « Οὐ τὸν ἀρχιερέα προσεκύνησα, ἀλλὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενον Θεὸν κάμει τὴν βοήθειαν κατὰ τῶν ὑπεναντιῶν ὑποσχομένον. Ἦνίκα γὰρ τὴν κατὰ Περσῶν διενουσίμην στρατείαν, καὶ οὐκ ἐτόλμων διὰ τὸ μέγεθος τῆς δυναστείας αὐτῶν, ὥφθη μοι κατ' ἄναρ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦδε τοῦ ἀρχιερέως ὁ Θεός, καὶ θαρρῆν μοι παρεκελεύσατο καὶ τῆς προθυμίας σπουδαίως ἔχεισθαι λέγων ³¹. » « Εἰς θεὸν καταλήξω τὴν Περσῶν βασιλείαν ³². » Διό, τοῦτον θεασάμενος ἐν τοιαύτῃ στολῇ καὶ τῆς κατὰ ³³ τοῦς ὑπνοῦς ὑπομνησθεὶς ὕψεως, εἰκότως προσεκύνησα. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὴν οἰκισακὸν Παρμενίωνα καὶ τὸν ἀρχιερέα δεξάμενος ³⁴, τῶν ἱερέων παρεπομένων, εἰς τὴν πόλιν Ἰερουσαλήμ παρεγένετο, μετὰ πολλῆς τῆς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων δεχθεὶς εὐφροσύνης. (7) Οἱ δὲ γραμματεῖς βιβλίον τοῦ Δαυιδίου προσκομίσαντες, τὴν προφητείαν αὐτοῦ ³⁵ διεγράμηνον, ἣν ὁ προφήτης περὶ αὐτοῦ προηγήρευσεν, ὡς δεῖν εἶναι τῶν Μακεδόνων τὴν Περσῶν χειρώσασθαι βασιλείαν. Ὅς ἐπὶ τοῦτο μάλλον ἠσθεὶς καὶ περιχαρῆς γενόμενος, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀνελθὼν θύειν μὲν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἀφήγησιν ἐκέλευσεν, αὐτὸν δὲ ³⁶ τὸν ἀρχιερέα καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς τιμήσας, καὶ λαμπροὺς καὶ μεγίστους ἀναθήμασι τὸν ναὸν διακοσμήσας κατὰ Περσῶν ἐκίνησεν. (8) Ἰουδαίους δὲ τινὰς πρὸς συμμαχίαν **C** ἔλαβεν, ἐν οἷς ὑπερέχων ἦν τις ὀνόματι Μοσόμαχος, ἄριστος κατὰ ψυχὴν καὶ **23** τοξότης εὐστοχώτατος, ὡς βαδίζόντων αὐτῶν κατὰ τὴν Βαβυλῶνα ὁδὸν, καὶ μάντιώς τινος ὀρνιθουομένου καὶ πάντας ἐπέχοντος, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς παραμονῆς τοῦ λαοῦ. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ μάντις δεικνύων τὸ ὄρνειον λέγων· « Ἐάν μὲν ἀσάλευτος μένη, προσμένειν συμφέρον ³⁷ πᾶσιν· ἔάν δὲ ἀναστὰς εἰς τὰ ἔμπροσθεν πέτηται, προσάγειν· εἰ δὲ ἐπισθεν, ἀναχωρεῖν αὐθις. Ταῦτα Μοσόμαχος ³⁸ ἀκούσας; παρὰ τοῦ μάντιος καὶ λάθρα τὸ ὄρνειον ἐλάκυσας βάλλει τὴν ὄρνειον, ἐφ' οἷς ὁ μάντις χαλεπήνας καὶ οἱ τῇ πλάνῃ ταύτῃ δεδουλεμένοι, λαβὼν εἰς χεῖρας τὴν ὄρνειον. Μοσόμαχος τοιαύτη ἐφ'· « Τί μοι μέμψασθε, κακοδαίμονες; πῶς γὰρ οὗτος μὴ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν προγινώσκων, τὸ ὑμέτερον συμφέρον προανήγγειλεν; εἰ γὰρ ἰδύνατο προειδέναι τὸ μέλλον, οὐκ ἂν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἦλθε, φοβούμενος, μὴ τοξεύσας αὐτὸν ἀποκτείνει Μοσόμαχος. » Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ κατησχύνθησαν σφόδρα. (9) Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀντιπαραταξάμενος Δαρδίω ἐν Ἰσῶ τῇ πόλει Κιλικίας ³⁹, καὶ τοῦτον χειρωσάμενος καὶ πολλοὺς σὺν αὐτῷ κατασφάζας ⁴⁰ παρέλαθε πᾶσαν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ⁴¹ δίχα τῆς

Variae lectiones et notæ.

²⁶ τὸ τοῦ Θεοῦ ὁ. ἔγγεγ. ὡς; Pag. ²⁷ ἐκπλ. ὁ Ἄλ. καὶ ἀπὸ Pag. ²⁸ καταποδῆσας B¹. ²⁹ ἠκούσατο Pag. ³⁰ ἀντη. αὐτο Pag. (ἀντίσταντο?) ³¹ ἔχεισθαι λέγων σπουδαίως B¹. ³² τὴν Π. δυναστείαν B¹. ³³ τῆς κατὰ om. B¹. ³⁴ δεξιωσάμενος B¹. — τῶν προσθευτῶν B¹. ³⁵ προφητείαν αὐτῷ B¹. ³⁶ αὐτὸν τε B¹. ³⁷ συμφέρον B¹. ³⁸ Μοσόμαχος; B¹. ³⁹ πόλει τῆς K. B¹. ⁴⁰ σφάζας Pag. ⁴¹ καὶ πᾶσαν τῶν Περσῶν καὶ Μηδῶν καὶ Πάρθων καὶ τὴν Βαβυλωνίαν χώραν καὶ μάντι καὶ τὰ Ἰνδικὰ πάντα μέρη καὶ τὰ ἑσπερία αὐτῆς Pag.

βασιλείας Κανδάκης τῆς χήρας, βασιλευούσης τῶν
 τῶν.

XIX. *De regina Candace.*

Consueverat Alexander iis quos ad reges adversarios delegabat, sese sub militis specie immiscere, ut singulos illos oculis metiretur. Quo cognito, Candace inquisivit quæ illius esset forma aut signum peculiare; et ubi audisset eum exiguæ staturæ esse, et dentibus grandibus ac proeminentibus, item oculorum habere unum cæruleum, alterum nigrum, ipsa sibi notavit. Igitur eum Alexander cum delegatis suis intraret, regina quæ eum ex signis noscibat, comprehenso manibus ei dixit: « Alexander rex, tu orbem terrarum cepisti, nunc a muliere captus. » Ad quæ Alexander: « Propter malitiam et astutiam tuam te filiosque incolumes cum regno servabo; imo te ipsam in matrimonium ducam. » Post nuptias igitur una cum ea in Ægyptum profectus, Alexandriam ibi conditam ex se nominavit. Rursus Babylonem reversus, ibi defunctus est, ætatis anno 32, regni 12.

κτίσας ὄνομα, πάλιν ὑπέστρεψεν⁵¹ εἰς Βαβυλῶνα⁵². ἔτη β'.

Alexander innumera fidemque superantia tropæa sibi erexit. Quare propheta pardali eum comparat alata, quippe qui universam terram victor summo cum ardore percurrens, improvisis hostes armis aggreditur. Idem philosopho aliquo dicente, innumeros esse mundos, gemebundus: « Ei quorum ego ne unum quidem subegi, » dixit. Adeo porro magnanimus ac generosus erat ut ubique propter prudentiam et ingenii acumen sapientiamque in omnium ore atque admiratione versaretur. Aristotele magistro usus, logicæ arti cum summo studio operam dabat. Idem bellum gerendi artis peritissimus cum adolescentem qui idem quod ipse, nomen gerebat, minus fortiter pugnantem vidisset: « Heus, inquit, aut mores aut nomen muta. » Animi generositatem ut alibi ita maxime ubi victor e pugna excesserat, manifestare solebat. Nam postquam Darii filias forma insignes cepisset, ne videre quidem eas voluit; turpe esse dicens a feminis subigi eum qui de viris iisque fortibus triumpharit.

μαστον, οὐδὲ προσεῖν ἤξιωσεν, αἰσχρὸν καὶ λίαν... γυναικῶν ἀλλῶς ἤτηθῆναι.

XX. *De Brachmanibus.*

Alexander, qui non solum ad Indos renovatiissimo, sed etiam ad Oceanum qui totam terram ambit, et insulam Brachmanum processerat ut hominum mores et verum falsumve cultum quo Deum omnipotentem prosequerentur, perdisceret,

ἐνδοτερον⁵³ Ἰνδῶν, ἤτις καὶ συνέλαβεν αὐτὸν οὐ-

A 10'. *Περὶ τῆς βασιλείας Κανδάκης.*

Ἔλος εἶχεν Ἀλέξανδρος⁵⁴ μετὰ τῶν πεμπομένων ὑπ' αὐτοῦ πρέσβειων πρὸς τοὺς ἐναντίους βασιλεῖς συνεισέρχεται⁵⁵ σχήματι στρατιώτου καὶ ὄρην, ὁποῖός ἐστιν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος. Ἡ οὖν Κανδάκη τοῦτο μαθοῦσα περιεργάσατο, ὁποίας ἐστὶ θέας, καὶ τί ἔχει σύστημον. Καὶ μαθοῦσα⁵⁶, ὅτι χθαμαλός ἐστιν, ὀδόντας ἔχων μεγάλους καὶ φαινομένους καὶ τὸν ἓνα μὲν ὀφθαλμὸν γλαυκὸν, τὸν δὲ ἕτερον μέλανα, παρρησιμώσατο καθ' ἑαυτὴν ταῦτα. Καὶ δὴ⁵⁷ εἰσελθόντος⁵⁸ πρὸς αὐτὴν ἄμα τοῖς πεμφθεῖσι παρ' αὐτοῦ⁵⁹ πρεσβευταῖς, καὶ γνωρίσασα αὐτὸν ἐκ τῶν συστήμων, συνέσχευεν αὐτὸν⁶⁰, λέγουσα: « Ἀλέξανδρε βασιλεῦ, τὸν κόσμον ἔλαβες, καὶ γυνὴ σε παρέλαβεν. »

24 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ: « Διὰ τὸ πανούργον καὶ περιεργον τῆς φύσεώς σου⁶¹ ἀδελθῆ σε καὶ τοὺς υἱούς σου καὶ τὴν βασιλείαν σου διαφυλάξω, καὶ λήψομαι σε καὶ γυναῖκα. » Ἦν καὶ λαθῶν καὶ εἰς Αἴγυπτον ἔλθῶν καὶ τὴν μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν εἰς τὸ ἴδιον ἐν ἧ καὶ τελευτᾷ, ὑπάρχων ἐτῶν λβ', βασιλευσας

(2) Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα μυρία τρόπαια δυσδιήγητα καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα εἰργάσατο. Καὶ διὰ τοῦτο πτηνὴν πάρδαλιν ὁ προφήτης⁶² αὐτὸν προδίδει, τὸ ταχὺ καὶ σφοδρὸν καὶ τὸ πυρῶδες⁶³ καὶ τὸ ἄφρον διαπτήναι τὴν οἰκουμένην μετὰ τροπαίων καὶ νίκης προὑπέφηνε. (3) Λέγεται δὲ, ὅτι φιλοσόφου τινὸς εἰρηκότος ἤκουσεν, εἰς κόσμοι ἀπείροισι. [Ὅς καὶ ἀκούσας] καὶ μέγα στενάξας ἔφη:

C « Καὶ ἀπείρων⁶⁴ ὄντων, μηδενὸς ἐγὼ κεκράτηκα. » Ὑπὼς ἦν μεγαλόφρων, μεγαλόψυχος καὶ γενναῖος (ὄθεν καὶ πάντα τοῦ ἤθετος καὶ θαυμάζετο μάλιστα διὰ σωφροσύνην αὐτοῦ καὶ σύνεσιν καὶ πολλὴν ἀγχινοῖαν τε καὶ σοφίαν). Ἀριστοτέλει γὰρ μαθητευθεὶς πᾶσαν λογικὴν ἐπιστήμην εἰς ἄκρον ἐξεπαίδευθῆ⁶⁵.

(4) Πολεμικώτατος δὲ καὶ τολμηρότατος ὑπάρχων, ἰδὼν ὁμῶνυμον αὐτῷ νεανίσκον τινὰ δειλῶς μαχόμενον εἶπε πρὸς αὐτόν: « Νεανίσκα, ἦ τὸν τρόπον ἀλλαξὸν ἦ τὸ ὄνομα. » (5) Ἐπεὶ οὖν καὶ σωφροσύνη πολλῇ διεκόσμητο, ἐκδηλοτέραν ταύτην ἐποίησε μετὰ τὴν νίκην. Καὶ γὰρ αἰχμαλώτους λαθῶν τὰς θυγατέρας Δαρείου μαρτυρουμένας ἔχειν κάλλος ἀξιοθαύτατον ἀποφήνας, τὸν ἄνδρα⁶⁶ ἀνδρείως χειρωσάμενον ὑπὸ

D K'. *Περὶ τῶν Βραχμάνων.*

Ὅς γε καὶ μέχρι τῶν ἐνδοτάτων Ἰνδῶν καὶ τοῦ⁶⁷ κυκλοῦντος πᾶσαν τὴν γῆν Ὀκεανοῦ, μεγάλου ποταμοῦ, καὶ τῆς μεγίστης νήσου τῶν Βραχμάνων φθάσας καὶ ὑπερ⁶⁸ ἀνθρώπων βίον καὶ τὴν εἰς τὸν πάντων Θεὸν εὐσείδειάν τε καὶ λατρίαν μεμαθηκώς

Variae lectiones et notæ.

⁵³ ἐνδοτέρα B'. ⁵⁴ Ἐ. γὰρ ἔ. ὁ Ἄλ. Par. ⁵⁵ συνέρχεσθα: P'. ⁵⁶ Καὶ ἀκούσασα Par. ⁵⁷ Καὶ δὲ B'. ⁵⁸ εἰσελθόντα Par. ⁵⁹ στρατιώταις. ⁶⁰ αὐτόν om. P'. ⁶¹ πανούργον τῆς φρονήσεώς σου B'. ⁶² ὑπέστρεψεν B'. ⁶³ 321 (4976). Dan. vii, 6. (3) Ced. 272,9.15. ⁶⁴ ταχὺ δηλονότι: καὶ σφοδρῶ καὶ πυρῶδες B'. ⁶⁵ εἰ ἀπείρων B'. ⁶⁶ εἰς ῥός ἔπ. Πολεμικώτερος B' ἔκπ. Mon. Aug. ? ⁶⁷ λίαν ἀπ' ἀνδρας B'. ⁶⁸ καὶ τὴν B'. ⁶⁹ φθάσας ὡν καὶ τὸν θαυμάσιον καὶ ὑπερ B'.

ἱερατοῦ, πάλιν 25 καὶ ἠγάσθη 66 τῆς τῶν ἀνδρῶν A
ἐκείνων ἀκροτάτης φιλοσοφίας. (2) Ἐν ᾧ καὶ τόπω 66
καὶ στήλην ἐστῆσεν, ἐπιγράφας· « Ἐγὼ μέγας
Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἐφθασα μέχρι τούτου. » (3) Ἐν
ἐκείνῃ γὰρ τῇ νήσῳ κατοικοῦσιν οἱ 66 Μακρόβιοι.
Ζῶσι γὰρ οἱ πλείους αὐτῶν περὶ τὰ ρν' ἔτη διὰ τὴν
καλὴν αὐτῶν καθαρότητα καὶ ἐγκράτειαν καὶ εὐ-
κρασίαν ἀέρος — ἀνεξερεύνητον τοῦ Θεοῦ κρέμα 66.
— ἐν ᾗ πάλιν οὐδέποτε ὀπώρα 66 λείπει τὸν ὅλον χρό-
νον· ἐπειδὴ γὰρ ἐν ταυτῷ ἢ μὲν ἀνθεῖ, ἢ δὲ ὀμφακί-
ζει, ἢ δὲ τρυφᾷται· καὶ γε τὰ 66 μέγιστα Ἰνδικὰ
κάρυα γίνονται, καὶ τὰ δυσπρόσιτα 66 ἡμῖν καὶ παν-
τεπείραστα ἀρώματα, καὶ ὁ μαγνήτης λίθος (4).

Οἱ τοίνυν Βραχμᾶνες ἔθνος ἐστὶν εὐσεβέστατον
καὶ βίον ἀκτῆμονα σφόδρα κεκτημένοι καὶ τὸν κλῆ-
ρον τούτων ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων χρησάμενοι 67,
καὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ παροικίαν ἐν γυμνότητι φυσικῇ
διαζῶσιν 68, ἀεὶ τὸν Θεὸν δοξάζουσι. Παρ' οἷς οὐδὲ
τετραπόδῳ ἐστὶν, οὐ γεωργία, οὐ σίδηρος, οὐκ οἰκο-
δομή, οὐ πύργος 69, οὐ χρυσοῦς, οὐκ ἀργυροῦς, οὐκ
ἔστος, οὐκ ἄλλο τι τῶν εἰς ἐργασίαν τελούντων ἢ
πρὸς ἀπόλαυσιν συντείνοντων 70· ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν
καὶ γλυκὺν καὶ εὐκρατον ἄγαν καὶ κάλλιστον ἀέρα
καὶ πάσης ἀρρώστιας τε καὶ φθορᾶς ἀπηλλαγμένον·
μικρὰς τε ὀπώρας καὶ διειδέστατα ὕδατα ἀπολαύον-
τες 71 σέβονται γνησίως τὸν Θεὸν καὶ ἀδιαλείπτως
προσεύχονται. (5) Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες εἰς τὰ μέρη τοῦ
ἠκραιότερου ποταμοῦ παροικοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν
ἐνθεν εἰσι τοῦ ποταμοῦ Γάγγου 72, τοῦ παραρρέον-
τος εἰς τὸν Ὀκεανὸν ἐπὶ τὸ μέρος τῆς Ἰνδίας. Οἱ C
οὖν ἄνδρες περὶ πρὸς τὰς γυναῖκας Ἰούλιον καὶ
Αὐγουστιον μῆνα, παρ' αἷς ὑπάρχουσι ψυχρότερα 73,
τοῦ ἡλίου πρὸς δυσμάς καὶ πρὸς βορρᾶν ὑψωθέντος,
οἷ γε καὶ εὐκρατώτεροι γενόμενοι πρὸς οἴστρον αὐ-
τοῦς κινεῖν λέγουσι. Ὅπερ δὲ καὶ τὸν Νεῖλόν 74 φα-
σιν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς πολλοῖς πλημμυρεῖν και-
ρῶν, ἀλλὰ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴ-
γυπτον, ὅς περ γε παρὰ τὸν ἡλίου τὴν βορραιοτέραν
διαθέοντος ζώνῃν, καὶ ταῖς ἄλλοις μὲν παρενοχλοῦν-
τος ποταμοῖς καὶ σμικρύνοντας, τούτου δὲ πλείστον
ἀπέχοντος. Ποιοῦντες μετὰ τῶν γυναικῶν 75 ἡμέρας
μ' πάλιν ἀντιπερῶσι. Τῆς δὲ γυναικὸς δύο παιδᾶς 76
τεκούσης 26 οὐκ ἔτι ὁ ἀνὴρ ἀντιπερᾶ πρὸς αὐτήν.
οὔτε μὴν ἐκείνη πλησιάζει πρὸς ἕτερον ἄνδρα παν-
τελιῶς διὰ πολλὴν εὐλάβειαν. Εἰ δὲ συμβῇ στεῖραν ἐν
αὐτῇ· καὶ συγγινόμενος αὐτῇ, ἐὰν μὴ τέκῃ, οὐκέτι προσεγγίζει αὐτῇ. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ πολυάνθρωπός
ἐστὶν ἡ χώρα, διὰ γε 77 τὴν ὀλιγοδείαν καὶ τὴν φυσικὴν ἐγκράτειαν. Καὶ αὕτη μὲν ἡ τῶν Βραχμᾶνων
πολιτεία (6).

Τὸν δὲ ποταμὸν φασὶν δυσπεριείτατον εἶναι, καὶ
δὲ τὸν λεγόμενον ὄδοντοτύραννον. Ζῶν γὰρ ἐστὶ
τοῦτο ἀμφίβιον μέγιστον 78, ἐν τῷ ποταμῷ διατειόμε-

profundam Brachmanum philosophiam in admira-
tione habuit. Has porro regiones quod inviserit,
columna ibi posita annuit ita inscripta : « Ego rex
Alexander huc usque processi. » Illa in insula Ma-
crobii habitant, quorum plerique circiter annos 150
vivunt propter magnam qua utuntur temperantiam,
morum integritatem, nec minus propter natu-
ram acris, mirabile numinis divini donum; neque
enim ullo tempore ullus ibi fructus deest, sed alio
florente alius jam maturescit, alius decerpitur.
Nulla regio nuces gignit Indicis magnitudine pa-
res; ibi aromata quæ ad nos difficulter perveniunt
ac maximo habentur in pretio, et magnes lapis.

Brachmanum gens religiosissima paupertatem ut
Dei donum colit. Vitam prope fluvios lætam
nudis corporibus degunt, numen hymnis indesin-
enter celebrant. Apud eos nec quadrupes, nec
agricultura, nec ferrum; non ædificium, non tur-
ris, non aurum, non argentum, non panis, nec
quidquam eorum quæ ad victum et cultum perti-
nent; aere autem felicissime temperato gaudent,
et qui corpori ac animo æque favet. Fructus sim-
plices edentes et aquam limpida bibentes, Deum
omni tempore honorant. Et viri quidem Oceani
ripas inhabitant; mulieres cis Gangem qui In-
diam permeans in Oceanum exit, vivere consuerunt.
Viri ad uxores Julio et Augusto mensibus acced-
unt, ibique donec sol occidentem et septentrionem
transcenderit, rei familiari studentes remanent.
Nilidam quoque Nilam non eodem quo cæteri fluvii
tempore exundare, sed media æstate Ægyptum
irrigare asserunt cum sol zonam borealem secat.
aliorum quidem fluminum aquas imminuens,
hujus autem augens. Post quadraginta dies uxori-
bus datos revertuntur. Uxor ubi duos in lucem
edidit filios, maritus ab ea se abstinet; nec ipsa
mûlier cum alio viro vivit propter nimiam reli-
gionem ac verecundiam. Ubi femina sterilitatis quis-
quennalis rea est, maritus nihilominus cum ea per
tempus vivit. Quod si non concipit, nulla deinceps
inter eos communio intercedit. Hanc ob rem; ista
regio hominum frequentia non gaudet. Pauca namque
sobriis istis hominibus sufficiunt. Hoc igitur est
vitæ apud Brachmanos institutum.

Fluvium trajectu difficillimum dicunt ob odonto-
tyrannum, amphibium prægrande quod ibi degit et
elephantum deglutire potest integrum. Hoc animal,

Varie lectiones et notæ.

66 ἠγάσθη Ced. 267.15. 67 Ἐν ᾧ τόπω B² ἐν ᾧ τ. καὶ στ. στήσας ἐπέγραψεν Par. 68 λεγόμενοι B¹.
69 εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος — καὶ ἀν. τοῦ Θεοῦ. 70 παντοία Par. 71 καὶ γε καὶ τὰ B². 72 γ. κ. Par. πανα-
πρόσιτα Mon. Aug. 73 κληρωσάμενοι B². 74 φυσικῶς διαζῶν, βεὶ τὸν Θεὸν δοξάζει. Ἐν νεὶ Παρ' οἷς B¹.
75 οὐ πῦρ B² — ἔστος, οὐκ ἔστος, οὐχ ἱμάτιον, οὐ χρυσοφαγία οὐκ ἄλλο B². Bulg. ? 76 συντελ. B². 77 μι-
κρὰς ἔπ. καὶ διειδ. ὁ ἀπολαυδάνωντες B². 78 Γάλλου B². 79 ψυχρότεροι B²? om. Bulgarus. 80 ὄπερ ἔβ
καὶ τοῦ Νεῖλου B². 81 ἐπ. π. οὖν μ. τῶν γ. αὐτῶν B² Bulg. 82 παιδία B². 83 διὰ τε B². 84 ἐστὶν ὁ
μ. λίαν Par.

Deo ita volente, per Quadragesimale tempus quod isti connubii ergo transigunt, non apparet. Dracones item in illis desertis maximi, septuaginta ulnas longi et maxime reformidandi occurrunt, Creatoris sapientiam et gloriam mirum in modum annuntiantes. Scorpii deinde unius ulnæ, et formicæ unius palmi ibidem vivunt. Hinc deserta illa loca ob animalia venenata inculta jacent. Elephanti in istis regionibus plurimi gregatim pascunt. Profecto etiam Cæsarius, Gregorii magni Theologi frater, ubi de gentibus, moribus, legibus mentionem facit, hocce dicit: « In qualibet regione, apud universos populos lex scripta aut consuetudo viget. Ex legibus enim consuetudo pro lege est. »
 ται⁷⁹. (8) Ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ μέγας Καίσαρειος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου⁸⁰, διαφόρων ἔθνων καὶ ἡθῶν καὶ τρόπων καὶ νόμων ἐξήγησιν ποιούμενος⁸¹ σύντομον, τοιαύτα φησίν· « Ἐν γὰρ ἐκάστη χώρᾳ καὶ ἔθνεσιν⁸², ἐν τοῖς μὲν ἔγγραφος [νόμος] ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ⁸³ ἡ συνήθεια. Νόμος γὰρ ἀνόμοις [τὰ] πάτρια δοκεῖ. »

XXI. De Seribus.

« Seres, orbem extremum habitantes, consuetudines patrias pro legibus habent; istæ enim adultèrium, fornicationem, furtum, calumniam, homicidium et omne maleficii genus interdicit. »

XXII. De Bactrianis.

« Bactrianis vel Brachmanibus (et insularibus) lex a majoribus tradita non permittit carne vesci, vinum bibere, fornicari, injurias inferre. Magnopere enim Deum venerantur et colunt, et abhorrent a moribus sicariorum et omni genere maledicorum. Ast in interioribus partibus se invicem, canum instar, devorandi consuetudine laborant. »

XXIII. De Chaldæis.

« Lex est Chaldæis ac Babylonis matrem in matrimonio habere, prolem fraternam occidere et omne scelus abominabile in virtutis loco ponere, idque domi forisque. Apud Gælos nau receptum est ut femine architecturam atque agriculturam exerçant, id est faciant quæ alibi a viris fiunt. Sed pari ratione etiam corpora prostituunt, maritis nequaquam prohibentibus. Bellicosissimæ item sunt, et feras strenue venantur; quin in ipsarum maritos dominantur. »

Α νον καὶ δυνάμενον ἐλέφαντα καταπεινὸν ὀλόκληρον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους. Ὅστις ἐν ταῖς μ' ἡμέραις⁷⁹ τῆς περαιώσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκεῖνων ἀφανῆς γίνεται κατὰ θείαν πρόσταξιν. (7) Οὐ μὴν⁸⁰ ἀλλὰ καὶ δράκοντες εἰσιν ἐν τοῖς ἐρημοτέροις⁸¹ τόποις ἐκεῖνοις μέγιστοι σφόδρα, ὡς πηχῶν ὁ τὸ μήκος⁸², τὸ πᾶχος πολὺ τε καὶ φρικωδέστατον· καὶ τὴν σφίλαν τοῦ Δημιουργοῦ καὶ δόξαν φαινομένην⁸³ προφανῶς ἐκδιηγούνται. Καὶ⁸⁴ σκορπιοὶ⁸⁵ εὐρίσκονται πηχῆαιοι, καὶ μύρμηκες⁸⁶ παλαιστιαῖοι. Διὸ καὶ δυσδιόδοτοι εἰσιν οἱ ἐρημικοὶ⁸⁷ τόποι ἐκεῖνοι καὶ ἀοίκητοι διὰ τὰ φοβερώτατα⁸⁸ θηρία καὶ ἰσθία. Ἐλέφαντες δὲ γίνονται κατὰ τὰς χώρας ἐκεῖνας πλείστοι, ὡς καὶ ἀγγελῶδον παραπορευόμενοι βόσκονται.

B KA'. Περὶ Σηρῶν.

« Ὀνπερ πρώτοι⁸⁹ Σῆρες, οἱ, τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες, νόμον ἔχουσι τὸ πατρῶον ἔθος, μὴ πορνεύειν καὶ μοιχεύειν, ἢ κλέπτειν, ἢ λοιδορεῖν, ἢ φονεύειν καὶ κακούργεῖν⁹⁰ τὸ σύνολον. »

KB'. Περὶ Βάκτρων.

27 « Νόμος δὲ παρὰ Βακτριανῶν; ἦτοι Βραχμάναις⁹¹ [καὶ νησιώταις] ἢ ἐκ προγόνων⁹² παιδεία [τε καὶ εὐσέβεια], μὴ κρωφαγεῖν καὶ οἰνοποτεῖν⁹³, ἢ λαγνεύειν, ἢ παντοῖαν κακίαν διαπράττεσθαι, διὰ πολλὴν φόβον Θεοῦ καὶ πίστιν, καὶ τοῖ γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς⁹⁴ μαιφρονούντων καὶ αἰσχροπραγούντων⁹⁵ ἔμμανῶς τε καὶ ὑπερφῶς. (2) Ἐν δὲ τοῖς ἑσπετέροις⁹⁶ μέρεσι τούτων ἀνθρωποδοροῦντες⁹⁷ μάλιστα καὶ κατεσθίοντες ἀλλήλους ὡς οἱ κύνες. »

KI'. Περὶ Χαλδαίων.

« Ἐτερος νόμος Χαλδαίους⁹⁸ τε καὶ Βαβυλωνίους, μητρογαμεῖν καὶ ἀδελφοτεκνοσφορεῖν καὶ μαιφρονεῖν⁹⁹ καὶ πᾶσαν θεομισθὴν πρᾶξιν ὡς ἀρετὴν ἀποτελεῖν, κἂν πόρρω¹⁰⁰ τῆς χώρας αὐτῶν γένωνται. (2) Ἄλλοι¹⁰¹ παρὰ Γηλαίους¹⁰² νόμος, γυναῖκα οἰκοδομεῖν καὶ γεωργεῖν καὶ τὰ ἀνδρῶν ἔργα πράττειν, ἀλλὰ καὶ πορνεύειν, ὡς ἂν βούλωνται, μὴ κωλυόμεναι παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἢ ζηλούμεναι, εἰ¹⁰³ ὑπάρχουσαι¹⁰⁴ πολεμικώταται καὶ θηρώσαι τὰ μὴ λίαν ἰσχυρότερα¹⁰⁵ τῶν θηρίων. Ἄρχουσι δὲ καὶ τῶν ἰδίων¹⁰⁶ ἀνδρῶν καὶ κυριεύουσιν. »

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁹ ταῖς μὲν ἡμ. Par. ἐκεῖνο ἀφανῆ Mon. Aug. ⁸⁰ δὲ Par. καὶ B². ⁸¹ ἐρήμοις Par. ⁸² μήκος καὶ το B². ⁸³ φαινόμενοι Par. ⁸⁴ οἱ μὲν Par. ⁸⁵ πάλιν Par. ⁸⁶ πηχ. οἱ δὲ μ. Par. ⁸⁷ δυσδιόδοτοι — ἐρημοὶ Par. ⁸⁸ φοβερά Par. ⁸⁹ βόσκεισθαι Par. ⁹⁰ ὁ καὶ ὀμαίμιον Γρ. τοῦ μεγίστου καὶ θ. B². ⁹¹ τρ. τε ἐξηγουμένως ἐν ἐπιτομῇ, τοιαύτα Par. Cæsarius c. 27. ⁹² φάσκει — ἔθνη (p. 194) B². ⁹³ ἐν τοῖς δὲ εἰ Νόμος om. B² p. 194. ⁹⁴ Ὀν πρ. Par. Cæs — τῆς γέροντος Cæs. Cætera ejusdem a Georgio abbreviata. ⁹⁵ πορνεύειν ἢ κακούργεῖν B². ⁹⁶ N. δὲ καὶ B. ἦτοι Br. Par. — ἢ νησ. Par. om. Cæs. βραχμάνες καὶ γνησιώτες B². ⁹⁷ ἢ τῶν πρ. Par. — τε καὶ ε. om. Cæs. ⁹⁸ παιδεία τε καὶ εὐσέβεια μὴ κρ. ἢ ὁ B². ⁹⁹ Ἰνδῶν Cæs. ¹⁰⁰ μ. οἰνοπολούντων ἄ. Par. — μ. καὶ ὁ. ἄ. Cæs. — ἐμφανῶς Par. ¹⁰¹ ἔσπ. Par. ἐσπετέροις Cæs. — ἀνθ. καὶ τοὺς ἐπιξενόμενους ἀνατρίοντες μάλιστα κατεσθίουσιν ὡς περ x. Par. ¹⁰² Ἄλλοι δὲ v. ὀττο; X. B². ¹⁰³ μ. ἄδ. Par. ἀδελφοσφορεῖν καὶ μαιφρορεῖν Cæs. — θεοστύγῃ Par. ¹⁰⁴ καὶ πόρρω B². ¹⁰⁵ δὲ Par. Cæs. — Γηλαίους Cæs. Γαλιλαίους Mon. Aug. ? γυναῖκας γ. καὶ ὁ. Par. ¹⁰⁶ Ἐτερος δ' αὖ Περσγαλαίους B². ¹⁰⁷ κωλ. ὑπὸ τῶν ἄ. αὐτῶν π. ἢ ζημιούμεναι, ἐν αἰς ὑπ. Par. ¹⁰⁸ καὶ Par. ¹⁰⁹ ἰσχυρότατα Par. ¹¹⁰ τῶν οἰκείων ἄ. Par.

ΚΔ'. *Περὶ Βρετανῶν.*

« Ἐν δὲ ¹² Βρετανίᾳ πλείστοι ἄνδρες μὲν συγκαθεύδουσι γυναικί ¹³, καὶ πολλὰ γυναικας ¹⁴ ἔταιρίζονται ἀνδρὶ » καὶ τὸ παράνομον ὡς νόμον καλὸν καὶ πατρῶον πράττουσι, ἀζήλωτον καὶ ἀκώλυτον ¹⁵.

ΚΕ'. *Περὶ Ἀμαζόνων.*

28 Ἀμαζόνες δὲ ἄνδρας οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλλα ζῶα ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ¹⁶ περὶ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερινὴν ὑπερῶριον ¹⁷ γίνονται, καὶ μιγνύμεναι ¹⁸ τοῖς γειτονίωσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα καὶ [μεγάλην] ἑορτὴν τὸν καιρὸν ἐκείνον ἡγοῦνται ¹⁹, ἐξ ὧν [καὶ] κατὰ γαστρὸς συλλαβοῦσαι πάλιν δρομοῦσιν οἰκαδε ²⁰ πάσαι ²¹. Τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκύψεως τὸ μὲν ἄρρον φονεύουσι ²², τὸ δὲ θῆλυ ζωογοῦσι καὶ ²³ ἐπιμελῶς ἐκτρέφουσι ²⁴.

ΚΖ'. *Περὶ τῶν βασιλείων ἀρχῶν.*

(1) Μετὰ δὲ Ἀλεξάνδρου τελευτῆν ²⁵ εἰς πολλὰς ἀρχὰς ἡ βασιλεία αὐτοῦ διηρέθη. Καὶ Ἀριδαῖος ²⁶ μὲν ὁ ἀδελφός, ὁ καὶ Φίλιππος, Μακεδονίας ἀρῆγαίτο. Ἀντίπατρος δὲ Εὐρώπης ἐβασίλευσεν, Αἰγύπτου δὲ Πτολεμαῖος ὁ Ἀγίου, Φοινίκης δὲ καὶ Κοιλοσυρίας ²⁷ Σέλευκος, Κιλικίας δὲ Φιλώτας, Ἀσίας δὲ Ἀντίγονος, Καρίας δὲ Κάσσανδρος, Ἑλλησπόντου δὲ Λεωνᾶς, Παφλαγονίας δὲ Εὐμένης, Θράκης δὲ Λυσίμαχος. Καὶ [οὔτοι μὲν] οὐ διελίπον ἀεὶ κατ' ἄλληλων ἐπανιστάμενοι, ἕως ἡ Ῥωμαίων ἀρχῆ τὰς τοπάρχιας πάσας κατέλυσαν. (2) Τούτων δὲ ²⁸ οὕτως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον εἰρημένων, δεῖν ᾤθηθην ἐπανάληψιν ποιήσασθαι καὶ ἀπὸ Ἀδάμ πάλιν ἀρξάμενοι, καὶ ἐκάστου τῶν ἐπισήμων ²⁹ καὶ ἀναγκαίων ἀνδρῶν ³⁰ τοὺς τῆς ζωῆς χρόνους διὰ βραχείων ἐπισημηνάμενοι, καὶ μέντοι καὶ τοὺς καθέξῃς ἀρχοντάς τε καὶ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ἐπιτομῇ ἀπομνημονεύσαντες, οὕτως αὖθις τὴν ἀκολουθίαν τῆς χρονικῆς πραγματείας ἐπισυνάψαι. (3) Τὴν δὲ γε ἀπαρῆμτησιν τῶν χρόνων κατὰ τὸν μέγαν Μωϋσῆν παιησόμεθα, τὸν καὶ προγενέστερον ³¹ καὶ ἀληθέστερον καὶ σοφώτερον παρ' ³² Ἑλλήνων ἀρχαίων πάντων σοφῶν τε καὶ συγγραφέων εἰκότως ἀναφανέντα.

29 (4) Πρῶτος γὰρ σοφὸς Μωϋσῆς ἀναδέδεικται, ὡς ἱστορεῖ Εὐπόλεμος, καὶ πρῶτος γράμματα ³³ Ἑβραίοις παρέδωκεν, ἅπερ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ ἀπὸ τῶν Χαλδαίων ἐκόμισε. Λέγει γὰρ Ἰώσηπος ³⁴, ἔτι πρῶτος Ἀβραὰμ δημιουργὸν τὸν Θεὸν ³⁵ ἀνεκέρυξε, καὶ πρῶτος καταλθὼν εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν Αἰγυπτίους ³⁶ ἐδίδαξε. Πρῶτοι γὰρ εὐρεταὶ τούτων οἱ Χαλδαῖοι γεγέννηται. (5) Παρὰ δὲ τῶν Ἑβραίων ἔλαβον Φοινίκας, ἀφ' ὧν ὁ μὲν Κάδμος ταῦτα μετήγαγεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ Ἱσίοδος μάλα συντάξας εὐφυῶς Ἕλλησιν. (6) Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ μέναι; τυφλώτων,

Variæ lectiones et notæ.

¹² τῇ Παρ. ¹³ ὡσαύτως Cæs. ¹⁴ ἐνί Β², οἱ π. γ. ¹⁵ ἀκ. καὶ ἀζ. Παρ. ¹⁶ τοῦ ἔτους Παρ. Cæs. ¹⁷ ὑπερῶριον Β². ¹⁸ γίνονται μιγ. Cæs. ¹⁹ κ. τῆς ἑταιρίας ἡγοῦμεναι Cæs. — φέρουσαι Cæs. ²⁰ ἅμα Cæs. ²¹ πάσας Β². ²² τὸν μὲν ἄρρον α φθείρουσι Παρ. Cæs. ²³ τιθηνοῦσι Παρ. Cæs. ²⁴ ἐπ. καὶ ἐκτ. Παρ. ἐπ. Cæs. ²⁵ Μ. δὲ τὴν Ἀλ. τ. — ἔτη γὰρ ἐξ βασιλεύσας — εἰς Β². ²⁶ Ἀριδ. Mon. Aug. ? ²⁷ Κόιλης Συρίας Β². ²⁸ δὲ καὶ Παρ. ²⁹ ἐπισήμων ἀναγκαίων Β². ³⁰ ἐπ. ἀν. Mon. Aug. ? — ἀνδρῶν τῶν τε κ. ἀρχόντων τε καὶ βασιλείων Παρ. ³¹ τὸν παρ. Παρ. ³² σοφ. τῶν παρ' Παρ. ³³ τοῖς Β². ³⁴ Ἰ. γὰρ φησιν Β². ³⁵ Ἀ. τὸν δ. Θεὸν Παρ. ³⁶ ἀστρ. ἢ ἀρ. ἐδ. τοὺς Ἀ Παρ. cf. Jos. A. J. VII, 15 : Ἦρ. οὖν τολμᾷ Θεὸν ἀποφῆσασθαι δ. τῶν ὄντων ἕνα · IX, 35. Τήν τε ἀρ. αὐτοὺς χαρίζεται καὶ τὰ κ. ἀστρονομίας αὐτοὺς ἐδ.

A

XXIV. *De Britannis.*

« In Britannia plures viri cum una femina cocunt, et plures feminæ cum uno eodemque viro rem habent. » Sic pro lege laudanda ac patria habentes. quod facere nequaquam decet, ingenio ingenue indulgent.

XXV. *De Amazonibus.*

Amazones viris quidem non nubunt, sed animalium ritu semel per annum, verno tempore, sibus egrediuntur, cum viris finitimis coituræ. Festivum id tempus inter gaudia peragitur. Gravidæ dein factæ domum omnes revertuntur. Mares quos pariunt, occidunt, femellas cum summa cura educant.

B

XXVI. *De initio regnorum.*

Post Alexandri mortem regnum ejus in plures principatus divisum est. Aridaeus frater, alio nomine Philippus, Macedoniam gubernabat; Antipater Europam regebat; Ægyptum Ptolemæus Lagi, Phœnicen ac Cœle-Syriam Seleucus. Ciliciam sub potestate tenebat Philotas, Asiam Antigonus, Cariam Casander, Leonas Hellespontum, Paphlagoniam Eumenes, Thraciam Lysimachus. Qui omnes perpetuis se bellis persequabantur, donec arma Romanorum cunctis istis dominationibus sineum imposuerint. Sed hoc loco opportunum erit res memorabiles altius repetere et inde ab Adamo singulos viros qui ætati suæ profuerunt eamve decorarunt, breviter memoriæ tradere. Simul vero Israelitarum judices at reges in medium producemus, sicut rerum gestarum ordo ac ratio postulabunt. In computo temporum Moysen sequemur, qui ut omnibus Græcorum iisque veratissimis scriptoribus longe anteponatut vere dignus est.

Moyses primus sapientia innotuit, et Eupolemo teste primus litteras Hebræis tradidit ab Abrahamo a Chaldæis introductas. Josephus quidem dicit Abrahamum primum Dei mundi creatoris cultum professum Ægyptios arithmetica et astronomiam edocuisse, a Chaldæis inventas. Litterarum forma: ab Hebræis ad Phœnices transiere, unde Cadmus eas Græcis tradidit, ubi Hesiodus easdem reformavit. Josephus qui fidei Judaicæ nunquam renuntiavit, Clemens, Africanus, Tatianus, una cum Justo Moysen divinum Inachi temporibus floruisse asserunt, ex antiqua historia sua quilibet argumenta

D

Josephus qui fidei Judaicæ nunquam renuntiavit, Clemens, Africanus, Tatianus, una cum Justo Moysen divinum Inachi temporibus floruisse asserunt, ex antiqua historia sua quilibet argumenta

promentes; e quibus Clemens Stremateus, Origenista, non Judæus, rem uti alicui Patrum revelata fuerat, narrat.

Ἐκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας παρασχὼν τὴν ἀπόδειξιν, Κλήμης δὲ ὁ Στρωματεὺς, Ὀριγενιστῆς ὢν, ὡς τινὲ τῶν Πατέρων ἀπεκαλύφθη, μὴ ἐν κολάτῃ: Ἰουδαίος ὢν.

XXVII. Scholion sanctorum Patrum.

Nihil mirum Eusebium Pamphili in plurimis a se scriptis Arianismum professum esse, et ab aliquot ecclesiasticis auctoribus in admiratione ut doctissimum et polyhistorum habitum fuisse, ut et Origenes et alii plures qui extra Ecclesiam degabant. Hic ipse autem Eusebius qui opus chronologicum cum summa cura composuit, divini quidem Jacobum Inacho, Moysen autem Cecropi coætaneum fecit. In canone enim, quem condidit, historico quarumque ætatum reges e regione apposuit, ut Chaldæorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum (olim Citiensium), Latinorum, qui a Latino rege eorum oriundi postea Romanorum nomine a Romo et Remo appellati sunt. Horum igitur omnium tempora ordinavit regum semper ratione habita, singulos reges cum Assyriorum regibus, Semiramide, denique Abrahamo conglutinavit. Semiramidis enim temporibus Abraham innouit, Inachi Jacob, Moyses Cecropis, quem Græci primum Atticæ regem fuisse scribunt. Hinc patet Moysen floruisse ante Græcorum antiquissimos sapientes, Homerum dico et Hesiodum; ante bellum Trojanum, Herculeum et Musæum, Linum, Orpheum, Dioscuros; ante Asclepium, Bacchum ac Mercurium, Apollinem; ante mysteria Græcorum, imo Jovis ipsius existentiam. Hinc quoque conjicere licet, plurimos eorum quos memoravimus ex Moysis scriptis sua mutuatos esse. Hi omnes quidem post Cecropem venere, Homero certe et Hesiodo longe ætate inferiores.

Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν, καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ Διὸς³⁷ πράξεων· ὅθεν καὶ τινες τῶν παρὰ τῶν προκρίτων φαίνονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων σφετεριστάμενοι. Πάντες ἂν αὐτοὶ³⁸ μετὰ τὸν Κέκροπα γεγονασιν, ὢν πολὺ Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος τοῖς χρόνοις ὑποδεθήκασιν.

XXVIII. Sancti Basilii.

Moyses itaque, ut vidimus, omnium eruditorum præceptor mysteria revelavit, veritatem detexit. Ægyptiorum enim sapientia contempta, rerum universum exploravit, et facile persuadebis tibi eum divino Spiritu Dei et omnium rerum Conditoris afflatum veritatem perspexisse. Dicit enim: « In principio creavit Deus cælum et terram. » Multi certe gentiles qui his contraria asserere ausi sunt in profundum dementiæ et impietatis barathrum inciderunt, ut æquum est. Quæ e mente humana profecta sunt dogmata, confusa et inconcinna sunt et minime stabilia, siquidem doctrinæ doctrina succedebat, ita ut nos ne refellendi quidem eas necessi-

Κλήμης δὲ³⁷ καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανός, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰωσήπος καὶ Ἰουστός κατὰ Ἰναχὸν ἀκμάσει τῶν θεσπέσιον Μωϋσῆν ἱστορήσαν, ἰδίως

KZ'. Scholion τῶν ἀγίων Πατέρων.

Περὶ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιου, ὅτι ἐν πολλοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι δείκνυται Ἀρειανὸς γνήσιος· εἰ δὲ καὶ πραινέται³⁸ παρὰ τινῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ὡς πολυμαθὴς καὶ πολυίστωρ, καθάπερ καὶ Ὀριγένης³⁹ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ὄντων, (οὐδὲν θαυμαστόν). (2) Ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολυίστωρ Εὐσέβιος, ἀκριβεστάτην⁴⁰ τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ποιησάμενος, τοῖς χρόνοις μὲν Ἰναχοῦ ἱερὸν Ἰάκωβον⁴¹ εὔρε συνακμάζαντα. Μωσαεὶ δὲ Κέκροπος. (3) Χρονικῶν γὰρ κανόνος σύνταξιν ἐπινοήσας, ἐκ παραλλήλου ἀντιπαρέθηκε τὸν παρ' ἐκάστῳ ἔτι δυναστεύοντα⁴². Συνήγαγε δὲ χρόνους⁴³ τῆς βασιλείας Χαλδαίων⁴⁴, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θεσσαλῶν, Μακεδόνων (τῶν πάλαι Κεϊτιέων λεγομένων), Λατίνων τῶν ἀπὸ Λατίνου βασιλέως αὐτῶν καὶ Ἰταλῶν ἐκ τινος ἡγεμονεύσαντος αὐτῶν προσαγορευθέντων καὶ ὕστερον ἐπικληθέντων Ῥωμαίων ἀπὸ Ῥώμου³⁰ καὶ Ῥήμου· καὶ τούτων τοὺς χρόνους ἐπὶ τὰ αὐτὰ συναρτήσας⁴⁵, ἐκάστου ἔθνους τῶν βασιλέων συνέκρινε τοὺς χρόνους, ἀντιπαραθεὶς τὰ ἔτη⁴⁶ τῆς βασιλείας τῇ Ἀσσυρίῳ βασιλείᾳ, τοῦτ' ἔστι τῆς Σεμιράμειδος⁴⁷ τοῖς Ἀβραὰμ ἔτεσι. (4) Κατὰ γὰρ τὴν Σεμιράμειν Ἀβραὰμ ἐγνωρίζετο, καὶ Ἰακώβ κατὰ Ἰναχὸν, καὶ Μωϋσῆς κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ⁴⁸, ὃν πρῶτον βασιλεὶα τῆς Ἀττικῆς Ἑλληνες ἱστορήσαν· ὡς εἶναι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἀρχαίων σοφῶν Μωϋσέα πρεσβύτερον, Ὀμήρου λέγω καὶ Ἡσίοδου, καὶ τῶν Τρωϊκῶν, Ἡρακλέους τε καὶ Μουσαίου, Λίνου τε καὶ Ὀρφῆως καὶ Διοσκόρων, Ἀσκληπιοῦ καὶ Διονύσου καὶ Ἑρμοῦ, Ἀπόλλωνός τε καὶ τῶν

KH'. Τοῦ ἀγίου Βασιλείου.

Οὗτός γέ τοι Μωϋσῆς τῶν σοφῶν πάντων διδάσκαλος πέφηνε, τῶν ἀπορρήτων ἐξηγητῆς γενόμενος, καὶ τῆς ἀληθείας ὑψηγῆτης θεοϊτάτος. Τὴν γὰρ σφίαν τῶν Αἰγυπτίων διαπτύσας ἀριστα, περὶ δὲ τῆς τοῦ κόσμου ἐξῆλθε συντάξεως, ὑπ' αὐτοῦ δῆλον ὅτι ἐπὶ πάντων Θεοῦ καὶ Δημιουργοῦ πάσης κτίσεως ἐμπνευσθεὶς τὴν ἀλήθειαν. (2) Λέγει γάρ· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. » Καὶ πολλοὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι τἀναντία τούτων τελεμήσαντες διεξίνασι εἰς βυθὸν ἀγνωσίας καὶ ἀσεθείας κατηνέχθησαν· καὶ εἰκότως. Τὰ ἐξ ἀνθρωπίνης διανοίας προσφερόμενα δόγματα σαθρὰ τυγχάνει καὶ ἀνάρμιστα· διόπερ οὐδεὶς παρ' αὐτοῖς ἔστηκε λόγος

Variæ lectiones et notæ.

³⁷ Κλ. τε Β'. ³⁸ ἐπαινέται Β'. ³⁹ πολυίστωρ ὡς Ὀρ. Β'. ⁴⁰ Εὐσέβιος οὗτος ἀκρ. Β'. ⁴¹ Ἰναχοῦ τὸν Ἰάκωβον Β'. ⁴² δυναστεύων Β'. ⁴³ χρόνοις Mon. Aug. ⁴⁴ βασιλείας τῶν Χαλδαίων Β'. ⁴⁵ συναρτήσας Β'. ⁴⁶ τὰ ἔτη Β'. ⁴⁷ ἤ? ⁴⁸ τὸν διφυῆ οἰμ. Β'. τὸν τοῦ Δ. Mon. Gen. 1, 1. ³⁰ Πάντες γὰρ εὔροι Β'.

ἀκίνητος, ἀεὶ τοῦ δευτέρου τοῦ πρὸ αὐτοῦ καταβάλλο-
 λοντο·, ὥστε μὴδὲν ἡμῖν ἔργον εἶναι τὰ ἐκείνων
 ἐλέγχειν. (4) « Ἀρκούσι » γὰρ ἀλλήλοισ πρὸς τὴν
 οὐκείαν ἀνατροπὴν. Οἱ γὰρ θεὸν ἀγνοήσαντες αἰτίαν
 ἔμφορνα προστάται τῆς γενέσεως τῶν ὄλων οὐ συν-
 ἐχώρησαν, ἀλλ' οὐκεία « τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀγνοία τὰ
 ἐφεξῆς συνεπέρανεν. Διὰ τοῦτο 31 οἱ μὲν εἰς τὰς «
 ὕλικας ὑποθέσεις κατέφυγον τοῖς τοῦ κόσμου στοι-
 χείοις τὴν αἰτίαν τοῦ παντὸς ἀναθέντες· οἱ δὲ ἄτομα
 καὶ ἀμερῆ σώματα καὶ θγκους καὶ πόρους συνέχειν
 τὴν φύσιν τῶν ὄρατῶν ἐφαντάσθησαν. Νῦν μὲν γὰρ
 καὶ συνιδόντων « ἀλλήλοισ τῶν ἀμερῶν σωματίων,
 νῦν δὲ μετασυγκρινομένων, τὰς γενέσεις καὶ τὰς
 φθορὰς ἐπιγίγνεσθαι, καὶ (ἐπὶ) τῶν « διαρκαιτέρων
 τῆς διαμονῆς τὴν αἰτίαν πρὸς τὴν « ἰσχυροτέρων τῶν ἀτόμων ἀντεμπλοκίην
 οὕτω λεπτὰς καὶ ἀνυποστάτους ἀρχὰς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἀνοήτως ὑποτιθέμενοι. Οὐ
 γὰρ ἔβασαν εἰπεῖν· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. »

latem subeamus. « Ipsi enim seipsos refellunt. Qui-
 cunque enim Deum nun norunt, mundi creationi
 causam intelligentem præfuisse negant, illumque
 de suorum dementia construunt, et ad hypotheses
 materiales confugientes mundi originem elementis
 attribunt; illi naturam visibilem atomis ac peris
 contineri somniabant, ita ut corpora individua
 modo separata, modo mista nativitate æque ac
 mortem subeant; fortiora autem solidiori atomo-
 rum complexu coadunari. Sed revera aranæ telam
 hi texunt qui cæli, terræ ac maris originem tam fu-
 tilibus et inanibus causis attribunt, dicere recusan-
 tes: « In principio Deus creavit cælum et terram.»

B'.

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

INITIUM CHRONICI GEORGII MONACHI.

I. Περὶ γενεολογίας Ἀδὰμ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. B

« Ἀδὰμ τοίνυν, κατὰ τὸν « σοφώτατον καὶ θεῖον
 ὑποφῆτην Μωυσῆν, γενόμενος ἐτῶν οὐκ ἐγέννησε «
 τὸν Σῆθ, καὶ μετὰ « τοῦτο ἐζήσεν « ἔτη 31 καὶ
 ἀπέθανεν. Ὅς καὶ λέγεται « πρῶτος εἰς τὴν γῆν
 ἐξ ἧς ἐλήφθη, ταφῆναι· καὶ μνήμα αὐτοῦ κατὰ τὴν
 τῶν « Ἱεροσολύμων γεγενῆσθαι γῆν, Ἑβραϊκῆ τις
 ἱστορεῖ παράδοσις, ὡς φησὶν Ἰώσηπος. « Ἐθνήσκει «
 δὲ κατὰ τὴν παραδόσεως ἡμέραν χιλιονταετίας τῆς
 τοῦ θεοῦ ἡμέρας ἐχοῦσης τὸ διάστημα, 31 ἔτη μόνον
 ζήσας τελευτᾷ. Τοῦτον λέγεται πρῶτον εἰς τὴν γῆν,
 ἐξ ἧς ἐλήφθη, ταφῆναι. Ἀφανὲς γὰρ φασὶ τὸ τοῦ
 Ἀβελ σῶμα γενέσθαι, τοῖς μετέπειτα δικαίοις ἀγα-
 θὰς ἀποφαίνων ἐλπίδας. « (2) Σῆθ δὲ γενόμενος ἐτῶν
 οὐκ ἐγέννησε Ἐνὼς «, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζήσεν ἔτη
 32 καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη 31 Περὶ οὐ
 εἴρηται «· « Εἰσηλθόν οἱ υἱοὶ τοῦ 32 θεοῦ πρὸς τὰς
 θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἤτοι τὰς ἀπὸ τοῦ Καὶν «.
 θεὸν γὰρ αὐτὸν οἱ τότε « ἄνθρωποι προσηγόρευον
 εἰς τὸ ἐξευρεῖν « τὰ Ἰουδαϊκὰ γράμματα καὶ τὰς
 τῶν « ἀστέρων ὀνομασίας, καὶ πρὸς τούτοις καὶ
 τῆν « πολλὴν αὐτοῦ εὐσέβειαν « θαυμάσαντες· ὅς γε

I. Adami et ejus filiorum genealogia.

Adam, secundum Moysen, sapientissimum oracu-
 lorum divinatorum interpretem, natus ducentos tri-
 ginta annos genuit Seth et deinde vixit nongentos
 triginta annos et mortuus est. Is primus quoque in
 terra, unde formatus erat, depositus est, eique He-
 braica traditio, teste Josepho, monumentum prope
 Jerusalem positum esse dicit. Defunctus est autem
 die prævaricationis paulo minus mille annos natus,
 scilicet nongentos triginta quos in terra degerat, ac
 primus inhumatus in terra e qua formatus erat.
 Abelis autem corpus evanuisse tradunt, justis sic
 bonas spes relinquendo. Seth annos natus centum
 quinque genuit Enos, et postquam octogentos se-
 ptem annos vixerat, mortuus est annos natus non-
 gentos duodecim. De eodicit: « Introierunt filii Dei
 ad filias hominum, » id est Caini. Deum enim qui
 tum vivebant, eum appellare consueverant quod
 litteras Judaicas invenisset, astra denominasset et
 insigni pietate excellisset. Idem quoque prius
 speravit deus appellari, sicut Moysi dixit Dominus:
 « Deum te dedi Pharaoni. » De generosis autem, spi-

Variæ lectiones et notæ.

« Hexameron I, 5 B. « οὐκείως Bas. « ἐπὶ τὰς Bas. « γὰρ συν Bas. « καὶ τῶν Bas. « παρ.
 ὅπως Bas. « τοῦ Par. « καὶ συγκέλλου Mon. Aug. ? « Βίος τοῦ πρὸς ἡμῶν A. καὶ τῶν σὺν αὐτῷ
 Sym. ms. Ven. 608. « 5641 (230). « τὸν om. P^s. « γεννᾷ. « Καὶ μετὰ — Ἰώσηπος 25 om. sed
 27 λέγεται ταφῆναι κατὰ τὴν Ἱεροσολύμων γῆν, ὡς φησὶ Ἰώσηπος O. « καὶ ἐξ. ὁ αὐτὸς Ἀ. ε. ψ. Σῆθ δὲ
 i. Sym. « ψ καὶ ἀπ. ζήσας τὰ πάντα ε. 31 ὅς λ. Par. — ψ καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀ. ε. ζήσεν
 ἔτη Gen. v, 4, 5. « τῶν Ἱερ. Par. « 4041 (535). « ἠθνήσκει — ἐλπίδας om. Par. « 5436 (535).
 « ἐγέννησε τὸν Ἐνὼς O. P^s. « καὶ Par. Gen iv, 26. « τὰς ἀπὸ K. Par. « οἱ Mon. Aug. ? « ἐξευ-
 ρεῖναι P^s. « γρ. τὰς τε τῶν Par. « τούτοις τῆν Par. « εὐσέβειαν αὐτοῦ P^s.

ritualibus ac iudiciis dixit : « Deos non calumnia-beris, et contra populi tui gubernatores non male dices. » Convenienter itaque Seth et Enos et Enoch filii Dei ac deorum nati secundum Symmachum habebantur, qui malis cupiditatibus pellecti ad filias Cain introierunt, atque incestuose gigantes procreaverunt, ob Seth quidem justum fortes et iragni, propter injustum autem Cain pravi et perversi. Enos natus centum et nonaginta annos genuit Cainan, post cujus ortum vixit septingentis quindecim annis et mortuus est annos natus nongentos quinque. Maleleel annos natus centum sexaginta quinque genuit Jared, et vixit postea septingentos triginta annos, et mortuus est annos natus octingentos nonaginta quinque. Jared annos natus centum sexaginta duos genuit Enoch, et postea octingentis annis vixit, ut moriens nongentos sexaginta duos annos haberet. Enoch centum sexaginta quinque annorum genuit Mathusalam ; postea vixit annos ducentos et abiit ad trecentimum sexagesimum quintum annum. Mathusala autem annorum centum sexaginta quinque genuit Lamech, et vixit adhuc octingentos et duos annos, et facti sunt omnes dies Mathusala nongenti sexaginta novem, et mortuus est. Lamech centum octoginta octo annos natus genuit Noe, et post annos quingentos sexaginta quinque mortuus est ætatis anno septingentesimo quinquagesimo tertio. Duo Scriptura sacra Noe memorat, unum a Cain, alterum a Noe oriundum. Noe enim e Lamech oriatur, non a Cain fraticida, sed a posteriori et qui idem cum Seth nomen habebat. Ille enim est qui dicit : « Virum occidi mihi in vulnus, et juvenem mihi in ulcerationem. » His itaque duobus occisis eorum uxores ducit, Eldan et Seldan, seipsum autem reprobum et qui septuagies septies puniatur dignum iudicat, quod de Cain, ut dicit, septies, de Lamech autem septuagies vindicatur. Qua de causa autem gravius castigatur? Quia prioris peccatoris exemplo non emendatus est. Viden' ut peccator anteriori punitionem nostram auget? Videlicet iis qui non corriguntur vindicta durior redduntur, qualem Lamech quoque expertus est. Justi namque Enoch fratres interfecerat ; qui ipse deprecatus se pari morte interiret, exauditus est et fataliter mortuus. Enoch autem a justo Seth originem ducebat, a quo Christus secundum Lucam deducebatur ex Adam usque ad Seth : « Qui Adam, qui Dei, » partim secundum carnem, partim secundum spiritum. Deus enim spiritus. Impiorum enim semen

A και πρώτος ¹⁶ ἠλπισεν ἐπικαλεῖσθαι θεὸς και ὀνομάζειν, καθὰ δὴ και τῷ Μωϋσῆ λέγει Κύριος· « θεὸν δέδωκά σε τῷ Φαραῶ ¹⁷. » Καὶ περὶ τῶν ἐναρτέων και πνευματικῶν και τῶν κριτῶν ἐφη· « θεοῦ· οὐ κακολογήσεις, και ἀρχοντος τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς ¹⁸. » Εἰκότως οἱ τοῦ Σῆθ και τοῦ Ἐνῶς και Ἐνῶχ παῖδες υἱοὶ θεοῦ και υἱοὶ τῶν θεῶν κατὰ τὸν Σύμμαχον νοεῖσθωσαν, οἳ τινες ἀλόγους ἀκολασίᾳ πρὸς τὰς θυγατέρας Καὶν εἰσῆλθον, ἐξ ὧν οἱ τῆς ¹⁹ κατ' ἀλλήλου μαιαιγμαίαις γίνονται γίγαντες, διὰ μὲν τῶν δικαίων Σῆθ ἰσχυροὶ και μέγιστοι, διὰ δὲ τῶν ἀδικῶν και βέβηλων Καὶν πονηροὶ και κάκιστοι ²⁰. (3) Ἐνῶς δὲ γενόμενος ἐτῶν ρη' ²¹ ἐγέννησε τὸν Καὶνᾶν, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτη ψι' και ἀπέθανε ²², ζήσας τὰ πάντα ἐτη θε' ²³. ²⁴ (4) ²⁵ Μαλελεὴλ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξε' ἐγέννησε τὸν Ἰάρεδ, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτη ψλ', και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη ωε' ²⁶. (5) Ἰάρεδ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξβ' ἐγέννησε τὸν Ἐνῶχ, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτη ω', και ἀπέθανε ²⁷, ζήσας τὰ πάντα ἐτη θξβ' ²⁸. (6) Ἐνῶχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξε', ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτη σ', και μετετέθη ζήσας τὰ πάντα ἐτη τξε' ²⁹. (7) Μαθουσάλα δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξζ' ἐγέννησε τὸν Λαμὲχ και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτη ³⁰ ωβ', και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη θξδ' ³¹. (8) Λαμὲχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ³² ρρη' ἐγέννησε τὸν Νῶε, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτη φξε', και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη ψνγ'. Δύο τοῖσιν Λαμὲχ ἡ Γραφὴ μνημονεύει, ἓνα μὲν ³³ τὸν ἀπὸ Καὶν, ἐκ δὲ τοῦ πατρὸς Νῶε. Γεγνηνται γὰρ Νῶε διὰ Λαμὲχ, οὐκ ἐκ τοῦ ἀπὸ ³⁴ Καὶν και πεφρονεσκότος ἄνδρα ³⁵ και νεανίσκον, ἀλλ' ἐκ μεταγενεστέρου και ἐξ ³⁶ ὁμωνύμου τοῦ ἀπὸ Σῆθ. Ἐκεῖνος γὰρ λέγει· « Ἄνδρα **33** ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ³⁷ ἐμοὶ και νεανίσκον εἰς μῶλωπα ἐμοὶ ³⁸. » Καὶ ὡς δύο φόνους παποικηκῶς και τῶν δύο τὰς γυναῖκας ἐληφεν ³⁹, Ἐλδάν και Σελδάν, ἑαυτὸν καταμέμφεται ἐβδομηκοντάκις ἐπτά ἄξιον εἶναι· κολάσῃς, ἐστὶ ἐκ Καὶν μὲν, φησὶν, ἐκδικεῖται ἐπτάκις, ἐκ δὲ Λαμὲχ ἐβδομηκοντάκις ἐπτά ⁴⁰. » Καὶ διὰ ⁴¹ τί μαιζόνως κολάζεται; Διότι τῇ πτώσει τοῦ προσημαρτηκότος οὐκ ἐσωφρονίσθη. Ὅρα, πῶς τὸ πρὸς ἡμῶν ἀμαρτάνειν αὖξει και τὴν κλάσιν ἡμῶν; Τοῖς οὐδ' οὕτως σωφρονιζομένοις και ἀσύγνωστον ποιεῖ τὴν τιμωρίαν, ὡσπερ οὖν και ὁ Λαμὲχ οὕτω πέπονθεν. Τοῦ δικαίου γὰρ Ἐνῶχ ἀδελφοῦς ἀνέβλε, τοῦ πίστευε διὰ τοῦτο προσεσημαμένον, μὴ ἰδεῖν τοιοῦτον θάνατον, ἀκουσθεὶς μετετέθη. Ἦν δὲ Ἐνῶχ ἐκ τοῦ δικαίου Σῆθ, ἐξ οὗ Χριστὸς καταγάγεται γενεαλογούμενος ⁴² ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ὑπὸ τοῦ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ ὡστε και πρώτων ἐπ. θεῶν και ὀνομάζεσθαι καθὰ δὴ και Ο, δὴ om. P¹. pr. Par. οὗτος ἡ. ἐπ. τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ θεοῦ Gen. iv, 26. ¹⁷ Ex. vii, 1. ¹⁸ Ex. xxii, 28. ¹⁹ αἱ ἐκ τῆς Ο. ²⁰ 5246 (625). ²¹ ἐτῶν ρη' Ο. ²² ψμ' και ἐγέννησε τὸν Μαλελεὴλ και ἀπ. Ο. ²³ ἐτη θ' Ο. ²⁴ Καὶνᾶν δὲ γενόμενος ἐτῶν ρο' ἐγέννησε τὸν Μαλελεὴλ και μετὰ τοῦτον ἐξῆσεν ἐτη ψμ' και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη θι' Eus. Chr. I, 122. ²⁵ 5914 (960). ²⁶ 4749 (1122). ²⁷ ἀπέθανε, περὶ οὗ εἰρηται ἡ μεταθεσις, ζήσας Ο. ²⁸ 4581 (1287). ²⁹ 4235? (1454). ³⁰ ἐτη om. Ο ex homoioteleuto. ³¹ 4047 (1612). ³² ἐτῶν om. Ο. ³³ ἐνός μὲν τοῦ ἀπὸ Κ. ἐνός δὲ τοῦ π. Ἐνῶχ. P¹ — ἓνα μὲν τὸν ἀπὸ τοῦ Κ. ἕτερον δὲ τὸν πατέρα Νῶε Ο. ³⁴ ἀπὸ om. Ο. ³⁵ τε Par. ³⁶ ἐξ om. Par. ³⁷ τρ. και Par. ³⁸ Gen. ix, 23. ³⁹ εἰληφώς Ο. ⁴⁰ ἐστὶ — ἐπτά 5 om. P¹. ⁴¹ Gen. iv, 24. ⁴² ἐπτά. Διὰ τοῦτο μαιζόνως κ. ὡσπερ και ὁ Λαμὲχ. Ὅρα, — διὰ τούτων Ο. ⁴³ γεν. κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ και εὐσεβοῦς Α. ἀπόδοσιν ζωῆς.

Λουκάδ' εως τοῦ Σῆθ, καὶ ε τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ Θεοῦ.⁹ τὸ μὲν⁶ κατὰ σάρκα ἐξ αὐτῶν, τὸ δὲ κατὰ πνεῦμα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός. Ἐσπούδαζε γὰρ τῶν ἀσεβῶν σπέρμα τῶν δικαίων ἐξῆρται τὸ γένος, ἐπειδὴ γὰρ βδέλυγμα ἀμαρτωλῶ θεοσίβεια· καὶ γὰρ τὸ γένος καὶ σπέρμα τοῦ Καὶν κατηράθη, τοῦ δὲ Σῆθ εὐλογηθῆ· καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ Θεὸς ἐπιμιξίαν γενέσθαι τῶν δικαίων τὸ γένος πρὸς τῶν ἀσεβῶν, ἀλλ' ἐξάλειφθῆναι. Ἐπεὶ οὖν ἐφόρευον καὶ ἐλάμβανον τὰς γυναῖκας αὐτῶν, ἐξαισία τέρατα ἐτίκτοντο οἱ γίγαντες, δι' οὓς καὶ ὁ κατακλυσμός ἐλθὼν πάντας ἄρδην ἀπόλεσεν. Καὶ μόνος εὐρίσκειται ὁ Νῶε δικαίος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· διὸ καὶ ἐφυλάχθη.⁷ (9) Νῶε δὲ γενόμενος ἑτῶν φ' ἐγέννησεν υἱούς γ', τὸν Σῆμ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ. ⁸ Μετὰ δὲ ἔτη ρ' τοῦ τεχθῆναι τοὺς υἱούς αὐτοῦ εἰσῆλθε τὴν⁹ κιβωτὸν, ὑπάρχων ἑτῶν χ' καὶ γίνεται ¹⁰ ὁ κατακλυσμός. Καὶ ἐν τῷ ἐνὶ καὶ χ' ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμόν ἐξῆσεν ἔτη τν' ¹¹, καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη θν'. Τοῦ δὲ ¹² κατακλυσμοῦ γενομένου ἐπὶ ἡμέρας μ', πᾶσα μὲν ἡ γῆ ἐκαλύφθη ἐπὶ ἡμέρας ρκ'. Παντὸς δὲ θροῦς ἰψήλοσάτου τὸ ὕδωρ ὑπὲρ ἀνω γέγονε πύχων ἰε'. Τῆς δὲ κιβωτοῦ τὰ λείψανα ἕως ἄρτι πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γεγενημένων δείκνυται· ἐν τῷ θρει Ἀραράτ ἀναμίσειν τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Παρθικῆς ¹³ χώρας καὶ ¹⁴ τῆς τῶν Διαβηνῶν χώρας ¹⁵. Ἐκ γὰρ ξύλων ἀσῆπτων ἢ κεδρίων ¹⁶ ἐστὶ κατασκευασμένη. Φησὶ γάρ· « Καὶ εἶπεν Κύριος ὁ Θεός· Οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις· τοῦτοίς διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. Ἔσονται αἱ ἡμέραι αὐτῶν ρκ' ἔτη. » Καὶ ἐπάγει ἡ Γραφή λέγουσα· « Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Νῶε· Καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου ἦκει ἐναντίον μου, ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ καταφθείσω αὐτούς, καὶ τὴν γῆν ¹⁷. » Πλὴν οὐ ¹⁸ εἶναι τὴν ζωὴν αὐτῶν περιώρισεν ρκ' ἔτη, ἀλλὰ πημιμουροῦσαν τὴν ἀμαρτίαν ἰδὼν καὶ αὔξουσαν οὐκ ἀνέμενε τὴν κυρεῖν, ἀλλὰ τὴν προσθεσίαν συντεμῶν τῶν ρ' ἑτῶν, πᾶσιν ἐπήγαγε τὸν κατακλυσμόν. τετραγώνων ἀσῆπτων ¹⁹. νοσσιὰς ποιήσεις ²⁰ καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἐσωθεν ²¹ τῇ ἀσφάλτῳ, καὶ οὕτω ποιήσεις αὐτὴν τ' πύχων ἐδ μήκος καὶ / τὸ πλάτος καὶ λ' τὸ ὕψος. Ἐπισυναγαγὼν ²² ποιήσεις αὐτὴν ²³, συντέλεις αὐτὴν ἀνωθεν. Τὴν δὲ θύραν ἐκπλαγίου διώροφα, καὶ τριώροφα ποιήσεις; ²⁴ αὐτὴν ²⁵. »

A justorum genus delere studebat; quia pietas peccatori abominatio. Caini enim semen ac genus maledictum, et Sethi benedictum promiscue haberi noluit Deus, imo illud delendum censuit. Postquam deinde occisorum uxores duxissent, gigantes portentosi procreati sunt, propter quos diluvium omnia perdidit. Noe solus in ista generatione justus reperiebatur, ob idque servatus est. Noe annos natus quingentos genuit tres filios, Sem, Cham et Japhet. Post centum deinceps annos, sexcentos natus annos, in arcam ingressus est tempore diluvii et egressus est post annum unum. Vixit autem post diluvium trecentos quinquaginta annos et mortuus est nonngentos quinquaginta annos natus. Erat autem diluvium quadraginta dierum super terram quæ tota per centum viginti dies operata erat. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes altissimos. Arcæ rudera in facti documentum in monte Ararat Armeniæ et Parthiæ et Diabenes regionis ad hunc usque diem ostenduntur; cedri enim ligno imputrescibili confecta erat. « Et Dominus, inquit, Deus dixit: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est; et unque dies illius centum et viginti annorum. » Ad quod addit Scriptura: « Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra. » Et quamvis ad centum viginti vindictam prolongasset, iniquitatem videns in diem augeri, rescissis centum annis, diluvium super terram misit. Dicit enim Noemo: « Fac tibi arcam, ex lignis quadrangularibus incorruptis; mansiculas facies, et bitumine linies intrinsecus. Et sic facies eam: trecentorum cubitorum erit longitudo, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo arcæ. Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem ejus. Ostium autem arcæ pones in latere, deorsum, cœnacula, et tristega facies in ea. » Ὅθεν φησὶ· « Ποίησον σεαυτῷ κιβωτὸν ἐκ ξύλων

Hunc textum Græcorum quidam cribrantes fieri posse negarunt ut in trecentorum cubitorum spatio tot genera animalium contineantur. Sed hi scilicet qui Deo creatori præcepta dare præsumunt nesciunt scriptorem nostrum geometram esse (eruditus enim est Moyses in omni sapientia Ægyptiorum) et cubitum geometricum indicare amplissimum. Geometriam etenim Ægyptii invenisse dicuntur eaque usi ad agrimensuram; cæteras deinde gentes mutuam accepisse. Ob hanc igitur scientiam egregiam eos laude cumulavit. Sed aliud quoque diluvii, si Jose-

Variae lectiones et notæ.

⁹ Luc. iii, 28, om. καί. ⁶ τὸ μὲν — ἐφυλάχθη 22 om. O. ⁷ 3547 (2142). ⁸ 3447 (2242). ⁹ ρ' τοῦ? ἐκτου τεχθῆναι δ. ε. εἰς τὴν O. ¹⁰ καὶ οὕτω γίνεται O. ¹¹ τ' Mon. ¹² τοῦ δὲ — δέξαι 35,25 om. O. ¹³ Παρθενικῆ; Mon. ¹⁴ Gen. vi, 5. ¹⁵ ἀσῆπτων ἦτοι κεδρίων P. ¹⁶ Gen. vi, 13. ¹⁷ διὰ τοῦτο? ¹⁸ Gen. vi, 14, ἀσῆπτων ἢ κεδρίων in scholio. ¹⁹ τὴν κιβωτὸν Gen. ²⁰ καὶ ἐξώθεν Gen. ²¹ Ἐπισυναγῶν Gen. vi, 16. ²² καὶ εἰς πύχων Gen. ²³ O. τῆς κιβωτοῦ ποιήσεις ἐκ πλαγίων κατάγαγα Gen. ²⁴ αὐτῇ Aug. ²⁵ ἀπερισπέπτω; I. ἀπερισκέπτω;

pho credimus, irrefragabile testimonium habemus. In altissimis siquidem montibus et locis inaccessis terræ non minus quam maris cochlearum et concharum reliquæ reperiuntur, tremendum illud et universale testantes diluvium quod sub Noe justo evenit et quod tantæ miseræ et ærumnarum causa fuit. Audi quæ divus Chrysostomus dicit : « In universali hominum perversitate, ille solus quæ Deo placebant, licet plurima mala expertus, fecit. Per totum enim annum carceri insueti, terribili inhæsit, eademque vitæ conditione usus quæ est ad metalla damnatorum. Ut enim de bestiis omnimodis taceam, quas per id tempus socias habebat angustissimo in loco vivens, quis a pluviis ac tempestatibus eum male habitum fuisse negaverit? Aquæ enim cœlestes cum terrestribus mixtæ dum omnia perdituræ videbantur, ipse cum filiis intus se tenuit, metu mortis oppressus ob rerum discrimen ac periculum, quamvis postremo incolumis evaserit. Nos ipsi qui domos commodas et urbes incolimus, si, imbre insolito obstrepente, trepidamus ac solliciti sumus, quo magis ille qui, grassante tempestate, animantium omnis generis perniciem ob oculos habebat! Et revera quidem, si una domus, urbs una undis obruta animos tenet anxios, quo magis universa terra aquis undiquaque irruentibus! γὰρ ἡμεῖς, οἰκίας ἔχοντες ἔδρασμένας ἐπὶ τῆς ἐνεχθέντα σφοδρότερον ὄλιγον τοῦ συνήθους ὑέτον, ἐκαίνοσ, ἔνδον ὦν καὶ τὴν φρικωδεσάτην ἐκαίνην ἔκπληξαι γένη; Ἰκάνον μὲν οὖν καὶ τὴν πόλιν μίαν ἢ οἰκίαν ἐπικλυσθεῖσαν καλυφθῆναι τοῖς κύμασιν, ἐκπλήξαι τὴν ψυχῆν. Τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τοῦτο παθεῖν, οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, πῶς διέθηκε τὸν ἐν μέσῳ περιφερόμενον τῷ κλυδωνίῳ. »

Hoc igitur timore per annum angebatur; ubi autem aquæ recesserant, animus eum reliquerat, illud expertus quod Amos propheta dixit : « Quomodo si fugiat vir a facie leonis et occurrat ei ursus, et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber. » Ubi enim, relicto fustido angustoque carcere, et arca egressus esset, animus non minus affligebatur locorum solitudinæ, cum mortem violentam, et cadavera hominum, asinorum et viliorum animalium una in luto contabescencia in uno quasi sepulcro conglobata et conjecta videret. Plurimum quidem illi peccaverant; sed et Noe, quamvis justus in commercio cum hominibus perversis et postea aquis diluvii, ac solitudine, quam expertus erat, maxime premebatur. Nec mirum; maximus enim erat perditorum numerus, tristis finis, et terra perquam

ατες καὶ γράψαντες, ἀφ' ὧν ἕτεροι μετέλαθον. Ὅθεν σοφοὺς ἄγιν καὶ φρονίμους αὐτοὺς ἀπεκάλεισε διὰ τὴν θαυμαστὴν ἐπιστήμην αὐτὴν καὶ σοφίαν. Καὶ πρὸς τοῦτοις ἔτι καὶ ἄλλη μαρτυρία εὐαπόδεκτος περὶ τοῦ κατακλισμοῦ, ὡς φησὶν Ἰωσήφοσ ὅτι. Ἔστω γὰρ ἐφ' ὀψηλοτάτοις ὄρεισ καὶ δυσβάτοις γῆσ καὶ θαλάσσις λείψανα εὐρίσκονται κοχλίας καὶ ὀστρέων κελύφαι καὶ τὰ 35 τοῦτοις ὄμοια, κηρύττοντα τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο καὶ παγκόσμιον ναυάγιον ἐπὶ τοῦ δικαίου τοῦτου γενόμενον, καὶ πολλῆσ ἀθυμίας καὶ λύπησ κόπου τε περιστάσεισ αἴτιον τοῦτο πεφηνότα. Περὶ οὗ καὶ θεὸσ Χρυσόστομόσ φησὶ. « Πάντων διεφθαρμένων μόνοσ εὐηρέστησ τῷ Θεῷ, τῶν ἄλλων πάντων προσκεκρουκότων. Καὶ ἄλλασ μυρίας θλίψεισ ὑπέμενε πολλὰσ καὶ κακὰσ. » — « Ἐνῆαυτὸν γὰρ ὄλιον δεσμωτήριον ξένον καὶ φοβερὸν ὤκησεν [οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἐν μετάλλοισ πιεζομένων διακείμενοσ]. Ἴνα γὰρ τὸ πλῆθος ἐάσω τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν, οἷσ τοσούτον ἔζησε χρόνον, εἰσ τοιαύτην ἀπειλημένησ στενοχωρίαν τί οφεί πασχειν αὐτὸν ὑπὸ 36 τοῦ πατάγου τῶν βροντῶν καὶ ὑπὸ τοῦ φόφου τῶν ὑέτων; Ἄδυσσοσ γὰρ ἡ μὲν κάτωθεν ἀνεβρόγγυτο, ἡ δὲ ἄνωθεν κατεφέρετο. ἔνδον ἐκίθητο μετὰ τῶν υἰῶν αὐτοῦ. Εἰ γὰρ καὶ ὑπὲρ τοῦ τέλουσ εἶχε θαρρῆναι, ἀλλὰ τῆ τῶν γινομένων σφοδρότητι προαποταθῆνῆκει τῷ θεῷ. Ὅπου γῆσ, καὶ πόλεισ οἰκοῦντεσ, ὄμοιωσ, ὅταν ἴδωμεν κατακλισσοσ ἐνοῶν καὶ τῶν ἀποπνιγομένων τὰ διάφορα γένη; Ἰκάνον μὲν οὖν καὶ τὴν πόλιν μίαν ἢ οἰκίαν ἐπικλυσθεῖσαν καλυφθῆναι τοῖς κύμασιν, ἐκπλήξαι τὴν ψυχῆν. Τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τοῦτο παθεῖν, οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, πῶσ διέθηκε τὸν ἐν μέσῳ περιφερόμενον τῷ κλυδωνίῳ. »

(11) Τὸν μὲν οὖν ἐνῆαυτὸν ἐκαίνον τοσούτῳ συνελάχτο θεῷ. Ἐπειδὴ δὲ ποτε ὁ κατακλισμὸσ ἐπαύσατο, ὁ μὲν φόβοσ ἐνεθίβου λοιπόν, ἐπατεῖνατο δὲ τὰ τῆσ ἀθυμίας αὐτῷ σφόδρα. Καὶ ἐδ προφητικὸν ἐπασχεν, ὃ περὶ τῆσ ἡμέρασ Κυρίου φησὶν Ἀμώσ. « Ὅν τρόπον ἐὰν ἐκφύγη ἄνθρωποσ ἀπὸ προσώπου λέοντοσ; καὶ ἐμπέση αὐτῷ ἄρκτοσ; καὶ 36 εἰσελθοὶ εἰσ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ ἀπερίσῃ τὰσ χεῖρασ αὐτοῦ εἰσ τὸν τοίχον, καὶ δάξῃ αὐτὸν ὄφισ. »] Καὶ γὰρ τῆσ κλωτοῦ προκύψαντα [καὶ τῆσ δυσώθουσ καὶ ἐστενοχωρημένησ εἰρκτῆσ ἀπαλλαγέντα] χεῖμὼν ἕτεροσ; διεδέχετο τοῦ πρωτέρου οὐχ ἤττωσ ὄρωντα τὴν πολλὴν ἐρημίαν, τὸν βίαιον θάνατον ἐκαίνον καὶ τῶν ἀναεραθέντων τὰ σώματα τῆ ἰλύτ πεφυρμένα καὶ τῷ πλητῷ καὶ πάντεσ ὄμοῦ ἀνθρώπουσ τε καὶ θουοσ καὶ τὰ τοῦτων ἀτιμότερα γένη μὲτ τῆ ἐλασεινοτάτη ταφῆ κατασχέντασ, μᾶλλον δὲ

Variæ lectiones et notæ.

Ἐυσεβίοσ? Chr. I 129, 30. 27 κάλυφα Mon. Aug.? 28 καὶ. 29 Π. οὖν Mon. Aug.? 30 π. τῶν ἀ. πρ. αὐτῷ, μ. οὖν θ. Chr. I, 186. A. 31 ἐν. ὁ. οὗτοσ δ. φ. ξ. καὶ φ. Chr. 32 πλ. ἀπὸ τῶν Chr. 33 συνέζησεν Chr. Ἐζη Par. 34 τὸν ὑπὸ P 35 γὰρ οἰμ. Chr. 36 ὁ δὲ Chr. Par. 37 μόνοσ Chr. Par. 38 αὐτοῦ οἰμ. Chr. — θαρρῶν Par. 39 γεν. Par. — προαποτηθῆνῆκει Chr. προαποτηθῆνῆσαι Mon. Aug.? 40 οἰκείασ Mon. Aug.? 41 τί οὖν ἄν Mon. Aug.? 42 ἐκ. ἐπ. μόνοσ ἔνδον ὦν Chr. 43 ἀποπνιγέντων Chr. 44 ἐκπλήξαι ψυχῆν Chr. 45 ἡ καὶ οἰκίαν μόνην Chr. 46 Καὶ τό Chr. 47 ἄν Chr. 48 σφ. — ὄφισ οἰμ. Chr. 49 ἐκ πρ. τοῦ λ. — ἀ. ἡ ἄρκτοσ καὶ εἰσπηδῆσῃ εἰσ τὸν οἶκον — ἀπερίσῃται — ἐπὶ Amos. v. 19. 50 καὶ ἀπερίσῃται τὰσ O. 51 ὄφισ; οὕτω συνέβαινε τότε καὶ O. 52 γὰρ οἰμ. Chr. 53 καὶ — ἀπ. οἰμ. Chr. 54 εἰρκτῆσ ἐκαίνοσ ἀπαλλαγέντα O. 55 ἤττωσ τὴν ἀπορίαν καὶ ἀπόβλιαν ἐνοήσῃ; τοῦ γένουσ; omissis seeq. usque a l. 25 ῥθ; ἐτῶν? 56 καὶ Chr.

είπειν καταχυσθέντας 57. Εἰ γὰρ 58 καὶ σφόδρα ἄσπερον ἀμαρτωλοὶ οἱ ταῦτα πεπονθότες, ἀλλ' ὅμως ἄσπερος ὁ Νῶς καὶ ἔκαστέ τι πρὸς τὸ ὀμόφυλον ἔπι μὲν τοῦ κατακλισμοῦ τῷ πλήθει τῶν 59 ὕδατων συνεχόμενος τῇ μονώσει καὶ τῇ πρὸς τὸ ὀμόφυλον συμπαθείᾳ, τὸ ἀπειρον τῶν ἀπολωλότων, τῷ τρόπῳ τῆς τελευταῆς, τῇ τῆς γῆς ἐρημίᾳ. — Πρὸ δὲ τούτων 60 κακίας ἀδύσασθ πάντοθεν συνείχετο, καὶ τῶν κυμάτων αὐτῷ σφοδρότερων 61 αἱ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἐπιβουλαὶ προεβήγγυντο. Μόνος γὰρ εἰς τοσοῦτον πληθος ἀπολειφθεὶς 62 μοχθηρῶν ἀνθρώπων καὶ μιᾶν, 63 πολὺν τὴν γέλωτα, πολλὰ σκιοίματα [καὶ τὰς χλευασίας] ἔφεραν ὁ δίκαιος, μάλιστα ὁ ἐπεὶ περὶ τῆς κίθωτοῦ καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῖς διελέγετο συμφορᾶς 64 ἔκαστος καὶ πανωλεθρίας, ἐν ἔτεσι περὶ τῆς κίθωτοῦ τεκτανομένης καὶ αὐτοῦ διαβρήθη καθ' ἑκάστην ἡμέραν βοῶντος, οὐδεὶς ἐπίστευεν.

Β. Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πύργου.

65 Σὴμ δὲ μετὰ δύο ἔτη τοῦ κατακλισμοῦ γενομένου ἐτῶν ρβ' ἐγέννησε τὸν Ἀρφαξᾶδ 66 καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη φ', καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη χβ' 67. (2) Ἀρφαξᾶδ δὲ γενόμενος ἐτῶν 68 ρβ' 69 ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη υ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη φλβ' 70. 71 (3) Καϊνᾶν δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε 72 τὸν Σαλᾶ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη τλ' 73, καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη υζ'. Τὸν δὲ Σαλᾶ ὁ πατὴρ αὐξήθηνα γράμματα 74 ἐξεπαίδευσεν. Καὶ δῆποτε ὁ Σαλᾶ 75 πορευθεὶς ἀποικίαν κατασκεύασθαι, ἔλθων κατὰ τὴν 76 γῆν Χαλδαίων, 37 γράμματα ἐπὶ τινῶν 77 διακεχαραγμένα πετρῶν, τὰ δὴ ἦν 78 ἄρα τῶν Ἑλληνιστῶν παραδόσι· ταῦτα δὲ 79 ἐκγραψάμενος ὁ Σαλᾶ, αὐτὸς τε 80 ἐν αὐτοῖς ἐξημάρτανε, καὶ τοῖς ἄλλοις 81 τὴν αὐτὴν ἀποικίαν 82 ἐξεπαίδευσεν 83. (4) Σαλᾶ δὲ 84 γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ἐβερ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη υλ' 85, καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη φζ' 86. (5) Ἐβερ δὲ γενόμενος ἐτῶν 87 ρδ', ἐγέννησε τὸν Ἰεκτᾶν καὶ τὸν Φαλέκ. Ἐπὶ τοῦ 88 Ἐβερ πάλιν οἱ ἀνθρώποι εἰς ἀπειρον πληθυνθέντες 89 καὶ εἰς ἄκρον πονηρίας ἐλάσαντες πύργον 90 ἐνοουσί κατασκευάσαι οὐρανομήκη, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κατακλισμοῦ 91, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐπιβουλεύοντος αὐτοῖς. Ἦσαν δὲ πάντες μία φωνή. Νεβρώδ γὰρ ὁ γίγας, Χουσᾶ 92 τοῦ Αἰθίοπος υἱός, προσέτασε, καὶ εἰς βράσιον ἀγρεύων ἐχορήγει ζῶα. Ὁ δὲ Ἐβερ, ὁ τοῦ Σαλᾶ υἱός, ἐπέγειν ἐνεχεῖριστο 93 τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου καὶ τῆς Βαβυλώνας, ὅ ἐστι σύγχυσις 94 ὧν 95 τὸ ἔργον 96 κατέρριπτο, ματαίαν τὴν ἀνάστασιν 97 ἐπιχειρηκότων. Οἱ γὰρ καὶ τὴν 98 κατασκευὴν

A deserta. Antehac cum hominibus perversis vixerat, et ab his insidias magis quam dira inundatio formidandas passus erat. Solus enim in facinororum societate positus vir justus irrisus, pro ludibrio habitus, in virtute perseveravit, praesertim ubi circa arcam et de imminente calamitate eos monebat. Sic per centum annos, intra quos arca conficiebatur, in vanum, ac nemine credente, sermone serere non destitit.

B II. De constructione turris.

Sem biennio post diluivum, centum duos annos natus genuit Arphaxad, et postea quingentis vixit annis, et mortuus est duos et sexcentos annos natus. Arphaxad natus centum triginta duos annos genuit Cainan et vixit postea quadringentos annos, et mortuus est aetate quingentorum triginta duorum annorum. Cainan annos natus centum triginta genuit Sale, et vixit trecentos triginta, et mortuus est quadringentos sexaginta annos. Eum pater adultum litteras elocendum curavit. Profectus Sale, ut terras externas elocenderet, in Chaldaeam venit ibique litterarum formas rupibus insculptas, Egregorum traditionem, reperit. Quas dum Sale scribendo imitaretur, et ipse in errorem, incidit et alios in eundem induxit. Sale annos natus centum triginta genuit Heber, et postea vixit quadringentis triginta annis, et mortuus est annorum quingentorum sexaginta. Heber annum agens centesimum tricesimum quartum genuit Jectan et Phalec. Quo tempore Heber vixit, homines supra modum aucti, extremum perversitatis fastigium attigerunt. Inde turrim cujus culmen ad caelum pertingeret edificare praesumunt, ut diluvio sese eriperent, quasi Deus ipsos infestaret. Erant autem omnes unius linguae. Nemrod enim, gigas, Chouse Aethiopsis filius, regnabat et animalia venando capta epulis destinabat. Heber, Sale filius, turris constructionem Babylonicae curabat; sed, ut confusio adimpleretur, aedificio labante in vanum ascendere conabantur. Clarum est eos qui arcam affabre confecerant, primos navigia construxisse et navigasse in summo inari. Cum autem omnes ad

Variae lectiones et notae.

57 καταχυσθέντα τ. Chr. 58 Οἱ γὰρ Mon. ? 59 Ἐπὶ δὲ τοῦ Νῶς—τοσοῦτοις συνεχόμενος κακοῖς, τῇ μ. τῇ π. τῷ σ. τῷ πλήθει τῶν Chr. 60 νοῦτου Chr. 61 αὐτῶν σφοδρότερον Chr. 62 ἀποληφθεὶς Mon. Aug. ?—ἀνθρώπων πικρῶν Chr. 63 εἰ καὶ μηδὲν ἔπασχεν δατὸν, ἀλλ' ὅμως; Chr.— 18. ἐφ' εἰ καὶ οὐ ἠπρότερον ἀλλ' ὅτε Chr. 64 τῶν μελλουσῶν ἀ. δ. συμφορῶν Chr. 65 3444 (2244). 66 Ἐν δὲ τῷ β' ἔτε: μ.—τὸν κ. Σὴμ γ. ρ' ε'. ἐγ. τὸν Καϊνᾶν Leo. 67 3509 (2379). 68 ἐτῶν om. O. 69 ρλε' Gen. xi, 12. 70 φλκ' Mon. Aug. ? 71 3179 (2509). 72 ρβ' ἐγέννησε O. 73 ἔτη τζζ' O. 74 γράμμασι Leo. 75 ἐν τῷ Leo. 76 τὴν om. O. 77 εὐρίσκει: Leo. 78 διακεχαραγμένον π ἐντυχῶν, τὰ δὲ ἦν O. 79 αἱ παραδόσεις τὰ δὲ Leo. — ἔγγρ. Mon. Aug. ? 80 αὐτὸς δὲ Mon. 81 τοὺς ἄλλους O. 82 ἀτ. om. Mon. 83 3049 (2509). 84 Ὁ δὲ Σαλᾶ γενόμενος O. 85 υ' τρία — φγ' O, φλγ' Chelmeadii conjectura. 86 2915 (2643). 87 ἐτῶν om. O. 88 Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐνοουσι: οἱ ἀν. πύργον κατ. O. 89 πληθύνοντα: ἀριθμὸν Leo. 90 αὐξήθηνας π. Leo. 91 ἀπ. τῶν ἐπιβουλιῶν ὑδάτων Leo. 92 φ. δὲ αὐτοῖς πᾶσιν ἐνυπήρχε N. δὲ αὐτοῖς ὁ γ. Χουσᾶ Leo, Ἰχουσᾶ Mon. Χού; Aug. μὴ φωνῆ. N. δὲ ὁ ~ νοῦσαι O. Χού; Ch. 93 ἐγκεχεῖριστο O. ἐνεχεῖριστο Leo. Εἶτα π. ἕως τοῦ οὐνοῦ οἰκοδομεῖν ἐξενούσιν καὶ περὶ αὐτῶν πόλιν τὴν Βαβυλώνα, ὁ Par. 94 ὧν — ἐπενοήσατο 23 om. O. 95 ἀπείλις Par. 96 μ. ἀν. Par. 97 κατὰ τὴν Mon. Aug. ?

turris et urbis ædificationem animum attenderent ducos septuaginta duo habebant. Heber solus stolidi illorum conatus particeps non erat. Sic igitur omnium linguæ confusæ atque in septuaginta duo idiomata secundum ducum numerum abierunt. Hinc factum est ut, dum cæteri post linguarum confusionem in punitionem disseminarentur, huic uni Deus linguam peculiarem non eripuerit. Qui igitur primariam linguam conservabant ab Heber eam Hebræam nominaverunt, Hebræi et ipsi a generis auctore appellati.

Ἐβραῖοι ἐν τῇ προτέρᾳ γλώσσῃ, Ἐβραῖς αὐτὴν ἐπωνόμασαν⁹⁷ κατὰ τὴν τοῦ κρατήσαντος αὐτὴν ἐπωνυμίαν, Ἐβρα εἰς τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, ὅτινες πατρωνυμικῶς καὶ φερωνύμῳ Ἐβραῖοι καλοῦνται.

III. Quænam prima lingua fuerit.

Adami posteros lingua Hebraica æque ac cœvi Abrahæmi ac Noemi usos fuisse jam patet. Sed secundum quoque Adam, i. e. Christum, Hebraice locutum esse, ex : Ephphata, Talitha cumi, et, Lama sabachthani, etc., clare patet. Huc firmum etiam argumentum accedunt antiquorum nomina qui linguam qua ante confusionem utebantur Hebræam fuisse attestantur. Sæpe enim solius Hebraicæ ope solutio aut interpretatio attingi potest. Sic Adam et alia multa nomina in Hebraico eoque solo idiomate positum est nomen. Quod si aliqui per ignorantiam prætenderint quod non Hebraica, sed Syriaca prima in hominum ore fuerit, Origenis eruditissimi et sapientissimi sententiam perpendant ita in librum Job commentantis : « qui dicit, sic e libro Syriaco elucidatur. » Syriacam porro Hebraicam dialectum nuncupat quod veteres quoque Syriam Judæam et Syros Palæstinos appellabant. Quadraginta annos in turri extruenda insumpserunt, quæ tamen imperfecta post dispersionem mansit. Deus enim, vento violento misso, humi dejecit, ejusque vestigia inter Assur et Babylonem hodieum visuntur. Thaleg deinde annos natus centum et viginti genuit Ragau, vixitque amplius ducentos ac novem annos et mortuus est annos natus trecentos viginti novem. Impleti sunt inde ab Adamo usque ad diluvium 2242 anni, a diluvio autem usque ad constructionem turris et ad mortem Phalec, i. e. *ditisio*, 868; quam secuta est divisio, imo dispersio filiorum Noe et inde progeni-

Α τῆς κιβωτοῦ σαφῶς εἰδότες, πρῶτοι⁹⁸ ναῦ; ⁹⁹ οἰεῖν ἐν τοῖς ὕδασι καὶ πλεῖν ἐπενοήσαντο¹⁰⁰. Τῶν δὲ πάντων ἐπὶ τὴν τοῦ πύργου καὶ τῆς πόλεως ἰρρησάντων οἰκοδομήν, ἀρχηγούς εἶχον ὁβ¹⁰¹. Μόνος δὲ ὁ Ἐβραεὺς οὐ συνέθετο τῇ τούτων ἀλογίστῳ ἐργασίᾳ, διὸ καὶ πάντων αἱ γλώσσαι συνεχυθησαν, τῶν συνεθειμένων εἰς ὁβ¹⁰² γλώσσας διαιρεθέντων κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν. Καὶ εἰς ἀλληλογλωσσίαν **38** ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐλαυνομένων καὶ διασπασθέντων, τοῦτο μόνῳ Θεῷ οὐκ ἐστῆρησε τὴν ἀρχαίαν φωνήν. Ὅθεν οἱ ἀπομειναντες ἐν τῇ προτέρᾳ γλώσσῃ, Ἐβραῖς αὐτὴν ἐπωνόμασαν¹⁰³ κατὰ τὴν τοῦ κρατήσαντος αὐτὴν ἐπωνυμίαν, Ἐβρα εἰς τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, ὅτινες πατρωνυμικῶς καὶ φερωνύμῳ Ἐβραῖοι καλοῦνται.

III. Ὅτι ὅποια ἦν ἡ ἀ γλώσσα.

Β Ὅτι τῇ¹⁰⁴ τῶν Ἑβραίων γλώσσῃ ἐγρῶντο οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, δῆλον μὲν, καὶ ἀπὸ τούτου¹⁰⁵ καὶ τοὺς ἀμφὶ τὴν Ἀβραάμ καὶ τὴν Νῶε καταγομένους καὶ χρωμένους¹⁰⁶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ¹⁰⁷, τὸν δευτέρον Ἀδάμ τὸν Χριστὸν τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ κατὰ τὸν πρῶτον πάντως¹⁰⁸ Ἀδάμ χρωμένον, ὡς τὸ « Ἐφφαθ, » καὶ « ταλιθὰ κοῦμι » καὶ « λαμὰ σαβαχθανι » καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ μίντοι πρὸς¹⁰⁹ τούτοις καὶ τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα ἐναργῆς τεκμήριον¹¹⁰ τοῦ ταύτην εἶναι φωνῇ τὴν πρὸ τῆς συγχύσεως. Ἐφ' ὧν¹¹¹ γὰρ κατ' οὐδεμίαν ἔστι γλώσσαν τὸ σημαίνεμον ἐπιλύσασθαι, καὶ ταύτῃ τὸ ζητούμενον ἐρμηνεύεται. Οἶον τοῦ Ἀδάμ καὶ τῶν λοιπῶν αἱ προσηγορίαι, δι' ἑτέρας οὐδεμιᾶς ἐρμηνεύεται¹¹² εἰ μὴ διὰ τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ μόνης. Εἰ δὲ τινες ἀμαθῶς ἀντιλέγουσιν, οὐ τὴν Ἑβραϊκὴν, ἀλλὰ τὴν Συριακὴν πρῶτην εἶναι γλώσσαν, ἀκούετωσαν τῆς ἐρμηνείας τοῦ σοφωτάτου καὶ πολυμαθοῦ Ὀριγένους εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωδ¹¹³ « ἦ, φησὶν, οὕτως ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου » καὶ ἐξ ἧς, Συριακὴν εἶπεν τὴν Ἑβραϊκὴν¹¹⁴ διάλεκτον, ἐπειδὴ γὰρ Συρίαν τὴν Ἰουδαίαν καὶ Σύρον; οἱ παλαιοὶ τοὺς Παλαιστίνους ὠνόμαζον. (2) Ὁ μὲν οὖν πύργος ὠκοδομήθη ἐν ἔτει τεσσαράκοντα¹¹⁵, ἐμεινεν ἡμιτελής μετὰ τὴν σύγχυσιν. Ὁ δὲ γε Θεὸς ἀνέμψαιφ τούτον ἀνατρέπει¹¹⁶, καὶ ἔστιν¹¹⁷ ἀναμέσον Ἀσσοῦρ καὶ Βαβυλῶνος εἰσέτι **39** φυλασσόμενα τὰ ἴχνη αὐτοῦ. (3) Φαλὲκ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ραγαῦ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξησεν ἔτη σθ' καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη τλθ'. (4) Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμδ'¹¹⁸, καὶ ἀπὸ τοῦ

Varie lectiones et notæ.

⁹⁸ πρῶτα Par. ⁹⁹ ναῖ; Mon. Aug. ? ¹⁰⁰ ἐπενοήσαν Par. ¹⁰¹ ὁβ' et δ om. O — ἐχόντων ὁβ', μ. Ἐ. Par. ¹⁰² καὶ δὲ μόνον τὸν Ἐ. διατετηρημένα τὴν. ἀ. φ. Leo. ¹⁰³ Ἐβραῖδα δὲ τὴν φωνὴν ἐκάλεσαν Leo, Ἐβραῖς Ἑβραίων Mon. et Aug. ¹⁰⁴ Διὸ καὶ τῇ O. ¹⁰⁵ δῆλον μὲν καὶ ἀπὸ τούτου οἰμ. O. ¹⁰⁶ χρωμένους — τοῦ οἰμ. O. ¹⁰⁷ τού; Aug. Mon. ¹⁰⁸ Χριστὸν λέγω τῇ τῶν Ἑβρ. δῆλον κατὰ τὴν πρ. πάντων O. (πάντως B). ¹⁰⁹ Καὶ μίντοι καὶ πρὸς O. ¹¹⁰ τεκμήρια Mon. Quod ostendit ipsa Scriptura Job dicens : Hoc interpretatus est ex Syrorum libro (Anonymus II. 851). ¹¹¹ Ἐφ — ἐπελύσασθαι 15 om. O. ¹¹² ἐρμηνεύεται — μόνης. Ταύτην γὰρ τὴν γλώσσαν καὶ Σ. λέγουσι ὡς ὁ πολυμαθὴς οὕτω μαρτυρεῖ Ὀριγένης ἐρμηνεύων ἐκ O. ¹¹³ εἰπὼν τὴν Ἑβραίων O — 26 ἀνατρέπει οἰμ. O. ¹¹⁴ Ἐφ' ὅλα μγ' οἰκοδομηθεὶς ἔτη ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν σύγχυσι; διαφωνίας ἐ. ἦ. Leo. ¹¹⁵ Ἰστέρωθι δὲ ὁ Θεὸς ἀ. τὸν πύργον ὄλον ἀν. Leo 25. ¹¹⁶ καὶ ἔστι κεγαλακαμένος ἴχνη (κεγαλαγμένος τὰ B ?) αὐτοῦ φυλ. μόνον ἀν. Ἀ. καὶ B. ἦν δέ ? O — Nota Ἐβραῖς, Ἑβραίων. ¹¹⁷ 2785 (2778). ¹¹⁸ 2994 (2982). ¹¹⁹ βςδβ' Mon. Aug. ?

κατακλισμοῦ ἕως τῆς συγχύσεως τῆς πυργοποιίας ἅσπερ καὶ τῆς τελευταίας Φαλλέκ, ὅ ἐστι μερισμὸς, ἔτη φεῖ', ¹⁵ καὶ γίνεται διαμερισμὸς ἦτοι διασπορὰ τῶν υἱῶν Νῶε καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γεννηθέντων. Δὲ καὶ ¹⁶ μέρορες ἐκλήθησαν ἀπὸ τε τῆς μεμερισμένης φωνῆς, ἀπὸ τε τοῦ μερισμοῦ τῆς γῆς. (5) Ὁ μέντοι Σὴμ ἐγέννησε τὸν Ἑλάμ καὶ τὸν Ἀσοῦρ καὶ τὸν Ἀ φαζὰδ καὶ τὸν Λουδί ¹⁷· ὁ δὲ Χάμ τὸν Χοῦς καὶ τὸν Μεσρέμ καὶ τὸν Χαναάν ¹⁸· ὁ δὲ Ἰάφεθ τὸν Χάμερ ¹⁹, τὸν Μιγώγ καὶ τὸν Θήραν καὶ τὸν Ἰουσίαν ²⁰ καὶ τὸν Ἑλισσάν ²¹ καὶ τὸν Θόβελ καὶ τὸν Μοσὸχ καὶ τὸν Μαδαί, ἀφ' οὗ ²² Μῆδοι γινόμενοι καὶ τῶν Βαβυλωνίων κρατήσαντες, ἡ χώρα

(6) Μετὰ γοῦν τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν τοῦ πύργου διάλυσιν μεταστέλλονται οἱ γ' υἱοὶ τοῦ Νῶε πάντα τοὺς ἐξ αὐτῶν γινόμενους, καὶ διδοῦσιν ἑκάστῳ καὶ ταῖς ἐκάστου φυλαῖς καὶ πατριαῖς, τίπον ²³ καὶ κλίματα καὶ χώρας καὶ νήσους καὶ ποταμοῦ; ²⁴ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἔχθεσιν.

Δ'. Περὶ τοῦ τῆς γῆς διαμερισμοῦ.

Καὶ κατακληροῦται ²⁵ τῷ μὲν πρωτοτόκῳ υἱῷ ²⁶ Νῶε Σὴμ ἀπὸ Περσίδος καὶ Βάκτρων ἕως Ἰνδικῆς καὶ Ῥινοκουρούρων τὰ πρὸς ἀνατολήν· τῷ δὲ Χάμ ἀπὸ Ῥινοκουρούρων ἕως Γαδείρων τὰ πρὸς νότον· τῷ δὲ Ἰάφεθ ἀπὸ Μηδίας ἕως Γαδείρων τὰ πρὸς βορρᾶν. (2) Αἱ δὲ λαοῦσαι χώραι τῷ μὲν Σὴμ εἰσὶν αὗται· Περσίς, Βακτριανή, Ὑρκανία, Βαβυλωνία, Κόρθυα ²⁷, Ἀσοῦρα, Μεσοποταμία, Ἀραβία ἡ ἀρχαία, ²⁸ Ἑλυμαίς, Ἰνδική, Ἀραβία ἡ Εὐδαίμων, Κοιλησυρία, Κομμαγῆνη καὶ Φοινίκη πᾶσα καὶ ποταμὸς Εὐφράτης.

(3) Τῷ δὲ Χάμ Αἴγυπτος, Αἰθιοπία ἡ βλέπουσα κατ' Ἰνδούς, ἑτέρα Αἰθιοπία ²⁹, ὅθεν ἐκπορεύεται ὁ ποταμὸς τῶν Αἰθίοπων, Ἐρυθρὰ ³⁰ βλέπουσα κατὰ ἀνατολὰς, Θηβαίς, Λιβύη ἡ παρεκτείνουσα μέχρι Κυρήνης, Μαρμαρῖς, Σύρτις, Λιβύη ³¹ ἄλλη, Νομιδία, Μασσυρῖς, Μαυριτανία ἡ κατέναντι Γαδείρων. Ἐν δὲ τοῖς ³² κατὰ βορρᾶν τὰ παραθαλάσσια ³³ ἔχει, Κιλικίαν, Παμφυλίαν, Πισσιδίαν, Μυσίαν, Λυκαονίαν, Φρυγίαν ³⁴, Καβαλίαν, Λυκίαν, Καρίαν, Λυδίαν ³⁵, Βιθυλίαν, τὴν ἀρχαίαν Φρυγίαν· καὶ νήσους ³⁶ πάλιν ἔχει, Σαρδεῖνιαν, Κρήτην, Κύπρον καὶ ποταμὸν ³⁷ τὸν καὶ Νεῖλον καλούμενον.

(4) Τῷ δὲ Ἰάφεθ Μηδία, Ἀλβανία ³⁸, Ἀρμενία μικρὰ ³⁹ καὶ μεγάλη, Καππαδοκία, Παφλαγονία,

torum. Igitur mēropes a voce articulata et a terrae divisione appellabantur. Sem porro genuit Elam et Assur, et Arphaxad et Ludi; Cham genuit Chus et Mesrem et Chanaan; Japhet genuit Chamer, Magog et Theran et Junian et Elissan, et Thobel et Mosoch, et Madai, unde Medi Babyloniorum domini; Media vero regio ipsa proprie appellata est. Post confusionem et turris dejectionem tres Noe filii posteris omnibus convocatis descriptionem topicam quam a patre nacti erant, tradiderunt, et unicuique secundum tribum et patriam regiones, insulas et flumina, ex sortilegii canone, cesserunt.

Μηδία προσηγορεύθη κυρίως καὶ φερωνυμῶς. Μιθία μεταστέλλονται οἱ γ' υἱοὶ τοῦ Νῶε πάντα τῶν τόπων τὴν κατανέμειν, ὅπερ ²³ ἐκ τοῦ πατρὸς Νῶε παρελήφασιν, καὶ λαγχάνουσιν ἑκάστῳ καὶ ταῖς ἐκάστου φυλαῖς καὶ πατριαῖς, τίπον ²⁴ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἔχθεσιν.

B

IV. De distributione orbis terræ.

Obtulerunt Sem, primogenito filio Noe, quæ sunt contra orientem regiones, a Persia et Bactris usque ad Indiam et Rhinocoruram; Cham autem a Rhinocorura usque ad Gades regiones quæ sunt meridiem versus. Japhet vero a Media usque ad Gades quæ Boream spectant. Porro istæ sunt regiones quas Sem sortitus est: Persia, Bactriana, Hyrcania, Babylonia, Cordyua, Assyria, Mesopotamia, Arabia antiqua, Elimais, India, Arabia Felix, Coelestria, Cominagena et Phœnice tota, fluviusque Euphrates.

Cham autem Ægyptus, Æthiopia prospiciens contra Indos, altera Æthiopia, unde egreditur flumen Æthiopicum, Erythra; prospiciens versus Orientem, Thebais, Libya, pertinens usque Cyrenen, Marmaris, Syrtis, Libya altera, Numidia, Massyris, Mauritania quæ prospicit Gades. Contra vero septentrionem littora maris habet, Ciliciam, Pamphyliam, Pisidiam, Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cabaliam, Lyciam, Cariam, Lydiam, Bithyniam, antiquam Phrygiam; insuper insulas, Sardiniam, Cretam, Cyprum, et flumen qui vocatur Nilus.

Japhet autem Media, Armenia, Armenia minor et Armenia major, Cappadocia, Paphlagonia, Galatia,

Variæ lectiones et notæ.

¹⁵ καὶ οὕτω γ. Ο. — ψμ' Eus. φλο' Mon. Aug.; ἀπὸ Ἀ. ἐπὶ τὴν τοῦ φ. τείσθη ἔτη γ. Leo. ¹⁶ διόπερ καὶ Μεσρέμ Ο. ¹⁷ Δὲ Aug. om. Par. ¹⁸ καὶ τὸν Φοῦδ καὶ τὸν Χανάν. Ὁ δὲ Ἰάφεθ τὸν Γάμερ καὶ τὸν Μ. ¹⁹ Γάμερ καὶ Par. ²⁰ Ἰωίαν Par. ²¹ καὶ τὸν Ἑλ. om. Ο. ²² ὄνπερ Par. — Καὶ τυγχ. Par. ²³ ἦνπερ Ο, ὅπως Ρ'. ²⁴ τόποι. ²⁵ χώραι καὶ νήσοι καὶ ποταμοὶ Leo. et Par. ²⁶ κατακληροῦνται. ²⁷ υἱῶν Par. et Iota subscr. ²⁸ Κορὸννα Ο, Κορδυαία Chilmead. — Κ. δὴνη Leo. ²⁹ Ἀ. ἔτ. Par. ³⁰ ἡ Leo et Par., θάλασσα? ³¹ ἡ Par. Ἀ. ἡ ἀπὸ ποταμῶς παρεκτείνουσα μέχρις ἀκρῆς Σύρτιος, Νομ. Μ. Μ. ἡ παρεκτείνουσα μέχρις Ἑρακλειτικῶν στηλῶν κ. Γ. Ἐχει δὲ ἐν τοῖς κατέναντι β' Leo. ³² ταῖς Mon. Aug. ³³ παρὰ θάλασσαν Ο—παρὰ θάλασσαν Leo, Par. ³⁴ Φ. καὶ Μαλίαν Aug. Mon.? —Φρυγίαν καὶ Μαλίαν Ο. Φ. Καμαλίαν Chilmead. ³⁵ Μυσίαν ἄλλην, Τρωάδα, Αἰωλίδα Leo, Par. ³⁶ καὶ ν. ἑρμαῖος Σαρδεῖνιαν Ο. ³⁷ ποταμὸν Γεῖων τὸν Ο—π. Γεῖων τὸν κ. Ν. Leo, Par. ³⁸ Ἀμαζονίς Leo. ³⁹ ἡ μ. Par. = Leo.

Colchis, Bosphorus, Meotis, Derbis, Sarmatia, Taurianis, Molossis, Thessalia, Loeris, Bœotia, Ætolia, Attica, Achaia, Pellena, qui vocatur Peloponnesus, Arcadia, Epirus, Illyria, Lychnitis, Adriaca, ex qua Adriaticum mare. Habet quoque insulas Britanniam, Siciliam, Eubœam, Rhodum, Chium, Leabum, Cythera, Zacynthum, Cephalleniam, Ithacam, Corcyram, et partem Asiæ quamdam dictam Ioniam, et flumen Tigrim, quod dividit Mediam a Babylonia. His ergo regionibus sorte divisus, videns Chanaan, filius Cham, regionem juxta Libanum, quod esset bona et fertilis et valde alia ac sui ipsius terra, vi occupavit eam et hæredes Sem eiecit ex illa, sicque universa terra nomine Chanaan appellata est, sed tandem postea justus Judex filius Sem illam tradidit per Jesum filium Nave, sicut prænuntiaverat Abraham : justus enim Dominus, et justitias dilexit.

ταῦτα τοῖς ἐκ τοῦ Σημ υἱοῖς ἠπέδωκεν αὐτὴν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καθὼς καὶ τῷ Ἀβραάμ προεπηγγέλατο. Δίκαιος γὰρ ὁ Κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν.

Reu autem centum triginta duo annos natus genuit Sarug, et postea vixit annos ducentos et septem, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejus trecenti et triginta novem anni. Sarug autem cum vixisset annos centum et triginta, genuit Nachor, et postea vixit annos ducentos, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejus trecenti et triginta anni. Idem primus paganorum ritibus originem dedit propter veteres bellatores et duces et quicumque aliquid virtute præclarum et memoria dignum fecerant, quos statuis et columinis decoraverant, utpote qui egregium aliquid fecerant. Sed posteriores, majorum mentem ignorantes, qui illos ut progenitores et bonarum rerum inventores coluerant, memoriæ solius gratia, tanquam deos honoraverunt, et sacrificaverunt illis, non vero pro hominibus mortalibus habuerunt, quorum impietatem Salomon infamat dicens : « Qui paulo ante tanquam homo honoratus fuerat, nunc Deum æstimaverunt. » Clarius autem et fusius istorum amentiam et impietatem arguens magnus Athanasius sic loquitur : « Marcida igitur tali illorum cogitatione visa, necesse fuit veritatem splendescere ecclesiasticæ cognitionis. Non enim malum a Deo,

Ἀ Γαλατία, Κολχίς, Βόσπορος ὁ ἄνω, Μαυρωτίς, Δερβίς, Ταυριανίς, Μολοσσίς, Θεσσαλία, Λοκρίς, Βοιωτία, Αἰτωλία, Ἀττικὴ, Ἀχαΐα, Πελοπόννησος, ἢ καλουμένη Πελοπόννησος, Ἀρκαδία, Ἡπειρώτις, Ἰλλυρίς, Λυχνίτις, Ἀδριακὴ, ἐξ ἧς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ἔχει καὶ νήσους, Βρετανίαν, Σικελίαν, Εὐβοίαν, Ῥόδον, Χίον, Λέσβον, Κυθῆρον, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην, Κέρκυραν καὶ μέρος τι τῆς Ἀσίας, τὴν καλουμένην Ἰωνίαν, καὶ ποταμὸν Τίγριν, τὸν διορίζοντα μεταξὺ Μεδίας καὶ Βαβυλωνίας. (5) Τοῦτων οὖν κληροδοτηθέντων, ὁ τοῦ Χάμ υἱὸς Χαναάν ἰδὼν τὴν πρὸς τῷ Λιβάνῳ γῆν, ὅτι ἀγαθὴ τε καὶ εὐφορὸς καὶ κατὰ πολὺ ἔτι ἐξυτοῦ διαλλάττουσα γῆς, τυραννικῶς καθήρπασεν αὐτὴν καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Σημ κληρονόμους ἐξέλασεν, καὶ οὕτω πάντα ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Χαναάν προσαγορεύεται. Κάνταυθεν τοίνυν ὁ δίκαιος κριτὴς μετὰ

ταῦτα τοῖς ἐκ τοῦ Σημ υἱοῖς ἠπέδωκεν αὐτὴν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καθὼς καὶ τῷ Ἀβραάμ προεπηγγέλατο. Δίκαιος γὰρ ὁ Κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν.

Ῥαγαῦ δὲ γενόμενος ἐτῶν Ῥβ' ἐγέννησε τὸν Σερούχ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζήσεν ἐτη σζ', καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη ελθ'. (7) Σερούχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ', ἐγέννησε τὸν Ναχώρ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζήσεν ἐτη σ', καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη ελ', ὃς πρῶτος ἤρξατο τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος διὰ τοὺς πάλαι γενομένους πολεμιστὰς καὶ ἡγεμόνας καὶ πράξαντάς τι ἀνδρείον, ἀρετῆς καὶ μνήμης ἄξιον, οὗ καὶ ἀνδριάς στηλῶν ἐτίμησαν, ὡς ἀγαθὸν τι πεπραχότα. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἄνθρωποι ἀγνοῦντες τὴν τῶν προγόνων γνώμην, ὅτι ὡς προπάτορας καὶ ἀγαθῶν πραγμάτων ἐκνοστής ἐτίμησαν μνήμης μόνον χάριν, οὗτοι ὡς θεοὺς ἐτίμησαν, καὶ ἔθουον αὐτοῖς, καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώπους θνητοὺς γενομένους ὧν τὴν ἀλίαν Σολομῶν στηλιτεύει, φάσκων : « Τὸν πρὸ ὀλίγου τιμηθέντα ἄνθρωπον νῦν εἰς σέβασμα ἐλογίσαντο. » (8) Σαφίστερον δὲ καὶ διεξοδικώτερον τὴν παράνοιαν τούτων καὶ ἀθεταν ἐλέγχων ὁ μέγας Ἀθανάσιος τοιαύτη φησὶ : « Σαθρὰς τοίνυν τῆς τοιαύτης αὐτῶν διανοίας φαινομένης, ἀνάγκη τὴν ἀλήθειαν διαλάμπειν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαγνώσεως. Οὔτε γὰρ τὸ κακὸν παρὰ Θεοῦ, οὔτε ἐν τῷ Θεῷ οὔτε μὴ οὐσία τις ἐστίν, ἀλλ' ἄνθρωποι κατὰ στήρησιν τῆς τοῦ καλοῦ φαντασίας

Variæ lectiones et notæ.

Ἕ Βοσπόρη Leo, Par. Ἕ Δέρβη O. Ἕ Βασταρῆς, Σκυθία, Θρακία, Μακεδονία Leo, Par. — Βασταρῆς, Σκυθία, Θρακία, Μακεδονία, Δαλματία O. Ἕ Μολοσσοί Par. Μολοσσίς Leo. Ἕ Πελληνίς δὲ καὶ Π. Par. Ἕ γα: Par. Ἕ δὲ Leo, Par. Ἕ Κέρκυρα H. Ἕ ἢ καλουμένη Ἰωνία Leo, τῆς καλουμένης Ἰωνίας; Aug. Mon. ? Ἕ Βαβυλώνος Leo, Par. Ἕ Τ. οὖν τῶν (οὕτω) κλ. O, P. — Τ. οὕτω κληρωθέντων Par. Ἕ ὡς ἀγαθὴ O. Ἕ τί ἐστὶ Par. Leo. Ἕ διαλλάττουσης Mon. Aug. ? Ἕ κλήρου; O. Ἕ πάντα γῆ Par. Ἕ προ: η γόρευται O. — προσηγορεύθη Leo, προσηγόρευτο. Ἕ Κ. τ. ὁ δ. κρ. μ. τ. τοῖς P. — υἱὸς; Γῆλ ἀπ. O. — Καντ. ὁ δ. κρ. τοῖς P. Γ. Ἕ Ἑβραῖα Par. — Ἑβραῖα P. Ἕ Ἰσραήλ P. Ἕ 2653 (2905). Ἕ 2525 (3255). Ἕ Σ. γ. Par. Leo. — π. ἢ ἡγ. ἢ π. Par. ἢ π. ἢ ἡγ. καὶ τι προ. Ced. 8f. 15 — τι ἀγαθὸν καὶ μν. Par. Ἕ ἐτίμησαν Par. Ἕ πρόπατρας Mon. Aug. ? Ἕ γεγενομένου; γεγεννημένου. Ἕ νῦν. σ. Sap. xiv, 20. Ἕ Oratio c. gentes I. A. δ. ὅτι τὸ κ. οὐ π. Θεοῦ οὐδὲ ἐν Θεῷ οὔτε ἐξ ἀρχῆς γέγονεν. ὁ. ὁ. τις ἐ. αὐτοῦ Ath. Ἕ τὴν Mon. Aug. ? — στ. τοῦ κ. Mon. Aug. Ἕ ἐξυτοῖς Ath.

ἐπινοεῖν ἤρξαντο, καὶ ἅμα πραττεῖν⁶⁷ τὰ οὐκ ὄντα καὶ ἄπερ ἐβούλοντο⁶⁸. Ὡς γὰρ⁶⁹ ἂν τις⁶⁹, ἡλίου φαίνοντος⁶⁹, καμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς σκότος⁷⁰ ἐπινοεῖ, καὶ λοιπὸν⁷¹ ἐν σκότει πλανώμενος καὶ περιπατῶν προσκόπτει, **42** πολλάκις κατὰ μικρὸν ὑπάγει⁷², νομίζων, μὴ εἶναι σκότος, ἀλλὰ φῶς, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων καμμύουσα⁷³ τὸν νοητὸν ὀφθαλμὸν, δι' οὗ τὸν θεὸν ὄρᾶν δύναται, ἐαυτῇ τὰ κακὰ ἐπινοήσῃ. » — « Γέγονε μὲν γὰρ εἰς τὸ ὄρᾶν τὸν θεὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ φωτίζεσθαι· αὕτη δὲ ἀντὶ τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ⁷⁴ φθαρτὰ τὰ τοῦ σκότους ἔργα ἐπεζήτησε, καθὼς γέγραπται, ὅτι⁷⁵ « Ὁ θεὸς ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον εὐθεῖ· αὐτὸς δὲ ἐπέζητησε λογισμοὺς πολλοὺς. »

(9) Ἐπεὶ οὖν ὡς περ μανέντες οἱ ἀνθρώποι τὴν οὐκ οὖσαν κακίαν ἐπινοήσαν, οὕτω καὶ τοὺς οὐκ ὄντας θεοὺς ἐαυτοῖς ἀνεπλάσαντο. Ὡς γὰρ πάλιν εἰ τις εἰς βυθὸν καταδύς μηκέτι μὲν βλέπει τὸ φῶς μήτε τὰ ἐν τῷ φωτὶ φαίνόμενα, διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ κάτω νεῦμα καὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐπίχρυσιν, μόνα δὲ τὰ ἐν τῷ βυθῷ αἰσθόμενος, νομίζει μηδὲν εἶναι πλεόν ἐκεῖνων· οὕτω δὲ καὶ οἱ πάλαι τῶν ἀνθρώπων καταδύντες εἰς τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας καὶ φαντασίας, κἀντεῦθεν ἐπιλαθόμενοι τῆς τοῦ θεοῦ ἐννοίας τε καὶ δόξης, τὰ φαίνόμενα θεοῦς ἀνετυπώσαντο, λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα. Καὶ ὡς περ, κατὰ τὸ λεχθὲν παράδειγμα, οἱ εἰς βυθὸν καταδύόμενοι, ὅσον ἐπικαταβαίνουσι, τοσοῦτω μᾶλλον τὰ σκοτεινότερα καὶ βαθύτατα βλέπουσιν, οὕτω καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων πέποθε γένος. Οὐ γὰρ ἀπλῆν ἔσχε⁷⁶ τὴν πλάνην καὶ τὴν εἰδωλολατρίαν, οὐδὲ ἀφ' ὧν ἤρξαντο, ἐν τούτοις διέμειναν· ἀλλ' ὅσον τοῖς προτέροις ἐνεχείριζον, τοσοῦτον ἐαυτοῖς καινοτέρας ἐφεύρισκον τὰς δεισιδαιμονίας, μηδὲν ἄχορον τῶν πρώτων κακῶν λαμβάνοντες. (10) Ἐπικαταβαίνοντες γὰρ λοιπὸν ταῖς ἐννοίαις καὶ τοῖς λογισμοῖς οἱ ἀνθρώποι, ὠρανῶ καὶ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἀστροῖς τὴν τοῦ θεοῦ τιμὴν τε καὶ δόξαν ἀνέθησαν. Εἶτα πάλιν τοῖς σκοτεινοῖς λογισμοῖς ἐπικαταβαίνοντες, αἰθέρα καὶ αἴρα καὶ τὰ ἐν τῷ αἴρει θεοὺς προσηγάρευσαν. Προβαίνοντες δὲ τοῖς κακοῖς, ἤδη καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ εἰς ἀρχὰς τοῦ σώματος ἡμῶν συστάσεως, τὴν θερμὴν καὶ τὴν ὑγρὰν καὶ τὴν ξηρὰν οὐσίαν, θεοὺς ἀνύμνησαν. (11) Οἱ δὲ γε τελειότεροι⁷⁷ τὴν ἀσίβειαν καὶ ἀνθρώπους τοὺς μὲν εἰς **43** ζῶντας, τοὺς δὲ καὶ μετὰ θάνατον θεοὺς ἐκάλεσαν. (12) Καὶ οὐ μόνον εἰς ἀνθρώπους καὶ κτήνη καὶ ἔρπετά, χειροῖά τε καὶ ἐνύδρα, τὴν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν μετήγαγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μηδ' ὄλω; ὄντα ἢ φαι-

nec in Deo, neque essentia quædam est, sed homines, boni notione privati, comminisci cœperunt et facere simul quæ non sunt et quæcunque volebant. Veluti enim si quis, sole lucente, nictans, caliginem inquirat, et cæterum, in tenebris errans et obambulans, offendit, sæpe paulatim progreditur, putans non esse tenebras sed lucem, ita quoque hominum anima oculum intelligentiæ claudens, per quem Deum cernere potest, mala sibi inquisivit. » — « Facta est enim ad videndum Deum et ut illuminatur ab ipso; ipsa autem pro immortalis Deo mortalia opera tenebrarum exquisivit, sicut scriptum est : « Deus fecit hominem rectum, ipse autem exquisivit quæstiones multas. »

B Quoniam ergo, quasi amentes, homines malitiam, quæ non est, excogitaverunt, ita et deus qui non sunt sibi met esse viderunt; sicut enim etiam aliquis in profundum demersus, amplius non jam lumen videt, neque ea quæ in lumine apparent, propter nutum oculorum suorum ad ima et in aqua immersionem, sola autem quæ in gurgite sunt sentiens, reputat nihil esse præter ea; sic olim homines demersi in carnis concupiscentias et species, et ideo cogitatione et opinione de Deo ex illorum mente sublata, visibilia deos imaginati sunt creaturam adorantes loco Creatoris. Et quemadmodum, juxta citatum exemplum, qui in gurgitem demersi sunt, quo magis descendunt, eo magis tenebrosiora et profundiora vident, sic etiam hominum genus expertum est non enim simplicem errorem habuerunt et idololatricam, neque a quibus inceperant in his perseveraverunt, sed quo peiores fiebant prioribus, eo magis novas inveniiebant superstitiones, ex primis malis nihil integrum sumentes. Descendentes enim postea cogitationibus et quæstionibus, cælo, soli, lunæ et astris Dei honorem et gloriam homines tribuerunt. Deinde rursus tenebrosis ratiocinationibus descendentes æthera et æra et quæ in aere sunt deos appellaverunt. Procedentes autem in malis, jam elementa et principia constitutionis corporis nostri, calorem et humorem et siccitatem deos celebraverunt. Quorum vero major impietas, homines quoque, vel vivos adhuc, vel post mortem deos vocaverunt. Et non solum ad homines et jumenta et reptilia, terrestriaque et aquatica, Dei appellationem transtulerunt, sed etiam ad ea quæ non erant nec videbantur ipsam impietatem averteutes visi sunt; rationalia enim irrationabilibus permiscentes et natura dissimilia connectentes deos opinati sunt. Tales sunt apud Ægyptios cynocephali

Varie lectiones et notæ.

⁶⁷ καὶ ἀναπλάττειν. ⁶⁸ βούλον-αι. ⁶⁹ Ὡς γὰρ Ath. ⁷⁰ ἢ τοῦ Mon. Aug. ? τοῦ ἢ ? ⁷¹ καὶ πάσης τῆς γῆς τῷ φωτὶ τούτου καταλαμπόμενῃ. Ath. ⁷² ἐαυτῷ Ath. — ἐπινοῆ Ath. ⁷³ ὡς Ath. ⁷⁴ περιπατῆ πύτων καὶ κατὰ κρημνῶν ὑπάγων v. οὐκ ἔ. φῶς ἄ. σx δοκῶν γὰρ βλέπειν, οὐδ' ὄλω; ὄρᾶ. οὕτω Ath. ⁷⁵ καμμύουσα τὸν ὄ. Ath. ⁷⁶ φθ. καὶ τὸ σκότος ἐξ. Ath. ⁷⁷ ὡς που τὸ πνεῦμα ἔγγράφως φησὶν Ath. Eccl. vii, 29. ⁷⁸ ἔσχον ? ⁷⁹ τελειότεροι Aug. Mon. ?

et ophiocephali et onoccephali, et apud Libes, Acriocephalus, et dicta in fabulis figmenta, Scylla et Charybdis et hippocentaurus et hirco ceivus; longius provehentes impietatem, voluptatem quoque et cupidinem pro Deo coluerunt, et Veneris nomine adoraverunt.

πλίσματα, ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις καὶ Ἰπποκένταυρος⁷⁹, καὶ τραγάλαρος, ἐπιτείνοντες⁸⁰ τὴν ἀτίθειαν, καὶ τὴν ἡδονὴν τε καὶ ἐπιθυμίαν⁸¹ θεοποιήσαντες, ἦν δὴ καὶ Ἀφροδίτην καλίσαντες⁸² προσεκύνησαν.

Præterea reges suos vel ad honorem antecessentium regum, vel ob imperii ipsorum formidinem tanquam deos honoraverunt, ut in Creta Jupiter cultus est, et in Arcadia Mercurius, et in India Bacchus, et in Egypto Isis et Osiris, et nunc Adriani, Romanorum imperatoris, puer Antinous. Cum enim Adrianus in Ægypto versaretur et defunctum vidisset, libidinis ministrum, Antinoum, jussit ut istum venerarentur, veluti scilicet etiam post mortem amore captus pueri, Græce nimia impietate et furore. Etienim qui apud Græcos celebrati sunt dii, Jupiterque et Neptunus et Apollo et Vulcanus et Mercurius, et inter feminas Juno et Ceres et Minerva et Diana per decreta divinis affecti sunt honoribus. Ideo istas superstitiones et inventa convincit Scriptura sacra dicens: « Initium perversitatis exquisitio idolorum, et adinventio illorum corruptio vitæ. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. At vanitas hominum intravit in mundum; et ideo brevis illorum finis est factus, acerbis enim luctu dolens pater, sibi erepti filii fecit imaginem, et illum, qui mortuus fuerat, tanquam viventem coluit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia, deinde tempore convalescens iniqua consuetudo tanquam lex custodita est, et tyrannorum imperiis colebantur sculptilia. » — « Et hoc fuit vitæ tanquam insidiæ, quoniam aut calamitati aut regibus deservientes homines, singulare nomen lapidibus et lignis imposuerunt. »

Deinde istorum falsorum deorum præcones et vates, poetæque et historici non simpliciter esse deos solummodo scripserunt, sed etiam facta eorum ad argumentum impietatis et obscenæ agendi rationis prididerunt. Enimvero impudicos amores et voluptates Jovis et puerorum stuprationes et aliorum invidiam circa feminas et timores et

νόμους τὴν αὐτὴν δυσσέβειαν ἐξωκέιλαντες; ἐπεδείξαντο· λογικὰ γὰρ ἀλόγοις ἐπιμίξαντες καὶ ἀνόμοιαι τῆ φύσει ἐνειράντες ὡς θεοὺς ἐδόξαν. Οἱοί τ' εἰσιν οἱ παρ' Αἰγυπτίους κυνοκέφαλοι καὶ οἰοκέφαλοι [καὶ ὄνοκέφαλοι, καὶ ὁ παρὰ Λίβυσι κριοκέφαλος], καὶ παρὰ τοῖς μυθίοις⁷⁸ τὰ λεγόμενα

(13) Καὶ μέντοι καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν ἀρχοντας διὰ τιμὴν τῶν ἀρχάντων ἢ διὰ φόβον τῆς αὐτῶν τυραννίδος ὡς θεοὺς ἐτίμησαν· ὡσπερ ὁ ἐν Κρήτῃ Ζεὺς τετίμηται, καὶ ὁ ἐν Ἀρκαδίᾳ Ἑρμῆς, καὶ ὁ ἐν Ἰνδίᾳ Διόνυσος, καὶ ἡ ἐν Ἑγύπτῳ Ἴσις καὶ Ὀσίρις, καὶ ὁ νῦν Ἀδριανοῦ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως παῖς Ἀντίνοος. Ἐπιδήμησας γὰρ [Ἀδριανὸς] ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τελευτήσαντα ἰδὼν τὸν τῆς ἡδονῆς ὑπηρετήν Ἀντίνοον, ἐκέλευσε θρησκευέσθαι τοῦτον, ἅτε δὴ καὶ μετὰ θάνατον ἐρῶν τοῦ παιδός, δι' ὑπερβάλλουσαν⁸³ ἀσέβειάν τε καὶ οἰστηρηλασίαν. Καὶ γὰρ οἱ παρ' Ἑλλήσι διαβεδομημένοι θεοὶ, Ζεὺς τε καὶ Ποσειδῶν καὶ Ἀπόλλων καὶ Ἥφαιστος καὶ Ἑρμῆς, καὶ ἐν θηλείαις Ἥρα καὶ Δῆμητρα καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἄρτεμις⁸⁴ διαταγαῖς ἐκρίθησαν θεοποιεῖσθαι. (14) Διδὸν δὴ ταύτας καὶ εἰδωλομανίας καὶ ἐφευρέσεις ἢ θεία Γραφή θριαμβεύουσα οὕτω φάσκει· « Ἀρχὴ πονηρίας⁸⁵ ἐπίνοια εἰδώλων· εὗρεσις δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς. Οὕτε γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὕτε εἰς τὴν αἰῶνα ἔσται. Κενοδοξίᾳ⁸⁶ δὲ ἀνθρώπων εἰσῆλθεν εἰς τὴν κόσμον. Διὰ⁸⁷ τοῦτο καὶ σύντομον αὐτῶν ἐπενοήθη τὸ τέλος. Ἄωφρ γὰρ πένθει τραχόμενος πατήρ, τοῦ ταχέως ἀφαιρεθέντος τέκνου εἰκόνα ποιήσας τὸν ποτε νεκρὸν ἀνθρώπον νῦν ὡς ζῶντα ἐτίμησε καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις μυστήρια καὶ τελετάς. Ἐἶτα κρόφῳ κρατηθὲν τὸ ἀσεβὲς ἔθος ὡς νόμος διεφυλάχθη καὶ ~~ἔ~~ τυράννων ἐπιταγαῖς ἐθρησκευέτο τὰ γλυπτὰ. — « Καὶ τοῦτο γέγονε⁸⁸ τῷ βίῳ ὡς ἐνεδρον, ὅτι ἡ συμφορὰ ἢ τυραννίδι δουλεύσαντες ἄνθρωποι τὸ ἀκοινώνητον βνομα λίθοις καὶ ξύλοις περιέθηκαν. »

(15) Εἶτα τοίνυν καὶ οἱ τῶν τοιοῦτων ψευδοθειῶν κήρυκες καὶ μάντιες ποιηταὶ τε καὶ συγγραφεῖς οὐχ ἀπλῶς εἶναι θεοὺς μόνον ἔγραψαν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν πρὸς ἑλεγχόν τε ἀθεότητος καὶ αἰσχροποιοῦ πολιτείας ἀνεγράψαν. Καὶ γὰρ τοὺς ἀκολάστους ἔρωτας καὶ ἀσελγείας τοῦ Διὸς καὶ παιδοφθορίας καὶ τῶν ἄλλων ζηλοτυπίας πρὸς ἡδο-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁷ οἶον Παρ. — οἱ καὶ ὁ καὶ ὁ π. Α. κρ. Παρ. — Οἱ εἰσι παρ' Αἰγυπτίων κ. καὶ ὄνοκ. καὶ ὁ π. Ἴβου κρ. Β'. ⁷⁸ μυθίοις Παρ. — καὶ τὰ λ. πλ. π. τ. μυθίοις Β'. ⁷⁹ οἱ Ἰπποκένταυροι. Ἐπ. Παρ. — Ἰππ. ὑποτίθεντες Β'. ⁸⁰ δὲ Παρ. ⁸¹ θ. ἡδὴ καὶ Παρ. ⁸² καλοῦντες Β'. ⁸³ Αἰγ. ἱερὸς Ὑσῆρης καὶ ὁ νῦν Ἀδριανὸς βασιλεὺς Ῥ. π. Ἄ. Ἐπ. γὰρ Ἀδ. Β'. — e Justino M. Ap. l. 29. ⁸⁴ ἡδονῆς αὐτοῦ ὑπηρετήν Β'. ⁸⁵ δι' ὑπ. ἀσελγείαν τε καὶ ο. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ Β'. ⁸⁶ Ἄρτεμις· ὅτι καὶ τὰς αἰσχρὰς πράξεις τῶν αὐτῶν θεῶν καὶ ἄκοντες πρὸς ἑλεγχόν αὐτῶν ἀνεγράψοντο (Eriusome 20 linearam usque ad 44, 11 ἀνθρώπων) Β'. ⁸⁷ πονηρίας Σαρ. xiv, 12. ⁸⁸ Κ. γὰρ Σαρ. 14. ⁸⁹ Κ. δ. ἂ τ. τέλος ἐπ. Σαρ. ⁹⁰ ἐγένετο τῷ βίῳ εἰς ἐν. Σαρ. xiv, 21.

την τῶν θηλειῶν, καὶ φόβους καὶ δειλας καὶ τὰς ἄλλας κακίας οὐδέτερον, καὶ ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν, ὡς οὐ μόνον περὶ θεῶν διηγούνται, ἀλλ' οὐδὲ περὶ σεμνῶν ἀνθρώπων. Ἐκ μὲν γὰρ Διὸς ἡ τὴν παιδοφθορίαν καὶ τὴν μοιχείαν, ἐκ δὲ Ἀφροδίτης τὴν πορνείαν ἡ καὶ ἡ ἔκ μὲν Ῥέας τὴν ἀσέλγειαν ἡ καὶ ἡ Ἄρτεως τοὺς φόνους, ἐκ δὲ Διονύσου τὴν οἰνοφυλίαν καὶ ἐξ ἄλλων ἄλλα ἡ τοιαῦτά φασι τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι. Ἄλλ' οὐκ ἄδηλον ἡ τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ὅτι παρὰ γνώμην εἰρήχασι τὰ τούτων πάθη καὶ τὰς ἀλοχίστας πράξεις ἡ. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀκοινώνητον προσηγορίαν καὶ τιμὴν τοῖς οὐκ οὔσιν θεοῖς, ἀλλ' ἀνθρώποις θνητοῖς ἐσπουδαζον ἀναθεῖναι, τοῦτου χάριν καὶ ἄκοντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἠναγκάσθησαν τὰ τούτων παθήματα πρὸς ἔλεγχον τοῦ μὴ θεοῦς αὐτοὺς εἶναι, ἀλλ' ἐμπαθεῖς ἀνθρώπων. Ἄλλὰ φασι οἱ τῇ πλάνῃ δεδουλωμένοι· «διὰ τοῦτο θεοῦς αὐτοὺς ἠγούμεθα, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις χρήσιμοι γεγονῆσιν. Ζεὺς μὲν γὰρ λέγεται πλαστικὴν τέχνην ἐξευρηκέναι, Ποσειδῶν δὲ κυβερνητικὴν ἡ, Ἡφαίστος ἡ μὲν τὴν χαλκευτικὴν, Ἀσκληπιὸς δὲ τὴν ἰατρικὴν, καὶ Ἀπόλλων ἡ τὴν μουσικὴν, καὶ Ἀθηναῖ μὲν τὴν ὑφαντικὴν, Ἄρτεμις δὲ τὴν κυνηγητικὴν, καὶ Ἡρα μὲν στολισμὸν ἡ, Δημήτηρ δὲ γεωργίαν καὶ ἄλλοι ἄλλας.» (15) Οὐκοῦν εἰ διὰ τὰς τῶν τεχνῶν εὐρέσεις θεοῦς αὐτοὺς ἄξιον ἀναγορεύεσθαι, δέον καὶ τοὺς 45 τῶν ἄλλων τεχνῶν εὐρετὰς οὕτως ὀνομάζεσθαι; Γράμματα μὲν γὰρ Φοῖνικες εὗρον, ποίησιν δὲ ἠρωϊκὴν Ὀμηρος, καὶ ἑσπερικὴν μὲν Ζήνων ὁ Ἑλεάτης ἡ, ῥητορικὴν δὲ Κόραξ ὁ Συρακούσιος, καὶ μελισσῶν μὲν καρπὸν ὁ Ἄριστοτέλης ἡ, σίτου δὲ σπόρον καὶ κριθῆς Τριπέλεμος ἡ καὶ νόμους μὲν Λυκοῦργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, τῶν δὲ γραμμάτων τὴν σύνταξιν καὶ ἀριθμὸν ἡ καὶ μέτρα καὶ σταθμῖα Παλαμῆθης ἐφεῦρε, καὶ ἄλλοι ἄλλα καὶ διάφορα τῶ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐπήγγειλαν χρήσιμα κατὰ τὴν τῶν ἱστορησάντων μαρτυρίαν.

(16) Ἄλλ' εὐδελος ἡ τούτων παράνοια, ὅτι περὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις φθαρτοῖς προσῆψαν τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ πετεινοῖς, καὶ τετραπόδοις, καὶ ἔρπετοῖς, καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ μανιώδη λύσαν. (17) Περὶ ὧν φησὶν ὁ Ἀπόστολος· «Ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἠλλάξαντο τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου ἐν ὁμοιωματικῶν φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων καὶ ἔρπετων· διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ

ignaviam et cætera malitiæ genera narrando seipso tantum arguunt, quod non solum de diis ista narran., sed ne quidem de viris gravibus. A Jove enim puerorum stuprationes et adulterium, a Venere scortationem, a Rheâ lasciviam, a Martiæ homicidia, a Baccho violentiam, et ab aliis alia similia originem cepisse dicunt. Sed haud prudentibus clarum est invitò illos istorum narrasse cupiditates et turpia facta. Quam enim incommunicabile Dei nomen et honorem divinum non vere quidem diis, sed hominibus mortalibus satagerent imponere, ideo et inviti a veritate coacti sunt istorum libidines exponere ad demonstrandum ipsos non esse deos, sed homines affectibus deditos. Sed dicunt qui errori addicti sunt : « Idcirco illos deos putamus, quia hominibus utiles fuerunt. Jupiter enim artem plasticam, Neptunus gubernandi, Vulcanus artem ærariam, Asclepius medicinam, Apollo musicen, Minerva artem textoriam, Diana venatoriam, Juno ornamentariam, Ceres agriculturam, alii alias invenisse traduntur. » Igitur si ob artium inventiones deos ipsos decet vocari, oportetne etiam aliarum artium inventores ita nominari? Litteras enim Phœnices invenere, poesim heroicam Homerus, dialecticem Zeno Eleates, rhetoricen Corax Syracusanus, apium fructum Aristoteles, Triptolemus frumenti sationem et hordei, leges Lycurgus Spartanus et Solon Atheniensis; litterarum autem ordinationem et numerum, mensurasque et stateras Palamedes invenit, et alii alia vitæ hominum varie utilia indicaverunt, juxta historicorum testimonium.

Sed evidens illorum amentia, quia non solum mortalibus hominibus Dei nomen et gloriam attribuerunt, sed etiam volucribus, quadrupedibus reptilibusque, et varios affectus suos et insanum furorem. De quibus Apostolus ait : « Evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum : dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrium et quadrupedum et serpentium. Propterea tradidit illos Dens in passionales ignominie. » Uno

Variæ lectiones et notæ.

ἡ γὰρ τοῦ Δ. Β'. ἡ πορνείαν, ἐκ Π. δὲ τὴν ἀσ. καὶ ἐκ τοῦ Ἀ. τ. φ. καὶ ἐκ Β'. ἡ καὶ μὲν Π. καὶ ἐξ Ἀ. ἡ καὶ ἐκ Δ. Παρ. ἡ ἄλλα πρὸς ἔλεγχον Β'. ἡ ἄδηλος Παρ. ἡ προσκυνῆσαι διὰ τὴν πλοῦτον τῆς ἀσεβείας· καὶ τὴ μὲν ὕδωρ τοῦ Νεῖλου ἐσέβοντο ὡς τὴν χώραν αὐτῶν ἀρδεῖον, τὸν δὲ βοῦν ἐβαιοποιοῦντο ὡς τὴν γεωργίαν ἐπιτελοῦντα καὶ τὴν τροφήν πορίζοντα, τὸν δὲ τράγον καὶ τὰ πρόβατα δὲ τὴν ἐξ αὐτῶν χρήσιν, x. τ. λ. Παρ. ἡ κυβερ. Hucusque e codd. Mon. et Aug. cum Par. 4705 col. liti. Quæ sequuntur sunt in codice Mosquensi, qui incipit νηκτικῆ Ἠφ., x. τ. λ. cf. Glycam 244, 22-245, 21. ἡ Ἡφαίστος; δὲ τὴν χ. Ἀσκληπιὸς τὴν Β'. ἡ καὶ Ἀπόλλων Ι. καὶ ὁ Ἀπόλλων cod. ut Β'. ἡ μὲν τὸν στολισμὸν Β'. ἡ Ζ. ὁ Ἑλεάτων cod. — Ἑλεάτης Β'. ἡ ὁ Ἄρισται; Β', sed p. 194 ὁ Ἄριστοτέλης — ἀριθμοῦ Β' — ἀριθμ. cod. — ὅτι παρ' ἄλλοις Β' — ἄλλων θεῶν γενομένων γίνονται Β'. ἡ τράγον, καὶ τούτους ἄλλοι Β'

verbo, omnium qui in idola insanierunt discrepans est opinio et cultus, nec eadem apud ipsos inveniuntur. Et jure quidem; illud enim non parvum argumentum est impietatis eorum. Cum enim varii et multi sint in quacunque regione dii, altero alterius deum tollente, tolluntur omnes. Etenim qui apud alios dii coluntur, iis qui apud alios dicuntur dii immolantur et sacrificantur. Ægyptii Apim vitulum venerantur et Mendesium hircum, quos quidem alii Jovi immolant; Libyi oves adorant, et ab aliis oves ad victimam jugulantur. Indi Bacchum colunt symbolicè ipsam vinum appellantes, et alii istud libant; alii vero flumina et fontes, et præcipue Ægyptii aquam pluris fecerunt et deum declaraverunt. Apud eosdem tantum super omnes gentes superabundavit insanus idolorum cultus, ut non solum boves et hircos, canes et simias adorarent, sed et allia et cepas et multa vilia olera deos vocarent et adorarent præ nimia impietate. Et aquam quidem Nili venerantur, utpote quæ regionem ipsorum irrigabat; bovem autem divinis afficiebant honoribus, ut agriculturam exsequentem et alimenta parantem; hircum vero et oves ob earum utilitatem; cæteras abominationes, canesque et simias, et marinas bestias et alia absurda animalia et olera colebant, eo quod salutem præbebant tempore exitii Pharaonis. Quando enim iste Israellem persequens submersus est, unusquisque illud propter quod impeditus fuerat ne Pharaonem sequeretur, et cujus occasione salvus evaserat, illud, inquam, divino affectu honore, dicens: « Deus meus factus es hodie præsertim, per quem salvus non perii cum Pharaone, impeditus ista providentia. »

Post tempus igitur, et juxta justam periodum, Ægyptiis nascebatur bos, habens signa quædam super lingua et in cauda, quibus dignoscebatur Apis sive deus esse; unde festum celebrabant, quasi deus inter eos mansurus advenisset, et bovi lautum in præsepi apponebant convivium, ita deum suum epulis celebrantes. Similiter et hircum venerantur, quem Menden vocabant, et juxta linguam suam tanquam consecratum aiebant genitali virtuti, ejus hirci templum exstabat, in quo statua erat hircinis cruribus, erecta verenda habens.

Ἄθεός εἰς πάθος ἀτιμίας. (18) Καὶ ὄλω; τῶν ἐν εἰδωλοῖς μανέντων πάντων διάφορός ἐστιν ἡ δόξα καὶ ἡ θρησκεία, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ παρὰ τοῖς αὐτοῖς εὐρίσκεται. Καὶ ἐκότεως· τοῦτο γὰρ οὐ μικρὸς ἔλεγχός ἐστι τῆς αὐτῶν ἀθεότητος· διαφόρων γὰρ ὄντων καὶ πολλῶν κατὰ χώραν θεῶν, τοῦ ἑτέρου τὸν τοῦ ἑτέρου θεοῦ ἀναιροῦντος, οἱ πάντες ἀναιροῦνται· καὶ γὰρ οἱ παρ' ἄλλοις νομιζόμενοι θεοὶ τῶν παρ' ἄλλων λεγομένων θεῶν γίνονται σπονδαὶ καὶ θυσίαι. Αἰγύπτιοι μὲν τὸν Ἄπιν βοῦν μόσχον ὄντα σέβουσι καὶ τὸν Μενδήσιον τράγον, τοὺτους δὲ ἄλλοι τῷ Διὶ θύουσιν. Αἰθῦες ἰδὲ προβατοθεοποιούντες, καὶ τοῦτο παρ' ἐτέρων εἰς θυσίαν σφάττεται. Ἰνδοὶ δὲ τὸν Διόνυσον θρησκέουσι, συμβολικῶς αὐτὸν οἶνον ὀνομάζοντες. Καὶ ἄλλοι τοῦτον σπένδουσι, ἕτεροι δὲ ποταμούς καὶ πηγὰς καὶ πάντων μᾶλλον Αἰγύπτιοι τὸ ὕδωρ προτετιμηκασί καὶ θεὸν ἀνηγόρευσαν. (19) Ἐν οἷς καὶ τοσοῦτον ὑπερεπλεόνασεν ἡ εἰδωλομανία παρὰ τὰ ἔθνη πάντα, ὡς οὐ μόνον βόας τε καὶ τράγους καὶ κύνας καὶ πιθήκους θεραπεῦσαι, ἀλλὰ καὶ σκόροδα καὶ κρόμυα καὶ πολλὰ τῶν εὐτελῶν λαχάνων θεοὺς ὀνομάσαι καὶ προσκυνῆσαι διὰ τὸν πλοῦτον τῆς ἀσθείας. Καὶ τὸ μὲν ὕδωρ τοῦ Νεῖλου ἐσέβοντο ὡς τὴν χώραν (1b) αὐτῶν ἀρδεῦον τὸν δὲ βοῦν ἐθεοποιούον ὡς τὴν γεωργίαν ἐπιτελοῦντα καὶ τὴν τροφήν πορίζοντα, τὸν δὲ τράγον καὶ τὰ πρόβατα διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν χρῆσιν τὰ δὲ λοιπὰ βδελύγματα, κύνας τε καὶ πιθήκους καὶ κνώδαλα καὶ τὴν λοιπὴν ἀπρέπειαν τῶν ζώων τε καὶ λαχάνων ἐθεράπευον, καθότι πρόσφασις αὐτοῖς αἱ περὶ ταῦτα χρεῖται γέγονασί, ἤθην αἰσίου σωτηρίας ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Φαραῶ πανολεθρίας. Ἦνίκα γὰρ ἐκεῖνος τὸν Ἰσραὴλ διώκων κατεπόνει καὶ περιωθεῖς, τοῦτο ἰθεοποίησε λέγων· «θεός μου γέγονας σήμερον μάλιστα, δι' οὗ καὶ σωθεῖς οὐ συναπόλμωην τῷ Φαραῶ, κωλυθεῖς διὰ τῆς τοῦτου προνοίας.»

(20) Ὑπὲρ χρόνον δὲ τοίνυν καὶ κατὰ περίοδον τινα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐγενᾶτο βοῦς ἔχων σημεῖα τινα περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν κέρκον, ἐξ ὧν ἐγνωρίζετο, ὅτι Ἄπις ἐστιν, ἤγον θεός, ὃθεν καὶ ἐορτὴν ἐποιούον, ὡς θεοῦ αὐτοῖς ἐνδημήσαντος, καὶ παρατιθέασιν τῷ βοὶ πανδαισίαν ἐν τῇ φάτνῃ πολλήν, ὡς ἂν εἰ εὐαχούντες τὸν θεὸν αὐτῶν. Ὀσαύτως δὲ καὶ τὸν τράγον σεβόμενοι Μένδην λεγόμενον καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν ὡς ἀνακείμενον Ἰφασκον τῇ γονίμῃ δυνάμει, οὐτινος τράγου καὶ ἱερὸν ὑπῆρχεν ἐν ᾧ ἦν τραγοσκελῆς ὄρθρον τὸ

Variae lectiones et notæ.

¹ Αἰθῦες δὲ πρόβατον θεοποιοῦσι ὡς θεὸν B¹. ² ἐτέροις B¹. ³ σφάζεται B¹. ⁴ οἶον ἂ. ὄν. B¹. ⁵ π. καὶ χρήσας B¹. ⁶ εἰδωλομανία B¹. ⁷ εὐτελῶν om. B¹. ⁸ ὀνομάζουσιν B¹. ⁹ ἀρδεῦον B¹ et cod. ¹⁰ ἐθεοποιούοντο et om. τὴν B¹ — βδελλ. ¹¹ ἐθεράπευον om. B¹. ¹² αἰσίου. ¹³ πανολεθρίας διὰ τὸ ἐνασχολεῖσθαι εἰς αὐτὰ ὅτι κ. π. τ. τοῦ χρόνου ἐγένετο τ. Α. βους B¹. ¹⁴ ἐστίν om. B¹. ¹⁵ πανδαισίαν codex. ¹⁶ σεβόμενοι M. λέγουσιν κ. τὴν ἐ. διάλεκτον ὡσανεὶ κειμ. B¹. ¹⁷ καὶ θεο ἐν codice deficiens. — πανδαισίαν B¹, ὡς ἂν εἰ om. B¹. ¹⁸ τραγοσκελῆς codex, sed cf. Herodotum II, 46 — τραγοσκελῆς B¹, τραγοσκελῆς; sed ἔχων cod.

αἰδοῖον ἔχων. Ἐτι μὴν καὶ τοὺς κροκοδείλους, καὶ τοὺς ἔφεις, καὶ τοὺς αἰλούρους, καὶ τοὺς ἰχθύας τιμῶντες, ἐξ ἀλόγου τιμῆς ἀτιμίαν ἑαυτοῖς περιποιῶνται ²¹. (21) Ἦδη δὲ τινες εἰς εὐσεβήτων ἀσθένειαν καὶ παραφροσύνην ἐξήχθησαν, ὡς καὶ ἀνθρώπων τοῖς παρ' αὐτῶν ψευδοθεοῖς κατασφάττειν καὶ εἰς θυσίαν προσάγειν. (22) Ὅθεν προσοφελίζόμενοι ἔκωθεν ὁ θεὸς λόγος τὸν ἐκ τῆς αὐτῆς ^{22, 23} πλάνης ἀπαλλαγέντα λαὸν ἔφασκεν· «Ὁὐ ποιήσης σεαυτῷ εἰδώλων οὐδὲ πᾶν ὁμοίωμα ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ οὐ προσκυνήσης αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσης αὐτοῖς.» Ὡς οὖν διαφορᾶς οὐσίας μεταξὺ εἰδώλου καὶ ὁμοιώματος, εἰκότως **47** εἶπεν· «Ὁὐ ποιήσης· σεαυτῷ εἰδῶλον οὐδὲ ὁμοίωμα·» τὸ μὲν γὰρ εἶδῶλον οὐδεμίαν ὑπόστασιν ἔχει, τὸ δὲ ὁμοίωμα τινὸς ἔστιν ἑνδοκίμα καὶ ἀπεικασμα. Ἐπειδὴ τοίνυν Ἕλληνας ἀναπλάττουσι τὰς οὐχ ὑφαιστώσας μορφάς, Σφίγγας, καὶ Τρίτωνας, καὶ Κενταύρους, καὶ Αἰγύπτιοι ²⁴ Κυνοπρόσωπον καὶ Βουκέφαλον, εἰδῶλα καλεῖ τὰ τῶν οὐχ ὑφαιστώτων μιμήματα, ὁμοιώματα δὲ τὰ τῶν ὑφαιστώτων εἰκασματα, οἷον ἡλίου, σελήνης, ἀστρων, ἀνθρώπων, θηρίων, ἔρπετων καὶ τῶν τοιοῦτοις παραπλησίων· τοῖτοις δὲ κελεύων μὴ προσκυνεῖν μηδὲ ²⁵ λατρεύειν, οὐχ ἀπλῶς ἀπαγορεύει (2) ἀμφότερα· ἀλλ' ἐπειδὴ σημαίνει τινὰς προσκυνῆσαι μὲν ἀμφότερα διὰ φόβον ἀνθρώπινον, οὐ μὴν δὲ λατρεύσαι στυγᾶς καὶ λίαν ἀπόδλητον.

E. Περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων.

Διὰ δὴ τοῦτο πάλιν, ἵνα μὴ τινες ὡς οὗτοι, τῷ κάλλει τῶν κτισμάτων ἀποβλέψαντες, οὐχ ὡς ἔργον Θεοῦ, ἀλλ' ὡς θεοῦς τιμῆσωσιν, εἰσάγει ²⁶ προσφῶρος ἡ Γραφή λέγουσα· «²⁶ Καὶ μὴ ἀναβλέψης τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ^{27, 28} καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ, (καὶ) πλανηθεὶς προσκυνήσης αὐτοῖς ^{29, 30}, ἃ ἀπένειμε Κύριος ὁ θεός σου πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν,» ἀπένειμε δὲ οὐχ εἰς τὸ εἶναι θεοὺς αὐτοῖς ταῦτα, ἀλλ' ἵνα τῇ τούτων ἐνεργείᾳ ³¹ γινώσκωσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἔθνων τὸν πάντων δημιουργὸν καὶ Κύριον· ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς θεωρεῖται, καὶ ἐὰν ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήματι νοούμενα καθαροῦται ³², καὶ οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποιῆσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγελεῖ τὸ στρεπύωμα ³³, καθὰ γέγραπται. (2) Ὁ μὲν οὖν κτίστης Θεὸς τέλειός ἐστι καὶ προτέλειος, ἀνευθεὶς κατὰ πάντα τρόπον· τὰ δὲ κτίσματα λαβῶν τις, οἷον ἥλιον καθ' ἑαυτὸν μόνον καὶ σελήνην, γῆν τε αὐτὴν καὶ ἀστρα ³⁴ καὶ τὴν θερμὴν καὶ

A Crocodilos quoque et serpentes, et feles, et pisces colentes ex irrationabili honore dedecus sibi comparant. Jamque quidam ad tantam infirmitatem et amentiam adducti sunt ut homines quoque falsis suis numinibus jugulatos sacrificarent. Idcirco præmuniens olim divinus sermo populum a tali errore liberatam, dicebat: «Non facies tibi idolum, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec adoraveris ea, neque colueris ea.» Cum porro sit discrimen inter idolum et similitudinem, jure dixit: «Non facies tibi idolum, neque similitudinem;» idolum enim nullam personam habet, similitudo autem cujusdam est species et imago. Cum ergo Græci effugant formas quæ in natura non sunt, Sphinges et Tritones et Centauros, et Ægyptii canina facie deum, et Bucephalam, idola vocat fictarum rerum imitamenta, similitudines autem imagines rerum vere existentium, ut solis, lune, stellarum, hominum, ferarum, serpentium et his similibus. Hujusmodi prohibens ne adorarent aut colerent, non simpliciter utrumque prohibet; sed prævidens quosdam utraque adoraturos esse propter metam hominum, nec tamen intra cor esse culturos, docuit utrumque esse impium, et Deo odiosum, et omnino abominandum.

κατὰ ψυχὴν, εἰδὶδαξεν ὡς ἐκάτερον ἀσεβῆς καὶ θεο-

C

V. De quatuor principiis.

Idcirco rursus, ne quidam, ut illi, ad pulchritudinem creaturarum oculos convertentes, non ut Dei opus, sed tanquam deos venerarentur, convenienter addit Scriptura dicens: «Et ne elevés oculos ut videas solem et lunam et omnia astra cæli, et errore deceptus adores ea quæ tribuit Dominus Deus tuus cunctis gentibus;» tribuit autem non ut essent eis dii, sed ut istorum virtute cognoscant genēs universi Creatorem et Dominum, etenim ex magnitudine et pulchritudine creaturarum apte Creator dignoscitur, et «invisibilia ipsius a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur,» et «cœli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum,» ut scriptum est. Creator ergo Deus perfectus est et æternus, nullius prorsus rei indigens; creaturas autem si quis sumat, ut solem in se solum, et lunam, terramque et stellas, et calorem et frigus, et siccitatem et humorem, separans a connexionē quam habent ad invicem, et unamquamque harum re-

Varia lectiones et notæ.

²¹ περιποιῶντο B¹. ^{22, 23} ἐκ τῆς τοιαύτης cod. ²⁴ Αἰγύπτιοι l. Αἰγύπτιοι cod. ²⁵ μηδὲ l. μήτε cod. ²⁶ εἰσάγει l. ἐπάγει cod. ²⁷ Deut. iv, 19, Καὶ μὴ δ. εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἰδῶν. ^{28, 29} καὶ τοὺς ἀστέρας Deut. — καὶ λατρεύσης αὐτοῖς; Deut. ³⁰ αὐτὰ Deut. ³¹ ἐνεργείᾳ καὶ θεωρίᾳ γινώσκουσιν cod. ³² Rom. i, 20. ³³ Ps. xix, 1. ³⁴ ἀστρα l. ἀέρα cod.

tum assumat in seipsa et singulatim spectet, prorsus videbit nihil sibi sufficere, sed cuncta aliis invicem indigere, et mutuis auxiliis subsistere. Sol enim toti caelo circumvertitur et continetur in eo, et sine illius circuitu tenebræ nunquam essent; luna autem et stellæ testantur splendorem quem a sole accipiunt; terra vero sine pluviis fructus non edit, et pluviæ, nisi sint nubes, non descendunt super terram; nihil absque aere gignitur, sed aer non per seipsum, sed per æthera inflammatur, et per solem illustratus clarus efficitur. Fontes item et flumina non absque terra subsistent unquam, terra autem, non super seipsam firmata, sed super aquarum substantiam constabilita est; continetur et ipsa in medio orbis universi et una vincitur; mare, et qui extrinsecus universam terram circumfluit magnus oceanus, ventis agitur et fertur, quocumque ipsum vis ventorum alliserit, venti autem non in seipsis, sed, juxta illos qui de talibus scripserunt, ex odore et colore quibus per æthera accenditur aer, in ipso aere forwantur, et per ipsum spirant ubivis terrarum.

καὶ φέρεται ὅπου δ' ἂν αὐτὸν ἡ τῶν ἀνέμων προσήξη βία. Καὶ αὐτὸ πάλιν οἱ ἀνεμοὶ οὐκ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς περὶ τούτων εἰπόντας⁴¹, ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀέρα τοῦ αἰθέρος διακαύσεως; καὶ θερμότητος, ἐν αὐτῷ τῷ ἀέρι συνίστανται, καὶ δι' αὐτοῦ πανταχοῦ πνέουσιν.

De quatuor autem elementis, quibus consistit corporum natura, calorem dico et frigus et siccitatem et humorem, quis nesciat simul conjuuncta ista consistere, divisa autem et in se resoluta se invicem abolere? Calor enim frigore tollitur, et frigus calore aboletur, et humor siccitate durescit. Quomodo igitur dii essent ista, quibus aliorum auxilio opus est, et qui sibi invicem bellum inferunt, et quomodo deos vocare par sit? Quomodo etiam qui creaturam divino donant numine non vident, dum sol sub terra versatur, lumen ejus, ab ipso concessum, non lucere mortalibus, lunamque per diem solis lumine et splendore abscondi; terræ fructus grandine sæpe lædi, et ignem inundante aqua exstingui? Si dii essent, oportebat ipsa non alia ab aliis superari et abscondi, sed semper concordia esse et communes simul operationes exsequi. Ideo nec sol, neque luna, neque alia quædam pars creationis, multoque minus lapidea vel aurea vel ex aliis materiis simulacra, neque apud poetas fabulose narrati Jupiter et Apollo et cæteri vere dii esse possunt, ut traditum est, sed ex iis quædam sunt pars creationis, alia anima carent, alia vero solummodo homines mortales fuerunt vel sunt.

ἄληθῶς θεοὶ, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν μέρη τῆς κτίσεως εἴσι, τὰ δὲ ἄψυχα τυγχάνει, τὰ δὲ μόνον ἀνθρώποι θνητοὶ γηγόνασιν ἢ ὑπάρχουσιν.

Varia lectiones et notæ.

⁴¹ καθ' ἰ. καὶ καθ' cod. ⁴² εὐρήση codex. ⁴³ κυκλοφορίας, διαμενούσης vel διασωζομένης? ⁴⁴ νεφελῶν l. νεφῶν cod. ⁴⁵ καταβαίνουσιν? ⁴⁶ ἐφη codex. ⁴⁷ ἐρείριστα eudex. ⁴⁸ ἀλλ' — ἀλλ'. ⁴⁹ εὐπεν codex. ⁵⁰ ἂν om. cod. ⁵¹ ἢ π' αὐτοῦ l. ὑπ' αὐτῆς (αὐτ. eud.)

τὴν ψυχρὰν καὶ ξηρὰν καὶ ὑγρὰν οὐσίαν, διατρώων ἀπὸ τῆς πρὸς **48** ἀλλήλας συναφείας, καὶ ἕκαστον ἐκλάβοι καθ' ⁴¹ αὐτὸν καὶ ἰδίᾳ θεωρήσειεν, εὐρήσει ⁴² πάντως μὴδὲν ἱκανούμενον ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῆς ἀλλήλων χρείας ἐπιθεόμενα καὶ ταῖς παρ' ἀλλήλων ἐπικουρίαις συνιστάμενα· ἥλιος; μὲν γὰρ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ περιστρέφεται καὶ ἐμπεριέχεται, καὶ σκότος· ἀνευ τῆς ἐκείνου κυκλοφορίας ⁴³ οὐκ ἂν ποτε γένοιτο· σελήνη δὲ καὶ ἄστρα μαρτυροῦσι τὴν παρὰ ἡλίου γενομένην αὐτοῖς φωταυγίαν· γῆ δὲ πάλιν οὐκ ἂνευ ὑετῶν τοὺς καρποὺς ἀποδιδούσα φαίνεται· οἱ δὲ ὑετοὶ χωρὶς τῆς τῶν νεφελῶν ⁴⁴ χρείας οὐκ ἂν ἐπὶ τῆς γῆς καταβαίνουσιν ⁴⁵· ἀλλ' οὐδὲν ἔφη ⁴⁶ χωρὶς τοῦ ἀέρος, καὶ ὁ ἀήρ οὐχ ὄψ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ μὲν τοῦ αἰθέρος διακαίεται, ὑπὸ δὲ ἡλίου καταλαμπόμενος λαμπρύνεται. Καὶ πηγῶν μὲν καὶ ποταμῶν οὐκ ἂνευ τῆς γῆς συστήσονται ποτε· γῆ δὲ οὐχ ὄψ' ἑαυτῆς ἐρήριστα ⁴⁷· ἀλλ' ⁴⁸ ἐπὶ μὲν τῆς τῶν ὀδάτων οὐσίας συνέστηκεν, ἐμπεριέχεται δὲ καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ μέσον τοῦ παντός συνδεθείσα, ἣ τε θάλασσα καὶ ὁ ἔξωθεν περιβρέτων σύμπασαν τὴν γῆν μέγας Ὀκεανὸς ὑπὸ ἀνέμων κινεῖται βία. Καὶ αὐτὸ πάλιν οἱ ἀνεμοὶ οὐκ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ

(3) Περὶ γὰρ τῶν ὄστοιχείων, ἐξ ὧν καὶ συνέστηκεν ἡ τῶν σωμάτων φύσις, τὴν θερμὴν λέγω καὶ τὴν ψυχρὰν, ξηρὰν τε καὶ ὑγρὰν οὐσίαν, τίς ἂν ⁴⁹ (2) οὐκ οἶδεν, ὡς ὁμοῦ μὲν συνημμένα ταῦτα συνίστανται, διαιρούμενα δὲ καθ' ἑαυτὰ γινόμενα λοιπὸν καὶ ἀλλήλων εἰσὶν ἀνααιρετικά; Τὸ γὰρ θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἀναίρεται, καὶ τὸ ψυχρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἀφανίζεται, καὶ τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ξηροῦ ξηραίνεται· Πῶς οὖν ταῦτ' ἂν εἰεν θεοὶ, δεόμενα τῆς παρ' ἐτέρων ἐπικουρίας καὶ ἀλλήλοις μαχόμενα, καὶ θεοὺς ἀναγορεύειν ἄξιον; Πῶς δὲ πάλιν οἱ τὴν κτίσιν θεοποι οὖντες; οὐχ ὀρώσιν ἥλιον μὲν ὑπὸ τὴν γῆν γινόμενον, καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ μὴ ὀρᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ ⁵⁰ συγχωρούμενον; σελήνην δὲ ἥλιος κρύπτει μεθ' ἡμέραν τῆς τοῦ φωτὸς λαμπηδόνι· καὶ γῆς μὲν τοὺς **49** καρποὺς χάλαζα πολλάκις βλάπτει, τὸ δὲ πῦρ, πλημμυροῦντος ὕδατος, σβέννυται; εἰπερ ἦσαν θεοὶ, ἔδει τούτους μὴ ὄψ' ἀλλήλων ἠτεᾶσθαι καὶ ἐπικρύπτεσθαι, ἀλλὰ πάντοτε ἀλλήλοις συναεῖν καὶ κοινὰ, ἅμα τὰς ἐνεργείας ἐπιτελεῖν. Ὅθεν εἰκότως οὔτε ἥλιος, οὔτε σελήνη, οὔτε μὴ ἄλλο τι μέρος τῆς κτίσεως, πολλῶς δὲ πλέον οὔτε τὰ ἐν λίθοις; καὶ χρυσῷ καὶ ταῖς ἄλλαις ὕλαις ἀγάλματα, οὐδ' οἱ παρὰ ποιηταῖς μυθολογούμενοι Ζεὺς καὶ Ἀπόλλων, καὶ οἱ λοιποὶ εἰεν ἀψυχοῦντες, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν μέρη τῆς κτίσεως εἴσι, τὰ δὲ ἄψυχα τυγχάνει, τὰ δὲ μόνον ἀνθρώποι θνητοὶ γηγόνασιν ἢ ὑπάρχουσιν.

(4) Ἐὶ τοίνυν τοὺς παρὰ ποιηταῖς λεγόμενους ἄθεοι, οὐκ εἶναι θεοὺς ἀποδείκνυται, ἀνάγκη πᾶσα, τούτων ἀναιρουμένων, παρ' ἡμῖν εἶναι λοιπὸν τὴν θεοσέβειαν καὶ τὸν παρ' ἡμῖν [προσκυνούμενον ἢ καὶ κηρυττόμενον, τοῦτον μόνον εἶναι θεὸν ἀληθινὸν καὶ πάσης κτίσεως ἢ] δημιουργὸν, τὸν ἐν Τριάδι προσκυνούμενόν τε καὶ λατρευόμενον, ὁ καὶ καθόλου τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς περὶ τὰ εἰδωλα πλάνης καὶ ἀλόγου φαντασίας ἀπάγων, καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θεῖαν γνῶσιν ἐπανάγων ἂ. Αὐθὲς φησι ἂ. « Οὐκ εἰσὶνταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ, » καὶ, « Ἄκουε, Ἰσραὴλ · Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστίν· » καὶ, « Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις ἂ. » (5) Οὕτως οὖν τῇ ἑαυτοῦ σοφίᾳ καὶ δυνάμει πάντα συνέχων καὶ τὰς ἀρχὰς διαφυλάττων πάσης αἰσθητῆς οὐσίας, ἅπερ εἰσὶ θερμὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ, εἰς ἐν συγκεραυνῶν σύμφωνα, ἀποτελοῦσιν ἁρμονίαν· καὶ οὕτως τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ μάχεται, οὕτως τὸ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἀντιτάσσεται, ἀλλ' ὡς φίλα καὶ ἀδελφὰ καθ' ἑαυτὰ ὄντα, τὰ ἐναντία συνελθέντα τε καὶ φαινόμενα ζωογονοῦσι καὶ τοῦ ἂ. εἶναι τοῖς σώμασιν ἀρχαὶ γίνονται, καὶ οὕτως αὐτῷ πάντα πειθόμενα, τὰ μὲν ἐπὶ γῆς ζωογονεῖται, τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς συνίσταται. Καὶ ἡ μὲν θάλασσα πᾶσα καὶ ὁ μέγας ὠκεανὸς ἕροις ἰδίοις ἔχουσι τὴν ἑαυτῶν κίνησιν· ἡ δὲ ξηρὰ πᾶσα χλοηφορεῖ καὶ κομᾷ παντοίοις καὶ διαφόροις φυτοῖς, ὑπέικουσα ἂ. τῷ θεῷ προσάκματι. (6) Τὴν δὲ γε δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν πᾶσαν κτίσιν πολλοὶ διαφόροι ἐξειλήφασιν, καὶ ἕως ἑκάστος αὐτῶν ἠθέλησεν, οὕτως καὶ ὠρίσαστο. Οἱ μὲν γὰρ αὐτομάτως καὶ ὡς ἔτυχε τὰ πάντα γεγενῆσθαι λέγουσιν, ἐξ ὧν εἰσιν οἱ Ἐπικούρειοι καὶ τὴν τῶν ὄλων πρόβουον τρι(3)πρὶ αὐτῶν οὐκ εἶναι μυθολογοῦσιν· οἱ δὲ, ἐν οἷς εἰσι καὶ ὁ περιβόητος οὗτος Πλάτων, ἐκ προῦποκειμένης καὶ ἀγενήτου ὕλης πεποιημένα τὰ θεὸν τὰ πάντα διηγῶνται.

Γ: Περὶ μαγείας καὶ γοητείας.

Θεὸν μὴ δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς ἀδικίαν ἐκτραπέντες καὶ παρανομίαν πᾶσαν ὑπερβάντες, ἀκρίστοι περὶ τὸ θλαρτάνειν γεγόνασιν. Πόλεις γὰρ κατὰ πόλεων ἐπολέμουν, ἔθνη κατὰ ἔθνῶν ἠγείροντο, καὶ διεήρτο πᾶσα ἡ οἰκουμένη εἰς μάχην, ἕκαστος φιλονεικῶντες ἐν τῷ παρανομίᾳ καὶ πράττειν ἄβυσμα πρὸς λύπην Θεοῦ καὶ θεραπείαν τοῦ διαβόλου. Τοσοῦτον γὰρ ἠσέδουν, ὅτι καὶ δαίμονας ἐβήρσκουν καὶ θεοὺς αὐτοὺς ἀνηγόρευον καὶ θυσίας αὐτοῖς διὰ ἀλόγων ζώων καὶ ἀνθρώπων σφαγὰς προσήγαγον, ὡς εἴρηται. (2) Διὸ καὶ μαγείαι παρ' αὐτοῖς ἐδιδάσκοντο ἂ. καὶ μαντεῖαι καὶ φαρμακείαι, καὶ μέντοι καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν πάσης κατελείπει τε καὶ συμβάσεως τύχη καὶ ἀστροῖς ἀνε-

Si ergo illos qui apud poetas dii dicuntur, deos non esse demonstratum est, omnino necessarium, his sublatis, apud nos jam esse verum Dei cultum, et eum qui a nobis adoratur et prædicatur, solum esse Deum verum et universæ creationis auctorem, quem in Trinitate adoramus et collimus; qui etiam prorsus homines ab errore circa idola et ab irrationali superstitione revocavit et ad divinam sui ipsius cognitionem adduxit. Dicit iterum: «Non erunt tibi dii alii præter me;» et: «Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est;» et: «Dominum Deum tuum adorabis, et ei soli servies.» Ita igitur sua ipsius sapientia et virtute cuncta continens, et principia conservans omnis sensibilis substantiæ, quæ sunt calidum et frigidum, siccum et humidum, in unum concordia contemperat, ita ut harmoniam præferant; nec ignis frigidus adversatur principio, neque humidum sicco resistit; sed quasi fraterna juncta concordia, contraria convenientiæque et apparentia vivificant et existendi corporibus principia sunt, siquæ cunctis ipsi obedientibus, quæ sunt super terram vivificantur, et quæ in cælis constabuntur. Mare autem totum et vastus oceanus in suis ipsorum moventur limitibus, et arida tota virescit, variisque et omnimodis plantis luxuriat, divino obediens præcepto. Conditionem mundi et universam creationem multi varie interpretati sunt, et ut unusquisque voluit, sic desinuerunt. Quidam enim casu et temere cuncta facta esse dicunt, inter quos Epicurei, neque ullam circa res universas esse providentiam fabulantur; alii vero, inter quos celeberrimus Plato, ex præexistente et æterna materia Deum cuncta fecisse affirmant.

VI: De magia et prestigiiis.

Interea ad injustitiam deflexi, et omni impietate contaminati, insatiabiles ad peccandum facti sunt. Urbes enim adversus urbes præliabantur, gentes adversus gentes excitabantur, et ruebat in bella universa terra, dum in facienda injustitia et iniquitate, ad affligendum Deum et serviendum diabolo, cuncti æmularentur. Adeo enim impii erant, ut etiam dæmones adorarent, et deos ipsos declararent, et sacrificia eis offerrent, bruta animalia et homines mactando, ut dictum est. Ideo magiam edocebantur et divinationes et veneficia; quin imo et nativitatem et causam omnis actionis et transactionis fortunæ et astris attribuebant, nihil nisi visibilia considerantes. Uno verbo,

Varie lectiones et notæ.

ἂ. προσκ. ἂ. κτίσεως. ἂ. ἐπανάγων. Αὐθὲς ἰ. πᾶσαν ἀνάγων αὐθὲς. ἂ. Ex. xi, 3-18. Deut. vi, 4. ἂ. Matth. iv, 10. ἂ. προσκυνήσεις, λατρεύσεις ἰ. προσκυνήσης, λατρεύσης cod. ἂ. τὸ cod. ἂ. ὄπηκ. cod. ἂ. ἰπικούουσα? — ἰπακούουσα ἰ. ὑπήκοος. ἂ. ἐδιδάσκοντο ἰ. ἐδιδάσκοντο.

plena erant insensata et impietate universa, et fraudes vatum ubique vigebant. Erant enim oracula Delphis, Dodonæ, in Bœotia, in Lycia, in Lybia, in Ægypto et Calauria celebrata; Pythiamque mirabantur vana superstitione seducti homines. Nunc vero ex quo Christus, Dei Verbum, Dei sapientia et virtus prædicatur, cessaverunt ista, et hæc dæmoniaca quæ quævis insania, nec jam est in medio ipsorum qui vaticinetur. Et olim quidem homines vanis percellerantur ludibriis dæmonum, fontes, lumina, signa, lapides occupantium, sicque præstigiis male sanos terrenitium; nunc vero, Dei manifestato Verbo, ablata est horum superstitio.

ἡύλα ἢ λίθους, καὶ οὕτω ταῖς μαγείαις ἐπληττον τοὺς ἀφρονάς· νῦν δὲ, τῆς θείας ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ Λόγου γενομένης, ἠφάνισται τούτων ἡ φαντασία.

Et olim quidem dictos apud poetas deos Jovem et Saturnum et Apollinem et hercos, cum vere deos esse opinarentur coherentique homines, errabant vehementer. Imo quosdam ex illis allegorice interpretantes adorabant. Sic Neptunum aquam, Vulcanum ignem, Junonem aerem, Cererem terram et fructus, Jovem pluviam credebant: pro quo ipsi homines mortales agniti sunt. Solus Christus inter homines cognitus est Deus verus, veri Dei divinum Verbum. Poetæ quidem dixerunt Jovem esse imbrem; sed idem illum adulterum, puerorum corruptorem, parricidam, et omnino scelestum dixerunt: et ne imber quidem est; si enim hoc credideris, et illa concedere necesse est; si vero illud negaveris, hoc quoque tibi negandum erit. Si vero, omissis poetis, utpote mendacibus, ad allegorias confugeris, hoc te interrogabo, quid tandem sit Jupiter, fervens, inquam, substantia, et imber super aerem, dictus æther eo quod ferveat et urat. Ergo non est rationalis et discretiva essentia, sed irrationalis; naturam enim aeris esse irrationalem prorsus evidens est. Si enim aer sit Jupiter, irrationalis est et insensibilis, et tunc fabula nullius momenti erit. Non enim aer pater fuit alicujus, nec ullam peperit substantiam qualem fingunt mythologi et fabularum fictores, qui solem, quem etiam Apollinem vocant, filium ejus esse dicunt. Sol enim nec rationem, nec judicium, nec mentem habet, sed ipse est naturale opus, motum et circumlatum ea lege, quam ab initio ei Deus præscripsit. Itaque nec pluendi quidem causa est æther, sed nubes recipientes aquam ex mari, sive desuper fluentes, sive aquæ quæ sunt super cœliam, ut ipsa Veritas dixit per Prophetas. ἢ ἀνωθεν φερομένων τῶν καμάτων, ἢ τῶν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν ὑδάτων, ὡς ἡ ὄντως Ἀλήθεια διὰ τῶν θείων προφητῶν ἔφη.

τίθουν, μηδὲν τῶν φαινομένων πλέον λογίζομενοι. Καὶ ὅπως ἦν πάντα παρανομίας καὶ ἀσεβείας ἐμπλεα, καὶ πανταχοῦ τῆς ἀπάτης τῶν μάντεων ἐπεπλήρωτο. (2) Καὶ γὰρ τὰ ἐν Δελφοῖς καὶ τὰ ἐν Δοδώνῃ, καὶ τὰ ἐν Βουωτίᾳ καὶ Λυκίᾳ, καὶ Διούῃ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ Καλαυρίοις μαντεύμασιν· ἢ Πυθία ἰθαυμάζοντο μὲν τότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῆ φαντασίᾳ, Νῦν δὲ, ἀφ' οὗ Χριστὸς, ὁ Θεὸς Λόγος, ἢ τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις καταγγέλλεται, πέπαιται ταῦτα καὶ ἡ τούτων δαιμονιώδης μανία, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι λοιπὸν ἐν αὐτοῖς ὁ μαντευόμενος. Καὶ πάσαι μὲν ἐφαντασιοσκόπου δαίμονες τοὺς ἀνθρώπους, προκαταλαμβάνοντες πηγὰς, ἢ ποταμούς, ἢ

τοὺς ἀφρονάς· νῦν δὲ, τῆς θείας ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ Λόγου γενομένης, ἠφάνισται τούτων ἡ φαντασία.

(5) Καὶ πάσαι μὲν τοὺς [5] παρὰ ποιηταῖς λεγομένους θεοὺς Δία, καὶ Κρόνον, καὶ Ἀπόλλωνα, καὶ Ἡρώας, νομίζοντες οἱ ἄνθρωποι θεοὺς ὑπάρχειν, ἐκλανῶντο ἀέθρους· καὶ μέντοι καὶ ἀλληγορικῶς τινὰς αὐτῶν ἐκλαμβάνοντες προσεκύνουν, οἶον τὸν Ποσειδῶνα ὕδαρ, καὶ τὸν Ἥφαιστον πῦρ, καὶ τὴν Ἥραν ἄερα, καὶ τὴν Δήμητραν γῆν καὶ καρπούς, καὶ Δία θετόν. Ἀντὶ μὲν ἐκείνοισι ἢ ἐγνώσθησαν ἄνθρωποι θνητοί· μένος δὲ Χριστὸς ἐν ἀνθρώποις ἐπεγνώσθη Θεὸς ἀληθινός, ἀληθινοῦ Θεοῦ Θεὸς Λόγος. (4) Οἱ τοίνυν ποιηταὶ εἰρήκασιν, ὅτι Ζεὺς ἐστὶν ὁ ὕων· ἀλλ' οἱ αὐτοὶ πάλιν εἶπον, ὅτι μοιχὸς ἐστὶ, καὶ παιδοφθόρος, καὶ πατραλῶς καὶ ἑτέρα τούτων οὐκ ἔλαττον ἐγκλήματα· ἀλλ' οὐκ ἐστὶ, φημί ἢ, ἀληθῶς, οὐκοῦν οὐδὲ τὸ θεῖον. Εἰ γὰρ ταῦτα δέχη, κάκεινά σε ἀνάγκη δέξασθαι· εἰ δὲ ἐκεῖνα ἢ ἐκβάλλεις, καὶ ταῦτα μετ' ἐκείνων. (5) Εἰ δὲ ἀφελεῖς τοὺς ποιητὰς ὡς πλαστολόγους, καὶ ἐπὶ τὰς ἀλληγορίας δράμοις, ἐκεῖνό σε ἐρήσομαι, τί ποτὲ ἐστὶν ὁ Ζεὺς, ἢ ζέουσα, φημί, οὐσία καὶ τὸ ὑπὲρ τὸν ἄερα ἕμβρος, ὃ αἰθὴρ λέγεται παρὰ τὸ ζέον καὶ καλεῖν. Οὐκοῦν οὐκ ἐστὶ λογικὴ τις καὶ διακριτικὴ, ἀλλὰ ἄλογος· ὅτι γὰρ ἡ τοῦ ἀέρος φύσις ἄλογός ἐστι παντὶ πευ δῆλον. Εἰ γὰρ ἄη ἐστὶν ὁ Ζεὺς ἢ, ἄλογός ἐστι καὶ ἀνάσθητος· κάκεῖθεν ὁ μῦθος οἰχῆσεται· ὁ γὰρ ἄη οὐτε πατὴρ ἐγένετό τις, οὐτε τινὰ ἔτεκεν οὐσίαν οἷαν ἀναπλάττουσιν οἱ μυθολόγοι καὶ μυθοπλάσται τὸν Ἥλιον, ὃν καὶ Ἀπόλλωνα καλοῦσιν ἢ, υἷον αὐτοῦ λέγουσιν ἢ εἶναι· οὕτε γὰρ ὁ ἥλιος λογισμὸν ἔχει, οὕτε διάνοιαν ἢ νοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ φυσικὸν ἐστὶ τὸ ἔργον, ἀγόμενον καὶ περιφερόμενον τῷ νόμῳ, ὃ πάσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἔταξαν ὁ Θεός· ἀλλὰ ὥστε οὐδὲ τὸ θεῖον τοῦ αἰθέρος ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν νεφελῶν δεχομένων τὸ ὕδωρ ἢ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, οὐρανὸν ὑδάτων, ὡς ἡ ὄντως Ἀλήθεια διὰ τῶν θείων προφητῶν ἔφη.

Variae lectiones et notæ.

¹¹·¹² Καλαυρίᾳ μαντεύματα ἢ τε? ¹³ ἐκείνων? ¹⁴ φησὶ codex. ¹⁵ ἐκεῖνα l. κάκεινα cod. ¹⁶ Ζεὺς, ἄλογος l. Ζεὺς (5b) ἄλογός. ¹⁷ καλοῦντες? ¹⁸ λέγοντες? ¹⁹ ὕδωρ l. ὑδωρ.

(6) Καὶ ὡς περ οὖν ἤλιω φαίνοντο; ἀπελαύνεται Ἀ σκότος, οὕτως τῆς θείας ἐπιφανείας γενομένης, ἀκατήλατο τῆς εἰδωλομανίας τὸ σκότος, καὶ πᾶσα ἡ τῶν φιλοσόφων πηθανολογία μωρία καὶ φλυαρία φανερώς ἀπαδείχθη, καθὼς γέγραπται. Περὶ μὲν γὰρ τῆς τῶν εἰδώλων ἄρδην καταλύσεως, ἔ 70 Καὶ ἔσται, φησὶν, ἐν 52 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος Σαβαώθ, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται αὐτῶν ἐτι μνησία. » Περὶ δὲ τῆς τῶν φιλοσόφων ματαιολογίας, ἔ 71 Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν⁷¹⁻⁷², » καὶ, ἔ 72 Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι. » (7) Καὶ πάλαι μὲν εἰδωλολατροῦντες; Ἕλληες καὶ βάρβαροι κατ' ἀλλήλων ἐπολέμουν, ὡς εἴρηται, καὶ ὦμοι καὶ ἀπηνεῖς πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἐτύγχανον· οὐκ ἦν γὰρ τινα τὰ ἀνόλου B οὐτα τὴν γῆν οὐτε τὴν θάλασσαν ἄοπλον διαθῆναι διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀκατάλακτον μάχην· καὶ ἀπίως πᾶσα ἡ τούτων ζωὴ καὶ διαγωγὴ δι' ὀπλων ἐγένετο, καὶ ξίφος ἦν αὐτοῖς διὰ βακτηρίας καὶ παντὸς βοηθήματος ἔρεισμα. Νῦν δὲ, ὅτε εἰς τὴν τοῦ εἰρηνοποιῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν καταθεθῆκασι, τότε δὴ παραδόξως τῷ ὄντι κατὰ διάνοιαν κατατυγνέντες τὴν ὠμότητα τῶν φόνων ἀπέθεντο, καὶ οὐκέτι πολέμια φρονοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ δαιμόνων τὸν πόλεμον διὰ τῶν ἀρίστων τρόπων καὶ τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων ἐτρέφαντο καὶ προδῆλως ἀντιπαρετάξαντο. Περὶ ὧν καὶ γέγραπται, ὅτι ἔ 73 Ἐ Συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιζύβας αὐτῶν εἰς ὄρεπανά, καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, » καὶ τὰ ἐξῆς.

(8) Περὶ τούτων μὲν τοι καὶ Θεοδώρητος τάδε C φησὶν ἔ 74 Ἐ Εἰ τοίνυν Ἕλληες ἀνέγνωσαν ἀκριδῶς τὰς Ἑλληνικὰς ἱστορίας, ἔγνωσαν ἔ 75 δὴ ποθεν ὡς καὶ τὰς περιφανεῖς ἐπιστήμας καὶ τῶν τεχνῶν τὰς κλειστάς παρ' Ἑβραίοις ἔ 76 ἐπαιδεύθησαν Ἕλληες· γεωμετρίαν ἔ 77 γὰρ ἔ 78 Αἰγυπτίους εὐρηκέναι φασὶν, ἀστρολογία δὲ καὶ γενεθλιαλογία Καλδαίων εὐρημα λέγεται, Ἄραβες δὲ καὶ Φρύγες οἰωνοσκοπίαν ἔ 79 ἐπενόησαν εἶναι· καὶ πρῶτοι ὕδειν θεοί, Χαλδαῖοι δὲ ἐξεῦρον ἦτοι Κύπριοι ἔ 80, διαφοροῦνται γὰρ ἔθνος Περσικὸν ὑπάρχοντες (A)· τὴν δὲ ἀστρονομίαν ἐφευρηκέναι πρῶτοι ἔ 81 Βαβυλώνιοι διὰ Ὁρωάστρου, ἐξ ὧν δεῦτεροι παρελήφασιν Αἰγύπτιοι, τὴν γεωμετρίαν ἐκ τοῦ ἀπλέτου τῆς γῆς καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν χωρῶν προδιεαχθέντες· καὶ εἶθ' οὕτω γράψαντες, D ἔτεροι μετέλαθον. (9) Τὴν δὲ 53 μαγείαν καὶ γοητείαν καὶ φαρμακείαν Μῆδοι μὲν ἐφεῦρον καὶ Πέρσαι, διαφέρουσι δὲ πρὸς ἀλλήλους· ἡ μὲν γὰρ μαγεία ἐπικλησίς ἐστι δαιμόνων, ἀγαθοποιῶν δὴθεν πρὸς ἀγαθοῦς ὕστασιν τινα, ὡς περ ἔ 82 τὰ τοῦ Ἀπολλωνίου

Sicut igitur sole lucente fugantur tenebrae, sic divina manifestatione facta, dissipatae sunt idololatricae tenebrae, et omnis philosophorum sapientia insaniae et garrulitatis convincitur, ut scriptum est. Etenim de idolis penitus destruendis : « Et erit in die illa, dicit Dominus Sabaoth, disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra. » De philosophorum autem vaniloquentia : « Qui apprehendit sapientes in astutia eorum; » et : « Dominus scit cogitationes sapientium, quoniam vanae sunt. » Et olim quidem idolis servientes Graeci ac Barbari inter se bellabant, ut dictum est, et crudeles saevique erga consanguineos erant; nec quisquam prorsus terram aut mare inermis trajicere poterat, propter bella quae sine spe reconciliationis inter se agitant; uno verbo, tota illorum vita et conversatio in armis consumebatur, gladius illis erat pro baculo et in omni contentione auxilium. Nunc vero, pacifici Christi doctrinam amplexi, mirum in modum mente compuncti, crudelitate in sanguine fundendo deposita, hostilia non meditantur, sed adversus daemones bellum converterunt per artes optimas et virtutis opera, et perspicue dimicaverunt. De quibus etiam scriptum est : « Confrabunt glaillos suos in vomeres, et lanceas suas in falces, et non suffmet gens contra gentem gladium, » etc.

De his Theodoretus quoque haec dicit : « Si Graeci Graecas historias studiose legissent, novissent sane et scientias et plerasque artes liberales ab Hebraeis Graecos didicisse; geometriam enim ab Aegyptiis inventam esse dicunt; astrologia et ars horoscopica Chaldaeorum inventum dicitur; Arabes et Phryges auguria excogitarunt; » primi diis sacrificaverunt Chaldaei sive Cyprii, qui quidem ex Persia originem ducunt; astronomiam invenisse primi dicuntur Babylonii per Zoroastrem, ex quibus postea exceperunt Aegyptii. Nam geometriam ob immensam terram in partes dividendam prius edocti, in scriptis suis posteris tradiderunt. Magiam et incantationem et veneficium Medii et Persae, vario tamen modo invenerunt. Magia est daemonum invocatio beneficorum ad bonum aliquod effingendum : sic Apollonis Tyacensis oracula ad bonum effectum data sunt. Incantatio invocatio est daemonum maleficorum circum sepulcra ad malum aliquod efficiendum ; unde γοητεία nominatur ob gemitus

Variae lectiones et notae.

⁷⁰ Zach. xiii, 2. ⁷¹⁻⁷² I Cor. ix, ex Job. v, 13, et Ps. xciv, 11. ⁷⁴ Isa ii, 4. ⁷⁵ ad Graecos 1592 f. 6, 45 ἀνεγνώσαν τὰς. ⁷⁶ ἀν Th. 22. δ. τὰς δὲ π. cod. ⁷⁸ παρὰ βαρβάρων Th. ⁷⁹ μὲν Th. ⁸⁰ καὶ ἀστρονομίαν Th. ⁸¹ οἰωνοσκοπικὴν ἐπ. πρῶτοι Th. ⁸² X. δὲ ἦτοι Κύπριοι ἐξ. τὸ μαγεῦειν B¹. ⁸³ πρῶτοι λέγονται B. διὰ Ζωροάστρου ἐξ ὠν δεῦτεροι παρελήφθη B². ⁸⁴ ὡς περ — ὕστασιν Ἔ om. B¹ homoioτεκευτο.

et lamentationes quæ circa sepulcra fiunt ; veneficium autem est quando ad amoris illecebram datur alicui lethale poculum. Similiter auguralis scientia complectitur avium inspectionem, alia divinationem ex iis quæ domi, quæ in via, quæ in manibus observantur; augurium quod ducitur ex palpitatione. Fit augurium per avium inspectionem, quando hac vel illa avi volante et vergente coram vel retro, dextra vel læva, dicunt : « Hoc vel illud contingit. » Fit augurium ex palpitatione, quando indicium ex palpitatione ducitur, verbi gratia, quando palpitavit dexter aut sinister oculus, vel humerus, vel femur, vel crus, vel quando pruritus in pede sentitur, aut aures tinnunt, et dicunt : « Hoc vel illud accidit aut accidet. » Divinatio ex iis quæ domi spectantur locum habet, quando quæ domi contingunt indicans aliquis dicit : « Hoc accidit ; » verbi gratia, in lecto apparet mustela aut serpens aut mus, vel exhaustum est oleum, aut mel, aut vinum, aut cinis, vel stridor fit ligni, vel quidpiam aliud, et additur : « Hoc significat. » Divinatio ex iis quæ in via spectantur fit, quando quæ in via occurrunt aliquis enarrat dicens : « Si tibi obviam occurrat is homo, aut id portans, hoc tibi accidit. » Per inspectionem manuum divinatio fit, quando per extensionem manuum affirmantes dicunt : « Hoc illi fiet. »

Litteras porro a Phœnicibus inventas Græci dicunt, et a Cadmo in Græciam allatas ; medicinam autem exercere Ægyptium Apim incepisse et Asclepium hanc auxisse artem : quibus tamen omnibus Hebræi antiquiores sunt. Similiter alii aliter de dogmatibus disseruerunt. Enim vero alii visibilia creata, alii non creata, sed fortuita dixerunt esse ; alii mundum universum animâ vivificari, alii mente carere. Anaxagoras enim et Protagoras cum in Ægyptum venissent, et cum sapientibus Ægyptiis et Hebræis ibidem conversati essent, de iis quæ sunt cognitionem nacti sunt, et postea ipse Plato rite initiatus est, ut in suis Parallels dixit Plutarchus. Ægyptii ante alios soli et lunæ indiderunt nomina, solem Osirim vocantes, lunam Isim ; quæ astra quod currentia viderent, deos a voce θέειν (quod est currere) appellaverunt, et iis sacrificaverunt. Ignem quoque Vulcanum, terram Cererem, humidam substantiam Oceanum, cupidinem Vesperem et Amorem, iram Martem, ebrietatem

νοῦ Τυανέως θεοπίσματα δι' ἀγαθῶν γεγονόσιν ἢ δὲ γοητεία ἐπίκλησις ἐστὶ δαιμόνων κακοποιῶν περὶ τοὺς τάφους τελουμένη ἐπὶ κακῷ τινος σύστασιν ὄθεν καὶ γοητεία κέκληται ἀπὸ τῶν γοῶν καὶ τῶν θρήνων τῶν περὶ τοὺς τάφους γινομένων φαρμακεία δὲ ὅταν διὰ τινος σκευασίας θανατοφόρου πρὸς φίλτρον δοθῇ τινι διὰ στόματος¹¹. (10) Ὅμοίως δὲ καὶ τῆς οἰωνικῆς τὸ μὲν ἐστὶ ὄρνεοσκοπικόν, τὸ δὲ οἰκοσκοπικόν, τὸ δὲ ἐνόδιον, τὸ δὲ χειροσκοπικόν, τὸ δὲ παλματαῖον¹². Καὶ ὄρνεοσκοπικόν μὲν ἐστὶ, ὅταν, πετομένου¹³ τοῦδε ἢ τοῦδε ὄρνιθος ἐμπροσθεν ἢ ὀπισθεν, ἢ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ νεύοντος, εἰπωσι : « Τόδε¹⁴ ἢ τόδε συμβαίνει. » περὶ δὲ ἀλματικόν¹⁵ τὸ διὰ τῆς πάλσεως τοῦ σώματος γνωρίζμενον, οἷον ἐπάλληθ' ὁ δεξιὸς ἢ ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς, ἢ ὁ ὤμος, ἢ μῆρ, ἢ κνήμη, ἢ κνισμὸς ἐν τῷ ποδὶ¹⁶ γέγονεν, ἢ πρὸς τὸ οὐδ' ἤχος ἐγένετο, « Τό δὲ, φησι¹⁷, συμβαίνει ἢ συμβήσεται. » οἰκοσκοπικόν δὲ, ὅταν τὰ ἐν τῷ οἴκῳ συμβαδένοντα εἴη¹⁸ τις : « Τόδε συμβαίνει : οἷον ἐν τῇ στέγῃ φανεῖ γαλή¹⁹, ἢ ὄψις, ἢ μῦς, ἢ ἐκκενωθῆ ἑλαῖον, ἢ μέλι, ἢ οἶνος, ἢ τέφρα, ἢ τρισμὸς ;²⁰ γένηται ξύλου ἢ ἄλλο τι. » Τόδε προμηνύει : ἐνόδιον δὲ, ὅταν ἐξηγησεται τις τὰ ἐν τῇ ὁδῷ ὑπαντῶντα λέγων : « Ἐάν σοι ὑπαντήσῃ τοιοῦτος ἄνθρωπος²¹ ἢ τόδε βαστάζων, τόδε σοι συμβήσεται. » χειροσκοπικόν δὲ, ὅταν διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν διατεινόμενοι²² εἰπωσι : « Τόδε αὐτῷ γενήσεται. »

(11) Καὶ τὰ μὲν γράμματα Φοίνικας εὐρηχέναι φασὶν Ἕλληνας, καὶ τὸν²³ Κάδμον ταῦτα πρὸς τὴν Ἑλλάδα κομίσαι, ἱατρικῆς δὲ τὸν Αἰγύπτιον Ἄπιν ἐλεξαν ἀρξαι καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν²⁴ αὐξῆσαι τὴν τέχνην, ὡν πάντων Ἑβραῖοι προγενέστεροι. (12) Οὕτω καὶ περὶ τῶν δογμάτων διαφερόμενοι^{25,26} διαφόρως ἔδογματίσαν. Οἱ μὲν γὰρ τὰ ὀρώμενα γενητὰ, οἱ δὲ ἀγένητα καὶ ἐκ ταυτομάτων γενέσθαι καὶ οἱ μὲν ἐμψυχον εἶναι τὸ πᾶν, οἱ δὲ ἀψυχον ἔφασαν. Ἀναξαγόρας γὰρ καὶ Πυθαγόρας, εἰς Αἰγύπτου ἀφικόμενοι καὶ τοῖς Αἰγυπτίων καὶ Ἑβραίων²⁷ αὐτόθι σοφοῖς προσομιλήσαντες, τὴν περὶ τῶν ὄντων γνώσιν ἠκουτίσθησαν, ὥσπερ δὴ μετὰ ταῦτα καὶ Πλάτων ἐμυθήθη μάλλον, καθὼς ἐν τοῖς Παραλλήλοις ἔφη Πλούταρχος. (12) Οὐ μὴν δὲ²⁸ ἀλλὰ καὶ θεοὺς Αἰγύπτιοι πρῶτοι τῶν ἄλλων τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ὠνόμασαν, καλέσαντες τὸν μὲν ἥλιον Ὅσιριν, τὴν δὲ σελήνην Ἴσιν ἅτε οὖν ὄρωντες αὐτοὺς ἰόντας δρόμῳ καὶ θέοντας, θεοὺς αὐτοὺς ἐκ τοῦ θέειν ἀνηγόρευσάν τε καὶ ἔθυσαν. Καὶ τὸ μὲν

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ στόματος. Ὅρνεοσκοπικόν δὲ λέγεται ἐξευρηχέναι τοῦτο πρῶτος Τηλέγονος (quod codex in margine habet). Ὅμοίως δὲ καὶ τῆς οἰωνικῆς Β². ¹² τὸ δὲ παλματικόν Β². ¹³ πετομένου ὄρνιθος Β². ¹⁴ τόδε συμβαίνει ἢ τόδε Β². ¹⁵ τὸ δὲ παλματικόν? — ἀλματικόν δὲ τὸ Β². ¹⁶ ἐν τῷ ποδὶ κνησμὸς Β². ¹⁷ φησι, συμβήσεται, Β². ¹⁸ εἴρη ἰ. εἴποι Β², εἴπει cod. ¹⁹ φανῆ γαλή Β². ²⁰ πρισμὸς ξύλων (ξύλ. cod.) ὑπαντήσῃ Β². ²¹ βαστάζων ἢ τόδε συμβήσεται σοι τόδε Β². ²² διατεινόμενος Β². ²³ καὶ τὸν om. Β². ²⁴ προδιαφερόμενοι Β². ²⁵ Οὐ μὴν δὲ ἰ. Οὐ μὴν (4b) δέ.

πῦρ Ἡφαιστον, Δήμητραν δὲ τὴν γῆν, καὶ τὴν Ἀ
 ὄφρα ὀφείαν Ὀκεανὸν ἐπέθεσαν· καὶ τὴν μὲν
 ἐπιθυμίαν Ἀφροδίτην καὶ Ἔρωτα κακλήκασιν,
 Ἄρεα δὲ τὸν θυμὸν, καὶ τὴν μέθην Διόνυσον, τὴν
 δὲ κλοπὴν Ἑρμῆν, καὶ τὴν φρόνησιν Ἀθηνᾶν, καὶ
 πάλιν Ἡφαιστον τὰς τέχνας, ὡς πυρὶ συνεργῶν⁸⁸
 κειρημένων· τοσούτων γὰρ τὰς αἰσχραῖς ἐδουλώ-
 θησαν ἡθοναῖς, ὡς καὶ τὸν τράγον διὰ τὴν εἰς τὰς
 μίξεις μανίαν θεὸν ὁμολογῆσαι καὶ θῦσαι. Μενδήσιοι
 δὲ τοῦτον διαφερόντως ἐτίμησαν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις
 ζώοις αἱ ἄλλαι πόλεις θεολογίας τινὰς ἀνέφερον.
 Ἔσθεον δὲ καὶ Μεμφίται τὸν ταῦρον, καὶ Λυκοπο-
 λῖται τὸν λύκον, καὶ Κυνοπολῖται τὸν κύνα, καὶ
 ἄλλοι τὸν αἰλουρον, καὶ ἑτεροὶ τὸν κροκόδειλον.
 (13) Ὀδοκεῦν πρῶτοι θεοὺς ὠνόμασαν⁸⁹ οἱ Αἰγύπτιοι
 καὶ Φοίνικες, ὅφ' ὧν Ἕλληνες παρελήφασιν ἥλιον
 καὶ σελήνην, ἀστέρας τε καὶ οὐρανὸν, καὶ γῆν, καὶ τὰ
 ἄλλα στοιχεῖα προσκυρήσαντες, ὡς θεοὺς ἐλάτρευ-
 σαν. Χρόνῳ δὲ ὑστερον καὶ τοὺς εἰς τὴν διδραχμόν
 ἢ ἐν πόλεμοις ἀνδραγαθήσαντας ὡς τὸν Ἡρακλέα
 γυναικῶν καὶ ἀνδρείων ἐθεοποίησαν Ἕλληνες, καὶ
 τὸν Ἀσκληπιὸν διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην θεὸν
 τελευτήσαντα⁹⁰ προσηγόρευσαν· καὶ οὐ μόνον τοὺς
 μυσαραῖς πράξεισιν ἀλόντα· ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας

Bacchum, furtum Mercurium, prudentiam Minervam et rursus Vulcanum artes nominaverunt, quippe qui igne uteretur. Adeo enim turpibus servierunt voluptatibus, ut hircum, ob effrenam voluptatem, deum profiterentur, eique sacrificarent. Hunc autem Mendesii præcipue coluerunt; nam aliæ urbes aliis animantibus cultum divinum exhibebant. Memphitæ quidem taurum, Lycopolitani lupum, Cynopolitani canem, alii felem, alii crocodilum venerabantur. Priores igitur deos nominaverunt Ægyptii et Phœnices, ex quibus Græci acceperunt solem, lunam, stellas, cœlum, terram cæteraque principia adorantes, et tanquam diis cultum iis exhibentes. Postea vero Græci et illos qui se beneficos, aut in præliis strenuos præbuerant, verbi gratia, validum et strenuum Herculem, divinis decoraverunt honoribus, et Asclepium, ob artis medicæ scientiam, post mortem deificaverunt. Et non solum illos qui aliquid homi egerant, sed etiam impudicitæ et acclerum convictos viros et feminas venerati sunt et divino cultu prosecuti.

ἀγαθὸν τι δράσαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσελγείαις καὶ
 ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν.

Z. Περὶ τῶν θεοποιήσαντων Ῥωμαίων.

VII. De apothetis apud Romanos.

Ἐξ ὧν Ῥωμαῖοι μεμαθηκότες τοὺς ἰδίου βασι-
 λει· μετὰ θάνατον ἐθεοποίησαν, καὶ οὐ μόνον τοὺς
 ἐνόμους θεοσελευκότας⁹¹ καὶ 55 τοῦ δικαίου
 πειφρονεικότας⁹², ἀλλὰ καὶ τοὺς τυραννικῶς καὶ
 ἀδικίως⁹³ τε καὶ παρανόμως τὴν ἀρχὴν ἰθύναντας.
 Καὶ γὰρ Νέρωνα⁹⁴ πᾶσαν ἰδίαν ἀκολασίας καὶ πα-
 ρανομίας κατὰ κόρον μεταηλυθότα, καὶ Δομιτιανὸν,
 καὶ Κόμοβον καὶ γε ἄλλους μαιφόνους καὶ λαγνι-
 στάτους ἀνδρας τῷ τῶν σφετέρων θεῶν καταλόγῳ
 συνέταξαν. (2) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς παμπο-
 νήρους δαίμονας ἐθεοποίησαν, παρ' ὧν καὶ τὰς
 γοητείας καὶ μαγγανείας μεμαθηκότες, πονηραῖς
 κακοτεχνίαις, θυσίαις καὶ τελεταῖς αὐτοὺς ἐτίμησαν,
 οὗς ἡμεῖς ἐκ διαμέτρου βδελυτόμεθα δικαίως
 ἔγαν ὡς θεμιστεῖς καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως προξέ-
 νους.

Romani, a Græcis elocti, imperatores suos post mortem inter deos retulerunt, et non eos tantummodo qui legitime imperaverant et iustitiam coluerant, sed illos quoque qui tyrannice et injuste impieque imperio præfuerant. Neronem enim, qui omnem incontinentiæ et impietatis modum insolenter excesserat, Domitianum, Commodum, et alios homicidas et libidinosissimos homines deorum suorum catalogo ascripserunt. Quin imo et sceleratissimos dæmones pro diis habuerunt, a quibus incantationes et veneficia edocti, pessimis maleficiis, sacrificiis et mysteriis ipsos coluerunt, quos nos e contra tanquam Deo invisos et æternis suppliciiis deputatos abominamur.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ δαιμόνων ἐμνήσθη, προβρυγού
 εἰμαι καὶ περὶ τοῦτου, ἄγε δὴ δοξαζομένων παρὰ
 τῶν ἑλλεινῶν καὶ τοῦ ἀσεβέστου πυρὸς ἀξίῳ διασα-
 φῆσαι. Τὸν γὰρ τοῦτων ἀρχοντα Σατανᾶν τὰ θεία
 προσαγορεύουσι λόγια, δηλοῖ δὲ τοδνομα τὸν ἀποστά-
 την κατὰ τὴν φωνὴν τῶν Ἑβραίων, ὀνομάζει δὲ
 αὐτὸν Διάβολον ὡς τὸν θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους·
 συγκοφαντοῦντα καὶ αὐτοῖς δὲ (5^ο) τοῖς ἀνθρώποις

D Quoniam dæmonum mentionem feci, non alienum puto de illis disserere, qui a miseris et æterno igne dignis glorificati sunt. Horum principem Satanam divina nominant oracula, cujus nomen apostata Hebraice interpretatur; diabolus etiam dicitur utpote qui Deum apud homines calumniatur, et inter homines ipsos lites et contentiones seminatur. Hos non malos ab initio a Deo universorum creatos

Variorum lectiones et notæ.

⁸⁸ συνεργῶν? ⁸⁹ ὠνόμασαν οἱ Ἀ. I. ὠνόμασαν Αἰγύπτιοι cod. ⁹⁰ τελευτήσαντα I. τελευτήσαντα.
⁹¹ θεοσελευκότας; B⁹. ⁹² φρονήσαντα; B¹. ⁹³ καὶ ἀδ. τε καὶ π. om. B¹. ⁹⁴ Νέρωνα καὶ Δομιτιανόν;

esse dicimus, nec talem sortitos esse statum, sed depravatione mentis a melioribus ad pejora cecidisse sponte et libere; et his non contenti bonis quæ a Creatore acceperant, imo majora appetentes, superbia intumuisse, et ab antiquitus data gloria decidisse: deinde adversus homines, ad imaginem Dei creatos, rabie actos esse, et contra eos bellum suscepisse. Porro Creator, ex una parte, bonorum angelorum custodia servavit hominum genus, ne vi et tyrannica potestate usus et impune invadens, quos præ invidia oderat, temere diabolus perderet; ex altera parte, certaminis discrimen non impedivit, ut optimos lucta ostenderet, et fortitudinis exemplaria fierent. Qua de causa violentum illius impetum tanquam exitium per angelorum custodiam compescuit, cogitationum autem est assensus certamini, ut strenuos dignos coronis ostenderet, neque ipse istum ad æmuli conditionem sorte delegit, sed ad opus suum iustius malitia usus est, quemadmodum medici vi-peris ad morbos pellendos.

ἀποκληρώσας, ἀλλ' **56** εἰς θεόν τῆ ⁸ ἐκείνου πονηρίαν ⁹ χρησάμενος, ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ταῖς ἐχθίνας εἰς ἀπαλλαγὴν νοσημάτων.

Porro quoniam Græci apostolici et nos barbara lingua loqui aiunt, sciunt nobismetipsis Græcos omnes Seythas videri: hoc enim Paulus demonstravit dicens: « Si ergo nesciero virtutem vocis, C
ero ei qui loquitur barbarus. » Revera quemadmodum Græcis Hlyrii et Pæones et cæteri barbarice loqui videntur, sic his et similibus quicumque Græcorum artificiosam disputationem et garrulitatem percipere nequeunt, ipsi barbari videntur esse. Eundem sensum omnis lingua habet; eadem enim omnium hominum natura, et experientia magistra. Enimvero invenire est etiam apud Barbaros artes et scientias et in bellis virtutem, et inter ipsos quidam acutiorum Græcorum disciplinam ac loquacitatem sermonis brevitate superant. Quod testificantur Persæ ex veteres historici, et si quis nunc legatus, aut dux, aut mercaturam exercens cum eis conversaretur, peritiam eorum et malignitatem utique experiretur. Dicunt enim eos acute percipere sermonum versutias et dolos, et paucis verbis subigere eos qui ante disseruerunt. Magnam etiam ratiocinandi vim habere dicuntur et idonei esse ad facile solvendum ab aliis nexa, et proverbiis uti et ænigmatibus disertissimis; non enim philosophicis et rhetoricis imbuti sermonibus, naturam solam habebant magistratam. εἰνήμασαν · οὐ γὰρ δὴ κε φιλοσοφικοῖς ἢ ῥητορικοῖς διδάσκαλον.

Ἄ ἔριν πρὸς ἀλλήλους καὶ μάχην ἐμβάλλοντα. Τούτους ἡμεῖς οὐ πονηροὺς ἐξ ἀρχῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων δημιουργηθῆναι φαιμέν, οὐδὲ τοιάνδε ἔξιν λαχεῖν, ἀλλὰ τῇ παρατροπῇ τῆς γνώμης ἀπὸ τῶν ἀμεινόνων εἰς τὰ χείρονα πεσεῖν αὐθαιρέτως καὶ αὐτεξουσίως, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ πεποιηκότος παρασχεθεῖσι οὐκ ἀρκεσθέντας ⁸, ἀλλὰ μειζώτως ὀρεχθέντας, εἰσδέξασθαι μὲν τοῦ τύφου τὸ πάθος, ἐκπεσεῖν δὲ τῆς ἀρχῆθεν δοθεῖσης τιμῆς · εἶτα κατὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς εἰκότι θείᾳ τετιμημένων λυτῆσαι καὶ τὸν κατ' αὐτῶν ἀναδέξασθαι πόλεμον · τὸν δὲ ποιητὴν τῇ μὲν τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἐπιστάσει φρουρησάτων ἀνθρώπων τὸ γένος, ὅπως μὴ βίᾳ καὶ τυραννίδι χρώμενος ἀσπάρτος ἐπιών, οὐς διὰ φόβου ἐμίσησεν, ἀδώς διαφθείρη ⁹ · τὴν δὲ ἀγωνιστικὴν οὐκ ἐκώλυε

B μάχην, ἵνα δείξῃ τοὺς ἀρίστους ἢ πάλῃ καὶ γένωνται ἀνδραγαθῶν ἀρχέτυπα · οὐ δὲ εἵνεκα τὴν βίαιαν ἐκείνου προσβολὴν ὡς ὀλέθριον διακυλύσας τῇ τῶν ἀγγέλων φρουρᾷ, τῇ τῶν λογισμῶν συνεχώρησεν ἀγωνίᾳ, ὅπως τοὺς ἀξιολογικοὺς ἀποφῆναι ἀξίους τῶν στεφάνων, οὐκ αὐτὸς ἐκείνον εἰς ἀντιπάλου τάξιν ἐνετρέψῃσαν λόγους, ἀλλὰ τὴν φύσιν μόνην εἶχον

(3) Ἐπεὶ οὖν βαρβαροφώνους Ἕλληνας τοὺς ἀποστόλους καὶ ἡμᾶς ἀποκαλοῦσιν, ἴστωσαν ὡς καὶ ἡμῖν πάντες Ἕλληνας σκυθίζουσιν · τοῦτο γὰρ ὁ Παῦλος ἐδήλωσε φάσκων · « Ἐάν μὴ γινῶ τὴν δυναμιν τῆς φωνῆς, ἴσονται τῷ λαοῦντι βάρβαρος ⁷ · » τῷ ὄντι γὰρ ὡσπερ τοὺς Ἕλλησιν Ἰλλύριοι, καὶ Παίονες, καὶ ἄλλοι βαρβαρίζουν δοκοῦσιν, οὕτως ἐκείνοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις ὅσοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τεχνολογίας καὶ στωμιλίας ἐπαίειν οὐ δύνανται, βάρβαροι δοκοῦσιν εἶναι. Ὅτι δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει πᾶσα γλῶσσα διάνοιαν, μία γὰρ ἡ πάντων ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἡ πείρα διδάσκαλος. Ἔστι γὰρ εὐρεῖν καὶ παρὰ τοὺς βαρβάρους τέχνας καὶ ἐπιστήμας· καὶ τὰς ἐν πολλοῖς ἀνδραγαθίας ἐκ περιουσίας, ἔνιοι δὲ τούτων καὶ σοφώτερον ⁸ τὴν Ἑλλήνων παιδείαν καὶ πολυλογίαν βραχυλογίᾳ νικῶντες. (4) Τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ⁹ Πέρσαι μαρτυροῦσι καὶ οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς, καὶ εἰ τις νῦν πρεσβυτέρων ἢ στρατηγῶν ἢ ἐμπορίων τινὰ μετιῶν συνεγένετο, καὶ πεπειράτο καλῶς τῆς ἐκείνων ἀγγινοίας καὶ πανουργίας. Φασὶ γὰρ αὐτοὺς ὀξέως νοεῖν τὰς τῶν λόγων πλοκάς· τε καὶ κλοπάς καὶ ἐπικρύψεις, καὶ ὀλίγα φθεγγόμενους νικᾶν τοὺς προδιαλεγόμενους· καὶ γε συλλογιστικοὺς· ἀγὰν εἶναι διαθεσαιοῦνται, καὶ διαλύειν ἱκανοὺς τὰ παρ' ἑτέρων πλεκόμενα βδύως, καὶ παροιμίας κεχρησθῆαι σοφωτάταις καὶ

Variae lectiones et notæ.

⁷ ἀρκεσθέντας — ὀρεχθέντας? ⁸ διαφθερεῖ εἰ δείξει cod. ⁹ τῆν. ⁹ πονηρίαν cod. εἰ subst. ⁷ I Cor. xiv. 11. ⁸ σοφώτεροι? ⁹ περὶ Περσῶν vel. Πέρσαις?

(5) Τοὺς δὲ Γίνδεις καὶ τούτων πολλῶ σοφωτέρους ἅ λέγουσιν εἶναι καὶ ἐντρεχιστέρους. (6) Καὶ (5^b) οἱ παρ' ἡμῖν δὲ νομάδες καὶ πρόχωροι, τοὺς Ἰσραηλίτας φησὶ, τοὺς ἐν ταῖς ἐρήμοις βιοτεύοντας καὶ μηδὲν τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἐπισταμένους, ἀγχινοῖα πολλῆ, συνέσει τε καὶ πολυπειρία κοσμοῦνται, καὶ διάνοιαν ἔχουσι καὶ πανουργίαν ὀξύτατην, οὗ μάλιστα ξυνοδεῖν τάληθές δυνάμενοι ¹⁰ καὶ διελίξαι τὸ ψεῦδος καὶ διακρίναι τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος. (7) Περὶ δὲ τῶν Αἰγυπτίων περιττὸν οἶμαι λέγειν· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῶν φιλοσόφων οἱ πρῶτοι κρεῖστους εἶναι τούτους ἔφασαν **57** τῶν ὀνομαστοτάτων γεγενημένων παρ' Ἑλλήσιν. (8) Ῥωμαῖοι δὲ καὶ ποιητῆς ἔσχον καὶ συγγραφέας καὶ ῥήτορας, ὡς φασὶν οἱ ταύτην κάλειν ἡσκημένοι τὴν γλῶτταν· καὶ πυκνότερα καὶ δευτέρω τῶν Ἑλληνικῶν εἶναι ^B τὰ τούτων ἐπισημῆματα καὶ συντομωτέρας ἄμα καὶ βαυτερέας τὰς γνώμας. (9) Ταῦτα λέγων ¹¹, οὐ τὴν Ἑλλάδα σμικρῶν φωνῆν, οὐδὲ ἐναντία γε αὐτῇ ¹² παραδείγματα παρέχων, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ ταύτῃ μεγαλυούτων συστῆλων τὴν γνάθον ¹³ καὶ τὴν ὄφρυν κατασπών, καὶ διδάσκων μὴ κομψοδεῖν γλώσσαν ἀληθεία ¹⁴ λαμπρομένην, μηδὲ βρονθῦσθαι ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ γεγυμνασμένους.

Η'. Περὶ Πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου.

Καὶ γὰρ ἐνεῦθεν οἱ μὲν ἄτομά τε καὶ ἀμερῆ σώματα προσηγόρευον διὰ τὸ ἀπαθές ἢ σμικρὸν ἔγαν, ἅτε μὴ νῦν ¹⁵ τομῆν καὶ διαίρεσιν δέξασθαι μὴ δυνάμενον. Οὕτω γὰρ καλοῦσιν ἐκεῖνοι τὰ λεπτότατα καὶ σμικρότατα σώματα, ἃ διὰ τῶν φωταγωγῶν εἰσβάλλων ὁ ἥλιος, δεικνυσὶν αὐτὸν ἄνω καὶ κάτω παλλόμενον.

Οἱ δὲ τύχη⁹ καὶ εἰμαρμένην ἐδόξασαν· καὶ τὴν μὲν εἰμαρμένην ἀναγκαστικὴν δύναμιν εἶπον εἶναι καὶ τῆς ὕλης κινητικὴν, τὴν δὲ τύχην ὁ Πλάτων αἰτίαν ἔφη κατὰ συμβεθρῆδος γινομένην ἢ ξύμπτωμα φύσεως ἢ προαιρέσεως. (2) Καὶ γοῦν Δημόκριτος περὶ τούτου οὕτως εἶπεν· ¹⁶ « Καὶ γὰρ τὰ μὲν ἐκ θεοῦ πάντες ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς εἰμαρμένης καὶ τύχης καὶ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων σωμάτων, καὶ προδήλως φερομένων, ἄνω καὶ κάτω παλλομένων καὶ περιπλεκομένων τε καὶ δισταμένων καὶ περιφερομένων ἐξ ἀνάγκης, » ἀφ' ὧν οὐ μόνον πλοῦτον καὶ πέναν, καὶ ὑγίειαν, καὶ νόσον, καὶ δουλείαν, [καὶ] ἐλευθερίαν, καὶ πόλεμον, καὶ εἰρήνην διανέμειν, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἀποκληροῦν ἔφη. (3) Καὶ πρὸς ἀλλήλους ἄλλας δοξάζονται ἀντιπαρατάξαντες ¹⁷ διὰ τὸ ἀσύμφωνον καὶ ἀκατάλληλον **58** τῶν τῆνικαῦτα δογμάτων καὶ πρὸς τὰς ἀλλήλων

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ δυναμένοις cod. ¹¹ λέγω? ¹² αὐτῇ cod. ¹³ γράβον cod. ¹⁴ ἀληθ. cod. ¹⁵ νῦν om. cod. ¹⁶ Diog. L. ix, 49. ¹⁷ ἀντιπαρατάξ. cod.

Gindes multo etiam sapientiores et solertiores illis esse dicuntur. Et apud nos nomades et rustici populi, Ismaelitas dico, qui in desertis vitam agitant, nihilque ex Græcorum scriptis legerunt, solertia magna et intelligentia et multa oriantur experientia, iudicium tamen habent et calliditatem acutissimam, quippe qui maxime verum percipere et discernere mendacium, et bonum a malo iudicare possunt. De Ægyptiis loqui superfluum duco; etenim præcipui inter philosophos dixerunt illos celebratissimis Græcorum antea. Romani quoque poetas habuerunt et historicos et rhetores, ut dicunt ii qui in ipsorum exercitati sunt lingua. Plura et graviora esse horum argumenta quam Græcorum, et breviores magisque reconditas habere sententias asserunt. Hæc dico non Græcam immittens linguam, nec opposita ei documenta tradens, sed ut eorum qui de illa se jactant, buccas et supercilium contraham, altos spiritus reprimam, docendo non deridendam esse linguam veritati inservientem, neque ornatis et variis sermonibus, sed veritati consentaneis gloriæ suæ consulentem. μὲν ἐπὶ λόγοις κομψοτικῇ τέχνῃ πεποιτισμένοις,

VIII. — De Platone philosopho.

Ideo quidam atomos et individua corpora cognominaverunt, quia minuta nimis sensibus non subjacent, ut pole quæ sectionem et divisionem subire nequeunt. Sic enim vocant hi subtilissima et minutissima corpuscula quæ per fenestras sol immittit, sursum et deorsum ægitata.

Alii vero fortunæ et fato confusi sunt: fatum quidem necessitatis vim esse, materiam movendi facultate præditam dicentes, Plato autem fortunam causam fortuitam naturæ aut voluntatis dixit. Et vero Democritus de hoc sic loquitur: « Etenim quædam ex Deo omnes habemus, quædam vero ex fato et fortuna, et minutissimis illis corpusculis, perspicue, sursum et deorsum vibratis, circumplexisque et distinctis, et ex necessitate circumlatis, » quæ non solum divitias et paupertatem, sanitatem et morbum, servitutem et libertatem, bellum et pacem distribuere, sed etiam virtutem aut malitiam unicuique largiri dixit. Et quia alii adversus alios opiniones opposuerunt, et quasi instructa acie dimicaverunt, propter absouantiam et diversitatem doctrinarum, quæ tunc erat, glorificantur; jure vero alii aliorum falsas diremerunt

sententias. Falsum enim non veritatis solius inimicum est, sed etiam sui ipsius ex natura sua; veritas autem sibi metipsi consona est, falsumque solum habet oppositum. Unde alii quidem mentem sui juris esse dixerunt, omninoque posse ex arbitrio malos sanare affectus; alii vero illam necessitati et fato servire declaraverunt, et ex cœli circumdante gravitate et astrorum conjunctione pendere.

Plato contra oppositam illi de anima docuit sententiam; dixit enim liberam illam esse et affectuum dominam, sicut ostendit in *Legibus*: « Vincere seipsum, omnium victoriarum præcipua est et optima; vinci autem a seipso, turpissimum est et pessimum. » — « Novimus enim affectiones illas, tanquam nervos aut funiculos in nobis insitos, nos trahere, obnixasque nos invicem retrahere ad contrarias oppositasque actiones: ubi invicem divisæ distractæque virtus et vitiositas jacent. Sic enim ratio edicit, unam tractionum illarum semper esse acquendam, neque illam relinquendam unquam, sed hac omnibus nervis obnitendum esse: hunc enim esse illius rationis ductum. » Demonstratum est igitur voluntati animæ boni et mali divisionem a Creatore assignatam esse, et uno verbo rerum illarum quæ invicem pugnant. Hæc quidem ille. Hi vero qui illa in honore habuerant oppositam parturierunt sententiam; non enim veritatem discere cupiebant, sed vanæ gloriæ et æmulationi servientes, novarum opinionum inventores dici gestiebant, ideoque magnam substituerunt errorem, dum recentiores antiquorum doctrinam, omni pudore abjecto, pervertunt. Enimvero miser ille Aristoteles vivo adhuc Platoni propalam et impudenter obstiit, et contra Academiam bellum suscepit, neque doctrinam habuit in pretio, qua ambitiose fructum ceperat, neque celebratissimi viri gloriam veneratus est, nec robur in dicendo tenuit, sed superbe et impudenter vesanus hic adversus illum stetit, non meliorem sed multo pejorem doctrinam proferens. Ille enim animam dixerat in tres partes divisam et immortalem formaque Deum referentem, hic autem mortalem dixit et temporaneam: ille Deum dixerat cuncta prospicere, hic terram, si traditioni fides, Dei cura privavit. Dixit enim quæ usque ad lunam sunt a Deo dirigi, cætera autem

Α μαχεσάμενοι δόξας, εικότως καταλεύκασιν ὡς ψευδεπιδάστους· ἐπειδὴ τὸ μὲν ψεῦδος οὐ μόνον τῇ ἀληθείᾳ πολέμιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ αὐτοῦ πέφυκεν, ἢ δὲ ἀλήθεια ζυμῶνων ἑαυτῇ, καὶ μόνον ἔχουσα τὸ ψεῦδος ἀντικείμενον. Ὅθεν οἱ μὲν αὐτοκράτορα τὸν νοῦν εἶπον εἶναι καὶ ἄγαν δύνασθαι ¹⁸ (6^a) κατ' ἐξουσίαν τὰ πάθη θεραπεύειν, οἱ δὲ ἀνάγκης αἰσθὴν καὶ εἰμαρμένης ἀπέφηναν δοῦλον· καὶ [ἐκ] ¹⁹ τῆς τοῦ οὐρανοῦ περιδινήσεως καὶ τῆς τῶν ἀστρῶν ζυμώδου τὰ; τούτου πράξεις καὶ ἐνεργεῖα; ἡρτῆσθαι.

²⁰ (4) Ὁ δὲ γε Πλάτων τὴν ἐναντίαν τούτου ²¹ περὶ ψυχῆς ἐξεπαίδευσεν δόξαν, ἐλευθέραν αὐτὴν καὶ δέσποιναν τῶν παθῶν εἶναι φήσας ²², ὡς περ δηλῶν ἐν τοῖς *Νόμοις* ἐφη· « Τὸ μὲν νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττάσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ αἰσχρότον τε καὶ κάκιστον. » « Ἴσμεν γὰρ ²³, ὅτι τὰ πάθη ταῦτα ²⁴ ἐν ἡμῖν, οἶον νεῦρα ἢ μῆρινθοι ²⁵ τινε; ἐνοῦσαι ²⁶ σπῶσι τε ἡμᾶς καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντία γε οὔσαι ἐπ' ἐναντίας πράξεις, οὐ δὴ διωριζομένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται· μίᾳ γὰρ φησὶν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἐλξείων ἐπομένων ²⁷ αἰεὶ καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ²⁸ ἐκείνης ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον, ταύτην δὲ εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν. » Ἀποδείκνυται οὖν ὡς τῇ βουλῇ τῆς ψυχῆς ἀπένεμεν ὁ ποιητὴς τὴν τῶν κρείττωνων καὶ χειρόνων διαίρεσιν καὶ ἀπλῶς ἔριν καὶ μάχην ἔχοντες ²⁹. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ³⁰.

(5) Οἱ δὲ ἐκεῖνα πρεσβεύοντες ἐναντίαν δόξαν ³¹ ὤδινον· οὐ γὰρ τάληθες μαθεῖν ἐπεθύμησαν, ἀλλὰ κενοδοξίᾳ καὶ φιλοτιμίᾳ δουλεύσαντες καινῶν εὑρεταὶ κληθῆναι δογματῶν ἐπεπόθησαν, ὅθεν καὶ τὴν πολλὴν ὑπέστησαν πλάνην, τῶν ὑστερον ἐπιγενομένων ἀνατρεπόντων ἀναιδῶς ³² τῶν πρεσβυτέρων τὰς δόξας. Καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης ὁ τάλας ἐτι ζῶντι Πλάτωνι προφανῶς τε καὶ ἀναισχύντως ἀντιπαρετάξατο καὶ τὸν τῆς Ἀκαδημίας ἀνεδέξατο πόλεμον· καὶ οὔτε τὴν διδασκαλίαν ἐτίμησεν, ἥς φιλοτιμῶς ἀπέλαυσεν, οὔτε τοῦ πολυθρυλλήτου ἀνδρὸς ἠδέσθη τὸ κλέος, οὔτε ³³ τὸ ἐν λόγοις ἔδεισε ³⁴ κράτος, ἀλλὰ ὑπερηφάνως καὶ ἀπηρυθριασμένως ³⁵ ὁ ἐμβρόντιος πρὸς αὐτὸν ἀνέστη, οὐκ ἀμείνωσιν ἐκείνω, ἀλλὰ πολλῶν ³⁶ χείροσι χρησάμενος δόγμασιν. Καὶ γὰρ δὴ τὴν ψυχὴν ἐκείνου ἐπιπόντος τριμερῆ καὶ ἀθάνατον τε καὶ ³⁷ θεοειδῆ, αὐτὸς θνητὴν ἐφη καὶ ἐπίκαιρον· καὶ τὸν Θεὸν εἰρηκότος ³⁸ ἐκείνου προμηθεῖσθαι τῶν πάντων, οὗτος τὴν γῆν, ὅσον ἤκεν εἰς λόγους, τῆς θείας κηδεμορ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ δύνασαι καὶ κατ' B². ¹⁹ ἐκ om. B¹. ²⁰ ἡρτῆσθαι cod. — ἡρτῆσθαι B¹. ²¹ τούτοις B², τούτ-
cod. ²² φήσας. ²³ τόδε δὲ I. I. 644 E. ²⁴ τ, τὰ π. Pl. ²⁵ σμῖρυνθοι cod. ²⁶ ἐνοῦσαι cod. ²⁷ ἐπομέ-
νην cod. συνεπομένων Pl. ²⁸ ἀπολειπομένην ἐκείνοις — μέτροις cod. ²⁹ ἐγόντων? ³⁰ Καὶ ὁ μὲν οὕτως
Ὁ δὲ οὕτως πρεσβεύων? B². ³¹ κενοδοξίαν καὶ φιλοτιμίαν cod. ³² ἀνοιδῶν cod. e compendio ἀναιδ-
— ἀναιδῶν B¹, ἀναιδῶν cod. — ζῶν καὶ πλ. B². ³³ ἐδεισε cod. ³⁴ ἀπηρυθριασμένως ὁ ἐμβρόντιος πρὸ
οὐρανό B¹. ³⁵ πολλῶν μᾶλλον χείρονος δόγμασιν ὡς ἀπεφάνθη. Καὶ B¹. ³⁶ τε καὶ φωτοειδῆ καὶ θεοειδῆ
εἴτως θ. B¹. ³⁷ α ῤο: μὲν ἐκ. B¹.

νας ἐστέρησε ³⁰· τὰ γὰρ δὴ μέχρι σελήνης· ἰθιῦσα **A** fato et sorte regi, et ex cogente necessitate acci-
 εφη τὸν Θεὸν, τὰ δὲ γε ἄλλα ὑπὸ τὴν εἰμαρμένην
 εἰτάχθαι καὶ τύχῃ καὶ κατὰ τὴν βίαιαν ἀνάγκην
 ἐπίσθησιν ἐκάστω. Καὶ ταύτη παραγνώμη ³¹ ποιῶν
 τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τοιχωρύχους καὶ πύρρους ³², τὰ
 τῆς παρανομίας εἶδη, καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα πρὸς
 ἀντροπήν ³³ ὁ δειλίαιος τοῦ διδασκάλου δυσσεβῶς τε καὶ τολμηρῶς ἑτερατολόγησεν.

(6) Ὁ τοίνυν σοφώτατος Πλάτων θεολογῶν εφη·
 ἰ Τί τὸ ὄν (μὲν) ³⁴ αἰ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ ³⁵
 τὸ γινώμενον μὲν αἰ, ὄν δὲ οὐδέποτε; Τὸ μὲν δὴ νοή-
 σει ³⁶ μετὰ λόγου περιληπτὸν αἰ, κατὰ τὸ αὐτὸ ὄν, τὸ
 δὲ αἰσθῆσει ἀλόγῳ ³⁷ δοξαστὸν ³⁸, (6b) γινώμενον ³⁹ μὲν
 καὶ ἀπογινώμενον, ὄντως ⁴⁰ δὲ οὐδέποτε ὄν. Ἔταῦτα
 δὲ πάντα μέρος χρόνου, τὸ ἦν καὶ ἔσται· ἂ δὴ φέ-
 ροντες λαμβάνομεν ἐπὶ τὴν αἰδιον οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς·
 λέγομεν γὰρ δὴ· ὃ ἦν, ἔστι ⁴¹ τε καὶ ἔσται, τί δὲ τὸ
 ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει· τὸ δὲ
 ἦν καὶ ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν οὐσαν πρέ-
 πει ⁴² λέγεσθαι, τὸ δὲ αἰ καὶ καθ' αὐτὸν ὄν ἀνακι-
 νήτως ⁴³, οὔτε νεώτερον οὔτε πρεσβύτερον προσ-
 ἕκει λέγεσθαι· καὶ γὰρ τὸ αἰ ὄν καὶ προὖν γενέ-
 σεώς ἐστὶν ἀπάσης ὑπέρτερον, τὸ δὲ γενόμενον ⁴⁴
 καὶ ἀλλοιώσεις πολλὰς δεχόμενον, εἰκότως εφησεν
 οὐδέποτε εἶναι ⁴⁵. Καὶ πάλιν ὁ Πλάτων φησὶν ⁴⁶·
 ἰ Ἀγαθὸς μὲν ὁ Θεὸς τῷ ὄντι γε καὶ λεκτίον, αἴτιος
 τῶν ἀγαθῶν, τῶν δὲ κακῶν ἀπάντων ἀναίτιος. Ἔ-
 ταῦτα οὖν περὶ ⁴⁷ τοῦ πεποιηκότος Θεοῦ καὶ περὶ
 τῆς ἡμῶν αὐτεξουσιότητος εἰδίδαξε καλῶς ὁ Πλάτων
 φρονεῖν καὶ δοξάζειν· καὶ τοὺς κακῶν αἰτίων τὸν
 Θεὸν λέγοντας ἐξελαινεῖν ἐκέλευσε, καὶ ἀνόσιον
 εἶναι τόνδε τὸν λόγον φησὶ καὶ ἀξύμφορον ἡμῖν καὶ
 ἀσύμφωνον ἑαυτῷ. Οὐκοῦν εἰ ἀγαθὸς ὁ Θεός, ὥσπερ
60 δὴ καὶ ἀγαθός, οὐκ ἂν ἄρα κακῶν αἴτιος γένοιτ'
 ἄν. Εἰ δὲ ἀναίτιος τῶν γενομένων κακῶν, κακὰ δὲ
 κυρίως ὀνομαζόμενα οὐ τὰ παρὰ πολλῶν ὀνομάζειν
 φίλον εἶσιν, ἀλλὰ κακίαν, ἀκολασίαν καὶ τὰς ἄλλας
 παρανομίας· τὰς ὑπ' ἡμῶν αὐτεξουσιῶς τολμημέ-
 να· ἡμεῖς γὰρ τούτων ἄρα αἴτιοι, καὶ οὐχ ὁ τάναν-
 τία νομοθετήσας Θεός· ὅπερ δηλοῖ αὖτις ὁ Πλάτων
 ἐν ταῖς Νόμοις, καὶ δεικνύς ἡμῖν τὸν τῶν ὄλων πρύ-
 ταν, τῶν τοῦ παντὸς οἰάκων ἐπιλημμένον, φησὶν·
 ἰ Ὁ μὲν δὴ Θεός, ὡς καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν
 καὶ τελευτὴν καὶ μεσότητα ⁴⁸ τῶν ἀπάντων ἔχων,
 εὐθείᾳ περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, τῷ
 δὲ αἰ ξυνέπεται δική τῶν ἀπολείπομένων τοῦ ὀρθίου
 νόμου ⁴⁹ τιμωρός· ἥ· ὁ μὲν εὐδαιμονήσῃσι μέλλων
 ἐχόμενος ⁵⁰ ξυνέπεται ταπεινῶς· ⁵¹ κεκοσμημένος· ὁ

Porro sapientissimus Plato, de Deo disserens,
 dicit : « Quid est id quod semper est, ortum autem
 non habet, et quid est id quod semper renascitur,
 nunquam vero existit? Unum, quod semper idem
 est, cogitatione comprehenditur rationabiliter,
 alterum quod, nunquam revera existens, nascitur-
 que et moritur, irrationali sensu percipitur meram-
 que opinionem gignit. » Hæc autem omnia, quod
 erat et quod futurum est, pars temporis; erramus
 autem nec bene dicimus cum hæc ad perpetuam
 existentiam transferimus; dicimus enim, quod
 erat et est et in futurum erit, sed si vera dicere ve-
 limus dicere convenit : Erat et futurum est, de ea
 re que in tempore ortum habet dici convenit : quod
 autem semper et immutabiliter in se est, neque
 recentius neque antiquius dici decet. Quod enim
 semper est et ante est, ultra omnem ortum est ;
 quod autem factum est, et immutationes multas
 recipit, jure dixit nunquam esse. Rursus dicit
 Plato : « Bonus quidem Deus revera est dicendus
 causa bonorum, nullius autem mali auctor. » Hæc
 porro de Deo creatore et de nostro libero arbitrio
 docuit Plato sentienda et laudanda, et eos qui dicunt
 Deum mali auctorem expelli jubet, idque verbum
 iniurium esse declarat et nobis noxium et sibi ipsi
 contradictorium. Igitur si bonus Deus est (ut revera
 bonus est), non mali causa esse potest; si vero
 non auctor est malorum quæ accidunt, non mala
 proprie dicenda sunt quæ accidunt vulgoque mala
 dicuntur, sed malitia, incontinentia et alia peccata
 quæ libere audemus committere; nos enim horum
 profecto causa sumus, non autem qui contraria
 præscripsit Deus. Quod demonstrat iterum Plato
 in *Legibus*, ubi ostendens omnium rerum rectorem,
 universitatisque tenentem gubernacula, dicit :
 « Deus quidem, quemadmodum et antiquus sermo
 testatur, omnium rerum et principium et medium
 et finem in se habens, recta via procedit. Hunc
 semper sequitur justitias, eorum qui a divina lege
 deficiunt ultrix atque vindex : cui quidem justitiæ

Varie lectiones et notæ.

³⁰ ὑστέρησε B¹. ³¹ παρὰ γνῶμην ποιεῖν B¹ — παραγνωμ. ποι. cod. ³² πύρρους καὶ δσα τὰ τῆς
 ἡδονῆς καὶ π. ἰ. B¹. ³³ ἄν. τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ ἑτερ. B¹. ³⁴ μὲν οὐκ Tim. 27 D. ³⁵ τί Pl. ³⁶ νοήσει
 καὶ τὸν τῷδε αἰσθῆσει ἀλόγῳ δόξα τὸ γιν. B¹. ³⁷ τὸ δ' αὖ δόξη μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου Pl. ³⁸ δόξα τὸν
 cod. ³⁹ γ. καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως Pl. ⁴⁰ ὄντως B¹. ⁴¹ ἐτι ἰ. ἔστι cod. ⁴² πρέπει οὐσαν λ. τὸ δὲ αἰ
 κατ' B¹. ⁴³ ἀνακινήτως ἰ. ἀκινήτως B¹ ut cod. ⁴⁴ γενόμενον ἰ. γινόμενον B¹, cod. ⁴⁵ εἶναι, καὶ ταῦτα
 μὲν ὁ Πλ. B¹. ⁴⁶ Resp. II. 380 B, C, Tim. 42 E? ⁴⁷ ὄν περὶ ἰ. ὄν καὶ περὶ cod. ⁴⁸ μέσα τῶν ὄντων
 ἀπ. Pl. IV. 716. A. περιραίνει cod. ⁴⁹ τοῦ θεοῦ λόγου Pl. ⁵⁰ ἐχομένῳ cod. ⁵¹ καὶ Pl. 13. χρημά-
 τ. v. cod.

is modesto et composito animo adhæret qui felix est futurus. Qui autem superbia elatus est, qui pecuniarum honorumve confidentia tumet, vel corporis forma una cum juventute et dementia inflammatur animo ad petulantiam, quasi nec magistro, nec duce indigeat, sed aliorum dux ipse idoneus esse possit : ille profecto a Deo deseritur ejus vi et efficacia orbatus. Derelictus autem et hujusmodi alios duces nactus, exsultat, et omnia simul perturbat atque permiscet : vulgo tamen aliquis esse videtur, at post tempus divinæ illi justitiæ non culpabiles dat pœnas, et seipsum et familiam et civitatem denique ipsam extremo involvit exitio. » Sic philosophus et Deum ostendit universis rebus consulentem, et ejus longanimitatem erga quosdam, et quod hinc insensatis supervenit detrimentum, et tandem extremam, quam ipsi parat ruinam. In *Gorgia* pœnarum causas ostendit his verbis : « Conventantem cuilibet qui supplicio addictus est, et recte ab alio punitur, vel ut melior evadat, et cæteris hominibus sit exemplo : ut alii supplicium ejus videntes, formidine carumdem pœnarum meliores fiant. Hi videlicet qui ex illis suppliciis utilitatem capiunt, et Deo et hominibus dant pœnas, hi sunt qui leviora peccata commiserant : ipsis autem, o doloribus et cruciatibus tum hic tum apud inferos utilitas existit : fieri enim non potest aliter ut a noxa liberentur. Ex illis autem qui gravissimis sceleribus contaminati fuerint, illisque adeo iniustus facinoribus insanabiles exstiterint, exempla proponuntur : ipsi vero nullum inde capiunt adjumentum, quippe qui insanabiles sint ; alii vero utilitatem percipiunt, hosce propter sua peccata et maximas et horrendissimas et infinito dolore cumulatæ, easque sempiternas pœnas pati videntes. » Hæc videtur sapientissimus Plato ex divinis hausisse Scripturis ; profecto enim audit quæ per Moysen a Deo ad Pharaonem dicta sunt : « Ad hoc excitavi te, ut ostendam in te solitudinem meam, et ut annuntietur nomen meum in omni terra. » Cum enim omnino improbus ille factus esset, omnis generis pœnas induxit super eum Dominus, non ut meliorem se exhiberet ille (noverat enim istius mentem contumacem et insanabilem malliam), sed ut ea quæ de ipso circumferebantur omnibus utilis exempta serent. Quemadmodum enim civitates carnifices alunt ad puniendos homicidas, effractores, et cæteros legum transgres-

Α δι τις ἐξερθεῖς, ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπιρρόμος ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ ἄγανέθητι καὶ ἄνοια φλέγεται τὴν ψυχὴν μεθ' ὑβρείως, ὡς δὴ οὐτ' ἄρχοντας οὐτ' αὐτὴν ἡγεμόνας ἢ δεδόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι ἢ, καταλείπεται ἔρημος Θεοῦ, καταλείφεις δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλους τοιοῦτους προσλαβῶν ἢ σαρτῆ ταραττων πάνθ' ἅμα· καὶ πολλοὶς τισιν ἔδοξεν εἶναι τι, μετὰ δὲ χρόνον ἢ ὑποσχῶν τιμωρίαν οὐ μεμπτην τῇ δίκῃ, ἑαυτὸν τε [καὶ] οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησεν. » Διὰ τοῦτο ὁ φιλόσοφος καὶ τὸν τοῦ παντός ἐδειξε κηδεμόνα καὶ τὴν ἐπὶ τινῶν ἐσκόπει μακροθυμίαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν τοῖς ἀνοήτοις προσγινομένην λύβην καὶ τὴν ἐσώστερον αὐτοῖς ἐπιπερομένην πανολεθρίαν. Ἐν δὲ τῷ *Γοργία* καὶ τῆς τιμωρίας δηλοῖ τὰς αἰτίας λέγων ὡδί· « Προσῆκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρομένῳ ἢ βέλτιον ἢ γίνεσθαι καὶ ὠνήσασθαι ἢ παράδειγμα ἢ ἄλλος γίνεσθαι, ἢ ἐκείνοι ἢ ὀρθῶντες πάσχοντα ἢ πάσχειν ἢ, φοβούμενοι (7^a) βελτίους γίνωνται. Ἐστὶ δὲ οἱ ὠφελοῦμενοι μὲν ἢ καὶ δίκην δίδόντες ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἢ ἀνθρώπων οὗτοι οἱ ἀνίσταμα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσιν ἢ, ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ ἐδυνῶν γίνεται αὐτοῖς ἢ ὠφέλεια, κἀνθάδε καὶ ἐν Ἄδου· οὐ γὰρ οἴοντες ἄλλως ἢ ἀπαλλάττεσθαι· οἱ δὲ, ἐὰν τὰ ἐσχάτα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τὰ ἢ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνάσται ἢ πᾶμπαν γέωνται, ἐνταῦθα τὰ παραδείγματα γίνονται ἢ, καὶ οὗτοι ἢ μὲν οὐκέτι ὄνινανται ἢ, ἀπὸ ἀνάσται ὄντες ἢ ἄλλοι δὲ ὄνινανται οἱ τούτους ὀρθῶντες διὰ τὰς ἢ μεγίστας ἁμαρτίας καὶ ὀδυνηρότερα καὶ φοβερώτερα πάθη πάσχοντες ἢ τὸν αἰὶ χρόνον ἀτεχνῶς ἢ παραδείγματα ἢ. » (7) Ταῦτα δὲ εἰσικεν ὁ σοφώτατος Πλάτων ἐκ τῶν θείων σεσηληκέναι λόγων· ἤκουσε γὰρ πάντως τὰ διὰ Μωϋσέως ἐπὶ Θεοῦ πρὸς τὸν Φαραῶ λεχθέντα· τό· « Εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγεῖν τὸ δνομά μου ἐν πάτῃ τῇ γῆ ἢ. » Παμπολήρη γὰρ τοι γεγενημένῳ ἐκείνῳ παντοδαπὰς καὶ κολάσεις ἐπέγραγεν αὐτῷ ὁ Θεός, οὐχ ὥστε ἀποφῆναι βελτίονα — ἦδει γὰρ αὐτὸν καὶ τὸν νοῦν ἀντίστυπεν καὶ τὸ πάθος ἀνήκεστον — ἀλλ' ὅπως τὰ περὶ ἐκείνου διηγήματα πᾶσιν ὠφελείας γίνωνται παραδείγματα. Καθάπερ γὰρ αἱ πόλεις τρέφουσι τοὺς θημίους, ὥστε τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τειχωρύχους καὶ τοὺς ἄλλως παρανομοῦντας κολάζειν, οὐκ ἐπαινοῦσαι μὲν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ λίσαν μισοῦσαι τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν, ἀνεχόμεναι δὲ τῆς τούτων ὑπηρεσίας διὰ τὴν χρείαν, οὕτως ὁ τοῦ κόσμου πρύτανης, οἶα

Variæ lectiones et notæ.

ἢ ἀγνοίᾳ μᾶλλον cod. gloss. ἢ ὡς οὐτ' Pl. ἢ ὁ. τινὸς ἢγ. Pl. ἢ δ.γ. cod. ἢ λαλῶν σκ. cod. ἢ οὐ πολὺν Pl. ἢ τιμωρομένου cod. ἢ βελτίονι. ἢ ὄνινασθαι Pl. 525B. ἢ τοῖς Pl. ἢ ἵνα ἄλλοι Pl. ἢ ἀν. πάσχει Pl. ἢ μὲν ὡ· τε Pl. ἢ θεῶν τε καὶ Pl. ἢ ἁμαρτάνουσι cod. ἁμαρτῶσα Pl. ἢ ἀδικίας Pl. ἢ διὰ τ. Pl. ἢ ἀν. γέωνται, ἐκ τούτων. ἢ γίγνεται Pl. ἢ αὐτοῖς III. ἢ οὐδὲν Pl. ἢ ἀνάστα ὄντα cod. ἢ διὰ τὰς ἀ. τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα Pl. ἢ ἢ πάσχοντες καὶ τὸν cod. ἢ πασαύονται cod. ἢ ἀνηρημένους Pl. ἢ Ex. iv, 16.

δημίου· τινὲς γενέσθαι συγχωρεῖ τοὺς τυράννους, ἄσσοι, non prohibentes, sed contra summo cilio prosequentes carnificinam, illorum tamen adhibentes ministerium ob necessitatem, ita mundi Rector, carnificum loco, sinit esse tyrannos, ut per ipsos pœnam pravificatores et impij persolvant; et postea tradentur ipsi quoque supplicij, quoniam non quasi Deo ministrantes, sed suæ ipsorum evientes malitiæ, ea scelera perpetrarunt. Sic cum peccasset Israel, ipsum crudelibus Assyriis tradidit, et cum hanc non agnovissent mentem, everso ipsorum regno, aliis servire coegit, ut aperte prophetæ docent; a quibus Plato opportune dixit eos qui insanabiles sunt ad utilitatem cæterorum castigari. Præterea de animarum sorte post mortem, sapientissimus ille vir in *Phædone* rursus dicit: Imperfectus et impurus cum ad inferos venerit, in cœno jacebit; perfectus autem et purificatus cum eodem migraverit, cum Deo habitabit. Is enim qui juste et sancte vitam exegit, post interitum ad Fortunatorum insulas transmittitur, ubi malorum immunis omninoque beatus commoratur; ille autem qui injuste et impie vixit, in judicij et justitiæ carcerem vadit, quem Tartarum vocant, ubi omni re nudatus, de omnibus operibus suis judicatur; oportet enim judicari mortuos omnes, ut justum judicij iudicium fiat. Sic Plato omnino credidit esse in inferis tribunalia. Cum enim cum Hebræis in Ægypto conversaretur, prophetica oracula libenter audivit, et igneum fluvium esse didicit, quem magnus spectavit Daniel, et sapientissimi Isaïæ initiatus est sermonibus, in quibus dicit de peccatoribus: « Vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguetur; » et: « Quis renuntiabit vobis sempiternum locum? » Plato igitur, Græcorum sapientissimus præstantissimusque et fama percelebris, in Ægyptum venit ad prudentes et sapientes inter Ægyptios, ut quam eruditissimus fieret, et perfectissimam de natura rerum scientiam acquireret, ut Græci narrant. Didicit autem ab Hebræis et theologiam, non certissimam sane et puram; suscepit enim eam, grassante adhuc fortiter athelismo, vigenteque in ipso pernicioso errore, male simulato. Cum enim sacra Moysis oracula sibi permulta acivisset et interpretatus esset, his furtim usus ænigmaticam tentat narrationem; unde ad quemdam, illud sane insinuans, seite dixit: « Loquendum est tibi per ænigmata, ut si pugillares aliquid sive maris sive terræ in flexibus patiantur, qui legerit non intelligat. Ita enim res se habet. Circa universi regem sunt ergo omnia, et illud omnium bonorum causa, secundum autem circa secunda, et tertium circa

ὅστε διὰ τούτων ποιήν τοὺς παρανομοῦντας καὶ ἀσσοῦντας εἰσπράττειν· ὕστερον δὲ καὶ αὐτοὶ παρβόθησονται τιμωρίαις, ἐπειδὴ περ οὐχ ὡς θεῶ διακονοῦντες, ἀλλ' οἰκεία πονηρία δουλεύοντες, τὰ δεινὰ δεδράκασι ἐκεῖνα. Οὕτως ἡμαρτηκότα τὸν Ἰσραὴλ τῇ τῶν Ἀσσυρίων ὠμότητι παρέδωκε, καὶ ἐπειδὴ δὲ τὸν τοιοῦτον οὐκ ἔγνωσαν σκοπὸν, καὶ τούτων καταλύσας τὴν δυναστείαν, ἐτέροις δουλεύειν ἠνάγκασεν, ὡς διαβρήδην οἱ προφῆται διδάσκουσι, παρ' ὧν ὁ Πλάτων τὰς ἀφορμάς κεκλωφῶ; τοιαῦδε ἔφη τοὺς ἀνιάτους διακειμένους εἰς ὠφέλειαν ἐτέρων παιδεύεσθαι. (8) Καὶ μὲν τοῖ γε καὶ περὶ τῶν λήξεων καὶ ἀποκλήρωσεως τῶν ψυχῶν ὁ σοφώτατος ἐν 62 τῷ *Φαίδωνι* πάλιν φησὶν⁸⁸. « Ὁ μὲν ἰτέλειστος καὶ ἀκάθαρτος εἰς Ἄδην ἀφικόμενος ἐν βορβόρῳ κείσεται· ὁ δὲ τετελεσμένος καὶ κεκαθαρμένος; ἐκεῖσε μεταχωρήσας μετὰ θεοῦ οἰκείωσει· τὸν μὲν γὰρ δικαίως τὸν βίον μεταγλυθότα καὶ ὁσίως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς Μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ κακῶν ἐκτός, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθῶως εἰς τὸ τῆς κρίσεως τε καὶ δίκης δεσμοκτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι καὶ οὕτω γυμνὸν, ἔπειτα κριτέον ἀπάντων τούτων· τεθνεώτας γὰρ (7b) δὴ κρίνεσθαι, ἵνα δικαία ἡ κρίσις τοῦ κριτοῦ γένηται. » Οὕτως ὁ Πλάτων ἀκριδῶς ἐπίστευσε εἶναι τὰ ἐν Ἄδου κριτήρια. (9) Ἐντυχὼν γὰρ Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν προφητικῶν λόγων ἀσπασίως ἤκουσε καὶ τὸν τοῦ πυρὸς ποταμὸν ἔμαθεν, ὃν ὁ μέγας ἐθεάσατο Δανιὴλ, καὶ τοὺς Ἡσαίου τοῦ θειστάτου μεμύηται λόγους, ἐν οἷς φησὶ περὶ τῶν ἀμαρτωλῶν⁸⁹. « Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται, » καὶ⁹⁰. « Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν αἰώνιον τόπον; » Ὡστε οὖν Πλάτων, ὁ τῶν Ἑλλήνων πάντων σοφώτερος καὶ ὑπέρτερός τε καὶ διαδόχτος, ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς τοὺς φρονίμους καὶ σοφοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἀφίκετο, πολυπειρίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέραν μαθησόμενος, ὡς Ἑλληνες ἱστοροῦσιν· ἔμαθε δὲ παρ' Ἑβραίοις καὶ θεολογίαν, εἰ καὶ μὴ σαφεστέην καὶ ἀκριφῆν, καθὼς παρελήφει διὰ τὴν προκατέχουσαν αὐτὸν δεινὴν ἀθειαν καὶ χαλεπὴν ἐπιπλάνην ἀκμάζουσαν, ἀλλ' οὖν ἐξηγήσατο· καὶ γὰρ τὰ Μωσαϊκὰ σφετερισάμενος ἱερὰ ἀμύπολλα καὶ μεταφράσας λόγια, ταύτῃ τοι περιᾶται λεληθότως· αἰνιγματωδῶς ποιῆσθαι τὴν ἀφήγησιν· ὅθεν καὶ πρὸς τινα τοῦτο δὴ παρκεμφαίνων εὖ μάλα ἔφη· « Φραστέον δὴ σοὶ δι' αἰνιγμάτων⁹¹, ἵν' ἂν τι ἡ δέλιος⁹² ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πευχαῖς πάθῃ⁹³, ὁ ἰναγούς μὴ γῶφ· ὥδε γὰρ ἔχει· Περὶ τὸν πάντων βασιλεῖα πάντα ἐστὶ καὶ ἐκεῖνο⁹⁴ εἶνεκα πάντα, καὶ ἐκεῖνο πάντων τῶν κελῶν αἰτίον, δεῦτερον δὲ περὶ τὰ δεῦτερα, καὶ τρίτον

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ 108 A. — 144 C, contracta. ⁸⁹ LXVI, 24. ⁹⁰ XXXIII, 14. ⁹¹ αἰνιγμῶν Ep. II, 312 D. ⁹² τι δέλιος cod. ⁹³ μάθη — π. τοῦ π. βασιλέως ὅτι cod. ⁹⁴ ἐκ. δὲ σοὶ cod.

tertius. Ut autem summam et breviter de ipsis rursus dicam, multæ et omnimodæ fuerunt electorum impiorum turbæ, diversæque tela blasphemiarum; multisidique et vario mendacio voluptati fabularum permixto, miscellaneaque tanquam potione condita, polytheismi errore homines quasi ebrii facti sunt. Sophistæ autem trita et alba veste, barba proluxa et coma capitis philosophiam defnientes, poetarum theologiæ ridiculum videntes, alias excogitaverunt semitas erroris quæ ad ipsum deducebant poetarum barathrum. Hi quidem sermonis elegantia et vi sententiarum poetica foeda facinora deorum et turpiloquium absconderunt; illi autem perversis affectibus divinam imposuerunt appellationem, atque voluptatem, ut dixi, Venerem, iram Martem, ebrietatem Bacchum, furtum Mercurium, prudentiam Minervam appellaverunt, taliæque monstra superbo cum supercilio et Attica loquacitate fingentes, plerosque homines in aliam erroris formam adduxerunt; et qui se philosophos dictitabant, et propter habitum ab omnibus honorem carpebant, et a se affectus vinci jactabant, imprudenter suaserunt hominibus ut affectus pravos adorarent, et animum, qui affectus libera potestate dominari et tanquam auriga regere debet, immolarent concupiscentiæ, iræ, furto, ebrietati et cæteris pravis cupiditatibus. Alii quoque nihil præter visibilia cogitare valentes, sed intra sensibilia intelligentiam coercentes, quæ oculis videnda subjacent, deos declararent, et venerabile nomen, sanctum audientibus inculcans horrorem, hi quidem elementis, alii vero horum partibus imposuerunt. Alii casu mundum factum esse dixerunt; fuerunt qui plures deos unius loco imaginarentur. Alii Deum prorsus negaverunt; alii Deum confessi sunt, sed nequaquam universo consulentem; alii Deum mundum quidem curare dixerunt, sed leviter hoc facere, et luna defnire providentiam, cæterasque mundi partes temere ferri, fati necessitati haud libere servientes. His et similibus aperte æthonimus illos, non solum invicem, sed eosdem de iisdem rebus contrario scripsisse, maximamque discordiam, dum gloriæ studio et malitia se invicem premunt, effecisse, terram conturbavisse, et cum semetipsis perdidisse multos.

Tantus igitur error olim mundum occupavit, quem omnino dissipavit et expulit palam a nobis adoratus Dominus. Et verbum testantur opera, terraque et inare priori ignorantia et impietate liberata, sublato

Α περί τὰ τρίτα. » (10) Καὶ ἀπλῶς⁹⁹, ἵνα συλλήθῃον περὶ τῶν αὐτῶν αὐθις κεφαλαιωδῶς εἶπω καὶ περὶ ληπτικῶς, πολλὰ μὲν οὖν καὶ παντοδαπὰ⁶³ τῶν δυσσεβῶν αἰρουμένων τὰ στίφη⁹⁸ καὶ διαφορὰ τῆς βλασφημίας τὰ βέλη, πολυσχιδῆς δὲ καὶ ποικίλου τὸ ψεῦδος;⁹⁶ τῷ τερπνῷ καὶ μυθώδεις κεράσσα καὶ οἶον κυκεῶνα κατασκευάσσα, τῆς πολυθέου πλάνης τὴν μέθην τοῖς ἀνθρώποις προσήνεγκεν. ἡ δὲ σφιστικὴ ἐν τρίθωνι λευκῷ καὶ κόγωνι μακρῷ καὶ κόμη κεφαλῆς τὴν φιλοσοφίαν ὀριζομένη, τῆς ποιητικῆς θεολογίας τὸ καταγέλαστον ὄρωσα, ἑτέρας πλάνης ἐνενόησεν ἀτραπούς, εἰς αὐτὸ τὸ ποιητικὸν ἐκείνο βάραθρον ἀπαγούσας. Οἱ μὲν γὰρ τῆ⁹⁷ κομψείᾳ τοῦ λόγου καὶ τῆ τῶν ἐνθυμημάτων δεινότητι τῆ ποιητικῆ τὴν περὶ τῶν θεῶν αἰσχουρίαν καὶ αἰσχρολογίαν⁹⁵ ἐκάλυψαν. οἱ δὲ τοῖς πάθεσι τὴν θείαν προσηγορίαν ἔθεσαν, καὶ τὴν μὲν ἡδονὴν, ὡς ἔφη, Ἀφροδίτην ὠνόμασαν, Ἄρεα δὲ τὸν θυμὸν, τὴν δὲ μέθην Διόνυσον, Ἑρμῆν δὲ τὴν κλοπὴν, τὴν δὲ φρόνησιν Ἀθηνᾶν, καὶ τοιαῦτά τινα μετὰ ἀλαζονικῆς ὀφρύος καὶ τῆς Ἀττικῆς στωμυλίας τερατευόμενοι, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων εἰς ἑτέραν εἰδους ἀπάτην μετέγαγον. καὶ οἱ φιλοσοφεῖν ὀπισχνούμενοι καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ σχήματος τιμὴν παρὰ πάντων δρεπόμενοι (8^a) καὶ τῶν παθῶν κρατεῖν ἐπαγγελλόμενοι προσκυνεῖν τὰ πάθη τοὺς ἀνθρώπους ἀνέπεισαν, καὶ τὸν αὐτοκράτορα νοῦν τῶν παθῶν καὶ ἡνίοχον θύειν ἐπιθυμῆ, καὶ θυμῷ, καὶ κλοπῇ, καὶ μέθῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις πάθεσιν, ἀνοήτως πεπεικασιν. (11) Ἄλλοι δὲ πάλιν οὐδὲν ὑπὲρ τὰ ὀρώμενα νοῆσαι δυναθίντες, ἀλλὰ τοῖς αἰσθητοῖς τὸν νοῦν ἐγκαθεύξαντες, τὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἰς θεῶν προκειμένα, θεοῦ προσηγόρευσαν, καὶ τὸ σεπτὸν ὄνομα καὶ φρικτὴν ἐμποιοῦν τοῖς ἀκούουσιν οἱ μὲν τοῖς στοιχείοις, οἱ δὲ τοῖς μέρεσι τούτων ἐπέθηκαν. καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ταυτομάτου γεγενῆσθαι τὸν κόσμον, οἱ δὲ πολλοὺς θεοῦς ἀνθ' ἑνὸς ἐφαντάσθησαν. καὶ οἱ μὲν μὴ εἶναι παντελῶς τὸ θεῖον, οἱ δὲ εἶναι μὲν, οὐδενὸς δὲ τῶν ὕτων ἐπιμελεῖσθαι. οἱ δὲ ἐπιμελεῖσθαι μὲν ἔφασαν, μικρῷ λόγῳ δὲ τοῦτο ποιεῖν καὶ τῆ σελήνῃ περιρλίζειν τὴν πρόνοιαν, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ κόσμου μέρος, ὡς ἔτυχε, φέρεσθαι τῆ τῆς Εἰμαρμένης ἀνάγκῃ δουλεῖν βεβιασμένον. (12) Διὰ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων σαφῶς ἔγνωμεν, ὡς οὐ μόνον ἀλλήλους, D ἀλλὰ⁶⁴ γε καὶ σφίσι αὐτοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἐναντία γεγράφασι καὶ μεγίστων⁹⁸ διαφωνίαν φιλοδοξία τε καὶ κακουρίᾳ πιεζόμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰργάσαντο καὶ τὴν οἰκουμένην ἐτάραξαν καὶ σὺν ἑαυτοῖς πολλοὺς ἀπώλεσαν.

(15) Τοσαύτη γοῦν⁹⁹ πάλαι πλάνη κατεῖχε τὸν κόσμον. ἀλλὰ ταύτην ἔρῃον ἠφάνισε καὶ πάμπαν ἐξήλασε προδῆλως ὁ παρ' ἡμῶν προσκυνούμενος Κύριος. Καὶ μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, γῆ τε

Variae lectiones et notæ.

⁹⁸ ἀ. ἀπ. τῶν x. Pl. ⁹⁹ στήφη coil. ⁹⁶ ἡ φιλοσοφία? ⁹⁷ τῆ. ⁹⁵ αἰσχουρίᾳ καὶ αἰσχρολογία coil. ⁹⁸ μεγίστην? ⁹⁹ Τοιαύτη οὖν Par. 2.

καὶ θάλασσα, τῆς προτέρας ἀγνοίας καὶ δυσσεθείας ἂν ἰδolorum errore; ignorantie discussa caligo, luminis sapientie radii terram universam implentes; Græci, Romani et Barbari crucifixum Deum profitentes, loco multorum et falsorum deorum Trinitatem solam adorantes, dæmonum templa funditus everteutes, idolorum altaria funditus eversa; ecclesie publice ubique ædificatæ; in urbibus, in vicis, in remotissimis locis, martyrum et sanctorum templa exstructa; ascetarum diversoria cacumina montium sanctificant. Hæc et similia Salvatoris nostri incarnationis divinis demonstrant successus; nam omnes philosophorum inanes discussiones iis relinquimus, qui ambubajarum studiis occupantur. Perduravit igitur antiquus idolorum error a Sarug usque ad tempora Thare patris Abraham.

τῶν ἀλιέων καὶ ἰδιωτῶν ἐντροπῶσι μαθήμασι. Σερούχ ἕως τῶν χρόνων Θάρρα τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ.

καὶ θάλασσα, τῆς προτέρας ἀγνοίας καὶ δυσσεθείας ἂν ἰδolorum errore; ignorantie discussa caligo, luminis sapientie radii terram universam implentes; Græci, Romani et Barbari crucifixum Deum profitentes, loco multorum et falsorum deorum Trinitatem solam adorantes, dæmonum templa funditus everteutes, idolorum altaria funditus eversa; ecclesie publice ubique ædificatæ; in urbibus, in vicis, in remotissimis locis, martyrum et sanctorum templa exstructa; ascetarum diversoria cacumina montium sanctificant. Hæc et similia Salvatoris nostri incarnationis divinis demonstrant successus; nam omnes philosophorum inanes discussiones iis relinquimus, qui ambubajarum studiis occupantur. Perduravit igitur antiquus idolorum error a Sarug usque ad tempora Thare patris Abraham.

τῶν ἀλιέων καὶ ἰδιωτῶν ἐντροπῶσι μαθήμασι. Σερούχ ἕως τῶν χρόνων Θάρρα τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ.

Ἐπεὶ γὰρ ἡμεῖς ἐπιθετικῶς ἐπιτιμῶμεν τοῖς ἰδιωτῶσι καὶ ἀλιέσι, ἵνα μὴ ἐπιτιμῶμεν καὶ τοῖς ἁγίοις, οὗτοι γὰρ οὐκ ἐπιτιμῶμεν, ἀλλὰ ἐπαινεῖμεν. Ἐπεὶ γὰρ ἡμεῖς ἐπιτιμῶμεν τοῖς ἰδιωτῶσι καὶ ἀλιέσι, ἵνα μὴ ἐπιτιμῶμεν καὶ τοῖς ἁγίοις, οὗτοι γὰρ οὐκ ἐπιτιμῶμεν, ἀλλὰ ἐπαινεῖμεν.

Nachor autem septuaginta novem annos natus, genuit Thare, et postea vixit centum et viginti duo annos, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejns ducentorum duorum annorum.

Θ. Περὶ τῆς γεννήσεως Ἀβραάμ.

IX. De nativitate Abraham.

Ἐπεὶ γὰρ ἡμεῖς ἐπιθετικῶς ἐπιτιμῶμεν τοῖς ἰδιωτῶσι καὶ ἀλιέσι, ἵνα μὴ ἐπιτιμῶμεν καὶ τοῖς ἁγίοις, οὗτοι γὰρ οὐκ ἐπιτιμῶμεν, ἀλλὰ ἐπαινεῖμεν. Ἐπεὶ γὰρ ἡμεῖς ἐπιτιμῶμεν τοῖς ἰδιωτῶσι καὶ ἀλιέσι, ἵνα μὴ ἐπιτιμῶμεν καὶ τοῖς ἁγίοις, οὗτοι γὰρ οὐκ ἐπιτιμῶμεν, ἀλλὰ ἐπαινεῖμεν.

Thare cum septuaginta annos natus esset, genuit Abraham et Nachor, et Aran, patrem Lot, qui mortuus est ante Thare patrem suum, et postea vixit Thare centum triginti quinque annos, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejns ducentorum quinque annorum. Erat autem iste statuarius, ex lapidibus et lignis deos fingens et venditans. Mundi ætas usque ad vigesimam generationem et ad dies ejus fuit circiter trium millium trecentorum viginti duorum annorum, nec ullus unquam hominum ortu præcedentiam videtur filius ante patrem mortuus esse, sed patres ante filios, quos hæredes rerum suarum relinquiebant. Neque de Abel aliquis loquatur; non enim naturali morte defunctus est, sed violenta nece. Ex quo enim Thare æmulum se Deo constituit sua ipsius arte effingens idola, similia his quæ fecerat jure reportavit, ad æmulationem ipsa quoque provocatus a suo ipsius filio. Interiit enim Aran in igne quem incendit Abram ut combureret idola patris sui. Cum enim ingressus esset Aran ad auferendum ea, combustus cum iis interiit; ideoque mirans divina Scriptura indicavit dicens: « Et mortuus est Aran coram Thare patre suo. » Abram enim, cum quatuordecim esset an-

Varie lectiones et notæ.

¹ πεκαυμένοις τ. ε. ὁ πλάνος Par. 2. ² ἀπώλοντες cod. ³ ματαίολογίαν secunda manu. ⁴ 2444 (3114). ⁵ Ὁ δὲ γε Ν. ὁ υἱὸς Σερούχ (quod indicium est excerptiorum O. ⁶ οὐ' l. ροθ' LXX. ⁷ ρκ' (1) ut Chr. pasch. et Gen. xi, 25 Hebræus et Græcus, ρκ' ? ⁸ σβ' l. τκα' LXX, σα' cod. σι' O. ⁹ 2373 (3184). — Ced. 47, 11. ἐκ γυναικὸς Ἐδνας θυγατρὸς Ἀβραάμ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ I. eo, Ced. ¹⁰ Ἀφραν καὶ τὸν Ν. Leo, Ἀράμ καὶ τὸν Ν. Ced. ¹¹ ἔτη ρλε ὁ Θάρρα O. ¹² 2238. ¹³ 3319. ¹⁴ γτβ' Georg. continuatus, γτδ' Eus. Chr. i. 45γ. ¹⁵ Gen. xi, 28. ¹⁶ ρδ' Ced. 48, 4, sed Glyc. 246, 12 e Geor-gio δ'. ¹⁷ τότε Par.

uorum, et in sacra initiatus esset, increpat patrem suum dicens: « Cur homines errare facis ob lucrum noxium? Non alius est Deus nisi qui in caelis est, qui uniuersum mundum creauit, » et sic dicitur Dei cogitatione dignus esse habitus. Videns enim cunctos homines creaturis seruietes, et visibilia sub variis deorum cognominibus adorantes, circumibat quotidie afflictus et Deum verum exquirens sincera mente. Et sic aspiciens caelum modo splendidum, modo tenebrosum, apud se dicebat: « Non est hoc Deus »; similiter et solem et lunam, unum quidem absconditum et obscuratum saepe, alteram deficientem et evanescentem, dicebat: « Nec ista quidem dii sunt »; imo stellarum cursum et motum curiose perscrutans (erat enim astronomiam a patre edoctus), nec in illis nec in aliis visibilibus inueniens horum auctorem, gravatatur valde et despondebat animum. Cujus desiderium et votum videns qui finxit corda nostra et intelligit in omnibus operibus suis, apparuit ei, et invitavit ut in terram promissionis iret, dicens: « Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstrabo tibi. » Confestim idola sua partim frangit, partim incendi seceditque cum patre suo de terra Chaldaeorum, et cum venisset in Charan, mortuus est pater ejus. Et egressus illinc iterum, juxta verbum Domini, venit cum uxore sua Sara et Lot filio fratris sui et universa ipsorum substantia in terram Chanaan sibi debitam, quam Chanaanæ tyrannice tenebant ut terram hostilem. De quo Clemens Romanus, philosophus et magni Petri vere discipulus, ita loquitur: « Cum faines facta esset, relicta terra Chanaan, Abram abiit in Ægyptum. Cum autem uxorem ejus Sara rex Abimelech rapuisset, statim hunc Deus exauinavit et terrore perculit; simul et membrorum languorem induxit, dixitque ei: « Redde mulierem viro, quia propheta est, et orabit pro te, et vivet: si vero non reddideris, scito quod morieris tu et quaecumque tibi sunt. » Et ita impollutam Sara recepit Abram, et precatus est, et sanatus est Abimelech a languore, et omnes domestici ejus a plaga quam Deus immiserat. Ideo postea tanquam justum e. Dei servum coluit eum rex, et animum advertit iis quæ ab illo dicebantur, et magister pietatis et doctrinæ factus est (Abram) Ægyptiis. » Primus enim, ut ait Josephus, Abram creatorem Deum prædicavit, et primus cum in Ægyptum descendisset, arithmeticam et astronomiam docuit, anabilisque ita et honoratus factus est, et dignatus est rex ab illo discere astrologiam et magiam, utpote viro eruditissimo et Chaldaeo; astrologia enim et magia a Magusæis

Λ θελί, ἐνουθέτει τὸν πατέρα αὐτοῦ λέγων· ἰ Τί πλανῆς τοὺς ἀνθρώπους διὰ κέρδος ἐπιζημίον; Οὐκ ἔστιν ἄλλος θεὸς εἰ μὴ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὁ καὶ πάντα τὸν κόσμον ποιῆσας· οὕτως ¹⁹ λέγεται τῆς θεογονίας ἀξιωθῆναι ¹⁹ ὄρων γὰρ τοὺς ἀνθρώπους πάντας κτισματολατρῶντας καὶ διαφόρους ²⁰ θεῶν, τὰ φαινόμενα προσαγορεύοντας καὶ προσκυνῶντας ²¹, περιήρχετο καθ' ἑκάστην ἡμέραν διαπνοούμενος καὶ τὸν ἐντως ὄντα θεὸν ἐκζητῶν ἐκ φιλοθέου καρδίας· καὶ οὕτω βλέπων οὐρανὸν ποτὲ μὲν λαμπρὸν, ποτὲ δὲ σκοτεινόν, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· Ὁὐκ ἔστιν οὗτος θεός· ὁμοίως δὲ καὶ ἥλιον καὶ σελήνην, τὴν μὲν ἀποκρυπτόμενον ἢ ἀμαυρούμενον πολλακίς, τὴν δὲ φθίνουσαν καὶ ἀπολήγουσαν, ἐφασκεν· Ὁὐδ' οὗτοί εἰσι θεοί· καὶ μέντοι τὴν τῶν ἄστρων φορὰν τε καὶ κίνησιν πολυπραγμονῶν — ἦν γὰρ ἀστρονόμος; ἄκρος ἐκ τοῦ πατρὸς πεπαιδευμένος — καὶ μήτε διὰ τούτου μήτε μὴν δι' ἄλλων τινῶν ἐρωμένων εὐρίσκων τὴν τούτων δημιουργὸν, ἐδυσχέρηνε σφόδρα καὶ ἠθύμει, ὅς τὸν πόθον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἰδὼν ὁ πλάτας καταμόνας **66** τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ συνιέι; εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὤφθη αὐτῷ καὶ πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας πορείαν παρεκελεύσατο λέγων ²²· « Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ δεῦρο εἰ; γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. » (5) Καὶ δὴ παραχρῆμα λαβὼν τὰ εἰδωλὰ καὶ τὰ μὲν κλάσας, τὰ δὲ ἐμπυρήσας ἀνεχώρει· μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκ γῆς Χαλδαίων, καὶ (9*) ἔλθων εἰς Χαβρᾶν ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Καὶ ἐξεληθὼν ἐκεῖθεν πάλιν ἐν λόγῳ Κυρίου ἦλθε σὺν τῇ γυναίκί αὐτοῦ Σάρρῃ καὶ τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Λὼτ μετὰ πάσης αὐτῶν τῆς ἀποσκευῆς εἰς τὴν ὀφειλομένην γῆν Χαναάν, ἣν οἱ Χιλιναῖοι τυραννικῶς ἔκρησαν, πολεμικῇ χρησάμενοι βίᾳ. (6) Περὶ οὗ μέντοι καὶ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος καὶ σφώτατος καὶ μαθητῆς Πέτρου τοῦ μεγάλου γνήσιος οὕτως ἔφη ²³· « Λιμοῦ δὲ γενομένου καταλιπὼν Ἀβραὰμ τὴν Χαναάναν γῆν, εἰς Αἴγυπτον ἀπέηκε, ὅς τὴν γυναῖκα Σάρρῃν Ἀβιμέλεχ ἀρπάσας ὁ βασιλεὺς, αὐτίκα τούτου ὁ θεός, ἔτασας καὶ λίαν ἐκδειματώσας, ἄμα καὶ πάρεσιν τῶν μελῶν ἐπέτασας· « Ἀπόδος ²⁴, ἔφη, τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι προφήτης ἐστὶ, καὶ προσεύξεται περὶ σοῦ καὶ ζήσεις· εἰ δὲ μὴ ἀποδώς, γινώθι ὅτι ἀποθάνῃ σὺ καὶ τὰ σὰ πάντα. » Καὶ οὕτως ἀπολαβὼν ὁ Ἀβραὰμ τὴν Σάρρῃν ἀμίαντον καὶ προσευξάμενος, λάλη τῆς παρεσῶς ὅ τε Ἀβιμέλεχ καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐκ τῆς θεηλάτου πληγῆς. » (7) Ὅθεν δὴ λοιπὸν ὡς δίκαιον ἔκτοτε καὶ τοῦ Θεοῦ δοῦλον τιμῶν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ προσέχων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, διδάσκαλος εὐσεβείας καὶ πολυπειρίας Αἰγυπτίους ἐγένετο. » Πρῶτος γὰρ, ὡς φησι Ἰωση-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ δὲ Par. 2. ²⁰ π. τ. 2. Par. 2. ²¹ διαφόρως κτίσματα λαμπρῶντας καὶ διαφόρον θ. Par. 2. ²² πρ. κα: λατρεύοντας Par. ²³ Gen. xii, 1. ²⁴ Clemens, recog. I. 33, 34 de his nihil habet nec alibi ubi de Abrahamo agitur. ²⁵ Gen. xii, 10; xx, 2, Ced. 52, 11, 53, 19-56, 8, Glyc. 246, 19-22 e Josepho.

πος²⁵, Ἄβραμ δημιουργὸν τὸν Θεὸν ἀνεκκήρυξεν, καὶ πρῶτος κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν αὐτοὺς ἐδίδαξε, κἀντεῦθεν ἐπέρρατος καὶ παγγέρατος γενόμενος, ἤξισεν ὁ βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γυμνασθῆναι τὰ περὶ ἀστρολογίας καὶ μαγείας ἅτε πολυτίμων καὶ Χαλδαίωι τυγχάνοντι· ἀστρολογία γάρ καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσαίων ἦτοι Περσῶν ἤρξατο· οἱ γὰρ τοὶ Πέρσαι Μαγῶν ὑπὸ τῶν ἐγχευμένων ὠνομάζοντο. **67** Καὶ δὴ τῶν ἀστρολόγων καὶ μάγων συναθροισθέντων, ὁ βασιλεὺς ἄμα τῷ Ἄβραμ καὶ τοῖς συνήθεσι ἐκαθέσθη. Καὶ ἤσυχας γενόμενης, ὁ Ἄβραμ ἔφη· « Μαθεῖν βούλομαι παρ' ὑμῶν τῶν σοφῶν, εἰ δυνατόν γένεσις καὶ μαγεία βλάψαι τινὰ ἢ ὠφελεῖται κατὰ τὴν ὑμετέραν δόξαν. » ἀφ' ὧν ἀποκριθεὶς Αἰγύπτιος ἀστρολόγος καὶ μάγος εἶπεν· « Μεγάλων ἡμῖν καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων ἀγαθὴ πρόφασις, ὡ διδάσκαλε, γίνη· καὶ θεῖόν ἐστι μηδὲν ἀποκρύψασθαι σε τῶν παρ' ἡμῖν ἀποκρήτων, πάντας ὀλομένους ἀθρώπους γενέσει· καὶ εἰμαρμένη δουλεύει· ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἀνθρώπου φονεῦσθαι ἢ τελευτῆσαι παρὰ γένεσιν. » Ὅδὲ Ἄβραμ ἔφη· « Ἠπατήθης ὄντως εἰπεῖν τοῦτο, μὴ εἰδὼς ὅτι ἐπὶ κριτοῦ βασιλέως ἔφης, ὃς ἀνθρώπων τὴν ἐξουσίαν ἔχει. » Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγανακτήσας ἔφη πρὸς τὸν ἀστρολόγον· Νῦν οὖν, ἐὰν μεταπειρωμένοι τῶν ὑπηκόων ἀνθρώπων ἕνα, καὶ σκεψάμενος ἐφ' ἡμῶν εἴπης, ζωῆς αὐτὸν χρόνον ἔχει ἢ μὴ ἔχειν, ἐγὼ τούναντιον πρὸς τοῦτον ποιήσω γενέσθαι, οὐ σαφῶς ἐλλήλεξαι ψεύστης ὑπάρχεις; Καὶ γὰρ ἐὰν εἴπης αὐτὸν ἔτι χρόνον ἔχειν ζωῆς, εὐθὺς κτελεύσω αὐτὸν ἀναίρεθῆναι· εἰ δὲ μὴ ἔχειν αὐτὸν χρόνον· λειπομένους (9^b) λέξης πλὴν τὴν συνεστῶσαν ὥραν, αὐτὸν μὲν τῆς καταδικῆς ἀπολύσω, σὲ δὲ παρὰ τοῦ ὡς ψευδολόγον τοῦ ζῆν προεκκώψω, ἵνα λοιπὸν ὁ θάνατός σου πείσῃ πάντας ἀσέβητας μηδεμίαν ἀληθείας ἔμφρασιν ἔχειν τὰ περὶ τῆς ἀστρολογίας σου μυθολογούμενα. » Ταῦτα δὲ τοῦ βασιλέως εἰπόντος, ὁ Αἰγύπτιος ἔντρομος γενόμενος ἔπεσε πρηγῆς, δέόμενος ἑλέους τυχεῖν, αὐτὸς τε καὶ οἱ ὀμόφρονες αὐτοῦ. Καὶ ὁ βασιλεὺς τῷ Ἄβραμ χαρίζομενος ὡς διδασκάλῳ καὶ τὴν πλάνην ἑναργῶς φανερώσαντι δι' ἐπινοίας καὶ ὑπὲρ τῶν ματαιολόγων συνεκατέσταντι συνεχώρησεν αὐτοὺς²⁶, ἐπὶ πλείον κωμωδήσας τὴν ἀλογον αὐτῶν δόξαν ὡς ἀνίσχυρον καὶ λαοκλάνον. Καὶ δὴ κτελεύσας ὡς ἐξ ὑποβολῆς Ἄβραμ ἀχθῆναι τινα προκαταδικασθέντα πυρκαυστον γανέσθαι, προσέταξεν ἐπὶ πάντων εὑρεθῆναι τὴν γέννησιν αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον, καὶ διασκεψάμενος²⁷ εἰπεῖν τὸν τρόπον τοῦ θανάτου. Τῶν δὲ συνενῶν· ἐπὶ πολὺ διασκεψάμενων καὶ εἰπόντων, ὅτι **68** πυρποληθεὶς ἀποθάνεται, τῆς γενέσεως ἐπαγούσης καὶ διαγορευούσης τοῦτο σαφῶς, ἀλλὰ νῦν ἔτι χρόνον ἔχει ζωῆς, καὶ οὕτω ἐλήλυθεν ὁ χρό-

sive Persis incepit. Persæ Magog ab indigenis nominabantur. Tum astrologis et magis congregatis, rex cum Abram et familiaribus sedit, et, facto silentio, dixit Abram: « A vobis sapientibus discere cupio an nativitas et magia nocere vel prodesse possint alicui juxta vestram opinionem. » Respondens Ægyptius, astrologus et magus, dixit: « Magnarum nobis et necessariarum questionum bonæ fide occasio, o magister, et justum est nos nihil te celare ex arcanis nostris: putamus homines omnes nativitati et fato servire; impossibile est enim hominem occidi vel mori præter nativitatem. » Abram dixit: « Errasti vere dicens hoc, nesciens quod coram rege judicæ locutus es, vitæ hominum domino. Rex indignatus dixit astrologo: « Nunc vero si accersiverim unum ex subditis, et tu deliberans dixeris illum vitæ tempus habere vel non habere, per me vero illi contrarium evenerit, nonne evidenter impostor invenieris? Etenim si dixeris illum adhuc tempus vitæ habere, statim jubebo ipsum occidi; si vero ipsum jam non habere reliqua tempora dixeris præter presentem horam, ipsum quidem pœna liberatum dimittam, te vero confestim ut mendacem morte multabo ut deinceps mors tua omnibus persuadeat arctutam nullam fidem dare iis quæ de astrologia nugaris. » Quæ cum rex dixisset, tremens Ægyptius pronus cecidit, misericordiam rogans, ipse et socii ejus. Rex gratus esse cupiens Abram ut magistro, et quia errorem aperte demonstraverat, condonavit illis vehementer reprehendas insanam eorum opinionem tanquam vanam et populoinfestam. Porro jussit, tanquam Abram instigante adduci quemdam ad ignem damnatum, et præcepit ut in nativitatem ejus et interitum inquireretur, et postquam deliberaverunt, ut dicerent genus mortis. Cum vero isti cordate deliberavissent, et dixissent illum igne periturum esse, nativitate id aperte inducente, et jubente, sed adhuc vivendi tempus habere, neque jam tempus mortis advenisse, dixit rex: « Ego hodie istum liberabo a crematione, jubens aqua ipsum occidi, ut vobis facto manifeste demonstrarem aliquid præter horoscopus fieri posse; et ita confutavit optime vaticinium ipsorum de vitæ tempore et genere mortis. Cum omnes conticuisent, Abram dicere incepit: « Rex maxime et veritatis summopere amans, quoniam te video propositæ quæstioni valde studentem, quod verius est ego tibi præbebo compendiose, in omnibus vera loquens; sum enim veritatis vere servus. » Cumque rex dixisset, « Valde mihi gratus eris, » sic locutus est Abram: « Non soli homines sed etiam animalia ratione carentia nativitati subjacent;

Variæ lectiones et notæ.

²⁵ A. I. VII. I VIII. 2. ²⁶ αὐτοῖς (αὐτῶν). ²⁷ διασκεψάμενος: cond.

attamen homines aliqui in seipsis habent liberam nativitati non subjacens eo quod nativitate, istud antiquius sit; et illud est in hominibus libera potestas, quæ a Deo nobis data est, quia brutis præstantiores ipsa interficiendi natura licentiam habemus. Nobis qui nostri juris sumus tu præstantior es, qui in nos licentiam habes. Quemadmodum igitur nos brutis, cum meliores simus, imperamus, ita nobis, tu rex, cum præstantior sis, juxta imperii rationem licentiam habes, non quasi te præstantior sit homo, sed Deus invisibilis omnium factor et Dominus a quo quid expediat petere convenit. » Cum multa similia dixisset Abram spectantia astrologiam, rege approbante, multos ex Ægyptiis atraxit ad religionem et falsam eorum scientiam de astrologia et magia emendavit dicens: « Magnum discrimen est, o viri, inter veritatem et consuetudinem; veritas enim, cum sincere quæritur, omnino invenitur; consuetudo vero sive secundum veritatem, sive secundum falsitatem, citra judicium per seipsam confirmatur, et qui illam suscipit ne veritate quidem gaudet, nec falso indignatur; non enim iudicio, sed anticipata opinione, is assensus est sententiæ eorum qui ante se fuerunt, incertæ fortunæ sua ipsius spe commissa. Neque jam facile patrium deponere vestimentum, licet prorsus ei monstretur stultitiam hoc esse risu dignam. Equidem sine mora hanc paganorum disciplinam et nugacitatem mali dæmonis perniciosissimam suggestionem esse dico; quidam enim ex illis multos deos introduxerunt et hos viles et omnibus cupiditatibus deditos, ut volens aliquis similia agere non erubescat, quod hominis proprium est exemplar habens pessimam et inhonestam vitam falsorum illorum deorum, sublatoque pudore ne pœnitentiæ quidem spem ille omnino præbet. Alii vero fati ficto errore, aliud nativitatis nomine sine qua nihil pati aut facere aliquis possit absurde effingunt et hoc ipso errore et impietate offendunt; si putaverit enim aliquis præter nativitatem, sive fatum, nihil hominem pati aut facere posse, facile pecudibus similis ad peccata deflectet. Et post peccata non illum pœnitet impietatis, excusationem absurdam habentem, nativitate se ad ista faciendâ coactum. Cæterum qui nativitatem corrigere nequit, hunc non pudet peccasse. Alii vero inconsultum impulsum inducunt, dicentes omnia temere consistere et ferri nullo juvante domino et rectore. Idcirco haud facile, ne dicam nunquam, qui talia sentiunt emendantur et ad sapientiam reducuntur. » Rex magno opere laudavit eum, ab omnibus siquidem in admiratione haberi videns, et maximis

Α νος τοῦ θανάτου, φησὶν ὁ βασιλεὺς· « Ἐγὼ σήμερον τοῦτον ἀπαλλάξω τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου, κελεύσας ὑδαὶ αὐτὸν ἀναιρεθῆναι, ἵνα ὑμῖν ἔργῳ παραστήσω προδήλως, ὅτι δύναται τι παρὰ γένεσιν γενέσθαι· » καὶ οὕτως ἤλεγξεν αὐτῶν εὖ μάλᾳ τὴν περὶ τῶν χρόνων περὶ τῆς ζωῆς πρόβησιν καὶ τῆς τελευτῆς ἀπόφασιν. Ἦσυχασάντων οὖν πάντων, ὁ Ἄβραμ τοῦ λέγειν ἤρξατο· « Μέγιστε καὶ φιλαληθέστατε βασιλεῦ, ἐπειδὴ ὁρῶ σε φροντίζοντα σφόδρα τῆς προκειμένης ζητήσεως, τὸ ἀληθέστερον ἐγὼ σοὶ παρέξω δι' ἐπιτομῆς, ἀληθεύων ἐν πᾶσιν, ὡς τῆς ἀληθείας ὄντως δούλος. » Τοῦ δὲ βασιλέως· εἰπόντος· « Μεγάλῃ μοι ταύτην ποιήσεις χάριν, » φησὶν ὁ Ἄβραμ· « Οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα γενέσει· ὑποκίνεται· οἱ μὲντοι ἄνθρωποι ἔχουσι τι ἐν ἑαυτοῖς ἐλευθέρων, γενέσει μὴ ὑποκείμενον, καθότι τῆς γενέσεως; ἐκείνο πρεσβύτερον, ὅπερ ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις αὐτεξουσιότης, ἧτις ἐκ Θεοῦ δοθεῖσα ἡμῖν, ὅθεν τῶν ἀλόγων κρείττους ὄντες καὶ κατ' ἐξουσίαν ἀναίρειν μὲν ἡμεῖς αὐτὰ πεφύκαμεν ἡμῶν δὲ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχόντων, οὐ πάλιν κρείττων ὁ ὑπάρχεις, ἡμῶν ἔχων τὴν ἐξουσίαν. Ὡς οὖν ἡμεῖς καταλογικώτερον τῶν ἀλόγων ζώων, ἀμεινον ὄντες, ἀρχομεν, οὕτως ἡμῶν σὺ, βασιλεῦ, κρείττων ὁ ὑπάρχων, κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον τὴν ἐξουσίαν ἔχεις, ὡσπερ δὴ καὶ σοῦ κρείττων ὁ οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ ἀόρατος καὶ ποιητῆς πάντων καὶ δεσπότης, παρ' οὗ καὶ τὸ συμφέρον αἰτεῖσθαι προτῆκει. » Πολλὰ δὲ γε τοιαῦτα λέξας ὁ Ἄβραμ εἰς τὸν τῆς ἀστρολογίας σκοπὸν τῷ βασιλεῖ χαριζόμενος, πολλοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἐπεσπάσατο εἰς θεοσέβειαν, καὶ τὴν ἐσφαλμένην (10*) αὐτῶν γνώσιν καὶ παιδείαν περὶ ἀστρολογίας καὶ μαγείας διωρθώσατο φάσκων· « Πολλή τις, ὦ ἄνδρες, ἡ διαφορὰ ἐστὶν ἀληθείας καὶ συνηθείας· ἡ μὲν γὰρ ἀλήθεια γνησίως ζητούμενη πάντως εὐρίσκαται, τὸ δὲ ἔθος ὁποῖον ἂν παραληφθῆ ἔστε ἀληθῶς, εἴτε ψευδῶς, ἀκρίτως ὑφ' ἑαυτοῦ κρατύνεται, καὶ οὔτε ἀληθεῖ αὐτῷ ἡδεταί ὁ παραλαβὼν, 69 οὔτε ὡς ψευδῆς ἄχθετα· οὐ γὰρ κρίσει, ἀλλὰ προλήψει ὁ τοιοῦτος πεπίστευκε γνώμῃ τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἐπ' ἀδήλω τύχῃ τὴν ἰδίαν ἐπιδεδωκῶς; ἐλπίδα. Καὶ οὐκ ἐτί ῥάδιος ἀποδύσασθαι τὴν πάτριον περιβολὴν, κἂν πάνυ αὐτῷ δείκνυται μωρία καὶ καταγέλαστος οὔσα. Αὐτίκα οὖν ἐγὼ τὴν παρ' Ἑλλήνων παιδείαν καὶ φληναφίαν κακοῦ δαίμονος χαλεπῶ· ἀτὴν ὑπόθετιν εἶναι λέγω· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν πολλοὺς θεοὺς εἰσηγήσαντο καὶ τούτους φαύλους καὶ παντοπαθεῖς, ἵνα ὁ τὰ ὅμοια πρῶττεν ἐθέλων μὴδὲ αἰδῆται, ὅπερ ἴδιον ἀνθρώπου, παράδειγμα τῶν μυθολογουμένων θεῶν ἔχων τοὺς κακίστους καὶ ἀσίμους βίους, τῷ δὲ μὴ αἰδεῖσθαι οὐδὲ μετανοεῖν; ἐλπίδα πάντως ὁ τοιοῦτος;

Variaë lectiones et notæ.

* κρείττον cod. ** κρείττον cod. *** κρείττον cod. ** ἀληθ. αὐτῶν cod. ** ψευδῆ cod. ** αἰδεῖται cod. ** τὸ cod.

ἐμφάνει· οἱ δὲ, Εἰμαρμένης πλάσαντας ²⁸ πλάνην, ἅ
ἐξέσαν τὴν λεγομένην γένεσιν, ἥς χωρὶς μηδὲν
πέσχειν ἢ ποιεῖν τι δύνασθαι τινα τερατολογούσιν·
καὶ τῇ αὐτῇ πλάνῃ καὶ δυσσεβεῖς περιπίπτουσι·
νομίσας γὰρ τὴν, ὅτι παρὰ γένεσιν ἦγουν ²⁹ Εἰμαρ-
μένην οὐδεὶς οὐκ ποιεῖν τι οὐτε πάσχειν ἰξουσίαν
ἔχει, ῥαδίως λοιπὸν ὡς κτηνώδης ἐπὶ τὸ ἁμαρτάνειν
ἐφ' οἷς ἠσάθησεν, ἀπολογίαν ἄλογον φέρων, ὡς ὑπὸ
γενέσεως αὐτὰ ποιεῖν ἐξηγάγαστο. Καὶ ὁ τὴν γέ-
νεσιν ἄλλω; κατορθῶσαι μὴ δυνάμενος οὐδὲ τὸ
νώτον φορὰν εἰσηγούνηται καὶ αὐτόματον τὸ πᾶν
κυρίου καὶ δεσπότου. Διὸ δὴ τοῖνον οὐδὲ ῥαδίως ἢ
βελτιοῦνται καὶ σωφρονίζονται. » Ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς
μασθέντα πολλοὶς δώροις καὶ μεγάλοις αὐτὸν τιμήσας
ὁμολογήσας, μετὰ παιδῶν καὶ παιδικῶν ἐπανελεύθη
τὴν ἄκραν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ σοφίαν καὶ θεοσέβειαν εἰς
πᾶσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνευθέντα.

Γ. Περὶ Σίδου καὶ Μελχισεδέκ.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς συγχύ-
σεως ἔως οὗ ἦλθεν Ἄβραμ ἐκ Μεσοποταμίας,
ἐκ πόλεως Χαράν καὶ τοῦ **70** οἴκου τοῦ πα-
τρὸς· αὐτοῦ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ εἰς γῆν Χαναάν ἢ
ἐπὶ Παλαιστίνην, ἔτη αἰζ' ³⁰· ὅπῃρξ δὲ (10b) ἐτῶν
οε'. Διατρίψας ³¹ δὲ εἰς Χαναάν ἔτη κε', ἐγέννησε τὸν
Ἰσαὰκ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ος' καὶ ἀπέθανε,
ζῆσας τὰ πάντα ἔτηρο· ³². (2) Ὁς καὶ τῆς εὐλογίας
τοῦ θεσπεσίου Μελχισεδέκ βασιλέως Σαλήμ ἡξιώθη
μετὰ τὸ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοπῆς τοῦ Χο-
δολαγομῶρ καὶ λυτρωσάμενος τὸν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς
αἰχμαλωσίας. « ³³ Καὶ Μελχισεδέκ, φησὶν, βασιλεὺς
Σαλήμ, ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον· ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ
Υἱοῦ Θεοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν Ἄβραμ, καὶ εἶπεν·
« Εὐλογημένος Ἄβραμ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς
ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ εὐλογημένος ὁ
Θεὸς ὁ ὑψίστος, ὃς παρέδωκε τὸν ἔλθροῦς σου ὑπο-
χειρίους σοι. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δεκάτην Ἄβραμ
ἀπὸ πάντων. » (3) Περὶ οὗ καὶ ὁ Ἀπόστολος εφη·
« Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς
τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἄβραμ ὑπο-
στρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλείων, καὶ εὐλογή-
σας αὐτὸν, ἦ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισε
Ἄβραμ, πρῶτον μὲν ἐρμηνευόμενος βασιλεὺς
δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ βασιλεὺς Σαλήμ, ὁ
ἐστὶ βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ,
ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς
τέλος ἔχων, ἀφομοιωμένος τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, μέ-
νει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος
οὗτος, ἦ καὶ δεκάτην Ἄβραμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκρο-
θινῶν ὁ πατριάρχης. Καὶ οἱ μὲν τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν
ἱερατείαν λαμβάνοντες ἐνταλὴν ἔχουσιν ἀποδεκα-
τοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι τοὺς ἀδελ-
φοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξηγηθῶτας ἐκ τῆς ὁσφύως
Ἄβραμ. Ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδε-

donis ipsam decoravit, cumque disciplinae utilita-
tem professus esset, cum pueris et puellis redire
domum festinantem deduxit honoris causa, admo-
dum stupefactus ob summam intelligentiam ejus
et sapientiam, et pietatem in omnibus quæ inter-
pretatus fuerat.

ἐρχεται. Καὶ ἁμαρτῶν οὐ μεταμελεῖται παντελῶς
αἰδεσθαι ἔχει ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνει. Ἄλλοι δὲ ἀπρο-
συνεστάναι τε καὶ φέρεσθαι, οὐδενὸς ἐφεστηκότος
τάχα οὐδ' ὄλως οἱ τὰ τοιαῦτα φοροῦντες παντελῶς
ἀγαν ἐπαινέσας αὐτὸν καὶ ὑπὸ πάντων ἰδῶν θαυ-
ἐπὶ πάντων καὶ τῆς διδασκαλίας τὴν ὠφέλειαν
ἄκαθ'· σπεύδοντα προὔπεμψεν, ὑπερεκπληττόμενος

B.

X. De Sida et Melchisedech.

Sunt igitur a dispersione gentium, usque ad
tempus quo venit Abram ex Mesopotomia, ex urbe
Charan et de domo patris sui, juxta Dei jussionem,
in terram Chanaan, sive Palæstinam, anni mille et
septemdecim; quintum autem et septuagesimum
annum agebat. Et postquam commoratus esset in
Chanaan annos quinque et viginti, genuit Isaac,
et postea vixit septuaginta sex annos, et mortuus
est, cum facti essent omnes anni ejus centum et sep-
tuaginta sex. Hic etiam benedictione magni Mel-
chisedech, regis Salem, dignus est habitus postquam
redisset a cæde Chodolagomor (Chodorlaomor) et
liberasset filium fratris sui a captivitate. « Et Mel-
chisedech, inquit; rex Salem, protulit panes et vi-
num; erat autem sacerdos Dei altissimi, et bene-
dixit Abraham, et ait: . Benedictus Abraham Deo
altissimo, qui creavit cælum et terram, et bene-
dictus Deus altissimus qui dedit hostes tuos in
manibus tuis. Et dedit ei Abraham decimas ex om-
nibus. » De quo Apostolus dixit: « Hic enim Melchi-
sedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit
Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei: .
cui et decimas omnium divisit Abraham: primum
quidem vocatur rex justitiæ: deinde rex Salem,
quod est, rex pacis, sine patre, sine matre, sine
genealogia, neque initium dierum, neque vitæ finem
habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacer-
dos in æternum. Intuemini, quæso, quantus sit hic,
cui et decimas dedit de præcipuis patriarcha. Et
quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, man-
datum habent decimas sumere a populo secundum
legem, id est, a fratribus suis; quanquam et ipsi
exierint de lumbis Abrahæ. Cujus autem generatio
non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abra-
ham, et hunc, qui habebat repromissiones benedixit.

Variæ lectiones et notæ.

²⁸ ἐπὶ λ. cod. ἐκπλ. ? ²⁹ ἦτον cod. ³⁰ χιζ' cod. secunda manu. priori erasa, ἀσ' Leo. ³¹ 2273 (3284). ³² Γεν. 25, 1 258, 6. ³³ Gen. xiv, 18 20; Hebr. vii, 1-7.

Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a melliore benedicatur. Vir enim erat justus et pius, a gentilibus oriundus, sic enim dicitur, et ex alia tribu oriundus fuit; ex genere Sidi filii regis Ægyptii, a quo Ægyptus nomen accepit, ut dictum est, qui Sidus cum ex Ægypto egressus esset, et regionem Chananæorum, quæ nunc Palæstina dicitur, habitasset, urbemque ædificasset, vocavit eam Sidonem ex suo ipsius nomine, et deinceps ex genere Sidi descendit Elchi, pater Sedec, qui Sedec, sacerdos factus et rex, vocatus est a paterno nomine Melchisedech.

XI. De urbe ædificata a Melchisedech.

Hic cum esset sacerdos Dei et rex Chananæorum, et ædificasset urbem in monte dicto Sion, vocavit eam Salem, quod est, *civitas pacis*, in qua cum regnasset annos centum tredecim, mortuus est justus et virgo, ut ait Josephus, cui consonant Joannes et Cyrillus. Sine genealogia autem dictus est Melchisedech, eo quod prorsus non sit ex semine Abrahamæ, et a Moyse minime annumeretur in prosapia aliqua, sit vero genere Chananæus et execrabilis ex semine oriundus: ideo ne genealogia quidem dignum habuerunt, non enim decebat eum qui summæ justitiæ inventus erat, summæ injustitiæ generi una permiscere; ideoque sine matre et sine patre dixit, non dignos judicans progenitores virtutis justis hujusce viri et sapientis; hunc autem genere Chananæum fuisse, patet et quia tenebat et regebat regiones Chananæorum, et quia eum pessimis Sodomitis conversatus est.

XII. De Salem.

Præterea Salem cujus rex erat, multum celebrata Jerusalem, ex additamento post Salem syllabam *ιερου* percepit, et per conjunctionem, nomina congruo, nominata est Jerusalem: hanc autem accessionem syllabarum serius accepit, sive ob sacrificium (*ιερουργια*) Melchisedech, sive ob sacri templi (*ιερον*) constructionem.

De quo postea divus ipse Marcus, Chrysostomi discipulus: « Quoniam enim, ait, in genealogia non exhibetur quisnam fuerit pater aut quænam mater ejus, aut quomodo mortuus sit, idcirco nec initium dierum nec vitæ finem habere dictus est; non enim poterat in quadam prosapia annumerari, cum ex prætermisissis gentilibus oriundus esset, sicut per

κάτωκε τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγέλιας ἠὺλόγησεν. Ἐωρὶς γὰρ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. » (4; Ἄνθρω γὰρ ἦν δίκαιο; καὶ θεοσεβῆς, ἐθνικῶς καταγόμενος· ἐφ' ὅσον γὰρ λέγεται, φυλῆς ἐτέρως μετέστηκεν, ἐκ τοῦ γένους Σίδου, υἱοῦ ⁴¹ βασιλέως Αἰγύπτου, ἐξ οὗ Αἰγύπτιος ὠνόμασται, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, ὅστι; Σίδος ἐξέλθων ἐξ Αἰγύπτου καὶ τὴν χώραν τῶν **71** Χαναανίων ⁴² παραλαβὼν, τὴν νῦν Παλαιστίνην καλουμένην, εἰς τὴν οἰκήσας καὶ πόλιν κτίσας, ἐκάλεσεν αὐτὴν Σιδὼνα εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα, καὶ λοιπὸν ἐκ τοῦ γένους Σίδου κατήλθεν Μελχι ὁ πατὴρ τοῦ Σεδέκ, ὅστις, Σεδέκ γενόμενος ἱερεὺς καὶ βασιλεὺς, ἐπεκλήθη Μελχισεδέκ πατρωνυμικῶς.

B IΑ' Περὶ τῆς κτίσεως τοῦ ⁴³ Μελχισεδέκ.

Οὗτος ὑπάρχων ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλεὺς τῶν Χαναανίων καὶ κτίσας πόλιν ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Σιών, ἐπωνόμασεν αὐτὴν Σαλήμ, ὃ ἐστὶ πόλις εἰρήνης, ἐν ἧ καὶ βασιλεύσας ἔτη ριγ' ἑτελεύτησε δίκαιος καὶ παρθένος, ὡς φησὶν Ἰωάννης, ὃ καὶ συνάδουσι Ἰωάννης καὶ Κύριλλος. (5) Ἄγεναλόγητος δὲ εἴρηται Μελχισεδέκ, παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μὲν ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀβραάμ ὄλω, μηδὲ ὑπὸ Μωσέως γενεαλογεῖσθαι τοπαράπαν, εἶναι δὲ Χαναανίον τὸ γένος καὶ ἐκ τῆς ἐπ' (11) ἀράτου σπορᾶς ὀρμώμενον, ὅθεν οὐδὲ γενεαλογίας ἤξιωτο· οὐδὲ γὰρ περπωδέστερον ἦν, τὸν τῆς ἀκρας δικαιοσύνης ἐπειλημμένον συμπίεκειν τῷ τῆς ἀκρας ἀδικίας γένει. (5) διὸ καὶ ἀμήτορα καὶ ἀπάτορα τυγχάνειν, οὐκ ἀξίους ἡγούμενος τοῦς προγόνους τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου ἀνδρός καὶ σώφρονος; (4) ὅτι γὰρ Χαναανίος ἦν τὸ γένος, εὐδηλὸν καὶ ἀφ' ὧν ἐκράτει καὶ ἐδασιλευσε κλιμάτων τῶν Χαναανίων καὶ οἷς ἐπλησίαζε πονηροτάτοις Σοδόμοις.

IB' Περὶ τῆς ⁴⁴ Σαλήμ.

Καὶ μέντοι καὶ ἡ Σαλήμ ἥς ὑπῆρχε βασιλεὺς, ἡ πολυθρόλλητος Ἱερουσαλήμ, ἐκ προσθήκης δὲ τὴν τοῦ ἱεροῦ μετὰ τῆς ⁴⁵ Σαλήμ συλλαμβάνουσα συλλαβὴν καὶ κατὰ συνάφειαν ὀνομασθεῖσα φερωνύμω; Ἱερουσαλήμ, πῆ μὲν διὰ τὴν ἱερουργίαν τοῦ Μελχισεδέκ, πῆ δὲ διὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ κατασκευὴν, ἐπιτρετὴν τὴν προσθήκην **72** τῶν συλλαβῶν ὕστερον. (2)

Περὶ τοῦ μέντοι καὶ Μάρκος ὁ θεοῖς ὕστερον, ὃ καὶ τοῦ Χρυσοστόμου φοιτητῆς, ἐφη. « Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ γενεαλογίᾳ οὐκ ἐκφέρεται τίνος πατρὸς ἢ ποίας μητρὸς ἐστὶν ἢ πότε ἀπέθανε, διὰ τοῦτο μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχειν εἴρηται· οὐ γὰρ ἠδύνατο γενεαλογηθῆναι ἐκ τῶν παραλειφθέντων ἐθνῶν καταγόμενος, καθὼς ἐκ τῆς κατοικίας αὐτὸν ἡ Γραφή παρεδήλωσε,

Variae lectiones et notæ.

⁴¹ υἱὸς Σ. β. υἱοῦ Λεο. ⁴² Χαλδαίων cod. ⁴³ ΚΑΙΣΕΩΣ Mon. Aug. ? ⁴⁴ ΤΟΥ Mon. Aug. ? ⁴⁵ μετὰ τῆς cod.

παρ' οὗ καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν · Ὁδοὺς γὰρ ὁ Μελ-
χι εδὲκ πρώτων μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιο-
σύνης, ἔπειτα δὲ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς
εἰρήνης. »

II* Περὶ τῆς κλήσεως ἡ Ἱερουσαλήμ.

Ἦ μὲν γὰρ νῦν Ἱερουσαλήμ Ἰεθούς ἐκαλεῖτο
πρώτη, ὅθεν μανθάνομεν, ὅτι ἐκ τῶν καθαιρεθέντων
ἐκ τῶν ἐθνῶν ὁ Μελχισεδὲκ Ἰεθουσατος πρώτων ἐτύ-
χανεν · (2) ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν ἐθνῶν
καὶ κατοικήσιν τοῦ λαοῦ, ἀπεκλήρωσεν αὐτὴν ὁ Θεὸς
τοῖς ἱερεῦσι τοῦ ἐκεῖ ἀναφέρεσθαι τὰς θυσίας ἐκ
παντὸς τόπου τῶν Ἰουδαίων. (3) Διὸ καὶ μετὰ τὸ
καταπαύσαι ἀπὸ τῶν πολέμων, μετωνόμασε τὴν
πάλιν Σαλήμ, ὃ ἐστὶν εἰρήνη· Ἱερουσαλήμ γὰρ ἑρμη-
νεύεται, ἥρος εἰρήνης, οὐδὲ χάριν ὁ Μελχισεδὲκ βασι-
λεὺς εἰρήνης ἑρμηνεύεται· βασιλεύσας ἐν αὐτῇ πρό-
τερον.

(4) Τὸ δὲ βασιλεὺς δικαιοσύνης· ἡ πάλιν τοῦ ἰδίου
ἐστὶ νόμματος ἑρμηνεία, τουτέστι Μελχισεδὲκ γλῶσ-
σῃ τῇ Χααταϊτιδι. (5) Ὅταν οὖν ἀναγινώσκῃς, ὡ οὐ-
τος, καὶ εὔρησ τι περὶ τοῦ Μελχισεδὲκ γεγραμμένον
ὑπὲρ ἀνθρώπου, ἀναμνήσθητι παρ' αὐτίκα τοῦ Ἀπο-
στόλου φάσκοντος ⁴⁷· « Ἐφ' ὅσον λέγεται ταῦτα, φυλῆς
ἐπίρας μετεσχηκίνας, καὶ οὐδέποτε πλανηθῆση.
(6) Ἐματαιώθησαν τοῖνον ἐκ διαμέτρου οἱ ἀπόπλη-
κτοι καὶ δυσώδεις Μελχισεδεκιανοὶ, θεὸν φύσει τοῦ-
τον πιστεύοντες εἶναι καὶ οὐ θνητὸν ἀνθρώπου· ὅθεν
δικαίως καταδικασθῆσονται παρὰ τῆς ἀδεκάστου
δικῆς ὡς ἀνθρωπολάτραι· ἐπὶ κτίσει παρὰ τὸν κτί-
σαντα λατρεύσαντες ⁴⁸· διὰ πολλὴν καὶ ἐσχάτην
ἀνομίαν, μᾶλλον δὲ τάλῃ ἕτερον εἰπεῖν, διὰ κτηνοδίαν
τε καὶ οὐσεβείαν. (11) (7) Εἰκότως **73** οὖν περὶ
τῶν τοιοῦτων ὁ μὲν Ἀπόστολος· ἔλεγεν ⁴⁹· « Ἐμα-
ταιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν· καὶ ἐσκο-
τίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες εἶναι
σοφοὶ ἐμωράθησαν. Καὶ ἠλλάξαντο τὴν ὄψαν τοῦ
ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι [εἰκόνοσ] φθαρτοῦ ἀν-
θρώπου. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς
ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀδόκιμον ⁵⁰ νοῦν
— καὶ εἰς πάθη ἀτιμίας, οἵτινες μετέλλαξαν τὴν
ἀληθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν
καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα,
ὃς ἐστὶν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. »

(8) Ὁ δὲ Σολομῶν ὡσαύτως ἔφη· « Μάταιοι μὲν
γὰρ πάντες ἀνθρώποι φύσει, οἷς πάρεστιν ἀγνωσία
τοῦ Θεοῦ ⁵¹, » καὶ, « Σποδὸς ἡ καρδία αὐτῶν ⁵² καὶ
γῆς εὐτελεστέρα ἢ ἑλπίς αὐτῶν », « ὅτι ἠγγόνησαν

A habitationem ejus Scriptura indicavit, de quo
Apostolus dixit: « Hic enim Melchisedech primum
quidem ex interpretatione dicitur rex justitiæ,
deinde rex Salem, quod est, rex pacis. »

XIII. De nomine Jerusalem.

Quæ nunc Jerusalem, olim Jebus vocabatur;
unde discimus quod ex septem populis qui de-
structi sunt Melchisedech Jebusæus primus erat.
Deinceps postquam ejectæ sunt gentes et sedem
fixit populus, attribuit illam Deus sacerdotibus
quo offerrentur etiam victimæ ex omni loco Ju-
dæorum. Ideo postquam bella composita essent
vocavit urbem, mutato nomine, Salem, quod est,
pax: Jerusalem enim interpretatur *mons pacis*;
qua de causa Melchisedech, qui in ipsa primum
regnavit, interpretatur « rex pacis. »

« Rex justitiæ » rursum est ejusdem nominis in-
terpretatio, id est, Melchisedech, in lingua Chana-
næorum. Quando igitur legeris, quisquis es, et
inveneris aliquid circa Melchisedech super homi-
nem scriptum, memineris subito Apostoli dicentis:
« in quo hæc dicuntur, de alia tribu fuisse, » et
nunquam falleris. Erraverunt igitur plane stolidi
et impuri Melchisedeciani qui illum Deum esse
natura crediderunt, non vero mortalem hominem;
ideo jure condemnabuntur a suprema justitia ut
anthropolatræ, « creaturæ potius quam Creatori ser-
vientes, » præ magna et ultima amentia, aut po-
tius, ut verius loquar, præ stupiditate et impietate.
Jure ergo de talibus Apostolus dicebat: « Eva-
nuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est
insipiens cor eorum. Dicentes esse sapientes, stulti
facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis
Dei in similitudine imaginis corruptibilis hominis.
Propter quod transfudit illos Deus in desideria cordis
eorum, in reprobum sensum et in passionem ignomi-
nie; qui commutaverunt veritatem Dei in men-
dacium, et coluerunt, et servierunt creaturæ potius
quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. Amen.

Salomon similiter ait: « Vani sunt omnes homi-
nes natura, in quibus non est scientia Dei » et
« Cinis cor ipsorum et terra vilior spæ illorum, »
« quoniam ignoraverunt suum Creatorem, et qui

Varie lectiones et notæ.

⁴⁷ ΚΑΙΣ. Mon. Aug. ? ⁴⁸ ἐφ' ὃν Heb. vii, 13. ⁴⁹ Rom. i, 25. ⁵⁰ Rom. i, 21-26. ⁵¹ ἢ εἰς ἀκαθαρ-
σίαν 21 — εἰς π. ἀτ. 26. ⁵² παρῆν Θεοῦ ἀγ. Sap. xiii, 1. ⁵³ αὐτοῦ bis. XV, 10. — ἠγγόνησε τὴν πλάσαντα
αὐτῶν καὶ τὸν ἐ. αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργούσαν καὶ ἐμψύθησαν π. ζ. 11.

insufflavit eis spiritum vitalem. » Illis temporibus pluit Dominus ignem super Pentapolis urbes, Sodomam et Gomorrhā, et consumit omne genus hominum, præter Lot filium fratris Abrahæ et duas filias ejus; subvertitque omnem substantiam terræ, et adjacentis maris aquas mortificat. Lot genuit filios duo ex duabus filiabus suis, Moab et Ammon, ex quibus Moabitæ et Ammonitæ. Abram autem genuit Ismaelem de Ægyptia ancilla Agar, et Isaac de Sara, ex quibus Ismaelitæ et Israelitæ. Porro cum Agar ex Abram concepisset et vexata a Sara, fugisset, invenit, inquit, eam angelus Domini in solitudine, et dixit ad illam: Unde venis, et quo vadis? Et dixit: A facie dominæ mæ Saræ ego fugio; et dicit angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius, et multiplicans multiplicabo semen tuum, et non numerabitur præ multitudinē. Ecce enim concepisti, et paries filium, vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus hominis; manus ejus contra omnes, et manus omnium contra eum, et contra faciem fratrum omnium habitabit. Et vocavit Agar nomen Domini qui loquebatur cum ea: Tu Deus qui vidisti me. » Cum natus esset Ismael, dixit Abram ad Deum: » Ismael iste vivat coram te. « Et ait Deus ad Abram: Imo, ecce Sara, uxor tua, pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, et constituam pactum meum illi in sædus sempiternam et semini ejus post eum. Super Ismael quoque ecce exaudivi te, et benedixi ei, et multiplicabo eum valde, et duodecim gentes generabit, et dabo eum in gentem magnam. Pactum vero meum statuam cum Isaac, quem pariet tibi Sara. » Tum rursus Scriptura de iis qui ab Ismaele geniti sunt: » Primogenitus Ismaelis Nabeoth, et Cedar, et Nabeel et Masisan et Masma et Massa et Chodad et Thema, et Jethur et Naphtis et Cedma. Isti sunt filii Ismaelis, principes duodecim juxta gentem suam. » « Habitavit autem Ismael ab Helvila usque Sur, quæ respicit Ægyptum introentibus Assyrios: contra faciem fratrum suorum omnium habitavit. »

Χοδάδ και Θεμάν και 'Ιετούρ⁸³ και Ναφές και Κεδμά. αὐτῶν. — «⁸⁴ Κατώκησε δὲ Ἰσμαὴλ ἀπὸ Εἰλάτ ἕως Σούρ, ἣ ἐστὶ κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου ἕως ἐλθεῖν πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους. Κατὰ πρόσωπον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ πάντων κατοίκησεν. »

XIV. Initium Abrahæ. De Isaac.

Abraham autem cum septuaginta quinque annos haberet, genuit de Sara Isaac. Paulo post relinquit Abraham quercum Mambre et ad puteum juramenti habitat, sibi ipsi privatim et domesticis secundum

τὸν ποιήσαντα αὐτοὺς καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτοῖς πνεῦμα ζωτικόν. » (9) 'Εφ' ὧν χρόνων πῦρ κατὰ τῆς Πενταπόλεως Σοδόμων καὶ Γομόρρων ὁ Θεὸς ὑετίζει καὶ ἀναλίσκεται μὲν ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων παρεκτός Λὼτ ἀνεψιοῦ Ἀβραμ καὶ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ, διαφθείρει δὲ καὶ ἅπαν⁸⁵ τῆς γῆς τὸ ἀνάστημα, καὶ τῆς παρακειμένης⁸⁶ θαλάσσης νεκροῦται τὰ ὕδατα. Ὁ μὲν οὖν Λὼτ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο ἐκ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ, τὴν Μωάβ καὶ τὴν Ἀμμων, ἐξ ὧν Μωαβίται καὶ Ἀμμωνίται. (10) Ὁ δὲ Ἀβραμ ἔτεκε τὸν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς Αἰγυπτίας αὐτοῦ παιδίσκης Ἀγαρ, καὶ τὸν Ἰσαάκ ἐκ τῆς Σάρρας, ἀφ' ὧν Ἰσμαηλίται καὶ Ἰσραηλίται. Τῆς τοίνυν Ἀγαρ ἐκ τοῦ Ἀβραμ συλλαβούσης καὶ κακουμένης ὑπὸ τῆς Σάρρας καὶ ἀποδρασάσης, «⁸⁷ Εὗρε, φησὶν⁸⁸. αὐτὴν ἄγγελος Κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ εἶπεν αὐτῇ: Πόθεν ἐρχῆ καὶ πῶς πορεύῃ; » καὶ εἶπεν: «⁸⁹ Ἀπὸ προσώπου τῆς κυρίας μου Σάρρας ἀποδιδράσκω. » καὶ φησὶν ὁ ἄγγελος Κυρίου: «⁹⁰ Ἀποστρέψθητε πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ πληθύνων πληθύνω τὸ σπέρμα σου, καὶ οὐκ ἀριθμηθήσεται ὑπὸ τοῦ πλήθους· ἰδοὺ γὰρ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ⁹¹ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσμαὴλ, ὅτι ἐπήκουσε Κύριος τῆ ταπεινώσει σου. Οὗτος ἐστὶ ἀγροικὸς ἀνθρώπος· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ κατὰ πρόσωπον τῶν ἀδελφῶν πάντων κατοικήσει. » Καὶ ἐκάλεσεν Ἀγαρ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ λαλοῦντος αὐτῇ⁹². «⁹³ Σὺ ὁ Θεὸς ἐπιθῶν με. » Τεχθέντος τοῦ Ἰσμαὴλ, φησὶν Ἀβραμ πρὸς τὸν Θεόν: «⁹⁴ Ἰσμαὴλ οὗτος ζήτω ἐναντίον σου⁹⁵. » Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραμ: «⁹⁶ Ναί, ἰδοὺ Σάρρα, ἡ γυνὴ σου, τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ· καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτόν εἰς διαθήκην αἰώνιον καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. Περὶ δὲ Ἰσμαὴλ ἰδοὺ ὑπέκουςά σου καὶ εὐλόγησα αὐτόν, καὶ πληθύνω αὐτόν σφόδρα, καὶ εἰς ἔθνη γενήσεται, καὶ δώσω αὐτόν εἰς ἔθνος· μέγα. Τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ, ὃν τέξεται σοι Σάρρα. » Εἶτα πάλιν ἡ (12^a) Γραφή περὶ τῶν ἐξ Ἰσμαὴλ τεχθέντων: «⁹⁷ Πρωτότοκος υἱὸς Ἰσμαὴλ Ναβεὼθ καὶ Κιδάρ καὶ Ναβεὴλ καὶ Μασισάν καὶ Μασμά καὶ⁹⁸ Μισὴ καὶ Οὔτοφ εἰσιν υἱοὶ Ἰσμαὴλ, ἀρχόντες εἰς⁹⁹ κατὰ ἔθνος κατασκηνοῖ τοῦ ὄρκου, ἑαυτῷ τε ἰδίᾳ καὶ τοῖς οἰκέ-

D 1^a Ἀρχὴ Ἀελαίμ. Περὶ τοῦ Ἰσαακ.

Ἀβραμ δὲ ὧν ἔτων 75^a ἐγέννησεν ἐκ τῆς Σάρρας τὸν Ἰσαάκ. Ὀλίγη δὲ ὕστερον ἀπὸ τῆς κατὰ Μαμβρὴ δρυὸς μεταναστὰς ὁ Ἀβραμ, ἐπὶ τὸ φρέαρ κατασκηνοῖ τοῦ ὄρκου, ἑαυτῷ τε ἰδίᾳ καὶ τοῖς οἰκέ-

Variæ lectiones et notæ.

⁸³ καὶ ἀπὸ τῆς Leo. ⁸⁴ προκ. Leo cf. Gen. 21, 524? ⁸⁵ Gen. xvi, 7-15. ⁸⁶ πρὸς αὐτὴν Gen. xvi, 15. ⁸⁷ Gen. xvii 18 21. ⁸⁸ Δουμά καὶ Gen. xv, 14. ⁸⁹ Ἰερούρ. cod. ⁹⁰ Gen. xv, 18.

ταῖς κατὰ ευγγίνειαν πηξάμενος σκηνὴν. Τότε ἄ
 πρώτων Ἀβραὰμ τῆς σκηνοπηγίας ἐπὶ ζ' ἡμέρας
 ἐπιτελεῖ τὴν ἑορτήν, ἣν εἰσέτι καὶ νῦν ὁ Ἰσραὴλ
 ἑορτάζει σκηνοπηγῶν. (2) Κα' δὲ, φασίν, ἐτῶν ἦν ὁ
 Ἰσαὰκ, ὅτε πρὸς θυσίαν ἀνήχθη· εἰς ἐκείνον δὲ τὸν
 τόπον τὸ θυσιαστήριον 75 ὑψοδόμησεν Ἀβραὰμ·
 ἐνθα ἕστερον Δαυὶδ τὸ ἱερὸν ἰδρύσατο.

ΙΕ. Περὶ τοῦ Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ.

91 Ὁ δὲ Ἰσαὰκ, γεννήσας τὸν Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰα-
 κώβ ἐκ τῆς Ρεβέκκας, τὸν μὲν Ἰακώβ εὐλόγησεν
 κλέψαντα τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀδελφοῦ, λέγων 92· « Δώ-
 σει σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς θρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ
 τῆς πίστετος τῆς γῆς καὶ πλῆθος σίτου καὶ οἴνου,
 καὶ δουλευσάτωσάν σοι ἔθνη, καὶ προσκυνησάτωσάν
 σοι ἀρχοντες· καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ
 προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου. Ὁ κατα-
 ρώμενός σε ἐπικατάρατος, ὁ δὲ εὐλογῶν σε εὐλο-
 γημένος. » (2) Πρὸς δὲ τὸν Ἡσαῦ φησιν 93· « Ἴδοὺ
 ἀπὸ τῆς πίστετος τῆς γῆς ἔσται ἡ κατοικία σου καὶ
 ἀπὸ τῆς θρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἀνωθεν· ἐπὶ τῇ μαχαίρα
 σου ζήσῃ, καὶ τῶ ἀδελφῶ σου δουλεύσεις· ἔσται δὲ
 ἡνίκα ἂν καθέλῃς ἐλκῶσαι τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ
 τραχήλου σου, » πλημμυλῆσας πλημμύλιαν θανάτου.
 (3) Ἀλλ' αἱ μὲν εὐλογίαι πρὸς τὸν Ἰακώβ ἐβρόχθη-
 σαν, ἐφ' ἐτέρους δὲ ἐκακλήρωντο, καθάπερ καὶ τὸ
 ἐπὶ τοῦ Συμεὼν καὶ Λευὶ παρὰ τοῦ Ἰακώβ εἰρημέ-
 νον ἔστιν ἰδεῖν· 94· « Διαμεριῶ γάρ, φησὶν, αὐτοὺς
 ἐν Ἰακώβ, καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ἰσραὴλ, » καί-
 τοι γε οὐκ ἐπ' αὐτοῦ τοῦτο γέγονε, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐγ-
 γόνων. Καὶ μέντοι οὐκ ἐπὶ τοῦ Χαναὰν δὲ ὑπὸ τοῦ
 Νῶε λεχθέντα εἰς τοὺς ἐγγόνους ἐξέβη Ἰαθαωνίτας.
 Οὕτω δὲ κἀνταῦθα οὐκ ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ τέλος ἔσχεν—
 πῶς γὰρ τοῦ δεδοικότος καὶ τρέμοντος καὶ μυριάκις
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ προσκυνούντος; — ἀλλ' ἐπὶ τῶν
 ἐγγόνων αὐτοῦ. Τοιγαροῦν ἐκ μὲν τοῦ Ἰσμαὴλ ἀνε-
 φύησαν οἱ Ἰσμαηλίται, οἱ νῦν Ἀγαρηνοὶ τε καὶ Σα-
 ρακηνοὶ λεγόμενοι, διὰ μὲν τῆς Αἰγυπτίας Ἀγαρ,
 ὡς εἴρηται, Ἀγαρηνοὶ, διὰ δὲ τῆς Σαβάρης Σαρακη-
 νοὶ. Ἐκ δὲ Ἰσαὰκ Ἡσαῦ ὁ καὶ Ἐδώμ καὶ Ἰακώβ
 ἀνεβλάστησαν διὰ τῆς Ρεβέκκας· (2b) καὶ ἐκ μὲν
 τοῦ Ἡσαῦ Ἐδώμ ἐτέχθη υἱὸς ὁμώνυμος τῷ πατρὶ
 καὶ Ἀμζλήκ, ἐξ ὧν Ἰδοῦμαίσι καὶ Ἀμαληκίται·
 ἐκ δὲ τοῦ Ἰακώβ τοῦ 76 καὶ Ἰσραὴλ Ἰούδας, ἀφ'
 οὗ Ἰουδαῖοι πάντες καὶ οἱ ἐκ τῶν λοιπῶν γενόμενοι
 προσηγορεύθησαν καὶ Ἰσραηλίται μὲν ἐκ τοῦ πα-
 τρὸς Ἰακώβ τε καὶ Ἰσραὴλ, Ἰουδαῖοι δὲ ἐκ τοῦ ἐπι-
 σημοτέρου τῶν ἀδελφῶ Ἰούδα φερωνύμως κέκλην-
 ται. 95 (4) Ὁ δὲ γε θεὸς Ἀβραὰμ ἐγέννησε πάλιν
 υἱοὺς ἐκ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ γυναίκης Χεττούρας ε',
 ἀφ' ὧν ἐστὶ Μαδιὰμ, ἐξ οὗ Μαδιανίται, καὶ Ἀφαρ,

A cognationem ligens tabernacula. Tunc primū
 Abraham tabernaculorum per septem die peragit
 festivitatem, quam etiam nunc Israel celebrat sigeus
 tentoria. Vicesimum quintum, ut tradunt, annum
 agebat Isaac cum ad sacrificium ductus est : in
 isto vero loco altare exstruxit Abraham, ubi postea
 David templum construxit.

XV. De Esau et Jacob.

Isaac autem cum genuisset Esau et Jacob ex Re-
 becca, Jacob qui benedictionem fratris subripuerat,
 benedixit dicens : « Dabit tibi Deus de rore caeli et
 de pinguedine terræ, et abundantiam frumenti et
 vini, ut serviant tibi populi, et adorent te principes, et
 esto dominus fratris tui, et incurvabuntur ante te filii
 patristui. Qui maledixerit tibi, maledictus, et qui be-
 nedixerit tibi, benedictus. » Ad Esau vero dixit : « Ecce
 de pinguedine terræ erit habitatio tua, et de rore caeli
 desuper. In gladio tuo vives, et fratri tuo servies :
 tempusque veniet, cum excutias jugum ejus de
 cervicibus tuis, » cum peccaveris peccatum mortis.
 Benedictiones autem dictæ sunt ad Jacob aliis
 vero attributæ sunt, ut videre est etiam in iis quæ
 ad Simeon et Levi a Jacob dicta sunt : « Dividam
 enim, inquit, eos in Jacob, et dispergam eos in
 Israel : » attamen non in ipso hoc factum est, sed
 in nepotibus. Similiter non Chanaan evenerunt
 quæ a Noe dicta sunt in nepotibus illius Gabaonitis ;
 hic quoque pariter non in Jacob adimpleta sunt —
 quomodo enim, quoniam ipse timuit et pavit et
 toties ante fratrem suum incurvatus est? — sed in
 nepotibus ejus. Ex Israel igitur nati sunt Ismaelitæ,
 qui nunc Agareni et Saraceni dicuntur, ex
 Ægyptia Agar, ut dictum est, Agareni, ex Sara,
 Sarraceni. Ex Isaac, Esau, qui et Edom dicitur, et
 Jacob nati sunt de Rebecca ; ex Esau natus est Edom
 Idem ac pater nomen habens, et Amalec, ex qui-
 bus Idumæi et Amalecitiæ. Ex Jacob, qui et Israel, na-
 tus est Judas, a quo Judæi omnes, etiam qui de cæte-
 ris nati sunt, nuncupati sunt, et Israelitæ quidem a
 patre Jacob sive Israel, Judæi autem a clarissimo fratre
 suo Juda, nomine congruo sunt vocati. Porro divus
 Abraham rursus genuit filios quinque ex ultima
 uxore sua Cethura, de quibus Madian, a quo Ma-
 dianitæ, et Afar, a quo Africa, in qua habitavit, et
 regio cognominata est tanquam paterno nomine, sicut
 et Ausitis locus Esau, in quo natus est beatus et pa-
 tiens et celeberrimus Job, quem laudans divus
 Chrysostomus, sic loquitur : « Vir quidam erat in re-
 gione Ausitide : celebrem, inquit, eum ob naturam
 tum ob regionem, ut cum audieris hominem esse

Variæ lectiones et notæ.

91 2215 (3544). 92 Gen. xxvii, 28, 29. 93 39, 40. 94 XLIX, 7. 95 Ced. 76, 19-80, 7 ; Glyc. 276, 10-278, 7.

hunc, mireris quia supra hominem secessit, et cum A
 noveris regionem in qua fructus hic tantis floruit,
 vere obstupescas videns qualis rosa in medio spi-
 narum nata sit. Erat enim de regione Ausitide, de
 regione Esau, a quo Ausitis nuncupata est, a scor-
 tatore scilicet et profano, ut mireris ex qua patria
 et radice mala natus sit fructus speciosissimus.
 Nepos enim est famosi illius, et Scriptura quintum
 eum ab Abraham nominat : « Abraham, inquit,
 genuit Isac, Isaac Esau, Esau Ragucl et Zara,
 Zara Job. Habens igitur successionem ab Abraham
 ad illum per Esau discurrunt, ostendit radicem,
 ut fructum admireris; nam hic quidem scortator
 et profanus, ille vero sapiens et venerabilis,
 qui sic loquitur : « Si secutus est oculus meus mu-
 lierem alienam, » et : « Fœdus pepigi cum oculis
 meis. » Quin imo victimas pro suis filiis quotidie
 adducebat dicens : « Ne forte mala cogitaverint filii
 mei contra Deum. » Jure ergo dixit : « Et erat vir
 ille colens Deum et inculpabilis, » et sequentia.
 Externi philosophi definitionem hominis ostenden-
 tes, dicunt : Homo est animal rationale morti sub-
 jacens; divina autem Scriptura non sic, sed : Homo
 est « inculpatus, justus, colens Deum, abstinens ab
 omni pravo opere; » is enim de quo hæc non affir-
 mantur jumentum est, neque homo. Si enim na-
 turæ typum habens contumelia afficiat eum ob
 malitiam voluntatis, audiat Prophetam : « Homo
 cum in honore esset, non intellexit, comparatus
 est jumentis insipientibus, et similis factus est
 illis. » Quemadmodum igitur, ex communi consue-
 tudine si quis mittat filium suum aut servum ad
 aliquod negotium, adhortatur dicens : « Ut vir,
 age quod agis, » et commune nomen propriam sit,
 ita quamvis omnes homines dicantur homines,
 solus vere is est homo qui imaginem servat, et
 primitivum pulchritudinis exemplum non aufert.
 Dixit igitur ipsum hominem, ut ob naturam pro-
 positum laudes; deinde quoque ab Ausitide regione
 dixit, ut ob regionem impietate famosam, fructum
 celebres, quem auctor malorum videns et invidia
 motus, petit a Deo ut tentetur justus, ut tu fidu-
 ciam sumas et discas dæmonem non habere pote-
 statem adversus Christianum qui vere Deum colit
 et timet, nisi procuratio desuper veniat, sive
 propter castigationem, sive propter indulgentiam.
 Quando enim inducit Deus correctionem, aut pœnas
 postulat peccatorum, aut virtutem exercet ad divinos
 progressus, tunc tradit eum malo; non enim potuit
 bellare donec licentia data esset, et ne mireris; non

ἐξ οὗ Ἀφρικῆ, ἐν ἣ παρήκχησε, καὶ ἡ χώρα προσω-
 νομάσθη πατριώνυμος, ὡσπερ ⁶⁶ καὶ Αὐσίτις ὁ τό-
 πο; ⁶⁷ τοῦ Ἡσαῦ, ἐν ᾧ ἀνεβλάστησεν ὁ μακάριος καὶ
 πολύτλας καὶ διαβόητος Ἰώβ, ὃν ἐγκωμιάζων ὁ θεός·
 Χρυσόστομος λέγει ⁶⁸ · « Ἀνθρωπὸς τις ἦν ἐν τῇ
 χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι · κηρύττει, φησὶν, αὐτὸν καὶ ἀπὸ ⁶⁹
 τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς χώρας, ἵνα ὡσπερ ἀκούσας
 αὐτὸν ἄνθρωπον θαυμάζῃς ⁷⁰, ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπων
 ἐπολιτεύσατο, οὕτω μαθὼν ⁷¹ καὶ τὴν χώραν, ἐξ ἧς
 ὁ τασούτος καρπὸς κηρύσσεν, ἐκπλαγῆς ἀληθῶς ὅποιον
 ῥόδον ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν ἐβλάστησεν · » ἦν γὰρ
 τῆς Αὐσίτιδος χώρας τοῦ Ἡσαῦ, ἐξ οὗπερ Αὐσίτις
 ὠνόμασται, ἐκ τοῦ πύρρου καὶ βεθήλου, ὅπως θαυ-
 μάζῃς ἐκ ποίας πατρίδος καὶ ῥίζης κακῆς ἐβλάστησε
 καρπὸς ὠραϊύτατος. Ἀπόγονος γάρ ἐστι τοῦ δια-
 βαλλομένου, καθὼς ἡ Γραφὴ πέμπτον ἀπὸ τοῦ
 Ἰσραὴλ · « Ἰσραὴλ γάρ, φησὶν, ἐγέννησε τὴν
 Ἰσαὰκ, Ἰσαὰκ τὸν Ἡσαῦ, Ἡσαῦ τὸν Ραγούηλ ⁷²
 καὶ τὸν Ζαρά, Ζαρά τὸν Ἰώβ. Ἐχων ⁷³ οὖν τὴν δια-
 δοχὴν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς αὐτὸν κατερχομένην διὰ
 τοῦ Ἡσαῦ, δαίκνυσι ⁷⁴ τὴν ῥίζαν, ἵνα τὸν καρπὸν
 θαυμάσῃς · οὗτοι ὁ μὲν πύρρος ἦν ⁷⁵ καὶ βεθήλος, ὁ δὲ
 σάφρων καὶ σεμνός, λέγων οὕτως ⁷⁶ · « Εἰ δὲ ἐπι-
 κολούθησεν ὁ ὀφθαλμὸς μου γυναῖκα ἄλλοτρίαν · —
 καὶ ⁷⁷ · « Διαθήκην διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. »
 Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ θυσίας ὑπὲρ τῶν ἰδίων τέκνων
 προσήγαγε καθ' ἡμέραν φάσκων · « Μὴποτε κακὰ
 ἐνενόησαν οἱ υἱοὶ μου πρὸς τὸν Θεόν. » Εἰκότως οὖν
 ἐφη ⁷⁸ · « Καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖνος θεοσεβής, ἀμεμ-
 πτος, » καὶ τὰ ἐξῆς · Οἱ μὲν γὰρ ἐξω ⁷⁹ φιλόσοφοι τὸν
 ὄρον τοῦ ἀνθρώπου δηλοῦντές **77** φασιν· Ἀνθρωπὸς
 ἐστὶ ζῶον λογικὸν θνητὸν · ἡ δὲ θεία Γραφὴ οὐχ οὕ-
 τως, ἀλλ' · Ἀνθρωπὸς ἐστὶν ἐ ⁸⁰ ἀμεμπτος, δικαίος,
 θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ πικρῶς πονηροῦ πράγμα-
 τος · — ὡς ὁ γε τούτοις ⁸¹ μὴ μεμαρτυρημένος
 οὐδὲ ἄνθρωπος, ἀλλὰ κτήνος. Ἐὰν γὰρ ἐχη τὸν χα-
 ρακτῆρα τῆς φύσεως, ὑβρίζῃ δὲ αὐτὸν τῇ κακίᾳ τῆς
 προαιρέσεως, ἀκούσατε ⁸² πορὰ τοῦ προφήτου ⁸³ ·
 « Ἀνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυνηβλήθη
 τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὠμοκώθη αὐτοῖς. » —
 Ὡσπερ τοῖνον ἐπὶ τῆς κοινῆς συνηθείας ἐπειδὴν τις
 τὸν ἑαυτοῦ οὐδὲν ἢ οἰκέτην ἀποστῆλῃ ἐπὶ τινα πρᾶ-
 ξιν, παρακελεύεται λέγων · « ὡς ἄνθρωπος πρᾶξαι
 τὰ τῆς πράξεως, » καὶ τὸ κοινὸν ὄνομα ἰδιοποιεῖται·
 οὕτως, εἰ καὶ πάντες ἄνθρωποι λέγονται, μόνος ἀλη-
 θῆς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ τὴν εἰκόνα σώζων καὶ τὸ πρω-
 τότυπον (13^α) κάλλος μὴ ἀφανίζων. Εἶπεν οὖν αὐτὸν
 ἄνθρωπον, ἵνα ἀπὸ τῆς φύσεως, τὴν πρόθεσιν ἐπαι-
 νέσῃς· εἶτα δὲ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς Αὐσίτιδος χώρας,
 ὅπως ἐκ τῆς κομώσεως γῆς τῇ ἀσεβείᾳ τὸν καρπὸν

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ Ὡ. Ἀ. Par. 2. ⁶⁷ ἐκ Par. 2. ⁶⁸ Χρ. ἐξ η Par. 2. ⁶⁹ κ. ἀ. Chr. VI. 584 A. ⁷⁰ Ὁσο-
 μάσῃς Chr. ⁷¹ ἐὰν μάθῃς Chr. ⁷² Ρ. τὸν Ζ. Chr. ⁷³ Εἶχον I. Εἶχεν cod. ⁷⁴ οὖν Chr.
⁷⁵ τίς δὲ ἦν ἠ. π. καὶ β. ὁ δὲ σεμνός καὶ θαυμάσιος Chr. ⁷⁶ Job xxxi, 7. Εἰ δὲ καὶ τῷ ὀφθαλμῷ
 ἐπ. ἡ καρδία μου ⁷⁷ xxxi, 4. ⁷⁸ I. 5:29. I. 4. ⁷⁹ οἱ ἐξωθεν ὁ. ἔθεντο ἀ. Chr. ⁸⁰ δικ. ἀληθινός, ἀπ. Chr.
⁸¹ τοῖ· τοιούτοις Chr. ⁸² ἰκούει Chr. ⁸³ Ps. xlix, 12.

ἀνυμνήσης, ὅς ὁ ἀρχέκακος ὄρων καὶ φθόνος βαλλόμενος, αἰτεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν κατὰ τοῦ δικαίου παρεμπὴν, ἵνα σὺ θάρσος λάβῃς καὶ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔχει δαίμων ἐξουσίαν κατὰ θεοσεβοῦς ὄντως Χριστιανοῦ καὶ φοβουμένου τὸν Θεόν, ἐὰν μὴ ἐπιτροπή γένηται ἀνωθεν ἢ διὰ παιδείαν, ἢ διὰ συγχώρησιν. Ὅταν γὰρ ἐπάγει ὁ Θεὸς παιδευτήρια, ἢ δίκας ἀπειτεῖ τῶν ἀμαρτημάτων, ἢ τὴν ἀρετὴν γυμνάζει τῶν θείων κατορθωμάτων, τότε παραδίδοι αὐτὸν τῷ πονηρῷ· οὐ γὰρ ἠδυνήθη πολεμῆσαι ἕως ἐπετρέπη· καὶ μὴ θαυμάσης· οὐδὲ γὰρ κατὰ χοίρων ἐξουσίαν ἔχει, καθὼς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἠκούσας. Οἱ μὲν οὖν θεοὶ ἄγγελοι διακονοῦσι ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων σωτηρίαις· « Πάντες γὰρ, φησὶ, λειτουργικὰ πνεύματά εἰσιν εἰς διακονίαν ἀποσταλλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν ⁶⁶, » οἱ δὲ πονηροὶ δαίμονες εἰς τὰς κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν τιμωρίας· « Ἐξαπέστειλας γὰρ, φησὶν, εἰς αὐτοὺς θυμὸν καὶ ὄργην καὶ θλίψιν ἀποστολῆ δι' ἄγγέλων πονηρῶν ⁶⁷. » Οἱ τοίνυν δαίμονες, ἵτι καὶ ἀφηνίασαν τῇ προθέσει, ἀλλ' ὑπὸ ζυγὸν κείνται τῆς δουλείας ⁷⁸ καὶ κελεύονται πρῶξι ὡς οἱ δῆμιοι τὰ προσταττόμενα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων. Καὶ δηλοῖ Παῦλος περὶ τῶν λέγων ⁶⁸· « Οὗς καὶ παρέδωκε τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βιασφημῆσαι· ἵνα γὰρ μὴ νομισθῶσιν οἱ δαίμονες, ὅτι πάντα κατ' αὐθεντίαν πράττουσιν, κελεύονται ἄκοντες ποιεῖν τὰ προσταττόμενα. Καὶ τοῖς μὲν ἁγίοις ἀποστέλλει ὁ Θεὸς διακόνους ἄγγελους ἁγίους εἰς σωτηρίαν, τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς ἐπιτρέπει δαίμονας εἰς τιμωρίαν· καὶ γὰρ ὅτε κατὰ τοῦ Ἀχαάβ ὁ Θεὸς ἀπεφάνητο λέγων ⁶⁹· « Τίς πορεύσεται καὶ ἀπατήσεται τὸν Ἀχαάβ, καὶ πεσεῖται; » ἀπεκρίθη πνεῦμα πονηρὸν· « Ἰδοὺ ἐγώ, » πάντως γινώσκον, ὅτι εἰς τοῦτο τέτακται. Καὶ ἀποστέλλονται μὲν ἰδιωκῶς εἰσπράξασθαι τιμωρίαν ἐπὶ τῶν πονηρῶν, ἀποστέλλονται δὲ καὶ πρὸς δικαίους, οὐχ ἵνα τιμωρῶσιν, ἀλλ' ἵνα πειράσωσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἄγγελος ἄριστος ὑποურγήσῃ τῇ πείρᾳ οὐ κελεύεται· οὐδὲ γὰρ ὁ Θεὸς κελεύει τὸ ἀπρεπὲς πρῶγμα ἄγγελοῦ θεοῦ—διὰ τοῦτο δαίμονες ταύτην ἐπιτρέπονται τὴν πείραν. Καὶ μὴ θαυμάσης εἰ πρὸς δικαίους δαίμονες ἀποστέλλονται· « Ἀνήθῃ, » γὰρ, φησὶν, ὁ πάντων Δεσπότης ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὴν ἔρημον πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου ⁷⁰. » Εἰ τοίνυν τὸν τοῦ παντὸς Κύριον ὁ διάβολος ἐπειράσε, τί θαυμάσεις· εἰ καὶ ἐπὶ τοὺς δικαίους εἰς γυμνάσιον ὑπομονῆς δαίμων ἀποστέλλεται; Ἀποστέλλεται δὲ, οὐ Θεοῦ κελεύοντος αὐτὸν, ἀλλὰ παραχωροῦντος· σχηματίζει γὰρ τὴν λόγον ἢ Γραφὴ ὡς ἐν προσωποποιίᾳ, ὡς ὅταν λέγῃ, « Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός ⁷¹. »

ΚΖ'. Περὶ τοῦ Ἰακώβ.

Ἰσαὰκ δὲ γενόμενος ἐτῶν ξ' ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησε (13^b) ρκ' ἔτη, καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ρπ' ἔτη. (2) Ἰακώβ δὲ, γενόμενος ἐτῶν π', ἐγέννησε τὸν Λεβὶ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησαν ἔτη ξβ', καὶ ἀπέθανεν εἰς Αἴγυπτον, ποιήσας ἔχει ἔτη

D

XVI. De Jacob.

Isaac, cum sexaginta annos natus esset, genuit Jacob, et postea vixit centum et viginti annos, et mortuus est, cum facti essent anni ejus centum octoginta. Jacob autem octoginta quinque annos natus, genuit Levi, et postea vixit annos sexaginta

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ Heb. i, 14. ⁶⁷ Ps. LXXVIII, 49. ⁶⁸ I. Tim. i, 20. ⁶⁹ III Reg. xxii, 20. ⁷⁰ Matth. ix, 1. ⁷¹ Ps. i, 16.

novem, et mortuus est in Ægypto, cum annos septemdecim ibi commoratus esset, et facti essent omnes anni ejus centum quadraginta septem. Qui cum septuagesimum quintum annum ageret, et fugeret ab Esau fratre suo, pervenit Charam Mesopotamiæ ad Laban fratrem matris suæ Rebecæ, cujus ovium cum custos factus esset annis viginti, et duas filias ejus Lian et Rachel uxores duxisset, habuit filios duodecim et filiam unam, sive de liberis, sive de ancillis Bala et Zelpha. Ex Lia enim, uxore sua, genuit Ruben, Simeon, Levi, Judam, Issachar, Zabulon et Dinam; ex Rachel, Joseph, posteaque Benjamin, post reditum; ex Bala, Dan et Nephthali; ex Zelpha, Gad et Aser. Post vero viginti annos, tempus fugæ et servitutis, et post regressum a Mesopotamia in terram Chanaan et luctam cum Deo, in qua visione Israel nominatus est, visionem novam vidit Bethel, et cum decimas dedisset omnium rerum quas possidebat, ultimos subjicit filios, et incipiens a Benjamin, ordineque præpostero ad Levi veniens, decimum hunc inventum Deo offert; sicque omnia sua et filios quoque decimavit, sicut ante fugiens Deo promiserat dicens: «Cunctorum quæ dederis mihi, decimas offeram tibi ea.» Confestim cum induisset Levi stola sacerdotali, per ipsum victimas obtulit Deo Bethel, et exinde qui legali sacrificio et ministerio incumbunt, Levitæ vocati sunt, et ii qui divinæ gratiæ incumbunt sacrificio, clerici nominantur, eo quod scriptum sit: «Non jacet Levitis possessio in filiis Israel, Dominus enim pars eorum et possessio.»

XVII. De morte Esau.

Isaac et Rebecca, post reditum Jacob, advocatos Jacob et Esau hortati sunt et jurejurando obstrinxerunt ut pacem inter se haberent, et fraternæ amicitiae amplexarentur affectum; quo facto, defuncti sunt, prior quidem Rebecca, non multo vero post ipso Isaac, relictis Jacob primogenituræ præmiis. Post hæc instigatus est Esau ab Amalec, filio suo quem ex pellice habuerat, et collectis gentibus irruit adversus Jacob, ut dicit Josephus. Hic vero, oclusis portis urbis in quam confugerat, de muro Esau hortabatur ut parentum præcepta recordaretur. Cum iste vero non assentiretur, imo magis insoleresceret et conviciaretur, et mortem illi minaretur, Jacob, intenso arcu, dejecit Esau sub manilla dextera vulneratum et percussum occidit.

157. Ζήσας τὰ πάντα ἔτη ριζ: (3) Ὅτι, «πάρχω» ἑτῶν ος', καὶ φυγῶν Ἑσαῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, κατήντησεν εἰς 79. Χαρρᾶν τῆς Μεσοποταμίας πρὸς Λάβαν, τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ρεβέκκας. οὗ καὶ τῶν προβάτων νομεὺς γενόμενος ἔτη κ', καὶ τὰς β' θυγατέρας αὐτοῦ Λίαν καὶ Ραχὴλ εἰς γυναῖκας λαβῶν, ἔσχεν υἱοὺς ιβ' καὶ θυγατέρα μίαν ἀπὸ τε τῶν θεραπευαίνδων Βάλλας καὶ Ζελφᾶς· ἐκ μὲν γὰρ Λέας, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἐγέννησε τὸν Ῥουβὴμ· καὶ Συμεῶνα καὶ τὸν Λευὶ καὶ τὸν Ἰούδαν, τὸν Ἰσάχαρ καὶ τὸν Ζαβουλὸν καὶ τὴν Δίνα, ἐκ δὲ Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσήφ, ὑστερον δὲ καὶ τὸν Βενιαμὴν μετὰ τὴν ἐπάνοδον, ἐκ Βάλλας τὸν Δᾶν καὶ τὸν Νεφθαλίμ, ἐκ δὲ Ζελφᾶς τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσήρ. (4) Μετὰ δὲ τὸν κ' χρόνον τῆς ἀποφυγῆς τε καὶ δουλείας, [καὶ μετὰ] τὴν ἐκ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς γῆν Χαναάν ὑποτροφήν καὶ τὴν παλαίστραν ὅτι μετὰ τοῦ Θεοῦ, δι' ἧς καὶ Ἰσραὴλ ὀνομάσθη δι' ὀπτασίας, εἶδε πάλιν ὄραμα ἐν Βεθὴλ καὶ πάντα ἀποδεκατώσας ἄπερ ἐκέκτητο, τελευταίους ὑποβάλλει τοὺς παῖδας; καὶ ἀριθμῆσας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Βενιαμὴν ἀρξάμενος ὅτι, ἀνάπαλιν καὶ ἐπὶ τὸν Λευὶ ἔλθων, ὃν δέκατον εὐρῶν, τῷ Θεῷ τοῦτον προσήγαγεν, ἀποδεκατώσας καὶ τέσσα καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, καθὼς καὶ προὑποσχόμενος εἶπε τῷ Θεῷ ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν, ὅτι: «Πάντων, ὅσα ἂν μοι ὄψῃ, δεκάτην ἀποδεκατῶ σοι αὐτά ὅτι.» Καὶ εὐθύς ἐνδύσας τὸν Λευὶ στολὴν ἱερατικὴν, δι' αὐτοῦ θυσίας προσήνεγκας τῷ Θεῷ ἐν Βεθὴλ, κἀντιῶθεν οἱ μὴ ὅτι κατανόμῃ θυσίαις τε καὶ λειτουργίαις προσεδρεύοντες Λευῖται κέκληνται, οἱ δὲ τὴν κατὰ τῆς θείας χάριτος ἱερουργίαν κληρικοὶ προσαγορεύονται, διὰ τὸ γεγράφθαι: «Οὐ κείται τοῖς Λευῖταις κληρὸς ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ· ὁ γὰρ Κύριος μερὶς αὐτῶν καὶ κληρὸς ὅτι.»

XVIII. Περὶ θανάτου Ἑσαῦ.

Ὅδε γὰρ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ρεβέκκα μετὰ τὴν τοῦ Ἰακώβ ἐπάνοδον, προσκαλεσάμενοι τὸν τε Ἰακώβ καὶ τὸν Ἑσαῦ, καὶ παρακαλέσαντες αὐτούς ἅμα καὶ ἐνορκισάμενοι εἰρήνην ἄγειν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῆς ἀδελφικῆς οικειότητος ἀσπάζεσθαι τὴν διάθεσιν, τελευτῶσι, προτέρα μὲν ἡ Ρεβέκκα, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἰσαὰκ, τῷ Ἰακώβ τῆς πρωτοτοκουίας καταλιπόντες τὰ γέρα. (2) Μετὰ δὲ ταῦτα παρωξύνθη Ἑσαῦ ὑπὸ Ἀμαλὴκ, τοῦ ἐκ παλλακίδος υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν ἔθνη ὤρμησε κατὰ τοῦ Ἰακώβ, ὡς φησὶν Ἰώσηπος ὅτι, ὁ δὲ, τὰς πόλεις ἀποκλείσας τῆς πόλεως εἰς ἣν κατέφυγε, ἐκ τοῦ τείχους παρεκάλει τὸν Ἑσαῦ μνησθῆναι τῶν γονικῶν ἐντολῶν. Τοῦ δὲ μὴ ἀνασχομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ὑβρίζοντος καὶ ὀνειδίζοντος (14) καὶ ὀλοθραύσειν αὐτὸν ἀπειλοῦν-

Variae lectiones et notæ.

ἅ τῆς παλαίστρας cod. ὅ ἀρξάμενος ἐοδ. ὅ Gen. xxviii, 22. ὅ οἱ μὲν? ὅ Deut. x, 9. ὅ Jns. A. 2. l. 2. de his nihil hab t

τος, ἐντείναν· ὁ Ἰακώβ τὸ τόσον, κατέβαλεν Ἡσαῦ A Filii autem Jacob confestim manibus couse: tis μασο
κατὰ τοῦ δεξιοῦ μαστοῦ, καὶ πλήξας ἀνέλεν. Οἱ δὲ omnes interfecerunt. Tunc impleta est propheta
υἱὸς Ἰακώβ, αὐτίκα ὑπεξεληθόντες, ἀγεδὸν πάντας ἀνελ- Isaac, qua dixerat ad Esau : « Si excutis jugum fratris
λιον. Καὶ τότε ἐπληρώθη τοῦ Ἰσαὰκ ἡ πρόρρησις ἡ lui de cervice tua, peccabis peccatum mortis »
λίγουσα πρὸς τὸν Ἡσαῦ· « Ἐάν καθέλῃς τὸν ζυγὸν τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀπὸ τοῦ τραχήλου σου, πλημμελή-
σεις πλημμέλειαν θανάτου ».

II. Περὶ τῆς γεννήσεως Μωϋσέως.

Ἔτι δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Αἴ-
γύπτῳ παρικίας ἱερογραμματεῖα δεινὸν προειπεῖν²⁰,
ὅτι τὸ τικτόμενον παιδίον ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ τοῖς
Ἑβραίοις τὴν Αἰγυπτίων καταλύσει βασιλείαν, καὶ
διὰ τοῦτο Φαραὼ προσέταξε φονεῦν τὰ τικτόμενα
ἄρρενα τῶν Ἑβραίων παιδία.

Ἔτι δὲ, γενόμενος ἐτῶν μὲ', ἐγέννησε τὸν B
Καθθ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη λ', καὶ ἀπέθανε,
ζῆσας τὰ πάντα ἔτη ρλ'. Καθθ δὲ, γενόμενος ἐτῶν
ξγ', γενῆ τὸν Ἀμραμ. Ἔτι δὲ, γενόμενος
ἐτῶν σ', γενῆ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρών. Ἔτι δὲ
Ἄμραμ φασὶ τὸν πατέρα Μωϋσέως εὔξασθαι
τῷ θεῷ μὴ περιθεῖν ἀπολλύμενον τὸ γένος τῶν
Ἑβραίων· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ἕναρ περὶ τῆς
γεννήσεως καὶ δυνάμεως τοῦ **ΣΙ** παιδίου Μωϋσέως,
ὃς τεχθέντος καὶ ἐκθέτου γενομένου, Θερμοῦθις, ἡ
τοῦ Φαραὼ θυγάτηρ, ἀνείλετο· τοσοῦτον δὲ ἦν
ἀστείον τὸ παιδίον Μωϋσῆς, ὡς τοὺς ὀρώντας αὐτὸ
ἀμπετρασεπιθαυμάζοντας ἐνορᾶν· ὃς καὶ ἐγενήθη
εἰς υἱὸν τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραὼ.

Ἔτι δὲ ἔτι νήπιον ὄντα εἰσαχθῆναι πρὸς C
Φαραὼ τὸν πατέρα αὐτῆς, ἀστείον ὄντα τῇ ὄψει καὶ
χαριέστατον, λαθέσθαι τῆς γενειάδος αὐτοῦ, καὶ διὰ
τοῦτο προστάξαντος ἀναιρεθῆναι αὐτὸ, προνοία δὲ
θεοῦ ἐπισχεθῆναι τὸν Φαραὼ τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν
τρόπῳ τοιῷδε· Ἀνθρακας ἀναφθέντας ἐν τῇ γῆ κατατε-
θῆναι καὶ χρυσοῦ ἄσπερον ὑποθήκη τινῶν τῶν ὑπ' αὐ-
τῶν σοφῶν· καὶ εἰ μὲν ἄψαιτο ὁ παῖς, φησὶ, τοῦ χρυσοῦ
καὶ τοῦτου λάθοι, κακοήθως· ἐδράξατο τῆς γενειάδος αὐ-
τοῦ, εἰ δὲ θίξοι τῶν καιομένων ἀνθρώπων, ἀπανούργως
καὶ ὡς ἀφιέλς παιδίον τοῦτο εἰργάσατο, καὶ οὐ χρεὶ μά-
την ἀναιρεθῆναι· ὃ καὶ γενόμενον, ἔστησε τὴν ἀπόφα-
σιν· ἀφόμενος γὰρ τοῦ χρυσοῦ, προσέδραμε τοῖς ἄν-
θραξι, καὶ τοῦτων ἕνα λαβὼν, κατὰ τὸ ἤθισμένον ὥς·
τὸ πολλὰ τοῖς παισὶ, τῷ στόματι προσήνεγκε, καὶ ψαύ-
σαντος αὐτοῦ τῇ γλώσσῃ, βραδυγλωσσος γέγονε καὶ
δύσηχος τοῦ λαλεῖν.

III. Ὅτι υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου.

Ἔτι δὲ τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τοῦ Μωϋσέως· ἐξῆλ-

XVIII. De nativitate Moysis.

Secundo anno cum esset Israel in Ægypto, vates
socer prædixit natum hoc tempore parvulum ex He-
bræis Ægyptiorum eversurum esse imperium, ideo—
que Pharaο mandavit ut occiderentur recens nati par-
vuli Hebræorum masculini sexus.

Levi autem, cum annum quadragesimum quin-
tum ageret, genuit Caath, et postea vixit anno-
nonaginta, et mortuus est, cum facti essent omnes
anni ejus centum et triginta. Caath autem sexa-
ginta tres annos natus, genuit Amram. Amram
autem, septuaginta natus annos, genuit Moysen
et Aaron. Dicitur Amram, pater Moysis, Domi-
num orasse ne perire pateretur genus Hebræo-
rum. Divinitus autem in somnio admonitus est
post nativitatem expositum, Thermutis, Pharaonis
filia, sustulit. Porro adeo venustus erat puer Moyses,
ut videntes eum cum admiratione contemplerentur
: qui factus est tanquam filius filia Pharaonis.

Cum infans adhuc esset, decorus visu et elegan-
tissimus, adductus est, ut ferunt, ad Pharaonem,
patrem Thermutis. Cum vero barbam illius arri-
pisset, jussit rex illum occidi; sed divina pro-
videntia Pharaonem cohibuit ne infantem isto modo
occideret. Suaserunt ei sapientes quidam ex
subditis ut carbones accensi et auri acervus simul
deponerentur bumi, si puer, inquit, aurum tetigerit
et sumpserit, tuñc maligne barbam vellit, si vero
tetigerit accensus carbones, absque malitia et ut
simplex puerulus, hoc fecit, nec decet occidi
sine causa; quod cum accidisset, argumento fuit.
Neglecto enim auro, accurrit puer ad prunas,
carbonemque sumptum, ut solent parvulli, ori ad-
movit, tactaque lingua, tardiloquus factus est et
horrisona voce.

XIX. Filii Israel egrediuntur ex Ægypto.

Octogesimo anno Moysis, egressi sunt filii Israel

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ 2082 (3474). ²¹ τοῦ λογοθέτου. Nota codicis marginalis. ²² φησὶν Leo; Glyc. 278, 8-280, 15 e Jo-
sepho; Ced. 75, 19. ²³ 2082 (3474). ²⁴ 2020 (3357). ²⁵ 1950 (3607). ²⁶ ἐξ ἄλλου βιβλίου cod. ²⁷ χρυσοῦν
cod.

ex Ægypto, in qua commerati sunt ducentis et quindecim annis. Quare igitur dixit Deus ad Abraham : « Peregrinum erit semen tuum annis quadringentis » ? At evidens est, ab ascensu Abraham in Chanaan incolatum populi æstimandum esse ; non enim in Ægypto solummodo incolæ fuerunt, sed etiam in terra Chanaan, ut testatur Moyses dicens : « Habitatio autem filiorum Israel in terra Chanaan et in Ægypto quadringentorum triginta annorum. » Sunt porro Abraham ab ascensu in Charran usque ad nativitatem Isaac anni viginti quinque, ab Isaac ad Jacob anni sexaginta, a Jacob usque ad Levi anni quadraginta septem, a Levi usque ad Caath anni quadraginta quinque, a Caath ad Amram anni sexaginta tres, ab Amram ad Moysen anni septuaginta, a Moysen usque ad exitum anni octoginta. Itaque, cum exisset Israel, ossa Joseph asportans, versatus est in deserto quadraginta annis; dicit enim : « Quinta generatione ascenderunt filii Israel de Ægypto, et sumpsit Moyses ossa Joseph secum; conjuravit enim Joseph filios Israel dicens : Visitatione visitabit vos Deus, et una asportabitur ossa mea hinc vobiscum. » Qui septemdecim annos natus ob invidiam a fratribus venundatus est, et triginta annorum factus, princeps universæ Ægypti constituitur, in qua cum duos genuisset filios, Ephraim et Manassem, mortuus est, centum et decem annos natus.

Quoniam igitur octogesimum annum agebat Moyses cum adstitit coram Pharaone, mansitque præterea quadraginta annis in deserto, prorsus evidens est, per quadraginta dies integros accidisse plagas contra Ægyptum, quos dies numeramus post annos quadraginta commorationis in deserto; legentes enim cum diligentia notavimus quadraginta dies fieri ita : primo die collocutus est Moyses cum Pharaone; secundo, postridie discucurrit populus ad palcas colligendas (et flagellati sunt scribæ eorum) eo quod non fecissent (Israelitæ) diei opus; tertio, die sequenti, vociferati sunt filii Israel eo quod denegaretur palea, et ingressus est ad Pharaonem; quarto, precatus in verbo Domini dixit ad Israel : « Educat vos ex Ægypto Deus, » et non acquieverunt propter multam negligentiam. Quinto, ingressus est ad Pharaonem, et virgam in draconem convertit; sexto, aquam vertit in sanguinem, deinde collegerunt usque ad tertium decimum diem, et ascendit rana. Quarto decimo, mortuæ sunt ranæ; quinto decimo, facti sunt sciniphes; sexto decimo, collocutus est Pharaoni, quia postero die debet fieri cyuomyia; septimo decimo,

Α θον υιοι 'Ισραήλ ἐξ Αἰγύπτου, ἐν ἡ παρώκησον ἔτη σι'. Πῶς οὖν φησιν ὁ Θεὸς τῷ 'Αβραάμ, « Ὅτι: πρόροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἔτη υ' ; » Ἀλλὰ δὴλον, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως 'Αβραάμ ἐκ Χαβρῶν δεῖ τὴν τοῦ λαοῦ παροικίαν ἀριθμεῖν· οὐ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον γέγονεν ἡ παροικία, ἀλλὰ καὶ ἐν γῆ Χαναάν, καθὼς μαρτυρεῖ Μωϋσῆς λέγων· (14) « Ἡ δὲ παροικησις τῶν υἱῶν 'Ισραήλ ἐν γῆ Χαναάν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἔτη υλ'· » Καὶ ἐστὶ τοῦ μὲν 'Αβραάμ ἀπὸ τῆς ἐν ' Χαβρῶν ἀναβάσεως· μέχρι τοῦ 'Ισαὰκ γεννήσεως 32 ἔτη κε', ἐπὶ δὲ 'Ισαὰκ μέχρι 'Ιακώβ ε' ἔτη, τοῦ δὲ 'Ιακώβ μέχρι Λευὶ ἔτη πς', τοῦ δὲ Λευὶ μέχρι Καθθ ἔτη μς', τοῦ δὲ Καθθ μέχρι 'Αμραμ ἔτη εγ', τοῦ δὲ 'Αμραμ μέχρι Μωϋσῆως ἔτη σ', τοῦ δὲ Μωϋσῆως μέχρι τῆς ἐξόδου ἔτη π'. (2) Καὶ οὕτως ἐξεληθῶν 'Ισραήλ, ἐπιφερόμενος τὰ ὅσα 'Ιωσήφ, ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'· φησὶ γάρ· « Πέμπτη γενεὰ ἀνέβησαν υιοὶ 'Ισραήλ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔλαθε Μωϋσῆς τὰ ὅσα 'Ιωσήφ μετ' αὐτοῦ· ὀρκώσας γὰρ ὤρκισεν ὁ 'Ιωσήφ τοὺς υἱοὺς 'Ισραήλ λέγων· Ὁ 'Επισκοπῆ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ συνανοίσετε τὰ ὅσα τῶν ἐντεῦθεν μὲν ὕμῶν· » δ; ὑπάρχον ἐτῶν ιζ' φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπράθη, καὶ γενόμενος ἐτῶν λ', ἀρχῶν πάσης Αἰγύπτου καθίσταται, ἐν ἡ γεννήσας υἱοὺς β', τὸν 'Εφραΐμ καὶ τὸν Μανασσῆ, ἀπέθανεν ἐτῶν ρι'.

(3) Ἐπει οὖν, ὅτε παρῆστη Μωϋσῆς τῷ Φαραῶ, ἦν ἐτῶν π', ἔμεινε δὲ ἄλλα μ' ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ, δὴλον οὖν ἔστιν, ὅτι ἐν ὄλαις μ' ἡμέραις γεγονάσιν αἱ κατ' Αἰγύπτου πλῆγαι, δ; ἡμέρας ἀριθμοῦμεν μετὰ τῶν μ' ἐτῶν τῆς ἐρήμου· ἀναγνοῦς γὰρ μετὰ ἀκριβείας ἔσημειωσάμην τὰς μ' ἡμέρας γενέσθαι οὕτως· α', ἀφ' ἧς ἡμέρας συνέτυχεν τῷ Φαραῶ· δευτέρα δὲ, τῇ ἐπιούσῃ « διεσπάρη ὁ λαὸς ἀχυρα συλλέξα· »¹⁰ « καὶ ἐμαστιγώθησαν »¹¹ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν, μὴ ποιησάντων¹² τὸ τῆς ἡμέρας ἔργον· τρίτη γὰρ, τῇ ἐξῆς καταδοῶντες υιοὶ 'Ισραήλ διὰ τὸ ἀπαιτεῖσθαι ἀχυρον, εἰσῆλθε πρὸς Φαραῶ. Τετάρτη δὲ εὐξάμενος ἐν λόγῳ Κυρίου εἶπε τῷ 'Ισραήλ, ὅτι· Ἐξάξει ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου ὁ Θεός· καὶ οὐ προσέσχον ἐκ πολλῆς ὀλιγωρίας¹³. Πέμπτη δὲ, εἰσῆλθε πρὸς Φαραῶ καὶ τὴν ράβδον ὅφιν ἐποίησεν· ἔκρη δὲ τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα μετέβαλεν. Ἐἴτα ἀνελάθοντο μέχρι τῆς γ', καὶ ἡμέρας, καὶ ἀνέβη ὁ βάτραχος. Τεσσαρσεκαίδεκάτῃ ἀπέθανον οἱ βάτραχοι· ιε' σκνίπες γεγονάσι· ις' συνέτυχεν τῷ Φαραῶ, ὅτι αὐριον μέλλει γίγνεσθαι κυνόμυια, ιζ' ἦλθεν ἡ κυνόμυια· ιη' ἀπέστη ἡ κυνόμυια, ἐν ἡ καὶ ἠπειλήθη τῶν κτηνῶν ὁ θάνατος· 33 ιθ' ἀπέθανον τὰ κτήνη· κ' δὲ ἐφλυκτίδεις ἀναζέουσαι¹⁴· γεγονά-

Variæ lectiones et notæ.

¹ 1867 (3689) — Γεωργίου cod. ² Ex. xii, 40. ³ ἐκ X Leo; τῆς 'I. Leo. ⁴ Ὁρκω γὰρ ὦ. τοῦ, Ex. x ii, 18, 19; Gen. i., 25. ⁵ ἡμᾶς cod. ὑμᾶς κύριος Ex. ὁ Θεὸς ὁ. Gen. ⁶ Ced. 65, 6? ⁷ Ex. v, 12, 14. ⁸ ἐμαστιγώθησαν cod. ⁹ ποιήσαντες cod. ¹⁰ ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας; Ex. vi, 9. ¹¹ ix, 9.

ων· καὶ δὲ ἀπειλή τῆς ἐσομένης· τῆ ἐπαύριον χαλάζης· A
 ἐξηγήθη· καὶ ἦλθεν ἡ χάλαζα· καὶ δὲ ἡ ἀκρις ἐπῆλ-
 θε, ἐν ἧ καὶ διὰ προσευχῆς ἤρθη· καὶ δὲ μέχρι καὶ τὸ
 τρίμερον ἐγένετο σκότος¹⁷· καὶ μετὰ τὰς γ' ἡμέρας·
 ἐβλύθη· Ἐἴτα μεθ' ἡμέρας ἕ' εἶπε Κύριος· πρὸς Μωσῆν
 καὶ Αἰαρόν· ἀταξάμενος περὶ τοῦ Πάσχα· «Ὁὗτος ἐστὶν
 ἔμπρῳτος· μὴν¹⁸», ὁ παρ' Ἑβραίοις μὲν Νισάν λεγόμε-
 νος, παρ' ἡμῶν δὲ Μάρτιος, ὡς φησὶν ὁ Κύριος· «Ὁ μὴν
 οὗτος ἀρχὴ μηνῶν ὑμῶν ἐστὶ πρῶτος· λάλησον τοῖς
 υἱοῖς· Ἰσραὴλ λέγων· «Τῆ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου
 λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον», ἧτις ἐστὶ λς' ἡμέρα.
 Ἐἴτα μετὰ δ' ἡμέρας ἐσφάγη τὰ πρόβατα, καὶ πα-
 σχάσαντες ἐξῆλθον, ὡς εἶναι τὴν (15^α) μ' ἡμέραν,
 καθ' ἣν ἐθανατώθησαν τὰ πρωτότοκα Αἰγύπτου περὶ
 τὸ μεσονύκτιον, ὥστε καὶ τὰ ἄζυμα βαστάσαντες
 ἐξῆλθον διὰ τῆς μεσιτείας καὶ ὁδηγίας τοῦ ἀοιδίμου B
 καὶ τερατοῦργου Μωσέως.

dies est. Deinde post quatuor dies, occisi sunt agni et celebrata Pascha, egressi sunt, et hæc est quadragesima dies, qua mortua sunt primogenita Ægypti circa mediam noctem, sicque cum azyma sustinuisent, egressi sunt per mediationem et ductu venerandi Moysis qui tot et tanta prodigia feci.

K'. Περὶ τῆς δοθείσης πλάκῃς Μωσέϊ.

XX. De tabula Moysi data.

Οὗτος ἐκεῖνός ἐστιν ὁ μέγας θεοφάντωρ καὶ θεο-
 φιλέστατος σημαντήρ, πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Θεός· «Ἰδοὺ
 δέδωκά σε θεὸν Φαραῶ, καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου
 ἔσται προφήτης· σὺ δὲ λάλησον πάντα ὅσα ἐντέλλομαι σοί¹⁹·» Οὗτος, πατάξας τοὺς Αἰγυπτίους διὰ τῆς
 δεκαπληγίας καὶ διὰ τῆς θαλάσσης ὀλοθρυσίας, ἐξή-
 γαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς σιδηρᾶς καμίνου ἐν ση-
 μείοις καὶ τέρασι μεγάλοις, ἐν χειρὶ κραταίᾳ καὶ ἐν
 βραχίονι ὑψηλῷ, καθὼς φησι καὶ 84 Δαυὶδ· «Τῷ κα- C
 ταδιέλαντι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις²⁰»
 καὶ τὰ λοιπά. ²¹ (2) Οὐ γὰρ μία γέγονεν ὁδός, καθὼς
 ὁ Ἰρυσότομος ὁ θεόσοφος λέγει, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην
 φυλὴν τὸ ὕδωρ ἐσχίζετο, ὡς πολλὰς γενέσθαι τὰς
 διαβάσεις τοῦ λαοῦ, ἵνα μὴ φύσεως ἔργον τοῦτο νο-
 μιθεῖ, ἀλλὰ Θεοῦ τοῦ πᾶσαν φύσιν δημιουργήσαντος
 καὶ κυριεύοντος. Ὅθεν ἐν βραχεῖα καιροῦ ῥοπή τάναν-
 τία εἰργάζετο· καὶ οὐ καθ' ἑν ἐτέμνετο μέρος τὸ
 ὕδωρ, κορυφουμένων τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν
 τῶν φυλῶν ἀπάντων· καὶ ἕκαστον γάρ τῶν σημείων
 τοῦτο μέγιστα ἦν περισπούδαστον τῷ Θεῷ, ἔπειτα διὰ
 τῶν στοιχείων τὰ θαύματα ἐγένετο, ὅπως μη φυσικῆς
 τινος ἀκολουθίας ἢ συντυχίας εἶναι τὰ γινόμενα νο-
 μιθεῖ, ἀλλὰ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς τὰ συμβαίνοντα πα-
 ραδοξοποιούσης διὰ Μωσέως εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ.

Hic est magnus Dei sacerdos et rector Deo carissimus, ad quem dixit Deus : « Ecce dedi te deum Pharaonis; et Aaron frater tuus erit propheta : tu vero loquere omnia quæ mando tibi. » Hic cum percussisset Ægyptios decem plagis, et in mare submersisset, eduxit filios Israel de camino ferreo in signis et prodigiis magnis, in manu forti et in brachio excelso, sicut dicit David, « qui divisit mare Rubrum in portiones » et reliqua. Non enim unica facta est via, sicut dicit doctus in divinis Chrysostomus, sed uniuersis tribui aqua scindebatur, ita ut plures fierent transitus populi, ut non nature opus hoc existimaretur, sed Dei qui naturam uniuersam condidit et regit. Itaque brevi temporis momento hostes, pericere, neque in unam partem aqua secabatur, undis erigentibus se, sed secundum numerum tribuum uniuersarum. Etenim in unoquoque signo, hoc præsertim erat studiose appetitum a Deo, ne, cum per elementa prodigia fierent, naturali quadam causa aut casu facta crederentur, sed cuncta quæ evenerant filiis Israel incredibilia, vi divina per Moysen facta iudicaretur. Quos cum duxisset in deserto per columnam ignis et colum-

Varie lectiones et notæ.

¹⁷ x. 22. ¹⁸ xii. 23. Τὸν Νεῖλόν φασι μὴ ἀνελεῖν ἐν ὅλοις ζ' ἔτασι τοῦ λιμοῦ τῶν Αἰγυπτίων (cod. in m. et Leo 25, 2). Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις διέπρεπον ἐν Αἰγύπτῳ πάντων ἐν σοφίᾳ Ἰαννῆς καὶ οἱ Ἰαμβρῆς οἱ ἔπαιθοι (cod. in m. Glyc. 295, 5). [Κατὰ τοῦτου; τοὺς χρόνους Ἰναχος πρῶτος; Ἀργύριος ἐβασίλευσε· ἐπὶ τούτου ὁ λαὸς διέτριβεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'. Εἴτα Φωρωνεύς; Ἀργείων ἐβασίλευσε, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐπὶ Γύγου κατακλυσμός ὑπὸ Ἑλλήνων ἐστόρηται καὶ Ἀττυρίων μετὰ Πίχον τὸν πρῶτον βασιλέα, ὃς ἐν Κρήτῃ ἀπέθανεν, ὃς καὶ τοῖς τότε καιροῖς; Ζεὺς μετωνομασθεῖς· Σεμίραμις δὲ Νίνου ἐβασίλευσε (cod. in m. Leo 26, 10-16). ¹⁹ Ex. vii. 1. ²⁰ Ps. cxxvi. 13. ²¹ In un'co, qui de hoc miraculo Chrysostomi editus est loco (III, 459 B.) nihil est hujus generis.

nam nubis, et pane cœlesti nutritisset, hostes eorum Amalecitas extensis manibus in fugam convertit. Illic audit Dominum dicentem : « Ecce ego venio ad te in columna ignis et nubis, ut audiat multipolus loquentem ad te, et credant tibi in æternum. » Et « tertia die, inquit, voces et fulgura et nubes caliginosa super montem Sinai apparuerunt, clangorque buccinæ sonabat fortiter et obstupefactus est populus. » — « Totus autem mons fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et ascendit vapor quasi fumus fornacis, et omnis populus turbatus est vehementer, et sonitus buccinæ prolixius tendebatur. » — « Et omnis populus stabat procul, audiens voces, et montem totum fumantem videntes, nec accedere audentes, sed jussi ut adfarent procul : « Et si fera, inquit, tetigerit, lapidibus opprimitur, » et terribile erat quod videbatur. Territus autem universus populus dixit Moysi : « Loquere nobis tu, et non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. » — « Et vocavit Dominus Moyses in verticem montis, » — « cumque ascendisset operuit nubes montem, et descendit gloria Domini super montem, et operuit illum nubes diebus sex. Species autem gloriæ Domini quasi ignis ardens super vertice montis, in conspectu filiorum Israel. Ingressusque Moyses medium nebule super montem, erat ibi diebus quadraginta, » stans in conspectu Dei ; « panem non comedit, aquam non bibit. » Et alias rursus : « Ascendit Moyses et Aaron et seniores septuaginta, et viderunt locum ubi stabat Deus et quæ erant sub pedibus ejus, quasi opus lapidis sapphirini, et quasi species ornamentum cœli puritate. » Et rursus dicit : « Et locutus est Dominus ad Moysen facie ad faciem quasi si quis loquatur ad amicum suum, et dimittebatur ad castra. Et dixit Moyses ad Dominum : « Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende te mihi ut te agnoscere possim, ut videam te, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, et glorificemur ego et populus tuus. » Et dixit Dominus ad Moysen : « Et verbum istud, quod locutus es mihi, faciam : invenisti enim coram me gratiam, et novi te supra omnes, et gratiam habes apud me, sed non poteris videre faciem meam : non enim videbit homo faciem meam et vivet, et ecce locus apud me, et stabis supra petram, et protegam te dextera mea, et tunc videbis posteriora mea ; facies autem mea non videbitur tibi. » Deinceps cum deberet deuteronomium suscipere, rursus ait : « Et ascendit Moyses in montem Sinai, sicut præceperat ei Dominus. Et descendit Dominus in nube. » — « Et adstitit ei ibi quadraginta dies et quadraginta noctes ;

A (5) Οὐς περ καὶ ὁδηγήσα; ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, καὶ ἄρτι διαθρέψας οὐρανίῳ, τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν Ἀμαληχίτας χειρῶν ἐκτάσει κατετροπώσατο. Οὗτος ἤκουσε παρὰ Κυρίου λέγοντος· « Ἴδού ἐγὼ παρ' αἰγίνομαι πρὸς σὲ ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, ἵνα ἀκούσῃ ὁ λαὸς; λαλοῦντός μου πρὸς σὲ, καὶ πιστεύσωσί σοι εἰς τὸν αἰῶνα »²⁵. (4) Καὶ « τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ, φησὶν, ἐγίνοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλῃ γνωφώδης ἐπὶ ὄρους Σινᾶ, καὶ φωνὴ σάλπιγγος ἤχει μέγα. Καὶ ἐπτοήθη ὁ λαός; »²⁶. — « Τὸ δὲ ὄρος; ὄλον ἐκαπνίζετο διὰ τὸ καταβεδηκέναι τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ ἐν πυρὶ, καὶ ἀνέβαινεν ἡ ἀτμίς ὡσεὶ καπνός; καμίνου, καὶ πᾶς ὁ λαός; ἐξέστη σφόδρα· ἐγίνοντο δὲ αἱ φωναὶ τῆς σάλπιγγος προβαίνουσαι ἰσχυρῶς σφόδρα »²⁷. « Καὶ πᾶς ὁ λαός; εἰστήκει μακρόθεν, ἀκούων τὰς φωνὰς, καὶ τὸ ὄρος ὄλον καπνίζόμενον ὀρώντες »²⁸ καὶ πλησιάζει μὴ τοῖ μωυστες, ἀλλὰ προσκυνῆσαι πόρθῳθεν κειλευσέντες· « Κἂν θηρίον, φησὶ, θίγῃ, λιθοβοληθήσεται, »²⁹ καὶ φοβερόν ἦν τὸ φανταζόμενον. Φυθθεις δὲ πᾶς ὁ λαός; εἶπε πρὸς Μωυσῆν »³⁰· « Ἀάλησον ἡμῖν σὺ, καὶ μὴ λαλεῖτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός; μήποτε ἀποθάνωμεν. » — « Καὶ ἐκάλεσε Κύριος (15) τὸν Μωυσῆν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους· » — « Καὶ **85** ἀναβάς ἐκάλυψεν ἡ νεφέλῃ τὸ ὄρος, καὶ κατέβη ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὸ ὄρος, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸν ἡ νεφέλῃ ἡμέρας 5· τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης Κυρίου ὡσεὶ πῦρ φλέγων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· εἰσελθὼν δὲ Μωυσῆς εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἦν ἐκεῖ ἡμέρας μ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἑστηκώς· « ἄρτον οὐκ ἔφαγεν, ὕδωρ οὐκ ἔπιεν »³¹. » Καὶ ἄλλοτε πάλιν· « Ἀνέβη Μωυσῆς; καὶ Ἀαρὼν καὶ πρεσβύτεροι ο', καὶ εἶδον τὸν τόπον οὗ εἰστήκει ὁ Θεός; καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὡς ἔργον λίθου σαπφειροῦ καὶ ὡς εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ τῇ καθαρότητι. » (5) Καὶ αὐθὶς φησὶν »³²· « Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωυσῆν ἐνώπιον ἐνωπίῳ ὡς εἰ τις λαλήσει πρὸς ἐκτετοῦ φίλον, καὶ ἀπελύετο εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ εἶπε Μωυσῆς; πρὸς Κύριον· « Εἰ εὐρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, ἐμφάνισόν μοι σαυτὸν γνωστὸς, ὡς ἴδω σε, ὅπως ἂν ὦ εὐρηκὼς χάριν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐνδοξασθῶμεθα ἐγὼ τε καὶ ὁ λαός; σου. » Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωυσῆν· « Καὶ τοῦτόν σου τὸν λόγον, ὃν εἶρηκας, ποιήσω· εὐρηκας γὰρ ἐνώπιόν μου χάριν· καὶ οὐδᾶ σε παρὰ πάντας, καὶ χάριν ἔχεις παρ' ἐμοί, ἀλλ' οὐ δυνήσεις ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος; τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζῆσεται· καὶ ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ σκεπάσω σε τῇ χειρὶ μου, καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω μου· τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεται σοί. » ³³ (6) Εἶτα μέλλων τὸ δευτερονόμιον δεχέσθαι,

Variæ lectignes et notæ.

²⁵ Ex. xiv, 9. ²⁶ xiv, 16 ²⁷ xiv, 18, 19. ²⁸ xv, 18, 21. ²⁹ xiv, 12, 15. ³⁰ xv, 19. ³¹ xv, 20. ³² xxiv, 15 18. ³³ Deut. xiv, 9; ³⁴ xxxiii, 11-23. ³⁵ Gen. 89, 20-91, 14.

πάλιν φησίν ²². « Καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος· ἅπαντα ἔγραψε ἐν ταβύλαις, καθὼς συνέταξεν αὐτῷ Κύριος. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν νεφέλῃ. » — « Καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖ ἡμέρας μ' καὶ νύκτας μ'. ἄρτον οὐκ ἔφαγε, καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε, καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ βήματα τῆς διαθήκης, τοὺς ἑπτὰ λόγους. Καὶ λαβὼν τὰς κλάκας καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὄρους, δεδοξασμένος, εἶδεν Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, καὶ ἦν δεδοξασμένος, καὶ ἐφοβήθησαν αὐτῷ προσεγγίσει. » Καὶ εἰκότως· νηστεύσας γὰρ ἡμέρας π' Κυρίῳ παρεστηκώς καὶ τὰς θεογράφους πλάκας δεξιόμενος καὶ τὸ θεόδοτον Δευτερομύμιον εὐληφώς, τοσοῦτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον **86** ἐκ τῆς θεοπτείας ἐδοξάσθη, ὥστε μὴ δύνασθαι τὸν λαὸν ἀτενίσαι πρὸς τὴν ἐκεῖθεν φερομένην θεῖαν αὐγὴν ²³ τε καὶ δόξαν. Καὶ διὰ τοῦτο « κάλυμμα ἐπέθετο ἡνίκα πρὸς αὐτοὺς ὠμίλει ²⁴. » ἀκτίνας γὰρ ἐκείμων ἐλαφόρους καὶ ἀπαστράπτων σφόδρα, τὰς ὄψεις ἐπέστρεψε τῶν ὄρωντων, ὥσπερ τις ἡλιακῆ αὐγὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσιπτουσα. (7) Μετὰ γὰρ ἡμέρας μ' κατελθὼν καὶ διὰ τὴν μωσχοποιίαν θυμωθεὶς εὐθὺς τὰς πλάκας συντρίψας, εἰς τὸ ὄρος πάλιν ἀνέβη, τὸσαῦτα ἄλλας ἐνδιατρίψας ἐν τῷ ὄρει ἡμέρας π' προσφιλοσοφῶν τῷ Θεῷ, πάσης (16^α) ἀνθρωπίνης τροφῆς ὡς καὶ ἐν ταῖς προτέροις ἡμέραις γενόμενος ἀγευστός. Οὕτως τὰς δευτέρας πλάκας λαβὼν, πρὸς τὸν λαὸν κατήλθε. (8) Ποῖος οὖν λογισμὸς ἀνθρώπινος τὸ ὑπέρογκον τοῦδε τοῦ θαύματος παραστήσει δυνήσεται, πῶς ἡ βρώδης τοῦ σώματος φύσει τοσοῦτον κινουμένη διήρκεσεν, οὐδενὸς ἀνεκπληροῦντος τὴ καθ' ἡμέραν διαπνέον καὶ ἐξωθούμενον τῆς δυνάμεως; Λύει δὲ τὸ ἄπορον τοῦτο πρᾶγμα καὶ θαυμάσιον ὁ θεῖος λόγος, ὡς ὅταν λέγῃ· « Οὐκ ἐπ' ἄρτου μόνου ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ βήματι ἐκπορευομένου ἐκ στόματος Θεοῦ. » Οὐκοῦν εὐδὴ ὄν πᾶσιν ἐντεῦθεν, ὡς μηδὲν τὸν ἄγγελον τοῦτον βεβρωκέναι παντελῶς ἐν ἧ καὶ κατήλθεν ἡμέρᾳ, σπεύδων ἐν λόγῳ Κυρίου, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐν τῷ ὄρει ἀνῆλθεν, ὥστε δικαίως τῷ δικαίῳ θυμῷ χρησάμενος, τὰς ἐν λίθῳ σαπείρω δακτύλοις Θεοῦ γραφείσας θείας ῥήσεις, μὴ φέρων τὴν ἐπάρατον ἐργασίαν τε καὶ θεοστυγὴν πρᾶξιν τῶν ἀνοσιῶν ἐκείνων καὶ βεβήλων, συνέτριψεν, τοῦτο μὲν ἀνάξιον πάμπαν εὐ μάλα κρίνας τοιαύτης θεουργίας καὶ εὐεργεσίας ἀπολαύσαι τοὺς θεομίσει; καὶ ἐμβροντήτους, τοῦτο δὲ μάλλον εἰδὼς τὴν κατ' αἰτῶν ἐνδοκον τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησιν, καὶ διὰ τοῦτο παντὶ που δῆλον κελεύσας, εἰ καὶ μὴ πάντας, ἀλλὰ τοὺς παρατυγχάνοντας ἀναιρεθῆναι. Πῶς οὖν ὁ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐγκρατείας καὶ νηστείας ἐργάτης καὶ χάριτος θείας ἐμπλεος ἐκ διαμέτρου καὶ θεῖου ζήλου πυρπολούμενος ἅμα καὶ ἰλιγγῶν

Variæ lectiones et notæ.

²² Ex. lxxv, 4-26, 28-30. Glys. 294, 14 Ὁ δὲ Γεώργιος λέγει, ὅτι ὁ Μωϋσῆς π. ἡμέρας νηστεῖς ἦν. ²³ αἰγην cod. ²⁴ Ex. lxxv, 33-16; Dent. viii, 3.

diebus inter descensum ejus de monte et ascensum, qua die tabulas confregit et vitulum destruxit tria- que millia turpissimorum et pessimorum hominum perdidit, volens, ut existimant, placare paululum iram Dei et acerbum furorem, qua vix elapsa die post- stridæ cito ascendit in montem ad Dominum exor- taturus pro eis. Audi Scripturam expressis verbis dicente: « Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum, et nunc studebo Deum placare de peccato vestro. » Deinde statim addidit: « Reversusque est Moyses ad Dominum, et dixit: « Obsecro, peccavit populus iste vehementer, feceruntque sibi deos, et nunc si quidem dimittis eorum peccatum, dimitte, si vero non, dele me quoque de libro quem scripsisti. » Et dixit Dominus ad Moysen: « Si quis peccaverit in conspectu meo, delebo eum de libro meo: nunc autem va le, et duc populum istum in locum quem dixi tibi. Et ecce angelus meus præcedet ante faciem meam; qua autem die visitabo, adducam super eos peccatum eorum. » Et percussit Dominus populum pro reatu vituli quem fecerat Aaron. Vide benignitatem et severitatem Dei juxta Christophorum, et nosce perspicue horrendum vere esse incidere in manus Dei viventis, nec omnino posse qui lapsi sunt fugere vindictam divinam, cujus omnino justum et integrum Deum nunquam pœnitet, quamvis non subito hanc iram Deus adduxit, ut evidentissime et brevissime ostensum est. Citra igitur controversiam est admirabilem virum illum octoginta dies continuos jejunum perseverasse, divino actum Spiritu; corroboratus est enim splendida illa Dei præsentia. Apud quem tandiu commoratus est, deus et Dei sacerdos jam factus, patientiam et firmitatem, humanam excedentia naturam ostendit, « sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit, » qui hunc ita ostentavit et eximie glorificavit. Deinde rursus dicit: « Cum ingrederetur Moyses ad tabernaculum, descendebat columna nubis et Deus, super tabernaculum. Populus autem videbat columnam nubis, et adorabant unusquisque de tabernaculo suo; et ita locutus est Dominus cum Moysa » in conspectu populi. Multifariam operam dando ut populum ab ira Dei liberare, adeo pro eis doluit, propriæ ipsius salutis oblitus, ut dictus sit a David stetisse in contractione coram Deo: « Si dimittis eis peccatum, dimitte, si vero non, dele me quoque de libro quem scripsisti; » dixit enim, inquit, se dispersurum eos: si non Moyses electus ejus, stetisset in contractione in conspectu ejus, ne disperderet eos. Quicumque autem insurrexerunt in eum, alii quidem absorpti sunt ab inferno viventes, alii divini ignis facti sunt hæredes.

καὶ ἀθρομῶν καὶ ἀθυμῶν σφέδρα καὶ λυπούμενος καθ' ὑπερβολὴν ἐπὶ τῇ φοβερῇ τῶν ἀχαρίστων ἀμαρτίᾳ, τῶν ἀστόργων καὶ 87 ἀσπόνδων, ἠνέσχετο βρῦσις ἢ πόσις μετασχεῖν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, πικρίας καὶ θυμοῦ πεπληρωμένος καὶ στενοχωρίας ἐν λαῷ κακούργῳ καὶ πονηροτάτῳ καὶ μυστροτάτῳ, μὴ πρότερον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐξέλιωσάμενος δι' ἐπιτεταγμένης ἐστὶ νηστείας καὶ κατανούσεως, ἧς οὐδὲν φίλον 88 Θεῷ πέφυκεν, εὖ εἰδῶς εἰ καὶ τις ἄλλος; (9) Ὅτι γὰρ μία γέγονεν ἡμέρα μεταξύ τῆς ἀπὸ τοῦ ὄρου καταβάσεως αὐτοῦ καὶ ἀναβάσεως, ἐν ᾗ τὰς τε πλάκας συντρίψας καὶ τὸν μόσχον ἐξαφανίσας καὶ τοὺς τρισχιλίους αἰσχίστους καὶ κακίστους ἀνδρας ὀλοθρεύσας, βυλόμενος, ὡς οἴοντι, καταπαῦσαι τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ μικρὸν καὶ τὸν ἀκρατον θυμὸν, αὐτίκα τῇ ἐπιούσῃ θάπτον ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος πρὸς Κύριον, δυσωπήσων ὑπὲρ αὐτῶν, ἀκουσον τί φησὶν ἡ Γραφή διαρρήδην 89. « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν αὐριον καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαόν· « Ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἀμαρτίαν μεγάλην, καὶ νῦν ἀναμνίσθημι πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ἐξελιθῶμαι περὶ τῆς ἀμαρτίας ὑμῶν. » Εἶτα ἐπήγαγεν εὐθέως· « Ἐπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἶπε· « Δέομαι, ἡμαρτήκεν ὁ λαὸς οὗτος ἀμαρτίαν μεγάλην καὶ ἐποίησαν (16b) ἐαυτοῖς θεοὺς, καὶ νῦν, εἰ μὴ ἀφῆς αὐτῶν τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες, εἰ δὲ μὴ, ἐξέλθεισόν κακέε ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας; » καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Εἰ τις ἡμαρτεν ἐνώπιόν μου, ἐξαλείψω αὐτὸν ἐκ τῆς βίβλου μου· νῦν δὲ βάδιζε καὶ ὀδήγησον τὸν λαόν τοῦτον εἰς τὸν τόπον, ὃν εἶρηκά σοι. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγγελός μου προπορεύσει· πρὸ προσώπου μου, ἧ δ' ἂν ἡμέρα ἐπισκέψωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν. » Καὶ ἐτάταξε Κύριος τὸν λαόν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μέσσου οὗ ἐποίησεν Ἀαρών. (10) Ἴδε τοίνυν χρηστότητος καὶ ἀποτομίας Θεοῦ κατὰ τὸν χριστοφόρον· καὶ γῶθι σαφῶς, ὅτι φοβερὸν ὄντως τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος καὶ ἀμήχανον ἐκφυγεῖν τοὺς ἐπταικότας ἀμετανόητα δῆπουθεν τὴν ἐνδικὸν καὶ ἀλέκαστον θείαν δίκην, εἰ καὶ παραχρῆμα ταύτην οὐκ ἐπήγαγε, καθὼς ἐναργεστάτως διὰ βραχυλογίας ἀποδείκνυται. (11) Ὅστις λοιπὸν ἀναμνηριστὸν ἐστίν, ὡς π' ἡμέρας ἐφεξῆς ἀπόσιτος ἔμεινε θεοφορούμενος ὁ θεσπέσιος οὗτος ἀνὴρ καὶ ἐνισχυόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ πολλῇ περιεδρία 88 καὶ παραστάσει Θεοῦ, Θεὸς καὶ θεοφάντωρ ἤδη γενόμενος καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπίνην καρτερίαν καὶ εὐτόλιαν ἐπίδειξάμενος, εἰτε ἐν σώματι πέλων, ἔτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, ὁ Θεὸς οἶδεν 89, ὁ τοῦτον οὕτως ἀποθήνας καὶ ὑπερφῶς δοξάσας. (12) Εἶτα πάλιν φησὶν 89· « Ἦνίκα δ' ἂν ἐπορεύετο Μωϋσῆς εἰς τὴν σκηνὴν, κατέβαιναν ὁ στῦλος τῆς νεφέλης καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν σκηνὴν. Ὁ δὲ λαὸς ἑώρα τὸν στῦλον τῆς νεφέλης.

Variae lectiones et notæ.

86 φῆλον? 87 Ex. xxii, 30-16, 31-35. 88 II Cor. xii, 2. 89 Ex. xxxiii, 9.

καὶ προσκεκώμενον ἕκαστος ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἐλάλει Κύριος μετὰ Μωϋσέως ἰνώπιον τοῦ λαοῦ. (13) Καὶ τὸν μὲν λαὸν ἐκ τῆς ὀργῆς Κυρίου διαφθέρως ἐπαγωνιζόμενος ἐξέλεσθαι, τοσοῦτον ὑπὲρ αὐτῶν ἤλγησε τῆ; οἰκείας σωτηρίας⁴⁰, ὡς καὶ ἐν τῇ θραύσει τοῦ Θεοῦ κατὰ⁴¹ τὸν Δαυῖδ στήναι φάναι· « Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψον καμὲ ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἐγράφεις· » εἶπε γάρ, φησὶ, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, εἰ μὴ Μωϋσῆς, ὁ ἐκλεκτός αὐτοῦ, ἔστη ἐν τῇ θραύσει ἰνώπιον αὐτοῦ τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς. Ὅσοι δὲ κατεξανέστησαν αὐτῷ, οἱ μὲν κατεπέθθησαν εἰς ἄβυθον ζῶντες, οἱ δὲ θεῖου πυρός γεγόνασι παρανάλωμα· φησὶ γάρ⁴²· « Καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ θραύσει· χιλιάδες ἰδ' χωρὶς τῶν τεθνηκότων ἔνεκε Κορέ. » (14) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ Μαρία καὶ προφήτις καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ, λαλήσασα κατ' αὐτοῦ, δίκην ἔδωκε.⁴³ « Καὶ ἐλάλησαν, φησὶν, Μαρία καὶ Ἀαρὼν κατὰ Μωϋσέως ἔνεκεν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Αἰθιοπίσης, ὅτι γυναῖκα Αἰθιοπίσσαν ἔλαβεν· καὶ εἶπαν· « Μὴ Μωϋσεὶ μόνῳ λελάληκεν ὁ Θεός; » Καὶ ἔκρουσε Κύριος. Καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς πρὸς σφόδρα παρὰ πάντα, ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν σὺλῳ νεφέλης ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ εἶπε πρὸς Ἀαρὼν καὶ Μαρίαν· « Ἐάν γίνηται προφητικὴς ὁμῶν Κυρίου, ἐν ὀράματι αὐτῷ γνωσθήσομαι καὶ ἐν ὑπνῷ λαλήσω αὐτῷ· οὐχ οὕτως· ὁ θεράπων μου Μωϋσῆς, ἐν ὄλῳ τῷ ὄκῳ μου (17') πιστός ἐστιν· στόμα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ ἐν εἶδει, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν μου εἶδε· καὶ διὰ τί οὐκ ἐφοβήθητε καταλαλῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντός μου Μωϋσέως; » καὶ ὀργὴ θυμοῦ Κυρίου⁴⁴, καὶ ἀπῆλθεν. Καὶ ἰδοὺ Μαρία λεπτρώσασα ὡσεὶ χιών. — Ἄλλ' οὖν γε⁴⁵ δυσωπήσας Μωϋσῆς δι' αὐτήν⁴⁶, καὶ ἀφορισθεῖσα ἐκ τοῦ λαοῦ ἡμέρας ζ', ἰάθη κατὰ τὸν λόγον Κυρίου. Καὶ μετὰ ταῦτα Μαρία ἐτελεύτησε.⁴⁷ (15) Καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐλοιθόρει ὁ λαὸς τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρὼν.⁴⁸ « Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· Λάβε τὴν βάββον ταύτην, καὶ ἐκκλησίασον τὴν συναγωγὴν σὺ καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε⁴⁹ πρὸς τὴν πέτραν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσει τὰ ὕδατα αὐτῆς. » Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὴν ἀπέναντι Κυρίου βάββον, καὶ ἐκκλήσιασε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν τὴν συναγωγὴν ἀπέναντι τῆς πέτρας· καὶ εἶπον⁵⁰ πρὸς αὐτούς· « Ἀκούσατε ἡμῶν, οἱ ἀπειθεῖς, μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξέλθῃ ὕμῖν ὕδωρ; » Καὶ ἐπάρας Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὴν πέτραν τῇ βάββῳ, εὐθὺς ἐξῆλθεν ὕδωρ πολὺν, καὶ ἔπιεν ὁ λαὸς τῆς συναγωγῆς καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν⁵¹· « Ἀνὸ ὧν οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγιδῶσαι με ἐναντίον τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὁμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. » Διὸ ἐπροσεθήτω Ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ (καὶ ἀπολανεῖτω), ὅτι οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν ἐκείνην, διότι παρωξύνάτε με ἐπὶ τοῦ ὕδα-

A Dicit enim : « Et fuerunt qui perierunt in confectione quatuordecim millia, absque iis qui perierunt propter Core. » Præterea Maria prophetissa et soror ejus, cum adversus eum locuta esset, poenam dedit. « Et locuti sunt; inquit, Maria et Aaron contra Moysen, propter uxorem ejus Æthiopiissam, eo quod uxorem Æthiopiissam sumpsisset, et dixerunt : « Num cum solo Moysse locutus est Dominus ? » Et audivit Dominus. Et erat vir Moyses mitis valde super omnes homines in terra. Et descendit Dominus in columna nubis ad tabernaculum fœderis, et dixit ad Aaron et Mariam : Si fuerit inter vos propheta Domino in visione ei apparebo et in somno loquar ad illum; non ita servus meus Moyses, in tota domo mea fidelis est. Ore adloquar ei in facie, et non per ænigmata, et gloriam meam vidit; quare non timuistis loqui contra servum meum Moysen? Et ira indignationis Domini, et abiit. Ecce Maria leprosa facta quasi nix. » Sed cum exorasset Moyses propter illam, et separata fuisset a populo diebus septem, sanata est juxta verbum Domini. Et postea Maria mortua est. Et non erat aqua in multitudine, et maledicebat populus Moysi et Aaron. « Et dixit Dominus ad Moysen : Tollis virgam istam, et congrega multitudinem, tu et Aaron frater tuus, et loquimini ad Petram coram eis, et dabit aquas suas. » Et tulit Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini, et congregavit Moyses et Aaron multitudinem ante petram, et dixerunt eis : Audite nos, increduli : num de petra hac ejectionem vobis aquam? Cumque elevasset Moyses manum suam et percussisset petram virga, statim prodiit aqua multa, et bibit populus et jumenta ipsorum. Et dixit Dominus ad Moysen et Aaron : « Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis vos multitudinem hanc in terram, quam dedi i. s. » Quapropter apponatur Aaron ad populum suum et innotiatur, quia non intrabit in terram istam, eo quod exacerbavistis me apud aquas contradictionis et convitii populi. « Et ascendere fecit Moyses Aaron in montem, ut præceperat Dominus, coram omni multitudine. Et exiit eum sacerdotalibus vestibus, et induit eis Eleazarum, filium ejus, et mortuus est Aaron in vertice montis, » anno quadragesimo exitus filiorum Israel, postquam vixisset anno centum et viginti tres. « Et vidit omnia populi quia occubuit Aaron, et leverunt eum diebus triginta. »

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁰ ἀμελήσας; ⁴¹ τοῦ λαοῦ; ⁴² Num. cvi, 49. ⁴³ xii, 1-3, 5-16. ⁴⁴ ἐπ' αὐτοῖς LXX. ⁴⁵ αὐτῆς cod. Num. xx, 1, 2. ⁴⁶ Ced. 91, 18-93, 6. ⁴⁷ Num. xx, 7. ⁴⁸ λαλήσαντες cod. ⁴⁹ εἶπε l. XX. — Ἄκ. ἡμῖν cod. α. μου l. XX. ⁵⁰ Num. xx, 12-16, 24-20, 27-29.

τος τῆς ἀντιλογίας καὶ λοιδορίας τοῦ λαοῦ. Καὶ ἀνεβίθασε Μωϋσῆς τὴν Ἄραρὸν εἰς τὸ ὄρος, καθὼς συνέταξε Κύριος, ἐναντίον πάσης συναγωγῆς καὶ ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ἱερατικὰ ἱμάτια, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν Ἄραρὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ὃ ἐν τῷ μ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ζήσας ἔτη, ρκγ'. « Καὶ εἶδε πᾶσα ἡ συναγωγή, ὅτι ἀπελύθη Ἄραρὸν, καὶ ἐκλαυσαν αὐτὸν ἡμέρας λ' »

XXI. — *De morte Moysis.*

A

KA'. *Περὶ τῆς τελευταίας Μωϋσέως.*

Et post hæc locutus est Dominus ad Moysen : « Ascende in montem Nebo, et vide terram quam do filiis Israel, et morere illic, sicuti mortuus est Aaron frater tuus in monte, quia non parulstis verbo meo ad aquam contradictionis Cades, et non sanctificastis me in populo; quia oculis videbis terram illam, sed non ingredieris. » Cumque Moyses sæpe exoraret Deum de hac re et diceret : « Transmisso igitur, Domine, Jordane, videbo bonam terram hanc et sanctum montem et Amilibanum. » Et dixit Dominus ad illum : « Sufficiat tibi : vide ne iterum loquaris de hac re; sed ascende in cacumen montis, et vide ad mare, et aquilonem, et africanum, et Orientem bonam terram hanc et sanctum montem, quia oculis tuis videbis eam, et illuc non transibis. » Cumque scripsisset, jussus a Deo, carmen egregium et testamentum, et imposuisset manus suas super Jesum filium Nave, ascendit in montem Abarim, qui est Nebo, et ostendit ei Dominus omnem terram promissionis dixitque ad eum : « Hæc est terra pro qua juravi Abraham et Isaac dicens : Semini tuo dabo eam; ostendi oculis tuis, illuc autem non ingredieris. » Et mortuus est Moyses ibi, juxta verbum Domini, postquam vixisset centum viginti annos. Et cum sepelivisset eum populus, et flevisset diebus quadraginta, nemo vidit sepulcrum ejus. — « Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, qui nosset eum facie ad faciem in omnibus signis atque portentis. » Post hunc nemo ultra centum et viginti annos vixit.

Quadragesimo deinceps anno exitus filiorum Israel, neomenia, inquit Josephus, primi mensis Nisan, defuncta est Maria, et sepulta in monte Hor; et neomenia quinti mensis Ab ejusdem anni, defunctus est Aaron, et sepultus ipse quoque in eodem monte Hor. Neomeniaque duodecimi mensis Adar ejusdem anni, defunctus est Moyses in monte Abarim, in quo sepultus est, et referunt quamdam deinceps lucidam nubem factam esse in loco isto

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ⁸¹· « Ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος — τὸ Ναβαὺ, καὶ ἴδε τὴν γῆν — ἣν δίδωμι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ τελευτά — ἐκεῖ — ὅν τρόπον ἀπέθανεν Ἄραρὸν ὁ ἀδελφός **90** σου ἐν ⁸² τῷ ὄρει — διότι ἠπειθήσατε τῷ ῥήματι μου ἐπὶ τοῦ ὕδατος (τῆς) ἀντιλογίας Κάδης, καὶ οὐχ ἠγιάσατέ με ἐν τῷ λαῷ ὅτι ἀπέθανεν ὄψαι τὴν γῆν ἐκεῖνην, καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύση. » (2) Τοῦ δὲ Μωϋσέως πολλὰκις δετηθέντος τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου καὶ λέγοντος· « Διαβάς ⁸³ ὅν ὠδέποτα, Κύριε, τὸν Ἰορδάνην, ὄψομαι τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκεῖνην καὶ τὸ ἅγιον ὄρος καὶ τὸν Ἀντιλίβανον. » Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτόν· « Ἰκανούσθω ⁸⁴ σοι· ὄρα μὴ προσέβηθι μοι ἐτι λαλῆσαι περὶ τούτου, ἀλλ' ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν ⁸⁵ τοῦ ὄρους, καὶ ἴδε κατὰ θάλασσαν καὶ βορρῶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὰς τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκεῖνην καὶ τὸ ἅγιον ὄρος, ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ὄψει αὐτὴν (17b), καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύσει. » (3) Καὶ γράψας ἐκ προσταγμάτων Κυρίου τὴν ὁδὴν τὴν μεγάλην καὶ διαθήκη, καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ ⁸⁶ Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τὸ Ἀβαριμ, ὃ ἐστὶ Ναβαὺ, καὶ εἶδεν αὐτῷ Κύριος πᾶσαν τὴν γῆν ⁸⁷ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν ⁸⁸· « Αὕτη ἡ γῆ ἦν ὡμοσα πρὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ λέγων· Τῷ σπέρματι σου δώσω αὐτήν· εἶδεξα τοῖς ὀφθαλμοῖς σου· ἐκεῖ δὲ οὐκ εἰσελεύση. » ⁸⁹ Καὶ ἐτελεύτησε Μωϋσῆς ἐκεῖ, διὰ ῥήματος, Κυρίου, ζήσας ἔτη ρκ'. Καὶ θάψας αὐτὸν ὁ λαός, καὶ κλαύσας ἡμέρας μ', οὐδεὶς εἶδε τὴν ταφὴν αὐτοῦ. » (4) ⁹⁰ « Καὶ οὐκ ἀνέστη ἐτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς, ὃς ἔγνω αὐτὸν προσώπων πρὸς πρόσωπον ἐν πᾶσι τέρασιν καὶ σημείοις. » Μεθ' ὃν οὐδεὶς ὑπὲρ τὰ ρκ' ἔτη ἐζήσεν.

(5) Καὶ τῷ μὲν μ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, τῇ νομηνίᾳ, φησὶν Ἰωσήπος, τοῦ πρώτου μηνὸς Νισάν, ἐτελεύτησε Μαρία, καὶ ἐτάφη ⁹¹ ἐν Ὄρ τῷ ὄρει· καὶ τῇ νομηνίᾳ τοῦ ε' μηνὸς, Ἄβ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐτελεύτησεν Ἄραρὸν, καὶ ἐτάφη καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ τῷ ὄρει Ὄρ. Καὶ τῇ νομηνίᾳ τοῦ εβ' μηνὸς Ἄδαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐτελεύτησε Μωϋσῆς ἐν ὄρει τῷ Ἀβαριμ ⁹², ἐν ᾧ καὶ ἐτάφη, καὶ ⁹³ τινὰ λοιπὴν φωτειοῦ νεφέλην γεγενῆσθαι **91** κατὰ

Variæ lectiones et notæ.

⁸¹ Num. xxvii, 12; Deut. xxxii, 48-52. ⁸² Ὄρ Deut. ⁸³ Δ. οὐκ ὄψ. τὴν γῆν ἀγ. ταύτην, τὴν οὖσαν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τὸ δ. τοῦτο τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸν Ἄ. Deut. iii, 55. ⁸⁴ I. σοι, μὴ προσθῆς ἐτι λ. τὸν λόγον τούτου, ἀν. ib. 26. ⁸⁵ κορ. τοῦ λελαξευμένου καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κ. θ. ib. 27. ⁸⁶ ἐπὶ Νῦ cod. — Βαρειμ cod. ⁸⁷ γῆν Γαλαὰδ ἕως Δάν Deut. xxxii, 1. ⁸⁸ Deut. xxxiv, 4 ὄ. ⁸⁹ 1827 (3729)— 10, 11. ⁹⁰ ὑπὲρ τινος ὄρους δ βαλοῦσι Σίν Α. 4. IV. 6. ⁹¹ Ἀβαριμ Jos. A. 4. viii. 48. ⁹² φασί? νέφους αἰφνιδίον ὑπὲρ αὐτὴν στάντος ἀφανίζεται κατὰ τινος φάριγγος Jos.

τὸν τόπον ἰκαίνον ἀμαυροῦσαν καὶ ἀποτεριχίζουσαν τὰς ὄψεις τῶν ὀρώντων, ἵνα μὴ γινώσκουσιν αὐτοῦ τὸν τάφον εἰς τὸν αἰῶνα. (6) Προσεκτέον οὖν ὅτι τὸν Νισάν πρῶτον μῆνα λέγει, ὅπερ ἡμεῖς ὀνομάζομεν Μάρτιον καὶ οὐχὶ Ἀπρίλιον, ὡς τινὲς ὑφονται, ὅτι μὲν πρῶτος μῆν ἔστι παρ' Ἑβραίοις ὁ Νισάν, ὡς καὶ αὐτὴ θελοῖ τοῦ ὀνόματος ἡ προσηγορία καὶ ἡ ἔρμηνεία, Ἑβραϊστὶ λεγομένη Νισάν, ὅς ἔστι πρῶτος μῆν ὁ παρ' ἡμῖν λεγόμενος Μάρτιος. Καὶ μάρτυς μὲν οὗτος ὁ σοφώτατος καὶ νομοδιδάσκαλος Ἰωσήπος, τὸν Νισάν πρῶτον εἰπὼν μῆνα καὶ τὸν Ἀβὶ πέμπτον καὶ τὸν Ἀδὰρ δωδέκατον· μάρτυς δὲ μᾶλλον θεὸς καὶ ἀξιόχρεως ὁ προφήτης Ζαχαρίας περὶ τοῦ θ' καὶ ε' μηνὸς λέγων· « Τῆ δ' καὶ ε' τοῦ θ' μηνός, ὅς ἔστι Σαβάτ. » Καὶ γὰρ οὗτος καὶ παρ' ἡμῖν, εἰ πρῶτος ὁ Μάρτιος ἀπηριθμήθη⁶¹, ὁ δεύτερος ὁ Ὀκτώβριος εὐρίσκειται, καὶ δέκατος ὁ Δεκέμβριος. Καὶ μέντοι τὸ ἔαρ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκτίστου μηνός ἀρχεται Μαρτίου καὶ ἡ γῆ βλαστᾶσαι, κατὰ τὴν θεῖαν πρόστασιν, βοτάνην χόρτον· καὶ οἱ τοῦ ἑνιαυτοῦ καιροὶ τέσσαρες, ἀνὰ τρεῖς μῆνας ἔχοντες ἀριθμοῦνται. Καὶ λέγεται ὁ ψῆφος αὐτῶν· ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον καὶ χειμῶν.

(7) Οὗ μῆν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ πολυμαθὴς καὶ πολυσὼρ Εὐσέβιος ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι φησὶ⁶²· « Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι τὴν τοῦ ἔτους νεομηνίαν⁶³ τοῦ παρ' αὐτοῖς λεγομένου Νισάν, ἥτοι τῆ κα' τοῦ Μαρτίου μηνός, ἔχουσι πάντοτε, ἥτις ἔστι πρωτοκτίστος ἡμέρα, ἐν ἣ τὸδε τὸ πᾶν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι κερήγγαεν ὁ Θεός. Κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνοικήσας ἐν τῇ ἁγίᾳ Παρθένῳ, τῷ αὐτῷ ἔτει ἐνηθρώπησε· (18^{ος}) καὶ κατ' αὐτὴν ἐκ τάφου ἀνέστη καὶ γέγονε τὸ λεγόμενον κύριον Πάσχα. » Αὕτη τοίνυν ἡμῖν κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἀρχὴ ἔτους ἐστὶ πάντοτε καθὼ καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα εὐρίσκοντες εἰς Κυριακὴν ἐπίπτουσαν μετὰ τὴν ἰδ' τῆς σελήνης τοῦδε τοῦ μηνός Μαρτίου τοῦ καὶ Νισάν προσαγορευομένου, οὐκ Ἰουδαϊκῶς, ἀλλ' ἀποστολικῶς· ἐκτελοῦμεν κατὰ φυσικὴν θεοπαράδοτον μέθοδον.

92 ΚΒ'. Ἐπι περὶ τοῦ Μωϋσέως.

⁶⁴ Οὕτως οὖν ὁ θαυμασίος οὗτος Μωϋσῆς διαπρέψας καὶ τερατουργῆς ἀναδειχθεὶς τούναντιον πάλιν μετὰ πολλῆς δούλης καὶ θλίψεως διεπέρανε⁶⁵ τὸν ἔθρονον. Καὶ γὰρ ἀποδουρόμενος τὴν στέρησιν τῆς ἐπηγελάμενης ἀγίας γῆς ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας· « Κύριος ὁ Θεὸς ἐθυμώθη μοι περὶ τῶν λεγομένων ὑμῶν, καὶ ὤμοσεν, ἵνα μὴ διαβῶ τῶν Ἰορδάνην⁶⁶, καὶ εἰσελθῶ εἰς τὴν γῆν ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσιν⁶⁷ ὑμῖν ἐν κλήρῳ. Ἐγὼ γὰρ ἀπαθνήσκω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ.

A obscurem oculos intuentium, ut ignorarent sepulcrum ejus in æternum. Observandum porro est illum Nisan primum mensem dicere, quem nos nominamus Martium, non vero Aprilem, ut quidam opinantur, quia primus mensis est apud Hebræos Nisan, sicut ipsa declarat nominis appellatio et interpretatio, Hebraice dictus Nisan qui est primus apud nos dictus Martius. Testis quidem est hic sapiens et legis doctor Josephus, qui dicit Nisan primum mensem, Abi quintum et Adar duodecimum; testisque magis divus propheta Zacharias, omni fide dignus, de nono et decimo mense dicens: « Quarta decima die noni mensis qui est Sabbath. » Etenim hic mensis etiam apud nos, si primus Martius recenseatur, octavus, Octobri primum condito, mense Martio incipit, et terra germinat, juxta Dei mandatum, herbam graminis, quatuorque anni tempora enumerantur, quorum unumquodque tribus constat mensibus, et hæc sunt nomina eorum, ver, æstas, autumnus, hiems.

Præterea summe eruditus Eusebius in chronicis regulis dicit: « Porro Judæi anni neomeniam mensis apud eos dicti Nisan, sive vicesima quinta die mensis Martii, semper habent, qua die mundum hunc universum e nihilo ad esse Deus produxit. Eodem anni tempore Patre sic volente, cooperante Spiritu sancto, in sancto Virginis utero Verbum naturam humanam assumpsit; eademque voluntate e sepulcro surrexit, et dominicæ Paschalis nomen fecit. » Hoc igitur nobis, secundum sanctam Dei Ecclesiam, anni initium semper est, et cum repperit nobis sit sanctum Pascha incidere in Dominicam post quartam decimam diem lunæ hujusce mensis Martii, dicti quoque Nisan, non judaice, sed apostolice hanc diem consecramus, juxta naturalem rationem nobis a Deo traditam.

XXII. — De Moyse iterum.

Sic igitur admirabilis et egregius Moyses, qui tot miracula perpetravit, nihilominus non sine multo dolore et tribulatione vitam absolvit. Etenim graviter lamentans apud Israelitas quod promissa sancta terra excluderetur, dicebat eis: « Dominus Deus iratus est mihi propter sermones vestros, et juravit ut non transirem Jordanem, nec ingrederer terram quam Dominus Deus dat vobis in sortem. Ego enim morior in terra hac, et non transeo Jor-

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ τῆ δ' καὶ κ' τοῦ ια' Zach. 1, 7. ⁶² ἀπαριθμήθ. cod. ⁶³ τριῶν cod. ⁶⁴ Locus ineditus. ⁶⁵ τῆ α' ? ⁶⁶ Hoc caput in margine codicis non indicatum. — διαπεράνα; cod. ⁶⁷ Deut. iv, 21. ⁶⁸ Ἰ. τούτων κα: ἵνα μὴ ἐ. Deut. ⁶⁹ δ. σσι ἐν Deut.

danem; vos vero transibitis et possid-bitis terram illam.) Quodnam porro cor saxeam non contrivit justii ista tribulatio? Quamnam duram et insensibilem animam non placarunt et ad commiserationem non adduxerunt illa verba dicta cum lacrymis? Quem non fregerant, quem non terruerunt, non ad lacrymas et ad solatii expertia lamenta moverunt? Vere quidem multae sunt tribulationes justorum: ecce enim hic vir ab infantia urbanus et Dei gratia plenus, celebrer idem et excellentissimus justitia, cum a prima aetate affligi et cruciari et gravissime angi coepisset, omni spe amissa vitam absolvit. Ut enim praetercamus tribulationes ejus multas et graves in Aegypto, quas in deserto passus est attente consideremus, ubi aegre ferens perfidiam, audaciam et crudelitatem populi qui saepe illum contumelia affecerat, ducis dignitatem aversatus est, omnibus rebus desperatis mortem efflagitavit. Audi et nosce ex paucis verbis quantum turbato et quam vehementer agitata fuerit anima ejus; dicit enim: « Aeger animi Moyses dixit ad Dominum: Cur afflixisti ita servum tuum, et quare non inveni gratiam coram te, et cur imposuisti mihi onus grave populi hujus? Parum abest quin lapideat me. Numquid ego utero concepì populum hunc? num genui eos, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo, sicut portat nutrix lactantem, in terram quam cum juramento promisisti patribus eorum? Unde mihi carnes ut dem universo populo huic, qui cum fetu me persequitur dicens: Da nobis carnes ut manducemus: non possum ego sustinere solus populum hunc, quia molestum mihi est verbum istud. Si ita tu facis, interficias me, si inveni gratiam in oculis tuis, ut non videam ignominiam meam. » Quid tandem his verbis fuerit acerbius; quid hac conditione acerbius?

Et ipse quidem benefaciens illis perseverabat, et periclitans pro eis. Postquam enim saepius dixisset Deus ad eum se illos perditurum esse, dicens: « Dimitte me, et iratus consumam eos semel, et faciam te super gentem magnam. » Ad eum legatione fungens: « Si dimittis, inquit, peccatum eorum, dimitte; sin autem, dele me quoque de libro quem scripsisti. » Illi vero incontinenter ac temere insurgunt in eum, donec ad ultimum adducant periculum et promissione privatum vexent. Hoc etiam ostendens iis iterum, et sinistris verbis infortunium suum exponens, dixit: « Dominus mihi iratus

καὶ οὐ διαβαίνω τὴν Ἰσραὴλ ἡμῶν· ὑμεῖς δὲ διαβαίνετε καὶ κληρονομεῖτε τὴν ἀγαθὴν γῆν ταύτην. Ποίαν τοίνυν ἄρα λιθίνην καρδίαν οὐ συνέτριψεν ἡ τοῦ δικαίου θλίψις τότε; Ποίαν ψυχὴν ἀμείλικτον καὶ δυσπαράκλητον οὐ κατεμάλαξεν καὶ εἰς εἰκτον ἤγαγεν ταῦτα μετὰ δακρύων φεγγόμενα; Τίνα οὐκ ἐπληξε καὶ ἐφόδησε, καὶ πρὸς δάκρυα καὶ θρήνον ἀκατάσχετον οὐκ ἐκίνησεν; (2) Ὅντως ἀληθῶς, πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων· ἰδοὺ γὰρ ὁ ἐκ βρέφους ἀστειρὸς ὁρώμενος; καὶ θείας χάριτος ἐμπλεος, οὗτος ὁ ἀσίδιμος καὶ ἐξοχώτατος δίκαιος ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας ἀρξάμενος θλίβασθαι καὶ ὀδυρᾶσθαι καὶ ἀδημονεῖν, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀθυμίας τὸν βίον κατέλυσε. Ἴνα γὰρ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ θλίψεις αὐτοῦ πολλὰς καὶ κακὰς παρῶμεν, καὶ τὰς ἐν ἐρήμῳ διασχοπήσωμεν, ἔνθα μηκέτι φέρων τοῦ πολλάκις λιθοβολήσαντος λαοῦ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ θρασύτητα τε καὶ ἀγριότητα καὶ πραιτούμενος τὴν πρόστασιν ἐκ πολλῆς ἀθυμίας καὶ θάνατον αἰτούμενος. Ἄκουσον καὶ γινώθι τὸν πολὺν θόρυβον καὶ φόβον Γκιγγα τῆς ὑπὸ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ δι' ὀλίγων ῥημάτων, φησὶ γάρ· « Ἐδαρθύμησεν Μωϋσῆς σφόδρα καὶ εἶπε πρὸς Κύριον· Ἴνα τί ἐκάκωσας τὸν θεράποντά σου, καὶ διὰ τί οὐκ εὗρηκα χάριν ἐναντίον σου, ἐπιθεῖναι μοι τὴν ὄρμηγν τοῦ λαοῦ τούτου; μικρὸν λιθοβολήσουσί με. Μὴ ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔλαθον τὸν λαὸν τούτον; ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτούς; ὅτι λέγεις μοι· ἄρον· 93 αὐτούς εἰς τὴν κόλπῳ σου, ὡσεὶ ἔραϊ τιθηνός τὸν θηλάζοντα, εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν; Πόθεν μοι κρέα δοῦναι πᾶσι τῷ λαῷ τούτῳ, ὅτι κλαίουσιν ἐπ' ἐμοὶ ἡ λέγοντες· Δὴς ἡμῖν κρέα ἵνα τσάγωμεν· οὐ δύνησονται ἐγὼ μόνος φέρειν (18b) τὸν λαὸν τούτον, ὅτι βαρύτερόν μοι ἐστὶ τὸ ῥῆμα τούτο. Εἰ δὲ οὕτω σὺ ποιεῖς, ἀπόκτεινόν με ἀναίρεισαι, εἰ εὗρηκα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, ἵνα μὴ ἴδω τὴν κάκωσίν μου. — Τί οὖν λοιπὸν τῶν ῥημάτων τούτων γένηται ὀδυνηρότερον, καὶ τί τῆς ζωῆς ταύτης δυσαχθέστερον;

(3) Καὶ αὐτὸς μὲν εὐεργετῶν αὐτοὺς διετέλει καὶ προκινδυνεύων αὐτῶν. Ἐπεὶ γὰρ διαφόρως εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν ἐξολοθρεῦσαι τούτους, λέγων· « Ἐσθὸν με, καὶ Ουμωθεὶ; ἐξαναλώσω αὐτούς εἰς ἄπαξ, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα. » Καὶ τούτῳ πρὸςθευόμενος ἔλεγεν· « Εἰ μὲν ἀρεῖ; τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῖς, ἀρεσ· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψον καὶ ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. » Ἐκεῖνοι δὲ συνεχῶς καὶ ἐπνίσταντο κατ' αὐτοῦ μέχρις ἂν καὶ εἰς ἔσχατον αὐτὸν κίνδυνον ἤγαγον. καὶ τῆς ἐπαγγελίας ἀπεστέργσαν. Καὶ τοῦτο δὲ λῶν πρὸς αὐτοὺς πάλιν καὶ τραγικώτερον τῶν

Variæ lectiones et notæ.

93 τούτον Dent. 93 κληρονομήσετε Dent. — γῆν τὴν ἀγ. Dent. 96 Ἐναντι Μωϋσῆ ἦν πονηρὸν Num. 11, 10, 11 sine μ. λ. με. 97 πάντα ib. 12. 98 λάθε αὐτόν, ibid. 12. 99 ὡς ἦτις ἄρη col. — Nota ὡς ἦτι; ἄρη τιθηνός col. 100 Nota ἐπ' ἐμέ col. 101 μοι Num. 15. 102 παρὰ σοι Num. 103 Dent. εἰ ἐ. ἔλεος; IX, 14; Num. xvi, 21, 45. 104 Ex. xxxii, 52.

ἐαυτοῦ συμφορὰν διηγούμενος ἔφη⁸⁸. « Καὶ ἐμοὶ Κύριος ἐθυμώθη δι' ὑμᾶς, καὶ ὑπερέδιδέ με ἐνεκὸν ὑμῶν, καὶ οὐκ ἤκουσέ⁸⁹ μου τῆς δεήσεως, λέγων· οὐδὲ σὺ οὐ μὴ εἰσέλθῃς ἐκεῖ. » Διὸ φησιν ὁ Δαυὶδ⁹⁰. « Καὶ παρώργισαν αὐτὸν ἐφ' ὕδατος ἀντιλογίας, καὶ ἰακώθη Μωϋσῆς δι' αὐτούς, ὅτι παραπίκραναν⁹¹, καὶ διεστειλεν ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτοῦ· » ἀθυμοῦντι γὰρ διὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς τελευταίην, ἐπέκειντο διψεῖν πιεζόμενοι. (4) Δυσχεραίνων τοίνυν τὴν πολλὴν ἀκρασίαν τε καὶ ἀσθένειαν, ἀνθρώπινόν τι πέπονθε, καὶ ὡς περ διὰ θεῖον ζῆλον ἐπὶ τῆς μοσχοποιίας αὐτῶν ἐξ ὑπερβολῆς ἀθυμίας ὁ πραότατος πέπονθε. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιλογίας, ὃ δὴ καὶ ὁ πρῶτος Δαυὶδ πάσχων ἔλεγε⁹². « Ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἀμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου. » καὶ, « Εἶδον ἀσυετοῦντας καὶ ἐξετηκόμην, ὅτι τὸν νόμον σου⁹³ οὐκ ἐφυλάξαντο. » Οὐ γὰρ ἀν, εἰ μὴ 94 σφόδρα αὐτὸν ἐσκότωσαν⁹⁴ ἐκ βάρων αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ἔστρεψεν ὁ τῆς ἀθυμίας ἐκείνης τάραχος, τὰς θεογράφους πλάκας ἔρριψεν ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ συνέτριψεν, ἐν αἷσι ὑπῆρχε γεγραμμένα ταῦτα· α'. « Ἐγὼ εἶμι Κύριος ὁ θεός σου, ὃς ἐξήγαγόν σε ἐκ τῆς Αἰγύπτου, οἴκου δουλείας· οὐκ ἔσται⁹⁵ σοι θεὸς ἕτερος πλὴν ἐμοῦ. » β'. « Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδώλων παντὸς ὁμοιώματος⁹⁶, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς⁹⁷ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς. » γ'. « Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. » δ'. « Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σθεδῶτων ἀγιάζειν αὐτήν. » ε'. « Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα⁹⁸ εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. » ς'. « Οὐ μοιχεύσεις⁹⁹. » ζ'. « Οὐ κλέψεις. » η'. « Οὐ φονεύσεις. » θ'. « Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον μαρτυρίαν ψευδῆ. » ι'. « Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὐδὲ¹⁰⁰ τὸν παῖδα αὐτοῦ (19^h), οὐδὲ τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν βούν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ ὑποζύγιον αὐτοῦ, οὐδ' ὅσα τῷ πλησίον σου εἰσὶν¹⁰¹. »

(5) Ἐννύσαν δὲ γε πρὸς τοῦτοις οἷον πῦρ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀνήψεν καὶ ἀκατάπαυστον φλόγα ἤγειρεν καὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ τελευταίη, οἷον καυτήρα διηνεκῆ τε καὶ ἀθεράπευτον ὁ ταύτης ἐνέθηκε τρόπος. οἷον γὰρ εἰκὸς πάσχειν ὑπὲρ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας. Πρῶτον μὲν γὰρ εἰς τὸ ὄρος αὐτὸν ἀγαγὼν, ἐπὶ θείας ὀργῆς τελευταίῃ· δεύτερον δὲ, ἡνίκα τὴν ἀριστερικτὴν στολὴν ἀμφιάζων καὶ βλέπων αὐτὸν. ἀπὸ τῶν σφόδρα καὶ συγκεχυμένων καὶ παρεϊμένων δάκρυσι τε καὶ συνεχόμενον καὶ ἀγριωδῶν τρίτον δὲ, τὸν ἀπ' ἀλλήλων αἰωνίσιον χωρισμὸν καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀδελφικῆς γλυκυτάτης ὁμιλίας

est propter vos, et aspernatus est me propter vos, nec exaudivit orationem meam, dicens : Non intrabis tu illuc. » Propterea dicit David : « Et irritaverunt eum ad aquam contradictionis, et male tractatus est Moyses propter eos, quia acerbaverunt, et distinxit in labiis suis ; cum enim animum desponderet propter sororis interitum, urgebant siti laborantes. Indigne ferens igitur ipsorum intentum perantiam et pertinaciam, humani aliquid passus est ; præ divino enim zelo mitissimus hic homo despondit animum, propter vitium ab illis conflatum, sicut etiam propter contradictionem : quod idem passus mitis ipse David, dicebat : « Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam, » et « Vidi prævaricantes et tabescebam, quia legem tuam non custodierunt. » Utique enim nisi vehementer obcæcati ejus defecisset turbata anima, nec projecisset et contrivisset tabulas a Deo scriptas, in quibus hæc scripta erant : 1. « Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Ægypto, de domo servitutis, non habebis deos alienos coram me. » 2. « Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra : non adorabis ea. » 3. « Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. » 4. « Memento ut diem sabbati sanctifices. » 5. « Honora patrem tuum et matrem tuam, ut bene tibi fiat, et sis longævus super terram. » 6. « Non mœchaberis. » 7. « Non furtum facies. » 8. « Non occides. » 9. « Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. » 10. « Non concupisces uxorem proximi tui, neque domum ejus, neque agrum ejus, neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus, neque jumentum ejus, neque omnia quæ proximo tuo sunt. »

Cogita autem quo igne anima ejus accensa sit, qua inextinguibili flamma cruciata per mortem fratris sui ; quod vulnus continuum et insanabile hujus mortis genus infixit huic homini generis humani amanti. Primo quidem cum in montem duxit illum, ut per iram divinam moreretur ; secundo cum summi sacerdotis stolam induit, et vidit eum afflictum valde et confusum, languidum lacrymisque suffocatum et agonizantem ; tertio reputa subitam separationem, ac solitudinem carentis dulcissima sororis conversatione et consuetudine. Etenim si populus luxit cum diebus triginta, quanto

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ D. ut. iii. 26. ⁸⁹ εἰσῆκουσέ μου D. ut. sine reliquis. ⁹⁰ Ps. cxi, 52. ⁹¹ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ Ps. Ps. cxxvii, 53. ⁹² ὅτι τὰ λόγια σου. ib. 158. ⁹³ ἐσκότω. cod. ⁹⁴ Ex. xx, 2. ⁹⁵ οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι. ib. 3. ⁹⁶ ἔ. οὐδὲ ὁμοίωμα ib. 4. ⁹⁷ ἐν τῇ γῇ ib. ⁹⁸ καὶ ἵνα μ. γένη ib. 12. ⁹⁹ μοιχεύσης, x. t. i. cod. ¹⁰⁰ ὅσα ibid. 17. ¹⁰¹ ἔσσι ibid.

magis Moyses non cessavit a lamentatione super populum usque ad vitæ suæ finem, natura ipsa ad gemitum et desiderium provocante. Terram autem dulcem, pro qua tot et tantos labores exantlaverat, vidisse tantum procul, et non obtinuisse quod appetebat, egregia huic et præstantissimo pastori, propter populi inobedientiam et duritiam, et ingenii asperitatem, res sane durissima fuit. Ubi sunt igitur boni pastores? Illi forsitan qui populum pascentes incredulum, duræ cervicis, intractabilem et contradictionis amantem, nihil ex istorum improbitate se esse passuros præ cæcitate existimant. Si enim in mente semper haberent magnum hunc virum, et justum Heliam summum sacerdotem, et cogitarent unumquemque eorum, quamvis sancte viventem et gubernantem, malitia tamen illorum quorum curam susceperat, esse mortificatum, gemere et tremere merito non cessarent, atque aliorum curam vel deprecarentur, vel cum multo timore suscipientes, assidue lugerent et cogitarent de ratione reidenda super illis, juxta Apostolicam exhortationem, utrosque spectantem et dicentem: « Obedite præpositis vestris, et subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri. »

ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέκτετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντας. »

Atqui si tales et tanti populorum rectores ob malitiam subditorum, ut dictum est, periclitati sunt, quis magnis et vanis sermonibus jactitabit se extra periculum alios regere, oblitus multos, dum ultra vires suas, multos inferiores et contumaces salvare tentarent, seipsum esse perditos, — hei mihi misero! — aliquando etiam turpissime et pessime viventes? Vir enim sanctus aliquis dixit: « Non ab omnibus nobis expetitur ut salvemus alios, sed ab omnibus ut nosmetipsos; unde discipulo suo Christophorus tam gravi opere et sermone præcipiens consolabundus dicebat: « Ne communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi, » quia pro temetipso rationem Deo reddes. Optimo jure hæc locutus est et convenienter. Sciebat enim Scripturam illud ante testatam esse apertissime, dicentem: « Quantum potes, salva animam tuam, » unusquisque scilicet, nec aliter est. Vere igitur justum est nos valde mirari aut potius tremere, quod propheta et legislator, et Dei familiaris et cælestibus mysteriis initiatus, et multis divinis charismatibus dignus habitus, et in diversis prodigiis Dei minister factus, electus præterea, ut dictum est, ad compatiendum populo Dei tot annos peccatorum fructus decerpisset; deinde post multas arumnas, labores, molestias, certamina, sudores, tentationes, tribulationes, cum leviter errasset,

Α τε καὶ συνοουσίας ἐρημίαν καὶ μόνωσιν. Εἰ γὰρ ὁ λαὸς ἐπένθησεν αὐτὸν ἡμέρας λ', πόσω μᾶλλον οὗτος οὐ διέλιπε θρηνῶν αὐτὸν ἀκατασχέτως μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ, φλεγόμενος πάνυ καὶ σφραδάζων ὑπὸ τῆς φυσικῆς τυραννίδος (θ) I καὶ τὸ δὴ πάντων θαυμαστότερον, ὅτι καὶ τὴν περιπέδητον γῆν, ὑπὲρ ἧς τε πολλὰς καὶ φοβερούς ἀνέτηλ' ἰσχύς, ἰδὼν μακρόθεν καὶ μειζῶνως τραθεῖς, ἀπῆλθε μὴ τυχεῖν. ὁ θαυμαστός 95 καὶ πανάρτος ποιμὴν, τοῦ σπουδαζομένου διὰ τὴν ἀπειθείαν καὶ σκληροκαρδίαν καὶ δυστροπίαν τῶν σπουδαζομένων. Ποῦ οὖν εἰσιν οἱ ἐνάρετοι ποιμένες; Ἰσως καὶ λαὸν ἀπειθῆ καὶ σκληροσφάκηλον καὶ δυσάγωγον ἄμα καὶ ἀντίλογον ποιμαίνοντας καὶ μηδὲν ἐκ τῆς ἐκεῖνων φαιδότητος οὐδέποτε κινδυνώδες πάσχειν ἐκ παγκράτου λήθης. Εἰ γὰρ εἰς ἔννοιαν εἶχον ἀεὶ τὸν ἀείδιμον ἄνδρα τεύτων καὶ τὸν δίκαιον ἀρχιερέα Ἥλλ, καὶ ὅπως ἐκάτερος αὐτῶν ὁσίως καὶ ἀμέμπτως βιοῦντες καὶ προστατεύοντες ἐκ τῆς τῶν προστατευομένων ἐκινδύνευσαν κακίας, οὐκ ἂν ἐπαύσαντο θρηνοῦντες καὶ φρίττοντες εἰκότως καὶ τὴν ἐτέρων προστασίαν ἢ παρατιτούμενοι, ἢ μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου καθηγεῖσθαι, καὶ διηλεκτικῶς πενθεῖν καὶ φροντίζειν περὶ τῆς ἐκεῖνων ἀπολογίας κατὰ τὴν περὶ τῶν ἀμφοτέρων ἀποστολικὴν παραίνεσιν τὴν λέγουσαν 97· « Πείθεσθε τοῖς

(7) Εἰ τοίνυν οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλοκοῦτοι καθηγηταὶ διὰ τὴν τῶν καθηγουμένων ὑποχειρίων ἐκινδύνευσαν, ὡς προείρηται, μοχθηρίαν, τίς ὑπὲρ τούτου καυχῆσθαι φανταζόμενος ἢ ἀλαζονευόμενος καὶ ἀκινδύνως τὴν ἡγεμονίαν μεγαλαυχῶν καὶ ματαιολογήσει φανερώς, ἀνημενήσας, ὅτι πολλοὶ πολλοὺς ἀφελεστερούς καὶ ἡσπειθεῖς διασῶσαι πειραθέντες ὑπὲρ τὴν ἰσχύν αὐτῶν, καὶ ἑαυτοὺς προσεπαύεσαν — οἴμοι τῷ ἔλεεινῷ! — ἔσθ' ὅτε καὶ ἀσχετοὶ καὶ κάκιστοι βίον βιοῦντες; Ἄλλος μὲν γὰρ ἔφη τῶν ὁσίων ἀνδρῶν· « οὐ πάντες ἀπαιτούμεθα οἴσαι ἐτέρους, ἑαυτοὺς δὲ πάντες, » ὅθεν οὖν λοιπὸν καὶ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ ὁ Χριστοφόρος τῷ (19^b) τοιοῦτω δυνατῷ ἔργῳ καὶ λόγῳ παραγγέλλων καὶ ἀσφαλιζόμενος ἔφασκε 98· « Μὴ κοινῶναι ἀμαρτίας; ἀλλοτριῶν· σεαυτὸν ἀγνὸν τήρει, ἰδίῳτι ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον δώσεις τῷ Θεῷ. » Καὶ μάλα γε εἰκότως ἔφη τούτο καὶ λίαν προσφόρων· ἴδει γὰρ, ὅτι ἡ Γραφή τουτὶ προμεμαρτύρηκε σαφέστατα λέγουσα 99· « Σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, » ἕκαστος δὴπουθεν· καὶ ἀλλοίως οὐκ ἔστιν. (8) Ἄξιον τοίνυν ἀληθῶς, σφοδρὰ θαυμάσαι καὶ μᾶλλον φρίξαι, ὅτι καὶ προφήτης καὶ νομοθέτης καὶ θεόπτης 96 καὶ οὐρανομύστης καὶ πολλῶν θείων χαρισμάτων ἀξιωθεὶς καὶ διαφόρων τεραστειῶν ὑπηρέτης γενόμενος καὶ μέντοι καὶ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τὸσαῦτα ἔτη ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, εἴτα μετὰ

Variæ lectiones et notæ.

97 Hebr. xiii, 17. 98 I Tim. v, 22; cf. Heb. xiii, 17. 99 Gen. xix, 17.

τούς πολλούς ἐκείνους διαύλους, καὶ πόρους, καὶ ἀγῶνας, καὶ ἰδρώτας, καὶ πειρασμούς, καὶ θλίψεις, διὰ μικρὰν πλημμελίαν διήμαρτε, ὁ πάσης ἀρετῆς ἐνθέου κεκοσμημένος καὶ λελαμπρυσμένος καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ, τῆς ἐπηγγελμένης ἐλπίδος, καὶ τῆς διὰ τῶν τοσούτων χρόνων ἀποκαταδοκωμένης καὶ βλεπομένης ἐφέσεως καθέστησε ξένος. Βαβαὶ τοῦ θαύματος καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ τὰ περὶ τῆς τῶν ἀγίων πράξεις καὶ ῥήσεις ἀκριβολογίας καὶ ἐξετάσεως· ἀληθὲς γάρ, ὅτι « Ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι »² καὶ « Βαστῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ Βασταὶ ἀρπάξουσιν αὐτήν »³ — ἐπεὶ περ οὐδὲ ὄφελον⁴ τῆς προειργασμένης δικαιοσύνης καὶ τῆς προλαβούσης· πρὸς Θεὸν οἰκειώσῃ; τοῦ δικαίου παρρησίας, εἰ μὴ σύμφωνον τῆς ἀρετῆς καὶ κατάλληλον ἀπαντήσῃ τὸ τέλος· ὡς ὁ μέγας οὗτος καὶ ἀξιάγατος θεράπων καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων δίκαιος ἐναργῶς ἀπέδειξεν. Κάντεῦθεν, ὡς ἔοικεν, ὁ δίκαιος κριτῆς εἰκότως ἔφη διὰ τοῦ προφήτου· « Ἐν τῷ ἀποστρέψαι⁵ δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι ἀδικίαν, πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ, αἱ ἐποίησεν, οὐ μὴ μνησθῶσιν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ⁶ αὐτοῦ ἀποθάνειται » καὶ « δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξέλκεται αὐτὸν ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ πλανηθῇ. »⁷ Ὅρα γὰρ ὅπως οὕτε τὰ ἐν τοσούτοις ἔτεισι τοῦ Μωϋσέως πλεῖστα καὶ διάφορα καὶ ὑπὲρ λόγον ἀριστεύματα καὶ αἱ συνεχεῖς μετὰ ταῦτα δεήσεις καὶ ἰκετηρίαι τὸν Θεὸν ἐδυσώπησαν· οὕτε μὴν ἡ προλαβούσα τηλικαύτη καὶ τοσαύτη δόξα τε καὶ οἰκειώσις καὶ προσεδόξαι εἰς οἶκτον καὶ συγγνώμην τοῦ σφάλματος ἐπιστάσασθαι τὸν Θεὸν τῆνικαῦτα δεδύνηται διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιωματος. Εὐδὴλον ὅτι κατὰ τὸν Σολομῶντα « κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται⁸. » καὶ « τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρευνα. »⁹ Διδάσκει δὲ γε διὰ τούτων ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὡς τοὺς ἐν ἀρετῇ τελείους τὴν ἀκρίβειαν ἀπαιτεῖ, **97** καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις μεγάλα παρανομοῦσι μακροθυμῶν, τοῖς ἀγίοις; (20¹⁰) ταύτης οὐ μεταδίδωσι τῆς συγγνώμης¹¹. Ὅθεν ὁ μὲν Σολομῶν αὐθὺς φησιν· « Ὁ μὲν γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστὶν ἐλεύς, ἐνατοὶ δὲ δυνατῶς ἔτασθήσονται· ὁ δὲ Κύριος¹². » « Ὁ μὲν γὰρ ὀλίγον ἐδόθη, φησὶν, ὀλίγον ἀπαιτήσους παρ' αὐτοῦ· ὃ δὲ πολὺ, πολὺ καὶ ἀπαιτήσους παρ' αὐτοῦ. » — Οὐκοῦν εὐκαιρον εἰπεῖν¹³· « Ὁ βῆθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξέρευνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ἔδοι αὐτοῦ! » Καὶ¹⁴, « Φοδερὸν τὸ ἐμπροσθεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. » Καὶ « Φοδερὸν τὸ¹⁵, πρόσωπον Κυρίου ἐπὶ ποιούντας κακά. » Διότι¹⁶ « Κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, οὕτως καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. »¹⁷ « Ἐλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' αὐτοῦ¹⁸, » καὶ « Ἐπὶ ἀμαρτωλοῖς καταπαύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. » Καὶ διὰ τοῦτο πάντως, « Οὐδὲ ἀγγέλων ἀμαρτησάντων ἐφείσατο, » καθὼς γέγραπται¹⁹.

A hic vir, omni divina virtute ornatus, clarusque effectus et opere et verbo, annuntiatia spe et voto tamdiu attente expectato caruit. Hoc mirum sane sicut et Dei severa et accurata inquisitio circa facta et dicta sanctorum! Vere enim « pauci qui salvantur » et « vim patitur regnum cœlorum et violenti rapiunt illud, » quoniam ne pristina quidem justitia, nec cum Deo familiaritas fiduciam justo dare possunt, nisi finis accesserit virtuti consonus et congruus, ut magnus hic et admirabilis Dei servus, et justior quam homini datur, perspicue demonstravit. Hinc, ut videtur, justus judex recte dixit per prophetam : « Si justus a justitia sua aversus fuerit, et fecerit iniquitatem, omnes justitiæ, quas fecit, non erunt in hominum memoria, sed in peccato suo morietur ; » et « justitia justus non liberabit eum in quacunque die peccaverit. » Jam videri quomodo tam multa et tot annorum Moysis facta plus quam humana, et continuæ orationes et supplicationes Deum placare minime potuerunt, neque antecedens maxima gloria et familiaritas, et apud Deum commoratio ad misericordiam et veniam peccati attrahere Deum non valuerunt propter facti magnitudinem. Profecto igitur juxta Salomonem : « Judicium severum his qui dignitate eminent, adhibetur, et fortibus dura imminet inquisitio. » His quoque nos docet Deus se summam postulare diligentiam ab iis qui perfectam virtutem profitentur, et dum cæteros homines graviter peccantes patienter ferat, non eandem sanctis concedere indulgentiam. Ideo Salomon dicit iterum : « Humilibus enim conceditur misericordia, potentes autem severe examinabuntur. » Dominus ipse : « Omni cui paucum datum est, inquit, paucum petent ab eo ; cui vero multum, multum petent ab eo. » Ergo opportune dicit aliquis : « O altitudo divitiarum et sapientiæ et scientiæ Dei : quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus ! » et « Horrendum est incidere in manus Dei viventis ; » et : « Horrendus vultus Domini super facientes mala. » Idcirco « Secundum magnam misericordiam ejus, sic et magna correptio ejus. » « Misericordia enim et ira apud illum, » et « Super peccatores requiescit ira illius ; » idcirco etiam « Ne angelis quidem postquam peccaverunt pepercit, » sicut scriptum est.

Variae lectiones et notæ.

διὰ τῆς τῶν col. ² Matth. xx, 16. ³ Ὁ οἱ ἐκλεκτοί, xi, 12. ⁴ ὄφελον ἑσθ. ⁵ ἀποστρέφειν δ. ἀπὸ τῶν δικαιοσύνην κ. π. παράπτωμα Ez. iii, 20. ⁶ ταῖς ἀμαρτίαις Ez. xxxiii, 12. ⁷ Sap. vi, 6-9. ⁸ Vi. 6 — συγγνώμης ἔ. καὶ ἔ. cod. ⁹ Luc. xii, 48. ¹⁰ Rom. xi, 35. ¹¹ Hebr. x, 31. ¹² I Pet. iii, 12. ¹³ Sir. xvi, 12, 11. ¹⁴ Sir. v, 9, 7. ¹⁵ Nota, sic Siracides, αὐτῷ cod. ¹⁶ II Petri ii, 4.

Quid igitur nos jam dicemus qui innumeris sciantes malis, illi postponendi, quantum terra a caelo distat, Deumque quotidie, singulisque diei horis, ad iracundiam provocamus? Nullus ergo virtutibus praeditus, vel praeditum se putans, gloriatur aut securus maneat, quasi jam virtutum labores et mercedem in manibus habeat, aut absque ulla prorsus contradictione coronas sit recepturus; imo semper vigilet et stet humilis usque ad mortem, et seipsum reputet tanquam qui nullum Dei praecipuum servaverit, etiamsi omnes virtutes possideat, et ad ipsum ascenderit apicem bonorum. Nam si Dei amicus ille, qui universum mundum meritis aequalabat, imo superabat, quo « non est dignus mundus, » ut dictum est, quocum Deus facie ad faciem conversatus est, sicut solet amicus ad amicum loqui, cui dixit: « Novi te supra omnes » quorum facie ad faciem locutus est, non vero per obscura, aut somnia, aut aenigmata, post tot praeclearorum molem facinorum, post tantam sapientiam et sobrietatem quod paululum dormitasset, non est assecutus veniam; quomodo nos tandem, qui ne vestigium quidem et speciem tantae virtutis possidemus, non continenter vigilaremus, lugeremus, lacrymaremur, nosque etiam servos inutiles aestimaremus? Idcirco praemuniens nos Dominus dixit: « Cum omnia quae praecipita sunt vobis feceritis, tunc dicite, quia inutiles servi sumus: quod debebamus facere, fecimus. » Hoc sciens divus Isaias dicit: « Universa iustitia nostra quasi pannus menstruatae coram te, Domine. » Similiter et sacer psaltes David, virtute excellentissimus: « Dixi Domino: Dominus meus es tu, quoniam honorum meorum non eges. » Idcirco hortatur dicens: « Servite Domino in timore, et exsultate ei in tremore, apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, » et reliqua psalmi.

Talia igitur praecipiens Paulus theologus dicit: « Cum metu et tremore vestram salutem operamini, » et « qui se existimat stare, videat ne cadat. » Illud igitur unusquisque eorum verbis suis significavit, neminem scilicet suae ipsius sanctitati confidere debere, etiamsi inter laudatissimos numeretur, neque unquam cessandum a vigilando et humiliando se et timendo nimis usque ad silentium ultimum, quia de levissimo quoque verbo et de cogitatione « ratio a nobis exigitur, » et « ex verbis nostris justificamur et condemnatur, » sicut aperte comonstrat quoque parabola Pharisaei et Publicani, utrumque intra seipsum et in corde loquentem, et alterum quidem condemna-

(10) Τι ὄν ἂν λοιπὸν ἐροῦμεν ἡμεῖς, οἱ μυρκινόμενοι κακῶν, καὶ τοσοῦτον ἀποδόοντες τῆς ἐκείνου ἀρετῆς ὅσον γῆ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὴν Θεὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν δι' ἔργων καὶ λόγων παροργίζοντες; Μηδεὶς τοίνυν ἀρετὰς τινὰς ἔχων ἢ δοκῶν ἔχειν, καυχᾶσθω ἢ ἀμερῖμω; διακείσθω, ὡς ἤδη τοῦ τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ πόνου; καὶ τὰς ἐπιχαρπίας ἐν χερσὶν ἔχων ἢ πάντως ἀναντιρρήτως τοῦ στεφάνου ἀποληφόμενος ¹⁰. ἀλλὰ μᾶλλον ἀεὶ νηφέτω καὶ ταπεινούσθω μέχρι θανάτου, καὶ ἐαυτὸν ὡς μηδεμίαν ἐντολὴν Θεοῦ φυλάξαντα λογίζέσθω, καὶ πᾶσαι τὰς ἀρετὰς; συλλήδην κέκτηται, καὶ εἰς αὐτὴν ἀναβέβηκε τὴν τῶν ἀγαθῶν κορωνίδα. Εἰ γὰρ ὁ θεοφιλῆς καὶ ἱεροφάντης ἐκεῖνος καὶ τῆς οἰκουμένης ἀντίβροπος, μᾶλλον ἐὲ καὶ μείζων, οὐδ' ¹¹ οὐκ ἔστιν ἀξίος ὁ κόσμος, » κατὰ τὸ εἰρημένον, ὃ ὁ Θεὸς ἐνώπιος; ἐνώπιω ὠμίλει, ὡς εἰ τις λαλήσει ¹² πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον· ὃ εἶπεν ¹³. « Οἰδᾶ σε πρὸς πάντας, » ὃ κατὰ πρόσωπον ὠμίλει, καὶ οὐ δι' ἀδήλων ἢ ἐνυπνίων ἢ αἰνυμάτων, μετὰ τοσοῦτων κατορθωμάτων ἔχων καὶ τοιαύτης φιλοσοφίας καὶ νήφειος ¹⁴. **98.** μικρὰ ἀπονουστάξας οὐκ ἔτυχε συγγνώμης, πῶς ἡμεῖς, οἱ μηδὲ ¹⁵ ἔχοντες τοιαύτης ἀρετῆς ἐμφασιν κερκτημένοι; μὴ διηνεκῶς γρηγορήσωμεν καὶ πενθήσωμεν καὶ κλαύσωμεν ἑαυτοὺς διαπαντός καὶ δούλους ἀχρεῖους εἶναι ἀναλογισώμεθα; (11) Διὰ δὲ τοῦτο προσαπαλιζόμενος ἡμᾶς ὁ Κύριος; ἔλεγεν ¹⁶. « Ὅταν πάντα τὰ διαταγμένα ὑμῖν πράξητε, τότε λέγετε, ὅτι ἀχρεῖοὶ δούλοι ἐσμεν, ὃ ὠφελίον ποιῆσαι, παποιήκαμεν. » Καὶ τοῦτο εἰδὼς; ὁ θεὸς Ἡσαίας φησὶν ¹⁷. « Πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης ἐνώπιον σοῦ, Κύριε; » ὡσαύτως καὶ ὁ ἱεροφάντης καὶ πανάρετος Δαυὶδ ¹⁸. « Εἶπα τῷ Κυρίῳ· Κύριός μου εἰ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις, » ὅθεν καὶ παραινεὶ λέγων ¹⁹. « Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλίσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ· δράξασθε παιδείαν, μὴποτε ὀργισθῇ Κύριος, » καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ.

Τοιαῦτα (20b) γοῦν καὶ ὁ θεηγόρος Παῦλος παραγγέλλων φησὶ ^{20, 21}. « Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάσθε. » καὶ ²² « ὃ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέτη. » (12) Τοῦτο οὖν ἕκαστος ἠνίζετο δι' ὧν εἴρηκεν, ὡς μὴ πεποιθῆναι τῇ οἰκείᾳ ἐσότητι, καὶ πάντων τῶν εὐδοκίμων ὑπόρρη, μὴτε μὴ καθυφῆναι πάμπαν τοῦ ²³ νῆφειν καὶ ταπεινοῦσαι καὶ δεδοικέναι λίαν ἀπὸ σιωπῆς ὑστάτης, διότι καὶ μέχρι φιλοῦ ῥήματος καὶ ἐνθυμήματος ²⁴ « λόγον εἰσπρατόμεθα » καὶ « ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν δικαιούμεθά τε καὶ κατακρινόμεθα, » καθὼ καὶ ἡ κατὰ τὸν Φαρισαῖον καὶ Τελώνην παραβολὴ σαφῶς διαδείκνυσιν, ἑκάτερον καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐν καρδίᾳ φθειρόμενον καὶ τὴν μὲν καταδικασμένον ἀποφαί-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ ἀπολειψ. cod. ex itacismo. ¹¹ Heb. xi, 58. ¹² λαλήσει cod. ¹³ Ex. xxxiii, 12. ¹⁴ νήφειος cod. ¹⁵ κατ' ? ¹⁶ Luc. xvi, 10 ¹⁷ Is. lvi, 1. ¹⁸ Ps. xvi, 2. ¹⁹ Ps. ii, 11, 12. ^{20, 21} Ph. ii, 12. ²² I Cor. x, 12. ²³ I. τὸ ν. ²⁴ Matth. xi, 36, 37.

νοσα, τὸν δὲ μᾶλλον δεδικαιωμένον. Ὅτι γὰρ τοὺς A λογισμοὺς καὶ τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις κρινεῖ Κύριος, ἀκουε τί φησιν ὁ Θεὸς διὰ Ἡσαίου 19. «Κἀγὼ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν ἔρχομαι συναγαγεῖν.» Καὶ δὲ καὶ ὁ Δαυὶδ ἔλεγεν 20. «Ἐνεκεν τίνος παρώργισον ὁ ἀσεβής; τὸν Θεόν; εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ. Ὅχι ἐκζητήσει,» δῆπουθεν τὰ πλημμελήματά μου ὥστε πάντως ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν εἰκότως 21. «ἐλέγξω 99 σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπον σου τὰς ἁμαρτίας σου.» (13) Καὶ γοῦν πρὸς τοῦτόν 22 φησιν ἡ Γραφή. «Ἰδὼν Κύριος ὁ Θεός, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ εἶπεν. Ἄπαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ὅτι ἐνεθυμήθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.» Εἶτα B μετὰ τὸν κατακλυσμὸν σπλαγχνισθεὶς 23 ὁ φιλόανθρωπος Θεός, ἐπήγαγεν ἡ Γραφή λέγουσα 24. «Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός. Διανοηθεὶς ἔτι οὐ μὴ προσθήσω τοῦ καταρᾶσθαι τὴν γῆν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἔγκριται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ.» (14) Ὅσπερ οὖν αἱ γυναῖκες ἀπὸ συνουσίας τίκτουσιν, ἂν μὲν ὑγιηνὰ τὰ σώματα τοιαῦτα καὶ τὰ τικτόμενα εἰδὲ διεφθαρμένα, μιμῶνται τὴν τῶν γονέων φύσιν, οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λογισμῶν. ἂν μὲν ἀγαθοῖς συγγίνῃ, τοιαῦτα ἔσται καὶ τὰ ἔγγονα, ἂν δὲ πονηροῖς, πολλὴν ἐκείθεν λήψῃ τὴν λοίμην, ὡς οὗτος. Καὶ ἀκουσον τί φησιν ὁ προφήτης περὶ τῶν καλὰ διαλογιζομένων 25. «Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινῆσαμεν καὶ ἐτίχομεν πνεῦμα σωτηρίας.» Περὶ δὲ τῶν φαύλων 26. «Ὅτ' ἀσπίδων ἐβρίτζαν, καὶ ἰσθὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν.» Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοί, γνωσιμαχῆσωμεν καὶ περὶ τοῦ τέλους ἡμῶν φροντισώμεν ὅτι μάλιστα, καὶ μὴ παυσώμεθα τὰ περὶ τοῦ αἰδίου ἐκείνου καὶ θεσπεσίου ἀνδρὸς νοσηγῶς ὑπομνημονεύοντες (15) Καὶ γὰρ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς τοῦτον μᾶλλον ὑπερεκπληττόμενος οὕτω φάσκει. «Ὅταν ἰδῶ Μωϋσέα, τὸν 27 τοῦ Θεοῦ θεράποντα τὴν μέγαν ἐκείνον, τὸν τσοαύτης μὲν καὶ τηλικαύτης; ἀξιωθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμῆς, οὕτω δὲ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθέντα ὡς ἀκούσαι 28. «Ἐγὼν σε παρὰ πάντας;» καὶ, «Εὐρηκας χάριν ἐνώπιόν μου;» τοῦτον ὅταν ἰδῶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος (21) τῆς ἀντιλογίας οὐδενὸς ἔνεκεν 29 ἄλλου ἢνα μόνον εἴπῃ τῷ λαῷ γογγύζοντι δι' ἀπορίαν ὕδατος. «μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξω 30 ὑμῖν ὕδωρ;» τοῦτου μόνου ἔνεκεν εὐθύς ἀπειλὴν δεχόμενον, εἰς τὴν 100 τὴν τῆς ἐπαγγελίας μὴ 31 εἰσελεύσεσθαι, ἥτις ἦν τότε τῶν πρὸς Ἰουδαίους 32 ἐπαγγελιῶν τὸ κεφάλαιον. ὅταν ἰδῶ τοῦτον παρακαλοῦντα καὶ μὴ συν-

A tum, alterum vero magis justificatum ostendens. Perversas enim cogitationes a Deo judicari testatur Isaias, dicens: «Ego autem opera et cogitationes eorum venio examinaturus.» David quoque dicebat: «Propter quid irritavit impius Deum? Dixit enim in corde suo: «Non requiret,» scilicet peccata mea. Unde jure merito ad eum dicit: «Arguam te, et statuam contra faciem tuam peccata tua. Ideo ad hunc Scriptura dicit: «Videns Dominus Deus quod multiplicata est malitia hominum super terram, et unusquisque in corde suo sollicitè mala cunctis diebus meditatur, et dixit: Delebo hominem, quem feci, a facie terræ, quia me pœnitet eum fecisse.» Quum vero post diluvium misericordia motus esset benignus Deus, hæc addit Scriptura: «Et dixit Dominus Deus: Nequaquam ultra maledicam terræ propter opera hominum, quia cogitatio hominis in malum prona est ab adolescentia sua.» Quomodo igitur mulieres ex concubitu pariunt, et si sana sint corpora, talis est et proles; si vero morbida, naturam parentum proles imitatur; ita etiam fit de cogitationibus; si bonis quidem adhæreas, tales erunt quoque liberi, si vero malis, magnam hinc sumes perniciem. Audi quid dicat propheta de iis qui bona cogitant. «Per timorem tuum, Domine, concepimus, et parturivimus, et peperimus spiritum salutis.» De vitiosis autem: «Ova aspidum ruperunt, et telam aranæ texunt.» Et igitur meditantès, o amici, mutata sententia nostrarum virium fragilitatem agnoscamus, et linem nostrum ob oculos habentes quam maxime, semper celebrem illum et divinum virum in memoriam revocemus. Etenim magnus quoque Basilius, ejus admirator, sic loquitur: «Cum video Moysen, magnam Dei servum, qui tanto honore a Deo dignus habitus est, qui sæpe de illo loquens dicebat: «Nov te supra omnes,» et, «Invenisti gratiam coram me;» hunc quum video apud aquas contradictionis, nulla alia commissa culpa, nisi quod dixerit populo murmuranti propter inopiam aquæ: «Num de petra hac ejiciam vobis aquam?» Hujusce solius rei causa Deus minatus est in terram promissionis eum non ingressurum, quæ tunc erat inter promissiones factas Judæis præcipua; cum hunc video rogantem nec accipientem veniam; cum video nulla dignum venia judicatum esse post tot egregia facinora, ob illud breve verbum, agnosco «Dei severitatem» de qua Apostolus; omnino vero illud verum esse persuasum habeo: «Si justus vix salvatur, impius et peccator uli

Variae lectiones et notæ.

¹⁹ Is. LXVI, 18. ²⁰ Ps. x, 15. παρώργισεν — ζητήσει. ²¹ Ps. i, 21. ²² τοῦτον, Moysen. cf. Ilin. 21. Gen. vi, 5-7. ²³ σπλαγχνισθέντα τὸν φιλόανθρωπον Θεόν? ²⁴ Gen. xii, 24, 22. ²⁵ Isa. xxi, 18. ²⁶ Isa. lvi, 5. ²⁷ τὸν προφήτην Θεοῦ de iudicio Dei. I. 263 D. ²⁸ ἀκ. οἶδα Bas. ²⁹ ἐν ἐτέρου ἢ Bas. ³⁰ τ. τῆς π. ἐξάξωμεν Bas. ³¹ οὐκ Bas. ³² Ἰουδαίων cod.

apparebunt? » De quo etiam divus Isidorus ad aliquem dicit: « Dic Ju:æo qui adversus te disputavit, nihilque validum nec juvenile quidem, locutus est, sed ventosa vomuit mendacia, contenditque de filio Nave dictum esse istud: « Prophetam vobis suscitabit Deus de fratribus vestris sicut me, » se in multis errare minus recte intelligentem quæ dicta sunt, neque id quod additur: « Ipsum audietis circa omnia quæ præceperit vobis. Et omnis anima quæ non audierit prophetam illum, funditus perdetur de populo suo. » Primum enim post electionem illius, hæc Moyses numine afflatus vaticinatus est; secundo quia, si filius Nave præstiterit Moysi, probabile quidem quod dictum est, non verum autem; si vero multo Moysi inferior fuerit, vana ipsa cogitatio videtur; tertio nihil legi addidit, sed e ejus oraculis ipse se gessit; quarto oportebat, si de ipso sermo, dicere non: « suscitabit, » sed « suscitavit; » quinto oportuit dici: « Erit autem omnis anima quæ non audierit prophetam hunc; » dicendo vero: « illum, » hunc summovit; sexto, cur ad Joannem post multas generationes missi sunt qui interrogarent an esset ipse propheta? Quibus dixit: « Non sum ego, » unus enim ex prophetis erat, vero propheta qui venturus erat; septimo, quomodo postquam advenit Christus, miracula videntes dicebant: « Ille est vere propheta. Eorum igitur quæ ipsum fastidiunt perspiciat et futuri præscium regem et creatorem adoret. « Οὐκ εἶμι ἐγώ »· προφήτης³³ γὰρ ἦν, ὁ προφήτης παραγενομένου³⁴, οἱ τὰ θαύματα θεώμενοι ἔλεγον³⁵. « Οὐτός ἐστιν ἀληθῶς ἰοῖ ὁ προφήτης; » Συνοράτω οὖν πόσα αὐτῷ ἐναντιοῦται καὶ τὸν ἀληθῆ προγνώτην τε καὶ βασιλέα (καὶ δημιουργὸν) προσκυνεῖτω³⁶.

XXIII. De Josue filio Nave.

Post Moysen suscepit imperium Josue filius Nave, qui cum transisset Jordanem degissetque annos triginta duos in terra promissionis, ejus incolæ debellans ipsamque sorte dividens filiis Israel, mortuus est anno vitæ suæ centesimo decimo. Et ipse Moyses cum percussisset Schon regem Amorithæorum et Og regem Basan, qui solus relictus erat de stirpe gigantum habitabatque in Rabbath in Astaroth, ex progenie Rabbath, cujusque lectus ferreus superest novem cubitos habens longitudinis et quatuor latitudinis, cepit totam terram eorum. Josue vero cum subjecisset Chanaanæos,

χωρούμενον· ὅταν ἴδω μηδεμίαν· συγγνώμης διὰ τὰ τοσαῦτα κατορθώματα ἐπὶ τῷ βραχεῖ ἐκείνῳ βήματι καταξιούμενον³⁷, ὁρῶ « Θεοῦ ἀποτομίαν³⁸ » κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὅντως δὲ ἐκεῖνο ἀληθές εἶναι πείθομαι, τὸ, « εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανείται; » (16) Περὶ οὐ μέντοι καὶ ὁ θεὸς Ἰσίδωρος πρὸς τινά φησι³⁹. « Εἶπε τῷ πρὸς σε διενεχθέντι Ἰουδαίῳ καὶ μηδὲν μὲν γενναῖον μηδὲ νεανικὸν φράσαντι, ἀγυρτικὰς δὲ λογοποιίας⁴⁰ ἔμαθσαντι καὶ φήσαντι περὶ τοῦ παιθὸς Ναυῆ εἰρησθαι τό, »⁴¹. « Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐγὼ, » ὅτι κατὰ πολλὰ πλημμελεῖς⁴², μὴ νοῶν τὰ λεγόμενα καλῶς, μήτε μὴν τὴ ἐπαγόμενον, « Αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντέλληται ὑμῖν· ἔσται δὲ πᾶσα ψυχή, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. » Πρῶτον μὲν γὰρ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐκείνου, ταῦτα Μωϋσῆς ἐνθους γενόμενος ἐθέσπισεν, β' δὲ, ὅτι⁴³ εἰ μὲν ὁ τοῦ Ναυῆ παῖς ὑπερέβη τὸν Μωϋσέα, πιθανὸν μὲν⁴⁴ λεγόμενον, οὐκ ἀληθὲς δὲ· εἰ δὲ πολὺ αὐτοῦ καταδεέστερος ἦν, ἀδρανῆς αὐτῆ ἡ ἔννοια φαίνεται· γ' δὲ οὐδὲ⁴⁵ προσέθηκέ τι τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνου ἐπολιτεύσατο⁴⁶ θεσμοῖς· δ' δὲ, ἐχορῆν, εἶγε περὶ αὐτοῦ⁴⁷ ὁ λόγος, εἰπεῖν οὐκ « Ἀναστήσει, » ἀλλ' « ἀνέστησει. » ε' δὲ, ἔδει⁴⁸ φράσαι· « Ἐσται δὲ πᾶσα ψυχή, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου τούτου, » τῷ⁴⁹ δὲ εἰπεῖν « ἀνεῖναι, » τοῦτον παρεγράφατο· ζ' δὲ, πῶς πρὸς τὸν Ἰωάννην μετὰ γενεὰς πολλὰς τεχθέντα ἀπέστειλαν πεισομένοι⁵⁰, εἰ αὐτὸς εἶη ὁ προφήτης; πρὸς οὓς ἔφη⁵¹. « Δὲ⁵², ὁ μέλλων ἔρχεσθαι· ζ' δὲ, πῶς τοῦ Χριστοῦ οὗτός ἐστιν ἀληθῶς **IOI** ὁ προφήτης; » Συνοράτω οὖν πόσα αὐτῷ ἐναντιοῦται καὶ τὸν ἀληθῆ προγνώτην τε καὶ βασιλέα (καὶ δημιουργὸν) προσκυνεῖτω⁵³.

KΓ'. Περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

Μετὰ δὲ Μωϋσέα διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ περάσας τὸν Ἰορδάνην καὶ ποιήσας ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἐτη λβ', πολεμῶν καὶ κατακληροδοτῶν αὐτὴν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀπέθανε ζήσας ἐτη ρ'. (7) Καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς, πιτάξας τὸν Σηὼν βασιλέα τῶν Ἀμορραίων καὶ τὸν Ὠγ⁵⁴ βασιλέα τῆς Βασάν, ὃς ὑπέλειφθη ἐκ τῶν γιγάντων, κατοικῶν ἐν τῇ Παφαῖν ἐν Ἀσταρῶθ, ὄντα τοῦ Παφαῖν ἀπόγονον, οὗ καὶ ἡ κλίνη σιδηρὰ ὑπῆρχε, τὸ μήκος ἔχουσα πῆγεις ὅ', τὸ πλάτος δ', ἀφείλατο πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν⁵⁵. (3) Ὁ δὲ Ἰησοῦς χειρωσάμενος τοὺς Χαναανίους, καὶ Φερεζαίους, καὶ Γεργα-

Variae lectiones et notæ.

³³ ὅντως μὲν Ἰβας. ³⁴ Rom xi, 22. ³⁵ I Petr. iv, 18. ³⁶ iii, 94. ³⁷ ἐργοπ. cod. ³⁸ Deut. xvii, 15, 19, 19. ³⁹ πλ. καὶ v. οὐχ ὕψιως καὶ φεύγων τὸ μαθεῖν καὶ κρύπτων τὰ μείζονα ἢ κατὰ Μωϋσέα εἶρηται γὰρ αὐτοῦ Ἰσ. ⁴⁰ δευτέρων ὅτι Ἰσ. δευτέρων ὅτι Ἰσ. ⁴¹ ἦν Ἰσ. ⁴² γ', ὅτι οὐδὲ Ἰσ. ⁴³ ἐπολιτεύσατο Ἰσ. ⁴⁴ ἦν Ἰσ. ⁴⁵ ε' ὅτι ἔδει Ἰσ. ⁴⁶ τό cod. ⁴⁷ Jo. i, 21. ⁴⁸ κάκεινος; ἔφη· οὐκ ἐ. Ἰσ. ⁴⁹ μὲν Ἰσ. ⁵⁰ ὁ πρ. δὲ οὐκ ἦν Ἰσ. ⁵¹ τοῦ Σωτήρος; δευροφοτήσαντος Ἰσ. ⁵² Jo. vi, 14. ⁵³ β' πρ. Ἰσ. ⁵⁴ Cod. 95, 7. ⁵⁵ Περὶ Ὠγ. Cod. 95, 9-15. ⁵⁶ Cod. 93; 15 95, 11.

αίους, καὶ Ἰεβουσαίους, καὶ Ἀμορραίους (21 b), καὶ Εὐαίους, καὶ πάντας αὐτῶν τοὺς βασιλεῖς, ὄντας τὴν ἀριθμὸν λβ', πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν δέδωκεν, ὡς εἴρηται, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. « Ἐν γὰρ ὁ τῷ φεύγειν αὐτοὺς, φησὶν, ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ Κύριος ἐπέβριψεν αὐτοῖς λίθους χαλάζης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένοντο πλείους οἱ ἀποθανόντες διὰ τοὺς λίθους χαλάζης ἢ οὗς ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μαχαίρᾳ (ἐν πολέμῳ) ». (4) Στρατηγοῦντος οὖν Ἰησοῦ, ὃς γε μέγας, καὶ τερατουργὸς, καὶ θεοφιλεὶς πάνυ καὶ οὗτος ἀναδειχθεὶς, οὐκ ἀμοιρος λύπης καὶ πειρασμῶν διαφόρων ἐγένετο, περὶ οὗ καὶ ὁ θεοβρόχημων Χρυσόστομος εἶπεν· « Ἐννόησον ὅσον ἐστὶ ὁ καιὸς ἀνθρώπος »· εἶπεν Ἰησοῦς (τοῦ Ναυῆ)· « Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάρκγγα Ἐλιώμ »· καὶ ἐγένετο· φησὶ γὰρ· « Ἔστω ὁ ἥλιος κατὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τέλος ἡμέρας μᾶς, καὶ οὐκ ἐγένετο ἡμέρα τοιαύτη πρότερον καὶ ἔμπροσθεν, ὥστε ὑπακούσαι θεῶν ἀνθρώπου, ὅτι συνεπολέμει τῷ Ἰσραὴλ ». Τοῦτο τοῦ Μωϋσέως μερίζον. (Τί δήποτε; οὐ γὰρ ἐστὶν 102 ἴσον θαλάττῃ ἐπιτάξαι καὶ τοῖς κατ' οὐρανόν· μέγα μὲν οὖν κακίον καὶ σφόδρα μέγιστον, πλὴν ἀλλ' οὐδὲν ἴσον.) Εἰ τοίνυν ἐνταῦθα τοιαῦτα ἐργάζονται οἱ ἅγιοι, τί ἔρα ἐκεῖ; πόσῃν ἔχουσι μετ' ἀλλήλων λαμπρότητα καὶ παρβρόσιαν 101 (5) « Ἀλλὰ γε καὶ οὗτος δὴ ὁ θαυμαστὸς καὶ τερατουργὸς διαδοξάμενος τὸν Μωϋσῆν, συναπέλαυσεν αὐτῷ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν ἀνιάρων (εἰ δέ τι διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας ἐξέφυγε, τοιοῦτο μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν ἐξεπλήρωσεν 12· οὔτε γὰρ μόνον, ὅτε ἐξῆ Μωϋσῆς, τὰ ἱμάτια διέβριψεν καὶ σποδὸν κατεπάτατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος (πάλιν) 13 εἰς (τὴν αὐτὴν πάλιν 12, μᾶλλον δὲ καὶ) χεῖρνα κατέστη ταύτης ἀνάγκη, δι' ὅλης ἡμέρας πρηγῆς; κείμενος ἐπὶ τῆς γῆς ὁ διὰ τὴν ἀμαρτίαν Ἀχαρ καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ἤρταν (μετὰ τὸ στίσαι τὸν Ἰορδάνην, καὶ τὸν λαὸν διαβιβᾶσαι, καὶ τὴν πόλιν Ἰεριχώ καταστρέψαι. « Καὶ ἀκούσον αὐτοῦ καὶ τῶν 14 βημάτων καὶ τῶν ἔδωρμων »· φησὶ γὰρ 15· « Καὶ διέβριψεν ὁ Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον Κυρίου ἕως ἑσπέρας, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραὴλ, καὶ ἐπέβαλον χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· « Δέομαι, Κύριε, ἵνα τί διεβίβασεν ὁ παῖς σου τὸν Ἰσραὴλ τὸν Ἰορδάνην, παραδοῦναι αὐτὸν τῷ Ἀμορραίῳ, ἀπολέσαι ἡμᾶς; Καὶ τί ἐρῶ, ἐπεὶ μετέβαλεν Ἰσραὴλ αὐχένα ἀπέναντι τοῦ ἔχθρου 16 αὐτοῦ; Καὶ ἀκούσας ὁ Χαναναῖος; καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, περιχυκλώσουσιν ἡμᾶς καὶ ἐκτρέψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. » Ὅρξῃ ὅπως καὶ οὗτος οὐχ ἤρτων Μωσέως ἀδημονεῖ καὶ θορυβεῖται· δεδοικώς τὴν τοῦ λαοῦ πανολεθρίαν;

Pheresæos, Gergesæos, Jebusæos, Amorrahæos, Hevæos et omnes eorum reges numero triginta duos, omnem eorum terram dedit, ut dicitur, filiis Israel. « Cum enim fugerent a facie filiorum Israel, Dominus misit super eos lapides grandinis de cælo, et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii israel. Cum exercitui preesset Josue, vir quidem prodigiorum, sane magnus et Deo amicus, statim post electionem suam afflictiones variasque tentationes expertus est. De quo divino sermone Chrysostomus ait : « Cogita quantum sit vir justus ; » dixit Josue filius Nave : « Sol contra Gabaon ne movearis et luna contra vallem Ajalon ; » et factum est ita ; dicit enim Scriptura : « Stetit itaque sol in medio, cæli nec festinavit occumbere spatio unius diei. Nec fuit antea nec postea tam longa dies, obediante Domino voci hominis et pugnante pro Israel. » Quod factum ex operibus Moysis maximum est. Quomodo ergo ? Non videlicet idem est mari imperare ac cæli astris. Grande quidem et grande nimis quod fecit Moyses, sed non æquale est. Quod si tanta hic sancti operantur, quid ergo illic ? Quantam habent nunc inter se claritatem et ad Deum confidentiam ! Cum ergo successisset Moysi vir ille miraculorum et prodigiorum, particeps fuit (ut dici solet) omnium ejus dolorum ; quos si ineunte sua ætate declinavit, mortuo Moyse, sustinuit. Non modo enim, vivente Moyse, vestimenta sua dilaceravit et sese pulvere conspersit, sed illo vita functo, in priorem et in majorem etiam necessitatem devenit. Namque tota die humi prostratus jacuit ob peccatum Achar et cladem populi, postquam stare fecisset Jordanem et populum Israel traduxisset, et urbem Jericho evertisset. Ejus audi verba et gemitus ; dicit enim : « Josue scidit vestimenta sua et pronus cecidit in terram coram Domino usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel ; sparseruntque pulverem super capita sua, et dixit Josue : « Quæso, Domine Deus, cur traduxit puer tuus populum Israel per Jordanem ut traderes eum Amorrahæo, et perderes nos ? Et quid dicam videns Israelæum hostibus suis terga vertentem ? Audient Chananzæi et omnes habitatores terræ, et in unum coacti circumdabunt nos et e terra expellent. » Videsne quomodo non minus Moyse anxietur, conturbeturque timens ne totus populus dispareat ? Et libenter vitam quoque ipse, ingravescente necessitate et adveniente periculo, dedisset. Varia bella, pugnas et ærumnas silentio præteribo et dolum

Variæ lectiones et notæ.

⁹ Jos. x, 11. ¹⁰ ἐκ τοῦς λί. τῆς χ. cod. ¹¹ Hic locus nullibi in opp. edd. invenitur. ¹² Jos. x, 12. ¹³ Jos. x, 13, 14. ¹⁴ 1210 E-214 A. ¹⁵ ἀνεπλ. Chr. — οὐ γὰρ ὅτε ἐξῆ μ. M. Chr. ¹⁶ τ. μᾶλλον cod. ¹⁷ εἰ; τῆν ἄ. π. cod. τ. εἰς Ccel. δὲ εἰς μερίζονα. Chr. ¹⁸ Ἀχ. δὴ καὶ τῶν β. ἄ. Chr. 211 A. ¹⁹ Jos. vii, 6, 9. ²⁰ αὐχ. ἄ. ἀπ. τοῦ ἔ. Chr.

Gabaonitarum. Ipsa sortium distributio multum laborem, magnas anxietates, gravesque difficultates ei attulit. Et hoc norunt quicumque fratres et hæredes aliquam substantiam distribuere debuerunt, quam difficilis, quam ardua res sit ex omni parte. Sic utique quicumque Deo placere magnopere studuerunt, per tribulationes et tentationes probati, dilectionem et fiduciam apud Deum invenerunt. Uno verbo, qui omnia pensaret, multa esse tentationum lucra intelligeret. Et nullus est apud Deum auctoritatis potens qui fuerit tribulationum expers, etsi hoc non agnoscamus, et divina de his judicia nos lateant.

πολλὰ ἂν εὖροι τὰ κέρδη τῶν πειρασμῶν. Καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃ πολὺς παρὰ Θεοῦ λόγος, θλίψεως ἐκτός, κἂν ἡμεῖς ἀγνοῶμεν τοῦτο καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίματα.

XXIV. De Judicibus.

Post Josue salvavit Deus per Judices populum a relictis Philistiim oppressum.

XXV. De Juda.

Inter eos omnium primus fuit Judas, et judicavit populum annis septem et sibi subiecit Adonibesech, regem Philistæorum. Cui cum amputasset manuum et pedum summitates, dixit ei Adonibesech : « Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias; sicut feci, ita reddidit mihi Deus. »

XXVI. De Gothoniel.

Post Judam judex factus est Gothoniel annis quinquaginta, percussitque Chusan Rasathaim regem Syriæ qui opprresserat populum octo annis.

XXVII. De Aod.

Post Gothoniel judex factus est Aod utraque manu habilis, annis quinquaginta, percussitque in gladio ancipiti unius palmæ manus latitudinem habenti, Eglon regem Moab, cui Israel servierat annis octo. Vocatus est autem Ἀμφοτεροδέξιος; quia sinistra manu in omni re utebatur velut dextra.

XXVIII. De Samegar.

Post Aod judex fuit Samegar annis septem,

καὶ ποὺ τάχα καὶ αὐτὸς ὁμοίως τὴν ζωὴν (22^ο) εἰς ἀπορίας ἀπελέγετο καὶ περιστάσει. Ἐὼ δὲ λέγειν τοὺς διαφόρους πολέμους καὶ μάχας καὶ φροντίδας καὶ τῶν Γαβωνιτῶν τὴν ἀπάτην. « Καὶ ¹⁷ μέντοι καὶ ἡ τῶν κληρῶν διανομή, πολὺν μὲν τὸν πόνον, πολλὰς δὲ παρείχεν αὐτῷ τὰς δυσκολίας καὶ θλίψεις. (Καὶ τοῦτο Ἰσαΐην, ὅσοι ¹⁸ καὶ τὴν τυχοῦσαν διανεῖμαι προστάχθησαν οὐσίαν ἀδελφοὶ τε καὶ κληρονόμοι, **103** καὶ τὸ δυσπαιθεὶς ἐκατέρων καὶ δυσάρστον.) Ὑπὸ τοίνυν ἅπαντες, ὅσοι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν μεγάλως, διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν δοκιμασθέντες, τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ παρρησίας ἐπέτυχον (καὶ ὅπως, εἰ βούλοιστο τις ἐξαριθμησαὶ ἅπαντα, ἔστιν οὐδεὶς, ὃ πολὺς παρὰ Θεοῦ λόγος, θλίψεως ἐκ-

B

ΚΔ'. Περὶ τῶν Κριτῶν.

¹⁹ Μετὰ Ἰησοῦν διὰ τῶν Κριτῶν ἔσωξεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν θλιβόμενον ὑπὸ τῶν καταλειφθέντων ἀλλοφύλων.

ΚΕ'. Περὶ Ἰούδα ²⁰.

Ἐν οἷς ὑπῆρχε πρῶτιστος Ἰούδας καλούμενος, καὶ ἔκρινε τὸν λαὸν ἔτη ζ', χειρῶσάμενος καὶ τὴν Ἀδονιβεζεχ βασιλέα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, εἶπεν Ἀδονιβεζεχ ²¹. « Ἐβδομήκοντα βασιλεῖς ἦσαν, τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν ²² καὶ τῶν ποδῶν ἀποκεκομμένα συλλέγοντες; τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου; καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτως ἀνταπέδωκέ μοι ὁ Θεός. »

C

ΚΖ'. Περὶ Γοθονιήλ ²³.

²⁴ Μετὰ δὲ Ἰούδαν γέγονε κριτῆς Γοθονιήλ (ἔτη ν', πατάξας καὶ τὸν Χουσαθαῆμ ²⁵ βασιλέα Συρίας, θλίψαντα τὸν λαὸν ἔτη ν'.

ΚΗ'. Περὶ Ἀώδ ²⁶.

Μετὰ δὲ Γοθονιήλ γέγονε κριτῆς Ἀώδ ὁ ἀμφοτεροδέξιος; ἔτη ν' ²⁷, πατάξας ²⁸ καὶ τὸν Ἐγλώμ βασιλέα Μωᾶδ ἐν μαχαίρᾳ **104** διστόμιον, δρακὸς ἐχούση τὸ πλάτος ²⁹, θλίψαντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ιη' ἀμφοτεροδέξιος; δὲ ἐκλήθη διὰ τὸ ὁμοίως ἐν παντὶ πράγματι καὶ τῇ εὐωνύμῳ χρῆσθαι χειρὶ ὡσπερ καὶ τῇ δεξιᾷ.

ΚΘ'. Περὶ Σαμεγάρ ³⁰.

³¹ Μετὰ δὲ Ἀώδ γέγονε κριτῆς Σαμεγάρ ἔτη

Variae lectiones et notæ.

¹⁷ Chr. i, 211, C. ¹⁸ οἱ cod. ¹⁹ 1803 (3756) Ced. 95, 11. ²⁰ π. Γ. a secunda manu. ²¹ Jud. i, 7. ²² χειρῶν καὶ ἰ. χ. αὐτῶν καὶ cod. ²³ π. Γ. a sec. m. ²⁴ 1671 (3757) Ced. 95, 19. ²⁵ Χουσαρθαῖ Jud. iii, 8, 11. ²⁶ π. Ἀώδ a sec. m. ²⁷ 1613 (3797) Ced. 95, 11. ²⁸ π. Jud. iii, 30. ²⁹ σπιθαμῆς τὸ μῆκος Jud. iii, 16. ³⁰ π. Σ. a sec. m. ³¹ 1552 (3876) Ced. 95, 20.

ζ' ²², πατάξα; ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ἐν Α p-²³ percussitque una die de Philistiim sexcentos viros vomere aratri boum.

τῷ ἀροτρόποδι ²³ τῶν βοῶν, ἀνδρας χ'.

Κζ'. Περὶ Βαρὰ ε' ²⁴.

²² Μετὰ δὲ Σαμεγάρ γέγονε κριτῆς Βαρὰκ, μεθ' εὖ καὶ Δεβώρα ἡ προφητις (καὶ γυνὴ Λαφιδὸθ ²⁵ ἔτη μ', πολεμήσας τὸν Ἰαβείμ καὶ τὸν Σισάρα, Ολίφαντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ', ὅτε καὶ τὸν Σισάρα ἡ Ἰαήλ ἀπέκτεινε πασσάλῳ, γυνὴ Χαβὲρ τοῦ Κινέου· διψήσαντος γὰρ τοῦ Σισάρα καὶ προσελθόντος τῇ Ἰαήλ, πρόσβατα νεμούση, γάλα αὐτῷ ἐκίδουσα, καὶ εἰς κόρον πιὼν καὶ εἰς ὕπνον τραπέις, πασσάλου ²⁷ τῆς σπηγῆς λαβομένη καὶ τοῖς ὦσιν αὐτοῦ ἀνδρείως ἐμπήξασα, τῷ θανάτῳ παρέπεμψε, καὶ σωτηρίαν τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων ἐργάσατο). Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις καὶ Προμηθεύς, καὶ Ὀρφεύς ὁ Θράξ, οἱ ^B σοφώτατοι παρ' Ἑλλήσιν, καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ ἱατρὸς, καὶ Λυκούργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων, ἐγνωρίζοντο.

Λ'. Περὶ Γεδεὼν ²⁸.

²⁸ Μετὰ δὲ Βαρὰκ γέγονε κριτῆς Γεδεὼν, ὁ καὶ Ἰεροβοάμ ²⁹, ἔτη μ', πατάξας (22b) καὶ τὴν Μαδιάμ μετὰ τ' τῶν λαφάντων ³¹ (τῇ γλώττῃ ἐν τῷ πίνειν, καὶ τὸν Ὀρήβ, καὶ Ζηβ, καὶ Ζεδεὲ, τοὺς ἀρχοντας αὐτῶν, τὸν δὲ πύργον Φανουήλ κατέστρεψε), καὶ τοὺς ἀρχοντας αὐτῶν ἠλόησεν ἐν ταῖς ἀκάνθαις, θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ζ'.

105 ΛΑ'. Περὶ Ἀβιμέλεχ.

³² Μετὰ δὲ Γεδεὼν γέγονε κριτῆς Ἀβιμέλεχ, υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη γ', πατάξας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐκ τῶν ^C ἑλευθέρων, ἀνδρας ὁ ἐπὶ λίθον ἓνα, ἐξ ὧν οὐ κατελείφητι πλὴν Ἰωάθαμ τοῦ νεωτέρου διαδράντος, ὃς καὶ (παραπορευομένου τοῦ Ἀβιμελὲχ μετὰ τοῦ λαοῦ) ἀνῆλθε Ἰωάθαμ ἐπὶ (τὴν κορυφὴν) τοῦ βρους (καὶ ἐπάρξας τὴν φωνὴν αὐτοῦ) φησὶ (πρὸς αὐτὸν) παραβολὴν τοιαύτην· « Ἀκούσατέ μου, ἄνδρες Σιχιμων, καὶ ἀκούσατε ὑμῶν ὁ θεός· πορευόμενα ἐπορεύθη τὰ ξύλα τοῦ χρίσαι βασιλεῖα ἐφ' ἑαυτῶν ³³· καὶ εἶπον τῇ ἐλαίᾳ· Βασιλεῦς ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλαία· Μὴ καταλείψασα τὴν πίστητά μου, ἣν ἔδοξαί με ὁ θεός καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορεύσομαι ἀρχεῖν ξύλων ³⁴; Καὶ εἶπον τῇ συκῇ ³⁵· Βασιλευσον ἐφ' ἡμῶν ³⁶. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ συκὴ· Μὴ παρῆρασα τὴν γλυκύτητά μου, πορεύσομαι ἀρχεῖν τῶν ξύλων; Καὶ εἶπον τῇ ἀμπέλῳ· Βασιλευσον ἐφ' ἡμῶν ³⁷. Καὶ ^D εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἀμπελός· Μὴ καταλείψασα ³⁷ τὸν ὄϊν μου τὸν εὐφραίνοντα τοὺς ἀνθρώπους, πορεύσομαι ἀρχεῖν ξύλων; Καὶ εἶπον τὰ ξύλα τῇ ῥάμνῳ· Δεῦρο σύ, βασιλευσον ἐφ' ἡμῶν. Καὶ εἶπεν ἡ ῥάμνος· Εἰ ἐν ἀληθείᾳ χρίετέ με ὑμεῖς βασιλεῖα ἐφ' ὑμᾶς,

XXIX. De Barac.

Post Samegar judex factus est Barac et cum eo Debbora prophetissa et uxor Lapidoth annis quadraginta; et devicit Jabin et Sisaram, qui oppreserat Israel annis viginti. Occisus est autem Sisara clavo infixo a Jabel uxore Haber Cinei. Sitienti enim Sisaræ venientique ad Jabel pecora pascentem, ipsa lac dedit; qui cum ad saturitatem bibisset, somno oppressus est. Tunc Jabel clavum c tabernaculo sumptum vi in tempora ejus infixit, mortique eum tradens salutem populi Israel operata est. In illis autem temporibus Prometheus et Orpheus Thrax Græcorum sapientissimi, Asclepias medicus, et Lycurgus Spartiates Græcorumque legislator, innotescabant.

XXX. De Gedeone.

Post Barac judex fuit Gedeon, qui et vocatus est Jeroboam annis quadraginta, percussitque Madian cum trecentis viris, qui lingua sua aquas lambuerunt, et Oreb et Zeb et Zebei duces eorum, destruxitque turrim Phantuel, et spinis dilaceravit principes eorum qui Israel annis septem oppresserant.

XXXI. De Abimelech.

Post Gedeonem judex fuit Abimelech filius ejus annis tribus. Occidit super lapidem unum fratres suos liberos septuaginta viros, ex quibus nullus relictus est, præter Joatham juniorem qui aufugit in montis cacumen, et sequente populo Abimelech, elevata voce ad populum Joatham dixit parabolam hanc : « Audite me, viri Sicheim : ita audiat vos Deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem, dixeruntque olivæ : Impera nobis. » Quæ respondit : « Numquid possum deserere pinguedinem meam, ex qua mihi gloria est apud Deum et homines, et venire ut inter ligna promover? » Dixeruntque ligna ad ficum : « Impera nobis. » Quæ respondit eis : « Numquid possum deserere dulcedinem meam et ire ut inter cætera ligna promover? » Et dixerunt ligna vitii : « Impera nobis. » Quæ respondit eis : « Numquid possum deserere vinum meum quod lactificat homines et venire ut inter ligna promover? » Dixeruntque ligna ad rhamnium : « Veni, impera nobis, » et respondit rhamnus : « Si vere me regem constituistis, venite, et sub umbra mea requiescite, si autem non vultis, egrediatu ignis

Varie lectiones et notæ.

²² ζ' l. η' col. a secunda manu. ²³ Notæ τῷ ἀροτρόπῳ ποδί cod. — τῷ τοῦ ἀροτροῦ ποδί. ²⁴ π. B. a sec. m. ²⁵ 1466 (3877) Col. 95, 22-26 2. ²⁶ Notæ Ἀφριδάωκ cod. et Ἰαχίμ cod. ²⁷ πασσάλῳ col. ²⁸ π. Γ. a sec. m. ²⁹ 1419 (3917) Ced. 96, 2-5. ³⁰ Ἰεροβοάμ Jud. vi, 32. Ced. ³¹ τοῦ; λαυφά: τας col. ³² 1378 (3956) Col. 96, 5-12. Jud. ix, 5-24, 52-57. ³³ ἑαυτὰ Jud. ix, 8. ³⁴ ἐν ἡ δολέσσουσι τὸν θεὸν ἄνδρες π. κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξ. 9 ut v. 11. ³⁵ ἡμῶν l. ἡμῖν cod. ³⁶ ἡμῖν cod. ³⁷ ἀπολίψασα ἐγὼ 11.

de rhamano et devoret cedros Libani. » Nunc igitur, A
si recte constituistis super vos regem Abimelech
filium concubinæ patris mei, egrediatur ignis de Abi-
melech et devoret viros Sichem, et egrediatur ignis
de viris Sichem et devoret Abimelech. » Quæ cum
dixisset Joatham, fugit. Misitque Deus spiritum pes-
simum inter Abimelech et habitatores Sichem, et cœ-
perunt viri Sichem rejicientes Abimelech conferre
injustitiam et sanguinem septuaginta filiorum Gedeon
nis in caput Abimelech. Profecto enim Abimelech
a debellandam urbem et jam appropinquante ad
portam turris ut eam incenderet, « ecce una mul-
ier fragmen molæ desuper jaciens super caput
ejus, confregit cerebrum ejus. » Qui vocat cito
armigerum suum, et ait ad eum : « Evagina gla-
dium tuum et percute me, ne forte dicatur quod a B
femina interfectus sim. Et percussit eum armiger
et interfecit. Et reddidit Deus malum quod fecerat
Abimelech contra patrem suum, interfectis septua-
ginta filiis patris sui, fratribus suis; Sichemitis
quoque, malum quod operati erant retribuit Deus, »
et venit super caput eorum secundum verbum et
parabolam Joatham filii Jerobaal.
κιμίων ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν
ροβάκιον⁵³).

« Sciendum nunc, ait divus Chrysostomus, quam
multiplici sensu polleat hæc vox parabola. Est enim
parabola sermo, exemplum et exprobratio, sicut cum
dicit David : « Posuisti nos in parabola. » in genti-
bus, commotionem capitis in populis. » Est quo-
que parabola ænigmaticus sermo, quod multi
quæstionem vocant. Apparet quidem aliquid,
non autem est sermo apertus ex omni parte in
verbis, sed intus aliquid habet absconditum, sicut
quando dixit Samson : « De ore forti egressa est
dulcedo, » et Salomon dixit : « Tunc animadvertis
parabolam et obscurum sermonem. » Dicitur etiam
parabola similitudo : « Et aliam parabolam propo-
suit eis dicens : Simile factum est regnum cœlorum
homini qui seminavit bonum semen in agro suo. » Di-
citur quoque parabola figurata oratio, sicut tibi : « Fili
hominis, dic eis parabolam hanc : Aquila grandis
magnarum alarum. » Parabola dicitur etiam typus
et imago, ut quando Paulus ait : « Fide obtulit Abra-
ham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat
qui susceperat reprobationes, unde eum et in para-
bolam accepit, » id est in typo et imagine. Parabola
est sermo comparans sensibilibus intellectualia et
monstrans ex inferioribus et visibilibus rebus
præsentibus superiora et invisibilia. Proble-
ma est sermo obscurus et ænigmaticus, sicut
dictum est : « Inclinabo in parabolam aurem
meam; aperiam in psalterio problema meum. »

δεῦτε, ὑπόστυτε ἐν τῇ σικί μου, καὶ εἰ μὴ, ἐξέλθοι
πῦρ ἀπ' ἐμοῦ καὶ καταφάγοι τὰς κέδρους τοῦ Λιθά-
νου. Καὶ νῦν εἰ ἐν ἀληθείᾳ ἐδασλευσατε τὸν Ἀβι-
μέλεχ υἱὸν τῆς παλλακῆς⁵⁴ τοῦ πατρὸς μου, ἐξέλθοι
πῦρ ἀπὸ Ἀβιμέλεχ καὶ καταφάγοι τοὺς ἀνδρας Σικί-
μων, καὶ ἐξέλθῃ πῦρ ἀπὸ ἀνδρῶν Σικίμων καὶ κα-
ταφάγοι τὸν Ἀβιμέλεχ. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν Ἰωθάμ,
εὐθὺς ἀπέδρα. Καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς πνεῦμα
πονηρὸν ἀναμέσον Ἀβιμέλεχ καὶ ἀναμέσον ἀνδρῶν
Σικίμων, καὶ ἠθέτησαν οἱ ἀνδρες Σικίμων ἐν τῷ οἴκῳ
Ἀβιμέλεχ τοῦ ἐπαγαγεῖν τὴν ἀδικίαν καὶ τὸ αἷμα
τῶν υἱῶν Γεδεὼν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀβιμέλεχ. Καὶ
γὰρ ἀπελθὼν πολεμήσας πόλιν⁵⁵ καὶ προσεγγίσας τῇ
θύρᾳ τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτὴν, ἐβρίψε γυνὴ κλά-
σμα **106** μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ συνέτρι-
ψε τὸ κρανίον αὐτοῦ, καὶ ἐπιθοῆσας ταχὺ εἶπε πρὸς
τὸν ἀφροντα τὰ σκευὴ αὐτοῦ : « Σπάσαι τὴν ῥομφαίαν
σου⁵⁶ καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσι : Γυνὴ αὐ-
τὸν ἀπέκτεινε. » Καὶ ἐκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον
αὐτοῦ καὶ ἀνέπε : καὶ ἐπέτρεψεν⁵⁷ ὁ Θεὸς τὴν πονη-
ρίαν Ἀβιμέλεχ, ἣν ἐποίησε τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀπο-
κτείνοντας τοὺς υἱοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀδελφοὺς
δὲ ἑαυτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν πονηρίαν τῶν ἀνδρῶν Σι-
κατὰ τὸν λόγον καὶ τὴν παραβολὴν Ἰωθάμ υἱοῦ Ἰε-

⁵⁴ (2) « Ἰστέον οὖν, φησὶν ὁ ἀσίδιμος Χρυσόστο-
μος, ὡς πολυσημαντὸν ἐστὶ τὸ ὄνομα τῆς παραβο-
λῆς : (23) Ἔστι γὰρ παραβολὴ λάλημα, καὶ ὑπόδει-
γμα, καὶ ὀνειδισμὸς, ὡς ὅταν λέγῃ Δαυὶδ : Ἐθου⁵⁸
ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κίνησιν κεφαλῆς
ἐν τοῖς λαοῖς. » Ἐτι⁵⁹ γὰρ παραβολὴ αἰνιγματώδης
λόγος, ὃ πολλοὶ λέγουσι ζήτημα, ἐμφαίνον τι⁶⁰, οὐκ
αὐτῶθεν δὲ ὄφελον πάντως ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀλλ'
ἔχον⁶¹ ἐντεὸς ἔγκεκρυμμένην διάνοιαν, ὡς ὅταν ὁ
Σαμψὼν εἴεγεν⁶² : Ἐξῆλθε ἀπὸ στόματος ἰσχυροῦ
γλυκὺ, » καὶ ὁ Σολομὼν εἴη : Τότε νοήσεις παρα-
βολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον⁶³. » Λέγεται δὲ παραβολὴ
καὶ ὁμοίωσις : Καὶ ἄλλην γὰρ παραβολὴν παρέθη-
κεν αὐτοῖς λέγων. Ὅμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐ-
ρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπῆρον⁶⁴. » Λέγε-
ται δὲ παραβολὴ καὶ ἡ τροπολογία, οἷον ἐστὶ τό-
« Γιὰ ἀνθρώπου, εἶπον αὐτοῖς τὴν παραβολὴν ταύ-
την. Ὁ ἀετὸς ὁ μεγαλοπτερυγός⁶⁵. » Παραβολὴ
λέγεται καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν ὡς ὁ Παῦλος εἴη⁶⁶.
« Πίστει προσενηνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειρα-
ζόμενος, καὶ τὴν μονογενῆ προσέφερεν τὰς⁶⁷ ἐπαγα-
γεῖλας ἀποδεξαμένος, ὅθεν καὶ ἐν παραβολῇ αὐτὸν
ἐκομίσατο, » τουτέστιν ἐν τύπῳ καὶ εἰκόνι. — Πα-
ραβολὴ ἐστὶ λόγος παραβάλλων τὰ νοητὰ πρὸς τὰ αἰ-
σθητὰ καὶ παριστῶν ἐκ τῶν ἐγκοσμίων καὶ ὁρατῶν
τὰ ὑπερκόσμια καὶ ἀόρατα. —⁶⁸ « Πρόβλημα δὲ ἐστὶ
λόγος συνεκσιασμένος **107** καὶ αἰνιγματώδης, κατὰ
τὸ εἰρημένον, « Κλιῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου,

Variae lectiones et notæ.

⁵⁴ υἱὸν παιδίσκης 18. ⁵⁵ πόλιν cod. ⁵⁶ σπάσον τὴν ρ. μου 54. ⁵⁷ ἐπέτρ. I. ἐπέστρ. cod. ⁵⁸ Ἰερο-
βιάλ I. Ἰεροβοάμ cod. ⁵⁹ Gen. 96, 13-97, 17. Chrys. v, 206 D. ⁶⁰ λ. ἔθου Chr. Ps. xiv, 14. ⁶¹ ἔστι π.
Chr. ⁶² ἐμφαίνοντα Cell. ἐμφαίνον μὲν τι Chr. πάντα Cell. ⁶³ ὅν Chr. ἔχων cod. ⁶⁴ οἷα τὰ τοῦ Σ. ἂ ἐλ.
Chr. Ju. i, xiv, 14. ⁶⁵ Prov. i, 6. ⁶⁶ Matth. xiii, 24. ⁶⁷ Ez. xvii, 2, 3. ⁶⁸ Hebr. xi, 17, 19. ⁶⁹ προσέ-
φερον τὰς I. προσέφερον ὁ τὰς cod. ⁷⁰ Chr. 207 C.

ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημα μού ⁶⁶. » Πρόβλημα Α ἔστι θεώρημα συντείνον πρὸς θεωρίαν καὶ γνῶσιν. Παράδειγμα δὲ ἔστι λόγος ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστα ἄγων ἐπὶ τὸ καθόλου, ἢ δεξιῶς πιστουμένη τὴ μερικὸν διὰ μερικοῦ καὶ ὁμοίου. Παροιμία δὲ ἔστι λόγος ἀπόκρυφος δι' ἐτέρου προδήλου σημαίνόμενος.

ΛΒ'. *Θωλᾶς.*

⁶⁶ Μετὰ δὲ Ἀβιμέλεχ γέγονε κριτὴς Θωλᾶ ἔτη χγ'.

ΛΓ'. *Περὶ Ἰαήρ ⁶⁷.*

⁶⁶ Μετὰ τοῦτον γέγονε κριτὴς Ἰαήρ ἔτη κβ'.

ΛΔ'. *Περὶ Ἰεφθάς ⁶⁸.*

⁷⁰ Μετὰ Ἰαήρ γέγονε κριτὴς Ἰεφθάς ὁ Γαλααδίτης ἔτη ζ'. πατάξας τοὺς Ἀμμανίτας καὶ τοὺς Β Φιλιστῖναι, θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ιη'.

⁷¹ (2) Μετὰ δὲ Ἰεφθάς γέγονε κριτὴς Σεβῶν ὁ Βηθλεεμίτης ἔτη κ'.

⁷² (3) Μετὰ δὲ Σεβῶν γέγονε κριτὴς Ἐγλὼν Ζαροῦ ἔτη ιβ'.

⁷³ (4) Μετὰ τοῦτον γέγονε κριτὴς Ἀβδὼν Φαραθωνίτης ἔτη η'.

ΛΕ'. *Περὶ Σαμφῶνος.*

⁷⁴ Μετὰ δὲ Ἀβδὼν γέγονε κριτὴς Σαμφῶν ἔτη κ', πατάξας καὶ τοὺς Φιλιστῖναι ἐν σιαγόνι δνου, καὶ ἐν βάρβῳ, καὶ ἐν ἀλώπηξι, καὶ **108** ἐν συμπύματι οἴκου, θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη μ', οὗ τὴν ἰσχύον καὶ ἀνδρείαν δεικνύουσι μὲν καὶ ταῦτα, δηλοῦσι δὲ καὶ τὰ διάφορα ἰσχυρώτατα δεσμὰ διαλυόμενα βχιδίως ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ πύλαι πόλεως ἀνασπώμεναι· φησὶ γάρ ⁷⁵. « Εἰσῆλθε Σαμφῶν εἰς Γάζαν τὴν πόλιν πρὸς τινὰ πόρνην, καὶ γνόντες οἱ Γαζαῖοι ἐνθραυσαν ἀπ' ἐσπέρας κλείσαντες τὴν πόλιν, βουλόμενοι αὐτὸν ἀνελεῖν τῇ ἐπαύριον. Ὁ δὲ μεσοῦσης τῆς νυκτὸς ἀναστὰς καὶ ἐπιλαθόμενος τὰς πύλας τῆς πόλεως σὺν τοῖς δυοῖσιν σταθμοῖς, καὶ ἀνασπάζας αὐτὴν σὺν τοῖς μοχλοῖς, καὶ ἐπιθεὶς ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἐξῆλθε, ἔθηκε δὲ αὐτὰς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ κατὰ προσώπου ⁷⁶ θρου (23^b) τῆς πόλεως ⁷⁷. » Ἐφ' οὗ καὶ Ἡρακλῆς ὁ παρ' Ἑλλήσι διαθήτης ἐγνωρίζετο ὁ τοῖς ιβ' ἄθλος ἀνύσας. Οὗτος ἔστι καὶ ὁ τῆς κογχύλης εὐρέτης, καὶ οὐκ ἄλλος. (5) Περὶ δὲ Σαμφῶν καλῶς παραινεῖ ὁ προφήτης λέγων ⁷⁸. « Μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις — καὶ ἀπὸ τῆς συγχόλου σου φύλαξαι τοῦ ἀναθέσθαι αὐτῇ. » Παρηνολήθη γὰρ ὁ δίκαιος οὗτος ὑπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναῖκός, καὶ ἀναγγελίας αὐτῇ τὸ πρόβλημα, γέγονε αὐτῷ λύπης μεγίστης ὑπόθεσις· ὠσάτωρ δὲ καὶ ἡ δευτέρα Δαλιὰ; ἔργους ἀπατηλοῖς δελεάσασα τὸν ὄσιον, ἐπίχαρμον τοῦτον ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐξ

Problema sit theorema quando ad visionem et cognitionem perducit. Paradigma est argumentum de eo quod cuique parti competit ad id quod toti. Demonstratio probat partem per partem et ejus simile. Proverbium est sermo obscurus per alium clarum significatus.

XXXII. *De Thola.*

Post Abimelech judex fuit Tholas annis viginti tribus.

XXXIII. *De Jair.*

Post Tholam judicavit Israel Jair annis viginti duobus.

XXXIV. *De Jephthe.*

Post Jair judex factus est Jephthe Galaadites annis septem, percussitque Ammonitas et Philistæos qui opprresserant Israel annis decem et octo.

Post Jephthe judex fuit Sebon Bethlehemites annis viginti.

Huic successit Eglon Zari et judicavit annis duodecim.

Quo mortuo, judex fuit Abdon Pharathonites annis octo.

XXXV. *De Samson.*

Abdoni successit Samson, judicavitque populum annis viginti, percussitque in asini maxilla, in virga, in vulpibus, in eversione domus, Philistæos qui Israel annis quadraginta opprresserant. Per hac mira ejus vis et fortitudo innotescit; sed quanta fuerit ostendunt præcipue ista validissima vincula quæ facile a manibus suis dirupit, et ablatis postes urbis; dicit enim Scriptura: « Ingressus est Samson Gazam ad quamdam mulierem meretricem. Quod cum audissent Gazæ habitatores, ei insidiantur et sub vespera clauserunt urbem, volentes eum, mane facto, occidere. Samson vero media nocte surgens apprehendit portæ fores cum duobus postibus et seris, impositasque humeris suis reposuit in vertice montis, qui respicit urbem. » In his temporibus innotescbat celebris apud Græcos Hercules, qui duodecim labores suos perfecit. Hic est qui purpuram invenit, et non alius. Optime ad Samson refertur quod dicit propheta: « Nolite credere amicis, et ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. » Cum enim justus iste a priore muliere vexatus, ei denuntiasset ænigma, facta est ei causa maximæ ærumnæ. Posterior quoque Dalila cum seduxisset justum illum, tradidit eum opprobrium inimicis suis, et qui ex promissione conceptus fuerat et annis viginti judex Israel fuerat et, solis manibus ore leo-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ Ps. xliiv, 4. ⁶⁷ 1575 (3960) Ced. 105,8 Jud. x, 2. ⁶⁸ π. I. a sec. m. ⁶⁹ 1362 (3952) Ced. 105,9 Jud. x, 3,4. ⁷⁰ KTA. Mon. Aug. ? ⁷¹ 1315 (4004) Ced. 105,10-19. Jud. xii, 7. ἔτη ζ'. ⁷² 1307 (4010) Ced. 105,20, ἔτη ζ' ut Leo et Jud. xii, 9. Εὐσεβίων Leo, Ἀβατισάν LXX. ⁷³ 1300 (414) Ced. 115,20 et Leo ἔτη ι' ut Jud. xii, 11. Αἰγλῶν ὁ Ζαβουλωνίτης Leo, Ἐγλῶν ὁ Ζαβ. Ced. Αἰγλῶν ὁ Ζαβ. LXX. Nota Λαβῶν Μαραθωνίτης. cod. ⁷⁴ 1290 (4017) Ced. 105,21. Λαβῶν Μαραθ. Ced. Λαβῶν ὁ Μαραθ. Leo. ⁷⁵ 1242 (4025) Ced. 106,1-107,9 ? ⁷⁶ Jud. xvi, 1-3. ⁷⁷ προσώπου I. πρόσωπον cod. ⁷⁸ τοῦ δ. τοῦ ἐπὶ πρ. τοῦ Χερῶν 3. ⁷⁹ Mich. vii, 5; καταπιστεύετε cod.

nia discisso, maxilla asini mille Philistæis trucidatis, aqua ex hac maxilla bausta prodigioso robore portas urbis abstulerat, qui, sicut dictum est, a ventre matris suæ sanctificatus fuerat, a villi muliere seductus, non modo hanc gratiam divinam tantamque vim perdidit, sed et oculis effossis factus est ludibrium pueris Philistæorum et cum ipsi ignobilissimo fato periit, sese tradens hostibus quidem causam gaudii, amicis vero tristitiæ et luctus.

Mortuo Samson, viguit anarchia annis quadraginta, et quisque quidquid volebat, id agebat. Unde Scriptura causam iniquitatis declarans ait: « In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod ipsi rectum videbatur, hoc faciebat. » Tanti fuit origo mali anarchia, ut contra invicem insurgentes sese invicem trucidarent, præsertim cum violata uxore viatoris a viris de tribu Benjamin et nefandissimo facinore interempta, decem aliæ tribus unam tribum Benjamin aggressæ sunt. At quando ipsæ decem tribus cum idolis fornicatæ fuerunt, victæ sunt ab una decem tribus semel et iterum. Deinde et ipsi Benjaminitæ destructi sunt, secundum quod dicitur: « Perdidi omnes qui fornicantur abs te. » Justo enim furore incensi adversus viros Gabaa filia violatores, quadringenta millia hominum contra eos armaverunt. Deus igitur castigaturus eos quod dum similia doni patrent, alios idem facientes reprehendebant sæpius, in hostium manus delit et multis millibus eorum necem paravit. Cum autem vidit eos, disciplina suscepta, in justo furore permanere multasque profundere lacrymas, cooperatus est fini quem intendebant, perdiditque totam infidelem tribum, exceptis paucis, duce Phinees Eleazaris filio. Dicit enim Scriptura: « Et interrogaverunt filii Israel Dominum. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei, et stans ante arcam Phinees filius Eleazaris, filii Aaron dixit: Præstatne exire ultra ad pugnam contra filios Benjamin fratris nostri, an quiescere? Et dixit Dominus: Ascende, cras enim tradam eos in manus tuas. » Quod ita factum est. Pugnantes enim contra filios Benjamin interfecerunt ex eis viginti quinque millia et omnem urbem eorum everterunt ferro et igne, stantibus in prima acie præcipuis facinoris auctoribus. Petentibus contribulibus sibi tradi sceleris auctores, non solum non obedivere Benjaminitæ, sed fortiter resistere, quamobrem communem necem obiere. Vocante divinæ justitiæ tempore meritas pœnas dederunt, sicut dicit Deus: « Cum tempus nactus ero, recte facta judicabo. » Tempus dicit ex pec-

Α επαγγελίας συλληφθείς και τὸν Ἰσραὴλ κρίνας ἐτη κ' και ταῖς παλάμαις ἀνασχίσας τὸ στόμα τοῦ λέοντος, και ἐν σιαγόνι δνου χιλιους ἀποκτείνας¹⁹ ἄνδρας, και ὕδωρ ἐκ σιαγόνος πίων, και δι' ὑπερβολῆς ἰσχύος τὰς πόλεις τῆς πόλεως ἀνασπάσας, ὡς εἰρηγται, και ἀπλῶς ὁ θεὸς κοιλάς μητρὸς ἁγιασθεῖς, ὑπὸ γυναικὸς, οἴμοι, δελεασθεῖς οὐ μόνον τὴν τοσαύτην θεῖαν χάριν και τηλικαύτην ἰσχὺν ἀπώλεσε, ἀλλὰ γε και τὰ ὄμματα ἐξορυχθεῖς, παγγιον τοῖς παιδριοῖς τῶν ἀλλοφύλων γέγονεν και σὺν αὐτοῖς τὸν βιον αἰσχίστω μέρω κατέστρεψε, ἑαυτὸν ἀποφήνας τοῖς ἐχθροῖς κωμψίδιαν, τοῖς δὲ φίλοις θρηνηδῖαν.

(4) Μετὰ δὲ Σαμψών ἐγένετο ἀναρχία ἐτη μ', και ἕκαστος ἐπραττεν ὅπερ ἤθούλετο, ὅθεν²⁰ ἡ Γραφή τὴν αἰτίαν ἐμφαίνουσα 109 τῆς παρανομίας λέγει²¹: « Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἕκαστος τὸ ἄριστόν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει » — τοσαύτης πρόξενος βλάβης ἡ ἀναρχία — και κατ' ²² ἀλλήλων συνανιστάμενοι συνωλοθρεύοντο, μάλιστα δὲ ὅπταν εἰς τὴν παλλακίδα τοῦ ὀδοιπόρου οἱ τῆς φυλῆς Βενιάμιν ἐκπορνεύσαντες και ταύτην ἐξ ὑπερβολῆς ἀκολασίας ἀνελόντες, αἱ δέκα ²³ φυλαὶ τὴν μίαν φυλὴν ἐπολέμησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ και οὗτοι εἰς τὰ εἰδῶλα ἐξεπόρνευσαν, ὑπὸ τῆς μίας φυλῆς αἱ ἐνδεκα ἐνίκηθησαν φυλαὶ και ἄπαξ και δις· ἐπειτα κάκεινοι ἐξωλοθρεύθησαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ²⁴: « Ἐξωλόθρευσας πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπὸ σοῦ. » Δικαίω γὰρ χρησάμενοι κατὰ τὸν ἐν Γαθαῶ ²⁵ παρανομηκότων εἰς τὴν κόρην θυμῶ, τετρακοσίας χιλιάδας ἐξώπλισαν. Παιδεῦσαι δὲ ὁ Θεὸς αὐτοὺς βουλήθεις ὡς τὰ ὄμοια δρῶντας και ἐν ἄλλοις μὲν τὸ κακὸν θεωροῦντας, ἐν ἑαυτοῖς δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐθέλοντας, και ἄπαξ και δις ἠτήθηται συνεχύρησε, και πολλὰς αὐτῶν χιλιάδας ἀναιρέθηται. Ἐπειδὴ δὲ εἶδε και τὴν παιδείαν δεξαμένους και τῷ δικαίῳ θυμῷ ἐπιμένοντας, ὀλοφυρομένους τε και πολλὰ προχέοντας δάκρυα, συνήργησε τῷ σκοπῷ αὐτῶν, και τὴν παράνομον φυλὴν ἄρδην ἀπώλεσαν πλην ὀλίγων εὐ· αριθμητῶν, στρατηγούτων Φινεὲς υἱοῦ Ἐλεάζαρ· φησὶ γὰρ ²⁶: « Καὶ ἐπρώτησαν υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν Κυρίῳ· και ἐκεῖ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης ²⁷ ἐν ταῖς ἡμέραις Κυρίου, και Φινεὲς (24^a), υἱὸς Ἐλεάζαρ, υἱοῦ Ἀαρὼν, παρεστηκὼς ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ λέγει· Εἰ προσθῶ ²⁸ ἔτι ἐξελθῶ εἰς πόλεμον υἱῶν Βενιαμὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν ἢ κοπάσω; Καὶ εἶπεν Κύριος· Ἀνάστηθι, ὅτι αὐριον ἀποδώσω ²⁹ αὐτοὺς ἐν τῇ χειρὶ σου » ὅπερ δὴ και γέγονεν. Πολεμήσαντες γὰρ αὐτοὺς, ἀνέλιον ἐξ αὐτῶν χιλιάδας κε' και πᾶσαν τὴν πόλιν αὐτῶν κατέσφαξαν ἐν στόματι μαχαίρας· και γὰρ τῶν ἀκολάστων χείρους οἱ ἐκεῖνων προκινδυνεύοντες· ἐξαιτούντες γὰρ τῶν ὁμοφύλων τοῦς τὴν παρανομίαν τετολημηκότας, οὐ μόνον [οὐκ] ἐξέδωκαν, ἀλλὰ και προθύμωι· ὑπερήσπισαν, οὐ δὲ ³⁰ χάριν κοινὸν ὑπέστησαν δλεθρον· και διὰ προφάσειως,

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ ἀποκτείναντα. ²⁰ ἤθούλετο ὅθεν l. ἡβ. φαῦλον ὅθεν cod. ²¹ Jud. xxi, 25. ²² και κατ' l. και γὰρ κατ' cod. ²³ αἱ ια' ? ²⁴ Ps. lxxiii, 25. ²⁵ Νῆτα Γαθαῶ et θυμοῦ cod. ²⁶ Jud. xi, 26-28. ²⁷ κιβωτὸς, τῆς οἰκῆς l. κ.β. διαθ. cod. ²⁸ προσθῶμεν Jud. l. ἀποδ. l. παραδ. cod. ²⁹ δῆ?

καιροῦ καλοῦντος, **110** ὑπὸ τῆς θείας δίκης ἐνδίκως ἐπαυδέθησαν, ἢ φησιν ¹¹· « Ὅταν λάβω καιρὸν, ἐγὼ εὐθύτητας κρινῶ. » Καιρὸν δὲ λέγει τὸν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαρτημάτων συναγόμενόν τε καὶ συναριθμούμενον παρὰ Θεοῦ, καὶ προσκαλούμενον τὴν ἐκδίκησιν καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν, καθὼς γέγραπται ἐν ψῆψι Μωυσέως ¹²· (3) « Οὐκ ἰδοῦ ταῦτα συνήκται παρ' ἐμοὶ καὶ ἐσφράγισται ἐν τοῖς θησαυροῖς μου, ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως καὶ ἀνταποδώσεως; ἐν ¹³ καιρῷ ὅταν σφάλη ὁ ποῦς αὐτῶν, » καὶ τὰ ἐξῆς. Οὕτως γε μὴν καὶ ὅτε ἔστη ἐν τῇ θραύσει αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους; τοῦ ἐξολοθρευσαί ¹⁴ τὸν ἀγνώμονα λαὸν καὶ φιλαμαρτήμονα, παρακληθεὶς τῶς, ἔφη πρὸς αὐτόν ¹⁵· « Νῦν βιάσθε πρὸς τὸ παρὸν διὰ τὴν παράκλησίν σου, καὶ ὀδήγησον τὸν λαόν· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέπτωμαι, ἐπάξω εἰς αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν. » Καὶ ἐπάγει λέγουσα ἡ Γραφή ¹⁶· « Καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαὸν περὶ τῆς ποιήσεως; τοῦ μόσχου » ὥστε οὐκ ἀμήχανον ὄντως καὶ ἀνεπίκτον διαδραῖναι τὴν θεήλατον δίκην, εἰ καὶ παρὰ πῶδας οὐκ ἐπάγει τοῖς ἀμαρτάνουσι ταύτην, μακροθυμῶν, ὡς ἀγαθός, καὶ φιλόανθρωπος, καὶ τὴν ἐπιστροφήν ἐκδεχόμενος, ἢ τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα πρόσθασίν τε καὶ δυστροπίαν, ὡς διὰ βραχέων σαφέως; ἀποδέδεικται. (5) Καὶ γοῦν ὁ μέγας ἔφη Κύριλλος ¹⁷· « Μετροῦνται δὲ τῶν ἀνὰ πάσαν τὴν γῆν ἀνθρώπων τὰ κατὰ καιροὺς πλημμελήματα, ἃ καὶ μέχρι ποσότητός τινος ἐκδῆλου τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν οὐκ οὐσης· ἐπάγει δὲ τηνικαῦτα τὰς δίκας λελυμένων ὁ νομοθέτης Κύριος· διακαρτερεῖ δὲ ἐξ ἐμφύθου φιλανθρωπίας, ἔσθ' ὅτε καὶ πλημμελοῦντων ἀνέχεται, οὐκ εἰς θάνατον ἀγανακτῶν· καὶ γὰρ ἔφη πρὸς τὸν Ἀβραάμ ¹⁸· Οὕτω ἀναπεπλήρωνται αἱ ἀμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. Πρὸς δὲ γε τοὺς Φαρισαίους; ἀκαθέκτως ἄλυπκώτως φησὶν ¹⁹· « Ὑμεῖς ἀναπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. » Οὐκοῦν εἰ βούλοισθε τις διαδιδῶναι μὲν ὀρθῶς, εὐβουλεστάτας δὲ καὶ ἐπεικιστάτας ἐν τῷδε τῷ βίῳ ποιεῖσθαι τὰς διατριβάς, ὀρθοποδοῖτε καὶ ²⁰ διανύξεταί τὰ δεινὰ, γνώμης ἐχόμενος ὀρθῆς καὶ ἀδιαστρόφου, τὸ μὴ ἐναλῶναι μὲν κακοῖς; Ἀτρεκῆς; ὁ λόγος· ἐρ' ἡμῖν **111** γὰρ ἐστὶ τὸ ἐπ' ἄμφω βλέπειν, πρὸς τε τὰγαθὰ, φημί, καὶ τούναντιον. (24b) Καὶ οἱ μὲν ἐν λόγῳ πεποιημένοι τὸ θαυμάζεσθαι πεφυκῶς, ἐν καλῷ γενήσονται τῆς ἀρετῆς, οἱ δ' ἀποκλίναντες εἰς τούναντιον καὶ τῶν ἀμεινόνων προθέντες ²¹ τὸ ἀδικοῦν, τὴν οἰκείαν καταφθειραντες ζωὴν, ἄλλοιεν ἂν ²² αὐθένται, καὶ ζητήρες; δεῖναι κατὰ τῆς σφῶν αὐτῶν κεφαλῆς ἐξελεγεγμένοι ²³. » (6) Ταύτη τούτων φησὶ καὶ ὁ ἱερὸς Ἰσίδωρος· « Ἡ τῶν ἀμαρτημάτων ἐπίτασις ἀναγκάζει, ὡς περὶ τὴν θείαν καὶ ἄδλον φύσιν ἐκ τῆς; κατὰ φύσιν ἀγαθότητος; εἰς τὴν παρὰ φύσιν χωρεῖν ὀργήν· ὅθεν καὶ Ἰουδαίους ἔφη Χριστός ²⁴· « Πολλάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν

A catorum plenitudine inductum, apud Deum determinatum et vocatum vindictam et retributionem, sicut in cantico Moysis scriptum est : « Nonne hæc condita sunt apud me et signata in thesauris meis, in die justitiæ et retributionis, in tempore, quando labitur pes eorum ? » et reliquis. Pariter quando Moyses in contritione sua stetit deprecans Dominum, ne perderet populum peccatorem et scelestum, oratione devictus dixit Deus : « Tu autem vade quo locutus sum tibi secundum deprecationem tuam, et duc populum. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. » Pergitque Scriptura dicens : « Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli quem fecerat Aaron. » Impossible est, et vere supra vires cujusque B positum divinam vindictam effugere, etsi Deus eam post peccatorum gressus statim non immittat, quia longanimis, bonus et hominum amicus, potius conversionem in meliorem, quam in pejorem et deterius corruptionem, accipit, quod paucis verbis clarè ostendi potest. Dicit enim magnus Cyrillus : « Mensuram habent iniquitates omnium hominum qui in terris degunt : quanta vero et quæ sit peccati plenitudo, non est nobis notum. Prævaricatori pœnas statim decernit legum conditor Dominus, differt vero eas ex Innata erga homines misericordia, et aliquando iniquos sustinet absque ulla omnino indignatione ; dixit enim ipse ad Abraham : — Nondum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. — Et ad Pharisæos ultra modum mala operantes ait : « Vos quidem adimplestis mensuram patrum vestrorum. — Qui recte vivere vellet et semper in hac vita quidquid optimum et perfectissimum est agere, et mente recta firmiter statueret non declinare ad malum, possetne juste ambulare et fugere mala ? Equidem posset : penes nos est enim ad utrumlibet oculos conjicere, aut ad bona scilicet, aut ad mala. Et qui rectæ rationi obsequentes digna laude opera egerunt, virtutis præmiis fruenter ; qui vero in contrariam partem declinantes iniquitati justitiam postposuerunt, ipsi sibi necem inferant, semetipsorum homicidæ erunt, propriumque caput dira manu decident. » Unde et sacer Isidorus ait : « Ipse peccatorum magnitudo divinam spiritualisque naturam a bonitate quæ ei competit, in iram quæ est contra naturam prorumpere cogit ; unde et Judæis dixit Christus : « Quoties volui congregare vos ; et nolulistis ; ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. » Quoniam, inquit, misericordiam respicistis, vindictæ potestatem experiemini. Videns Deus hominem in summum malum profectum penitentem, aufert ab eo gratiam suam, qua destitutus

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Ps. lxxv, 2. ¹² Deut. xxxii, 34, 35. ¹³ ἐκδ. ἀνταποδώσω, ἐν 35. ¹⁴ ἐξολ. l. τοῦ μὴ ἐξολ. cod. ¹⁵ Exod. xxxii, 34. ¹⁶ Ex. xxxii, 35. ¹⁷ Ced. 80, 7-81, 18, 20 ἀτα? ¹⁸ Gen. xv, 16. ¹⁹ Matth. xiii, 32. ἡμῶν cod. ²⁰ ὀρθοποδοῖσαι δὲ καὶ? διανύξεταί cod. ²¹ προσθ. cod. ²² ἄλλοι ἐνανθ cod. ²³ ἐξεληλεγμ. cod. ²⁴ Matth. xiii, 37-58.

homo, ad pejora proruit, a diabolo semper incitante, non a Deo suadente ut a malo recedat, adjutus, iram Dei incurrit. Sic elucet judicium æquæ inviolabilisque justitiæ Dei paucis verbis expressum : « Videbunt recti, et lætabuntur et omnis iniquitas oppilabit os suum. » Et jure merito : « Dominus enim perversos in perversas vias inducet, » et : « Non frustra enim jacitur rete ante volucres. » — « Pedes enim illorum ad malum currunt et festinant ut effundant sanguinem. » Quapropter dicit Apostolus : « Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit ? secundum autem duritiam tuam et impenitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei. — « Universa enim, inquit, cum justitia operatus est Dominus, impium autem custodit ad diem malum. » Cum prævaricantibus et Deum irritantibus peccatis suis omnia sæpe prospere eveniant ex Dei longanimitate, cum nihil damni patiantur, sed fortuna favente et rebus feliciter succedentibus, longa beataque vita fruuntur impii, dicunt insipientes : « Sic Deus dominatur et gaudet. » Quamobrem « Faciamus mala ut eveniant bona ; » — « quorum damnatio justa est. » De quibus et David ait : « In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia in finem, operati sunt iniquitate et impietate sua ; » et, « Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam ; iniquitatem contra cœlum locuti sunt. Posuerunt in cœlum os suum, et lingua eorum transivit in terra, et dixerunt : Quomodo scit Deus ; et : Est scientia in Excelso ? » — « Verumtamen propter eorum dolos posuit eis Deus mala, dejecit eos dum elevarentur, et facti sunt in desolationem, subito defecerunt ; perierunt propter iniquitatem suam. » Unde : « Dixi iniquis : Nolite inique agere, et delinquentibus : Nolite exaltare cornu, et nolite loqui adversus Deum iniquitatem, quoniam Deus judex est ; » et : « Noli æmulari in eo qui prosperatur in via sua, in homine faciente injusta. Quoniam tanquam fenum velociter arescent, et quemadmodum herbarum olera cito decident. Justus enim Dominus et justitias dilexit. » Oportet nunc, si omnino servi sapientes et non hypocritæ sumus, virtutem prosequi, non ex regni cœlestis aut aliorum bonorum expectatione, sed propter universorum Dominum omnia facere. Multi tamen lapsi sunt, multi torpent, quia post mercedem virtutis non anhelant. Deus regnum promittit et non auditur ; gehennam diaboli pollicetur et diligitur. Quid ista insania turpius, quid irrationabilius ? Et quid dico gehennam ? ante gehennam superaddit dolorem, opprobrium, irrisionem, sexcentasque pœnas multasque mortes iis qui ipsi crediderunt et obsecuti sunt.

ἄμαρ, καὶ οὐκ ἠθελήσατε ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ἡμῶν ἔρημος. Ὁ Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶν, οὐδέχασθε τὴν φιλανθρωπίαν, ἐπιγνώσεσθε τὴν ἐξουσίαν τῆς τιμωρίας. Ὅταν γὰρ ἴδῃ ὁ Θεὸς εἰς ἄκρην κακίας ἐκκλίναντα τὸν ἄνθρωπον, ἀπαίρει ἢ τὴν ἑαυτοῦ χάριν ἐξ αὐτοῦ, ἧς ὁ ἄνθρωπος στερούμενος, ἐπὶ πλεον τραχύνεται, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐρεθιζόμενος, καὶ μὴ ἔχων τὴν Θεὸν ἐν ἑαυτῷ συμβούλευτον ἀποσχέσθαι ἀπὸ κακοῦ, καὶ διὰ τοῦτο καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ ὀργή. (7) Οὕτω τοίνυν προφανῶς ἡ ψήφος τῆς ἀδεκάστοι καὶ θείας κρισεως, διαδειχθεῖσα ἐν ἐπιτόμῳ. Ὁ ὄψονται εὐθεῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ πάντα ἀνομιὰ ἐμφράξει στόμα αὐτῆς. Καὶ μάλα εἰκότως : Πρὸς γὰρ τοὺς σκολιούς, σκολιὰς ὁδοὺς ἀποστελεῖ Κύριος, καὶ Ὁὐκ ἀδίκως ἐκτείνονται δίκτυα περρωτοῖς. — Οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν καὶ ταχινοὶ εἰσι τοῦ ἐκχέειν αἷμα. Διὸ φησὶν ὁ Ἀπόστολος : Ἡ ἀγνοεῖς, ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν σε ἀγει ; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητα καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας Θεοῦ. — Καὶ γὰρ πάντα, φησὶ ὁ, τὰ ἔργα Κυρίου μετὰ δικαιοσύνης, φυλάσσεται δὲ ὁ ἀσεβῆς εἰς ἡμέραν κακῆν. (8) Οἱ τοίνυν παρανομοῦντες καὶ παραπικραίνοντες, εὐωδοῦμενοι πολλαῖς τῆ μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ καὶ μηδὲν πάσχοντες δεινόν, ἀλλ' εὐθηνούντες καὶ πάσης εὐπραγίας ; καὶ εὐημερίας καὶ εὐβήστικας καὶ πολυζωίας ἀπολαύοντες, 112 Ὁὕτως, φασὶν ὁ ἀγνώμονες, εὐαριστεῖται ὁ Θεὸς καὶ χαίρει. Καὶ, διὰ τοῦτο ὁ Ποιῆσωμεν τὰ κακὰ ἵνα πλεῖον ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ, — ὣν τὸ κρίμα ἐνδικόν ἐστι. Περὶ ὧν καὶ Δαυὶδ ἔλεγε : Ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἶπα, καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγώθησονται : διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφάνια εἰς τέλος, καὶ περιεβάλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσεβίαν ; καὶ ὁ Διανοήθησαν καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ, ἀδικίᾳ εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν ἔθεντο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἶπαν : Πῶς ἔγνω ὁ Θεός ; καὶ : Εἰ ἐστὶ γινῶσις ἐν τῷ Ὑψίστῳ ; — Οἷς διὰ τὰς δολιότητας αὐτῶν ὁ Θεὸς ἔθετο αὐτοῖς κακὰ, κατέβαλεν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι, καὶ ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν, ἐξάπινα ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. ὅθεν ὁ Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι : Μὴ παρανομεῖτε καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσιν (25) : Μὴ ὑψοῦτε κέρασ — καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, ὅτι ὁ Θεὸς κριτὴς ἐστὶ ; καὶ ὁ : Μὴ παραζήλου ἐν τῷ κατευσδομένῳ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπων ποιοῦντι παρανομίαν. — Ὅτι, ὡσεὶ χόρτος, ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης, ταχὺ ἀποπεσοῦνται : δίκαιο ; γὰρ Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν. (9) Δεῖ τοίνυν, εἰ πάντως δοῦλοι εὐγνώμονες τυγχάνομεν καὶ ἀνυπόκριτοι, μὴ βασιλεῖα

Variae lectiones et notæ.

⁶ ἐπαίρει cod. ⁷ ἐν ἐπιτόμῳ cod. — Ps. cvii, 42. ⁸ Prov. i, 17. ⁹ Rom. ii, 4, εἰ cod. ¹⁰ Prov. xvi, 4. ¹¹ φη. cod. ¹² Rom. iii, 8. ¹³ Ps. lxxiii, 5, 6, 8, 9, 11, 19. ¹⁴ Ps. lxxv, 4, 7. ¹⁵ Ps. xxxvii, 7, 2. ¹⁶ Σιργῶ : « Μὴ εἶπη : Τίς μου δυναστεύσει κατὰ τὰ ἔργα μου ; ὁ γὰρ Κύριος ἐκδικῶν ἐκδικήσει σου τὴν ὄβριον μηδὲ εἶπη : Ἡμάρτηκα, καὶ τί μοι ἐγένετο ; ὁ γὰρ Κύριος ἐστὶ μακροθύμος (καὶ οὐ μὴ σὲ ἀνεῖ). v, 54, με δ. ὁ γὰρ ἄφρων ἐ. ἐ. σ. μὴ ἐ. μακρ. ceteris omissis.

προδοκία μηδ' ἄλλη τι μὲλλοντων ἀγαθῶν ἐλπιοῖ τὴν ἀρετὴν πράττειν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τῶν ἀπίπτων Δεσπότην Θεὸν πάντα ὑπομένειν. Ἄλλ' εἰς ἀναπεπταχότες, πολλοὶ καὶ κωθροὶ, οἱ οὐδὲ μετὰ μισθοῦ τῆς ἀρετῆς ἐφίεσται. Καὶ ὁ μὲν Θεὸς βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος, οὐκ ἀκούεται, ὁ δὲ διάβολος γένναν προξενῶν, φιλεῖται· καὶ τὴν μανίας ταύτης χαλεπώτερον καὶ λυσσωδέστερον; καὶ τί λέγω γένναν, καὶ πρὸ τῆς γέννησης, ὀδύνην ἐνταῦθα, καὶ αἰσχύνην, καὶ γέλωτα προσεπανάγων, καὶ μυρίας κολάσεις, καὶ θανάτους πολλοὺς ἔχειν τοὺς πειθόμενους καὶ προστρέχοντας αὐτῷ.

ΛΓ. Περὶ Ἡλίου τοῦ ἀρχιερέως.

A

XXXVI. De Heli summo pontifice.

113 ¹⁷ Μετὰ δὲ τοὺς κριτὰς ἔκρινε τὸν λαὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἡλεὶ ἔτη κ'. Καὶ τῇ παροιμίᾳ τε καὶ ἀταξίᾳ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς ἐπὶ τῶν θυσιῶν, ἐκατέρους μετῆλθε πάλιν ἡ θεία δίκη· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ δεινῶς ἀνῆρέθησαν· ὁ δὲ τῆς θείας ἀκούσας φωνῆς τῆς λεγούσης ¹⁸· « Εἶπα· Ὁ οἶκός σου διελεύσεται ἐνώπιόν μου ἕως τοῦ αἰῶνος ¹⁹· καὶ νῦν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ οἱ ἐξουθενούντές με ἀτιμασθήσονται, καὶ ἐξολοθρεύσω τὸ σπέρμα σου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου μου· » καὶ πάλιν ²⁰· « Ἰδοὺ ἐγώ, φησὶν, ἐκδικῶ τὸν οἶκόν σου Ἡλεὶ ἕως αἰῶνος ἐν ἀδικίαις υἱῶν αὐτοῦ· » μεθ' ὧν καὶ τὴν παράληψιν τῆς κισσοῦ διαγνοὺς μετὰ ταῦτα, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου ἐπίσθιος, καὶ συντριβὴς ὁ νῶτος αὐτοῦ, ἀπέθανεν ἐτῶν κ'. (2) Περὶ τῶν φησὶν ὁ Χρυσόστομος· « Ἱερεὺς τις ἦν παρὰ ²¹ Ἰουδαίους, μέτριος ἀνθρωπος καὶ ἐπεικὴς, Ἡλεὶ τοῦνομα, ὃς γενόμενος δύο παίδων πατήρ, καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ἐπὶ κακίαν ²² βαδίζοντας, οὐ κατεῖχε οὐδὲ διεκώλυε μετὰ σπουδῆς καὶ σφοδρότητος ²³· τὰ δὲ τῶν παίδων ἐγκλήματα, πορνεία τε ἦν καὶ γαστριμαργία· « Ἐκοιμῶντο γὰρ, φησὶ ²⁴, μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκότων παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηπῆς τοῦ μαρτυροῦ, » καὶ ἤσθιον πρὸ τοῦ ἡγιασθῆναι τὰ κρέα καὶ τὴν θύσαν ἐνεχθῆναι· ἄπερ ἀκούων ὁ πατήρ, τιμωρίαν μὲν οὐκ ἐπέθηκεν, λόγους δὲ καὶ παραινέσεις ²⁵ ἐπειράτο τῆς πονηρίας ταύτης αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν ²⁶, λέγων· « Μὴ, τέκνα, μὴ ποιεῖτε οὕτως, οἱ οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἦν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν τοῦ ποιεῖν τὴν λαθὴν τοῦ [τον] μὴ ²⁷ λατρεύειν τῷ Κυρίῳ. Ἐὰν γὰρ ἀμαρτῶν ἀνθρωπος ἀμάρτη, προσεύξεται περὶ αὐτοῦ πρὸς Κύριον· ἔάν δὲ τῷ Κυρίῳ ἀμάρτη, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; » Ἐπεὶ οὖν μὴ πᾶν ²⁸, ὅσον ἐχρῆν, ἐπεδείξατο ²⁹, καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων ἀπώλετο· καὶ γὰρ ἀπειλὰς ἔδει προσθεῖναι· ³⁰ καὶ **114** μάστιγος ἐπιθεῖναι ³¹ καὶ τῆς ὕψους αὐτοῦ ἐξελάσαι καὶ μὴ παντελῶς φεῖσασθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ φεισάμενος αὐτοῦ τῶν παίδων ἀκαίρως, μετὰ τῶν παίδων καὶ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἀπώλεσε ³². Ἀκουσον γὰρ τί φησὶν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός, μᾶλλον δὲ

B

C

D

Post iudices populum rexit summus sacerdos Heli annos viginti. Cujus filii Ophni et Phineas a divina vindicta ambo e vita sublati sunt, ob ebrietatem et nequitiam circa sacrificia. Uterque enim in bello misere occubuit. Sic ad aures patris Dei locuta erat : « Loquens locutus sum, ut domus tua ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem, dicit Dominus, absit hoc a me : sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum ; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles, et rejiciam semen tuum ut non ministret mihi. » Et rursus : « Ecce ego in domum Heli usque in sempiternum vindico iniquitates filiorum ejus. » Præterea audito quod capta esset arca, cecidit de sella retrorsum et fractis cervicibus mortuus est, anno vitæ suæ nonagesimo De quibus Chrysostomus ait : « Erat apud Judæos sacerdos quidam, vir rectus et benignus, cujus nomen Heli, qui pater factus duorum puerorum, vidensque eos in viis malis ambulantes, non continuit, nec cum diligentia et severitate corripuit. Crimina autem adolescentium erant fornicatio et ebrietas. « Dormiebant enim, ait Scriptura, cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi, » comedebantque carnes antequam sanctificarentur, et victimas priusquam offerrentur Domino. Quibus auditis, pater eos non castigavit, sed verbis et hortationibus enixus est eos ab illa nequitia retrahere, dixitque eis : « Nolite, filii mei, sic agere ; non enim est bona fama quam ego audio, quod populum a Dei cultu amoveatis. Si peccaverit vir in virum, orabunt pro eo Dominum ; si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo ? » Quia vero non satis firmiter omnia eis exprobravit, cum ipsis periiit. Minas enim addere debebat et minis verbera, et eos a conspectu suo expellere et non sic omnino parcere ; sed quia pepercit, et filios suos et seipsum perdidit. Audi quid dixerit Deus ad Heli, aut potius non ad Heli ; non enim eum dignum habuit cui responderet, ad iram enim

Varie lectiones et notæ.

¹⁷ 1112 (4045). Ced. 107,12-108,3. ¹⁸ I Sam. II, 30, 31. ¹⁹ ἕως τοῦ αἰῶνος; I. ἕως αἰῶνος cod. et LXX. ²⁰ I Sam. III, 13. ²¹ τοῖς Chr. I, 79. ²² κακία codex. ²³ διεκ. οὐ μ. σπ. cod. ἐκ. οὐ μ. πίσης δὲ τούτο ἐποίησεν σπ. Chr. ²⁴ I Sam. II, 22. ²⁵ λόγῳ δὲ καὶ παραινέσει Chr. ²⁶ ἀπάγει αὐτούς Chr. — λέγειν codex I Sam. II, 2, 4, 25, καὶ ταῦτα συνελθὼς πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε ῥήματα. Chr. ²⁷ λαθὴν Chr. — πάντων cod. ²⁸ τὴν ἀπειλήν cod. ²⁹ πρ. ἐχρῆν Chr. ³⁰ ἐπ. καὶ βερότερον πολλῶ γενέσθαι καὶ χαλεπότερον· ἐπειδὴ οὖν τούτων οὐδὲν ἐποίησα, κ. τ. λ., καὶ φείσ. Chr. ³¹ προσεπώλεσε σ. Ἀκ. γούν Chr.

provocabat Dominum; per alium ei nuntiat quæ cum apprehendent mala. Ideo per servam suam Samuel dicit: « Novit indigne agere filios suos, et non corripuit eos. » Corripuit quidem, sed ista correctio ei ad bonum non imputatur, caruit enim vehementia et minis. Dicto ergo crimine inducit pœnam Deus, valde iratus dicens: « Idcirco juravi domui Heli quod non expiatur iniquitas domus ejus victimis et muneribus, usque in æternum. » Hic sane apparet ira vehemens pœnaque irremissibilis et absque venia in totum genus et universam domum Heli, pro ejus vita tamen nihil unquam exprobravit Deus, nec usquam conquestus est seni huic. Sed quod mirandus fuerit in cæteris et valde sapiens, tum ex aliis, tum etiam ex ipsis calamitatibus quas pertulit perspicuum est. Cognito enim infelix pater Deum ad extremas iræ et vindictæ metas devenisse, non rebellavit, nec indignatus est adversus Dominum, nec dixit sicut plurimi dicere solent: Numquid aliorum facta mihi imputari possunt? Numquid istorum luere me peccata oportet? Ætatem habent, eos solos pœnas dare æquum est. Nihil simile nec dixit, nec cogitavit quidem, sed velut servus sapiens respondit dicens: « Dominus quod bonum est in oculis suis faciat. » Quod si summum sacerdotem, senem gloriosum Heli, qui viginti annos populo præfuerat servieratque absque crimine Deo, nihil ab ira vindictaque divina potuit eripere, sed propter aliorum peccata perijt vir ille, qui per tot annos tot bona fecerat opera, quæ Deum iratum flectere non potuerunt, quomodo nos obtinebimus veniam ab eius virtute tantum remoti, qui peccatores non redarguentes, eis ignoscimus, et cum valeamus eos coercere et a malo revocare, contra, eis cooperamur omnia omni obijurgatione omnique punitioe neglecta?— Nec quis dicat: Multi magis quam Heli filios suos neglexerunt, et tamen nihil huic simile passi sunt. Passi sunt, et sæpe istis duriora, etsi non animadvertentem nos, quos sæpe nostra nostropumque infortunia et calamitates non tangunt. Unde enim mortes improvisæ? unde morbi difficiles et diuturni nobis et ipsis pueris? Unde ista damna, res adversæ, calamitates? Unde ista sexcenta et multiplicia mala? Nonne, quia negliguntur pueri et sine disciplina relinquuntur? Cujus veritatis testis est et senex ille, testis est et sapiens qui dicit: « Ne jucunderis in filiis impiis; et, si non est timor Dei in illis, non credas vitæ illorum; » et: « Acerbo luctu dolebis; cito cognosces quia exinde evenient. » Multi ergo, ut dixi, talia passi sunt; quod si quidam effugerunt, non semper effu-

A (25b) οὐ πρὸς αὐτόν· οὐδὲ γὰρ³⁵ ἀποκρίσας αὐτὸν ἄξιον ἔκρινεν εἶναι λοιπὸν ὡς προσκεκρουχότα, ἀλλὰ δι' ἐτέρου ποιεῖ ραθεῖν τὰ καταληψόμενα αὐτὸν κακά. — Διὸ φησιν διὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Σαμουὴλ³⁶· « Ἐγὼ, ὅτι κηκολογούνται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς. » — Καὶ μὴ ἐνουθέτησε, ἀλλ' οὐδὲν νουθεσία ἐκείνη λελόγησται, μὴ ἔχουσα τὸ σφοδρὸν καὶ ἐπιτεταμένον. — Εἰπὼν δὲ τὸ ἔγκλημα ἐπάγει καὶ τὴν κόλασιν μετὰ πολλῆς τῆς ὀργῆς φάσκων³⁷· « Ὁμοσα τῷ οἴκῳ Ἥλει, εἰ ἐξιδασθήσεται³⁸ ἁμαρτιατῶν οἴκῳ αὐτοῦ ἢ ἐν θυμῷ· ματι ἢ ἐν θυσιᾷ ἕως τοῦ αἰῶνος. » Εἶδες ἀγανακτῆσιν ἐπιτεταμένην καὶ ἀσυγγνωστον κόλασιν καὶ ἀσυγχώρητον εἰς ὅλον³⁷ αὐτοῦ τὰ γένος καὶ τὸν οἶκον, καίτοι τοῦ μὲν ἰδίου βίου ἕνεκα οὐδὲν ἠτιθάθη ποτὲ, οὐδὲ κατεγκαλεῖν ἔχων ὁ θεὸς ἕτερόν τι τῷ πρεσβύτῃ, ἀλλ' ἦν τὰλλα πάντα θαυμαστὰ; καὶ τὴν φιλοσοφίαν, οὐκ ἐκ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν παρὰ τὴν συμφορὰν³⁸ συμβάντων ἔστιν ἰδεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα πάντα ἤχουσε καὶ πρὸς ἔσχατον τιμωρία: εἶδεν αὐτὸν ἐλθόντα, οὐκ ἀπειδυσπέτησε, οὐκ ἐδυσχέρανε, οὐκ εἰπέ τι εἶον εἰκὸς τοὺς πολλοὺς λέγειν· Μὴ γὰρ ἐγὼ τῆς ἐτέρων γνώμης κύριός εἰμι; καί· Τῶν ἐκείνων ἁμαρτημάτων ὀφλήσω δίκας; αὐτοὶ ἡλικίαν ἔχουσι, καὶ αὐτοὶ δίκαιόν³⁹ ἔστι κολάζεσθαι μόνον⁴⁰· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν οὐδὲ ἐνόησεν, ἀλλ' ὥσπερ οἰκείτης εὐγνώμων ἀπεκρίθη λέγων⁴¹· « Κύριος τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ποιεῖτω. » Εἰ τοίνυν τὸν ἀρχιερεᾶ τὴν πρεσβυτήν, τὸν ἔνδοξον, τὸν ἔτη κ' προστάτην καὶ ἀμέμπτως τῷ θεῷ δουλεύσαντα, οὐδὲν ἔσχυσε τοῦτον ἐξελεῖσθαι τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ καὶ ἀπειλῆς, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐτέρων ἁμαρτίας **115** ἀπώλετο, καὶ⁴¹ τὸν ἐν τοσοῦτοις ἔτεσι τοσαῦτα κατορθωκότα, ἃ τὸν θεὸν οὐκ ἐδυσώπησαν, ποίαν ἡμεῖς ἔχομεν συγγνώμην, οἱ τῆς ἀρετῆς ἐκείνου τοσοῦτον ἀποδέοντες, καὶ ἐτέροις ἁμαρτάνουσι ἐφησυχάζοντες, καὶ παραχωροῦντες, καὶ προδυνάμενοι⁴² κωλύειν αὐτοὺς καὶ ἀναστελλεῖν, τούναντίον μᾶλλον μετεργόμεθα ἀνεγκλήτους αὐτοὺς ὄντες καὶ ἀτιμωρήτους; « Καὶ μηδεὶς λεγέτω⁴², ὅτι πολλοὶ μεζύωνος τοῦ Ἥλει τῶν ἰδίων⁴³ ἀμελήσαντες παύων, οὐδὲν ἔπαθον οἷον ἐκεῖνος. Ἐπαθον οὖν πολλοὶ⁴⁴ πολυλάκις καὶ χαλεπώτερα τούτων⁴⁵, κἂν ἡμεῖς ἀγνώωμεν, **D** ἐκ πολλῆς ἀναισθησίας τῶν τε ἡμετέρων συμφορῶν καὶ συμβάσεων, καὶ τὰς τῶν πέλας. Πόθεν γὰρ ἄωροι θάνατοι; Πόθεν αἱ χαλεπαὶ καὶ συνεχεῖς νόσοι καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς παισὶν αὐτοῖς; Πόθεν ζημίαι, καὶ περιτάσεις, καὶ ἐπήρεια; Πόθεν τὰ μυρία κακά καὶ ποικίλα⁴⁷; Οὐκ ἐκ τοῦ μοχθηροῦς ὄντας τοὺς παῖδας περιορᾶν; Καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστιν⁴⁸, μάρτυς μὲν καὶ ὁ πρεσβυτῆς οὗτος, μάρτυς δὲ καὶ

Variæ lectiones et notæ.

³⁵ μ. δὲ π. ἀ. οὐκ ἔτι Chr. ³⁶ I Sam. iii, 13. ³⁷ I Sam. iii, 14. ³⁸ ἐξιδαστάται cod. Chr. ³⁹ εἰ ὅλον cod. ⁴⁰ συμφ. ταύτην ἐπισ. Chr. ⁴¹ ἂν εἴεν δίκαιοι Chr. ⁴² μόνον l. μόνοι cod. ⁴³ I Sam. iii, 18. ⁴⁴ ἀπ. καὶ τῆς ἀλιγορίας ταύτης ἢ ἁμαρτία, καθάπερ κύμα ἀγρίου καὶ μέγα, πάντα ὑπερέσχαν ἐκείνα καὶ τὰ κατορθώματα ἐκρυσεν ἅπαντα, τίς ἡμᾶς ἀλήψεται δίκη Chr. ⁴⁵ καὶ προσδ. l. καίπερ δ. cod. ⁴⁶ Καὶ μὴ μοι λ. τις 81. ⁴⁷ οἰκειῶν Chr. ⁴⁸ ὁ Ἥλει· Ἐ. μὲν γὰρ καὶ π. Chr. ⁴⁹ τούτων καὶ διὰ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν· πῶθεν Chr. ⁵⁰ καὶ π. om. Chr. ⁵¹ Καὶ ὅτι οὐ στοχασμὸς; π. ε. Chr.

ὁ σοφὸς λέγων ⁸⁰. « Μὴ εὐφραίνου ἐπὶ υἱοῖς ἀσεβέ- A
σιν, » καὶ · « Εἰ μὴ ἔστι μετ' αὐτῶν φόβος Θεοῦ,
μὴ ἐμπιστεύσης τῇ ζωῇ αὐτῶν, » καὶ ⁸⁰. « Στενά-
ξεις πένθει ἄωρῳ · καὶ ἐξάπινα τὴν ἐξ αὐτῶν συν-
τλειαν γνώσῃ. » Πολλοὶ μὲν οὖν, ὡς ἔφην ⁸¹, πολλὰ
τοιαῦτα πεπόνθασιν · εἰ δέ τινες καὶ διεφύγον, ἀλλ'
οὐκ (26^a) εἰς τέλος ἐκφεύζονται, ἀλλ' ἐπὶ κακῷ τῆς
ἐαυτῶν κεφαλῆς · ἀπελθόντες δὲ ἐκεῖ πικροτέραν
τίσουςι δίκην. » Ὅπερ εἰδῶς, ὁ Ἀπόστολος παραι-
νεῖ φάσκων ⁸². « Οἱ πατέρες, ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν
παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. » Καὶ μὴν ἐπισφαλῆς
καὶ λίσαν ἐπικίνδυνον ἐψηυχάζειν τοῖς ἁμαρτάνουσιν,
καθὼς αἱ Γραφαὶ διαγορεύουσιν. Ἰδοὺ γὰρ ὁ μὲν
Ἄχαρ ἦν ἵνα τὴν χρυσὴν γλῶτταν ἐκλεψε καὶ τὴν
ψιλλὴν ἔσθητα, ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν γέγονεν ἡ ὀργὴ
τοῦ Κυρίου ⁸³, καίτοιγε μὴ εἰδὸτα τὸν ἡμαρτηκότα B
καὶ τὸ ἁμάρτημα μέχρις οὗ ἐφανερώθη ὁ κλέπτης
καὶ τὸν φοβερὸν ἐκείνον ἅμα πᾶσι τοῖς 116 ἰδίοις
ἑπέστη δλεθρον. Ὁ δὲ Ἥλαι, καίπερ οὐκ ἐψηυχά-
σας τοῖς ἐαυτοῦ υἱοῖς καὶ ὀμοιοῖς, ὡς εἴρη-
ται ⁸⁴, ἀλλὰ καὶ λόγῳ πλείονα ⁸⁵ κατασκευάσας, τῆς
τε ἁμαρτίας τὸ ἄτοπον καὶ τῆς κρίσεως τὸ ἀφυκτον,
ὅτι μὴ ὄλω; ἐμδριθέστερον ἐξεδίκησε, τοσοῦτον
παρώξυνε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ τὸν λαὸν σὺν
τοῖς υἱοῖς; αὐτοῦ μαχαίρα πεσεῖν καὶ τὴν κτενωτῶν
ἐκείνην τὴν φοβεράν καὶ ὀλίγοις ληπτὴν, ὑπὸ χει-
ρῶν ἀλλοφύλων ἀγεσθαι, ὅπου ἂν βούλοιντο · καὶ
αὐτὸν ἐκείνον, τὸν μέγαν ἱερέα λέγω, οἰκτρῶ τέλει
τὸν βίον καταστρέψαι. Εἰ δὲ τοι κατὰ τοῦ μὴ ἁμαρ-
τήσαντος καὶ κωλύσαντος ⁸⁶ καὶ διαμαρτυρομένου
τοῖς ἁμαρτήσασιν τοιαύτη ὀργὴ ἐξεκαύθη, τί ἂν τις C
εἴποι περὶ τῶν γινωσκόντων καὶ ἐψηυχάζόντων;
οἷτινες ἂν μὴ δεξιῶνται τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρη-
μένον ⁸⁷. « Διὰ τί οὐχὶ μάλλον ἐπενθήσατε, ἵνα
ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὁμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πράξας; »
ἀνάγκη καὶ αὐτοὺς ἐκείνους ἀπόλλυσθαι · ὥστε κιν-
δυνεύουσι πάντως καὶ νῦν ὁμοῦ πάντες, τὸν αὐτὸν
δλεθρον ὑποστῆναι ἢ χεῖρονα ⁸⁸. « Ἐπτάκις μὲν
γὰρ ἐκδικεῖται ἐκ Κάν, ἐκ δὲ Λάμεχ (τὰ ὅμοια ὁ
ἁμαρτῶν) ἐδομηχοντάκις ἐπτά. » Διὰ τί δὲ πάλιν
οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτάνοντες κολάζονται, οἱ
δὲ οὐ κολάζονται; Πῶς γὰρ τῶν Ἰουδαίων μοσχο-
ποιησάντων ἀπάντων, οἱ μὲν ἐκολάζοντο, αἱ δὲ οὐκ
ἐκολάζοντο; Ἡ πάντως οἱ μὲν, ἐδὴλον, ὅτι μετενόη-
σαν καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν ἠγνόησαν διὰ τὴν εὐλά-
δειαν, οἱ δὲ τῇ κακίᾳ ἐνέμειναν, ὡς τὸ μὲν ἁμάρ-
τημα ἴσον ἦν, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα οὐκ ἴσα; Τίνας δὲ
ἐνεκεν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Ἐῤῥας οὐχὶ αὐτῇ
τιμωρίᾳ, εἰ καὶ αὐτῇ ἡ ἁμαρτία; Ὅτι οὐκ ἦν ἴσον
τὸ ὑπὸ γυναικὸς ἀπατηθῆναι καὶ ὑπὸ ὄφρα · διὸ
οὐδὲ ἀπάτην ἐκείνο Παῦλος ἐκάλει, οὕτω λέγων ·
Ὁ μὲν Ἀδάμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατη-
θεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. » Τίνας δὲ ἐνεκεν ὁ τὰ
ἐξῆλα συλλέξας οὐκ ἔτυχε φιλανθρωπίας ⁸⁹; Ὅτι

gient, sed gravius super caput eorum graviora re-
vertentur. Postquam enim a vita migraverint,
duriores poenas dabunt. » Quod cognoscens Aposto-
lus hortatur dicens : « Et vos, patres, educate
filios in disciplina et correptione Domini. » Fallax
enim et periculosum est valde, peccatores non re-
darguere, sicut in Scriptura narratur. Ecce enim
statim ut Achar regulam auream coccineumque pal-
lium abstulit, exarsit ira Domini super universum po-
pulum, nescientem tamen prævaricatore, et ipsam
prævaricationem, usque dum fur cognosceretur, et
auferretur pestis illa cum omnibus contribulibus
suis. Heli vero etsi non acquieverit filiis suis (pesti-
bus dixerim), sed ostenderit eis quam turpe pec-
catum et quam ineluctabile iudicium, quia tamen
eos non vehementius corripuit, in tantum iram
Dei incendit, ut populus cum ejus filiis occubuerit
gladio, et arcam metuendam paucisque tractabilem
manus Philistæorum ducerent quo vellent, et
ipse (summum pontificem dico) miserabili fato
perierit. Quod si adversus non peccantem, imo
impedientem et improbantem, sic ira celestis
accensa est, quomodo ergo adversus eos qui pec-
cata cognoscentes, peccatores silentio approbant?
Qui nisi fecerint quod ab Apostolo dictum est :
« Cur non magis luctum habuistis ut tollatur de
medio vestrum qui hoc opus fecit? » necesse est ut
et ipsi pereant. Mortem subire eis omnino timendum
est, aut aliquid pejus. « Septuplum enim ultio dabitur
de Cain, de Lamech vero qui idem peccavit septuagies
septies. » Cur vero de hominibus qui peccaverunt
alii puniantur, alii autem non? Omnes utique Judæi
peccaverunt in vitulo aureo : cur igitur alii perierunt,
alii vero non? An quia alii poenitentia moti peccatum
pietate diluerunt, alii autem in iniquitate perman-
serunt? Attamen peccatum idem erat, exitus non
idem. Quare non eadem poena Adami et Evæ,
siquidem eadem erat culpa? Quia non idem est
seduci a muliere, et decipi a serpente. Unde Paulus
hoc Adæ peccatum, seductionem non vocat; dicit
enim : « Adam non est seductus, mulier autem se-
ducta in prævaricatione fuit. » Quare qui collegit
ligna nullam invenit misericordiam? Quia multæ
æquitatiæ erat factum istud, ab initio mandatum
Dei transgredi, et utilis erat talis poena ut esset aliis
in exemplum ne præcepta Dei violarent. Hoc etiam
evenit in Anania et Saphira. Nos autem quando
peccavimus, videamus an misericordiæ digni si-
mus, an aliquid unde Deus nostri misereatur fece-
rimus, an veram egerimus poenitentiam, an melio-
res effecti fuerimus, an ab operibus nostris malis
nos averterimus : « Diverte enim a malo, ait Psal-
- mista, et fac bonum. »

πολλῆς παρανομίας ἦν τὸ γινόμενον ἀνάμεστον · ἐκ

Variae lectiones et notæ.

⁸⁰ Eccl. xvi, 1, 2. ⁸¹ Sap. xiv, 15. ὁ γὰρ π.
στ. γὰρ Chr. ⁸² Ἐπερ ἔφην Chr. ⁸³ Epl. vi, 4.
eod. ⁸⁴ I Sam. ii, 12. ⁸⁵ πλείονα I. πλείον· eod.
⁸⁶ I Cor. v, 2. ⁸⁷ Gen. iv, 24-26. I Tim. ii, 14.

τροχόμενος πατὴρ τοῦ ταχέως ἀφαρεθέντος τέκνου —
⁸⁸ Jns. vii, 21 — ὀργὴ τοῦ Κυρίου I. ὀργὴ Κυρίου
⁸⁹ δὲ τὸν τῷ ἁμαρτήσαντι καὶ κατὰ τοῦ κωλ. eod.
⁹⁰ Num. xv, 32, 36.

προσμίωμ αὐτῶν παραβῆναι πρόσταγμα Θεοῦ, καὶ ὅπως τοῖς ἄλλοις γένηται παιδεύμα μὴ καταφρονεῖν Θεοῦ ἐντολῆς. Τοῦτο καὶ ἐπὶ Σαπφραΐρας καὶ Ἀνανία γέγονεν. Καὶ ἡμεῖς; **117** οὖν ὅταν ἀμαρτήσωμεν, σκοπήσωμεν, εἰ ἄξιοι ἐλέους ἐσμὲν καὶ εἰ ἐποιήσαμεν τι ὥστε ἐλεηθῆναι, εἰ μετενοήσαμεν (26^b) γνησίως, εἰ βελτίους ἐγενόμεθα, εἰ ἀπίστημεν ἐκ τῶν πονηρῶν ἡμῶν ἔργων · « Ἐκκλινον γάρ, φησὶν⁶⁶, ἀπὸ κακοῦ καὶ πείησον ἀγαθόν. »

XXXVII. *De Samuele.*

Post Heli iudicavit populum Samuel sacerdos et propheta, annis triginta. Cujus cum filii Joel et Abia non ambularent iuxta vias et virtutem patris sui, sed iudicium perverterent, congregatus est populus in Ramatha petens regem secundum consuetudinem gentium. De quo valde contristatus est Samuel. Ait autem ei Deus : « Audi vocem populi ; non enim te abjecerunt, sed me, ne regnarem super eos. »

XXXVIII. *Initium regni Saul.*

Et dedit illis Saul filium Cis e tribu Benjamin, quem unxerat regem, virum justum proceraque statura altiore universi populo ab humero et sursum. Ab eo inceperunt reges esse in Israel.

Post Samuel regnavit Saul annis quadraginta ; qui cum ausus esset ante adventum prophetæ Deo offerre sacrificium, et postea transgressus esset mandatum Dei non interficiendo Amalecitas et regem eorum Agag, hæc audivit a propheta : « Stulte egisti nec custodisti mandata quæ præcepit tibi Dominus, qui præparavit tibi regnum tuum super Israel in sempiternum ; sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quæsitivit Dominus sibi virum secundum cor suum, ut esset dux super populum suum. »

Postea Samuel unxit David regem iuxta verbum Domini ; Saul vero senescens et ad finem vitæ deveniens magis addidit ad iram Dominum provocare ; ideo reliquit eum spiritus Domini, et apprehendit eum spiritus malus. Ad eum tunc David adducitur leniendi doloris ejus causa. « Igitur, ait Scriptura, quodcumque spiritus malus arripiebat Saul, David citharam manu pulsabat, et recedebat ab illo spiritus malus. » Percussit David Goliath Philistæum virum, « cujus altitudo sex cubitorum et palmi, et cassis ærea super caput ejus, et lorica squamata induebatur, porro pondus lorice ejus quinque millia siclorum æris erat et ferri ; ocreas æreas habebat in pedibus ; hostile autem hastæ ejus erat quasi liciatorium textentium ; ipsum autem ferrum hastæ ejus sexcentos siclos habebat ferri ; clypeus aureus tegebat humeros ejus. » Quamobrem foedere conjunctus David cum Saul factus est ei in insidiam eo quod saltantes

A

ΛΖ'. *Περὶ Σαμουὴλ.*

« Μετὰ δὲ Ἡλὲ ἐκρινε τὸν λαὸν Σαμουὴλ ὁ ἱερεὺς καὶ προφήτης ἔτη λ' ⁶⁶. Καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἰωὴλ καὶ Ἀβιά, μὴ πορευόμενοι κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ ἀρετῆν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἀπεμπολοῦντες, συναθροίζονται πρὸς αὐτὸν ὁ λαὸς εἰς Ἀρμαθέμ αἰτούμενοι βασιλέα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἐθνῶν. Ὁ δὲ σφόδρα λυπηθεὶς, εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν ⁶⁷ · « Ἄκουσον τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, ὅτι οὐ σὲ ἐξουθενώκασι, ἀλλ' ἐμὲ, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτούς. »

ΑΗ'. *Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Σαούλ.*

« Καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν Σαούλ υἱὸν Κί; ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, χρίσας αὐτὸν εἰς βασιλέα, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ εὐμεγέθη ὑπερωμίαν καὶ ἐπάνω ὕψηλότερον ὑπὲρ τὴν γῆν πᾶσαν. Καὶ γέγονε λοιπὸν ἐξ ἐκείνου ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀρχὴ βασιλείων. (2) Μετὰ δὲ Σαμουὴλ ἔδωκεν Σαούλ ἔτη μ', δ; τολμήσας πρότερον μὲν θυμιάται τῷ Θεῷ. ἔπειτα δὲ παραδὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς Ἀμαλιχεῖτας. ζυωγονήσας Ἄγαγ τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἤκουσε παρὰ τοῦ προφήτου ⁶⁸ · « Μεματαιώταί σοι, ὅτι οὐκ ἐψύλαξας τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλατό σοι Κύριος, καὶ ἤτολμῃσας τὴν βασιλείαν σου ἕως αἰῶνος ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ νῦν οὐ στήσεται ἡ βασιλεία σου · ἀλλ' ἐζήτησε Κύριος ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς ἀρχοντα ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ. »

« (3) Μετὰ δὲ ταῦτα χρίσας τὸν Δαυὶδ ὁ Σαμουὴλ ἐν λόγῳ Κυρίου, **118** εἶτα γηράσας καὶ τελευτήσας, προσέθετο μᾶλλον ὁ Σαούλ παροργίζειν τὸν Κύριον, ὅθεν καὶ πνεῦμα Κυρίου ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐπνίγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν, οὗ ὅθ' ἔνεκα Δαυὶδ ἀγεται πρὸς αὐτὸν εἰς παρηγορίαν τοῦ πάθους. « Καὶ ἐγένετο, φησὶν ⁶⁷, ἐν τῷ εἶναι πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαούλ, καὶ λαμβάνων Δαυὶδ τὴν κινύραν, ἐψάλλεν, καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα. » (4) Ἄλλ' οὖν γε πατάξας τὸν ἀλλόφυλον « Γολιάθ, ὃς ἦν τῆ ἡλικία πῆχυν τὸ ὕψος ὃ καὶ σπιθαμῆς ⁶⁸, καὶ περικεφαλαία χαλκῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀλυσιδωτῶν θώρακα περιδέδληται χιλιᾶδας ἔχοντα ε' σίκλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου, κνημίδες χαλκαὶ ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ, καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινότων · καὶ ἡ ἐπ' αὐτῷ λόγχη, ἑξακοσίων σίκλων σιδήρου, καὶ δ' ἀσπίς χαλκῆ ἀναμέσον τῶν ὤμων αὐτοῦ · » καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγαμίζουθεῖς τῷ Σαούλ ὁ Δαυὶδ, ἐφθονήθη

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ P. al. xxxiv, 14. ⁶⁷ 1090 (4085). Ced. 108,5. ⁶⁸ λς ἔτη, cf. 110,8-20? 149, 67-1. ⁶⁹ Sam. viii, 7. ⁷⁰ 1070 (4085). Ced. 110-20-114, 14, 149, 16-150,5 Τῷ ε' ἔπει Σαούλ ἡ χάθοδος Ἡρακλειδῶν γέγονε, καὶ ἡ τῶν Μυκηρῶν καταλύθη βασιλεία π' ἔπει τῆς Ἰλίου ἀλώσεως, ἐφ' οὗ ἦν Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος οἱ σοφοὶ παρ' Ἑλλήσι, καὶ Μένανδρος, καὶ Θουκυδίδης · σγόλιον 27; Ced. 170,21 sub Salomone. ⁷¹ I Sam. xiii, 13, 14. ⁷² Ced. 113,18-114,7-150,5-151,14. Glyc. 327,3-328,8. ⁷³ I Sam. xvi, 23. ⁷⁴ I Sam. xvii, 4-7 ὁ αὐτοῦ δ. π. καὶ π. καὶ π. ἐπὶ τῆς κ. δ.

πράξει τῶν χορευτῶν ἐνεκεν τῆς εὐφημίας ἧς ἔπιβον⁶⁹ αὐτῷ λέγουσαι⁷⁰. « Ἐνίκησε Σαουλ ἐν χιλιάσι, καὶ Δαυὶδ ἐν μυριάσιν. » (5) Καὶ ἀποδιδράσκει Δαυὶδ ἀπ' αὐτοῦ, ὅτε καὶ τοὺς ἄρτους ἔφαγε τῆς προθέσεως ἐκ χειρὸς Ἀβιμέλεχ τοῦ ἀρχιερέως, περὶ οὗ Σαουλ θυμωθεὶς καὶ ἀγανακτήσας ἀνέβη τὸν Ἀβιμέλεχ, διὰ χειρὸς Δοηκ τοῦ Σύρου, καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἱερεῖς Κυρίου ἄνδρες υν'⁷¹, οὐ μὴν δὲ⁷² « καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν τῶν ἱερέων Νομβάν ἐπάταξεν ἐν στόματι βομφαίας ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικὸς, καὶ νηπίου θηλάζοντος, καὶ μόσχου, καὶ βουοῦ, καὶ προβάτων » οὐ κατελείφθη αὐτῶν οὐδὲ εἷς⁷³, πληθὺν Ἀβιάθαρ υἱὸς Ἀβιμέλεχ φυγῶν πρὸς τὸν Δαυὶδ. (6) Αὕτη τοῦ Σαουλ ἡ μαιφονία πάντων τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων δυσσεβεστέρα· τοῦ μὲν γὰρ Θεοῦ προστεταγὸς (37) ἄρδην ἐξολοθρεῦσαι τὸν Ἀμαλήκ, οὐ μόνον τὸν Ἄγαγ διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἦν αὐτοῦ ἀξιόκτητα· τοῦ δὲ θυμοῦ κεκινηχότος, οὐ μόνον τοὺς ἱερεῖς κατέκτεινεν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν διέφθειρεν αὐτανόρον⁷⁴. (7) Καταδιώκων δὲ τὸν Δαυὶδ, καὶ ἅπαξ καὶ δις, ἐμπέσων εἰς χεῖρας τοῦ μακαρίου, καὶ μηδὲν ἀποδοῦς αὐτῷ κακὸν ἀνέκακόν, ἔφη Δαυὶδ **119** ὁ πρῶτατος· πρὸς Σαουλ τὸν ἀπανθρωπώτατον⁷⁵. « Ἴνα τί καταδιώκεις, ὦ βασιλεῦ, λαβεῖν τὴν ψυχὴν μου; Δικάζει Κύριος ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ ἐκδικήσει με ἐκ χειρὸς σου· ἡ δὲ χεὶρ μου οὐκ ἔστιν ἐπὶ σέ, καθὼς λέγεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ παραβολῇ, ὅτι ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται κλημμέλεια⁷⁶. » — Καὶ ὁ μὲν οἶκος Δαυὶδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιούτο, ὁ δὲ οἶκος Σαουλ ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει⁷⁷. » (8) Εἶτα τῶν ἀλλοφύλων πρὸς Σαουλ ἑστρατοπέδευκόντων, τοῦ δὲ πρὸς τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀπελθόντος καὶ τὴν ἀπόφασιν δεξαμένου, προθύμως εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ τοξευθεὶς εἰς τὰ ὑποχόνδρια, εἶπε πρὸς τὸν αἵροντα αὐτοῦ τὰ σκευῆ⁷⁸. « Σπάσαι τὴν βομφαίαν σου καὶ ἀποκέντησόν με, μήποτε παίξουσιν εἰς ἐμὲ οἱ ἀπερτήμητοι οὗτοι. » Τοῦ δὲ φοθηθέντος καὶ μὴ ὑπακούσαντος, ἔλαβε Σαουλ τὴν βομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἔπεσεν ἐπ' αὐτήν, ἐφ' ἣν καὶ ὁ σκευοφόρος ἐπιπεσὼν ἀναιρεῖται καὶ αὐτὸς διὰ τῆς αὐτῆς βομφαίας. Καὶ οὕτως ἀπέθανε Σαουλ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ (αἷς ἠνόμης ἐπὶ Θεῷ, διότι οὐκ ἐφύλαξε τὸν λόγον Κυρίου· καὶ ὅτι ἐπεζήτησε τῇ ἐγγαστρίμυθῳ, καὶ ἀπακρίθη αὐτῷ Σαμουὴλ ὁ προφήτης, καὶ οὐκ ἐζήτησε Κύριον· καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν, καὶ ἀφαιρέθη ἡ βασιλεία ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, μετηνέχθη εἰς Δαυὶδ καὶ τὸ γένος αὐτοῦ). (9) Τί τοίνυν τὸν Σαουλ ὄνησε τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ ὕψος τοῦ σώματος; ἢ τί τὸν Δαυὶδ ἔδραψε τὸ σμικρὸν καὶ εὐτελὲς τῆς ἡλικίας; Ὁ μὲν γὰρ ὡσπερ τις δρυς ὑψηλόκομος καρπὸν κκκίας ἔφερε καὶ τροφήν χοίρων· ὁ δὲ,

mulieres hoc carmen ad Davidis laudem cecinerunt dicentes : « Percussit Saul mille, et David decem millia. » Aufugit itaque David a facie Saul et eo tempore comedit panes propositionis acceptos de manu Abimelech summi sacerdotis. Quod ægre ferens Saul, iratus occidit Abimelech per manus Doeg Syri cum omnibus sacerdotibus Domini, viris quingentis et quinquaginta; præterea « omnem Nobe civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros et mulieres, et parvulos et lactentes, bovemque et asinum et ovem in ore gladii; » nemoque ex eis relictus est, præter Abiathar filium Abimelech qui ad David aufugit. — Hæc caries impiissimum fuit Saulis peccatum. Etsi enim Deus vehementer mandasset Amalec interfici, non modo Agag illæsum custodivit, sed universa ejus pretiosa servavit, incitante vero ira, non modo sacerdotes gladio interfecit, sed urbem eorum disperdidit cum ejus incolis. Cum persequeretur Davidem, Saul semel et iterum fataliter incidit in manus David, qui nedum malum pro malo redderet, cum proximus esset factus immanissimo Sauli, ait : « Cur insidiaris animæ meæ ut auferas eam? Judicet Dominus inter me et te, et ulciscatur me Dominus ex te; manus autem mea non sit in te, sicut et in proverbio antiquo dicitur : Ab impiis egrediatur impietas. » — « Domus autem David proficiens (erat) et semper seipsa robustior, domus autem Saul decrescens quotidie. » Postea congregatis Philisteis contra Sautem, profectus est ipse ad pythonissam interrogandam, et responso accepto, forti animo prælium inivit, sed telo in hypochondriis recepto, dixit ad armigerum suum : « Evagina gladium tuum et percutite me, ne forte illudant mihi incircumcisi isti. » Renunte armigero perterrito, arripuit Saul gladium et irruit super eum; ipse quoque armiger irruens super gladium suum, mortuus est. Sic mortuus est Saul in peccatis suis (quibus offendit Deum), quia non custodivit verbum Domini, et quia consuluit pythionissam, et accepit responsum a Samuele propheta, et non quesivit Dominum, et seipsum occidit; ablatumque est regnum de domo Saul et in domum David translatum. Ad quid profuit Sauli et magnitudo ejus et corporis proceritas, et quomodo obfuit Davidi corporis exiguitas et humilitas? Ille velut quercus alta frondosaque fructus malos, porcorum alimenta protulit, hic vero velut luxurians vitis et fecunda, suis variis virtutibus dedit vinum quod lactificat cor hominis. « Deficiente enim virtute, ait magnus Isidorus, ad nihil utilis est constitutio corporis. » Unde ad Samuelem ait Deus : « Ne respicias vultum primi

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁹ ἐπιβον cod. ⁷⁰ I Sam. xviii, 7-6. Glyc. 329,1-4. ⁷¹ I Sam. xxii, 18 πε'. ⁷² I Sam. xxii, 19 ⁷³ I Sam. xxii, 20. ⁷⁴ Glyc. 329,5-9. ⁷⁵ I Sam. xxiv, 12-14. ⁷⁶ II Sam. iii, 1. ⁷⁷ Glyc. 329,10-11. ⁷⁸ I Sam. xxxi, 4, 5.

fili Jesse, neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis judicat Deus; homo enim videt ea quæ apparent, Dominus autem intuetur cor. » Non igitur gloriandum et superbiendum in corporis altitudine, sed in solis Dei mandatis; dum et Nemrod qui multos superabat, dum gigantibus Astaroth (et Og regi Basan qui solus remanserat de stirpe gigantum, habitabatque in Rabbath in Astaroth, ex progenie Rabbath, cujusque lectus ferreus novem cubitos habebat longitudinis et quatuor latitudinis), dum Goliath Philistæo, et Sauli, qui universum Israel ab humero et sursum superabat, nihil profuit corporis magnitudo multaque fortitudo, deficiente virtute, et majora cogitante et parante Dei justitia. Quod non vere suscitaverit Samuelem pythouissa, ut aliqui existimant ex eo quod sacra historia verbum *excitare* simpliciter usurpet, inde primo perspicuum fit, quod dæmon congressionem sancti minime sustinere valeat; quos enim adhuc in carne viventes pertimuit, quomodo posset eorum carne liberatorum aspectum sustinere? Secundo, non suscitavit prophetam ipsum, sed solum ejus umbram: persona enim Samuelis constat ex ejus corpore et anima, sicut et viventem vidit Saul. Tertio, falsa est prædictio dicens: « Cras tu et filii tui moriemini. » Post quatuor enim dies mortuus est Saul, redeunte Davide ex bello cum Amalecitis; dicit enim Scriptura: « Surrexit itaque de nocte David ipse et viri ejus ut proficiscerentur mane et custodirent terram Philistiim, Philistiim autem ascenderunt in Israel. » Ingresso ergo Davide in terram hanc tertia die, et profugatis Amalecitis redeunte parva victoria quarta die, addit Scriptura sacra dicens: « Philistiim pugnant adversus Israel, et fugerunt viri Israel ante faciem Philistiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe, totumque pondus prælii versum est in Saul, et vulneratus est in hypochondriis. » Quod si verum dixit pythouissa, ut aliqui putant, non mirum est; Deus enim et ipsum dæmonem in visibili forma apparentem coegit ut verum diceret, sicut etiam Balaam renuentem impulit ad benedicendum Israel; dicit enim Scriptura: « Quandoquidem ad pseudopphetam abieris, ego respondebo tibi. » Defuncto Saule, David relicto Anchus rege Philistiim venit in Judæam ad contribules suos et regnavit secundum Dei beneplacitum. At quomodo, ait magnus Basilius, in inscriptione psalmi trigessimii tertii nominatur Abimelech? Dicit enim Scriptura: « Davidi, cum immutavit vultum suum coram Abimelech et dimisit eum et abiit. » Historia

Α οἷάπερ ἄμπελος εὐκληματοῦσα καὶ καρποφοροῦσα ταῖς παντοδαπαῖς ἀρεταῖς, οἶνον εὐφραίνοντα καρδίας ἀνθρώπων ἐδλάστανεν. « Ἀρετῆς γὰρ, φησὶν ὁ μέγας Ἰσίδωρος ⁷⁹, ἀπούσης, οὐδὲν ὄφελος τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς. » ὅθεν φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Σαμουὴλ ⁸⁰. « Μὴ βλέψῃς ἐπὶ τὴν ὄψιν τοῦ ἀ' υἱοῦ Ἰεσσαὶ, μηδὲ τὴν ἔξιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ καταπλαγῆς, διότι ἐξουδένωκα αὐτόν. διότι οὐχ ὡς βλέψῃ ἄνθρωπος, ὕψεται Θεός. ὁ μὲν γὰρ ἀνθρώπος ὕψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν. » Οὐδεὶς τοίνυν οὐδὲ ἐν ⁸¹ ἐτῶ τοῦ σώματος ὕψει φαντάζεσθαι **120** καὶ μεγαλοφρονεῖν, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἀρετῇ καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ σεμνύνεσθαι. » ἐπεὶ καὶ « Νεθρῶδ ὁ γίγας πολλοὺς ὑπερίπτατο ⁸², καὶ οἱ Ἀσταρῶθ γίγαντες (καὶ ὁ Ὀγ βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶν, ὃς ὑπελεβήθη ἐκ τῶν γιγάντων καὶ κατοικῶν ἐν τῇ Ῥαφαὶν ἐν Ἀσταρῶθ ⁸³, ὧν τε τῶν ⁸⁴ Ῥαφαὶν ἀπόγονος, οὗ καὶ ἡ κλίνη σιδηρᾶ, τὸ μήκος ἔχουσα πῆχων θ', καὶ τὸ πλάτος δ'), καὶ Γωλιὰθ ὁ ἀλλόφυλος. ὁμοίως ⁸⁵ Σαοὺλ, ὁ παντὸς. ⁸⁶ Ἰσραὴλ ὑπερώμιος. ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ⁸⁷ ἄνησε τὸ μέγεθος ⁸⁸ (τοῦ σώματος μετὰ τῆς πολλῆς ἐκεῖνης ἰσχύος, ἀρετῆς ἐρήμου ⁸⁹ ὑπάρχοντος καὶ) τῆς θείας ἐπιεικειᾶς φρονήσαντος ὑψηλότερα ⁹⁰. » (10) Ὅτι δὲ οὐκ ἀνήγαγεν ἀληθῶς τὸν Σαμουὴλ ἡ ἐγγαστρίμυθος, ὡς οἴονται τινες, διὰ τὸ τὴν ἱστορίαν ἐν τούτῳ φάνει, (27b) οὕτως ⁹¹ ἀδιαφόρως ἀναγαγεῖν ἐνομάσκει. πρῶτον μὲν δὴλον, τὸ μὴ φέρειν δαίμονα προσβολὴν ἀγίου. εἰ γὰρ ἔτι ἐν σαρκὶ περιόντι δέδοικε ⁹², πῶς ἀσωμάτους ἰδεῖν καρτερήσεται; β' δὲ ὅτι οὐκ αὐτὸν ἀνήγαγεν, ἀλλὰ φάσματος ἰδέαν. ὁ γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἠρμωσμένος, οὕτός ἐστι Σαμουὴλ, ὡς καὶ ὁλοσώματος εἶδεν αὐτὸν ⁹³ καὶ ὁ Σαοὺλ. γ' δὲ ἡ ⁹⁴ πρόβῃσις ψευδῆς ἐστὶν ἡ λέγουσα ⁹⁵, ὅτι ⁹⁶ « Αὐρίων σὺ καὶ υἱοὶ σοῦ πεσοῦνται. » μετὰ γὰρ ἡμέρας δ' ἀπέθανε Σαοὺλ, ὑποστρέψαντος τοῦ Δαυὶδ ἐκ [τοῦ μετὰ] ⁹⁷ τῶν Ἀμαληκитῶν πολέμου. φησὶ γὰρ ⁹⁸. « Καὶ ὤρθρισε Δαυὶδ τοῦ ἀπελθεῖν πρῶτ' ⁹⁹ καὶ φυλάσσειν τὴν γῆν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἀνέδρασαν ἐπὶ Ἰσραὴλ. » Καὶ ἐλθόντος τοῦ Δαυὶδ εἰς τὴν γῆν ἐκεῖνην τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ καταδιώξαντος τοὺς Ἀμαληκίτας, καὶ μετὰ νίκης ὑποστρέψαντος τῇ δ' ἡμέρᾳ, ἐπάγει λέγουσα ἡ θεία Γραφή ¹⁰⁰. « Καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐπολέμουν ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἔφουγον ἄνδρες Ἰσραὴλ ἐκ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων, καὶ πέπτους τραυματίας ἐν τῷ ὄρει Γελβοῦε. » — ¹⁰¹ « Καὶ βαρύνεται ὁ πόλεμος ἐπὶ Σαοὺλ καὶ τοξεύεται εἰς τὰ ὑποχόνδρια. » Εἰ δὲ καὶ ἠλήθυσεν ἡ ἐγγαστρίμυθος, ὡς τινες νομίζουσιν, οὐ μέγα τοῦτο. ὁ γὰρ Θεὸς καὶ τὸν δαίμονα ἐν σχήματι φανέντα εἰπεῖν ἄκοντα τὴν ἀλήθειαν κατηνάγκασεν, **121** ὡςπερ καὶ τὸν Βαλαὰμ εὐλόγηται τὸν Ἰσραὴλ

Variorum lectiones et notæ.

⁷⁹ Locus nondum editus? ⁸⁰ I Sam. xvi, 7. ⁸¹ Isidorus I, 263. ⁸² πολλῶν σε ὑπ. Is. ⁸³ Ἀσταρῶθ I. Ἀσταρῶθιοι cod. ⁸⁴ ὅν τὰ τοῦ codex cf. Deut. iii, 1-11. ⁸⁵ ἀλλ' καὶ Σ. Is. ⁸⁶ τοῦ Is. ⁸⁷ αὐτοῦς Is. ⁸⁸ τὸ μήκος τῆς Is. ⁸⁹ ἐρήμου codex. ⁹⁰ Glyc. 322, 18-330-14. ⁹¹ Isr. τὸ φανὲν οὕτως — ἐκ τοῦ μὴ φέρειν Vni? (Allatius, Critici SS. Angl. VIII, p. 354, Lugd. 1660. ⁹² δέδοικε I. δέδοικασι Bulg. — πῶς ἀ' ἀ. I. καρτερήσεται Bulg. ⁹³ αὐτὸν εἶδε Bulg. ⁹⁴ δὲ καὶ ἡ Bulg. ⁹⁵ ἡ λ. om. Bulg. ⁹⁶ I Sam. xxviii, 19. ⁹⁷ τοῦ κατὰ Bulg. ⁹⁸ I Sam. xxix, 11. ⁹⁹ πρῶτ' I. τὸ πρῶτ' cod. ¹⁰⁰ I Sam. xxxi, 1. ¹⁰¹ I Sam. xxxi, 3.

ἄπαντα κτισθῆκεν· ἔφη γὰρ· Ἐάν ἀπέλθῃ· ὁ πρὸς Α τὸν ψευδοπροφήτην, ἐγὼ Κύριος ἀπακριθέσομαι σοι. ὁ τοῦ δὲ γε Σαουλ ἀναιρεθέντος, καταλιπὼν Δαυὶδ Ἄγγους τὸν βασιλεὺς τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἰθὺς εἰς τὴν Ἰουδαίαν πρὸς τὸν ὀμόφυλον Ἰσραὴλ, βασιλεύει κατὰ θέσιν εὐδοκίαν. Ἐπὼς οὖν, φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς, ἐν μὲν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ λγ' ψαλμοῦ Ἀβιμέλεχ ὀνομάζεται· ὁ (Φησὶ γὰρ· Ἐπάλμος τῷ Δαυὶδ, ὅποτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσιν αὐτόν.) ὁ Ἡ δὲ ἱστορία Ἄγγους αὐτὸν προσηγόρευσεν. Καὶ φημεν, ὡς τινὰ τοιοῦτον λόγον ἠφθάναντα εἰς ἡμᾶς· ἐκ παραδόσεως ὁ, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῶν ἀλλοφύλων κοινὰ μὲν εἶχον ὀνόματα ὁ, τὸ Ἀβιμέλεχ, ὅσον δὲ ἕκαστος ὁ προσηγόρευετο, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς· ἔστιν ἰδεῖν βασιλείας, Καίσαρας μὲν λεγομένους κοινῶς καὶ Αὐγούστους, ἀλλὰ δὲ τὰ κύρια αὐτῶν ὀνόματα ὁ, ὡς περ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις τὸ Ἐφραώ ἐστιν. Φαίνεται γὰρ καὶ ἐπὶ Ἰωσήφ καὶ ὁ ἐπὶ Μωυσείῳ Φαραώ μετὰ Ἰερεμῆ· ὁ ἐγερθεὶς βασιλεὺς Αἰγύπτου καὶ ἐπὶ Σολομῶντος Φαραώ ὁ. Ἐλαβε γὰρ, φησὶ ὁ, τὴν θυγατέραν Φαραώ. ὁ καὶ ἐπὶ Ἰερεμίου ὁ πάλιν βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Φαραώ προσηγόρευετο. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Ἀβιμέλεχ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἦν Ἀδραάμ, καὶ ὁ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰσαάκ ὁ καὶ ὁ νῦν λεγόμενος ἐπὶ τῶν χρόνων ὁ Δαυὶδ. ὁ Ἀβιμέλεχ εἰρηται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, τὸ κοινὸν μὲν τῆς ἱστορίας· ὁ λέλεκται, ὅπερ ἰδίως ἦν αὐτῷ ἐκ γενετῆς ἐπικαίμενον. ὁ

autem nominavit eum Anchus? Dicendum quod ex traditione didicimus reges Philistim nomen habere commune Abimelech, unumquemque vero eorum habere proprium quo vocaretur; sicut videre quoque est in imperio Romano: omnes vocabantur Cæsares et Augusti, cuique autem erat proprium cognomen. Sic nomen commune regum apud Ægyptios est Pharao. Vocatur enim Pharao rex Ægypti tempore Josephi et etiam temporibus Moysis, post quatuor generationes; pariter quoque regnante Salomone, dicit enim Scriptura: « Accepit filiam Pharaonis in uxorem. » Et qui ætate Jeremiae in Ægypto regnabat vocabatur etiam Pharao. Sic Abimelech appellabatur qui temporibus Abrahamæ rex erat, et qui in diebus Isaac, et ille de quo est sermo temporibus Davidis, Abimelech dictus est in inscriptione psalmi, quod nomen commune in historia sortitus est a nativitate sua.

Λθ'. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Δαυὶδ.

XXXIX. Initium regni David.

Ἐπεὶ δὲ Σαουλ ἐβασίλευσε Δαυὶδ ἐκ φυλῆς Κούδα ἔτη μ', ὅς ἐποίησε τὰ θελήματα τοῦ Κυρίου πάντα κατὰ τὸ εἰρημένον. 122 Ἐὕρον Δαυὶδ, τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὅς ποιῆσαι πάντα τὰ θελήματά μου. — Ἐὕρον Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ μου (28^α) ἔχρισα αὐτόν· ἡ γὰρ χεὶρ μου συναντιλήφεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίον μου κατισχύσει αὐτόν· οὐκ ἀφελήσεται ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ οὐδὲ ἀνομιὰς οὐ προσθήσει τοῦ κακώσαι αὐτόν· καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ καὶ τοὺς μισούντας αὐτόν τροπώσομαι· καὶ ἡ ἀλήθειά μου καὶ ὁ ἐλεός μου μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι μου ὑψωθήσεται τὸ κέρασ αὐτοῦ. Διδὸν δὲ τὸ θεῖον περὶ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ φησὶν· Ἐξελέξατο Δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ καὶ ἀνέλαβεν αὐτόν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων, — ποιμαίνειν Ἰακώβ τὸν δοῦλον αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ ἦν κληρονομία αὐτοῦ, ὅς καὶ μετ' ἐπιστήμης θείας καὶ εὐσεβείας ἠτοίμασεν αὐτούς, καὶ ἐν ταῖς συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὠδήγησεν αὐτούς. Ὅθεν ἐπήγαγεν ἡ Γραφὴ

Post Saul regnavit David de tribu Juda annis quadraginta, fecitque in omnibus voluntatem Domini secundum quod dictum est: « Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnem voluntatem meam. » — Inveni David servum meum, oleo sancto meo unxi eum; manus enim mea auxiliabitur ei, et brachium meum confortabit eum. Nihil proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis non apponet nocere ei, et concidam a facie ipsius inimicos ejus, et odientes eum in fugam convertiam. Et veritas mea et misericordia mea cum ipso, et in nomine meo exaltabitur cornu ejus. — Quamobrem de eo et per eum dicit Spiritus sanctus: « Elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium, pascere Jacob servum suum, et Israel hæreditatem suam. Et pavit eos in innocentia sua, et in intellectu manuum suarum deduxit eos. » Unde addit Scriptura dicens: « Et regnavit David super omnem Israel, et faciebat usque judicium et justitiam omni populo suo. » — Qui cum dimicasset Molchom regem Syro-

Variae lectiones et notæ.

Ἐάν ἀπ. π. τ. Κυτιεὺς οὐδὲ ἐκεῖ ἔσται ἀνάπαυσις σοι Isa. xliiii, 12? ὁ l. 212 D. ἡ μὲν ἐπ. — ὄνομα ζε. ὁ Ps. xliiii. ὁ ἀπέλυσιν l. ἀπέλυσεν cod. ὁ Ἄγ. παραδίδωσι τὴν βασιλείαν τῶν Γεθθαίων, τοιοῦτον λ. τ. Bas. ὁ ἔγομεν Bas. ὁ κοινῶν — ὄνομα Bas. ὁ ἑαυτῶν κεκτημένους ὁ. Bas. ὁ τῷ Ced. — τοιοῦτοι γὰρ π. Ἀ. ἔ. τὸ φ. Bas. ὁ Φαραώ λεγόμενος Bas. ὁ ὁ Bas. ὁ M. μετὰ Bas. ὁ φ. καὶ ὁ κατὰ τοὺς χρόνους Σ. Bas. ὁ l Reg. iii, 1. ὁ καὶ ὁ κατὰ τοὺς χρόνους Ἰερεμίου φ. Bas. ὁ O. δὲ καὶ Bas. ὁ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους Ἰσ. Bas. ὁ καιρῶν Bas. B, sed C. χρόν. ὁ μὲν τῆς ἱστορίας l. μὲν τῆς βασιλείας ὄνομα. Ἄγγους δὲ ὑπὸ τῆς ἱστορίας cod. (ex homoioteleuto linea a tyrotheis ommissa Ἀ. δὲ παραδίδωσας ὑπὸ τῆς l. Bas. ὁ 1030 (4125) Ced. 151, 15-18. ὁ Κυρίου l. Θεοῦ cod. ὁ Act. xiii, 22, ex l Sam. xiii, 14, 11, 35. ὁ Ps. lxxix, 30-24. ὁ καὶ ὁ l. καὶ τὸ cod. ὁ Ps. lxxviii, 70, 72. ὁ ἠτοίμασεν l. ἐποίησεν cod. et Ps. (ἀκακία Nota καὶ ἐποίησεν α. ἐν τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ συνέσει τ. x. ὁ. ὁ. ὁ. Ps.

rum, tulissetque de capite regis eorum coronam auream inagnam ornatam gemmis pretiosissimis, imposuit capiti suo, eratque ornatus pulcherrimus. Ad quod alludens David dixit : « Domine, in virtute tua lætabitur rex ; et super salutare tuum exultabit vehementer. Desiderium cordis ejus tribuisti ei, et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum. Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis ; posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. Vitam petiit a te, et tribuisti ei. Magna est gloria ejus in salutari tuo ; gloriam et magnum decorem impones super eum. »

κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου· ζωὴν ἤτήσατό σε, καὶ ἔδωκας αὐτῷ· μεγάλη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐν τῷ σωτηρίῳ σου· δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτόν. »

Sic confortatus David factusque feliciter potens B auxilio Omnipotentis, adimplevit prophetiam Isaac et datam Jacob benedictionem, sicut notat Theodoretus : « Esto dominus fratris tui, » Esau. Percussa Idumæa factisque omnibus Idumæis posteris Esau servus a David, effectum sortita est prædictio Davidis canentis : « In Idumæam extendam calcaneum meum ; mihi alienigenæ amici facti sunt. » Idumæi habent enim patrem Esau, ex quo et nomen acceperunt ; nam Edom cognominatus est, quia primogenita pro lentibus concessit. Ab eo non solum nomen, sed et malitiam hæditarunt ; et sicut Esau tanto incensus est odio adversus Jacob, ut diceret : « Venient dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum, » sic et ipsi Esau posterii filios Jacob indefesso persequentes odio sexcentis C machinationibus eis insidiantur. Et quando ab Ægyptiaca liberati servitute in terram promissionis venire voluerunt, ducente et præeunte Moyse, non modo non receperunt eos ut amicos, sed ne siverunt quidem eos propriam regionem transire, etsi divus Moyses eos deprecatus esset per legatos, promississetque filios Israel nec ad dexteram nec ad sinistram declinatuos, sed via regia inaccessuros aquamque suam pecunia esse empturos. Hanc præterea domesticam inimicitiam continuo demonstravere, et quando soli adversus Israel decertabant, et quando eorum hostibus consociabantur. Assyriis et Babylois adversus filios Israel præliantibus, populo Dei multiplices plagas Idumæi imposuerunt, non modo cum ejus hostibus pugnando, sed insidias collocando, fugam tentantes retinendo eosque hostibus tradendo. Quod ipse sacer David futura prævidens prænuntiavit. Loquens enim in Spiritu prophetico de captivitate, personamque populi assumens : « Super flumina Babylonis, inquit, illic sedimus, et flevimus cum recordaremur Sion. » Dicit etiam de adversitate quæ obruet impugnantes Israel : « Memor esto, Domine, filiorum Edom in die Jerusalem ; qui dicunt : Exina-

λέγουσα²²· « Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Δαυὶδ ἐπὶ Ἰερουζαλὴμ καὶ ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ἡ ἰερουζαλὴμ καὶ δικαιοσύνην. » — (2)²³ « Οὗτος τοίνυν πατάξῃ; Μολγὸν βασιλεῖα τῶν Σύριων καὶ λαθῶν ἀπὸ²⁴ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν μέγαν ἔχοντα λίθου τιμίου· καὶ φορέσας αὐτόν ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κόσμος εὐπρεπής· ὅπερ δηλῶν πάλιν ἔφη²⁵· « Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου ἀγαλλιασθήσεται· σφόδρα· τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας²⁶ αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ, καὶ τὴν θέλησιν τῶν χειλέων αὐτοῦ οὐκ ἐστέρησας αὐτόν, ὅτι προέφθασας αὐτόν ἐν εὐλογίαις χρηστότητος, ἔθηκες ἐπὶ τὴν

(3) Καὶ οὕτως ἐνισχύσας ὁ μακάριος καὶ κραταίωθεις τῆς συμμαχίας τοῦ κρείττονος πεπλήρωκε καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὴν προσηγορίαν καὶ τὴν πρὸς Ἰακώβ δοθεῖσαν εὐλογίαν²⁷, ὡς φησὶν Θεοδώρητος²⁸, ὅτι « Ἐἶναι κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου » Ἡσαῦ, καὶ πατάξῃς 123 τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ γενόμενοι πάντες οἱ ἐκ τοῦ Ἡσαῦ Ἰδουμαῖοι δοῦλοι τῷ Δαυὶδ, ἐπέθηκε τῇ προρόβῃσι²⁹ τὸ τέλος ψάλλον³⁰· « Ἐπὶ Ἰδουμαίαν ἐπιβαλὼν ὑπόδημά³¹ μου· ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν· οἱ γάρ τοι Ἰδουμαῖοι πρόγονον ἔχοντες τὴν Ἡσαῦ ἐξ οὗ καὶ τὴν προσηγορίαν ἐσχέκασι (Ἐδὼμ γὰρ ὠνομάσθη, ὅτι τῶν πρωτοτοκίων τὸν φακὸν προτιμήσας), οὐ τῆς προσηγορίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς μνησικαχίας τοῦ προπάτορος· ἐγένοντο κληρονόμοι· καὶ ὡς περ ἐκεῖνος ἐπίμονον ἔσχε κατὰ τοῦ Ἰακώβ τὴν ὀργὴν ἐπὶ πλείστον, ὡς καὶ διαβρόβηον εἶπεῖν³²· « Ἠγγισάτωσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πατρὸς μου, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακώβ τὸν ἀδελφόν μου, » οὕτω καὶ οὗτοι τοὺς ἐξ Ἰακώβ διενεκῶς φθονοῦντες ἐπιβουλαῖς κατ' αὐτῶν ἐχρῶντο μυριάς, καὶ ἦνίκα μὲν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀπαλλαγέντες δουλείας καὶ ἔλθειν εἰς τὴν ἐπηγγελημένην ἱερουζαλὴμ γῆν, τοῦ Μωϋσέως ἡγουμένου καὶ προστατούντος, οὐ μόνον οὐκ ὑπέδῆξαντο φιλοφρόνως, ἀλλ' οὐδὲ διελθεῖν τὴν ἴδιαν συνεχώρησαν χώραν. Καὶ ταῦτα τοῦ θεοῦ Μωϋσέως διὰ (23b) πρεσβευτῶν παρακαλοῦντος καὶ ὑποσχόμενου, ὡς οὐκ ἐκκλίνουσι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, ἀλλ' ὁδῷ βασιλικῇ βαδιοῦνται, καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος τὴν χρεῖαν ὠνομάμενοι. Καὶ μετὰ ταῦτα διὰ συνεχῶς τὴν οἰκίαν δυσμένειαν ἐπεδείκνυντο, ποτὲ μὲν μόνοι κατ' αὐτῶν στρατεύειν ἐπιχειροῦντες, ποτὲ δὲ τοῖς πολεμοῦσιν αὐτοὺς ἐπαμύνοντες προθύμως. Καὶ μέντοι καὶ ἦνίκα πάλιν Ἀσσύριοι καὶ Βαβυλώνιοι ταῖς κατ' αὐτῶν ἐχρήσαντο προσβολαῖς, μυρία ἔδρασσαν εἰς αὐτοὺς θεινὰ, οὐ συμπαρατάττοντες μόνον τοῖς πολεμοῖς, ἀλλὰ καὶ λόγους καθίζοντες, καὶ τοὺς φεύγειν πειρωμένους θηρεύοντες, τοὺς δὲ τοῖς ἐχθροῖς παραδιδόντες, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ προθεωρῶν ἐναργῶς ὑπέφηθεν· εἰπὼν γὰρ προφητικῶς περὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἐκ

Variae lectiones et notæ.

²² II Sam. viii, 15. ²³ II Sam. xii, 50. ²⁴ λαθῶν ἀπὸ I. λαθῶν τὸν ἀπὸ cod. ²⁵ Ps. xxi, 1-4. ²⁶ ψυχῆς 2 — δέξιν Ps. ²⁷ δοθ. εὐδ. I. εὐλ. δοθ. cod. ²⁸ Quæstiones in Gen. 81 ; commentarius vero in Ps. de hac origine nihil habet Gen. xxvii, 20. ²⁹ τῇ προρόβῃσι· Nota τὴν προρόβησιν cod. ³⁰ Ps. cxxii, 9. ³¹ ἐπὶ Ἰδ. ἐπιβλῶ ὑπόδημα · I. ἐπὶ τὴν Ἰδ. ἐπιβλῶ τὸ ὑπόδημά cod. ³² Gen. xxvii, 44.

προσώπου τοῦ λαοῦ ¹⁰. « Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλωνος ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών » φράσκει καὶ περὶ τῆς καταληφθούσης τοὺς πολεμήσαντας τὸν λαὸν συμφορᾶς. « Μνήσθητι, Κύριε, τῶν υἱῶν Ἐδὼμ τὴν ἡμέραν Ἱερουσαλήμ τῶν λεγόντων. Ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε ἕως τῶν θεμελιῶν αὐτῆς » περὶ ὧν καὶ Ἡσαΐας εἰπὼν. « Ὅρασι; ἦν εἶδεν Ἡσαΐας, υἱὸς Ἀμώς, κατὰ Βαβυλῶνος ἐπάγει τὰ ἐλεεινὰ πάθη **124** τῶν ἐξανδραποδιζομένων ¹¹. « Καὶ οἷτινες συνηγγμένοι εἰσὶ, μαχαίρᾳ πεσοῦνται, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν βάζουσιν ¹² ἐνώπιον αὐτῶν. » Τίνες μετὰ ταῦτα ¹³ ὀράσουσι, πάλιν λέγει ¹⁴. « Ἰδοὺ ἐγερῶ ὑμῖν τοὺς Μήδους, — καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις σου φείσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, καὶ ἔσται Βαβυλῶν ἢ καλεῖται ἔνδοξος; ¹⁵ ἀπὸ βασιλείας Χαλδαίων, ὃν τρόπον κατέστρεψε Κύριος ¹⁶ Σόδομα καὶ Γόμορρα, λέγει Κύριος. » Ὁσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς ἐρημώσεως Βαβυλῶνος ἐστὶ σχετλιαστικῶς. « Πῶς συνεκλάσθη, καὶ πῶς συνετριβή (Βαβυλῶν) ἢ σφύρα ¹⁷ πάσης τῆς γῆς; » Ἡ μὲν οὖν προφητεία αὕτη οὐ πρὸ πολλῶν γενεῶν ἔστι τῆς τοῦ Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίας· πάλιν δὲ μετὰ πολλοῖς ὕστερον ἔτεσιν, φαίνονται οἱ Μῆδοι ἐπιστρατεύοντες τοῖς Ἀσσυριοῖς· παραμυθία οὖν τῶν αἰχμαλωτιζομένων ἢ προσδοκία τῆς ἐκδικήσεως τῆς μετὰ πολὺ καταληφθούσης τὸν λαὸν τὸν κακώσαντα τὸν Ἰσραὴλ. Ταύτην γάρ τοι προβλέπων τὴν ἡμέραν τῆς ἀναπαύσεως ὁ Δαυὶδ, καθ' ἣν οἱ ἀπὸ τοῦ Μωδᾶ Μῆδοι κρατήσαντες τῶν Βαβυλωνίων καὶ μετὰ τοῖς νηπίοις αὐτῶν φείσονται ¹⁸, εἰκότως ἐψάλλε ¹⁹. « Μακάριος ὁς κρατήσει καὶ ἐδαφίει τὰ νηπία σου πρὸς τὴν πέτραν ²⁰. » ²¹ (4) Εἶτα πάλιν φησὶ. « Καὶ ἐπορεύθη ὁ Δαυὶδ ²² πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ Κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ, εἶχε δὲ καὶ δυνατοὺς ἀνδρᾶς ἕξ τοιούτους ὥστε τὸν μικρὸν αὐτῶν ποιεῖν πρὸς ρ', τὸν δὲ μέγαν πρὸς α, ἐξ ὧν αὐτῶν τὰ ὀνόματα ταῦτα ²³. » Σεβοῦδ· οὗτος ἐπάταξε τὸν Σέφ, τὸν τοῦ Ῥαβᾶ ἀπόγονον τῶν γιγάντων. ²⁴ — Ἐλεανᾶν· οὗτος (29^a) ἀνέλειν ἀνδρᾶ δυνατὸν παμμεγέθη, οὗ ἦν τὸ ξύλον τοῦ δόρατος ὡς ἄντιον ὑφαίνοντο;. — Ἰωάθαμ ²⁵· οὗτος ἀπέκτεινεν ἀνδρᾶ δυνατὸν Χετταῖον, ἔχοντα ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶ δακτύλους ἀνά ἕξ, τοὺς πάντας· κδ'. — Ἀδινῶν· οὗτος ἐσπάσατο τὴν βρομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ στρατιώτας ²⁶ εἰς μίαν παρεμβολήν. — Ἰσπεθαδῖ ²⁷· οὗτος ἐσπάσατο **125** τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐν χειρῶ ἐν ἐπὶ στρατιώτας τ'. — Μαρᾶ ²⁸· οὗτος τῶν ἀλλοφύλων ἐλθόντων καὶ βουλομένων ἀρπάσαι τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ, κλ'ρη οὖσαν φακοῦ ²⁹, καὶ

A nite, exinanite usque ad fundamentum in ea. » De quibus Isaias dicens : « Visio quam vidit Isaias, filius Amos contra Babylonem, de miseria afflictionibusque captivorum ait : « Omnis qui inventus fuerit, occidetur gladio; infantes eorum allidentur in oculis eorum. » Quinam hæc facere debeant addit : « Ecce ego suscitabo super eos Medos, et lactantibus non miserebuntur, et super filios non parceri oculus eorum; et erit Babylon illa gloriosa in regnis, incluta superbia Chaldaeorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrhham, dicit Dominus. » Pariter de vastatione Babylonis quasi dolens dicit : « Quomodo contractus est et contritus malleus universæ terræ, Babylon? » Non multæ ergo generationes a facta prophetia usque ad captivitatem et a captivitate incepta pauci anni effluerunt donec apparerent Medi qui debellaturi erant Assyrios et cum ipsis Medis, solamen captivorum et expectatio vindictæ quæ apprehensura erat eos qui mala populo Israel fecerant. Quam prævidens retributionem diem, David, in qua Medi, victis Babyloniis, eorum filiis non parceret, bene cecinit : « Beatus qui primas tenebit et allidet parvulos tuos ad petram. » Procedendo crevit David et magnificatus est, et Deus erat cum eo habuitque secum viros potentes triginta septem e quibus minimus centum milites sua fortitudine æquabat, maximus vero mille. Hæc sunt eorum nomina : « Sobochai, qui percussit Saph de stirpe Arapha, de genere gigantum; Eelana, qui occidit virum potentem insolitæque magnitudinis, cujus hastiis ligantibus erat quasi liciatorum sexcentum. Joatham qui occidit virum potentem Cetæum, qui senos in manibus pedibusque digitos habebat, id est viginti quatuor. Adina qui lancea sua septingentos milites occidit uno ictu. Ispebada qui trecentos milites uno momento gladio suo interemit. Mara qui venientibus Philistæis tentantibusque partem agri occupare, quæ lentibus conserta erat, solus restitit, fugiente populo, persecutusque est Philistæos; et agri partem custodivit. Eleazar qui invadentibus Philistæis partem agri hordeo consitam, fugienteque populo, solus remansit haud secus ac columna, Philistæos fugavit et hordeum servavit, tantamque cædem inter Philistiim fecit ut defessa manus ejus agglutinaretur gladio, et post eum reversus est populus ad diripiendum. Bananias qui multa fecit prodigia; percussit enim filios Ariel de Moab, et cum descendisset in foveam quadam die in hieme, occidit leonem. Interfecit quoque virum Ægyptium cujus

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ Ps. cxxvii, 1, 7. τὸν ποταμόν cod. ¹¹ Isa. xiii, 15, 16. ¹² Nota ξέρουσιν cod. ¹³ μὲν ταῦτα? ¹⁴ Isa. xiii, 17-19 ἐπεγείρω. ¹⁵ καλῆ τε καὶ ἐνδ. cod. ¹⁶ ὁ Θεός Isa. ¹⁷ Jer. l, 25 ἐκλ. καὶ συν. ἢ σφ. ¹⁸ ἀνφείσονται l. φείσονται (φείσονται. cod.) — μακάριος ὁς κρατήσει l. μακάριος ὁς ἀναπαύσει σοι τὸ ἐπιδομά σου, ὃ ἀναπέδωκας ἡμῖν, μακάριος; ὁς κρατήσει cod. ¹⁹ Ps. cxxvii, 9. ²⁰ τὴν πέτραν Nota τῆς πέτρας cod. ²¹ Περὶ τῶν δυνατῶν ἀνδρῶν ὧν εἶχε Δαυὶδ l Chr. xi, 40-47? Glyc. 536, 10-20. Cod. 115, 11-116, 4; 151, 18-153, 9. ²² ἐπορεύθη ὁ Δ. l. ἐπορεύετο Δ. cod. ²³ Il Sam. xxi, 18. ²⁴ Il Sam. xxi, 13, 20. ²⁵ Ἰωάθαμ Il Sam. xxi, 20 22. ²⁶ ὡ' στρ. εἰσαπαξ. Il Sam. xliii, 8. ²⁷ Ἰσπεθαδῖ l. Ἰσσεῦααα cod. ²⁸ Σματῖα 11, 12. ²⁹ Nota πλήρης οὖσης φακῆ; cod.

celastudo corporis septem cubitorum erat, descenditque ad eum cum virga pro lancea, arrepta autem hasta adversarii sui interfecit eum hasta propria. Abessa frater Joab percussit viros sexcentos et Zesbi volentem Davidi mortem inferre. Erat autem Zesbi nepos Arapha qui habebat hastam yonderis trecentorum siclorum. Quando currebat Abessa (Azael) erat quasi damula in montibus. Tres in caeteris potentes, circumdantibus Philistæis Bethleem, desideranteque David bibere de cisterna Bethleem profecti sunt, aciemque Philistæorum perrumpentes, aquam hauserunt de cisterna tuleruntque David, qui libavit eam Domino dicens: « Propitius sit mihi Dominus, num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt et animarum periculum bibam? » Omnes pariter caeteri milites erant viri robustissimi et invicti, adversariis valde terribiles, ingentes clypeos portantes, longasque hastas, leves tamen cursu velut damulæ in montibus. Terribilis armatura eorum et facies eorum quasi facies leonum. Alii bellatores quos habuit David erant numero duodecies centum millia, secundum numerum inventum a Joab duce militiæ; dicit enim Scriptura: « Et addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicens: Vade, numera Israel et Judam. Dixitque rex ad Joab principem exercitus sui: Perluastra omnes tribus Israel, et numera populum ut sciam numerum ejus. Dixitque Joab: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujusmodi? Prævaluit autem sermo regis verbis Joab et principem exercitus, egressusque est Joab ut numeraret populum Israel. » Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi. « Et inventus est omnis numerus Israel, mille, millia et centum millia virorum evaginantium gladium. Nam Levi et Benjamin non numeravit eo quod Joab invitus exsequeretur regis imperium. Displicuit autem hoc coram Deo. » — « Percussit autem cor Davideum postquam numeratus est populus. « Misitque Dominus Gad prophetam ad David et dixit: « Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris ut faciam tibi; aut tribus annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, aut tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Dixit autem David ad Gad: Tria hæc mihi dura nimis, sed melius est ut incidam in manus Domini, multæ enim misericordiæ ejus sunt, quam in manus hominum. » — « Et elegit David pestilentiam, et facti sunt dies messis frumenti, immisitque Dominus pestem in Israel die mane usque ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo septuaginta millia virorum. Exten-

A τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστη καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἐδίωξε, τὴν δὲ μερίδα τοῦ ἀγροῦ ἐφύλαξεν. — Ἐλεάζαρ⁶⁶ (οὗτος μερίδος οὐσης κριθῆς, τῶν ἀλλοφύλων ἐπελθόντων καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστηλῶθη καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἔτρεψε, τὴν δὲ κριθὴν διεύκτισεν· τοσοῦτον γὰρ ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύλους, ἕως ἢ χεὶρ αὐτοῦ κοπιήσασα, προσεκολληθῆθαι τῇ μαχαίρᾳ καὶ ὁ λαὸς ἐπέτρεψεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸ σκυλευεῖν⁶⁷. — Βαναίας· οὗτος πολλὰ μὲν ἐποίησεν ἔργα, ἐπάταξε δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀριήλ τοῦ Μωάβ, καὶ καταβῆκε ἐν ἡμέρᾳ χειμῶνος⁶⁸ εἰς λάκκον, ἀπέκτεινε λέοντα, ἀνέλε δὲ καὶ ἄνθρωπον Αἰγύπτιον, ἐπὶ πῆχεις ἔχοντα ἐδῶρυ ὡς ξύλον διαβάθρας· ἀρπάσσα γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τὸ δῶρυ, ἐν οὗτῳ ἀπέκτεινε αὐτόν. — Ἀβεσσα, ὁ ἀδελφὸς Ἰωάβ, ἐπάταξεν ἄνδρας χ' ⁶⁹ — καὶ τὸν Ἰεσθι θέλοντα φονεῦσαι τὸν Δαυὶδ· ἦν δὲ Ἰεσθι⁷⁰ ἔγγονος τοῦ Ῥαφαὶ δῶρυ ἔχοντος σταθμῶν σίκλων τ'. Ἡνίκα δὲ ἔτρεχεν ὁ Ἀβεσσα, ἦν ὡς δορκὰς ἐν τοῖς ὄρεσιν. Τρεῖς δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν δυνατοί, περικυκλωσάντων ποτὲ τῶν ἀλλοφύλων τὴν Βηθλέεμ. καὶ τοῦ Δαυὶδ ἐπιθυμήσαντος πιεῖν ἐκ τοῦ φρέατος τῆς Βηθλέεμ, διέδωκαν οἱ γ' καὶ διαβῆξαντες τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων, ὕδρευσαντο ἐκ τοῦ φρέατος καὶ ἤνεγκαν ὕδωρ τῷ Δαυίδ· ὁ δὲ θαυμάσας αὐτῶν τὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμην, ἔλαβε τὸ ὕδωρ καὶ ἐπισπασεν αὐτὸ τῷ Κυρίῳ λέγων· « Ἠλώς μοι, Κύριε, εἰ αἶμα ἀνθρώπων⁷¹ τῶν πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίωμαι. » Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται ὑπῆρχον ἄνδρες δυνατώτατοι, καὶ ἀκαταγώνιστοι, καὶ πρὸς τοὺς ἑναντίους φοβερώτατοι, θυρεοὺς αἰρῶντες καὶ δόρατα μέγιστα, καὶ κόφυοι τοῖς ποσίν ὡς δορκάδες ἐπὶ τῶν ὀρέων ὑπάρχοντες, καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτῶν πάνυ ἐκπληκτικὸς, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα λέοντων. **126**⁷² (5) Τοῦ; δὲ γε πολεμιστὰς, οὗς εἶχε πάλιν ὁ Δαυὶδ, ἦν ὁ ἀριθμὸς μυριάδες σὺδ', καθὼς ἠριθμῆθησαν παρὰ Ἰωάβ τοῦ ἀρχιστρατήγου· φησὶ γὰρ⁷³· « Καὶ προσέθετο ὀργῇ Κύριος ἔκκαθηναί ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπέσεισε τὸν Δαυὶδ ἐν αὐτοῖς; λέγων· Περαιύητι καὶ ἀριθμήσον τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰουδα. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς Ἰωάβ τὸν ἀρχόντα τῆς ἰσχύος; τῆς μετ' αὐτοῦ· Διέλθε τὰς φυλάς; πάσας Ἰσραὴλ, καὶ ἴδε, καὶ ἐπισκεψάμεθα τὸν λαόν, καὶ γνώσομαι τὸν ἀριθμὸν τοῦ λαοῦ. Καὶ εἶπεν Ἰωάβ· Προσθεὶ Κύριος ὁ θεὸς ἐπὶ τὸν λαόν σου. Καὶ ἵνα τί ὁ κύριός μου βούλεται ἐν τῷ λόγῳ; τοῦτῃ; Καὶ ὑπερίσχυεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάβ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας τῆς δυνάμεως, καὶ ἀπῆλθε Ἰωάβ ἐπισκεψάμενος τὸν λαόν. Καὶ δὴ ἐπισκεψάμενος διέδωκε (29b) τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπισκεψέως τοῦ λαοῦ τοῦ Δαυὶδ. Καὶ ἦν πᾶς Ἰσραὴλ χιλιαί⁷⁴ καὶ ρ' χιλιάδες ἀνδρῶν ἐσπασμένων ῥομα-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ Ἐλεανάν 9,10. ⁶⁷ καὶ ὁ λ. ἐκάθησε ὁ ἀ. πλὴν ἐκδιδύσκειν 10. — B. ἀνὴρ αὐτὸς πολλοστὸς ἔργους 20,21. ⁶⁸ ἢ. τοῦ χιόνος 20. ⁶⁹ αὐτὸς ἐξήγειρε τὸ δῶρυ αὐτοῦ ἐπὶ τ' τραυματίας 18. ⁷⁰ ἢ. δὲ ἦν ἐν τοῖς ἐγγόνιοις τοῦ Ῥαφ. καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ δόρατος αὐτοῦ τ'. σ. xxi, 16. — II Sam. xxi, 15-17. ⁷¹ τῶν ἀνδρῶν 17. ⁷² Ccl. 1:3,9-154-19. ⁷³ II Sam. xxiv, 1-4. ⁷⁴ χιλιάδες I Par. xxi, 5, χιλιάδες ρ' καὶ κξ' Lev, ὡ χιλιάδες II Sam xxiv, 9.

φαίαν· και Ἰούδας χιλιάδας· υπ' ἄνδρων ἑσπα-
σμένων μάχαιραν· τὸν δὲ Λευὶ και τὸν Βενιαμὶν οὐκ
ἤριθμησε, ὅτι προσώθησεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως⁷⁰
τῷ Ἰωάβ. Καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐναντίου τοῦ Θεοῦ
τούτου. ⁷¹— Καὶ ἐπάταξε καρδία Δαυὶδ αὐτὸν ἐν τῷ
ἀριθμῆσαι τὸν λαόν. — ⁷² (6) Καὶ ἀπέστειλε Κύριος·
Γὰδ τὸν προφήτην πρὸς Δαυὶδ και εἶπε⁷³· Τάδε
λέγει Κύριος· Ἐκλεξαι σεαυτῷ γενέσθαι σοι, ἡ τρία
ἔτη λιμὸν ἐν τῇ γῆ σου, ἡ τρεῖς μῆνας φεύγειν σε ἐκ
προσώπου τῶν ἐχθρῶν σου, ἡ γ' ἡμέρας θάνατον ἐν
τῇ γῆ σου. — Καὶ εἶπε Δαυὶδ πρὸς Γὰδ· Στενά μοι
πάντοθεν ἐστι και τὰ τρία, πλὴν ἐμπεσοῦμα,
ἔη εἰς χεῖρας Κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμὸι αὐτοῦ·
εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων μὴ ἐμπέσω. Καὶ ἐξέλεξάτο
Δαυὶδ τὸν θάνατον· και ἡμέραι θέρους⁷⁴ πυρῶν, και
ἔδωκε Κύριος θάνατον ἐν Ἰσραὴλ ἀπὸ πρώϊθεν
ἕως⁷⁵ ἀρίστου· και ἀπέθανον ἐκ τοῦ λαοῦ χιλιάδας
οἱ. Καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ ἄγγελος
Κυρίου ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦ διαφθεῖραι ἐν αὐτῇ.
Και εἶπε Δαυὶδ πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν
τὸν ἀγγελοῦ τυπτοντα ἐν τῷ λαῷ· Ἰδοῦ, ἐγὼ
ἡμάρτηκα, και **127** ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ
κακοποιήσας· και οὗτοι τὰ πρόβατα τί ἐποίησαν·
γενέσθω δὴ ἡ χεῖρ σου ἐν ἐμοί, Κύριε, και
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου. » Καὶ
παρακληθεὶς ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελο
⁷⁶· Ἄνεσ τὴν χεῖρά σου. — Καὶ ὤκοδόμησεν
ἐκεῖ θυσιαστήριον Δαυὶδ και ἀνήγεικεν εὐθύς
ὀλοκαυτώσεις· και ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Κύριος
και συνεσχέθη ἐπάνω Ἰσραὴλ ἡ θραύσις. »

⁷⁷ (7) Ταῦτα δὲ φησι πάλιν Θεοδώρητος οὐκ ἀπεικῶ,
συμβεδηκέναι, ἀλλ' οἰκεία· παρανομία· ἔτισε δίκας
ὁ λαός· ἐπὶ προφάσει· καταλιπὼν γὰρ τὸν εὐσεβῆ και
θεῖον βασιλέα, τυράννῳ και πατραλῶν⁷⁸ παιδὶ συν-
εστράτευσεν. Οὕτω δὲ και διὰ τὴν τοῦ Σαοῦλ εἰς
τούς Γαβαωνίτας ἀναίρεσιν ἐπαιδεύθη διὰ λιμοῦ μετὰ
τὴν ἐκείνου τελευτήν· ὁ μὲν γὰρ λαός ἅπας και
Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, πεποίηκε τὰς πρὸς ἐκείνους
συνθήκας τούς Γαβαωνίτας· ἐκείνωνσε δὲ τῶν ὄρ-
κων και Ἐλεάζαρ ὁ ἀρχιερεὺς. Ἐδεῖ τοίνυν τούς
ἀπογόνους τῶν ὀμωμοκότων μὴ παραβῆναι τὸν ὄρκον
καὶ τὰς σπονδάς, ἀλλὰ πείσαι μάλλον τὸν παρανο-
μοῦντα βασιλέα τὰς πρὸς αὐτούς φυλάξαι συνθήκας·
πληροῦνται δὲ εἰς αὐτούς τὸ παρὰ τοῦ Νῶε πρὸς τὸν
προπάτορα αὐτῶν Χαναάν εἰρημένον· ⁷⁹ Ἐπικατά-
ρατος Χαναάν παῖς, οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς
αὐτοῦ. » Διὸ φησι πρὸς αὐτούς Ἰησοῦς μετὰ τὴν
φανέρωσιν τῆς πανουργίας αὐτῶν⁸⁰· « Καὶ νῦν
ἐπικατέρατοί ἐστε· οὐ μὴ ἐκλείπη ἐξ ὑμῶν δούλος
οὐδὲ φυλοκόπος και ὕδροφόρος ἐμοί και τῷ Θεῷ
μου, και κατέστησεν αὐτούς Ἰησοῦς ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ φυλοκόπους και ὕδροφόρους πάσῃ τῇ συναγωγῇ
και τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ Θεοῦ. — Διὰ τοῦτο ἐγένοντο
οἱ κατοικοῦντες Γαβαὼν φυλοκόποι και ὕδροφόροι τῷ
θυσιαστηρίῳ τοῦ Θεοῦ και πάλιν τῇ συναγωγῇ ἕως
τῆς ἡμέρας· ταύτης και εἰς (30^α) τὸν τόπον οὗ ἂν
ἐκλέξεται· ⁸¹ Κύριος. » ⁸² Ἐπεὶ οὖν ταῦτα παρελο-
γίσαντο, και μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν ὑπέστησαν
τὴν διὰ τοῦ λιμοῦ παιδείαν, διδάσκει οὖν ἡμᾶς ὁ
λόγος μὴ παραβαίνειν τὰς ἐπὶ Θεοῦ γενομένας μεθ'
ὄρκων συνθήκας, κἂν εἰς ἄλλων ὠφέλειαν ἢ παρά-
βσις γίνηται⁸³. Ἄγνων δὲ τὴν αἰτίαν **128** τῆς

ditque manum suam angelus Domini super Jeru-
salem ut disperderet eam. « Tunc videns David
angelum cædentem viros in populo, dixit ad Deum:
« Ego sum qui peccavi, ego pastor iniique gessi.
Isti qui oves sunt quid fecerunt? vertatur, obsecro,
manus tua contra me et contra domum patris
mei. Et exoratur Dominus, dixit ad angelum: Co-
hibe manum tuam. « Et ædificavit ibi David altare Do-
mino et obtulit holocausta et pacifica, et propitiatus
est Dominus terræ, et cohibita est plaga ab Israel. »
Hæc mala non incongrue acciderunt, ait Theo-
doretus: propriæ infidelitatis pœnas sane luit popu-
lus: dereliquerat enim regem pium et a Deo da-
tum ad præliandum cum tyranno et parricida. Pa-
rier ob cædem quam fecit Saul in Gabaonitis pu-
nitus est populus dira fame, vita functo Saule.
Omnis etenim populus, et ipse Josue filius Nave,
fœdera cum ipsis pepigerant. Et ipse Eleazar sum-
mus sacerdos sese illis juramenti consociatus
fuerat. Oportebat itaque posteros non trans-
gredi jusjurandum et promissiones, sed potius
suadere regem prævaricatorem ut servaret pacta.
Adimpletum est in eis quod dicitur a Noe ad proto-
parentem eorum Chanaan: « Maledictus Chanaan;
servus servorum erit fratribus suis. » Unde ad eos,
cogito eorum scelere, dixit Josue: « Itaque sub
maledictione eritis, et non deficiet de stirpe vestra
ligna cædens, aquasque comportans mihi et Deo
meo. » — « Decrevitque Josue in illo die eos esse in
ministerio cuncti populi, et altaris Domini. —
« Ideo facti sunt habitantes Gabaæ ligna cædentes
et aqueo comportantes in ministerio cuncti populi
et altaris Domini usque in præsens tempus in loco
quem Dominus elegerat. » Si ergo qui sic eos de-
ceperunt fame puniti sunt post Saulis finem, disca-
mus iude non transgredi pacta cum juramento fœ-
dera cum Deo, etsi hæc violatio prodesset videatur
aliis. Nesciens David causam iræ cœlestis et miseri-
tix famis interrogavit Dominum, auditoque quod
iniustæ cædis Gabaonitarum pœnas darent, iniique
D læsos testes vocavit dicens: « Quid faciam vobis,
et quod erit vestrum piaculum? » Dixeruntque ei Ga-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁰ τετρακόσια ἑξήκοστα I Par. φ' χ. II Sam. ⁷¹ I Par. xxi, 6 κατέσχεσε. ⁷² II Sam. xxiv, 40.
⁷³ Gen. 160, 6-19. ⁷⁴ II Sam. xxiv, 12-17. ⁷⁵ Θερισμοῦ 15. ⁷⁶ ὥρας. ⁷⁷ II Sam. xxiv, 25. ⁷⁸ Gen.
150, 19-156, 3. ⁷⁹ πατραλία codex. ⁸⁰ Theodoretii Quæst. in Gen. LVIII Ἡ δὲ τοῦ Χαναάν δουλεία
ἐν τοῖς Γαβαωνίταις τὸ τέλος ἐδέξατο, in Jus. 12. Gen. ix, 25. ⁸¹ Jos. ix, 25. ⁸² οὗ ἂν ἐξελ. cod.
⁸³ Gen. 334, 14-335, 1. ⁸⁴ Nota γίνεται cod.

baonitæ : « Non est nobis super argento et auro questio cum Saule et domo ejus, neque volumus ut interficiatur homo de Israel, sed virum qui attrivit nos et oppressit iniique, ita delere debemus ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus in cunctis finibus Israel. Dentur nobis septem viri de filiis ejus ut crucifigamus eos Domino in monte Saul. » In ipso loco crucifixerunt traditos sibi viros, in quo injustam patraverat internectionem. Erant autem duo filii illegitimi Saul et quinque ex ejus cæteris filiis. Inflicta porro pœna, Dominus propitius factus est, et, ut solebat, terra fructum suum dedit. Nos inde discimus Deum nullum inter genera interponere discrimen, sed omnibus injuriam patientibus, etsi alienigenæ sint, reddere justitiam, quamvis non statim post peccatum. Sic sane cum annos quadraginta pœnam patienter distulisset, tempore Davidis illam infixit. Gravior sit eorum culpa ex hoc quod Saul rejectum destitutumque gratia divina non deseruerunt, antequam moreretur, virum autem qui eis tanta multa varique bona attulerat, qui Philistæorum audaciam dissolverat, et Amalec internectioni tradiderat, qui Idumæos et Moabitas et Ammonitas et Assyrios sibi subdiderat, in servitum redegerat, coegeratque tributa solvere, qui gratia Dei fruebatur, non modo dereliquerunt, sed repulerunt, impugnaverunt et filium prævaricatorem et homicidam secuti sunt. Unde juste castigavit eos justus iudex sufficiens Sauli Davidem. In ipsum Dominum peccaverunt Israelitæ ut indicat historia dicens : « Et addidit furor Domini irasci contra Israel. » Ipse præterea David graves dedit pœnas occisionis et adulterii per rebellionem filii sui, secundum prophetiam hanc : « Hæc dicit Dominus : Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, » et reliqua. Quantum prosint tribulatio, adversitas et sollicitudo ex hac historia novimus. Fugiens enim a facie Saulis et Absalom filii sui, divus ille vir, David, inquam, omnem virtutem exhibuit, mentemque ejus rebus bellicis plena, secundum sacras leges decertabat, sed bello paululum quiescente in crimen lapsus est.

τοῦ φόνου⁸⁸ καὶ τῆς μοιχείας κατὰ τὴν θεϊαν πρόβλεψιν· φησὶ γάρ⁸⁷· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐγερῶ κακὰ ἐπὶ σὲ ἐκ τοῦ οἴκου σου, » καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅσον τοίνυν ὄννησι θλίψεις καὶ συμφορὰ καὶ μέριμνα, ἐκ ταύτης τῆς ἱστορίας μαθηθόμενοι. Διωκόμενοι γὰρ ὑπὸ τοῦ Σαούλ καὶ Ἀβσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὁ θεὸς οὕτως ἀνήρ (30b) — τὸν Δαυὶδ λέγω — πᾶσαν κατῶρθου φιλοσοφίαν· καὶ ταῖς φροντίσι τῶν πολεμίων ἐνασχολῶν τὴν διάνοιαν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἐπολιτεύετο νόμους· ἀνακαλῆ; δὲ τυχῶν ὀλίγη, τὸν κλιεθον ἐκείνον ὑπέμεινε.

« Accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem et deambulet in solarium domus regie, viditque mulierem se, lavantem ex adverso super solarium suum; erat autem mulier pulchra valde. »

θεηλάτου ὀργῆς ὁ Δαυὶδ καὶ τῆς πληγῆς τοῦ λμοῦ τὸν Θεὸν ἠρώτησε, καὶ μαθὼν ὡς ἔνεκεν τῆς τῶν Γαβαωνιτῶν ἀδικου ἀναίρεσεως εὐθύνας ἐπράττετο, καὶ τοῖς ἐκεῖνοι; ἐχρήσατο κριταῖς τοῖς ἡδικημένοις λέγων⁸⁵· « Τί ποιήσω ὑμῖν; καὶ ἐν τίνι ἐξιλιάσωμαι; » Καὶ φασιν⁸⁶· « Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ Σαούλ καὶ τοῦ⁸⁷ οἴκου αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν θανατώσαι ἄνδρα ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ· ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὁ διώξας ἡμᾶς; καὶ συντέλεσας, καὶ ὡς παρελογίσαστο⁸⁸· ἡμᾶς ἐξολοθρεῦσαι, ἀφανίσαι ἀφανίσωμεν αὐτὸν, τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι παντὶ ὄρω Ἰσραὴλ, καὶ δοθῆτωσαν ἡμῖν ἄνδρες ζ' ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξιλιάσωμεθα ἐν αὐτοῖς Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ τοῦ Σαούλ⁸⁹. » — Ἐν ἐκείνῳ οὖν τῷ χωρίῳ τοὺς ἐκδοθέντας αὐτοῖς ἀνεσκόλπισαν ἄνδρας, ἐν ᾧ τὰς παρανομίας ἐκεῖνας; ἐτόλμησε μαιφονίας. Οὗτοι δὲ ἦσαν τοῦ Σαούλ δύο μὲν υἱοὶ νόθοι, πέντε δὲ υἱῶν αὐτοῦ ὑστέρων. Τῆς οὖν τιμωρίας γεγεννημένης, ἡλεως ὁ Δεσπότης ἐγένετο, καὶ ἡ γῆ τὸν ἐξ ἔθου καρπὸν ἔδωκεν. (8) Ἡμεῖς δὲ μαθηθόμενοι διὰ τούτων, ὡς γένους ὁ Θεὸς; οὐκ οἶδε-διαφορᾶν, ἀλλὰ τοῖς ἡδικημένοις, κἂν ἀλλογενεῖς ὦσιν, ἐπαμύνοι δικαίως, εἰ καὶ παρὰ πόδας οὐκ ἀπαιτεῖ δίκην. Ἀμίλει γὰρ καὶ τότε μακροθυμήσας ἔτη μ', οὕτω τὰς εὐθύνας εἰσπράττεται νῦν ἐπὶ τοῦ Δαυὶδ· αὖτις⁹¹ δὲ αὐτῶν τὴν κατηγορίαν τὸ τὸν μὲν Σαούλ καταψηφισθέντα καὶ τῆς θείας; χάριτος γυμνωθέντα μὴ καταλιπεῖν μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ· τὸν δὲ μυρίων αὐτοῖς ἀγαθῶν γενόμενον πρόξενον καὶ τὸ τῶν ἀλλοφύλων καταλύσαντα θράσος καὶ τὸν Ἀμάλικ πανολεθρίῳ μὲν παραδῶσαντα· Ἰδουμαίους δὲ, καὶ Μωαβίτας, καὶ Ἀμμωνίτας, καὶ Ἀσσυρίους ἐκατέρους χειρωσάμενον, καὶ δουλωσάμενον, καὶ φόρους ἀναγκάσαντα φέρειν, καὶ προφητικῆς χάριτος ἀπολαύσαντα, οὐ μόνον καταλιπεῖν⁹², ἀλλὰ καὶ ἀντιπαρατάξασθαι καὶ δρᾶσαι τὰ πολεμίων καὶ συμπράξαι μαιφόνῳ καὶ παρανόμῳ τέκνῳ⁹³. Ὅθεν ὁ δίκαιος κριτῆς αὐτοῦς δίκας εἰσπράξατο διὰ τῆς ὑποθέσεως Δαυὶδ. Καὶ γὰρ αὐτὸν ἡδίκησαν, καθὼς δηλοῖ καὶ ἡ ἱστορία λέγουσα⁹⁴· « Καὶ προσθετο ὀργῆ Κυρίου ἐκκατῆαι 129 τὸν Ἰσραὴλ. »⁹⁵ (9) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ υἱοῦ δίκας ἐναργεῖς ἔτισε

« (10) » Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς δεξίης, καὶ ἀνέστη Δαυὶδ ἀπὸ τῆς κοιτῆς αὐτοῦ, καὶ περιπάτει ἐπὶ τοῦ δόματος τοῦ οἴκου τῶν βασιλείων, καὶ εἶδε γυναῖκα λουομένην ἀπὸ τοῦ δόματος, καὶ ἡ γυνή

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁵·⁸⁶ II Sam. xxi, 5-6. ⁸⁶ Nota φη' cod. ⁸⁷ καὶ τοῦ l. καὶ μετὰ τοῦ cod. et LXX. ⁸⁸·⁸⁹ ὡσπερ ἐλ. cod. δς παρελ. LXX. ⁹⁰ ἐξηλιάσωμεν αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ ἐν τῷ Γαβαὼν Σαούλ LXX. II Sam. xxi, 9. ⁹¹ αὖτις cod. ⁹² κατέλειπον cod. ⁹³ Nota τέκνῳ ἐτόλμησαν? ⁹⁴ II Sam. xiv, 1 ὀργῆν ἐ. ἐν Ἰλ. ⁹⁵ Glys. 552.9-35, 18. 335, 2-7. ⁹⁶ τοῦ φόνου l. τοῦ τοῦ φόνου cod. ⁹⁷ II Sam. xii, 11. ⁹⁸ II Sam. xi, 2. ⁹⁹ Cod. 136, 4-7.

καλή τῆ βίβει σφόδρα. » (Ποῦς ὁ πόλεμος καὶ σφο- A
δρός, ἀνεσις, καὶ τρυφή, καὶ βιαιότης ἐξουσία, καὶ
σώματος ὥρα ¹, καὶ μετὰ κόρον τρυφῆς ἢ προσβολῆ,
ὅτε καὶ τοῖς μὴ βουλομένοις ὁ σπινθήρ ὑποτύφεται,
αἶον εἰς συμμαχίαν καὶ ἀνδρείαν τὴν τρυφὴν δεχόμε-
νος. Δῆλος δὲ ἐστίν, ὅτι σφοδρότερον κατὰ φύσιν
εἶχε τῆς ἐπιθυμίας τὸ πάθος· οὐ γὰρ ἂν πλείους
ἐχρήσατο γυναῖξιν, εἰ μὴ τῆς φύσεως τοῦτο δρᾶσαι
βιασαμένους, ὅθεν φησὶν ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεου-
πόλειως ²: « Ἰστέον, ὅτι πολλὰ καὶ διάφορὰ εἰσι παρὰ
τῶν δικαιοκρίτη Θεῶν τὰ κρίματα καὶ αἱ ἀνταποδύ-
σεις, ἃς μέλλει ποιεῖν ἐπὶ τῶν εἰς τὸ σῶμα ἀμαρτανόντων » καὶ ἀκρατῶς τε καὶ ἀφειδῶς ἐξοιστρωμέ-
ων καὶ λαγνεύοντων· εἰσι γὰρ καὶ χῶρα: θερμαί B
τινες, αἷς πεφύκασιν ἐκ θερμότητος ἀέριον, ἢ καὶ
ὕδατων καὶ τροφῶν, τὰ σώματα διεγείρειν πρὸς
ἀκρατεῖς μίξεις, καθάπερ Αἴγυπτος, καὶ Αἰθιοπία,
καὶ Ἰερικῶ, Γομορρίτης ἐνορία, καὶ ἡ Περσικὴ χῶρα.
Εἰσι δὲ πάλιν καὶ γένη πρὸς ἀσέλιγειαν καὶ ἀκολασίαν
ἐβρίπιστα μᾶλλον, ἃ καὶ ἐκ συνηθείας ἢ καὶ ἐξ ἐτέρας
αἰτίας ὑπαρτώτερα καὶ ἀκολαστότερα ὑπάρχουσιν, ὡς
τὰ τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων. 130 Ἄλλ' εἰ καὶ
οὗτος ³ ὁ κατὰ Θεοῦ ζῶν ἄνθρωπος ἐφέλκεται καὶ διὰ
τοιαύτην αἰτίαν πρὸς ἀμαρτίαν, ἀλλὰ δεῖ τὴν φύσιν
ἐκβ.άζεσθαι κατὰ πάντα τρόπον· Βίασθὴ γὰρ ἐστὶν ἡ
βιαιότης τῶν οὐρανῶν ⁴, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν
αὐτήν, » καὶ ⁵ ἡ γρὴ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἀμαρ-
τίαν ἀνταγωνίζεσθαι· « Οὐδείς γάρ, φησὶ ⁶, στε-
φανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ » ⁷. (11) (Διακρύ- C
ψας τοῖνον ἀπλοῖκως, οὐ περιέρχως) καὶ ἰδὼν τὸ
γύναιον λουόμενον, οὐκ ἔφυγε τὴν θέαν ὡς ὀλεθρίαν,
ἀλλὰ καθελθὼς ἐπὶ τῆς ὥρας ὀλεάται, τῶ τῆς ἀμαρ-
τίας περιέπεσεν ἀγχιστρω. Ὁμῶς οὐκ ἐκ πονηρᾶ,
γνώμης τε καὶ συνηθείας, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως καὶ
συναρπαγῆς τὴν ἄγναν τε καὶ πλῆγὴν ἰδέξ.το. Καὶ
ἐτέρου πάθους χειρόνος ἵαμα τάχα γέγονεν, ἐπάρ-
σιως, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς ὑπεμφαίνων ἔλεγεν ⁸.
« Ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθη καὶ ἐξεπορήθη ⁹. »
Καὶ ¹⁰, « Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου· Οὐ μὴ σα-
λευθῶ εἰς τὴν αἰῶνα· — ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν
σου, καὶ ἐγενήθη τεταραγμένος· » — « Ἄλλ' ἀγα-
θὸν μοι, ὅτι ἐταπεινώσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δι-
καιώματα ¹¹. » (12) Τὰ γὰρ τοῖ σφάλματα καὶ ἐλατ-
τώματα τῶν εὐλαθῶν γίνονται πολλάκις κατ' οἰκονο-
μίαν πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος
ἐνίοτε ὀλισησῆσαι εἰς θεραπείαν ἐπάσσεως προλαβού-
σης· ὅσον ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου εἰρημένον
καὶ ἐπ' αὐτοῦ γεγενημένον, καὶ ἀπλῆς ¹² (31*) βραθυ-
μία; ἦν, οὐ κακοηθεία; ἢ ἀμαρτία, ἣτις αὐτὸν συγ-
γνώμης μετασχεῖν παρεσκεύασεν. Οἱ μὲν γὰρ τῶν
ἀνθρώπων ἀπὸ κακίστης ἔξεω; καὶ συνηθείας ἀμαρ-
τάνουσιν· οἱ δὲ κατὰ συναρπαγὴν καὶ παρὰ προαίρε-
σιν, ὡς φησὶν ὁ Σοφός ¹³: « Ἐστὶν ὀλισθαίνων, καὶ

Magnum vehemensque bellum, abundantia delicia-
que regni, potestas, corporis pulchritudo, voluptatis
incitatio ex qua incenditur etiam nolentibus flamma,
in unum coadunabantur ad eum valigius in
scelus inclinandum. Patet autem vehementiorem
ex parte naturæ cupidinem agitasse virum hunc;
non enim multis usus esset mulieribus, nisi
natura ad illud impulsisset. Unde magnus ait
Anastasius Diospolites: Secundum quod multa
et varia sint justii iudicis Dei iudicia et re-
tributiones circa eos qui in corpus suum peccaverunt,
quique immoderate, laxatis omnibus frenis,
pudicitiam corruerunt. Sunt enim quædam re-
giones calidæ, quæ profecto ob aeris, aquæ, aut
cibi dulcedinem solent corpora ad commercia
inhonesta provocare; sic Ægyptus, Æthiopia, Jeri-
cho, Gomorriha et Persis. Sunt etiam genera ad li-
bidinem voluptatemque magis prona, quæ ob
consuetudinem aut aliam causam sordidiora
atque lasciviora sunt, ut Persæ et Assyrii. Quod si
ergo vir ille secundum Deum vivens, tali vocante
causa, ad peccatum allicitur, oportebat eum omni
modo nature suæ oblectari nec huic cedere;
« Regnum enim cælorum vim patitur, et violenti
rapiunt illud. » Usque ad sanguinem peccato re-
sistendum est, « Nemo, enim, ait Apostolus, co-
ronatur, nisi legitime certaverit. » Cum igitur
spectasset fortuito et non ex industria, vidisset
que mulierem se lavantem, non effugit spectaculum
quasi lethiferum, sed illectus formæ venustata
in peccatum lapsus est. Equidem non ex mala
mente aut ex consuetudine, sed ex occasione et
ex quodam cordis rapiti vulnus mortemque ac-
cepit. Illud autem peccatum peioris vitii curatio
fuit, superbiz scilicet, quod ipso significans
dicebat: « Exaltatus autem, humiliatus sum et
conturbatus sum. » Et: « Ego autem dixi in abun-
dantia mea: non movebor in æternum; aver-
tisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus; »
sed « bonum est mihi quia humiliasti me ut discam
justificationes tuas. » Peccata sapientium et cupie-
ventium sapientum secundum Dei providentiam in ipso-
rum utilitatem, Deo volente, nonnunquam eos delin-
quere ad remedium superbiz. Sic a magno Pe-
tro dictum est et in eo eventum; ejus enim pec-
catum negligentiz, non vero malæ consuetudinis
fuit, etique veniz obtinendæ occasionem præbuit.
Inter homines, alii e pessima licentia et consue-
tudine peccant, alii vero ex rapiente et præoccu-
pante rationem cupidine; sicut dixit Sapiens:
« Est delinquens non ex animo, et quis non
peccat? » Itaque graves minatur pœnas anima-
rum medicus easque immittit, quæ splen-

Variæ lectiones et notæ.

¹ ὅρα cod. ² Χρὴ γινώσκειν ὅτι δύο εἰσὶν Ἀναστάσιοι συγγραμματοποιήσαντες, ὁ τε Σινάιτης καὶ ὁ
νυκτὶ μνημονεύμενος Θεουπόλειως; ἦτοι Ἀντιοχείας. Quæstio VIII. Maxima Bibliotheca IX, 968. B. ³ οὐ-
τως? ⁴ Math. xi, 12. ⁵ Heb. xii, 4. ⁶ II Tim. ii, 5. ⁷ Gen. 156, 7-159, 21. ⁸ Ps. lxxviii, 15.
⁹ ἔξεπορ. l. ἔξηπορ. cod. et lxx. ¹⁰ Ps. xxx, 6. ¹¹ Ps. cxviii, 71. ¹² ὅσα Ps. ¹³ ἀπλῶς? ἀπλ. cod.
¹⁴ Eccli. xiv, 16.

di-liorem ostendunt mirabilis Regis gloriam; A caelestes enim plagæ morbum propulsant, primam-que reddunt sanitatem. Omni namque modo ut sapiens medicus castigans leniter edocet, post peccati confessionem. Cum enim dixisset propheta : « Non morieris » addidit : « Provocans provocasti in inimicis Dominum. » Et primum ex adultera muliere filium percussit Deus ; deinde contra Davidem filii Absalom rebellionem significans dixit : « Et nunc non recedet gladius de domo tua. » Merito igitur dicebat : « Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me. »

οὐκ ἐξερθήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου. » Εἰκότως οὖν ἔλεγε ¹⁷. « Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος καὶ τῷ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με. »

Cum igitur videris peccantem qui divitiis, felicitate, valetudine florens, nullam patitur adversitatem, dole cum lacrymis et luge eum quod hæc omnia et graviora adhuc ei in pœnam incumbant. Quemadmodum enim qui multa peccantes, nullam agunt pœnitentiam « thesaurizant sibi iræ thesaurum, » sic qui omnis ærummæ expertes secunda fruuntur fortuna, graviori damnabuntur supplicio. Et hoc patet ex exemplis non modo a futura vita, sed et a præsentis sumptis. David enim post illud peccatum gravius reprehensus est eo quod tanta prosperitate fruens sic peccasset. Dicit namque Scriptura : Opprobrium ei inferens Deus per Nathan prophetam sic ait : « Ego uaxi te in regem super Israel; ego erui te de manu Saul et dedidi tibi domum domini tui et domum Israel et Juda, et si parva sunt ista, adjiciam tibi omnia hæc. Et cur non custodisti mandatum meum ? » Audient igitur olim qui felicitate nunc florentes, mandata Domini non custodiunt : « Amen, dico vobis : Non novi vos. Discedite in ignem æternum qui præparatus est diabolo et angelis ejus. » Sed hæc satis digressionis causa dicta sunt.

Beatus David cum ante mortem suam vocavisset filium suum Salomonem, dixit ei : « Salomon, filii mei, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei nostri, sed factus est sermo Domini ad me dicens : « Multum sanguinem effudisti et plurima bella bellasti, et non poteris ædificare domum nomini meo. Ecce filius nascitur tibi et faciam eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum : et ob hanc causam Pacificus vocabitur. Ipse ædificabit domum nomini meo. Nunc ergo, filii mi, confortare et viriliter age. Et ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, et argenti mille millia talentorum, æs et ferrum cujus

οὐκ ἀπὸ ψυχῆς, καὶ τίς οὐχ ἤμαρτεν; » (15) Διὸ τὰς χαλεπὰς ἀπειλεῖ τιμωρίας ὁ τῶν ψυχῶν ἱατρός καὶ ἐπάγει αὐτάς, αἵτινες λαμπρότερον ἔδειξαν τοῦ θαυμαστοῦ Βασιλέως τὸ κλέος· αἱ γὰρ θεήλατοι πληγαὶ τὴν νόσον ἐκείνην ἐξήλασαν καὶ τὴν προτέραν ὑγίαιαν ἀπέδωκαν. Καὶ γὰρ παντοδαπαί; αὐτὸν, οἷα δὴ πάνσοφος ἱατρός, παιδεύει; ἀπέδωκεν μετὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας· εἰρηκῶς γὰρ ὁ προφήτης ¹⁸. « Οὐ μὴ ἀποθάνῃς, ἔπήγαγες· Πλὴν παροργίζων παροργισας **131** ἐν τοῖς ὑπεναντιοῖς τὸν Κύριον. » Καὶ πρῶτον μέντοι τὸ μοιχαλίδος παιδῶν ἐπάταξεν ὁ Θεός, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ Ἀδουαλὼμ κατ' αὐτοῦ ἐπανάστασιν παραδηλῶν φησι ¹⁹. « Καὶ νῦν

(14) Ὅταν τοῖνυν ἴδῃς ἁμαρτωλὸν τινα πλουτοῦντα καὶ εὐημεροῦντα, ὑγαίνοντα καὶ μηδὲν κακὸν πάσχοντα, στέναξον, δάκρυσον, πένθησον αὐτὸν, ὡς προσθήκη ²⁰ εἰς κόλασιν ταῦτα αὐτῷ συμβαίνοντα. Ὅσπερ γὰρ οἱ πολλὰ ἁμαρτάνοντες καὶ μὴ μετανοοῦντες ²¹ ἔθλαυρῶσιν ἐκ τοῖς ὄργῃς ἔθλαυρῶν, οὕτως οἱ μετὰ τὸ μηδὲν κολάζεσθαι καὶ εὐπραγίας ἀπολαύοντες μελίζονα τὴν τιμωρίαν ὑποστῆσονται. Καὶ δῆλον, οὐκ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου τὸ ὑπόδειγμα. Ὁ γὰρ τοῦ Δαυὶδ οὗτος μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην ἐνεκαλεῖτο σφοδρότερον ὡς πολλῆς ἀπολαύσας ἀδειας καὶ τοιοῦτος γενόμενος· φησι γὰρ, ²² Ὁνειδίξιν αὐτὸν ὁ Θεός διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου λέγει· « οὕτως ἔγω ἔχρισά σε βασιλεῖα ἐπὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐβρῦσάμην σε ἐκ χειρὸς Σαοῦλ, καὶ ἔδωκά σοι τὸν οἶκον τοῦ κυρίου σου, — καὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα, καὶ εἰ μικρόν ἐστι, προσθήξω σοι καὶ πάντα ταῦτα. Καὶ τί ὄτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου; » Τότε γοῦν ἀκώσονται καὶ οἱ εὐημεροῦντες νῦν καὶ τὰς ἐντολάς Κυρίου μὴ φυλάττοντες ²³. Ἄμην, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. » (Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον παρεκθατικῶς εἰρηται.)

(15) Ὁ δὲ μακάριος Δαυὶδ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καλέσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα, εἶπεν αὐτῷ ²⁴. « Σολομῶν, τέκνον μου, ἐμοὶ ἐγένετο ἐπὶ ψυχὴν τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐπ' ἐμὲ λέγων· Ἄϊμα εἰς πλῆθος ἐξέχεας καὶ πολέμους; ἐποίησας μεγάλους καὶ οὐκ οἰκοδομήσεις οἶκον τῷ ὀνόματι μου. Ἰδοῦ, υἱὸς τίττεται σοι, καὶ ἀναπαύσω αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῶν ἐντῶν **132** κυκλόθεν, ὅτι Σολομῶν ὄνομα αὐτῷ. Καὶ οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματι μου. » -- ²⁵ « Καὶ νῦν ἀνδρίζου καὶ ἰσχυε. Καὶ Ἰδοῦ ἐγὼ κατὰ πτωχείαν ²⁶ μου ἡτοίμασα εἰς οἶκον Κυρίου (31b) χρυσοῦ τάλαντα ²⁷ χιλιάδας ρ', καὶ ἀργυρίου τάλαντα χίλια; χιλιάδας, καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον, οὐ οὐκ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁵ II Sam. xii, 14 πλὴν ὅτι π. π. τοὺς ἐχθροὺς Κυρίου. ¹⁶ II Sam. xii, 10. ¹⁷ Ps. cxviii, 18. ¹⁸ προσθήκη vel προσθήκην? ¹⁹ Rom. ii, 5. ²⁰ II Sam. xii, 7. ²¹ λέγων codex. ²² Matth. xxv. ²³ I Par. xvii, 7-10. ²⁴ I Par. xxii, 13.

ἔστιν ἀριθμός. Καὶ πρὸς ταῦτα πρόσθετες εἰ; οἰκοδομήν ναοῦ Κυρίου. » — ²⁷ « Καὶ ὁ Δαυὶδ πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. Καὶ βασιλεύσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα » πάλιν εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ²⁸ · « Ἰδοὺ ἠτοίμασα εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ χρυσίον ²⁹, ἄργυρον, χαλκὸν, σίδηρον, λίθους πολυτελεῖς καὶ ποικίλους, καὶ πάντα λίθον τίμιον, καὶ πρὸς τοῦτοις δέδωκα ἐκτὸς ὧν ἠτοίμασα εἰς τὸν οἶκον τὸν ἅγιον τάλαντα τρισχίλια τοῦ ἐκ Σουφῆρ ³⁰ καὶ ἑπτὰκις χίλια τάλαντα ἀργύρου δοκίμου ἐξαλειφῆναι ἐν αὐτοῖς τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ. ³¹ Οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔδωκαν εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ χρυσίου τάλαντα ἑπτὰκις χίλια, καὶ ἀργύριον, καὶ λίθους τίμιους, καὶ χαλκὸν ἀπειρον. ³² Καὶ εὐλογήσας τὸν λαὸν ὁ Δαυὶδ καὶ ἀποστείλας, αἰθὶς τὸν υἱὸν αὐτοῦ προσκαλεσάμενος λέγει ³³ · « Καὶ νῦν, τέκνον Σολομών, γινώθι τὸν Θεὸν τῶν πατέρων σου καὶ δούλευε αὐτῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ψυχῇ ζεώσῃ, ὅτι καρδίας πάσας ἐτάζει· Κύριος καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει· καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτὸν, εὐρεθήσεται σοι, καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτὸν, εἰς τέλος καταλείψεται σε. » — « Καὶ ἔδωκε Δαυὶδ Σολομῶν, τῷ υἱῷ αὐτοῦ, παράδειγμα τοῦ ναοῦ παντὸς καὶ τῶν Χερουβιμ τῶν διαπετασμένων ταῖς πτέρυξιν ³⁴ σκιαζόντων ἐπὶ τῆς κίβωτου διαθήκης Κυρίου, πάντα ἐν γραφῇ ³⁵ Κυρίου δέδωκε Δαυὶδ Σολομῶν, τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λέγων ³⁶ « Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου, ὅτι Κύριος ὁ Θεός μου μετὰ σοῦ. » — ³⁷ « Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησε Δαυὶδ ἐν γῆραι καλῶ καὶ πλήρης ἡμερῶν, πλούσιος, καὶ δόξης, καὶ εὐσεβείας, ἐτῶν ο'. Φησὶ γάρ ³⁸ · « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν Σαοὺλ, καὶ ἔρχονται ἄνδρες τῆς Ἰουδαίας ἐν Χεβρον, καὶ χρίουσιν αὐτὸν εἰς βασιλέα ἐπὶ πάντα τὸν Ἰσραὴλ, ὁ δὲ ἦν ἐτῶν λ' ³⁹ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν, καὶ ἐβασίλευσεν **133** ἔτη μ'. Ἀλλὰ τῆς μὲν βασιλικῆς χρίσεως διὰ Σαμουὴλ ἤξιώθη· τὰ δὲ τοῦ λαοῦ, ἀναγόμεναι, καθὼς ἡ ἱστορία χρίσεις διαφόρους ὠνόμασε ⁴⁰. (17) Τελευτήσας τὸν υἱὸν ἐτάφη ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸ μέγιστον μνημεῖον, ὃ κατασκεύασεν ὁ σοφώτατος αὐτοῦ υἱὸς Σολομῶν ⁴¹ ἀντρώδες ἔχον τὸ σχῆμα διὰ βῆθους ⁴² μεμηχανημένον πρὸς τὸ μὴ φαίνεσθαι, τὴν Σολομώντιον θηλοῦν σοφίαν καὶ πολυτέλειαν, ἐν ᾧ δὴ καὶ συγκατῶρυξε τῷ πατρὶ πολλὰς μυριάδας τετάντων χρυσοῦ, καθὼς φησὶ Ἰώσηπος, ὃ καὶ δῆλον ἐκ τῶν εἰς ὕστερον γενομένων. Ὁ γὰρ τοι ἀρχιερεὺς Ἰρκανός, πολιορκουμένης ⁴³ τῆς πόλεως ὑπ' Ἀντίχου τοῦ Δημητρίου παιδὸς, ἀνοίξας τὸ μνημεῖον τάλαντα τρισχίλια ἐκείθεν ἐξεφόρησεν· μεθ' ὧν Ἡρώδης, γνοὺς ὡς Ἰρκανός τοῦτο πεποίηκεν, ἤνοιξε καὶ αὐτὸς τὸν τάφον καὶ χρήματα μὲν οὐκ εὗρεν, κρίσμον δὲ χρύ-

A non est numerus. Et super hæc addas ad ædificationem templi Domini. » David autem senex erat et plenus dierum. Cum constituisset regem filium suum Salomonem dixit iterum ei in conspectu populi : « Ecce præparavi impensas domus Dei, aurum, argentum, æs, ferrum, lapides pretiosos et varios, omnem lapidem pretiosum, et super hæc dedi in templum Domini mei, exceptis his quæ præparavi in ædem sanctam, tria millia talenta auri, de auro Ophir et septem millia talentorum argenti probatissimi, ad exornandos parietes templi. » Principes autem filiorum Israel dederunt in opera domus Dei auri talenta septem millia, et argentum et lapides pretiosos et æs immensum. Et cum benedixisset populo David et dimisisset eum ; iterum B filium suum hortatur, dicens ad eum : « Et nunc, fili mi, Salomon, nosce Deum patrum tuorum et servito ei in toto corde et anima ferventi ; omnia enim corda scrutatur Dominus et universas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, invenies ; si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. » — « Et dedit David Salomoni filio suo exemplar omnis templi, et Cherubim extendentium alas et velantium arcam fœderis Domini. Omnia scripta manu Domini dedit David Salomoni filio suo dicens : « Confortare et viriliter age ; Dominus enim Deus meus tecum erit. — « Post hæc autem, mortuus est David in senectute lona et plenus dierum, divitiis et gloria » et pietate, annos septuaginta natus. Dicit enim : « Et factum est post mortem Saul, venerunt viri Juda in Hebron et unguunt eum in regem super omnem Israel. » Qui annis erat triginta natus cum cœpisset regnare, et regnavit annos quadraginta. Regia unctione dignum esse eum æstimavit Samuel ; populus autem eum acclamavit unctioni prophætæ assensum præbens. Mortuus igitur sepultus est in urbe Jerusalem in maximo monumento quod præparavit ei filius ejus sapientissimus Salomon, in altitudine terræ excavatum ut lateret. Quod quidem ostentat Salomonis sapientiam et magnificentiam, in eodem monumento cum patre condidit plurima millia talentorum auri, sicut liquet ex iis quæ postea evenerunt, ut ait Josephus. Princeps enim sacerdotum Hyrcanus, obsidente urbem Antiocho Demetrii filio, cum aperuisset monumentum ex coctria millia talenta abripuit. Post hunc autem cum Herodes novisset ab Hyrcano factum, aperuit et ipse tumulum, et divitias non invenit quidem, sed supellectilem auream et vasa multa pretiosa eri-

Variæ lectiones et notæ.

²⁸ τάλαντόν ἐστὶ λίτραι ρκε', Glossa marg. ²⁷ I Par. xxiv, 1. ²⁹ I Par. xxx, 2-4. ³¹ I Par. xxx, 7. ³² I Par. xxix, 9. ³³ I Par. xxviii, 1-20. ³⁴ ταῖς cod. ³⁵ χειρὸς I Par. ³⁶ I Par. xix, 20. ³⁷ I Par. xxix, 28. Ceil. 158, 22-159, 7. ³⁸ II Sam. ii, 4. ³⁹ Ceil. 116, 6. ⁴⁰ χρίσεις διαφόρους ὀνόμασε cod. ⁴¹ Σολομῶν I. Σολομῶν παρὰ τῷ Σιλῶμα cod. ⁴² ἀ. διὰ β. π. τὸ ὄρασθαι μ. Ceil. 173, 3-12 8. Jos. A. 7, XV, 3 πλοῦτον πολὺν καὶ ἀφθονον. ⁴³ πολιορκούμενος ὑπ' Jos. 61. μετὰ δὲ τοῦτον ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων πάλιν Ἡ. ὁ βασιλεὺς ἕτερον ἀνοίξας· οἶκον ἀνεῖλε χ. πολλά. Ταῖς μέντοι· γε θήκαις τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέταξε· ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κηρύσσονται πρὸς τὸ μὴ φανεραῖ εἶναι Jos.

puit. Cum ipse tentasset interiora penetrare et Davidis Salomonisque corpora attingisset, ignis exiens duos ejus armigeros combussit.

XL. De regno Salomonis.

Post Davidem regnavit Salomo filius ejus annos quadraginta, vir ille admirandus qui a Deo stupendam et supra vires humani ingenii sapientiam acceperat. Et in quadringentesimo quadragesimo anno exitus filiorum Israel, in anno quarto regni sui, in primo mense Nisan, anno vitæ suæ tricesimo tertio, congregavit operariorum octoginta millia, et septuaginta millia qui cæderent lapides, quadraginta millia in monte Libani, præpositosque eorum tria millia sexcentos: quo facto, cœpit Salomon ædificare in monte, qui demonstratus fuerat David patri ejus in area Ornan Jebusæi in qua primo Abraham aram ædificaverat. Lapidés acutos rudesque durissimos et molis ingentis habentes decem cubitos crassitudinis, in fundamenta injecit et omnium totius templi murorum ædificationem incepit, ædificavitque urbem et templum Domini per annos septem. Ejus longitudo sexaginta cubitorum erat, latitudo viginti et altitudo centum viginti. Et erat domus duorum tabulaturum, ut ait Josephus, et notum est ex libro Paralipomenon. Nemo autem censeat discordare librum Regum cum libro Paralipomenon eo quod hic longitudo dicatur sexaginta cubitorum, illic vero quadraginta; his enim cubitis addendi sunt viginti cubiti loci dicti Dabir, id est Sancti sanctorum. Illic pariter altitudo dicitur viginti, et quinque cubitorum, hic autem centum viginti quod explicatur per Davidem sacrum exemplar templi tralentem illic suo, et dicentem: « Et tabulata sursum facies. » Docet enim nos Regum historia, non modo duo esse sursum tabulata sed tria; nam dicit Scriptura: « Per cochleam ascendebant in medium tabernaculum, et a medio in tertium. » Latissimus quippe murus habebat cochleam per quam ascenderent. Et deauravit omne tabulatum, et laquearia omnia. Fecit in muris laminas quinque cubitorum et affixit singulas clavis aureis et Cherubim per totum murum inculpsit. Cum ergo domum ornasset lapidibus pretiosis, et auro de Ophir eam deaurasset, ut dicitur, et muros et tegumenta et postes et ostia, operuit eam laminis æreis deauratis. « Oraculum autem in medio domus in interiori parte fecerat ut poneret ibi arcam fœderis Domini. Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, et viginti cubitos latitudinis, et viginti

σιον⁵⁵ καὶ κειμήλια πάμπολλα ἀνείλατο. Πειραθέντος δὲ αὐτοῦ ἐνδότερον χωρεῖν, οὐ τὰ σώματα αὐτοῦ καὶ Σολομῶνος ἐτέθησαν, πῦρ ἐξελθὼν, δύο τῶν δορυφόρων αὐτοῦ διέφθειρεν.

M'. Peri tēs basilicas Solomōntos.

⁵⁶ Μετὰ γοῦν αὐτοῦ ἐβασίλευσε Σολομῶν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη μ', ⁵⁷ ὁ δὲ τὴν πανθαύμαστον (52^a) καὶ θεόδοτον σοφίαν τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων ὁ θαυμάσιος οὗτος δεξάμενος. ⁵⁸ (2) Καὶ ἐν τῷ τετρακκοιστοῦ καὶ μ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐν τῷ δ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐν τῷ α' μηνὶ Νισάν, ὑπάρχων ἐτῶν λγ' συνήγαγεν ⁵⁹ ἐργάτας, χιλιάδας π', καὶ λατόμους, χιλιάδας υ' ἐν τῷ Λιβάνῳ θρεῖ, καὶ ἐπιστάτας 5χ⁶⁰, προστεθράμενος, ἀπήρξατο τῆς οἰκοδομῆς ⁶¹ ἐν θρεῖ οὐ ὠφθη Κύριος αὐτῷ, τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἐν ἄλλῳ ⁶² Ὅρνᾶ τοῦ Ἰεθουσαίου, ἐν ᾧ καὶ πρότερον Ἀβραὰμ θυσιαστήτην ὠκοδόμησεν. **134** Καὶ δὴ λίθους ἀκροτόμους καὶ ἀπελεκῆτους ἦτοι ἀδαμαντίους καὶ παμμεγέθεις λίαν εἰς τὰ θεμέλια θεμενος, ἔχοντας πῆχεις ε' τὸ πάχος, καὶ πάτης ὁμοῦ τῆς δομῆσεως τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ ⁶³, ὠκοδόμησε τὴν πύλιν καὶ τὸν ναὸν Κυρίου ἐν ἔτεσιν ζ', μήκος πῆχων ζ', εὖρος πῆχων κ', καὶ ὕψος πῆχων ρκ'· διέρροφον ⁶⁴ γὰρ ἦν, ὡς φησὶν Ἰωσήπος, ὅπερ οὖν καὶ ἡ τῶν Παραλειπομένων βίβλος δεδήλωκεν. (3) Μηδεὶς δὲ νομιζέτω τῆνδε τὴν βίβλον πρὸς τὰς βασιλείας διαφωνεῖν, ⁶⁵ ἐπειδὴ τοῦ ναοῦ τὸ μήκος ἐνταῦθα μὲν εὐρίσκομεν πῆχων ζ', ἐκαὶ δὲ μ'· εὐρήσεις δὲ πρὸς τοὺς μ', ἄλλα κ' τοῦ καλουμένου Δαβὶρ, τοὔτεστι τοῦ Ἁγίου τῶν ἁγίων· οὕτω πάλιν ἐκαὶ μὲν τὸ ὕψος πῆχων κ', ἐνταῦθα δὲ ρκ', ἀμέλει γε καὶ ἐν τῷ παραδείγματι προὔπεφηνεν ὁ Θεός· αὐτὸς πρὸς τὸν υἱὸν λέγων· « Καὶ τὰ ὑπερῶα ποιήσεις. » Καὶ γὰρ ἡ ἱστορία διδάσκει τῶν βασιλείων, ὅτι οὐ μόνον διέρροφα, ἀλλὰ καὶ τριέρροφα εἶχεν ὁ οἶκος ὑπερῶα· Ἐλικτὴ γὰρ, φησὶν ⁶⁶, ἡ ἀνάβασις ⁶⁷ ἦν εἰς τὴν μέσσην καὶ ἐπὶ τῆς μέσης εἰς τὰ τριέρροφα. Εὐρύτατος γὰρ ὑπάρχων ὁ τοίχος, κοχλιοειδῆ τὴν ἀνάβασιν εἶχεν. (4) ⁶⁸ « Καὶ κατεχρῶσθε τὸ ὑπερῶον ὅλον καὶ πᾶν τὸ ἔδαφος, καὶ ⁶⁹ τοῖς τοίχοις ποιήσατε πλίνθους ⁷⁰ χρυσᾶς· πενταπῆχεις, ἐφ' ἐκάστης πλίνθου καθήλωσε τέσσαρας ⁷¹, καὶ Χερουβὶμ ἐπὶ τὸν τοίχον ὅλον ἐγλυψεν. (5) Κατακοσμήσατε οὖν λίθοις τιμίαις καὶ χρυσῷ τῷ ἐκ Σουφῆρ καταχρυσώσατε τὸν οἶκον, ὡς εἴρηται, καὶ τοὺς τοίχους, καὶ τὰ ὀροφώματα, καὶ τοὺς πύλωνας, καὶ τὰ θυρώματα, κεραμίσι χαλκαῖς κεχρυσωμέναις τοῦτον ἐσκέπασε. (6) ⁷² Καὶ διαχωρίσατε ἐνδοθεν τοῦ ναοῦ μέσον τοποθετῆσαι τὴν κιβωτὴν ἐκεῖ διαθήκης Κυρίου, πῆχων κ' τὸ μήκος, καὶ τὸ πλάτος πῆχων κ', καὶ τὸ ὕψος· αὐτοῦ πῆχων κ', περιέσχετε αὐτὸν καὶ τὴν θύραν αὐτοῦ χρυσοῖς συγκεκλισμένω, ὃ καὶ Ἁγία ἁγίων καὶ Δαβὶρ ἐκαλεῖτο. (7) ⁷³ Καὶ

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁵ χρύσιον l. χρύσειον cod. ⁵⁶ 990 (4165) Glyc. 359, 1-340, 19. ⁵⁷ ὡς cod. ⁵⁸ 987 (4168). ⁵⁹ Il Par. II, 2. ⁶⁰ γχ? ὡ? Par. ⁶¹ Il Par. III, 4-40. ⁶² Nota ἐν ἄλλοις cod. ⁶³ ἀρξάμενος; cf. Il Par. III, 2. Καὶ ταῦτα ἤρξατο Σ. τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ⁶⁴ διορον cod. ⁶⁵ I Reg. VI, 2. — δὲ εἴ? Varr. — τὸ ὀ. π. λ', τὸ ἐξαπλοῦν. ⁶⁶ I Reg. VI, 8. ⁶⁷ ἡ ἀνάβασις; cod. ⁶⁸ I Reg. VI, 21 31; I Par. III, 9. ⁶⁹ ἐν? πλῆγ cod. bis. ⁷⁰ φοινίκας I Reg. VI, 29. ⁷¹ I Reg. VI, 19, 20. ⁷² I Reg. VI, 25-28.

ἑξο χερουβίμ κατασκευάσας ἐκ ξύλων ἀσηπτῶν, ἀνὰ πῆχων ε' τὸ μέγεθος καὶ ἀνὰ πῆχων ε' τὰ περὶ ἄνω ἔχοντες, πτέρυγος πτέρυξ ἦπτετο· καὶ **135** ἀμφοτέρων αἱ λοιπαὶ δύο πτέρυγες, τοῦ τοίχου τοῦ οἴκου καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν διαπετασμέναι πῆχων ⁶⁰ κ', ἃ καὶ περιχρυσώσας ἔστησεν ἐκατέρωθεν, μέσον δὲ τοῦ ἐσωτάτου οἴκου πρὸς τὸ τὴν κίθωνιν συγκαλύπτειν, οὗ καὶ κατὰ πρόσωπον ἐποίησε θυσιαστήριον χρυσοῦν ἐξώτερον τοῦ καταπέτασματος, ἐν ᾧ τῆς προθέσεως ἄρτοι ἔκειντο· τὸ δὲ καταπέτασμα ποιήσας ἐξ ὑακίνθου, καὶ κοκκίνου, καὶ βύσσου, καὶ πορφυράς, ἐξέφανεन αὐτὸ χερουβίμ. (8) ⁶¹ Τῷ δὲ ναῷ συνψοδόμησε πλευράς ⁶² κυκλόθεν ἔξω ἀπὸ ⁶³ πῆχων, ἃς καὶ μέλαθρα κέκληκεν, ὥστε τὴν οἰκοδομίαν συνέχειν, καὶ μηδένα τῶν Λευιτῶν (32^b) προσψαύειν τοῖς τοῦ ναοῦ τοίχοις· **Β** « Ὅτι διάστημα, φησὶν, δέδωκα τῷ οἴκῳ, ὅπως μὴ ἐπιλαμβάνονται τῶν τοίχων τοῦ οἴκου· ὁ μόνος γὰρ ἱερεῦσιν εἰσιτοῦς ἦν ὁ πρῶτος· ναὸς δὲ καλούμενος Ἅγια· εἰς δὲ τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων οὐδὲ τούτοις ἐμπεριβαίνειν ἔδειξεν, ἀλλὰ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ἅπασι τοῦ ἐνιαυτοῦ. (9) Πάντα μὲν χρυσοῦς συνεκάλυπτεν, καὶ τὰ χερουβίμ ⁶⁴ καὶ τοὺς τοίχους καὶ θύρας, ὥστε μηδεμίαν σχεδὸν ἑτέραν ὕλην ἐνδοθεν ὀρᾶσθαι· ὅτι δὲ καὶ μαρμάρους καλλίστους ὁ ναὸς ἐπεποιήκειτο, ὅλοισι πάλιν ἡ ἱστορία λέγουσα ⁶⁵· « Ὀνυχος καὶ λίθου πληρώσας πολυτελοῦς, λίθους ποικίλους καὶ πάντα λίθον τίμιον εἰς πλήθος. » (10) ⁶⁷ Δύο δὲ στύλους ⁶⁶ ποιήσας χαλκοῦς ἀνὰ πῆχων λε' τὸ ὕψος καὶ τὰς κεφαλὰς ἔχοντας ἀνὰ πῆχων ε' καὶ σπαρτίον δεκάπηχον περικυκλῶν, ἐκάστην στύλῳ τὸ πάχος, καὶ χρυσοπέδαλῳ, ἐκ δακτύλων ⁶⁸ τὸ πάχος, περικαλύψας, ἔστησεν ⁶⁹ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων, καλέσας τὸ ὄνομα τοῦ μὲν Κατόρθωσις, τοῦ δὲ Ἰσχύς. Ἐπὶ δὲ τῶν κεφαλῶν ἐποίησεν ⁷¹ ἔργον κρεμαστὸν δεδικοτυμένον ἢ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἐκ κώδινας χρυσοῦς ἢ εἰς τὰ β' δίκτυα καὶ δύο γένη βόισκων ⁷² ἐν τοῖς δικτύοις, ἃ ἐστὶν ἐπάνω τοῦ στύλου. » Καὶ ποιήσας χαλκοῦν δίκτυον ἐκ δακτύλων, καὶ κώδινας ἢ χαλκοῦς ταλαντιαλοὺς ἐπ' αὐτοῦ ἐξαρτήσας, ἐπέθηκεν αὐτῷ ἐπὶ μηχανημάτων ὑψηλῶν, ἐξεχόντων τοῦ ναοῦ πύχαις κ', ὅπως ἐπισκιάζοι **136** τὸ ἔργον καὶ ἀποσκοῖ τὰ ἕρπια ἐφρίζοντα καὶ ἐκκρίνοντα, μολύνειν μέλλοντα, τῷ κτύπῳ τῶν κωδῶνων αἰεὶ κινουμένων καὶ ἀναριπίζομένων ⁷³. (11) ⁷⁴ Καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον χαλκοῦν, πῆχων κ' τὸ μήκος, καὶ πῆχων κ' τὸ πλάτος, καὶ πῆχων κ' τὸ ὕψος ⁷⁵, ὡραῖως καὶ θάλασσαν ποιήσας χαλκῆν ⁷⁶ χυτὴν στρογγύλην, καὶ τὰ ὑποστηρίγματα αὐτῆς, ἐχου-

A cubitos altitudinis, et operuit illud cum ejus porta auro obriso, et vocatum est Sanctum sanctorum et Dabir. Et fecit duos Cherubim de lignis imputrescibilibus decem cubitorum altitudinis, habebantque alas quinque cubitorum latitudinis et alae duae se invicem contingebant et utriusque alae parietem tangebant. Extensarum alarum longitudo erat viginti cubitorum. Duos Cherubim auro operuit posuitque in utraque oraculi parte in medio domus interioris ad legendam arcam. Ante eam et intra velum fecit altare aureum, in quo panes propositionis ponebantur; velum autem fecit ex hyacintho, cocco et bysso et purpura, et eo Cherubim obduxit. Cum templo aedificavit quoque latera in gyrum extrinsecus, quae vocata sunt cubacula; quo factum est ut utrumque aedificium fuerit contingens, nullusque Levitarum tetigerit ipsos parietes templi. Dicitur enim: « Intervallum dedi domui, ut muros templi nemo tangeret. Solis sacerdotibus pervium erat primum templum vocatum Sanctum. Nefas autem erat eosdem intrare in Sanctum sanctorum, quod soli licebat summo pontifici, et semel tantum in anno. Omnia auro tegebantur, et Cherubim, et muri, et altaria, ita ut nulla fere alia materia interior videretur. Distinctum erat templum variis pulcherrimisque marmoribus quod ex historia patet dicente: « Onyx et lapides pretiosi multi erant; varios lapides et omnia marmora magni pretii innumera disposuit. » Finxit et duas columnas aereas triginta quinque cubitorum altitudinis et capitella quinque cubitorum altitudinis, Linea decem cubitorum ambiebat columnam utramque. Circa columnas ex aere solidas circumduxit laminam auream digiti unius crassitudinis, posuitque eas in vestibulo templi, unam a dextris, et unam a sinistris, vocabitque unam Rectitudinem (Jachin), alteram vero Fortitudinem (Booz). In capitellis fecit rete appensum ex auro, malogranata quoque quadringenta pro duobus retiaculis, et binos ordines malogranatorum in retiaculis quae sunt super columnas. Fecit porro rete aureum ex maculis, suspenditque in eo malogranata octingenta appendentia singula talentum unum, extenditque illud super machinis excelsis et templo prominentibus cubitis viginti, ut a solis ardore opus inferius protegeretur, et sonitu campanularum semper agitararum et motarum fugerentur aves ne superselerent, foederantque sordibus. Fecit quoque altare aeneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitu-

Variae lectiones et notae.

⁶⁰ πηχ. cod.; sed mox habet πηχῶν totis litteris. ⁶¹ I Reg. vi, 5, 6. ⁶² Πλευρᾶ — ἃ cod. ⁶³ ε', ζ', ζ' ⁶⁴ συνεκάλυπτεν, καὶ τὰ χερ. l. συνεκάλυπτεν, καὶ τὰ ὀροφώματα καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὰ χερ. cod. ⁶⁵ II Par. iii, 6? ⁶⁶ I Reg. vii, 13. ⁶⁷ δύο δίκτυα I Reg. vii, 17. ⁶⁸ δακτύλων l. δακτύλου? (δακτύλ. cod. cf. infra δακτύλων. ⁶⁹ ἐστ. τοὺς στύλους τοῦ αἰλάμ τοῦ ναοῦ 21. ⁷⁰ II Par. iii, 17; I Reg. vii, 18. ⁷¹ II Par. iv, 13. ἃ ἐν τῷ δικτύῳ τῷ ἐνὶ — τοῦ συγκαλύψαι τὰς δύο γωνίας τῶν χωθαρῶθ (στρεπτὰ κεφαλίδων), ἃ. ⁷² κινούμενα καὶ ἀναριπίζομενα cod. ⁷³ II Par. iv, 16. ⁷⁴ εὗρος l. ⁷⁵ θ. γ. ε' πῆχων τῆς διαμέτρησιν, σερ. κυκλόθεν καὶ ε' π. τὸ ὕ. καὶ τὸ κ. λ' π.

dinia, et decem cubitorum altitudinia. Præterea fecit mare æneum rotundum per circuitum. pariter et bases ejus. Ejus autem altitudo quinque cubitorum erat, circuitus triginta trium cubitorum, crassitudo unius palmæ manus, et capiebat tria millia metretas. Posuitque subter illud vitulos duodecim fusiles magnos; porro sacerdotes lavabantur in ea. Fecit basin æneam, et posuit eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, et quinque cubitos latitudinis, et tres cubitos altitudinis. Fecit et mensas æneas decem, conchas decem, et candelabra aurea magna decem, et posuit ea in templo, quinque a dextris et quinque a sinistris. Fecit phialas aureas centum, thuribula, thymiasteria et vasa in ingenti multitudine, nec defecit copia auri. Cum ergo completum esset omne opus, intulerunt sacerdotes arcam sœderis Domini in Sancta sanctorum subter alas Cherubim, et incipientibus sacerdotibus confiteri Domino in tubis, cymbalis et organis, nebula impleta est domus Domini et gloria magna, et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam. Rex vero Salomon cum ascendisset super basin æneam, Deumque adorasset, palmis ad cælum extentis, ait: « Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo et in terra; » et reliqua orationis verba. « Cumque desisset Salomon fundere preces, ignis descendit de cælo et devoravit holocausta et victimas, et majestas Domini implevit domum, Et omnes filii Israel videbant descendentem ignem et gloriam Domini super domum, et corruentes proni in terram super pavementum stratum lapide, adoraverunt et laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. Et tunc Salomon dedicavit templum et mactavit boum viginti duo millia, et arietum centum viginti millia, feritque festivitatem magnam. Et omnis Israel cum eo erat in templo manducans et libens coram Domino diebus septem, et in die octava benedicens Deum dimisit populum. » Postquam oravisset pro templo et pro populo, visus est ei Dominus dicens: « Exaudi vi orationem tuam et deprecationem tuam; sancitificavi domum hanc quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis et in æquitate, et feceris omnia quæ præcepi tibi, et legitima et judicia mea servaveris, ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo dicens: « Non au-

σαν ἡ τὸ μὲν ὕψος πήχεων ε', τὸ δὲ κύκλωμα πήχεων λγ', τὸ πᾶχος καλαιστῆς ἑ, χωροῦσαν ἑ τρισχιλίους μετρητάς, ἔστησεν ὑποκάτω αὐτῆς ἑ μόσχους· β' χυτοὺς μεγάλους, πρὸς τὸ νίπτεσθαι τοὺς ἱερεῖς ἐν αὐτῇ ἑ. (12) ἑ Ποιήσας βάσιν χαλκῆν πήχεων ἑ ε' τὸ μήκος, καὶ ε' τὸ πλάτος, καὶ γ' πήχεων τὸ ὕψος αὐτῆς, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ. (13) ἑ Καὶ ἔποίησε τραπέζας χαλκᾶς ε', καὶ λουτήρας ε', καὶ λυχνίας χρυσᾶς ε' μεγάλας, καὶ ἔθηκεν ἀνά ε' ἐκ δεξιῶν τοῦ ναοῦ καὶ ἀνά ε' ἐξ ἀριστερῶν. (14) ἑ Ἐποίησε δὲ φιάλας χρυσᾶς ρ', καὶ θύσκακας, καὶ πυρεῖα, καὶ σκεύη εἰς πλῆθος, ὅτι οὐκ ἐξέλειπεν ἡ ὀλκὴ τοῦ χρυσίου ἑ. » (15) ἑ Ἐπεὶ οὖν συνετελέσθη πᾶν ἔργον, εἰσήγαγον οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου εἰς — τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ὑποκάτω τῶν πτερύγων τῶν χερουὶμ, καὶ ἀρξαμένων ἐξομολογῆσαι τῷ Κυρίῳ ἑ ἐν σάλπιγγι, καὶ ἐν κυμβάλαις, καὶ ἐν ὄργάνοις, ἐπλήσθη ὑεφέλης ὁ οἶκος Κυρίου καὶ δόξης πολλῆς. Καὶ οὐκ ἤδυναντο οἱ ἱερεῖς· στήναι καὶ λειτουργεῖν ἀπὸ προσώπου τῆς νεφέλης ἑ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομῶν, ἀναθὰς ἐπὶ τὴν χαλκῆν βάσιν καὶ τῷ Θεῷ προσκυνήσας, διεπέτασε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν λέγων· « Κύριε, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, οὐκ ἔστιν ὁμοίός σοι Θεὸς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, » καὶ τὰ ἐξῆς τῆς εὐχῆς ἑ. « Καὶ ὡς συνετέλεσεν εὐχόμενος, κατέθη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγε (33ᾶ) τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας, καὶ δόξα Κυρίου ἐπλήρωσε τὸν οἶκον. » ἑ Καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐθεώρουν τὸ πῦρ· καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ 137 τὸν οἶκον, καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν ἐπὶ τὸ λιθόστρωτον προσκυνούντες καὶ αἰνοῦντες Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἑ. (16) Καὶ τότε Σολομῶν ἐνεκαίνισε τὸν ναὸν, θύσας μόσχων χιλιάδας κβ' καὶ προβάτων χιλιάδας ρκ'. ποιήσας ἑορτὴν μεγάλην. Καὶ πᾶς Ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ ἑσθίων καὶ πίνων καὶ εὐφρανόμενος ἐνώπιον Κυρίου ἡμέρας ζ', τῇ δὲ ἡ' ἡμέρᾳ, εὐλογῆσας τὸν λαὸν ἀπέστειλε. » (17) ἑ Καὶ μετὰ τὸ προσεύξασθαι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, ὤρθη αὐτῷ ὁ Κύριος· λέγων· « Ἦκουσα τῆς φωνῆς τῆς προσευχῆς σου καὶ ἤγαξα τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ψυχοδόμησας τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία μου πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ σὺ, ἐὰν πορευθῆς ἐνώπιόν μου, καθὼς ἐπορεύθη Δαυὶδ ὁ πατήρ σου ἐν ὁσιότητι καρδίας αὐτοῦ καὶ εὐθύτητι, τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα, ἃ ἐνετείλαμην αὐτῷ, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξῃς ἑ, ἀνιστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησά τῷ πατρὶ σου λέγων· « Οὐκ ἐξαρθήσεται

Varia lectiones et notæ.

⁷⁷ ἔχουσα cod. ⁷⁸ καὶ τὸ π. αὐτῆς π. 5 χωροῦσαν cod. μ. γ 5. ⁷⁹ Nota χωροῦ cod. ⁸⁰ καὶ ὁμοίωμα μόσχων ὑπ. ἀ. 3,4. ⁸¹ καὶ ἡ θάλασσα εἰς τὸν. τ. l. ἐν. ἀ. 6. ⁸² II Par. vi, 13 ⁸³ καὶ πήχ. cod. ⁸⁴ II Par. iv, 8. ⁸⁵ II Par. iv, 8,21,18. ⁸⁶ χαλκοῦ 18. ⁸⁷ I Reg. viii, 6. ⁸⁸ I Reg. viii, 10; II Par. v, 12-14. ⁸⁹ II Par. vi, 12-14. ⁹⁰ III Par. vii, 1. ⁹¹ II Par. vii, 3-10. ⁹² Ced. 163,15-164,14; I Reg. vii, 65,66. ⁹³ II Par. viii, 12; I Reg. ix, 3-9; Glyc. 338,17-19. ⁹⁴ φυλάξῃς l. φυλάξῃ LXX (φυλάξεις cod.)

ἀνὴρ ἡγούμενος ἐν Ἰσραὴλ. Ἐὰν δὲ ἀποστρα-
φέντις ἀποστραφῆτε ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ’
ἐμοῦ, καὶ μὴ φυλάξῃτε τὰς ἐντολάς μου, καὶ πο-
ρευθῆτε, καὶ δουλεύσητε θεοῖς ἑτέροις καὶ προσκυ-
νήσητε αὐτοῖς, ἐξαρθῶ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς
ἔδωκα αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ἠγάσσα ἐν
ὀνόματί μου, ἀποβρέψω ἀπὸ προσώπου μου. Καὶ
ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς λάλημα εἰς τὰ
ἔθνη πάντα· καὶ ὁ οἶκος οὗτος, ὃ ὑψηλὸς καὶ μέ-
γας, ἔσται πᾶς ὁ διαπορευόμενος δι’ αὐτοῦ, ἐκστή-
σεται καὶ συριεῖ, καὶ ἐροῦσιν· Ἐνθ’ ὧν ἐγκατέ-
λιπον Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν καὶ ἀντελάβοντο θεῶν
ἄλλοτριῶν, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε Κύριος τὴν κακίαν
ταύτην. »

(18) Τὸν μέντοι ναὸν ὁ Σολομὼν μέσον τῆς πό-
λεως δειμάμενος ⁸⁵ κατὰ νότον τετραμμένον καὶ τὰ
θεσθεὶν πρὸς βορρᾶν ἔχοντα, λιθίνῳ περιβόλῳ
τοῦτον συνέκλεισε ⁸⁶. (19) Τὴν δὲ πόλιν μεγίστην
καὶ περικαλλῆ καταρτίσας ἐκ λίθων λευκῶν καὶ
ἄλην καταστρώσας· **138** καὶ τὸ περίμετρον αὐτῆς
ποιήσας ἀπὸ τεῖχος εἰς τεῖχος, μεταξὺ τὸ διάστημα
ἔχουσαν στάδια μ’, μιλία ἕξ ἡμισυ, δυσάλωτον
ταύτην πάντοθεν κατεσκεύασε. Περιτειχίσας γὰρ
αὐτὴν τρισὶ τεῖχεσι καὶ φάραγγιν ἀπεβρόγυλαις ⁸⁷
κατέβροτον ὕδασι δλην ἐποίησεν, ὥστε ἐκ τῆς
ἀποβρότας τοὺς κήπους αὐτῶν καταρθεύεσθαι·
(ἔκειτο γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ μετεώρου καὶ τραχέως
τόπου, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πηγὴ τις πολὺβροτος ἀέννωος
ἐπιβρέουσα. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὕδατα ἔδρουν ἐν
αὐτῇ πότιμα [καὶ] ἀδιάλειπτα). (20) Ὁ δὲ γε λαμ-
πρὸς καὶ περιώνυμος ναὸς ἐκείνος, ἀξιάγαστος ὧν
ἀλθῶς· καὶ περιδοξὸς πάνυ καὶ τῆς Σολομῶντος
σοφίας ἐνάρετος κήρυξ, μᾶλλον δὲ τοῦ προσετα-
χότος γενεσιουργοῦ πάντων Θεοῦ καὶ συνεργήσαν-
τος. Οὐ γὰρ γέγονε τοιοῦτος ναὸς ἐπὶ τῆς γῆς,
θεὸν καὶ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῇ μεγαλοργίᾳ τούτου καὶ
πολυσβίξ ἁμυνόμενοι ἔλεγον· Ἐναὸς Κυρίου,
ναὸς Κυρίου, ναὸς Κυρίου. » Καὶ γὰρ ὁ διαταξάμε-
νος ἐκέλευσεν αὐτὸν μετὰ φιλοτιμίας γενέσθαι πολ-
λῆς, ἐπειδὴ κάκεινοι τοῖς σωματικοῖς μᾶλλον ἐφελ-
κοντο καὶ ἐφέποντο. Καὶ οὐκ ἐν τούτοις μόνον
σεμνὸς ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἶναι καὶ μόνον ἐν τῷ
κόσμῳ· οἱ γὰρ (33^b) ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς
ἐκεῖσε ἤρχοντο καὶ μάλιστα μετὰ τοὺς μετέπειτα
χρόνους· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξε-
σιν ἔλεγεν ⁸⁸. Ἐ Ἦσαν ἐκεῖ Πάρθοι, καὶ Μῆδοι, καὶ
Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες Μεσοποταμίαν,
Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν
Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ
τὰ μέρη τῆς Ἀσύης τῆς κατὰ Κυρήνην. » Οἱ οὖν
πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκεῖ συνήγοντο, καὶ πο-
λυθρύλλητον ἄγαν καὶ διαδόητον ἐτύγγανε τοῦ ναοῦ
τὸ ὄνομα. Κἂν διαφόρως κατελύθη, καὶ πάλιν

A feretur vir de genere tuo de solio Israel. Si autem
obstinata aversi fueritis vos et filii vestri, non
custodientes, mandata mea, sed abieritis et colue-
ritis deos alienos et adoraveritis eos, auferam
Israel de superficie terræ quam dedi eis, et
templum quod sanctificavi nomini meo, projici-
ciam a conspectu meo eritque Israel in pro-
verbium et in fabulam cunctis populis. Et domus
hæc erit in exemplum; omnis qui transierit per
eam stupebit et sibilabit et dicet: « Quia dereli-
querunt Dominum Deum suum, et secuti sunt deos
alienos, idcirco induxit Dominus super eos omne
malum hoc. »

Ædificatum est templum in medio urbis; dor-
B sum et posteriora ejus versus Aquilonem erant,
cinxitque illud Salomon muro lapideo. Urbem
maximam et pulcherrimam construxit lapidibus
albis, totamque planam effecit. Perimetrum fecit
a muro ad murum, spatiumque erat quadraginta
stadiorum, et ex omni parte difficilis expugnata
omnino erat civitas. Triplici enim muro circum-
cinxit eam, profundisque foveis excavatis perviam
aquis totam reddidit, ita ut et ipsi horti aquis
fluentibus irrigarentur. Sedebat civitas in loco
excelsu adituque difficili, in quo erat fons abundans
semper fluens. Multi alii fontes quorum aquæ po-
tabiles et indeficientes erant, in urbe scatebant.
Templum vero hoc clarum famosumque, mirabile
et sane inclytum sapientiæ Salomonis eximius
erat præco, præsertim vero sapientiæ illius, qui
prior illud ordinaverat, universorum scilicet. Crea-
toris qui ædificantes adjuverat. Non enim simile
fuit templum super terram, unde Judæi de ejus
magnificentia et majestate gloriantes dicebant:
« Templum Domini, templum Domini, templum
Domini! » Jusserat Dominus templum hoc fieri
cum magnificentis, quia Judæi plus æquo rebus
temporalibus adhærebant. Non autem in ista sola
magnificentia sita erat ejus gloria, sed inde pro-
veniebat quod solum esset in mundo universo;
ad illud enim veniebant Judæi a finibus terræ, et
præsertim in temporibus novissimis; quod indicat
Lucas in Actibus apostolorum dicens: « Erant ibi
D Parthi et Medi et Elamitæ, et qui habitant Me-
sopotamiam, Judæam et Cappadociam, Pontum
et Asiam, Phrygiam et Pamphyliam, Ægyptum et
partes Libyæ quæ est circa Cyrenem. » Viri
igitur ex omni terra huc confluebant, unde cele-
bre multum et famosum factum est nomen tem-
pli, etsi destructum fuerit reædificatum, usque
ad extremam ejus ruinam. Omnia quæ collegit
sapientiæ Salomonis visa sunt sacro Ezechiel post.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁵ δημ. cod. ⁸⁶ Ged. 161, 15-20. ⁸⁷ ἀπερογγύες cod. ⁸⁸ Act. 11, 9, 10.

eversionem civitatis et templi et post abductionem populi captivi in Babylonem.

τῷ Θεσπιτῷ Ἰεζεκιὴλ ὤπται σαφῶς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ. τὴν εἰς Βαβυλῶνα τοῦ λαοῦ αἰχμαλωσίαν.

Fecit sibi Salomon thronum quoque eburneum ex magnis elephantonum dentibus. Sex erant gradus, et a tergo erant capita bouum hinc et inde et duo leones stabant juxta brachiola; alii duodecim leones stabant super sex gradus ex utraque parte. Quod solium vestivit ex omni parte auro purissimo, nec solium fuit tale in universis regiis, super quod sedens vestitus veste splendida et pretiosa vir ille mirabilis et sapientissimus Spiritus Dei donabatur. Inde dicit Dominus: «Nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut unum ex istis, indicans eum quasi maximum et clarissimum regem in divitiis et gloria. «Præterea fecit clypeos ductiles auro octingentos, lanceas quadringentas, aliaque arma aurea multa. Et omnia vasa domus ejus et piscina erant ex auro; non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis, quia classis regis ibat in Tharsis semel per tres annos, deferens inde aurum et argentum et dentes elephantonum et similia. Fecitque Salomon ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem quanta et lapidum et cedrorum collegit multitudinem quasi sycamoros.» (Cedros illas imputrescibiles esse dicit Theodoretus et sicut cypressos et abietes difficile corrumpi, et omnino albas esse, nec nostris similis.)

κέρδρους ἐκαίνας ἀσπίτους ἐφ' Θεοδώρητος εἶναι, καθάπερ δὴ καὶ τὰ; παρ' ἡμῖν ἀνομοίας ὑπαρχούσας.)

XLI. De cibis Salomonis.

«Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta cori simile et sexaginta cori farinae; decem boves pingues et viginti oves pascuales et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum atque bubalorum et avium altitium.» Corus autem æquabat triginta modios; omnes vero cori bis mille septingentosque modios æquabant. Qui autem, ea omnia ex Ægypto unoquoque mense devehebant duodecim erant duces.

XLII. De regno Salomonis.

De multa scientia ac sapientia, quam dedit ei Dominus, audi iterum quid dicat Deus ad eum: «Ecce dedi tibi cor sapiens et intelligens in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te futurus sit; sed et divitias et gloriam tibi dabo, ut nemo fuerit tui similis in regibus cunctis in retro diebus.» Quod significans ait Scriptura: «Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis et latitudinem cordis, quasi arenam quæ est in littore maris, et præcedebat sapientia Sa-

Α ἄκοδομήθη μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ καταπτώσεως.

Καὶ ἀπλῶς ὅσα ἡ Σολομῶντος κατεσκεύασε σοφία, τῷ Θεσπιτῷ Ἰεζεκιὴλ ὤπται σαφῶς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ. τὴν εἰς Βαβυλῶνα τοῦ λαοῦ αἰχμαλωσίαν.

(21) «Ὁ τοίνυν Σολομὼν ποιήσας ἐλεφάντινον θρόνον ἐκ μεγάλων ὀδόντων, ἔχοντα σταθμούς ς' καὶ προτομὰς μόσχων ἐκ τῶν 139 ὀπίσω αὐτοῦ ἐνθεν καὶ ἐνθεν καὶ λέοντας 19' παρὰ τὰς χεῖρας ἐστηκότας, καὶ ἄλλους 18' λέοντας ἐστῶτας ἐπὶ τῶν ἑξω ἀναβαθμῶν (ἐκατέρωθεν περιεχρῶσων αὐτοὺς χρυσίῳ δοκίμῳ, ὅπερ εἰ οὐ γέγονεν οὕτω πάτῃ βασιλείᾳ ἢ πώποτε, ἐφ' ᾧ καθορῶμενος μετὰ λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς ἐσθῆτος ἰθαυμάσιος καὶ πάνσοφος ἀνὴρ ἐκεῖνος, τὰς τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάριτας διηγόρευσεν. Διό φησιν ὁ Κύριος ἰ'· Οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάτῃ τῇ ὀδῆ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων, ἢ ὑπερφαινων ὡς ὑπέρτερος ἦν καὶ περιφανέστερος βασιλείων πάντων ἐν τε πλοῦτι καὶ δόξῃ). (22) «Καὶ σὺν τούτοις ἐποίησεν θυρεοὺς χρυσοῦς ἑκατοῦς ὡ μεγάλους ἢ, καὶ δόρατα τ', καὶ ἕτερα ὄπλα χρυσοῦ κλεῖστα. Καὶ μέντοι καὶ τὰ σκευὴ τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ οἱ λουτήρες χρυσοῦ πάντα ὑπῆρχον. Καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἢ, ὅτι ναὺς αὐτοῦ ἐπορεύετο εἰς Θαρσίς καὶ διὰ χρόνων γ' ἤρχετο φέρουσα χρυσοῦν πολὺ, καὶ ἀργύριον, καὶ λίθους τορνευτοῦς, καὶ ὀδόντας ἐλεφάντων, καὶ πιθήκους. ἢ Καὶ ἔδωκε Σολομῶν ἢ τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς λίθον, καὶ τὰς κέδρους ὡς συκαμίλους εἰς πλῆθος. ἢ (Τὰς γάρ τρι καθάπερ δὴ καὶ τὰ; κυπαρίσσους τὰς ἢ πεύκας.)

C MA'. Περὶ τοῦ ἀριστον Σολομῶντος.

«Τὸ δὲ γε ἀριστον αὐτοῦ ἦν καθ' ἡμέραν κόροι σεμιδάλεως λ', καὶ κόροι ἀλεύρου κεκοπανισμένου ς', καὶ μόσχοι ἐκλεκτοὶ ε', καὶ πρόβατα ρ' ἐκτὸς ἐλάφων καὶ δορκάδων, ὀρνίθων ἐκλεκτῶν καὶ σιτευτῶν ἢ.» (Καὶ ὁ μὲν κόρος ἐπότε ἢ μοδίου λ', ὁμοῦ γενόμενα μοδίου ἢρψ'. Οἱ δὲ χρηγοῦντες αὐτὰ ἐξ Αἰγύπτου καθ' ἕκαστον μῆνα ἀρχοντες ἦσαν 18'.)

MB'. Περὶ τῆς βασιλείας 19.

140 «Περὶ δὲ τῆς πολλῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ σοφίας ἡ; ἔλαθε παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀκουσον πάλιν τί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν· «Ἴδοῦ, δέδωκά σοι καρδίαν φρόνιμον καὶ σοφίαν· ὡς σὺ οὐ γέγονεν ἐμπροσθεν ἢ, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὁμοίός σοι· καὶ πλοῦτον, καὶ χρήματα καὶ δόξαν δώσω σοι· ὡς σὺ οὐκ ἐγεννήθη ὁμοίός σοι ἐν τοῖς βασιλεῦσιν, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται. ἢ Τοῦτο δηλοῦσα ἡ Γραφὴ ἐπάγει λέγουσα· ἢ Καὶ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Σολομῶντι φρόνησιν καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα, καὶ χύμα σο-

Variae lectiones et notæ.

« Περὶ τοῦ θρόνου Σολομῶντος. Ced. 116, 11-16; I Reg. x, 18-20. ἰ Matth. vi, 29. ἰ I Reg. x, 16, 17 τ τριακόσια Ced. 164, 20-165, 4. ἰ Reg. x, 21, 22. ἰ ἀργύριον cod. e glossomite. ἰ ὁ βασιλεὺς I Reg. x, 27. ἰ κυπαρίσσους τὰς λ. κνπ. καὶ τὰς cod. ἰ I Reg. iv, 22-25; Ced. 165, 4 8. ἰ δ. ἐκλ. σιτευτὰ 25. ἰ Σολομῶντος? Hæc rubrica tota in codice evanuit, forsitan π. τῆς σοφίας. ἰ Ced. 165, 8 166, 7, 165, 4 8-3. I Reg. iii, 12, 13. ἰ ἐμπροσθεν l. ἐμπροσθέν σου cod. ἰ I Reg. iv, 29, 30.

είς ὡσεὶ ἄμμος ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπλη-
 θύνθη (34*) ἢ φρόνησις αὐτοῦ ὑπὲρ πάντων φρόνησιν
 πάντων ἀνθρώπων καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους Αἰγύ-
 πτου. » (2) Δεῖξαι γοῦν βουλόμενος τὴν σοφίαν αὐτοῦ
 εἰκότως ἐκ τῶν παραλλήλων, καὶ τῶν πάλαι γεγενη-
 μένην ἀρίστων σοφῶν ἐμνήσθη· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους
 προσέθηκεν ὡς δοκοῦντας παρὰ πάντας εἶναι σοφω-
 τέρους καὶ φρονιμωτέρους. Καὶ γὰρ, ὡς Ἑλληνες
 Ἱστοροῦσι, καὶ Φερεκύδης ὁ Σύριος, καὶ Πυθαγόρας
 ὁ Σάμιος, καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος, καὶ Πλά-
 των ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τοὺτους ἐξεδήμησαν, θεολο-
 γίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέραν μαθήσεσθαι
 πρὸ αὐτῶν ἐλπίζαντες. Καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ Μωϋ-
 σέως διεξῶν ὁ θεὸς λόγος εἶρη, ὅτι· Ἐπαίδευσθαι ἐν
 πάτῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. » (3) Τοῦτους, φησὶν, ἅπαν-
 τας ὁ Σολομὼν ἀπέκρυψεν, ἅτε θεῖον τῆς σοφίας τὰ
 δῶρα διεξάμενος, ὅθεν ἐπήγαγεν· « Καὶ ἐσοφίσθη ¹¹
 ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἐλάλησε τρισχιλίαις πα-
 ραβολαῖς, καὶ ἤσαν αἱ ψαῖδι αὐτοῦ ε' ¹², καὶ ἐλάλησε
 περὶ τῶν ζώων, ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν τῷ Λιβάνῳ
 καὶ ἕως τῆς ὑσώπου τῆς ἐκπορευομένης διὰ τοῦ
 τῶν ἔρπειτων, καὶ περὶ τῶν πετεινῶν, καὶ περὶ τῶν
 ἰχθύων ¹³. »

(4) (Τὴν δὲ τούτων ἀπόλαυσιν ¹⁴ ὁ πολυστῶρ
 Εὐσέβιος οὕτως ἔφη· « Τὰς γὰρ τοὶ βίβλους τοῦ
 Σολομῶντος τὰς περὶ τῶν Παραβολῶν **141** καὶ
 Ὠδῶν, ἐν αἷς περὶ τῶν φυτῶν καὶ παντοίων ζώων
 φυσιολογήσας, χειρσαίων, πετεινῶν, καὶ πνικτῶν ¹⁵
 καὶ λαμάτων πάθους παντὸς γραφείσας αὐτῷ) ἀφ'
 ὧν οἱ τῶν Ἑλλήνων ¹⁶ ἱατροσοφισταὶ σφετερισάμε-
 νοι καὶ τὰς ἀφορμάς εἰληφότες ¹⁷ [τὰς οἰκείας
 C συνεστήσαντο τέχνας· ταύτας], ἀφανεῖς ἐποίησεν
 Ἑξεκίας ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν
 νοσημάτων ἔθεν κομιζόμενος ὁ λαὸς, περιῦρα τὰς
 λάσεις αὐτῶν ¹⁸ παρὰ τοῦ Θεοῦ. » (Καὶ μέντοι καὶ
 Ἰώσηπος τούτων πολλῶν μέμνηται ποιημάτων ἐγ-
 γράφως πεποιημένων, ὡς ὅτι καὶ ἐπφοδὰς κατὰ δαι-
 μόνων καὶ ἐξορκισμοὺς ἐπενόησεν, αἷς φησὶν δια-
 χρώμενον Ἐλεάζαρον τὸν Ἰουδαῖον ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ
 καὶ Τίτου δακτύλιον τιθεὶς ¹⁹ ἐν τῇ βίβλῃ τοῦ πάσχον-
 τος ἐν σφραγίδι ριζαν ἔχοντα, ἐξ ὧν Σολομὼν ὑπέ-
 δεξε· καὶ ²⁰ ὄσφραινόμενον τὸ δαιμόνιον εὐθύς ἐξέλικεσθαι,
 σημείου ὑπὸ τοῦ Ἐλεαζάρου τιθεμένου ποτηρίου
 μεστοῦ ὕδατος ἢ ποδοπητήρος, ὃ καὶ συνέτριβε τὸ δαιμόνιον
 φαῦγον.)

²¹ (5) Καὶ ἐμεγαλύνθη Σολομὼν ὑπὲρ πάντας τοὺς
 βασιλεῖς τῆς γῆς πλοῦτος καὶ φρονήσει. Καὶ πάντες
 D αἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐζήτουν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐ-
 τοῦ καὶ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ. Καὶ παρεγένοντο
 φέροντες ἐκάστοτε ²² κατ' ἐνιαυτὸν τὰ δῶρα αὐτῶν,
 σκεύη χρυσᾶ, καὶ ἱματισμοὺς, καὶ ἡδύσματα καὶ ἰπ-
 πους, καὶ ἡμίονους· καὶ ἦσαν αὐτῷ ατ' ἄρματα καὶ
 ἰπποὶ σ, τοκάδες δὲ χιλιάδες μ', καὶ ἰπποὶ εἰς ἄρ-
 ματα χιλιάδες β'. Καὶ ἦν ἡγούμενος τῶν βασι-
 λέων πάντων τῶν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου ἕως
 γῆς ἀλλοφύλων καὶ ἕως τῶν ὀρίων Αἰγύπτου.

Variae lectiones et notæ.

¹¹ ἐσοφίσθη I Reg. iv, 31. ¹² ε' l. s. cod. ¹³ πετ. καὶ π. τῶν ζ. 33. ¹⁴ ἀπωλ. cod. sed. cf. 141, 10.
¹⁵ πνικτῶν l. νηκτῶν cod. ¹⁶ Cod. 166, 8-12. ¹⁷ εἰληφότ. ἀφ. cod. linea tota omissa. ¹⁸ αὐτῶν l. αἰτεῖν
 cod. ¹⁹ τιθόν cod. τιθέντα? ²⁰ καὶ om. Leo Nota Σημεῖον cod. ²¹ Cod. 167, 12-21. ²² ἐκάστοτε l.
 ἑκάστος cod.

XLIII. De regina Æthiopyum Sibylla.

Regina Saba, quæ dicebatur apud Græcos Sibylla, cum audisset nomen Salomonis, venit Jerusalem ut tentaret eum in ænigmate. Et cameli ejus apportabant aromata multa et eximia, et aurum, pretiososque lapides ingenti pondere. Et cum ingressa ad eum dixisset quidquid in suo corde latebat, cumque rex ipse ei omnia expronpsisset in sermone et lingua suavissima, cœpit eum per hoc tentare: Eximios liberos tam mares quam femellas eadem veste et coma ornatos obtulit ei quærens ab eo ut cujus essent generis judicaret. Erat autem illa Sibylla, ob mentis acumen, sapientiam experientiamque et ipsa late celebrata. Rex vero cum eos jussisset suum lavare vultum, eorum naturam novit, pueris acriter et viriliter suum detergentibus vultum, puellis contra segniter et languide, ita ut regina obstupesceret. Cum autem novisset omnem ejus sapientiam, domumque quam ædificaverat et solium et vestes ejus, necnon ministrorum ejus, tunc mirata exclamavit: « Verus est sermo quem audiveram in regione mea de omnibus istis, et non credebam. Ecce non est dimidia pars eorum quæ mihi fuerunt nuntiata, namque plura vidi quam audivi. Beatæ mulieres, beati pueri tui qui adsunt coram te, quique audiunt sermones sapientiæ tuæ. » Cumque ei dedisset centum et viginti talenta auri et multa aromata, lapides pretiosos, et opobalsami radicem (ex hoc tempore Palæstina hanc fert plantam Josepho teste), reversa est in regionem suam maxime attonita. De qua dixit Dominus: « Regina Austri venit et omnibus terræ audire sapientiam Salomonis. » Ad quem Sirach sermone graviore ait: « Salomon, eruditus es in juventute tua, et impletus es quasi flumen sapientia, et terram retexit spiritus tuus et replesti parabolis ænigmata. Ad insulas longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua per quam fecit te requiescere undique Deus; de cantilenis et proverbiiis et parabolis te admirantur. Et collegisti quasi anrichalcum aurum, et ut plumbum complesti argentum; sed subjecisti femora tua mulieribus, et potestatem habuisti in corpore tuo, et dedisti maculam gloriæ tuæ, et profanasti semen tuum inducens iracundiam in liberos tuos. » Sed ipse optime de sua sapientia atque suis divitiis prædicat: « Det mihi Dominus ex sententia dicere et digna dictis sentire; quoniam ipse sapientiæ dux est et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri; ipse enim dedit

A ΜΓ. Περὶ τῆς βασιλείουσης Αἰθίοπων Σιβύλλης.

Ἡ βασιλίσσα Σαβὰ ἦτις ἐλέγετο Σιβύλλα παρ' Ἑλλήνων, ἀκούσασα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνίγματι. Καὶ κάμηλοι ἀφροῦσαι ἡδύσματα πολλὰ τε καὶ ἐξαιρετα, (34^b) καὶ χρυσὸν, καὶ λίθους τιμίους, καὶ ἐν δυνάμει βαρεῖα 142 σφόδρα. Καὶ εἰσελθοῦσα πρὸς αὐτὸν καὶ λαλήσασα πρὸς τοῦτον πάντα ὅσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ πάντα διαλύσας αὐτῇ ἐν συντάξει λόγων καὶ ἐρμηνείᾳ γλυκυτάτῃ, προσέθετο αὐτὸν πειράσαι καὶ ἐν τούτῳ. Εὐόπτους γὰρ παιδας ἀρρηνάς τε καὶ θηλείας ὁμοτρόφῳ στολῇ καὶ κουῆ τῇ αὐτῇ περικαλλωπίσασα παρέστρεψεν αὐτῶν, ζητοῦσα ἑκατέρου γένους αὐτῶν διάκρισιν ποιήσασθαι. Ἦν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ Σιβύλλα πάντῃ ἐπ' ἀγγινοίῃ τε καὶ σοφίᾳ καὶ πολυπειρίᾳ διαβόητος. Ὁ δὲ βασιλεὺς νίφασθαι τούτους προστάξας τὸ πρόσωπον, τὴν φύσιν ἑκατέρων διέγνωκεν, τῶν μὲν γὰρ ἀρρηνῶν εὐτόνως καὶ ἀνδρικῶς τὰς ὄψεις καταψυχόντων, τῶν δὲ θηλειῶν ἀπαλῶς καὶ ἀπειρημένως, ὡς τὴν βασιλίσσαν καταπλαγέισαν πάντῃ καὶ μέντοι καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν τε φρόνησιν καὶ τὸν οἶκον, ὃν ψυχοδόμησεν ἰδοῦσα, καὶ τὴν καθέδραν, καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἑαυτῆς γενομένη εἶπεν· « Ἀληθινὸς ὁ λόγος, ὃν ἤκουσα ἐν τῇ γῆ μου περὶ τούτων πάντων, καὶ οὐκ ἐπίστευον. Ἰδοὺ οὐκ ἔστι τὸ ἥμισυ καθὼς ἀπηγγέλη μοι, ὅτι πλείονα ἔώρακα ὢν ἤκουσα. Μακάριαι γούν αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες σου οἱ παρεστηκότες οὗτοι ἐνώπιόν σου καὶ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς φρονήσεώς σου. Καὶ δοῦσα αὐτῶν τάλαντα χρυσοῦ ρα', καὶ ἡδύσματα πολλὰ σφόδρα, καὶ λίθους τιμίους, καὶ τὴν τοῦ ὀπιοβαλάμου ρίζαν (ἀφ' οὗ ἡ Παλαιστίνη τοῦτο γινώσκειον ἔσχε, ὡς φησὶν Ἰώσηπος), ὑπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς ὑπερεκπληττομένη λίαν. Περὶ ἧς καὶ ὁ Κύριος εἶπε· « Βασιλίσσα Νότου ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἵνα ἴδῃ τὴν σοφίαν Σολομῶντος. » (2) Πρὸς δὲ μέντοι γε καὶ Σιράχ τραγικώτερον ἔλεγε· « Σολομῶν, ἐσοφίσθης ἐν νεότητι σου καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποταμὸς συνείσεως· γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ σοφία σου, καὶ ἐνεπλήσας ἐν παραβολῇ αἰνίγματα· εἰς 143 νήσους πέρρω (καὶ μακρὰς χώρας) ἀφίκετό σου τὸ μνημόσυνον, καὶ ἠγαπήθης ἐν τῇ εἰρήνῃ σου, ἢ κατέπυσεν ὁ θεὸς· κυκλόθεν ἐν ψῆλαις, καὶ παρομίαις καὶ παραβολαῖς ἰθαυμαστῶθης, καὶ συνήγαγες ὡς κασίτηρον τὸ χρυσίον καὶ ὡς μόλιθον ἐπλήθυνας ἄργυρον. Ἀλλὰ παρέκλινας τὰς λαγόνας σου γυναίξῃ, καὶ ἐξουσιάσθης ἐν τῷ σώματι σου· καὶ ἔδωκας μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου καὶ ἐθεθλίωσας τὸ σπέρμα σου, ἐπαγαγεῖν ὄργην ἐπὶ τὰ τέκνα

Variæ lectiones et notæ.

Ἡ Ced. 166, 22-267, 23. Ἡ Σαβὰ l. Σαβὰ cod. Ἡ αἰνίγματι l αἰνίγμασι LXX — αἰνίγμα cod. Ἡ χρυσὸν καὶ l. χρυσὸν πολὺν καὶ cod. Ἡ πρὸς ταῦτα πάντα cod. Ἡ Νότα περικαλλοπίσασα cod. Ἡ καταπλαγέισαι? Ἡ πάντῃ ἐκ τε τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἐξ ἑαυτῆς γενομένων εἶπεῖν Ced. Ἡ καὶ τὸν ἱματισμὸν καὶ τὰ βρώματα καὶ πᾶσαν τὴν κατάστασιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ a secunda manu. Ἡ Jos. A. 6 εἰκοσι τ. χ. ἀρωμάτων τε πλήθος ἀσυλλόγιστον καὶ λίθων πολυτελῆ· λέγουσι δὲ ὅτι καὶ τὴν τοῦ ὀπιοβαλάμου ρίζαν, ἦν ἔτι καὶ νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δούσας ταύτης τῆς γυναικὸς ἔχομεν — εἰς τὴν οἰκίαν ὕψ. Ἡ Matth. xii, 42. Ἡ Cod. 167 23 68, 11. Ἡ Eccl. xlviii, 14-20. Ἡ τὸ ὄνομα σου Sir. om. Ἡ — κυκλόει Ἡ ἀπειθαυμάσας σε χώρῃ Sir. Ἡ ἄργυρον Sir. Ἡ ἐνεξ. Sir.

σου. » ⁴³ (3) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δι' ἐαυτοῦ Α σαφίστατα περὶ τῆς ἰδίας σοφίας καὶ τοῦ πλοῦτου σαφηνίσει ⁴⁴. « Ἐμοὶ δὲ ἦ ὁ θεὸς κατὰ γνώμην εἰπεῖν καὶ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως τῶν λεγομένων ⁴⁵, ὅτι αὐτὸς (ὁ Κύριος) ⁴⁶ καὶ τῆς σοφίας ἰδιότης ἐστὶ καὶ τῶν σοφῶν διορθωτὴ. ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡρεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν· αὐτὸς γὰρ μοι δέδωκε τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν ἀψυδῆ, εἰδένα· σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητά χρόνων (τροπῶν ἀλλαγῆς καὶ μεταβολῆς χρόνων), ἐνιαυτῶν κύκλους ⁴⁷, ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζῶων καὶ θυμῶν θηρίων, πνευμάτων βίας, καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, καὶ (35^α) διαφορὰς φυτῶν, δυνάμεις ⁴⁸ ῥιζῶν, ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ ἐμφανῆ, ἐργῶν. Ἡ γὰρ πάντων τεχνίτις ⁴⁹ ἐδίδαξέ με ⁵⁰, ἐκζητήσαι καὶ τοῦ κατασκευάσθαι ⁵¹ ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ τῶν γενομένων πάντων ὑπὸ τὸν οὐρανόν ⁵². »

(4) Καὶ εἶδου ἐγὼ ἐμεγαλύνθη καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἐγένοντο ἐμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ. » — καὶ ἡ καρδία μου εἶδε πολλὴν σοφίαν καὶ γνῶσιν ⁵³ (καὶ ἔργων) παραβολὰς καὶ ἐπιστήμην. » καὶ « Ἐμεγάλυνα τὰ ποιήματά μου ⁵⁴, ὡκοδόμησά μοι οἴκους, ἐφεύτευσά μοι ἀμπελώνας. » καὶ ἐποίησά μοι κήπους καὶ παραδείσους· ἐν αὐταῖς ἐφεύτευσα ξύλον πάγκαρπον ⁵⁵, ἐποίησά μοι κολυμβήθρας ὕδατων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμῶν πλαστῶντα ⁵⁶ ξύλα. Ἐκτισάμην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενεῖς **144** ἐγένοντό μοι· καί γε κτήσις ⁵⁷ βοουκόλου καὶ ποιμνίου ἐγένετό μοι πολλή ⁵⁸ ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἐμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ. » Καὶ ἐσυνήγαγον ⁵⁹ καὶ γε ἀργύριον καὶ γε χρυσίον καί γε περιουσιασμοὺς βασιλέων καὶ τῶν χωρῶν. Ἐποίησά μοι ἄδοντας καὶ ἄδούσας καὶ ἐντροφήματα υἱῶν (τῶν) ⁶⁰ ἀνθρώπων, οἶνοχόους ⁶¹ καὶ οἶνοχάς. Καὶ ἐμεγαλύνθη καὶ προσέθηκα ὑπὲρ ⁶² πάντας τοὺς γενομένους ⁶³ ἐμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ, καί γε σοφία μου ἐστῆθη μοι. Καὶ πᾶν ὃ (ἐν) ⁶⁴ ἤτησεν οἱ ὀφθαλμοί μου, ὡς ἀπέβλεπον ἀπ' αὐτῶν. » καὶ « Οὐκ ἐκώλυσα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης. » καὶ γὰρ πολλῆς εἰρήνης καὶ πολυλοβίας ἀπήλαυσεν ⁶⁵, ἀδελφὰς τε καὶ τρυφῆς. ⁶⁶ (5) Ἄλλ' ὕστερον εἰς πεκρίαν ἢ σπατάλη καὶ ἡ δόνη γέγονεν αὐτῷ καὶ ἀκολασίας ὑπέθεσις, ὅθεν φησὶν ⁶⁷. « Ἐμίσησα σύμπασαν τὴν ζωὴν καὶ πάντα τὸν μόχθον, ὅτι πάντα ματαιότης. » (Ἐξ ἧς προφάσεως καὶ παρατροπῆς ὁ γενναῖος ⁶⁸ υἱοῦ προῦς τὴν ἀσεβείαν ἐξώκειλεν, ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν αὐθὺς διὰ τοῦ προῦς γυναικῶν ὀλισθοῦ, ἐπήγαγε φάσκων.) « Εὐσον ⁶⁹ πικρότερον ὑπὲρ τὸν θάνατον ⁷⁰

A mihi horum quæ sunt scientiam veram, ut sciam ordinem orbis terrarum et virtutes elementorum, initium et consummationem et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes et commutationes temporum, annorum cursus et stellarum positiones, naturas animalium et iras bestiarum, vim ventorum et cogitationes hominum et differentias plantarum et virtutes radicum, et quæcunque absconsa atque improvisa sunt didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia, exquirere et considerare in sapientia omnia quæ facta sunt sub coelis. Et ecce ego magnus effectus sum, et præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem et mens mea contemplata est multa sapienter, et didici parabolas et prudentiam; et magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos et plantavi vineas; feci hortos et pomaria et conserui ea cuncti generis arboribus; et extruxi mihi piscinas aquarum ut irrigarem silvam lignorum germinantium. Possedi servos et ancillas et multam familiam. Habui armenta quoque et magnos ovium greges ultra omnes qui fuerunt ante me in Jerusalem. Et coarctavi mihi argentum et aurum et substantias regum ac provinciarum. Feci mihi cantores et cantatrices et delicias filiorum hominum, scyphos et urceos. Et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Jerusalem, et sapientia mea quoque perseverat mecum. Et omnia quæ desideraverunt oculi mei, hæc non negavi eis; nec prohibuit cor meum quin omni voluptate frueretur. » Nam multa pace et felicitate et securitate et voluptate fruitus sum. Sed ultimo in amaritudinem luxuries et voluptas versa est ei et ad miseriam ei viam aperuit; unde dicit: « Tædruit me vitæ meæ et omnis laboris, quia omnia vanitas. » Ex illa parabola et similitudine nobilis ille rex eheu! in impietatem delapsus, quod peccatum ipse significans denuo ob inclinationem ad mulieres dicit: « Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagena cor ejus. » Itaque dicit Scriptura: « Et rex adhabuit mulieres; erant ei dominæ septingentæ et concubinæ trecentæ; et accepit uxores Moabitidas et Ammonitas, Syrias, Idumæas, Amorrhæas et Gethæas de gentibus super quibus dixit Dominus filiis Israel. — Cum jam senex esset, non erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus, » averteruntque alienæ mulieres cor ejus a Deo longe. « Tunc ædificavit fanum Chamos,

Varie lectiones et notæ.

⁴³ Ced. 168,11-21. ⁴⁴ σαφῆ cod. — Sap. vii, 15-22. ⁴⁵ λεγ. A. cæteri did. ⁴⁶ ὁ Κύριος om. Sap. ⁴⁷ καὶ Sap. vii, 3. ⁴⁸ ἀνῶν διαφ. φ. καὶ δ. Sap. ⁴⁹ Ὁ — τεχνίτης codex. Cel. Eccl. i, 13. ⁵⁰ σοφίαν καὶ ἐκκλησιαστικῶς Ced. ⁵¹ τὴν σοφίαν καὶ cod. — Eccl. i, 16,17; ii, 4-10, 17,18. — Ced. 169,2-15 ⁵² Nota τῶν οὐνῶν cod. ἰουνῶν προ οὐρανῶν. ⁵³ πολλὰ σ. καὶ γ. Eccl. om. καὶ ἔργων. ⁵⁴ ἐμ. ποιήμα μιν Eccl. ⁵⁵ καὶ ἐφ. ἐν ἄ. ξ. πᾶν καρποῦ Eccl. ⁵⁶ πλαστ. i. βλαστ. Nota δρυμῶν cod. ⁵⁷ κτίσις cod. — ἐγένοντο cod. ⁵⁸ πολλὴ ἐγ. μοι Eccl. ⁵⁹ μοι Eccl. καὶ π. Eccl. ⁶⁰ τῶν om. Eccl. ⁶¹ οἶνοχόων Eccl. ⁶² παρὰ Eccl. ⁶³ ἀπὸ Eccl. ⁶⁴ ἄν om. Eccl. — ἀπεκ. Eccl. ἐπεκ. Cel. ⁶⁵ ἀπήλαυσεν i. ἀπήλαυσα cod. — Nota εὐρ. — Eccl. σαγίνη καρδ. cod. ⁶⁶ Cel. 169,15-170,22. ⁶⁷ Eccl. ii, 17,18. ⁶⁸ γεννάδα; cod. ⁶⁹ Καὶ εὐρίσκω ἐγὼ αὐτῶν καὶ ἐρῶ Eccl. vii, 20. ⁷⁰ σὺν Eccl.

idolo Moab et Astartæ abominationi Sidoniorum et in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis quæ adolebant thus et immolabant diis suis. » Et fecit Salomon malum in conspectu Domini, et non secutus est Dominum ut David pater ejus. « Et iratus est Dominus Salomoni quod avertisset mentem suam a Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundo et præceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos. Dixit itaque Dominus Salomoni : « Quia non custodisti pactum meum et præcepta mea quæ mandavi tibi, dirumpens scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo. Verumtamen in diebus tuis non faciam, propter David servum meum et patrem tuum, et propter Jerusalem quam elegi. » Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Ader Idumæum et Adrazar regem Soba. Et erant Israel adversarii cunctis diebus Salomonis. Mortuusque est Salomon cum vixisset septuaginta et tres annos, et sepultus est cum patre suo. Unde Theodoretus dicit : Didicimus quanti valeat avorum pietas, patitur enim malos amator hominum Deo, haud immemor virtutis eorum qui fuerunt et partim impietatis fructus collegit apud Dei justitiam. » Dum cælesti frueretur sapientia Salomon, in pace et tranquillitate dies agebat omnes habens subiectos potissimumque tributum afferentes. Postquam vero ea fuisset spoliatus prudentia, ab hostibus percussus est; adeo verum est : « Horrendum est incidere in manus Dei viventis. » Quemadmodum enim misericordia ejus ineffabilis, sic correptio intolerabilis est. Quia autem idolis inservit, relicto, qui verus est, Deo patris ejus David, ideo punitus est, quod patet ex his quæ Achias prophetans dixit ad Jeroboam : « Hæc dicit Dominus : Ecce ego eripiam regnum de manu Salomonis et dabo tibi decem tribus; porro duas tribus dabo ei propter David servum meum et Jerusalem civitatem quam elegi ex omnibus tribubus Israel; eo quod dereliquerit me et adoraverit Astartem deam Sidoniorum et Chamos deum Moab, et Moloch deum filiorum Ammon. » Illa autem Astarte est eadem ac Aphrodite apud Græcos. (Ex astro hoc cognomen deæ huic impositum est, ejus enim filium Luciferum esse tradunt.) Chamos autem deus erat Tyriorum. Moloch « scandalum » idolum erat, et sic scandala, abominationes idola vocare solet Scriptura. Quod verbum significat sacrilegium et nefas. Jure quis miretur quod ut de divino Moyse, sic de sapientissimo Salomone evenerit, quomodo uterque primum tanta divina gloria pru-

την γυναῖκα, ἥτις ἐστὶ θήρσυμα, καὶ σαγῆναι καρδία ⁷². » Ταύτην ⁷³ τοὶ φησὶν ⁷⁴. « Καὶ ὁ βασιλεὺς ἦν ⁷⁵ φιλογύναιος· καὶ ἦσαν αὐτῷ ἄρχουσαι ψ' καὶ παλλακαὶ τ', καὶ ἑλαβε γυναῖκας Μωαβίτιδας ⁷⁶ καὶ Ἀμμωνίτιδας, Σύρας, Ἰδουμαίας, Κετταίας καὶ Ἀμορραίας ἐκ τῶν ἐθνῶν ὧν ἀπέειπε Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. — « Καὶ ἐγένετο ⁷⁷ ἐν καιρῷ γήρως αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ ⁷⁸ μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καθὼς ἡ καρδία Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ ἐξέκλιναν αἱ ἄλλοτριαι ⁷⁹ γυναῖκες τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὅπισω θεῶν αὐτῶν. Καὶ τότε ὠκοδόμησε Σολομὼν ⁸¹ τῷ Χαμῶς εἰδώλῳ Μωᾶθ — καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδωνίων, καὶ οὕτως ἐποίησε ταῖς ἄλλοτρίαις γυναῖξιν αὐτοῦ πάσαις ⁸², αἶ (τινες) ἔθυμων καὶ ἔθυον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. Καὶ ἐποίησε ^B Σολομὼν τὸ πονηρὸν ¹⁴⁵ ἐνώπιον Κυρίου (καὶ) οὐκ ἐπορευῆθ' ὀπίσω Κυρίου (καθὼς) Δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Καὶ ὠργίσθη Κύριος ἐπὶ Σολομῶν, ὅτι ἐξέκλινε καρδίαν αὐτοῦ ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ τοῦ ὀρθέντος αὐτῷ δις καὶ ἐντεταμένου αὐτῷ — μὴ πορευέσθαι ⁸³ ὀπίσω θεῶν ἐτέρων » παράπαν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτόν· « Ἄνθ' ὧν οὐκ ἐφύλαξας ⁸⁴ τὰς ἐντολάς ⁸⁵ καὶ τὰ προστάγματα, ἃ ἐντεταίλαμην σοι, διαβόησας διαβόησεν τὴν βασιλείαν σου ἐκ τῶν χειρῶν σου καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. Πλὴν (35b) ἐν ταῖς ἡμέραις σου τοῦτο οὐ ποιήσω ⁸⁶ διὰ Δαυὶδ τὸν δούλόν μου καὶ πατέρα σου ⁸⁷; καὶ διὰ Ἰερουσαλὴμ τῆς πόλιν (μου) ⁸⁸ ἣν ἐξελεξάμην. » Καὶ ἤγειρε Κύριος τῷ Σολομῶντι σατάν Ἀδερ τὸν ⁸⁹ Ἰδουμαῖον, καὶ τὸν Ἀδραζάρ βασιλέα Σοβᾶ. — « καὶ ἦσαν τῷ Ἰσραὴλ σατάν ⁹⁰ πάσαις τῖς ἡμέρας Σολομῶντος. » Καὶ ἀπέθανε Σολομὼν ἐτῶν ογ', καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. (6) Ἐντεῦθεν τοίνυν καὶ Θεοδώρητος φησὶν ⁹¹· « Ἐδιδάχθημεν ὅσον ὀνεινῆσιν ἡ τῶν προγόνων εὐσέβεια· ἀνέχεται γὰρ πονηρῶν ὁ φιλόανθρωπος Κύριος; τῆς τῶν κατοικομένων ἀρετῆς μεμνημένος, πλὴν οὖν ἐδρέφατο μερικῶς καὶ τοὺς τῆς ἀσεβείας καρποὺς ἐνδίκως· παρὰ τῆς θείας δίκης. » ⁹² (7) Ἔως μὲν τῆς ἀνωθεν ἀπήλτους προμηθείας, ἐν εἰρήνῃ καὶ γαλήνῃ διῆγε, πάντας ἔχων ὑποκειμένους καὶ δασμὸν κομίζοντας ὅτι μάστιγα. Ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐγυμνώθη, τοῖς δυσμενέσιν ἐπιχειρητος ⁹³ γέγονε· ἀληθῶς δυνως ⁹⁴ « φοβερὸν τὸ ἐμπροσθεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. » Ὡσπερ γὰρ ἔλεος αὐτοῦ ἀβρόχτος, οὕτω καὶ ἡ κόλασις ἀνυπόστατος. Ὅτι δὲ τοῖς εἰδώλοις ἐλάτρευσε καταλείψας τὸν δυνως ἔντα Θεὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαυὶδ, [εὐδελον] ἐξ ὧν καὶ Ἀχίας ὁ προφήτης φησὶ ⁹⁵ πρὸς τὸν Ἰερουσαὴμ (οὕτως)· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ βήσω τὴν βασιλείαν ⁹⁷ Σολομῶντος, καὶ δώσω σοι

Variæ lectiones et notæ.

⁷² αὐτῆς Eccl. ⁷³ Ταῦτα Ced. ⁷⁴ I Reg. xi, 1-14. ⁷⁵ βασ. ἦν I. βασ. Σολομῶν ἦν cod. et LXX. ⁷⁶ Μωαβίτιδας καὶ Ἀμμων. I. M. Ἀμμων· cod. et LXX. ⁷⁷ ἐγενήθη I Reg. ⁷⁸ τελεία I Reg. ⁷⁹ γ. αἱ ἄλλ. I Reg. ⁸⁰ ὀφηλόν I Reg. ναόν Ced. ⁸¹ πάσαις τοῖς γ. ἄ. ταῖς ἄλ. I Reg. ⁸² πορευθῆναι I Reg. ⁸³ ἐφύλαξας I. ἐφύλαξάς μου cod. ⁸⁴ ἐντολάς μου καὶ τὰ προστάγματά μου I Reg. ⁸⁵ οὐ π. αὐτά I Reg. ⁸⁶ τὸν π. σου. ἐκ χειρὸς υἱοῦ σου λήψομαι αὐτὴν πλὴν ὅλην τὴν βασιλείαν οὐ μὴ λάβω. σκηπτρον ἐν δώσω τῷ υἱῷ σου διὰ Δαυὶδ τὸν δ. μου καὶ διὰ I Reg. ⁸⁷ μου om. I Reg. ⁸⁸ σ. τῷ Σολομῶν τὸν I Reg. — Ἐσπῶμ υἱὸν Ἐλιαδὲ τὸν ἐν Πααμὰ Ἀδραζάρ I Reg. ⁸⁹ σ. τῷ ἴ. I Reg. ⁹⁰ Nec in q. 40 in Ex. nec 37 in Reg. hæc sententia invenitur. ⁹¹ Ced. 171, 18-172, 10. ⁹² εὐπειχ. Ced. ⁹³ Heb. x. 31. ⁹⁴ γὰρ ὁ ἐ. ἀρ. Ced. ⁹⁵ ἐφη Cel. ⁹⁶ ἐκ χειρὸς I Reg. xi, 31-33 Ced.

τὰ ἐσκήπτρα· καὶ δύο σκήπτρα δώσω αὐτῷ διὰ
 Διὸς τὸν δοῦλόν μου καὶ Ἰερουσαλήμ τὴν **146** πό-
 λιν μου, ἣν ἐξελεξάμην ἐκ παλαιῶν ⁹⁸ φυλῶν Ἰσραήλ,
 ἀνθ' ὧν ἐγκατέλειπέ με καὶ ἐδοῦλευσε τῇ Ἀστάρτῃ,
 βδελύγματι Σιδωνίων, καὶ τῷ Χαμῶς, εἰδῶλον Μωᾶθ,
 καὶ τῷ Μελχὼμ, προσοχθίσματι υἱῶν Ἀμών. »
 (7) Ἡ μὲν οὖν Ἀστάρτη ἐστὶν ἡ παρ' Ἑλληνισμῶν
 Ἀφροδίτη λεγομένη (ἐκ τοῦ ἄστρου τὴν ἐπωνυμίαν
 πεποιηκόσιν)· αὐτῆς γὰρ εἶναι τὸν Ἑωσφόρον μυ-
 θολογοῦσιν). Ὁ δὲ Χαμῶς θεὸς ἦν Τυρίων. (Ἐ τῷ δὲ
 Μελχὼμ προσοχθίσματι » εἰδῶλον ἦν καὶ τοῦτο·
 προσοχθίσματα γὰρ καὶ βδελύγματα τὰ εἰδῶλα προσ-
 αγορεύειν εἰώθει ⁹ ἡ Γραφή, ὅπερ δηλοῖ τὸ μῦθος
 καὶ τὸ ἀπόδητον.) (8) Θαυμάσει μὲν τις ⁹ μάλα
 εἰκότως, ὡς περ ἐπὶ τοῦ θειοτάτου Μωϋσέως, οὕτω
 καὶ ἐπὶ [τοῦδε] τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος, πῶς
 ἐκάτερος αὐτῶν τοσαύτης πάλαι θείας δόξης· καὶ προ-
 μηθείας· ἀξιώθεις, ὕστερον ὁ μὲν εἰς ἀγανάκτησιν
 καὶ λύπην τὸν Θεὸν κινήσας, τῆς ἐπαγγελίας ἐξέπε-
 σεν, ὁ δὲ εἰς ὄργην καὶ θμὸν αὐτὸν διεχείρας ⁹, τοῦ-
 τε προειργασμένους ἀρίστους πόνους ἄρδην ἐξημίωτο
 καὶ τὴν ψυχὴν προσαπίωλεσεν. Ποῦ γὰρ ἡ τοιαύτη πρὸς
 Θεὸν οἰκειώσις· καὶ παρρησία, [καὶ] οἱ τοσοῦτοι καὶ τη-
 λικοῦτοι πόνου, καὶ κόποι, καὶ ἀγῶνες τοῦ θεοσπεῖου
 Μωϋσέως; οἵτινες [διὰ] τὴν ἀπὸ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλο-
 γίας ἀμαρτίαν παροραθέντες ⁹, τὴν εἰς τὴν γῆν τῆς
 ἐπαγγελίας εἰσόδον ἀθρώς ὁ δίκαιος καὶ ἀσυγχωρή-
 τως ἀπεστέρητο, καθὼς καὶ πρόσθεν ⁹ εἴρηται. Ποῦ
 δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸν Σολομῶντα θεία φιλοστοργία καὶ
 ἡ τοσαύτη χάρις τε καὶ σοφία; καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς
 πολλῆς ἐκείνης φρονήσεως καὶ συνέσεως, καὶ ἡ προ-
 λαβοῦσα τοιαύτη νηφαλεωτάτη ἔννοια καὶ (σοφία),
 θεολογία (τε) καὶ φυσιολογία, ἔσχατον ἐκ γυναικο-
 μανίας εἰς εἰδωλομανίαν ἐκπεπωκότος, ὡς σαφῶς
 δεδήλωται; Τῷ ὅντι γὰρ οὐδὲν ὑπελός· ἐναρξάμε-
 νον ⁹ πνεύματι, καὶ σαρκὶ ἐπιτελέσαι. » (9) Διὸ καὶ
 προσσφαλιζόμενος Ἰωάννης φησὶ ⁹· (36)· « Βλέπετε
 ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολείπητε τὰ εἰργασάσθε, ἀλλὰ μι-
 σθὲν πλήρη ἀπολάβητε· » οὐ γὰρ ὁ καλῶς ἀρχόμενος
 καὶ κακῶς μετερχόμενος, οὗτος τέλειος, ἀλλ' ὁ καλῶς
 ἀποθέμενος καὶ θεαρέσις· διαπεράνας, ἐπιπερ ⁹· Ὁ
 ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος συνήσεται. » Κάντε ὕ-
 θεον, ὡς ἔοικεν, **147** εἰκότως διδασκόμεθα μὴ μακα-
 ρίζειν ἀνθρώπον κυρίως πρὸς τελευτῆς αὐτοῦ, διὰ τὸ
 ἄθλον τῆς ἐκβάσεως καὶ συμπληρώσεως· τοὺς γὰρ **D**
 ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίας ἀπάξει Κύριος μετὰ
 τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν· πολλοὶ γὰρ εὐδρομοῦν-
 τες ἐνάρτει καὶ ἐπὶ μεγίστοις καταρθώμασι θαυμάζο-
 μενοι, προσκλόναντες ἐξάπινα πεπτῶκασιν πτώμα
 δετῶν καὶ ἐξαισίων. (10) Οἶος ἦν καὶ ὁ μοναχὸς
 ἐκαίνος, πρὸς ὃν ὁ μέγα· Βασίλειος ¹⁰ ἔγραψε λέγων·
 « Οἶμοι τί γράψω; ἢ τί λογίσσομαι ἐν τριόδῳ ἀπει-
 λημμένος; ἐάν γάρ ¹¹ ἔθω εἰς μνήμην τῆς προτέρας

dentiaque dignus cœlesti æstimatus, postea ille
 cum in indignationem et iracundiam movisset,
 Dei promissionem non sit consecutus; hic vero
 cum in iram furoremque excitasset eum, non ob-
 stantibus quos primo sustinuerat magnis laboribus,
 damnatus fuerit suamque animam perdidit! Ubi
 enim est apud Deum illa familiaritas et libertas, uli
 illi labores, sollicitudines, et prælia divini Moysis?
 Propter peccatum quod apud aquas peccaverat
 ne in terram promissionis intraret prohibitus est,
 statim post peccatum sæva Dei vindicta. Ubi Dei
 in Salomonem amor, istaque gratia et sapientia?
 Quid prodest illa plurima sapientia, scientia, et
 acutissima cogitatio, theologia, physiologia, cum
 postremo per muliebrem cupidinem in idololatriam
 incidit, sicut clare monstratum est? Verum enim-
 vero nulla utilitas « si spiritu cœperitis, ut carne
 consummemini. » Itaque sese communiens Joannes
 dicit: « Respicite vosmetipsos ne relinquantis quæ
 operati estis, sed mercedem plenam recipiatis. » Nam
 non ille qui bene cœperit et male consummaverit
 perfectus est, sed qui bene incipiens, secundum legem
 Dei consummaverit. « Nam qui perseveraverit
 usque in finem, hic salvus erit. » Unde, ut par est,
 edocemur ne beatum dicamus hominem temere
 ante mortem ejus, eo quod exitus ejus et consum-
 matio ejus ignota sunt. Qui enim ad viam iniquitatis
 proni sunt, avertet eos Dominus cum operantibus ini-
 quitatem. Multi sunt qui cum primo abundaverunt in
 virtutis via, maximisque virtutibus enituerunt, prima
 subito offensione cadunt ruina terribili lethali que.
 Talis erat monachus ille ad quem magnus Basilus
 hæc scribebat: « Eheu quid scribam, aut quid cogi-
 tabo in trivio receptus? Nam si in mentem venit
 meam tua prima vana conversio, cum tibi affluerent
 divitiæ vanaque gloria, exhorreo, cum te fovissent
 multitudo assentantium voluptas, felicitasque pericu-
 losa; cum exerceceris, ad mutationem sancti status
 respiciens, tuam abundantiam, recusansque fami-
 liaritatem parentumque familiaritatem, alienus
 et vagabundus videbaris; quippe qui agris patriæ
 que commutatis, recesseris Jerusalem ubi te fei-
 cem existimabas, in athletarum laboribus tempus
 terens, tunc cum hebdomadicis circulis jejuniium
 perficeres, Deo vacares, hominum colloquia effu-
 geres, pacem et solitudinem tibi parares; cumque
 civiles tumultus aufugeres et sacco rudi corpus
 tuum affigeres, cingulo duro ventrem cingeres,
 viriliterque attereres ossa tua, latera jejuniis exca-
 vares, usque ad humidam partem tumefaciens, atque
 tibi sermonis mollis omnem usum denegares. Inte-
 rioris corporis partem quæ inter costas est et latera,
 et melonis instar crescit, abstraxisti, totamque carnis

Varie lectiones et notæ.

⁹⁸ τῶν Cœl. ⁹⁹ Cœd. 70,6,7. ¹ πεποιηκότ. cod. ² εἰώθει l. εἰώθεν cod. ³ Θαυμάσει δ' ἄν τις Cœd. 171,1 18. ⁴ ἐγ. ἄ. Cœd. ⁵ ὧν — παροραθέντων? οἵτινες — παρωραθέντων Cœd. ⁶ ἐμπρ. Cœd. ⁷ ἐναρξάμενοι cod. cf. Gal. 1:1, 3. ⁸ II Joan. viii. ⁹ Matth. x, 22. ¹⁰ Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ed. 1618 II 747 B-749 A. ¹¹ γάρ om. B.

abundantiam exhausisti, ventremque ipsum inedia consumpsisti, lateribus sicut domus eminentiis umbilici partes adumbrasti et totum corpus tuum oppressisti. Dum totas noctes colloqueris Deo, lacrymarumque fluminibus humidam irrigares barbam. Sed ad quid omnia dicere? Recordare quot ora sanctorum osculo osculatus es; quot sacra corpora amplexus es, quot tuas manus velut intactas foverunt. Quot servi Dei ad tua genua procciderunt. Sed quo omnia illa evanescere? Adulteræ vitæ fama calumniæ telo velocior prætervolans aures nostras et cor nostrum vulnerat. Ubi mihi narrationes tuorum laborum? Cessarunt. Fœdasti castitatis honorem; confundisti sapientiæ professionem; facti sumus hostibus ludibrium et amicis nostris luctus. Scidisti monachorum animos; diligentioribus timorem et metum incussisti, mirantibus iterum dæmonis potentiam; indifferentiam in licentiæ amorem vertisti, denegasti quidquid in te inerat honoris Christi dicentis: « Confidite, ego vici mundum, » et hujus principem; calicem blasphemie patriæ miscuisti, et opere verum comprobasti proverbium: « Sicut cervus vulneratus usque ad cor. » Unde nos hortatur alibi dicens: « Oportet nos multas et varias et cœlestes divitias congerere nisi velimus crubescere in ratione reddenda operum nostrorum, et sicut ille qui talentum accepit audire: « Serve male et piger. » Depositis ergo omnibus alienis, hanc vitam intrare secure tentemus. Multi enim cum multa in juventute coegissent, mediamque attigissent vitam, reluctantem eis tentatione et flante iniquitatis vento, vim tempestatis non sustinuerunt eo quod ad gubernandum impares essent, unde « alii circa fidem naufragaverunt; » itaque omnium harum rerum damna passi sunt; alii autem sapientiam quam a juventute adepti erant, sicut tempestate instante cupidine amiserunt. Eheu miserandum spectaculum! Post jejunium, post vitæ rationem difficilem naturæ, post multas lacrymas, post annorum viginti aut triginta temperantiam, per negligentiam, molliem incuriamve animæ nudum fieri omnibus, et iis similis qui ad mandata sequenda se præparant, huicve mercatori diviti, qui cum mercium multitudi-
 dine copiosa profectus, periculum maris evasit, sed prope portum ipsum, discissa nave, omnibus nudatus relinquitur! Quod si enim omnia quæ mille laboribus, multo sudore adeptus eras, uno discrimine, et parva dæmonum tentatione perdideris, sane ejus qui totam circa virtutem naufragavit hæc

Α σου ματαίας ἀναστροφῆς, ὅτι ¹² περιβῆται ἡ πλου-
 τος καὶ τὸ χαμπερπὲς δοξάριον, φρίττω, ἦνίκα ἤπτε-
 τό¹³ σοι κολάκων πλῆθος ¹⁴ καὶ τρυφή καὶ ἀπόλαυσις·
 πρόσκιμος. — Ἦνίκα ἐγυμνάζου πρὸς μεταβολὴν ¹⁵
 σεμνοῦ τρόπου, σκυβαλιζῶν μὲν σου τὴν ¹⁶ περιου-
 σίαν, οἴκου τε θεραπείαν καὶ συνοίκου θμύλιαν ἀπαρ-
 νούμενος, ὄλωσ δὲ μετάρσιος, ὡσπερ ξένο; καὶ
 ἀλή-της, ἀγρούς καὶ τόπους ἀμείβων, κατέδραμας
 ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔνθα σοι καὶ αὐτὸς συνδιατρι-
 βων ἐμακάριζον τῶν ἀθλητικῶν πόνων, ὅτε ἐδομα-
 δικοῖς κύκλοις νῆστις διατελῶν, Θεῷ προσεφιλοσό-
 φεις, ὁμοῦ καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀποφεύγων συν-
 τυχίας ¹⁷, ἡσυχίαν δὲ καὶ μονοτροπίαν ἐφαρμόσας
 σεαυτῷ ¹⁸, τοὺς πολιτικούς θορύβους ἐξέκλινας ¹⁹,
 σάκκῳ τε τρυχεῖ ²⁰ τὸ σῶμά σου διανύττων καὶ ζῶνῃ
 Β σκληρᾷ τὴν ὁσφὸν περισφιγγων, καρτερικῶς τὰ ὀστέα
 σου διέθλιθες, λαγόνας τε ταῖς ἐνδοχείαις κοιλαίνων
 μέχρι τῶν νοτιαίων μερῶν ²¹ ὑπεχαύνωσας καὶ φα-
 σκίας μὲν ἀπαλῆς τὴν χρῆσιν ἀπρηνήσω· ἔνδοθεν δὲ
 τὰς λαπάρας σικύας ²² δίκην ὑφελκύσας, τοῖς νεφρι-
 τικοῖς χωροῖς ἐβιάζου προσκολλᾶσθαι ²³· ὄλην δὲ τὴν
 τῆς σαρκὸς πειμαλῆν ²⁴ ἐκκενώσας, τοῦ τῶν ὑπο-
 γαστρῶν ὀχετοῦς γενναίως ἐξήρανας, γαστέρα τε
 αὐτὴν ταῖς ἀσιτίαις τήξας, τὰ πλευριτικὰ μέρη
 ὡσπερ τινὰ στέγης ἐξοχῆν ²⁵ τοῖς τοῦ ὀμφαλοῦ μέ-
 ρεσιν ἐπεσκιάζεις καὶ συνεσταλμένῳ ὄλω τῷ σώ-
 ματι, τὰς ²⁶ νυκτερινὰς ὥρας ἀνθομολογούμενος τῷ
 Θεῷ, τοῖς τῶν δακρύων ὀχετοῖς ἐμβρυχον τὴν **148**
 γενειάδα ²⁷ καθωμάλιζεις. Καὶ τί δεῖ ²⁸ καταλέγειν
 ἕκαστα; Μνήσθητι ὅσα ἀγίων στόματα φιλήματι
 C κατήσπασ· ὅσα ἱερὰ σώματα περιεπτύξω· ὅσοι
 σου ²⁹ τὰς χεῖρας ὡς ἐχράντο ³⁰ περιέθλαπον;
 ὅσοι δοῦλοι τοῦ ³¹ Θεοῦ τὸν γόνασι σου περιεπέλε-
 κοντο. Καὶ τί τούτων τὸ τέλος ³²; Μοιχικῆς φήμης
 διαβολὴ ³³ βέλους δξύτερον διπταμένη τιτρώσκει
 ἡμῶν τὰς ἀκοὰς καὶ τὴν καρδίαν ³⁴. — Ποῦ μοι τὰ
 διηγῆματα τῶν σῶν πόνων; Οἴχεται. Κατήσχυνας τὸ
 τῆς ἀγνείας καύχημα (38)· ἐμωμήσω τῆς σωφρο-
 σύνης τὸ ἐπάγγελμα· ἐγενόμεθα ἐχθρῶν μὲν τρα-
 γῳδία, φίλων δὲ θρηνῳδία· — διέτεμες ³⁵ φρόνημα
 μοναχῶν, τοὺς ἀκριβεστέρους εἰς φόβον καὶ δεξιάν
 ἐνέβαλες ³⁶, θαυμάζοντας ἐτι ³⁷ τοῦ διαδόλου τῆν
 δύνμιν· τοὺς ἀδιαφόρους εἰς ἀκολασίας ζῆλον μετέ-
 θηκας· ἠθέτησας ὄσων ³⁸ ἐπὶ σοὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ
 D καύχημα, « Θαρσεῖτε, λέγοντος ³⁹, ἐγὼ νενίκηκα τὸν
 κόσμον » καὶ τὸν τούτου ἔρχοντα ⁴⁰· ἐκέρασας τῇ
 πατρὶδι κρατῆρα δυσφημίας ⁴¹· ὄντως εἰς ἔργον ἤγα-
 γες τὴν παροιμίαν ⁴²· « ὡς ἔλαφος τοξευθεὶς εἰς τὸ
 ἦμαρ ⁴³. (11) Ὅθεν ἀλλαγῶ κοινῶς παραινεῖ λέγων·
 « Δεῖ οὖν ἡμᾶς πολλὴν καὶ ποικίλον τὸν οὐράνιον

Variæ lectiones et notæ.

¹² σε B. om ὁ. ¹³ ἐπτετό B. ¹⁴ πλῆθος B. — τρυφῆς ἀπ. B. ¹⁵ μεταβολὴν l. μεταβολά; cod. ¹⁶ πολυκί-
 βωνον B. ¹⁷ σ. λόγῳ τροπῆς ὑποφ. B. ¹⁸ ἐαυτῷ ἐφ. B. ¹⁹ ἐξέκλινας cod. l. ἐξέκλινας. ²⁰ ταχύ σοὶ.
²¹ νοτιέων ὀέλων cod. ²² σικύας cod. ²³ πρ. ἐβ. B. ²⁴ πλημμελῆν cod. ²⁵ στέγην εἰς ἐξ. cod. ²⁶ τῷ
 ὀργάνῳ κατὰ τὰς B. ²⁷ τὴν γ. ἔ. B. ²⁸ ὅτῃ cod. με δεῖ B. ²⁹ ἐπὶ σοῦ cod. ³⁰ ἀγράφτοις cod. ³¹ τοῦ
 ομο. B. ³² Θεοῦ ὡσπερ λάτρεις ὑπέδραμον τοῖς γ. σου περιπλεκόμενοι καὶ τ. τὸ τ. τί B. ³³ φήμη διαβολῆς
 cod. ³⁴ ἀκράς; ἀκραιότερῳ τῷ κέντρῳ τὰ σπλάγχνα ἡμῶν διανύττουσα κ. τ. λ. B. ³⁵ ἐγ. αἰχμαλώτων τρ.
 Ἰουδαίος καὶ Ἑλλᾶσι ἐραματουργεῖται τὰ ἡμέτερα διετ. B. ³⁶ ἤγαγες B. ³⁷ ἐπὶ cod. ? ³⁸ ἔλυσας ὅσων
 l. ³⁹ Joan. xvi, 33. — Nota λέγων cod. ⁴⁰ τοῦ κόσμου τούτου ἀ. ll. ⁴¹ δυσθυμίας cod. ⁴² τὰς παροι-
 μίας B. ⁴³ l 473 C -474 B.

πίστον συναγαγεῖν⁴⁵, εἰ μὴ μέλλοιμαν καταισχύνε- A
σθαι ἐν τῇ ἐπιδείξει τῶν ἔργων⁴⁶ [ὡς] οἱ λαβόντες
τὸ τάλαντον⁴⁶, μὴδὲ ἀκούειν⁴⁷. « Δούλε πονηρὸ καὶ
ὀκηρὸ, ἐνθεμένους δὲ τὰ ἀγώγιμα, ἀσφαλῶς πει-
ράσθαι τὴν ζωὴν ταύτην διαπερῆν. Πολλοὶ γὰρ
πολλὰ συναθροίσαντες ἐκ νεότητος καὶ⁴⁸ περὶ τὰ
μέσα⁴⁹ τοῦ βίου γενόμενοι, ἐπαναστάτους αὐτοῖς
πειρασμοῦ⁵⁰ ἐκ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, οὐκ
ἤνεγκαν τοῦ χειμῶνος τὸ βάρος, διὰ τὸ τὴν⁵¹ κυβέρ-
νησιν αὐτοῖς· μὴ παρεῖναι· διὸ καὶ πάντων⁵² ἐκεί-
νων ζημίαν⁵³ ὑπήνεγκαν⁵⁴, ὅθεν⁵⁵ οἱ μὲν⁵⁶ « περὶ
τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, ἢ ἄλλοι δὲ σωφροσύνην, ἣν
συνήγαγον ἐκ νεότητος, ὡς περὶ καταγιγδοῦς. 149
τινὸς τῆς πονηρίας ἡδονῆς· ἐπιβραμύουσας, ἀπώλεσαν.
Ἐλεινότερον θέαμα! μετὰ νηστείαν, μετὰ σκληραγω-
γίαν, μετὰ δάκρυον θαψιλῆς, μετὰ ἐγκράτειαν ἐτῶν κ'
πυρὶ λ', διὰ ἀπροσεξίαν ψυχῆς καὶ χαύνωσιν⁵⁸ καὶ
ἀμέλειαν, γυμνὸν ἀπάντων· ἀποδειγθῆναι καὶ παρα-
πλήσιον γενέσθαι τῶν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐνοσῶν εὐ-
θηνομένων, ἐμπόρῳ τιμὴ μεγαλοπλοῦτι, ὅς τῷ
πλήθει τῶν ἀγωγίμων ἐπαγαλλόμενος, ἐξουρίας
αὐτῷ τῆς νηδὸς φερομένης, τὰ φοβερά πελάγη δια-
δραμῶν, πρὸς τοῖς λιμέσιν αὐτοῖς⁵⁹ διαβραγέτος
τοῦ πλοίου, πάντων ἀθρώω· ἔρημος ἀπεδείχθη⁶⁰. ἐάν
γὰρ⁶¹ καὶ οὗτος τὰ μυρίοι· πόνους καὶ ἰδρώσι κτι-
σθέντα⁶² μὲν ῥοπή καὶ μικρὰ⁶³ προσβολῆ δαιμόνων
ἀπολέση⁶⁴, καθάπερ⁶⁵ τινὶ ἀγρία λαίλαπι τῇ ἀμαρ-
τίᾳ βυθισθεὶς, πρέπουσα φωνὴ τῷ πᾶσαν ὄμου τὴν
θετήν ναυαγήσαντι⁶⁶. « Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς
ἀθάλαττης, καὶ καταγίγς κατεπόντιός με. » 150
C
D
Ἰσααῦτος καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος φησὶ· « Καὶ
γὰρ ὅταν ὁ διάβολος ἴδῃ πολλὰ συναγοχότα⁶⁷, νη-
στείαν, εὐχὰς⁶⁸, ἐλεημοσύνην⁶⁹, παρθενίαν, τὴν
ἄλλην ἅπασαν ἀρετὴν, ὅταν ἴδῃ γέμον τὸ πλοῖον
ἡμῶν τῶν πολυτελῶν⁷⁰ τῆς εὐσεβείας⁷¹ ἀριστευ-
μάτων, τότε προσβάλλει, πάντοθεν διορύττων καὶ
ἐπιβουλεύων⁷² τὸν θησαυρὸν, ὥστε παρ' αὐτὸ τοῦ
λιμένος τὸ στόμα⁷³ καταδῦσαι τὸ σκάφος, καὶ γυ-
μνοῦς⁷⁴ καὶ ἐρήμους ἀποφῆναι μὴδὲ βραδίω· ἀνα-
στῆναι δυναμένους. Καὶ γὰρ, μετὰ⁷⁵ τοιαύτην πτώ-
σιν, δυσανάκλητος⁷⁶ ἢ ἀνάστασις⁷⁷ γίνεται· κατα-
φρονεῖ⁷⁸ λοιπὸν ὡς εἰς κακῶν ἐλθῶν βάθος. Καὶ τῷ
μὲν ἐν ἀρχῇ πεσόντι συγγινώσκον ἄπαντες διὰ
τὴν ἀπειρίαν, τὸν δὲ μετὰ πολλοὺς διαύλους⁸¹
γνωμῆς, ὡς ἐξ ἀμελείας τε καὶ βραθυμίας καταβλήθента⁸². Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ⁸³ (37.) τὸ δεινὸν
ἀλλ' ὅτι καὶ πολλῶν σκανδαλισθέντων καὶ βραθυμωτέρων πολλὰκις γινομένων, αὐτὸς ὑπεύθυνος
150 γίνεται καὶ ἀναπολόγητος. Ταῦτ'⁸⁴ οὖν εἰδότες⁸⁵ « εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρωμεν » (ὡς παραγ-
γέλλει Δαυὶδ φάσκων⁸⁶· « Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρης »).⁸⁷ Ἐν τῷ ἀποστρέψει, φησὶ, δίκαιον

vox est : « Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me. » Haud aliter divus ait Chrysostomus : Cum diabolus videt eos qui multa adepti sunt, jejunia tolerarunt, preces, eleemosynas fecerunt, virginitatem et omnes alias virtutes exhibuerunt ; cum videt oneratam navim nostram omnibus pretiosis pietatis divitiis, tunc nihil antiquius ei est quam ut undique circa thesaurum quaerens et ei insidians apud portus limen navem demergat, et nos nudos derelictosque efficiat et ad opes recuperandas impares. Post autem hunc casum difficillima est resurrectio ; qui enim devenit in mali profundum, omnia contemnit. Si quis initio suae conversationis labitur, facile ignoscimus propter in-
B
C
D
experientiam ; sed qui post multas experientias cadit, haud facile a nobis venia dignus judicatur eo quod ex negligentia aut ex pigritia deliquerit. Hoc peccatum non modo videtur grave, sed multum qui postquam scandalizati fuerunt peiores sunt, inexcusable et irremissibile videtur. Nos igitur qui haec novimus, usque in finem ne corrumpamur ; sicut dicit David : « In finem ne corrumpas. » — « Et si conversus justus ab justitia sua fuerit ; non erunt in memoria ejus bona opera quae fecit, in peccato suo morietur et justitia justorum non liberabit eum in quacunque die peccaverit. » Quod cognoscens Apostolus dixit : « Nam et qui certat in agone non coronabitur, nisi legitime certaverit. » Oportet igitur nos primum studium atque ardorem usque ad mortem in fide Dei et patientia ostendere, ne omne bonum in fine amittamus. Nemo virtute praeditus dormitet, eo quod non noverit commutationem. Quis Salomone beatior ? at tamen in senectute et in fine cum cecidisset perditus est. Quis Juda gloriosior ? sed proditor laqueo sese suspendit. Quis Petro ardentior ? sed subito casu cecidit exitioso. Quot commutationes licet spectare aut quae olim acciderunt vel nunc quaque die accidunt ! Itaque divina Scriptura per caelum et infernum obtestatur, cohortatur atque excitat ad sobrietatem dicens : « Qui se existimat stare, videat ne cadat. » Haec satis digressionis causa dicta sint.

ὄπισκελισθέντα, οὐκ ἂν⁸⁸ βραδίως ἀζιώσειεν συγ-
γνωμῆς, ὡς ἐξ ἀμελείας τε καὶ βραθυμίας καταβλήθента⁸². Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ⁸³ (37.) τὸ δεινὸν
ἀλλ' ὅτι καὶ πολλῶν σκανδαλισθέντων καὶ βραθυμωτέρων πολλὰκις γινομένων, αὐτὸς ὑπεύθυνος
150 γίνεται καὶ ἀναπολόγητος. Ταῦτ'⁸⁴ οὖν εἰδότες⁸⁵ « εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρωμεν » (ὡς παραγ-
γέλλει Δαυὶδ φάσκων⁸⁶· « Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρης »).⁸⁷ Ἐν τῷ ἀποστρέψει, φησὶ, δίκαιον

Variae lectiones et notae.

⁴⁵ συναγεῖν cod. ? ⁴⁶ τὰ τάλαντα B. ⁴⁷ Matth. xv, 26. ⁴⁸ καὶ om. B. ⁴⁹ μετὰ cod. ? ⁵⁰ ἐπαναστάτους ἢ πειρασμῶν B. ⁵¹ πανουργίαν καὶ cod. ⁵² παρ. ἀλλὰ πάντων B. ⁵³ ἐκείνων τὴν ζημίαν. ⁵⁴ ὑπέμειναν B. ⁵⁵ καὶ B. ⁵⁶ I Tim. i, 19. ⁵⁷ μετὰ προσευχὴν ἐκτενή B. ⁵⁸ καὶ χ. om. B. ⁵⁹ ἀ. τοῖς λ. B. ⁶⁰ ἀνεδ. cod. ⁶¹ γὰρ om. B. ⁶² κτηθ. B. ⁶³ β. καὶ μ. om. B. ⁶⁴ ἀπολείπει cod. ? ⁶⁵ ὡς περὶ B. ⁶⁶ Ps. LXXI, 2. ⁶⁷ VI, 115 C. ⁶⁸ συνειλιγοτ. κατορθώματα οἶον cod. συνηγεῖσθαι Savil. ⁶⁹ εὐχὴν cod. ⁷⁰ ἐλ. σωφροσύνην Chr. ⁷¹ ἢ τὸ π. Chr. ⁷² εὐσ. λίθων Chr. ⁷³ καὶ ἐπ. om. Chr. ⁷⁴ αὐτὰ — τὰ στόματα Chr. ⁷⁵ γ. παραπέμψαι πρὸς ἐκείνον τὸν λιμένα λοιπὸν Chr. ⁷⁶ τὴν Chr. ⁷⁷ δυσανάκλητος cod. ⁷⁸ πάλιν ἢ ἀν. Chr. ⁷⁹ Ὁ γὰρ ἐ. εἰς β. κ. κατ. Chr. — καταφρονῶν cod. ⁸⁰ τοῦς δρόμους Chr. ⁸¹ τις Chr. ⁸² σ. β. γὰρ τότε τὸ πῶμα εἶναι δοκεῖ. ⁸³ τ. μὲν ἐ. cod. ⁸⁴ πολλοὶ οὖν σκανδαλιζόμενοι τοῖς τῶν τοιοῦτων πτώμασιν εἶπιν ὥστε καὶ ταύτη πάλιν ἀσυγγνωστον τὸ ἀμαρτήμα γίνεσθαι Chr. ⁸⁵ ἀκούωμεν τοῦ προφήτου καὶ Chr. ⁸⁶ Ps. LXXI, 1 ὡς — διαφ. om. Chr. ⁸⁷ Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ εἶδα λέγων (Ezech. III, 20) om. seq. Chr.

ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ὃς ἠ ἐποίησεν, οὐ μὴ μνησθῶσι· ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνειται· καὶ ἡ δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξελεῖται αὐτὸν ἐν ἡμῖν ἡμέρα πλανηθῆναι. (12) Ὅπερ οὖν εἰδὼς ὁ Ἀπόστολος ἔλεγεν· Ἐάν ἀθλή τις, οὐ στεφανοῦται, ἐάν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. Διὰ τὴν ἀρχομένην σπουδὴν τε καὶ προθυμίαν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ πίστει μέχρι θανάτου δεῖ καθάπερ τὴν ὑπομονὴν ἐπιδεικνύσθαι, ἵνα μὴ τὸ πᾶν εἰς τὸ τέλος ἀπολέσωμεν. Μηδεὶς οὖν ἐνάρετος νυσταζέτω διὰ τὸ ἀδύηλον τῆς μεταβολῆς. Τίς γὰρ τοῦ Δαυὶδ ὑψηλότερος; ἀλλὰ μικρὸν ἀπονυστάξας, ἔπεσε. Τίς δὲ τοῦ Σολομῶντος μακαριώτερος; ἀλλ' ἐν τῷ γῆρει καὶ τῷ τέλει πεισῶν, ἀπώλετο. Τίς τοῦ Ἰούδα περιφανέστερος; ἀλλὰ τοῦ Πέτρου ζηλωτότερος; ἀλλ' ἐξάπεινα πέπτωκε πνεῦμα ἐξαισίων. Πόσας τοιαύτας μεταβολὰς ἔστιν ἰδεῖν πάσαις γεγενημένας; καὶ νῦν γινομένης καὶ ἐκάστην ἡμέραν; Καὶ διὰ τοῦτο, φησὶν, ἄνω καὶ κάτω προδιαμαρτύρεται καὶ προαυγαλίζεται καὶ διεγείρει πρὸς νῆψιν ἡ θεία Γραφή λέγουσα· Ὁ δοκῶν ἐστάναι, [βλεπέτω] μὴ πέσῃ. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον πνευματικῶς εἰρηται.

XLIV. *Regnum Roboam.*

Post Salomonem regnavit Roboam ex multis multarum ejus uxorum filiis, annos septemdecim. Quo regnante in duas partes divisum est regnum. Cum enim recusasset consilium seniorum, et juxta sententiam juniorum qui cum eo nutriti fuerant et prope eum stabant, dura populo locutus esset, recessit Israel ab eo et abiit. Duce autem tribus Juda et Benjamin manserunt cum eo in Jerusalem, decem vero aliae abierunt in Samariam, et sibi constituerunt regem Jeroboam, servum Salomonis. Inde duae tribus appellatae sunt Juda propter magnam regiam tribum Judae, decem vero aliae Israel et Ephraim eo quod plures essent et Jeroboam esset de tribu Ephraim filii Joseph.

Et fecit Roboam filius Salomonis malum in conspectu Domini sicut pater suus, et mortuus est in peccatis suis. Eodem tempore cum cepisset Saisachim Aegypti rex Jerusalem, abstulit civitates quae in templo et aula regia reconditae erant, praeterea et aureas lanceas, aureaque scuta, quorum loco facta sunt aerea.

XLV. *Regnum Abia.*

Post Roboam regnavit Abia, filius ejus, et fecit malum coram Domino, et mortuus est postquam regnavisset annos sex. Ipse cum bellavisset adversus Jeroboam et decem tribus Israel, occidit ex his quingenta millia virorum fortium una die propter iracundiam Dei.

XLVI. *Regnum Asaph.*

Mortuo Abia regnavit Asaph, filius ejus, et initio fecit bonum in conspectu Domini. Deinde cum a bono paululum recessisset, pedum morbo afflictus medicisque usus nec Deo optemperans sic mortuus est post regnum annorum septemdecim.

XLVII. *Regnum Josaphat.*

Post Asaph regnavit Josaphat, filius ejus, fecitque bonum coram Domino, et mortuus est cum regnas-

A

ΜΔ'. *Βασιλεία Ροδοῦμ.*

Μετὰ δὲ Σολομῶντα ἐβασίλευσε Ῥοδοῦμ ἐκ τοσοῦτων γυναικῶν υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ', ἐφ' οὗ διετρήθη ἡ βασιλεία εἰς δύο. Καταλείψας γὰρ τὴν βουλήν τῶν πρεσβυτέρων καὶ κατὰ τὴν συμβουλήν τῶν συνεκγραφέντων καὶ παραστηκότων αὐτῷ λαλήσας τῷ λαφὸν ἀκληρὰ, ἀπέστη ὁ Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθε. Καὶ αἱ μὲν β' φυλαὶ, Ἰούδα; καὶ Βενιαμὴν, ἔμειναν μετ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, αἱ δὲ 151 λοιπαὶ δέκα ἀπῆλθον ἐν Σαμάρια καὶ ἐβασίλευσαν ἐπ' αὐτοὺς Ἱεροβοὰμ, τὸν δεῦλον Σολομῶντος. Κάντεῦθεν αἱ δύο φυλαὶ προσηγορεύθησαν Ἰούδα; διὰ τὴν μεγάλην βασιλικὴν φυλὴν Ἰούδα, αἱ δὲ λοιπαὶ Ἰσραὴλ καὶ Ἐφραΐμ, διὰ τε τὸ πλῆθος; καὶ διὰ τὸν Ἱεροβοὰμ ἐκ τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ τυγχάνειν, υἱοῦ Ἰωσήφ.

B

(2) Καὶ ἐποίησε Ῥοδοῦμ, υἱὸς Σολομῶντος, τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ. (3) Ἐφ' οὗ Σουσακιμ ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐλὼν, ἀρτίλατο τὰ ἐν τῷ ναφὸν καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις χρήματα, καὶ χρυσὰ ὄρατα, καὶ τοὺς χρυσοὺς ὑπερῶς, ἀνθ' ὧν ἐγένοντο χαλκοί.

ΜΕ'. *Βασιλεία Ἀβιά.*

Μετὰ Ῥοδοῦμ ἐβασίλευσαν Ἀβιά, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐναντὶ Κυρίου καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη σ' ὅς ὁ πολεμήσας Ἱεροβοὰμ [καὶ] τὰς ἑφτάς τοῦ Ἰσραὴλ, ἀνέλεν ἐξ αὐτῶν ἀνδρας δυνατοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατὰ θεῖαν ὀργὴν χιλιάδας φ'.

C

ΜΓ'. *Βασιλεία Ἀσάφ.*

Μετὰ Ἀβιά ἐβασίλευσαν Ἀσάφ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου πρότερον, εἴτα μικρὸν ἀπὸ τῆς εὐθείας; βιβρώμενος, ἡβρώπητος τοὺς πόδας; καὶ τοῖς λατοῖς χρησάμενος, τῷ Θεῷ μὴ προσέχων, οὕτως ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη ιζ' ὅς ὁ.

ΜΖ'. *Βασιλεία Ἰωσαφάτ.*

Μετὰ Ἀσάφ ἐβασίλευσαν Ἰωσαφάτ, υἱὸς αὐτοῦ, (37b) καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς; ἐνώπιον Κυρίου καὶ

Variæ lectiones et notæ.

Ἦ Nota ἀφανίσαι δεest in glossa ad ἐξολοθρευῆσαι. Ἦ Ezech. xxiii, 42. Ἦ II Tim. ii, 5. Ἦ I Cor. x, 12. Ἦ 951 (4205). Ced. 173, 13-174, 46? Ἦ καὶ τὰ χρυσὰ col. Ἦ 934-932 (4220-4222)? Ἦ γ' Leo I Reg. xv, 2; II Par. xiii, 2-18. Ἦ ὡς col. Ἦ 951-929 (4224-4226). Ἦ ις' col. (μ' LXX) — μ' I Reg. xv, 10; μ' II Par. xvi, 13. Ἦ 889 883 (4265-4266) I Reg. xvii, 42; II Par. xii, 31.

εταλεύθησε βασιλεύσας; Ἐτη κε'. (3) Ὁς διὰ τὴν πρὸς Α
 τὸν Ἀχαάβ φιλοστοργίαν τε καὶ ἀγχιστείαν, ἔφη
 152 πρὸς αὐτὸν ὁ προφήτης Ἰηοῦ ὁ τοῦ Ἀνανή * ·
 ἢ Βασιλεῦ Ἰωσαφάτ, εἰ ἀμαρτωλῶ σὺ εἶ βοηθός,
 εἰ μισουμένω ὑπὸ Κυρίου σὺ φιλάζεις, διὰ τοῦτο
 ἐγένετο ἐπὶ σὲ ὀργὴ Κυρίου, εἰ μὴ λόγοι ἀγαθοὶ
 ἤνυρθον ἐν σοὶ καὶ οἱ ἐξήρας τὰ ἄλλα ἀπὸ γῆς
 Ἰούδα καὶ κατεύθυνας τὴν καρδίαν σου ἐκζητῆσαι
 τὸν Κύριον, ἢ καὶ εὐρέθη ἡ καρδία σου τελεία πρὸς
 Κύριον. Διὰ τοῦτο ἐφείσατό σου Κύριος, πλὴν οἱ *
 ἢ δικήκη τὰ ἔργα σου, καὶ συνετριβήσαν τὰ πλοῖά
 σου. » (3) Κάντεῦθεν διδασκόμεθα, ὡς ἔλατοί τὰς
 ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασιν ἐκεῖνοις ἀντιμετρῶν, οὕτως
 ἐκφέρει τὴν ψῆφον. Προσῆκει τοίνυν ταῦτα μεμα-
 θηκότας; ἢ φεύγειν τῶν θεοστυγῶν καὶ τὴν φιλίαν
 καὶ τὴν συγγένειαν· οὐδὲ γὰρ μία κοινωμία φωτὶ
 πρὸς σκότος, οὔτε μὴν ἀρετῇ καὶ κακίᾳ, καὶ οὔτε
 κλέπτῃ δεῖ συμμετέχειν οὔτε μετὰ μοιχῶν τὴν με-
 ρέβα τιθέναι· διὸ φησι * · Ὁὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε,
 Κύριε, ἐμίσησα καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς σου ἐξετηκό-
 μην; Τέλειον μίσος ἐμίσησιν αὐτούς· εἰς ἐχθροὺς
 ἐγένοντό μοι· — * ἢ καὶ παρανομίαν ἐμίσησα, καὶ
 οὐκ ἐκολλήθη μοι καρδία σκαμθῆ. » Καὶ μέντοι γε
 καὶ οἱ παλιότεροι ὡς ἄνθρωποι οἱ τοῦ Θεοῦ δοῦλοι,
 φιλανθρωπίας ἀξιοῦνται πολλάκις, διὰ τὰς προσιρ-
 γασμένας ἀρετάς, εἰς δὲ τὰ κτήματα καὶ τὰ ὑπάρ-
 χοντα αὐτοῖς ἡ θεία δίκη ἀναποδίδωσιν ὑπὲρ τῶν
 πταισμάτων αὐτῶν λεληθότας· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ
 ἐτέρων ἀμαρτωλῶν συνόντων δικαιοῦς, τοῦτο διὰ τὴν
 τοῦ δικαίου δικαιοσύνην ὁ φιλάνθρωπος Κύριος;
 ποιεῖν εἴθε, ἢ περ ἤδη καὶ ἐπὶ Ἰωσαφάτ καὶ
 Παύλου σαφῶς ἐδήλωσε καὶ τῆς * τοῦ πλοίου συν-
 τριβῆς τε καὶ ἀπωλείας· ὅθεν οὖν πρὸς τοὺς ἐν τῷ
 πλοίῳ χειμαζομένους μετ' αὐτοῦ Παῦλός φησι * ·
 ἢ Ἐδεῖ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ
 ἀνάγεισθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερδοῦσαι τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. Καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς
 εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμιᾶς ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ πλοίου. »

MH'. Βασιλεία Ἰωράμ.

ἢ Μετὰ Ἰωσαφάτ ἐβασίλευσε Ἰωράμ, υἱὸς αὐτοῦ,
 καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· πρὸς δὲ
 καὶ τοὺς ἐξ ἀδελφῶν 153 αὐτοῦ ἀποκτείνας ἀπέ-
 θανε δυσεντερικῶς, βασιλεύσας ἔτη η'.

MΘ'. Βασιλεία Ὀχοζίου.

ἢ Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσεν Ὀχοζίας, υἱὸς αὐτοῦ,
 καὶ ἐπέλησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἀπέθανεν αὐτὸν Ἰηοῦ, βασιλεύσαντα ἔτος α'.

N'. Βασιλεία Γοθολίας.

ἢ Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβασίλευσε Γοθολία, ἡ μήτηρ
 αὐτοῦ, καὶ ἀποκτείνασα πάντας τοὺς υἱοὺς Ὀχοζίου
 παρεκτός νηπίου ἑνὸς διασωθέντος παραδόξως ὑπὸ
 τῆς γυναίκος Ἰωδαὶ τοῦ Ἰαρέως· αἰφνίδιον τὸ
 ἀποκακρυμμένον παιδίον Ἰωᾶς ἀναγορεύεται βασι-

set annos quinque et viginti. Propter ejus amicitiam et foedus cum Achab, ait ad eum propheta Jehu filius Hanani : « Rex Josaphat, si huic quere odit Dominus amicitia jungeris, idcirco veniet super te ira Domini; nisi bona opera inventa sunt in te eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et praepraveris cor tuum ut requireres Dominum, et inventum est cor tuum perfectum apud Dominum. Itaque pepercit tibi Dominus etsi « percussit opera tua et contrivit naves tuas. » Exinde discimus Deum cum justitia poenas commetiri peccatis et aequam ferre sententiam. Quae cum noverimus, nos igitur decet fugere impiorum amicitiam ac familiaritatem, nullum enim commercium lucis cum tenebris, neque virtutem cum nequitia, cum latrone, cum adultero virum justum partem habere oportet. Unde ait Scriptura : « Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos et inimici facti sunt mihi. Facientes praevagationes odivi, non adhæsit mihi cor pravum. » Quia servi Dei peccantes, quae est hominis natura, venia digni aestimantur propter virtutes quas primo coluerunt; in divitiis autem bonisque terrenis a divina justitia puniuntur ob peccata sua, sed poena non tam manifesta est. Maxime autem cum alii peccatores justis cohabitant, propter justitiam misericors Dominus non facere solet quod in Josaphat et Paulo fecit per contritionem et amissionem navis. Unde ad eos qui cum ipso tempestate in mari perturbabantur, Paulus ait : « Oportebat quidem, o viri, audito me; non tollere a Creta, lucrique facere injuriam hanc et jacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse; amissio enim nullius animæ erit ex vobis praeterquam navis. »

XLVIII. Regnum Joram.

Post Josaphat regnavit Joram filius ejus, fecitque malum in conspectu Domini; occidit autem fratres suos sex et mortuus est dysentericus cum regnasset annos octo.

XLIX. Regnum Ochosiæ.

Post hunc regnavit Ochosias filius ejus et fecit malum in conspectu Domini, et occisus est a Jehu cum regnavisset annum unum.

L. Regnum Gotholias.

Post Ochosiam regnavit Gotholias, mater ejus, occiditque omnes filios Ochosiæ praeter unum natum minium qui contra spem salvatus est ab uxore Joiadæ magni pontificis. Qui puer Juas nomine diu absconditus rex acclamatus est a sacerdote Joiada omni-

Variæ lectiones et notæ.

* II Par. xix, 2, 3. * II Par. xx, 37. ἢ μεμαθηκότας? * Ps. cxxiv, 21, 22. * Ps. ci, 3, 4. ἢ εἰώθει? * ἢ δὲ διὰ τῆς ced. * Act. xxvii, 21-22. ἢ 863 (4291) II Reg. viii, 17; II Par. xvi, 5, 6. ἢ 856-855 (4299-4300) Ced. 179, 13. Reg. viii, 26; II Par. xxii, 2. ἢ Ced. 186, 17-20? Glyc. 357, 18-358, 4; II Reg. xi, 3; II Par. xxii, 12.

que populo, annos natus septem. Omniaque populus A gavisus est et urbs requievit. Occiderunt autem Gothuliam in domo regis cum regnasset annos sex.

LI. Regnum Joas.

Post Gotholiam regnavit Joas Ochosizæ filius annos septem natus et initio fecit bonum in conspectu Domini; postea vero conversus ad malum, occisus est in domo sua cum regnasset annos quadraginta. Quoadiu enim edocebatur a Joiada sacerdote qui propter multam pietatem suam annos vitæ centum triginta complevit, bene et recte regnabat. Post autem obitum divini sacerdotis, cum ad impietatem declinasset, occidit Zachariam prophetam et filium magistri sui. Ait enim Scriptura: « Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ sacerdotis et stetit in conspectu populi et dixit eis: Hæc dicit Dominus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit et dereliquistis Dominum ut dereliquerit vos? Qui congregati adversus eum miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini. Et non est recordatus Joas rex misericordie quam fecerat Joiada pater illius secum, sed interfecit filium ejus. Qui cum moreretur ait: « Videat Dominus et requirat. » Et post hæc surrexerunt contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Joiadæ sacerdotis et occiderunt eum in lectulo suo. Quo tempore Sibylla illa Cumana celebrabatur et Lycurgus leges Lacedæmonibus dabat, Iphitusque Olympi- C ops constituebat Judæos.

LII. De Eleemosyna.

Vir erat in Israel dives et misericors qui, cum adisset quemdam e magistris et aperisset Sapien- tiam Salomonis, subito invenit: « Veneratur Domino qui miseretur pauperis. » Itaque in se descen- dens et compunctus animus abiit et vendidit omnibus suis divisit pretium pauperibus, præter duos num- mos. Cum ergo factus esset omnino pauper nullusque ejus miseretur, Deo eum tentare cogitante, tandem in se dicit humiliatus: Ibo Jerusalem et causam meam agam coram Domino eo quod deluserit me, disper- dens bona mea. Cum igitur iter faceret, vidit duos viros inter se certantes de possessione invenit D lapidis pretiosi. Ad quos ait: Quare certatis, fratres? Date mihi lapidem hunc et duos nummos accipite. Illi autem libentissime lapidem concesserunt; quanti enim valeret lapis ignorabant. Venit igitur Jerusalem lapidem secum gestans, cumque eum ostendisset aurifici, vix viso lapide aurifex surrexit et adoravit. Astonitus, ubi divinum et sanctum lapidem tantæ pretii reperisset, interrogabat. Ecce

λέυς ὑπὸ Ἰωδαὶ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς, ὑπάρχον ἐτῶν ζ'. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἅπας ἠυφράνθη καὶ ἡ πόλις ἠσυχασεν· τὴν δὲ Γοθολίαν ἀπέκτειναν ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως, βασιλεύσασαν ἔτη σ'.

NA. Βασιλεία Ἰωᾶ.

12 Μετὰ δὲ Γοθολίαν ἐβασίλευσεν Ἰωᾶς Ὁχοζίου ἐπταετῆς καὶ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου πρότερον· εἶτα παρατραπίς, ἐσφάγη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, βασιλεύσας ἔτη μ'. 13 (2) Ἔως μὲν γὰρ ἦν φωτισθόμενος ὑπὸ Ἰωδαί, τοῦ ἱερέως τοῦ καὶ βιώσαντος διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ (38*) εὐσέβειαν ἔτη ρ', καλῶς ἐπολιτεύετο. (3) Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ θείου ἱερέως πρὸς ἀσέβειαν ἀποκλίνας, ἀπέκτεινε Ζαχαρίαν, τὴν προφήτην καὶ υἱὸν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, φησὶ γὰρ· « Καὶ πνεῦμα 14 Κυρίου ἐνέδυσεν Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδαί τοῦ ἱερέως, καὶ ἀνέστη κατὰ πρόσωπον τοῦ λαοῦ καὶ εἶπε· « Τὰδε λέγει Κύριος· Ἴνα τί παραπορεύεσθε τὰς ἐντολάς Κυρίου 15 καὶ οὐκ εὐδοθήσεσθε; 154 Ὅτι ἐγκαταλείπατε 16 τὸν Κύριον, καὶ ἐγκαταλείπει ὑμᾶς· » καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν δι' ἐντολῆς; Ἰωᾶς τοῦ βασιλέως ἐν αὐτῷ οἴκῳ Κυρίου. Καὶ οὐκ ἐμνήσθη Ἰωᾶς τοῦ ἐλέους; οὐ ἐποίησεν Ἰωδαί, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐθανάτωσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἀπίθνησκεν, εἶπεν· « Ἴδοι Κύριος καὶ κρινάτω. » Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέθεντο 17 οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐν αἵματι Ἰωδαί τοῦ ἱερέως καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. »

18 (4) Ἐφ' οὗ καὶ Σιβύλλα ἡ Κυμαία ἐγνωρίζετο, καὶ Λυκούργος Λακεδαιμονίων ἐνομοθέτει, καὶ Ἰφιτος 19 τὰς Ὀλυμπιάδας συνέστησεν.

NB. Περὶ ἐλεημοσύνης.

20 Καὶ ἀνθρώπος τις ἦν ἐν τῷ Ἰσραὴλ πλοῦσις τε καὶ ἐλεήμων, ὃς ἐλθὼν πρὸς τινὰ τῶν διδασκάλων καὶ ἀναπτύξας τὴν Σοφίαν Σολομῶντος εὗρεν εὐθὺς 21· « Ὁ ἐλεῶν πτωχοὺς δανείζει Θεῷ. » καὶ εἰς αὐτὸν γενόμενος καὶ κατανοήσας, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα καὶ διένειμε πτωχοῖς μηδὲν ἑαυτῷ καταλείψας πλὴν νομισμάτων δύο· καὶ πτωχεύσας πᾶν καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἐκ θείας δοκιμασίας ἐλιούμενος, ὕστερον ἐν ἑαυτῷ λέγει μικροψυχίας· Ἀπελεύσομαι εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ διακρινοῦμαι τῷ Θεῷ, ὅτι ἐπλάνησά με, διασκορπίσας 22 τὰ ὑπάρχοντά μου. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, εἶδεν ἀνδράς δύο μαχομένους πρὸς ἀλλήλους, εὐρόντας λίθον τίμιον. Καὶ φησὶ πρὸς αὐτούς· Ἴνα τί, ἀδελφοί, μάχεσθε; ὅσα μοι αὐτὸν καὶ λάθετε νομισμάτα β'. Τῶν δὲ μετὰ χαρᾶς τούτων παρασχόντων — οὐ γὰρ ἴδεναν τοῦ λίθου τὸ ὑπερτίμιον — ἀπῆλθεν εὖν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐν λίθῳ ἐπιφερόμενος καὶ δαίρας αὐτὸν χρυσοχαρᾶ παραχρῆμα τὸν λίθον ἐπίτιμος ἰδὼν, ἀναστὰς προσκύνησεν. Καὶ ἐκθάμβος γενόμενος ἐπανθῆκε ποῦ

Variæ lectiones et notæ.

12 849 (4807) I Reg. xii, 1, 2; II Par. xxiv, 1. 13 II Par. xxiv, 2, 15. 14 Καὶ πν. Θεοῦ ἐ. τὸν Ἰωδαίαν — τὸν ἱερέα καὶ ἀ. ἐπάνω τοῦ λ. — Κύριος· τί π. II Par. xxiv, 20-22. 15 ἐντ. τοῦ Κυρίου cod. 16 ἐγκαταλείπατε II Par. 17 ἀπέθεντο cod., sed cf. II Par. xxix, 25. 18 Cod. 189, 5, 10, 12. 19 Ἡραϊστος cod. 20 Περὶ τοῦ διαδώσαντος τὰ αὐτοῦ Ἰουδαίου in margine codicis. Cod. 193, 3-194, 11. 21 ἐπὶ τούτου (Ἐξελίου) ἀ. τίς ἐγνωρίζετο Cod. 22 διασκορπίσαντα? διασκορπίσαι Cod.

τὸν θεῖον λίθον τοῦτον τὸν πολυτίμον **155** καὶ ἄγων εὔρεν. Ἰδοὺ γὰρ ἔτη γ' σήμερον, Ἱερουσαλήμ δονεῖται καὶ ἀκατασταεὶ διὰ τὸν περιδόχτον λίθον τοῦτον· ἀλλ' ἀπαλθῶν ὁδὸς αὐτὸν τῷ ἀρχιερεὶ καὶ σφόδρα πλουτήσας. Τοῦτο δὲ ἀπαρχομένου, ἄγγελος Κυρίου εἶπα πρὸς τὸν ἀρχιερέα· Νῦν ἐλεύσεται ἄνθρωπος πρὸς σφέρων τὸν ἀπολεσθέντα πολυθρύλλον λίθον ἐκ τῆς διπλοῖδος· Ἀερῶν τοῦ ἀρχιερέως ἔχων λαβὼν αὐτὸν ὁδὸς τῷ ἐνέγκαντι χρυσίον πολὺν καὶ ἀργύριον, ἅμα δὲ καὶ ραπίσας αὐτὸν μετρίως εἰπέ· Μὴ δίσταζε ἐν τῇ καρδίᾳ σου μηδὲ ἀπίσται τῷ Θεῷ σου διὰ τῆς Γραφῆς λέγοντι· Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δακνίζει Θεῷ. Ἰδοὺ γὰρ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἐξεπλήρωσά σοι πολλαπλάσιον ὑπὲρ ὧν ἐδάνεισάς μοι· καὶ εἰ πιστεύσεις, λήψῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλοῦτον ἠνυτέρωθον. Καὶ ὁ μὲν ἀρχιερέως πάντα τὰ διατεταγμένα πεποίηκεν πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐλάλησεν. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ ἔντρομος γενόμενος, πάντα ἔδασεν ἐν τῷ ναῷ ἐξῆλθεν εὐχαριστῶν καὶ πιστεύων τῷ Κυρίῳ καὶ τὰ ²⁵ ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ πάντα διηγορευμένα.

ΝΓ'. Βασιλεία Ἀμεσίου.

²⁶ Μετὰ Ἰωὰς ἐβασίλευσεν Ἀμεσίας υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθεὶς ἠνώπιον Κυρίου, καὶ ἐπάταξε μὲν τοὺς φονεύσαντας τὸν πατέρα αὐτοῦ, τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτῶν οὐκ ἐθανάτωσεν διὰ τὸ γεγράφαι ²⁷· «Ὁὐκ ἀποθάνονται πατέρες ὑπὲρ υἱῶν, οὕτε υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνεται.» Καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ, βασιλεύσας ἔτη κθ' ²⁸. (2) Διὸ φησιν ὁ θεὸς λόγος· ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ²⁹· «Ἐκαστος ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογησεται ³⁰, καὶ οὐ μὴ συναπολήσῃ ὁ θεὸς τὸν δίκαιον μετὰ ³¹ ἀδίκου· ἐπεὶ περ παρ' ³² αὐτῷ τὸ ἀναμάρτητον ἀτιμώρητον· οὕτε γὰρ τὸν Νῶε κατέκλυσεν, οὕτε τὸν Λῶτ κατέφλεξεν, οὕτε μὴν τὴν Ῥαβὴ συναπόλεσε. Εἰ δὲ βούλεσθε γνῶναι τὰ ἐφ' ἡμῶν γενόμενα, οὐκ ἀποκρύψομεν ³³. Ἰούδας σὺν ἡμῖν ὢν, ἔλαβε ³⁴ τὸν κλῆρον τῆς διακονίας, ὃν καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν, καὶ Σίμων ὁ Μάγος τὴν ἐν Χριστῷ **156** σφραγίδα· ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν ἀναφανείς ³⁵ φαῦλος, ὁ μὲν ἀπήγεατο, ὁ δὲ παρὰ φύσιν ἱπτάμενος συνετριβή· καὶ ἐν τῇ κιβωτῷ Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὑπῆρχον· ἀλλὰ πονηρὸς ὁ Χάμ εὐρεθείς, μόνος τὴν τιμωρίαν ἐδέξατο ³⁶. Εἰ δὲ ³⁷ πατέρας ὑπὲρ πατρῶν οὐ τιμοροῦνται, οὕτε υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων, ὅθλον ὡς οὐδὲ γυναῖκες ὑπὲρ ἀνδρῶν, οὐδὲ οἰκέται ὑπὲρ δεσποτῶν, οὕτε συγγενεῖς ὑπὲρ συγγενῶν, οὕτε φίλοι ὑπὲρ φίλων, οὕτε δίκαιοι ὑπὲρ ἀδίκων, ἀλλ' ἕκαστος ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ³⁸ ἔργου τὴν λόγον ἀπαιτηθήσεται. Οὕτε γὰρ Νῶε ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ σὺν τῷ κόσμῳ κατεκλύσθη ³⁹, οὕτε Λῶτ ὑπὲρ Σοδὸμων ἐκυρπολήθη, οὕτε Ῥαβὴ ὑπὲρ Ἱερουσαλὴν ἐσφάγη, οὕτε ⁴⁰ Ἰσραὴλ ὑπὲρ Αἰγυπτίων

A Jam tres anni sunt ex quo Jerusalem turbatur et commovetur super famosum hunc lapidem; abi et da eum sacerdotum principi et subito ditaberis. Dum irat, angelus Domini dixit ad principem sacerdotum: Nunc veniet homo ad te amissum celeberrimum lapidem e veste Aaron sacerdotum principis habens. Quo lapide accepto, ei qui attulerit da multum auri atque argenti et cum virga percusseris eum, pauca hæc adde: Noli dubitare in corde tuo et non confidere in Deo tuo, qui per Scripturam dicit: «Feneratur Domino qui miseretur pauperis.» Ecce enim in sæculo dedi tibi multo majora quam [quæ mihi feneratus es; et si mihi credideris, accipies in futuro divitias multo majores. Et princeps sacerdotum omnia mandata perfecit circa hominem et cuncta verba ei locutus est. Quibus auditis, obstupuit vir, omnibusque relictis exiit gratias agens et credens Domino quæ ad omnia quæ in divina Scriptura continentur.

LIII. Regnum Amestæ.

Post Joam regnavit Amestias filius ejus fecitque quod placitum erat in conspectu Domini, percussitque interfectores patris sui; filios autem eorum non occidit eo quod dictum fuerit: «Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus; sed unusquisque in peccato suo morietur.» Occisus est in bello cum regnasset annos quindecim. Dicit itaque divinus sermo in apostolicis Constitutionibus: Unusquisque de se ipso constabitur ac respondebit, et non persequetur Deus justum cum iniquo, quandoquidem apud eum quidquid culpæ non est obnoxium, nec ullioni subjectum est. Neque enim Noe aquis submersit, neque Lot flammis combussit, neque Rahab perdidit. Et si libet nostra quæque cognosce: Judas, socius noster, sortem ministerii nobiscum communem accepit; et Simon ille Magus signaculum in Christo; sed cum uterque pravus exstisset, unus læqueo se suspendit, alter autem, præter hominum naturam volitans, contritus est. Et in arca Noe erant filii ejus; sed Cham solus malus inventus est, solus pœnas dedit. Si ergo patres pro filiis pœnas non dant, neque pro patribus filii, patet non puniri mulieres pro viris, neque servos pro dominis, neque consanguineos pro consanguineis, neque amicos pro amicis, neque justos pro injustis, sed unusquisque pro suo facto rationem reddet, Neque enim Noe pro mundo, neque cum mundo submersus est, neque Lot pro Sodomis combustus est, neque Rahab pro Hierichuntinis occisa est, neque Israel pro Ægyptiis submersus est. Contubernium enim justos Injustorum dam-

Variæ lectiones et notæ.

²⁶ τοῖς — ἄλλαι διηγορευμέναις? ²⁷ 309 (4547). ²⁸ Deut. xix, 16. ²⁹ ἢ Παρ, xix, f. μ' II Reg. xiv, 7. ³⁰ ἢ, 16, περι' ἄκ. Anastasius. ³¹ ἰξουαλογ, ed. ³² του ed. ³³ ἰπαι γὰρ τῷ ἄ. cod. ? ³⁴ οὐκ ἄκ. om. ed. ³⁵ ἢ. φη, ed. ἢ. φη ed. ³⁶ ἢ. φη. ed. ³⁷ μ. εἰς τὸν υἱὸν ἰδ. γ. ed. ex emendatione, μ. ἰδ. γ. Anastasius. ³⁸ καὶ ed. ³⁹ οἰκέτου ed. ⁴⁰ κόσμου δίκην εἰσαπράχθη ἄκ. ed. ⁴¹ ὁ ed.

nationi non involvit, sed unanimitas. Non igitur alius pro alio morietur, sed « funibus peccatorum suorum quisque constringitur. » Et : « Ecce homo et opus ejus ante faciem illius » et « iustitia iusti super ipsam antea. » Et : « Unumquemque juxta vias suas judicabo, domus Israel, dicit Dominus Deus. » Et : « Quid vos dicitis parabolam hanc : « Patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstuperunt ? » Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola hæc in proverbium in Israel. Ecce omnes animæ meæ sunt, ut anima patris ita et anima filii mea est, anima quæ peccavit ipsa morietur. »

ὄν τρόπον ἡ ψυχὴ τοῦ πατρὸς, οὕτως ἡ ψυχὴ τοῦ υἱοῦ

LIV-LV. *Regnum Osia.*

Mortuo Amasia, regnavit Osias, qui et Azarias dicitur, filius ejus, et fecit quod placitum erat coram Domino; cum autem ei bene contigisset, superbiit, cupiitque offerre incensum Deo suo et ipse quoque, quod solis sacerdotibus licet. Cum igitur in templo incensum obtulisset, leprosus factus est et sic mortuus est; ejus regnum quinquaginta et duorum annorum fuit. De quo Chrysostomus ait : « Osias autem cum invaluit, non sustinuit potestatis magnitudinem, sed quemadmodum ex ingluvie nascitur tumor, e tumore calor ardens et inde sæpe sæpius mors; sic ex rerum magnificencia fit insania; quod in corporibus tumor, idem est in anima insania superbiaque. Deinde ex insania cupiditas rerum quæ non decent sequi solet. Cæterum elevatum est cor ejus et non remansit interius insania nec sanata est, sed ad mala opera eum incitavit omnemque virtutem corrumpit; dicit enim Scriptura : « Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum, ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. Statimque ingressus post eum Zacharias princeps sacerdotum et cum eo sacerdotes Domini octoginta dicentes : Non est tui officii, Osia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est filiorum Aaron qui consecrati sunt ad ejusmodi ministerium; egredere de sanctuario, ne contempseris; quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo Israel. » Dumque adoleret incensum coram sacerdotibus teneretque in manu thuribulum, orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo Domini et expulere eum et ipse perterritus acceleravit egredi eo quod sensisset illico plagam Domini; et leprosus

κατεποντώθη ³⁹ — οὐ γὰρ ἡ συνοικησις καταδικάζει ⁴⁰, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης ὁμόνοια. — ⁴¹ Οὐ τοῖνον ἕτερος ὑπὲρ ἑτέρου ἀποθάνεται, ἀλλὰ ⁴² « σειραῖς τῶν ἑαυτοῦ ἀμαρτιῶν ⁴³ καὶ ⁴⁴ « Ἰδοὺ ἀνθρώπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ. » — καὶ ⁴⁵ « Δικαιοσύνη δικαίου ἐπ' αὐτὸν ἔσται. Ἐκαστον κατὰ τὴν ὁδὸν ὁμῶν κρινῶ ὑμᾶς, οἶκος Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος ὁ Θεός. » — καὶ « Τί ὑμεῖς λέγετε ⁴⁶ τὴν παραβολὴν ταύτην; Οἱ πατέρες ἔφαγον τοὺς ὄσπρια ⁴⁷ καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἠμωδίασαν; » — ⁴⁸ « Ζῶ ἐγώ, λέγει Ἀδωναὶ ⁴⁹ Κύριος, εἴ ἐστιν ⁵⁰ ἐν ὑμῖν ἐτι λεγομένη ἡ παραβολὴ αὕτη ἐν Ἰσραὴλ, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχὴ καὶ ἀποθάνεται. » ἡ ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα, αὕτη καὶ ἀποθάνεται.

B

ND'-NE'. *Βασιλεία Ὀζου.*

⁵¹ Μετὰ δὲ Ἀμασίαν ἐβασίλευσεν Ὀζίας ὁ καὶ Ἀζαρίας, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου καὶ εὐδοῦμενος ἐπήρθη καὶ ἠθέλησε θυμιάσαι τῷ Θεῷ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, ὅπερ μόνος ¹⁵⁷ ἔξεισι τοῖς ἱερεῦσιν· καὶ δὴ θυμιάσας ἐν τῷ ναῷ εὐθύς ἐλεπρώθη καὶ οὕτως ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη νβ' ⁵². — ⁵³ (2) Περὶ οὗ καὶ ὁ Χρυσόστομος φησιν· « Ὁ οὖν Ὀζίας ἠνίκα ἰσχυρεν, οὐκ ἤνεγκε τῆς δυναστείας τὸ μέγεθος, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἀδηφάγίας ⁵⁴ μὲν γίνεται φλεγμονή, ἐκ δὲ φλεγμονῆς ⁵⁵ τίκτεται πυρετός, εἶτα θάνατος ⁵⁶ ἐκείθεν πολλάκις· οὕτω κίναυθα ἀπὸ τῆς τῶν (39^a) πραγμάτων ὑπερβολῆς ⁵⁷, ἀπόνοια γέγονεν· ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων φλεγμονή, τοῦτο ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀπόνοια ⁵⁸, εἶτα ἐξ ἀπονοίας ἐπιθυμία τῶν οὐ προσηκόντων ⁵⁹, εἶτα ἐξ ἀπονοίας ἐβουδεν. — Οὕτως οὖν λοιπὸν ἐ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔμεινεν ἐνδὸν ἡ ἀπόνοια οὐδὲ ἀπεσθέσθη ⁶⁰, ἀλλ' ἐξώκειλεν καὶ πρὸς ἔργον ἐλθοῦσα πονηρὴν, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ⁶¹ διέφθειρεν. » — φησὶ γάρ ⁶² « Καὶ ὡς κατίσχυσεν ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καταφθεῖραι καὶ ἠδίκησεν ἐν Κυρίῳ Θεῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν Κυρίου θυμιάσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος· εἰσῆλθεν ὀπίσω αὐτοῦ Ζαχαρίας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ μετ' αὐτοῦ ἱερεῖς Κυρίου π' λέγοντες· Οὐ σὺ εἶσιν, Ὀζία ⁶³, θυμιάσαι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσιν τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν, τοῖς ἡγιασμένοις· ἔξελθε οὖν ἀπὸ τοῦ ἁγιάσματος, ὅτι ἀπέστης ἀπὸ Κυρίου, καὶ οὐκ ἔσται σοι τοῦτο εἰς δόξαν παρὰ Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ ἐν τῷ θυμωθῆναι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τὸ θυμιατήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξανέτειλεν ἡ λέπρα ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐν οἴκῳ Κυρίου. » — καὶ κατέσπασαν αὐτὸν ἐκείθεν, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔσπευσεν

Variæ lectiones et notæ.

³⁹ κατ. om. ed. scd. habit Anastasius. ⁴⁰ συν. κατακρίνει τοὺς δικαίους σὺν τοῖς ἀδίκοις, ἀλλ' ed. ⁴¹ Prov. v, 22. ⁴² Isa. lxxii, 11. ⁴³ ἀμαρτιῶν ed. ⁴⁴ Ez. xviii, 20, 30. ⁴⁵ Jer. xxxi, 29. ⁴⁶ αὐτοῖς ed. ⁴⁷ ὄσπρια ed. ⁴⁸ Ez. xviii, 3, 4 om. Κύριος. ⁴⁹ Ἀδωναὶ cod. ⁵⁰ ἐὰν γένηται Ez. ⁵¹ 780 (4376). Ced. 189, 6-10? II Reg. xv, 2; II Par. xxi, 1, 3. ⁵² Nota νβ' a secunda manu. ⁵³ vi, 118. E, 119 B. ⁵⁴ ἀδ:αφ. cod. ⁵⁵ φ. δ: ed; ⁵⁶ ἐκ θ. ed. ⁵⁷ περιθ. ed. adjuncto πολλῆς quod in 3 ms. deest. ⁵⁸ τῶν ψυχῶν ἀπόνοια ed. ⁵⁹ πρ. αὐτῶν πραγμάτων ed. ⁶⁰ κατεσθ. ed. — ἐξεπήδησε ed. ⁶¹ δ. τὴν ἀρ. ed. ⁶² II Par. xxi, 16. ⁶³ Οὐ σὺ Ὀ. II Par.

ἐξελεῖν, ὅτι ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ Κύριος. « Καὶ ἦν ἅπλοσ καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μέχρι τελευτῆς, ὅτι ἀπεσχίσθη ἀπὸ οἴκου Κυρίου. »

3) Ἐφ' οὗ σεισμός μέγας ἐκείσε⁶⁶, καὶ διαρραγίντος ὄρους μεγίστου, κατεκυλίσθη πρὸς τὴν πελάδα σταδίους μ'.

NC'. *Βασιλεία Ἰωάθαμ.*

158⁶⁷ Μετὰ δὲ Ὀζιαν ἔβασίλευσεν Ἰωάθαμ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὺς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη ιζ'⁶⁸.

NZ'. *Βασιλεία Ἀχαζ.*

67 Μετὰ δὲ Ἰωάθαμ ἔβασίλευσεν Ἀχαζ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη ιζ'. (2) Ὅν καὶ πολεμήσας Φακεὶ βασιλεὺς Ἰσραὴλ, ἀνέβλεν ἀνδρας μὲν δυνατοὺς ἐν ἡμέρᾳ μίᾳ χιλιάδας ρ'⁶⁹, γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας ἡχμαλώτους χιλιάδας τ'.

NH'. *Βασιλεία Ἐζεκιου.*

68 Μετὰ δὲ Ἀχαζ ἔβασίλευσεν Ἐζεκιᾶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ν'⁷⁰, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὺς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησεν. (2) Ἐφ' οὗ ἦν ὁ Μωσαϊκὸς χαλκοῦς ἕρπυξ· ἔτι γὰρ αὐτῷ⁷¹ οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τῶν ἄλλων βδελυγμάτων ἰθυμίων, ὃν καὶ ἠφάνισεν Ἐζεκιᾶς ὡς περὶ δὴ καὶ τὰς βίβλους τοῦ Σολομῶντος περὶ τῶν πτεροδολῶν καὶ ψδῶν, ἐν αἷς περὶ φυτῶν καὶ παντοίων ζώων φυσιολογίας (ὡς προεῖρηται). (3) Ἐφ' ὧν χρόνων Ῥώμος καὶ Ῥήμος ἔβασίλευσαν ἐν Ῥώμῃ, καὶ Σιβυλλὰ ἢ Ἐρυθραία ἐγνωρίζετο, καὶ Σαλμανάσ, ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, παραλαβὼν τὴν ἐν Σαμαρείᾳ βασιλείαν Ἰσραὴλ, τὰς ὑπ' αὐτὴν ἰφυλῆς ἡχμαλώτους⁷². (4) Κατὰ δὲ Ἐζεκιᾶς ἀνέβη⁷³ Σενναχειρίμ, ὁ διάδοχος Σαλμανάσαρ, καὶ πλείστα μεγαλοβρομῆσας κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ λαοῦ, παρεκλήθη ὁ διασκοθάζων 159 βουλὰς ἰθῶν καὶ ἀθετῶν λογισμοῦς· λαῶν καὶ βουλὰς ἀρχόντων (καὶ φρονήματα ἀποστρέφων εἰς τὰ ὀπίσω καὶ τὴν βουλήν αὐτῶν μωραίων)⁷⁴ καὶ ἀποστρέψας ἀγγελοῦ, ἀπέβλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων ρπε' χιλιάδας· καὶ οὕτως μετ' αἰσχύνης καὶ λύπης ὁ Σενναχειρίμ ἀναζεύξας εἰς Νινεὺν, δεινῶς ἀνήρει⁷⁵ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας· ὅπῃ Σαλμανάσαρ ἀπὸ Σαμαρείας τοῦ Ἰσραὴλ, ὃν αὐτεῖκα (ἢ) θεία δίκη μετελοῦσα⁷⁶.... (39^b) καὶ ὑπὸ τῶν ἰθῶν τέκνων ἀναίρεθεῖς⁷⁷ ἐπαύθη τῆς αἰχμαλωσίας ἀδικος·⁷⁸ σφαγὴ διὰ τῆς ἐνδίκου ἀναίρεσεως.

NO'. *Περὶ τοῦ Τωβίτ καὶ Ἀγγέλων.*

78 Ἐξ ἧς αἰχμαλωσίας ὑπῆρχε τις ἐλεήμων ἀνθρώπος τοῦνομα Τωβίτ πολλὴν ἔχων σπουδὴν εἰς τὸ θάπτειν τοὺς ἀποθνήσκοντας τῶν Ἰουδαίων, περὶ ὧν

A jacuit in domo sua usque ad diem mortis suae eo quod ejectus erat de domo Domini. »

Quo regnante terrae motus ingens factus est qui disrupto monte maximo, stadia quadraginta plano æquavit.

LVI. *Regnum Joatham.*

Post Osiam regnavit Joatham filius ejus et fecit quod rectum erat coram Domino, et mortuus est cum regnasset annos septemdecim.

LVII. *Regnum Achaz.*

Mortuo Joatham regnavit Achaz filius ejus et fecit malum in conspectu Domini et mortuus est cum regnasset annos sexdecim. Cum contra eum bellavisset Phaceus, rex Israel, viros fortes occidit die una centum millia, mulieres autem et pueros duxit in captivitatem trecenta millia.

LVIII. *Regnum Ezechie.*

Post Achaz regnavit Ezechias filius ejus annos quinquaginta et fecit quod placitum erat in oculis Domini et mortuus est. Quo regnante, erat adhuc serpens æneus a Moysæ fabricatus, cui Judæi cum aliis idolis sincensum adolebant. Hunc sustulit Ezechias, sicut et libros Salomonis de parabolis et cantilenis, in quibus de arborum et omnium animalium natura, ut supra dictum est, sermo erata. Quo tempore Romulus et Remus Romæ regnaverunt et Sibylla Erythraea celebrabatur; et Salmanassar, rex Assyriorum, cum regnum Israël in Samaria cepisset, decem tribus quibus constabat in captivitatem abduxit. Adversus Ezechiam ascendit Sennacherib, Salmanasaris successor, qui cum gloriose multa in Dominum et populum ejus deblaterasset, irritatus est qui consilia gentium dissipat et populorum cogitationes irritas facit ac consilia principum eludit; is, misso angelo, de exercitu Assyriorum centum et octoginta quinquem millia hominum interfevit. Dedicore coopertus tristitiaque consumptus Sennacherib Niniven reversus in captivos a Salmanasare abduetos Israeliticos magna cæde desæviit. Quem mox divina ultio insecuta, suorum filiorum manibus occidit, eaque justa nex injustam captivorum occisionem ædavit.

D

LIX. *De Tobit et Angelo.*

Inter captivos erat vir misericors nomine Tobit qui in sepeliendo interfectos Judæos multum operæ impendebat. Qua de causa apud regem delatus,

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ ἐκείσε cod. ἐκινήθη? ⁶⁷ 748 (4428) Ced. 189,127 ⁶⁸ ιζ' II Reg. xv, 32; II Par. xxvii, 1, Ced. ⁶⁹ 732 (4444) — II Reg. vii, 2; II Par. xxviii, 1 σγδλιν. Τῷ Ἀχαζ συνήρχετο καὶ Ῥώμυλος ὁ κτίσας τὴν Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ τῷ γ' ἔτει, τῇ ια' Μαῖου Ἰταμίνου, μεταξὺ δύο ὄρων Ced. 289,16-18. ⁷⁰ ρ' II Par. xxviii, 6,8. ⁷¹ 726 (4460) — Ced. 189,20-190,21. ⁷² xθ' II Reg. xviii, 1 Ced. ⁷³ αὐτόν cod. sed. cf. II Reg. xviii, 4, ubi de Salomonis libris nihil nec in Par., sed ex Ensebio petita sunt hæc. ⁷⁴ Ced. 191, 4-14. ⁷⁵ ἀνείρητ. cod. ⁷⁶ ἐπάταξε προσκυνήσας γὰρ ἐν οἴκῳ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ II Reg. xix, 37; 3 vel 4 vocabula erasa sunt h. l. [μαρτυ]ρίου ἔθου χάριν a secunda manu? ⁷⁷ ἀναίρεθέντος Ced. ⁷⁸ 191,15-193,2. ⁷⁹ αἰχμ. ἢ ἀδ. cod.

cum sibi fuga consulisset, obdormivit juxta parietem. Et ut solet evenire, jacenti apertosque oculos habenti ex nido hirundinum calida stercore ejus in oculos delapsa sunt; ex quo cæcus factus est. Erat Ecbatanis puella ejus cognata, quæ, cum accepisset septem viros qui omnes a dæmone intercepti fuerant priusquam eam cognovissent, orationi vacabat; ei Deus auxiliatorem angelum Raphael immisit. Cum igitur Tobit filio suo Tobie denuntiasset ne sibi uxorem acciperet, nisi in tribu generis sui juxta legem, tradidit ei chirographum decem talentorum aureorum quæ in Media deposuerat, ut abiret et ea reciperet. Cum quæreret filius ille itineris comitem et ducem, quod viam ignoraret, Deo providente, in Raphael incidit sub viri specie in foro stantem; cujus Azariam se nominantis et viæ se gnarum proflentis, opera conducta, iter eo comitatus ingreditur. Cum ad fluvium Tigrii pervenissent, adolescens lavandi causa aquam ingressus est atque ingens ibi piscis eum invasit. Eum jussus est ab angelo capere et, dissecto ventre, jecur, cor et fel eximere ac servare. Interroganti quid utilitatis hæc habeant: Jecur, respondit angelus, et cor incensa expellunt dæmones, fel autem albuginam sanat. Puer igitur accepit e genere suo prædictam puellam in uxorem, opera consilioque angeli dæmone expulso per hunc suffitium cordis et jecoris piscis. Angelus autem Azarias vocatus ubi in Mediam et, decem talentis acceptis, reversus est cum uxore et adolescente ad patrem Tobit. Cujus oculos cum filius unxisset felle, et Tobit visum recuperasset, declaravit angelus se non hominem sed angelum esse a Deo missum ut eis subveniret et virgini Saræ propter pietatem eorum, dixitque illis: « Sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et constiteri honorificum est. » Unde Chrysostomus ait: Ergo angelos laudare oportet, et ii Creatorem semper canentes misericordem et benignum in homines parant. Angelos autem dico vestros commilitones qui adversus eos qui contra nos consistunt, propugnant: inter quos est archangelus Michael qui contra diabolum de corpore Moysis altercatus est et contra Persarum principem propter populi Judaici libertatem pugnavit. Deo enim jubente, regendam omnem creationem angeli sunt sortiti et gentium reges conducunt. Gabrielem Deus Persis providere voluit, populum autem circumcisionis a Michael e custodiri jussit. Gabriel cum prædicaret oportere ut Judæi secundum divinam ineffabilemque sententiam Persis inservirent, Michael, libertatis pertinax propugnator, continuis precibus Deum deprecabatur dicens: « Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem et urbium Juda quibus ira-

Α διαβληθείς τῷ βασιλεὶ καὶ φυγῶν ἐκοιμήθη ἐξω τοῦ τεύχους· καὶ, ὡς εἶωθεν πολλάκις γίνεσθαι, κοιμώμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνευγμένους ἔχων, στρουθίων ἀφοδεῦσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ λευκώματον πεποίηκεν. (2) Ἦν δὲ καὶ ἐν Ἐκβατανοῖς κόρη συγγενῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐπτά ἀνδρας λαβοῦσα καὶ πάντων ὑπὸ δαίμονος ἀναιρουμένων πρὸ τοῦ γυνῶναι ταύτην, ἠύξαστο· καὶ ἀπέστειλεν αὐτῇ βοήθην ὁ Θεὸς τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ. (3) Ὁ οὖν Τωβίτ παραγγεῖλιας τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τωβίτ μὴ λαβεῖν ἀλλαχόθεν γυναῖκα εἰ μὴ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ γένους αὐτοῦ, κατὰ τὸν νόμον, διδωσιν αὐτῷ χειρόγραφον περὶ τάλάντων ἰ χρυσοῦ, ἃ καὶ παρέθειο ἐν τῇ Μηδίᾳ, πρὸς τὸ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν αὐτὰ διὰ τάχους. (4) Τοῦ δὲ παιδίου ζητούντος συνοδοιπρόν ὡς τὴν ὁδὸν ἀγνοούντος ἴ, εὐρίσκει, Θεοῦ προνοίᾳ, τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ ὡς ἄνθρωπον ἐστῶτα, ὃν μισθωσάμενος, εἰδέναι τὴν ὁδὸν λέγοντα καὶ Ἀζαρίαν ὀνομαζόμενον, συνοδοεῦει τοῦτω. (5) Καὶ δὴ ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγριν καὶ τοῦ παιδὸς εἰσελθόντος λούσασθαι, ἰχθύος αὐτῷ 160 μεγάλου ἐπιπηδήσαντος, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος ἐπιλαβέσθαι τὸ ἰχθύος, καὶ τεμεῖν αὐτοῦ τὴν γαστέρα ἴ, καὶ λαβεῖν τὸ τε ἦπαρ, καὶ καρδίαν, καὶ τὴν χολήν, καὶ φυλάττειν. Τοῦ δὲ πυνθανομένου τὸ χρήσιμον αὐτῶν, ἴ « Τὸ μὲν ἦπαρ, φησὶ, καὶ ἡ καρδία θυμιώμενα διώκει δαίμονας· ἡ δὲ χολὴ καθαρίζει λευκώματον. (6) Εἶτα ὁ παῖς λαμβάνει τὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ προλεχθεῖσαν κόρην εἰς γυναῖκα, τῇ συμβουλῇ καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἀγγέλου διωχθέντος τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐν τῷ θυμιάματι τοῦτω. (7) Ὁ δὲ ἄγγελος ὁ καὶ Ἀζαρίας ἀπελθὼν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ τὰ ἑτάλαντα λαβὼν ὑποστρέφει μετὰ τῆς γυναῖκος καὶ τοῦ παιδὸς πρὸς τὸν πατέρα Τωβίτ, οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ παῖς τῇ χολῇ τοῦ ἰχθύος ἐπιχρίσας, καὶ παρευθὺς ὁ Τωβίτ ἀναβλήσας ἐφανέρωσεν αὐτὸν ὁ ἄγγελος, ὅτι οὐκ ἀνθρωπὸς ἐστίν, ἀλλὰ παρὰ Θεοῦ ἄγγελος ἀπεστάλη πρὸς βοήθειαν αὐτοῖς τε καὶ τῇ κόρῃ Σάρρα, διὰ τὴν αὐτῶν εὐσέθειαν, λέγων πρὸς αὐτούς ἴ· « Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνυμνεῖν ἐνδόξως ἀγαθόν. » (8) Ὅθεν φησὶν ὁ Χρυσόστομος· — Οὐκοῦν ἴ Ἀγγέλους ἐγκομιάζειν χρῆ, καὶ γὰρ αὐτοὶ τὸν Δημιουργὸν ἀείηγον ἴ ὑμνοῦντες ἴ ὡσαν αὐτὸν καὶ εὐμενῆ τοῖς ἴ ἀνθρώποις παρασκευάζουσιν ἴ ἄγγέλους δὲ φημι, τοὺς ὑμετέρους συμμάχους, τοὺς κατὰ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων ἴ ἐκρατεῦοντες, ὧν ἴ ἐστὶν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ, πρὸς μὲν τὸν διάβολον ὅπερ τοῦ Μωσέως σώματος ἀντιτασσόμενος, πρὸς δὲ τὸν ἀρχοντα ἴ Περσῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ ἀντιστάμενος; ἴ προστάγματι γὰρ Θεοῦ τὴν πᾶσαν χεῖρα διαλαχόντες καὶ τῶν ἰθῶν τοῖς κρατίστοις ἐπιστατοῦντες (40), τὸν μὲν Γαβριήλ τοὺς Πέρσας ἐφορᾶν ἐδικαίωσεν, τὸν δὲ Μιχαήλ τὸν ἐκ περτομῆς

Variæ lectiones et notæ.

ἴ ἄγνοούντα cod. ἴ καὶ τὴν καρδίαν cod. ἴ Tob. vi, 7. ἴ Tob. xii, 11. ἴ viii, 285 A — 286 D. ἴ ἀείητως cod. et Coisl. 305. ἴ δ. ὁ. Chr. ἴ παρέχουσιν Chr. ἴ δυνάμει cod. ? ἴ εἰς Chr. ἴ τῶν Chr. ἴ λ. ἐλ. ἀνθ. om. seq. Chr.

λαὸν φρουρεῖν ἐκέλευσεν ⁹⁰, ἀλλὰ κατὰ θεῖον τινὰ **A**
καὶ ἀποφύησον λέγον, τοῦ μὲν δουλεύειν Ἰουδαίου
Πέρσας ἀναγκάζοντος, τοῦ δὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν
ἀνθελκοντος καὶ συνεχῶς τὰς ἰκασίας τῷ Θεῷ προσ-
άγοντος καὶ λέγοντος· ⁹¹ «Κύριε παντοκράτωρ, ἕω
εἶνος οὐ μὴ ἐλεήσης τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις
Ἰουδα, ἃς παρτίδεις τοῦτο **161** ἑβδομηκοστὸν ἔτος;»
⁹² «Ὅν εἶδεν ἐν τῇ ὁράσει Δανιὴλ πετόμενον, «Καὶ τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὄρασις ἀστραπῆς, φησί, καὶ οἱ
ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡσεὶ λαμπάδες πυρὸς, καὶ οἱ βρα-
χίονες αὐτοῦ καὶ τὰ σκέλη ὡς ὄρασις χαλκοῦ στίλ-
βοντος, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ἠχλου. » Ὅν
ἴσται ⁹³ ὁ τὴν ἕνον ἀποστρέφων ⁹⁴ καὶ Βαλαάμ τῆς
ἀποτόμου μαντείας εἰργων. — ὧν ἔστιν ὁ τὴν μά-
χησαν σπασάμενος καὶ τὸν Ἰησοῦν ⁹⁵ τοῦ Ναυῆ
συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις ⁹⁶ διὰ τοῦ σχήματος
προτρεπόμενος· ὧν ἔστιν ὁ τὰς ροπ' ἑξακτῶν τῶν
Ἀσσυρίων ἐν μιᾷ νυκτὶ πατάξας καὶ τῷ ὕπνῳ τῶν
Βαρβάρων συνάψας τὸν θάνατον· ὧν ἔστιν ὁ τὸν
προφήτην ⁹⁷ Ἀμβακοῦμ ἀερῖω μετακομίσας πηδή-
ματι, ἵνα τὸν προφήτην Δανιὴλ μέσον ⁹⁸ τῶν λεόντων
θεωρήσῃ. Οὗτοι μὲν εὖν ⁹⁹ οὗτοι καὶ οἱ τοιοῦτοι
κατὰ ἐχθρῶν ¹⁰⁰ ἀριστεύουσιν· ὁποῖος ἦν ὁ Θεοπέ-
σιος ¹⁰¹ Ῥαφαὴλ δι' ἐνὸς ἰχθύος ἀνατομῆς δαιμονιῶ-
σεν χόρην ἰασάμενος ¹⁰² καὶ ευφλὸν γέροντα ¹⁰³ τὸν
ἥλιον βλέπειν τεχνισάμενος. — «Ἄρ' οὖν ¹⁰⁴ με-
γίστης βξιοι τιμῆς οἱ τὴν ἡμετέραν ζωὴν διαφυλά-
κοντες;» οὐ γὰρ μόνον φρουροὶ ¹⁰⁵ ἐτάχθησαν ἄγγελοι
ἐθνῶν κατὰ τὸ εἰρημένον ¹⁰⁶. «Ὅτε διεμέριζεν ἔθνη ὁ
Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς διεσπερῖεν υἱὸς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια
ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν
C
πιστῶν ἀνθρώπων ἑκάστῳ ἕλαχεν ἄγγελος. Τῆς
γὰρ ¹⁰⁷ παιδίσκης Ῥόδης ἀπαγγελλούσης τοῖς ἀποστό-
λοις πρὸς τῶν θυρῶν ἑστάναι Πέτρον ¹⁰⁸ τὸ (τοῦ)
Ἡρώδου δεσποτικῆριον διαδράντα ¹⁰⁹, ἔλεγον ἀπιστοῦν-
τες ¹¹⁰. «Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἔστιν. » Ἐπιμαρτυρεῖ
ἂν τοῦτοι καὶ ὁ Κύριος; ¹¹¹ λέγων ¹¹². «Ὁρᾶτε μὴ
καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων, λέγω γὰρ
ἔμην ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ
πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. » Καὶ
μέντοι καὶ καθ' ἑκάστην ¹¹³ Ἐκκλησίαν φύλακας ἀγ-
γέλους ἐπέστησεν ὁ Χριστὸς, καθὼς ἀποκαλύπτων
Ἰωάννη φησί ¹¹⁴. «Εἰπέ τῷ ἀγγέλῳ τῆς Ἐκκλησίας
162 Σμύρνης· «Ὀἶδά σου τὴν πενίαν καὶ τὴν θλίψιν·
ἐλλὰ πλούσιος εἶ. » — «Καλὸν ¹¹⁵ οὖν ἡμεῖς θησαυρί-
ζοντες ἐν τοῦρανια, πτωχοὺς τρέφοντας ¹¹⁶, ξένους
D
ἐνέχοντας, καὶ τῆς καλλιστῆς εὐχῆς μὴ ἀμελεῖν
ποτε, » ἕκαστ' ἑωρῶντες; ¹¹⁷ ἄγγελοι ἐπὶ τὸν δίκαιον
Κρατῆν καὶ Μισθαποδότην ἀναφέρουσιν ὡς καὶ προ-

tus es? iste jam septuagesimus annus est. » Quem
archangelum vidit in visione Daniel volantem.
«Facies ejus, ait, velut species fulguris, et oculi
ejus ut lampas ardens, et brachia ejus et quæ
deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris
candentis, et vox sermonum ejus ut vox multitu-
dinis. » Idem ille est qui asinum avertit, Balaam-
que ab audaci maledictione prohibuit; quique dis-
tricto gladio, ne filius Nave ab hostibus cingere-
tur, impedivit; qui centum octoginta quinque
millia Assyriorum una nocte percussit et a somno
in mortem transtulit; qui prophetam Habacuc per
aera volatu transmisit, ut prophetam Daniel mediis
in leonibus nutritet. Hi ergo angeli aliique contra
hostes nostros pugnant. Talis erat ille Raphael qui
a Deo missus dissecto pisce puellam a dæmone oc-
cupatam sanavit, cæcumque senem ad solis lumen
videndum revocavit. Maximo igitur habendi sunt
honore qui nostram vitam custodiunt. Non enim
modo gentibus custodes præfecti sunt angeli, sicut
dictum est: « Quando dividebat Altissimus gentes,
quando separabat filios Adam, constituit terminos
populorum juxta numerum angelorum Dei, » sed
etiam fidelium hominum cuique præfectus est an-
gelus. Cum puella quædam nuntiaret apostolis ante
fores stare Petrum, qui Herodis e carcere aufugis-
set, dixerunt non credentes: « Angeli ejus est. »
Quod læstatur quoque Dominus dicens: « Videte
ne contemnatis unum de pusillis istis, qui in me
credunt; quia angeli eorum in cælis semper vident
faciem Patris mei qui in cælis est. » Cuique etiam
Ecclesiæ custodes angelos constituit Christus,
sicut in Apocalypsi Joannes ait: « Dixit angelo
Smyrnæ: Scio tribulationem tuam et paupertatem
tuam, sed dives es. » Pulchrum igitur est nobis
thesaurizare cœlestia, pauperes enutrire, peregrinis
hospitium indulgere, et preces non negligere; quæ
omnia videntes angeli apud justum Judicem et
residentem laboris mercedem offerunt, sicut con-
sistuit eis Dominus quod, indicans, ad eum qui bene-
fecit, ait: « Orationes tuæ, Corneli, et elemosynæ
tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Do-
mini. » Nos igitur jure veneremur amantes nos an-
gelos, Dominum quippe pro nobis deprecantur.
« Administratorii enim sunt spiritus, ut ait Apo-
stolus, in ministerium missi, propter eos qui hæ-
reditatem capient salutis. » Nos propugnant et
nobiscum certant sicut audisti Danielelem, qui cæferi,
archangelum Michaellem omnium custodem pro

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ ἐκέλευσεν· συστήναι δὲ τοῖς ἐφόροις ἀμφοῖν διαπληκτισμὸν, οὐ κατὰ πάθη ὀργῆς, ἀλλὰ cod. ⁹¹ Zach. i, 12. ⁹² ἐκεῖνος Chr. ⁹³ καταστ. Chr.—ἀεόπου Chr. ⁹⁴ Ἰησοῦν, (ἐν προῦν) Chr. ⁹⁵ πολέμοις πρ. Chr. ⁹⁶ τῷ προφήτῃ cod. ⁹⁷ ἐν μέσῳ τῶν ἀγεύστων λ. γεύση τροφῆς Chr. ⁹⁸ μὲν cod. ⁹⁹ τῶν ἑ. εἰσι οἱ καὶ κατὰ τῶν παθῶν ἀριστεύουσιν Chr. ¹⁰⁰ ἦν καὶ ὁ θαυμασίος καὶ θ. Chr. ¹⁰¹ ἰσάμενος Chr. ¹⁰² καὶ γέροντι τῶν τῶν φῶν· τεχνισάμενος Chr. τεχνισ. cod. ¹⁰³ οὐ Chr. ¹⁰⁴ διεύθυνοντες Chr. ¹⁰⁵ ἐθνηφρουρεῖν ἑτ. ἀγ. καθὼς βοᾷ τὸ λόγιον Ch. ¹⁰⁶ Deut. xxvii, 8. ¹⁰⁷ ἑκαστον cod. ¹⁰⁸ ἄ. γὰρ τῶν ἀνθρώπων Chr. ¹⁰⁹ ἑστάναι τὸν Πέτρον cod. ¹¹⁰ διαδράσαντα cod.—ὁ δεσμ. ἀπ. ἑλ. Chr. ¹¹¹ Act. xii, 15. ¹¹² καὶ ὁ σωτὴρ τούτοις Chr. ¹¹³ Matth. xviii, 10. ¹¹⁴ Καθ' ἑκ. ὅτι ἑ. ἐπ. ἄ. φ. ὁ χρ. Chr. ¹¹⁵ Apoc. ii, 8. ¹¹⁶ Καλὸν Chr. ¹¹⁷ τρέφειν, ἐσθραεῖς ἐπιτοκέπτεσθαι, κ. τ. λ. Chr. ¹¹⁸ Ταῦτα γὰρ ἄ. ἐπὶ τὸν κρ. τῶν ὄλων ἀν. ὁ δὲ προσάπτει λέγω· εἰ τοῖς τῷ ἑ. τῷ ἀγ. Chr.

nostra libertate pugnassisse. Unus enim angelus, Gabriel scilicet, oportere ut Persis inseruiat populus Dei dicebat, ut supra notatum est, alter autem captivitatē solvere enitebatur. Et vicit Michael adversarium suum; et Euphratem transferunt Judæi patriasque sedes receperunt, urbem et templum denuo ædificaverunt. Haud aliter magnus Epiphanius ait: Cuique genti angelum præfectum esse, divina dicit Scriptura. Angelus enim Daniele alloquens, vocat principem Persarum principemque Græcorum, et Michaelē Judæorum principem esse designat. Et Moyses: « Constituit terminos populorum juxta numerum angelorum Dei. » Qua de causa Joannes in Apocalypsi dicit: « Solve quatuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. » Ex quo patet angelos esse intentos ad subveniendum gentibus in bello, usque ad tempus longanimitatis Domini; et per eos ordinabit Dominus discrimen sanctorum suorum. Dominantur angeli a Spiritu divino ordinati, nec irruptionis tempus et causam habent, eo quod non illi liceat judicium exercere, omnes dissolvendo gentes ob sanctorum injurias. Solventur enim, ut ait Joannes, et super terram irruent, testantibus aliis etiam prophetiis, moti movebunt gentes in initium judicii.

πειν ἔθνεσιν εἰς πόλεμον ἕως καιροῦ μακροθυμίας Κυρίου· καὶ προστάσει ²⁸ δι' αὐτῶν ἐκδικίαν γίνεσθαι τῶν ἁγίων αὐτῶν ²⁷. Κρατοῦντες ²⁹ γὰρ οἱ ἐπιτεταγμένοι ἄγγελοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος, ³⁰ μὴ ἔχοντες καιρὸν ἐπιδρομῆς, διὰ τὸ μηδέπω λύειν αὐτοῖς; ³⁰ τὴν δίκην, τοῦ τὰ λοιπὰ **163** ἔθνη λύεσθαι, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὕβρεως ἕνεκα ³¹. λύνονται γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐπέρχονται τῇ γῆ, καθὼς φησὶν Ἰωάννης ³² καὶ οἱ προφῆται, καί: ³³ κινούμενοι: ³⁴ κινουσὶν εἰς ὄρμην ἐκδικίας τὰ ἔθνη ³⁵. »

Mirabilis Nicephorus Constantinopolitanus ait: C Novimus credimusque laudes quas Deo emitimus, ei ab angelis offerri; si hoc vere dicitur: « Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in cælis est. » Quod revera alii curant aut dicunt nisi preces nostras Domini auribus admoventes misericordem eum nobis super his quæ fecimus, efficiunt? Exinde nos haud immerito quidem in eorum honorem templa ædificamus, festaque celebrantes glorificamus Deum qui eos glorificat, et omnes sanctos. Horum ordines, statum, scientiam eminentem divina ex illuminatione nascentem, a Christophoro doctus beatus Dionysius, vir ille apostolicus, sic ostendit: Omnes cælestes potestates novem singulis nominibus vocavit theologia, eosque in tres divisit hierarchias quarum singulæ tribus constant ordinibus. Primo in loco esse ait illos qui divinæ substantiæ semper astant et ante cæteros angelos Deum appropinquant, sanctissimos scilicet Thronos et multos habentes ocu-

στάτας λέγειν αὐτοὺς τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν (ὡς λέγει πρὸς Κορινθίον ¹⁹): « Αἱ προσευχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύαι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ. » (9) Εἰκότως οὖν τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς ἀγγέλους γεραίρομεν ὡς ὑπὲρ ἡμῶν (40^b) τῷ Δεσπότη προσεβύοντας. Καὶ γὰρ ²⁰ « Λειτουργικὰ πνεύματά εἰσι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομήσαι σωτηρίαν, » οἳ; καὶ ὑπερμαχοῦσι καὶ συμμαχοῦσι, καθὼς ἀρτίως ἤκουσας τοῦ Δανιὴλ, πῶς φέρει τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ, τῷ πασῶν ²¹ ἐφόρῳ διαπληκτιζόμενον ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ἐλευθερίας. Ὁ μὲν γὰρ τὸν λαὸν δουλεύειν τοῖς Πέρσας ἠνάγκαζεν, ὡς εἴρηται· ὁ δὲ λύσαι τὴν αἰχμαλωσίαν ἐσπούδαζεν. Καὶ νικᾷ Μιχαὴλ τὸν ἀντίπαλον· καὶ τὸν Εὐφράτην Ἰουδαίῳ παράσαντας, τὴν πατρίαν πάλιν ἐστὶν ἀπέλαβον· καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ναὸν φκοδόμησαν. (10) « Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἔφη ²²· « Ἐκάστω ἔθνεσιν ἄγγελον ἐφεστάναι φησὶν ἡ θεία Γραφή. Ὁ γὰρ τῷ Δανιὴλ προσελεγόμενος ²³ ἄγγελος καὶ ἄρχοντα Περσῶν εἴρηκεν, καὶ ἄρχοντα Ἑλλήνων, καὶ τὸν Μιχαὴλ ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων λέγει. Καὶ Μωϋσῆς· « Ἐστῆσεν ὄρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. » Διὰ καὶ Ἰωάννης ἐν τῇ Ἀποκαλύψει φάσκει ²⁴· « Λύσον τοὺς ²⁵ ὃ ἄγγελοὺς τοὺς ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ἐφισταμένους· » ὁ δὲ φησὶν ὅτι καὶ ἐπερχομένους ἐπιτρέ-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ Act. i, 4. ²⁰ Heb. i, 14. ²¹ πάντων? ²² Hæc. ii, 34, 22. Deut. xxxii, 8. ²³ προσδιαλεγ. cod. ²⁴ Apoc. ix, 14. ²⁵ τοῖς Ep. ²⁶ προστάζει Ep. ²⁷ τῶν ἀγγ. Ep. ²⁸ Κρατηθέντες? Ἐκρατοῦντο Ep. ²⁹ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος Ep. ³⁰ αὐτοὺς cod. ³¹ ἐν τῆς π. τ. ἀ. ὁ. Ep. ³² ὡς Ἰωάννης προφητεύει καὶ οἱ λοιποὶ πρ. Ep. ³³ γὰρ Ep. ³⁴ οἱ ἄγγελοι Ep. ³⁵ x. τ. ἔ. εἰς ὁ. ἔ. Ep. ³⁶ In libro de Cherubinibus Bibl. Max. XIV. 21 hæc inveniuntur. — Exstant in Antirrhethico II adv. Constantinum Copronymum, inter opp. Nicephori nostræ editionis, *Patrologiæ* tom. C, col. 353 B. Edit. Patr. ³⁷ Θεοῦ cod. ³⁸ λοιπὸν εἰκότως εἰς cod. ³⁹ vi. 2 ὁ. οὐσίας 6? ⁴⁰ ἀφ' Dion.

σίαν ἀεὶ καὶ προσεχῶς αὐτῷ ⁴¹ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἁμέσως ἠνώσθαι ⁴² παραδομένην, [β'] τοὺς τε γὰρ ἁγιωτάτους Θρόνους, [γ'] καὶ τὰ πολυόμματα ⁴³ καὶ τὰ πολύπτερα Χερουβιμ, τῇ Ἑβραίων φωνῇ καὶ Σεραφίμ ὀνομασμένα. — Καὶ ἁμέσως ἰδρῦσθαι φησι, παραδίδόναι τὴν τῶν ἱερῶν λογίων ἔκφαντοριαν. Τὸν τριαδικὸν οὖν τοῦτον διάκτομον ὡς ἓνα, καὶ ὁμοταγῆ, καὶ ὄντως πρῶτην ἱεραρχίαν, ὁ κλεινὸς ἡμῶν ἔφη καθηγεμῶν, ἧς οὐκ ἔστιν ἑτέρα θεοειδεστέρα καὶ [τε:] πρωτοουργοῖς τῆς θεαρχίας (41) ἐλλάμψεν ἁμέσως προσεχεστέρα. Δευτέραν δὲ εἶναι τὴν [ὀπὸ] τῶν Ἐξουσιῶν, καὶ Κυριοτήτων, καὶ Δυναμῶν συμπληρουμένην, καὶ τρίτην ἐπ' ἐσχάτων τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν τὴν τῶν ⁴⁴ Ἀρχῶν καὶ 164 ἀγγέλιων διακόσμησιν. — (13) Ἰστέον οὖν ὡς οὐκ ἄλλου τινος ἀγγέλου προσηγορίαν ἐδήλωσεν ἡ Γραφή παντελῶς ἢ μόνον τῶν τριῶν τούτων, Μιχαήλ, Γαβριήλ καὶ Ῥαφαήλ. Οὐκοῦν ἐματαιούθησαν ἐκ διαμέτρου καὶ πεπλάηθηται: λίαν οἱ πλαστουργοῦντες καὶ παρσιπφίροντες ἑτέρας ὀνομασίας: ἀγγέλων ἐπ' ὀλέθρου τῆς ἀνοσίτου καὶ πνευθλοῦ αὐτῶν ψυχῆς καὶ ἐπιζηταστροφῇ τῶν ἀκουόντων καὶ πειθομένων τῇ θεοστυγεῖ πλάτῃ τῶν δυσανόμων καὶ πλαστονύμων αἰρετικῶν; Ἀμέλει γέ τοι καὶ τοιοῦτοί εἰσι καὶ τηλικύτης δόξης ἐκ τῆς θείας προσεδρίας ἡξιώθησαν, ἀλλ' οὐδὲν τῶν μελλόντων ἴσασι πρὶν ἂν τύχῃσι θείας ἀποκαλύψεως: παρὰ τοῦ τὰ πάντα προγενώσκοντος φύσει καὶ προλέγοντος Θεοῦ καὶ διαβρόθηδον εὐ μάλα φάσκοντος ⁴⁵ · « Οὐκ ἔστιν ὁ ἀναγγέλλων τὰ ἐπερχόμενα πλὴν ἐμοῦ. » Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ ἀρχάγγελος ἔφη ⁴⁶ · « Κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλευθέρῃς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις Ἰουδαίας ἄς ὑπρεΐδεις; » ὡς ἀγνοῶν δῆκουθεν τῆς ἐλευθερίας τὸν χρόνον, ἔφασκε ταῦτα · καὶ ἄλλοις οὐκ ἔστιν ⁴⁷. Καὶ δὴ περὶ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας καὶ συντελείας ἐναργῶς ὑπεμφαίνων ὁ Κύριος τὴν τούτων ἀγνοίαν ⁴⁸ · « Οὐδὲ οἱ ἄγγελοι γινώσκουσιν · » κανεῦθεν λοιπὸν οὐδὲ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου θείας οἰκονομίας εἶδεν τὸ ἀποκεκρυμμένον, ἀλλ' ἦ ἐν τῷ ⁴⁹ Θεῷ μόνῳ ⁵⁰, « ἐν ᾧ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοί ⁵¹. » — « Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, φησὶ, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; » Μετὰ δὲ τῆς σωτηριώδους ἐνανθρωπήσεως ⁵² « ἐγνώσθη, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον, ταῖς Ἀρχαῖς καὶ ταῖς Ἐξουσίαις διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ πελυποίκιλος τοῦ Θεοῦ σοφία · » μόνος γάρ ἐστι τῇ φύσει σοφός, καὶ προγενώστης, καὶ προφήτης, ἅμα καὶ τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων ἀκριθῶς ἐπιστάμενος ὡς καρδιογνώστης. Τὰ δὲ αὐτοῦ οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ. Διὸ φησι ⁵³ · « Σὺ συνήκας τοὺς διαλογισμοὺς μου ἐπὶ μακρόθεν. » Παρακύψας γὰρ ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν αὐτῷ λαλοῦντα Παῦλος εἰς τὸ ἀκατάληπτον καὶ ἀχανές πέλαιος τῶν ἀδῆλων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπορήτων κριμάτων, καὶ μυστηρίων καὶ ὑπερεκπλαγείας

los multasque alas et dicantur lingua Hebraica Cherubim et Seraphim. Immediate, ait, prope Deum sedent ut proces offerant. Tres isti ordines hierarchiam primam constituunt inter se coaptati, ut ait doctor ille cujus vestigia sequimur, nec illa hierarchia est alia superior Deum videndo, ei serviendo, ejusque illustrationibus fruendo. Secunda Potestatibus, Dominationibus et Virtutibus constat; tertia vero, Principatibus, Archangelis et Angelis. Sciendum est, Scripturam nullum nominasse angelum, tribus exceptis, Michael scilicet, Raphael et Gabriel. Stulti igitur sunt et longe a veritate alieni, qui sua sponte proferunt alia angelorum nomina, in perniciem impiæ ac scelestissimæ eorum animæ, ad perdendos audientes et credentes errorem Deo odibilem, hostium et nefandorum hæreticorum. Equidem sunt tales angeli qui maximam sunt adepti gloriam eo quod prope Deum adsint; attamen nihil futurorum noverunt priusquam apud Deum divinam invenerint eorum apocalypsim; ipse enim natura sua omnes eventus novit et prædicere potest, sicut sermone simplici declarat: « Non est qui annuntiet eventus præter me. » Idem significat archangeli verba dicentis: « Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem et urbium Juda, quibus iratus es? » Ille quidem archangelus, temporis libertatis inscius, hæc dicebat. De ultima vero die et temporum plenitudine loquens Dominus, hanc angelorum inscientiam declarat dicens: « Neque angeli cælorum noverunt. » Inde igitur concludendum est quod œconomiam et mysterium Incarnationis non cognoverunt, secretum illud quod inerat in Deo solo « in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. » — « Quis enim cognovit sensum Domini, ait Apostolus, aut quis consiliarius ejus fuit? » Post autem salutarem Incarnationem, « innotuit, ut idem ait Apostolus Principatibus et Potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. » Solus enim Deus natura sua sapiens, præsciens ac propheta est, qui sensum hominum bene cognoscat, cordisque eorum sit scrutator. Res autem ipsius nemo novit, nisi Spiritus ejus. Itaque dicit propheta: « Intellexisti cogitationes meas de longe. » Cum attigisset Paulus, qui in se Christum loquentem habebat, incomprehensibile secretum et absconditum mare Dei, infandorumque judiciorum et mysteriorum ejus, attonitus, stupefactusque vehementer, exclamavit dicens: « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus! » Inenarrabilia et incomprehensibilia sunt omnia, quæ a Deo sunt. Siquidem quæ ab homine ipso sunt nemo novit nisi spiritus hominis. Quod si solus Deus scrutatur

Variæ lectiones et notæ.

⁴¹ αὐτῇ cod. ⁴² ἠνώσθεν. cod. ⁴³ καὶ π. τάγματα X. Ἐ. Dion. ⁴⁴ Ἀρχαγγέλων καὶ? inter ἀγγ. et ἀρχ. Dion. ⁴⁵ Isa. Lxi, 26? ⁴⁶ Zach. i, 11. ⁴⁷ οὐκ ἔστιν καὶ δὴ καὶ περὶ cod. ⁴⁸ Matth. xxiv, 36. ⁴⁹ ἀλλ' ἦν τῷ? ⁵⁰ Col. ii, 3. ⁵¹ Rom. xi, 34. ⁵² Eph. iii, 10. ⁵³ I Cor. ii, 11; Ps. cxxxix, 2.

corda et penetrat usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque ac medallarum, et discretor est cogitationum et intentionum cordis, patet, sensum, voluntatem et desiderium absconditum hominis, notum non esse ab angelo, neque quodvis Dei mysterium certe, nisi sapienter et provide ipse Deus patefecerit ad utilitatem eorum qui cognoscere debent; ideo abscondit Incarnationem pluribus ob eorum insipientiam et ut diu lateret. Et quid dico plerosque fugisse hanc mysterii cognitionem? Ipsa enim prægnans Virgo secretum mysterii et ejus inenarrabile arcanum non cognovit ipseque diabolus ignoravit. Quod si prophetas de eo audierat, modum Incarnationis non noverat; si enim novisset, Jesum tanto post tempore non interrogavisset, dicens ei semel, iterum et ter: « Si Filius Dei es. »

γε οὐδὲ αὐτὴ ἡ κυφοφοῦσα Παρθένος ἦδει τοῦ μυστηρίου τὸ ἀπόρρητον, οὐ μὴν δὲ ἄλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον ἐλάνθανεν· ἐὶ γὰρ καὶ τὰς προφητείας τὰς περὶ τούτου ἤκουεν, ἀλλὰ τὴν τρόπον ἠγνόει· οὐδὲ γὰρ, εἴπερ ἦδει, ἠρώτα αὐτὸν μετὰ τοσοῦτον χρόνον λέγων αὐτῷ· « Ὁ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, » καὶ ἄπαξ, καὶ δις, καὶ τρίτον.

Cum vero Marodach, successor Sennacherim, vidisset solis regressum, ob Ezechiaë valetudinem (ομοῦ ἐνὶ τῇ γῆ ἡμῶν) rex ipse Babyloniorum cum fuisset certior de morte illius qui antea rex fuerat, et de his quæ in sole facta fuerant ob Ezechiaë pietatem, legatos qui pacem ierent cum muneribus ad eum misit. Quod enim propter solis quindecim gradibus regressum ad eum miserit rex Babyloniorum legatos, ipsa rursus testatur historia: « Prosperè fecit Ezechias in omnibus operibus suis. Attamen in legatione principum Babylonis qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus, ut tentaretur et nota fierent omnia quæ erant in corde ejus. » Cum enim ostendisset legatis omnem domum suam et thesauros suos, dixit Isaias ad eum, in nomine Domini: « Eo quod ostendisti iis omnia, ecce dies venient et auferentur omnia quæ sunt in domo tua, quæcumque majores tui in hanc usque diem congresserunt, in Babylonem; non remanebit quidquam, ait Dominus. Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. » Oportet igitur cordatum quemque gaudio luctuque superiorum esse et cum prudentia et æquitate animi utriusque sufferre invasionem. Cum enim ipse Ezechias, cognitis Persarum cladibus, a miraculo haud absimilibus, et omnem humanam vim atque spem exsuperantibus vehementer gaudio elatus esset, et magis quam hominem decet animos sustulisset, morbo afflicto est, ut animæ ejus impetus frenarentur, ne contra decorem illum peccare fa-

σφόδρα καὶ λίαν λιγγιάσας, ἐξεβοήσας 165 τὴν δοξάσιμον φωνὴν ἐκείνην λέγων· « Ὁ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστα αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. » Ἀνέκφραστα πάντα εἶσι καὶ ἀδιάγνωστα πᾶσι τὰ τοῦ Θεοῦ· οὐδὲ γὰρ τὰ τοῦ ἀνθρώπου· εἰδὲ τις ἔσθ, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου· εἰ γὰρ μόνος ὁ Θεὸς καρδιογνώστης ἔσθ· καὶ δεικνόμενος μέχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν καὶ κριτικῶς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, εὐθὺς ὅτε ὡς οὐδὲ νοῦν ἀνθρώπου καὶ βούλημα καὶ ἐνθύμιον κεκρυμμένον ἀγγελοσ οἶδεν, μήτι γε Θεοῦ μυστήριον ἔτερον, εἰ ἔσθ· μὴ σαφῶς ὑπὲρ αὐτοῦ (41b) καὶ ἐξ αὐτοῦ δεδηλωμένον οἰκονομικῶς πρὸς τὸ συμφέρον, ὅθεν τοίνυν ἀδηλον ἐποίησε τὴν ἐνσταρξον οἰκονομίαν καὶ τοὺς πολλοὺς κρύπτων διὰ τὴν ἀσάφειαν καὶ λανθάνειν μέχρι πολλοῦ. Καὶ τί λέγων τοὺς πολλοὺς; Ὅπου

(14) Ὁ δὲ γε Μαροδάχ, ὁ καὶ διάδοχος Σενναχειρῆ, θεασάμενος τὴν ἐπιστροφήν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῇ ῥώσῃ· Ἐζεκιῶν (πάσῃ γὰρ τῇ οἰκουμένῃ γέγονεν ἡ ἀναστροφή τοῦ ἡλίου γνῶριμος), οὐ δὴ χάριν καὶ οὐτος ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς καὶ τὸν ἐλεθρον τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως ἐγνωκῶς καὶ τὰ κατὰ τὸν ἡλιον παραδόξως γεγεννημένα μεμαθηκῶς διὰ τὴν τοῦ Ἐζεκιῶν εὐσέθειαν, πρὸς θεοὺς αὐτῷ εἰρήνης καὶ δῶρα ἀπέστειλεν· ὅτι γὰρ διὰ τὸ ἀναστρέψαι τὸν ἡλιον ἀναθαμβοῦς ἐστὶ πρὸς αὐτὸν ἀπίστευτον ὁ βασιλεὺς Βαβυλωνίος, φησὶ πάλιν ἡ ἱστορία· « Καὶ εὐωδῶθη Ἐζεκιῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτως (ἐν) τοῖς πρῶτοις — Βαβυλωνίος, τοῖς ἀποσταλαῖσιν πρὸς αὐτὸν πυθῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὸ πέρας, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς, » καὶ « ἐγκατέλειπεν αὐτὸν Κύριος τοῦ πειράσαι αὐτὸν, εἰδέναι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. » Δείξας γὰρ τοῖς πρῶτοις ὄλον 166 τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τοὺς θησαυροὺς, εἶπεν Ἡσαΐας πρὸς αὐτὸν ἐν λόγῳ Κυρίου· « Ἀνθ' ὧν εἰδείξας αὐτοῖς πάντα, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται καὶ ληφθήσονται τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου πάντα, καὶ ὅσα ἐθησαύρισαν οἱ πατέρες σου ἀπενεχθήσονται εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν σου λήψονται, καὶ ἔσονται ἐπαύοντες εὐνοῦχοι τοῦ βασιλέως Βαβυλωνίος. » Δεῖ τοίνυν τὸν ἐχέφρονα καὶ χαρῆς καὶ λύπης ὑψηλότερον εἶναι καὶ μετρίως καὶ ἐπιστημῶν τῶν ἐκατέρων φέρειν τὴν ἐφοδὸν. Καὶ γὰρ αὐτὸς Ἐζεκιῶν, ἠνίκα εἶδε πρόπαιον κατὰ τῶν Περσῶν ἐγειρόμενον καὶ θαύματος χρεῖττον καὶ πάσης ἀνθρωπίνης ῥώμης καὶ ἐλπίδος ὑπέρτερον, καὶ λίαν ὑπὸ τῆς χαρᾶς φουσιωθεὶς, καὶ μείζον ἢ κατὰ ἀνθρώπον φρονήσας, τότε δὴ, τότε νόσω βάλλεται, ἵνα τὰ σκιρτήματα τῆς ψυχῆς χαλινοῦ ἀξιωθέντα, μὴ ἐξω τοῦ δέοντος αὐτὸν ἀνυχκάσῃ περιπεσεῖν

Variæ lectiones et notæ.

Ἔσθ· Rom. 11, 33. ἔσθ· I Cor. 11, 11. ἔσθ· Heb. 12, 12. ἔσθ· μυστήριον ἀπόκρυφον ἐάν σοδ. ἔσθ· Gen. 189, 20 190, 17? II Reg. 21, 12. ἔσθ· II Par. 32, 31. ἔσθ· ἐγένετο II Par. ἔσθ· II Reg. 21, 17, 18. ἔσθ· χρεῖττον?

καὶ τὴν τῆς νίκης ὑπόθεσιν ἀλαζονείας διαδέχεται. ⁶⁵ ἄσπετος, ὅπερ καὶ πέποιθε μικρὸν ὕστερον. Περιχα-
 ρεῖς γὰρ μάλα γενόμενος· ἐπὶ τῇ παρὰ προσδοκίαν
 εὐβρωστίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων παρουσίᾳ,
 τοσούτου ὡς καὶ τοὺς θεσχυροῦς Κυρίου ἐκ πολλῆς
 μεγαλοπροσώτης θριαμβεύσαι, δέχεται τὸ ῥηθὲν εὐ-
 κώτως ἐπιτίμιον, ὅθεν φησὶν ⁶⁶· « Καὶ οὐ κατὰ τὸ
 ἀνταπέδομα, ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός,
 ἀνταπέδωκεν (12^ο) Ἐζεκίας, ἀλλ' ὑψώθη ἡ καρδία
 αὐτοῦ, » ἐπιλαθόμενος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαυὶδ φά-
 σοντος· ⁶⁷ « Κύριε, οὐχ ὑψώθη ⁶⁸ ἡ καρδία μου· »
 δηλαδὴ πρότερον, ἀλλ' ὕστερον ⁶⁹ « ὑψώθει· ἐταπει-
 κώθην καὶ ἐξηπορεύθη ⁷⁰· » καὶ· « Ἀγαθόν μοι, ὅτε
 ἐταπεινώσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιοματά
 σου. » — Καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ὄργη καὶ ἐπὶ Ἰούδαν,
 καὶ ἐπὶ Ἰερουσαλήμ, καὶ ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπὸ
 τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ οἱ κάτοικοι Ἰερου-
 σαλήμ. Ἀμέλει γέ τοι καὶ Σαναχειρίμ, ἐπειδὴ μεί-
 ζονα δυνάμειος ἀνθρωπίνης ἠπειλήσεν τῷ Ἐζεκίᾳ,
 τούτου χάριν ἔγνω τῆς οικείας ἀσθενείας τὴν οὐθενό-
 τητά· ὃ γὰρ ἐπιδρομῆς ⁷¹ καὶ αὐτοδοξῆς προσδοκῆσας
 διην τὴν Ἰερουσαλήμ, πᾶσαν τὴν στρατιάν σχεδὸν
 ἔκλυε πολέμου καὶ μάχης ἀποβαλὼν, ἀγαθὸν ἠγήσατο
 ἰκασωθῆναι μόνος· καὶ διαφυγὼν οἴκαδ' ὑπὸ τῶν **167**
 γνοίῃ καὶ μὴ διαδράσῃ τὴν δίκην.

Ὅτιω γε μὴν καὶ Ναβουχοδονόσωρ, ὁπότεν ἐπέκεινα
 τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ φρονήσας· καὶ πράξας
 ἐπαυράθη, τότε τῆς τῶν ἀνθρώπων μὲν ἐξηλάθη
 συνοουσίας τε καὶ τιμῆς, τοῖς δὲ θηρίοις· συνέστιος
 καὶ σύνοικος γέγονεν. ⁷² Ἦνικα δὲ τὴν προσήκουσαν
 ἔρχε παρὶ Θεοῦ δόξαν, τότε τὴν οικείαν δόξαν ἀπέλα-
 βεν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ μέτρα διέγνωκεν·
 τῆς γὰρ συμφορᾶς ἦν ὄρος ἢ τοῦ κρείττονος ἐπί-
 γνωσις. Ὅτι δὲ ἀπὸ χαρᾶς εἴρονται πάντως· αἱ ψυχαί,
 ἔδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ὅτε γὰρ ἀπῆλλάγησαν τῶν Αἴ-
 γυπτίων καὶ εἶδον τὸν βυθὸν τάφου γεγεννημένον,
 τότε εἰς εἰδωλολατρίαν ἐτρέπησαν, καὶ τὴν θάλασσαν
 διεβάντες ἀκινδύνως, εἰς τὴν γῆν ἐναυάγησαν,
 ἔθεν ὁ Θηβαίων στρατηγὸς Ἐπαμεινώνδης, ἄριστος
 τοῦτο εἰδὼς, Ἀακεδαμονίους νικήσας, τῇ ἐξῆς ἔφθθη
 τοῖς φίλοις κατηφῆς· καὶ στυγρό· τῶν δὲ ἐρωτησάν-
 των· « Μή τι λυπηρὸν συνέδη; » ἀπεκρίνατο· « Οὐχί,
 φησὶ, ἀλλὰ χθὲς ἠσθόμην ἑαυτὸν μεῖζον ἢ καλῶς
 ἔχειν φρονήσαντα· διὸ σήμερον τὴν ἀμετρίαν κο-
 λώζω ⁷³ τῆς χαρᾶς καὶ νίκης ἐκουσίως, μήπω· ἐκ
 τούτης εἰς λύπην καὶ ἤτταν ἀκούσιον καταντήσω. »
 — « ⁷⁴ Καὶ γὰρ πᾶς ὁ ὕψων ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,
 ὃ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψώθησεται. »

Ε. Βασιλεῖα Μανασσῆ.

⁷⁵ Μετὰ δὲ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς, (ὁ)
 υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου,
 καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη νε'. (2) Ὁς παρανομώ-
 τετος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐμπροσθεν βασιλεῖς ὑπάρ-
 χων ἐπὶ εἰδωλομανίᾳ τε καὶ αἱματεκχυσίᾳ, καὶ τῶν

coerent et victoriam jactantia bellum nuntiare, quod paulo post expertus est. Multo repletus gaudio, ob receptam contra spem valetudinem, legatorumque praesentiam, ita ut thesauros Domini ingenti cum superbia jactaret, hanc reprehensionem a Deo meruit; unde ait Scriptura : « Non juxta beneficia quae acceperat retribuisti, quia elevatum est cor ejus; » immemor patris sui Davidis qui dicit : « Domine, non est exaltatum cor meum, » sic primo, sed postea addit : « Exaltatus, humiliatus sum et conturbatus; » et : « Bonum mihi quia humiliasti me ut discam justificationes tuas. » Et venit ira Domini super eum, et super Judam, et super Jerusalem et humiliatus est Ezechias ab elevatione cordis sui, et habitatores Jerusalem. Ipse vero Sennacherim postquam humana potestate majora nimium coactus est. Cum enim uno impetu primaque aggressionem totam diruturus Jerusalem videretur, omni exercitu sine bello pugnaque amisso, se salvum esse satis habuit, aufugitque domum, ubi a suis occisus est, ut suam agnosceret imbecillitatem judiciumque divinum subiret.

οικείων ἀνηρέθη, ὅπως καὶ τὴν οικείαν ἀσθένειαν

Eodem modo Nabuchodonosor, postquam supra humanam naturam infando facinore superbe elatus esset, tum hominum societate tum honoribus spoliatus est, bestiarumque consors atque comes factus est; debita autem Deo gloria reddita, suam propriam recepit gloriam, humanæque naturæ terminos agnovit. Nam calamitatis finis fuit potentioris se confessio. In felicitate animas efferrī testes sunt Judæi; postquam enim e manibus Ægyptiorum liberati mare in tumultum mutatum vidissent, ad idololatriam declinaverunt et, pelago sine periculo trajecto, super terram naufragium passi sunt. Hoc Thebanorum dux Epaminondas optime noverat. Cum enim Lacedæmonios vicisset, postera die amicis suis tristis moriensque visus est. Quibus percontantibus quid ei doloris eveniret, « Nihil, inquit, sed heri meo magis quam decebat exultasse intellexi; itaque hodie nimiam de porta victoria letitiam sponte corrigo, ne ex ea in tristitiam, in-
 gruenae calamitate, invitatus et repugnante animo, iacidam. — Qui enim se exaltaverit humiliabitur, qui autem se humiliaverit exaltabitur. »

LX. Regnum Manasses.

Post Ezechiam regnavit Manasses filius ejus et fecit malum coram Domino et mortuus est anno regni sui quinquagesimo quinto. Is impietate omnes superiores reges superavit, simulacrorum cultu et homicidiis. Magnum illum Isaiam circa dissecuit

Variae lectiones et notæ.

⁶⁵ ἀλαζονείας διαδέχεται cod. ⁶⁶ II Par. xxxi, 25. ⁶⁷ Ps. cxxx, 1. ⁶⁸ ἐξεπαυράθη cod. LXX. ⁶⁹ Ps. lxxviii, 13. ⁷⁰ Ps. cxxviii, xl. ⁷¹ ἐπιδρομῆς καὶ αὐτοδοξῆς π. λαβεῖν? ⁷² κολώζω Cod. ⁷³ Matth. xii, 12. ⁷⁴ 697 (4489) Ced. 194, 12 195, 3; II Reg. xxi, 1; II Par. xxviii, 1.

et Hierosolymam cruore injuste fuso inundavit et a colendis simulacris nihil Amorrhæis concessit. Adem Dei incestavit, constituens in ea quadrifrontem Jovis imaginem, neque ullam haruspices consulendi, veneficia tractandi, obscena agendi, omnem denique mali speciem tentandi, intercapedinem fecit. Itaque irato Deo Niniven urbem captivitatis captivus abductus est a Marodach, Assyriorum rege. De quo Josephus ait : Illum captum, æreisque catenis constrictum in captivitate abduxit. Manasses autem intellexit in tormentis se justas dare pœnas et vera resipiscencia molis est, eumque statim Deus in gratiam recepit et Jerusalem reduxit. Ille autem reversus omnia idolorum sana evertit, templum Dei purificavit, legem custodivit et piam vitam duxit.

ἔξιπαψεν ὁ δὲ ἱκανελθῶν, πᾶσαν μὲν εἰδωλικὴν καὶ τὴν νόμον ἐφύλαξε, καὶ εὐσεβῶς ἐβίωσεν ¹⁷.

In Constitutionibus apostolicis pariter scribitur: «Manasses filius Ezechie fecit malum coram Domino supra omnes reges qui illum præcesserant, ut ait Scriptura : Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum; ceperuntque Massanen et vincum catenis atque compedibus [duxerunt in Babylonem.] » Et erat catenis æreis constrictus in carcere et illi dabatur exiguus panis et aqua parce tantum ut vitam posset sustinere. Valide constrictus multaque patiens et quæsit vultum Domini Dei et deprecatus est dicens : Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum Abraham et Isaac et Jacob et cætera, et audivit Deus vocem ejus et vincula dirupit et remisit illum in Jerusalem, in regnum ejus, et servit Manasses Domino Deo soli, ex omni corde suo et computatus est inter justos. » O Dei benignitatem ! non est enim majus idololatria peccatum; hæc siquidem est impietas adversus Deum, et tamen ob sinceram completamque pœnitentiam condonatur ! Miranda igitur Dei mansuetudo qui talia tantaque patratum, tot per dies, in puncto temporis venia dignum existimaverit. In omne genus iniquitatum ingressus erat; audite enim quid dicat Scriptura : « Et instauravit Manasses excelsa quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus, construxitque aras Baalim et fecit lucos » ut fecit Achab rex Israel et adoravit omnem militiam cœli et coluit eam. — « Engastrimythos fovit, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat. » Vocat militiam cœli solem, lunam astraque; augurationem, per sermones inquisitiones; engastrimythiam, e ventre pseudoprophetias extractas; ominationem, ab avibus in-

μέγαν Ἑσαίαν πρίσας, καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ αἵματι θῶων πληρώσας, οὐχ ἤττον εἰδωλολάτρησε τῶν Ἀμορραίων. Καὶ (μέντοι καὶ) τὴν οἶκον Κυρίου καταμολύνας καὶ τετραπρόσωπον εἰδῶλον τοῦ Διὸς ἐν αὐτῷ στήσας, οὐ διέλιπεν οἰωνίζομενος καὶ φαρμακεύων καὶ **168** αἰσχροουργῶν (καὶ πᾶν εἶδος κακίας δι' ὑπερβολῆς μανίας (42^b) διαπραττόμενος. (3) Διὸ καὶ κατὰ (τὴν) θείαν ὀργὴν συλληφθεὶς ὑπὸ Μαρδοχ, βασιλέως (Ἀσσυρίων), δέσμιος εἰς Νινευί (τὴν πόλιν αἰχμάλωτος;) ἀπήχθη ¹⁸. (4) (Περὶ οὗ φησι καὶ Ἰώσηπος, ὅτι συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων) καὶ χαλκοῖς δεσμοῖς αὐτὸν ὑποβαλὼν (αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν καὶ εἰς) ἐπὶ ¹⁹ τοῖς πλημμελήμασιν ἀξίαν εἰληγέσθαι τὴν τιμωρίαν καὶ δι' εἰλικρινεῦς μετανοίας, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, (παραχρημα) τὴν βασιλεία (ὁ Θεός) ἠγάθηεν ²⁰, εἰς Ἱερουσαλήμ αὐτὸν κατέστρεψε σκηνὴν, τὸ δὲ ἱερὸν ²¹ τοῦ Θεοῦ ἤγειρε,

B ²² (5) Ὁσαύτως δὲ ἐν ταῖς Διατάξεσι τῶν ἀποστόλων οὕτως γέγραπται: « Μανασσῆς, υἱὸς Ἐζεκιῶ, ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καθά φησιν ἡ Γραφή, ²³ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτὸν Κύριος τοὺς ἀρχοντας τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως, καὶ δέσαντες αὐτὸν ἐν πέδιλοις καλκαῖς, ἀπήγαγον εἰς Βαβυλῶνα. » Καὶ ἦν δεδεμένος καὶ σιθηρωμένος ²⁴ ἐν οἴκῳ φυλακῆς, καὶ εἰδίδοο αὐτῷ ἐκ πτυρῶν ἄρτος ²⁵ βραχύς καὶ ὕδωρ ὀλίγον σὺν ὄξει ἐν μέτρῳ ²⁶ πρὸς τὸ ζῆν αὐτὸν καὶ μόνον. Συνεχόμενος ²⁷ δὲ σφόδρα καὶ ὀδυνώμενος ²⁸ ἐζήτησε τὸ πρόσωπον Κυρίου τοῦ Θεοῦ — « ²⁹ καὶ προσήγατο λέγων ³⁰: « Κύριε παντοκράτωρ, ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, » καὶ τὰ ἐξῆς. « Καὶ ἐπακούσας ³¹ ὁ Θεός τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ διαλύσας τὰ δεσμά αὐτοῦ, ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. — Καὶ λατρεύσας ³² Κυρίῳ τῷ Θεῷ μόνῳ ἐξ ὅλης καρδίας αὐτοῦ, ἐλογίσθη δίκαιος; » — (6) Ὁ φιλανθρωπίας Θεοῦ, ὅτι μετρίον **169** εἰδωλολατρίας οὐκ ἔστιν ἀμαρτία· εἰς Θεὸν γὰρ ἔστιν ἡ δυσσεβεία, ἀλλ' ὅμως καὶ αὕτη διὰ γνησίας καὶ ὀλοφύχου μετανοίας συγκεχώρηται. Καὶ γὰρ δεῖον θαυμάσαι τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, πῶς τὴν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πλημμελήματα χρόνως τοσοῦτοις, ἐν μίᾳ καιροῦ ῥοπῇ συγγνώμῃς ἤξιωσεν. Ἔτι ³³ γὰρ πᾶν εἶδος κακίας μετήλθεν· ἀκουσον εἰ φησιν ἡ Γραφή ³⁴: « Καὶ ὑποδόμησε Μανασσῆς τὰ ὑψηλά, ἃ κατέστρεψεν Ἐζεκίας, ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε θυσιαστήριον τῆ Βάβελ, καὶ ἐποίησεν ἄλσιν, **D** καθὼς ἐποίησεν Ἀχαάβ, ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ, καὶ προσεκύνησε πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ καὶ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁷ ὑπὸ Μαρδοχ βασιλέως Cœd. ¹⁸ σ. ἐν οἷσις κακοῖς ἔστιν Jos. A. 10, III, 2. ¹⁹ ἀγαθῶναι cod. ²⁰ καὶ τὸν ναὸν ἡγ. καὶ τὴν πόλιν ἐκάθηρε, κ. τ. λ. Jos. ²¹ Ἐν τοῖς χρόνοις Μανασσῆ ἡ βασιλεία τῶν Ἀθηναίων καταλύθη (Σχόλιον). ²² Const. II. 22, 170 D. ²³ II Par. xxxiii, 11. ²⁴ π. καὶ ἡγ. αἰς B. II Par. π. χ. καὶ ἡγ. αὐτὸν εἰς B. Const. ²⁵ σσιδήρ. cod. — κατὰ σσιδ. ὄλος Const. ²⁶ ἐν II σταθμῷ Const. ²⁷ ὡστε ζῆν ἄ. καὶ ἦν σ. καὶ ὄδ. σ. καὶ ὡς βιαίως ἐθλίβη Const. ²⁸ σὺν ὁ. ὄλ. Const. ²⁹ II Par. xxxiii, 12. ³⁰ II Par. xxxiii, 13. ³¹ Oratio Manassis. Σχόλιον· Ἰσθόρηται παρὰ Ἀφρικανῶν, ὅτι ἐντῷ ἤδειν τὴν φθὴν τὸν Μανασσῆν, τὰ δεσμά διεβράβησαν σιδηρὰ ὄντα. ³² Καὶ ἐπήκουσε τῆς φ. ἄ. κ; καὶ ἐτάκησαν πάντα τὰ περὶ αὐτὸν σιδηρὰ καὶ ἐπέστρ. Const. ³³ καὶ ἐλάτρευσε μ. κῶ τῷ Θεῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἄ. καὶ ἔ. δ. Const. ³⁴ Ἐπὶ? II Par. xxxiii, 3.

ἰδοῦλευσεν αὐτοῖς, » — ⁹⁹ « καὶ ἐποίησεν ἔγχαστρι-
 μίθους, καὶ γνώστας ἐπλήθυνεν καὶ ἐκληρονόμησε »
 στρατιάν μὲν λέγει τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἥλιον καὶ τὴν
 σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, κληθρισμὸν δὲ τὰς διὰ
 τῶν λόγων παρατηρήσεις, γαστριμυθίαν δὲ τὰς διὰ
 τῆς γαστρὸς ψευδομαντείας, οἰωνισμὸν δὲ τὰς διὰ
 τῶν πτηνῶν περιεργείας, γνώστας δὲ τοὺς δι' ἡπατος
 ἢ ἄλλως πῶς μαντευομένου; καὶ προφητεύοντας
 δαιμονίως, περὶ ὧν εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἱερεμίαν ¹⁰⁰·
 « Ὁράσεις ψευδεῖς, καὶ μαντείας, καὶ οἰωνίσματα,
 καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν (43^α) αὐτοὶ προφη-
 τεύουσιν. » ¹⁰¹ (7) « Τῶν γὰρ προφητειῶν, ὡς φησὶν
 ὁ μέγας Χρυσόστομος, ἡ μὲν ἐστὶ πνευματικὴ, ἡ δὲ
 διαβολικὴ· λέγονται γὰρ παρ' ἐκείνοις ὁμωνύμως
 προφητεῖται· ἡ δὲ μέση τούτων, φυσικὴ τις ἢ τεχνικὴ,
 ἡ δὲ κοινὴ καὶ δημώδης. Τῆς μὲν οὖν πνευματικῆς
 προηγουμένως μὲν τοῖς ἁγίοις μέτεστιν, δι' οἰκονο-
 μίας δὲ τοῖς μὴ τοιοῦτοις ὡς τῷ Φαραῶ, καὶ Βα-
 λαάμ, καὶ Ναβουχοδονόσωρ, καὶ Καϊάφα, τῆς δὲ
 διαβολικῆς τοῖς τούτου μόνον θεραπευταῖς· αὐτοῦ
 γὰρ οἱ ἀλευρομάντεις καὶ κριθομάντεις, καὶ ἡ διὰ
 τῶν μυρῶν τὰ θεία μαντευομένη Πυθία, καὶ ἡ διὰ
 δρυὸς, καὶ ἡ Δοδώνης ἰέρεια· καὶ μέντοι καὶ ἡ διὰ
 σπλάγγων καὶ πτήσεων ὀρνέων καὶ κλαγγῶν, συμ-
 βόλων τε καὶ παρμῶν, κληδόνων καὶ βροντῆς, μυῶν
 τε καὶ γαλῆς, καὶ τρισμῶν ξύλου, καὶ ὤτων ἡχου,
 καὶ παλμῶν σώματος, καὶ δι' ὀνόματος νεκρῶν, καὶ
 μυρῶν τοιούτων· ἡ γὰρ δι' ὀνείρων καὶ παρ' ἑμὲν
 διὰ κατοχῆς **170** μὲν καὶ αὐτῆ, ἡ δὲ πρόγνωσις
 αὐτοῖς, οὐ δι' ἀρετῆς ὡς ἡμεῖν, ἀλλὰ διὰ τινος κα-
 κοτεχνίας· καὶ ὁ μὲν Θεὸς προλέγων καὶ λύσιν ¹⁰²
 ὑποτίθεται, καὶ τὸ πέρας μετὰ πάσης ἀκριβείας
 γίνεσθαι· ἐκεῖνοι δὲ κατὰ συμβεθεκῆς ἐν τισὶν ἀλη-
 θεύσαντες, ἐν τοῖς πλείοσι διήμαρτον. Καὶ τοιαύτη
 μὲν ἡ τε θεία καὶ διαβολικὴ προφητεία. Φυσικὴ δὲ
 ἡ τῶν ἀλόγων· χελιδόνες γὰρ καὶ γερανοὶ καὶ μύρ-
 μηκες ἐπίοντος χειμῶνος ἀσθάνονται, ἔχουσι τε καὶ
 ἀκύνους, φύσει τοῦτο κτησάμενοι. Ἐν δὲ τεχνικῇ
 προφητεία παρὰ ἱατροῖς καὶ συμβόλοις καὶ κυβερ-
 νήταις· οἱ μὲν γὰρ ἀρρώστειας καὶ τὰς λύσεις τού-
 των προλέγουσιν· οἱ δὲ πνευμάτων μεταβολῆν, οἱ δὲ
 τοῦ μέλλοντος συνέπειν ¹⁰³ καταστοχάζοντες ¹⁰⁴. Ἡ δὲ
 κοινὴ καὶ δημώδης τοῦ μέλλοντος γνώσις, οἷον ὅτι
 μετὰ μῆνας· γ' ὁ χειμῶν γίνεται· πάντες γὰρ ἔχουσι
 τὰς περιόδων προτηρήσεις· οὐδὲν γὰρ, εἰ καὶ δαι-
 μονες πρόγνωσιν ἔχουσιν ¹⁰⁵ ὅπου γε καὶ μύρμηκες
 ἔχουσι· καὶ δεῖνοι ἄνθρωποι τοῦ μέλλοντος κατα-
 στοχασταὶ εἰσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς πάντως πάντα εἰδέναι,
 ἐπεὶ καὶ ὁ διάβολος προσηφίτευσεν εἰπὼν ¹⁰⁶· « Τοῦ
 γνωσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, » καὶ ἐγένετο. Καὶ
 πάλιν ὁ Βαλαάμ προσέειπεν, ὅτι· ἰ Πόρονος στήσον, καὶ
 προδοθήσεται· δι' αὐτῶν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐγένετο
 καὶ οὐδὲν παράδοξον αἰ τοιαῦτα προφητεῖται ἔχουσιν.

A investigationes; incantatores, eos qui per viscerum
 inspectionem aut alio medio prophetant et diabo-
 lico ominantur. De quibus Deus ad Jeremiam ait :
 « Visionem mendacem et divinationem et fraudu-
 lentiam et seductionem cordis sui prophetant vobis. »
 Prophetiæ enim, ut dicit magnus Chrysos-
 tomus duplex genus est; unum divinum, alterum
 diabolicum; eodem autem nomine ab hominibus
 vocantur. Est autem et tertia prophetia quæ est in-
 ter duos media et est a natura vel ab arte et com-
 munis est hominibus. Divinum prophetiæ genus
 sanctis præsertim datur, et ordinatione divina ali-
 quando viris non sanctis, ut Pharaoni, Balaam,
 Nabuchodonosor et Caiphæ; diabolicum autem iis
 solis qui huic arti nefandæ sunt dediti. Huic vero
 arti student et vates, et augures, et per plantas di-
 vina portendens Pythia, et per quercum Dodonia
 sacerdos. Illa etiam est diabolica prophetia quæ vi-
 sceribus auspiciis, symbolis, sternutationibus, præ-
 sagis clamoribus, tonitruum fragoribus, musculi-
 mustellis, aculis ligni sonis, aurium tinnitu, corpo-
 ris fremitu, mortuorum evocatione, multisque ejus-
 modi artibus utitur. Ejusdem naturæ sunt nobis
 quoque somniorum interpretationes; præsentia au-
 tem ab iis non sicut apud nos ex virtute, sed e
 maleficio aliquo deducuntur. Deus quando fu-
 tura denuntiat, solutionem promittit, resque den-
 untialia maxima cum diligentia fieri solet. Isti
 vero homines aliquando fortuito veritatem prænun-
 tiant, sæpius autem mendacium. Ea est divina at-
 que diabolica prophetia. Naturalis prophetia ad
 animalia ratione carentia pertinet. Hirundines;
 grues et formicæ præsentunt, pariter et echini et
 aleyones quadam arte, peritia ab ipsa natura iis
 insita. Prophetia vero quæ ab arte sit ad medicos,
 duces et gubernatores pertinet; quorum alii invale-
 tudines mortisque præsentunt, alii futurorum
 mutationes, alii futuri consequentiam vaticinantur.
 Communis autem ac vulgaris futuri scientia hæc
 est, verbi gratia, tribus mensibus elapsis hiems fieri
 solet; omnes enim quæ statuto tempore eveniunt,
 speculantur, quid mirum si ipsi dæmones præ-
 scientiam habeant quam et formicæ possident?
 Periti homines futura vaticinantur, sed omnia non
 omnino certo noverunt. Diabolus de homine pro-
 phetavit dicens: « Scientiam boni et mali » habe-
 bit, et factum est ita. Iterum Balaam prædixit se
 malos concitaturum a quibus Jerusalem vastaretur,
 et factum est ita. Inde conjectura naturalis melior
 est tali prophetia, illæ tamen prophetiæ nihil in-
 credible habent.

οὕτως, ὅπερ στοχασμὸς ἐστὶ μάλλον ἢ πρόβησις·

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ II Par. xxxiii, 6. ¹⁰⁰ Jer. xiv, 14. ¹⁰¹ vi, 51 A Ὡσπερ γὰρ τρία εἶδη προφητείας εἰρήκαμεν πάλαι
 ὅτι α' μὲν εἶδος προφητείας τὸ εἰπεῖν, β' δὲ τὸ δι' ἔργου, γ' τὸ δι' ἔργου καὶ λόγου? ¹⁰² καὶ τὴν λύσιν cod.
¹⁰³ συνέπει cod. ¹⁰⁴ καταστοχάζουσιν? ¹⁰⁵ ἔχουσιν codex. ¹⁰⁶ Gen. iii, 5. ¹ Num. xxiv, 24? ² Ἰσραήλ (Mar-
 ginalis.) A secunda manu leguntur crasa quædam ἐν τῷ ἀναγινώσκειν τί αὐτὸν εἰσθ..

LXI. Regnum Amos.

Post Manassem regnavit Amos filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini et occisus est in domo sua, cum regnasset duos annos. Quo tempore Midas ille Phrygius innotesceret. Qui cum ascendisset in currum suum ut ad quemdam locum tenderet, curru subito stante cursui finem imposuit ibique urbem condidit quam Ancyram vocavit (ancyra enim est anchora ferrea, navis fluvialis). Hunc aures asininas habuisse dicunt. Non alienum mihi videtur inquirere qua de causa Deus, cum Nabuchodonosor et Manassem castigasset, eos in regnum de novo restituerit; Balthasar vero et Amos subito et regno et vita ut venia indignos inglorie spoliaverit. Sane quia hi, patrum suorum facinora et impietatem imitati, non autem eorum poenitentiam et resipiscentiam, ideo justus Judex eos, dicto tempore, spoliavit, nullaque venia dignos aestimavit. Quia Deus omnia dicta prænovit et cognoscit cujusque mores et sententiam scrutans corda et renes, et intelligens omnia facta nostra, et omnium poenitentiam prævicens, sic eos habuit, vidensque eorum impietatem usque ad mortem perseverantiam, facinora ab iis perpetrata et cordis duritiam ultus est. Quod in Constitutionibus apostolicis significans, sermo divinus ait: « Si quis ex industria peccarit tentans Deum, quasi non sit vindictam a peccatore exacturus, hic veniam non accipiet etsi in corde suo dixerit: Me ipsum sanctificabo, et a perverso corde in conversionem redibo, et poenitentiam agam. Talis fuit Amos Manassis filius; ait enim Scriptura: Cogitavit Amos Manassis filius cogitationem transgressionis, et dixit: Pater meus a juventute sua multa fecit contra legem et in senectute poenitentiam egit, et ego, nonne sequar desideria animæ meæ et postea ad Dominum redibo? Et cum fecisset malum coram Domino, percussit eum Dominus subito. Unde quam verum est dicere: « Horrendum est iudicere in manus Dei viventis. » — « Quis fortis corde Domino restitit, » ait propheta. « Sapiens corde est et fortis robore; quis restitit ei et pacem habuit? » Unde multa cum sapientia exclamat David dicens: « Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione. » Quod bene interpretans ait Apostolus: « Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cormalum incredulitatis, discendi a Deo vivo; sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. »

« Σήμερον, εάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ

A

ΣΑ'. Βασιλεία Ἀμώς.

Μετὰ δὲ Μανασσῆν ἐβασίλευσεν Ἀμώς, (δ) υἱὸς αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐφάγη ἐν τῷ σίκῳ αὐτοῦ, βασιλεύσας) ἔτη β' (2). Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Μίδας ὁ Φρύγιος ἐγνωρίζετο (δοτι; διέλαβέ ποτε τὸ αὐτοῦ ἄρμα καὶ ἔλθον εἰς τινὰ τόπον, καὶ τὸ ἄρμα περαιτέρω μὴ προβαῖνον, ἔστη τοῦ δρόμου, καὶ κτίσας ἐκείσε πάλιν, ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἀγκυραν, 171 ἄγκυρα γάρ, σιδήριον πλοίου ποταμίου, ἐπισχόν (43b) τὸ ἄρμα, ἔστησε τὸν Μίδαν), ὅτινα ὧτα ἔχειν θουὶ εἶλον. (3) Ἄξιον τοίνυν ἐπαπορήσαι τί θῆποτε τὸν Ναβουχοδονόσωρ καὶ τὸν Μανασσῆν ὁ Θεὸς παιδεύσας, εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν αὐτοὺς ἐπανήγαγε, τὸν δὲ Βαλτάσαρ καὶ τὸν Ἀμώς αὐτίκα τῆς βασιλείας καὶ τῆς ζωῆς ἀισχίστως καὶ ἀσυγγνώστως ἀπεστέρησεν. Ἄλλ' εὐθελον διὰ τὸ τὴν πατρικὴν ἀσέβειαν καὶ κακουργίαν αὐτοὺς μιμήσασθαι καὶ μὴ σιφρονισθέντας ἐκ τῆς ἐκείνων παιδείας καὶ τιμωρίας, τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφὴν μὴ ζηλώσαντας· εἰκότως οὖν ὁ δίκαιος Κριτὴς ἐπ' ἐκείνους μὲν βῆτῳ χρόνῳ τὴν βασιλείαν περιώρισεν, τούτους δὲ οὐδεμίαν ἤξιωσε συγγνώμης· ἀλλ' ὥστε δὲ καὶ πάντα προσῶν ὁ Θεὸς τὰ ἐπόμενα, γινώσκει ἐκάστου καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν γνώμην, ἐ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ συνιών εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, διὰ τοῦτο πάντων ἐκείνων μὲν προειδῶς τὴν μεταμέλειαν, οὕτως δὲ κατ' αὐτοὺς ἠκολούμησεν, τούτων δὲ προβλέπων τὴν μέχρι τέλους ἀσέβειαν, τῷ θανάτῳ καταλύει τῆς κακουργίας καὶ σκληροκαρδίας καὶ δυστροπίας τὴν αὐθῆσιν. (4) Ὅπερ οὖν καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς Διατάξεσιν ὑπεμφαινῶν ὁ Θεὸς λόγος, οὕτω πῶς φησιν· « Ἐάν δὲ τις ἐκ παρατάξεως ἁμαρτάνων πειράζει τὸν Θεόν, ὡς μὴ ἐπιζήσονται τοῖς πονηροῖς, ὁ τοιοῦτος ἀφείνῃ οὐχ ἔξει· κἂν λέγῃ παρ' ἑαυτῷ· Ὅσαί μοι γίνονται, ὅτι πορεύσομαι ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς πονηρίας μου καρδία; (καὶ ὅτε μετανοήσω) τοιοῦτος γάρ ἐγένετο Ἄμώς, ὁ τοῦ Μανασσῆ υἱός· φησὶ γάρ ἡ Γραφή· « Καὶ παρελογίσαστο Ἀμώς (ὁ τοῦ Μανασσῆ υἱός) λογιζόμενος παραβάσεως καὶ εἶπεν· Ὁ πατήρ μου πολλὰ ἐκ νεότητος παρενόμησε καὶ ἐν γῆραι μετενόησεν· καὶ νῦν ἐγὼ πορεύσομαι καθὼς ἐπιθυμῶ ἡ ψυχῆ μου, καὶ ὑστερον ἐπιστρέψω πρὸς Κύριον. Καὶ ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἐν 172 τῶν ἔτη. — (B) Αἰὶ δὲ ἡ λαοὶν ὄντως ἀληθῶς εἶπεν· « Φοβερὸν τὸ ἐμπέσειν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. » — « Τίς γὰρ, φησὶν ὁ προσφῆτης, σκληρὸς γενόμενος, ἐναντίον Κυρίου ὑπέμεινεν; » Ὅθεν ἐπιβεβῆται ἀσπίδα λόγων. σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παρ-

Variæ lectiones et notæ.

² 642 (4556) Ced. 195,4; II Reg. xi, 18. 19; II Par. xxiii, 21. ³ Περὶ Ἀγκύρας τῆς πόλεως. Ced. 195,5 ὁ Φρύγιος βασιλεὺς ἐτελεύτησε, ὅτινα ἐ. ἐν. ἐ. ὁ. ⁴ Ἀγκυραν ἥτις ἐστὶ καὶ λέγεται ἄχρι τῆς σήμερον Ἀγκυρα τῆς Φρυγίας Πακατιανῆς ced. ⁵ ἐπισχόν ced. ⁶ Ps. vii, 9. ⁷ Τοῦτο εἰρηται ἐν τῇ β βίβλῳ τῶν Διατάχων ἐν κεφαλῶν κ' (κγ'). ⁸ ἁμαρτάνη πειράζων Const. ⁹ κ. μου τῆς π. Const. ¹⁰ τίς Const. ¹¹ καὶ Const. ¹² Καὶ οὐκ ἐταπεινώθη ἐναντίον Κυρίου ὡς ἐτ. M. ὁ πατήρ αὐτοῦ, ὅτι υἱὸς αὐτοῦ Ἀμῶν ἐπλήθυνε πλημμέλειαν II Par. xxiii, 25. ¹³ ἐν γῆραι μετέγνω Const. — καθά Const. ¹⁴ ἐποίησε Const. ¹⁵ παρὰ πάντας τοὺς γενόμενους; ἐμπροσθεν αὐτοῦ καὶ Const. ¹⁶ κ; ὁ; Const. ¹⁷ Heb. x, 31. ¹⁸ Job. ix, 4. ¹⁹ 1's. xcv, 7,8.

κικραζμῶ, ὅπερ εὐλόγως ἐρμηνεύων ὁ Ἀπόστολός φησιν ²¹· « Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἐκάστην ἡμέραν μέχρις ἂν τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκλωνοῦσθῃ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. »

XB. Βασιλεία Ἰωσίου.

A

LXII. Regnum Josiae.

²² Μετὰ δὲ Ἀμώς ἐβασίλευσεν Ἰωσίας, υἱὸς αὐτοῦ, ἰτῶν ὑπάρχων ὀκτώ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε τοξευθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ, βασιλεύσας ἔτη λβ'. (2) Ὁ γὰρ ²³ Νεχαῶ, βασιλεὺς Αἰγύπτου, κατὰ τῶν Ἀσσυρίων στρατεύσας, ἐπικουρῆσαι τοῖς Ἀσσυρίοις οὕτως ἐσπούδαζεν ²⁴, ὅθεν φησὶν Ἐσδράς· « Καὶ εἶπεν (44') βασιλεὺς Αἰγύπτου πρὸς Ἰωσίαν· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας; Οὐχὶ ²⁵ πρὸς ²⁶ σὲ ἐξαπέσταλμαι τοῦ ποιῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Καὶ νῦν Κύριος μετ' ἐμοῦ ἐστίν. Ἀποστῆθι καὶ μὴ ἐναντιοῦ τῷ Κυρίῳ. Καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτοῦ Ἰωσίας, ἀλλὰ ²⁷ (πολεμεῖν αὐτὸν ἐπεχείρησεν, οὐ προσέχων ῥήματι Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λαλοῦντος ἐκ στόματος Κυρίου· καὶ) συνεστήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ παρὰ γνώμην Θεοῦ, καὶ τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· « Ἐξαγάγετέ με, ὅτι ἐπόνεσα σφόδρα. » Καὶ εὐθέως ἀποστρέφαντος ²⁸ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν βίον καταλλάξαντος, ἐγένετο πένθος **173** μέγα κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μᾶλλον Ἰερεμίας ἐθρήνησεν ὑπὲρ Ἰωσίου. » (3) Ὅς καὶ δικαιοτάτος ὑπὲρ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ βασιλεῖς γέγονεν. Καὶ τοῦ νόμου ²⁹ Κυρίου ἀναγιγνωσκομένου ἀκριβῶς, ἀκούσας καὶ λίαν ἀθυμήσας, εἰδὼς τοῦτον ἐν τσοῦτοις ἔτεσι καταπατούμενον ³⁰ « τὰ ἱμάτια διαρρήξας » καὶ ἔμφοδος γενόμενος, ἀπέστειλε « πρὸς Ὀυδαν τὴν προφήτιν » πυθάνομενος, τί βούλεται Κύριος περὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ φησὶ ³¹· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἄνθ' ὧν [ὅτι] ἠπαλύνθη ἡ καρδία [σου] καὶ ἐνετράπησ ἀπὸ προσώπου μου ³², ὡς ἤκουσας ὅτι ³³ ἐλάλησα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὸν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν καὶ ³⁴ κατάραν, καὶ διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἐκλαύσας ἐνώπιόν μου, ἰδοὺ προστιθῆμι σε ³⁵ πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἔσει πᾶσι τοῖς κακοῖς οἷς ἐπάξω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον. »

Ἐπὶ τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ Εὐφράτου, καὶ ἐπὶ τῷ πεδίῳ παρὰ γνώμην Θεοῦ, καὶ τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· « Ἐξαγάγετέ με, ὅτι ἐπόνεσα σφόδρα. » Καὶ εὐθέως ἀποστρέφαντος αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν βίον καταλλάξαντος, ἐγένετο πένθος μέγα κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μᾶλλον Ἰερεμίας ἐθρήνησεν ὑπὲρ Ἰωσίου. Ὅς καὶ δικαιοτάτος ὑπὲρ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ βασιλεῖς γέγονεν. Καὶ τοῦ νόμου Κυρίου ἀναγιγνωσκομένου ἀκριβῶς, ἀκούσας καὶ λίαν ἀθυμήσας, εἰδὼς τοῦτον ἐν τσοῦτοις ἔτεσι καταπατούμενον « τὰ ἱμάτια διαρρήξας » καὶ ἔμφοδος γενόμενος, ἀπέστειλε « πρὸς Ὀυδαν τὴν προφήτιν » πυθάνομενος, τί βούλεται Κύριος περὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ φησὶ· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἄνθ' ὧν ἠπαλύνθη ἡ καρδία [σου] καὶ ἐνετράπησ ἀπὸ προσώπου μου, ὡς ἤκουσας ὅτι ἐλάλησα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὸν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν καὶ κατάραν, καὶ διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἐκλαύσας ἐνώπιόν μου, ἰδοὺ προστιθῆμι σε πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἔσει πᾶσι τοῖς κακοῖς οἷς ἐπάξω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον. »

Post Amos regnavit Josias, filius ejus, annos octo natus et fecit quod placitum erat in conspectu Domini et mortuus est sagitta transfixus in bello, cum annos triginta et unum regnavisset. Nechao enim Ægypti rex cum contra Assyrios bellum ageret, ipse Josias ejus hostibus auxilium præbere voluit; unde Esdras: « Et ait rex Ægypti ad Josiam: Quid mihi et tibi est, rex Juda? Non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire præcepit. Desine adversum Deum facere qui mecum est ne interficiat te. » Noluit Josias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Jeremiae prophetae loquentis ex ore Domini, verum instruxit contra eum aciem spreta Domini sententia, in campo (Mageddo), ibique vulneratus a sagittariis, dixit pueris suis: « Educite me de prælio quia graviter vulneratus sum. » Tuleruntque eum in Jerusalem, et mortuus est, ingensque factus est luctus per totam Judæam, et Jeremias maxime luxit super Josiam. Ille enim justissimus omnium regum qui antea fuerant, legemque Domini diligenter perlegens, cum audisset atque vehementer animo defecisset novissetque mala in his annis ingruentia, laceratis vestimentis suis, et sui incompos misit ad Holdam prophetidem, interrogans, Quid velit Dominus super ipsum et omnem populum? Quæ ait: « Quandoquidem cor tuum emollitum est et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum et habitatores ejus, quod videlicet fierent in execrationem et in maledictum: et scidisti vestimenta tua et flevisi coram me; idcirco colligam te ad patres tuos in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum super locum istum. »

Exinde zelo divino accensus, non modo idola atque abominaciones contrivit e sedibus, sed et cultores eorum alios vivos perdidit, alios mortuos in bustis cremavit. Cumque tumulum conspicisset sub quo vir Dei jacebat, ait: « Quis est titulus isto quem video? » Responderuntque ei cives urbis illius: « Sepulcrum est hominis Dei qui venit de Juda et prædixit verba hæc super altare Bethel. » Et ait: « Dimittite eum, nemo commoveat ossa ejus. » Sed et pythones et hariolos et pseudopphetas et

Varie lectiones et notæ.

²¹ Heb. iii, 12, 13. ²² 652 (4556) Ced. 193, 7-197, 10; II Reg. xxii, 1; II Par. xxiv, 21. ²³ Τοῦ γὰρ βασιλέως — στρατεύσαντος? ²⁴ ἐσπούδασεν cod. ²⁵ οὕτως cod. ²⁶ οὐκ ἐπὶ II Par. ²⁷ ἀλλ' ἢ π. α. ἐκτραυλῆθη καὶ οὐκ ἤκουσε τῶν λόγων Νεχαῶ διὰ στ. Θεοῦ καὶ ἤθεε τοῦ πολεμῆσαι ἐν τῷ π. Μαγεδῶν καὶ ἐτόξευσαν οἱ τοξοὶ ἐπὶ βασιλεῖα Ἰωσίου· καὶ ἐ. ὁ βασιλεὺς τ. π. α. II Par. ²⁸ ὑποστρ. cod. ²⁹ τὸν νόμον — ἀναγιγνωσκομένου cod. ³⁰ II Reg. xxii, 11, 14. ³¹ II Reg. xxii, 18 20. ³² μου οἶμ. ³³ ὅσα ἐλ. 19. ³⁴ εἰς 19. ³⁵ σου καὶ συναχθῆσθαι εἰς τὸν τάφον σου ἐν εἰρήνῃ καὶ οὐκ ὀφθῆται ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἐν π. τ. κ. οἷς ἐγὼ εἶμι ἐπάγων]. ³⁶ Reg. xxxiii, 16. ³⁷ II Reg. xxxiii, 25.

omnem abominationem et immunditiam quæ in Jerusalem erant abstulit Josias; et reversus est ad Dominum, in omni corde suo, et in tota anima sua et in universa virtute sua, iuxta omnem legem Moysi. Itaque festum Pascha celebravit quod simile in Israel non fuit a diebus Josue filii Nave et Samuelis propheta: in eo enim obtulit super altari pecora duo millia et sexcenta, hovesque trecentos. Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui, in corde pietatis pleno, et similis non fuit ante eum rex, neque post eum surrexit similis illi. — Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni quo iratus est furor ejus contra Judam, propter irritationes quibus provocaverat eum Manasses.

Hæc circa tempora Byzantium a Byzo Thraciæ rege conditum est et innotuit Samia Sibylla.

LXIII. Regnum Joachaz.

Post Josiam regnavit Joachaz, filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini, et captus a Nechao Ægyptiorum rege ab eo in Ægyptum ductus est, ibique mortuus est cum regnasset mensibus tribus. Quo imperante, ut Josephus narrat, obtinuit ut Israeliticus populus a Juda tribu, quæ cæteris multo præstabat, et habitabat in urbe Jerusalem, Judæi diceretur. Urbs ipsa, quæ et Sion, vocata est Judæa, quæ prius appellabatur Jebus a Jebusæis qui hanc regionem incoluerant. David hanc urbem Jerusalem nomine appellavit ex eventu quodam hoc nomen ei imponens; summo enim in monte posita est in qua Dominus apparuit Davidi in area Ernæ Jebusæi, cum ob imprudenter factam populi recensionem populus peste affligeretur. Mons enim Hebraica lingua Ar dicitur, urbs vero Salem. David cum hunc locum ad regiam ædificandam elegisset, Arsaalem appellavit, id est *pacis mons*; in Græcum autem sermonem ea vox traducta ob soni concinnitatem in Hierosolyma deflexit.

LXIV. Regnum Joachim.

Post Joachaz regnavit Joachim et fecit malum in oculis Domini. Cumque venisset Nabuchodonosor, Marodach successor, Judæamque in suam ditionem redegisset, ei tributum imposuerat; recusante autem vectigal Joachim, venit denuo in Jerusalem Nabuchodonosor, cepit regem et e muris projectum torqueri jussit, diuque insepultum reliquit; undecim annos regnaverat Joachim. De quo ait Jeremias: et Hæc dicit Dominus ad Joachim filium Josiæ regem Juda: Non plangent eum; væ homini isti: non concrepabunt ei: Væ Domine, et væ inclite. Sepultura asini sepelletur putrefa-

μηδεις κινήσει αὐτοῦ τὰ ὀστέα. Καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἔγγαστριμίδους, καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ πᾶν βδέλυγμα καὶ προσόχθισμα ἐν Ἱερουσαλήμ ἐξήραν· καὶ ἐπέστρεψε πρὸς Κύριον ἐν ὄλῃ καρδίᾳ καὶ ἰσχύϊ καὶ ἐν ὄλῃ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως· διὸ δὴ καὶ τὸ Πάσχα τοιοῦτον ἐποίησε οἶον οὐ γέγονεν ἀπὸ χρόνου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ Σαμουὴλ· ἐν ᾧ βόας μὲν ἔθυσσε χιλιάδας β', πρόβατα χιλιάδας λη'· Καὶ κατωρθώθη, φησὶν, τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐνώπιον Κυρίου ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσεβείας. — Καὶ γὰρ ὁμοιος αὐτῷ οὐκ ἐγενήθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ 174 καὶ οὐκ ἀνέστη ὁμοιος αὐτῷ, πλὴν οὐκ ἀπεστράφη Κύριος ἀπὸ θυμοῦ ὀργῆς αὐτοῦ, οὐ ἔθυμώθη ἐν τῷ Ἰούδα ἐπὶ τοὺς παροργισμοὺς, οὓς παρώργισεν αὐτὸν Μανασσῆς.

(4) Ἐπὶ τούτων τῶν χρόνων καὶ τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζου, βασιλέως τῆς Θράκης, ἐκτίσθη καὶ τῶν Μεγαρέων, καὶ Σίβυλλα ἡ Σάμιος ἐγνωρίζετο (44^b).

ΕΓ'. Βασιλεία Ἰωάχαζ.

Μετὰ δὲ Ἰωσίαν ἐβασίλευσε Ἰωάχαζ, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ληφθεὶς ὑπὸ Νεχαῶ, βασιλέως Αἰγύπτου, ἀπήχθη εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανεν βασιλεύσας μῆνας γ'· (2) Ἐφ' οὗ οἱ Ἰσραηλίται, καθὼς φησὶν Ἰώσηπος, ἐκ τοῦ περικρατῆσαι τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν καὶ κατοικῆσαι τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, οὗτοι μὲν ἐκλήθησαν Ἰουδαῖοι, ἡ δὲ πόλις, ἡ καὶ Σιών, Ἰουδαία, ἥτις πάλαί μὲν Ἰεβους ἐλέγετο, διὰ τὸ τὴν Ἰεβουσαι κατοικῆσαι τὸν τόπον ἰκέτιον, Δαυὶδ δὲ Ἱερουσαλήμ προσηγόρευσε διὰ τοῦ συμβεβηκότος ὀνόματος· τεχνασάμενος· ἐν ὄρει γὰρ ἐστὶν ὑψηλοτάτῳ κατοικοδομουμένη, ἐν ᾧ Κύριος ὤρθη τῷ Δαυὶδ ἐν ἔλαιον Ἐρνά τοῦ Ἰεβουσαίου ἐν τῇ θραύσει τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀλογον ἀπαριθμησὶν· καὶ τὸ μὲν ὄρος τῇ Ἑβραϊδὶ φωνῇ λέγεται Ἄρ, ἡ δὲ πόλις Σαλήμ. Ὁ οὖν Δαυὶδ νέον τόπον εἰς βασιλείον κατασκευάζων, Ἀρσαλήμ ὀνόμασε, ὅ ἐστιν ὄρος εἰρηῆνης, Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν παρενεγγεγμένῃ διὰ τὴν καλλυφωνίαν.

ΕΔ'. Βασιλεία Ἰωακείμ.

Μετὰ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσε Ἰωακείμ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· καὶ ἰλθὼν Ναβουχοδονόσωρ, ὁ διάδοχος Μαρδοάχ, καὶ 175 πολιορκήσας τὴν Ἰουδαίαν, ὑπόφορον αὐτὴν ἐποίησεν. (2) Ἀθετήσαντος δὲ τὴν φορολογίαν Ἰωακείμ, ἦλθε πάλιν εἰς Ἱερουσαλήμ Ναβουχοδονόσωρ καὶ τοῦτον χειρωσάμενός τε, καὶ ἀνελών, καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ριφῆναι κελεύσας, ἀταφον ἐπὶ πολλὴν κατέλιπε χρόνον, βασιλεύσαντα ἔτη ια'. (3) Περὶ οὗ φησὶν Ἱερεμίας· Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ, υἱὸν Ἰωάχαζ, βασιλεῖα Ἰούδα· Οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον· οὐ μὴ κήλονται αὐτὸν, ὡς ἀεὶ φεῖ, οὐδὲ μὴ

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ II Par. xxxv, 10, 16; III Esdr. i, 21. ¹² πλήρης cod. ¹³ II Reg. xxiii, 25, 26. ¹⁴ Ὑπὸ cod. ¹⁵ 608 (4587) Ced. 197, 10-198, 3. ¹⁶ τρίμηνον II Reg. xxiii, 31; II Par. xxxvi, 2. ¹⁷ A. II. V. 7. Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλώνης ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, κ. τ. λ. ¹⁸ παρ. κέκληται διὰ cod. ¹⁹ Ἐπίδαμνος ἐκτίσθη καὶ μετωνομάσθη Δυρράχτιον (Σχόλιον). ²⁰ 607 (4587) Ced. 198, 4-17; II Reg. xxiii, 36; II Par. xxxvi, 5. ²¹ υἱὸν Ἰωσία, Ies. xlii, 18, 19.

κλαύονται αὐτόν· οἱμοι, Κύριε, καὶ οἱμοι, ἀδελφε, ἀλλὰ ταφὴν ὄνου ταφήσεται καὶ συμψηφισθεὶς ριφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλειω· Ἰερουσαλήμ. » (4) Τότε καὶ Δαυὶδ ἀπέχθη καὶ οἱ γ' παῖδες, καὶ ἄλλοι τοῦ λαοῦ πλείστοι, καὶ μέρος τῶν σκευῶν Κυρίου, εἰς Βαβυλῶνα.

ΞΕ'. Βασιλεία Ἰεχονίου.

176¹ Μετὰ Ἰωακείμ ἐβασίλευσε Ἰεχονίας, υἱὸς αὐτοῦ ὁ καὶ Ἰωακείμ, διὰ προστάγματος Ναβουχοδονόσωρ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· καὶ περὶ τοὺς φόρους ἀγνωμονήσαντος αὐτοῦ, ἤλθε Ναβουχοδονόσωρ εἰς τὴν πόλιν Ἰερουσαλήμ καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν². « Εἰρὸς ὃν Ἰεχονίας ἐξεληθὼν σὺν μητρὶ, καὶ τέκνοις, καὶ τοῖς ἀρχουσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον οἱ μεγιστάνες Ναβουχοδονόσωρ εἰς τὴν πόλιν· καὶ ἐξήνεγκαν τοὺς θησαυροὺς Κυρίου καὶ τοῦ βασιλείως, τὰ χρυσᾶ σκευὴ πάντα, ἃ ἐποίησε Σολομὼν ἐν ναῷ Κυρίου. Τὸν δὲ Σεδεκίαν ἀντὶ Ἰεχονίου καταστήσας, ἀπάχισκε Ἰεχονίαν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς ἀρχοντας αὐτοῦ, » βασιλεύσαντα μῆνας γ'³. (2) Περὶ οὗ πάλιν Ἰερεμίας εἰλεγεν⁴· « Ἠτιμώθη Ἰεχονίας ὡς σκυῖος, οὗ οὐκ ἔτι⁵ χρεῖα αὐτοῦ, ὅτι ἀπεβρίφη καὶ ἐξεβρίφη εἰς γῆν, ἣν οὐκ ᾔδει, λέγει Κύριος· Γῆ, γῆ, ἀκουσον λόγον Κυρίου. Γράψον τὸν ἀνθρῶπιον τοῦτον ἐκκήρυκτον ἀνθρώπων, ὅτι οὐ μὴ αὐξήσῃ ἐκ τοῦ σπέρματος· αὐτοῦ ἀνθρῶπιον καθήμενος· ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ, ἀρχῶν ἔτι· ἐν τῷ Ἰουδαίᾳ. »

ΞΖ'. Βασιλεία Σεδεκίου.

176¹ Μετὰ δὲ Ἰεχονίαν ἐβασίλευσε Σεδεκίας, πατρὸς ἀδελφός (45⁶) αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· καὶ περὶ τὴν φορολογίαν ὡσαύτως παρασπονδήσαντος αὐτοῦ, ἤλθε πάλιν Ναβουχοδονόσωρ εἰς Ἰερουσαλήμ καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν ἔτη β'. (2) Καὶ προφητεύσας Ἰερεμίας τὴν ἄλωσιν τῆς πόλειως, δίσσιμος ἐβλήθη ὑπὸ Σεδεκίου ἐν λάκκῳ. Μετὰ δὲ τὸ θυσιαστήριον⁷ καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ ναοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου, μέλλουσιν τὴν πόλιν⁸ ἤδη παραλαμβάνεσθαι, κατέκρυψε ἐν ἀθήλῳ τόπῳ καὶ οὐκ εὐρέθη ἔτι. Φησὶ γὰρ ἡ⁹ τῶν Μακκαθαίων βίβλος¹⁰· « Ἐξῆλθεν Ἰερεμίας, χρηματισμοῦ γενθέντος αὐτῷ, εἰς τὸ ὄρος οὗ Μωῦσῆς· ἐθεάσατο τὴν τοῦ Θεοῦ κληρονομίαν, καὶ ἐλθὼν εἰς τόπον, καὶ εὐρῶν οἶκον ἀνθρώδῃ, εἰσῆγγαγε τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ τὴν θύραν ἀνέραξε· καὶ προσελθόντες τινὲς τῶν συνακολουθούντων αὐτῷ ὥστε τὴν ὁδὸν ἐπιστημῆσθαι, οὐκ ἠδυνήθησαν εὐρεῖν. Ὁ δὲ Ἰερεμίας ἔγνω, μεμψόμενος αὐτοὺς εἶπεν· Ἄγνωστοι· ὁ τόπος· ἔστι· ἔω· ἀν συναγάγῃ ὁ Θεὸς ἐπι-

A ctus et projectus extra portas Jerusalem. » Tunc Babylonem abductus est Daniel ac tres pueri et de populo plurimi ac pars vasorum Domini.

LXV. Regnum Jechoniæ.

Post Joachim regnavit Jechonias, filius ejus (cui nomen quoque Joachim fuit) ; jubente Nabuchodonosor regnum accepit et fecit malum in conspectu Domini. Eo vectigalia regi Babylonis negante, ad Jerusalem accessit Nabuchodonosor et eam obsidebat : « Egressusque est Joachim rex Juda ad regem Babylonis, ipse et mater ejus et principes ejus et servi ejus et eunuchi ejus. » Ingressique sunt duces Nabuchonosor in urbem « et sustulerunt thesauros domus Domini et domus regis et universa vasa aurea quæ fecerat Salomon rex Israel in templo Domini. Sedeciam regno Barbarus profecit, Jechonia, cum is menses tres regnum gessisset, una cum matre et principibus Babylonem deportato. » De quo iterum Jeremias dicit : « humiliatus est Jechonias quasi vas cuius nulla est utilitas ; relegatus est enim et abjectus est in terram quam ignoraverunt. Terra, terra, audi sermonem Domini. Hæc dicit Dominus : Scribe exheredatum virum iatum ; non enim erit de semine ejus vir qui sedeat super solium David (et potestatem habeat ultra in Juda. »

C

LXVI. Regnum Sedecie.

Post Jechoniam regnavit Sedecias, patruus ejus, et fecit malum in conspectu Domini. Quo et tributum denegante venit iterum Nabuchodonosor contra Jerusalem et obsidebat eam annos duos. Cumque prophetasset Jeremias urbis excidium, catenis alligatus a Sedecia conjectus est in foveam. Postea vero thuribulum et mensam et candelabrum templi jussu Domini, urbe jamjam capienda, in secreto loco abscondit neque deinde reperta fuerunt ; dicit enim Machabæorum liber : « Exiit Jeremias responso ad eum facto in montem, in quo Moyses ascendit et vidit Dei hæreditatem. Et veniens ibi Jeremias invenit locum speluncæ, et tabernaculum et arcam et altare incensi intulit illuc, et ostium D obstructit. Et accesserunt quidam simul qui sequebantur ut notarent sibi locum et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos dixit : Ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat. Et tunc Dominus ostendet hæc, et apparuit majestas Domini et nubes erit sicut et Moysi ma-

Varie lectiones et notæ.

¹ 598 (4598) Cod. 200,7-22. ² II Reg. xxiv, 12-14. ³ II Reg. xxiv, 8 ; II Par, xxxvi, 9. τράμηνον καὶ ἡμέρας. ⁴ Jer. xii, 28-30. ⁵ ἔστι cod. et LXX. ⁶ Cod. 200,92 201-24. ⁷ Μετὰ δὲ τὸ αὐθιγναι αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ λαδῶν τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον cod. ⁸ μελλούσης τῆς πόλειως ; ⁹ γὰρ καὶ ἡ cod. ¹⁰ II Mach. ii, 4-8.

nifestabatur. » Cum autem Nabuchodonosor cepisset urbem, eam omnino evertit, comprehensoque Sedecia, ipso vidente, uxorem et filios ejus occidit; tum ipsi oculos eruit catenisque vinctum Babylonem abduxit, cum annos tres regnasset. De quo iterum ait Jeremias: « Ecce ego tradam eum in manus Nabuchodonosor regis, et percutiet eum, et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Juda quæ est in Babylone dicentium: Ponat te Dominus sicut Sedeciam et sicut Achab quos frixit rex Babylonis in igne pro eo quod fecerint stultitiam in Israel et mæchati sunt in uxores amicorum suorum, et locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non mandavi eis, dicit Dominus. »

ἐμοίχευον τὰς γυναῖκας τῶν πολιτῶν αὐτῶν καὶ λόγον ἔταξα αὐτοῖς, φησὶν ὁ Κύριος ὁ⁹⁹. »

LXVII. De prima captivitate Jerusalem in Babylone, quæ est secunda post habitationem in Ægypto.

Anno a capta urbe tertio Nabuchodonosor principem militiæ Nabuzardan Hierosolymam misit. Is ædem Domini, domum regis et reliquas domos evertit. Jam quadriaginta quadraginta et duo anni ab ædificatione domus Dei effluxerant. Columnas æreas magnas, et mare æneum, et duodecim vitulos ei suppositos, bases et omne æs quod erat in templo Domini confregit et Babylonem transtulit et levitas et thuribula, et aureas phialas et argenteas et æreas; et ad immensitatem crevit pondus æris vasorum omnium quibus potius est princeps militiæ Nabuzardan. Reliquorum adhuc Judæorum præcipuos ad Nabuchodonosor adduxit, quorum alios occidit, alios autem ut servos ducibus suis tradidit. Sedeciam vero inclusum in carcere ad molam damnavit. Ejus tempore factum est primum et plenum excidium Hierosolymæ, quæ non Judæis postmodo, sed Chaldæis regibus sublita fuit.

κλεισας μωλωθρεῖν κατεδίκασε (45b) ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ βασιλευσίτης ὑπὸ Ἰουδαίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Χαλδαίων κρητηθείσης.

Ter igitur Hierosolymam oppugnavit Nabuchodonosor, sicut jam dictum est. Primum cum regnante Joachim ascendit, cum quo ducti sunt in captivitatem Daniel propheta et tres pueri. (Ejusdem regis tempore prophetabant Jeremias, Buzi et Urias filius Samci quem fugientem in Ægyptum Joackim comprehendit et occidit.) Secunda autem oppugnatio tempore Jechoniæ facta est; tertia tempore Sedecie, cum templum diripuit Nabuchodonosor, Sedecie oculos eruit, filiosque ejus multis cum aliis occidit, et reliquam multitudinem in captivitatem abduxit.

De quibus magnus Gregorius meminit dicens: « Atque ut populos, et urbes, et imperia præter-

Α συναγωγὴν τοῦ λαοῦ καὶ ὡλεως γένηται· καὶ τότε ὁ Κύριος ἀναθεῖξαι ταῦτα, καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα Κυρίου καὶ ἡ νεφέλη καθὼς ἐπὶ Μωϋσέως ἐδηλοῦτο. » (3) Ὁ δὲ γε Ναβουχοδονόσωρ παραλαβὼν τὴν πόλιν, ἐνέπρησεν αὐτὴν πᾶσαν, τὸν δὲ Σεδεκίαν χειρωσάμενος, τὴν μὲν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀνείλεν, αὐτὸν δὲ ἐκτυφλώσας καὶ δεσμοῖς καθείρξας, εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον ἀπήγαγε, βασιλεύσαντα ἔτη γ' ὁ⁹⁸. (4) Περὶ οὗ Ἰερεμίας αὐθις φησὶν· « Ἰδοὺ⁹⁷, εἶδωμι αὐτὸν εἰς χεῖρας βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ πατάξει αὐτόν. Καὶ λήψοντα ὁ⁹⁸ ἐπ' αὐτόν καταράν λέγοντες· Ποιῆσαι σε Κύριος ὡς Σεδεκίαν ἐποίησε καὶ ὡς Ἀχιάβ, οὗ ἀπειτηγάνισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρὶ δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκρημάτισαν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ὃν οὐ προσ-

B 3Z. Περὶ τῆς α' αἰχμαλωσίας Ἱερουσαλὴμ τῆς ἐν Βαβυλῶνι, ἧτις ἐστὶ δευτέρα τῆς παροιμίας Αἰγύπτου.

177 ὁ⁹⁸ Ἐν δὲ τῷ γ' ἔτει τῆς αἰχμαλωσίας ἀπέστειλε Ναβουχοδονόσωρ τὴν Ναβουζαρδὰν ἀρχιμάγειρον αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸν μὲν οἶκον Κυρίου, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐν τῇ πόλει ἐνέπρησε, διαρχέσαντα τὸν θεῖον οἶκον ἀπὸ τῆς α' οἰκοδομῆς ἔτη υμβ', τοὺς δὲ χαλκοὺς μεγάλους στύλους, καὶ τὴν χαλκὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ὑποκάτα αὐτῆς ἰβ' μόσχους, καὶ τὰ ὑποστηρίγματα, καὶ πάντα τὸν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου χαλκὸν συντριψάς ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ μέντοι καὶ τοὺς λευίτας, καὶ τὰς θυῖσας, καὶ τὰ πυρεῖα, καὶ τὰς χρυσὰς φιάλας, καὶ τὰς ἀργυρὰς καὶ τὰς χαλκὰς· οὐκ ἦν γὰρ σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ τῶν σκευῶν πάντων ὧν ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος Ναβουζαρδὰν. Τῶν δὲ ἐπιλοιπίων Ἰουδαίων τοὺς ἐπισήμους ἀπαγαγὼν πρὸς Ναβουχοδονόσωρ, τοὺς μὲν ἐθανάτωσε, τοὺς δὲ δούλους παρέδωκε τοῖς ἀρχουσιν αὐτοῦ. Τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐπὶ σκότει κατα-

(2) Τοιγαροῦν τρίτον Ναβουχοδονόσωρ ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς εἴρηται· πρῶτον μὲν ἐπὶ Ἰωακείμ, μεθ' οὗ ἠχμαλωτίσθη καὶ Δανιὴλ ὁ προφήτης καὶ οἱ τρεῖς παῖδες (ὑφ' οὗ προσφῆτευσεν Ἰερεμίας, καὶ Βουζῆ, καὶ Οὐρίας, ὁ τοῦ Σαμείου, ὃν καὶ φυγόντα εἰς Αἴγυπτον Ἰωακείμ συλλαβόμενος ἀναιρεῖ)· β' δὲ αἰχμαλωσία ἐπὶ Ἰεχονίου· τρίτον δὲ παραγεγόμενος ἐπὶ Σεδεκίου, ὅτε καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε, τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐξετύφλωσε, τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτοῦ σὺν ἑτέροις πολλοῖς κατέσφαξε καὶ τὸ λοιπὸν ἠχμαλώτευσεν πλῆθος.

(5) Περὶ ὧν καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος μνημονεύσας τάδε φησὶν· « Καὶ ἵνα παρῶ δῆμους,

Varie lectiones et notæ.

⁹⁷ ἰα' II Reg. xxiv, 18; II Par. xxxvi, 11. — Jer. xlix, 21-23. ⁹⁸ φησὶν οὕτως εἶπε Κύριος ἐπὶ Σεδεκίαν. Ἰδοὺ cod. et LXX. ⁹⁹ λήψοντα cod. et LXX. ⁹⁸ φησὶ Κύριος cod. et LXX. ⁹⁸ 384 (4611) Ceil. 2(2,1; II Reg. xxv, 8-21. — Oratio 12 (nunc 6) 1, 189-190.

καὶ πόλεις, καὶ βασιλείας, **178** ἔτι δὲ καὶ χώρους ⁴¹ καὶ στρατοὺς, καὶ οἰκούς, καὶ νηῶν πληρώματα, καὶ συζυγίας καὶ ἑταίρειας, ὑπὸ μὲν εἰρήνης συνεχομένας, ὑπὸ δὲ στάσεως καταλυόμενας, ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ εἶμι τῷ λόγῳ καὶ τῶν ἑκείνου παθῶν ὑπομνήσας ὑμᾶς ἐρήστομαι τί ⁴² τῶν συμφορῶν τούτων αἴτιον, ἵνα παιδευθῶμεν τοῖς τῶν ἄλλων ⁴³ κακοῖς τὴν ἐμόνοισιν· οὐχ ἕως μὲν εἰρήνην εἶχον ⁴⁴ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν Θεόν ⁴⁵, Αἰγύπτῳ, τῇ σιδηρᾷ ⁴⁶ καμίνῳ, πιεζόμενοι καὶ ὑπὸ τῆς κοινῆς θλίψεως συναγόμενοι (Ἔστι γὰρ ὅτι καὶ τοῦτο φάρμακον ἔγαθον εἰς σωτηρίαν ἢ θλίψις;) Ἐλας περιούσιος ἔχουον ⁴⁷ καὶ ἡ Μερίς Κυρίου, καὶ ἡ Βασιλείον Ἰσραέτευμα, καὶ ἡ Ἐθὸς ἐγὼν. καὶ οὐ τοῖς μὲν ὄνομασιν οὕτω, τοῖς δὲ ἔργοις ἐτέρως, ἀλλὰ καὶ στρατηγῶς ἔγνοντο ἀγομένοις ὑπὸ Θεοῦ καὶ στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλῃς ὡδηγοῦντο νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Καὶ θάλασσα μὲν αὐτοῖς διέστατο φεύγουσι, πεινῶσι δὲ οὐρανὸς ἐγορῆγει τροφὴν ⁴⁸, πολεμοῦσι δὲ χειρῶν ἕκτασις ἀντὶ μυριάδων ἦν, δι' εὐχῆς ἐγείρουσα τρόπαια καὶ ὁδοποιούσα τὰ ἔμπροσθεν· ποταμοὶ δὲ ὑπεχώρουν τὴν συγγενῇ μιμούμενοι θάλασσαν· καὶ στοιχεῖα ἴστατο· καὶ τελεχὴ σάλπιγγις κατεσείετο. Καὶ τί δὲ ⁴⁹ λέγειν Αἰγυπτίων πληγὰς τούτοις χαριζόμενας καὶ Θεοῦ φωνὰς ἐξ ὄρους κατακαυόμενας καὶ νομοθεσίαν διπλῆν, τὴν μὲν ἐν γράμματι, τὴν δὲ ἐν πνεύματι καὶ τὰλλα οἷς ἐτιμῶντο πάλα παρὰ τὴν ἐκτυτῶν ἀξίαν ⁵⁰; Ἐπει δὲ νοσεῖν ἤρξαντο καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ ⁵¹ καὶ κατ' ἀλλήλων ἐμάνησαν καὶ διέστησαν εἰς μέρη πολλὰ — τί γίνεται καὶ τί πεπόνθασιν; Ἐθρηνεῖ μὲν τούτους ⁵² Ἰερεμίας εἰκότως ⁵³ ἐπὶ τοῖς ἀνηκέστοις πάθεσι ⁵⁴ καὶ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν ἐδύρεται· καὶ γὰρ ἦν ὅπως θρήνων ⁵⁵ ἀξία· πῶς δὲ οὐ; Τῶν μεγίστων τελεχὴ κατεσκαμμένα, πάλι; ἡδραφισμένη ⁵⁶, ἀγίασμα καθηρημένον, ἀναθήματα σεουλημένα, πόλις βέβηλοι καὶ χεῖρες, οἱ μὲν τοῖς ἀβάτοις ἐμβατεύοντες, αἱ δὲ καὶ τῶν ἀψάστῶν (46^ο) κατατρυφῶσαι, προφῆται σιγῶντες, Ἰσραὴλ ἀγόμειοι, πρεσβύτεροι μὴ ἐλαοῦμενοι, παρθένοι· καθυβριζόμεναι, νεότης πίπτουσα, πῦρ ἀλλότριον **179** καὶ πελέμιον, αἵματος ποταμοὶ ἀντὶ τοῦ ἰσίου πυρὸς; καὶ αἵματος, Ναζιραῖοι καταστροβόμενοι, — καὶ ἵνα ἐξ αὐτῶν εἶπω τι τῶν τοῦ Ἰερεμίου ⁵⁷ θρήνων, υἱοὶ Σιών οἱ τίμιοι ⁵⁸ καὶ ἀντιθέμενοι χρυσίῳ, οἱ τρυφεροὶ καὶ κακῶν ἀπαθείς, ξένῃν ἕδῳ ὀδεύοντες; καὶ ὁδοὶ Σιών πενθοῦσι ⁵⁹ πρὸς τὸ μὴ εἶναι τοὺς ἐορτάζοντας. Καὶ μικρὸν πρὸς τοῖς τῶν ⁶⁰ Χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων, οὐ τροφὴν ὀρέγουσαι τέκνοις, τῆς πολιορκίας ἐπικρυτούσης; ἀλλ' ἐπὶ τροφῆν ταῦτα σπαράττουσαι, καὶ λιμῶ φάρμακον, τὰ ἐξ αὐτῶν ποιούμεναι προσφιλέστατα. Πῶς; οὐ δεινὰ ⁶¹ ταῦτα καὶ πέρα δεινῶν, οὐ

A eam, terras, exercitus, naves vectoribus plenas, conjugia, sodalitia, quæ omnia ut pax conservantur, ita dissidio funditus evertuntur, ad Israelitas orationem convertant, et cum calamitates eorum exposuero, sciscitabor a vobis quamnam sit harum calamitatum causa, ut aliorum malis ad concordiam erudiamur. • Quoad igitur illi pacem, et inter se, et cum Deo habuerunt, Ægyptiaca videlicet tyrannide, hoc est, ferrea fornace oppressi, ac per communem afflictionem conjuncti atque collecti (nonnunquam enim afflictio quoque ipsa commodam est ad salutem pharmacum), plebs sancta vocabantur, et portio Domini, ac regale sacerdotium. Nec verò hoc dici potest, nomina quidem ampla et magnifica fuisse, cæterum nominibus res ipsas haudquaquam respondisse. Nam et ducibus a Deo ductis uelabantur, et per columnam ignis et nubis diu noctuque deducebantur; et fugientibus mare dividebatur, et fame laborantibus cælum cibos subministrabat, et sitientibus petra usum fontis præbebat, et pugnantibus manuum extensio innumerabilium copiarum instar, erat orationis opera tropæa erigens, viamque ulterius aperiens; Nivii etiam, cognatum mare imitantes, cedebant, et elementa consistebant, ac muribus quatiebantur. Quid enim Ægyptiorum plagas in eorum gratiam iustitias commemorare attinet? Quid Dei voces e monte auditas? Quid duplicem legem, alteram litteralem, spiritualem alteram? Quid cæteros honores, quos Israel meritis suis longe ampliores olim consecutus est? At postquam ægrotare, et in seipsos mutuo furere, atque in multas partes dividi cæperunt, quid accidit? quidque perpassi sunt? Jeremias quidem eos ob priores calamitates lugebat, atque captivitatem Babylonicam deplorat; erant enim revera hæc lacrymis et gemitibus digna; qui vero non maximis digna lamentis, excisa mœnia, urbs solo æquata, sacrarium eversum, votiva dona compilata, profani pedes et manus: pedes quidem in loca non adeunda irrumpentes, manus vero circa res eas, quas tangere nefas erat, luxuriantes, prophetæ silentes, sacerdotes abducti, senes absque misericordia habiti, constupratae virgines, juvenus cadens, flamma aliena et hostilis, sanguinis Nivii pro sancto igne ac cruore, Nazaræi raptati, atque, ut ex ipsis Jeremias Threnis aliquid produciam, inclyti illi Illi Sion et auro æquandi, illi, inquam, delicati atque a malis immunes, insuetam viam obeuntes: et viæ Sion lugentes, eo quod nulli sint qui festos dies celebrent. • Ac paulo ante. • Manus mulierum misericordiam, invalescente obsidione, non victum

Variæ lectiones et notæ.

⁴¹ ἢ χ. Gr. ⁴² τό Gr. ⁴³ τοῖς ἄλλοις cod. ⁴⁴ καὶ Gr. ⁴⁵ πρ. Θεόν Gr. ⁴⁶ τῇ x. τῇ σ. Gr. ⁴⁷ λ. τε ἀγῶς ἦκ. Gr. om. καὶ ἡ. ἀγ. ⁴⁸ πέτρα δὲ διψῶσιν ἐπήγαγε Gr. ⁴⁹ ἢ ἡ cod. ⁵⁰ ὁ Ἰσραὴλ Gr. ⁵¹ κατὰ τοῦ Θεοῦ om. Gr. ⁵² αὐτοῦς Gr. ⁵³ εἰκ. om. Gr. ⁵⁴ τ. προτέροις π. Gr. ⁵⁵ καὶ ὀδῶν Gr. ⁵⁶ ταυτέων κατεσκαμμένων, πόλις ἡδραφισμένης cod. ⁵⁷ τῶν Ἰ. Gr. ⁵⁸ οἱ ἐπηρμένους ἐν Thren. iv, 2. ἀντιθέτοι cod. a prima, ἀπεθεμ. a sec. manu. ⁵⁹ πενθοῦσαι cod. — ἐρχομένους ἐν ἐορτῇ l. 4. ⁶⁰ μικρῶ τ. cod. iv, 10, γυναῖκες πενθοῦσαι cod. a prima manu. ⁶¹ φιλτάτα τ. πῶς οὐδ. Gr.

filiis porrigentes, sed potius ad cibum sibi parandum eos lacerantes, atque ex charissimis suis pignoribus medicinam adversus grassantem famem quaerentes? Annon haec gravia et plusquam gravia, non iis solum qui tum ea pertulerunt, sed iis quoque qui nunc audiunt? » Et haec quidem haec tenus.

LXVIII. Numerus annorum regum Jerusalem.

Sunt igitur eorum qui in Jerusalem regnaverunt a David usque ad Sedeciam, anni quadringenti et septem; reges autem numero sunt viginti duo; omnes e genere David orti. Eorum temporibus existierunt prophetæ quorum sequuntur nomina, scilicet: regnante Saul, David et Samuel; regnante David, Gad, Nathan et Assaphat; regnantibus Salomone et ejus successoribus, Achia filius Silonitæ, et Semei filius Addo; regnantibus Josaphat et successoribus ejus, Michæas, Elias, Elisæus, Abdias, Jehu filius Zoel, Eleazar, Azarias; regnantibus Ezechia et successoribus ejus, Osee, Amos, Isaias, Jonas; regnantibus Josia et successoribus ejus, Jeremias Sophonias, Olda Baruch; sub Sedecia, Jeremias iterum et Habacuc. Post captivitatem, ducis Jesu sacerdotis Josedee filio, prophetant Aggeus et Zacharias, ultimi prophetæ. Daniel vero et Ezechiel prophetaverunt per captivitatem in Babylone.

Sunt autem a primo anno Achaz et a prima olympiade usque ad captivitatem Babylonicam tum cum Daniel et tres pueri abducti sunt, centum quadraginta et tres anni; a Saule primo Hebræorum rege, quadringenti et septem anni; a morte Josue filii Nave, mille et centum anni; a Noe et a diluvio bis mille et decem anni, ab Adam quater mille octingenti et supertuaginta duo anni.

Custodita nobis serie temporum per eos qui ab imperio David regnaverunt, non mihi alienum videtur regum Samaria tempora digressionis modo transcurrere. Mortuo igitur Salomone, Roboam filius ejus ascendit in Sichein; ibi enim populus congregatus erat ut sibi constitueret regem. Cui jam ungendo occurrit populus deprecans ut multitudine levaret tributis, quæ pater ejus Salomon a populo exigebat. Cum autem tres dies ut consilium caperet, judicaretque quid sibi esset faciendum, accepisset, senioribus ut populum levaret suadentibus, junioribus contra ut gravior exigeret tributum, his idem adhibuit. Tertia igitur die, juxta juniorum consilium alloquitur populum et ii qui ejus imperio primo subdeban-

Α τοῖς πάσχουσι τότε μόνον, ἀλλὰ τοῖς νῦν ἀκούουσιν; » Καὶ ταῦτα μὲν ὤδε.

ΞΙΓ'. Ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἡ βασιλείων.

Γίνονται οὖν ὁμοῦ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις βασιλευσάντων ἀπὸ Δαυὶδ ἕως Σεδεκίου ἔτη υζ' ⁸⁶, οἱ δὲ βασιλεῖς ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν κβ'· πάντες δὲ ἐξ ἐνὸς ἐγένοντο γένους τοῦ Δαυὶδ (2). Ἐφ' ὧν ὑπῆρχον καὶ προφήται οἷδε· ἐπὶ μὲν Σαοῦλ, Δαυὶδ καὶ Σαμουὴλ· ἐπὶ Δαυὶδ, Γάδ, Ναθαν, Ἀσάφατ· ἐπὶ Σολομῶντος καὶ τῶν μετ' αὐτὸν, Ἀχιάδ Σηλωνίτης ⁸⁷, Σαμαίας ὁ Ἀδδῶ· ἐπὶ δὲ Ἰωσαφάτ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν, Μιχαίας, Ἠλίας, Ἐλισαῖος, Ἀβδίας, Ἰησοῦ ὁ Ζωήλ, Ἐλεάζαρ, Ἀζαρίας· ἐπὶ Ἐζεκιου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ⁸⁸ [Ἰσεί, Ἀμμῶς, Ἡσαίας, Ἰωνᾶ· ἐπὶ δὲ Ἰωσίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν], Ἱερεμίας, Σοφωνίας, Ὀλδα, Βαρούχ· ἐπὶ Σεδεκίου πάλιν, Ἱερεμίας καὶ Ἀμβακούμ· μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ιερῆως Ἰωσέδεκ, προφητεύουσι Ἀγγαῖος, καὶ Ζαχαρίας, καὶ τελευταῖοι προφήται. Δανιὴλ γάρ καὶ Ἐζεκιὴλ προεφήτευσαν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐν Βαβυλῶνι.

180 (3) Συνάγεται τοίνυν ἀπὸ πρώτου ἔτους Ἄχας καὶ πρώτης Ὀλυμπιάδος μέχρι τῆς ⁸⁹ μετακείρας τῆς εἰς Βαβυλῶνα, ὅτε καὶ Δανιὴλ καὶ οἱ γ' παῖδες ἀπήχθησαν, ἔτη ρυβ' ⁹⁰· ἀπὸ δὲ Σαοῦλ, τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Ἐδραίων, ἔτη ιζ'· ἀπὸ δὲ τῆς τελευταίας Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἔτη ρρ'· ἀπὸ δὲ Νῶε καὶ τοῦ κατακλισμοῦ, ἔτη βχι'· ἀπὸ δὲ Ἀδάμ ἔτη δωοβ'.

⁹¹ (4) Φυλαττομένης δὲ ἡμῖν τῆς τῶν χρόνων ἀκολουθίας διὰ τῆς τῶν ἐκ Δαυὶδ ἡγεμονίας, οὐκ ἔστοπον οἶμαι τῶν ἐπὶ Σαμαρείαν ἡγησαμένων ἐν παρεξόδῳ τοὺς χρόνους παραδραμεῖν ⁹². Τελευταίαντος γάρ τοῦ (βασιλείως) Σολομῶντος, Ῥοβοάμ ⁹³, ὁ τοῦτου παῖς, ἀνέρχεται εἰς Σίκαμα· ἐκεῖ γάρ ὁ λαὸς συνηθροῦτο, ὥστε καταστήναι ὑπ' αὐτῶν βασιλέα. Μέλλοντι δὲ αὐτῷ χρεῖσθαι προσήλθεν ὁ λαὸς παρακαλῶν ἀπὸ τοῦ πλήθους κωφισθῆναι τῶν τελεσμάτων, ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σολομῶν ἐφορολόγησε τὸν λαόν. Ὁ δὲ τρεῖς ἡμέρας πρὸς διάσχεψιν δοῦναι ⁹⁴ καὶ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀπόκρισιν λαθῶν ⁹⁵, παρὰ μὲν τῶν πρεσβυτέρων ἀκούσας κωφίσει ⁹⁶ τὸν λαόν, παρὰ δὲ τῶν ἡμελικῶν ἐπιφορεῖσαι, μᾶλλον τούτοις πεισθεῖς (46^b) κατὰ τὴν γ' ἡμέραν τὴν τῶν

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁶ Ἱεροσολήμ cod. ⁸⁷ υζ', codicis lectio a sec. manu, priori erasa, υπε', μήνες ζ' apud Eusebium in fragmentis chronici græcis, a Cramero editis, υπε' μ. ζ' in chr. armeno II, 21, at υλβ' a quarto Salomonis anno l. 183. ⁸⁸ I Reg. xi, 20. Ἀχίας ὁ Σιλ. cod. ⁸⁹ e margine a secunda manu. ⁹⁰ δὲ τῆς Leo, Th. Pollux. ⁹¹ ρυβ' in margine. ⁹² Hæc desunt in versione bulgarica, cum sint ἐκ τοῦ ἑλλου βιβλίου in textum Georgii a continuatore, Leone antiquiore, illata. ⁹³ ἐπιδρ. Leo, P. Th. Ced. 173, 13-174, 9. Ἀποθανόντος δέ. — γάρ om. Leo, P. Th. ⁹⁴ P. τὴν βασιλείαν διαδέχεται καὶ αὐτὸς ἀπήλθεν εἰς Σ. ὅτι ἐ. παῖς Ἰσραὴλ ἀπήσαν τοῦ βασιλεύσαι αὐτὸν, κ. τ. λ. Ced. βασιλεύς P. Th. ⁹⁵ δοῦναι om. Leo, P. Th. ⁹⁶ δίοιτο; Leo, P. Th. ⁹⁷ λαθεῖν? (λαβ. cod.) — καὶ add Leo, P. Th. ⁹⁸ κωφισθῆναι Leo.

νιστέρων ¹¹ συμβουλήν πρὸς τὸν λαὸν ἀποκρίνεται· **A** τὰρ aufugerunt, et decem tribus sibi consti-
 οι δὲ ἀναχωροῦσιν ἀποταξάμενοι τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ ¹². **K**αι αἱ μὲν ἰ' φυλαὶ καθιστώσιν ἐφ' ἑαυτῶν τὸν
 Ἰεροβοάμ, τὸν τοῦ Ναβάτ καὶ Σαρίρας, γυναικὸς
 Ἰταίρας, υἱὸν, ἐκ φυλῆς ὀρμώμενον τῆς Ἐφραΐμ,
 βασιλέα, παραμένουσι δὲ τῷ Ῥοβοάμ ἢ τοῦ Ἰούδα
 καὶ ¹³ Βενιαμὴν φυλῆ· Ἐξ ἐκείνου διαιρεθεὶς ὁ λαὸς, **B**181 ἴδιον ¹⁴ ἕκαστον μέρος καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν
 τῆς βασιλείας οἶκον ἐκέκτητο. καθὼς ¹⁵ καὶ ἀνωτέρω εἰρήχαμεν ¹⁶.

ΞΘ'. Ἀρχὴ τῶν ἐν Σαμαρείᾳ βασιλείων.

LXIX. *Initium regum Samariæ.*

¹ Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἰεροβοάμ. Μετὰ δὲ τὴν
 διαίρεσιν τῶν ἰ' σφεπερων, ἐβασίλευσεν Ἰεροβοάμ,
 ὡς εἰρηται, υἱὸς Ναβάτ, ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, ὁ δοῦλος
 Σολομῶντος καὶ ἀποστάτης, ἀποστήσαντος τοῦ
 Ἰσραὴλ ἐν Σαμαρείᾳ· καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν-
 ὄπιον Κυρίου, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ ἀ-
 ἴθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ, βασιλεύσας ἔτη
 μβ'. (2) Ποίησας γὰρ δαμάλεις χρυσᾶς β' καὶ τὴν
 μὲν στήσας ἐν Βαιθὴλ, τὴν δὲ ἐν Δάν, ἐφη πρὸς τὸν
 λαόν· « Ἰκανούσθα ὑμῖν ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσα-
 λὴμ· ἰδοὺ οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἀναγαγόντες σε
 ἐκ γῆς Αἰγύπτου· » καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοῖς ἁμαρτίαν
 μεγάλην, καὶ ἐπορεύθησαν υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν πάσῃ
 ἁμαρτίᾳ Ἰεροβοάμ, καὶ ἐλάτρευσαν καὶ προσεκύ-
 νησαν τοῖς ματαίοις ἕως οὗ μετέστησεν αὐτοὺς ὁ
 Κύριος ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς Ἀσσυρίους.

B Initium regni Jeroboam. Post electionem decem
 tribuum regnavit Jeroboam, sicut dictum est;
 filius Nabath, e tribu Ephraim, servus Salomonis
 et transfuga, cum Israel aufugisset in Samariam.
 Et fecit malum coram Domino et percussit eum
 Deus et mortuus est in peccatis suis, cum reg-
 gnasset viginti et duos annos. Cum fecisset
 duos vitulos aureos et constituisset unum in
 Bethel, alterum in Dan, ait ad populum: « Nolite
 ultra ascendere in Jerusalem. Ecce dii tui, Israel,
 qui te eduxerunt de terra Ægypti; » et peccavit
 illis peccatum grande. Et ambulaverunt filii Israel
 in omni peccato Jeroboam, vanisque inservierunt,
 atque ea adoraverunt donec avertit eos Dominus
 a facie sua in Assyrios.

Ο'. Βασιλεία Ναβάτ.

LXX. *Regnum Nabath.*

¹ Μετὰ δὲ Ἰεροβοάμ ἐβασίλευσε Ναβάτ, ὁ υἱὸς
 αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἐσφάγη ὑπὸ Βαασά ², βασιλεύσας ἔτη β'.

C Post Jeroboam regnavit Nabath filius ejus, fe-
 citque malum in conspectu Domini et occisus
 est a Baaza, cum regnavisset annos duos.

ΟΑ'. Βασιλεία Βαασά.

LXXI. *Regnum Baaza.*

¹ Μετὰ δὲ Ναβάτ ἐβασίλευσε Βαασά, καὶ ἐποίησε
 τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πο-
 λέμῳ, βασιλεύσας ἔτη κδ'.

C Post Nabath regnavit Baaza et fecit malum
 in conspectu Domini et occisus est in bello, post
 regnum viginti et quatuor annorum.

ΟΒ'. Βασιλεία Ἠλᾶ.

LXXII. *Regnum Ela.*

182 ¹ Μετὰ δὲ Βαασά ἐβασίλευσεν Ἠλᾶ υἱὸς
 αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἐσφάγη ὑπὸ Ζαμβρί ², βασιλεύσας ἔτη β'.

C Post Baaza regnavit Ela filius ejus et fecit ma-
 lum in conspectu Domini, et occisus est a Zambri,
 cum regnasset annos duos.

ΟΓ'. Βασιλεία Ζαμβρί.

LXXIII. *Regnum Zambri.*

¹ Μετὰ δὲ Ἠλᾶ ἐβασίλευσε Ζαμβρί, καὶ ἐποίησε
 τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐκαύθη ἐν οἴκῳ
 προσφυγῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων, βασιλεύσας ἔτη ιβ'.

C Post autem Ela regnavit Zambri et fecit
 malum coram Domino et succensus est in
 domo sua cum fugeret hostes; annis viginti duo-
 bus regnaverat.

ΟΔ'. Βασιλεία Ἀχαάβ.

LXXIV. *Regnum Achab.*

¹ Μετὰ δὲ Ζαμβρί ἐβασίλευσεν Ἀχαάβ υἱὸς αὐ-
 τοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ, βασιλεύσας
 ἔτη κβ'.

D Post Zambri regnavit Achab filius ejus et fe-
 cit malum in conspectu Domini et mortuus est
 in peccatis suis, cum regnavisset annos viginti
 et duos

ΟΕ'. Περὶ τῆς Ἰεζάβελ καὶ περὶ τοῦ Ἠλίω
 προφήτου.

LXXV. *De Jezabel et Elia propheta.*

Τῆς γὰρ ¹ γυναικὸς αὐτοῦ Ἰεζάβελ ἀποκτεινάσης.

Ejus regis mulier Jezabel cum occidisset Na-

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ νεολαίων Leo. ¹² τῆς ἀ. ἀρχῆς; cod. τῇ ὑπ' αὐτῷ ἀρχῇ Leo. ¹³ τοῦ add. Leo. P. Th. ¹⁴ ἴδτε Leo. P. Th. ¹⁵ καθάπερ ἐν τοῖς Leo. P. Th. ¹⁶ εἰρηται Leo. P. Th. ¹ 951 (4205) Cod. 174. 9-176.4? ² κβ' Leo. P. Th. | Reg. xiv, 20 Hebraeus et Eus. Chr. II, 21. ³ | Reg. xii, 28, 29. ⁴ 928 (4227) | Reg. xv, 25. ⁵ Βασίλιν cod. ⁶ 927 (4229) | Reg. xv, 35. ⁷ 903 (4253) | Reg. xvi, 8. ⁸ Ἀμβρί | Reg. xvi, 23. Leo. P. Th. Ζαμβρί βασιλεύει ἡμέρας ζ' ex | Reg. xvi, 13, sed et in sequenti capite pro ירבעם legitur ז' רבעם. ⁹ 890 (4255). ¹⁰ 890 (4267) Cod. 176, 3-179, 12, | Reg. xvi, 29. ¹¹ in codice non legitur hæc rotunda.

hntā ejusque vitē cepisset, audivit ab Elia propheta : « Hæc dicit Dominus : Occidisti, insuper et possedisti. In loco hinc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quosque sanguinem tuum et Jezebel comedent canes in propugnaculo ; et destruam Achab et omnem mingentem ad parietem. » Cum autem Achab condidisset urbes magnas et fortes, et domum eburneam ædificasset in Samaria, et mirandam valde, deindeque cum bellavisset adversus Syros, quorum percussit die una centem et viginti millia, regemque eorum nomine Ader comprehendit, eumque incolentem dimisit, contra sententiam Domini, vituperatur a Michæa propheta dicente : « Hæc dicit Dominus : Dimisisti virum dignum morte de manu tua ; erit anima tua pro anima ejus, et populus tuus pro populo ejus. » Quihus auditis, reversus est rex confusus et conturbatus animo.

Tertio autem anno cum egressus esset bellatum contra ingratorum fœderisque violatorem Syriæ regem, cumque Michæas eum reprehendisset, dixit iratus ad circumstantes : « Comprehendite et mittite virum istum in carcerem et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustiae donec revertar in pace. » Dixitque Michæas : Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. » Et cum exivisset in bellum et sagitta percussus esset inter pulmonem et stomachum, cum curru reversus et mortuus est. Et linxerunt canes sanguinem ejus in loco in quo sanguinem Naboth, juxta verbum quod locutus est Dominus in manu Eliæ prophetae.

De quo Theodoretus dicit : « Licet equidem querere qua de causa divinus propheta zelator ardens, vir ille prodigiorum cum Achab tanta vocis libertate, tantaque audacia esset allocutus, nulli ejus Jezebel nihil gravis sit minatus, et necro dierum quadraginta aufugerit. Ratio sane est quia vir ille etsi miraculis quæ humanas vires exsuperant fuerit mirabilis, non expertus tamen fuit humanæ infirmitatis, et præterea ex divinæ providentiæ nutu timebat. Nam ne potestatis prodigia operandi magnitudine superbiat spiritus, indidit gratia naturæ ut trepidaret, quo sentiret humanam infirmitatem. Quamobrem dixit ei Dominus : « Ne glories, Elia : septem millia sunt quæ non polluta sunt impietate. Præterea illum docuit Deus mansuete se et longanimitate regere homines,

Α τὸν Ναβουθὲ, καὶ οὕτως αὐτοῦ τὸν ἀμπελώνα λαβούσης¹¹, εἶπεν Ἥλιος ὁ προφήτης πρὸς αὐτόν¹²· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἄνθ' ὧν ἐφόνευσας καὶ ἐκλήρονόμησας — ἐν τῷ τόπῳ¹³ ᾧ ἐλείξαν¹⁴ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθὲ, ἐκεῖ λείξουσι¹⁵ κύνες τὸ αἷμά σου, καὶ τὴν Ἰεζάβελ καταραγῶνται¹⁶ κύνες ἐν τῷ προτειχίσματι. Καὶ ἐξολοθρεύσω τὸν Ἀχαὶδ¹⁷ καὶ πάντα οὐρούνητα πρὸς τοίχον. » (2) Ὁ τοίνυν Ἀχαὶδ κτίσας **183** πόλεις μεγάλας καὶ ἰσχυράς καὶ οἶκον ἐλεφάντινον ἐν Σαμαρείᾳ θαυμάσιον σφῆδρα καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσας πόλεμον πρὸς τοὺς Σύρους, ἀφ' ὧν πατάξας ἐν ἡμέρᾳ μίᾳ μυριάδας β', ἦτοι χιλιάδας ρ', καὶ τὸν βασιλέα τούτου Ἄδερ συλλαβῶν, ὃν καὶ περιποίησάμενος καὶ ἀποστείλας παρὰ γνώμην Θεοῦ, ἐλέγχεται σαφῶς ὑπὸ Μιχαίου τοῦ προφήτου λέγοντος¹⁸· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἐξάπείστεις ἀνδρα ὀλέθριον ἐκ χειρὸς σου· ἡ ψυχὴ σὲ ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ὁ λαὸς (47*) σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο¹⁹ ἀκούσας ἀπῆλθε εὐγχαχυμένος καὶ λελυμένος πᾶνυ, »

(3) Ἐν τῷ γ' εἶσι πάλιν ἐξελθὼν εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ ἀγνωμονήσαντος καὶ παρασκευάσαντος βασιλέως Συρίας²⁰, καὶ τοῦ Μιχαίου διακωλύοντος αὐτόν, εἶπε μετ' ἄργης πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν, συλλαβόντας²¹· « ἀπολέσθαι τούτου εἰς οἶκον φυλακῆς, καὶ ἐσθιέτω ἄρτον ὀδύνης καὶ πινέτω ὕδωρ θλίψεως ἕως οὗ ἐπιστρέψωμαι μετ' εἰρήνης. » Καὶ φησι Μιχαίας· « Ἐάν²² ἐπιστρέφων ἐπιστρέψῃς μετ' εἰρήνης, οὐ λελάληκε Κύριος ἐν ἐμοί. » Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ τοξευθεὶς²³ ἀναμέσον τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος καὶ ὑποστρέψας διὰ τοῦ ἄρματος, καὶ θανὼν, ἐλείξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον ὅπου καὶ Ναβουθ, κατὰ τὸ ρῆμα ὃ ἐλάλησεν²⁴ ὁ Κύριος ἐν χειρὶ Ἠλιοῦ τοῦ προφήτου.

²⁵ (4) Περὶ οὗ καὶ Θεοδώρητὸς φησιν· « Ἄξιον ὄντως διαπορῆσαι τίνος ἕνεκεν ὁ θεὸς προφήτης καὶ ζηλωτῆς διάπυρος καὶ τηλικούτος τερατουργῆς τὸν μὲν Ἀχαὶδ παρήσιαστικῶς καὶ ἀνευδοιάστως κατὰ πρόσωπον διήλεγχεν, τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Ἰεζάβελ οὐδὲ ψιλὴν ἀπειλὴν ἐνεγκῶν, ὀδὸν ἀπέδρα μ' ἡμερῶν· ἀλλὰ δῆλον, ὅτι εἰ καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ πανοίδιμος ἐν ταῖς ὑπὲρ ἀνθρώπων θαυματουργίαις, ἀλλ' ἀνθρώπος ὄψῃσεν, οὐκ ἄμοιρος τῆς φυσικῆς ἀσθενείας, ἀλλως τε δὲ καὶ τῆς θείας οικονομίας ἦν τὸ θεός· ἵνα γὰρ μὴ τῆς θαυματουργίας τὸ μέγεθος ἐπάργῃ τὸ φρόνημα, ἐνδέδωκεν ἡ χάρις **184** τῇ φύσει τὴν δειλίαν ἐνδείξασθαι, πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας. Τούτου χάριν αὐτῷ καὶ δεδήλωκεν ὁ ἀσπότης· « Μὴ καυχῶ, Ἥλιε· ἐπὶ χιλιάδας εἰσὶν, αἱ οὐκ ἐμίανθησαν τῇ ἀσθεσίᾳ. » —

Variae lectiones et notae.

¹¹ λαβόντας τοῦ Ἀχαὶδ? ¹² I Reg. xxi, 19, 25. Ὡς αὐ ἐφ. ¹³ ἐν παντί τ. ¹⁴ καὶ ὕς εἰ οἱ I Reg. ¹⁵ οἱ I Reg. ¹⁶ καταφάγωσι cod. ¹⁷ τοῦ Ἀχ. ὁ. κ. τ. I Reg. Οὐρούνητες πρὸς τοίχον εἰσὶ κύνων καὶ κατὰ (Σχολίων). ¹⁸ I Reg. xxi, 42, 43. Οὕτως ἐστὶν ὁ προφήτης ὁ τὸν τελαμῶνα περικαλυψάμενος (Σχολίων). ¹⁹ Ταῦτα cod. ²⁰ Ἀσσυρίας cod. ἀσπ. cf. I Reg. xxi, 1. ²¹ I Reg. xii, 27, 28. ²² Εἰ cod. ²³ I Reg. xxi, 34, 35. ²⁴ ἐξέλειξαν αἱ ὕες καὶ οἱ κ. τὸ α. καὶ αἱ πόρνοι ἐλούσαντο ἐν τῷ αἵματι κ. τὸ β. καὶ ὁ ἰλ. ²⁵ In quaestiones in libros Regum de hac re nihil legitur nec alibi in cillitis.

Πρὸς δὲ τούτοις ἐδίδαξεν ὡς ἡμερότης καὶ μακρο-
 θυμία πρωτανεύειν εὐδόκησεν τὸ τῶν ἀνθρώπων
 γένος, καὶ ὅτι βῆδιαν ἦν αὐτῷ καὶ κεραυνούς καὶ
 σκηπτὸς ἐπιπέμψαι τοῖς δυσσεβέσι, καὶ κλονίσαι
 τὴν γῆν, καὶ τάφον αὐτοῖς αὐτοσχέδιον ἐπαφήναι,
 καὶ βιαιοῖς ἀνέμοις ἄρδην πάντας διωλέσσαι· διὰ
 φησιν ὁ· « Καὶ πνεῦμα μέγα, κραταῖον, διαλύον
 ἔρη καὶ συντρέθον πέτρας ἐνώπιον Κυρίου· οὐκ ἐν
 τῷ πνεύματι Κύριος· Καὶ μετ' αὐτῶ πνεῦμα συ-
 σεσμέδ· καὶ οὐκ ἐν τῷ συσεισμῷ Κύριος. [Καὶ
 μετὰ τὸν συσεισμὸν πῦρ· οὐκ ἐν τῷ πυρὶ Κύ-
 ριος]. Καὶ μετὰ τὸ πῦρ φωνὴ αὔρας λαπτήης· καὶ
 ἐκεῖ Κύριος. Ἄ διὰ γὰρ τούτων ἐδείξεν, ὅτι μακρο-
 θυμία καὶ φιλανθρωπία μόνη φίλη Θεῷ· ἔκασταν δὲ
 τῶν ἔλλων ἡ πονηρία τὴν δικαίαν ἀργίην ἐφέλα-
 ται. Τίως δὲ χάριν πάλιν διὰ κόρακος τρέφεται,
 ἀκουσον· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς τὴν δικαίαν τοῦ δικαίου
 ζηλωτοῦ κατὰ τῶν παρανόμων Ἰουδαίων ἀγανά-
 κτησιν ἐκμαλάξαι βουλόμενος, παρεσκεύασεν αὐτὸν
 διὰ μισοτέκνου ὀρνέου τρέφεσθαι, καὶ τίκτοντος μὲν,
 οὐ τρέφοντος δὲ. Ὁμοίως καὶ Ἀναΐδ, καίτοι πά-
 σης τῆς κτίσεως φυσικῶ λόγῳ πρὸς τὸν Δημιουργὸν
 ἀπαλαπούσης· « Οἱ ὀφθαλμοὶ γὰρ πάντων εἰς
 σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφήν αὐτῶν ἐν
 εὐκαιρίᾳ. » — (47^b) καὶ κοράκων ἐμνησθῆ κατ' ἔξα-
 χὴν λέγων· « Τῷ διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφήν αὐ-
 τῶν καὶ τοῖς νεοσσῶν τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλου-
 μένοις αὐτόν. » Μάλιστα μὲν γὰρ πάντα ἡ Θεῶ
 Πρόνοια φησὶ τρέφει, διαφερόντως δὲ τοὺς νεο-
 σσοῦς τῶν κοράκων τοὺς παρὰ τῶν τεκόντων ἀνελε-
 μένους· ζωῖα γὰρ μικρὰ ταῖς καλλίαις περι-
 ιπτάμενα τροφὴ αὐταῖς γίνεσθαι. Μόνον οὐκί τούτους
 συνεβούλευσεν ὁ Θεὸς τῷ Ἠλίᾳ ἐπὶ τῆς δικαίας εὐ-
 χαῖς ὅτι τοῦ μισοτέκνου πετεινοῦ φιλαν-
 θρωπίας καὶ ὑπηρεσίας ἀπάνθρωπον ὤφθη καὶ ἀμελεῖσθαι·
 τὸ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐμὴν σε πρόστασιν
 185 τρέφει, σὺ δὲ τῆς ἀγανακτήσεως ὄλωσ γενόμενος τιθήνιος, τὰ τῆς φιλανθρωπίας ὑπερέβδεις
 ἕκαστα.

Quaerens in promptu habeat tonitrua et flagella
 immittere impiis, et conturbare terram, sepulcrum
 eis subito ostendere, vehementibusque ventis om-
 nes perdere. Itaque dicit : « Et spiritus grandis et
 fortis subvertens montes et conterens petras ante
 Dominum : non in spiritu Dominus ; et post spi-
 ritum commotio : non in commotione Dominus.
 Et post commotionem ignis ; non in igne Domi-
 nus ; et post ignem sibilus auræ tenuis ea hic
 Dominus. » Per hæc ostendit longanimitatem et man-
 suetudinem solam Deo acceptam esse ; cetera, ut-
 pote vidiosa, justam iram excitare. Et qua de causa
 per corvum nutritur audi iterum. Cum enim Deus
 justam zelatoris contra noxios Judæos iracundiam
 emollire vellet, curavit eum nutriendum per avem
 qui avos foetus aversatus laud alit. Sic David,
 quamvis omnis creatura ad Creatorem cum spe res-
 piciat : « Oculi enim, inquit, omnium in te sperant,
 et tu das escam illorum in tempore opportuno : »
 de corvis tamen expresso loquitur dicens : « Qui
 dat jumentis escam ipsorum et pullis corvorum in-
 vocantibus eum. » Quavis, inquit, divina alit Provi-
 dentia, maximo autem pullos corvorum a pa-
 rentibus suis laud nutritos, parvulis enim aviculis
 nidus circumvolantibus esca non deficit. Iis persua-
 sit Deus ne Elias ad serenitatem populo reddenda
 graviori iracundia uteretur, neque imitari
 videretur avem hanc inhumanam quæ suos pullos
 omnisso solet. Illa enim aiebat avis, quæ nutrit de
 meo mandato et tu bene nutritus, iracundia pro-
 C veris ad humanitatis jura lædenda !

OC'. Basileia Ochozou.

Μετὰ Ἀχαῖδ ἐβασιλευσεν Ὀχοζίας ἁ υἱὸς αὐ-
 τοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 παῶν ἐκ τοῦ ὑπερήφανου τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἀρέωσθη-
 σαι ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη β'.

OX'. Basileia Ioram.

Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβασιλεύσεν Ἰωράμ ἀδελφὸς
 αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἐσφύγγ ὑπὸ Ἡραῦ, βασιλεύσας ἔτη ιβ', δὲ ὑποτάξας
 τὸν Βασῖλῆ βασιλεῖα Μωάβ, ἦν λαμβάνων ἐξ αὐτοῦ
 φέρους κατ' ἐκατὸν ἀρνῶν χιλιάδας ρ' καὶ κριῶν
 χιλιάδας ρ'. (2) Ἐφ' οὗ Ἠλίᾳς ὁ μέγας ἀνελήφθη,
 χιλιεξήκοντὸν ἔτη αὐτῶ εἰς προφήτην. (3)
 Ἄδερ, βασιλεὺς Συρίας, ἦλθε καὶ παρεκαθίσας εἰς
 Σαμάρειαν, γέγονε λιμὸς μέγας, ὥστε παραθῆναι
 κεφαλὴν ἄνου ἀργυρίων λ'. « Καὶ ἦν Ἰωράμ δι-
 κρενόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ γυνὴ τῆς ἐδούσας

LXXVI. Regnum Ochosis.

Post Achab regnavit Ochosis filius ejus, fecit-
 que malum coram Domino, et vacuatus est a Jehu
 sine specula deoidisset, debilitato corpore mortuus
 est, post regnum annorum duorum.

LXXVII. Regnum Joram.

Post Ochosiam regnavit Joram frater ejus, fecit-
 que malum coram Domino, et vacuatus est a Jehu
 cum regnasset annos duodecim. Item a subreola
 Basan rege Moab, singulis annis vectigalis instar
 agnorum et arietum centum millia accipiebat. Et
 tempore Elias ille magnus in celum sublatu est
 cum oleo unxisset Elisæum loco sui in prophetam.
 Ader Syria rex veniens obsedit Samariam, tanta-
 que fauces ingruit ut caput asini triginta annis
 argenteis venderetur. « Et Joram transibat per mu-
 rum et mulier quædam ad illum clamavit dicens :

Varie lectiones et notæ.

18 I Reg. xix, 18. 19 I Reg. xiv, 11, 12. 20 μετὰ τὸ cod. 21 καὶ μετὰ — Κύριος; cod. a sec. manu.
 22 τῆς πονηρίας? 23 ὄλωσ; cod. 24 Ps. cxliv, 15. 25 Ps. cxlvii. 26 καλλίαις cod. 27 εὐδίας cod.
 28 ἐσφύγγει;? 29 868 (1299), Cod. 179, 15-182 5? I Reg. xlii, 52. 30 267 (4291) Cod. 182, 41-184, 10;
 I Reg. i, 18, iii, 1. 31 Μωάβ II Reg. iii, 1. 32 ἀρνῶν; — κριῶν; cod. 33 II Reg. vi, 25-51.

« Salva me, domine mi rex. Qui ait : Non te salvat Dominus : unde te possum salvare ; de arca vel de torculari ? Et dixit mulier : Non, rex, sed mulier ista dixit mihi : Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et filium meum concedemus cras. Coxi-mus ergo filium meum et comedimus, et ipsa abscondit filium suum. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. Et ait rex : Hæc mihi faciat Deus et hæc addat si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie. Cumque misisset illum super cujus manum rex incumbabat ait ad illum propheta : Hæc dicit Dominus : In tempore hoc cras modius similæ uno statere erit et duo modii hordei, statere uno in porta Samariæ. Et dixit dux : Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait : Videbis oculis tuis et inde non comedes. Et viri leprosi juxta portam urbis sedentes famisque impatientes statuerunt ad hostes transfugere. Surrexerunt ergo vesperi ut venirent ad castra Syriæ, cumque venissent nullum ibidem repererunt. Etenim Dominus fecerat ut in iis castris sonitus curruum, equorum magnique exercitus audiretur, quo perterriti Syri, omnibus rebus relictis, in tenebris profugerent. Quæ enim leprosi nar-ravissent misit rex, qui cognoscerent an id indicium verum esset. Qui regis Syri vestigia usque ad Jordanem fluvium secuti, ecce omnis via plena erat vestimentis et vasis quæ trepidantes projecerant Syri. Reversisque lis quos rex miserat, egressus est populus ab urbe et diripuit castra Syriæ : factusque est modius similæ statere uno et duo modii hordei statere uno juxta verbum Domini. Ille autem a rege tertius, cum eum rex portæ præfecisset, obtritus a populo perivit, non gustatis iis alimentis, sicuti et vates affirmaverat. Idem precibus obtinuit ut aquæ Jerichuntinæ essent salubres cum natura essent amaræ, potai acerbæ et fecunditati adversæ. Quod in utilitatem hominum arborumque factum fertilitatis salutisque plurimæ isti regioni causa extitit. Nam in hunc usque diem exundans fons iste campestem maximam regionem impingat, nutritque pomaria et palmaria mellifera quorum fructus calcati atque pressi magnam mellis vim effundunt. [Est enim apprime mellifera et aromatifera ista regio, citrum producens et myrobalanum et opobalsami plurimum, ut propter raros et homini-bus desiderabiles fructus non absurde paradiso comparari posse videatur. De qua magnus Anastasius Theopolitanus ait : « Diligentes rerum scriptores referunt, paradysum esse regionem maxime orientalem et quasi terræ aram esse, cujus ægri ad Indos exteros pertingunt, fructuum odorifero-rum atque aromaticorum feraces. Namque ventorum

πρὸς αὐτόν· Σῶσον, κύριε βασιλεῦ. Καὶ ἀποκρι-
θεις εἶπε· Μὴ σῶσαι σε Κύριος; πόθεν σῶσαι; μὴ
ἀπὸ τῆς ἀλωνος ἢ ἀπὸ τῆς ληνού; Καὶ φησιν ἡ
γυνὴ· Οὐχί, βασιλεῦ, ἀλλ' ἡ γυνὴ αὐτῆ εἶπέ μοι·
Δὸς τὸν υἱόν σου, φαγώμεθα αὐτὸν σήμερον, καὶ
τὸν υἱόν μου αὔριον, καὶ ἐψήσαντες αὐτὸν χθὲς
ἐφάγομεν, καὶ σήμερον τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐκρυψεν.
Ὑπὲρ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς διέβηκε τὰ ἱμάτια αὐ-
τοῦ, καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὸν σάκκον ἐπὶ τῆς σαρκὸς
αὐτοῦ ἔσθην καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν ⁴²· Τάδε ποιή-
σαι μοι ὁ Θεὸς καὶ τάδε προσθεῖη, εἰ στήσεται ἡ
κεφαλὴ Ἑλισαίου σήμερον ἐπ' αὐτῷ. Καὶ ἀπο-
στελλας τὸν τριστάτην ἐφ' ὃν ἐπανεπαύετο εἶπε πρὸς
αὐτὸν ὁ προφήτης· Τάδε λέγει Κύριος· Αὔριον
186 ὡσεὶ ὥρα αὐτῆ σεμιδάλεως σίχλου καὶ δίμε-
τρον κριθῆς σίχλου ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας. Καὶ
εἶπεν ὁ τριστάτης· Εἰ καταράκτας ποιῆσαι Κύριος,
οὐ μὴ ἔσται τοῦτο. Ὁ δὲ Ἑλισαῖός φησι· Ἰδοὺ,
ὑψὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἐκεῖθεν οὐ μὴ φάγη.
Καὶ ἄνδρες λεπρῶι δ' παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως
καθήμενοι καὶ τὸν λιμὸν οὐ φέροντες, ἐβουλεύσαντο
πρὸς τοὺς ἐναντίους αὐτομολῆσαι. Καὶ δὴ ἀναστάν-
τες ἐν τῷ σκότει ἦλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν Συρίας,
καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ἀνήρ ἐκεῖ, ὅτι Κύριος ἀκουστέην
ἐποίησε τὴν παρεμβολὴν Συρίας φωνῆν ἀρμάτων
καὶ (48^ο) ἵππων καὶ δυνάμιν μεγάλην ⁴⁴, καὶ ἀπέ-
δρασαν ἐν τῷ σκότει πάντες καταλείψαντες ἅπαντα·
τῶν δὲ λεπρῶν πάντα διασπυρῶντων ἐν τῇ πόλει,
ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γυναικα, εἰ ἀληθὴς ὁ λόγος,
καὶ πορευθέντες ἐπίσω τοῦ βασιλέως Συρίας ἔως τοῦ
Ἰορδάνου, ἰδοὺ πᾶσα ἡ ὁδὸς πλήρης ἱματίων καὶ
σκευῶν, ὧν ἔβριψε Συρία ἐν τῷ θαμβεῖσθαι αὐτούς.
Καὶ ὑποστρεφάντων τῶν ἀπεσταλμένων, ἐξῆλθεν ὁ
λαὸς τῆς πόλεως καὶ διήρπασε τὴν παρεμβολὴν
Συρίας, καὶ ἐγένετο μέτρον σεμιδάλεως σίχλου καὶ
δίμετρον κριθῆς σίχλου κατὰ τὸ βῆμα Κυρίου. Τοῦ
δὲ βασιλέως καταστήσαντος τὸν τριστάτην ἐπὶ τῆς
πύλης, συνεπάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς, καὶ ἀπέθανε μὴ
φαγῶν ἐκ τοῦ σίτου κατὰ τὸ βῆμα τοῦ προφήτου ⁴⁵. »
(4) Καὶ μέντοι καὶ τὰ Ἱερικοῦντια ὕδατα διὰ προσ-
εῦχῆς ἰάσατο, πικρὸν γὰρ ἦν φύσει, καὶ δύσποτον,
καὶ πρὸς τεκνογονίαν ἐμπόδιον τε καὶ θανατηφόρον,
ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸς ἀρθεῖαν ⁴⁶ ἀνεπιτήδειον, διεφ' εἰς
εὐχρηστίαν ἀνθρώποις καὶ κτήνεσι μεταβαλὼν, εὐ-
καρπίας μάλιστα πολλῆς καὶ σωτηρίας ὑπῆρξε τῇ
χώρα προξενον· ἄχρι γὰρ δεῦρο πλημμυρῶν μεγέ-
στην παινείη πεδιάδα καὶ τρέφει παραβέσους καὶ
φουλίκων γένη διάφορα μελιτοφόρα, ὧν οἱ πλείστοι
πατούμενοι καὶ ἀποθλιβόμενοι μέλι πολὺ ἐκχέουσιν·
ἔστι γὰρ μελιτοφόρος καὶ ἀρωματοφόρος ἡ χώρα
πάνυ, φέρουσα κίτρον, καὶ μυροβάλανον, καὶ ὀπο-
βάλσαμον ὅτι πλείστον, ἥτις δι' ὀλίγων καρπῶν καὶ
ἀνθρώποις ἐπιθυμητῶν εὐ μάλα τῷ παραδείσῳ
ποσῶς παρεικάζεται ⁴⁷. (5) Περὶ οὗ φησιν ὁ μέγας
Ἀναστάσιος Θεοπολίεως· « Καὶ οἱ ἀκριβεῖς τοῦ

Variæ lectiones et notæ.

⁴² Il Reg. vii, 4-17. ⁴³ δυνάμειω; μεγάλης X, δυναμ. μεγάλ. cod. ⁴⁴ Il Reg. ii, 19. ⁴⁵ ἀδρῆσιν? ⁴⁶ cf. similia in questione 23.

κόσμου χρονογράφοι **187** ὅτι περ ἀνατολικωτερος πάσης τῆς οἰκουμένης καὶ ὡσπερ θυσιαστήριον αὐτῆς ὑπάρχει ὁ περὶ αἰθέραι, οὐ αἱ χῶραι τῶν ἑσπερίων Ἰνδῶν πλησιάζουσαι, πάντες σχεδὸν οἱ καρποὶ εὐωδέστατοί εἰσι καὶ ἀρωματώδεις. Διὰ γὰρ τῆς αὔρας τῶν ἀνέμων καταυαζομένης καὶ ἀποδομένης αὐτοῖς τῆς εὐωδίας ἐκ τῶν τοῦ παραδίσου φυτῶν συλλαμβάνουσιν, καὶ ὡσπερ τὰ τῶν ἀλλήλοισι πλησιάζοντων φοινίκων καὶ μεταδίδόντων διὰ τῶν ἀνέμων ἀλλήλοισι ἐκ τῶν ἀρβένων τὸ σπερμολόγον ἄθος. Πᾶσα τοίνυν εὐωδία καὶ μάλιστα ἡ τῶν Ἰνδικῶν ἀρωμάτων χωρὶς τινος ὑγρᾶς ἐλαίου ἢ ἄλλων τιῶν σκευαζομένων, ὑγιοπονῆς ¹⁸ καὶ συγκρατικῆ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματός ἐστιν ὡσπερ καὶ τὸ ἐμπίλα: φθοροποικῆς καὶ λοιμώδης ἢ δυσωδία ¹⁹, ὅθεν δὴ καὶ τῶν ἰατροσοφιστῶν ἀκριδῆς ἄγαν ἔρη, ὅτι εἰ καταλάβοι τὸν τελευταῖον παρὰ τοῦ παρατραπήναι τὸν νοῦν, δύνασθαι διὰ τινος αὐτὸν κατασκευῆς ἀρωμάτων ἐπὶ ὤρων ποιῆσαι νηφαλέον τὸν λογισμὸν αὐτοῦ ἔχειν καὶ τὸ κατ' ἑαυτὸν ἐκλαλῆσαι καὶ διαθέσθαι, ὅσπερ οὖν καὶ ἡμεῖς εἰς πείραν τούτου παρελιτῶμεν καὶ αὐτόπται γεγόναμεν· μαρτυροῦσι δὲ (48^b) καὶ ἄλλοι πλείστοι μέχρι τῆς δεῦρο τοῦτο γεγόμενον ²⁰ βλέποντες ὑπὲρ τῶν ἀκριδῶν καὶ περιεσκεμμένους τὴν ἐπιστήμην ἐξησκημένον. »

ΟΠ'. Βασιλεία Ἰηοῦ.

¹¹ Μετὰ δὲ Ἰωρὰμ ἐβασίλευσεν Ἰηοῦ, υἱὸς Σαφάτ τοῦ Ναμεσίου· αὐτὸν γὰρ τὸν βασιλεῖα Ἰωρὰμ εὐρών ἱατρούμενον τὰ τραύματα, κατετόξευσεν Ἰηοῦ, καὶ εἰσπερχομένου αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει Σαμαρείας παρέκλυε Ἰεζάβελ διὰ τῆς θυρίδος περιεκαλλωπισμένη· καὶ προσέταξε ¹² τοῖς εὐνούχοις αὐτῆς κατακρημνίσαι αὐτήν, καὶ καταπατήθη ὑπὸ τῶν ἱππῶν καὶ ἐθρίθη ὑπὸ τῶν κυνῶν· πατάξας καὶ ὁ υἱὸς Ἀχαάβ καὶ τοὺς περιλειφθέντας αὐτοῦ ἐν Σαμαρείᾳ, κατὰ τὸ ῥῆμα Ἡλίου. (2) Συναθροίσας δὲ ἅπαν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἔφη πρὸς αὐτούς μετὰ πινουργίας ¹³· « Ἀχαάβ μὲν ἐδούλευσε τῷ Βάαλ εὐλίγν, Ἰηοῦ δὲ πολλὰ δούλευσε αὐτῷ. Καὶ νῦν πάντα καλέσσετε **188** πρὸς με τοὺς προφήτας καὶ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ· πλὴν γὰρ ὅς ἂν ἀποκρίψῃ, οὐ ζήσεται. » Συναθροισθέντες οὖν πάντες καὶ τοῦ εἰδωλίου κλησθέντος στόμα πρὸς στόμα, φησὶν ὁ βασιλεὺς τοῖς δούλοισι τοῦ Βάαλ· « Ἐρευνήσατε ἀκριδῶς, εἴ ἐστι μὲθ' ὑμῶν τῶν δούλων Κυρίου τις. » Καὶ μηδενὸς εὐρεθέντος, ἐκίλευσε τοῖς ὑπουργοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν πάντας ἐν στόματι βομφαίας. Καὶ τὸν Βάαλ καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐνέπρησεν ¹⁴. (3) Πλὴν οὐκ ἐφύλαξε πορεύεσθαι ἐν νόμῳ Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ βασιλεύσας ἔτη κη'.

ΟΘ'. Βασιλεία Ἰωάχας.

¹⁵ Μετὰ δὲ Ἰηοῦ ἐβασίλευσε Ἰωάχας υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη [ιγ']¹⁶.

Π'. Βασιλεία Ἰωάς.

¹⁷ Μετὰ δὲ Ἰωάχας ἐβασίλευσε Ἰωάς υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ιδ' ¹⁸. (2) ¹⁹ Ἐφ' οὗ Ἐλισαῖος

A plantium beneficio suavem odorem e plantis paradisiacis excipiunt; siquidem palmæ hac ratione florum semen per ventum propagant. Itaque omnis bonus odor, præsertim aromatum Indicorum, excepto oleo et altis quibusdam, corpus hominis fovet et bene temperat; et e contra odor malus eidem perniciosus apparet. Unde medicus quidam philosophus recte dixit quod, si moribundum adhuc spirantem teneat, ægrotanti se spiritum, medicamento quodam, per horam prolongare posse ita ut et verborum prolatorum conscius sibi sit. Quod quidem nos ipsi oculis vidimus; attestantur etiam multi alii testes iique vivi artis medicæ peritissimi.

B LXXVIII. Regnum Jehu.

Post Joram regnavit Jehu, filius Saphat Namesii. Cum enim Jehu invenisset Joram sua vulnera curantem, eum sagitta percussit. Quo (Jehu) Samariam ingrediente per fenestram prospexit Jezabel splendido vestitu ornata. Deditque Jehu servis suis negotium ut eam præcipitarent et conculcata est ab equis et a canibus devorata. Percussisque septuaginta filiis Achab et iis qui relictæ erant de domo ejus in Samaria, juxta verbum Eliæ, congregavit omnem multitudinem populi et dixit ad eos insidiosè: « Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. Nunc igitur omnes prophetas Baal et universos servos ejus vocare ad me, quicumque defuerit non vivet. » Congregatis igitur omnibus, temploque Baal ita repleto ut os cujusque os proximi contingeret, dixit rex servis Baal: « Perquirite et videte ne quis forte vobiscum sit de servis Domini. » Nulloque invento, mandavit ministris suis, et percusserunt omnes in ore gladii et Baal et ejus omnia direpta sunt. Porro Jehu non custodivit ut ambularet in lege Domini, et occisus est in bello cum regnavisset annos viginti et octo.

LXXIX. Regnum Joachaz.

Post Jehu regnavit Joachaz, filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini et mortuus est cum regnavisset septemdecim annos.

LXXX. Regnum Joas.

Post Joachaz regnavit Joas, filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini et mortuus est cum regnavisset annos tredecim. Eo tempore, Elisæus

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ ὑγιοπονῆς cod. ¹⁹ τῆ δυσωδία? ²⁰ γιν. cod. ¹ 855 (4505) Cel. 184,7-185,6; II Reg. x, 56. ² II Reg. x, 1-17. ³ II Reg. x, 18-26. ⁴ II Reg. x, 31. ⁵ 827 (4351) Cel. 185,7-9 καὶ ? ιγ' II Reg. xiii, 10, Leo. P. Th. ⁶ Cel. 185,9-17. ⁷ ιγ' II Reg. xiii, 10; Leo. P. Th. ⁸ II Reg. xiii, 14-19.

mortem obiit. Cum prophetasset regi Joas priamam A victoriam ab ejus sociis in Syros latam eique in-
dixisset jaculo terram quinq̄ies percutere tertium
jaculum bene misit, quarto autem metu non atti-
git, tunc prædixit ei propheta ter Assyrios ab eo
esse profigandos, ipsum postea fore vincendum;
si terram autem quinq̄ies percussisset, Syriam
usque ad consummationem fuisse percussurum.
Mirandus ille propheta mortuus est et sepultus in
monumento, in quo cum prædones Moabitici mor-
tuum quemdam hominem sepelissent, is ut ossibus
beati prophetæ admotus fuit, rediivus in pedes
syros conatit.

LXXXI. Regnum Jeroboam.

Post Joas regnavit Jeroboam, filius ejus fecitque B malum coram Domino et mortuus est cum regnas-
set annos septem et quadraginta.

LXXXII. Regnum Azariæ.

Post Jeroboam regnavit Azarias, filius ejus, fecit- que malum in conspectu Domini, et occisus est a Sellum, cum menses sex regnavisset.

LXXXIII. Regnum Sellum.

Post Azariam regnavit Sellum fecitque malum coram Domino et occisus est a Manabem, cum regnavisset mensem unum.

LXXXIV. Regnum Manahem.

Post Sellum regnavit Manabem et fecit malum in conspectu Domini et occisus est a Phaceia, cum regnavisset decem annis.

LXXXV. Regnum Phaceia.

Post Manabem regnavit Phaceia, filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini et occisus est a Phaceo, cum regnasset annis duobus.

LXXXVI. Regnum Phacei.

Post Phaceia regnavit Phaceus, fecitque malum coram Domino et occisus est ab Osee cum regnas- set annis viginti. Inde discimus Deum eos qui in malo vivunt solere per manus suorum percussere, peiorem malo tradens, et eis quasi quibusdam car- pificibus utens.

LXXXVII. Regnum Osee.

Post Phaceum regnavit Osee annos novem, D cumque fecisset malum coram Domino, venit Sal-
manasar rex Assyriorum contra Samariam et trans- tulit eam ob gravia peccata eorum. « Fecerant enim sibi duos vitulos aureos adoraveruntque eos et ser- vierunt Bial, et consecraverunt filios suos et filias suas per ignem, et divinationibus inservie- bant et auguriis, et medicamentis, et repulit eos Dominus a conspectu suo et non remansit nisi

επιλείπει, προφητεύσας τῷ Ἰωᾶς τὴν προτέραν διὰ συμβούλων ὡς κατὰ Σύρων νόκην, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν τοξοῦσαι πεντάκις· καὶ τὸ μὲν τρίτον, εὐστόχως ἐβλήσεν, τὸ δὲ τέταρτον ἠστόχησεν, καὶ προφητεύει αὐτῷ ἕως τρις συμβαλεῖν καὶ νικῆσαι τοὺς Ἀσσυρίους, τὰς δὲ ἑτέρας ἠτήθηται· εἰ γὰρ ἄκρις τῶν ε' εὐστόχως ἐπὶ τῆς γῆς ἐβεβλήκει, πεν- τάκις ἂν παραταξάμενος τὴν Σύρων ἀρχὴν κατέλυ- σεν ὃ. (3) Ὅστις ἀξιάγαστος προφήτης τελευτήσας καὶ ταφῆς ἐν τῷ μνήματι, ε' μονόζωνοι ὡς Μωσῆ- τῶν ἢ νεκρὸν θάψαντες, καὶ τοῖς ὁστέοις τοῦ μακα- ρίου προφήτου πλησιάζας, ἀνίστη.

ΠΑ'. Βασιλεία Ἰεροβοάμ.

189 ὡς Μετὰ δὲ Ἰωᾶς ἐβασίλευσεν Ἰεροβοάμ, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη λδ' ὡς.

ΠΒ'. Βασιλεία Ἀζαρίου.

ὡς Μετὰ δὲ Ἰεροβοάμ ἐβασίλευσεν Ἀζαρίας, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Σελούμ, βασιλεύσας μῆνας ς'.

ΠΓ'. Βασιλεία Σελούμ.

ὡς Μετὰ δὲ Ἀζαρίαν ἐβασίλευσε Σελούμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Μαναιμ, βασιλεύσας μῆνα ἕνα.

ΠΔ'. Βασιλεία Μαναιμ.

ὡς Μετὰ δὲ Σελούμ ἐβασίλευσε Μαναιμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακερίου βασιλεύσας ἔτη ι'.

ΠΕ'. Βασιλεία Φακερίου.

ὡς Μετὰ δὲ Μαναιμ ἐβασίλευσε Φακερίας, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακεῖ, βασιλεύσας ἔτη β'.

ΠΣΤ'. Βασιλεία Φακεῖ.

ὡς Μετὰ δὲ Φακερίαν ἐβασίλευσε Φακεῖ, (49^ο) καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ὠση, βασιλεύσας ἔτη κ'.

190 (2) Ἐντεῦθεν διδασκόμεθα ὡς τοὺς ἐν πο- νηρίῳ συζῶντας δι' ἀλλήλων ὁ Θεὸς καλᾶζειν εἶπεν, καὶ τὸν πονηρότερον τῶν πονηρῶν παραδίδωσιν, οἷον τισὶ ἀημίαι· αὐτοῖς μετρημέναις.

ΠΖ'. Βασιλεία Ὠση.

ὡς Μετὰ δὲ Φακεῖ ἐβασίλευσεν Ὠση ἔτη θ', καὶ ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, ἦλθε Σαλμανά- σαρ, βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ἐπὶ Σαμάρειαν καὶ ἀπέκτι- σεν αὐτὴν διὰ τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν τὰς μεγάλας ὡς. « Καὶ γὰρ ἐποίησαν εἰς χρυσῶς δαμόλεις καὶ προσ- εκύνησαν, καὶ ἐλάτρευσαν αὐταῖς καὶ τῷ Βάαλ, καὶ διήγον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας τῶν πυρὶ ὡς καὶ ἐμαντεύοντο, καὶ οἰωνίζοντο, καὶ ἐφαρμακεύοντο, καὶ ἀπίστατο ὡς αὐτοὺς Κύριος

Variorum lectiones et notæ.

¹⁸⁹ συμβούλων cod. ¹⁹⁰ Cod. 186,22-187,5; II Reg. xiii, 20-21. ¹⁹¹ μονόζωνον cod. ¹⁹² 795 (1564) Cod. 187,4,5? ¹⁹³ μα' II Reg. xiv, 25; Leo, P. Th. ¹⁹⁴ 765 (4405) Cod. 187, 5; II Reg. xv, 8. Ζαχαρίας Leo, P. Th. ¹⁹⁵ 762 (4406) Cod. 187,6; II Reg. xv, 45. ¹⁹⁶ 761 (4407) Cod. 187,6; II Reg. xv, 47. ¹⁹⁷ 751 (4417) Cod. 187,9? II Reg. xv, 25. ¹⁹⁸ 749 (4426) 187,10; II Reg. xv, 27. ¹⁹⁹ σιδερίοις? ²⁰⁰ 729 (4426) Cod. 187,15; II Reg. xvii, 4-6. ²⁰¹ Reg. xvii, 16-20. ²⁰² α. καὶ om. II Reg. ²⁰³ τ. αὐτῶν ἐν π. II Reg. ²⁰⁴ καὶ ἀπίστησεν δ. ἀπὸ II Reg

ἀπὸ ⁷⁸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑπελείφθη πλὴν ἅ
 φυλὴ Ἰούδα μονωτάτῃ· καί γε Ἰούδας οὐκ ἐφύλαξε
 τὴς ἐθῶς Κυρίου, ἀλλ' ἐπορεύθη ἐν ταῖς ἀμαρτίαις
 Ἰσραὴλ. Καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς Κύριος εἰς χεῖρας
 ἀρπαζόντων ⁷⁹ αὐτούς ⁸⁰. (2) Καὶ ἀπώκισθησαν
 εἰς Ἀσσυρίους· καὶ ἀπέστειλε βασιλεὺς Ἀσσυρίων
 Ἔθνη δ', τοὺς Κουδιταίους ⁸¹, καὶ Κουθιταίους, καὶ
 Σαφαρουαίους ⁸² καὶ Ἀναγαθαίους, καὶ κατωκίθησαν
 ἐν ταῖς πόλεσι Σαμαρείας. (3) ⁸³ « Καὶ πέμφας
 Κύριος ἐπ' αὐτοὺς λέοντας, ἀνήλισκον αὐτούς, καὶ
 ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ Ἀσσυρίων, ὅτι, Τὴ ἔθνη, ἃ
 ἐκίθισαν ἐν πόλεσι Σαμαρείας, οὐκ ἔγνωσαν τὸ χρέμα
 τοῦ Θεοῦ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ ἀπέστειλεν ἐπ' αὐ-
 τοὺς λέοντας, καὶ ὠλοθρεύοντο· καὶ φησὶν ὁ βασι-
 λεὺς· Ἀπαγάγετε ἐκεῖ ⁸⁴ τινὰς καὶ φωτισοῦσιν
 αὐτούς τὸ χρέμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀποστείλας ἕνα ^B
 τῶν ἱερέων ὧν ἀπώκισαν ἀπὸ Σαμαρείας, καὶ ἐβί-
 βασκεν αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ
 ἐροῦν τὸν Κύριον, καὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν
 ἐλάτρευον, καὶ κατωκίθησαν ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας
 ταύτης. »

tribus Judas tantummodo. Sed nec ipse Juda
 stodivit mandata Domini Dei sui : verum ambulavit
 in erroribus Israel quos operatus fuerat. Et tradi-
 dit eos Dominus in manū diripientium eos. » Trans-
 latusque est Israel de terra sua in Assyrios usque
 in diem hanc. Adduxit autem rex Assyriorum tres
 gentes et de Cutha et de Avah et de Emath et de
 Sapharvaim et collocavit eos in civitatibus Samariae.
 « Et immisit in eos Dominus leones qui interficiebant
 eos. Nuntiatumque est regi Assyriorum et dictum :
 Gentes quas transtulisti et habitare fecisti in civita-
 tibus Samariae ignorasti legitima Dei terrae : et
 immisit in eos Dominus leones, et ecce interficiunt
 eos. Et jait rex : Adducite de terra hac quos-
 dam viros et doceant eos legitima Dei. Igitur
 cum venisset unus de sacerdotibus his qui captivi
 ducti fuerant de Samaria, docebat eos quomodo
 colerent Dominum ; et colebant Dominum et diis
 suis serviebant, et habitaverunt illie usque ad
 præsentem diem. »

191 (4) Ἐπανελθόντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ζηλοτύ-
 πως εἶχον πρὸς αὐτούς, ἅτε ἄλλοφύλους, καὶ οὐ
 συνεχρῶντο αὐτοῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Σομὲρ, τοῦ ὄρους ⁸⁵,
 ἐκάλουν αὐτοὺς Σαμαρείτας, οἷγε τὰ Μωυσέως μό-
 νον δεχόμενοι βιβλία, τῶν λοιπῶν Γραφῶν οὐ πολὺν
 ἐποιοῦντο λόγον· κἀντεῦθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους
 φιλονεικῶς διακείμενοι, πατέρα τὸν Ἀβραάμ ἐπε-
 γράφοντο, ἅτε ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ὀρωόμενον, ἀφ'
 ἧς καὶ αὐτοὶ γέγονασιν, διὸ δὴ καὶ ἡ Σαμαρείτις ^C
 πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγεν ⁸⁶· « Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν
 τῷ ἔρει τούτῳ προσεκύνησαν, » τοὺς περὶ τὸν
 Ἀβραάμ ὑπεμφαίνουσα, ἐνθα τὸν υἱὸν εἰς ἑλοκάρ-
 πωσιν ἀνήνεγκεν. (5) Οἱ δὲ ἐν Σαμαρείᾳ βασιλεύ-
 σαντες ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν ἑπ' ἀπὸ Ἱεροβοάμ ἕως
 τοῦ εἰρημένου Ὠσηέ, ἕφ' οὐ πίπτουσι καὶ ἀπώλετο
 Σαμαρεία, καὶ Ἀσσύριοι κατωκίθησαν ἐκεῖ, ὡς εἰρη-
 ται, ἐξ ὧν οἱ αἰρετικοὶ Σαμαρίται καὶ Σαδδουκαῖοι
 πεφῆναι ⁸⁷. Γίνονται οὖν τὰ πάντα ἕτη σγ'· καὶ
 ἐκ διαφόρων μὲν ἐγένοντο γενεῶν· ἅπαντες δὲ τὸ
 πονηρὸν ἐποίησαν ἐνώπιον Κυρίου κατὰ τὴν ἀμαρ-
 τίαν Ἱεροβοάμ.

Reversi vero Judæi invidiose cum eis egerunt
 ut alienigenis, nullumque cum illis commercium
 habuerunt, sed a monte Somer appellabant eos
 Samaritanos. Hi autem, solis Moysis libris acce-
 ptis, cæteras Scripturas parvi faciebant. Exinde
 Judæis invidentes patrem Abraham sibi adscribe-
 bant, eo quod a Chaldæa esset oriundus, de qua
 et ipsi erant orti. Itaque Samaritana etiam mulier ad
 Dominum dicebat : « Patres nostri in monte hoc ad-
 oraverunt, » filios Abraham significans qui hic obtu-
 lerat in sacrificium Domino filium suum. Qui au-
 tem in Samaria regnaverunt, sunt numero octo-
 decim a Jeroboam usque ad Osæ, cujus tempore
 cessavit interillique Samaria et Assyrii incoluerunt
 illam, ut dictum est ; de quibus hæretici Samaritani
 et Sadducæi orti sunt. Fuerunt igitur ducenti
 quinquaginta et tres anni, et e variis generibus
 orti sunt reges Samariæ. Omnes autem ipsalium fe-
 cerunt in conspectu Domini juxta peccatum Jeroboam.

ΠΗ'. Περὶ τῆς βασιλείας Βαβυλῶνος.

LXXXVIII. De imperio Babylonis.

⁸⁸ Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσωρ βασιλέως
 Βαβυλῶνος. Μετὰ δὲ τοὺς προειρημένους Ἀσσυρίων ^D
 βασιλεῖς ἐβασίλευσε Ναβουχοδονόσωρ ἕτη κδ'. Ὁ δὲ καὶ
 τὴν Ἱερουσαλήμ ἐκράτησεν ἕτη ζ', καὶ ἔδωκεν ὁ
 Θεὸς ἐν χειρὶ τῶν Ἰουδαίων βασιλέα Ἰουδά, καὶ
 πάντα τὰ σκεύη οἴκου Θεοῦ ἐσήνεγκεν εἰς τὸν οἶκον
 θεσπευῶ ^(49b) Θεοῦ αὐτοῦ ⁸⁹. (2) Ὀὔτως πόλιν με-
 γίστην εἰς Βαβυλῶνα κτίσας ἐξ ὀπέης πλίνθου καὶ

Principium regni Nabuchodonosor, regis Babilo-
 nis. Post supradictos Assyriorum reges, regnavit
 Nabuchodonosor viginti et quatuor annis. Hic Je-
 rusalem septem annos in sua potestate habuit ; et
 in manus ejus tradidit Deus Joachim regem Juda ;
 et omnia vasa domus Dei intulit in domum the-
 saurorum dei sui, Maximam urbem Babylonem
 edificavit ex lateribus et lapidibus dolatis, quorum

Variarum lectiones et notæ.

⁷⁸ τοῦ II Reg. ⁷⁹ τὰς ἐντολάς Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν καὶ ἐπορεύθησαν ἐν τ. δικαιομασίῃ Ἰσραὴλ II Reg. ⁸⁰ ἐν χειρὶ διαρπ. II Reg. ⁸¹ τοὺς Κουθιταίους II Reg. xviii. ⁸² ἐκ Χουθῆ, ἀπὸ Ἀτὰ καὶ ἀπὸ Αἰμάθ καὶ Σαφαρουαίμ II Reg. xviii, 24. ⁸³ II Reg. xviii, 25-31. ⁸⁴ ἀπ. ἐκείθεν καὶ προεβόθωσαν καὶ κατοικῆσαν ἐκεῖ καὶ φ. II Reg. ⁸⁵ τῷ ἔρει cod. ⁸⁶ Joan. iv, 20. ⁸⁷ περὶ πόλιν? ⁸⁸ Gen. 205, 3-5. Ἐπι τοῦ-
 τῶ οἱ ἄγιοι γ' παῖδες ἐδιδόθησαν ἐν τῇ καμίνῳ καὶ ὁ μέγας προφήτης Ἀναγὰ ἐγκωμίζετο (Σχόλιον). ⁸⁹ Cod. 203, 5-17.

singuli tres cubitos lati, sexque cubitos longi. Ambitus urbis fuit quadraginta stadia, id est milliaria sex: muri altitudo cubiti octoginta, latitudo triginta, et turres imposuit in portis centum cubitos in altitudine et sexaginta in latitudine habentes; portas fecit æreas quinquaginta cubitorum altitudinis, vigintique latitudinis in introitum exitumque populi ejus. Juxta urbem cisternam fodit, ædificavitque eam murisque mirabilibus circumdedit; cujus ambitus quadraginta stadia, altitudo autem unarum quadraginta. Aliud opus pariter ædificavit mirabile, extruxit enim munimenta altissima, ex saxis variisque materiis, in quibus pomaria plantavit quæ monti densis arboribus obsito similia videbantur; hæc hortos pensiles vocavit. Quos circumambulans uxor ejus gaulebat eo quod ipsa nulli visa totam regionem hanc inspicere posset. Ibi obambulans arroganter ita est fatus: « Nonne hæc est magna urbs Babylon quam mihi regiam ædificavi in robore fortitudinis meæ et in gloria decoris mei? — Cum adhuc in ore ei hæc verba hærerent, vox de cælo edita est talis: Tibi hoc, o Nabuchodonosor rex, dicitur: Regnum tuum transibit a te et ab hominibus ejicient te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua, et fenum quasi bos comedes; et septem tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur Excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora hic sermo completus est super Nabuchodonosor, et ex hominibus abjectus est et fenum ut bos comedit et rore cæli corpus ejus infectum est, donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, et ungues ejus quasi avium. » Deinde idem de sua restitutione ait: « In illo tempore sensus meus reversus est ad me et ad honorem regni mei decoremque perveni, et figura mea reversa est ad me, et optimates mei et magistratus mei requisierunt me et in regno meo restitutus sum, et magnificentia amplior rediit est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico Regem cæli: quia omnia opera ejus vera et viæ ejus judicia, et gradientes in superbia potest humiliare. » Hanc a Deo Nabuchodonosor datam abundantiam, robur, splendoremque quasi revelans, ait per os Jeremiæ sermo divinus: « Hæc dicit Dominus: Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei, insuper et bestias agri dedi ei ut serviant illi. Gens autem et regnum quod non curvaverit collum suum sub jugo Babylonis, in gladio, in fame visitabo eam, donec consumam eos in manu ejus; — Et crudelis est et non miserebitur, vox ejus quasi mare sonabit et super

Α λίθων λελαξευμένων, ἔχοντων ἀνὰ πῆχεων γ' εἰς πλάτος; τὸ δὲ μῆκος ἀνὰ πῆχεων ς', τὸ μὲν περίμετρον αὐτῆς ἐποίησε στάδια μ', γινόμενα μέλια ς', τὸ ὕψος; τοῦ τείχους πῆχεων π' καὶ τὸ πλάτος πῆχεων λ', καὶ τοὺς πύργους ἔστησεν ἐπὶ ταῖς πύλαις ἀνὰ πῆχεων ρ' τὸ ὕψος, τὸ δὲ πλάτος ἀνὰ πῆχεων ε'. καὶ ἐποίησε τὰς 192 πύλας αὐτῆς χαλκῆς καὶ διεγειρομένας εἰς ὕψος ἀνὰ πῆχεων ν' καὶ τὸ πλάτος πῆχεων κ', εἰς ἐξόδους καὶ εἰσόδους λαοῦ αὐτοῦ· πλησίον δὲ τῆς πόλεως ὠρυξεν κινστέρναν ⁸⁷ καὶ ὠκοδόμησε καὶ περιτείχισεν αὐτὴν ἀξιοδόγως, τὸ περίμετρον αὐτῆς ἔχον στάδια μ', πρὸ βάθος ὀργυιᾶς μ' ὡσαύτως κατεσκευάσατε καὶ ἄλλο ἔργον ἀξιοθαύμαστον· ἐγείρας γὰρ ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλότατα σφῆδρα καὶ παντοδαπὰ, καταφυτεύσας ὑπερβεν δένδρα καρποφόρα ὡς ὅμοια δασυτάτοις ἕρσειν, κρημαστὸν παράδεισον αὐτὸν ἐπωνόμασεν, εἰς δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ περιπολοῦσα καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκαίνην ἐποπτεύουσα κατετέρπετο ὑπ' οὐδενὸς ὀρωμένη. ⁸⁸ (3) Αὕτη ἐστὶν ἡ πόλις, περὶ ἧς διαπορευόμενος ἔφη μετ' ἐπάσσεως πολλῆς καὶ ἀλαζωνείας ⁸⁹· « Οὐχ αὕτη ἐστὶ ⁹⁰ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου, ὠκοδόμησα; Καὶ ἐτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὄντος, φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο ⁹¹· « Σοὶ λέγεται, Ναβουχοδονόσωρ, ἡ βασιλεία σου παρῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκδιώξουσί σε, καὶ μετὰ θηρίων ἡ κατοικήσις σου, καὶ χόρτον ὡς βοῦν ψωμιούσι σε, καὶ ς' καιροὶ ἀλλαγῆσονται ἐπὶ σέ, ἕως οὗ γυνῆς, ὅτι κυριεύει ὁ Ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἐν δόξῃ, δώσει αὐτῇν. Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος συνετελέσθη ἐπὶ Ναβουχοδονόσωρ, καὶ ἀπὸ ⁹² ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ ⁹³ χόρτον ὡς βοῦς ἦσθιεν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐθάφη ἕως οὗ αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς λέοντος ἐμεγαλύνθησαν καὶ οἱ δρυχεὶς αὐτοῦ ὡς ὀρέου. » ⁹⁴ (4) Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν φησὶν ὁ αὐτὸς περὶ τῆς αὐτοῦ ⁹⁵ ἀποκαταστάσεως ⁹⁶. — « Ἐν τῷ καιρῷ ἐκαίνω αἱ φρένες μου ἐπιστράφησαν ἐπ' ἐμέ, καὶ εἰς τιμὴν τῆς βασιλείας μου ἦλθον, καὶ ἡ μορφή ἐπέστρεψεν ἐπ' ἐμέ, καὶ οἱ τύραννοί μου καὶ οἱ μεγιστάνες μου ἐζήτουν με, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἐκραταύθη, καὶ (ἡ) μεγαλωσύνη μου προσετίθη μοι ⁹⁷ περισσότερα. Νῦν οὖν ἐγὼ Ναβουχοδονόσωρ αἰνῶ, 193 καὶ ὑπερυψῶ, καὶ δοξάζω τὸν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινὰ καὶ αἱ τρίβοι αὐτοῦ κρείταις καὶ πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανίᾳ δύναται ταπεινοῦν ⁹⁸. » (5) ⁹⁹ Τὴν τοῦτον ἐκ Θεοῦ δοθεῖσαν (αὐτῷ) πολυουλίαν, βώμην τε καὶ περιφάνειαν ὁ θεὸς λόγους ὑπεμφαίνων διὰ Ἱερραίου φάσκει ¹⁰⁰· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁷ γυνστέρναν cod. ⁸⁸ Ἐκεῖσε δ. στόματι ὑπερηφάνῳ εἶπεν Οὐχ. Ced. 205, 17 204, 18. ⁸⁹ Dan. 19, 30-33. ⁹⁰ ἡ Ced. ⁹¹ γέγονε Ced. ⁹² Ced. Dan. ⁹³ ἐξ. καὶ ἐν ἐρήμοις ἠλιθίσθη καὶ ἔρσειν γέγονε γὰρ τὰ ἐμπροσθεν αὐτοῦ σὺν τῇ κερφαλῇ ὡς βοῦς; καὶ αἱ πόδες σὺν τοῖς ὀπισθίοις ὡς λέων Ced. ⁹⁴ Ced. 205, 18-205, 9. ⁹⁵ αὐτοῦ cod. εἰς αὐτόν Ced. ⁹⁶ Dan. 19, 36, 37. ⁹⁷ ταπεινοῦν cod. ⁹⁸ Ced. 205, 9-22. ⁹⁹ Jer. xxvii, 6, 7.

ἔδωκα πᾶσαν τὴν γῆν τῷ Ναβουχοδονόσωρ [βασιλεῖ] A
 Βαβυλῶνος· δουλεύειν αὐτῷ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ
 ἐργάζεσθαι αὐτῷ· καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία, ὅσοι
 μὴ ἐμβάλωσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν
 αὐτοῦ, ἐν μαχαίρᾳ καὶ (50^a) ἐν λιμῷ ἐπισκέψομαι
 αὐτούς, ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. —
 'Καὶ ἰταμός ἐστι, καὶ οὐκ ἐλεήσει· φωνὴ αὐτοῦ,
 ὡς θάλασσα κυμαίνουσα· ἐφ' ἵπποις πολλοῖς καὶ
 ἄρμασι παρατάξει· ὡς πῦρ εἰς πόλειμον ἐπὶ σέ,
 θυγάτηρ Σιών. — 'Καὶ ἀπὸ φωνῆς ὀρμῆς αὐτοῦ
 καὶ ἀπὸ τῶν ὀπλῶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ
 σεισμοῦ τῶν ἀρμάτων καὶ ἤχου τροχῶν αὐτοῦ οὐκ
 ἐπιστραφήσονται πατέρες ἐπὶ υἱοῦ· αὐτῶν ἀπὸ ἐκ-
 λίσσεως· χειρῶν αὐτῶν· » καὶ· « Ἐκ Δάν ἀκου-
 σθήσεται φωνὴ δέξυττος ἵππων αὐτοῦ (καὶ ἀπὸ
 φωνῆς χρεμετισμοῦ ἵππασίας αὐτοῦ σεισθήσεται
 πᾶσα ἡ γῆ ἐκεῖνη· καὶ ἤξει καὶ φάγεται τὴν γῆν
 καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς), πόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς
 κατοικοῦντας. » * (6) 'Ὁσαύτως καὶ δι' Ἐξεκίτηλ
 οὕτω λέγει· « Ἰδοὺ ἐπάγω ἐπὶ * Σὺρ τὸν Ναβου-
 χονόσωρ, βασιλεῖα Βαβυλῶνος, ὃς ἐστὶ βασιλεὺς
 βασιλέων μεθ' ἵππων καὶ ἀρμάτων καὶ συναγωγῆς
 ἰθῶν πολλῶν σφόδρα. — Καὶ περιβαλεῖ σοι τάφρον
 καὶ οἰκοδομήσει κύκλῳ χάρακα καὶ περιστάσεις
 ἔκλων· καὶ τὰς λόγκας αὐτῶν ἀπέναντί σου δώσει.
 Τὰ τεῖχη σου καὶ τοὺς πύργους καθελεῖ ἐν τρεῖς
 ὅπλοις αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ πλῆθους τῶν ἵππων
 αὐτοῦ καλύψει σε κονιορτὸς αὐτῶν. » Καὶ πάλιν·
 « Τάδε λέγει Κύριος· Ἄδωνα! * Ἰδοὺ, ἐγὼ δίδωμι
 τῷ Ναβουχοδονόσωρ τὴν γῆν Αἰγύπτου, καὶ λήψεται
 τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ σκυλεύσει τὰ ἐκβάλα αὐτῆς
 καὶ προνομήσει τὴν προνομίην αὐτῆς. Ἀντὶ τῆς
 λειτουργίας ἧς ἐδοῦλευσεν ἐπὶ (τῆν) Τύρον, 194
 ἔδωκα αὐτῷ τὴν γῆν Αἰγύπτου. — ¹⁰ Καὶ ἀπολώ
 τὸ κλῆθος τῶν Αἰγυπτίων διὰ χειρὸς Ναβουχοδονό-
 σωρ ¹¹ ἐν μαχαίραις γιγάντων αὐτοῦ, καταβαλῶ
 τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. » Καὶ μετὰ ταῦτα ¹² « Ἐξελεύσονται
 οἱ κατοικοῦντες τὰς πόλεις, καὶ ἐκκαύσουσι, καὶ
 ἀνάψουσιν ἐν τοῖς ὀπλοῖς, καὶ θυρεοῖς, καὶ πέλιταις,
 καὶ ὀρκοῖς, καὶ τόξοις, καὶ βέλαις, καὶ βακτηρίαις
 χειρῶν, καὶ λόγκαις, καὶ καύσουσιν ἐν αὐταῖς πῦρ
 ἐν ἔτεσι ζ'. Καὶ οὐ μὴ λήψονται ξύλα ἐκ τοῦ ἀγροῦ
 οὐδὲ μὴ κόψουσιν ἐκ τῶν θρυμῶν ἄλλ', ἢ τὰ ὅπλα
 καύσουσιν. » ¹³ (7) Εἰκότως οὖν ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Δανιήλ ¹⁴· « Σὺ, βασιλεῦ, βασιλεὺς βασιλέων, ᾧ ὁ
 θεὸς βασιλείαν ἰσχυράν τε καὶ κραταιάν καὶ ἐντιμον ἔδωκεν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅπου κατοικοῦσιν υἱοὶ τῶν
 ἀνθρώπων, θηρία τε τοῦ ἀγροῦ καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν τῇ χειρὶ σου καὶ κατέσθησέ σε
 κύριον πάντων· σὺ εἴ ἢ χρυσοῦ κεφαλῆ — τῆς εἰκόνοσ. » Καὶ ¹⁵· « Τὸ δένδρον, ὃ εἶδες τὸ μέγα, οὗ τὸ
 ὄψος ἐφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ κῦτος αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ εὐβαλῆ,
 καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολὺς, καὶ τροφή πᾶσα ἐπ' ¹⁶ αὐτῷ, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατοῦχον τὰ θηρία καὶ ἐν
 τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατεσκήνου πετεινὰ, σὺ βασιλεῦ, ὅτι ἐμεγαλύνθησ, καὶ ὑπερίσχυσας, καὶ ἡ με-
 γαλυσύνη σου ἐφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν (50^b), καὶ ἡ κυρεῖα σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. »

A equos multos currusque instruet aciem quasi ignem
 in bellum adversus te, filia Sion. — A strepitu pom-
 pæ armorum ejus et bellatorum ejus, commotione
 quadrigarum ejus et multitudine rotarum ejus, non
 respexerunt patres filios manibus dissolutis. —
 A Dan auditus est fremitus equorum ejus; a voce
 hinnituum equitatus ejus commota est omnis
 terra, et venerunt et devoraverunt terram et pleni-
 tudinem ejus, urbem et habitatores ejus. » Pariter
 ait quoque Ezechiel: « Ecce ego adducam ad Ty-
 rum Nabuchodonosor regem Babylonis, cum equis
 et curribus et cœtu multorum populorum, et circum-
 dabit te munitionibus et cinget te vallo et multitu-
 dine armatorum et levabit contra te lanceas suas, et
 turres tuas destruet in armatura sua. Inundatione
 B equorum ejus operiet te pulvis eorum. » Et ite-
 rum: « Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
 dabo Nabuchodonosor terram Ægypti, et accipiet
 multitudinem ejus et deprædabitur manubias ejus
 et diripiet spolia ejus. Pro servitute qua servivit
 adversus Tyrum dedi ei terram Ægypti. — Et In-
 terficiam multitudinem Alexandriæ per manum
 Nabuchodonosor. In gladiis fortium dejiciam mul-
 titudinem tuam; » et deinde « egredientur de civi-
 tatibus et succendent et comburent arma, clypeum,
 hastas, arcum et sagittas et baculos manuum
 et contos, et succendent ea igni septem annis. Et
 non portabunt ligna de regionibus, neque succi-
 dent de saltibus, quoniam arma succendent igni. »
 C Recte igitur dixit ei Daniel: « Tu rex magnus
 es, et Deus cœli regnum et fortitudinem et imper-
 rium et gloriam dedit tibi et omnia in quibus habi-
 tant filii hominum, et bestias agri et volucres quo-
 que cœli, dedit in manu tua, et sub ditione tua
 omnia constituit; tu es ergo caput aureum imaginis; »
 et: « Arbor quam vidisti sublinem » cujus alti-
 tudo pertingit ad cœlum et aspectus illius in om-
 nem terram, et rami ejus pulcherrimi, et fructus
 ejus nimius, et esca omnium in ea et in ramis ejus
 commorantes aves cœli; tu es rex qui magnificatus
 es et invaluisti; et magnitudo tua crevit, et perven-
 nit usque ad cœlum et potestas tua in terminos
 terræ. »

ΠΘ'. *Peri tēs basileias Oύλσμεροδάχ.* D LXXXIX. *De regno Evilmerodach.*

¹¹ Μετὰ δὲ Ναβουχοδονόσωρ ἔδωκεν Ούλσ- Post Nabuchodonosor regnavit Evilmerodach, fi-
 Variæ lectiones et notæ.

¹ Jer. vi, 25. ² παρατάξει: LXX, Ced. ³ Jer. xlvii, 3. ⁴ ἐκλίσεως Ced. ⁵ Jer. viii, 16. ⁶ Ced. 205, 22-206, 11. ⁷ Ez. xvi, 7-10. ⁸ σὺ Ez. ⁹ Κύριος: Κύριος; Ez. xlix, 19, 20. Ἄδ. Κύριος Ced. ¹⁰ Ez. xix, 15. ¹¹ xxxii, 12. ¹² Ez. xxxix, 9, 10. ¹³ Ced. 206, 11 20. ¹⁴ Dan. ii, 37, 58. ¹⁵ Dan. iv, 20-22. ¹⁶ πᾶσιν ἐν Π-Τ-Κ-Δ Dan. iv, 18. ¹⁷ 561. (4629) Ced. 206, 21-33.

lius ejus annos quinque. Is Jechoniam vinculis solutum convivio adhibuit. De illo in Regnorum historia scriptum est, et divus Jeremias sic ait : « Et factum est in tricesimo septimo anno transmigrationis Joachim regis Juda, duodecimo mense, vicesima quinta mensis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Joachim regis Juda et eduxit eum de domo carceris, et locutus est cum eo bona et posuit thronum ejus super thronos regum, qui erant post se in Baby'one. Et mutavit vestimenta carceris ejus et comedeat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ. » Joachin idem est ac Jechonias. Patrem enim ejus Joachimum, sub quo in captivitate abductus est Daniel, necatum Nabuchodonosor extra mœnia ejecerat.

XC. De Baltasar.

Post Evilmerodach regnavit Baltasar, frater ejus, tres annos. Is optimatibus suis cœna facta, polluit in convivio sacra Domini vasa, quæ Nabuchodonosor pater suus Hierosolymis avexerat; irati Dei jussu interfectus est. Sic enim eum Daniel allocutus est : « Deus altissimus regnum et magnificentiam et gloriam dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi tribus et lingua tremebant et metuebant eum; quos volebat interficiebat, et quos volebat exaltabat. Quando autem elevatum est cor ejus et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui. Fenum quoque ut bos comedit et rore cœli corpus ejus infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum : et quemcunque voluerit suscitabit super illud. Tu quoque filius ejus, Baltasar, non humiliasti cor tuum cum scires hæc omnia : et optimates tui, et uxores tuæ, et concubinae tuæ vinum bibistis in sacris vasis. Eam ob rem summa apparuit ei ex adverso manus quæ scripsit hoc quod exaratum est : MANE, THECEL, PHARES. *Mane* : Enumeravit Deus regnum tuum et complevit illud. *Thecel* : Appensus est in statera et inventus est minus habens. *Phares* : Divisum est regnum tuum et datum est Medis et Persis. Eadem nocte interfectus est Baltasar rex Chaldeus et Darius successit in regnum. » Ne putes, ait, suis propriis viribus usum esse Nabuchodonosor, qui omnem terram debellavit. Deus enim peccatores castigando quibusdam instrumentis utitur utilibus, malisque ad plenitudinem iræ suæ adversus eos exercendam. Inde ait per Isaiam : « Numquid glorietur securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur ? Quo-

μαρ δ'αχ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ε', ὅς τὸν Ἰεχονίαν λύσας τῶν δεσμῶν ἐποίησε συνεστίατορα αὐτοῦ.¹⁸ (2) Περὶ οὗ καὶ ἡ τῶν Βασιλειῶν ἱστορία καὶ ὁ θεὸς Ἰερμίας ἔφη¹⁹ · « Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ζ' ἔτει, ἀποικισθέντος τοῦ Ἰωακείμ βασιλέως Ἰούδα ἐν τῷ ε' μηνί, ἐν τῇ ιδ' τοῦ μηνός, ἔλαθεν Εὐλάδ Οὐλεμαροδᾶχ, βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ οὗ ἔδρασε, τὴν κεφαλὴν Ἰωακείμ βασιλέως Ἰούδα καὶ **195** ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τοῦ οἴκου οὗ ἐφυλάσσετο καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρηστὰ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν²⁰ δέσπον ἐπάνω τῶν θρόνων τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ²¹ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἤλαξε τὴν στολήν²² τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθιε διὰ πάντες ἄρτον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἐζήτησεν²³. » (3) Ἰωακείμ δὲ οὗτός ἐστιν (δ) καὶ Ἰερονίας. Ἰωακείμ γάρ τὸν τούτου πατέρα, ἐφ' ὃς καὶ Β Δανιὴλ ἠχμαλωτίσθη. Ναβουχοδονόσωρ ἀνελὼν ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐρρίψεν ἔξω τοῦ τεύχους.

λ'. Περὶ Βαλτάσαρ.

¹⁸ Μετὰ δὲ Οὐλεμαροδᾶχ ἔδρασε Βαλτάσαρ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔτη γ', ὅς ἐποίησε δεῖπνον τοῖς μεγιστάσιν αὐτοῦ (μιάνας τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ συμπόσιῳ, ἅπασιν ἤγαγεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσωρ ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀνηρέθη κατὰ θέλαν ὀργῆν²⁴). (2) φησὶ γὰρ τὴνικαῦτα Δανιὴλ πρὸς αὐτόν²⁵ · « Ὁ Θεὸς ὁ ὑψίστος τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν μεγαλωσύνην, καὶ τὴν δόξαν ἔδωκε Ναβουχοδονόσωρ, τῷ πατρὶ σου ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πάντες οἱ λαοὶ καὶ γλώσσαι²⁶ ἦσαν τρέμοντες καὶ φοβούμενοι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ οὗς ἐβούλετο ἀνῆρει, καὶ οὗς ἤθελεν ἔσωσεν· καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι, κατήχηθ' ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βούν ἐψώμιζον αὐτόν, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐθάφη ἕως οὗ ἔγνωσεν, ὅτι κυριεύει ὁ Ὑψίστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἐν δόξῃ δώσει αὐτήν· καὶ σὺ οὖν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Βαλτάσαρ, οὐκ ἐταπεινώσας τὴν καρδίαν σου· καὶ οἱ μεγιστάνες, καὶ οἱ παράκοιτοι, καὶ αἱ παλλακαὶ σου, οἶνον ἐπίνετε ἐν τοῖς ἀγίοις σκεύεσι· διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τὴν γραφὴν ταύτην²⁷ ἐνέδειξε δ. τ. ω. · ΜΑΝΗ, ΘΕΚΕΛ, ΦΑΡΕΣ. Τοῦτο Μανὴ· ἐμέτρησεν ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. Θεκέλ· ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὐρέθη ὑστεροῦσα. Φαρές δὲ· δ. ἤρηται **D 196** ἡ βασιλεία σου Μήδοις καὶ Πέρσαις. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνηρέθη Βαλτάσαρ ὁ Χαλδαῖος, καὶ ἀπαρῆτος παρέλαθε τὴν βασιλείαν. (2) Μὴ νομίση φησὶν, [ὅτι] οἰκίστη βώμῃ χρησάμενος Ναβουχοδονόσωρ πᾶσαν ὑπέταξε τὴν γῆν· ὁ γὰρ Θεὸς ἐπιφέρων ἀνθρώποις ἁμαρτωλοῖς τιμωρίαν, ὡσπερ τισὶν ὀργάνοις κέχρηται, προδίδως ἐπιτηδείοις καὶ πονηροῖς εἰς πονηρίαν²⁸ τῆς κατ' αὐτῶν θείας ὀργῆς· ὅθεν φησὶν διὰ Ἠσαίου²⁹ · « Μὴ δοξασθήσεται

Variae lectiones et notæ.

¹⁸ Cod. 206, 23-207, 8, Ἱστοριῶν Βασιλείαν end. ¹⁹ Jer. LI, 31-33. ²⁰ τό end. ²¹ αὐτῶν cod. ²² φωνήν cod. ²³ Cod. 207, 8-11. ²⁴ 557 (4634) Cod. 207, 12-15. ²⁵ Cod. 208, 15-209, 14. ²⁶ Dan. v, 18, 21. ²⁷ λαοί, φυλαί, γλ. cod. et LXX. ²⁸ τούτων codex. ²⁹ εἰς ἐπίδειξιν? ³⁰ Isa. x, 15.

ἀξίνην ἀνευ τοῦ κόπτοντος ἐν αὐτῇ; ἢ ὑψωθήσεται ἡ
 πρίων ἀνευ τοῦ ἔλκοντος αὐτόν; Οὕτως ἔάν τις
 ἀρῆ ράβδον ἢ ξύλον. » Ὡσπερ γάρ, φησίν, ἀδύνατον
 ἀξίνην αὐτομάτως ἢ πρίωνα, ἢ ράβδον κινήσῃναι,
 τότε γὰρ τοῦτων ἕκαστον ἐνεργεῖ, ἦνίκα (51^a) ἂν
 τις τῇ χειρὶ χρησάμενος κινήσῃ; θελήσειεν, οὕτω δὴ
 καὶ τῶς πονηροῖς κατὰ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων
 κήρυγμαί. Ταύτη τοίνυν καὶ Ἰερεμίαις φησίν³¹.
 « Οὕτως εἶπε Κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ. Ἐγὼ ἐποίησα
 τὴν γῆν τῇ μεγάλῃ ἰσχύϊ μου καὶ τῷ βραχίονί μου
 τῷ ὑψηλῷ, καὶ δώσω αὐτὴν ᾧ ἔάν δόξῃ ἐν ὀφθαλμοῖς
 μου. Καὶ ἰδοὺ δέδωκα πᾶσαν τὴν γῆν Ναβουχοδονό-
 σωρ, βασιλεῖ Βαβυλωνῶν, τῷ δούλῳ μου, δουλεῦσιν
 αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη, » καὶ τὰ ἔξῃς³². [καὶ τοῦ
 θεοῦ κρίματος καὶ τῆς ἀβρότητος δικαιοκρισίας καὶ
 μακροθυμίας καταφρονήσας] ἐπειράθη λοιπὸν ἐνέλι-
 κως παρὰ θείας ὀργῆς τὸ ἀδέκαστόν τε καὶ ἀναπόδραστον.

ΛΑ'. Βασιλεία Δαρειου.

³³ Μετὰ δὲ Βαλτάσαρ ἐθασίλευσε Δαρειὸς ὁ Μῆ-
 θος, ὁ καὶ Ἀστυάγης, ὁ Ἀρταξέρξης λεγόμενος,
 ἔτη ἰβ', ὅ, εἶχε γυναῖκα τοῦ³⁴ Μαρδοχαίου Ἐσθήρ,
 ἐπιλεχθεῖσαν διὰ κάλλος [ἐκ τῶν] Ἑβραϊκῶν νεανί-
 δων, ἦτις καὶ τὸν ἴδιον λαὸν Τουδαῖκόν ἀναίρεσθαι
 μέλλοντα ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀμάν τοῦ ἀρχιστρατήγου
 λυτρωσαμένη, παρεσκευάσεν ἐκεῖνον ἀνασκοποπι-
 σθῆναι εἰς ἕπερ ξύλον ἐδουλεύσατο Μαρδοχέον τὸν
 ἐαυτῆς ἀνασκοποπίαι θεῖον, μὴ τιμῶντα αὐτόν καὶ
 προσκυνοῦντα³⁵ (2) ἐν οἷς εἰκότως πεπλήρωται ἡ
 Γραφή ἢ λέγουσα. « Ὁς **197** δ' ἂν ἐκκαύσῃ κα-
 κίαν, ἀπολείπεται ὑπ' αὐτῆς. » καὶ³⁶. « Ὁς παρα-
 σκευάζεται δίκτυον ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλησίον,
 περιβαλεῖ αὐτὸ τοῖς ἑαυτοῦ ποσί. » Καὶ³⁷. « Ὁ ποιῶν
 πονηρὸν, εἰς αὐτὸ ἐγκυλισθήσεται καὶ οὐ μὴ ἐπιγνῶ
 πέθην ἔχει αὐτῷ. » Καὶ³⁸. « Ὁ δούσων βόθρον τῷ
 πλησίον, εἰς αὐτόν ἐμπέσεται. » Καὶ³⁹. « Δι' ὧν
 τις ἀμαρτάνει, διὰ τούτων καὶ κολάζεται. »⁴⁰ (3)
 Φησὶ γάρ τις τῶν μεγιστάνων⁴¹. « Ἰδοὺ ξύλον
 ἴστησεν Ἀμάν τῷ Μαρδοχαίῳ πηχῶν ν'. » Καὶ
 ἐγένετο⁴² οὕτως κατὰ τὴν κέλευσιν βασιλέως Ἀρ-
 ταξέρξου.⁴³ (4) Ἐφ' οὗ καὶ τῷ Δανιὴλ ὠράθησαν
 καὶ διὰ⁴⁴ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ὄπτασαι, καὶ ὁ
 χρόνος ἐδηλώθη τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ὅστις καὶ
 φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ μέγανος τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐβλήθη ἐν τῷ λάκκῳ
 τῶν λέοντων καὶ διεφυλάχθη ἀσινῆς.

ΛΒ'. Βασιλεία Κύρου.

⁴⁵ Μετὰ δὲ Δαρειὸν ἐθασίλευσε Κύρος ὁ Πέρσης
 ἔτη ἰβ', ὅ, ἀνεῖλὼν Κροῖσον, πάσης ἐκράτησε τῆς
 γῆς (τῆς τε τῶν Καλιδαίων, καὶ Ἀσσυρίων, καὶ
 Περσῶν, Παλαιστίνην τε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν,
 καὶ τὴν Λυδῶν βασιλείαν ὑπέταξε, ἀελῶν Κροῖσον
 ὡς προεῖρηται). (2) Ἐφ' οὗ Κύρου Δανιὴλ ἐπιφα-
 νίστατος ὑπάρχων, ἔτι καὶ τὸν Βῆλ συντρέφας, καὶ
 ἐράκοντα⁴⁶ φονεύσας, καὶ τὰ σεβάσματα Περ-

A modo si elevetur virga contra elevantem se? Sicut enim, inquit, non potest securis vel serra vel baculus a seipso moveri ut operetur, sed si quis vult illis uti, ita ego malis contra malos utor. Talia quoque Jeremias ait : « Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ego feci terram et homines et jumenta, in fortitudine mea magna et brachio meo excelso et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque, ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei; et serviet ei omnes gentes, » et reliqua. Et postquam Dei justitiam ineffabileque judicium et mansuetudinem despexit, expertus est inflexibilem et ineluctabilem iram Dei.

B XCI. Regnum Darii.

Post Baltasar regnavit Darius Medus, Astyages Artaxerxesque etiam dictus, septemdecim annos. Uxorem habuit Esther inter virgines Juda ob pulchritudinem electam, quæ populum Judæicum, cui Aman, copiarum regiarum profectus summus, interuentionem erat machinatus, eripuit effecitque ut is Aman in crucem istam tolleretur quam ipse paraverat Mardochæo, Esther avunculo, Aman adorare venerarique recusanti. In quibus recte adimplentur Scripturæ dicentes : « Qui loquitur mendacia peribit, » et : « Qui blandis fictisque sermonibus loquitur, rete expandit gressibus suis, » et : « Facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur et non agnoscet unde adveniat illi; » et : « Qui fodit foveam incidit in ipsam, » et : « Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur; » nam dixit unus ex optimatibus : « En lignum quod paraverat Mardochæo habens altitudinis quinquaginta cubitos. » Et sic factum est jussu Artaxerxis. Quo regnante Danieli visæ sunt visiones mediante archangelo Gabriel, et tempus adventus Christi indicatum est. Idem invidia principum, quod in magno esset apud regem honore, in leonum foveam projectus, incolumis est servatus.

XCII. Regnum Cyri.

Post Darium regnavit Cyrus Persæ, triginta et duobus annis, qui devicto ante Cræso dominatus est universum orbem (nam Chaldæorum et Assyriorum et Persarum regna et Palestinam et totam Asiæ Lydiorumque imperium sub ditione sua fecit, devicto antea Cræso, ut supra dictum est). Hujus sub regno illustrior adhuc Daniel, Bel confregit draconemque occidit, et sacra Persarum ani-

Varie lectiones et notæ.

³¹ J. r. xxvii, 4-6. ³² in margine, a secunda manu, a slavonico omisum. ³³ 555 (4636) 208,10-17. ³⁴ γ. τὴν τοῦ cod. ³⁵ Ced. 208,02-209,2 — Prov. xix, 9. ³⁶ Prov. xxix, 5. ³⁷ Eccl. i, 27. ³⁸ Eccl. i, 8. ³⁹ Sap. xi, 17. ⁴⁰ Ced. 208,17-20. ⁴¹ Esther. vii, 9. ⁴² ν' καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· Σταυρωθήτω Ἀμάν ἐκεῖ καὶ ἐγένετο cod. ⁴³ Ced. 269,2-7. ⁴⁴ ὠράθησαν αὐτὸν εὐδ. ⁴⁵ 559 (4641) Ced. 209,3,9. Δαρειὸν Ced. ⁴⁶ καὶ τὸν δράκοντα cod. — Bel et Dracon 27.

malia; et rursus præcipitatus in foream leonum, ibi mansit sex diebus, erantque septem leones. Præbebantur autem eis singulis diebus duo corpora ovesque totidem, et tunc nihil datum est eis ut Daniele devorarent. Et erat Habacuc propheta in Israel et coquebat alimenta et frangebatur panes in vase ut ferret ea in agro messoribus. Et angelus Domini dixit illi: « Fer prandium quod habes in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi et lacum nescio. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice ejus et portavit illum capillo capitis sui, pro-suitque illum in Babylonem supra lacum in impetu spiritus sui. Et clamavit Habacuc dicens: Daniel, Daniel, tolle prandium quod misit tibi Deus. Et ait Daniel: Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes te. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Habacuc festum in loco suo. Venit ergo rex die septimo ut lugeret Daniele: et venit ad lacum, et intraspexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit voce magna rex dicens: Magnus es, Domine Deus Danielis, et extraxit eum de lacu leonum. Porro illos qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum et devorati sunt in momento coram eo. » Primo illius regni anno, remissi sunt Judæi; ipse illis exitum indixit et reditum in Jerusalem concessit; sic completum est tempus septuaginta annorum transmigrationis eorum secundum terminos a Deo statutos. Cum autem Salathiel filius Zorobabel et Jesus Josedec filius in Jerusalem reversi templum juvante et pecuniam ministrante Cyro ædificare cœpissent, impediti sunt ab illis qui in Babylone remanserant et eorum calumniati erant apud regem.

XIII. Regnum Cambysis.

Post Cyrum Cambyses filius ejus, dictus quoque Nabuchodonosor, sex annis regnavit. In bello adversus Arphaxad Medorum regem auxilium petiit ab omnibus gentibus usque ad Ægyptum, quæ non modo negare sed etiam adversus eum conversæ sunt. Ideo bellum, victo subactoque Arphaxad, gessit adversus eas quæ auxilium negaverant. Reversus igitur, parva victoria, misit imperatorem exercitus sui Holofernum cum ingentibus copiis adversus eam. Holofernes, omni gente devicta, illiusque contractis simulacris, ad Bethuliam urbem cum viginti et centum millibus militum adventit. Et ad bellum filiis Israel in hac urbe gerendum se accinxit. Cui dux Achior suasit ut bellum non gereret adversus Hebræos, quia a Deo suo protege-

α σὼν, ἐβλήθη πάλιν ἐν τῷ λάκκῳ⁵⁷ τῶν λέοντων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας ζ', ἐν ᾗ λέοντες ἦσαν ζ'⁵⁸. Ἐδίδοτο αὐτοῖς τὸ καθ' ἡμέραν σώματα β' καὶ πρόβατα β'. Τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς οὐδὲν, ἵνα τὸν Δανιὴλ καταφάγῃσι. Καὶ ἦν Ἀμβακούμ ὁ προφήτης ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἤψησεν ἐψήματα, καὶ ἐνέθρυσεν ἄρτους εἰς σκάφη, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς. Καὶ εἶπεν ὁ ἀγγελος Κυρίου πρὸς αὐτόν· « Ἀπένεγκε τὸ ἄριστον τοῦτο εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λέοντων. Ὁ δὲ φησι· Βαβυλῶν οὐχ ἐώρακα καὶ τὸν λάκκον οὐ γινώσκω ποῦ ἐστίν⁵⁹. **198** Καὶ ἐπιλαβόμενος ὁ ἄγγελος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ βαστάσας ἔθηκεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνω τοῦ λάκκου ἐν τῷ ροιζῷ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Καὶ ἐθόσεν Ἀμβακούμ λέγων· Δανιὴλ, Δανιὴλ, λάβε τὸ ἄριστον ὃ ἀπέστειλέ σοι Κύριος. Καὶ εἶπε Δανιὴλ· Ἐμφύθης γὰρ μου, ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔγκατέλιπες τοὺς ἀγαπώντάς σε, Κύριε. Καὶ ἀναστάς Δανιὴλ ἔφαγε, καὶ πάλιν εὐθύς ὁ ἀγγελος ἀπεκατέστησε τὸν Ἀμβακούμ ἐπὶ τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς ζ' ἡμέρας ἐλθὼν ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ εὐρῶν αὐτὸν μηδὲν ὑπὸ τῶν λέοντων ἀδικηθέντος, καὶ τὸν σεσωκῆτα Θεὸν δοξάσας, τὸν μὲν Δανιὴλ εὐθύς ἀνήγαγεν ἐκ τοῦ λάκκου, τοὺς δὲ αἰτίους τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ κατήγαγον⁶⁰ εἰς τὸν λάκκον, καὶ παραχρῆμα καταδρόθησαν ὑπὸ τῶν λέοντων ἐνώπιον αὐτοῦ. » (3) Ὑψ' οὗ τῷ πρώτῳ εἶται τῆς βασιλείας ἀνεκλήθησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἄριστοι αὐτοῖς προσφωνήσαντος αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς Ἱερουσαλήμ (51b) ἐπάνωθεν ἐπιτρέψαντος, ἐπιληρώθη ὁ ἔδδομηκονταετής χρόνος τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν κατὰ τὸν θεῖον ὄρον. Τοῦ δὲ Υἱοῦ Ζοροβάβελ Σαλαθιὴλ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ ἐλθόντων εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆν ὡς ἐξ ἐπιτροπῆς Κυρίου⁶¹ καὶ φιλοτιμίας ἀρξαμένων, ἐκωλύθησαν ὑπὸ τῶν περιόικων διαβεβληχότων αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλεῖα.

41'. Βασιλεία Καμβύσου⁶².

⁶² Μετὰ δὲ Κύρον ἐβασιλευσε Καμβύσης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Ναβουχοδονόσωρ κληθεὶς, ἔτη ζ'⁶³. (2) Ὁ πόλεμον ἔχων πρὸς Ἀρφαξάδ, βασιλεῖα Μήδων, καὶ συμμαχίαν αἰτήσας παρὰ τῶν ἐθνῶν πάντων ἕως Αἰγύπτου, καὶ μὴ δεδωκότων αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἀντιβρῆκόντων, πόλεμον ἐθετο μετὰ τὸ νικῆσαι καὶ περιγενέσθαι τοῦ Ἀρφαξάδ κατὰ τῶν μὴ δεδωκότων. Καὶ δὴ ὑποστρέψας μετὰ νίκης, ἀπέστειλε τὸν αὐτοῦ ἀριστράτηγον Ὀλοφέρην μετὰ δυνάμειος πολλῆς κατ' αὐτῶν. Καὶ παντὸς ἔθνους κυριεύσας ὁ Ὀλοφέρης **199** καὶ τὰ εἰδῶλα τούτων συντρίψας, πρὸς Βητιλοῦαν τὴν πόλιν ἦλθεν ἐν χιλιᾶσιν ὀπλιτῶν ρκ'.⁶⁴ Καὶ ὁ μὲν Ὀλοφέρης εἰς πόλεμον παρατάσσετο, κατεσφαλισμένων ἐν τῇ πόλει τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτοῦ Ἀχιὼρ συνεβούλευσεν αὐτῷ

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁷ εἰς τὸν λάκκον Bel. 31. ⁵⁸ ἦσαν δὲ ἐν τῷ λ. ζ' λ. καὶ ἐδ. ἀ. τὴν. ἡμ. δύο σ. καὶ δύο πρ. Bel 52-42. ⁵⁹ ποῦ ἔ. om. Bel 35. ⁶⁰ ἐνέβαλεν Bel 42. ⁶¹ Κύρου cod. ⁶² Ἀρτασάθα καὶ Ναβουχοδονόσωρ ὄνομαζομένου a secunda manu. ⁶³ 227 (1671) Ced. 475, 7? ⁶⁴ Περὶ Ἰουδῆθ Ced. 243, 16-244, 11? ⁶⁵ Jwd. II, 13.

μη πολεμεῖν τὸ ἔθνος τῶν Ἑβραίων διὰ τὸ ὑπερα-
σπίζειν αὐτῶν τὸν Θεόν. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ὀλοφέρνης
ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει ἀπειλήσας ἀναρεῖν⁵⁵
αὐτὸν εἰ ταύτης περιγένοιτο. Καὶ ὁ μὲν Ἀχιὼρ ἦν
ἐν τῇ πόλει Βετιλοῦα· ὁ δὲ Ὀλοφέρνης ἐπολιόρχει
τὴν πόλιν, προκαταλαβὼν τὰ ὕδατα. Τοῦ δὲ λαοῦ
ἐκλυθέντος διὰ τὸ δίψος καὶ μέλλοντος ἐκδοῦναι τὴν
πόλιν, Ἰουδοὶ ἀπειθαλοῦσα τὰ τῆς χηρεύσεως ἱμά-
τια—ἐπένθει γὰρ τὸν ἄνδρα καὶ οἱ ὄλου ἔμμενε νη-
στεύουσα, — ἐκόσμησεν ἑαυτὴν ὡς νύμφην καὶ
πολλὰ τοὺς ἄρχοντας καὶ ὀλιγοψύχους ἐλέγξασα καὶ
νοθεύεσσα καὶ παραγγέλλασα μὴ ἐκδοῦναι τὴν
πόλιν μέχρι ἡμερῶν εἰ, ὑπεξῆλθε πρὸς τὸν Ὀλο-
φέρνην, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ τῇ ἑαυτῆς σο-
φίᾳ τοῦτον ἀπατήσασα, ἀποκεφαλίσασα τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ, πρὸς τὴν πόλιν ὑποστρέψασα νυκτὸς, τὴν
κρητὴν εἰδείξεν Ὀλοφέρνην. Καὶ μὲν Ἰουδαῖοι ἐφο-
δῆθησαν, καὶ σφόδρα θαυμάσαντες, καὶ τῷ συνεργ-
γῆσαντι καὶ (52^a) σοφίσαντι Θεῷ τὴν δόξαν ἀναπέμ-
ψαντες, προθυμίαν πολλὴν ἔλαβον. Ὁ δὲ στρατηγὸς
Ἀχιὼρ μᾶλλον ὑπερεκπλαγείας τὴν μεγάλην καὶ
ἰσχυρῶς κραταιὰν βόηθειαν τοῦ Κυρίου, αὐτίκα
περιτμηθεὶς ἐπίστευσε Κυρίῳ τῷ Θεῷ Ἰσραὴλ,
καὶ οὕτω λοιπὸν οἱ μὲν Ἀσσύριοι πρῶτως γενομέ-
νης, ἔωρακότες τὴν κρητὴν Ὀλοφέρνην κεντηθεῖ-
σαν, δεινῶς κατησχύνθησαν φυγόντες. Οἱ δὲ υἱοὶ
Ἰσραὴλ πανταχόθεν συνδραμόντες καὶ τοὺς πολεμίους
συγκόψαντες, καὶ λατρυαγωγῆσαντες, δέδωκαν τῇ
Ἰουδοίᾳ τὰ τοῦ Ὀλοφέρνην πάντα· ἡ δὲ ἀπελθοῦσα
εἰς Ἰερουσαλὴμ πάντα τῷ Κυρίῳ ἀναθεμένη, ὑπέ-
στρεψεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, καὶ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν τε
καὶ ἀσκησὴν ἔχουσα, ἐτελεύτησε χήρα ἐτῶν ρε'. (3)
Ταύτην οὖν τὴν ἱστορίαν ψήθησαν τινες ἐπὶ τοῦ
Ναβουχοδονόσωρ συμβῆναι, πεπλάνηνται δὲ διὰ τὴν
ὁμωνυμίαν, ἀγνοοῦντες ὡς μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν
τοῦτο γέγονεν. Ὁ γὰρ πρῶτος Ναβουχοδονόσωρ ἐν
τῷ τῆς αἰχμαλωσίας χρόνῳ προτετελεύκει. ⁵⁷ (4)
Καθ' ὃν καιρὸν 206 Ἀναξαγόραν καὶ Πυθαγόραν τὸν
Σάμιον φιλόσοφον ἀκμάσαι λόγος.

ἡΔ'. Βασιλεία Σμερδίου.

⁵⁸ Μετὰ δὲ Καμβύσην βασιλεύει Σμερδῖος ὁ μάγος
(ἔτος ἐν καὶ) ⁵⁹ μῆνας ζ'.

ἡΕ'. Βασιλεία Δαρείου.

⁶⁰ Μετὰ δὲ Σμερδίον ἐβασίλευσε Δαρεῖος Ἰστά-
σπου ἐτη μβ' ⁶¹, ἐφ' οὗ πάλιν Ζαροβάβελ καὶ Ἰησοῦς
ἐπιτραπέζοντες ἐτελείωσαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πρό-
τερον ἀμεληθεῖσαν ἐτη μ'· ὅθεν Ἰουδαῖοι κατὰ
τοῦτον πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγον ⁶². « Τεσσαράκοντα
καὶ ζ' ἔτεσιν ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη, καὶ σὺ ἐν τρισὶν
ἡμέραις ἔγερεις αὐτόν; » Κύριος μὲν γὰρ τοῖς Ἰου-
δαίοις λευθερίαν ἔδωκεν καὶ συγχωρίαν ⁶³ τῆς οἰ-
κοδομῆς ⁶⁴ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως, ὡς εἴρηται.
Ἰπὸ δὲ τῶν Σαμαριτῶν κωλυθέντες, ὡς εἴρηται,
ἐτη μ'. καὶ μετὰ τοῦτο ἄλλοθεν εἰς τὸ ζ' ἔτος τῆς
Δαρείου βασιλείας περιούσης, οὐκοῦν ἡ ἐπάνοδος

A bantur. De quo iratus Holophernes illum in urbem
misit, minans illi mortem si Bethuliam expugnaret.
Achior autem erat in Bethulia, Holophernes vero
oppugnabat urbem et ab illa aquam avertibat. Cum
populus siti vexaretur et jam urbs reddenda esset.
Judith viduitatis vestimenta exuens (nam lugebat
maritum, totumque diem jejunans ducebat), sese
exornavit quasi sponsam et multis verbis principes
ignavosque exhortata, eos de suo consilio admo-
nuit, impulitque ne urbem redderent ante quintum
diem; deinde egressa ad Holophernem, illum Dei
auxilio suaque prudentia fecellit, tertia die jugulavit,
et nocte ad urbem reversa, caput Holopherni os-
tendit. Summopere attoniti territique Judæi Deo
gloriam retulere ob auxilium prudentiamque qui-
bus feminam hanc donaverat, multumque exinde
animi receperunt. Dux autem Achior quam maxime
miratus hoc maximum potensque Dei auxilium,
statim circumcisis est creditique Domino Deo Is-
rael; et mane facto cum succis caput Holopherni
viderent Assyrii, pudore perfusi aufugerunt. Filii
autem Israel undique discurrere, hostes jugulare,
spolia detrahare et omnia Holopherni bona Judith
tradere. Hæc autem Jerusalem ingressa omnia Do-
mino obtulit, et reversa in domum suam exornata
sua virtute pietateque, mortua est vidua, centesimo
quinto vitæ suæ anno. Nonnulli hæc evenisse sub
Nabuchodonosor regno putaverunt; erraverunt autem,
nominis similitudine decepti, nescii hæc post trans-
migrationem contigisse. Prior enim Nabuchodo-
nosor transmigratorum tempore mortuus est. Fama
est tunc Anaxagoram et Pythagoram philosophum
Sanitium floruisse.

XCIV. Regnum Smerdis.

Post Cambysem regnavit Smerdis, Magus, anno
uno mensibusque septem.

XCv. Regnum Darii.

Post Smerdim quadraginta duobusque annis
regnavit Darius Hystaspis filius, sub cujus regno Zo-
robabel et Jesus quibus hæc facultas iterum fuerat
concessa, templi perfecere ædificationem quæ qua-
draginta per annos neglecta fuerat. Unde Judæi
adversus Jesum dixerunt: « Quadraginta et sex
annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus
diebus excitabis illud? » (In illo tempore Pythagoras
philosophus mortuus est, et inclarescere cœpit me-
dicus Hippocrates.) Cyrus Judæis libertatem dedit
concessitque licentiam templum et urbem ædifi-
candi, ut supra dictum est; a Samaritanis autem,

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁵ ἀναρεῖσιν cod. ⁵⁷ Ced. 243,9 ἐπιλοσφει παρ' Ἑλλησιν Ἀναξίμανδρος — καὶ Πυθαγόρας. ⁵⁸ 521
(4679). ⁵⁹ ἔτος ἐν καὶ derst in Leone ut in Eusebio et videtur a secunda manu in Ge. esse, cf. Herodo-
tum III, 68. ⁶⁰ 520 (4689) Cod. 255,16-254,9 κόσμου ἔτει διζ' (4992). ⁶¹ a sec. m., a prima λς', ut
apud Lennep cum Eusebio et Herodoto (VI, 4) consentientem. ⁶² Joan. II, 20. Κατὰ τοῦτους τοῦς
χρόνους Πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος ἐτελεύτησε καὶ Ἰπποκράτης ὁ ἰατρός ἐγκωρίζετο (Σχόλιον). ⁶³ συγχωρῆ
cod. συγχώρισιν? ⁶⁴ περιούσης cod.

ut quoque notatum est, impediti sunt quadraginta annis, et jam erat sextus regni Darii annus. Rediēre igitur filii Israel e Perside in Jesusalem, primum jubente Cyro, deinde Dario, in manu Jesu Josedech filii et Zorobabel et Nemesii eunuchi Judæi. Occasio autem reditus hæc fuit : Tribus militibus regem custodientibus, quos inter erat Zorobabel, propositum est ænigma, promissione facta victorem quæcunque voluerit a rege petiturum. Ad solvendum ænigma primus ait : Vinum præstat; Rex, ait secundus; Mulieres et imprimis veritas, ait Zorobabel; quibus dictis victoriam retulit et illi quæcunque voluerit petere, est concessum. Petiit autem ut remitterentur in Jerusalem captivi et Jerusalem ædificaretur, et sic factum est; et tunc finem acceperunt et transmigratio et septuaginta anni iræ. Princeps sacerdotum et scriba Esdras docebat populum legem et illam interpretabatur quasi nobilissimus et recollegit sacras Scripturas bellis corruptas. Chaldæi enim post dirutam Jerusalem illas omnes combusserant, et Esdræ Deus in mentem immisit eas relegere.

A prima igitur ædificatione templi usque ad secundam effluxere undecim et quingenti anni. Forma autem et species ædificationis posterioris templi et urbis Jerusalem hæc erant : Urbs munita triplici muro inexpugnabilis erat, muri turresque quadrata erant, quinquaginta cubitos latitudinis totidemque latitudinis turres habebant, et omnis lapis constructionis viginti cubitorum longus erat. Erant autem magnificæ domus, altissimæque et paratæ ad aquam recipiendam. Erant turres octogonæ, quarum altitudo ducentorum cubitorum; ex illis oriente sole Arabia prospici poterat, tanta earum erat elevatio. Murus externus et cingens urbem erat quinquaginta stadia longus, altusque quadraginta cubitorum; cuncti autem lapides quibus ædificabantur viginti cubitos in latitudine, decem vero in altitudine totidemque in crassitudine, et ita inter se in opere conglutinati erant, ut unius rupis speciem præberent, minimeque appareret ars qua cohererent. Templum in colle firmiter exstructum quatuorque ædibus cinctum ædificatum erat albis politisque lapidibus, quorum longitudo pedes quadraginta. In templum media in urbe situm per gradus duodecim ascendebatur. Frontis templi altitudo erat centum cubitorum, partis vero adversæ quadraginta cubitorum; pars enim prior inclinata erat in urbe, posterior vero exstructa in colle. Prima templi porta septuaginta cubitos altitudinis habebat, latitudinis autem sex et viginti. Corinthio ære erat vestita ita ut portis auro argentoque ornatis pulchritudine præstaret quadraginta cubitos altitudinis habentibus et in crassitudine auro et argenteo

τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ Περσίδος εἰς Ἱερουσαλήμ γέγονεν ἐκ προστάγματος Κύρου πρότερον, ἔπειτα Δαρείου κελεύσαντος ἐν χειρὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ καὶ Ζοροβάβελ, καὶ Νεμεσίου εὐνούχου Ἰουδαίου. (2) Ἡ πρόφασις τῆς ἐπανόδου οὕτω γέγονε. Στρατιωτῶν γ' τὸν βασιλεία φυλαττόντων, ἐν οἷς ἦν Ζοροβάβελ, εἶρησαν ἐν προβλήματι, τεθείσης ἐπαγγελίας αἰτήσαι τὸν νικῶντα ἕπερ ἂν θελήσειε παρὰ τοῦ βασιλέως. Τοῦ οὖν ἐνός εἰπόντος νικῶν τὸν οἶνον, τοῦ ἑτέρου φήσαντος νικῶν τὸν βασιλέα· ὁ Ζοροβάβελ ἔφη νικῶν τὰς γυναῖκας; καὶ ὑπὲρ πάντων τὴν ἀληθειαν, καὶ ἐπειδὴ ταῦτα εἰρηκῶς ἐνίκησε καὶ ἐπέτραπτο αἰτήσασθαι ὁ βούλεται, **201** ἤξιωσεν ἀφεθῆναι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ οἰκοδομηθῆναι τὴν Ἱερουσαλήμ· ὅπερ καὶ γέγονεν. Καὶ τότε πεπλήρωται εἰς τέλος τὸ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ὀργῆς ἔτει σ'. (3) Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς καὶ γραμματεὺς Ἐσδρας ἦν διδάσκων τὸν λαὸν τὸν νόμον καὶ διερμηνεύων, ὡς εὐφύεστατος πάντων, ὅς καὶ τὰς ἱερὰς βίβλους ἀποκατέστησε διαφθαρτέας ὑπὸ τῶν πολλῶν. Οἱ γάρ τοι Καλδαῖοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐμπρήσαντες πάσας, ἐνέπνευσεν ὁ Θεὸς τούτῳ ὥστε αὐτὰ; ἐκλέσθαι.

(4) Ἔγινονται οὖν ἀπὸ τῆς α' οἰκοδομῆς (52b) τοῦ ναοῦ ἕως τῆς β' ἔτη φια'. (5) Τὸ τοῖνον σχῆμα καὶ εἶδος τῆς β' οἰκοδομῆς; καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως; Ἱερουσαλήμ ἦν οὕτως. Ἡ μὲν οὖν πόλις τριεὶ τελεχσιν ὀχυρωμένη καὶ δυσάλωτος ὑπῆρχε· τοῦ δὲ τεύχους οἱ πύργοι τετράγωνοι ὄντες, εἶχον τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος ἀνὰ πῆχων ὅντες, ἕκαστος λίθος τῆς δομησεως ἡνεκασάπηχυς· ἐφ' ὃν ἦσαν οἶκοι πολυτελεῖς, καὶ ὑπερῶσα, καὶ δεξαμεναὶ πρὸς ὑποδοχὴν ὀμβριμαίων ὑδάτων. Εἶχε δὲ παράπυργα ὀκτάγωνα καὶ παμμεγέθη ἀνὰ πῆχων σ' τὸ ὕψος ἔχοντα, ὡς τὴν Ἀραβίαν ἐκείθεν ἡλίω ἀνίσχοντος ὀρᾶσθαι. Καὶ τὸ μὲν μέτρον τῆς πόλεως καὶ περίμετρον ἀπ' ἀκρῶν εἰς ἀκρον εἶχε στάδια ὅντες καὶ τὸ ὕψος πῆχους μ'· οἱ δὲ λίθοι τῆς οἰκοδομῆς εἶχον ἀνὰ πῆχων κ' τὸ μήκος, τὸ δὲ πλάτος ἀνὰ ε' ποδῶν, ὡς κάτω, καὶ τὸ πάχος. Καὶ οὕτως ἐν τῇ δομῇ οἱ λίθοι ἀλλήλοις ἠνωῦνται ὡς δοκεῖν μίαν εἶναι πέτραν, μηδαμῶς τῆς συναφείας τῆς ἀρμονίας διαφαινομένης. Τὸ δὲ ἱερὸν ἐπὶ λόφου καρτερῶς δεδομημένον καὶ τετράσι περιβάλλοι; κυκλούμενον, εἶχε λίθους ἢ οἰκοδομῆ αὐτοῦ λευκοὺς καὶ ξεστοὺς ἀνὰ ποδῶν μ' τὸ μέγεθος ἐκάστου λίθου. Μέσον δὲ τῆς πόλεως ἦν ὁ ναός· διωδεκάβαθμος ὁ ἀναβάτης ὑπῆρχε. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὕψος ἦν πῆχων ρ', τὸ δὲ κατόπισθεν μ'· κατάρροπον γὰρ ἐτύγγανεν τὸ ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, τὸ δὲ ἔτερον ὑπόλοπον κατὰ τὸ ὄρος· ἢ δὲ πρώτη πύλη τοῦ ναοῦ, τὸ μὲν ὕψος, εἶχε πῆχων σ', τὸ δὲ εὖρος κς' Κορινθίῳ χαλκῷ κεκαλυμμένη ὡς ὑπεράγειν τῇ καλλονῇ τὰς διαχρύσους καὶ περιαργύρους πύλας, ἀνὰ πῆχων μ' τὸ μέγεθος, ἐπὶ πάχος πολὺ τοῦ χρυσοῦ καὶ

Variae rectiones et notæ.

⁶⁶ Josephus A. 11. III. 2-7. Ced. 254, 10 Ἡ δὲ τοῦ Ζοροβάβελ ὑπόμνησις τοιαύτη ἦν τρεῖς σωματοφύλακες, κ. τ. λ. ⁶⁷ Ced. 244, 22-245, 2? ⁶⁸ Jos. b. I. V. 5 Γιν.—φια' om. in versione Bulgar.

τοῦ ἀργύρου κεκοσμημένας, **202** ὥστε καταστρά-
 πτεσθαι ⁶⁶ τὰ πάντα. Ὁ οὖν πρῶτος οἶκος εἶχε
 ἐντὸς ὑπερῶνα, τὸ μὲν ὕψος ἔχοντα πηχέων 4', τὸ δὲ
 μῆκος 5'. Ἡ δὲ πύλη τοῦ οἴκου κεχρυσωμένη οὔσα
 καὶ χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτῆς ἀμπέλους ἔχουσα, κατεκρέ-
 μαντο βότρυες ἀνδρομήκεις. Μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν τὸ
 ἐπίπεδον ⁶⁷ τοῦ ναοῦ, ἄλλος ἦν οἶκος τοῦ ἐνδοτάτου,
 οὐπὲρ τὸ μὲν ὕψος ἦν πηχέων 5', τὸ δὲ πλάτος 4',
 ἐν ᾧ λυχνία, τράπεζα καὶ θυμιατήριον ἔκειντο. Διείρ-
 γετο δὲ καταπετάσματι πρὸς τὸ ⁶⁸ ἔξωθεν, ἐν ᾧ οὐ-
 δὲν ἔκειτο, ἀλλ' ἦν ἀβατόν τε καὶ ἀχραντόν, ὅθεν
 ἀγίων Ἁγία ἐλέγετο· τὸ δὲ ἄνω καὶ ἔξωθεν τοῦ
 ἀχράντου ναοῦ τούτου μεγίστην παρεῖχε τοῖς ὀρωσιν
 ἐκπληξιν, πλαξὶ γὰρ χρυσᾶς στιβαρωτάταις κεκαλ-
 λωπισμένα ὑπὸ τὰς πρῶτας ἀνατολάς τοῦ ἡλίου πυ-
 ροδεστάτην αὐγὴν ἀνέπεμψεν καὶ τὰς ὄψεις τῶν
 ὀρώωντων ἀπέστρεφεν ⁶⁹, ὥσπερ τις ἡλιακῆ αὐγὴ
 τοῖς ὀφθαλμοῖς προσπίπτουσα. Διὸ τοῖς ἀφικνουμέ-
 νοις ξένοις πῶρῶθεν ὁ ναὸς ὀρώμενος, ὁμοίως χιόνος
 ἐκ δροῦς ὑψηλοῦ κειμένη ἐξεφαίνεται διὰ τὸ ἐκ
 λευκοτάτου ⁷⁰ μαρμάρου συνεστηκέναι καὶ ἐπὶ λόφου
 δεδομηθεῖσθαι. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς εἶχεν ἐστῶτας
 χρυσοῦς καὶ τεθηγμένους ὀβελοῦς, ἀνὰ πηχέων μ' τὸ
 ὕψος· καὶ ἀνὰ ἕξ τὸ πλάτος, πρὸς τὸ κωλύειν ἐπιζά-
 νειν τὰ πετεινά καὶ ἐκρῦσαι τὸν ναὸν μολύνειν. Τῶν
 δὲ κυκλούντων περιδῶλων τεσσάρων τὸ ἕρδον ἰδίας
 ἕκαστον παρατηρήσεως κατὰ τὸν νόμον ἤξίωτο. Εἰς
 μὲν γὰρ τὸ πρῶτον (53') καὶ ἐξώτατον πᾶσιν ἐγγω-
 ρίοις τε καὶ ἀλλοφύλοις εἰσελθεῖν ἐπετέτραπτο, εἰς
 δὲ τὸ δευτέρον Ἰουδαίους ⁷¹ ἤϊετο εἰσιέναι, εἰς δὲ
 τὸ τρίτον μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσι τῶν Ἰουδαίων κα-
 θαροῖς καὶ ἀγνοῖς ὑπάρχουσιν, εἰς δὲ τὸ δ' ἱερῶσι
 μόνον ἀγεύουσιν, εἰς δὲ μετὰ τὸν ναὸν, τοῖς ἀμύ-
 μοις ἱερῶσιν, στολάς ἱερατικὰς ἡμφισσμένοις, εἰς
 δὲ τὰ ἄδύτα, ἐνθα ἦν ὁ βωμὸς, ἡ τράπεζα καὶ τὸ
 θυμιαστήριον καὶ ἡ ἀσβεστος λυχνία, μόνῳ τῷ
 ἀρχιερεῖ συγκεχώρηται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Εἰκότως
 ἔλεγεν ὁ προφήτης ⁷²· « Καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου
 τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρῶτην, λέγει Κύριος. »

203 (6) Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Δαρείος ἐπι-
 στριτεύσας μετὰ διαφόρων ἐθνῶν, Συρίαν μὲν καὶ
 Φοινίκην καὶ τὴν παραλλίαν πᾶσαν ἐσχύλευσε. Τῇ δὲ
 Ἰερουσαλὴμ ἐπανεθῶν κατεβλήθη καὶ διόλωλε παμ-
 πληθεῖ, τοῦ Θεοῦ θεηλάτοις αὐτὸν πληγαῖς καὶ ση-
 πτοῖς κατὰξαντος καὶ τὰς σὺν αὐτῷ μυριάδας. Κάντεῦ-
 θεν μὲν νίκην παράδοξον ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν ἐν Ἰερου-
 σαλὴμ, ὀπλων καὶ μάχης ἐκτὸς, πλοῦτου δὲ καὶ λα-
 φῶρων ἀπείρων ἐπλησεν, ἀρχόντος τοῦ Ζοροβάβελ
 τότε, μεθ' ὧν ⁷³ οὐκέτι ἕτερος ἐκ τοῦ Ἰουδα ἤρξεν,
 ἀλλ' οἱ ἀρχιερεῖς ἠγεμόνευσον. Μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ
 Βαβυλῶνος ἐπάνοδον οὐκέτι βασιλεῖς, ἀλλ' ἀρχιερεῖς·
 αὐτῶν ἦρχον. (7) Διὸ φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς ⁷⁴·
 « Καθαίρεθείσης γὰρ τῆς Ἰερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ
 Νιβουχοδονόσωρ, ἔλελυτο μὲν τὰ βασίλεια, οὐκέτι

A multo refertis ita ut collucerent splendore ma-
 gno. Prima domus tabulatum habebat intrinsecus,
 ejus altitudo cubiti nonaginta, longitudo autem
 quinquaginta. Supra portam domus auratam erant
 vites aureæ, pendebantque uvæ humanæ magni-
 tudinis. Ingressis in pavementum templi obvia erat
 ædes interior sexaginta cubitos alta, lata autem
 viginti, in qua candelabra, mensam et thuribul-
 um videre erat; separabatur velo a sanctuarii
 quod nihil continebat, sacratum autem erat et
 mundum et inde Sancta sanctorum dicebatur.
 Pars superior et exterior hujus sacri templi
 videntibus maximum stuporem injiciebat; laminæ
 enim aureæ densissimæ radiis solis orientis illumi-
 natæ splendidissimum lumen emittebant, oculorum-
 que aciem perstringebant non secus ac solis ra-
 dius qui oculos obcæcat. Accedentibus extraneis,
 templum a procul visum, quasi nix alto in monte
 stans collucebat, quia exstructum erat prorsus
 albo marmore et in colle situm. In culmine autem
 templi erant obelisci aurei et acuti quorum al-
 titudo quadraginta cubitos, basis autem sex habe-
 bat, ne aves supersederent in templo illudque sor-
 dibus fœdarent. Quædam erant in lege de quatuor
 ædibus templum circumdantibus præscripta; in
 primam enim, externam scilicet, Judæis et extra-
 neis ingredi licebat; in secundam Judæis; in ter-
 tiam sacerdotum principibus purificatis nitidisque;
 in quartam sacerdotibus mundis; in templum ip-
 sum solummodo sacerdotibus immaculatis sacris-
 que vestibus indutis; et in penetralia ubi erant
 altare, mensa, thuribulum, lampasque inextinguibilis,
 soli summo pontifici semel in anno. Recte
 igitur ait propheta: « Magna erit gloria domus
 istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus. »
 Nam secunda ædificatio templi primæ præstitit
 et pulchritudine et magnitudine et cæteris omni-
 bus. Hæc hactenus.

Καὶ γὰρ ἡ β' οἰκοδομὴ αὕτη τοῦ ναοῦ λαμπροτέρα
 λοιπὰ πάντα. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

Deinde rex Darius variis cum gentibus bella
 gessit, et Syriam, Phœniciam omnesque maritimas
 regiones sub ditione sua redegit. Adversus autem
 Jerusalem reversus dejectus est et periit, cœlitus
 emissis plagis et fulminibus percussus cum mi-
 litum multitudine ingenti. Tunc Deus dedit hanc
 mirabilem victoriam Jerusalem sine armis et abs-
 que pugna, et illam divitiis ingentibusque spoliis
 implevit, duce Zorobabel, post quem nullus e Juda
 imperavit, duces autem fuere principes sacerdo-
 tum. Post enim reditum a Babylone non a regibus,
 sed a principibus sacerdotum Judæi regabantur.
 Unde ait magnus Basilius: « Eversa Jerusalem
 a Nabuchodonosor, periit regia potestas, nec jam
 imperium translatum hæreditate, ut antea, fuit. A

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ κατ. τὰ π. καὶ τῶ ὀρώωντι νομιζεσθαι κεχρυσώσθαι τὰ πάντα. Ὁ cod. ⁶⁷ ἐπίποδ. cod. ⁶⁸ τῶ ἐξ cod. ⁶⁹ ἀπέστρεψεν? ⁷⁰ λευκοτάτοις cod. ⁷¹ ἀνδράσι? ⁷² Agg. II, 40. ⁷³ ὄν? ⁷⁴ Ep. 236. ὅπερ Basilius ed. Par. 1730. III. 362 E—363 C.

principio enim usque ad transmigrationem regnaverunt filii David; Judæi cum Zorobabel Salathielque reversi populare imperium habuere; potestatem deinde tenere sacerdotes, quia regia sacerdotalisque tribus commistæ erant, inde dominus et rex et pontifex maximus fuit ad sacra Dei. Non defecit regia tribus usque ad adventum Christi, sed in throno David sedit semen Jechoniæ: per thronum intelligitur regia potestas integra. Historia enim teste, David dominatus est in omni Judæa et Idumæa et Moabitarum regione et Syria usque ad Chorim, et longius usque ad Mesopotamiam et in utraque parte usque ad flumen Ægypti. Quoniam post Davidem nullus tantum habuit imperium, recte sic loquitur Jeremias propheta: « Numquid vas fictile atque contritum vir iste Jechonias? » et: « Quare abjectus est ipse et semen ejus: qui sedeat super solium David et potestatem habeat ultra in Juda. » Nullus revera illorum qui nati sunt ex illo tantam dignitatem potestatemque habuit. Non defecit tamen tribus Juda « donec veniat qui mittendus est, » qui ipse non sedit in throno materiali; venerat enim regia potestas in manus Herodis ex patre Ascalonite nati, et in manus filiorum ejus qui Judæam in quatuor provincias distribuere sub imperio Pilati, cum omnem Romanam potestatem teneret Tiberius Cæsar. Propheta enim vocat thronum David in quo sedit Christus, imperium regum, quod nunquam aufereatur, sed æternum erit: est enim ipse expectatio gentium, sed omnium gentium, non vero solum exiguæ partis terræ; unde ait Scriptura: « Erit radix Jesse, et qui stat in gubernium populorum, in ipsum gentes sperant. » Et, « Dedi te in sædus populi, in lucem gentium: » et, « Ponam in sæculum sarculi semen ejus et thronum ejus sicut dies cæli. » Sic rex mansit et accepit sceptrum Judææ, et Deus est rex totius terræ, et benedictio Jacob comprobata est: « Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. » Omnes enim gentes benedicunt Christum. Ut autem apertius videas quomodo mista sit regia tribus cum sacra, sic dicam: Judas genuit Phares, Phares autem genuit Esron, Esron autem genuit Aram, Aram autem genuit Aminadab; Aminadab autem genuit Naasson, Naasson autem genuit Salmon e Booz; Booz autem genuit Obed, Obed autem Jessai, Jessai genuit David regem. Cum igitur Naasson filius esset Aminabab, hujus sororem duxit pontifex maximus Aa: on frater Moysis e tribu Levi. Et quoque sa-

A δὲ πατρικαὶ διαδοχαὶ τῶν ἡγεμονιῶν ἦσαν, ὡς περ τὸ πρότερον ᾽, ἀλλὰ τότε ᾽ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας διήγονοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δαυὶδ. Ἐπανελθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Ζοροβάβελ καὶ τὸν Σαλαθιήλ ᾽ δημοτικώτερον καθηγούντο τοῦ λαοῦ, τῆς ἀρχῆς λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἱερωσύνην μεταπεσοῦσης, διὰ τὸ ἀναμιγῆναι τὴν ἱερατικὴν καὶ τὴν ᾽ βασιλικὴν φυλὴν, ὅθεν ὁ κύριος καὶ βασιλεὺς ᾽ καὶ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ πρὸς ᾽ Θεόν. Καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ᾽ ἡ βασιλικὴ φυλὴ μέχρι τῆς ᾽ Χριστοῦ παρουσίας, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καθῆκεν ἐτι ἐπὶ ᾽ θρόνου Δαυὶδ τὸ σπέρμα ᾽ Ἰεχονίου· θρόνος ᾽ γὰρ δηλονότι τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα λέγεται ᾽· πάντως γὰρ ᾽ τῆς ἱστορίας μὲμνησθε ᾽, ὅτι ὑπόφορος μὲν ἦν τῷ Δαυὶδ πᾶσα Ἰουδαία καὶ ᾽ Ἰδουμαία χώρα, καὶ ἡ Μωαβίτις, καὶ τῆς Συρίας ὅσα τε πρὸς Χωρὸν ᾽ καὶ πορθωτέρω μέχρι τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, καὶ καθ' ἕτερον μέρος ἕως ποταμοῦ Αἰγύπτου. Εἰ ᾽ οὐδεὶς ἐφάνη ἐπὶ τοσοῦτου ἀξιώματος ᾽ τῶν μετ' αὐτὸν ᾽, πῶς οὐκ ἀήθης ὁ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου ᾽ λόγος, ὅτι: « Ἠτιμώθη Ἰεχονίας ὡς σκευὸς οὐ οὐκ ἐστὶ χρεῖα », καὶ « Ὅτι ἀπεβρίφη αὐτὸς καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ — καθήμενος ᾽ ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ, ἀρχὼν ἐν τῷ 204 Ἰούδα; » Οὐδεὶς ᾽ γὰρ φαίνεται: τῆς ἀξίας ταύτης καὶ τῆς δυναστείας ᾽ ἐπειλημμένους τῶν ἐξ αὐτοῦ ᾽. Οὐ μόντοι ἐξέλιπεν ἡ ᾽ Ἰουδα φυλὴ ἢ ἕως οὗ ἦλθεν ᾽ ἀπέκειτο ᾽, ὅς οὐδὲ αὐτὸς ἐκάθισεν ᾽ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ θρόνου· μεταπεσοῦσης γὰρ τῆς ᾽ Ἰουδαϊκῆς (53b) βασιλείας ἐπὶ τὸν ᾽ τοῦ Ἀσκαλωνίτου Ἀντιπάτρου Ἠρώδην, καὶ τοὺς ἐκείνου παῖδας, οἱ εἰς ἀρχὰς ᾽ κατενείμαντο τὴν Ἰουδαίαν, ἡγεμονεύοντες μὲν Πιλάτου, τὸ ᾽ σύμπαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ᾽ κράτος ἔχοντος Τιβερίου Καίσαρος. ᾽ Ἀλλὰ θρόνον Δαυὶδ λέγει ᾽ ἐφ' ὃν ὁ Κύριος ἐκάθισεν, τὴν ἀκαθάρτητον καὶ αἰώνιον ᾽ βασιλείαν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν προσδοκία ἔθνων, οὐχ ὁ ἐλαχίστου μέρους τῆς οἰκουμένης. « Ἔσται γὰρ, φησὶν ᾽, ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἀρχεῖν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἔλπιουσιν ᾽. » Καὶ ᾽· « Τέθεικά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἔθνων. » Καὶ ᾽· « Θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ. » Οὕτως ᾽ οὖν καὶ βασιλεὺς διέμεινε, [εἰ] καὶ [μὴ] τὰ σκήπτρα τῆς Ἰουδαίας παρέλαθε, καὶ βασιλεὺς ᾽ πάσης τῆς γῆς ᾽ ἐστὶν ὁ ᾽ Θεός, καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Ἰακώβ ἐβεβαιώθη ᾽· « Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. » — ᾽ Καὶ πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσι τὸν Χριστόν. » (8) Ἰνα δὲ σαφέστερον γένηται πῶς ἱερατεία ἐμίγη τῇ βασιλείᾳ ᾽, λέ-

Variæ lectiones et notæ.

᾽ ὦ. καὶ πρ. B. ᾽ τὸ cod. ᾽ δὲ ὑπὲρ Z. καὶ Σ. cod. ᾽ καὶ βασιλικὴν cod. ᾽ ἐστὶ add. B. ᾽ τὸν add. B. ᾽ μὲν add. B. ᾽ τοῦ add. B. ᾽ δὲ ἐκάθισεν ἐπὶ B. ᾽ τοῦ αἰῶ. B. ᾽ σπέρμα Ἰεχονίου θρόνος (θρόνον cod.) δηλονότι τό. ᾽ λ. τὸ β. ᾽. B. ᾽ π. δὲ B. ᾽ μὲμνησαι B. ᾽ ἡ add. B. ᾽ πρόσχωρα B — καὶ τὰ πορθ. B. ᾽ εἰ οὖν B. ᾽ τοσοῦτων ἀξιωματῶν αὐτοῦ cod. ᾽ μετὰ ταῦτα B. ᾽ Ἰερ. om. B — Jer. xlii, 28-30. ᾽ καθημένου cod. ᾽ ὅτι οὐκέτι καθιεῖται ἐπὶ τοῦ θ. Δ. ἐκ τοῦ σπέρματος Ἰεχονίου οὐδεὶς B. ᾽ καὶ τῆς δ. om. B. ᾽ ἐπ. ἐξ ᾽. B. ᾽ τοῦ add. B. ᾽ ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ Gen. xlix, 10. ᾽ ἐκαθέσθη B. ᾽ μ. λοιπὸν τῆς B. ᾽ υἱὸν add. B. ᾽ δὲ add. B. ᾽ ἀρχῆς add. B., om. xp. ᾽ Ced. 316, 13-317, 24. ᾽ λ. Δ. B. ᾽ καὶ αἰώνιον om. B. ᾽ Isa. ix, 10. ᾽ ἐπ. τ. γὰρ os B. ᾽ Isa. xlii, 6. ᾽ Ps. lxxviii, 29. ᾽ ἕως τὰς ἡ. τῶν δ. Οὕτος cod. ᾽ βασι. ut conject Combefis. pro ἱερῶς B. ᾽ γῆς ὁ B. ᾽ Gen. xxvi, 14; xxxiii, 14. ᾽ Ps. lxxviii, 18. ᾽ ἡ ἱερατικὴ φυλὴ ἔ. τῇ βασιλικῇ Ced. 317, 8-24.

ξομεν οὕτως · Ὁ μὲν Ἰούδας ἐγέννησε τὸν Φαρῆς, ὁ δὲ Φαρῆς Ἑσρώμ, [ὁ δὲ Ἑσρώμ] τὸν Ἀράμ, ὁ δὲ Ἀράμ τὸν Ἀμιναδάμ, ὁ δὲ Ἀμιναδάμ τὸν Ναασσών, ὁ δὲ Ναασσών τὸν Σαλμών, ὁ δὲ Σαλμών τὸν Βοθζ, ὁ δὲ Βοθζ τὸν Ὠθῆδ, ὁ δὲ Ὠθῆδ τὸν Ἰεσσαί, ὁ δὲ Ἰεσσαί Δαυιδ τὸν βασιλέα. Ἐπει οὖν ὁ Ναασσών υἱὸς ἦν τοῦ Ἀμιναδάμ, τοῦτου τὴν ἀδελφὴν ἡ γυναικα ἡγάγετο ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Ἀαρών, ἀδελφὸς ὑπάρχων Μωυσέως ἐκ φυλῆς Λευί· καὶ μέντοι καὶ ὁ θεσπέσιος ἱεράρχης Ἰωδαὲ, φυλῆς ὧν τῆς Λευιτικῆς,

205 ἡγάγετο γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Ὀχοζίου, φυλῆς οὖσαν τοῦ Ἰούδα. Κάντεῦθεν λοιπὸν ἡ βασιλικὴ φυλὴ συνεμίγη μετὰ τῆς Λευιτικῆς. ²² Μάλα γε εἰκότως ὁ Κύριος ἐκ Μαρίας, τῆς Παρθένου καὶ κατὰ σάρκα μητρὸς αὐτοῦ, γενεαλογούμενος, οὕτω βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς εἰς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ὡς ἐφην, ἀνθρώποις ἀναδέδεικται καὶ προδήλως κηρύττεται βασιλεὺς αἰώνιος καὶ ἀδιάφθορος ²¹ (καὶ ²² « τὴν γενεάν αὐτοῦ, » δηλαδὴ τὴν ἀκατάληπτον καὶ ὑπερούσιον καὶ ἀναρχον τῇ θεότητι, « τίς διηγῆσεται ; »)

ΙΓ. Βασιλεία Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος. B

^{23, 27} Εἶτα ἐβασίλευσε Ἑξέρξης, ὁ Δαρείου υἱὸς ὁ μέγας, ἔτος ἐν ²³ καὶ μῆνας ζ'. (2) Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσε Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ, ἔτη μ'. Εἰκοσιῶ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Νεεμίας ²⁹ ἀνελθὼν τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ ἀνίστασι, καθὼς φησιν Ἑσδρας. (3) Ἐφ' οὗ Σοφοκλῆς, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ Διονύσιος, καὶ Εὐσέβιος, καὶ Θουκυδίδης, καὶ Εὐριπίδης, καὶ Ἀρίσταρχος, καὶ Ἰπποκράτης ὁ ἰατρὸς, καὶ Παρμενίδης, καὶ Δημοσθένης ἐγνωρίζοντο, καὶ Δημόκριτος ὁ Ἀθηναῖος, καὶ Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἀμῶν φιλόσοφοι. Οὓτος δὲ ὁ σφαλῆσα· τοὺς νόμους τῶν Ἑλλήνων θανατοῦται, κίωνων πινόντων ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ.

ΙΖ. Βασιλεία ἑτέρου Ἀρταξέρξου.

²⁹ Μετὰ δὲ Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης C ἄλλος καὶ οἱ καθεξῆς ἕως Δαρείου Ἀρσάμου, ὃν ἀνεῖλαν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ τὴν Περσῶν βασιλείαν καταλύσας καὶ πάσης τῆς γῆς κρατήσας, διαίρουσιν τὴν βασιλείαν οἱ παῖδες (54*) αὐτοῦ, ὡς καὶ πρὸθεν εἴρηται.

²² (2) Οἱ τοίνυν Περσῶν βασιλεῖς μετὰ Ναβουχοδονοσορ καὶ τοὺς υἱοὺς ²² αὐτοῦ εἰσιν οὕτως Δαρείος ὁ Ἀστυάγης, ὁ καὶ Ἀρταξέρξης, **206** ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ', Κύρος λβ', Καμβύσης ζ', Σμερδῆς ὁ μέγας β' ²², Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου ἔτη μβ', Ἑξέρξης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη κα' ²⁴, Ἀρτάβανος μῆνας ζ', Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ μα', Ἀρταξέρξης ὁ Β' ι', Σογδάνης ιγ' ²⁵, Δαρεῖος ὁ Νόθος ἔτη ιθ', Ἀρταξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Μήμων, ἔτη μ' — ἐπὶ τούτου κατελύθη ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ²⁶ καὶ διωκεῖτο ὑπὸ ὑπάτων ἕως D Τουλίου — Ἀρταξέρξης, ὁ καὶ Ὀγος, ἔτη κζ', Ἀρσης Ὀγου ²⁷ ἔτη δ', Δαρεῖος ὁ Ἀρσάμου ἔτη ζ' ²⁸, ὃν Ἀλέξανδρος ἀνελών, ὡς ἐφην, καθέλιε ²⁹ τὴν βασιλείαν Περσῶν, διαρκέσασαν ἔτεσιν σμζ' ³⁰. (3) Ἐφ'

cer pontifex Joiada e tribu Levi duxit uxorem sororem Ochosiæ e tribu Juda, et ex hinc] tribus regia commista fuit cum tribu Levi. Recte igitur Dominus e Maria Virgine et secundum carnem matre natus, rex et pontifex, in sacra Dei, ut dixi, hominibus ostenditur et prædicatur rex æternus et immortalis. « Generationem ejus (incomprehensibilem ineffabilemque et Deo cœternam) quis enarrabit? »

XCVI. Regnum Artaxerxis Longimani.

Deinde regnavit Xerxes Darii magnus filius uno anno et mensibus septem. Post illum regnavit Artaxerxes Longimanus annos quadraginta. Vicesimo anno regni ejus, Nehemias reversus urbem Jerusalem reedificavit, ut ait Esdras. Sub ejusdem regno Sophocles, Heraclitus, Dionysius, et Eusebius, et Thucydides, Euripides, Aristarchus, Hippocrates medicus, Parmenides, et Demosthenes, et Democritus Abderita, et Socrates Atheniensis, ambo philosophi, innlescere cum gloria cœperunt; hic cum Græcorum leges falsi arguisset, ad mortem etiam damnatus, eicutamque bibit in carcere.

XCVII. Regnum alterius Artaxerxis.

Post Artaxerxem, de quo supra, regnavit alter Artaxerxes et postea alii usque ad Darium Arsamum, quem dejecit Alexander Macedo, qui destructo Persarum regno, omnis terræ potitus est; et inter pueros ejus divisum est regnum ejus, ut supra dictum est,

Reges Persarum post Nabuchodonosor et filios ejus hi sunt: Darius Astyages, Artaxerxes etiam dictus, regnavit decem et septem annis; Cyrus viginti duobus; Cambyses sex; Smerdes magus, duobus; Darius Hystaspis, quadraginta et duobus; Xerxes filius ejus uno et viginti annis; Artabanus septem mensibus; Artaxerxes Longimanus, quadraginta et uno; Artaxerxes Secundus annis decem; Sogdanes, tredecim; Darius Nothus, undeviginti annis; Artaxerxes Memno, filius ejus, quadraginta. Quo regnante desiit regia potestas apud Romanos et respublica a consulibus administrata est usque ad Julium; Artaxerxes Ochus regnavit septem et viginti annos; Arsēs Ochi filius, quatuor; Darius

Varie lectiones et notæ.

²¹ ἄδ. Ἐλισάβετ cod. ²² μετὰ τῇ Λευιτικῇ cod. ²³ βασιλεὺς αἰώνιος καὶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν εὐαγγ. Μετὰ τῆς ἡ βασιλεία γὰρ αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος καὶ ἄδ. cod. ²⁴ Isa. LIII, 8. ²⁵ 488 (4716) ²⁶ ἔτη κ'. Ἀρτάβανος μῆνας, ζ' Ced. 244, 12-253, 4, sed Eus.: Ἀρταβ. μ. ζ'. Ἀρταξ. ὁ μ'. ἔτη μ'. ²⁷ 469 (4737) Ced. 253, 5-20. Doest rubrica in codice; βασιλεία Ἀλεξάνδρου? ²⁸ 409 (4795) Ced. 256, 19-24. ²⁹ Ced. 251, 18: 252, 7; 256, 19. ³⁰ τῶν υἱῶν cod. ³¹ β' a secunda manu cod. ³² ἔτος ογ' μ'. ζα' cod. a sec. m. priori erasa, sed ἔτη κ' Ἀρταβάνος μῆνας ζ' Eusebius II, 209, Leo 47, 17 et Ced. ³³ Σογδιανὸς μῆνας ζ' Eus. Synec. ³⁴ βασιλ. Ῥωμ. cod. ³⁵ ὁ καὶ Ὀγος, ἔτη κζ', Ἀρσιοχοῦ cod. — κζ. Ced. Eus. κβ' Leo. — β' Cel. — Ναρσῆς ἔτη δ' Leo, Ἀρσιοχοῦ ἔτη δ' Eus. ³⁶ ις' ὃν cod. ³⁷ καθελὼν Eus. ³⁸ a secunda manu; τ' Ced. Leo, οὐκ Eus.

filii Arsami sex annis, quem devicit Alexander, ut dixi. Idem rex Macedo evertit regnum Persarum quod ducentis septem et quadraginta annis steterat. Alexandro regnante, Plato Aristotelesque philosophi, et Speusippus et Xenocrates et Philistio (Eusebius) florebant. Hæc de regno Persarum. Quæ prius aggressi eramus, nunc jam sermone persequimur.

Imperium divisum est inter filios et optimates Alexandri : Ptolemæus Lagi senior in Ægypto regnavit, et deinde decem Ptolemæi usque ad Cleopatram, Dionysii filiam. Totius Asiæ Antigonus potitus est. In Syria vero et Babylonia et Palæstina regnavit Seleucus Nicænor, quiduas ædificavit urbes in partibus Ciliciæ et in Syria, unam Seleuciam, alteram Antiochiam, tertiamque Laodiceam ex nomine suo, nomineque filii ac filiiæ suæ. Eo imperante Rhodii maris domini in insula extruxere æream statuam Solis, quæ magnitudinis causa Colossus vocata est, ex quo ipsi Colossenses appellati fuerunt.

Post Seleucum regnavit Antiochus filius ejus et quinque alii. Deinde regnum suscepit Antiochus Epiphanes, Seleuci Philopatoris filius ; cujus sub imperio iterum capta est Jerusalem, Machabæi cruciati sunt et templum pollutum est. De urbe iterum expugnata sic scribitur : « Et factum est postquam percussit Alexander Philippi Macedo Darium regem Persarum et Medorum : regnavit ejus loco, et fecit prælia multa, et expugnavit loca fortissima, et interfecit reges multos, toparchas, duces exercituum, satrapas, tyrannos ; et pertransiit usque ad fines terræ : et accepit spolia innumera, nemine resistente. Et congregavit virtutem et exercitum fortem nimis, et exaltatum est cor ejus : et subegit regiones gentium et tyrannos ; et facti sunt illi in tributum. Et post hæc decidit in lectum et cognovit quia moreretur. Et vocavit pueros nobiles qui secum erant nutriti a juventute et distribuit illis regnum suum. Et regnavit Alexander annis duodecim, et mortuus est. Et obtinuerunt filii ejus regnum junusquisque in loco suo : et imposuerunt filii sibi diademata et multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccatrix. »

XCVIII. Regnum Antiochi Philometoris filii.

Antiochus Epiphanes filius Seleuci Philometoris princeps fuit terribilis, prædo, et multis latrociniiis rapinisque celebratus, et congestis aurii argentique copiam immensam. Præterea vero licentia insolenti, libidinisque impetu raptus, mimis sese miscbat impudenter coram omni populo et in mulieres insaniebat. Cum ruans imperium videret,

οὗ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης οἱ φιλόσοφοι ἤκμαζον, καὶ Σπεύσιππος, καὶ Ξενοκράτης, καὶ Φιλιστίων (Εὐσέβιος) ⁴¹. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον, τῆς δὲ προτέρας ἀκολουθίας, ὡς ὑπεσχόμεθα, πάλιν ἀφώμεθα.

⁴² (4) Οἱ οὖν παῖδες καὶ οἱ μεγιστάνες Ἀλεξάνδρου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διελέμενοι, τῆς μὲν Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ἐβασίλευσε, ὁ Λάγος ὁ πρεσβύτερος, καὶ οἱ καθ' ἑξῆς Πτολεμαῖοι δέκα ἕως Κλεωπάτρας, θυγατρὸς Διονυσίου. ⁴³ (5) Τῆς δὲ Ἀσίας πάσης Ἀντιγονος ἐκράτησε, τῆς δὲ Συρίας καὶ Βαβυλωνίας καὶ Παλαιστίνης Σέλευκος ἐβασίλευσεν ὁ Νικάνωρ, ὃς πόλεις β' ⁴⁴ κτίσας, εἰς τὰ μέρη Κιλικίας καὶ ἄλλην ἐν Συρίᾳ, τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσε, τὴν δὲ Ἀντιόχειαν, τὴν δὲ Λαοδικεῖαν, εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Λαοδικεῖας. ⁴⁵ Ἐφ' οὗ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἐν τῇ νήσῳ χυλοῦν ἀνδριάντα τοῦ Ἥλιου, ὃν διὰ τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν Κολοσσόν, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ Κολοσσεῖς ὠνομάσθησαν.

⁴⁶ (6) Μετὰ δὲ Σέλευκον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι ε'· εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, ὃφ' οὗ γέγονεν ἡ β' ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ· καὶ τὰ κατὰ τῶν Μακκαθαίων ἐπράχθη καὶ τὸ ἱερὸν ἐμολύθη. **207** (7) Περὶ τῆς ἀλώσεως οὕτω πως γέγραπται ⁴⁷· « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ὑποτάξει Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τὸν Μακεδόνα, Δαρεῖον ⁴⁸ βασιλεία τῶν Περσῶν καὶ Μήδων, καὶ βασιλεύσαι ἀντ' αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς ποιῆσαι πολέμους, καὶ κρατῆσαι ὄχυράματα μεγάλα, καὶ σφάζει βασιλεῖς πολλοὺς, τοπάρχας τε καὶ στρατηγούς, καὶ σατράπας, καὶ τυράννους, καὶ φθάζει ἕως ἄκρων τῆς γῆς, καὶ πλοῦτον ἀπειρον συλλέξει, μηδενὸς ἀνθεστηκότος, ὑφώθη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα, καὶ ἤρξε χωρῶν, ἐθνῶν καὶ τυράννων, καὶ ἐγένοντο αὐτῷ εἰς φόρον. Καὶ μετὰ ταῦτα πεσὼν ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ καὶ γνοὺς ὅτι ἀποθνήσκει, προσεκάλεσάτο τοὺς ἐνδόξους καὶ συνεκτρώφους αὐτοῦ· καὶ διελὼν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη ιβ'. Καὶ ἐπεκράτησαν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Καὶ περιθήμενοι οἱ παῖδες αὐτοῦ ἕκαστος διαδήματα καὶ βασιλεύσαντες ἐπλήθυναν τὰ κακὰ, ἀφ' ὧν (54b) ἐξῆλθε ῥίζα ἀμαρτωλῶν. »

ΙΗ'. Βασιλεία Ἀντιόχου τοῦ Φιλομήτορος.

⁴⁹ Ἀντίοχος ⁵⁰ ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλομήτορος, ὃς ὑπάρχων δεσπὶν ἀνὴρ, καὶ πλεονέκτης, καὶ πολλὰς ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας ποιήσας, συνήγαγεν ἀργύριον καὶ χρυσίον, πλήθος ἀμύθητον· καὶ πρὸς τοῦτ' ἐκ πολλῆς ἀκολασίας καὶ οἰστηλασίας εἰς τοὺς μίμους ἑαυτὸν καθεῖς ἐν ὄψει πάντων ἀναιδῶς ταῖς γυναῖξιν ἐπεμαίνετο, ᾧ καὶ κατὰ ⁵¹

Variæ lectiones et notæ.

⁴¹ Ἐφ' — Εὐσέβιος om. Slav.; de Philistione apud Eus. nihil est. ⁴² 321 (4876) — Ced. 272, 21, 284, 19 285, 1. ⁴³ 312 (4889). ⁴⁴ γ' ? Ced. 38, 1 ; 292, 11 ; 359, 6-9 ex Eusebio. ⁴⁵ Ced. 755, 10-16. ⁴⁶ Ced. 285, 1-7. ⁴⁷ I Macc. 1, 1-10. ⁴⁸ Δ. τὸν β. Π. cod. ⁴⁹ 174 (5026) I Macc. 1, 10-24. Ced. 285, 7-13. ⁵⁰ Ἀντιόχου I Macc. 1, 10. ⁵¹ ὃς κατὰ Ced.

πρόσωπον τῆς βασιλείας χωροῦσης, κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου προσώρησεν, ὥπως μίαν βασιλείαν ποιῆ ⁵³, τὴν τε Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Αἰγύπτου ⁵⁴. (2) Καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν Αἰγύπτου ἐν δὴλῳ βαρεῖ, καὶ ⁵⁵ ἄρμασι, καὶ ἐλέφασι, καὶ στόλι μὲγάλῳ, συνάπτει μάχην πρὸς Πτολεμαῖον, βασιλεῖα Αἰγύπτου, καὶ, τρέψας ⁵⁶ αὐτὸν, κατεκράτησε τὰς Αἰγύπτου πόλεις καὶ πάσας ἐσκύλευσε.

49. *Περὶ τῆς β' ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ.*

208 ⁵⁷ Τῆς δὲ ἀγίας πόλεως κατοικοῦμένης μετὰ πάτης εἰρήνης, διὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως Ὑνίου μισοπονηρίαν τε καὶ εὐσέδειαν, ⁵⁸ ἐ συνέθη καθ' ὅλην ⁵⁹ τὴν πάλιν σχεδὸν ἐφ' ἡμέραις μ' φαίνεσθαι διὰ τοῦ ἄερος ⁶⁰ ἱππεῖς τρέχοντας ἐν ὄπλοις ⁶¹, (καὶ) διαχρῦσους στολὰς ἔχοντας, καὶ προσβολὰς (ἐξ) ἐκατέρων **B** γινομένας, καὶ ὀπλων κινήσεις, καὶ χρυσεῶν κόσμων ἐκλάμψεις, παντοιοῖς εἶδουσιν ἀμφιάσεων τεθωρακισμένους· διὸ πάντες ἤξισον ἐπ' ἀγαθῷ γενέσθαι τὴν ἐπιφάνειαν, ἢ ἧτις καὶ προεδήλου τὴν πονηρὰν ἐφοδὸν Ἀντιόχου. (2) Τέλος δὲ ⁶² ἐ ἀναζεύξας μετὰ νίκης πολλῆς καὶ τεθριωμένους τὴν ψυχὴν (ἐξ ἄκρας ἀπονοίας τε καὶ ἀλαζονείας) παρέλαθε τὴν πόλιν θουράλωτον. Εἶτα προστάξας ⁶³ τοὺς στρατιώτας ἀπειδίως τύπτειν ⁶⁴ τοὺς παρατυγχάνοντας, ἀνηρέθησαν μυριάδες ἡ' ⁶⁵. Κατατολήσας οὖν καὶ εἰς τὸν ἀγίασμόν ⁶⁶ εἰσελθὼν ἐν ὑπερφηφίᾳ πολλῇ, καὶ στήσας βωμόν καὶ ⁶⁷ εἰδῶλον, βδέλυγμα ἐρημώσεως, καὶ τὸν ναὸν μίανας δι' ἀκαθάρτων θυσιῶν, ἱερὸν Διὸς Ὀλυμπίου προσηγόρευσεν ⁶⁸.

P. *Περὶ Ἐλεάζαρ καὶ τῶν ζ' παιδῶν τῶν Μακαβαίων καὶ τῆς αὐτῶν μητρὸς ⁶⁹.*

Οὗτος ἐφ' ὕψηλῳ τόπῳ καθίσας (τῶν στρατευμάτων αὐτῷ παρεστηκότων κύκλον ἐνόπλων) ἐκέλευσε τοῖς δορυφόροις ἕνα ἕκαστον Ἑβραῖον ἐπιπαθεῖν καὶ κρεῶν χοιρείων καὶ εἰδωλοθύτων ἀναγκάζειν ἀπογεύεσθαι· εἰ δὲ τινες μὴ θέλοιεν (μιαροφαγῆσαι), τοὺς τοὺς (τροχισθέντας) ⁷⁰ ἀναίρεισθαι. ⁷¹ (2) Πολλῶν δὲ συναρπασθέντων, ἐξ ὧν ἐ Ἐλεάζαρ τις, τῶν πρωτευόντων Γραμμικτῶν, ἀνὴρ ἤδη προβεθηκῶς τὴν ἡλικίαν, ἠναγκάζετο μιαροφαγῆσαι. Ὁ δὲ τὸν μετ' **209** εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν κατὰ τοῦ μύσου βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαίρετως πρὸς τύμπανον ἤγετο ⁷²· καὶ οὕτως μετὰ πολλῶν πρώτων ⁷³ αἰκισμῶν καὶ ματιγῶν ὑπαλλάξας τὸν βίον, οὐ μόνον **D** τοῖς νέοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς προβεθηκῶσι τὸν ἑαυτοῦ θάνατον ὑπέδειγμα γενναιότητος, μνημόσυνον ἀρετῆς κατέλιπε ⁷⁴ ταῦτα.)

⁷⁵ (3) Μεθ' ὃν καὶ ἄλλοι τινὲς ζ' ἀδελφοὶ σὺν τῇ μητρὶ ἐκυτῶν διαφόρως ⁷⁶ βασιανισθέντες τὸν τοῦ

XCIX. *De secundo excidio Jerusalem.*

Postquam urbs sancta multa pace gavisa esset propter odium mali et pietatem Oniæ sacerdotum principis, ἐ contigit per universam Jerosolymarum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes et hastis quasi cohortes armatos, et scutorum motus, et aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti. Quæ omnia miseram Antiochi invasionem præmonstrabant. Postremo, multis exsultans victoriis, animo iratus ob superbiam jactantiamque civitatem expugnavit. Deinde jussit militibus interficere, nec parcere occurrentibus. Erant autem octodecim millia interfecti. Ausus est etiam intrare templum magna cum superbia et posuit altare et simulacrum ἐ abominationem desolationis, ἢ templumque impuris sacrificiis pollutum Jovi Olympio sacravit.

C. *De Eleazaro septemque pueris Machabæis et eorum matre.*

Rex excelso in loco sedens (circumstantibus armatis militibus) jussit lancea armatos custodes comprehendere unumquemque Hebræorum et cogere ad carnem porcina idolis oblatam manducandam, et si qui impura hæc edere negarent, hos rotæ supplicio interficere. Multi sunt comprehensi, quos inter erat ἐ Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provecus.... compellebatur carnem porcina manducare. Sed ille gloriosam mortem magis quam odibilem vitam complectens, læto animo ad supplicium processit. Et quidem post multos cruciatus plagasque vitæ discessit, non solum juvenibus, sed et universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum fortitudinis et virtutis derelinquens. ἢ

Post illum quidam alii septem fratres cum matre sua, variis affecti suppliciiis, martyrii pariter

Variæ lectiones et notæ.

⁵³ ἐβουλήθη μ. β. ποιῆσαι Ced. ⁵⁴ Ced. 285,15-17 καὶ τὴν Ἀ. x. ⁵⁵ ἐν add. Ced. 26. σ. πόλεμον Ced. ⁵⁶ Ἀ. δν καὶ τρ. Ced. — ἐν Αἰγύπτῳ Ced. ⁵⁷ 166 (5034) Ced. 285,18 286.2. ⁵⁸ II Macc. v, 2 4. ⁵⁹ καθ' ὅλην cod. II Macc. ⁶⁰ δι' αὐτοῦ μέρος codex. ⁶¹ ἐνόπλους Ced. ⁶² III Macc. v, 11-15, Ced. 286,2-7. Ἄν. γὰρ μ. ν. ⁶³ προστάξαντος Ced. ⁶⁴ κόπτειν Ced. ⁶⁵ ἡ' μ. II Macc. v, 14, χιλιάδες πρ' Ced. ⁶⁶ τὸ ἀγίασμα Ced. ⁶⁷ I Macc. i, 51. ⁶⁸ προσαγορεύσας καὶ ἐφ' Ced. 286,8-10. ⁶⁹ Hæc rubrica in codica deest, sed legitur ad § 3: τὰ κατὰ τῶν M. — 25 ἀπ. ἀν. Ced. ⁷⁰ τυμπανισθέντας? ⁷¹ Ced. 286,11-17, 25: II Macc. vi, 18-31. ⁷² προσηγ. Ced. ⁷³ πρότερον Ced. ⁷⁴ γ. καὶ ἀ. κατ. Ced. ⁷⁵ II Macc. vii, Ced. 286,18. μετὰ μητρὸς διαρ. βασι. τὸν τοῦ μ. στ. ἐνδύξω; ἀν. ⁷⁶ γὰρ add. cod.

coronam sunt assecuti. De quibus loquitur sanctus Gregorius. Sic conclusit sacerdotium suum divus Eleazarus qui doctus erat et docuerat caelestia, nec externa aliena aspersione, sed suo sanguine Israel sanctificavit, et morte ultimum mysterium confecit. Ita pueri nedum voluptatibus servient, libidinibus domitis, corpus purificavere et ad vitam nullo dolori obnoxiam transiere. Sic pereuntes filios multos vidit mater, quæ, ut dixit quidam, illis viventibus gloriabatur, moriens secum in mortem illos induxit et, quos mundo genuerat, Deo obtulit. Attonitus ipse Antiochus in admirationem minas commutavit. Probe sciunt enim mirari virtutem et bellatores quando recedente ira statim rerum examinant ac deinde ab agendo desistunt. His omnibus rex pudore affectus et majore incensus ira sacra vasa cepit, auri argenticque vim immensam congescit, et urbe vastata pœcudibusque occisis, omnia cæde complevit et multa minatus Antiochiam reversus est, magno dolore affectos filios Israel relinquens. Duobus annis elapsis, cum Persis bella gessit, præfectumque misit in urbes Judææ, qui vectigalia exigeret. Hic magna cum hominum copia advenit pacemque simulans civitatem Jerusalem dolo ingressus est; et magna clade Judæos affecti, moenia evertit, urbemque totam dejecit, diruitque; templum impuris nefandisque sacrificiis implevit, et negantes simulacra gentium edire prohibitasque carnes edere Judæos indiscriminatim occidit. Innumeros igitur viros, mulieres puerosque magis sævisque cruciatibus affectos interfecit, et multos captivos secum abduxit, relicto principe qui cæteros Judæos vexaret. ἀφειδῶς κατέκτεινεν. Πολλοὺς οὖν (ἀνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας μετὰ πολλῶν καὶ χαλεπῶν κολάσεων) ἀνελὼν (καὶ ἄλλους αἰχμαλωτεύσας) ἀπῆλθε, δαίους.

CI. De sacerdote Mathathia.

Mathathias quidam sacerdos cui quinque erant filii, inter quos Judas Maccabæus, zelo raptus adoretur præfectum; quo interfecto, congregat omnes suos et dejecit omnia impura gentium altaria, occiditque legum paternarum desertores. Cum tumultuatim e Persarum regno victus rediret Antiochus, defecit animo atque proceribus dixit: « Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, et ægroto præ sollicitudine. Nunc vero reminiscor malorum quæ feci in Jerusalem... cognovi quia propterea invenerunt me mala ista: et ecce pereco in terra aliena. » Et jussit suum aurgam nulla interposita mora cursum accelerare; nam vehementer judicii caelestis poenam sen-

Α μαρτυροῦ στίφανον ὠσαύτως ἀνεδήσαντο (4). Περί ὧν ὁ μέγας Γρηγόριος φησιν· « Οὕτως ἀπέλευσε τῆς ἱερωσύνης ὁ θεῖος· Ἐλεάζαρ μνηθεὶς καὶ μνήσας τὰ ἐπουράνια καὶ οὐ τοῖς ἐξωθεν βαντισμοῖς τὸν Ἰσραὴλ ἀγιάσας, ἀλλ' οἰκειοὺς αἵμασι, καὶ ποιήσας τὴν τελευτήν τελευταῖον μυστήριον. Οὕτω καὶ οἱ νέοι παῖδες οὐχ ἡδοναῖς δουλεύσαντες, ἀλλὰ τῶν παθῶν κωρυεύσαντες καὶ τὸ σῶμα (55^a) καθαρῶσαντες, πρὸς τὴν ἀπαθῆ ζῶην μετέστησαν. — εὐτύως ἀπέλευσε τῆς πολυτεχνίας ἡ μήτηρ, ὡς φησὶ τις, οὕτως καὶ ζῶσιν ἐκαλλωπίζατο, καὶ ἀπελθοῦσα συννεπαύσατο καὶ οὐς ἐγέννησε κόσμῳ, θεῶ παραστήσασα. Ἥγάσθη δὲ καὶ Ἄντιοχος οὕτω μεταβαλὼν εἰς θαῦμα τὴν ἀπειλήν. Ἰσασὶ γὰρ θαυμάζειν ἀρετὴν ἀνδρῶν καὶ πολέμιοι, ὅταν, τοῦ θυμοῦ λήξαντος, ἐφ' ἑαυτῆς ἡ πρῶξις δοκιμάζεται, ὥστε καὶ ἀπῆλθεν ἄπρακτος καὶ ἀπληροφόρητος. » ⁷⁶ (5) Ἐφ' ὧν (τοίνυν) ὁ τύραννος κατασχυνθεὶς καὶ μάλλον ἐκμανεὶς (καὶ) τὰ ἱερά σκευὴ πάντα ⁷⁷ λαβὼν, χρυσὸν τε καὶ ἀργυρον ἄπειρον καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν λαφυραγωγῆσας καὶ τὰ κτήνη κρουραγῆσας καὶ πολλὴν φονοκτονίαν ποιήσας καὶ μεγαλοβήμονήσας, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀντιόχειαν (μέγα πένθος καταλείψας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ). — Καὶ μετὰ β' ἔτη κατὰ Περσῶν ἐπιστρατεύσας, ἀπέστειλεν ἄρχοντα ⁷⁸ φορολογῆσαι τὰς πόλεις Ἱερουσαλήμ, ὅς παραγενόμενος μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ λαλήσας εἰρηνικοῦς λόγους, μετὰ δόλου πρὸς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ ⁷⁹ εἰσελθὼν ἐπάταξεν αὐτοὺς ⁸⁰ πληγῆ μεγάλη, καὶ καθελὼν τὰ τείχη, πᾶσαν (αὐτὴν) ἐνέπηρσε **210** (καὶ κατέστρεψε), καὶ τὸ μὲν ἱερὸν (ἀσωταίως καὶ) μιαραῖς θυσίαις ἀνεπλήρωσεν ⁸¹, τοὺς δὲ μὴ προσαιρουμένους τῶν Ἰουδαίων μεταβαλεῖν εἰς τὰ Ἑλληνικά ⁸² καὶ τῶν ἀθεμίτων ἀπογεύεσθαι, ἄρχοντα καταλιπὼν εἰς τὸ βασανίζειν τοὺς Ἰου-

PK'. Περὶ τοῦ Ματθαθαίου ἱερέως ⁸³.

⁸⁴ Ματθῆας δὲ τις ἱερεὺς, ἔχων υἱοὺς ε', ἀφ' ὧν Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος; ἐτύχχανεν, ζήλου πλησθεὶς καὶ ὀρμῆσας κατὰ τοῦ ἄρχοντος, ἀνεῖλεν αὐτὸν καὶ συναγαγὼν ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτὸν, ἐπέρχεται καὶ κατασκάπτει τοὺς ἀκαθάρτους βωμοὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς ἀποστατοῦντας ⁸⁵ τοῦ νόμου ἀναεραῖ ⁸⁶. (2) Ὁ δὲ γ' Ἄντιοχος ἀκόσμῳ; τε καὶ ἡττημένος ἐκ τῶν ⁸⁷ κατὰ Περσίδος τόπων τὴν ἀνάξουευν ποιούμενος, (καὶ) ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἀβρωτήσας ἔφη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ⁸⁸ μεγιστᾶνας· « Ἀφίσταται [ὁ] ὕπνος ἀπὸ τῶν σφραλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα ⁸⁹ ἀπὸ τῆς μερίμνης. — νῦν οὖν μνήσχομαι ⁹⁰ τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἱερουσαλήμ. — ἔργων ⁹¹, ὅτι χάριν τούτων εὔρον ⁹² τὰ κακὰ ταῦτα. Ἰδοὺ ἀπόλ-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁶ Ced. 286 20-287, 8. ⁷⁷ π. σκ. Ced. ⁷⁸ ἄρχοντα; cod. a prima m., sed cf. I Macc. i, 29. τὰς πόλεις; cod. ⁷⁹ καὶ add. Ced. ⁸⁰ αὐτοῖς πληγ. μεγαλ. cod. αὐτὴν πλ. μ. Ced. ut I Macc. i, 30. ⁸¹ μιαρῶν θυσῶν ἐνέπηρσε Ced. ⁸² Ἱ Ἑλληνισαὶ ἀφ' Ced. ⁸³ Rubrica in codice deest. ⁸⁴ 162 (5035) — Ced. 287, 9-15; I Macc. ii, V. ⁸⁵ ἀποστάντες Ced. ⁸⁶ I Macc. vi, 10-13; Ced. 287, 13-19. ⁸⁷ ἐκ τῆς H. τὴν ὑποτροφήν. ⁸⁸ οἰκίους ἑαυτοῦ Ced. ⁸⁹ τῆ καρδία I Macc. ⁹⁰ νῦν δὲ μνήσχομαι I Macc. ⁹¹ οὖν add. Macc. ⁹² με add. I Macc.

λυμαί ἐν γῆ ἄλλοτριῶν. »⁸⁸ (3) Καὶ⁸⁹ συνεταξέ τὸν ἄρματηλάτην αὐτοῦ ἀνευδότης ἐλαύνοντα κατανύειν τὴν πορείαν, ἐπαισθανόμενος ἐναργῶς τῆς ἀνωθεν κρίσεως· τὴν τιμωρίαν· συνέσχε γὰρ αὐτὸν ἀνήκεστος ἀλγῆδων τὰ σπλάγχνα καὶ πικραὶ τῶν ἔνδον βάσανοι. Συνέβη δὲ καὶ πεσεῖν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἄρματος βραίῳ φερόμενον καὶ δυσχερεῖ πτόματι περιπεσόντα, παντὸς τοῦ σώματος ἀποστρεβλοῦσθαι τὰ μέλη. Ἡ δὲ νόσος τοσοῦτον ἐπέτεινεν, ὥστε καὶ σκώληκας ἐκθρύσαι, καὶ ἐν ὀδύναις μεγίσταις καταπίπτειν αὐτοῦ τὰς σάρκας, καὶ μέντοι· καὶ ὑπὸ τῆς δυσωδίας τοῦ ἀθλοῦ αὐτοῦ καὶ δυστήνου σώματος· πᾶν τὸ στράτευμα **211** βαρύνεσθαι μεγάλως, καὶ ὁ πολλὰ μεγαλαυχῆσας καὶ πάνδεινα πράξας, οὕτως αἰσχίστω μῶρῳ τὸν⁹⁰ βίον ἐπὶ ξένης καταστρέφειν. (Καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐνδικῶς ὁ ἀδικὸς κατε[τε]τιμώρητο, θανὼν δὲ οἰκτρῶς ἐκεῖθεν (55^b) μᾶλλον αἰωνίως κολάζεται.)

PB. *Βασιλεία Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος.*

⁹¹ Μετὰ δὲ Ἀντιόχον ἐβασίλευσεν Ἀντιόχος ὁ Εὐπάτωρ, υἱὸς αὐτοῦ, ἐπ' οὗ Ἰούδας⁹² ὁ Μακκαβαῖος· τοὺς φρουράρχους Ἀντιοχείας τροπώσαμενος, ἐπέρχεται.⁹³ αὐτῷ Ἀντιόχος μετὰ χιλιᾶδων ἰππέων κ' καὶ πεζῶν χιλιᾶδιον ρ', ἄρμάτων π', ἐλεφάντων νε' γεγυμνασμένων⁹⁴ πρὸς πόλεμον· καὶ διελθὼν τοὺς ἐλέφαντας εἰς φάλαγγας, παρέστηκεν ἐκάστῳ ἐλέφαντι χιλιῶς ἄνδρας τεθωρακισμένους ἐν ἀλυσιδωτοῖς, καὶ περικεφαλαῖα χαλκᾶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἰππεῖς ἐκλεκτοὶ φ' διατεταγμένοι· ἐκάστῳ θηρίῳ διὰ μηχανῆς, καὶ ἐφ' ἐκάστῳ ἄνδρες δυνάμειος ἑνοπλοὶ λβ'. Ὡς δὲ κατέλαμπεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὰς χρυσοῦς ἀσπίδας καὶ ἄρματα, ἔστιλθε τὰ ὄρη ἀπ' αὐτῶν (καὶ κατηύγαζον ὡς λαμπάδας πυρὸς. Κάντεῦθεν ἐσαλεύοντο πάντες οἱ ὄρωντες καὶ ἀκούοντες τὴν φωνὴν τοῦ πλήθους καὶ τὸν συγκρουσμὸν τῶν ἄρμάτων)· ἦν γὰρ ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, ἰσχυρὰ λίαν (καὶ ὁ λαὸς ἐπίμικτος, ἄπειρος, ἑνοπλος).⁹⁵ (2) Καὶ ὡς ἐπέτεινεν ἡ μάχη, θεασάμενος Ἐλεάζαρ, ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα, πεπυρωμένους τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοξότας ἐπ' αὐτῶν φερομένους, ἕνα δὲ ἰδὼν ὑψηλότερον τῶν ἄλλων, βασιλικὸς θώραξι καθωπλισμένον, καὶ νομισὰς ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὸν βασιλέα, ἐκπηδῆσας τῆς κρατάξεως, ἐπιπλέκεται τῷ τῶν πολεμίων ἀθροίσματι, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα, ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὑπέδου· καὶ πατάξας εἰς τὴν γαστέρα τὸν ἐλέφαντα, πέπτωκεν εὐθύς τὸ Ἰούδας θεασάμενος καὶ κραταιότερον τὸν πόλεμον αἰσθόμενος, εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔφυγε.

212 (3) Καὶ ἐπιδιώξας Ἀντιόχος ἐπολιόρκει ταύτην· εἶτα λόγους εἰρηνικοὺς μεθ' ὄρκων ποιησάμενος, δέχεται αὐτὸν Ἰούδας ἔνδον τῆς πόλεως. Ὁ δὲ εἰσελθὼν, καὶ τῶν ὄρκων παρασπονδήσας· καὶ τὸ τεῖχος τέλειον καταστρέψας, καὶ τοὺς οἰκήτορας σκυλεύσας, εἰς Ἀντιόχειαν ὑπέστρεψε.

liebat, et tenebatur aerbis viscerum doloribus et interioris amaritis cruciatibus torquebatur. Factum est autem ut e curru velociter ruenti caderet et hoc infelici casu omnia ejus membra contunderentur. Adeo autem invaluit morbus, ut ex ejus interioribus vermes prodirent, et cum maximis doloribus frustra tim deciderent carnes ejus. Præterea odore foetilo quem hujus infelicitis corpus ægrum emittelat, omnis exercitus multa incommoda patiebatur. Sic qui se tam superbum et adeo formidandum ostentaverat, ignominiosissima morte in terra aliena periit. Sic princeps injustus justas pœnas solvit et post indecoram mortem majores etiam in æternum dat.

B CII. *Regnum Antiochi Eupatoris.*

Antiocho mortuo, regnavit Antiochus Eupator, filius ejus, sub cujus imperio Judas Maccabæus duces Antiochenos fudit. Tunc adversus eum processit Antiochus cum viginti equitum millibus, centum millibus peditum, trecentis curribus et elephantis quinquaginta quinque doctis ad prælia. « Et per legiones elephantos divisit, et astiterunt singulis elephantis mille viri in loriceis squamatis, et galeæ æreæ in capitibus eorum, et quingenti equites, instructi unicuique bestię electi erant, et super singulas fortes viri triginta duo. Et ut refulsit sol in clypeos aureos et currus, resplenduerunt montes ab eis et refulserunt sicut lampades ignis; omnesque, visa copiarum multitudine et curruum auditu sonitu obstupuerunt. Erat enim exercitus magnus valde et fortis, » et populus commistus, innumerus, armatus. Inito prælio vidit Eleazar, frater Judæ Maccabæi, excitatos elephantos sagittariosque ipsis insidentes, unum autem majorem aliis, « loriceum loriceis regis, et visum est ei quod super eo esset rex; » tunc ordine exsiliit, audacter ad eam cucurrit in medio legionis, multisque elephantum circumdantibus occisis, ivit sub pedes ejus et in ventre illum percussit; et cecidit in terram super ipsum bellua, et mortuus est illic. Quo viso Judas animadvertens eruentius fieri prælium in Jerusalem aufugit.

θηρῶν ἐπάνω αὐτοῦ καὶ τοῦτον συνέτριψεν, ὅπερ αἰσθόμενος, εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔφυγε.

D Illum Antiochus persecutus, urbem oppugnavit, et cum pacem pollicitus esset cum juramento, a Juda in urbe receptus est. Ingressus autem, fide fracta, diruit mœnia, incolas spoliavit et Antiochiam reversus est.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ Ced. 287, 19-288, 3. ⁸⁹ καὶ ἰ. ἀ. λύπη μεγάλη ἐν γῆ ἀ. ἰ Macc. ⁹⁰ τὸν — μεγαλαυχῆσαντα — πράξαντα? ⁹¹ 163 (5036) — Ced. 288, 1-16, ἰ Macc. vi, 17-41. ⁹² Ἰούδα — τροπώσαμένου? ⁹³ ἐπελθεῖν καθ' αὐτοῦ Ἀντιόχον παρεσχεύασε Ced. ⁹⁴ ἐλέφαντας νε' γεγυμνασμένους cod. λβ' εἰδότες π. ἰ Macc. ⁹⁵ διατεταγμένοι cod. ⁹⁶ ἐπ' cod. ⁹⁷ Ced. 288, 16-25; ἰ Macc. vi, 32-47. ⁹⁸ 161 (5037) Ced. 289, 1-5; ἰ Macc. vi, 48-62.

CIII. *De Juda Machabæo.*

A

PΓ'. *Περὶ Ἰούδου τοῦ Μακκαβαίου* ⁹.

Postea Judas intra tres annos religionem paternam, neglectam, instauravit et pluribus sociis acceptis e Judæorum regione omnes Antiochi ministros expulit, templumque purificavit; quo facto, ab omni populo Jerusalem ad sacerdotium supremum promotus est. Ipso regnante Jesus filius Sirach sapiens doctusque, qui sapientiam cum virtute conjunctam edocuit, apud Hebræos florebat.

CIV. *De Romanis. Quid sit Cæsar.*

Gesta est res Romana a consulibus, post Romulum et Remum (regesque) trecentis sexaginta et quatuor annis usque ad Julium Cæsarem. Mortuæ ejus matris in nono mense venter excisus est, infansque extractus, et ab ea incisione cognomen Cæsaris habuit, a quo Cæsares Romanorum imperatores nomen habuere, quod Latina lingua *excisio* sonat.

Explicatis lectisque divinis Scripturis tempore Ptolemæi, obstupuit rex et omnes magistratus super pulchritudine verborum Scripturæ. Præsentibus Menedemo philosopho et Demetrio Phalereo mirantibusque vim Scripturæ, ab eis sciscitatus est rex: Cur scripturæ adeo egregiæ nemo historicorum poetarumve mentionem fecit? Respondit Demetrius: Nullus illas tangere ausus est, quia cum eas scrutari Theopemptus voluisset, mens illi subito alienata est et per somnium didicit istud illi accidisse quod rebus sacris manum admovisset. Præterea Theodectus tragicus poeta cum in quadam fabula libros sacros memorasset, excæcatus est; uterque autem, ab incepto desistens, Deoque placato, sanitati restitutus est.

Huic Julio natus est equus cui pro unguibus pedes bisulci et neminem nisi Cæsarem pro sessore patiebatur, sicut Bucephalus Alexandrum.

Cum e vestibulo egrederetur ut in senatum prodiret, statua ejus præ janua stans sponte cecidit; præterea aliquis illi dedit chartam qua patiebatur tota conjuratio adversus cum inchoata. Aliud esse putans Cæsar, chartam non legit, alterique ut servaretur tradita, a Bruto Cassioque in senatu interfectus est.

Julius Cæsar maxima certamina commisit. Ab eo Germani, Galli Britanque domiti cum urbibus quingentis ditionis Romanæ facti sunt.

⁶ Μετὰ δὲ ταῦτα Ἰούδας τρισὶν ἔτεσι τὴν θρησκείαν ὀλιγορρηθείσαν τὴν πατρίων ἀνεκτέησται, καὶ πολλοὺς ἐπίδειξάμενος καὶ τοὺς τῆς χώρας ἅπαντας ἀπαλάσας τοῦ Ἀντιόχου καὶ τὸν ναὸν ἐκκαθάρας, αὐτῷ πᾶς ὁ τῶν Ἰουδαίων λαὸς τὴν ἀρχιερωσύνην παρέδωκεν ⁷ (2) Ἐφ' οὗ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ, ὁ σοφὸς καὶ πολυμαθὴς, καὶ τὴν πανάρετον σοφίαν συντάξας, παρ' Ἑβραίοις ἐγνωρίζετο.

PΔ'. *Περὶ Ῥωμαίων* ¹⁰. *Τί ἐστὶ Καῖσαρ.*

¹¹ Τὰ δὲ Ῥωμαίων πράγματα ἐδιωκεῖτο πρῶτον ὑπὸ ὑπάτων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου ἐπὶ ἔτη τεσδ' ἔως Ἰουλίου Καίσαρος ¹². Τῆς γὰρ μητρὸς αὐτοῦ θανούσης ἐν τῷ ὄ μηνί, ταύτην ἀνασχίζαντες ἐξέβαλον αὐτὸν, ὅθεν καὶ λέγεται Καῖσαρ, ἀφ' οὗ Καίσαρες οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς προσηγορεύθησαν, ὃ ἐστὶν ἀνατομή κατὰ τὴν Ῥωμαίων γλῶσσαν.

¹³ (2) Τῆς θείας Γραφῆς ἐρμηνευθείσης ἐν τοῖς χρόνοις Πτολεμαίου καὶ ἀναγνωσθείσης, ἐκπλαγῆναί τε τὸν βασιλέα ἐπὶ τῷ κάλλει τῶν θείων λόγων καὶ πάντας (56¹) τοὺς ἐν τέλει παρόντος οὖν Μενεδήμου φιλοσόφου καὶ Δημητρίου Φαληρέως καὶ θαυμαζόντων τὴν δύναμιν τῶν λόγων, ἡρώτα ὁ βασιλεὺς, «ὅτι τοιοῦτων ὄντων τῶν θείων λόγων ¹⁴, 213 πῶς οὐδεὶς ἱστορικῶν ἢ ποιητῶν ἐμνήσθη αὐτῶν;» καὶ ἀπεκρίθη Δημήτριος, «ὅτι οὐδεὶς ποτε ἐτόλμησε τούτων ἀψασθαι, διὰ τὸ καὶ Θεόπεμπτον ¹⁵ θελήσαντα ἱστορῆσαι περὶ αὐτῶν παραφροσύνη κρατηθῆναι καὶ θναρ ἰδεῖν, ὅτι τοῦτο αὐτῷ συμβέβηκε παραργασμένῃ τὰ θεία. Καὶ Θεόδεκτον τὸν τῶν τραγικῶν ποιητῶν ἐν ἐνὶ δράματι μνηθίνετα ¹⁶ τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων τυφλωθῆναι ἐκατέρους ¹⁷ δὲ ἀποσχομένους τοῦ τολμήματος καὶ τὸ θεῖον ἐξευμενίζομένους ὕγιεις γενέσθαι.

¹⁸ (3) Τούτῳ τῷ Ἰουλίῳ ἐτέχθη ἵππος ἀντὶ ὀπίλης χηλᾶς ἔχων καὶ μηδὲνα ἕτερον ἀναδάτην δεχόμενος ἢ αὐτὸν, ὡς ὁ Βουκέφαλος τὸν Ἀλέξανδρον.

¹⁹ (4) Τούτῳ μέλλοντι (ποτε) τὴν αὐλείον ἐξείναι ²⁰ θύραν ἀπερχομένῳ ²¹ ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, εἰκῶν αὐτοῦ πρὸ τῶν θυρῶν ἐστῶσα ²², αὐτομάτως κατίπεσεν ²³ καὶ πρὸς τούτῳ ²⁴ χάρτην αὐτῷ τις ἐπίδεδωκεν ἔχοντα ²⁵ πάντα τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιβουλὴν. Καὶ νομίσας ἄλλο τι εἶναι, μὴ ἐντυχῶν, ²⁶ ἀλλὰ δεδωκῶς ²⁷ ἐτέρῳ φυλάττειν, ἐσφάγη ὑπὸ Βρούτου καὶ Κασσίου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ.

²⁸ (5) Αὐτὸς Ἰούλιος μεγίστους ἀγῶνας ἐνεδείξατο, Γερμανοὺς, καὶ Γάλλους ²⁹, καὶ Βρεττανοὺς χειρωσάμενος, ὑποφόρους τοῖς Ῥωμαίοις φ' οὐλείς οἰκουμένας κατεστήσατο.

Variæ lectiones et notæ.

⁹ Rubrica in codice deest. ¹⁰ Ced. 289, 5-10. ¹¹ ἐπίδειξάμενος πολέμου; καὶ τρόπαια μεγάλα στησάμενος καὶ cod. ¹² γνώμη παντὸς τοῦ λαοῦ τὴν ἀ. παράλαβε Cel. ¹³ Ced. 298, 13-14. ¹⁴ Π. Ῥ. in tabula cod. Mon. et Aug. τί ἐ. K. in cod. Mosq. ¹⁵ Ced. 289, 10-16. ¹⁶ μνησθῆναι cod. ¹⁷ σχόλιον, rubrica in m. s. scripta Ced. 289, 17-290, 11, deest in Serb. ut et 3 et 4. ¹⁸ λογίων cod. ¹⁹ Θεόπεμπτον Ced. Leo, P. Th. ²⁰ μνησθῆναι cod. ²¹ ἐκότεροι—ἀποσχομένοι—ἐξευμενίζομένοι cod. ²² Ced. 300, 2-4. ²³ Ced. 300, 13 18. ²⁴ ἐξελάζειν Ced. ²⁵ ἀπερχομένου cod. ²⁶ τοῦ Καίσαρος, ἐφεστῶσα τῷ προθύμῳ Ced. ²⁷ τούτ. codex, τούτοις Cel. ²⁸ ἔχοντα post ἐπιβ. Ced. ²⁹ δέδωκεν cod. ³⁰ Ced. 300, 6-9, ὡς ψη; Πλούταρχος. ³¹ Γάλλους cod.

BIBAIION Γ.

LIBER TERTIUS

APXH THS BASHIEIAS PΩMAION.
PE'. *Basileia Iouliou Kaisaros.*

¹⁸ Μετά δὲ ταῦτα βασιλεύσας Ἰούλιος Καίσαρ πρῶτος καὶ μόνος ἐκράτησε τῶν Ῥωμαϊκῶν γκῆπτρων μετὰ πολλῆς ὑπερηφανίας καὶ **214** ἀλαζονείας, ὅθεν καὶ δικτάτωρ ἐκαλεῖτο, ὃ ἐστὶ μονάρχης· δεκτατωρία δὲ ἐστὶν ἀρχὴ ἀνυπέροχτος.

(2) Πάντων δὲ κρατήσας, ἐν ἰταμότητι καὶ τυραννίδι ἐπὶ ἔτη ιη', ἀνηρέθη ἐπὶ συγκλήτου ¹⁹. (3) Ὁς καὶ νόμους Ῥωμαίων ἔδωκεν καὶ τὰς ἰνδίκτους, [καὶ] τὸν βίσεξτον ²⁰ ἐξευρών, καὶ τὸν μῆνα Ἰούλιον ²¹ ὀνομάσας, πρότερον Κουντιλιον καλούμενον, ὡς ἐν πῶτῳ αὐτοῦ μοναρχήσαντος. ²² (4) Ἐφ' οὗ ἦν καὶ Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ὃ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων μνημονεύμενος, καὶ Ἀντίπατρος, ὃ Ἡρώδου πατήρ, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας κατέστη.

PC'. *Basileia Auyoustou.*

²³ Μετὰ δὲ Ἰούλιον Καίσαρα ἰθασιλευσεν Αὐγουστος Καίσαρ, ἀνεψιὸς αὐτοῦ ²⁴, Ὀκταβίου υἱός, ὃ καὶ Σεβαστός, ἔτη νζ' ²⁵, ἀφ' οὗ Σεβαστοὶ καὶ Αὐγουστοὶ προσηγορεύθησαν οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς. ²⁶ (2) Καὶ ὁ μὴν Αὐγουστος ἐκλήθη, ὃ ἐστὶ Σεβαστός, πρότερον Σεξτελιος ὀνομαζόμενος.

(3) Οὗτος οὖν Αὐγουστος Κλεοπάτραν τῷ [ι] ὄϊεται τῆς βασιλείας αὐτοῦ χειρωσάμενος καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον ὑποτάξας, καθελὼν τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων διαρκέσασαν ἔτη σ' ²⁷ καὶ πάσης τῆς γῆς κυριεύσας καὶ τὰς τοπαρχίας καταλύσας, ἀνέτελε τὸν φονεύσαντα αὐτοῦ τὸν θεῖον Ἰούλιον. (4) ²⁸ Κτίσας δὲ καὶ πόλεις γ', μίαν ἐν τῷ Πόντῳ καὶ ἄλλην ἐν τῇ Ἀρραβίᾳ καὶ ἑτέραν **215** ἐν Κύπρῳ Συρίας, καταπεσοῦσης ὑπὸ θεομηγίας ὀνόματι (56 b)

A INITIUM IMPERII ROMANORUM
CV. *Regnum Julii Caesaris.*

Postea regnavit Julius Cæsar, qui primus solusque imperio Romanorum magna cum superbia et jactatione potitus est; unde dictus est dictator, id est, monarcha; dictatura enim est summa potestas.

Is postquam rerum summæ potitus crudeliter regnasset octo et decem annis, in senatu occisus est. Romanus Cæsar leges dedit, indictionem bissextumque invenit, et nominavit Julium mensem, antea Quintilem dictum, eo quod hoc mense regnare cœperat. Eo imperante vixit Judas Galilæus, quem Actus apostolorum memorant, et Antipater, Herodis pater, rex super Judæam constitutus est.

CVI. *Regnum Augusti.*

Post Julium Cæsarem imperavit Augustus Cæsar, nepos ejus, Octavii filius, et Sebastus dictus, annis quinquaginta septem. Ab eo Sebastus Augustique dicti sunt imperatores Romani. Vocatus est mens Augustus, id est Sebastus, cui Sextilis primo nomen erat.

Augustus anno decimo quarto regni sui, devicta Cleopatra, tota Ægypto potitus est, diruitque regnum Ptolæmæorum quod ducentis steterat annis. Universæ terræ dominus, regna omnia evertit interfecitque viros a quibus avunculus ipsius Cæsar occisus fuerat. Tres condidit urbes, unam in Ponto, in Arabia aliam, tertiamque in Cypro quæ ira divina eversa, ab eo Salamina vocata est. Unam Ancyram vocavit quia duo inter maria, Ponticum

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ 46(5153) Ced. 500,1,2. ¹⁹ Ced. 505,21-23. ²⁰ δίσεκτον cod. ²¹ Αὐγούστου cod., διὰ τὸ αὐτὸν ἐν αὐτῷ γεγενῆσθαι Chr. pasch. ²² Ced. 505,25-304,3. ²³ 42(5147) Ced. 500,21. ²⁴ ἀν. Ἰουλίαν Ced. ²⁵ νζ' Ced. L. Th., sed annus, quo Augustus mortuus est, 57us est a Cæsare occiso. ²⁶ Ced. 300,22. ²⁷ σι' a prima manu codicis. — (Σχόλιον) Ced. 302,15-305,21. Ἠγαπᾶτο δὲ ὑπ' αὐτοῦ Ἀθηνόδωρος ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὁ σφώτατος, ὃς ἐν τοῖς αἰσιγίστοις ἔργοις τοῦ Καίσαρος ἐλέγχων αὐτὸν ὑπὲρ ἀμαρτιῶν [ἐπιγνώρθου]. Ὁ γοῦν Ἀθηνόδωρος καταγρηθᾶς, ἤχησεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν πεμφθῆναι· ἔλεγε γὰρ ὡς τέλειος εἴη ὁ Καίσαρ κατὰ πᾶσαν φιλοσοφίαν καὶ γῶσιν· ὡς δὲ μέλλων ἀπαίρειν, ἠσπάξτε αὐτὸν καὶ ἐπικύψας πρὸς τὸ αὐς, παρεκάλει, εἰ ὁσάκις ὀργισθῆ, μὴ πρότερον κελεύσῃ (κίλευον cod.), τί πρακτέον πρὶν ἂν καθ' ἑαυτὸν ἀριθμῆσῃ τὰ κδ' στοιχεῖα. Ἦδει γὰρ αὐτὸν ὀξύθυμον καὶ ἀμετάβλητον (εὐμ. Λεω) ὄντα. Ὁ δὲ Καίσαρ αἰσθόμενος ἔφη· Εὐ γε ὑπέμνησά; με ὡς ἀτελής εἶμι. Διὰ τοῦτο οὐ συγχωρήσω σοι τῆς ἐνεγκαμένης ἐπιβήναι (συνεχωρήσας μοι τῆς αὐτῆς ἐνακαίρως ἐπιβῆναι, codex.) « Diligebatur a Cæsare Athenodorus Alexandrinus ille sapientissimus qui de peccatis Cæsarem reprehendebat. Cum igitur senex factus esset, petivit ab eo ut in suam patriam dimitteretur; dicebat enim, Cæsarem perfectum esse juxta omnem philosophiam sapientiamque. Jamjam profecturus complexus est Cæsarem, et ad ejus aurem inclivatus, eum hortatus est ne, si forte irasceret, prius aliquid faciendum, mandaret quam intra se viginti quatuor litteras numeravisset; sciebat enim eum ad iram propensum esse et in iracundia pertinacem. Quo audito, « Bene, inquit Cæsar, exprobrasti mihi vitium, ideo in patriam redeundi licentiam tibi non tribuam. »

Asiaticumque sita erat, hæc est Ancyra Galatiæ, alteram Diospolim appellavit.

Ἀσιατικὴν ἀνεγείρας ἐκάλεισ· καὶ τὴν μὲν Ἄγκυραν ὠνόμασε διὰ τὸ μέσην εἶναι αὐτὴν τῶν β' θαλασσῶν, τῆς τε Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς, ἥτις ἐστὶν Ἄγκυρα Γαλατίας, τὴν δὲ Διόσπολιν.

CVII. De quarto imperio quod vidit Daniel.

PZ'. Περὶ τῆς δ' βασιλείας, ἣν ὁ Δανιὴλ ἐθεόστατο²⁰.

Tunc incipit quartum imperium, quod Daniel in visione quatuor hestiarum, figura usus, quartam bestiam ab aliis diversam vocat; sub quo, qui quatuor prima elementa creavit mundique quatuor partes conjunxit, Jesus Christus, incarnatus est propter nostram salutem. Bene igitur magnus est omnibus superior factus est Augustus subjecitque sibi cætera regna, eo quod in diebus suis rex dominusque universorum nasci debebat secundum verba Isaie prophetæ.

¹⁹ Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀρχεται ἡ τετάρτη βασιλεία, ἣν ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν δ' θηρίων ὄπτασίᾳ τέταρτον θηρίον διαφέρων τῶν ἄλλων τροπικῶς ὀνομάζει· ἐφ' οὗ καὶ ὁ τῶν πρώτων δ' στοιχείων δημιουργὸς καὶ τὸν τετραπέρατον κόσμον συνδήσας, ἐν τούτοις Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν· ὄθεν εὐκρίτως μέγας βασιλεὺς καὶ ἐπίσημος· ἐπὶ πάντων ὁ Αὐγουστος καὶ δυνατὸς γενόμενος, ὑπέταξε τὰς μερικὰς βασιλείας πάσας διὰ τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ βασιλεῖα τοῦ παντ'· καὶ κύριον τεχθέντα κατὰ τὴν Ἡσαίου προφητείαν.

Ait enim: « Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi et dicent: Venite et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus; quia de Sion exhibit lex et verbum Domini de Jerusalem. Et iudicabit gentes, et arguet populos multos: et conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium. »

²⁰ (2) Φησὶ γάρ²¹: « Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις²² ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὄρεων, καὶ ὑψωθήσεται· ἐπὶ²³ ὧτων βουνῶν, καὶ ἤξουσιν ἐπ' αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη· καὶ πορευσονται λαοὶ πολλοὶ καὶ ἐροῦσι· Δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. Καὶ κρινεῖ ἀναμέσον ἔθνῶν πολλῶν καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. Καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἀροτρα, καὶ τὰς ζιθῦνας αὐτῶν εἰς ὀρέπανα, καὶ οὐ λήψεται²⁴

Contendant Judæi cum Theodotione errantes hæc dici de reditu Babylonis. Nec mirum; ut enim falluntur in aliis prophetiis, sic etiam in ista.

ἔθνος²⁵ μάχαιραν καὶ οὐ μὴ μάθωσιν εἰς πολεμεῖν. »

Quinam enim populi et viciniore et longinquiore legem verbumque a Judæis allatum receperunt et non potius eis restiterunt? Post reditum ex Babylone, confluxere quidem gentes ad templum Judæorum, sed illos impugnaverunt; omnes vicini perpetua bella contra eos moverunt: ex una parte Iumæi et Ammonitæ et Moabitæ; ex altera Philistæi et Samaritani. Nec multo post, irruere bella Macedonica quæ in Machabæorum libris referuntur, attamen tunc prophetica verba altam pacem pollicebantur. Si autem nuultient verba hæc tempus post adventum Christi, optime facta concordant. Ante enim Romanum imperium, multæ erant gentium inter se congressiones, quia divisum erat imperio ad Romanos translato, et singularum nationum ad adventum Christi regno destructo, pax alta floruit in mundo, ita ut jam nulla gens adversus gentem aliam bella moveret ad potestatem eri-

(3) Ἰουδαῖοι δὲ φασι, Θεοδωτίωνι²⁶ πλανώμενοι, περὶ τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπανόδου ἐβρόθησαι τοῦτο. Καὶ οὐ θαῦμα· ὡς γὰρ ἐν ταῖς λοιπαῖς διασφάλλονται προφητείαις, οὕτω κἀνταῦθα.

(4) Ποτὶ γὰρ ἔθνη πειλάζοντα καὶ πόρρωθεν ἀπηκισμένα νόμον καὶ τὸν ἐκείθεν ἐκπορευόμενον ἠγάπησαντο λόγον καὶ οὐχὶ μᾶλλον 216 αὐτοὺς ἐναντιοῦντο; Μετὰ γὰρ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον συνίδραμον εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν ναὸν²⁷ τῶν ἐκείνων ἀσπατάμενα πλεῖστα τῶν ἔθνῶν, ²⁸ ἐπεστράτευσαν Ἰουδαίους· εἰ περιόικοι δὲ πάντες αὐτοὺς πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἔθνη μὲν Ἰδομαῖοι, καὶ Ἀμανίται, καὶ Μωαβίται, ἐκείθεν δὲ ἀλλόφυλοι καὶ Σαρματεῖται· καὶ ὀλίγου δὲ χρόνου διελθόντος, τὴ Μακεδονικῇ αὐτοῦ ἐπίστα κακῇ, αἱ τῶν Μακκαβαίων αἱ συγγραφὰι περιέχουσιν· ἐνταῦθα δὲ ὁ προφητικὸς λόγος εἰρήνην ὑπέσχετο βεβαίαν. (5) Ὅτι δὲ τὸν μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν προσημαίνει²⁹ ταῦτα καιρὸν, πάλιν τὰ πράγματα σαφῶς μαρτυροῦσι· πρὸ μὲν γὰρ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας συχὰ τῶν ἔθνῶν κατ' ἀλλήλων ἐπαναστάσεις ἐγίνοντο, ἅτε δὴ κατ' ἕκαστον ἔθνος τῆς βασιλείας μεμερισμένης· πάσης δὲ ἡγεμονίας εἰς Ῥωμαίους μετατεθείσης (καὶ τῆς καθ'

Varie lectiones et notæ.

¹⁹ Hæc rubrica in codice evanuit. ²⁰ Cod. 318,1-9. ²¹ Cod. 318,9-19. ²² Isa. II, 2-4. ²³ ἐσχάταις ἡμέραις cod. et LXX. ²⁴ ὑπεράνω Isa. Cod. ²⁵ Nota λήψεται cod. ²⁶ ἔθνος ἐπ' ἔθνος; cod. et LXX. ²⁷ ὑπὸ Θεοδωτίωνος? ²⁸ τὰ? — πλεῖστων ἔθνῶν cod. ²⁹ κατ'? — Cod. 318,20-319,3. ³⁰ προσημαίνονται Cod.

ἑκαστον ἐθνῶν βασιλείας ἐπὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας καταλυθείσης·), εἰρήνη βαθεῖα κατέσχε τὴν οἰκουμένην, ὡς μηκέτι ἔθνος κλπ' ἔθνοὺς ἐπιστρατεύειν (καὶ μερικὰς βασιλείας καθαρπάζειν), ἀλλὰ τῇ γεωργίᾳ προσέχειν. Οὐκοῦν μάλα δεικνύονται σαφῶς τὸ τῆς προβόρῃσεως τέλος. (6) Ἡ οὐχ ὄρατε τῆς Ἐκκλησίας τὸ ὕψος καὶ πάντας ὑποκύπτοντας καὶ ταύτην ⁵⁰ τὸ πέθας προσφέροντας ⁵¹ (57'), καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἐκόντως καὶ εὐγνωμόνως, τοὺς δὲ παραγνώμως δουλεύοντας καὶ μάτην ἀντιλέγοντας ἐξοστρακίζομένους κακῶς; Οὐχ ὄρατε τῶν ὀρέων τὰς κρυφὰς, ὧ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνας, τοῦ ὑμέτερου μύστους ἀπὴλλογμένους καὶ ταῖς τῶν ἀσκητῶν καταγωγαῖς κοσμομενάς, πάντας; συβρέοντας καὶ τὸν ἐν τῇ σιγῇ ἐπιφανέστατον λόγον θεολογούντας καὶ τὸν ἐκείθεν προελθόντα νόμον ἀσπαζομένους, τοὺς ^B μὲν πολέμους πεπαυμένους ἀντὶ ⁵² τῶν πολεμικῶν ὀπλῶν; Ἡ οὐκ ἴστε, ὡς ὀπνίκα ταῦτα ὁ προφήτης ἐθέσπισεν, ἄλλοι μὲν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐβασίλευεν, ἕτεροι Μωαβιτῶν, καὶ αὐτὸν ἄλλοι Ἀμμανιτῶν, ληκίται ὑπ' ἄλλοις ἡγεμόσιν ἐτέλουσιν, Γάζα δὲ καὶ καὶ Τύρος, καὶ Ἀμασκόδς ὑπὸ διαφόρων ἀρχόντων

217 PH. Περὶ τῆς ἐν σαρκὶ οἰκονομίας τοῦ Κιρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ⁵³.

⁵⁴ Τοῦ δὲ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος ⁵⁵, εὐθύς Αὐγουστος Καῖσαρ ἐκράτησε πάντων καὶ τὰς τοπαρχίας ⁵⁶ πάσας καὶ μερικὰς βασιλείας καταλύσας (ὡς ἔφη) τοῖς Ῥωμαίοις ⁵⁷ εἰς τὰς πάντας ὑπέταξεν. (2) Ὅσπερ καὶ Δαυὶδ προθεωρῶν καὶ προαναφωνῶν ἐψάλλε ⁵⁸ · « Δεῦτε καὶ ^C ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς, τῶν συντρίψει καὶ συνθλάσει ὄπλον καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρὶ. » (3) Ναὶ μὴν αἱ τοπαρχίαι καὶ αἱ μερικαὶ βασιλείαι καταλύθησαν, δι' ἃς οὐδὲ βραχείας εἰρήνης ἀπέλαθον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ πᾶσα χώρα καὶ πόλις ἐνοπλος τὰς ἐξαπίνωσ γενομένης ἐξέδου; δειμαίνουσα.

(4) Ἐπὶ δὲ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Δαυὶδ πάλιν λέγει ⁵⁹ · « Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης. »

⁶⁰ (5) (Τοιγαροῦν ἡ Ῥωμαίων βασιλεία τὰς μερικὰς βασιλείας, ὡς καὶ πολλάκις ἔφη, καταλύσασα καὶ μάχας) εἰρήνη βαθεῖα πανταχοῦ γέγονε (καὶ ^D τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀκοῖς εὐτρεπίσας τοῖς κηρύττουσι τὴν τῆς εἰρήνης πρύτανιν, ἀδεῶς λοιπὸν, ὡς ἐν μιᾷ βασιλείᾳ, διέδραμον καὶ τὴν σωτήριον διδασκαλίαν τοῖς ἀνθρώποις προσήνεγκαν).

(6) Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἱστορίαν οὕτως ἐκδέθηκα τὸ « ἀνταναιρῶν πολέμους; » καὶ τὰ ἐξῆς τροπικώτερον ὡς εἰ τις θέλει νοῆσαι, ὑφίσταται τοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας πολέμου τὴν παύλαν. Φησὶ γάρ ⁶¹ · « Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἐκλίναν βασιλείαι· ἔδωκεν ὠνήν αὐτοῦ ὁ Ὑψίστος, ἐσαλεύθη ἡ γῆ. »

piendam, sed agrorum culturæ omnes incumberent. Hæc igitur a prophetia significantur. Nonne eminentem videtis Ecclesiam, omnesque illam venerantes adorantesque, plerosque hanc amantes, eique servientes, aliosque hanc nescientes et ei servire negantes misere expulsos? Nonne videtis summos montes, o Judæi et gentes, vestris abominationibus purgatos, hospitibusque ascetarum ornatos? Videtis ex quo omnes illuc confluentes verbum divinum quod cum silentio prodiit addiscunt, et legem quæ inde venit amplectuntur, bella quiescisse et pro armorum strepitu altam pacem stare? Num vos fugit quod cum hæc nuntiasset propheta, alius in Jerusalem, alius in Samaria, in Idumæa et in Moabotide alius regnaverit, alius in Ammonitide, aliusque in Arabia? Et alii principes dominabantur Madianitas et Amalecitas, Gazam, Ascalonem et Azotum. Præterea Sidon, Tyrus et Damascus a variis regibus regebantur.

ἄλλος δὲ τῆς Σαμαρείας, καὶ ἄλλος Ἰδουμαίων, καὶ ἄλλος Ἀράβων; καὶ Μαβιναῖοι μὲν καὶ Ἀμασκαλῶν, καὶ Ἀζωτοῦ. Καὶ μέντοι καὶ Σιδῶν, ἰδύοντο.

CVIII. De Incarnatione Domini nostri Jesu Christi.

Cum Jesus Christus Dominus noster secundum carnem natus esset, statim Augustus Cæsar cuncta occupavit, dissolutisque, ut dixi, omnibus regnum præfectis et privatis regnis, Romanorum imperio universa subegit. Sicut et David prævidens et prædicens canebat: « Venite et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella usque ad finem terræ; arcum conteret, et confringet arma, et scuta comburet igni. » Revera regnum principatus et privata regna soluta sunt, per quæ ne brevem quidem pacem suscipiebant homines, sed omnis regio et civitas armata impetus subitos formidabat.

De Jesu Christo Domino nostro David iterum loquitur: « Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis. »

Romanorum igitur imperium cum privatis regnis, ut sæpe dixi, et præliis lineam fecisset, pax summa ubique fuit, paratisque hominibus ad audiendos proclamantes pacis principem, secure jam, utpote in unico regno, isti discurrerunt, et salutis disciplinam hominibus attulerunt.

Secundum igitur historiam sic adimpletum est istud: « Auferens bella » et sequentia, magis autem figurative si quis intelligere voluerit, videbit belli adversus Ecclesiam cessationem. Dicit enim: « Conturbatæ sunt gentes, inclinata sunt regna; dedit vocem suam Altissimus, mota est terra. »

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁰ ταύτην cod. ⁵¹ προσφέροντα cod. ⁵² πεπ. τὰ δὲ εἰς γεωργίας ὄργανα μεταχειριζομένους ἀντὶ cod. ⁵³ Et hæc rubrica in codice evanoniit. ⁵⁴ Ced. 315, 4-7. ⁵⁵ τυχθ. Ced. ⁵⁶ ἐναρχίας Ced. — πάντων cod. ⁵⁷ Ῥωμαίων Ced. ⁵⁸ Ps. xlii, 8, 9. ⁵⁹ Ps. lxxii, 7. ⁶⁰ Ced. 315, 7. ⁶¹ Ps. xlii, 6.

Cum enim divinum manifestatum esset auxilium, A terga dederunt hostes, et regna olim adversa et ininica collum demiserunt, et salutis verbum acceperunt. Usus enim veritate, et rerum testimonio, et omnimodis prodigiis, veluti voce quadam, propriam sublimitatem Deus demonstravit, et illorum mentes timore replevit.

Prospiciens igitur propheticus sermo Judæorum circa divinas Scripturas falsam interpretationem, amittamque et transgressionem, dixit, quasi ex persona illius qui prædicebatur, veluti præmuniens illos: « Vacate et videte quoniam ego sum Deus; exaltabor in gentibus, exaltabor in terra. » Nobis autem indicans quis sit iste, et quasi congaudens, addit: « Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Jacob. » Jacob autem mentionem non absque consilio fecit, sed quoniam primus ille gentium vaticinatus est vocationem. « Non deficiet, inquit, princeps de Juda, donec veniat cui repositum est, et ipse exspectatio gentium. » Conversionem gentium hic etiam prædicens sermo propheticus, convenienter Deum Jacob, qui hæc prædixerat, dixit eadem perfecisse. Sic etiam Chrysostomus dixit: Nihil igitur humana feritate pejus erat ante Christi adventum. Omnes, sicut hostes et inimici, alii adversus alios constituti, proprios liberos mactabant; patres et matres in natos insaniebant. Nihil jam stabat, nec naturalis, nec scripta lex, sed omnia subversa fuerant. Adulteria enim continua, et cædes, et furta, et omne malitiæ genus peragebatur, et pro virtute putabatur. Hostes continuo inter se per loca, regionem, vicum, domum depugnant, et ista pro fortitudine et gloria celebrabantur. Interim filios et filias dæmonii immolantes, et oracula consulentes, et præstigiis utentes, et idolis servientes, Deum se venerari putabant. Cum autem advenisset Dominus noster, hæc omnia desierunt, quippe quæ manifestissime Deo invisæ erant, et pax summa et virtus lata in mundo versantur. »

CIX. De cessatione legitime sacerdotio fungentium ex tribu Juda.

Anno igitur XLI imperii Augusti, anno vero 5300 a creatione mundi, incepit numerus annorum juxta computationem Antiochenam. Cumque Herodes ex gentilibus jam declaratus esset rex Judææ, et Dominus noster Jesus Christus secundum carnem natus esset, et Herodes misere vitam finiisset, adimpletum est istud: « Non deficiet princeps de Juda, donec veniat cui repositum est, et ipse exspectatio

⁶⁵ (7) Τῆς θείας γὰρ βοηθείας ἐπιφανείσης ⁶⁶, ὡς δέδωκαν ⁶⁶ οἱ πολέμιοι, καὶ αἱ πάλοι τάναντία φρονούσαι βασιλείαι ὑπέκλιναν τὸν **218** αὐχένα καὶ τὸν σωτήριον λόγον ⁶⁶ ὑπέδέξαντο. Τῇ γὰρ ἀληθείᾳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ (καὶ ταῖς παντοδαπαῖς θαυματουργίαις), οἷόν τινι φωνῇ χρησάμενος ὁ Θεός, τὸ οἰκεῖον ὕψος ὑπέδειξε (καὶ δέους αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἐπλήρωσεν).

⁶⁸ (8) Προειδὼς τοίνυν ὁ προφητικὸς λόγος τὴν Ἰουδαίαν περὶ τὰς θείας Γραφὰς παρερμηνείαν, ἀπόνοιάν τε καὶ ἀθέτησιν, ἔφη ὡς ἐκ προσώπου τοῦ προφητευομένου, ὡσπερ. προασφαλιζόμενος αὐτοὺς καὶ λέγων ⁶⁷. « Σχολάσατε καὶ γινώτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός· ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῆ. » Ἡμῖν δὲ παραδηλῶν τίς οὗτός ἐστιν, καὶ ὡσπερ συνευφρανόμενος, ἐπάγει ⁶⁸. « Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ (57b) ἡμῶν ὁ Θεός Ἰακώβ. » Τοῦ δὲ Ἰακώβ τὴν μνήμην οὐχ ἀπλῶς ἐποίησατο, ἀλλ' ἐπειδὴ πρῶτος ἐκεῖνος τὴν τῶν ἔθνῶν προθέσπισε κλήσιν. « Οὐκ ἐκλείπει γὰρ, φησὶν ⁶⁹, ἄρχων ἐξ Ἰουδα ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνῶν, » μεταβολὴν ⁷⁰ κἀνταῦθα τῶν ἔθνῶν προθεσπίζων, εἰκότως τὸν [τοῦ] Ἰακώβ Θεοῦ, τοῦ ταῦτα προειρηκότος, ἔφη ταῦτα κατορθωκέναι. ⁷¹ Ὀσαύτως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος φησὶν· « Οὐδὲν ⁷² οὐν τῆς ἀνθρωπίνης θηριωδείας χεῖρον ⁷³ ἦν πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Ὀσπερ γὰρ ἔχθροὶ καὶ πολέμιοι πάντες πρὸς ἀλλήλους διακείμενοι, τοὺς ἐκτῶν παῖδας ἐσφαζον, πατέρες καὶ μητέρες παῖσιν ἐπεμαίοντο· οὐδὲν ἦν ἐστικῶς, οὐ φυσικῶς, οὐ γραπτὸς νόμος, ἀλλ' ἀνατέτραπτο πάντα μοιχεύει γὰρ διηνεκεῖς καὶ φόνοι καὶ κλοπαὶ καὶ πᾶν εἶδος κακίας διεπράττετο καὶ εἰς ἀρετὴν ἐλογίζετο, πόλεμοι δὲ συνεχεῖς ἐπάλληλοι κατὰ τόπους ⁷⁴ καὶ χώραν, καὶ κώμην, καὶ οἰκίαν ἐγίνοντο, καὶ εἰς ἀνδρείαν καὶ κλέο· ἀνεκρηύττετο. Καὶ μέντοι καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις θύοντες καὶ μαντευόμενοι, φαρμακεύοντες καὶ εἰδωλολατρεύοντες θεοσεθεῖν ἐνόμιζον. Τοῦ δὲ Κυρίου ἡμῶν ἐληλυθότος, ἀπηλέγχθησαν ταῦτα πάντα, ὡς θεοσυγῆ σαφίστατα, καὶ εἰρήνην βαθεῖα καὶ ἀρετὴν πλατεῖα ἐν τῷ κόσμῳ ἐμπολιτεύεται. »

219 P8'. Περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐνθρόνων Ἰσραελευσάντων τοῦ Ἰουδα φυλῆς.

⁷⁵ Τοιγαροῦν ἐν τῷ μα' ἔτει τῆς Αὐγουστοῦ βασιλείας, ἐν τῷ εφ' ⁷⁶ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤρχθη ὁ κατὰ Ἀντιόχειαν ⁷⁷ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς· καὶ Ἡρώδου ⁷⁸ μὲν ἐξ ἔθνῶν ἤδη βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἀνηγορευμένου, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὸν βίον μεταλλάξαντος ⁷⁹, πεπληρωται τό· « Οὐκ ἐκλείπει ἄρχων ἐξ Ἰουδα ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπὸς

Variae lectiones et notæ.

⁶⁵ Ced. 515,7-12 Τῆς γὰρ θ. ⁶⁶ ἐπιφανείας cod. ⁶⁶ δέδωκασιν Ced. ⁶⁸ ζυγόν Ced. ⁶⁸ Ced. 315,12—ὁ θς τὴν Ced. — Ἰουδαίων ἀπ. ἔφη διὰ τοῦ πρ. Σχ. Ced. ⁶⁷ P. κ. lvi, 10. ⁶⁸ Ps. κ. lvi, 13. ⁶⁹ Gen. κ. lxi, 16. ⁷⁰ τὴν μ. τῶν ἰ. κ. πρ. Ced. ⁷¹ Locus ineditus? ⁷² Οὐδέεις cod.? ⁷³ χειρῶν codex. ⁷⁴ τόπον? ⁷⁵ Ced. 515,22 516,17. ⁷⁶ ζ' Cod. ⁷⁷ κατὰ χριστιανούς? ⁷⁸ Ἡρώδ.— βασιλ.— ἀνηγορευμ. cod. Ἡρώδης — βασιλεύς — ἀνηγορευμένο; Ced. ⁷⁹ δι' ἄλλ. Ced.

κίται (καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν), ὃ δὲ ἐστὶν ὁ Ἀ
 Χριστός. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἡρώδης, ἀλλόφυλος
 ὢν (καὶ) περιτμηθεὶς⁸⁰, ἤρξε τῶν Ἰουδαίων καὶ
 ἀρχιερέα κατέστησεν ἀλλογενῆ τὸν Ἀνάβιον, εὐθὺς
 ἐπαύθη, κατὰ τὴν θείαν πρόβησιν, ἣ ἐξ Ἰουδα
 ἀρχὴ μέχρι τότε κρατήσασα· οἱ γὰρ ἱερεῖς προσετή-
 κασι⁸¹ τῶν πραγμάτων ἄχρι οὗ Πομπήϊος, ὁ
 Ῥωμαίων στρατηγός, ἐπιστάς, τὴν μὲν Ἰερουσα-
 λὴμ κατὰ κράτος πολιορκεῖ⁸², μαινεί δὲ τὰ ἅγια
 (ἄχρι τῶν ἀδύτων εἰσελθῶν τοῦ ἱεροῦ). Τῶν δὲ⁸³ ἐκ
 τῆς προγόνων διαδοχῆς μέχρις ἐκείνου καιροῦ
 διαρκεσάντων, βασιλέα τε ὀμοῦ καὶ ἀρχιερέα Ἀρι-
 στοβούλον, δέσμιον εἰς⁸⁴ Ῥώμην ἐκπέμψας⁸⁵,
 Ὑρκανὸν, τὸν Ἀριστοβούλου ἀδελφὸν, ἀνέδειξεν
 ἀρχιερέα⁸⁶. (2) Οὗτος δὲ φίλαν εἶχε πρὸς Ἀντίπα-
 τρὸν τινα Ἀσκαλωνίτην, τὸν πατέρα Ἡρώδου, ὃν
 κατέστησεν ἐπίτροπον τῆς χώρας. Ἦν δὲ Ἡρώδης,
 ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἱκανὸς πρὸς πράγματα, καὶ πολλοὺς
 ληστάρχας κατέστειλε⁸⁷. (3) Τοῦ δὲ Ὑρκανοῦ ὑπὸ
 Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος, καὶ Ἀντιπάτρου δολο-
 φουηθέντος, καὶ μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀντεχομένου τῶν
 πραγμάτων, ἐπεπῆδθη τῇ ἀρχῇ ὁ Ἡρώδης παῖς,
 πολλὰ χρήματα δοῦς τοῖς Ῥωμαίοις ὑπὸ σπονδῶν
 αὐτῶν⁸⁸ γενόμενος.

220 Π'. Αὐγουστος ὁ βασιλεὺς ἀπάρας εἰς
 Αἴγυπτον⁸⁹.

⁸⁹ Αὐγούστου γὰρ Καίσαρος ἀπάραντος εἰς Αἴ-
 γυπτον μετὰ στρατιᾶς ὅτι μάλιστα πλείστης εἰς τὸν
 κατὰ Κλεοπάτρας (53^a) πόλεμον, εἰς ἣν περιέστη
 τὰ τῆς ἀρχῆς Αἰγύπτου, γένους μὲν οὖσαν τῶν Πτο-
 λεμαίων, ὑπήντησεν αὐτῷ Ἡρώδης παρέχων αὐτῷ
 ἑὴν τυχούσαν λειτουργίαν ἐν τοῖς⁹⁰ στρατεύμασι
 καὶ ἀναλώμασι. Χειρωσάμενος δὲ τὴν⁹¹ Κλεοπάτραν
 τῷ ἴδιαι τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐπνερχόμενος ἐπὶ
 τὴν Ῥώμην ὡς εὐνοήσαντα τὸν Ἡρώδη μετὰ τῆς
 ὅλης συγκλήτου ἀναδείκνυσι βασιλέα τῆς Ἰουδαίας,
 περιθῆεις αὐτῷ τὸ διάδημα. Οὗτος ἐπιθῆς τοῖς Ἰε-
 ρουσαλήμοις, καὶ τῶν Ἰουδαίων μὴ βουλομένων
 δέξασθαι αὐτὸν ὡς ἀλλόφυλον, πολλοὺς ἐξ αὐτῶν
 κατέσφαξε, λαφυραγωγῆσας τὴν πόλιν καὶ τὸ ἱερόν,
 πονηρῶς δὲ χρησάμενος τῇ ἐξουσίᾳ, πάσας τῶν
 φυλῶν καὶ τῶν γενεῶν ἀναγραφὰς τὰς ἀπὸ τοῦ
 Ἐσδρα ἀποκειμένας, πυρὶ κατέκαυσε πρὸς τὸ μη-
 κέτι γνωσθῆναι τοὺς Ἰουδαίους ἐκ ποίας πατρίδος
 εἰσὶν οἱ αὐτόχθονες καὶ τίνες οἱ λεγόμενοι γῆῳρες⁹².
 καὶ τὴν ἱερατικὴν δὲ στολὴν ὑπὸ τὴν ἰδίαν σφραγιδα
 ἀπέθετο. Καὶ λοιπὸν ἀδεῶς ἀσήμερος τισὶν ἐπὶ χρή-
 μασι καλοῖς τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίπρατο.

⁹² (2) Ἔτους δὲ μβ' Καίσαρος Αὐγούστου ἐξῆλθε
 παρ' αὐτοῦ δόγμα ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκου-
 μένην (αὐτὴν⁹³ δὲ τὴν φορολογίαν, ὡς εὐνοῦστα-

gentium, qui est Christus. Ex quo enim Herodes,
 alienigena et circumciscus, super Judæos regnavit,
 et Ananilum alienigenam summum sacerdotem
 constituit, statim cessavit, secundum divinam præ-
 dictionem, dominatus ex Juda qui usque ad id
 temporis prævaluerat. Sacerdotes enim rerum po-
 titi sunt, donec Pompeius, Romanorum dux, super-
 veniens, Jerusalem vi expugnat, et sancta polluit,
 usque in sanctuarium templi ingressus. Cum ergo
 sacerdotes avita successione ad id tempus perse-
 verassent, Pompeius, Aristobulo rege simul et
 summo sacerdote in vincula conjecit, et Romam
 misso, Hyrcanum, Aristobuli fratrem, summum
 sacerdotem declaravit. Hic autem amicitiam habuit
 cum Antipatro Ascalonite, Herodis patre, quem
 regionis posuit procuratorem. Herodes autem, filius
 ejus, rebus gerendis idoneus erat, et multos duces
 prædonum repressit. Cum vero Hyrcanus a Parthis
 captus esset, et Antipater occisus, nullusque ades-
 set qui res publicas contineret, Herodes filius in-
 vasit imperium, multam dans Romanis pecuniam,
 subjacens conditionibus ab illis propositis.

(X. Augustus imperator in Ægyptum profectus.

Augustus enim Cæsar, cum profectus esset in
 Ægyptum cum exercitu quam maximo, Cleopatram
 debellaturus, cui Ægypti obtigerat imperium, eo
 quod ex genere esset Ptolemæorum, Herodes illi
 obviam occurrit, præbens, copiis et impensis, quod
 non sibi obtigerat ministerium. Augustus autem,
 anno XIV regni sui, subacta Cleopatra, Romam re-
 versus, Herodem, quia se benevolam præbuerat,
 Judææ regem cum toto senatu declarat, illi impo-
 nens diadema. Ita Herodes, cum ascendisset Jero-
 solymam, et Judæi nolent illum recipere, quia
 alienigena erat, multos ex illis occidit, spoliatis ci-
 vitate et templo, improbeque potestate utens, om-
 nes tribuum et familiarum historias, ab Esdra re-
 positas, igne combussit, ut non jam amplius noscere
 possent Judæi quænam esset unicuique patria, et
 quinam advenæ vocati. Sacerdotalem etiam vestem
 sub proprio sigillo reservavit. Deinceps ignobilibus
 quibusdam, congrua accepta pecunia, summum
 sacerdotium impune vendidit.

Anno autem XLII Cæsaris Augusti, exiit ab illo
 edictum ut describeretur univrsus orbis. Ipsam
 autem tributi exactionem Cyreno commisit, quia

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ ἀπερίτμητος? ⁸¹ προσετήκα cod. προειστήκεισαν Ced. ⁸² πολιορκή. cod. ⁸³ τὸν δὲ — διαρκέ-
 σιντα Ced. ⁸⁴ ἐπὶ Ced. ⁸⁵ ἐκπ. τὸ πᾶν ἔθνος· Ῥωμαῖος ὑπόφορον κατέστειλε ex CXI, 2, Ced. ⁸⁶ Versio
 Serb. hæc habet usque ad CXI, 5, sed desunt in Bulg. ⁸⁷ Ced. 319,8-10? ⁸⁸ ὑπόσπονδος? αὐτῷ codex.
⁸⁹ Hæc rubrica in codice evanuit. ⁹⁰ 28 (2573). ⁹¹ ἐν τε τοῖς; cod. ⁹² δὲ Κλ. cod. ⁹³ cf. Ez. XLII,
 22, Οἱ προσήλυτοι ἔσονται ὑμῖν ὡς αὐτόχθονες — cf. Isa. xiv, 1 καὶ ὁ γῆῳρας (γ) προστεθήσεται πρὸς
 αὐτούς. ⁹⁴ b. a. Ch. n. (5195) — Ced. 521,1-2. ⁹⁵ Ταύτην cod.

maxime benevolus erat et princeps senatus, quem etiam praesidem Syriae et proinde Judaeae praefecit. Hic omnem Judaeorum populum tributarium Romanis constituit. Sic primus alienigena Herodes, ut dixi, Judaeorum populum commissum in manus suscipit tempore quo evidenter, Christi instante adventu, Judaeorum similiter defecerant et summi sacerdotes et duces. Etenim sacerdotes ex Juda oriundi erant per matrem, quoniam magnus Aaron Aminadab filium uxorem duxerat; atque adeo vere cognati erant ex Juda et ex Levi oriundi, ut Elisabeth, ex Aaron orta, cognata Dei Genitricis Mariae dicta sit.

Cum ergo defecissent apud Judaeos summi sacerdotes, Herodes, alienigena, rex, ut dictum est, Judaeorum constituitur, ubi, Christi nativitate appropinquante, avita in summo sacerdotio soluta est successio, et praedictus apud Daniel princeps finem suscipit. Unci enim principes sive sacerdotes erant usque ad Herodem, incipientes a templi renovatione sub Dario, Hyrcanii autem temporibus cessantes, per annos 483. Sicut et Daniel vaticinatur dicens: « Nosces et intelliges ab exitu sermonis ad respondendum et aedificandum Jerusalem usque ad Christum ducem, hebdomades septem et hebdomades sexaginta duae. » Tantum enim septuaginta hebdomades efficiunt tempus, singulo die in annum sumpto. « Et couvertei, et aedificabitur platea et ambitus muri, et evacuabuntur tempora. » Hebdomades enim complent annos 483, tandiu quamdiu subsistit dominatus unctorum principum, quorum ultimo Hyrcano a Parthis in servitum redacto, Herodes ab Augusto regnum accipit, et post illum filii ejus usque ad ultimam Jerosolymae obsidionem. « Non jam enim amplius ex successione pontificii generis Judaeorum et Assamoneorum sive Machabaeorum, ut dicit Josephus, consecrantur Deo ne rursus quidem annui, sed ad breve tempus a Romanis sacerdotium ementes. » Idcirco Da iel vaticinatur dicens. « Et post septem et sexaginta duas dies: exterminabitur unctio, et iudicium non erit, » et reliqua.

Sic autem divisit septuaginta hebdomadas: septem post reditum a captivitate usque ad aedificationem templi, sexaginta duae, cum septem conjunctae, tempus affirmantes per quod obtinere uncti principes (et ideo « exterminabitur unctio »); una vero hebdomada, per quam Dominus novum

το. ⁵⁵, καὶ μίγιστῳ τῆς συγκλήτου ἐνεχείρισε Κυρήνη, ὃν καὶ κατέστησεν ἡγούμενον Συρίας ἦτοι τῆς Ἰουδαίας, τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος Ῥωμαίοις ὑπόφορον κατέστησεν). ⁵⁶ (5) (Καὶ οὕτω ⁵⁷ πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρώδης, ὡς ἔφη, τὸ τῶν Ἰουδαίων ⁵⁸ ἔθνος ἐγχειρίζεται καθ' [ὃν καιρὸν] ἐναργῶς, τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐνστάσης, ἐξέλιπον (εἰκότως) οἱ τῶν Ἰουδαίων ⁵⁹ ἀρχιερεῖς (τε) καὶ ἡγούμενοι (κατὰ τὴν ἱερὰν χρησμολογίαν). (4) Καὶ γὰρ οἱ ἱερεῖς ἐξ Ἰουδαίων ⁶⁰ ἦσαν κατὰ μητέρα, ἐπεὶ περὶ ὁ μέγας Ἀαρὼν **221** τὴν τοῦ Ἀμιναδάμ θυγατέρα ἡγάγετο γυναῖκα. Καὶ κατὰ τοσοῦτον συγγενεῖς ὑπῆρχον οἱ ἐξ Ἰουδα καὶ Λευὶ (ἔθεν ἐκ τοῦ Ἀαρὼν Ἐλισάβετ συγγενῆς εἴρηται, τῆς Θεοτόκου Μαρίας).

(5) Ἐκλειπόντων οὖν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀρχιερέων, Ἡρώδης ἀλλόφυλος τυγχάνων, βασιλεὺς, ὡς εἴρηται τῶν Ἰουδαίων καθίσταται, καθὼς, τῆς Χριστοῦ γεννήσεως πλητισταζούσης, ἡ ἐκ προγόνων τῆς ἀρχιερωσύνης κατελύθη διαδοχῆ, καὶ ὁ προφητευόμενος παρὰ τῷ Δανιὴλ ἡγούμενος λαμβάνει τέλος. Χριστοῦ γὰρ ἡγούμενοι ἦτοι ἀρχιερεῖς ἦσαν μέχρις Ἡρώδου, ἀρξάμενοι μὴν ἀπὸ τῆς κατὰ Δαρεῖον ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ἰρκανὸν ἔτεσι υπῆρ. ¹ (6) Ὡς καὶ Δανιὴλ θεσπίζει λέγων: « Καὶ γνώση ² καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου ³ τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομήσει τὴν Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγούμενου, ἐβδομάδες ζ' καὶ ἐβδομάδες ξβ'. » ⁴ (7) Τοσοῦτον γὰρ αἱ ὁ ἐβδομάδες ποιοῦσι χρόνον, ἡμέρας ἐκάστης εἰς ἐνιαυτὸν λαμβανομένης. — ⁵ « Καὶ επιστρέψει καὶ οἰκοδομηθήσεται πλατεία καὶ περίτερος ⁶, καὶ ἐκκνωθήσονται οἱ καιροί! ⁷. » (8) Αἱ (γὰρ ἐβδομάδες) συμπληροῦσιν ἐτη υπῆρ, ὅσα τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχουσιν τῶν χριστιῶν ⁸ ἡγούμενων, ὧν τελευταίου ⁹ Ἰρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος, Ἡρώδης ἀπ' Αὐγούστου παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν, μεθ' ὃν οἱ τοῦτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιτοκρίας. ¹⁰ « Οὐκέτι γὰρ ἐκ διαδοχῆς (58^b) τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀσσυριαίων ἦτοι Μακκαθαίων, ὡς φησιν Ἰώσηπος, ἱερῶνται τῷ Θεῷ ¹¹ οὐδ' αὖ πάλιν οἱ διὰ ¹² ἐνιαύσιοι, οἱ δὲ ἐπ' ὀλίγω ¹³ παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἱερωσύνην ὠνούμενοι. Διδ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων: « Καὶ μετὰ τὰς ζ' καὶ τὰ, ξβ' ἡμέρας ¹⁴ ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται, » καὶ τὰ ἐξῆς.

¹⁵ (9) Διέλυσε δὲ τὰς ὁ ἐβδομάδας οὕτως: τὰς μὲν ζ' μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰς δὲ **222** ξβ' συναπτομένης ταῖς ζ' εἰς τὸν χρόνον, ὃν κατέσχον οἱ χριστοὶ ἡγούμενοι: (διὸ καὶ ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα). Τὴν δὲ μίαν ἐβδομάδα, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἐκίρυξε

Variae lectiones et notae.

⁵⁵ ἐνούστατον codex, ἐνούστατῳ vel ἐνουσιώτατον? ⁵⁶ Ced. 316, 14-17. ⁵⁷ οὕτος; codex. ⁵⁸ Ἰουδαίων Ced. ⁵⁹ ἐκ τοῦ Ἰουδα? ¹ Ced. 519, 3-7 Διδ καὶ Δ. προφητεύει, Can. ix, 25. ² γνώσεις cod. ³ λόγων Ced., sed דבד Dan. 12 ὁ Ἰ. Dan. Ced. ⁴ om. versio Bulg. et Serb. ⁵ Dan. ix, 25. ⁶ τεῖχος Dan. ⁷ Ced. 319, 9-17. ⁸ Χριστιανῶν cod. ⁹ τελευταίου cod. ¹⁰ Jos. A. xi, 10 οὐκέτι τοῖς ἐκγόνοις τῶν Ἀσσυριαίου παιδῶν τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίστυσεν cf. 11 — ἀλλ' ἀσμοὶ τινες οἱ μὲν ἐν Ced. ¹¹ Θεῷ. ¹² παντός? ¹³ ἐπὶ λόγῳ Ced. ¹⁴ δομάδας cod. — Dan. ix, 26 Καὶ μετὰ τὰς ἐβδομάδας τὰς ξβ'. ¹⁵ Ced. 319, 16 Διέληξε δὲ τὰς ξβ' — 22 (534 485 et 485. 517)

την Καινήν Διαθήκην, ἥς ἐβδομάδος ἐν τῷ ἡμίσει A
 ἦλθεν ἐπι τὸ σωτήριον πάθος καὶ ἦρθη ἐκ μέσου ἡ
 διὰ Μωϋσέως παραβεδομένη διαθήκη. (10) Καὶ 16
 ταῦτα μὲν Εὐσέβιος. Ὁ δὲ Θεοδώρητος· αὐθις ἔφη
 ἐν τῇ αὐτοῦ ἐρμηνείᾳ τῇ περὶ τοῦ Δαυιὴλ· Αὐτῇ
 δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἐβδομάς μία. 17 Καὶ
 ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἐβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ
 σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεώς 18
 ἴσθιν. » (11) Ἐν γὰρ ταύτῃ ἡ Καινὴ Διαθήκη
 δίδοται τοῖς πιστεύουσιν, καὶ δυνάμει πάσης αὐ-
 τοῦ· ἐπλήρωσε, ἐπέπερ, μεσοῦσης τῆς ἐβδομάδος
 ταύτης, ἡ κατὰ νόμον ἦρθη θυσία τῆς 20 ἀληθινῆς
 προσφερομένης (καὶ οὐ μόνον ἡ θυσία ἐκαίνη παυ-
 θήσεται) σημεῖον 21 τῆς ἐρημώσεως· ὑπέφηνα (γενέ-
 σθαι, εἰκόνας τινὲς ἀπηγερευμένοι τῷ νόμῳ εἰς
 τοῦτο εἰσχομιζόμεναι. Καὶ γὰρ τοῦτο πεποίηκε Πι- B
 λάτος, ὑκτωρ εἰς τὸν ναὸν τὰς βασιλικὰς εἰσχομίσας
 εἰκόνας, παρὰ τὸν νόμον, ὅπερ δὴ καὶ ὁ Κύριος
 εἶπεν· « Ὅταν ἴσῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως
 τὸ βῆθὲν διὰ τοῦ προφήτου Δαυιὴλ 22 » γινώσχετε 23
 δι· ἡγγικεν ἡ ἐρημωσις αὐτῆς. » (Ταῦτα δὲ λέγων
 ἐσήμαινε τὸ τέλος τῆς καταλειφθόμενης αὐτοῦ ἐρη-
 μώσεώς τε καὶ πανοῦ εθρίας.) Καὶ ἵνα μὴ νομίσωσιν
 οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολιψέσθαι τὸν ναὸν καὶ τὴν
 πόλιν (καὶ τὴν κροστὴραν εὐσπέρπειάν τε καὶ δόξαν),
 ἐπήγαγε 24· « Καὶ ἕως συντελείας καιροῦ, συντέλεια
 δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρημωσιν. » Ἔως γὰρ, φησὶ, τῆς
 τοῦ κόσμου συντελείας, ἡ τῆς ἐρημώσεως συντέλεια
 μένει, μεταβολὴν οὐ δεχομένη. Τοῦτο καὶ Δαυιδ
 ἔφη 25· « Ἐν ὄργῃ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξουσιν
 καὶ γινώσκονται, οἱ (ὁ Θεὸς) δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ C
 καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. » Οἱ γὰρ μᾶλλον 26 γινώ-
 σκονται, ὅταν ἴδωσι· 27 « τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀν-
 θρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. » (Τότε γὰρ ὄψονται 223
 κατὰ φυλάς φυλάς, τότε ἐψονται εἰς ὃν ἐκέντη-
 σαν). 28 (12) Ἰστέον δὲ ὡς Ἑβραῖοι κατὰ τὸν τῆς
 σελήνης δρόμον ἀριθμοῦντες τὸν ἐνιαυτὸν, ἡμέρας
 ἰσ' περισσοτέρας ἀποφαίνουσιν, ἃς ἡμεῖς ἐμβολίμους
 καλοῦμεν· ὁ γὰρ τῆς σελήνης δρόμος· ἐν ἡμέραις κβ'
 καὶ ὤραις ζ' συμπληροῦται· οὕτω δὲ καὶ οἱ ἀριθ-
 μοῦντες ἡμερῶν τινδ' ποιοῦσι τὸν ἐνιαυτὸν. (Ἐπεὶ
 οὖν ὁ ἀρχάγγελος· Γαβριὴλ πρὸς τῷ μακαρίῳ Δα-
 υιῆλ διαλεγόμενος· ἀνδρὶ Ἑβραίῳ καὶ τὸν ἀριθμὸν
 τῶν ἐτῶν διδάσκων, τὸν συνήθη πάντως ἀριθμὸν
 ἔλεγεν, ἀναγκαίως οὖν δεῖ προσθεῖναι τὰ ἀπὸ τῶν
 ἐμβολίμων ἔτη συναγόμενα. Τούτων γὰρ προστιθε- D
 ρένων, υπ' ἑτη εὐρεθῆσονται κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν
 ἀριθμὸν.) 29 (13) Τοσαῦτα δὲ συνάγουσιν αἱ ζ' καὶ
 ζβ' ἐβδομάδες· διετέλε δὲ αὐτὰς οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ
 πραγμάτων τινῶν προσημαίνων μεταβολὴν· οὐκοῦν
 ἀπὸ μὲν τῆς οἰκοδομῆς Ἱερουσαλὴμ, (59^α) ἦτις
 ἐγένετο ἐπὶ Νεεμίου (59^α) καὶ Ἑσδρου, μέχρις

promulgavit Testamentum, in cuius dimidio hebdo-
 madæ venit ad salutarem passionem, et e medio
 sublatum est testamentum per Moysen traditum. Ita Eusebius. Theodoretus autem, in sua Danielis
 interpretatione, hæc dicit : Ipsa « hebdomada una
 confirmabit fœdus multis. Et in dimidio hebdomadæ
 auferetur sacrificium et libamen, et in templo aho-
 minatio desolationis est. » In hac enim Novum Tes-
 tamentum datum est credentibus, et omni virtute
 ipsos replevit, quandoquidem in dimidio hujus
 hebdomadæ legale sublatum est sacrificium, vero al-
 lato. Et non solum cessabit istud sacrificium. Signum
 desolationis suborsum est fieri, imagines quædam a
 lege prohibitz in templum illatz; hoc enim fecit
 Pilatus, in templum noctu ferens imperatoris imagi-
 nes, lege repugnante, quod ipse Dominus dixit :
 « Cum videritis abominationem desolationis quæ dic-
 ta est a Daniele propheta, — scitote quia appropin-
 quavit desolatio ejus. » Hæc autem dicens signifi-
 ficavit consummationem desolationis et destructionis
 qua derelinquendi erant. Et ut non crederent Judæi
 se olim recuperaturos esse templum et civitatem
 pristinumque decorem et gloriam, addidit : « Et usque
 ad consummationem temporis, consummatio dabitur
 desolationis. » Usque enim, inquit, mundi consum-
 mationem, desolationis perseverat consummatio,
 mutationem non recipiens. Hoc ipse David dixit :
 « In ira consummationis, et non erunt, et scient
 quia Deus dominatur Jacob et finium terræ. » Vel
 potius isti scient, cum videbunt « signum Filii ho-
 minis in cælo. » Tunc enim videbunt tribus et tril-
 bus, tunc « videbunt in quem pupugerunt. » Scire
 autem opus est Hebræos secundum lunæ cursum
 annum supputantes, undecim dies superfluos de-
 clarare, quos intercalares ipsi vocamus; lunæ enim
 cursus diebus novem et viginti et sex horis com-
 pletur. Itaque supputantes dierum trecentorum et
 quinquaginta quatuor annum faciunt. Cum igitur
 archangelus Gabriel cum beato Daniele, viro He-
 bræo, colloquens, et illum annorum numerum do-
 cens, consuetum prorsus numerum dixerit, neces-
 sario addere oportet annos sub intercalarium no-
 mine collectos. His enim additis, quadringenti et
 octoginta tres anni reperientur, juxta Judæorum
 computationem. Tot porro annos efficiunt septem
 et sexaginta duæ hebdomadæ. Divisit autem illas
 non simpliciter, sed rerum quorundam prænun-
 tians mutationem. Nempe ab ædificatione Jerusalem,
 quæ facta est sub Nehemia et Esdra, usque ad Hyr-
 canum, ultimum summum sacerdotem ex genere
 Assanionæorum, sive Machabæorum, quem occidit
 Herodes, sexaginta duarum hebdomadarum com-

Variæ lectiones et notæ.

16 Καὶ τ. μὲν Ἐ. om. Ced. 17 Ced. 519, 22-520, 3. — Καὶ αὐθις καὶ ὄν. cf. Theodoret. p. 588^α Dan. ix, 27. 18 βδ. τῶν ἐρημώσεων Dan. βδ. ἐρημώσεως δοθήσεται καὶ ἐπὶ τὴν ἐρημωσιν Ἱερουσαλὴμ Ced. 19 Ced. 331, 9-24. Ἐν γὰρ τ. τῇ ἐβδομάδι διαθ. δ. x. 20 τε add. Ced. 21 σημεία δὲ Ced. — προϋπέ-
 φητε λέγων ὁ κς. Ced. 22 Matth. xxiv, 15. 23 Luc. xxi, 20 — ἐγγύς Ced. 24 ἐπάγει Ced. Dan. ix, 27. 25 Pn. lix, 13. 26 καὶ τότε μ. Ced. 27 Matth. xxiv, 50; Joan. xi, 57; Zach. xii, 10. 28 Ced. 345, 18-21 c Theodoret. ed. Col. 1575, p. 587. 29 Theodoretus l. c.

pletur numerus; ex Judæ autem mactatione usque ad Salvatoris nostri manifestationem, et profectionem Magorum ad Herodem, septem reliquæ hebdomadæ finem suscipiunt, quo tempore, post interfectionem Hyrcani dico usque ad Christi adventum, contra legem summi sacerdotes jam facti sunt. Lege enim jubente per totam vitam summos sacerdotes sacerdotio fungi, et post mortem successorum successores, occupat Herodes (summorum electionem sacerdotum) et post illum Romani, quorum qui penes se summa fecerant sacerdotia frequentes in illis successiones efficiebant, et aliquot ne Hebraico quidem ex genere oriundos sacerdotes deligebant. Et hoc ostendens Josephus dixit: « Cum autem Herodes traditum a Romanis regnum accepisset, non jam ex Assamonæorum genere (ipsi autem erant vocati Machabæi) summos sacerdotes constituit, sed ignotis quibusdam, et de genere tantum sacerdotali, summum sacerdotium tribuit. — Et post sexaginta duas hebdomadas, inquit, exterminabitur unctio, et judicium non est in ea. » Perspicuum itaque est, eum sexaginta duas hebdomadas priores posuisse, et postea septem, in quibus « exterminatum iri unctioem » dixit, id est florentem in sacerdotum principibus gratiam. Et cum illi etiam qui contra legem creabantur sacerdotum principes appellarentur, jure addidit: « Et judicium non est in ea. » Licet enim ungerentur, inquit, at contra legem et immerito. Et superius manifestum fecit, quod septem hebdomadas postremas ordinavit: « Usque enim, inquit, Christum ducem hebdomadæ septem et hebdomadæ sexaginta duæ. » Christo enim duci et Salvatore septem hebdomadas proximas posuit, ut intelligamus quod si a Christo ad superiora tempora numerare volemus, primo septem hebdomadas inveniemus, et deinde sexaginta duas. Postea dicit, et de futura urbis vastatione, et de summo sacerdotio contra legem loquens: « Et civitatem et sanctuarium dissipabit cum duce veniente. » Ducem enim venientem alienigenum dixit regnum, et summum sacerdotium contra legem habitum. Ita etiam quidem divus Cyrillus Hierosolymitanus dixit: « Non deficiet princeps de Juda, inquit, nec dux de senioribus ejus, donec veniat cui repositum est. » Signum igitur dedit Christi adventus cessationem dominatus Judæorum. Si enim nunc non sunt sub potestate Romanorum, nondum venit Christus; si quem habent ex genere Juda et Davidis principem, nondum venit qui exspectatur « ligans ad vineam pullum suum, » secundum divum Zachariam. Deficientibus igitur ex Juda principibus, alienigena Herodes imperat. Dicit enim colloquens angelus cum Daniele: « Et nosces et intelliges ab exitu sermonis

A Ἰρκανοῦ τοῦ τελευταίου ἀρχιερέως ἐκ τῶν Ἀσαμωναίων ἤγουν Μακκαθαίων, ὃν Ἡρώδης ἀνεῖλεν, ὁ τῶν ξβ' ἑβδομάδων ἀριθμὸς συμπληροῦται· ἀπὸ δὲ τῆς Ἰουδα σφαγῆς μέχρι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας καὶ τῆς πρὸς Ἡρώδην τῶν Μάγων ἀφίξεως αἱ λοιπαὶ ζ' ἑβδομάδες τὸ τέλος λαμβάνουσιν, ἐν ᾧ χρόνῳ, μετὰ τὴν ἀνάγεισιν Ἰρκανοῦ φημι, μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας παρανόμως λοιπὴν εἰ ἀρχιερεῖς ἐγένοντο· τοῦ γὰρ νόμου κελεύοντο; διὰ βίου παντὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἱερατεύειν καὶ μετὰ τελευτῆν διαδόχων τοὺς διαδόχους, λαμβάνει Ἡρώδης καὶ οἱ μετ' ἐκείνων Ῥωμαῖοι³⁰, ὧν οἱ τὰς ἀρχιερωσύνας ποιησάμενοι συχνάς αὐτῶν ἐποίουν τὰς διαδοχάς, ἐνίοις δὲ οὐδὲ ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ γένους καταγομένους³¹ ἀρχιερεῖς προσχειρίζοντο. (14) Καὶ τοῦτο δηλῶν Ἰώσηπος ἐφη³². « Τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγγχειρισθεὶς, οὐκέτι τοὺς ἐκ τῶν Ἀσαμωναίου γένους — οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ καλούμενοι Μακκαθαῖοι — καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τισὶν ἀσήμεοις³³ καὶ μόνον ἐξ ἱερέων οὗσι τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένειμε. » (15)³⁴ « Καὶ μετὰ τὰς ξβ' ἑβδομάδας, φησὶν, ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. » Ὡς δὴλον εἶναι ὅτι τὰς ξβ' ἑβδομάδας πρότερον 224 τέταχε, καὶ μετὰ ταῦτα τὰς ζ', ἐν αἷς ἐφησαν· « Ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, » τουτέστι τὴν ἐπανθοῦσαν χάριν τοῖς ἀρχιερεῦσι· καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ παρανόμως χριόμενοι ἀρχιερεῖς ὀνομάζονται, εἰκότως ἐπήγαγε· « Καὶ κρίμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. » Εἰ γὰρ καὶ ἐχρίοντο, φησὶν, ἀλλὰ παρανόμως καὶ παρ' ἀξίαν³⁵ (καὶ ἀνωτέρως δὲ δὴλον πεποίηκε, ὡς τὰς ζ' ἑβδομάδας τελευταίας τέταχεν³⁶. « Ἔως γὰρ, φησὶ, Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ'. ») Τῷ γὰρ ἡγουμένῳ Χριστῷ καὶ Σωτῆρι τὰς ζ' πολλαπλασιαζούσας ἑβδομάδας τέθεικε, ἵνα γινώμεν ὡς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τὰ ἀνω ἀριθμεῖν βουλόμενοι, τὰς ζ' πρότερον ἑβδομάδας εὔρησωμεν καὶ τότε τὰς ξβ'. Εἶτα λέγει καὶ τὴν μέλλουσαν ἐρήμωσιν τῆς πόλεως καὶ τὴν παράνομον ἀρχιερωσύνην φάσκων³⁷. « Καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διασφραεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ » ἡγούμενον γὰρ ἐρχόμενον τὴν ἀλλόφυλον ἐφη βασιλείαν καὶ τὴν παράνομον ἀρχιερωσύνην. » (16) Οὕτω γε μὴν καὶ ὁ θεὸς Κύριλλος Ἱεροσολύμων ἐφη³⁸. « Οὐκ ἐκλείψει ἀρχων ἐξ Ἰουδα, φησὶν, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. » — Σημεῖον οὖν ἔδωκε τῆς Χριστοῦ παρουσίας τὸ παύσασθαι τὴν ἀρχὴν τῶν Ἰουδαίων· εἰ γὰρ μὴ³⁹ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίους εἴσιν, οὐπω ἦλθεν ὁ Χριστός· εἰ ἔχουσι τὴν ἐκ⁴⁰ γένους Ἰουδα καὶ Δαυὶδ εἰς ἀρχοντά, οὐπω⁴¹ ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος⁴², « ὁ δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ » κατὰ τὸν θεῖον Ζαχαρίαν. Ἐκλείπόντων τοίνυν τῶν⁴³ ἐξ Ἰουδα — ὁ ἀλλόφυλος Ἡρώ-

Variæ lectiones et notæ.

³⁰ ἄλλοτρίους? ³¹ καταγομένοις cod. ³² Jos. A. XX, 10, Theodoretus. ³³ Ἑβραίοις cod.? πρὶν ἐνδὸς Ἀριστοβούλου τὴν τιμὴν ἀπ. Jos. ³⁴ Dan. ix, 26; Theodoretus. ³⁵ καὶ. — ξβ om. Bulg. ³⁶ Dan. ix, 25. ³⁷ Dan. ix, 26. ³⁸ XII, 171 B. ³⁹ εἰ μὴ Cyr. ⁴⁰ εἰ. τινὰ ἐκ? ⁴¹ καὶ τοῦ Δαυὶδ οὐπω Cyr. ⁴² Gen. xlix, 11. ⁴³ ἐκλείποντα — τὸν cod.

δης βασιλεύει · λέγει γάρ και ὁ προσδιαλεγόμενος Ἀδὲ ἀγγελος τῷ Δανιήλ⁴⁴ · « Καὶ γνώστη και συνήσεις ἀπὸ ἐξέου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι και τοῦ οἰκοδομησθαι τὴν Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' και ἑβδομάδες ξβ' »⁴⁵ ἐξήκοντα τοῖνον και ὁ' ἑβδομάδες⁴⁶ ἑτῶν συνάγουσιν ἔτη υπγ'. Εἶπαν⁴⁷ οὖν⁴⁸, μετὰ τὸ οἰκοδομηθῆναι ἑτῶν Ἱερουσαλήμ υπγ' ἔτη διήλθον⁴⁹, και τῶν ἀρχόντων ἐκλιπόντων⁵¹, ἀρχεται τις ἀλλόφυλος βασιλεύει, (59^b) ἐφ' οὗ γεννᾶται Χριστός. Δαρειὸς γοῦν ὁ Μῆδης 225 (59^b) ἐκίλευσε τὴν Ἱερουσαλήμ οἰκοδομηθῆναι ἕκτω ἔτει τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας⁵² και α' ἔτει τῆς καθ' Ἑλληνίας ξς'⁵³ Ὀλυμπιάδος. Ὀλυμπιάς δὲ παρ' Ἑλλήσι καλεῖται ὁ κατὰ δ' ἔτη συντελούμενος ἀγὼν διὰ τὴν κατὰ τετραετίαν τῶν τοῦ Ἥλιου δρόμων⁵⁴ ἐκ τῶν κατ' ἔτος· τριῶν ὥριων συμπληρουμένην⁵⁵ ἡμέραν. Πρώδης δὲ βασιλεύει ἐν τῇ ρπγ' Ὀλυμπιάδι⁵⁶, τετάρτῳ ἔτει ταύτης. Ἀπὸ οὗν τῆς ς' ξς' εἰς τὴν ρπγ'⁵⁷ γίνονται μεταξὺ ρκ' Ὀλυμπιάδες και ὀλίγον τι. Συνάγονται τοῖνον τῶν ρκ' Ὀλυμπιάδων ἔτη υπγ'· τὰ γάρ⁵⁸ γ' ἔτη λοιπὸν, ἴσως ἐν τοῖς μεταξὺ τοῦ πρώτου και τοῦ δ' ἀναλαμβάνεται. Αἱ τοῖνον ο' ἑβδομάδες εἰς τὸν ἐπὶ Χριστοῦ συντελοῦνται χρόνον κατὰ τοὺς Ἰουδαίων ἀριθμούς. ⁶⁰ (27) Ἐπεινοὶ γάρ κατὰ τὸν σεληνικὸν δρόμον τοὺς ἑνιαυτοὺς ἀριθμοῦσιν, ὡς ἔτι πρόχειρον εἰπεῖν τὸν τελευταῖον μῆνα εἶναι παρ' αὐτοῖς ἡμερῶν κθ' και τοῦ μὲν ἡλιακοῦ κύκλου ὑπάρχοντος τξξ', τοῦ δὲ σεληνιακοῦ ενδ', ὡς τῷ⁶¹ ἡλιακῷ παραλλάσσειν ἑνιαυτῷ ἡμέρας Ἰουδαίου μῆνας γ' ἐμβολιμιαίους· ἔστιν ὁκτώ παραβάλλουσιν.

⁶² (18) Καὶ πάλιν ἔφη ὁ μακάριος Κύριλλος · « Εἰ τοῖνον ζητεῖς τὸ αἴτιον τῆς Χριστοῦ⁶³ παρουσίας, θανάδραμε ἐπὶ τὴν πρῶτον τῶν Γραφῶν βιβλίον⁶⁴ · Ἐν ἐξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἀλλ' ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον · τῇ ς' ἡμέρᾳ τὸν ἄνθρωπον· εἶτα ἔβηκεν αὐτὸν ἐν παραδείσῳ· εἶτα τοῦτον ἐξέβαλε φθόνῳ διαβολικῷ. Μὴ τολμήσας αὐτῷ διὰ τὸ⁶⁵ ἰσχυρὸν προσελθεῖν, προσῆλθε τῇ γυναικί, ὡς ἀθνεσετέρᾳ, ἔτι παρθένῳ οὖσῃ. Μετὰ γάρ τὴν ἐκ παραδείσου ἀπόπτωσιν⁶⁶, ἔγνω Ἀδὰμ Ἐῶαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, και δεύτεροὶ γεγόνασι δάδοχοι τῆς ἀνθρώπων γενεᾶς Κάιν και Ἀβελ· και Κάιν ἀνθρώποκτόνος· πρῶτος. Καὶ κατακλυσμὸς ἐπεχύθη ὑστερον 226 διὰ τὴν πολλὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν, και πῦρ⁶⁷ οὐρανόθεν κατήλθεν ἐπὶ⁶⁸ Σοδομιτῶν αἰσχροουργία⁶⁹. Ἐξελέξατο μετὰ χρόνου· ὁ Θεὸς τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ και οὗτος διεστράφη και ἐτραυματίσθη. » — « Ἀπεστάλησαν προφῆται μετὰ

ad respondendum et ædificandum Jerusalem usque ad Christum duces hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duæ. » Sexaginta vero novem hebdomades annorum continent annos 483. Dixit ergo : Post ædificatam Jerusalem anni 483 effluxere, et cum defecerint principes, imperat rex quidam alienigena, sub quo natus est Christus. Darius enim Medus jussit Jerusalem ædificari anno sexto regni sui, et primo anno sexagesimæ secundæ Olympiadis secundum Græcos. Olympias vero apud Græcos vocatur quarto quoque anno celebratum certamen per diem quæ coalescit tribus horis unicuique anno superfluis per quatuor annos solares. Porro Herodes regnat in quarto anno 183 Olympiadis. A sexagesima igitur ad centesimam octogesimam tertiam intersant centum et viginti Olympiades, et aliquid insuper. Atqui 120 Olympiades efficiunt annos 480. Nam tres anni qui desunt, forte inter primum et quartum excipiuntur. Septuaginta igitur hebdomades ad Christi tempus perficiunt, secundum computationem Judæorum. Isti enim secundum lunæ cursum annos computant, ita ut ultimus apud illos mensis diebus novem et viginti constet. Cum vero sol orbem suum diebus trecentis sexaginta quinque absolvat, luna vero trecentis quinquaginta quatuor, inter solarem annum et lunarem undecim dierum discrimen est. Unde Græci et Judæi tres menses intercalares annis octo adijciunt.

ἰα', τὸν δὲ σεληνιακὸν ἑνιαυτὸν, ὅθεν Ἑλληνες και

Et rursus dixit beatus Cyrillus : « Si ergo quæris causam Christi adventus, recurre ad primum Scripturarum librum : Sex diebus fecit Deus mundum, sed mundus propter hominem, sexto die hominem ; deinde posuit illum in paradiso ; postea eiecit illum invidia diabolica ; non ausus (diabolus) ad illum, propter fortitudinem, venire, venit ad mulierem, utpote ad infirmiore. Ipsa autem adhuc virgo erat. Post enim lapsum et ejectionem e paradiso, cognovit Adam Evam uxorem suam, et secundi nati sunt successores hominum generacionis Cain et Abel ; et Cain homicida primus. Et diluvium effusum est postea ob magnam hominum malitiam, et ignis de cælo descendit super Sodomitarum fœda facinora. Selegit postea Deus Israel, sed hic quoque perversus atque vulneratus est. » — « Missi sunt prophætæ post Moysen ad sanandum istud ; sed cum ut mederentur tentassent,

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁴ λ. τοῖνον ὁ πρὸς τὸν Δ. ὁμιλῶν ἀγγ. Cyr. Dan. ix, 25. ⁴⁵ ἐξ. τ. και ὁ' ἑβδ. om. Slav. ⁴⁶ τῶν Cyr. ⁴⁷ Ἐπει οὖν cod. ⁴⁸ ὅτι add. Cyr. ⁴⁹ οἰκοδομησθαι cod. ⁵⁰ ἑτῶν διελθόντων Cyr. ⁵¹ τότε Cyr. ⁵² Δ. τοῖνον ὁ Μ. ὠκοδομησεν ἔ. μὲν ἔ. τῆς ἔ. β. πρ. δέ Cyr. ⁵³ ς' cod., hic et paulo infra ; sed sextus Darii imperis (516?) Eusebio calit in Ol. 65, 2. In margine : τί Ὀλυμπιάς ; ⁵⁴ τὸν τοῦ ἡλίου δρόμ. cod. ⁵⁵ συμπληρουμένην Cyr. ⁵⁶ ἐν τῇ ρπγ' Ὀ. Cyr. ἐν ἔτει ρπγ' τῇ cod. Eusebii est 186, 4. ⁵⁷ Ἀπὸ τοῖνον τῆς Cyr. ⁵⁸ ρπγ' ? ⁵⁹ ἄτερα add. Cyr. ⁶⁰ Cod. 543, 18-24? ⁶¹ ὡς τὸν σ. ἐν. π. ἡμ. ἰα' δ' ? cf. Cod. τὴν κατὰ σελήνην δωδεκάμηρον π. ἡμ. ἰα' δ'. ⁶² XII, p. 165 C. ⁶³ τῆς Χριστοῦ π. τὸ δ. Cyr. Sequentia usque ad οὖσῃ om. Slav. quævis ad integritatem locutionis necessaria. ⁶⁴ Ex xx, 11, Gen. ii, 2. — 23. διὰ τὸ i. πρ. τῷ ἀνδρὶ Cyr. ⁶⁵ ὡς ἄ. τῇ γ. Cyr. ⁶⁶ ἀπ. ἐκ π. τότε Cyr. ⁶⁷ διὰ τὴν τῶν ἀ. π. πον. πῦρ Cyr. ⁶⁸ ἐπὶ τῇ cod. ⁶⁹ Σ. διὰ τὴν παρανομίαν Cyr.

dessebant, non vincentes malum, ita ut diceret aliquis ex illis : « Eheu ! periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est. » Et rursus : « Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt ; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. » Et iterum : « Exsecratio et furtum, et adulterium, et homicidium effusa sunt super terram. — Et immolaverunt filios suos et filias suas dæmoniis. » « Sectabantur auguria, maleficis artibus inserviebant. » — Et prorsus maximum erat vulnus generis humana pedibus usque ad verticem ; non erat quod superponeretur medicamen, nec oleum, nec ligamenta. Tum prophetæ vehementer lugentes, et omnis consilii inopes dicebant : « Quis dabit ex Sion salutare Israel ? » Et iterum : « Domine, inclina cælos, et descende ; » excedunt enim curatorem nostram humanitatis vulnera. — « Prophetas tuos occiderunt, et altaria tua diruerunt ; » insanabile nobis malum ; jam te opus est correctore et salvatore. Audita igitur prece prophetarum, descendit Dominus dicens : « Ecce venio, et habitabo in medio vestrum. » — « Et ero omnium Deus, et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum : Cognosce Dominum : omnes enim cognoscent me a miuino eorum usque ad maximum, quia propitiabor peccatis eorum et injustitiis eorum. »

ἔτι πάντες εἰδήσαντο με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως καὶ αὐτῶν. »

Primus autem Herodes, Antipatri filius, quatuor filios habuit, Archelaum et Herodem et Philippum et Lysaniam, qui tetrarchæ dieti sunt, eo quod unusquisque illorum propriam regni partem haberet. Herodes autem, tunc temporis, propriam dimiserat uxorem, filiam Aretæ regis Arabiæ, de quo Paulus mentionem fecit in Epistola ad Corinthios, et duxerat Herodiadem, uxorem Philippi fratris sui, propter quam et Præcursorem occidit, sed non multo post scelestorum facinorum pœnam dedit. Nam uxor ejus, ignobiliter expulsa, profecta est ad Aretam, patrem suum, et ob violentiam conquisita est. Ipse vero continuo, contumelia affecta filia sua, congregans universum populum suum, irruit ad illum in prælium, et omnes exercitus ejus concidit, et regionem ejus, igni datam, in servitium redegit. At non ideo Herodes malitiam suam deposuit, sed postremo vincetus, et Romam ductus, cum adultera sua exsul missus est a Tiberio in partes Hispaniæ, ibique vitam misere finivit.

μοιχαλίδος αὐτοῦ ἐξόριστος ἐπέμφθη ὑπὸ Τιβερίου ἐν κατέστρεψεν.

Μωυσά θεραπεῦσαι τοῦτο, ἀλλ' ἰατρεύσαντες ἀπεθρῆνουν ⁷⁰, μὴ περιγενόμενοι τοῦ πίθους, ὥστε ⁷¹ λέγειν αὐτῶν τινα ⁷². « Ὁίμοι, ἀπόλωλεν εὐλαθῆς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐκέτι. » Καὶ πάλιν ⁷³. « Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός. » Καὶ πάλιν ⁷⁴. « Ἀρὰ καὶ κλοπῆ, καὶ μοιχεύει, καὶ φόνος ἐκκέχυσται ἐπὶ τῆς γῆς. » — ⁷⁵ Τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἔθυσαν τοῖς δαιμονίοις. — ⁷⁶ « Ὡλωνίζοντο καὶ ἐφαρμακεύοντο ⁷⁷. » — « Καὶ ἀπλῶς μέγιστον ἦν τὸ θραῦμα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς. » — οὐκ ἦν μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμους. » Ἔτα οἱ προφῆται δεινῶς ἀποκλαιόμενοι ⁷⁸ καὶ ἀποροῦντες ἔλεγον ⁷⁹. « Τίς δώσει ἐκ Σιών τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ ; » — Καὶ πάλιν ⁸⁰ « Κύριε, κλῖνον οὐρανούς καὶ κατέβηθι. » — « ὑπερβαίνει γὰρ τὴν ἡμετέραν ἰατρειὰν τὰ τῆς ἀνθρωπότητος τραύματα. — « Τοὺς προφῆτας σου (60^a) ἀπέκτειναν καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν. » ἀδιόρθωτον ἡμῖν τὸ κακόν. Σοῦ λοιπὸν δεῖται τοῦ διορθωτοῦ ⁸¹ καὶ σωτήρος. Ἐπακούσας οὖν τῆς δεήσεως τῶν προφητῶν ὁ Κύριος κατέβη ⁸² φάσκων. « Ἰδοὺ ἔρχομαι καὶ κατασκευάσω ἐν μέσῳ ὑμῶν ⁸³. » — (19) « Καὶ ἔσομαι πάντων Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός. Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Ἰνῶθι τὸν Κύριον, καὶ ἕκαστος, ὅτι ὧσως ἔσομαι ταῖς ἀμαρτίαις καὶ ἀδι-

⁸⁴ (20) Ὁ δὲ γε πρῶτος Ἡρώδης, ὁ υἱὸς Ἀναπάτρου, ἔσχεν υἱοὺς δ', Ἀρχέλαον, καὶ Ἡρώδη, καὶ Φίλιππον, καὶ Λυσανίαν, οἱ τετράρχαι, διὰ τὸ ἕκαστον αὐτῶν ἔχειν τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς βασιλείας.

⁸⁵ (21) Ἦν δὲ Ἡρώδης κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκβαλὼν τὴν ἰδίαν **227** γυναῖκα, θυγατέρα οὖσαν Ἀρέτα τοῦ βασιλέως Ἀραβίας, περὶ οὗ ὁ Παῦλος ἐπὶ τῇ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ ⁸⁶ μνημὴν ἐποιήσατο, καὶ λαθὼν Ἡρωδιάδα, τὴν γυναῖκα Φιλίππου, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, δι' ἦν καὶ τὸν Πρόδρομον ἀνεῖλεν, ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν, τὴν δίχην εἰσεπράξατο τῶν τολμηθέντων ⁸⁷. Ἡ γὰρ γυνὴ αὐτοῦ ἀτίμως διωχθεῖσα ⁸⁸ ἐπορεύθη πρὸς Ἀρέταν τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ τὴν βίαν ἀπέδύρατο. Ὁ δὲ ἑξαυτῆς, ὡς ὕβρισμένης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, συναγαγὼν ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἐπέβη πρὸς αὐτὸν εἰς πόλεμον καὶ κατέκοψε πάντα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ περιπαροδοῦς ἠχμαλώτευσεν. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐπαύσατο Ἡρώδης τῆς πονηρίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὕστερον δέσμιος εἰς Ῥώμην ἀχθεὶς μετὰ τῆς τοῖς μέρεσι τῆς Ἰσπανίας κάκεισε τὸν βίον χαλεπῶς

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁰ ἀπεκλαίοντο Cyr. ⁷¹ ὡς Cyr. ⁷² Mich. vii, 2. ⁷³ Ps. liii, 3. ⁷⁴ Os. iv, 2. ⁷⁵ Ps. cvi, 37. ⁷⁶ II Par. xxxiii, 6. ⁷⁷ ἐφαρμακούοντο cod. ⁷⁸ πρ. ἀπ. καὶ κἀμνοντες ἑλ. Cyr. Ps. xxxii, 8. ⁷⁹ Ps. cxli, I Reg. xix, 10. ⁸⁰ σοῦ δ. δ. Ἐπήκουσε τῆς Cyr. ⁸¹ ὁ Κύριος εἰρήκε ἰ. ἐγὼ ἰ. Cyr. Zach. ii, 10. ⁸² σου Cyr. Jer. xxxi, 33-36. Hæc jam non Cyrillo sunt, sed a Gregorio laudata. ⁸³ Slavonicus hæc omisit inde ab ἔσχεν, verbis similibus c. 22 prosecutus. ⁸⁴ Ἐπὶ τούτου ὁ Πρόδρομος ἀπεκεφαλίσθη Glossa Codicis. Ced. 525, 3-21. Totum caput om. Slav. ⁸⁵ Cor. xi, 32. — Ced. 521, 10 22, 322, 5-14. ⁸⁶ In margine : Ἐπὶ τούτου ὁ Πρόδρομος ἀπεκεφαλίσθη.

(22) Ὁ δὲ γε μέγας Ἡρώδης ὁ τὰ νήπια ἀνελὼν, ἔσχεν υἱὸς ὁμωνύμους αὐτοῦ καὶ διωνύμους τρεῖς, Ἡρώδην Ἀρχέλαον καὶ Ἡρώδην Φιλιππον, τὸν καὶ τὸν Πρόδρομον ἀνέλετο, ἐφ' οὗ καὶ ὁ Κύριος ἐσταυρώθη^α, καὶ Ἡρώδην Ἀγρίππαν, τὸν καὶ Ἰάκωβον ἀνελόντα τοῦ Ζεβεδαίου. (καὶ Ἀσανίαν, πρὸς ὃν Ἡρώδην τοῦ δήμου ἐπιρωνούμετος τότε^β· « Φωνήν Θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου διέδωκεν αὐτίκα· » — στολὴν γὰρ ἐξ ἀργύρου πεποιημένην περιθέμενος καὶ εἰς τὸ θέατρον ἐλθὼν καὶ ἐφ' ὕψηλῳ βήματος καθίσας ἐδημογῆρει· τῆς δὲ ἡλιακῆς ἀκτίνος προσπεσούσης τῷ ἐνδύματι καὶ λαμπηθὼν τῇ αὐγῇ τῆς ἐσθῆτος ἀναθρασθεὶς^γ, τὰς ὕψεις τῶν περιεστώτων κατήσπραπτε. Καὶ ἠωρηθέντων^δ ἐπὶ τοῦτο^ε καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν εὐφημησάντων^ς, ἐπαίρεται πλέον ὁ δειλαιὸς, ὃν εὐθὺς ἄγγελος Κυρίου ἐπάταξεν εὐθέως, καὶ ἀνεπήδησε τῆς καθέδρας ἐκ τοῦ σπαράττεσθαι δεινῶς τὴν γαστέρα αὐτοῦ.

(23) Τὸν δὲ θεῖον Ἰάκωβον ἰδὼν ἀπαγόμενον τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ θάνατον ὁ κατήγορος αὐτοῦ καὶ μεταμεληθεὶς προσέειπε τοῖς ποσὶ τοῦ ἀποστόλου λέγων· Συγχώρησόν μοι, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὅτι **228** μεταμελημαι ἐφ' οἷς ἐλάλησα κατὰ σοῦ. » Ὁ δὲ μακάριος παραυτίκα τοῦτον καταφιλήσας εἶπεν αὐτῷ· « Εἰρήνη σοι, τέκνον, εἰρήνη σοι, εἰρήνη σοι καὶ συγχώρησις τοῦ πταίσματος. » Ὁ δὲ μετὰ φωνῆς μεγάλης εὐθέως ἑαυτὸν Χριστιανὸν ἐπὶ πάντων ἀνηγόρευσεν, καὶ οὕτω συγκαταριθμηθεὶς τῷ ὄπ' αὐτοῦ (60^β) κατηγορηθέντι, σὺν αὐτῷ καὶ τῷ βραβεῖον τοῦ μαρτυρίου ἀπηνέγκατο).

(24) Ὁ δὲ ἄθλιος Ἡρώδης ἐπὶ ἡμέρας φθειρομένο· καὶ σκώληκας ἐκβράζων, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέλυσε, ὡσπερ καὶ ὁ δυσσεβέστατος αὐτοῦ πατήρ. Καὶ γὰρ κάκεινος τὰ ἐπιχειρα τῆς κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁμηλικῶν αὐτοῦ τολμήσας^α, εἶπε περιῶν τῷ βίῳ κομισάμενος, αἰσχίστῳ μόρῳ τὸν βίον κατέστρεψε, ὃν περ ἐνδοκῶς ὡς ἄδικον ἢ δίκην μετελθούσα, τὰ μετὰ τὴν ἐνθόνη ἀπαλλαγὴν διαβεβήμενα τὸν ταλαίπωρον γολαστήρα διεδείκνυε φανερῶς προσημία· εὐθὺς καὶ καταλαβοῦσα τοῦτον θεήλατος καὶ ὀλέθριος μάστιξ, εἰς θάνατον ἀργαλέως συνέλασεν. (25) Ἐνθεν γὰρ, φησὶν ἑκώσπος^β, αὐτοῦ τὸ σῶμα ἡ νόσος διαλαβοῦσα ποικίλῃ πάθει ἐμέριζεν· πυρετὸς μὲν γὰρ λάβρος ἦν, κνισμὸς δὲ ἀφόρητος τῆς ἐπιφανείας ὄλης, καὶ σκώληκες, συνεχεῖς ἀγγηθόνες καὶ περὶ τοὺς πόδας οἰδήματα δυσωδίας, τοῦ τε ἤτρου φλεγμονὴ καὶ αἰδοίου σήψις^γ σκώληκας γεννώσα· καὶ πρὸς τοῦτο ὀρθόπνοια καὶ διάπνοια καὶ σπασμοὶ τῶν μελῶν ἀπάντων αὐτοῦ καθεστήκασιν· ἀεὶδῆς δὲ ἀποφορὰ ἐκ τοῦ συνεχοῦς ἄσθματος ἐξεπορεύετο, ὡς τοῦ ἐπιθειάζοντα ποινὴν θεήλατον εἶναι λέγειν. Τοῦτοις δὲ οὖν καὶ τοῖς τοιοῦτοις πάθεσι ἐπὶ πλείονα χρόνον περιαντλούμενος τοσαύ-

At quidem magnus Herodes, qui infantes occiderat, tres filios habuit idem ac ipse nomen simul et diversum habentes, Herodem Archelaum, et Herodem Philippum, qui et Præcursorem occidit, et sub quo Dominus crucifixus est; et Herodem Agrippam, qui etiam Jacobum Zebedæi occidit, et Lysaniam; ad quem Herodem populus tunc acclamavit: « Voces Dei, et non hominis, dedit acutum. » Stola enim argentea indutus ad spectaculum venerat, et sublimes sedens tribunali, concionabatur. Cum autem solis radius in vestem incidisset, et vestitus splendore, scintillæ instar, fervectus esset, oculos circumstantium fulgetra illustravit. Illis autem causam negligentibus, et ut deum illum acclamantibus, majori superbia tumet miser, quem subito percussit angelus Domini, et exsilivit e sedo, violentis torminibus ventre ejus affecto.

Divum autem Jacobum, ad necem raptum, videns accusator ejus, et pœnitentia motus, cecidit ad pedes apostoli, dicens: « Ignosce mihi, homo Dei, quia me pœnitet ob ea quæ contra te locutus sum. » Beatus autem confestim osculans eum, dixit illi: « Pax tibi, fili, pax tibi, pax tibi, et pro offensione indulgentia. » Ille vero voce magna subito se Christianum coram omnibus professus est, atque ita cum illo simul annumeratus quem ipse accusaverat, cum illo etiam bravium martyrii tulit.

At infelix Herodes in dies consumptus et vermibus scatenis misere vitam finivit, sicut et impius pater ejus. Etenim iste quoque præmium audaciæ suæ adversus Christum et æquales huic ætate infantes, adhuc vivens, recipiens, turpissima sorte perit: quem juste, ut injustum, justitia insectans, suppliciorum quæ, post exinde discessum, miserum manerent, commonstrabat manifeste præludia. Nam subito invadens eum morbus, a Deo inmissus et exitialis, ad mortem moleste agitabat. Ex hoc enim, inquit Josephus, corpus ejus occupans morbus variis distrahebat doloribus; violenta febris erat, pruritusque intolerabilis in tota corporis superficie; vermes insuper, continui dolores, tumentes et male olentes pedes; imi ventris inflammatio, et inguinis putrefactio vermes generans; ad hoc, non nisi erecta cervice meabilis spiritus, et transpiratio, et omnium membrorum convulsiones; intolerabilis ex continuo anhelitu exibat exhalatio, ita ut contemplantes omnes divinam ultionem esse dicent. His igitur et similibus malis diu circumdatus, tantum et adeo intolerabilem dolorem habuit, ut conaretur sibi ipse necem inferre. Cum enim po-

Varie lectiones et notæ.

^α ἢ πρῶτον Ἡρωδὴς συναφθεῖτ [α], οὐγατέρα Σαλώμην ἔσχε τὴν καὶ ὀρχησαμένην. Glossa codicis. ^β Act. xii, 22; Jos. A. 19. VIII, 35. ^γ καταγασθεὶς Jos. ^δ ἀωρισθέντες col. ἀτελεζόντων? cf. Jos ^ε τοῦτω? ^ς εὐφημησάντες cod. ^ζ Frasa sunt 3 vel 4 verba in codice; cf. Ced. 352, 22. — Ἡρ. ὀδρωπὶ δεινῶς πιεσθεὶς; σκ. τὰ ἐκβράζατα; ἀπὸ τοῦ σώματος; καταστρέφει τὸν β. ^η A. 17. VI, 5. ^θ αἰδίου σιπιτιδὶ codicis.

stulasset malum simul et cultrum, quasi videlicet A cupiens illud gustare per seipsum, cumque accepisset, cultrum in guttur convertit ferire volens, percussissetque, nisi cernens quidam idque difficulter, confestim ex manibus ejus cultrum, vix quidem, evulsisset. Magis autem ac magis doloribus cruciatus, istius sororem Salomen et virum ejus Alexandrum vocatos admonuit ut Judæorum principes in hippodromo concluderent, et, se mortuo, statim hos ab exercitu necari curarent, ut mortis suæ dies non gaudium Judæis, sed luctus causa esset. His ordinatis, cum, valde hydropisi laborans, post magnos cruciatus animam exhalasset, confestim Salome, cuncta peragens, Judæos in magnum luctum et planctum adduxit. Quam multis autem, B præter cætera istius scelera, domesticis et congenitis calamitatibus, conjugum, filiorum, et aliorum, præsertim genere maxime necessariorum et amicissimorum, homicidiis, prosperitates et liberam in regno potestatem offuscaverit, impossibile est recensere; omnem enim tragicæ operis contextum superat circa istum materia, quam copiose in suis de illo Historiis Josephus tractavit.

τῶν λοιπῶν τῶν μάλιστα πρὸς γένους ἀναγκαιοτάτων τε καὶ φιλετάτων μαιφονίας, οὐδὲν οἶδόν τε νῦν καταλέγειν, τραγικὴν ἄπασαν δραματούργειαν ἐπισκιαζούσης τῆς περὶ τούτου ὑποθέσεως, ἣν πλάτος ἂ ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν Ἱστορίαις Ἰώσηπος διελήλυθεν.

CXII. Tiberius imperator.

Post Augustum autem imperavit Tiberius Cæsar, filius ejus, qui urbem ædificavit in regione Judæorum, propter paludem. vocavitque eam ex suo nomine Tiberiadem. Quo imperante, magnus terræmotus factus est, tredecimque evertit civitates usque ad fundamenta, Ephesum, Magnesium, Sardes, Mostinam, Ligaam, Hierocæsaream, Philadelphiam, Tmolium, Cumam, Myrinam, Apolloniam, Diam, Hyrcaniam.

Atque quinto decimo anno imperii ejus, Dominus voster, cum baptizatus esset, Evangelii promulgationem incepit.

Et octavo decimo anno imperii ejus, cum crucifixus esset Dominus, resurgit die vigesima nona mensis Phamenot, sive vigesima quinta mensis Martii, qui primus creatus apud Hebræos Nisan dicitur, illucescente Dominica cæna Sabbatorum, die prima et principio et solemnissima dierum, de qua dixit Moyses: « In principio fecit Deus cælum et terram; » et: « Hic est liber generationis cælorum et terræ, quo die fecit ea Deus. » Idcirco dicit David: « Hæc dies quam fecit Dominus,

τον εἶχε τὸν πόνον ἀνύποιστον ὡς καὶ αὐτόχειρα αὐτοῦ γενέσθαι κατατολήσαντα ⁹⁶. (26) Αἰτήσας γὰρ μῆλον ὄμοῦ καὶ μάχαιραν, ὡς δῆθεν ἐπιθυμῶν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἀπογεύσασθαι, καὶ λαθὼν, ἀνέτεινε τὴν μάχαιραν κατὰ τοῦ λαιμοῦ πληξῆσαι βουλόµενος· καὶ ἐπληξεν αὐν, εἰ μὴ τις τῶν θεραπεύοντων θεασάµενος, ταχέως τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ μόλις ἀπέσπασεν ⁹⁷. (27) Ἐπὶ πλείον δὲ ταῖς ἐδύναται βασιανίζόμενος καὶ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς Ἀλέξανδρον προσκαλεσάµενος, ὑπέθετο ²²⁹ αὐτοῖς, ὥστε τοὺς τῶν Ἰουδαίων ἐξάρχους καθεῖρξαι εἰς τὸν Ἰππόδρομον· καὶ τέλευτήσαντος αὐτοῦ, παραχρῆμα τούτους ὑπὸ τοῦ στρατοῦ κακῶς ἀναιρεῖσθαι, ἵνα μὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ ἡμέρα χαρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ πένθους πρόξενος γένηται. (28) Καὶ ταῦτα διαταξάµενος, καὶ λίαν ὑδεριάσας, καὶ μετὰ πολλῶν ἀλγηδόνων τὴν ψυχὴν ἀπορρήξας, εὐθύς ἡ Σαλώμη πάντα διαπραξαμένη τοὺς Ἰουδαίους εἰς μέγα πένθος καὶ θρήνον ἐπέθαλεν. (29) Ὅσας ⁹⁸ μὲν οὖν, πρὸς ταῖς λοιπαῖς αὐτοῦ κακοῦργίας, τὰς κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτονομισθεῖσας ἐθπραγία; ⁹⁹, ταῖς κατὰ τὸν οἶκον ἐπαλλήλοις ἡµαύρωσε συµφοραῖς γυναικῶν καὶ τέκνων, καὶ

PIB. Βασιλεία Τιβερίου.

⁹⁶ Μετὰ δὲ Αὐγουστον ἐβασίλευσε Τιβέριος Καῖσαρ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ κτίσας πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαίῳ χώρᾳ (πρὸς τὴν λίμνην, ἐκάλεισε δὲ αὐτὴν εἰς ἑαυτοῦ ὄνομα) Τιβεριάδα. ⁹⁷ (2) Ἐφ' οὗ μέγας σεισµὸς γενόμενος, κατήνεγκε πόλεις ἕως ἑδάφους ἰγ', Ἐφεσον, Μαγνησίαν, Σάρδην, Μοστίνην, Λιγάην, Ἱεροκαισάρειαν, Φιλαδελεῖαν, Τμόλον, Κύμην, Μύριναν, Ἀπολλωνίαν, Δίαν, Ὑρκανεῖαν ἂ.

⁹⁸ (2) Καὶ ἐν μὲν τῷ ε' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ Κύριος ἡµῶν βαπτισθεὶς, τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπήρξατο.

⁹⁹ (4) Ἐν δὲ τῷ η' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ σταυρωθεὶς ὁ Κύριος (81^a) ἀνίσταται (τῇ xθ' ⁹ τοῦ Φαμενώθ μηνὸς ἤτοι) Μαρτίου ²³⁰ (τοῦ πρωτοκτίστου μηνὸς, Νισάν παρ' Ἑβραίοις λεγομένου) κα', ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς μιᾶς Σαββάτων, τῆς πρώτης καὶ ἀρχῆς καὶ τιμιωτάτης τῶν ἡμερῶν ἡμέρας, περὶ ἧς ἔφη Μωυσεὺς ⁹: « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· » καὶ ¹⁰: « Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανῶν ¹¹ τε καὶ γῆς, ἣ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ Θεός. » Διὸ φησιν ὁ Δαυὶδ ¹²: « Αὕτη ἡ ἡμέρα

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁶ A. VII. 15. ⁹⁷ A. 17. VI. 10. ⁹⁸ Ὅσας cod. ⁹⁹ εὐπραγίας cod. ¹ ἦν εἰς πλάτος cod. ² 16 p. Clu (5213). ³ 20 (5217) Ced. 533. 23. 24. Οὗτος ἔσχε; Γάϊον ἀνεψιὸν ἀστρολόγον καὶ τοῦ θρασύλλου γενόμενον φοιτητὴν, ὃς τοσοῦτος ἦν τὴν τέχνην ὡς ἀναγκησθέντ' αὐτὸν κατ' αὐτοῦ καὶ βουλευθέντ' αὐτὸν διὰ τοῦ τειχίου ἀφνης αὐτὸν ρίψαι, ἐσθυρῶπασε. Ἐρωτήσαντο; δὲ Τιβερίου τὴν αἰτίαν, ἀπεκρίθη αἰσθάνεσθαι κλιμακτῆρα ἔγγυς αὐτοῦ, καὶ τὸν Τιβέριον θαυμάσαντα ἔδξα αὐτόν (C. d. 3441-3). ⁴ ex Eus. Chr. II ad 2. Tiberii quartum. ⁵ 31 (5228) Ced. 533. 25-334. 2. ⁶ 31 (5231) Ced. 354. 2. ⁷ 10^a Eus. Chr. II 205. OI. 203. 4. ⁸ κα' M. ἐπιφωσκούση Κυριακῆ ἤτις ἐστὶ μία καὶ πρώτη ἡ αὐτὴ καὶ Πέσχα Κυριακῶν· ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἐδημιούργησε Ced. ⁹ Gen. 1. 4. ¹⁰ Gen. 1. 4. ¹¹ οὐρανοῦ cod. ¹² Ps. cxvii. 25.

ἦν ἔποιησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφραν-
Θώμεν ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐστὶ τὸ Κυριακὸν Πάσχα,
Μαρτίου κα', ὡς εἴρηται.

PIΓ. Διὰ τί ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις ὀγδόη
ὠνόμασται ¹³.

Περὶ ἧς γέ τοι ὁ μέγας Ἐφ' Χρυσόστομος· « Εἰ
οὖν ἐν τῇ γ' ἡμέρᾳ ἀνέστη ὁ Χριστός, ὡς αὐτὸς
ἔλεγε ¹⁴, « Δεῖ τὸν ὕδιν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν,
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ γ'
ἡμέρᾳ ἀναστῆναι, » διὰ τί ἡ ὀγδόη ἀνάστασις λέγεται
τοῦ Κυρίου; Καὶ τρίτη μὲν εἴρηται ὡς ἀπὸ τοῦ
πάθους καὶ τοῦ σταυροῦ, ὀγδόη δὲ ὡς ἀπὸ τῆς δη-
μιουργίας καὶ τῆς ἀναστάσεως. Ἐπεὶ οὖν τῇ Κυ-
ριακῇ ἀνέστη ὁ Χριστός, ἐν ἣ ἡ ἀρχὴ τοῦ φαινομέ-
νου κόσμου γέγονε, ἥτις ὑπάρχει τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ
κόσμου λάμπαν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴ νουτὸν φῶς καὶ
ἀληθινὸν ὁ Χριστός ἐκ τῆς ἀνάστασις ¹⁵· διὸ καὶ
ἀπὸ τοῦ πάθους καὶ θανάτου ὁ κόσμος ἐγήγερτο.
Ἀπὸ Κυριακῆς οὖν εἰς Κυριακὴν ἡ ὀγδόη ἀπαντᾷ·
καὶ δὲ τρίτη καὶ ἡ αὐτῆ, τρίτη ἀπ' οὗ ἔπαθε,
ὀγδόη ἀπ' οὗ ὁ κόσμος ἐγένετο. (2) Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη
αἰτία τῆς ἡ' καὶ τῆς γ' ¹⁶, διὰ τί ἀνάστασις ἐκάστη
ὠνόμασται· ἐν γὰρ τῇ ζ' ἡμέρᾳ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς
ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ· καὶ ἔστιν ἡ κατὰ-
παυσις τέλος, συντέλεια ἔργων ἀπηρτισμένων ¹⁷·
τέλος δὲ καὶ κατὰπαυσις ¹⁸ λέγεται καὶ ἡ τοῦ λόγου
συντέλεια, ὅτε μέλλει παράγειν τὸ σῆμα τοῦ κόσμου
τούτου ὁ Θεός. Ἐπειδὴ οὖν ἀμαρτιῶν ὁ κόσμος
ἔγεμεν καὶ ἠπειλεῖ τῷ κόσμῳ συντέλειαν, ὁ δὲ
Χριστός ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν
ἀμαρτίας ἦλθε, καὶ ἔπαθε, καὶ ἐτάφη, καὶ **231**
ἀνέστη, καὶ τὸν κόσμον ἀνέστησε, καὶ ἡ πρώτη
ἐνοσημιουργησις ὀγδόη ἐν τῇ παλιγενεσίᾳ γέγονεν.
Τῇ ζ' ἐπὶ ξύλου σταυροῦται διὰ τὸν ἐν τῇ ζ' γενό-
μενον ἄνθρωπον· διὰ τοῦτο οὖν ἐν τῇ ζ' ἐσταύρω-
ται ἡμέρᾳ, ἵνα πάντες μάθωμεν ὅτι ἐν τῇ ζ'
δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν τῇ ζ'
ἐσταυρώθη διὰ τὸν ἄνθρωπον. (3) Καὶ οὐ μόνον ἐν
ἡμέρᾳ ζ', ἀλλὰ καὶ ἐν ὥρᾳ ζ' ἐπὶ ξύλου ἐκρέμαται,
ἐπειδὴ ἀρχὴ ἀμαρτίας ὥρᾳ ζ' ἀπὸ τοῦ ξύλου γέγον-
εν, ὅτε Ἀδάμ τὸν θάνατον ἠρίστησε, ὅθεν λοιπὸν
τότε καὶ λογιζομένους ἐξέβλυσαν αἷμα καὶ ὕδωρ, οἱ δύο
μάρτυρες ¹⁹ τῶν κυριοκτόνων, τὸ μὲν αἷμα ἵνα
Ἰουδαίους ἐλέγξῃ εἰπόντας ²⁰· « Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ'
ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν· » τὸ δὲ ὕδωρ, ἵνα τοῦ
Πιλάτου κατηγορησῆ, ὅτι λαβὼν ὕδωρ καὶ νιψάμενος
ὡς ἀθῶος, τὸν ἀθῶον καὶ δίκαιον φραγγελώσας
ἐσταύρωσεν. (4) Ἐπεὶ οὖν, ὡς πολλὰκις ἔφη, ἡ
ὀγδόη καὶ ἡ τῶν νεκρῶν ἔγερσις βοᾶ τὴν τοῦ κό-
σμου συντέλειαν, ἰστέον, ὅτε πάντως ἡ τοῦ κόσμου
γένηται συντέλεια, τότε οἱ ὄσοι καὶ εὐσεβεῖς ἐκλει-
ψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ τούτου μάρτυς ὁ Χριστὸς
εἶπεν ²¹· « Ἄρα ἐλθὼν ὁ ὕδης τοῦ ἀνθρώπου εὐρήσει
τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; » Καὶ ὁ Ἀπόστολος φησιν ²²

A exsultemus et lætemur in ea, » quæ est Domi-
nicum Pascha vigesimæ quintæ Martii, ut dictum
est.

CXIII. Quare Christi resurrectio octava nominata
sit.

De illa quidem magnus Chrysostomus dixit : « Si
ergo tertia die resurrexit Christus, sicut ipse dixit :
« Oportet Filium hominis multa pati, et repro-
bari, et occidi, et tertia die resurgere, » cur octava
resurrectio Domini dicitur? Tertia quidem dicta est
a passione et cruce, octava autem propter crea-
tionem et resurrectionem. Quoniam igitur Domi-
nica die surrexit Christus, qua die surgentis mundi
principium exstitit, qua lux ex mundo illuxit, et lu-
men intellectuale et verum, Christus, ex sepulcro
exorsus est, idcirco ex sepulcro et morte mundus
fuerat excitatus. A Dominica ergo ad Dominicam
octava occurrit; atque tertia et ista, tertia ex quo-
passus est, octava ex quo mundus factus est. Est
autem et alia ratio octavæ et tertiæ, cur resurrectio
utraque dicta sit. Etenim septima die requievit
Deus ab omnibus operibus suis; atque est requies
finis, consummatio operum perfectorum; finis au-
tem et requies dicitur etiam verbi consummatio,
quando debet deducere figuram hujus mundi.
Deus. Postquam ergo peccatis mundus plenus erat,
et minabatur mundo consummationem, Christus
vero in consummatione sæculorum ad abolitionem
peccati venit, et passus est, et sepultus est et re-
surrexit, et mundum excitavit, et prima conditio
octava in regeneratione facta est. Sexta die ligno
suspenditur ab homine sexta die facto; idcirco
igitur sexta crucifixus est die, ut omnes noverimus
illum qui sexta die creaverat hominem, ipsum
sexta die crucifixum fuisse ob hominem. Et non so-
lum die sexta, sed etiam hora sexta ligno suspen-
sus est, quia principium peccati hora sexta ex ligno
factum est, quando Adam mortem prandit, unde
deinceps tunc etiam lancea perforatus effudit san-
guinem et aquam, quæ duo sunt testes Domini in-
terfectorum; sanguinem quidem ut Judæos convin-
ceret qui dixerant : « Sanguis ejus super nos, et
super filios nostros; » aquam vero ut Pilatum ar-
gueret, quia, sumpta aqua, cum se lavisset ut inno-
cens, innocentem et justum flagellatum crucifixit.
Cum igitur, ut sæpe dixi, octava et mortuorum
resurrectio clamet mundi consummationem, scire
expedit, cum omnino mundi advenerit consum-
matio, tunc sanctis et pios defecturos esse de terra.
Atque hujus rei testis Christus dicens : « Numquid
veniens Filius hominis inveniet fidem super ter-
ram? » Et Apostolus dicit : « Nisi venerit discessio
primum, » — « quando discedent a fide, attendentes
spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, » — et

Varia lectiones et notæ.

¹³ Hæc rubrica in cod. evanuit. ¹⁴ Luc. ix, 22. ¹⁵ καὶ ἐν ταύτῃ τὸ ἀλ. φῶς ὁ Χριστός ἐκ τ. ἀν. Ced.
¹⁶ καὶ τῆς α' ? ¹⁷ ἀπηρτισμένη cod. ¹⁸ I Cor. vii, 51. ¹⁹ τοῦς δύο μάρτυρας? ²⁰ Matth. xxvii, 25.
²¹ Luc. xviii, 18. ²² II Thess. ii, 3.

a veritate enim avertent, ad fabulas autem A
 rouverterent;) et sicut gubernatorum interitus
 navigatorum est naufragium, et pastorum absentia
 ovium exitium, et agricolarum incuria agrorum
 perditio, ita etiam sanctorum defectus mundi de-
 structio, sanctitas vero est Deo consecratio, et hic
 sanctus est qui se per fidem et bona opera consecrat
 et Deo dedicat, unde ad derelinquentes Deum, et
 pacta cum illo foedera ahnegantes, dicebat Moyses :
 « Ne dixeris in corde tuo : Sanctitas mihi erit in
 discedendo a Domino. » Sicut defector a Deo et ma-
 lificus impius dicitur, ita Deo per fidem et bona
 opera inhærens, sanctus et justus jure nominatur.
 Μωϋσῆς ²⁵. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου Ὅσιά μοι
 τοῦ Θεοῦ ἀποστάτης καὶ κακοῦργος ἀνόσιος λέγεται,
 οὕτως ὁ τῷ Θεῷ διὰ πίστει καὶ ἀγαθοεργίας
 οἰκειωθείς, ὁσιος καὶ δίκαιος εἰκότως ὀνομάζεται.

Per lignum igitur mors et per lignum vita. Die B
 septimo requievit ab operibus; die septimo in se-
 pulcro corpus requievit. Integrum enim diem septi-
 mum. exspectavit, octavo surrexit, et mundum ex-
 citavit. Et est dies Domini tertia et octava; tertia
 quidem propter resurrectionem Domini, octava vero
 non solum propter Domini, sed etiam propter
 mundi resurrectionem. Ergo, dilecte, audias mira-
 bile et grande mysterium: Quare Domini resurrectio
 octava nominatur? Quoniam septies mortuorum
 resurrectionem invenimus in divina Scriptura, et
 post septem octavus ex mortuis surrexit Dominus,
 qui septem excitaverat. Ante enim Christi resur-
 rectionem, septem singulares resurrectiones mor-
 tuorum evenerant. Et prima quidem in antiqua
 Scriptura, filii viduæ quem Elias Sareptæ suscitavit;
 secunda filii Sunamitidis, quem Elisæus excitavit;
 tertia vero militis, quem cum juxta Elisæum sepe-
 lissent, et ossa prophetæ mortuus contigisset, ve-
 luti ab igne exilivit; quarta autem in nova, resurrectio
 filii antistitis Synagogæ; quinta vero, filii viduæ:
 sexta, Lazari; septima, cum multa corpora sancto-
 rum, qui dormierant, surrexerunt; octava vero
 Domini resurrectio, post salutarem passionem:
 quo tempore Passionis, post terræmotus qui factus
 est, in multis inventum est Græcis monumentis
 motum terræ magnum accidisse et tenebras, ita ut
 astra apparerent. Narrat etiam Josephus tempori-
 bus istis, die Pentecostes, motum et strepitum sen-
 sisse primum sacerdotes, deinde multorum vocem,
 angelorum scilicet, ab interiore sanctuario audi-
 visse: « Descendamus hinc. » Quin etiam aliud
 admirabile magis enarratur, oraculum quoddam in
 scriptis sacris repertum esse sic habens: Tempore
 isto ab eadem regione aliquem virum terræ uni-
 versæ imperaturum, quod ipse quidem sub Vespa-

« Ἐάν μὴ ἔλθῃ πρῶτον ἡ ἀπόστασις, — ²⁶ ὅτε ἀπο-
 στήσονται τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύματι
 πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, — ²⁷ καὶ ἀπὸ
 μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ
 τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. » καὶ ὡσπερ (61^b) κυ-
 βερνητῶν ἀπόλεια τῶν πλοίων ἐστὶ ναυαγία, καὶ
 ποιμένων ἀπουσία προβάτων θλιθρὸς, καὶ γεωργῶν
 ἀμέλεια χωρίων ἀφανισμὸς, οὕτω καὶ τῶν ὁσίων ἡ
 ἐκλείψις τοῦ κόσμου κατάλυσις· ὁσιότης δὲ ἐστὶν ἡ
 πρὸς Θεὸν καθοσίωσις. Καὶ ἐκεῖνος ὁσιος ὁ βαυτὸν
 διὰ πίστεως καὶ ἔργων ἀγαθῶν καθοσιώσας καὶ τῷ
 Θεῷ ἀφιερώσας, ὅθεν τοὺς Θεὸν καταλιμπνόντας
 καὶ ἀρνούμενους τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας ἔλεγεν ὁ
 γέννηται ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ Κυρίου. Καθ' ἅπερ ὁ
 τῷ Θεῷ διὰ πίστει καὶ ἀγαθοεργίας

232 ²⁸ (5) Διὰ ξύλου τοίνυν θάνατος καὶ διὰ ξύ-
 λου ἡ ζωὴ. Τῇ ἐβδόμῃ κατέπυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων·
 τῇ ζ' ἐν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα ἀνέπασεν. — Τελεῖται
 γὰρ ἡμέραν τὴν ἐβδόμην ἐμεινεν· — τῇ η' ἀνέστη
 καὶ τὸν κόσμον ἤγειρεν. Καὶ ἐστὶν ἡ Κυρίου καὶ
 τρίτη καὶ η'· τρίτη μὲν διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνά-
 στασιν, ὀγδόη δὲ, οὐ μόνον διὰ τὴν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ
 καὶ διὰ τὴν τοῦ κόσμου ἔγερσιν. Οὐκοῦν, ἀγαπητὲ,
 ἀκουσον, θαυμαστὴν καὶ μέγα μυστήριον· Διὰ τί ἡ
 τοῦ Κυρίου ἀνάστασις ὀγδόη ὠνόμαστα; Ἐπειδὴ
 ἐπτάκις νεκρῶν ἀνάστασιν εὐρόμεν ἐν τῇ θείᾳ
 Γραφῇ, καὶ μετὰ τοὺς ζ' ὄγδοος ἐκ νεκρῶν ἀνέστη
 ὁ Κύριος ὁ ἡγέρτας τῶς ζ'. Πρὸ γὰρ τῆς Χριστοῦ
 ἀναστάσεως ἐπτά μόναι ἀναστάσαι; νεκρῶν ἐγένον-
 το ²⁹· (Καὶ) α' μὲν ἐν τῇ Παλαιᾷ· ἡ τοῦ υἱοῦ
 τῆς χήρας ³⁰, ὃν ἠλία; ἐν Σαράφθοις ἀνέστησε· β'
 ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Συναμίτιδος, ὃν Ἐλισσαῖος ἤγειρε·
 γ' (δὲ) ἡ τοῦ στρατιώτου, ὃν ἐγγύς Ἐλισσαίου
 θάψαντες (καὶ τῶν ὁσίων τοῦ προφήτου ὁ νεκρὸς
 ἀψάμενος) ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐξεπήδησεν· δ' δὲ (ε') ἐν
 τῇ Καινῇ, ἡ τοῦ ἀρχισυναγώγου τῆς θυγατρὸς· ε' (δὲ)
 ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας· ς' (δὲ) ἡ τοῦ Λαζάρου, ζ' (δὲ)
 ὅτε πολλὰ σῶματα τῶν κειομημένων ἁγίων ἀνέστη·
 η' δὲ ³¹ ἡ τοῦ Κυρίου Ἀνάστασις μετὰ τὸ σωτήριον
 πάθος, καθ' ὃν ³² καιρὸν τοῦ πάθους (καὶ τοῦ)
 γενομένου σεισμοῦ ἐν πολλοῖς (μὲν) ἐδρέθη Ἑλληνι-
 κοῖς ὑπομνήμασιν, ὅτι σεισμὸς ἐγένετο μέγας καὶ
 σκότος, ὥστε καὶ ἀστέρων φανῆναι. (6) Κατὰ δὲ
 τοὺς ³³ χρόνους τούτους καὶ Ἰωσήπος ³⁴ ἱστορεῖ ἐν
 ἡμέρᾳ τῆς ν' κινήσεως καὶ κτύπου τοὺς ἱερεῖς ³⁵
 ἀντιλαμπάνεσθαι πρότερον ³⁶, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας,
 ἀγγελικῆς θηλονότι ³⁷, ἐνδοθεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ³⁸
 ἀκούειν ³⁹· « Καταβαίνομεν ἐντεῦθεν. » ⁴⁰ (7) Καὶ
 μέντοι καὶ ἕτερον παραδοξώτερον ἐξηγῆται, χρι-
 σμὸν τινα ἐν (τοῖς) ἱεροῖς γράμμασιν εὐρεθῆναι
 περιέχοντα (οὕτως)· ὡς κατὰ (τὸν) καιρὸν ἐκεῖνον

Variæ lectiones et notæ.

²⁵ 1 Tim. iv, 4, ²⁶ II Tim. iv, 4. ²⁷ Deut. xxix, 19. ²⁸ Ced. 3342-335,14. ²⁹ ἐγίνοντο cod. ³⁰ γ.
 τῆς Σαράφθιας ὃν ἤγειρον Ἡ. Ced. ³¹ καὶ ἡ' Ced. ³² καθ' ὃν κ. ἐν ἄλλοις μὲν Ἐ. ὅπ. εὐρόμεν ἱστορού-
 μενον ὡ. καὶ ἄ. ἐν ὁ. φ. ex Sync. Eus. Chr. II. 265. ³³ K. τοὺς ἀδοῦς δὲ Eus. ³⁴ B. J. G. V, 3. ³⁵ οὐ
 ἱερεῖ. Eus. ³⁶ πρῶτον Eus. ³⁷ ἀγγ. θ. om. Eus. ³⁸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ cod. ³⁹ ἀκούσαι ἀπὸ τοῦ ἐσω-
 τάτου ἱεροῦ ἀφ' οἷς βήμασιν εἰπούσης μεταβ. ἐντ. Eus. ⁴⁰ Ced. 335,14-336,9. ἱστορεῖ δὲ καὶ Ἰωσή-
 πος χ.

ἀπὸ τῆς αὐτῆς χώρας ἀρῆν ⁸⁰ τις ἀνθρώπος τῆς Αὐστρομακεδονίας ἀπάσης, ὃν αὐτὸς μὲν ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ ἐξέλιπε ⁸¹ 233 πεπληρωσθαι, διήμαρτε δὲ τῆς ἐρμηνείας ἐκ διαμέτρου ⁸²· οὐ γὰρ πάσης οὗτος ἤρξεν (ἢ μόνος τῆς Ῥώμης). Λεῖπεται δὲ ⁸³ οὖν ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦτο πληρωσθαι, πρὸς ὃν φησιν ὁ Πατὴρ ⁸⁴· « Ἀφῆσαι πρὸ ἐμοῦ, καὶ θώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. » Ὅθεν ⁸⁵ « εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν ἱερῶν ἀποστόλων, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης; τὰ βήματα αὐτῶν » (διαβρήθην κηρύττων αὐτοῦ τὴν ἀθίον ἀρχὴν τε καὶ βασιλείαν (Ὁ2) αἰώνιον). ⁸⁶ (8) Ἐπεὶ ⁸⁷ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ θεὸς τὴν κτίσιν ἐδημιούργησεν, καὶ μαρτυρεῖ τῶν δένδρων ἢ βλάστησις (κατὰ τὴν θεῖαν ἀπόφασιν, μέχρι νῦν ἀρχομένου τοῦ ἔαρος ⁸⁸· « Ἢ γῆ βλαστάνει βοτάνην χρίτου, » καὶ οἱ λειμῶνες ἀνοῦσι, καὶ τὰ δένδρα φέει καρπὸν)· διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠλευθέρωσε τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ τὴν Παρθένον ⁸⁹ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος εὐηγγέλισατο· εἰκότως οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε τὸ σωτήριον πάθος ⁹⁰.

⁹¹ Ὁ τοίνυν Πιλάτος μετὰ τὴν (τοῦ) Χριστοῦ σταύρωσιν εἰκόνας τοῦ Καίσαρος (προτομάς) εἰς τὸ ἱερὸν νύκτωρ ἀνέθηκεν. Ὁρθροῦ δὲ γενομένου, οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι τοσοῦτον ἐταράχθησαν, ὥστε Πιλάτος ἐκδειματωθεὶς, ἀλλαχοῦ ταῦτα ⁹² (10) μετέθεκεν. Καὶ δὴ καὶ τὸν ἱερὸν θησαυρὸν τὸν καλούμενον Κορθανᾶν διαφθείρας ⁹³, αἰτίας ἀναίρεσεως πολλῆς καὶ συγχύσεως καὶ τοῖς Ἰουδαίοις μισητὸς ⁹⁴ 234 γέγονε· τὴν γὰρ ἐπανάστασιν αὐτῶν ὑφορώμενος, πρὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ στρατιώτας παρέστησεν, ἐνδοθεὶς μὲν ὄπλα φοροῦντας αὐτοῦς, ἐξωθεν δὲ ἰδιωτικῶν ἐσθῆτας πρὸς τὸ ἀνυπονόητον. Ὡς οὖν ἔωρμησαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι στασιάζοντες, ἐπαφῆκε τοὺς στρατιώτας ἐπ' αὐτῶν, οἳ γε ξύλοις καὶ λίθοις αὐτοῦς πλόντες ⁹⁵, τραυματίαντες ἀπέλυσαν, τινας δὲ αὐτῶν καὶ ἀπέκτειναν. Πολλοὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ὑπ' ἀλλήλων ὄθούμενοι, συμπατηθέντες ἀπέλωλοντο, οὐ; καὶ ἀριθμητάντες εὐρὸν λαὸν ἄπειρον.

PLA. *Peri Iouda tou Galilaiou.*

⁹⁶ Ἐμῖς δὲ καὶ τινῶν ⁹⁷ αὐτῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ⁹⁸ τὸ αἷμα τρώπῃ τοιοῦτον. Οἱ Γαλιλαῖοι τοῖς δόγμασιν ἐξακολουθήσαντες Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, οὐ καὶ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων μέμνηται, κενωφωλίαν καὶ πλάνην ἔμαθον ἐξ αὐτοῦ, καθὼς φησιν Ἰώσηπος· προφάσει γὰρ εὐσεβείας ἀθῆθεν Κύριον μηδὲ μέχρι στόματος ἔφασκε δεῖν τινα

A sicut adimpletum fuisse interpretatus est. Peccavit in interpretatione diametro; non enim terræ universæ ille imperavit, sed soli Romæ. Superest igitur ut istud in Domino nostro Jesu Christo adimpletum sit ad quem dixit Pater: « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. » Unde, « in universum terram exivit sonus sanctorum apostolorum, et in fines terræ verba eorum, » palam promulgando perpetuum ejus imperium et regnum æternum. Quoniam tempore illo Deus creaturam condidit, et testatur fructuum germinatio in arboribus, cum juxta divinam sententiam usque nunc ver regnaverit: « Terra germinat herbam graminis, » et prata florent, et arbores gignunt fructum; idcirco etiam tempore illo Israelitem B ab Ægyptiaca servitute liberavit, et Virgini Gabriel archangelus evangelizavit; recte ergo eodem tempore Christus quoque salutarem subiit passionem.

Pilatus igitur, post Christi crucifixionem, Cæsaris imagines in templo noctu reposuit. Mane autem facto, cernentes Judæi adeo conturbati sunt ut Pilatus timore percussus illas alio transferret. Cum etiam sacrum thesaurum Corbonam dictum destruxisset, interitus multorum et confusionis causa fuit, et Judæis invisus factus est. Horum enim rebellionem reformidans, pro tribunali suo milites disposuit, et hos quidem arma celantes, extrinsecus autem privatorum vestitum habentes, ne suspecti essent. Ubi igitur irruerunt in eum rebellantes Judæi, adversus illos immisit milites. Hi vero fustibus et lapidibus ferientes, vulneratos dimiserunt, quosdam autem illorum occiderunt. Multi autem ex Judæis, alii ab aliis impulsii, conculcati periere; quos qui numeraverunt populum invenere infinitum.

CXIV. *De Juda Galilæo.*

Miscuit etiam horum quorundam cruorem cum victimis hoc modo. Galilæi instituta Judæ Galilæi sequentes, de quo Lucas in Actibus apostolorum memorat, clamorem de rebus inanibus et errorem ab illo discabant, sicut dicit Josephus. Videlicet sub pietatis specie neminem dicebat Dominum vocari oportere, ne extremis quidem labiis, nec hono-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ αὐτῶν et ἀρξαι Ced. ⁸¹ B. J. 6, V. 4. ⁸² B. J. 3, III, 9. ⁸³ δι' Ced. ⁸⁴ Ps. ii, 8 ἐμοῖ ἐνδ. ⁸⁵ Ps. xix, 4. ⁸⁶ Ced. 536, 2-7. ⁸⁷ οὖν add. Ced. ⁸⁸ Gen. 1, 11. ⁸⁹ τῇ Παρθένῳ Ced. ⁹⁰ Ἐπὶ Τιβερίου, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Ματθαίας ἀντὶ Ἰούδα τοῦ προδότου, καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου πρῶτος, Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος γέγονεν, καὶ διάκονοι ἀριθμὸν ζ', Στέφανος ὁ ἀ' μάρτυς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· Φίλιππος δὲ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ποιεῖ εἰς Σαμάρειαν τεράστια. Ἀρθεὶς ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐπέστη [εὐνοῦχῳ] Κανδάκη[-]; οὗτος πρῶτος ἐθαπτίσθη διὰ Φιλίππου ἐξ ἔθνων, τῆς προφητείας πληρωθείσης ἔργῳ· « Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς; τῷ » Θεῷ (Ps. lxxviii, 31). Ἀλλὰ καὶ Μάγοι Χριστῷ προσκυνήσαντες πρότερον, τὴν τῶν ἔθνων κλῆσιν ἠνείξαντο· καὶ Κορνήλιος πρῶτος ἐξ ἔθνων Πέτρον διὰ τῆς πίστεως προσήλθε (Len. 59, 20-63, 8). ⁹¹ Ced. 536, 8 11, Jos. 18, III, 1; B. J. 2, XIV, 2, 3. ⁹² ταῦτα; Ced. — Ced. 537, 5-5; Jos. 15, III, 2; B. 1, 2, XIV, 4. ⁹³ K. διέφθοι; ρε καὶ πολλοῦ; ἐξ αὐτῶν cæteris Ced. ommissis. ⁹⁴ 28? (5225) Ced. 237, 5-21, Jos. B. J. 2, VIII, 1, Act. v, 57.) a. 11. p. (Dir.); Luc. xiii, 1. ⁹⁵ καί? ⁹⁶ ἀ. ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Καίσαρος τὸ ἀ. τῶν θ. Ced.

ris causa, nec benevolentiae, neque Deo soli competentem honorem et gloriam hominibus tribui. Itaque multi eorum, quia non dicerent Caesarem Dominum, dura sustinuerunt verbera; qui iidem postea docebant nihil aliud praeter jussas in Moysis lege victimas offerre Deo, ideoque prohibebant ne victimae a senatu populi concessae offerrentur pro imperatoris et Romani populi salute. Jure super his iratus in Galilaeos Pilatus, jussit illos occidi prope victimas quas opinabantur juxta legem offerre, ita ut misceretur oblati victimis cruor afferentium.

Πιλᾶτον ⁶⁰ κελεύσαι παρὰ ταῖς θυσίαις, ἄς ἐδόκουν κατὰ τὸν νόμον προσφέρειν, ἀναιρεθῆναι, ὥστε ἀναμιχθῆναι ταῖς προσφερομέναις θυσίαις τὸ αἷμα τῶν προσφερόντων.

At Tiberius, praeter ceteros ipsius successus, illum etiam obtinuit: illos qui in ejus favorem adducti erant celerius non mutabat, sed operam dabat ut vel diu, vel usque ad vitae terminum imperium servarent. Quondam, cum causam amici ejus ab eo sciscitarentur, dixit: « Qui aliquod munus gerunt, hos semper majora appetere natura inisunt est, et si magis ac magis illis imperare datum est, remissius meliori conditione utuntur; si vero ad breve tempus, ad furta magis excitantur, in incerto gubernationem habentes; dicamque vobis clarum exemplum hocce: Vulneratus quidam jacebat, et muscarum multitudo ulcera ejus vellebant; superveniens vero aliquis, cum putaret illum muscas abigere non posse, accedens fugabat; dixit autem qui sancius erat: Obsecro, abigere desine, magis enim mihi nocet, istae enim cruore saturae non intolerabilem mihi morsu dolorem afferunt; si vero expuleris, supervenientes aliae, ob famem majores mihi dolores afferent, ita ut vitam etiam tollant. Idcirco ego quoque multis furtis duces licet corruptos videam, frequenter non muto. » Admodum quidem de justitia sollicitus, civitatibus sibi subditi semper scripsit: « Si aliquid contra leges fieri praescripsero, nihil curate, ignorantiae me accusantes. » Qua de causa Pilatus illum sciens veritatis et justitiae amantem, de omnibus Christi miraculis et religionis ejus dogmatibus illum certiore fecit, sicut narrat Tertullianus, qui in sua *Christianorum Apologia* de Romanis legibus perite disseruit. Dicebat Christum post mortem resurrexisse, et jam ab omnibus Deum reputari. Tiberius attonitus cuncta nuntiavit senatui; hic vero non acquievit, dicens se veteri legi parere, jubenti neminem prius inter deos referri quam ipsorum suffragiis et decreto judicatum.

λέγειν, μήτε κατὰ τιμὴν, μήτε (κατὰ) φιλοφροσύνην, καὶ τὴν Θεῷ μόνῃ πρόπουσαν τιμὴν ⁶⁰ καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀπονέμειν, ὅθεν καὶ πολλοὶ αὐτῶν περὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν (τὸν) Καίσαρα κύριον καὶ δεσπότην, χαλεπὰς αἰτίας ὑπέστησαν, οἵτινες λοιπὸν ἐδίδοσκον μὴδὲν παρὰ τὰς διατεταγμένας ἐν τῷ Μωϋσέως νόμῳ θυσίας ἀναφέρεισθαι τῷ Θεῷ, κἀνατεῦθεν τοῖνον κωλύοντες τὰς ὑπὸ τῆς γερουσίας τοῦ λαοῦ παραδιδόμενας γίνεσθαι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλείως ⁶¹ καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἔθνους θυσίας· εἰκότως ἐπὶ τούτοις ἀγανακτοῦντα ⁶² πρὸς Γαλιλαίου ⁶³ προσφέρντων.

⁶¹ (2) Ὁ δὲ γε Τιβερίος πρὸς τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ πλεονεκτήμασι καὶ τοῦτο ἐκέκτετο· τοὺς εἰς ἀξίαν αὐτοῦ προσαγομένους θάπτον οὐκ **235** ἤμειδεν, ἀλλ' ἢ πολὺν χρόνον ἢ ζωὴς τέλους τοῦ βίου κατέχευ· αὐτοὺς τὴν ἀρχὴν παρεσκευάζεν. Ἐρωτηθεὶς ὅν ποτε τὴν αἰτίαν ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ ἐφη· « Ἄελ πᾶσα ἡγεμονία τοῦ πλεονεκτεῖν ἐφίσταται φύσει, καὶ εἰ ἐπὶ πλέον κρατοῖεν, ἀμβλυτέρως τῇ πλεονεξίᾳ κέχρηται· (ὁ 2^b) εἰ δὲ ἐπ' ὀλίγω, μειζόνως ἐπικλοπαὶ παροξύνονται, ἐν ἀδύλῳ τὴν διαδοχὴν ἔχοντες· λέξω ⁶⁴ δὲ ὑμῖν καὶ ἑναργῆς ⁶⁵ παράδειγμα τοῦτο· Τραυματίας τις ἔκειτο, καὶ πλῆθος μυιῶν ὄντων, τὰ ἔλκη αὐτοῦ ἐνέμοντο· παριῶν δὲ τίς, νομίσας αὐτὸν μὴ δύνασθαι τὰς μυίας ἀποσοθεῖν, προσελθὼν ἀπέδωκεν· ὁ δὲ τραυματίας φησὶν· « Δέομαι, παῦσον καὶ μὴ ἀποσόθει· μειζόνως γάρ με βλάπτεις· αἰ ⁶⁶ γὰρ κορροσθεῖσαι τοῦ αἵματος οὐ πάνυ μοι τὴν δῆξιν ὀδυνηρὰν παρέχουσιν· εἰ δὲ ἀποδιώκονται, ἔτραι προσελθοῦσαι, λιμῶ τὰς ὀδύνας μοι παρέξωσι μειζότερας ὥστε καὶ τοῦ ζῆν ἀποστερῆσαι. » Διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπὸ πολλῶν κλοπῶν τοὺς ἡγεμόνας διεφθαρμένους ἰδὼν, συνεχῶς οὐκ ἀμείδω. » ⁶⁷ (3) Φροντίζων γέ τοι λίαν τοῦ δικαίου ἔγραψεν ⁶⁸ αὐτῶν ταῖς ὑπ' αὐτὸν πόλεσι λέγων· « Ἐάν τι γράψω παρὰ τοὺς νόμους προστάσων γίνεσθαι, μὴ προσέξιν ὡς ἡγνοήκεις. » ⁶⁹ (4) Διὸ καὶ Πιλᾶτος εἰδὼς αὐτοῦ τὴν φιλάληθον καὶ φιλοδίκαιον, τὰ τεραστεῖα ⁷⁰ Χριστοῦ πάντα καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας (αὐτοῦ) δῶγματα δι' ἐπιτομῆς διεκοινώσατο ⁷¹ αὐτῷ, καθὼς ἱστορεῖ Τερτυλιανὸς (ὁ τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπιστήμων) ἐν τῇ ὑπὲρ ⁷² Χριστιανῶν Ἀπολογία (διεξιῶν) καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἀνεβίωσε καὶ ἤδη παρὰ πᾶσι Θεὸς εἶναι πιστεύεται· καὶ ὅτι Τιβερίος καταπλαγείς ἀνηγγεῖλε πάντα ἐπὶ τῆς συγκλήτου ⁷³· ἢ δὲ οὐ προσήκατο, πειθαρχεῖν νόμῳ παλαιῷ λέγουσα ⁷⁴, μὴ

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁰ τε add. Ced. ⁶¹ τοῦ ὁ. σ. Ced. ⁶² ἀγανακτεῖ Ced. ἀγανακτοῦντες cod. ⁶³ Γαλιλαίας cod. ⁶⁴ Πιλᾶτος καὶ κελεύσει Ced. — αἰς cod. ⁶⁵ Ced. 544,9-15 epitomen exhibet, ut et Leo 59,3-8, πλεονεκτήματα hoc quia justitiae in seqq. laudate repugnant, alium in locum transferentes. ⁶⁶ δεῖξω? λέξω cod. ⁶⁷ ἐναργῆς cod. ⁶⁸ Ced. 356,11-14. ⁶⁹ ἐγ. τοὺς ἀρχοῦσι τῶν πόλεων Ced. — γράφω Ced. ⁷⁰ Ens. Chr. II. 267; Tib. 22, Pilatus de Christianorum religione Tiberium certiore facit. Ced. 356,14-357,2, cf. 345,10-15, Leo 58,20-25. ⁷¹ τεράστια Ced. ⁷² ἀνεκοινώσατο Coisl. ⁷³ κατὰ cod. — ὑπὲρ τῶν χρ. Coisl. ⁷⁴ ὅτι ὁ Τιβ. cod. τὴν συγκλήτου Coisl. — τῇ συγκλήτῳ Ced. ⁷⁵ λέγοντι. cod. — Ap. 5: Tiberius ergo annuntiatum sibi ex Syria Palestina quae illic veritatem ipsius divinitatis revelarat, detulit ad senatum cum prerogativa suffragii sui. Senatus quia non in se probaverat, respuit. Caesar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum 21: Ea omnia super Christo Pilatus, et ipse jam pro sua conscientia Christianus, Caesari tunc Tiberio nuntiavit (Cod. Petrop.)

πρῶτον θεοποιήσῃ⁷⁹ τινα, εἰ μὴ ψήφω καὶ δόγματι παρ' **236** αὐτοῖς κριθεῖη⁷⁸. Ὁ δὲ τὸν νόμον τοῦτον ἐδέξατο· ἐκέλευσε δὲ μηδένα ἐμποδίζειν⁷⁵ τοῦ⁷⁶ Χριστοῦ τῷ κηρύγματι, καὶ μὲν γε θάνατον προσηπέλιψε τοῖς κατηγορεῖν τολμῶσι τοῦ κηρύγματος.

PIE. Περὶ Ἀνάρου.

⁷⁹ Οὕτω γοῦν τῇ θεῖα τοῦ⁷⁷ Χριστοῦ δυνάμει ἀθρόως ἢ σύμπασα οἰκουμένη τῆς ἱερᾶς τοῦ κηρύγματος διὰ τῆς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας πεπληρωται⁷⁸, ἐξ ὧν, θαδδαίου ἐν Ἐδέσῃ τῇ πόλει κηρύξεντος⁷⁹ λόγον, καὶ ὁ ἐκέλευσε τοπάρχης Ἀβγαρος⁸⁰ τὸ σῶμα δεινῶ πάθει κατεχόμενος καὶ φθειρόμενος, ἀκούσας τὸ ὄνομα Χριστοῦ καὶ τὰς δυνάμεις συμφώνως ὑπὸ πάντων μαρτυρουμένης, ἐκείτης Χριστοῦ διὰ γραμματηφόρου γίνεσθαι, ἀξίων τῆς νόσου λύσιν εὐραστῆαι, γράψας διὰ τινος Ἀνανίου ταχυδρόμου τάδε⁸¹· Ἐγώ, ὁ τοπάρχης⁸² Ἰησοῦ Σωτῆρι· ἔγαθῶ, ἀναφανέντι ἐν Ἱερουσαλήμ, χαίρειν. Ἦκουσται μοι τὰ⁸³ περὶ σου καὶ τῶν σὺν ἰαμάτων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων⁸⁴, ὡς γὰρ λόγῳ τυφλοὺς ἀναδιδέπειν ποιεῖς⁸⁵, χλωλοὺς περιπατεῖν, (καὶ) λεπροὺς καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα ἐκβάλλεις⁸⁷, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις, καὶ νεκροὺς ἐγείρεις· ἄπερ⁸⁸ ἀκούσας, κατὰ νοῦν ἐθέμην (τῶν δύο τῶν ἑσπερον, ἦ) ὅτι· σὺ εἶ ὁ Θεός⁸⁹· ὁ ἀπ' οὐρανοῦ καταβὰς, ἢ Υἱὸς ὑπάρχεις τοῦ Θεοῦ, ποιῶν ταῦτα. Διὰ τοῦτο νῦν⁹⁰ γράψας, ἀξιώ ἔλθειν σε πρὸς με καὶ τὸ συνεχόμενον⁹¹ πάθος θεραπεύσαι· καὶ γὰρ ἤκουσα, ὅτι καταγογγύζουσιν οἱ⁹² Ἰουδαῖοι καὶ βούλονται σε κακῶσαι· πόλις δὲ μοι μικροτάτη ἐστίν, ἥτις ἐξαρκέσει **237** ἀμφοτέροις⁹³. » ⁹⁴(2) Ὁ δὲ Κύριος ἀναγνοὺς ταῦτα ἀντιγράφει πρὸς αὐτὸν οὕτως· Ἐ Μακάριο; εἰ⁹⁵ πιστεύσας⁹⁶ ἐπ' ἐμῆ, μὴ ἑωρακώς με. (85^a) Περὶ δὲ οὗ ἔγραψας⁹⁷, ἔλθειν (με) πρὸς σε, δέον ἐστὶ πληρῶσαι πάντα⁹⁸ δι' ἃ ἀπεστάλην (ἐνταῦθα), καὶ⁹⁹ ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν ἀποστελιαντά με¹. Καὶ οὕτως ἀποστελῶ² σοὶ τινὰ τῶν μαθητῶν μου, καὶ λάσεται σου τὸ πάθος καὶ ζώῃν σοὶ καὶ τοῖς ἐν σοὶ παρέξει³. » (3) Ταύταις οὖν ταῖς ἐπιστολαῖς ἔτι καὶ ταῦτα συνήπτο τῇ τῶν Σύρων φωνῇ, θαδδαίου πράξαντος μετὰ τὴν ἀνά-

A Ille legem hanc recepit; sed jussit nullum Christo prædicando impedimento esse, atque mortem minatus est audentibus hanc prædicationem insinulare.

CXV. De Abgaro.

Ita igitur, divina Christi potestate, repente universa terra sacra prædicatione repleta est, docentibus apostolis, ex quibus Thaddæus in urbe Edessa verbum annuntiavit. Præfectus loci hujus Abgarus, crudeli morbo detentus et consumptus, audito Christi nomine, et virtutibus ejus una voce ab omnibus confirmatis, Christum per tabellarium precatur orans ut a morbo sanetur, hæc per Ananiam quemdam cursorum scribens : « Abgarus præfectus Jesu Salvatori hono, qui apparuit in Jerusalem, salutem. Audita sunt a me quæ facis et quomodo sanas nullis adhibitis medicaminibus aut herbis, quippe qui verbo cæcos videre facias, claudos obambulare, leprosos mundes et impuros spiritus ejicias et longo morbo exercruciatos cures et mortuos excites; quibus auditis, e duobus alterutrum in mente reputavi, vel te Deum cælo descendissè, vel esse Dei Filium, qui talia facis. Idcirco nunc scribens, peto ut venias ad me, et quæ me detinet infirmitatem sanes; audivi enim jam obmurmurære Judæos, et nocere tibi velle; urbs quidem mihi parvula est, sed ambobus nobis sufficiet. » Porro Dominus, his lectis, talia ad illum rescribit : « Beatus es qui credidisti in me, cum me non videris. Quod scripsisti ut veniam ad te, oportet me implere omnia pro quibus huc missus sum, et recipi apud eum qui me misit. Igitur mittam tibi aliquem ex meis discipulis, et morbum tuum sanabit, et vitam tibi, et his qui tecum sunt, præstabit. » Illis porro epistolis hæc quoque connexa erant Syrio sermone, cum scripsisset Thaddæus post Ascensionem Domini. « Abgarus igitur, comperta epistola Domini, fide et desiderio magis accensus est Christum, in effigie saltem contemplandi, et pictorem misit qui, descripta divina illa facie, ad se ferret quam ocuis. » Cum isto

Varie lectiones et notæ.

⁷⁹ θεοποιήσαι Ced. ⁷⁸ αὐτ. ἐκρηθεῖη cod. αὐτῆς ἐγκριθεῖη Coisl. ⁷⁵ ἐμποδον γίνεσθαι Coisl. — γε καὶ θάνατον cod. et Coisl. ⁷⁶ τῷ Χριστοῦ x. Ced. — μέντοι Cod. ⁷⁷ Ced. 308,9-309,7. Eus. Chr. II, 297. ⁷⁸ τοῦ om. Coisl. ⁷⁹ ἐπεπληρωτο cod. ⁸⁰ κηρύσσοντος τὸν λόγον Coisl. ⁸¹ Ἀβγαρος τοῦνομα, δεινῶ Coisl. ⁸² ταχ. εἰς Ἱερουσαλήμ τάδε Coisl. — Ἐπιστολή cod. in margine. ⁸³ πόλει; Ἐδέσσης Ced. Ἐδ. Eus. II. E. I, 13. ⁸⁴ πόλις Ἱεροσολύμων Ced. τόπω Ἱερ. Eus. ⁸⁵ τὰ om. Coisl. ⁸⁶ γιν. Cod. Eus. — λόγος Ced. Eus. ⁸⁷ καὶ χλωλοὺς cod. et Coisl. ⁸⁸ λόγῳ ἀπελαύνεις Ced. π. καὶ δαίμονας ἐκβάλλεις Eus. ⁸⁹ Ταῦτα πάντα ἄκ. περὶ σου Ced. Καὶ τ. π. ἀκ. π. σου Eus. (τῶν δύο Eus.) ⁹⁰ Ὅτι Θεός εἶ καὶ x. ἐξ ὁ. ταῦτα ποιεῖς ἢ υἱὸς εἶ Ced. ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός καὶ x. ἀ. τοῦ ὁ. π. τ. ἢ Υἱὸς εἶ Eus. ⁹¹ διὰ τ. οὖν Coisl. — Δ. ταῦτα τοίνυν γρ. ἐδεήθη τῆς σῆς ἰαχύος καὶ ἀγαθότητος σκυληναὶ καὶ ε. π. με ἵνα τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεύσῃ; Ced. Δ. τοῦτο. ἐδ. σου σκ. πρὸς με καὶ τὸ π. ὃ ε. θεραπεύσαι Eus. — Ὅτι καὶ (οἱ) Ἰ. x. σου καὶ β. x. σὲ Ced. Eus. — ε. σμ. Ced. σμ. με καὶ σμνή Eus. ἔξαρκεῖ Eus. ⁹² συνήγον με cod. ⁹³ οἱ om. Coisl. Deest σου in utroque. ⁹⁴ ἤμιν ἐρῶσο Ced. ⁹⁵ Ced. 309, 22-310, 6 pro-litius cum Eusebio ⁹⁶ Ἀβγαρος add. Ced. Eus. ⁹⁷ Μακ. ὁ πιστεύσας· ἐν ἐμῶ καὶ μὴ ἑωρακώς με Coisl. ⁹⁸ μοι Ced. Eus. ⁹⁹ π. πλ. με Ced. π. δι' ἃ ἀπ. ε. πλ. με Eus. ¹ μετὰ τὸ πληρῶσαι add. Ced. μετὰ τὸ π. οὕτως Eus. ² ἀν. (με) π. (τῶν) ἀπ. με (πατέρα)· ἐπειδὸν δὲ ἀνελθῶν, ἀποστελῶ σοὶ ἵνα τῶν Ced. καὶ ἐπ. Eus. ³ μου ὀνόματι θαδδαίου ὅστις καὶ τὸ π. σου θεραπεύσει καὶ ζ. αἰώνιον καὶ εὐφροσύνην σοι παρασχῆ, x. τ. λ. Ced. μου ἵνα ἱστ. Eus. ⁴ σὺν σοὶ παράσχηται Eus. — T. δι' Eus.

frustra tentasset, ob nimiam vultus gratiam et splendorem, Christus ipse proprio vultui linteum imponens, sui ipsius imaginem exprimit, et quod desiderabat, mittit appetenti. Atque etiam ante istum rursus, ut idem narrat, cum Bethleem Judæ natus esset Dominus, Persarum rex pictorem quemdam habilem misit, qui nati infantis et puerperæ faciem descriptam sibi attulit. Si vero non omnia in evangelica narratione recensentur, non ideo et falsa; dicendum enim esset nec et alia signa, quæ fecit Jesus facta esse, quæ multa sunt, ita ut nec mundus capere possit, si scribantur per singula quoniam non sunt scripta, ut dicit magnus evangelista Joannes. Porro Tiberius cum ita valde bonus esset in juventute, et sermonibus philosophicis et rhetoricis et optimis factis ingenuus gloriaretur, repente in pejorem mutatus est mentem, ita ut demens factus reputaretur etiam a dæmone impelli ad hominem impietatem et homicidium et furorem; et non solum vitii secundum naturam et contra naturam seipsum supra modum contaminavit, sed etiam omni injustitia et tyrannide. Ua igitur potestatis usus, atque ex beneficentia in improbitatem devolutus, cum metuenda crudelitate, tum scelestæ avaritiæ et turpitudine ad vitæ finem pervenit, occisus a Caio. Ægrotantem enim illum, pluribus superpositis vestibis, iste suffocavit. Nihil Tiberio profuit pristina probitas et fortitudo, sed magis etiam omnibus odio habitus est, quippe qui in fine omnino insolenter se extulerat et omnia violaverat et ad æternum supplicium cum similibus impiis præcipitatus erat: «Declinantes enim in laqueos adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.» Merito igitur Apostolus dicebat: «Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet.» Dominus autem dicit: «Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.»

πᾶν ἐξυβρίζας καὶ διαφθείρας καὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν μετὰ τῶν ὁμοίων ἀσεβῶν κατενεχθεὶς. τοὺς γὰρ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίαις ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. Εἰκότως οὖν ὁ μὲν Ἀπόστολος ἔλεγεν ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθόν, καὶ ἐπιτελέσει. Ὁ δὲ Κύριός φησιν ὅτι ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

CXVI. Regnum Claudii.

Post Tiberium autem, imperavit Caius Cæsar, illius consobrinus, Caligula dictus, annos quatuor, qui primum cum magnanimitate imperii res administrans, cum omnibus subditis convenienter se

ἀλψῖν τοῦ Κυρίου. Ὁ τοίνυν Αὐγαρος ἀκούσας τὴν ἐπιτροχὴν τοῦ Κυρίου, μᾶλλον εἰς πῶθον καὶ πίστιν ἐξήφθη μελίζονα, καὶ ἐν εἰκόني τὸν Χριστὸν μόνον θεάσασθαι καὶ ἀποστέλλει ζωγράφον, ὥστε τὸ οὖρον εἶδος ἐκεῖνο διαγραφάξαντα πρὸς αὐτὸν κομίζειν ὡς τάχιστα. Τοῦ δὲ διαμαρτυρώτος τοῦ σκοποῦ διὰ τὴν υπερβάλλουσαν τοῦ προσώπου χάριν τε καὶ λαμπρότητα, αὐτὸς τῷ οικείῳ προσώπῳ ὀθόνην ἐπιθεὶς ἐναπομάττει τὸ ἑαυτοῦ ὁμοίωμα καὶ πέμπει τῷ ἐρῶντι τὸ ποθοῦμενον. (4) Καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτου ἄλιν, ὡς αὐτὸς ἱστορεῖται, ὅτι περὶ Κυρίου τεχθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς εὐφυῆ τινα ζωγράφον ἐξέπεμψεν, ὃς τὴν τοῦ τεχθέντος καὶ τῆς τεκούσης εἰκόνα διαγράφας πρὸς αὐτὸν ἤγαγεν. Εἰ δὲ οὐ πάντα κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν ἀναγράφεται, οὐ παρὰ τοῦτο καὶ ἀπίστα· οὐδὲ γὰρ τὰ ἄλλα σημεῖα, ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἀπετετέλεστο, πολλά γε ὄντα, ὡς μηδὲ χωρεῖν τὸν κόσμον καθ' ἐν γραφόμενα, ὡς ἐπειδὴ οὐκ ἀναγράφεται, φησὶν ὁ μέγας εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. (5) Ὁ οὖν Τιτέριος τοιοῦτος ὑπάρχων ἄριστος ἐν νεότητι καὶ λόγους φιλοσόφους καὶ ῥητορικοὺς 238 καὶ βελτίστους ἔργους κομῶν ὁ γεννάδας, ἀφηνίδιον εἰς τὴν χεῖρονα μετεβλήθη γνώμην, ὥστε καὶ παραφρονεῖν αὐτὸν νομισθῆναι καὶ ὑπὸ δαίμονος ἐλαύνεσθαι πρὸς πᾶσαν ἀνοσιουργίαν καὶ μισαιφονίαν τε καὶ ολισθηρίαν· καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν αὐτὸν ἐβεβήλωσε καθ' ὑπερβολὴν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἀδικίᾳ καὶ τυραννίδι. Οὕτως οὖν τὴν ἀρχὴν διοικήσας καὶ ἐξ ἀγαθοεργίας εἰς κακοεργίαν κατενεχθεὶς, φοβερὰ μὲν ὀμώτητι, μυστρά [δὲ] πλεονεξίᾳ καὶ αἰσχροεργίᾳ καταστρέφει τὸν βίον, ἀναρθεὶς ὑπὸ Γαίου. Νοσοῦντος γὰρ αὐτοῦ, ἰμάτια πολλὰ ἐπιθεὶς, αὐτὸν ἀπέπνιξεν, μηδὲ ἐκ τῆς προλαβούσης καλοκάγαθις καὶ ἀριστείας ὤφειληθείς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ πάντων μισηθείς ὡς ἐν τέλει τὸ πᾶν ἐξυβρίζας καὶ διαφθείρας καὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν μετὰ τῶν ὁμοίων ἀσεβῶν κατενεχθεὶς. τοὺς γὰρ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίαις ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. Εἰκότως οὖν ὁ μὲν Ἀπόστολος ἔλεγεν ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθόν, καὶ ἐπιτελέσει. Ὁ δὲ Κύριός φησιν ὅτι ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

PICT. Basileia Γαίου.

Μετὰ δὲ Τιτέριον ἐβασίλευσε Γάιος Καῖσαρ, ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ Καλλιγούλας, ἔτη δ', ὃς τὸ μὲν πρῶτον μεγαλοφρόνως διεύων τῆς βασιλείας τὰ πράγματα, πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις καθήκοντως ἐπέχετο. (2)

Variae lectiones et notae.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτῷ Ἰούδας, ὁ καὶ Θωμᾶς, Θαδδαῖον τὸν ἀπόστολον, κ. τ. λ. — ἃ καὶ οὐκ εἰς ἀχρηστον πρὸς λέξιν ἐκ τῶν Σύρων μεταβληθέντα φωνῆς ἐνταῦθά μοι κατὰ καιρὸν κείσθω Eus. ὁ τοῦ οἰμ. Coisl. — καὶ καὶ Coisl. ὁ θεάσασθαι λίαν ἐπιέμενος ἀπ. Coisl. ὁ ἐκεῖνο Coisl. ὁ ἐκπέμπει Coisl. ὁ πάλιν ἱστορήσεται ὡσαύτως Coisl. ὅτι περὶ τοῦ Κυρίου cod. et Coisl. τ. ἐν Β. ὁ Coisl. ὁ τὴν τε τοῦ Coisl. Ἰο. xx, 50; xxi, 25. ὁ ἀβεστητόν cod. ὁ οὐκ ἔστι γεγραμμένα Ἰο. Ἰο. Ced. 337, 22-538 16 Ὅρα μεταβολὴν σατανικὴν Τιτέριου καὶ φρέξον, glossa in margine codicis. ὁ γούν — ἐν ν. ἀρ. Ced. ὁ τῶν ποίος καὶ Ced. ὁ πρὸς γῆρας ἐλθὼν Ced. in quod codice ante λόγους legitur. ὁ ἀφηνίδιον; cod. ὁ ὡς add. Ced. ὁ τῷ ad l. Ced. ὁ αὐτοῦ add. Ced. ὁ ἀπεν. Ced. — ἐν χερσίνων; Ced. ὁ Phil. 1, 6. ὁ Matth. xxii, 13. ὁ βίον μηδὲν ἐκσωθήσεται Ced. Τοῦτον Γάιος ὁ ἀδελφεὸς ἐν τῇ νόσῳ ἀ. ἰ. π. περιθεὶς ἀπ. 346. 1, 2. ὁ 37 (5337). ὁ Οὗτος ποτε προῶν κατὰ τὴν ἀγορᾶν καὶ πηλὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἰδὼν, ἤγαγε Φλάσιον Οὐεσπασιανὸν ἀγορανόμον ὄντα, καὶ, ὡς ἀμελήσαντα, εἰς τὴν ἐσθῆτα βοήθηνα ἐκέλευσε, ὅπερ ἐσήμανε τὰ κοινὰ τετραγράμμενα αὐτὸν περὶ ἀλλήσθαι. Οὗτος, ἐσφάγγι, ὁ πῶς Κλαυδίου.

Ἦστερον δὲ μετὰ β' χρόνους ἑκατὰς τῆς ἀνθρωπίνης φρονήσεως, κατὰ μέμνησιν τοῦ θεοῦ ἑαυτὸν ἀπεθέωσεν καὶ ἀνδριάντα ἑαυτοῦ κατὰ πλῆθιν ἐν τοῖς ναοῖς, ναὸν θεοπίσας νέου (63^b) 239 Γαίου Ἰερὸν, προσέταξεν ὀνομάζεσθαι. (3) Καὶ οὐ μόνον Ἰουδαίους ἐτυράννησε ²⁰, ἀλλὰ καὶ πάντα τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους ἀναίρων, ἐλάμβανεν αὐτῶν τὰς οὐσίας πρὸς τοῦτου δουλοκρατίαν νομοθετήσας ἐπέτρεψε κατηγορεῖν τῶν δεσποτῶν, εἰ τις συνίδη ἐν αὐτοῖς κλημμέλημα. ²⁰ • κάντευθεν δεῖνι συμφορὰ κατέλληψε τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, τῶν οἰκτῶν ²⁰ μεγάλας τιμωρίαις ὑποβαλλόντων τοὺς δεσπότας • ἑκαστος γὰρ αὐτῶν ἐμύνασθαι τὸν ἴδιον δεσπότην ἐσπούδαζεν ὑπὲρ ὧν πρὸς αὐτοῦ βασιάνων προέπασχεν. (4) Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς μανίαν ἐκτραπίει ἄθεσμον, στολὰς γυναικείας ἠμφιέννυτο καὶ τὴν κόμην πλοκάμοις ²¹ καὶ πλοκί τιμι περιστέλλων, καὶ γυναικίζόμενος καὶ πᾶσαν αἰσχροουργίαν διαπραττόμενος, τελετὰς ἐπενόει καὶ ξένα μυστήρια ἐπετέλει. (5) Καὶ δὴ λαβὼν ποτε τὴν οἰκείαν θυγατέρα καὶ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀγάλματος αὐτὴν θέμενος οὕτως ἔφη • « Σὺ ταύτην γεγεννηχας καὶ πατὴρ αὐτῆς ἐνομος ὑπάρχεις. » (6) Ταῦτα τοίνυν στρατιῶται θεχειρίζοντο αὐτὸν ἐν τῷ βαλανείῳ λουόμενον ²².

²² (7) Ἐφ' οὗ Θεοῦδᾶ; ὁ ἐν ταῖς Ἠράξει τῶν ἀποστόλων μνημονεύμενος πλάνος, ἀναπίστας πολλοὺς, ἐπηγγείλατο τεμεῖν τὸν Ἰορδάνην καὶ διόδον ποιῆσαι τῷ λαῷ. Καὶ διαμαρτήσας ἀνηρέθη καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πάντες. ²⁴ (8) Καὶ ὁ πύργος ἔπειτα, τοῦ Σιλωάμ ἐπὶ τοῖς ἡ' ἀνδρας. ²⁵ (9) Καὶ Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς ἐμαρτυρήθη. 240 (10) Καὶ Παῦλος ἐπίστευσε. ²⁶ (11) Καὶ Φίλων καὶ Ἰώσηπος, οἱ ἐξ Ἑβραίων σφοδρῶς, ἐγνωρίζοντο, ὄστις Ἰώσηπος, φιλαληθῆς ὑπάρχων, μέμνηται Ἰωάννην τὸν πρόδρομον καὶ τὸν Χριστόν. Καὶ περὶ μὲν Ἰωάννου λέγει τάδε • « Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει διολωλέναι τὸν Ἠρώδου στρατὸν ὑπὸ ²⁷ Θεοῦ, καὶ μάλᾳ δικαίως τινυμένους ²⁸ δίκην διὰ ²⁹ ποινὴν Ἰωάννου τοῦ καλουμένου ³⁰ Βαπτιστοῦ. Τοῦτον γὰρ Ἠρώδης κτείνει ³¹, ἀγαθὸν ἄνδρα, τοῖς Ἰουδαίοις ³² καλεῖσθαι ἀρετὴν ἐπασκίειν καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνην, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβεῖα χρωμένους, βαπτισμῷ συνείναι. — Περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ πάλιν ἔφη ³³. « Γίνεται δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ³⁴ Ἰησοῦς, ἀνὴρ σοφῆς, εἶγε ἄνδρα λέγειν αὐτὸν χρῆ • ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητῆς καὶ διδάσκαλος ³⁵ ἀνθρώπων τῶν ἐν ἔθνη ³⁶ τάληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν

A habit. Deinde duos post annos a sensu communi deflexus, ad imitationem divinitatis se coli iussit, et statuam suam per civitates in templis adorari, templo novo Caio dedicato. Et non solum in Judæis tyrannice sævit, sed cum Romæ illustres quosque occidisset, bona eorum diripuit. Præterea servorum dominatu lege sancito permisit iis ut dominos insimularent, si quis in illis peccatum deprehenderat; atque hinc dira calamitas orbem invasit universum, servis magnis supplicis dominos subjicientibus; unusquisque enim illorum proprium ulcisci dominum contendebat, ob illa quæ per inquisitionem tormenta ab eo antea passus fuerat. Interea in nefariam conversus insaniam, vestes muliebres induebat, comamque cincinnis et cirris circumornans, et mulierem cultu habituque effingens, et omne sædum facinus peragens, initiationes et inaudita exsequabatur mysteria. Et vero apprehensa olim propria filia, et in gremium statuæ posita, sic locutus est: « Tu hanc generasti, et legitimus ejus pater es. » Hæc illum porro milites cum cernerent facientem, nec jam tollerarent, lavantem in balneo occiderunt.

θεωροῦντες αὐτὸν ποιῶντα καὶ μὴ ὑποφέροντες,

Sub eodem Theodas impostor, in Actibus apostolorum memoratus, cum multos seduxisset, pollicitus est se Jordanem esse divisurum et transitum facturum populo; et cum rem efficere nequisset, occisus est, et omnes qui cum illo erant. Turris quoque S lo cecidit super duodeviginti viros. Et Stephanus protomartyr martyrio affectus est. Et Paulus credit. Et Philon et Josephus, inter Hebræos sapientes, celebrabantur; qui Josephus, cum veritatis sit amans, mentionem de Joanne præcursore et de Christo facit. De Joanne talia dicit: « Quibusdam Judæorum videbatur a Deo Herodis exercitum periisse, justissimam pœnam dantes pro pœna Joannis vocati Baptistæ. Istum enim Herodes occidit, bonum virum, Judæos jubentem virtutem colere et justitiam inter se, et reverentia erga Deum utentes, baptismo convenire. » Circa Christum autem rursus dixit: « Eodem tempore fuit Jesus, vir sapiens, si hominem dicere illum liceat; mirabilia enim opera faciebat, et homines docebat illos qui quæ sunt vera cum gaudio accipiant, et multos cum ex Judæis, tum ex gentibus abduxit. Christus erat iste; quem, a principibus gentis

Varie lectiones et notæ.

²⁰ Ἐπὶ Γαίου Ἀγρίππης βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας καὶ Σίμων ὁ μάγος παρὰ Φιλίππου βαπτίζεται, Ced. 346, 4-10). ²¹ πλημμέληματα σοί. ²² ἰκετῶν σοί. ²³ πλοκῆ cod. ²⁴ Σχόλιον. Ἐπὶ Γαίου κατέπαυσεν οἱ τῶν Ἰουδαίων ἡγμονεύοντες τετράρχαι. Τοῦτι διαβληθεὶς ὁ Πιλάτος παραστάσιμος ἀννήχθη εἰς Ῥώμην καὶ εἰς τοσαύτην περιπέπτωκε περίστασιν, ὥστε αὐτοποιοῦν [νεύτην cod.] αὐτοῦ γενέσθαι. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἰς μείζονας ἀταξίας ἐτράπησαν, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀναίρεσθαι. Ὁ δὲ Καῖσαρ Γάιος Ἠρώδην ἄλλον Ἀριστόβουλον, ὃν καὶ Ἀγρίππαν ἔλεγον, βασιλεῖα τῆς Ἰουδαίας ἀνέδειξεν, παραδοὺς αὐτῷ πᾶσας τὰς τετραρχίας. Οὗτος δεῖνῶς ἑκακοποίησε τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, ἀνείλε δὲ Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου, μαχαίρα • οὐκ ἐπαύσατο δὲ ὁ προσηρημένος Ἠρώδης; ἔω; οὐ τῆς θείας δίκης πείραν ἔλαβε καὶ γενόμενος σκληροδωρῶτος ἐξέψυξε. a. 38 (5238). ²⁵ a. 45-47. Act. v, 36; Jos. A. 20, IV, 1. ²⁶ Luc. xiii, 4, a. 52? ²⁷ Act. vii, 60, a. 40? ²⁸ Jos. A. 18, V, 2. ὁλωλέναι; Ced. 344, 18-345, 2. ²⁹ τοῦ Jos. ³⁰ δ. τινυμένους Jos. δικαίως τινυμένους Ced. ³¹ κατὰ π. Jos. ³² ἐπικαλ. Jos. ³³ Κτ. γὰρ τ. ³⁴ Η Jos. ³⁵ καὶ τοὺς Ἰουδαίου, Jos. ³⁶ φησὶν cod. — III 5 Ced. 345, 2. ³⁷ τοῦτον τὸν χ. Jos. ³⁸ π. δ. Jos. ³⁹ τῶν ἡδ. Jos.

nostræ insimulatum, cruci affixit Pilatus, nec tamen amare destiterunt qui, antequam occideretur, illum amaverant. Apparuit enim illis tertia die rursus vivens, et hoc divini prophetæ et multa alia miraculosa de illo prædixerunt. Nunc etiam Christianorum, ab illo nomen habentium, non defecit genus. τῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον. »

Cum ex Judæis scriptor talia dixerit, quam defensionem aut veniam habent desipientes et vesani Judæi? Ideo Chrysostomus dicit: « Multo majorem Christo Joannem existimabant eo quod in solitudine semper vixisset, et filius summi sacerdotis esset, et ejusmodi veste indueretur, et omnes ad baptismum vocaret, et a sterili ortum habuisset; Christum autem et quod ex humili puella natus erat (nam ex Virgine ortus œquaquam omnibus erat manifestus) et quod domi educatus erat, et cum omnibus conversabatur, et communi illa veste induebatur, inferiorem esse ei conjectabant, nihil omnino de mysteriis istis scientes. Accidit autem ut a Joanne baptizaretur, quod magis opinionem istam confirmabat. Considera ergo qualem hic se aspectui præbuerit: vir post triginta annos horrificus de deserto descendens, densam habens barbam atque etiam prolixiorem comam, cameli pilis circumdatus, et cui rerum humanarum nequaquam opus esset. » — « Etenim admirabile nimis et incredibile erat tantam in humano corpore esse patientiam; atque sane illud magis Judæos alliciebat, magnum Eliam in ipso cernentes et ad illius memoriam ex his quæ tunc videbant revocatos, imo etiam ad majorem stuporem. Iste quidem enim in civitatibus et domibus communem hunc sæpe comedebat cibum. Hic vero ab ipsis incunabulis desertum habitavit, omni prorsus cibo et potu humano privatus, unde Dominus ait: « Venit Joannes in via justitiæ, neque manducans, neque bibens. »

CXVII. De Claudio imperatore.

Post Caium, imperavit Claudius annos quatuordecim, et cum interfectores Cæii occidisset, perit ipse per venenum a propria conjuge.

Quo tempore Jacobus Zebedæi filium confessus est. Simon quoque Magus resistens Petro, solertia sermonis et magicæ artis fallacia utens, repugnabat validus verbis apostoli simplicibus. Sed resistebat impio S. moni etiam Clemens Romanus, Petri

Ἰουδαίων⁴⁷, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ⁴⁸ Ἑλληνισμοῦ ἀπηγάγετο⁴⁹. Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν⁵⁰, ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ⁵¹ πρὸ τοῦ κτείνειν ἀγαπήσαντες. Ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν⁵² πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν προειρηκότων⁵³. Εἰσέτι καὶ νῦν τῶν Χριστιανῶν

(12) Ταῦτα τοῦ ἐξ Ἑβραίων συγγραφέντος διεξιόντος, ποίαν ἀπολογία ἢ συγγνώμην ἔχουσιν ἀνοηταίνοντες οἱ ἐμβρόντητοι Ἰουδαῖοι; Τοιγαροῦν ὁ Χρυσόστομος φησι⁵⁴: « Πολλῶ μείζονα τοῦ Χριστοῦ τὸν Ἰωάννην ἐνόμιζον εἶναι, διὰ τὸ τὸν μὲν ἐρημῶν τραφεῖναι τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ οὐκ ἀρχιερέως, καὶ τοιαύτην στολὴν περιχεῖσθαι, καὶ πάντας ἐπὶ τὸ βάπτισμα καλεῖν, καὶ ἀπὸ στείρας²⁴¹ τεχθῆναι, τὸν δὲ Χριστὸν καὶ διὰ τὸ ἐξ εὐτελοῦς (64^a) κόρης εἶναι — ὁ γὰρ ἐκ Παρθένου τόκος οὐδέπω κατὰθλος ἦν πᾶσιν — καὶ διὰ τὸ ἐν οἰκίᾳ τραφεῖναι, καὶ μετὰ πάντων ἀναστρέφεσθαι, καὶ τὴν κοινὴν ταύτην ἐσθῆτα περιβάλλεσθαι, ἔλαττον αὐτοῦ ὑπώπτεον εἶναι, οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἀποβρόχτων εἰδότες ἐκείνων. Συνέβη δὲ καὶ βαπτισθῆναι αὐτὸν παρὰ Ἰωάννου, ὅπερ μᾶλλον ἐβεβαίωσεν τὴν ὑπόνοιαν ταύτην. Ἐνόησον οὖν ἡλίκεν ἦν ἰδεῖν· ἀνθρώπου μετὰ ἔτη λ' φοβερὸν ἀπὸ τῆς ἐρήμου καταβαίνοντα, βιβεῖν μὲν τῆν ὑπὴν ἔχοντα, μείζοτερον δὲ τῶν κόμων καὶ τριχῶν καμῆλων ἡμφιεσμένον καὶ τὴν ἀνθρωπίνων ἡδέποτε δεηθέντα⁵⁵. » (15) « Καὶ γὰρ ἦν θαυμαστὸν ἄγαν καὶ παράδοξον, ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι καρτερίαν τοσαύτην⁵⁶ ἰδεῖν, ὃ δὴ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐφείλετο μᾶλλον⁵⁷, τὸν μέγαν Ἥλιον ἐν αὐτῷ βλέποντας καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου μνήμην⁵⁸ παραπεμπομένους ἐκ τῶν ὀρωμένων τότε, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς ἔκκλησιν μείζονα⁵⁹. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ⁶⁰ ἐν πόλεσι καὶ ἐν οἰκείαις ἐτρέφετο πολλάκις τὴν κοινὴν τροφήν ταύτην. Οὗτος δὲ⁶¹ τὴν ἐρημον ἄκησεν ἐκ σπαργάνων αὐτῶν, δι' ὅλου τῶν ἀνθρωπίνων βρωμάτων τε καὶ πομάτων ἀπηλλαγμένους, ἔθεν φησὶν ὁ Κύριος⁶²: « Ἦλθεν Ἰωάννης; ἐν ὀδῷ δικαιοσύνης, μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων. »

P1Z. Περὶ τῆς βασιλείας Κλαυδίου.

Μετὰ δὲ Γάϊου ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη ιδ'· καὶ φονεύσας τοὺς φονεῖς Γάϊου, ἀνηρέθη ὑπὸ τῆς ἰδίας^D γυναικὸς φαρμάκῳ.

(2) Ἐφ' ᾧ χρόνῳ Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαιοῦ ἐμαρτύρησε, καὶ Σίμων ὁ μάγος ἀντιτασσόμενος Πέτρῳ δεινότητι λόγου καὶ μαγείας ἀπάτη χρώμενος ἀντεφέρετο γενναίως τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου λεγομένοις λόγοις⁶³. Ἀντετάσσετο δὲ τῷ ἄσειβι Σίμωνι καὶ

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁷ μὲν Ἰουδαίους Jos. ⁴⁸ καὶ τοῦ Jos. ⁴⁹ ἐπηγ. Jos. — Ἑλληνικοῦ Jos. — καὶ πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἠγάγετο Χριστὸς, ὃν Πιλάτου σταυρωσαντος Ced. ⁵⁰ αὐτὸς eod. ⁵¹ οὐχὲν πρώτον αὐτὸν ἀγ. Jos. οἱ πρώτον κτείνειν οἱ πρώτον ἀγ. eod. οἱ τὸ πρώτον αὐτὸν ἀγ. Leo, κηρύσσοντες περὶ αὐτοῦ οἱ τὸ πρ. ἀ. ἀγ. Ced. ⁵² ἦμ. ἔχ. Ced. ⁵³ καὶ εἰρηκότων Ced. θ. π. ἀ. εἰρ. ἐ. τε νῦν Jos. ⁵⁴ VIII 90 C — 91 A. ⁵⁵ VII 145 E. ⁵⁶ τ. x. Chr. ⁵⁷ μ. ἐφ. Chr. ⁵⁸ τοῦ μακαρίου μν. ἐκ. Chr. ⁵⁹ πλείονα ἐκπ. Chr. ⁶⁰ καὶ add. Chr. ⁶¹ δι' ὅλου add. Chr. ⁶² Matth. xi, 18. — Cud. 346, 14? ἐγ' μῆνας θ'. ⁶³ 41 (5240). Ced. 547, 21, 362, 12-364, 5. Ἐπὶ τοῦτου, x. τ. λ. ⁶⁴ ἰσγ. θεοῖς λ. eod. — ἐπὶ καὶ τῷ eod.

Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος, Πέτρου μαθητής, λόγῳ πεπαι- A
 ἰευμένῳ ἄκρω ⁶⁶ Ἑλληνικῶ τε καὶ Ῥωμαϊκῶ.

242 ⁶⁵ (3) Περιῆν δὲ ἐπὶ Κλαυδίου καὶ ὁ ἐν ταῖς
 Πράξεσιν ἐμπερόμενος Αἰγύπτιος ληστής, ὁ ἐξαγαγὼν
 τοὺς σικαρίους εἰς τὴν ἔρημον, οὓς καὶ μετῆλθε
 Φήλιξ· σικαρίους δὲ αὐτοὺς ἐκάλουν διὰ τῶν μα-
 χαίρων ἧν ἔφερον· μακρὰς γὰρ μαχαίρας ἐπιφερό-
 μοι, σικάρια ταῦτα προσαγορεύοντες, λαθραῖως
 τοὺς παρατυγχάνοντας ἐπληττον.

⁶⁷ (4) Καθ' ὃν χρόνον μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας
 νῆτος· ἀνεφυσήθη ἀπὸ σταδίων λ' ⁶⁸. (8) Καὶ λιμὸς
 ἐνέσκηψε μέγας τε καὶ παγκόσμιος, κατὰ τὴν ⁶⁹ προ-
 φησίαν Ἀγάθου ⁷⁰.

PIII. *Περὶ ἀσκητῶν βίου.*

⁷¹ Καὶ Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Αἰγύπτῳ πρῶ- B
 τος Ἐκκλησίαν πηξάμενος ⁷², πολλὰ μοναστήρια συν-
 ἰστήσατο, ἅπερ σεμνεῖα τότε προσηγορεύθησαν.
 (Τὰ γὰρ μέχρι δεῦρο ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ μέγιστα
 μοναστήρια τυγχάνοντα, οὗτος καὶ πρῶτος ἐξ ἀρχῆς
 συνεστήσατο), καθὼς καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου δηλῶν
 οὕτω φάσκει ⁷³ (2)· « Μάρκον πρῶτον ⁷⁴ ἴσμεν ἐν
 Αἰγύπτῳ τὸ εὐαγγέλιον συγγεγραφεῖναι καὶ Ἐκκλη-
 σίαν πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συνίστασθαι.
 Τοσαύτη δὲ (καὶ) τῶν ⁷⁵ αὐτῆσι πεπιστευκότων πλη-
 θὺς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς· συν-
 ἔστη δι' ἀσκήσεως φιλοσοφωτάτης τε καὶ σφοδροτά-
 της, ὡς καὶ συγγραφῆς (αὐτῶν) ⁷⁶ ἀξιῶσαι, τὰς δια-
 τριδάς τε καὶ ⁷⁷ συνελεύσεις ⁷⁸ καὶ πᾶσαν ⁷⁹ ἄλλην
 τοῦ ἀρίστου βίου **243** διαγωγὴν, Φίλωνα ⁸⁰, τὴν
 σοφώτατον καὶ αὐτόπτην Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, C
 καὶ αὐτήκον, καὶ συνόμιλον ἐν Ῥώμῃ γενόμενον. —
 Τῶν γὰρ (64^b) παρ' ἡμῖν ἀσκητῶν ⁸¹ ἀποδεχό-
 μενος τὸν βίον, ἐκθειάζει σφόδρα καὶ σεμνύνει τοὺς
 κατ' αὐτὸν ἀποστολικούς ἀνδρας, ἐξ Ἑβραίων, ὡς
 εἶκε, γεγονότας, καὶ τῶν Ἑσσηίων τὴν ἀσκησιν
 καὶ πολιτείαν εὖ μάλα προακουσθέντων ⁸², ἥτις γε
 τῶν Φαρισαίων καὶ ⁸³ Γραμματέων τὴν δικαιοσύνην
 ἐξ ἐπιμέτρου διηνέστηκε ⁸⁴ ἀπόγονοι· ⁸⁵ γὰρ ἦσαν
 Ἰωναδὰβ υἱοῦ Ῥηγάδ, καθὼς φησιν· « Ὁ πατὴρ
 ἡμῶν ἐνεταλατο ἡμῖν λέγων· Οὐ μὴ πίητε οἶνον ὑμεῖς
 καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἕως τοῦ αἵματος· καὶ οἰκίας οὐ μὴ
 οἰκοδομήσητε καὶ σπέρμα οὐ μὴ σπείρητε, καὶ ἀμ-
 πελῶν οὐκ ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ἐν σκηναῖς κατασκη-
 νώσετε ⁸⁶ πάσας τὰς ἡμέρας ὑμῶν, ὅπως ἂν ζήσητε
 πολλὰς ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς ἐφ' ἧς διατρίβετε. D
 Καὶ εἰσηκούσαμεν τῆς φωνῆς Ἰωναδὰβ, τοῦ πατρὸς

discipulus, Graeco Romanoque pariter sermone ap-
 prime instructus.

Vivebat quoque sub Claudio Ægyptius latro,
 de quo in Actibus agitur, qui sicarios in desertum
 abduxerat, quos consecratus est Felix. Sicarios au-
 tem ipsos vocabant ob gladios quos gestabant;
 praelongos enim gladios præferentes, quos sicas
 cognominaverant, clam obvios quosque percutie-
 bant.

Eo tempore inter Theram et Therasiam insula
 emersit triginta ab his stadia. Et fames ingruit
 valida in universo orbe, juxta prophetiam Agabi.

CXVIII. *De ratione vivendi ascetarum.*

Marcus quidem evangelista, cum primus in B
 Ægypto Ecclesiam ad vitam vocasset, plura mo-
 nasteria constituit, quæ sanctuaria tunc cognomi-
 nabantur. Maxima enim monasteria quæ in regione
 illa usque adhuc inveniuntur, hic primus quidem
 ab initio constituit, sicut et Eusebius Pamphili
 demonstrat, ita dicens: « Scimus Marcum primum
 in Ægypto Evangelium conscripsisse, et Ecclesiam
 primum Alexandriae constituisse. Tanta porro
 multitudo virorum et mulierum, quæ ibidem fidem
 acceperant, primo impetu convenit ad exercitan-
 dum se, vehementissimo studio, in altissima sa-
 pientia, ut dignaretur ipse Philo sapientissimus,
 et Petri apostoli testis oculatus atque auditor et
 ejus consors Romæ factus horum vitæ insti-
 tuta conventusque, et reliquam omnem optimæ vi-
 tæ rationem conscribere. Ascetarum enim, qui apud
 nos sunt, vitam approbans, summopere exaltat et
 extollit viros apostolicos juxta normam istam vi-
 ventis, et ex Hebraeis, ut apparet, oriundos,
 atque Essæorum exercitationem et regimen, quorum
 fama longe præcesserat, et quorum quidem norma
 vivendi justitiam Pharisaeorum et Scribarum longe
 superavit. Posteriores enim erant Jonadab, filii Re-
 chab, sicut ait: — Pater noster præcepit nobis,
 dicens: Non bibetis vinum vos, et filii vestri,
 usque in sempiternum: et domos non ædificabitis,
 et sementem non seretis, et vinetum non erit
 vobis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis die-
 bus vestris, ut vivatis diebus multis super terram,
 in qua vos peregrinamini. Et obediendum voci
 Jonadab, patris nostri, custodientes hæc omnia;

Variae lectiones et notæ.

⁶⁵ πεπαιδευμένος ἄκρω? ⁶⁶ Περὶ σικαρίων Ced. 347,5-6; Act. xxi, 38; Jos. A. 20. VIII, 6; B, J. 2. VIII, 5; Eus. Chr. II, 271: a. Cl. 5. ⁶⁷ 42 (5215) Ced. 347,6-8; Eus. Chr. II, 211. ⁶⁸ 15 (5248) Act. xi, 28, Eus. Chr. II, 271. Cl. 8. ⁶⁹ κ. τὴν πρ. Ἀγ. οἰμ. versio Bulg. ⁷⁰ Οὗτος· δεῖλδ; ὧν Κλαυδῖος, πάντας τοὺς προσιόντας αὐτῷ ἐποίησεν ἔρευνάσθαι μὴ τι ξιφλίδιον ἔχουσι καὶ [ἐν] τοῖς συμποσίοις ὠπλισμένοι εἰς φυλακὴν παρεστήκασιν αὐτῷ, ἐξ οὗ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς εἴηστο γενεσθαι. Καὶ τοὺς κατηγορήσαντας τῶν ἰδίων δεσποτῶν δούλους καὶ ἀπελευθέρους μονομαχεῖν ἠνάγκασε καὶ διαφθεῖρεσθαι· τινὰς δὲ καὶ τοῖς ἰδίοις παρέθηκε δεσπότηαι. Μύχητα δὲ πεφαραγγμένον φαγῶν ἐτελεύτησε. Ced. 346,14-18, et Leo. ⁷¹ Ced. 347,21-348,3. ⁷² πηξάμενον cod. ⁷³ κ. φησιν Ἐ. ὁ II. ὅτι Ced. — Ced. 348,3-15. ⁷⁴ M. πρ. φησὶ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου στείλαμενον τὸ ἐ. δ. ὅθι καὶ συνεγράψατο κηρύξαι, Ἐκκλησία; τε πρ. ἐπ. ἀ. Ἀ. συστήσασθαι Eus. II, 16. ⁷⁵ T. δ' ἄρα τῶν Eus. ⁷⁶ γρ. αὐτῶν Eus. ⁷⁷ δ. καὶ τὰς συνηλύσεις; Eus. ⁷⁸ τότε συμπόσια add. Eus. ⁷⁹ τὴν add. Eus. ⁸⁰ τοῦ β. ἀγωγὴν τὸν Φ. Eus. ⁸¹ Ἀλλὰ καὶ τὸν βίον τῶν παρ' ἡ. ἀ.—ἀπ. ἐκθειάζων τε καὶ σεμνύων Eus. II, 17. ⁸² προακουτίθ. Ced. ⁸³ γ. καὶ φ. Ced. ⁸⁴ διηνέστηκεν. ⁸⁵ προγ. cudex. ⁸⁶ οἰκήσετε Jer. xxxv, 6-8, 18,19.

— idcirco dicit Deus : « Pro eo quod obediunt filii Jonadab, filii Rechab, præcepto patris sui, et fecerunt omnia quæ præcepit eis, non deficiet vir e filiis Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus terræ. »

Ab istis ergo justis originem ducentes, hi Essæi majore etiam digni admiratione, adauxerunt et amplificaverunt atque altius provexerunt omnino mirandam et amantiam paupertatem, pietique et quasi divinam vivendi austeritatem atque summam sanctimoniam, ut ex Josepho, vitam illorum narrante, clare audire fas est : Essæi, inquit, genere Judæi sunt. Invicem se diligentes, et cæteris religiosiores, voluptatem ut vitium aversantur, temperantiam vero et continentiam, et adversus cupiditates fortitudinem, virtutem reputant. Nuptiæ quidem ab illis negliguntur, sed aliorum filios, ætate parvos adhuc, excipientes et docentes, ut consanguineos educunt et ipsorum moribus informant. Legitimas autem et temperantes nuptias, et ab illis successu ionem, probant, sed illegitimos et Deo invisos concubitus et lascivias omnino aversantur et rejiciunt. Spernuntur apud illos divitiæ et multarum rerum possessio; paupertatem autem amplectuntur, quia nihil supervacaneum habet, et fortis est. Et ante quidem quam sol oriatur, nihil utiosum loquuntur, sed preces et psalmodiarum cantationes Deo a media nocte usque ad lucem offerunt cum reverentia et gravitate. Deinde ad eam quam unusquisque eorum exercet artem a præside mittitur, et cum usque ad sex horas acriter laboraverint, intenti et de Deo conversantes, ita in cœnaculo conveniunt cum reverentia et silentio magno. Pistor ordine panes proponit, et coquus vas unum unius cibi unicuique affert; benedicit autem cibo, qui mundus et purus est, sacerdos; nefas enim reputant aliquid gustare nisi præcedat oratio; et rursus post prandium sacerdos orat; nam, uno verbo, et initio et fine alicujus rei Deum collaudant semper. Et rursus in opere usque ad vesperam perdurantes, assueto silentio et gravi habitu ad preces iterum in eundem locum ingrediuntur, et ut brevissimum et levissimum somnum capiant, cujus causa est perpetua eorum sobrietas, certusque apud eos modus cibi et potus simplicium, vilium, parcorumque.

ἡμῶν⁷⁷, τοῦ φυλάξει ταῦτα πάντα. — διό⁷⁸ φησιν ὁ θεός· « Ἐπειδὴ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰωναθάβ, υἱοῦ Ἐρχάβ, τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ποιεῖν ὅσα ἐνετειλάτο αὐτοῖς, οὐ μὴ ἐκλείπῃ ἀνὴρ τῶν υἱῶν⁷⁹. Ἐρχάβ παρεστηκώς κατὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς. »

⁷⁷ (3) Ἐκ τῶν δικαίων οὖν τούτων καταχθέντες (οἱ Ἐσσαῖοι) οὗτοι (καὶ θαυμάσιοι μᾶλλον ἐπηύξησαν καὶ προσέθεσάν τε καὶ) ἐπίτειναν τὴν⁸¹ (τε πανόγκαστον καὶ) πινάρεστον ἀκτημοσύνην καὶ τὴν θεοφιλή καὶ θεοπρέπη σκληραγωγίαν καὶ ἀνυπέροβλητον ἀγιοσύνην, ὡς ἔστιν ἀκοῦσαι τὰ περὶ αὐτῶν ἐναργῶς ὧδε·⁸² (4) Ἐσσαῖοι (ὡς φησιν Ἰώσηφο;⁸³) Ἰουδαῖοι μὲν εἰσι τὸ γένος, φιλόκληροι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβεῖς πλέον· οἱ τὴν μὲν ἡδονὴν⁸⁴ ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ⁸⁵ ἐγκράτειαν καὶ τὸ 244 μὴ τοῖς πάθεισιν ὑποπίπτειν, ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσιν. Καὶ γάμος μὲν⁸⁶ παρ' αὐτοῖς ὑπερορᾶται, τοὺς δὲ ἀλλοτρίους παῖδας νέους ἔτι⁸⁷ προσλαμβάνομενοι⁸⁸ καὶ διδάσκοντες ὡς⁸⁹ συγγενεῖς ἡγούνται καὶ τοῖς ἡθεσιν ἐαυτῶν ἐντυποῦσιν⁹⁰. Καὶ τὸν μὲν⁹¹ ἔνομον καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν ἀποδέχονται, τὰ δὲ παρανόμους καὶ θεοστυγεῖς μίξει; καὶ ἀτελεῖας τέλειον ἀποστρέφονται καὶ ἀποβάλλονται. Καταφρονεῖται δὲ⁹² καὶ παρ' αὐτοῖς πλοῦτος καὶ πολυκτησία, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ἀπέριττον καὶ ἐνάρετον ἀσκάζονται. — Καὶ πρὶν⁹³ μὲν ἀνίσχειν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φθέγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ ψαλμῶδεις πρὸς τὸν θεὸν ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς ἀναφέρουσιν μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος· καὶ οὕτω⁹⁴ πρὸς ἦν ἔχει ἕκαστος; τέχνην ὑπὸ τοῦ προεστῶτος ἀποστέλλεται· καὶ μέχρις⁹⁵ ὥρας ἐργασάμενοι συντόμως, μετὰ νήψεως καὶ θεολογίας, οὕτως ἐπὶ τὸ δεῖπ. η̅τήριον συναθροίζονται⁹⁶ μετὰ εὐλαβείας καὶ ἡσυχίας πολλῆς. Καὶ ὁ μὲν σιτοπηδὸς ἐν τάξει παρατίθῃσιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἐν ἀγγεῖον ἐξ ἐνδῶς ἐδίεσματο;⁹⁷ πάντως προσάγει⁹⁸ προκατεῦχεται δὲ τῆς τροφῆς ἀγνῆς οὐσίας καὶ καθαρὰς ὁ ἱερεὺς⁹⁹ ἀθέμιτον γὰρ πρὸς τῆς εὐχῆς ἡγούσιναι γεύσασθαι τι. Καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται καὶ ἀπλῶς ἀρχόμενοι τε καὶ παυόμενοι γεραίρουσι τὸν θεὸν ἀδιαλείπτως. Καὶ αὐθις ἐπ' ἔργα μέχρις ἑσπέρας διακαρτερήσαντες, μετὰ τῆς συνήθους σιωπῆς¹⁰⁰ καὶ (65^a) σεμνοσπεποῦς καταστάσεως, ἐπὶ τὰς εὐχὰς πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰσέρχονται, καὶ τοὺς βραχυτάτους

Variae lectiones et notæ.

⁷⁷ ἡμῶν πρὸς τὸ μὴ πισῖν, κ. τ. λ. Jer. ⁷⁸ Διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος Jer. ⁷⁹ Ἰωναθάβ υἱοῦ Jer. ⁸⁰ Cod. 548, 15-18 ἀπὸ γὰρ Ἰωναθάβ υἱοῦ Ἐρχάβ καταγόμενοι οὗτοι. ⁸¹ τὴν πανάρεστον ἀκτ. καὶ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ σκληραγωγίαν ἐπ. καθὼς φησι καὶ Ἰώσηφος περὶ αὐτῶν ὅτι Cod. ⁸² Cod. 348, 17-550, 51. ⁸³ Jos. B. J. 2. VIII, 2. Ἐσσηνοὶ μὲν γ. ὄντες οὐκ εὐλ. ⁸⁴ Οὗτοι τὰ; μὲν ἡδονὰς Jos. ⁸⁵ σ. καὶ οὐκ Jos. ⁸⁶ Καὶ γάμου μὲν ὑπερορῶντα παρ' ἄ. Jos. ⁸⁷ νέους ἐπέει cod. ⁸⁸ π. ἐκλαμβάνοντες ἀπαλοὺς ἔτι πρὸς τὰ μαθήματα σ. Jos. ⁸⁹ τοῖ, ἠδὲ Jos. ἄγειν, εἰς cod. ⁹⁰ ἐπιτι. cod. ⁹¹ Τὸν μὲν γ. J. s. ⁹² δ. οὐκ ἀναιρουντες, τὰς δὲ τῶν γ. σσ. φιλασσομένοι Jos. ⁹³ Καταφρονεῖται δὲ πλοῦτος, καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνικόν, κ. τ. λ. Jos. 5. ⁹⁴ Πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον φ. τῶν βεβήλων, πατριῶς δὲ τινὰς εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὡσπερ ἰκετεύοντας ἀνατεῖλαι Jos. 5. ⁹⁵ Μετὰ ταῦτα π. ἄ; ἕκαστοι τέχνας ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν διαφίονται Jos. ⁹⁶ ε' Jos. ⁹⁷ σ. ἐπειτα πάλιν εἰς ἐν ἀθροίζονται χωρίον — καθαρὸν καθάπερ εἰς ἀγνόν τι τέμενος παραγίνονται τὸ δ. Jos. καὶ οὕτω — π. λ. λῆς οὐκ Slav. ⁹⁸ ἐδ. ἕκαστω; παρατίθῃσιν Jos. ⁹⁹ ὁ δ. τῆς τρ. καὶ γ. τινὰ πρὶν τῆς ε. ἀθ. Ἀριστοποιεῖσάμενο; δὲ ἐπ. π. ἀρχ. Jos.

ἴππους καὶ κουφοτάτους, οὐπερ ¹⁵ ἐστὶν αἴτιον ἢ ἄ
 θνητικῆς νῆψις καὶ τὸ μετρεῖσθαι **245** παρ' αὐ-
 τοῖς τροφῆν καὶ πόσιν ¹⁶, λιτήν καὶ ἀπερίεργον καὶ
 σπανίζουσαν. — Οὐδεις γὰρ παρ' αὐτοῖς κόρος καὶ
 χορτασία κοιτίας, ἀλλ' ἐνδεῖα πολλὴ καὶ ὀλιγοδεῖα.
 Τὸν δὲ προσερχόμενον ¹⁷ ζηλωσαὶ ¹⁸ τὸν βίον οὐκ
 εὐθὺς ἀδοκιμάστως καὶ ἀγυμνάστως παραδέχονται,
 ἀλλ' ¹⁹ ἐνιαυτὸν ἔξω μένοντι, τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται
 δίαιταν καὶ κατάστασιν, ἀξινάριόν τε ²⁰ καὶ ²¹ πε-
 ρίχωμα ²² δόντες καὶ πενιχρὸν ἱμάτιον, γυμνάζουσιν
 ἐπ' ἔργοις ἀρίστοις καὶ λόγοις. Ἔττα μετὰ τὴν τῆς
 καρτερίας ἐπίδειξιν, δυσὶν ἄλλοις ἔτεσι τὸ ἦθος καὶ
 τὸ ἐν πᾶσι ὑπήκοον δοκιμάζεται ²³, καὶ φανεῖς
 ἔξοι ²⁴ καὶ δόκιμοι, οὕτως εἰς τὸν ἱερὸν ὄμιλον ἐγ-
 κρινεται, καὶ πρὸ γε πάντων ²⁵ ὄρκους φρικώδεις
 καὶ ἀπαιτοῦσιν, πρῶτος ²⁶ μὲν εὐσεβεῖν ²⁷ καὶ θερα-
 πεύειν ἐξ ὅλης ψυχῆς ²⁸, καθαρὰς καρδίας καὶ σώμα-
 τος τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια
 φυλάττειν ἅπαντα καὶ ἀπροσωπώληπτον, μήτε κατὰ
 γνώμην βλάψειν ²⁹ τινὰ μήτε μὴν συγκοινωνεῖν
 ἀδίκους, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου φροντίζειν
 — καὶ βιάζεσθαι ³⁰ πάντοτε — καὶ τὸν ἐνήθονον καὶ
 περιττὸν καὶ ὑγρὸν ἀποστρέφειν βίον μέχρι θανάτου.
 Πρὸς δὲ τοῦτοις ὁμνύουσι πάλιν μηδὲν μηδὲν ³¹ τὸ
 παράπαν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων καὶ (τὰ) τῶν
 ἀγιοπρεπῶν τούτων ἐπιτηδευμάτων ἢ ὡς αὐτὸς ³²
 ἀκριβῶς παρέλαβεν, ἀπαχεσθαι δὲ πάσης ἐναντίας
 δόξης καὶ λατρείας καὶ ταύτη μόνῃ προσανέχειν
 τῇ θεῖᾳ μέχρις αἵματος θρησκείᾳ καὶ καταστάσει.

³³ (5) Τοσαύτη δὲ ἐστὶν ἡ περὶ τὴν δίαιταν λιτότης
 καὶ ὀλιγότητος τῶν θαυμαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὡς
 εἴη τῇ ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἐξ ἧς ἀσκή-
 σεως τοσαύτης ³⁴ πεποίηται σφοδρὰν ³⁵ τὴν καρτε-
 ρίαν, ὥστε καὶ πῶν φαγεῖν ὀλίγα, καὶ μόνον ³⁶
 ἀρκεῖσθαι **246** πολλὰκις, κἀντεῦθεν εἰκότως ἐν
 οὕτοις πολλοὺς ³⁷ τὰ μέλλοντα προγινώσκειν ἐκ
 θείας ἐπιπνοίας καὶ χάριτος καὶ ἀκαταπαύστου με-
 λέτης ³⁸ προφητῶν καὶ [λοιπῶν] ἱερῶν λογίων καὶ
 προσευχῆς ἐμπαυδοτριβομένους ³⁹.

⁴⁰ (6) Ταύτην οὖν ⁴¹ ἰώσηφος ἄκρω ἀσκήσας τὴν
 φιλοσοφίαν ἐπὶ μείζον τι προκόπτειν ⁴² ἔσπευσεν.
 Ἀκούσας γὰρ τινα διαφερόντως ἀσκούντα κατὰ τὴν
 ἔρημον Ἀββᾶν ὀνομαζόμενον ⁴³, — ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ
 ἕνδεστων ἀποκαλυπτόμενον, τροφῇ δὲ ⁴⁴ αὐτομάτως

Nulla enim apud eos ventris saturatio, sed frequens
 inedia et frugalitas. Si quis autem ad vitam illorum
 imitandam sese offerat, non statim inexpertum et
 inexercitatum suscipiunt, sed annum integrum
 foris expectanti idem proponunt vivendi institutum
 et regimen, dolabellaque et lumbari et paupercula
 veste datis, in optimis operibus et sermonibus il-
 lum exercent. Deinde postquam patientiam suam
 demonstraverit, duobus annis proferea et mores
 ejus et in omni re obedientia probantur, et si di-
 gnus et probus visus sit, tunc sacro cœtui adju-
 gitur, et coram omnibus quidem horrenda jura-
 menta profert, primo se Deum veneraturum, et illi
 ex tota anima, pura cum mente et mundo cor-
 pore, servitutum, deinde etiam erga homines quæ
 sunt justa servaturum, absque ullo personarum
 respectu, neque cuiquam ex consulto noxæ futu-
 rum, neque cum injustis communicaturum, sed
 pro viribus justitiæ consulturum, atque omnimo-
 dis conatibus vitam cum voluptate conjunctam et
 redundantem, mollemque usque ad mortem viatu-
 rum. Insuper jurat iterum se nemini doctrinæ
 hujus harumque sacrarum institutionum quidquam
 revelaturum, nisi quemadmodum ipse apprime
 acceperit: verum abstenturum ob omnia contraria
 opinione et alieno cultu, atque huic unicæ adhæ-
 surum divinæ religioni et institutis usque ad san-
 guinem.

Adeo vero tenui, et frugali cibo utuntur admi-
 randi isti viri, ut tota hebdomada ventrem levare
 illis non sit opus. Eo porro temperantiæ veniunt per
 hanc exercitationem, ut plerumque paucis herbis
 contenti sint. Ex quo fit, opinor, ut multi ex eis
 futura prænoscant divino afflatu et gratia, assiduo
 prophetarum et cæterorum sacrarum scriptorum
 studio, atque oratione edocti.

Cum hanc igitur Josephus philosophiam coluisset
 summo cum studio, ad aliquid majus procedere
 affectavit. Audiens enim quod in deserto quidam
 Abbas nomine diverso se exerceret modo, ab ar-
 boribus vestem sumens, alimentisque ultro a terra

Varis lectiones et notæ.

¹⁵ Ὅπερ cod. Θεὸν ὡς χορηγὸν τῆς τροφῆς ἔπειτα — πάλιν ἐπ' ἑ. μ. δειλῆς τρέπονται —
 οὐδὲ κραυγὴ ποτε τὸν οἶκον οὐδὲ θόρυβος· μολύνει — καὶ τοῖς ἔξωθεν ὡς μυτηρίον τι φρικτὸν ἢ
 τὴν ἐνθον σιωπῇ καταφαίνεται. Τούτου δὲ ἄ. Jos. ¹⁶ ποτὴν μέχρι κόρου Jos. ¹⁷ Τῶ δὲ προσερχόμενῳ
 cod. ¹⁸ Τῶ δὲ ζηλοῦντι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν οὐκ εὐθὺς ἢ πάραδος, ἀλλ' Jos. ¹⁹ ἐπ. add. Jos. ²⁰ ἢ. ἀξ.
 Jos. ²¹ Τὸ προειρημένον add. Jos. ²² π. καὶ λευκὴν ἐσθῆτα δόντες — παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς συμβίω-
 σεως οὐδέπω μ. γὰρ τὴν Jos. ²³ ἢ. δοκ. Jos. ²⁴ ἀξ. οὕτως εἰς τὸν ὄμ. Jos. ²⁵ Πρὶν δὲ τῆς κοινῆς ἀψαθῆαι
 τροφῆς ὁ αὐτοῖς ὁμνύει φ. Jos. ²⁶ ἀπαιτοῦντι πρῶτον cod. ²⁷ εὐσεβῆσειν τὸ θεῖον, ἐπ. τὰ π. ἄ. δ. φυλά-
 ξειν καὶ μ. κ. γ. β. τ. μ. ἐξ ἐπιτάγματος, μισήσειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους καὶ συναγωνισθῆαι τοῖς δικαίοις
 Jos. ²⁸ ψυχῆς καὶ cod. ²⁹ βλάψαι cod. ³⁰ Καὶ μήτε κρύψειν τι τοὺς αἰρητιστάς μήτε ἑτέροις αὐτῶν τι
 μεμνῆσειν κἀν μέχρι θανάτου τις βιάζεται πρ. τ. ὄμ. Jos. ³¹ μηδὲν μετ. τῶν δ. ἑτέρως ἢ ὡς ἄ. μετῆλ.
 ἀπέξεσθαι δὲ ληστειᾶς καὶ συντηρησῆαι ὁμοίως Jos. ³² ὡς αὐτὰς? ³³ Ced. 350, 21-352, 2. ³⁴ τοσαύτην?
³⁵ σφοδρῶς? ³⁶ μόνοις? — ἀρκούνται cod. Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτοῖς οἱ καὶ τὰ μ. πρ. ὑπισχυνοῦνται βίβλοις
 ἱερῶν καὶ διαφόροις ἀγγελίαις καὶ πρ. ἱμ. Jos. 12. ³⁷ πολλοὶ cod. Εἰσὶ δὲ. ³⁸ ἐκ τῆς πολλῆς δὲ ἀσκή-
 σεως καὶ καθαρότητος π. καὶ τὰ μ. προγινώσκουσιν ἐκ θ. ἐπ. καὶ χ. ἀκαταπαύστῳ μελέτη cod. ³⁹ προσ-
 ευχῇ ἐμπαυδοτριβομένοι Ced. ⁴⁰ Ced. 351, 3-9. Jos. vita 2. ⁴¹ ὁ add. Ced. ⁴² ἐπὶ μείζονι πρ.
 Ced. εἰς μεγάλην παιδείαν προσκόπον ἐπίδοσιν Jos. ⁴³ Βανούν ὄνομα Jos. ⁴⁴ δ. χρώμε ον, τροφῆν δὲ τὴν

dati utens, hujus perfectam vivendi normam æmulatus, profectus est ad illum, et cum tribus annis apud eum sapientiæ studisset; in civitatem regressus est, et Phariseorum adhærebat justitiæ.

Αι Phillon quidem, ut dictum est, ascetas nostros, ex Hebræis ortos memoravit manifeste in tractatu quem inscripsit *De vita contemplativa*, hos therapeutas et mulieres eorum, habitu et moribus ipsis similes, θεραπευτρίδας nominans: « Et therapeutæ quidem, inquit, vocati sunt, sive quod, medicorum instar, curent animas venientium ad se, illas a malitia libidinum liberantes, sive ob purum et sincerum erga Numen famulatum. » Hanc autem appellationem vel ipse a se inventam scripsit, vel a principio ita nominabantur qui primi tale vivendi genus sectati sunt: « Postea, inquit, cum sapientiæ studere incipiunt, facultatibus et quæcunque possident derelictis, omnibus vitæ curis valedicentes, et extra muros egredientes, desertis in agris et hortis, aut in montibus commorantur scientes periculosa atque nociva esse iniquitatum consortia: prophetarum æmulantur, coluntque vitam. » Sic in multis terrarum locis versatur genus (oportebat enim et Græcos et Barbaros perfecti boni esse participes). At maxime in Ægypto frequens est, præsertim circa Alexandriam. Ubicunque hujusmodi tribus adest, sacrum videre est habitaculum, quod sanctuarium et monasterium vocant, in quo solitarii degentes, gravis vitæ mysteria perficiunt; ex eis nemo quidquam curat, nec potum, nec cibum, neque aliud quidquam ex rebus quæ ad corporis necessitatem attinent, sed sermones et leges a prophetis sancitos hymnosque et cætera: in scientiam et pietatem ita simul crescunt et perficiuntur. Totum autem intervallum a Matutino ad Vesperam exercitationi datur; sacris enim incumbentes Scripturis, a Patribus traditam excolunt philosophiam. Temperantia quidem, ut fundamentum quodam in anima jacto, cæteras virtutes superædificat; nam cibum et potum nullus ex illis sumeret ante solem occasum, quoniam studere sapientiæ luce dignum judicant, tenebris autem corporis indulgere necessitatibus. Quidam etiam per tres dies esca abstinent, quibus majus inest scientiæ desiderium. Aliqui autem tantum oblectantur, tantisque replentur deliciis sapientia saginati, copiose et largiter corpori suppeditante ut etiam per duplo majus tempus resistent, vix sexto quoque die degu-

φυσόμενην χρώμενον, καὶ τὴν ἀκραν ἀσκησιν αὐτοῦ ζηλώσας, πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο, καὶ τρεῖς παρ' αὐτῷ φιλοσοφῆσας ἐνιαυτούς εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῆ τῶν Φαρισαίων ἐπολιτεύετο δικαιοσύνην.

“ (7) Ὁ δὲ γε Φίλων, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων ἡμετέρων ἀσκητῶν ἀναφανέντων μέμνεται σαφῶς: « ἐν τῷ λόγῳ, ἐν ᾧ ἐπέγραψε περὶ θεωρητικοῦ βίου, οὗς θεραπευτῆς, καὶ τὰς ὁμοιοσχίμους καὶ ὁμοτρόπους γυναικας καὶ θεραπευτρίδας ὠνόμασε. » Καὶ θεραπευταὶ μὲν, φησὶ, κέκληνται: « ἢ παρὰ τὸ [τὰς ψυχὰς] τῶν προσιδόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν, λατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας « θεραπεύειν, ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας ἕνεκα. » Ταύτην γοῦν « τὴν προσηγορίαν εἶτε αὐτὸς (65^b) ἐξευρῶν ἐγραψεν, εἶτε κατ' ἀρχὰς οἱ πρῶτος τῶν οὕτω βιούτων ἐκαλοῦντο. « Εἶτα, φησὶ, « ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν ἐξίστανται « τῶν προσηκόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων, ἔπειτα δὲ πάσις ἀποταξάμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίαι καὶ ἐξωτειχῶν προελθόντες « ἐν μοναγρίοις καὶ κήποις ἢ ἐν ὄρεσι « τὰς διατριβὰς ποιοῦνται, τὰς ἐκ τῶν ἀνομιῶν « 247 ἀναμιξίας ἀλυσιτελεῖς τε καὶ βλαβεράς « εἰδότες, τὸν προφητικὸν ζηλοῦσι καὶ ἀσκοῦσι βίον. Οὕτω πολλαχοῦ μὲν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος — ἔδει γὰρ ἀγαθοῦ τελείου μετασεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον — ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πλεονάζει «, καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν — καὶ ἐν ἐκάστῃ συμμορίᾳ « οἰκημὰ ἐστὶν ἱερῶν, ὃ καλοῦσι « σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι, τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται, μηδεις μὴ ἐν κομιζῶν «, μὴ πότον, μὴ σίτον, μηδὲ τι τῶν ἄλλων, ὅσα πρὸς τὰς τοῦ σώματος χρεῖας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ λόγους καὶ νόμους θεοπισθέντας « διὰ προφητῶν καὶ ὕμνων καὶ τᾶλλα εἰς ἐπιστήμην καὶ εὐσέβειαν « συναυξάνονται καὶ τελειοῦνται. Τὸ δὲ ἐξ ἔθωνοῦ μέχρις ἐσπέρας διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἀσκήσις: ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν. — Ἐγκράτειαν δὲ ὡς περὶ τινα θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ, τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετὰς: σίτιον γὰρ ἢ ποτὸν οὐδαὶς ἀν αὐτῶν « προσεγγέκοιτο πρὸ ἡλίου δύσεως «, ἐπειδὴ περὶ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἀξιον φωτὸς εἶναι κρίνουσιν «, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. — Ἐνιοὶ δὲ καὶ δι' ἡμερῶν « τριῶν « ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλείων « ὁ πόθος τῆς ἐπιστήμης ἐνίδρυται. Τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται « καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἐστειόμενοι «, πλουσίως καὶ ἀφθόνως τῷ σώματι χροῖται —

Variæ lectiones et notæ.

ἀ. φυσόμενην προσφερόμενον — ζηλωτῆς ἐγενόμην αὐτοῦ καὶ διατριβὰς παρ' αὐτοῦ ἐν γ' — εἰς τὴν π. ὑπέστρεψον — ἠρξάμην δὲ πολιτεύεσθαι τῇ φ. ἀπέσει Jos. « Ced. 351, 10-353, 6 — 18. ἐν ᾧ ἐκ. λ. π. β. θ. τῆ ἱκετῶν, θ. αὐτοῦ; καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γ. θ. ἀποκαλεῖσθαι φησὶ Eus. II, 17. « ἦτοι Eus. « ἀκείσθαι καὶ add. Eus. « παρὰ τὸ add. cod. « Εἶτ' οὖν ἐξ ἑαυτοῦ τ. αὐτοῖς ἐπιτίθειται τὴν πρ. — εἶτε καὶ ὄντως τοῦτ' αὐτοῦ; ἐκάλουν κατ' ἀ. οἱ πρ. Eus. « πρῶτα μὲν add. Ced. « ἐξίστανται τοῖς προσηκουσὶ τῶν ὕπ' Eus. « προσελ. cod. — μονάγροις Ced. « x. καὶ ὁ. Ced. x. Eus. « ἀνομοίων cod. Eus. « εὐ add. Eus. « πλεονάζειν cod. πλεονάζει δ' ἐν Ἄ. Eus. « ἐν ἐκ. δὲ οἰκία Eus. « καλεῖται Eus. « τ. λ. μὴ ἐν εἰσομιζόντες Eus. — σίτιον Eus. « v. καὶ λόγια θεοπισθέντα Eus. « τ. οἷς ἐπιστήμην καὶ εὐσέβεια Cel. Eus. « αὐτῷ cod. « δυσμαῖς cod. — ἐπεὶ τὸ Eus. « φ. ἀ. κρ. ἰ. Eus. — σκότος cod. « δ. ἀ γ' ἢ. Eus. « οὐχ add. Eus. « πλεόν Ced. π. ἐπ. Eus. « εὐφρονούντες καὶ cod. « ἐστιώμενα cod.

σης, ὡς; ⁶⁷ καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν ⁶⁸, ἢ μόλις δι' ἡμερῶν ἐξ ἀπογεύεσθαι τροφῆς (ἀναγκαίας) ἐπιθνήσκειν ⁶⁹. — Αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν λογίων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπονοιών ἐν ἀλληγορίαις· πᾶσα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ζῶν ἐοικέναι καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς ῥητὰς διαλέξει, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ⁷⁰ ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν. — Ὡσαύτως δὲ τῆς αὐτῆς εἰσιν ἱερᾶ πολιτείας καὶ καταστάσεως καὶ γυναῖκες, **248** «ὣν αἱ πλείσται γηραλέαι τυγχάνουσι καὶ παρθένοι καὶ τὴν ⁷¹ ἀγναίαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔναι τῶν παρ' Ἑλλήσιν Ἰσραηλῶν ⁷², φυλάξασαι ⁷³ διὰ πρόσκαιρον ὀρεχθεῖσαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ αἰώνια.

⁷⁴ (8) Ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας ⁷⁵ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διδασκαλίας, τὰ τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔβη παραδεδομένα ⁷⁶ καταλαβὼν ὁ Φίλων ἔγραψε ταῦτα ⁷⁷, παντὶ που δῆλον. (Πολὺς γὰρ μὴν τῷ λόγῳ καὶ πλατὺς ταῖς διανοίαις, ὑψηλὸς τε ⁷⁸ ὢν καὶ μετέωρος ἐν ταῖς θεωρίαις τῆς θείας ⁷⁹ Γραφῆς ⁸⁰, ποικίλος ⁸¹ καὶ πολύτροπος τῶν ἱερῶν λογίων τὴν ὑφήγησιν πεποιήται.) Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ διεξῆλθε, ἐν δὲ τοῖς πρὸς Μαρτίνον τοιαύδε πάλιν φησὶν ⁸².

ΠΙΘ'. Περὶ μοναδικῆς πολιτείας.

«Καὶ γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δύο βίους νομοθετεῖ καὶ τρόπους, τὸν μὲν ὑπερφυῆ καὶ τῆς κοινῆς (66^α) καὶ ἀνθρωπίνης οὐσίας ἐπέκεινα, οὐ γάμους, οὐ παιδοποιίας, οὐ περιουσίας ὑπαρξίν παράδεχόμενον, ἀλλ' ὄλον δι' ὄλον τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τῶν βιωτικῶν ἀνθρώπων ἀγωγῆς παρηλλαγμένον καὶ μόνον τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ προσοικειωμένον καθ' ὑπερβολὴν ἔρωτος οὐρανοῦ· οἱ γὰρ τόνδε μετριῶντες τὸν τρόπον, θεοδῶναι δοκοῦντες τὸν θνητὸν βίον καὶ αὐτὸ μόνον τὸ ⁸³ σῶμα περιφέροντες ἐπὶ γῆς, φροντίζουσι δὲ τὴν ψυχὴν εἰς οὐρανοῦς μετενεργεμένοι, οἳ δὲ τινες οὐράνιοι, τὸν τῶν ἀνθρώπων ὑφορῶσι βίον, ὑπὲρ τοῦ παντὸς γένους ἀφιερωμένοι τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, οὐ βροθυαίαι καὶ αἵμασιν οὐδὲ σπονδαῖς καὶ κνίσσαις, ἀλλὰ δόγμασιν ὀρθοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας, καὶ ψυχῆς διάθεσιν κεκαθαρμένοι· καὶ προσέτι τοῖς καρτ' ἀρετῆν ἔργοις; τε καὶ λόγοις, οἷς τὸ Θεῖον ἐξυλοῦμενοι **249** τὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀποτελοῦσιν ἱεραουργίαν. Καὶ ὁ μὲν ἀτελής καὶ πρῶτος τῆς κατὰ Χριστιανισμὸν πολιτείας τρόπος; τοιοῦτος καθέστηκεν. Ὁ δὲ δευτέρος καὶ ὑποθετικῶς ἀνθρωπινώτερος καὶ τοῦ πρώτου λίαν ἀσύγκριτος, ὃς καὶ γάμοις συγκατεῖναι σῶφροσι καὶ παιδοποιαῖς, οἰκονομίᾳ τε τοῖς κατὰ τὸ δίκαιον ἐπιμελεῖσθαι, στρατευόμενοι τε καὶ τὰ πρακτέα ὑποτίθεσθαι, ἀγρῶν τε καὶ ἐμπορίας καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῶν ἀγωγῆς μετὰ τοῦ θεοσεβοῦς φροντι-

stando cibo necessario assuefacti. Sacra autem oracula interpretantur per allegorias; lex enim tota videtur viris his quasi quiddam vita prædictum, cuius corpus quidem sunt prolata verba, anima autem sensus invisibilis verbis subjacens. Eamdem vitæ normam idemque regimen sectantur et mulieres, « quarum plurimæ vetulæ sunt et virgines, castitatem non coacte, sicut quædam apud Græcos sacerdotes, ob temporalem laudem servantes, sed libenter et ex bono proposito futura et æterna bona appetentes. »

Omnino porro evidens est Philonem hæc scripsisse, quia primos evangelicæ disciplinæ præcones moresque ab initio ab apostolis traditos deprehenderat. Sermone quidem grandis, egregiis creber sententiis, in Scripturæ divinæ meditationibus sublimis et varius, sacra enarravit oracula: Hæc Eusebius in *ecclesiastica Historia* disseruit, et in iis quæ ad Marinum scripsit, talia iterum dicit.

CXIX. De solitaria vitæ statu.

« Etenim Christi Ecclesia duplicem vitæ disciplinam sancit; unam quidem insignem, communem humanamque transcendentem naturam, nec nuptias, neque liberorum procreationes, neque divitiarum abundantiam recipientem, sed omnino a communi et consueta sæcularium hominum conversatione discrepantem, et unice Dei inhaerentem servitio propter excessum cælestis desiderii. Qui talem servant vivendi normam, mortem reputantes vitam mortalem istam, et solo corpore in terra versantes, cogitatione autem et quoad animam in cælum translati, cœlicolarum instar humanas res despiciunt, pro communi salute Deo se consecrantes, nec boum mactationibus et cruore, neque libaminibus et victimarum adipe, sed legitimis veræ religionis ritibus et quoad mentis affectus purificati, atque insuper actibus verbisque piis, quibus Numen placantes, pro seipsis et propinquis persolvunt sacrificium. Talis est perfectus primariusque modus regiminis in Christianismo. Posterior autem et inferior humanior est et a priori valde dissimilis, quippe qui modestis se submittit nuptiis et liberorum procreationi, quæ sunt juxta justitiam curat et dispensat, militatque et agenda sibi proponit, agrisque et mercaturæ et reliquæ civili magis consuetudini dat operam cum religione. Hi cæteroquin homines

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁷ α. τῷ σώματι γ. ἄς cod. ⁶⁸ ἀνάγειν cod.—καὶ μ. δι' ἑξ ἡ. Eus. ⁶⁹ ἐπιθνήσκειν Ced. Eus. ⁷⁰ ἀποκ. C ⁷¹ τυγχάνουσι π. τὴν Eus. ⁷² ἱερισσῶν cod. ⁷³ φ. μᾶλλον ἢ καθ' ἑκούσιον γνώμην—οὐ θνητῶν ἐχθρών ἀλλ' ἀθανάτων ὄρ. Eus. ⁷⁴ Ced. 537.7-11. ⁷⁵ καὶ add. cod. ⁷⁶ π. 18η Eus. H. E. II 17. ⁷⁷ τ. ἐγ. Eus. — π. τῷ δ. Eus. — ⁷⁸ ὑψ. τε καὶ Eus. ⁷⁹ εἰς τὰς θείας Γραφάς Eus. ⁸⁰ γεγεννημένος, add. Eus. ⁸¹ ποικίλην καὶ πολύτροπον τῶν ἱ. λόγων π. τὴν ὑφ' Eus. ⁸² ὡς καὶ 'Ε. ἐν τῇ ε. ἱ. ταῦτα λέγει· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς π. M. ταῦτα φ. Ced.—Hunc Eusebii locum edidit card. Mai Bibl. Nov. tom. IV, « ex Chronicis Isaacii Georgii Hamartoli. » Vide Patrologiæ tom. XXII, col. 1007. ⁸³ αὐτῷ μόνῳ τῷ σώματι.

certa habent religiosi cultus et eruditionis tempora, A et divinorum eloquiorum auditioni vacant; atque his secundus attributus est pietatis gradus, qui congruam huic vitæ utilitatem præbet. »

Similiter et divus Athanasius dixit: « Cum duplex sit via, duplex et regimen in vita; unum quidem moderatius et sæculare, nuptias dico; aliud vero angelicum, apostolicum et summum, virginitas scilicet seu solitaria vita. Si quis mundanum, id est nuptias eligat, reprehensionem quidem non habet, sed tanta non accipiet dona: accipiet autem, quoniam et ipse fert tricesimum fructum. Si quis vero puram et cœlestem vitam amplectatur, quamvis aspera, in principio præsertim et difficilis videatur, habet autem, post legitimum certamen et tolerantiam, dona mirabilia et gloriosa; B perfectum enim et plenissimum fructum, centesimum dico, lætum et sanctum manifeste prorsus germinavit. Quemadmodum igitur lex vetus in duas vitas dividebatur, in Pharisaicam et sublimem atque in humiliorem et mundanam, ita quoque nova et Christiana lex in solitaria et excellentem atque in sæcularem dividitur. »

Pharisæi igitur, qui interpretantur *separati* et *divisi*, dicebantur ex eo quod a cæteris omnibus seipsos separarent et dividerent ad purissimam et perfectissimam vitam et ad legis documenta sectanda. Eandem autem vitam consecrabantur et Scribæ, apud quos et regimen idem continentiaque et virginitas, et jejunium bis in Sabbato, sextariorum et paropsidum et calicum purificationes, decimarum exactiones et primitiæ, continuæ orationes et reliqua omnia, rejectis videlicet mirandis Essais, utpote valde sublimioribus nimisque præstantibus. Quam Pharisaicam, utpote optimam disciplinam, cum Paulus æmulatus esset, summopere extollit dicens: « Israelita sum, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisaus. » Unde merito quoque Dominus noster perfectiorem et evangelicam proponens aperte vitam, dicebat amatoribus cœlestis hæreditatis: « Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum cœlorum. » Unde sane etiam apostolicus Dionysius (ut videtur) extollens sacrum monachorum ordinem, ita dicit: « At omnibus initiatis sublimior ordo monachorum, est sacrum vitæ regimen in quo, prorsus quidem puritatis omni virtute et plena propriarum actionum puritate, totaque, quantum illam contemplari licet, divinæ rei peractione, in intellectuali contemplatione et communionem versantur, et sacerdotium aptis ad perficiendum vir-

ζειν, οὗς καὶ ἀσκήσεων καιροί, μαθητείας τε καὶ τῶν θείων λογίων ἀκροάσεως ἡμέραι ἀφορίσθησαν· καὶ δεύτερος εὐσεβείας ἀπενεμήθη βαθμὴς κατὰ ἄλλον τῷ τοιοῦδε βίῳ παρέχων τὴν ὠφέλειαν. »

(2) Ὡσαύτως καὶ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ἔφη: « Δύο γὰρ ὁδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῳ, μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, ἐτέρας δὲ ἀγγελικῆς, ἀποστολικῆς τε καὶ ἄνυπερδλήτου, τῆς παρθενίας ἥτοι τῆς μοναδικῆς πολιτείας, εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν, τοὔτεσι τὸν γάμον ἔλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται—λήψεται γὰρ—ἐπειδὴ φέρει καὶ αὐτὸς [καρπὸν] τὸν τριάκοντα⁶⁶. εἰ δὲ τὴν ἀγνὴν καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπασοιτό τις, εἰ καὶ τραχεῖα περὶ⁶⁷ τὴν ἀρχὴν μάλιστα καὶ δυσκατόρθωτος φαίνεται, ἀλλ' ἔχει, μετὰ τὴν ἔννομον ἀθλῆσιν καὶ καρτερίαν, χαρίσματα θαυμασιώτερα καὶ ἔνδοξα⁶⁸. τὸν γὰρ τέλειον καὶ πληρέστατον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα λέγω, φαιδρὸν καὶ ἀγιοπρεπῆ φανερώς πάντως ἐβλάστησε⁶⁹. Οὐκοῦν ὡσπερ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους ἦν διηρημένος, εἰς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν, καὶ εἰς τὸν ἐπιεικέστερον⁷⁰ κοσμικόν, οὕτω δὴ καὶ ὁ κατὰ Χριστιανισμὸν νέος ὁσμοὸς εἰς μοναδικὸν ὑπερπερὶ καὶ βιωτικόν. »

(3) Φαρισαῖοι τοίνυν οἱ ἐρμηνευόμενοι ἀφορισμένοι καὶ μεμερισμένοι⁷¹, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἐλέγοντο εἰς τε τὸ καθαρῶτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριδέστατον, **250** καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου⁷² ἐντάλματα. Τὸν δ' αὐτὸν βίον μετήρχοντο⁷³ καὶ οἱ Γραμματεῖς, παρ' οὗς καὶ πολιτεία ἡ αὐτή, ἐγκράτεια τε καὶ παρθενία, καὶ νηστεία⁷⁴ δις τοῦ Σαββάτου, ξεστῶν καὶ πινάκων, καὶ ποτηρίων καθαρισμοί, ἀποδεκατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ ἔνδοξα εὐχαὶ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑπεξικουμένων (66^b) δηλονότι τῶν θαυμασιῶν Ἑσσαίων ὡς ὑπερτέρων σφόδρα καὶ λίαν ὑπερκειμένων. Ἦν δὴ Φαρισαϊκὴν, ὡς ἄριστον πολιτεῖαν, ὁ Παῦλος ζηλώσας, εὖ μάλα σεμνύνεται φάσκων⁷⁵. « Ἰσραηλίτης εἰμι, φυλῆς Βενιαμὴν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος. » Ὅθεν εἰκότως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ εὐαγγελικόν⁷⁶ ὀπιτιθέμενος ἑναργῶς βίον, ἔφασκε πρὸς τοὺς ἑραστάς τῆς οὐρανόου κληρουχίας. « Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων⁷⁷, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » (4) Ἐνθεν γέ τοι καὶ ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος, (ὡς εἰκεν) ἀποσεμνύων τὴν ἱερὰν τῶν μοναχῶν τάξιν, οὕτω φάσκει: « Ἡ δὲ τῶν τελομένων ἀπάσων ὑψηλοτέρα τάξις, ἡ τῶν μοναχῶν, ἐστὶν ἱερὰ διακόσμησις, πᾶσαν μὲν ἀποκεκαθαρμένην⁷⁸ καθαροῖν ὀλίγη δύναμις καὶ παντελεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ἀγνόητι (πάσης δὲ ὄσης θεμῶν⁷⁹ τὸν⁸⁰ θεωρεῖν αὐτὴν ἱερούργειαν⁸¹, ἐν νοερᾷ θεωρεῖται

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ Ced. 356, 14-354, 19. — μέγας Ἀθ. Ced. — Locus, ut videtur, ineditus. ⁶⁷ ἀγ. καὶ ἀπ. καὶ Ced. pro παρά ed. ⁶⁸ θ. καὶ ἀξιάγαστα Ced. ⁶⁹ ἀγ. π. ἐγκατέστησε Ced. ⁷⁰ ὑποδ. καὶ κ. Ced. ⁷¹ Ced. 354, 4-19— τ. ἔργ. Ced. ⁷² εἰς τὸν ν. cod. ⁷³ μετήρχονται Ced. ⁷⁴ π. ν. Ced. ⁷⁵ Phil. iii, 5. ⁷⁶ ἀγγελ. Ced. ⁷⁷ Matth. v, 20. ⁷⁸ Γ. καὶ Φ. Ced. ⁷⁹ Ced. 354, 19-355, 2. ⁸⁰ οὕτω φησὶ Ced. Dionysius Hier. vi, 5. pe. Paris. 1615, p. 133 C. ⁸¹ Μηδέ cod. ⁸² κεκαθαρμένην cod. ⁸³ δὲ ὁ θεμῶν cod. ⁸⁴ θεμ. αὐτῆ θ. ἱερούργιας.

καὶ κοινῶς γεγενημένη ⁶ καὶ ταῖς τῶν ἱεραρχῶν **A** τελειωτικαῖς; δυνάμεσιν ἐγγχειριζομένη ⁷ καὶ ταῖς ἰθίοις αὐτῶν ἐλλάμψαι καὶ ἱερουργικαῖς παραδόσεσιν ἐκδιδασκομένη ⁸ καὶ τὰς ἐποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτὴν ἱερῶν τελετῶν ἱερουργίας, καὶ πρὸς τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπιστήμης, ἀναλόγως εἰς τελειωτάτην ἀναγομένη τελειώσιν). Ἔνθεν οἱ θεῖοι καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπωνυμιῶν αὐτοὺς ⁹ ἱερῶν ἠξίωσαν (καὶ) οἱ μὲν θεραπευτὰς, οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάσαντες ¹⁰ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ θεραπείας (καὶ) τῆς ἀμεριστοῦ καὶ ἑνιαίας; ¹¹ ζωῆς ὡς ἐνοποιούσης αὐτοὺς ἐν ταῖς τῶν ἀρετῶν ¹² ἱεραῖς συμπυξέσειν εἰς θεοειδῆ μονάδα καὶ φιλόθεον τελειώσιν· δι' ὃν ¹³ καὶ τελεστικὴν **251** αὐτὴν ἱερᾶ θεσμοθεσίᾳ ¹⁴ χάριν ἐκάλεσε καὶ τινοὺς αὐτοὺς ἠξίωσαν ἀφιερωτικῆς ἐπικλήσεως, οὐχὶ θεραπευτικῆς ¹⁵. ἐκεῖνη γὰρ ἐπὶ **B** μόναις ἐκείναις γίνεται ταῖς ἱερατικαῖς τάξεσιν, ἀλλ' ἱερουργικῆς ὑπὸ τῶν ὁσίων ἀρχιερέων ¹⁶ τῇ ἱεραρχικῇ τελεουργίᾳ ¹⁷ δευτέρως ἱερουργουμένης.) ¹⁸ (5) Ταῦτα (δὲ) ἐκ πολλῶν ἐρευνησάμενος ¹⁹ ὄλιγα, ἀναγκαιῶς, οἶμαι, συντίθεικα διὰ τοὺς ἐπαπορῶντας πῶς καὶ ποῦ καὶ πόθεν ²⁰ ἢ τῶν μοναχῶν ἤρξαστο διαγωγῆ τε καὶ ἀσκήσεως, καὶ τάξις, ποῦ τὸν ἐν εἰσὶν εἰς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θεῖων παραδόσεων τε καὶ θεσμῶν, εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποβαλλόμενοι καὶ διαπτύοντες, ἀρτιφανεῖς Ἰουδαῖοι καὶ κατὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ θεοσυγῆ μυσταγωγῶν αὐτῶν Κοπρώνυμον, νέον ²¹ καὶ πρόσφατον ²² δογματίζοντες ἐξ ἄκρας ²³ ἀπονοίας τε καὶ ἀμελείας, καὶ ἀβελ- **C** τηρίας ²⁴, « μὴ νοοῦντες ἀ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων ἐαθεβαιούνται. » Ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων Πατέρων ἐπόμειοι καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ πλαιστὴν πιστεύομεν ὑπάρχειν. (6) Καὶ οὐ θαυμαστὸν περὶ τῆς μοναδικῆς οὐσίας, ὅτι λέγουσιν πολλῶ μᾶλλον περὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων· δυσωπεῖτω σὺν αὐτοῦς, εἰ καὶ μὴ ὁ θεσπέσιος καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος, ἀλλὰ γε κἄν οὗτος ὁ μέγας καὶ ἀποστολικὸς Εὐσέβιος μάλα περὶ αὐτῆς δι' ἀκριθείας ἐξηγουμένως· καὶ παυσάσθωσαν οἱ ἀνοηταίνοντες, οἱ ἅμα καὶ ἀλόγιστοι. Ἰδοὺ γὰρ προφανῶς ἐκ περιουσίας διαεβδαιοῦται καὶ Φιλωνα προάγει μάρτυρα φιλαληθῆ τε καὶ ἀξιοῦρον, ὡς ἀποστολικῆ (67^a) τάξις ὑπάρχει καὶ παράδοσις ἀρχαιότατη καὶ θεοφιλεστάτη· **D** ἰγχυραὶ γὰρ αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι πεφύκται, βεβαιούσαι τὴν παρ' ἡμῶν ἀλήθειαν, μηδαμῶς τὸ ἀμφήριστον ²⁵ ὑποδέχασθαι· ἀκούετωσαν δὲ γοι, πρὸς τοὺς παλαιοὺς τοῦτοῖς ἐξηγητὰς, οἱ πανᾶθλοι καὶ παλαιοὶ τὴν κακίαν, καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων θεῶν Πατέρων περὶ τῶν αὐτῶν ἐν ἐπιτόμῳ διεξιόντων καὶ συμφωνούντων ἐκεῖνοις, ἵνα κἄν οὕτως δυνηθῶσι τάχα μικρὸν ἀνεθῆναι τῆς πολλῆς μανίας καὶ λύσεως.

Variae lectiones et notæ.

⁶ γεγενημένοις, etc. cod. ⁷ ἐγγχειριζομένην cod. ⁸ ἐκδιδασκομένοις ὑποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτῶν — ἀναγομένης cod. ⁹ ἐπωνύμων αὐτοὺς Cod. ἐπ. ὁ. l. ἢ. οἱ D. ¹⁰ ὀνομάζοντες D. ¹¹ αἰωνίου cod. ¹² διαριετῶν D. ¹³ δι' οὗ cod., δι' ὃ D. ¹⁴ αὐτοὺς ἐδωρήσατο χ. ἢ ἱερᾶ θεσμοθεσία D. ¹⁵ οὐχ ἱεραργικῆς D. ¹⁶ ἱερῶν D. ¹⁷ τῇ ἱεραρχικῇ τελεουργίᾳ cod. ¹⁸ Cod. 355,3-14. ¹⁹ ἐρανισάμενος Cod. ²⁰ ἐπ. πότε καὶ πόθεν Cod. ²¹ νέαν Cod. ²² ταύτην add. Cod. ²³ ἀκ. μανίας τε καὶ ἀπ. καὶ ἀβ. Cod. ²⁴ I Tim. i, 7. ²⁵ ἀφίριστον cod.

Magnus enim Basilius de renuntiatione et solitariae vitae regimine disserens, ita loquitur: « Idcirco misericors Dominus, nostrae salutis curam habens, in duplicem vitam divisit humana, conubium et virginitatem, ut qui sufferre nequit virginitatis et asceticae vitae certamen, veniat in consortium mulieris, id sciens quia repetetur ratio temperantiae et sanctificationis et similitudinis cum sanctis qui in conjugis et liberorum educatione versati sunt; qualis erat in Veteri Testamento Abraham, qui, cum pluris Deum faceret, unigenitum placida immolans mente, gloriabatur et tabernaculi sui fores apertas habebat, paratus ad excipiendum eos qui hospitari debebant. Si enim audisset: « Venite quae habes et da pauperibus, » majora illis ostendisset Abraham, et Job, et Samuel, et David et alii multi; in Novo autem Testamento Petrus et caeteri apostoli. Ab unoquoque enim repetetur fructus charitatis erga Deum et proximum, et reddetur ratio desertionis a mandatis istis. Ait enim Dominus: « Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. » Et: « Qui non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. » Nonne tibi videtur etiam pro conjugatis posita esse Evangelia? En manifestum tibi est quod omnes homines reddere rationem debemus obedientiae erga Evangelium, monachi et conjugati; sufficere enim ei qui ad nuptias ingressus est indulgentia incontinentiae et erga feminam concupiscentiae et concubitus. Caetera autem praecepta omnibus similiter statuta non extra periculum sunt transgredientibus. Etenim annuntians Christus Patris sui mandata iis qui in mundo erant loquebatur. Si quando autem accidit ipsum privatim interrogatum discipulis suis respondere, etiam atque etiam obtestabatur dicens: « Quod autem vobis dico, omnibus dico. » Ne ergo decideris, o tu qui consortium mulieris praerogasti, quasi licentiam habens mundum amplectendi; majoribus enim laboribus et vigilantia opus tibi est ad felicem salutis tuae successum, quippe qui mediis in laqueis et imperio apostolicarum virtutum habitare elegisti, et incitamenta peccatorum sub oculos habes, et ad illorum concupiscentiam nocte dieque omnes sensus tuos adaperuisti. Scito ergo quod adversus apostatam luctam non effugies, nec in istam victoriam reportabis nisi cum tribulationibus

A 252 ²⁶ (7) Ὁ γάρ τοι μέγας Βασίλειος περὶ τῆς ἀποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας διαξιών ²⁷, οὕτως ἐφη· « Διὰ τοῦτο ²⁸ ὁ φιλόανθρωπος Κύριος; ²⁹, κτηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἰς δύο βίους διείλε τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν ³⁰ καὶ παρθενίαν. ἵνα ὁ μὴ δυνάμενος ὑπεναγκεῖν τὸν τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἄθλον ³¹ ἔλθῃ εἰς συνοίκησιν γυναικὸς, ἐκεῖνο εἰδὼς ὡς ἀπαιτηθῆσεται λόγον σωφροσύνης καὶ ἁγιασμοῦ ἀπὸ τῆς πρὸς ³² [τοῦς] ἐν συζυγίαις καὶ τεκνοτροφίαις ἀγίους ὁμοιώσεως· (οὗτος ἦν ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ Ἀβραάμ, ὃς τῇ τοῦ Θεοῦ προτιμήσει τὸν μονογενῆ θυσιάζων ἀπαθῶς ³³, ἐμγαλαύχει καὶ τὰς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ θύρας διαπεπτασμένως εἶχε πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπιξενουσθαι μελλόντων ἐτοιμαζόμενος. Εἰ γάρ ³⁴ ἤκουσεν· ³⁵ « Πῶλῃσόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός τοῖς πτωχοῖς, » καὶ τὰ μείζονα τούτων ἐπεδείξατο Ἀβραάμ, καὶ Ἰωὺβ ³⁶, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Δαυὶδ, καὶ ἕτεροι πλείστοι· ἐν δὲ τῇ νέᾳ Διαθήκῃ ³⁷ Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων. Ἀπαιτηθῆσεται γὰρ πᾶς τοὺς καρποὺς τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τὸν πλησίον καὶ τῆς παρατροπῆς τῶν ἐντολῶν τούτων· — φησὶ γὰρ ὁ Κύριος; ³⁸· « Ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος. » Καὶ ³⁹· « Ὁς οὐ μισεῖ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητῆς. » Ἀρὰ σοὶ οὐ δοκεῖ καὶ ⁴⁰ ὑπογυναίος τεθῆναι ⁴¹ τὰ Εὐαγγέλια; ἰδοὺ σεσαφηνίσται σοὶ ὡς) ἅπαντες ⁴² ἄνθρωποι ἀπαιτηθῶμεθα τὴν πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοὶ τε καὶ εἰ ἐν συζυγίᾳ ⁴³· ἀρκέσει γὰρ τῷ ἐπὶ γάμῳ ἐλθόντι ἢ συγγνώμῃ ⁴⁴ τῆς ἀκρασίας καὶ τῆς πρὸς τὸ ἥλιω ἐπιθυμίας τε καὶ σπουσίας· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πᾶσιν ὁμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκίνδυνα τοῖς παραβαίνουσιν ⁴⁵. (Καὶ γὰρ εὐαγγελιζόμενος ὁ Χριστὸς τὰ τοῦ Πατρὸς ἐντάλματα, τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ διελέγετο·) εἰ δὲ που συνέδη αὐτὸν **253** καὶ κατ' ἰδίαν ἐπερωτηθέντα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἀποκρίνεσθαι ⁴⁶, διεμαρτύρητο λέγων ⁴⁷· « Ὁ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγων » (Μὴ τοίνυν ἀποπέσης ⁴⁸, ὡ οὐτος, ὁ πρὸς κοινωνίαν γυναικὸς προσηρημένος, ὡς ὑπ' ἐξουσίας ⁴⁹ ἔχων τὸν κόσμον περιβάλλεσθαι ⁵⁰· πλειόνων γὰρ σοὶ πόνων καὶ φυλακῆς χρεῖα πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας ἐπιτυχίαν, ἅτε δὴ καὶ ἐν μέσῳ ⁵¹ παγίδων καὶ τοῦ κράτους τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων οἰκεῖν ἐκλεξαμένῳ καὶ τοὺς ἑρεθισμοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ἐπ' ἑψίν ⁵² ἔχοντι καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκμεμοχλευμένῳ πάσας σου τὰς αἰσθήσεις. Γίνωσκε οὖν ὡς ⁵³ οὐκ ἀποδρά-

Variae lectiones et notae.

²⁶ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου de abdicatione rerum II. 253, D. Cael. 355, 15-356, 4. Ἄλλὰ καὶ ὁ μ. Β. π. ὑπάρ. ²⁷ ἐξῶν Cael. ²⁸ καὶ add. Cael. ²⁹ φ. Θεός Β. — κ. τῆς ἡ. σ. Β. — δύο δ. β. Β. ³⁰ λέγω add. Π. ³¹ π. ἄθλον ἔλθῃ ἐπὶ σ. Β. ³² καὶ τὴν—ὁμοίωσιν Cael. ³³ ἀστυμ. Β. ³⁴ Οὐ γὰρ Β. ³⁵ Matth. xiv, 21. ³⁶ ἐπ. Ἰωὺβ καὶ ἐ. π. τ. καὶ Σ. Β. ³⁷ δ. οὗτος Π. ἦν καὶ Β. ³⁸ Luc. xiv, 26. ³⁹ τ. εἰς add. Β. ⁴⁰ τεθεῖσθαι Β. ⁴¹ πάντες γὰρ ἄνθρωποι Cael. ⁴² συζυγίαις Β. Cael. ⁴³ εἰς συγγνώμην τὸ τῆς Cael. ⁴⁴ παρ. καθὼς φησιν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐ. μαθητάς Cael. ⁴⁵ σ. καὶ κατ' ἰ. ἐπ. ἀ. ἀπ. τ. ἀ. μ. Β. ⁴⁶ Matth. xiii, 27. ⁴⁷ ἀναπ. Β. ⁴⁸ ἐπ. ἐξ. Β. ⁴⁹ περιβάλλεσθαι Β. ⁵⁰ τῶν add. Β. ⁵¹ ἐν ἑψέσιν Β. ⁵² Γ. τοίνυν ὡς Β.

σει· τὴν πρὸς τὸν ἀποστάτην παλαίστραν οὐδὲ τῆς Α
τούτου νίκης καθάψῃ ἀνευ πόνων πολλῶν τῶν ἐπι
φουλακῆ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων ⁵². »

(8) Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παραδρόμῳ πρὸς τοὺς ἐν
συζυγίᾳ ἀκινδύνως τὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ
φουλακὴν καταμελοῦντας εἰρήσθω. Σὺ δὲ (67b) ὁ τῶν
οὐρανίων πολιτευμάτων ἐραστής, καὶ τῆς ἀγγελικῆς
διαγωγῆς πραγματευτής, καὶ τῶν ἁγίων μαθητῶν
τοῦ Χριστοῦ συστρατιότης γενέσθαι ἐπιθυμῶν, τό-
νωσον σεαυτὸν πρὸς ὑπομονὴν θλίψεων, κἂν ἀνδρείως
προσέλθῃς τῇ συγκλήτῳ τῶν μοναχῶν, ἰδοὺ τοίνυν,
καὶ ὁ θεὸς διδάσκαλος εἰς δύο βίους τὸν Χριστὸν δι-
λέσθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων φάσκει· καὶ τὸν μὲν κό-
σμιον καὶ γεώδη, τὸν δὲ οὐράνιον, ἀγγελικόν τε καὶ
ἀποστολικόν· ὡς καὶ ἑτερόθεν πάλιν φησί· **Μάθε,**
διδάχθητι ἀποστολικὴν πολιτείαν, τοῦτέστιν ὀφθαλ-
μῶν ἀκρίβειαν, γλώσσης ἐγκράτειαν, σώματος δου-
λαγωγίαν, φρόνημα ταπεινόν, ἐννοίας καθαρό-
τητα, ὀργῆς ἀφανισμόν· ἀγχαρευόμενος πρὸς-
σηθι, ἀποστερούμενος μὴ δικάζου, μισοῦμενος
ἀγάπησον, διωκόμενος ἀνέχου, βλαστημούμενος
παρκαλέει, νεκρώθητι τῇ ἁμαρτίᾳ, συσταυρώθητι
τῷ Χριστῷ, ὅλην τὴν ἀγάπην μετὰ θεοῦ ἐπὶ τὸν Κύ-
ριον. Ἄλλὰ χαλεπὰ ταῦτα· τί τῶν ἀγαθῶν εὐκολώ-
τερον; τίς καθέδων τρόπαιον ἔστηκεν; τίς τρυφῶν
καὶ καταλούμενος τοῖς τῆς καρτερίας κατεκοσμήθη
στεφάνοις; Οὐδεὶς **254** μὴ δραμῶν ἀνεῖλε τὸ βρα-
βεῖον· ⁵³ πόνου γεννώσι δόξαν· κάματοι προξενούσι
στέφανον. ⁵⁴ « Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ὑμᾶς ⁵⁵
εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » φημί
κἀγὼ, ἀλλὰ τὰς μὲν θλίψεις ταύτας ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν καὶ μακαριότης ἐκδέχεται, τοὺς δὲ τῆς
ἁμαρτίας καμάτους· τὸ τῆς γενένης ἐπίπονον καὶ
σκυθρωπὸν πῦρ ἀσβεστον ἀναμένει.

Ταύτη τοι καὶ ὁ θεηγόρος Νεῖλος ἔφη ⁵⁷· « Φιλοσο-
φεῖν ἐπετήδευσαν μὲν Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίων οὐκ ὀλί-
γοι, μόνοι δὲ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν ἐξήλωσαν οἱ Χρι-
στοῦ μαθηταί, ἐπεὶ καὶ μόνοι τὴν ὄντως σοφίαν ἔσχον
διδάσκαλοι. Οἱ μὲν γὰρ πρότεροι καθάπερ ἐν σκηπῇ
δραῖμα ὑποκρινόμενοι, ἀλλοτρίῳ ἑαυτοὺς κατεκόσμη-
σαν προσωπεῖον, ὄνομα κενὸν ὑποδύντες, ἀληθοῦς
φιλοσοφίας ἐστερημένοι· ἐν μὲν τῷ τρίβωνι, καὶ τῇ
ὀπήνῃ, καὶ τῇ βακτηρίᾳ τὸν φιλόσοφον ἐνδεικνύμενοι,
περιέποντες καὶ τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς
δεσποίναις ὑπηρετούμενοι, γαστρός ὄντες δοῦλοι, καὶ
τὰς ὑπογαστρίους ἡδονὰς ὡς φύσεως ἔργον ἀποδε-
χόμενοι, ταῖς ⁵⁸ λαμπραῖς τραπέζαις κυνιδίων δίκην
λίχνων ἐφαλλόμενοι, οὐκ εἰδότες ὅτι πρὸ πάντων
ἐλευθερον δεῖ εἶναι τὸν φιλόσοφον καὶ μᾶλλον φεύ-
γειν τὸ δοῦλον εἶναι παθῶν ἢ ἀργυρόνητον καὶ οἰκό-
τριβα ⁵⁹· τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον οὐδὲν ἴσως
ἔβλαψε τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα ⁶⁰, τὸ δὲ πάθεισιν ὡς
δεσπόταις χρώμενον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοναῖς, αἰσχύ-
νην ἤνεγκεν καὶ γέλωτα πολύν. Εἰσὶ μὲν οὖν παρ'
αὐτοῖς καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληκότες, λογικὴν

A multis quæ evangelicorum præceptorum inhaerent
custodiæ.

Et hæc quidem transeundo illis qui in conjugio
secure præceptorum Christi observantiam negli-
gunt dicta sint. Tu vero cœlestis civitatis amator
et angelicæ negotiator conversationis et sancto-
rum discipulorum Christi commilito fieri cupiens,
firma teipsum ad tolerantiam tribulationum, et
si generose ingressus es in cœtum monachorum, et
enigiter sanctus ipse præceptor in duplicem vitam
Christum humana divisisse asserit, et unam
quidem mundanam et terrestrem, alteram vero cœ-
lestem, angelicam et apostolicam; nam et alibi
rursus dicit: Disce, ut docearis apostolicam vitæ
normam, id est oculorum circumspeditionem, linguæ
temperamentum, corpus in servitudinem redactum,
animi humilitatem, cogitationis puritatem, iræ
extinctionem; angariatus assentire, læsus non
litiga, odio habitus ama, insectatores sustine, si
male tibi dixerint ora; mortuus peccato, crucifixus
cum Christo, omnem charitatem repone in Domi-
no. Sed dura sunt hæc: Quodnam facilius bo-
num est? Quis dormiens tropæum erexit? Quis
in deliciis vivens et tibia sonora delectatus patientiæ
coronis redimitus est? Nemo nisi currens repor-
tauit bravium; labores gloriam gignunt; molestiæ
coronam conciliant: « Per multas tribulationes
oportet vos intrare in regnum cœlorum. » Dico
ego quoque, et tribulationes istas regnum cœlorum
et beatitudo excipit, iniquitatis autem labores ge-
hennæ labor et horror et ignis inextinguibilis manet.

Similiter et theologus Nilus loquitur: « Philo-
sophiæ quidem operam dederunt Græcorum et
Judæorum non pauci, veram autem sapientiam æmu-
lati sunt soli Christi discipuli, quoniam soli veram
sapientiam habuerunt magistram. Priores enim quasi
in scena fabulem agentes, aliena seipsum exorna-
runt larva, nomine inani induti, vera philosophia
carentes; trito quidem pallio et barba et baculo
philosophum ostentantes, et corpus colentes et cu-
piditatibus ut dominibus famulantes, ventris exstiteret
servi, et comites ventris voluptates velut opus na-
turæ admiserunt, splendidas mensas gulosorum ca-
num instar invadentes, nescientes imprimis liberum
esse debere philosophum, multoque magis illi fugien-
dum ne serviat passionibus, quam ne sit argento ve-
nale mancipium et vernarum verna; hominum enim
servum esse nihil forte nocuit ei qui recte vixit,
cupiditatibus autem ut dominis uti et servire volupta-
tibus pudorem attulit et risum multum. Sunt ergo
apud eos prorsus in agendo negligentēs, at ratio-
nalem philosophiam, ut videntur, suscipientes, de

Varie lectiones et notæ.

⁵² ὁ γὰρ Β. ⁵³ II Tim. II, 5? ⁵⁴ Act. XIV, 22. ⁵⁵ ἡμᾶς cod. ⁵⁷ Νεῖλου, liber asceticus (Bibl. Maxima
VII, 115). ⁵⁸ ἀποδεχόμενοι, ὀργῆς; ὀπήκροι καὶ πρὸς δόξαν ἐπιοτημένοι ταῖς cod. ⁵⁹ οἰκότερον cod.
⁶⁰ τὸν βεβιωκότα. cod.

sublimibus sermonem habentes et eorum quæ demonstrari non possunt interpretes, magnitudinis cœli et solis mensuras et astrorum vim scire se jactantes, aliquandoque etiam de sacris disserere aggredientes ubi et veritas inaccessa et conjectura periculosa, vita autem in cœno volutantibus se porcis ignominiosiores. Si quando quidam ad agendum se convertebant, istis pejores fiebant, pro fama et laudibus molestias tolerantibus; nullius enim rei gratia nisi ostentationis et cupiditatis gloriæ plerique operam dabant miseri; mercedem parvam et vilem pro tali sibi conciliantes miseria; etenim prorsus siluisse, juxta Pythagoricum institutum, et granine vesci, cilicinis vilibusque et detritis panniculis tegi et in dolio inclusum habitasse, et pro tolerata vita nullam post mortem expectare mercedem, et vita ista definire virtutis præmia, ultra omnem amentiam est. Judæorum autem quicunque istam amplexi sunt vitam, sunt quidam Jonadab posteri; omnesque similiter vivere volentes excipiendo ad suum traducunt institutum; qui in tabernaculis semper habitant, vinoque et omnibus rebus quæ ad mollitiem spectant abstinentes et victus parcam rationem habentes et moderatas corporis necessitates; et valde sane curantes moralem habitum, in contemplatione plerumque perseverant; hinc enimvero Essæi vocantur, istud ostendente nomine; et prorsus est illis undequaque rectus philosophiæ finis, factis nequaquam professioni repugnantibus. At quæ his molestiarum utilitas et laboriosi certaminis, qui certaminis designatorem et instructorem Christum occiderunt? Etenim istis similiter laborum merces periit, qui præmiorum certaminis abnegaverunt dispensatorem; et a vera vita ideoque a philosophia exerrant. Philosophia enim est morum correctio cum opinionione veræ de illo qui est cognitionis; hac vero destituti sunt simul et Judæi et Græci, qui sapientiam quæ e cœlo descenderat aversati sunt, et sine Christo sapientes esse tentaverunt, qui solus opere et verbo demonstravit philosophiam. Illic enim primus et solus vitæ viam aperuit; hujus regimen demonstrans purum, et sublimiorem semper corporis cupiditatibus attollens animam, ultimo autem et ipsam despiciens, quando a se dispensanda salus hominum mortem postulabat, hinc docens oportere philosophum recte eligentem repudiare quidem quæcumque in vita jucunda sunt, laboribus autem et affectibus prævalere fortiter, corpus despicientem, et ne animam quidem habere in pretio, sed et ipsam alacri animo profundere, cum ad ostendendam virtutem illam deponere oportet. Et hanc acceptam apostoli ejus et discipuli vere vitæ normam imitati sunt. Simul ac enim vocati sunt, renuntiantes quidem vitæ, et negligentes patriam, et genus, et facultates, ad duram et laboriosam vitam transierunt, per omnes incedentes molestias

A δὲ φιλοσοφίαν, ὡς δοκοῦσιν, ἐπανηρημένοι, μεταωρολέσσαι τινὲς ὄντες καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ ἡλίου μέτρα καὶ ἀστέρων ἐνέργειαν εἰδέναι κατεπαγγελλόμενοι, ἔστι δ' ἔτε καὶ θεολογεῖν μὲν ἐπιχειροῦντες, ὅπου καὶ ἡ ἀληθεῖα ἀνέφικτος καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικίνδυνος, ζῶντας δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων ἀτιμότεροι. Εἰ δὲ καὶ τινες ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους, δόξαις τε καὶ ἐπαίνοις τοὺς (68^a) πόνους πεπραχότες· οὐδενὸς γὰρ ἑτέρου χάριν ἢ ἐπιδείξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπετήδευον οἱ δειλοὶ τὰ πολλά· μισθὸν εὐτέλῃ καὶ **255** εὐνομίᾳ τῆς τοιαύτης καταλαττόμενοι ταλαιπωρίας· τὸ γὰρ σιωπῆσαι διὰ παντὸς κατὰ τὴν Πυθαγορικὴν νομοθεσίαν καὶ χόρτῳ τρέφεσθαι, τριχίνοις βρακίοις σκεπάζεσθαι καὶ ἐν πίθῳ κατακεκλεισθαι καὶ διαδιδῶναι μηδεμίαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προσδοκῶν, πάσης ἀνοίας ἔστιν ἐπέκεινα, τῷ βίῳ τούτῳ συγκαταλείπειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἐπαθλα. — (10) Ἰουδαῖοι δὲ ὅσοι τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον, εἰσι μὲν τοῦ Ἰωνάδαβ ἀπόγονοι· πάντας δὲ τοὺς ὡσαύτως βιοῦν ἐθέλοντας προλεμν εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάγουσαν πολιτείαν, ὅτι τινες ἐν σκληραῖς κατοικοῦσι διαπαντὸς, οἷον τε καὶ τῶν πρὸς ⁶¹ τὸ ἀβροδίατον πάντων ἀπεχόμενοι καὶ δαιταν ἔχοντες εὐτέλῃ καὶ τὴν χρεῖαν συμμεμετρημένην τοῦ σώματος· καὶ σφόδρα μὲν οὖν ἐπιμελοῦντες τῆς ἡθικῆς ἕξεως, θεωρεῖα δὲ τὰ πολλὰ προσμηνουσιν· ἐνθεν γὰρ καὶ Ἑσσαῖοι καλοῦνται, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος, καὶ ἀπλῶς ἔστιν αὐτοῖς πάντοθεν κατορθούμενος ὁ τῆς φιλοσοφίας σκοπὸς, οὐδαμοῦ τῶν πραγμάτων διαμαχομένων τῷ ἐπαγγέλματι. Ἀλλὰ τί τῶν ἀγῶνων ὄφελος αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀθλήσεως τὸν ἀγνοοῦσιν Χριστὸν ἀνηρηκόσι ⁶²; καὶ τούτων γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν πόνων οὐχ ἔστι μισθὸς, ἀρνησαμένων τὸν τῶν ἐπάθλων διανομέα· καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς καὶ φιλοσοφίας ἀπεσφάλτησαν ⁶³. (11) Φιλοσοφία γάρ· ἔστιν ἡθῶν κατόρθωσις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ ὄντος γνώσεως ἀληθοῦς· ταύτης δὲ ἀπεσφάλτησαν ἄμφω καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνας, τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παραγενομένην σοφίαν παραιτησάμενοι καὶ χωρὶς Χριστοῦ φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες, τοῦ μόνου παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. Οὗτος γὰρ πρῶτος καὶ μόνος ⁶⁴ ἔτεμε τῷ βίῳ, τὴν ταύτης πολιτείαν ἐπιδειξάμενος καθαρὰν, ἀνωτέραν ἀεὶ φέρων τὴν ψυχὴν τῶν παθῶν τοῦ σώματος· ἔσχατον δὲ καὶ αὐτῆς καταφρονήσας ⁶⁵, ὅτε ἢ παρ' αὐτοῦ οἰκονομουμένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπῆτε θάνατον, διδόντων δὲ τούτου, ὅτι δεῖ τὸν φιλόσοφον ὀρθῶς προαιρούμενον ἀρνήσασθαι μὲν τὰ ἡδέα πάντα τοῦ βίου, πόνων δὲ καὶ παθῶν εὐ μάλα ἐπικρατεῖν, καταφρονούντα τοῦ σώματος, ἔχειν δὲ μηδὲ τὴν ψυχὴν τιμίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην προθύμως προσέσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἀποδείξιν ἀποθέσθαι **256** δεῖοι. Καὶ ταύτην παραλαβόντες οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ καὶ μαθηταὶ γενησίως τὴν διαγωγὴν ἐμιμήσαντο· ἅμα γὰρ τῷ κληθῆναι ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ καὶ ὑπεριδόντες πατριδός ⁶⁶

Variæ lectiones et notæ

⁶¹ τῶν πρὸς cod. ⁶² ἀπτηροῦμένοις? ⁶³ ἀποσφάλτῃσιν cod. ⁶⁴ ὁδόν? ⁶⁵ τῆς ζωῆς vel ψυχῆς? ⁶⁶ πατριδα cod.

καὶ γένους καὶ ὑπάρξεως πρὸς τὸν σκληρὸν καὶ ἄ-
 ἐπίπονον εὐθύς μετετάξαντο βίον, διὰ πάντων χωρή-
 σαντες τῶν δυσχερῶν καὶ θελιμμένων, διωκόμενοι,
 κακουχούμενοι, ὑστερούμενοι, ἐλαυνόμενοι, γυμνη-
 τεύοντες, ὀθριζόμενοι, ἐμπυτόμενοι, αὐτῶν τῶν
 ἀναγκαίων ἐνδεεῖς· ὕστερον δὲ καὶ θανάτου κατ-
 ἐφρόνησαν καλῶς διὰ πάντων μιμησάμενοι τὸν διδά-
 σκαλον, τῷ βίῳ καταλιπόντες πολιτείας ἀρίστης εἰ-
 κῶνα. Ἄλλὰ ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ (68b) τῆς εἰκόνας
 ταύτης πάντες Χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφεί-
 λονται, ἢ οὐκ ἠθουλήθησαν, ἢ ἠτόνησαν πρὸς τὴν
 μίμησιν· ὄλγοι δὲ τινες ἠδουήθησαν τὰς κοσμι-
 κάς ὑπερκύψαι ταραχὰς καὶ φυγεῖν τὴν ἐν ταῖς
 πόλεσι ζάλην καὶ τὴν τοῦ ματαίου βίου φροντίδα τε
 καὶ προσπάθειαν· καὶ οὕτως ἔξω γενόμενοι τῶν κοσμι-
 κῶν θεοῦ βίον, τὸν μοναδικόν⁶⁶ ἀσπασάμενοι⁶⁷ βίον,
 ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς ἐποιήσαντο, τοῦ
 μὲν κεκτῆσθαι τὴν ἀκτημοσύνην προκρίναντες διὰ
 τὸ ἀπερίσπαστον, τροφῆς δὲ κεκαρυκευμένης τὴν
 ἐγχεδισμένην προτιμήσαντες, διὰ τὰς τῶν παθῶν
 ἐπαναστάσεις τῇ παρατυχοῦσῃ τροφῇ τὴν χρεῖαν
 τοῦ σώματος ἐκπληροῦντες, ἐνδυμάτων τε μαλακῶν
 καὶ τῆς χρεῖας ἔξω, ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς⁶⁸ ἐπί-
 νοιαν ἀλόγησαντες⁶⁹, λιτῇ καὶ ἀπεριέργῳ στολῇ δὲ
 τὴν τοῦ σώματος ἀνάγκην ἐχρήσαντο. (12) Καὶ γὰρ
 ὁ Κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειοτάτην τοῦ κατὰ Θεὸν
 ἀκροτάτου βίου τούτου σαφέστατα ὑποτιθέμενος⁷⁰
 « πωλήσαι⁷¹ τὰ ὑπάρχοντα καὶ διαδοῦναι πτωχοῖς, »
 καὶ οὕτως ἀμερίμνος καὶ ἀπερισπάστως ἀκολου-
 θεῖν⁷² « τὸν σταυρὸν ἄραντα » προσέταξε, καὶ τὸν
 τοῦτο μὴ ποιοῦντα ἀνάξιον ἑαυτοῦ ἔκρινεν· « Ὅστις
 γὰρ, φησὶν⁷³, οὐκ ἀφήσει πατέρα ἢ μητέρα, ἢ
 ἀδελφούς ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ
 ὀνόματός μου καὶ ἀρεῖ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκο-
 λουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μοι ἄξιος. » Τοιγαροῦν
 οὐκ ἔστιν ἄλλως τῆς ἀξίας ταύτης καὶ τῆς τελειότη-
 τος ἐπιτυχεῖν εἰ μὴ καθ' ὃν τρόπον ὁ ὑπερτελής
 καὶ προτέλειος ἐδίδαξε **257** Κύριος. Θαυμαστότερον
 τοιγαροῦν ἡμῖν καὶ σφόδρα τιμητέον, τοὺς ἀπαρνη-
 σαμένους πᾶσαν πρόσκαιρον ἡδονὴν τε καὶ προσπά-
 θειαν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ πρὸς τὴν
 μοναδικὴν πολιτείαν μεταχωρήσαντας καὶ πᾶσαν
 τὴν γῆν πληρώσαντας — καὶ γὰρ μεμέστωται τού-
 των Αἴγυπτος, καὶ Λιβύη, καὶ Αἰθιοπία, καὶ Ἰνδία,
 Μαυριτανία τε καὶ αἱ Θηβαίδες· τούτων Συρία πλή-

et afflictiones, insectati, male vexati, destituti,
 agitati, denudati, contumeliis affecti, consputi, ipsam
 rebus necessariis indigentes; tandem mortem ipsam
 contempserunt recte per omnia imitantes Magistrum,
 vita sua relinquentes optimæ vivendi rationis ima-
 ginem. Sed postea quam Christiani omnes, qui vi-
 tam suam ad exemplum hoc delineare debebant, vel
 noluerunt vel defecerunt imitantes, quidam autem
 pauci mundanas sollicitudines valuerunt despiciere,
 et urbium fugere turbinem et insanæ vitæ curam
 et affectionem; itaque a mundanis exempti tumultu-
 tibus, et solitariam amplectentes vitam, formam
 expresserunt apostolicæ virtutis, possidere inopiam
 anteponebentes ob animi libertatem, escæ exquisitæ
 conditæ extempore et sine arte paratam præfe-
 rentes, ob cupiditatum rebelliones obvio cibo
 corporis necessitati satisfaciētes; vestitus molles
 et extra necessitatem ut hominum luxus inven-
 tionem asperrantes, villi et sine arte elaborata
 veste, ob corporis necessitatem, utebantur. Etenim
 Dominus diviti summa vitæ hujus secundum Deum
 perfectione præposita, « ut venderet substantiam
 et daret pauperibus, » et ita sine cura et libera
 mente serviret « crucem tollens, » mandavit, et
 non sic facientem seipso indignum judicavit: « Qui-
 cunque enim non reliquerit patrem, aut matrem,
 aut fratres, aut uxorem, aut filios, aut agros,
 propter nomen meum, et non acceperit crucem
 suam et secutus me fuerit, non est me dignus. »
 Ideo non aliter meritum hoc et perfectionem as-
 sequi fas est nisi juxta modum quem summe et
 ante sæcula perfectus edocuit Dominus. Mirandi
 nobis ergo et valde honorandi sunt qui abnegantes
 omnem temporariam jucunditatem et terrestrem
 affectum, juxta præceptum Domini ad solitariam
 vitam accesserunt et universam terram impleverunt:
 his enim impleta est Ægyptus et Libya,
 Æthiopia et India, Mauritaniaque et Thebais;
 Syria et Cilicia et Galatia, Pontus et Armenia;
 Mesopotamia et Persis; Palæstina et Arabia et Cy-
 prus, Asiaque et Cyclades insulæ et Græcia tota,
 imo etiam Roma et Hispania et Gallia usque ad
 terminos terræ donatæ sunt monasteriis et asce-
 teriis, et universa terra resonat et sanctificatur
 eorum choris et psalmodiis.

⁷⁴ (13) Καὶ δὲ Γρηγόριος ὁ πάνσοφος καὶ τῆς
 Θεολόγου ἐπινοίας⁷⁵ ἀποσεμνῶν αὐτὸς λέγει
 « Οἱ ψάλλοντες, οἱ δοξάζοντες, οἱ μελετῶντες τὸν
 ὄνομα Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, οἱ τὰς ὑψώσεις τοῦ

Et Gregorius quidem omni sapientia præditus,
 Theologi nomen magnificans, ipse dicit: « Qui
 psallunt, qui glorificant, qui meditantur legem
 Domini die ac nocte, qui exaltationes Dei ferunt

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ μοναδικόν cod. ut infra. ⁶⁷ ἀσπασάσθαι cod. ⁶⁸ ἀτροφῆς Scholion. ⁶⁹ ἀναλογίσαντες cod. ⁷⁰ ἐντο-
 λῆν? ⁷¹ Matth. xix, 21. ⁷² Matth. x, 21. ⁷³ Matth. xix, 29; x, 38. ⁷⁴ Γαλλία cod. ⁷⁵ Τοῦ Θεολόγου,
 urat. XII, 1, 91. A—D. ⁷⁶ τῆς θεολογίας ἐπινοῦμος ἀπ. αὐτοῦ cod.

— idcirco dicit Deus : Pro eo quod obedierunt filii Jonadab, filii Rechab, præcepto patris sui, et fecerunt omnia quæ præcepit eis, non deficiet vir e filiis Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus terræ. »

Ab istis ergo justis originem ducentes, hi Essæi majore etiam digni admiratione, adauxerunt et amplificaverunt atque alius provexerunt omnino mirandam et amandam paupertatem, piamque et quasi divinam vivendi austeritatem atque summam sanctimoniam, ut ex Josepho, vitam illorum narrante, clare audire fas est : Essæi, inquit, genere Judæi sunt. Invicem se diligentes, et cæteris religiosiores, voluptatem ut vitium aversantur, temperantiam vero et continentiam, et adversus cupiditates fortitudinem, virtutem reputant. Nuptiæ quidem ab illis negliguntur, sed aliorum filios, ætate parvos adhuc, excipientes et docentes, ut consanguineos educunt et ipsorum moribus informant. Legitimas autem et temperantes nuptias, et ab illis successum, probant, sed illegitimos et Deo invisos concubitus et lascivias omnino aversantur et rejiciunt. Speruunt apud illos divitiæ et multarum rerum possessio; paupertatem autem amplectuntur, quia nihil supervacuum habet, et fortis est. Et ante quidem quam sol oriatur, nihil otiosum loquuntur, sed preces et psalmorum cantationes Deo a media nocte usque ad lucem offerunt cum reverentia et gravitate. Deinde ad eam quam unusquisque eorum exercet artem a præside mittitur, et cum usque ad sex horas acriter laboraverint, intenti et de Deo conversantes, ita in cœnaculum conveniunt cum reverentia et silentio magno. Pistor ordine panes proponit, et coquus vas unum unius cibi unicuique affert; benedicit autem cibo, qui mundus et purus est, sacerdos; nefas enim reputant aliquid gustare nisi præcedat oratio; et rursus post prandium sacerdos orat; nam, uno verbo, et initio et fine alicujus rei Deum collaudant semper. Et rursus in opere usque ad vesperam perdurantes, assueto silentio et gravi habitu ad preces iterum in eundem locum ingrediuntur, et ut brevissimum et levissimum somnum capiant, cujus causa est perpetua eorum sobrietas, certusque apud eos modus cibi et potus simplicium, vilium, parcorumque.

ἡμῶν⁹⁷, τοῦ φυλάττει ταῦτα πάντα — διό⁹⁸ φησὶν ὁ θεός· « Ἐπειδὴ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰωνὰδὰβ, υἱοῦ Ῥηχάβ, τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ποιεῖν ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς, οὐ μὴ ἐκλείπῃ ἀνὴρ τῶν υἱῶν⁹⁹ Ῥηχάβ παρεστηκώς κατὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς. »

⁹⁰ (3) Ἐκ τῶν δικαίων οὖν τούτων καταθέντες; (οἱ Ἑσσαῖοι) οὗτοι (καὶ θαυμάσιτοι μᾶλλον ἐπηύξησαν καὶ προσέθεσάν τε καὶ) ἐπέτειναν τὴν⁹¹ (τε πανόγαστον καὶ) πινάρεστον ἀκτημοσύνην καὶ τὴν Θεοφιλή καὶ θεοπρεπή σκληραγωγίαν καὶ ἀνυπέροβλητον ἀγιωσύνην, ὡς ἔστιν ἀκούσαι τὰ περὶ αὐτῶν ἐναργῶς ὧδε·⁹² (4) Ἑσσαῖοι (ὡς φησὶν Ἰωσήφο·⁹³) Ἰουδαῖοι μὲν εἰσι τὸ γένος, φιλόκληροι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβεῖς πλέον· οἱ τὴν μὲν ἡδονὴν⁹⁴ ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ⁹⁵ ἐγκράτειαν καὶ τὸ 244 μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποπίπτειν, ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσιν. Καὶ γάμος μὲν⁹⁶ παρ' αὐτοῖς ὑπερορᾶται, τοὺς δὲ ἄλλοτριους παῖδας νέους ἔτι⁹⁷ προσλαμβάνομενοι⁹⁸ καὶ διδάσκοντες ὡς⁹⁹ συγγενεῖς ἡγοῦνται καὶ τοῖς ἡθεσιν ἐαυτῶν ἐντυποῦσιν. Καὶ τὸν μὲν⁹⁰ ἐννομον καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν ἀποδέχονται, τὰς δὲ παρανόμους καὶ θεοστουγείας μίξεις καὶ ἀτελεγείας τέλειον ἀποστρέφονται καὶ ἀποβάλλονται. Καταφρονεῖται δὲ⁹¹ καὶ παρ' αὐτοῖς πλοῦτος καὶ πολυκτησία, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ἀπίεστον καὶ ἐνάρετον ἀσκαζονται. — Καὶ πρὶν⁹² μὲν ἀνίσχειν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φθέγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ ψαλμωδίας πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς ἀναφέρουσιν μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος; καὶ οὕτω⁹³ πρὸς ἡν ἔχει ἕκαστος τέχνην ὑπὸ τοῦ προσετώτου ἀποστέλλεται· καὶ μέχρις⁹⁴ ὥρας ἐργασάμενοι συντόμως, μετὰ νήψεως καὶ θεολογίας, οὕτως ἐπὶ τὸ δεῖπν.ητήριον συναθροίζονται· μετὰ εὐλαβείας καὶ ἡσυχίας πολλῆς. Καὶ ὁ μὲν σιτοποιὸς ἐν τάξει παρατίθῃσιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἐν ἀγγεῖσιν ἐξ ἐνδὸς ἐδέσματος⁹⁵ πάντως προσάγει· προκατεύχεται δὲ τῆς τροφῆς ἀγνῆς οὕσης καὶ καθαρᾶς ὁ ἱερεὺς⁹⁶· ἀθέμιτον γὰρ πρὸς τῆς εὐχῆς ἡγοῦνται γεύσασθαι τι. Καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται καὶ ἀπλῶς ἀρχόμενοι τε καὶ παύομενοι γεραίρουσι τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως. Καὶ αὐτῆς ἐπ' ἔργα μέχρις ἐσπέρας διακαρτερήσαντες, μετὰ τῆς συνήθους σιωπῆς καὶ (65^a) σεμνωπρεποῦς καταστάσεως, ἐπὶ τὰς εὐχὰς πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰσέρχονται, καὶ τοὺς βραχυτάτους

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁷ ἡμῶν, πρὸς τὸ μὴ πειν, κ. τ. λ. Jer. ⁹⁸ Διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος Jer. ⁹⁹ Ἰωνὰδὰβ υἱοῦ Jer. ⁹⁰ Ced. 348, 15-18 ἀπὸ γὰρ Ἰωνὰδὰμ υἱοῦ Ῥηχάβ καταγόμενοι οὗτοι. ⁹¹ τὴν πανάρεστον ἀκτ. καὶ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ σκληραγωγίαν ἐπ. καθὼς φησὶ καὶ Ἰωσήφος περὶ αὐτῶν ὅτι Ced. ⁹² Ced. 348, 17-550, 51. ⁹³ Jos. B. J. 2. VIII, 2. Ἑσσηνοὶ μὲν γ. ὄντες οὐκ. εὐλ. ⁹⁴ Οὗτοι τὰ; μὲν ἡδονὰς Jos. ⁹⁵ σ. καὶ οὐκ. Jos. ⁹⁶ Καὶ γάμου μὲν ὑπερορᾶται παρ' αὐτοῖς Jos. ⁹⁷ νέους ἐπεὶ ced. ⁹⁸ π. ἐκλαμβάνοντες ἀπαλοῦς ἔτι πρὸς τὰ μαθήματα σ. Jos. ⁹⁹ τοῖ, ἠδδ. Jos. ⁹⁰ ἀγιν. εἰς ced. ⁹¹ ἐπιτ. ced. ⁹² Τὸν μὲν γ. Jos. ⁹³ δ. οὐκ ἀναιρούντες, τὰς δὲ τῶν γ. σσ. φυλάσσόμενοι Jos. ⁹⁴ Καταφρονεῖται δὲ πλοῦτος, καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνικόν, κ. τ. λ. Jos. 3. ⁹⁵ Πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλ. φ. τῶν βεβήλων, πατρῶος δὲ τινος εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὡσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι Jos. 3. ⁹⁶ Μετὰ ταῦτα π. ἄ; ἕκαστοι τέχνας ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν διαφιένται Jos. ⁹⁷ ε' Jos. ⁹⁸ σ. ἔπειτα πάλιν εἰς ἐν ἀθροίζονται χωρίον — καθαρὸν καθάρως εἰς ἅγιόν τι τέμενος παραγίνονται τὸ δ. Jos. καὶ οὕτω — π. λ. ἄγ. οὐκ. Slav. ⁹⁹ ἐδ. ἐκάστῳ παρατίθῃσιν Jos. ⁹⁰ οἱ. τῆς τρ. καὶ γ. τινὰ πρὶν τῆς ἐ. ἀθ. Ἀριστοποιησάμενος δὲ ἐπ. π. ἀρχ. Jos.

ἄνους καὶ κουφοτάτους, οὐπερ ¹³ ἐστὶν αἴτιον ἢ Ἀ
δινηκῆς νῆψις καὶ τὸ μετρεῖσθαι **245** παρ' αὐ-
τοῖς τροφήν καὶ πόσιν ¹⁴, λιτὴν καὶ ἀπερίεργον καὶ
σπανίζουσιν. — Οὐδεὶς γὰρ παρ' αὐτοῖς κόρος καὶ
χορτασία κοιλίας, ἀλλ' ἐνδεία πολλὴ καὶ ὀλιγοδεία.
Τὸν δὲ προσερχόμενον ¹⁵ ζηλώσαι ¹⁶ τὸν βίον οὐκ
εὐθὺς ἀδοκιμάστωσ καὶ ἀγυμνάστωσ παραδέχονται,
ἀλλ' ¹⁷ ἐνιαυτὸν ἐξω μένουσι, τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται
βίωσαν καὶ κατάστασιν, ἀξινάριόν τε ¹⁸ καὶ ¹⁹ πε-
ρὶ ζῶμα ²⁰ δόντες καὶ πενιχρὸν ἱμάτιον, γυμνάζουσιν
ἐπ' ἔργοις ἀρίστοις καὶ λόγοις. Ἐἶτα μετὰ τὴν τῆς
καρτερίας ἐπίδειξιν, δυσὶν ἄλλοις ἔτεσι: τὸ ἦθος καὶ
τὸ ἐν πᾶσι ὑπήκοον δοκιμάζεται ²¹, καὶ φανεὶς
ἄξιος: ²² καὶ δόκιμος, οὕτως εἰς τὸν ἱερὸν ὄμιλον ἐγ-
κρίνεται, καὶ πρὸ γε πάντων ²³ ὄρκους φρικώδεις **B**
καὶ ἀπαιτοῦσιν, πρῶτος ²⁴ μὲν εὐσεβεῖν ²⁵ καὶ θερα-
πεύειν ἐξ ἄλλης ψυχῆς ²⁶, καθαρὰς καρδίας καὶ σώμα-
τος τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια
φυλάττειν ἅπαντα καὶ ἀπροσωπώληπτον, μήτε κατὰ
γνώμην βλάψειν ²⁷ τινὰ μήτε τὴν εὐνοίαν συγχοιῶσαι
ἀδίκους, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου φροντίζειν
— καὶ βιάζεσθαι ²⁸ πάντοτε — καὶ τὸν ἐνήδονον καὶ
περιττὸν καὶ ὑγρὸν ἀποστρέφειν βίον μέχρι θανάτου.
Πρὸς δὲ τούτοις ὀμνύουσι πάλιν μηδὲν μηδὲν ²⁹ τὸ
παράπαν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων καὶ (τὰ) τῶν
ἁγιοπρεπῶν τούτων ἐπιτηδεύματων ἢ ὡς αὐτοῖς ³⁰
ἀκριδῶς παρέλαβεν, ἀπεχεσθαι δὲ πάσης ἐναντίας
δόξης καὶ λατρείας καὶ ταύτη μόνῃ προσανέχειν
τῇ θεῖᾳ μέχρις αἵματος θρησκείᾳ καὶ καταστάσει.

³¹ (5) Τοσαύτη δὲ ἐστὶν ἡ περὶ τὴν διαίταν λιτότης **C**
καὶ ὀλιγότητος τῶν θαυμαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὡς
ἔειπεν ἐν ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἐξ ἧς ἀσκή-
σεως τοσαύτης ³² πεποίηται σφοδρὰν ³³ τὴν καρτε-
ρίαν, ὥστε καὶ πόη φαγεῖν ὀλίγα, καὶ μόνον ³⁴
ἀρκεῖσθαι **246** πολλάκις, κἀντεῦθεν εἰκότως ἐν
αὐτοῖς πολλοὺς ³⁵ τὰ μέλλοντα προγινώσκουσιν ἐκ
θείας ἐπινοίας καὶ χάριτος καὶ ἀκαταπαύστου με-
λέτης ³⁶ προφητῶν καὶ [λοιπῶν] ἱερῶν λογίων καὶ
προσευχῆς ἐμπαυδοτριβουμένους ³⁷.

³⁸ (6) Ταύτην οὖν ³⁹ ἰώσηφος ἄκρωσ ἀσκήσας τὴν
φιλοσοφίαν ἐπὶ μεῖζόν τι προκόπτειν ⁴⁰ ἔσπευσεν.
Ἀκούσας γὰρ τινὰ διαφερόντως ἀσκούντα κατὰ τὴν
ἔρημον Ἀββᾶν ὀνομαζόμενον ⁴¹, — ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ
δένδρων ἀποκαλυπτόμενον, τροφῇ δὲ ⁴² αὐτομάτως

Nulla enim apud eos ventris saturatio, sed frequens
inedia et frugalitas. Si quis autem ad vitam illorum
imitandam sese offerat, non statim inexpertum et
inexercitatum suscipiunt, sed annum integrum
foris expectanti idem proponunt vivendi institutum
et regimen, dolabellaque et lumbari et paupercula
veste datis, in optimis operibus et sermonibus il-
lum exercent. Deinde postquam patientiam suam
demonstraverit, duobus annis praeferea et mores
ejus et in omni re obedientia probantur, et si di-
gnus et probus visus sit, tunc sacro coetui adju-
gitur, et coram omnibus quidem horrenda jura-
menta profert, primo se Deum veneraturum, et illi
ex tota anima, pura cum mente et mundo cor-
pore, serviturum, deinde etiam erga homines quae
sunt justa servaturum, absque ullo personarum
respectu, neque cuiquam ex consulto noxae futu-
rum, neque cum injustis communicaturum, sed
pro viribus justitiae consulturum, atque omnimo-
dis conatibus vitam cum voluptate conjunctam et
redundantem, mollemque usque ad mortem viatu-
rum. Insuper jurat iterum se nemini doctrinae
hujus harumque sacrarum institutionum quidquam
revelaturum, nisi quemadmodum ipse apprime
acceperit: verum abstenturum ab omni contraria
opinionem et alieno cultu, atque huic unicae adhae-
surum divinae religioni et institutis usque ad san-
guinem.

Aleo vero tenui, et frugali cibo utuntur admi-
randi isti viri, ut tota hebdomada ventrem levare
illis non sit opus. Eo porro temperantiae veniunt per
hanc exercitationem, ut plerumque paucis herbis
contenti sint. Ex quo fit, opinor, ut multi ex eis
futura praenoscant divino afflatu et gratia, assiduo
prophetarum et caeterorum sacrorum scriptorum
studio, atque oratione edocti.

Cum hanc igitur Josephus philosophiam coluisset
summo cum studio, ad aliquid majus procedere
affectavit. Audiens enim quod in deserto quidam
Abbas nomine diverso se exerceret modo, ab ar-
boribus vestem sumens, alimentisque ultro a terra

Variæ lectiones et notæ.

¹³ Ὅπερ cod. θεὸν ὡς χορηγὸν τῆς τροφῆς ἔπειτα — πάλιν ἐπ' ἑ. μ. δειλῆς τρέπονται —
οὐδὲ κραυγὴ ποτε τὸν οἶκον οὐδὲ θόρυβος; μολύνει — καὶ τοῖς ἐξωθεν ὡς μυστηρίον τι φρικτὸν ἢ
τῶν ἐνδον σωπῆ καταφαίνεται. Τούτου δὲ ἄ. Jos. ¹⁴ ποτὴν μέχρι κόρου Jos. ¹⁵ τῶν δὲ προσερχομένων
cod. ¹⁶ τῶν δὲ ζηλοῦντι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν οὐκ εὐθὺς ἡ πάρος, ἀλλ' Jos. ¹⁷ ἐπ. add. Jos. ¹⁸ ἢ. ἀξ.
Jos. ¹⁹ τὸ προειρημένον add. Jos. ²⁰ π. καὶ λευκὴν ἐσθῆτα δόντες — παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς συμβι-
σεις οὐδέπω μ. γὰρ τὴν Jos. ²¹ ἢ. dok. Jos. ²² ἀξ. οὕτως εἰς τὸν ὄμ. Jos. ²³ Πρὶν δὲ τῆς κοινῆς ἀψαθῆαι
τροφῆς ὁ αὐτοῖς ὀμνύει φ. Jos. ²⁴ ἀπαιτοῦντι πρῶτον cod. ²⁵ εὐσεβήσειν τὸ θεῖον, ἐπ. τὰ π. ἄ. δ. φυλά-
ξειν καὶ μ. κ. γ. β. τ. μ. ἐξ ἐπιτάγματος, μισήσειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους καὶ συναγωνισθῆαι τοῖς δικαίοις
Jos. ²⁶ ψυχῆς καὶ cod. ²⁷ βλάψαι cod. ²⁸ Καὶ μήτε κρύψειν τι τοὺς αἰρετιστάς μήτε ἐτέροις αὐτῶν τι
μηνύσειν κἀν μέχρι θανάτου τις βιάζεται πρ. τ. ὄμ. Jos. ²⁹ μηδὲν μετ. τῶν δ. ἐτέρως ἢ ὡς ἄ. μετῆλ.
ἀφέξεσθαι δὲ ἡσυχίας καὶ συντηρήσειν ὁμοίως Jos. ³⁰ ὡς αὐτὰς? ³¹ Cod. 330,21-332,2. ³² τοσαύτην?
³³ σφοδρῶς? ³⁴ μόνοις? — ἀρκούνται cod. Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτοῖς οἱ καὶ τὰ μ. πρ. ὑπισχνούνται βίβλους
ἱσραῖς καὶ διαφόρους ἀγγελίας καὶ πρ. ἑρπ. Jos. 12. ³⁵ πολλοὶ cod. Εἰσὶ δὲ. ³⁶ ἐκ τῆς πολλῆς δὲ ἀσκή-
σεως καὶ καθαρότητος π. καὶ τὰ μ. προγινώσκουσιν ἐκ θ. ἐπ. καὶ χ. ἀκαταπαύστῳ μελέτῃ cod. ³⁷ προσ-
ευχῇ ἐμπαυδοτριβουμένοι Cod. ³⁸ Cod. 351,3-9. Jos. vita 2. ³⁹ ὁ add. Cod. ⁴⁰ ἐπὶ μεῖζοντι πρ.
Cod. εἰς μεγάλῃν παιδείᾳ προσύκοντον ἐπίδοσιν Jos. ⁴¹ Βανούν ὄνομα Jos. ⁴² δ. χρώμε ον, τροφήν δὲ τὴν

datis utens, hujus perfectam vivendi normam æmulatus, profectus est ad illum, et cum tribus annis apud eum sapientiæ studisset, in civitatem regressus est, et Pharissæorum adhærebat justitiæ.

At Philon quidem, ut dictum est, ascetas nostros, ex Hebræis ortos memoravit manifeste in tractatu quem inscripsit *De vita contemplativa*, hos therapeutas et mulieres eorum, habitu et moribus ipsis similes, *θεραπευτρίδας* nominans: « Et therapeutæ quidem, inquit, vocati sunt, sive quod, medicorum instar, curent animas venientium ad se, illas a malitia libidinum liberantes, sive ob purum et sincerum erga Numen famulatum. » Hanc autem appellationem vel ipse a se inventam scripsit, vel a principio ita nominabantur qui primi tale vivendi genus sectati sunt: « Postea, inquit, cum sapientiæ studere incipiunt, facultatibus et quæcunque possident derelictis, omnibus vitæ curis valedicentes, et extra muros egredientes, desertis in agris et hortis, aut in montibus commorantur scientes periculosa atque nociva esse iniquitatum consortia: prophetarum æmulantur, coluntque vitam. » Sic in multis terrarum locis versatur genus (oportebat enim et Græcos et Barbaros perfecti boni esse participes). At maxime in Ægypto frequens est, præsertim circa Alexandriam. Ubicunque hujusmodi tribus adest, sacrum videre est habitaculum, quod sanctuarium et monasterium vocant, in quo solitarii degentes, gravis vitæ mysteria perficiunt; ex eis nemo quidquam curat, nec potum, nec cibum, neque aliud quidquam ex rebus quæ ad corporis necessitatem attinent, sed sermones et leges a prophetis sancitas hymnosque et cætera: in scientiam et pietatem ita simul crescent et perficiuntur. Totum autem intervallum a Matutino ad Vesperam exercitationi datur; sacris enim incumbentes Scripturis, a Patribus traditam excolunt philosophiam. Temperantia quidem, ut fundamento quodam in anima jacto, cæteras virtutes superædificant; nam cibum et potum nullus ex illis sumeret ante solem occasum, quoniam studere sapientiæ luce dignum judicant, tenebris autem corporis indulgere necessitatibus. Quidam etiam per tres dies esca abstinent, quibus majus inest scientiæ desiderium. Aliqui autem tantum oblectantur, tantisque replentur deliciis sapientia saginati, copiose et largiter corpori suppeditante ut etiam per duplo majus tempus resistent, vix sexto quoque die degu-

Α φυομένην χρώμενον, καὶ τὴν ἄκραν ἀσκησιν αὐτοῦ ζηλώσας, πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο, καὶ τρεῖς παρ' αὐτῷ φιλοσοφήσας ἑναυτούς εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῆ τῶν Φαρισαίων ἐπολιτεύετο δικαιοσύνη.

“ (7) Ὁ δὲ γε Φίλων, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων ἡμετέρων ἀσκητῶν ἀναφανέντων μέμνηται σαφῶς; ἐν τῷ λόγῳ, ἐν ᾧ ἐπέγραψε περὶ θεωρητικοῦ βίου, οὗς θεραπευτὰς, καὶ τὰς ὁμοιοσχίμους καὶ ὁμοτρόπους γυναικᾶς καὶ θεραπευτρίδας ὠνόμασε. » Καὶ θεραπευταὶ μὲν, φησί, κέκληνται ἐπὶ ἡ παρὰ τὸ [τὰς ψυχὰς] τῶν προσιδόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν, ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας “ θεραπεύειν, ἡ “ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας ἕνεκα. » Ταύτην γοῦν “ τὴν προσηγορίαν εἶπε αὐτὸς (65^b) ἐξευρῶν ἔγραψεν, εἶτε κατ’ ἀρχὰς οἱ πρῶτοι τῶν οὕτω βιούντων ἐκαλοῦντο. « Εἶτα, φησί, “ ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν ἐξίστανται “ τῶν προσηκόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων, ἔπειτα δὲ πάσαις ἀποταξάμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίαι καὶ ἐξωτειχῶν προελθόντες “ ἐν μοναγρίοις καὶ κήποις ἢ ἐν ὄρεσι “ τὰς διατριβὰς ποιοῦνται, τὰς ἐκ τῶν ἀνομιῶν “ 247 ἀναμιξίας ἀλυσιτελεῖς τε καὶ βλαβεράς “ εἰδότες, τὸν προφητικὸν ζηλοῦσι καὶ ἀσκοῦσι βίον. Οὕτω πολλαχοῦ μὲν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος — ἔδει γὰρ ἀγαθοῦ τελείου μετασεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον — ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πλεονάζει “, καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν — καὶ ἐν ἐκάστη συμμορίᾳ “ οἰκημὰ ἐστὶν ἱερῶν, ὃ καλοῦσι “ σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονοῦμενοι, τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται, μηδεὶς μὴδὲν κομίζων “, μὴ πότον, μὴ σίτον, μηδὲ τι τῶν ἄλλων, ὅσα πρὸς τὰς τοῦ σώματος χρεῖας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ λόγους καὶ νόμους θεοπισθέντας “ διὰ προφητῶν καὶ ὕμνων καὶ τᾶλλα εἰς ἐπιστήμην καὶ εὐσέβειαν “ συναυξήονται καὶ τελειοῦνται. Τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἀσκησις ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν. — Ἐγκράτειαν δὲ ὥσπερ τινα θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ, τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς· στίβον γὰρ ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἀν’ αὐτῶν “ προσενέγκοιτο πρὸ ἡλίου δύσεως; “, ἐπειδὴ περὶ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς εἶναι κρίνουσιν “, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. — Ἐνιοὶ δὲ καὶ δι’ ἡμερῶν “ τριῶν “ ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλείων “ ὁ πόθος τῆς ἐπιστήμης ἐνίδρυσται. Τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται “ καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἐστρώμενοι “, πλουσιῶς καὶ ἀφθόνοι; τῷ σώματι χηριτοῦ-

Variæ lectiones et notæ.

ἀ. φυομένην προσφερόμενον — ζηλωτῆς ἐγενομένην αὐτοῦ καὶ διατριβὰς παρ’ αὐτῷ ἐν γ’ — εἰς τὴν π. ὑπέστρεψεν — ἠορᾶμένην δὲ πολιτεύεσθαι τῇ φ. αἰρέσει Jos. “ Ced. 351, 10-353, 6 — 18. ἐν ᾧ ἐπ. λ. κ. β. θ. ἢ ἱκετῶν, θ. αὐτοῦ; καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γ. θ. ἀποκαλεῖσθαι φησί Eus. II, 17. “ ἦτοι Eus. “ ἀκείσθαι καὶ add. Eus. “ παρὰ τὸ add. cod. “ Eft’ οὖν ἐξ ἑαυτοῦ τ. αὐτοῖς ἐπιτέθειται τὴν πρ. — εἶτε καὶ οὕτως τοῦτ’ αὐτοῦ; ἐκάλουν κατ’ ἀ. οἱ πρ. Eus. “ πρῶτα μὲν add. Ced. “ ἐξίστασθαι τοῖς προσηκόντων τῶν ὑπ’ Eus. “ προσελ. cod. — μονάγοις Ced. “ x. καὶ ὁ. Ced. x. Eus. “ ἀνομιῶν cod. Eus. “ εὐ add. Eus. “ πλεονάζειν cod. πλεονάζει δ’ ἐν Ἀ. Eus. “ ἐν ἐκ. δὲ οἰκία Eus. “ καλεῖται Eus. “ τελ. μὴδὲν εἰσχομίζοντες Eus. — σιτίον Eus. “ v. καὶ λόγια θεοπισθέντα Eus. “ τ. οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια Ced. Eus. “ αὐτῷ cod. “ δυσμαῖ; cod. — ἐπεὶ τὸ Eus. “ φ. ἀ. κρ. ἔ. Eus. — σκότος cod. “ δ. ἂ γ’ ἢ. Eus. “ οὐχ add. Eus. “ πλέον Ced. π. ἐπ. Eus. “ εὐφρονούντες καὶ cod. “ ἐστιώμενα cod.

σης, ὡς ⁶⁷ καὶ πρὸς διπλάσιονα χρόνον ἀντέχειν ⁶⁸, ἄπο τοῦ ἡμερῶν ἐξ ἀπογεύσεσθαι τροφῆς (ἀναγκασίας) ἰθιθέντας ⁶⁹. — Αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν λογίων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπονοίῳν ἐν ἀλληγορίαις· πᾶσα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τοῦτοις ζῶν ἐοικέναι καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς ῥητὰς διαλέξει, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ⁷⁰ ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν. — Ὡσαύτως δὲ τῆς αὐτῆς εἰσιν ἱερὰ· πολιτείας καὶ καταστάσεως καὶ γυναῖκες, **248** «ὡν αἱ κλεισταὶ γηραλέαι τυγχάνουσι καὶ παρθένοι καὶ τὴν ἄγειαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἐνταῦθα τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἱερῶν ⁷¹, φυλάττασαι ⁷² διὰ πρόσκαιρον ὀρεχθεῖσαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ αἰώνια.

⁷³ (8) Ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας ⁷⁴ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διδασκαλίας, τὰ τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔθη παραδεδομένα ⁷⁵ καταλαβὼν ὁ Φίλιππος ἔγραψε ταῦτα ⁷⁶, παντὶ που ὄλλον. (Πολὺς γὰρ μὴν τῷ λόγῳ καὶ πλατὺς ταῖς διανοαῖς, ὑψηλὸς τε ⁷⁷ ὡν καὶ μετέωρος ἐν ταῖς θεωρίαις τῆς θείας ⁷⁸ Γραφῆς ⁷⁹, ποικίλος ⁸⁰ καὶ πολύτροπος τῶν ἱερῶν λογίων τὴν ὑφήγησιν πεποιήται.) Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ διεξῆλθε, ἐν δὲ τοῖς πρὸς Μαρίνον τοιαῦτα πάλιν φησὶν ⁸¹.

PIΘ'. Περὶ μοναδικῆς πολιτείας.

«Καὶ γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δύο βίους νομοθετεῖ καὶ τρόπους, τὸν μὲν ὑπερφυῆ καὶ τῆς κοινῆς (ὁδῆ) καὶ ἀνθρωπίνης οὐσίας ἐπέκεινα, οὐ γάμου, οὐ παιδοποιίας, οὐ περιουσίας ὑπαρξίν παράδεχμενον, ἀλλ' ὅλον δι' ὅλου τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τῶν βιωτικῶν ἀνθρώπων ἀγωγῆς παρηλλαγμένον καὶ μόνον τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ προσοικειωμένον καθ' ὑπερβολὴν ἔρωτος οὐρανόυ· οἱ γὰρ τόνδε μετριῶντες τὸν τρόπον, τεθνᾶναι δοκοῦντες, τὸν θνητὸν βίον καὶ αὐτὸ μόνον τὸ ⁸² σῶμα περιφέροντες ἐπὶ γῆς, φρονήματι δὲ τὴν ψυχὴν εἰς οὐρανοῦς μετενενηγμένοι, οἳ τινες οὐρανόυ, τὸν τῶν ἀνθρώπων ὑφορῶσι βίον, ὑπὲρ τοῦ παντὸς γένους ἀφιερωμένοι τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, οὐ βροθυαῖς καὶ αἵμασιν οὐδὲ σπονδαῖς καὶ κνίσσαις, ἀλλὰ δόγμασιν ὀρθοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας, καὶ ψυχῆς διάθεσιν κεκαθαρμένοι· καὶ προσέτι τοῖς κατ' ἀρετὴν ἔργοις, τε καὶ λόγοις, οἷς τὸ Θεῶν ἐξελιγόμενοι **249** τὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀποτελοῦσιν ἱερουργίαν. Καὶ ὁ μὲν ἀτελής καὶ πρῶτος τῆς κατὰ Χριστιανισμὸν πολιτείας τρόπος τοιοῦτος καθέστηκεν. Ὁ δὲ δεύτερος καὶ ὑποβεβηκώς ἀνθρωπινώτερος καὶ τὸν πρῶτον λαν ἀσύγκριτος, ὅς καὶ γάμοις συγκατεῖναι σώφροσι καὶ παιδοποιαῖς, οἰκονομίᾳ τε τοῖς κατὰ τὸ δίκαιον ἐπιμελεῖσθαι, στρατευόμενοι τε καὶ τὰ πρακτέα ὑποτίθεσθαι, ἀγρῶν τε καὶ ἐμπορίης καὶ τῆς ἄλλης πολιτικωτέρας ἀγωγῆς μετὰ τοῦ θεοσεβοῦς φροντί-

A stando cibo necessario assuefacti. Sacra autem oracula interpretantur per allegorias; lex enim tota videtur viris his quasi quiddam vita præditum, cujus corpus quidem sunt prolata verba, anima autem sensus invisibilis verbis subjacens. Eandem vitæ normam idemque regimen sectantur et mulieres, « quarum plurimæ vetulæ sunt et virgines, castitatem non coacte, sicut quædam apud Græcos sacerdotes, ob temporalem laudem servantes, sed libenter et ex bono proposito futura et æterna bona appetentes. »

ἐπαινον, ἀλλ' ἔκουσίως καὶ ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς

Omnino porro evidens est Philonem hæc scripsisse, quia primos evangelicæ disciplinæ præcones moresque ab initio ab apostolis traditos predehenderat. Sermone quidem grandis, egregiis creber sententiis, in Scripturæ divinæ meditationibus sublimis et varius, sacra enarravit oracula: Hæc Eusebius in *ecclesiastica Historia* disseruit, et in iis quæ ad Marinum scripsit, talia iterum dicit.

CXIX. De solitaria vitæ statu.

« Etenim Christi Ecclesia duplicem vitæ disciplinam sancit; unam quidem insignem, communem humanamque transcendentem naturam, nec nuptias, neque liberorum procreationes, neque divitiarum abundantiam recipientem, sed omnino a communi et consueta sæcularium hominum conversatione discrepantem, et unice Dei inhærentem servitio propter excessum cælestis desiderii. Qui talem servant vivendi normam, mortem reputantes vitam mortalem istam, et solo corpore in terra versantes, cogitatione autem et quoad animam in cælum translati, cœlicolarum instar humanas res despiciunt, pro communi salute Deo se consecrantes, nec boum inactionibus et cruore, neque libaminibus et victimarum adipe, sed legitimis veræ religionis ritibus et quoad mentis affectus purificati, atque insuper actibus verbisque piis, quibus Numen placantes, pro seipsis et propinquis persolvunt sacrificium. Talis est perfectus primariusque modus regiminis in Christianismo. Posterior autem et inferior humanior est et a priore valde dissimilis, quippe qui modestis se submittit nuptiis et liberorum procreationi, quæ sunt juxta justitiam corat et dispensat, militatque et agenda sibi proponit, agrisque et mercaturæ et reliquæ civili magis consuetudini dat operam cum religione. Hi cæteroquin homines

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁷ ἀ. τῷ σώματι γ. ἄς cod. ⁶⁸ ἀνάγειν cod.—καὶ μ. δι' ἐξ ἡ. Eus. ⁶⁹ ἐθισθέντες Ced. Eus. ⁷⁰ ἀποκ. C ⁷¹ τυγχάνουσι π. τὴν Eus. ⁷² ἱερῶν cod. ⁷³ φ. μᾶλλον ἢ καθ' ἑκούσιον γνώμην—οὐ θνητῶν ἐκγόων ἀλλ' ἀθανάτων ὄρ. Eus. ⁷⁴ Ced. 537, 7-11. ⁷⁵ καὶ add. cod. ⁷⁶ π. ἐθη Eus. H. E. II 17. ⁷⁷ τ. ἐγ. Eus.—π. τῷ δ. Eus.—⁷⁸ ὡς, τε καὶ Eus. ⁷⁹ εἰς τὰς θείας Γραφάς Eus. ⁸⁰ γεγεννημένος, add. Eus. ⁸¹ ποικίλην καὶ πολύτροπον τῶν ἱ. λόγων π. τὴν ὄρ. Eus. ⁸² ὡς καὶ 'Ε. ἐν τῇ ἐ. I. ταῦτα λέγει· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς π. M. ταῦτα φ. Ced.—Hunc Eusebii locum edidit card. Mai Bibl. Nov. tom. IV, « ex *Chronici's iusurians Georgii Hamartuli.* » Vide *Patrologiæ* tom. XXII, col. 1007. ⁸³ αὐτῷ μόνῳ τῷ σώματι.

certa habent religiosi cultus et eruditionis tempora, et divinatorum eloquiorum auditioni vacant; atque his secundus attributus est pietatis gradus, qui congruam huic vitæ utilitatem præbet. »

Similiter et divus Athanasius dixit: « Cum duplex sit via, duplex et regimen in vita; unum quidem moderatius et sæculare, nuptias dico; aliud vero angelicum, apostolicum et summum, virginitas scilicet seu solitaria vita. Si quis mundanum, id est nuptias eligat, reprehensionem quidem non habet, sed tanta non accipiet dona: accipiet autem, quoniam et ipse fert tricesimum fructum. Si quis vero puram et cœlestem vitam amplectatur, quamvis aspera, in principio præsertim et difficilis videatur, habet autem, post legitimum certamen et tolerantiam, dona mirabiliora et gloriosa; perfectum enim et plenissimum fructum, centesimum dico, lætum et sanctum manifeste prorsus germinavit. Quemadmodum igitur lex vetus in duas vitas dividebatur, in Pharisaicam et sublimem atque in humiliorem et mundanam, ita quoque nova et Christiana lex in solitariam et excellentem atque in sæcularem dividitur. »

Pharisæi igitur, qui interpretantur *separati* et *divisi*, dicebantur ex eo quod a cæteris omnibus seipsos separarent et dividerent ad purissimam et perfectissimam vitam et ad legis documenta sectanda. Eandem autem vitam consecrabantur et Scribæ, apud quos et regimen idem continentiaque et virginitas, et jejuniū bis in Sabbato, sextariorum et paropsidum et calicum purificationes, decimarum exactiones et primitiæ, continuæ orationes et reliqua omnia, rejectis videlicet mirandis Essæis, utpote valde sublimioribus nimisque præstantibus. Quam Pharisaicam, utpote optimam disciplinam, cum Paulus æmulatus esset, summopere extollit dicens: « Israelita sum, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus. » Unde merito quoque Dominus noster perfectionem et evangelicam proponens aperte vitam, dicebat amatoribus cœlestis hæreditatis: « Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. » Unde sane etiam apostolicus Dionysius (ut videtur) extollens sacrum monachorum ordinem, ita dicit: « At omnibus initiatis sublimior ordo monachorum, est sacrum vitæ regimen in quo, prorsus quidem purificati omni virtute et plena propriarum actionum puritate, totaque, quantum illam contemplari licet, divinæ rei peractione, in intellectuali contemplatione et communionem versantur, et sacerdotium aptis ad perficiendum vir-

ζειν, οἷς καὶ ἀσκήσεων καιροί, μαθητείας τε καὶ τῶν θείων λόγων ἀκροάσεως ἡμέραι ἀφορίσθησαν· καὶ δεύτερος εὐσεβείας ἀπενεμήθη βαθμὸς κατὰ τὸν πῶ τοῦδε βίῳ παρέχων τὴν ὠφέλειαν. »

« (2) Ὡσαύτως καὶ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ἔφη: « Δύο γὰρ ὁδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῳ, μὲν μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, ἐτέρας δὲ ἀγγελικῆς, ἀποστολικῆς τε καὶ ἄνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας ἡτοι τῆς μοναδικῆς πολιτείας, εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν, τουτέστι τὸν γάμον ἐλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήφεται—λήφεται γὰρ—ἐπειδὴ φέρει καὶ αὐτὸς [καρπὸν] τὸν τριάκοντα⁹⁰. εἰ δὲ τὴν ἀγνήν καὶ ὑπερχόσιμον ἀσπάσιτό τις, εἰ καὶ τραχεῖα περὶ τὴν ἀρχὴν μάλιστα καὶ δυσκατόρθωτος φαίνεται, ἀλλ' ἔχει, μετὰ τὴν ἐννομον ἀθλησιν καὶ καρτερίαν, χαρίσματα θαυμασιώτερα καὶ ἔνδοξα⁹¹. τὸν γὰρ τέλειον καὶ πληρέστατον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα λέγω, παιδρὸν καὶ ἀγιοπρεπῆ φανερῶς πάντως ἐβλόσθησε⁹². Οὐκ οὐδὲν ὡσπερ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους ἦν διηρημένος, εἷς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν, καὶ εἷς τὸν ἐπιδεέστερον⁹³ κοσμικὸν, οὕτω δὴ καὶ ὁ κατὰ Χριστιανισμὸν νέος θεσμὸς εἰς μοναδικὸν ὑπερφερῆ καὶ βιωτικὸν. »

(3) Φαρισαῖοι τοίνυν οἱ ἐρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι καὶ μεμερισμένοι⁹⁴, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἐλέγοντο εἰς τε τὸ καθαρώτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριθέστατον, **250** καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου⁹⁵ ἐντάλματα. Τὸν δ' αὐτὸν βίον μετήρχοντο⁹⁶ καὶ οἱ Γραμματεῖς, παρ' οἷς καὶ πολιτεία ἡ αὐτὴ, ἐγκράτειά τε καὶ παρθενία, καὶ νηστεία⁹⁷ δις τοῦ Σαββάτου, ξεστῶν καὶ πινάκων. καὶ ποτηρίων καθαρισμὸς, ἀποδεκατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ ἐνδελεγῆς εὐχαὶ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑπεξικρουμένων (66b) δηλονότι τῶν θαυμασίων Ἑσσαιῶν ὡς ὑπερτέρων σφόδρα καὶ λίαν ὑπερκειμένων. Ἦν δὲ Φαρισαϊκὴν, ὡς ἄριστον πολιτεῖαν, ὁ Παῦλος ζηλώσας, εὐ μάλα σεμνύνεται φάσκων⁹⁸: « Ἰσραηλίτης εἰμι, φυλῆς Βενιαμὴν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος. » Ὅθεν εἰκότως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ εὐαγγελικὸν⁹⁹ ὑποτιθέμενος ἑναργῶς βίον, ἔφασκε πρὸς τοὺς ἑραστάς τῆς οὐρανόου κληρουχίας¹⁰⁰: « Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων¹⁰¹, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » (4) Ἐνθεν γέ τοι καὶ ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος, (ὡς εἰκοιεν) ἀποσεμνύων τὴν ἱερὰν τῶν μοναχῶν τάξιν, οὕτω φάσκει¹⁰²: « Ἡ δὲ τῶν τελομένων ἀπάσων ὑψηλοτέρα τάξις, ἡ τῶν μοναχῶν, ἐστὶν ἱερὰ διακόσμησις, πᾶσαν μὲν ἀποκεκαθαμένη¹⁰³ καθαρίσιν ὀλιγῆς δυνάμει καὶ παντελεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ἀγνότητι (πάσης δὲ ὄσης θεμετὸν¹⁰⁴ θεωρεῖν αὐτὴν ἱερουργίαν¹⁰⁵, ἐν νοερᾷ θεωρίᾳ

Variorum lectiones et notæ.

⁹⁰ Ced. 356, 11-354, 19. — μέγας Ἀθ. Ced. — Locus, ut videtur, ineditus. ⁹¹ ἀγ. καὶ ἀπ. καὶ Ced. πρὸ παρά ed. ⁹² θ. καὶ ἀξιάγαστα Ced. ⁹³ ἀγ. π. ἐγκατέστησε Ced. ⁹⁴ ὑπόδ. καὶ κ. Ced. ⁹⁵ Ced. 354, 4-19 — τ. ἔρμ. Ced. ⁹⁶ εἰς τὸν v. cod. ⁹⁷ μετέρχονται Ced. ⁹⁸ π. v. Ced. ⁹⁹ Phil. iii, 5. ¹⁰⁰ ἀγγελ. Ced. ¹⁰¹ Matth. v, 20. ¹⁰² Γ. καὶ Φ. Ced. ¹⁰³ Ced. 354, 19-355, 2. ¹⁰⁴ οὕτω φησὶ Ced. Dionysius Hier. VI, 5. pe. Paris. 1615, p. 133 C. ¹⁰⁵ Μηδέ cod. ¹⁰⁶ κεκαθαρμένη cod. ¹⁰⁷ δὲ ὁ θεμιτόν cod. ¹⁰⁸ θεμ. αὐτῆ θ. ἱε-

καὶ κοιωνίῃ γεγεννημένη⁶ καὶ ταῖς τῶν ἱεραρχῶν^A τελειωτικαῖς; δυνάμεσιν ἐγγχειριζομένη⁷ καὶ ταῖς ἐθίοις αὐτῶν ἐλλάμψεσι καὶ ἱερουργικαῖς παραδόσεσιν ἐκδιδασκομένη⁸ καὶ τὰς ἐποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτὴν ἱερῶν τελειῶν ἱερουργίας, καὶ πρὸς τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπιστήμης, ἀναλόγως εἰς τελειοτάτην ἀναγομένη τελειώσιν). Ἐνθεν οἱ θεῖοι καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπανουμιῶν αὐτοὺς⁹ ἱερῶν ἠξίωσαν (καὶ) οἱ μὲν θεραπευτᾶς, οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάσαντες¹⁰ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ θεραπείας (καὶ) τῆς ἀμεριστοῦ καὶ ἐνιαίας¹¹. ζῆσις ὡς ἐνοποιούσης αὐτοῖς ἐν ταῖς τῶν ἀρετῶν¹² ἱεραῖς συμπυξέσειν εἰς θεοσεδῆ μονάδα καὶ φιλόθεον τελειώσιν· δι' ὅν¹³ καὶ τελειοτικὴν **251** αὐτὴν ἱερᾶ θεομοθεσίῃ¹⁴ χάριν ἐκάλεσε καὶ τινος αὐτοὺς ἠξίωσεν ἀφιερωτικῆς ἐπικλησίως, οὐχὶ θεραπευτικῆς¹⁵. ἔκεινὴ γὰρ ἐπὶ μῆναις ἐκείναις γίνεται ταῖς ἱερατικαῖς τάξεσιν, ἀλλ' ἱερουργικῆς ὑπὸ τῶν ὁσίων ἀρχιερέων¹⁶ τῇ ἱεραρχικῇ τελειουργίᾳ¹⁷ δευτέρως ἱερουργουμένης.)¹⁸ (5) Ταῦτα (δὲ) ἐκ πολλῶν ἐρευνησάμενος¹⁹ ὀλίγα, ἀναγκαιῶς, οἶμαι, συντεθεικα διὰ τοὺς ἐπαποροῦντας πῶς καὶ ποῦ καὶ πῶθεν²⁰ ἢ τῶν μοναχῶν ἤρξατο διαγωγή τε καὶ ἀσκησις, καὶ τάξις, ποῦ τοῖνον εἰσὶν οἱ τῆν μοναδικὴν πολιτείαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θεῶν παραδόσειόν τε καὶ θεσμῶν, εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποβαλλόμενοι καὶ διαπύοντες, ἀρτιφανεῖς Ἰουδαῖοι καὶ κατὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ θεοσυγῆ μυσταγωγῶν αὐτῶν Κοπρώνυμον, νέον²¹ καὶ πρόσφατον²² δογματίζοντες ἐξ ἄκρας²³ ἀπονοίας τε καὶ ἀμελείας, καὶ ἀθεληρίας²⁴, ἐμὴ νοοῦντες ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων ἔαθεβαιούνται.) Ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων Πατέρων ἐπόμενοι καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ παλαιὴν πιστεύομεν ὑπάρχειν. (6) Καὶ οὐ θαυμαστὸν περὶ τῆς μοναδικῆς οὐσίας, ὅτι λέγουσιν πολλῶ μᾶλλον περὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων· δυσωπέτω οὖν αὐτοῦς, εἰ καὶ μὴ ὁ θεσπέσιος καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος, ἀλλὰ γε κἄν οὗτος ὁ μέγας καὶ ἀποστολικὸς Εὐσέβιος μάλα περὶ αὐτῆς δι' ἀκριβείας ἐξηγουμένως· καὶ παυσάσθωσαν οἱ ἀνοηταίνοντες, οἱ ἄμα καὶ ἀλόγιστοι. Ἰδοὺ γὰρ προφανῶς ἐκ περιουσίας διαβιβαιοῦται καὶ Φίλωνα προάγει μάρτυρα φιλαληθῆ τε καὶ ἀξιόχρεον, ὡς ἀποστολικῆ (67^a) τάξις ὑπάρχει καὶ παράδοσις ἀρχαιοτάτη καὶ θεοφιλεστάτη· ἰσχυραὶ γὰρ αἱ περὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυραὶ πεφύκασι, βεβαιούσαι τὴν παρ' ἡμῶν ἀλήθειαν, μηδαμῶς τε ἀμφήριστον²⁵ ὑποδέχουσαι· ἀκουείωσαν δὲ γε, πρὸς τοὺς παλαιούς τοῦτους ἐξηγηταῖς, οἱ πανάθλιοι καὶ παλαιοὶ τὴν κακίαν, καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων θεῶν Πατέρων περὶ τῶν αὐτῶν ἐν ἐπιτόμῳ διεξιόντων καὶ συμφωνούντων ἐκείνοις, ἵνα κἄν οὕτως δυνηθῶσι τάχα μικρὸν ἀνεθῆναι τῆς πολλῆς μανίας καὶ λύσεως.

tutibus instruantur, et divinis eorum illustratio-
nibus sacrisque communicationibus edocentur,
sacrarum quoque caeremoniarum inspicientes
mysteria, et sancta eorum arte ad summam per-
fectionem evehuntur. Hinc divini præceptores
nostri sacris cognominibus eos dignati sunt, et hi
quidem *therapeutas*, illi vero *monachos* vocaverunt
ob purum Dei servitium et famulatum, et ob
indivisam et communem vitam quæ eos quasi in
unum cogit in sacris virtutum complicationibus ad
deiformem unitatem et gratam Deo perfectionem.
Adcoque mysticam ipsam sacro instituto gratiam
vocavit, et eos consecrata dignatus est appellatione,
non vero servili (hæc enim solis illis sacerdotali-
bus sit ordinibus), imo sacerdotali, a sanctis et
summis sacerdotibus per hierarchiam initiationem
iterum consecrata.) His ergo inter multa paucis
indagatis, necessario, ut opinor, exposui ob eos qui
nesciunt quomodo et ubi et unde monachorum
inceperit vitæ genus et exercitatio et ordo. Ubinam
sunt igitur qui solitariorum vitæ regimen cum
cæteris apostolicæ Ecclesiæ traditionibus et legibus,
imaginum adversarii impie et insano rejicientes et
despicientes recentes Judæi, *ex* juxta impium et
Dei inimicum initiatorum suum Copronymum,
novum et recens dogma introducentes ex summa
amentia et negligentia et stoliditate, non intelli-
gentes neque quæ loquuntur, neque de quibus
affirmant? Nos vero instituta sanctorum Patrum
sequentes, illam vivendi normam et antiquam et
pristinam esse credimus. Nec mirandum de soli-
tario statu vitæ, quoniam multo magis de omni-
bus cæteris loquuntur; pudore eos afficiat, si
non divinus et apostolicus Dionysius, al saltem ipse
quoque magnus et apostolicus Eusebius multa de
illa, accurata cum diligentia enarrans, et sileant
desipientes simul et rationis expertes. Ecce enim
aperte ex abundantia confirmat, et Philonem
producit testem veritatis amantem et fide dignum,
apostolicum esse ordinem et traditionem antiquis-
simam et Deo maxime placentem; fortia enim
sunt ex parte adversariorum testimonia, confir-
mantia eam, quæ apud nos est, veritatem, ita ut
prorsus non sit ambigendum; audiant saltem,
præter antiquos illos interpretes, miserrimi isti
antiquæ malitiæ homines, et alios posteriores et
venerandos Patres de iisdem compendio tractantes
et illis consentientes, ut sic possint forte
paululum exuere multam insaniam et dissolutionem.

Varie lectiones et notæ.

⁶ γεγεννημένοις, etc. cod. ⁷ ἐγγχειριζομένην cod. ⁸ ἐκδιδασκομένοις ὑποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτῶν
— ἀναγομένης cod. ⁹ ἐπανομιῶν ἑαυτοῦς Cod. ἐπ. σ. ι. ἡ. οἱ D. ¹⁰ ὀνομάζοντες D. ¹¹ αἰωνίου cod.
¹² διαίρετων D. ¹³ δι' οὗ cod., δι' ὅ D. ¹⁴ αὐτοῖς ἐδωρήσατο χ. ἢ ἱερᾶ θεομοθεσία D. ¹⁵ οὐχ ἱερου-
ργικῆς D. ¹⁶ ἱερέων D. ¹⁷ τῇ ἱεραρχικῇ τελειουργίᾳ cod. ¹⁸ Cod. 355,3-14. ¹⁹ ἐρανισάμενος Cod.
²⁰ ἐπ. πότε καὶ πῶθεν Cod. ²¹ νέον Cod. ²² ταύτην add. Cod. ²³ ἀκ. μανίας τε καὶ ἀπ. καὶ ἀθ. Cod.
²⁴ I Tim. 1, 7. ²⁵ ἀφίριστον cod.

Magnus enim Basilius de renuntiatione et solitariae vitae regimine disserens, ita loquitur: « Idcirco misericors Dominus, nostrae salutis curam habens, in duplicem vitam divisit humana, concubium et virginitatem, ut qui sufferre nequit virginitatis et asceticae vitae certamen, veniat in consortium mulieris, id sciens quia repetetur ratio temperantiae et sanctificationis et similitudinis cum sanctis qui in conjugis et liberorum educatione versati sunt; qualis erat in Veteri Testamento Abraham, qui, cum pluris Deum faceret, unigenitum placida immolans mente, gloriabatur et tabernaculi sui fores apertas habebat, paratus ad excipiendum eos qui hospitari debebant. Si enim audisset: « Vende quae habes et da pauperibus, » majora illis ostendisset Abraham, et Job, et Samuel, et David et alii multi; in Novo autem Testamento Petrus et caeteri apostoli. Ab unoquoque enim repetentur fructus charitatis erga Deum et proximum, et reddetur ratio desertionis a mandatis istis. Ait enim Dominus: « Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. » Et: « Qui non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. » Nonne tibi videtur etiam pro conjugatis posita esse Evangelia? En manifestum tibi est quod omnes homines reddere rationem debemus obedientiae erga Evangelium, monachi et conjugati; sufficere enim ei qui ad nuptias ingressus est indulgentiae et erga feminam concupiscentiae et concubitus. Caetera autem praecepta omnibus similiter statuta non extra periculum sunt transgredientibus. Etenim annuntians Christus Patris sui mandata iis qui in mundo erant loquebatur. Si quando autem accidit ipsum privatim interrogatum discipulis suis respondere, etiam atque etiam obtestabatur dicens: « Quod autem vobis dico, omnibus dico. » Ne ergo decideris, o tu qui consortium mulieris praeparasti, quasi licentiam habens mundum amplectendi; majoribus enim laboribus et vigilantia opus tibi est ad felicem salutis tuae successum, quippe qui mediis in laqueis et imperio apostolicarum virtutum habitare elegisti, et incitamenta peccatorum sub oculis habes, et ad illorum concupiscentiam nocte dieque omnes sensus tuos adaperuisti. Scito ergo quod adversus apostatam luctam non effugies, nec in istam victoriam reportabis nisi cum tribulationibus

A 252 ²⁴ (7) Ὁ γάρ τοι μέγας Βασίλειος περὶ τῆς ἀποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας διαξιών ²⁷, οὕτως ἔφη· « Διὰ τοῦτο ²⁸ ὁ φιλόανθρωπος Κύριος, ²⁹ κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἰς δύο βίους διείλε τὰ τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν ³⁰ καὶ παρθενίαν. ἵνα ὁ μὴ δυνάμενος ὑπεναγκεῖν τὴν τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἄθλον ³¹ ἔλθῃ εἰς συνοίκησιν γυναϊκῆς, ἐκείνο εἰδὼς ὡς ἀπαιτηθῆσεται λόγον σωφροσύνης καὶ ἀγιασμοῦ καὶ τῆς πρὸς ³² [τούς] ἐν συζυγίαις καὶ τεκνοτροφίαις ἀγίους ὁμοιώσεως· (οὗτος ἦν ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ Ἀβραάμ, ὃς τῇ τοῦ Θεοῦ προτιμήσει τὸν μονογενῆ θυσιάζων ἀπαθῶς ³³, ἐμγαλαύχει καὶ τὰς τῆς σκητῆς αὐτοῦ θύρας διαπεπασμένως εἶχε πρὸς ὑπόδοχὴν τῶν ἐπιξενουσθαι μελλόντων ἐτοιμαζόμενος. Εἰ γὰρ ³⁴ ἤκουσεν· ³⁵ « Πῶλῃσόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός τοῖς πτωχοῖς, » καὶ τὰ μείζονα τούτων ἐπεδείξατο Ἀβραάμ, καὶ Ἰωβ ³⁶, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Δαυὶδ, καὶ ἕτεροι πλείστοι· ἐν δὲ τῇ νέᾳ Διαθήκῃ ³⁷ Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων. Ἀπαιτηθῆσεται γὰρ πᾶς τοὺς καρπούς τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τὸν πλησίον καὶ τῆς παρατροπῆς τῶν ἐντολῶν τούτων.— φησὶ γὰρ ὁ Κύριος; ³⁸· « Ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καὶ ³⁹· « Ὁς οὐ μισεῖ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητῆς. » Ἀρὰ σοὶ οὐ δοκεῖ καὶ ⁴⁰ ὑπογυναίος τεθῆναι ⁴¹ τὰ εὐαγγέλια; ἰδοὺ σεσαφηνίσταί σοι ὡς) ἅπαντες ⁴² ἄνθρωποι ἀπαιτηθῆσόμεθα τὴν πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοὶ τε καὶ εἰ ἐν συζυγίᾳ ⁴³· ἀρκέσει γὰρ τῷ ἐπὶ γάμον ἐλθόντι ἡ συγγνώμη ⁴⁴ τῆς ἀκραιψίας καὶ τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ἐπιθυμίας τε καὶ συνουσίας· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πᾶσιν ὁμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκίνδυνα τοῖς παραβαίνουσιν ⁴⁵. (Καὶ γὰρ εὐαγγελιζόμενος ὁ Χριστὸς τὰ τοῦ Πατρὸς ἐντάλματα, τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ διελέγετο·) εἰ δὲ που συνέβη αὐτὸν **253** καὶ κατ' ἰδίαν ἐπερωτηθέντα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἀποκρίνεσθαι ⁴⁶, διεμαρτύρητο λέγων ⁴⁷· « Ὁ δὲ ὑμῶν λέγω, πᾶσι λέγων· (Μὴ τοίνυν ἀποπέσης ⁴⁸, ὡ οὐτος, ὁ πρὸς κοινωρίαν γυναϊκῆς προσηρημένος, ὡς ὑπ' ἐξουσίας ⁴⁹ ἔχων τὸν κόσμον περιβάλλεσθαι ⁵⁰· πλειόνων γὰρ σοὶ πόρων καὶ φυλακῆς χρεῖα πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας ἐπιτυχίαν, ἅτε δὴ καὶ ἐν μέσῳ ⁵¹ παγίδων καὶ τοῦ κράτους τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων οἰκεῖν ἐκλεξαμένῳ καὶ τοὺς ἑρεθισμοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ἐπ' ὤψιν ⁵² ἔχοντι καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκμεμοχλευμένῳ πάσας σου τὰς αἰσθήσεις. Γίνωσκε οὖν ὡς ⁵³ οὐκ ἀποδρά-

Variae lectiones et notæ.

²⁷ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου de abdicatione rerum II. 253, D, Cap. 335, 15-356, 4. Ἄλλὰ καὶ ὁ μ. Β. π. ὑπέστ. ²⁸ ἐξιών Ced. ²⁹ καὶ add. Ced. ³⁰ φ. Θεός B. — κ. τῆς ἡ. σ. B. — δύο δ. β. B. ³¹ λέγω add. B. ³² π. ἄθλον ἔλθῃ ἐπὶ σ. B. ³³ καὶ τὴν—ὁμοίωσιν Ced. ³⁴ ἀσσυμπ. B. ³⁵ Οὐ γὰρ B. ³⁶ Matth. xiv, 21. ³⁷ ἐπ. Ἰωβ καὶ εἰ. π. τε καὶ Σ. B. ³⁸ δ. οἷος Π. ἦν καὶ B. ³⁹ Luc. xiv, 37. ⁴⁰ Luc. xiv, 26. ⁴¹ τῶν add. B. ⁴² θεοῖσθαι B. ⁴³ πάντες γὰρ ἄνθρωποι Ced. ⁴⁴ συζυγίαις B. Ced. ⁴⁵ εἰς συγγνώμην τὸ τῆς Ced. ⁴⁶ παρ. καθὼς φησιν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐ. μαθητάς Ced. ⁴⁷ σ. καὶ κατ' ἰ. ἐπ. ἀ. ἀπ. τ. ἀ. μ. B. ⁴⁸ Matth. xiii, 27. ⁴⁹ ἀνκπ. B. ⁵⁰ ἐπ. ἐξ. B. ⁵¹ περιβάλλεσθαι B. ⁵² τῶν add. B. ⁵³ ἐν ὄψεσιν B. ⁵⁴ F. τοίνυν ὡς B.

σεις τὴν πρὸς τὸν ἀποστάτην παλαιστραν οὐδὲ τῆς Α τούτου νίκης καθάψῃ ἀνευ πόνων πολλῶν τῶν ἐπὶ φυλακῇ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων ⁸¹.

(8) Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παραδρόμῳ πρὸς τοὺς ἐν συζυγίᾳ ἀκινδύνως τὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακὴν καταμελοῦντας εἰρήσθω. Σὺ δὲ (67b) ὁ τῶν οὐρανίων πολιτευμάτων ἐραστής, καὶ τῆς ἀγγελικῆς διαγωγῆς πραγματευτής, καὶ τῶν ἁγίων μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ συστρατιώτης γενέσθαι ἐπιθυμῶν, τῶν σον σεαυτὸν πρὸς ὑπομονὴν θλίψεων, κἂν ἀνδρείως προσέλθῃς τῇ συγκλήτῃ τῶν μοναχῶν, ἰδοὺ τοίνυν, καὶ ὁ θεὸς διδάσκαλος εἰς δύο βίους τὸν Χριστὸν διελίσσεται τὰ τῶν ἀνθρώπων φάσκει· καὶ τὸν μὲν κόσμιον καὶ γεώδη, τὸν δὲ οὐράνιον, ἀγγελικόν τε καὶ ἀποστολικόν· ὡς καὶ ἑτερόθεν πάλιν φησὶ· **Μάθε**, διδάχθητι ἀποστολικὴν πολιτείαν, τοστέστιν ὀφθαλμῶν ἀκρίβειαν, γλώσσης ἑγκράτειαν, σώματος δουλαγωγίαν, φρόνημα ταπεινὸν, ἐννοίας καθαρότητα, ὀργῆς ἀφανισμόν· ἀγγαρευόμενος πρόσσῃθι, ἀποστερούμενος μὴ δικάζου, μισούμενος ἀγάπησον, διωκόμενος ἀνέχου, βλασφημούμενος παρακάλει, νεκρώθητι τῇ ἀμαρτίᾳ, συσταυρώθητι τῷ Χριστῷ, ὅλην τὴν ἀγάπην μετὰθεῖς ἐπὶ τὸν Κύριον. Ἀλλὰ χαλεπὰ ταῦτα· τί τῶν ἀγαθῶν εὐκολώτερον; τίς καθεύδων τρόπαιον ἔστηκεν; τίς τρυφῶν καὶ καταλούμενος τοῖς τῆς καρτερίας κατεκοσμήθῃ στεφάνοις; Οὐδεὶς **254** μὴ δραμῶν ἀνεῖλε τὸ βραβεῖον· ⁸² πόνοι γεννώσι δόξαν· κάματοι προξενούσι στέφανον. ⁸³ Ἐὰν πολλῶν θλίψεων δεῖ ὁ μᾶς ⁸⁴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ⁸⁵ φημὶ κἀγὼ, ἀλλὰ τὰς μὲν θλίψεις ταύτας ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ μακαριότης ἐκδέχεται, τοὺς δὲ τῆς ἀμαρτίας καμάτων τὸ τῆς γενένης ἐπίπονον καὶ σκυθρωπὸν πῦρ ἀσβεστον ἀναμένει.

Ταύτη τοι καὶ ὁ θεηγόρος Νεῖλος ἐφη ⁸⁷· Ἐπιλοσοφῆν ἐπετήδευσαν μὲν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγοι, μόνοι δὲ τὴν ἀληθινήν σοφίαν ἐξήλωσαν οἱ Χριστοῦ μαθηταί, ἐπεὶ καὶ μόνοι τὴν ὄντως σοφίαν ἔσχον διδάσκαλον. Οἱ μὲν γὰρ πρότεροι καθάπερ ἐν σκηνῇ δρᾶμα ὑποκρινόμενοι, ἀλλοτρίῳ ἑαυτοὺς κατεκόσμησαν προσωπεῖον, ὄνομα κενὸν ὑποδύντες, ἀληθοῦς φιλοσοφίας ἑσπερημένοι· ἐν μὲν τῷ τριβωνί, καὶ τῇ ὑπέρη, καὶ τῇ βακτηρίᾳ τὸν φιλόσοφον ἐνδεικνύμενοι, περιέποντες καὶ τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς δεσποιναῖς ὑπηρετούμενοι, γαστροὺς ὄντες δοῦλοι, καὶ τὰς ὑπογαστρίας ἡδονὰς ὡς φύσεως ἔργον ἀποδεχόμενοι, ταῖς ⁸⁸ λαμπραῖς τραπέζαις κυνιδίων δίκην ἰσχυρῶν ἐφαλλόμενοι, οὐκ εἰδότες ὅτι πρὸ πάντων ἐλεύθερον δεῖ εἶναι τὸν φιλόσοφον καὶ μᾶλλον φεύγειν τὸ δοῦλον εἶναι παθῶν ἢ ἀργυρόνητον καὶ οἰκότεριβα ⁸⁹· τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον οὐδὲν ἴσως ἔδραψε τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα ⁹⁰, τὸ δὲ πάθεισιν ὡς ἐσπῶταις χρωμένον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοναῖς, αἰσχύνῃν ἠνεγκεν καὶ γέλωτα πολύν. Εἰσὶ μὲν οὖν παρ' αὐτοῖς καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληχότες, λογικὴν

multis quæ evangelicorum præceptorum inhaerent custodiæ.

Et hæc quidem transcurrando illis qui in conjugio secure præceptorum Christi observantiam negligunt dicta sint. Tu vero cœlestis civitatis amator et angelicæ negotiator conversationis et sanctorum discipulorum Christi commilito fieri cupiens, firma teipsum ad tolerantiam tribulationum, et si genere ingressus es in cœtum monachorum, en igitur sanctus ipse præceptor in duplicem vitam Christum humana divisisse asserit, et unam quidem mundanam et terrestrem, alteram vero cœlestem, angelicam et apostolicam; nam et alibi rursus dicit: Disce, ut docearis apostolicam vitæ normam, id est oculorum circumspeditionem, linguæ temperamentum, corpus in servitudinem redactum, animi humilitatem, cogitationis puritatem, iræ extinctionem; angariatus assentire, læsus non litiga, odio habitus ama, insectatores sustine, si male tibi dixerint ora; mortuus peccato, crucifixus cum Christo, omnem eharitatem repone in Dominum. Sed dura sunt hæc: Quodnam facilius bonum est? Quis dormiens tropæum erexit? Quis in deliciis vivens et tibia sonora delectatus patientiæ coronis redimitus est? Nemo nisi currens reportavit bravium; labores gloriam gignunt; molestiæ coronam conciliant: « Per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum cœlorum. » Dico ego quoque, et tribulationes istas regnum cœlorum et beatitudo excipit, iniquitatis autem labores gehennæ labor et horror et ignis inextinguibilis manet.

Similiter et theologus Nilus loquitur: « Philosophiæ quidem operam dederunt Græcorum et Judæorum non pauci, veram autem sapientiam æmulati sunt soli Christi discipuli, quoniam soli veram sapientiam habuerunt magistram. Priores enim quasi in scena fabulem agentes, aliena seipsum exornarunt larva, nomine inani induti, vera philosophia carentes; trito quidem pallio et barba et baculo philosophum ostendentes, et corpus colentes et cupiditatibus ut dominabus famulantes, ventris existerere servi, et comites ventris voluptates velut opus naturæ admiserunt, splendidas mensas gulosorum carum instar invadentes, nescientes imprimis liberum esse debere philosophum, multoque magis illi fugiendum ne serviat passionibus, quam ne sit argento veniale mancipium et vernarum verna; hominum enim servum esse nihil forte nocuit ei qui recte vixit, cupiditatibus autem ut dominis uti et servire voluptatibus pudorem attulit et risum multum. Sunt ergo apud eos prorsus in agendo negligentés, at rationalem philosophiam, ut videntur, suscipientes, de

Variæ lectiones et notæ.

⁸¹ ὁ γ. κ. Β. ⁸² II Tim. II, 5? ⁸³ Act. XIV, 22. ⁸⁴ ἡμᾶς cod. ⁸⁵ Νεῖλου, liber asceticus (Bibl. Maxima VII, 117b). ⁸⁶ ἀποδεχόμενοι, ὀργῆς; ὑπέρητοι καὶ πρὸς δόξαν ἐπισημένους ταῖς cod. ⁸⁷ οἰκότεριβον cod. τῶν βεβιωκότων. cod.

sublimibus sermonem habentes et eorum quæ demonstrari non possunt interpretes, magnitudinis cæli et solis mensuras et astrorum vim scire se jactantes, aliquandoque etiam de sacris disserere aggredientes ubi et veritas inaccessa et conjectura periculosa, vita autem in cæno volutantibus se porcis ignominiosiores. Si quando quidam ad agendum se convertebant, istis pejores fiebant, pro fama et laudibus molestias tolerantibus; nullius enim rei gratia nisi ostentationis et cupiditatis gloriæ plerique operam dabant miseri; mercedem parvam et vilem pro tali sibi conciliantes miseria; etenim prorsus siluisse, juxta Pythagoricum institutum, et gramine vesci, cilicinis vilibusque et detritis panniculis tegi et in dolio inclusum habitasse, et pro tolerata vita nullam post mortem expectare mercedem, et vita ista definire virtutis præmia, ultra omnem amentiam est. Judæorum autem quicunque istam amplexi sunt vitam, sunt quidam Jonadab posteri; omnesque similiter vivere volentes excipiendo ad suum traducunt institutum; qui in tabernaculis semper habitant, vinoque et omnibus rebus quæ ad molliem spectant abstinentes et victus parcam rationem habentes et moderatas corporis necessitates; et valde sane curantes moralem habitum, in contemplatione plerumque perseverant; hinc enimvero Essæi vocantur, istud ostendente nomine; et prorsus est illis undequaque rectus philosophiæ finis, factis nequaquam professioni repugnantibus. At quæ his molestiarum utilitas et laboriosi certaminis, qui certaminis designatorem et instructorem Christum occiderunt? Etenim istis similiter laborum merces perit, qui præmiorum certaminis abnegaverunt dispensatorem; et a vera vita ideoque a philosophia exerrant. Philosophia enim est morum correctio cum opinionione veræ de illo qui est cognitionis; hac vero destituti sunt simul et Judæi et Græci, qui sapientiam quæ e cælo descenderat aversati sunt, et sine Christo sapientes esse tentaverunt, qui solus opere et verbo demonstravit philosophiam. Illic enim primus et solus vitæ viam aperuit; hujus regimen demonstrans purum, et sublimiorem semper corporis cupiditatibus attollens animam, ultimo autem et ipsam despiciens, quando a se dispensanda salus hominum mortem postulabat, hinc docens oportere philosophum recte eligentem repudiare quidem quæcumque in vita jucunda sunt, laboribus autem et affectibus prævalere fortiter, corpus despicientem, et ne animam quidem habere in pretio, sed et ipsam atacri animo profundere, cum ad ostendam virtutem illam deponere oportet. Et hanc acceptam apostoli ejus et discipuli vere vitæ normam imitati sunt. Simul ac enim vocati sunt, renuntiantes quidem vitæ, et negligentes patriam, et genus, et facultates, ad duram et laboriosam vitam transierunt, per omnes incedentes molestias

A δὲ φιλοσοφίαν, ὡς δοκοῦσιν, ἐπανηρημένοι, μετωρολέσσαι τινὲς ὄντες καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ ἡλίου μέτρα καὶ ἀστέρων ἐνέργειαν εἶδέναι καταπαγγελλόμενοι, ἔστι δ' ὅτε καὶ θεολογεῖν μὲν ἐπιχειροῦντες, ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνέφικτος καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικλίνδυνος, ζῶντες δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων ἀτιμότεροι. Εἰ δὲ καὶ τινες ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους, δόξαις τε καὶ ἐπαίνοις τοὺς (68^a) πόνους πεπραγότες· οὐδενὸς γὰρ ἐτέρου χάριν ἢ ἐπιδείξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπετήδεον οἱ δεσπιοὶ τὰ πολλὰ· μισθὸν εὐτέλῃ καὶ 255 εὖνον τῆς τοιαύτης καταλαττόμενοι τάλαιπωρίας· τὸ γῆρσιωπῆσαι διὰ παντὸς κατὰ τὴν Πυθαγορικὴν νομοθεσίαν καὶ χόρτω τρέφεσθαι, τριχίνοις βρακίοις σκεπάζεσθαι καὶ ἐν πίθῳ κατακακείσθαι καὶ διαδιῶναι μηδεμίαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προσδοκῶν, πάσης ἀνοίας ἐστὶν ἐπέκεινα, τῷ βίῳ τούτῳ συγκαταλέγειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἑπαθλα. — (10) Ἰουδαῖοι δὲ ὅσοι τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον, εἰσι μὲν τοῦ Ἰωνάδᾶ ἀπόγονοι· πάντας δὲ τοὺς ὡσαύτως βιοῦν ἐθέλοντας προίεμεν εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάγουσαν πολιτείαν, ὅτινες ἐν σκηναῖς κατοικοῦσι διαπαντὸς, οἴνου τε καὶ τῶν πρὸς ἑὲ ἀβροδίαίτων πάντων ἀπεχόμενοι καὶ δίαίταν ἔχοντες εὐτέλῃ καὶ τὴν χρεῖαν συμμεμετρημένην τοῦ σώματος· καὶ σφόδρα μὲν οὖν ἐπιμελοῦντες τῆς ἡθικῆς ἕξεως, θεωρίᾳ δὲ τὰ πολλὰ προσμένουσιν· ἐνθεν γὰρ καὶ Ἑσσαῖοι καλοῦνται, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος, καὶ ἀπλῶς ἐστὶν αὐτοῖς πάντοθεν κατορθούμενος ὁ τῆς φιλοσοφίας σκοπὸς, οὐδαμοῦ τῶν πραγμάτων διαμαχομένων τῷ ἐπαγγέλματι. Ἄλλὰ τί τῶν ἀγῶνων ὄφελος αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀλήσεως τὸν ἀγωνοθέτην Χριστὸν ἀνηρηκόσι⁶⁸; καὶ τούτων γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν πόνων οἴχηται μισθὸς, ἀρνησαμένων τὸν τῶν ἐπάθλων διανομέα· καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς καὶ φιλοσοφίας ἀπεσφάλησαν⁶⁹. (11) Φιλοσοφία γάρ· ἐστὶν ἡθῶν κατόρθωσις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ ὄντος γνώσεως ἀληθοῦς· ταύτης δὲ ἀπεσφάλησαν ἄμφω καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παραγενομένην σοφίαν παραιτησάμενοι καὶ χωρὶς Χριστοῦ φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες, τοῦ μόνου παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. Οὗτος γὰρ πρῶτος καὶ μόνος⁷⁰ ἔτεμε τῷ βίῳ, τὴν ταύτης πολιτείαν ἐπιδειξάμενος καθαρὰν, ἀνωτέραν ἀεὶ φέρων τὴν ψυχὴν τῶν παθῶν τοῦ σώματος· ἔσχατον δὲ καὶ αὐτῆς καταφρονήσας⁷¹, ὅτε ἡ παρ' αὐτοῦ οἰκονομουμένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπῆται θάνατον, διδόντων διὰ τούτου, ὅτι θεὸς τὸν φιλόσοφον ὀρθῶς προαιρούμενον ἀρνήσασθαι μὲν τὰ ἡδέα πάντα τοῦ βίου, πόνων δὲ καὶ παθῶν εὐ μάλα ἐπικρατεῖν, καταφρονούντα τοῦ σώματος, ἔχειν δὲ μὴδὲ τὴν ψυχὴν τιμίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην προθύμως προσέσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἀποδείξιν ἀποθέσθαι 256 δέοι. Καὶ ταύτην παραλαβόντες οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ καὶ μαθηταὶ γνησίως τὴν διαγωγὴν ἐμιμήσαντο· ἅμα γὰρ τῷ κληθῆναι ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ καὶ ὑπεριδόντες πατριδίας⁷²

Variæ lectiones et notæ

⁶⁸ τὴν πρὸς cod. ⁶⁹ ἀπρηρημένοις? ⁷⁰ ἀποσφαλίσειν cod. ⁷¹ ὄδον? ⁷² τῆς ζωῆς vel ψυχῆς? ⁷³ πατριδα cod.

καὶ γένους καὶ ὑπάρξεως πρὸς τὸν σκληρὸν καὶ ἀπίστονον εὐθύς μετετάξαντο βίον, διὰ πάντων χωρησαντες τῶν δυσχερῶν καὶ τεθλιμμένων, διωκόμενοι, κακουχούμενοι, ὕστερούμενοι, ἐλαυνόμενοι, γυμνητεύοντες, ὀβριζόμενοι, ἐμπυτόμενοι, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς· ὕστερον δὲ καὶ θανάτου κατασφρόνησαν καλῶς διὰ πάντων μιμησάμενοι τὸν διδάσκαλον, τῷ βίῳ καταλιπόντες πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ (68b) τῆς εἰκόνης ταύτης πάντες Χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφείλονται, ἢ οὐκ ἠθουλήθησαν, ἢ ἠτόνησαν πρὸς τὴν μίμησιν· ὀλίγοι δὲ τινες ἠδυνήθησαν τὰς κοσμικὰς ὑπερκύψαι ταραχὰς καὶ φυγεῖν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι ζάλην καὶ τὴν τοῦ ματαίου βίου φροντίδα τε καὶ προσθήθειαν· καὶ οὕτως ἐξω γενόμενοι τῶν κοσμικῶν θορύβων, τὸν μοναδικὸν ἄσπασάμενοι βίον, ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς ἐποιήσαντο, τοῦ μὲν κεκτῆσθαι τὴν ἀκτημοσύνην προκρίναντες διὰ τὴν ἀπερίσπαστον, τροφῆς δὲ κεκαρυκευμένης τὴν ἐγχεδιασμένην προτιμήσαντες, διὰ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις τῇ παρατυχοῦσθαι τροφῇ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἐκπληροῦντες, ἐνδομάτων τε μαλακῶν καὶ τῆς χρεῖας ἐξω, ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς ἐπίνοιοι ἀλογήσαντες, λιτῆ καὶ ἀπεριέργω στολῆ δὲ τὴν τοῦ σώματος ἀνάγκην ἐχρήσαντο. (12) Καὶ γὰρ ὁ Κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειοτάτην τοῦ κατὰ Θεὸν ἀκροτάτου βίου τούτου σαφέστατα ὑποτιθέμενος ἔειπε πωλῆσαι τὰ ὑπάρχοντα καὶ διαδοῦναι πτωχοῖς, καὶ οὕτως ἀμερίμωως καὶ ἀπεριπάτως ἀκολουθεῖν τὸν σταυρὸν ἄραντα προσέταξε, καὶ τὸν τοῦτο μὴ ποιοῦντα ἀνάξιον ἑαυτοῦ ἔκριεν· Ἔστις γὰρ, φησὶν, οὐκ ἀφήσει πατέρα ἢ μητέρα, ἢ ἀδελφούς ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἐνεκεν τοῦ ἐνόματός μου καὶ ἀρεῖ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μοι ἄξιος. Τοιγαρὸν οὐκ ἔστιν ἄλλως τῆς ἀξίας ταύτης καὶ τῆς τελειότητος ἐπιτυχεῖν εἰ μὴ καθ' ὃν τρόπον ὁ ὑπερτελής καὶ προτέλειος ἐδίδαξε. **257** Κύριος. Θαυμαστὸν τοιγαρὸν ἡμῖν καὶ σφόδρα τιμητέον, τοὺς ἀπαρησαμένους πᾶσαν πρόσκαιρον ἡδονὴν τε καὶ προσθήθειαν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ πρὸς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μεταχωρήσαντας καὶ πᾶσαν τὴν γῆν πληρώσαντας — καὶ γὰρ μεμέστωται τούτων Αἴγυπτος, καὶ Λιβύη, καὶ Αἰθιοπία, καὶ Ἰνδία, Μυριτανία τε καὶ αἱ Θηβαῖδες· τούτων Συρία πλη-

ρης, καὶ Κιλικία, καὶ Γαλατία, Πόντος τε καὶ Ἀρμενία, Μεσοποταμία, καὶ ἡ Περσίς ἅπανα τούτων ἀνάπλεως, Πλαισιτίνη καὶ Ἀραβία καὶ Κύπρος, Ἀσία τε καὶ αἱ Κυκλάδες νῆσοι, καὶ ἡ Ἑλλάς πᾶσα, καὶ μὴν καὶ Ῥώμη, καὶ Ἰσπανία, καὶ Γαλατία μέχρι τοῦ πέρατος τῆς γῆς πέπλησται μοναστηρίων καὶ ἀκτητῶν, καὶ πᾶσα ἡ γῆ κατευλόγηται καὶ ἀγιάζεται προδήλως ταῖς τούτων χοροστασίαις τε καὶ ζαλμυδίαις.

⁷⁰ (13) Καὶ δὴ Γρηγόριος ὁ πάνσοφος καὶ τῆς Θεολογίας ἐπωνυμίας ἄποσεμνῶν αὐτὸς λέγει· Ὁι ψάλλοντες, οἱ δοξάζοντες, οἱ μελετῶντες τὸν ὄνομα Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, οἱ τὰς ὑψώσεις τοῦ

et afflictiones, insectati, male vexati, destituti, agitati, denudati, contumeliis affecti, consputi, ipsis rebus necessariis indigentes; tandem mortem ipsam contempserunt recte per omnia imitantes Magistrum, vita sua relinquentes optimæ vivendi rationis imaginem. Sed postea quam Christiani omnes, qui vitam suam ad exemplum hoc delineare debebant, vel noluerunt vel defecerunt imitantes, quidam autem pauci mundanas sollicitudines valuerunt despiciere, et urbium fugere turbinem et insanæ vitæ curam et affectionem; itaque a mundanis exempti tumultibus, et solitariam amplectentes vitam, formam expresserunt apostolicæ virtutis, possidere inopiam antepponentes ob animi libertatem, escæ exquisite conditæ extempore et sine arte paratam præferentes, ob cupiditatum rebelliones obvio cibo corporis necessitati satisfacientes; vestitus molles et extra necessitatem ut hominum luxus inventionem aspernantes, villi et sine arte elaborata veste, ob corporis necessitatem, utebantur. Etenim Dominus diviti summa vitæ hujus secundum Deum perfectione præposita, et venderet substantiam et daret pauperibus, et ita sine cura et libera mente serviret crucem tollens mandavit, et non sic facientem seipso indignum judicavit: « Quicumque enim non reliquerit patrem, aut matrem, aut fratres, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, et non acceperit crucem suam et secutus me fuerit, non est me dignus. » Ideo non aliter meritum hoc et perfectionem assequi fas est nisi juxta modum quem summe et ante sæcula perfectus edocuit Dominus. Mirandi nobis ergo et valde honorandi sunt qui abnegantes omnem temporariam jucunditatem et terrestrem affectum, juxta præceptum Domini ad solitariam vitam accesserunt et universam terram impleverunt: his enim impleta est Ægyptus et Libya, Æthiopia et India, Mauritaniaque et Thebais; Syria et Cilicia et Galatia, Pontus et Armenia; Mesopotamia et Persis; Palæstina et Arabia et Cyprus, Asiaque et Cyclades insulæ et Græcia tota, imo etiam Roma et Hispania et Gallia usque ad terminos terræ donatæ sunt monasteriis et asceteriis, et universa terra resonat et sanctificatur eorum choris et psalmodiis.

Et Gregorius quidem omni sapientia præditus, Theologi nomen magnificans, ipse dicit: « Qui psallunt, qui glorificant, qui meditantur legem Domini die ac nocte, qui exaltationes Dei ferunt

Varie lectiones et notæ.

⁶⁶ μοναδικὸν cod. ut infra. ⁶⁷ ἀσπασάσθαι cod. ⁶⁸ ἀτροφῆς Scholion. ⁶⁹ ἀναλογίσαντες cod. ⁷⁰ ἐντολὴν? ⁷¹ Matth. xix, 21. ⁷² Matth. x, 21. ⁷³ Matth. xix, 29; x, 38. ⁷⁴ Γαλλία cod. ⁷⁵ Τοῦ Θεολόγου, orat. XII, 1, 91. A—D. ⁷⁶ τῆς Θεολογίας ἐπώνυμος ἀπ. αὐτοῦ cod.

in gutturibus; et hæc profecto pulchra viæ secundum Deum signa et indicia, silentes præcones, incompta et squalida coma, pedes nudi et apostolicas vias sequentes, nihil mortuum ferentes, tonsura congruens, anictus fastum reprimens, zona inornato decens, paululum et vix tunicam ihibens, incessus gravis, oculus non vagus, risus benignus, aut potius subrisionis motus quidam cachiini cohibens intemperantiam, sermo a ratione profectus, præstantioris deductio, increpatio magis quam laus optata, inter mæstitiam et relaxationem medium et justum temperamentum. » — « Et majora his et sublimiora, in paupertate divitiæ, in transitoria commoratione possessio, in ignobilitate gloria, in infirmitate virtus, in coelibatu pulchræ prolis educatio, si tamen præstantior sit ea quæ secundum Deum sit progenies illa quæ a carne oritur; in deliciis viventes et deliciis contemnentes, humiles, mundo sublimiores, extra carnem et in carne viventes, quorum pars Dominus, pauperes per regnum et per paupertatem regnantes: hi, divitiæ meæ et deliciæ meæ, præsentem me lætum faciunt, absentes affligunt. » Quinam autem sunt isti? « qui mundum dereliquerunt, et Deo se consecraverunt, atque solitariam amplectentes vitam Deo vivunt magis quam omnes qui versantur in corpore; » dico sane qui inter nos sunt Nazaræos, « quorum quidem alii omnino solitariam et secretam vitam transigentes, cum semetipsis solis et Deo conversantur, alii vero in agapis solummodo communione gaudentes, solitarii simul et misti sunt; et mundum istum quantum ex eremo noscitur solummodo cognoscunt. Cæteri autem et hominibus et negotiis mortui, quæ quasi in turbine simul versata, in medio percunt, nobis ludum volubilibus vicissitudinibus præbentes: ipsi autem sibi invicem mundus sunt et æmulatione virtutem acuunt. » Et hæc quidem Gregorius. Divina autem loquens Chrysostomus in interpretatione Matthæi sic de monachis Ægypti loquitur: « Non tam splendidum est cælum multifario astrorum choro, quam eremus Ægypti tabernacula monachorum nobis undequaque ostendens, qui, igne Christi suscepto, in cælum conferti irruerunt, cæteris quippe ardentiores effecti, incorporeales virtutes affectuum carentia per philosophiam imitantur. Et si quis in regione versatus fuerit, bene scit quæ dico; si quis autem non ascendit ad illa sancta tabernacula, recogitet illum qui usque ad id temporis omnium ore celebratur, quem post apostolos tulit Ægyptus,

Θεοῦ ἐν ταῖς λάρυγγι φέροντες· καὶ ταῦτα δὴ τὰ καλὰ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου προγράμματα καὶ μηνύματα, οἱ σιωπῶντες κήρυκες, αὐχμῶσα καὶ πιναρὰ κόμη, πόδες γυμνοὶ καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς ἐπόμειοι, μηδὲν νεκρὸν φέροντες, κουρὰ σύμμετρος, περιβολὴ τύφον κολάζουσα, ζώνη τῷ ἀκόσμῳ κοσμία, μικρὸν τι τοῦ χιτῶνος ἀναστελλούσα καὶ ὅσον μὴ ἀναστῆλαιν⁷⁷, βάδισμα εὐσταθὲς, ὄφθαλμοὺς οὐ πλανώμενος, μεῖδιμα προσηγὲς, μᾶλλον δὲ ὀρμὴ μευδιάματος, ἀκρᾶσιαν γέλωτος σωφρονίζουσα, λόγος τῷ λόγῳ κινούμενος⁷⁸, ὁδηγίαν⁷⁹ τοῦ κρείττονος, ἐπίπληξις εὐφημίας ποθεινοτέρα, μέτρα κατηφείας (69^a) καὶ ἀνέσεως; καὶ ἡ δι' ἀμφοτέρων μίξις καὶ κράσις. » — « Καὶ ἡ μεῖζων τούτων ἐστὶ καὶ ὑψηλότερα⁸⁰, ὃ ἐν πενίᾳ πλεῦτος, ἢ ἐν παροικίᾳ κατάσχεσις, ἢ ἐν ἀτιμίᾳ δόξα, ἢ ἐν ἀσθενείᾳ δύναμις, ἢ ἐν ἀγαμίᾳ καλλιτεχνία, εἴπερ κρείττονα τῶν ἀπὸ σαρκὸς ἐρχομένων⁸¹ τὰ κατὰ Θεὸν γενήματα⁸², οἱ τρυφῶντες τὸ⁸³ μὴ τρυφῶν, οἱ ταπεινοὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον⁸⁴, οἱ σαρκὸς ἔξω καὶ ἐν σαρκί, 258 ὧν μερὶς Κύριος, οἱ πτωχοὶ⁸⁵ διὰ βασιλείαν καὶ διὰ πτωχείαν βασιλεύοντες· οὗτοι μὲ καὶ παρόντες⁸⁶ λαμπρὸν ποιῶσιν, ἢ ἐμὴ περιουσία, τὸ ἐμὸν⁸⁷ ἐντρύφημα, καὶ ἀπόντες συστέλλουσι⁸⁸. » Τίνας δὲ εἰσὶν οὗτοι⁸⁹; « Οἱ κόσμῳ χωρήσαντες ἔξυτους καὶ τῷ Θεῷ τὸν βίον καθιερώσαντες· καὶ τὴν⁹⁰ ἔρημον ἀσπαζόμενοι ζῶσι Θεῷ πάντων μᾶλλον τῶν στρεφόμενων ἐν σώματι· » λέγω δὴ τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζηραῖους « οἱ μὲν τὸν πάντῃ μοναδικὸν⁹¹ καὶ ἄμικτον διαθλούντες βίον, ἑαυτοῖς μόνοις προσλαλοῦντες καὶ τῷ Θεῷ — οἱ δὲ ἀγάπαις μόνοις τῇ κοινωνίᾳ στέργοντες, ἐρημικοὶ⁹² τε ὁμοῦ καὶ μιγάδες· καὶ τούτον μόνον⁹³ κόσμον εἰδότες ὡς τῇ ἐρήμῳ γνωρίζουσιν, τοῖς μὲν ἄλλοις τεθηγκότες ἀνθρώποις καὶ πράγμασι, ὅσα ἐν μέσῳ περιφείρεται⁹⁴, στροβοῦντά τε καὶ στροβοῦμενοι καὶ παίζοντα ἡμᾶς; ταῖς ἀγχιστρόφοις μεταβολαῖς, ἀλλήλοισ τε⁹⁵ κόσμος ὄντες καὶ τῇ παραθέσει τὴν ἀρετὴν θήγοντες. » Καὶ ταῦτα μὲν Γρηγόριος. Ὁ δὲ θεοβόρῃμων Χρυσόστομος⁹⁶ ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἐρμηνείᾳ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μοναχῶν φησὶν· « Οὐχ οὕτως ἐστὶ λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς τῷ ποικίλῳ τῶν ἀστρῶν χορῷ, ὡς ἡ ἔρημος Αἰγύπτου τὰς σκηνὰς πάντοθεν⁹⁷ ἡμῖν τῶν μοναχῶν δεικνύουσα⁹⁸, οἵτινες τὸ πῦρ τοῦ Χριστοῦ δεξάμενοι, πρὸς⁹⁹ οὐρανὸν ἀθροοὶ¹ μεθωρμήσαντο καὶ θερμότεροι τῶν ἄλλων ὄντες² πρὸς εὐσέβειαν, τὰς ἀσωμάτων³ δυνάμεις τῆς — τῆς φιλοσοφίας ἀπαβαλεῖμι μμοῦνται⁴. Καὶ εἰ τις ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν, οἶδεν ἂν λέγω· εἰ δὲ τις οὐκ ἐπέθη⁵ τῶν ἀγίων σκηνῶν⁶ ἐκεῖνων, ἐνοεῖτω τὸν μέχρι νῦν ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ἄδόμενον, ὃν⁷ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἡ

Variorum lectiones et notæ.

⁷⁷ ἀναστῆλαιν cod. ⁷⁸ σιωπῆ λόγου τιμιωτέρα. ἐπαινος ἄλατι ἡρτυμένος, οὐ πρὸς θωπέϊαν, ἀλλ' Gr. ⁷⁹ ὁδηγία cod. ⁸⁰ ὃ μεῖζων—ὑψηλότερον cod. ⁸¹ ἀρχ. Gr. ⁸² γενήματα cod. ⁸³ τῷ Gr. ⁸⁴ τὸν οὐρανὸν, οἱ μὴ δὲν ἐν κόσμῳ καὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον cod. ⁸⁵ cod. πτωχείας? ⁸⁶ οὐ τιμαὶ καὶ παρόντες cod. παρόντων? — λαμπρὸν ἐποιοῦν Gr. ⁸⁷ ἀγαθὸν Gr. ⁸⁸ συνέσ-τελλον Gr. ⁸⁹ Or. XXI 384 B. C. κόσμου χωρίζοντας Gr. ⁹⁰ ἐ. καὶ τὴν Gr. ⁹¹ τε add. Gr. ⁹² ἐρημικοῖς codex. ⁹³ καὶ τούτο μ. κ. ἂ. ὅσον ἐν τῇ ἐ. γινωρ. Gr. post Θεῷ. ⁹⁴ περιφείρεται Gr. ⁹⁵ ἄλλ. δὲ Gr. ⁹⁶ Τοῦ Χρυσόστομου VII, 127 a. ⁹⁷ πανταχόθεν Chr. ⁹⁸ δ. τῶν μ. Chr. ⁹⁹ τόν Chr. ¹ ἀθροόν Chr. ² ὄντες καὶ πρὸς ὀργὴν καὶ πρὸς ἡθονὴν σωματίων προπεπέστεροι, τὰς Chr. ³ μμοῦντ. cod. ⁴ οὐδέποτε ἐπ. Chr. ⁵ τῶν σκ. Chr. ⁶ στ. δ. τα ὃν Chr.

Αφγυπτος; ἤνεγκεν, τὸν μέγαν καὶ μακάριον Ἁν-
 τώνιον, καὶ οἶων ὅφωον θεῶν ἠξιώθη καὶ βίον
 θεοπροπη τὴν καὶ ἀγγελικὸν ἐπέδειξάτο. Καὶ τοῦτο
 εἰστάι τις ἀναγούς 259 αὐτοῦ τὸν βίον μετὰ
 ἀκριθείας, ἐν ᾧ καὶ πολλὰν ὄψεται τὴν προφητείαν.
 Καὶ γὰρ τῶν περὶ τὰ Ἄρειου νοσοῦντων, προαν-
 ερώνησέ τε καὶ εἶπεν τὴν ἐκείνοις; μέλλουσαν
 γίνεσθαι βλάβην, τοῦ Θεοῦ δεῖξαντος αὐτῷ καὶ
 πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μέλλοντα. — Ἀληθείας
 εἶστιν ἀπόδειξις, τὸ μηδένα τῶν αἰρετικῶν ἄνδρα
 τοιοῦτον ἔχειν. (15) « Διὸ δὴ καὶ θαυμάζω σφόδρα
 καὶ τελείαν ἐπισυνῶ τοὺς τὰς ἐρήμους κατελιγφώτας
 μοναχοὺς τῶν τε ἄλλων ἀρετῶν ἕνεκα καὶ τὴν με-
 ταβολὴν τῆς ἐσθῆτος · βούλει γὰρ, σοὶ δεῖξω τοὺς
 δυνατοὺς ἐστολισμένους καὶ τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου
 ἔχοντες, τοῦ γάμου ἐκείνου, καὶ ὡς ἐν οὐρανῷ ἐν γῆ
 διακρίθονται; οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τὰ καταγώγια χει-
 ρον τῶν οὐρανῶν διάκεινται · καὶ γὰρ ἄγγελοι κατ-
 ἄγονται πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ τῶν ἀγγέλων Δεσπότης ·
 εἰ γὰρ πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἦλθον, ἄνδρα γυναῖκα
 ἔχοντα καὶ παιδία διατρέφοντα, ἐπειδὴ φιλόξενον
 εἶδον. ὅταν πολλῶν πλείονα εὐρωσιν ἀρετῆν καὶ ἀν-
 θρωπον σώματος καταφρονούντα καὶ σαρκὶ σαρκὸς
 ὑπερφύοντα, πολλῶν μᾶλλον ἐνταῦθα διατρίθουσι καὶ
 χορεύουσι τὴν αὐτὴν πρέπουσαν χορείαν · καὶ γὰρ
 τράπεζα (69^b) παρ' ἐκείνοις πάσης πλεονεξίας κα-
 θαρὰ καὶ φιλοσοφίας μεστὴ · οὐχ αἱματος χειμαρῶσι
 παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ κρεῶν κατακοπαι, οὐδὲ καρυκταί
 καὶ κνίστες ἀηδεῖς, οὐδὲ καπνὸς ἀτερπής, καὶ
 δρόμοι, καὶ θύρυβοι, καὶ ταραχαί, καὶ κρυγαί
 ἐπαχθεῖς, ἀλλ' ἄρτος καὶ ὕδωρ, τὸ μὲν ἐκ πηγῆς
 καθαρᾶς, τὸ δὲ ἀπὸ δικαίων πόνων. Εἰ δὲ που καὶ
 φιλοτιμώτερον ἐπιτάσθαι βουληθεῖεν, ἀκρόδρουα ἢ
 φιλοτιμία γίνεται, καὶ μελίων ἐνταῦθα ἢ ἡδονὴ ἢ ἐν-
 ταῖς βασιλικαῖς τραπέζαις. Ταύτην καὶ ἄγγελοι τὴν
 τράπεζαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θεωροῦντες κατατρέπον-
 ται καὶ ἡδοναί · εἰ γὰρ ἐπὶ ἀμαρτωλῶ μετα-
 νοοῦντι χαίρουσιν, ἐπὶ δικαίοις τοσοῦτοις μιμου-
 μένοις αὐτοὺς τί οὐκ ἐργάζονται; Καὶ ἡμεῖς μὲν
 τῶν θηρίων χεῖρους ἐσμέν καὶ τῶν ἀλόγων, ἐκείνοι
 δὲ τῶν ἀγγέλων ἴσοι, ξένοι καὶ παρεπιδημοὶ τῶν ἐν-
 ταῦθα ὄντες · καὶ πάντα αὐτοῖς ἐνήλλακται τὰ πρὸς
 ἡμᾶς, καὶ ἔνδυμα, καὶ τρόπος, καὶ οἰκημα, καὶ ὑπό-
 δημα, καὶ ὀμιλία · καὶ εἰ τις ἐκείνων ἤκουσε διαλε-
 γομένων 260 καὶ ἡμῶν, τότε ἂν ἔγνω καλῶς πῶς
 οἱ μὲν οὐρανοπολίται, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῆς γῆς ἄξιοι.
 Ἰδομεν δὲ καὶ τὰς ἐκ τῆς τροφῆς ἡμῶν ἐπιθυμίας.
 τὰς ἐκ τῶν ὀφιοποιῶν, τῶν μαγεῖων, τῶν τραπεζο-
 ποιῶν, τῶν πλακουντοποιῶν καὶ τὴν περὶ τῶν τοιοῦ-
 των ἀμιλλαν · καὶ ὑπὲρ ποιότητος καὶ ὑπὲρ τάξεως
 καὶ ὑπὲρ πλήθους, ὅπερ οὐδὲν τοιοῦτον παρὰ τοῖς
 ἀγγέλοις ἐκείνοις · οὐ γὰρ εἰς πλησμονὴν καὶ τρο-
 φῆν, ἀλλ' εἰς χρεῖαν αὐτοῖς ἢ τροφὴ καὶ μέτρον καὶ

magnum et beatum Antonium, et quibus Deus vi-
 sionibus eum dignatus sit, et quam caelestem et
 angelicam ostendit vitam. Et hoc sciet quicumque
 vitam ejus eum accurata legerit diligentia, in
 qua multas videbit prophetias. Etenim quodnam
 damnum futurum esset iis qui Arii doctrinis
 insaniebant dixit et praemonstravit, cum Deus ei
 ostendisset et ante oculos ventura posuisset. »
 Veritatis demonstratio est, nullum inter haereticos
 talem inveniri virum. « Ideoque valde miror et
 summopere laudo qui deserta occupaverunt mo-
 nachos tum ob alias virtutes, tum ob vestis mu-
 tationem. Si vis enim, ostendam stola induetos
 et « vestem nuptiarum » habentes, nuptiarum
 harum dico, et quasi in caelo versantes in terra ;
 ea sunt enim horum diversoria ut nihil caelo in-
 videre debeant. Etenim angeli diversantur apud illos
 et angelorum Dominus ; si enim ad Abraham
 venerunt, uxorem habentem, et filios educantem,
 quoniam hospitalem noverunt, cum multo majorem
 virtutem inveniunt, et hominem corpus despicien-
 tem et in carne carnem aspernantem, multo magis
 ibi commorantur et chorem suam decentem cele-
 brant. Enimvero mensa illis omni superfluitate vacua
 et philosophia plena; non cruoris torrentes apud eos,
 nec carnum concisiones, nec cibi exquisitius con-
 diti, nec nidores injucundi, nec fumus ingratus,
 nec cursus, nec tumultus, nec turbationes, nec
 clamores graves, sed panis et aqua, haec quidem de
 fonte puro, ille vero ex aequis laboribus. Si quando
 autem lautius vesci velint, ex arboris fructi-
 bus desumitur sumptuositas, et major ibi voluptas
 quam regales ad mensas. Hanc et angeli mensam e
 caelo spectantes delectantur. Si enim « super pec-
 catore poenitentiam agente » gaudent, quid non fa-
 cient justis istis qui se imitantur? Et nos quidem
 feris et brutis pejores sumus, illi vero angelis pa-
 res, in terra hospites et advena; et his omnia a
 nostris diversa sunt, et indumentum, et mores, et
 habitaculum et calceamentum et conversatio; et si
 quis eos audierit colloquentes et nos, iste apprime
 noverit quod illi quidem caelorum omnino sunt
 cives, nos vero ne terra quidem digni. Videamus
 quoque quas nobis luxu signat cupiditates, cup-
 ediariorum, coquorum, mensas instrumentium,
 dulciariorum, et de similibus certamen; et circa
 qualitatem, dispositionem, numerum, ex quibus
 nihil apud angelos illos. Non enim ad satietatem et
 delicias, sed ad necessitatem cibus, et ad quantita-
 tis temporis regulam exactus; unica enim prorsus
 comestio apud eos; nec prandii nomen norunt,
 sed caenam tantum modo, quoniam luctus est vita
 praesens jejuniis et certamini dedita; in hoc adim-

Variae lectiones et notae.

¹ μακ. καὶ μ. Chr. καὶ λογιζέσθω ὅτι — θείας ὄψεως κτεξ. καὶ τοιοῦτον ἐπ. β. οἶον οἱ τοῦ Χριστοῦ
 ὅμοιοι ζητοῦσι Chr. ² τοῦτον cod. ³ τις μ. ἀ. ἐντυχῶν τῷ βιβλίῳ τῷ τῆν ἱστορίαν ἔχοντι τῆς ἐκείνου
 ζωῆς Chr. ⁴ C π. τῶν Chr. ⁵ τὴν ἐξ ἐκείνων Chr. — β. γ. Chr. ⁶ τότε add. Chr. ⁷ τῶν ἐξωθεν
 εἰσέσεων Chr. ⁸ Locus in edd. non inveniendus. ⁹ Matth. xxii, 11. ¹⁰ ἐν? ¹¹ κηφίας? ¹² ἀειδεῖς;
 ὡ. ¹³ καταπερ? ¹⁴ Luc. xxii, 7.

plent quod ad Ezechielem prophetam a Deo dictum est : « Fili hominis, panem tuum in dolore comede, et aquam tuam in tribulatione et mœnore bibe. Cibum tuum in pondere comedes a tempore usque ad tempus; et potum tuum in verecundia bibes die. » Atqui verbo disrumpe ventrem illum qui illis multis pascuntur cibis, et videbis onus grave et impuram cloacam, et dealbatum ac putre sepulcrum; quæ post ista vel dicere erubescio, turpes et fœtidos ructus, vomitus, procellam, obscurationem animæ, pondus corporis, et a summo et ab imo eruptiones, et insuper vehementiores venerearum voluptatum amores. Et illa quidem mensa ad cœlos angelos mittit; ista vero ad gehennam ignis ventris servos attrahit sicut divitem illum. Illi somnus morti similis succedit; huic distracta B vigilia; uni cruciatus, alteri regnum cœlorum. Etenim post unicam refectionem et gratiarum actiones, compunctio et serventes lacrymas copiose effundentes, sic ad somnum progrediuntur, sed ad somnum brevem quo vix requiescant, rursumque noctes dies faciunt, in gratiarum actione et psalmodia tempus omne terentes. Abi ergo ad sanctos istos et disce ab illis aliquid utile, et illuminare; lampades enim vere sunt et lumina, verbum vitæ expectantes, et ubique terrarum versantes, et omnem mundum illustrantes. Ergo perge continenter ad illos, ut eas quæ sunt in te maculas purificans horum orationibus et adhortationibus, meliorem jam ostendas vitam et futura bona obtineas. »

τούτους καὶ μάθε τι παρ' αὐτῶν χρήσιμον καὶ φωτισθητι· ζῶντες καὶ ἐπέχοντες, καὶ πανταχοῦ 261 τῆς οἰκουμένης βιάδιζε συνεχῶς πρὸς αὐτούς, ἵνα τὰς ἐν σοὶ κηλίδας (70^a) ἐκκαθάρας ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς καὶ παραινήσεσιν, ἀριστον ἀναδείξῃ ⁵¹ τοῦ λοιποῦ βίον καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχῃς. »

Similiter et Theodoretus ita loquitur : « Angelo- C rum vere imitantur conversationem, quicumque Dei servitium amplexati sunt, qui corporis fugerunt requiem et legitimam societatem, utpote a divinis abstrahentem rebus, et a cœlestibus et invisibilibus deliciis avocantem, et qui reliquerunt patriam et genus simul et divitias, ut omnem in divinis curam reponant, nullumque vinculum prohibeat quin ad cœlum mens evollet. His plena sunt et urbes et vici et montium vertices et præcipitia. » Ex quo enim Christus virginitatem honore affecit, ex Virgine natus, virginitatis prætera natura germinavit, et suaves ac immarcescibiles monachorum flores offert Creatori et Domino. Ubique enim monasteria condita sunt, non solum apud nos, sed etiam in Syria tota et Palæstina, et Cilicia et in Mesopotamia; in Ægypto dicuntur quinque etiam millia virorum habere quædam scholæ simul

καὶ ῥῶ κανονισμένη· μοναστήρια γὰρ παρ' αὐτοῖς ἐστὶ πάντοτε, καὶ ἀριστον οὐδέποτε εἶ ἐστὶν ἔσασιν, ἀλλὰ δεῖπνον ⁵² γινώσκοντες, ὅτι πένθος ὁ παρῶν βίος καὶ νηστείας καὶ ἀγῶνος ⁵³, πληροῦντες ἐν τούτῳ καὶ τὸ πρὸς τὸν προφήτην Ἰεζεκιὴλ εἰρημένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ⁵⁴. Ὅτι ἀνθρώπου, τὸν ἄριστον σου μετ' ὀδύνης φάγε· καὶ τὸ ὕδωρ σου μετὰ βρασάνου καὶ θλίψεως· πίει· καὶ τὸ βρῶμά σου ἐν σταθμῶ φάγεσαι ⁵⁵ ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ ⁵⁶· καὶ τὸ πόμα σου μετὰ ἐντροπῆς ⁵⁷ πίεσαι ⁵⁸ τῆς ἡμέρας. » Ἀνάβρῃξον οὖν τῷ λόγῳ τὴν γαστέρα τῶν ἐκείνων τὰ πολλὰ σιτουμένων καὶ βύβει τὸν πολὺν φάρτον καὶ τὸν ἀκάθαρτον ὄχετον καὶ τὸν κεκοιναμένον καὶ σαπρὸν τάφον· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα αἰσχύνονται καὶ εἰπεῖν, τὰς αἰδέεις καὶ δυσώδεις ἐρυγὰς, τοὺς ἐμετούς, τὴν ζάλην, τὴν σκότωσην τῆς ψυχῆς καὶ τὸ βάρος τοῦ σώματος, τὰς κάτωθεν τε καὶ ἀνωθεν ἐκρήσεις ⁵⁹, καὶ τοὺς ἐπὶ τούτοις σφοδροτέρους τῶν ἀφροδισίων ἔρωτας. Κάκεινη μὲν ἡ τράπεζα, εἰς οὐρανούς τοὺς ἀγγέλους παραπέμπει· αὕτη δὲ εἰς γένναν πυρὸς ἔλκει τοὺς κοιλιδοούλους, ὡσπερ καὶ τὸν πλοῦσιον ἐκείνον· καὶ τὴν μὲν ⁶⁰ ὕπνος θανάτῳ προσεοικυῖα ⁶¹ διαδέχεται, τὴν δὲ νῆψις καὶ ἀγρυπνία, καὶ τὴν μὲν κόλασις, τὴν [δὲ] οὐρανῶν βασιλεία ⁶²· μετὰ γὰρ τὴν ἔπαξ ἐστίασιν καὶ τὴν εὐχαριστίαν πολλῆς ἐμπλησθέντες ⁶³ κατανύξεως καὶ θερμῶν σακρῶν, οὕτω πρὸς ὕπνον βαδίζουσιν, τοσοῦτον αὐτοῦ μεταλλαγάνονται ὅσον μικρὸν ἀναπαύσασθαι· καὶ πάλιν τὰς νύκτας ἡμέρας ποιοῦσιν, ἐν εὐχαριστίᾳ καὶ ψαλμῶδι ἀεὶ διόγοντες. Ἀπελθε τοίνυν πρὸς τοὺς ἁγίους ⁶⁴ ἄλλοι γὰρ εἰσὶν ἐντως καὶ φωστῆρες, λόγον ὄντες καὶ πᾶσιν τὴν γῆν καταλαμπρύνοντες. Οὐκοῦν

⁵² (15) Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Θεοδώρητος οὕτως ἔφη· « Τὴν γὰρ δὴ τῶν ἀγγέλων ἐκμιμούντες ⁶⁵ προδήλως πολιτείαν ὅσοι τῶν ἀνθρώπων τὴν τοῦ Θεοῦ θεραπείαν ἠπάσαντο, οἵτινες ἐφυγον ⁶⁶ μὲν τὴν τοῦ σώματος ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ⁶⁷ ἔννομον κοινωνίαν ὡς τῶν θείων ἀφέλλουσαν ⁶⁸ καὶ τῶν ἐπουρανίων ἀοράτων τρυφημάτων, κατέλιπον δὲ καὶ πατριδα καὶ γένος ἅμα ⁶⁹ καὶ πλοῦτον, ἵνα πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μεταδώσιν τὴν μέριμναν, καὶ μηδεὶς τὸν νοῦν ἐπέχῃ δεσμός ⁷⁰ εἰς οὐρανὸν ἀναπτῆναι. Τούτων πλήρεις καὶ πόλεις, καὶ κῶμαι, καὶ αἱ τῶν ὀρέων ἀκρωταῖ ⁷¹ καὶ φάραγγες. » (16) Ἄφ' οὗ γὰρ ὁ Χριστὸς τὴν παρθενίαν ἐτίμησεν, ὑπὸ παρθένου τεγχεῖς, τοὺς τῆς παρθενίας λειμῶνας ἡ φύσις ἐδλάστησε καὶ τὰ εὐώδη τῶν μοναχῶν ἀνθη καὶ ἀμάραντα προσφέρει τῷ Ποιητῇ καὶ Δεσπότη. Καὶ γὰρ πανταχοῦ μοναστήρια γέγονασιν, οὐ παρ' ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πάσῃ, καὶ Παλαιστίνῃ ⁷²

Variae lectiones et notæ.

⁵² παρὶ δεῖπνον? ⁵³ ἀνάπλω;? ⁵⁴ Ez. xii. 18. φάγεσαι — πίεσαι. ⁵⁵ φ. ἐν στ. κ' οἰκλούς τὴν ἡμέραν Ez. iv. 2. ⁵⁶ ἕως καιροῦ τῆς ἡμέρας cod. ⁵⁷ ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ in margine. ⁵⁸ καὶ ὕδωρ ἐν μέτρῳ π. Ez. iv. 12. ⁵⁹ ἐκρῆσεις vel ἐκρήσεις? ⁶⁰ καὶ τῆ μὲν cod. ⁶¹ προσεοικώς cod. ⁶² βασιλείαν cod. ⁶³ ἐμπληροῦνται? ⁶⁴ ἐπὶ cod. ⁶⁵ Θεοδώρητου, sermone III, pag. 53. ⁶⁶ μιμούμενοι Th. — ἐκμιμούμενοι cod. ⁶⁷ ἴσπ. ἐφ. Th. ⁶⁸ τῶν σωμάτων καὶ τῆν Th. ⁶⁹ ἀφ. κxt. Th. ⁷⁰ γένους ἵνα Th. ⁷¹ ἐσσημῶν cod. ⁷² ἐκρωτῶν: Th. ⁷³ καὶ ἐν II. cod.

καὶ ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐν Μεσοποταμίᾳ· ἐν Αἰγύπτῳ ἄ
 δὲ φρεῖ καὶ ἀνὰ εἴ χιλιάδας ἀνδρῶν ἔχειν ἕνια φρον-
 τιστήρια, μεταξὺ τὸν Θεὸν ὑμνούστων ἐν προσευχαῖς
 καὶ ψαλμοῖς ἀγρυπνοῦντες, καὶ μετὰ σκληρα-
 γωγίας πολλῆς ζώντων⁶¹, καὶ τὴν ὄντως Χριστοῦ
 φιλοσοφίαν εἰς ἄκρον ἀναδεικνυμένων⁶². Καὶ οἱ μὲν
 κατὰ συμμορίαν, ὡς ἔφην, οἰκοῦντες, δημιουργοῦσιν
 ἐν ταῖς ψυχαῖς τὰ τῆς φιλοσοφίας ἀγάλματα, οἱ δὲ
 καὶ δύο καὶ τρεῖς διάγοντες, οἱ δὲ καὶ μόνοι καθ-
 ειργημένοι καὶ ἡσυχάζοντες καὶ τὸν ὀφθαλμὸν⁶³ τῷ
 κάλλει τῶν ὀρωμένων ἐπιτέρπεσθαι κωλύοντες, σχο-
 λῆν τῷ νῷ παρέχουσιν ἐπεντροϋρῶν τῇ θεωρίᾳ τῶν
 νοητῶν μετὰ φρονήσεως καὶ γνώσεως· μέγιστον μὲν
 γὰρ ἀληθῶς καὶ παμμέγεθες ἀγαθὸν τῶν θεῶν ἢ
 γνώσις· οὐκ ἀπόρηξεν δὲ τέλειον ἀποφῆναι τὸν ταύτης
 ἡξωμένον· δεῖ γὰρ ποῦ τὴν ἀγαθὴν πράξιν συν-
 αφθῆναι τῇ γνώσει· **262** ὅπερ γὰρ ἐστὶ δένδρων
 βίττα καὶ ὀφθαλμὸς σώματος, τοῦτο ταῖς ψυχαῖς τῆς
 ἀληθείας ἢ γνώσις, ἐξ ἧς ἢ βεβαία καὶ ὀρθόδοξος
 γίνεται πίστις. Χρῆ τοῖσιν οὐ μόνον εἰδέναι τί
 προσήκει περὶ Θεοῦ δοξάζειν, ἀλλὰ γε καὶ κατὰ
 τοὺς ἐκείνου καλῶς καὶ ἀπλῶς πολιτεύεσθαι νόμους·
 δεῖ γὰρ τοὺς τῆς εὐσεβείας ἐραστὰς μὴ μόνον θεολο-
 γίαν καὶ φυσιολογίαν ἐκπαιδεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς
 τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐκμανθάνειν ἀκριβεῖς νόμους·
 ὥστε οὖν ἢ γνώσις· δεῖται τῆς πρακτικῆς, ὡς καὶ ἢ
 πρακτικῆς τῆς γνώσεως. Ὅθεν φησὶν ὁ Κύριος⁶⁴
 « Ὅς ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγα· κληθήσεται
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν » οὐκ εἶπεν· « Ὅς ἂν
 ποιῆσῃ » μόνον, ἀλλὰ καὶ ἢ διδάξῃ· « εἰ γὰρ ἤρκει
 πρὸς τελειότητα τὸ⁶⁵ ποιῆσαι μόνον καὶ χωρὶς τοῦ
 διδάξαι, ἢ τὸ διδάξαι μόνον ἄνευ τοῦ ποιῆσαι⁶⁶ μέγαν,
 οὐκ ἂν ἀμφω συνέζευξεν λέγων· « Ὅς ἂν ποιῆσῃ καὶ
 διδάξῃ » ἄπερ δὴ κατορθώσας αὐτὸς ἀραρότως κἀν
 τούτῳ προσφόρως ἡμῖν ὑπογραμμὸς καὶ τύπος
 ἄριστος γενόμενος, ἐμαρτύρησεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ
 λέγων ἀναργῶς⁶⁷· « Ὃν ἤρξατο Ἰησοῦς⁶⁸ ποιεῖν τε
 καὶ διδάσκειν. » Ὁ γὰρ δὴ οὕτω βυθιμίζων καὶ δια-
 μορφῶν τὴν ψυχὴν οὐ μόνον τῶν θεῶν νόμων τοὺς
 χαρακτῆρας (70^b) ἐκμάττει, ἀλλὰ καὶ τοῦ νομοθέτου
 ζωσά τις εἰκὼν γίνεται. Κἀνευθὲν φησιν ὁ μὲν
 Ἀπόστολος⁶⁹· « Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ
 Κύριος⁷⁰· ὁ Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν
 τοῖς οὐρανοῖς⁷¹· καὶ⁷²· « Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ
 δικαιοσύνη ὑμῶν πλείον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων,
 οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
 ρανῶν. »

⁷³ (17) Εἰκότω; οὖν⁷⁴ Πλάτων ὑπεμφαίνων τῶν Δ
 τελείων τὸ σπάνιον ἔφασκεν· « Οὐ μοι δοκεῖ δυνα-
 τὸν⁷⁵ ἀνθρώποις μακαρίους τε καὶ εὐδαίμονας γε-
 νέσθαι πλὴν ὀλίγων· μέχρι περ ἂν ζῶμεν, τοῦτο
 διορίζομαι· » — « νερθηκοφόροι⁷⁶ μὲν γὰρ πολλοί,
 φιλόσοφοι δὲ σπάνιοι καὶ ὀλίγοι. » Κάλλιον⁷⁷ δὲ
 πίστει· καὶ πράξεις τελευτήσαντο⁷⁸· τυχεῖν **263** πάν-
 των· ὅθεν ἐπήγγαγεν⁷⁹ ὁ ἄνδρα ἀπλοῦν καὶ γενναῖον

Deum celebrantium orationibus et psalmodiis .
 vigilantium et asperam nimis vitam agentium,
 et veram Christi philosophiam apprime ostenden-
 tium. Et alii quidem per cœtum, ut dixi, habitan-
 tes, in animabus philosophiæ ornamenta fabrican-
 tur; isti vero duo vel tres simul degentes; hi vero
 et soli inclusi, et quiescentes, et oculos cohibentes
 ne pulchritudine visibillium delectentur, menti
 otium præbent ut delicias sibi faciat in contem-
 platione intellectualium rerum cum intelligentia
 et sapientia. Vere enim maximum et summum
 bonum est divinarum rerum cognitio; sed non
 statim perfectus censendus est ille qui ipsam sus-
 cipit; oportet enim profecto bona agendi ratione
 cognitionem coalescere. Quod enim est arboribus
 radix et oculus corpori, illud animabus veritatis
 cognitio, ex qua firma et orthodoxa sit fides. Scire
 igitur opus est non solum quid de Deo sentire con-
 veniat, sed etiam juxta leges ejus bene et simplici-
 ter actus dirigere. Oportet enim pietatis amatores
 non solum de Deo et natura erudiri, sed etiam
 practicæ virtutis perfectas discere leges; itaque co-
 gnitioni practica opus est, sicut et practicæ cogni-
 tione. Unde dicit Dominus: « Qui fecerit et docuerit,
 hic magnus vocabitur in regno cœlorum; » non dixit
 qui fecerit » solummodo, sed et « qui docuerit » si
 satis enim esset ad perfectionem solummodo facere
 non docentem, vel docere solum non facientem
 non utrumque conjunxisset dicens: « Qui fecerit et
 docuerit, quæ sane ipse firmiter et constanter egit,
 in hoc quoque factus nobis exemplar et typus opti-
 mus, sicut testatur discipulus ejus aperte dicens:
 « Quæ cœpit Jesus facere et docere. » Ille enim qui
 animam sic concinnat et deformat, non solum divi-
 narum legum characteres exprimit, sed legislatoris
 quoque vivens quædam imago efficitur. Hinc Aposto-
 lus dicit: « Estote imitatores Dei; » et Dominus: « Es-
 tote imitatores Patris vestri qui in cœlis est; » et: « Nisi
 abundaverit justitia vestra plus quam Phariseorum
 et Scribarum, non intrabitis in regnum cœlorum. »

Jure ergo Plato perfectorum paucitatem subin-
 dicans dicebat: « Haud possibile mihi videtur ho-
 mines, nisi paucos, felicesque et beatos esse:
 Donec vivimus, hoc definio. » — Enimvero serul-
 ligeri quidem multi sunt, philosophi vero rarissi-
 mi. — « Fides autem et actus defuncto niagis
 prosunt quam si cuncta lucrificisset. » Unde ad-
 junxit, « virum simplicem et ingenuum, juxta

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ ζῶντες σοί. ⁶² ἀναδεικνύμενοι cod. — ἐπιθ. cod. ⁶³ τῷ ὀφθαλμῷ cod. et subscripto. ⁶⁴ Matth. v, 19. ⁶⁵ τοῦ cod. ⁶⁶ πρὸς τὸ κληθῆναι? ⁶⁷ Act. 1, 4. ⁶⁸ ὁ Ἰησοῦς cod. ⁶⁹ Eph. v. 1. ⁷⁰ Matth. v, 48. ⁷¹ v, 20. ⁷² Cod. 556, 9-358, 10. ⁷³ ὁ add. Cod. ⁷⁴ Οὐ φημι εἶναι δ. Epinomis 973, C. — et statim, μακαρίους τε καὶ εὐδαίμονας γίνεσθαι (sol. paulo post. διορίζομεν Cod. ⁷⁵ νερθ. μὲν π. βάρχοι δὲ τε παῦροι Plato, Phædon, 69 C. ⁷⁶ καλὴ δὲ πρ. καὶ π. Cod. — καλὴ δὲ ἐλπίς Epinomis. ⁷⁷ τελευτήσαντι Pl. τελευτήσαντι Cod. ⁷⁸ ὡν ἐπ. cod. — Resp. II, 561 B.

Aeschylum, non videri velle sed velle reipsa, videri vero tollendum esse; si enim justus esse aliquis videtur, erunt ei honores et munera quia videtur esse talis. Atqui in incerto est an ob justitiam, vel numerum et honorum gratia talis sit. Nudandus igitur omnibus est, itaque redigendus ut sit ejus quem prius descripsimus contrarius. Nulla enim re praeditus opinionem habeat summæ injustitiæ, ut ita exploratum sit enim esse justum, cum non cedat sinistrae famæ, neque ambitione aut iis quæ inde oriuntur agatur, sed sit mutabilis, toto vitæ spatio cum putetur esse injustus. Quin etiam Socrates, magister ejus, ad ipsum dicit: Numquid vulgi opinioni nos cedere oportet et hanc reformidare, vel potius, spreto omnibus aliis, ejus judicium revereri qui ei quod rectum est obtemperet, cui nisi pareamus ingens simul damnum percepturi? Non sane, o bone, curandum nobis est quid de nobis plebs dicat, sed quid veritas probet quæ justum ab injusto discernit, quod veritatis est.

Hæc autem perspicue magis conveniunt nostris sacris et apostolicis sermonibus, in quibus dicit Christophorus: « Per arma justitiæ a dextris et a sinistris; per gloriam et ignobilitatem; per infamiam et bonam famam; ut impostores, et veraces; tanquam ignoti, cum simus noti; quasi morientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non mortificati; ut tristes, semper autem gaudentes; sicut egenæ, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, et omnia possidentes. » Talem igitur de justitia et Deo grata norma vivendi omnino Socrates et Plato doctrinam docuerunt vere mirandam, et dignam laudibus, et naturæ rationali hominum consentientem; morales enim disciplinas omnes natura edocuit. Cum enim genus hominum creasset Deus, naturæ indidit bonorum et contrariorum discretionem, qui erudit populos et docet hominem scientiam. Idcirco non solum Socrates et Plato et quidam alii inter Græcos injustam abominati sunt vitam, sed etiam multi alii inter Barbaros: enimvero narrant Hyperboreos, super Riphæi cacuminibus habitantes, seipsos ad justitiam exercere, non vescentes carnibus, sed fructibus arboreis et aqua utentes, et Brachmanas in silvis vitam degere, foliis corpus velantes, et super hominum naturam se exercentes. Anacharsin quoque Seytham philosophum factum esse dicunt; et ita hunc philosophiæ accendit amor, ut per magnum studium et temperantiam celeberrimus evaserit; non solum enim vigilans adversus animæ luctaba-

κατ' Αἰσχύλου ὅ ὁδοκεῖν ἀλλ' εἶναι ἀγαθὸν ἐβόλοντα· ἀφαιρετέον δὲ ὅ τὸ δοκεῖν. Εἰ γὰρ δόξει δίκαιος εἶναι) ἔσσονται ὁ τιμαὶ αὐτῷ καὶ ὁ δωρεὰ δοκοῦντι τοιοῦτον ὁ εἶναι· ἀδελφὸν οὖν, εἴτε τοῦ δικαίου, εἴτε [τῶν] δωρεῶν καὶ τιμῶν εἴνεκα τοιοῦτος εἴη ὁ γυμνωτέος δὴ πάντων πλὴν δικαιοσύνης καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος ὁ τῷ προτέρῳ μὴ ἔν γὰρ ἔχων δόξαν ὁ ἐχέτω μεγίστης ἀδικίας, ἵνα βεβασανισμένος ἦ εἰς δικαιοσύνην, τὸ μὴ τέγγεσθαι ὁ πὸ κακοδοξίας ἢ φιλοδοξίας καὶ ὁ π' αὐτῆς γυμνωμένων, ἀλλ' ἔστω ἀμετάστατος μέχρι θανάτου δοκῶν ἀδικος εἶναι διὰ βίου. » Καὶ δὴ καὶ Σωκράτης, ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, πρὸς αὐτὸν ἔφη· « Πότερὶν τῆ τῶν πολλῶν δόξῃ ὁ δεῖ ἡμᾶς πείθεσθαι καὶ φοβεῖσθαι ταύτην ἢ τὴν τοῦ ἐνδῆς, εἴ τις ἔστιν ἐπαίων ὃν δεῖ καὶ φοβεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ ὑμῶν πάντας τοὺς ἄλλους; ἢ εἰ μὴ ἀκούσθησομεν, δεινῶς λωθησόμεθα· οὐκ ἄραγε, ὦ βέλτιστε, φροντιστέον ἡμῖν τί ἐρούσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ, ἀλλὰ τί τὸ ἐπαίων τῷ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ, ἥ τις ἔστιν ἢ ἀλήθεια. »

Ταῦτα δὲ φανερώς ὁ εὐκασινοῖς ἡμετέροις μᾶλλον ἱεροῖς καὶ ἀποστολικῶς λόγοις, ἐν οἷς φησιν ὁ Χριστοφόρος· « Διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι, αἰεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες. » — Τοιαύτην μὲν οὖν περὶ δικαιοσύνης καὶ θεαρέστου πολιτείας πάνυ Σωκράτης καὶ Πλάτων διδάσκαλλαν ἐποιήσαντο, θαυμαστὴν δυνατώσιν καὶ ἀξέπαινον τῆ φύσει τῆ λογικῆ τῶν ἀνθρώπων συμβαίνουσαν· τὰ γὰρ ἠθικὰ μαθήματα πάντας ἀνθρώπους ἡ φύσει; ἐπαιδύσαν· διαπλάσας γὰρ ἀνθρώπων γένος 264 ὁ θεὸς ἐνέθηκε τῆ φύσει τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων τὴν διάγνωσιν, ὁ καὶ παιδεύων ἔθνη καὶ διδάσκων ἀνθρώπων γνῶσιν. Διόπερ οὐ μόνον Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀδικὸν ἐβδελύσαντο βίον, ἀλλὰ καὶ (ἄλλοι) πολλοὶ τῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ τοὺς Ὑπερβορέους οἰκεῖν μὲν ἐπὶ τὰ Ῥίπαια ὄρη φασίν, ἀσκεῖν δὲ δικαιοσύνην μὴ κρεωφαγούνας, ἀλλὰ ἀκροδρόους καὶ ὑδατὶ χρωμένους, καὶ τοὺς Βραχμῶνας ἐν ταῖς ὕλαις διάγειν, φύλλοις τὸ σῶμα καλύπτοντας καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀσχοῦντας. Καὶ Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθη, φιλόσοπον (71) γεγενῆσθαι λέγουσιν, καὶ οὕτως αὐτὸν ὁ τῆς φιλοσοφίας ἐνεπύρωσεν ἔρωσιν, ὡς ὀνομαστότερον διὰ πολλῆς ἀσκήσιν καὶ σφωροσύνην γενέσθαι· οὐ γὰρ μόνον

Variae lectiones et notæ.

ἢ κατ' Αἰσχύλου ὅ ὁδοκεῖν cod. ὁ ἀφ. δὴ Plato. ὁ ἔστι cod. ὁ ἄ. τ. Ced. ὁ τοιοῦτω Plato Ced. ὁ τ. ἔστι Ced. τοιοῦτον εἶναι cod. — γυμνωτέος cod. ὁ διακείμενος codex. ὁ γὰρ ἀδικῶν ὁ Plato. ὁ τίθεσθαι Cod. τὸ codex. ὁ ἔτω Plato.— μετ. Ced. ὁ οὕτως add. Ced. ὁ τῆν — δόξαν Ced. Lucius filatonis? ὁ φ. ἢ Ced. ὁ ἥ τις cod. ὁ οὐ Ced. ὁ δὴ cod. ὁ Ταῦτα δὲ ταῦτα φ. cod. cf. 267 post med. Ταῦτα φ. cod., qui δὲ post μᾶλλον habet. Locus Platonis? ὁ Cor. vi, 7-10. ὁ τοι τῶν add. Ced. ὁ τό, add. Ced. et cod. ὁ ἐντέθεικε Ced. ὁ μὲν ὁ ὑπὲρ τὰ Ced. ὁ ὑδασι Ced ὁ ἐπύρωσεν Ced. ὁ ὀνομαστότερον Ced.

γρηγορῶν πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἡγωνίζετο πάθη σιω- **A**
 πῶν καὶ ἡσυχάζων, ἀλλὰ καὶ καθέδων τὰ τῆς ἐγκρα-
 τείας καὶ σωφροσύνης ὁ ἐδῆλου σημεῖα· εἰώθει γὰρ
 τῇ μὲν λαίψῃ χειρὶ τὰ αἰδοῖα κατέχειν, τῇ δεξιᾷ δὲ
 τὰ χεῖλη συνέχειν, ὑπεμφαίνων ὡς πολλῶν μειζῶν ὁ
 ἐστὶν ἡ ἀγωνία τῆς γλώττης καὶ πλειονοῦ· ἑπικου-
 ρία· εἰς ἀσφάλειαν δεῖται. ὁ (18) Καὶ τὸν Χείρωνα ὁ
 δὲ κένταυρον ἱστοροῦντι Ἕλληνας· δικαιοσύνης καὶ
 ἀγνεύας γενέσθαι διδάσκαλον, ὡς καὶ Ὁμηρος μαρ-
 τυρεῖ τοῦτον δικαιοτάτον πεφηνέται κενταύρων, διὰ
 πολλὴν δῆπουθεν καρτερίαν καὶ ἐγκράτειαν, καὶ
 σώματος δουλαγωγίαν, καὶ σύμμετρον ἐπιμέλειαν·
 ὅθεν δὴ Πλάτων αὐτῆς ἐναργῶς, ὁ διδάσκων φησὶν·
 « Ἐπιμελίσθαι σῶμα δεῖ ἡ ψυχῆς εἰνεκεν ἁρμο-
 νίας, » δι' οὗ βιοῦν τε ἔστιν καὶ ὀρθῶς βιοῦν καὶ
 καταγγέλλειν τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα. Τοῦτο δὲ ὁ θεὸς
 ἔφη Παῦλος ἑξῆς· Ἐπιμελίσθαι μου τὸ σῶμα καὶ
 δουλαγαγῶν· τούτῃστι πρὸς ἀσκήσιν καὶ σύστα-
 σιν αὐτὸ μετ' ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως γυμνάσειον
 πρὸς τὴν τῶν χρειτῶνων συνεργίαν, οὐ πρὸς ἀσέλ-
 γειαν προνοοῦμαι. (Ταύτη τοίνυν καὶ παραινεῖ
 φάσκων ἑξῆς· Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ
 τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖτε εἰς ἐπιθυμίαν·
 οὐ τὴν σύμμετρον καὶ ἀναγκαίαν 265 ἐπιμέλειαν
 τὴν πρὸς σύστασιν ἀπηγόρευσεν, ἀλλὰ τὴν ἀκολασίας
 μητέρα γαστριμαργίαν ἡ, ἐπήγαγεν εἰς ἐπιθυμίαν·
 δηλαδὴ βλαβεράς καὶ ἀνοήτους· οὐ γὰρ τοσαύτην
 αὐτῷ προσφέρει ἡ θεραπείαν ὡς κατασκιρτᾶν τῆς
 νοῦς ἀρίστοις ἐπιτηδεύμασιν.)

Συμπεφώνηκε τοίνυν κἀν τούτοις ὁ Πλάτων εὐ- **C**
 μάλα τοῖς σῆμετέροις, τὴν ἀναγκαίαν καὶ δέουσαν
 ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι παρεγγυήσας τοῦ σώματος·
 ὑπέδειξε ἡ πάλιν καὶ διεσάφησεν (καὶ) ὅπως ἀρ-
 κίστη καὶ αὐξεται τῆς φαύλης ἐπιθυμίας καὶ κα-
 κίστης συνηθείας τὸ πάθος, φάσκων οὕτως· Ἐρχῆ
 μὲν ἔρωτος ἕρασις, αὐξεί δὲ τὸ πάθος ἐλπίς, τρέφει
 δὲ μὴμη, τηρεῖ δὲ συνήθεια· διὸ καὶ Σωκράτης
 τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν εὐμόρφων ὡς
 χαλεπώτερον σκορπίων [καὶ ὄφειον] ἰδὼν ἐνιέναι ἡ
 ἀποφεύγειν ἐδίδασκεν. Ὅθεν ἰδὼν τινα φιλήσαντα
 νέ.ν εὐπτόν· Ἐὐτος ἔφη, ῥαδίως ἂν καὶ εἰς
 μαχαίρας κυβιστήσειεν καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσειεν, ἡ
 ὅ τοσαύτην δηλονότι πυρὰν ἐν αὐτῷ κατατολήσας
 ἀνάψαι. Διογένης δὲ θεασάμενος μειράκιον ἀσέλ-
 γέστερον ἢ κατὰ ἀνδρα κεκοσμημένον, εἶπεν· Ἐ- **D**
 μὲν πρὸς ἀνδρας, ἀτυχής, εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας,
 ἡδαιεῖς· Ἡρώσει δὲ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ οἱ μὲν
 ἡνδρες τὰς γυναῖκας καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι τοὺς ἀνδρας
 καὶ μέντοι καὶ Ἀρκεσίλαος εὐμόρφου ἡρα παιδὸς
 καὶ βουλόμενος αὐτὸν φιλήσαι, διεκώλυεν ἑαυτὸν
 φεύγων τὴν βλάβην. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐδὲ ἰδεῖν

tur affectus, tacens et quiescens, sed etiam dormiens
 continentiae et temperantiae signa ostendebat; so-
 lebat enim sinistra quidem manu pudenda conti-
 nere, dextra autem constringere labia, subindicans
 multo majus esse adversus linguam certamen et
 majori auxilio ad securitatem ei opus esse. Cen-
 taurum autem Chironem narrat Graeci justitiae et
 castitatis fuisse praecceptorem, et hunc Homerus
 justissimum centaurorum visum fuisse testatur,
 ob magnam scilicet patientiam et continentiam, et
 corporis servitium et moderatam curam; unde
 Plato rursus aperte docens dicit: « Curare corpus
 oportet propter harmoniam animae, » quo vivimus
 et recte vivimus et veritatem praedicamus. Hoc au-
 tem divus Paulus dixit: « Castigo corpus meum et
 in servitum redigo, » id est ad disciplinam et tole-
 rantiam illud cum arte et prudentia exerceo, ad
 meliorum operum societatem, non ad lasciviam,
 ejus curam ago. Ideo similiter adhortatur dicens:
 « Induimini Dominum Jesum, et carnis curam non
 feceritis in desideriiis, » non moderatam et necessa-
 riam curam, quae sit ad sustentationem, prohibuit,
 sed incontinentiae matrem ingluviem; addidit in de-
 sideriis, nocivis scilicet et irrationabilibus; non
 enim tantum ei affert famula tum ut insultet ani-
 mae, sed ut cooperetur et subserviat illis optimis
 studiis.

ψυχῆς, ἀλλ' ἵνα συνεργῆ καὶ καθουουργῆ τοῖς ἐκεῖ-

His nostris valde consonat Plato, adhortans ut
 necessaria et ea qua eget corpori cura praebatur;
 rursus ostendit et planum fecit quomodo incipiat et
 augeatur pravorum desideriorum et pessimae con-
 suetudinis affectus, dicens ita: « Initium quidem
 amoris aspectus, auget autem affectum spes, alit
 memoria, servat consuetudo. Ideo Socrates docebat
 in formosus aspectus et oscula, ut terribiliorem
 scorpionibus et serpentibus sagittam, cavere ne
 collaberentur. Unde videns aliquem formoso ju-
 veni dantem oscula: « Illic, inquit, facile super
 gladios capite demisso se conjiceret, et in ignem
 praecipitaret se, » qui scilicet tantum in se ignem
 ausus est accendere. Diogenes, conspecto adole-
 scente luxuriosius quam viro deceat ornato,
 dixit: « Si viris quidem, infelix es; si vero mulie-
 ribus, injustus es. » Cultu viri mulieres venantur,
 et semiviri viros. Arcesilaus formosum amabat pue-
 rum; quem cum cuperet osculari, obnoxie prohibebat
 se ab hoc, noxam fugiens. Alexander ne videre qui-
 dem voluit Darii filias, speciosas nimis et virgines,
 tupe esse dicens et valde incongruum eum qui

Variæ lectiones et notæ.

ἡ. καὶ ἡ. Ced. ὁ μειζων Ced. ἡ πλειον cod. ἡ Περὶ τοῦ Χείρωνος κενταύρου Ced. 358, 10 360, 7.
 ὁ Χειρώνιος cod. ἡ ἐν ἡ. Ced. Resp. IX. 591 D. ἡ σῶμα δὲ cod., δὲ σῶματος; Ced. ἡ δὲ οὖν βιοῦντα
 cod. ἡ T. καὶ Ced. ἡ I Cor. ix. 17. ἡ καὶ add. Ced. ἡ προνοοῦμαι; Ced. ἡ Rom. xiii. 14. ἡ ἐν-
 τῆ; ἡ προσφέρει a secunda manu, διὰ a prima. ἡ καὶ τ. Ced. ἡ τε add. Ced. ἡ καὶ ὁ. a sec. iii
 ἡ πεφυκότα add. Ced. ἡ ὁὕτως cod. sed cf. Xen. Mem. 1. III., 9. οὕτως κἀν εἰς πῦρ ἀλλοίτο. ἡ μάχα-
 ἡ cod. — κυβιστήση — ἐμπέση Ced. sed cf. Xen. ἡ ἠρώσει γὰρ cod. ἡ Ἀγησίλαος Ced. ἡ α. τὸ
 Cod.

viros ceperat a feminis vinci. Et Cyrus, Persarum rex, ne commisit quidem ut contempleretur puellam quamdam eximiam, destinatam sibi et ejus pulchritudini resisti non posse testarentur, nedum recepit; quin etiam hanc assidue videntem et dicentem nihil ex hoc se experiri mali, hortabatur ut illud nec diceret, nec ageret: « Ignis enim, inquit, urit eos qui prope sunt, pulchritudo vero remotis quoque. « Quoniam igitur ex aspectu amor gignitur, et ex amore consensio fit, et ex consensione actus consummatur, propterea Christus intemperanter pascentem oculos adulterum judicavit, non actum solummodo, sed ipsam cogitationem inhibens, quod Habacuc obscure significabat, dicens: « Mundus est oculus tuus ne videat malum et respiciat ad labores doloris. » Rursusque Socrates, fortiter et diligenter vitandam esse docens intemperantiam, dixit: « Ne esurientes nimis comedant, nec sitientes multum bibant. » Enimvero Dominus tales beatos predicavit dicens: « Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei; beati qui nunc esuritis et sititis, quia saturabimini, et beati qui nunc fletis, quia ridebitis. »

« Μακάριοι οἱ πτωχοὶ, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅτι χορτασθήσεσθε· καὶ μακάριοι οἱ κλαίοντες

Ubinam ergo sunt qui mollem et delicatam et voluptuariam vitam sectantur, et qui, quasi cum licentia et securitate totum mundum habeant, eo ad saturitatem utuntur cum voluptate et risu et turpiliquio et effusa lætitia, et absque ullo Dei timore; quibus omnis dies in deliciis teritur? appetitu enim tempus definiunt. Si enim summo mane fames invadat, confestim cibum apponunt; nam non hæc ad comestionem, illa ad orationem definita sunt eis tempora, sed omnibus intemperanter et indistincte et inconsiderate fruuntur, ut mensæ adoratores et ventris servi, quæ quidem mensa jure ac proprie vocaretur cathedra pestilentiae et præsepe brutorum. Nisi enim ex multa insania et bestialitate oblitii fuissent eum qui cuncta nostra perspicit opera, et de levissimo verbo quoque et de cogitatione pœnas exacturus est, num sane cum vaniloquio et malevolentia et risu et blasphemia a Deo datum cibum sumerent, non recordantes dicentis: Utique et « de otioso verbo rationem reddemus in die judicii et justificationis, et ex verbis nostris pravis condemnabimur » et « de ore tuo te judico, serve nequam. »

Ergo summopere insaniverunt quidam ex simplicioribus sæcularibus dicentes, ad ruinam audientium et sibi fidem addibentium, quoniam inquam, Solis monachis molestius et gravius jugum impositum

Α τὰς Δαρσίου θυγατέρας ἠνέσχετο ²⁰ εὐειδεῖς ἄγαν καὶ παρθένους οὐσας, αἰσχροὺν εἰπῶν εἶναι καὶ λανδροτοπον τὸν ἄνδρας ἐλόντα ὑπὸ γυναικῶν ἡττηθῆναι. ²⁰ Καὶ Κύρος, ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐδὲ θάσασθαι κόρην τινὰ θαυμασίαν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ καὶ ἀμήχανον κάλλος (71^b) ἔχειν μαρτυρουμένην κατεδέξατο, ἀλλὰ γε καὶ τῷ ὀρώντι συνεχῶς καὶ μηδὲν ἐκ τούτου πάσχειν δεῖνόν ²¹ λέγοντι παρῆναι μήτε λέγειν τοῦτο μήτε πράττειν. « Τὸ μὲν γὰρ πῦρ φησὶν τοὺς πλησίον ²² ὄντας καίειν, τὸ **266** δὲ κάλλος καὶ τοὺς πόρρωθεν ἐστῶτας. Ἐπεὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄρᾶν τὸ ἐρᾶν τίκεται, καὶ ἐκ τοῦ ἐρᾶν ²³ ἡ συγκατάθεσις γίνεται, καὶ ἐκ τῆς συγκατάθεσεως ἡ πρᾶξις τελεῖται ²⁴, διὰ τοῦτο ²⁵ ὁ Χριστὸς τὸν ἀκολάστως ἐστιῶντα τὰς ὄψεις μοιχὸν ἔκρινεν, οὐ τὴν πρᾶξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ ²⁶ ἔννοιαν ἀναστῆλων ²⁷. (« Ὅπερ οὖν Ἀμβακοὺμ αἰνιττόμενος ἔλεγε ²⁸: « Καθαρὸς ὁ ὀφθαλμὸς σου τοῦ μὴ ὄρᾶν πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους ὁδύνης ²⁹. ») « Ἐτι δὲ πάλιν Σωκράτης ³⁰ φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν ἀκρασίαν διδάσκων ἔφη, μὴ πεινώντας λῆαν ³¹ ἐσθίειν καὶ μὴ ³² διψῶντας πολλὰ πίνειν. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιοῦτους (ψάσκων ³³ τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν καὶ διψῶντες νῦν, ὅτι γελάσετε »).

(19) Ποῦ τοῖνον εἰσὶν οἱ τὸν ἀβροδίαιτον καὶ τρυφλόν τε καὶ ἀνειμένον μεταδιώκοντες βίον, καὶ ὡς περ ἐπ' ἐξουσίας τὸν κόσμον ἔχοντες ἀδελῶς πάντα, λοιπὸν μεθ' ἡδονῆς, καὶ γέλωτος, καὶ αἰσχρολογίας, καὶ διαχύσεως, καὶ ἀφοβίας Θεοῦ χρῶνται πρὸς κόρον, καὶ τρυφῆς αὐτοῖς καιρὸς ἅπας, τῇ γὰρ ὀρέξει τὸν καιρὸν ὀρίζονται· κἂν ἔωθεν ἡ πείνα προσθάλλῃ, παραυτίκα τὴν τροφὴν προσφέρουσιν· οὐ γὰρ ὠρίσται τοῦτο μὲν ἐσθίειν, ἐκεῖνο δὲ παρατεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀκρατῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ ἀπερισκέπτως ἀπολαύουσιν ὡς τραπεζολάτραι καὶ κοιλιόδουλοι, ἥτις γε τράπεζα εἰκότως ἂν κληθεῖη κυρίως καθέδρα λοιμῶν καὶ ἀλόγων φάνη. Εἰ γὰρ μὴ ἐκ πολλῆς ἀλογίας καὶ ἀπροσεξίας ἀπεκτηνώθησαν, ἐπιλαθόμενοι τὸν συνιόντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ μέχρι ψιλοῦ βήματος καὶ ἐνθυμήματος δίκας εἰσπράττειν, οὐκ ἂν δῆπουθεν μετὰ φλυαριῶν, καὶ κακονοίας, καὶ γέλωτος, καὶ βλασφημίας τὴν θεόδοτον τροφὴν μετελάμβανον, ἀμνημονήσαντες τοῦ λέγοντος ³⁴, ὅτι καὶ « ὑπερ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσωμεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως καὶ ἀπολογίας, καὶ ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν τῶν φαύλων κατακριθόμεθα » καὶ ³⁵: « Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὴ δοῦλε. »

267 (20) Οὐκοῦν ἐματαιώθησαν ἐξ ἐπιμέτρος σφόδρα τινὲς τῶν ἀφελεστέρων κοσμικῶν, ψάσκοντες ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκούοντων καὶ πειδομένων αὐτοῖς, ὅτι φησὶ ³⁶, Μοναχοὶ· μόνους ὁ ἀπεχθέστερος

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ ὁ. ἰ. ἀ. καὶ π. ὁ. ἦν. παντελῶς ἀ. νομίσας τὸν Ced. ²¹ ὄντας δὲ add. Ced. ²² δ. π. Ced. ²³ πλ. πάντη ἐστῶτας καίει Ced. Cyrop. 5.1. 10 τὸ πῦρ πάντα ὁμοίως καίει. ²⁴ τὸ ἐρᾶν ἐκ τοῦ ὁ. Ced. ²⁵ ἐπιτ. Ced. ²⁶ καὶ add. Ced. ²⁷ τὴν add. Ced. et cod. ²⁸ κροαν. Cel. ²⁹ Hab. 1, 13. ³⁰ ὁδύνηται cod. ³¹ Καὶ ὁ Σ. δὲ π. Ced. ³² μὴ Ced. bis. ³³ μὲν Ced. ³⁴ Luc. 11, 20. ³⁵ Matth. xii, 36, 37. ³⁶ Luc. xix, 22. ³⁷ φασί?

καὶ βαρύτερος μὲν δέδοται ζυγός, κοσμικοὶς δὲ ὁ ἐλαφρότερος καὶ ἀνειμένος· ἔδει γὰρ τοὺς ἀσυνέτους συνιδεῖν ὅπερ καὶ ὁ παλαιὸς νόμος τοῖς πάλαι Ἰουδαίοις ἀδιαστόμους ἐνομοθέτησεν, μικροὶς τε καὶ μείζοσι, καὶ ἡ παράβασις ἐπικίνδυνος ἄγαν καὶ ὀλέθριος· διό φησιν ὁ Δαυὶδ 47· Ἐπικατάρτοι οἱ ἐκκλίοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, Κύριε. Καὶ ὁ τῆς χάριτος ὁμοίως ἐξ Ἰσοῦ τεθέσπισται καὶ ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις, πλουσίοις καὶ πένησι, καὶ ἀπλῶς κοσμικοὶς τε πᾶσι καὶ μοναχοῖς, τοῦ οὖν Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν λέγοντος 48· Μακάριοι οἱ πεινῶντες, ὅτι χορτασθήσεσθε, καὶ Μακάριοι οἱ κλαίοντες, ὅτι γελάσονται, καὶ 49· Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν (172) ὑμῶν, καὶ 50· Οὐαὶ οἱ ἐμπλεησμένοι, ὅτι πεινάζετε, καὶ 51· Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισαί τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐκ ἔστι μου ἀξίος· καὶ Πᾶς δὲ 52 οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι ταῖς ὑπάρχουσιν 53 αὐτοῦ, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητῆς· καὶ 54· Σπουδάσατε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεία ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ διερχόμενοι δι' αὐτῆς· καὶ Τί στενὴ ἡ 55 ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλιγοὶ εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. Ταῦτα δὲ, ταῦτα καὶ τὰ τοῦτο παραπλήσια πάντα οὐ πρὸς μοναχοὺς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πρὸς κοσμικοὺς, καὶ βωτικοὺς, καὶ τὸν πρόβουλον καὶ γεώδη βίον ἐπανηρημένους· ἐπεὶ ἂν ἄρα πρὸς μοναχοὺς καὶ μόνον ἐρρέθη, ἐλευνότεροι πάντων ἀνθρώπων εἰσὶν οἱ κοσμικοὶ, τοιούτων μακαρισμῶν καὶ θείων ἐντολῶν ἀπεστερημένοι· εἰ δὲ γε κοινὸς ὁ νόμος καὶ ὁ ζυγός, κοινὸς καὶ ὁ μακαρισμὸς, καὶ ὁ ταλαινωμὸς, καὶ ὁ βασανισμὸς, εὐδελον ὅτι οἱ καὶ ἀναγινώσκοντες οὐκ ἐπιγινώσκουσιν τὸ παράπαν, ἐπεὶ οὐκ ἂν τοὺς 268 ἀναιτίους καὶ θεοφιλεῖς μοναχοὺς κατεδίκαζον ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς καὶ γνώμης ἀγνώμονος 56.

57 (21) Ἐπὶ Κλαυδίου Ἀγρίππας ὁ καὶ 58 Ἡρώδης ἀνεῖλε Ἰακώβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ, καὶ Πέτρον ἐθετο ἐν φυλακῇ 59 ὡς ἀναιρήσων αὐτόν.

60 (22) Σίμων δὲ ὁ μάγος τὸν Χριστιανισμὸν ἀποβαλλόμενος καὶ μάγοις προσομιλήσας, ἐν Ῥώμῃ κατελθὼν ὡς θεὸς ἐτιμᾶτο καὶ ἐσέβετο διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ γοητείας. 61 (23) Πέτρον δὲ διὰ ταῦτα ἐπιδημῆσαντος τῆ Ῥώμῃ, ἡ μὲν τοῦ Σίμωνος κατελύθη καὶ ἀπίσθη καὶ παραρῆμα σὺν αὐτῷ καταλέλυται δύναμις· παρακλήσει δὲ ἀπάντων Μάρκον προετρέψατο Πέτρος [ἐκ] τῆς διὰ λόγου διδαχῆς 62 Ῥωμαίοις τὸ εὐαγγέλιον γράψαι· ὁ δὲ Μάρκος καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σεύσας, πρῶτος ἐπίσκοπος καὶ κήρυξ Ἀλεξανδρείας καθίσταται.

Variae lectiones et notæ.

47 Ps. cxviii, 21. 48 Luc. vi, 21. 49 Ibid., 24. 50 Ibid., 25. 51 Luc. xiv, 33. 52 ἂν add. cod. 53 πάντα τὰ ὑπάρχοντα cod. 54 Matth. vii, 13. Εἰσελθετε cf. Luc. xiii, 24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν. 55 Matth. vi, 14, πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ. 56 Τέλος τὰ περὶ τῶν μοναχῶν. 57 43 (5243). 58 Act. xii, 1, 2. 59 εἰς φυλακῆν Act. xii, 6. 60 Ced. 62, 12-374, 16? 61 Col. 513, 22? 62 γραφῆς cod. e seq. γράψαι.

viros ceperunt a feminis vinci. Et Cyrus, Persarum rex, ne commisit quidem ut contemplaretur puellam quamdam eximiam, destinatam sibi et cujus pulchritudini resisti non posse testarentur, nedum recepit; quin etiam hanc assiduo videntem et dicentem nihil ex hoc se experiri mali, hortabatur ut illud nec diceret, nec ageret: « Ignis enim, inquit, urit eos qui prope sunt, pulchritudo vero remotos quocumque. » Quoniam igitur ex aspectu amor gignitur, et ex amore consensio fit, et ex consensione actus consummatur, propterea Christus intemperanter pascentem oculos adulterum judicavit, non actum solummodo, sed ipsam cogitationem inhibens, quod Habacuc obscure significabat, dicens: « Mundus est oculus tuus ne videat malum et respiciat ad labores doloris. » Rursusque Socrates, fortiter et diligenter vitandam esse docens intemperantiam, dixit: « Ne esurientes nimis comedant, nec sitientes multum bibant. » Enimvero Dominus tales beatos prædicavit dicens: « Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei; beati qui nunc esuritis et sititis, quia saturabimini, et beati qui nunc fletis, quia ridebitis. »

« Μακάριοι οἱ πτωχοὶ, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅτι χορτασθήσεσθε· καὶ μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε »).

Ubinam ergo sunt qui mollem et delicatam et voluptuariam vitam sectantur, et qui, quasi cum licentia et securitate totum mundum habeant, eo ad saturitatem utuntur cum voluptate et risu et turpiloquio et effusa lætitia, et absque ullo Dei timore; quibus omnis dies in deliciis teritur? appetitu enim tempus definiunt. Si enim summo mane fames invadat, confestim cibum apponunt; nam non hæc ad comestionem, illa ad orationem definita sunt eis tempora, sed omnibus intemperanter et indistincte et inconsiderate fruuntur, ut mensæ adoratores et ventris servi, quæ quidem mensa jure ac proprie vocaretur cathedra pestilentiae et præsepe brutorum. Nisi enim ex multa insaniam et bestialitate oblitus fuisset eum qui cuncta nostra perspicit opera, et de levissimo verbo quoque et de cogitatione pœnas exacturus est, num sane cum vaniloquio et malevolentia et risu et blasphemiam a Deo datum cibum sumerent, non recordantes dicentis: Utique et « de otioso verbo rationem reddemus in die judicii et justificationis, et ex verbis nostris pravus condemnabimur » et « de ore tuo te judico, serve nequam. »

Ergo summo opere insaniverunt quidam ex simplicioribus sæcularibus dicentes, ad ruinam audientium et sibi fidem adhibentium, quoniam iniquiati, Solis monachis molestius et gravius jugum impositum

τὰς Δαρσίου θυγατέρας ἠνέσχετο²⁹ εὐεΐδεις ἄγαν καὶ παρθένους οὐσας, αἰσχρὸν εἰπὼν εἶναι καὶ λίαν ἄτοπον τὸν ἄνδρα ἐλθόντα ὑπὸ γυναικῶν ἡτηθηναί. ³⁰ Καὶ Κύρος, ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐδὲ θεάσασθαι κόρην τινὰ θαυμασίαν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ καὶ ἀμήχανον κάλλος (71^b) ἔχειν μαρτυρουμένην κατεδέξατο, ἀλλὰ γε καὶ τῷ ὄρωτι συνεχῶς καὶ μηδὲν ἐκ τούτου πάσχειν δεῖνόν ³¹ λέγοντι παρῆναι μήτε λέγειν τοῦτο μήτε πράττειν. « Τὸ μὲν γὰρ πῦρ φησὶν τοὺς πλησίον ³² ὄντας καίειν, τὸ **266** δὲ κάλλος καὶ τοὺς πόρρωθεν ἐστῶτας. Ἐπεὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄρῳ τὸ ἐρῳ τρέχεται, καὶ ἐκ τοῦ ἐρῳ ³³ ἡ συγκατάθεσις γίνεται, καὶ ἐκ τῆς συγκατάθεσις ἡ πράξις τελεῖται ³⁴, διὰ τοῦτο ³⁵ ὁ Χριστὸς τὸν ἀκολάστω; ἐστιῶντα τὰς ὄψεις μοιχρὸν ἔκρινεν, οὐ τὴν πράξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ ³⁶ ἐννοίαν ἀναστῆλτων ». (« Ὅπερ οὖν Ἀμβακούμ αἰνιτιτόμενος ἔλεγε ³⁷: « Καθαρὸς ὁ ὀφθαλμὸς σου τοῦ μὴ ὄρῳ πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους ὀδύνης ³⁸. ») « Ἐτι δὲ πάλιν Σωκράτης ³⁹ φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν ἀκρασίαν διδάσκων ἔφη, μὴ πεινώντας λίαν ⁴⁰ ἐσθίειν καὶ μὴ ⁴¹ διψῶντας πολλὰ πίνειν. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιοῦτους (ψάσκων ⁴² τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πεινώντες νῦν καὶ διψῶντες νῦν, ὅτι γελάσετε »).

(19) Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὸν ἀβροδῖαιτον καὶ τρυφίλον τε καὶ ἀνειμένον μεταδῶκοντες βίον, καὶ ὡς περ ἐπ' ἐξουσίας τὸν κόσμον ἔχοντες ἀδελῶς πάντα, λοιπὸν μεθ' ἡδονῆς, καὶ γέλωτος, καὶ αἰσχρολογίας, καὶ διαχύσεως, καὶ ἀφοβίας Θεοῦ χρωῖνται πρὸς κέρρον, καὶ τρυφῆς αὐτοῖς καιρὸς ἅπας, τῇ γὰρ ὀρέξει τὸν καιρὸν ὀρίζονται· κἂν ἔωθεν ἡ πείνα προσβάλλῃ, παραυτίκα τὴν τροφήν προσφέρουσιν· οὐ γὰρ ὠρίστα τοῦτο μὲν ἐσθίειν, ἐκείνο δὲ παρατεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀκρατῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ ἀπερισκέπτως ἀπολαύουσιν ὡς τραπεζολάτραι καὶ κοιλιόδουλοι, ἧτις γε τράπεζα εἰκότως ἀν κληθεῖη κυρίως καθέδρα λοιμῶν καὶ ἀλόγων φάνη. Εἰ γὰρ μὴ ἐκ πολλῆς ἀλογίας καὶ ἀπροσεξίας ἀπεκτηνώθησαν, ἐπιλαθόμενοι τὸν συνόντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ μέχρι ψιλοῦ ῥήματος καὶ ἐνθυμήματος δικῆς εἰσπράττειν, οὐκ ἀν δῆπουθεν μετὰ φλυαριῶν, καὶ κακονοίας, καὶ γέλωτος, καὶ βλασφημίας τὴν θεόδοτον τροφήν μετελάμβανον, ἀμνημονήσαντες τοῦ λέγοντος ⁴³, ὅτι καὶ « ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσομεν ἐν ἡμέρα κρίσεως καὶ ἀπολογίας, καὶ ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν τῶν φαύλων κατακριθήσμεθα » καὶ ⁴⁴: « Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὰ δούλε. »

267 (20) Οὐκοῦν ἐματαιώθησαν ἐξ ἐπιμέτρως σφόδρα τινὲς τῶν ἀφελεστέρων κοσμικῶν, φάσκοντες ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων καὶ πειθομένων αὐτοῖς, ὅτι φησὶ ⁴⁵, Μοναχοὶ· μόνους ὁ ἀπεχθέστερος

Variæ lectiones et notæ.

²⁹ ὁ. ἰ. ἀ. καὶ π. ὁ. ἦν. παντελῶς ἀ. νομίσας τὸν Ced. ³⁰ Οὕτω δὲ add. Ced. ³¹ δ. π. Ced. ³² πλ. πάντη ἐπὶ τῶν καίει Ced. Cyrop. β. I. 10 τὸ πῦρ πάντα ὁμοίως καίει. ³³ τὸ ἐρῳ ἐκ τοῦ ὁ. Ced. ³⁴ ἐπιτε. Ced. ³⁵ καὶ add. Ced. ³⁶ τὴν add. Ced. et cod. ³⁷ κροαν. Ced. ³⁸ Hab. I, 13. ³⁹ ὀδύνησει cod. ⁴⁰ Καὶ ὁ Σ. δὲ π. Ced. ⁴¹ μὴ Ced. bis. ⁴² μηδέ Ced. ⁴³ Luc. VI, 20. ⁴⁴ Matth. XII, 36, 37. ⁴⁵ Luc. XIX, 22. ⁴⁶ φασί?

καὶ βαρύτερος μὲν δέδοται ζυγός, κοσμικοῖς δὲ ὁ
 ἐλαφρότερος καὶ ἀνειμένος· ἔδει γὰρ τοῦς ἀσυνέ-
 τους συνελθὲν ὅπερ καὶ ὁ παλαιὸς νόμος τοῖς πάλαι
 Ἰουδαίοις ἀδιαστρίτως ἐνομοθέτησεν, μικροῖς τε καὶ
 μεῖζοσιν, καὶ ἡ παράδοσις ἐπικίνδυνος ἄγαν καὶ
 ἄλεθριος· διὸ φησὶν ὁ Δαυὶδ ⁴⁷· « Ἐπικατάρατοι οἱ
 ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, Κύριε. » Καὶ ὁ
 τῆς χάριτος βμοῖως ἐξ Ἰησοῦ τεθέσπισται καὶ ἄρχουσι
 καὶ ἰδιώταις, πλουσίοις καὶ πένησι, καὶ ἀπλῶς κο-
 σμικοῖς τε πᾶσι καὶ μοναχοῖς, τοῦ οὖν Κυρίου καὶ
 Θεοῦ ἡμῶν λέγοντος ⁴⁸· « Μακάριοι οἱ πεινῶντες,
 ὅτι χορτασθήσεσθε, » καὶ· « Μακάριοι οἱ κλαίοντες,
 ὅτι γελᾶτονται, » καὶ ⁴⁹· « Οὐαὶ ὁμῖν τοῖς πλουσίοις,
 ὅτι ἀπέχετε τὴν παρακλήσιν (72^a) ὁμῶν, » καὶ ⁵⁰·
 « Οὐαὶ οἱ ἐμπαλησμένοι, ὅτι πεινάετε, » καὶ ⁵¹·
 « Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα
 αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ
 τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυ-
 χὴν, οὐκ ἔστι μου ἀξίος· » καὶ· « Πᾶς δὲ ⁵² οὐκ
 ἀποτάσσεται πᾶσι ταῖς ὑπάρχουσιν ⁵³ αὐτοῦ, οὐ δύ-
 ναταί μου εἶναι μαθητῆς· » καὶ ⁵⁴· « Σπουδάσατε
 εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεία ἡ πύλη
 καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν,
 καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ διερχόμενοι δι' αὐτῆς· » καὶ· « Τί
 στενὴ ἡ ⁵⁵ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλί-
 γοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. » Ταῦτα δὲ, ταῦτα
 καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια πάντα οὐ πρὸς μοναχοῦς
 εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πρὸς κοσμικοὺς, καὶ βιωτικοὺς,
 καὶ τὸν πρόσυλον καὶ γεῶδη βίον ἐπανηρημένους·
 ἐπεὶ ἂν ἴρα πρὸς μοναχοῦς καὶ μόνον ἐρρέθη, ἐλεει-
 νότεροι πάντων ἀνθρώπων εἰσὶν οἱ κοσμικοὶ, τοιού-
 των μακαρισμῶν καὶ θείων ἐντολῶν ἀπιστερημένοι·
 εἰ δὲ γε κοινὸς ὁ νόμος καὶ ὁ ζυγός, κοινὸς καὶ ὁ
 μακαρισμὸς, καὶ ὁ ταλαισμοσ, καὶ ὁ βασανισμὸς,
 εὐδὴλον ὅτι οἱ καὶ ἀναγινώσκοντες οὐκ ἐπιγινώσκου-
 σιν τὸ παράπαν, ἐπεὶ οὐκ ἂν τοὺς **268** ἀναίτιους
 καὶ θεοφιλεῖς μοναχοὺς κατεδίκαζον ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς
 καὶ γνῶμης ἀγνώμονοσ ⁵⁶.

est, sæcularibus vero levius et remissum; oportet-
 bat enim desipientes hos intelligere quod ipsa le-
 vetus antiquis Judæis indistincte sancivit, par-
 visque et majoribus; et transgressio periculosa
 nimis erat et pernicioſa; ideo dicit David: « Ma-
 ledicti qui declinant a mandatis tuis, Domine. »
 Lex gratiæ pariter et ex æquo instituta est et prin-
 cipibus et privatis, divitibus et pauperibus, et uno
 verbo sæcularibus quibuscunque et monachis, Do-
 mino nempe et Deo nostro dicente: « Beati qui
 esuritis, quia saturabimini; » et, « Beati qui lu-
 gent, quia ridebunt; » et: « Væ vobis divitiibus
 quia habetis consolationem vestram; » et: « Væ
 qui saturati estis, quia esurietis; » et: « Si quis
 venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem
 suam, et uxorem, et filios, et fratres, adhuc autem
 et animam suam, non est me dignus; » et: « Om-
 nis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non
 potest meus esse discipulus; » et: « Contendite
 intrare per angustiam portam, quia lata porta et
 spatiosa via quæ ducit ad perditionem, et multi
 sunt qui pertranseunt per eam; » et: « Quam an-
 gusta via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui
 inveniunt eam! » Hæc et omnia his similia non ad
 monachos dicta sunt, sed etiam ad sæculares et
 mundanos et omnes qui materialem et terrestrem
 vitam elegerunt. Nam [si ad monachos et solos
 dicta sint, miserrimi inter omnes homines sunt
 sæculares, talibus beatitudinibus et divinis man-
 datis defraudati; si vero communis lex est et jugum,
 communis quoque beatitudo et miseria et tentatio,
 prorsus evidens est quod et legentes minime in-
 telligunt; non enim insontes et Deo gratos mona-
 chos condemnassent, ad ruinam indiscretæ ipso-
 rum animæ, et intemperantis linguæ, et impruden-
 tis sententiæ.

ἑαυτῶν ἀδιακρίτου ψυχῆς καὶ γλώσσης ἀκολάστου

Sub Claudio, Agrippa, qui etiam « Herodes, dicitur
 occidit Jacobum, fratrem Joannis gladio, » et Pe-
 trum « custodiendum tradidit, » postea illum occi-
 surus.

Simon autem Magus, cum Christianismum ab-
 jurasset, et cum magis communicasset, et Romanis
 venisset, ut deus honorabatur et colebatur propter
 præstigias suas. Sed cum Petrus propterea Romanis
 advenisset, Simonis quidem dissoluta est et ex-
 stincta virtus, et subito cum illo defecit. Ab omnibus
 provocatus Marcus adhortatus est Petrus ut, præ-
 ter doctrinam ore traditam, Romanis Evangelium
 scriberet. Porro Marcus in Ægyptum missus, pri-
 mus episcopus et præco Alexandriæ constituitur.

Varie lectiones et notæ.

⁴⁷ Ps. cxxviii, 21. ⁴⁸ Luc. vi, 21. ⁴⁹ Ibid., 24. ⁵⁰ Ibid., 25. ⁵¹ Luc. xiv, 33. ⁵² ἂν ad l. cod. ⁵³ πάντα τὰ ὑπάρχοντα cod. ⁵⁴ Matth. vii, 13. Εἰσελθατε cf. Luc. xiii, 24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν. ⁵⁵ Matth. vi, 14, πῶλη καὶ τεθλιμμένη ἡ. ⁵⁶ Τέλος τὰ παρὶ τῶν μοναχῶν. ⁵⁷ 43 (5243). ⁵⁸ Act. xii, 1, 2. ⁵⁹ εἰς φυλακὴν Act. xii, 6. ⁶⁰ Cod. 62, 12-371, 16? ⁶¹ Co-l. 513, 22? ⁶² γραφῆς cod. e seq. γράψαι.

Agrippa autem, splendida auroque intexta veste circumdatus, et ad Judæos orationem habens, cum hi dixissent: « Dei vox et non hominis, » gravisus de hoc, statim ab angelo rhombæa percussus, ad finem perducitur.

CXX. *Regnum Neronis.*

Post Claudium imperavit Nero, filius ejus, annos quatuordecim, qui, interfectis matre et uxore, eunuchum pro uxore duxit. Hic occidit sanctos apostolos Petrum et Paulum, pluresque ex genere, multosque alios, qui principes erant in senatu, perdidit.

CXXI. *De Simonis cane.*

Sub eo Simon Magus multa signa per incantationem et vanam speciem faciebat, et se deum dicebat. Cum vero magnus apostolus Petrus Romam descendisset, invenit canem immanem catenis vincitum in atrio, quem Simon alligaverat, ut prohiberet eos quibus minus favebat, ne ad se ingrederentur. Et hoc primum fuit Petri miraculum, antequam ad Simonem ingrederetur. Nam videns Petrus canem tantum tamque cæcæ, audiensque illum multos interemisse qui ingredi tentaverant, non obienta prius a Simone licentia, permulsum illum solvit, dicens: « Ingredere ad Simonem et dic ei humana voce: Petrus, servus Christi ingredi vult ad te. » Cum canis velociter intrasset, et sic locutus esset, obstupefacti sunt qui cum Simone erant, dicentes: « Quis est Petrus, et quæ est tanta virtus ejus? » Ad quos dicit Simon: « Istud animos vestros ne turbet, siquidem, et ego idem faciam. » Et advocato cane jussit ut diceret humana voce Petro ut ingrederetur, et cum rursus hoc fecisset canis, ingressus est Petrus ad Simonem. Et certante cum illo Simone præstigiis, vicit Petrus, sanationes faciens, et multi crediderunt et baptizati sunt. Et erat Romæ turbatio multa et confusio Petri et Simonis gratia, eo quod certarint inter se, facientes miracula. Quæ cum audiisset Agrippa prætor, rem significavit imperatori Neroni, dicens: « Duo quidam sunt viri in urbe prodigia facientes ex adverso alter contra alterum. Et hic quidem dicit se esse Christum, ille autem alium esse Jesum crucifixum, cujus etiam se discipulum esse asseverat. » Quos cum jussisset Nero adduci coram se, dicit Simoni: « Tunc es quem Christum dicunt? » Hic autem dicit: « Ego

(21) Ἀγρίππας δὲ λαμπρὰν καὶ χρυσοῦρῃ ἑσθῆτα περιβαλλόμενος καὶ δημηγορήσας Ἰουδαίους, τῶν δὲ φησάντων· « Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου, » ἤσθεος ἐπὶ τούτῳ, αὐτίκα παρ' ἀγγέλου ῥομφαία πληγῆι; τελειοῦται.

PK'. *Βασιλεία Νέρωνος.*

(1) Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων, υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ἰδ', ὃς τὴν μητέρα καὶ τὴν μηνηστὴν ἀνελών, εὐνοῦχον ἔγημεν. Οὗτος ἀνεῖλε τοὺς ἁγίους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον, πολλοὺς δὲ τῶν πρὸς γένους καὶ ἐτέρους πολλοὺς τῶν 269 πρῶτων τῆς συγκλήτου ἀπώλεσε.

PKA'. *Περὶ τοῦ κυνὸς Σίμωνος.*

(2) Ἐφ' οὗ Σίμων ὁ μάγος ἐν Ῥώμῃ πολλὰ σημεῖα διὰ γοητείας (καὶ φαντασίας τινὸς; 67) ἐκτελών καὶ αὐτὸν θεὸν ὀνομάζων, καὶ τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Πέτρου τὴν Ῥώμην καταλαθόντος, εὔρε κύναν παμμεγέθη δεδεμένον ἀλύσειν ἐν τῷ πύλωνι, ὃν ὁ Σίμων δεσμεύσας, ἐκώλυε πάντα οὓς οὐκ ἤθελε, πρὸς αὐτὸν εἰσεῖναι. Καὶ τοῦτο ἦν πρῶτον θαῦμα Πέτρου ἐν τῷ μέλλειν πρὸς Σίμωνα εἰσερχεσθαι. Ὁ γὰρ Πέτρος ἰδὼν τὴν κύναν οὕτω μέγαν καὶ ἀπηγρωμένον, καὶ μαθὼν ὅτι πολλοὺς ἀνέλκεν ἐπιχειρήσαντας εἰσελθεῖν πρὸς τῆς ἐπιτροπῆς Σίμωνος, κρατήσας ἔλυσε αὐτὸν λέγων· « Εἰσελθε πρὸς Σίμωνα καὶ εἰπέ αὐτῷ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ· Πέτρος, ὁ δούλος Χριστοῦ, εἰσελθεῖν πρὸς σὲ θέλει. » Καὶ τοῦ κυνὸς ῥομφαίας (72b) εἰσελθόντος καὶ οὕτω λαλήσαντος κατεπλήγησαν οἱ μετὰ Σίμωνος λέγοντες 77· « Τίς ἐστὶ Πέτρος, καὶ τίς ἡ τσαυτῆ δύναμις αὐτοῦ; » Πρὸς οὓς φησὶν ὁ Σίμων· « Τοῦτο ὕμᾱ; μὴ ξενίζετώ, ὅπερ καγὼ ποιήσω. » Καὶ προσκαλεσάμενος τὴν κύναν καὶ ὡσαύτως προστάξας εἰπεῖν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ τῷ Πέτρῳ εἰσελθεῖν, καὶ τοῦτο ποιήσας πάλιν ὁ κύων, εἰσῆλθε Πέτρος πρὸς Σίμωνα. Καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ Σίμων εἰς θαυματουργίαν, ἐνίκησε Πέτρος ἰάσεις ποιῶν· καὶ πολλοὶ πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν. Καὶ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ταραχὴ πολλὴ καὶ σύγχυσις ἕνεκα Πέτρου καὶ Σίμωνος, ὅτι κατέναντι ἀλλήλων ἐποιοῦν θαύματα. Ἄπειρ (μαθὼν Ἀγρίππας) ὁ ὑπαρχος ἀνήγαγε τῷ βασιλεὶ Νέρωνι λέγων· « Δύο τινὲς εἰσιν ἄνδρες ἐν τῇ πόλει θαυματοποιοῦντες ἀπέναντι ἀλλήλων. Καὶ ὁ μὲν λέγει ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν, ὁ δὲ ἄλλον εἶναι, τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν, οὗ καὶ μαθητὴν εἶναι ἑαυτὸν διςχυρίζεται. » Οὓς κελεύσας ὁ Νέρων ἀχθῆναι κατενώπιον αὐτοῦ,

Variæ lectiones et notæ.

66 46 (5246) Act. xii, 23. 67 54 (5254) 22. Ced. 360,12-20-25. Ced. 360,20-22. Ὁ ἀν. τ. κορυφαίους ἀπ. Π. καὶ Π. καὶ π. ἑ. μάρτυρας, 18 καὶ ἄλλους τῶ γένει προσήκοντας; cf. Eus. Chr. II, 273. 68 67 (5267) Ced. 362,12-364,2 ὃς ποιηρῆτατος καὶ λόγιος ὢν τὴν μητέρα P, — ὃς — ἀπώλεσε οἱ. C.². 69 μάγος ἑλθὼν P καὶ C.¹, P.². 70 τινὰς cod. C.¹ P.². 71 ἐπιτελών ἑ. θεὸν ὀνομάζας, τοῦ μ. δὲ Ced. 72 ἀπ. οἱ. C.², P.¹. 73 τότε add. Ced. 74 Ῥώμην τότε κ. καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος Coisl. et Par. — καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος Ced. 75 ἀλύσει Ced. — δεσμήσας Ced. 76 ἐκώλυσε C. 77 θαῦμα τῶ μέλλοντι πρὸς C. — δ. τῷ Πέτρῳ τῷ μ. π. P. — ὁ δὲ C. P. 78 εἰσελθεῖν σε C. P. 79 κ. εὐθὺς ὁρόμῳ ε. Ced. 80 Matth. i, 27; Luc. v, 21. 81 Καὶ προσέταξε τῷ κυνὶ ἀ. φ. ἑ. τῷ Ced. 82 ποιήσαντος π. τοῦ κυνὸς Ced. 83 μετὰ τοῦ Σίμωνος Ced. 84 ταραχὴ μεγάλη P.². 85 ἔναντι Π. Ced. 86 θαύματα C. eod. (τὰ θ. P.) 87 ἄπειρ ἀνήγαγεν ὁ ὑπαρχος τῷ Ν. 88 ὑπαρχος; C. P. 89 θαύματα ποιῶντες; C. P. 90 Καὶ οἱ. C. P. 91 τὸν καὶ C. — οἱ. P.². — ἑαυτὸν εἶναι; C. P. 92 ἐνώπιον Ced.

λέγει πρὸς Σίμωνα · « Σὺ εἶ ὃν λέγουσι Χριστόν ; » Ἄ
 Ὁ δὲ φησιν · « Ἐγὼ εἰμι. » Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Πέ-
 τρον ἐπερωτήσαντος, εἰ **270** ἀληθῶς⁹⁰ ἔστιν ὁ Χρι-
 στός · « Οὐκ ἔστιν⁹¹ οὗτος · μὴ γένοιτο, ἀπεκρίθη
 Πέτρος · ἐγὼ⁹² γάρ εἰμι ἐκείνου μαθητῆς τοῦ σταυ-
 ρωθέντος καὶ ἀναστάντος, καὶ εἰς⁹³ οὐρανοὺς⁹⁴
 ἀναληφθέντος. » Ὁ δὲ Νέρων ὡς τερατολόγους⁹⁵
 ἀμφοτέρους εὐθύς ἀτίμως αὐτοὺς⁹⁶ ἐκ προσώπου
 αὐτοῦ θάττον ἐξήλασεν, οἳ καὶ διάγοντες· ἐν⁹⁷ Ῥώμῃ
 ἐποιοῦν θαύματα κατένεντι ἀλλήλων. Μ:β γοῦν⁹⁸
 τῶν ἡμερῶν προστάξαντος τοῦ Σίμωνος ἀβθῆναι αὐ-
 τῷ ταῦρον παμμεγέθη, ἐλάλησεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ,
 καὶ παρευθὺ⁹⁹ τέθνηκεν ὁ ταῦρος. Ὁ δὲ Πέτρος εὐ-
 ξάμενος ἀνέστησεν¹ αὐτόν. Οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες ἐθαύ-
 μασαν λέγοντες · « Ἀληθῶς τὸ ζωογονῆσαι ὑπὲρ τὸ
 θανατώσαι μεζῶν ἔστι θαῦμα². » Καὶ μέντοι καὶ
 ἄλλα σημεῖα πολλὰ ἐποίησαν³ (καὶ λόγους δογματι-
 κ. ὑς ἐλάλησαν ἀπέναντι ἀλλήλων) οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ,
 ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πρότερον, ἅτινα Κλήμης ὁ Ῥω-
 μαῖος καὶ πάνσοφος⁴ μαθητῆς Πέτρου καὶ συνέδη-
 μος (ἐπεξεργαστικότερος)⁵ διηγῆσατο οὕτως λέ-
 γων · (3) « Τοῦ μακαρίου⁶ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου
 διδάσκοντος τὸν λαὸν εἶθεσθαι καὶ προσκυνεῖν τὸν
 ἐπὶ πάντων μόνον Θεὸν ἀληθινόν⁷, » ὁ Σίμων ἔξω τοῦ
 ἔχλου ἔστω· ἐξεβόησεν⁸ · « Τί ψευδόμενος ἀπατᾷν θέ-
 λεις (τοὺς ἀνθρώπους καὶ) ¹¹ τὸν παρσιτώτά σοι
 ἰδωτότην ὄχλον, πείθων αὐτὸν¹², θεοὺς μῆτε νομίζειν
 μῆτε εἶναι, καίπερ τῶν παρ' Ἑβραίοις βίβλων λε-
 γουσῶν¹³ πολλοὺς θεοὺς εἶναι; Πλὴν οὖν περὶ οὗ¹⁴
 ἔφησθε Θεοῦ δειξάς ἐγὼ μὴ¹⁵ αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνωτάτω
 καὶ παντοδύναμον¹⁶ Θεόν, καθὼ ἀπρόγνωστός ἔστι,
 καὶ ἀτελής καὶ ἐνδεής¹⁷, καὶ οὐκ ἀγαθός· καὶ πολλοὶς
 — ὑποκείμενος· πάθει¹⁸, κατὰ τὴν ὑμετέραν Γρα-
 φήν, ἕτερος πάντως· περιλείπεται προγνωστικὸς, τέ-
 λειος, ἀνενδεής, ἀγαθός καὶ παντὸς πάθους ἀπηλ-
 λαγμένος¹⁹, ὃν δὲ σὺ φῆς **271** δημιουργὸν καὶ ὑπέρ-
 θεον, τοῖς²⁰ ἐναντιοῖς· ἀντικειμένους εὐρίσκειται.²¹
 Αὐτίκα γοῦν ὁ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ γινόμενος²²
 Ἀδάμ καὶ τυφλὸς κτιζεται, καὶ γινώσιν ἀγαθοῦ ἢ κα-
 καῦ μὴ ἔχων, παραβάτης εὐρίσκειται, καὶ²³ τοῦ πα-
 ραδείσου ἐκβάλλεται, καὶ θανάτῳ καταδικάζεται²⁴,
 ὁμοίως τε²⁵ ὁ πλάσας αὐτὸν ἐπεὶ μὴ πανταχοῦ
 παρῆ²⁶, ἐπὶ τῇ τῶν Σοδόμων καταστροφῇ λέγει²⁷ ·
 « Καταβάς εἶψομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν

sum. » Cum similiter et Petrum interrogasset utrum
 vere Christus esset : « Non est iste : absit ! »
 respondit Petrus, « ego enim sum discipulus illius
 qui crucifixus est, et resurrexit, et in caelos as-
 sumptus est. » At Nero utrumque, veluti de mon-
 stris loquentem, cito a conspectu suo ignominiose
 removit, qui Romæ versantes prodigia ex adverso
 unus contra alterum faciebant. Quadam porro die
 cum jussisset Simon adduci sibi taurum immanem,
 locutus est ad aurem ejus, et confestim taurus in-
 teriit. Sed Petrus, oratione facta, cum suscitavit.
 Populi autem cum viderent mirati sunt, dicentes :
 « Revera vivificare majus est miraculum quam
 occidere. » Et multa quidem alia signa fecerunt,
 et sermones dogmaticos habuere ex adverso cer-
 tantes, non solum Romæ, sed etiam in Syria pri-
 mum, quæ Clemens Romanus et discipulus Petri,
 omni sapientia imbutus, et consocius peregrinatio-
 num ejus, modo politiore exposuit, ita dicens :
 « Cum beatus Petrus apostolus doceret populum
 ut revererentur et adorarent unicum inter omnes
 Deum verum, » Simon extra turbam stans exclam-
 avit : « Cur mentiens fallere vis homines et assi-
 stentem tibi imperitam turbam, persuadens illis
 deos nec cogitare nec esse, quamvis dicant libri
 Hebræorum plures deos esse ? Attamen quoad illum
 quem Deum dixisti, si ego monstravero ipsum non
 esse excelsissimum et omnipotentem Deum, quippe
 qui sit futuri improvidus, et imperfectus, et indi-
 gens, et bonitate carens, et multis subjacens malis,
 secundum vestram Scripturam, alius prorsus su-
 perest futura sciens, perfectus, non indigus, bonus,
 et omnis expers mali; quem vero dicis mundi
 artificem et supra omnes deos excelsum, contrariis
 adversariis invenitur. Principio igitur ad similitu-
 dinem ejus factus Adam, et cæcus creatur, et cog-
 nitionem boni aut mali non habens, transgressor
 invenitur, et paradiso expellitur et morte condem-
 natur; similiterque plasmator ejus quoniam non
 ubique adest, ad subversionem Sodomæ dicit :
 « Descendam et videbo utrum clamorem qui venit
 ad me opere compleverint : si minus est ita, ut
 sciam, » et seipsum ignorantem ostendit : et quod
 dicit de Adam : « Ejiciamus eum, ne forte extendens

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ οὗτος add. Ced. et C. P. ⁹¹ ἀπ. Π. οὐκ ἔ. ὁ. Ced. — ἔφη Π. μὴ γ. ἐγὼ γάρ ἐκ. μ. ἔ. C. P. ⁹² ἐκ.
 ἔ. Ced. ⁹³ τοὺς Ced. ⁹⁴ οὐρανόv C. P. ⁹⁵ τ. καὶ ἄ. ἐκ Ced. ⁹⁶ αὐτοὺς οἱ. C. P. ⁹⁷ θάττον — οἳ δὲ
 διαγ. ἐν Ῥ. ἐπ. ἐτι C. P. ⁹⁸ Μῆδς οὖν cod. — ἀλλ. Καὶ ὁ μὲν Σίμων προστάξας καὶ ἀβθῆντος μεγάλου
 ταύρου, εἶπαν λόγον εἰς τὸ ὅτιον αὐτοῦ C. — οὖν P². ⁹⁹ παραροῆμα C. — εὐξ. καὶ ἀναστήσας ἄ. πάν-
 τες μᾶλλον ἐθαύμαζον λέγοντες τό C. P. ¹ ἤγειρεν Ced. ² θ. ε. Ced. — τὸ θαῦμα P³. ³ ἐπ. π. Ced.
⁴ πάνσοφος τε καὶ C. ⁵ ἐξεργαστικώτερον cod. C, ἐπεργαστικώτερον P². ⁶ διηγησάμενος C. διηγού-
 μενος P. οὕτως ἔφη C. P. ⁷ Περὶ τῆς διαλέξεως Πέτρου καὶ Σίμωνος Hom. III, 38, 39, 42-45, 53-57. Ced.
 368, 5-569, 12. ⁸ Τοῦ γὰρ Π. ποτὲ δ. ἐπὶ λαοῦ περὶ τοῦ μόνου Θεοῦ ὁ Σίμων C. ⁹ ἀληθινὸν Θεόν P²,
¹⁰ ὁ. βοῆ μεγάλη ἔφη Hom. — βλοῦ βοῆ μεγάλη χρησάμενος; πρὸς τὸν Πέτρον εἶπε C², ἐβόησε P². ¹¹ τοῖς
 ἄ. καὶ οἱ. C. P. ¹² αὐτοῦ; Ced. ¹³ λεγόντων Ced. — μ. λέγειν ἐξὸν εἶναι, τῶν π. Ἰουδαίῳ δημοσίῳv
 β. π. θ. ἔ. λ. Hom. ¹⁴ Πρότερον π. οὐ Hom. ¹⁵ δ. μὴ Hom. εἰ δειξάς ἐγὼ μὴ Ced. — πάντα δυναμένον
 Hom. ¹⁶ ἀνωτάτων καὶ παντοδύναμον cod. C. P. ¹⁷ ἀπ. ἀτ. ἐνδ. Hom. ¹⁸ πάθει θέν τούτου δειχθέντος
 ἀπὸ τῶν Γραφῶν, ὡς ἐγὼ λέγω, ἐτ. ἀγράφως π. εἶναι πρ. Hom. ¹⁹ πάντων χαλεπῶν ἀπ. Hom. ²⁰ ὁ.
 τοῖς Hom. ²¹ ἄ. τυγχάνε; Hom., ἄ. ὑπάρχει Ced. ²² γεγονώς Hom. Ced. ²³ κ. οὐκ ἔ. παραδέδοται καὶ
 π. Hom. ²⁴ θ. τιμωρεῖται Hom. ²⁵ καὶ Hom. statim, ἐπειδὴ μὴ π. βλέπει, ἐπὶ Ced. ἐπεὶ μὴ πανταχοῦ
 ἔ ἐπὶ Hom. ²⁶ πανταχοῦ βλέπει; P. C. ²⁷ Gen. λviii, 21 τῇ Σ. Hom. — δεῦτε καὶ καταβάτης; Ἰου-
 μαν Hom.

manum suam, tangat lignum vitæ, et comedat, et vivat in æternum, » ignorantis et invidentis indicium est; sicut et istud: « Mente agitavit Deus quod fecisset hominem, » præsentis et futurorum inscientiæ signum est. Et hoc: « Odoratus est Dominus odorem suavitatis, » indigi nota est, sicut et tentare Abraham et alios malitiæ argumentum est, et finem tentationis non præscientis. » At Petrus dixit Simoni: « Si cæcus formatus est Adam, ut dicis, quomodo mandans ei Deus, ostendit ei dicens: « De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedatis. » At Simoa dicit: « Cæca erat mens ejus. » Et Petrus: « Quomodo mente cæcus erat qui, priusquam gustasset de arbore, convenienter omnibus animalibus imposuerat nomina? » Quod enim et animæ et corporis oculos apertos haberent, et videntes essent et Adam et Eva, manifestum est. « Cum vidisset igitur, inquit, mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile, tulit de fructu illius, comedit, deditque etiam viro suo. » Ergo si, speciosam contemplati arborem, fructum quoque comederunt, manifestum est quod, etiam antequam fructu vescerentur, boni et mali notitiam habuerint, et visum acutissimum cuncta videre valentem. Non igitur quasi post cibum et transgressionem visam receperint, dictum est: « Aperti sunt eorum oculi; » ostenduntur enim etiam ante cibum videntes, ut dixi; sed quod malorum inexperientiam deposuissent per transgressionem, quod etiam scientiam indifferentem eis præbuit, dictum est: « Aperti sunt eorum oculi; » sua enim natura habet oculus ut per cogitationem excitetur ad ea quæ considerat, quoniam intelligentiam ipse per seipsum non habet. Unde fit ut sæpe, dum ad alia cogitatio occupatur, cæci instar etiam apprime nota prætereamus, et quando arguimur, in mentis occupationem causam transferentes, nosmetipsos excusamus: ita quoque Adam et Eva sensu mentis ad visum excitati sunt. Hæc enim: « Aperti sunt eorum oculi, et cognoverunt se esse nudos, » revelationem ostendunt intus cogitatione factam, non visus oculorum recuperationem; sed sensum post peccatum expertum sic appellavit Scriptura; statim enim post peccatum conscientia percullitur. Et Simon dicit: « Si præscientiam habuit Adam, cur non prævidit fraudem per serpentem et per mulierem inferendam? » Et Petrus: Si præscientiam non habuit, quomodo filius suis secundum sequentes actiones, simul ac parerentur, imposuerit nomina? Primogenitum

ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται, εἰ δὲ μή, ἵνα γινῶ· καὶ ἑαυτὸν ἀγνοοῦντα³⁸ δείκνυσιν. Καὶ τὸ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδάμ· « Ἐκβάλωμεν αὐτὸν, μήπως ἐκτείνας (73^a) τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀφ᾽ ἧται τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φαγῶν ζήσεται³⁹ εἰς τὸν αἰῶνα· » ἀγνοοῦντος καὶ φθοροῦντός ἐστι σύμβολον, ὡσπερ καὶ τό⁴⁰· « Ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, » μεταμελείας ἐστὶ καὶ ἀγνοίας τεκμήριον τῶν μελλόντων. Καὶ τό⁴¹· « Ὁσφράνθη Κύριος ὁσμήν εὐωδίας, » ἔνδοσος ἐστὶ σημεῖον, ὡς καὶ τὸ πειράζειν τὸν Ἀβραάμ καὶ ἄλλους, οὐκ ἀγαθὸ ἐστὶν ἀπόδειξις καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς (μὴ) προειδότος. — Ὁ δὲ Πέτρος· ἔφη πρὸς τὸν⁴² Σίμωνα· « Εἰ τυφλὸς ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, ὡς λέγεις, πῶς ἐντελλόμενος αὐτῷ⁴³ ὁ Θεὸς, εἰδείκνυεν αὐτῷ λέγων⁴⁴· Ἀπὸ δὲ τοῦ [ξύλου τοῦ] γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε. » — Καὶ ὁ Σίμων φησὶ· « Τυφλὸς ἦν ὁ νοῦς αὐτοῦ. » Καὶ ὁ Πέτρος⁴⁵· « Πῶς τὸν νοῦν τυφλὸς ἦν ὁ, πρὸ τοῦ γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ, προσφόρως πᾶσι τοῖς ζώοις ἐπιθεῖς ὀνόματα; » — ὅτι γὰρ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· ὀφθαλμοὺς εἶχεν ἀνεψφγμένους⁴⁶, καὶ βλέποντας ἦσαν ὅ τε Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐα, δῆλον⁴⁷. « Ἰδοῦσα γὰρ⁴⁸, φησὶ, ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖον⁴⁹ (ἐστὶ) τοῦ κατανοῆσαι⁵⁰, λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε καὶ ἔδωκε καὶ τῷ⁵¹ ἀνδρὶ αὐτῆς (μετ' αὐτῆς)⁵². » Εἰ οὖν⁵³ καλὸν θεασάμενοι τὸ δένδρον καὶ τὸν 272 καρπὸν ἔφαγον, εὐδῆλον ἐστὶ καὶ πρὸ τῆς τοῦ καρποῦ βρώσεως, γινώσκειν⁵⁴ μὲν εἶχον καλοῦ τε καὶ κακοῦ, καὶ ὄψιν ὀφθαλμοῦ ἐκαστοῦ⁵⁵ δυναμένην. Οὐκοῦν⁵⁶ ὡς μετὰ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν παράβασιν ἀναβλεψάντων, εἰρηται τό⁵⁷· « Διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· » δείκνυνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὀρῶντες, ὡς ἔφη· ἄλλ', ὡς τὸ ἀπειρέκακον ἀποθεμίων διὰ τῆς παραβάσεως, ὁ καὶ τὴν γινώσκειν ἀδιάφορον⁵⁸ παρέσχεν, ἐβρέθη, ὅτι « Διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· » πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς τὸ βλέπειν, διότι σύνεσις αὐτὸς κατ' ἑαυτὸν οὐκ ἔχει· κἀντεῦθεν πολλάκις πρὸς ἕτερα, τῆς διανοίας ἐσχαλουμένης, τυφλοῦ δίκην⁵⁹ ἔσθ' ὅτι παρερχόμεθα καὶ ἐπὶ πάνυ γνώριμα⁶⁰, καὶ ἐπειδὴν ἐγκληθῶμεν, τῇ ἐσχαλίᾳ τοῦ λογισμοῦ ἐπὶ αἰτίων ἀνατιθέντες ἀπολογούμεθα· οὕτω⁶¹ καὶ ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐα τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγήρησαν· τὸ γὰρ, « Διηνοίχθησαν (αὐτῶν) οἱ ὀφθαλμοί καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν », ἀποκάλυψιν δηλοῖ τὴν ἐγγενομένην⁶² τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάδελψιν ὀφθαλμοῦ, ὡστε τὴν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν αἰσθήσειν οὕτω κέκληκεν ἡ Γραφή· παρευθὺ γὰρ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τὸ συνειδὸς πλήττεται. — Καὶ ὁ Σίμων φησὶ· « Εἰ πρόγνωσιν εἶχεν ὁ Ἀδάμ,

Variæ lectiones et notæ.

³⁸ καὶ ἄγ. ἁ. Hom. — Τὴ δὲ ἱ. Hom. ³⁹ Gen. iii, 22, φάγη καὶ ζ. Hom. ⁴⁰ Gen. vii, 6. ⁴¹ Gen. viii, 21. ⁴² πρὸς αὐτὸν C. ⁴³ αὐτῷ om. C. P. ⁴⁴ ἔλεγε δεκνύων ἀπὸ Ced. Gen. ii, 17. ⁴⁵ εἶπε Ced. ⁴⁶ ἀνεψφγτά; P. C. ⁴⁷ δῆλον ἐνεψφθεν C. ⁴⁸ εἶδε γὰρ Ced. Gen. iii, 6. ⁴⁹ ἰδεῖν ὠραῖον P. ⁵⁰ καὶ add. Ced. ⁵¹ ἔδωκε τῷ C. ⁵² μετ' αὐτῆς om. P. ⁵³ γινώσκειν C. P. — μέν om. C. P. — κακοῦ, ὄψιν δὲ C. καὶ ὅτι ὄψιν P. ⁵⁴ x. ὁ. τε ὄξ. Ced. ⁵⁵ ἕκαστον C. ⁵⁶ οὐχ Ced. ⁵⁷ Gen. iii, 7. ⁵⁸ ἀδιάφορον C. P. ⁵⁹ δίκην τυφλοῦ P. ⁶⁰ τὸν π. γνώριμον Ced. ⁶¹ οὕτω, οὖν καὶ C. P. ⁶² ἔγγιν. P.

διὰ τὴν οὐκ ἐπὶ τὴν ἀνάγκην καὶ τῆς γυναικὸς ἀπάτην; » — Καὶ ὁ Πέτρος ἔειπεν ἑξῆς· « Εἰ πρόγονοι οὐκ εἶχαν, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐπομένας πράξεις, ἅμα τῷ γεννηθῆναι ἑαυτοῦ, ἐπέθηκεν ὄνοματα; Τὸν γὰρ πρωτότοκον ὠνόμασε Κάιν, ὃ ἐστὶ ζῆλος, ὃς [καὶ] ζῆλώσας ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἄβελ, ὃ ἐρμηνεύεται πένθος· ἐπὶ αὐτῷ γὰρ πρώτῳ φωνεῖται ἐπένθησαν οἱ γονεῖς. Εἰ δὲ Ἄδάμ, ἔργον Θεοῦ καὶ ποιῆμα, πρόγονοι οὐκ εἶχαν, πῶς ἔκτισεν ὁ Θεὸς αὐτὸν Θεός; — ὅτι γὰρ ἔκτισεν προγενώσκει ὁ Θεός, φησὶ πρὸς τὸν Ἄβραάμ· « Γενώσκειν γίνωσκε, ὅτι πάροικον εἶσαι τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ ἄλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ ἐν ἡμέρᾳ τῇ ἐκείνῃ, τὸ δὲ ἔθνος, ᾧ ἐάν δουλεύουσι, κρινῶ ἐγώ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὡς μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς· σὺ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης, ταπεινὸς ἐν γῆραι καλῶ· τετάρτη δὲ γενεὰ ἀποστραφήσονται ὡς ὁδοῦ γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. » Τί δὲ οὐκ; οὐκ ἔστι Μωϋσῆς καὶ οἱ λοιποὶ προφῆται τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἀπειθειαν αὐτοῦ (τῆν) πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορᾶν αὐτοῦ προεδήλωσαν; Εἰ δὲ Μωϋσῆς καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τὰ μέλλοντα προεγίνωσκον, πῶς αὐτοὺς ὁ ἐν αὐτοῖς λαλῶν Θεὸς οὐ προγενώσκει τὰ μέλλοντα; Ὅστε οὖν οἰκονομικῶς εἰρηται τὸ, « Ἐνεθυμήθη, » τούτῃσιν μετεμελήθη, καὶ τὸ, « Καταβάς βίβομαι, » καὶ μὴ γε καὶ τὸ, « Ἐπειράζε τὸν Ἄβραάμ, » καὶ, « Ὁσφράνθη, » καὶ ὅσα τοιαῦτα, συγκαταβατικῶς διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν λέλεκται, ἵνα οὐκ εἴδῃσιν οὐκ ὀρέγεται, διὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ ὑπεμφανίζει λέγων· « Μὴ φάγομαι κρέατα ταύρων, ἢ αἶμα ἐράγων πίνομαι; » Ὅθεν ὁ ἐξ αὐτοῦ πρὸ τῶν αἰώνων γεννηθεὶς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Παρθένου διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τεχθεὶς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὡσπερ διερμηνεύων τοῖς ἀγνωστοῖς ὅτι ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων προγενώσκει, ἔλεγεν· « Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρεῖστε τοῦτων ἀπάντων, πρὶν αὐτὸν αἰτήσασθαι. » Καὶ τοῖς νομίζουσιν ὅτι μὴ πάντα βλέπει, ἔφασκε· « Προσεύχεσθε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει ἐν τῷ φανερῷ. » Καὶ τοῖς οἰομένοις αὐτὸν μὴ ἀγαθὸν εἶναι, ἐπέ-

enim vocavit Cain, quod est zelus, qui etiam invidia motus occidit fratrem suum Abel, quod interpretantur *invidia*; super hunc enim primo occisum luxerunt parentes. Si autem Adam, a Deo factus et plasmatus, præsentiam habuit, multo magis Deus qui illum creaverat. Ita vere prænocit Deus, ut dicas ad Abraham: « Scito prænocens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra aliena, et subicient eos servituti quadragesimis annis. Verumtamen gentem, cui servituri sunt, ego iudicabo. Et post hæc egredientur huc cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc; necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. » Quid autem? Nonne Moyses et cæteri prophætæ peccata Israel et contumaciam ejus erga Christum, et in cunctas gentes dispersionem ejus præmonstrarunt? Si autem Moyses et alii prophætæ Dei beneficio futura prænoccebant, quomodo ipse, qui per illos locutus est, Deus futura non prænocat? Providenter igitur dictum est: « Mente agitavit, » id est, illum pœnituit, et, « Descendam et videbo; » atque hæc quoque, « Tentavit Abraham, » et, « Odoratus est » et omnia similia, a demittente se ex sua dignitate ob infirmitatem nostram dicta sunt; quippe se victimas non appetere, per prophetam David subostendit, dicens: « Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? » Unde ille qui ex ipso ante sæcula genitus est, et ultimis hisce temporibus ex Virgine, propter salutem nostram natus est, hæc et similia veluti interpretans nescientibus quod Deus et Pater omnium cuncta prænocat, dicebat: « Scit enim Pater vester cælestis, quia his omnibus indigetis, priusquam illum rogaveritis. » Et putantibus illum non omnia videre, dicebat: « Orate in abscondito; et Pater vester qui videt in abscondito, reddet in aperto. » Et opinantes illum non esse bonum increpabat, dicens: « Si ergo vos, cum scitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se? » Et his qui existimabant illum victimas appetere, publicavit Deus: « Misericordiam volo, et

Variæ lectiones et notæ.

ἡ πρ. τὸ τὴν γυναῖκα ἀ. ἀπατῶν δριν Hom. ἡ Καὶ ὁ Π. εἶπεν P. ἡ γ. τὰ ὄν. τὸν μὲν πρῶτον καλέσας K. ὃ ἐρμηνεύεται ζ. ὃς καὶ ζ. Hom. ἡ Θεοῦ ὑπάρχων πρ. Hom. ἡ φησὶ τῷ Ἄβ. P. ἡ ὅτι δὲ ὁ πρ. λέγει τῷ Ἄ. Hom. — Gen. xv, 13-16 — γνώση Hom. ἡ γῆ οὐκ ἰδίᾳ Hom. ἡ αὐτῷ pro αὐτῷ cod. C. P. — ἔτη γ' C, ἔτη γγ' P. ἡ νῦν. Οὕτω δὲ καὶ πρὸς Μωϋσέα φησὶν· « Ἰδοὺ σὺ κοιμησῶ μετὰ τῶν πατέρων σου καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς οὗτος ἐκπορευέσεται ἐπίσω θεῶν ἄλλοτρίων τῆς γῆς εἰς τὴν ἐκείνην ἐπιπορευέσεται ἐπὶ καὶ ἐγκαταλείψουσι με, καὶ διασκευάσουσι τὴν διαθήκην μου ἣν διεθήκην αὐτοῖς, καὶ ἐργισθήσονται θυμῷ καὶ καταλείψω αὐτούς, καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσται κατὰ δρόμον καὶ εὐρήσουσιν αὐτὸν κατὰ πολλά· οἶδα γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ὅσα ποιοῦσιν ὡς σημεῖον πρὸ τοῦ εἰσαγαγεῖν με αὐτούς εἰς τὴν γῆν ἣν ὠμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν δούνας, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. Καὶ φαγόντες καὶ ἐμπλησθέντες ἐγκαταλείψουσι με C. ἡ Τί δὲ ὁ καὶ M. τὰ ἄμ. τοῦ λαοῦ προσημαίνει καὶ τὴν δ. τὴν εἰς τὰ ἐ. προδηλοῖ Hom. ἡ οἱ om. P. ἡ προφθεῖσαν Ced. ἡ τὰ ἐσόμενα Ced. — περιεσόν ἐστὶ τὸ γεγραμμένον Ἐ. καὶ μετ' Hom. ἡ μέντοι P. ἡ Κύριος add. Ced. — καὶ τὸ ὡσφρ. C. P. — καὶ ὡσφρ. cod. ἡ σωματικῶς P. ἡ ἡμετέραν ἄ. Ced. ἡ Ps. l, 30 φαγόμενοι — πίωμαι. ἡ ἐξ αὐτοῦ ὁ P. — Τοῖς δὲ ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ὁ Θεὸς οὐ πρ. ἐφη Hom. 55. ἡ Matth. vi, 32. ἡ ἡμῶν Ced. — ἀ. αἰτήσαι ὑμᾶς Ced. ἡ πάντων — αἰτήσασθε C. ἡ Τοῖς δὲ πιστεύουσιν ὡς καὶ αἱ Γραφαὶ λέγουσιν, ὅτι μὴ π. Hom. καὶ τοῖς μὴ γ. ὅτι οὐ π. cod. Matth. vi, 6. ἡ Τοῖς δὲ Hom. 56.

non sacrificium. » Et his qui autumabant illum A malum esse, suadens clamabat : « Estote misericordes, sicut Pater vester cœlestis. » Ob autem errantes et opinantes plures deos esse, dixit : « Ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum ; » et, « Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ. » Et scribæ quidem qui illum interrogaverat, « Quodnam est primum omnium mandatorum ? » respondit : « Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est. » Simon autem cum vidisset se a Petro coarctari in Scripturis, et de Deo sermonem et inquisitionem amplius fieri noluisset, recessit victus multoque pudore suffusus; erat enim iste scelestissimus inagnopere versatus in spiritalibus doctrinis; etenim ita exercitatus erat in arte magica et in fraudibus Satanæ, sicut nullus ante ipsum, fere celebratus ob diabolicas excogitationes et improbitates; « statuas enim obambulare jubebat, et in igne volutatus non urebatur, per aerem volabat, et ex lapidibus panes effecit; draco fiebat, aliarum bestiarum formas induebat; bifrons apparebat et in aurum convertebat se; oclusas et oppressulatas fores aperiebat, et ferreas compedes solvebat; in cœnis idola omnimodis formis apponebat; vasa quæ in domo erant sponte moveri efficiebat ad ministerium, iis qui ferebant non videntibus, » et multas species ante se cedere, quas defunctorum animas esse dicebat. Multos autem impostorem et seductorem illum convincere conantes, reconciliabat sibi, deinde convivii nomine bovem mactatum apponebat eis, et diversis et vix sanabilibus morbis dæmonibusque subjiciebat; aliaque multa operatus est, adjuvantibus illum dæmonibus; et ab his quidem adjutus, non solum seipsum in alias hominum et irrationabilium formas transfiguravit, ut dixi, sed quibus volebat, ita faciebat. Ab imperatore quondam indagatus ut impostor, aufugiebat, specie sua Fausto Petri discipulo circumdata. Hic cum ad Petrum venisset, expellebatur ab omnibus propter scelestam, quam præfererat, speciem. Intuens autem illum Petrus, et afflictum videns et jam lacrymantem, dixit : « A Simone Mago, Fauste, immutatio vultus tui facta est ; » ab imperatore enim indagatus pavens aufugit, forma sua tibi circumdata, ut

πληττε λέγων ⁷⁶. « Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, ὀψάτε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῃ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; » — « Καὶ τοῖς δοκοῦσιν αὐτὸν θυσῶν ὀρέγεσθαι ⁷⁹, διηγόρευσε ὁ Θεός ⁸⁰. » ⁸¹ Ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. Καὶ τοῖς ⁸² ὀπολαμβάνουσι κακὸν αὐτὸν εἶναι παραινῶν ἐβόα· **274** « Γίνεσθε οἰκτίρμονες ⁸³, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. » — Διὰ δὲ τοῦ ἀπατωμένους καὶ ὀπολαμβάνοντας ⁸⁴ πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἔφη· « Ἴνα γινώσκωσι ⁸⁵ σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὄν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ ⁸⁷. « Ἐξομολογούμαι σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. » Καὶ μέντοι πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα ⁸⁸ Γραμματεῖα· ⁸⁹ « Ποία ἐστὶ πρώτη πάντων ἐντολῶν ⁹⁰; » ἀπεκρίθη· « Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν. » ⁹¹ (4) Ὁ δὲ Σίμων συνιδῶν, ὅτι Πέτρος αὐτὸν ⁹² συνάγει (ἐν) ταῖς Γραφαῖς — εἰς τὸν περὶ Θεοῦ λόγον ἐξετασμὸν ⁹³ γενέσθαι μὴ θελήσας, ἀνεχώρησε μετὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ ἤττης· ἦν γὰρ ὁ ἐξάγιτος· ⁹⁴ πολὺπειρος μὲν ἐν ταῖς πνευματικαῖς διδασκαλίαις ⁹⁵, καὶ γὰρ οὕτως ἦν ἐξησκημένος ἐν ταῖς μαγείαις καὶ μεθοδεῖαις τοῦ Σατᾶν, ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ, σχεδὸν ἐπὶ ⁹⁶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοαῖς καὶ κακουργίαις διαβεβοημένος ⁹⁷ — ἀνδριάντας γὰρ ἐποίησε περιπατεῖν, (καὶ) εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἔκαίετο, εἰς ἀέρα ἵπτατο, καὶ ἐκ λίθων ἄρτους ἐποίησε ⁹⁸. δράκων ἐγένετο, καὶ εἰς ἕτερα ζῶα μετεμορφότο, διπρόσωπος ἐγένετο, (καὶ) εἰς χρυσὸν μετεβάλετο ⁹⁹, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμοχλευμένα; ἤνοιγε ¹ (καὶ) σιδηρᾶ ² δεσμὰ διέλυεν· ἐν δειπνοῖς εἰδοῖα παντοδαπῶν εἰδῶν ³ παρῆτα· τὰ ἐν οἰκίᾳ σκευὴ αὐτομάτως ⁴ φέρεσθαι πρὸς ὑπηρεσίαν, τῶν φερόντων ⁵ μὴ ὀρωμένων· σκιὰς πολλὰς προηγέσθαι (74*) αὐτοῦ παρεσκεύαζεν, ὥσπερ ψυχὰς τῶν τεθνεώτων ⁷ ἔφασκεν ⁸ εἶναι. Πολλοὺς δὲ γόητα καὶ πλάνον αὐτὸν ἐλέγχειν πειρωμένους ⁹, διαλλάξας πρὸς ἑαυτὸν, ἔπειτα προφάσει ¹⁰ εὐωχίας βοῦν θύσας καὶ ἐστιάζα; αὐτοῦς, διαφόροις ¹¹ καὶ δυσίατοις νόσοις καὶ δαιμοσιν ὑπέβαλεν ¹². καὶ ἄλλα πλεῖστα εἰργάσατο ¹³, καθυπουργούντων αὐτῷ ¹⁴ τῶν δαιμόνων. (Κάντεῦθεν οὐ μόνον ἑαυτὸν εἰς ἕτερας μορφὰς ἀνθρώπων ¹⁵ καὶ ἀλόγων, ὡς **275** ἔφη, μετεσημάτιζεν, ἀλλὰ καὶ οὐ; ἤθελεν οὕτως; ἐποίησι.) Καὶ γοῦν ποτε ζητούμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὡς πλάνος, ἀπέδρα, τὴν

Variae lectiones et notæ.

⁷⁶ εἶναι ὡς αἱ Γραφαὶ λέγουσιν, ἔφη Luc. xi, 13; Matth. vii, 11. ⁷⁹ Τοῖς δὲ προλαβοῦσιν ὅτι θ. ὀρέγεται Hom. Homi 57. ⁸⁰ ἔλεος Matth. v, 48?—Τοῖς δὲ ἡπατημένοις π. θ. ὑπονοεῖν, ὡς αἱ Γραφαὶ λέγουσιν, ἔφη Jo. xvii, 5. Hom. ⁸¹ ὑμῶν οὐράνιος C. P. ⁸² καὶ ὁπ. om. ⁸³ γινώσκουσι P. ⁸⁴ Matth. xi, 25. ⁸⁵ ἐπερωτήσαντα C. ⁸⁶ Matth. xii, 28. ⁸⁷ ἐντολή C. P. — Πρώτη πάντων ἐντολή ἐστίν. Ἄκουε C. P, Pr. ἔ. ἔφη Ἄκ. P. ⁸⁸ Ced. 368, 12-369, 19. — Ὁμῶς ὁ Σ. Hom. 58. ⁸⁹ αὐτῷ cod. — ἑαυτὸν P. — ἐν om. C. ⁹⁰ ἐξέτασιν γ. οὐκ ἤθελῆσεν Hom. ⁹¹ ἔξ. ἦν Ced. ⁹² ταῖς πνευματικαῖς C. P. I. ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργείαις, ἀπειρος δὲ ἐν ταῖς πνευματικαῖς cod. cf. P. qui ἐν τ. δ. ἐν. καὶ μαγ. ante καὶ μεθ. ponit. ⁹³ σχ. περί Ced. ⁹⁴ διαβεβοημένων Ced. Hom. II 32 — ἐπί Hom. ⁹⁵ ἐποίησι Ced. ⁹⁶ καὶ εἰς ἕτερας καὶ ἕτερα ζῶα add. Ced. ⁹⁷ θ. κ. ἀνοίγει Hom. ⁹⁸ σιδήρων P. ⁹⁹ ἰδεῶν Ced. — παρῆσθαι Hom. ὡς αὐτόματα φερόμενα Hom. ¹ ἐποίησε Ced. — ἐποίησε βλέπεσθαι. ² φ. οὐ βλεπομένων Hom. φ. οὐχ ὄρ. Ced. ³ τεθνηκότων C. P. ⁴ ἔ. λέγει Hom. IV, 4. ⁵ Πολλῶν — πειρωμένων Ced. ⁶ εὐθύστερον pr. Hom. ⁷ διαφ. v. περιέβαλε καὶ δ. Hom. διαφόρος δ. καὶ δ. Ced. ⁸ ὑπέβαλεν cod. ⁹ εἰργάσατο om. sed εἰργάζετο post δαιμόνων C. — αὐτ. cod. αὐτῷ C. αὐτῶν P. ¹⁰ x. αὐτῶν δ. cod. ¹¹ ἀνθρώπων τε καὶ C. P.

μορφήν αὐτοῦ περιθεὶς Φαῦστω μαθητῇ ¹⁶ Πέτρου. ¹⁷ Οὗτος ἐπανελθὼν πρὸς ¹⁸ Πέτρον ¹⁹ ἐδιώκετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀνόσιον εἰδέαν ²⁰, ἣν περιέκειτο. Ἐμβλέψας δὲ ὁ Πέτρος εἰς αὐτὸν καὶ ἰδὼν λυπούμενον καὶ δάκρυσι ²¹ συνεχόμενον ἔφη· « Ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, Φαῦστε, ἡ παραλλαγή ²² τῆς μορφῆς σου γέγονεν· ὑπὸ γὰρ Καίσαρος ²³ ζητούμενος· καὶ φοθηθεὶς ἔφυγε, τὴν ἑαυτοῦ μορφήν σοι ²⁴ περιθεὶς, ἵνα, σοῦ ²⁵ συσχεθέντος· καὶ ἀναιρεθέντος, λύπην μεγάλην ἡμῖν προξενήσῃ καὶ θλίψιν ²⁶· ἀλλ' ὁ Θεὸς τῆς τοῦ λαοπλάνου καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας Σίμωνος ἀπαλλάξας σε μορφῆς ²⁷ τὴν προτέραν ἰδέαν ²⁸ παρέξει τάχιον, ὅπερ δὴ καὶ σὺν τῷ λόγῳ ²⁹ γέγονε, πάντων ἡμῶν θεωρούντων. ³⁰ (5) Ταῦτα ³¹ γένοιτο καὶ ἕτερα τοιαῦτα γεγράφηκεν, ὡς ἔφη, Κλήμης ³² λεχθῆναι καὶπραχθῆναι ³³ ἐν Συρίᾳ. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ μετὰ τὸ ἐκδηθῆναι ³⁴ ἀπὸ προσώπου Νέρωνος, ὡς εἴρηται ³⁵, εἶπε Σίμων τῷ Πέτρῳ· « Ἐφης ³⁶ ὅτι (ὁ) Χριστὸς καὶ Θεὸς ³⁷ σου ἀνελήφθη· ἰδοὺ ἀγῶ ἀναλαμβάνομαι. » Καὶ ἰδὼν αὐτὸν (ὁ) ³⁸ Πέτρος κουφίζόμενος διὰ τῆς μαγείας εἰς τὸν ἀέρα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης, ἠξέστω· καὶ εὐθὺς πεσὼν ὁ Σίμων καὶ συντριβείς ἀπέθανεν ³⁹. Ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε ὁ δεξάμενος αὐτοῦ τὸ πιμβέβηλον ⁴⁰ καὶ παμμίαιρον σῶμα ἐκλήθη Σιμωνίων· περὶ οὗ ἐν ⁴¹ ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ ⁴² μέγας ἀποστολὸς Πέτρος οὕτως φάσκει ⁴³· « Ἡ δὲ καταρχὴ τῶν αἰρέσεων τῶν νέων γέγονεν ἀπὸ ⁴⁴ Σίμωνος τοῦ μάγου, ὃς καὶ ἐν Συρίᾳ πολλὰ διαπραξάμενος ἄτοπα καὶ ἐν Ῥώμῃ γενόμενος ⁴⁵, πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἐσάλευσε ⁴⁶ διὰ μαγείας καὶ διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ ἐμπειρίας. Ἐν ⁴⁷ μὲν γὰρ Καισαρείᾳ τῇ ⁴⁸ Στρατωνος ἐμοὶ Πέτρῳ συντυχῶν ἐπειράτω διαστρέφειν τὸν λόγον ⁴⁹ τοῦ Θεοῦ, συμπάρωνται μοι τῶν ἱερῶν τέκνων, Ζαχαρίου τοῦ ποτε τελώνου, **276** καὶ Βαρνάβα (καὶ Νικήτου), ⁵⁰ καὶ Ἀκύλα, ἀδελφοῦ ⁵¹ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου ⁵² ἐπισκόπου τε καὶ πόλιτος, μαθητευθέντος (δὲ) καὶ Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνεργῷ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· καὶ τρίτον ἐπ' αὐτῶν διαλεχθεὶς αὐτῷ ⁵³ ἐκ τῶν περὶ τῶν προφητῶν λόγων καὶ περὶ Θεοῦ μοναρχίας, ἤτησα ⁵⁴ αὐτὸν δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς ἀφωνίαν καταβαλὼν ⁵⁵, φυγάδα τε ⁵⁶ αὐτὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν κατέστησα. Γενόμενος δὲ, ὡς ἔφη ⁵⁷, ἐν Ῥώμῃ, πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραξε ⁵⁸, **D**

te apprehenso et sublato, afflictionis magnæ et anxietatis nobis auctor esset; et Deus auferens a te formam seductoris populorum et inimici veritatis Simonis, tuam priorem speciem cito citius restituet, quod quidem, dum adhuc loqueretur, factum est, nobis omnibus spectantibus. Hæc porro et alia similia scripsit, ut dixi, Clemens dicta et facta esse in Syria. Romæ autem, postquam illos, ut dictum est, a conspectu suo Nero eiecisset, dixit Simon Petro: « Dixisti Christum et Deum tuum in cælum ascendisse; en ego quoque ascendo. » Et videns illum Petrus sublevatum per magicam artem in aera, media in urbe Roma, oravit, et subito delapsus Simon, et contritus, mortuus est. Ex hoc autem locus qui ceperat omnino profanum et B impurum corpus ejus, vocatus est Σιμωνίων. De Simone in apostolicis Constitutionibus magnus apostolus Petrus sic loquitur: « Principium quidem hæreseon recentium a Simone Mago orsum est, qui et in Syria multa improba fecit, et: Romæ versans, multum Ecclesiam agitavit per artem magicam, et diabolicam operationem atque peritiam. Cum enim simul ac ego Petrus Cæsareæ Stratonis versaretur, conabatur pervertere verbum Dei; mecum una erant sancti filii, Zacchæus olim publicanus, et Barnabas, et Nicetas, et Aquila, frater Clementis episcopi et concivis Romanorum, et a Paulo coapostolo nostro et cooperante nobis in Evangelio institutus. Cum tertio coram eis cum illo disseruissem sermonibus de prophetis et de unius Dei dominatu, vici illum virtute Domini nostri Jesu Christi et ad silentium redegisti, et in Italiam fugavi. Degens autem Romæ, ut dixi, valde conturbavit Ecclesiam, multos seducens et sibi concilians, turbasque obstupesciens arte magica et dæmonum operatione. Quadam die, media diei parte, ingressus ad spectaculum » — « nuntiavit se in aera ascensurus. Cum autem omnes mirarentur super hoc, ego Petrus adversus illum oravi. Porro sublatus a dæmonibus, sublimis volabat in aera, dicens se in cœlos ascendere, et exinde populis bona subministraturum. Turbis autem illum Deum acclamantibus, extendens ego manus in cælum, Deum obsecravi ut perditorem D præcipitem daret, et potentiam dæmonum immi-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ τῷ μ. Π. Φ. C. 17 καὶ add. Ced. ¹⁸ τὸν add. Ced. ¹⁹ Πέτρον ἐνώπιον ἡμῶν ἔχων τὴν μορφήν Σιμωνος καὶ ὑπὸ π. ἀποσειούμενος καὶ μισούμενος διὰ τὴν ἁ. ἔ. τοῦ Σίμωνος· ἐμβ. ὁ Π. C. ²⁰ ἰδέαν Ced. ²¹ δακρύοντα ἔφη. ὑπὸ Σ. ὡ. φ. τοῦ μ. Ced. ²² ὑπαλλαγή P². — γέγονε διὰ κακομηχανίας καὶ σατανικῆς ἐπινοίας τοῦ γόητος ὑπὸ C. ²³ ζ. γὰρ ὁ. K. φ. Ced. ²⁴ σοι μ. Ced. ²⁵ σου post ἀναρ. C ἵνα τοῦ σ. C². ²⁶ x. θ. ἡ πρ. Ced. — καὶ ἔ. τῆς ἁλ. om. C. — καὶ ἔ. τῆς ἁλ. om. C. ²⁷ μορφήν cod. ²⁸ καὶ ἔ. ἰδέαν cod. P. καὶ ἰδέαν σου C. — παρέξει σοι P². ²⁹ σὺν τῷ λ. εἰ π. ἡ θ. om. Ced. ³⁰ Ced. 369, 20-371, 12. ³¹ Καὶ ταῦτα C. P. ³² ἐν Συρίᾳ post Κλήμης C. ³³ διαπραχθῆναι C. P. ³⁴ αὐτοῦς add. Ced. ³⁵ προεῖρ. Ced. ³⁶ Σὺ ἔφης C. H. ³⁷ Χριστὸς ὁ Θεός Ced. ³⁸ ὁ om. C. P. ³⁹ ἀπέθανεν· τοῦ ἐν μαρουῦ αὐτοῦ σώματος τεθέντος ἐνθα καὶ πέπτωκεν, ἐκλ. ὁ τ. ἐκτ. Σιμωνίων C. ⁴⁰ βεβ. Ced. ⁴¹ οὗ καὶ ἐν C. P. ⁴² ὁ αὐτός Π. C. ⁴³ ἐκ τοῦ ζ' βιβλίου τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων cod. in margine scl. c. 7. ⁴⁴ τῶν v. ἁ. Const. Ced. ⁴⁵ γ. δὲ ἐν P. Const. VI, 9 — ἐπυλε Const. Ced. ⁴⁶ ἐσάλευσε C. P. ⁴⁷ ἐμπ. καὶ ἐν C. P. ⁴⁸ K. τῆς cod. sed. Const. VI, 8. Ὁ μὲν οἱ Σ. ἐμοὶ Π. ἐν K. τῇ Στ. ⁴⁹ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ P² — μοι om. C. ⁵⁰ καὶ Νικήτ. cod. καὶ Νικήτ. P. om. C. ⁵¹ ἀδελφῶν Const. ⁵² Κλ τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντος Ced. μαθητεύσαντος cod. ⁵³ εἰς τῷ cod. — διὰ τῶν πρ. Ced. π. προφήτου Const. ⁵⁴ ἤτησας Const. δ. Κυρίου Const. ⁵⁵ κατέβαλον Ced. ⁵⁶ φ. x. εἰς τὴν I. Const. ⁵⁷ ὡς ἔ. om. Const. ⁵⁸ ἐσκυλίσθη Const. — πολλά Ced.

nueret. » — « Intuens ergo Simonem, dixi : « Si apostolus Jesu Christi sum ego, non vero impostor sicut tu, impero malis virtutibus ut tibi succurrere desistant. » — « Et cum hæc dixissem, continuo delapsus est cum magno strepitu et contritus est, turba exclamante : « Unus Deus, quem Petrus prædicat. » Sic prima soluta est Simoniorum hæresis Romæ, et postremo exstincta est : idcirco diem hujus Sabbati insignem agunt Romani. In Sabbato enim observabatur oratio et jejunium a fidelibus. Mos enim erat Ecclesiam orare pro docentibus, ut in Actibus apostolorum scriptum est : « Oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro Petro. » Quoniam autem hac die Sabbati evenerat Christi victoria et casus Antichristi Simonis propalam, Sabbati memoriam observantes Romani jejulant et conventus solemnes agunt, usque ad hanc diem traditionem istam servant. Et enim aliæ quædam Ecclesiæ diversas observant consuetudines, sicut tradunt qui historias texuerunt. Enimvero apud Scythas, inquit, civitates episcopum habent unum et solum; apud Cyprios autem et Arabes etiam in vicis sunt episcopi, sicut in Phrygia apud Novatianos et Montanistas. Et in Romana quidem Ecclesia septem aofummodo sunt diaconi, dum ubivis alibi indifferens est numerus eorum. Romæ rursus semel tantum in anno Alleluia dicitur, prima tantum die Paschæ; et nullus Ecclesiam unquam docet, ne episcopus quidem; Alexandriæ vero episcopus coram Ecclesia prædicat; » — et dum Evangelia recitantur, non assurgit solio. Et quoad Quadragesimam juniorum, alii quidem sex hebdomades junant, ut in Illyria et Libya, et Ægypto et in omnibus Occidentis partibus et in Palestina; Constantinopoli vero, et circumcirca usque ad Phœnicem, hebdomadis septem jejulant; alii quidem tres solum dies per sex aut septem hebdomadas passim jejulant; alii eontra tres hebdomadas ex ordine conjungunt, alii vero duas ut qui Montanum sectantur. In quibusdam autem Ægypti urbibus, postquam sub vesperam pranderunt, mysteria recipiunt. » Hæc quidem Socrates narravit, sicut decebat servari omnia. Nunc vero plurimum et paulatim prædictæ consuetudines immutate sunt.

Α πολλοὺς ἀνατρέπων καὶ ἑαυτῷ περιποιούμενος, τὰ δὲ Ἔθνη ἐξιστάνων⁶⁰, μαγικῆ τέχῃ καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ⁶¹. ὅς ποτε, μεσοῦσης ἡμέρας, προσελθὼν⁶² εἰς τὸ θέατρον ἐπηγγέλματο⁶³ δι' ἄερος ἀναπτῆναι. Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ τοῦτῃ⁶⁴, ἐγὼ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν ἠγόμην⁶⁵. Καὶ δὴ μετεωρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵπτατο μετάρσιος (74b) εἰς τὸν ἄερα, λέγων, εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνιέναι, κάκειθεν τοῖς λαοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐπιχορηγεῖν⁶⁶. Τῶν δὲ δῆμων ἐπευφημούντων αὐτὸν ὡς Θεὸν, ἐκτείνων ἐγὼ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος, ἰκέτευσα τὸν Θεὸν καταρῥάξαι τὸν λυμεῖνα (καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν δαιμόνων περικόψαι). Ἐτενίσας οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι· Εἰ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰμι καὶ οὐχὶ πλάνος ὡσπερ σὺ, Σίμων, προστάσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν — ἀφείναι σε τῆς κρατήσεως. — « Καὶ ταῦτα εἰπόντος μου, (παρὰ χρῆμα) κατηνέχθη μετὰ ἤχου πολλοῦ καὶ συνεπίβη, τοῦ οὐρανοῦ βοήσαντος· « Εἰς Θεὸς, ὃν (ὁ) Πέτρος καταγγέλλει. » Οὕτως ἡ πρώτη κατελύθη τῶν Σιμωνιανῶν αἵρεσις ἐν Ῥώμῃ καὶ τέλειον ἀπεσδέσθη. (6) Αἰὶδ 277 δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνου τοῦ Σαββάτου, ἐπίσημον ἀγούσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Σάββατον γὰρ ἦν ἐν ᾧ ἐτελείτο προσευχὴ καὶ νηστεία τοῖς πιστοῖς· ἔθος γὰρ τὸ προσεύχεσθαι τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῶν διδασκάλων⁶⁷, ὡς καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων γέγραπται· ὅτι « Προσευχὴ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ Πέτρου. » Ὡς οὖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου γενομένης τῆς Χριστοῦ νίκης καὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀντιχρίστου Σίμωνος ἐπὶ φανεροῖς⁶⁸, Σάββασι τὸ μνημόσυνον ἐκτελοῦντες Ῥωμαῖοι νηστεύουσι καὶ συνάξεις φαιδράς ποιοῦσι, μέχρι νῦν τὴν παράδοσιν ἐκείνην φυλάττοντες· καὶ γὰρ καὶ ἄλλαι τινὲς Ἐκκλησίαι διάφορα παραφυλάττουσιν ἔθνη, καθὼς οἱ τὰς ἱστορίας ἀνεγράφαντο⁶⁹. Ἰ Παρὰ Σκύθαις μὲν γὰρ, φησὶν, αἱ πόλεις ἐπισκοποῦν ἔχουσιν ἓνα καὶ μόνον· παρὰ δὲ Κυπρίους καὶ Ἀραβί, καὶ ἐν ταῖς κώμαις εἰσὶν ἐπίσκοποι, ὡσπερ οὖν καὶ παρὰ τοῖς ἐν Φρυγίαις Ναυατιανοῖς καὶ Μοντανισταῖς. Καὶ παρὰ μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ῥώμης ἐπὶ τὰ μόνον διάκονοι γίνονται, παρὰ δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀδιάφορος ὁ τούτων ἀριθμὸς ἔστιν. Καὶ ἐν Ῥώμῃ πάλιν ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ λέγεται τὸ Ἀλληλοῦτα ἐν τῇ α' ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα μόνον· καὶ οὐδαίς εἰς Ἐκκλησίαν

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ τὰ τε C. P. ⁶¹ ἐκστάνων C. — ἐξιστάνων Const. ⁶² ἐνεργεία C. ἐνεργείαις P. ⁶³ καὶ C. d. — μ. ἐμπειρία ὡς καὶ π. μέσης Const. ⁶⁴ προσελθὼν Ced. ⁶⁵ ἐπηγγέλματο πτῆναι δι' ἄερος Const. — δὲ post Πέτρος Ced. ⁶⁶ τοῦτῃ l. τοῦτο cod. ⁶⁷ Π. δὲ ἐπὶ τ. μετεωρῶν τυγχάνοντων, ἐγὼ προσηυχόμενος x. ἔ. Const. ⁶⁸ εἰς δ. Const. ⁶⁹ τοῦς om. P. ⁷⁰ εἰς δ. Const. ⁷¹ ἐπιχορηγήσειν Const. Ced. τῶν δὲ δαιμόνων Ced. ⁷² ἐπ. ὡς Const. — εἰς οὐρανὸν σὺν αὐτῇ τῇ Ced. ⁷³ διανοία Const. — ἰκέτευον Const. — τὸν Θεὸν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ῥῆξαι Const. ⁷⁴ Καὶ ἀτενίσας τῆς Σ. ἔ. C. Ἀτ. οὖν τῷ Σ. ἔ. P. ⁷⁵ Εἰ Θεοῦ ἀνθρώπος ἐγὼ, ἀπ. δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀληθῆς καὶ διδάσκαλος εὐσεβείας, ἀλλ' οὐ πλάνης· οἷός σου Const. ⁷⁶ ἐγὼ Ced. ⁷⁷ ἀφ. τῆς Const. ⁷⁸ Καὶ εἶπ. μου τ. περικοπήσις τῶν δυνάμεων ὁ Σ. κατ. μ. μετάρσιος ἡ καὶ βαλεῖς ἐξέλαιον συντριβεται — καὶ φωνῆ τῶν οὐρανῶν λέγουσα Const. ⁷⁹ καὶ τοῦ C. ⁸⁰ Εἰς ὁ Θεὸς ὃν Π. x. Const. ⁸¹ ὁ Πέτρος σιμ. C. ⁸² ἀπέσθη Ced. ⁸³ ἐκείνην C. P. — ἐν ᾧ καὶ πρ. καὶ ν. τοῖς π. ἔ. γὰρ ἦν τὸ C. P. ⁸⁴ διδασκάλων ἀγωνιζομένων ἢ ὀλιγομένων ὡς ἐν ταῖς C. P. paulo post γεν. C. ⁸⁵ Act. xii, 5. ⁸⁶ πρὸς τὸν Θεὸν om. C. P. ⁸⁷ ἐν om. P. ⁸⁸ ἐπιφανῶς? — ἐπιφανῶς P. ⁸⁹ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας C. P. ⁹⁰ ἀναγράφαντες μαρτυροῦσι? Sozom. vii, 19. ⁹¹ αἱ πόλεις πλῆσαι cod. ut C. P. ⁹² καὶ μ. om. Soz. ⁹³ Φρυγ. cod. Φρυγία C. P. ⁹⁴ μόνον C. P. ⁹⁵ ἀρ. Π. οὖν ἐκάστου ἔτους δ. ἐν Ῥ. τ. Ἀ. φάλλεται κατὰ τὴν α' ἡμέραν τῆς πασχαλίου ἑορτῆς Soz. ⁹⁶ ἀπαξ μὲν τοῦ C. ⁹⁷ τοῦ π. ἡμ. καὶ ὁ C. P. ἐπ. ἐκκλησίας ὁ cod. ut C. P. ut et l. 20.

εἰδάσκει ποτέ, οὐδ' αὐτὸς ⁹⁷ ὁ ἐπίσκοπος, ἐν δὲ Ἀλεξανδρείᾳ διδάσκει μὲν ὁ ἐπίσκοπος ἐπ' ἐκκλη-
 σίας· τῶν δὲ ⁹⁸ εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων, οὐκ ἀνίσταται τοῦ θρόνου. Καὶ τὴν μ' ⁹⁹ τῶν νηστεῶν
 οἱ μὲν ἐβδομάδας ζ' νηστεύουσιν ὡς ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ, καὶ Λιβύῃ καὶ Αἰγύπτῳ, καὶ πάσῃ τῇ Αὔσει,
 καὶ Παλαιστίνῃ, ἐν δὲ ¹⁰⁰ ΚΠ. καὶ περίῃ ἄχρι Φοινίκης, ἐβδομάδας ζ' νηστεύουσιν, ἄλλοι δὲ τρεῖς μόνας
 ἡμέρας ἐν ταῖς ἐξ ἣ ἐπὶ σπυράδην νηστεύουσιν· ἑτεροὶ δὲ ¹⁰¹ τρεῖς ἐβδομάδας ἐφεξῆς πρὸ τοῦ Πάσχα
 νηστέουσιν, ἄλλοι ¹⁰² δὲ δύο ὡς οἱ **278** τὰ ¹⁰³ Μοντανῶ φρονούντες. Ἐν τισὶ δὲ πόλεσι τῆς Αἰγύπτου ¹⁰⁴,
 πρὸς ἑσπέραν ἤρισθηκότας, τῶν μυστηρίων καταλαμβάνουσι. Ταῦτα ¹⁰⁵ μὲν Σωκράτης ἰστόρησεν ὡς
 εἰκὴς φυλαττόμενα πάντα· νῦν δὲ πλείστως ¹⁰⁶ καὶ κατὰ μέρος ἐναλλαγῇ γέγονεν ἐν ¹⁰⁷ τοῖς εἰρημένοις
 ἡθεσιν ¹⁰⁸.

PKB'. Περὶ τοῦ ἀγίου Πέτρου ¹¹.

A

CXXII. De sancto Petro.

¹² Ὁ μέντοι Νέρων, ἀκούσας ὅτι περὶνεύεται ὑπὸ
 Πέτρου καὶ ἀγανακτήσας, ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρω-
 θῆναι. Ὁ δὲ Πέτρος παρακαλέσας τὸν ἑπαρχον ¹³,
 ἵνα μὴ θρῆσιος σταυρωθῇ ὡς ὁ Κύριος (αὐτοῦ) ¹⁴,
 κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη (καθὼς ἠξίωσεν ἐκ πολ-
 λῆς μετριοφροσύνης). Μετὰ δὲ γε τὴν Πέτρου τε-
 λευτήν, ὡς ¹⁵ φησιν Εὐσέβιος, Παῦλος ὁ ἀπόστολος
 κατὰ μὲν τὴν α' ἀπολογία ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας
 δέσμιος (καὶ) ἀπολογησάμενος Νέρωνι, ἐπὶ τῇ δια-
 κονίᾳ τοῦ κηρύγματος ἐστάλη ¹⁶. (75^a) Κάντευ-
 θεν, ὡς εἶπεν, τὰς ¹⁷ τῶν ἀποστόλων Πράξεις ἐπ'
 ἐκείνῳ τὸν χρόνον Λουκᾶς ¹⁸ περιέγραψε μέχρις
 ὅτι ¹⁹ συνῆν τῷ Παύλῳ· καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐμαρ-
 τύρησεν, οὐ συμπάρῃν αὐτῷ, τοῦ Ἀποστόλου σαφῶς **B**
 τοῦτο ²⁰ λέγοντος, ὅτι ²¹ ἢ οὐδαίς μοι ἐν τῇ πρώτῃ
 ἀπολογία συμπαρέγενετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκα-
 τέλιπον ²². μὴ αὐτοῖς λογιθεῖται· ἦν δὲ ²³ πρὸς Τι-
 μέθεον δευτέραν ἐπιστολὴν (δεσμῶς) κατεχόμενος
 ἔγραψεν ὁμοῦ σημαίνων τὴν τε προτέραν ²⁴ αὐτῷ
 γενομένην ἀπολογία· πρὸς Νέρωνα, ὃν καὶ λέοντα
 εἶδ' ἐν ἀπάνθρωπον καὶ θηριώδες τοῦ τρόπου καλῶς
 ὠνόμασε, καὶ τὴν παρὰ πόδας τελείωσιν, ἐπ-
 ἄγει φάσκων ²⁵. Ἐβρύσθη ἐκ στόματος λέοντος,
 ἀλλὰ καὶ (ἔτι) ²⁶ ῥύσεται ²⁷ Κύριος ἀπὸ παντὸς
 ἔργου πονηροῦ, καὶ ὅσους εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ
 τὴν ἐπουράνιον, ὑπεμφαίνων ²⁸ τὸ παραυτίκα
 μαρτύριον, ὃ καὶ σαφέστερον ἐν τῇ αὐτῇ προσαγο-
 ρεῖται Γραφῇ ²⁹ λέγων· Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι,
 καὶ ὁ καιρὸς **279** τῆς ³⁰ ἀναλύσεως μου ἐφέστηκεν. **C**
 Ἀπολογησάμενος ³¹ τοίνυν τὴν πρώτην ³² ἀπολο-
 γίαν καὶ αὐθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν
 σταλάμενος, εἶτα πάλιν τὸ δεύτερον ἐπιβάς τῇ
 Ῥώμῃ ³³ δέσμιος ³⁴ καὶ ὡσαύτως Νέρωνι παραδο-
 θεὶς τὸν δὲ ξίφος τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδή-

Interea Nero audiens illum per Petrum periisse,
 indignatus est, et jussit hunc crucifigi. Petrus au-
 tem, cum rogasset praetorem ne in altum tendens
 ut Dominus suus, crucifigeretur, demisso capite
 crucifixus est, sicut ex magna humilitate rogavit.
 Post Petri autem exitum, ut dicit Eusebius, Paulus
 apostolus cum quidem ob primam defensionem
 victus e Judæa venisset, et coram Nerone se de-
 fendisset, ad ministerium praedicationis profectus
 est. Atque hinc, ut videtur, Actus apostolorum sub
 hoc tempus Lucas descripsit, donec cum Paulo
 erat; sed tempore quo fidem confessus est, non
 erat cum eo, Apostolo aperte dicente : « In prima
 mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me
 dereliquerunt : non illis imputetur : » quam qui-
 dem ad Timotheum secundam epistolam in vinculis
 retentus scripsit, « simul indicans primam defen-
 sionem quam dixerat » apud Neronem, quem etiam
 leonem, ob inhumanum et ferum ingenium, recte
 vocavit, in qua « et jam appropinquantem con-
 summationem » addit dicens : « Liberatus sum de
 ore leonis, sed etiam liberabit Dominus ab omni
 opere malo, etsalvum introducet in regnum suum cœ-
 leste, » subostendens jamjam futurum [martyrium,
 quod et apertius in eadem salutata Scriptura, dicens :
 « Ego enim jam delibor, et tempus liberationis
 meae instat. » Facta igitur prima defensione, iterum
 ad ministerium praedicationis profectus est; dein-
 cept cum iterum venisset Romam, victus ita at-
 que Neroni traditus, gladio corona martyrii redi-
 mitus est, die vicesima nona Junii, qua die et Pe-
 trus crucifixus est, sicut et Marcus et Lucas evan-
 gelistæ, et Jacobus, frater Domini. Lucas quidem
 frugiferæ olivæ affixus est, quia non inveniretur li-

Variae lectiones et notæ.

⁹⁷ Οὕτε δὲ ὁ ἐπ. οὕτε ἄλλος τις ἐνθάδε ἐπ' ἐ. δ. παρὰ δὲ Ἀλεξανδροῦσι μόνος ὁ τῆς πόλεως ἐπ. Σοζ.
⁹⁸ ἄν. γὰρ τῶν ἐ. οὐκ ἔπιν. ὁ ἐπίσκοπος Σοζ. om. τοῦ θ. ⁹⁹ Καὶ τὴν — μ' ἢ νηστεύει τὸ πλῆθος, οἱ μὲν
 εἰς ἐξ ἐ. ἡμερῶν λογίζονται ὡς Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ πρὸς δύο, Ἄ. τε πάσα καὶ Ἀ. σὺν τοῖς Παλαιστίνοι, οἱ
 εἰς ζ', ὡς ἐν ΚΠ. καὶ τοῖς π. ἔθνεσι μέχρι Φοινίκων, ἀλ. δὲ γ' σπ. ἐν ταῖς ζ' ἢ ζ' Σοζ. ¹⁰⁰ ὡς οἱ ἐν C.
 ἢ ἐν δὲ τῇ ΚΠ. P². ¹⁰¹ οἱ δὲ ἅμα γ' πρὸ τῆς ἑορτῆς σ. Σοζ. ¹⁰² ἄλλοι — φρονούντες om. C. ὡς οἱ P. ὅσοι
 cod. ¹⁰³ οἱ δὲ ὅσοι τὰ cod. ¹⁰⁴ Παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις ἐν πολλοῖς π. — πρ. ἐ. τῷ Σάββατῳ συνιόντες ἢ
 φῶν μ. μετέχουσι Σοζ. ¹⁰⁵ Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σ. C. P. ¹⁰⁶ πλείστ. cod. ¹⁰⁷ ἐν om. P². ¹⁰⁸ ἔθεσιν C. P.
¹⁹ περὶνεύεται Σίμων ὑπό cod. ut C. P. Ced. ¹⁹ 67 (3267). — Ced. 371.13 373,8. ¹³ ἑπαρχον C. P.
¹⁴ αὐτοῦ om. C. P. ¹⁵ τελευτήν ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτσι ὡς C. — καθὼς C. P. ¹⁶ ἀπεστάλη P². ¹⁷ ὅθεν εἰκότως
 τὰς Fus. II, 22. ¹⁸ ἐκ ὁ Α. π. τὸν χ. τὸν μ. Eus. ¹⁹ ὅτου P². ²⁰ σαφῶς καὶ τοῦτο C. καὶ τῷ σ. P. — α'
 μου ἀπολογία cod. ut C. P. ²¹ II Tim. iv, 16. ²² ἐγκατέλειπ. cod. ἐγκατέλειπον C. ἐγκατέλειπον P.
²³ τὴν δὲ Ced. ²⁴ πρ. αὐτοῦ ἀπ. Ced.; Eus. om. προσωνόμασε. ²⁵ II Tim. iv, 17, 18. ²⁶ ἔτι om. C. P.
 ut II Tim. iv, 18. ²⁷ μὲ ὁ αἰδ. Ceil. ²⁸ σημαίνων Eus. ²⁹ ἐπιστολῇ πρ. λ. Ced. προλέγει γρ. φάσκων
 Fus. II Tim. iv, 6. ³⁰ τῆς ἡμέρας ἀν. ἐφ. C. P. ³¹ Τότε μὲν οὖν ἀπολογησάμενος αὐθις Eus. ³² δικ. λόγος
 ἔχει σταλασθαι τὸν ἀπόστολον, δεύτ. ἐπιβάντα τῇ αὐτῇ πόλει τῷ κατ' αὐτὸν τελειωθῆναι μαρτυρίῳ Eus.
³³ δέσμιος cod. a. sec. III.

gnum aridum ad crucem faciendam, in loco illo. Cujus quidam corpus tollens, et inter multa inonumenta sepeliens, sepulcrum ejus incertum effecit. Discipulis autem requirentibus postea, et non reperientibus ejus sepulcrum propter multitudinem monumentorum, dum nocte ista orarent, collyria medicabilia pluit Deus supra sepulcrum, symbola artis illius; et hoc signo revelatum est sepulcrum, cujus pretiosas et sanctas reliquias deinceps cum eruisset Constantius, Constantini Magni filius, in templo Sanctorum Apostolorum reposuit.

τρικά ἐπάνω τοῦ τάφου ⁴², σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ ⁴³. καὶ ἐκ τούτου τοῦ σημείου ἐγένετο γινώριμος ὁ τάφος, οὗ τὸ τίμιον καὶ ἅγιον λείψανον ⁴⁴ (ὕστερον) ἀνακομιζας ⁴⁵ Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ⁴⁷.

CXXIII. De Jacobo, fratre Domini.

Magnus autem Jacobus, frater Domini, cum sanctus esset ex utero matris suæ, vinum et siceram non bibit, nec animatum quidquam comedit, nec unquam balneo usus est; genua autem obdurata, camelorum instar, fuerunt, eo quod semper genua flecteret, ut Deum adoraret; unde, ob magnam justitiam suam et admirandam vitæ rationem, vocabatur Justus et ὠδλίτας, quod est *præsidium populi et justitia*. Cum igitur venerandus et valde celebris esset angelicus Jacobus, die festi Paschæ, pluribus myriadibus hominum in templum Judæorum ingressis, hunc assumpserunt Scribæ, et statuerunt super pinnaculum templi, dissipare cupientes prædicationem Christi, et illi voce magna dixerunt: «Oramus te, vir juste, ut dicas populo ne vagentur post vestigia illius qui dicitur Christus; tibi enim omnes paremus, agnoscences te esse justum et nullius personam accipientem.» Ille vero respondens dixit: «Cur me interrogatis de Christo, dum

στατο μηνί Ἰουνίῳ κθ', καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Πέτρος ἐσταυρώθη ⁴⁶, καθάπερ καὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς οἱ εὐαγγελισταί, καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός; ⁴⁸. Οὖν ⁴⁹ Λουκᾶς ἐπὶ ἐλαίας καρποφόρου σταυρωθεὶς ⁵⁰, μὴ εὐρισκομένου ξύλου ξηροῦ πρὸς τὸ γενέσθαι σταυρὸν ἐν ⁵¹ τῷ τόπῳ, λαβὼν τις τὸ σῶμα ⁵² καὶ μεταξὺ πολλῶν μνημείων θάψας, ἄδηλον ἐποίησε τὸν τάφον. Τῶν δὲ μαθητῶν ἀναζητούντων μετῆπειτα καὶ μὴ εὐρισκόντων αὐτοῦ τὸν τάφον διὰ τὸ πλῆθος τῶν μνημάτων, προσευξαμένων ⁵³ αὐτῶν τῇ νυκτὶ ἐκέλευε ⁵⁴, κολλούρια ⁵⁵ ἔβραξεν ὁ Θεὸς ἰατρικὰ ἐπάνω τοῦ τάφου ⁵⁶, σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ ⁵⁷. καὶ ἐκ τούτου τοῦ σημείου ἐγένετο γινώριμος ὁ τάφος, οὗ τὸ τίμιον καὶ ἅγιον λείψανον ⁵⁸ (ὕστερον) ἀνακομιζας ⁵⁹ Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ⁶⁰.

B PKΓ'. Περὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ Θεοῦ.

⁶¹ Ὁ δὲ μέγας Ἰάκωβος ⁶² ὁ ἀδελφός ⁶³, ἀγνὸς ὑπάρχων ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, οἶνον καὶ ⁶⁴ σίκερα οὐκ ἔπιεν, οὐδὲ ἐμψυχον ἔφαγεν, οὔτε ⁶⁵ βλανεῖψ ἐχρήσατο· τὰ δὲ γόνατα ἀπεσκληρότα δίκην καμήλων ⁶⁶ γέγονασιν ἐκ τοῦ ἀεὶ κάμπτειν ἐπὶ γονάτων ⁶⁷ καὶ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν, **280** ὅθεν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ θαυμαστῆς πολιτείας ἐκαλεῖτο δίκαιος καὶ ὠδλίτας ⁶⁸, ὃ ἐστὶ περιοχὴ τοῦ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη ⁶⁹. ⁷⁰ (2) Ἐπεὶ οὖν αἰδέσιμος καὶ σεβάσιμος ⁷¹ ἦν, καὶ σφόδρα περικόητος ὁ ἰσάγγελος Ἰάκωβος, ἐορτῆς γενομένης τοῦ Πάσχα καὶ πολλῶν μυριάδων συνελθόντων (ἐν τῷ ναῷ) τῶν Ἰουδαίων, (καὶ) τούτων ἀνεβήκαντες οἱ Γραμματεῖς ⁷² ἐπὶ τὸ πτέρυγιον τοῦ ἱεροῦ, διασκευάζουσαι βουλόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, εἶπον μεγάλη τῇ φωνῇ· «Ἄξιόμην σε, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ, ἵνα μὴ πλανῶνται ὀπίσω τοῦ λεγομένου Χριστοῦ· σοὶ γὰρ πάντες κειθόμεθα γινώσκοντές σε (εἶνα) δίκαιον ⁷³ καὶ ἀπροσώπλητον ⁷⁴. » Ὁ δὲ

Variae lectiones et notæ.

³¹ μετὰ περίοδον χρόνου ἐνός Ced. ³² ὡς ἔμπροσθεν εἰρηται: Ced. ³³ μακάριος; Ced. ³⁴ ἐσταυρώθη Ced. ³⁵ στ. καὶ λ. Ced. ³⁶ αὐτοῦ Ced. ³⁷ προσευξάμ. cod. προσευξάμενοι C. om. αὐτῶν, προσευξαμένων P. ³⁸ ἐκέλευε om. C. ³⁹ κολλούρια cod. P. κολούρια C. I. κολλύρια βρέξας C. ⁴⁰ τοῦ ἀποστόλου add. Ced. ⁴¹ αὐτοῦ, ὅθλον ἐποίησε τὴν τάφον οὐ C. ⁴² τὸ λ. K. υἱὸς K. ἄνακ. H. κατ' ἐν τῷ ν. τῶν ἀπ. ὃ περ ἀποδομήσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέγας Κωνσταντίνος C. P. ⁴³ ἀνακομισθὲν ἐπὶ Κωνσταντίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ μ. K. διὰ τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου ἐπέθη Ced. ⁴⁴ ὑποκάτω τῆς τραπέζης, μετ' Ἀνδρίου καὶ Τιμοθέου τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ced. a. (550). ⁴⁵ Ced. 360, 22 361, 7. Ἐπὶ Νέρωνος; Ἀγρίππα τελευτήσαντος, Φησίος καθίσταται διάδοχος αὐτοῦ ὑπὸ Νέρωνος, καὶ Παῦλος κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον δικαιολογησάμενος ἐπὶ ψῆπτου, πέμπεται πρὸς τὸν Νέρωνα. Καὶ τότε μὲν ἀπολογεῖται, δεύτερον δὲ ἐν Ἰώμῃ ἐλθὼν, τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται παρὰ Νέρωνος, ὡσαύτως καὶ Πέτρος ὁ κορυφαῖος ἀνασκοποῖσεται. ⁴⁶ Ὁ δὲ γε Ἰάκωβος C. ⁴⁷ ὁ ἀδελφός; om. C. P. ⁴⁸ οἶκον μὲν καὶ C. P. οἶνον καὶ Hegesippus. ⁴⁹ ἔφαγεν οὐδὲ C. P. — καὶ β. ⁵⁰ ὁδλίτας Hegesippus. ⁵¹ καμήλ. cod. καμήλου C. P. ut Hegesippus. ⁵² γόνου C. P. Hegesippus. ⁵³ ὄβλ. cod. ⁵⁴ ὄβλ. C. ὄβλ. C. ὄβλ. Hegesippus. ⁵⁵ δικαιοσύνη· ὃς γε μεγάλων καὶ θεῶν ὁράσεων ἀξιοῦμενος ἐώρακέν ποτε πρῶταν τὸν διάβολον τὴν κατ' αὐτοῦ γεννησμένην μανίαν καὶ μαιφικίαν τῶν Ἰουδαίων ἀπειλῶντων (cod. ἀπειλῶν) [ἐν ἐξίστῳ καὶ φοβερωτάτῳ σχήματι, περὶ οὗ φησιν πρὸς τὸν Ἰωδὸν Θεόν· Ὁδοῦ (Lx, 16 — πλευραὶ αὐτοῦ χάλκται — σιδηρόχυτος. Τοῦτό ἐστι — 19, 23 πέπονθεν δὲ δ: προσκρούσει Ἰ. — ἐν δὲ τῷ — αὐτὸν 24 πᾶν δὲ κλ, 7, 13, πύλας δὲ 14 τὰ δὲ 15 — χαλκαί, 18, 19, om. ὦ:, 20 καιομένης καὶ πυρὶ ἀ. 21 ἡ ψ. ἀ. φλδξ — ἐξέρχεται. 22 ἐν δὲ τῷ τρ. αὐλ. — ἀπώλεια ἔστῃκε ἰδὲ ὦ. ὁ. ἀν. 24 ἐάν 26 — οὐδὲν οὐ μὴ π. 27, ἤγηται — ἄχυρον, γ. — 28 καὶ οὐ — 29 λογισθεῖσαν — καταγέλασθ μὲν σ. π. 30 ἡ δὲ — ὀξείς. 31 ἤγηται. μὲν — ἀρχαίωτον 32. Οὐκ 33 — αὐτῷ. Οἱ γὰρ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ ἄγγελοι πολλαῖς ὀνομάζονται ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς διὰ τὸ ἀκοῦειν αὐτῶν λόγους παρὰ Θεοῦ καὶ ἀπαγγέλλειν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις· φησὶ γὰρ Ἐσδρας· Ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτοὺς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας· αὐτοὶ δὲ ἐξεμυκτηρίζον τοὺς ἄγγελους αὐτοῦ (III E. 1, 50, 51). Ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ Προδρόμου λέγει Κύριος· « Οὗτός ἐστιν [περὶ οὗ γέγραπται· Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου μου] (Matth. 1, 2). Καὶ οὐ μόνον ἄγγελοι λέγονται οἱ δίκαιοι, ἀλλὰ καὶ θεοὶ κατὰ τὴν λέγοντα· Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες (Ps. lxxx, 6) propter vocem ἰσάγγελος adjuncta in C. ⁵⁷ Ced. 361, 8-362, 7, Eus. H. E. II, 25 ex Hegesippo. ⁵⁸ σεβ. καὶ σφ. π. ὑπῆρχεν C. P. ⁵⁹ καὶ ἱερεὺς add. Ced. — οἱ ἱερεῖς ἐπὶ C. P.; sed in margine Γραμματεῖς, ex Hegesippo scilicet. ⁶⁰ δίκαιον δὲντα C. P. ὅτι δίκαιος εἶ Hegesippus. ⁶¹ εἰπέ ἡμῖν, τίς ἐστὶν ἡ ὄρα τοῦ Ἰησοῦ; Ced.

ἀποκριθεὶς εἶπεν ὅτι· « Τί με ἐπερωτᾶτε περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὸς καθέζεται ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ; » Οἱ δὲ παράνομοι ἄρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἔκραζαν· « Ὁ! ὦ! καὶ δίκαιος πεπλάνηται. » Καὶ (εἶπον πρὸς ἀλλήλους· « Κακῶς ἐποιήσαμεν τοῖς αὐτοῦ μαρτυροῖς καθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ παρασχόντες, πολλοὺς ποιήσαντες πιστεύσαι εἰς αὐτόν. » καὶ δὴ) μανέντες οἱ ἐξάγιστοι (75^b) καὶ τοῦτον κατακρημνίσαντες, κίνας τὰ γόνατα ὑπὲρ αὐτῶν προσήυχτο· καὶ προσεγγίσας τις τῶν υἱῶν Ῥηχάβ καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, λέγει τοῖς αὐτοῖς· « Τί ποιεῖτε; ὁ δίκαιος μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν εὐχεται. » καὶ δραμῶν τις γναφὸν εἰδὼς ἐξήγαγεν αὐτὸν μετὰ τοῦ ξύλου ἐν ᾧ τὰ ἱμάτια ἐκπέζειν εἰδῶσιν· καὶ παραχρῆμα ἐτελεύτησεν ὁ δίκαιος. Θάψαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ, ἀνήγειραν αὐτῷ στήλην (3) Μετὰ δὲ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ παρὰ πόδας Ἱερουσαλήμ πολιορκεῖται· φησὶ γὰρ Ἰωσήπος ταῦτα συμβεβηκέναι τοῖς Ἰουδαίοις κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὅς ἐστιν ἀδελφὸς (τοῦ) Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὅτι ἐπειδὴ περ δικαιοτάτων (281) (αὐτῶν) ὄντα Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν. (4) Οἱ τοίνυν Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν ἀπολέμητοι ἔτι μ' ἐδέμειναν (τοῦ Χριστοῦ) μακροθυμοῦντος ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ καὶ θεομαχίᾳ αὐτῶν, ὅπως γνωσιμαχῆσαντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτῶν πλημμελίᾳ ἰσχυρὰν ποιήσονται τὴν μετάνοιαν, ὅθεν αὐτοῖς φοβερά σημεῖα ἐπεδείκνυτο, τὴν μέλλουσαν καταλαμβάνειν αὐτοὺς ἄλωσιν προμηνύοντα. Ἐν γὰρ τῇ τῶν Ἀζύμων ἑορτῇ περὶ ὥραν θ' τῆς νυκτὸς τοσοῦτον φῶς τὴν νῆσον καὶ τὸν βωμὸν περιέλαμψεν ἐπὶ ὥραν μίαν, ὡς δοκεῖν ἡμέραν γενέσθαι. Μετὰ τοῦτο ἐφάνη ἄστρον ὑπὲρ τὴν πόλιν, ῥομφαία παραπλήσιον· καὶ ἄλλοτε ἡ ἀνατολικὴ χαλκῆ πύλη τῆς πόλεως, σιδηροδέτοις κλεισμένη μοχλοῖς καὶ μόλις ὑπὸ ἀνδρῶν λ' ἀνοιγομένη, ὥφθη περὶ ὥραν η' τῆς νυκτὸς ἀνεωγμένη· (καὶ) πάλιν (ἄλλοτε) ὠράθησαν πρὸς ἡλίου δύσεως ὡσεὶ ἄρματα μετέωρα καὶ στρατιώεδα ἔνοπλα διατρέχοντα περὶ τὸν αέρα καὶ τὰς πόλεις περιστοιχίζοντα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Σκηνοπηγίας ἑορτῆς πρὸ δ' ἑτῶν τοῦ πολέμου, εἰρηνεύσεως καὶ εὐνομούσεως τῆς πόλεως, ἀνθρώπος τις Ἰησοῦς τοῦνομα, ἐλθὼν ἐν τῇ ἑορτῇ,

Alle sedet ad dexteram Dei in caelo? » At impii summi sacerdotes et Pharisei exclamaverunt : Oh, oh! justus ipse aberravit. » Et dixerunt intra se : « Male egimus praebentes illi occasionem pro Christo testimonium reddendi; multos enim adduximus ut in eum credant; » ac insanientes sceleratissimi ipsum praecipitarunt; at ille flexis genibus pro eis orabat; et cum accessisset unus filiorum Rechab, et audisset illum, dicit eis : « Qui facitis? Justus amplius pro nobis orat, » et accurrens fullo quidam percussit caput ejus ligno in quo vestes deprimere solent, et statim mortuus est justus. Cum autem illum in templo sepelissent, erexerunt ibi columnam. Post vero martyrium ejus cito Jerusalem obsidetur; ait enim Josephus ista evenisse Judaeis in ultionem Jacobi justici qui est frater Jesu, qui vocatur Christus, quoniam justissimum Judaei occiderunt. Porro Judaei, post Ascensionem Domini, in pace quadraginta annis manserunt, Christo iram differente contra impietatem eorum et hostilitatem erga Deum, ut super tantum ipsorum peccatum resipiscentes, vehementer poenitentiam agerent; ideo horrenda signa demonstrabantur eis, jamjam casuram super ipsos praenuntiantes ruinam. Festo enim Azymorum, circa nonam noctis horam, lux tanta templum collustravit et altare pro horam integram, ut dies illuxisse videretur. Post hoc apparuit astrum super civitatem romphaeae simile, et alias aerea porta orientalis civitatis, ferreis clausa pessulis, et quae vix a triginta viris aperiri posset, circa octavam noctis horam aperta visa est. Atque iterum alias ante solis occasum visi sunt quasi currus sublimes et armati exercitus discursantes per aera et civitates undequaque cingentes. Post haec etiam, diebus festi Tabernaculorum, quarto ante bellum anno, in pace composita et bene morata civitate, vir quidam nomine Jesus, cum ad festivitatem venisset, repente exclamavit in templo dicens : « Vox ab occidente, vox ab oriente, vox a quatuor ventis, vox super Jerusalem et universum populum. » Atque haec pluribus diebus noctibusque animose et indesinenter in civitate clamabat, ideoque quidam ex popularibus indignantes flagris illum verberabant; at ille magis clamabat lacrymans,

Variae lectiones et notae.

⁷⁵ ἔφη Ced. ⁷⁶ κάθηται Hegesippus. ⁷⁷ καὶ αὐτὸς μέλλει ἔρχεσθαι κ. τ. λ. Ced. ⁷⁸ Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ced. ⁷⁹ παράνομω; cod. ⁸⁰ καὶ δίκαιος; cod. C. P. Hegesippus. ⁸¹ πεπλάνηται Ced. ⁸² τοῖς αὐτοῦ μαρτυροῖς J. τοιαύτην μαρτυρίαν cod. C. P. Hegesippus. ⁸³ Ἰησοῦ cod. C. P. Heseippus — παρασχ. καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ ἀκούσαντες ἐπίστευσαν· καὶ δὴ C. P. deest in Hegesippo. ⁸⁴ μ. ἔρριψαν αὐτὸν κάτω· πεισὼν δὲ οὐκ ἀπέθανε· καὶ ἤρξατο λιθάζειν αὐτόν. Ὁ δὲ θεὸς τὰ γόνατα πρ. παρακλιῶ σε, θεὸς Πάτερ, ἄφες τούτους· οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσι. Εἰς δὲ τῶν υ. Ced. ⁸⁵ P. ἔκραξε λέγων, πάσασθε τί Ced. ⁸⁶ ὕμῶν C. deest in Hegesippo. ⁸⁷ μ. ξ. γναφικοῦ καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν Ced. ⁸⁸ ἐκπέζειν C. ἐκπέζειν εἰσὼς P. ἀπέπιεξε Hegesippus. ⁸⁹ παρὰ τῷ ναῷ C. P. Hegesippus. ⁹⁰ αὐτοῦ τὴν στήλην C. C. Deest in Hegesippo totum. ⁹¹ Ced. 362, 7-11. ⁹² τὴν μαρτυρίαν C. P. ⁹³ π. Ἰερ. Ced. ⁹⁴ Arch. xi, 9. ⁹⁵ Ταῦτα δὲ συμβεβηκέναι I. C. P. ⁹⁶ δς ἦν C. P. ⁹⁷ Ced. 373, 8-374, 12. ⁹⁸ Κυρίου ἡμῶν C. P. ⁹⁹ δ. ἔτι μ' Ced. ¹⁰⁰ ἐν γ. τὴν ἰδίαν ἀνακαλέσονται πλημμέλειαν· οἱ δὲ μᾶλλον εἰς τὰ χεῖρον νεύσαντες τῷ φθόνῳ καὶ τοῖς ἀγίους ἀνήρου, Στέφανον, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον καὶ λοιποὺς· διὸ καὶ ἀξίως ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν θελήσαν ἐπεσπάσαντο πανωλεθρίαν, ὅθεν Ced. ¹⁰¹ καὶ ἐναργῆ add. Ced. ¹⁰² ἐπεδείκνυν cod. ἐπεδείκνυε. C. P. ¹⁰³ ν. π. καὶ τὸν β. περὶ Ced. ¹⁰⁴ Μετὰ δὲ τοῦτο C. P. — Ἐπειτα ἄστηρ ὑπερθεῖν τῆς πόλεως ῥομφαία παρόμοιος ὡππάντο αλ. ἡ. ἀν. π. χ. Ced. ¹⁰⁵ π. τ. ἀ. δ. Ced. ¹⁰⁶ τῆς Ἰουδαίας φοβερώς add. Ced. ¹⁰⁷ Πρὸ ἐ. δ. τῆς ἀλώσεως, ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκ. ἔτι τῆς π. ἐ. Ced. ¹⁰⁸ ὄνοματι· ἐξ. ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ παρελθὼν ἐβόα φ. ἀπὸ ἀ. φ. ἀπὸ δ. Ced.

ταῦτα ἐπιβουλῆς κατ' αὐτοῦ μηνυθείσης αὐτῷ καὶ Ἀ
εἰς ἄκρον μανίας ἐλθὼν, [ἀνεῖλε μὲν] τὴν ἰδίαν μη-
τέρα, καὶ τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ
ἄλλους: ¹¹ μυρίους τῶν γένει αὐτῷ προσηκόντων, καὶ
μέντοι καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους (τὴν ἐξ αὐτῶν
ἐπανάστασιν ὑπορώμενος· καὶ οὕτως ἐκ τῆς ἄγαν
μανίας ἀποκτηνωθεὶς, εἰς προέστειον ἐξελεθὼν, ἑαυ-
τὸν διεχειρίσατο· ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι) ἐπέθεντο
αὐτῷ τινες: ¹² ἀναρῆσοντες· ὁ δὲ παρεκάλει τοὺς
συνόντας αὐτῷ ἀνελεῖν αὐτόν· ὡς δὲ οὐδεὶς τοῦτο
ἠθέλησετο ¹³ πρῆξαι: « Ἐγὼ μόνος, ἔφη, οὐτε φίλον
ἔχω τὸν σώζοντα, οὔτε ἐχθρὸν τὸν ἀναιροῦντά με·
ἀποθανεῖν θέλει ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ χεὶρ οὐχ ὑπηρετεῖ. »
Τελευταῖον δὲ εἰπὼν ¹⁴· « Ὁ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης κιθα-
ραδῶς ἀπόλλυται, ἑαυτὸν ἀνέλεον. » (9) Ἄλλοι φα-
σιν, ὅτι ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀηρέθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἰστο-
ροῦσι δὲ ταῦτα Ἕλληνας οἱ τὰς Ὀλυμπιάδας ἕκα-
τοὺς κατὰ χρόνους πεπραγμένοις ἀναγράφαντες.

284 PKΔ'. Βασιλεία Γάλλια.

¹⁶ Μετὰ δὲ Νέρωνα ἔβασίλευσε Γάλλια: ¹⁷ τῶν εὐ-
πατριδῶν γεγὼνως μῆνας θ', εἶχε δὲ παραδυναστεύ-
οντα τὸν Ὅθωνα, ὃς ¹⁸ ἰδὼν τὸν Γάλλιον Λούκιον εἰς
υἱοθεσίαν παραλαβόντα, φθονήσας καὶ τὸ στρατεύμα
κατ' αὐτοῦ κινήσας, ἀπέκτεινεν αὐτόν· ἀπαιτούμε-
νος δὲ ¹⁹ Ὅθων χρήματα παρὰ τῶν στρατιωτῶν ²⁰,
ἔφη: « Οὐ δεῖ αὐτοκράτορα ἀναγκάζεσθαι. »

PKΕ'. Βασιλεία Ὀθωνος.

²¹ Ὅθων ἔβασίλευσε μῆνας γ', ἡμέρας η' (εἶτα
Λουκίον αὐτῷ ἐπαναστάντος, μανεὶς, ἐαυτὸν ἀπέ-
κτεινεν). ²² (2) Ἦν δὲ γένους ἀσήμεν· ὁὖν δὲ ποτε
ἐν τῷ ἱερῷ, τὰ τῆς Ἀφροδίτης ἄσματα τοῖς ἱεροῖς
κατέμιξε· καὶ διὰ τοῦτο Βιτελλίου αὐτῷ ἐπαναστά-
τος, ξιφιδίῳ ἐαυτὸν διεχειρίσατο εἰπὼν· « Τί γὰρ
με ἰδοὶ μακροὶς αὐλοῖς ²³ αὐλεῖν; » (3) Γάλλιας δὲ,
(76^b) καὶ Ὅθων, καὶ Βιτέλιος, ἐν πολέμοις ὄντες,
ὑπὸ στρατιωτῶν ἀνῆρέθησαν, Ὑέσπασσιανὸν δὲ τὰ
Ἰερουσόλυμα ἐκπορθοῦντα ἡ τῶν Ῥωμαίων σύγκλη-
τος ἀνωγγόρουσε βασιλεία.

PKΖ'. Βασιλεία Βιτελλίου.

²⁴ Βιτέλιος ἔβασίλευσεν ἔτος α', γένους περιφα-
νοῦς ²⁵ ὢν. Οὗτος ἀστρολόγους καὶ ἀστρονόμους καὶ
γῆτας ²⁶ (ἀθροίσας, προεῖπον αὐτοῦ τὴν σφαγὴν·
καὶ πάντας ἀναχωρήσας τῆς Ἰταλίας προσέταξε,
οἱ καὶ ²⁷ προγράμματα ἐρρύψαν ²⁸ ἐντὸς ἡμέρας ῥή-
της ἀπαλλαγῆσεσθαι αὐτόν ²⁹ τοῦ βίου, ὃ δὲ καὶ
γέγονε, καὶ ἐσφάγη ³⁰ ὑπὸ στρατιωτῶν.

Variae lectiones et notae.

¹¹ καὶ τοὺς ἐκ γένους α. προσήκοντα: πάντας καὶ τῶν ἐπισημοτάτων Ῥωμαίων πλείστους· τῷ καὶ διὰ τὸν αἰ-
σχροὺν καὶ ἀσελεῖν βίον αὐτοῦ τῆ τραπέζῃ κεραυνὸς ἐπιπίπτει καὶ εὐθὺς ἐπιτίθενται αὐτῷ Ced. ¹² τῶν ἐντέλει
add. Ced. ¹³ ἦν. τ. Ced. ¹⁴ Καὶ τ. ἐπειπὼν Ced. ¹⁵ Ἀποθανόντος Νέρωνος τινὲς πάλαια ὡς ἐλευθερούμενοι
ἐφόρεσαν, παρ' οὗ καὶ Εὐλάδιος περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως, ὡς οἰκετὸς αὐτοῦ ὢν ἐρωτηθεὶς ἔφη·
« Ἐπίλησά σε πάντων μᾶλλον καὶ ἐμίσησα· ἐπίλησα ἐλπίσας ἀγαθὸν αὐτοκράτορά σε ἕασθαι, μισῶ
(μαθὼν cod. perperam) δὲ διὰ ταῦτα ποιεῖς· οὐτε γὰρ ἀρματηλάτη, οὔτε κυνηγῶ, οὔτε κιθαρωδῶ δουλεύειν
δύναμαι. (Ced. 398, 8-12 Βλάδιος, Leo Ἀδλάδιος). ¹⁶ 69 (5268) Ced. 379, 10-15, om. Bulg. 483, b. ¹⁷ Γ.
εἰδ. μ. θ' ἡμέρας γ' ἦν δὲ τῶν ε. ὃς εἶχε παρ. Ced. ¹⁸ καὶ add. Ced. ¹⁹ ὁ add. Ced. ²⁰ ὑπέσχετο αὐτοῖς
Ced. ²¹ Ced. 379, 16. om. Bulg. — μ. γ' cod. ²² 70 (5268) Ceil. 379, 17-20. ²³ ἄδειν καὶ φάδ. Ced.
²⁴ Ced. 379, 21-580, 3 om. Bulg. ²⁵ ἐπιφ. Ced. Leo. ²⁶ γ. ἐντὸς ῥῆτῆς ἡμέρας π. ἐγχ. Ced. l. eu. ²⁷ ὡ
καὶ Leo — πρόγραμμα Ced. Leo. — ἐρρύψεν cod. ²⁸ προαγ-ἐλλόντες add. Ced. Leo. ²⁹ αὐτοῦ τὸν βίον
cod. ³⁰ ἐσφ. γὰρ Ced. ε. δὲ Leo.

ille, ad extremum furorē adductus, suam ipsius
matrem occidit, et sororem uxoremque, et
sexcentos alios ex necessariis suis, et eos qui Romae
insignes erant, ab illis rebellionem reformidans;
atque ita maximo furore percitus, in suburbium
egressus, seipsum violentis manibus interfecit;
alii autem dicunt quosdam illum occidendum
aggressos fuisse; at ille rogabat eos qui cum
ipso erant ut se interficerent, cum vero nullus
agere id auderet: « Ego solus, inquit, nec ami-
cum qui me salvet, nec inimicum qui occidat
habeo; mori vult anima, et manus non ministrat.
Tandem, cum dixisset: O Jupiter, qualis artifex
citharædus pereat! » seipsum interemit. Alii di-
cunt Romæ a populo illum interemptum esse.
Narrant ista Græci qui Olympiadas simul eum
rebus per tempora gestis recensuerunt.

CXXIV. Regnum Galba.

Post Neronem deinde imperavit Galba, militibus
avis ortus, novem menses, simulque regnantem
habuit Othonem, qui videns a Galba Lucium in
adoptionem acceptum, invidia motus, exercitum
adversus eum excitavit et occidit. Cum vero milites
pecunias Othonem rogarent, dixit: « Non oportet
cogi imperatorem. »

CXXV. Regnum Othonis.

Imperavit Otho menses tres, dies octo. Deinde
cum Lucius adversus eum insurrexisset, insa-
niens seipsum interfecit. Erat porro obscuro ge-
nere. Quadam die cum sacrificaret in templo,
Veneris cantilenas sacris hymnis permiscuit, et Vi-
tellio adversus illum insurgente, pugione se ipsum
interemit dicens: « Quid tandem oportebat melongis
tibiis canere? » Galba autem et Otho et Vitellius,
bella gerentes, a militibus interfecti sunt, et Vespasianum
Hierosolimam depopulatum senatus Ro-
manus imperatorem declaravit.

CXXVI. Regnum Vitellii.

Vitellius dein regnavit anno uno, illustri genero
ortus. Illic astrologi et astronomi et incantatores ab
illo congregati necem prædixerunt, quos omnes ex
castro deducere iussit; at hi scripta emisissent intra
dictam diem illum vita orbandum esse, quod re-
vera accidit; a militibus enim interfectus est.

CXXVII. *Regnum Vespasiani.*

Post Vitellium autem imperavit Vespasianus annos decem, dies octo; erat autem ignotus editus parentibus, et imperator factus est in Palæstina, dum adhuc urbes Judæorum obsideret; ipse Josephum quoque historicum mancipavit. Reversus est autem Romam, ab exercitu imperator renuntiatus, reliquitque Titum, filium suum, Palæstinam obsidentem.

Reversus autem Romam, filios suos Titum et Domitianum Cæsaris nomine decorans, Titum quidem obsidentem Hierosolymam reliquit, Domitianum vero misit in expeditionem adversus Barbaros. Cum autem Romam appropinquaret, exercitus qui hic degebat simul et senatus, occiso ejus adversario, illi obviam processerunt, convivia multa agentes et plausibus illum excipientes.

CXXVIII. *De expugnatione Jerusalem.*

Titus autem, constructa Jerusalem quinquaginta cubitos sublimi turri, cum et juxta machinas multas et varias expugnatrices posuisset, et duplici ex parte ut concuterentur mœnia parasset, Judæos catapultis et cæteris bellorum tormentis e primo muro propulit, qui e secundo quoque, quo confugerant, detrusi ad tertium, hinc forti animo dimicaverunt. Atque facto congressu fortiter, ex utraque acie multi ceciderunt. Pessimi autem inter Judæos, seditiosi quoque vocati, formidandi per totam currere civitatem; si quas clausas invenissent januas, his contractis irrumpere, et ex faucibus buccellam extorquentes rapere; seniores cibi tenaces tormentis tradere, mulieres trahere crinibus, infantes ad terram allidere. Pudendorum vias ervis illis obturantes, virgis acutis anum miserorum trajicientes, cogebant ut absconditum farinæ pugillum indicarent. Tanta enim fames omnes invasit, ut alii quidem nondum confectum panem manducarent, alii vero paululum ad ignem admotum fermentum statim inde retraherent: alii autem, majori premente inopia, fenum minutatim concisum manducabant; mulieres autem infantulis in sinu tabescentibus non parcebant, propter nimiam vim et necessitate famis. Senes et adolecentes et infantes tanquam spectra progredientes, fame absumente, in humum cadebant; quorum alios conculcantes seditiosi interinebant, alios respirantes et prostratos ense trucidabant. Interea Titus, cum circa fossas deprehendisset Judæos qui agrestes herbas in cibum colligebant, alios

A 285 PKZ'. *Βασιλεία Ουέσπασιανού.*

Μετὰ δὲ Βιτέλιον ἐβασίλευσεν Ουέσπασιανός ἑτη ε', ἡμέρας η' (ἦν δὲ γονέων ἀσήμων)· αὐτοκράτωρ τε γεγονώς ἔν Παλαιστίνῃ, ἔτι (τε) τὰς πόλεις τῶν Ἰουδαίων πολιορκῶν, ὅστις καὶ Ἰώσηπον τὸν συγγραφεὰ ὑποχείριον ἐποίησεν· ἀνήχθη δὲ ἐν Ῥώμῃ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς, καταλιπὼν Τίτον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, πολιορκεῖν τὴν Παλαιστίνην.²⁵

(2) Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ῥώμην τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Τίτον καὶ Δομετιανὸν Καίσαρας ἀναδείξας, τὸν μὲν Τίτον πολιορκεῖν τὰ Ἱερουσόλυμα κατέλιπεν, Δομετιανὸν δὲ ἀπέστειλεν εἰς ἐκστρατεῖαν ἐπὶ τοὺς Βαρβάρους. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὁ ἐκεῖσε στρατὸς μετὰ τῆς συγκλήτου ἀνελὼν τὸν ἀντάρτην, σὺν εὐχαρίᾳ πολλῇ καὶ κρότοις ὑπήντησεν αὐτῷ.

PKII'. *Περὶ τῆς ἀλώσεως Ἱερουσαλήμ.*

Ὁ δὲ Τίτος πύργον κατασκευάσας ἀνά πηχεων ὃ τὸ ὕψος ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ πολλοὺς καὶ διαφόρους ἐλεπόλεις²⁶ παραστήσας καὶ διχόθεν τύπτεσθαι τὸ τεῖχος παρασκευάσας, τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τοῦ α' τεῖχους τοῖς λιθοβόλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἐξήλασε μηχανήμασιν. Καὶ πρὸς τὸ δευτέρον τεῖχος καταφυγόντες κἀκείθεν πάλιν ὁμοίως ἐξελασθέντες μέχρι τοῦ γ' τεῖχους, ἐπολέμησαν ἰσχυρῶς ἐκείθεν. Καὶ γενομένης καρτερᾶς μάχης ἐπιπέπεν ἐξ ἐκατέρως παρατάξεως πλήθος ἀπειρον.²⁷ (2) Οἱ δὲ πονηρότεροι τῶν Ἰουδαίων, οἱ καὶ στασιασταὶ κληθέντες, δεινῶς τὴν πόλιν ἄπαντα κατέτρεχον· εἰ ποὺ γὰρ κεκλεισμένας θύρας²⁸ ἔϋρον, ταύτας συντρίψαντες εἰσεπήδων καὶ ἐκ τῶν φαρύγγων τὸν ψωμὸν ἀναθλίβοντες ἤρπαζον· καὶ γέροντας μὲν 286 ἐβασάνιζον (ἀντεχομένους τροφῆς), γυναῖκας δὲ (ἀπὸ τῆς κόμης) ἐσπάραττον, τὰ νήπια ἐπὶ γῆς ἤρασσον²⁹, ὀρόβοις³⁰ δὲ τοὺς πόρους τῶν αἰδῶϊων (αὐτῶν) ἐμφράττωντες,³¹ ῥάβοις ὀφέλαις τὰς ἔδρας τῶν ἀθλίων διαπερῶντες³², ἠνάγκαζον, (πρὸς τὸ) δράκα μίαν ἀλφίτου³³ καταμηνῦσαι κεκρυμμένην³⁴. (Οὕτω γὰρ δεινὸς πάντων κατεκράτησε λιμὸς, ὥστε οἱ μὲν ἀκατέργαστον ἦσθιον τὸν ἄρτον, οἱ δὲ ζύμην ἐπιπλέγοντες ὀλίγη τῷ πυρὶ, θάττον ἀνῆρπαζον.) Οἱ δὲ ἀπορώτεροι χόρτου σπαράγματα διεμασσῶντο, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν χερσὶ μαραινόμενα αὐτῶν τὰ βρέφη παρελογίζοντο αὐτὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν βίαν τε καὶ ἀνάγκην τοῦ λιμοῦ. (3) Γέροντες δὲ, καὶ νέου, καὶ νήπιοι, ὥσπερ εἰδῶλα παρερχόμενοι, καὶ λιμῆ τηκόμενοι, καὶ καταπίπτοντες, τοὺς μὲν καταπατοῦντες³⁵ οἱ στασιασταὶ ἐφόνευον, τοὺς δὲ ἔτι

Variæ lectiones et notæ.

²⁵ Ced. 380,5-9 om. Bulg. — Ὁ. υἱὸς Νέρωνος ἐβ. Ced. ²⁶ ἀ. δὲ γέγονεν Ced. Leo. ²⁷ τὴν Π. π. Ced. Leo. ²⁸ Ced. 375,4-7. ²⁹ ἐλαιπόλεις codex. ³⁰ Ced. 375,7-18. Διμοῦ δὲ τότε τὴν πόλιν ἀφορήτου κατακρατοῦντος, ἦν ἰδεῖν πολλῶν χερῶν τῶν πολεμίων τοὺς ἔνθον δρώντας στασιαστὰς Ced. ³¹ ἄφραν εἶδον κεκλεισμένην, κατακλίνοντες ἐ. Ced. ³² φ. διηρπάζοντο τὸν ψ. τοῦτου δὲ ἕνεκα καὶ γ. ἐβ. καὶ γυναῖκα ἐσπ. καὶ ν. ἡ. (ἔρασσον cod.) εἰς γῆν Ced. ³³ ὀρόβους codex. ³⁴ καὶ alid. Ced. ³⁵ διαπερῶντες οὕτως Ced. — ἀλφίτων cod. ³⁶ ἀλφίτων cod. ³⁷ μηνῦσαι κεκρ. καὶ χ. μὲν σπ. διεμασσῶντο· μητέρες δὲ τῶν νηπίων ταῖς ἑαυτῶν χ. τῷ λιμῷ μαραινόμενων ὑπερῶρων καὶ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν θνησκόντων καὶ τῇ ἐνδείᾳ καταφθιρομένων παρ. Ced. ³⁸ καταπατοῦντας codex.

ἐμπνέοντας καὶ ἐρβιμένους διὰ ξίφους ἀπέκτεινον. Ἄ
 Ὁ δὲ Τίτος περὶ τὰς φάραγγας τοὺς Ἰουδαίους
 ἀγρίαν πόαν εἰς τροφήν συλλέγοντας· συλλαβόμενος,
 τοὺς μὲν πλησίον τοῦ τείχους ἐκρέμασεν, τοὺς δὲ
 χειροκοπήσας εἰς τὴν πόλιν ἀπέστειλε, καταπλήξαι
 τοὺς στασιαστὰς βουλόμενος. ⁴⁴ (4) Πᾶσα δὲ οἰκία
 (ἐκ τῆς ἐνδείας) νεκρῶν ἐπληροῦτο ⁴⁵ ἀπόζουσα, καὶ
 λοιμὸς ⁴⁶ τῇ πόλει χυλὸς ἐπεκράτησε (ᾔθεν οἱ
 στασιασταὶ τὴν ὕσσωδιαν μὴ φέροντες, ἔρριπτον
 ἀπὸ τοῦ τείχους αὐτοὺς ἐπὶ τὰς φάραγγας, ἐτι πολ-
 λούς αὐτῶν ἐμπνέοντας) (77^ο). (5) Οἱ τοίνυν στα-
 σιασταὶ ὑπὸ λιμοῦ πιεζόμενοι λάθρα πρὸς τὸ ὄρος
 τῶν Ἐλαιῶν ἐξώρμησαν, οὓς οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώ-
 ξαντες εἰς φυγὴν ἔτρεψαν. Ῥωμαῖοι δὲ τῶν ἱπ-
 πίων ὁ δοκιμώτατος τοὺς Ἰουδαίους ὠθομένους κατὰ
 τῆς φάραγγος θεασάμενος, ἐκ πλαγίου παρελαύνων
 τὸν ἱππον, ἀρπάξει τινὰ νεανίαν, τῶν στασιαστῶν
 φευγόντων, στιβαρὸν κατὰ τὸ σῶμα καὶ ὠπλισμέ-
 νον, ἐκ τοῦ σφυροῦ δραξάμενος, ἑαυτὸν ἐπικλίνει,
 τοῦ ἱππου τρέχοντος καὶ τὸν Ἰουδαῖον ἐφιππον
287 καταδιώκοντος· καὶ τοσοῦτον τῆς δεξιᾶς τό-
 νον καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος ἐπιδειξάμενος, καὶ τῆς
 ἱππικῆς τέχνης τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ τι κειμήλιον
 ἦκε τῷ Καίσαρι κομίζων τὸν αἰχμάλωτον. Ὁ δὲ
 Τίτος ὑπερβαυμάσας τούτου τὴν ἰσχὺν καὶ τῆς
 θυνάμει· τὸ ἀήτετον, δῶροις αὐτὸν ἀμείβει, τὸν
 δὲ ληφθέντα προσέταξεν ἀναيرهθῆναι. (6) Τῆς δὲ
 γε πόλεως ὑπὸ Ῥωμαίων σφοδρῶς πορθουμένης, ὁ
 λιμὸς τοὺς κατὰ τὴν πόλιν πλείους τοῦ πολέμου
 διέφθειρεν, διὸ δὴ καὶ ἀδελφοὶ κατὰ ἀδελφῶν, καὶ
 συγγενεῖς κατὰ συγγενῶν, ξιφῆρεις εἰς τοὺς οἴκους
 ἐγύρονται κατὰ ἀλλήλων τροφὰς ἀρπάζοντες· καὶ μὲν
 γε γυναῖκες ἀνδρῶν καὶ παῖδες πατέρων· καὶ — τὸ
 ἐλεεινότερον — μητέρες νηπίων ἤρπαζον ἐξ αὐτῶν
 τῶν στομάτων τὰς τροφάς. Καὶ παντελῶς τῶν
 φιλότατων οὐκ ἐφείδοντο. Καὶ ἄλλοι μὲν ὑπ' ἐνδείας
 περιεφέροντο μεθυόντων δίκην, ὡς ⁴⁸ διὰ σπλάγγων καὶ
 μυελῶν τοῦ λιμοῦ χωροῦντος καὶ πρὸς θάνατον
 βία· ἄλλοι δὲ τῶν ἀθεμίτων ἐφήπτοντο, ὡς οὐδὲ τὰ
 ῥυπαρὰ τῶν ἀλόγων ἐφείδοντο· τελευταῖον δὲ ζωστήρας
 διαμασσῶντο, καὶ ὑποδήματα, καὶ δέρματα τῶν
 θυρεῶν ἡθίων ἀπεκδέροντες.

⁴⁹ (7) Γυνὴ δὲ ⁵⁰ τις Μαρ'α τοῦνομα, γένει καὶ
 πλοῦτι περιφανῆς καὶ περιδλεπτος, ἐκ τῆς χώρας
 πρὸς τὴν πόλιν καταφυγούσα, πᾶσαν αὐτῆς τὴν
 ὑπερξίν καὶ τὰς διατροφὰς οἱ στασιασταὶ καθ' ἡμέ-
 ραν εἰσπηδῶντες διήρπαζον καὶ λοιπὸν τροφῆς ἀπο-
 ρύσα καὶ παιδίον ὑπομάζον ἔχουσα, τοῦτο καταθύει
 καὶ ὀπτήσασα τὸ μὲν ἡμισυ ⁵¹ βέβρωκεν, τὸ δὲ λοι-
 πὸν καλύψασα διετήρει. Οἱ δὲ (στασιασταὶ, καθὼς
 εἰώθασιν, εἰσελθόντες καὶ) τῆς κνίσσης αἰσθόμενοι ⁵²
 ἠπειλοῦν ἀναίρησιν ⁵³ αὐτήν, εἰ μὴ ὅπερ ἐκρυψεν,
 ἐπιδείξειε ⁵⁴ ἢ δὲ τὰ λείψανα τοῦ παιδαρίου προαγα-

quidem prope murum suspendi jussit, alios vero
 manibus abscisis in urbem dimisit, ut metu seditiosos
 concuteret. Omnis porro domus ob inediaм cada-
 veribus referta pessime olebat, et dura pestis
 urbem invasit; seditiosi, foetorem non ferentes, illos e
 muro in fossas, spiritum multis superstite, eiciebant.
 Ipsi autem, fame male vexati, clam ad montem
 Olivarum cucurrerunt, et a Romanis persequen-
 tibus in fugam versi sunt. Romanus autem quidam,
 inter equites probatissimus, ut Judæos in fossas
 præcipites actos vidit, ex obliquo agitando equum,
 adolescentem quemdam, robusto corpore et arma-
 tum, seditiosis fugientibus, apprehendit; cumque
 malleolo pedis cum teneret, seipsum inclinans, equo
 currente et Judæum equitem persequente; et cum
 tantam dexteræ firmitatem et totius corporis robur
 ostendisset et artis equestri virtutem, ad Cæsarem
 perrexit, captivum suum, ut pretiosum quiddam,
 afferens. Quem valde ob robur et invictum ani-
 mum demiratus Titus cumulavit donis, captivum
 vero jussit necari. Vehementer autem Romanis va-
 stantibus civitatem, fames in urbe degentes plures
 quam bellum consumpsit; idcirco fratres adversus
 fratres, et cognati adversus cognatos, sicis armati,
 cibos vi rapturi domos petebant. Quin imo conjuges
 virorum, nati patrum, et quod mirabilis est, ma-
 tres infantium ex ore cibos extorquebant, nec ullo
 modo parcebant charissimis. Et alii quidem in-
 hiantes ut canes rabidi insilliebant, et circumstant
 ebriorum instar, quasi per viscera et medullas
 fame penetrante et ad mortem violentam rapiente.
 Alii vero ad inusitata lita ruebant, ut ne a excremen-
 tis quidem brutorum abstinere. Postremo cingula
 manducabant, et calcamenta et coria scutorum ede-
 bant detracta.

κεχηγόντες ὥσπερ κύνες λυττωντες ἐφάλλοντο καὶ
 περιεφέροντο μεθυόντων δίκην, ὡς ⁴⁸ διὰ σπλάγγων καὶ
 μυελῶν τοῦ λιμοῦ χωροῦντος καὶ πρὸς θάνατον
 βία· ἄλλοι δὲ τῶν ἀθεμίτων ἐφήπτοντο, ὡς οὐδὲ τὰ
 ῥυπαρὰ τῶν ἀλόγων ἐφείδοντο· τελευταῖον δὲ ζωστήρας
 διαμασσῶντο, καὶ ὑποδήματα, καὶ δέρματα τῶν
 θυρεῶν ἡθίων ἀπεκδέροντες.

Mulier autem quædam, Maria nomine, genere et
 divitiis insignis et conspicua, ab agris in urbem
 confugerat; quæ, ubi substantiam ipsius rapuerunt
 irruentes seditiosi, annonamque eadem die ciba-
 riam, omni alimento destituta, lactentem filium
 jugulavit, dimidiamque partem assi corpusculi co-
 medit, reliquamque servabat. At seditiosi de more
 introgressi et adipem odorantes, ei mortem mina-
 bantur, nisi quod absconderat retegeret; hæc
 autem reliquias exhibens infantuli: «Ex hoc,
 inquit, vere olim filio meo, nunc vero omnino mi-

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁴ Ced. 375, 18-20. ⁴⁵ πληρουμένη καὶ ἐπόζουσα ἀργαλέον ἐνέσκηψε λοιμὸν. Καὶ πλείους ὁ λιμὸς ἢ ὁ
 πόλεμος ἀνάλωσε· τί γὰρ παρελείφθη μὴ βρωθῆν; Ced. ⁴⁷ λιμὸς; cod. ⁴⁸ ὦν cod. ⁴⁹ Ced. 375, 21-376, 9.
⁵⁰ Τότε καὶ γυνὴ τις εὐγενῆς καὶ πλοῦσια τοῦνομα Μάρια ἐκ τῆς χ. κ. πρ. τὴν π. ἐπειδὴ π. ἀ. ὑπὸ τῶν
 στασιαστῶν ἀφῆρέθη τὴν περιουσίαν, ὕπ. ἐ. τέκνον. ⁵¹ τὸ ἡ. μὲν ἔφαγε, τὸ ἡμισυ δὲ καταλείψασα ἐτήρει.
 Ced. ⁵² καὶ εἰσπηδῶσαντες add. Ced. ⁵³ ἀνελεῖν ἦπ. εἰ μὴ ἐπ. τὸ μέρος Ced. — τοῦ π. τὰ λ. Ced. ⁵⁴
 ἐπιδείξειε cod.

serabili, comedite et vos, siquidem et ipsa manul-
cavi, ad si vos cedat, et reliquum mihi dimittite.)
Isti autem cum sufficienter oculos visu satiassent
attonitos, tremorem inter et stuporem abierunt.
Sic quæ ex ventre bene exierat progenies, rursus
miserum in ventrem malo introiit, Quo audito,
omnes in civitate ut cito morerentur precabantur.
Hæc quidem in civitate, et similia, et graviora,
et execranda modo temporis acciderunt. Insur-
per subito et vehementer in circuitu per bellum
exortus est ventorum turbo, qui in Judæos quidem
a Romanis immissa tela directe ferebat, et ea quæ
ipsi in illos mittebant statim transversa trahebat.
Romani interea Judæorum oculos turbine cornen-
tes offuscatos, impetu facto, improvisos crudeliter
trucidabant. Hinc multi senserunt esse a Domino
plagam, et se ob Dei iram talia pati. Sic biennio
Jerusalem captam Titus everit funditus, et una
cum templo, juxta Domini prædictum et prophe-
tiam, igne consumpsit. Dicentibus enim discipulis
de templo; quod « bonis lapidibus et domis orna-
tum esset, » dixit: « Hæc quæ videtis omnia, ven-
ient dies in quibus non relinquetur lapis super
lapidem, qui non destruetur. » — « Cum autem
videritis circumdari civitatem ab exercitu, tunc sci-
tote quia appropinquant desolatio ejus. » — « Væ
autem in ventre habentibus et nutrientibus in illis
diebus. Erit enim tribulatio magna et ira populo
huic, et cadent in ore gladii, et captivi ducentur in
omnes gentes, et Jerusalem conculcabitur a genti-
bus, donec impleantur tempora nationum, » et :
« Erit pressura talis [qualis non fuit unquam
neque erit.]

πισσονται ἐν στόματι ῥομφαίας καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἔσται Ἱερουσαλήμ **289**
πατουμένη ὑπὸ ἔθνων ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἔθνων. » Καὶ ¹² « Ἔσται θλίψις τοιαύτη, οἷα οὐ γέγο·ε
πώποτε οὐδὲ μὴ ¹³ γενήσεται ¹⁴. »

Hæc omnia passi sunt Judæi suæ ipsorum vitæ
inimici, et in servitute a Romanis reducti sunt,
quia Christum universorum Regem abjecerunt, et
Romanorum imperatorem sibi impie attraxere, cla-
mantes : « Non habemus regem nisi Cæsarem ; »
et : « Sanguis ejus super nos et super filios no-
stros, » propter quod usque in finem per omnes
gentes dispergentur et miseriam patientur eorum
filii, tanquam fugitivi, et mastigæ et vecordes, qui
nihil ex legalibus implere queant. Illos enim sub

γούσα ¹⁵. « Τοῦτο δὴ ¹⁶, φησὶν, τὸ ἐμὸν ποτε γνήσιον
τέκνον καὶ νῦν πανθήλιον, φάγετε καὶ ὑμεῖς, καὶ γὰρ
κἀγὼ βέβρωκα ¹⁷, εἰ δὲ ἀποστρέψετε, (καὶ) τὸ λοιπὸν
ἐμοὶ καταλείψατε. » Οἱ δὲ ¹⁸ τὰς ὄψεις **288** ἐαυτῶν
ἐκάνῳ; τύψαντες ὑπεξήλθον τοῦ δοματίου καταπε-
πληγμένοι καὶ τρέμοντες ¹⁹. Καὶ οὕτως τὴ καλῶς ἐκ
κοιλίας ἐξελθὼν βρέφος εἰς τὴν αὐτὴν κλίην κακῶς
ὑπέστρεψε (ἀθλίαν) γαστέραν (ὅπερ ἀκούσαντες εἰ
ἐν τῇ πόλει πάντες ἀποθανεῖν ἐν τάχει προσήυχοντο).
²⁰ (8) Μενούνης καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ χεῖρονα, καὶ
δυσδιήγητα γεγονάσιν ἐν τῇ πόλει τότε· ἐν δὲ τῇ
περιχώρῳ καὶ τῷ πολέμῳ γίνεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις
θύελλα ἐξάφνης σφοδρατῆ, ἥτις τὰ μὲν εἰς αὐτοὺς
παρὰ τῶν Ῥωμαίων πεμπόμενα βέλη εὐστόχως
ἔφερεν, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν εἰς ἐκείνους κλέγια πα-
ραχρήμα συνέστυεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι θεατάμενοι τὰς
ὄψεις τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς θυέλλης ἀμαυρωθεῖσας,
λαθραῶς αὐτοῖς ἐπαναβαίνοντες εὐτόμως αὐτοὺς
κατέκτεινον· κἀντιῦθεν (77b) ἤσθοντο πολλοὶ, οἷ
θεήλατός ἐστιν ἡ πληγὴ, καὶ κατὰ θεομηλίαν ταῦτα
πάσχουσιν. ²¹ (9) Καὶ οὕτως ἐν δυσὶν ²² ἔτασιν πα-
ραλαθὼν ὁ Ἰῆτος τὴν Ἱερουσαλήμ, πᾶσαν ²³ κατέλυσε
καὶ ἐνέπρησε μετὰ τοῦ αὐτῆς ναοῦ, κατὰ τὴν τοῦ
Κυρίου προαγόρευσιν (καὶ προφητείαν) ²⁴. Εἰπόντων
γὰρ τῶν μαθητῶν περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι ²⁵ « λίθοις κα-
λοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται; », ἔφη· « Ταῦτα,
ὦ θεωρεῖτε πάντα ²⁶, ἐλεύσονται ἡμέρας, ἐν αἷς οὐ
ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ²⁷, ὃς οὐ καταλυθήσεται. »
— « Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν
στρατοπέδων ²⁸, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις
αὐτῆς. » — ²⁹ « Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἔχουσαις καὶ
ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκαίνοις ταῖς ἡμέραις· ἔσται
γὰρ ἀνάγκη μεγάλη καὶ ὄργη τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ

ταῦτα δὲ πάντα πεπόνθασιν οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς
αὐτῶν Ἰουδαῖοι, κυριευθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
ὡς ἀπωσάμενοι Χριστὸν, τὸν Βασιλέα τοῦ παντός,
καὶ τὸν τῶν Ῥωμαίων βασιλέα ³⁰ δυσσεβῶς ἐπισπα-
σάμενοι, κράζοντες ³¹· « Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ
Καίσαρα, » καὶ ³²· « Τὸ αἷμα αὐτοῦ ³³ ἐφ' ἡμᾶς καὶ
ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, » διὸ ³⁴ μέχρι τῆς συντελείας τῆν
εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορὰν καὶ καταίτωριαν ἔξου-
σιν αὐτῶν τὰ τέκνα, καθάπερ τινὲς δραπέται (καὶ)
μαστιγῆται (τε καὶ παράπληγες) μηδὲν τῶν νομίμων

Variae lectiones et notæ.

¹⁵ προσαγ. cod. ¹⁶ T. ἔφη Ced. ¹⁷ c. νῦν δὲ Ced. ¹⁸ καὶ μὴ γέννησθε ἐμοῦ τῆς αὐτῆς γεννη-
σαμένης συμπαθέστεροι add. Ced. ¹⁹ οὕτως ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες add. Ced. ²⁰ τὰς ἀ. δ. τ. τρ.
ἐξήλθον οὕτω Ced. ²¹ Ced. 376,9-16. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς θεηλάτου ὄργης σημεῖον ἱστορηται. Καὶ γὰρ πολέ-
μου ἐπὶ τῇ περιοχῇ σφοδρῶς συβήγγυμένου ἐξάπινα θ. σφόδρα μεταξύ τῶν δύο μερῶν παρεμπροσούσα,
τὰ π. τῶν Ῥ. μὲν ἀφιόμενα β. ἐ. Ἰθύνεν ἐπ' αὐτοὺς, τὰ π. Ἰουδαίων δὲ πρὸς αὐτοὺς πεμπ. γλ. παρσα.
ἔθεν τὰς δ. αὐτῶν οἱ Ῥ. ἐκ τῆς θ. ἀμαυρουμένας θ. λ. τε ἐκπαθεῖον καὶ ἐκτ. ἀπ. ἀ. ²² Ced. 376,16,
17, 381,22-383,11. ²³ Ἐπὶ δ. δὲ ἐ. ὁ Γ. τὴν Ἱ. π. sed et ὕτος ὁ T. ἐν δ. ἐ. π. τὴν Ἱ. Ced. ²⁴ πᾶσαν
αὐτὴν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν κατηθάλωσαν ἐν πυρὶ, κ. τ. λ. vel π. ἐν. καὶ ἠφάνισε, καθὼς εἶρηται καὶ τὸν
ναὸν ἐν. Ced. ²⁵ Χρὶς γινώσκειν ὅτι ὅτις ἠχμαλώτευσεν Ἰῆτος τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπέκτεινεν μυριάδας ρί' καὶ
ἦρεν αἰχμαλώτους μυριάδας ος'. ²⁶ Luc. κχι, 5, 6. ²⁷ πάντα? om. Lucas, ante ἃ Ced. ²⁸ λίθον Ced.
Luc. 20. ²⁹ τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ στρ. Ced. ³⁰ Luc. 23, 24. ³¹ Ἱ. ἐ. Ced. ³² Matth. κxv, 21. ³³ οὐδ'
οὐ μὴ Matth. Ced. ³⁴ γέννηται Matth., ἔσται Ced. ³⁵ τὴν τῶν Ῥ. βασιλείαν Ced. ³⁶ Joan. xiv, 15.
³⁷ Matth. κxvii, 25. ³⁸ Χριστοῦ Ced. (sic). ³⁹ καὶ Ced.

ἐπιτελεῖν δυνάμενοι· ὑποπόρους γὰρ ἔχοντες αὐτοὺς Α
(οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔωσι τοῖς ἰδοῖς χρᾶσθαι⁸⁰ δικαιο-
μασιν, ἐπειδήπερ ἔκουσῶς ἐπισπάσαντο τὴν δου-
λείαν εἰπόντες⁸¹· « Οὐκ ἔχομεν βασιλεία εἰ μὴ Καί-
σαρα· » καὶ· « Ἐάν μὴ ἀποκτείνωμεν τὸν Χριστὸν,
πάντα εἰς αὐτὸν πιστεύουσι, καὶ ἐλεύσονται οἱ
Ῥωμαῖοι, καὶ ἀρούσι τὸν τόπον ἡμῶν⁸² καὶ τὸ ἔθνος, »
οἷ γε καὶ ἀκόντες προφήτευσαν· καὶ γὰρ ἐπίστει-
σαν εἰς αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν⁸³
ὑπὸ Ῥωμαίων ἀφηρέθησαν, καὶ τῆς νομικῆς λα-
τρείας⁸⁴ κεκωλυμένοι εἰσι καὶ ἀναιρεῖν οὐ συγχω-
ροῦνται καὶ θύειν ὅτε βούλονται· διὸ καὶ ἐπικατά-
ρατοὶ εἰσι, μὴ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ διατεταγμένα⁸⁵·
« Ἐπικατάρατο; γὰρ, φησὶν, πᾶς δὲ οὐκ ἐμμένει πᾶσι
τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποι-
ῆσαι αὐτά. » Ἀδύνατον δὲ ἐστίν, ἐν διασπορᾷ μεταξὺ
τῶν ἔθνῶν ὄντας, πάντα⁸⁶ αὐτοὺς ἐπιτελεῖν⁸⁷ τὰ τοῦ
νόμου καὶ τὴν λατρείαν ἐν ἐνὶ τόπῳ περιγεγραμ-
μένῃ, ὡς ἐν λόγῳ Κυρίου Μωϋσῆς διέταξεν.⁸⁸ (10)
Τί οὖν πρὸς ταῦτά φατε, ὦ Ἰουδαῖοι; καὶ τί τὸ
αἴτιον τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ὑμᾶς κατελι-
φέντων κακῶν; Ἄρα γε συνήκατε, ὅτι οὐκ εἰς ὁμό-
δουλον, ἀλλ' εἰς Θεὸν προσκεκρουκότες [εἰκότως
ταῦτα πεπόνθατε καὶ ἀσύγνωστα πάσχετε; εἰς αὐτὸν
γὰρ ὄντω; ἐκείνῳ] 290 τὸν ποιητὴν καὶ εὐεργέτην
ἐξημάρτετε, ὡ ἐμβρόντητοι⁸⁹ καὶ παράνομοι, καθὼς
αὐτὸς διὰ Ἡσαίου⁹⁰ ἀναφωνῶν λέγει· « Υἱοὺς ἐγέν-
νησα καὶ ἔψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν, » καὶ⁹¹·
« Τί ἔδει ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνί μου καὶ οὐκ ἐποίησα
αὐτῷ; διότι ἔμεινα, ἵνα ποιῆσθαι σταφυλὴν, ἐποίησε
δὲ ἀκάνθας· » καὶ⁹²· « Ἐμείνα τοῦ ποιῆσαι⁹³
κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ
κραυγὴν. » Ποίας δὲ ἀκάνθας λέγει καὶ ποίαν ἀνο-
μίαν καὶ κραυγὴν; ἡ δὴλον, ὅτι ἄσπερ⁹⁴ ἔστεφανώ-
σατε αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πάθους⁹⁵ ἀνόμως κρίζοντες·
(78)⁹⁶ « Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτὸν, » ὡς καὶ
διὰ Ἰερεμίου (περὶ τῆς θεομαχίας καὶ μιαιφάνειας ὁμῶν
συναγωγῆς πάλιν φησὶν)·⁹⁷ « Ἐγένετο ἡ κληρονο-
μία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ· ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ
τὴν φωνὴν αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν. »
(Ἦν δὴ βέβηλον συναγωγὴν καὶ θεήλατον ὡς τοῦτο
δράσασαν) καὶ Σολομῶν (θριαμβεύων) φάσκει⁹⁸·
« Ἐξέλθετε, θυγατέρες Σιών, καὶ ἴδετε ἐν τῷ στε-
φάνῳ, ὃ ἔστεφανώσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ
νυμφεύσεως αὐτοῦ. » Μητέρα μὲν οὖν λέγει κατὰ
σάρκα⁹⁹ τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν· ἡ Σάρξ
μου γὰρ, φησὶν, ἐξ αὐτῶν· ἡμέραν δὲ νυμφεύσεως
αὐτοῦ (δηλοῖ) καθ' ἣν (ὁ μὲν) τὴν ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλη-
σίαν ἐνομφεύσατο¹⁰⁰· ἡ δὲ (πεφανακισμένη καὶ)
ματαιόφρων ἐκείνη συναγωγὴ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θέσα (καὶ ὡς ἐπευφραينو-

tributo habentes Romani non sinunt suis cæremo-
niis uti, quandoquidem voluntarie asciverunt sibi
servitutem, dicentes : « Non habemus regem nisi
Cæsarem ; » et : « Si non occidimus Christum,
omnes credent in eum, et venient Romani, et tol-
lent nostrum locum et gentem, » qui sponte non
sua prophetaverunt, si quidem crediderunt in eum
gentes, et ipsi a Romanis libertate spoliati, et a
cultu legali prohibiti, nec sacrificandi et immo-
landi licentiam habent cum volunt ; et ideo male-
dicti sunt, cum præcepta legis implere nequeant :
« Maledictus enim, inquit, omnis qui non perman-
et in omnibus quæ scripta sunt in libro legis
facere ea. » Nec enim valent, inter gentes dispersi,
omnia legalia adimplere, nec cultum in uno loco cir-
cumscriptionem, ut in lege Domini Moyses præscripsit.
Quid ad hæc, o Judæi? Unde talia et tanta
vos comprehenderunt mala? Non intelligitis quod
in Deum, non in consimilem vobis, offenderitis,
vos ideo jure ac merito illa passos fuisse et inau-
dita pati? In illum enim, o vesani et impii, qui et
vero Creator et benefactor est, peccastis, sicut
ipse per Isaiam extollens vocem dicit : « Filios genui
et exalavi, ipsi autem spreverunt me. » Et :
« Quid debui facere vineæ meæ et non feci ei?
quia exspectavi ut faceret uvam, fecit autem spi-
nas. » — Et : « Exspectavi ut faceret iudicium, fecit
autem iniquitatem, et non iustitiam, sed clamorem.
» De quibus autem spinis est sermo? de qua
iniquitate, de quo clamore? Patet : De quibus
spinis eum coronavistis in Passione, inique cla-
mantes : « Tolle, tolle, crucifige eum. » Sicut et
per Jeremiam de lucta impia vestra et de iniqua
Synagoga loquitur : « Facta est hæreditas mea
mihi, quasi leo in silva : dedit super me vocem, et
propter hoc odivi eam. » Quam Synagogam, inqui-
natam et sacram, utpote quæ hæc fecerit, et Salo-
mon triumphans dicit : « Egre dimini, filie Sion,
et videte in diademate quo coronavit eum mater
sua in die desponsationis illius. » Matrem igitur
dicit secundum carnem Judæorum Synagogam :
« Caro mea, inquit enim, ex illis. » Diem autem
desponsationis ostendit, in qua ipse quidem sibi
gentium Ecclesiam desponsavit, illa vero decepta
et insana Synagoga coronam e spinis in caput
ejus posuit, et quasi lætabunda et illudens ei dice-
bat : « Ave, rex Judæorum. » Quos intendens,
Isaias fortius verberat dicens : « De quo Iusistis?
super quem ejecistis linguam vestram, filii perdi-
tionis, semen mendax? » Unde Dominus ipse per
Osee lamentabiliter dixit : « Væ illis quia recesserunt

Varie lectiones et notæ.

⁸⁰ κεκολληθαι Ced. ⁸¹ Joan. xi, 48. ⁸² ἡ καὶ τὸν π. Ced. ἡ καὶ τὸν π. Jo. ⁸³ τῆς ἐξουσίας cod. ⁸⁴ καὶ
τὴν λατρείαν, κ. δὲ ἐ. Ced. — ἀν. οὐδ' θέλουσι καὶ Ced. ⁸⁵ Deut. xxvii, 26. ⁸⁶ πάντ. cod. πάντως
Ced. ⁸⁷ ἐπ. ἀ. Ced. ⁸⁸ Ἐλεγχῶ; τῶν παρανόμων Ἰουδαίων, Ced. 385, 12-386, 20. — εἰκ. — ἐκείνῳ α
prima manu omiſſa, a secunda in margine posita sunt. ⁸⁹ ἐμβρόντητοι cod. ⁹⁰ πάσχετε. Ἡσαίας γὰρ
περὶ ὁμῶν ἐκ προσώπου Θεοῦ φησὶν Ced. Isa. i, 2. ⁹¹ v, 4 : τί ποιῆσω ἐτι; τί π. τῷ Ced. ⁹² v, 7.
⁹³ ἵνα ποιῆσθαι Ced. ⁹⁴ ἄσπερ cod. ⁹⁵ ἀν. ἐπὶ τοῦ π. Ced. ⁹⁶ Joan. xix, 6. ⁹⁷ Jer. xii, 8. ⁹⁸ λέγει
Ced. — Cant. iii, 11. ⁹⁹ μὲν αὐτοῦ κ. σ. λ. Ced. ¹⁰⁰ Gen. xxviii, 26? ἢ ἐκ. Ced.

runt a me; miserabiles sunt quia impie egerunt in me, et mala in me cogitaverunt. » — « Quare devoratus est Israel, et ad nihilum redactus, et tanquam vas inutile in nationibus. » Similiter et per Jeremiam ait: « Instruet te aversio tua, et malitia tua increpabit te, et scies quia amarum tibi derelliquisse te me, et non placuit mihi in te. » Divus et David quasi frendens super vos, pro Domino ludibriis affecto sic imprecatur dicens: « Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva: effunde super eos iram tuam, et zelus iræ tuæ comprehendat eos: et pone iniquitatem super iniquitatem eorum, et non intrent in justitiam tuam: deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur. » Et, « Disperge eos in justitia tua, et depone eos, protector meus, Domine. » « Et comprehendantur in superbia sua, in ira consummationis, et non erunt, et scient quia Deus dominator Jacob et finium terræ. » In quibus scilicet merito dispersi plane cognoscent quia Deus est Christus patris eorum Jacob et dominatur in omnes et dat unicuique secundum opera sua. Sic Dei manifestator Moyses, ante perstringens et notans vos ut abominabiles et insipientes et ingratos, dixit: « Filii nequam, generatio prava et perversa, hæcine Domino reddent? Iste populus stultus et insipiens; non ipse hic Pater tuus possedit te et fecit et plasmavit te? » Unde juste loquitur Deus: « Dixi, Dispergam eos, cessare faciam ab hominibus memoriam eorum. » Verumtamen inclytus Jeremias clarius indicans quis a vobis hæc passus sit, exclamat dicens: « Spiritus ante faciem vestram, Christus Dominus captus est in peccatis vestris, de quo diximus: In umbra ejus vivemus. » Talia quidem Salomon rursus personam vestram, qui in Deum luctamini, assumens distincte vaticinatur, dicens: « Insidiamur justo, quoniam molestus est nobis, et contradicit operibus nostris, et impropereat nobis peccata legis: promittit se scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat: factus est nobis in vituperationem cogitationum nostrarum: gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius: et immutatae viæ ejus; in fallaciam æstimati sumus ab illo, et abstinere se a viis nostris tanquam ab immunditiis: beatificat autem novissima justorum, et gloriatur Patrem se habere Deum: videamus si sermones illius veri sint, et tentemus quæ ventura sunt illi. Si enim est justus et Filius Dei, suscipiet illum, et liberabit eum de manu adversariorum. Contumelia et tormento Interrogemus eam, ut sciamus reverentiam ejus, et probemus patientiam

Α μένη και ἐμπαίζουσα αὐτῷ Ἐλεγεν ἄ· « Χαίρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, » πρὸς οὓς ἀποτεινόμενος Ἦσαίας πληκτικώτερον ἔφη Ḃ· « Ἐν τίνι ἐτροφήσατε και ἐπὶ τίνα ἐχαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν, τέκνα ἀπωλείας και σπέρμα ἀνομον; » Ὅθεν αὐτὸς ὁ Κύριος δι' Ἀσῆθ τοῦ προφήτου σχετλιαστικῶς εἶπεν Ḃ· « Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ, διελαιοῖ εἰσιν, ὅτι ἠσέθησαν εἰς ἐμέ — και πονηρὰ εἰς ἐμέ ἰλογίσαντο. » Ἐκ τούτου κατεπόθη Ἰσραὴλ, Ḃ και εἰς οὐδὲν ἐγένετο, και ἔστιν ὡσπερ Ḃ σκευὸς ἄρηστον ἐν 291 τοῖς ἔθνεσιν. » (Ὅμοίως δὲ) και ἐκ Ἰσραεμίου Ḃ φησὶν Ḃ· « Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, και ἡ κακία σου ἐλέγξει σε, και γνώση, ὅτι πικρὸν σοι [τὸ ἐγ] καταλείπει σε ἐμέ (και οὐκ ἠὲ δόκησα ἐν σοί). » Ὅ δὲ γε θεοῦ Δαυὶδ, ὡσπερ διαπριόμενος καθ' ὑμῶν, ἐπαρᾶται πρὸς τὸν παροινηθέντα Κύριον λέγων Ḃ· « Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, και τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον· ἔκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου, και ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι Ḃ αὐτούς· (και) πρόσθεας ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν Ḃ αὐτῶν, και μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου· ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων, και μετὰ δικαίων μὴ γραφῆτωσαν. » και Ḃ· « Διασκορπίσον αὐτούς ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου και κατάβαλε αὐτούς, ὁ ὑπερασπιστῆς μου, Κύριε. » — « Καὶ συλλήφθησαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν — ἐν ὀργῇ συντελείας, και οὐ μὴ ὑπάρξουσιν, και γνώσονται, ὅτι ὁ θεὸς δεσπίζει τοῦ Ἰακώβ και τῶν περάτων τῆς γῆς· » ἐφ' ἣ δῆπουθεν C (και) διασπαρέντες ἐνδίκως ἐπιγνώσονται πάντως, ὅτι (ὁ) θεὸς ἐστὶ Χριστὸς τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἰακώβ (και κυριεύει τὰ σύμπαντα, και ἀποδίδωσιν ἐκίστην κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ). Οὕτω γε μὴν και ὁ θεοφάντωρ Ḃ Μωϋσῆς (προκαθαπτόμενος και) στηλιτεύων ὑμᾶς ὡς βδελυροὺς και ἀφρονας και ἀγνώμονας ἔφη Ḃ· « Τέκνα μωμητὰ, γενεὰ σχολιὰ και διεστραμμένη, ταῦτα Κυρίῳ ἀνταποδίδωσιν Ḃ; οὗτος λαὸς μωρὸς και οὐχὶ σοφός· οὐκ αὐτὸς οὐτός σου Πατὴρ ἐκτίστατό σε και ἐποίησε και ἐπλασέ σε; » Κάντε ὅθεν εἰκότως φησὶν ὁ θεός Ḃ· « Εἶπον, Διασπερῶ αὐτούς, παύσω δὲ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. » Και μέντοι και ὁ κλεινὸς Ἰερεμίας μᾶλλον Ḃ σαφηνίζων τίς οὗτός ἐστιν ὁ ταῦτα πεπονθὼς ἀφ' ὑμῶν, ἐκβοᾷ λέγων Ḃ· « Πνεῦμα πρὸ προσώπου ὑμῶν, Χριστὸς (ὁ) Κύριος, συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ὑμῶν, περι οὐ εἶπαμεν Ḃ· Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησάμεθα. » Τοιαῦτα γοῦν και Ḃ Σολομῶν αὖθις ἐκ (78 Ḃ) προσώπου ὑμῶν τῶν θεομάχων διαρρήθην προαγορεύει, φάσκων Ḃ· « Ἐνεδρεύσωμεν 292 τὸν δίκαιον ὅτι δύσῳρητος ἡμῖν ἐστὶ και ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν και ὀνειδίζει ἡμῖν Ḃ ἀμαρτήματα νόμου και ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν θεοῦ και παιδίον Κυρίου ἐαυτῶν

Variae lectiones et notæ.

Ḃ αὐτὸν cod. Ḃ Joan. xix, 3. Ḃ ἐπιπλ. Ced. Ḃ Isa. lviii, 4. Ḃ Os. vii, 13, 15 Ḃ και add. Ced. Ḃ Ἐλῆμ Slav. sed Ḃ καὶ. Ḃ Os. viii, 8. Ḃ και ὅτι ὡ. Ced. Ḃ πάλιν add. Ced. Ḃ Jer. ii, 19. Ḃ Ps. lxiix, 23, 24, 27, 28. Ḃ καταλάβη Ced. Ḃ τῇ ἀνομίᾳ cod. Ḃ Ps. lxx, 11-13. Ḃ θεόπηγς Ced. Ḃ Deut. xxxii, 5, 6. Ḃ ἀνταποδίδοτε Deut. Ced. Ḃ Deut. xxxii, 26. Ḃ μάλα σαφ. Ced. Ḃ ὡ. λέγει Ced. Th. iv, 20 Πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος — αὐτῶν. Ḃ οὐκ εἶπαμεν cod. Ḃ ὁ add. Ced. Ḃ Sap. ix, 12-20. Ḃ ἡμᾶς Ced. — ἀμαρτί cod. ἀμαρτίας Ced. — νόμου Ced.

esse ædificationem urbis et templi manifeste significavit. Α οικοδομήσατε τὸν οἶκον, καὶ εὐδοκήσω ἐν αὐτῷ ὡς ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἢ ἔσχατη ὕπερ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος. » Ὡςπερ τοίνυν Σολομὼν τῆς πρώτης τοῦ ναοῦ οικοδομῆς ἔγινον ἀομήτωρ, οὕτω καὶ Ζοροβάβελ ἔθεμελίωσε τὸν οἶκον τούτον· καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελέουσιν αὐτόν. » Εἰ μὲν οὖν ἐμελλε πάλιν ἀναστήσεσθαι, εἶπεν ἄν ὁ προφήτης· « Καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου (79^a) ἢ ἔσχατη ὕπερ τὴν ἔμπροσθεν ἔσται. » Τῷ δὲ εἰπεῖν « ὕπερ τὴν πρώτην, » τὴν δευτέραν ἔσχατην ὑπέφηνε καὶ τελευταίαν. Ὡς γὰρ οὐκ ἔστι τῆς πρώτης προτέρα, οὕτως οὐδὲ τῆς ἔσχατης ἔσχατωτέρα· ὥστε οὖν, εἰ μὲν εἶπεν· « Ἡ δευτέρα ὕπερ τὴν πρώτην, εἰκὸς ἦν ἡ τρίτην οικοδομὴν προσδοκᾶν· εἰ δὲ τὴν δευτέραν ἔσχατην ἐκάλεσε, (τὴν) τελευταίαν ἐκείνην οικοδομὴν προφανῶς τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ παρεδήλωσε.

Et frustra erratis, o Judæi, horum restauratio nem post Vespasiani et Titi destructionem sollicite expectantes; sed et sacer psaltes David ante hæc captivorum personam præferens dixit: « Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus cum recordaremur Sion: quia illic interrogaverunt nos qui captivos duxerunt nos, verba cantionum, et qui abduxerunt nos, hymnos. » Et alibi adjungit de civitate loquens: « Ædificans Jerusalem Dominus, dispersiones Israel congregabit. » Et rursus populi nomine dicit: « Cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exsultabit Jacob et lætabitur Israel. » Ergo « vos multum erratis, nescientes Scripturas » neque mysteria, neque inspiratam a Deo doctrinam et vaticinia quæ reposita sunt in eis. Β ἡ (12) Καὶ μάτην ἀπατάσθε, ὦ Ἰουδαῖοι, τὴν παλιγγενεσίαν τοῦτον, μετὰ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου καθαίρεισιν, ἀποκαραδοκῶντες· ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἱεροφάντης Δαυὶδ πρὸς τούτων ἐκ προσώπου τῆς αἰχμαλωσίας φησὶν ἔπι τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τὴν Σιών, — « ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτισταίντες ἡμᾶς (λόγους ψῆδῶν καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς) ὕμνους. » Καὶ ἐπάγει ἐτέρωθεν περὶ τῆς πόλεως λέγων· « Οἰκοδομῶν Ἰερουσαλήμ ὁ Κύριος, τὰς διασποράς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. » Καὶ πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ φάσκει· « Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται Ἰακώβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραὴλ. — Οὐκοῦν ὑμεῖς πολὺ ἐπλατῆσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς ἢ μὴδὲ τὴν ἀποκειμένην μουσικὴν καὶ θεόπνευστον (διδασκαλίαν καὶ) πρὸβρῆσιν ἐν αὐταῖς.

De illa autem novissima captivitate neque tempus præfinitivum Deus, neque restitutionem ostenderunt prophetæ, sed tantum captivitatem et regni vestri cessationem et civitatis desolationem prænuntiaverunt omnes, regressum autem et novam urbis restorationem minime, nec quidquam præter illius plenam destructionem, et exterminationem vestram et perpetuam penam et dispersionem in omnes gentes. Dicit enim archangelus ad Danielelem: « Exterminabitur chrisma, et iudicium non erit, et civitatem et sanctuarium dissipabit cum duce venturo, et excindetur ut in cataclysmo. » — « Et auferetur hostia et libatio, et in templo abominatio desolationum, et usque ad consummationem temporis consummatio dabitur super desolationem. » Enimvero chrismate ostendit sacerdotium, iudicio autem regnum publicamque constitutionem et cæterarum rerum abolitionem subiudicavit, per cataclysmum autem, et excisionem, et consummationem, significavit quæ funditus futura erat ruinam et desolationem. C ἡ (13) Περὶ δὲ τῆς ἔσχατης αἰχμαλωσίας ταύτης οὕτε χρόνον ὥρισεν ὁ θεός, οὕτε ἀποκατάστασιν ἐδήλωσαν ὡς οἱ προφήται, ἀλλὰ τὴν μὲν αἰχμαλωσίαν, καὶ τῆς βασιλείας ὡμῶν κατάπαυσιν, καὶ τῆς πόλεως ἐρήμωσιν πάντες οἱ προφήται προανήγγειλαν, τὴν δὲ ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀνόρθωσιν οὐδαμῶς, πλην μόνον τὸν παντελῆ ταύτης ἀφανισμὸν καὶ τὸν διέθρον ὡμῶν, καὶ τὴν διηνεκῆ τιμωρίαν καὶ διασπορὰν εἰς τὰ ἔθνη πάντα. Φησὶ γὰρ ὁ ἀρχάγγελος πρὸς τὸν Δανιήλ· « Ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ Ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, καὶ ἐκκοπήσεται ὡς ἐν κατακλιμαῖ. — Καὶ ἀρθήσεται ἡ θυσία καὶ σπονδή, ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεων, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. » Διὰ μὲν γὰρ τοῦ χρίσματος [τὴν ἱερωσύνην ἐδήλωσε, διὰ δὲ τοῦ κρίματος] τὴν βασιλικὴν καὶ (τὴν) πολιτικὴν κατάστασιν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν ἀναίρεισιν ὑπέφηνε, διὰ δὲ τοῦ κατακλιμοῦ καὶ τῆς ἐκκοπῆς καὶ τῆς συντελείας τὴν ἀρθὴν ἐκπτώσιν καὶ πανωλεθρίαν ἐσήμανεν.

Cum ergo audieris, o Judæe obcæcate, consummationem, quid præterea expectas? Si vero legendo non intelligis, sicut revera non intelligis, D ἡ (14) Ὅταν οὖν ἀκούσῃς ἡ Ἰουδαία τυφλὴ, συντέλειαν, τί λοιπὸν ἕτερον προσδοκᾷ; Εἰ δὲ ἀναγιγνώσκων οὐκ ἐπιγινώσκεις, ὥστε οὖν οὐδὲ ἐπιγι-

Varie lectiones et notæ.

⁹⁹ Agg. II, 9. ¹⁰⁰ ὁ. τοῦ v. Ced. ¹⁰¹ ὁ Zor. τῆς β' καὶ ἔσχατης· φησὶ γὰρ Ζαχαρίας (IV, 9)· αἱ χεῖρες Ζ. θεμελίωσαν Ced. ¹⁰² ὁ. τὰ ἐ. Ced. ¹⁰³ καὶ add. Ced. ¹⁰⁴ τὸ add. Ced. ¹⁰⁵ Ced. 388, 6-18-26. τοῦτ. cod. ¹⁰⁶ Ps. cxxvii, 13. ¹⁰⁷ τὸν ποταμόν cod. ¹⁰⁸ καὶ add. Ced. ¹⁰⁹ ὕμνον Ps. ¹¹⁰ ἐπὶ τῆς Ced. ¹¹¹ P. cxiiv, 2. ¹¹² Ps. xiv, 7. ¹¹³ Matth. xxii, 20. ¹¹⁴ μήτε τὴν ἐν αὐταῖς μ. Ced. ¹¹⁵ Ced. 388, 18-389, 20. ¹¹⁶ ἐδήλωσεν ὁ προφήτης Ced. ¹¹⁷ τὴν Ced. bis. ¹¹⁸ π. τὰ ἐ. Ced. ¹¹⁹ Dan. ix, 26. ¹²⁰ ἐπερχ. Ced. ¹²¹ Dan. ix, 27. ¹²² μου. ¹²³ β. δ. ἐρημώσεως σ. δ. Ced. ¹²⁴ τῆς Dan. ¹²⁵ ἀκούεις Ced. 389, 10-390, 12.

αὐτῶν. Ὡστε οὖν κατὰ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀγαθότητα (αὐτοῦ), ἔδωκεν ἡ ὑμῖν τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐκείνα πάντως, καὶ ἀλλοίωσις οὐκ ἔστιν.

Postquam jamdudum insipienti valde et ingratisimo corde factus esset Israel, et dereliquisset illum qui vere est et fuit eorum Deus, qui plasnavit eos, et « multifarie multisque modis » benefecit eis, et omnino a Deo Salvatore suo deficiens, « immolasset filios suos et filias suas dæmonibus, » et creaturæ serviasset eum adorans præter Creatorem « dicens ligno et lapidi : Deus meus es, et tu me generasti, » non horruit miser et stupidus abnegare qui eum genuerat Deum vivum et verum, et oblivisci nutrientem se Deum. Idcirco in posterum ut inutili et insanabili iratus est illi Deus et aversus est omnino ab eo, per magnum Davidem dicens : « Et non audivit populus meus vocem meam, et Israel non intendit mihi, et dimisi eos secundum adinventiones cordis eorum ambulare. » Similiter et Zacharias ait : « Dixi, Non pascam eos; sed quod moritur, moriatur, et quod perit, pereat, et reliqui devorent unusquisque carnes proximi sui. » Et cum ita se invisum et corruptum et prorsus pollutum per turpissimas et impias adinventiones præbuisset, jure prorsus ac merito derelictus est et abjectus, sicut et divus ipse Malachias ait : « Cecidit Israel, et non adjiciet ut resurgat. » Sic et Isaias : « Quis parceret tibi? Jerusalem, aut quis reflectet te in pacem tibi, dicit Dominus. Retrorsum ambulabis, et extendam manum meam, et interficiam te, et non amplius dimittam te. — « Ecce ego tollo et frango vos, et civitatem quam dedi vobis, et dabo vos opprobrium sempiternum et ignominiam sempiternam, quæ nunquam oblivione delebitur. » Istius novissimæ et ultimæ destructionis terribilia quæque narrantes et formidanda divini eloquii scientissimus Moyses, et post eum cælestium vates Jeremias et Ezechiel hæc omnibus, idiotis quoque, clara admodumque manifesta effecerunt. Moyses nempe in Deuteronomio dicit : « Et adducet Dominus gentem super te a longinquo de extremis terræ, ut impetum aquilæ, gentem facie proacissimam; et conteret te in omnibus urbibus tuis, donec destruantur muri tui sublimes atque firmi, in quibus habebas fiduciam in eis. — « Et comedes fructus uteri tui, carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum. — « eo quod non sit quod relictum fuerit vobis in obsidione et angustia, qua premet te inimicus tuus in omnibus urbibus tuis. Et tenera in vobis et delicata mulier quod egressum est ex femoribus suis, et

A ¹¹ (16) Ἐπεὶ οὖν ἀγνώμων (σφόδρα) καὶ λίαν ἀχάριστος ὁ Ἰσραὴλ ἔκπαλαι γενόμενος καὶ καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα καὶ προόντα Θεόν, τὸν ποιήσαντα καὶ εὐεργετήσαντα αὐτὸν ¹² πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, « καὶ τέλειον ¹³ ἀποστάς ἀπὸ Θεοῦ Σωτῆρος αὐτοῦ, « ἔθυσεν ¹⁴ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέρας [αὐτοῦ] τοῖς δαιμονίοις· « καὶ ἐλάτρευσεν προσκυνήσαντες ¹⁵ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα ¹⁶. « λέγων τῷ ξύλῳ καὶ τῷ λίθῳ· Θεός μου εἶ, καὶ σὺ με ἐγέννησας· » οὐκ ἔφριξεν ὁ τάλας καὶ ἀπόπληκτος ἀρνήσασθαι ¹⁷ τὸν γενήσαντα αὐτὸν Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν, καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ τρέφοντος αὐτὸν Θεοῦ. Διὸ δὴ λοιπὸν ὡς ἀχρήστῳ (καὶ ἀνηκέστῳ) προσώχθισεν ¹⁸ αὐτῷ ὁ Θεός καὶ ἀπεστράφη (αὐτὸν) παντελῶς, διὰ τοῦ μεγάλου ¹⁹ Δαυὶδ φάσκων ²⁰. « Καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι, [καὶ] ἐξάπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πορεύεσθαι. » Ὡταύτως καὶ Ζαχαρίας ²¹ φησὶν· « Εἶπον· Οὐ ποιμανῶ αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸ ἀπεβύησκον ²² 297 ἀποθησκέτω, καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἀπολλυέσθω, καὶ τὰ κατὰλοιπα ²³ κατεσθίεσθω ²⁴ ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ. » Καὶ οὕτω μισητὸν καὶ διαφθααρμένον καὶ (80^ο) εἰς ἄπαν ἐβδελυγμένον διὰ τῶν αἰσχρίστων καὶ θεοστυγῶν ἐπιτηδευμάτων ἑαυτὸν ἀποφήνας, εἰκότως εὖ μάλα (καὶ πάνυ δικαίως) εἰς τέλος κατελείφθη καὶ ἀπεβλήθη ²⁵, καθὼς πάλιν ὁ θεὸς Μαλαχίας φησὶν ²⁶. « Ἐπείσεν Ἰσραὴλ καὶ (οὐκέτι) οὐ μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστήναι. » Οὕτω καὶ ²⁷ Ἡσαΐας φησὶν ²⁸. « Τίς φείσεται ἐπὶ σοὶ ²⁹, Ἰερουσαλήμ, ἢ τίς ἀνακάμψει ³⁰ σε εἰς εἰρήνην σοι; λέγει Κύριος. Ὅπισθι πορεύετ[ε] [καὶ] ἐκτενω τὴν χεῖρά μου, καὶ διασπερῶ σε, καὶ διασπερῶ σε, καὶ οὐκέτι ἀνήσω σε ³¹. — ³² « Ἰδοὺ, ἐγὼ λαμβάνω καὶ βάσω ὑμᾶς καὶ τὴν πόλιν; ἦν ἔδωκα ³³ ὑμῖν, καὶ δώσω ὑμᾶς ὀνειδισμὸν αἰώνιον καὶ ἀτιμίαν αἰώνιον, ἧτις οὐκ ἐπιλησθήσεται. » ³⁴ (17) Τῆς τοίνυν ἐσχάτης ἀλώσεως ταύτης καὶ τελευταίας τὰ θεινὰ καὶ φοβερὰ διαγορεύοντες, ὃ τε μέγας ³⁵ θεορῆμῶν πάλιν Μωϋσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν θεηγόροι Ἰεζεκιὴλ [καὶ] Ἰερεμίας, εὐκρινῆ λίαν καὶ σφόδρα δῆλα τοὺς πᾶσι καὶ τοῖς ἄγαν ἰδιώταις αὐτὰ πεποίηται ³⁶. Ὁ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ φησὶ ³⁷. « Καὶ ἐπάξει Κύριος ἔθνος ³⁸ ἐπὶ σὲ μακρόθεν ³⁹ ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, ὡσεὶ ὄρημα ἀπὸ τοῦ ἔθνους ἀναίδες προσώπων. — « Καὶ ⁴⁰ ἐκθλίψει ⁴¹ σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσίν σου ἕως ἂν καθαιρεθῶσι τὰ τεῖχη σου τὰ ὑψηλὰ καὶ

Varie lectiones et notæ.

¹¹ δεδ. ὁ. ἐκεῖ. τὰ πρ. π. Ced. ¹² Ced. 391,8-392,11. ¹³ Hebr. 1, 1. ¹⁴ τέλειον cod. τέλειον Ced. ¹⁵ ἔθυσαν — αὐτῶν Ps. cvi, 37. ¹⁶ καὶ λατρεύσας καὶ προσκυνήσας Ced. ¹⁷ Jer. 11, 27. ¹⁸ ἀπαρν. Ced. ¹⁹ ἀχρηστον καὶ ἀνηκεστον πρ. αὐτὸν cod. ἀχρηστον πρ. αὐτοῦ Ced. ²⁰ τοῦ μὲν Δ. Ced. ²¹ Ps. lxxxi, 11, 12. ²² δεῖ Ζαχαρίου φ. Καὶ εἶπον Ced. Zach. xi, 9. Καὶ εἶπα. ²³ λοιπὰ Ced. ²⁴ κατεσθίεσθωσαν Zach. ²⁵ κατεβλ. καὶ ἀπελ. Ced. ²⁶ Amos. v, 2. ἐπ. ὁ. οὐ μὴ. ²⁷ ὁ Ced. ²⁸ φάσκαι Ced. Jer. xv, 5, 6. ²⁹ σε Ἰσραὴλ cod. σοι Ἰσραὴλ Ced. σοι Ἰερουσαλήμ Jer. ³⁰ ἀν. εἰς ἔ. σοι Jer. ἀν. σε εἰς ἔ. Ced. ³¹ ἀν. αὐτοῦ Jer. ³² Jer. xxiii, 39, 40. ³³ δεδ. cod. — ὁ. ὑμῖν Ced. ὁ. φ. ὑμᾶς Jer. ³⁴ Ced. 392,11-394,12. ³⁵ καὶ Ced. ³⁶ πεποίηται Ced. ³⁷ Deut. xxviii, 49, 50, 52, 53, 56, 57. ³⁸ ἔθνη Ced. ³⁹ καὶ add. Ced. ⁴⁰ ὄρημα ἀπὸ τοῦ cod. ⁴¹ ἐκτρέψει LXX, ἐκτρέψει Ced.

De secundo adventu et manifestatione illius, de A magna et inconsolabili contritione eorum, dicit Zacharias : « Tunc veniet Dominus Deus noster, et erit plauctus magnus in Jerusalem ; » — « aspicient enim in quem transfixerunt, » hoc est, in quibus clavis perforarunt. Non dixit : quem confixerunt, sed : in quem confixerunt. Quid sibi vult, in quem ? Crux erat, in quam confixerunt. Ante enim terrificum adventum Domini, quasi vexillum regium de more præfulget illud supradictum signum adventus Christi, ab angelis glorificatum et prænuntiatum ; et apparebit signum crucis super terram, solem obscurans et lunam obrubilans, ut dicit Dominus : « Tunc parebit signum Filii hominis in caelo. » Et ut impleretur verbum Zachariæ, dictum idem assumens Christus, traduxit ad veritatem, dicens : « Videbunt in quem transfixerunt. » Item dicit Jeremias : « Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ecce ego adduco super locum istum mala, ita ut omnis audientis hæc tinniant ambæ aures ejus, eo quod dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum. Destruam consilium Jerusalem in loco isto, et subvertam cor in gladio in conspectu inimicorum suorum, et dabo mortuos eorum in escam volatilibus cæli et bestiis terræ ; et ponam civitatem hanc in exterminationem et in sibilum sempiternum, ut omnes prætereuntes per eam obstupescant, et animo æfflicti moveant capita sua super universa plaga ejus. » Et : « Sicut ventum et æstum dispergam eos ante faciem inimicorum, et ostendam eis diem perditionis. » Et edent carnes filiorum suorum et filiarum suarum, et unusquisque comedet carnes proximi sui in castris et obsidione, qua arcebunt eos inimici eorum ; et conteram populum istum et civitatem istam, sicut conteritur vas testaceum, quod non potest ultra instaurari : sic faciam, dicit Dominus, loco huic, et habitantibus in eo, ut detur civitas ista tanquam corruens, et dabo eos in vastationem omnibus regibus terræ, et erunt in opprobrium, et in parabolam, et in maledictionem, et in odium in omni loco, quo ejiciam illos ibi.

τόπω τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ ⁸¹, τοῦ — ⁸² « Καὶ δώσω αὐτοὺς ⁸³ εἰς διασκορπισμὸν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς, καὶ ἔσονται εἰς ὄνειδισμὸν, καὶ εἰς παραβολὴν, καὶ εἰς μῖσος (S¹), καὶ εἰς κατάραν ἐν παντὶ τόπῳ, οὗ ἂν ἐξώσω αὐτοὺς ἐκεῖ. »

Quid aliud in divino eloquio et clarius esse potest D et sensu graviore? Videas, o stulte Judæe et insipientis, impletum fuerit annon, et adamussim, quid-

⁸⁴ (8) Περὶ δὲ ⁸⁵ τῆς β' ἐλεύσεως αὐτοῦ, καὶ φανερώσεως, καὶ πολλῆς καὶ ἀπαραμυθῆτου θλίψεως αὐτῶν εἶπε Ζαχαρίας ⁸⁶. « Τότε ἔξει Κύριος, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἔσται κοπετὸς μέγας ἐν Ἱερουσαλήμ. » — ⁸⁷ « Ὅψονται γὰρ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν » (τούτ' ἐστὶν ἐν οἷς ἦλθοις προσήλωσαν· οὐκ εἶπεν, ὃν ἐξεκέντησαν, ἀλλ', εἰς ὃν ἐξεκέντησαν). Τί δὲ ἐστὶν τὸ εἰς ὃν ; Ὁ Σταυρὸς ἦν εἰς ὃν ἐξεκέντησαν· πρὸ γὰρ τῆς φοβερᾶς παρουσίας τοῦ Κυρίου καθάπερ βασιλικὸν σημεῖον τὸ λεγόμενον σίγνον κατὰ κοινήν συνήθειαν προτρέχει τῆς Χριστοῦ παρουσίας ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δοξαζόμενον καὶ προεσαγγελιζόμενον· καὶ φανήσεται ὁ σταυρὸς ἐπὶ τῆς ⁸⁸ γῆς ἀποκρούπτων τὸν ἥλιον καὶ ἀμβλύων [τὴν] σελήνην, ὡς φησὶν ὁ Κύριος ⁸⁹. « Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ⁹⁰ ἐν τῷ οὐρανῷ. » Καὶ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥῆμα Ζαχαρίου, τὴν λέξιν αὐτὴν λαβὼν ὁ Χριστὸς ⁹¹ μετέηγαγεν εἰς ἀληθῆ ⁹² λέγων· « Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. » ⁹³ (19) Ὁ δὲ γε Ἱερεμίας ὁμοίως φάσκει· « Τάδε λέγει Κύριος, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ⁹⁴ ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον κακί, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ ἤχησει ἀμφοτέρα τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἀν' ὧν ἐγκατελείπον με καὶ ἀπηλοτρίωσαν τὸν τόπον τοῦτον· καὶ σφάξω τὴν φυλὴν ⁹⁵ Ἱερουσαλήμ ⁹⁶ ἐν ⁹⁷ 300 τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ καταβάλω αὐτοὺς ἐν ⁹⁸ μαχαίρᾳ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ δώσω τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς βρώσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς· καὶ τάξω ⁹⁹ τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς συρισμὸν ¹⁰⁰ αἰώνιον, ἵνα πάντες οἱ διαπορευόμενοι δι' αὐτῆς ἐκστήσωνται, καὶ σκυθρωπάσωσι ¹⁰¹, καὶ κινήσωσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπὶ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῆς· » καὶ ¹⁰²· « Ὁς ἀνεμὸν καὶ καύσωνα διασπερῶ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν, καὶ δεῖξω αὐτοῖς ἡμέραν ἀπωλείας. » — ¹⁰³ « Καὶ ἔσονται τὰς σάρκας τῶν υἱῶν [αὐτῶν] καὶ ¹⁰⁴ τῶν θυγατέρων (αὐτῶν), [καὶ] ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔδεται ¹⁰⁵ ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ἢ πολιορκήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν· » καὶ ¹⁰⁶· « Συντρῖψω τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὴν πόλιν ταύτην καθὼς συντρίβεται ἄγχος ὀστράκινων, ὃ οὐ δύναται ¹⁰⁷ λαθῆναι ἐτι· οὕτω ποιήσω, λέγει Κύριος, τῷ δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν. »

¹⁰⁸ (20) Τί οὖν λοιπὸν τῶν θείων τούτων ῥημάτων ¹⁰⁹ ἐμφαντικώτερον ἢ ἀληθέστερον γένοιτ' ἂν ; Ὅρα ¹¹⁰ γὰρ, ὦ ἀνόητε καὶ ἀλόγιστε Ἰουδαῖε, εἰ

Variae lectiones et notæ

⁸⁴ Τί τὸ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν ; Ced. 394, 12 395, 1. ⁸⁵ γε Ced. ⁸⁶ Zach. xii, 11. ⁸⁷ Zach. xii, 10 γὰρ ἀνθ' ὧν καταρχήσαντο, metonymia verbi ἤρ' in plerisque cod. ; sed 10 habent cum Jo. xix, 37, Justino Ap. I. 52, c. Tryph. 14, 32 et Hieronymo (de optimo genere interpretandi) interpretationem propriam a Judæis rejectam. ⁸⁸ ἀπὸ τῆς Ced. ⁸⁹ Matth. xxiv, 30. ⁹⁰ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Ced. ⁹¹ μ. Χριστὸς λ. Ced. ⁹² ἀλήθειαν Ced. ⁹³ Ἱερεμίου, Jer. xix, 5-8. Ced. 395, 1 23. ⁹⁴ ἐπ. ἐγὼ Ced. ⁹⁵ βουλὴν bis Jer. Ced. ⁹⁶ Ἰσραὴλ cod. Ced. pro Ἱερουσαλήμ Jer. ⁹⁷ τῆ Ced. ⁹⁸ τάξω codd. nonnulli LXX, cæteri : πατάξω. ⁹⁹ συρισμὸν Ced. ¹⁰⁰ σκ. καὶ συριεῖ ὑπὲρ π. LXX. ¹⁰¹ Jer. xviii, 17. ¹⁰² Jer. xix, 9. ¹⁰³ τὰς σάρκας add. Jer. ¹⁰⁴ δ. ἔδονται LXX. ¹⁰⁵ Jer. xix, 11, 12. ¹⁰⁶ δυνήσεται Jer. Ced. ¹⁰⁷ αὐτῆ Ced. ¹⁰⁸ Jer. xxiv, 9. ¹⁰⁹ αὐτῆ Ced. ¹¹⁰ Ced. 395, 23 396, 22. ¹¹¹ ρ. τ. Ced. ¹¹² Ο. οὖν ἂν. Ced.

οὕτως ἐξειλήφασιν· ἀποτρόπαιοι γὰρ καὶ βδελυκτοὶ κατὰ τὸν νόμον ὑπάρχοντες, εὐκότως προσιρῆται βδέλυγμα ἐρημώσεως· ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ὄψρ (ὕστερον) ἔστησεν Ἀδριαυδὸς ὁ βασιλεὺς εἰδῶλον αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν τέλειον ἠρήμωσεν.

De illa igitur novissima captivitate miserandorum A
Judæorum disserit theologica lingua, irremediabilem desolationem eorum ob Christum crudeliter tractatum. Dicit enim : Cruce eos ad ultima impellente amentiz consilia quæ in Deum et Salvatorem nostrum meditati sunt, Deum in homine non agnoscentes, virgam ferream a longe sibi impendentem, in semetipsis attraxere, dominatum dico et imperium quibus subjacent. — Et ultimam eorum abductionem, et migrationem, et jugum servitutis nunc impositum, et famiosam sub ditione Romana servitutum, et dispersionem quam patiuntur, quamque magis ac magis patientur. Namque vincor de populo isto vaticiniis : Quis digne lamentationes et sermones doloribus adæquandum? Qui libri capient? Una Illis columna cladis, universa terra per quam dispersi sunt et cultus qui cessavit, et solum Jerusalem quod vix agnoscitur, in qua tantum incedere possunt, et ejus antiqua frui gloria, quantum una dies sinit ad illam visitandam et ad legendam desolationem concessa.

Scriptis ergo Josephus qui fuerat Jerusalem belli tempore, trecentas virorum myriades interiisse, alios fame consumptos, alios ab aliis per obsidionem necatos, alios a Romanis interemptos, aut devoratos igne; illos autem ad pugnam bestiarum servatos, quos flos ætatis et venustas corporis et statura eminens commendabat, efficiebatque triumpho idoneos; de reliqua vero multitudine, alios qui decimam septimam ætatem superaverant, in Ægyptum constrictis manibus abductos esse, plures autem in provincias dimissos qui in theatris gladio aut a bestiis mortem accepturi essent; alios, infra supra dictam ætatem, captivos abductos esse et venumdatos, quorum numerus ad novem myriades. Hæc de subversione Jerusalem enarravit. Excidium autem templi et urbis juxta prophetiam Danielis ab annis quadringentis et octo factam, accidit, et ita alioquin tertia expugnatio facta est et expleta strages sub Vespasiano et Tito, quadraginta annis post Domini Ascensionem. Quæ divus Chrysostomus luculentius explicans, sic loquitur et redarguit : « Si de sine contendas, Judææ, a præteritis disce præsentia, scrutare : descendisti in Ægyptum, et ubi expietis sunt anni quadringenti, ecce a servitute te li-

¹⁶ (21) Περὶ ἧς οὖν αἰχμαλωτίας ἐσχάτης τῶν ταιλαιπύρων Ἰουδαίων καὶ τῆς θεολόγος ἔφη γλώττα (στηλιτεύουσα τὴν ἀνήκεστον ἐρήμωσον αὐτῶν διὰ τὴν κατὰ τοῦ (81^b) Χριστοῦ τόλμαν)· φησὶ γάρ ¹⁷· « Τοῦ σταυροῦ πρὸς τὴν ἐσχάτην αὐτοὺς συνελθόντος ἀπόνοϊαν, ἦν κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ¹⁸ ἡμῶν ὑπενόηθησαν, τὸν ἐν ἀνθρώπῳ Θεὸν ἀγνοήσαντες καὶ τὴν ῥάβδον τὴν σιδηρᾶν πῶρρωθεν ἀπειλουμένην αὐτοῖς, ἐπ' αὐτοῦς εἰλκυσαν, τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν ἀρχὴν λέγω καὶ βασιλείαν » — « καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἀπαγωγὴν ¹⁹ καὶ μετανάστασιν καὶ τὸν νῦν ἐπικειμένον αὐτοῖς τῆς δουλείας ζυγὸν καὶ τὴν περιβόητον ὑπὸ Ῥωμαίοις ταπεινώσιν ²⁰ » καὶ διασπορὰν, ἦν τε νῦν ἔχουσι καὶ ἦν ἐπὶ πλείστον ἔξουσι· κείθουμαι γὰρ ταῖς περὶ αὐτῶν προρῆσιν· ^B « Τίς θρηνησεί πρὸς ἀξίαν τῶν θρήνουσ γράφειν εἰδόντων καὶ λόγον ²¹ ἐξισοῦν πάθει ²²; ποταὶ βίβλοι ταῦτα χωροῦσι ²³; Μία στήλη τούτοις τῆς συμφορᾶς ἡ οἰκουμένη πᾶσα, καθ' ἣν διεσπάρησαν ²⁴, καὶ ἡ λατρεία πεπαυμένη καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ ἔδαφος μόλις ²⁵ γινωσκόμενον (ἧς τοσοῦτον αὐτοῖς ἐπιδατόν ἐστι μόνον, καὶ τοσοῦτον ἀπολαύουσι τῆς ποτε δόξης αὐτῶν ²⁶, ὅσον ἐν ἡμέρᾳ φανέντες θρηνησάτω τὴν ἐρημίαν). »

¹⁷ (22) Ὁ οὖν Ἰώσηπος ἐν Ἱερουσαλήμ παρῶν τῷ πολέμῳ συνέγραψε μυριάδας τ' ἀνδρῶν ἀπολέσθαι τότε ²⁷ (τοὺς μὲν λιμῷ διαφθαρέντας, τοὺς δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἐν τῷ συγκλεισμῷ ἀποσφαγέντας καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀναιρεθέντας, τοὺς δὲ ὑπὸ πυρὸς τεφρωθέντας, τοὺς δὲ ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ^C **303** ὑψηλοτάτους καὶ κάλλει σώματος διαφέροντας τῷ θριάμβῳ ἐν Ῥώμῃ πεμφθῆναι πρὸς θηριομαχίαν· τοῦ δὲ λοιποῦ πλήθους τοὺς ὑπὲρ ἰζ' ἔτη, τοὺς μὲν δεσμίους εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἔργα παραπεμφθῆναι, τοὺς δὲ πλείους εἰς τὰς ἐπαρχίας διανεμηθῆναι διαφθαρησομένους ἐν τοῖς θεάτροις σιδηροῖς καὶ θηριοῖς, τοὺς δὲ ἐνδὲ τῶν ἰζ' ἐτῶν, αἰχμαλωτούσ ἀχθέντας διαπικράσκεσθαι· τούτων δὲ μόνον τὸν ἀριθμὸν εἰς μυριάδας ἀνδρῶν θ' συναχθῆναι. Καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς καταστροφῆς Ἱερουσαλήμ ἔφη. Τὴν δὲ ἐρήμωσιν τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ νεοῦ σύνεθι γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιὴλ προφητείαν πρὸς τὴν γενεμένην ἐπὶ τῶν. Καὶ οὕτω λοιπὸν ἡ γ' ἄλωσις γέγονε τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ παντελῆς ἐρήμωσις ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου μετὰ μ' ἔτη τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀναλήψεως). ²⁸ (23) Ἄπερ δὴ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐπεξεργαστικώτερον ἀναπτύσσων, διελέγχεων τούτους· εὐ μάλα φάσκει· « Εἰ δὲ φιλονεικεῖς, ὅ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ Γρηγορίου.—Π. ταύτης γὰρ τῆς ἐ. ἀ. Ced. 398, 10-24. ¹⁷ 201 C. ed. Colon. 1690.—ἐλ. Ced.— συν. καὶ τῆς ἀπονοίας Gr. ¹⁸ Σ. καὶ Θεοῦ ὑμῶν Ced. — ἐπεν. Cel. ἀπεν. Gr. ¹⁹ πληγὴν τε Gr. 202 B. ²⁰ ταπ. ἧς οὐδὲν οὕτως ὡς ἡ στάσις στίον Gr. ²¹ λόγων κοίτη, λόγους Ced. ²² πάθει Gr. ²³ χωρήσουσι Gr. ²⁴ ἧς ἐσπ. Gr. ἦν? ἐσπ. Ced. ²⁵ μόγις Gr. — ἐπ. ἀ. Gr. ²⁶ ἀ. δ. Gr. ²⁷ Cel. 379, 1-3, 6. l. 6 IX. 5 μυριάδας ρι'. ²⁸ τ. ἀπολεσθῆναι Ἰουδαίων, περὶ δὲ τούτων ἐν τῇ τοῦ Νέρωνος βασιλείᾳ ἐξηγησάμεθα Cel. ²⁹ Τοῦ Χρυσόστομου. — Ced. 394, 4-400, 9. Ὁ δὲ γε θ. Χρ. τὴν τούτων ἄνοιαν δ. πρὸς πλείοσιν ἄλλοι; καὶ τοῦτο φ. (I 325?)

Hæc duas servitutés sermo breviter demonstravit evenisse illis post prophetias, nec simpliciter et ex improvviso. Restat ut de tertia dicamus; deinde et de quarta quæ illos nunc tenet disseramus aperteque ostendamus nullum prophetam finem unalorum quæ supervenerunt illis annuntiasse, aut cujuslibet modi liberationem.

Quæ est ergo tertia? Quæ sub Antiocho Epiphane accidit. Cum enim Alexander, rex Macedonum, regno evertisset Darium Persarum regem, et sibi acceperat imperium, et mortuus esset, quatuor facti sunt reges, quorum ex uno ortus Antiochus longo post tempore templum combussit, Sancta sanctorum spoliavit, sacrificium abstulit, subjecit Judæos, eorumque civilem statum omnino dissolvit. Hæc omnia et adamussim, et ad diem a Daniele prænuntiata sunt, et quando futura essent, et quomodo, et ubi, et quis terminus, et quæ immutatio tandem. Scietis clarius audientes quam nobis propheta per parabolam tradiderit visionem, Arietem vocans Persarum regem Darium, Hircum vero Græcorum regem Alexandrum Macedonem; post quem qui surrexerunt quatuor cornua nominat, ex quibus cornu postea ipse fuit Antiochus. Dicit enim: « Vidi in visione, et ecce aries unus stans, et illi cornua excelsa, et unum excelsius altero; et excelsius excendit super ultima; et vidi arietem cornibus ventilantem contra mare, et aquilonem et notum, et omnes bestiæ non stabunt coram eo; et non erat qui erueret de manu ejus, et fecit juxta voluntatem suam, et magnificatus est. » Potentiam dicit Persicam, quæ per omnem terram percrebuit. Deinde de Macedone Alexandro disserens, ait: « Et ecce hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terræ, et non tangebatur terram, et hircus huic videbantur cornua in medio oculorum ejus. » Et de ejus in Darium impetu et de potenti victoria: « Venit, inquit, hircus usque ad arietem, cornua habentem; et efferatus est et percussit arietem et comminuit duo cornua ejus, et non erat qui erueret de manus ejus. » Inde de fine Alexandri loquens, et de quatuor regum successione, addit hæc: « Cumque crevisset, fractum est cornu magnum, et orta sunt quatuor cornua subter eum per quatuor ventos cæli. » Deinde ad Antiochi regnum veniens, et ostendens quod ex uno quatuor illorum sit, iterum dicit: « Et egressum est ex uno forte, et magnificatum est valde contra meridiem et contra orientem. » Et indicans quia Judæorum regnum subvertet, sic fatur: « Et per ipsam sacrificium

⁵⁰ (26) Δύο μὲν τοιαύτας δουλείας; ὁ λόγος ἀπέδειξεν συντόμως ⁵¹ μετὰ προφητείας ἐπαληθεύσας αὐτοῖς, καὶ οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ἀπροσδοκῆτως. ³⁰⁴ ⁵² λαίπεται οὖν ⁵³ τὴν γ' ἐπαγαγεῖν· εἶτα καὶ περὶ τῆς νῦν τετάρτης κατεχούσης αὐτοὺς εἰπεῖν ⁵⁴, καὶ δεῖξαι σαφῶς, ὅπως οὐδὲ εἰς προφήτης ἐπηγγελματο λύσιν ἐξεῖσθαι ⁵⁵ τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν οὐτε μὴ ἀπαλλαγῆν τὸ σύνολον.

⁵⁶ (27) Τίς οὖν ἐστιν ἡ τρίτη; Ἡ ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. Ἐπειδὴ γὰρ Ἀλέξανδρος, ὁ ⁵⁷ Μακεδόνων βασιλεὺς, Δαρσίον, τὸν βασιλεῖα Περσῶν, καθελὼν, εἰς ἑαυτὸν περιέστησε τὴν ἀρχὴν, τελευτήσαντος τούτου ⁵⁸, ὃ μετ' ἐκείνου ἐγένοντο βασιλεῖς, εἶτα ἐξ ἐνὸς τῶν δ' τούτων γενόμενος ὁ Ἀντιόχος μετὰ πολλῶν ὑστερων χρόνων τό τε Ἰερὸν ἐνέπρησε, τὰ τε Ἅγια τῶν ἁγίων ἠρῆμασε, τὰς τε θυσίας; καθέλιε, τοὺς τε Ἰουδαίους ὑπέταξε καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν κατέλυσε πᾶσαν. Καὶ ταῦτα πάντα μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας προηγορεύετο παρὰ τοῦ Δανιὴλ, καὶ πότε ἔσται, καὶ πῶς, καὶ παρὰ τίνι, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ ποῦ τελευτήσει, καὶ τίνα λήψεται μεταβολὴν. Ἔλασθε ⁵⁹ σαφέστερον (82b) ἀκούσαντας αὐτῆς ⁶⁰ τῆς ὁράσεως, ἣν διὰ παραβολῆς ἡμῖν ⁶¹ ὁ προφήτης ἀνήγγειλε, κριδὸν μὲν καλῶν ⁶² τὸν τῶν Περσῶν βασιλεῖα Δαρσίον, τράγον τε [τὸν] τῶν Ἑλλήνων ⁶³ Ἀλέξανδρον βασιλεῖα, τὸν Μακεδόνα· τέσσαρα δὲ ⁶⁴ κέρατα λέγει τοὺς μετ' ἐκείνου ἀναστάντας, ἀφ' ὧν ὑστερον κέρας αὐτῶς ⁶⁵ ἔφυ· φησὶ γάρ ⁶⁶· « Εἶδον ἐν ὁράματι, καὶ ἰδοὺ κριδὸς (εἷς) ἐστήκως καὶ αὐτῷ κέρατα ⁶⁷ ὕψηλά ⁶⁸ καὶ τὸ ἐν ὕψηλότερον τοῦ ἐτέρου· καὶ τὸ ὑψηλότερον ⁶⁹ ἀνέβαινε ἐπ' ἐσχάτων· καὶ εἶδον τὸν κριδὸν κεραιζόντα κατὰ θάλασσαν, καὶ βορρᾶν, καὶ νότον, καὶ τὰ θηρία πάντα οὐ στήσεται ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ· καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐμεγαλύνθη· » τὴν δύναμιν λέγει τὴν Περσικὴν, ἣ πᾶσαν ἐπέδραμε τὴν γῆν. Εἶτα περὶ τοῦ Μακεδόνα ⁷⁰ Ἀλεξάνδρου διαλεγόμενος φησιν ⁷¹· « [Καὶ] ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ λιθοῦ ⁷²· ἐπὶ ³⁰⁵ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἀπτόμενος τῆς γῆς, καὶ τῷ τράγῳ ἐκείνῳ κέρατα ⁷³ ἐθεωρεῖτο ἀναμείσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. » Εἶτα λέγων τὴν πρὸς Δαρσίον ⁷⁴ συμβολὴν αὐτοῦ γεγεννημένην ⁷⁵ καὶ τὴν κατὰ κράτος νίκην· « Ἦλθε, φησὶν ⁷⁶, ὁ τράγος ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος. » — « Καὶ ἠγγιώθη ⁷⁷ καὶ ἐπαισε τὸν κριδὸν, καὶ συνέτριψεν ἀμφοτέρω τὰ κέρατα αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. » Ἐπειτα διηγούμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν καὶ τὴν τῶν δ' βασιλείων διαδοχὴν ἐπάγει λέγων ⁷⁸· « Καὶ ἐν τῷ ἰσχύσαι αὐτὸν, συνστρίβη τὸ κέρασ τὸ

Variae lectiones et notæ.

⁵⁰ Ced. 401, 1-8. ⁵¹ ἀπέδειξεν διὰ συντόμου cod. — διὰ συντόμου ἀπ. Ced. ⁵² δὴ λοιπὸν adl. Ced. ⁵³ δεῖ add. Ced. ⁵⁴ τίνα add. Ced. ⁵⁵ Ced. 401, 8-404-8. ⁵⁶ τῶν add. Ced. ⁵⁷ τοῦτου πολλοὶ μετ' ἐκ. ἐγ. β. ἀφ' ὧν εἷς καὶ οὗτος ὁ Ἅ. Ced. ⁵⁸ Ἰασθε cod. ⁵⁹ ἀ. ἀκ. τῆς δ. ἀ. διὰ Ced. ⁶⁰ ὑμῖν Ced. ⁶¹ καλεῖ Ced. ⁶² τῶν Μακεδόνων Ced. ⁶³ δὴ Ced. ⁶⁴ Ἀντιόχος adl. Ced. ⁶⁵ Dan. viii, 3, 4, om. ἐν ἐο. ⁶⁶ καὶ τὰ κέρατα codex. ⁶⁷ πρὸ τοῦ οὐδάλ. Παν. κατὰ ἀνατολάς Eudoxius. ⁶⁸ ὕψηλόν Dan. Ced. ⁶⁹ Μακεδόνων cod. ⁷⁰ Dan. viii, 5. ⁷¹ καὶ add. Ced. ⁷² τρ. κέρασ μ. LXX, sed: ἵνα ἴππῳ ἴπρ. ⁷³ τρ. ἐκ. κέρασ ἐθ. ἀνὰ μέσον Ced. ⁷⁴ παραβολὴν καὶ Ced. ⁷⁵ γενομένην Ced. ⁷⁶ Dan. viii, 6, 7, ⁷⁷ ἐξηγγιώθη Dan. ⁷⁸ Dan. viii, 8.

ceps magnus, qui stat pro filijs populi sui, et erit in terra usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur omnis scriptus in libro, id est qui sunt salvatione digni.

Θεὸν τῶν θεῶν λαλήσει ὑπέρογκα καὶ κατευθυνεῖ ἀπὸ τῆς οικείας γνώμης, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως ἐκράτει καὶ ἔσχευεν. Εἰπὼν οὖν δι' ἑτέρων **307** πλείονων, ὅσα κακὰ ἐργάσεται τὴν Αἴγυπτον [καὶ] τὴν Παλαιστίνην, καὶ πῶς ἐπαρήξει καὶ τίνος κἀλοῦντος καὶ ποίας αἰτίας καταναγκαστούσης, λέγει λοιπὸν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων τούτων, καὶ ὅτι δίκην δόντες οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τούτων ἀπάντων, τεύξονται τίνος ἀντιλήψεως, ἀγγέλου πεμφθέντος εἰς τὴν ἐκείνων βοήθειαν ⁹⁹. « Ἐν τῷ καιρῷ γὰρ φησὶν, ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ, ὁ μέγας ἄρχων, ὁ ἐφεστηκὴς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου· καὶ ἔσται καιρὸς ὀλιψέως· οἷος οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς ἕως ¹⁰⁰ τοῦ καιροῦ ἐκείνου· καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται πᾶς ὁ ¹⁰¹ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ (τῆς) σωτηρίας ὄντις ἀξιοί ¹⁰² ».

Verumtamen quod quaeritur non adhuc est inventum. Quid hoc? quia tempora praefinit in malis istis, ut illic quadragesimos annos, et postea septuaginta. Videamus ergo an etiam nunc tempus praesignaverit. Sed ubi est invenire? In his quae dicenda sunt; cum enim magna et multa mala audiit, incendium civitatis, legis subversionem, servitutem, optat finem illorum discere, et, si qua futura sit ex calamitatibus liberatio. Et interrogans, sic dicebat: « Domine, quis finis eorum? et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt signatique sermones usque ad temporis finem. » Sic obscuritate sermonis responsum obnubilans, et etiam causam permissionis malorum, « donec eligantur et dealbentur, et impie agent impii, neque intelligunt omnes impii, et docti intelligunt. » Deinde praenuntians per quale tempus malis vexandi sint, declarat: « A tempore immutationis perpetuo. » Perpetuum vero illud est: quod frequens et continuum. Judaeis enim mos est et mane et vespere et omni die Deo immolare, et ideo hostia illa dicitur perpetuum. Cum veniens Antiochus abstulisset gentem istam et immutasset, idcirco dicit angelus: « A tempore immutationis perpetui » hoc est a destructione sacrificii, « sunt dies mille ducenti nonaginta, » qui sunt anni tres et dimidium (hoc est sub Antichristo). Deinde indicans quod futura sit solutio malorum et liberatio, addidit (et haec similiter de Antichristo intelligendum, siquidem mille ducentos nonaginta dies non contigit sub Antiocho concordare, optime vero bis mille trecentos dies, quos dixit idem propheta Daniel in nona visione, qui supputat de more Hebraeorum sex annos et sex menses efficiunt): « Beatus exspectans et praeveniens usque ad dies mille trecentas triginta quinque, » dictis nempe mille ducentis nonaginta diebus dies quadraginta quinque adjiciens quia in mense et

καὶ δεῖξαι τοὺς ἐν αὐτοῖς δοκίμους. (28) Εἶτα ¹⁰³ δηλοῦμενος αὐτοῦ ἐκείνου τὴν δύναμιν ἔφη ¹⁰⁴. « Καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὄψωθήσεται, καὶ μεγαλυνθήσεται. » Καὶ μέντοι καὶ τὴν βλάσφημον αὐτοῦ γνώμην ¹⁰⁵ προσέθηκεν, ὅτι « Ἐπὶ τὸν μέχρι συντελεσθῆναι τὴν ὀργὴν, » δεικνύς, ὅτι οὐκ ἐπιθυμῶν ἐστὶν ὁ Θεὸς τὴν καταστροφήν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ὅτι ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ, ὁ μέγας ἄρχων, ὁ ἐφεστηκὴς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου· καὶ ἔσται καιρὸς ὀλιψέως· οἷος οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς ἕως ¹⁰⁶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου· καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται πᾶς ὁ ¹⁰⁷ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ (τῆς) σωτηρίας ὄντις ἀξιοί ¹⁰⁸ ».

(29) Ἀλλὰ τὸ ζητούμενον οὕτω καὶ νῦν ἀποδείκνυται· τί δὲ ¹⁰⁹ τοῦτο ἐστίν; « Ὅτι καὶ χρόνος ὤρισεν ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις ὡσερ ἐκεῖ ¹¹⁰ ὅ' καὶ μετὰ ταῦτα ο'. Ἰδόμεν τοίνυν καὶ ἐνταῦθα, εἰ τίνα χρόνον ὀρίζει. (Καὶ) ποῦ δὴ τοῦτο ἐστὶν εὐρεῖν; Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθησομένοις· ἐπειδὴ γὰρ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἦκουσε κακὰ, τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ νόμου, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπιθυμῶν γὰρ καὶ τὸ ¹¹¹ τέλος αὐτῶν μαθεῖν καὶ εἰ τις ἔσται τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή· καὶ διερωτῶν ἔλεγεν οὕτως· « Κύριε, τί τὰ ἔσχατα τούτων; Καὶ εἶπε· Δεῦρο, Δανιήλ, ὅτι ἐμπεφραγμένοι (καὶ ἐσφραγισμένοι) εἰσὶν οἱ λόγοι· ἕως καιροῦ πέρας, ¹¹² » τὸ ἀσαφές τῶν εἰρημένων αἰνιττόμενος, εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν, ἕως ἂν ¹¹³ ἐκλεγῶσι καὶ ἐκλυκανθῶσι· καὶ πυρωθῶσι πολλοί, καὶ ἀνομήσουσιν ἄνομοι, καὶ [οὗ] συνήσουσι πάντες (οἱ) ἀσεβεῖς καὶ (οἱ) νοήμονες συνήσουσιν ¹¹⁴. » Εἶτα τὸν καιρὸν προλέγων, ὅσον μέλλει κατέχειν αὐτοὺς τὰ δευτέρω, φησὶν· « Ἀπὸ καιροῦ παραλλάξεω; ἐνδελεχῆς ¹¹⁵ » τὸ δὲ ἐνδελεχῆς ¹¹⁶ τὸ πυκνὸν καὶ συνεχές ἐστίν. Τοῖς γὰρ Ἰουδαίοις ¹¹⁷ ἔθος ἐστὶν καὶ ἐν πρώτῳ καὶ ἐν ἐπιπέτῳ καὶ κατ' ἐκάστην **308** ἡμέραν τῷ Θεῷ θύειν· καὶ διὰ τοῦτο ἡ θυσία ἐκείνη ἐνδελεχισμὸς ἐλέγετο. (Ἐπεὶ οὖν ἐλθὼν ὁ Ἀντίοχος κατέλυσε τὸ ἔθος τοῦτο) καὶ ἠλλαξε, διὰ τοῦτο φησὶν ὁ ἀγγελος, ὅτι « Ἀπὸ καιροῦ ¹¹⁸ ἀλλάξεω ¹¹⁹ τοῦ ἐνδελεχισμού, » (83^b) τούτεστιν ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς θυσίας, εἰσαὶ δὲ ἡμέραι α καὶ σδ', ὡσερ ἐστὶν ἐτη γ' ἡμισυ (τοῦτο ἐπὶ τοῦ ¹²⁰ Ἀντιχρίστου). Εἶτα δηλῶν ὅτι ¹²¹ λύσει τῶν κακῶν τούτων ἔσται καὶ ἀπαλλαγὴ, ἐπήγαγεν (ὁμοίως καὶ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Ἀντιχρίστου ληπτέον· τὰς γὰρ α σδ' ἡμέρας οὐκ ἀρμόττει τάττειν ἐπὶ τοῦ Ἀντιόχου, ἀλλ' ἢ τὰς δισχιλίους τ', ἃς εἶρηκεν ὁ αὐτὸς προφήτης Δανιήλ ἐν τῇ θ' ὁράσει, αἵτινες ψηφίζόμεναι ποιοῦσιν ἕξ ἐτῶν ἀριθμὸν καὶ

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ Ἐνθεν — ἀντιχρίστου codicis rubrica. — Ἐνθεν μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ Ἀντιόχου εἰς τὸν Ἀντιχρίστου Ced. 404,8-405,1. ¹⁰⁰ Dan. xi, 36. ¹⁰¹ λέγων add. Ced. ¹⁰² Dan. xii, 1. Καὶ τοῦτο τινες τῶν ἐρμηνευτῶν εἰς τὸν Ἀντιχρίστου καιρὸν ἐξείληψαι τοῦ ἀγγέλου τὴν παράστασιν. Ἐν τῇ γῆ Dan. non est in Hebr. ¹⁰³ καὶ ἕως Ced. ¹⁰⁴ ὁ λαὸς σου πᾶς Dan. λ. πολὺς Ced. ¹⁰⁵ Ced. 405,1-406,11. ¹⁰⁶ τί δὲ Ced. ¹⁰⁷ ἐτη add. Ced. Bulg. ¹⁰⁸ ἢ π. λοιπὸν τὸ Ced. ¹⁰⁹ Dan. xii, 8, 9. ¹¹⁰ Dan. xii, 10. ¹¹¹ νοήσουσι Ced. ¹¹² ἐνδελεχισμὸς δὲ ἐκασταὶ τὸ ἡμερησίως θυσία. — τὸ γὰρ ἐνδ. Ced. ¹¹³ ἐνδελεχισμού Dan. xii, 11. Ced. et cod. a prima manu γρηγορ. ¹¹⁴ E. γὰρ ἦν π. l. Ced. ¹¹⁵ τῆς add. Ced. ¹¹⁶ παρὰλλ. Dan. ¹¹⁷ τ. ε. τοῦ α. εἰ ὁμοίως — ψῆφος v. deest in Bulg. ut in Cedreno ¹¹⁸ καὶ Ced.

Varius Hystaspis, post quem regnavit Xerxes Darii filius, qui et Artabanes, et tandem dictus Artaxerxes. Anno vicesimo hujus regni, reversus Nehemias, civitatem reedificavit, sicut nobis Esdras diligentissime enarravit. Si hinc quadringentos octoginta tres annos ponamus, ad destructionem ipsam deveniemus, ut testificatur Josephus iterum dicens: Civitatis vastationem et templi factam esse juxta prophetiam Danielis a sexcentis octo annis editam. Ileo dicit: « Ædificabitur platea et murus. » A tempore ergo, quo iterum ædificata est et propria sui ipsius figuram recuperavit, supputa 70 hebdomades, et videbis captivitatem nullum finem habentem; quod clare ostendens, quia non auferetur pressura malorum, sic dicit: « Post 70 hebdomades exterminabitur chrisma, et iudicium non erit in eo: et civitatem et sanctuarium destruet cum duce venturo, et allidentur quasi in cataclysmo, et usque ad finem belli concisi ordine desolationibus. » Et iterum de eadem captivitate loquens, dicit: « Auferetur victima et libamen, et super templum abominatio desolationis, plenitudo dabitur super vastitatem. » Abominationem desolationis dicit statuam quam erexit Adrianus imperator in templo, qui et urbem solo æquavit. Post excidium enim sub Vespasiano et Tito, Adriano imperante, surrexerunt Judæi, et ad pristinum statum redire conatisunt, incassum Deo resistentem, nec prophetam audientes, cum dicit: « Quæ Deus sanctus decrevit, quis infirmabit, et manum ejus sublimem quis evertet? » Rebelantes igitur iterum ad finem desolationis sue sponte venerunt; deinceps, his subjectis, et funditus eversa civitate, et reliquiis exterminatis, ut non sine opprobrio forent statuum suam propriam esse, ut illis plagam irremediabilem inureret, opprobrii cladisque notam suum nomen civitati imposuit. Cum enim Ælius Adrianus nominaretur, sic decrevit de suo nomine urbem nuncupari; quæ re ipsa hodieque Ælia vocatur de illius nomine, qui potitus diruit. Unde Christus, qui post Antiochum Epiphaneum venit, cum futuram captivitatem proclamaret ostenderetque quod de ea Daniel locutus est, dicit: « Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, qui legit intelligat. » Cum statua quæque aut sculpura hominis abominatio Judæis haberetur, sub futura sit captivitas et a quo prænuntiavit. Quod de Romanis hæc dicta sunt Josephus testificatur, ut jam diximus.

περὶ αὐτῆς ὁ Δανιὴλ προείπεν, φησὶν· « Ὅταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως⁴⁶ ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ — ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. — Ἐπει⁴⁷ γὰρ ἀπανεῖδωλον καὶ πᾶν ἐκτύπωμα ἀνθρώπου βδέλυγμα παρὰ

Variae lectiones et notæ.

⁴⁶ Κύριον Ced. ⁴⁸ ὁῶμεν ἔτη Ced. ⁴⁹ ταύτης Ced. ταύτ. col. ⁵⁰ καὶ τοῦ ν. ἔ. Ced. Apud Josephum hæc verba non invenimus. ⁵¹ τεῖχος Dan. ix, 25. ⁵² Ced. 408, 8-489, 22. ⁵³ ἔβ' Dan. ix, 26, om. Ced. ⁵⁴ καθὼς προείρηται Ced. seqq. omisiss. ⁵⁵ Dan. ix, 27. ⁵⁶ μου Dan. grævus. ⁵⁷ συστάτε; Ced. ⁵⁸ Is. xiv, 27. ⁵⁹ χ. δὴ Ced. ⁶⁰ πρ. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἀνεγείρας, Αἰλίαν αὐτὴν προσηγόρευσε κ. τὴν αὐτοῦ ἐπ. Ced. ⁶¹ τὴ βῆθην διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου Ced. ut Matth. xxiv, 15. ⁶² δὴ add. Ced.

Ἱερουσαλὴμ· οὐκ ἐπὶ Κύριον⁴⁶ δὲ ὀικοδομήθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος. Μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπανήλαθε Καμύσης, εἶτα οἱ Μάγοι καὶ μετ' ἐκείνους Δαρτεῖος Ἰστάσπου, μεθ' ὃν Ἐξέρξης ὁ Δακρυλοῦ καὶ Ἀρταδάνης· εἶτα Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐδασίλευσε τῆς Περσίδος. Ἐν (δὲ) τῷ κ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεμίας ἀνελθὼν, τὴν πόλιν ἀνέστησεν, ἅπερ ὁ Ἐσδρας ἀκριβῶς ἡμῖν διηγήσατο. Ἄν τοῖνον ἐνταῦθεν υπ[γ'] ἔτη **310** θῶμεν⁴⁸, ἤζομεν πάντως ἐπὶ τὴν κατασκαφὴν ταύτην⁴⁹, ὡς καὶ Ἰώσηπος αὐθις μαρτυρεῖ λέγων· « Τὴν δὲ τῆς πόλεως ἐρήμωσιν καὶ τοῦ ναοῦ⁵⁰ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιὴλ προφητείαν πρὸ ἡ[κα:] ὅκτω γενομένην ἐτῶν. Διὰ τοῦτο φησιν· « Οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ περίτειχος⁵¹. »⁵² (31) Ἐπειδὴν οὖν ἀναστῆ καὶ τὸ οἰκεῖον ἀπολάβῃ σχῆμα, ἀπ' ἐκείνου τὰς ὀ ἑβδομάδας ἀριθμοῖ (καὶ ὅση τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν οὐκέτι τέλος· ἔχουσεν, ὅπερ δηλῶν σαφέστερον, ὅτι οὐκ ἔξει τινὰ λύσιν τὰ κατέχοντα αὐτοὺς κακὰ, οὕτω φησίν)· « Μετὰ δὲ τὰς ὀ⁵³ ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρῖμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ⁵⁴ (καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, καὶ συγκαθήσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ, καὶ ἕως τέλους πολέμου συντετηγμένοι τάξει ἀφανισμοῖ. » Καὶ πάλιν τὴν αἰχμαλωσίαν ταύτην λέγων φησὶ⁵⁵· « Ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδὴ, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. » Βδέλυγμα δὲ λέγει ἐρημώσεως τὸν ἀνδριάντα, ὃν ἔστησεν Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ, ὃς καὶ τὴν πόλιν καθεῖλεν ἄρδην). Μετὰ γὰρ τὴν Οὔεσπασιανοῦ καὶ Τίτου γενομένην ἐρήμωσιν ἐπὶ Ἀδριανοῦ συστήσαντες⁵⁶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἐσπούδαζον ἐπὶ τὴν προτέραν πολιτείαν ἐπανελθεῖν οἱ μάταιοι θεομαχοῦντες (καὶ μὴ ἀκούοντες τοῦ προφήτου λέγοντος⁵⁷· « Ἄ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος βεδοῦλεται, τίς διασκεδάσει, καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὕψηλὴν τίς ἀποστρέψει; » Στασιάζαντες οὖν πάλιν ἐαυτοὺς εἰς τέλος ἐρημώσεως κατέστησαν)· χειρωσάμενος γὰρ⁵⁸ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν πόλιν πῆσαν καταστρέψας καὶ τὰ λείψανα ἀφανίσας πάντα (ἵνα μηδὲ ἀναισχύντως ἔχωσι λοιπὸν, ἔστησε τὸν αὐτοῦ ἀνδριάντα. Εἶτα συνιδὼν, ὅτι συμβαίνει χρόνον ποτὲ καταπεσεῖν τοῦτον, ὥστε αὐτοῖς ἐνθεῖναι καυτήρα καὶ πληγὴν ἀνίατον τῆς ἀναισχυντίας ἐκείνης; καὶ ἤττης ἔλεγχον) τὸ αὐτοῦ ὄνομα τῇ πόλει ἐπέθηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ Ἄγιος Ἀδριανὸς ἐχρημάτιζε, οὕτω καὶ τὴν **311** πόλιν ἐνομοθέτησε καλεῖσθαι, διὸ καὶ μέχρι τῶν Αἰλίου προσαγορεύεται⁵⁹ κατὰ τὴν ἐπωνυμίαν (τοῦ κρατήσαντος αὐτὴν καὶ καθελόντος)· ὅθεν ὁ Χριστὸς μετὰ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ παραγερόμενος καὶ προαναφωνῶν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι αἰχμαλωσίαν καὶ δεικνύς, ὅτι

Nonne Beelphegor sacrificastis? Nonne filios vestros et filias vestras demoniis immolastis, et diis serviistis alienorum? Nonne omne peccati et iniquitatis genus ostendistis? Quare igitur vos non tunc destruxit Dominus? Quare vobis, inter filiorum neces, et numinum cultus et insanias, misit Dominus plures prophetas, signaque mirabilia et incredibilia operatus est? Cujus rei gratia tum per impietatem et nefanda multa viventes, tanta a Deo obtinuistis auxilia et providentiam, hodie vero, qui nec numina colitis, nec interficitis filios, in servitute perpetua et in miseriis versamini? Nunc alius erat Deus, nunc alius est? Nonne idem Deus qui illa olim disposuit, hæc hodie operatur? Quare, cum majora essent peccata, major vobis fuit ex Deo gloria, et cum minora, vos penitus evertit, et sine honore in perpetuum derelinquit? Sed etsi tacueritis, lapides clamabunt. Quia in Domini manus extendistis, non est vobis emendatio, neque venia deinceps, neque justificatio; quæ enim tunc temporis in servos audebatis, nunc in Deum, et antiqua facinora furore in Dominum superastis, unde a vobis duriores pœnæ expetuntur. Et a patria clementia et rabie ne ita quidem recessistis, cum seductorem vocantes et impium. Si impostor Christus, ut dicitis, vos magis exaltari oportebat, cum nunc interfeceritis; si enim Phinees, uno peccatore sublato, omnem in gentem iracundiam compescuit: « Stetit enim (dicit) Phinees et deprecatus est et plaga cessavit, et imputatum est illi in iustitiam: » multo magis et vobis imputandum, si tamen impius qui a vobis crucifixus est. « Et unde manifestum, inquit, novissima ruina nos a Deo destructos esse? Ab omnibus rebus vestris quæ clamant et tuba clariorē vocem edunt per civitatis ruinam, per templi desolationem, per cætera. Sed homines, inquit, non Deus hæc nobis immisit. Si ergo fuerint opera hominum hæc, non iræ Dei, oportuit usque ad captam civitatem stare tamen vestra, nec ultra vobis produci opprobrium et vexationem. Esto tamen, juxta sententiam vestram, homines eruerint muros, et civitatem demoliti fuerint, et altare ejecerint, numquid etiam prophetis silentium imposuerunt? Numquid et gratiam Spiritus et reverenda quæque abstulerunt? voces in propitiatorio latas, et chrismatis virtutem, et in lapillis sacerdotis significationem? Non enim Judaicæ rei constituta deorsum erant, sed plura et venerabiliora desursum. Quid in exemplum? si victimas adduxeris immolandas, altare quidem de terris, et ligna, et gladius, et ipse sacerdos, ignis autem qui in penetralibus, victimas consumpturus erat, originem e cælo ducebat. Non

α εκυνήσατε μόσχω; Οὐ τὸν Μωϋσεὶ λίθοις βαλόντες καὶ ἑτέροις μυρίοις τρόποις ἀνελεῖν ἐπεχειρήσατε πολλάκις, καὶ τὸν Θεὸν παρωργίζετε βλασφημοῦντες; Οὐ τῷ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθητε; Οὐ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἐθύσατε δαιμονίοις, καὶ τοὺς ἀλλοτρῖους θεοὺς ἑθεραπεύσατε; Οὐ πᾶν εἶδος ἀμαρτίας καὶ κακίας ἐπεδείξατο; Πῶ; οὐν ὑμεῖς οὐκ ἀπεστράφη τότε ὁ Θεός, ἀλλὰ μετὰ τὰς παιδοκτονίας, μετὰ τὰς ⁸² εἰδωλολατρίας, μετὰ τὴν πολλὴν ἀγνωμοσύνην ⁸³ προφήτας ἀφῆκεν ἐν ὑμῖν ⁸⁴ εἶναι διαζόρους, σημεῖα εἰργάσατο ⁸⁵ καὶ θαῦματα παράδοξα; Τίνο; οὐν ἕνεκεν τότε μὲν ⁸⁶ ἀπεθούντες; ³¹³ καὶ (85^a) δεινὰ μυρία διαπραττόμενοι τοσαύτης εὐνοίας; ἀπηλαύετε παρὰ (τοῦ) Θεοῦ καὶ προστασίας καὶ προμηθείας, νῦν δὲ οὐτε εἰδωλολατροῦντες οὐτε παιδοκτονοῦντες, ἐν αἰχμαλωσίᾳ (διηνεκεῖ) καὶ ἐλαλιπωρίᾳ τυγχάνετε ⁸⁸; Μὴ γὰρ ἕτερος ὁ Θεός ⁸⁹ ἦν τότε καὶ ἕτερος; νῦν; Οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ ⁹⁰ ἐκεῖνα οἰκονομῶν καὶ τὰ νῦν ⁹¹ ἐργαζόμενος; Διὰ τί ⁹², ὅτε μείζονα ⁹³ μὲν ἦν τὰ ἀμαρτήματα, πολλὴ δόξα ὑμῖν ἦν παρὰ Θεοῦ, ὅτε δὲ ἐλάττονα πλημμελεῖτε νῦν, παντελῶς ὑμᾶς ἀπεστράφη καὶ ἀτιμίᾳ παρέδωκεν ἀπεράντη; Ἀλλὰ ⁹⁴ εἰ κἄν ὑμεῖς σιγήσητε, οἱ λίθοι κεκραζόνται. » Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τοῦ Δεσπότη τοῦ τὰς χεῖρας ἐξετείνετε, διὰ τοῦτο οὐκ ἐστὶν ⁹⁵ ὑμῖν διόρθωσις οὐδὲ συγγνώμη λοιπὸν οὐδὲ ἀπολογία· τότε μὲν γὰρ εἰς δούλους ἦν τὸ τολμώμενον ⁹⁶, νῦν δὲ πάντα ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ σαφῶς ἀπεκρύφθητε διὰ τῆς εἰς τὸν κοῖνον Δεσπότην ⁹⁷ μανίας, ὅθεν καὶ μείζονως κολάζεσθε. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπέχεσθε τῆς πατρικῆς ἐμβροντησίας; τε καὶ λύσσης, πλάνου αὐτὸν καὶ παράνομον ἀποκαλοῦντες. Εἰ οὖν ⁹⁸ πλάνος ἦν ὁ Χριστός, ὡς φατε, καὶ παράνομος, ἐχρῆν μᾶλλον ὑμᾶς εὐδοκιμῆσαι, ὅτι αὐτὸν ἀπεκτείνετε· εἰ γὰρ (ὁ) Φινεὴς ἕνα τινὰ παρανομοῦντα ἀνελὼν, ὀλόκληρον τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους ὀργὴν ἔπαυσεν ⁹⁹ — ¹ ἐστὶ γὰρ (φησὶν) Φινεὴς καὶ ἐξήλασατο, καὶ ἐκόπασεν ἠθραῦσι; καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην· — πολλῶ μᾶλλον ἐφ' ὑμῶν εἶδε τοῦτο γενέσθαι, εἰ γε παράνομος; ἦν ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθεὶς. Καὶ πῶθεν δῆλον, φησὶν ², ὅτι τέλειον ³ ἀπεστράφη ὑμᾶς ὁ Θεός; (Ἄπὸ) τῶν πραχθέντων ὑμῶν βούντων ⁴ καὶ σάλπιγγος λαμπροτέρην ἀφ' ἑνῶν φωνῆν, διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐρημώσεως τοῦ ναοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἀλλ' ἄνθρωποι, φησὶν, ἐπήγαγον (ἡμῖν ταῦτα καὶ) οὐχ ὁ Θεός. Εἰ οὖν ⁵ ἀνθρώπων (ἦν ἔργα ταῦτα καὶ οὐ ⁶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, εἶδε μέχρι τῆς ἀλώσεως τὰ ὑμέτερα στήναι καὶ μὴ πορρότερον ⁷ προελθεῖν ὑμῖν τὴν ἀτιμίαν τε καὶ (τὴν) κάκωσιν· πλὴν, ἔστω κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, ³¹⁴ ὅτι τὰ τείχη κατέστρεψαν (οἱ) ἄνθρωποι ⁸, καὶ τὴν πόλιν καθέλιον, καὶ τὸν βωμὸν

Varie lectiones et notæ.

⁸² π. καὶ τὰς Ced. Slav. ? ⁸³ καὶ add. Ced. bis. ⁸⁴ παρ' ὑμῖν Ced. Slav. ⁸⁵ εἰργάζοντο Ced. ⁸⁶ πάλαι μὲν Ced. Slav. ⁸⁷ ἀπεθούντες cod. ⁸⁸ τ. διάγετε Ced. Slav. ? ⁸⁹ ἦν Θεός Ced. Slav. ? ⁹⁰ καὶ ὁ Ced. Slav. ? ⁹¹ καὶ ταῦτα νῦν Ced. ⁹² διότι cod. Slav. ⁹³ μείζω Ced. Slav. ? ⁹⁴ Luc. xix, 40. ⁹⁵ ἔσται Ced. Slav. ? ⁹⁶ τὰ τολμώμενα Ced. Slav. ? ⁹⁷ Χριστὸν add. Ced. ⁹⁸ γοῦν Ced. Slav. ? ⁹⁹ κατέπαυσεν Ced. ¹ Num. xv, 8, 13. ² φα. cod. ³ τέλειον Ced. ⁴ πρ. αὐτῶν β. Ced. ⁵ γοῦν Ced. ⁶ οὐχ ἔσται. ⁷ παραπύρον Ced. Slav. ? ⁸ τ. ἀνθρώπων; Ced., sed cf. 50 Slav. ?

hoc prophetia, nec hostiam nostram, sed Judaicam, vana est. Si enim, jubente Moyse, nullum in locum offerri hostiam, nisi in quem sibi elegerit Dominus Deus, et in unum locum Jerusalem victimas concludente, propheta dicit: « In omni loco debet incensum offerri et hostia munda, » contradicit Moysi et repugnat. Sed absit; de alia enim hostia hic, de alia ille loquitur. Audiat et Sophoniam eadem conclamantem et dicentem: « Illustrabitur Dominus super omnes nationes, et exterminabit omnes deos gentium, et adorabunt eum unusquisque de loco suo. » Verumtamen hoc non est licitum, et in uno loco prescripsit adorare Moyses. Cum audieritis ergo prophetas, proclamantes et praedicentes quia minime in urbem unam aut in unum locum homines undequaque congregari cogentur, sed domi sedentes unusquisque Deum adorabunt: quod aliud tempus ac nostrum dicere potestis, quo nostra per universam terram splendent, dum vestra extincta sunt et vos in tenebris pertransitis?

Καίτοι γε τούτο οὐκ ἔφευτο, ἀλλ' εἰς ἓνα τόπον τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προαναφωνούντων, ὅτι οὐκέτι εἰς μίαν πόλιν οὐδὲ εἰς ἓνα τόπον ἀναγκασθήσονται (οἱ) ἄνθρωποι πάντοθεν ³⁵ συναγεσθαι, ἀλλ' οἰκοι καθήμενοι ³⁶ ἕκαστος θεραπεύσει, τὸ θεῖον, τίνα ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τὸν παρόντα τούτου, καθ' ὃν τὰ μὲν ἡμέτερα διαλάμπουσιν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ ἡμέτερα κατεσθῆθησαν ³⁷, καὶ ἐν σκότει διαπορεύεσθε;

Præterea re principio quidem tales vobis victimas concedere volebat; audite enim quod dicit Isaias: « Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dominus. » Et: « Quis exquisivit hæc de manibus vestris? » Si hoc enim a principio quæsiisset, illos sane qui inter vos enituerent antiquissimi, ad hæc instituta adduxisset. Sed qua de re permisit? inquit. Vestræ indulgendo infirmitati. Quemadmodum medicus, ubi ardentem febrim hominem videt, qui impotens animi et omnibus gravis, ni detur, quam postulat, aqua frigida, ipse sibi mortem illaturum minatur, minus concedit, ultimæ vitæ violentiæ causa, ut majus impediatur malum; sic et Deus cum Hebræos impetu quodam et furore, et sacrificiorum desiderio incensus minari desertionem ad idola et jam re deserentes vidisset, sacra facere eis permisit. Hæc est causa, et exinde patet: post enim detestandum festum quod, vitulo sibi confiato, dæmoniis peregerunt, permisit victimas, quasi dixisset: Bacchamini, vultis sacrificare? ergo mihi sacrificiate. Attamen permissa non a libere concessit, sed sapientissimam per viam rursus illos adduxit. Ut medicus ille ægrotanti indulgens, permittit, sed desola frigidorum phiala quam de ipsius domo attulit, mandat hauriendum, sedatoque ægro, clam jubet a necessariis phialam con-

καθαρὰ, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό ³⁸. » Πότε οὖν ταῦτα πεπληρωται, ὧ ³⁹ Ἰουδαῖε ⁴⁰, καὶ πότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσηνήχθη τῷ θεῷ καὶ θυσία καθάρα; Οὐκ ἂν ἔχεις ⁴¹ εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τούτου (δὴ) τὸν μετὰ τὴν ⁴² Χριστοῦ παρουσίαν· ὡς εἰ μὴ τούτου προλέγει τὸν καιρὸν, μηδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν, ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν, παρὰ νόμος ⁴³ ἢ προφητεία. Εἰ γὰρ, τοῦ Μωϋσέως κελεύοντος εἰς μηδένα τόπον ἀνάγεσθαι ⁴⁴ θυσίαν, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ἂν ἂν ἐκλέξῃται ⁴⁵ Κύριος ὁ Θεός, καὶ εἰς ἓν χωρίον ἐν Ἱερουσαλὴμ συγχλείοντος τὰς θυσίας ἐκείνας, ὁ προφήτης λέγων ⁴⁶: « Ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μέλλει προσάγεσθαι καὶ θυσία ⁴⁷ καθάρα, » ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ Μωϋσεῖ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο· περὶ γὰρ ἐτέρας ἐκεῖνος εἶπε θυσίας, καὶ περὶ ἐτέρας οὗτος. Ἀκούσατε δὴ (καὶ) Σοφωνίου (συμ)φωνούντου; τὰ αὐτὰ δὴ λέγοντος: « Ἐπιφανήσεται Κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ³¹⁶ καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος; ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν ⁴⁸. »

ἑθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκούσῃτε

³⁸ (35) Ὅτι δὲ πάλιν οὐδὲ ³⁹ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὑμῖν (86^a) δοῦναι τὰς τοιαύτας ἠθούλετο θυσίας, ἀκούσατε τί φησὶν Ἡσαίας ⁴⁰: « Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος; » καὶ ⁴¹: « Τίς ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; » Εἰ γὰρ ⁴² ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐξήτει, καὶ τοὺς παλαιούς πάντας, τοὺς παρ' ὑμῖν λάμφαντας, πρώτους ἂν εἰς τὴν πολιτείαν ⁴³ εἰσήγαγε ταύτην. Πῶς ⁴⁴ οὖν ταῦτα ἐπέτρεψε; φησὶ ⁴⁵. Τῇ ἡμέτερᾳ συγκαταβαίνων ἀσθενείᾳ· καὶ καθάπερ ἰατρὸς πυρέττοντα ὄρων ⁴⁶ ἄνθρωπον, δυσάρρωστον καὶ ἀκρτερότητον, ἐπιθυμῶντα ψυχροποσίας καὶ ἀπειλοῦντα, εἰ μὴ λάθοι, αὐτὸν ἀναιρήσειν, βουλόμενος ⁴⁷ μείζον κωλύσαι κακόν, τὸ ἕλαττον δίδωσι πρὸς ἀπαλλαγὴν ταλευταίας βίας ⁴⁸, οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεός ἐποίησε. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μαινωμένους, ἀγχομένους; ἐπιθυμῶντας θυσιῶν καὶ παρσκευασμένους, εἰ μὴ λάθοιεν, αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἰδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρσκευασμένους, ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντας ἦδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. Καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δῆλον ἐντεῦθεν· μετὰ γὰρ τὴν μουσαρὰν ἑορτήν, ἣν ἐπέτελεσαν τοῖς δαιμονίοις μοσχοποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε, μόνον οὐχὶ λέγων· « Μαίνεσθε ⁴⁹, βούλειθε θύειν; οὐκοῦν ἐμοὶ θύετε ⁵⁰. » Ἀλλ' ὅμως καὶ τούτο ἐπέτρεψας, οὐ μέχρι τέλους ἀφήκεν, ἀλλὰ διὰ σοφωτάτης ³¹⁷ μεθόδου πάλιν ἐπήγαγεν ⁵¹.

Variæ lectiones et notæ.

³⁸ αὐτῆν Ced., sed cf. Malach. 1, 12 Slav. ? ³⁹ Ἰουδαῖοι Ced. Slav. ? ⁴⁰ ἔχεις? ἔχοιτε Ced. Slav. ? ⁴¹ τοῦ add. Ced. ⁴² ἐστὶν add. Ced. ⁴³ ἀνάγεσθε Ced. Slav. ? ⁴⁴ ἂν ἐξελέξατο Ced. Slav. ? ⁴⁵ λέγει cod. Slav. ? ⁴⁶ μέλλειν προ. καὶ θυσίαν καθάραν Ced. Slav. ? ⁴⁷ αὐτοῦ Soph. 11, 11, Ced. ⁴⁸ πάντοτε Ced. ⁴⁹ καθήμενος Ced. Slav. ? ⁵⁰ κατεσθῆθη Ced. Slav. ? ⁵¹ Ced. 415,5-417,3. ⁵² οὐ Ced. ⁵³ Isa. 1, 11. ⁵⁴ Isa. 1, 12. ⁵⁵ Εἰ δὲ Ced. ⁵⁶ θρησκείαν? ⁵⁷ ὅπως cod. Slav. ? ⁵⁸ φησὶν, ἐπέτρεψε; Ced. ⁵⁹ ἰδὼν Ced. Slav. ?—δυσάρρωτον τε Ced. e sequenti ἐδυσάρρωτος δῆμος. ⁶⁰ τὸ add. Ced. ⁶¹ ἀλλ. τελευταίας βίας Ced. Slav. ? ⁶² καὶ add. Ced. ⁶³ καὶ ἐ. θύεται cod. Slav. ? ⁶⁴ ἀνήγαγε Ced. ἀπήγαγε? cf. infra ἀπάγαγη.

καὶ ὡσπερ ὁ ἰατρός· ἐκείνος, συγχωρήσας τῇ ἐπι-
 θυμίᾳ τοῦ κάμνοντος, εἶτα φιλήν οἰκοθεν κομίσας
 κελύσειεν ⁸⁸ (ἐν) ταύτῃ μόνῃ τῆς ψυχροποσίας με-
 талаμβάνειν ⁸⁹ καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος, λάθρα
 τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτάξειε συνερίψαι τὴν φιλήν αὐ-
 τήν, ἵνα λαθρανόντως καὶ ἀνυπόπτως αὐτὸν ἀπα-
 γάγῃ τῆς ἐπιθυμίας ⁹⁰ ἐκείνης, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς
 ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας, ἐν οὐδενὶ τόπῳ τῆς οἰ-
 κουμένης εἴασε τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' ἦ ἐν τοῖς Ἱερο-
 σολύμοις ⁹¹ μόνον. Ὅθεν φησὶν ὁ Δαυὶδ· « Σοὶ
 πρέπει, ὁ Θεὸς, ὕμνος ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσε-
 ται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. » Εἶτα ἐπειδὴ χρόνους
 τινὰς ἔθυσαν, καθέλας τὴν πόλιν, καὶ ὡσπερ διὰ ⁹²
 τῆς τοῦ σκεύους συντριβῆς, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς
 κατὰ τὴν πόλιν κατασεροφῆς ⁹³ καὶ ἀκοντας αὐτοὺς
 ἀπήγαγε τοῦ πράγματος· ἐπειδὴ ⁹⁴ γὰρ, εἰ φανερώς
 εἶπεν· Ἀπόστρεψε, οὐκ ἂν ἠνέσχοντο βράδιως, διὰ
 τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λαθρανόντως αὐτοὺς
 ἀπήγαγεν τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. Ἔστω
 τοίνυν ὁ μὲν ἱατρός ὁ Θεὸς, ἡ δὲ φιλήν ἡ πόλις, ὁ δὲ
 νοσῶν ὁ δυσάρεστος δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ ψυ-
 χροποσία, ἡ τῶν θυσῶν ἐπιτροπὴ καὶ ἐξουσία· εἰ
 γὰρ μὴ τοῦτο ἠβούλετο κατασκευάζαι, τίνας ἔσκεν
 εἰς τόπον ἕνα συνέκλεισε τὴν τοιαύτην θυσίαν ὁ
 πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν; τίνας χάριν
 τὴν μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς
 τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς καιρὸν, τὸν δὲ καιρὸν εἰς
 μίαν πόλιν συναγαγῶν, αὐτὴν πάλιν κατέστρεψε
 τὴν πόλιν; Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον,
 ὅτι πᾶσα μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖς Ἰουδαίοις ἀνεῖται,
 ἐνθα οὐκ ἔστι ⁹⁵ θύειν, μόνῃ δὲ ⁹⁶ Ἱερουσαλήμ, ἐν ἧ
 καὶ μόνῃ (θύειν) ἐξῆν, ἄβατος καὶ ἔρημος (αὐτοῖς
 μόνοις ⁹⁷) γέγονεν. ⁹⁸ (36) Περὶ ὧν μέντοι γε ἐν
 ταῖς ⁹⁹ ἀποστολικαῖς Διατάξεσι φησὶν ὁ θεοῦ λόγος·
 « Ἦδὲ καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐναρ-
 γῶς ὁ Θεὸς εὐ μάλα παρηγεῖτο τὰς τῶν Ἰουδαίων
 θυσίας ¹⁰⁰ ἑξαμαρτούντων ¹⁰¹ εἰς 318 αὐτὸν πολλα-
 κί; καὶ οἰομένων ¹⁰² διὰ θυσίας ¹⁰³ καὶ οὐ ¹⁰⁴ διὰ (86^b) με-
 τανοίας αὐτὸν ἐξουμενίζεσθαι· φησὶ γὰρ διὰ τῶν
 προφητῶν ¹⁰⁵. « Ἴνα τί μοι φέρετε λίθων ἐκ Σαβὰ ¹⁰⁶
 καὶ κιννάμωνον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὀλοκαυτώματα
 ὑμῶν οὐκ εἰσὶ ¹⁰⁷ δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ
 ἤθύναν μοι. » — ¹⁰⁸ « Συναγάγετε τὰ ὀλοκαυτώματα
 ὑμῶν μετὰ τῶν θυσῶν ὑμῶν καὶ φάγετε ¹⁰⁹ κρέα,
 ὅτι οὐκ ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἡνίκα ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐκ
 γῆς Αἰγύπτου, περὶ θυσῶν καὶ ὀλοκαυτωμάτων· »
 καὶ ¹¹⁰. « Τί μοι πλῆθος τῶν θυσῶν ὑμῶν ¹¹¹; πλῆ-
 ρης εἰμι ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στῆαρ ἀρνῶν
 καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδ' ἂν
 ἔρχοσθε ¹¹² ὀφθῆναι μοι· τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα

A fringi ut sensim et tacite illum a cupidine deter-
 reat, sic et Deus fecit. Permisit sacrificia, sed
 nullo alio loco terrarum orbis ac Jerusalem modo.
 Unde dicit David : « Te decet, Deus, hymnus in
 Sion, et tibi preces dedicantur in Jerusalem. »
 Deinde, cum per tempora sacrificassent, destruxit
 civitatem, et sicut per destructionem vasis, ita per
 urbis exitium invitos a re deterruit. Si dixisset
 aperte, Abstineatis, non facile sustinuisset; et per
 loci necessitatem deterruit tacite eos ab insana
 rei cupidine. Sit igitur medicus, Deus; phiala, ci-
 vitas; ægrotus, impatiens populus Judæorum; ge-
 lida potio, victimarum permissio et facultas. Quare
 enim, si non reipsa illud voluisset obtinere, in uno
 loco sacrificium circumscriptisset, qui ubique et
 B omnia replet? Quare cultum in victimas, victimas
 in locum, locum in tempus, tempus in unam civi-
 tatem resumens, civitatem ipsam diruit? Hoc mi-
 randum et stupendum nimis, quod omnis terra,
 ubi non licet sacrificare, permittitur Judæis; Jeru-
 salem vero sola, in qua sola fas erat sacrificare, il-
 lis solis in via et deserta facta est. De quibus in
 Constitutionibus apostolicis sic loquitur divinus
 sermo : Jam ante incarnationis œconomiam valde
 abhorrebat Dominus a Judæorum victimis, quibus,
 sæpe sæpius in eum peccantes, non vero conver-
 sione, existimabant propitium fieri. Dicit enim per
 prophetas : « Utquid mihi afferitis thus de Saba,
 et cinnamomum de terra longinqua? holocausta
 C mata vestra non sunt accepta, et victimæ vestræ
 non placuerunt mihi. Adde holocaustomata vestra
 victimis vestris et comedite carnes, quia non præ-
 cepi vobis, cum eduxi vos de terra Ægypti, de
 victimis et holocaustomatibus. » Et : « Quo mihi
 multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum
 holocaustomatibus arietum; et adipem agnorum, et
 sanguinem taurorum et hircorum non volo; ne si
 veniatis quidem ut videamini mihi; quia enim
 exquisivit hæc de manibus vestris? non concu-
 scabitis aulam meam post hoc; si afferatis simili-
 lam, vanum. Incensum abominatio est mihi;
 neomenias vestras et Sabbata et diem magnatum
 non fero; jejuniu et solemnitate et festivitatem
 vestras odivit anima mea; facti estis mihi in sa-
 tietatem. » Et alibi : « Aufer a me tumultum car-
 minum tuorum, et psalmum organorum tuorum
 non audiam. » Et iterum : « Non suscipiam de domo
 tua vitulos, nec de ovilibus tuis hircos : mea est
 enim terra, et plenitudo ejus. Numquid manducaha
 carnem taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ κελύσειεν Ced. ⁸⁹ μεταλαβεῖν Ced. Slav. ? ⁹⁰ ἐπ. αὐτῆς Ced. ⁹¹ καὶ add. Ced. — ὁ. ὁ-θεός
 Ps. lxxv, 1 Ced. Slav. ⁹² π. ὁ. ὁ ἱατρός διὰ Ced. Slav. ? ⁹³ τῆς κ. τῆς πόλεως Ced. Slav. ? ⁹⁴ ἐπι-
 Ced. Slav. ? ⁹⁵ ἔξιστι Ced. Slav. ? ⁹⁶ ἡ add. Ced. ⁹⁷ μόνον Ced. Slav. ? ⁹⁸ Ced. 417,3-418,17. ⁹⁹ μ.
 κὰν ταῖς Ced. ¹⁰⁰ Const. vi, 21,2 τῆς παρουσίας αὐτοῦ π. τοῦ λαοῦ θ. Slav. ? ¹⁰¹ ἑξαμαρτούντων Ced. Slav. ?
 ἑξαμαρτανόντων Ced. Slav. ? ¹⁰² πολλακίς εἰς ἄ. ἑξαμαρτόντος καὶ οἰομένου Const. ¹⁰³ οἰομένων cod. ¹⁰⁴ θ.-
 στῶν Const. ¹⁰⁵ ἀλλ' οὐ Const. Ced. ¹⁰⁶ λέγει γὰρ οὕτως Const. Jer. vi, 20. ¹⁰⁷ λ. ἐκ. Σ. φέρετε Const
 Ced. ¹⁰⁸ ἔστι Const. Ced. ¹⁰⁹ Jer. vii, 21,22 καὶ ἐξῆς. Τὰ ὁ. ὁ. σ. Const. καὶ Σ. τὰ ὁ. ὁ. Ced. Slav. ?
¹¹⁰ τὰ add. Ced. — ὁλ. καὶ θ. Const. ¹¹¹ διὰ Ἱσαῖου λέγει Const. Isa, i, 11-12. ¹¹² λέγει Κύριος add
 Const. ¹¹³ ἔρχεσθε Ced. Slav. ?

hoc prophetia, nec hostiam nostram, sed Judaicam, vana est. Si enim, jubente Moyse, nullum in locum afferri hostiam, nisi in quem sibi elegerit Dominus Deus, et in unum locum Jerusalem victimas concludente, propheta dicit : « In omni loco debet incensum offerri et hostia munda, » contradicere Moysi et repugnat. Sed absit; de alia enim hostia hic, de alia ille loquitur. Audiatis et Sophoniam eadem conclamantem et dicentem: « Illustrabitur Dominus super omnes nationes, et exterminabit omnes deos gentium, et adorabunt eum unusquisque de loco suo. » Verumtamen hoc non est licitum, et in uno loco praescripsit adorare Moyses. Cum audieritis ergo prophetas, proclamantes et praedicentes quia nimine in urbem unam aut in unum locum homines undequaque congregari cogentur, sed domi sedentes unusquisque Deum adorabunt : quod aliud tempus ac nostrum dicere potestis, quo nostra per universam terram splendent, dum vestra extincta sunt et vos in tenebris pertransitis?

Καίτοι γε τοῦτο οὐκ ἐφεῖτο, ἀλλ' εἰς ἓνα τόπον τῶν προφητῶν προλεγομένων καὶ πρόαναφωνούντων, ὅτι οὐκέτι εἰς μίαν πόλιν οὐδὲ εἰς ἓνα τόπον ἀναγκασθήσονται (οἱ) ἄνθρωποι πάντοθεν ἵνα συνάγῃσθαι, ἀλλ' οἴκοι καθήμενοι ἕκαστος θεραπεύσῃ τὸ θεῖον, τίνα ἂν ἔχοιτε ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τὸν παρόντα τοῦτον, καθ' ὃν τὰ μὲν ἡμέτερα διαλάμπουσιν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ ὑμέτερα κατεσθίεσθησαν, καὶ ἐν σκότει διαπορεύεσθε;

Præterea re principio quidem tales vobis victimas concedere volebat; audite enim quod dicit Isaias : « Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dominus. » Et : « Quis exquisivit hæc de manibus vestris? » Si hoc enim a principio quaesivisset, illos sane qui inter vos enitueris anti-quissimi, ad hæc instituta adduxisset. Sed qua de re permisit? inquit. Vestrae indulgendo infirmitati. Quemadmodum medicus, ubi ardentem febre hominem videt, qui impotens animi et omnibus gravis, ni detur, quam postulat, aqua frigida, ipse sibi mortem illaturum minatur, minus concedit, ultimæ vitæ violentiæ causa, ut majus impediatur malum; sic et Deus cum Hebræos impetu quodam et furore, et sacrificorum desiderio incensus minari desertionem ad idola et jam re deserentes videret, sacra facere illis permisit. Hæc est causa, et exinde patet: post enim detestandum festum quod, vitulo sibi confiato, dæmoniis peregerunt, permisit victimas, quasi dixisset: Bacchamini, vultis sacrificare? ergo mihi sacrificiate. Attamen permissa non a. l. finem concessit, sed sapientissimam perviam rursus illos adduxit. Ut medicus ille ægrotanti indulgens, permittit, sed de sola frigidorum phiala quam de ipsius domo attulit, mandat hauriendum, sedatoque ægro, clam jubet a necessariis phialam con-

καθαρὰ, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. » Πότε οὖν ταῦτα πεπλήρωται, ὡς Ἰουδαῖοι, καὶ τότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμιάμα προσηνήχθη τῷ Θεῷ καὶ θυσία καθάρᾳ; Οὐκ ἂν ἔχεις εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τοῦτον (δὴ) τὸν μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν· ὡς εἰ μὴ τὸν τοῦτον προλάγει τὸν καιρὸν, μὴδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν, ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν, παρανόμος ἢ ἡ προφητεία. Εἰ γὰρ, τοῦ Μωϋσέως κελεύοντος εἰς μηδένα τόπον ἀνάγεσθαι θυσίαν, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξεται Κύριος ὁ Θεός, καὶ εἰς ἐν χωρίον ἐν Ἱερουσαλὴμ συγκλειόντος τὰς θυσίας ἐκείνας, ὁ προφήτης λέγων· « Ἐν παντὶ τόπῳ θυμιάμα μέλλει προσάγεσθαι καὶ θυσία καθάρᾳ, » ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ Μωϋσεῖ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο· περὶ γὰρ ἐτέρας ἐκείνος εἶπε θυσίας, καὶ περὶ ἐτέρας οὗτος. Ἀκούσατε δὴ (καὶ) Σοφωνίου (συμφωνούντο; τὰ αὐτὰ καὶ λέγοντο; « Ἐπιφανήσεται Κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη » καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος; ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. »

ἐθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκούσητε ἐθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκούσητε

ὑμῖν (86^a) δοῦναι τὰς τριαύτας ἠδούλετο θυσίας, ἀκούσατε τί φησιν Ἡσαίας· « Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος; » καὶ· « Τίς ἐξ-εζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; » Εἰ γὰρ ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐξήτει, καὶ τοὺς παλαιοὺς πάντας, τοὺς παρ' ὑμῖν λάμψαντας, πρώτους ἂν εἰς τὴν πολιτείαν εἰσήγαγε ταύτην. Πῶς οὖν αὐτὰ ἐπέ-τρεψε; φησὶ· Τῇ ὑμέτερᾳ συγκαταβαίνων ἀσθενείᾳ· καὶ καθάπερ ἰατρὸς πυρέττοντα ὀρῶν ἄνθρωπον; δυσάρρωστον καὶ ἀκαρτέρητον, ἐπιθυμούντα ψυχροποσίας καὶ ἀπειλοῦντα, εἰ μὴ λάβοι, αὐτὸν ἀναιρήσειν, βουλόμενος μείζον κωλύσαι κακόν, τὸ ἕλαττον δίδωσι πρὸς ἀπαλλαγὴν τελευταία; βίας, οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεός ἐποίησε. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μαινομένους, ἀγχομένους; ἐπιθυμούντας θυσιῶν καὶ παρεσκευασμένους, εἰ μὴ λάβοιεν, αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἰδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρεσκευασμένους, ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντας ἦδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. Καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δῆλον ἐντεῦθεν· μετὰ γὰρ τὴν μυσαρὰν ἐορτὴν, ἣν ἐπέτε-λεσαν τοῖς δαιμονίοις μοσχοποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε, μόνον οὐχὶ λέγων· « Μαίνεσθε, βούλεσθε θύειν; οὐκοῦν ἐμοὶ θύετε. » Ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο ἐπέτρεψας, οὐ μέχρι τέλους ἀφήκεν, ἀλλὰ διὰ σοφωτάτης 317 μεθόδου πάλιν ἐπήγαγεν·

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ αὐτὴν Ced., sed cf. Malach. 1; 12 Slav. ? ¹¹ Ἰουδαῖοι Ced. Slav. ? ¹² ἔχοι; ἔχοιτε Ced. Slav. ? ¹³ τοῦ add. Ced. ¹⁴ ἐστὶν add. Ced. ¹⁵ ἀνάγεσθε Ced. Slav. ? ¹⁶ ἐξελέξατο Ced. Slav. ? ¹⁷ λέγει cod. Slav. ? ¹⁸ μέλλειν πρ. καὶ θυσίαν καθάρᾳ Ced. Slav. ? ¹⁹ αὐτοῦ Soph. 11, 11, Ced. ²⁰ πάντοτε Ced. ²¹ καθήμενος Ced. Slav. ? ²² κατεσθίεσθη Ced. Slav. ? ²³ Ced. 415,5-417,3. ²⁴ οὐ Ced. ²⁵ Isa. 1, 11. ²⁶ Isa. 1, 12. ²⁷ Εἰ δέ Ced. ²⁸ θρησκείαν ? ²⁹ ὅπως cod. Slav. ? ³⁰ φησὶν; ἐπέτρεψε; Ced. ³¹ ἰδῶν Ced Slav. ?—δυσάρεστον τε Ced. e sequenti ἐδυσάρεστος δῆμος. ³² τὸ add. Ced. ³³ ἀλλ. τελευταίη; βίασθ Ced. Slav. ? ³⁴ κα; add. Ced. ³⁵ κἄν ἢ. θύεται cod. Slav. ? ³⁶ ἀνήγαγε Ced. ἀπήγαγε ? cf. infra ἀπαγάγη.

καί, ὡς περὶ ὁ ἱατρὸς ἐκεῖνος, συγχωρήσας τῇ ἐπι-
 θυμίᾳ τοῦ κάμνοντος, εἶτα φιλῆν οἰκοθεν κομίσας
 κελύσειεν ⁸⁸ (ἐν) ταύτῃ μένῃ τῆς ψυχροποσίας με-
 ταλαμβάνειν ⁸⁹ καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος, λάθρα
 τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ἐπιτάξειε συνερίψαι τὴν φιλῆν αὐ-
 τῇ, ἵνα λαθανόντως καὶ ἀνυπόπτως αὐτὸν ἀπα-
 γάτῃ τῆς ἐπιθυμίας ⁹⁰ ἐκείνης, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς
 ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας, ἐν οὐδενὶ τόπῳ τῆς οἰ-
 κουμένης εἶασε τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' ἦ ἐν τοῖς Ἱερο-
 σολύμοις ⁹¹ μόνον. Ὅθεν φησὶν ὁ Δαυὶδ· « Σοὶ
 πρέπει, ὁ Θεὸς, ὕμνος ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσε-
 ται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. » Εἶτα ἐπειδὴ χρόνους
 τινὰς ἔθυσαν, καθέλει τὴν πόλιν, καὶ ὡς περὶ διὰ ⁹²
 τῆς τοῦ σκεύους συντριβῆς, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς
 κατὰ τὴν πόλιν καταστροφῆς ⁹³ καὶ ἄκοντας αὐτοὺς
 ἀπήγαγε τῷ πράγματι· ἐπειδὴ ⁹⁴ γὰρ, εἰ φανερώς
 εἶπεν· Ἀπόστητε, οὐκ ἂν ἠνέσχοντο βραδίως, διὰ
 τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λαθανόντως αὐτοὺς
 ἀπήγαγεν τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. Ἔστω
 τοίνυν ὁ μὲν λατρὸς ὁ Θεὸς, ἡ δὲ φιλῆ ἡ πόλις, ὁ δὲ
 νοσῶν ὁ δυσάρεστος δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ ψυ-
 χροποσία, ἡ τῶν θυσιῶν ἐπιτροπὴ καὶ ἐξουσία· εἰ
 γὰρ μὴ τοῦτο ἠβούλετο κατασκευάσαι, τίνας ἔνεκεν
 εἰς τόπον ἕνα συνέκλεισε τὴν τοιαύτην θυσίαν ὁ
 πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν; τίνας χάριν
 τὴν μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς
 τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς καιρὸν, τὸν δὲ καιρὸν εἰς
 μίαν πόλιν συναγαγῶν, αὐτὴν πάλιν κατέστρεψε
 τὴν πόλιν; Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον,
 ὅτι πᾶσα μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖς Ἰουδαίοις ἀνεῖται,
 ἐνθα οὐκ ἔστι ⁹⁵ θύειν, μόνῃ δὲ ⁹⁶ Ἱερουσαλήμ, ἐν ἧ
 καὶ μόνῃ (θύειν) ἐξῆν, ἄβιατος καὶ ἔρημος (αὐτοῖς
 μόνοις) ⁹⁷ γέγονεν. ⁹⁸ (36) Περὶ ὧν μέντοι γε ἐν
 ταῖς ⁹⁹ ἀποστολικαῖς Διατάξεσι φησὶν ὁ θεοῦ λόγος·
 « Ἦδη δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας ἐναρ-
 γῶς ὁ Θεὸς εὐ μάλα παρηγετο τὰς τῶν Ἰουδαίων
 θυσίας ¹⁰⁰ ἑξαμαρτούντων ¹⁰¹ εἰς 318 αὐτὸν πολλα-
 κί; καὶ οἰομένων ¹⁰² διὰ θυσίας ¹⁰³ καὶ οὐ ¹⁰⁴ διὰ (86^b) με-
 τανοίας αὐτὸν ἐξευμενίζεσθαι· φησὶ γὰρ διὰ τῶν
 προφητῶν ¹⁰⁵. « Ἴνα τί μοι φέρετε λίθον ἐκ Σαβᾶ ¹⁰⁶
 καὶ κιννάμωνον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ δλοκαυτώματα
 ὑμῶν οὐκ εἰσὶ ¹⁰⁷ δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ
 ἤθουνάν μοι. » — ¹⁰⁸ « Συναγάγετε τὰ δλοκαυτώματα
 ὑμῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν καὶ φάγετε ¹⁰⁹ κρέα,
 ὅτι οὐκ ἐντετεῖλάμην ὑμῖν, ἠνίκα ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐκ
 γῆς Αἰγύπτου, περὶ θυσιῶν καὶ δλοκαυτωμάτων·
 καὶ ¹¹⁰. « Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν ¹¹¹; πλή-
 ρης εἰμὶ δλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στίαρ ἀρνῶν
 καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδ' ἂν
 ἔρχοσθε ¹¹² ὀφθῆναι μοι· τίς γὰρ ἐξέζητησε ταῦτα

A fringi ut sensim et tacite illum a cupidine deter-
 reat, sic et Deus fecit. Permisit sacrificia, sed
 nullo alio loco terrarum orbis ac Jerusalem modo.
 Unde dicit David : « Te decet, Deus, hymnus in
 Sion, et tibi preces dedicantur in Jerusalem. »
 Deinde, cum per tempora sacrificassent, destruxit
 civitatem, et sicut per destructionem vasis, ita per
 urbis exitium invitos a re deterruit. Si dixisset
 aperte, Abstineatis, non facile sustinuisset; at per
 loci necessitatem deterruit tacite eos ab insana
 rei cupidine. Sit igitur medicus, Deus; phiala, ci-
 vitas; ægrotus, impatiens populus Judæorum; ge-
 lida potio, victimarum permissio et facultas. Quare
 enim, si non reipsa illud voluisset obtinere, in uno
 loco sacrificium circumscripsisset, qui ubique et
 omnia replet? Quare cultum in victimas, victimas
 in locum, locum in tempus, tempus in unam civi-
 tatem resumens, civitatem ipsam diruit? Hoc mir-
 randum et stupendum nimis, quod omnis terra,
 ubi non licet sacrificare, permittitur Judæis; Jeru-
 salem vero sola, in qua sola fas erat sacrificare, il-
 lis solis in via et deserta facta est. De quibus in
 Constitutionibus apostolicis sic loquitur divinus
 sermo : Jam ante incarnationis œconomiam valde
 abhorrebat Dominus a Judæorum victimis, quibus,
 sæpe sæpius in eum peccantes, non vero conver-
 sione, existimabant propitium fieri. Dicit enim per
 prophetas : « Utquid mihi afferitis thus de Saba,
 et cinnamomum de terra longinqua? holocausta-
 mata vestra non sunt accepta, et victimæ vestrae
 non placuerunt mihi. Adдите holocaustomata vestra
 victimis vestris et comedite carnes, quia non præ-
 cepi vobis, cum eduxi vos de terra Ægypti, de
 victimis et holocaustomatibus. » Et : « Quo mihi
 multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum
 holocaustomatibus arietum; et adipem agnorum, et
 sanguinem taurorum et hircorum non volo; ne si
 veniatis quidem ut videamini mihi; quia enim
 exquisivit hæc de manibus vestris? non concu-
 scabitis aulam meam post hoc; si afferatis simili-
 lam, vanum. Incensum abdominatio est mihi; neomenias vestras et Sabhata et diem magnam
 non fero; jejunium et solemnitate[m] et festivitates
 vestras odivit anima mea; facti estis mihi in sa-
 tietatem. » Et alibi : « Aufer a me tumultum car-
 minum tuorum, et psalmum organorum tuorum
 non audiam. » Et iterum : « Non suscipiam de domo
 tua vitulos, nec de ovilibus tuis hircos : mea est
 enim terra, et plenitudo ejus. Numquid manducaha
 carnem taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ κελύσειεν Ced. ⁸⁹ μεταλαβείν Ced. Slav. ? ⁹⁰ ἐπ. αὐτῆς Ced. ⁹¹ καὶ add. Ced. — δ. ὁ Θεός Ps. lxx, 1 Ced. Slav. ⁹² π. ὁ. ὁ λατρὸς διὰ Ced. Slav. ? ⁹³ τῆς κ. τῆς πόλεως Ced. Slav. ? ⁹⁴ ἐπί Ced. Slav. ? ⁹⁵ ἔξῃστι Ced. Slav. ? ⁹⁶ ἡ add. Ced. ⁹⁷ μόνον Ced. Slav. ? ⁹⁸ Ced. 417,3-418,17. ⁹⁹ μ. κὰν ταῖς Ced. ¹⁰⁰ Const. vi, 21,2 τῆς παρουσίας αὐτοῦ π. τοῦ λαοῦ θ. Slav. ? ¹⁰¹ ἑξαμαρτῶντας Const. ἑξαμαρτανόντων Ced. Slav. ? ¹⁰² πολλακίς εἰς ἄ. ἑξαμαρτόντος καὶ οἰομένου Const. ¹⁰³ οἰομένου cod. ¹⁰⁴ θ. σῶν Const. ¹⁰⁵ ἀλλ' οὐ Const. Ced. ¹⁰⁶ λέγει γὰρ οὕτως Const. Jer. vi, 20. ¹⁰⁷ λ. ἐκ. Σ. φέρετε Const. Ced. ¹⁰⁸ ἔστι Const. Ced. ¹⁰⁹ Jer. vii, 21,22 καὶ ἐξῆς. Τὰ δ. ὁ. σ. Const. καὶ Σ. τὰ δ. ὁ. Ced. Slav. ? ¹¹⁰ τὰ add. Ced. — ὄλ. καὶ θ. Const. ¹¹¹ διὰ Ἠγαίου λέγει Const. Isa, i, 11-12. ¹¹² λέγει Κύριος add Const. ¹¹³ ἔοχεσθε Ced. Slav. ?

Sacrificia Deo sacrificium laudis, et recte Altis-
simo vota tua. » Et : « Sacrificium Deo spiritus
contributus. » Et similiter in omnibus Scripturis
victimas abnuit, quia ex nequitia longa, et inobedi-
entia, et duritia cordis in eum peccaverunt :
« Hostiæ enim impiorum, abominatio Deo, quia
scelerate offerunt illas. » Et : « Victimæ eorum
tanquam panis afflictionis illis. » Et : « Omnes co-
medentes illas inquinabuntur. » Propterea Saul
divus Samuel dicebat : « Bonum obedientia super
sacrificium, et auscultatio super adipem arietum.
Ecce minus vult Dominus victimas quam obedien-
tiam. » Si ergo etiam ante adventum suum victi-
mis cor purum et spiritum contritum præponit,
quanto magis adventu suo cruentas victimas cessare
fecit ! Quibus non indigebat, ut dictum est, sed
cum vellent, concedebat de corda recte afferri.
Unde dicit : « Si sacrificare vis, non indigenti
mihi sacrificia. » Cum vero hujusce rei immemores,
vitulum deum pro Deo appellaverunt, et illi exitum
de Ægypto tribuerunt protegenti, et dixe-
runt : « Isti sunt dii tui, Israel, qui te eduxerunt
de terra Ægypti, » eum Deum negantes, qui per
Moysem illos visitaverat in tribulatione eorum, qui
signa in manu et virga operatus erat, qui decem-
plici plaga percusserat Ægyptum, qui mare Ru-
brum dividerat, et eos inter aquas transvehere
quasi per siccum ; qui hostes eorum demerserat,
qui in Mara fontem amarum effecerat dulcem, qui
de petra dura aquam ad satietatem scaturire fecerat,
qui columna nubis et columna ignis eos, per quas
vias transiret nescientes, duxerat, ab aestu im-
moderato defendens et illuminans ; qui dederat
eis de cælo manna, et de mari carnes coturnicum,
qui in monte legem proclamaverat ; cujus vocem
de cælo tonantem audire dignati sunt ; hunc Deum
ausi sunt abnuere, dicentes Aaron : « Fac nobis
deos, qui nos præcedant, » et vitulum conflarunt,
et idolo sacrificarunt. Ideo iratus longanimitis
Deus, utpote sane ab iis debitam gratiam non ac-
cipiens, indissolubilibus eos vinculis ligavit et du-
rissimo freno colla eorum constrinxit ; et non jam
dixit : « Si feceris, » ut ante conflatum vitu-
lum, sed : « Fac altare, et immola assidue (obli-
viosus enim es et ingratus), ut semper mei memo-
riam habeas. »

νεφέλης και στύλω πυρός σχιάζοντα αὐτοὺς διὰ θάλασσης ἀμετρον και φωτίζοντα και ὡδηγούντα τοὺς

Variæ lectiones et notæ

¹ πρ. ἐάν Jes. προσθήσατε ἔτι. ἐάν Ced. Slav. ? ² μοι add. Const. Ced. ? ³ ὁμῶν add. Const. ⁴ Καὶ δι' ἐτέρου λέγει Const. Καὶ Ced. Slav. ? ⁵ ψαλμὸν Const. Slav. ? ⁶ ὄκ. Amos v, 23, Ced. Slav. ? ⁷ Καὶ διὰ τοῦ Ἀζυλὸ λέγει Const. post I Reg. xv, 12 Slav. ? Ps. L, 9. ⁸ Ps. xliix, 12-14. ⁹ φάγωμαι κρέατα Ced. Slav. ? ¹⁰ πίνωμαι Ced. Slav. ? ¹¹ Ps. LI, 17 om. Const. ¹² Καὶ ἐν π. δὲ ταῖς Const. Slav. ? ¹³ αὐτῶν add. Const. ¹⁴ ἐξαμαρτεῖν Const., om. ἐξ — σκλ. Slav. ? ¹⁵ x. τε καὶ ἀπ. καὶ Ced. Slav. ? ¹⁶ β. παρὰ Κυρίῳ Const. β. Κυρίῳ Ced. Prov. xxi, 27. ¹⁷ πάλιν Αἰ Const. Os. ix. ¹⁸ καὶ om. Const. ¹⁹ αὐτὰ μινθ. — om. Const. quæ hunc locum inter Amos v, 25 et Psal. i, 9 ponunt. Slav. ? ²⁰ ὁ θ. Σ. λέγει Const. Slav. ? ²¹ Ἀχ. ἀγαθὴ Ced. Ἀχ. ὁ θ. ἀγαθὴ I Sam. xv, 22. ²² θυσίαν Const. Slav. ? et Ced. bis. ²³ καὶ ἡ ἐπακρόσας I Sam. ²⁴ εἰσακ. Const. Ced. ²⁵ θ. ὡς τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς Κυρίου. I Sam. ²⁶ Εἰ θελητὸν τῷ Κυρίῳ. ²⁷ Εἰ οὖν Const. Slav. ? ²⁸ θυσίαν Ced. Slav. ? θυσί. cod. ²⁹ ἐπιζητεῖ cod. ³⁰ ἐπ. ταύτης φαρὲν τὰς Const. Slav. ? ³¹ πάλαι Ced. ³² Ced. 418, 17-419, 16. ³³ Ex. xxxii, 9. ³⁴ περὶ χ. Ced. ³⁵ τὴν add. Ced. ³⁶ π. τὴν πικρὰν Ced.

ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ; πατεῖν τὴν ἀλήν μου οὐ προ-
υήσεσθε ἔτι · ἐάν ¹ φέρητε ² σμιδαλιν, μάταιον·
θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἔστι · τὰς νεομηνας ὑμῶν
καὶ τὰ Σάββατα ³, καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχο-
μαι · νηστεῖαν, καὶ ἀργίαν, καὶ τὰς εορτὰς ὑμῶν
μισεῖ ἡ ψυχὴ μου · ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονίην ·
καὶ (ἀλλαχοῦ) ⁴ · εἰ Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον φέ-
δων σου, καὶ ψαλμῶν ⁵ ὀργάνων σου οὐκ εἰσακού-
σομαι ⁶ · — καὶ ⁷ (πάλιν) · εἰ Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ
ὄρκου σου μόσχους οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμά-
ρους · — ⁸ · Ἐμὴ γὰρ ἔστιν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ
πλήρωμα αὐτῆς · μὴ φάγομαι κρέα ⁹ ταύρων ἢ αἷμα
εργῶν πίωμα ¹⁰ ; θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως
(καὶ ἀπέδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου). » Καὶ ¹¹
B Ἔστιν τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον. » Καὶ
ἀπλῶς ἐν πάσαις ¹² ταῖς Γραφαῖς ὁμοίως ¹³ τὰς θυ-
σίας ἀπαναίνεται διὰ τὸ ἐξαμαρτάνειν ¹⁴ αὐτοὺς εἰς
αὐτὸν ἐξ ἄκρας κακίας, ἀπειθείας τε καὶ ¹⁵ σκληροκαρ-
δίης · « Θυσίαι γὰρ ἀσεβῶν βδέλυγμα τῷ **319** Θεῷ ¹⁶ ·
καὶ γὰρ παρανόμως προσφέρουσιν αὐτάς · » καὶ ¹⁷ ·
« Θυσίαι αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς · » καὶ ¹⁸ ·
« Πάντες οἱ ἐσθίνοντες αὐτάς μολυνθήσονται ¹⁹ · »
Διὸ δὴ καὶ τῷ Σαουλ ὁ θεὸς Σαμουὴλ ἔλεγεν ²⁰ ·
« Ἀγαθὸν ἀκοῆ ²¹ ὑπὲρ θυσίας ²², καὶ ἀκρόσμα ²³
ὑπὲρ στέαρ κριῶν. » — Ἰδοὺ γὰρ οὐ θέλει Κύριος
θυσίας ὡς τὸ ἀκοῦειν ²⁴ αὐτοῦ ²⁵ · — Εἰ ²⁶ τοίνυν ²⁷
καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ θυσίας ²⁸ καρ-
δίαν καθάραν ἐπέζητει ²⁹ καὶ πνεῦμα συντετριμμέ-
νον, πολλῶ μᾶλλον ἐλθὼν ἔπαυσε τὰς ³⁰ δι' αἰμῶτων

C θυσίας · οὐδὲ πάλιν ³¹ δεόμενος αὐτῶν, ὡς εἰρηται,
ἀλλ' εἰ βουληθῶσι συγχωρῶν καὶ εἰ ἀπὸ γνώμης
ἄρθης προσοίσουσιν (ὄθεν φησι) · « Εἰ θύειν ἐπιθυ-
μεῖς, οὐ δεόμενῳ μοι θύε. » ³² (57) Ὅποτε δὲ τοῦ-
του ἀμνημονες ἐγένοντο καὶ μόσχον ἀντι Θεοῦ θεῶν
ἐπεκαλέσαντο καὶ τούτῳ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξ Αἰγύ-
πτου πορείας ἐπεγράψαντο λέγοντες · « Οὔτοι οὐ
θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύ-
πτου, » καὶ ἀπαρνησάμενοι θεῶν, τὸν διὰ Μωϋσέως ³³
ἐπισκεψάμενον αὐτοὺς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, τὸν τὰ
σημεῖα ἐπὶ χειρὸς ³⁴ καὶ ῥάβδου ποιησάμενον, τὸν
Αἰγυπτίους δεκαπλήγῃ πατάξαντα, τὸν ³⁵ Ἐρυθρὰν
θάλασσαν εἰς διαιρέσεις διελόντα καὶ διαγαγόντα
αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος ὡς διὰ ξηρᾶς, τὸν τοὺς
D ἐχθροὺς αὐτῶν βυθίσαντα, τὸν (εἰς) Μερβὰν τῆν
πικρὰν πηγὴν ³⁶ γλυκάναντα, τὸν ἐκ πέτρας ἀκρο-
τόμου ὕδωρ εἰς πλῆσμονην ἀναβλύσαντα, τὸν στύλῳ

οὐκ εἰδότες ὅθεν ¹⁸ πορευθῶσι, τὸν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντα αὐτοὺς ¹⁹ καὶ ἐκ θαλάσσης κρευδοτήσαντα ὀρυγομήτραν, τὸν ἐν τῷ ὄρει νομοθετήσαντα αὐτοῖς, οὗ τῆς θείας καὶ βροντοφόρου ²⁰ φωνῆς ἠξιώθησαν ἀκούσαι· τοῦτον ἀπρηνήσαντο εἰπόντες τῷ Ἄαρῶν ²¹· « Ποίησον ἡμῖν θεοὺς, ὡς **320-321** προπορεύονται ἡμῶν· » καὶ ἐμοσχοποίησαν ²² χωνευτὸν, καὶ ἔθυσαν τῷ εἰδῶλιφ· κάντεῦθεν οὖν (87^a) ὀργισθεὶς ὁ μακροθύμος Κύριος ²³, ἔτε δὴ ἀχαριστηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἔδησεν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις, σιδάσι ²⁴ φορτισμοῦ καὶ σκληρότητι κλοιοῦ· καὶ οὐκέτι εἶπεν· « Ἐάν (δὲ) ποιήσης, » ὡς πρὸ τῆς μοσχοποιίας ²⁵, ἀλλά· « Ποίησον θυσιαστήριον καὶ θῦε διηνεκῶς· ἐπιλήσμων γὰρ ὑπάρχεις καὶ ἀχαριστός, ἵνα συνεχῶς ὑπομνήσκη μου. »

²⁶ (38) Ἐπει οὖν τῇ ἐξουσίᾳ κακῶς ὑπεχρήσαντο ²⁷ αὐτοὶ τὰ λάνες καὶ ἀγνώμονες, ἀνάγκην ἐπέθηκε λοιπὸν θύειν καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι τινων, καὶ ζῶων διαφορᾶς, καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων, διέστειλε, καί τοι παντὸς ζώου καθαρῶν τυγχάνοντες· πάντα γὰρ ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς καθαρὰ ²⁸ λίαν. Καὶ δὴ ²⁹ ἀφορισμοὺς προσέταξε, καὶ καθαρμούς ³⁰ καὶ ἰαντισμοὺς, καὶ ἀγνείας, καὶ ἀργίας διαφόρους, ὧν παρακούοντι ³¹ τιμωρίαν ὠρίσαστο, ἵνα πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ καὶ ἀγγόμενοι ³², τῆς πολυθέου πλάνης ἐκστήσωνται. Οὐκοῦν διὰ τὴν σκληροκαρδίαν αὐτῶν ἐπέδησεν αὐτοὺς, ὅπως διὰ τοῦ θύειν, καὶ ἀργεῖν, καὶ ἀγνίζεσθαι, [καὶ] τὰ τοιαῦτα πεπρατηρίσθαι, εἰς ἔνοϊαν ἐρχονται θεοῦ τοῦ ταῦτα διαταξαμένου αὐτοῖς καὶ νομοθετήσαντος, οἷγε μοχθηρίᾳ τρέπου καὶ γνώμης ἀγνώμονος οὐ διελιμπάνον ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπιλαθόμενοι ³³ τοῦ θεοῦ, καὶ παρατρεπόμενοι προσεκύνουν ἀντι τοῦ κτίστου τὴν κτίσιν, καὶ ποτὲ μὲν, ὡς εἴρηται, μοσχοποιήσαντες, ποτὲ δὲ τῷ Βεελφεγῶρ προσκυνήσαντες, ἄλλοτε δὲ τὸν ³⁴ Βαὰλ, καὶ τὸν Θαμοῦζ, καὶ τὴν Σιδωνίαν Ἀστάρτην, καὶ τὸν Μολῶχ, καὶ τὸν ³⁵ Χαμῶς, ποτὲ μὲν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρους, ἃ ὁ θεὸς εἰς φαῦσιν ἀνθρώπων πεποίηκεν ³⁶ καὶ οὐκ εἰς προσκύνησιν, ποτὲ δὲ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα ³⁷, ὡς παρ' Αἰγυπτίοις τὴν Ἄπιν βοῦν, καὶ τὸν Μενδήσιον τράγον, καὶ **322** θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς ³⁸ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Ταύτη τοι προθέλω ἀπειλῶν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου ³⁹· « Μὴ μικρὸν τοῦτο τῷ οἴκῳ Ἰουδα, πικεῖν τὰ βδελύγματα ταῦτα, ἃ ἐποίησεν; » — ⁴⁰ Ὅτι ἐνέπλησαν ⁴¹ τὴν γῆν ἀνομίας τοῦ παροργίσαί με. » Διὸ τοίνυν εἰκότως ἐξολοθρευθῆσαν ὡς τὸν θεὸν παροργίσαντες ⁴² καὶ τὴν ἁγίαν γῆν ἐκαίην καταμιάναντες ⁴³ ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῆς ἐσχάτης καὶ καὶ Τίτου.

A Cum igitur licentia male abuterentur miserī et ingrati, necessitatem imposuit deinceps sacrificandi et alimentis quibusdam abstinendi, differentiasque animalium purorum et impurorum constituit, quamvis purum sit quodlibet animal; quæcunque enim fecit Deus erant valde pura. Separationes præscripsit, et purificationes, et aspersiones, et continentia tempora, et cessationes ab operibus, quarum rerum omnium transgressoribus pœnas instituit, ut vinculo quodam constricti et domiti, ab idololatriæ semitis longe incederent. Quapropter ob duritiam cordis eorum eos alligavit, ut sacrificia faciendo et ab operibus cessando et se purificando et alia similia observando revocarentur ad memoriam Dei talia ipsis instituentis et imperantis: hi vero malitia cordis et mente ingrata, non desinebant a principio ad finem Deum suum oblivisci, et a recta via recedentes, pro Creatore creaturam adorabant, et modo, ut dictum est, vitulum constantes, modo Beelphegor adorantes, nunc Baal et Thaum, et Sidoniam Astartem, et Moloch, et Cham, nunc solem, et lunam, et stellas, quæ a Deo ad lucem hominum facta sunt, non vero ad eorum adorationem, aliquando etiam muta animalia, ut apud Ægyptios bovem Apim et Mendesium hircum, et deos argenteos aureosque in Judæa. Hicirco aperte illis minitans Deus dicebat per prophetam: « Numquid parvum istud domui Judæ abominationes illas facere quas fecerunt; » « Cum terram impleverint iniquitatibus quæ me ad iracundiam provocant? » Merito igitur funditus interemti sunt, utpote qui Deum ad iracundiam provocaverant, et terram sanctam hanc polluerant ab initio usque ad ultimam destructionem sub Vespasiano et Tito.

B τελευταίως ἀλώσεως ταύτης ἐπὶ ⁴⁴ Οὐεσπασιανοῦ.

⁴⁵ (39) Καὶ γὰρ διαφόρων ταύτην ἐλόντων ⁴⁶, φησὶν Θεοδώρητος, πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ὁ θεὸς ἀποκατέστησεν ⁴⁷ ἀξίωμα ⁴⁸ καὶ σχῆμα· ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. Πρῶτος μὲν γὰρ Θειγλαφαλάσαρ ⁴⁹ δουράλιτων

Enim non semel expugnatam civitatem, inquit Theodoretus, rursus in pristinam dignitatem et formam Deus restituit; sed nunc aliter actum est. Nam Teglathphalasar in captivitate primus redegit

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ ὄπου Ced. Slav. ? ¹⁹ αὐτοῖς Ced. Slav. ? ²⁰ βροντοφόρου Ced. ²¹ Ex. xxxii, 1. ²² ἐμοσχοποίη. cod. καὶ ἐποίησεν αὐτὰ μόσγον Ex. ²³ μ. θεός; Ced. Slav. ? ²⁴ σιδῶσι; cod. Slav. ? ²⁵ εἰρῆκεν add. Ced. ²⁶ Ced. 419, 16-420, 21. ²⁷ ἐχρ. Ced. ²⁸ καλὰ Ced. Slav. ²⁹ καὶ add. Ced. ³⁰ καθαρμ. cod. καθαρ. cod. καὶ βαπτισμοὺς καὶ βαπτισμοὺς καὶ δεκατισμοὺς καὶ ἀγ. Ced. Slav. ? ³¹ παρακούοντες; cod. ³² π. καὶ ὑπὸ τοῦ x. ἄ. Ced. Slav. ? ³³ ἐπιλανθανόμενοι Ced. ³⁴ τῷ, etc. Ced. sed cf. τὰ ἄλογα ζῶα προpter ἐτίμων quod in codice deest. ³⁵ τῷ Χαμῶς καὶ τῇ Σιδωνίᾳ Ἀστάρτη, καὶ τῷ Μολῶχ, καὶ ποτε τῷ ἥλιῳ, καὶ τῇ σελήνῃ, καὶ τοῖς ἀστροῖς Ced. ³⁶ ἀνθρώποις ἐποίησεν Ced. Slav. ? ³⁷ ἐτίμων add. Ced. ³⁸ ὡς Ced. ³⁹ Isa. xlii, 17 ? ⁴⁰ Isa. ii, 8 ? ⁴¹ ἐπλ. Ced. ⁴² παροργίζοντες Ced. ⁴³ καταμιάνοντες Ced. ⁴⁴ ταύτης ἄλ. ἐπὶ Ced. ⁴⁵ Ced. 420, 21-422, 22. — διάφοροι — ἐλόντες codex. ⁴⁶ καὶ; καθελόντων add. Ced. ⁴⁷ ἀποκατέστησεν Ced. ⁴⁸ τε add. Ced. ⁴⁹ Θειγλαφαλάσαρ Ced.

decem tribuum majorem partem. Post illum vero Salmanazar Samariam et urbes circa illam positas mancipavit. Tertius Sennacherib cæteras Judææ civitates expugnavit, et plurimos captivos migrare fecit, expeditioneque contra Hierosolimam suscepta, insolenter et impie, impietatis græ præmium meritis recepit, plaga divina destructo exercitu ipsius, et turpiter regressus, a filiis suis interfectus est. Postea Nabuchodonosor tertio regis Joachim, Josue filii, anno, cum in Judæam venisset, multaque aurea et argentea talenta cepisset, et multos regii generis captivos fecisset, atque partem sacrorum vasorum abstulisset, regressus est, tributo imposito. Paulo post, Joachim tributum abolevit, Nabuchodonosor vero, decimo illius et octavo sui ipsius dominatus anno, novam expeditionem adversus Hierosolimam suscipit, et cum captum Joachim e summo muro dejici imperasset, insepultum per multum tempus relinquit. Quapropter dicit Jeremias : « Hæc dicit Dominus de Joachim, filio Josiæ, regis Judæ: Væ huic viro ! Non plangent eum, o frater, nec lugebunt eum. Væ ! domine, væ ! frater, sed in sepulcro non sepelletur et diu licatus proicietur extra portam Jerusalem. » Denique cunctos captivos ducens, atque civibus qui relictæ erant rege imposito Jeconia, filio Eliacim, Babylonem regressus est. Deinde cum hunc quoque rebellare audivisset, post tres menses rursus supervenit, atque eum pedicis vinctum et multos simul juvenes captivos abducit, regem super eos qui relinquebantur constituens pro eo Sedeciam, ejus patruum, quem jurjurando per Deum nunquam se rebellem fore perstrinxit. Sed cum hic quoque jurjurandum quod juraverat transgressus esset, et tributum solvere nollet, neque benevolentiam servaret, atque ad Ægyptios confugeret, rursus advenit. Captum Sedeciam oculis orbat, et urbe cum omnibus simul civibus occupata, fundamentis et sacro templo curctisque domibus combustis, eos abducit captivos quibus pepercerat fames et bellum, atque pretiosissima vasa templi Domini aufert. Multas igitur illorum calamitates commemorans Joel dicit : Primam superventuram esse erucam; quæ vero ab hac non consumpta fuerint a locusta esse comedenda, quæ autem istam effugerint, bruchum esurum esse, ultimamque rubiginem inductam nihil omnino residui relicturam. Dicit enim : « Residuum locustæ comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo. » Hæc enim figurate Assyriam et Babyloniam indicabant; erucam nominat Theglathphasar, locustam Salmanazar, bruchum Sennacherib, rubiginem vero Nabuchodonosor, qui ultimus aggressus

Α ἔλαβε τῶν ἑφωλῶν τὸ πλεῖστον. Δεύτερος δὲ Σαλμανασάρ (καὶ) τὴν Σαμάρειαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν ἐξηθροπόδισε πόλεις. Τρίτος δὲ ὁ Σενναχηρίμ τὰς μὲν ἄλλας τῆς Ἰουδαίας ἐπολιόρκησε πόλεις καὶ πολλοὺς μετῴκισεν αἰχμαλώτους· ἐπιστρατεύσας δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀλαζονικῶς τε καὶ δυσσεβῶς, ἐκομίσατο δικαίως τῆς βλασφημίας τὰ ἐπιχειρά, θεηλάτου ὡς πληγῆς τὴν στρατιάν ἀπολεσάσης ὡς· καὶ μετ' αἰσχύνῃ; ἀναξούεξῃ; ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων ἀναιρεῖται. Μετὰ δὲ τούτων Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ γ' ἔτει τῆς βασιλείας Ἰωακείμ ὁ υἱοῦ Ἰωσίου, μετὰ δυνάμει; εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀρικόμενος, καὶ πολλὰ τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου ὡς λαθῶν, καὶ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ μέρους ἐκ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ὑπέστρεψε; δασμὸν ὡς ἐπιθεῖς (τῷ λαῷ)· καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ μὲν Ἰωακείμ τὸν φόρον ἠθέτησεν (87^b), ὁ δὲ Ναβουχοδονόσορ τῷ ἑ' ἔτει τῆς αὐτοῦ ὡς βασιλείας, ὄχθῃ; δὲ τῆς οἰκείας ἡγεμονίας, πάλιν ἐπιστρατεύει ὡς τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ τὸν μὲν Ἰωακείμ ἀνελών καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ῥιψήσας καλεῖσας, ἀταφον ἐπὶ πολλὸν κατέλιπε χρόνον ὡς περὶ οὗ φησιν Ἱερεμίας ὡς· « Τὰδε λέγει Κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ, 323 υἱὸν Ἰωσίου, βασιλέως Ἰούδα· Οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἀνδρα τοῦτον ! οὐ μὴ κόφονται αὐτὸν, ὡ ἀδελφε, οὐδὲ μὴ ὡς κλαύονται αὐτὸν· οἱμοί, Κύριε ὡς, οἱμοί, ἀδελφε ὡς· ἀλλὰ τάφον οὐ ὡς ταφήσεται καὶ συμψηφισθεῖς ῥιψήσεται; ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ. » Τούς δὲ ἐν τέλει πάντας αἰχμαλώτους λαθῶν καὶ τοῖς ὑπολαβθεῖσι χειροτονήσας βασιλεὺς Ἱερωνίαν, υἱὸν Ἐλιακείμ, ἀπήρην εἰς Βαβυλῶνα. Ἐἶτα καὶ τοῦτον μαθὼν στασιάζοντα, μετὰ μήνας γ' πάλιν ἐπέρχεται ὡς, καὶ τοῦτον πεθήσας μετὰ πολλῶν ὡς νεωτέρων δορυβάτων ἀπάγει ὡς, καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύειν τῶν ὑπόλοιπων Σεδεκίαν πατρῷδιλον αὐτοῦ, ὄρκους κατὰ ὡς Θεοῦ περὶ τοῦ μὴ ἀναστῆναι ὡς καταδεσμήσας. Ἀλλὰ καὶ τούτου παραβάντος τοὺς ὄρκους καὶ μήτε τὸν δασμὸν ἀπαδοῦναι θελήσαντος; μήτε μὴν εὐνοίαν φυλάξαντος, ἀλλ' Αἰγυπτίους προφυγόντος, αὐθις παρεγένετο· καὶ τὸν ὡς Σεδεκίαν χειρῶσάμενος ὡς ἐκτυφοῖ καὶ τὴν πόλιν αὐτανδρον εἰληφῶς, τὰ τε θεμέλια ὡς καὶ τὸν θεῖον ναὸν καὶ πᾶσαν ἐμπρήσας οἰκίαν, αἰχμαλώτους ἀπήγαγε τοὺς διασωθέντας; ἐκ (τα) τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ πολέμου, καὶ τὰ διαφέροντα σκευῆ τοῦ ναοῦ Κυρίου. Τὸ πλῆθος τοίνυν τῶν συμφορῶν αὐτῶν καὶ Ἰωηλ ὡς διηγούμενος πρώτην ὡς μὲν ἐπελεύσεσθαι κάμπην λέγει, τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς μὴ διαφθερόντα ὑπὸ ἀκρίδος ἀναλωθήσεσθαι ὡς, ὅσα δὲ ταύτην διαφεύξεσται, δαπανήσιν τὸν βροῦχον, ἐσχάτην ὡς δὲ τὴν ἐρυσίθην ἐπαχθεῖσαν μηδὲν παντελῶς καταλείψειν ἀλώθησον. Φησὶ γάρ ὡς· « Τὰ κατάλοιπα

Variae lectiones et notæ.

ὡς θεηλάτου πληγῆς. ὡς ἀπολέσας Ced. ὡς τοῦ add. Ced. ὡς ἀργύρου Ced. ὡς φόρους, τέλος Scholion. ἐπιθῆσας Scholii verbis erasis, ὡς τὰ Ced. ὡς τούτου Ced. ὡς ἐκστρ. Ced. ὡς ἐπὶ τινι χ. κ. Ced. ὡς οὗ καὶ Ἰ. φ. Ced. Jer. xvii, 18, 19. ὡς οὐδ' οὐ μὴ Ced. ὡς καὶ add. Ced. ὡς add. om. Jer. ὡς ταφῆν ὄνον. Jer. Ced. ὡς ἐργ. Ced. Slav.? ὡς πολλοὺς; ἐτέρους codex Ced. Slav.? ὡς ἔχει Ced. ὡς τοῦ add. Ced. ὡς ἀπόστ. Ced. Slav.? ὡς μὲν add. Ced. ὡς χ. καὶ ἐκτυφώσας καὶ Ced. ὡς βασιλεὺς Ced. ὡς Joel, 1, 4. ὡς πρώτῳ Ced. ὡς ἀναλωθέντα Ced. ὡς ἔρχεται Ced. ὡς Theodoretus quest. in Joel.

της κάμψης καταφάγεται ἀκρις, καὶ τὰ κατάλοιπα ἅ est et funditus vastavit Judæam, atque eos qui
της ἀκριδος καταφάγεται ὁ βρούχος, καὶ τὰ κατά- mortem effugerant captivos fecit, ut dictum est.
λοιπα τοῦ βρούχου ἡ καταφάγεται ἡ ἐρυσίθη. Ἔ Taύτα γὰρ τροπικῶς εἰς (τε) τὸν Ἀσσύριον καὶ
Βαβυλωνίων ἐκλιπτέον· κάμψην μὲν τὸν Θειγλαραλάστρ ὀνομάζων ἡ, ἀκριδα δὲ τὸν Σαλμανασάρ,
βρούχον ἐκ τὸν Σαναχρειμ, ἐρυσίθη δὲ τὸν Ναβουχοδονόσορ τελευταῖον ἐπιστρατεύσαντα καὶ τὴν
Ἰουδαίαν ἀρῆν δρῶσαντα καὶ τοὺς τὸν θάνατον διαφυγόντας αἰχμαλωτῦσαντα, καθὼς εἴρηται. Ἔ
325 ἡ (40) Πλειστακίς μὲν οὖν ἡ συμβέβηκεν
ἀλώσει τὴν Ἰουδαίαν, ὡς φησι πάλιν ὁ μέγας Κύ- ut dicit iterum magnus Cyrillus, ab Assyriis et Ægy-
ριλλος ἡ, ὅπο τε Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων, Σύρων ptis, a Syris et Moabitis, ab Idumæis et qui Phi-
τε καὶ Μωαβιτῶν, Ἰδουμαίων ἡ (δὲ) καὶ τῶν λεγο- listium dicuntur, i. e. Palæstinis; sed pauca passim et
μένων Φυλισαίμ, ἡ τούτεστι Παλαιστινῶν· ἀλλ' moderatas expertam aliquando calamitates, necnon
ἄλλα παθοῦσαν καὶ συμμέτροις ἡ εἰσῶ ὅτε περι- et morigeratam, iterum Deus, post ultionem, libera-
πισσῦσαν συμφοραῖς, πάλιν ἀνήκεν, ἐπαμύναντος vit. Prorsus vero nunc perit post Christi crucifixionem.
θεοῦ τοῦ καὶ παιδεύσαντος. Ἀπόλωλε δὲ νῦν ὀλο- Quemadmodum ergo imprium Assyriorum et
σερῶς μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου σταύρωσιν. ἡ (41) B Babyloniis, Babylioniorum vero a Persis, Persarum
ὡσπερ τοίνυν ἡ μὲν τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία vero a Μακεδονίῃ, Macedonum autem a Romanis
κατελύθη ὑπὸ Βαβυλωνίων, ἡ δὲ τῶν Βαβυλωνίων eversum est, sic Romanorum ab Antichristo everte-
ὑπὸ Περσῶν, ἡ δὲ τῶν Περσῶν ὑπὸ Μακεδόνων, ἡ tatur, et Antichristi a Christo deturbabitur. Per ventos
δὲ Μακεδόνων ὑπὸ Ῥωμαίων, οὕτως ἡ ἡ Ῥωμαίων, igitur quatuor, magna quatuor imperia magnus docet
ὑπὸ ἡ Ἀντιχρίστου καταλυθήσεται καὶ ἡ τοῦ Ἀν- Zacharias, Chaldæorum nempe, et Persarum, et Ma-
τιχρίστου ὑπὸ Χριστοῦ διασφαρήσεται· διὰ μὲν οὖν cælonum et Romanorum; duos vero montes, duas (i-
τῶν δ' ἀνέμων τὰς μεγάλας δ' βασιλείας ὁ μέγας cicit inclinationes terrarum orbis, quibus in Asiam et
διδάσκει Ζαχαρίας ἡ, τῶν Χαλδαίων ἡ, καὶ τὴν Europam scinditur: rufi autem equi sanguinaria
Περσῶν καὶ τὴν Μακεδόνων καὶ τὴν Ῥωμαίων, Chaldæorum indolem ostendunt, nigri autem mortem
ἡ τὰ δὲ δύο ὄρη τὰ β' κλίματα τῆς οἰκουμένης (88ᾰ) Babyloniis a Persis et Medis illatam, albi autem
φησὶν· εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἰς Ἀσίαν ἡ τε καὶ manifestam Macedonum gloriam (hoc enim impe-
Εὐρώπην· καὶ οἱ μὲν πυρροὶ ἵπποι τὸ μαιφόνον rium non sicut cætera); fortes iterum et varii
τῶν Χαλδαίων δηλοῦσι ἡ, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενε- fortitudinem virtutemque Romanorum ostendunt.
χθέντα παρὰ Περσῶν καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις Cum Persæ et Medi in Babylonios processerunt,
θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σαφὲς τῆς δόξης τῶν Μα- iram Dei propter quam venerant compescuisse
κεδόνων. Οὐ γὰρ ὡσπερ αἱ ἄλλαι ἡ βασιλείαι, καὶ dicuntur. Quia enim populum Dei dure habuerunt,
αὕτη ἡ οἱ δὲ φαρὸι καὶ ποικίλοι τὸ ἰσχυρὸν καὶ εὐ- ideo in manus Cylr Persæ traditi sunt. Albus
τονον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσιν. Ἐπειδὴ equos, hoc est Macedones, post nigros venire,
δὲ κατεστρατεύοντο Πέρσαι καὶ Μῆδοι ἡ κατὰ significat Macedones Persarum regnum occupatu-
Βαβυλωνίων, τούτου χάριν πορευόμενοι καὶ διανα- ros esse; varios autem in notum venire, ostendit
παῦσαι ἡ λίγονται ἡ τὸν θυμὸν Κυρίου· ἐπεὶ ἡ γὰρ Romanos esse contra Jerusalem dimicaturus: in noto
σκληροὶ γέγονασι κατὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο enim stat civitas; eos autem qui acie instructi sunt
παρεδόθησαν εἰς χεῖρας Κύρου τοῦ Πέρσου. Τὸ δὲ omnem percurrisse terram, docet quod per Deum
καὶ τοὺς λευκοὺς ἵππους, τούτεστι τοὺς Μακεδόνας ἡ omne regnum consistit.

PKΘ. *Περὶ ἀριθμῶν χρόνων ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι- D CXXIX. De chronologia ab Adam ad Alexandrum,
Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν καθεξῆς βασιλευσάντων ἡ.* et de successione regum.

ἡ Γίνονται οὖν ἀπὸ (μὲν) τοῦ Ἀδάμ ἕως τῆς
ἐσχάτης ἀλώσεως Ἰερουσαλήμ ἔτη εἴκοσι ἡ, ἀπὸ δὲ
τῆς α' οἰκοδομῆς τοῦ Σολομονίου ναοῦ καὶ τῆς
πλευρῆς ἔτη εἴκοσι ἡ, ἀπὸ δὲ τῆς β' οἰκοδομῆς ἔτη

Sunt ergo ab Adam ad ultimam expugnationem
Jerusalem quinque millia quingenti septuaginta
quinque anni; a prima vero ædificatione templi
Salomonis et civitatis, mille octoginta octo; a se-

Varie lectiones et notæ

ἡ β. καὶ ἐξῆς. T. Ced. ἡ ὀνομαζόντα; Ced. ἡ Ced. 422,22-428,5. ἡ πάλιν add. Ced. ἡ Cyrill. Al. in Isa. II, 2. C. 15. ἡ Ἰουδαίων codex. ἡ συμμέτροις cod. ἡ Ced. 423,6-424,6. ἡ τῶν add. Ced. ἡ τοῦ add. Ced. ἡ Zach. VI, 5. ἡ τὴν X. Ced. ἡ Zach. I, 10, VI, 1. ἡ εἰς τὰ Ἀ. Ced. — Zach. I, 8. ἡ σημαίνουσι Ced. ἡ αὐται Ced. ἡ M. καὶ Π. Ced. ἡ καὶ δὴ καὶ ἀναπ. Ced. ἡ λέγοντες cod. ἡ δὲ add. Ced. ἡ Zach. VI, 6. ἡ x. ἡ π. Ced. ἡ Zach. VI, 7. ἡ Rubrica in cod. evanuit. ἡ Ced. 421,7 12. ἡ εἰς? Ced. εἰς? Eus. Slav. ? ἡ ἀπὸ? Eus. Slav. ?

cunda autem ædificatione quingenti nonaginta duo; **A** φ.β' ², ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ Ἀντίοχον πολιορκίας σμη' ⁶, ἀπὸ δὲ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ μβ'.
 ab obsidente Antiocho, ducenti quadraginta octo;
 ab ascensione Christi, quadraginta duo.

Doctissimus ergo Eusebius in Chronicis canonicus, de Antiochis et de Seleucis et de Ptolemæis discurrens, necnon et de summis sacerdotibus, qui post regressum Babylone ministrarunt, sic dicit resumens: « Alexander vero, Macedonum rex, sexto regni sui anno, Dario Arsami devicto et capto imperium Persarum abstulit, quod a Cyro ad Darium ducentis quinquaginta duobus annis steterat. Macedonum imperii, quod a Carano duravit ad Alexandrum, anni sunt quingenti decem et octo, quo mortuo Babylone, summam occupavit in Macedonia Philippus, in Asia Antigonus, in Ægypto Ptolemæus Lagi, in Syria Seleucus. » Qui in Syria post Alexandrum regnaverunt, hi sunt: Seleucus Nicanor, Antiochus cognomine Soter, Antiochus Nothus, Seleucus Callinicus, Seleucus Alexander, Antiochus Epiphanes, Ceraunus, Antiochus Magnus, Seleucus Philopator, Antiochus qui, Onia summo sacerdote Judæorum a sacris remoto, omnem gentem a cultu patrio deterere aggressus est, et sanctuario polluto, templum Olympii nomine nuncupavit, populumque panis acerbissimis affectum a gentilibus coegit cultum migrare; sub quo et Machabæi fidem confessi sunt; templum vero tribus annis profanatum Judæa, qui et Machabæus dicitur, expurgata impiis regione, iustauravit. Deinde regnaverunt Antiochus Eupator, Demetrius Seleucus, Alexander a Bala, Demetrius Nicanor, Antiochus Tryphon, Ptolemæus, Antiochus Sidetes, Antiochus Grypus, Antiochus Cyzicenus, Seleucus Grypi, sub quo, Antiochia a Romanis subacta, Syriæ destructum est imperium, quod ducentorum quinquaginta annorum fuit.

Hi vero, qui in Ægypto post Alexandrum rerum potiti sunt: Ptolemæus Lagi, quo regnante Menander comicus celebrabatur et Theophrastes philosophus; deinde Ptolemæus Philadelphus, sub quo Hebræorum sapientes legem interpretati sunt; Ptolemæus Evergetes, sub quo illustrabatur Jesus Siracides, qui Hebræis πλεῖσμα virtute Sophiam composuit; post autem Ptolemæus Philopator, filius ejus, sub quo Hebræorum populo in Ægyptum per captivitatem ducto hæc evenerunt; suis namque

Varie lectiones et notæ.

² φ.β' Eus. Slav. ? ³ σ.η' Eus. Slav. ? ⁴ Ced. 338, 17-339, 5. ⁵ καὶ πολυτοπω add. Ced. ⁶ τῆς add. Ced. ⁷ γούν Ced. Slav. ? ⁸ ζ' & δ. Ced. ζ'. δ. & Eus. II, 33, Slav. ? ⁹ δυναστείαν cod. Slav. ? ¹⁰ σ.η' Eus. I, 105, σ.ε' II, 33, σ.λ' Ced. Slav. ? — Nota σ.β' a secunda manu codicis. ¹¹ Καράνου Eus. I, 324. ¹² σ.η' Eus. Slav. ? ¹³ μὲν add. Ced. ¹⁴ ὁ Νικάνωρ, κ. τ. λ. Ced. ¹⁵ Περὶ τῶν βασιλέων Συρίας Eus. I, 344, 357, Ced. 399, 9-24. ¹⁶ Ἄ. ὁ Θεός Eus. ¹⁷ Σ. ὁ καὶ Ἀλέξανδρος ? Slav. ? — καλλ. Ἀλέξανδρος Ἄντ. Σελ. ὁ Φύσ. Ἄντ. ὁ Ἐπιφανῆς δς Ced. Slav. ? ¹⁸⁻²⁰ Διός add. Ced. ²¹ ἐπάγων Ced. ²² Δ. Σελεύκου ? σωτήρ Eus. Slav. ²³ Βαλῆ Ced. — Δ. ὁ Δημήτριου Eus. I, 358, οὖλος Eus. II, 35, Slav. ? ²⁴ ὁ Ced. — Ἄ. Ἀντίοχου Eus. I, 358, Slav. ? ²⁵ Δημήτριος Ced. Δ. αὐθις Eus. I, 358, οὖλος, II, 35. ²⁶ Φίλιππος Eus. I, 358; II, 35. ²⁷⁻²⁹ Περὶ τῶν βασιλέων Αἰγύπτου. Ced. 340, 1. ³⁰ ἦρ. καὶ ὁ cod. Slav. ? ³¹ προ-εταξέ Ced.

² (2) Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς ⁶ Εὐσέβιος ἐν ταῖς χρονικοῖς καγόσι περὶ τῶν Ἀντιόχων καὶ Σελεύκων καὶ Πτολεμαίων καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησαμένων ἀρχιερέων διεξίω ἐν ἐπιτομῇ τοιαύτῃ φησὶν· « Ὁ οὖν ⁸ Ἀλέξανδρος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἔκτον ἄγων ἔτος ⁹ τῆς βασιλείας ¹⁰, ἀρρεῖον τὸν Ἀραάμου χειρωσάμενος, καθέβη τὴν Περσῶν βασιλείαν διαρκέσασαν ἀπὸ Κάρου μέχρι Δαρείου ἔτη σβ' ¹¹. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κραναοῦ ¹² ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φη' ¹³ καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐν Βαβυλῶνι, διαδέχεται τὴν ἀρχὴν τῆς ¹⁴ Μακεδονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος ¹⁵. » ¹⁶ (3) Καὶ οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσιν οὗτοι· Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ, Ἀντίοχος ὁ Νόθος ¹⁷, Σέλευκος ὁ Καλλίνικος, Σέλευκος Ἀλέξανδρος, Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανῆς, ὁ Κεραυνός, Ἀντίοχος ὁ Μέγας, Σέλευκος ¹⁸ ὁ Φιλοπάτωρ, Ἀντίοχος, ὃς Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων **326** παύσας τῆς ἱερωσύνης ὠρμήθη μεταστῆσαι τὸ πᾶν ἔθνος τῆς πατρῴου θρησκείας, καὶ τὸ μὲν ἱερὸν μίνας, Ὀλυμπίου ¹⁹⁻²⁰ ναὸν προσηγόρευσε, πῶ δὲ ἔθνοι κολάσεις ἀνηκέστους ἐπαγαγῶν ²¹, ἐλληνίζειν ἠνάγκασεν· ἐφ' οὗ καὶ οἱ Μακκαδαῖοι ἐμαρτύρησαν· τὸ δὲ ἱερὸν ἔτετι τρισὶ μολυνθὲν Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος, καθάρας τῶν ἀσθεσιῶν τὴν χώραν, ἀνεκώσασα. Ἔβη ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, Δημήτριος Σέλευκος ²², Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Βηλᾶ ²³, Δημήτριος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ²⁴ καὶ Τρύφων, Πτολεμαῖος, Ἀγχιόχος ὁ Σιδήτης ²⁵, Ἀντίοχος ὁ Γρυπῆς, Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνός, Σέλευκος ²⁶ ὁ τοῦ Γρυποῦ, ἐφ' οὗ Ἀντιόχεια ὑπὸ Ῥωμαίων ἦλω καὶ ἡ Συρία ἀρχὴ κατελήθη διαρκέσασα ἔτη σν. ²⁷⁻²⁹ (4) Οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσιν οἷδε· Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ἐφ' οὗ Μένανδρος ὁ κωμωδοποιὸς ἐγνωρίζετο καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος (88b), Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ἐφ' οὗ οἱ Ἑβραίων σοφοὶ τὸν νόμον ἠρμήνευσαν ³⁰, Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ἐφ' οὗ ὁ τὴν πανάρετον Σοφίαν συντάξας Ἑβραίοις Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ ἐγνωρίζετο, Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ (ὁ υἱὸς αὐτοῦ), ἐφ' οὗ ὁ τῶν Ἑβραίων λαὸς αἰχμάλωτος ἀχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τοιοῦτόν τι πέπονθε· προστάξας ³¹ γὰρ οὗτος τοῖς ἑαυτοῦ ὑπασιπισταῖς ἐλέφαντας φ

εὐρεπίσαι, καὶ τούτους ποτίσαι ὄνον λιθωνωτῶν, ἵνα μεθυσθέντες ²¹ τοὺς Ἰουδαίους ἀποκτείνωσιν, τῶν δὲ προσουζαμένων, οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας, ²² καὶ δήμεν ἐξορμήσαντες, πῶλον ²³ ἕχλον ἐν τῇ περιεχούσῃ μανία διέφθειραν· καὶ οὕτω παραδύξω; οἱ Ἰουδαῖοι περιουθύντες, ἀσιαβαί; ἀπελίθησαν εἰς τὰ ἴδια, τῷ εὐεργέτῃ ἑαψ' εὐχρηστοῦντες. Ἐτα βασιλεύει Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, υἱὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος ὁ β' Εὐεργέτης, ἀδελφὸς αὐτοῦ ²⁴, Πτολεμαῖος ²⁵ ὁ Φύσκον, Πτολεμαῖος ὁ (καὶ) Ἀλέξανδρος, Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος **327** ὁ Διονύσιος, Κλεοπάτρα, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ²⁶, ἣν Ἀύγουστος ἀνελών ἐν ἔτει ἰδ' ²⁷ ἑαυτοῦ βασιλείας, τῶν Πτολεμαίων, διαρκέσασαν ἔτη ²⁸ σ'.

²⁹ (δ) Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλώνης ἐπάνοδον καθηγγητάμενοι ἀρχιερεῖς εἰπεν οὕτοι· Ἰησοῦς (ὁ υἱὸς) Ἰωσεδεκ ἅμα Ζοροβάβελ, Ἰάκιμος ³⁰ υἱὸς Ἰησοῦ, Ἐλιάσιμος, ³¹ Ἰακίμου, Ἰωδαὲ Ἰαζίμου ³², Ἰωάννης ὁ τοῦ Ἰωδαῆ, Ἰαδδοῦ; ἐφ' οὗ Ἀλέξανδρος εἰς ³³ Ἱερουσαλήμ τῷ Θεῷ πρρσεκύνησε ³⁴ (καὶ τῆγ Ἀλεξάνδρειαν ἔκτισε), Ἰωνίας Ἰαδδοῦ ³⁵, Ἐλεάζαρος, Ἰω. ἰίας, Σίμων, Ἰωφανάς, Σίμων, Ἰανηῆς ὁ καὶ Ἵρκανός, Ἀριστόβουλος, δ; ³⁶ πρῶτος ἐπέθετο διάδημα βασιλικὸν πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνη, Ἰανναῖος; ³⁷ ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἅμα καὶ ἀρχιερεὺς; μέχρι τούτου οἱ ἀπὸ Κύρου χριστοὶ ἡγούμενοι, διαρκέσαντες ἔτη υπγ', ἃ εἰσιν ἐβδομάδες ἑτῶν εβ', καθῶς ἔφη Δανιήλ· ε Καὶ ³⁸ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγούμενον ἐβδομάδες δ' καὶ ἐβδομάδες εβ'.

P.A. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Τίτου.

³⁹ Μετὰ (δὲ) Οὐεσπασιανὸν ἐβασίλευσε Τίτος, υἱὸς αὐτοῦ ⁴⁰, ἔτη γ'. ⁴¹ (2) Καὶ ὥρᾳ θερυνῆ ⁴² πανήμερον ὄδοπορήσας καὶ αἰμορροάσας διὰ τῶν μυκτηρῶν, ὑπὸ (τοῦ) ἡλίου συμπελεχθεὶς ⁴³ καὶ πᾶν λιπυμῆσας, εἰ ἐμπνέοντα ⁴⁴ αὐτὸν ἐνέβαλεν ⁴⁵ εἰς τὸν τάρον Δομιστιανὸς, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ (κατ' ἐπιτροπὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ). ⁴⁶ (3) Ὁ οὖν ⁴⁷ θαυμάσιος (οὔτο), Τίτος φιλοσοφώτατος καὶ εὐγλωττότατός (τε) καὶ πολεμικώτατος (ἄμα) καὶ μέτριος ἄγαν ὑπέρχων καὶ ἀγαθοεργία πολλῇ καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ φρονήσει κοσμούμενος, **328** ἐκδηλωτέραν ἄπεισι πεποίηκε τὴν ἑαυτοῦ συμπάθειαν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Ἱερουσαλήμ· σφόδρα γὰρ ἐκίνησε τοὺς θεηλάτους Ἰουδαίους τότε, καὶ μᾶλλον τὸν θεὸν ναδὸν ὀρών ⁴⁸ πυρπολούμενον ἐδάκρυσε καὶ τὸν θεὸν εἰδυσώπησε τυχεῖν ἐλέους καὶ συγγνώμης, ὡς οὐ ⁴⁹ κατὰ τὴν ἐκτου προαίρεσιν

phantas irruerunt, immensamque multitudinem, furore abripiente, destruxerunt; unde mirabiliter salvati Iudei, incolomos in propria remissi sunt, benefactori Deo gratias exsolventes. Deinde cognovit Ptolemæus Epiphanes illius filius, et Ptolemæus Philometor ejus filius, et Ptolemæus Secundus Evergetes frater ejus, et Ptolemæus Dionysius, et Cleopatra soror ejus, quam anno sui imperii decimo quarto Augustus auferens in Ægyptu dominatus est, et regnum Ptolemæorum evertit, quod ducentis et nonaginta annis perstiterat.

ὁ Διονύσιος, Κλεοπάτρα, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ²⁶, ἣν Ἀύγουστος ἀνελών ἐν ἔτει ἰδ' ²⁷ ἑαυτοῦ βασιλείας, τῶν Πτολεμαίων, διαρκέσασαν ἔτη ²⁸ σ'.

Qui post reditum e Babylone administrarunt summi sacerdotes, hi sunt: Jesus filius Josedech simul cum Zorobabel, Joacim filius Jesu, Eliacim filius Joacim, Jolada Sasim, Joannes Joiadæ, Jududus, sub quo Alexander Jerusalem Deum adoravit et Alexandriam ædificavit, Jonias Jaldi, Eleazarus, Jonias, Simon, Jonathas, Simon, Joannes qui et Hyrcanus, Aristobulus, qui primus diadema regium sacerdotali dignitati conjunxit, Joannes qui et Alexander, rex simul et summus sacerdos: qui a Cyro usque huc uncti principes per quadringentos octoginta tres annos, quæ sunt hebdomades annorum sexaginta novem, sicut dixit Daniel: « Et scies et intelliges ab exitu sermonum ad respondendum et ædificandum Jerusalem usque ad Christum ducem hebdomades septem, hebdomades et sexaginta duæ.

CXXX. Initium regni Titii.

Post Vespasianum imperavit Titus ejus filius tres annos. Ille, cum æstate totam diem olim in viâ egisset, et sanguis e naribus profluisset, et sole exustus omnino exanimatus esset, in sepulcro a Domitiano, fratre suo, sua ipsius uxore mandante, adhuc spirans conditus est. Mirabilis ergo Titus ille, prudentia et dimicandi dicendique simul virtute perillustris, qui et clementia multa, et sapientia, et justitia, et consilio ornatissimus, evidentiùs compatientis animi sensum manifestavî in expugnatione Jerusalem: valde etenim super Judæos a Deo maledictos gemuit, et præsertim templum videns igne consumptum deflevit, a Deo misericordiam precatus et veniam, quasi præter voluntatem ipsius acciderint ista, sed propter abominabilem Deo ipsorum duritiam; unde cum expugnata urbe, victorem illum et triumphatorem

Varie lectiones et notæ.

²¹ μεθύσαι ὄνον λιθωνωτῶ ἵνα ἀπ. τ. Ἰ. δὲ εὐξ. Ced. Slav.? ²² τα add. Ced. ²³ αὐτῶν add. Ced. ²⁴ π. ὁ. β. δ. in codice repetitum sicut ὁ σωτήρ quod sequitur. ²⁵ ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ Πτ. Πτ. Ced. sed Cf. Eus. 1, 251. ²⁶ ἡ τούτου θ. Ced. ²⁷ ἐν τῷ ἰδ' ἔτει Ced. ²⁸ ἐν ἑταί Ced. ²⁹ περὶ τῶν ἀρχιερέων Ἱερουσαλήμ. Ced. 340, 20-341, 1; 342, 3-11. ³⁰ Ἰάκωβος Ced. ³¹ Ἰλιάς. Ced. Slav.? ³² Ἰωσήθου Ced. ³³ ἐν Ced. ³⁴ καταπλαγείς γάρ, κ. τ. λ. J. xviii, 9. ³⁵ Ἰαδδῶν Ced. ³⁶ καὶ add. Ced. ³⁷ Ἰανίας Ced. ³⁸ ἔφη καὶ Δ. τό Καὶ Ced. Dan. ix, 25. ³⁹ Ced. 380, 22. ⁴⁰ T. ὁ υἱὸς ἀ. ἐβ. Ced. ⁴¹ Ced. 380, 22 361, 2. ⁴² θέρους Ced. ⁴³ ἡ. τσ φλ. Ced. ⁴⁴ ἐμπνέοντος αὐτοῦ Ced. ⁴⁵ ἐν. ὁ ἀδ. ἀ. Δ. εἰς λέρνακα ξυλίτην γυνὸς γέμαυσαν ὡς δῆθεν θεραπέυων καὶ ἀπέκτεινε Ced. ⁴⁶ Ced. 381, 2 14. ⁴⁷ γούν Ced. ⁴⁸ π. ὁ. Ced. ⁴⁹ σ. δ'. οὐ οὐ Ced.

prædicarent, ipse laudes abnuebat; sese talia operatum esse manifeste negans, dicensque fatali ira Dei inservisse et manus suppeditasse. Oh virtutem igitur et modestiam valde commendatus et omnino spectatus obiit. Tanta in hujus sine Romæ lamentatio, ut diu cum commemorantes, et virtutes ejus publice et privatim celebrantes, illacrymant, quasi domestico luctu unusquisque teneretur.

γενόμενος, οὕτως ἐτελεύτησε. (89^a) Τοσοῦτον ⁸⁸ δὲ ὡς ἐν χρόνῳ πολλῶν τοῦτον ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ διαλογιζόμενοι ⁸⁹ δημοσίᾳ καὶ κατ' ὄλους κατέκλαιον ⁹⁰ ὡς περ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενοι ἔχαρτος ⁹¹.

Juxta finem dominatus illius, Vesuvius mons ad occidentem, rupto cacumine, tantum flammarum evomuit exastuans, ut omnis circa regio una cum urbibus igne consumeretur. Quo viso, gentiles summopere percalsi quosdam ex præclaris Christianis interrogaverunt, quomodo et qua de causa ex inferioribus terræ ignis eruperit. Qui dixerunt eum, ex illa quæ diabolo parata est et angelis ejus, et cunctis peccatoribus et impiis gehenna, exiisse, ad correctionem et manifestationem prævaricantium; et hoc (inquiabant) apparet ex iis quæ dicit pereclebris præceptor vester Plato disserens in Phædone de quiete et perfectione animarum, eos nempe qui male vixerunt in Coccyo castigari, et in Phlegetonte, et in Tartaro, quæ sunt in inis visceribus terræ; et hæc illi ad gentiles tunc temporis sollicitos dixerunt.

D. autem Patricius, Prusiæ urbis episcopus et martyr, cum apud judicem proconsulem coram populo et plebe interrogatus fuisset de calidis et sponie scaturientibus aquis, unde assurgant, ita respondit: Qui ex iis quæ non erant creavit Deus ignem et aquam, ex igne uno verbo fecit comparavitque solem et alia luminaria, præcepitque ut noctes et dies lucenter: ea enim illius potestas, quæ voluntas. Ex æqua vero firmamento cœli fundato, et terra supra aquas stabilita, omnia quæque ibi providenti virtute perfecit, ut, quem plasmaturus erat, homini nullius necessariorum et ad usum utilium indigentia foret; in quibus item duo loca paravit æterna, quorum unum lumine perfundi et bonis infinitis cumulari voluit, alterum autem caligine igneque castigante simul et sempiterno, ut hi qui bene vixerunt, nec ad diaboli mendacia declinaverunt, in locum splendidium honorum post resurrectionem introducti, in æternam sæcun con-

Α ταῦτα γεγόνασιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων θεοστυγῆ δυστροπίαν, ὅθεν δὴ μετὰ τὴν ἄλωσιν πρὸς τοὺς ἀνακηρύττοντας αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον διωθεῖτο τὰς ἀναρρήσεις, ὡς οὐκ αὐτὸς εἰργασθαι ⁸⁸ τοῦτο σαφῆσας ⁸⁹, ἀλλὰ θεηλάτῳ καὶ θεῖα ὀργῇ καθυπουργῆσαι ⁹⁰ καὶ τὰς χεῖρας ἐπιδεδωκέναι.

⁹¹ (4) Κάντεῦθεν τοῖνον διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ ταπεινοφροσύνην παγγέραστος καὶ πανεπέραστος θρήνος ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ κατέσχε τὴν Ῥώμην, ὡς ἐν χρόνῳ πολλῶν τοῦτον ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ διαλογιζόμενοι ⁸⁹ δημοσίᾳ καὶ κατ' ὄλους κατέκλαιον ⁹⁰ ὡς περ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενοι ἔχαρτος ⁹¹.

⁹² (5) Ἐφ' οὗ τὸ Βέσβιον ὄρος ἐν τῇ δύσει, κατὰ κορυφῆς βαλὲν, πῦρ ἀνέβλυσεν ⁹³ τοσοῦτον, ὡς καταφλέξει τὴν παρακειμένην χώραν σὺν ⁹⁴ ταῖς πόλεσιν ὅπερ θεασάμενοι οἱ Ἕλληνες καὶ σφόδρα καταπλαγέντες ἠρώτησάν τινας [τῶν] ἔλλογίμων Χριστιανῶν πῶς καὶ πόθεν ἐξῆλθε τὸ πῦρ ἐκ τῶν μυχαιτάτων ⁹⁵ τῆς γῆς. Οἱ δὲ φασιν Ἐξ ἐτοιμασμένης τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις (ἐκ) τῆς γέννης ἀνεδόθη πρὸς σωφρονισμὸν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἁμαρτανόντων καὶ δῆλον ἐξ ὧν ⁹⁶ ὁ περιβόητος ὁμῶν διδάσκαλος Πλάτων εἶπεν, διεξερχόμενος ἐν τῷ Φαίδωνι ⁹⁷ περὶ τῶν λήξεων καὶ ἀποπληρώσεων τῶν ψυχῶν, ὅτι οἱ **329** κακῶς βεβιωκότες κολάζονται ἐν τῷ Κωκυτῷ, καὶ ἐν Πυριφλεγέθοντι, καὶ ἐν τῷ Ταρτάρῳ, ἅτινά εἰσιν ἐν τῷ τῆς γῆς βάθει ⁹⁸ καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ⁹⁹ διαπορούντας Ἕλληνας.

¹⁰⁰ (6) Ὁ δὲ (γε) θεὸς Πατρίκιος, ὁ Προύσης ¹⁰¹ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς, πρὸς τὸν δικαστὴν ἀνθύπατον ἐρωτηθεὶς ἐπὶ θήμου καὶ λαοῦ ¹⁰² περὶ τῶν αὐτορυῶν (θερμῶν ὑδάτων) πόθεν ἀνάγονται ¹⁰³, οὕτως ἀπεκρίθη ὁ ὁ κτίσας θεὸς πῦρ καὶ ὕδωρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐσιῶν ¹⁰⁴, ἐκ μὲν τοῦ πυρὸς φῶς, ἥλιον καὶ λοιποὺς φωστῆρας ¹⁰⁵, ἐκ αἰοῦσης καὶ κατασκεύασε λόγῳ (μόνῳ καὶ) προσέταξεν αὐτοὺς ἡμέρας καὶ νύκτας ¹⁰⁶ δαδουχεῖν ὡσαύτῃ γὰρ αὐτοῦ ἡ δύναμις ὅσον καὶ τὸ θέλημα. Ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ συμπήξας καὶ (τὴν) γῆν ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἐδράσας ἐποίησε τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα προγονιστικῇ ἐνεργείᾳ, ἵνα ὁ μέλλων δι' αὐτοῦ ἀναπλάττεσθαι ¹⁰⁷ ἀνθρώπος μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων εἰς χρῆσιν ἐπιδέηται ¹⁰⁸. ἐν οἷς δύο τόπους εὐτρεπίσας πάλιν ¹⁰⁹ ἀβύσσους, τὸν μὲν φωτὶ καταλάμπεσθαι καὶ ἀπεράντων ἀγαθῶν ἐμπλέων ¹¹⁰ κατασκευάσας, τὸ δὲ σκότους καὶ κολαστικοῦ ¹¹¹ πυρὸς αἰωνίου πεποήσαν, ὅπως οἱ μὲν εὐαρεστήσαντες

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ εἰργασθαι cod. ⁸⁹ ταῦτα φήσας Ced. ⁹⁰ καθυπουργῆσεν cod. ⁹¹ Ced. 381, 14. ⁹² Τοσοῦτος δὲ θ. ἐπὶ Ced. ⁹³ ἀναλ. Ced. ⁹⁴ κλαίειν Ced. ⁹⁵ Τίτος ἀπειλαῖς ἐφόβει μόνον τοὺς ὑπευθύνους καὶ οὐ τιμωρίας. Βασιλεύοντος οὖν αὐτοῦ οὐ παρήλθεν ἡμέρα ἐν ἣ δῶρόν (τι τῶν ὑπάρχον Ced.) τινὴ ἢ εὐεργεσίαν παρέσχε ἡ βασιλεύειν γὰρ ἐστὶν (ἔλεγε γὰρ βασιλεύς εἶναι γνωμὴν Ced.) τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν (καὶ ἐν ταῖς αἰτήσεσιν εὐεπίκοον εἶναι Ced. 380, 14-22 omissis reliquis) ἔλεγε δὲ ὅτι τὸν βλέποντα βασιλέα οὐ δεῖ ἐξέρχεσθαι λυπούμενον. ⁹⁶ Ced. 424, 13-425, 2. — τῷ γ' ἔπει τῆς βασιλείας Τίτου Ced. τῷ α' Euse. II, 277 ⁹⁷ ἐξαφύσησε πῦρ τ. Ced. ⁹⁸ γ. καὶ τὰς πόλεις Ced. ⁹⁹ καὶ add. Ced. ¹⁰⁰ 111 C.— 120 C. ¹⁰¹ β. τῆς γῆς; Ced. ¹⁰² ἐκείνῳ καιρῷ cod. ¹⁰³ Περὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων Ced. 425, 3-429, 12. ¹⁰⁴ Π. καὶ τῆς Πρ. ἐπ. Ced. ¹⁰⁵ λ. καὶ δ. Ced. ¹⁰⁶ ἐξέρχεται Ced. ¹⁰⁷ καὶ add. Ced. ¹⁰⁸ φῶς καὶ ἡ. καὶ τοὺς λ. ἀστέρους κατασκευάσας λόγῳ πρ. Ced. ¹⁰⁹ αὐτοῖς ἡμέραν καὶ νύκτα Ced. ¹¹⁰ παρ' α. πλασθήσεσθαι Ced. ¹¹¹ ἐνδείται Ced. ¹¹² πόλ. cod. πάλαι? ¹¹³ ἐμπλέων Ced. ¹¹⁴ κολαστικοῦ Ced.

αὐτῶ καὶ πρὸς τὴν τοῦ διὰ βόλου μὴ κατολισθήσαντες Ἀ
ἀπάτην τὸν τῶν φωσφύρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν ἀνά-
στασιν ἀπολαύοντες⁸⁸ τόπον, αἰωνίως⁸⁹ συμπρασιεύ-
σωσιν, εἰ δὲ παρῆργισαντες αὐτὸν καὶ τῷ κοινῷ
ἐχθρῷ ἐξακολουθήσαντες; σὺν αὐτῷ⁹⁰ τὸν σκοτει-
νοφῶρον κολαστηρίου χώρον ἀπειληφθεας (αἰωνίως
καί) ἐτελευτήτως ἀπολαύσωσι⁹¹. Διαχωρῖσας δὲ (γε)
τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ὡσπερ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος,
κατεκρεμάτισε ταῦτα κατὰ πάσης αὐτοῦ τῆς κτί-
σεως· καὶ ἔστιν ὕδωρ (καὶ πῦρ) ὀπεράνω τοῦ στε-
ρειώματος, ὃ ἔστιν αἰθήρ· καὶ ἔστιν ὕδωρ καὶ πῦρ
ὀποκάτω τῆς γῆς· καὶ τὸ μὲν ἐπάνω τῆς γῆς ὕδωρ
συναχθὲν εἰς συναγωγὴν μίαν **330** θάλασσα προσ-
ηγορεύθη· τὸ δὲ ὀποκάτω τῆς γῆς ἀπομείναν ἀδυ-
σοι; ἐκλήθη, ἐξ οὗ καθάπερ σίρωνές τινες ἀναπέμ-
πονται πρὸς ζωὴν ἡμῶν αἰ πηγαί⁹² καὶ παντὸς ζώου, **B**
ἀρ' οὐ καὶ τὰ θερμὰ (ὑδατα) ἀνάγονται· καὶ τὰ μὲν
πορρωτέρω τοῦ κάτω πυρὸς ἀπέχοντα, προνοία Θεοῦ
ἐκείθεν ἐκπυρούμενα; (89^b) ζέοντα λίαν ἀναφέρονται· ὅ-
στα δὲ οὗ⁹³ πλησιάζουσι (τῷ πυρὶ ὑδατα;) χλια-
ρὰ⁹⁴ ἐν τισι τόποις ἐξάλλονται.

Καὶ τὸ μὲν ὀποκάτω τῆς γῆς πῦρ κολαστηρίον
ἴσθαι δαιμόνων καὶ ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ
κατώτατον⁹⁵ ὕδωρ, ψυχρότατον⁹⁶ ὄν καὶ εἰς βώλους
χρυστάλλου πεπηγὸς, ὃ καὶ Τάρταρος λέγεται;
βασανιστήριον ἔστιν ὡσαύτως καὶ τοῦτο τῶν μὴ
φυλαξάντων τὰς ἐντολάς Κυρίου. Ὅτι δὲ πῦρ ἔστιν
ὀποκάτω τῆς γῆς, πειθότω σε τὸ ἐν Σικελίᾳ πῦρ,
καὶ ἐν Λυκίᾳ προφανῶς ἀναδιδόμενον, καὶ μόντοι
καὶ ἄλλοι τόποι διάφοροι⁹⁷ ὁμοίως παραδεικνύμενοι
κῦρ; εἰς τὴν φοβεράν γέενναν προδήλως πάντας **C**
κατακαίον ὅσοι τὰ τοῦ πυρὸς ἔργα πεπράχασι, περὶ
οὗ καὶ ὁ μέγας Μωϋσῆς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ φη-
σιν ὅτι, « Πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου καὶ
κρυθῆσεται⁹⁸ ἕως ἔξου κατώτατου· καταράγεται
τῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς· φλέξει θεμέλια ὄρειων, »
ὅθεν καὶ Ἡσαίας προφαίνων διαβήδη⁹⁹ τῆς
ἁμαρτωλοῦ τὴν ἐσομένην καὶ ἡτοιμασμένην αὐτοῖς;
ὅτι τοῦ πυρὸς κόλασιν ἐκδοῖ· « Τίς ἀναγγελεῖ
ἡμῖν, ὅτι πῦρ καίεται, καὶ τίς ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὸν
εἰώνιον; » — « Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν
καὶ τῇ φλογὶ ἧ ἐξικαύσατε¹⁰⁰. » Καὶ ἐξελευσονται καὶ
ἐξοῦνται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων
ἐν ἡμῶν, λέγει Κύριος· ὃ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ
τελευτῆσει, καὶ τὸ πῦρ¹⁰¹ οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσον-
ται εἰς θρασὶν πάση σαρκί. » Καὶ δὴ καὶ ὁ θεηγόρος **D**
Χρυσόστομὸς φησιν· « Ὅρα παράδοξον ἔτερον αὐτοῦ¹⁰²,
ἐναντίας φύσει; συνιούσας· οὔτε γὰρ ἀστραπῆ; τι
πυρρῶτερον οὔτε ὑδατος¹⁰³ ψυχρότερον, ἀλλ' ὁμῶς
ἀναμίγνυται, καὶ οὐ συγχέεται οὐδὲ κεράννεται¹⁰⁴,
331 ἀλλὰ τοὺς οἰκείους ἕκαστον¹⁰⁵ διατρεῖ ὄρους, τὸ
πῦρ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῷ πυρὶ· καὶ οὔτε¹⁰⁶

regnent; qui vero ipsum irritaverunt, et hostem
communem secuti sunt, una cum isto in tenebro-
sam poenarum regionem rejecti, in æternum et
absque fine luceant. Ignem et aquam separans, si-
cut lumen et tenebras, in singulas partes sue
creationis minutatim distribuit: et aqua est et
ignis supra cœli firmamentum, quod est æther;
et aqua est et ignis infra terram deorsum; aqua
autem super terram in unum congregata, vocata
est mare; quæ vero subtus terram reinansit, dicta
est abyssus, unde quasi canales ad vitam nostram
et animantis enjshbet scaturiunt fontes, unde etiam
calentes aque. Quæ longius ab igne qui inf.a,
providetitia Dei aquæ suppeditantur frigidiores;
quæ vero proximiores igni, exinde fervent et pro-
siliunt exæstuanτες; quæ autem remōtiores sunt
ab igne in quibusdam locis egrediuntur tepidæ.

Ἀναδίδονται ψυχρότερα, τὰ δὲ πλησιὸν τοῦ πυρὸς,
ὅστα δὲ οὗ⁹³ πλησιάζουσι (τῷ πυρὶ ὑδατα;) χλια-
ρὰ⁹⁴ ἐν τισι τόποις ἐξάλλονται.
Et qui est infra tertiam ignis, ad supplicium
est dæmonum et peccatorum; quæ quam maxime
in imis est aqua, frigidissima quidem et in
crystalli formas concretæ, quod dicitur Tartarus
similiter est ad eorum cruciatum qui mandata Do-
mini non servaverunt. Illud te certum faciat
ignis qui in Sicilia, et in Lyca manifestatur,
imo et in multis aliis locis, esse scilicet subius
terram ignem, in tremenda gehenna omnes quotquot
opera ignis operati sunt comburentem, de quo
magnus Moyses ex persona Dei dicit quia « Ignis
succensus est in furore meo, et ardebit usque ad
inferni fundamenta; devorabit terram et germina
illius; comburet fundamenta montium. » Sic Isaias
præcise manifestans quæ futura sit peccatoribus et
præparata per ignem poena, exclamat: « Quis an-
nuntiabit vobis quia ignis ardet? et quis annuntia-
bit vobis locum sempiternum? » — « Ambulate in
lumine ignis vestri, et in flammis quas succendi-
stis. » — « Et egredientur, et videbunt membra vir-
rorum qui prævaricati sunt in me, dicit Dominus.
Vermis enim eorum non morietur, et ignis non
extinguetur, et erunt in visionem omni carni. » Et
etiam divino eloquio Chrysostomus dicit: « Vide
aliud mirabile rursus, inviri nempe naturas sibi
invicem pugnantes; nihil enim fulgure ferventius,
nihil aqua frigidius, et tamen copulantur, nec ideo
miscentur et confunduntur, sed unaquæque res pro-
prios servat limites, ignis in aqua, et aqua in igne;
nec ignis aquam exsiccavit, nec aqua ignem ex-
stinxit; et tamen est fulgur igne solari actius, et

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ ἀπολαύ. Ced. ⁸⁹ αὐτῷ add. Ced. ⁹⁰ ἀ. καὶ τὸν τῶν σκοτεινοφύρων, κ. γ. λ. ἀπ. χ. Ced. ⁹¹ ἀπολαύσου-
σιν cod. ⁹² καὶ π. ζ. αἰ π. Ced. ⁹³ πολὺ add. Ced. ⁹⁴ γ. ἀναδίδονται Ced. ⁹⁵ κατώτατο Ced. ⁹⁶ ψυ-
χρότερον Ced. ⁹⁷ ἐν ἄλλοις διαφόροις τόποις ὁμ. παραδεικνύμενον πῦρ Ced. ⁹⁸ μου. καθ. Deut. xxxvi,
22; Jer. xv, 14, Ced. ⁹⁹ δ. πρ. Ced. ¹⁰⁰ ἀσβεστοῦ add. ¹⁰¹ τὸν τ. τὸν Ced. Isa. xxxiii, 14. ¹⁰² Isa. i,
11. ¹⁰³ Isa. lxxvi, 24. ¹⁰⁴ αὐτῶν Ced. Is. ¹⁰⁵ ἀ. ἔτ. Ced. — V. 386 387 E. ἔτ. πλὴν καὶ ἐν. ¹⁰⁶ ὕδατος
Chr. ¹⁰⁷ ἀναμίγνυται αὐτὰ καὶ συγχέονται; δ. κεράννεται Chr. ¹⁰⁸ ἐκάστη Chr. ¹⁰⁹ π. οὔτε Chr.

splendidius et penetrabilis. Et testificantur oculi, assidue radiis solis illuminati, fulguris autem vim nec ferre nec sustinere valentes. Sol equidem per diem totam caelum percurrit, fulgur autem momento universam terram, ut et Christus testificatur, dicens: « Sicut fulgur ab oriente surgit et apparet usque ad occidentem. » Deinde dicit: « Qui producit ventos de thesauris suis, » et haec est alia natura, quae nobis non parvae utilitati est, sed tanta, ut in multis vitae nostrae inserviat, deficientia reparet corpora. Ventis enim nobis opus est et ad excitandum aera, ne immotus corrumpatur, et ad maturandos fructus, et ad nutrienda corpora. Quis dicat in navigando utilitates eorum et opportunitates, prout ordine exsurgunt et cedunt alii aliis, per mare volantes, et navigatores transferentes? deduxit ille, hic recepit, et contrarias vias currunt, et deserviunt, et eorum pugna iterum vitae valde utilis. Et sexcenta alia dicat quis ventorum opera. Haec vero omnia pertransiens propheta, relictaque audienti colligendi cura, ipse solum operationis facilitatem exhibuit. Dicere enim « de suis thesauris » non est ostendentis nonnullos esse thesauros ventorum, sed quem facile imperet Deus et quam omnia volenti parata et in promptu sint. Sicut enim qui habet thesaurum, cuncta libere profert, et; ubi vult, denuo recodit, sic universorum Conditor facile cuncta fecit et naturae tradidit. Vidisti quae in aere discrimina, sicut et in aqua, et in igne quam multae commutationes. Etenim pars aquae aqua fontium, pars aqua marium, pars alia aeris, alia in nubibus, alia super caelos, alia infra terras, unde et aquae calentes in quibusdam locis scaturiunt, quas infernus ignis mirabiliter calefacit. Ignis autem pars in sole, pars in luna, alia in fulguribus, alia in aere, alia ex lignis, alia circa nos ex lampadibus, alia e terra, siquidem saepe saepius e terris erumpit, sicut et aquarum fontes; alia in lapidibus confriticis, alia in caesarie arborum si forte rami confriticuntur, alia ex fulminibus, alia ex aere, alia ex aquis et ex vitis pellucidissimis et purissimis emicat. Et de aere rursus, alius crassior est qui circa nos et lethalis et variorum morborum causa; alius subtilior, virtutum corporibus adducens et sanitatem; alius subtilior et calidior. Sunt et ventorum multa discrimina: alius est enim subtilior, alius crassior, alius frigidior, alius fervidior, alius madidior, alius aridior. Unde propheta in abyssum lapsus talium

Α τοῦτο ἐκαίνο ἀνεξήρηνον¹³, οὕτε ἐκαίνο τοῦτο κατίσθεσεν¹⁴, καίτοι ἡ ἀστραπή τοῦ ἤλιακοῦ πυρὸς δεξιότερον καὶ φανώτερον¹⁵ (καὶ τημώτερον). Καὶ μαρτυροῦσιν αἱ ὄψεις αἱ ταῖς ἀκτίσι¹⁶ διηνεκῶς καταλαμβάνονται, ἐκαίνης; δὲ τὴν φορὰν οὐδὲ πρὸς βραχὺ δυνάμεναι ὑπομέναι ἢ ὑπενεγκεῖν¹⁷. Καὶ ὁ μὲν ἥλιος; διὰ πάσης ἡμέρας διατρέχει τὸν οὐρανὸν, αὐτὴ δὲ¹⁸ μίᾳ καιροῦ ῥόπῃ τὴν οἰκουμένην ἄπασαν, ὡς καὶ (ὁ) Χριστὸς μαρτυρεῖ λέγων· « Ὅσπερ ἡ ἀστραπή ἐξ ἀνατολῶν πορεύεται¹⁹ καὶ φαίνεται εἰς δυσμῶν. » Εἰς τὰ φθιν²⁰. « Ὁ ἐξίγων²¹ ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ²². » Αὕτη πάλιν ἑτέρα φύσις, οὐ μικρὰν ἡμῶν παρέχουσα χρεῖαν²³, ἀλλὰ τοσαύτην ὥστε εἰς τὸ πολὺ τῆς ζωῆς ἡμῶν²⁴ συντελεῖν²⁵ κακμηκότας ἀνακτᾶσθαι τὰ σώματα²⁶. τοῦτο γὰρ ἔργον ἀνέμων, ἀναρτίπιζειν τὴν ἀέρα, ὥστε μὴ ἀκίνητον ὄντα φοβεῖσθαι²⁷, πεπαίνειν τε τοὺς²⁸ κίτρούς; καὶ τρέφειν²⁹ τὰ σώματα. Τί ἂν τις εἴποι τὰς ἐν ναυτιλίᾳ χρεῖας αὐτῶν καὶ τοὺς³⁰ καιροὺς, καθὼς³¹ τεταγμένως ἐφίστανται καὶ παραχωροῦσιν ἀλλήλοις, χορεύοντες ἐν τῷ πελάγει καὶ τοὺς πλωτῆρας διαδιδάσκοντες; [καὶ] ὁ μὲν παρέπεμψεν, ὁ δὲ διεδέξατο, καὶ ἐναντίας ὀδοῦσιν³² ὁδοὺς, καὶ διακονοῦνται, καὶ ἡ μάχη αὐτῶν πάλιν τῷ βίῳ γίνεται χρήσιμος. Καὶ μυρία (ἑταρα) ἂν τις εἴποι τῶν (904) ἀνέμων ἔργα. Ἄλλ' ὄμως ταῦτα πάντα³³ παραδραμῶν ὁ προφήτης καὶ καταλιπὼν (τὴν ἀπροσπῆν³⁴) ἀνελέγεσθαι, αὐτὸς³⁵ μόνον τὴν εὐκόλιον τῆς δημιουργίας περίστησεν· τὸ γὰρ εἶπει, « ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ³⁶, » οὐ τοῦτο δηλοῦντές ἐστιν, οἱ θησαυροὶ τινεὶς εἰσιν ἀνέμων, ἀλλὰ τὸ εὐκόλον³⁷ τοῦ ἐπιτάττοντος καὶ **332** ἔτοιμον τῆς βουλῆς καὶ παρεσκευασμένον³⁸. Ὅσπερ γὰρ ὁ ἔχων θησαυρὸν μετὰ ἀδείας ἐξίγει³⁹ πάντα καὶ, ὅτε βούλεται⁴⁰, πάλιν εἰσάγει, οὕτω (καὶ) ὁ τοῦ παντὸς δημιουργὸς πάντα εὐκόλως ἐποίησα καὶ [τῇ] φύσει παρέδωκα. Εἶδος πόση καὶ⁴¹ ἐν ἀέρι διαφορὰ, καθάπερ καὶ ἐν ὕδατι⁴², καὶ ἐν πυρὶ πολλὰ⁴³ (αἱ) ἐναλλαγὰι. Καὶ γὰρ τοῦ ὕδατος τὸ μὲν ἐστὶ πηγαῖον, τὸ δὲ θαλάττειον, τὸ δὲ αἰερίον, τὸ δὲ ἐν νεφέλαις, τὸ δὲ ὑπερουράνιον⁴⁴, τὸ δὲ ὑπόγειον, ἀφ' οὗ καὶ τὰ θερμὰ ὕδατα [ἐν] διαφοροῖς τόποις ἀνάγονται, διὰ τοῦ ὑπογείου πυρὸς θερμανθέντα παραδόξως. Καὶ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἐστὶν ἐν ἡλίῳ, τὸ δὲ⁴⁵ ἐν ἀστραπαῖς, τὸ δὲ ἐν ἀέρι⁴⁶, τὸ δὲ ἀπὸ ξύλων, τὸ περὶ ἡμᾶς⁴⁷ τὸ λυχνιαῖον⁴⁸, τὸ δὲ ἀπὸ γῆς — καὶ γὰρ ἐστὶ πολλὰχοῦ⁴⁹ τοιοῦτο ἀπὸ γῆς ἀναδιδόμενον ὡσπερ αἱ πηγαὶ τῶν ὕδατων⁵⁰ — καὶ τὸ μὲν ἐν λίθοις παρατριβο-

Variarum lectiones et notae.

¹³ τ. ἐξ. Cod. ¹⁴ κατ. τ. Cod. ¹⁵ δεξ. φ. τ. Chr. ¹⁶ αὐταῖς δ. Chr. ¹⁷ δ. ἐνεγκεῖν Chr Cod. — αὐτῇ Cod. ¹⁸ ἐν add. Cod. Chr. ¹⁹ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀν. Matth. xxiv 27. ἐξ. ἐξ. ἀν Cod. π. ἐξ ἀν. Chr. ²⁰ δ. ὁ ἐξ. Chr. Ps. cxxxv, 7. ²¹ αὐτῶν Cod. at cf. ἡγήσῃσιν. ²² χ. οὐ μ. ἢ. π. Chr. ²³ ἡμῶν Chr. ²⁴ καὶ add. Chr. ²⁵ καὶ καταψύγειν καὶ τὸν ἀέρα κρυφότερον ποιεῖν Chr. ²⁶ διαψῶ. Cod. ²⁷ π. δὲ τοὺς Cod. ²⁸ κ. τρ. Chr. ²⁹ αἱ τοὺς Chr. ³⁰ κ. οἷς Cod. καθ' οὗς Chr. ³¹ ἰδεύοντο; ὁ. καὶ διακονοῦντες καὶ ἡ cod. ἰδεύοντων ὁ. καὶ διακονοῦντων, ἡ Cod. ³² τῷ β. π. Chr. ³³ π. τ. Cod. Slav.? ³⁴ τῷ ἀπροσπῆ Chr. ³⁵ αὐτὸ Cod. ³⁶ αὐτῶν Cod. ³⁷ τὴν εὐκόλιον Cod. ³⁸ ἐπιστατούτος τὸ ἐτ. τῆς κτίσεως, τὸ π. Chr. Slav.? ³⁹ ἐ. ἐν θησαυρῷ Cod. ἐν ὁ. ἐ. Chr. ⁴⁰ β. οὕτω καὶ Chr. ⁴¹ Ε. καὶ πόση Cod. ⁴² π. καὶ ἐν ὁ. Cod. ⁴³ π. ἐν. Cod. Chr. ⁴⁴ ὕπερ. τὸ δὲ ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων ἀφ' Cod. e compendio male lecto, οὐρ. τὸ ὁ. τῶν οὐρανῶν, τὸ δὲ ὑπόγειον. Καὶ ἐν τῷ πυρὶ τὸ μέγ Chr. Slav.? ⁴⁵ ἐστὶν add. Chr. ⁴⁶ ἐναερίον Cod. ⁴⁷ καὶ a.l.d. Cod. Chr. ⁴⁸ λυχνιαῖον Cod. ⁴⁹ τὸ αὐτ. Cod. ⁵⁰ ὁ. τὸ ὁ. ἐν Cod. Chr.

μῖνοι, τὸ δὲ ἐν κόμῃσι δένδρων καὶ αὐτῶν παρατρι-
 θυμένων, τὸ δὲ ἐν κεραυνοῖς, (τὸ δὲ) ἐκ τοῦ ἀέρος⁸⁹,
 τὸ δὲ ἐξ ὑδάτων καὶ ὑέλων⁹¹ διαυγεστάτων καὶ
 καθαρωτάτων ἐξήλλεσθαι πέφυκεν⁹⁰. Καὶ ἐν ἀέρι
 πάλιν ὁ μὲν ἔστι παχύτερος ὁ περὶ ἡμᾶς⁹² καὶ
 φ'οραποῖς καὶ νοσημάτων ποικίλων γεννητικὸς, [ὁ δὲ
 λεπτότερος] καὶ σωμάτων εὐκρασίας καὶ εὐρω-
 σίας, πρόσθενος, ὁ δὲ ἀνώτερος, πυρροδέστερος⁹³. Ὡς-
 περ καὶ τῶν ἀνέμων πολλὰ⁹⁴ διαφοραί. Ὁ μὲν
 γὰρ ἔστι λεπτότερος⁹⁵, ὁ δὲ παχύτερος, (καὶ) ὁ μὲν
 ψυχρότερος⁹⁷, ὁ δὲ θερμότερος, ὁ μὲν ὑγρότερος, ὁ
 δὲ ξηρότερος⁹⁸. — Ὅθεν οὖν ὁ προφήτης ἐμπροσθεν εἰς
 τὴν ἄβυσσον τῶν τοιοῦτων⁹⁹ εὐεργετημάτων,
 ἐν οἷς ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία δείκνυται, καὶ
 ἰδὼν τὸ ἀχανές¹⁰⁰ πέλαγος, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας¹⁰¹
 ἔ: Ὡς ἐμαγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ
 ἐποίησας ἰ καὶ ἐν ἐπιπέδῳ σοφίας τὰ ἔγχεα καὶ
 τὰ ἔμψυχα.

ΡΑΑ'. Περὶ τῆς βασιλείας Δομετιανοῦ.

CXXXI. De Domitiano imperatore.

333 ⁹² Μετὰ δὲ Τίτον ἐβασίλευσε Δομετιανὸς ὁ Β
 ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιε'⁹³, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ ναῦ Ῥώ-
 μης, κατ' ἐπιβουλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς. Οὗτος
 γὰρ⁹⁴ διὰδοχος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ γενόμενος, οὐ τὴν
 πατρικὴν⁹⁵ καὶ ἀδελφικὴν ἐξήλωσεν ἀρίστην πολι-
 τείαν⁹⁶, ἀλλὰ τὴν τοῦ Τιβερίου καὶ Νέρωνος ἀνο-
 σουργίαν ἐκ διαμέτρου. Καὶ δὴ πᾶν εἶδος κακίας
 ἐπέβλην, μισοφονίας τε καὶ γυναικομανίας, ἄμα καὶ
 ἀνδρομανίας ἀνάπλευς γενόμενος, ἑαυτὸν ὁ ἀόλιος⁹⁷
 τελευταῖον ἀπέθεωσεν· κἀντεῦθεν (οὖν) ἔχθιστον
 ἄπει καὶ ἀπόβλητον, διὰ τὸ φοινικόν τε καὶ θηριώ-
 δες τῆς μιαιφάνης γνώμης, ἐκτυτὸν ὁ τάλας ἀποφύνας,
 ἐκίχτως μᾶλα τὰ ἐπίχειρα τῆς οἰκείας δυσμενείας
 κομισάμενος, αἰσχίστην μὲν τὸν μισαρὸν καὶ βέ-
 θηλον κατέστρεψε⁹⁸ βίον, ὡς εἴρηται⁹⁹.

¹⁰⁰ (2) Ἐφ' οὗ Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος καὶ Ὑψησί-
 μος ἐμαρτύρησαν, καὶ¹⁰¹ Ἰωάννης ὁ (θεολόγος;
 καὶ) εὐαγγελιστῆς ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ¹⁰² ἐξορί-
 ζεται.

ΡΑΒ'. Περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως.

CXXXII. De Apollonio Tyanensi.

¹⁰³ Καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς (ἐγνωρίζετο περι-
 πλῶν (90^b) καὶ πανταχοῦ ποιῶν εἰς τὰς πόλεις
 καὶ χώρας δαιμονικὰ ἀποτελέσματα) ἀπὸ Ῥώμης
 (δὲ) ἐλθὼν πρὸς τὸ Βυζάντιον¹⁰⁴ καὶ παρακληθεὶς
 ὑπὸ τῶν ἀντοπίων, ἐποίησε ταῦτα, φυγαδεύσας τὸ
 κλήθος τῶν **334** ὄφρων καὶ σκορπίων ἐκ τῆς πόλεως,
 ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους,
 καὶ τῶν ἵππων τὴν ἀταξίαν χαλινώσας¹⁰⁵ ἐν ταῖς
 συναλεύσεσι τῶν ἀρχόντων.¹⁰⁶ (2) Ὡσαύτως (δὲ) καὶ
 εἰς Ἀντιόχειαν παραγενόμενος¹⁰⁷ ἐποίησε· — τυ-
 ραννοῦμενοι γὰρ οἱ Ἀντιοχεῖς¹⁰⁸ ὑπὸ τῶν σκορπίων

beneficiorum, quibus et potentia Dei manifestatur
 et sapientia, prospectaque pelagi immensitate, exul-
 tavit exclamans: « Quam magnificata sunt opera tua,
 Domine! omnia in sapientia fecisti, » et omnia sapi-
 entia replesti, sive quæ vivunt, sive quæ non vivunt.
 [ὁ δὲ λεπτότερος] καὶ σωμάτων εὐκρασίας καὶ εὐρω-
 σίας, πρόσθενος, ὁ δὲ ἀνώτερος, πυρροδέστερος⁹³. Ὡς-
 περ καὶ τῶν ἀνέμων πολλὰ⁹⁴ διαφοραί. Ὁ μὲν
 γὰρ ἔστι λεπτότερος⁹⁵, ὁ δὲ παχύτερος, (καὶ) ὁ μὲν
 ψυχρότερος⁹⁷, ὁ δὲ θερμότερος, ὁ μὲν ὑγρότερος, ὁ
 δὲ ξηρότερος⁹⁸. — Ὅθεν οὖν ὁ προφήτης ἐμπροσθεν εἰς
 τὴν ἄβυσσον τῶν τοιοῦτων⁹⁹ εὐεργετημάτων,
 ἐν οἷς ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία δείκνυται, καὶ
 ἰδὼν τὸ ἀχανές¹⁰⁰ πέλαγος, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας¹⁰¹
 ἔ: Ὡς ἐμαγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ
 ἐποίησας ἰ καὶ ἐν ἐπιπέδῳ σοφίας τὰ ἔγχεα καὶ
 τὰ ἔμψυχα.

Post Titum imperavit Domitianus ipse frater
 quindecim annos, et in templo Romæ, uxore insidias
 siturante, necatus est. Ille enim, cum fratri succe-
 sisset, nec patris nec fratris optimam æmulationem viven-
 dicationem, sed Tiberii Neronisque nequitiam ex
 diametro. Omnem sectatus malitiæ speciem, plenus
 homicidiis, ac insana in feminas et masculos quæ-
 que libidine, seipsum tandem scelestus iste deum
 proclamavit, et ideo summo omnibus odio misera-
 biliter effectus et contempti, quia mente fera et
 cædem spirante, merito nimis suæ ipsius malitiæ
 præmio recepto, turpissima sorte vitam pollutam
 et infamem finivit, ut dictum est.

Co teneute imperium; Timotheus apostolus et
 Onesimus martyrium consummarunt, et Joannes
 (Theologus et) evangelista in insulam Patmum tele-
 gatus est.

Apollonius Tyanensis celebrabat circumiens
 et ubique per urbes et regiones diabolicas artes
 exercens. Qui cum Roma Byzantium venisset, et ab
 incolis sollicitatus esset, eadem operatus est mul-
 titudinem serpentium fugans et scorpionum civi-
 tate, ne ultra nocerent hominibus, et furorem
 equorum frenans in conventu magistratum. Sim-
 militer, cum venisset Antiochiam, fecit, cujus in-
 colæ scorpionibus et culcibus vexabantur. Scor-
 pione ergo ex ære facto, et terra super eum con-
 gesta, parvoque super columnam posito, mandavit

Variae lectiones et notæ.

⁸⁹ ἐκ τοῦ αἰθέρους Ced. x. οὕτω δὴ καὶ ἐν ἀέρι Chr. ⁹⁰ ὑέλων codex, ab ὑέλῃ? ⁹¹ π. οὕτω
 δὲ καὶ Ced. ⁹² ἡμ. ὁ δὲ λ. ὁ δὲ ἀν. Chr. ἡμ. καὶ φθ. καὶ v. π. ἐπιικνύωνων αἴτιος, ὁ δὲ λ.
 καὶ σωμ. ε. καὶ ε. πρ. ὁ δὲ αὐτότερος; καὶ Ced. ⁹³ π. καὶ Chr. ⁹⁴ αἰ add. Chr. ⁹⁵ γὰρ λ. Chr. ⁹⁶ π.
 ὁ μὲν ψ. Chr. ⁹⁷ ὁ δὲ ξ. ὁ μὲν υ. ὁ δὲ θ. Ced. Chr. ⁹⁸ τῶν ε. τούτων Ced. ⁹⁹ τὸ π. ἀγ. Ced. ¹⁰⁰ Ps.
 101, 5. ¹⁰¹ 81 (5279) Ced. 429, 13-430, 1. ¹⁰² μῆνας ια' Ced. ¹⁰³ Διαδ. γὰρ γ. τοῦ ἀδ. οὐ Ced. ¹⁰⁴ τε add.
 Ced. ¹⁰⁵ ἀριστοπολιτείαν Ced. ¹⁰⁶ ἄθεος Ced. ¹⁰⁷ καταστρέψει Ced. ¹⁰⁸ Οὗτος ὁ Δομετιανὸς Νερούαν
 ἐκίλευσε ζῶντα βληθῆναι εἰς πῦρ, τῶν ἀστρονόμων εἰπόντων ὑπὸ κυνῶν τοῦτον ἀναλωθῆσθαι· ὑετὴς δὲ
 κατενεχθεὶς πολὺς τὴν πυρὰν κατέσβεσε καὶ δεδεμένους ἐτι τῷ χειρὶ ἀφε[θ]έντας κύνες κατέφαγον. Λάρ-
 γιος δὲ ἀστρονόμος εἶπεν εἰς ὄψιν τῷ Δομετιανῷ τεθνήξασθαι ἡμέρᾳ τῇ νο' (τῆ δὲ Ced.) Ὁ δὲ κελεύσας,
 αὐτὸν φυλάττεσθαι ἐν δεσμοῖς, ὡς ἀν. τῆς ἡμέρας διελευσῆς τῇ ἐπαύριον ἀναρῆσειν αὐτόν· ἀλλὰ θανόντος;
 Δομετιανοῦ ἀπελύθη ἀβλαβῆς; (Ced. 430, 16-431, 2). ¹⁰⁹ Ced. 431, 10-13. ¹¹⁰ Κλήμη; ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναρῆ-
 ζται καὶ Ced. ¹¹¹ ὡς ὑπεύθυνος; add. Ced. ¹¹² Ced. 431, 2. Οὗτος Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα ἀπέκτεινε καὶ
 εἰς δικαστήριον ἤγαγεν. Ὁ δὲ Ἀπ. ἀπὸ Ῥ. Ced. ¹¹³ εἰς τὸ Β. Ced. ἐν τῷ Β. Leo. ¹¹⁴ γαληνωτῆς cod.
¹¹⁵ Ced. 431, 18-432, 5. ¹¹⁶ τυραννοῦμενοι add. cod. ¹¹⁷ τυραννοῦμένων γὰρ τῶν Ἀντιοχέων Ced.

populo, ut clamores portans columnam circumirent, eosdemque agitans clamaret, Ne culices urbi; et sic evanuerunt e civitate scorpiones et culices. Interrogatus quoque de motibus civitati imminentibus, ingemuit et in diptychis scripsit hæc: Væ tibi; civitas infelix, quæ motibus multis et facibus corruens; lugebit super te et qui te alligit Orontes. De quo quidem magnus Anastasius Theopolitanus dicit: Apollonii usque nunc, in quibusdam locis, pollutæ adhibitæ artes, aliæ ad expulsionem animalium quadrupedum atque volantium, quæ lædere possint homines, aliæ ad coercendos impetus fluminum exspatiantium; aliæ autem quasi tutela adversus damna et flagella hominibus inserviens adhibentur. Et non solummodo quidem in vita ejus hæc et similia operati sunt dæmones per ipsum; sed ad defuncti monumentum perseverantes, signa quædam in nomine ejus perfecerunt ad decipiendos miseros homines, quippe qui a diabolo in talibus facile falluntur.

σαντο ⁸¹ οἱ δαίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ γε καὶ μετὰ τὴν ἰελευτὴν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μῆματι αὐτοῦ, σημεῖα τινα ἐπέτελεσαν ἐξ ὀνόματος ⁸² αὐτοῦ πρὸς ὑποκλεπτομένων ⁸³ εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

CXXXIII. De Mæthone Mago, et magicis ejus operibus.

Quid quis dicat circa mægica Neronis opera? qui huc usque magici mendacii processerat, ut semper Apollonium palam irrideret, quasi perfecte ipsorum philosophicam non habuisset peritiam. Opportuit enim, inquit, illum, quemadmodum egomet, verbo solo operari, quæcunque vellet, non autem facienda artibus committere. Hæc omnia permittent e Deo et dæmonum virtute sunt, ut per talia probetur nostra orthodoxæ fides, si firma in Christo et stabills permaneat, nec ab inimico subducta per inania signa et Satânica opera quæ a servis et ministris iniquitatis producuntur. Verumtamen nomen Domini prophetaverunt quidam, ut Balaam, Saul et Caiphæ, et dæmonia quidam ejecerunt, ut Judas et filii Scevæ. Ergo et in indignos sæpe viget gratia, ut aliis beneficiat: siquidem Balaam alienus ab utroque, et optima vita et fide, sed nihilominus gratia in ipsum viguit propter aliorum infirmitatem. Talis erat quoque Pharao, et ei ventura Deus manifestavit. Nabuchodonosor etiam pejor, et rursus ipsi revelavit quæ multo post futura essent et post multas generationes. Unde manifestum est multos, cum mente contraria sint, specie Christi tamen prædicia facere, sed re ipsa arte aliena quædam, ad ineptorum deceptionem. Talis fuit Simion et Menander post ipsum, et alii hujusmodi,

καὶ τῶν κωνώπων — πειθήσας χαλκοῦν σκορπιῶν καὶ χύσας αὐτὸν ἐν τῇ γῇ καὶ μικρὸν ἐπιστήσας; ἐπάνω κίονα, προσέταξε κάλαμους βασιτάζειν ⁸¹ τὴν λαὸν καὶ περιερχομένου; ⁸² κράζειν τοὺς κάλαμους ἐπισείοντας· ἡ Ἀκίωνωπα τῇ πόλει· ἡ καὶ ὄβως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῆς πόλεως οἱ τε σκορπίοι καὶ οἱ κωνώπες. Αἰτηθεὶς δὲ καὶ περὶ τῶν σεισμῶν τῶν ἐπιχειμένων ⁸³ τῇ πόλει καὶ στενάξας ἔγραψεν ἐν διπτύχῳ ταῦτα· Ἡ οὐαὶ σοί, τάλαινα πόλις, ὅτι σεισμοῖς πολλοῖς καὶ πυρροῖς κατενεχθείης ⁸⁴· κλειύσται δὲ σε καὶ ὁ παρ' αἰγιαλοῦ Ἐθρόνης. (3) ⁸⁵ Περὶ οὗ μέντοι καὶ ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλειός φησιν· Ἡ Ἀπολλωνίου ⁸⁶ μέχρι νῦν ἐν τισι τόποις ἐνεργούσι τὰ ἀποτελέσματα ἰσάμενα, τὰ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ζῶων τετραπόδων καὶ πετεινῶν βλάπτειν δυναμένων ἀνθρώπους, τὰ δὲ εἰς ἐποχὴν βενμάτων ποταμῶν ἀτάκτου; φερόμενόν ⁸⁷, καὶ ἀλλὰ εἰς ἕτερα (τινα) ἐπὶ φθορᾷ καὶ βλάβῃ ἀνθρώπων ὑπάρχοντα ἀποτρόπαια ἴστανται. Καὶ (γούν) οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια εἰργάσαντο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἰελευτὴν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μῆματι αὐτοῦ, σημεῖα τινα ἐπέτελεσαν ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ πρὸς ὑποκλεπτομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

ΠΑΓ'. Περὶ τοῦ Μανθῶνος Μάγου καὶ τῶν μαγικῶν αὐτοῦ ἔργων.

⁸¹ Τί ἐν τῆς εἰφοῖς περὶ τῶν κατὰ Νέρωνα μαγικῶν ἔργων; ὁ τοιοῦτος ἄκρος γέγονε τῇ μαγικῇ ἀπάτῃ, ὅτι αἰεὶ ⁸² ἔσχωπτε προδῆλως 335 τὸν Ἀπολλωνίου ὡς μὴ ἀκριβῆ τὴν κατ' αὐτοῦ φιλοσοφικὴν ἐμπειρίαν ἐσχηκότα· Ἔδει γὰρ αὐτόν, φησὶν, ὡς περ ἐγὼ ⁸³, λόγῳ μόνῳ ποιεῖν ἄπερ ἐδούλετο, καὶ μὴ ἀποτελέσασιν ἐπιτρέπειν τὰ παρ' αὐτοῦ πρατόμενα. ⁸⁴ (2) Ταῦτα δὲ πάντα συγχερήσει τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργεία (τῶν) δαίμωνων γίνονται πρὸς τὸ διὰ τῶν τοιούτων πραγμάτων δοκιμάζεσθαι τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον πίστιν, εἰ ἐδραία ἐστὶ καὶ παγία προσμένουσα τῷ Κυρίῳ ⁸⁵, μὴ ὑποσυρομένη διὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ τῶν ⁸⁶ φαντασιωδῶν τεράτων καὶ σατανικῶν ἔργων τῶν πρατομένων ὑπὸ τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς κακίας. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα ⁸⁷ Κυρίου προσφήτευσάν τίνες, ὡς Βαλαάμ, Σαούλ καὶ Κατάφας, καὶ δαιμόνια πάλιν ἐξέβαλον ⁸⁸; ὡς ὁ Ἰούδας καὶ οἱ υἱοὶ Σαύα· (3) Οὐκοῦν καὶ εἰς ἀναξίτους ἡ χάρις ἐνεργεῖ πολλάκις, ἵνα ἐτέρους εὐεργετήσῃ· καὶ γὰρ Βαλαάμ ἀμφοτέρων ἀλόγιος ἦν, βίου ἀρίστου καὶ πιστεύων· ἀλλ' ὄμως ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις διὰ τὴν ἐτέρων οικονομίαν. Καὶ Φαραὼ τοιοῦτος ἦν· ἀλλὰ κακέληψεν τὰ μέλλοντα προέδειξε. Καὶ ὁ Νεβουχοδονόσορ παράνομώτερος· ἀλλὰ γε καὶ τοῦτ' (πάλιν) τὰ (μέλλοντα) πολλῶν ὑστερόν μετὰ πολλὰς γενεὰς γενήσεσθαι.

Variæ lectiones et notæ.

⁸¹ κίονα β. πρ. κ. τῷ λαῷ Ced. ⁸² ἐν τῇ πόλει add. Ced. ⁸³ ἐπ. αὐτῆς σεισμῶν, στ. Ced. ⁸⁴ κατενεχθήσῃ Ced. ; ἔμνη Philostratum 275 de his nihil neque apud Anastasium editum. ⁸⁵ Ced. 432, 3-16. ⁸⁶ δὲ add. Ced. ⁸⁷ ποταμοῦ ἢ φερόμενου Ced. ⁸⁸ τ. καὶ τὰ τοιαῦτα εἰ. οἱ Ced. δ. ταυτοῦ cod. ⁸⁹ ἐξ ὁ. ἢ. ἐπ. Ced. ⁹⁰ τῶν ῥαδίῳ; ὁ. Ced. ⁹¹ Ced. 432, 16 21 — κατὰ Μανθῶνα Ced. et ms. synodale Slavonicum; cæteri codices Slavonici nomen omittunt, ut et Nestoris cod. Laur. ⁹² ὡς τε αἰεὶ. ⁹³ ὡ. ἔργω cod. ⁹⁴ Ced. 432, 21-433, 4. ⁹⁵ καὶ add. Ced. ⁹⁶ ὑπὸ τοῦ ἑ. διὰ Ced. ⁹⁷ τῷ ὀνόματι Ced. ⁹⁸ Β. Σαυλός Ced. ⁹⁹ ἐξέβαλον. Cod. ¹⁰⁰ Ced. 333, 4 18. ¹⁰¹ παρανομώτερος Ced. ¹⁰² τούτῳ τὰ μ. π. ὁ. ἐτόμενα γενεὰς; ἄπ. Ced.

ἀπεκάλυψεν ὁθεν δῆλον, ὅτι πολλοὶ ὁ τῶν ἐναντίων Ἀ
 ἐχόντων φρόνημα, ἐπὶ τῷ προσήματι τοῦ Χριστοῦ
 τεράστια (91^ο) ποιούσιν ἑτέρᾳ τέχνῃ τινὶ πρὸς ἀπά-
 την ἀνθρώπων ἀπειροκάλων ὁσος ἐγένετο Σίμων ὁ Μάγος, καὶ Μένανδρος μετ' ἐκείνων, καὶ ἄλλοι τοιοῦ-
 τοι, δε' οὓς εἰκότως ἐφη μὴ θαύμασιν ἀπατάσθαι προσήκειν⁶, μήτε μὴν ἐπαγγεῖλα ψιλῆ, δοκιμαζεῖν
 δὲ τῶν λεγομένων τὴν ἀλήθειαν⁶.

quorum progidiis captari nos non debere jure dixit
 nec affirmatione vacua, sed explorare dictorum ve-
 ritatem.

ΡΑΔ'. Βασιλεία Νερῶδ.

CXXXIV. Regnum Nervæ.

Ἐπεὶ Δομετιανὸν ἐβασίλευσε Νερῶδ ἑτος ἑν.
 Σώφρων (δὲ) ὢν καὶ ἐπεικῆς ἀνακαλεσάμενος
 Ἰωάννην τὸν Θεολόγον **336** ἐκ τῆς νῆσου ἧς ἦν
 ἔξοριστος, ἀπέλυσε αὐτὸν ἐν Ἐφέσῳ ὁ μόνος πε-
 ριῶν ἐν τῷ βίῳ ἐκ τῶν ἐβ' μαθητῶν καὶ συγγραφέ-
 ατος ὁ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον, ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύ-
 στω⁶. (2) Περὶ οὗ⁶, ὁ πολυίστωρ Εὐσέβιος¹⁰ ἐν τῇ
 Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ φησὶ ὁ Θωμᾶς¹¹ μὲν¹²
 τὴν Παρθίαν εἰληχεν¹³, Ἰωάννης δὲ τὴν Ἀσίαν,
 πρὸς ἣν καὶ διατρίψας ἐτελεύτησεν ἐν Ἐφέσῳ¹⁴.
 (5)¹⁵ Πάλιν ὁ ἐπὶ τούτοις ὢν¹⁷ καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγ-
 γελιστῆς ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας τελευτᾷ καὶ θάπτεται
 πρὸς τῶν αὐτῶν πιστῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ Φίλιππος,
 ὁ ἐκ τῶν ζ' διακόνων, ἐν Ἱεραπόλει τελειοῦται καὶ
 θάπτεται μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Περὶ ὧν καὶ
 Πολύκαρπος¹⁸, ὁ τῆς ἐν Σμύρνῃ¹⁹ Ἐκκλησίας
 ἐπίσκοπος, Οὐίκτηρι²⁰, τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, γρά-
 φων οὕτως φάσκει²¹. Ἐκείνῳ γὰρ²² κατὰ τὴν
 Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμηται, ἅτινα ἀναστή-
 σεντα τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ²³ τῆς παρουσίας²⁴ Κυρίου.
 — Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος²⁵ Χριστοῦ, ὃς καὶ τὸ
 πέταλον πεφορηκὸς καὶ²⁶ διδάσκαλος ἐν Ἐφέσῳ
 γενόμενος κεκοίμηται. — καὶ Φίλιππος²⁷, ὁ ἐκ
 τῶν ζ' διακόνων, ἐν Ἱεραπόλει τελειοῦται. οὗτος
 ἐστὶν ὁ καὶ τὸν εὐνοῦχον βαπτίσας καὶ τὸν Σίμωνα
 κπητήσας²⁸. (4) Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἰππό-
 λυτος Ῥώμης περὶ τοῦ²⁹ κηρύγματος καὶ τῆς τε-
 λειώσεως τῶν ἀποστόλων διεξίων ἐφη ὁ Ἰωάννης³⁰
 (δὲ), ὁ ἀδελφὸς Ἰακώβου, κηρύσσων ἐν τῇ Ἀσίᾳ
 τὸν λόγον (τοῦ Εὐαγγελίου), ἐξωρίσθη ἐν Πάτμῳ τῇ
 νῆσῳ ὑπὸ Δομετιανοῦ βασιλέως³¹ Ῥώμης, κάκει-
 θεν πάλιν εἰς Ἐφεσον ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθεὶς
 ὑπὸ Νερῶδ, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον συγγρα-
 φάμενος, ἐνθα καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν θεασάμενος,
 ἐτελεύτησε³², οὗ τὸ λείψανον ζητηθὲν οὐχ εὐρέθη³³.
 (5) Ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου ἀδελφὸς **337**
 Καισάρειος ἐπὶ σεκρέτου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρω-
 τηθεὶς περὶ τούτου³⁴ ἀπεκρίνατο λέγων³⁵. Αὐτὸς
 Ἰωάννης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίῳ πρὸς τῷ τε-

Post Domitianum Nerva imperavit annum unum.
 Sapiens et æquus, Joannem Theologum ab insula in
 qua exsulabat, dimisit Ephesum; qui solus super-
 stes ex duodecim discipulis, scripto a suo nomine
 Evangelio, in pace quievit. De quo doctissimus
 Eusebius in *Ecclesiastica Historia* dicit: « Thomas
 B quidem Parthiam sortitus est, Joannes vero Asiam
 in qua cum degisset, mortuus est Ephesi. » Item
 « Interea cum esset Joannes evangelista
 Ephesi in Asia, moritur et a fidelibus ibidem se-
 pelitur. » Item et Philippus unus e septem diaconis,
 Hierapoli e vita decedit, et una cum filibus in-
 humatur. De quibus et Polycarpus, Smyrnensis
 Ecclesiæ episcopus, Victori Romæ episcopo scribens
 sic loquitur: Etenim in Asia magna fundamenta
 dormierunt, quæ surgent in ultima die adventus
 Domini: Joannes, qui et in sinu recubuit Christi,
 et laminam auream gestavit et magister Ephesi
 factus est, dormivit; et Philippus, unus e septem
 diaconis, Hierapoli vita fungitur. Hic eumachum
 baptizavit et Simeonem docuit. Attamen divus Hip-
 polytus Romanus, de prædicatione et de fine aposto-
 lorum disserens, dicit: « Joannes, frater Jacobi,
 prædicans in Asia verbum Evangelii, in exsilium
 Patmon a Domitiano imperatore missus est, et
 inde rursus Ephesum revocatur a Nerva; scripto
 secundum ipsum Evangelio, visa quoque ibi Apo-
 calypsi, obiit, cujus reliquiæ quæsitæ, non re-
 pertæ. » Magni Gregorii frater Cæsarius in secreto
 Constantinopoli interrogatus de illo, respondit di-
 cens: « Joannes ipse in suo Evangelio de fine sic
 illustrat, dicens: « Et hoc cum dixisset, dicit ei »
 id est Petro, « Sequere me. Conversus Petrus vi-
 det discipulum quem diligebat Jesus, sequentem —
 et dicit: Domine, hic autem quid? Dicit ei Jesus:
 D Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? —
 exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus
 ille non moritur... sed, si eum volo manere, do-
 nec veniam, quid ad te? » Cum ergo piscantes eos

Varie lectiones et notæ.

⁶ καὶ add. Ced. ⁷ προσήκει cod. ⁸ ἐκ τῶν καρπῶν γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς Ced. ⁹ 96 (5297) Ced. 435,19,20. N. 16. ἔ. ἐν μῆνας δ', ἡμέρας δ', κ. τ. λ. — 434,3 οὗτος ὁ Ν. ἀνεκαλέστω τὸν θ. Ἰω. ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἀπ. οἰκεῖν ἐν Ἐ. μόνον τότε περιόντα τῷ β. ἐκ τῶν ἐβ' μ. ὃς σ. κ. τ. λ. ¹⁰ Ced. 434,6 9. ¹¹ καὶ Ced. ¹² Eus. III, 1. ¹³ θ. δὲ Ced. ¹⁴ ὡς ἡ παράδοσις περὶ ἐχει. ¹⁵ Ἀνδρέας δὲ τὴν Σκυθίαν Eus. ¹⁶ Ἰω. τὴν Ἀ. πρ. οὐ; καὶ δὲ ἐν Ἐ. τελευτᾷ. ¹⁷ Ced. 434,9-20. ¹⁸ καὶ add. Ced. ¹⁹ τ. οὐν Ced. ²⁰ Πολυκάρτης Eus. III, 24 Ced. ²¹ Ἐφέσῳ Ced. ²² Ἰουκτορίν cod. ²³ φησὶ Ced. ²⁴ καὶ Pol. ²⁵ τῇ ἡμ. Pol. ²⁶ τοῦ add. Pol. Ced. ²⁷ ὁ ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Κυρίου ἀναπεσὼν, ὃς ἐγεννήθη ἱεραὺς τὸ Pol. ²⁸ π. καὶ μάρτυς καὶ ὁ οὗτος ἐν Ἐ. κ. Pol. τελευτᾷ Ced. ²⁹ Φίλιππον τὸν τῶν ἐβ' ἀποστόλων ὃς κεκοίμηται ἐν Ἰ. Pol. ³⁰ Ced. 434,21-435,4. ³¹ οἰσὺν add. Ced. ³² Ἰω. δὲ ἐν Ἀ. ὑπὸ Δ. τοῦ β. ἐξορισθεὶς ἐν ἧ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον συνεγράψατο καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν ἐθεάσατο ἐπὶ Τραϊκίνοῦ ἐκοιμήθη ἐν Ἐφέσῳ, οὗ κ. τ. λ. Hipp. apud Combellsium, Auct. p. 851. ³³ Δ. τοῦ β. Ῥωμαίων Ced. ³⁴ ἐτῶν ρς' add. Ced. ³⁵ Ced. 435,4-435,16, ubi jam Goar conjecit ἐπὶ σεκρέτου pro ἐπὶ σενάτου. ³⁶ οὕτως add. Ced. ³⁷ in fine dialogi III.

invenisset, Petro soli præcepit ut ipsum sequeretur; qui volens ut et Joannes simul sequeretur, dixit: Domine, hic autem quid? quem prædicans Jesus ad piscationem permansurum, dicit: Si volo eum manere ibi et piscari, donec reversus veniam iterum, hoc quid ad te? Unde optime errantem illorum mentem ad rectum reflectens, jure dixit: « Et non dixit ei Jesus, quia non moritur. » In multis enim sæpius errabant circa quæsitâ Christi, et responsa, quasi ad audiendum « stulti, et tardi corde » donec veniens Spiritus sanctus docuit eos, et « introduxit in omnem veritatem, » juxta verbum Domini. Si vero quidam contentiose et temerarie sacras has voces refellentes et testimonia, intempestive sanc computantes dicant: Ad annuntiandum posteriorem Christi adventum relictus est vivens in carne cum Enoch et Helia, audiant ipsum ex persona Dei loquentem, duosque solummodo, scilicet revelationem, duns dicentem testes futuros esse Enoch et Heliam; hæc verba sunt: « Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. Hi sunt duæ olivæ, et duo candelabra in conspectu Domini universæ terræ stantes. Et si quis voluerit eos lædere, ignis exit de ore eorum et devorat inimicos eorum... Et cum finierint testimonium suum, faciet ascendens bestia de abyssu bellum adversus eos, et vincet et occidet illos. Et corpora eorum in plateis magnæ civitatis erunt inseputa per tres dies, ubi Dominus eorum crucifixus est. » Ergo frustra quidam delirant dicentes illum adhuc in carne vivere « non intelligentes neque quæ loquuntur revera, neque de quibus affirmant, » de semetipsis, non de sacris illis interpretibus audacius omnino et temere illud hallucinantes.

ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθρούς αὐτῶν. — Καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, ποιήσει τὸ ἀναβαῖνον θηρίον ⁵⁵ ἐκ τῆς ἀβύσσου πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει ⁵⁶, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. Καὶ τὰ πνεύματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης πόλεως ἔσονται ἄταφα γ' ⁵⁷ ἡμέρας ⁵⁸ ὅπου ⁵⁹ ὁ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. » Μάτην οὖν παραληροῦσί τινες φασκόντες αὐτὸν ἐτι ζῆν ⁶⁰ ἐν σαρκί, « ⁶¹ μὴ νοοῦντες μήτε & λέγουσι τῷ ὄντι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιῶνται, » οἰκοθεν τοῦτο καὶ οὐκ ἐκ τινῶν ἱερῶν ἐξηγητῶν ῥιψοκινδύνως τε καὶ τολμηρῶς ὄντως τερατευόμενοι.

Nerva ille, cum a Trajano ex Pæronia celebratas D ⁶² victorias audiisset, ascendit Capitolium, thus adlevit, deinde stans in suggestu, alta voce clamans, senatu populoque Romano astantibus, dixit: Bonæ fortunæ! Marcus ego Nerva Trajanum adopto.

λεὶ διεσάφησε τοῦτο φάσκων· Καὶ τοῦτο εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ, τουτέστι τῷ Πέτρῳ ⁶³· « Ἀκολούθει μοι. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα — καὶ φησὶ· Κύριε, οὗτος δὲ τί; »⁶⁴· Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχωμαι, τί πρὸς σέ; — (ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει — ἀλλ' ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχωμαι, τί πρὸς σε;) ⁶⁵ Ἐπεὶ οὖν ἀλιεύοντας αὐτοὺς κατεῖληφε, τῷ Πέτρῳ μόνῳ προσέταξεν ἔπεσθαι αὐτῷ· ὁ δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην συμπορεύεσθαι βουλόμενος ἔφη· Κύριε, οὗτος δὲ τί; Ὅν θεσπίσας ὁ Ἰησοῦς προσμένειν ἐπὶ τῆς ἀλείας φησὶν· Ἐάν θέλω αὐτὸν ⁶⁶ μένειν ἐνταῦθα καὶ ἀλιεῦεν ἕως ἂν ὑποστρέψωμαι ἔρχωμαι πάλιν ὧδε, τί πρὸς σέ; ⁶⁷; (6) Ὅσπερ οὖν ἀριστα διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην αὐτῶν ὑπόνοιαν, εἰκότως ἔφη· Καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει. Καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς πολλὰκις διεσφάλοντο ⁶⁸ πρὸς τὰς πύσεις Χριστοῦ καὶ ⁶⁹ ἀποκρίσεις ⁷⁰, ὡς καὶ (91^b) ἀκούειν « ἀσυνέτους καὶ βραδαῖς τῇ καρδίᾳ, » ἕως ἐλθὼν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξέδραξεν ⁷¹ αὐτούς καὶ ⁷² « ὠδήγησεν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, » κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ⁷³. Εἰ δὲ τινες ἐριστικῶς (τε) καὶ προπετῶς ἀποκρούμενοι ⁷⁴ τὰς ἱσθὰς ταύτας φωνὰς καὶ μαρτυρίας ἀκαίρως δῆθεν συλλογίζομενοι εἶπωσι πρὸς τὸ καταγγεῖλαι τὴν δευτέραν Χριστοῦ παρουσίαν· Κατελείθη ζῶν ἐν σαρκὶ μετὰ Ἐνώχ καὶ Ἥλια, ἀκούετωσαν, ὅτι περ μόνους (τούς δύο) διὰ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτὸς οὕτως ⁷⁵ φησὶν, ἐκ προσώπου Κυρίου λέγων, τοὺς δύο μάρτυρας γενήσεσθαι Ἐνώχ καὶ Ἥλιαν, τοιαύτε φάσκων ⁷⁶· « Καὶ δώσω τοῖς δυοῖν μάρτυσί μου, καὶ προφητεῦσουσιν ἡμέρας αἰετῆς, περιβεβλημένοι; ⁷⁷ 338 σάκκους. Οὗτοι εἰσὶν αἱ δύο ἐλαίαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι (αἱ ἐνώπιον Κυρίου πάσης τῆς γῆς ἐστῶτες. Καὶ εἰ τις θέλει αὐτοὺς ἀποκτενεῖν, τὸ πνεῦμα τῶν μαρτύρων οὐκ ἐπιτρέψει ἵνα ἀποκτενηθῶσιν. » ⁷⁸ (7) Οὗτος ὁ Νερβάς ἐκ Παιονίας ⁷⁹ ἀγγεῖλιας ἐπινοικίων ἀκούσας παρὰ Τραϊανοῦ, ἀνελθὼν ἐν τῷ Καπετωλίῳ καὶ λιθανωτῶν θύσας ⁸⁰, στάς ἐπὶ βήματος, μέγαρα βοῶν, τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ⁸¹ Ῥωμαίων παρόντων ἔφη· « Ἀγαθὴ τύχη (Μάρκος) Νερβάς Τραϊανὸν υἱοποιούμεναι. »

Variæ lectiones et notæ.

⁶³ Joan. xxi, 19-25. ⁶⁴ καὶ add. Ced. ⁶⁵ Hæc propter homœoteleuton omisit Ced. ⁶⁶ ἀ. θ. Ced. At piscatio jam finita erat cum CLIII pisces maximos cepissent. ⁶⁷ Ced. 435, 16-436, 16 — περὶ Ἐνώχ καὶ Ἥλια. ⁶⁸ ἔσφ. Ced. ⁶⁹ τὰς add. Ced. ⁷⁰ ἀπ. καὶ ἤκουον ἀσύνετοι καὶ Ced. Luc. xxi, 25. ⁷¹ ἀγ. ὡ. ἀ. εἰς Ced. ⁷² Joan. xvi, 13. ⁷³ τοῦ Κυρίου λ. Ced. ⁷⁴ τις — ἀποκρινόμενος — εἶπη. ⁷⁵ οὗτος ἐκείνους ἐκ πρ. λέγει Κυρίου. ⁷⁶ Apoc. xi, 3-5. ⁷⁷ περιβεβλημένοι Ced. ⁷⁸ τὸ θ. τὸ ἀν. ἐκ τῆς ἀβ. ποιήσει π. Ap. 7. ⁷⁹ αὐτοὺς add. Ap. ⁸⁰ ἡ γ' ἤμισυ ἀτ. Ced. ex Ap. 9. ⁸¹ π. τῆς ἡ. ἤτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος ὅπου καὶ Ap. 8. ⁸² καὶ add. Ced. Ap. 8. ⁸³ ζῆν ἐτι Ced. ⁸⁴ καὶ add. Ced. — I Tim. i, 7. ⁸⁵ Ced. 433, 20-434, 2. ⁸⁶ ἐκ Π. δὲ ἀγγεῖλια ἐπ. ἐλθεῖσα π. T. Ced. Leo. ⁸⁷ ἐπιθ. Ced. Leo. ⁸⁸ τῶν add. Ced. Leo

⁸⁸ (8) Οὗτος ἀπηγόρευσε τοῦ ἐκτέμνειν [τινῶν] Ἀ τὰ αἰδοῖα ἐν Ῥώμῃ, καὶ νόσφ τελευτᾷ ⁸⁹

Prohibuit ille ne pudenda ullius Romani se-
carentur, et morbo interit.

ΡΑΕ'. Βασιλεία Τραϊανού

CXXXV. Regnum Trajani.

⁹⁰ Μετὰ δὲ Νερβᾶν ἐβασίλευσε Τραϊανὸς ἔτη κ', καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. (Οὗτος διωγμὸν ἐπὶ πολὺ κατὰ Χριστιανῶν κινήσας μάρτυρας πολλοὺς ἐφώ-
νευσε, ἀλλ' ὕστερον ἔπαυσε τὸν διωγμὸν. ⁹¹ (2) Ὅστις ἀγαθὸς, καὶ μισοπόνηρος, καὶ φιλοδίκαιος τοσοῦτος ὑπῆρχε, ὥστε γυμνώσας ποτὲ ⁹² ῥομφαίαν ἐν-
ώπιον ⁹³ τῶν μεγιστάνων ἐπέδωκε τῷ ἐπάρχῳ **339**
λέγων ⁹⁴· Δέξαι τὸ ξίφος τοῦτο, καὶ εἰ μὲν καλῶς
πράττω ⁹⁵, ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ δὲ μὴ καλῶς ⁹⁶, κατ' ἐμοῦ
αὐτῷ χρῆσαι.

Post Nervam, imperavit Trajanus annos viginti,
et hydropisi mortuus est. Hic, persecutione diu
contra Christianos agitata, martyres multos occi-
dit, sed tandem a perseguendo desistit. Hic ita bonus
fuit, et mali inimicus, et ita justitiæ amans, ut
evaginatam gladium coram proceribus olim præ-
fecto traderet, dicens : Accipe gladium hunc, et si
bene quidem egero, pro me, si vero male, contra
me eo utere.

⁹⁷ (3) Προςχειρίσθη δὲ ὑπὸ Νερβᾶ διὰ τὴν ἀρετὴν
αὐτοῦ ὡς πολεμικώτατος, καὶ πολλὰ κατορθώματα **B**
ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ πανταχοῦ ⁹⁸ πεποικηώς.

Delectus est a Nerva propter virtutem suam,
quia bellicosissimus erat, et multa præclara faci-
nora Romæ et ubique fecerat.

⁹⁹ (4) Φίλου δὲ τινος αὐτῷ ¹⁰⁰ ποτε διαβληθέντος ὡς
ἐπιβούλου καὶ τούς τε ὀφθαλμοὺς (αὐτοῦ) ἐκκεντη-
θέντος ¹⁰¹ καὶ τὸ γένειον ἀποκειραμένου, ἐπεὶ τυφλὸς
ἦν Τραϊανὸν εἰσήχηθ', πολλὰ λυπηθεὶς ἐπὶ τούτῳ ¹⁰²
Τραϊανὸς, πόλιν ¹⁰³ κτίσας ¹⁰⁴ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
τὴν νῦν Τραϊανούπολιν (ὀνομαζομένην καὶ) τοῦτον ¹⁰⁵
κατοικίσας ἐν αὐτῇ ὡς δεσπότην ταύτης ¹⁰⁶, ἐκείσε
ἀπέστειλεν ¹⁰⁷ ἕως τῆς τελευταίας αὐτοῦ ¹⁰⁸.

Cum unus ex amicis suis ut insidiator apud
ipsum olim falso crimine accusatus esset, et oculis
effossis, et detonsa barba, cæcus ad Trajanum
adductus esset, valde mœrens super hoc Trajanus,
ædificata urbe nomine suo etiam nunc Trajanopoli
appellata, illum huc missum usque ad terminum
vitæ ejus in hac veluti dominum constituit.

(5) Θνήσκει δὲ ¹⁰⁹ Ἀδριανὸν ¹¹⁰ προχειρισάμενος ¹¹¹
βασιλεῖα.

Moritur tandem, designato in imperium succes-
sore Adriano.

¹¹² (6) Ἐπὶ αὐτοῦ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα ὁ ἐν Ἱε-
ροσολύμοις ἐπίσκοπος καὶ Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος ἐμαρ-
τύρησαν ¹¹³. (7) Καὶ Βασιλείδης, καὶ Μένανδρος, καὶ **C**
Κήρινθος, καὶ ¹¹⁴ (92) Νικόλαος ¹¹⁵, εἷς τῶν ζ' διακό-
νων, οἱ αἰρεσιάρχαι ¹¹⁶, ἐχθροὶ ¹¹⁷ τῆς ἀληθείας ἐγνω-
ρίζοντο. (Ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος ὁ εἷς τῶν ζ' διακόνων
καὶ Ἐβιονᾶτος.)

Illo regente imperium, Simeon Cleophæ, Hiero-
solumorum episcopus, et sanctus Ignatius si-
dem confessi sunt. Tunc quoque Basilides, Me-
nander, Cerinthus et Nicolaus, unus ex septem
diaconis, hæresiarchæ, adversarii veritatis innotue-
runt. Dictus Nicolaus unus ex septem diaconis et
Ebionæus.

ΡΑΖ'. Βασιλεία Ἀδριανού.

CXXXVI. Regnum Adriani.

¹¹⁸ Μετὰ δὲ Τραϊανὸν ἐβασίλευσεν Ἀδριανὸς (γαμ-
βρὸς αὐτοῦ) ἔτη κ'· ἦν δὲ [Ἄφρος τῷ γένει] φιλολό-
γος, ἐπιτήδειος ἐν [τῇ] **340** τῷ περὶ λόγῳ καὶ τῷ
συμμέτρῳ ¹¹⁹, συγγενὴς καὶ υἱοποιημένος ¹²⁰
Τραϊανῷ (καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν) ¹²¹.

Post Trajanum imperavit Adrianus, gener ejus,
annos viginti. Erat autem hic genere Afer, littera-
rum studiosus, soluto pariter sermoni et versibus
idoneus, Trajano consanguineus et ab illo adopta-
tus; hydropisi mortuus est.

¹²² (2) Οὗτος ἐν Μυσίᾳ, ἐνθα ἐθήρασεν, ψυχοδόμησε
πόλιν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἀδριανούπολιν ¹²³, καὶ
ἐτέραν ἐν (τῇ) Θρᾷκη καὶ ἐπώνομασε καὶ αὐτὴν
Ἀδριανούπολιν ¹²⁴.

Hic in Mysia, ubi venabatur, ædificavit ur-
bem quam Adrianopolim appellavit, aliamque in
Thracia, quam Adrianopolim pariter appellavit.

D

Varie lectiones et notæ.

⁸⁸ Ced. 434, 2, 3. ⁸⁹ Ἡ νόσφ δὲ τ. Ced. τελευτᾶν cod paulo post 18', μῆνας ς, ἡμέρας ιε' Ced. 436, 17, 18, μ. ς' Leo. ⁹⁰ 98 (5298). ⁹¹ Ced. 436, 18. ⁹² Οὗτος ἦν μ. καὶ φ. γ. γάρ ποτε; ὅς ἦν μ. καὶ φ. γ. γάρ π. Leo. ⁹³ ἐνώπιον τῶν ἐν τέλει πάντων ἐδ. Ced. τῶν ἐν τ. π. ἐπεδ. Leo. ⁹⁴ εἰπὼν δ. τοῦτο Ced. Leo. ⁹⁵ ἀρχῳ Ced. Leo. ⁹⁶ καλῶς om. Ced. Leo. ⁹⁷ Ced. 436, 21-23. ⁹⁸ γῆς add. Ced. ⁹⁹ Ced. 436, 23-437, 6. ¹⁰⁰ αὐτοῦ Ced. ¹⁰¹ ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν add. Ced. ¹⁰² τοῦτο cod. ¹⁰³ ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φιλῳ, π. Ced. ἐπὶ τ. π. τε Leo. ¹⁰⁴ ἔκτισεν Ced. ¹⁰⁵ τ. κατοικτείας ὡς Ced. Leo. ¹⁰⁶ τῆς πόλεως Ced. Leo. ¹⁰⁷ εἶναι add. Ced. ¹⁰⁸ ἀ. τ. Leo. ἀ. τ. θεραπεῖαν αὐτοῦ πᾶσαν ποιησάμενος Ced. — Ced. 437, 12, 13. ¹⁰⁹ Τραϊανός. ¹¹⁰ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ced. ¹¹¹ ὡς Leo. ¹¹² Ced. 437, 11, 12. ¹¹³ ἐμαρτύρη cod. Ἐπὶ τούτου ἔ. ὁ ἅγιος Ἰ. θ. καὶ Σ. ὁ τοῦ Κλ. Leo, Ced. ¹¹⁴ Ced. 437, 7-11. ¹¹⁵ Ἐπὶ ἀ. Σίμωνα τὸν μάγον Μ. διεδέξατο, γῆς καὶ ἀπατεῶν, Σαμαρεὺς τὸ γένος ἑαυτὸν Κύριον ὀνομάζων ἦν δὲ καὶ Κ. αἰρεσιάρχης τότε καὶ Ν. Ced. Leo. ¹¹⁶ καὶ αἰρ. cod. ¹¹⁷ ἀ. καὶ ἔ. Ced. ¹¹⁸ 116 (5316) Ced. 437, 14-16. Ἀδ. Αἰλιος ἐδ. ε. κδ'· κ', μῆνας ιε' Leo. ¹¹⁹ ἀμέτρῳ cod. ἐμ.μ. Ced. ¹²⁰ τῷ add. Ced. ¹²¹ Ἐπὶ Ἀδριανῷ ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος καὶ Ἀντίοχος καὶ Παυλοῦπῶν καὶ ἅγιος Εὐστάθιος μετὰ τῆς συμβίου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. ¹²² Ced. 437, 17 Ὁ. ἐν Μ. θηράσας ὡ. π. καὶ μετωνόμασεν ἀ. Ἀδριανῷ θήρας ἐν τοῖς μιτάτοις Leo, Ced. ¹²³ ὡσαύτως Ced. 5. θ. προσγορεύσας ἀ. Ἀ. Ced. θ. ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ Leo. ¹²⁴ καὶ ναὸν ἐν Κυζύκῳ Ced.

Quo regente imperium, rebellati sunt Judæi, et Hierosolymis templum reedificare voluerunt : adversus illo valde irascitur Trajanus. (Hoc mirum signum apparuit ante captivitatem eorum : sepulcrum Salomonis sponte apertum est.) Interea vero bello agitato, una die centum et octoginta millia ex eis occidit, captosque acriter, omnes qui supererant, deduxit ad solemnitatem Hebron celebratam, et vendidit eos quaternos modio hordei. Eversam autem quod antiquæ supererat civitatis et templo, sanctam iterum ædificat civitatem, quam, mutato nomine, Æliam vocavit) ex proprio nomine, quia leprosus erat, ut commiserationem inveniret), et posita imagine sua in templo, Græcos in civitate habitare jussit.

Ædificavitque templum Cyzici, et urbem in Thracia, quam vocavit Adrianopolim.

Eo imperante, Cerdon et Valentinus et Marcion et Montanus, et Saturnilus et Carpocrates, hæresiarchæ, et Aquila innotuerunt.

Sub illo Plutarchus Chæronensis et Phlegon a-nalium scriptor noti erant.

Moritur Adrianus, designato successore Antoino.

Hic Adrianus virum quemdam habuit nomine Similum, prudentia, fortitudine, æquitate multisque virtutibus ornatum, et hunc plane colebat, et in magna dignitate constituit; at iste non diu potestatem habuit; rogatus ab illa discessit, et in agro septem annos degit; postea defunctus est, hanc ælem cum jussisset tumulo imponi inscriptionem : « Similus hic jacet, qui multos quidem annos egit, septem autem annos vixit. »

Adrianus violento interiit morbo, clamans : « O Jupiter, quantum malum est optare mortem et non invenire! »

CCXXXVII. Regnum Antonini.

Post Adrianum, Antoninus Pius imperavit, annos duo et viginti; adoptatus fuerat ab Adriano, primusque imperatorum Pius cognominatus est.

Moritur designato ad imperium Marco Antonino, proprio geuro.

⁹⁷ (3) Ἐφ' οὗ στασιασάντες ⁹⁸ Ἰουδαῖοι καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν οἰκοδομησαὶ βουλευθέντες, ὀργίζεται κατ' αὐτῶν σφόδρα (σημαίνει δὲ γέγονε πρὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῶν ὡς τὸ τοῦ Σολομῶντος μνημαῖον αὐτόματον ⁹⁹ διανοιχθῆναι ἰ). πολέμου δὲ γενομένου ⁹⁹ μεταξὺ, ἀνεῖλεν ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾶς μυριάδας ἑπτά ⁹⁹ (καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς μετὰ θυμοῦ τοὺς ὑπολειφθέντας πάντας, καὶ καταγαγὼν αὐτοὺς ἐν τῇ πνυγύρῃ τῇ ἐν Χερσῶν γενομένη, ἐπώλησεν αὐτοὺς ἀνά δ' εἰς μόδιον κριθῆς). Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ λείψανα τῆς πόλεως καὶ τὸν ναὸν ⁹⁹ κατερείπασας ⁹⁹, κτίσας τὸ δεύτερον τὴν ἀγίαν πόλιν ⁹⁹, ἣν δὴ καὶ μετωνόμασεν Αἰλίαν (εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν καὶ λωθὸν ἰ, ὅπως εὖρη εἶεν) καὶ στήσας τὸ ἑαυτοῦ εἰδωλὸν ἐν τῷ ναῷ, οἰκεῖν Ἑλληνας ἐν τῇ πόλει προστάξε.

⁹⁹ (4) Κτίσας δὲ ναὸν ἐν Κυζίκῳ καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ προσηγόρευσεν αὐτὴν Ἀδριανούπολιν.

⁹⁹ (5) Ἐφ' οὗ (Κέρρων, καὶ Οὐαλεντίνος, καὶ Μαρκίων, καὶ Μοντανός, καὶ) Σατορνίλος ⁹⁹, καὶ Καρποκράτης, οἱ ἀρεσιάρχαι (καὶ Ἀκύλας ⁹⁹) ἐγνωρίζοντο.

341 ⁹⁹ (6) Ἐπὶ τούτου Πλούταρχος ὁ Χαιρονεὺς καὶ Φλέγων ὁ χρονογράφος ἐγνωρίζοντο.

⁹⁹ (7) Θνήσκει δὲ Ἀδριανὸς Ἀντωνίνου προχειρισάμενος.

⁹⁹ (8) Οὗτος Ἀδριανὸς εἶχεν ἄνδρα τινὰ ὄνοματι Σίμιλον ⁹⁹, ἐν τε φρονήσει, καὶ (ἀνδρείᾳ, καὶ) ἐπιεικειᾷ, καὶ ἀρεταῖς πολλαῖς κεκοσμημένον, καὶ πῖνυ αὐτὸν ἐτίμα καὶ ἐν μεγάλῃ ἀρχῇ κατέστησεν ⁹⁹. ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον τῆς ἀρχῆς κρατήσας ⁹⁹, δεηθεὶς ἐξέστη αὐτῆς καὶ ἐν ἀγρῷ ἐπὶ ἑπτὰ διατρίψας, ἐτελεύτησεν, ἐπιγραφῆν ⁹⁹ προστάξας ἐν τῷ μνηματι ⁹⁹ αὐτοῦ περιέχουσαν οὕτως : « Σίμιλος ⁹⁹ ἐνταῦθα κατέκειται, βιώσας μὲν ἑτη πολλὰ ⁹⁹, ζήσας δὲ ἑπτά.

⁹⁹ (9) Ὁ δὲ Ἀδριανὸς ⁹⁹ βίᾳ ἀπέθανεν (ὑπὸ) τῆς νόσου κρᾶζων . « Ὡ Ζεῦ, πόσον κακὸν ἐστὶν ἐπιθυμοῦντά τινα ἀποθανεῖν καὶ μὴ τυγχάνοντα ⁹⁹. »

ΡΑΖ'. Βασιλεία Ἀντωνίνου.

⁹⁹ Μετὰ Ἀδριανὸν ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεθῆς ἑτη κξ ⁹⁹, υλοποιηθεὶς τῷ Ἀδριανῷ. καὶ πῶτος τῶν αὐτοκρατόρων ⁹⁹ Εὐσεθῆς ἐπικλήθη ⁹⁹.

⁹⁹ (2) Θνήσκει δὲ ⁹⁹ προβαλὼν ⁹⁹ εἰς βασιλεὺς Μάρκον Ἀντωνίνον, τὸν ἴδιον γαμβρὸν.

Varies lectiones et notes.

⁹⁷ Ced. 437,19-438,3. ⁹⁸ στασιασάντων τῶν Ἰουδαίων — βουλευθέντων Ced. ⁹⁹ αὐτομάτη ced. ἰ διαλυθῆνα: Leo. ⁹⁹ σφ. καὶ π. γ. Ced. ⁹⁹ νη' Leo, Ced. Glycas; de captivis divenditis cf. eandem apud Glycam 448,13-15. ⁹⁹ καὶ τοῦ ναοῦ Ced. ⁹⁹ καταρτυσας ead. ⁹⁹ κτ. νέαν Ἱερουσαλήμ ἣν δὴ καὶ Ἀ. προσηγόρευσε Ced. ⁹⁹ κλέφον ead., λωθὸν Leo. ⁹⁹ Ced. 437,18,19 Adriaopolim ante templum nominat. ⁹⁹ Ced. 438,13-15. ⁹⁹ Σατορνίλος Leo, Ced. Valentinus, Cerdo et Marcio sub Antonino secundum Scholia Leonis et Cedrenum 438,1,2 et ipsum Georgium. ⁹⁹ De Aquila confer Glycam 448,48. ⁹⁹ Adr. a. 3° Pl. Chæronæus Eus. II, 283. De XIV libris Phlegontis libertini Cæsaris (Adriani) quibus in compendium reduxit Olympiadas CCXXIX (usque ad a. 140 p. Chr.) cf. Bus. I, 559. ⁹⁹ 438, 17 : Τελευτῶν δὲ πραγμαίεται Ἀντωνίνου. ⁹⁹ Ced. 438,4,9. ⁹⁹ Σίμηλον δὲ τινα ἐν τα — κελ. π., ἐτ. Ced. ⁹⁹ αὐτοῦ adit. Ced. ⁹⁹ πρ. ἀπέστη Ced. ⁹⁹ ἐπιγραφῆνας Ced. Leo. ⁹⁹ μνηματι Ced. ⁹⁹ ἄ. Σ. Leo, ἄ. περιέχουσαν Σ. Ced. ⁹⁹ ἑτη τόσα Leo, ο Χιρhillino, deest in Cedreno, sed jam Xylander conjecit πολλά. ⁹⁹ Ced. 438,15-17. ⁹⁹ Θνήσκει δὲ Ἀ. βίᾳ τῆς ν. Ced. ⁹⁹ τυγχάνει Leo, Ced. ⁹⁹ 138. (5538) Ced. 438,24,22. ⁹⁹ κξ' Leo, Ced. ⁹⁹ αὐτοκράτωρ Ceif. ⁹⁹ πῶτος γὰρ ἀρετῆν ἐπακτύηστω Leo, Ced. ⁹⁹ Ced. 439,10,11. ⁹⁹ Ἀντωνίνος Ced. ⁹⁹ προβαλ. ead. προβαλόμενος Ced., Leo.

²² (3) Ἐφ' οὗ Πολύκαρπος, ὁ μαθητὴς Ἰωάννου Α τοῦ Θεολόγου ²³ καὶ Ἰουστίνου ²⁴ ὁ φιλόσοφος, καὶ Διονύσιος [ὁ] ἐπίσκοπος Κορίνθου, ἐμαρτύρησαν.

342 ²⁵ (4) Καὶ Τατιανὸς καὶ Βαρδισάνης ²⁶ (οἱ αἰρετικοί), καὶ Πρισκίλλα καὶ Μαξιμίνα ²⁷ αἱ ψευδοπροφήτιδες τῶν κατὰ Φρύγας ἐγνωρίζοντο.

²⁸ (5) Ἐπὶ τούτου Γαληνὸς ὁ ἰατρὸς ἐθαυμάζετο καὶ Βαρδισάνης τις Σύρος διαλεκτικώτατος καὶ σοφὸς ἦν ²⁹.

(6) ³⁰ Ἐπὶ αὐτοῦ Οὐαλεντίνου, καὶ Κέρδων, καὶ Μαρκίων ἐπὶ τῆς Ῥώμης ³¹ αἰρεσιάρχαι ἐγνωρίζοντο.

³² (7) Πολύκαρπος δὲ, [ὁ] ἐπίσκοπος Σμύρνης, εἰς ἔξιν ἰλιθίων Μαρκίων, πρὸς αὐτόν φησιν ὁ (92^b) Μαρκίων ³³ · εἰ Ἐπιγινώσκεις ἡμᾶς, ὦ καλὲ Πολύκαρπε; · ὁ δὲ εἰ Ἐπιγινώσκω σέ, ἔφη, τὸν πρωτότερον υἱὸν τοῦ Σατανᾶ. B

ΡΑΗ'. Βασιλεῖα Μάρκου.

³⁴ Μετὰ δὲ Ἀντωνίνου ἐβασίλευσε Μάρκος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιθ'.

(2) Δωγμοῦ δὲ κινήθεντος πολλοὶ γεγόνασαι μάρτυρες.

³⁵ (3) Αὐρηλιανὸς ὁ Βῆρος ὁ καὶ Ἀντωνίνου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, σὺν καὶ Λουκίῳ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

³⁶ (4) Ἐφ' ὧν πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ ἀνατολᾶς φερόμενον ὤφθη.

³⁷ (5) Ἐπὶ τούτου ³⁸ Ὀπιανὸς ³⁹ ὁ τὴν Ἀλιευτικήν συγγεγραφὸς (καὶ Σέκστος ἠκμαζόν).

343 ⁴⁰ (6) Τούτον φασὶ πεφονευκέναι λέοντας C εἰς ἓν μῆθ' ἡμέρας.

⁴¹ (7) Οὗτος ὁ Μάρκος σοφὸς ἦν καὶ ἐνάρετος, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολλῶν πολέμων διασώσασαμος ⁴² καὶ ἀγαπηθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν σφόδρα, ἀπέθανε ⁴³ φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ ⁴⁴. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλή ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτηνὴν χρυσοῦ ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησεν.

⁴⁵ (8) Πολεμοῦντος (αὐτοῦ ποτε) Γερμανοῦς καὶ Σαυρομάτας, δῖψαι τῆς στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τούτου κινδυνευούσης, τοὺς ἐπὶ [τῆς] Μελιτινῆς οὕτω καλουμένης λεγεῶνος Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἔκτενοῦς πρὸς ⁴⁶ Θεὸν γενομένης ⁴⁷, τοὺς μὲν πολέμους κεραυνῷ βαλεῖν ⁴⁸, δμῶρον δὲ τοὺς Ῥωμαίους D

Sub eo Polycarpus, discipulus Joannis Theologi, et Justinus philosophus, et Dionysius, episcopus Corinthi, fidem confessi sunt.

Tunc Tatianus et Bardisanes hæretici, et Priscilla et Maximiana pseudoprophetissæ inter Phryges innotuerunt.

Sub illo Galenum medicum mirabantur, et Bardisanes Syrus quidam, peritissimus dialecticus et philosophus vivebat.

Sub illo Valentinus et Cerdon et Marcion Romæ hæresiarchæ reputabantur.

Polycarpo autem, Smyrnæ episcopo, cum in Marcionem incidisset, dicit Marcion : « Anne cognoscis nos, optime Polycarpe? » Hic autem : « Agnosco te, inquit, primogenitum filium Satanæ. »

CXXXVIII. Regnum Marci.

Post Antoninum deinde imperavit Marcus, filius ejus, annos undeviginti.

Et persecutione mota, multi fuerunt martyres.

Aurelianus Verus et Antoninus, filius ejus, cum Lucio quoque fratre ejus.

Sub iis ignis ire visus est de cælo ab occidente ad orientem.

Sub eo Opianus, qui *De arte piscatoria* scripsit, et Sextus florebant.

Eum occidisse dicunt leones duodecim uno die.

Marcus iste sapiens erat et virtute præditus; Romam multis bellis liberaverat, et charus civibus valde, a Commodo, proprio filio, per venenum sublatus est. Memoriam autem virtutis ejus conservavit senatus, et post mortem ejus illum statua aurea decoravit.

Is cum adversus Germanos et Sarmatas bellum gereret exercitusque siti pressus periclitaretur, Melitenæ legionis milites, qui Christiani erant, a Deo contentis precibus impetraverunt ut fulmine hostium exercitus feriretur, imberque Romanas copias recrearet. Quod, ut ferunt, valde admiratus

Varie lectiones et notæ.

²² Ced. 439,11-13. ²³ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ced. M. Aurelii a. 7° (168) Eus. II, 289. ²⁴ Justinus † Antonini a. 14 (152) II. 287,389. ²⁵ Ced. 439,3,4. ²⁶ Βαρδισάνης cod. cf. Eus. v. 16. ²⁷ Μαξιμίλλα Ced. ²⁸ Ced. 439,4-6. Καὶ Γ. ὁ Ι. τότε ἐθ. καὶ Β. δὲ τις. ²⁹ ὥστε θαυμάζεσθαι αὐτοῦ πρὸς τοῦ Ἀντωνίνου τὸν κατὰ εἰμαρμένης λόγον Leo, Ced. ³⁰ ὡς φησὶ δὲ Κλήμης ὅτι Ced. 439,1,2. ³¹ ἐν Ῥώμῃ Ced. ³² Ced. 349,7-10. ³³ M. ἤκουσεν Ced. Antonini a. 15 Anicetus Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit, annis 14 (153-163), sub quo Polycarpus Roman veniens, multos ex hæreticis convertit Eus. II, 289. ³⁴ 161 (5360) Ced. 439,14. M. Ἀντωνίνου ἐθ. ἔτη ιθ' μ. μὲν Σεβήρου (Οὐήρου Leo) τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἔτη ι' καὶ μῆνας θ'. ³⁵ 3 ad. c. 1 pertinet, 2 videtur transponendum inter 4 et 5; nam c. 4 apud Glycam quodque mentionem Marci Antonini cum genero Severo imperantis sequitur. ³⁶ A. ὁ ἦρω; cod. ³⁷ M. Aurelianus qui et Verus. Lucius Aurelius Commodus an. XIX a. 1 Lucio Cæsare Athenis templum ædicante ignis de cælo ab Occidente in Orientem ferri visus Eus. II, 289. ³⁸ Ced. 440,19,20. ³⁹ καὶ add. Ced. ⁴⁰ Ὁ. τὴν ἄ. συγγράφατο Ced. M. Aurelii a. 10 Eus. II, 291. ⁴¹ de Commodo Ced. 441,8, Leo et ipse Georgius CXL, 7. ⁴² Ced. 440,20-441,2. — πανσ. Ced. ⁴³ δ. ἠγαπήθη σφ. ὑπὸ τῶν π. Ced. ⁴⁴ δὲ add. Ced. ⁴⁵ M. Aur. 18°. Antoninus cum filiis — triumphum peregit, dona distribuerant — pecuniam indulserunt — Antoninus febri laborans decessit Eus. II, 291. ⁴⁶ Ced. 459,15-22. II. ὁ Γ. Dacos, Sarmatas et Quados Eus. II, 291. ⁴⁷ τὸν Ced. ⁴⁸ ἱστορεῖται add. Leo. ⁴⁹ βληθῆναι Ced.

Marcus, edicto Christianis honores detulit legioni-
que Fulminatricis cognomentum indidit.

CXXXIX. *Regnum Veri.*

Post Marcum deinde imperavit Verus, filius ejus,
annos octo, et occisus est in processione.

CXL. *Regnum Commodi.*

Post Verum imperavit Commodus, frater ejus,
aunos duodecim.

Factusque est podagricus, et aggravatus, et eje-
ctione sanguinis et bilis misere interiiit.

Narcissus autem, unus ex domesticis ejus, eum
in balneo suffocavit.

Sub eo Theodotus, qui primus principia posuit
erroris Pauli Samosatēni et Nestorii, et Theodo-
tion, hæresiarchæ, claruerunt.

Et Clemens, *Stromatæon* auctor, Alexandriæ
vivebat.

Clementis discipulus Origenes fuit.

Montanus quoque, hæresiarcha, id temporis erat,
qui seipsum Paraclitum esse dicebat.

Erat porro Commodus promptus et alacer; quem
dicunt (non vero Marcum, ut jam scriptum est) una
die duodecim interemisse leones.

CXLI. *Regnum Pertinacis.*

Post Commodum imperavit Pertinax Helvidius
mensibus sex; non uxorem neque filios adduxit in
palatium, sed apud avum vitam degentes reliquit.
Et occisus est a militibus.

Sub illo vigeabant Symmachus, Hebræus, unus
ex interpretibus, et Porphyrius philosophus qui
adversus Christianos scripsit.

CXLII. *Regnum Didii.*

Post Pertinacem imperavit Didius menses qua-
tuor. Et interfectus est a cubiculariis ad fontem
palatii, decreto senatus, dum pisces contemplaretur,
et alta voce exclamaret: « Quidnam mali
feci? » Iste erat vilissimus operibus et moribus, et
secelestus, et divitiarum amator.

Sub illo fidei confessi sunt Eugenius et Maca-

Varie lectiones et notæ.

⁸⁸ καταπλήξει cod. ⁸⁹ τιμῶν Leo, Ced. ⁹⁰ Cum vero Pertinax — apud Quados siti laborarent — litteræ exstant Marci — exercitum Christianorum precibus servatum esse Eus. II, 291. ⁹¹ Leo et Ced. cum M. Aurelio. ⁹² θ' M. Aur. 10°. Eus. ⁹³ 180 (5580). ⁹⁴ μῆνας ε' Leo, μῆνας δ' Ced. 441,3. ⁹⁵ καὶ Ced. 441,6. ⁹⁶ κατωδ. Ced. ⁹⁷ ἀθρόας? ⁹⁸ Ced. 441,13. Τούτων Ν. τις τῶν δ. ἀ. ἀπ. ἐν λ. Strangulatus in ædibus Vestiliani Eus. ⁹⁹ Ced. 441,8-10. Ἀφρικανὸς δὲ φησὶν ὁ χρονογράφος ὅτι ἐπὶ τούτου Κλ. Ced. ἐπὶ Κομόδου Leo. ¹⁰⁰ ἐγνωρίζετο Leo, Ced.; Severi 1° et 11° Eins. ¹⁰¹ Ced. 441,10; a. Severi 12° Origenes mirabilis Alexandriæ puerili ætate agnoscebatur Eus. ¹⁰² Ced. 441,11,12. — Severi 11° Musianus (?) noster scriptor gnoscatur Eus. ¹⁰³ Ced. 441,4,5. ¹⁰⁴ καὶ μαχικώτατος πάνυ Ced.; μ. π. καὶ φ. Leo. ¹⁰⁵ ὅν καὶ φ. Ced. ὅν φ. Leo. ¹⁰⁶ φωνεῖσαι Leo, Ced. cf. Eus. Commodi a. 12°. ¹⁰⁷ 195 (5393) μ. β' Gl. c. Chr. Pasc. ἡμέρας πζ' (Jan. 1—Mart. 28) Leo, Ced. 431,15-17. Capitulinus 15: m. II. d. XIV; Hier. et Cassiodorus: menses vi. ¹⁰⁸ εἰς τὸ π. ἔ. Ced. εἰς τὸ π. ἀγαθῶν Leo. ¹⁰⁹ Ced. 441,21 οὗτος Περτιναξ Ced. ὁ Leo. ¹¹⁰ Ced. 441,17-20. Ἐπὶ τούτου, ὡς φησὶν Εὐσέβιος, ἦν ὁ Σ. Ced. ἐπὶ Περτιναξος Leo. ¹¹¹ τῆς τῶν Ἑβραίων γραφῆς Ced. ¹¹² Ἐδωναῖος τὴν αἵρεσιν (ἦν) ἀλλὰ καὶ Leo Ced. ¹¹³ ὁ add. Ced. ¹¹⁴ Ἰουλιανὸς add. Leo, Ced. 442,1 ἡμέρας ες' Leo, Ced. (Mart. 28 — Junii 1). ¹¹⁵ Ced. 442,4,5 ὅς διὰ τὸ ἀσχερῶς βίον καὶ ἀπανθρώπως ὑπὸ τῆς βουλῆς θανάτῳ καταψηφισθεὶς ἔ. Ced. Οὗτος διὰ ταῦτα ἔ. ψ. τῆς β. κ. τ. λ. Leo. ¹¹⁶ φ. δὲ ἦν τ. τρόποις καὶ τ. ἔ. ἀν. κ. τ. λ. Ced. 442,2 — φ. τ. τρ. καὶ τ. ἔ. ἀν. κ. τ. λ. Leo. ¹¹⁷ Ὁμοίως δὲ καὶ δύο πρεσβύτεροι Ἐ. καὶ M. Ced. 537,7 sub Juliano passi.

Α παραμυθήσασθαι. Ὅπερ (ὡς φασὶ) σφοδρῶς κατα-
πλήξαν ⁸⁸ τὸν Μάρκον, γράφει τιμᾶσθαι ⁸⁹ Χριστιαν-
οὺς, τὴν δὲ λεγεῶνα Κεραυνοδύλον προσαγορεῦσαι ⁹⁰.

ΠΑΘ'. *Βασιλεία Βήρον.*

⁹¹ Μετὰ δὲ Μάρκον ἐβασίλευσε Βῆρος, ὁ υἱὸς αὐ-
τοῦ, ἔτη η' ⁹², καὶ ἐσφάγη ἐν προκλήσῳ.

ΡΜ'. *Βασιλεία Κομόδου.*

⁹³ Μετὰ Βῆρον ἐβασίλευσε Κόμοδος (ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ) ἔτη [ι]β' ⁹⁴.

(2) Γέγωνε δὲ ⁹⁵ πυδαλγὸς καὶ καταβαρῆς ⁹⁶ (καὶ
ὑπὸ ἀναγωγῆς αἵματος καὶ χολῆς ἀθρόως ⁹⁷ ἀπ-
έθησκε).

344 ⁹⁸ (3) Νάρκισσος δὲ τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ
ἀπέπνιξεν αὐτὸν ἐν τῷ λουτρῷ.

⁹⁹ (4) Ἐφ' οὗ Θεόδοτος, ὁ καὶ πρῶτος τῆς κατὰ
Παῦλον τὸν Σαμοσατέα καὶ Νεστορίου πλάνης ὁρξά-
μενος, καὶ Θεοδοτίων, οἱ ἀρεισιάρχαι, ἐγνωρίζοντο ¹⁰⁰.

¹⁰¹ (5) Καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ ἦν.

(6) Κλήμεντος δὲ φοιτητῆς Ὀριγένης ἐγένετο.

¹⁰² (7) Ἀλλὰ καὶ Μοντανὸς ἀρεισιάρχης τότε ἦν,
ὅς ἐαυτὸν Παράκλητον ἔλεγεν εἶναι.

¹⁰³ (8) Ἦν δὲ (Κόμοδος) φιλοκύνῳτος ¹⁰⁴ τοῦτων ¹⁰⁵
φασὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ (τούς) ἰβ' λέοντας πεφονευκέ-
ναι ¹⁰⁶ (καὶ οὐχὶ Μάρκον, ὡς προεγράφη).

PMA'. *Βασιλεία Περτιναξος.*

¹⁰⁷ Μετὰ Κόμοδον ἐβασίλευσε Περτιναξ (Ἐλώιος)
μῆνας ε', μῆτε τὴν γυναῖκα μῆτε τὰ τέκνα εἰσαγα-
γῶν εἰς τὸ ¹⁰⁸ παλάτιον, ἀλλ' ἐάσας παρὰ τῷ πάππῳ
διατεῖσθαι. ¹⁰⁹ (2) Καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

¹¹⁰ (3) Ἐπὶ αὐτοῦ Σύμμαχος, εἰς τῶν ἐρμηνευ-
τῶν ¹¹¹, ἦν Ἑβραῖος ¹¹², καὶ Πορφύριος ¹¹³ φιλόσοφος,
ὁ κατὰ Χριστιανῶν τράψας.

PMB'. *Βασιλεία Διδίου.*

Μετὰ δὲ Περτιναξα ἐβασίλευσε ¹¹⁴ Δίδιος μῆνας ¹¹⁵
δ'. (2) Καὶ ἐσφάγη ὑπὸ κουδικουλαρίων εἰς τὴν πη-
γὴν τοῦ παλατίου, **345** θεωρῶν τοὺς ἰχθύας, φήσῳ
τῆς βουλῆς, μεγάλη ἀπιθώμενος: « Τί γάρ δεινὸν
ἐποίησα; » (3) Οὗτος ἦν φαυλότατος ¹¹⁶ τοῖς ἔργοις
καὶ τρόποις, καὶ ἀνοσιουργός, καὶ χρημάτων ἐρα-
στής.

¹¹⁷ (4) Ἐπὶ τούτου ἐμαρτύρησαν Εὐγένιος καὶ

Μακάριος. (5) Καὶ Σαβέλλιος ὁ Λιβυκὸς ὁ καὶ ἀθεώ- A
τατος αἰρετικὸς ἦν.

PMΓ'. Βασιλεῖα Σεβήρου.

Ἔπειτα τοῦτον ἐβασίλευσε Σευήρος (ὁ Σεπτίμιος)
ἐτη ιζ' ὅτι. (2) Ὅς τὸν ἐν Βρεττανίᾳ νικήσας πό-
λεμον, ἀπὸ θαλάσσης εἰς θαλάσσης ὁ περιετείχετο
τὴν νῆσον σταδίοις α· καὶ τὸ Βυζάντιον παραλα-
βὼν, τὰ τεῖχη αὐτοῦ καθέλεν· εἶχε δὲ πύργους ζ',
ἐκ τῶν Θρακικῶν πυλῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν
ἀρκτῶν θάλασσαν καθήκοντας, ὧν (93) εἰ τις ἐν
ἐνὶ τῶν πύργων προσῆλθεν, οὐδέμια αἰσθησις
τοῖς ἄλλοις ἐγένετο· εἰ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ
ἐνεβόησεν ἢ λίθον ἐσάλευσεν, αὐτὸς τε ἤχει καὶ
τοῖς λοιποῖς ἅπασιν μετεδίδου τῆς ἤχης.

(3) Οὗτος καὶ τὸ Ζευξίππον λουτρὸν ἔκτισε Βυ- B
ζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τῷ ἵπποδρόμῳ
παρέδωκε, καὶ κυνήγιον καὶ θέατρον αὐτοῖς κα-
τεσκεύασεν.

(4) Ἐπὶ τούτου Λεωνίδης, ὁ πατὴρ Ὀριγένους,
ἐμάρτυρήσεν (ἐπίσκοπος ὢν). (5) Καὶ Ὀριγένης
ἐγνωρίζετο, ὅστις 346 (Ὀριγένης) εἰς Ἀλεξάν-
δρειαν ἀκμάζων μεγίστην εἰς τὸν θεῖον λόγον σπου-
δὴν καταβαλλόμενος, οὐ μόνον τοῖς πιστοῖς
πρόξενος ὠφέλειαν ἐγένετο μεγάλης, ἀλλὰ καὶ τῶν
αἰρετικῶν οὐκ ὀλίγοις· ὅπ' αὐτοῦ γὰρ τὰ ὑγιῆ τῆς
πίστεως παραλαβόντες· δόγματα, ζηλωταὶ τῆς ἀλη-
θείας ἐγένοντο· ἐξ ὧν ὑπῆρχε διαφερόντως Ἀμβρό-
σιος, ἀνὴρ ἐπισήμων καὶ φιλόλογος, ὃς εἰς γνῶσιν
τοῦ ἀνθρώπου ἀφικέσθαι σπουδάσας, ἀπίστη τῆς Οὐα-
λεντινίου καὶ Μαρκίωνος αἰρέσεως, πείραν τῆς ἐνθού C
παιδείας αὐτοῦ ἀρκοῦσαν κτησάμενος. Πλείστοι
δὲ τῶν ἐξωθεν φιλοσόφων πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες,
μεγίστην καὶ αὐτοὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα μαθήματα τὴν
ὠφέλειαν ἐκαρπώσαντο, — μέγας γὰρ παρ' αὐτοῖς
ἐγνωρίζετο — παραδίδους γεωμετρίαν καὶ ἀριθμη-
τικὴν, καὶ τὰλλα προπαιδεύματα· διόπερ οὐκ ὀλίγοι
τῶν παρ' Ἑλλήσι σοφῶν μαρτυροῦσιν αὐτῷ, μνήμη
ἐν τοῖς ἰδίῳ ποιούμενοι συγγράμμασιν ὡς
διδασκάλου· καὶ γὰρ εὐφυῆς παιδὸθεν ὑπῆρχε σφό-
δρα καὶ ζητητικὸς ἀγαν, οὗ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ
τὸ τῆς θείας Γραφῆς βούλημα πυνθανομένου, ὡς
βαθύτερα διανοομένου, ἐπέπληττεν ὁ πατὴρ (αὐ-
τοῦ), μηδὲν ὑπὲρ ἡλικίαν παρ' ἐτέρων ζητεῖν·
(νύκτωρ δὲ ἐπιστάς, εὐδοντος τὰ στέρνα ὡς θεοῦ
Πνεύματος ἐνδὸν ἐν αὐτοῖς ἱερωμένου, κατεφίλει) καὶ
τῆς εὐτεχνίας ἑαυτὸν ἐμακάριζεν. Ἀγνεῖαν δὲ

CXLIII. Regnum Severi.

Post illum imperavit Severus Septimius annos
septemdecim. Illic cum in Britannia victor fuisset, a
mari usque ad mare circumvallavit insulam ad mille
stadia; capti deinde Byzantii muros delevit. Habe-
bat autem turres septem ex pylis Thraciis inci-
pientes et ad septentrionale mare pertinentes. Qua-
rum turrium si quis in unam intraret, nemo in
aliis sentiebat; si vero in prima turri clamaret,
vel lapidem jaceret, et ipsa sonabat, et reliquis om-
nibus communicabat sonum.

Hic et Zeuxippum balneum aedificavit Byzantiis,
et primam structuram hippodromo concessit, et
locum venationi et theatrum eis aedificavit.

Sub eo Leonides, pater Origenis, episcopus,
confessus est fidem. Et Origenes ipse celebraba-
tur, qui Alexandriae vigens, sanctissimum divini
verbi cultum instituens, non solum fideibus mag-
nam utilitatem praebebat, sed etiam haereticis
non paucis: ab illo enim sanis fidei appre-
hensionem dogmatibus zelo veritatis accendebantur.
Inter quos eminuit Ambrosius, vir insignis et
litterarum studiosus, qui cupidus talem virum
cognoscendi profectus est, et defecit ab haeresi
Valentini et Marcionis, experientia divinae institu-
tionis illius parta sufficienter. Plerique etiam ex-
traneorum philosophorum ad illum ventitantes,
maximam et ipsi in propriis scientiis perceperunt
utilitatem; magnus enim apud illos habebatur,
docens geometriam, arithmeticae caeterasque
praevas scientias; idcirco non pauci apud Graecos
sapientes testimonium dant ei, mentionem ejus in
scriptis suis, ut magistri, facientes. Enimvero
valens ad inquirendum. Eum, cum in puerili aetate
divinae Scripturae quaereret sensum, veluti ni-
mis profunda mente agitantem, increpavit pater
ejus, monens ne nihil supra aetatem ab aliis inqui-
reret; ad nocturnum surgens, dormientis pectus, quasi
illud divinus Spiritus intus sacraret, osculabatur,
et sibi ipsi sobolem felix congratulabatur. Castita-
tem et a voluptatibus abstinentiam tantam a puero

Variae lectiones et notae.

Ἰσομικὸς; sub Gordiano apud Ced. 451, 14 ἐφ' οὗ Σ. ὁ αἰρεσιάρχης ἐγνωρίζετο. 195 (5395). Ἰσομικὸς ἦν. Σέβ. δὲ ὁ αἰρετικὸς λέγεται Ced. 442, 6, 7; μ. ἢ Leo. Ced. 442, 7-15. — Οὗτος; Ced. Leo. 195 εἰς θάλασσαν Leo, Ced. 195 οὗτος τὸ B. Leo, Ced. 195 τὸ Βυζάντιον add. Ced. 195 καὶ τούτων Leo, Ced. 195 ἐν ἐτέρῳ πύργῳ Leo, Ced. 195 ἢ. καὶ σιωπήσας τῷ δευτέρῳ μ. τῆς ἢ. καὶ οὗτος τῷ τρίτῳ καὶ ἑξῆς ὁμοίως; Ced. ἢ. καὶ τῷ δ. καὶ τ. λ. πᾶσιν ἐφεστῆς μ. τῆς ἢ. Leo. Ced. 442, 15-17. 195 Περὶ Ὀριγένου; CXLIII tabulae codicis Monacensis 2, quae Pertinacem praetermiserat. Sev. a. 7 (200) Eus. 11, 295 Ced. 441, 20, 21 ὁ τοῦ κακὸφρονος; Ω. π. ἐμ. sub Pertinace; ἐμ. δὲ κ. καὶ Λ. ὁ π. Ω. Leo. Ced. 442, 21-443, 7. 195 Ἐπὶ τούτου ἠμαρτάνον Ὡ. ὃς τις εἰς Ἀ. ὦν Ced. ἐπὶ τ. ἢ. καὶ Ὡ. ὃς ἐνέσπειραν ἐπὶ τῆς ἢ. γῆς πονηρὰ ζιζάνια καὶ πᾶσαν ἀκαθάρσιαν ἐπεδείξατο Leo. 195 κατεδάλλετο Ced. 195 γὰρ add. Ced. 195 τῆς πίστεως cod. e seqq. 195 μ. ἐγέν. Ced. 195 παραλαβάνοντες Ced. 195 ἀ. π. Ced. 195 καὶ add. Ced. 195 ἐκαρποῦντο Ced. — καὶ γὰρ παρ' ἀ. μ. ἐνομιζέτο Ced. 195 φιλοσοφῶν Ced. 195 αὐτῶν Ced. 195 ἀγαν ὡς ἐν cod. 195 ὡς cod., ὄν — πυνθανόμενον Ced. 195 βαθύτερον ἢ δ. Ced. 195 τῆν add. Ced. 195 ἢ. περαιτέρω ζ. Ced. 195 καθυδόντες Glycas 451, 5-8. 195 ὃς add. Ced.

coluit, ut quatuor tantum obolis ad victum quoti-
die contentus esset : et licet etiam provecus an-
nis perseveranter ita vivebat, et super pavimento
et stercora dormiebat, et cum parumper requievis-
set, noctis partem maximam semper in meditatione
sacrorum oraculorum transigebat. In his conten-
dens, et seipsum inedia et vigiliis et nuditate do-
mans, ita contrivit rigorem corporis, ut omnino
osseus videretur. Vino enim et oleo et cæteris
talibus abstinens, maxime frangi pectus tolerabat ;
idcirco valde celebris factus est, utpote eximius
opere et verbo, et qui multos Græcos ad insani
idolorum cultus odium adduxisset. Magna igitur
fama de eo vulgata, multisque ad eum procul
convenientibus, non solum Græcos philosophos et
hæreticos celebres ad religionem attraxit, sed
etiam Christianos confirmavit, strenue eos ele-
menta docens religionis. Quem prædictus Ambrosius
cum multum rogasset et ei vim attulisset
Cæsareæ, et septem quidem apud eum constitueret
quæ celeriter, plures vero qui eleganter scriberent,
adduxit eum ut divinas interpretaretur Scripturas.
Et hic quidem convenienter subministrabat neces-
sitatibus ejus, ille vero, otia ducens, dictabat cele-
riter scribentibus, et eleganter scribentes cum
mulieribus scribebant, ad calligraphiam exercitati,
sicque totam divinam Scripturam intra duodevigi-
nti annos interpretatus est. Dicitur autem sex
millia librorum composuisse. Tantum enim zelum
ad exponenda sacra oracula Ambrosius ostendebat,
ut magnam ejus diligentiam iestatus Origenes ad
aliquem scribat dicens : « Sanctus Ambrosius, vir
Deo vere consecratus, multum te salutat, qui
existimans me industrium esse, et divinum sitire
verbum, arguit propria industria et sacrarum
Litterarum amore ; unde tantum me præterit, ut
in periculo sim ad ejus questiones deficiendi ; non
enim cænare licet, nisi simul conferamus, nec
postquam cænavero, deambulare et corpusculum
rocare fas est ; sed in his etiam momentis disse-
rere et exemplaria inquirere cogimur ; nec sane
totam noctem ad reficiendum corpus dormire nobis
licet, magnam vespere partem in disserendo per-
durante. Mitto dicere quid agamus a prima luce
usque ad nonam, aliquando usque ad decimam
horam. Quicumque enim studiis incumbere cupi-
unt, hæc enarrationi divinorum oraculorum et
lectionibus tribuunt tempora. » Postquam igitur
totam interpretatus esset Scripturam, mortuus est
sexaginta novem annos natus.

Α καὶ ἐγκράτειαν τοσαύτην ἤσκησεν ἐκ νέου ²¹ τοῦ
σώματος, ὡς ὀβολοῖς ὄ μόνον ²²⁻²³ πρὸς διατροφήν ²⁴
καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀρκούμενος· καὶ μέντοι καὶ
ἐν πολλοῖς ἔτεσι τοῦτο ποιῶν διετέλει· καὶ ἐπὶ ἐδά-
φους καὶ ψαθίου ²⁵ ἐκάθειδεν, καὶ ὀλίγον καιρὸν τῆς
νυκτὸς ἀναπαύομενος, τὸ πλεῖον ²⁶ αἰὲ μελέτην τῶν
λερῶν λογίων διήνυεν· (καὶ) ἐν τούτοις ἐπακτεινόμε-
νος, ἐπὶ τε αἰσίτζ, καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ γυμνότητι
ἑαυτὸν ὑπωπιάζων ²⁷ τοσοῦτον **347** κατεδάμασε
τὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος ὡς ὀρθοῦσαι παντελῶς αὐτὸν
ἀπεσκληρότα ²⁸. Οἴνου γὰρ καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοι-
πῶν ἀπεχόμενος, ἀνατροπὴν τοῦ θώρακος μεγίστην
ὑπέμεινεν· ἔνθεν τοί γε ²⁹ διαβόητος γενόμενος ὡς
διαπρέπων ἔργῳ καὶ λόγῳ, (καὶ) πολλοὺς Ἑλληνας
τὴν εἰδωλομανίαν βελύττεσθαι ³⁰ παρασκευάσας.
B Πολλῆς οὖν φήμης περὶ αὐτοῦ τριχούσης καὶ πολ-
λῶν μακρόθεν πρὸς αὐτὸν συρρέοντων ³¹, οὐ μόνον
Ἑλληνας φιλοσόφους καὶ αἰρετικοὺς ἔλλογιμους πρὸς
(τὴν) εὐσέβειαν ἐπικούσας ³², ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας
Χριστιανοὺς μάλλον στοιχειώσας ἐπεδεδάιωσεν. «Ὀν
ὁ προλεχθεὶς Ἀμβρόσιος ἵκετεύσας πολλὰ καὶ πη-
ραδισάμενος ἐν Καισαρείᾳ, καὶ ταχυγρίφους μὲν
παραστήσας αὐτῷ ³³ ζ', πλείους δὲ καλλιγρίφους,
ἐρμηνεύσαι τὰς θείας Γραφὰς αὐτὸν πεποίηκε· καὶ
ὁ μὲν τὴν δέουσαν χρεῖαν ³⁴ παρέειχεν· ὁ δὲ ἐπὶ
σχολῆς γενόμενος, ὑπηγόρευε ³⁵ τοῖς ταχυγράφοις·
καὶ οἱ καλλιγράφοι ³⁶ σὺν γυναιξίν ἔγραφον, (οἱ ἐπὶ
τῷ) καλλιγραφεῖν ἐξησκημένοι, πᾶσάν τε θείαν (93^b)
Γραφὴν ἐρμηνεύσεν ἐπὶ ἔτη ἡ'. Λέγεται δὲ ὅτι ἐξά-
κις χιλίας βιβλίου συνέταξεν. Τοσοῦτον γὰρ ζῆλον
εἰς τὴν ἐξηγήσιν τῶν θείων Βιβλίων ³⁷ ὁ Ἀμβρόσιος
ἐπεδείκνυτο, ὥστε τὴν πολλὴν αὐτοῦ σπουδὴν Ὀρι-
γένης μαρτυρῶν γράφει πρὸς τινα λέγων· «Ὁ
ιερός Ἀμβρόσιος ὁ τῷ Θεῷ ³⁸ γνησίως ἀνακειόμενος
πολλὰ προσαγορεύει σε, ὅτις νομίζων ³⁹ με φιλό-
κονον εἶναι καὶ πάνυ διψῶν τοῦ θείου λόγου, ἤλεγξε
τῇ ἰδίᾳ φιλοπονίᾳ τῷ πρὸς τὰ ἅγια μαθήματα ἔρωτι,
ὅθεν ἐπὶ τοσοῦτον με παρελήλυθεν, ὥστε κινδυνεύειν
ἀπαυδῆν ⁴⁰ πρὸς τὰς αὐτοῦ προτάσεις· οὕτε γὰρ
δειπνήσαι ἔστιν εἰ μὴ ἀντιβάλλοντας ⁴¹, οὕτε δειπνή-
σαντι ⁴² ἔξιστι περιπατήσαι καὶ διαναπαύσαι τὸ
σωμάτιον ⁴³· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκεῖνοις φιλο-
λογεῖν καὶ ἀκριβοῦν τὰ ἀντίγραφα ἀναγκαζόμεθα·
οὕτε μὴν ὀλην ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ σώματος τὴν νύκτα
D ἔξιστιν ἡμῖν κοιμᾶσθαι, ἐπὶ πολὺ τῆς ἑσπέρας φι-
λογολοῖας ⁴⁴ παρατείνοντας. Ἐῷ δὲ λέγειν καὶ τὰ
ἔωθεν μέχρι τῆς θ', ἔσθ' ὅτε **348** καὶ δεκάτης
ὥρας· πάντες γὰρ οἱ θέλοντες φιλοπονεῖν τοὺς και-
ροὺς ἐκεῖνους τῇ ἔξετάσει τῶν θείων λογίων καὶ ταῖς
ἀναγνώσεσιν ἀνατιθέασιν. » Πᾶσαν τοίνυν ἐρμηνεύ-
σας τὴν θείαν Γραφὴν, ἐτελεύτησεν ἐτῶν ξθ'.

Variae lectiones et notæ.

²¹ ἐκ ν. τοῦ σ. ἡ. Ced. ²²⁻²³ ὄ καὶ μόνοις Ced. scl. ne sexta quidem pars thaleri vel rubli argenti.
²⁴ δ. ἐκάστης ἡμέρας ἀρκεῖσθαι Ced. ²⁵ ψιᾶθψ καθεύδων καὶ Ced. ²⁶ τὸν πλεῖονα εἰς τὴν μ. Ced. ²⁷ πει-
ζων Ced. ²⁸ ἀπεσκληρόναι Ced. ²⁹ γέ τοι Ced. ³⁰ βδ. παρατείνοντας καὶ μαρτυροῦ στέφανον, ἀνάδειξε
nota marginalis a secunda manu β. πείσας; μ. στ. ἀναδησασθαι παρασκευάσας Ced. ³¹ συρρέοντων Ced.
³² ἐπικούσας cod. ³³ α. π. Ced. ³⁴ αὐτῷ Ced. ³⁵ ὑπηγόρευσε Ced. ³⁶ βιβλιογράφοι Ced. ³⁷ λόγων
Ced. ³⁸ ἰ. καὶ Θεῷ γν. ἀν. ἀν. Ἀ. Ced. ³⁹ νομίζοντα cod. ⁴⁰ κινδ. ἄπαν cod. ⁴¹ ἰ. ἡμῖν ἀντιβά-
λοντων Ced. ⁴² δειπνήσασι Ced. ⁴³ τὰ σώματα Ced. ⁴⁴ φιλολόγοις π. cod. φιλολογίας παρατείνουσης Ced.

« (6) Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς *A Παπαρίοις* λέγει : « Τοῦ μὲν Ἀμβροσίου τὰ πρὸς τροφὰς ⁴⁶ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὀξύγραφοις καὶ τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἐπαρκούντος ⁴⁷, χάριτας ⁴⁸ τε καὶ ἄλλα ἀναλώματα ⁴⁹, τοῦ δὲ Ὀριγένους ἐν τε ἀγρυπνίαις καὶ πολιτείᾳ ὑπερβαλλούσης ⁵⁰ καὶ σχολῇ μεγίστη ἐν περὶ τῆς Γραφῆς διανύοντος ⁵¹ κάματος, » καὶ « πᾶσαν τὴν καλουμένην τῶν Ἐξαιπλῶν πραγματείαν. ⁵² καὶ τῶν λοιπῶν ὁ ἀνὴρ μετὰ καμάτου πεφιλοτίμητο. » Οὐ μόνον γὰρ τὰς ἐπισήμους (δ') ἐκδόσεις κατ' αὐτὸν ⁵³ συνήγαγεν, ἀλλὰ ε' καὶ ἕξ, κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Ἱερικῷ περιτυχῶν ⁵⁴ ἐν τινὶ κίθῳ, ταῦτα ⁵⁵ συνέταξεν. Ἐπὶ ταῦτό οὖν πᾶσαν ⁵⁶ συναγαγὼν, διελῶν δὲ καὶ ἀντιπαραθεὶς ἀλλήλαις ⁵⁷ μετὰ (καὶ) αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως, τὰ τῶν λεγομένων Ἐξαιπλῶν ἀντίγραφα ⁵⁸, εὐφυῶς μάλα καὶ ἐπιστημονῶς ἐκ πολυπειρίας κατεσκεύασεν.

« Ἄλλ' οὐκ εἰς τέλος ἄσβεστον αὐτοῦ τὸ κλέο; ⁵⁹ διέμεινεν · συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς πολυπειρίας δραστήριον ⁶⁰ · καὶ μέντοι σκάνδαλον πολλοῖς καὶ ἀπωλείας πρόξενος γέγονεν. Βουλόμενος γὰρ μηδὲν ⁶¹ τῆς θείας Γραφῆς ἔσσαι ἀνερμήνευτον ⁶², εἰς ἐπαγωγὴν ἑαυτὸν περιέβαλεν ἀμαρτίας, καὶ θανάσιμα ῥήματα ἐξηγήσατο ⁶³. — Ἐξ αὐτοῦ γὰρ Ἀρειος τὰς ἀφορμὰς εἰληγεν καὶ οἱ καθ' ἕξ ἑξ ἀνόμοιοι ⁶⁴ τε καὶ ἀνόσιοι, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, « Φάσκει γὰρ οὗτος τολμήσας ⁶⁵ κατὰ τὴν ἀρχὴν ⁶⁶, ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς ⁶⁷ ὄρᾳν τὸν Πατέρα οὐ δύναται ⁶⁸, **349** οὔτε τὸ Πνεῦμα ⁶⁹ τὸ ἅγιον (τὸν Υἱὸν) ⁷⁰, οὔτε οἱ ἄγγελοι τὸ Πνεῦμα, οὔτε οἱ ἄνθρωποι ⁷¹ τοὺς ἀγγέλους. — « Καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς οὐ θέλει εἶναι τὸν Υἱὸν, ἀλλὰ κτίσμα, καὶ κατὰ χάριν λέγεσθαι Υἱὸν ⁷², τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν προὑπάρχειν, » ⁷³ καὶ τὰ ἕξ τῶν βλασφημιῶν αὐτοῦ.

Πολλὴν γοῦν πεποίηκε σύνταξιν εἰς ἐκάστην Γραφὴν καὶ ὅσα μὲν ἐν προσομιλίαις καὶ διὰ προομιλιῶν εἰς ἦθη τε ⁷⁴ καὶ φύσεις ζῶων τε καὶ ἀλόγων εἴρηκε μέσος ⁷⁵ φερόμενος, πολλακίς χαρίεντα τὰ (94^a) διηγήματα ⁷⁶ · ὅσα δὲ περὶ πίστεως ἰδογμάτισε, τῶν πάντων ἀτοπιώτερος εὐρίσκειται.

« Ἐδοξε δὲ ⁷⁷ (αὐτῷ) ἀσκητικὸν βίον ἐπανηρῆσθαι (τοιούτου, διὸ ⁷⁸) τὸν θώρακα αὐτοῦ δι' ὑπερβολῆς ⁷⁹ αἰτίας τε καὶ σκληραγωγίας ἀνατραπῆ-

De quo etiam magnus Epiphanius in *Panario* dicit : « Ambrosio quæ ad victum ei et actuariis et famulis necessaria erant subministrante, chartasque et alias impensas, Origene autem in vigiliis et excellenti vivendi norma et vacatione maxima laborem suum circa Scripturas perficiente, et totum quod dicitur *Hexaplorum* opus et cæterorum vir iste cum defatigatione et sudore absolverat. Non enim quatuor insignes editiones solum uno collegit opere, sed quintam et sextam, quas his temporibus Jericho forte repererat in quodam dolio, simul ordinavit. In unum igitur omnes editiones colligens, dividensque et unam ad aliam conferens cum ipsa Hebræorum notatione, operis quod dicitur *Hexapla* exemplaria ingeniose et perite cum magna eruditione construxit.

« At non usque ad finem incontaminata laus ejus perseveravit; sed ut summæ doctrinæ viris accidit, promptissimus fuit, et scandalum quidem multis et ruinæ auctor factus est. Nihil enim in sacra Scriptura relinquere volens non interpretatam, seipsum in peccati laqueis involvit et mortifera verba enarravit. » Ex illò enim occasiones Arius obtinuit, et deinceps *dissimiles* et *non sancti* et reliqui omnes. « Ausus est enim hic dicere de principio Patrem ab unigenito Filio videri non posse, neque Filium a Spiritu sancto, neque Spiritum sanctum ab angelis, neque angelos ab hominibus, » — « Et ex substantia Patris non vult esse Filium, sed creaturam, et secundum gratiam dici Filium; animam autem humanam ante existere, » et reliquas blasphemias ejus.

Multum ergo ordini ad singulas Scripturas consuluit, et quæcunque quidem sive in homeliis, sive in proœmiis circa mores et naturas animaliumque et irrationabilium, in medium adductus, enarravit, sæpe jucunda sunt; ubi vero de fide aliquod dogma introduxit, omnium absurdissimus inventus est.

« Visum est illi tam exercitatum eligere vitam, ut pectus ejus per excessum inediae et duræ tractationis frangeretur; » — « et aliquid amplius contra

Variae lectiones et notæ.

⁴⁶ Ced. 445,7-447,16; Hæg. II, 1,64. ⁴⁷ τροφήν cod. ⁴⁸ ἔξαρκ. Ced. ⁴⁹ χάριτην Ep. ⁵⁰ τῶν ἀναλωμάτων καὶ τοῦ ὄ. Ep. Ced. ⁵¹ καὶ πολιτείας ὑπερβαλλούσας Ced. om., Ep. ⁵² τὸν κ. τὸν π. τῆς γ. δ. Ep. ⁵³ Ταύτην ὁμοῦ π. τὴν πρ. ὁ δ. μ. κ. π. Ep. πεφιλοτίμητ. cod. πεφιλοτίμηται Ced. ⁵⁴ κατὰ ταῦτον Ced. — ἂ. καὶ πέμπτην καὶ ἕκτην Ced. ⁵⁵ παρατυχῶν Ced. ⁵⁶ ταῦτα; Ced. — ταῦτόν Ced. ⁵⁷ πάσας Ced. ⁵⁸ ἀλλήλων Ced. ⁵⁹ ἀντίγραφ. cod. ἀντιγράφων Ced. ⁶⁰ τ. τὸ κλ. ἄσ. διήνυσας Ep. ⁶¹ π. δρ. πτώμα ἐξαιστον καὶ μέντοι: κ. τ. λ. Ced. π. εἰς μέγα πτώμα ἐξ αὐτοῦ γὰρ τοῦ σκοποῦ β. μ. Ep. ⁶² μ. ε. Ced. τῶν θεῶν Γραφῶν Ep. Ced. ⁶³ ἀνεξήγητον Ced. ⁶⁴ ἕξ. β. Ep. Ced. ⁶⁵ Glyc. 451,18; ἀνομοούσιοι Xylander. ⁶⁶ ὄρᾳν aid. Ep. ⁶⁷ λέγειν πρῶτον μὲν aid. Ep. ⁶⁸ ὁ υἱὸς ὁ μ. Ep. ⁶⁹ ἀλλ' Ep. ⁷⁰ Πνεῦμα τὸν Υἱὸν Ep. ὁ δὲ τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγ. Ced. ⁷¹ δύναται θεάσασθαι Ep. ⁷² δ. μὴ ἂ. Ep. ⁷³ πρὸς τοῦτον εἰσηγείται, κτιστὸν δὲ ἅμα βούλεται δὲ ὡς κ. χ. τὸν υἱὸν αὐτὸν κλεισθῆναι λέγειν Ep. Υἱὸν λ. Ced. ⁷⁴ καὶ τῶν δαιμόνων τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν καὶ τέλος τῆς κολάσεως Ced., Glyc, ἀγγέλους δὲ ταύτας εἶναι, κ. τ. λ. Ep. ⁷⁵ εἰς aid. Ced. ⁷⁶ μέσης codex. ⁷⁷ χαρίεντως διηγήσατο Ced. ⁷⁸ Ἐδ. δ. καὶ ἂ. Ced. Ἐδ. γὰρ καὶ ἀσκητῶν Ep. ⁷⁹ διὸ ἀ prima manu collicis pro ὡς τε cf. ἐπ. διὸ καὶ τὸν Ep. ⁸⁰ ἂ. φασὶν τινες ἀπὸ ὑπ. πολιτείας, ἄσ. τε καὶ ἀποχῆς ἐμφύλων πεπτωκέναι Ep.

corpusculum meditatus est; alii enim dicunt nervum abscidisse, ut non jam voluptate obturbaretur; alii vero veneno virilia infecisse et ea exsiccasse: alii autem alia de eo narrant; sic ferunt medicalem eum herbam reperisse memorie causa. » Hic « multa dicitur passus fuisse pro Christo: » cum valde facundus esset, et in Ecclesia educatus. « Invidia autem, persecutionis tempore, calumniatus apud eos qui potestatem habebant, mala arte diabolicæ cogitationis in vilissimum hominem, in hunc, inquit, excogitatus est ab iniquitatis operariis. Æthiopem enim ad illum adduxerunt, qui corpore ejus abuteretur. Ille autem tam impuram non ferens machinationem, clamores edidit, utique sibi re proposita. » — « Postquam vero adolere annuisset, injecerunt thus in manus ejus, quodj in altaris focum posuit; sicque martyrio privatus dimissus est et ex Ecclesia expulsus. » Relicta autem Alexandria propter dedecus in Judæam abiit. « Cum porro Hierosolimam ascendisset, facundus interpres sacerdotale munus coram Ecclesia loquendi (nam sacerdos erat) refugiebat, sed valde oppressus est a sacerdotibus. Surgens itaque et aperiens librum, hoc solum invenit: « Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum in eum per os tuum? » Plicatum librum e manibus amisit cum gemitu et lacrymis, cunctis pariter cum eo flentibus.

ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου¹²; » πτύξας τὸ βιβλίον¹¹ ἐκάθισε μετὰ κλυ-

Α ναί), » — « ἐπινενοχέιναι δὲ καὶ κατὰ⁸⁰ τὸ σωμα-
τιον, οἱ μὲν⁸¹ ὅτι νεῦρον ἀποσετμηθέναι διὰ τὸ μὴ
τῇ ἡδονῇ παρενοχλεῖσθαι⁸², οἱ δὲ φάρμακον ἐπι-
τεθῆναι⁸³ τοῖς μορίοις εἶπον⁸⁴ καὶ ἀποξηρᾶναι·
ἄλλοι δὲ ἄλλα⁸⁵ εἰς αὐτὸν ἀναφέρουσιν, ὡς ὅτι
[καὶ⁸⁶] βοτάνην^{87,88} ἱατρικὴν εὔρε μνήμης ἕνεκα. »
Οὗτος « πολλὰ λέγεται πεπονηέναι: ὑπὲρ (τοῦ) Χρι-
στοῦ, » λόγιος ὢν σφόδρα καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνα-
τεθραμμένος. « Φθόνῳ δὲ διαβληθεὶς (ὑπὸ τοῦ διω-
γμοῦ) πρὸς τοὺς τῆς ἐξουσίας ἀρχοντας, κακομηχανίᾳ
διαβολικῆς⁸⁹ ἐπινοίας⁹⁰ εἰς αἰσχροτάτον⁹¹ ἄνδρα,
φθόν, ἐπινοηθῆναι παρὰ τῶν τῆς κακίας ἐργατῶν⁹².
Αἰθίοπα γὰρ αὐτῷ παρασκευάσαν εἰς παράχρησιν
τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὁ 350 δὲ μὴ φέρων τὴν
τοιαύτην⁹³ τολμηρὰν ἐπινοίαν⁹⁴, ἐβόησε φωνῆν⁹⁵.

Β ἀμφοτέρων προτεθέντων⁹⁶ αὐτῷ πραγμάτων. » —
« Ἐπεὶ δὲ⁹⁷ τοῦτο καθωμολόγησε⁹⁸ θῆσαι, βαλόν-
τες⁹⁹ ἐπὶ χειρας¹ αὐτοῦ λίθωντων², εἰς τὴν τοῦ
βωμοῦ πυρὰν καθῆκε³. καὶ οὕτω τοῦ μαρτυρίου
ἀποκρῖθεις ἀπελύθη⁴ καὶ⁵ τῆς Ἐκκλησίας ἐξεώσθη⁶. »
— Τὴν δὲ Ἀλεξάνδρειαν καταλιπὼν διὰ τὸ θνείδος,
τὴν Ἰουδαίαν κατέλαβεν. « Ἀναλθῶν δὲ⁷ εἰς⁸ Ἱε-
ροσόλυμα, ὡς⁹ ἐξηγητῆς καὶ λόγιος προετρέπετο
ἀπὸ τῆς ἱερατείας¹⁰ — ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εἰπεῖν
πρεσβύτερος γὰρ ἦν¹¹. καὶ πολλὰ καταναγκασθεὶς
ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἀναστάς (καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον)
καὶ μόνον¹² τοῦτο εὐρών. « Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν
ὁ Θεός· Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καὶ
σου¹³; » πτύξας τὸ βιβλίον¹¹ ἐκάθισε μετὰ κλυ-

C Sunt quoque multa alia de illo dicta et cele-
brata ob summam ejus scientiam et librorum com-
positionem. At non audivit, ut videtur, sapientissimum Salomonem dicentem: « Fili, parce a faciendis libris multis. » Et, « Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem a conspectu Dei, quia Deus in cælo sursum, et tu super terram deorsum: idcirco sint sermones tui pauci. » — « Sermones enim multi multiplicant stultitiam; » et « ne flas justus multum. » — « Justus perit in justitia sua. » — « Ne plus sapias quam necesse est, nequando impie agas. » Has ergo rejiciens et repudians sacras admonitiones, ne Christophori quidem cavet intelligentiam et prudentiam

D (7) Εἰσι δὲ¹⁷ πολλὰ καὶ ἕτερα περὶ αὐτοῦ λε-
γόμενά τε καὶ ἄδοξά τε διὰ τὸ πλῆθος; τῆς γνώσεως
αὐτοῦ καὶ συντάξεως τῶν βιβλίων,¹⁸ μὴ ἀκούων,
ὡς εἶπκε, τοῦ σφωτάτου Σολομώντος φάσκοντος¹⁹.
« Ἰὴ, φύλαξον²⁰ τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλὰ, » καὶ,
« Μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ (ἡ)²¹ καρδία σου
μὴ ταχυνάτω τοῦ²² ἐξενέγκαι²³ λόγον ἀπὸ²⁴ προσ-
ώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν (τῷ) οὐρανῷ ἄνω καὶ
σὺ ἐπὶ [τῆς] γῆς κάτω· διὰ τοῦτο ἔστωσαν οἱ λόγοι
σου ὀλίγοι. » — « Εἰσί, γὰρ πολλοὶ πλιγ-
θύνοντες ματαιότητα²⁵. » καὶ²⁷. « Μὴ γίνου δίκ-
αιος πολὺ. » — « Ἔστι δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δι-
καίῳ²⁸ αὐτοῦ. » καὶ· « Μὴ σοφίζου περισσά,
μήποτε ἀσεβήσης. » Ταύτας 351 τοίνυν παραγρα-

Variae lectiones et notæ.

⁸⁰ ἐπ. ἐπιτῶν κατὰ Ep. καὶ κ. τὸ σ. ἐπ. τι Ced. ⁸¹ λέγουσι add. Ep. ⁸² μὴ ἡ. ὄχλ. Ep. ⁸³ ἐπιθεῖναι Ep. ⁸⁴ παρ' αὐτοῦ add. Ced. ⁸⁵ ἕτεροι δὲ καὶ ἄ. Ep. ἀναφέρειν τολμῶσιν Ep. ⁸⁶ καὶ Ep. Ced. ^{87,88} τινὰ εὐρηξαν l. Ep. ⁸⁹ Ἐπὶ πλείστον φθόνον διεβέβητο, καὶ ἄλλων τούτου παρῴξυνε τοὺς κατὰ καιρὸν τότε τὴν ἐξουσιαστικὴν διέποντας κ. δὲ διαβολικῆ Ep. ⁹⁰ ἐπινόησαν οἱ τῆς κακίας ἐργάται αἰσχρο-
τήτα τῷ ἄνδρὶ ἐπινοῆσαι εἰς π. δὴ τοῦ ἄ. σ. Ἄ. ἄ. παρασκευάσαι Ep. ⁹¹ αἰσχροτέρον ἄνδρα φασίν Ced. ⁹² τοῦτον ὀπολαθεῖν add. Ced. ⁹³ τος. Ced. ⁹⁴ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἐπ. Ep. ⁹⁵ τῶν add. Ep. ⁹⁶ ἄ. πρ. Ced. ⁹⁷ ἀλλ' ἐπειδὴ ὄλος. ⁹⁸ τοῦτο πράξει Ep. ⁹⁹ βαλὼν τε cod. ¹ χεῖρα Ced. Ep. ² λίθωνον Ced. Ep. ³ καθῆκαν Ep. ⁴ μ. ἀπὸ τῶν κρινάντων ἀπεβλήθη Ced. μ. ἀπὸ τ. κρ. ὁμολογητῶν τε καὶ μαρτύρων ἀπεβλήθη τότε Ep. ⁵ ἀπό add. Ep. ⁶ ἐξῶθ. cod. — τοιούτος ἐξ. Ep. ⁷ Ἄ. δὲ λιπὼν Ced. — Ἄν. γούν Ep. ⁸ τὰ add. Ep. ⁹ καὶ ὡς. ¹⁰ τοῦ ἱερατοῦ Ced. Ep. ¹¹ προὔπηρξε Ced.; φασὶ γὰρ αὐτὸν καὶ πρεσβυτερίου καταξιοθῆναι Ep. sed cf. Eus. H. E. vi, 19. ¹² ἀναστάς ἐπὶ πόδας τὸ ρ. μ. Ep. ἄν. καὶ τ. μ. τὸ ῥήτων εἶπον Ced. Ps. l, 16. ¹³ καὶ add. cod. ¹⁴ ἐπέδοκε καὶ add. Ep. ¹⁵ σύν ἄ. κλ. Ep. ¹⁶ Ced. 447, 16-19. ¹⁷ Ἐ. δὲ καὶ ἔ. τὰ π. Ced. ¹⁸ ὅθεν καὶ συντακτικῶς ὀνομάσθη διὰ τὰ πολλὰ πε-
ποιηκέναι βιβλία Ced. ¹⁹ λέγοντος Ced. Ecclesiastes xii, 12. ²⁰ φύλαξαι cod. — φύλασσε τοῦ μὴ ποιεῖν Ced. ²¹ V. 2 ἡ. om. ut Ced. ²² μὴ add. cod. ²³ ἐξενεγκεῖν Ced. ²⁴ πρὸ πρ. LXX. ²⁵ Eccl. vi, 11. ²⁶ ματιότ. cod. ματαιότητος Ced. ²⁷ Eccl. vii, 15 17. ²⁸ δικαιοσύνη Ced.

ψάμενος τὰς ἱερὰς παραινέσεις καὶ παραγκωνισάμενος οὐδὲ τοῦ χριστοφόρου ²⁹ προσέσχε τῇ ἔννοιᾳ ³⁰ τῆς καὶ συνέσει ἐν τοῖς συντάγμασιν · ὁ γὰρ θεσπέσιος ³¹ Παῦλος ἐν παρασκευῇ λόγων παντοίων (δυνατώτατος ὢν, νοήμασι τε ἰκανώτατος γεγώνως, ὅς) οὐ πλείον τῶν βραχυτάτων ³² ἐπιστολῶν γραφῇ παραδέδωκεν, καίτοι μυρία ἀπόρρητα λέγειν ἔχων, ἕως τῶν μέχρις οὐρανοῦ ³³ τρίτου φθάσας θεωρήματα, ἐπ' αὐτὸν δὲ τὸν θεοπρεπῆ παράδεισον ἀρπυσιεῖς ³⁴ καὶ τῶν ἐκείσε βημάτων ἀνεκφράστῶν ³⁵ ἀξιοθελεῖ ἀκοῦσαι ³⁶. Καὶ μίντοι οὐδ' οἱ λοιποὶ τοῦ Χριστοῦ φοιτηταί, ἐβ' μὲν ἀπόστολοι, ο' δὲ ³⁷ μαθηταί, καὶ ἄλλοι πρὸ τούτων ³⁸ μυριοί, οὐκ ἄπειροι (94^b) λόγων ἐτύγγανον · καὶ ὁμοῦς οὖν ἐξ ἀπάντων τούτων ³⁹ τοῦ Κυρίου διατριβῶν ⁴⁰ ὑπομνήματα Ματθαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλειπίπασιν, οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὸ γράφειν ἔλαθιν ἔχει ⁴¹ λόγος, ὡσπερ (δὴ) καὶ Μάρκον καὶ Λουκᾶν ὕστερον. Διὸ ⁴² φησὶν ὁμμέγας Μάξιμος · Ὁ λόγος συγγραφόμενος ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράγεται, ἢ πρὸς τῶν ὠφέλειαν ἐτέρων, ἢ καὶ ἀμφω, ἢ (καὶ) πρὸς βλάβην τῶν, ἢ ⁴³ ἐπίδειξιν, ἢ ἐξ ἀνάγκης. »

⁴⁴ (8) Νοσηλευθεὶς δὲ Σευήρος ἐτελεύτησεν ⁴⁵.

⁴⁶ (9) Ἐπὶ Σευήρου Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς τὴν Ἀρτέμωνος αἵρεσιν ἀνευώσατο.

PMΔ'. Βασιλεία Καρακαλλῶ.

⁴⁷ Μετὰ ⁴⁸ Σευήρον (τὸν Σεπτίμιον) ἐβασίλευσε τ' Ἀντωνίνος, ὁ υἱὸς ⁴⁹ αὐτοῦ, ὁ Καρακαλλᾶς, καὶ Γέτας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ⁵⁰.

⁵¹ (2) Καὶ σφάξας (τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν μητριαν λαβὼν εἰς γυναῖκα, καὶ κρατήσας ἔτη ζ', ἀνταναιρεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων, **352** αὐτὸς) τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς μητρὸς ⁵² κατέσφαξεν.

⁵³ (3) Σαραπίων δὲ τις μαθηματικὸς ἔλεγεν, ὡς τεθνήξαντα ⁵⁴ Ἀντωνίνον καὶ Μακρίνον αὐτὸν διαδέχασθαι, καὶ εἰδείξεν αὐτὸν ⁵⁵ δακτύλῳ παρεστῶτα μετὰ τῆς συγκλήτου. Ὁ δὲ ὑπὸ θυμοῦ, μάλλον δὲ ὑπὸ τῆς τύχης, οὐ συνήκε τῷ προσώπῳ ⁵⁶ Μακρίνον, ἀλλ' ἕτερον τὸν πλησίον ἐκέλευσεν ἀποκτανθῆναι. Ὁ δὲ Μακρίνος ἐσπούδαζε ⁵⁷ τὸν Ἀντωνίνον προκαταλαβεῖν, καὶ τοῦ Ἀντωνίνου ἀπὸ τοῦ ἵππου ⁵⁸ κατελθόντος ἐν κυνήγῳ εἰς ἀπόπατον, ἐκατόνταρχον ἀποστείλας, τοῦτον τῷ ξίφει ἀνέβλεν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν · Ὡς σὺ τὸν ἀδελφὸν ἀπέσφαξας, οὕτως **D** κατέγω σε. »

(4) Ἐπὶ αὐτοῦ Ὀριγένης διάφορα συγγράμματα καταλίπει μετὰ καὶ τῆς τῶν Ἑβραίων σημειώσεως, τὰ λεγόμενα Ἐξαπλῶ.

A in libris componendis; divus enim Paulus cum sermones omnimodos componere potuisset, valdeque huic operi intelligentia sua par esset, brevissimas tantum epistolas litteris mandavit; attamen arcana sexcenta dicenda habebat, quippe qui ante tempus usque ad tertium cœlum contemplandum ascenderat, et in ipsum magnificum raptus paradisi, ibi verba ineffabilia audire meruerat. Enimvero nec cæteri Christi discipuli, duodecim scilicet apostoli, septuaginta discipuli, et præter eos sexcenti alii, imperiti non erant ad dicendum; attamen ex omnibus his Domini conversationis Matthæus et Joannes soli monumenta nobis reliquerunt, quos quidem necessitas cogit ut ad scribendum accingerentur, sicut etiam Marcum et Lucam deinceps. **B** Maximus ait: « Qui scribit aliquid, vel ad sui ipsius memoriam scribit, vel ad utilitatem aliorum, vel ad utrumque, vel etiam ut quibusdam noceat, vel ad ostentationem, vel ex necessitate. »

Cum autem in morbum incidisset Severus mortuus est.

Sub Severo Paulus Samosatensis Artemonis renovavit hæresim.

CXLIV. Regnum Caracallæ.

Post Severum Septimium imperavit Antoninus, filius ejus, dictus Caracalla, et Geta frater ejus.

C Et cum occidisset fratrem suum, et novercam uxorem duxisset, et imperasset annos septem, vicissim a suis occisus est. Ipse proprium ipsius fratrem in sinu matris jugulavit.

Quidam Sarapion mathematicus dicebat mortuo Antonino Macrinum ipsum illi successurum, et ostendit illum digito astantem cum senatu. Antoninus vero ob iram, vel potius fortuito in faciem Macrini non incidit, sed alium qui proximus erat jussit interfici. At Macrinus sedulo egit ut Antoninum præverteret, et cum in venatione Antoninus ex equo desiliisset, ad secessum, ventris levandil causa, petendum, centurionem mittens, illum gladio occidit Macrinus dicens: « Sicut tu fratrem jugulasti, ita et ego te. »

Sub eo Origenes varia scripta reliquit signis Hebræorum instructa et dicta *Hexapla*.

Variæ lectiones et notæ.

²⁹ θεσπεσίῳ πρ. Παύλου τῇ Ced. ³⁰ τὴν ἔννοιάν τε καὶ σύνεσιν κοιλ. ³¹ τρισμακάριος Π. Ced. ³² παντοδαπῶν βραχυτάτας ἐπιστολάς τῇ γ. Ced. ³³ ἔ. ἄτε τὰ μ. ὁ τ. θεωρήματα ἐπιφθ. Ced. ³⁴ ἀναρπ. Ced. ³⁵ ἀν. β. Ced. ³⁶ ἀκ. ἀξ. Ced. ³⁷ οἱ δὲ Ced. ³⁸ πρὸς τούτους Ced. ³⁹ ἀπ. τῶν τοῦ Ced. ⁴⁰ τὰ αὐτῶ Ced. ⁴¹ κατέγει Ced. ⁴² δὴ adl. Ced. ⁴³ πρὸς add. Ced. ⁴⁴ Ced. 442, 18-20. ⁴⁵ ἐν πολέμῳ Leo. Οὗτος ὁ Σ. ἐν πολέμοις σχολάζων νόσῳ τελευτᾷ καταλιπὼν παιδᾶς τρεῖς. Ced. ⁴⁶ Ced. 442, 17. ⁴⁷ 210 (5412) Ced. 448, 20. ⁴⁸ δὲ add. Ced. ⁴⁹ Ἀ. υἱὸς Σεβήρου καὶ Ced. ⁵⁰ μῆνας β' Ced. ἔτη ζ', μ. β' Leo. cf. Spart. 9: imperavit a. VI. ⁵¹ Ced. 448, 21, 22. ⁵² μητρὸς ἐμονάρχησεν ἔτη ζ' Ced. Οὗτος τὸν ἴδιον ἀδ. ἐν τῷ χ. τῆς μ. ἀπεσφ. Leo. ⁵³ Ced. 448, 22-449, 8 Σερ. ⁵⁴ τεθνήξεται οὐκ εἰς μακρὰν Ἀντωνίνος; καὶ Μακρίνος ἀ. διαδέξεται Leo, Ced. ⁵⁵ ἀπὸ τοῦ Leo. - τῷ add. Ced. ⁵⁶ τὸ πρόσωπον Ced. ⁵⁷ ἐσπούδαζε Ced. ⁵⁸ ὃν ἀπὸ τοῦ ἰ. κατελθόντα Ced.

CXLV. *Regnum Macrini.*

Post Antoninum imperavit Macrinus anno uno, mensibus duobus.

Assumpto Avito, ut Antonini adulterino filio, coronam imposuit et eum imperatorem renuntiavit, datoque militibus auro, cum Macrino bellum iniit; victusque Macrinus fugiit, et cum filio suo jugulatus est.

CXLVI. *Regnum Aviti.*

Post Macrinum imperavit Avitus, dictus Helio-gabalus, annos tres, menses novem.

Hic ita effeminatus erat, ut Hieroclem legitimum sui ipsius virum faceret.

Jugulatus tandem est propter facinora, et regnum suscepit Alexander, consobrinus ejus.

Avitus medicum rogavit ut eum, per anteriorem incisionem, duplicis sexus participem efficeret.

CXLVII. *Regnum Alexandri.*

Post vero Antoninum Avitum, imperavit Alexander Mammæus annos tredecim, menses octo, et occisus est cum Mammæa matre sua per insidias Maximi ducis.

Sub eo fames Romæ facta est, ita ut humanam comederent carnem.

Hic cum adversus Persas movisset exercitum, victus est affatim, et ignominiose jugulatus, et milites Maximinum designaverunt.

Mammæa Alexandri mater, religiosa erat; et cum Antiochiæ versaretur, vocavit ad se Origenem, ut mysterium Christi edoceret; idcirco pace profunda usæ sunt sanctæ Ecclesiæ per ipsam.

Sub eo Narcissus Hierosolymarum episcopus, cum baptizaret, et oleum chrismatis deficeret, jussit aquam in craterem fundi, quod orans in oleum convertit.

CXLVIII. *Regnum Maximini.*

Post Alexandrum imperavit Maximinus annos sex. Hic cum, primo pastor, postea factus esset miles, a populo et senatu imperator creatus est.

Post hæc dolose necatus est a Pupieno Maximo et Balbino.

Hic crudeliter adversus Alexandri familiam sæviit, D

Variæ lectiones et notæ.

²¹⁷ (5419) Ced. 449.11. ²¹⁸ δς ἦν τὸ γένος Μαῦρος Καππαδόκης ἔτη η' Ced. sed cf. Victorem, Eutropium, Lampridium: xiv menses (217 Ap. 11—218 Junii 8). ²¹⁹ Ced. 449.12. ²²⁰ παραλ. Leo Ced. ²²¹ δντα add. Ced. ²²² συνέβαλε cod. ²²³ ἤττηθ. (ἤττηθη) M. καὶ γε καὶ ἀπ. cod. ²²⁴ υἱὸν Leo. ²²⁵ 218 (5420) Ced. 449.17-19. ²²⁶ Ἄδριανὸς ἐ Γαλβάλος cod. ²²⁷ ἡμέρας δ', sed potius subtrahendi sunt dies iv ab 8 Junii 218 ad quartum Martii 222. ²²⁸ Ced. 449.20-22 γ. δὲ ὡν τοσοῦτος ἦν πρὸς τὴν ἀσελγείαν πάθος διακαίμενος ὥστε καὶ τὸν Ἰερ. ²²⁹ Ced. 450.1. ²³⁰ Ced. 449.22 e Dione 79 XXIV. 16. ²³¹ ἠγτιδὸλι Leo, Ced. ²³² ἐνομή; Ced. τομῆς Leo, sed Dio: ἀνατομῆς. ²³³ ἐμπροσθίας Ced. om. Dio. ²³⁴ 222 (5424) Ced. 450.3, 6, 7? ²³⁵ υἱὸς add. Ced. ²³⁶ Ced. 450.4, 5. ²³⁷ καὶ add. Ced. ²³⁸ ἀ. ἀν. Ced. Leo. ²³⁹ Ced. 450.5-7. ²⁴⁰ ἐκστρ. Ced. Leo. ²⁴¹ καὶ σφάττεται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ced. ²⁴² Ced. 450.7-9 ἦτις καὶ χριστιανὴ ἔτ. Ced. ²⁴³ διατρίβοντα Ced. Leo. ²⁴⁴ ἔ. δ. τὸ. κ. γ. μ. θέλουσα Ced. ²⁴⁵ Ced. 450.9-12. ²⁴⁶ καὶ οὕτως προσευξάμενος εἰς ἔ. μετέβαλε Ced. ²⁴⁷ 237 (5437) Ced. 450.13-16. M. 16. ἔτη ζ' ut Leo. ²⁴⁸ ὡν πρότερον εἶθ' οὕτως στ. Ced. ²⁴⁹ καὶ μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου δι' ἀνδρίαν σώματος καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν Ced. Leo. ²⁵⁰ προσχειρίσθη Ced. ²⁵¹ Ced. 450.18-20 ἐπάξων δὲ τῆς αὐτοῦ ἀνοσιούργου γνώμης τὸ τέλος εὐρατο σφαγῆς π. M. καὶ B. ²⁵² δς ἔχθει τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον πολλοὺς Χριστιανοὺς ἔχοντα καὶ τιμῶντα δ. ἡ. μ. κ. χ. Ced. 450.16-18.

PME. *Βασιλεῖα Μακρίνου.*

²⁵³ Μετὰ Ἀντωνίνον ἑβασίλευσε Μακρίνος ²⁵⁴ ἔτος α', μῆνας β'.

²⁵⁵ (2) Εὐτυχανδὸς δὲ τις προλαβὼν ²⁵⁶ τὸν Ἀδίτον ὡς Ἀντωνίνου υἱὸν ²⁵⁷ μοίχειον, περιέθηκε διάδημα καὶ αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσε· καὶ δοὺς χρυσίον τοῖς στρατιώταις συνέβαλε ²⁵⁸ πόλεμον μετὰ Μακρίνου· καὶ ἤττηθείς ²⁵⁹ Μακρίνος ἔφυγε καὶ ἀπεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ ²⁶⁰ αὐτοῦ.

353 PMG'. *Βασιλεῖα Ἀδίτου.*

²⁶¹ Μετὰ Μακρίνον ἑβασίλευσεν Ἀδίτος ὁ Ἡλιογάβαλος ²⁶² ἔτη γ', μῆνας θ' ²⁶³.

²⁶⁴ (2) Οὗτος γυναικώδης ἦν, ὥστε Ἱεροκλία ἐνομορον αὐτοῦ ἀνδρα ποιῆσαι.

²⁶⁵ (3) Ἐσφάγη δὲ διὰ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, B καὶ ἑβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἐξάδελφος αὐτοῦ.

²⁶⁶ (4) Ἀδίτος τὸν λατρὸν παρεκάλεσε ²⁶⁷ διφυῆ αὐτὸν δι' ἀνατομῆς ²⁶⁸ ποιεῖν ἐμπροσθίου ²⁶⁹.

PMZ'. *Βασιλεῖα Ἀλεξάνδρου.*

²⁷⁰ Μετὰ δὲ Ἀντωνίνον τὸν καὶ Ἀδίτον ἑβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Μάμαϊας ²⁷¹ ἔτη [ι]γ', μῆνας η', καὶ ἐσφάγη σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ (Μαμαία ἐξ ἐπιβουλῆς Μαξιμίμου στρατηγοῦ).

²⁷² (2) Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ῥώμῃ, ὥστε ²⁷³ κρεῶν ἀνθρωπίνων αὐτοὺς ²⁷⁴ ἄφασθαι.

²⁷⁵ (3) Οὗτος στρατεύσας ²⁷⁶ κατὰ Περσῶν ἤττηθη κατὰ κράτος καὶ καταφρονηθείς ἐσφάγη ²⁷⁷ (καὶ προεβάλοντο οἱ στρατιῶται Μαξιμίνον).

²⁷⁸ (4) Μαμαία, ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ, θεοσεβῆς ἐτύγχανε, καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβουσα ²⁷⁹ μεταπέμψατο πρὸς ἑαυτὴν ²⁸⁰, τοῦ διδαχθῆναι τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον. (Διὸ καὶ εἰρήνη πολλὴ ὑπῆρχε ταῖς ἀγίαις Ἐκκλησίαις δι' αὐτῆς.)

²⁸¹ 354 ²⁸² (5) Ἐφ' οὗ Νάρκισσος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ἐν τῷ βιπτίξειν, ἐλαίου τοῦ χρίσματος λείψαντος, ἐκέλευσε ὕδωρ ἐν τῷ κρατῆρι βληθῆναι, καὶ εὐξάμενος ²⁸³ ἔλαιον πεποίηκεν.

PMH'. *Βασιλεῖα Μαξιμίμου.*

²⁸⁴ Μετὰ Ἀλέξανδρον ἑβασίλευσε Μαξιμίνος ἔτη ζ'. Οὗτος ποιμὴν ὢν ²⁸⁵ καὶ μετὰ ταῦτα στρατιώτης γεγωνῶς ²⁸⁶, ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς (95') προεβλήθη ²⁸⁷ βασιλεύς.

²⁸⁸ (2) Μετὰ δὲ ταῦτα ἐσφάγη δολίως παρὰ (Πουπίνου) Μαξιμίμου καὶ Βαλδίνου.

²⁸⁹ (3) Οὗτος ²⁹⁰ κακῶς τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ χρησά-

μενος, διὰ τὸ τοὺς Χριστιανοὺς τιμᾶν ὁ Ἀλέξαν- A
δρος, διωγμὸν μέγαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἤγειρεν.

¹⁰ (4) Ἐφ' οὗ Λαυρέντιος καὶ Κυπριανός, Βαλ-
δίνος, Εὐλάμπιος καὶ Εὐλαμπία, καὶ ὁ ἅγιος Σώζων,
ἐμαρτύρησαν.

PMΘ'. Βασιλεία Πουπίνου.

Μετὰ Μαξιμίνου ¹¹ ἐβασίλευσε Πουπίνος Που-
πλιανός μῆνας γ'.

¹² (2) Τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ ἀπεσφάγησαν καὶ οὗτοι
ὅπῃ τῶν στρατιωτῶν.

¹³ (3) Ὁμοίως καὶ Γορδιανός, ὁ γεγονὸς Καίσαρ
παρὰ Μαξιμίνου, καὶ αὐτὸς βασιλεύσας ἀνῆρέθη,
ὡς κωλύσαντος Φιλίππου τοῦ ἐπάρχου ¹⁴ τὸν αἶτον
διακομισθῆναι τῷ στρατῷ. **355** Οὗτος δὲ (ὁ Φιλιπ-
πος) ἦν (ὁ) πατὴρ τῆς ἁγίας ¹⁵ Εὐγενίας.

¹⁶ (4) Ἐπὶ Μαξίμου καὶ Γορδιανοῦ Ἀφρικανός ὁ
συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο.

PN. Βασιλεία Βαλδίνου.

¹⁷ Μετὰ δὲ Πούπλιον ¹⁸ ἐβασίλευσε Βαλδίνος Ἰου-
νίωρ ¹⁹ μῆνας γ', ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτους
καὶ προτήκτορας· καὶ τὸ τάγμα τῶν σχολαρίων
συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἰουνιώρων ²⁰ εἰς τὸ
ἴδιον ὄνομα.

PNΑ. Βασιλεία Γορδιανοῦ.

²¹ Μετὰ δὲ Βαλδίνου ἐβασίλευσε Γορδιανός ²², υἱὸς
αὐτοῦ, ἔτη ς', καὶ ἐν (τῷ) πολέμῳ συμπεσὼν τῷ
ἔκπῳ καὶ μηροκλασθεὶς ²³ ἀπέθανεν.

(2) Μετὰ Γορδιανὸν ἐβασίλευσε Ἰουνίωρ ²⁴, ὁ υἱὸς
αὐτοῦ, ἔτη β', καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν.

²⁵ (3) Ἐφ' οὗ Ἑβραῖός τις Χριστιανὸς συνοδοιπο-
ρῶν ²⁶ ἐν ἐρήμῳ ²⁷ τόπῳ (ἐν Συρίᾳ) καὶ ἀρρωστή-
σας, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν κινεῖσθαι πανταλῶς,
συμβουλευσάντο οἱ σὺν αὐτῷ Χριστιανοὶ μετὰ πολ-
λῶν δακρῶν καταλεῖψαι αὐτὸν, ὑφορώμενοι μὴ καὶ
αὐτοὶ συνδιαφθαρῶσιν ἐκ τῆς ἀνυδρίας τοῦ τόπου
καὶ ἐρημίας. Οὗς ἰδὼν ἀπέκλειε μέλλοντας ὁ Ἰουδαῖος
ἤρξτε μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς αὐτούς· λέγειν· Ἐ-
ρχεῖ ὁ ὕμῶν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν,
καὶ κατελθόντα ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ
μέλλοντα κρίνει ζῶντας καὶ νεκρούς, μὴ ἐάσητέ με
ἀποθανεῖν Ἑβραῖον, ἀλλὰ βαπτισατέ με, **356** καὶ
οὕτως ἀπέλθατε. Ὁι δὲ φασιν· Οὐκ ἐξεστὶν ἡμῖν
τοῦτο ποιῆσαι κοσμικοὶ οὖσι καὶ χειροτονίαν μὴ
ἔχουσιν ²⁸, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν ὕδωρ ἔστιν ἐνταῦθα,
καθὼς ὄρας. Ὁ θὲ μᾶλλον ἐπέμενε τοῖς αὐτοῖς
ἔρκοι· ἐκδιαζόμενος αὐτούς καὶ κατακρίνων. Ἐν

Variae lectiones et notæ.

²⁹ Ced. 451,9,3. sub Gordiano: Βαθύλας, Α. Κ. καὶ Εὐγένιος γέγονεν ἐπίσκοπος Βυζαντίου ἔτη κα'.
³⁰ M. Βαλδίνου ἐβ. Πουπλιανός μ. β' καὶ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ Ced. 451,5,6. ³¹ De Balbino et Gordiano Leo.
Ced. ³² Ced. 450,22-451,2 ὁ δὲ Γ. προεγεγόνει Κ. π. Μ. Φιλίππος δὲ ὁ ἐπάρχος τὸν σ. δ. τῷ στ. ἐκώλυσαν.
³³ ἐπάρχου cod. ³⁴ μάρτυρος; Ced. Leo. ³⁵ Μάξιμος Β. καὶ Γορδιανός; μῆνας β' καὶ ἀπεσφάγη ὅπῃ
στρατιωτῶν Ced. 450,21-22. ³⁶ 238. Mart. ³⁷ Ποκλιού? — M. δὲ τούτου (Βαλδίνου) ἐβ. Ced. 451,7-10.
³⁸ Ἰωνίωρος; εἰ Ἰουνιώρων cod. ³⁹ 238 Mart. (5440) Ced. 451,11,12. ⁴⁰ ὁ add. Ced. ⁴¹ δ Ced. sed A. Vic-
tor. XXVIII, 1. Gordianus nepos Gordiani annos sex. ⁴² ὁλασθεὶς τὸν μηρόν Ced. ⁴³ βασιλεία Ἰουνίωρος
Ced. 451,13,14. — Βαλδίνου cod. — Ἰουνίωρ. cod. Οὐνίωρος Ced. ⁴⁴ Ἐπὶ τοῦ βαπτισθέντος Ἰουδαίου
μετὰ τῆς ψάμμου, rubrica cod. Ced. 459,21-440,19 de Veri tempore, in quod propter distinctionem inter
laicos et ordinibus sacris insignitos hæc minus quadrant; accedit, quod ep. Alexandria Diogenis nonni-
si in annos 249-265 cadit; Glyc. sub Philippo refert. ⁴⁵ σ. χρ. Ced. ⁴⁶ κατὰ τὴν ἑρημὴν καὶ ἀρρώ-
στια συσχεθεὶς; Ced. cætera breviora exhibens. ⁴⁷ ἔχοντας cod.

eo quod Christianis Alexander favisset, et perse-
cutionem magnam contra Christianos excitavit.
Sub eo Laurentius et Cyprianus, Balbinus, Eu-
lampius et Eulampia et sanctus Sozon fidem confessi
sunt.

CXLIX. Regnum Pupieni.

Post Maximinum imperavit Pupienus Publianus
tribus mensibus.

Eodem autem modo et isti a militibus interfecti
sunt.

Similiter et Gordianus, qui a Maximino Cæsar
factus est et imperavit ipse, occisus est, quia Phi-
lippus præfectus prohibuerat ne frumentum trans-
veheretur ad milites. Philippus vero iste pater erat
sanctæ Eugenix.

Sub Maximo et Gordiano Africano scriptor clarus
evasisit.

CL. Regnum Balbini.

Post Publium imperavit Balbinus Junior menses
tres, qui primus fecit candidatos et protectores; cum
ordinem scholasticorum constituisset, vocavit eum
Junioem a proprio suo nomine.

CLI. Regnum Gordiani.

Post Balbinum imperavit Gordianus, filius ejus,
annos sex; cum in bello una cum equo corruisset
femore fracto, interiit.

Post Gordianum, imperavit Junior, filius ejus,
annis duobus, et hydropicus mortuus est.

C Sub illo Hebræus quidam cum Christianis una
iter faciens per desertum locum in Syria, infirma-
tus est, ita ut omnino moveri non posset; Christiani
qui cum eo erant simul statuerunt multis cum
lacrymis ut illum derelinquerent, reformidantes ne
ipsi quoque perirent ob ariditatem loci et solitudi-
nem. Quos videns Judæus mox discessuros, inceptit
cum gemitibus illis dicere: « Adjuro vos per illum
qui fecit cælum et terram, et qui descendit ad
salvandos homines, et iudicaturus est vivos et mor-
tuos, ne sinatis me mori Hebræum, sed baptizate
me, et postea discedite. » Hi vero dicunt: « Nobis
non licet hoc facere, cum simus sæculares et im-
positionem manuum non habeamus, et insuper non
est hic aqua, ut vides. » Ille autem magis persevera-
bat iisdem juramentis compellens eos et condem-
nans. Cum ergo valde inopes essent consilii, dixit

unusex eis cæteris : « Excitate illum et exuite, » et cum illum ægre erexissent. et exuissent, iste manus suas sabulo implens effundebat super caput Judæi, ter dicens : « Baptizatur Theodorus in nomine Patris et Filii et sancti Spiritus, » respondentibus cunctis ad singulum nomen Amen. Et confestim ita corroboratus est, ut magno cum animo et firmitate cum eis incederet. Cum autem venissent Alexandriani, et hæc enarrassent archiepiscopo Dionysio, et ipsius admirationem movissent, statim omnem clerum congregat et rem eis proponit, an scilicet reputata sit Judæo in baptisma arenæ infusio an non? Et alii quidem dicebant : « Reputata est, testante repentina ejus sanitate. » Alii vero non admittebant, eo quod Ecclesia istam traditionem non haberet, præsertim cum Dominus Nicodemo dixisset : « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non intrabit in regnum cælorum. » Illis ergo et aliis dictis, visum est sancto Dionysio illum baptizandum esse, et missum eum ad flumen Jordanem baptizavit; illum autem qui ipsum sabulo ante baptizaverat, cum dignus esset, diaconum impositione manuum consecravit. Jure ergo magnus Gregorius enumerans omnia baptismata dicit : « Baptizavit Moyses, sed in aqua, et antea in nebula et in mari. » — « Baptizavit et Joannes, non jam quidem Judaice; non enim in aqua sola, sed etiam ad pœnitentiam. » — « Baptizat et Jesus, sed in Spiritu : hæc est perfectio. » — « Scio etiam quartum baptismum, quod sit per martyrium et sanguinem. » — « Scio quintum etiam, lacrymarum. » Merito igitur et convenientissime hoc baptismum non admittebant. Quis enim tunc baptizavit, ut firmum et divinum baptismum sanciretur? Ubinam sunt nunc dicentes sæculares quosdam et mulieres aliquando baptizasse, necessitate cogente, nullo præsentate sacerdote, et de baptismo divino et perfecto cum præbyteris ipsis contententes, aut potius insanientes et blasphemantes ob magnam ignorantiam et pertinaciam, sacram apostolorum disciplinam et præceptum non audientes dicentia : « Non permittimus laico aliquid sacerdotale munus exercere, ut sacrificia, aut baptismum, aut manuum impositionem, aut benedictionem sive parvam, sive magnam; » et, « Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo; etenim per impositionem manuum episcopi datur hæc dignitas. Is autem cui ipsa non commissa fuerit, sed qui rapuerit et sibi eam subjecerit, peccatum et pœnam Saulis et Ozis incurret. » Nequaquam sane, « sed ne cæteris quidem clericis baptizare permittimus, diaconis scilicet aut lectoribus, aut cantoribus, aut ministris, sed solis episcopis et presbyteris, ministrantibus cis diaconis.

πολλῇ οὖν ἀπορία γενόμενοι ¹⁴, εἶπεν εἰς ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς λοιποὺς · « Ἐγειράτε αὐτὸν καὶ ἐκδύσατε. » Καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου τοῦτον ὀρθώσαντες καὶ ἀποδύσαντες, ἐκείνος τὰς χεῖρας αὐτοῦ ψάμμου πλήσας, κατέχευεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰουδαίου λέγων ἐκ τρίτου ¹⁵ · « Βαπτίζεται Θεόδωρος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος » (ἀποκρινομένων τῶν ἄλλων καθ' ἕκαστον ὄνομα τὸ Ἀμήν). Καὶ παραχρῆμα τοσοῦτον ἐνίσχυσεν ὥστε ¹⁶ σὺν πολλῇ προθυμίᾳ καὶ εὐβρωστῆι βαδίζειν μετ' αὐτῶν. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ταῦτα διηγησάντων τῷ ὀρχιεπισκόπῳ Διονυσίῳ ¹⁷ καὶ τοῦτον ἐκθαμβησάντων, εὐθὺς πάντα τὸν κλῆρον συναθροίζει καὶ ἀνατίθεται αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, εἴτε ἄρα ἐλογίσθη τῷ Ἰουδαίῳ εἰς βάπτισμα ἢ τῆς ψάμμου ἐπέχυσις, εἴτε οὐ. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον · « Ἐλογίσθη, μαρτυρούσης τῆς ἀθρόας αὐτοῦ ὑγιείας. » Οἱ δὲ οὐ παρεδέχοντο διὰ τὸ μὴ τοιαύτην ἔχειν τὴν Ἐκκλησίαν παράδοσιν, καὶ μάλιστα γὰρ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Νικόδημον εἰρηκότος ¹⁸ · « Ἐάν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, (95^b) οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » Τοῦτων τοίνυν καὶ ἐτέρων λαληθέντων, ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Διονυσίῳ βαπτισθῆναι αὐτὸν, καὶ ἀποστείλας αὐτὸν εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐβάπτισεν · τὸν δὲ προβαπτίσαντα αὐτὸν διὰ τῆς ψάμμου, ἄξιον αὐτὸν ὑπάρχοντα, διάκονον ἐχειροτόνησεν. Εἰκότως οὖν καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ἀπαριθμήσας τὰ βάπτισματα πάντα φησὶν ¹⁹ · « Ἐβάπτισε Μωϋσῆς (ἄλλ') ἐν ὕδατι, καὶ πρὸ τούτου ἐν νεφέλῃ καὶ (ἐν) ²⁰ θαλάσῃ. » — « Ἐβάπτισε καὶ Ἰωάννης, οὐκέτι μὲν Ἰουδαϊκῶς · οὐ γὰρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάνοιαν. » — « Βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐν Πνεύματι · τοῦτο ἢ τελειότης. » — « Οἶδα δὲ καὶ τέταρτον βάπτισμα, τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος. » — « οἶδα καὶ ε' (ἔτι), τὸ διὰ δακρύων ²¹. » — Οὐκοῦν **357** δικαίως οὐ παρεδέξαντο καὶ λίαν ἀρμοδίως ἐκείνοι τὸ βάπτισμα. (Ποιον γὰρ ἐνταῦθα ἐβάπτισατο, ἵνα ὡς βέβαιον καὶ θεῖον κυρωθῆ; Πού νῦν εἰσιν οἱ κοσμικοὺς τινὰς καὶ γυναῖκας λέγοντες βαπτίσει ποτὲ κατὰ περίστασιν, μὴ παρόντος ἱερέως, καὶ εἰς βάπτισμα θεῖον καὶ τέλειον αὐτοῖς φιλονεικοῦντες, μᾶλλον δὲ τερατολογοῦντες καὶ βλασφημοῦντες ἐκ πολλῆς ἀγνωσίας καὶ αὐθαδείας, μὴδὲ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας καὶ παραγγελίας ἀκούοντες τῆς λέγουσης ²² · « Οὐκ ἐπιτρέπομεν λαϊκὸν ποιεῖν τι τῶν ἱερατικῶν, ὅσον θυσίας, ἢ βάπτισμα, ἢ χειροθεσίαν, ἢ εὐλογίαν μικρὰν ἢ μεγάλην. » καὶ · « Οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ Θεοῦ · διὰ γὰρ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου δίδεται ἢ τοιαύτη ἄξια. Ὁ δὲ μὴ ἐγχειρισθεὶς ταύτην, ἀλλ' ἀρπάσας καὶ τυραννήσας αὐτὴν ἑαυτῷ,

Variæ lectiones et notæ.

¹⁴ γενομένων? ¹⁵ ἐπέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τρίτον λέγων Ced. ¹⁶ αὐ? ¹⁷ συζητήσεως παρὰ τοῦ πάπα Διονυσίου γενομένης περὶ τούτου Ced. — διηγησάμενοι — ἐκθαμβήσαντες cod. ¹⁸ Joan. iii, 5. ¹⁹ Or. 59, 634 C. ²⁰ τῆ add. cod. ²¹ Ὁ. καὶ Gr. Ὁ. δὲ cod. ε' ἔτι τῶν δ. Gr. ε' τὸ τῶν δ. Ced. ²² Τοῦτο εἶρηται ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῶν ἀποστολικῶν Διατάξεων. C. 10 et 11.

τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Σαοὺλ καὶ Ἰησοῦ ²² ὑποστήσεται. » Οὐ μὴν δὲ, « ἀλλ' οὐδὲ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς ἐπιτρέπομεν βαπτίζεσθαι, ὅσον διακόνους, ἢ ἀναγνώστους ²³, ἢ ψάλταις, ἢ ὑπηρέταις, ἀλλ' ἢ μόνοις ἐπίσκοποις καὶ πρεσβυτέροις, ἐξυπηρετούμενων ²⁴ αὐτοῖς ²⁵ τῶν διακόνων.—οἱ δὲ τολμῶντες τοῦτο, τῶν Κορητῶν ὑποίσουσι τὴν δίχην.— καὶ μέντοι οὐδὲ πρεσβυτέροις χειροτονεῖν διάκονον, ἢ διακόνισσαν, ἢ ἀναγνώστου, ἢ ὑπηρέτου. ²⁷ ἢ πυλωροῦς, ἀλλ' ἢ μόνοις ²⁸ τοῖς ἐπίσκοποις. Αὕτη γὰρ ἔστιν ἡ τάξις ἡ ἐνομος ἐκκλησιαστικῆ καὶ θεάρετος ἀρμονία καὶ κατάστασις. » Μάτην οὖν ἐρεσχελοῦσιν ἢ, τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, θεομαχοῦσιν ²⁹ οἱ τὰ τῆς Ἱερωσύνης χρίσματα καὶ ἐνεργήματα καταστροφῆ τῶν ἀκούστων καὶ πειθόμενοι τῇ ματαιολογίᾳ καὶ φλυαρίᾳ τῶν μηδὲ ὅτι ποτὲ ἔτιν Ἱερωσύνη καὶ διαφορὰ κοσμικοῦ τε καὶ ἱερέως πάμπαν εἰδότες.)

PNB. *Βασιλεία Ἰουστιλιανοῦ.*

³⁰ Μετὰ Ἰουλιανῶν ἐβασίλευσε Ἰουστιλιανὸς ἔτη β', καὶ φλεβοτομηθεὶς ἐξεχύθη τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐν τῷ ³¹ καθέδρῳ καὶ λειποθυμήσας ἀπέθανε.

PNΓ. *Βασιλεία Φιλίππου.*

358 ³² Μετὰ Ἰουστιλιανῶν ἐβασίλευσε Φιλίππος (σὺν υἱῷ αὐτοῦ) ἔτη ε' ³³. Οὗτος ³⁴ γνησίως ἐπίστειπεν εἰς τὸν Χριστὸν, συνέσει καὶ ἐπιεικῆ κεκοσμημένος· ὠρμάτω δὲ ἀπὸ Βόστρων ³⁵.

³⁶ (2) Κτίσας δὲ πόλιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐκάλεσεν αὐτὴν ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι Φιλίππουπολιν.

³⁷ (3) Οὗτος σπονδὰς εἰρηνικὰς (96^a) ἐποίησε ³⁸ μετὰ Σαπώρου, τοῦ Περσῶν βασιλέως ³⁹, [δὲ ἐθαυμάζετο ἐπὶ] μεγέθει σώματος· μέχρι γὰρ ἐκείνου ⁴⁰ οὐκ ἦν ἄνθρωπος τοιοῦτος ⁴¹ φ[ανερωθεὶς] ⁴².

⁴³ (4) Ἀνηρέθη δὲ ἅμα τῷ υἱῷ ⁴⁴ (ὁ Φιλίππος) ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ Χριστιανῶν ὑπὸ Δε[κίου], (ὃς καὶ κατέσχε τὴν βασιλείαν ἔτη β'.

(5) Ἐπὶ τούτου διαγωμὸν μεγάλου [γεγονότος], πολλοὶ ἐμαρτύρησαν.

⁴⁵ (6) Τοῦτον διαδέχεται Γάλλος καὶ Βολουσιανὸς ἔτη β'.

PNΔ. *Βασιλεία Οὐαλεριανοῦ.*

⁴⁶ Τούτου· Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιανὸς διαδέχονται ἔτη ιε'.

⁴⁷ Μετὰ δὲ Φιλίππον ἐβασίλευσε ⁴⁸ Οὐαλεριανὸς ἔτος α' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ⁴⁹.

PNE. *Περὶ τῆς λοιμικῆς νόσου.*

⁵⁰ Ἐφ' οὗ ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ Θεοῦ ⁵¹ ὄργην μεγάλην ἐκπέμφαντος, λοιμώδης νόσος τὸ ἀνθρώπινον γένος διέφθειρεν (εἰς **359** ἐξάλειψιν)· ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἀτμοὶ τινες

Variae lectiones et notæ.

²² 2 Chr. XXVI. ²³ ὁ. ἀν. ἢ φ. ἢ πυλωροῖς ἢ ὑπ. C. ²⁴ ἐξυπηρετοῦμ. ἀ. τοῖς διακόνους cod. ²⁵ ἐαυτὴν cod. ²⁶ ἢ ὑπὸς add. C. ²⁷ ἀλλὰ μ. C. ²⁸ ἀπεισιολογοῦσι? ²⁹ Ced. 451,17-19. Marci (Philippi) annos III huic Hostiliano præmittens. ³⁰ ἐν τῷ κ. ἐξ. τὸ α. Ced. ³¹ 244 (5445) Ced. 451,20-22. ³² ζ' Eus. Ced. ³³ ὃς ὑπῆρχε τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως σπουδαστήσαν. Ced. ³⁴ Βόστρων cod. — Βόστρας; Leo, Ced. cum seqq. conjungentes, sed Βόστρων Zon. ³⁵ Ced. 451,22,23 τῆς Εὐρώπης; ἐνθα καὶ π. ὠ. ὀνομάσας ἀ. φ. ³⁶ Ced. 451,25-452,2. ³⁷ ἔπολε Ced. ³⁸ Σ. β. Π. Ced. ³⁹ τοῦ χρόνου add. Ced. Leo. ⁴⁰ τηλικούτος; ἀν. οὐκ ὤφθη Ced., Leo Glyc. ⁴¹ φ. codex mutilus in angulo hujus folii superiori. ⁴² 251 (5452) Ced 452,2,5. ⁴³ υἱῷ ὁ. χ. κατὰ Δ. ἀγ. Ced. ⁴⁴ 253 (5454). ⁴⁵ 255 (5456). ⁴⁶ Ced. 452,4-12. ⁴⁷ Δέκιος add. cod. ⁴⁸ αὐτοῦ add. Ced. ⁴⁹ Ced. 452,4-12 cum pestis fuerit sub Gallo et Volusiano a. 255 (Ced. 452,19-25), sub Decio (Eus. II, 209).

Qui vero id ausi fuerint, Core et sociorum ejus pœnam sustinebunt, et sane nec presbyteris quidem permittimus consecrare diaconum, aut diaconissam, aut lectores, aut ministros, aut janitores, sed solis episcopis. Hic enim est ordo, hæc est legitima, ecclesiastica et Deo placens dispositio et institutio. Frustra igitur cavillantur, aut, quod dictu quidem verius est, adversus Deum luctantur, qui sacerdotii dona et facultates sæcularibus viris et mulieribus tribuunt ad subversionem audientium, persuasi vaniloquentia et garrulitate eorum qui omnino nesciunt esse revera sacerdotium et inter sæcularem sacerdotemque discrimen.

κοσμικοῖς ἀνδράσι καὶ γυναῖξιν ἀπονέμοντες ἐπὶ φλυαρίᾳ τῶν μηδὲ ὅτι ποτὲ ἔτιν Ἱερωσύνη καὶ διαφορὰ κοσμικοῦ τε καὶ ἱερέως πάμπαν εἰδότες.)

B

CLII. *Regnum Justilliani.*

Post Juniorem imperavit Justillianus annos duo, et rupta vena effusus est, dum dormiret, sanguis ejus, et exanimatus mortuus est.

CLIII. *Regnum Philippi.*

Post Justillianum imperavit Philippus cum filio suo annos quinque. Hic Bostra oriundus, vere in Christum credidit, intelligentia et æquitate ornat. Edificavit urbem in Europa, quam suo ipsius nomine Philippopolim nominavit.

Hic inducias fecit cum Sapore, rege Persarum, quem demirabantur ob magnitudinem corporis; aut enim hunc nunquam visus erat vir hujus staturæ.

C

Et occisus est, simul cum filio suo, Philippus, certans pro Christianis, a Decio, qui tenuit quoque imperium annis duobus.

Sub eo, valida persecutione facta, multi fidem confessi sunt.

Succedunt ei Gallus et Volusianus annos duo.

CLIV. *Regnum Valeriani.*

His succedunt Valerianus et Gallianus annos quindecim.

Post Philippum vero imperavit Valerianus anno uno, et occisus est a populo.

CLV. *De pestilente morbo.*

Sub eo super universam terram Deo iram magnam immittente, pestilens morbus hominum genus ad internecionem delevit; a terra enim et mari vapores peculiare ascendebant, et insuper venti et

auræ fluviorum et paludum evaporationes effla-
bant, ita ut credidisses mortuorum saniem pro-
rore stillare. Confestim igitur per hanc pestem
graves et insanabiles morbi terram obtinuerunt,
ita ut infinita et innumerabilis fieret multitu-
do intereuntium; lamentationesque et gemitus,
propter numerum pereuntium, ubique exaudiebantur,
nihilque desolationis in nece primogenitorum
Ægypti relictum; nulla enim erat domus in qua male olens non esset cadaver. Equi-
dem crudeles ex gentibus homines, morbi noxam
declinantes et mortis communicationem, insepul-
tos et semineces projiciebant homines, nec consan-
guineis, neque amicis neque aliis quibusdam allu-
rioribus parcentes, nec tamen iram et interitum effu-
giebant. E contra maxima pars timentium Domi-
num, sine cautela ægrotos curantes et mali parti-
cipes facti, vita privabantur; alii vero postquam
ægros curavissent et a morbo relevassent, ad se
ipsos mortem illorum attrahebant.

CLVI. Regnum Galli.

Post Valerianum autem imperavit Gallus, filius
ejus, mensem unum, et dormiens a propria ipsius
conjugē Jugulatus est.

CLVII. Regnum Decii.

Post Gallum autem imperavit Decius annos duo,
et periit in bello cum filiis suis: a Scythis, consi-
liantibus Gallo et Volusiano, in palude suffocati,
justam crudelitatis suæ poenam invenerunt, ita ut
ne pars quidem corporum eorum reperta sit.

Sub illo degebant Clemens, *Stromatum* anctor,
Africanus, et Gregorius *Thaumaturgus*, et Novatus,
presbyter, qui non recipiebant eos qui postquam idolis
sacrificassent ad poenitentiam redibant.

Sub Decio sanctus Cyprianus fidem confessus est,
et septem pueri Ephesi, et quatuor in Greta, Bahylas
Antiochiæ, et Flavianus Romæ, et Alexander
Hierosolymæ, et Dionysius Alexandriæ, et aliorum
prope infinitus numerus martyrio coronati sunt; et
Elcesæus hæresiarcha innotuit.

Decius prohibuit ne Romæ Christianæ mu-
lieres caput velarent, putans eas, ut vitarent quod
æstimabat infamiam, ad idololatriam esse transituras;
at istæ potius alacri animo non velatæ procedebant;
unde usque ad id temporis perfectæ quidem Chri-

ἀνήεσαν· καὶ πρὸς τοῦτοις ἀνεμοὶ καὶ αὔραι τῶν
ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἀνιμῆσεις ⁶¹ ἀνέπνεον ⁶², ὡς
νομίζειν νεκρῶν λιχῶρας εἶναι τὰς δρόσους. Συν-
εχῶς ⁶³ οὖν ἐκ τοῦ τοιοῦτου λοιμοῦ ⁶⁴ τὴν γῆν συν-
εἶχε ⁶⁵ βαρέα καὶ ἀνίατα νοσήματα ⁶⁶, ὡς ἀπειρον
καὶ ἀναρίθμητον γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων τὸν θλα-
θρον ⁶⁷· θρήνοι τε καὶ οἰμωγαὶ διὰ τὴν πλῆθος τῶν
ὄλλυμένων ἐγένετο πανταχοῦ καὶ, οὐδὲν τῶν ἐπὶ
θανάτου τῶν πρωτοτόκων Αἰγύπτου ἀπολειπόμενον·
οὐ γὰρ ἦν ⁶⁸ οἰκία, ἐν ἧ οὐκ ἦν τεθνηκώς ἀπώζων·
καὶ οἱ μὲν ⁶⁹ τῶν ἐθνῶν ἀπηνεῖς ἀνθρώποι τὴν τοῦ
νοσήματος ἐκτραπέμενοι βλάβην καὶ τὴν τοῦ θανάτου
μετάδουσιν, ἀτάφους καὶ ἡμιθανεῖς ἐρρίπτουσι τοὺς
ἀνθρώπους, οὐ συγγενῶν, οὐ φίλων, οὐκ ἄλλων
τινῶν ἐγγυτέρων φειδόμενοι, εἰ καὶ τὴν ὄργην καὶ
τὸν θλεθρον οὐκ ἐξέφυγον. Οἱ δὲ πλείστοι τῶν φο-
βουμένων τὸν Κύριον, ἀπαρφυλάκτως τοὺς νοσοῦν-
τας θεραπεύοντες (καὶ τοῦ πάθους μεταλαμβάνοντες,
τοῦ βίου ἀπῆλλάττοντο· ἄλλοι δὲ ἐτέρους νοσοκο-
μίσαντες καὶ ἀνεθῆναι τῆς νόσου ποιήσαντες, ἀπει-
γόντες) εἰς αὐτοὺς τὸν ἐκείνων θάνατον ἐπισπασά-
μενοι ⁷⁰.

PNΓ'. Βασιλεῖα Γάλλου.

⁶¹ Μετὰ δὲ Οὐαλεριανὸν ἐβασίλευσε Γάλλος ⁶²
υἱὸς αὐτοῦ, μῆνα ἕνα ⁶³· (2) καὶ ἐσφάγη καθεῦδων
ὕπνῳ τῆς ἰδίας γυναίκης.

PNZ'. Βασιλεῖα Δεκίου.

⁶⁴ Μετὰ δὲ Γάλλου ἐβασίλευσε Δέκιος ἔτη β', καὶ
ἐσφάγη ⁶⁵ (ἐν τῷ πολέμῳ σὺν τοῖς αὐτοῦ παῖσιν)
ὕπνῳ Σκυθῶν ὑποθήκαις **360** Γάλλου (καὶ Βολοσια-
νοῦ) ἐν τέλματι ⁶⁶ ἀποπνιγένης ⁶⁷, ἀξίαν τιμωρίαν
τῆς ἐαυτῶν θηριωδίας εὐρόντες, ὡς μηδὲ μέρος τι
τῶν σωμάτων αὐτῶν εὐρεθῆναι.

⁶⁸ (2) Ἐπὶ τοῦτου ἦν Κλήμης ὁ *Στροματεύς*,
Ἀφρικανὸς, καὶ Γρηγόριος ὁ *Θαυματουργός* καὶ
Ναυάτος πρεσβύτερος, δὲ τοὺς ἐπιθύσαντας ⁶⁹ καὶ
μετανοοῦντας οὐκ ἐδέχετο.

⁷⁰ (3) Ἐπὶ Δεκίου ὁ ἅγιος Κυπριανὸς ⁷¹ ἐμαρτύ-
ρησε, καὶ οἱ ζ' παῖδες οἱ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ οἱ δ' ἐν
Κρήτῃ, Βαθύλας Ἀντιοχείας, καὶ Φλαυιανὸς Ῥώ-
μης, καὶ Ἀλέξανδρος Ἱερουσολύμων, καὶ Διονύσιος
Ἀλεξανδρείας, ἐμαρτύρησαν (καὶ ἄλλοι ἀναρίθμη-
τοι)· καὶ Ἐλκεσαῖος ⁷² δὲ ἀπεισιάρχης ἐγνωρίζετο.

⁷³ (4) Οὗτος (ὁ Δέκιος) ἐθέσπισεν ἐν Ῥώμῃ τὰς
Χριστιανὰς γυναῖκας μὴ ἐξείναι κατακαλύπτεσθαι
τὴν κεφαλὴν, οἰόμενος διὰ τῆς νομιζομένης αἰσχύ-
νης ταύτης εἰς εἰδωλολατρείαν (αὐτάς) ἐλκῶσαι ⁷⁴·
αἱ δὲ μᾶλλον (προθύμω) ἀκατακάλυπτοι προση-

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ ἀνημῆσεις cod. ⁶² ἀπέπνεον Cod. ⁶³ συνεχεῖς Cod. ⁶⁴ ἐκ τοῦτου λοιμοὶ Cod. ⁶⁵ συνεῖχον καὶ
Cod. ⁶⁶ ν. καὶ ἀπ. Cod. ⁶⁷ ὄλ. ὥστε τοὺς πλείονας τῶν τεθνηκῶτων ἀτάφους ὑπολιμπάνεσθαι — μαρ-
τύροιο δὲ ἡ νόσος αὐτῆ ἀπὸ τε εἰμάτων καὶ ψιλῆς θέας· οὐ γὰρ Cod. ⁶⁸ τ. οὐκ ἦν Cod. ⁶⁹ καὶ οἱ μὲν
φόβῳ τοῦ μὴ μεταλαβεῖν τῆς νόσου, ἀτάφους εἶναι τοὺς τεθνηκῶτας, οἱ εὐσεβέστεροι δὲ ἀπ. Cod. ⁷⁰ τὴν νόσον
ἐπεσπῶντο καὶ σὺν ἐκείνοις ἢ μετ' ἐκείνοις τὸν βίον μετέλλαττον Cod. ⁷¹ 253 (5454) Cod. 453, 13. ⁷² Γ.
καὶ Βουλοσιανὸς ἔτη β', μ. η'. Cod. Eus. ⁷³ Cod. 455, 3. ⁷⁴ 251 (5452) Cod. 453, 6, 20-24, Α Slav.
⁷⁵ ἀνημῆ· ἢ δὲ Δ. ὑπὸ Cod. ⁷⁶ ἐν πάλματι cod. ⁷⁷ ἀποπνιγέτης μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ ὡς μ. τὰ σώματα ἀ. ἔ.
ἀξιον τῆς θ. ἀ. θάνατον εὐράμενοι Cod. ⁷⁸ Cod. 453, 17-19. ⁷⁹ ἐπ. ἐν διωγμῷ μ. οὐκ ἐδ. Cod. ⁸⁰ Cod.
453, 7, 13-20. ⁸¹ Κ. καὶ ἡ ἅγια Ἰουστῖνα ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ ἐν Ἐ. ζ' π. καὶ πλῆθος ἁγίων πολῶν. ⁸² Κελ-
σαῖο; cod. ⁸³ Cod. 453, 9-15. ⁸⁴ ἐλκῶσαι cod.

σαν ⁷⁵ (96^b) ὅθεν ⁷⁶ ἄχρι τοῦ νῦν αἱ [μὲν ἀκριβεῖς; Ἀ
Χριστιανῶν γυναῖκες ἀκατάλυτοι προέρχονται, αἱ
δὲ] Ἰουδαῖαι καὶ ἄπιστοι κατακαλύπτονται.

PNH'. Βασιλεία Διμιλιανῶ.

⁷⁷ Μετὰ δὲ Δέκιον ἐβασίλευσεν [Διμιλιανὸς ἔτος
α' ⁷⁸], καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ ⁷⁹.

PNΘ'. Βασιλεία Γαλλιανοῦ καὶ Οὐαλεριανοῦ.

⁸⁰ Μετὰ Διμιλιανὸν ἐβασίλευσε [Γαλλιανὸς ἔτη ιε'⁸¹],
καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ ⁸².

361 ⁸³ (2) Ἐφ' οὗ Ἀρτέμων καὶ Συνέπων οἱ
αἰρεσι[άρχαι ἐγνωρίζ]οντο, καὶ Γρηγόριος ὁ Θαυ-
ματοργὸς (καὶ μαθητῆς Ἀριγίνου) διέπρεπε ⁸⁴.

PE'. Βασιλεία Κλαυδίου.

⁸⁵ [Μετὰ Οὐαλεριανῶν ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη
β'. Οὗτος κάππος γέγονε Κωνσταντίου, [τοῦ] πα-
τρὸς Κωνσταντίνου τοῦ ⁸⁶ Μεγάλου.

⁸⁷ (2) Ἐπὶ αὐτοῦ οἱ Σκύθαι περάσαντες καὶ τὰς
πόλεις πορθήσαντες, [ἀ]πελθόντες εἰς Ἀθῆνας
παρέλαβον ⁸⁸ αὐτάς, καὶ συναγαγόντες πάντα τὰ
βιβλία ἐβούλοντο καῦσαι· ὡς φρονῶν δὲ τις ἐξ αὐ-
τῶν ἐκώλυσεν αὐτοὺς, εἰπὼν, ὅτι περὶ ταῦτα οἱ
Ῥωμαῖοι σχολάζοντες τῶν πολέμων ἀμελοῦσιν.

⁸⁹ (3) Οὗτος Αὐρηλιανὸν εἰς τὴν βασιλείαν προ-
αγαῶν (νόσῳ) τελευτᾷ.

(4) Ἐπὶ Κλαυδίου ἐμαρτύρησαν οἱ ἅγιοι ⁹⁰ Μά-
μας, Ἀειθαλής, καὶ Ἰουλία, καὶ Φίλιππος.

EA'. Βασιλεία Κυντιλιανῶ.

⁹¹ Μετὰ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Κυντιλιανὸς ⁹² ἡμέ-
ρας ζ'.

PEB'. Βασιλεία Αὐρηλιανῶ.

⁹³ (Μετὰ τοῦτον) ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ζ',
ἀνηρέθη δὲ ὑπὸ στρατιωτῶν μεταξὺ Ἡρακλείας
καὶ Βυζαντίου ἐν τῷ καλουμένῳ Καινῷ Φρουρίῳ,
καὶ ἐκεῖ ἐτάφη. ⁹⁴ Αὐρηλιανὸς **362** γὰρ ὠτακου-
στὴν ἔσχεν ἀναφέροντα αὐτῷ πάντα τὰ γενόμενα ⁹⁵
καὶ λεγόμενα, ὃς ἀπειληθεὶς ⁹⁶ ποτε παρ' αὐτοῦ
διὰ τινα αἰτίαν καὶ φοβηθεὶς, ἐμνήσατο τὴν χεῖρα
τοῦ βασιλέως καὶ ἐν γραφῇ ποιησάμενος ⁹⁷ ὀνομα-
σίας δυναστῶν ὡς ἐπὶ θάνατον ἀχθισμένων ⁹⁸, οἱ
φοβηθέντες ⁹⁹ ἀνέβλιν αὐτόν.

¹⁰⁰ (2) Ἐπὶ τούτου ὁ ἅγιος Χαρίτων ἐμολόγησε ¹⁰¹,
καὶ Μάνης ὁ μιαρὸς καὶ τρισκατάρτος ἀνεψύχ,
Χριστὸν ἑαυτὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον (ὁ δαιμονιώδης) ¹⁰²
μορφαζόμενος, (διὸ καὶ μαθητὰς ἔβ' ὡς ὁ Χριστὸς
ἐπαγγέμενος), καὶ ἐκ πάσης αἰρέσεως εἴ τι καχὸν

stianorum mulieres non operto procedunt capite;
Judææ vero et infideles velantur.

CLVIII. Regnum Æmiliani.

Post Decium autem imperavit Æmilianus anno
uno, et in bello occisus est.

CLIX. Regnum Gallieni et Valeriani.

Post Æmilianum imperavit Gallienus annos quin-
decim, et in bello occisus est.

Sub eo Artemon et Synepon bæreslarchæ famosi
erant, et Gregorius Thaumaturgus, discipulus Ori-
genis, clarus erat.

CLX. Regnum Claudis.

Post Valerianum imperavit Claudius annos duo.
Hic avus [fuit Constantii, patris Constantini
Magni.

Sub eo irruentes Scythæ, depopulatis urbibus,
invaserunt Athenas et ceperunt eas, collectosque
libros omnes igui dare volebant; sapienter autem
quidam ex illis prohibuit eos dicens, his rebus oc-
cupatos Romanos bella non curaturos.

Hic, cum Aurelianum ad imperium provexisset,
morbo interiit.

Sub Claudio martyrio coronati sunt sancti Ma-
mas, Vitalis et Julia et Philippus.

CLXI. Regnum Quintiliani.

Post Claudium imperavit Quintilianus dies se-
ptem.

CLXII. Regnum Aureliani.

Post illum imperavit Aurelianus annos sex, occi-
susque est a militibus inter Heracleam et Byzan-
tium, in loco vocato Novo Præsidio, et hic sepultus
est. Aurelianus enim delatorem habuit quæcunque
siebant et dicebantur ad se afferentem; isti cum ob
quamdam causam Aurelianus olim minitatus esset,
et ille timuisset, manum imperatoris imitatus est,
et scripsit nomina potentium videlicet ad mortem
ducendorum; qui timentes ipsum occiderunt impe-
ratorem.

Sub isto sanctus Chariton fidem confessus est, et
Manes, impurus et scelestissimus homo, surrexit;
qui Christum seipsum et Spiritum sanctum, homo
dæmoniacus esse dixit; quare discipulos duodecim,
ad exemplum Christi, adductos, et ex omnibus

Varie lectiones et notæ.

⁷⁵ προελθὼν cod. ⁷⁶ ὄξαν ηἰοῦμαι τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δοκοῦσαν ἀτιμίαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις
cum verbis ὅθεν ἄχρι τοῦ νῦν αἱ ἴ. καὶ δ. solis locus sit in angulo folii decerpto. ⁷⁷ 255 (5476) [AP
Slav.] Ἰ. ἔβ. Ced. 454, 1. ⁷⁸ Μηνᾶς δ' Leo cum Victore. ⁷⁹ ἐν τῷ παλατίῳ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν Ced. ⁸⁰
25; (5476) Ced. 454, 9. Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιανὸς Leo, Ced. ⁸¹ ὑπὸ στρατιωτῶν πλησίον Μεδιολάνων
Ced. ⁸² Ced. 454, 9, 10. ⁸³ ἔκμας Ced. ⁸⁴ 269 (5471) Ced. 454, 11, 12. ⁸⁵ ἁγίου ἄδδ. Leo. ἄγ. καὶ μ.
Ced. ⁸⁶ Ced. 454, 12-17 Ἐ. τούτου. ⁸⁷ π. παραλαβόντες καὶ τὰς Ἰ. συνήγαγον π. τὰ β. καὶ ἡδ. κ. εἰ
μὴ τις ἐξ ἁ. κρείττον τῶν ἄλλων κατὰ πολὺ φ. ἐκ Ced. ⁸⁸ Ced. 455, 17, 18. ⁸⁹ ἀχθισμένους cod. ⁹⁰ 27
1 (5472) Ced. 454, 19. ⁹¹ ἀδελφὸς Κλαυδίου add. Ced. AE Slav. ⁹² Ced. 455, 1-8. Δι' Slav. — 22. φρ.
ἔπερ ἐγγωρίως κενοφθώριον λέγεται· εἶχε γὰρ ὡ. Ἰ. τινα, δ; ἀνέφερεν ἁ. Ced. ⁹³ Ἐπὶ Αὐρηλιανῶ φεκά
δας φασὶ κατενεχθῆναι ἀργυρὰς (Scholion.) ⁹⁴ γιν. Ced. ⁹⁵ λ. ἁ. π. οὐν π. Ced. ⁹⁶ ποιησάμενος Ced. ⁹⁷
ἀχθισάμενος cod. ⁹⁸ οὗτοι φ. Ced. ⁹⁹ Περὶ τοῦ Μανέντος. Taciti a° 6°. Eus. Ced. 455, 8-457, 1. ¹⁰⁰ καὶ
Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς τοῦ θρόνου Ἀντοχεῖας καθαισιεται, ἐφ' οὗ Ced. ἐπὶ Αὐρηλιανῶ Leo.

hæres iquidquid malum erat collectum, ex Perside in Romanorum terram, Deo permittente, introduxit.

Iste igitur insaniens Manes, qui et Scythianus dicitur, ex Brachmanarum genere, magistrum habuit Budan, antehac dictum Terebinthum, qui ipse instructus a Scythiano, Græcorum opiniones celebrante, Empedoclis adhæsit errori, dicentis duo esse principia invicem opposita. Ingressus autem in Persidem, se natum ex virgine aiebat et in montibus nutritum fuisse; et quatuor cum scripsisset libros, unum cognominavit *Mysterium*, alterum, *Evangelium*, tertium *Thesaurum*, quartum vero *Caput*.

Et Budas iste quidem, qui et Terebinthus, ab immundo spiritu contritus periiit; at mulier quædam, apud quam diversatus erat et mortuus, cum divitiis et profanos scelestissimosque libros illius hereditate obtinisset, puerulum septem annorum emitt, nomine Carbicon, quem litteras docens et libertate donans, hæredem omnium bonorum suorum constituit. Iste autem sumptis libris Budæ et divitiis, peragrabat Persidem, Manen seipsum nominans, juxta linguam Persarum, id est dialecticum; et erroris Budæ particeps factus, libros quoque ejus propria sui ipsius dicebat esse opera.

Hunc rex Persarum vivum excoaravit, veluti auctorem mortis filii sui. Cum enim regius infirmaretur puer, et medicorum cura multa vana esset, nuntiavit Manes se absque medicamentis illum sanaturum esse; itaque, medicos amovens, occidit puerum negligentia et præstigiis, propterque hoc mercedem dignam merito reportavit excoarationem miserissimi corporis sui.

Hiis discipuli tres fuerunt, Thomas et Buddas et Hermas, ex quibus Thomas iste librum edidit dictum *Evangelium secundum Thomam*; nullas ergo legat secundum Thomam *Evangelium*; non enim est alicujus ex duodecim, sed alicujus ex tribus perversis Manis discipulis.

Iste igitur vesanus Manes rejicit *Vetus Testamentum* et omnem creationem et hominis conditionem, impie dicens ab aliquo Deo bono eam non procedere, quippe quæ sit corruptioni et mutationi obnoxia, novam, ut a bono videlicet Deo procedentem admittit, et per speciem et visum Christum apparuisse contendit. Insuper his, execrabilibus turpibusque recessibus et nocturnis orgiis et impiis famosus concubitibus, nefanda facinora, et fatum, et ex corporibus aliis in alia corpora animarum migrationes, et plura alia garriens et faciens et docens, impius iste et sceleratus

Ἰρανοσάμενος⁷, ἐκ Περσίδος; εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν εἰσέφρησεν.

Οὗτος οὖν ὁ μεμηνῶς⁸ Μάνης, ὁ καὶ Σκυθιανὸς λεγόμενος, Βραχμανῆς ὢν τὸ γένος, διδάσκαλον δὲ ἔσχε Βουδᾶν τὸν πρῶτον καλούμενον Τερέβινθον, ὃς (καὶ) παιδευθεὶς ὑπὸ Σκυθιανοῦ τὰ Ἑλλήνων δοξάζοντος, τὴν Ἐμπεδοκλέους ἠγάπησεν αἴρεσιν, δύο ἀρχὰς λέγοντος ἀντικειμένας ἀλλήλοις. Εἰσελθὼν δὲ ἐν Περσίδι ἐκ παρθένου ἑαυτὸν ἔφασκε γεγεννηθῆαι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀνατραφῆναι· καὶ συγγραψάμενος βιβλία δ', τὸ μὲν ἐπωνόμασε *Μυστήριον*⁹, τὸ δὲ¹⁰ *Εὐαγγέλιον*, τὸ δὲ *Θησαυρὸν*,¹¹ τὸ δὲ *Κεφάλην*¹².

Καὶ ὁ μὲν Βουδᾶν οὗτος ὁ¹³ καὶ Τερέβινθος ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου συντριβεῖς ἀπέλωτο· γυνὴ δέ τις, παρ' ἣ (καὶ) κατέλυσε καὶ καταλύθη¹⁴, τὰ χρήματα καὶ τὰς βεβήλους βίβλους (αὐτοῦ ἐξαίστεως) κληρονομήσασα, ὠνεῖται παιδάριον ἐτῶν ζ', τοῦνομα Κούρβικον¹⁵, ὃν καὶ διδάξασα γράμματα καὶ ἐλευθέρωσασα κληρονομῶν τῶν ἑαυτῆς πάντων καθίστησιν. Ὁ δὲ λαθὼν τὰ βιβλία τοῦ Βουδᾶ καὶ τὰ χρήματα, διήρχετο τὴν Περσίδα Μάνην ἑαυτὸν ὀνομάζων (κατὰ τὴν τῶν Περσῶν γλῶσσαν, οἰοεὶ τινα διαλεκτικόν)· καὶ τῆς πλάνης τοῦ Βουδᾶ συνίσταως γενόμενος¹⁶, καὶ τὰ βιβλία πονήματα ἴδια ἔλεγεν εἶναι.

363 Ὅν ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐξείδειρε ζῶντα ὡς θανάτου γενόμενον¹⁷ αἴτιον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Τοῦ γὰρ βασιλικοῦ παιδὸς νοσοῦντος καὶ πολλῆς ἰατρικῆς ἐπιμελείας ἀπολαύοντος, ἐπηγγελάτο Μάνης χωρὶς ἰα (97^a) τρεῖς ἀναστήσαι τούτον¹⁸· καὶ οὕτως τοὺς ἰατροὺς ἀποστήσας ἐθανάτωσε τὸ παιδίον¹⁹ (τῆ) ἀμελείᾳ καὶ²⁰ τερατολογίᾳ· ὑπὲρ δὲ τούτου μισθὸν ἐπάξιον εἰκότως κομίζεται τὴν ἐκδορὰν τοῦ παναθλίου αὐτοῦ σώματος.

(Τοῦτοι δὲ μαθηταὶ γεγόνασι τρεῖς· Θωμᾶς, καὶ Βουδᾶς, καὶ Ἑρμᾶς, ἐξ ὧν οὗτος ὁ Θωμᾶς βίβλον ἐξέβλακε λεγομένην *Εὐαγγέλιον* κατὰ Θωμᾶν· μηδεὶς τοίνυν ἀναγινωσκέτω τὸ κατὰ Θωμᾶν *Εὐαγγέλιον*. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐνὸς τῶν ἐβ', ἀλλ' ἐνὸς τῶν τριῶν κακῶν τοῦ Μάνη μαθητῶν).

Ὁ τοίνυν ἐμβρόντητος²¹ οὗτος Μάνης ἀποβαλλόμενος τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ τὴν κρίσιν πᾶσαν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν, οὐκ ἀγαθοῦ τινος γεγενῆ[ναι] Θεοῦ²²] βλασφημῶν ὑπὸ φόβον καὶ ἀλλοίωσιν οὖσαν, τὴν νέαν ὡς ἀγαθοῦ δῆθεν προσίεται²³ Θεοῦ, καὶ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν τὸν Χριστὸν πεφηνέται²⁴ τερατεύεται· καὶ πρὸς τοῦτοις καταδύσεις τινὰς ἐναγεῖς, καὶ νυκτερινὰς τελευτὰς, καὶ παρανόμους ἐπιτηδεύσας μίξεις, καὶ ἀβρῆτοποιίας, καὶ εἰμαρμένην²⁵, καὶ μετανοωμάτων²⁶, καὶ ἄλλα πλεῖστα²⁷ φλυαρήσας (καὶ δράσας,) καὶ διδάξας, τὰ τῶν Ἑλλήνων πονηρὰ²⁸ καὶ

Variæ lectiones et notæ.

⁷ Ἰρανοζόμενος Ced. ⁸ μαίμηνός cod. ⁹ τῶν μυστηρίων Ced. ¹⁰ τό add. Ced. ¹¹ τῶν θησαυρῶν Ced. ¹² τῶν κεφαλῶν Ced. ¹³ Βουδᾶς ὁ Ced. ¹⁴ καὶ κατετίθη Ced. ¹⁵ Κούρβικον Ced. ¹⁶ γενόμενον cod. ¹⁷ γ. τῆ ὑπὸ ἀ. πρόξενον Ced. ¹⁸ ἀν. τούτου cod. ¹⁹ τὸν παῖδα Ced. ²⁰ καὶ ὁ. τ. Ced. ²¹ ἐμβρόντητος cod. ²² γ. Θεοῦ Ced. ²³ προσίεται cod. ²⁴ πεφηνέται Ced. ²⁵ εἰμαρμένης Ced. ²⁶ πλεῖστα Ced. ²⁷ καὶ μάταια δ. Ced.

ἀθεα ὀγκματα κρατύνειν ἐσπούδαζεν ²² ὁ θεομισθῆς Ἀ και θεήλατος.

(3) Περὶ οὗ φησι καὶ Θεόδωρος πρεσβύτερος ὁ τῆς Παρθοῦ· « Μάνης ὁ τοῦ ἀντιθέτου σκότους ἐφευρέτης, μᾶλλον δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους ἀνάπλασμα, φαντασία ²³ ψιλῆ καὶ σχήματι διακένω σώματος ἀνθρωπίου περανερωθεὶς τὸν Κύριον ἐφαντάσθη καὶ ὠνεύρωξεν· ὥστε, φησὶ ²⁴, πάσχειν μὲν δοκεῖν αὐτὸν καὶ πράττειν ἄπερ ἰδρᾶ καὶ πέπονθε καθ' ἡμᾶς, μηδὲν ²⁵ δὲ τούτων ἀληθείᾳ καὶ πράγματι **364** ὑπάρχει, ἀλλὰ δοκῆσει μόνον καὶ ²⁷ ἀπάτη ἀποβουκολεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οἷς καὶ συνανετράφθαι ²⁸ νεώρισται. Διὰ τοῦτο καὶ φύσεις δύο παραιτεῖται λέγειν περὶ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μίαν ²⁹ τῆς θεότητος. »

³⁰ (4) « Παῦλος δὲ τις τῶ Μάννι τούτῳ σύγχρονος γεγονώς, τὸ γένος μὲν Σαμοσατεύς, Ἀντιοχείας δὲ τῆς μεγάλης πρόεδρος, ψιλὸν εἶναι ἀνθρώπων τὸν Κύριον ³¹ ἰδυσφήμεσεν· ὥσπερ δὲ εἰς ἕκαστον τῶν πρόφητῶν, οὕτω καὶ ἐν αὐτῷ γεγενῆσθαι τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν οἰκίαν· ἔθεν ³² καὶ δύο φύσεις διηρημένως ἔχουσας καὶ ἀκωνιωνήτους πρὸς ἑαυτὰς εἶναι παντάπασιν ἐν Χριστῷ, ὡς ἄλλου ὄντος ³³ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄλλου τοῦ ἐν αὐτῷ ³⁴ κατοικούντος Θεοῦ Λόγου. Αὗται μὲν οὖν αἱ πρῶται φωναὶ ³⁵ τοῦ μίαν φύσιν καὶ τὰς δύο κακῶς καὶ δυσφήμεως ἐπὶ Χριστοῦ ³⁶ λέγεσθαι, τὸ μὲν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς θεότητος, τὸ δὲ ³⁷ ἀνθρωπότητος. »

ΡΕΓ'. Περὶ Ἀπολλιναρίου.

³⁸ « Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς χρόνοις Ἀπολλινάριός τις **C** ἀνεψύχῳ ³⁹, πρόεδρος Λαοδικείας τῆς Συρίας, ματαιοφροσύνης ἐτέρας· ἠγησάμενος ⁴⁰· τῶν γὰρ Ἀρειανῶν ψυχὸν πάντη λεγόντων τὴν τοῦ Κυρίου σάρκα, αὐτὸς ἔφη, δεῖ σάρκα μὲν ἐμψυχωμένην ⁴¹ ψυχῆ ζωτικῆ ἀνάλαβεν ὁ Κύριος, νοῦν δὲ τὸν ἡμέτερον οὐ προσήκατο, μηδὲ γὰρ δεηθῆναι ⁴²· φησὶν ⁴³ ἐκείνην ἀνθρωπίου νοῦς, ἠγεμονευομένην ὑπὸ τοῦ αὐτῆν ἐνδεδυκότος Θεοῦ Λόγου, ἀλλὰ μηδὲ χωρεῖν αὐτὴν ἄλλην νοεράν δύναμιν παρὰ τὴν θεϊαν. Ταῦτα ὑποθέμενος διατείνεται μίαν φύσιν ⁴⁴ εἶναι τοῦ Λόγου [καὶ] τῆς σαρκὸς ⁴⁵, ὡς ἄτε τῆς σαρκὸς ἀτελοῦς οὐσίας εἰς τὸν ἀνθρώπων ⁴⁶, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀξίαν ⁴⁷ φύσιν ὀνομάζεσθαι. »

ΡΞΔ'. Περὶ Θεοδώρου Μόψουεστίας.

365 ⁴⁸ « Μεθ' ὃν ἀναφαίνεται τὴς Θεόδωρος, τῆς Μόψου ⁴⁹ εστίας, πόλεως ἐν τῇ Κιλικίᾳ, τὴν ἠγεμονίαν λαχὼν· (97^b) καὶ ἐκ διαμέτρου τῷ Ἀπολλιναρίῳ φερόμενος ὑβρεῖς οὐ τὰς τυχοῦσας τολμηρᾶ ψυχῆ καὶ ἀπόβη καρδίᾳ καταχέει τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ἀ-

malas et impias Græcorum doctrinas confirmare satagebat.

De eo loquitur et Theodorus presbyter Rheti: « Manes, oppositarum tenebrarum inventor, quoniam potestatis tenebrarum plasma, formam tenuit et specie inani humani corporis apparuisse Christum finxit et somnavit. Ita dicit pati quidem videri illum et agere quæ fecit et passus est juxta nos, nihil vero horum revera factum esse, sed opinionem solum et fallacia seduxisse homines quibuscumque conversatus esse credebatur; ideoque duas de Christo naturas dicere renuit, sed solam divinam agnoscit. »

« Paulus autem quidam, isti contemporaneus Mani, genere quidem Samosatensis, Antiochiæ autem magnæ antistes, Dominum merum esse hominem imple asseruit; sicuti autem in quolibet prophetarum, ita et in illo Verbum Dei habitasse; inde duas naturas distinctas et incommunicabiles inter se esse omnino in Christo, quasi unus esset ipse Christus, alter in ipso habitans Dei Verbum. Hæc igitur prius voces vel unicam naturam, vel duas, sed sensu malo et imple, de Christo dixerunt, aliud quidem ad tollendam divinitatem, aliud vero ad tollendam humanitatem. »

CLXIII. De Apollinario.

« In sequentibus autem temporibus, Apollinarius quidam surrexit, antistes Laodiceæ Syriæ, qui aliam excogitavit insaniam. Artanis enim dicentibus sine anima Christi carnem prorsus esse, dixit iste Dominum assumpsisse quidem animatam vitali carnem anima, mentem vero nostram non recepisse. Huic enim, inquit, animæ Christi humana intelligentia nequaquam opus est, quippe quæ dirigatur Dei Verbo ipsam penetrante, nec aliam intellectualem vim recipit nisi divinam. His positis, affirmat unam esse naturam Verbi et carnis, quippe cum caro imperfecta sit ad constituendum hominem, et ideo non digna reputetur naturæ nomine. »

CLXIV. De Theodoro Mopsuestiæ.

Post illum apparet quidam Theodorus Mopsuestiam, Ciliciæ civitatem, regendam sortitus. Hic ex diametro cum Apollinario se habens, injurias quæ non congruunt cum confidenti anima et corde impavido, effundit in Christum Dominum, hominem

Varis lectiones et notæ.

²² ἐσπούδαζεν Ced. 457, 1-10 cf. Bibliothecam Maximam VIII, 335 D, E. ²³ φαντασίαν ψιλῆν Cód. i adscriptum pro v legens. ²⁴ καὶ add. Ced. ²⁵ μηδὲν τὸν ἀληθείᾳ π. cod. ²⁷ δὲ μᾶλλον καὶ Ced. ²⁸ συνανετράφθαι Ced. — λέγων ἐπὶ τοῦ Ced. ²⁹ Τὴν add. Ced. ³⁰ 281 (5482) — Περὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατεύς Ced. 457, 11-20 e Theodoro 335 F, Valeriani et Gallinei a. 7°. ³¹ ἀνθρώπων ἔ. τὸν Χριστὸν Ced. ³² δὲ add. Ced. ³³ αὐτοῦ ὁ Ced. ³⁴ κ. ἐν ἄ. Ced. ³⁵ φωναι Ced. cf. infra ἀνεψύχῳ et p. 362, 7. ³⁶ Χριστῷ Ced. ³⁷ τῆς add. Ced. ³⁸ 370 Ced. 457, 21-458, 8 e Theodoro 335 F. G. ³⁹ ἐψύχ Ced. ⁴⁰ εἰσηγ. Ced. ⁴¹ ἐψυχ. Ced. ⁴² τὴν σάρκα add. Ced. ⁴³ φα. cod. ⁴⁴ ἔ. τὴν φ. Ced. ⁴⁵ σαρκώσεως Ced. ⁴⁶ εἰς τὸ εἶναι ἀνθρώπων Ced. ⁴⁷ ἀξίον φύ. cod. ἀξίον φησὶν Ced. ⁴⁸ 393. — e Theodoro 335 H. Μεθ' ὧν Ced. 458, 9-23. ⁴⁹ Μόψου Ced.

unum ex nobis et communem appellans, qui dum ex profectu gratiam Dei consecutus est, Deus nominatur, qui ex baptismate in Jordani Spiritus sancti dono dignatus est, inter primos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizatus, cui Verbum Dei, ob excellentem ipsius virtutem benevolenter in eo habitans, divinam largitus est dignitatem et adorationem in posterum usque ad consummationem. Ista et alia multa similia impie locutus, duas naturas restrictiori sensu de Christo prædicavit, relatione quadam solum inter se conciliatas. Hæc est posterior origo unicam naturam et duas naturas in Christo non secundum rectum sensum confitendi. »

Post hos autem fuit quidam Nestorius nomine, e Germanicia Syriæ, qui sedem Constantinopolitanam occupaverat. Iste similiter voce duarum in Christo naturarum perverso sensu usus est, Paulum et Theodorum, majores suos, sectatus; filius enim erat Cilicis, et nepos Samosatensis; ideoque implacabile adversus sanctam Virginem inchoabat bellum, abnegans suum ipsius Dominum et contumelia afficiens suam Dominam, servus malus et impudens. Iste igitur improbus Nestorius tertius auctor fuit Judaicæ istius hæreseos; alium enim esse apud eundem, Christum, alium vero Verbum Deum juxta patrium errorem prædicavit.

CLXV. De Eutyche.

Fati oppositi, juxta Mauen et Apollinarium, rursus tertius propugnator visus est Eutyches, Constantinopolitani monasterii præses, qui confiteri nolens consimilem nobis et ejusdem naturæ carnem Domini, negabat, subsistere dicens in Christo duas naturas cum ipsarum unione et conjunctione; quinimo aliam quoque insaniam et monstrum excogitavit, de cælo dicens descendisse corpus Domini, et quasi per canalem Virginis Verbum Deum transcurrisset, in eum de cælo penetrans, ut videretur ex muliere natum esse, quamvis ex ea non natus sit. Manichæus iste sermo et multo magis illo unicam excogitans naturam, et ipse perversa mente Christum honoravit. »

Deinde Severus quidam nomine, sede Antiochensi vi occupata, hæresim Manis, Apollinarii et Eutyclus rursus tueri tentavit, perturbans, quantum in se erat, Ecclesiæ pacem. Expulsus autem Antiochia ut seditiosus et turbulentus, in Alexandrinorum mobilitatem, ut turbo et procella irruit; ibi alia

Α θρωπον ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀποκαλῶν⁴⁸, ἐκ προκοπῆς λαθόντα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, Θεὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσματος ἀξιοθῆναι τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς, ἐν πρώτοις εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος βαπτισθέντα, τὸν δὲ Θεὸν Λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτοῦ κατ' εὐδοκίαν [ἐαυτοῦ κατοικήσαντα μεταδύναμι τῆς θεϊκῆς ἀξίας] αὐτῷ καὶ προσκυνήσεως εἰς ὑστέρον μετὰ τὴν τελείωσιν. Ταῦτα καὶ ἕτερα⁴⁹ πολλὰ τοιαῦτα δυσφημήσας, δύο φύσεις ἰδιοπεριωριστικῶς⁵⁰ ἔδογματίσεν ἐπὶ Χριστοῦ, σγέσει τινὶ καὶ μόνον⁵¹ ἀλλήλαις οἰκωμέναις⁵². δευτέρα καὶ αὕτη βλάστησις τοῦ μίαν φύσιν καὶ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ μὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁμολογεῖσθαι. »

Β (2) Μετὰ δὲ τοὺτους γέγονε τις Νεστορίου ἐνόματι⁵³, ἀπὸ Γερμαν[ικ]ίας τῆς Συρίας, τοῦ θρόνου⁵⁴ Κωνσταντινουπόλεως δραξάμενος· ὁμοίως τῇ φωνῇ τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων κακοφρόνως ἀπεχρήσατο, Παῦλον καὶ Θεοδώρῳ, τοῖς ἑαυτοῦ προγόνοις, ἐπόμενος· οὐδὲ μὲν γὰρ ἦν τοῦ Κιλικίου, ἀπόγονος δὲ τοῦ Σαμοσατεύου· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἁγίαν Παρθένον ἄσπονδον ἤρατο πόλεμον, ἐξερνούμενος τὸν ἑαυτοῦ Κύριον καὶ ἀτιμάζων τὴν ἑαυτοῦ Δέσποιναν, ὁ δειλαῖος δούλος καὶ ἀνάσχυτος. Οὗτος οὖν ὁ δεινὸς Νεστόριος⁵⁵ (τρίτος) πρωτοστάτης γέγονε τῆς Ἰουδαϊκῆς ταύτης αἰρέσεως, ἄλλον εἶναι παρ' ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν καὶ ἄλλον τὸν Θεὸν⁵⁶ Λόγον κατὰ τὴν πατριχὴν αὐτοῦ πλάνην ἔδογματίσει. »

ΠΞΕ. Περὶ Εὐτυχοῦς.

Γ 366⁵⁷ « Τῆς δὲ κατὰ Μάνην⁵⁸ καὶ Ἀπολλινάριον ἀντιθέτου μοίρας τρίτος πάλιν ὑπασπιστής Εὐτυχῆς, ἠγούμενος μοναστηρίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀνεδείχθη, ὃς μὴ ἀνεχόμενος ὁμοούσιον ἡμῖν καὶ ὁμοφυῆ τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου διομολογεῖν, ἀπηρνήσατο, σώζεσθαι λέγων⁵⁹ ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεις μετὰ τῆς τούτων ἐνώσεως⁶⁰ καὶ συμφυίας· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ τερατώδη τινὰ καὶ ἀλλόκοτα παρεπλαττεν, ἐξ οὐρανοῦ λέγων κατιέναι⁶¹ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ, ὡς διὰ σωλήνος τῆς Παρθένου, παραδραμεῖν τὸν Θεὸν Λόγον, οὐρανῶθεν τοῦτο ἐνδεδυμένον, ἵνα δόξῃ γεγενῆσθαι ἐκ γυναικὸς, κατὰ μὴ γεγεννημένος. Μανιχαῖος οὗτος ὁ λόγος καὶ πικραντασμένος πολλῷ μᾶλλον ἐκείνου μίαν φύσιν καὶ οὗτος διεστραμμένη καρδίᾳ τὸν Χριστὸν ἐπείσθευσεν. »

Δ (2) Εἶτα Σευήρός τις λεγόμενος, ἀρκάσας τὸν θρόνον Ἀντιοχείας, τὴν κατὰ Μάνην⁶² αὐθις, Ἀπολλινάριόν τε καὶ Εὐτυχεῖα διεκδικεῖν αἵρεσιν ἐπειράτο, κυκῶν, ὅση δύναμις αὐτῷ, τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην. Ἐξελαθεὶς δὲ τῆς Ἀντιοχείων ὡς στασιώδης⁶³ καὶ ταραξίας⁶⁴, τὴν Ἀλεξανδρίων κουφοτά-

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁸ καὶ add. Ced. ⁴⁹ ἄλλα add. Ced. ⁵⁰ ἰδιοπεριωριστ. cod. ⁵¹ καὶ add. cod. ⁵² ὡκωίωμ. Ced. ⁵³ 428 — Περὶ Νεστορίου e Theodoro 355 H — 356 B, Ced. 459, 1-11. ⁵⁴ ὀνόματι N. Ced. ⁵⁵ τὸν θρόνον cod. ⁵⁶ Νεστόριος· πρωτοστάτης γεγονώς Ced. ⁵⁷ Θεοῦ Ced. ⁵⁸ 447. — e Theodoro 336 BC, Ced. 459, 12-24. ⁵⁹ Μάνεντα Ced. ⁶⁰ λέγειν codex. ⁶¹ τε add. Ced. ⁶² κατινεχθῆναι Ced. ⁶³ 510-512 — Περὶ Σευήρου, e Theodoro 358 C? Ced. 460, 1-7. ⁶⁴ Μάνεντα Ced. ⁶⁵ Ἀντιοχείας ὁ στ. Ced. ⁶⁶ ταραξίας; τῇ Ἀλεξανδρίων κουφοτήτι Ced.

την, λαίλαπος καὶ θυέλλης δίκην, ἐνίσκηψεν· Ἰνθα Α καὶ ἑτέρας καταϊγίδος ἀντιπνευσάσης αὐτῷ τε καὶ τῷ λαῷ, συνέχευε πάντας καὶ ἐθορύβησε.

40 (3) Διεσκέδασε γὰρ αὐτούς Ἰουλιανός τις καλούμενος· Ἀλικαρνασσοῦ μὲν τῆς Ἀσίας ἐπίσκοπος, τῆς δὲ Εὐτυχανῆς κακοδοξίας προστάτης εὐθυμότατος. Σαυήρου γὰρ μίαν φύσιν λέγοντος εἶναι τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ διαφορὰν δεχομένου, Ἰουλιανοῦ δὲ μίαν μὲν κατὰ 40 Σαυήρον φάσκοντος φύσιν, ἀναιρουῦντος δὲ τὴν διαφορὰν, αἰτιοὶ πάσης παραχῆς (98^a) καὶ ζάλης γεγόνασιν οἱ ἄνθρωποι, 40 εἰ μὴ νοούντες, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, μήτε ἂ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαθεβαίνονται, [οἷτινες πρὸς ἡμᾶς διαμάχονται] 367 λαμβάνοντας 70 εἰς παράδειγμα τῆς θείας ἐνώσεως τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον, καὶ φασιν· οὐκοῦν τρεῖς ὁμολογεῖτε φύσεις; 71 (4) Ἄλλ' ἴστωσαν οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπαίδευτοι, ὅτι δύο 72 φύσεις ἡμεῖς λέγομεν, οὐ Θεοῦ καὶ σαρκός, οὐτε μὴν Θεοῦ καὶ ψυχῆς, ἀλλὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου· οὐδὲ γὰρ ἐστὶ κυρίως ἀνθρώπου φύσις ἢ τοῦ μέρους φύσις· μέρη μὲν γὰρ ἀνθρώπου, ψυχὴ καὶ σῶμα, μέρη δὲ τῶν μερῶν αἱ περὶ αὐτῶν 73 διαίρεσεις τε καὶ ὑποδιαίρεσεις· καὶ μέρη μὲν Χριστοῦ ἀσύγχυτα θεότης καὶ ἀνθρωπότης 74, ψυχὴ δὲ καὶ σῶμα (οὐ μέρη Χριστοῦ), ἀλλὰ μέρη τοῦ μέρους· μέρη μὲν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ μὲν ψυχῆς, οὐσία λογικὴ καὶ ποιότης ἀσώματος, ὧν τὸ μὲν ἡγεμονικόν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν· (καὶ) τούτων τὸ μὲν ἐννοηματικόν (καὶ) διανοητικόν, μνημονευτικόν τε καὶ βουλευτικόν, τὸ δὲ C ὄρετικόν καὶ ἔλκτικόν, τὸ δὲ ἀμυντικόν· καὶ πολλὰ ἕτερα τούτοις· ὑποδιαίρουνται. Ἀφείσθω (δὲ) τὸ νῦν ζητεῖν πότερον ὡς μέρη ταῦτά εἰσιν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ ὡς(εἰ) δυνάμεις· ἐπὶ δὲ 75 τοῦ σώματος πάλιν διαίρεσεις 76 γίνονται ἰσομοιρῆ, καὶ τούτων ἔτι εἰς κεφαλὴν καὶ χεῖρα, καὶ πόδας καὶ ταῦτα εἰς ὅστέα καὶ σάρκα καὶ νεῦρα 77, καὶ ταῦτα εἰς δ' στοιχεῖα, καὶ ταῦτα εἰς ὕλην καὶ εἶδος. Πολλὰ δὲ [καὶ] ἕτερα φιλοσοφοῦσιν 78 ἰατρῶν παῖδες περὶ δυνάμεων φυσικῶν, ὧν τὴν μὲν ἔλκτικὴν (τὴν δὲ καθετικὴν), τὴν δὲ ἀλλοιωτικὴν, τὴν δὲ ἀποκριτικὴν ὀνομάζουσιν, πολλὰ δὲ 79 περὶ αἰσθησεως καὶ φαντασίας καὶ τοῦ συνέχοντος τὸ ζῶον ζωτικῶν καὶ ὀργανικοῦ πνεύματος ἑτέρου παρα· τὸ λογικόν, ὡς φασιν, ὑπάρχοντος. Ὡσπερ 80 τοῖνον ἀπόχηρ πρὸς τὸ παραστήσαι ταῦτα πάντα διὰ τὸ 81 σάρκα εἰπεῖν ἢ σῶμα ἀνθρώπου· καὶ ἀπόχηρ πάλιν διὰ τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ, εἰς ἃ διαίρεται μέρη, δηλώσαι· (οὕτως ἀπόχηρ ἀνθρώπου ἢ φύσιν ἀνθρώπου εἰρηκότα, πάντα δηλώσαι) τε καὶ παραστήσαι τὰ ἐξ ὧν συνέστηκε (καὶ) ἐν οἷς γνωρίζεται. Οἱ δὲ οὐχ ἵνα τὸν ἀνθρώπου τέλειον ἀποφήνωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸν Κύριον συκοφαντήσωσι καὶ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν ἀλλοτριώσωσι φύσιώς, καὶ ἡ 368

quoque adversus illum et populum spirans procella, omnes miscuit et turbavit.

Dissipavit enim eos Julianus quidam nominatus, Halicarnassii civitatis Asiae episcopus, et Euty-chianae impletatis propugnator acerrimus. Severo enim unicam de Christo asserente naturam, et in Christo differentiam accipiente, Juliano autem unicam quidem juxta Severum asserente naturam, differentiam vero tollente, causa omnis tumultus et procellae fuerunt impii isti et non intelligentes, sicut dictum est, neque quae loquuntur, neque da quibus affirmant, et qui contra nos dicunt, sumentes in exemplum divinae unionis hominem ex anima et corpore constantem, et dicunt: « Numquid tres constent naturas? » At sciant indocti et imperiti nos duas naturas dicere, non Dei et carnis, neque sane Dei et animae, sed Dei et hominis; non enim est proprie hominis natura partis natura. Enimvero partes hominis anima et corpus, et partes partium sunt circa illas divisiones et subdivisiones; et Christi quidem partes distinctae divinitas, humanitas; anima autem et corpus non partes Christi, sed partes partis; partes quidem partium hominis, quoad animam, essentia rationalis et qualitas incorporea, quarum alia vis directiva, alia irascibilis, alia concupiscibilis, et ex his facultas concipiendi et facultas percipiendi, memoria et voluntas, facultas appetendi, vis attractiva, visque repulsiva; et multae aliae facultates his subjacent. Nec nunc inquiras an istae partes sicut in anima, vel facultates. Quoad corpus autem rursus divisiones sunt aequales, et haec in caput, in manus, in pedes, et ista in ossa et carnem et nervos, et haec in quatuor elementa, et haec deum in materiam et formam dividuntur. Multa quoque alia disserunt medicorum filii de facultatibus physicis, quarum unam attractivam, aliam continentem, aliam mutandi vim habentem, aliam vero excretivam nominant, multa quoque de sensu et phantasia, ac vitali et organico spiritu alio, praeter animam rationalem, ut aiunt, existente, et animal conservante. Quemadmodum igitur sufficit, ut omnia haec designentur, nominare carnem aut corpus hominis, et sufficit iterum per rationalem animam, in quas partes ipsa dividatur, ostendisse; ita sufficit ut quis dixerit hominem aut naturam hominis, ut cuncta ostenderit, et designaverit quibus constat et in quibus cognoscitur. Illi veronon ut integrum hominem ostenderent, sed ut Dominum calumniantur et eum nostrae naturae alienum reputent, qui vel quod nostrum erat ab initio non ceperit, vel non integrum servaverit quod habuit

Variæ lectiones et notæ.

40^a Περὶ Ἰουλιανοῦ, e Theodoro 338 A? Cod. 460,7. 40^a τὸν add. Ced. 40^a I Tim. 1, 7. 70 λαμβάνοντας cod. 71 Ced. 460,17-562,3. 72 ἕταν δύο φ. λ. ἢ Ced. 73 π. αὐτά Ced. 74 θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος e ml. 75 ἢ δὲ Ced. 76 διαίρεσις γίνεται εἰς ὀμομοιρῆ cod. 77 καὶ v. καὶ σ. Ced. 78 φ. δ. Ced. 79 καὶ add. Ced. 80 ὡς: e Ced. 81 τοῦ σάρκα cod.

ex nobis. Iste et alia similia subtilius disserentes, A et præter exemplum male agentes, in inevitabiles et inextricabiles lapsi sunt labyrinthos.

Sane quidem et Theodoretus de istis et talibus impiis ita loquitur : « Sunt quidem aliqui Christianorum appellationem habentes, aperte autem veritatis doctrinæ adversantes; 1° hi enim increatum in trita secant, et hoc quidem vocant bonum, illud vero malum, aliud autem iustum; 2° alii duo principia ingenita sermone depingunt ex diametro invicem opposita; 3° alii impiis istis se ipsos bellum indicere doctrinis profitentes, alteram impietatis excogitant viam; Dei enim unigenitum Verbum confitentes Filium, ut creaturam creationi adscribunt, et 4° Creatorem collocant cum creatione, et 5° Spiritum sanctum blasphemantes ex natura divina exterminant. Alii autem diverso modo viam divinam corrumpentes, a veritate sane longe abierunt; 6° alii nostri gratia factam Incarnationem omnino abnegaverunt; 7° alii concedunt Verbum Deum hominem factum esse, sed solum corpus sumpsisse; 8° alii animatam quidem vocant assumptam carnem, non vero concedunt rationalem et intellectualem animam in illa fuisse, propriam forte amentiam hujus rei argumentum habentes : at nostram humanam animam non aliam esse scimus ac rationalem et immortalem. 9° Et alii rursus in duo Christum unicum dividunt, alium esse contendentem ex Virgine partum hominem integrum, aliud vero ex Deo Patre Verbum, et alium quidem ut hominem, privatim ponentes et vicissim, alium vero ut Deum natura et veritate Filium nominant. 10° Alii vero dicunt Dei Patris Verbum in os alium et nervorum et carnis naturam deflexisse. »

CLXVI. Regnum Taciti.

Post Aurelianum imperavit Tacitus annos duo. Hic Maximianum, cognatum suum, præfecit Assyriis; quem ob iniustitias suas cum occidissent milites, reformidantes ne vindictam de eo sumeret Tacitus, ipsum quoque interemerunt, et duo fuerunt imperatores, Probus et Florianus.

CLXVII. Regnum Floriani.

Post Tacitum imperaverunt Probus et Florianus annis duobus, mensibus duobus.

Hic igitur Probus, demens factus, occidit Florianum.

μη ελληφρότα ^α τὴν ἀρχὴν τὸ ἡμέτερον ἢ μὴ σὺν φυλάξαντα ^β ὅπερ ἔσχε παρ' ἡμῶν. Ταῦτα καὶ ἐὰν τοιαῦτα σοφισζόμενοι καὶ παρὰ ^γ τὸ παράδειγμα κακουργούντες, εἰς ἀφύκτους καὶ ἀειεξοδεύτους κατακεπτώσασιν λαβυρίνθους.

^α Ἄμειλε γὰρ τοὶ καὶ Θεοδώρητος ἔφη περὶ τούτων καὶ τῶν τοιοῦτων ἀνοσίων οὕτως· « Εἰσεὶ μέντοι γὰρ τινες οἱ καὶ Χριστιανῶν μὲν προσηγορίαν ἔχοντες ^α, ἀντικρυσ δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι πολεμοῦσιν· (α') οἱ μὲν γὰρ τὸ ἀγέννητον εἰς τρία τέμνουσι, καὶ τὸ μὲν καλοῦσιν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν, τὸ δὲ δίκαιον· (β') οἱ δὲ δύο ἀρχὰς ἀγεννήτους ζωγραφοῦσι τῷ λόγῳ ἀλλήλαις ἐναντίας ἐκ διαμέτρου· (γ') ἄλλοι μὲν τοῖς ^β ἀσεβῆσι τούτοις πολεμεῖν ἐπαγγέλλονται δόγμασιν, ἑτέραν ^γ (98b) δὲ δυσσεβείας ἐπινοοῦσιν ὁδὸν· τὸν γὰρ τοῦ Θεοῦ Μονογενῆ, Λόγον ὁμολογοῦντες Υἱόν, ὡς ποιῆμα τῆ κτίσει συναριθμοῦσι, καὶ (δ') τὸν Κτίστην ἰστώσι μετὰ τῆς κτίσεως, καὶ (ε') τὸ ἅγιον Πνεῦμα τῷ δυσσεβεί λόγῳ τῆς θείας ἐξορίζουσι φύσεως. — Ἄλλοι δὲ ἄλλως τὴν θεῖαν ^δ ὁδὸν ἀπολείπασαντες ^ε, πόρρω που τῆς ἀληθείας ἐγίνοντο· (ς') καὶ οἱ μὲν τὴν ὕπὲρ ἡμῶν ^ζ γεγενημένην οἰκονομίαν παντελῶς ἀτηρήσαντο· (ς') οἱ δὲ ὁμολογοῦσι μὲν ἐνανθρωπήσασιν τὸν Θεὸν Λόγον, σῶμα δὲ μόνον ἀνελιφέναι. (η') Οἱ δὲ ἐμφυχον μὲν καλοῦσι τὴν ληφθεῖσαν σάρκα, οὐ τὴν λογικὴν τε καὶ ^θ νοερὰν ἐν ταύτῃ γεγενῆσθαι ψυχῇ, ἴσως τὴν εἰκείαν ἀνοίαν ταύτου τεκμήριον ἔχοντες· ἡμετέραν ^θ δὲ ἀνθρώπου ψυχὴν οὐδεμίαν ἴσμεν ἑτέρην ἢ τὴν λογικὴν καὶ ἀθάνατον. (θ') Καὶ ἄλλοι δὲ ^θ πάλιν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν διατέμνουσιν, ^θ ἑτερον ^θ εἶναι διατεινόμενοι τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα τέλειον ἀνθρώπον, ἑτερον δὲ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον· καὶ τὸν μὲν ὡς ἀνθρώπον, ἰδίᾳ τιθέντες καὶ ἀνὰ μέρος, τὸν δὲ ὡς Θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθεῖα Υἱόν ^θ ὀνομάζουσιν. (ι') 369 Ἄλλοι δὲ παρατεσσάων καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν ^θ. »

PEQ'. Βασιλεία Τακίτου.

^α Μετὰ Αὐρηλιανῶν ἔβασίλευσε Τάκτιος ἔτη β' ^α. Οὗτος Μαξιμίονο συγγενῆ αὐτοῦ (ἦντα) ἐπέστησε τῇ Ἀσσυρίῳ ^α· (3) ὃν διὰ τὰς ὕπ' αὐτοῦ γενομένας ^β ἀδικίας ἀνελόντες εἰ στρατιῶται ^β, φοβηθέντες μὴ ἐκδικήσῃ αὐτὸν ὁ Τάκτιος, ἀπέκταναν ^β αὐτόν· καὶ γεγόνασιν δύο βασιλεῖς, Πρόβος καὶ Φλωριανός.

PEZ'. Βασιλεία Φλωριανοῦ.

^α Μετὰ Τάκτιον ἔβασίλευσαν ^α Πρόβος καὶ Φλωριανός ἔτη β', μῆνας β'.

(2) Οὗτος (οὖν) ὁ Πρόβος παράφρονα ἑαυτὸν ποιήσας ἀνεῖλε τὸν Φλωριανόν.

Variæ lectiones et notæ.

^α προσελ. Ced. ^β φ. σὺν Ced. ^γ παρὰ Ced. ^δ Ced. 462,3-463,6. Neo in tribus libris Eranistæ nec in quinque Epitomes inveniuntur hæc apud Theodoretum. ^ε ἔχουσιν Ced. ^ς μὲν Ced. ^ζ ἑτεροὶ cod. ^η εὐθείαν Ced. ^θ καὶ τοῖς τῶν προωδευκῶτων ἔγχεσιν παρακολουθήσαντες in margine a secunda manu, παρακολουθῆσαι μὴ βουληθέντες Ced. ^ι ἡμῶν Ced. ^κ οὐ μὴν λ. δὲ καὶ Ced. ^λ ἡμεῖς δὲ Ced. ^μ Καὶ ἄ. μὲν π. ^ν καὶ add. Ced. ^ξ μὲν add. Ced. ^ο Θεόν pro Υἱόν Ced. ^π ταῦτα πάντα δυσσεβῶς δογματίζοντες Ced. ^ρ 277 (5478) Ced. 463,7-10 (AH Slav.) ^σ μῆνας ς' Eus. Eutrop. ^τ Ἀσσυρία Leo. Ced. ^θ τῆς ἐπ' αὐτοῦ γενομένης Ced. ^ι εἰτα add. Ced. Leo. ^κ καὶ add. Ced. Leo. ^λ 277 (5478) Ced. 463,11,12 (AH Slav.) ^μ δ. β'. μ. & Leo, Ced., sed dies LX Eus. Vict., LXXX Eutr., Florianus Probus annos sex, menses IV regnavit secundum Eus. Eutr. Hist. misc.; a. VI, Victor.

PEH' Βασιλεία Πρόβου.

A

CLXVIII. Regnum Probi.

Ἐπὶ αὐτοῦ βροχῆς γενομένης, σφοδρῶς κατηνέχθη πολὺς ὄν (καὶ) συναγαγόντες σωρούς μεγάλους ἐποίησαν ὠσαύτως καὶ ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ, ὡς εἴρηται, ἐκωθεῖν) ψεκάδας ἀργυρᾶς κατενεχθηναί φασι.

(2) Βικτωρίνος δὲ φίλος τοῦ Πρόβου ἤτησε φίλον αὐτοῦ γενέσθαι ἀρχοντα εἰς Βρεττανίαν· ὁ δὲ ἀπειθῶν ἀντήρην. 370 Ὀνειδιζόμενος οὖν ὁ Βικτωρίνος ἀπεστάλη παῦσαι τὴν ἀνταρσίαν. Πρὸς τοὺς βασιλέως (ὁ Βικτωρίνος), φίλος ὢν τοῦ ἀντάρτου, ἀπεδέχθη (ὕπ' αὐτοῦ, δεξ) καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. Ὑποστρέψας δὲ, ὡς ἐξῆκε τοῦ πλοίου, λύσας τὴν ζώνην ἐβρίψεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰσῆλθε λυσιζώνως πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ὠργίσθη, νομίζων ὅφ' ἐτέρου αὐτὸν τοῦτο πεποιθέναι. Βικτωρίνος δὲ εἶπε, ὕφ' αὐτοῦ τοῦτο γενέσθαι, δεηθείς πηκτίει ἀρξαι πράγματος· ἀρχὴ γὰρ πᾶσα μετὰ κινδύνων καὶ κλιμακτῆρων. Ὁ δὲ καὶ ἡσυχίαν αὐτῷ ἐχαρίσατο καὶ δωρεὰς πολλὰς παρέσχεν.

(3) Ἀπέκτεινε δὲ πάντας τοὺς ἀποκτειναντάς Τάκτιον καὶ Αὐρηλιανόν, ἐν τῇ Περσίδῳ ἐπὶ Ἀριστον αὐτούς καλέσας.

(4) Ἀνῆρέθη δὲ καὶ αὐτός (ὑπὸ τῶν περὶ αὐτῶν, καὶ βασιλεύει Κάρως, Καρίνος καὶ Νουμριανός).

PEΘ' Βασιλεία Κάρου.

Μετὰ δὲ τούτους ἐβασίλευσαν Κάρως, καὶ Καρίνος, καὶ Νουμριανός ἔτη β'.

(2) Οὗτος ὁ Κάρως τὴν Περσίδος Κτησιφῶντα παρέλαβε, τούτων ἡδη τέταρτον ἀλωθέντων ὑπὸ Τραϊανοῦ (καὶ) ὑπὸ [Οὐήρου], Σευήρου καὶ Κάρου.

(3) Τελευτήσαντος δὲ Κάρου ὑπὸ λοιμικῆς καὶ Νουμριανοῦ τυφλωθέντος, ἀνεῖλεν αὐτὸν Ἀπρος καὶ ἐβασίλευσε Καρίνος.

371 PO' Βασιλεία Κυρίνου.

Ἐπὶ Καρίνου (99) ἐμαρτύρησαν Χρῦσανθος καὶ Δαρεία, Θαλλέλαιος, Ἰουλιανός καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ ἄγιοι ἀνάργυροι.

POA' Βασιλεία Νουμριανοῦ.

Μετὰ τούτον ἐβασίλευσε Νουμριανός, ἀδελφὸς Καρίνου, ἔτος α', καὶ πολεμήσας Πέρσας καὶ ἠττηθείς, ταῦτον χειρωσάμενοι ἐξέδειραν ζῶντα.

POB. Βασιλεία Διοκλητιανοῦ.

Μετὰ δὲ Νουμριανὸν ἐβασίλευσεν (ὁ υἱὸς τοῦ Σαπανῆ) Διοκλητιανός ἔτη α' x'.

Sub Probo cum vehementes decidissent pluviae, frumentum abundans factum est, quo collecto, ingentes acervos fecerunt. Similiter et sub Aureliano, ut dictum est supra, particulas argentearum delapsas esse ferunt.

Victorinus autem, Probi amicus, petiit ut amicus suus dux iret in Britanniam; iste vero profectus rebellavit. Conviciis igitur laceratus Victorinus, missus est ad protinus sedandam seditionem. Porro simulans se a facie imperatoris fugientem, cum rebellis amicus esset, acceptus est ab eo, ita ut occideret eum. Regressus autem, cum exiret de navi, solvit zonam, et projecit in mare, ingressusque est ita absque zona ad imperatorem. Ille vero iratus est, putans ab alio ipsum hoc passum esse. Victorinus autem dixit a seipso hoc factum esse, deprecans ne jam unquam ulli praescriberetur rei; omne enim imperium cum periculo et tentationibus esse. Ille vero quietis ei beneficium contulit, et dona multa praebuit.

Occidit autem omnes qui Tacitum et Aurelianium interemerant, in Perinthio ad prandium invitatos.

Occisus est ipse a familiaribus suis, et imperaverunt Carus, Carinus et Numerianus.

CLXIX. Regnum Cari.

Post illos imperaverunt Carus et Carinus et Numerianus annos duo.

Carus hic Persidis Ctesiphonta urbem cepit, jam antea captam quater a Traiano, et a Vero, Severo et Caro.

Defuncto autem peste Caro, Numerianum luminibus orbatum occidit Aper; et imperavit Carinus.

CLXX. Regnum Carini.

Sub Carino, Chrysanthus et Daria, Thallelaeus, Julianus, et Romae sancti Anargyri martyrio coronati sunt.

CLXXI. Regnum Numeriani.

Post illum imperavit Numerianus, frater Cariniae, anno uno, et dum contra Persas bellum gereret, victus est. Et captum eum vivum excoriaverunt.

CLXXII. Regnum Diocletiani.

Post Numerianum autem imperavit filius Satae Diocletianus annos viginti.

Variæ lectiones et notæ.

• Ced. 463, 13-15. • μιμιγμένους τῷ ὕδατι Leo Ced. 10 π. x. Ced. 11 ἀργύρου Ced. 12 Ced. 463, 15-464, 3. 13 ἀρχ. γ. Ced. Leo. 14 ὄν. δὲ Ced. δι' αὐτόν Ced. Leo. 15 παύσαν Leo, Ced. 16 πρ. δὲ Ced. πρ. Leo. 17 ὡς φ. τοῦ Leo, Ced. 18 ἀντάραντος Ced. 19 αὐτοῦ add. Ced. 20 εἰς Leo, Ced. 21 ὀργισθείς codex. 22 δοκῶν Leo, Ced. 23 γ. αἰτησάμενος μ. Leo, Ced. 24 εἶπε add. Ced. 25 Ced. 264, 3 5. 26 καὶ add. Leo. 27 ἐστίασιν Leo, Ced. 28 αὐτόν Ced. 29 Ced. Ced. 464, 5. 30 284 (5485). — Ced. 464, 6. K. καὶ K. καὶ N. 31 16. Slav. 32 Ced. 464, 7-9. Περσίδ. cod. 33 Περσίδα καὶ Leo, Ced. 34 τοῦτο cod. Leo, Ced. 35 τ. τ. πεποθῆνας cod. Ced. Leo; ἀναλωθέντων cod. 36 καὶ add. Ced. 37 Ced. 464, 9-11. 38 ὁ αὐτοῦ πεποθῆρας add. Ced. 39 16. Νουμριανός cod. add. Leo, 16. N. δοῦξ τυγγάνων Μυσίας, κ. τ. λ. Ced. sed verba καὶ Νουμ. — Ἄπρος glossema esse videtur capitis CLXXI. 40 285 (5586) — Ced. 464, 14. M. Slav. 41 xβ' Ced. 42 τῷ γένει Δαλμάτης; Leo, Ced.

Rebus autem impar, creat imperatorem Maximianum Herculium, gnerum et amicum suum.

Sub his magna et horridissima persecutio contra Christianos mota est. Jussurunt enim in omni civitate et regione ecclesias Christianorum subverti, et divinas eorum Scripturas comburi, Christianos autem cogi ut dæmonibus sacrificarent.

Hoc edicto in publicum promulgato, Diocletianus quidem ab Italia in Ægyptum profectus est; vocabat enim eum factio quæ tunc vigeat in urbe Alexandriæ Ægypti; Maximianum autem ad transalpinos populos mittit, tumultus illic sedaturum.

Majori etiam cura res indigere judicans, Cæsares duo proclamat, Maximianum cognomento Galerium, et Constantium, Magni Constantini patrem, qui a Claudii filia natus erat.

Despondet Constantio quidem Theodoram, Hercules Maximiani uxoris filiam, Maximiano autem, Galerio quoque dicto, Valeriam filiam suam, dimissis propriis ipsorum uxoribus.

Ex his compositis, adversus Persas mittit Maximianum Galerium; ipse autem, viribus suis collectis, in Ægyptum pervenit, et Achille rebelli devicto, omnes qui cum eo erant occidit, et abolevit tyrannidem.

Ideo multi quoque certaminis corona redimiti sunt, ex quibus sunt Petrus Alexandrinus, et Anthimus Nicomedensis, Procopius et Georgius celebres martyres.

Et tria millia Nicomediæ, Sabianus et Alexander, Dionysius et Artemius, Athenodorus et Diodorus, Rhodianus, Aquilius, Feltonia, Onesimus, Athenognotus, Marinus senex, Photius, Anicetus, Diomedes, Philonides, Clemens et Agathangelus, Menas, Callistratus, Gregorius ex Armenia, Rhipsimia, Gaiana sub rege Armeniæ Tiridate.

Mulier quædam et genere et divitiis et corporis pulchritudine insignis, cum duabus filiis suis virginibus post multa refugia deprehensæ, metu ne violaretur ipsarum virginitas, in fluentem fluminis

³⁷² (2) (Μή) περιγενόμενος δὲ τῶν πραγμάτων προβάλλεται (βασιλεῖα) Μαξιμιανὸν Ἐρκοῦλιον, γαμβρὸν καὶ φίλον αὐτοῦ ὄντα.

³⁷³ (3) Ἵψ' ὦν μέγα; διωγμὸς κατὰ Χριστιανῶν ἐκινήθη (καὶ φρικωδέστατος) ³⁷⁴ προσέταξαν γὰρ κατὰ πόλιν καὶ ³⁷⁵ χώραν τὰς μὲν ἐκκλησίας ³⁷⁶ τῶν Χριστιανῶν καταστρέφεισθαι καὶ τὰς θείας αὐτῶν Γραφὰς κατακαίεισθαι, τοὺς δὲ Χριστιανούς ³⁷⁷ ἀναγκάζεισθαι θύειν τοῖς δαίμοσι.

(4) Τὸ τοιοῦτον συνιδόντας διάταγμα Διοκλητιανὸς μὲν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας τὴν ἐκ Ἀἰγυπτου πορείαν ἐποίησεν· ἐκάλετο γὰρ αὐτὸν ἡ τότε συμβῆσα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἰγυπτου στάσις· Μαξιμιανὸν δὲ εἰς τὰ ἐπέκεινα τῶν Ἑλλήνων ἔθνη ἐκπέμπει παύσοντα τοὺς ἐκεῖσε θορόδους.

³⁷² (5) Δεῖσθαι ἐπὶ ³⁷³ μαίζονος προνοίας τὰ πράγματα κρῖνας, Καίσαρος ἀναδείκνυσθαι β', Μαξιμιανὸν τὸν ἐπίκλην Γαλέριον ³⁷⁴ καὶ Κωνσταντῖον, τὸν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πατέρα, ὃς ἀπὸ τῆς Κλαυδίου θυγατρὸς ἐτύχχανεν.

³⁷⁵ (6) Κατεγγυᾶται Κωνσταντίῳ μὲν Θεοδώραν τῆς τοῦ Ἐρκοῦλιου Μαξιμιανοῦ γαμετῆς θυγατέρα, Μαξιμιανῷ δὲ, τῷ καὶ Γαλερίῳ καλωμένῳ, Βαλερίαν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, ἀπωσαμένους τὰς προσέρας αὐτῶν γαμετάς.

³⁷⁶ (7) Καὶ ταῦτα διαθεῖς κατὰ Περσῶν μὲν ἐκπέμπει Μαξιμιανὸν τὸν Γαλέριον, αὐτὸς δὲ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἀναλαβὼν πρὸς Αἰγυπτου παραγίνεται καὶ Ἀχιλλεῖα τροπικῶς τὴν ἀντάρτην καὶ τοὺς αὐτοῦ πάντας ἀπέκτεινε καὶ τὴν τυραννίδα διέλυσεν.

³⁷⁷ (8) Διὸ καὶ πολλοὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀνεδήσαντο στέφανον, ἐξ ὧν εἰσι Πέτρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀνθιμος, Νικομηδείας ³⁷⁸, Προκόπιος καὶ Γεώργιος οἱ ἀοιδίμοι μάρτυρες ³⁷⁹.

(9) Καὶ οἱ τρεῖς χίλιοι ἐν Νικομηδείᾳ, Ἐβριανὸς καὶ Ἀλέξανδρος, Διονύσιος καὶ Ἀρτέμιος, Ἀθηνόδωρος, Διδώδωρος, Ῥωδιανὸς, Ἀκυλῖνος, Φεδρωνία, Ὀνήσιμος, Ἀθηνόγνωτος, Μαρῖνος ὁ γέμων, Φώτιος, Ἀνίκητος, Διομήδης, Φιλονίδης, Κλήμης καὶ Ἀγαθάγγελος, Μηνᾶς, Καλλίστρατος, Γρηγόριος Ἀρμενίας, Ῥιψιμία, Γαϊάνης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Τιριδάτου τοῦ Ἀρμενίας ³⁸⁰.

(10) Καὶ γυνὴ τις γένει, καὶ πλοῦτι, καὶ κάλλει σώματος, σὺν δυοῖ θυγατρῶσι παρθένοις μετὰ πολλὰς καταφυγὰς καταχευεῖσθαι, φόβῳ τοῦ μὴ διαφθῆναι τὴν παρθενίαν αὐτῶν, εἰς βέθρον ³⁷³ τοῦ

Variæ lectiones et notæ.

³⁷² Ced. 454,15. ³⁷³ Ced. 464,16-20. ³⁷⁴ Ἐπὶ Μαξιμιανῷ ἐμαρτύρησαν ὁ ἅγιος Δημήτριος, Παντελεῖμων, Προκόπιος, Ἐρμογένης, Ἀνθιμος, Πλάκιος, Ῥωμανὸς, Κλήμης Ῥωμαῖος (sic) pro Ἀγκύρας (Jan. 23), Θεόδωρος ὁ Τήρων, ἡ ἅγια Βαρβάρα, Εὐτρόπιος, Κλεόνικος, Βασίλειος, Ἀγαπητός, Εἰρήναρχος, Χιωνία, Σολογάνης, Πρίσκος, Μάρκος καὶ Μουκιανός. ³⁷⁵ κατὰ Χ. Ced. ³⁷⁶ τὰς μὲν Χριστοῦ ἐ. Ced. ³⁷⁷ εὐριαχομένους Ced. ³⁷⁸ Δ. ἐτι? ³⁷⁹ Γάλλων cod. ³⁸⁰ Ced. 469,20-470,2 τῷ δὲ θ' καὶ ι' ἐτεῖ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Κωνσταντίνου τὸν λεγόμενον Χλωρὸν — καὶ Μαξιμιανὸν Γαλέριον Καίσαρας ἐποίησε, κ. τ. λ. ³⁸¹ 271 (5496-5498) — Ced. 470,3-5 ἐφ' ἰ αὐτοῦ ἐτεῖ τῆς Ἀλεξανδρείας — ὑπὸ Ἀχιλλεῖας ἀποστατησάσης, τῇ προσβολῇ τῶν Ῥωμαίων κλειστοὶ ἀνηρέθησαν. ³⁸² Ced. 464,20-25. ³⁸³ καὶ Ced. ³⁸⁴ μ. καὶ Σαββάτιος ὁ τῆν ἀίρεισιν τῶν Τεσσαρακαίδεκάτων κρατύνας ἐγνωρίζετο Ced. ³⁸⁵ Ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἦν ὁ ἅγιος Βαβύλας ἐν Ἀντιοχείᾳ· τοῦτον ἀνελεῖ Διοκλητιανὸς (δοῦξ τυγχάνων Μυσίας. Ἐπὶ τούτου καὶ ὁ ἅγιος Εὐστράτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐμαρτύρησαν καὶ Κήρυκος καὶ Ἰουλίττα (?), Αὐτονόμος, Ἐπιφάνης, Ἀλέξανδρος, Ζώσιμος, Ἀλφίον, Νίκων, Ἡλιόδωρος, Μάρκος, Πελαγία ἡ μάρτυρ, Τάραχος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, Στέφανος, Ἀγαπητός, Μάρκος, Εἰρήναρχος, Ἀκάσιος σὺν ζ γυναίξ!), Scholion. cf. Cod. 464,11-13.

ποταμοῦ ἐαυτὰς ἐβρύσαν, περὶ ὧν ζητητέον εἰ ἀριθ- A
μοῦνται εἰς μάρτυρας.

ΡΟΓ'. *Περὶ τῆς υἰοφρονος γυναικός.*

Ἔτερα ἐξ πάλιν ἐγρά τις γυνή καὶ θαυμασία
τον βίον αἰετὸν παρθένος καὶ ὡραία πάνυ, κατασχε-
θεῖσα ⁸⁸, καὶ πολλαῖς μηχαναῖς θῦσαι τῶν τυράν-
νων ⁸⁹ ἀναγκάζοντων, μὴ ἡττηθεῖσα, προσέταξαν
δοθῆναι ⁹⁰ στρατιώτῃ πρὸς αἰσχρὰν μίξιν, καὶ μηδ'
οὕτως, πειθομένην ὑποβαλέσθαι κεφαλῆς τιμωρίᾳ,
(η) καὶ περιστατηθεῖσα λίαν, εἰδεῖτο τοῦ (ἀγίου) Ἀν-
θίμου Νικομηδείας μήπω τελειωθέντος διὰ μαρτυ-
ρίου, συμβουλεύσαι αὐτῇ τί ἂν αἰρήσοιτο. Ὁ δὲ χρη-
στός ἔντως ⁹¹ ἀνὴρ καὶ οἰκονόμος πιστὸς ἐν κρίσει
τὰ λόγια Κυρίου ταμειούμενός φησι· « Καλὸν μὲν,
ὦ τέκνον, καὶ θεοπρεπὲς τὸ ⁹² κατόρθωμα τῆς ἀγ-
νίας, μείζων δὲ ἢ τῆς (99^b) πίστεως ἐντολή, κρηπίς
ὑπάρχουσα ⁹³ τῶν καλῶν τῆς εὐσεβείας. Μὴ οὖν
προ(99^b)κρίνης τῶν κρειττόνων τὰ δευτέρα· ὡς περ
ἔρ ἐν περιστάσει τινὰ γενόμενον αἰρετώτερόν ἐστιν
ὑπὲρ τοῦ σώματος διαρπαγῆναι τὸ ἱμάτιον, οὕτως
ἐστὶ μᾶλλον ἐν ⁹⁴ τοῖς πειρασμοῖς ἀσπίλον τηρήσαντα
τὴν ψυχὴν, προδοῦναι τὴν σάρκα τοῖς παντοίως ἐνυ-
θρῖσαι ⁹⁵ ἐθέλουσιν ἢ ἀπολέσαι τῆς ψυχῆς τὴν εὐγέ-
νειαν. » Ἡ δὲ τοῦτο ἀκούσασα ἀπήσι ταλαντευομένη
τὸν νοῦν, ὡς δύο καλῶν ἀντιποιοιουμένη· ἀλλ' ἡ θεία
χάρις ⁹⁶ (ἢ ἐν τοῖς ἀμηχάνοις πρόφασιν ἐπικουρίας
παρέχουσα ἐφεῦρεν αὐτῇ σωτηρίαν· καὶ πῶς, ἄκουε
διὰ ποίας ἐπινοίας σοφώτατον ἄστυλον) τὴν σωφρο-
σύνην ἐφύλαξε. Ὡς γὰρ ὅψ' ἐνὸς οἴκου συνεκλει-
σθη ⁹⁷, κατασπρίζεται τὸν στρατιώτην λέγουσα·
« Μὴδὲν ἀστοπον εἰς ἐμὲ πράξει; ⁹⁸ ἀνθρώπε, καὶ
παρέξω σοι μισθὸν (τῆς εὐεργεσίας ταύτης) ἐπάξιον·
δώσω γὰρ σοι φάρμακον, οὐσα φαρμακία, ἀθανασίας
374 πρόξενον ⁹⁹, ὅπερ ὅλον τὸ σῶμα χριόμενος ἐν
τοῖς πολεμίοις ὑπάρχεις ἄτρωτος. Εἰ δὲ θέλεις ἄρ-
τιραν λαβεῖν, ἐπιτρέψόν με τοῦτο κατασκευάσαι.
Τοῦ δὲ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐπιτρέψαντος, λαβοῦσα ¹⁰⁰
ἡ γυνὴ κηρὸν καὶ ἐλαίω συμμίξασα καὶ ἐπὶ πολὺ
ταῖς χερσὶ διαμαλάξασα καὶ τὸν ἑαυτῆς ἀχένα πε-
ριχρίσασα ¹⁰¹· « Πάταξον, ὡς δύνῃ (καὶ εἴπει τὴν
δύναμιν τῆς ἀλοιφῆς, » φησὶ τῷ στρατιώτῃ, « καὶ
δοι οὕτε πληξῆεις οὕτε θανατώσεις με. » Ὁ δὲ ¹⁰² εἰς
ἔφος ἐπάρας τὸ ξίφος, καὶ κατ' αὐτῆς ἐπενεγκῶν
D ἀπέτεμεν εὐθέως τὴν τιμίαν αὐτῆς κεφαλὴν· καὶ
οὕτω νικήσασα τῶν θυσημένων τὴν κακουργίαν διέπλου τὸν στέφανον ¹⁰³ τοῦ (τε) μαρτυρίου καὶ τῆς
ἀγνείας ἀνεδήσατο.

ΡΟΔ'. *Περὶ ἐτέρας παρθένου.*

Ἄστυως δὲ καὶ ἄλλη τις εὐπρεπέστατη κόρη ¹⁰⁴
παρθενίαν ἀσκούσα, διεβλήθη ὡς ¹⁰⁵ βλασφημοῦσα
τοὺς βασιλεῖς; καὶ τὰ εἰδῶλα, ἦν (καὶ) συλλαβόμενοι
καὶ (πολλὰ) μαστιγώσαντες, μὴ ὑπακούσασαν ¹⁰⁶ τῇ

CLXXXIII. *De casta muliere.*

Rursus alia quædam sacra mulier, moribus castis,
quæ, perquam speciosa, semper virgo perman-
serat, deprehensa, mille modis a tyrannis ut sa-
crificaret cogebatur. Cum vinci non posset, juse-
runt ut militi traderetur ad turpem concubitum,
et si ne sic quidem corrupta esset, capitali pœna
plecteretur. Quæ circumventa nimis, rogabat san-
ctum Anthimum, qui nondum martyrio perierat,
ut suaderet sibi quid eligeret. Ille autem vere bonus
vir et dispensator fidelis, in judicio oracula Do-
mini conservans, dicit : « Bonum quidem, o filia,
B et Deo gratum officium castitatis, majus autem fidei
præceptum, quod fundamentum est bonorum reli-
gionis. Non igitur anteponas melioribus inferiora;
sicut enim cum quis in vitæ discrimine versatur ma-
gis eligendum est diripi vestimentum quam occidi
corpus, ita melius est in tentationibus, sine macula
servata anima, carnem tradere iis qui eam om-
nino contumelia afficere volunt, quam animæ per-
dere nobilitatem. » Illa autem, his auditis, abiit
mente dubia, quippe quæ duo bona affectabat; at
divina gratia, quæ in difficilibus occasionibus
auxilia præbet, invenit ei salutis viam, et quo-
modo? Audi quibus artibus tutissimum casti-
tatis asyllum servavit. Ubi enim in una domo con-
clusa est, militem decipit dicens : « Nihil inso-
lenter in me facias, o vir, et præbebo tibi merce-
dem bono opere dignam; dabo enim tibi ve-
nenum (nam venefica sum) immortalitatis cau-
sam; quo si totum corpus unxeris, inter hostes
invulneratus versaberis. Si vero nunc velis expe-
riri, permitte mihi illud præparare; isto autem cum
magno gaudio permittente, sumens mulier ceram,
et oleo immiscens, et in manibus multum emolliens,
et collum suum circumungens : « Feri, quantum
poteris, et videbis virtutem unguenti, inquit mi-
liti, et quod neque lædies neque occides me. »
Iste vero in altum erectum gladium in ipsam in-
ferens, statim pretiosum caput amputavit; itaque,
D devicta infestorum inimicorum malitia, duplici
corona martyrii et castitatis redimita est.

CLXXIV. *De alia virgine.*

Similiter et alia, decore eximia, puella, virgi-
nitatem servans, falso crimine accusata est ut
blasphemans imperatores et idola; quam compre-
hensam et diu flagellatam, nec tamen impietati

Varie lectiones et notæ.

⁸⁷ Ced. 485, 1-486, 6. Καὶ γ. τις ι. καὶ θ. ⁸⁸ συσχ. Ced. ⁸⁹ αὐτὴν Ced. ⁹⁰ ἐκδ. Ced. ⁹¹ δ. καὶ
πιστῶς Ced. ⁹² τὸ κ. τῆς ἀ. καὶ θ. Ced. ⁹³ οὐσα Ced. ⁹⁴ μ. ε. ἐν Ced. ⁹⁵ ἐνυθρῖζειν Ced.
⁹⁶ χ. ταύτης διεφυλάξατο τὴν παρθενίαν τρόπῳ τοιῷδε Ced. ⁹⁷ συν. λέγει τῷ στρατιώτῃ M. Ced. ⁹⁸ πρ.
ρ. εἰς ε. Ced. ⁹⁹ πρ. ὡπερ χρ. ἀτρ. μιναις ἐν τ. πολ. καὶ εἰ βούλει τούτου λ. π. ἐπ. με σκευάσαι αὐτό
Ced. ¹⁰⁰ λ. κ. ἡ μακαρία καὶ Ced. ¹⁰¹ λέγει αὐτῷ add. Ced. ¹⁰² Ὁ δὲ μετὰ δυνάμεως κατενέχασα; τὸ ξ.
ἀπ. Ced. ¹⁰³ στ. τὸν τοῦ μ. Ced. ¹⁰⁴ Ced. 486, 7-24. Ὁ δὲ τις καὶ ἀ. γυνὴ ε. ¹⁰⁵ οὐσα καὶ add. Ced. ¹⁰⁶
ὡς τοὺς θεοὺς ἐνυθρῖζουσα Ced. ¹⁰⁷ ὑπέκτισσαν Ced.

istorum concessentem, protruderunt in lupanar, A
 praeipientes ei qui illi praesesset, ut reciperet eam,
 et tres nummos quotidie pro ea referret. Iste au-
 tem, quia nummi a se exigebantur ipsam exposuit
 volentibus; quod scientes viri mulierum amore in-
 sani assidui erant ad officinam iniquitatis, in vir-
 ginem erumpentes et pecuniam retribuentes; quos
 prorogans dicebat: «Ulcus habeo foetidum in se-
 creto loco, et timeo ne vobis quoque morbum
 communicem; at expectate paucos dies donec
 sana sim et mei copiam integram habetote.»
 Cum sic igitur eos sefellisset, orans Deum sup-
 plicabat ut a tali liberaretur scelere, et immacula-
 tam virginitatem suam servaret. Audita autem a
 Deo precatione ejus, venit juvenis quidam con-
 spicuus et valde pius ad prostibuli curatorem, B
 cadente jam die, et dat ei nummos quinque di-
 cens: «Concede mihi hanc puellam usque ad
 mane.» Et ingressus in absconditum locum, dicit
 virgini: «Exsurge et vade in pace;» et seipsam
 induens vestimentis ejus, et obvolvens caput suum,
 egressa est impolluta et intacta mulier, et salva
 remansit a turpi scelere. Die autem facta, et
 cognito dramate, judicatus est adolescens, et
 capite damnatus; et hoc peracto, adimplevit Do-
 minicum sermonem dicentem: «Majorem hac dilec-
 tionem nemo habet, ut animam suam ponat quis
 pro amicis suis.»

CLXXV. De solitario.

Similiter et alius quidam solitariam vitam
 agens, comprehensus ab impiis istis et sceleris,
 multas poenas et flagella sustinuit. Tandem im-
 probam excogitaverunt machinationem ut perde-
 rent castitatem justi hujus. Cum enim lectum in
 horto quodam stravissent, et sanctum intra ipsum
 ligavissent, immiserunt in eum inhonestam mu-
 lierculam, ut sive loci jucunditate et solitudine,
 sive ex impotentia vitandi aggressionem impudice
 mulierculae, undique et invitus ad nefandam detra-
 heretur actionem. At divinus hic vir, muliercula
 jam blanditiis et turpibus verbis et gestibus eum
 circumligante, et sceleratis manibus verenda ejus
 tractante et voluptates accedente, non habens
 unde retruderet sceleratam et impudentem mulie-
 rem istam, lingua sua dentibus praecisa, inspu-
 it in faciem illius, et sibi quidem dolores et cruciatus
 pro voluptatibus contulit, ipsam vero vehementer
 percussit, et molestia implevit per cruoris fluxum.

τούτων δυσσεβεία, παρίδωκαν εἰς πορνεῖον, ἐντειλά-
 μενοι τῷ ταύτην νέμονται (δέξασθαι αὐτὴν καὶ) κο-
 μίζειν ὑπὲρ αὐτῆς ⁷⁶ καθ' ἡμέραν νομίματα γ'. Ὁ
 δὲ (ὡς μέλλων εἰσπράττεσθαι τὸ χρυσοῖον) ἐκδοτὸν
 αὐτὴν ἔστρεσε τοῖς βουλομένοις ⁷⁹. (ὅπερ γινώσκεις οἱ
 γυναῖκομανεῖς παρῆδρευον τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ἀνο-
 μίας) πρὸς αὐτὴν εἰσπηδῶντες (καὶ τὸ ἀργύριον
 ἀποδιδόντες). οὗς παρακαλοῦσα ἔλεγεν· «Ἐλεος
 ἔχω (δυσῶδες) εἰς τὸν κακρομμένον τόπον καὶ δέ-
 δοικα μὴ καὶ ὑμᾶς τῆς νόσου μεταδώσω· ἀλλὰ ἀνα-
 μείνατε ὀλίγα· ἡμέρας ἕως ὑγιάνω καὶ ἐξουσίαν μου
 ἔχετε πάντοτε.» — Οὕτως οὖν τούτους ἀποδουλο-
 λήσασα ⁸⁰, δεήσει τὸν Θεὸν ἰκέτευσεν (ἀπαλλαγῆναι
 τοῦ τοιούτου μύσου καὶ) ἀσπίλον τὴν παρθενίαν
 αὐτῆς φυλάξει ⁸¹. Καὶ **375** δὴ ὑπακούσας ⁸² ὁ Θεὸς
 τῆς δεήσεως αὐτῆς, ἔρχεται νεανίσκος· τις περιφαν-
 νῆ; καὶ λίαν εὐσεβῆς πρὸς τὸν πορνοδοσκὸν ἐσπέρας
 βθείας ⁸³ καὶ ἰδῶσιν αὐτῷ νομίματα ε' λέγων·
 «Ἐσόν μοι ταύτην τὴν κόρην (ἕως πρωῆ).» Καὶ εἰς-
 ελθὼν εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον λέγει πρὸς αὐτὴν·
 «Ἀνάστα καὶ πορεύου εἰς εἰρήνην.» Καὶ ἐνδύσας
 αὐτὴν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περικαλύψας τὴν κεφα-
 λὴν αὐτῆς, ἐξῆλθεν ἀφθορὸς καὶ ἀνέπαφος; ⁸⁴ ἡ γυνὴ
 καὶ διεσώθη ἐκ τοῦ αἰσχροῦ μύσου. Ἡμέρας δὲ γε-
 νομένης (100*) καὶ τοῦ δράματος γνωσθέντος, ἐκρίθη
 ὁ νεανίας ἀνατρεθῆναι· καὶ τούτου γενομένου ἐπλη-
 ρωσε τὸ Κυριακὸν λόγιον τὸ φάσκον ⁸⁵. «Μαίζονα
 ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.»

POE'. Περὶ τοῦ μονάζοντος.

Ὁμοίως ⁸⁶ καὶ ἄλλοις τις μονάζων κατασχεθεὶς
 ὑπὸ τῶν (ἀνοσίων ἐκείνων καὶ) ἀσεβῶν, μετὰ πολ-
 λῶν ποινῶν ⁸⁷ καὶ μαστίγων, τελευταῖον ἐπινόησεν
 πονηρὰν ⁸⁸ ἐπίνοϊαν εἰς φθορὰν τῆς σωφροσύνης τοῦ
 δικαίου (τοιάνδε). Κλίνην γὰρ ἔν τι ⁸⁹ κήπη-στρώ-
 σαντες καὶ τὸν ἅγιον ἐν αὐτῇ δεσμήσαντες ἐπαφή-
 καν αὐτῷ γύναιον ἀσεμνον, ὡς ἂν ⁹¹ (ἐκ τῆς ⁹² τοῦ
 τόπου ἡδύτητος καὶ μονότητος) ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι
 τὴν ἐπιχειρήσειν (τοῦ ἀκολάστου γυναικοῦ) διαφυγεῖν
 (πανταχόθεν) καὶ ἄκων πρὸς ⁹³ τὴν παράνομον καθ-
 ελκυσθεῖη πρᾶξιν. ('Ἄλλ' ὅγε θεὸς ἀνὴρ) τοῦ γυ-
 ναίου διὰ φιλημάτων (ἤδη καὶ βημάτων αἰσχροῦν
 καὶ ἐπιτηδευμάτων) περιπελομένου ⁹⁴ (καὶ τὴν αἰδῶ
 τοῦ ἁγίου μιαραὶς χερσὶν ἀποτεμένου καὶ τὰς ἡδονὰς
 ἀναφλέγον ⁹⁵, μὴ ἔχων ὁ ἅγιος πῶς ἀμύνηται τὰ
 κατάρατον καὶ ἀναίδεῖς ἐκεῖνο γύναιον), τὴν ἑαυτοῦ
 γλῶσσαν τοῖς ὀδοῦσιν ⁹⁶ ἀποτεμῶν, προσέπτυσεν εἰς
 τὸ πρόσωπον **376** αὐτῆς, καὶ ⁹⁷ ἑαυτῷ μὲν πίνους
 καὶ ἀλγηδῶνας ἀντὶ ἡδονῶν ἐπεισῆγαγεν, ἐκρίνην

Variarum lectiones et notae.

⁷⁶ δ. ἡμερησίον v. γ', δε ἐκδ. Ced. ⁷⁹ βουλ. καὶ πολλῶν πρὸς αὐτὴν εἰσπηδῶντων, πάντας ἀπεκρούσεν-
 προπασιζομένη ἔλεος ἔχειν ἐπὶ κρυπτοῦ τόπου καὶ τούτου τὴν ἀπαλλαγὴν ἐδέξασθαι οὕτως Ced. ⁸⁰
 ἀποδουλοῦσα Ced. ⁸¹ διαφ. Ced. ⁸² ὑπήκουσεν ἂ. ὁ Θεὸς καὶ ε. τις v. Ced. ⁸³ ε. β. πρὸς τὸν π. Ced.
⁸⁴ ἐξέπεμψεν αὐτὴν ἀφθορον καὶ ἀνέπαφον Ced. ⁸⁵ Joan. xv, 13. ⁸⁶ Τοῦτο ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Παύλου
 τοῦ Θηβαίου. Ced. 467, 1-14. Ὁμ. καὶ ἐτέρου μονάζοντος κατασχεθέντος. ⁸⁷ Ὁμοίως δέ Α. ⁸⁸ ποῖων οἰ.
 Α. — πολλὰς ποινὰς καὶ μαστίγας Ced. ⁸⁹ πονηρὰν om. Α. — π. ἐπ. ἐπίνοϊαν Ced. ⁹⁰ ἔν τι γὰρ κ.
 κλ. στρ. Ced. ⁹¹ ἂν μὴ δυνάμενος τίς ἐκ ταύτης μηχανᾶς δ. καὶ ε. εἰς τὴν πονηρὰν καθελκυσθῆναι πρ.
 τῆς δὲ τοῦτω περιπελομένης καὶ καταφιλοῦσης αὐτῶν, τὴν Ced. ⁹² ἐκ τῆς τ. ἡ. καὶ μονίας Α. ⁹³ καὶ ἄκων
 εἰς τὴν Α. ⁹⁴ π. καὶ τὰς ἡδονὰς ἀνάπτωντας τὴν ἑαυτοῦ γλ. ἀποτεμῶν δῆγματι πρ. Α. ⁹⁵ ἀναφλέγουσα
 Ced. ⁹⁶ ἂ. τοῖς δ. Ced. ⁹⁷ ἐκ τούτου add. Ced.

δὲ ὡς σφοδρὰ κατέπλεσεν καὶ ἀηδίας ἐνέπληξε τῷ A
 βεῦματι τοῦ αἵματος. Οἱ δὲ ὡς Ἐλληνες ταῦτα με-
 μαθηκότες ἐθαύμασαν τῶν μοναζόντων τὴν σωφρο-
 σύνην ¹.

POC'. Βασιλεία Κωνσταντίου.

* Ἡττηθέντες οὖν οἱ δυσσεβεῖς τύραννοι Διοκλη-
 τιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς τῷ πλήθει τῶν ἀνατροπυμένων
 (Χριστιανῶν), ἐξέθεντο δόγμα ², ὥστε τοὺς εὐρισκο-
 μένους Χριστιανούς ἐξορύττεσθαι τὸν δεξιὸν ὀφθαλ-
 μὸν ³, οὐ μόνον διὰ τὸ ὀδυνηρὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ
 βτιμὸν (τε) καὶ πρόβηλον καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων
 πολιτείας ἀλλότριον.

* (2) Οὗς ἡ θεία δίκη ἐνδικῶς μετελοῦσα δικαίως
 ἐξέκοψε. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ ὠσφρ δεινῆ περιπεσὼν καὶ
 ὀγκωθεὶς ἀπέθανεν ὁ δὲ ἀπήχθετο ⁴. Τὸν γὰρ Διο-
 κλητιανὸν, φασίν, ἐν Δαλματία διάγοντα κατέλαβε
 θεήλατος ὄργη, καὶ ὀγκωθεὶς τὸ σῶμα εἰς πολλὰ
 διαβρήχυντο ὅτις δὲ βλασφημίου αὐτοῦ γλώσσης
 σακέσης ἐν τῷ λάρυγγι αὐτοῦ καὶ πλῆθος σκωλή-
 κων ἀναδρασαίσης, (οὕτως) ἀπέβρηξε τὸ πνεῦμα. Ὁ
 δὲ Ἐρμούλιος Μαξιμιανὸς ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας
 κατέστρεψε τὸν βίον.

* (3) Ὁ δὲ Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς Κωνσταντίου,
 ἐτι παῖς ὑπάρχων παρὰ τῷ τῆς Ἐφῶς τυράννῳ ἐτρέ-
 φετο τῷ Διοκλητιανῷ (ἀποστελεῖν ⁵ παρὰ τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ διάγειν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ δουλοφονηθῆναι
 παρὰ τῆς μητρὸς, παιδευσμένῳ ⁶ τὴν Ἑλληνικὴν
 σοφίαν ὅθεν αὐτῷ ἐν Παλαιστίνῃ ὄντι καὶ ὄρωντι ⁷
 δεσπάζουσιν οἱ τοῦ Χριστοῦ δοῦλοι, ἐδάκνυτο τὴν
 ψυχὴν ἣν γὰρ μισοπάνηρος ἐκ παιδῶθεν). 377 C
 Βλέπων δὲ ⁸ τὸν παῖδα Κωνσταντίνον ὁ Διοκλητιαν-
 ος εἰς μέγεθος ἡλικίας καὶ συνέσει κακοσημμένον
 καὶ ὀποπεύσας, μᾶλλον δὲ μαντευσάμενος κατα-
 λύτην (μέλλειν) εἶσεσθαι τῆς τυραννίδος ⁹ αὐτοῦ,
 δόλων αὐτὸν θανατώσας ¹⁰ διενόητο ἄλλὰ θεῖα προ-
 μνηταῖα (μαθῶν ὁ νέος τὸν δόλον, ὡς ὁ Δαυὶδ) φυγῆ
 τὴν σωτηρίαν ἐπορίσαστο, διασωθεὶς πρὸς τὸν πατέρα
 τοῦ πατέρα.

* (4) Ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ ἐστάλη πρὸς Πέρσας
 πολεμήσων αὐτούς, οὓς καὶ νικήσας ¹¹ πρὸς Διο-
 κλητιανὸν εἰσήλαθε, βαλάντια (100b) πεπληρωμένα
 φέρον λίθων τιμῶν καὶ μαργαριτῶν, ἀφ' ὧν πρῶ-
 τος Διοκλητιανὸς ἐσθῆτι καὶ ὑποδήμασι λίθοις τι-
 μοῖς καὶ χρυσοῦ κακοσημμένοις ἐχρήσατο, προσκυ-
 νῆσθαι τε αὐτὸν παρὰ τὸ ¹² εἶδος ἐκέλευσε καὶ

Gentiles porro, his auditis, castitatem solitariorum
 mirati sunt.

CLXXVI. Regnum Constantii.

Victi igitur impii tyranni Diocletianus et Maxi-
 mianus numero occisorum Christianorum, decre-
 tum emisserunt, ut omnes qui inventi forent Chri-
 stiani effossam dexteram haberent oculum, non
 solum ob cruciatum, sed etiam ut ita dehonestati
 tanquam populo Romano indigni conspicerentur.

Hos divina iustitia merito consecrata juste casti-
 gavit. Unus enim cum in morbum dirum incidis-
 set, membrorum tumore interiiit; alter vero se
 laqueo suspendit. Diocletianum deinde, inquit, in
 Dalmatia versantem cepit furor a Deo immis-
 sus, et tumefactum corpus ejus multis in partibus
 dirumpebatur; lingua autem ejus sacrilega in gut-
 ture ejus putrefacta multitudinem vermium emi-
 sit et sic vir misere exstinctus est. Herculius
 autem Maximianus Tarsi Ciliciae vitam deposuit.

Constantinum autem, Constantii filium, cum ad-
 huc puer esset, apud Orientis imperatorem Dio-
 cletianum educabatur, qui praeceperat ei nomine
 patris sui ut ibidem degeret, ne per dolum et insi-
 dias a noverca occideretur; Graecam ibi ediscebat
 sapientiam. Unde ipsi in Palaestina versanti et vi-
 denti quanta Christi servi paterentur, affigebatur
 anima. Injustitiam enim a puero oderat. Conside-
 rans autem juvenem Constantinum Diocletianus
 in vigore aetatis et prudentia ornatum, et reformi-
 dans, imo augurans quod tyrannidis suae futu-
 rus esset eversor, dolo illum interficere medita-
 batur; at divina Providentia adjutus cum dolum
 adoleseens cognovisset, sicut David fuga salutem
 invenit, ad patremque suum pervenit incolumis.

Pater enim illius missus est adversus Persas
 eos debellaturus; quos cum vicisset, ad Diocle-
 tianum reversus est, sacculos ferens plenos pre-
 tiosis lapillis et margaritis; unde Diocletianus
 vestem et calceamenta pretiosis lapillis et auro
 ornata primus induit, adorarique se praeter mo-
 rem jussit, et triumphum celebravit; nominatus

Variæ lectiones et notæ.

¹ ἐκείνων τε Α. ² Ἐπερ ἀκούσαντες οἱ Ἐ. ἐθαύμαζον τὴν τῶν μ.σ. καὶ ἀκρίθειαν Ced. ³ τὴν τῆς σωφροσύ-
 νης ἀκρίθειαν Α. ⁴ Ced. 467,14-18. ⁵ δ. ἐξ. Ced. ⁶ τῶν ὀφθαλμῶν Ced. ⁷ 304 (5507)—Ced. 472,19. Τῷ κ'
 εἶτι τῆς αὐτοῦ βασιλείας Δ. καὶ Μ. τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο — καὶ ὁ μὲν Δ. ἰδιωτεύσας ἐτη 13' τῆς γλ. ἀ. σ.
 μετὰ τοῦ φάρυγγος καὶ πλ. σκ. ἀν. τὸ πνεῦμα ἀ. Ὁ δὲ Ἐ. Μ. τὴν βασιλείαν ἀναλαβέσθαι βουλευθεὶς καὶ μὴ ἐπι-
 τυχῶν ἀπήχθετο ὅγε Γαλλέριος σκωληκόδρωτος ἐξέψυξεν cf. § 5. ⁸ ὑπό om. Α. ⁹ ἀπήχθετο ἔκ συμφώνων
 γὰρ παρεθήσαντο τὴν βασιλείαν αὐτῶν ὅτε Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς πρὸς θεοποίας mediis omisissis Α.
¹⁰ Ced. 744,5-12. — μετὰ τοῦ Γαλερίου Ced. ¹¹ ἀποσταλέντι; ἀποσταλέντος; ¹² παιδευσμένου; ¹³ ὄρων
 codex. ¹⁴ ὡς αὐτὸν ὁ Γαλλέριος ἔκρυψε τὴν χριστιανῶν φρονούντα, σ. τε ψυχῆς καὶ βίωμης σώματος καὶ τῆ
 περὶ τὴν παιδαγωγίαν εὐφυῆ προκάπτοντα. μ. τ. τοῦτον κ. ε. τῆς τ. Ced. ¹⁵ καὶ τῶν δογμάτων add. Ced.
¹⁶ θ. τοῦτον ἐσκέφατο θ. δὲ πρ. φ. τὴν σ. πορίζεται καὶ πρὸς τὸν ἴδιον π. διασώζεται, πολλὰ σὺν αὐτῷ
 τῷ σώσαντι εὐχαριστῶν τῷ Ced. ¹⁷ de Galerio Leo et Ced. 470,18-471 : τῷ ιζ' (εἶτι) ὁ Γαλλέριος Μαξιμια-
 νὸς κατὰ Ναρούως, τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως, ἐκδραμῶν τοῦτον μὲν ἐδίωξε — ὑπέστρεψε π. Δ. καὶ β. π.
 ἔγων Ced. ¹⁸ νικήσας καὶ παραλαβὼν τὰ βασιλεία καὶ τὴν γυναῖκα Σαπύρου μετὰ μεγάλης νίκης cod
¹⁹ ἐξ ἀρχῆς add. Ced.

est autem triumphus ob dictam a poetis θρίασιν, id est *furorem divinum*, vel eo quod fici folia θρία nominantur.

Vicesimo autem anno regni sui, Diocletianus et Maximianus eadem die deposuerunt imperium, quasi inter deos referendi; ut vero narrat Eusebius, Diocletianus, amens factus, et Hercules cum illo, imperio deposito, privatam resumserunt vitam, et hic quidem laqueo vitam terminavit, Diocletianus vero, immissum a Deo furorem expertus, et ipse vitam sibi abstulit.

Gelasius Cæsariensis dicit eos, pœnitentia motos, et rursus imperium capere conatos, decreto senatus interfectos esse.

Theotecnus autem quidam, instigante Maximiano, cuncta quæ in Christum videlicet a Pilato facta erant, blasphemias plena simulate comminiscens, per civitates et vicus circumtulit, Maximiano iubente litterarum magistris ista pueros edocere, ut nostrum riderent mysterium.

Post Diocletianum et Maximianum Herculium, imperavit iisdem temporibus Romanis et Grecis Constantius Chlorus, Magui Constantini pater, qui ex Helena ei natus est juxta Daciæ civitatem.

Imperaverunt autem cum eo Severus et Maximianus, dictus Galerius, cum Maximino filio, et Maxentius, Hercullii filius, frater autem Theodoræ, uxoris Constantii, patris Constantini Magni, et istius avunculus.

Constantinus et Severus Galliam et Britanniam tenuerunt, Maxentius autem et Maximinus Romam, Maximianus Galerius vero Orientem, qui multa scelerata et improba fecit extra modum. Cum mulierum insano amore captus esset, qui imperio ejus subditi erant certatim quærebant ubi absconderent proprias ipsorum uxores et filias suas a facie tyranni, non solum ob impietatem ejus, sed etiam eo quod bona ipsorum raperet; et præterea persecutionem sævam et inhumanam

A θρίαμβον ἀπατέλλεσεν ὀνομάσθη δὲ θρίαμβος διὰ τὴν (παρὰ) τῶν ποιητῶν λεγομένην θρίασιν¹⁰, ἤγουν· μανίαν, ἣ ἀπὸ τοῦ θρία¹¹ τὰ φύλλα τῆς συκῆς ὀνομάζεσθαι.

¹¹ (5) Τῷ δὲ κ' ἔτει τῆς αὐτοῦ¹² βασιλείας Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς¹³ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν βασιλείαν ἀπέθεστο¹⁴, προφάσει θεοποιίας· ὡς δὲ ἱστορεῖ ὁ Εὐσέβιος¹⁵, Διοκλητιανὸς¹⁶ παράφρων γινόμενος καὶ σὺν αὐτῷ¹⁷ Ἐρκοῦλιος τὴν βασιλείαν ἀποθέμενοι, ἰδιωτικῶν¹⁸ ἀνέλαβον βίον· καὶ ὁ μὲν ἀγχόνη τὸν βίον κατέστρεψε, Διοκλητιανὸς δὲ θεπλάτου ὀργῆς πειραθεὶς¹⁹ καὶ αὐτὸς τὸν βίον κατέλυσε.

378 (6) Γαλάσιος δὲ ὁ Καισαρίας²¹ φησὶ, ὅτι μεταμεληθέντες καὶ πάλιν λαβεῖν τὴν βασιλείαν βουλευθέντες ψήφῳ τῆς συγκλήτου ἀνατροῦνται.

²² (7) Θεότακος δὲ τις ὑποθήκη Μαξιμιανοῦ τὰ ἐπὶ Χριστοῦ δῆθεν παρὰ Πιλάτου πραχθέντα πλασάμενος ὑπομνήματα πάσης βλασφημίας ἀνάπλασε, κατὰ πόλιν καὶ κώμην ἑσταλεν, Μαξιμιανοῦ προστάξαντος τοῖς γραμματοδιδασκάλοις ταῦτα τοῖς παιδας ἐκδιδάσκειν, ὡς ἂν διαγεῶσι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον.

²³ (8) Μετὰ δὲ²⁴ Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν τὸν Ἐρκοῦλιον ἐβασίλευσε κατὰ τοὺς αὐτοὺς²⁵ χρόνους Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων Κωνσταντῖος ὁ Χλωρὸς²⁶ ὁ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πατὴρ, ὃς ἐξ Ἑλένης αὐτῷ ἐγεννήθη περὶ τὴν τῆς Ἀσσίας²⁷ πόλιν.

²⁸ (9) Συνεβασίλευον δὲ²⁹ αὐτῷ Σεῦηρος καὶ Μαξιμιανὸς ὁ λεγόμενος; Γαλέριος σὺν τῷ υἱῷ³⁰ Μαξιμίνῳ καὶ Μαξέντιος, ὁ υἱὸς Ἐρκοῦλιος, ἀδελφὸς δὲ Θεοδώρου γαμετῆς Κωνσταντίνου³¹ τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου³², τούτου δὲ θεῖος³³.

³⁴ (10) Καὶ ὁ μὲν Κωνσταντῖνος³⁵ καὶ Σεῦηρος τὴν Γαλλίαν καὶ Βρετανίαν ἐκράτησαν, ὁ δὲ Μαξέντιος καὶ Μαξιμίνος τὴν Ῥώμην, ὁ δὲ Μαξιμιανὸς ὁ Γαλέριος τὴν Ἐφῶν, ὃς πολλὰ μισὰ τε καὶ ἄτοπα καθ' ὑπερβολὴν διαπραξάμενος, γυναικομανοῦς³⁶ γενομένου³⁷ αὐτοῦ, ἀγῶνα ἔσχον οἱ ὑπ' αὐτὸν τελούντες τοῦ κρύψαι τὰς ἰδίας γαμετάς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἀπὸ προσώπου τοῦ τυράννου, σὺ μόνον διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ³⁸, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀρπάζειν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν· καὶ πρὸς τούτοις

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ διὰ τὸ — μανίαν cod. ¹¹ θρ. ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῶν εἰς τὸν Διόνυσον, θρ. γὰρ τὴν τῶν π. μ. λέγουσιν Ced. ¹² τρία? — συκῆς ἀνακειμένης τῷ Διονύσῳ Ced. ¹³ Ced. 742, 1, 2. ¹⁴ αὐτοῦ αὐτῶν cod. ¹⁵ ὁ Ἐρκοῦλιος ἐξ ἀπονοίας add. Ced. ¹⁶ ἀπ. καταστήσαντες ἀντ' αὐτῶν βασιλεῖς τῆς μὲν ἕως Γαλέριον Μαξιμιανὸν τὸν Διοκλητιανοῦ γαμβρὸν τῶν ἑστέρων δὲ Κωνσταντῖνον τὸν Ἐρκοῦλιου γαμβρὸν Ced. — Reliqua vide § 2. ¹⁷ Eus. H. E. VIII, 13. ¹⁸ δὲ post Διοκλητιανὸς A. ¹⁹ καὶ σὺν τῷ Ἐρ. A. ²⁰ καὶ ἰδ. ἀναλαβόμενοι β — κατέλυσε A. ²¹ πειραθεὶς ἀπεπίνγη A. ²² Gelasius 381-394, cuius fragmenta consulas in Theodoretii Opp. ed. Schulz. T. IV, p. 46, 251, Hal. 172, 8. ²³ ὁ Καισαρίας καὶ βασιλεύσαι θελήσαντες ψήφῳ, om. A. ²⁴ Περὶ τῶν λεγομένων ὑπομνημάτων τοῦ Χριστοῦ. Ced. 471, 1, 4-19. Τῷ ἡ' ἔτει Διοκλητιανοῦ Θεοτικῶν γόητι πειθόμενος ὁ Γαλέριος διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἤγειρεν οὗτος ὁ θ' ὑπ. Ced. ²⁵ βασιλεῖα Κωνσταντίνου καὶ Σεῦηρου. Ced. 1472, 14. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος; — τελευτᾷ ἐν Βρετανίαις βασιλεύσας ἐτη β', Καῖσαρ δὲ ἦν ἐτη ιγ'. ὃς ἐγέννησεν ἐξ. Ἑλ. τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν καὶ ἄγιον περὶ τὴν τῆς Δ. π. Ced. ²⁶ Μετὰ δὲ γε Δ. καὶ Μ. τὸν καλούμενον Ἐρ. A. ²⁷ τ. αὐτοῦ γ. A. ²⁸ ὁ λεγόμενος γλ. A. om. ὃς — πόλιν. ²⁹ Δεικᾶς cod. ³⁰ Ced. 473, 15-21? ³¹ Σ. δὲ ἀ. καὶ Σ. Καῖσαρ καὶ Α. ³² υἱῷ αὐτοῦ Μ. Α. ³³ Κωνσταντῖνος A. ³⁴ τοῦ μεγάλου om. A. ³⁵ θεοῦ codex. ³⁶ Ced. 473, 15, 16 cf. de Maxentio 474, 6, 9. ³⁷ Κωνσταντῖνος; A. ³⁸ γυν — αὐτῶν om. Slav. Μαξέντιος — τὰς οὐσίας αὐτῶν καὶ γυναικῶν καὶ θ. ἤρπαξε καὶ αὐτοὺς πολυτρόπως ἀνήρει καὶ ἄμετρα τοῖς δαίμοσιν ἐξακολουθῶν ἐπετέλει Ced. Μαξιμίνου ἐν τῇ ἀνατολῇ πολλὰ ἐργασάμενον κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὡσαύτως καὶ Μαξιμιανὸν ἐν Ῥώμῃ Sym. ms. 29b. ³⁹ γ. διαγενομένου A. ⁴⁰ αὐτοῦ om. A. οὐ. — αὐτῶν lost ἐναρξάμενος A.

δωγμὸν ἀπηνῆ¹⁰ καὶ ἀπάνθρωπον **379** κατὰ πλ. Ἀ in toto Oriente adversus Christianos excitavit in qua multi illustres fide palmam reportarunt.

δωγμὸν ἀπηνῆ¹⁰ καὶ ἀπάνθρωπον **379** κατὰ πλ. Ἀ in toto Oriente adversus Christianos excitavit in qua multi illustres fide palmam reportarunt.

¹¹ (11) Ἄξια δὲ τῆς δυσσεβείας¹² αὐτοῦ καὶ προσομία τῆς μελλούσης αὐτὸν διαδέχασθαι κολάσεως εικότως πέπονθε¹³. νόσῳ γὰρ δεινοτάτῃ¹⁴ περιπεσὼν¹⁵, (καὶ ἔλκος αὐτῷ χαλεπὸν κατὰ τῶν τῆς ἀκολασίας αὐτοῦ κρυπτῶν μοριῶν ἀναφυὲν, κρείττονα¹⁶ πάσης τέχνης σῆψιν¹⁷ ἐπήγαγε· σκωλήκων γὰρ πλῆθος ἀναδιδόμενον — ἦν γὰρ καὶ πολύσαρκος ὁ δειλίαιος) — ἀλγηθόνας ἰσχυράς¹⁸ τὴν σάρκα πάσαν ἐλυμαίνοντο¹⁹. Καὶ τὰ μὲν ἔγκατα διεφθείροντο ὑπὸ τῆς (ἐνδομυχοῦσης) σφοδροτάτης φλογός·²⁰ ἢ δὲ σὰρξ πάσα κηροῦ δίκην ἐξετήχαστο· λαβροτέρως δὲ φλογιζόμενος καὶ τηγανιζόμενος, καὶ αὐτὰ συνεφρῦγῃ²¹ τὰ ὀστέα, ὥστε ἐξαισιφῆναι τὸν χαρακτήρα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς· κἀνεῦθεν ἐλεινῶς διαφειρόμενος καὶ δεινῶς κατασηπόμενος²² τοσαύτην²³ δυσωδίαν ἐξέπεμπεν ὡς οὐδὲν τῶν ἐν (τοῖς) τάφοις διαλυθέντων²⁴ νεκρῶν διαφέρειν. (401^a) Ὁ δὲ²⁵ ἐν τούτοις ἐμπνέων²⁶, βαθὺ στενάξας²⁷ θάνατον ἐπεκαλεῖτο· καὶ πρὸς τῷ τέλει ἐγγίζοντα αὐτὸν ὁ ἀλιτήριος γνοῦς τοιάδε φησί· Ὁμοίῳ τῷ ἐλεινῷ καὶ θρήνων ἀξίῳ, ὅποιον εἰς τοὺς Χριστιανούς²⁸ μοι τετολημμένων ἀσεβειῶν ἀξίαν ὑπέχω²⁹ τὴν τιμωρίαν!

(12) Καὶ ταῦτα³¹ μετὰ πολλῆς ὀδύνης εἰπὼν, εὐθέως κατέπεμψε προστάγματα κατὰ πᾶσαν πόλιν ἀπολύεσθαι τοὺς Χριστιανούς, παρακαλεῖν τε αὐτοὺς εὐχεσθαι ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ εὐθέως³² ἡ θεία φιλανθρωπία ἐδείκνυτο, καὶ ὁ ἐν ἐσχάταις ἀναπνοαῖς γεγωνῶς αὐθις ὕγιης καὶ βρωμαλῆος³³ ὤπηρε, τοῦ χαλεπωτάτου ἐκείνου ἔλκους³⁴ τῇ εὐχῇ τῶν Χριστιανῶν παραδόξως ὑγιασθέντος. Ἀλλὰ μήπω τοῦ τραύματος καλῶς συνουλώσαντος, εἰς μειζοτέραν μανίαν **380** κινήθει, προστάγματα ἔγραφεν ἀπάνθρωπα, ἐν οἷς ἐκέλευσε μὴ εἶναι Χριστιανούς μῆτε οἰκεῖν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ. Ἀλλ' ὁ ἀγαθός³⁵ θεὸς οὐδέπω ἐπελάβητο τῶν δούλων αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἰδεῖν ἀγέλῃδον συρομένους Χριστιανούς πάντας πανδημαί συν γυναίξῃ καὶ τέκνοις· ἐπὶ τὸν θάνατον· ἀλλ' ἡ θεία δίκη ἐπελθοῦσα τὰς βουλάς τῶν ἀνόμων διεσκέδασεν³⁶.

³⁷ (13) Διὰ γὰρ τὴν ἀπειρον κακουργίαν³⁸ αὐτοῦ, D Propter enim immensam improbitatem ejus,

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ ἀπηνῆ καὶ ἀπεικῆ καὶ ἀπάνθρωπότητον Α. ¹¹ χρ. ἐναρξάμενος, οὐ — αὐτῶν καθ' ὧν πλείους Α. ¹² καθῶ; καὶ cod. ¹³ Ced. 469, 5-19 de Diocletiano cf. Α. τῆς δ. αὐτῶν τὰ ἐπιχειρῶν ἐκομισαντο οἰονεὶ ἀρῆσθῶνα τῶν μελλόντων αὐτοὺς μετὰ θάνατον διαδέχασθαι τιμωριῶν ἐντεῦθεν κομιζόμενοι. ¹⁴ ἀσεβεία; Α. ¹⁵ πεπονθῶς; Α. ¹⁶ ὁ Διοκλητιανὸς μετὰ τὴν ἀπόθεισιν τῆς βασιλείας Ced. — δεινοτάτῳ (sic) π. ἢ γὰρ χ. καὶ αὐτὸ τὸ τῆς Α. ¹⁷ περιπ. — ἰσχυράς om. Bulg. ¹⁸ κρείττων. Α. κρείττων cod. ¹⁹ σῆψιν εἰργάτατο σκ. δὲ πλῆθος ἀναδιδόμενον Α. ²⁰ ἀλγηθόνας ἰσχυραῖς Ced. — ἀλγηθόνας ἰσχυραῖ Α. ²¹ διελυμαίνοντο Α. — διελυμαίνετο Ced., λυμαιν. ? ²² φλογώσεω; Ced. — διετ. καὶ σὺν τούτοις ἐκτυφλοῦται καὶ πυρὸς ὁ δειλίαιος ἀποκαθίσταται κἀντ. Ced. — φλογώσεω; — ἐξετήχαστο καὶ σὺν τούτοις ἐκτυφλοῦται λαβρ. Α. ²³ συνεφρῦγῃ πάντα τὰ ὀστέα, ὡ. ἀφανισθῆναι τὸν Α. ²⁴ σκωλήκων πλῆθος ἐκ τοῦ φάρυγγος ἀνέφερε σὺν τῇ γλώσσῃ Ced. ²⁵ οὐν add. Ced. ²⁶ διαλυθέντων om. Α. ²⁷ τύραννος; add. Ced. ²⁸ ἐμπνέων βρωμ. Α. ²⁹ ἐ. στενάξας θ. Ced. — καὶ τὰ τελευταῖα πνέων ἔφη Ced. ³⁰ ὅπ. τῶν εἰς χ. Ced. ³¹ ὑπέρχον Α. ³² Καὶ τ. μὲν ὑστερον συμβέβηκε τῷ ἀλιτηρίῳ Α. ³³ βρωμαλῆος Α. ³⁴ ἔλκος ἐκείνου—ἀγιασθέντος Α. ³⁵ Ὁ δὲ ἀγ. θεὸς οὐδὲ τότε ἐπελάβητο Α. ³⁶ διεσκέδασεν. ³⁷ Ced. 468, 1-469, 4. Διὸ καὶ λ. καὶ λ. καὶ αὐτῶν καὶ πᾶν ὅτι οὐν οὐν ἐστὶ κακὸν εἰπεῖν τοὺς ἀνθρώπους μετῆλθε καὶ τινος — προσεπ. Ced. ³⁸ κακουργίαν λ. μὲν αὐτοῦ τὴν χώραν δ. ἐπισκῆπτει Α.

fames dira ingruit in regnum ejus, et pestis, et alterius morbi labes; ulcus porro erat nomine feruidi carbonis dictum, per totum corpus serpens et gravia iis qui experti erant pericula suscitabat. Quin imo in oculis præcipue et sæpissime veniens, infinitum numerum virorum et mulierum et puerorum cæcos effecit. Ad hæc excitatur tyrannus bellum adversus Armenios; quæ cuncta, confertim in unum et idem tempus confluentia, audaciam impii hujus et adversus Deum jactantiam redarguerunt. Etenim gloriabundus jactabat, propter zelum suum erga idola necnon et adversus nos persecutionem, neque bellum unquam, se vivente imperium afflictura. Ista igitur simul in illum irruerunt, et ruinæ ejus complexa erant præludia; cæteros autem qui civitates et regiones dominationis ejus habitabant, crudelissima fames simul et pestis exhaerlebat; et magis quidem erat numerus per urbes morientium, et major adhuc per agros et vicos, omnibus fere alimentorum indigentia et pestilenti morbo pereuntibus. Etenim alii quidem gramen commanducantes et corporis habitum corruptentes, peribant; alii vero exsiccati ut simulacra mortua, hic et illic animam agentes, tremantesque et circumquaque prolabentes, procumbebant in plateis, unde mortua et nuda corpora per plures dies inseputa passim jacentia spectaculum triste et miserabile præbebant spectantibus, jamque canum aliqui esca flebant. Non minus autem pestis omnes domos vastabat.

Hæc igitur Maximiani superbæ merces, et talis ejus finis miserabilis; verbis enim contumeliosis usus, contra nos scripsit, Christianis omnibus interemptis (ut optinabatur), omni successu prospero et felicitate Romanorum rempublicam plenam futuram esse.

Idcirco ista contigerunt, fames et pestis et siccitates; et cætera mala deprehenderunt homines, fulmina enim et terribilissima mitterebantur, ita ut unusquisque de suis solam sollicitus esset; et ita infecta remanserunt mandata tyranni.

Constantius autem, Chlorus vocatus ob vultus palliditatem (erat autem religiosus et filium suum Constantinum religiose educavit, et persecutionis contra nos agitatae minime particeps fuit,

λιμός αὐτοῦ τῆ χώρα δεινός ἐνέσκηπτε καὶ λοιμοί, καὶ τινος ἑτέρου [νοσήματος] μοῖρα· ἔλκος δὲ ἦν φερωνύμως τοῦ πυρῶδους ἀνθρακος λεγόμενον, καθ' ὅλον μὲν ἔρπον τὸ σῶμα, σφαλεροὺς δὲ τοῖς πεπονημένοι ἐπόνει κινδύνους· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξαιρετικῶς ἐπὶ πλείστον γενόμενον μύρλους ὄσους ἀνδρας ἅμα γυναῖξι καὶ παισὶ πηρούς ἀπειργάτατο· καὶ σὺν τούτοις ἐπανίσταται τῷ τυράννῳ ὁ πρὸς Ἀρμενίους πόλεμος· ἀθρόως ὄψ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν συβρέυσαντα καιρὸν τῆς τοῦ δυσσεβοῦς θρασυτητος τὴν κατὰ τοῦ θεοῦ μεγαλαυχίαν (διήλεγξεν), ὅτι δὴ τῆς περὶ τὰ εἰδωλα σπουδῆς αὐτοῦ καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἕνεκα πολιορκίας, μὴ λιμὸν μηδὲ λοιμὸν, μήτε μὴν πόλεμον ἐπὶ τῶν αὐτοῦ συμβῆναι καιρῶν ἐναμυρόνετο. Ταῦτα δ' οὐκ ἅμα κατ' αὐτὸν ἐπῆλθε καὶ τῆς κατ' αὐτὸν καταστροφῆς περιεῖληφε τὰ προοίμια τούτων δὲ λοιπῶν τῶν τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις καὶ χώρας οἰκούντων δεινός ὁ λιμός (τε) ἅμα καὶ ὁ λοιμός κατ' ἔτραχε· καὶ μυρλοὶ μὲν ὄπῃρχον οἱ κατὰ πόλεις θνήσκοντες, πλείστοι δὲ οἱ κατὰ ἀγρούς καὶ κώμας, ἀπάντων σχεδὸν τροφῆς ἐνδολεῖα καὶ λοιμώδει νόσῳ διεφθαρμένων. Καὶ γὰρ οἱ μὲν χρότον διαμασσώμενοι καὶ τὴν ξὶν λυμαίνόμενοι διώλλυντο· οἱ δὲ ἀπεσκληρότεροι ὡσπερ εἰδωλα νεκρὰ, ὧδε κακίῃσε ψυχορραγούντες, ἐνσείόμενοι τε καὶ περιολισθαίνοντες κατέπιπτον ἐν ταῖς πλατείαις, ὄθεν νεκρὰ καὶ γυμνὰ σώματα ἐφ' ἡμέρας πλείονας ἔταφα διεβριμμένα, 381 θέαν οἰκτρὰν (τε) καὶ ἐλεινὴν τοῖς ὀρώσι παρέχεν· ἤδη δὲ τοὶ καὶ κυνῶν τινες ἐγένοντο βρώμα. Οὐχ ἥκιστα δὲ ὁ λιμός πάντας οἴκους ἐπενέμετο.

(14) Ταῦτα τοίνυν τῆς Μαρξιμανίου μεγαλαυχίας τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ τοιοῦτον αὐτοῦ τὸ δῶρο τέλος· ἐν στήλῃ γὰρ καθ' ἡμῶν ἀνέγραψεν, ὡς Χριστιανῶν πάντων ἀναιρεθέντων (ὡς ἔφατο), πάσης εὐθηνίας (τε) καὶ εὐκρασίας ἡ Ῥωμαίων πολιτεία πληροσθήσεται.

(15) Διδὸν καὶ (ταῦτα συνέθη, ὁ τε) λιμός καὶ λοιμοὶ καὶ αὐχμοί· καὶ τὰ λοιπὰ κακὰ κατέληψε τοὺς ἀνθρώπους, (χεραυνοὶ τε καὶ φόβητρα ἐπέμποντο, ὡστε ἕκαστον τὰ ἑαυτοῦ μόνον μεριμνῶν (101b) καὶ οὕτως ἀπρακτὰ ἐμειναν τὰ προτάγματα τοῦ τυράννου).

(16) Κωνσταντίος δὲ ὁ ἐπικληθείς· Χλωρός διὰ τὴν ὀχρότητα τοῦ προσώπου — ἦν γὰρ εὐσεβὴς καὶ τὸν υἱὸν Κωνσταντίνον ὁμοίως ἐπαίδευσε καὶ τῷ καθ' ἡμῶν διαγωγῆς οὐδαμῶς ἕκονόνει, ἀλλὰ καὶ τοὺς

Variæ lectiones et notæ

⁷³ κατὰ ἔρπον—ἐνεποῖσι Α. ⁷⁴ γενόμενον μύρλος; (sic) δ. ἀ. καὶ γυναῖξι Α. ⁷⁵ προσεπανίσταται Α. ⁷⁶ ἄ? ⁷⁷ ὄψ' ἕνα κατὰ τὸν cod. ⁷⁸ x. σ. Ced. ⁷⁹ τῆς δὲ δ. εὐκ. τῆς τε τοῦ Α., τῆς δὲ τοῦ cod. κατὰ Θεοῦ Α. ⁸⁰ ἐπὶ τὸν (sic) αὐτοῦ Α.— τὸν ἀ. σ. καιρὸν ἐναμυρόνετο Ced. ⁸¹ T. δὴ Ced. ⁸² ἅμα καὶ κατὰ ταῦτόν Ced. ⁸³ ἐπῆλθον Ced. ⁸⁴ αὐτὸς μὲν σὺν τὸν πρὸς Ἀρμενίους πόλεμον ἅμα τῆς αὐτοῦ στρατοπέδου καταπονέτο Ced. ⁸⁵ ἐτύγγανον Ced. ⁸⁶ πλείους Ced. ⁸⁷ ἐνσημειούμενοι Α. ⁸⁸ v. σ. καὶ γ. Ced. ⁸⁹ ἐφ' ἡμέρας πλείοσι Ced. ⁹⁰ παρέχον τοῖς δ. Ced. ⁹¹ ἤδη γέ τοι Ced. ⁹² ἐγένοντο βορὰ Α. ⁹³ καὶ add. Ced. ⁹⁴ ἐπενέμετο οἴκου; Α. ⁹⁵ Ced. 467,21—468,1 de Diocletiano et Herculis· Τῷ ὅ ἔπειτα ὡς ἐν στ. ἐνέγραψαν οἱ δυσσεβεῖς καθ' ἡ. ὡς π. ἀν. χρ. π. ⁹⁶ καθὼς ὑπελάμβανον οἱ ἀλάστορες Ced. ⁹⁷ Διδὸν καὶ λιμὸς καὶ αὐχμός Ced. 468,1 cf. § 13. ⁹⁸ τ. σ. ὅτε om. Α. ⁹⁹ αὐχμός Α. ¹⁰⁰ καὶ πᾶν ὅτι σὺν ἔσται κακὸν εἰπεῖν, τοὺς ἀνθρώπους μετῆλθεν ὡς εἰρηται Α. ¹⁰¹ Ced. 469,21;472,10. ¹⁰² Κωνσταντίου δὲ τοῦ ἐπικληθέντος Χλωροῦ cod. ¹⁰³ ἕκονόνει Ced.

ὅπ' αὐτὸν χριστιανίζειν (βουλομένους) ἀδεῶς καὶ ἀκωλύτως ἐπέτρεπον, — (Κωνσταντίνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σεβαστὸν καὶ βασιλέα ζῶν ἀνέδειξαν, ὃν ἐκ πορνείας γεγενῆσθαι τινες τοῦτον εἶπον, οἱ καὶ ἐλέγχονται ἡ σαφῶς ὑπὸ διαφόρων ἐξηγητῶν ὡς ψευδολόγοι καὶ ματαιόφρονες:).

¹² (17) Ὡσαύτως οὖν καὶ Σευήρου τεθνηκότος Λικίνιος ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου ἂν τεισάγεται, μήπω λαθὼν αὐτήν, καὶ στέφεται Καίσαρ ὑπὸ τῆς σηκλήτου, οἷα δὴ μέλλοντος ἂν γενέσθαι γαμβροῦ, τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ, ὑποκρινόμενος δόλιφ· τὴν καθ' ἡμᾶς ἐσέδειαν.

382 POZ'. Περὶ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου.

¹³ Τὸν δὲ ἑξῆς Κωνσταντίνον μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν καὶ κατάλυσιν ἑξῆς Μαξεντίου καὶ εἰσέλευσιν τῆς πόλεως Ῥώμης συνέβη νοσήσαι, ὥστε μήτε μάγων πρόγνωσις καὶ μυθολογία μήτε ἰατρῶν ἐπιστήμαι ἢ σκευασαὶ βοηθημάτων δύνασθαι τὸ πάθος αὐτοῦ θεραπεῦσαι· πρὸς δὲ οἱ τῶν εἰδώλων ἱερεῖς ἐλθόντες, ὑπέθεντο κολυμβήθραν τινὰ πλησθεῖσαν αἵματος παιδίων ἀφθόρων καὶ θερμῷ τῷ αἵματι καὶ ἀφρίζοντι βαπτισθέντα αὐτὸν ὑγιᾶναι. Συναχθέντων οὖν τῶν παιδίων ἐκ πάσης ἐπαρχίας διὰ βασιλικῶν προσταγμάτων καὶ τοῦ βασιλέως ἕξω παραπορευομένου, προσυπήντησαν αὐτῷ πάσαι τῶν πόλεων ἐκείνων τῶν παιδίων αἱ μητέρες διαλελυμένων τῶν πλοκάμων καὶ τῶν μαζῶν γεγυμνωμένων μετὰ πολλῶν ὀδύρμων καὶ δακρύων, περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς διερωτήσας καὶ μαθὼν, ὅτι αἱ μητέρες εἶσι τῶν μελλόντων ἀναιρεῖσθαι παιδίων, δακρύσας εἶπε· «Καλὸν μοι μᾶλλον ἔστιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀναιτιῶν ἀποθανεῖν παιδίων ἢ ἐκ τῆς ἐκείνων ὠμοστάτης σφαγῆς ὠμοστάτην καὶ ἀπάνθρωπον ζωὴν ἐπιλέξασθαι, καὶ μάλιστα τῆς ἐκ τούτων ὑγιεῖς ἀμφιβαλλομένης.» Καὶ ταῦτα πρὸς τὴν σύγκλητον εἰρηκῶς· ἑσθλῶς ἐπὶ τὸ παλάτιον, καὶ οὐ μόνον τοὺς παῖδας ταῖς οἰκείαις μητράσι ἐκέλευσεν ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ ὄχηματα καὶ ἀναλώματα προσέταξε δοθῆναι αὐταῖς ἐν τῷ ὑποστρέφειν.

¹⁴ (2) Τούτου δὲ γενομένου, ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ Ἐνερ ἐθεάσατο ὁ βασιλεὺς, ἐν ᾧ ὠφθῆσαν αὐτῷ οἱ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι λέγοντες· «Ἡμεῖς ἔσμεν Πέτρος καὶ Παῦλος ἀποσταλντες παρὰ Θεοῦ

sed eos qui sub illo Christiano more vivere volebant, tute et sine obstaculo id agere permisit), Constantinum filium suum Augustum et imperatorem vivens creavit, quem ex moretrice natum esse quidam dixerunt; sed hi manifeste redarguuntur a variis interpretibus ut falsiloqui et temeritati indulgentes.

Severo quoque similiter mortuo, Licinius, sororis Constantini maritus substituitur, nondum ducta ipsa, et coronatur Caesar a senatu, utpote qui sororem magis Constantini ducturus esset dolo simulans se nostrae religioni addictum.

CLXXVII. De sancto Constantino.

Constantinus ipse post patris interitum, et destructionem Maxentii, et ingressum in urbem Romam, morbo correptus est, ita ut nec magorum praesentia et formulae, nec medicorum artes et medicamentorum apparatus malum ejus plane sanare possent. Ad quem idolorum sacerdotes ingressi, proposuerunt ut piscina quaedam cruore puerulorum impubium impleretur, et in calido et spuriantis sanguine lotus convalesceret. Collectis igitur per mandata imperialis parvulis ex tota provincia, et imperatore foras transeunte, obvenerunt ei omnes urbium istarum parvulorum matres, solutis crinibus, mammisque nudatis, multis cum ejaculibus et lacrymis; de quibus imperator cum sciscitatus diligenter, audisset matres esse parvulorum qui occidendi essent, lacrymans dixit: «Pulchrum mihi magis est pro salute innocentium mori infantium, quam ex tali crudelissima mactatione crudelem et inhumanam vitam elegisse, cum maxime de sanitate ex istis recuperanda dubitetur.» Nisque ad senatum pronuntiatis, ingressus est in palatium, et non solum filios suis matribus reddi jussit, sed etiam currus et sumptus dari mandavit ipsis ut regrederentur.

His ista gestis, eadem nocte somnium vidit imperator, in quo apparuerunt ipsi Christi apostoli dicentes: «Nos sumus Petrus et Paulus, missi a Deo ad praebendum tibi sanitatem, et sa-

Variæ lectiones et notæ.

¹² εἰπόντες· ἐλεγχ. A ¹³ Ced. 474,3.—6. Τοῦ δὲ Σ. τελευτήσαντος Λικίνιον οἱ Ῥωμαῖοι Καίσαρα ἀνηγόρευσαν, Κωνσταντίνῳ χαριζόμενοι· Ced. ¹⁴ Κωνσταντίου Α. ἂν μέλλοντι (?) γεν. τῷ γαμβρῷ Α. — 23. γαμβρῷ cod. propter τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ μέλλον — γαμβρῷ γαμβρῷ αὐτοῦ ὄντι εἰς ἀδελφὴν Κωνσταντίνου καὶ ὑποκρινόμενον ψευδῶς τὴν Ced. Λικίνιον δὲ γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ ποιησάμενος, βασιλέα κατέστησεν Sym. Ms. 29^a. ¹⁵ ὑποκρινόμενον ψευδῶς τὴν Α. ¹⁶ 512 (5514) εἰ τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Σιλβέστρου cod. Ced. 475,5-17: Εἰς Ῥώμην εἰσελθὼν μετὰ τὴν κατὰ Μ. νίκην ζητεῖ ἰατροῦς θεραπευθῆναι τῆς νόσου, καὶ δὲ Ἰουδαῖοί τινες ἔρχονται λέγοντες, ὅτι κ. χρὴ ποιῆσαι ἀφ' αὐτοῦ ὑπομαζῶν βρεφῶν καὶ ἐν αὐτῇ λουσάμενον καθαρῶσθαι. Συνάγονται οὖν τὰ βρέφη μετὰ τῶν μητέρων· καὶ τί δεῖ λέγειν τοὺς τῶν μητέρων ὄδυρους καὶ τὰς τῶν τριχῶν ἐκκοπὰς, κτλ. Ced. ¹⁷ Τὸν δὲ γε Κ. Α. ¹⁸ καὶ κατ.—Ῥώμης om. Bulg. ¹⁹ ἐπιστήμαι καὶ σκευασαί Α. ²⁰ τῶν om. Α. ²¹ βασιλικῷ προστάγματι Α. ²² τῶν πολλῶν ἐκείνων Α. ²³ αἱ om. Α. ²⁴ ἐγγεγυμνωμ. Α. ²⁵ Ταῦτα ἰδὼν ἔκτισος· καὶ σύνδακρυς γενόμενος· εἶπε. Κ. ε. μ. ἐμὲ μόνον κακῷ μόρῳ ἀπ. ἢ ταῦτα τὰ βρέφη, ἀλλὰ καὶ τίς οἶδε τὸ τέλος ὁποῖον; Ταῦτα εἶπον καὶ τὰς μητέρας ὄδυρους φιλοφρονησάμενος ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ Ced. ²⁶ ὠμοστάτης om. Α. ²⁷ εἰρηκῶς Α. ²⁸ ταῖς ἰδίαις μ. ²⁹ ἀποδοθῆναι Α. ³⁰ Ced. 475,17-476,2. Ταύτην τοὶ καὶ κατ' ὁ. ὄρᾳ τῶν δύο μεγάλους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον προτροπομένους, αὐτὸν Σιδεαστρὸν ζητῆσαι τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως· καὶ αὐτὸς ὅπ. ³¹ Καὶ τ. γεν. ἐν α. τῆ ν. ὄρᾳ ἐθ. Α. ³² ἐν ἡ. Α. ³³ παρὰ τοῦ Θεοῦ Α.

lutem ob misericordiam et commiserationem erga A parvulos. Mittens ergo, voca Silvestrum ex monte Scrapio, et ostendet tibi vere divinum et salutarem fontem in quo lotus non solum corporis habebis sanitatem, sed animæ præsertim: Die autem facto, cum misisset ad divinum Silvestrum, cum multo honore introduxit eum in palatium, et assurgens imperator adoravit eum dicens: « Bene venisti, Silvester. » Et episcopus dixit: « Pax tibi et sanitas præstetur tibi a Deo. » Et dixit imperator: « Rogo te ut dicas an habeatis quosdam deos Petrum et Paulum vocatos. » Et episcopus dixit: « Nos unum Deum habemus conditorem cœli et terræ, cuius Petrus et Paulus servi veri sunt. » Imperator autem dixit: « Potesne, o episcope, ostendere mihi facies eorum per aliquam picturam, ut agnoscam clarius an ipsi sint qui missi sunt a Deo ad me? » Et statim cum jussisset episcopus suo diacono afferre imagines in tabulis, allatæ sunt, et cum contemplatus esset imperator, exclamavit voce magna dicens: « Illi vere sunt per somnium visi mihi et hortati ut te advocarem, o Silvester. Et nunc ostende mihi fontem quem dixerunt, per quem quoad animam et corpus salvus evadam. » Et episcopus statim iubens piscinam aquæ fieri baptizavit imperatorem. Et statim exivit e piscina totus sanus, relictis corporis ulceribus in aqua tanquam squamis piscium.

τὸν βασιλέα. Καὶ αὐτίκα ἔξῃλθεν ἐκ τῆς κολυμβήθρας ὄλος ὕγιης, καταλιπὼν τὰ τοῦ σώματος ἔλκη ἐν τῷ ὕδατι καθάπερ λεπίδας ἰχθύων.

Quem cum vidissent senatus et omnis populus recuperasse sanitatem, certatim exclamaverunt dicentes: « Unus Deus Christianorum, magnus et terribilis; et omnes jam nunc credimus et baptizamur, quia vidimus hodie magna miracula. » Quibus dixit imperator: « Humana quidem coacta, divina vero eligenda sunt. Deus sane bona voluntate et affectu colitur; ideo non ex necessitate, sed libero iudicio volumus Christianos fieri qui petunt, non vero humano timore ad Dei cultum adduci. » Et hæc cum omnes audissent, fidei amplectendæ desiderio accensi sunt, satis jam experti imperatoris moderationem et doctrinæ puritatem. Extemplo ergo cum illo baptizatus est et Crispus, primogenitus ejus filius, quem dicunt, postea falso crimine accusatum a noverca, interfectum esse a patre, D

πραχθεῖν σοι ὑγίαν καὶ σωτηρίαν διὰ τὴν πρὸς τοὺς παῖδας ἐλεημοσύνην τε καὶ συμπάθειαν. Πέμφον οὖν ἄ, μετακάλεσαι Σιλβέστρον ἐκ τοῦ Σεραπίου ἄ δρους, καὶ ὑποδείξει σοι ἄ τὴν ὄντως θείαν καὶ σωτήριον πηγὴν, ἐν ἣ λουσάμενος οὐ μόνον σωματικὴν ἔξεις ὑγίαν, ἀλλὰ ἄ ψυχικὴν ὅτι μάλιστα. ἄ Ἡμέρας δὲ ἄ γενομένης ἀποστείλας πρὸς τὸν θεῖον Σιλβέστρον, μετὰ πολλῆς τιμῆς ἤγαγεν αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ ἄ καὶ ἀναστάς ὁ βασιλεὺς προσεκύνησεν αὐτὸν λέγων ἄ Καλῶς ἤλαθες ἄ, Σιλβέστρε. ἄ Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εἶπε ἄ Εἰρήνη σοι καὶ σωτηρία παρασχεθεῖ ὑπὸ Θεοῦ. ἄ Καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς ἄ Παρακαλῶ σε εἰπεῖν μοι εἰ ἔχετε τινα θεοὺς ἄ Πέτρον καὶ Παῦλον καλουμένους. ἄ Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εἶφη ἄ Ἡμεῖς ἕνα θεὸν ἔχομεν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, οὗ Πέτρος καὶ Παῦλος δοῦλοι γνήσιοι τυγχάνουσιν. ἄ Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶφη ἄ Δύνασαι, ὦ ἐπίσκοπε, φανερωσαί μοι τὰς εἴψεις αὐτῶν διὰ τίνος ζωγραφίας (102*), ὅπως ἐπιγῶ σαφέστερον εἰ αὐτοὶ εἰσιν οἱ ἀποσταλέντες ἀπὸ Θεοῦ πρὸς με; ἄ Καὶ παραχρῆμα κελεύσας ὁ ἐπίσκοπος τῷ ἰδίῳ διακόνῳ ἐπενεγκεῖν τὰ στηθάρια τῶν ὁμοιωμάτων ἐν σάνισιν ἄ, ἠνέχθη ἄ καὶ θεασάμενος ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων ἄ Οὗτοί εἰσιν ἀληθῶς οἱ κατ' ὄναρ ὀφθέντες μοι καὶ παρακελευσάμενοί με ἀνακαλέσασθαι ἄ σε, ὦ Σιλβέστρε. Καὶ νῦν δεῖξόν μοι τὴν πηγὴν, ἣν εἶψαν, δι' ἣς ψυχῇ καὶ σώματι σωθῆσομαι. ἄ Καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτίκα προσηλάσας κολυμβήθραν ὕδατος γενέσθαι, ἐδάπτεισε

ἄ (3) Ὁν ἡ σύγκλητος ἰδοῦσα καὶ πᾶς ὁ δῆμος (ἀπολαβόντα τὴν ὑγίαν) ἐξέθῃσαν (λέγοντες) ἄ Εἰς θεὸς, ὁ τῶν Χριστιανῶν, μέγας καὶ φοβερός ἄ καὶ πάντες ἀπὸ τοῦ νῦν πιστεύουσιν ἄ καὶ βαπτίζομεθα, 384 ἄ ἔτι εἰδομεν σήμερον μεγάλη θαυμάσια. ἄ Πρὸς οὖς φησιν ὁ βασιλεὺς ἄ Τὰ μὲν ἀνθρώπινα ἀναγκαστὰ, τὰ δὲ θεῖα προαιρετικὰ τυγχάνει. Ὁ μόντοι θεὸς ἀγαθῇ προαιρέσει καὶ διαθέσει θρησκυεῖται ἄ ὅθεν οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ κρίσει ἐλευθερίας βουλόμεθα γίνεσθαι Χριστιανούς τοὺς θέλοντας καὶ μὴ φόβῳ ἀνθρωπίνῳ προσάγεσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ. ἄ Καὶ ταῦτα πάντες ἄ ἀκούσαντες πρὸς τὴν πίστιν πόθῳ ἄ ἐξήφθησαν, μᾶλλον ἄ ἀποδεξάμενοι τὴν τοῦ βασιλέως ἄ ἐπιείκειαν καὶ τὴν τοῦ δόγματος καθαρότητα. Αὐτίκα γοῦν σὺν αὐτῷ ἐβαπτίσθη καὶ Κρίσπος ὁ (πρῶτος) αὐτοῦ

Variae lectiones et notæ.

ἄ οὖν καὶ μετακάλεσον Α. ἄ Σεραπίου? ἄ σοι κολυμβήθραν δι' ἣς τῆς τε ψυχῆς τὰς νόσους καὶ τοῦ σώματος θεραπευθήσῃ. ἄ Ἔργεται οὖν ὁ Σιλβέστρος διὰ τοὺς ἐπιχειρούμενους διωγμοὺς ἐν φυγαδείᾳ τελῶν καὶ βαπτίζει κατηγήσας αὐτόν Ced. ἄ ἀλλὰ καὶ ψ. Α. ἄ ἡμ. οὖν γεν. Α. ἄ παλατίῳ ὅν ἰδὼν ὁ Α. ἄ εἰσῆλθες Σ. καὶ ὁ ἄ Ε. καὶ ὑγίαια ἀπὸ Θεοῦ καὶ σ. παρασχεθῆ Α. ἄ θεοὺς τινὰς Α. ἄ ἐκ τούτων? σάνισιν, ἠνέχθησαν Α. ἄ διακλέσασθαι Α. ἄ Εὐθὺς οὖν ἀπὸ τῆς θείας κ. ἀνερχομένου τοῦ Κ. ἐξέπεσον ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες καὶ ἐκαθαρίσθη καὶ γέγονεν ὄλον ὕγιης ὡς παιδαρίου μικροῦ Ced. ἄ ὄλος οἰν. Α. ἄ Ced. 478, 3, 4? Georgii verba magis biblica quam Romana omisit, sed et historiam de Crispo Hippolyteam; de donatione apud Græcos altum silentium. Τοῦτο ἰδόντες οἱ λαοὶ ἐβαπτίσθησαν ἄπειροι, καὶ Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Ced. ἄ π. εἰς αὐτὸν καὶ β. Α. ἄ πάντα Α. ἄ τῶν πόθων Α. pro τῷ πόθῳ, v pro i subscr. πόθῳ cod. a secunda manu, πόθων a prima? ἄ μ. δι' ἀποδ. Α. ἄ βασιλέως καὶ τοῦ θαύματος ἐπιείκειαν. Αὐτίκα δὲ καὶ ἡ μήτηρ Ἐλένη βαπτίζεται καὶ οἱ τοῦτου συγγενεῖς ἄ καὶ φίλοι ἄ εἰ. δὲ ὡσαύτως καὶ Κρίσκητος ὁ πρ. ἀ. υἱὸς δς. (ὡς?) φ. ὁ. Α.

υἱός (ὃν καὶ φασὶ ὑστερον κατηγορηθῆντα ψευδῶς ἂν ὑπὸ ὅ τῆς μητρειᾶς, ἀποκτανθῆναι ὅ παρὰ τοῦ πατρὸς ὡς βουλευσάμενον ὅ κοιμηθῆναι μετ' αὐτῆς ὑστερον δὲ μαθῶν ὅ βασιλεὺς ψεῦδος ὅ εἶναι τοῦτο, καὶ αὐτὴν ἀπέκτεινεν ὡς συκοφαντήσασαν τὸν ἀνάιτιον. Ἐβαπτίσθη δὲ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λοι).

⁵¹ (4) Ἐν ὃ τῷ Καπετωλίῳ Ῥώμης ὅ ἐφάνη δράκων παμμεγέθης· εἶτα Σιλβέστρος τοῦτον ἀπέκτεινεν ὃ.

⁵² (5) Συνήθροισε δὲ ὁ βασιλεὺς ἱερεῖς καὶ Γραμματεῖς τῶν Ἰουδαίων διαλεχθῆναι τῷ ἁγίῳ Σιλβέστρῳ περὶ τοῦ Χριστοῦ, οὓς καὶ εἰς τέλος ἐνίκησεν ὁ ἅγιος, δυνάμει Χριστοῦ ἀπελέγξας αὐτούς, εἶτε τε ὃ τῶν προφητῶν καὶ λοιπῶν ἀποδείξεων τῆς Β ἐαυτῶν Γραφῆς.

⁵³ (6) Ὁ δὲ Μαξέντιος, πονηρότατος ὃ πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ, γεγονώς τοὺς τὴν Ῥώμην οἰκοῦντας ἐπέτριβε καὶ μάλιστα τοὺς Χριστιανούς· πολλοὺς γούν τῶν πρώτων ἐφόνευσε καὶ ἄλλους ὃ ἐξορίσας τὰς οὐσίας αὐτῶν διήρπαξεν· τῆ δὲ τοῦ Γαλερίου χρώμενος ἀκολασίᾳ πολλὰς τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν ἐμίανεν, ἐτέρας τε μυρίας ἀνοσιουργίας καὶ ἀβήτοποποιίας ἐπιτηδεύων, ἀφόρητος τοῖς ὃ πᾶσιν ὑπήρχε γοητικαῖς ὃ κακομαγανταῖς χρώμενος.

⁵⁴ (7) Τοῦ δὲ Μεγάλου Κωνσταντίνου τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ μέρη ἕως ὃ τοῦ Ὀκεανοῦ ὑποτάξαντος ἐν εἰρήνῃ πολλῇ καὶ εὐμενίᾳ ὃ καὶ καταστάσει ἐν ὀλῆ τῆ κατ' αὐτὸν οἰκουμένη), οἱ δὲ ὃ Ῥωμαῖοι εὐκλείτεροι **385** δέσιν πρὸς αὐτὸν ἐστειλαντο μὴ παριδεῖν τὴν μητέρα τῶν βασιλείων ὑπὸ ἀπεινοῦς τυράννου, μάλλον δὲ σαρχοβόρου θηρίου ἀπολλυμένῃν. Ταῦτα ἀκούσας ὃ μέγιστος Κωνσταντίνος ἐφρόντιζε ὃ τοῦ ἐλευθερῶσαι αὐτούς ἐκ τῆς τούτου δουλείας· ἐδεξίετο δὲ τοῦτο ὃ διὰ τὰς γοητικὰς αὐτοῦ κακογνωμίας· ἦδη γάρ πολλοὺς ἀνέτεμε παῖδας προφάσει τῆς ἀθεμίτου ὃ γοητείας. Ἐν πολλῇ οὖν σκέψει καὶ φροντίδι ὑπάρχοντι ὡφθη αὐτῷ (102b) ἐν Κᾶμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίαν στολοειδῆς σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατασκευασμένος· ὃ, ἐν ὃ ἐπιγράπτο· «Ἐν τούτῳ νίκα ὃ.» (Ἐμφοβος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἐκρώτησεν τοὺς σὺν αὐτῷ, εἰ καὶ αὐτοὶ τι ἰδεῖσσαντο. Οἱ δὲ ὡμολόγησαν τὴν αὐτὴν αὐτῷ ὃ ἐπρακίνει ὀπισσάν. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀναβῆσθεῖς τῷ φρονήματι καὶ θάρρους καὶ προθυμίας ἀνάπλευσ;

utpote qui voluisset dormire cum illa; deinceps vero cum mendacium illud esse rex comperisset, ipsam quoque interemit ut insontis calumniatricem. Baptizata quoque est mater ejus Helena, et imperatoris cognati et amici.

⁵¹ Ἐλήνη καὶ οἱ τοῦ βασιλέως συγγενεῖς τε καὶ φίλοι
In Capitolio Romæ visus est draco immani magnitudine, quem postea Silvester interemit.

⁵² Congregavit autem imperator sacerdotes et scribas Judæorum ut disserent cum sancto Silvestro de Christo, quos tandem vicit sanctus, virtute Christi redarguens illos prophetis ipsis et aliis demonstrationibus ex Scriptura ipsorum.

⁵³ Maxentius autem, pessimus omnium factus qui ante se fuerant, Romæ incolæ conterebat et præsertim Christianos; quorum multos quidem eosque primarios occidit et aliorum in exilium missorum bona rapiebat; et Galerii sectatus incontinentiam, multas mulieres liberas polluit, sextentasque cum stuprasset alias, et obscenitatibus operam daret, intolerabilis omnibus effectus est, incantatoriis dolis utens.

⁵⁴ Magnus autem Constantinus boreales et occidentales partes usque ad Oceanum subjecerat in pace profunda, et benevolentia et quiete, in universis quæ illi parebant mundi partibus. Romæ autem incolæ delegatos ad illum miserunt ne negligeret matrem imperatorum ab immiti tyranno, aut potius a carnivora bellua perditam rogantes. Cum hæc audisset maximus Constantinus, ipsos a servitute istius liberare cogitabat: at istud reformidabat ob incantatorias artes ejus: jam enim multos pueros dissecaverat prætextu nefariæ incantationis. Cum ergo in magna anxietate et sollicitudine esset, visa est ei, in campo cum militibus versanti, circa meridiem, crux, columine speciem habens, luce efformata, in qua inscriptum erat: « In hoc vince. » Perterritus autem imperator interrogat illos qui secum sunt num et ipsi aliquid viderent. Qui omnes confessi sunt eandem ac ipsum vidisse visionem. Tunc imperator animo recreatus, fiducia et alacritate plenus erat. Nocte autem sequenti, superveniens Domi-

Varie lectiones et notæ.

⁵¹ ὑπὸ I. πρὸς col., παρὰ A. ὃ nota ἀπεκτάνθη cod. ὃ βουλευόμενος A. ὃ μαθῶν— φίλοι om. A. ὃ ψευδεῖς col. ὃ Ced. 476,18-477,2. ὃ Ἐν δὲ τῷ A. ὃ βαθμούς ἔχοντι τῆς, κτλ. Ced. ὃ ἀποκτείνας καὶ συναθροίσας Κωνσταντίνος ἱερεῖς καὶ γρ. πρὸς τὴν τῶν Ἰ. δι᾿ αἱμάτων, καὶ τούτους κατὰ κράτος Σιλβέστρος νικήσας διὰ τε γραφῶν προφητικῶν καὶ διὰ θαύματος ὡς νεκρώσαντος τὸν ταῦρον Ἐβραῖος μάγος (Ἐβραίου μάγου) καὶ μὴ δυνάμενος (δυναμίμου) τοῦτον ἀναστήναι, ὃς (ὃν) Σιλβέστρος προσευξάμενος ἤγειρε. Καὶ οὕτως τὰ περὶ Μαξιμιανῷ τοῦ γὰρ Σθρίου (?) παρόδου ἐποίησατο. Ὁ δὲ Μαξέντιος πάντων A. ὃ Ced. 478,15-495,11. Τῷ δ' εἶται τῆς βασιλείας—δι᾿ αἱμάτων γέγονεν ἐν Ῥώμῃ Χριστιανῶν καὶ Ἰ., κτλ. Ced. ὃ ἔτι τε I. ἐκ τς cod. ὃ Ced. 475,6-9? ὃ αὐτοῦ πονηρότατος γεγονώς A. ὃ φονεύσας καὶ πολλοὺς ἐξορίσας A. ὃ τοῖς om. A. ὃ γοητ. καὶ κακ. A. ὃ Ced. 474,9-475,2. ὃ ἕως αὐτοῦ τοῦ A. ὃ καὶ εὐμυθία καὶ καταστάσεις ὃ. τῆ ὑπ' αὐτὸν ὃ. A. ὃ Ὅθεν καὶ προσέβλεψαν οἱ Ῥ. π. Κωνσταντίνου ποιησάμενοι κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Μαξεντίου, τοῦτον διήγειραν Ced. 474,9-11. ὃ Ὁ δὲ δεδιώς τὰς τοῦ Μαξεντίου γοητείας ἐν π. ἀγωνίᾳ ἦν· φαίνεται οὖν αὐτῷ ἐν ἔκτῃ ὡρᾷ τῆς ἡμέρας ὃ τίμιος στ. Ced. 474,13,14. ὃ ἐφρόντιζε A. ὃ τούτου A. ὃ τῆς· ἀσιγίντου? γ. A. ὃ κατ. ἔχων ἐπιγραφὴν δὲ ἀστέρων ἐν Ced. ὃ νίκα. Καὶ ὃ β. A. ὃ τὴν αὐτῶν? ἐπρακίνει A.

nus dixit ei : « Utere ostenso tibi signo ad auxillum, et vinces omnes inimicos tuos. » Die autem facta, ineleganter et pro pere crucem fabricatam quæ usque ad hunc diem in regis aulis asservatur, jussit præferri in bellum. Impius autem tyrannus in diis suis confidens, in præterfluentem fluvium pluribus navibus ponte imposito, egressus est ad instruendam aciem. Congressione autem facta, contriti sunt Christi ab exercitu adversarii, et plerisque concisis, cæteri cum tyranno ad urbem fugiebant. At ponte iniquo pondere disrupto, submersus est in flumen cum toto exercitu, ut Pharao tyrannus. Et videre erat fluvium plenum omnino equis cum ascensoribus. Cives autem urbis, coronis urbe ornata, introduxerunt illum cum lætitia magna et laudibus, et victoriæ auctorem crucem et victorem imperatorem salutem suam vocabant.

χαρᾶς μεγάλης καὶ εὐφημιῶν, τὸν τε νικοποῖον σταυρὸν καὶ τὸν νικηφόρον βασιλεῖα σωτήρα ἐκαλοῦντο⁹⁰.

Tunc imperator mandavit ut colligerentur reliquæ sanctorum martyrum, et sancto committerentur sepulcro, et iis qui injustitias passi erant substantia sua redderetur. Et per septem dies pro victoria festum celebrabant, Christi crucem venerantes. Hic septimus annus erat imperii Constantini ; tumque etiam leprosus factus, baptizatus est a Silvestro Romæ.

Quibus auditis, Galerius Maximianus egressus fuerat (expectabat enim et ipse eandem sortem), et paulum continuit adversus Christianos minus.

Maximus autem Constantinus, confidens in invicto crucis instrumento, prorupit in illum, habebatque Licinium quoque Cæsarem tum secum commilitantem contra tyrannos, qui Christianorum doctrinis se gaudentem simulabat. Tyrannus autem incantationibus et divinationibus et fraudibus nitens, exivit ut adversus religiosum imperium acie dimicaret, infinito copiarum in castris numero sese ostentans. Congressione autem facta, et pretiosa cruce antelata, tyranni satellites impetum non

ἦν.) Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ⁹⁰ ἐπιστάς ὁ Κύριος εἶπεν αὐτῷ· « Χρῆσαι τῷ δειχθέντι⁹⁰ σοι σημεῖω εἰς βοήθειαν, καὶ ἔσῃ νικῶν πάντας τοὺς ἐχθροὺς σου. » Ἡμέρας δὲ γενομένης, (ἀμελλητῇ) σχεδιάσας σταυρὸν, ὅστις μέχρι τῆς σήμερον ἐν τοῖς βασιλείοις φυλάσσεται, ἐκέλευσε προάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ⁹¹ δυσσεβὴς τύραννος, θαρρῆσας τοῖς δαίμοσιν⁹² αὐτοῦ καὶ γεφυρώσας τὴν παραρρέοντα ποταμὸν, (πολλὰς) ναυσὶν ἐξῆλθεν εἰς παράταξιν τοῦ πολέμου. Συμβολῆς δὲ⁹³ γενομένης, συνετριβήσαν ὑπὸ τῆς⁹⁴ τοῦ σταυροῦ δυνάμεως οἱ ὑπεναντίοι καὶ κατακοπέντες οἱ πλείστοι, οἱ λοιποὶ σὺν τῷ τυράννῳ ἐπὶ τὴν πόλιν ἐφευγον. Τῆς δὲ γεφυράς κρείττονι δυνάμει διαβραγείσθη, καταποντίσθη ἐν τῷ ποταμῷ (κατὰ τὸν Φαραῶν⁹⁵, πανστρατεῖ⁹⁶ ὁ τύραννος. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν ποταμὸν ὄλον⁹⁷ πεπληρωμένον ἰσπων σὺν ἀναβάταις). Οἱ δὲ πολλοὶ⁹⁸ τῆς πόλεως⁹⁹ στεφανώσαντες τὴν πόλιν εἰσεδέξαντο αὐτὸν⁹⁹ μετὰ σταυρὸν καὶ τὸν νικηφόρον βασιλεῖα σωτήρα ἐκαλοῦντο⁹⁰.

⁹¹ (8) Τότε ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε συναχθῆναι τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ ὅσῃ⁹² ταφῇ παραδοθῆναι, καὶ τὰς οὐσίας τοῖς ἀδικηθεῖσι ἀποδοθῆναι. (Καὶ ἦσαν ἄγοντες ἐπὶ νίκιον⁹³ ἑορτὴν ζ' ἡμέρας, γεραίροντες τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ.) Τοῦτο ἦν ἑβδομος ἔνιαυτὸς τῆς⁹⁴ βασιλείας Κωνσταντίνου· τότε δὲ καὶ λεπρωθεὶς ἐβαπτίσθη ὑπὸ Σιλδέστρου ἐν Ῥώμῃ.

⁹⁵ (9) Ταῦτα⁹⁵ ἀκούσας ὁ Γαλέριος Μαξιμιανὸς ἐξεληλύθει — ἐξεδέχετο γὰρ καὶ αὐτὸς τὸν αὐτὸν μόρον — καὶ μικρὸν⁹⁶ ἀπέστη τῆς κατὰ Χριστιανῶν ἀπειλῆς.

⁹⁷ (10) Ὁ δὲ μέγιστος Κωνσταντίνος⁹⁷ θαρρῶν τῷ ἀνίκητῳ ὄπλῳ τοῦ σταυροῦ ὤρμησεν⁹⁸ ἐπ' αὐτὸν, εἶχε δὲ καὶ Δικίνιον Καίσαρα τηνικαῦτα συμπόλεμον αὐτῷ (κατὰ τὸν τυράννον⁹⁹), προσποιοῦμενον χαίρεισθαι τοῖς Χριστιανῶν δόγμασιν. Ὁ δὲ⁹⁹ τύραννος⁹⁹ ταῖς γοητείαις καὶ μαντείαις⁹⁹ καὶ ἀπάταις ἐπερειδόμενος παρατάξασθαι τὴν εὐσεβῆ⁹⁹ βίαιαν ἐξεληλύθει, τῷ ἀναιριθιμῷ πλήθει τῶν στρατοπέδων φανταζόμενος. Γενομένης δὲ συμβολῆς, καὶ⁹⁹ τοῦ τιμίου σταυροῦ φανέντος, οἱ τοῦ τυράννου

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ Ἐν δράματι δὲ τῆς νυκτὸς ἐπίσταται ἁ. ὁ Κύριος· λέγων· Χρ. Ced. 474, 16. ⁹¹ τῷ δειχθέντι σοι σημεῖον διὰ χρυσοῦ ποιῆσαι καὶ ἐπινικίων π. τ. νεκροῦς (sic) σου. ἡμ. δὲ γεναμένης Α. σημ. καὶ νίκια. Τότε στ. χρυσοῦν σχ. δς ἐστὶ μ. καὶ νῦν, ἐκ. προάγειν ἐν Ced. 473, 17. ⁹² Ὁ δὲ Μαξέντιος τὸν παρ. τῇ πόλει π. ν. γ. κατὰ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀντιπαρατάξασθαι Ced. 474, 11, 12. ⁹³ τοῖς συνδαίμοσιν Α. ⁹⁴ Καὶ σ. γ. ἠττήθησαν οἱ περὶ Μαξέντιον καὶ τοῦ πλήθους ἀναιρουμένου, Μαξέντιος σὺν τοῖς λοιποῖς τῇ γεφυρᾷ ἐπέθῃ φεύγων, ἥτις θεία δυνάμει διαβραγείσθη ἐν τῷ π. πάντας καταπόντισεν Ced. 474, 19-22. ⁹⁵ τῆς δ. τοῦ στ. Α. ⁹⁶ Εξ. χν, 1. ἰσπων καὶ ἀναβάτην ἔβριψεν εἰς θάλασσαν, καταπόντισεν. ⁹⁷ πανστρατεῖα Α. ⁹⁸ ὄλον om. Α. σὺν ἀναβάτων πεπηγμένων Α. ⁹⁹ Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι λυτρωθέντες τῆς τοῦ ποτηροῦ Μαξεντίου τυραννίδος, τὴν πόλιν στ. ε. μ. χ. τὸν νικητὴν Κωνσταντίνον σὺν τῷ νικοποῖῳ σταυρῷ σ. αὐτὸν ἀνευφημοῦντες Ced. τὸν Μαξέντιον πολέμῳ τροπωσάμενος ἀναίρει Sym. 50^ο. ⁹⁹ αὐτὸν om. Α. ⁹⁹ ἀποκαλοῦντες. ⁹⁹ 312 (5514) Ced. 475, 2-7: Τῷ ζ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντίνος τῆς Ῥώμης κρατήσας πρὸ πάντων τὰ λ. τῶν ἀγ. μ. τῆ δ. τ. παρέδωκε καὶ τοὺς ἐν ἑξορίαις ἀνεκαλέσασθαι καὶ ὑπὸ Σ. τοῦ ὀσιωτάτου πάπα Ῥώμης βαπτίζεται καὶ τῆς λώθης ἐξελευθεροῦται τῷ ποτῷ. ⁹⁹ ὀσιωτάτῃ τ. δοθῆναι Α. ⁹⁹ ἐπινίκιον ἑορτάζοντες; ζ' Α. ⁹⁹ τῆς et καὶ om. Α. ⁹⁹ 314 (5516) Ced. 477, 3. Τῷ θ' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου — τ. τῶν οὐ τῆς ἐφ' Α. ὁ Γ. ἀκ. τὸν κ. Χρ. ἀντίκει πόλεμον. ⁹⁹ Τοῦτο Α. ⁹⁹ μικρὸν ὑποχωρήσας τῆς Α. ⁹⁹ 315 (5517) Ced. 477, 6 — 14 Ἐν τῷ ι' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντίνος σὺν Δικίνῳ Καίσαρι κατὰ τοῦ Γαλερίου ἀθροίζει πόλεμον. ⁹⁹ Κωνσταντίνος om. Α. ⁹⁹ ἐξώρμησεν Α. ⁹⁹ τυράννων καὶ πρ. Α. ⁹⁹ τύραννος om. Α. ⁹⁹ μαντεῖαις καὶ ἀπάταις Α. ⁹⁹ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ Α.

ὕπασπισται τὴν προσβολὴν μὴ ὑπανεγκόντες ἄε
ἐτράπησαν (εἰς φυγὴν· καὶ οἱ μὲν ἔφυγον ἑκαστὸς
τάχος, οἱ δὲ ἀκρατῶς ἐδίωκον)· πολλῶν δὲ χιλιᾶδων
καταπεσόντων (οἱ λοιποὶ καταλιπόντες τὸν τύραννον
προσεχώρησαν τῷ αὐτοκράτορι). Ὁ δὲ (δυσσεσθής)
ρίψας τὸ βασίλειον (ὡς ἂν μὴ ἐπιγνωσθῆ, εἰς τὴν
τοῦ στρατοῦ), περιερχόμενος δὲ ἀπὸ κώμης εἰς χώ-
ραν ὁ (καὶ κρυπταζόμενος) μετὰ ὀλίγων τῶν εὐνο-
στάτων διεσώθη (γυμνός). (Συναγαγῶν **387** δὲ)
τοὺς ἱερεῖς τῶν λεγομένων θεῶν ¹⁰, καὶ προφήτας,
καὶ τοὺς μάντις· (καὶ τοὺς ἐπὶ μαντεῖα βεβοημέ-
νους ¹¹, οὓς πρῶτον ἀγαπῶν ἐτίμα), ὡς ἀπατεῶνας
(καὶ πλάνους καὶ ἐπιδοῦλους τῆς αὐτοῦ βασιλείας)
κατέσφαξε.

¹² (11) Μέλλων δὲ εἰς τὰς χεῖρας τῶν τοῦ αὐτοκρά-
τορος ἐμπεσεῖν (ἐπέκειτο γὰρ αὐτῷ ἔτι ὁ πόλεμος),
πρὸλαβοῦσα θεήλατος ὄργη (οὕτως) αὐτὸν διέθηκεν
(ὡς κείσθαι αὐτὸν πρηνῆ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δεόμενον
ἐπιουρία· καὶ μὴ τυγχάνοντα)· φλόξ ¹³ δὲ ἐκ βάθους
σπλάγγνων καὶ μυελῶν αὐτοῦ ἀναφθεῖσα ¹⁴ (ἀν-
υποίστους αὐτῷ τὰς ὀδύνας ἀσθμαίνοντι, καὶ ὡδε
κάκειος περιστροφῆς ¹⁰³) μὲν ¹⁵, ὥστε καὶ ἀμφο-
τέρα τὰ ὄμματα αὐτοῦ ἐκπηδήσῃ· (ἐπὶ τὴν γῆν καὶ
καταλιπεῖν αὐτὸν τυφλόν· τῆ ¹⁷ δὲ ἔνδον φλογὶ εἰς
ἄπειρον ¹⁸ ἐξαπτόμεναι) αἱ σάρκες αὐτοῦ συνεσά-
πρσαν καὶ τῶν ὀστέων ¹⁹ διεχωρίζοντο (ὥστε αὐτὸν
ἐφ' ἐκτὴν ἐπικαλεῖσθαι τὸν θάνατον)· οὕτως δὲ
κατασαπίσας ²⁰ δι' ὄλου, ἐπέβηξε τὴν ψυχὴν.

²¹ (12) Ταῦτα ἀκούσας καὶ τὰ περὶ Μαξεντίου
γενόμενα ἐν Ῥώμῃ χαλεπὰ τε καὶ ἄτοπα, περὶ οὗ
καὶ προσεβίαν διεξάμενος ἐστράτευσε κατ' αὐτοῦ
καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ φωτοιδέ· ²²
θεασάμενος ἐπιγράφοντος· « Ἐν τούτῳ νίκα, »
παρεῦθ' χρυσοκλήτους ἐκτυπώσας λίθοις· καὶ ἐπὶ
ἐδράτος ἀναρτήσας καθηγείσθαι τῇ ἑαυτοῦ στρατιᾷ
προσέταξεν, δι' οὗ καὶ τροπώσάμενος Μαξέντιον ἐν
τῷ ποταμῷ, οὕτως εἰσῆλθε καὶ τῆς Ῥώμης ἐκρά-
τησεν, ἀποπνιγέντος Μαξεντίου ἐν τῷ ποταμῷ, περὶ
οὗ καὶ ὁ πολὺς τῶν Εὐσέβιος ²³ ἔφη ²⁴· « Εὐθύς
αὐθις καὶ πεπλήρωται σαφῶς τὸ ρητόν· « Ἄρματα
Φαραῶ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔβριψεν εἰς θάλασσαν·
ἐπιλέκτους ἀναβάτας, τριστάτας κατεπόντισεν ἐν
Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, πόντῳ ἐκίλυψεν αὐτούς. » Οὕ-
τως ²⁵ γὰρ καὶ Μαξέντιος· καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὀπίσται
388 καὶ θορυφῶσι κατέδυσαν ²⁶ εἰς βυθὸν ὡσεὶ
λίθος, ὀπηνίκα, δούς νῶτα ²⁷ τῆ ἐκ Θεοῦ μετὰ Κων-
σταντίνου δυνάμει ²⁸ καὶ πρὸς τὸν ποταμὸν, ὃν

A sustinentes, in fugam versi sunt; et hi quidem
fugiebant celeriter, illi vero persequabantur acriter;
multisque millibus occisis, cæteri, derelicto
tyranno, transierunt ad imperatorem. Impius
autem, projecto diademate, ne agnosceretur, unus
erat militum, et circumiens de vico in regionem
et abscondens se, cum paucis benevolentissimis
nudus evasit. Congregatos autem sacerdotes
laudatorum deorum et prophetas et vates et hos
qui pro arte divinatoria celebrabantur, quos prius
diligens in honore habebat, ut impostores et
seductores et imperii sui insidiatores jugulavit.

Cum autem in eo esset ut in manus imperatoris
B vivens incideret (urgebat enim bellum), furor a
Deo immisus ita illum vexavit ut pronus super
pavimento orans auxilium non inveniret. Flamma
autem ex intimis visceribus et medullis accensa
intolerabiles illi dolores præbebat anhelanti et hæc
atque illuc circumversanti, ita ut ambo oculi ejus
in terram excisiliret et cæcum illum relinquere-
t; interiore autem flamma mirum in modum exustæ
carnes ejus maceratæ ab ossibus disjungebantur,
ita ut ipse mortem invocaret. Cum sic autem tota
caro emarcuisset, animam efflavit.

His auditis, et iis quæ a Maxentio Romæ
facta erant gravibus et incongruis, de quo etiam
C deputationem acceperat, militavit adversus eum,
et cum signum crucis in cælo lucidum vidisset
cum inscriptione: « In hoc vince, » confestim auro
agglutinatis effectum lapillis, et ad lanceam sus-
pensum, protinus agmen suum præcedere jussit, per
quod Maxentio in fugam converso et in flumen
demerso, sic ingressus est et Romam occupavit,
Maxentio in flumine suffocato, de quo etiam
Eusebius, qui multa novit et memorat, dixit:
« Subito iterum quoque egregie adimpletum est
verbum: « Currus Pharaonis et exercitum ejus
projectit in mare, electos ascensores, principes
demersit in Rubrum mare, abysso operuit eos. »
Sic enim et Maxentius et circa ipsum armati et
satellites descenderunt in profundum quasi lapis,
D tum cum terga dedit exercitui cui præerat Deus
cum Constantino, et ad flumen, quod solerter

Varie lectiones et notæ.

⁶ ὑπανεγκαντες — κατὰ τὸ τάχος, οἱ δὲ κατὰ κράτος ἐδ. Α. ἑ καὶ τοῦτον τρεψάμενος πάντα·
κατασφάττει. Αὐτὸς δὲ ὁ Γαλέριος τὸ διάδημα ρίψας καὶ μετ' ὄλ. ἐ. διαδράς ἀπὸ κ. εἰς κώμην
ἔφυγε καὶ τοὺς Ced. Μαξιμίανος — ἐν τῇ ἀνατολῇ ἠτήθη εἰς Sym. 50⁶. ὡς οὖν μὴ ἐπιγνωσθῆ
φυγῶν εἰς Α. ὡς εἰς κώμην καὶ κρ. πόλις μ. ὁ. αὐτῶν (αὐτῷ) εὐν. Α. ¹⁰ τῶν εἰδώλων καὶ μύστας
καὶ πρ. καὶ μ. Ced. ¹¹ μαγεῖα διαβεβοημένους Α. ¹² 316 (5518) Ced. 477, 41-47. Ἐν δὲ τῷ α'
ἔκει μέλλοντος κρατηθῆναι τοῦ Μαξιμιανῶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πρ. θεῖα ὁ. κατέλαβεν ἄ.
¹³ πρηνῆς — δεόμενος — τυγχάνων cod. ? ¹⁴ φλ. γὰρ ἀπὸ τῶν σπλ. ἄ. καὶ μελῶν Ced. ¹⁵ ἄν. ἀμφο-
τέρους τοὺς ὀφθαλμούς· ἄ. ἐ. πεποίηκεν, αἱ δὲ σ. Ced. ¹⁶ περιστροφῆς μὲν οὕτως Α. om. καὶ. ¹⁷ τῆς δὲ
ἔνδον φλογὸς εἰς ἄπ. ἐξαφθεῖσας. ¹⁸ εἰς ἄ. σακίσαι τῶν ὁ. ἐξέπεσον καὶ ὁ. διατεθεῖς τὴν θεομῆχον αὐτοῦ
ἀκ. ψ. Ced. ¹⁹ ὀστέων ἀπεχωρίζοντο ὑπ' ἀλλήλων ἐπικαλεῖσθαι Α. ²⁰ κ. τῆς σαρκὸς vel κατασαπίεις ?
ἄρμ. C. ²¹ Eus. H. E. IX. 9 ὡς περὶ οὖν ἐπ' αὐτοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ πάλαι θεοσεβοῦς Ἑβραίων γένους
ἄρμ. E. x. 4. ²² Κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ Μ. οἱ τε ἀμφ' ἄ. Eus. ²³ ἐδ. Eus. ²⁴ v. δ. Eus. ²⁵ δυν. τὸν πρὸ
τῆς παρῆς διήγει π. Eus.

fonte Junxerat, exitialem machinam sibi paravit, et in foveam quam fodit incidit, et conversus est dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus descendit. — « Et ita quidem impius et similes ejus submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementer. » Divus autem Constantinus, Deo pro factis celebrato, in hymnis triumphalibus Romam ingreditur, omnibus confertim ipsum, cum mulieribus et liberis plurimis, et cum omni populo Romanorum, radiantibus oculis, ut redemptorem et salvatorem et bene meritum, cum laudibus et inexplebili lætitia excipientibus. Ille autem, quasi insitam erga Deum pietatem possidens, nec prorsus clamoribus motus, neque laudibus erectus, affatim auxilii divini conscius, statim mandat ut salutaris passionis tropæum manu sua in columnam erigeretur, et Parasceven et Dominicam honorari præcipit, illam quidem ob crucem, hanc vero ob resurrectionem, et vetat ne quis in posterum ad crucem condemnetur homo.

αὐτὸς ³⁰ μηχανικῶς ζεύξας καὶ ³⁰ γεφυρώσας, μηχανὴν ὀλέθριον ³¹ ἑαυτοῦ συνεστήσατο ³², καὶ εἰς λάκκον ³², ἐν ὧρξεν εἰσπίπτωκεν, καὶ ἔπι κερυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ κατήλθε ³³. — « Καὶ οὕτως ³³ μὲν ὁ δυσσεβὴς καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῦ ἔδυσαν ὡσεὶ μόλυβδο; ἐν ὕδατι σφοδρῶς ³⁴. » — ³⁴ Ὁ δὲ θεὸς Κωνσταντίνος Θεὸν τοῖς ἔργοις ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ῥώμην μετ' ἐπινικίων εἰσελαύνει ³⁵, πάντων ἀθρόως αὐτὸν ἅμα ³⁶ γυναιξὶ καὶ κομιδῇ νηπίων καὶ σὺν παντὶ δῆμῳ Ῥωμαίων φαειροῖς ἄνθρωποις ³⁷ ὡς λυτρωτὴν καὶ σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων ³⁸. Ὁ δὲ ὡς περ ἐμφοῦτον τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος μηδ' ὄλωσ ³⁹ ἐπὶ ταῖς βοαῖς ὑποσκαυόμενος μηδὲ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαυρόμενος, εὖ μάλα τῆς ἐκ Θεοῦ συναισθόμενος βοήθειας, αὐτίκα τοῦ σωτηρίου ⁴⁰ πάθους τὸ τρόπαιον ὑπὸ χειρὸς ἰδίας ἐπὶ κλονος ἀνατεθῆναι προστάττει, « καὶ τὴν Παρασκευὴν καὶ τὴν Κυριακὴν τιμᾶσθαι προστάξας, τὴν μὲν διὰ τὸν σταυρὸν, τὴν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ σταυρῷ μηκέτι καταδικάζεσθαι ἄνθρωπον.

BIBLOS Δ'.

ΑΡΧΗ ΣΥΝ ΘΕῶ ΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ.

LIBER QUARTUS.

INITIUM CUM DEO CHRISTIANORUM REGNI

ET DE CONSTANTINO MAGNO.

CLXXVIII. *Regnum Constantini Magni.*

C 389 **POH'**. Βασίλεια Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

Post Maxentium regnavit Constantinus Magnus unum et triginta annos; qui prompte per universum orbem edicta misit ut degentes in exilio Christiani cum honore in propria regrederentur, idolorum templa everterentur, ædificarentur eccle-

³⁴ Μετὰ ³⁴ Μαξέντιον ἐβασίλευσε Κωνσταντίνος ὁ Μέγας ἐτη ³⁵ λα' ³⁶, ὅς εὐθὺς διατάγματα ³⁷ εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐξέπεμψε τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ³⁸ Χριστιανούς μετὰ τιμῆς ἐπανέρχεσθαι εἰς ³⁹ τὰ ἴδια (καὶ) τοὺς μὲν ναοὺς τῶν εἰδώλων καταστρε-

Variae lectiones et notæ.

³⁰ ἐν ἄ. σκάφει ζ. Eus. ³⁰ εὖ μάλα add. Eus. ³¹ ὀλέθρου καθ' ἑαυτοῦ Eus. ³² συν. ἐφ' ᾧ ἦν ἂν εἰπεῖν λ. ὦ. καὶ ἀνίστασθαι ἄ. καὶ ἐμπροσθεῖται Eus. e Ps. vii, 15. ³³ λάκκον εἰς cod. cf. Eccl. x. 8, Prov. xxvi, 27: Ὁ ὀρύσσων βόθρον εἰς αὐτὸν ἐμπροσθεῖται. — ἐμπ. εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο ἐπιστρέφει Eus. ut Ps. vii, 15, 16. ³⁴ καταβήσεται Ps. Eus. ³⁵ Ταύτη δὲ — αὐτὸς γε πρῶτος ὁ δυσσεβέστατος, εἶτα δὲ καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν ὑπάσπισται ³⁶ ἰδ. ὦ. μ. ἐν. ὦ. σφοδρῶ Eus. ³⁷ Ταῦτά γ' ἦσαν καὶ ὅσα τούτοις ὀδελφά τε καὶ ἐμπερὴ Κ. τῷ καθηγμένῳ καὶ τῆς νίκης Θεῷ αὐτοῖς ἔ. ἀν. Eus. ³⁸ εἰσῆλθαι Eus. ³⁹ ἄ. ἅμα κ. ν. καὶ γ. τῆς δὲ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν ἄλλων διασημοτάτων σὺν Eus. ⁴⁰ αὐταῖς ψυχαῖς add. Eus. ⁴¹ ὑποδεχόμενοι cod. ⁴² μηδ' ἐπ. τοῖς ἐπ. Eus. ⁴³ σωτηρίου τρόπαιον π. ὦ. χεῖρα ἰδίᾳ; εἰκόνας. Eus. Ὁ δὲ θεὸς οὗτος Κωνσταντίνος εἰς τὴν τῶν τυράννων τούτων διάνεστη κατάλυσιν καὶ τὸν Μαξ. — ἀναίρει, ὡς τε καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον Θεὸς εἰς συμμαχίαν αὐτῆς παρέσχετο. Sym. 30^a. ⁴⁴ 319 (5521) Cod. 478, 3—6. Τῷ ἰδ' ἔπει, κτλ. ⁴⁵ Μετὰ δὲ Μ. Α. ⁴⁶ ἐτη λγ' Leo sed λα' P, ἐτη λβ' V. 2, M. 1, 2, om. V. 1. ⁴⁷ ζήσας ἐτη ες' L. P. ⁴⁸ δ. πανταχοῦ ἐξ. V. ⁴⁹ ἐξορία V. 1. ⁵⁰ πρὸς; V. 1.

φθεσαι⁸⁰, τὰς δὲ τοῦ⁸¹ Χριστοῦ ἐκκλησίας οἰκοδο-
μῆσθαι καὶ⁸² τοὺς ἐπιειδωλοατρούνας κεφαλι-
καῖς ὑποκεῖσθαι τιμωρίαις.

(2) (Καὶ πρὸς τοῦτοις ἐξέθετο [καὶ] νόμους καθο-
λικούς, ὥστε) ἀποδίδοσθαι τοὺς τῶν εἰδώλων ναοὺς
καὶ τὰς⁸³ τοῦτον προσόδους τοῖς⁸⁴ τῷ Χριστῷ Ἰε-
ρωμένοις⁸⁵, καὶ Χριστιανούς μόνους ἀρχεῖν καὶ στρα-
τεύεσθαι (καὶ τετράδα καὶ παρασκευὴν πάντας νη-
στεύειν καὶ τὴν Κυριακὴν⁸⁶ ἀργεῖν καὶ τιμᾶν,
εἰς μὲν διὰ τὸ πάθος, τὴν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ
Κυρίου) καὶ⁸⁷ ἀπράκτους εἶναι⁸⁸ τὰς δύο (τῆς)
πασχαλλίας ἐβδομάδας, μίαν πρὸ τῆς ἑορτῆς καὶ
ἄλλην μετὰ τὴν ἑορτὴν, (103b) τὴν μὲν διὰ τοῦ Κυ-
ρίου⁸⁹ τὸ πάθος; καὶ τὸν σταυρὸν⁹⁰, τὴν δὲ διὰ τὴν
ἀνάστασιν⁹¹, 390 καὶ Ἰουδαίους οἰκέτας μὴ ὀνεί-
σθαι⁹² μήτε θυσίας προδῆλους ποιεῖσθαι, καὶ
σταυρῶ⁹³ μηκέτι καταδικάζεσθαι τινα⁹⁴ διὰ τὸν
σταυρὸν τοῦ Κυρίου, τοῖς τε νομίμασιν αὐτοῦ
συνεκτυποῦσθαι⁹⁵ πάντοτε.

(3) Γυναίκα δὲ⁹⁶ εἶχε Μαξιμίαν θυγατέρα Διοκλη-
τιανοῦ, ἐξ ἧς ἐγέννησεν υἱοὺς γ', Κωνσταντῖνον, καὶ
Κωνσταντὰ⁹⁷, καὶ Κωνσταντῖνον [ἰδελφοὺς δὲ⁹⁸ δύο,
Δαλμάτιον καὶ Κωνσταντῖνον⁹⁹], καὶ μίαν¹⁰⁰ ἀδελφὴν
Κωνσταντίαν, τὴν γυναῖκα Δικινίου, γεννηθέντας¹⁰¹ ἐκ
(τῆς πρώτης γαμετῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίου,
τῆς) Θεωδώρας, θυγατρὸς (γεγονυίας Μαξιμιανοῦ¹⁰²
τοῦ) Ἐρκουλίου.

¹⁰³ (4) Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος μόνος γεννᾶται ἐξ Ἐλέ-
νης, οἱ¹⁰⁴ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔσχον υἱοὺς, Δαλμάτιος
μὲν ἄλλον Δαλμάτιον, Κωνστας δὲ Γάλλον καὶ Ἰου-
λιανόν.

POB. Ἐκ τοῦ βλου τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου¹⁰⁵.

¹⁰⁶ Ἐν δὲ¹⁰⁷ τῷ Καπετωλίῳ Ῥώμης ἐν τινι κατα-
δύσει βαβμοὺς ἐχούσῃ τρεῖς δράκων ἦν παμμεγέθης,
ὃς ἐξαίφνης πολλάκις (παρακύπτων¹⁰⁸ 391 τῆς
καταδύσεως) ἔλυμαίνετο¹⁰⁹ σφόδρα τοὺς ἐν τῇ πόλει
(τῷ φυσῆματι καὶ μάλιστα τοὺς παῖδας, περὶ οὓ-
τινες τῶν ἑλληγνίζοντων ἀξιώσαντες τὸν θεῖον Σιλ-
βέστρον εἶπον· οὐ Κάτελθε, ὦ ἐπίσκοπε, πρὸς τὸν
δράκοντα καὶ ποιήσον εἰς τὸ θῆμα τοῦ θεοῦ σου

A *sic Christi, et idola colentes poenæ capitā subji-
cerentur.*

*Insuper idolorum templa eorumque reditus homi-
nibus Christo dicatis tradi sancivit legibus promul-
gatis; Christianis solis imperia militiamque tenen-
da; cunctis quartam sextamque jejunio, et Domini-
cam otio cultu honorifico, illas quidem propter Pas-
sionem, hanc autem propter Resurrectionem Christi
colendam; duas Paschæ hebdomades, unam ante
festum, et alteram post festivitatem, idque propter
Passionem et crucem, tum propter resurrectionem
pro sciatilis esse habendas; Judæos servos non esse
emendos, nec sacrificia manifesta facienda; propter
crucem Christi, crucis supplicium nulli amplius
B indigendum, numismatibusque suis imaginem Chri-
sti ac crucis typum ubique esse imprimenda.*

¹⁰⁶ τῆν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον

*Uxorem autem habuit Maximinam, Diocletiani
filiam, ex qua tres suscepit filios, Constantinum
Constantem et Constantium, duos vero fratres Dal-
matium et Licinium, atque unam sororem
Constantiam, Licinii uxorem, ex prima patris sui
Constantii genitos uxore, Theodora, Maximiani Her-
culis filia.*

*Constantinus autem solus ex Helena genitus erat,
ipsiusque fratres habebant filios, Dalmatius quidem
alterum Dalmatium, Constans autem Gallum et Ju-
lianum.*

C CLXXIX. *E vita sancti Silvestri.*

*In Capitolio Romano, in quodam recessu trecen-
tis sexaginta quinque gradibus alto, immanis erat
draco, qui sæpe subito ex latibulo prospiciens,
inhabitantes urbem maximeque pueros flamine
multum lædebat; et idcirco quidam ex Græcis ve-
neranter aduentes sanctum Silvestrum, dixerunt:
Egrederere, o episcopo, contra draconem, et in no-
mine Dei tui illum a pernicie hominum cessare*

Variae lectiones et notæ.

⁸⁰ ἀποδίδοσθαι, κτλ. Ceil. ἀπ. τοῖς Χριστιανῶν ἱερεῦσι καὶ μ. χρ. Leo, P. καταστράφεισθαι V. 1, καταστρά. cod. ⁸¹ τοῦ om. V. 1,2 ⁸² καὶ — ὑπ. om. V. f,2 ex homoioteleuto. ⁸³ καὶ τὰς τ. πρ. om. Ced. V. f. ⁸⁴ τοῖς ἐν Χριστῷ A. ⁸⁵ ἱερ. ναοῖς, δεύτερον Χρ. μ. στρ. ἐθῶν τε καὶ στρατο-πέδων ἄ. τοῦς δὲ ἐπιμένοντας τῇ εἰδωλοατρεία κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι, τρίτον τὰς π. δύο ἑ. ἀπρ. τελείν, τὴν τε πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ τὴν μετ' αὐτὴν, κτλ. Ceil. 478, 6 ff. ⁸⁶ πάντας V. 2, M. 1,2 ⁸⁷ καὶ ἀπρ. κτλ. om. V. 1. ⁸⁸ ἑ. τῆς π. δύο ἑ. V. 2, M. 1,2? ⁸⁹ τοῦ Κυρίου om. A. ⁹⁰ διὰ τὸν στ. τοῦ χυ M. 2. cf. Sym. 314, b. ⁹¹ Φασί (δὲ om. V. 2.) αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδῆματι χρῆσασθαι καὶ μαργαριταῖς καὶ ἄλλοις λίθοις περιεργότερος (περιεργότερω cod. περιεργότεροις V. 2) κοσμηθῆναι· ἀλλὰ καὶ πύργας Εὐαγγελίων χρυσαῖς διὰ μαργαριτῶν καὶ λίθων κατασκευάσας ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ προήγαγε θαύματος ἄξια (ἔξιον V. 2) Σχόλιον nigro colore in margine codicis V. 2, non in textu ut in cod. Mosq. ⁹² ὀνειδίσθαι V. 1. ⁹³ τιναῖ om. M. 2. ⁹⁴ διὰ τὸ πρὸς τὸν σταυρὸν τοῦ Χυ] σέβας V. 1,2 διὰ τὸ π. τ. σ. τοῦ Χυ M. 1,2. ⁹⁵ ἄ. καὶ εἰκόσι π. V. 1. ⁹⁶ τ. ἐγγαράττεσθαι L. P. ⁹⁷ Καὶ γ. μὲν ἑ. V. 1,2, (M. 1,2?) — Γ. μὲν εἶχε A. ⁹⁸ Κώνσταν cod. et A. ⁹⁹ Ἐσχεν οὖν καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος; ἄδ. δύο Δ. καὶ Κωνσταντα cod. Ἐ. οὖν ὁ μ. K. καὶ ἄδ. δύο Δ. καὶ K. A. ¹⁰⁰ οἷτινες ἔσχον υἱοὺς, Δαλ-μάτιος μὲν ἄλλον Δαλμάτιον, Κωνσταντῖνος δὲ Γάλλον καὶ Ἰουλιανόν V. 1, omisiss reliquis hujus capitulis. ¹⁰¹ Καὶ θ. ἑ. K. τὴν A. γαμετῆν, ἐκ θ. τῆς θυγατρὸς Ἐ γενν. Ceil. 472, 19-21. ¹⁰² γεννηθέντας; A. ¹⁰³ M. καὶ E. V. 2. ¹⁰⁴ Ὁ; (Κωνσταντῖνο;) ἐγέννησεν ἐξ Ἐ. τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν καὶ ἅγιον περὶ τὴν τῆς Δακίας πόλιν — περιόντων τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παίδων, Κωνσταντίου τοῦ πατρὸς Ἰουλιανοῦ καὶ Γάλλου τοῦ καὶ Δαλματίου Ceil. 472, 14. ¹⁰⁵ οἷτινες; ἄδ. ἄ. ἔσχον A. ¹⁰⁶ α'. Παρ' τοῦ ἐν Καπετωλίῳ οἰκούντος δράκοντος V. 1. ¹⁰⁷ Ceil. 476, 18-477, 2: Ἐν τῷ K. 'P. β. ἔγοναι τρεῖς', ἐν τῇ κ. τῶν βαθμῶν καὶ τῶν θεμελιῶν ἐλ. δ. ἔκει π. ὅ ἰθυσίαζον καθ' ἡμέρας Ἐλληνες· εἰ δ' οὐ, ἀλλὰ ἐξ. ἀπικύπτων π. ἐλ. Ἐκέϊτε Σ. καταβάς καὶ δ. μ. ἑ. πύλας χαλκᾶς ἑ. οὐ ἦν ὁ δρ. κλ. τὰς θύρας τῇ ἐπικλήσει Ἰὺ Χυ τοῦτον ἀπικύπτειν. ¹⁰⁸ γε V. 1. (2?). ¹⁰⁹ προκ. V. 1,2. ¹¹⁰ ἔλυμπ. V. 1.

compelle ad unum annum ; et credimus omnes et baptizamus. » Silvester autem egressus parvum cum aerea janua habitaculum, ubi erat draco, invenit, et postquam, in nomine Christi clausa janua, rediisset, non amplius draco exivit. Labentibus autem duobus annis, omnes qui pridie sacrificiis draconem colebant et alii multi ad sanctum Silvestrum accedentes baptizabantur.

Cum autem divinus Constantinus convocasset Judæos, sacerdotesque et scribas numero centum et viginti, ut disputarent cum Silvestro, ad perfectam veritatis demonstrationem et Judaicæ impudentiæ ac ineptiarum repulsionem, tota fere civitas ante regem convenit ad audiendam utriusque partis collationem circa Christi fidem. Judæi sic ad Silvestrum dicere cœperunt : « Quænam Scriptura de Filio Mariæ vaticinata est, et quisnam propheta ipsum Deum ex Maria nascendum prænuntiavit ? » Silvester autem respondens : « Plane erratis, ait, æscientes Scripturas, nec mysticam in eis jacentem doctrinam. De quo enim ait magnus Isaias : « Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus ; » et : « Antequam sciat puer vocare patrem aut matrem, accipiet Damasci potentiam et Samarizæ spolia coram rege Assyriorum ? » Et alius : « Orietur stella ex Jacob et surget homo ex Israel, et conteret principes Moab. » Et : « Exsurget homo ex semine ejus et dominabitur gentibus multis. » Quod quidem homo videbitur, ab his prænuntiatur, quod autem omnium erit Dominus, rursus significant dicentes : « Ecce Dominus ascendet super nubem levem et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur simulacra Ægypti. » Et : « Ecce Deus noster veniet et salvabit nos, et tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum audient, et sicut sicut cervus claudus, et soluta erit lingua balborum. » Prophetia ergo Deum adfuturum prædicat ; signa autem et tempus adventus significat. Tunc enim hæc impleta sunt quæ nunquam prius venerant sub aliquo in Israel. Circa autem Passionem ejus rursus ait : « Vir dolorum sciens infirmitatem ferre ; despectus est nec reputatus. Ipse iniquitates nostras portat et pro nobis patitur. Et nos reputavimus eum esse in labore,

Α σχολάσαι αὐτὸν ἑπὶ χρόνον ἓνα τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ πιστεύομεν πάντες καὶ βαπτίζομεθα. » Ὁ δὲ Ἐπίθεστρος καταλθὼν καὶ οἰκίσκου μικρὸν εὐρῶν ἔχοντα θύραν χαλκῆν, ἐνθα ὁ δράκων ὑπῆρχε, καὶ ταύτην ἑπὶ τῷ ὀνόματι Ἐπιστροῦ κλείσας καὶ ἀπελθὼν, οὐκέτι ἐξῆλθεν ὁ δράκων. Διελθόντων δὲ χρόνων β', πάντες οἱ πρῶην διὰ θυσῶν τὸν δράκοντα θεραπεύοντες καὶ ἄλλοι πολλοὶ προσελθόντες τῷ ἁγίῳ Σιλδέστρῳ ἐβαπτίζοντο.

Ἔ (2) Τοῦ δὲ θεοῦ Κωνσταντίνου συναθροισαντος Ἰουδαίους, ἱερεῖς τε καὶ γραμματεῖς ρκ' πρὸς τὸ διαλεχθῆναι μετὰ Σιλδέστρου εἰς τελείαν φανέρωσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀνατροπῆν τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀναισχυντίας καὶ φιλαρίας, συνῆλθε πᾶσα σχεδὸν ἡ πόλις ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ἀκοῦσαι τῆς διαλέξεως ἀμφοτέρων περὶ τῆς Ἐπιστροῦ πίστεως. Καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἀπήρξαντο πρὸς Σιλδέστρον λέγειν οὕτως : « Ποία Γραφή περὶ τοῦ Υἱοῦ τῆς Μαρίας προεῖπε, καὶ ποῖος αὐτὸν προφήτης Θεὸν ἐκ Μαρίας γεννησόμενον προανήγγειλε ; » Ὁ δὲ Ἐπίθεστρος ἀποκριθεὶς εἶπε : « Πάνυ πλανᾶσθε μὴ εἰδότες ἀληθῶς τὰς Γραφὰς μῆτε τὴν ἐν αὐταῖς ἔγκειμένην μουσικὴν διδασκαλίαν. » περὶ γὰρ τίνος εἶπεν ὁ μέγας Ἡσαίας : « Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουςι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ — ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. » — καὶ Ἐπίθεστρος ἔφη : « Πρὶν ἢ γυνῶνα τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήφεται δύναμις Δαμασκού καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἐναντὶ βασιλέως Ἀσσυρίων ; καὶ ἄλλος ἄνθρωπος ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἀνθρώπος ἐξ Ἰσραὴλ καὶ συντρίψει τοὺς ἀρχοντας Μωάβ ; καὶ Ἐξελύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν. » (104) Ὅτι μὲν οὖν ἄνθρωπος φανήσεται, διὰ τούτων προκαταγγέλλεται, ὅτι δὲ Κύριος πάντων, προσημαινουσι πάλιν ὁ φάσκοντες : « Ἰδοὺ Κύριος κἀθήται ἐπὶ νεφέλης κοῦφης καὶ ἔξει εἰς Αἴγυπτον [καὶ οἰσθήσονται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου] καὶ Ἰδοὺ Κύριος, ὁ Θεός ἡμῶν, ἔξει καὶ σώσει ἡμᾶς, καὶ τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὅσα κωφῶν ἀκούσονται, καὶ ἀλείψεται ὡς ἔλαφος ὁ χλωδὸς, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάων. » Ἡ μὲν οὖν προφητεία Θεὸν ἐπιδημῶν (προ)λέγει : τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας γινώριζει. Τότε γὰρ ταῦτα πεπλήρωται, ἅπερ οὐδέποτε γέγονε.

Variae lectiones et notæ.

ἡ ἀνὴρ add. V. 1. ἡ γε add. V. 1. ἡ ταῦτα V. 1. ἡ ἐπὶ ὄν. Χριστοῦ V. 1. ἡ ἀνελθὼν V. 1. (2, M. 1, 2?). ἡ θυσίαν V. 1. ἡ β' περὶ τῆς διαλέξεως Σιλδέστρου καὶ τῶν Ἰουδαίων V. 1, Ced. 478, 15-488, 10. Τῷ δ' (15) ἔπει τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ μεγάλου Κ. διδάξας γέγονεν ἐν Ρώμῃ Χριστιανὸν καὶ Ἰουδαίων καὶ τῶν μὲν Χρ. ὁ μέγας ἠγεῖτο Σ. πάππας ὡν τῆς Ρώμης, κτλ. ἡ τοῦ add. V. 1. ἡ Καὶ ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν Ὁ μόνον περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ ὑμετέρου Χυ — ἐρωτηθεὶς περὶ μόνης τῆς γεννήσεως εἰδόμενος ὀλίγα τινὰ, κτλ. Ced. — ὁ λ. V. 1, 2 M. 1, 2? ἡ πρ. ἐκ. M. γεννηθῆναι V. 1, ἐκ M. om. M. 1, 2. ἡ Ὁ ἅγιος Σ. ἔφη π. τ. ὁ μ. Ἡ. ἔφη Ced. ἡ τὴν ἀ. M. 1, 2. ἡ π. τ. ὁ μέγας Ἡ. ἐ. Ced. π. τ. γὰρ ὁ μ. Ἡ. ἐ. V. 1. π. γὰρ τ. Ἡ. ἐ. V. 2, M. 1, 2. ἡ Isa. vii, 14 ; Mat. i, 23. ἡ καθέρω. V. 2, om. Ced. V. 1. ἡ Isa. viii, 4. ἡ Ὁ δὲ ὁσέπτης Μωυσῆς V. 1, ὁ δὲ Βαλαάμ V. 2, καὶ ὁ Βαλαάμ Ced. Num. xxiv, 47. ἡ φησὶν add. V. 1, post Ἰακώβ M. 1. ἡ Ἰλημ V. 1, 2, pro Ἰηλ. ἡ καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγούς M. καὶ προνομεύσει τοὺς υἱοὺς Σηθ καὶ κατακυριεύσει ἐ. π. Ced. ἡ Μωάβ καὶ om. Slav. ἀναστ. om. V. 1, 2, M. 1, 2? ἡ οἱ προφήται add. Ced. ἡ Isa. xix, 1. ἡ καθήσεται V. 1. ἡ Isa. xxxv, 4 6. ἡ ἀνοίγῃ. V. 2, M. 1, 2.

νασι πρότερον (ὑπό τινας) ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἑ. Περὶ δὲ Α τοῦ πάθους αὐτοῦ πάλιν φησὶν ἑ. Ἐάνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρει μαλακίαν — ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὗτος τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται· καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ, καὶ ἐν πληγῇ, καὶ ἐν κακώσει· αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἑ. παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ· τῷ μύλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ¹⁰ ἰάθημεν· ἑ καὶ ¹¹· ἑ Ὅτι ἀφραταὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ· τὴν δὲ γεναὴν αὐτοῦ τὶς διηγῆσται; ἑ Καὶ Μωσῆς ¹²· ἑ Ὁφθεθα ¹³ τὴν ζωὴν ὁμῶν κρημαμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὁμῶν, καὶ οὐ μὴ πιστεύσητε. ἑ Καὶ Δαυὶδ λέγει ἐκ προσώπου ¹⁴ τοῦ Χριστοῦ· ἑ Ὁρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου· ἑ καὶ ¹⁵. ἑ Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, ἑ καὶ τὰ ἐξῆς. — **393** Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν ἐλπὶς ἑ. ὁ μὲν Ἰακώβ (πρὸ)εἶπεν ¹⁶· ἑ Οὐκ ἐκλείψει ἀρχῶν ἐξ Ἰουδα καὶ ¹⁷ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ἕως ἀν ἰλθῆ ¹⁸ ἀπόκειται, καὶ αὐτὴς προσδοκία ἔθνων· ἑ [ὁ δὲ Ἡσαίας ἔφη ¹⁹· ἑ Καὶ ἔστα· ἑ ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν.] ἑπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπίουσιν· ἑ Καὶ ταῦτα μὲν ²¹ ὀλίγα πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γενομένων· πᾶσα δὲ Ἰρσφή πέπλησται διελέγχουσα τὴν ὑμετέραν ἀπιστίαν. Τὶς γὰρ (πῶ)ποτε τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἱστορηθέντων ²² δικαίων καὶ προφητῶν ἀγίων ἐκ παρθένου μόνης; ἔσχε τὴν τοῦ σώματος σύστασιν; Τίνος δὲ τῆς· γεννήσεως ²³ προέδραμεν ἀστὴρ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὸν γεννηθέντα διεσήμανε τῇ οἰκουμένῃ; Τὶς πάλιν ²⁴ βασιλεὺς πρὶν ἰσχυῖσαι ²⁵ καλεῖν πατέρα ἡ C μητέρα ²⁶, ἔδασκευσε καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐλίφη ²⁷; Τὶς ²⁸ ἄρα γέγονε βασιλεὺς ἑ Ἰσραὴλ ²⁹, ἐφ' ὃν τὰ ἔθνη πάντα τὴν ἐλπίδα ³⁰ τέθεινται καὶ οὐχὶ μᾶλλον αὐτοῖς ³¹ ἠναντιοῦντο πανταχόθεν; ἔως γὰρ συνίστατο Ἱερουσαλήμ, πόλεμος ἀσπονδὸς ἦν ³² αὐτοῖς, καὶ διεμάχοντο πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ³³, Ἀσσύριοι ³⁴ μὲν θλίβοντες, Αἰγύπτιοι δὲ δυνάκοντες, (Βαβυλώνιοι ³⁵ κατατρύχοντες, Σύροι δὲ ἀντι)πολεμοῦντες. Ἡ οὐχὶ ὁ μὲν Δαυὶδ τοὺς ³⁷ Μωαβίτας (καὶ τοὺς Σύρους ³⁸) ἐπολέμει καὶ ἐπολεμήτετο, ὁ δὲ Ἰωσφάς τοὺς πλησίον παραφυλάττετο; Καὶ μέντοι καὶ Ἐζεκιᾶς ἰδειλία ³⁹ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Σαναχεριμ· καὶ τῷ μὲν Ἰησοῦ οἱ Κανααῖοι ⁴⁰ ἠναντιοῦντο, τῷ δὲ Μωσῆϊ ⁴¹ Ἀμαλήκ κατεστρατεύετο ⁴². Καὶ ὄλω; ⁴³ ἀσπονδὸν ἦν τοῖς ἔθνεσι πρὸς τὸν Ἰσραὴλ τὰ ⁴⁴ τῆς D φιλίας, ὡς μέχρι ⁴⁵ νῦν μαρτυροῦσι τὰ πρᾶγματα ⁴⁶.

in plaga, et in tormentis. Ipse autem vulneratus est propter delicta nostra : disciplina pacis nostræ super eum : livore ejus nos sanati sumus. » Et : « Aufertur e terra vita ejus : generationem autem illius quis enarrabit ? » Et Moyses : « Videbitis vitam vestram suspensam ante oculos vestros et non credetis. » David quoque dicit in persona Christi : « Foderunt manus meas et pedes meos ; » et : « Diviserunt sibi vestimenta mea » et reliqua. Quod autem et gentium spes esset, Jacob quidem prædixit : « Non deficiet dux e Juda, nec princeps femoribus ejus, donec veniat qui exspectatur, et ipse erit exspectatio gentium. » Isaias autem ait : « Et erit radix Jesse et exsurgens regere gentes : in ipso gentes sperabunt. » Hæc quidem pauca sicut ad demonstrationem eorum quæ facta sunt : omnis autem Scriptura repletur verbis infidelitatem vestram confutantibus. Quis enim unquam ex justis in sacris Scripturis memoratis et sanctis prophetis de Virgine sola corporis substantiam tenuit ? Cujus nativitatem præcedebat stella in cælo, et natum mundo annuntiavit. Quisnam rex antequam posset vocare patrem aut matrem regnavit, et tropæa inimicis eripuit ? Quis autem rex Israel fuit, in quo cunctæ gentes speraverint et non potius occasionem sibi undique colluctandi repere rint ? Dum enim staret Jerusalem, ipsis erat implacabile bellum, et pugnant contra Israel Assyrii quidem opprimentes, Ægyptii vero persequentes, Babylonii conterentes, Syrii autem reluctantes. Nonne David Moabitas et Syrios oppugnabat et oppugnabatur ab eis, et Josias vicinos observabat ? Ezechias autem jactantiam Sennacherib pertimescebat ; Josue Chanaanæi reluctabantur et Moysi Amalec præliabatur. Prorsus implacabiles erant gentes contra Israel in iis quæ respiciunt amicitiam, ut usque nunc acta testantur. » Tunc respondentem Scribæ dixerunt : « Non negamus hæc esse scripta : exspectamus autem qui nondum adventit, Deum Verbum. » Silvester ait : « Quomodo non audistis Daniel aperte prædicentem et tempus et adventum Salvatoris ? Dicit enim angelus conferens cum illo : « Septuaginta hebdomades concisæ sunt super populum tuum et super civitatem sanctam, ut finem accipiat peccatum, et expietur iniquitas, et expungatur delictum, et deleatur injustitia, et adducatur justitia

Variæ lectiones et notæ.

⁷ Ἰλῆμ V. 2. ⁸ Isa. LIII, 5. ⁹ καὶ μεμαλάχθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν Ced. V. 1, ex I. a. Zachariæ verba XII, 10 : Ὁφονται εἰς ὃν ἐξεκένθησαν e glossemate in textum codicis M. irrepserunt. ¹⁰ πάντες add. V. 2, M. 1, 2. ¹¹ Isa. LIII, 8. ¹² Deut. XXVIII, 66. ¹³ φησὶ add. V. 1 (2, M. 1, 2?) ¹⁴ ἐκ πρ. τοῦ Χϋ λ. V. 1. ¹⁵ Ps. XXII, 6, 18. ¹⁶ Gen. XLIX, 10. ¹⁷ οὐτε ἡγ. V. 1, 2. ¹⁸ ὡς ἀπ. V. 1, 2, M. 1, 2, τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ Gen. ¹⁹ Isa. XI, 10. ²⁰ φησὶν add. V. 1, 2, M. 1, 2. ²¹ οὖν add. V. 1, 2, M. 1, 2. ²² ἱστορουμένων Ced. ²³ τὴν γέννησιν Ced. ²⁴ τὶς δὲ β. Ced. τὶς π. βασιλ. cod. τὶς π. βασιλέων V. 1, 2, M. 1, 2. ²⁵ ἰσχυσε M. 1, 2. ²⁶ καὶ add. M. 1, 2. ²⁷ ἐλιφῆται M. 1, 2. ²⁸ οὖν add. Ced. V. 1, 2, M. 1, 2. ²⁹ ἐν add. Ced. V. 1. ³⁰ Ἰλῆμ V. 1, 2. ³¹ τῇ ἐλπίδι τέθεινται cod. ³² αὐτῷ Ced. ³³ ἐν add. M. 2. ³⁴ Ἰλῆμ V. 1, 2, M. 1, 2. ³⁵ ὡς Σύριοι V. 1. ³⁶ δὲ V. 1, 2, M. 1, 2. ³⁷ ταῖς, κτλ. Ced. ³⁸ Ἀσσυρίους cod. ³⁹ ἰδειλίας M. 1, 2. ⁴⁰ Ἀμμορραῖοι Ced. V. 1. ⁴¹ M. ὁ Ἄμ. Ced. V. 1. M. τῷ Ἄ. V. 2, M. 1, 2. ⁴² ἀνέστρα. Ced. V. 1, 2, M. 1, 2. ⁴³ Καὶ ὄντως δ. ἦν τῷ Ἰ. πρ. τὰ ἔθνη Ced. Καὶ ὄλωσ. δ. ἦν τοῖς ἔ. π. τὸν Ἰλῆμ V. 1. καὶ ὁ λαὸς ἄσπονδος ἦν ἐν τ. ἔ. π. τῶν Ἰσραὴλ V. 2, M. 1, 2. ⁴⁴ τὸ? ⁴⁵ καὶ add. cod. ⁴⁶ γράμματα Ced.

sempiterna, et compleatur visio, et ungetur Sanctus sanctorum. Scies igitur et intelliges: ab exitu responsi ut ædificetur Jerusalem usque ad Christum lucem, hebdomades septem et sexaginta duæ erunt. De cæteris forsan vana prætexentes ad futurum tempus scripta remouetis. Quid autem aduersus ista dicere vel opponere potestis, ubi monstratur ungens et unctus non homo, sed Sanctus sanctorum esse nuntiatur, et usque ad præsentiam ejus Jerusalem stetit, post præsentiam autem ejus eversa est, et aliunde omnis propheta omnisque visio cessavit in Israel? Equidem olim David et Salomon et Ezechias uncti sunt; sed Jerusalem et locus stabant et prophetæ prophetizabant: aliunde vero hi uncti sancti homines, non autem sancti sanctorum vocati sunt. Quando etiam propheta et visio ex Israel cesserunt, nisi nunc cum prophetatus et Sanctus sanctorum Christus aduenerit? Signum igitur vere magnum et manifestum Dei Verbi et illius adventus est quod Jerusalem jam non amplius existat, nec propheta suscitetur, nec illis visio reuelatur. Et quidem merito: postquam enim aduenit qui significatus et prophetatus erat, quid opus significantibus atque prophetantibus? Ad hoc enim prophetabant, usquedum veniret prophetatus a quo peccata nostra diluenda erant. Quis ergo dux e Bethleem exiit, et e Israel pavit, eujus e exortus a principio ex diebus æternitatis. Et: Ante solem permanet nomen ejus. Et: Ineffabilis generatio, sicut scriptum est: Omnium enim sanctorum scimus generationem ex historiis, quæ ducum Israel et originem et mortem ostendunt.

Cum igitur per plures horas collatio facta est et Silvester cum multa sedulitate ex diuinis Scripturis

Τότε ἀποκριθέντες οἱ ἑβραῖοι ἔλεγον· Ὁὐκ ἀρνούμεθα ὡς γέγραπται· προσδοκῶμεν δὲ τὸν μηδέπω παραγενόμενον Θεὸν Λόγον. Ὁ δὲ Σιλβέστρος ἔφη· Ἐὰν πῶς οὐκ ἠκούσατε τοῦ Δανιὴλ προλέγοντος φανερώς καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν θείαν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν; φησὶ γὰρ ὁ προσδιαλεγόμενος αὐτῷ ἄγγελος· Ὁ ἑβδομάδες συνετηθήσαν ἐπὶ τὸν λαὸν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τοῦ συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν, — καὶ τοῦ ἐξιδάσασθαι ἀδικίαν, καὶ τοῦ σφραγίσαι [ἁμαρτίας καὶ ἀπαλεῖψαι ἀδικίας, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγίσαι] ὄρασι καὶ τοῦ χρίσαι [Ἁγίων] ἁγίων. Καὶ γινώσκῃ καὶ συνήσεις, ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλήμ· Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες εἰς. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλοις ἰσως προφασίζόμενοι εἰς μέλλοντα χρόνον ἀναβάλλεσθε τὰ γεγραμμένα. Τί δὲ πρὸς ταῦτα λέγειν ἢ δυνῶ; ἀντιπῆσαι δύνασθε, ὅπου γὰρ καὶ ὁ χρίων δηλοῦται καὶ ὁ χριόμενος οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ Ἁγίος ἁγίων εἶναι καταγγέλλεται, καὶ ἔως τῆς παρουσίας αὐτοῦ Ἱερουσαλήμ συνίστατο, (ἀπὸ δὲ τῆς παρουσίας Χριστοῦ κατελύθη) καὶ λοιπὸν ἅπας προφήτης πέπαυται καὶ ὄρασις ἐν τῇ Ἰσραὴλ; Ἐχρίσθησαν μέντοι καὶ Δαυὶδ, καὶ Σολομὼν, καὶ Ἐζεκίας; ἀλλ' Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ τόπος συνιστῆται, καὶ οἱ προφῆται προσφῆτεον· ἄλλως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ χρισθέντες ἅγιοι ἄνθρωποι, καὶ οὐχ ἅγιοι ἁγίων ἐκλήθησαν. Πότε δὲ καὶ προφήτης ἐπαύσατο καὶ ὄρασις ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ νῦν, ὅτε ὁ προφητευόμενος τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὸ μηκέτι τὴν Ἱερουσαλήμ ἐστάναι μήτε προσφῆτην ἐγεροῦσθαι μήτε ὄρασις ἀποκαλύπτεσθαι τούτοις; εἰκότως. Ἐλοθόντος γὰρ τοῦ σηματομένου καὶ προφητευομένου, τίς ἢ χρεῖα τῶν σημαινόντων καὶ προφητευόντων; Διὰ γὰρ τοῦτο προσφῆτεον ἔως οὐκ εἴθη ὁ προφητευόμενος καὶ λυτρούμενος τὰς ἁμαρτίας πάντων. Ποῖος τοίνυν ἡγούμενος; — ἐξῆλθεν ἐκ Βηθλεὲμ — καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐποίησαν, — οὐ ἢ ἐξόδος ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος; καὶ Ἐπὶ τοῦ ἡλίου διαμανεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ; καὶ Ἐνεκδιήγητος ἡ γενεὰ, καθὼς γέγραπται; Τῶν γὰρ ἁγίων πάντων ἴσμεν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παρωσῶσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον.

(3) Διαλεχθέντες οὖν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, καὶ τοῦ Σιλβέστρου μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐκ τῶν θείων

Variæ lectiones et notæ.

Ἐπὶ τοῦ ἡλίου διαμανεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ; καὶ Ἐνεκδιήγητος ἡ γενεὰ, καθὼς γέγραπται; Τῶν γὰρ ἁγίων πάντων ἴσμεν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παρωσῶσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον.

Ἐπὶ τοῦ ἡλίου διαμανεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ; καὶ Ἐνεκδιήγητος ἡ γενεὰ, καθὼς γέγραπται; Τῶν γὰρ ἁγίων πάντων ἴσμεν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παρωσῶσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον.

Ἐπὶ τοῦ ἡλίου διαμανεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ; καὶ Ἐνεκδιήγητος ἡ γενεὰ, καθὼς γέγραπται; Τῶν γὰρ ἁγίων πάντων ἴσμεν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παρωσῶσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον.

Γραφῶν ἀποδείξαντος τὰ περὶ ⁹⁹ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἀ
 Ἰουδαίων μεγάλων· ἤτηθέντων, ἔφη τις ἐξ αὐτῶν
 ὄνοματι Ζαμβρῆς ¹⁰⁰ πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους·
 ἰ Σιλβέστρου λόγοι· προσέειπε ¹⁰¹, ἀνάγκη τοὺς
 πατέρας νόμου καταλιπεῖν καὶ ἀκολουθεῖν ἀν-
 θρώπων ματαίῳ, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν κατεδίκασαν.
 Ἄλλ' ἀκούσατέ μου ὁ βασιλεὺς καὶ ἐνεχθήτω ταῦρος
 ἄγριος, ὥστε με ¹⁰² δεῖξαι σήμερον ἐνώπιον αὐτοῦ
 τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· οὐ θέλω
 γὰρ ¹⁰³ διὰ βημάτων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων **396** δεῖ-
 ξαι τὴν ἀλήθειαν. ἰ Ὁ δὲ Σιλβέστρος· παρακαλέσας
 (τὸν βασιλέα) τοιοῦτον ἐνεχθῆναι ταῦρον, ἠρώτησε
 μεταξὺ τῶν Ζαμβρῆ· ἰ Τίνας ἐνεκεν ἐπιζητεῖς ¹⁰⁴ τὸν
 ταῦρον; ἰ Καὶ φησιν· ἰ Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμε-
 τέρου Θεοῦ οὐδεμία κτιστὴ φύσις ἀκούσασα ζήσεται,
 βούλομαι διὰ τοῦ ταύρου τὴν ἰσχὺν (τούτου) **B**
 σαφῶς, ¹⁰⁵ ἀποδείξει. ἰ Πρὸς δὲ ὁ Σιλβέστρος ἔφη·
 ἰ Καὶ σὺ ποῖω τρόπῳ τὸ ὄνομα τοῦτο ¹⁰⁶ μεμάθη-
 κας; ἄρα παρά τινος ἀκούσας ἢ ἀναγνοῦς; ἰ Ὁ δὲ
 εἶπεν· ἰ Οὔτε χάρτης, οὔτε ξύλον ¹⁰⁷, οὔτε λίθος ὀπο-
 δέξασθαι· τὸ ὄνομα ¹⁰⁸ τοῦτο δύναται· ἐγὼ γὰρ ¹⁰⁹ νη-
 σταύτας καὶ εἰς ¹¹⁰ λεκάνην ¹¹¹ ὕδωρ βαλὼν ¹¹², ἐκεῖ τοῦτο
 μεμάθηκα. ἰ Καὶ τούτων ¹¹³ λεγομένων, ἰσοῦ καὶ ὁ
 ταῦρος ἦλθεν ¹¹⁴ ὑπὸ πολλῶν ἀνδρῶν ¹¹⁵ ἐλκόμενος,
 σχοινοῖς πάντοθεν ¹¹⁶ δεδεμένος καὶ ἀγριώτατος καὶ
 μέγας ὑπάρχων. Καὶ ὁ Ζαμβρῆς ἐπιγαυρῶν ¹¹⁷ τῷ
 Σιλβέστρῳ εἶπε ¹¹⁸· ἰ Νῦν τὰ βήματα ¹¹⁹ καὶ αἱ ὑπο-
 θέσεις ¹²⁰ τῶν λόγων σου πέρας ἔξουσιν· εἰ μὴ οὖν
 θαρβείεις εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σου, εἰπέ τοῦτο κατὰ
 τὴν ἀκοήν τοῦ ταύρου καὶ δειχθήσῃ Παντοκράτορι
 πιστεύων ¹²¹· εἰ δὲ μήγε ¹²², λέξω ἐγὼ, καὶ πάντες
 τῇ ἐμῇ πίστει συνδραμοῦσιν ¹²³. ἰ Τῶν δὲ Ἰουδαίων
 (105⁹) καὶ τῶν ἄλλων παρορμησάντων εἰπεῖν τὸν
 Ζαμβρῆ ¹²⁴ τὸ ὄνομα ὑπὸ τὴν ἀκοήν τοῦ ταύρου, καὶ
 τούτου εἰπόντος, εὐθύς ὁ ταῦρος μυκηθμὸν ¹²⁵ ἀπο-
 τελέσας μέγαν ¹²⁶ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξελθόν-
 των ¹²⁷ ἀπέθανεν. Ἀνασκιρτώντων οὖν τῶν Ἰουδαίων
 καὶ μεγαλαυχούντων ¹²⁸ κατὰ Σιλβέστρου, καὶ τῶν
 Χριστιανῶν λυπουμένων σφόδρα ¹²⁹, παρακαλεῖ τὸν
 βασιλέα ὁ Σιλβέστρος κελύσαι ¹³⁰· τῷ λαῷ ἡσυχάσαι.
 Καὶ τοῦτο γενομένου ¹³¹, ἐφ' ὀψηλοῦ τόπου ἀνελ-
 θόντος **397** τοῦ Σιλβέστρου ¹³², εἶπε φωνῇ μεγάλῃ·

quæ Christum spectant demonstravit, et Judæi
 egregie devicti sunt, unus ex illis nomine Zambres
 ad cæteros Judæos : « Si, inquit, Silvestri sermo-
 nibus adhæretis, necesse erit paternas leges dere-
 linquere hominemque vanum sequi, quem patres
 nostri condemnaverunt. Sed audiat merex : Addu-
 catur silvestris taurus, ut ego coram illo nominis
 Dei nostri potentiam hodie manifestem : non enim
 verbis, sed factis veritatem ostendere volo. » Sil-
 vester autem, regem exhortatus ad taurum addu-
 cendum, inter ea Zambrem interrogavit : « Ad quid
 taurum requiris ? » Et ait : « Cum Dei nostri no-
 men nulla creatura, postquam audiverit, vivet, volo
 per hunc taurum illius virtutem manifeste demon-
 strare. » Ad quem Silvester : « Tu vero, inquit,
 quomodo nomen istud didicisti ? Numquid ab aliquo
 audisti vel legisti ? » Ille vero dixit : « Neque
 charta, neque lignum, neque lapis nomen istud
 suscipere valet. Ego enim cum jejunassem et in
 pelvim aquam misissem, ibi illud didici. » Dum hæc
 dicerent, ecce taurus venit a multis hominibus ad-
 ductus, funibus undique vinctus, feritate magnitu-
 dineque valde conspicuus. Et Zambres insultans
 Silvestro dixit : « Nunc verba sermonumque tuo-
 rum hypotheses finem habebunt : si ergo confidis
 in nomine Dei tui, dic illud ut audiat taurus, et
 Omnipotenti credere demonstraberis : si non,
 ego dicam, et omnes fidei mee accedent. » Cum
 autem Judæi cæterique Zambrem ut ad aures tauri
 diceret nomen urgerent, ille dixit, et subito taurus,
 edito magno mugitu, oculis ejus egredientibus,
 interiiit. Exsultantibus ergo Judæis et contra Silve-
 strum superbientibus, et Christianis valde lugenti-
 bus, hortatur regem Silvester ut populum silere
 jubeat. Et hoc facto, locum in excelsum ascendens
 Silvester, magna voce dixit : « Audite me, magister,
 et vos omnes, Christiani, qui nunc interitum tauri
 miramini. Ego Dominum meum Christum, quem
 vobisevangelizatus sum, fecisse cæcos videre, surdos
 audire, mutos loqui, mortuos in ipsius nomine
 resurgere, novi : exinde ergo omnibus manifestum
 est diaboli nomen hunc occidisse taurum, quem

Varie lectiones et notæ.

⁹⁹ τοῦ add. Ced. V. 1. Διαλεχθέντας V. 2. Διαλεχθεντ. cod. Διαλεχθέντων? ¹⁰⁰ Ζαμβρῆ V. 1, 2, M. 1, 2.
¹⁰¹ προσέειπε cod. ¹⁰² μοι M. 1, 2, μή V. 2, ¹⁰³ οὐδὲ γὰρ διὰ β. ἀ. διὰ πρ. βούλομαι δεικνυσθαι τὴν ἀλ.
 Ced. ¹⁰⁴ ἐπιζητεῖ V. 1. ¹⁰⁵ ἀπ. σ. Ced. ¹⁰⁶ τούτου V. 1, τὸ M. 1. ¹⁰⁷ λ. ὁ. ξ. Ced. ¹⁰⁸ τὸ δ. τ. ὁ. δ. V.
 2 M. 1, 2. ¹⁰⁹ ἐγὼ δὲ Ced. V. 1, ἐγὼ V. 2, (M. 1, 2?). ¹¹⁰ ἀργυρῶν add. Cedd. ¹¹¹ καινήν add. Ced.
¹¹² ἐμβ. Ced. ¹¹³ Τ. οὖν λ. ἤχηθ καὶ ὁ. τ. Ced. ¹¹⁴ ἠνέχθη V. 1. ¹¹⁵ ἀνδρῶν om. V. 2, M. 1, 2. ¹¹⁶ δ. π. σγ.
 ἀργ. Ced. σγ. πανταχόθεν δ. ἀργ. V. 1, M. 2. ¹¹⁷ ἐπιτωθάζων. Ced. ¹¹⁸ ἔφη Ced. V. 1. ¹¹⁹ τῶν βήμα-
 των σου Ced. τῶν λ. M. 1, 2. ¹²⁰ ἢ ὑπόθεσις V. 1, 2, M. 1, 2. ¹²¹ θρησκείων Ced. V. 1. ¹²² εἰ δ' οὖν (?)
 λ. Ced. εἰ δὲ καὶ μή λ. V. 1, εἰ δὲ μή λ. V. 2, M. 1, 2. ¹²³ προσδ. ¹²⁴ τῷ Ζαμβρῆ cod. ¹²⁵ μυκησάμενος
 μέγα τῶν δ. ἀ. ἐ. ἐξέψυξεν Ced. μυκησάμενος V. 1, μυκηθμὸν cod. M. 2. ¹²⁶ μέγα V. 1, 2. 1, μγ. cod.
¹²⁷ ἐξεληλυθόντων V. 1. ¹²⁸ μεγαλαυχούντο V. 2. ¹²⁹ σφ. κελ. τῷ λ. ἡ. π. ὁ Σ. τὸν β. Ced. ¹³⁰ κελύσου
 τὸν λαόν M. 1, 2. ¹³¹ γεν. καὶ ἐφ' ὁ. τ. στὰς ὁ μακάριος Σιλβέστρος ἔφη. Ἄκ. μου, ἀρχοντας καὶ δυ-
 νάσαι καὶ ἐνωτίσασθε λαοὶ ἅπαντες τὰ βήματά μου. Ἐγὼ τὸν δ. καὶ Κν παντὸς τοῦ κόσμου Ἰν Χν
 κηρύττω, τὸν παρασχόντα τυφοὺς ἀνάβλεψιν καὶ κωφοὺς ἀκούειν, ἀλάλοισ χριστάμενον λαλεῖν, χεῖρας
 ξηρὰς ἰασάμενον, κωλοὺς ἰασιν δωρησάμενον, λεπρούς καθαρίσαντα, παραλύτους σφιγγάντα καὶ ν. ἐγεί-
 ραντα, ὅθεν φανερώς ἀποδείκνυνται, ὅτι τοῦτο τὸ ὄνομα, ὃ ἐπεκαλέσατο ὁ Ζ. τοῦ ἀποκτείναι τὸν ταῦρον
 τοῦ διαβόλου ἐστίν· εἰ γὰρ θανόντα ἀ. οὐ δ. ἐστὶν ἄρα ζωῆς καὶ σωτηρίας ἔχθρος, κτλ. Τότε ὁ Ζ. δ. τὸν
 ταυροῦ χιτῶνα ἔφη· Δ. ἐπιεικέστατα, βασιλεῦ αἰώνιε, Σιλβέστρον δὲ λέγεις νικήσαι οὐδεὶς ἐδυνήθη, ἐγὼ
 ἐν τῷ παντοκράτορι Θεῷ ἐνίκησα. Ced. ¹³² Σιλβέστρου ἀνελθόντος V. 1, 2, M. 1, 2. μεγάλῃ τῇ φωνῇ
 M. 1, 2.

suscitare non valet. » Ilzec audiens Zambres A scidit vestimenta sua dixitque regi : « Ego, domine, in nomine Dei omnipotentis taurum occidi, et iste blasphemans solis gloriatur sermonibus : ideo convenit ut non amplius ipsi concedatur dicendi facultas. » Silvester autem ait : « Audi, Judæe, Scripturas tuas, et ex illis os tibi rursus obseretur. Scriptum est : « Dominus mortificat et vivificat. » Et : « Ego occidam et vivere faciam. » Rursus igitur nomen istud ad aures bovis invoca, et si revertetur, in hoc nomine confidendum sciens : si non, ego Dominum meum Christum invocabo et illum suscitabo. » Et Zambres dixit : « Hoc si feceris, per caput regis, omnes Judæi legem derelinquentes, Christianorum religioni adhaerebimus. » Tunc Silvester, manibus in caelum expansis preceque cum lacrymis facta, ad taurum abiit dixitque magna voce : « Ego nomen tuum, Domine Christe, cum clamore praesertim invoco, ut discat omnis populus iste diaboli nomine taurum fuisse trucidatum, et sancti illustrissimique nominis tui invocatione vivificandum fore. » Et cum tauro propinquasset, magna voce dixit : « In nomine Jesu Christicum Judæi scelesti crucifixerunt, surge cum gravitate. » Et statim taurum se moventem et evigilantem vinculis solvit ac liberum dimisit Silvester, dicens : « Vade unde venisti, et in via neminem lædas. » Hoc insigne miraculum Judæi mirati valdeque stupefacti, extemplo ceciderunt omnes ad pedes divini Silvestri, sanctum baptisma poscentes. Et factum est gaudium magnum regi et omni populo; duas que per horas clamaverunt : « Magnus Christianorum Deus. »

τῆ δὲ τοῦ ἁγίου καὶ φανερωτάτου σου ὀνόματος ἡ λέγει μετὰ κραυγῆς μεγάλης · « Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οἱ [παράνομοι] Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν, ἀνάστηθι μετὰ σεμνότητος. » Καὶ εὐθύς ἑαυτὸν ὁ ταύρος κινήσας καὶ ἔγερθεὶς, ἔβη κατὰ τὴν ὁδὸν ἀδικήσης. » Ὅπερ μέγα θαῦμα οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι καὶ σφόδρα καταπλαγέντες, αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ θεοῦ Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἅγιον βάπτισμα. Καὶ γέγονε χαρὰ μεγάλη τῷ βασιλεῖ καὶ παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ ὥρας β' κραζόντων · « Μείγας ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν. »

Ἄκουσατέ μου, οἱ μεγιστάνες καὶ πάντες οἱ νῦν θαυμάσαντες Χριστιανοὶ τὸν θάνατον τοῦ ταύρου. Ἐγὼ τὸν Δεσπότην μου Χριστὸν, ὃν ὕμιν εὐηγγελισάμην, ἐγνων τυφλοῦς ἀναβλέψαι ποιήσαντα, κωφοῦς ἀκοῦσαι, ἀλάλους λαλῆσαι, νεκροῦς ἐγεῖραι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· κἀντεῦθεν οὐ φανερόν ἐστι πᾶσιν ὡς διαδόλου ἐστὶν ὄνομα τὸ θανατώσαι· τὸν ταῦρον, ὅπερ ἀναστῆσαι οὐ δύναται. Καὶ τοῦτο ἀκούσας ὁ Ζαμβρῆς καὶ τὰ ἱμάτια διαβήξας, ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα· « Ἐγὼ, δέσποτα, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ταῦρον ἐθανάτωσα, καὶ οὗτος βλασφημῶν ἐν λόγοις μόνον κομπάζει· διὸ δὴ πρέπον ἐστὶ μηκέτι διδοῦσθαι αὐτῷ χώραν τοῦ λέγειν. » Ὁ δὲ Σιλβέστρος εἶπεν· « Ἄκουσον, ὦ Ἰουδαῖε, τῶν σῶν Γραφῶν (καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπιστομιζοῦ πάλιν)· γέγραπται· « Κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ. » καὶ Ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω. » Τοίνυν ἐπικάλεισαι πάλιν εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ βοῦς ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, καὶ εἰ ζήσεται, γνωσόμεθα πάντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο πιστεύειν· εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ τὸν Δεσπότην μου Χριστὸν ἐπικαλέσομαι, καὶ ἀναστήσω αὐτόν. Καὶ ὁ Ζαμβρῆς φησιν· « Εἰ τοῦτο ποιήσεις, μὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, 398 ἅπαντες οἱ Ἰουδαῖοι καταλείψαντες τὸν νόμον τῆ τῶν Χριστιανῶν ὀρησκείᾳ προσδραμούμεθα. » Τότε δὲ ὁ Σιλβέστρος ἐκτείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ μετὰ δακρῶν εὐχὴν ποιήσας καὶ πρὸς τὸν ταῦρον ἀπελθὼν, εἶπε μετὰ φωνῆς μεγάλης· « Ἐγὼ τὸ ὄνομά σου ἐπὶ πάντων ἐπικαλοῦμαι, Δέσποτα Χριστέ, (μετὰ κραυγῆς) ἵνα μάθῃ (πᾶς) ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι διαδόλου μὲν ὄνομα ἐφόνευσε τὸν ταῦρον, ἐπικλήσει ἐζωοποιήθῃ. » Καὶ πλησιάσας τῷ ταύρῳ λέγει μετὰ κραυγῆς μεγάλης· « Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οἱ [παράνομοι] Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν, ἀνάστηθι μετὰ σεμνότητος. » Καὶ εὐθύς ἑαυτὸν ὁ ταύρος κινήσας καὶ ἔγερθεὶς, ἔβη κατὰ τὴν ὁδὸν ἀδικήσης. Ὅπερ μέγα θαῦμα οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι καὶ σφόδρα καταπλαγέντες, αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ θεοῦ Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἅγιον βάπτισμα. Καὶ γέγονε χαρὰ μεγάλη τῷ βασιλεῖ καὶ παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ ὥρας β' κραζόντων· « Μείγας ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν. »

Variae lectiones et notæ.

27 δὲ ad. M. 2. 28. Xv V. 1, θάνατον τοῦ Χϋ V. 2, M. 1,2. 29 x. ὕμιν φ. M. 1,2. 30 δ. τοῦ θανατώσαι V. 2, M. 1,2. 31 θανατώσαν cod. 32 βούν V. 1,2. 33 δ. τὸ ὄνομα V. 2. 34 κομπάζειν V. 2. 35 Δίκαιον οὖν ἐστὶ μὴ ἐπὶ πολὺ δοθῆναι ἀ. ἐξουσίαν τοῦ λαλεῖν, κτλ. Ced. 36 δ. γ. M. 1,2. 37 Ced. 495,11 — 18: Πρὸς ὃν κατὸ ἅγιος Σ. ἔφη. Ἄκουε, ὦ Ἰ. ἀπὸ τῶν σῶν Γρ. τὴν ἀλήθειαν· ἐν τῷ Δευτερονομίῳ αὐτὸς ὁ Θεὸς λέγει· Ἰδοὺ, ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἐστὶ Θεὸς πλην ἐμοῦ· ἐγὼ ἀπ., κτλ. 38 ἔξαιτου M. 2. 39 ὡς add. M. 1,2. 40 I Reg. II, 6. 41 Deut. xxxii, 39, κἀγὼ V. 2, M. 1,2. 42 Ἐπ. οὐν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄλλην ἀ. τοῦ ταύρου καὶ ἐν αὐτὸν ἐγεῖρθε, πιστεύομεν π. καθῶς σὺ φῆς Ced. 43 τὸ om. V. 2, εἰ ζ. om. πάντως — μήγες τὸν M. 1,2. 44 μου om. V. 1,2, M. 1,2, τὸν ἐμὸν Θεὸν ἐπ. M. 1,2. 45 ἐπικαλοῦμαι V. 2. 46 Ced. 495,18—22. Τότε ὁ Ζ. λέγει, οὐκ εἰπόν σοι, ἐπεικέστατε βασιλεῦ κτλ. ἐν Σιλβέστρου τὴν νεκρὸν ταῦρον ἀναστήσει, πάντες τὸν Ἰουδαϊκὸν κ. ν. πρὸς τὴν τῶν Χ. αὐτομολήσομεν πίστιν. Ὁ δὲ μάκαριος Σ. ἐκτ. ἐπὶ πολὺ τὰς χ. εἰς τὸν ὁ. 47 μὰ τὴν κ. τοῦ β. om. V. 1. 48 Καὶ V. 1, M. 1,2. 49 τείνας V. 2. 50 γ. καὶ προσευξάμενος ἅμα τὴν M. 1,2. 51 φωνῆ μεγάλη ἐ. δ. Ἰϋ Χε, τὸ πανάγιον ὁ. σου ἐπ. ἐπὶ π. ἵνα μ. ὁ. λ. ὁ. Ced. μεγ. πρὸς τὸν Θεὸν Σε ἐπ. M. 1,2. 52 σου ἐπὶ π. om. V. 2, ὅτι διάβολος ἐφ. M. 1,2. 53 τ. τοῦ δὲ ζωοποιοῦ καὶ φ. Ced. 54 ὄν σου V. 2. 55 ζωοποιήθει V. 2, ἀναζωοποιήθει M. 1,2. 56 τῷ add. Ced. ὄν τοῦ Κυ Ἰϋ Χϋ M. 1,2. 57 ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου add. Ced. ἐστ. Ἰ. M. 1,2. 58 καὶ στήθι add. V. 1. 59 παρευθὺς ὁ τ. ὄλον ἐ. x. Ced. V. 1,2. 60 ἀνίστη καὶ λύσας ἀ. τὰ δ. ὁ ἅγιος Σ. ἀπ. αὐτόν λ. Ced. 61 θ. θαῦμα οἱ Ἰ. V. 2. 62 τοῦ ἁγίου Σ. Ced. τοῦ Σ. V. 2, τὸ θ. β. M. 2. 63 Ced. 495,1—4: Καὶ τούτου γενομένου ἐγάρη μεγάλη; ὁ τε φιλόχριστος βασιλεὺς καὶ ἡ μακαριωτάτη Λυγούστα καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ὥστε ἐπὶ ὦ. β' κρᾶζειν ἅπαντας· M. Θεὸς τῶν Χ. 64 τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς V. 1, τοῦ β. καὶ τοῦ λ. π. V. 2. 65 ὡς add. M. 1,2. 66 δὲ ὦ. V. 2. 67 ὄντως add. cod. V. 1, ποιῆ χρ. M. 1, 2, om. Ced. V. 2. 68 καὶ ἡ τούτων πίστις cod. V. 2, M. 1,2, καὶ μεγάλη ἡ δύναμις αὐτοῦ V. 1, om. Ced.

ΠΓ. Περὶ Κωνσταντινουπόλεως 69.

A

CLXXX. De Constantinopoli.

10 Μετὰ ταῦτα βουλόμενος ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος κτίσαι 11 εἰς Ἴλιον **399** θάψονα ἐν τῷ πρὸ τοῦ Ἰλίου πεδίου ὑπὲρ τὸν Ἀλαντος **399** τάφον, ἐθα φασι τὸν ναύσταθμον 12 τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαντας Ἑλληνας, κατ' ἄνα ὁ Θεὸς [αὐτῷ] ἐπέτρεψεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ 13 κτίσαι. Καὶ 14 τῷ ἱβ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ ποιήσας Κωνσταντῖον 15 καὶ Κωνσταντῆν 16, τοὺς 17 υἱοὺς 18 αὐτοῦ, Καίσαρας 19, Κωνσταντῖνον μὲν τὸν πρεσβύτατον 20 ἀρχεῖν ἐθέσειεν 21 πρὸς δουρῶν ἦλιον, τὸν δὲ Κωνσταντῆν ἐν Ῥώμῃ, καὶ Δαλμάτιον ἀναψιδὸν αὐτοῦ, ἐν Βρεττανίᾳ, καταλείψας αὐτοῖς τὰ δουρικτὰ μέρη, ἀνήλθεν 22 εἰς Βυζάντιον σὺν τῇ 23 μητρὶ Ἑλένῃ, καὶ υἱῷ Κωνσταντῖνῳ, καὶ Λικινίῳ, γαμβρῷ 24, ἐπὶ ἀδελφῇ αὐτοῦ. **(103b)** Καὶ ἀνανεώσας τὸ πρῶν ὄπδ 25 Ἰουλιανῶν, τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης, τεῖχος κτισθὲν καὶ προσθεῖς ἄλλο 26 διάστημα, προσηγόρευεν αὐτὴν 27 εἰς τὸ Ἴλιον θνομα Κωνσταντινούπολιν 28. 29 Ὀλίγους δὲ τοὺς οἰκήτορας πρὸς τὸ μέγεθος πόλεως ὄρων 30, ἀπὸ τε Ῥώμης τοὺς ἀξιολογωτέρους 31 ἐκλεξάμενος, ἀπὸ τε τόπων ἐτέρων συναθροίσας καὶ οἶκους; μεγίστους οἰκοδομήσας αὐτοῖς καὶ χαρισάμενος οἰκεῖν τὴν πόλιν ἐποίησεν 32.

Postea cum vellet Magnus Constantinus sui nominis urbem fundare in agro qui respicit Ilion, ad Ajacis tumulum, ubi dicunt esse portum, quem tenuerunt Graeci contra Trojam certas, in somno Deus ipsi in Byzantio fundare suasit. Anno duodecimo ex quo Romae regnabat, Constantio et Constanti, filiis suis, creatis Caesaribus, Constantinum natu maximum statuit imperare ad solis occasum, Constantem vero Romae, et Dalmatium, consobrinum suum, Britannia, et relinquens illis occidentales partes, Byzantium cum matre Helena, filioque Constantio, et Licinio, suae sororis conjuge, abiit. Tum renovato, quem ante Byzantius, Thraciae rex, aedificaverat, muro, adjectoque novo intervallo, eam suo nomine Constantinopolim appellavit. Cum autem videret paucos esse pro magnitudine urbis habitatores, cives Romae illustriores elegit atque ex aliis locis advocavit; domosque maximas ipsis aedificans nihilominus in urbe habitandi facultatem concessit.

Exstruxit autem palatium et hippodromum et duo magna rostra, et forum, ubi Roma deveniens tabernaculum suum posuit; ibidemque monolithiam et omnino porphyreticam columnam, quam valde mirabiliier e Roma deportaverat, statuit, atque super illa imposuit statuam, quam adduxit ex Heliopoli Phrygiae, septem in capite radios habentem.

Variæ lectiones et notæ.

69 Ipsa rubrica in codice evanuit, sed cf. rubricam § 5; δ'. ὅπως ὄκησε τὸ Βυζαντινον ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνωκοδόμησε, καὶ εἰρηνεύσας ἐκάλεσεν αὐτὸ Κ. Π. ἀξιολόγους ἀνδρας πολλαχῶθεν ἐπισυναγαγὼν καὶ κατασκευάσας ἐν αὐτῇ V. 1, ac si hæc quoque Silvestriani ex Actis petita essent, quavis de hoc papa nihil h. l. referatur. 70 Ced. 496,7 — 21. Τῷ τῇ, ἔται, Leo, P. κε', ρωλγ', Glyc. 462,4 463,10. Καὶ μ. V. 1,2. M. δ. τ. M. 2. 71 πόλιν a. d. V. 1,2. M. 1,2. — 20. ὄν. ἐπὶ τὰ ἐσπέρια κατ' V. 1. 72 ἐσχημένα add. V. 2. M. 1,2. 73 ἐν B. V. 2. 74 κτίσαι καὶ om. A. 75 Κωνσταντῖνον cod. et A. 76 Κωνσταντῆν καὶ Κωνσταντῖνον V. 1. 77 τοὺς om. V. 1,2, δ. om. M. 2, καὶ Κωνσταντῖνον—Ῥώμῃ om. V. 1. 78 αὐτοῦ υἱοὺς A. 79 καὶ add. V. 2. M. 1,2. 80 πρεσβύτερον V. 2. 81 θεσπίσας V. 2. π. δύο μέρη ἡλίου V. 2, M. 2. 82 ἦλθεν εἰς τὸ B. V. 1,2. 83 σὺν μ. V. 1. 84 γαμβρῷ αὐτοῦ ἀδελφῇ αὐτοῦ A. 85 ὄπδ τοῦ B. β. M. 1,2, ὄπδ Βύζου τινὸς β. V. 1, Βυζάντιον θ. V. 2. 86 ἐν add. V. 1. 87 ἀ. Κ. Π. V. 1. 88 Κωνσταντῖνου πρὸς Ῥώμης A. 89 Glyc. 463,11—16; M. 1. om. usque ad Ῥώμης § 2. 90 τί ποιεῖ; add. V. 1. 91 ἐξολίγους V. 2, ἀξιολόγους V. 1, M. 1,2. 92 Περὶ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν cod. (cf. ε'· περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ παλατίου καὶ τῶν μεγάλων ἐμβόλων καὶ τοῦ πορφυροκίονος V. 1 ad § 2, et Ced. 496,21—497,1 cum Glyc. 436,16—464,4). Φασι δὲ αὐτὸν καὶ τοιοῦτόν τι εὐρασεῖ ἀξιοθαύμαστον. Ἀποστείλας γὰρ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἀρχοντας ἐν Περσίῃ, οἳ καὶ διὰ μηνῶν ἰς μεγάλην νίκην ποιήσαντες καὶ πάντα τῆς κεντενάρια ἀναλαβόμενοι, ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸ τοῦ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἀποστείλας εἰς Ῥώμην, ἀνεβγίσατο (ἀνελατ. conl. ἀνελάβετο?) τὰς φαμίλιας αὐτῶν, ὦρισε δὲ καὶ κτίστας μηχανικούς, Ἰνα θεάσωναί τοὺς οἶκους αὐτῶν καὶ τοὺς τόπους ἐνὸς ἐκάστου πού κεῖται καὶ ὅπως ἰδεῖν αὐτάς, ἐτέρας ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης, ἄλλας δὲ ἐπὶ τὰς ἡπείρους, καὶ τὰ σχήματα τῶν κτισμάτων καὶ τὰς ἀνάδοξας, οἳαί ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ λαβόντες τὰς φαμίλιας τῶν συγκλητικῶν ἀνήλθον ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ ἀνθόμοια ἔκτισαν ἅπαντα. Καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ τὰς φαμίλιας αὐτῶν. Ἐλθόντας σὺν μετὰ νίκης ἐκ τῆς Περσικῆς, ὡς εἰρηται, ἐδέξατο αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ ποιήσας εὐαχίαν εἶπεν αὐτοῖς· Ἐθέλετε ἀπελθεῖν εἰς Ῥώμην; ἢ δοκιμάζων αὐτοῦς. Οἱ δὲ ἐφησαν μὴ κατελθεῖν ἄκρι μηνῶν ἱβ'. Ἐ' Ἀπ' ὄψεως (ἀπόψε cod.) ἔχω ὑμῖν δοῦναι τοὺς οἶκους ὑμῶν. ἢ Προστάξας δὲ τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ ἐνὶ ἐκάστῳ (ἐνα ἕκαστον cod.) ἀποδοῦναι τὸν ἑαυτοῦ οἶκον· οὗτοι δὲ ὡς εἶδον τοὺς πυλεῶνας καὶ τὰς αὐλάς; καὶ τὰς ἀνάδοξας καὶ πάντα ὅμοια τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ, μέτρα τε καὶ σχήματα καὶ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἀπόδλεψιν τῶν θυρίδων, ἔδεξιν εἶναι ἐν φαντασίᾳ εἰς τὴν Ῥώμην. Εὐρόντες δὲ καὶ τὰς φαμίλιας αὐτῶν ἐξεπλάγησαν· ἐρωτήσαντες δὲ αὐτοὺς καὶ μαθόντες ἀκριβῶς τότε ἐπίστησαν ὡς οὐκέτι φάντασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως, ὅτι ἄκοντας καὶ μὴ βουλομένους αὐτοὺς ἐνώκησεν ἐν ταῦθα. Ἐκ τῶν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἰλήφασι καὶ οἱ τόποι τὰς προσηγορίας. 93 Glyc. 464,9—13. Ἦν δὲ οἰκοδομήσας Leo et Sym. 31b. 94 καὶ τὸ V. 1, καὶ V. 2, M. 1,2.—τερπνούς ἢ. Sym. 95 ἰπτικὸν καὶ παλάτιον A. 96 ἐν ᾧ τῷ πῶψ — Ῥώμης om. V. 1,2, Sym. propter homoioteleuton. 97 ἔστησε. 98 ἐν ᾧ φ. V. 1,2, M. 1,2. Sym. (τερπνὸν καὶ ἄλ. μ. ἔστησεν ἐκ Ῥ. ἀγαγῶν, ἀδρίσας ἐπ' αὐτὸ ἀδριάντα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, κτλ.) 99 ὀλφύρον V. 2. 100 ἔδρυσεν codice ἰδρύσατο Leo. 101 τὴν om. A.

Columnam autem ob magnitudinem et pondus per tres annos in mari devexit, et a mari usque ad forum illa per annum venit, licet rex continuo hinc illuc vagaretur et aurum inusitatum multitudini distribueret. Deinde postquam in fundamenta pro fulcimento custodiaque duodecim cophinos, quibus Christus benedixit, lignaque pretiosa, ac sacras reliquias, posuit, vir ille mirabilis prorsus mirabilem hanc ipsam monolithum columnam cum multa arte industriaque ac intelligentia defixit. Quosdam autem inscios et ignaros vel, ut melius dicam, stolidos, in errorem adduxerunt, ut non esse monolithum crederent, æνεαε zοναε lorique multi ad ornatum convenienter aptati.

Præterea ædificavit templa Sanctorum Apostolorum, Sanctæ Irenes, Sancti Mocii, ac in Anaplo archangeli Michaelis. Insuper construit Sanctam Sophiam (prope Sanctam Irenen), ecclesiam perpulchram, sed non juxta formam pulchritudinique ac magnitudinem, quæ nunc in usu. Hujus dedicationem facit sub Eudoxio patriarcha Eunomii discipulo, mensis Maii die undecima, celebratam a prima synodo, ubi sedebant trecenti decem et octo sancti Patres.

Postea creatis Cæsaribus Constantio, filio suo, Constantinopoli, et Licinio, ejus genero, Nicomediæ Bithyniæ, contra Persas arma tulit, et ab ipsis rogatus, illos tributarios fecit, et reversus est.

Ei cum Nicomediæ cognovisset, quod Licinius vindictam exercens Christianos morti tradebat, mœrore perfusus ad illum scripsit ut a furore contra Christi ecclesias abstineret exhortans. Sed ille

κεφαλήν ἀκτίνας ζ' τὸν δὲ κίονα τρισὶν ἔτεσι πλωζόμενον ἤγαγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ βάρους· ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ φόρου δι' ἐνιαυτοῦ ἦλθε, καίπερ τοῦ βασιλέως συνεχῶς φοιτῶντος· καὶ χρυσὸν ἀπειρον τῷ πλήθει διανέμεντος. Εἶτα θέμενος εἰς τὰ θεμέλια τοὺς ἑβ' κοφίνους, οὗς ὁ Χριστὸς ἠλόγησε, καὶ ξύλα τίμια καὶ ἅγια λείψανα πρὸς στηριγμὸν καὶ φυλακὴν, ἔστησεν· αὐτὸν δὲ ἠ πολλῆς τέχνης, δυνάμεώς τε καὶ σοφίας ὁ θαυμαστὸς ἔκεινος ἀνὴρ τὸν πανθαύμαστον μονόλιθον κίονα· ἐξεπάτησαν· δὲ τινὰς τῶν ἀφελεστέρων καὶ ἰδιωτῶν ἢ μᾶλλον· εἰπεῖν τῶν ἀλογωτέρων, μὴ εἶναι· τοῦτον μονόλιθον αἱ πρὸς διακόσμησιν καὶ εὐκρίπειαν αὐτοῦ χαλκαὶ ζῶναι καὶ οἱ πλεῖστοι λῶροι.

Καὶ πρὸς τοῦτοις ἔκτισα ναοὺς τῶν τε Ἁγίων Ἀποστόλων, 401 καὶ τῆς ἁγίας Εἰρήνης¹², καὶ τοῦ ἁγίου Μωκίου¹⁴, καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου¹⁵ Μιχαὴλ ἐν τῷ Ἀνάπλω¹⁶. Πρὸς¹⁷ τοῦτοις κτίζει καὶ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν (106^a) (πλήσιον¹⁸ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐκκλησίαν περικαλλῆ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ νῦν ἑρώμενον σχῆμα, καὶ κάλλος, καὶ μέγεθος. Καὶ ταύτης τὰ ἔγκαίνια ποιεῖ ἐπὶ Εὐδόξiou πατριάρχου, μαθητοῦ Εὐνομίου, μηνὶ Μαΐου¹⁹ ἔγκαίνισθεῖσα παρὰ τῆς αὐτοῦ συνόδου τῶν τιῶν ἁγίων θεοφόρων²⁰ Πατέρων.

Εἶτα ποιήσας Καίσαρα Κωνσταντίον²¹, υἱὸν αὐτοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ Λικίνιον²², [τὸν] γαμβρὸν αὐτοῦ, ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας, κατὰ Περσῶν ἑστράτευσεν²³, ὅψ' ὦν παρακληθεὶς²⁴ ὑποφόρους αὐτοὺς ἐποίησεν²⁵ καὶ ὑπέστρεψε.

Καὶ μαθὼν ἐν Νικομηδείᾳ, ὅτι Λικίνιος τιμωρῶν ἐφόνευσε τοὺς Χριστιανούς, συγχυθεὶς²⁷ τῇ λύπῃ ἔγραψεν αὐτῷ παρακελεύων 402 ἀποστῆναι αὐτὸν τῆς κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ μανίας.

Variæ lectiones et notæ.

¹ προσφ. V. 1,2, M. 1,2. ² ἴστ. — πανθ. om. Slav. ³ αὐτὸν μετὰ πολλῆς τ. ἁγίων δ. καὶ ὁ θαυμαστός A. ⁴ μετὰ π. V. 1. M. 1,2. ⁵ θαυμαστός M. 1,2. ⁶ ἐξεπάτηθ. δὲ τινες cod. V. 2, M. 1,2. ⁷ καὶ ἰδ. ἢ μ. ἔ. τῶν ἄλ. om. V. 2, M. 1,2, ex homoioteleuto. ⁸ καὶ πλ. M. 1,2. ⁹ Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ βιβλίους ἱερῶς Κωνσταντινῶς κατασκευάσαι προστάξας λόγῳ τῶν ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως, πικρασίμηνος αὐτῷ δημόσια χρήματα, δεῖ ἄτερ τῶν λοιπῶν βιβλίων, ἔ βιβλίους ἐκ δορκάδων μαμβράνων ἔγραψεν (Scholion cod. Leo. 88,22-89,2, Sym. 32^a). ¹⁰ Ced. 493,2—6, ναὸν Leo, Ced. ¹¹ E. τοῦ V. 1,2. ¹² καὶ τοῦ ἁγίου Ἀγαθοῦ Leo, Ced. ¹³ ἀρχιστρατήγου Ced. ¹⁴ καὶ Σωθῆσίου add. Leo, Ced. ¹⁵ Πρὸς — πρῶν. om. V. 1, M. 1,2. ¹⁶ πλ. E. V. 2, μηνὶ om. M. 1,2. ¹⁷ θεοφ. om. V. 2. ¹⁸ Ced. 497, 1. ¹⁹ Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐπὶ Πέρσας ἑστράτευε καὶ τοὺτους τροποσάμενος πάλιν ὑπέστρεψε. ²⁰ μὲν τὸν add. V. 1. ²¹ K. Π. A. δὲ V. 1. ²² ἐπεστρ. V. 1,2, ὅψ' ὦν om. M. 1,2. ²³ καὶ add. M. 1,2. ²⁴ ποιήσας ὕπ. V. 1,2, M. 1,2. ²⁵ Sic V. 1,2. Καὶ μ. δεῖ A. ἐν N. τ. ἑφ. M. 1,2, sed et: Ταῦτα μ. Κωνσταντίνου, ὁ εὐσεβέστατος post CLXXXIII, 6; T. μ. K. ὁ ἔ. δεῖ ἐν N. A. τιμωρεῖ τοὺς χριστιανούς ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ μεγάλως cod. — Τῷ δὲ Λικινίῳ ὡς (A. καὶ M. 1,2) συμμαχίσαντι αὐτῷ εἰς τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐξέδοτο Κωνσταντιανῶν αὐτῷ τὴν ἰδίαν (K. τὴν ἑαυτοῦ M. 1,2) ἀδελφὴν εἰς γυναῖκα. Καὶ ἀφορίσας αὐτῷ μοῖραν ἰκανὴν τῶν (ix. τῆς M. 1,2) Ῥωμαίων γῆς, ἀνέδειξε βασιλεῖα, ἀπαιτήσας αὐτῷ συνθήκας μὴδὲν παρὰ τῶν Χριστιανῶν δογμάτων (κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ δόγματος M. 1,2) πράττειν. Ὁ δὲ Λικίνιος κρατήσας τὴν ἀρχὴν (οὐκ ἤνεγκε τὴν εὐτυχίαν, ἀλλ' ὥσπερ) λήθον λαθῶν τῶν συμβεβηκότων τοῖς πρὸ αὐτοῦ τυράννοις, εἰς εἰδωλομανίαν ἐξώκειλεν καὶ ὦν τῆς πικρᾶς καταστροφῆς θεατῆς γαγνήσκει, τούτων τὸν βίον ἐξηλώκει (καὶ M. 2) γυναικομανῶν (καὶ M. 1,2), ἀδικῶν καὶ φονεῶν τοὺς Χριστιανούς (cod. in textu M. 1,2 post CLXXXIII, 6). Ced. 477,21-25 τῷ 19° ἔτει (= 317; 495,12-15 τῷ 18° καὶ 19° ἔτει ἤρξατο — διωγμὸν κινεῖν. Ἐπὶ Λικινίου ἐμαρτύρησαν ἡ ἁγία Εὐφημία, Γουρίας, Σαμωνᾶς καὶ Ἄδιδος, Μακρόβιος, Γορδιανός, Οὐαλεριανός, Ζωτικὸς, βασιλεὺς Ἀμασίας, Ἄδιδος διάκονος καὶ οἱ ἐν Νικομηδείᾳ με', καὶ οἱ ἐν Σεβαστείᾳ με' ἐπὶ Λυσίου ἡγεμόνης καὶ Βλάσιος, καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης (Σχόλιον cod.) — In Nota codex legit παρὰ τὰ τῶν—γυναικομανῶν καὶ ἀδικῶν — Γόρδιος ἐν Νικοπόλει. ²⁷ μᾶλλον δὲ συγχ. cod. καὶ συγχ. M. 1,2, ὦν (καὶ V. 2, M. 1,2) μεταξὺ πολέμου γινομένου, συνηθέη A. (ζῶν om. M. 2), ἐν Χρυσόπολει καὶ τοῦτον ἐν Θ. περιώρισε V. 1,2, (περιωρίσας M. 1,2). Ὁ δὲ A. κατὰ Χριστιανῶν μανίαις, πολλὰ δεῖνὰ εἰργάζετο, κ. τ. λ. Sym. 30^a.

11 Ὁ δὲ καταφρονήσας μανικιώτερον τῷ διωγμῷ ἔχρησαστο καὶ (λοιπὸν κρυπτῶς) κατὰ τοῦ εὐεργέτου ἐπιβουλὰς ἐπένοει· ὕστερον δὲ καὶ δημόσιον πόλεμον ἐπεκρότε· κατὰ τοῦ ὑπὲρ θείας δυνάμεως φρουρούμενον¹¹. Καὶ συμβολῆς γενομένης κατὰ τὰ μέρη τῆς Βιθυνίας (καὶ τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ προάγοντος), Κωνσταντῖνον ὑποχείριος γέγονεν ὁ δειλαίος ζῶν²² συλληφθεὶς. (Φιλανθρωπὴ δὲ χρησάμενος ὁ κατὰ πάντας πράτατος βασιλεὺς τῷ δυσμενεῖ), ἐξέλευσεν αὐτὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ διάγειν ἡσυχάζοντα. Ὁ δὲ μικρὸν ἐψυχάσας, ἐφωρίθη βραδύρους τινὰς μισθωσάμενος πρὸς τὸ αὐτοῖς ἀναμαχῆσασθαι. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ Κωνσταντῖνος ἐκέλευσε κεφαλικὴν αὐτὸν ὑποστῆναι τιμωρίαν.

35 (5) Ἡ δὲ μακαρία Ἑλένη εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπελθούσα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ τοῦτον εὐρούσα, ἔκτισεν ἐκκλησίας θαυμασίας, καταλύσασα τὸν ἐπὶ τῷ Δεσποτικῷ τάφῳ κτισθέντα ναβὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἀφροδίτης. Καὶ ὑποστρέψασα καὶ πολλὰ τῷ υἱῷ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐντειλαμένη, ἐτελεύτησεν ἐτῶν 403 π., ἣν ἔθαψαν ἐν τῷ ναβῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Πάσαις τοίνυν ἀρεταῖς ἡ μακαρία κεκοσμημένη εἶχε καὶ τὴν χριστομιμητον ταπεινοφροσύνην πρὸς πάντας μὲν, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸ ἱερὸν τῶν μοναχῶν σῆμα. Τὰς γὰρ τοὶ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγεύρουσα πολλάκις καὶ ἐπὶ στιβάδων κατακλίνουσα, αὐτὴ δι' ἐαυτῆς καθυκούργει, ἕψα παρατιθείσα, καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπιχέουσα, θεραπείης ἔργον ἐπλήρου. Οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀείμνητον υἱὸν αὐτῆς ἐξεπαίδευσεν, ἄτυφον ἔχσιν φρόνημα, ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς ἐπιμελεῖσθαι, δουλεύειν τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν Γραφήν, « μετὰ φόβου καὶ τρόμου, » (106^b) δὲ φυλάττων ἀκριδῶς τὰς αὐτῆς ἐντολάς ἐκατοντακλασίως.

monitum contemtuens, majori etiam cum crudelitate in illos sæviebat, et licet occulte, contra benefactorem insidiabatur. Postremo publicum bellum contra quem divina potestas tuebatur, conclamat. Congressuque facto ad partes Bithyniæ illustrique cruce prælata, vivens ac tremens captus in postestatem Constantini venit. Clementia vero erga inimicum usus rex erga omnes mitissimus, ipsum Thessaloniciæ pacifice degere jussit. Postquam autem paulisper quieverat, barbaros aliquot mercedo conductos ad denuo præliandum ascivit. Hoc vero audito Constantinus jussit illum capitali poena plecti.

Cum interim beata Helena, Jerusalem ad inveniendam pretiosam crucem profecta, eam reperiisset, egregias ecclesias, templo quod impii Aphroditæ super Dominico tumulo construxerant destructo, ædificavit. Deinde postquam reversa est multaque de fide Christi filio suo mandavit, octoginta annos nata mortua est et in Sanctorum Apostolorum templo sepulta. Omnibus exornata virtutibus, ad omnes quidem, præcipue vero ad sacrum monacharum habitum, humilitatem imitatione Christi servabat. Illas enim quæ vivæ virginitatem colabant, sæpe congregans, et super lectulos accumbere jubens, ipsa perse ministrabat, cibos enim apponens, pocula porrigens, et manibus earum aquam infundens, opus famulæ præstabat. Sic et suum memorabilem filium edocuit, non alte sapere, virtutem justamque agendi rationem curare, Deo juxta Scripturam cum metu ac tremore servire; qui etiam ipse fideliter ejus mandata servans omnimode fructus faciebat.

Sub hoc namque beato interiores Iudi et Iberi ad

16 Ἐπὶ τούτου γὰρ τοῦ μακαρίου οἱ ἐνδότεροι

Varie lectiones et notæ.

11 Ced. 497,1-13. Τῷ ἐθ' ἔπει ὁ Μέγας Κ. θεωρῶν Λικίνιον μανικιώτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῷ δ. χρώμανον καὶ ἐπιβουλὴν κ. τοῦ ε. μελετώντα ὀπλίσκεται, κ. τ. λ. 22 λ. ὁ κρυπτός cod. λ. κρυπτός Γ 11 ἔτρον M. 1,2. 21 αὐτοκράτορος add. M. 1,2-5. ια' δὲ καὶ ἡ' μῆσι τοῦ πολέμου μεταξὺ Κ. καὶ λ. Ἰσταμίνου, ὡς πόλεμος κατὰ τὴν Β. ἐκροτήθη Ced. — κ. τοῖς μέρεσι τῆς Β. cod. ἐν τοῖς τῆς Β. μ. M. 1, 2 22 ζῶν ὁ ἀλιτήριος συλλαμβάνεται ἐν Χρυσοπόλει καὶ εἰς Θεσσαλονικίαν ἐκπέμπεται φρουρεῖσθαι Ced. 23 δ. τῷ αὐτοκράτορι σ. M. 1,2. 24 ὁ καταπραΰτατος M. 1,2. 25 Ὡς δὲ ἐν Θ. ἐπέμψθη καὶ πάλιν ἐκεῖσε νεωτερίζειν ἐμαλλε β. μισθούμενος, τοῦτον διὰ ξίφους ἀποτηθηναί ὁ βασιλεὺς κελεύει Ced. Πάλιν δὲ νεωτερίζοντος (νεωτερίζαντος κατ' M. 2) αὐτοῦ καὶ ὀπλῶν ἀποτιμένου (ἀπότομος M. 1,2), προστάξαντος (τοῦ M. 1,2) Κωνσταντίνου ἀνηρέθη V. 1 2, M. 1,2 (ὁ δειλαίος V. 1). 26 ἐψυχάσασθαι ἐπ. δὲ β. M. 1,2. 27 κ. ὑπ. M. 1,2. 28 325 (5827) — ς'. Ὅπως ἡ μακαρία Ἑλένη εἰς Ἱερουσαλήμ ἀνήγαγε καὶ τὸν βίον καλῶς ἀμείψασα μακαρίως τελευτᾷ V. 1. Rubrica in codice evanuit; Ced. 497,23-499,20. Καὶ Ἐ. ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως στεφθεῖσα δι' ὀπτασίας εἰς τὰ Ἱ. ἀπέρχεται καὶ τοὺς ἁγίους τόπους φανερώσασα καὶ τὸν τιμίον σταυρὸν εὐρούσα πάντα ἀνέστησεν καὶ ναοὺς οἰκοδομήσασα ἐν αὐτοῖς, περιφανῶς· τούτους ἐκαλλιῶπισα (τῷ κ' ἔπει). 29 ἐν Ἱ. M. 1,2. 30 ἐ. θ. ἐκτ. V. 2, ἐ. θαυμαστάς ἐκτ. M. 1,2. 31 βωμόν M. 1,2. 32 ἀπό V. 2, M. 2. 33 Ἑλλήνων add. cod. 34 τῆς Ἀφροδίτης M. 1. 35 Ἡ δὲ μακαρία Ἐ. ἐξ Ἱερουσαλὺμ ἐπαυλοῦσα καὶ π. τῷ υἱ. αὐτῆς καὶ β. — π'. καὶ ἐτάφη ἐν Ced. 36 ὕπερ τῆς M. 1,2. 37 καὶ ἔθαψεν ὁ υἱὸς αὐτῆς V. 1. — ἐν Κ. Π. ἐν τῷ V. 2, M. 1,2. — Πάσης τ. ἀρετῆς V. 2, M. 1,2, cod. πάσης τ. ἀρετῆς V. 1. 38 ἀπ. ἐν Κ. Π. cod. 39 ἡ μ. ἀρ. Ced. 40 αὐτὴ add. V. 1. 41 γάρ add. V. 1. 42 ἐλαίρετος δὲ π. τοὺς μονάζοντας· συναγουσα γὰρ παρθένους καὶ Ced. 43 παντοῦ αὐδ. M. 1,2. 44 ἀκούσασα συναγεύρουσα πολλῶ π. V. 2, M. 1,2. 45 δὲ add. V. 1. 46 θεραπεινίδος V. 1. 47 τὸν υἱὸν M. 1,2. 48 ἐξεπαίδευσεν V. 1. 49 τό add. cod. 50 τε add. V. 1. 51 πάσης add. M. 1,2. 52 δὲ τῷ Κφ μ. Ced. cf. Philipp. II, 1,2. 53 ὡς καὶ V. 2. 54 ἐκατοντοκλασίως M. 1,2. 55 Ced. 498,9-17. Ἐπὶ τ. τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἔθνων τὸν Χριστιανισμὸν προσεδέξαντο ἀπὸ τ. Κελτῶν καὶ Γαλιατῶν τῶν ἑσπερίων ἄλλα καὶ Ἱ. οἱ ἐνδοτέρω, 16. τ. καὶ Ἀ. ἀρχὴν ἐκ Τ. λαθόντες· τότε γὰρ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάκκου ἐκεῖνου ἐκδίδεται — καὶ Πέρσαι ὁμοίως ἐπὶ Σιμεὼν ἐπίσκοπον· ἄλλα καὶ Ὑδαθαζὰδ εὐνοχοῦ· παιδαγωγὸς Σαπῶρου ἐμαρτύρησεν. 56 καὶ add. V. 1,

Columnnam autem ob magnitudinem et pondus per tres annos in mari delevit, et a mari usque ad forum illa per annum venit, licet rex continuo hinc illuc vagaretur et aurum inusitatum multitudini distribueret. Deinde postquam in fundamenta pro fulcramento custodiaeque duodecim cophinos, quibus Christus benedixit, lignaque pretiosa, ac sacras reliquias, posuit, vir ille mirabilis prorsus mirabileni hanc ipsam monolithum columnam cum multa arte industriae ac intelligentia defixit. Quosdam autem inscios et ignaros vel, ut melius dicam, stolidos, in errorem adduxerunt, ut non esse monolithum crederent, aeneae zonae lorique muli ad ornatum convenienter aptati.

Præterea ædificavit templa Sanctorum Apostolorum, Sanctæ Irenes, Sancti Mocii, ac in Anapio archangeli Michaelis. Insuper construit Sanctam Sophiam (prope Sanctam Irenen), ecclesiam perpulchram, sed non juxta formam pulchritudinemque ac magnitudinem, quæ nunc in usu. Hujus dedicationem facit sub Eudoxio patriarcha Eunomii discipulo, mensis Maii die undecima, celebratam a prima synodo, ubi sedebant trecenti decem et octo sancti Patres.

Postea creatis Cæsaribus Constantio, filio suo, Constantinopoli, et Licinio, ejus genero, Nicomediæ Bithyniæ, contra Persas arma tulit, et ab ipsis rogatus, illos tributarios fecit, et reversus est.

Et cum Nicomediæ cognovisset, quod Licinius vindictiam exercens Christianos morti tradebat, mærore perfusus ad illum scripsit ut a furore contra Christi ecclesias abstineret exhortans. Sed ille

κεφαλὴν ἀκτίνας ζ' τὸν δὲ κίονα τρισὶν ἔτεσι πλωζόμενον ἤγαγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ βάρους· ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ φόρου δι' ἐνιαυτοῦ ἦλθε, καίπερ τοῦ βασιλέως συνεχῶς φοιτῶντος· καὶ χρυσάτον ἀπειρον τῷ πλήθει διανεμόντος. Εἶτα θέμενος εἰς τὰ θεμέλια τοὺς εἴς κοφίνους, οὗς ὁ Χριστὸς ἠλόγησε, καὶ ξύλα τίμια καὶ ἅγια λείψανα πρὸς στηριγμὴν καὶ φυλακὴν, ἔστησεν αὐτὸν· διὰ δὲ πολλῆς τέχνης, δυνάμεώς τε καὶ σοφίας ὁ θαυμάσιος· ἐκείνος ἀνὴρ τὸν πανθαύμαστον μονόλιθον κίονα· ἐξεπάτησαν· ὁ δὲ τινας τῶν ἀφελεστέρων καὶ ἰδιωτῶν ἢ μᾶλλον· εἰπεῖν τῶν ἀλογωτέρων, μὴ εἶναι· τοῦτον μονόλιθον αἱ πρὸς διακόσμησιν καὶ εὐπρέπειαν αὐτοῦ χαλκαὶ ζῶναι καὶ οἱ πλεῖστοι λῶροι.

Καὶ πρὸς τοῦτοις ἔκτισε ναοὺς τῶν τε Ἀγίων Ἀποστόλων, 401 καὶ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, καὶ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῷ Ἀνάκλιω. Πρὸς τοῦτοις κτίζει καὶ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν (106) (πλησίον τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐκκλησίαν περικαλλῆ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ νῦν ἱερωμένον σχῆμα, καὶ κάλλος, καὶ μέγεθος. Καὶ ταύτης τὰ ἐγκαίνια ποιεῖ ἐπὶ Εὐδοξίου πατριάρχου, μαθητοῦ Εὐνομίου, μηνὶ Μαΐου ἅ' ἐγκαίνισθεῖσα παρὰ τῆς α' συνόδου τῶν τιῆ' ἁγίων θεοφόρων Πατέρων.

Εἶτε ποιήσας Καίσαρα Κωνσταντῖον, υἱὸν αὐτοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ Λικίνιον, [τὸν] γαμβρὸν αὐτοῦ, ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας, κατὰ Περσῶν ἐστράτευσεν, ὑφ' ὧν παρακληθεὶς ὑποφόρος αὐτοὺς ἐποίησεν καὶ ὑπέστρεψε.

Καὶ μαθὼν ἐν Νικομηδείᾳ, ὅτι Λικίνιος τιμωρῶν ἐφόδευσε τοὺς Χριστιανούς, συγχυθεὶς τῇ λύπῃ ἔγραψεν αὐτῷ παρακελεύων 402 ἀποστῆναι αὐτὸν τῆς κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ μανίας.

Variae lectiones et notæ.

* προσφ. V. 1,2, M. 1,2. ἔστ. — πανθ. om. Slav. * αὐτὸν μετὰ πολλῆς τ. ἁγίων δ. καὶ ὁ θαυμάσιος ἄ. * κατὰ π. V. 1. M. 1,2. * θαυμαστός M. 1,2. * ἐξεπάτηθ. ὁ δὲ τινας cod. V. 2, M. 1,2. * καὶ ἰδ. ἡ μ. ἐ. τῶν ἄλ. om. V. 2, M. 1,2, ex homoioteleuto. * καὶ πλ. M. 1,2. * Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου βιβλίου ἱερῶς Κωνσταντίνος κατασκευάσαι προτίταξε λόγῳ τῶν ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως, πικρασθόμενος αὐτῷ δημόσια χρήματα, ὅς ἄτερ τῶν λοιπῶν βιβλίων, εἰ βιβλίου ἐκ δορυκάθων μεμβράνων ἔγραψε (Scholion cod. Leo. 88,22-89,2, Syn. 32*). * Ced. 493,2—6, ναὸν Leo, Ced. * E. τοῦ V. 1,2. * καὶ τοῦ ἁγίου Ἀγαθόνικου Leo, Cod. * ἀρχιστρατήγου Ced. * καὶ Σωσθενίῳ add. Leo, Cod. * Πρὸς — πρ. om. V. 1, M. 1,2. * πλ. E. V. 2, μηνὶ om. M. 1,2. * Θεοφ. om. V. 2. * Ced. 497, 1. * Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐπὶ Πέρσας ἐστρατεύει καὶ τοῦτους τροπωσάμενος πάλιν ὑπέστρεψε. * μὲν τὸν add. V. 1. * K. Π. A. δὲ V. 1. * ἐπεστρ. V. 1,2, ὑφ. ὧν om. M. 1,2. * καὶ add. M. 1,2. * ποιήσας ὑπ. V. 1,2, M. 1,2. * Sic V. 1,2. Καὶ μ. δτι A. ἐν N. τ. ἱφ. M. 1,2, sed et: Ταῦτα μ. Κωνσταντίνος ὁ εὐσεβέστατος post CLXXXIII, 6; T. μ. K. ὁ ἐ. ὅτι ἐν N. A. τιμωρεῖ τοὺς χριστιανούς ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ μεγάλως cod. — Τῷ δὲ Λικινίῳ ὡς (A. καὶ M. 1,2) συμμαχηθῆσαντι αὐτῷ εἰς τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐξέδοτο Κωνσταντιανῶν αὐτῷ τὴν ἰδίαν (K. τὴν ἑαυτοῦ M. 1,2) ἀδελφὴν εἰς γυναῖκα. Καὶ ἀφορίσας αὐτῷ μοῖραν ἱκανὴν τῶν (ix. τῆς M. 1,2) Ῥωμαίων γῆς, ἀνέδειξε βασιλεῖα, ἀπαιτήσας αὐτῷ συνθήκας μὴδὲν παρὰ τῶν Χριστιανῶν δογμάτων (κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ δόγματος M. 1,2) πράττειν. Ὁ δὲ Λικίνιος κρατήσας τὴν ἀρχὴν (οὐκ ἤνεγκε τὴν εὐτυχίαν, ἀλλ' ὡσπερ) λήθην λαβῶν τῶν συμβεβηκότων τοῖς πρὸ αὐτοῦ τυράννοις, εἰς εἰδωλομανίαν ἐξώκειλεν καὶ ὧν τῆς πικρᾶς καταστροφῆς θεατὴς γενήθηται, τοῦτον τὸν βίον ἐξηλώκει (καὶ M. 2) γυναικομανῶν (καὶ M. 1,2), ἀδικῶν καὶ φονεῶν τοὺς Χριστιανούς (cod. in textu M. 1,2 post CLXXXIII, 6). Ced. 477,21-25 τῷ εἴς ἔτει (= 317; 495,12-15 τῷ ἰδ' καὶ εἴ' ἔτει ἤρξατο - διωγμὸν κινεῖν. Ἐπὶ Λικινίου ἐμαρτύρησαν ἡ ἁγία Εὐφημία, Γουρίας, Σαμωνᾶς καὶ Ἀδίδος, Μακρόβιος, Γορδιανός, Οὐαλεριανός, Ζωτῆχος, βασιλεὺς Ἀμασίας, Ἀδίδος διάκονος καὶ οἱ ἐν Νικομηδείᾳ με', καὶ οἱ ἐν Σεβαστείᾳ μ' ἐπὶ Λυσίου ἡγεμόνης καὶ Βλάσιος, καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης (Σχόλιον cod.). — In Nota codex legit παρὰ τὰ τῶν — γυναικομανῶν καὶ ἀδικῶν — Γόρδιος εἰ Νικοπόλει. * μᾶλλον δὲ συγχ. cod. καὶ συγχ. M. 1,2, ὧν (καὶ V. 2, M. 1,2) μεταξὺ πολέμου γινομένου, συνεσχέθη A. (ζῶν om. M. 2), ἐν Χρυσούπολει καὶ τοῦτον ἐν Θ. περιώρισεν V. 1,2, (περιώρισας M. 1,2). Ὁ δὲ A. κατὰ Χριστιανῶν μανίας, πολλὰ δεινὰ εἰργάζετο, κ. τ. λ. Sym. 30*.

“Ο δὲ καταφρονήσας μανικιώτερον τῷ διωγμῷ ἐχρήσατο καὶ (λοιπὸν κρυπτῶς) κατὰ τοῦ εὐεργέτου ἐπιβουλὰς ἐπενόει· ὕστερον δὲ καὶ δημόσιον πόλεμον ἐπεκρότει· κατὰ τοῦ ὑπὲρ θεῶν θυνάμεως φρουρουμένου ²¹. Καὶ συμβολῆς γενομένης κατὰ τὰ μέρη τῆς Βιθυνίας (καὶ τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ προάγοντος), Κωνσταντίνῳ ὑποχείριος γέγονεν ὁ δειλαίος· ζῶν ²² συλληφθεὶς. (Φιλανθρωπιᾷ δὲ χρησάμενος ὁ κατὰ πάντας πραΰτατος ²³ βασιλεὺς τῷ ²⁴ δυσμενεῖ), ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ ²⁵ διάγειν ἡσυχάζοντα. Ὁ δὲ μικρὸν ἐψυχάσας, ²⁶ ἐφωράθη βραβάρους τινὰς μισθωτάμενος πρὸς τὸ αὐθις ἀναμαχίσσασθαι. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ Κωνσταντίνος ἐκέλευσε κεφαλικὴν αὐτὸν ὑποστῆναι ²⁷ τιμωρίαν.

²⁸ (5) Ἡ δὲ μακαρία Ἑλένη εἰς ²⁹ Ἰερουσαλήμ ἀπελθοῦσα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ τοῦτον εὐρούσα, ἔκτισεν ³⁰ ἐκκλησίαν θαυμασίας, καταλύσασα τὸν ἐπὶ τῷ Δεσποτικῷ τάφῳ κτισθέντα ναδὸν ³¹ ὑπὸ ³² τῶν ἀθείων ³³ τῇ ³⁴ Ἀφροδίτῃ. Καὶ ³⁵ ὑποστρέψασα καὶ πολλὰ τῷ υἱῷ περὶ ³⁶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐντειλαμένη, ἐτελεύτησεν ἐτῶν **403** π., ἣν ἔθαψαν ³⁷ ἐν τῷ ναφ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ³⁸. Πάσαις τοῖνυν ἀρεταῖς ³⁹ ἡ μακαρία ⁴⁰ κικωσμημένη εἶχε ⁴¹ καὶ τὴν χριστομίμητον ταπεινοφροσύνην πρὸς πάντας μὲν, διαφερόντως δὲ ⁴² πρὸς τὸ ἱερὸν τῶν μοναχῶν σχῆμα. Τὰς γὰρ τοὶ διὰ βίου ⁴³ τὴν παρθενίαν ἀσκούσας ⁴⁴ συναγεύρουσα πολλάκις ⁴⁵ καὶ ἐπὶ στιβάδων κατακλίνουσα, αὐτὴ δι’ ἐαυτῆς καθυπόργει, ἕψα παρατιθεῖσα, καὶ κύλικας ὄρουσασα καὶ ἕδωρ τὰς χερσὶν αὐτῶν ἐπιχέουσα, θεραπεύειν ⁴⁶ ἔργον ἐπλήρου. Οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀείμνηστον υἱὸν ⁴⁷ αὐτῆς ἐξεπαίδευσεν ⁴⁸, ἄτυφον ἔχειν ⁴⁹ φρόνημα, ἀρετῆς ⁵⁰ καὶ ⁵¹ πολιτείας ἀκριβοῦς ἐπιμελεῖσθαι, δουλεύειν ⁵² τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν Γραφήν, « μετὰ φόβου καὶ τρόμου, » (106^b) δὲ ⁵³ (καὶ αὐτὸς) φυλάττων ἀκριδῶς τὰς αὐτῆς ἐντολάς ἐκαρποφόρει ⁵⁴ ἑκατονταπλασίως.

monitum contemnens, majori etiam cum crudelitate in illos sæviebat, et licet occulte, contra benefactorem insidiabatur. Postremo publicum bellum contra quem divina potestas tuebatur, conclamat. Congressuque facto ad partes Bithyniæ illustrique cruce prælata, vivens ac tremens captus in potestatem Constantini venit. Clementia vero erga inimicum usus rex erga omnes mitissimus, ipsum Thessaloniciæ pacifice degere jussit. Postquam autem paulisper quieverat, barbaros aliquot mercedo conductos ad denuo præliandum ascivit. Hoc vero audito Constantinus jussit illum capitali pœna plecti.

Cum interim beata Helena, Jerusalem ad inveniendam pretiosam crucem profecta, eam reperiisset, egregias ecclesias, templo quod impii Aphroditæ super Dominico tumulo construxerant destructo, ædificavit. Deinde postquam reversa est multaque de fide Christi filio suo mandavit, octoginta annos nata mortua est et in Sanctorum Apostolorum templo sepulta. Omnibus exornata virtutibus, ad omnes quidem, præcipue vero ad sacrum monacharum habitum, humilitatem imitatione Christi servabat. Illas enim quæ vivæ virginitatem colabant, sæpe congregans, et super lectulos accumbere jubens, ipsa perse ministrabat, cibos enim apponens, pocula porrigens, et manibus earum aquam infundens, opus famulæ præstabat. Sic et suum memorabilem filium edocuit, non alte sapere, virtutem justamque agendi rationem curare, Deo juxta Scripturam cum metu ac tremore servire; qui etiam ipse fideliter ejus mandata servans omnimode fructus faciebat.

Sub hoc namque beato interiores Indi et Iberi ad

Varie lectiones et notæ.

²⁸ Ced. 497,1-13. Τῷ 10' εἶσι ὁ Μέγας Κ. θεωρῶν Λιχνίον μανικιώτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῷ δ. χρώμενον καὶ ἐπιβουλήν κ. τοῦ ε. μελετῶντα ὀπλίζεται, κ. τ. λ. ²⁹ λ. ὁ κρυπτός cod. λ. κρυπτός? ³⁰ ἔπρον M. 1,2. ³¹ αὐτοκράτορος add. M. 1,2-5. α' δὲ καὶ η' μηοὶ τοῦ πολέμου μεταξὺ Κ. καὶ λ. Ἰσταμένου, ὡς πόλεμος κατὰ τὴν Β. ἐκροτήθη Ced. — κ. τοῖς μέρεσι τῆς Β. cod. ἐν τοῖς τῆς Β. μ. M. 1, 2 ³² ζῶν ὁ ἀλιτῆριος συλλαμβάνεται ἐν Χρυσοπόλει καὶ εἰς Θεσσαλονικὴν ἐκπέμπεται φρουρεῖσθαι Ced. ³³ δ. τῷ αὐτοκράτορι σ. M. 1,2. ³⁴ ὁ καταπραΰτατος M. 1,2. ³⁵ Ὡς δὲ ἐν Θ. ἐπέμφθη καὶ πάλιν ἐκέλευε νεωτερίζειν ἐμελλε β. μισθοῦμενος, τοῦτον διὰ ξίφους ἀποτμηθῆναι ὁ βασιλεὺς κελεύει Ced. Πάλιν δὲ νεωτερίζοντος (νεωτερίζοντος κατ' M. 2) αὐτοῦ καὶ ὀπλῶν ἀπομένου (ἀπτόμενος M. 1, 2), προστάξαντος (τοῦ M. 1,2) Κωνσταντίνου ἀνηρέθη V. 1 2, M. 1,2 (ὁ δειλαίος V. 1). ³⁶ ἐψησάσασεν ἔρ. δὲ β. M. 1,2. ³⁷ κ. ὑπ. M. 1,2. ³⁸ 325 (5527) — ς'. Ὅπως ἡ μακαρία Ἑλένη εἰς Ἰερουσαλήμ ἀνήλθε καὶ τὸν βίον καλῶς ἀμείψασα μακαρίως τελευτᾷ V. 1. Rubrica in codice evanuii; Ced. 497,23-499,20. Καὶ Ἑ. ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως στεφθεῖσα δι' ὀπτασίας εἰς τὰ Ἱ. ἀπέρχεται καὶ τοὺς ἁγίους τόπους φανερώσασα καὶ τὸν τιμίον σταυρὸν εὐρούσα πάντα ἀνέστησεν καὶ ναοὺς οἰκοδομήσασα ἐν αὐτοῖς, περιφανῶς· τοῦτους ἐκαλλώπισεν (τῷ κ' εἶσι). ³⁹ ἐν Ἱ. M. 1,2. ⁴⁰ ε. θ. ἐκτ. V. 2, ε. θαυμαστάς ἐκτ. M. 1,2. ⁴¹ βωμόν M. 1,2. ⁴² ἀπὸ V. 2, M. 2. ⁴³ Ἑλλήνων add. cod. ⁴⁴ τῆς Ἀφροδύτης M. 1. ⁴⁵ Ἡ δὲ μακαρία Ἑ. ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπανελθοῦσα καὶ π. τῷ υ. αὐτῆς καὶ β. — π'. καὶ ἐτάφη ἐν Ced. ⁴⁶ ὑπὲρ τῆς M. 1,2. ⁴⁷ καὶ ἔθαψεν ὁ υἱὸς αὐτῆς V. 1. — ἐν Κ. Π. ἐν τῷ V. 2, M. 1,2. — Πάσης τ. ἀρετῆς V. 2, M. 1,2, cod. πάση τ. ἀρετῇ V. 1. ⁴⁸ ἀπ. ἐν Κ. Π. cod. ⁴⁹ ἡ μ. ἀρ. Ced. ⁵⁰ αὐτῆ add. V. 1. ⁵¹ γάρ add. V. 1. ⁵² ἐξαιρέτως δὲ π. τοὺς μονάζοντας· συνάγουσα γάρ παρθένους καὶ Ced. ⁵³ παντοῖου add. M. 1,2. ⁵⁴ ἀκούσασα συνεγεύρουσα πολλῶν π. V. 2, M. 1,2. ⁵⁵ δὲ add. V. 1. ⁵⁶ θεραπεινίδος V. 1. ⁵⁷ τὸν υἱὸν M. 1,2. ⁵⁸ ἐξεπαίδευσεν V. 1. ⁵⁹ τό add. cod. ⁶⁰ τε add. V. 1. ⁶¹ πάσης add. M. 1,2. ⁶² δὲ τῷ Κφ μ. Ced. cf. Philipp. II, 1,2. ⁶³ ὡς καὶ V. 2. ⁶⁴ ἐκαρποφόρησεν M. 1,2. ⁶⁵ Ced. 498,9-17. Ἐπὶ τ. τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἐθνῶν τὸν Χριστιανισμὸν προσεδέξαντο ἀπὸ τε Κελτῶν καὶ Γαλιατῶν τῶν ἑσπερίων ἀλλὰ καὶ Ἱ. οἱ ἐνδοτέρω, 16. τ. καὶ Ἀ. ἀρχὴν ἐκ Τ. λαθόντες· τότε γὰρ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάκκου ἐκείνου ἐκθιβήθηται — καὶ Πέρσαι ὁμοίως ἐπὶ Σιμεὼν ἐπισκόπου· ἀλλὰ καὶ Ὑδάδαζὰδ εὐνοῦχο; παιδαγωγὸς Σιπῶρου ἐμαρτύρησεν. ⁶⁶ καὶ add. V. 1,

sacrum baptisma accesserunt; et Armenii cum A suo rege Tiridate per beatissimum martyrem et magnum Gregorium, suum archiepiscopum, perfecte crediderunt.

Accidit autem in Campania terræ motus, cecideruntque tredecim urbes: et solis defectus hora diei tertia factus est ut stellæ cœlo parerent.

Prope Melitensem regionem fuit omninodum serpentium genus, Internodiis quinque separatorum; certamenque ingressi alii alios occiderunt, ita ut regio corporibus eorum feteret.

Judæi quoque turmatim proficiscebantur ad templum in Jerusalem ædificandum: multos divinus Constantinus punitos dispersit, et quorundam auribus amputatis, et turbamenti signu eorum corpori impresso, quocumque circumduxit, ad instruendum alios omnes, ne iisdem inceptis manum adinove-

CLXXXI. De prima synodo.

Nicæna synodus trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, hac de causa acta est. Cum videret magnus ille rex Constantinus Ecclesiam ab Ario conturbatam, synodum œcumenicam indixit.

Episcopos ubique publicis equis et mulis ad synodum proficiscentes uti jussit, ipseque Nicæam adiit, videndi cupidus pontificum multitudinem et unanimitatem eorum promovendi.

Cum igitur omnes advenissent, ædem maximam in regia parari jussit et thronos in ea poni; et sic illos ingredi permisit. Ipse vero postremus omnium cum paucis ingressus et stans in medio, cunctos ut sederent invitavit. Deinde, parvo throno posito, ab ipsis jussus, sedit et ipse postremus omnium: tanta pietas et veneratio virorum illorum regem occupabat! Illi quidem floribus laudum caput ejus coronantes, ipsius zelum erga divina benedictionibus cumulabant. Ipse vero circa concordiam una-

Ἴνδοι καὶ Ἰβήρες προσῆλθον τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι· καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐπίστευσαν τελείως ὅτι μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Τηριδάτου διὰ τοῦ πολυάθλου μάρτυρος καὶ μεγάλου Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν.

Ἔγένετο δὲ καὶ σεισμός ἐν Καμπανίᾳ, καὶ κατέπεσαν πόλεις ἑπτὰ· καὶ ἐκλείψις ἡλίου γέγονεν ὥρα γ' τῆς ἡμέρας, ὥστε καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φανῆναι.

404 (3) Καὶ περὶ τὴν Μελιτινὴν χώραν ὄφρων παντοίων γένος, ἐκτείναντες ἐπὶ διαστήματα ε' καὶ μαχεσάμενοι κατέκτειναν ἀλλήλους ὡς καὶ τὴν χώραν (ἐκ τῶν σωματίων αὐτῶν) ἀπεξέσαι.

(6) Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι στασιάζσαντες πρὸς τὸ οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν πολλοὺς ὁ θεὸς Κωνσταντῖνος τιμωρησάμενος διεσκόρπισεν (ἐν οἷς καὶ τὰ ὄντα αὐτῶν ἀποτεμῶν καὶ τὸ τῆς προπετείας ἐνθεὸς αὐτοῖς τῷ σώματι σύμβολον, περιῆγε πανταχοῦ σωφρονίζων καὶ τοὺς ἄλλους πάντας μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν πράγματι).

ΡΡΑ'. Περὶ τῆς α' συνόδου.

Καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος [τῶν τῆς ἁγίων Πατέρων] ἐγένετο διὰ προζάσεως τοιαύτης. Ὁρῶν ὁ μέγας αὐτοῦ βασιλεὺς [Κωνσταντῖνος] τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ Ἀρείου ταραττομένην, σύνοδον οἰκουμενικὴν συνεκρότησε.

(2) Καὶ τοὺς μὲν ἐπισκόπους πανταχοῦθεν δημοσίοις ἵπποις καὶ ἡμιόνοις εἰς τὴν Ἐλευσιν τῆς συνόδου χρῆσασθαι ἐκέλευσεν, αὐτοὺς δὲ εἰς τὴν Νικαίαν ἀφίκετο, ἰδεῖν ἐπιέμενος τὴν πληθύν τῶν ἀρχιερέων (καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτοῖς πρυτανεῦσαι).

405 (3) Συνεληλυθότων οὖν πάντων, οἶκον μεγίστον ἐν τοῖς βασιλείοις ἐκέλευσεν εὐρεπισθῆναι, καὶ θρόνους ἐν αὐτῷ τεθῆναι, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν αὐτοὺς ἐπέτρεψεν· εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἔσχατον σὺν ὀλίγοις καὶ ἐστώτος ἐν τῷ μέσῳ, προετρέψατο πάντας καθίσει. Εἶτα θρόνου μικροῦ τεθέντος, κελυθθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐκάθισεν (καὶ αὐτὸς) ἔσχατον πάντων· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν κατεῖχε τὸν βασιλεῖα. Καὶ οἱ μὲν τοῖς ἄνωσις τῶν ἐγκωμίων τὴν κεφαλὴν ἀ-

Variæ lectiones et notæ.

Ἔ. ἐπ. V. 1,2, M. 1,2. ἄρχ. τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐφ' οὗ γέγονε σεισμός M. 2. 324 Aug. 6 — ζ'. Ὅτι ἐν Καμπανίᾳ κατέπεσαν ἄρξην ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ V. 1, in codice evanuit. Ced. 499,2-5. Τότε (τῷ κ' ἔτει) γέγονε σ. τηλικούτο· ἐν Κ. ὡς ἑγ' π. πεσείν καὶ ἡ. ἐ. τοιαύτη ὡς ἀ. φ. ἐν ἡμέρᾳ· τότε καὶ ὁ π. γ. ἐπὶ τὴν Μ. φ. οἱ καὶ μ. κ. ταυτοὺς ὡς καὶ τὴν χ. ἐποζ. Ἐγ. δὲ σ. V. 1. ὦραν γ. V. 2, περὶ γ' ὦρα. M. 2. ἡ'. Ὅτι περὶ τὴν Μελιτινῶν χώραν παντοῖον γένος ὄφρων ἀθροισθῆν ἐπὶ διαστήματα ε' καὶ μαχεσάμενον κατέκτειναν ἀλλήλους, ὥστε καὶ πᾶσαν χώραν ἐποξέσαι V. 1 evanuit in cod. χ. ἐφάνη M. 2, ἐφ. χ. M. ὄφρων V. 2. ἔκτ. ταυτοῦς V. 1,2, εἰστέιναντες M. 1,2. ἐν οἷς μ. M. 1,2, καὶ μαχεσάμενος V. 2. ἐποξέται V. 1,2, M. 1,2. Videtur esse c. θ' V. 1. Καὶ Ἰ. V. 1,2, Ced. 489,6-7. Καὶ Ἰουδαίους περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πάλιν στασιάζοντας Κ. ὁ μέγας· τ. δ. V. βουλόμενοι M. β. M. 1. βασιλεὺς add. V. 1,2, M. 1,2. παρακοῆς καὶ add. V. 1,2. τό add. cod. ε'. Σύνοδος κατὰ Ἀρείου τῶν τῆς ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ V. 1, sed M. 1,2, ut cod. deest rubrica in V. Cel. 499,21-500,7. Τῷ κ' ἔτει γέγονεν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ α' συν. ἐν Ν. συνεληθόντων ἀ. τῆς ἡς ἡγούοντο Σιλδέστρου πάπα τοποτηρηταί, κ. τ. λ. δὲ V. 2, M. 1. τῶν τῆς ἁγ. πρὸν cod. M. γοῦν τὸ συναθροισθῆναι πάντας τοὺς ῥηθέντας τῆς Π. ἐν Ν. δ. ὄχημασιν, ἀφ. καὶ ὁ β. ἐφ. 1. τὴν κλ. δ. Καὶ δὴ ὁ. μ. ἐν τ. β. κατασκευάσας θρ. πολλοὺς ἐν ἀ. τ. προστάξεν καὶ ὁ. ἐ. τοὺς ἀρχιερεῖς ἔσχατος· δὲ σὺν ὁ. εἰσελθῶν καὶ αὐτὸς καὶ στάς ἐν τῷ μ. Ced. 500,8-22. εἰσελ. V. 1. ἰδ. — κρ. om. Slav. αὐτῶν M. 1,2. Τῷ κ' ἔ. τῆς αὐτοῦ βασιλείας γέγονεν ἡ ἐν Ν. σ. κατὰ Ἀ. Sym. 31^b. γαν M. 1,2. ἰ. κελεύσαντος V. 1,2 M. 1,2 om. καὶ ante ὁ. καὶ add. V. 1. ἔσχατος Cel. αὐτῆ V. 1. Τοσαύτη τῆς εὐλαβίας καὶ αἰδῶς cod. Καὶ οἱ μὲν — ἀπαθῶς deest in V. 2, folio igno perditio.

τοῦ στεφανώσαντες, τὴν περὶ τὰ θεῖα σπουδῆν **A** εὐλογίας ἠμεΐσαντο ⁹⁷. Ὁ δὲ τοὺς περὶ τὴν ὁμόνοιαν ⁹⁸ καὶ συμφωνίαν προσαγαγὼν λόγους, πολλοὺς μὲν ἰσωφρονήσατο ⁹⁹ καὶ λόγοις καὶ δώροις · πολλὰς [δὲ] σιδήδας εὐτρεπισθῆναι ¹ προστάξας, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντα ἐστίασε ² · τοὺς μὲν ἀξιωτέρους ³ ἑμοτραπέζους λαβὼν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας διεΐλεν.

(4) Θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιούτους ὀφθαλμοὺς ἐκκεκομμένους ⁴ καὶ μαθὼν ὡς ὑπὸ ⁵ Μαξιμιανοῦ καὶ Διοκλητιανοῦ ⁶ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ⁷ πίστιν καὶ ὁμολογίαν τοῦτο πεπόνθασιν, τὰ χεῖλη τοῖς τραύμασι προσενήνοχε κατασπαζόμενος, ἐλκύσειν ἐκείθεν εὐλογίαν τῷ φιλήματι πιστεύων. Οὕτως ⁸ ἦν ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ εὐλαβεὶα καὶ πίστει καὶ ματριοπροσύνην λελαμπρυσμένος.

(5) Τῇ δὲ ἐπαύριον οἱ ἐπίσκοποι καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς ἓνα τόπον συναλθόντες καλοῦσι τὸν Ἄρειον σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστήναι τοῖς οικείοις δόγμασιν. Ἦν δὲ τὰ δόγματα τοῦ ἁσθεοῦς ¹⁰ καὶ τρισκατάρτου ¹¹ τοιαῦτα · Ὁὐκ ἀεὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ Θεός · Πατὴρ οὐκ ἦν · οὐκ ἀεὶ δὲ ¹² ἦν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ (107^a) ὄντων γέγονεν · ὁ γὰρ ἂν Θεὸς τὸν μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκε· διὸ ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ **406** ἦν · κτίσμα γὰρ ἐστὶ καὶ ποιεῖμα ὁ Υἱὸς · οὐτε δὲ ὁμοίος ἐστὶν ὁ Υἱὸς κατ' οὐσίαν τῷ ¹³ Πατρὶ, οὐτε δὴ ¹⁴ [ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ Πατρὸς Λόγος ἐστὶν, οὐτε] ¹⁵ ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστὶν · ἀλλ' εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γεννητός ¹⁶ ἐστὶ, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται Λόγος καὶ Σοφία [γενόμενος καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ Θεοῦ Λόγῳ καὶ ἐν τῷ Θεῷ σοφία], ἐν ἧ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν παποίηκεν ὁ Θεός · διὸ καὶ τρεπτὸς ἐστὶ καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν ¹⁷, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά · ἐξένοος τζ καὶ ἀλλότριος καὶ ἀπεσχοιτισμένος ἐστὶν ὁ Λόγος τῆς (τοῦ) Θεοῦ οὐσίας, καὶ ἀόρατός (ἐστὶν) ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ · οὐτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ Λόγος τὸν Πατέρα, οὐτε τελείως ἑρᾶν ¹⁸ αὐτὸν δύναται · καὶ γὰρ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ εἶδε ¹⁹ · δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ²⁰ ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὄργάνου κτίσῃ ὁ Θεός · καὶ οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ἠθάλησεν ὁ Θεὸς ποιῆσαι. Ἐρώτησεν οὖν τις αὐτοῦ, εἰ δύναται ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τραπῆναι ὡς ἐπάληθρον ὁ διάβολος; καὶ οὐκ **D** ἐφοβήθησεν εἰπεῖν, ὅτι Ναί, δύναται τραπῆναι · τρεπτῆς γὰρ ἐστὶ φύσεως, γεννητὸς ²¹ καὶ κτιστὸς ²² ὑπάρχων.

(6) Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονός θαῦμα οὐ δέχαιον ²³ σιωπῇ παραπέμψασθαι ²⁴ πρὸς γὰρ

nimitatemque sermones habens, multos et verbis et donis ad sapientiae normam. Multosque lectulos cum sterni praescripisset, ibidem omnes epulo recreavit: digniores quidem suae participes mensae sumpsit; ceteros autem ad alias mensas disperstitus est.

Videns autem quosdam dexteris oculis orbatos et cognito illos a Maximiano et Diocletiano propter fidem in Christum et confessionem hoc esse passos, ex animo complectens labia cicatricibus admovit, exinde benedictionem osculo elicere credens. Sic ille mirabilis vir pietate, fide ac modestia mire prae-lucebat.

Postridie episcopi cum rege in unum convenientes, Arium cum sequacibus ejus in synodum vocant, ei facultatem tribuentes sua produccendi dogmata. Erant autem hujus impii terque exsoterandi talia dogmata: « Deus haud semper fuit Pater, sed tempus fuit, cum Deus non esset Pater. Verbum autem Dei non semper fuit, sed ex nihilo factum est. Deus enim qui erat, illum qui non erat ex eo quod non erat fecit. Ideo fuit tempus, quo non erat: creatura namque resque facta Filius est. Nec similis in substantia Patri Filius, nec verum Patris natura Verbum, nec vera illius Sipientia est. Est autem rerum creaturarum una resque facta: per catachresin vero dicitur Verbum et Sipientia, siquidem et ipse factus est proprio Dei verbo sapientiaque divina, in qua cuncta illumque ipsum Deus fecit. Ideo variabilis est et mutabilis natura, sicut omnia logica: extraneus alienusque ac differens est Verbum a substantia Dei, et Filio Pater invisibilis est: non enim perfecte nec exacte Verbum cognovit Patrem, neque perfecte eum videre potest: neque enim sui ipsius substantiam cognovit. Propter nos autem est factus; ut nos per ipsum velut per instrumentum crearet Deus; et non subsisteret, nisi nos Deus creare voluisset. » Interrogavit igitur quis eos an perverti possit Dei Verbum, sicut perversus est diabolus; et non dicere haesitarunt illud certe posse perverti; siquidem, utpote genitum et creatum, est naturae variabilis.

Attamen quod in synodo factum est miraculum non aequum est silentio praetermittere: praeter enim ex-

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁷ εὐλογίας ἐμψματο cod. ⁹⁸ τῆς ὁμονοίας καὶ συμφωνίας Ced. V. 1, M. 1,2. ⁹⁹ ἐπιλωφρονήσατο Ced. V. 1, M. 1,2. ¹ πρ. εὐτρ. Ced. ² ἐστιάσθαι cod. ³ ἀξιολογωτέρους Ced. ⁴ ἐγκεκομμένους cod. — ἐκκοπέντας M. 1,2. ⁵ ἐπὶ M. 1,2. ⁶ Δ. καὶ M. Ced. 500,22-501,5, V. 1, M. 1,2. ⁷ Χν ὁμ. Ced. V. 1, Χν π. καὶ τὴν ὁμ. M. 1,2. ⁸ οὕτως V. 1, (M. 1,2?) ⁹ περὶ τῆς αἰτίας Ἄρειου Ced. 501,5-502,5. Τῇ δὲ ἐπ. ἐπ. πάντες καί; τῇ δὲ ἐπ. οἱ ἐπ. π. καὶ V. 1, M. 1,2. ¹⁰ δυσσ. V. 1. ¹¹ τρ. Ἄρειου ταῦτα Ced. ¹² δέ om. Ced. V. 1. ¹³ τῷ π. κατ' ὁ Ced. ¹⁴ οὐτε δὲ M. 1,2, οὐτα V. 1. ¹⁵ δέ add. V. 1. ¹⁶ γεννητικός M. 2. ¹⁷ φ. καὶ τὰ π. λ. V. 1, φ. ὡς καὶ τὰ π. λ. M. 1,2. ¹⁸ ἀ. ὁ Ced. 1,2. ¹⁹ εἶδε ὡς; ὑβός ἐστιν Ced. V. 1. ²⁰ δι' add. M. 1,2. ²¹ τε add. V. 1. ²² ἀκτ. M. 1,2? ²³ Ced. 502,6-503,22. ²⁴ ἐστὶ add. V. 1. ²⁵ παραπέμψαι Ced. V. 1.

spectationem regis dispositionis aderant in synodo philosophi rhetoresque dialecticæ periti, quibuscum erat quidam Græcus et ipse apud omnes venerandus, ita ut ex conventionē concurrente multitudine, magna audientia fieret. Porro sufficientes non erant episcopi ad philosophum rhetoremque semper disputantem prohibendum, quia cunctis controversiis facillime resistebat belle subjecta explicans, et labilis ut anguilla nec capi nec ullo sermone reprimi poterat: in his enim quibus videbatur comprimendus, elabens, cogitationum vigore sermonumque facilitate et garrulitate potentior apparebat. Sed ut Deus ostenderet non in verbis stare regnum cælorum, sed in potentia, homo quidam ex sanctis, genere Cyprius et urbis Trimithontis episcopus, nomine Spyridion, natura simplicissimus, et sermone valde rudis, disputandi cum philosopho sibi veniam dari quæsit. Patres autem hujus viri simplicitatem ac rusticitatem notam habentes, illum retinebant, ne apud perversos derisui essent. Ille vero non contentus hominem alloquitur et dicit: « In nomine Jesu Christi, aucti, philosophi, veritatis dogmata. » Hic autem ad eum: « Quidquid dicturus es, inquit, audio. » Et ille ait: « Nosce Deum unum esse qui cælum et terram creavit; hominemque de terra plasmavit, et omnia visibilia atque invisibilia Verbo et Spiritu suo disposuit. Illum igitur nos Dei Filium scientes adoramus, credentes propter nostram salutem novissimis temporibus ex Virgine natum esse, ipsiusque cruce, morte ac resurrectione genus hominum esse liberatum. Hunc etiam speramus venturum ad omnes in justitia judicandos. Credis hoc, philosophi? » Ille vero tanquam qui nunquam dicendi peritiam ad respondendum habuisset, obstupuit, et velut cæcus et mutus silens, hoc solum pronuntiavit: « Hæc et mihi sic esse videntur. » Et senior addit: « Igitur surgens in ecclesiam sequere me, et istius fidei signaculum recipies. » Philosophus autem conversus discipulis suis ait: « Audite me, viri: quandiu eloquentiæ studui sermones sermonibus opponebam et prolata dicendi arte refutabam; cum autem pro sermonibus potentia quadam ex ore senioris illius exivit, non jam adversus hanc potentiam opponi sermones valebant: non potest enim homo resistere Deo. Propterea, si quis ex vobis comprehendere valet sicut et ego intellexi, in Christum fidem habebit; et tunc mecum comitetur seniore[m] hunc per quem Deus locutus est. » Hoc igitur modo Christianus factus

Α τὸ παράδοξον τοῦ βασιλικῆς διατάγματος· καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες ἐν τῇ συνόδῳ παρήσαν διαλεκτικῆς ἐμπειρότατοι, ἐν οἷς ὑπῆρχέ ²⁶ τις· Ἕλληγν ²⁷, καὶ αὐτὸς παρὰ πάντων θαυμαζόμενος ²⁸, ὥστε μεγάλην ἀκρόασιν ἐκ τῆς συμβολῆς ²⁹ γενέσθαι, πλήθους ἐπισυντρέχοντος ³⁰. Οὐδὲ γὰρ οἱοί τε ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι τὸν φιλόσοφόν τε καὶ ῥήτορα περιτρέψαι ³¹ τέως διαλεγόμενον, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις ῥᾶστα προσεφέρετο ἐπιλύων εὐφυσῶν· τὰ προτεινόμενα καὶ δίκην ἐγγέλλους ἀκατάσχετος εὐρισκόμενος (καὶ μηδενὶ λόγῳ κριτούμενος)· ἐν οἷς γὰρ ἔδδοκει συνέχεσθαι, διολισθαίνων **407** ἐπικρατέσσει καὶ ἀνεφαίνετο τῇ τῶν νοημάτων δεινότητι καὶ ῥημάτων εὐγλωττίᾳ τε καὶ στωμυλίᾳ. ³² Ἄλλ' ἵνα δείξῃ ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ³³ ἡ βασιλεία ³⁴ τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἐν δυνάμει, ἀνθρωπῶς τις ἐκ τῶν ἁγίων (Κύπριος μὲν τῷ γένει καὶ τῆς πόλεως Τριμιθούτων ³⁵ ἐπίσκοπος) ὀνόματι Σπυριδίων ³⁶, ἀπλούστατος ³⁷ δὲ τὴν φύσιν καὶ ἰδιώτης τὸν λόγον ³⁸ (σφόδρα), αἰτεῖται χώραν αὐτῷ διαλέξεως ἐπιδοθῆναι ³⁹ πρὸς τὸν φιλόσοφον. Οἱ δὲ Πατέρες τὸ ἀπλοῦν τε καὶ ἰδιωτικὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰδότες ἐκώλυον ⁴⁰ αὐτὸν (μηποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς καταγελασθῶσι). Τοῦ δὲ μὴ ἀνεγομένου, πρόσεισι τῷ ἀνδρὶ καὶ φησιν· « Ἐν ὀνόματι ⁴¹ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀκουσον, ὦ φιλόσοφε, τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. » (Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφη· « Ὁ ἐὰν ἐπιγῆ ἀκούω. » Κάκεινος εἶπε· « Γίνωσκε ὅτι) ⁴² Θεὸς εἷς ἐστίν ὁ ⁴³ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν δημιουργήσας ὁ ⁴⁴ καὶ (τὸν) ἀνθρώπον ἐκ γῆς· διαπλάσας καὶ τὰ ὀρατὰ πάντα καὶ ⁴⁵ ἀόρατα τῷ Λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ Πνεύματι συστησάμενος. Τοῦτον (οὗν) τὸν Λόγον ἡμεῖς Ἰῶν ⁴⁶ Θεοῦ εἰδότες προσκυνούμεν ⁴⁷, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Παρθένου τεχθῆναι καὶ διὰ σταυροῦ, καὶ θανάτου, καὶ ἀναστάσεως, ἀποθνήσκοντες τὸ γένος τῶν ⁴⁸ ἀνθρώπων, ὅν καὶ ⁴⁹ ἐλπίζομεν ἐλθόντα ⁵⁰ κρῖναι πάντας ἐν δικαιοσύνῃ. Πιστεύεις τοῦτο ⁵¹, φιλόσοφε; » Ὁ δὲ ὡς ἂν τ.ς πείραν ⁵² λόγων μηδέποτε ἔχων εἰς ἀντίθεσιν ⁵³, ἀπηνεύθη καὶ ὡς κωφὸς καὶ ἄλαλος ἀποσιωπήσας, τοῦτο μόνον ἐφθέγγετο, ὅτι Ταῦτα κάμω ⁵⁴ οὕτως ἔχειν δοκεῖ. Καὶ ὁ γέρων (107^b) φησὶν ⁵⁵· « Οὐκοῦν ἀναστὰς ἀκολουθεῖ μοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ λήψῃ τὸ σημεῖον [τῆς πίστεως] ταύτης. » Ὁ δὲ φιλόσοφος ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· « Ἀκούσατέ μου, ὦ ἄνδρες· ἕως ὅτε λόγων ἐποιήσάμην ⁵⁶ σπουδῆν, λόγους **408** λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προσφερόμενα ⁵⁷ τέχνη τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον. Ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δυνάμεις

Variæ lectiones et notæ.

²⁶ καὶ add. cod. ²⁷ Ἐ. π. π. ἀ. Ced. ²⁸ καὶ τοῖς ἐπισκόποις ὑπὲρ Ἀρείου πάμπολλα διαπληκτικίζομενος V. 1, M. 1, 2. ²⁹ συμβουλ. V. 1, (M. 1, 2?) ³⁰ ἐπιτρ. V. 1. ³¹ φ. διαστρέψαι M. 1, 2. ³² ἐπικρατέσσειως ἀντεφέρετο Ced. V. 1, M. 1, 2. ³³ ἰα' περὶ τοῦ ἁγίου Σπυριδίωνος V. 1, (M. 1, 2?) ³⁴ λόγῳ Ced. V. 1, M. 1, 2. ³⁵ β. τοῦ Θεοῦ M. 1, 2. ³⁶ Τριμιθούτων M. 1, 2, Τριμηθόντων V. 1, 2, sed τρίμιθος = τρίμιθος, τριβίνθος. ³⁷ Σπυριδίων Ced. V. 1, M. 1, 2. ³⁸ ἀπλ. μὲν M. 1, 2. ³⁹ τῷ λόγῳ V. 1, M. 1, 2. ⁴⁰ δοθῆναι Ced. ⁴¹ διεκ. V. 1, M. 1, 2. ⁴² τοῦ add. Ced. ⁴³ ὁ add. V. 1, M. 1, 2. ⁴⁴ καὶ V. 1. ⁴⁵ ποιήσας add. Ced. ⁴⁶ τὰ add. V. 1. ⁴⁷ Θεὸν Ἰῶν M. 2. ⁴⁸ προσκυνούσας πιστεύομεν M. 1, 2. ⁴⁹ ἐλ. τὸν ἀνθρώπον M. 1, 2. ⁵⁰ ὅν ἐλπ. M. 1, 2. ⁵¹ πάλιν. ⁵² τοῦτοις Ced. V. 1. ⁵³ μ. π. λ. Ced. ⁵⁴ ἀντιδοσὶν M. 1, 2. ⁵⁵ x. τ. ὁ. ἐ. Ced. V. 1, τ. ὁ. ἐ. x. M. 1, 2. ⁵⁶ ἔφη V. 1. ⁵⁷ ἐποιούμην Ced. V. 1, M. 1, 2. ⁵⁸ τὰ πρ. καὶ cod. V. 1, M. 1, 2, καὶ τὰ προτεινόμενα Ced.

τις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦδε τοῦ γέροντος, **A** iste philosophus, quod ab isto seniore devictus suis-
 οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι. ⁶⁸ τὴν δύναμιν ⁶⁹ ἀντιτάξασθαι. **S**et, lætatus est.
 οὐδὲ γὰρ οὐδὲς τε ἔστιν ἀνθρώπος ἀντιστήναι Θεῷ. Διὰ τοι τοῦτο, εἴ τις ὑμῶν δύναται συνίεναι ὡς κατὰ
 κενήκα, πιστεύσει. ⁷⁰ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀκολουθεῖτω σὺν ἡμῶν τῷ γέροντι τούτῳ, [ἐν] ᾧ ἐλάλησεν
 ὁ Θεός. » Τούτων οὖν τῷ τρόπῳ γενόμενος, ὁ φιλόσοφος Χριστιανός, ἔχαιρεν ἡττηθείς ὑπὸ τοῦ γέρον-
 τοῦ.

⁽⁷⁾ Παρῆν δὲ τηνικαῦτα καὶ ὁ θεὸς Παφνούτιος;
 (ἀπὸ Αἰγύπτου) καὶ θαυματουργός ⁷¹ καὶ ὁμολο-
 γητής, οὗ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν Μαξιμιανὸς ἐξώρυξεν,
 δ: ⁷² (καὶ), τῆς συνόδου κανονίσει θελούσης, ὥστε
 κληρικὸν μὴ συνέρχεσθαι ⁷³ (τῆ) πρὸς γάμον (αὐτοῦ)
 γυναῖκα, ὡς βαρὺν τὸν λόγον ἀνέτρεψε [καὶ μόνοις ⁷⁴
 ἐπισκόποις ἐτύπωζε τοῦτο παραφυλάττεσθαι].

⁽⁸⁾ Μετὰ γοῦν πολλὴν (τὴν) τῆς σκέψεως ἀκρι-
 βειαν, ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ δεῖν ὀρίσασθαι τὸ ὁμοούσιον **B**
 ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τουτέστι τῆς αὐτῆς
 [οὐσίας καὶ ⁷⁵] φύσεως, τῷ Πατρὶ καὶ τὸν Υἱὸν
 ὁμολογεῖν, ἦν δὴ ⁷⁶ καὶ κατὰ κράτος, καὶ συμφώνως
 ἐθεδαίωσαν παρεκτός ⁷⁷ Ἀρσίου τοῦ ἀσεβοῦς καὶ
 ἄλλων ⁷⁸ ἐξ ὁμοφρόνων αὐτῷ ⁷⁹, οὓς ἀναθεματί-
 σαιτες; ⁸⁰ οἱ θεοὶ ⁸¹ Πατέρες οἱ τῆς, ὁ βασιλεὺς
 ἐξώρισεν.

PMB. *Περὶ τοῦ μὴ κατακρίνειν ἱερέα* ⁸².

⁸³ Μετὰ δὲ ταῦτα φιλαπεχθήμονες ἄνδρες κατὰ
 τιμῶν ⁸⁴ ἐπισκόπων ἐγγράφους ἐπέδωκαν τῷ βασιλεὶ
 κατηγορίας. Ὁ δὲ ταύτας **409** δεξάμενος καὶ
 δεσμήσας καὶ τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος ⁸⁵, ἐκέλευσε
 φυλάττεσθαι. Εἶτα πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς καὶ ὁμό-
 νοιαν συμβιβάσας; ⁸⁶ ταύτας (χομίσας), ἐνώπιον
 πάντων κατέκαυσεν, ὄρκῳ πληροφορήσας αὐτοὺς ⁸⁷
 μηδὲν ἀναγῶναι τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων· οὐδὲ
 γὰρ ἔφη χρῆναι τὰ πλημμελήματα τῶν ἱερῶν
 δῆλα γενέσθαι τοῖς πολλοῖς, ἵνα μὴ σκανδάλου πρό-
 φασιν ἐντεῦθεν ⁸⁸ λαμβάνοντες, ἀδεῶς ἀμαρτάνωσιν·
 ἐγὼ δὲ ⁸⁹, εἰ αὐτόπτης ἐγενόμην ἐπισκόπου γάμον
 ἀλλότριον διορύττωτος, συνεκάλυφα ⁹⁰ ἂν τῆ πορ-
 φυρίδι μου ταύτη ⁹¹ τὸ παρανόμως γινόμενον, ὡς ἂν
 μὴ βλάψει ⁹² τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἡ ψῆσι.
 Οὕτω τοῖσιν τοὺς μὲν εὖ ⁹³ λέγοντας; ἀνικηρύττων,
 τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας παρακλητικῶς εἰς ὁμόνοιαν
 ἐλαύνων, τοὺς ⁹⁴ πάντας ὁμογνώμονας ⁹⁵ ἐποίησε
 καὶ ὁμοδόξους (ἐπὶ) ταῖς ἀμφισβητούμενοις ἅπασιν ⁹⁶. Καὶ οὕτω παραινέσας ἄπαντας καὶ πολλῆς τιμῆς τε
 καὶ δωρεᾶς ⁹⁷ ἀξιώσας, ἕκαστον παρηγγύησε καταλαβεῖν τὴν ἰδίαν πόλιν ⁹⁸

Tum etiam aderat divinus Paphnutius, Ægyptius,
 thaumaturgus et confessor, cuius dexterum oculum
 Maximianus effoderat : hic, cum synodus canone
 statuere vellet, ut clericus cum uxore sua non
 conveniret, tanquam onerosum propositum avertit,
 et solis episcopis hoc custodiendum repræsentavit.

Post multam igitur et sedulam disquisitionem,
 omnibus simul visum est oportere consubstantiali-
 tatem in recta fide definire, id est, unius substantiæ
 ac naturæ cum Patre Filium confiteri; hanc ortho-
 doxam fidem potenter unanimiterque stabiliverunt
 præter impium Arium et alios sex qui doctrina
 ipsi consentiebant. Hos autem, cum anathematiz-
 assent trecenti decem et octo divini Patres, rex
 exulare jussit.

CLXXXII. *Quod sacerdotem condemnare non oportet.*

Postea malevoli homines de quibusdam episcopis
 scriptas regi tradiderunt criminationes. Qui post-
 quam eas accepisset, colligasset et annulo signasset,
 asservari jussit. Deinde cum ad pacem et concor-
 diam ipsos adduxisset, allatas illas coram omnibus
 combussit, illosque jurejurando astrinxit ut nihil
 in eis scriptorum proderent. Non enim oportet, in-
 quit, delicta sacerdotum multis aperta fieri, ne
 scandalum occasionem exinde sumentes liberius pec-
 cent. Ego vero, si testis oculatus fierem episcopi
 ad alienas nuptias pervadentis, illegitime factum
 purpura mea occultarem, ne visus factorum specta-
 tores læderet. Sic bene loquentes laudans, male
 vero dicentes exhortatione ad concordiam adducens,
 omnes unanimis consentientesque de cunctis quæ liti-
 gium movebant, fecit. Et ita cunctos exhortatus multo-
 que honore ac largitate dignatus, unumquemque pro-
 prium gregem repetere jussit.

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁸ μου add. cod. ⁶⁹ τῆ δυνάμει Cod. V. 1, M. 1,2. ⁷⁰ πιστευσάτω M. 1,2. ⁷¹ β'. Περὶ τοῦ ἁγίου
 Παφνούτιου V. 1, M. 1,2, Cod. 503,23-504,3. ⁷² καὶ τερατ. Cod. V. 1, M. 1,2. ⁷³ σ. γ. πρ. γ. Cod.
 V. 1, σ. τῆ πρ. γ. ἀ. γ. M. 2, (in M. 1. lacuna). ⁷⁴ τοῖς add. Cod. ⁷⁵ Cod. 504,4-9. ⁷⁶ οὐσίας
 καὶ [wisam etiam] legebatur in scholio marginali, sed simul cum toto margine rescissum est. ⁷⁷ δὲ
 cod. ⁷⁸ πάρες Cod. ⁷⁹ ἑτέρων Cod. ⁸⁰ αὐτοῖς V. 1, αὐτοῦ M. 1,2. ⁸¹ ἀναθεμισθέντας ὑπὸ τῶν
 θεῶν Πατέρων Cod. ⁸² ὁ γ. ο. τῆς π. V. 1, εἰ θεοφόροι π. M. 1,2. ⁸³ Hæc rubrica M. 2 cum
 margine codicis perit, deest in V. 1, M. 1. ⁸⁴ Cod. 501,1005,52 — τινὲς ἀ. V. 1, ἀνθρώπων M.
 1,2. ⁸⁵ τῶν add. V. 1, M. 1,2. ⁸⁶ σημηναμένου M. 1,2. ⁸⁷ καὶ V. 1. ⁸⁸ αὐτοῖς V. 1. ⁸⁹ ἐνταῦθα M.
 1,2. ⁹⁰ φησὶν add. V. 1. ⁹¹ συνεσκέπασα M. 1,2. ⁹² ταῦτα M. 1,2. ⁹³ βλάψαιεν cod. V. 1, M. 1,2.
⁹⁴ μὲν λ. M. 1,2. ⁹⁵ δὲ add. V. 1, M. 1,2. ⁹⁶ ὁμογ. καὶ ὁμ. τ. ἀ. ἀ. κατέστης Cod. ὁμογ. καὶ ὁμ. ἐπὶ τ.
 ἀ. ἀ. x. V. 1, M. 1,2. ⁹⁷ πᾶσι V. 1. ⁹⁸ τοὺς ἱερεῖς add. V. 1, M. 1,2. ⁹⁹ Ἐπισκόπους καὶ προεβυτέ-
 ρους, διακόνους; τε καὶ ὑποδιακόνους ἔδοξεν ὀρίσει τῆ συνόδου (τὴν σύνοδον cod.) μὴ συγκαθεύδειν ταῖς;
 ἐδείξει; γαμεταῖς, ἀς πρὶν ἱεραῖσθαι ἐγάγοντο. Στάς δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὁ ἅγιος Παφνούτιος φησὶ· « Τίμιον
 τὸν γάμον » ἀποκαίῳν (ἀποκαλεῖ ἡ Γραφή Heb. xiii, 4?) σωφροσύνην δὲ τὴν πρὸς τὰς ἰδίας γαμετάς
 συνοουσίαν· κατὰ δὲ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τοὺς μὲν ἀγάμους τοῦ ἱεροῦ τάγματος κοινωνήσαντας μηκέτι
 γαμεῖν, τοὺς δὲ μετὰ γάμον ὧν ἔχουσι γαμετῶν μὴ χωρίζεσθαι (δεῖ vel βουλεύομαι). Καὶ ταῦτα μὲν ὁ

Postquam igitur synodus Nicææ congregata fuisset, et, omnibus sanctis episcopis in unum congressis, res contra Arium definitæ sunt, jussit rex Æliæ episcopum, Macarium, in synodo præsentem et apostolicorum dogmatum propugnatorem, salutiferam crucem sepulcrumque Domini et alia sacra loca perquirere. Erat autem nonus et decimus annus ipsius regni, cum Nicææ synodus facta est.

Postea rex misit suam matrem Helenam in Jerusalem cum litteris pecuniisque multis ad legitime vocatum Macarium, Æliæ episcopum, ut quæreret salutiferum illustris crucis lignum et loca sancta ædificaræ. Hoc ipsa regina poposcerat, dicens visionem divinam apparuisse sibi jubentem adire Jerusalem et ad lucem producere loca sancta quæ, ab impiis recondita, tandem latentia manebant. Cum autem reginam venientem audisset episcopus, episcopis provinciæ convocatis, ei cum honore debito obviam iit. Continuo vero jussit episcopos pretiosi ligni perquisitionem facere. De hoc hærentibus omnibus et aliud alio temere narrante, civitatis episcopus omnes otium agere ferventioresque preces super hoc ad Deum offerre invitat. Hoc facto, statim episcopo divinitus monstratus est locus, quo ædificatum erat impuræ deitatis Aphroditæ templum et statua. Tunc regina regia auctoritate utens, magna multitudine artificum operariorumque convocata, funditus everti immundum ædificium, et terræ congeriem longe quopiam projici mandavit. Hoc autem facto, apparuit divinum monumentum et Calvariæ locus, et non procul tres cruces infossæ. Sedulo confodientes et clavos inveierunt. Exinde cæterum molestia multa tristitiaque corripuit reginam quænam tandem esset crux Domini quærentem. Episcopus autem cum fide quæstionem solvit. Mulieri namque nobili ægrotanti et ab omnibus desperatæ, ac ultima spiranti unamquaque crucem admovens, quæsitam invenit. Vix enim infirmæ Salvatoris crucis umbra propinquavit, cum illa quæ sine flatu sineque motu videbatur, divina potentia confestim exsultavit, magna voce clamans et Deum glorificans. Regina vero Helena cum lætitia multa ac timore crucem assumens, par-

Μετὰ γοῦν * τὸ συναθροισθῆναι τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐπισκόπων εἰς ἐν δεδριμηκότων ** καὶ τὰ κατὰ Ἄρειον §10 ἐπράχθη, παρεκελεύσατο ὁ βασιλεὺς τῷ * τῆς Αἰλίας ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ παρόντι ἐν τῇ συνόδῳ καὶ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ὑπερμαχοῦντι ἀναζητῆσαι καὶ τὸν * ζωοποιὸν σταυρὸν καὶ τὸ θεοδόγον μνῆμα καὶ πάντας τοὺς ἁγίους τόπους ἦν δὲ ἔννατος ** καὶ δέκατος ἑνιαυτὸς τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅτε ἐγένετο ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος.

(2) Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα Ἑλένην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ * γραμμάτων καὶ χρημάτων ἀφθονίας ** πρὸς τὸν φερώνυμον Μακάριον, τὸν τῆς Αἰλίας ἐπίσκοπον, ἐπὶ ἀναζητῆσαι τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ καὶ οἰκοδομῆ τῶν ἁγίων τόπων αὐτῆς, τοῦτο αἰτησαμένης ἰ τῆς βασιλίδος, φασκοῦσης * ὅπτασιαν τιὰν θείαν ἐωρακέναι, κελεύουσαν αὐτὴν τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαθεῖν καὶ τοὺς ἁγίους τόπους εἰς φῶς ἀγαγεῖν χωσθέντας * ὑπὸ τῶν ἀνόμων καὶ ἀφανεῖς ἄγενομένους ἐπὶ τοσούτου χρόνου. Μαθὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀφικυμένην τὴν βασιλίδαν, συναγαγὼν τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, μετὰ τῆς δεούσης τεμῆς ὑπήντησεν αὐτῇ. Εὐθέως δὲ παρεκέλευσε * τοὺς ἐπισκόπους τὴν ζήτησιν τοῦ ποθεινοῦ ξύλου ποιῆσθαι. Ἀπορούτων * δὲ πάντων περὶ τούτου καὶ ἄλλου ἄλλα ἐξ ὑπόβιας διεγρομένους, ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος πάντας παρεκάλε ἰ ψυχίαν ἀγειν καὶ σπουδαιοτέραν εὐχὴν ὑπὲρ τούτου τῷ Θεῷ προσφέρειν. Τούτου δὲ γενομένου *, εὐθέως εἰδείχθη ὁ τόπος θεόθεν τῷ ἐπισκόπῳ, ἐν ᾧ ἴδρυτο τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος Ἀφροδίτης * ὁ ναὸς καὶ τὸ ἀγαλμα. Τότε ἡ βασίλισσα τῇ βασιλικῇ αὐθεντίᾳ χρωμένη, συναγαγοῦσα πλῆθος πολὺ τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν, ἐκέλευσεν ἐκ * βάθρων ἀνατραπῆναι τὸ μυστῆρον οἰκοδόμημα καὶ τὴν χοῦν πύρρον που ἀποβρίφῆναι. Τούτου δὲ γενομένου **, ἀνεβίη τὸ θεῖον μνῆμα καὶ ὁ τόπος τοῦ κρανίου καὶ οὐ μνησθέν §11 τρεῖς σταυροὶ ἔχυσαν. Ἐπιμελῶς δὲ ** διερευνησάντες, εὗρον καὶ τοὺς ἕλους. Ἐκείθεν λοιπὸν ἀμυχανία πολλὴ καὶ θλίψις κατέλαβε τὴν βασίλισσαν ἐπιζητοῦσαν πλοῖο, ἄρα εἶη ὁ δεσποτικὸς σταυρὸς. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος μετὰ * πίστεως τὴν διάκρισιν εἴασεν γυναίκα ἰ γὰρ ἀβρωστούση ** τῶν ἐπιφανῶν καὶ ἀπεγνωσμένη ὑπὸ πάντων, καὶ τὰ * τελευταία

Variæ lectiones et notæ.

ἅγιος Παφνούτιος ἰ πῆγεσε δὲ (108*) ἡ σύνοδος τὴν βουλὴν καὶ περὶ τούτου οὐδὲν ἐνομοθέτησε, ἀλλὰ τῇ ἐκάστου γνώμῃ τὸ πρᾶγμα ἔθετο· τοὺς δὲ ἐπισκόπους ὤρισεν μόνους τούτου παραφυλάττεσθαι. Hæc varians capituli CXC 7 deest in Ced. V. 1, M. 1, 2). * Et hæc rubrica M. 2, in codice cum margine est abscissa. Totum c. deest in V. 1. ** οὖν M. 1, 2. ** συνδ. M. 1, 2. * τὸν — ἐπίσκοπον Μακάριον ἐν τῇ συνόδῳ καὶ — ὑπερμαχοῦντι M. 1, 2. ** καὶ ζ. M. 1. ** ἦν δὲ ἐτῶν θ' καὶ δ. ἐν. M. 1, 2. * Varians capituli CLXXX, 2. ** καὶ M. 1, 2. ** ἀφθονίαν colex, ἀφθόνως? ἰ ἐντεταμένης M. 1, 2. * φάσκουσα M. 1, 2. * χωσθέν cod. χωσθέντος οὖν αὐτοῦ ὑπὸ M. 1, 2. ἰ ἀφανοῦς γενομένου ἐπὶ τοσούτους χρόνους M. 1, 2, ἀφανεῖς γενομέν. ἐπὶ τοσούτ. χρῶ. cod. * παρεκέλευσα τὴν ζ. τοῦ ποθεινομένου ξ. M. — δὲ — ξύλου om. M. 1, 2. * Ἀπ. οὖν π. π. τοῦ τόπου καὶ ἄλλως ἄλλου ἐξ M. 1, 2. * ἐπίσκοπος, παρεκάλε M. 1. ἐπ. π. παρεκάλε cod. * Τούτων δὲ γενομένων M. 1. * Ἀρ. v. M. 1, 2. ** ἀπὸ β. M. 2, ἀπὸ βαρβάρων M. 1. ** γενομ. 1, 2, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπέστειλε Sym. 51. ** ἐ. τ. M. 1, 2. ἰ διὰ π. M. 1, 2. ** ἀβρωστούσα — ἀπεγνωσμένης M. 1, 2. ** τὰ om. M. 1.

πνεύση ¹⁶ προσαγαγών ἑκάτερον ¹⁷ τῶν σταυρῶν, ἃ ζητούμενον εὖρε· μόνον γὰρ ¹⁸ ἤγγισεν ἡ σκιὰ τῷ σωτηρίου σταυροῦ τῆ ἀσθενούσῃ, εὐθύς ἡ ἄπνοος καὶ ἀκίνητος θεῖα δυνάμει παραχρῆμα ἀνεπήδησε μεγάλη φωνῆ βοῶσα καὶ δοξάζουσα τὸν Θεόν. Ἡ δὲ βασίλισσα Ἑλένη μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ φόβου ἀνελομένη τὸν ¹⁹ σταυρὸν, μέρος μέντοι σὺν τοῖς ἡλίοις, ἀνεκομίσατο ²⁰ πρὸς τὸν παῖδα· τὸ ²¹ δὲ λοιπὸν, γλωσσόκομον ἀργυροῦν ποιήσασα, παρέδωκε τῷ ²² ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως ²³ εἰς μνημόσυνον πάσαις γενεαῖς καὶ Οὐραπίσασα ²⁴ ἐκκλησίας γενέσθαι ἐν τῷ ζωοποιῷ μνήματι καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾶ καὶ ἐν τῇ Βηθλεὲμ ²⁵ ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἔνθα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν κατὰ σάρκα γέννησεν ὑπέμεινε, καὶ ἐν τῷ ὄρει τῶν ἑλαιῶν, (108^b) ἔνθα ²⁶ εὐλογήσας τοὺς μαθητὰς ἀνελήφθη. Καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἀξιόπαινα ποιήσασα ²⁷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνέστρεψε πρὸς τὸν παῖδα.

(3) Ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς αὐτὴν ὑποδεξάμενος τὴν Β ²⁸ ἰλλε vero cum gaudio eam suscipiens, pretiosae crucis portionem in aurea theca deposuit et episcopo custodiendam tradidit; annuaque memoria crucis receptionem statuit celebrandam. Ex clavis autem alios suae gallicae ornamentum fecit, aliosque ipsius equi freno destinavit, ut impleretur quod dictum est a Zacharia propheta de Domino dicente: « In die illa erit super freno equi regis omnipotentis Domino sac. u. n. »

ἰλλε vero cum gaudio eam suscipiens, pretiosae crucis portionem in aurea theca deposuit et episcopo custodiendam tradidit; annuaque memoria crucis receptionem statuit celebrandam. Ex clavis autem alios suae gallicae ornamentum fecit, aliosque ipsius equi freno destinavit, ut impleretur quod dictum est a Zacharia propheta de Domino dicente: « In die illa erit super freno equi regis omnipotentis Domino sac. u. n. »

412 ²⁹ (4) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσε τῷ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καταλαθεῖν τὴν Αἰλίαν καὶ συγχροτῆσαι σύνοδον πλείων ἐπισκόπων καὶ ἐγκαθίστασι τοὺς ἁγίους τόπους. Οὗτος δὲ ἦν ³⁰ Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας ὁ πῶν Ἀρειανικῶν δογματῶν γενόμενος πρόμαχος· οὗτος ἀναθεματιτοῦς ἐν τῇ Νικαίῳ μετὰ τῶν συμφέρων αὐτοῦ καὶ ἐξορισθεῖς, ³¹ μετὰ χρόνον τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως εἰς ἐφοδὸν εἰς ἀπάτης λαβόντες, χαρίων δεητικὸν ³² ἀνήνεγκαν τῷ βασιλεὶ ἄμύνητες, οὗ περ « Ἵπ. γράφομεν τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως καὶ ἐν πᾶσι ἀκολουθοῦμεν τοῖς ἁγίοις Πατράσι. » Πεισθεὶς δὲ ³³ τοῦτοι· ὁ βασιλεὺς ἀνεκαλέσατο αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ τιμῆς μάλιστα πλείστης ³⁴ ἤξιωσε. Σχολάζοντες δὲ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, ταῖς οἰκείαις κακομηχαναῖς γρόμενος τυραννικῶς κατέσχε τὴν θρόνον τῆς βασιλευσύνης ³⁵ πόλεως ὁ Εὐσέβιος. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς μεζόνου· ἐξουσίας τοῦ συμφρονος αὐτοῦ κατέστησε ταῖς οἰκείαις παροικίαις, ἐξέωσας τοὺς χριστοσηθέντας ἀντ' αὐτῶν.

³⁶ (5) Τοῦτου δὲ γεναμένου ³⁷ κατὰ Ἀθανασίου Δ ³⁸ hoc autem facto, adversus Athanasium Alexandriæ egerunt, multa prava consilia contra illum meditantibus. Rex autem justum exisimavit ad sacrorum locorum dedicationem ipsum Athanasium

tem cum clavis ad filium asportandam reservavit, deinde, facta argentea capsula, episcopo civitatis in memoriam omnibus generationibus tradidit. Præcepit etiam ecclesias fieri in vivifico monumento, in sacro Golgotha, in B-thleem spelunca in qua Dominus noster Jesus Christus secundum carnem nasci dignatus est, et in monte Olivarum, ubi, benedictis discipulis, assumptus est. Alii deinde pulchra laudeque dignissima cum in Jerusalem fecisset, ad filium reversa est.

Ille vero cum gaudio eam suscipiens, pretiosae crucis portionem in aurea theca deposuit et episcopo custodiendam tradidit; annuaque memoria crucis receptionem statuit celebrandam. Ex clavis autem alios suae gallicae ornamentum fecit, aliosque ipsius equi freno destinavit, ut impleretur quod dictum est a Zacharia propheta de Domino dicente: « In die illa erit super freno equi regis omnipotentis Domino sac. u. n. »

Rex autem Constantinopolitano jussit episcopo Aeliam petere ac plurimorum episcoporum synodum congregare locaque sancta dedicare. Hic erat Nicomediensis Eusebius, qui dogmatum Arianorum factus erat propugnator. Anathematizatus in Nicæna synodo cum assentientibus sibi ac in exsilium missus, ipse sibi que concordem, post tempus, regis clementiam pro ratione callide sumentes, supplicem epistolam ad regem detulerunt juramento spondentes « se fidei expositioni subscribere, et in omnibus sanctis Patribus adhaerere. » His persuasus rex illos ex exsilio revocavit et honore maximo dignatus est. Vacante vero Constantinopolitana sede, suis machinationibus usus urbis regiae sedem Eusebius tyrannice occupavit. Potitus autem majore potestate, sibi consentientes, illis qui eorum loco suffecti erant expulsis, propriis parochiis restituit.

Hoc autem facto, adversus Athanasium Alexandriæ egerunt, multa prava consilia contra illum meditantibus. Rex autem justum exisimavit ad sacrorum locorum dedicationem ipsum Athanasium

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ πνεύσαν cod. ¹⁷ ἑκάτερα τὸν σταυρὸν τὸν ζ. M. 1,2. ¹⁸ ὡς add. M. 1,2. ¹⁹ ζωοποιῶν add. M. 1,2. ²⁰ ἀνεκόμισα M. 1,2. μ. τοῦ τιμίου ξύλου καὶ τοὺς ἡλίου τῷ υἱῷ ἀπέστειλε Sym. 31^a. ²¹ τὸν M. 1,2. ²² τοῖς ἐπισκόποις M. 1,2. ²³ τῆς π. ταῖς γ. M. 2. τῆς π. τ. γενναίαις. ²⁴ θ. καλῶς γ. M. 1, θ. ἐκκλησίαν γ. M. 2, θ. ἐκκλη. γ. cod. ²⁵ καὶ add. M. 1,2. ²⁶ ὁ Κύριος add. M. 1,2. ²⁷ ποιήσας M. 1,2. ²⁸ ἐν χρυσοῖ cod. M¹. ²⁹ ἐναυσταίας μνημ. cod. ἐναυσταίου μνημοσύνου? ³⁰ κεφαλαίαν cod. ³¹ σαλίθ. cod. ³² σ. ἀ. M. 1,2. ³³ ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ πρ. λέγοντος M¹. ³⁴ πρ. διὰ M. 1,2. ³⁵ Zich. xiv, 20. ³⁶ ἔσται τῷ χ. M. 9, ε. τῷ ἐπι χ. M. 1. ³⁷ ἰ. ἀγ. M. 1,2, καὶ τὸν μὲν ἔνα π. σωτηρίου, τὸν δὲ ἔτερον ἐν τῷ ἱεροκαλίῳ κεκόσμηκεν Sym. 31^a. ³⁸ 340-342 (Theodoret. 1, 18), Cod. 523, 1-9 anno Const 9° (544); sol. synodus Tyri habita est n. 336. (Epp. Athanasii) et h. l. ut § 6. Eusebius Nicomediæ non C.P. episcopus nominatur. ³⁹ ὁ add. M. 2. ⁴⁰ ἀ. ἐπ. M. 1,2. ⁴¹ δεκτ. M. 1,2. ⁴² II. τοῦτο ὁ M. 1,2. ⁴³ πλείστο; M. 1. ⁴⁴ τῆς βασιλείας; ὁ M. 1,2. ⁴⁵ Cod. 523, 9-12? ⁴⁶ γενν. M. 1,2.

vocare. Jubet igitur primum in Tyro convenire synodum, ut ea quæ contra Athanasium erant allegata, examini subicerentur, et sic omni controversia remota, cuncti ad festum accederent. Misit autem nepotem suum Dalmatium ad inspectandam congregatæ synodi stationem.

Congregatis autem in urbe Tyri episcopis, aderat etiam cum eis episcopus Æliæ Maximus, quæ contra Athanasium struebantur prorsus ignorans. Cum vero Athanasius in cœtum ingressus est, obsederunt eum criminatores, graves ac magnas adversus eum accusationes deferentes, quas suggerebant eis astantes iudices, Eusebius Nicomedie, et qui circumdabant eum; sed nihil potuerunt demonstrare, Athanasio se justificante et delationes eorum sicut araneas dilacerante. In furorem vero conversi accusatores, omnem mirerunt cœtum, clamantes: « Tollite præstigiatorum: quadam enim incantatione cunctos ad silentium coegit. » Et interfectus esset Athanasius, nisi regis nepos cum militibus ex illorum manibus eum oripuisset.

Constans autem est sermo, quod Athanasius exinde fugiens in sanctam civitatem se contulit, et facta prece, inunctisque sancto oleo ante cæterorum episcoporum adventum, precatoris locis, adiit regem, quem omnia contra se allegata docuit. Hic autem postquam eum audivit, adversariorum ejus malitiam admirans, ipsum honore maximo dignatus est et cum benevolis litteris in Alexandriam remisit. Erat autem tricesimus annus regni Constantini.

Venerandam igitur diem dedicationis sacrorum lecorum et exaltationis pretiosæ crucis, post regiam dispositionem, statuerunt Patres celebrari quotannis decima quarta die mensis Septembris.

Prima vero synodus trecentorum decem et octo sanctorum ac inspiratorum Patrum in metropoli Nicæna congregatorum, anno regni Constantini vicesimo facta est. Huic præfuerunt Silvestri, senioris Romæ episcopi, legati, Biton et Bientius, presbyteri, Metrophanes Byzanticus, Alexander Alexandriensis, Eustathius Antiochensis, Macarius Jeroso-

των ἁγίων τόπων. Κελεύει οὖν πρῶτον ἐν Τύρῳ συνελθεῖν τὴν σύνοδον καὶ τὰ κατὰ Ἀθανάσιον διασκέψασθαι: καὶ οὕτως: διὰ πάσης διχονοίας ὀρμήσασθαι πάντας εἰς τὴν ἑορτήν. Ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸν ἀδελφίτου αὐτοῦ Δαλματίου ἐπόπτην γενέσθαι τῆς συναθροισζομένης συνόδου τὴν κατάστασιν.

(6) Συνελθόντων δὲ τῶν ἐπισκόπων ἐν Τύρῳ, παρῆν σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ Ἀλίλας ἐπίσκοπος Μαξιμονῆς, ἄγνωτον παντάσῃ τὰ κατὰ Ἀθανασίου τυρσούμενα. Ὡς δὲ εἰσῆλθεν Ἀθανάσιος εἰς τὸ συνέδριον, περιέστησαν αὐτῷ οἱ κατήγοροι, μὲν γὰρ καὶ βάρεια ἐγκλήματα φέροντες κατ' αὐτοῦ, ἀπερ' ὑπέθετο αὐτοῖς οἱ παρόντες δικασταί, Εὐσεβίους Νικομηδείας, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν ἀποδείξαι, Ἀθανασίου ἀπολογουμένου καὶ ἀράχνης δίκην διασπῶντος: τὰς συκοφαντίας αὐτῶν. Εἰς μανίαν δὲ τραπέντες οἱ κατήγοροι, συνέχον ἅπαν τὸ συνέδριον βωύντες: « Ἄρατε τὸν γόητα: γοητεῖ γὰρ τινι χρησάμενος πάντας ἐφίμωσε. » Καὶ ἐφονεύθη ἂν Ἀθανάσιος, εἰ μὴ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως ἐξήγαγεν αὐτὸν διὰ στρατιωτῶν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

(7) Λόγος δὲ κρατεῖ, ὅτι Ἀθανάσιος ἐκείθεν φυγῶν ἀνήλθεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ποιήσας εὐχὴν καὶ τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίσας τοὺς εὐκτηρίου τόπους, πρὸ τῆς τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων παρουσίας, οὕτω κατέλαβε τὸν βασιλέα καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτὸν ἀνεδίδαξεν αὐτόν. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ θαυμάσας τῶν ἀντιδίκων αὐτοῦ τὴν πονηρίαν καὶ μεγίστης (109) τιμῆς ἀξιώσας αὐτόν, μετὰ γράμματων εὐμενῶν ἀπέστειλεν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἣν δὲ τριακοστὸν ἔτος τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου.

(6) Τὴν γοῦν σεβάσιον ἡμέραν τῶν ἐγκαταίνων τῶν ἁγίων τόπων καὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ ὤρισαντο οἱ Πατέρες μετὰ βασιλικῷ προστάγματος γίνεσθαι ἀνὰ ἕκαστον ἔτος τῆ ἰδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός.

(7) Ἡ δὲ α' σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τῆ μητροπόλει συνελθόντων τῶν ἁγίων (θεοφόρων) Πατέρων, ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου 114 κ'. Ταύτης ἡγοῦντο Σιλδέστρου τοῦ τῆς πρεσβυτέρου Ρώμης τοποτηρηταί Βίτων καὶ Βικέντιος πρεσβύτεροι, Μητροφάνης τοῦ Βυζαντίου, Ἀλεξάνδρου Ἀλεξανδρείας, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, Μακάριος

Variæ lectiones et notæ.

⁶² ἐπισκ. M. 2. ⁶³ καὶ ὡς οὐ δ. M. 1,2. ⁶⁴ ἀδ. Δ. M. 2. ⁶⁵ Σ οὖν M. 1,2. ⁶⁶ τῆ; add. M. 1,2. ⁶⁷ Μάξιμος 356-348? ⁶⁸ ὁ add. M. 1,2. ⁶⁹ αὐτῷ sic cod. cf. Schæfer. app. in Demosth. 1, p. 859, αὐτόν M. 1,2. ⁷⁰ ἐγκλ. x. ἄ. M. 2. ⁷¹ ἅπαν ὅπ. M. 1,2. ⁷² ὁ add. M. 1,2. ⁷³ αὐτῶν om. M. 1,2. ⁷⁴ δὲ add. M. 1,2. ⁷⁵ στρατευμάτων ἐν χειρὸς ἄ. M. 1,2. ⁷⁶ ὁ add. M. 1,2. ⁷⁷ ἐκφ. M. 1,2. ⁷⁸ ἐ. οἴκους πρὸς M. 1,2. ⁷⁹ λ. π. 1,2. ⁸⁰ κατέλα. cod. κατέλαβον M. 1,2. ⁸¹ ἂν τὸν βασιλέα M. 1,2. ⁸² μεγίστη τιμῆ cod. et M. 1,2, h. l. sed paulo supra § 4 genitivo usi sunt. ⁸³ ἀπ. εἰς M. 1,2. ⁸⁴ Indicatione IX, coss. Nepotiano et Facundo, Athanasius Tyro C. P. p. venit unde a Constantino expulsus ad Constantem Cæsarem perrexit (Ep. festivals VIII. ἦν δὲ τοῦτο ἐν τῷ λ' ἔτει τῆς β. Κ. M. 1,2. ⁸⁵ Τὴν δὲ M. 1,2. ⁸⁶ προσκυνητοῦ στ. M. 1,2; M. 1, h. l. habet lemma π. τῆ; ὑψώσεως; τοῦ σταυροῦ καὶ Λικινίου cf. CLXXX, 2. ⁸⁷ 325 — [1γ.] Σύνοδος; α'. Ἀπὸ γοῦν τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ Κυρίου (M. 1,2) ἕως τῆς α' συνόδου γίνονται ἔτη τῆ; lemma V. 1, a codd. Mosq. et M. 1,2 in textum receptum, deest in Ced. 499,21 507,7, qui τῆ; Patres hujus synodi, non annos post Chr. n. h. l. habet: Τῷ κ' ἔτει γ. ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη κ' α' ἐν Ν. σ. τῶν α'. τῆ; π. τῆς ἡγ. Σ. πάπα Ρ. τ. Β. καὶ Βικεντίου πρεσβύτεροι; Μητρ. Περὶ τῆς α' συνόδου M. 1, Σύνοδος α' M. 2. ⁸⁸ Ν. μ. εὐθυσίας; M. 1,2, τὸ πρῶτον Ν. V. Ced. ⁸⁹ σ. τῆ; π. V. ⁹⁰ ἔτος; cod. ⁹¹ τῆς Κ. τοῦ μεγάλου β. κ' V. ⁹² Βίτος M. 1,2. ⁹³ Βικεντίων V.

Ἱεροσολύμων, κατὰ Ἀρείου πρεσβυτέρου γεγόνω-
 το·⁸⁰ Ἀλεξανδρείας, βλασφημούντος (δὲ) τὸν Θεὸν
 λόγον κτίσμα καὶ ἑτεροούσιον⁸¹ τοῦ Πατρὸς·⁸² [καὶ]
 ἴτι ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν, δοξάζοντος. Ὀν καθελούσα⁸³
 ἀνεθεμάτισε σὺν τοῖς ὁμοφροσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ Υἱὸν
 ὁμοούσιον⁸⁴ καὶ συνάναρχον τῷ Πατρὶ· καὶ Θεὸν ἀλη-
 θινὸν καὶ κτίστην πάντων (ὀρθοδόξως) ἐδολμάτισε
 (κατὰ τὸν Προφήτην τὸν λέγοντα⁸⁵· « Ἐκ γαστρὸς
 πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε »).

⁸⁶ (8) Ἐτίπωσε δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα ἑορτάζειν
 ἡμᾶς κατὰ τὴν⁸⁷ κρατούσαν συνήθειαν· τινὲς γάρ
 τῶν πρώην κατὰ τὴν ἰδ' τῆς σελήνης· ἐώραζον⁸⁸.

⁸⁹ (9) Μετὰ δὲ τινα χρόνον παρακληθεὶς ὁ Κων-
 σταντῖνος ὑπὸ⁹⁰ τῆς ἀδελφῆς Κωνσταντίας, ἀνήκε
 τὸν Ἀρειὸν ἐκ⁹¹ τῆς ἐξορίας, ὡς δῆθεν μετανοή-
 σαντα· οὐ παραγενομένου καὶ ἑρωτηθέντος ὑπὸ τοῦ
 βασιλέως εἰ στοιχεῖ τοῖς ὄροι·⁹² καὶ τῇ ἐκθέσει τῆς
 ἐν Νικαίᾳ συνόδου, παρευθὺ κατέθετο πιστεύειν οὕ-
 τως. Ὁ δὲ θαυμάσας·⁹³ καὶ ὄρκον ἀπήτησε⁹⁴. Καὶ ὁ
 Ἀρειὸς τοῦτον⁹⁵ σοφίζομενος, ὡς ἐνόμιζε, καὶ τὸν
 ὄρκον ἀποκρούμενος·⁹⁶ ἔφη· « Οὕτω φρονῶ ὡς καὶ
 ἐγγράφω·⁹⁷ ». Ἦν γὰρ ὁ ἄθλιος καταγράφας τὴν⁹⁸
 ἐπιτοῦ αἴρεσιν ἐν χάριτι, καὶ **415** ἐν κόλπῳ φέ-
 ριον⁹⁹ ὡμυεν ἀληθῶς οὕτω φρονεῖν ὡς καὶ ἐγγράφως
 εἶη δηλαδὴ πεποιηκώς. Ὁμῶσαντα δὲ μὴ φρονεῖν
 ἐναντία τῇ συνόδῳ ἀπέλυσεν αὐτὸν¹ ὁ βασιλεὺς εἰ-
 ρηκῶς· « Εἰ μὲν ὀρθὴ σοὶ ἐστὶν ἡ πίστις, καλῶς
 ὄμοσας, εἰ δὲ ἀσεβῆς καὶ διεστραμμένη, κρινεῖ²
 Κύριος ὁ Θεὸς τὰ κατὰ σὲ θάττον.³ »

ΡΠΔ'. Περὶ πάντων τῶν κριτῶν.

⁴ (Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος, ὡς εἴρηται, πει-
 σθεὶς τῇ ὑποκρίσει αὐτοῦ καὶ τῷ ὄρκῳ προσέταξε
 δεχθῆναι αὐτὸν, ἀλλὰ) καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον
 ἀξέσθαι αὐτὸν εἰς κοινωνίαν ἐκέλευσεν ὡς ἅτε με-
 τανοήσαντα. Τοῦ δὲ μὴ καταδεχομένου, γινώσκον-
 τος ἀκριβῶς τὴν Ἀρείου δυστροπίαν, ἐξορίζει (τοῦ
 ὀνόμου) τὸν ἅγιον⁵, πιστεύσας καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ
 γενομένας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν λοιδορίας·.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ γεγ. κτίσμα M. 1,2. ⁸¹ ἑτεροούσιον V. ⁸² λέγοντος add. V. ὁ Θεὸς λόγος M: 1,2. ⁸³ ἡ ἅγια σύνοδος
 add. cod. ⁸⁴ ὁμοούσιον V. ⁸⁵ Ps. cix, 4. ⁸⁶ C. d. 505,2-4. ⁸⁷ νῦν add. Cod. ⁸⁸ Ἐχανόνισαν δὲ καὶ
 ἕτερα πολλὰ καὶ διάφορα καὶ ψυχραφῆ κεφάλαια· καὶ ὑπέγραψαν ἅπαντες οἱ τε πατριάρχαι, μητροπολίται
 καὶ ἐπίσκοποι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς. Δύο δὲ ἐπισκόπων τελειωθέντων, μήπω φθαράντων ὑπογράψαι καὶ ἐν
 τοῖς τόμοις αὐτῶν τὸν τόμον ἀποθεθέντες ἄφ' ἑσπέρας, τῷ πρώτῳ εὐρον τὰς ἐκτάτου ἰδιοχειροῦς ὑπογραφάς,
 ὅπερ καὶ πάντα· ἐξέπληξε cod. in lxxxi. Desunt hæc in V. (M. 1,2?) Bulg. et Cod. atque tempora poste-
 riora redolent. ⁸⁹ Cod. 505,5-15. ⁹⁰ ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ K. π. Cod. π. τῆς ἀδ. ἀ. K. V. (M. 1,2?).
⁹¹ ἀπὸ τῆς Cod. V. (M. 1,2?) ⁹² τὸν ὄρον M: 1,2. ⁹³ θ. δ. ἐπήνεγκε C. d. V. M. 1,2). ⁹⁴ μὴ φρονεῖν
 ἐναντία τῇ συνόδῳ καὶ τοῦ ποιήσας ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰρηκῶς αὐτῷ εἰ μὲν Cod. ⁹⁵ τοῦτο ψηφίς. M. 1,2.
⁹⁶ ἀνακρ. V. ⁹⁷ ὡς καὶ ἐγραψα M. 1,2. ⁹⁸ τὴν ἑ. δόξαν V. (M. 1,2?) ⁹⁹ καὶ add. cod. ἴ. ἀπ. ὁ β. M.
 2. ¹ κρίνει Cod. V. (M. 1,2). ² Ἡμέρας γὰρ τυπωθείσης ἐν ἣ ἔμελλε δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν ἐν τῇ
 ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τινος ἁγίου, Ἀλεξανδρου τῷ ὀνόματι τοῦ Νισίθης, δέησιν ὑπὲρ τούτου πρὸς τὸν Θεὸν
 ποιούμενου, εἰ ἄξιός ἐστιν ἀξιωθῆναι τῆς κοινωνίας, κληθέντος δὲ τοῦ Ἀρείου καὶ τοῦ οἰκίσκου ἐν ᾧ ἔμεναν
 ἐξελθόντος καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπόντος, ὁ τῶν ἐπικλήσεων Κύριος· καὶ τὸν θαυμαστὸν Θεὸς θαυμα-
 σουργεῖ τι καὶ περὶ αὐτὸν τοιοῦτον· ἐν τινι γὰρ τόπῳ ἀποκρούφῳ νυχθεὶς τὴν γαστέρα εἰσελθὼν καὶ τῶν
 ἐγκάτων αὐτοῦ κάτωθεν ἐκκενωθέντων τῇ αἰωνίᾳ κολάσει παρεπέμφθη cf. Cod. 518,15-519,7 anno Const.
 38 (353). Ἐν ᾧ δὲ τόπῳ τοῦτο γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κθ' παλαίστας ἀπέγων τοῦ φόρου. Θεοδόσιος
 ὁ ὀρθόδοξος βασιλεὺς προσέταξεν ἐν μαρμάρῳ γλυφῆναι τὸ ὁμοίωμα Ἀρείου, Μακεδονίου τε καὶ Σαβελλίου,
 καὶ (109b) Εὐνομίου, καὶ τεθῆναι ἐν τῇ γῇ πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ παρεργόμενοι κίπρον καὶ οὐρον
 καὶ πύσματα ἐπιβρίπτωσιν αὐτοῖς. Omnia hæc desunt in V. (et M. 1,2?) ¹ Cod. 505,13-17 (ut M. 1,2).
 Ταῦτη τοι καὶ τὸν μ. Ἀ. εἰς κ. ἀ. δ. παρεκελεύσατο ὡς [ιδ']. Περὶ τοῦ μὴ ὡς ἐτύχε ταῖς διαβολαῖς πι-
 στῶσιν. Ταῦτό τοι καὶ τὸν μ. Ἀ. Ἀλεξανδρείας εἰς κ. ἀ. δ. π. V. M. 1,2. Rubrica in codice deest, in M.
 2 ad Ὁθεῖν. ³ ὁ βασιλεὺς εἰς Τριβερὶν add. co I. καὶ εἰς Tr. M. 1,2, ὁ β. Slav. Cod. om., V. Inde a 2 ad
 IO Athyr C.P. fuerat Athanasius et exinde Treveros relegatus est (Summarium epistolarum festivalium
 VII et IX).

lymptanus, adversus Arium, qui fuit presbyter
 Alexandriae, sed Deum Verbum blasphemavit, do-
 cens illum esse creaturam, Patri non consubstantia-
 lem, et fuisse tempus quo non erat. Quem repre-
 mens sancta synodus anathematizavit cum suis
 concordibus, Filium autem consubstantialem et
 coæternum Patri, Deum verum et omnium creato-
 rem, orthodoxe prædicavit juxta Prophetam dicen-
 tem : « Ex utero ante luciferum genui te. »

Ordinavit etiam sacrum Pascha a nobis juxta
 morem qui prævaluerat celebrandum : quidam enim
 recenter decima quarta lunæ illud celebrabant.

Post aliquod tempus rogatus a sorore sua Con-
 stantia Constantinus ex exilio tanquam rite con-
 versum Arium revocavit. Cum advenisset et a rege
 fuisset interrogatus an regulis et expositioni Nicænae
 synodi adhæreret, statim se ita credere testatus
 est. Illi vero miratus et jusjurandum requisivit.
 Arius autem illum sicut existimabat deludens et
 jusjurandum declinans, ait : Sic opinor sicut et
 scripsi. Scripserat enim ille miser in charta suam
 hæresim, et in sinu ferens juravit vere sic credere
 sicut et scripto sane fecerat. Cum autem juravisset
 se contraria synodo non tenere, dimisit eum rex
 dicens : Si quidem orthodoxa tua fides est, recte
 jurasti, si vero impia et detorta, brevi judicabit
 Dominus ea quæ sunt in te.

CLXXXIV. De cunctis iudicibus.

Magnus autem Constantinus, credens, ut dixit,
 ejus responsioni ac juramento, illum statuit reci-
 piendum, atque etiam magnum Athanasium in
 communionem utpote conversum illum recipere
 jussit. Cum autem, Arii perversitate bene cognita,
 cum non reciperet, a sede dejecit sanctum, ra-
 tas quoque tenens ab Arianis allatas adversus eum
 calumnias.

Nec mirum : sæpe enim divini viri contra quosdam pios absque judicio calumnias admittentes, a veritate declinaverunt, sanctosque vexaverunt ac contristaverunt, sicut divinus David a domestico Siba deceptus adversus dominum Misphiboset, quasi cum Absalom rebelli consensisset, hunc vexavit, et bonis propriis eum exspolians, ista servo tradidit.

Oportet igitur cum multa diligentia et attentione accusationes inquirere, neque temerario delatoribus, etiamsi multa fide fruantur, credere. Ideoque Nicodemus injustis Judæis cum magna vi ad eorum confusionem dixit : « Numquid lex vestra non judicat hominem, postquam eum audivit, et quid fecerit, cognovit? »

Certe et ipsi extranei philosophi istud manifeste significantes, aiunt : « Omnis ambiguitas judicia suspendat; iudicium argumenta examinet; examen quod justum est definiat; definitio scribatur; scripta sanciantur; sancta confirmentur operibus; omnis contentio extinguatur, et amicitii denuo reviviscat ».

CLXXXV. *Judex qualis esse debeat.*

Non igitur debet inconsulte et inconsiderate loqui vel judicare, nec temerarie contra reos proferre sententias, sed post plurimam scrutationem et inquisitionem diligentissimam.

Sic in Constitutionibus apostolicis legitur : « Sit autem iudex non acceptionem personarum faciens, nec divitem attendens aut blandiens propter id quod convenit, nec pauperem despiciens. « Non enim, inquit, accipies potentis vultum, et egenum non misereberis in iudicio; » nam Domini est iudicium; et : « Juste quod justum est persequetur, » et : « Non probabitur justo quod injustum est. » Non igitur oportet accusatoribus absque iudicio et examine, ut accidit, credere; fieri namque potest ut quidam odio vel invidia contra quemdam fratrem calumniam dirigant, sicut duo senes contra Susannam, et Ægyptia contra Joseph. En ergo, sicut homo Dei, talia non temere a mittas, nec condemnas innocentem occidasque justum. « Nam innocentem et justum non interficies, » neque permittas dona

(100b) * (2) Καὶ οὐ θαῦμα ἴ, πολλάκις γὰρ καὶ θεῖοι ἄνδρες κατὰ τινῶν εὐσεβῶν διαβολὰς ἀκρίτως παραδεξάμενοι παρετράπησαν τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς εὐσεβεῖς παρέβλαψάν τε καὶ [παρ] ελύπησαν, ὡς περ [οὖν] καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ ἔξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ οἰκέτου Σιδᾶ 416 κατὰ τοῦ δεσπότου Μεμφισοῦθ' ὡς συμφωνήσαντος ἰο μετὰ τοῦ Ἀθσσαλῶμ τοῦ ἀντάρτου, τοῦτον παρέβλαψε καὶ τῶν ἰδίων ἀποστρέψας τῷ οἰκέτῃ ἰο προσεκλήρωσεν ἰο.

(3) Ὅθεν χρῆ μετὰ πολλῆς ἀκριθείας ἰο καὶ σκέψεως ἐρευνᾶν πᾶς κατηγορίας καὶ μὴ ὡς ἔτυχε τοῖς ἰο κατηγοροῦσι πιστεῦειν, κἂν ἄγαν ὦσιν ἐξιδίχρησι ἰο· διὸ δὴ καὶ Νικηδόμω; πρὸς τοὺς παρανόμους ἰο Ἰουδαίους καταφορικῶς ἰο τε καὶ ἐντροπικῶς ἔφη ἰο· « Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ἰο παρ' αὐτοῦ ἰο καὶ γινῶ τί ποιεῖ; »

(4) Ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ τῶν ἔξω σοφοὶ τοῦτο ἰο προδῆλως ὑπεμφαίνοντες οὕτω φασίν· « Ἡ ἰο μὲν ἀμφισβήτησις κρίσις ἰο ἀναρτάσθω ἠ ἰο δὲ κρίσις τοὺς ἐλέγχους βασανίζετω ἠ δὲ βᾶσανος τὸ δένον θριζέτω ἠ δὲ θρος γεγράφθω· τὰ δὲ γεγραμμένα ἰο κυρούσθω· τὰ δὲ κυρωθέντα βεβαιούσθω τοῖς ἔργοις, καὶ πᾶσα ἀψιμαχία ἰο οἰχέσθω, καὶ πάλιν φιλία χρυσεύτω. »

ΡΠΕ'. *Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει εἶναι τὸν κριτὴν ἰο.*

Οὐκοῦν οὐ δεῖ ἀπερισκέπτως καὶ ἀβασανίστως λέγειν ἢ καταψηφίζεσθαι καὶ ριψοκινδύνω; ἐκφέρειν τὰς ἀποφάσεις κατὰ τῶν κατηγορουμένων, ἀλλὰ μετὰ πλειστοῦς ἰο ἐρευνᾶς ἰο καὶ ζητήσεως; ἰο ἀκριβοστάτης·

(2) Ὡς ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς Διατάξεσι φησὶν ὁ λόγος· « Ἔστω δὲ ὁ ἰο κριτὴς ἀπροσωπότητος, μῆτε ἰο πλοῦσιον ἐντροπέμενος ἢ κολακεύων 417 παρὰ τὸ προσῆκον, μῆτε πένητος ἰο φειδόμενος ἰο· « Οὐ λήψῃ γὰρ, φησί, πρόσωπον δυνάστου, » — ἰο « καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει; » — ὅτι τοῦ Κυρίου ἢ κρίσις, καὶ ἰο « δικαίως τὸ δίκαιον διώκεται, » καὶ ἰο· « Οὐκ ἀρέσει τῷ δικαίῳ οὐδὲν ἀδικόν. » Ὅθεν οὐ δεῖ πιστεῦειν, ὡς ἔτυχε, τοῖς κατηγοροῦσιν ἀκρίτως καὶ ἀβασανίστως· ἐγγχωρεῖ ἰο γὰρ τινὰς καὶ διὰ ζῆλον ἢ φθόνον κατὰ τινος ἀδελφοῦ ἐνοστήσασθαι κατηγορίαν ἰο, ὡς οἱ δύο πρεσβύτεροι ἰο κατὰ Σωτάννης καὶ ἡ Αἰγυπτία ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. Σὺ οὖν, ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος, τὰ ἰο τοιαῦτα μὴ προχείρως παραδέχου, ἵνα ἰο μὴ ἀνέλθῃς τὸν ἀθῶον καὶ ἰο ἀποκτείνῃς τὸν δίκαιον. (ἰο « Ἀθῶον γὰρ καὶ ἰο δίκαιον

Variae lectiones et notæ.

* Cod. 503, 17-24. ἰο Θαυμαστόν M. 1,2. ἰο καὶ προφήτης ἰο. cod. ἰο υἱοῦ Ἰωνάθαν add. cod. υἱοῦ Σαουλ M. 1,2. ἰο M. ψευδοπροφῆτος ὡς ὅτι τὰ τοῦ τυράννου ἰο Α. φρονεῖν τοῦτον Cod. M. ψ. δεῖ τὰ τοῦ π. ἰο Α. καὶ ἰο φ. ut M. 1,2,2. τοῦτον V. ἰο τὸν οἰκέτην M. 1,2. ἰο προσπεκλ. V. ἰο Cod. 505, 24-506,5. ἰο τε Cod. V. ἰο π. τοῖς κ. Cod. ἰο ἐξιλόγοι V. ἀξίπιστοι Cod. ἰο πτανομοῦντας M. 1,2. ἰο καταφρονικῶ; V. ἰο Joan. vii, 51. ἰο τι add. cod. M. 1,2. ἰο πρῶτον add. V. Cod. e Joan. ἰο C. cl. 506,5 11. ἰο τούτω M. 1,2. ἰο Εἰ μὲν Cod. V. M. 1,2. ἰο κρίνει cod. Cod. M. 1,2. κρίσει V. ἰο εἰ δὲ Cod. bis sed cf. ὁ δὲ, τὰ δὲ. ἰο ἐγγεγ. V. ἰο ἀργομαχία M. 1,2. ἰο Rubrica nonnisi in M. 2 inventitur. ἰο πολλῆς τῆς ἐ. M. 1,2. ἰο τε add. V. 1. ἰο ἐκχ. V. 1. ἰο Cod. 506,11-507,10. καὶ ἐν ταῖς ἀπ. δ. ὁ θεῖος; λ. οὕτως φ. — ὁ λ. om. M. 1,2. Τοῦτο εἰρηται ἐν τῷ β' βιβλίῳ τῶν Διατάξεων (cod. M. 2), c. 41. ἰο ὁ δὲ V. 1. ἰο μῆτε κ. M. 1,2. ἰο πνήτων M. 1,2. ἰο Lev. xix, 15; Sir. iv, 30. ἰο Ex. xxiii, 3. ἰο Dent. xvi, 20. δίκας cod. ἰο Prov. xii, 22. ἰο ἐκχ. V. 1. ἰο ψευδογ. Cod. ἰο οἱ V. 1, M. 1,2. ἰο μὴ πρ. τὰ τ. V. 1. ἰο π. καὶ μὴ Cod. ἰο Ex. xxiii, 7,8. Const. II, 42. ἰο γὰρ φησι; δ. V. 1.

οὐκ ἀποκτενεῖ;) οὐδὲ λήψῃ δῶρα ψυχὴν πατάξει· τὰ
 γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῦσιν ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυ-
 μαίνονται ῥήματα δίκαια. » Εἰ οὖν ἀπροσωπολήπτως
 κρίνατε, ἐπιγνώσαθε ⁵⁵ τὸν κατηγοροῦντα κατὰ τοῦ
 πλησίον αὐτοῦ μαρτυρίαν ψευδῆ· καὶ ἀποδείξαντες
 αὐτὸν συκοφάντην (καὶ ψευδολόγον) ποιήσατε ⁵⁶
 αὐτῷ καθ' ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ⁵⁷ τῷ πλησίον,
 καὶ ⁵⁸ « Ἐξαρτεῖτε τὸν ⁵⁹ πονηρὸν ἐξ ⁶⁰ ὁμῶν αὐ-
 τῶν » (κατὰ (110^ο) τὴν θεῖον νόμον Κυρίου)· ὅσον
 γὰρ ἐπ' αὐτῷ, ἐφονεύσατο ⁶¹ τὸν ἀδελφὸν προλαβὼν
 τὰ ὕδατα τοῦ κριτοῦ· γέγραπται γάρ ⁶²· « Ὁ ἐκχέων
 αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος ἐκείνου ἐκχυθί-
 σται ⁶³ τὸ αἷμα αὐτοῦ » (καὶ ⁶⁴· « Ἐξαρτεῖς τὸ
 ἀναίτιον ἀπὸ σοῦ αἷμα. » — « Οὐκοῦν ἐρευνᾶτε
 μετὰ πολλῆς ἀκριβείας περὶ τῶν ἐνεχομένων ⁶⁵,
 καὶ πρῶτον περὶ τοῦ κατηγοροῦντος ὁποῖα τίς ἐστιν
 ἢ ἀναστροφὴ αὐτοῦ), καὶ ἐὰν εὐσυνειδητος καὶ
 ἀξιόπιστος εὐρεθῇ, μὴ πισταυέσθω ⁶⁶ μόνος· (πα-
 ράνομον γὰρ τὸ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐχέτω καὶ ἑτέρους
 μάρτυρας εὐλαθεῖς καὶ ὁμοτρόπους, ἵνα) ⁶⁷ « ἐπὶ
 τ-αθήσεται ⁶⁸ πᾶν ῥήμα. »

418 (3) Διὰ τί δὲ εἶπομεν τὸν τρόπον αὐτῶν
 ζητεῖσθαι ⁶⁹; Διότι πολλάκις ἐγγυρεῖ ⁷⁰ καὶ τοὺς
 δύο καὶ τοὺς πλείονας ἐπὶ κακῷ μαρτυρῆσαι καὶ ⁷¹
 συμφῶνως ψευδηγοῦνται ὡς τοὺς δύο πρεσβυτέρους
 κατὰ Σωτάνης ἐν Βαβυλῶνι, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν πα-
 ρανόμων κατὰ Ναβουθὲ ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ τὸ πλῆθος
 τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Κυρίου ἐν Ἱερουσαλὴμ
 καὶ κατὰ Σεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος αὐτοῦ.
 Ἔστωσαν οὖν οἱ μάρτυρες πραεῖς, ἀόργητοι, ἐπιει-
 καῖς, ἀγαπητικοί, σώφρονες, ἐγκρατεῖς, ἀπερίεργοι,
 θεοσεβεῖς· ἡ γὰρ τῶν τοιούτων μαρτυρία βεβαία
 πάντως ὑπάρχει· τῶν δὲ μὴ τοιούτων μὴ παραδέ-
 χεσθε τὰς μαρτυρίας ⁷², κἂν συμφωνεῖν δοκῶσιν ἐπὶ
 τῇ μαρτυρίᾳ προστέτακται γὰρ ἐν τοῖς νόμοις ⁷³·
 « Οὐκ ἔση μετὰ πολλῶν ⁷⁴ ἐν ⁷⁵ κακῷ· οὐ παραδέξῃ
 ἀκοήν ματαίαν· οὐ συγκαταθήσῃ ⁷⁶ μετὰ πλῆθους
 ἐκκλίνας ⁷⁷ τὸ δίκαιον. » Ἐν μέρει δὲ καὶ τὸν κρι-
 νόμενον εἰδέναι ὀφείλετε ὑποῖός ἐστι τῇ τοῦ βίου ⁷⁸
 συνηθείᾳ καὶ ἀναστροφῇ, εἰ μαρτυρημένος τὸν
 βίον, εἰ ἀνέγκλητος καὶ ἀδιάβλητος ⁷⁹, εἰ ὀσιος καὶ
 φιλόξενος καὶ φιλόπρωτος, εἰ σώφρων καὶ ψεύδους
 καθαρὸς, εἰ ἀπεχόμενος παντὸς πονηροῦ πράγμα-
 το· — Μακίριος γὰρ ὁ τοιοῦτος ἐὰν πειρασθῇ,
 καὶ δόκιμος φανῇ ⁸⁰· Ἀνήρ γὰρ, φησὶν, ἀπειράστος,
 ἀδόκιμος; παρὰ ⁸¹ Θεῷ· καὶ οὕτω δοκιμασθεὶς ἐπὶ
 ψεύσματι λέγει ⁸² καὶ αὐτὸς εἰκότως ⁸³· « Εἶδες,
 εἰν μοι μάρτυρες ἀδικοί, καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία αὐτῆ ⁸⁴. »

corrumperе animam: namque «dona sapientum oculo-
 los excaecant, et verba justa laedunt.» Si ergo absque
 personarum acceptione iudicatis, ferentem adversus
 proximum suum falsum testimonium dignoscetis;
 et cum demonstraveritis illum mendacem et calum-
 niatorem, facite illi sicut et ipse maligne voluerat
 facere proximo, et auferetis malum ex vobis ipsis,
 juxta divinam legem Domini. Quantum enim erat
 in illo, interfecit fratrem, aures iudicis praecipiens.
 Scriptum est enim: «Qui sanguinem hominis fu-
 derit, ipsius sanguis pro sanguine illius fundetur;»
 et: «Avertes a te sanguinem innoxium.» Inquirete
 ergo cum multa sedulitate de iis qui accusantur,
 et primo de accusatore qualis sit ejus con-
 ditio, et etiamsi bonae conscientiae fideque di-
 gnus inveniatur, ipsi soli ne credatur; hoc enim
 illegitimum est: sed habeat secum alios testes pios
 et bene moratos, ut «in ore duorum vel trium
 testium fide dignorum stet omne verbum.»

στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων· ἀξιολόγων ⁸⁵

Cur autem dicimus eorum mores esse requiren-
 dos? Quia saepe fit ut duo vel plures maligne testen-
 tur et falsa criminari consentiant, sicut duo senes
 contra Susannam in Babylone, et filii iniquorum
 contra Naboth in Samaria, et turba Judaeorum
 contra Dominum in Jerusalem et contra Stephanum
 ipsius protomartyrem. Sint igitur testes mites, pa-
 cifici, justi, amici, prudentes, modesti, simplices,
 timentes Deum. Talium enim testimonium omnino
 firmum est. Eorum autem qui tales non sunt, ne
 testimonia accipiatis, etiamsi testimonio consen-
 tire videantur: hoc enim in legibus praescribitur:
 «Non eris cum multis in malitia: non admittes
 auditionem vanam: non assentes cum multitudi-
 ne ut a justo declines.» Ex alia parte vero eum qui
 iudicatur noscere debetis, qualis sit vitae consuetu-
 dine et habitu, an victus habeat testimonium, an
 irreprehensibilis et inculpabilis, an religiosus, ho-
 spes et misericors, an prudens et a mendacio pu-
 rus, an ab omni re mala abstineat: Beatus enim est
 huiusmodi si tentetur et probatus appareat: «Vir
 enim, inquit, intentatus, inglorius apud Deum:»
 et a mendacio tentatus ipse merito dicit: «Vidisti,
 Domine, ne sileas, quoniam insurrexerunt in
 me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.»

Κύριε, μὴ πασαισιωπήσης, — ⁸⁶ «ὅτι ἐπανεστη-
 σθη ⁸⁷·

Variae lectiones et notae.

⁵⁵ ἐπιγνώσατε: V. 1. ἐπονηρεύσατε αὐτὸν πονηρὸν M. 1. ⁵⁶ ποιήσατε: add. M. 1. ⁵⁷ Deut. viii, 7. ⁵⁸ τὸ π. M. 2. ⁵⁹ ἐκμέσου ὁ ὅσον Gen. ⁶⁰ ἐφόνευσε V. 1. M. 1,2. ⁶¹ Gen. ix, 6. ⁶² αὐτοῦ ἐκχ. Gen. ⁶³ Deut. xxi, 9 ἐξάρσης cod. — Const. II, 49. Ἀλλὰ μηδὲ εἰς παραδεχέσθω μαρτυρῶν κατὰ τινος, κἂν λίαν ᾖ ἀξ. ἐπὶ Cod. ⁶⁴ ἀνεχ. M. 1,2. ⁶⁵ πισταυέσθαι: M. 1,2. ⁶⁶ Deut. xix, 15; στόματος; γὰρ δ. ἢ τρ. Cod. — μ. στήσεται πᾶν ῥ. Deut. μ. πᾶν ῥ. βεβαιωθήσεται εἰπὼν ὁ Κύριος: Cel. ⁶⁷ δηλονότι add. V. 1. M. 1,2. ⁶⁸ στ. τὸ ῥ. M. 2. ⁶⁹ ἐπιζ. V. 1. ⁷⁰ ἐκχ. V. 1. ⁷¹ καὶ σ. ψ. om. M. 1,2. ⁷² καταμ. V. 1. ἐν νόμῳ cod. ⁷³ πλείονων Ex. xxiii, 1,2. ⁷⁴ ἐπὶ Ex. et Const. II, 47. ⁷⁵ συγκαταθήσῃ V. 1, συγκαθί-
 σῃ M. 1,2. ⁷⁶ ἐκκλίνοντες M. 1,2. — ἐκλίνον cod. ⁷⁷ ἀν. μ. τῷ βίῳ V. 1. ⁷⁸ ἀδιάκλητος; V. 1. ⁷⁹ φανσί
 M. 1, cod. ἀναφανῇ V. 1. ⁸⁰ τῷ add. M. 2. ⁸¹ λέξει V. 1, M. 1,2. ⁸² Ps. xxv, 22. ⁸³ Ps. xxvii, 13.
 αὐτῆν cod.

Videte ipsa mundana tribunalia, quorum jurisdictioni videmus subjectos homicidas, adulteros, veneficos, tumulorum violatores, raptores; interrogationesque eorum a ducentibus factas; praesides dicunt malefactori: « An ista se sic habeant? Hoc acquiescente ac consentiente, non statim eum ad poenam ducunt, sed examen ejus per plures dies institunt cum deliberatione et attentione ac multa inquisitione. Et sic finale decretum et mortis sententiam ille qui proferre debet, manibus ad solem elevatis, coram omnibus testatur se purum a sanguine hominis. Isti tamen erant infideles et impii, solamque naturam magistram habebant.

Vos autem cognoscentes Deum qui renes et corda scrutatur et cuncta opera nostra pernoscit, quanto magis cum multa inquisitione justum iudicium iudicare debetis? Domini enim est iudicium, qui redditurus est unicuique secundum opera ejus. Ideoque praecelare monet et contestatur Salomon dicens: « Audite et intelligite, qui multitudinem gubernatis; — quoniam a Domino vobis data est potestas, et potentia venit ab Altissimo, qui discutiet opera vestra vestraque consilia perquiret; quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicastis, nec custodistis legem, neque secundum voluntatem Dei ambulastis, horrende et cito imminet vobis » examen, « quoniam iudicium clarissimum his qui praesunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur. » Et Dominus dicit: « Cui parum datum est, parum requiretur ab eo; cui vero multum, multum etiam ab eo requiretur. »

Magnus etiam Isidorus ait: « Oportet negotiorum iudices acutissimos et circumspicissimos esse ad intelligendum, examinandum et discernendum; Domini enim est iudicium, » ut oratorum peritiam et orationum persuasionem praetermittentes, in ipsam consiliorum altitudinem penetrare valeant, exindeque cum multa inquisitione multoque circuitu, non impetu praecipiti, sed et cum multa longanimitate et patientia venientes, D

A ¹¹ (4) ἴδετε καὶ τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὧν τῆ ἐξουσίᾳ ὀρώμεν ¹² ἀγομένους; φονεῖς, μοιχοὺς, φαρμακοὺς, τυμωρῶντας, ληστὰς καὶ τὰς ἀνακρίσεις αὐτῶν λαμβάνοντας ¹³ ὑπὸ τῶν προσαγόντων ¹⁴ οἱ ἡγούμενοι λέγουσι τῷ κακούργῳ· « Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει ¹⁵; » Κἀκεῖνον συγκατατιθεμένου ¹⁶ καὶ ὁμολογούντος, οὐκ εὐθέως ἐπὶ τὴν κόλασιν αὐτῶν ¹⁷ ἐκπέμπουσιν, ἀλλὰ πλείοσιν ἡμέραις τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ ¹⁸ ποιοῦνται μετὰ συμβουλίας καὶ σκέψεως καὶ ¹⁹ πολλῆς ζητήσεως. Καὶ οὕτως τελευταῖον ὄρον καὶ ψῆφον θανάτου ὁ μέλλων ἐκφέρειν κατ' αὐτοῦ, πρὸς τὸν ἥλιον ἐπάρας τὰς χεῖρας ἐπὶ πάντων διαμαρτύρεται, ἀθῶος ὑπάρχειν τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου ²⁰· καίτοι ὄντες ἔθνηκοι ²¹ καὶ ἄθεοι, καὶ μόνην ἔχοντες τὴν ²² φύσιν διδάτκαλον

B ²³ (5) « Ὑμεῖς δὲ γινώσκοντες Θεὸν ²⁴ τὸν ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς καὶ συνιόντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, πόσω μᾶλλον ὀφείλετε μετὰ πολλῆς ἐρεύνης τὴν δικαίαν κρίσιν ²⁵ κρίνειν; ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ κρίσις τοῦ μέλλοντος ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » — Διὰ δὲ τοῦτο (110^b) παραινεῖ καὶ προμαρτύρεται διαβήθηδον Σολομῶν λέγων ²⁶· « Ἀκούσατε καὶ ἐνωτίσθητε ²⁷, οἱ κρατοῦντες πληθούς, » — « ὅτι παρὰ τοῦ ²⁸ Κυρίου ἐδόθη ²⁹ ἡ κρᾶτησις ὑμῶν, καὶ ἡ δύναμις ³⁰ παρὰ Ὑψίστου, ³¹ ὃς ἐξετάσει ὑμῶν τὰ ἔργα καὶ τὰς βουλάς διερρηθεύσει· ὅτι ὑπηρεταί ὄντες τῆς αὐτοῦ βασιλείας, οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον, οὐδὲ κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἐπορεύθητε, φρικτῶς καὶ ταχέως ἐπιστήσεται ὑμῖν ³² » ἔρευνα, « ὅτι κρίσις ἀπότομος ³³ ἐν τοῖς ὑπερέχουσιν γίνεται. Ὁ γὰρ ἐλάχιστος ³⁴, σύγγνωστός ἐστι ³⁵ ἐλέους· δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται. » Καὶ ὁ Κύριός φησιν ³⁶· « Ὁ μὲν γὰρ ὀλίγον δοθήσεται, ὀλίγον ἀπαιτήσουσι ³⁷ παρ' αὐτοῦ, ὃ δὲ πολὺ, πολὺ καὶ ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ. »

C ³⁸ (6) Καὶ μέντοι ³⁹ ὁ μέγας Ἰσίδωρος ἔφη· « Χρὴ τοὺς τῶν πραγμάτων κριτὰς ὀξύτους εἶναι ⁴⁰ καὶ περιεσκεμμένους [ἄγαν περὶ τὸ νοεῖν καὶ ἀνακρίνειν καὶ διακρίνειν ἀπαθῶς καὶ ἀπροσωπολήπτως ⁴¹]. — τοῦ γὰρ Κυρίου ⁴² ἡ κρίσις· — ἵνα καὶ τὴν ⁴³ τῶν λεγόντων δεινότητα καὶ τὴν τῶν λόγων ⁴⁴ πιθανότητα ⁴⁵ 420 παρήσῃ, εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τῶν νοημάτων χωρηῖται ⁴⁶ δυνήθειεν κἀκεῖθεν μετὰ πολλῆς ἐξετάσεως καὶ περιόδου καὶ μὴ θάπτον κατὰ συναρπαγῆν, ἀλλὰ μετὰ πλεστής μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας θηρεύσαντες ⁴⁷ ἀνιμῆσθαι ⁴⁸ τὴν ἀλήθειαν. »

Variae lectiones et notae.

¹¹ Const. II, 52. ¹² ἀγ. ὄρ. M. 1, 2. ¹³ λαμβάνοντας? ¹⁴ προαγ. M. 1, 2. ¹⁵ ἔχει V. 1. ¹⁶ συγκαταθεμένου M. 1, 2. ¹⁷ κ. ἐκπ. M. 1, 2. ¹⁸ σκ. π. καὶ ζ. V. 1, M. 1, 2. ¹⁹ ἀν. ἀλλ' οὗτοι δ. V. 1. — ε. ἀ. M. 1, ε. M. 2. ²⁰ τὴν φ. ε. V. 1, M. 1, 2. ²¹ Const. II, 53: Ὑμεῖς δὲ γ. τίς ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ἄποια τὰ κρίματα αὐτοῦ πῶς ἂν κατ' ἐπήρειαν δυνήσεσθί τινι ἀπόφρασιν δοῦναι. ²² τὸν Θεόν V. 1, τὸν M. 1, 2. ²³ κρίνειν κρίσιν M. 1, 2. ²⁴ Sap. VI, 2 G. ²⁵ πάντες ἀλλ. V. 1, M. 1, 2. ²⁶ π. Κυρίου V. 1. ²⁷ εἰδ. κρ. M. 1, 2. ²⁸ ὑμῖν Sap. V, 1, M. 1, 2. ²⁹ δυναστεία Sap. V, M. 1, 2. ³⁰ π. Ὑψίστου M. 1, 2. ³¹ ὁ. ἔλεγχος V. 1, ὁ. Sap. — ἡμῖν cod. ³² ἀπ. ἔσται καὶ τοῖς V. 1. ³³ Ὁ γὰρ ἀδύνατος V. 1. ³⁴ καὶ αἰδ. cod. ³⁵ Luc. XII, 48. ³⁶ Ὁ μὲν ὄλ. V. 1. ³⁷ ἀπαιτηθήσεται M. 1, 2? ³⁸ III, 9. ³⁹ καὶ αἰδ. cod. ⁴⁰ εἶναι περὶ τὸ νοεῖν ἵνα καὶ Is. ⁴¹ καὶ διακ. Hic iterum incidit V. 2. ⁴² τοῦ γὰρ κρίσις M. 1, 2. ⁴³ τῆ τῶν λ. πιθανότητι παρέσσι V. 2. (M. 1?) καὶ — πιθαν. om. M. 2. ⁴⁴ λεγομένων Is. ⁴⁵ χωρηῖται V. 1. ⁴⁶ κ. ὄρ. ἀν. τὴν ἀλ. Is. κ. μ. πλείστης V. 2, propter simile initium omittens quae intercedunt, Isidorus verbis Georgio adjuncta. ⁴⁷ ἀνιμῆσθη V. 1.

“(7) Ο. μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων διὰ βραδύτητα ἂν νοῦ τοῦ ¹⁹ δικαίου καλῶς οὐκ ἐφικνοῦνται· οἱ δὲ ²⁰ δι’ ὀξύτητα μὲν ἐφικνοῦνται, διὰ δὲ φιλοχρηματίαν κηλεύουσι χρυσῷ προπίνοντες ²¹ τὴν ψῆφον καὶ τὴν τῆς δικαιοσύνης ζυγὸν λήμματα παρασαλεύοντες. Εἰσὶ δὲ ²² ἕτεροι ²³, οἱ καὶ αἰδοῖ καὶ κολακεία καὶ φόβῳ ²⁴ καὶ φιλίᾳ ἢ ἐχθρᾷ διαφθείροντες τοῦτο ²⁵. Διὰ δὲ ²⁶ ταῦτα χρῆ ²⁷ τὸν κριτὴν συνετὸν εἶναι καὶ ἀδέκαστον καὶ χρημάτων καὶ αἰδοῦ· καὶ κολακείας καὶ φόβου καὶ φιλίας καὶ ἐχθρᾶ· κρείττονα· εἰ γὰρ ὑποτέρω ²⁸ τῶν τοιούτων παλῶν χειρωθεῖη, τὰ πάντα ²⁹ διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν. ³⁰ — Εἰ τοίνυν τὸ μὲν εὐρεῖν τὸ δίκαιον, ἔργον, τὸ δὲ μὴ διαφθεῖρειν ³¹ εὐρόντας ³² ἐργωδέστερον, οὐ δεῖ ³³ ἐπιβρίπτειν τινὰ ἑαυτὸν τῷ κρίνειν ³⁴. »

Nam ex hominibus alii propter tarditatem mentis justum non attingunt; alii vero per acumen attingunt, sed per cupiditatem negotiantur auro prodentes et justitiæ libram munere inflectentes. Sunt alii qui verecundia, blandimento, metu, amicitia vel inimicitia illud corrumpunt. Propterea judicem oportet esse prudentem, integrum, thesaurisque, reverentia, blandimento, timore, amicitia et inimicitia superiorem: si enim illarum passionum alicui submittatur, omnia corrumpit et perdit. Si ergo justum invenire difficile est, non autem corrumpi ab his qui inveniuntur difficilius, non oportet aliquem a l. judicandum velocius se se accingere.

(8) Τότε γοῦν ὁ ³⁵ ὀρθὸς ὅρος τῆς δικαιοσύνης σώζεται, ὅταν τῇ μὲν αἰτίᾳ ἢ κρίσει, τῇ δὲ κρίσει ὁ ἐλεγχος, τῷ δὲ ἐλέγχῳ ἢ ψήφῳ ἢ πρῶς (τὴν) ποιότητα τοῦ ἀμαρτήματος [τὴν] τιμωρίαν δρίζουσα ³⁶.

Tunc igitur recta justitiæ regula servabitur, cum fiet causa judicium, judicio vero demonstratio, demonstratione autem sententia pœnam adversus auctorem delicti determinans.

РПГ. *Περὶ τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου* ³⁷.

CLXXXVI. *De sancto Athanasio.*

“Ὁ τοίνυν μέγας Ἀθανάσιος οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου διὰ τὰς τῶν ³⁸ Ἀρειανῶν κακουργίας ἐξωρίσθη, ἀλλὰ γὰρ **421** καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου ³⁹ καὶ διαδόχου τῆς βασιλείας αὐτοῦ· φησὶ γὰρ ὁ μέγας ⁴¹ Ἀθανάσιος, γνοὺς πάλιν καὶ τὸν βασιλεῖα Κωνσταντίνου τὰ τῶν Ἀρειανῶν κρατύνειν βουλομένον, καὶ τοὺς Ἀρειανοὺς συσκευαζομένους ἄθεμιτα αὐτοῦ ⁴² κατηγορεῖν ἐπὶ διεφθαρμένου δικαστηρίου, μηδενὶ θαρσύνσας, αἰφνίδιον ἐν μεσαιάτῃ ⁴³ [νυκτὶ] ζητούμενος ⁴⁴, κατέφυγε πρὸς τινα παρθένον ἄγλαν, ἣτις ἐπὶ τῷ πράγματι ξενισθεῖσα ὁ ἠπόρει τὴν ἀφιτίαν. ⁴⁵ Ὁ δὲ μακάριος ⁴⁶ λέγει πρὸς αὐτήν· « Ἐπιζητούμαι ⁴⁷ παρὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἀθέμιτα λοιδοροῦμαι· ἴνα δὲ μὴ κἀγὼ δόξαν ⁴⁸ ἀπενεγκόμενος ⁴⁹ εἰς τιμωρίαν ἐμβάλω τοὺς τιμωρήσασθαι με βουλομένους, φυγεῖν ἐνεθυμήθην ⁵⁰· ἀπεκάλυψεν οὖν μοι ὁ Θεὸς ταύτῃ τῇ νυκτὶ λέγων· « Παρ’ οὐδενὶ σωθῆναι μέλλεις εἰ μὴ παρ’ ἐκείνῃ ⁵¹ τῇ παρθένῳ. » Καὶ γὰρ αἰεὶ τὰς κατ’ αὐτοῦ γνώσεων ἐπιβουλὰς ἐκ θαλάσσης ἀποκαλύψεν ὁ Θεοφύροτος οὗτος ἀπεδίδρασκεν, ὄθεν ὡς γόητα καὶ φαρμακὴν αὐτὸν οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ διέβαλλον ⁵². ⁵³ ἼΙ ⁵⁴ οὐκ παρθένος ἀπώσαμένη πάντα (111^a) λογισμὸν ⁵⁵ ὧς ἐκ Θεοῦ πεμφθέντα κατέκρυψεν αὐτὴν ἔτη ζ’.

Magnus autem Athanasius, non tantum sub rege Constantino, sed et sub ipsius filio et successore in regno, Constantio, propter Arianorum calumnias exsulavit. Sciens enim iterum magnus Athanasius, Constantium regem res Arianorum confirmare velle, et Arianos ad tribunal corruptum inique contra ipsum calumniaturos, nemini confidens, subito media nocte conquisitus, ad quamdam virginem sanctam confugit, quæ de re conturbata adventus ipsius causam ignorabat. Beatus autem ait illi: Ab Arianis quæror, et in que vexor: ne vero gloriam ferens ex supplicio in manus volentium me perdere curram, fugere mente concepi. Revelavit autem mihi Deus hac nocte dicens: A nemine salvandus es nisi ab ista virgine. Et enim continuas adversus semetipsum noscens insidias, ex divina revelatione, sanctus noster fugit, unde tanquam incantatorem et veneficum veritatis hostes eum calumniabantur. Hæc igitur virgo, nullius rei ratione habita, tanquam ex Deo missum illum abscondit sex annis quandiu vixit Constantius. Ipsa sola pedes ejus lavare, diligenter ministrare, necessaria procurare, libros commodare ac præstare perseverabat. Et totius

Varie lectiones et notæ.

¹⁹ Is. III, 175: Τῶν ἀ. οἱ μὲν διὰ β. νοῦ οὐκ ἐφικνοῦνται τοῦ δ. οἱ δὲ δι’ ὀξύτητα μὲν ἐφ. διὰ. ²⁰ τοῦ δ. οὐκ M. 2. ²¹ οἱ δὲ — ἐφ. om. V. 2, M. 1,2 cod. ²² προσπ. cod. προτείνοντες M. 1,2. ²³ καὶ add. cod. ²⁴ ἐτ. om. Is. ²⁵ καὶ φ. ἢ ἐ. om. Is. bis, καὶ κολ. καὶ φόβῳ om. V. 1. ²⁶ τοῦτο (τὴν ζυγόν;) ²⁷ τοι cod. ²⁸ Χρῆ τοιγαροῦν τὴν χρ. καὶ Is. Διὰ τοι τ. χρῆ τὴν χρ. καὶ V. 1,2 M. 1,2. ²⁹ ὅπ. τῶν π. τούτων χ. Is. ³⁰ τὸ πᾶν διαφθερεῖ· εἰ Is. ³¹ Cod. 507.10-15 qui inde a § 3 pro: ora omiserat. ³² διαφθεῖραι Is. ³³ εὐρόντας cod. εὐρόντα Is. V. 1,2, M. 1,2 ἐπιστὴν εὐρεθῆ Cod. ³⁴ οὐ χρῆ Is. ³⁵ ἐ. τὴ κτ. V. 1,2, ἐ. κρ. M. 1,2. ³⁶ γοῦν δ. M. 1,2. ³⁷ ἔπληται? ³⁸ Lemma M. 2, quod in codice cum margine periit. ³⁹ 556 Gl. c. 466.4-6 cf. summarium opp. festivalium XXXVIII. et historiam acephalam, februarii 8 vel 9. ⁴⁰ τὰς Ἀρ. M. 1,2. ⁴¹ K. καὶ διαδ. V. 1, K. δ. V. 2, K. δ. γ=γνώστος ἀ. M. 1,2. ⁴² ὁ δὲ ἄγιος Ἀθ. V. 1,2 (M. 1,2?) ⁴³ αὐτῷ V. 1,2. ⁴⁴ μεσῶτ. V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁵ Ζητούμενον V. 1. ⁴⁶ πατριάρχης a lib. V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁷ Ἐπὶ ζ. cod. ⁴⁸ ἀλογον V. 1, ἀλόγου V. 2, M. 1,2. ⁴⁹ ἀπενέγκωμ. εἰς τιμωρ. ἐμβάλω cod. ἀπενέγκωμαι καὶ εἰς τ. ἐμβάλω V. 2, M. 1,2, ἀπ.καὶ εἰς ἀμαρτίαν ἐμβάλω V. 1. ⁵⁰ ἀνθ. V. 2. ⁵¹ παρ’ ἐκείνῃ καὶ V. 2. ⁵² διέβαλον V. 2. ⁵³ ἢ om. V. 1.

Alexandriæ nullus homo per sex annos novit ubi A
patriarcha egeret.

ματα διακονούσα καὶ τὰς χρεῖας αὐτῆς πάσας οικονομούσα καὶ βιβλία κίχρωμένη⁵⁵ καὶ παρέχουσα
διετέλει. Καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπων Ἀλεξανδρείας πάσης ἐν τοῖς ἐξέτεσιν ἔγνω ποῦ ἔστιν ὁ πατριάρχης.

Cum autem Julianus potestatem induisset, et ea
quæ Constantius egerat, evertere conaretur, cum-
cios exsules revocavit. Hoc cognito, magnus Atha-
nasius et ipse de domo virginis egrediens, rursum
nocte venit ad ecclesiam, ubi Alexandrini mirantes
et Deum laudantes, tanquam ex mortuis vivum
cum receperunt. Et apud veros ami os sese excu-
savit dicens : Ideo a l vos non confugi, ut firmiter
et jurejurando meum discessum affirmare possetis.
Itaque ad illam alii, de qua nemo suspicionis lo-
cum haberet, duo recordatus, illius salutem, —
Ipsi namque fui utilis valde, — et meam famam.

Julianus vero latatus idolis, denuo conturbavit
Ecclesiam, idolorum templa reserans, et incensum
Fortunæ, Constantinopoli, publice offerri præscri-
bens in basilica, ubi ejusdem mabe Fortunæ si-
mulacrum stabat. Exhinc qui idolorum errore
captivabantur, consilium Juliano suggererunt,
quasi non aliter possent Christiani superari, nisi
liberarentur Athanasio, utpote illorum Ecclesie
fundamento. Hinc ergo rursum judicium agitationes,
rursum populi, rursum milites, rursum consilia et
multitudines cum furore ac tumultu Athanasium
requirantes. Propterea denuo nocte fugiens, ad
Nilum venit; jamque navem conscendere paratum
astantes veri amici cum lacrymis eum sic alloque-
bantur : « Quo rursum discedis, o bone pastor,
et cui relinquis nos, sicut oves non habentes
pastorem? » Quibus ait ille magnus : « Nolite flere,
filii, nolite flere : nubes autumnalis est hæc turba :
paulisper apparet; cito vero dissipabitur. Ne tor-
pentis, filii; breviter, Deo valente, ad vos redibo. »
Quod etiam advenit. Post modicum enim tempus,
cum Græci vidissent cornices super templum Sera-
pidis Alexandriæ circumvolitantes crocitanesque
valde, dixerunt ironice ad sanctum : « Dic nobis,
nequam senex, quid crocitant illæ cornices? »
Sanctus autem ad eos : « Cornices clamant *cras*,
cras; hoc autem verbum (*cras*) in Ausonica lingua
diem posterum significat : unde *cras* videbitis Dei
providentiam et nostram gloriam. » Et postero
nuntiatum est Apostatæ Juliani decessus. Rediit

μέχρι τῆς Κωνσταντινίου ζωῆς⁵², ἤτις καὶ μόνη πε-
ρηνίπτουσα⁵³ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ τὰ περιττώ-
ματα αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐξέτεσιν ἔγνω ποῦ ἔστιν ὁ πατριάρχης.

(2) Ἰουλιανοῦ δὲ τὸ κράτος περιθεμένου καὶ σπου-
δάζοντος τὰ παρὰ Κωνσταντίου διαπραχθέντα ἀνα-
τρέψιν, τοὺς ἐξορισθέντας ἀπαντας ἀνεκαλέσατο,
ὅπερ γνοὺς ὁ μέγας⁵⁴ Ἀθανάσιος καὶ ἐξελοῶν ἐκ τῶ
οἴκου τῆς παρθένου πάλιν ἐν⁵⁵ νυκτὶ πρὸς τὴν ἐκκλη-
σίαν παρεγένετο⁵⁶, ὅν οἱ Ἀλεξανδρεῖς θεατάμενοι καὶ
τὴν θεὸν δοξάζαντες, ὡς ἐκ νεκρῶν ἐδέξαντο ζῶντα.
Καλῶς τοῖς γνησίως αὐτοῦ φίλοις 422 ἀπελογήσατο⁵⁷
λέγων : « Τοῦτον χροῖον πρὸς ὑμᾶς οὐ κατέφυγον, ὅπως
εὐορκον⁵⁸ ὑμῶν⁵⁹ καὶ ἀτάραχον ποιῆσω τὴν ὑπο-
χώρησίν μου· διὰ πρὸς ἐκαίην ἀπήλθον, πρὸς ἣν
ὑποφίλις ἀφορμὴν οὐδεὶς ἐλάβθανε, δῦο⁶⁰ μνηστευ-
σάμενος, τὴν σωτηρίαν ἐκαίης. — ὠφέλησα γὰρ
αὐτὴν σφόδρα, — καὶ τὴν ἐμὴν δόξαν. »

(3) Ὁ δὲ γε Ἰουλιανὸς ἐπιτερούμενος τοῖς εἰ-
δώλοις αὐθις τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραττε, τὰ τῶν εἰ-
δώλων ἀνοίγων ἱερὰ καὶ θυσίας ἐπιτελῶν τῇ ἐν⁶¹
Κωνσταντινουπόλει Τύχη δημοσίᾳ ἐν τῇ βασιλικῇ.
ἔθα τῆς αὐτῆς κακῆς Τύχης τὸ ἀγάλμα ἴστατο⁶².
κάντευθεν οἱ τῇ πλάνῃ τῶν εἰδώλων δεδουλωμένοι
βουλὴν εἰσηγήσαντο πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν ὡς οὐκ⁶³
ἄλλως περιέσεσθαι τῶν Χριστιανῶν, εἰ μὴ Ἀθανά-
σιου ἀπαλλαγεῖν⁶⁴, ἅς δὴ θεμελίω ἔντος τῆς κατ'
αὐτῶν⁶⁵ Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο γοῦν πάλιν δικα-
στῶν κινήσεις, πάλιν λαοὶ, πάλιν στρατιῶται, πάλιν
βουλαὶ καὶ δῆμοι ἐκμαινόμενοι καὶ παρασόμενοι⁶⁶
Ἀθανάσιον ἀπαιτούμενοι. Διὰ δὴ πάλιν νύκτωρ
ἀποδράσας⁶⁷ καὶ περὶ τὴν Νεῖλον γενόμενος, μελι-
λοντα⁶⁸ εἰς πλοῖον εἰσέρχεται παραστάνας⁶⁹ οἱ
γνησίοι φίλοι μετὰ θακρῶν πρὸς αὐτὸν ἔλεγον·
« Ποῦ πάλιν ἀναχωρεῖς⁷⁰, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ
[τίνι] καταλιμπάνεις ἡμᾶς, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα⁷¹; » πρὸς οὓς φησὶν ὁ μέγας : « Μὴ
κλαίετε, τέκνα, μὴ κλαίετε· νεφίδιον⁷² ἔστι φθινο-
πωρινὸν οὗτος ὁ τάραχος, πρὸς ὀλίγον μὲν φαινόμε-
νος, ὁξείως δὲ διαλυόμενος· μὴ βῆθημεῖτε, τέκνα·
τάχιον ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς, θεοῦ θέλοντος⁷³. »
Ὅπερ δὴ καὶ γέγονε. Μετὰ γὰρ ὀλίγον χρόνον, τῶν
Ἑλλήνων ὀρώντων κορύνας⁷⁴ περιπταμένας ἐπὶ
τὸν ναῦν τοῦ Σεράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ κρωζού-
σας⁷⁵ σφοδρῶς, ἔλεγον⁷⁶ οἱ Ἕλληγες ἐμπαικτικῶς
πρὸς τὸν ἅγιον : « Εἰπέ ἡμῖν, κακὸν ἡμεῖς, τί κρωζού-
σιν αἱ κορύνας; » 423 Ὁ δὲ ἅγιος πρὸς αὐτούς·
« Αἱ κορύνας φωνοῦσι κρά, κρά· τὸ δὲ κρά τῇ ἐ Αὐ-

Variae lectiones et notæ.

⁵² τελευταῖα; 561. ⁵³ περιενίπτουσα V. 1. περὶ αὐτὸν νίπτουσα? ⁵⁴ κεχρ. V. 1,2, M. 1,2. ⁵⁵ ὁ ἅγιος
Ἀθανάσιος V. 1. ⁵⁶ τῇ add. V. 1,2, M. 1,2. ⁵⁷ παραγίνεται M. 1,2. ⁵⁸ ἀπελογεῖτο V. 1,2, M. 1,2.
⁵⁹ ἄορκον V. 1,2. ⁶⁰ ὅμην? ⁶¹ διὰ cod. ⁶² 362 Cod. 436, 4-8? Glyc. 466.6-12. Expulsus est Athanasius
a philosopho Pythodoro octo menses ante Juliani mortem (26 Junii 363) cf. summarium XXXV et
historiam acrophalam. ⁶³ τῇ K. π. V. 1. τῇ Κωνσταντινουπόλει V. 2, M. 1,2. ⁶⁴ καθήδρουται V. 1,2.
καθῆδρουτο M. 1,2. ⁶⁵ ὡς καλῶς V. 2, M. 1,2. ⁶⁶ ἀπαλλαγεῖν V. 2, M. 1,2. ⁶⁷ κατ' αὐτὸν V. 1, κατ'
αὐτῶ V. 2, κατ' αὐτοῦ M. 1,2 sed subjectum sunt οἱ — δεδουλωμένοι. ⁶⁸ καὶ ad l. V. 1,2. ⁶⁹ ἀποδρά-
ντος αὐτοῦ — γενόμενος V. 1,2 (γενόμενος M. 1,2.) ⁷⁰ μέλλουσι. cod. μέλλοντες V. 1,2, M. 1,2. ⁷¹ περι-
στάνας V. 1. ⁷² ἀναχωρεῖ — καταλιμπάνει V. 2. ⁷³ ὁ καλὸς ποιμὴν V. 1, ὁ π. ὁ κ. V. 2, M. 1,2.
⁷⁴ νεφίδιον? cf. νεφίδιον V. 1, νεφίδιον V. 2. ⁷⁵ κρωζούσας V. 1,2, M. 1,2. ⁷⁶ π. κ. V. 1,2, M. 1,2.
⁷⁷ κρωζ. V. 1,2, M. 1,2 bis. ⁷⁸ ἐλ. π. αὐτὸν ἐμπ. V. 1,2, M. 1,2.

συνών ⁸⁰ φωνή αβριον ιστιν, θθεν αβριον δ'εσθις
 την τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν και την ημετέραν δίξαν. ⁸¹
 Και τῇ ἐπαύριον ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ ἀποστάτου
 Ἰουλιανοῦ· ἐπανήλας γὰρ ἐκ Περσίδος νεκρὸς ἐβδέ-
 λυγμένος ⁸², μήτε ἐλευόμενος, μήτε οἰκτειρόμενος,
 ὡς ἐκ πολλοῖς διαβρήδην ἤ φήμη, μήτε τῷ τάφῳ
 ἐπιλήρωσε τοὺς Ἕλληνας.

⁸³ (4) Τὸν μέντοι μέγαν Ἀθανάσιον οὐκ ἔλιπς ἐξ-
 ορσία, και φυγὴ ⁸⁴ και βάσανος· μικρὸν γοῦν ⁸⁵ ἀνα-
 πνεύσας ἐκ τούτου (111b) πάλιν ⁸⁶ ὁ τοῦ Οὐάλεντος
 ἐπέστη αὐτῷ πόλεμος, θθεν και τούτου τροπωσάμε-
 νος· διὰ τῆς καλῆς φυγῆς, ὡς πληρωθῆνας ⁸⁷ μῆνας
 ὅ τὴν φυγὴν αὐτῷ ⁸⁸, τοῦ βίου ὑπεξέργεται, διαρ-
 κέσας ἐπὶ τῆς ἱερωτύνης ἔτη μ' ⁸⁹, πολλὰ πρὸ ⁹⁰ θ'α-
 νάτου ⁹¹ εἰρηκῶς ⁹², μᾶλλον δὲ προγνωστικῶς προ-
 αγορεύσας Παύλῳ ⁹³, τῷ μετ' αὐτὸν ἐπισκόπῳ, οἷα ⁹⁴
 και ὅσα παρὰ τῶν Ἀρειανῶν ὑποστήσεται.

(5) Περί δὲ τῶν ἑαυτοῦ ποικίλων και διαφόρων
 ἀγώνων ⁹⁵, φυγῶν τε και ἀποκρύψεων ἀναριθμήτων
 ἀπολογοῦμενος, ἀκουσον οἷα γράφει ⁹⁶ ὁ μακάριος ⁹⁷·
 « Εἰ γὰρ λοιδοροῦσι τοὺς κρυπτομένους ἀπὸ ⁹⁸ τῶν
 ζητούντων ἀναλεῖν και διαβάλλουσι τοὺς φεύγοντας
 ἀπὸ τῶν διωκόντων, τί ποιήσωσιν ὄρωντες τὸν μὲν
 Ἰακώβ φεύγοντα τῶν ἀδελφῶν, τὸν δὲ Μωϋσῆν ἐν
 Μαδιὰμ ὑποχωρήσαντα ⁹⁹ διὰ τὴν Φαραῶν; Τί δὲ
 τοιαῦτα φλυαροῦντες ἀπολογῆσονται τῷ Δαυὶδ ἀπο-
 διδράσκοντι τῷ ¹⁰⁰ Σαούλ και κρυπτομένῳ τούτῳ ἐν
 τῷ ¹⁰¹ σπηλαίῳ, ἀλλοιοῦντι δὲ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ
 ἕως ἂν παρέλθῃ τὸν Ἀγγουῶς ¹⁰² και τὴν **424** ἐπι-
 βουλὴν ἐκκλίνη; Τί δ' ἂν εἰποιεν οἱ πάντα ¹⁰³ λέγοντες
 εὐχερῶς και πάντα λίθον, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον,
 κινούντες, τὸν Ἥλιαν ¹⁰⁴ τὸν μέγαν κρυπτόμενον ¹⁰⁵
 τὸν Ἀχάθ και φεύγοντα διὰ τὰς ἀπειλὰς τῆς Ἰεζά-
 βελ; Και μέντοι και οἱ ¹⁰⁶ υἱοὶ τῶν προφητῶν ζητού-
 μενοί τῆτε ἐκρύπτοντο ἰλυθάνοντες ἐν τῷ σπη-
 λαίῳ πρὸς τῷ Ἀβδιοῦ ¹⁰⁷. — Ποίαν οὖν και πρὸς
 Ἥσαϊαν ἐπινούσιν ¹⁰⁸ ἀντίθεσιν παρακελεύόμενοι
 ἕκαστον ὑπὲρ εὐσεβείας διωκόμενον κατὰ Θεοῦ συγ-
 χώρησιν λέγοντα ¹⁰⁹· « Ἀποκρύβῃθι μικρὸν ὅσον
 ὅσον ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ ¹¹⁰ Κυρίου. » Και γὰρ οἱ
 μὲν εὐσεβῶς ζῶντες ἐν Χριστῷ, διωχθήσονται, ἀδίκως
 δηλονότι· οἱ δὲ ἄνομοι, δικαίως ¹¹¹ ἐκ προσώπου Κυ-
 ρίου ἐκδιωχθήσονται ¹¹², « ¹¹³ και σπέρμα ἀσεβῶν
 ἐξυλοθρευθήσεται. » — Οὕτω δὲ και οἱ τῆς χάριτος
 τρέφῃμοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων ὑπανεχώρου
 κρυπτόμενοι· και ὁ μὲν Πέτρος ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπο-

enim ex Perside mortuus, horrorem, non autem
 miserationem nec questum excitans, et, sicut apud
 multos clara fama est, absque sepulcro manens.
 Hoc magno timore multaue confusione gentiles re-
 plevit.

προσεχόμενος ⁸², και πολλῆς ⁸³ ταραχῆς και θορύ-
 ου.

Magnum tamen Athanasium non defecit exsi-
 lium, nec fuga, nec persecutio. Vix enim ex illo
 respiravit, cum denuo Valentis bellum ipsi exsur-
 rexit. Exinde coactus ad illustrem fugam, quæ non
 minus quatuor mensibus duravit, e vita migravit,
 postquam in sacerdotio sex et quadraginta vixisset
 annos. Multa dixit ante mortem, aut potius pro-
 phetizans prædixit Paulo, episcopo successori,
 quæ et quanta ab Arianis passurus esset.

De variis autem ipsius et diversis certaminibus,
 de fugis et latitationibus innumeris se justificans,
 audi quæ beatus scripsit : « Si enim infamant eos
 qui se abscondunt a querentibus ipsos ad per-
 dendum, calumnianturque eos qui persecutores
 fugiunt, quid agent videntes Jacob fugientem
 fratrem, et Moysen propter Pharaonem in Madiam
 secedentem? Quid talia delirantes excusationis
 invenient David fugienti Saul, et illum in spelunca
 latenti, ac mutanti suum vultum, usque dum Achis
 præterivisset et insidias evasisset? Quid dicent illi
 qui cuncta facile loquuntur et omnem lapidem,
 uti dicitur, movent, cum magnus Elias pro-
 pter Achab latuerit et ob minas Jesabel fugerit?
 Intereaque filii prophetarum conquisiti apud
 Abdiam in spelunca latitabant. Qualem porro
 responsionem excogitabunt adversus Isaiam, quem
 sic monentem : « Abscondere modicum ad mo-
 mentum donec pertranseat indignatio Domini. »
 Etenim qui pie vivunt in Christo, persecutionem
 et ipsi, sane immerito, patiuntur; injusti autem
 merito a facie Domini expellentur, et semen im-
 piorum exterminabitur. Similiter et gratiæ discipuli
 propter metum Judæorum secedebant abscondi.
 Ipse Petrus e custodia fugiens manus Herodis et
 expectationem Judæorum evasit. Paulus autem ab
 ethnarcha quæsitus, e muro in sporta demissus est
 et aufugit querentis furorem. Cum ergo Scriptura

Varie lectiones et notæ.

⁸⁰ Σύριον Glyc. Ἀσσυρίων V. 1. ⁸¹ ἐκδελ. V. 1, ἐκδελ. V. 2. ⁸² δι' add. V. 1. ⁸³ και add. V. 1.
⁸⁴ 365 cf. summarium XXXVII et historiam acephalam. Τῷ ἀγίῳ και μακαρίῳ Ἀθνασίου V. 2, M. 1, 2.
 Ὁμοίως οὖν τὸν μακάριον και ἅγιον Ἀθ. οὐδ' οὕτως V. 1. ⁸⁵ και φήμη V. 1. ⁸⁶ μ. γὰρ V. 1, μ. οὖν
 V. 2, M. 1, 2, θεροπεύσας M. 2? ⁸⁷ π. οἴμ. V. 2, M. 1, 2. ⁸⁸ πληρωθεῖσης μῆσθ δ' τῆς φυγῆς? ἃ δ.
 Οἰκτ. ad 31 Jan. 565 (Historia acephala); defunctus est 2 Maii 573 (summarium XLV). ⁸⁹ φ. αὐτοῦ
 V. 1, 2, M. 1, 2. — τὸν βίον M. 2. — ὑπεξέργεσθαί V. 1. ⁹⁰ μῆ' V. 1, M. 1, 2. ⁹¹ τοῦ add. V. 1, 2,
 M. 1, 2. ⁹² αὐτοῦ add. V. 1, 2, M. 1, 2. ⁹³ προφητεύσας V. 1, 2, M. 1, 2. ⁹⁴ Πέτρον V. 1, 2, M. 1. ⁹⁵ και
 δωγμῶν add. V. 1. ⁹⁶ φάσκει V. 1, 2, M. 1, 2. ⁹⁷ Apologia ad Const. 1. 707 B ed. Col. 1686. ⁹⁸ ὑπὸ
 V. 2, M. 1, 2. ⁹⁹ μεταχ. V. 2, M. 1, 2. ¹⁰⁰ τὸν Σ. V. 1, 2, M. 1, 2. κρυπτόμενον V. 1, M. 1, 2. ¹⁰¹ ἐν σπ.
 V. 1. ¹⁰² τὸν Ἀδεμέλεχ Ath. sed cf. 1 Sam. XXVII, 2. ¹⁰³ πάντες V. 2, M. 1, 2. ¹⁰⁴ x. H. V. 1. ¹⁰⁵ ἀκούον-
 τες διὰ add. V. 1. ¹⁰⁶ Καὶ υἱοὶ V. 2, M. 1, 2. ¹⁰⁷ κατεργ. V. 1. ¹⁰⁸ Ἀβδία V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁰⁹ ἐπινοήσουσιν
 V. 1, 2, M. 1, 2. ¹¹⁰ λέγοντε. cod. και λέγοντι M. 1, 2, λέγοντι V. 2, και λέγοντες V. 1. ¹¹¹ Isa. cxvi, 20.
¹¹² ἡ δ. Κυρίου παρέλθῃ V. 1, παρέλθοι V. 2, M. 1, 2. ¹¹³ x. πρ. Κυρίου δ. V. 1, M. 1, 2. ¹¹⁴ ἐκδιχηθή-
 σεται. ¹¹⁵ Ps. XXXVII, 28.

de sanctis talia loquitur, qualem excusationem A
suae temeritatis et Scripturarum ignorantiae cavil-
latores isti reperire poterunt? In lege enim præ-
scriptum fuerat reservari refugii civitates in gra-
tiam eorum qui requirebantur ad mortem, ut ibi
salutem invenire valerent. Novissime vero veniens
qui olim hæc Moysi dicitur Deus Verbum rursus
præscriptum dedit dicens: « Cum persequentur
vos in una civitate, fugite in aliam. » Et: « Tunc
qui in Judea, fugiant ad montes, et qui super dom-
num, non descendat tollere aliquid de domo sua;
et qui in agro, non revertatur tollere vestimenta
sua. » Ideoque Deus Verbum, homo factus, circum-
spexit quæsitus, ut nos, latebras; et rursus perse-
cutionem passus, fugiendum et insidias devitandum
sibi esse inimicorum existimavit, monens nos ne in
pericula temere nos conjiciamus. Propterea divini
martyres in persecutionibus quæsitii fugiebant, sed
reperiti martyrium patiebantur. »

— « Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς Ἄλογος ἄνθρωπος γενόμενος κατηξίωσε ζητούμενος, ὡς ἡμεῖς, κρυβήναι ὁ
καὶ πάλιν διωκόμενος; [φεύγειν] καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκκλίνας ὁ τῶν ἐναντιῶν, ἡμᾶς διδάσκων μὴ ἐπιβ-
ρίπτειν ἑαυτοὺς εἰς κινδύνους. « Διὰ δὲ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ μάρτυρες ἐν τοῖς διωγμοῖς διωκόμενοι μὲν
φεύγον, εὐρίσκονται: δὲ ἑμαρτύρουν. »

Verum aliquis dicat: Magnus et apostolicus
Dionysius ait: « Non æquum est sanctos homi-
nes auxilio destitutos ab iniquis opprimi. » Ad quem
dicendum: Quicumque, ex eis qui sancti dicun-
tur, diligunt ea quæ super terram a carnalibus
quærentur, ex amore divino prorsus defecerunt.
Nescio quomodo sancti dicerentur qui injuste se
habent ad ea quæ vere amabilia et divina sunt,
cum hæc ab ipsis non viriliter rebus abjectis et
contemptis præponuntur. Si vero quæ substantia-
lia sunt ament, lætandum est ipsis quærentibus, si
res desideratas obtineant: nisi in hoc magis pro-
pinquant evangelicis virtutibus, cum, quantum
possibile, divinorum desiderio, carnalium amore
liberantur, ad hoc valde viriliter in omnibus quæ
honum respiciunt, sese exercentes. Unde verum
est dicere, quod illud divinæ justitiæ magis pro-
prium est, nec mulcere nec remittere optimorum
virtutem carnalium donis, neque, quis hoc facere
tentet, relinquere destitutos auxilio, sed eos in D

δράσας ἑξέφυγε τὰς χεῖρας Ἡρώδου καὶ τὰς ἑ-
προσδοχίας τῶν Ἰουδαίων. Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Δα-
μασκῷ παρὰ τοῦ ἐθνάρχου ζητούμενος, ἀπὸ τοῦ
τείχους ἐν σαργάνῃ καθάλασται καὶ δέφυγε
τοῦ ζητούντος τὴν μανίαν. Τῆς τοίνυν Γραφῆς
τοιαῦτα λεγούσης περὶ τῶν ἁγίων, ποίαν ἄρα πρό-
φασιν τῆς ἑαυτῶν προπαιτείας καὶ περὶ τῆς
Γραφῶν ἀγνοίας ἐξευρεῖν οἱ φιλοσκώπται δυνήσο-
νται; — « Ἐν μὲν γὰρ τῷ νόμῳ πρόσταξις ἦν ἀπο-
ρισθῆναι πόλεις φυγαδευτηρίους ὑπὲρ τοὺς ζη-
τούμενους εἰς θάνατον, ὅπως δὴποτε δύνασθαι
διασωθῆσθαι ἐπ' ἐσχάτων δὲ παραγενόμενος ὁ πά-
λαι τῷ Μωσῆι χρηματίσας ἐκεῖνα Θεὸς Ἄλογος
αὐθι; ἐντολὴν δίδωσι λέγων: « Ὅταν διώκωσιν
ὕμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς ἑτέραν »
καὶ — « Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσιν εἰς
τὴν ἄρη, καὶ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβῆτω
425 ἄρα! τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐν
τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστραφῆτω ἄρα τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. »

ἄ! (6) Ἄλλ' εἶποι δ' ἂν τις Ὁ μέγας καὶ
ἀποστολικὸς Διονύσιος φησὶν: « Οὐκ ἔστι δίκαιον ὁ-
σίου; ἀνδρα; ἐὰν ἀδοθηθῆτος ὑπὸ τῶν φασίλων
ἐκτροχόμενος: » πρὸς δὲ ῥητέον: Ὅσοι μὲν ἀγα-
πῶσιν, οὗς φησὶν ἁγίους, τὰ ἐπὶ γῆ; ὑπὸ τῶν προσ-
ύλων ζηλούμενα, τοῦ θεοῦ πάντως ἐκπεπῶκα-
σιν ἔρωτος ὁκ οἷδ' ὅπως ὅσοι κληθήσονται
ἀδικοῦντες τὰ θνῶς ἔραστὰ καὶ θεῖα τοῖς ἀζηλώτοις
καὶ ἀνεράστοις ὑπ' αὐτῶν οὐκ εὐαγῶς [παρευδοκι-
μούμενα: εἰ δὲ τῶν θνῶς θνῶν ἔρωσιν, εὐφραίνε-
σθαι χρὴ τοὺς τινῶν] ἐφιμενοῦς, ἡνίκα τῶν ἐφετῶν
τυγχάνουσιν ἢ οὐκ ἐν τούτῳ μᾶλλον πλησιάζουσι
ταῖς εὐαγγελικαῖς ἀρεταῖς, ὅταν, ὡς δυνατόν, ἀφ-
έσει τῶν θεῶν ἀναχωροῦσι τῆς τῶν ὑλικῶν πρσι-
παθείας, ἐγυμνασμένοι πρὸς τοῦτο λίαν ἀνδρι-
κῶς ἐν ταῖς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ περιστάσεσιν ὥστε οὐκ
ἀληθῆς εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἔστι τῆς θείας
δικαιοσύνης ἴδιον τὸ μὴ θέλγειν καὶ ἀπολλύειν τῶν
ἀρίστων τὴν ἀριστότητα ταῖς τῶν ὑλικῶν δόσεις,
D μὴδὲ, εἰ τις ἐπιχειροῖ τοῦτο ποιεῖν, ἐὰν ἀδο-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ ἀποδράς V. 1,2, M. 1,2. ¹⁷ τῆς cod. ¹⁸ καὶ ὁ Π. Ath. 717 D. ¹⁹ σαργάνῃ V. 1. ²⁰ καθά-
λασθ. cod. ²¹ ἐξέφ. τοῦ ζ. τὰς χεῖρας Ath. ²² γρ. τοῖς πᾶσι καταλ. V. 2, M. 1,2. ²³ προσ-
έξ. δυν. Ath. ²⁴ τῶν add. V. 1,2, M. 1,2. ²⁵ καὶ add. V. 1. ²⁶ ἦν ἐκταγῆναι καὶ π. φυγαδευ-
τηρίων Ath. τοῦ ὁ. τ. ζ. Ath. ὁ. τῶν ζητουμένων V. 1, M. 1,2? ὁ. τοῖς ζητουμένοις V. 2. ²⁷ ἐπὶ δὲ
συνταλείξ τῶν αἰώνων παρ. αὐτῆς ὁ τῷ M. λαλήσας; λ. τοῦ πρᾶτορ; πάλιν ἔ. ταύτην δ. λ. δ. δὲ δ. Ath. ὁ.
ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ath. ²⁸ ἐκεῖνος V. 2, ἐκεῖνα post λ. V. 1, M. 1,2. ²⁹ Matth. x, 23. ³⁰ τὴν add. Ath.
V. 1. ³¹ Matth. xxiv, 16 18. ³² ἐπὶ Ath. ³³ καὶ om. Ath. ³⁴ ἐκ cod. V. 1,2, M. 1,2. ³⁵ καταβῆτω
V. 1,2, M. 1,2. ³⁶ ἀ. τὰ Ath. ³⁷ ἐπιστραφῆτω Ath. V. 1,2, M. 1,2. — ὁπίσω add. Ath. ³⁸ αὐτός add.
Ath. V. 1, ὁ θεός? cod. ὁ λ. δι' ἡμᾶς γ. ἀ. κατ. Ath. ³⁹ ἐκρύβη V. 2, M. 1,2. cod. ⁴⁰ ἐκκλίνας Ath.
ἐκκλίνων cod. ⁴¹ 716 A: Ταῦτα καὶ οἱ μακάριοι μ. ἐν τ. κατὰ καιροῦς δ. ἐφόλαττον καὶ δ. μὲν ἐφ. κτλ.
— δὴ om. V. 1. ⁴² εἴπη V. 2. ⁴³ φησὶν add. cod. a prima manu V. 1,2, M. 1,2, e quibus V. 2, φ.
post Διον. repetit. ⁴⁴ οὐκ ἔ. δικαιοσύνη M. 1,2. ⁴⁵ ἀ. ὁ V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁶ β. ὡς εἰ μὲν V. 1,2, M. 1,2.
⁴⁷ προσήλων V. 2, M. 1,2. ⁴⁸ ἐρ. καὶ οὐκ οἷδ' V. 1, ἐρ. καὶ οἷδ' V. 2. ⁴⁹ ὁσιώτατα M. 1,2, κληθείην
ἀν V. 1,2, M. 1,2. ⁵⁰ εἰ cod., ὁ M. 1,2. ⁵¹ ἀναχωροῦσι τοῖς τῶν ὁ. δόσεις V. 2, sed. cf. Odysse. XXII,
270. ⁵² ἐγγυμναζόμενοι V. 2, M. 1,2. ⁵³ ἀληθῶς V. 1, ἀληθ. cod. ⁵⁴ ἀπολλύειν V. 2, M. 1,2. ⁵⁵ μὴ
τοίνυν δὲ εἰ τι; M. 1,2. ⁵⁶ ποιεῖν ἀναδοθηθῆτους M. 1,2.

ὄθους, ἀλλ' ἐνιδρύειν αὐτοὺς ἔν τῃ καλῇ καὶ ἀμειλίχῳ στάσει καὶ ἀπονέμειν αὐτοῖς τοιοῦτοις οὔσι τὰ κατ' ἀξίαν.

426 (7) Κωνσταντίνου δὲ τοῦ Μεγάλου ὑπὸ Ἑλλήνων φιλοσόφων ὀνειδισθέντος εἰς τὸ Βυζάντιον, ὡς οὐ πράττοι ἔθω καλῶν παρὰ τῶν παρὰ Ῥωμαίους βασιλευσάντων διαγερόμενος ἑ, ἀλλὰ νεωτερίζων τὴν ὀρθοσκείαν μεταθέμενος, ἔδοξεν ἕνα τῶν φιλοσόφων διαλεχθῆναι Ἀλεξάνδρω τῷ Βυζαντίου περὶ τῆς πίστεως. Λόγων δὲ ἄπειρος ὢν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ θεῖος ὢν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς διαλέξεω, εἶπε τῷ διαλεκτικῷ φιλοσόφῳ ἑ Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου ἐπιτάττω σοι σιωπᾶν καὶ μὴ φθέγγεσθαι. Ἄμα δὲ τῷ λόγῳ ἐφ' ἡμῶθη καὶ διέμεινεν ἄλαλος.

ΠΠΖ'. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρταρίου.

Ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ μέγας ἦν ἐν πολλαῖς ἀρεταῖς καὶ μεγάλαις διαπρέπων καὶ ἀκουστὸς ἐγένετο τῷ βασιλεῖ, καὶ γράφει αὐτῷ παρακλητικὴν ἐπιστολήν, [τοῦ] σκυλλῆσαι αὐτὸν ἕως Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως τῶν εὐχῶν αὐτοῦ ἀπολαύσῃ. Ὁ δὲ ἅγιος γενόμενος ἐν πολλῇ φροντίδι λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ Παύλῳ ἑ Τί λέγεις, τέκνον, ἀπέρχομαι πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ τὴν παρακλήσιν αὐτοῦ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑ Ἐάν ἀπέλθῃς, Ἀντώνιος ὑπάρχεις ἑάν δὲ μὴ ἀπέλθῃς, ἀδελφᾶ Ἀντώνιος. Καὶ ὁ ἅγιος ἔφη ἑ Οὐκοῦν διὰ τῆς δόξης ταύτης, ἐάν μὴ λέγωμαι ἀδελφᾶ, ὄντως οὐκ ἀπέρχομαι. Καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ διακριτικώτατος βασιλεὺς, ὡφελήθη μᾶλλον εἰς τὸ μέτριον καὶ ἀφιλόδοξον.

(2) Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἔφη ἑ Ἐφθασε καὶ μέχρι βασιλείων ἡ ἐνάρετος πολιτεία Ἀντωνίου καὶ μαθόντες Κωνσταντίνος ὁ μέγας, καὶ Κωνσταντίνος καὶ Κώνστας οἱ Ἀβουστοί, ἔγραψον αὐτῷ ὡς πατρὶ καὶ ἡξίου ἀντιγραφᾶς (112^b) παρ' αὐτοῦ δέχεσθαι ἑ ἀλλ' οὔτε γράμματα δεχόμενος λόγον τιδὸς ἡ φροντίδα ἐποιεῖτο ὅτε μὴν, ὡς οἱ πολλοί, ἐπὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐγεγῆθει. Ὅτε

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁷ αὐτοῦ; V. 2, M. 1,2. ⁷⁸ Cod. 498, 18-499, 1 : Οὗτος ὁ μέγας βασιλεὺς ὑπὸ φ. Ἐ. ὀνειδισθόμενος ὡς νεωτερίζων (ut cod.) τὴν θ. ἕνα τῶν φ. αὐτῶν παρέστησε δ. Ἀ. τῷ ἐπισκόπῳ. Ὁ δὲ Ἀ. θεὸς μὲν ἦν ἀνὴρ, λ. δὲ ἀπ. ὡς οὖν εἶδε τὸν φιλόσοφον γλωσσαλοῦντα ἔφη ἑπ. σοι ἐν δ. Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θ. ἡμῶν σ. καὶ μὴ φ. καὶ ἅμα τῷ λ. ἐφ. καὶ γέγονεν ἀλ. ⁷⁹ πράττει cod. et V. 2, M. 1,2. ⁸⁰ ἔθῳ V. 1, M. 1. ⁸¹ διαγιν. V. 1,2, διάγων? ⁸² νεωτερίζοι? ⁸³ ἔδοξαν V. 1. ⁸⁴ ἐπισκόπῳ add. V. 1. ⁸⁵ Οὗτος ὁ Ἀλέξανδρος πατριάρχῃ; ἦν πρὸς τὸ τέλος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Leo : 326-340. cf. Syn. Ms. Ven. 33^b. Ἐφ' οὗ ἦν ἐπίσκοπος Ἀ. δς πειρασθεὶς τινι τῶν φιλοσόφων εἰπὼν ἐν δ. Ἰησοῦ Χριστοῦ φημῶθητι καὶ ἅμα τῷ λόγῳ διεμ. ἀλ. ⁸⁶ τὰ δὲ ἄλλα θ. ἐν Leo P. V. 1. ⁸⁷ Λέγεται δὲ καὶ τοῦτο περὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅτι μέλλων κτίσαι τὴν πόλιν καὶ ὀρειλῶν (ὀφείλ. cod.) πῆξαι τὰ θεμέλια καὶ καταμετρησάι, πεζὸς ἐξῆλθε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν φόρον, εἶπον αὐτῷ οἱ ἄρχοντες; ἑ Ποίησον τέλος τοῦ τεύχους. ἑ Ἐκεῖνος δὲ ἔφη ἑ Οὐκ, ἕως οὗ στή ὁ προαγωγὸς μου ἐκεῖσε πληρώσω. ἑ Ἄγγελον γὰρ ἔωρα προαγαγόντα. Ἀπελθὼν δὲ μέχρι τοῦ ἑξακοντιοῦ πεζὸς μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἐκεῖσε ὄρᾳ τὸν ἄγγελον τὴν ῥομφαλάν αὐτοῦ πῆξαντα, δηλοῦντα (δηλούντος cod.) ἔω; ἐκεῖσε στήσαι αὐτόν. Καὶ δὴ τοῦτο πεποίηκεν. Hæc in textu codicis sunt, sed cum in nullo alio inveniantur, e margine irrepisse videntur. ⁸⁸ Rubrica hæc M. 2, in codice evanuit. ⁸⁹ Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ ὁ ἅγιος; Ἀ. ἐν V. 1. Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Ἀ. ἐν V. 2, M. 1,2. ⁹⁰ π. καὶ μ. δ. V. 2, M. 1,2, μεγάλ. cod. ⁹¹ καὶ om. V. 1,2, M. 1,2. ⁹² κατορθώμασιν add. cod. ⁹³ ἀκουστὸν? (ἀκουστο. cod.) ⁹⁴ σκυλλῆσαι cod. V. 1. cf. Luc. vii, 6 μὴ σκύλλου. ⁹⁵ ταυτὸν V. 2. ⁹⁶ Ὁ δὲ μακάριος V. 1. ⁹⁷ ἀδελφᾶ V. 2, M. 1,2. ⁹⁸ διὰ add. V. 2, M. 1,2. ⁹⁹ τοῦ ἁγίου γέροντος add. V. 1,2, M. 1,2. ¹⁰⁰ Vila 497, A : Ἐ. δὲ μ. V. 2, Ἐ. δὲ καὶ μ. M. 1,2. ¹⁰¹ ἡ π. Ἀ. φήμη Ath. ¹⁰² γὰρ add. V. 1. ¹⁰³ ἀντιγραφ. cod. ἀντίγραφα V. 1,2, M. 1,2. ¹⁰⁴ δέχεσθαι M. 1,2. ¹⁰⁵ δ. περὶ πολλοῦ τ. λόγου ἐπ. V. 1,2, M. 1,2, ὡς π. M. 2.

pulchro solidoque statu stabilire, ipsisque sic se habentibus ea quæ justa sunt tribuere.

Cum autem Magnus Constantinus a Græcis philosophis apud Byzantium exprobraretur, quod mores patrios more Romano vivendo spreverit, et novam religionem asportaret, expedire credidit unum ex philosophis cum Alexandro, Byzantii episcopo, disputationem habere de fide. Alexander autem dialecticæ expers, sed divinus, in die disputationis dialectico philosopho ait : « In nomine Jesu Christi, Dei mei, impero tibi ut sileas nullamque vocem emittas. » Simul autem ac dixit, loquela ille amissa, mutus remansit.

B CLXXXVII. De sancto Antonio.

Regnante Constantino Antonius magnus multis magnisque virtutibus elucebat. Ejus fama pervenit ad regem, qui scripsit ei litteras, quibus ipsum exhortaretur ut Constantinopolim veniret ubi precibus ejus frui cupiebat. Sanctus autem multa cura sollicitus discipulo suo Paulo ait : « Quid dicis, fili, numquid adibo regem cum obsequio? » Ille vero respondens : « Si abeas, inquit, Antonius es; si autem non abeas, abbas Antonius. » Dixitque sanctus : « Ergo si propter hanc gloriam non dicerer abbas, vere non egrediar. » Cum hoc audisset rex sagacissimus, modestior ac moderatior evasit.

De eo quoque magnus Athanasius ait : « Pervenit ad reges usque præstantissima Antonii conversatio. Cum audivissent enim Constantinus Magnus, et Constantius et Constans Augusti, scripserunt ad eum et ab eo responsa exposularunt. Sed litterarum ita acceptarum minimam rationem aut curam habebat : neque, sicut multi, de talibus epistolis gaudebat. Cum igitur litteras acciperet,

112^b

vocabat monachos et dicebat : « Ne miremini si rex A ad nos scribit : homo enim et ipse est ; miremini autem quod Deus legem scripsit, et per proprium Filium nobis locutus est. » Cum igitur nollet epistolae recipere, impeditus est a monachis qui dixerunt ei reges esse Christianos et recusatione non esse scandalizandos. Permisit ergo praeelegi litteras, et in rescripto laudabat eos quod Christum adorarent ; hortabatur autem ut quae salutem spectant et non praesentia magni facerent, semperque mortis, futuri iudicii et remunerationis meminissent, atque unum esse Deum verum Regem aeternum, bene scirent. Monebat autem illos ut essent clementes et iusti pauperumque curam haberent, quasi de sua gubernatione Deo rationem reddituri. Quae cum Augusti acceperent, de exhortatione viri iusti valde letabantur.

Postquam igitur divinus Constantinus regnavisset Romae duodecim annos, et Constantinopoli viginti annos, et in quodam regio Nicomediae suburbio aliquod tempus aegrotavisset, mortuus est, relinquens sui regni haeredes tres filios, Constantem, Constantium et Constantinum ; relinquebat etiam uiam filiam nomine Helenam, Juliani Apostatae uxorem, quam habuerat ex consobrina Fausta, Herauli filia.

οὖν ἐκοιμήζετο αὐτῷ ὁ γράμματα, ἐκάλει τοῖς μοναχοῦς καὶ ἔλεγε· « Μὴ θαυμάζετε, εἰ βασιλεὺς γράφει πρὸς ἡμᾶς ; ὁ δουλωπὸς γὰρ ἐστὶ καὶ αὐτὸς ; ἀλλὰ θαυμάζετε, ἔτι ὁ Θεὸς ὁ τὸν νόμον ἔγραψε καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ὁ Υἱοῦ ἐλάλησεν ἡμῖν. » Βουλομένη οὖν αὐτοῦ μὴ δέχεσθαι ὁ τὰς ἐπιστολάς. ἐκωλύθη ἡ πρὸς τῶν μοναχῶν λεγόντων αὐτῷ, ὅτι Χριστιανοὶ εἰσὶν οἱ βασιλεῖς, καὶ μὴ ὡς ἀπορριφέντες ; σκανδαλισθῶσιν. Ἐπέτρπευ οὖν ἀναγινώσκουσαι τὰς ἐπιστολάς καὶ ἀντέγραψεν ἀποδεχόμενος αὐτοῖς, ἐπὶ τὸν Χριστὸν προσκυνούσαι, συνεβούλευσε δὲ τὰ πρὸς σωτηρίαν καὶ μὴ μεγάλα τὰ παρόντα τηγεῖσθαι, ἀλλὰ μνημονεῦσαι αἰεὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως καὶ εἰδέναι μόνον ὅτι Θεὸν ἀληθινόν, βασιλέα αἰώνιον· φιλανθρώπους τε εἶναι [αὐτοῦς] ἡξίου καὶ τοῦ δικαίου φροντίζειν καὶ τῶν πτωχῶν ὡς μέλλοντας περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν δοῦναι λόγον τῷ Θεῷ· ἅπερ εἰ βασιλεῖς ; δεχόμενοι λίαν ἔχειρον ἢ ἐπὶ τῇ παραίνεσει τοῦ δικαίου.

(3) Τοῦ οὖν θεοῦ Κωνσταντίνου βασιλεύσαντος ἐν Ῥώμῃ ἔτη εἴς' καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτη κ' καὶ ἐν προαστείῳ τινὶ βασιλικῷ Νικομηδείας ὀλίγον χρόνον ἀρρώστησας ἔτελεύτησε, καταλείπων κληρονόμους τῆς βασιλείας αὐτοῦ τοὺς γ' παῖδας αὐτοῦ, Κώνσταντον, Κωνσταντῖνον καὶ Κωνσταντῖνον τὸν νεώτερον, καταλείψας καὶ μίαν θυγατέρα ὀνόματι Ἑλένην, γαμετήν γεναμένην Ἰουλιανῶν τοῦ Παραβάτου, ἣν ἔσχεν ἐκ Φαύστης ; ἀνεψίδος θυγατρὸς Ἐρκουλίου.

Variae lectiones et notae.

ἡ τὰ Ath. ὁ ἐκάλει cod. ἐκάλεσα Ath. ὁ δὲ Θεός V. 1,2. ὁ δὲ αὐτοῦ Υἱοῦ M. 1,2. ὁ παραδ. V. 1. ὁ ἐκωλύθη cod. M. 1,2? ὁ ἀπορριφέντες V. 2. ἀπορριφέντες V. 1. ὁ δὲ π. V. 2. ὁ μεγάλως ; μεγάλ. cod. ὁ μ. τὸν Θεὸν ἀλ. V. 1, μ. ἀλ. Θεὸν V. 2. M. 1,2. ὁ Glyc. 466.13 : ὁ μοναχὸς Ἀλέξανδρος ἐν τῇ διὰ τὴν τοῦ τιμίου σταυροῦ εὕρεσιν ἱστορίᾳ λέγει μὲν ἐν Νικομηδείᾳ τελευτήσας· — τῆνικαὶτα δὲ καὶ βαπτισθῆναι. ὁ καὶ ἐν Νικομηδείᾳ τελευτήσαντος ἔσ', οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν τῶν Ῥωμαίων V. 1. ὁ ἀρρώστησας ; (ἀρρώστη cod.) ὁ καὶ add. V. M. 1,2. Κωνσταντ. καὶ Κωνσταντῖνον cod. ὁ καὶ add. M. 1,2 ὁ τὴν καὶ Κωνσταντίαν add. V. 2. ὁ γενομ. M. 1,2. ὁ ἀν. Ἑ. V. 2, M. 1,2. ὁ Ἡρώδης καὶ Ἰππόλυτος χρονολογῶσι ἱστοροῦσιν, ὅτι αὐτὴ ἡ Φαύστα ἔτεκεν υἱὸν ὀνόματι Κρισθέντιον (Κριστόν Glyc. 461,12-15), ὃν αὐτῇ ἡ μήτηρ διέβλεψεν ὡς ἔρασκοντα αὐτῆς. ὁ καὶ μαθὼν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν· ὕστερον δὲ μαθὼν συκοφαντήσαντα τὸν παῖδα αὐτῆς, βλαπίαν ἐκπυρῶσας, ἔσθωθεν αὐτὴν κατέκαυσεν. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς ἀκριβοῦς ἀποσηθέντα διὰ τὴν ὑπερίαν ἦν εἴπαμεν, ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου βασιλέως, Ἑλένη, μὴ φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἀναρεσιν ἤδη τῆ. τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέντα (ἀξιοθέντος cod.) τιμῆς, ἠδολόγησε ἐπὶ τῇ ἀκριτῷ ἀποφάσει. ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος μεγάλως λυπηθεὶς καὶ μετανόησας ἐκλαυσεν ἐπ' αὐτὸν ἡμέρας μ' καὶ νύκτας, μὴ λυσομενος τῷ σώματι μηδὲ ἀνακλιθεὶς ἐπὶ κοιτῆς· ἐποίησε δὲ στήλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, βάρους αὐτῆν ἐκ χρυσοῦ πλείστου, τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἐκ χρυσοῦ, γράφουσαν ἐν τῷ μετώπῳ· « Ἡδίκητι μοι σὺς μου παῦτερ στήλην μετανόησας λαθεῖν (λαθὼν cod.) ἐλιπάρει τὸν Θεὸν ὑπὲρ ὧν ἐπλημμελήσα. » (Hic notae et Hippolytus, exempla similis facinoris, in scriptores mutati? In Parastasisibus p. 3, 4, notantur Hieronimus et Hippolytus chronographi in eodem regno ; cf. Ced. 497,22 : Τούτῳ τῷ ἔτει (κ') καὶ Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Χριστιανὸς ἐκοιμήθη ἐτ' 519,22 : ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑ. πρὸ εἴς' ἐτῶν αὐτοῦ τελευτήσας ἀποθανοῦσα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Φ.) Ἐτελεύτησε δὲ ἐν Νικομηδείᾳ ἐτῶν ἔσ', καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λαύρακι χρυσοῦ (πορφυρῇ Len, Ced. 519,16-520,4) οἱ στρατιῶται ἐνθέντες ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν. Κατὰ τὰς δὲ Κωνσταντῖνος τῆς Ἑφῆς βασιλεὺς καὶ ἀνακομίσας τὸ πῖνον λείψανον καὶ βασιλικῶς κρεθεύσας τὸν πατέρα, ἐφ' ὄψιλλ' ἀπέπετο τῇ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ, ἐνθα ἀπέτεθη καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑλένη. Ἐπὶ τοῦτο γὰρ καὶ Κωνσταντῖνος ἰσοδόμησεν ἐκεῖ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸ θάπτεισθαι τοὺς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, ἔπως μὴ ἔσονται μακρὰν τὴν ἀποστολικῶν λειψάνων. Ἐγένετο δὲ ἡ ἡμέρα τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ Μαλοῦ κα' (cf. Sym. Ms. Ven. 3.) : ὕψος καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀποστόλων κατέβησαν. Εἶτα κατὰ Περσῶν κινήσας ἀπὸ Νικομηδείας, πεδίους θερμοῖς παραγίνεται καὶ κακωθεὶς ἐκείθεν τε δι' Ἐλενοπόλεως ἐν τῷ λ. ἐβῶν, πυρετοῦ λάθρου κατασχόντος αὐτόν, ετ. οὗ τὸ λείψανον ἀπεκομιθῆ εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους καὶ ἐτέθη εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ κτισθῆν ἦριον ; Λέγουσι δὲ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον δολοφονηθῆναι ὑπὸ λαμπρίου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τοῦ καὶ Ἀναβαλλιανοῦ ἐκ Θεοδώρας γεννηθέντος, φάρμακον αὐτῷ δηλητήριον ἐκχεαμένον, διὰ τὸ κρατεῖσθαι αὐτὸν τῆς βασιλείας, ἀλλὰ τῆς ἐλπίδος ; ἰσοτερήθη, κτλ. Deest h. l. integra plagula excisa, cum quaternio sequens serpens lanium plagulas ei quidem tres in prima medietate continet ; in hac plagula inveniebatur disquisitio de Trinitate, quae Ced. 507,16-510,16 διαφόρον legitur. Caput vero 3 abruptum vix mediam sequentis paginæ partem implebat ; cf. Ced. 520,4 : Δόξα δὲ κατέσχε τελευτήσας μὲν τὸν μέγαν Κ. φαρμάκῳ δηλητηρίῳ ἐπιβουλή τῶν ἀδ. λῶν, διὰ καὶ αὐτὸν δι' αὐτογράφου ἐπισκεψάσαι τῷ παιδί ἐνδοκίᾳ τε καὶ ψυχικῶσθαι τοὺς ἀνελόνας αὐτὸν θελοῦς.

429⁶ (4) [Οὗτοι οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν Α τῶν βασιλικῶν σκήπτρων], τῆς μὲν ἀνατολῆς; Κωνσταντίνος, τῆς δὲ δύσεως; Κωνσταντίνος καὶ Κωνσταντίνος, ὅς⁷ καὶ φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντίνον⁸ καὶ βασιλεύσας μόνος⁹ ἔτη κ' ¹⁰ ἐσφάγη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ δήμου.

¹¹ (5) Ἐματαιώθησαν τοίνυν οἱ καταψευδόμενοι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ¹² φάσκοντες, ὅτι ἐν τῇ τελευταίῃ ἐβαπτίσθη καὶ μέχρι τότε ἀβάπτιστος ὑπῆρχε. Πῶς γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος; ἀνὴρ, θεοσεβής; καὶ φιλόχριστος, καὶ περὶ τὴν πίστιν θερμότατος, ἡνέσχετο χρόνους τοσοῦτους κεχωρισθαι¹³ τῆς θείας μεταλήψεως τῶν μυστηρίων, καὶ μάλιστα γὰρ τοιοῦτος¹⁴ Πατρᾶν ἁγίων συνδιαιτόμενος; καὶ τῆς κερᾶς αὐτῶν διδασκαλίας καὶ νομοθεσίας ἐπόμεος¹⁵ ἀσπασίως καὶ γνησίως; Πῶς δὲ καὶ τοῖς ἀπίστοις ἐραίνετο Χριστιανὸς, τέλειος; μήπω τελειωθείς διὰ τοῦ βαπτίσματος; Πῶς δὲ καὶ ὁ κατεπίγειων καὶ ἀναγκάζων τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀπίστους δηλονότι πειθεύσαι, καὶ βαπτισθῆναι, καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα ὁμολογῆσαι καθαρότερόν τε καὶ τηλαυγέστερον, αὐτὸς ἐν τοσοῦτῃ σκότῃ ἐτύγχανεν¹⁶; Ἀληθῶς ψεῦδος¹⁷ τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἀνάπλασμα τῆς Ἀρειανικῆς καὶ ἀθέου αἰρέσεως; καὶ τῆς αὐτῶν ἀπιστίας καὶ ἀσεβείας κακούργημα βουλομένων 430 τῆς οἰκειᾶς αἰρέσεως; ὑπακτιστῆν ἀποδειξάι¹⁸ τὸν μέγαν πισθῆναι ἀναπλαττόντων¹⁹.

(6) Καὶ γὰρ τοὶ ²⁰ καὶ ὁ μέγας Ἰσίδωρος; τοιαύτη φησί· « Δεῖ τοίνυν ἀκολουθεῖν καὶ πειθαρχεῖν τῇ C συγκροτηθεισῇ μεγάλῃ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐν Νικαίᾳ κατὰ Ἀρείου τοῦ ²¹ δυσσεβοῦς τῶν τιῆ ἁγίων Πατέρων· ἐκείνη γὰρ θεῶθεν ἐμπνευσθεῖσα τάληθὲς ἐδογματίσεν. »

²² (7) Ἰστέον τοίνυν ὡς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου²³ Τριάδος μυστικῶς ἡ διδασκαλία ἐγκατέπιπται, ὡς καὶ Φίλωνα, καίτοι· ²⁴ Ἰουδαῖον ἄνδρα ὑπάρχοντα καὶ ζηῶν ἦν, οἷ ὡν καταλέλοιπε ²⁵ συγγραμμάτων, ἀπομάχεσθαι τῇ οἰκειᾷ θρησκείᾳ ²⁶. Βασιανὴν γὰρ τὸ εἰρημνέον ²⁷· « Ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον, » ἡνυχκάσθη ὑπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐξέθιάσθη καὶ τὸ ²⁸ τοῦ Θεοῦ Λόγον θεολογῆσαι. Τί γάρ; Εἰ καὶ δευτέρον τὸν συναΐδιον ²⁹ τῷ Πατρὶ καὶ ἀρθμοῦ καὶ χρο-

Hi tres ipsius filii regis sceptris potiti sunt : Orientem habuit Constantius; Occidentem vero Constantinus et Constans, qui cum interfecisset fratrem suum Constantium et selus regnavisset viginti annos, a populo et ipse jugulatus est.

Frustra mentiti sunt adversus Magnum Constantinum, qui dicunt eum prope mortem fuisse baptizatum et lucusque sine baptismate mansisse. Quomodo enim hujusmodi vir, timens Deum, Christum amans, ferventerque credens, sustinuisset tamdiu participatione divinorum mysteriorum arceri, praesertim cum hujusmodi sanctis Patribus conviveret et sacris ipsorum doctrinis et monitis prompte sincereque pareret? Quomodo infidelibus videbatur Christianus perfectus, si nondum baptismate perficeretur? Quomodo qui compellebat urgebatque cunctos alios infideles ut crederent et baptizarentur, sinceriusque ac manifestius sanctam Trinitatem confiterentur, ipse tantis in tenebris esse poterit? Hoc vere mendacium est et Arianæ impiæque hæresis figmentum : hoc est ipsorum infidelitatis et impietatis flagitium, ut suæ hæresis famulum ostenderent Magnum Constantinum et ab Arianis baptizatum esse sane fingent.

Porro magnus Isidorus hæc quoque dicit : « Oportet ergo parere et obedire magnæ et sanctæ trecentorum decem et octo sanctorum Patrum synodo, adversus impium Arium in Nicæa congregatæ : hæc enim divinitus inspirata verum delinuit. »

Sciendum est quod in Veteri Testamento de sancta et consubstantiali Trinitate mystice doctrina sparsa est, ita ut Philo, licet Judæus et zelator propriæ religioni pugnet. Examinamus enim dictum : « Ad imaginem Dei feci hominem, ut Verbum Dei confiteatur Deum veritate, » cogitur et compellitur. Quid enim? si nempe secundum quæ coæternus est Patri, numeroque et temporibus superiorem vocat, etsi veritatem non consecutus, secundum tamen personæ ideam habuit. Non hic au-

Varie lectiones et notæ.

⁶ Περὶ τῶν παίδων τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (M. 2.) Οὗτοι — σκήπτρων Desunt nax in cod. et V. 1, sed et sequentia in codice perierunt. V. 2 adjungit in margine : Ὁ μὲν Κωνσταντίνος ἦν ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ γέννησιν, ὁ δὲ Κωνσταντίνος ὁ δεῦτερος, ὁ δὲ τρίτος Κωνσταντίνος ὁ φονεύσας τὸν ἴδιον ἀδελφόν· cf. Syn. Ms. Ven. 52 : καταλείψας γ' υἱού; Κωνσταντίνον, Κωνσταντίνον καὶ Κωνσταντίνον, διορισάμενος δὲ Κωνσταντίνον τὰ τῆς Θράκης καὶ Ἐφῶς κρατεῖν μέρη, Κωνσταντίνον μὲν τὰ πρὸς Ἰλλυρικὸν, Κωνσταντίνον δὲ Κρήτην, Ἀφρικὴν καὶ τὸ Ἰλλυρικόν. ⁷ ὡς V. 1. ⁸ Κωνσταντίνον V. 1. ⁹ β. ε. M. 1. ¹⁰ ες V. 1. ¹¹ Genl. 476,5—11. ¹² K. φ. V. 2. ¹³ κεχωρισθαι V. 1. χωρὶς V. 2, M. 1,2. ¹⁴ γέ τοι ὁ τοῖς π. καὶ ἁγίοις V. 2, M. 1,2. ¹⁵ δόγματι add. V. 2, M. 1,2. ¹⁶ τυγγάνων M. 1,2. ¹⁷ τοῦ ο ψ. V. 2, M. 1,2. ¹⁸ ὑπόδ. M. 1,2. ¹⁹ ὅθεν δέδεικται ὑπὸ τοῦ μακαρίου Σιλδέστρου βαπτισθῆναι ἐν Ῥώμῃ λέγεται γὰρ καὶ τοῦτο, ὅτι περ ὅσοι κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην οἰκοῦσι μέχρι τῆς σήμερον τὴν βαπτιστήρα (τὸ βαπτιστήριον;) ἔχουσιν εἰς μαρτυρίαν V. 2. ²⁰ Τοι γάρτοι M. 2. ²¹ τοῦτον δ. V. 2? ²² ιε'. Περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος V. 1, quod al. § 6 potius pertinet quam ad § 7, sed locus Isidori laudatus II, 143 inde a § 7 incipit οὐ καὶ ἐν τῇ π. δ. ἐγκ. ἡ. δ. ²³ καὶ ζωοποιῶ add. C. d. ²⁴ γὰρ add. Genl. 1. ²⁵ ὄντα καὶ ζ. Is. ²⁶ καταλέλοιπται V. 2, καταλείπεται M. 1,2, ἀπολέλοιπε Is. ²⁷ καὶ add. V. 2, M. 1,2. ²⁸ παρὰ τοῦ Θεοῦ Is. ²⁹ Gen. ix, 6. ελ. Κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν Gen. 1, 27 cum Is. M. 1,2 ἐποίησε. ³⁰ τῇ τοῦ Θεοῦ θ. M. 1, τῇ τοῦ Θεοῦ θεολογίᾳ θ. M. 2, τὸν Θεοῦ λ. θ. Is. (cod. B.) ³¹ λόγον add. C. d.

tem solum hoc sensit : sed adhuc Verbum « Deus » et Verbum « Dominus » interpretari tentans, regalissimæ Trinitatis ideam tenuit. Dicens enim unum esse Deum, non ad unitatis numerum recurrit, sed ad sanctæ Trinitatis mysterium, quod omnino discrepantibus singulari est, et vere unicus amplius est. Et ita vi suam animam adducit ad necessarium consistendum et in scriptis relinquendum istud essatum : « Duæ namque, ait, ipsius qui vere est potentie quarum una, agens et benefica natura, vocatur Deus ; alia vero regalis et honorabilis Dominus ; » fere quasi diceret : Christus Dei potentia et sapientia ; potentia non sine substantia, sed subsistens et omnipotens, et substantiæ creatrix et æqualis illi, cujus est potentia. Rursus idem Philo, de visione quam tuitus est Moyses scribens, ait : « Tremendam visionem aspicit ; » einde paulo post, mediam inter flammam, aspidem quamdam pulcherrimam, nulli visibilium similem, imaginem Numini parissimam, lumen igne superius emittentem, quam si quis, illius qui est, imaginem putaret, recte opinaretur. » Si quis autem de hæc imagine justam cognitionem acquirere velit, audiat Paulum loquentem de Filio, « Qui est imago Dei invisibilis. » Nonne orthodoxam theologiam tangit ? Sed non perfectionem quærit ab Omnipotente per conscientiam puram ad videndam veritatem et propriæ religioni obsistentium. Hoc tamen significat, quod non, velut ignari Judæorum præceptores quodam præjudicio impediti, dogmatizant, ad unam personam reducat theologiam. Non autem solum ex illis valde conspicuis, in hoc cogitatum ut mihi videtur, adductus est, sed etiam ex illo : « Facianus hominem ad imaginem et similitudinem nostram ; » et ex isto : « Pluit Dominus ignem a Domino ; » et ex hoc : « Vocavit Dominus in nomine Domini ; » et ex eo : « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis ; » et ex hoc : « In te Deus, et tu es Deus. » Hos porro dicentes, quod miles est sanctus Deus ; et hoc : Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Sabaoth, interpretari audentes, clare convincit : Exquisivi vultum tuum, Domine, requiram, ne avertas faciem a me. Nisi enim sanctam Trinitatem prædicasset, de redundantia verborum suorum me-

ων ¹¹ ἀνώτερον ὄντα καλεῖ, τῆς ἀληθείας μὴ ἐφικνούμενος, ὁμῶς ἔνοιαν ἔσχε καὶ ἑτέρου προσώπου. Οὐκ ¹² ἐνταῦθα δὲ μόνον ἔπαθε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ « Θεός » καὶ ¹³ τὸ « Κύριος, » ἐρμηνεύσαι πειριώμενος, τῆς βασιλικωτάτης Τριάδος ἔνοιαν ἔσχε. Φάσκων ¹⁴ γὰρ, ὅτι εἰς ἓστιν ὁ Θεός, οὐ πρὸς τὴν ἀριθμὸν κατεδράμε τῆς μονάδος, ἀλλὰ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ ¹⁵ τῶν μὲν πάντῃ διαιρετῶν ἐνικώτερον, τῶν δὲ ὄντως μονοδικῶν ἀφθονώτερον· καὶ οὕτω κατὰ κράτος εἶπεν ¹⁶ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ὡς ἀναγκασθῆναι διαβρόχῃν τοῦτο (καὶ) φάναι καὶ ἐν γράμμασι **431** καταλείψαι. Δύο μὲν γὰρ (εἶπεν ¹⁷) εἶναι τὰς τοῦ ὄντος, ¹⁸ ὄντος δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ποιητικὴ καὶ εὐεργητικὴ φύσει ¹⁹ καλεῖται Θεός, ἡ δὲ βασιλικὴ καὶ τιμωρητικὴ ²⁰ Κύριος, οὐ πόρρω βαίνων τοῦ φήσαντος ²¹ « Χριστὸς Θεοῦ δυνάμεις καὶ Θεοῦ ²² σοφία, εὐνάμεις οὐκ ἀνυπόστατος, ἀλλ' ἐνυπόστατος, καὶ παντοδύναμος, καὶ ὑποστάσεως ²³ δημιουργός, καὶ ἰσοσθενής ἐκείνου, οὐ δυνάμεις ἐστίν. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ²⁴ Φίλων περὶ τοῦ θεάματος ²⁵, ὡς εἶδε Μωϋσῆς ²⁶, ἐκράξεν ²⁷ ἔφη· « Θεάμα ἐκπληκτικώτατον ²⁸ ὄρξ· εἶτα μετ' ὀλίγον ²⁹ κατὰ μέσῃν ³⁰ τῆν φλόγα μορφήν τινα περικαλλεστάτην ἐμφορῆ ὀδέν ³¹ τῶν ὄρατῶν, θεοειδέστατον ἀγαλμα, φῶς αὐγοειδέστατον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσαν, ἣν ἴδαν τις ὑπετόπισεν ³² εἰκόνα τοῦ ὄντος, ³³ εἶναι, καλῶς ὑπέληφεν. » Εἰ δὲ τις περὶ τῆς εἰκόνης ἀκριβῶς μαθεῖν βούλεται ³⁴, ἀκουέτω Παύλου φράζοντος ³⁵ περὶ τοῦ Υἱοῦ ³⁶· « Ὅς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. » Οὐκ οὖν κίκενος θεολογίας ἑρθευδοξοῦ ἄπτεται ; μὴ γὰρ ³⁷ τὴν ἀκριβείαν ζητεῖ παρὰ ³⁸ τοῦ δυνήεντος ὅλων διὰ σύνεσιν εἰλικρινῆ ³⁹ καταπεύσαι τὴν ἀλήθειαν καὶ τῆ οἰκείᾳ θρησκείᾳ ἀπομάχεσθαι· ἀλλ' ἐκείνο ἐννόει ⁴⁰, ὅτι εἰς ἓν πρόσωπον οὐ συνέκλεισε τὴν θεολογίαν ὡς οἱ ἀπαιδευτοὶ ⁴¹ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί, προλήψει τινὶ κατεχόμενοι, δογματίζουσιν. Οὐκ ἐπὶ τοῦτων δὲ [μόνον πληκτικωτάτων] ὄντων, εἰς τοσαύτην ⁴² προήχθη ⁴³, ὡς γε ἡγοῦμαι, τὴν ἔνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ⁴⁴· « Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν· » καὶ ἐκ ⁴⁵ τοῦ· « Ἐβρεξε Κύριος [πῦρ] παρὰ Κυρίου ⁴⁶· » καὶ ἐκ τοῦ· « Ἐκάλεσε Κύριος ἐν ὀνόματι Κυρίου ⁴⁷ » καὶ **432** ἐκ τοῦ ⁴⁸· « Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου ⁴⁹· » καὶ ἐκ τοῦ ⁵⁰· « Ἐν σοὶ

Variae lectiones et notæ.

¹¹ χρόνον V. 2. χ. ὄντα ἄν. Is. χρόνου Is. B. ¹² ἀλ. καὶ ἔφ. V. 1. ¹³ Καὶ οὐκ ἐντ. μ. τ. ἐπ. ¹⁴ καὶ τὸ Κύριος ; om. V. 2, Is. — καὶ Κύριος Is. ¹⁵ ὀλίγων γὰρ Is. ¹⁶ Τρ. τῶν M. 1. — ἀγ. om. Is. ¹⁷ εἶδεν ἄ. V. 1. ἔ. V. 2. ἄ. ἔ. M. 1,2, δ. καὶ εἶπεν καὶ ἐν συγγ. Is. (δ. τ. καὶ ἔ. x. ἐν σ. Is. B.) ¹⁸ ἔφη Is. ἔφης B, om. Ced. ¹⁹ τοῦ ὄντος δ. V. 1,2, M. 1,2, Is. τοῦ ὄντος δ. B, Ced. sed cf. l. 11. ²⁰ εἰ. φησὶν V. 1,2, M. 1,2, Is. ²¹ καὶ τ. om. V. 2. ²² εἰπόντος Is. ²³ καὶ Θεοῦ σ. δ. om. V. 1, propter homoioteleuton, sed cf. l. Cor. 1. 24. ²⁴ ὑποστάσει V. 2, M. 1,2. ὑποστάσεων Is. ²⁵ Καὶ π. ὀλίγων π. V. 1,2, M. 1,2, Is. Ced. ²⁶ τοῦ θ. om. V. 2, M. 1,2, Θεοῦ θ. Ced. ²⁷ ἐν τῇ βίτῳ add. Ced. ²⁸ ἐκφράται V. 1, φησὶ Is. ²⁹ πληκτικωτάτη τῶν ὀ. ἐμφορῆς ὀ. ἀπαστράπτουσα Is. ³⁰ οὐδὲν V. 1,2, M. 1,2. ³¹ ὑπετόπισεν V. 1,2, M. 1,2, Ced., ὑπετόπισαν Is. B. ³² ὄντως x. ὑπ. om. Is. ³³ β. μ. ἄ. φρ. Π. π. τοῦ Χριστοῦ Is., sed Π. φρ. B. ³⁴ λέγοντος Ced. ³⁵ Colos. 1, 15. ³⁶ δὴ add. Is. ³⁷ V. 2, ζητεῖ ἡ παρὰ M. 1,2? ³⁸ κατ' ἰ. καὶ τῆ οἰκείῃ Ced. ³⁹ ἐνοσιῶν V. 2, M. 1,2. ⁴⁰ καὶ κακόσχολοι V. 1,2, M. 1,2, Ced. — 19. μόνον V. 1,2, M. 1,2, πλειοτάτων M. 1,2. ⁴¹ ταύτην V. 1,2, M. 1,2, Ced. ⁴² προήχθη V. 1,2. ⁴³ Gen. 1, 26. ⁴⁴ καὶ τοῦ M. 1, 2, Gen. xix, 24. ⁴⁵ θεῶν καὶ Gen. πῦρ om. codd. Is. ⁴⁶ καὶ — Κυρίου om. propter homoioteleuton V. 1,2, M. 1,2, Ced. Ex. XXXIV. 5 ἔκ. (Μωυσῆς), τῷ ὀ. Κυρίου. ⁴⁷ Ps. cx, 1. ⁴⁸ ὄν :

[α:] Θεός, καὶ οὐ εἶ [δ] Θεός. » Τοῦ· γὰρ λέγον· ἅ-
 ρα, ὅτι μυριάκις ἔστιν ἄγιος ὁ Θεός, καὶ τὸ ἴ-
 « Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος, Κύριος Σαδὰὼθ ἴ, » παρ-
 ερμηνεύσαι τολμῶντας λαμπρῶς ἐλέγχει τὸ ἑξέ-
 ζήτησα τὸ πρόσωπόν σου ἴ, Κύριε, ζήτησω· μὴ
 ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον ἴ ἀπ' ἐμοῦ. » Εἰ μὴ γὰρ
 τὴν ἁγίαν Τριάδα ἀνεκήρυττεν, ἢ φράσας περιτο-
 λογίας δίκαιος ἂν εἴη ἀπαιτηθῆναι δίκας· οὐ μόνον
 δὲ ἐν τούτῳ, — χρῆναι γὰρ οἶμαι ἐπὶ σαφέστερον
 ἔρμησαι ῥητόν· — ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἴ. « Θῦσον τῷ
 Θεῷ θυσίαν ἀνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς
 εὐχάς σου· καὶ ἐπικάλῃσαι με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως,
 καὶ ἐξελοῦμαι ἴ σε, καὶ δοξάσεις ἴ με. » Εἰ μὴ γὰρ ἡ
 Τριάς ἐνταῦθα σαφῶς ἐκηρύττετο, ἐχρῆν ῥηθῆναι·
 Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν ἀνέσεως καὶ ἀπόδος αὐτῷ ἴ
 τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλῃσαι αὐτόν ἐν ἡμέρᾳ θλί-
 ψεύς σου, [καὶ] ἐξελεῖται ἴ σε, καὶ δοξάσεις αὐτόν.
 Ἄλλ' ἴ ὅτω μὲν οὐκ ἐβρέθη· εἴρηται δὲ ὡς εἴρη-
 ται. Σαφῶς ἴ διὰ τούτων καὶ δι' ἄλλων ἴ πολλῶν
 (ἄπερ, ἵνα μὴ μακρὸν ποιήσω τὸν λόγον, νῦν παρα-
 λείψω τοῖς ἀκούειν δυναμένοις) κηρύττει ἡ Παλαιὰ
 Διαθήκη, ὅτι οὐχ ἑνὸς προσώπου σημαίνει ἴ δεσπο-
 τείαν, ἀλλὰ τριῶν μὲν ὑποστάσεων, μιᾶς δὲ ἴ οὐ-
 σίας, ἵνα καὶ Ἰουδαίων ἴ στηλιτεύσῃ τὴν ὡς ἴ ἐφ'
 ἑνὸς προσώπου οὐχ ὀγιτὶ ἔνοιαν, οἷς καὶ Σαβέλλιος
 ἠκολούθησεν ἴ, ἴσως ἐκ τῆς ἄγαν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν
 Πατέρα ἴσότητος ἴ, εἰς τὸ μίαν ὑπόστασιν δογμα-
 τίσαι νευρωθεῖς ἴ, καὶ Ἑλλήνων ἐξοστρακίσαι τὴν
 πολυθείαν, ὡν ἴ Ἄρειος καὶ Εὐνόμων ἐάλωσαν εἶναι
 φοιτηταί, τὴν τῶν ὑποστάσεων διαφορὰν εἰς τὴν οὐ-
 σίαν παραλόγως ἐλύσαντες. Εἰ δὲ τις φαίη· Διὰ τί
 γὰρ ἴ μὴ σαφῶς καὶ διαρρήθην 433 ἐξ ἀρχῆς
 ταῦτα κεκήρυκται; φαίην ἴ ὅτι μάλιστα μὲν ἴ τοῖς
 συνετῶς ἀκούουσιν λαμπρὰ ἔστιν αὕτη καὶ ἴ ἀπό-
 δεῖξις καὶ διδασκαλία, ὡς καὶ τῷ σοφῷ ἔδοξε Φίλωνι.
 Εἰ δὲ καὶ συνεσκιασμένως ἐβρέθη, ἐκεῖνο λογίζε-
 σθαι χρῆ, ὅτι Ἰουδαίοις τοῖς εἰς πολυθείαν βέπουσι
 νομοθετῶν ἴ οὐκ ἔδοκίμασε διαφορὰν προσώπων
 εἰσαγαγείν, ἵνα καὶ μὴ διάφορον (113') φύσιν ἐν
 ταῖς ὑποστάσεσιν εἶναι δογματίσαντες, εἰς εἰδωλο-
 λτρίαν ἐκχυσιῶσιν ἴ, ἀλλὰ ἴ τῆς μοναρχίας ἐξ
 ἀρχῆς μαθόντες μάθημα, κατὰ μικρὸν [τὸ τῶν ὑπο-
 στάσεων ἀναδιδαχθῶσι ἴ δόγμα ἴ, τὸ πάλιν εἰς ἐνό-
 τητα φύσεως ἀνατρέχον, ὡς εἶναι τὰ μὲν ἐνικῶς
 λεγόμενα τῆς ταυτέτητος ἴ τῆς φύσεως παραστατικὰ, τὰ δὲ ὑπερβαίνοντα τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν], τῆς ἴ τῶν

rito ratio requireretur. Non autem tantum in hoc,
 oportet enim, ut puto, ad clarius aliquid venire
 verbum; sed in hoc: « Immola Deo sacrificium lau-
 dis, et redde Altissimo vota tua; et invoca me
 in die afflictionis tuæ; et eruam te, et honori-
 ficabis eum. » Si enim Trinitas hic non mani-
 feste prædicaretur, oportebat dicere: Immola Deo
 sacrificium laudis, et redde illi vota tua, et invoca
 eum in die tribulationis tuæ, et eruet te, et honori-
 ficabis eum. Sed ita non est dictum: dictum autem
 est sicut dictum est. Evidenter ex his et aliis mul-
 tis (quæ, ne longius sermonem producarn, nunc
 relinquo valentibus audire), præfcat Vetus Testa-
 mentum non unius personæ dominatum significare,
 sed trium personarum uniusque substantiæ, ut stig-
 mata imponat de una persona Judæorum non sanæ
 opinioni, quibus et Sabellius adhæsit, ex nimia Fili-
 i cum Patre æqualitate, unam personam sustinere,
 nitens et Græcorum proscribere polytheismum, quo-
 rum Arius et Eunomius convicti sunt esse se-
 quaces, eo quod personarum differentiam ad sub-
 stantiam irrationaliter traduxerunt. Si quis autem
 dicat: Cur non evidenter et aperte hæc ab initio præ-
 dicata sunt? responderem hanc expositionem et
 doctrinam maxime eis, qui intelligenter audiunt,
 claram esse: sicut et sapienti Philoni visa est.
 Si verum etiam subobscurè declarata est, hoc
 quoque notandum, quod Judæis ad polytheismum
 inclinantibus, legislator non judicavit distinctionem
 personarum inducendam, ne quod in personis diffe-
 rebat natura differre opinantes, in idololatriam addu-
 cerentur; maluit autem Judæos, doctrina monar-
 chiæ ex initio accepta, paulatim personarum dog-
 mati initiandos, quod denuo ad unitatem naturæ
 revertitur, ita ut secundum unitatem dicta ejus-
 dem uniusque naturæ demonstrativa essent, et super
 unitatem arithmetica excellentia, personarum
 proprietatem, in unam substantiam coactam,
 ostenderent. Distinctas enim supponere substantias,
 Græcum est; unam personam existimare unam
 substantiam, Judaicum; extendere autem ad san-
 ctam et consubstantialem Trinitatem personas et
 eas in unam substantiam colligere, rectissimum est
 et verum dogma.

Varia lectioes et notæ.

ἴ εἰ om. Ced. ἴ Isa. vi, 3. ἴ Σαβ. om. Ced. ἴ τὸ πρόσωπόν σου Ps. κxvii, 8,9, V. 1,2. M. 1,2. Ced. ἴ σου add. iidem. ἴ Ps. l, 14,15. ἴ ἐξελοῦ, καὶ σε Is. ἐξελεύσεται σε V. 2. ἴ καὶ δ. αὐτόν V. 2, omisiss sequ. usq. ad. αὐτόν· καὶ δ. σε M. 1,2. ἴ ἀπ. τῷ Ὑψίστῳ V. 1, M. 1,2. Ced. ἴ ἐξελοῦμαι σε M. 1,2. σ. τρ. ἐκ. V. 2, M. 1,2, ὡν. μυστικῶς τρ. Ced. Paulo ante ὀμνῆσαι V. 1, ἐρμηνεύσαι τὸ M. 1,2. ἴ Καὶ οὕτω V. 1,2, M. 1,4. ἴ καὶ add. Is. γὰρ καὶ. ἴ ἄλλων om. V. 1,2, M. 1,2. Ced. qui adjungit ἑτέρων. — π. ἢ π. x. V. 1,2, M. 1,2, π. ἢ π. δ. x. Ced. ἴ κηρύττει Is. ἴ οὐ add. V. 2, M. 1,2, ex οὐσίας. ἴ Ἰουδαν V. 2, M. 1,2. ἴ ὡς om. V. 2, M. 1,2. ἴ ἡ. δ. ἐκ V. 2, M. 1,2. ἡ. ἴσως δὲ ἐκ. V. 1, Ced. ἴ ἴσότητος V. 2. ἴ v. τὴν π. τῶν Ἑ. ἐξοστρακίσαν V. 1,2, v. τὴν π. Ἑ. ἐξοστρακίσαν M. 1,2, Ced. ἴ οὐ οἱ φοιτηταί Ἄ. καὶ Ἑ. ἐ. τὴν ὑπόστασιν δ. V. 2, M. 1,2. ἴ διὰ τί γὰρ om. Ced. ἴ ἂν add. V. 2, M. 1,2. ἴ μαλ. τ. σ. Ced. μαλ. μὲν τ. συνετῶς V. 2, M. 1,2, μαλ. μέντοι συνετῶς V. 1. ἴ ἂ. ἢ. ἀπ. V. 2, M. 1,2. ἴ νομοθετοῦντες οὐκ ἔδοκίμασαν V. 1, Ced. νομοθετοῦσα ἢ θεία Γραφή οὐκ ἔδοκίμασε M. 1,2, sed subintelligendus est Deus vel Moses. ἴ διαφορῶν Is. sed cf. infra διαφορῶς φύσεις. — φύσιν, κτλ. iterum incipit cod. ἴ ἐκχυσιῶσιν Is. ἴ τὸ add. Is. V. 1,2, M. 1,2. ἴ ἀναδιδαχθῶσι V. 2, M. 1,2. ἴ δι. διδ. π. V. 1; δ. π. M. 1,2. ἴ τῆς ταυτέτητα V. 2. ἴ τὰς τῶν ὑπ. ἴδιτ. codex post omissionem ex simili initio patitur; sed genitivus a

ὑποστάσεων ἰδιότητος τῆς εἰς μίαν [οὐσίαν] συναγομένης· τὸ μὲν γὰρ διαφόρου· ὁ φύσεως ὑποτίθεσθαι. Ἐλληνικόν· τὸ δὲ ἐν πρόσωπον ἦγον μίαν ὑπόστασιν, Ἰουδαϊκόν· πὲρ δὲ πλατύνοντας * εἰς τὴν ἁγίαν⁹ καὶ ὁμοούσιον Τριάδα ὕποστάσεις εἰς μίαν οὐσίαν συνάγειν, ὀρθότατόν ἐστι καὶ ἀληθινόν⁸ τὸ δόγμα. »

Capitulum super ea quæ dicta sunt, quod natu- A
rali demonstratione non in omnibus utendum est ad
declarandum ea quæ sunt supra naturam. Si enim
vera caro Verbum factum est, at non purus homo
factus est Christus homo factus, sed potius Deus
ex utraque natura unus Filius Dei, Deus substan-
tialis, licet falsi arguantur qui majus et minus de
Patre et Filio djudicant, Filiumque non consub-
stantialem Patri nec similem docent : non enim
sciunt, ut patet, quod majus et minus de substan-
tialis similibenit quæritur et æstimatur, sicut
homo dicitur homine major, bos bove, equus equo ;
denique discretio similibenit convenit. Qui ergo
quæ Dei sunt temere perscrutatur et majorem Filio
dicit Patrem, discretionem ut consubstantialem
admittit, etsi non velit : quæ enim natura diversa
sunt non conferri possunt, nec dicitur homo bove
major, aut equus major camelo, aut pisce major
asinus. Quæ ergo unitatem arithmeticam excedunt
in Scriptura divina, distinctionem personarum
demonstrant : quæ autem generatim, naturæ iden-
titaem. Hæc porro dicuntur ut Sabello et Judæis
os obstruatur ; illa vero ut Arius et Eunomius et
Græci stigmatem notentur. Qui enim ad sanctam
Trinitatem proprietatum numerum extendunt, sed
in unam restringunt substantiam, recta docent,
celestiumque oraculorum documenta sequuntur,
nec in polytheismum naturæ discretionem cadentes,
nec in Judaismum unius personæ coactione labentes.
Quomodo vero non erubescunt qui creaturas ad-
rant et propriis sententiis pugnant? Prohibentes
enim, ut gentilem actum, creaturæ adorationem,
hoc ipsi facientes, sese obliviscuntur. Scire autem
etiam oportet eadem nomina non easdem res om-
nino significare, nec homonymia synonymiam ex
omni modo exhiberi ; quoad Filium enim generatio
proprie dicitur, quoad creaturas autem per cata-
chresim : erga illum quidem, ob veritatem et con-
substantialitatem, erga istas autem ob gratiam et
adoptionem : « Voluntarie enim genuit nos Verbo
veritatis. » Non igitur homonymia similitudinem tunc
pariat honoris, nec per catachresim dicta proprie
dici reputentur, siquidem et animum et iram et alia
cuncta, quæ divinæ naturæ non competunt, per ca-
tachresim dicta, novo sapiens proprie adhiberi D

(8) Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ * τοῖς λεγομένοις, ὅτι¹⁰ οὐκ
ἐστὶ φυσικῆ¹¹ ἀποδείξει κατὰ πάντα περραστῆσαι
τῶν ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων. Εἰ γὰρ καὶ σὰρξ
ἀληθῆς ὁ Λόγος ἐγένετο, ἀλλ' οὐ ψῶδς ἄνθρωπος
Χριστὸς ὁ¹² ἐνανθρωπήσας, μᾶλλον δὲ¹³ Θεὸς ἐξ
ἐκατέρων τῶν φύσεων εἰς ὑπάρχων Ἰῆς Θεῶ,
Θεὸς ὑπερούσιος, εἰ καὶ διαρρήγνυνται¹⁴ οἱ τὸ μεί-
ζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ¹⁵ Ἰησοῦ
συγκρίνοντες, ἑτερούσιον¹⁶ τοῦ Πατρὸς τὸν Ἰῆν¹⁷
καὶ ἀνόμοιον δογματίζοντες· 434 οὐ γὰρ Ἰσαίην,
ὡς ἔοικεν, ὅτι¹⁸ μείζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ἰμο-
γενῶν¹⁹ ζητεῖται καὶ κρίνεται, ὡς ἄνθρωπος ἄν-
θρώπου μείζων, καὶ βοῦς βοῦς, καὶ ἵππος ἵππου, καὶ
ἄπαξ²⁰ ἀπλῶς ὁ κανὼν τῆς συγκρίσεως, τοῖς ἰμο-
γενέσιν ἀρμόζει. Ὁ τοῖνον τὰ τοῦ Θεοῦ τολμηρῶς
περιεργαζόμενος καὶ μείζονα λέγων τοῦ Ἰησοῦ τὴν
Πατέρα, τὴν σύγκρισιν ὡς ὁμοούσιον²¹ προσιέται,
κἂν μὴ βούληται· ἑτερούσια γὰρ ἀλλήλοις συγκρί-
νεσθαι οὐ δύνανται, οὔτε λέγεται μείζων ἄνθρωπος
βοῦς, ἢ μείζων ἵππος καρχήλου, ἢ μείζων ὄνος
ἰχθύος. Τὰ μέντοι φε τὴν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὑπερβαί-
νοντα ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ τῆς τῶν ὑποστάσεων εἰς²²
διαφορᾶς παραστατικᾶ· τὰ δὲ γενικῶς²³ ἐξηγηγε-
μένα²⁴, τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως. Τὰ μὲν γὰρ²⁵
εἰρηται, ἵνα Σαβέλλιος καὶ Ἰουδαῖοι ἐπιστομισθῶσι,
τὰ δὲ, ἵνα Ἀρειοὶ καὶ Εὐνόμιοι καὶ Ἕλληνας στη-
λιτευθῶσιν. Οἱ γὰρ πλατύνοντες μὲν εἰς τὴν ἁγίαν
Τριάδα τὸν τῶν ἰουστῶν ἀριθμὸν, συστήλοντες²⁷
δὲ εἰς μίαν οὐσίαν, ὀρθότητα²⁸ δογματίζουσιν καὶ
ταῖς τῶν οὐρανίων χρησιμῶν ἔπονται δασκαλίαις²⁹,
μῆτε εἰς πολυθεῖαν διὰ τὴν τῆς φύσεως διαφορὰν
ἐκπίπτοντες, μῆτε εἰς Ἰουδαϊσμὸν διὰ τὴν τοῦ ἔνδου
προσώπου σύστασιν ὀλισθαίνοντες. Πῶς δὲ οὐκ³⁰
ἐρυθριῶσιν οἱ κτίσματα προσκυνούντες καὶ ταῖς
ἐαυτῶν μαχόμενοι ψήφοις; Ἀπαγορεύοντες γὰρ τὸ³¹
μὴ τῇ κτίσει προσκυνεῖν ὡς Ἐλληνικόν, αὐτοὶ τοῦτο
δρῶντες ἐκυτοῦς λαυθάνουσι. Χρῆ δὲ καὶ τοῦτο
εἰδῆναι, ὡς οὐ τὰ αὐτὰ ὀνόματα πάντως καὶ τὰ
αὐτὰ μηνύει³² πράγματα, οὔτε ἡ ὁμωνυμία³³ συν-
ωνυμίαν ἐκ παντὸς τρόπου ἐμφαίνει· ἐπὶ μὲν γὰρ
τοῦ Ἰησοῦ κυρίως λέγεται ἡ γεννησις, ἐπὶ δὲ τῶν
κτισμάτων καταχρηστικῶς· ἐπ' ἐκείνου μὲν, τῆς
ἀληθείας ἕνεκεν καὶ τῆς ὁμοουσιότητος, ἐπὶ δὲ τοῦ-
των, τιμῆς χάριν³⁴ καὶ υλοθεσίας³⁵· ε Βουληθεῖς
D γὰρ ἀπσκύρησαν ἡμᾶς; λόγῳ ἀληθείας. » Μὴ τοῖνον³⁶

Variæ lectiones et notæ.

vocabulo παραστατικᾶ subintelligendo pendet. * δ. ὑπ. V. 2, διαφερούσας ὑπ. M. 1,2. * πλατύνοντα Is., sed πλατύνειν τὰς B. * ἁγ. Γρ. Is. * εἰς add. cod., καὶ Is. B, τὰς V. 2, M. 1,2, Ced. Is. * ἀλι-
θέστατον δ. Is. * K. δὲ ἐστὶ V. 1,2, M. 1,2. * ὅτι om. V. 2, Ced. * φυσικῆς ἀποδείξει; Ced. V. 1,2,
M. 1,2. * Χριστὸς ἐν. V. 1,2, M. 1,2. * ὁ add. V. 2, M. 2,2. * τῶν φ. εἰς ὑπ. Ἰησοῦ V. 2, M. 1,2
e præcedentibus repetunt. * καὶ Ἰησοῦ V. 2. * ἑτερούσιον M. 1,2, Ced. * τὸν Ἰῆν τοῦ Πατρὸς V. 1,2,
M. 1,2, Ced. * τὸ add. V. 1. * ὁμοούσιον V. 1, Ced. * ἀπλῶς ἄπαξ V. 2, ἀπλῶς, ἄπαρ M. 1,2.
* συγκρίσεως V. 2, M. 1,2. * ὁμοούσιον V. 1. * δ. ἐ. V. 1,2, M. 1,2, Ced. * γενικῶς end.
ἐνικῶς; Ced. M. 2. * ἐναν. V. 1. * ὡς add. M. 1,2? * συστήλοντι. cod. συστήλλοντα V. 1, M. 1,2.
* ὀρθότατα V. 1,2, Ced. * μ. εἰς π. διὰ τὴν τοῦ ἐ. πρ. σ. ὁλ. τῆς φ. δ. ἐκπ. V. 2. repetitum. * Πῶς
δὲ καὶ ἐρ. οἱ κτίς. α π. V. 2, M. 1,2. * γὰρ τῷ V. 2. * μήκνεται cod. et V. 1,2, M. 1,2. * συνωνυμία
V. 2, M. 1,2. * χάριτος M. 1,2. * Jac, 1, 18. * Μῆτοι ἢ M. 1,2.

[τ] ὁμωνυμία τὴν ὁμοτιμίαν ἐνταῦθα τιχέτω, μὴ δὲ A pronuntiaret; manifestum est enim quod unicuique τὰ καταχρηστικῶς εἰρημένα κυρίως λελέχθαι 435 loco et unicuique dictioni conveniens et accommodata expositio veritatem edit.

τομίζεσθω, ἐπεὶ καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὄργην καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐκ τῆ θείας μὴ πρόποντα φύσει καταχρηστικῶς λελεγμένα, οὐκ ἂν τις εὖ φρονῶν κυρίως περιπεφράσθαι: 37 φαίη· δηλον γάρ ἐστιν, ὅτι ἐκάστη (113b) χωρίῳ καὶ 38 ἐκάστη λέξει ἢ προσήκουσα καὶ ἀρμόζουσα διασάφῃσι; προσαγομένη τὴν ἀλήθειαν ὠδίνει 39.

30 (9) Εἰπίτῳσαν δὲ γε καὶ οἱ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα βλασφημοῦντες καὶ τῆς θείας φύσεως αὐτὸ χωρίζοντες, πῶς ὁ Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας παρέδωκε συμπληρωτικὸν εἶναι τῆς ἁγίας Τριάδος τὸ πανάγιον Πνεῦμα, καὶ [ἐν] τῇ ἐπιπέσει τοῦ θεοῦ βαπτίσματος σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ ὡς ἐλευθεροῦν 41 τῶν ἀμαρτημάτων τοὺς ἀνθρώπους ἀριθμοῦμενον, καὶ ἐπὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης τὸ σῶμα ἰδίων τῆς τοῦ Υἱοῦ σαρκώσεως ἀποφαίνον 42, πῶς 43 B αὐτὸν ἢ κτιστὸν ἢ τῆς θεοῦ φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς Δεσποτικῆς καὶ δημιουργοῦ καὶ βασιλῆος οὐσίας συγγενεῖς καὶ ὁμοούσιον τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Εἰ γὰρ δοῦλον, μὴ συναριθμείσθω (μετὰ τοῦ Δεσπότη 44· εἰ δὲ κτίσμα, μὴ συναριθμείσθω) τῷ Κτίστῃ· ἦνωται γὰρ καὶ συνηριθμῆται, ἐπειδὴ 45 τῷ ἀκριβεῖ τῶν τοιούτων δογματιστῇ Χριστῷ πείθεσθαι προσήκει βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς; τὰ περὶ τῆς οὐσίας οὐσίας διδάσκοντι 46· εἰ καὶ τοῖς πνευματομάχοις δοκεῖ σοφωτέροις εἶναι, καὶ τὰ οὐράνια πλέον εἰδέναι; Θεοῦ, κομπάζοντας ἢ μάλλον τολμηρῶς τε καὶ δυσσεβῶς ῥητορευόντας. Εἰ οὖν ὁ θεὸς Δανιὴλ ἀγγέλου θεασάμενος καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ὀφθέντος πρηγῆς ἔπεσεν, ἐκπλαγῆς τὸ παράδοξον τῆς θείας, ποῖαν ἔξουσιν ἀπολογίαν οἱ C Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι μεσιτεύειν τολμῶντες καὶ τὴν ἀρρήτην φύσιν λόγοις ζυγοστατεῖν 47 ἐπιχειροῦντες; καὶ φυσιολογοῦντες; Τὴν τοίνυν ἀχρόνον καὶ αἰδίων καὶ ἀμεσίτευτον καὶ παντὸς λόγου καὶ νοῦ κρείττονα πρόδοτον τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς γέννησιν καλοῦσιν 48 αἱ Γραφαί, οὐχ ἵνα πάθος ὑπογράψωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸ ὁμοούσιον ὑποδείξωσιν· ὁμοούσια γὰρ 49 τῷ ὄντι ἐκ τιχόμενα 436 τοῖς τίπτουσιν. Ἴνα δὲ μὴ φαντασθῶν πάθος· ἐπιχομίση, Λόγον προσαγορεύουσιν, καὶ ἵνα μὴ νεώτερος ἐπινοηθῆ· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος; » φησί· εἶτα καὶ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα σχέσιν κηρύττουσιν 50· « Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν; » εἶτα καὶ τὴν ἄξιαν· « [Καὶ] Θεὸς ἦν ὁ Λόγος; » ἐκ μὲν τοῦ Υἱοῦ τὸ ὁμοούσιον, ἐκ δὲ D τοῦ Λόγου τὸ ἀπαθὲς, καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ εἶναι τὸ συναίδιον, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς τὸν Πατέρα εἶναι τὴν πρὸς αὐτὸν οικειότητα, διὰ δὲ τοῦ Θεοῦ εἶναι τὴν ἄξιαν αὐτοῦ καταμαθόντες, καὶ ἐξ ἐκάστου ὀνόματος τὸ μὴ ἐφορμοῦν καὶ ἀπρεπέως ἀπολεμψάμενοι 51, εἶον ἀπὸ μὲν τοῦ Υἱοῦ τὸ 52 νεώτερον, ἀπὸ δὲ τοῦ Λόγου τὸ 53 ἀνυπόστατον 54 Θεὸν 55 αἰδίων, ὁμοούσιον ἀπαθὲς καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς προελθόντα, εἰδείημέν 56 τε καὶ προσκυνήσαιμεν 57.

Variae lectiones et notæ.

37 πεφράσθαι Ced. περιφ. cod. M. 1,2. 38 γ. ἐκάστη λέξει; cod. 39 ὁδηγεῖ cod. 40 Ced. 513,3-514,16. Ἐ. δὲ τε M. 1,2. 41 ἐλευθεροῦντων V. 2, M. 1,2. 42 ἀποφαίνων V. 2, M. 1,2. 43 δ' adit. V. 1. 44 δ. καὶ εἰ V. 2, δ. εἰ δὲ V. 2, M. 1,2. 45 ἐπεὶ δὲ V. 1, ἐπὶ M. 1. 46 διδάσκων M. 1,3. 47 ζευγ. V. 1,2. 48 καλοῦσαι V. 2, M. 1,2. 49 ὁμ. καὶ τῷ M. 1,2. 50 κηρύττοντες Ced. V. 1, κηρύττουσα V. 2. 51 ἀπολεμψάμενοι M. 1,2. 52 τὸν V. 2. 53 τὸ ἐνυκ. M. 1, καὶ τὸ ἐν. M. 2. 54 ἀπὸ δὲ τοῦ αἰδ. cod. 55 Θεὸν τὸ ε. τὸ ὁμ. cod. ὁμ. αἰδίων ἀπ. V. 1, Θεὸν αἰδ. ὁμ. καὶ ἀγαθὸν ἀπ. Ced. 56 ἰδοὶν μὲν M. 1,2. 57 ἰελο; τὰ περὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Scholion codicis.

CLXXXVIII. — De regno Constantii Magni
Constantini filii.

Post Constantinum Magnum, Constantius, ejus filius Constantinopoli, unum et viginti annos regnavit : qui, mortuo patre, cum ab Eusebio Pamphili edoctus, ad Arianam doctrinam illectus esset, divinum Alexandrum, Constantinopolitanum episcopum, ut Arium in communionem reciperet, adigebat. Cum autem minime reciperet hic diceretque : « Ego, rex, cum quem trecenti decem et octo Patres condemnaverunt et anathemate perculerunt recipere non possum : » rex ait : « Vide, episcope, ne etiam invitus recipias eum : ecce enim synodum fieri præcepi, ut uniuscujusque vestrum vita et doctrina ad amissum examinarentur. » Sanctus autem Alexander episcopus cito strinxit et a facie regis exiit dicens : « Voluntas Domini fiat. » Et cum in ecclesiam venisset et ante sacrum altare procubisset, tota nocte clamavit ad Dominum cum multis lacrymis dicens : « Domine Deus, ne permittas impudentem rapacemque lupum in Ecclesiam tuam ingredi, sed illico injustum juste judica. » Postera autem die, synodo in ecclesiam congregata, Arius cum mediis inter omnes sibi consentientes venisset, quasi propter ventris necessitatem in domum cujusdam post forum egressus est, ubi cum juxta famam sese incurvavisset, rupto corpore diffusa sunt omnia viscera ejus, et ab utraque, communionem et vita præsentem, frustratus est. Et quidem Arius sic vitam finivit : sociosque ejus valde erubuerunt et dispersi sunt. Bonus vero pastor, beatus Alexander, Ecclesia letante, sacram synaxim celebravit. et de ðμοφρονος αὐτοῦ μεγάλως ἤσχύνθησαν καὶ διασκορπίσθησαν. Ὁ δὲ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ μακαρὶς ἅγιος Ἀλέξανδρος, τῆς Ἐκκλησίας χαίρουσας, τὴν ἁγίαν σύναξιν ἐπέτελεσεν.

Magni Constantini nepotes, Gallus et Julianus facti sunt Antiochiæ lectores. Cum autem ecclesiam sancto martyri Mamæ cupiebant ædificare, in ea parte qua Julianus contigerat ædificatio, hoc terra non ferebat : nam diurna constructio, postera die violenter eversa reperiebatur, et miseræ sententiæ ruinam inanissimum elementum præmonstrabat.

Idem cum abscessæ fuissent comæ, ubi monasticam vitam fluxisset, Athenas venit regni cupiens et Græciam pererrans, vates et astrologos an voti positurus esset consulabat. Incidit autem in hominem impium hæc ipsi prædicere pollicentem ; qui, cum in

A ΡΗΗ'. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ.

Ἐπεὶ δὲ ὁ Κωνσταντίνος τὸν Μέγαν ἑδαι-
λευσε Κωνσταντίος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει ἔτη κα', ὃς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν
εἰς τὸ Ἀρειανικὸν φρόνημα παρὰσευρεῖς ὄντες, ὑπὸ Εὐ-
σεβίου τοῦ Παμφίλου διδασκόμενοι, κατεδιέχετο τὸν
θεῖον Ἀλέξανδρον Κωνσταντινουπόλεως δέξασθαι
τὸν Ἄρειον εἰς κοινωνίαν. Τοῦ δὲ μηδὲ ὄκως ἄνε-
χομένου, ἀλλὰ φάσκοντος ἡ ἐγὼ, βασιλεῦ, τὸν
ὄντων τῶν Πατέρων κατακριθέντα καὶ ἀναθη-
ματισθέντα δέξασθαι οὐ δύναμαι, ἡ ἐφη ὁ βασιλεῦς·
« Ὅρα, ὦ ἐπίσκοπε, μὴ [καὶ] ἄκων δέξῃ αὐτόν·
(114) ἰδοὺ γὰρ καὶ σύνοδος ἐκέλευσα γενέσθαι πρὸς
τὸ γυμνασθῆναι τὰ παρ' ἑκατέρων ὁμῶν ἀκριδέστε-
ρον. » Ὁ δὲ ἄγιος 437 Ἀλέξανδρος ὁ ἐπίσκο-
πος ἀνέστη εὐθύς καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ
βασιλέως, λέγων· « Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω. »
Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπισκεψάμενος τῶν
ἀγίων θυσιαστηρίων δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἔδοξα πρὸς
τὸν Θεὸν μετὰ δακρύων λέγων· « Κύριε ὁ Θεός,
μὴ συγχωρήσῃς τῶ ἀναίδει λύκῳ καὶ ἄρπαγι εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν σου, ἀλλὰ δίκασσον
ἐνδίκως τὸν ἀδικὸν ἐν τάχει. » Τῇ δὲ ἐπαύριον τῆς
συνόδου συγκροτηθείσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ Ἄρειος
ἐρχόμενος μετὰ πάντων τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ,
εἰσῆλθεν ὡς διὰ χρεῖαν τῆς γαστρὸς εἰς οἶκόν τινας
δπισθεν τοῦ φόρου, ἐν ᾧ δὴ τόπω, κατὰ τὸ ἄδοξον
πρηνῆς γενόμενος, ἐξελάχισε καὶ ἐξεχύθη
πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, καὶ ἀμφοτέρων διήμαρ-
τον ὁ δειλαῖος, τῆς τε κοινωνίας καὶ τῆς παρουσίας
ζωῆς. Καὶ ὁ μὲν Ἄρειος οὕτω κατέστρεψε τὸν βίον·
διασκορπίσθησαν. Ὁ δὲ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ μακαρὶς
ἅγιος Ἀλέξανδρος, τῆς Ἐκκλησίας χαίρουσας, τὴν
ἁγίαν σύναξιν ἐπέτελεσεν.

(2) Οἱ δὲ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνεψιοί,
Γάλλος καὶ Ἰουλιανός, ἀναγνώσται γεγονόσιν ἐν
Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίαν δὲ τῶ μάρτυρι Μάμαντι κτί-
σαι προθυμηθέντων, ἐν ᾧ μέρος κτίσειν Ἰουλιανὸς
ἐλαχὲν ἦ, ἡ γῆ τοῦτο οὐκ ἔδέχετο πανημέριος·
γὰρ οἰκοδομῇ ἑδαφισμένη τῇ ἐπιπέσει ἠὲ ἠὲ
καὶ τὴν διαστροφήν τῆς γνώμης τοῦ ταλαίπυρου ἡ
ἄψυχος ὕλη προεδήλου.

(3) Ὁς καὶ τὴν κίβδη ἀποκειράμενος καὶ μονα-
δικὴν ἄσκησιν ὑποκρινάμενος εἰς Ἀθήνας κατέβη,
τῆς βασιλείας ἐπιθέμενος καὶ τὴν Ἑλλάδα περιερχό-
μενος, μάντις ἐπισκέψεται καὶ χρησμολόγους εἰ τεύ-
ξεται τοῦ ποθομένου. Καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀν-

Variæ lectiones et notæ.

Ἔ. 1. Ἄρχη τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου V. 1, βασιλεία K. V. 2, π. τῆς β. K. M. 1, Ἄρχη
τῆς — Κωνσταντίνου M. 1. 338. Glyc. 468,16—20. γε add. V. 1. K. ἐβ. K. V. 1,2.
K. υἱὸς ἀ. ἐ. ια' V. 1. ἔτος cod. παρ. κατεβ. V. 1, Slav. [ὕπὸ E. τοῦ Π. δ.] I. ὑπὸ E. τοῦ II,
δ. cod. ὃς μὴ ἀν. παντελῶς V. 1,2, M. 1,2. ὕπὸ τῆς V. 1,2, M. 1,2. ἀκρ. δέστερα M. 2.
ἀγ. ἐπ. Ἀλ. V. 1,2, M. 1,2. προσπεσιών V. 1. ὄλ. v. V. 1. λ. μ. δ. V. 1. τῶν—γαστρὸς
om. V. 2, M. 1,2. ὡ τ. V. 1. κ. τὸ λεγόμενον V. 1,2, M. 1,2. γ. ἐξαιρῶν ἐλ. μέσος καὶ ἐξ.
V. 1,2. 339. Cod. 521,12-522,2 τῶ β' ἐπει, Glyc. 469,1—4, Greg. III 48 D. ἑλεγχεν M. 2, ἐλαγχεν
M. 1. τούτου M. 1,2. πανημέρι, γὰρ οἰκοδομ. cod. πινημέριον γὰρ οἰκοδομῶν V. 1,2, M. 1,2.
ἑδαφισμένων V. 2, M. 1,2, ἑδαφισμένων V. 1, ἑδαφισ. cod. Cod. 524,19 525,10 : Τὸν δὲ τούτου
ἀδελφὸν Ἰουλιανὸν ἐν φρουρᾷ κατέσχεν (τῶ τῆς) ἐπει. Εὐσεβία δὲ ἡ γαμετὴ τοῦ βασιλέως τούτου ἐξαιτησα-
μένη ἐν Ἀθήναις πέμπει τὴν Ἑλ. δ. π.; cf. Greg. III, 74, C. εἰ τεύξασθαι M. 2 (ἐντε-ξ.), ἐντεύξεται
M. 1. ἐπιπ. V. 2, M. 1,2.

Θρώπων δυσσεβεί 438 ταῦτα προλέγειν ὑπισχνου-
 μένων, ὅς τοῦτον 66 εἰς τινα τῶν εἰδωλικῶν καταδύ-
 στων καταγαγών, τοὺς ἀπατεῶνας ἐκάλεσε δαίμονας·
 ἐκείνων δὲ μετὰ τῆς συνήθους φαντασίας ἐπιφανέν-
 των, ἠνάγκασε τοῦτον ὁ φόβος ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ 67
 τὸ τοῦ σταυροῦ 68 σημεῖον, ὅπερ ἰδόντες 69 ἀφανεῖς 66
 ἰγόνοντο. Συνεῖς οὖν ὁ γόης 66 ἐκείνος τῆς φυγῆς
 αὐτῶν τὴν αἰτίαν ἐπεμέμψατο 66 τούτῳ 66 λέγων·
 « Οὐ φοβηθέντες, ὡς σύ νομίζεις, ἀλλὰ βδελυξάμε-
 νοι τὸ παρὰ σοῦ γενόμενον ἀνεχώρησαν. » Οὕτω
 βουκολήσας τὸν αἰχμάλωτον ἐμύησά τε καὶ τοῦ μύ-
 σους ἐνέπληξε 66· ἀίμασι γὰρ μυσαροῖς ἀπολουσάμενον 66 τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ 66 ἡ τῆς βασιλείας
 ἐπιθυμία τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν ἄθλιον.

66 (4) Εἶτα Κωνσταντίος τοῦτον μεταστειλάμενος
 καὶ ἀναγορεύσας τοῦτον 66 Καίσαρα σὺν αὐτῷ κατὰ
 Περσῶν ἐξώρμησε· ἀποστρέφων 67 τοῦτον αὐτοκρά-
 τορα καταλέξας, ἀπέθανεν ἐν Κιλικίᾳ.

(5) Ἐφ' οὗ Εὐνόμιος καὶ Φωτεινὸς καὶ Μακεδό-
 νιος καὶ Ἀπολλινάριος, οἱ αἰρεσιάρχαι, ἰγνωρίζοντο.

66 (6) Καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἀν-
 δρέου, καὶ Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου ἀνεκομισθῆσαν 66
 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

66 (7) Καὶ Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας διῆλθ' αὐτοῦ τῶν
 ψαλλόντων χοροῦς διελών, ἐκ διαδοχῆς τὴν Δαυιδικήν
 ἐδίδαξε πρῶτος φθεῖν μελωδίαν (ὅπερ ἐν Ἀντιοχείᾳ
 πρῶτον ἀρξάμενος 66 παντόσε 66 διέδραμε τῆς οἰκου-
 μένης τὰ πέρατα 66).

66 (8) Καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ καὶ ἡ ἐν Γάγγραις ἐγέν-
 οντο σύνοδοι 66, ἡ μὲν κατὰ Μαρκελλοῦ καὶ Φωτει-
 νοῦ, ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν βλασφημοῦντος, C
 ἡ δὲ κατὰ τῶν μαθητῶν Εὐσταθίου τοῦ Σεβαστείας,
 οἱ καὶ Μα (114b) σαλιανοὶ 66 λεγόμενοι.

439 66 (9) Καὶ ὁ μέγας Ἐφραίμ Ἐφρῶ καὶ λόγῳ
 διεπρέπε 66, ὅς καὶ πολλὰ συγγραμμάτα καταλείπει,
 ἐνοῖς, φασί, καὶ τριακοσίας μυριάδας ἐκδίδωκε σι-
 χῶν 66 εἰς τὸ ψάλλειν Συριστὶ 66 καὶ τοὺς ἐκ τῆς
 κλάνης τοῦ Βαρδησιανοῦ προσηπισπάσασθαι διὰ τοῦ
 μέλους καὶ τῆς ἡδυτάτης συμφωνίας· ἐκδιδάσκει δὲ
 [καὶ] πρῶτον ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου
 Βασιλείου, ὅς καὶ ἐποίησεν αὐτὸν δι' αἰτήσεως λαλῆ-
 σαι τὴν Ἑλληνίδα γλῶτταν ἀκωλύτως.

66 (10) Καὶ τὸ σημεῖον τοῦ 66 σταυροῦ ἐφάνη ἐν
 τῷ οὐρανῷ, ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου Κρανίου μέχρι
 τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαίων διήκων, περὶ οὗ καὶ φέρεται
 πρὸς Κωνσταντίον ὑπὸ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων ἀνα-
 φορά.

ΠΠΘ'. Περὶ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν αἰρέσεως 66.

66 Οἱ τοίνυν Μασσαλιανοὶ, τουτέστιν Εὐχίται καὶ
 Variæ lectiones et notæ.

66 τούτων V. 1. 66 τόπω a prima, μετώπω a secunda manu codicis. 66 τοῦ στ. τὸ σ. V. 1,2. M. 1,2. Ced. 66 οἱ δαίμονες add. cod. 66 ἀφ. αὐτίκα γέγονασιν V. 1,2 Ced. M. 1, ἀφ. γ. ἀ. M. 2. 66 γ. τῆς V. 2. M. 1,2. 66 ἐπέμψατο V. 2, ἐμέμψ. M. 2, ἐμέμψω ὁ M. 1. 66 τοῦτον V. 1,2, M. 1,2, col. 66 ἀνεπλ. V. 2, M. 1,2. 66 ἀπολουσάμ. cod. ἀπολουσάμενον V. 1,2, M. 1,2. 66 β. ἡ τῆς Ced. β. τῆ τῆς V. 1, β. καὶ τῆς V. 2, M. 1,2. 66 356. 66 ἀν. K. V. 1,2, M. 1,2, cf. CXC. 1. quatuor annos et sex menses ante Constantii mortem. 66 δι' add. V. 1,2, M. 1,2. 66 Ced. 518,8—10 in Constantino. 66 εἰσήλθεν V. 1,2, M. 1,2; εἰσήγαγε Ced. 66 Ced. 530,20—22, Glyc. 469,4—7. 66 ἀρξάμ. cod. ἀρξάμενοι M. 1,2. 66 παρεσχίσε V. 1, πνεύσε V. 1,2. 66 τέρματα 1,2 66 345, Ced. 514,19 66 47,28? 66 σύνεδροι V. 2 66 Mes. cod. V. 1,2, M. 1,2, h. l. sed c. seq. Mas. 66 περὶ τοῦ ἁγίου Ἐφραῖμ· Ced. 530,18,19. 66 διέτρεψαν V. 1, ἐτρ. M. 1,2. 66 στοιχῶν V. 2, M. 1, στοιχείων M. 2. 66 Σύροι cod. Σύρους V. 1,2, M. 1,2. 66 Ced. 528,4—10; Glyc. 469,14—22. 66 ἀπὸ τοῦ ἁγ. κρ. τ. Γ 4. 66 Lemma V. 1; Ἄδτη ἐστὶν ἡ τῶν Βογομιλῶν αἰρέσις cod. in margine; Π. τῶν Μασ. αἰρέσεως V. 2; Π. Mas. (M. 1,2?) 66 Ced. 511,18 516,6.

Uimm ex idolicis antris eum duxisset, fallaces in-
 vocavit dæmones. Illis autem sub assucta figura
 comparentibus, compulit eum metus imprimere
 fronti crucis signum, quod videntes invisibiles faci
 sunt. Ille ergo vates, intellecta fugæ illorum causa
 exprobravit illi dicens : « Non perterriti, sicut tu
 putas, sed quod a te factum est detestantes. loco
 cesserunt. » Sic illusionem captivatum initiavit et
 abominatione replevit : sanguinibus enim abomi-
 nandis expurgatum divinum baptismum, regni que de-
 siderium religione miserum denudaverunt.

Postea Constantius eum accersitum proclamavit
 Cæsarem, et cum ipso contra Persas irrupit : regre-
 diens, illo rerum omnium domino relicto, in Cilicia
 mortuus est.

Sub illo Eunomius, Photinus, Macedonius, et
 Apollinarius hæresiarchæ nomen habuerunt.

Et reliquæ sanctorum apostolorum Andræe et
 Lucæ ac Timothei Constantinopolim translatae sunt.

Et Flavianus Antiochensis, duobus psallentium
 choris seorsum distinctis, Davidicam melodiam pri-
 mus canere docuit ; quod Antiochiæ primum ia-
 ceplum usqueaque terrarum fines attingit.

Sardicæ et Gangris habitæ sunt synodi, qua-
 rum una contra Marcellum et Photinum, merum
 hominem Christum blasphemando prædicantem, et
 altera contra Eustathii Sebastensis discipulos, qui
 et Massaliani dicuntur.

Magnus etiam Ephraim verbo et opere floruit,
 qui multa scripta reliquit, ubi dicitur trecenties
 dessem millia versuum ad Syriace canendum de-
 disse, ut symphonizæ melodizæque suavitate ex errore
 Bardesiani Syri revocarentur. Coactus autem pre-
 sbyter ordinatus est a magno Basilio, qui etiam ex
 rogatu linguæ Græcæ cognitionem ei suppeditavit.

Apparuitque in cælo crucis signum a loco sacri
 Calvarii usque ad montem Olivarum decurrens :
 de quo relato ad Constantiam a Cyrillo Jerosoly-
 mitano fertur.

CLXXXIX. — De Massalianorum hæresi.

Porro Massaliani, id est, Euchytæ et Enthusiastæ

(Orantes et Enthel) ab Adelphio, Dádec, Saba, Sy A ineone et Herma hæresiarcho perversam mortiferam- que suam acceperunt hæresim. Ex quibus magnus Flavianus, Antiochensis episcopus, multos monachos suam negantem hæresim, in unum congregatos, sic convicit. Conspicuum enim apud illos seniorem, nomine Adelphium, seorsum assumens, illi cum sagacitate dixit : « Nos quidem, senior, qui longius viximus, melius etiã humanam didicimus naturam, et inimicorum dæmonum stratagemata perfecte novimus; sed et experientia gratiæ dispensationem edocti sumus. Isti vero juvenes, qui nec illis rebus exacte sunt initiati, spiritualiorem audire sermonem non patiuntur. Dic ergo mihi, quomodo dicitis per vestram prececionem et vendi genus, adversarium spiritum discedere sanctique Spiritus gratiam communicari? » Ille vero ratiibus dictis demulsus, absconditum mortiferum- que venenum prorsus eructavit et dixit : « Nullam quidem ex baptismo scimus utilitatem baptizatis conferri, sed solam orationem assiduam domesticum familiaremque dæmonem ejicere. Trahit enim unusquisque naturam ex protoparente, ait, sicut naturam, sic et dæmonum servitatem, quibus oratione sedula pulsus, tandem Spiritus sanctus visibiliter et sensibiliter supervenit ac suam presentiam clarissimis signis manifestat. Corpus quidem a passionum motu statim liberatur; anima vero ab omni inclinatione ad malum sit immunitis, ita ut jam non opus sit nec jejuniis corpus affligente, nec doctrinã animam et mentem refrenante caute- que fugere omnem operationem pravam malamque cogitationem erudiente. Non solum autem ille qui hujuscemodi est, corporis et animæ passionibus probrosisque motibus liberatur, sed etiam futura clare prævidet et sanctam Trinitatem nitidis oculis tuetur, theologiaque ac divinis mysteriis imbuitur. » Cum divinus Flavianus sic turpissimam ac diabolicam hæresim detexisset ac denudasset, ad impiissimum seniorem ait : « Inveterate dierum malorum, convicit te tuum os impurissimum, et non ego; tuaque corrupta ac immunda labia adversum te testificantur. » Manifestata autem illa diabolica et abominabili fallacia et hæresi, ex Syria expulsi, in Pamphylia cesserunt eamque hac labe impleverunt.

'Ενθουσιασται λεγόμενοι ἀπὸ 'Αδελφίου, καὶ Δαδῶν¹⁶ καὶ Σάβα¹⁷ καὶ Συμεῶνος¹⁸ καὶ Ἑρμᾶ, τῶν αἰρε- σιαρχῶν (τὴν πονηρὰν καὶ ψυχρῶλεθρον αἵρεσιν ταύ- τῃν μετέλαθον)· ἀρ' ὧν ὁ μέγας Φλαβιανὸς Ἀντιο- χείας ἐπίσκοπος (ἐπὶ τὸν αὐτὸν μοναχὸν συνήθρο- σασ¹⁹ πολλοὺς²⁰ τὴν αἵρεσιν ἐξαρνούμενους²¹, τὸνδε τρόπον διελεγξέ. 'Επίσημον γάρ τινα παρ' αὐτοῖς γέροντα²², θρόματι Ἀδελφίον παραλαβὼν κατ' ἰδίαν, ἔφη πρὸς αὐτὸν μετὰ πανουργίας· « Ἡμεῖς μὲν, ὦ πρεσβύτα²³, τὸν²⁴ πλέον βεδιωκότες βίον, ἀκριβέ- στερον²⁵ καὶ τὴν ἀνθρωπίαν ἐμάθομεν φύσιν. καὶ τὰ τῶν ἀντιπῶλων δαιμόνων ἐγνωμεν εὖ μάλα μηχανήματα· πεῖρα δὲ καὶ τὴν τῆς χάριτος ἐδιδάχθημεν χορηγίαν· οὗτοι δὲ νέοι²⁶ 440 βντες καὶ τούτων²⁷ ἀκριβῶς οὐδὲν ἐπιστάμενοι πνευματικώτερον ἐπα- κούσαι²⁸ λόγον οὐ φέρουσιν· οὐκοῦν εἰπέ μοι, πῶς²⁹ φατε καὶ τὸ ἐναντίον πνεῦμα ὑποχωρεῖν καὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν χάριν ἐπιφοιτᾶν διὰ τῆς ὑμετέρας³⁰ εὐχῆς καὶ ἐπιτηδεύσεως; » Ὁ δὲ ταῖς λόγοις τούτοις καταβελχθεὶς ἐξήμεισεν ἅπαντα τὸν κεχυμένον ἰδὼν καὶ ψυχροδόρον, καὶ φησιν· « Οὐδε- μίαν μὲν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ἵσμεν ὠφέλειαν τοῖς ἀξιουμένοις ἐγγίνεσθαι, μόνην δὲ τὴν σπουδαίαν εὐχὴν τὸν ἔνοιον καὶ συνομοιωμένον δαίμονα ἐξε- λαύνειν· ἔλκει³¹ γὰρ ἕκαστος³² τῶν τικτομένων ἐκ τοῦ πρωπάτορος (ἔλεγεν)³³, ὡσπερ τὴν φύσιν. οὐτω δὴ καὶ τὴν τῶν δαιμόνων δουλείαν, ὧν ὑπὸ τῆς σπου- δαίας εὐχῆς ἐλευθονόμενοι³⁴ ἐπιφοιτᾶ λοιπὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὁρατῶς καὶ ἀσθητῶς καὶ τὴν οἰκίαν παροῦ- σίαν φανερώτατα σημαῖνον. Καὶ τὸ μὲν σῶμα τῆς ἐμ- παθοῦς κινήσεως εὐθὺς ἐλευθεροῦται παντελῶς· ἡ δὲ ψυχὴ τῆς ἐπὶ τὸ³⁵ χεῖρω τροπῆς τέλειον ἀπαλλάττεται, ὡς μηκέτι δεῖσθαι λοιπὸν μητε νηστείας πιεζούσης τὸ σῶμα μητε διδασκαλίας χαλινούσης τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν (καὶ βαλίνειν εὐταχτα παιδευούσης³⁶ ἀπὸ πάσης ἐνεργείας ποιητῆς καὶ ἐνθυμήσεως· οὐ μόνον³⁷ δὲ ὁ τῶν τοιοῦτων τετυχηκῶς³⁸, τῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς [ὁ τοιοῦτος] ἀπαλλάττεται παθῶν καὶ αἰσχρίων³⁹ σκιρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα σαφῶς προβλέπει καὶ τὴν⁴⁰ ἁγίαν Τριάδα ὀρθόλογο- φανῶς θεωρεῖ καὶ θεολογίας καὶ θεῶν μυστηρίων ἀξιούται⁴¹. » Οὕτως ὁ θεὸς Φλαβιανὸς τὴν (μυστα- ροτάτην καὶ) εἰσιμονιώδη αἵρεσιν ἀνορύξας (καὶ γυ- μνώσας) ἔφη πρὸς τὴν δυσσεβέστατον γέροντα· D « Πεπαλαιωμένε (115) κακῶν ἡμερῶν, ἤλεγξέ σε τὸ σῶν⁴² μιαιφύτων στόμα, καὶ οὐκ ἐγὼ, καὶ τὰ σὰ διεφθαρμένα καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη καταμαρτυροῦσί σου. » Φανερωθείσης δὲ τῆς σατανικῆς καὶ βδελυρᾶς ἀπάτης καὶ αἰρέσεως⁴³ ταύτης, τῆς μὲν Συρίας⁴⁴ ἐξηλάθησαν⁴⁵, εἰς δὲ τὴν Παμφυλίαν ἐχώρησαν, καὶ ταύτην⁴⁶ τῆς λώβης ἐπλήρωσαν⁴⁷

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ Δαδῶν V. 1, Δαδῶν V. 2. ¹⁷ Σάβα V. 1. ¹⁸ καὶ Συμεῶν τῶν V. 1, Ced. ¹⁹ ἔσθεν ἠδὲ, V. 1. ²⁰ καὶ ἠδὲ V. 1. ἔξαρνούμενος V. 1, ἐξαρνούμενοι V. 2, M. 1.2. ²¹ ἐξαιρούμε, cod. in m. ὅρα πῶς σοφώτατα ὁ μέγας Φλαβιανὸς τὸν αἵρετικὸν ἐμπροσθέντα ἐξείπειν τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ· ὅρα αἰρετικόν. ²² γερ. π.ρ. V. 1. ²³ Cod. Slav. ²⁴ πρεσβύτ. cod. πρεσβύτατε M. 1.2. ²⁵ τὸν om. V. 1. ²⁶ ἀκριβέστατον V. 2, M. 1.2. ²⁷ ὁ. ἀρ. V. 1. ²⁸ ἀκ. V. 1. ²⁹ ὅπως V. 2, M. 1.2. ³⁰ ἡμετ. V. 1,2, M. 1. ³¹ ἔλκειν V. 2, M. 1.2. ³² ἕκαστον V. 1,2, M. 1,2, cod. Ced. ³³ ἔλεγεν om. V. 1 Ced. ³⁴ ἐλευθόμενοι M. 1.2. ³⁵ τὰ V. 1,2, M. 1,2, Ced. ³⁶ καὶ β. ἐ. π. om. V. 1, Ced. ³⁷ μόνον M. 1.2. ³⁸ ὁ τῶν τ. τ. om. T. 1, Ced. ὁ τούτων τ.τ. V. 2, M. 1,2. ³⁹ ἀ. π. καὶ σκ. Ced. π. ἀ. καὶ σκ. V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁰ καὶ τὴν om. V. 2. ⁴¹ ἀξιούται V. 2. ⁴² σὸν om. V. 2, M. 1,2. ⁴³ καὶ νόσου τ. cod. et V. 1,2, M. 1.2. ⁴⁴ Συρίας om. V. 2, M. 1,2. ⁴⁵ ἐξηλάθη — ἐχώρη ἐπλήρω cod. ⁴⁶ ταύτης V. 2, M. 1,2. ⁴⁷ οὖν δὲ σχεδὸν εἰπεῖν καὶ τὴν πλειονὴν εἶσιν cod.

441 (2) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Κωνσταντίου ἦν ἄραχος οὐκ ὀλίγος ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένη διὰ τὸ βουληθῆναι περιαιρεῖν τὸ Ὁμοούσιον ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως. Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν θάυμα γέγονεν ἐν Ἱεροσολύμοις πῖντα λόγον ὑπερβαῖνον. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν δογμάτων διαφωνίᾳ ἐκκοπή γέγονε τῶν προσερχομένων ἐπὶ πίστει: σκανδαλιζομένων ἐπὶ τῇ τῶν ἱερῶν διαφωνίᾳ καὶ φιλονεικίᾳ, ὑβρανθέντες ἔδειξεν ὁ τῶν θαυμασίων Θεός, ὅτι οὐχ ὁ λόγος τῆς εἰς αὐτὴν πίστεως αἴτιος τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ τῶν ἀδοκίμων ἱερῶν ἢ σκαιότητος καὶ τῆς κακίας τῆς αὐτῶν γνώμης ἢ ἀδιακρισίας· τοιγαροῦν φαίνεται ἐπὶ πάντων τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ, ἡμέρας μὲν ὀδοῦσης [καὶ τῆς Πεντηκοστῆς περὶ τρίτην ὥραν], παμμεγέστατος σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατεσκευασμένος, καλύπτων τὴν τοῦ ἡλίου λαμπρότητα τῇ ὑπερβολῇ τοῦ φωτός, ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, πιστῶν τε καὶ ἀπίστων. Κυρίλλος δὲ ἦν ὁ σοφώτατος τῆν καὶ αὐτῆς ἁγίας ἐπίσκοπος, τὸν ὁμολογητὴν Μάξιμον διαδεξάμενος. Τοῦτου σώζονται κατηχήσεις ἢ εὐδοκίμως συγγεγραμμένα, ἐν αἷς τὸ σύμβολον τῶν ἁγίων Πατέρων κατὰ λέξιν συνेतῶς ἐρμηνεύσας, μνήμην τῆς τοῦ ὁμοουσίου λέξεως οὐκ ἐποίησατο, τῶν παραδυναστευόντων τότε τὰς ἀφορμὰς ὑφορώμενος. Ἐμεινε δὲ ὁμοῦ ἐκ τῶν ἀγράφων συνηγορῶν τῇ ὀρθοδοσίᾳ. Οὗτος ἔγραψε τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίῳ περὶ τοῦ γενομένου σημείου. Ἄμεινον δὲ τὰ περὶ τούτου διαθέξει αὐτὰ τοῦ ἐπισκόπου τὰ γράμματα ἔχοντα ταῦτα· Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ θεοφιλεστάτου — Κωνσταντίνου, τοῦ σοῦ πατρὸς, τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ ξύλον ἐν Ἱεροσολύμοις ἠϋρῆται — ἐπὶ δὲ σοῦ, θέσποτα πανευσεβέστατε, — οὐκ ἐκ γῆς λοιπὸν, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ τὰ θαυματουργήματα καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ κατὰ τοῦ θανάτου τρόπαιον, ὁ μακάριος, λέγω, σταυρὸς, φωτὸς μαρμαρυγᾶς ἀπαστρέπτων ἐν Ἱεροσολύμοις ὤφθη. Ἐν γὰρ ταῖς ἁγίαις ἡμέραις ταύταις τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, ὡναι; Μαλαίς, περὶ τρίτην ὥραν παμμεγέστατος σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατεσκευασμένος ἐν ὑβραντῷ ὑπεράνω τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ μέχρι τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν ἐλαίων ἐκτεινόμενος ἐφαίνετο, οὐχ ἐνὶ καὶ δευτέρῳ μόνῳ φανεῖς, ἀλλὰ παντὶ τῷ τῆς πόλεως πληθεῖ φανερώτατος, δειχθεῖς, οὐδ' ὡς ἐν τις νομίσειεν ὀξέως, κατὰ φαντασίαν παραδραμῶν, ἀλλ' ἐπὶ πλείοσιν ὥραις ὑπὲρ γῆν ὀφθαλμοφανῶς θεωρούμενος καὶ ταῖς ἀπαστραπτούσαις μαρμα-

In diebus autem Constantii tumultus magnus fuit in universa terra eo quod ex symbolo fidei vocem Consubstantialiam auferrī volebant. In eodem tempore prodigium omnem sermonem superans in Hierosolymis evenit. Postquam enim in hac dogmatum discrepantia, abscisio facta est, accedentibus ad fidem de sacerdotum dissonantia ac æmulatione scandalizatis, de cælo miraculorum Deus ostendit non sermonem de fide in ipsum scandalorum esse causam, sed falsorum sacerdotum imperitiam et pravæ eorum doctrinæ confusionem. Apparet ergo super sacrum Golgotham, in die Pentecostes, ad tertiam horam, grandissima crux lumine formata, solis claritatem luminis visu recoudens, in oculis omnium civitatis habitantium, parvorum ac magnorum, fidelium atque infidelium. Cyrillus autem erat tunc sapientissimus Æliæ episcopus, qui confessori Maximo successerat. Illius servantur catecheses decem egregie scriptæ, quibus sanctorum Patrum symbolum ad verbum interpretatus, consubstantialis Verbi non meminuit, tunc temporis regnantium devitans repugnantiam. Remansit tamen præter scripta orthodoxiæ defensor. Hic regi Constantio de viso prodigio scripsit. Melius autem quæ de illo sunt, docebunt ipsæ episcopi litteræ quæ sic habent: « Sub religiosissimo Constantino, patri tuo, saluiferum crucis lignum in Hierosolymis inventum est: sub te autem, piissime domine, non jam de terra, sed de cælo prodigia videntur; et Domini nostri Jesu Christi, unigeniti Filii Dei de morte victa tropæum, id est, beata crux, lucis splendoribus irradians apparuit. In his enim sacris diebus sanctæ Pentecostes, nonis Maiis, ad tertiam horam, amplissima crux, ex lumine efformata, in cælo desuper monte Golgotha usque ad sacrum montem Olivarum extensa apparuit, non uni, nec duobus tantum visa, sed omni civitatis multitudini clarissima monstrata, nec, ut quis opinari posset, cito per imaginationem transiens, sed pluribus horis super terram aspecta, cum incedentibus radiis radios solis vincens. Non enim ab illa vinceretur sol, nisi valentiores sole spectantibus præberet fulgores, ita ut omnes urbem inhabitantes, visionis metu, confestim in sacram ecclesiam concurrerent, juvenes cum senioribus, viri ac mulieres omnis ætatis, usque ad puellas remotissimas, indigenæ ac extranei, Christiani et Græci, et undique congregati gentiles, cuncti unanimiter quasi ex uno ore Jesum Chri-

Variæ lectiones et notæ

¹⁷ Ἐν ταῖς V. 2, qui hanc variantem relationem c. LXXXVIII, 10 eidem subjungit f° 88, M. 1,2? ¹⁸ Κωνσταντίνου περιελείν V. 2, M. 1,2. ¹⁹ ἐκ τόν V. 2. ²⁰ ἱερῶν φ. V. 2, M. 1,2. ²¹ καὶ ἐκ τῆς κακίης γν. αὐτῶν ἢ V. 2, M. 1,2. ²² φαίνει V. 2, M. 1,2. ²³ ἢ μεσοῦσης cod. ἢ. ὁ. V. 2, M. 1,2. ²⁴ ἀναβέξ. M. 1,2. ²⁵ μνήμης V. 2. ²⁶ συσκευῆς cod. et V. 2, M. 1,2. ²⁷ Epistola ad C. 3,4. Ἐπὶ μὲν τοῦ V. 2. ²⁸ ἠϋρῆται V. 2. ²⁹ ἀπὸ τῆς Cyr. ³⁰ καὶ Σωτήρος Cyr. ³¹ Ἰησοῦ τοῦ V. 2. ³² τοῦ Θεοῦ om. V. 2, M. 1,2. ³³ τῆς Cyr. ³⁴ νίκης aid. Cyr. ³⁵ μαρμαρυγῆ cod. μαρμαρυγῆς V. 2, M. 1,2. ³⁶ ὦ. ἐν ἴ. V. 2, M. 1,2. ³⁷ τ. ἢ. Cyr. ἢ. ταύτης V. 2, M. 1,2. ³⁸ 7. Maii, in quem festum Pentecostes nunquam cadere potuit, cum inter X Maii et XIII Junii tantum locum habeat. Anno vero 351 vel sub initium episcopatus Cyrilli, quo hæc epistola scripta est, Pentecoste fuit 10. Maii; notatur igitur quinquaginta dierum inter Paschā et Pentecosten unns. ³⁹ παμμεγέθης Cyr. ⁴⁰ καὶ V. 2, M. 1,2 Cyr. ⁴¹ ὦ. ἐλ. M. 1,2. ⁴² μόνον Cyr. ⁴³ φανερώτατα Cyr. ⁴⁴ νομίσειεν Cyr.

stum Dominum constantes, Filium Dei unigenitum, miraculorum auctorem, opere et experientia comprehendentes, quod Christianorum dogma, non est in persuasibilibus sapientiae verbis, sed in ostensione virtutis et potentiae, non ab hominibus solis praedicatum, sed caelo divinitus attestatione confirmatum. » Haec dicit episcopus. Ex illo autem prodigio plura millia hominum verbo fidei adjuuncti sunt.

χόθεν ἐπιδημούντων ἐθνικῶν, ὁμοθυμαδὸν τε ⁶⁶ πάντων ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος Ἰησοῦν Χριστὸν ⁶⁷ τὸν Κύριον ⁶⁸ ἀνυμνοῦντων ⁶⁹, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν θαυματοποιὸν, ἔργῳ τε καὶ πίστει παραλαβόντες ⁷⁰, ὅτι τὸ Χριστιανῶν εἶδος ⁷¹ « οὐκ ἐν πειθεῖς σοφίας ἐστὶ λόγους, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει ⁷² Πνεύματος καὶ δυνάμει; », οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων **443** μόνον καταγγελλόμενον, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ ⁷³ θεόθεν μαρτυρούμενον. » — Καὶ ⁷⁴ ταῦτα μὲν ὁ ἐπίσκοπος ἔκ δεξιῶν τῆς παραδοξοποιίας; πολλὰ χιλιάδες προστέθησαν τῷ λόγῳ τῆς πίστεως.

CXC. Regnum Juliani Apostatae.

Post Constantium autem Julianus regnavit annos duo, Cæsar vero fuit annos quatuor et menses sex; consobrinus Constantii, ab episcopo Nicomediensi Eusebio educatus erat. Statura brevis, somno, alimentis et voluptatibus erat quam maxime continens; cæteris autem moribus ambiguis et plane impiis. Etenim Christianorum mysteriis initiatus, mox ea desepit, gentiliumque ritus praetulit, et sacrum baptismum victimarum sanguine ditavit. Ex permissione Dei regnum adeptus, quæcunque faciebat ad dæmonum cultum spectabat. Unde idolorum satellites, recepta fiducia, aperuerunt idolorum templa, ritus abominandos celebraverunt, divina diruerunt templa, et Christianos terribiliter flagellaverunt.

Sub his temporibus Porphyrius, Tyri gubernator, multum contra fidem nostram furens debacchatus est. Christianus enim factus et a quodam Christiano in Palæstina pugno cæsus, vindicandus ad gentilitatem rediit, et contra fidem dogmatizavit.

Qualia quantaque tunc temporis ausi sint et fecerint hujus impii satellites et doctrinae socii,

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ κινήσας V. 2. ⁶⁷ ἢ πῶς γὰρ V. 2, M. 1,2. ⁶⁸ αὐτῶν Cyr. ⁶⁹ δ. τοῖς V. 2, M. 1,2. ⁷⁰ ἀπαν cod. Cyr. qui vero habet ἐπιδημούντων τὸ τῆς πόλεως πληθῶς; ἀπαντας ὁμοῦ M. 1,2; ἀπανσαν? nisi τὴν π. in τῆς πόλεως; cum V. 2, M. 1,2. mutare vis. ⁷¹ ἀπόρως add. Cyr. ⁷² θεοσιτίας V. 2, M. 1,2. ⁷³ μετ' εὐφροσύνης; κατασχεθὲν νέων ἅμα γ. καὶ π. Cyr. ⁷⁴ αὐτῆς M. 1. ⁷⁵ θ. κορῶν V. 2, M. 1,2, κατ' οἴκους θ. x. Cyr. ⁷⁶ γ. τε ἅμα καὶ ἀλ. V. 2, M. 1,2. γ. τε ἅμα καὶ τῶν ἀλ. Cyr. ⁷⁷ ὁμ. διέ V. 2, M. 1,2 Cyr. ⁷⁸ Χριστὸν om. M. 1,2, ante Ἰησοῦν Cyr. ⁷⁹ ἡμῶν add. Cyr. ⁸⁰ ὁμν. M. 1,2, ἀνυμν. post θαυμ. ⁸¹ παραλαβόντων δ: γ. τὸ δ. τὸ πανευσεβές Cyr. ⁸² I Cor. II, 13. ⁸³ ἀπ. λόγων καὶ V. 2, M. 1,2. ⁸⁴ οὐρανῶν Cyr. ⁸⁵ καὶ διὰ τ. V. 2, M. 1,2. ⁸⁶ Sic lemma V. 2, M. 1,2. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἰ. τοῦ π. V. 1, M. 2, περὶ τῆς β. I. M. 1,2, evanuit in codice. ⁸⁷ 361. ⁸⁸ ο παραβάτης add. V. 1. ⁸⁹ ἡμῖν, sed a 3 Nov. add 28 Junii n. 363 sunt anni duo dempto dimidio, non addito. ⁹⁰ Καίτε. — ἀνεπλ. om. V. 1, Slav. ⁹¹ ἐγεγόνει V. 2, M. 1,2. ⁹² ἐξ. δεξ. V. 2, M. 1,2. ⁹³ ἦν γὰρ V. 2, M. 1,2. ⁹⁴ Ἰουλιανός add. Cod. 531,22. ⁹⁵ τὸ σ. βρ. Cod. ⁹⁶ εὐπύγων, τετανθῆριξ Leo. ἔ. μελανθῆριξ Cod. ⁹⁷ ἐγ. φιλοδοξίατός τε καὶ τῷ κατ' ἔ. π. Cod. ⁹⁸ Χριστιανός V. 2, M. 1,2. ⁹⁹ αὐτὸν col. ¹⁰⁰ τοῦ add. V. 2. ¹⁰¹ καὶ πάντα ποιῶν οἷς οἱ δ. Cod. ¹⁰² ταυ- αὐτὸν M. 1,2. ¹⁰³ ἐθ. δ. V. 1,2, M. 1,2. ¹⁰⁴ ἀναθαρσισ. cod. ¹⁰⁵ σηκούς V. 1,2, M. 1,2. ¹⁰⁶ ἐπέτελε. cod. ἐπετέλεον V. 1,2, M. 1,2. ¹⁰⁷ κατέστρε. col. κατέστρεφον V. 1,2, M. 1,2. ¹⁰⁸ ἐμῆστιξαν? Ἐπὶ τούτῳ ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Εὐσεβῆσιος καὶ Ἰω. ὁ στρατιωτῆς, Ἀντίγονος καὶ Μελάσιππος ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ Κλαυσίνα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ Ἀρτέμιος ὁ μέγας, καὶ ἄλλοι πολλοί. Σχόλιον. ¹⁰⁹ ἐκμ. V. 1,2, M. 1,2. ¹¹⁰ ἐξωλισθησὶς V. 2, M. 1,2. ¹¹¹ τυπτηθείς codices. ¹¹² καὶ add. V. 2. ¹¹³ ἐπανήλαθον V. 1. ¹¹⁴ ταλαίπωρος, V. 1,2, M. 1,2. ¹¹⁵ καὶ τὰ τῆς V. 2. ¹¹⁶ ἐτόλμησαν τὸν x. οἱ τοῦ δευσεβῆτος ἀμόφρονες, π.μ.π. V. 1,2, M. 1,2.

B PL'. Βασιλεῖα Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ⁷⁵.

⁷⁶ Μετὰ δὲ Κωνσταντίνου ἰθασίλευσεν Ἰουλιανός ⁷⁷ ἔτη β' ⁷⁸, Καίσαρ ⁷⁹ δὲ γέγονεν ἔτη δ' καὶ μῆνας ζ', ἐξάδελφος ὢν Κωνσταντίνου, δὲ ἑτράφη ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας ἐπισκόπου. Ἦν ⁸⁰ δὲ ὁ βραχύς ⁸¹ τὸ σῶμα ⁸², καὶ ὑπνου μὲν, καὶ τροφῆς, καὶ ἀφροδισίων ὅτι μάλιστα ἔγκρατης ⁸³, τῷ δὲ ἄλλῳ τρῆπος [σκαίδος] καὶ πρὸς εὐσέθειαν πονηρός (τοῖς γὰρ Χριστιανῶν ⁸⁴ μυθελίς μυστηρίοις, ὕστερον αὐτὰ ⁸⁵ παριδῶν) τὸ τῶν Ἑλλήνων προεβλετο καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα αἱματι θυσιῶν ἀππλύνετο (δὲ κατὰ συγχώρησιν ⁸⁶ Θεοῦ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν) ἐπέειπε καὶ ⁸⁷ τὰ λοιπὰ ἴσα οἱ (τοῦτον ⁸⁸ κινούντες) θαύματα εὐθεραπεύοντο ⁸⁹ (ἔθεν οἱ τῶν εἰδώλων ὑπασπισταὶ ἀναθαρρήσαντες ⁹⁰, ἀνεφίξαν μὲν τὸς εἰδώλων ναοὺς ⁹¹ καὶ τὰς μυσσάρὰς ἐπέτέλεσαν ⁹² τελετὰς, τοὺς δὲ θεοὺς ναοὺς κατέστρεψαν ⁹³ καὶ τοὺς Χριστιανούς δεικῶς ἐμάστιζον ⁹⁴).

(2) Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Πορφύριος ὁ Τύριος ὑπάρχων πολλὰ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐμμανεῖς ⁹⁵, ἐλύττησε ⁹⁶. Χριστιανός γὰρ γενόμενος **444** καὶ τυφθεῖς ⁹⁷ ὑπὸ τίνος Χριστιανοῦ ἐν Παλαιστίνῃ ⁹⁸, θυμωθεὶς ἀπήλαθε ⁹⁹ πάλιν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν, ὁ τάλας ¹⁰⁰, καὶ κατὰ τῆς ¹⁰¹ πίστεως ἐδογματίσεν.

(3) Ὅποια τοίνυν καὶ ὅσα κατ' ἐκείνον ἐτολμήθη ¹⁰² τὸν καιρὸν καὶ ἐπράχθη ὑπὸ τῶν τοῦ ἀσεβοῦς ὑπη-

ρετών και ὁμοφρόνων, κάμπολλά μὲν ἐστὶ ²⁶ καὶ Ἀ συγγραφῆς ²⁷ ἰδίας ἐπιθεόμενα · ἡμεῖς δὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγα διηγησόμεθα. ²⁸ Ἐν Ἀσκαλῶνι μὲν καὶ Γαζῇ ἀνδρῶν ἱερῶν καὶ γυναικῶν ἀγίων ²⁹ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ³⁰ ἐπιλημμένων ³¹ ἀναβρόχσαντες τὰς γαστέρας καὶ κριθῶν ἐμπλήσαντες προῦθησαν χόλοις βροάν (ὡς ³² καὶ τῶν ἡπάτων καὶ τῶν αἱμάτων ἀπεγεύσαντο ³³ παράνομοι).

³⁴ (4) Ἐν δὲ τῇ Σεβαστείᾳ ³⁵ πόλει τοῦ Προδρόμου τὴν ³⁶ θύκην ἀνοίξαντες πυρὶ ³⁷ παρέδωκαν ³⁸ τὰ ³⁹ λείψανα, καὶ τὴν κόνιν ⁴⁰ εἰς ἀέρα ἐλίκευσαν.

ΡηΑ'. Περὶ τῆς αἱμορροῦσης ⁴¹.

⁴² Ἐν δὲ Καισαρείᾳ τῆς Φιλίππου τῇ νῦν Πανεαδί ἀνδριάς ἦν τοῦ Κυρίου, ὃν ἡ αἱμόρρους εὐχαριστήριον πρὸ τοῦ οἴκου αὐτῆς ἔστησεν · βοτάνη δὲ τις ⁴³ ἐφύετο ἐν ⁴⁴ τῇ βάσει, ἐν ἣ πρότερον ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς ἴστατο τοῦ Χριστοῦ, πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ἀγνωστος πέλουσα, παντὸς δὲ πάθους ἀλεξητήριος τυγχάνουσα, ὄνπερ ἀνδριάντα Ἰουλιανὸς ὁ ἄσεδῆς ⁴⁵ καταγαγεῖν ⁴⁶ πρὸς ἐμπαιγμὸν δῆθεν καὶ συρῆσαι προστάξας, ἴδιον ἀντ' ἐκείνου ξάνον ἴδρυσεν · πῦρ δὲ **445** κατελθὼν οὐρανῶθεν τοῦτο κατέκαυσε. (Τὸν δὲ ⁴⁷ τοῦ Κυρίου ἀνδριάντα ὄψ' Ἑλλήνων τότε συντριβέντα οἱ Χριστιανοὶ συλλέξαντες ἐπιμελῶς εἰς ἐκκλησίαν ἀπέθεοντο.)

⁴⁸ (2) Ὁ δὲ ἐμβρόντητος ⁴⁹ Ἰουλιανὸς προφανῶς λοιπὸν καὶ ἀναίμως κατὰ (116^ο) τῆς εὐσεβείας ὠπλιζέτο · καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐν ⁵⁰ τῇ πόλει καὶ τὰς ἐν Δάφνῃ ⁵¹ πηγὰς ταῖς μουσαραῖς θυζαῖς ἐμίλωνεν, ⁵² ὅπως ἕκαστος μεταλαμβάνων τοῦ νόματος, μεταλαγγάνη ⁵³ καὶ τοῦ μύσους · ἔπειτα δὲ ⁵⁴ τὰ ⁵⁵ κατὰ τὴν ἀγορὰν προκαίμενα τοῦ μιάσματος ἐμπλήρησι ⁵⁶ περιβρβαίνοντο γὰρ αρτοί, καὶ κρέα, καὶ ὀπῶραι, καὶ λψανα, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐθώδιμα. Ταῦτ' οὖν ὀρῶντες οἱ Χριστιανοὶ ἔστηνον μὲν καὶ ὠλόλυζον ἐπὶ τοῖς γενομένοις ⁵⁷, μετελάμβανον δ' ὅμως, ἀποστολικῶ νόμῳ πειθόμενοι τῷ φάσκοντι ⁵⁸ · Ἐ Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνελθῆσιν. ⁵⁹

⁶⁰ (3) Ἐτι μὴν καὶ ἕτερον ἐξεύρε ⁶¹ κατὰ τῆς εὐσεβείας μηχανήμα ⁶² · τοῖς γὰρ στρατιωτικαῖς καταλόγοις χρυσοῖν διανεμῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος καθιστάμενος ⁶³ αὐτὸς ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ, προῦθηκε ἐπὶ ⁶⁴ παρὰ ⁶⁵ τὸ ἔθος βωμῶν ἀνθρώπων πλήρη ⁶⁶ καὶ λιβανωτῶν ἐπὶ τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τρα-

A multa quidem sunt et peculiarem librum requirerent : nos vero ex multis pauca narrabimus. Ascalone et Gazæ, sacrorum hominum sanctarumque mulierum virginitatem amplexatorum ventres dissectos et hordeo repletos prædædam offerreliant porcis, postquam de sanguinibus et hepatibus gustaverant infideles.

In urbe vero Sebasteia Præcursoris sepulcrum aperientes igni tradiderunt reliquias, et cineres in æra ventilaverunt.

CXCI. De hæmorrhœissa.

Cæsareæ Philippi, quæ nunc Pancas est, Domini erat statua, quam hæmorrhœissa eucharisticon ante domum suam posuit. Herba autem creverat in basi, qua primum ænea Christi statua consistebat, cunctis hominibus ignota, et cuiuslibet passionis antidotum. Sed Julianus impius, cum statuam per irrisionem demoliri dejicereque præcepisset, ejus loco proprium ex ligno simulacrum substituit Ignis autem de cælo prolapsus illud combussit; statuam vero Domini quam tunc Græci contriverant, Christiani sedulo colligentes in ecclesia reposuerunt.

Interea insaniens Julianus, jam aperte et impudenter contra religionem arma acuebat : et primum urbis et Daphnæ fontes abominandis scædavit victimis, ut unusquisque fluente communicans abominationem quoque participaret; postea vero quæcumque macello exponebantur, inquinamento replevit. Circumspergebantur enim panes, et carnes, et fructus, et legumina, et alia quæcumque comedenda. Hæc ergo videntes Christiani gemuerunt et ululaverunt super his quæ fiebant; sed tamen participaverunt res illas, apostolicæ legi parentes quæ dicit : « Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. »

Aliud etiam contra religionem adinvenit stratagemata : militaribus enim censibus aurum distribuens juxta veterem consuetudinem, ipse sedens in regio solio, proposuit præter consuetudinem in mensa coram se posita incensum et aram prunis cooperatam, et præscripsit unumquemque aurum acceptu-

Variae lectiones et notæ.

²⁶ εἰσι V. 2, M 1,2. ²⁷ καὶ γραφῆς M. 1,2. ²⁸ Cæl. 553,6-16 Καὶ γὰρ ἐν Γ. καὶ Ἀ. προσδυτέρους, κ. τ. λ. ²⁹ γ. διὰ V. 1,2. M. 1,2. ³⁰ ἀειπαρθ. Cæl. ³¹ ἐπιλημ. cod. V. 2, ἐπηγγελμένων V. 1. ³² ὦν V. 1,2, M. 1,2. ³³ ἀπ. οἱ δυσώνυμοι V. 1,2, M. 1,2. ³⁴ Cæl. 553,1,2. Οὗτος ὁ μικρὸς τὴν τοῦ πρ. θ. ἀνοίξεις π. τὰ λ. παραδίδοικαι καὶ τὴν κ. διελίκευσας. ³⁵ Σεβαστείᾳ V. 1,2. ³⁶ πρ. θ. V. 1,2, Cæl. ³⁷ τὲ add. V. 1,2, M. 1,2. ³⁸ παρέδωσαν V. V. 1,2, M. 1,2. ³⁹ δὲ add. V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁰ διεσκέδασαν V. 1,2, M. 1,2. ⁴¹ Lemma M. 2, in codice evanuit. ⁴² Cæl. 551,8-15. ⁴³ ἐρ. τῇ V. 1, ἐρ. ὑπὸ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀνδριάντος Cæl. ⁴⁴ δυσσ. V. 1, δαίλιας; Cæl. ⁴⁵ καταγαγεῖν Leo, καταγῆν M. 2, καταγῆν ὦν M. 1, κατάγει Cæl. ⁴⁶ γὰρ add. V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁷ Cæl. 535,11-21. ⁴⁸ ἐμβρόντητος cod. ⁴⁹ ἐκ τῆς πόλεως V. 1. ⁵⁰ καὶ τὰς ἱερῶν π. Cæl. ⁵¹ μεταλαγγάνει cod. μεταλαμβάνη V. 1. ⁵² καὶ add. V. 1. Cæl. ⁵³ τὰ οὐν V. 1,2, M. 1,2. ⁵⁴ ἐνεπιμπλεῖ V. 1,2, M. 1,2, ἐνεπιμπλή Cæl. ⁵⁵ γεν. V. 2, M. 1,2. ⁵⁶ I Cor. x, 25. ⁵⁷ Cæl. 551,6. Greg. III, 75 A. ⁵⁸ ἐξευρών V. 1, M. 1,2, ἀνεξευρών V. 2. ⁵⁹ μ. καὶ τοῖς V. 1. ⁶⁰ καθήστο μὲν ἐ. V. 1, ἐκείνητο μὲν ἐ. V. 2, M. 1,2. ⁶¹ καὶ a. id. M. 2. ⁶² πρὶ οὐν V. 2, M. 1,2. ⁶³ πλήρης λ. cod. — τῇ — τραπέζῃ cod.

rum, prius in aram incensum projicere, deinde A accedere et aurum de manu sua suscipere.

Posthæc quoque mandavit ut abominabilis ejus simulacris adificerentur Jovis et Martis effigies, et sic ille scelestus cunctos contaminare conabatur.

Prohibuit etiam ne Christiani obirent militiam, aut poeticas aut rhetoricas sive philosophicas ediscere scientias permetterentur: « Nam, inquit, nostris litteris instructi, bellum adversum nos suscipiunt. »

Quem Gregorius cognomento Theologus pulcherrime notans ait: « Numquid tua græcitas? die mihi. Nonne Phœnicum sunt litteræ? aut ut tenent quidam Ægyptiorum aut sapientiorum ipsis Hebræorum, qui tabulis digito Dei scriptis inscriptam a Deo fuisse legem credunt. Numquid tuum est atticissare, numerare vel digitis supputare mensuras ac pondera? Nonne Eubæorum est, siquidem Eubæus Palamedes, multorum inventor, propterea quoque invidiam sensit? Numquid tua poemata? Annon potius illius anus, quæ contente humerum a quodam excussa, ut sermo est, deinde valde convicians, impetu verbum pronuntiabat, et hoc inultum juveni placens, et laboriose mensum, admirabilem hanc tuam effecit poesim? Item unde tibi initiari et initiare et more Thracum religiose agere (thracissare)? Nomen ipsum te persuasum habeat. Sacrificare vero nonne a Chaldeis et Cypriis? B Geometria nonne ab Ægyptiis? Magia nonne Persica? Somniorum autem divinationem a quibus nisi Telmechibus audis? Augurium vero a quibus? Non ab aliis ac Phrygiis, qui primum avium volatum ac motus observaverunt. Et ne sermonem longius producam, unde tibi singula? Nonne ex quoque unum, quibus omnibus in unum coalescentibus, unum superstitionis mysterium efformatur? Quid ergo? obtinebimus, cunctis ad primos inventores abeuntibus, nihil aliud habere quam malitiam et circa divina novitatem? Nam verbi potentia bonis scutum est, perversis autem malitiæ munimentum.

Atamen Judæos adversus Christianos armis in- D struens interrogabat eos: « Quare, cum lex sacrificare jubet, non sacrificatis? » Illis autem in illic-

πένης⁶⁴, προσέταξε δὲ τὸν τὸ χρυσιὸν κομιζόμενον⁶⁵ ἕκαστον πρότερον ἐπιβάλλειν⁶⁶ τῷ βωμῷ τὸν⁶⁷ λιβανωτὸν, εἶτα προσέρχεσθαι καὶ τὸ χρυσιὸν παρὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ δίχεσθαι.

(4) Καὶ πρὸς τοῦτοις ἐκέλευσε καὶ ταῖς μυσταριαῖς εἰκόσιν αὐτοῦ συγγράφασθαι Δία καὶ Ἄρεα (καὶ οὕτως ὁ ἀνόσιος ἔσπευδε καττιμάλλειν πάντας).

(5) Ἐξέθετο δὲ⁶⁸ κανόνας ὥστε Χριστιανούς μὴ στρατεύεσθαι μήτε ποιητικῶν, ἢ ῥητορικῶν, ἢ φιλοσοφικῶν⁶⁹ ἀπτεσθαι μαθημάτων. 446 Ἐκ γὰρ τῶν ἡμετέρων, φησὶν, ἐπιλιζόμενοι γραμμάτων, τὸν καθ' ἡμῶν ἀναδέχονται πόλεμον⁷⁰.

(6) Ὁν Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπιόνυμος εἰς μάλα στηλιτεύων φάσκει⁷¹: « Σὺν τῷ ἑλληνίζεσιν; εἰπέ μοι· τί δέ⁷²; οὐ Φοινίκων τὰ γράμματα; ὡς δέ τις⁷³, Αἰγυπτίων ἢ τῶν ἐπὶ τούτων σοφωτέρων Ἑβραίων, οἱ καὶ πλαξί θεοχαράκτοις ἐγγραφῆναι τὸν νόμον παρὰ Θεοῦ πιστεύουσιν. Σὺν τῷ ἀττικίζεσιν, τὸ⁷⁴ ἀριθμεῖν ἢ⁷⁵ καὶ λογιζεσθαι δακτύλους, μέτρα τε καὶ στάθμα⁷⁶; οὐκ Εὐβοίων, εἴπερ Εὐβοιεύς ὁ Παλαμήδης ὁ πολλῶν εὐρετῆς [καὶ] διὰ τοῦτο ἐπιφθονος; » — « Σὰ τὰ ποιήματα; τί δέ; οὐ τῆς γραφῆς μᾶλλον ἐκείνης, ἢ τὸν ὄμιον σεῖσθεῖσα παρὰ τινος συντόνως, ὡς⁷⁷ λόγος, εἶτα ἐνουβρίζουσιν τῷ⁷⁸ σφοδρῷ τῆς ὀρμῆς ἔπος ἐφθέγγετο, καὶ τοῦτο ἀρέσασιν τῷ νεανίᾳ λίαν⁷⁹ καὶ φιλοπονώτερον μετρηθῆναι τὴν θαυμασίαν σου ταύτην ἐδριμούργησε ποίησιν; » — « Αὐτὸ δὲ πόθεν σοι⁸⁰ τὸ μνεῖσθαι, καὶ μνεῖν, καὶ⁸¹ θρησκεύειν; οὐ παρὰ Ἑρακλῶν⁸²; [καὶ] ἡ κλῆσις πεπιθίτω σε. Τὸ δὲ οὕτως⁸³ οὐ παρὰ Καλδαιῶν ἢ τῶν⁸⁴ Κυπρίων⁸⁵; τὸ δὲ γεωμετρεῖν οὐκ Αἰγυπτίων; τὸ δὲ μάγειρίν οὐ Περσικόν⁸⁶; Τὴν δὲ ὀνειρίων⁸⁷ μαντικὴν τίμων ἢ Τελμησιῶν ἀκούεις; τὴν οἰωνοτικὴν δὲ ποίων; οὐκ ἄλλων ἢ Φρυγῶν τῶν πρώτων⁸⁸ περιεργασαμένων ὀρνίθων πτήσιν τε καὶ κινήματα. Καὶ ἵνα μὴ μακρολογῶ, πόθεν σοι τὸ καθ' ἕκαστον; οὐχ⁸⁹ ἐν ἐξ ἐκάστου, ὧν ἀπάντων εἰς αὐτὸ⁹⁰ συνελθόντων ἐν ζεισιδαιμονίας μυστήριον συνέστη; Τί οὖν; δεξιμέθθα, πάντων ἀποχωρησάντων εἰς τοὺς πρώτους εὐρημένους, μηδὲν ἕτερον⁹¹ ἔχειν πλὴν 447 τῆς κακίας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον ταύτης καινοτομίας; ἢ γὰρ τοῦ λόγου δύναμις τοῖς μὲν ἐπιεικίσιν ὄπλον, τοῖς δὲ μοθηροῖς πάντων⁹² κακίας γίνεται. »

(7) Καὶ μέντοι καὶ τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐξοπλίζων ἤρετο τούτους: « Διὰ τί, θύειν τοῦ νόμου κελεύοντος, οὐ θύετε; » Τῶν δὲ τὸν

Variae lectiones et notæ.

⁶⁴ τρ. καὶ πρ. V. 1. ⁶⁵ περὶ τῶν — κομιζομένων V. 1,2. ⁶⁶ ἐπιβάλλειν cod. ⁶⁷ γ. A. v. 1. ⁶⁸ Cod. 534,3-6. ⁶⁹ Cod. 533,20,21. τῷ β' ἔπει. ⁷⁰ δὲ καὶ νόμιον ὡ. V. 1,2, M. 1,2. ⁷¹ ἢ φιλοσόφων μ. ἐκπαιδεύεσθαι V. 1,2, M. 1,2. ⁷² Ἀπολιναρίου: δὲ τῆ μὲν θαλά Γραφῇ ὕλη χρησάμενος, πάντων δὲ ποιητῶν τοὺς χαρακτῆρας μιμησάμενος. Ἐγραψε [τοῦ δι' αὐτῶν] παιδεύεσθαι Χριστιανούς: Ὁὕτος δὲ ὁ Ἀπολιναρίου ὀρθόδοξος καὶ ἐλλόγιμος; ἦν (Scholliius codicis). ⁷³ Κατὰ Ἰουλιανῶν στηλιτευτικῆς ed. Paris. 1531, 4° p. 62. ⁷⁴ διὰ cod. ⁷⁵ φασὶ τῶν aidd. cod. τῶν V, 1,2, M. 1,2. ⁷⁶ πεττενεῖν δὲ καὶ add. Gr. ⁷⁷ ἢ om. Gr. — τὸ δ, δὲ καὶ V. 1,2, M. 1,2. ⁷⁸ καὶ ἐπι πρὸ τούτων τὰ τακτικά καὶ πολιμικά τίνοι; Gr. ⁷⁹ ἀντιπαρόντος ὡ; Gr. ⁸⁰ τὰ σφοδρά V. 2. ⁸¹ λίαν om. Gr. ⁸² σοι om. V. 2. ⁸³ τὸ add. Gr. ⁸⁴ οὐ π. Θρ, om. V. 2. ⁸⁵ τὸ θ. δὲ V. 1,2, M. 1,2. ⁸⁶ εἴτ' οὖν K. Gr. V. 1,2, M. 1,2. ⁸⁷ τὸ ἀπτερομαρῖν οὐ Βαδουλωνίων Gr. ⁸⁸ Περσῶν V. 2, M. 1,2. ⁸⁹ ὀνειρομαντικὴν οὐ T. M. 2. ⁹⁰ τὴν δὲ ὁ π. E. 3. M. 1,2. — τῶν Gr. ⁹¹ πρώτον cod. πρώτω V. 1. ⁹² ἐξ ἐκίστων; cod. ἐνθ; ἐξ V. 2. ⁹³ εἰς ταύτων Gr. ⁹⁴ ἡμέτερον Gr. ὁμᾶς ἔτ. vel ὁμᾶς. ⁹⁵ μέτρον? V. 2. ⁹⁶ Cod. 525,21-526,11,337,9-14 τῷ γ' ἔπει.

ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἐκεῖσε περιγεγραμ-
μένην αὐτῶν λατρείαν προβαλλομένων, αὐτίκα
προσ(116b)έταξεν ὁ θεομάχος ἀνεγείραι τὸν κατ'
ὄργην καὶ γνώμην Θεοῦ ναὸν καταλυθέντα* καὶ τοῦτο
μετὰ πολλῆ· χαρᾶς ἀκούσαντες ἅπασι· ἑτὰ προστε-
ταγμένα τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ὁμοφύλοις ἐδή-
λωσαν. Καὶ οἱ μὲν πανταχόθεν συνέρχον καὶ
χρήματα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ
ναοῦ προσισφύροντες· ὁ δὲ Παραδάτης· συν-
ἀπέστειλεν αὐτοῖς καὶ ἄρχοντα·¹ καὶ πολλὴν παρ-
βρῆσιν·² καὶ συνδρόμην· σκαπάνας γὰρ καὶ ἀμ-
μας ἄργυρᾶς κατασκευάσας συνέπεμψε τοῖς ἀθέ-
οις· Ἰουδαίοις·³ Καὶ ἔπει ὀρύττειν κατήρξαντο·⁴
(καὶ τὸν χεῖρον ἐκφορεῖν·⁵ πολλὰι μυριάδες), ἐξαπίνης
ἀνεμοὶ (βαγδαῖοι) βίαιοι (·ε καὶ στρέβιλοι) πνεύσαν-
τες ἄθροως ἅπαντας διεσχέδισαν·⁶ (Ἐκείων δὲ με-
μνηστών ἐστι·⁷ καὶ τῆ θεῖα μακροθυμίᾳ μὴ σωφροני-
ζομένων, ἀλλὰ τοῦ ἔργου πάλιν ἀποτρομένῳ, πρῶτον
μὲν σεισμὸς γέγονε· μέγιστος καὶ φοβερώτατος,
ἐπειτα δὲ πῦρ ἐκ τῶν ὀρυττομένων θεμελίων ἀνα-
δραμὸν κατέκαυσε·⁸ πλείστους·

¹¹ Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν νύκτα (καὶ τὴν μετ' αὐτῆν)
ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ τοῦ σταυροῦ·¹² τὸ σχῆμα πᾶσαν
φωτοειδῶς καταυγάζον τὴν γῆν ἐκείνην· (Ἦπερ·¹³ οἱ
ματαιόφρονες θεασάμενοι καὶ τὴν κατ' αὐτῶν θεο-
μηνίαν ἀναργέστερον ἐπισιθόμενοι, πρὸς τὰ ἴδια
μετ' αἰσχύνης ἀπέδρασαν.)

448·¹⁴ (8) Ὁ δὲ βαρυκάρδιος Ἰουλιανὸς ταῦτα
μεμαθηκώς παραπλήσιος· κατὰ αὐτὸς τῷ Φαραῷ τὴν
καρδίαν ἐσχλήρυνε·¹⁵ Μετὰ δὲ ταῦτα Πέρσαι·¹⁶
κατὰ τὴν Ῥωμαίων ἐξεληθόντες γῆν, ἔδοξεν αὐτῷ
τούτοις παρατάξασθαι· καὶ¹⁷ τοὺς μάνταις ἐπερω-
τήσας·¹⁸ ἐκέλευον·¹⁹ αὐτῷ καὶ ὑπισχυνοῦντο τὴν
νίκην, ὡς παρὰ τῶν δαιμόνων εἰληφότες, ὄθεν καὶ
χρησμὸν τῷ δυσσεβεῖ ἐπανεγίνωσκον ἔχοντα·²⁰ τάδε·
· Nūn·²¹ πάντες ὀρμώμεθα·²² θεοὶ νίκης τρόπαια
κομίσασθαι παρὰ²³ θηρὶ ποταμῷ. Τῶν δ' ἐγὼ ἡγε-
μονεύς·²⁴ θοῦρος·²⁵ πολέμοκλονος Ἄρης·

Τούτοις πεισθεὶς ὁ πεφανακισμένος, καὶ πάλλα, καὶ
μεγάλα, καὶ δυσδιήγητα κατὰ Χριστιανῶν ποιήσας,
καὶ ἄλλα πλείονα ποιεῖν μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν
νίκην ἐπαγγεῖλαι· ἄμενος, κατὰ Περσῶν ἐκίνησε, καὶ
διαβᾶς τὸν ὀρίζοντα ποταμὸν ἀπὸ τῆς Περσῶν τὴν·²⁶
Ῥωμαίων χώραν, καὶ ὑπὸ τινος ἀπατηθείς Περσι-
κοῦ λέγοντος ὡς ἐν τρισὶν ἡμέραις παραδώσειν αὐτῷ·²⁷
τὴν Βαβυλῶνα καὶ μὴ χρεῖζειν πολλῶν ἀναλωμάτων,
εὐθύς τὰς μὲν τὴν τροφὴν·²⁸ κομιζούσας ναῦς ἐνέ-
κρησεν·²⁹ αὐτὸς δὲ διὰ γῆς ἀπῆει δυσβάτου ποδη-

A rosolyms templum et ibi praescriptam ipsis ado-
rationem, allegantibus, statim praecipit impius ut
resuscitarent templum, secundum iram et volun-
tatem Dei destructum; quod hi cum multa laetitia
audientes, omnibus contribulibus per universam
terram praescripta denuntiarunt. Ii quidem undique
concurrunt opes et zelum ad aedificationem
templi asportantes; apostata vero misit ad eos duces
cum magna libertate multoque auxilio: fossoria
enim et instrumenta, argentumque simul ad atheos
Judaeos misit. Ubi vero fodere terramque deserbo
caepissent illi sexcenti, extemplo venti vehemen-
tes ac violenti necnon turbines fortiter flantes
cunctos disperserunt. Illis autem adhuc conanti-
bus et divina longanimitate non resipiscentibus,
et opus denuo repetentibus, primum terrae motus
factus est magnus et horribilus, deinde ignis ex
fundamentibus effossis exurgens, plurimos com-
bussit.

Per noctem autem hujus diei diemque sequentem
apparuit in caelo crucis signum totum resurgens et
regionem illuminans; quod cum stulti vidissent,
iramque Dei contra se manifestam intellexissent, in
propria cum rubore refugerunt.

Sed propositi tenax Julianus, his auditis, non secus
ac Pharao cor suum induravit. Postea vero, cum
Persae in terram Romanorum essent egredi, sibi
dimicandum adversus eos existimavit. Vates ab eo
consulti, exhortati sunt eum, et, quasi a demoni-
bus hoc tenentes, polliciti sunt ei victoriam; unde
quoque responsum impio denuntiauerunt haec ha-
bens: « Nunc omnes dii properamus victoriae tro-
paea mereri prope ferum fluvium. Ego autem du-
ctor eorum ad bella movens terribilis Mars. »

Illis dictis illusus, multa magnaque ac narratu
difficilia contra Christianos postquam egisset, et alia
majora se post bellum ac victoriam reservare nunti-
asset, adversus Persas profectus est. Cum trans-
siisset fluvium, Romanorum terram a terra Persa-
rum separantem, a quodam Persa dicente se post
tres dies traditurum esse regi Babylonem, nec
magnis sumptibus opus esse, deceptus, cito naves
quae alimenta detulerant, exussit, et ipse per semi-
tas accessu difficiles a deceptore Persa pedibus

Variæ lectiones et notæ.

¹ ἅπαντα τὰ π. V. 2, M. 1, 2. ² συνεισφύροντες Cael. ³ ὁ δὲ συν. N. 1, 2, M. 1, 2. Cael. ⁴ ἄρχοντα V. 1, 2, M. 1, 2. ⁵ π. ὀρηστῶν Cael. V. 1, 2, M. 1, 2. ⁶ ἀντιθέοις Cael. V. 1, 2, M. 1, 2. ⁷ Ἰουδ. οἰκ. V. 2. ⁸ ἴρξ. V. 1, Cael. ⁹ ἐκφορεῖν V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁰ ἅπαντα διεσχέδισαν Cael. ¹¹ μ. καὶ σ. V. 1. ¹² ἐγγε-
νιτο σ. V. 1, σ. ἔγ. V. 2, M. 1, 2. ¹³ τοὺς ἀλλ. V. 1. ¹⁴ Cael. 557, 20-558, 5? ¹⁵ τοῦ Χριστοῦ τὸ σχ. V. 2, M. 1, 2. ¹⁶ ἄπερ V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁷ Cael. 538, 6-23 ὡς φησὶν Ἀγαθίας, qui de hac re nihil habet. ¹⁸ ἐσχλή-
ρυνετο cod. ¹⁹ Περσῶν ἐξεληθόντων? τῆς Ῥ. ἐξήλασαν γῆς· διὰ καὶ ἐδ. V. 1, ²⁰ ἀντιπρ. V. 1, 2. ²¹ δὴ
ἀλλ. V. 1. ²² ἐπερωτῆσαν? ²³ ἐκ. καὶ ὑπ. V. 1, sed αὐτῷ post νίκην V. 1, 2. ²⁴ ἔγ. οὕτως V. 1, 2. ²⁵
M. 1, 2. ²⁶ δι. ἀλλ. V. 1. ²⁷ ὀρμήθημεν, Leo, P. Th. Cael. V. 1, 2, M. 1, 2. ²⁸ περὶ Leo. ²⁹ ἡγεμονεύσω
cod., Leo, P. Th. Cael. V. 1, 2, M. 1, 2, cod.; ἡγεμονεύς conjectura nostra metro requiritur. ³⁰ θοῦρος
cod. κοουδούρος M. 1, 2, κοουδούρος V. 2. ³¹ τῆ Ῥ. χώρα V. 1, i. subscr. pro v. ³² ταῦ λαοῦ V. 1. ³³ ἐνέ-
κρησε. cod. ἐνεπύρισε V. 1, 2, M. 1, 2, cf. Greg. IV. 115 D.

ductus, abiit. Hic autem subito fugiens inconstantem levissimamque regem dereliquit cum populo errantem, atque solitudine viciusque penuria viribus exhaustum. Talem enim vigesatam persenserunt ut equos et mulos edere coacti sint. Cum igitur populus erravisset et valde consumptus esset, invenerunt subito mortuum flagellum a Deo missum: nam ex improvise jaculum fertur in ipsum, et per brachium ad latus decurrens intus penetrat. Ex hoc vulnere vitam finivit manu iniqui ipsius occiso: is. Hunc quidem qui justam illam intulerat plagam nemo usque ad hodiernam diem scivit: veruntamen, sive homo, sive angelus hoc fecit, divini numinis minister fuit. Illum autem ferunt, cum plagam accepisset, cruore manum implevisse, et ad caelum projecisse, dicentem: « Vicisti, Galilæe; contentus esto, Nazaræne. »

Ablatum ipsius impurum corpus et Tarsi sepulchrum rejecit et vomuit terra, sicut ait denuo Gregorius cognomine Theologus: « Parum est quod in medio. Sed cum Persis justitia scelustum dederit, adhuc ibi jus urget, et mortuum absque misericordia prosequitur: a quodam enim audiui non illum tumulo recipi, sed terra propter illum agitata proici, et eructari, præludium, puto, supplicii quod illic manet. » Post hæc autem deprehensæ sunt illius magiæ, fraudes et artes.

Cum enim esset in Perside, miserat ad occasum C demona, qui exinde sibi responsum citissime referret: hic autem a quodam monacho prohibitus a progressu, per dies decem iter prosequi non valuit. Regressus ad Apostatam et interrogatus de mora respondit: « Moratus sum et absque opere redivi: expectabam enim Puplium monachum, an forte cessaret a precatione; sed cum per dies decem non cessavit, ne jussum tuum exsequeretur impedit. » Cum autem istud Julianus audisset, violenterque iratus esset, minatus est esse post reditum monachorum genus exterminaturum esse. Quod cum audivisset et demiratus esset unus ex magnatibus ejus, post reditum, distribuit omnem substantiam suam pauperibus, et ad seniores se contulit. Illustris monachus factus, monachorum virtutem, quam adversus tenebrosos spiritus acceperunt, omnibus enarrabat.

A γούμενος²⁰ ὑπὸ τοῦ ἀπατεῦνος Πέρσου, ὃς ἐξαίφνης ἀποδράσας κατέλιπε τὸν εὐρύπιστον καὶ κουφότατον, πλανώμενον μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τραυχόμενον ὑπὸ τῆς ἐρημίας καὶ τῆς τῶν τροφῶν ἀπορίας· τσαυτῆ γὰρ ἔνδεια περισχεν αὐτοὺς ὡς καὶ ἱππων καὶ ἡμιόνων ἀπογεύσασθαι. Πλανώμενος οὖν ὁ λαὸς καὶ σφόδρα διασφαιρόμενος εὗρον ἐξάπινα κείμενον τὸν θεήλατον²¹· ἐξ ἀφανοῦς γὰρ ἀκόντιον φέρεται κατ' αὐτοῦ, καὶ διὰ²² τοῦ βραχίονος εἰς τὴν πλεύρην διαδραμὸν εἰσῆδου, ἐξ ἧς κληγῆς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀδῆλου τοῦ ἀνελέντος αὐτὸν γενομένου. Καὶ τὸν μὲν τὴν δικαίαν ἐκείνην ἐπινευχόντα πληγὴν οὐδεὶς 449 ἔγνω μέχρι καὶ τῆμερον· ὅμως δὲ, εἴτε ἀνθρώποι, εἴτε ἄγγελος²³ τοῦτο δέδρακε, τοῦ θείου νεύματος ὑπηρέτης γέγονεν· ἐκείνον²⁴ δὲ φασὶ δεξάμενον τὴν πληγὴν, εὐθύς πλησαι τὴν χεῖρα τοῦ αἵματος καὶ βίψαι εἰς τὴν ἀ(117*)έρα καὶ φάναι· « Ἐνίκησας²⁵, Γαλιλαε· ἀρκέσθητι, Ναζαρηνέ. »

²⁰ (9) ²¹ Καὶ ἀνακομισθὲν²⁶ τὴν μαρὸν αὐτοῦ σῶμα ἐν Ταρσῷ καὶ ταφὴν ἀνεδράστη ἀπὸ²⁷ τῆς γῆς καὶ ἀπεβρίθη. καθὼς²⁸ ἔφη πάλιν Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπίνομος· « Μικρὸν²⁹ τὸ ἐν μέσῳ· καὶ Πέρσις μὲν ἡ δίκη δοῦσα³⁰ τὸν ἀλιτήρον, ἐκεῖ δικάζει καὶ — νεκρὸν ἐπανάγει μὴ ἐλευσόμενον, ὡς δὲ ἐγὼ τινος³¹ ἤκουσα, μηδὲ³² τῷ τάφῳ προσδεχόμενον³³, ἀλλ' ὑπὸ τῆς σεισθεῖσης δι' αὐτὴν γῆς ἀποσειόμενον³⁴ καὶ ἀναβρασσόμενον, προελμιον οἶσαι τῆς ἐκεῖσε κολάσεως. » Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφωρόθησαν αἱ τῆς ἐκείνου γοητείας³⁵ μαγανείαι.

C ³⁶ (10) Ἐν μὲν γὰρ τῇ Περσίδι· τυγχάνων, πέμψας δαίμονα πρὸς τὴν δύσιν πρὸς τὸ ἐνεργεῖν³⁷ ἐκείθεν ἀποκρισὶν διὰ τάχους, ἐκωλύθη τῆς πρόσω πορείας ὑπὸ τινος μονάζοντος, ἐπὶ ἡμέρας³⁸· « μὴ δυνάμενος προδῆναι· ὑποστρέψας δὲ³⁹ πρὸς τὸν ἀποστάτην καὶ τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητος ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίνατο· « Καὶ ἐβράδυνα καὶ ἀπρακτος ἐπανῆλθον· ἐκδιχόμενος⁴⁰ γὰρ Πούπλιον μονάζοντα, εἴπως παύσηται τῆς προσευχῆς, καὶ μὴ παυσάμενον αὐτοῦ⁴¹ ἡμέρας ἰ', διεκώλυσε μὲ ποιῆσαι τὸ θελημὰ σου. » Καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἰουλιανὸς 450 καὶ ἀγανακτήσας σφόδρα, προσηπέλησε μετὰ τὴν ἐπιστροφήν⁴² ἐξολοθρεῦσαι τὴν τῶν μοναχῶν⁴³ γένος, ὅπερ μαθὼν τις τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ καὶ θαυμάσας, ἐπανελθὼν, δίδειμι τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ⁴⁴ πένησι καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ γενόμενος δίκιμος μοναχὸς πᾶσιν ἔλεγε τὴν ἰσχὺν τῶν μοναζόντων, ἣν ἔλαβον κατὰ τῶν σκοτεινομόρφων διαιμένων.

Variae lectiones et notæ.

²⁰ διηγ. M. 2. ²¹ νεκρὸν add. cod. ²² καὶ τοῦ βρ. V. 1.2. ²³ εἴτε ἀνογ V. 2. ²⁴ ἐκεῖ δὲ V. 2, M. 1.2. ²⁵ Ἐν. Γ. ἐν. V. 1.2, M. 1.2. νενίκησας Χριστῷ, κορέσθητι, Ναζωραῖε Leo, Ced. x. N. ²⁶ Glyc. 472.6-9. ²⁷ Εἴτα add. V. 1.2. ²⁸ φησὶ V. 1. ²⁹ ὑπὸ M. 2. ³⁰ καὶ add. V. 2, M. 1.2. ³¹ Greg. XXV. 303 D. ³² μὲν γὰρ add. V. 1.2, γὰρ M. 1.2. cod. ³³ Ἐπὶ τούτου ἐν Ἀθήναις Βασίλειος καὶ Γρηγόριος ἡκμαζόν παιδεύομενοι παρὰ Ἱερῶν καὶ Προαιροσίων εὐδοκίμοις σοφισταῖς ἐμυθῆτευσον δὲ καὶ παρὰ Λιβανίου τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ σοφιστῶν (Schollon; Leo. in Valentiniano). ³⁴ δικάσας M. 2. ³⁵ μηδ' Gr. ὡς· ³⁶ προσ. οἴη. V. 2, M. 1.2. — προσλαμβανόμενον V. 1, Gr. ³⁷ ἀποσειμ. καὶ ἀναβρασσμ. cod. ἀποσειόμενος καὶ ἀναβρασσόμενος V. 2, M. 1.2. ³⁸ κακίας γοηταί καὶ μαγανταί V. 2, x. αἱ γ. καὶ μ. M. 1.2. ³⁹ Cod. 526.12-527.2 Glyc. 472.9-15. ⁴⁰ αὐτῷ add. V. 1, Ced. ⁴¹ ἰ, καὶ μὲν ὁ δ. πρ. πάλιν πρ. τὸν Ἰουλιανὸν ὑπέστρεψε V. 1.2 (M. 1.2 ἐπιστρ.) ⁴² Ὅ δὲ τὴν ἀ. τῆς β. ἐρωτήσας ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ δαίμων V. 1.2, (M. 1.2 οἴη.. αὐτῷ). ⁴³ ἐκδ. Π. V. 2, M. 1.2. ⁴⁴ ἐπὶ add. V. 1.2, M. 1.2. ⁴⁵ ὑποστρ. V. 1.2. ⁴⁶ τῶν μ. τὸ γ. V. 1.2, M. 1.2. ⁴⁷ πάντες add. V. 1, π. τοῖ; V. 2, M. 1.2.

⁴⁴ (11) Ἐν δὲ Κάραις, τῇ παρὰ ⁴⁵ Κάρου ⁴⁶ βασι- A
λέως κτισθείση πόλει, τὴν πρὸς Πέρσας ποιούμενος
πορείαν, ἐξελεύσθω ⁴⁷ καὶ ἐν τινι καταθύσει θυσίας
ἀκαθάρτους ποιῶν ⁴⁸, κλειῖθρα καὶ σήμαντρα ταῖς
θύραις ἐπέθηκε καὶ φύλακα; ἐπέστησε, μηδένα ⁴⁹
ἔσω τῶν θυρῶν κελεύσας; γενέσθαι μέχρι τῆς αὐτῆς ⁵⁰
ἐπανόδου, ἤνπερ ἀνοίξαντες μετὰ τὴν ἐκείνου πῶ-
σεν, εὐρον γύναιον ἐκ τῶν τριῶν κρεμάμενον καὶ
ἐκτεταμμένας ἔχον τὰς χεῖρας; ἧς ἀνασχίσας ὁ
ἄσπλαγχνος τὴν γαστέρα τὴν κατὰ Περσῶν δῆπου-
θεν ⁵¹ ἔγνω διὰ τοῦ ἥπατος νίκην.

⁵² (12) Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰς μὲν κιβωτοὺς ἐν
τοῖς βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένας,
πολλὰ δὲ φρέατα νεκρῶν σωμάτων εὐρον· πεπληρω-
μένα ⁵³· καὶ γὰρ ⁵⁴ μυρία; [μὲν] γυναῖκα; ἐν γαστρὶ
ἔχουσας ἀναιτεμῶν καὶ ἐν τοῖς ἐμβροῖσι ἥπατοσκο- B
πῶν ⁵⁵ καὶ πολλοὺς παῖδας ⁵⁶ κατασφάξας ὑπὸ τὰ
εἰδωλα κατώρυξεν ὁ φιλεῖδωλος ⁵⁷ εἰδωλιανός. Πολ-
λὴν δὲ καὶ ἄλλην λογικὴν ἀγέλην ἐκ ποικίλων ἡλι-
κιων διαφόροις ὑπέβαλε θανάτοις ἐπ' ὄνοματι Πο-
σειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων ὁ δαιμονιώδης
καὶ θεομισῆτος ⁵⁸· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ ἴππου; λευ-
κού; τε καὶ πυρροῦ; ἔθου, τοὺς μὲν τῷ ἡλίῳ, τοὺς
δὲ τῷ πυρὶ κα; τοῖς ἀνέμοις· καὶ πρὸς τοῦτοι; κύ-
νας, καὶ πιθήκους, καὶ κόρακα; καὶ πᾶν σχεδὸν
ἔρπετων ⁵⁹ εἶδος καὶ τετραπόδιων, θηρίων τε καὶ
τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ νηκτῶν οὐ διελείπε κατα-
σφάττων καὶ τελετὰ; παντοίας ἐπινοῶν, πλείους καὶ
χείρους τῶν 451 παρ' Ἑλλήσι ⁶⁰ νενομισμένων,
πρὸς τὸ πάντας τοὺ; πρὸ αὐτοῦ (117^b) Ἑλλήνας C
ὑπερακοντίσαι, διὰ τῶν τοιούτων οἰόμενος ὁ ἄθεος
ἀποθεωθῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι.

(13) Τοιαῦτα τῶν δυσωνύμων θεῶν καὶ ἀκαθάρτων
δαιμόνων ⁶¹ τὰ ἐπιτάγματα καὶ μαντεύματα, καὶ
τοιαῦτα τοῦ ματαιόφρονος καὶ ἀπιστάτου καὶ θελά-
του ⁶² τὰ ἀποτελέσματα. Καὶ τοῦτων μὲν ἡ ψευδο-
μαντεία τε καὶ ἀπάτη πεφώρταται· ἐκείνου; δὲ τῇ
τούτων πλάνῃ δεδουλωμένος ἀπώλετο ⁶³ ψυχῇ καὶ
σώματι, ἐτῶν ὑπάρχων λ', καὶ ἐξέλιπον ἐν ματαιό-
τητι; αἱ ἡμέραι αὐτοῦ καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ μετὰ σπου-
δῆ; καὶ ἀπώλετο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ· πολλὴν
γὰρ ⁶⁴ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ⁶⁵ ἐλάλησεν καὶ ἔθετο
εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ
διῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς γέγραπται. Καὶ πάνδεινα
καὶ δυσεξήγητα πράξας, καὶ μεγάλα ⁶⁶ μεγαλαυχῆ- D
σας, τὴν ἑαυτοῦ προτέραν πίστιν ⁶⁷ καὶ τάξιν μὴ
τηρήσας, πέπτωκε πῶμα ἐξαισίον καὶ δυσεξήγη-
των, ⁶⁸ ὡσπερ καὶ ὁ τοῦτον ἀπατήσας καὶ ἀπολέσας
παγκάκιστος διάβολος.

Caris, in urbe a Caro rege ædificata, iter adver-
sus Persas faciens, cum egressus esset et in quo-
dam antro sacrificaciones impuras egisset, serus
ac sigilla januis apposuit et custodes constituit,
ne quisquam intus fores ante suum reditum in-
grederetur prohibens. Hanc autem domum, post-
quam, illo mortuo, reclusissent, mulierculam in-
venerunt crinibus suspensam resectis manibus;
illi ventrem immitis aliquis aperuerat, et sane illius
hepate victoriam de Persis cognoverat.

Antiochiæ vero multas capsas, in regiis ælibus,
capitibus hominum plenas, multosque puteos ca-
daveribus refertos invenerunt. Mille enim mulieres
uterum gestantes dissecans, et in sætibus earum
aruspicia quærens, multosque infantes sub idola
jugulatos infodit idolorum amans idolicola. Pluri-
mum autem et alium gregem rationabilem ex diver-
sis ætatibus in nomine Neptuni cæterorumque dæ-
monum dæmoniacus et Deo odiosus variis lethi
generibus subjecit. Quinimo equos albos et rufos
immolabat, illos quidem soli, hos autem igni et
ventis. Insuper canes et simios et corvos et omne
fere genus reptilium, quadrupedum, ferarum, vo-
lucrum et natantium, non cessabat immolans et
omnimoda excogitans sacrificia, plura pejoraque
sacrificiis apud Græcos usitatis, ad omnes Græcos
ante se degentes superandos, talibus atheus spe-
rans se apotheosi donandum et deum esse repu-
tandum.

Qualia sunt male nominatorum deorum impu-
rorumque dæmonum præcepta et oracula, talia quo-
que fuerunt miseri Apostatæ flagellique divinitus
missi opera. Illorum vana oracula fallaciaque de-
teguntur: hic vero postquam illorum errori deditus
fuisset, anima et corpore periit, annos triginta
natus, atque in vanitate dies ejus et cum festina-
tione anni ejus evanuerunt, consumptusque est
perversitate ejus; multam enim et injustitiam locu-
tus est in auram, et posuit cælum contra os suum, et
lingua ejus transivit in terra, sicut scriptum est.
Et postquam horrenda narratuque difficilia fecit,
multumque superbivit, priore fide et ordine non
servatis, cecidit infanda mirandaque ruina, sicut
ille qui deceperat eum ac perdidit pessimus
diabolus.

Varie lectiones et notæ.

⁴⁴ Ced. 527,3-10; Glyc. 472,15,16. ⁴⁵ τοῦ V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁶ τοῦ add. Ced. ⁴⁷ ἐξελεύσθω V. 1,
Ced. ⁴⁸ ἐπιπέσει; V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁹ μηδ. — ἐπανόδου οὐκ. Slav. ⁵⁰ αὐτοῦ οὐκ. V. 2. ⁵¹ ἰ. δ. M.
1,2. ⁵² Ced. 527,10 528 2,540,4-15. ⁵³ πεπληρωμένα V. 1. ⁵⁴ καὶ μυρίας V. 1,2. ⁵⁵ ἥπατοσκοπού-
μενος V. 1,2, M. 1,2, Ced. ⁵⁶ πολλὰ παῖδια V. 1,2, M. 1,2, Cod. ⁵⁷ φιλεῖδωλος V. 2, M. 1,2 ⁵⁸ Ἰου-
λιανός, præmissio iusu verborum Ced. V. 1. ⁵⁹ ἔ. γένος; καὶ V. 1. ⁶⁰ ἐλλήνισαντας V. 1,2, M. 1,2, Ced.
⁶¹ ὁ. ἀκ. V. 2, M. 1,2. ⁶² ὁ. καὶ ἀπ. M. 1,2, ὁ. ἀπ. V. 2. ⁶³ ἐθόνηκε ψ. V. 1,2. ⁶⁴ Ps. LXXIII, 8,9.
⁶⁵ καὶ ἀνομίαν ουκ. καὶ ἀδ. V. 1,2, M. 1,2. ⁶⁶ ὄντως add. V. 1. ⁶⁷ καὶ πάντο μεγαλαυχ. V. 1. ⁶⁸ τ.
καὶ π. τ. V. 1, π. καὶ τ. μυκτηρίτας V. 2. ⁶⁹ δυσδιήγητον V. 1,2, M. 1,2.

CXCII. Regnum Joviani.

A

PLB. Βασιλεία Ἰουλιανῶ ἄ.

Post illum regnavit Jovianus mensibus octo. Post Juliani trucidationem vix tunc facile nobis regnum Joviani instauratum est. Hic enim uno eodemque tempore rex et confessor et erroris perverse propagati propulsator apparuit. Cum miles in armis esset et Barbarus instaret, duces nostri, de rebus summis concilio facto, suffragium Joviano dederunt : sed ille impeditus ne regni insignia acciperet, ad exercitum sacrilegis Juliani spoliationibus foedatum dixisse fertur se non posse super illos regnare, quia Christianus esset. Tunc omnes unanimi voce responderunt : «Nos quoque Christiani sumus.» Pius autem quam hanc vocem audivisset, laesa conscientia regnum accipere non sustinebat.

Idcirco adfuit illi quaedam divina benignitas : nam, praeter omnem spem, nostrorum phalange undique ab hostibus circumventa, nulla expectatione aufugiendi remanente, subito legati a Barbaris missi superveniunt, et pacem rogant, et exercitui jam fame exhausto victus necessariaeque ac caetera se vicissim ministraturos promittunt, et omni benignitate nostram praecipitationem relevant.

Inita autem novem et viginti annorum pace, in Romanorum terram rediit cum exercitibus : sed coactus est Nisibem, urbem maximam, Persis cedere.

Hic multam curam multaque studium Ecclesiarum exercens, cunctos episcopos in exilio degentes revocavit. Ad magnum autem Athanasium misit, ipsi scribens, ut irreprehensibilis fidei excellentiam significaret. Quod fecit Athanasius in litteris orthodoxia plenis, quas Joviano scripsit.

Sed iste tam pius et mirabilis post octo menses a quo regnare coepisset, in Cilicia cum venenosum agaricum comedisset, in loco Galatiae nomine Dadastane interiit, multum reliquens mororem Ecclesiae necnon omnibus populis.

Hic enim Juliano cum notus esset, in exercitu se Christianum confitebatur : quadam autem die, cum post Julianum ingrederetur, ipsius chlamydem

B

ἄ. Μετὰ δὲ τοῦτον ἄ ἰθαλαίους Ἰουλιανῶς μῆνας ἡ' ἄ. (Μετὰ τὴν Ἰουλιανῶ σφαγὴν μόλις ποτὲ πρῶτον ἡμῖν τὸ βασιλείον τὸ Ἰουλιανῶ ἀνεκνώθη· οὕτως γὰρ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καιρῷ βασιλεὺς καὶ ἐμολογητής καὶ τῆς κακῶς ἐπιπεχεθείσης πλάνης ὠθητῆς ἀπέφάνθη· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ὅπλοις ὁ στρατὸς ἐτύχχανε καὶ ὁ βάρβαρος ἐπέκειτο, οἱ ἡμέτεροι στρατιῶται περὶ τῶν ἄκρων βουλευόμενοι πραγμάτων, Ἰουλιανῶ τὴν ψῆφον δεδώκασι)· ἐκεῖνο δὲ κατασχεθεῖς εἰς τὸ ὑποδοξασθαι τὰς βασιλείας σύμβολα, πρὸς τὸ στρατοπέδον τὸ μολυνθὲν ταῖς Ἰουλιανῶ ἱεροσυλαῖς) λέγεται εἰρηκεῖναι. μὴ δύνασθαι αὐτὸν βασιλεύειν τούτων, ἐπειδὴ Χριστιανὸς αὐτὸς ἦν· **452** τότε πάντας ἄ ἔμοῦ τῆ αὐτῆ φωνῆ ἀποκριθῆναι λέγοντας (ὅτι «Καὶ ἡμεῖς) Χριστιανοὶ ἐσμεν ἄ.» (πρὶν δὲ ἀκούσαι τὴν φωνὴν ταύτην, οὐκ ἐνίσχετο ἐψηυχᾶσαι τοῦ διέξασθαι τὴν βασιλείαν).

(2) Τοιγαροῦν αὐτῷ θεῖα τις φιλάνθρωπία παρεγένετο, καὶ, παρ' ἐλπίδα πᾶσαν, συγκειμένης ἄ τῶν ἡμετέρων πικταχθέντων περὶ τῶν πολέμιων τῆς φάλαγγος, καὶ μηδεμίαν προσδοκίαν οὕσης τοῦ διαφυγεῖν, ἄφνω προσβουτᾶται πεμπθέντες· παρὰ τῶν βαρβάρων παραγίνονται καὶ ἐξαιτούσιν εἰρήνην, καὶ τῷ στρατοπέδῳ ἤδη ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καταναλωθέντι τροφῆς ἄ καὶ τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ λοιπὰ συναλλάττειν ἐπαγγέλλονται, καὶ πάση φιλάνθρωπῆ τὴν ἡμετέραν διοροῦσι· προπέτειαν.

(3) Κό' δὲ ἔτη συνθέμενος εἰρήνην εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐπανήλαθε γῆν σὺν τοῖς στρατεύμασιν· ἠναγκάσθη δὲ καὶ τὴν Νίσιβιν πόλιν μεγίστην οὖσαν Πέρταις παραχωρῆσαι.

(4) Οὗτος πολλὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν τῶν ἐκκλησιῶν ποιοῦμενος τοῦς ἐν ἐξορίαις ἐπισκόπους πάντας ἀνεκαλέαστο· τῷ δὲ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ ἀπέστειλε τῆς ἀμωμότητος ἄ πίστεως αὐτῷ ἐγγράφως σημάναί τὴν ἀκριβείαν, ὅπερ καὶ ἐπραχεν Ἀθανάσιος — καὶ γέγραπεν Ἰουλιανῶ ἐπιστολὴν πλήρη ἄ ὀρθοδοξίας.

(5) Ἄλλ' ὁ οὕτως εὐσεβῆς καὶ θαυμάσιος μετὰ ἡ' μῆνας τῆς αὐτοῦ βασιλείας (ἐν τῇ Κιλικίᾳ) μύκητα πεφραμαγμένον φαγῶν, ἐτελεύτησεν ἐν χωρίῳ Δαδάστα[νᾶ] τῆς Γαλατίας, μέγα πένθος καταλαύσας τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ λαοῖς πᾶσιν.

(6) Οὗτος γὰρ γνωστὸς ἐν τῷ Ἰουλιανῶ καὶ ἐν τῷ στρατῷ Χριστιανὸν ἑαυτὸν ὠμολόγει· ποτὲ δὲ δπισθεν Ἰουλιανῶ **453** περιπατῶν, τὴν χλαμῦδα

Variæ lectiones et notæ.

Ἰουβ. a prima manu codicis propter Ἰουλ. — Rubrica codicis et V. 2. ἄ 363. ἄ Μετὰ δὲ Ἰουλιανῶν Δ. ἄ ἔτος ἐν Λεο, μ. θ', ἡμέρας· ἐ' Ced. 539,15-24, cum sint 7 menses, 22 dies usque ad 17 Febr. 364. ἄ πάντες ἔμοῖα τῆ — λέγοντι. cod. ἄ αὐτοκράτωρ τρισαύγουστος Ced. ἄ συγκειμ. τὴν φάλαγγα cod. ἄ παρέχουσι? 12. λ' Ced. 539,21. ἄ Ced. 539,24-540,4 : Ὅθεν νόμος ἐξέπειψεν εἰς πᾶσαν τὴν ὀπὸ Ῥωμαίων γῆν εἰς περιποίησιν τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦς ἐν ἐξορίᾳ Χριστιανούς ἄν. γράφως καὶ τῷ ἱερῷ Ἀθ. ἄ σ. ἄ. ἐ. τῆς ἀμ. π. τὴν ἄ. οὐ γενομένου, βεβαιώτερος εἰς ὀρθοδοξίαν γέγονε Ced. ἄ πλήρη, cod. ἄ Ced. 540,10 21. Ἐπὶ Κ. Π. ἐρμῶμενος· ἐλθὼν ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς γ. ὕπατος προήλαθε· φθάσας δὲ ἐν προσατείῳ Δ. ἐκοιμήθη ἐν οἰκίσκῳ νεωστὶ κακοντιμένῳ· τῆς δὲ ασθέατου βαρῶν ἀτμῶν ἀναδιδούσης, ἀιφνίδιον ἐτ. ἀποπνιγείς ἀπὸ τῆς καύσεως, ὡς δὲ τινες γράφουσι, μ. π. φ. ἀπέθανεν. ἄ Ced. 539,10-14 : Τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος Ἰουλιανῶ τὴν ἀλοουργίαν δ. περιπατῶντος ἀκ. πατήσαντος ἐν τῷ ἐπικλινῆ τινὰ κατιναίαι τόπον, ἐπ. Ἰ. καὶ τὸ συμβῆν κρίνας αὐτὸν μετ' ἐκεῖνον τῆς βασιλείας κρατήσιν, ἐφη· εἴθε κἂν γ. ἄ.

αὐτοῦ πεπάρτηκα, πρὸς ὀκτωεπίστραφεις Ἰουλιανὸς καὶ ἰδῶν οὐκ ἄλλον, ἀλλὰ αὐτὸν, εἶπε τὴν βασιλείαν διαδέξασθαι, « Ἐῴθε γοῦν ἀνθρώπος » ἦν δὲ (118) εὐσεβῆς, καὶ πραθῆς, καὶ ἐπιεικῆς.

A pede tetigit : ad quem conversus Julianus et nullum alium nisi illum videns, ait sibi in regnum hunc successurum : « Utinam igitur homo ! » Erat autem pius ac mitis et clemens.

ΒΙΓ. Βασιλεία Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντορ.

CXCIII. Regnum Valentiniani Valentisque.

Ἔτη ες', ἀναγορευθεὶς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας, ὅστι· ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως παρὰ Ἰουλιανῶ ἐτύγχανε τῆς στρατιᾶς ἐκβληθεὶς· (ἀλλ' ἐπλήρωσεν ἐν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὅπερ ὑπέσχετο, ὑπὲρ τὰ « ἑκατονταπλασίονα ἐν τῷ παρήντι αἰῶνι » ἀποδεδοκῶς αὐτῷ· ἐπειδὴ γὰρ ὑπὲρ τῆς πίστεως τὴν στρατιάν καταλέλοιπε, καὶ τὴν βασιλείαν ἐδέξατο).

Post Jovianum regnavit Valentinianus sex et decem annos ; qui pronuntiatus est Nicææ Bithyniæ. Hic pro fide nostra a Juliano de exercitu eiecimus erat : sed Deus adimplevit in eo quod promiserat, ultra centuplum in hoc sæculo reclaims ei. Postquam enim pro fide militiam dereliquisset, regnum etiam accepit.

Ἔτος (2) Οὗτος· εἰς τὴν βασιλείαν κοινῶν προεβάλετο μετὰ λ' ἡμέρας ἑαυτοῦ ἀναγορεύσεως τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Οὐάλεντα· εἰσελθὼν γὰρ ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεταπεμφθῆμενος αὐτὸν ἐκ Παγωνίας κώκεις Κιβάλης — ἐκείθεν γὰρ ὤρμητο — κοινῶν αὐτὸν τῆς βασιλείας προσελάβετο, καὶ ἑαυτῷ μὲν τὰ τῆς δύσεως ἐπελέξατο μέρη, ἐκείνῳ δὲ τὰ τῆς ἀνατολῆς κατέλιπε.

Hic in participationem regni triginta dies suam electionem, fratrem suum Valentem designavit. Et vero cum Constantinopolim venisset, accersitum eum ex urbe Pagoniæ, Cibale (exinde enim ortus erat), in regni participationem admisit. Sibi quidem reservavit Orientis partes, illi vero partes Occidentis reliquit.

Ὁὐάλης δὲ συγχροτῶν τοὺς αἰρετικῶς εἰς τὴν ὄλιν τῶν ἰδίων πατέρων ἐπορεύετο· καὶ γὰρ ἐπισκόπου· εἰς ἐξορίαν ἐπεμφεν, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ μοναχοὺς, Τατιανοῦ τότε ἄρχοντος τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τινὰς εἰ· βαράνους ἀγαγεῖν καὶ τῷ πυρὶ παραδοῦναι· καὶ πλείστα ἀθέμιτα καὶ ὠμότατα κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας μηχανήσασθαι. Ταῦτα πάντα μετὰ τελευτῆν Ἀθανασίου ἐπεκράτητο· ὡσπερ γὰρ θείᾳ τῇ αὐτοῦ 454 C κοιλυθεὶς ἀρετῇ, καίτοι κατὰ τῶν ἄλλων βακχεύων, οὐδὲν κατ' ἐκείνου λυπηρὸν ἐτόλμησεν.

Valens autem hæreticorum fautor in via patrui suorum ambulabat. Etenim in exsilium misit episcopos, presbyteros, diaconos et monachos, Tatiano tunc Alexandriam gubernante, unde fiebat ut aliquot in supplicia conjiceret et igni traderet, pluraque alia nefanda et crudelissima adversus Dei Ecclesias moliretur. Hæc omnia post mortem Athanasii fecit : quasi enim ipsius divina virtute retentus, licet adversus alios deb. echeretur, nihil tamen juiqui contra illum ausus est.

(4) Οἱ δὲ (ἐν Κωνσταντινουπόλει) ὀρθόδοξοι (ἐλεῖσθαι νομίζοντες ὑπὸ Οὐάλεντος) πρεσβείαν ἔστειλαν πρὸς αὐτὸν (ἐν Νικομηδείᾳ πέμφαντες) ὀγδοήκοντα Ἰσραηλικοὺς ἀνδράς (ὧν ἤγουστο Θεόδωρος καὶ Οὐρβανὸς καὶ Βενέδικτος), οὓς ἅπαντας σὺν αὐτῷ τῷ πλοίῳ ὑφαφθῆναι προστάξας, πάντες σὺν τῇ νηὶ κατεπλήχθησαν, μέχρι Δακιυῶζων ἡ πλοίου διαρκέσαντος· ἀκίεψε δὲ λυθθέντος.)

Qui autem Constantinopoli erant orthodoxi sperantes a Valente misericordiam obtinere, miserant ad illum Nicomeiæ octoginta clericorum legationem, cui præerant Theodorus, Urbanus et Benedemus ; hos omnes cum ipsorum navi jussit incendi ; reipsaque cum sua navi consumpti sunt, navigio usque Dacibisum perdurante.

(5) Οὐάλης δὲ πᾶσαν Ἐκκλησίαν πορθήσας καὶ εἰς Καισάρειαν ἀπὸ ἀνατολῆς κατὰ Βασιλείου τοῦ μεγάλου κινούμενος, τότε καὶ τὰ κατὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐγένετο, καθὼς φησὶν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος.

Valens autem omnem Ecclesiam deprædabatur, et Casaream ab Oriente contra Basilium Magnum ferebatur, cum ea quæ spectant ejus filium evenerunt, sicut ait Gregorius Theologus.

(8) Δημοσθένους, ἐνὸς τῶν ὀφιοποιῶν τοῦ Οὐάλεντος, ἐν τῇ πρῶ· Οὐάλεντα συντυχία καταδρα-

D Demosthenes quidam, unus ex coquis Valentis in comitatu regis ad eum Basilium criminiaus, bar-

Varia lectiones et notæ.

•• 362 Ced. 540.25-541.5 : Ο. ἀνηγορεύθη ἐν Ν. τῆς Β. παρὰ τοῦ στρατοῦ δς ἐβ. ἐτη εγ' ut Leo P. Th. sed 547.1, ε2; nam. a 2b sebr. 364 ad 17 Nov. 375 sunt anni XI, menses VIII et dies XXIV. — 9. M. X. 30. •• Ced. 541.11-17 •• Kal. Martiis. •• Π. αἰών· ἔθνος, τινὲ, φασὶ τοὺς νῦν καλουμένους Πανονίους, ἕτεροι δὲ Μακεδονίους; (Scholion). • 375, Maii 2 (summiarium epistolarum Athanasii festinatum). • Ced. 544.16-19 : Καὶ τ. ζ' ἔπει πρ. ἀπ. οἱ ὀρθ. π. Ὁ. α. ι. κ', οὓς π. σὺν τῷ π. Ὁ. ἐκέλευσε κ. πάντες. • Δακιῶζων cod. • Ced. 541.22-448.3. • πᾶσας τὰς ἐκκλησίας· πορθῶν ἦκεν εἰς· Κ. κ. τοῦ μ. Β. μινόμενος Ced. • Ἐπραξε δὲ οἷα καὶ ὁ μέγας Γρ. εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἔλεξε ὅτι καὶ Γαλάτης υἱὸς Οὐάλεντος· καὶ ἡ σύμβολος Δομνίκα νόσφ ἰερατῆ ἔχειμάσθη Ced. • Oratio 20, 352 A — D. • Πρὸς τοὺτους Δ. τινὸς τῶν ὀφ. Ὁ. ἐν τῇ δημίᾳ τῇ κ. α. μ. μ. μεμφομένον Βασιλείον καὶ β. εἰπεῖν τὸν διδάσκαλον Ἰ. ἐθ. καὶ Δ. ἀγ. Ced. 548.3 6-17. Ced. 546, 20-23 τῷ εἰσι.

barismum fecit; subridens sanctus: «Vidimus A inquit, et Demosthenem ignarum.»

Tunc temporis Gothi male Valentem habebant. Hic divinum Valentinianum, fratrem suum rogat, ut mittat sibi exercitum in auxilium: ipse vero non dedit ei, sed exprobravit illi tanquam hæretico et malevolo, dicens, Auxilium homini contra Deum pugnanti, non esse præstandum.

In hoc autem tempore, post sex et quadraginta sacerdotii annos, post multos agones inultasque patientiæ coronas, magnus Athanasius obdormivit, prædicto quod Petrus ille, qui suas persecuciones participaverat, sibi succederet. Lucius autem Arianzæ sectæ episcopus extemplo sicut lupus in oves proruit. Petrus confestim Romam fugit; sed Lucius in cruorem hominum sic ferebatur, ut nullam religionis formam servasse videretur.

CXCIV. De monachis deserti.

In principio dominatus ejus, tot et talia fecit ille probrosa contra virgines Ecclesiæ continentiamque servantes, qualia non in paganorum persecutionibus facta memorantur.

Quinimo prædatus eremum illis qui tranquille vivebant, intulit bellum. Tria namque millia simul in eremum contra monachos pugnatura misit. Qui autem venerant, novum belli genus videbant: ubi enim inimici procederent, sancti colla ferro præbebant, et nihil aliud audiebant illi præter id: «Amice, ad quid venisti.»

In eodem tempore monachorum Patres vivendi genere et antiquitatis dignitate, Macarius, Isidorus, alter Macarius, Heraclides, et Pammos, Antonii discipuli, in Ægypto florebant. Præsertim autem in desertis Nitriæ locis vivebant homines, qui vitæ et laborum communionem teuebant, et in cæterorum hominum more non confisi, cum cælestibus angelis conversabantur. Hæc ego jam præsens vidi; has actiones memoro; illorum etiam passionum esse particeps promerui.

Illi privatis ædibus jacentes et orantes, suos occisores excipiebant. Allatus est autem eis homo jama a multo tempore totius corporis artus et præsertim pedes habens aridos. Ungentes autem eum oleo dixerunt: «In nomine Jesu Christi, quem Lucius persequitur, surge, pedibusque ambula.»

Varia lectiones et notæ.

¹⁰ οὐ θέμεις ἐκ. ἀ. θεομάχῳ Ced. ἄνδρα πολεμοῦντ. σινί. ¹¹ Κοίμησις Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου. Ced. 345, 14 17 τῷ θ' ἔτει. ¹² Rubrica in codice deest ut in Par. 1706. ¹³ Ced. 544, 13-15 de Valente τῷ ε' ἔτει. ¹⁴ Πολλοὺς Οὐάλης ἀνείλεν ὑπονοηθέντας βασιλεύειν ἀπὸ τοῦ θῆτα γράμματος (Scholion) c. Ced. 548, 13-23 τῷ γ' ἔτει Valentis = 578. ¹⁵ οἱ δὲ ἐπέθ. om. Slav. ¹⁶ Matth. xxvi, 50. Ἐταίρη, ἐγ' ὁ πάρι; ¹⁷ ἔχει cod. ¹⁸ τῶν πράξεων cod.

μόντος Βασιλείῳ καὶ βαρβαρίσαντος, μικρὸν μειδιάσας ὁ ἅγιος ἔφη· «Ἰδοὺ, ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον.»

(7) Οἱ δὲ Γόθοι τότε κακῶς ἐχρῶντο Οὐάλεντι· ὁ δὲ αἰτεῖ τὸν θεῖον Οὐάλεντινιανὸν, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, πέμψαι αὐτῷ στρατιάν εἰς βοήθειαν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐπικωμῆσεν ¹⁰ ὡς αἰρατικὸν καὶ κακόχρονα, εἰπὼν, ὅτι οὐ χρῆ ἐπαμύνειν ἀνδρὶ πολεμοῦντι Θεῷ.

¹¹ (8) Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ χρόνῳ μετὰ μς' ἔτη τῆς ἱερωσύνης Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, μετὰ πολλοῦς ἀγῶνας καὶ πολλοῦς τῆς ἐγκρατείας στεφάνους Ἀθανάσιος ἐκοιμήθη, Πέτρον αὐτὸν διαδέξασθαι προεπιπῶν τὸν κοινωνήσαντα αὐτῷ τῶν θλίψεων. (Δούκιος; δὲ ἐπίσκοπος ὢν τῆς τῶν Ἀρειανῶν αἰρέσεως παραχῆμα ὡς λύκος **455** ἐπὶ πρόβατα ὤρμησε. Καὶ ὁ μὲν Πέτρος εὐθὺς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέφυγε, Δούκιος; δὲ οὕτως εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων ἐπορεύετο, ὡς μὴδὲ σχῆμα τῆς θρησκείας δοκεῖν φυλάττειν.)

PLD. Παρὶ μοναχῶν τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ¹¹.

¹² Ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ τῆς ἐπιθάσεως αὐτοῦ, τοσαῦτα καὶ οὕτως αἰσχρὰ κατὰ τῶν παρθένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐγκρατευσμένων ἐποίησεν, ὅσα οὐδὲ ἐν τοῖς διωγμοῖς τῶν Ἑλλήνων γενέσθαι μνημονεύεται ¹³.

(2) Οὐ μόνον δὲ (118b), ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐρημον ἐπόρθει καὶ πόλεμον τοῖς ἡσύχάζουσιν ἐπήγαγεν· τρεῖς γὰρ χιλιάδας ὁμοῦ κατὰ τὴν Ἐρημον ἀπέστειλε τοὺς μοναχοὺς πολεμεῖν. Οἱ δὲ ¹⁴ ἐρχόμενοι καινὸν εἶδος πολέμου ἐύρων· οἱ γὰρ ἀντίπαλοι καθὼς ἐπέβαινον, οἱ ἅγιοι τοὺς αὐχένας αὐτῶν τοῖς ἕξτεσι προέτεινον καὶ οὐδὲν ἄλλο ἤκουον εἰ μὴ τοῦτο ¹⁵· «Ὡ φίλε, δι' ὃ παριγένου;»

(3) Κατ' αὐτὸν γὰρ τὸν καιρὸν οἱ τῶν μοναχῶν Πατέρες τῷ βίῳ καὶ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀρχαιότητος Μακάριος, καὶ Ἰσίδωρος, καὶ Μακάριος ἕτερος, καὶ Ἡρακλείδης, καὶ Παμμῶ, Ἀντωνίου μαθηταὶ, κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἠκμαζον· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἐρήμῳ τοῖς τόποις τῆς Νιτρίας ὑπῆρχον ἄνδρες, οἵτινες τὴν κοινωνίαν εἶχον ¹⁷ τῆς ζωῆς καὶ τῆς πράξεως; ¹⁸ οὐδ' εἰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων [τὸν τρόπον], ἀλλὰ μετὰ τῶν οὐρανίων ἀγγέλων πιστεύοντες, ἅπαντες ἐύρακα ἦδη ἐγὼ, καὶ ταύτας τὰς πράξεις ἀναγράφω, ὧν καὶ τοῖς πάθεσι κοινωνὸς εἶναι κατηξίωθην.

(4) Οὗτοι ἐν τοῖς ἰδίοις οἰκήμασι κείμενοι καὶ εὐχόμενοι ἐξεδέχοντο τοὺς ἑαυτῶν φονευτάς. Ἐπινέχθη δὲ αὐτοῖς ἄνθρωπος ἐκ πολλοῦ τὰ μέλη πάντος τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τοὺς πόδας ἔτρούς ἔχων· ἐλαλῶ δὲ χρίσαντες αὐτὸν εἶπον· «Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ **456** Χριστοῦ, ὃν διώκει Λούκιος.

ἀνάστα καὶ περιπάτει τοῖς ποσίν, ὃ δὲ παραχρῆμα **A** Qui statim consurgens et gratias agens Deo, rediit in domum suam.

(5) Πρὸς ὀλίγου δὲ χρόνου τυφλὸς ἤξιωσεν ἀπενεχθῆναι εἰς τὸ οἰκίδιον Μακαρίου, ὅπερ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπὸ ἡμερῶν τρῶν. Ἐλθὼν δὲ ἐκεῖσε ὁ τυφλὸς πολλῶν καμάτων τῶν ἀγόντων αὐτὸν, καὶ τὸν Μακάριον μὴ εὐρίων ἐν τῇ οἰκίᾳ, πάνυ ἀθυμήσας ἐλυκείτο· τῆς πίστεως δὲ τῆ ὑπερβολῆ ἐκθερμανθεὶς ἔφη τοῖς ἀγούσιν· « Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀγάγετέ με ἐν τῷ μέρει τῆς κέλλης τοῦ τοίχου ἐν ᾧ εἰώθει καθυδεῖν ὁ γέρον· » Ὅτε δὲ προστηνέχθη, μικρὸν ἐκ τοῦ ξηροῦ πηλοῦ λαθὼν, ὄβην ὁ τοίχος ἐπέχριστο, ταῖς ἰδίαις ἐπέθηκε χερσὶ, καὶ παρεκάλεσε ὥστε καὶ ὕδωρ ἀντληθῆναι ἐκ τοῦ φρέατος, ἀφ' οὗπερ ἔπιεν ὁ πρεσβύτερος. Ἐκεῖνυ δὲ τῷ ὕδατι τὸν πηλὸν ἀναλύσας καὶ τυτῶ ἐπιχρίσας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἀποπλύνων ἐκ τοῦ ἀντληθέντος ὕδατος, ἐξαίφνης τὴν θέαν ἀπέλαβεν οὕτως, ὥστε μηδεὶς χρῆζειν ὑπηρετοῦ, καὶ εἰς τὰ ἴδια ἐπανῆλθε χαίρων, ὃς μετὰ ταῦτα σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐπανελθὼν πρὸς τὸν γέροντα καὶ τῷ Θεῷ χάριν ὡμολόγει καὶ τὸ πρᾶγμα ὡ· ἐγένετο ἀπεμνημόνευεν.

10 (6) Ὁ αὐτὸς δὲ οὗτος Μακάριος σπηλαιὸν εἶχε πλησίον ὕδατος. Ἐν τινι δὲ ἡμέρᾳ τοὺς σκυλάκας αὐτῆς τυφλοὺς ὑπάρχοντας ἀπήνεγκε τὸ θηρίον καὶ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔθηκε. Νοήσας δὲ ἐκεῖνος, ὅτι περὶ τῆς τυφλώσεως τῶν σκυλάκων τὸ θηρίον παρεκάλει, ἤξιωσε τὸν Δεσπότην Θεὸν, ἵνα τὸ βλεπεῖν αὐτοῖς ἀποδῷ· ἀποδοθείσης δὲ αὐτοῖς 10, ἐπανῆλθον ἀκολουθοῦντες ἐπὶ τὸ σπηλαιὸν τῇ μητρὶ· καὶ μετ' ὀλίγον αὐτὴ μετὰ τῶν ἰδίων σκυλάκων ὑποστρέφουσα δορὰς προβάτων τὸ ἔριον ἐχούσας ὡσανεὶ θῶρα ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτοὺς χάριτος ἀπήγαγε τῷ γέροντι, τοῖς ὀδοῦσι τὰς δορὰς βασιτάζουσα καὶ ταύτας πρὸ τῶν θυρῶν θεμένη ἀνεχώρησεν.

(7) Τούτους τοὺς θεῖους Πατέρας Λούκιος εἰς νῆσον τῶν τῆς Αἰγύπτου λιμνῶν ἐξώρισεν, ἔθα οὐδεὶς Χριστιανῶν κατοικεῖ. Τοῦ δὲ πλοίου τῆ νήσῳ μετὰ τῶν μοναχῶν (119^a) προσεγγισάντος, ἡ θυγάτηρ τοῦ ἱερέως τῶν εἰδώλων τῆς χιόρα· ἐκεῖνης ὑπὸ δαίμονος 457 ἔλαυνομένη, δι' ἀνέμων ἄρπασομένη ἔρχεται ἕως τοῦ πλοίου κράζουσα βοᾷς ἀτάκτους οἶα ζαιμωνῶσα. Ἐπιτιμῆσαντες δὲ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ τὴν μὲν παῖδα ὑγιῆ τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκαν, τοὺς δὲ τὴν τόπον οἰκούντας Χριστιανούς πάντας θερμοὺς καὶ διαπύρους ἐποίησαν. 11 Τούτο μαθὼν Λούκιος καὶ φοβηθεὶς μὴ πάντα ἰρροδοξοὺς ποιήσωσιν, λάθρα αὐτοὺς ἐπανελθεῖν πρὸς τὰ οἰκία ἐν ταῖς ἰδίαις σκηναῖς· ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐποίησεν.

PL^Ε. *Περὶ τοῦ Μαβία καὶ τῶν ὀρθοδόξων* 11.

(1) Μετὰ ταῦτα Μαβίας 10, ὁ τῶν Σαρακηνῶν βασιλεὺς, Χριστιανὸς ἦν ἐκ γένους Ῥωμαίων, καὶ ληφθεὶς αἰχμάλωτος· ἤρρεσε διὰ κάλλος· τῷ βασιλεῖ τῶν

Paulo ante cæcus expostulavit ut duceretur in Macarii domunculam, quæ trium dierum itinere in eremo sita erat. Cum huc cæcus multo ductorum labore venisset, et Macarium in domo non invenisset, plane desolatus lugebat : sed fidei magnitudine fervens, ait ductoribus : « Ducite me, precor, ad partem cellæ muri, ubi dormire solet senior. » Quo cum adductus esset, parum ex arido luto, quo murus liniebatur, assumens, manibus suis tenuit rogavitque aquam afferri ex puteo, unde biberet senior. Hac igitur aqua lutum dissolvens, et suos oculos liniens, et ex hausta aqua lavans, subito sic visum recepit, ut nullo egeret ductore, et in propria rediret exultans. Qui postea cum omni familia rediens ad senem, Deo gratias agebat et rem, ut evenerat, memorabat.

Idem hic Macarius speluncam hyemæ proximam habebat. Quadam vero die catulos suos cæcos attulit fera, et antepedes ejus posuit. Reputans autem ille, quod propter cæcitatē catulorum fera deprecaretur, Dominum Deum rogavit ut visum iis donaret. Qui cum eis fuisset redditus, in speluncam subsequentes matrem redierunt. Paulo post, cum suis catulis rediens, ovium pelles lanam habentes veluti dona propter beneficium in ipso collatum, ad senem asportavit ; dentibus autem pelles sustentans et ante januas deponens, regressa est.

Illos divinos Patres Lucius exsules misit in insulam paludosam Ægypti, ubi nullus Christianus habitabat. Cum autem navis cum monachis insulam propinquasset, sacerdotis idolorum hujus regionis filia, a dæmone impulsæ, ventis attracta usque ad navim venit, inordinatos edens clamores, sicut dæmoniaca. Illi pœnas impuro spiritu indigentes, puellam sanam parentibus reddiderunt, omnesque insulam inhabitantes ferventes ardentisque Christianos fecerunt. Hoc cum audisset Lucius, veritus ne cunctos orthodoxos facerent, clam eos in propria redire suasque domunculas in eremo repetere suavit.

CXCV. *De Mavia et orthodoxis.*

Postea Mavis, Saracenorum rex, ex genere Romanorum Christianus erat. Captivus relictus, propter formam Saracenorum regi placuerat,

Varia lectiones et notæ.

10 Glyc. 473,16-19. 10 τῆς Οἴας? 11 Π. τῆς Μαβίας καὶ ἀποστόλου Θωμᾶ Ν. 2, quæ rubrica in codice non legitur, nec in Par. 1706. 11 Moavia filius Thaur filii Morti Cenditæ ejus abnepos Hareth Al Macsur regnavit a. 488-531; ipse igitur Moavia c. a. 560. (Hamza IX de Cenditis Hiræ principis.)

et decursu temporis id factus est. Tunc multa mala Romanis fecit, exercitum ferventissimo bello contrivit et multas urbes Palaestinae et Arabiae expugnavit. Rogatus igitur ut iniret pacem, «Non aliter, inquit, hoc fiet, nisi quidam nomine Moyses, ex familia monachorum, gentis suae ordinetur episcopus.» Ille Romae, vicinis in partibus, degeus, virtutibus et miraculis innotuerat. Illius petitio clementer accepta est Romano regi, qui ducibus id cum multa celeritate facere praecipit. Cum autem illum Alexandriam duxissent, ut ei manus a Lucio imponerentur, ipse non assensus est, dicens: «Lucius manus suas in me non imponet: sunt enim sanctorum cruore laedatæ.» Licet pudore suffunderetur impius Lucius, urgente voto publico, coactus est invite consentire ut ab episcopis, quos in exilium miserat, Moyses impositionem manuum acciperet: quod etiam factum est. Sic ille, manuum impositione recepta, Maviae datus est, et multos in eius tribu Christianos fecit. Multa de gente narrat, unde originem haberet, unde nomen accepisset, et quomodo tres et decem annos circumcidantur Edessæ in Mesopotamia, ubi Thomas apostolus docuit.

Postquam autem venisset Valens imperator et vidisset turbas orthodoxorum proscribas in agro synaxim agere, in tantam iram effervuit, ut propriis manibus praefectum in vultum percusserit, eo quod non exinde depulsæ sint multitudines, sicut ipse jusserrat. Ille vero, licet gentilis et ab imperatore probro coopertus, humanitate tamen motus, cum postera die deberet ad perniciem Christianorum incumbere, hoc ipse manifestum fecit civibus per occulta indicia, ut non in synaxim abirent. Ex amara, maximum metum incussit super gentem ex illius jussione astantem, et omnia sic faciebat ut nullus ex populo periclitaretur. Videbat tamen populi turba quam ex more numerosiorem ad locum illum accedere ac concurrere et multos festinare quasi timentes ne quis ex mortis metu dereliqueretur. In medio autem concursu, quamdam conspicit mulierem tanta celeritate e domo exeuntem, ut omitteret januas obserare, imo vestimento, quod honestam mulierem decet, neglecto in publicum prodiret. Portabat autem secum illa mulier infantem et cursu citatissimo consulis ordinem rumpens contendebat. Ille tandem non ferens: «Retinete mulierem hanc, inquit, et huc adducite.» Quæ cum comprehensa ad praefectum ducta esset, «Quo, mulier infelix, inquit, festinanter contenditis?» Illa vero: «Ad agrum, inquit, quo catholicorum castus congregatur.»—«Nonne audis, inquit, quod legatus huc venit, ut omnes quotquot invenerit perdat?» Illi respondit: «Audiui, et

Σαρακηνῶν· καὶ τῷ χρόνῳ εἰς βασιλεῖα προσηλθὼν, πολλά κακὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἔδρασε, ὥστε καὶ τὴν στρατὸν ἐκτριφῆαι σφοδρῶτατι πολέμῳ, καὶ πόλεις πολλὰς ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Ἀραβίᾳ πορθῆσαι. Παρακληθεὶς δὲ εὐ εἰρήνην ποιήσασθαι· «Οὐκ ἄλλως, ἔφη, τοῦτο γενήσεται εἰ μὴ Μωϋσῆς τις τῷ δυνάμει μοναχὸς τῷ ἔθνῳ αὐτοῦ χειροτονηθῆ ἐπίσκοπος, ἵδι ἐν τῇ Ῥώμῃ» τοῖς γεινιάζουσιν τοῖς μέρεσιν αὐτῆς διάγων, ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς θαύμασιν ἐξήστραψεν. Τοῦτου ἡ αἴτησις ἐμνηύθη τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, ὃς κελεύει τοῖς στρατηγόσι μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους τοῦτο ποιῆσαι. Ἀγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χειροτονῆσαι ὑπὸ Λουκίου, αὐτὸς οὐ κατεδέξατο εἰπὼν, ὅτι· «Λούκιος γὰρ χεῖρας αὐτοῦ οὐκ ἐπιβαλεῖ μοι· περιουμέναι τὰς εἰσι τοῖς τῶν ἁγίων αἵμασι.» Κατασχυνθέντος δὲ τοῦ ἀσεβοῦς Λουκίου, τῆς δημοσίας χρεῖας ἐπιχειμένης, ἠναγκάσθη ἡσυχάσαι, ἵνα παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξορισθέντων Μωϋσῆς τὴν χειροτονίαν δέξηται, ὅπερ καὶ γέγονε· καὶ οὕτως χειροτονηθεὶς ἐδόθη Μωϋσῆ καὶ πολλοὺς τοῦ φύλου Χριστιανοὺς πεποίηκε· ἱστορεῖ δὲ πολλὰ περὶ τοῦ 458 ἔθνους ὅθεν τε ἤρξατο καὶ ὅθεν ἐκονομάζεται καὶ ὅτι ἱγ' ἐτῶν περιτέμνονται ἐν Ἐδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας, ἕνθα Θωμᾶς ὁ ἀπόστολος ἐδίδαξεν.

(2) Ἐλθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς Οὐάλης καὶ ἰδὼν τοὺς ἔχλους τῶν ὀρθοδόξων τῶν ἐκδιτθέντων καὶ ἐν τῷ πεδίῳ ποιουμένων τὴν συναξιν, εἰς τοσαύτην ὀργὴν ἀνήφθη, ὥστε οἰκείαις χερσὶ τυπηθῆαι τὸν ἐπαρχὸν κατὰ τοῦ προσώπου, ἐπειδὴ περ οὐκ ἐδιώχθησαν ἀκαίθων οἱ ἔχλοι, καθάπερ αὐτὸς προσέταξεν. Ἐκεῖνος δὲ, καίπερ Ἕλληνας καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ὕβρισθεὶς, ὁμῶς σκοπῆ φιλάνθρωπίας τῇ ἐξῆς μέλλων ἐπὶ πόρῃσιν τῶν Χριστιανῶν ἀξίμῃ, τοῦτο αὐτῆς ἄλλον τοῖς πολίταις πεποίηκε διὰ λαθραίων μηνυμάτων, ὥστε μὴ ἀπελθεῖν εἰς τὴν συναξιν. Ἔωθεν δὲ προῦτων μεγίστη φόβῳ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, διὰ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐσωτός, καὶ πάντα ἐποίησε ὥστε μηδένα κινδυνεύσαι τοῦ λαοῦ· ἑώρα δὲ ὅμως τὸ πλήθος τοῦ λαοῦ πλεῖον τῆς συνηθείας ἐπὶ τὸν τόπον ἐκτεῖνον πορεύεσθαι καὶ συντρέχειν καὶ πολλοὺς ἐπιταχύνει ὥσανεὶ φοβουμένους μήτις ἐκ τῆς ἀπειλῆς τοῦ θανάτου ἀπολειφθεῖν· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ καὶ τῷ γύναιον ὄρα οὕτως ἐπιταχύνον καὶ σπυῖδον ὡς μηδὲ, ἐξὶδὼν τῆς οἰκίας, προσκλείσαι τὰς θύρας μήτε περιμέναι εὐπρεπῶς τὸ σχῆμα τῶν γυναικῶν περιβαλέσθαι, καθάπερ ἔχρησεν (119^h) ἐπιμελῶς. Ἐφερει καὶ μεθ' ἑαυτῆς ἡ γυνὴ καὶ παιδίον νηπιον σφοδρῶτατι δρόμῳ τὴν τάξιν τοῦ ὑπάτου διαβήξασα ἐσπυδεν. Ἐκεῖνος δὲ λοιπὸν οὐ φέρων· «Κατὰσχετε, ἔφη, τὸ γύναιον καὶ ἐνταῦθα ἀγάγετε.» Ὡς δὲ κατασχεθεῖσα ἠνέχθη γυνὸς τὸν ἐπαρχὸν· «Ποῦ, φησίν, ὧ δυστυχῆς παῖδος, ἐπιταχύνουσα σπυῖδεις;» Ἡ δὲ· «Εἰς τὸ πεδίον, ἔφη, ἕνθα ὁ τῶν καθολικῶν ἔχλος συνίγεται.» — «Οὐκ ἀκού-

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ καί? ¹² αὐτοῖς cod. ¹³ χειροτονηθῆναι? ¹⁴ τῷ ἔθνε — ἐστὶν cod. ¹⁵ συνίγεται? ¹⁶ πλεῖον cod. ¹⁷ καί? ¹⁸ καί?

εις, ἔφη, οὗτος ὁ ὑπαρχος ἔκεισε πορεύεται, ἵνα πάντας ἀνελεῖ, οὓς ἀνεύρη; ἢ δὲ εἶπεν· Ἐκχλῆ- κοσα καὶ διὰ τοῦτο σπεύδω, ἵνα ἐκεῖ εὐρεθῶ. — Τουτί δὲ τὸ παίδιον ποῦ ἔλκει; ἢ ἐκεῖνος ἔφη· Ἢ δὲ ἀπεκρίνατο· Ἢνα καὶ αὐτὸ μαρτυρίου ἀξιώθῃ. Ταῦτα δὲ οὕτως ἀκούσας ἐπανελθεῖν ἐκέλευσε τὴν τάξιν καὶ τὸ ὄχημα εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέψαι·

459 εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὴν βασιλέα εἶπεν· Ὁ βασιλεῦ, ἀποθανεῖν μὲν, εἰ προστάτεις, ἔτοιμός πληρῶσαι. Διδάξας δὲ πάντα καὶ τὰ περὶ τῆς

³⁰ (3) Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν οἱ πόλεμοι τοῦ ἀσεβοῦς βασιλέως Οὐάλεντος, οὓς κατὰ τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν ἐπάγγαγε, κατὰ τῶν πολεμίων ἐστράφησαν. Τῶν γὰρ Γόθων ἐκ τῶν ἰδίων τόπων ἐξελθόντων, διὰ πάσης ὁμοῦ τῆς Θράκης ἐξέχεαν ἑαυτοῦς καὶ τοῖς ὄπλοις τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγροὺς πορθεῖν ἀγρίως ἤρξαντο.

³¹ (4) Τότε κατὰ τοῦ Οὐάλεντος; ῥήμασιν αἰσχροῖς οἱ πολῖται ἐχρῶντο καὶ ὕβρσι· χαλεπαῖς μὴ ἐξιδντος· εἰς πολέμον.

³² (5) Ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ ³³, Ἰσαάκιος ³⁴ ὁ ἱερός κρατήσας τοῦ χελίνου τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἔφη πρὸς αὐτόν· Πῶς βαδίζεις, ὦ βασιλεῦ, κατὰ Θεοῦ στρατευόμενος καὶ Θεὸν ἔχων ἀντίπαλον; Πρὸς δὲ ὀργισθεὶς Οὐάλης φρουρεῖσθαι προσέταξεν ἀπειλήσας (αὐτῷ) Θάνατον, εἰ ἐπανελθοῖ (καθόπερ Ἀχαὶὸς τῷ Μιχαῖλ. Ὁ δὲ τῆς αὐτῆς προφητικῆς χάριτος πλησθεὶς ὁμοίως ἐκαίνη τὴν ἀντίφρασιν ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ δέδωκεν εἰπὼν· Ὅτι ἐπιστρέψων ³⁵ ἐπιστρέψῃς, οὐ λελάληκεν ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός·)

³⁶ (6) Εἶτα συμβολῆς γενομένης ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἡττηθεὶς κατὰ κράτος φεύγει ³⁷ σὺν ὀλίγοις εἰς οἰκήμα, ὅπερ αἰσθόμενοι οἱ πολέμοι κατέκαυσαν αὐτὸν σὺν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ σὺν αὐτῷ τῷ οἰκήματι (βασιλεύσαντος ἀνοσίως ἔτη ἰδ').

³⁸ (7) Οὐαλεντινιανὸς δὲ ὁ μέγας τῇ πίστει καὶ τῇ εὐσεβεῖα τέλειος καὶ ἀκέραιος τῇ παλαιᾷ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας αὐθεντία τὴν πολιτείαν ἐκυβέρνα καλῶς· σὺννοδος γὰρ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ **460** ἐκέλευσε γενέσθαι, ἧτις τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐθεβαίωσεν· Ἰνδικτον δὲ γράφας τοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Καρίᾳ ἐπισκόποις ἐμμένειν τοῖς διόξαι παρεγγύησε, κοινῶν ἐν τῷ Ἰνδικτῷ προσλαβόμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Οὐάλεντα καὶ Γρατιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

³⁹ (8) Ἐγραψε δὲ καὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ. Συνελθόντων οὖν ἐπισκόπων ἐν Ἰταλίᾳ, ἀπο-

idcirco propro, ut ibi inveniar. — «ustum tu cum puerulum quo trahis?» ait. Illa vero restitit: «Ut et ipse martyrii gloriam adipiscatur.» His auditis, cohortem jussit et plaustrum ad palatium reverti. Adiens autem regem ait: «O rex, si me mori jubes, sum paratus: opus autem quod jussisti aimplere non valeo.» Et sic loquendo imperatoris contra mulierem odium compescuit.

εἶμι· τὸ δὲ ἔργον ὑπερ ἐκέλευσας, οὐ δύναμαι ἐκγυναϊκῶς κατέσχε τὴν τοῦ βασιλέως ὁρμῆν.

Isto tempore bella quae impius rex Valens adversus Dei Ecclesias direxerat, adversus inimicos conversa sunt. Tunc enim Gothi finibus suis egressi per totam Thraciam diffundebantur et arvis urbes agrosque deprædari crudeliter cœperant.

Tum Valentem probrosis verbis malevolisque conviciis lacescebant cives, eo quod ad bellum non proficisceretur.

Cum autem egredederetur, Isaacius venerabilis apprehendens ejus equi frenum, ait: «Quo vadis, rex, qui contra Deum pugnasti et Deum habes adversarium?» Tum valde iratus Valens eum custodiri jussit, minitans ei mortem, si reverteteretur, velut Achab Michææ. Hic autem eadem prophetica gratia repletus similiter illi coram omni populo dedit hanc responsonem: «Quod revertens revertaris, in me Deus non locutus est.»

Deinde Adrianopoli congressione facta, victus, cum paucis in urbem pedes cito refert. Hoc autem cognito, inimici eum et omnes qui cum ipso erant in domo concremaverunt, postquam quatuor et decem annos impie regnaverat.

Valentinianus autem magis fide pietateque excelgens pravus Romanorum in regnando exemplis valadicens, rerum summæ cum laude præfuit. Synodum in Illyrico jussit haberi, quæ Nicænam fidem confirmavit: edictum autem mittens Asiæ et Cariae episcopis, definitis dogmatibus stare hortabatur, sibi adjungens in eodem edicto fratrem suum Valentem et filium ejus Gratianum.

Similia quoque scripsit in Illyricum. Cum igitur in Italiam convenissent episcopi, mortuo Mediolani

Variae lectiones et notæ.

³⁰ ἔπαρχος; ³¹ ἐκέλευσε cod. repetit. ³² Cod. 547,12-548,9? ἐπὶ αὐτοῦ. ³³ 10. Cod. 548,1-549,5 τῷ γ' ἔτει. Μαθὼν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ Οὐάλης περὶ τῶν Γόθων ἦλθεν εἰς ΚΠ. ὅβριζον δὲ αὐτόν οἱ Βυζάντιοι ὡς ἀνανδρὸν καὶ φυγοπόσιμον. ³⁴ ἐξέντι cod. ³⁵ Cod. 549,5-7. ³⁶ πρὸς τὸν τῶν Γόθων πόλεμον Cod. ³⁷ ἢ τις μοναχὸς τῶν μεγάλων χρ. Cod. ³⁸ ἢ Οὐάλεντος Cod. ³⁹ Πῶς ἐξέρχῃ β. Cod. ⁴⁰ Τούτου δ. Ὁ φρουρᾷ παρέδωκεν ἀπ. ὁ. Cod. ⁴¹ Ἐν ἐπ. ἐν εἰρήνῃ οὐ λ. ἐν ἔ. I Hist. xxii, 28. om. Slav. ⁴² Cod. 549,17 — 22. καὶ συμβολῶν αὐτοῖς καὶ ἦτ. ⁴³ φ. ἐν τινι χωρίῳ καὶ εἰσελθὼν ἐν ἀχωρῶνι μετὰ τῶν συνόντων ἐκρύπτεται, κ. τ. λ. Cod. ⁴⁴ Cod. 546,6 15. (τῷ γ' ἔτει) τῆς δὲ ὁδοῦ πάσης τριάδα ὁμοούσιον προσθεουσίης ἠτήσαντο Οὐαλεντινιανὸν καὶ ἐποίησε σ. ἐν τῷ Ἰ. καὶ τὴν ἐν Ν. π. ἐκύρωσε. ⁴⁵ Ἐγραψεν Οὐαλεντινιανός Cod. — καὶ Φρυγίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπ. Cod. — τ. ὀρισμένοι; κτὰ τῆς συνόδου παρεγγυώμενος, κοινῶς αὐτοῦ καὶ Ὁ. τὸν ἀδ. κα: Γρ. τὸν ὄν. πρ. ἐν τῷ Ἰ. Cod. ⁴⁶ Ἰνδικτον cod. eraso v. ⁴⁷ Cod. 548,21 546,2: Τῷ γ' ἔτει Ἀμβρόσιο; μετὰ Εὐδόξῳ τῆς ἐκκλησίας Μεδιολανῶν ἡγήσατο, Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διαγόνο; καὶ γὰρ τὸν Ἀμβ. ἐπὶ τῷ διαλύσει τῶν ἀμφοτεροκυμένων αἰρετικῶν τὰς ἐριδὰς ἀποσταλέντα, ἐπὶ κ. ὁ. ἐπισημασμένο; ὁ λαὸς ἐθάπτεται καὶ ἐκρίκοπον Μ. ἐκείνη τιν.

Anxentio, hæreticorum episcopo, utriusque partis A turbæ dissensu studium agebant. Erat autem eis maxima dissensio periculosusque status : utraque pars aliquid funesti suæ parabat urbi, nisi prævaleret ejus opinio et ad opus duceretur consilium, in diversis eorum sententiis. Tunc autem hujus præfecturæ regimen tenebat quidam Ambrosius, vir laudabilis qui plurimis virtutibus in senatu Romano fulserat cuique concedita fuerat totius Italiæ moderatio, non solum ab impiis imperatoribus Constantio et Constante, magni Constantini filius, sed et ab imperatore pio Valentiniano : qui statim in ecclesiam ad comprimendam seditionem intravit. Populus autem, deposita mutua contentione, Ambrosium una voce postulaverunt, licet adhuc catechumenus esset : alta voce se dicebant uniuersos esse unamque fidem utrique parti futuram, si Ambrosius ipsis daretur episcopus.

λωσ λέγοντες; ἐνωθῆσεσθαι καὶ μίαν ἀμφοτέροις τοῖς πρὸς αὐτοῖς ὁθεῖν

Hoc cognito, pius Valentinianus, multa de ejus virtute attestans, Ambrosium initiari consecrari- que manuum impositione jussit. Cum autem manuum impositionem accepisset, hunc hymnum imperator Deo protulit : «Gratias tibi, Dominator omnipotens et Salvator noster, quod illi viro, cui corpora ego credideram, tu animas tradidisti, meaque suffragia justa manifestasti.»

Ferunt etiam Ambrosium, cum magistratus in- justitiam agerent, eos ante regem fortiter reclar- guisse.

Interea vero, cum ad bella Sarmatica Valenti- nianus magnus ex Galliæ sinibus in Illyricum venire et belli ductum assumere vellet, subito morbo correptus mortuus est. Legatos enim miserant Sauro- matæ pacem rogantes : quos cum Valentinianus vidisset, interrogavit an omnes Sauromatæ corpore tales essent. His respondentibus optimos ex illis esse missos, magna voce clamavit terribilia Roma- norum regnum manere, si tales Sauromatarum optimi bellum adversus Romanos gerere tentarent. Verum ex animi contentione disrupta vena et san- guine multum defluente, in quodam castro Galliæ vitam inivit.

CXCVI. Regnum Gratiani et Valentiniani, Magni Valentiniani filiorum.

Hic princeps orthodoxissimus et Dei servus, sui regni reliquit hæredes Gratianum, filium suum, cui Augustus erat, et Valentinianum, qui valde ju-

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ ἐπὶ δ. vel δ. ? ¹⁰⁰ Ced. 456,3 6. ¹⁰¹ Ὁ ἀκούσας Ο. ὁ βασιλεὺς χ. σοι, ἐφη, ὦ δ. ¹⁰² χειροτονηθῆναι — ἀναπέμψαι σοί. ¹⁰³ ἀνθρώπων add. Ced. ¹⁰⁴ ταύτη add. Ced. ¹⁰⁵ 374-375. — Ced. 517,1-10. Τῷ ἰα' ἔπει Ο. ὁ μ. ἔτ. βασιλεύσας ἔτη ἰα' τρίτῳ τοιῷδε· οἱ Σ. ὑπ' αὐτοῦ ἡττηθέντες πρ. πρὸς αὐτὸν ἔλαμψαν αἰτούντας ἑ. αὐτοῦ δὲ τούτους ἐρωτῶντος, εἰ. ¹⁰⁶ οἱ add. Ced. ¹⁰⁷ τ. εἰσιν ἀκρότατοι καὶ αὐτῶν ε. δτι τ. κρείττους πάντων ὡδε ἔχεις καὶ ὀρθῶς, ἀν. βιαιώς ἐφη δ. 'Ρ. ἡ βασιλεία ὑπομένει εἰς Οὐαλεντινιανὸν λήξασα, εἰ Σαυρομάται τ. νεῖτες οἰκτρότατοι 'Ρωμαίοις κατεξανίστανται Ced. ¹⁰⁸ τάσους καὶ τοῦ κρότου των χειρῶν φ. β. καὶ πλείστου ἀναδοθέντος ἄ. ἐν τ. φ. Γ. θνήσκει; Ced. ¹⁰⁹ Decet rubrica in M. f et Par. 1706. ¹¹⁰ 375. ¹¹¹ κατέλιπε ?

θανόντος ἐν Μεδιολάνῳ Αὐξεντίου, τοῦ τῶν αἰρατι- κῶν ἐπισκόπου, οἱ ἑκατέρου μέρους ὄχλοι ὑπὸ ¹⁰² διαφόρου σπουδῆν ἐποιοῦντο· καὶ ἦν τις αὐτοῖς; μεγίστη διχόνοια καὶ ἐπικίνδυνος στάσις· καὶ ἑκάτε- ρον μέρος διεθρον τῇ ἰδίᾳ παρεσκευάζε πολεῖ, εἰ μὴ γε ἡ αὐτοῦ κρατήσῃ γνῶμη καὶ εἰς ἔργον ἀγί- γοι τὸ βούλημα, καίτοι ἐναντίων τῶν προθέσεων αὐτοῖς οὖσῶν. Τότε δὲ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης 'Αμ- θρόσιός τις τὴν ἀρχὴν διέθουνεν, ἀνὴρ ἀξίεπαίνο· ἐν τῇ τῶν 'Ρωμαίων (120^α) συγκλήτῳ ἐν πλείστοις ἀξιώμασι διαπρέψας, δ; καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἐκπί- στευτο πάσης τῆς 'Ιταλίας παρὰ τῶν ἀσεβῶν βασιλέων Κωνσταντίου καὶ Κωνσταντοῦ, υἱῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Οὐαλεντινιανοῦ, δ; καὶ παραχρῆμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσηλθε κωλύων τὴν στάσιν. Ὁ δὲ δῆμος τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀφέμενος ἔριδος μὲν φωνῇ τὴν 'Αμθρόσιον ἐπεζήτησαν, κατηχούμενον ὄντα, μεγά- μέρει τὴν πίστιν ἑστῆσαι, εἰ 'Αμθρόσιος ἐπίσκο-

¹⁰³ (9) Ὅπερ γνοῦς ὁ θεοσεβῆς Οὐαλεντινιανὸς ἐκέλευσε μνηθῆναι καὶ χειροτονηθῆναι 'Αμθρόσιον, πολλὰ περὶ ἀρετῆς μαρτυρήσας αὐτὸν. Χειροτονη- θέντος ¹⁰⁴ δὲ αὐτοῦ, τοῦτον τὸν ὕμνον ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ ἀναπέμψαι· « Χάρις σοι, Δέσποτα παντοκρά- τορ καὶ Σῶτερ ἡμέτερε, **461** ὅτι τῆδε τῷ ἀνδρὶ ἐγὼ μὲν σώματα, σὺ δὲ ψυχὰς ¹⁰⁵ ἐνεχείρισας καὶ ¹⁰⁶ τὰς ἐμάς; ψήφους δικαίας ἀπέψηνας. »

¹⁰⁷ (10) Φασὶ δὲ, ὅτι τοὺς ἀρχοντας ἀδικοῦντας γυ- ναίως 'Αμθρόσιος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διήλεγχεν.

¹⁰⁸ (11) 'Εν δὲ τῷ μεταξῷ, ἐπὶ τῶν πολεμῶν τῶν Σαυρομάτων, Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας ἐκ τῶν μερῶν τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Ἰλλυριεὶν ἐλθεῖν βουλόμενος καὶ τοῦ πολέμου ἀρχὴν λαθόντος, ἀρῶσ' ἄ αἰφνιδίῳ συσχεθεὶς ἀτελεύτησε. Πρέσβεις γὰρ Σαυρομάται ἐξαπίστειλαν ἐξαιτούμενοι εἰρήνην· οὐ; Οὐαλεντι- νιανὸς θεασάμενος ἤρατο εἰ πάντες; ¹⁰⁹ Σαυρομάται τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ὄντες ¹¹⁰ τὰ σώματα· τῶν δὲ εἰπόντων, δτι τοὺς παρ' αὐτοῖς ἀρίστους ἀπέστειλαν, ἀνακράξας μέγα, θεινὰ τὴν βασιλείαν 'Ρωμαίων ὑπομένειν, εἰ Σαυρομάτων οἱ ἀριστοὶ τοιοῦτοι 'Ρω- μαίους τολμᾶσθαι πολεμεῖν. Ἐκ δὲ τῆ; διατάσεως ¹¹¹ τοῦ θυμοῦ φλεβὸς ῥαγεῖσθαι καὶ αἵματος πολλοῦ ἐκχυθέντος, τελευτῆσαι αὐτὸν ἐν τινι φρουρίῳ Γαλλίας;

PLC⁷. *Basileia Gratiani καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τῶν υἱῶν τοῦ Μεγάλου Οὐαλεντινιανοῦ* ¹¹².

¹¹³ (1) Ὁρθοδοξότατος ὢν καὶ δούλος Κυρίου κληρο- νόμους καταλείπει ¹¹⁴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Γρατιανὸν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, Αὐγουστον ὄντα, καὶ Οὐαλεντινιανὸν,

νον κομιδῇ τυγχάνοντα καὶ μήπω τῶν βασιλικῶν A
 συμβόλων καταξιοθέντα, ὃν ἡ ἀνάγκη τῶν ἐπιχει-
 ρούντων τὴν τόπον τῆς βασιλείας ἀφαρπάξαι, ὡς
 σχολάζοντα, παρεσκευάσεν αὐτὸν καὶ, ἀπόντος τοῦ
 ἀδελφοῦ, τὴν πορφύραν ἐνδύσασθαι, Πρόβου τῷ τη-
 νικῶντα πιτῶς τὸ πρᾶγμα μεταχειρισσαμένου.⁶⁰

462 ⁶¹ (2) Ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη γ' καὶ μετὰ
 Θεοδοσίῳ ἔτη γ'· οὗτος γάρ τὸν μέγαν Θεοδοσίον
 προχειρίσατο βασιλεῖα ἐν Βυζαντίῳ, ἀγαθῶν ἐξ Ἰσπα-
 νίας πρὸς τὸ πολεμεῖν τοὺς Σκύθας· αὐτὸς δὲ ἐν
 Ῥώμῃ διέτριβεν.

⁶² (3) Μάξιμος δὲ τις Βρετανῶν δυστυχοῦντων,
 ἔτι Θεοδοσίῳ ὑπὸ Γρατιανοῦ βασιλείας ἤξιώται,
 ὡς ⁶³ μηδεμίαν τυχῶν ⁶⁴ τιμῆς, διήγειρε τοὺς ἐν
 Βρετανίᾳ ἀνδραῖ Γρατιανῷ, ὄντινα καὶ ἀνέειλε.
 Μετετέθη δὲ ὑπὸ Θεοδοσίῳ Γρατιανὸς εἰς τοὺς βασι-
 λικούς τάφους, ὅστις ⁶⁵ τοσοῦτον εὐστόχως ἐπὶ πολὺ
 ἐτόξεν, ὡς λέγειν τινὰς τὰ Γρατιανοῦ βέλη φρένας
 ἔχειν.

⁶⁶ (4) Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς καιροὺς σεισμὸς (μέ-
 γας καὶ φοβερώτατος) γέγονεν, ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
 ὀπωρηθῆσαι (μὲν) τὴν θάλατταν ἐπὶ πολὺ, τὰ δὲ
 πλοῖα ὡς ἐπὶ ξηρᾷ εὐρεθῆναι κείμενα. Πλήθους ⁶⁷
 δὲ λαοῦ συνδραμόντος εἰς θέαν τοῦ παραδόξου θαύ-
 ματος καὶ τοῦ ὕδατος πάλιν ὑποστρέψαντος (120^b)
 καὶ ἐκβεληκτότος μακρότερον τοῦ συνήθους τόπου,
 κατεποντίσθησαν ἀνθρώπων μυριάδες ε'· (καὶ τὰς
 μὲν ἐκείθεν προσορμιζούσας ναῦς τὴ ὕδωρ κατεκά-
 λυψεν, τὰς δὲ ἐν τῷ ποταμῷ Νείλῳ εὐρθείας
 ἀπέρριψεν ὁ ποταμὸς εἰς ξηρὰν μετὰ πολλῆς τῆς
 ρύμης μέχρι σταδίων ρπ'· ἀλλὰ μὴν) καὶ τῆς C
 Κρήτης ⁶⁸ καὶ τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Βοιωτίας καὶ
 τῆς Ἰπείρου καὶ Σικελίας τὰ πλεῖστα μέρη (συνίσθη
 τότε) ἀπολεσθῆναι, τῆς θαλάσσης ἀνελοῦσης· καὶ
 πολλὰ πλοῖα ⁶⁹, ὑψωθέντος τοῦ ὕδατος, ἐπὶ ὄρειον
 ἐβρίφη ἀχρι σταδίων ρ' (τὰς τε Βρετανικὰς νήσους
 καὶ τῆς Ἀφρικῆς τὰ αὐτὰ καὶ χείρονα ὑποτρῆναι·
 καὶ σχεδὸν πάσης **463** τῆς οἰκουμένης τὰ πρὸς τῇ
 θαλάσσει τὰ μὲν ὑπὸ τῶν σεισμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς
 θαλάσσης κατεποντίσθη· καὶ μέντοι ἐν τοῖς βυθοῖς
 καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις πελάγεσι τὰ ἀμφὶ τὸ Ἀδρίαν ⁷⁰
 καὶ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἄλλα πλεῖστα ὑπεχώρησε
 καὶ διέστη ὡσεὶ τεῖχος· ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὰ ὕδατα,
 καὶ ἐφάνη ἡ ξηρὰ· καὶ πολλὰ τότε πλοῖα εὐρέθησαν
 πλεόντα καὶ εἰς τὸν πυθμένα καθίσταντα καὶ πάλιν
 ἀντήχθησαν τῇ τοῦ ὕδατος καταστάσει. Συνεχῶν δὲ
 καὶ ἐπαλλήλων τῶν σεισμῶν γενομένων, ἡ μὲν
 Νίκαια τῆς Βιθυνίας πόλις πᾶσα συνέπεσε καὶ τὰ
 κύκλιον ⁷¹ τῶν προαστείων ἀγροὶ καὶ ἔργα πλεῖστα.

⁷² Ἡ δὲ Γέρμη καλουμένη πόλις τοῦ Ἐλλησπόντου πᾶσα ἐκ θεμελίων κατεποντίσθη· καὶ πρὸς τοῦτο;

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ Ἐπὶ Γρατιανοῦ Μελέτιος Ἀντιοχείας ἐν Κωνσταντινουπόλει γενόμενος καὶ Δημόφιλον εὐρῶν
 τὰς ἐκκλησίας κατέχοντα, Γρηγόριον τὸν θεολ. ἐκ Ναζιανζοῦ ἤγαγε πρὸς τὴν τῆς Ἀρειανικῆς
 πλάνης καθάρσειν καὶ κατάλυσειν (Scholion). ⁶¹ 519 Jan. 19 — Ced. 550, 12-17? de Gratiano
 ut Leo. ⁶² 503, Jul. 25 — Ced. 551, 1-13 : Μαξιμιανὸς δὲ τις Βρ. ὅτι τὸν Θεοδοσίον ὁ Γρ. βασιλεῖα
 ἐποίησεν. ⁶³ ὡς τὸ cod. αὐτοῦ. ⁶⁴ τυχόντος Leo, Cod. ⁶⁵ δ; ἐπὶ τ. εὐστ. ἐτ. Cod. ⁶⁶ Περὶ τῶν σεισμῶν
 Glyc. 473, 21-171, 10; Ced. 550, 17-551, 10 : Ἐπὶ Γρατιανῷ σ. ἐν Ἀλ. γ. ἐπὶ τοσοῦτον ὡς ἐπὶ π. ὑπ. τὴν θ.
 καὶ τὰ πλ. ἐπὶ ξ. ἐστάναι. ⁶⁷ Π. δὲ πολλοῦ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι συνδραματικῶς, τῶν ὕδατων ἀθρόως
 ἐνδραμόντων ε' μ. ἀνθρ. x Ced. ⁶⁸ Κρ. δὲ καὶ Ἀχ. καὶ Β. Ἡ. τ. καὶ Σ. πλ. Cod. ⁶⁹ καὶ ἐπικλύσθη
 αὐτὰ ὡ. καὶ ἐπὶ ὁ. ἀπορρίψιν γαι πλοῖα α. στ. ρ' Ced. ⁷⁰ τὸν Ἀδρίαν cod. ⁷¹ κύκλιον cod. ⁷² καὶ κληθῆναι προαστείῳ

γίνεσθαι πολλά κατὰ διαφόρους τόπους ἐγένοντο, ὡς ἐκ τοῦ φόβου ἢ ἐν τοῖς ἔρεσι μένειν τοῖς ἀνθρώποις· ἐκ δὲ τῆς ἀβροχίας πολλά ζῶα τε καὶ ἄνθρωποι διεφθάρησαν).

Præfatus autem Gratianus sex annos regnavit : A (5) Ὁ δὲ προειρημένος Γρατιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη 5^α· ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη γ' καὶ ἀπέθανε.

CXCVII. Regnum Theodosii Magni.

Post hunc regnavit Theodosius Magnus sex et decem annos. Tunc Theodosii pater, et ipse Theodosius dictus, magnorum tropæa circumducens, expulsione barbararum gentium, fines Romanorum aditu faciliores fecit. Videns autem filium suum spe magnum, ætate autem parvum — vix enim limina adolescentiæ erat ingressus — senatori cuidam curuli, doctrinæ laborumque suorum socio, eum tradidit educandum : qui curulis adolescentem sibi creditum dulcissima disciplina severioreque blanditiæ ad illustrem vitæ exercitationem firmavit. Porro dum hic moraretur Theodosius, seipsum regia chlamyde purpuraque exornatum in somno vidisse dicitur. Valentiniano autem veteri mortuo, plebeius Maximus Galliarum præfecturam ad insaniam in mente volvit, et, quadam conjuratione facta, Theodosium veterem tropæis onustum iuzulari præcepit ; qui, priusquam moreretur, divino baptismate suscepto, ad immortalitatem renatus decessit. In eo lem tempore junior Theodosius ad ducis favorem pervenerat : sed inde eodem invidiæ telo, quo pater, per Maximum similiter injuste decidit. Attamen Deus servavit eum et remanente dignitate redditæque substantia, in patriam Hispaniarum terram, in qua natus erat, iter dispositione regia fecit, ibi tranquillam et facilem vitam agens. Placillam autem, Augustam factam, tunc uxorem duxit, et reges ex ea procreavit : hæc vero naturam ratione famamque laudibus vincebat.

τὴν γενομένην Αὐγουσταν ἠγάγετο τότε, καὶ βασιλέας ἐξ αὐτῆς ποιήσας, ἧτις τὴν φύσιν τῷ λογισμῷ καὶ τὴν φήμην τοῖς ἔγκοιμοις ἐπέτα.

Interca Valens ad regem Gratianum scripsit litteras, præcibens Theodosium ad se mitti. Theodosius autem, itinere incepto, cognitaque Valentis morte, ad urbem Sirmium dictam venit. Gothis autem cunctam urbem et regionem crudeliter vastantibus, et Romanis exercitibus ab illius facie fugientibus, tum Theodosium Sirmii degentem consilio senatus Romanorum ei invidentis advocat Gratianus. Suadebant regi Theodosium, ducis munere decoratum ad hanc periculosam expeditionem, cum pucis militibus in hoc immane bellum mittere : rex paruit. Hic quidem consilium et invidiam

Ρ'Ζ'. Βασιλεία Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου.

(1) Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσε Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἔτη 15^α. Τότε ὁ πατὴρ Θεοδοσίου, καὶ αὐτὸς Θεοδόσιος καλούμενος, τοῖς τῶν μεγάλων ἢ τροπαίων ἢ περιπνείων, τῇ ἐκκοπῇ τῶν βαρβαρικῶν ἔθνων, τοὺς Ῥωμαίων ὄρους εὐπορωτέρους ἐποίησεν. Ὅρων δὲ τὴν ἑαυτοῦ υἱὸν τῇ μὲν ἐπέβη μέγαν, τῷ δὲ γρόφῳ μικρὸν, — μόλις γάρ ἦν τοῦ βῆθμοῦ τῆς νεότητος ἐπιθετηκῶς, — συγκλητικῶς τινι ἀμαξοβίῳ ἢ, κοινῶν αὐτοῦ τυγχάνοντι τῆς γνώμης καὶ τῶν πόνων, παρέδωκεν ἐκπαιδεῦσθαι, ὅστις ἀμαξόβιος ἢ ἔγγειον Β ρισθέντα αὐτῷ τὸν νέον πραυτάτην διδασκαλίαν καὶ αὐστηροτέραν ἢ κλιμακίαν εἰς λαμπρὰν ἀσκήσιν τῆς ζωῆς ἐστερέωσεν ἢ. Ἐκείσε τοίνυν ὄντος Θεοδοσίου, κατ' ὕπνου ἑαυτὸν εἰδέναι λέγεται βασιλικῇ χλαμύδι καὶ πορφύρᾳ κεκοσμημένον. 464 Οὐαλεντινιανὸς δὲ τοῦ γέροντος τελευτήσας, Μάξιμος ὁ δῆμιος ἢ τὴν ὑπαρχότητα τῶν Γαλιῶν εἰς μανίαν ἔτραψε καὶ τινα συσκευὴν πεποιηκῶς Θεοδοσίον τὸν πρῶτον σφύτερον τροπαίους κεκοσμημένον σφαγγῆναι προσέταξε. δς πρὶν τελευτῆσαι τὸ θεῖον βάπτισμα δεξιόμενος καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν ἀναγεννηθεὶς ἐτελεύτησε. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ νεώτερος Θεοδόσιος ἐν τῇ τοῦ δουκὸς ἀξίᾳ ἐτύγγανε· τῷ δὲ αὐτῷ βέβηκε τὸ φόβου, ὅπερ ἢ καὶ ὁ πατὴρ, διὰ Μάξιμον ἢ ὁμοίως ἀδικίως ὑπέπειπεν (121^α) ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν διεσώσατο. C μαινάσης πορ' αὐτῷ τῆς ἀξίας καὶ τῆς οὐσίας ἀναδοθείσης, εἰς τὴν πατρῴαν γῆν τῶν Σπανίων, ἐν ἣ ἔγεννήθη, ἐφοίτησε προστάγματι βασιλικῷ, ἐκείσε ἡσύχω· καὶ πρῶτος τὸν βίον διάγων. Πλακίλλαν δὲ

(2) Ἐν δὲ τῷ μεταξύ Οὐάλης γράμματα ἐπέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Γρατιανὸν προστάξει Θεοδοσίον ἀποσταλῆναι πρὸς αὐτόν. Ἀρξάμενος δὲ τῆς ὁδοπορίας Θεοδόσιος, καὶ γνοὺς τὴν Οὐάλεως τελευτὴν ἔρχεται εἰς πόλιν καλουμένην Σέρμιον. Τῶν δὲ Γόθων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀφειδῶς λυμαίνοντων καὶ τῶν Ῥωμαίων στρατοπέδων φευγόντων ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, τότε Θεοδόσιον ἐν τῷ Σερμίῳ διάγοντα Γρατιανὸς προσκαλεῖται βουλῇ τῆς συγλήτου Ῥωμαίων φρονούσης αὐτῷ, ἢ ἢ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις εἰς τοσοῦτον ὠμὸν πόλεμον ἀποσταλῆναι Θεοδόσιον πείθει, ἐπικινδύνη ἀξιώματι

Variae lectiones et notæ.

⁷⁹ τὸν φόβον ἐο'. ⁷⁸ Ῥωμαίων? ⁷⁷ τροπαί: cod. ⁷⁶⁻⁷⁸ Ἀμαξ.? ⁷⁵ καὶ οὐ? sed cf. Historiam miscellam : Theodosius — in Hispania morabatur, ubi et ortus fuerat et nutritus. ⁷⁴ Hist. misc. Inter hæc (victoriam de Alanis, Hunnis, Gothis reportatam) divinam visionem vidit — Gratianus Theodosium purpura induit — consulatu Ausonii et Olybrii (379). ⁷³ ὁ δεξιὸς? tyrannus (Marcellinus Hist. misc.)? ⁷² ἔπερ? ⁷¹ Μάξιμου? cf. Hist. misc. — Ea tempestate Theodosius tam propter parentum nobilitatem quam pro virtutis propria nominatissimus habebatur et ob hanc causam invidia similium iudicium fatigatus. ⁷⁰ Glyc. 474, 28 — 21 cf. Historiam miscellam. Cumque imperator quid faceret hesitaret, quippe cum barbari cliti victoria inexpugnabiles esse viderentur — acievit ex Hispania Theodosium et — magistrum militum esse denuntians, cum exercitu ad barbaros destinavit. ⁶⁹ καὶ σὺν cod.

τιμηθίντα στρατηλάτου ἀξία, τὸν βασιλεία παρέπεισε. A καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν ἐπιθευλῶν⁸⁸ καὶ τοῦ φόβου οὐδὲν ἔγνω· κατὰ κράτος δὲ τοὺς νομιζομένους ἀτητήτους εἶναι Γότθους νικήσας Θεοδοῖτος σὺν τᾶχει πολλῶ, τῷ βασιλεῖ τροπαιοφόρος παραστάς θεία ψήφω **465** τὸ βασιλικὸν διάδημα περιβάλλεται. Γρατιανοῦ χειροτονούντος αὐτὸν, καινῆ τιμῇ καὶ θαυμαστῇ περιεβλήθη πορφύρα ὡς ἀρχαῖος βασιλεὺς· καὶ ἐπειδὴ τοὺς ὤμους αὐτοῦ ὑπὲρ ἀνθρώπων ὕψιλου ὄντας διαφόρους⁸⁹ βασιλικοῖς χλαμύσιν ἐνδύειν οὐκ ἤδύνατο, — πάντας γὰρ ὑπερέχει τῷ μεγέθει· πᾶσαν ἐσθῆτα διὰ τὸ ὕψος μικρὰν⁹⁰ ἀπέφηνεν. — τέλος Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλείως τῆ πορφύρα κοσμηθεὶς ἐξέλαυψεν, ἐκ τετραγώνου ἀρμοσάσης αὐτῷ.

⁸⁸ (3) Οὗτος Γρατιανὸς τὰ τῆς Δύσεως μέρη ἐπ' B αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ διεφύλαξεν, Θεοδοσίω δὲ τὴν τῆς Ἀνατολῆς φροντίδα ἐπέτρεψεν. Πολλὰ δὲ εὐσεβῶς καὶ γενναίως· κατορθώσας ὁ Γρατιανὸς παρὰ Μαξιμίμου τοῦ τυράννου [ἐν] ταῖς Βρεττανίαις ἐπαναστάντος, δι' Ἀνδραγαθίου τοῦ δουκὸς ἐν Λουγδούνη παρὰ τῶν ἰδίω προδοθεὶς, μᾶλλον δὲ βίη τῶν πολεμίων συσχεθεὶς, ἀνηρέθη.

⁸⁹ (4) Οὐαλεντιανὸς δὲ ὁ νεώτερος⁹¹ τούτου ἀδελφὸς ἐν Ἰταλίᾳ διαίγων ὑπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ φόβου πολέμου ποιεθεὶς, εἰρήνης αὐτῷ καθ' ὑπόκρισιν προταθείσης παρὰ Μαξιμίμου, καὶ αὐτὸς ὑποκρινάμενος ἠδέως ἐδέξατο.

(5) Ἰουστίνα δὲ τότε ἡ μήτηρ αὐτοῦ τῆς Ἀρειανῶν αἵρέσεως τὰ φάρμακα τῆς ἀσεβείας, ἃ περιέντος τοῦ ἀνδρὸς ἔκρυπτεν, εὐμαρῶς ἀπατηθέντι τῷ υἱῷ μετὰ θάρρους ἀπεκάλυψε καὶ τείθει αὐτὸν διὰ στρατιωτικῆς χειρὸς τὸν μὲν Ἀμβρόσιον ἀνθιστάμενον αὐτῷ τῷ ὀρθῷ λόγῳ τῆς ἐκκλησίας Μεδιολάνων ἐξῶται καὶ εἰς ἐξορίαν πέμψαι, τὴν ἐκκλησίαν δὲ διαβρῆξαι καὶ πολεμεῖν τὰ ἄγρια. Βενέβωλος δὲ τότε ἐν ἀξιώματι ταῖς ὑποσχέσεσι τῆς βασιλίδος μὴ εἴσας, τῆς στρατιωτικῆς ζώνης καὶ τῶν ἀξιωμάτων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προκρίνας τοῖς ποσὶ τῶν βασιλείων τὴν (121^b) ἑαυτοῦ ζώνην ἀπέβριψεν.

(6) Μάξιμος δὲ ὁ τυράννος θέλων τὸ τοῦ τυράννου ἄτιμον ὄνομα ἐκδύσασθαι καὶ νόμιμον ἐπιδείξασθαι ἑαυτὸν βασιλεῖα, γράμματα **466** ἐπέμψας τὸ ἀσεβὲς ἐπὶ τῆς Ἰουστίνης ἀπεφαύλιξε καὶ τὸ πολεμεῖσθαι τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κατάστασιν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀνατρέπεσθαι ἀπηγόρευσεν· καὶ οὕτω πλησιάζειν τῆς Ἰταλίας ἤρξατο.

(7) Τοῦτο δὲ Ἰουστίνα μαθοῦσα, τοῦ τε πολεμίου καὶ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀσεβοῦς ἐπικειμένων αὐτῇ, εἰς φυγὴν τραπέισα, πρώτη τὴν ἐξορίαν ἐκτρώσατο, ἣν τοῖς ἱερῶσιν αὐτῇ ἠτοίμασεν. Τοι-

ignorabat. Sed cum Theodosius brevi vicisset Gothicos qui armis credebantur invincibiles, et opatus onustus, regem adiens, divino suffragio, regium diadema circum tempora induit. A Gratiano electus, nova quadam et mirabili purpura, sicut rex antiquus, indutus est. Cum autem, qua erat plus quam virili statura, humeri ipsius plurimum purpurarum proportionibus haud se accommodarent, omnes enim magnitudine superabat, et propter altitudinem quilibet habitus brevis apparebat, tandem Constantini, piissimi imperatoris purpura exornatus refulsit, ex qua Irato ipsi adaptata.

Hic Gratianus Occidentis partes sibi fratrique suo reservavit, Theodosio autem Orientis curam credit. Multis autem pie nobiliterque gestis adversus Maximum tyrannum apud Britannos insurgentem, Gratianus per Andragathium Lugduni ducem a suis proditus, vel potius inimicorum vi oppressus, occisus est.

Valentinianus autem Junior, illius frater, in Italia degebat. Fratris occisione bellique metu stupefactus, pacem sibi simulante a Maximo oblatam et ipse simulate libenter accepit.

Tum autem Justina, mater eius, haeresis Arianaeum impia venena, quae vivente viro absconderat, filio facile deluso fidenter revelavit, et ei persuasit, ut per militarem manum Ambrosium, ipsi orthodoxo sermone resistantem, ex Mediolani Ecclesia pelleret mitteretque in exilium, ac Ecclesia posthabita in sancta pugnaret. Benevolus autem qui tunc in dignitate erat, reginae promissis non annuens, militari balteo dignitatibusque orthodoxani fidem praeponeus, ante pedes regum proprium balteum projecit.

Maximus vero tyrannus odiosum tyranni nomen exuere volens, legitimumque se praestare regem, litteras misit, quibus Justinae impietatem despiciebat, et quod Dei fidem persecueretur constitutionemque catholicae Ecclesiae everteret, redarguebat. et sic Italiae appropinquare coepit.

Hoc audito, Justina, inimico simul et impia conscientia vexata, in fugam conversa, primi exilium sorte obtinuit, quod sacerdotibus ipsa paraverat. Igitur cum impia matre fugiens rex

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ τὸν τῶν ἐπιθευλ. καὶ τοῦ φ. τοῦ κατὰ φύ. ἐσπτότ. cod. sed Hist. misc. Gratianus — cunctis faventibus etc. ⁸⁹ παφορ. βδ. χλαμυδ. cod. ⁹⁰ μικροῦ codex. ⁹¹ Cod. 551,5 — 10: Καὶ ἀποστέλλει Ἀνδραγαθίον, ὃν παραυτὰ διὰ στρατιωτῶν παρσκευασμένον ἔσταν ἐπὶ τούτου, Γρατιανὸν διεχειρίσατο. Marc-III^{us}: Ind. XI. Merobaudē II et Saturnino coss. Gratianus imp. Maximi tyranni dolo apud Lugdunum occisus VIII K. Sept. ⁹² Cod. 551, 14—17: Ἀδ. δὲ Γρατιανῷ, ὁμόνομος τῷ πατρὶ Οὐαλεντιανῷ, εἶε περιὴν τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο καὶ τὰς ἰδίαις ἐκκλησίαις ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ἐκδιώξας τοὺς Ἀρειανούς Δομάζου τοῦ πάπα Ρώμης αὐτῇ συμπράττοντος. ⁹³ νεώτερος oim. cod.

Valentinianus junior Italia et proprio regno de-
jectus est.

Cum igitur in Orientem venisset, sic a pio rege
Theodosio receptus est, ut in his regionibus regnare
potius quam in exsilio degere videretur. Confestim
autem per Theodosium a vitis mundatus, im-
puræ sectæ venenum evomuit, quod imprudens
mater ipsi infuderat, et fidelissimo Theodosii bor-
tatu Christum recepit. Sæpe enim a Theodosio in
spem fidei educatus, regios exercitus non armis
sed justis causis stare didicit. Sermo autem Theo-
dosii ad Valentinianum talis erat: « Scio, inquit,
Valentiniane, sæpe piissimos reges, exercitu quie-
scente, victoriam obtinuisse, subjectosque inimicos,
periculi metu, factos esse tributarios: sic divinus
Constantinus, cælestibus auxiliis fretus, Licinium,
Dei inimicum, in navali pugna perdidit; sic illu-
stris Valentinianus, pater tuus, facilius regnum ab
hostibus integrum gubernans mortuus est, post-
quam, Deo vindicante, multa prælia multasque
victorias, innumeris diversisque barbaris devictis,
reportaverat. Tuus autem avunculus Valens, cum Deo
pugnans, Ecclesiam occisione sanctorum et exsilio
sacerdotum polluit profanus, qui Dei voluntate a
Gothis expugnatus et devictus crematus est. Tunc
ergo ad bellum exiens hæretici nomen sumere
sustinebis? Re vera Christum veneratur qui te
injuste expulit. Infidelitas tua opportunitatem Ma-
ximo contulit. Ille tantummodo regnando tyrannus
est; tu vero Dei inimicus esse primo cœpisti. Tibi
dabo exercitum, et auxilium tibi præbebo: sed, si
Christum lædimus, quem pugnantes invocabimus?»

Hæc et his plura monendo Theodosius Valenti-
nianum ad orthodoxam fidem conduxit.

τοῦ Θεοῦ καθιστάται· δῶσω σοι στρατὸν καὶ παρέξω
παρακαλέσωμεν μαχόμενοι; ὃ Ταῦτα καὶ τὰ
τούτων πλείονα νοουθετήσας Θεοδώρος Οὐαλεντινιανὸν
εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετέγαγεν.

Interea vero, mortua illius matre, propter filium
bonitatemque regis Gratiani, cujus benefacta me-
morerat, Theodosius, in auxilium cunctas Orientis
vires educens, vindicavit sanguinem justum, et,
ejecit tyranno, Valentinianum in regnum restituit.

Ipsæ vero postea Romam veniens de victoria
triumphavit et ad reginam urbem reversus est.

CXCVIII. De sancto Arsenio.

In his diebus, quibus optimus Deus suscitavit
Theodosium regem magnum thronumque Roma-
norum regni ipsi concedidit, prædecessoris sui

Α γαρουν μετα της θρασετου μητρης πεφυτω; ο βα-
σιλευς Ουαλεντινιανος ο νεος της Ιταλιης εστρηθη
καὶ της οικειας εξεδηθη βασιλειας.

(8) Ἐλθὼν οὖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὕτω; ἐπέδρα
παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Θεοδοσίου, ὥστε δοκίμ
αὐτὸν μᾶλλον τῶν μερῶν ἐκείνων βασιλεύειν ἢ ἐν
ἐξορίᾳ διάγειν. Παραχρημα δὲ διὰ Θεοδοσίου κα-
θαρθεὶς ἀπὸ τῆς φαυλοτήτος τῆς αἰρέσεως; τῆς ἀκα-
θάρτου τὸν ἴον ἐξέχευ, ἐν ᾧπερ αὐτὸν ἡ ἀνόητος
ἔδραψε μήτηρ, καὶ τὸν Χριστὸν ἀνεδέξατο πιστοτάτη
προτροπῇ Θεοδοσίου. Πολλὰκι; γὰρ εἰς τὴν ἐλπίδα
τῆς πίστεως διὰ Θεοδοσίου ἐκπαυδευθεὶς, ἔμαθε τὴν
βασιλικὴν παράταξιν οὐ δι' ὀπλῶν ἐστάναι, ἀλλ' ἐξ
ἀγαθῶν προφάσεων. Τοιοῦτος δὲ ἦν ὁ λόγος ὁ παρὰ
Θεοδοσίου πρὸς τὸν Οὐαλεντινιανόν· « Οἶδα, φησὶν,

B πολλὰκι, Οὐαλεντινιανὲ, παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων
βασιλέων, ἡσυχάζοντος τοῦ στρατοπέδου, τὴν νίκην
κατορθωθεῖσαν καὶ τοὺς πολεμίους ὑποπαγέτας
ὑποτελεῖς γενέσθαι τοῦ προλαβόντος κινδύνου· οὕτως
ὁ ἔνθεος Κωνσταντῖνος ταῖ; βοηθείαις τοῦ Θεοῦ ἀνορ-
θωθεὶς καὶ Λικίνιον τὸν τοῦ Θεοῦ τύραννον ἐν ναυα-
γίῳ διέφθειρεν· οὕτως ὁ ἔνθεος Οὐαλεντινιανὸς ὁ
ὄσος πατὴρ ἐτυγχέσθαι τὴν βασιλείαν ἀβλαβῆ παρὰ
τῶν πολεμίων ἰθύτων ἐτελεύτησε, τοῦ Θεοῦ ἐκδι-
κούντο; αὐτὸν καὶ μάχᾳ; ἀναριθμήτους καὶ νίκαις
ἀνεδείξατο, πολλοὺς βαρβάρους καὶ διαφόρους ἀε-
λῶν. Οὐάλλῃ; δὲ ὁ θεὸς ὁ ὄσος τῷ Θεῷ ἀντιπαρτί-
των ἐμίανε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ βέβηλος διὰ τῆς σφα-
γῆς τῶν ἀγίων καὶ τῆς ἐξορίας τῶν ἱερέων, ἐς τὴν
τοῦ Θεοῦ βουλήσει ὑπὸ τῶν Γόθων πολιορκηθεὶς

C καὶ ἡττηθεὶς ἐκαούθη. Σὺ οὖν αἰρετικοῦ ὄνομα λα-
βεῖν ἀνέξη ἀπίων εἰς πόλεμον; ὀρθῶς τὸν Χριστὸν
σίβεται ὁ ἀδίκως σε ἐκβαλῶν· ἡ σὴ ἀπιστία εὐκαί-
ριαν Μαξιμῷ συνεστήνηγεν· ἐκεῖνος μόνον 467
τοῦ βασιλεύειν ὄσει τύραννος, σὺ δὲ πολέμιος ἦρξαι
σοι βοηθίαν· ἀλλ' εἰ τὸν Χριστὸν βιάπτομεν, τίνα
σοι βοήθεια;

D Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τελευτη-
σάσης. Θεοδώρος διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν χρηστότητα
τοῦ βασιλέως Γρατιανοῦ, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ
μεμνημένος εἰς ἄμυναν πάσας τὰς τῆς Ἀνατολικῆς
δυνάμεις; ἐξάξας, ἐξεδίκησε τὸ δικαίον αἷμα καὶ τὸν
Οὐαλεντινιανὸν κατέστησεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν, ἐκ-
βαλὼν τὴν τυραννίδα (122*).

(10) Αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα εἰσελθὼν εἰς τὴν
Ῥώμην καὶ θριαμβεύσας τὴν νίκην εἰς τὴν βασι-
λίδα ἐπανῆλθε τῶν πόλεων.

Ρ. Η'. Περὶ τοῦ ἀγίου Ἀρσενίου.

(1) Ἐν ταῖ; ἡμέραις οὖν, ἐν αἷς ὁ ἀγαθὸς θεός;
ἐξήγησε Θεοδώριον βασιλεῖα τὸν Μέγαν καὶ ἐνεκί-
στευσεν αὐτῷ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας Ῥωμαίων.

Variæ lectiones et notæ.

89 ἐν ᾧπερ cod. 90 βασιλ. cod. 91 Ind. J. Theodosio A. II. et Cynegio cons. Valentinianus — et Theo-
dosius Maximus — apud Aquileiam rebellantem vicerunt (Marcellinus). 92 Ind. II Timasio et Pro-
metio cons. Theodosius Imp — Romam mense Junio introiit—urbeque egressus est K. Sept. (Marc.) 93 καὶ
μενσχοῦ M. 2. 94 Glys. 475, 476, 9, Cœd. 373, 11—17.

ηγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ πρὸ αὐτοῦ ⁹⁹ A regis Uliam duxit uxorem, et ex ea duos filios βασιλέως, Πλακίλλαν ὀνόματι, καὶ Ἐτεκεν ἐξ αὐτῆς Arcadium et Honorium suscepit. δύο υἱούς Ἀρχάδιον καὶ Ὀνώριον.

(2) Αὐξησάντων δὲ τῶν παιδῶν, ἤλθον εἰς ἡλικίαν τοῦ ἐκμανθάνειν γράμματα · καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν ζητῆσαι ἀνδρα ἐλλόγιμον καὶ ἀσκητὴν, κεκοσμημένον ἐν ἀληθείᾳ τὴν φρόνον τοῦ Θεοῦ, ἔχοντα θεογνωσίαν εἰς ἄκρον, ὡς ὄφειλον παραδοῦναι αὐτῷ τοὺς υἱούς αὐτοῦ. Οὐκ ἤθούλετο γὰρ εἰς σχολαίον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν ἢ ὑπὸ ἀτάκτων διδασκάλων παιδεύθῃναι, ἵνα μὴ μάθωσιν ὑπὸ ἄλλων παιδῶν, ἃ ὁ Θεὸς οὐ θέλει, καὶ τυπωθῶσιν ἐν λόγοις ἀνωφελέσιν. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς λογιζάμενος σπουδὴν πᾶσαν **468** ἐποιεῖτο τοῦ εὐρεῖν ἀνδρα τοιοῦτον · καὶ τῶν διαταγμάτων ἐκπεμφθέντων κατὰ πῖσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν οὐκ ἔδυνήθησαν εὐρεῖν τινα τοιοῦτον κατὰ τὸν ἐπιστάμενον αὐτῷ λογισμὸν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἀνδρα φιλόσοφον, ἀλλ' οὐ φιλόθεον, ποτὲ δὲ πάλιν φιλόθεον, ἀλλ' οὐ φιλόσοφον · ἠύθησαν δὲ οἱ παῖδες · καὶ οὐκ ἔνέσχετο εἰς σχολαίον ἐκδοῦναι αὐτοὺς δι' ὃν εἰρηται τὴν τρόπον.

(3) Καὶ μὴ εὐρῶν καθὼς ἐζήτηι, ἀπέστειλεν ἐν τῇ Ῥώμῃ πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ βασιλέα τοῦ εὐρεῖν παρ' αὐτοῦ τοιοῦτον ἀνδρα, γράψας αὐτῷ, ὅτι « Μεγάλως μοι χαρίζῃ τούτο ποιῶν. » Ὁ οὖν βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν πάναν δείκνυσιν αὐτῷ τὰ γράμματα Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως· εἰπὼν, ὅτι « Ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ποιῆσαι τῷ συμβασιλεύοντι ἡμῖν τὴν αἰτήσιν ταύτην · αἰσχρὴ γάρ ἐστι τοῦ ἡμετέρου κράτους· μὴ εὐρεθῆναι ἐν τῇ μεγίστῃ Ῥώμῃ ἀνθρωπον **C** τοιοῦτον. « Καὶ ἐρευνησαντες καὶ ἐπιζητήσαντες οὐχ εὐρον. Ἐπὶ πολὺ οὖν διερευνώντων αὐτῶν, καὶ διαλογιζομένων, καὶ ἀδολεσχούντων περὶ τούτου, εἶπεν ὁ πάπας τῷ βασιλεῖ· « Ἐστὶ πρὸ ἡμῖν διάκονός τις παρθένος μετὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς ὀνόματι Ἀρσένιος · ὁμοίος γὰρ αὐτῷ ἄλλος οὐκ ἔστιν ὁ ὄφειλων ⁹⁶, καθὼς ἐπιθυμεῖ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος, παιδεύσαι τε τὰ τέκνα αὐτοῦ πάσῃ γνῶσει θεῆς τε καὶ ἀνθρωπίνῃ · ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ καταδέξῃται, διότι ἔχει καιρὸν ἀποταξάμενος τῆς ἐγκυκλίου παιδείσεως· ἀλλ' ἴσως, ἐὰν κελύσῃ τὸ ὑμέτερον κράτος, καλέσομεν αὐτὸν καὶ πληροφοροῦμεν αὐτὸν περὶ τούτου. » Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐχάρη λίαν · καὶ ἐπέψαντες μετεστείλαντο τὸν Ἀρσένιον. Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· « Οὐ λέληθε τὸ ἡμέτερον κράτος ἢ κατὰ Θεὸν σου πολιτεία καὶ ὁ ἐνάρετός σου βίος · ἀλλὰ διηνεκῶς ἀκούοντες τὴν καλὴν σου ἀναστροφὴν, πάνυ εὐφραίνόμεθα ἐπὶ τούτοις ⁹⁷· ἐπεὶ δὲ ὁ συμβασιλεὺς ἡμῶν Θεοδόσιος ἀπέστειλεν ἡμῖν πρεσβείαν αἰτούμενος στείλαι αὐτῷ ἀνθρωπον τοιοῦτον δυνάμενον παιδεύσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πάσῃ θεοσεβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, τούτου χάριν μετεστείλαμεθά σε ὡς κατὰ Θεὸν ἵντα, ἵνα ἀπέλθῃς πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν χάριν τὴν ἰθυσάνσοι ἐκ Θεοῦ παιδείσης αὐτοῦ· (122^b) οὐ

Crescentes autem pueri, ad aetatem ediscendi litteras venerunt. Tunc misit in omne sub ditione sua regnum ad quærentium hominem doctum et religiosum, timore Dei vere exornatum, divinam scientiam subactam habentem, ut ipsi filios suos traderet. Non enim volebat eos in scholam mittere vel ab indisciplinatis magistris educari, ne ab aliis pueris discerent quæ Deus non vult, et nocivis sermonibus informarentur. Hæc reputans imperator, omnem diligentiam ad talem virum inveniendum adhibuit. Missis autem in omne sub ipsius ditione imperium mandatis, hominem cum characteribus requisitis invenire non poterant: sed modo virum inveniebant philosophum at non philotheum, modo philotheum, at non philosophum. Creverunt autem pueri; et eos in scholam, propter prædictam rationem tradere hæsitabat.

Non inveniens id quod quærebat, Romam ad regem misit, ut ab ipso talem acciperet virum, illi scribens: « Hoc agens mihi valde gratus eris. » Rex ergo papam advocans ostendit ei Theodosii litteras, dicens: « Impossibile est hanc petitionem illi qui conregnat nobiscum non adimplere: opprobrium enim nostræ potestatis est in maxima Roma talem hominem non inveniri. » Et quærentes et perscrutantes non invenerunt. Cum igitur diu perquisiverunt, confabulati sunt et garriverunt, papa regi dixit: « Est apud nos quidam diaconus cælebs cum sua sorore, nomine Arsenius. Similis illi non est alius qui sit juxta Theodosii regis placitum et qui filios ejus omni scientia divina et humana instruat. Sed nescio an assensurus sit, quia tempus educationis normalis sibi profuivit. Nihilominus si jusserit vestra potestas, eum advocabimus et de re ista disseremus. » Illis auditis, rex valde lætatus est. Et mittentes Arsenium arcessiverunt. Cum advenisset, rex ei dixit: « Haud potestatem nostram latet tua ad Deum conversatio tuaque virtute dives vita. Imo sæpe pulchram tuam agendi rationem audientes, valde lætati sumus. Cum autem qui nobiscum regnat Theodosius, nobis legationem miserit rogans talem sibi hominem mitti qui possit filios ipsius in omni pietate et philosophia educare, propterea te qui secundum Deum ea arcessivimus, ut et filios illius secundum gratiam quæ tibi a Deo data est, edoceas. Non enim hanc rem cuiquam incaute et temere credendam, nisi tuæ religioni decrevimus. » Arsenius autem regi dixit: « Non ignorat, religiosissime rex, sanctissimus pater noster Papa vilitatem meam, siquidem non adhuc inveni tempus exteriori philosophiæ studendi, præsertim cum ab ista sacra manuum impo-

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ αὐτοῦ codex, sed infra αὐτόν. ⁹⁶ δεξι. col. ⁹⁷ τούτο col.

sitione quam magnus accipi, non in harum scientiarum librum oculos demisi. » Interpellans autem Papa dixit ad eum : « Vera quidem sunt ea quae a te dicuntur ; scimus res ita se habere : multum etenim in hoc tuam honestam vitam laudavimus. Sed quia divina regiaque jussio est, et placitum Dei in eo quod factum est relucet, obsecramus te ut in huiusmodi bonum inceptum te ipsum impendas. Potes enim per gratiam Dei quae tibi data est pie Deoque gratiose illos edocere, quinimo de philosophia multum eis prodesse, ostendens eis turpes impiorum idolorum apparatus, quae deos infandi Graeci vocant, non credendum eis qui apud ipsos initiati sunt, sed vocandum eos daemones, nec eorum abominaciones et monstra colendum. »

καὶ θεακρέτως αὐτοὺς παιδεύσαι· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ μεγάλως αὐτοὺς ὠφελήσαι δεικνύων αὐτοῖς τὰς πομπὰς καὶ ἀσχυρότητα· τῶν δυσσεβῶν εἰδώλων, οὓς Θεοῦ ἀποκαλοῦσιν οἱ ἀλιτῆριοι Ἑλληνες, καὶ τοῦ μὴ πιστεύειν, τοῖς παρ' αὐτῶν μυθευομένοις, ἀλλὰ δαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλεῖν, καὶ ὀρθασκέυειν τὰ μύσματα αὐτῶν καὶ φαντάσματα. »

Illis talibusque verbis monentes Arsenium, illum ad regem cum omni laude et honore miserunt, cum rex, tum Papa scribebant ei : « Juxta placitum vestrum misimus vobis hominem, qui cum gratia Dei valebit charissimos serenitatis vestrae filios in omni sapientia et virtute educare. » Arsenius igitur, sorore in virginum aedem immissa, Constantinopolim adiit. Theodosius autem rex, litteris acceptis et lectis, Arsenium ad se vocavit. Miratus eum habitu moribusque spectabilem, venerabilem habitu, colore flavum, aspectu facilem, sensu humilem, sermone moderatum, in divinis et humanis sapientissimum, uno verbo, omni secundum Deum virtute exornatum, gavisus est gaudio magno, dixitque ad eum rex : « Ostendis quidem habitu, moribus et loquela, te virtute praeditum esse Deumque timere ; et sicut scripserunt nobis collega noster et sanctissimus Romanorum Papa, sic vidimus : vera enim scripserunt. Nunc non omnino causam ignoras, propter quam ad nos te miserunt. Sed et ipsa nostra potestas tibi declarabit hoc esse factum propter filios nostros, ut omni pietate timoreque Dei illos instruas, et omnem philosophiam ad amussim eos doceas. Ne timeas neque dubites apud eos conjiciens eos nostros esse filios ; neque iterum ipsis tanquam regibus attendas aut revereraris, sed tanquam filios et discipulos eos habeto, et cum deliquerint, corrige eos. » Postquam imperator Theodosius haec dixisset, adductos Arcadium et Honorium in manus ejus commendavit, dicens : « Ecce, ab hac die iste est meus ac vester pater et magister. Aurem illi sicut patri docilem praebete, nec leves sitis auditores nec inobsequentes : illi enim denuntiavi quod si quis ex vobis non audiat eum aut delinquat, hunc velut discipulum habeat corrigendum. »

Ἄλλο ἐκρίναμεν ἀπλῶς· καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγγεγραμμένον τοῦτο τὸ πρῶτόν τινα εἰς 469 μὴ τῆ σὴ εὐλαβείᾳ· Ὁ δὲ Ἀρσένιος εἶπε τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἀγνοεῖ, Θεοσεβέστατε βασιλεῦ, ὁ ἀγιώτατος Πατὴρ ἡμῶν πάπας τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, ὅτι ἔχω καρὸν μὴ παρελθόν διὰ τῆς ἔξω φιλοσοφίας, ἐξαιρέτως δὲ ἀφ' οὗ τὴν χειροτονίαν ταύτην ὁ ἀνάξιος ἐδεξάμην, οὗτε » εἰς βιβλίον ἐνέκυψα τῶν τοιοῦτων ἐπιστημῶν. » Ὑπολαβὼν δὲ ὁ πάπας εἶπε πρὸς αὐτόν, ὅτι μὲν « Ἀληθῆ εἰσι τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα, ἐπιστάμεθα ταῦτα οὕτως ἔχειν· πάντο γὰρ ἐπηνέσαμεν τὴν ἐνάρετόν σου πολιτείαν ἐν τούτῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ θεῖα καὶ βασιλικὴ κέλευσις ἐστίν, καὶ θεακρέτων ἐστὶ τὰ πραγματευομένων, ἐκλιπαροῦμέν σε ἐπιδοῦναι ἑαυτὴν εἰς τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν ἐπιχειρήμα. Δύνη γάρ B διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθείσης σοι εὐσεβῶς

(4) Τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις λόγοις πείσαντες Ἀρσένιον ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης δόξης καὶ τιμῆς, γράψαντες αὐτῷ, ὅ τε βασιλεῖς καὶ ὁ πάπας, ὅτι « Κατὰ τὴν κέλευσιν ὑμῶν ἀπεστείλαμεν ὑμῖν ἄνθρωπον, ὃς δυνήσεται μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἀνάξει τὰ φιλτάτα τέκνα τῆς ὑμῶν γαληνότητος ; ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ. » Ὁ οὖν Ἀρσένιος, παραδοὺς τὴν ἀδελφὴν εἰς παρθενίᾳ, ἀπῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς, προσκαλεσάμενός τε τὸν Ἀρσένιον, σχῆμά τε καὶ ἦθος εὐλαβῆς θεασάμενος ἐν αὐτῷ, σεμνὸν μὲν ἔχοντα τὸ σχῆμα, ὠχρὸν τὸ χρῶμα, εὐτακτὸν τὸ βλέμμα, ταπεινὸν τὸ φρόνημα, τὴν λαλιὰν σύμμετρον καὶ περὶ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα σοφώτατον καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πάσῃ τῇ κατὰ Θεὸν ἀρετῇ κεκοσμημένον, ἐχάρη χερῶν μεγάλῃ καὶ δὴ πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς ἰ· « Δηλοῖς μὲν διὰ τοῦ σχήματος, ἦθους τε καὶ ἀπολογίας, ἐνάρετόν σε καὶ θεοσεβῆ εἶναι, καὶ, καθὼς γεγραφεῖται ἡμῖν ὃ τε 470 συμβασιλεύς ἡμῶν καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἀγιώτατος πάπας, οὕτω καὶ εἰδόμεν· ἀληθῆ γὰρ ἔγραψαν. Νῦν οὖν πάντως οὐκ ἀγνοεῖς δι' ἣν αἰτίαν ἐστεῖλαν σε πρὸς ἡμᾶς· ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος αὐτοῦ διὰλεχθήσεται σοι, ὅτι χάρις D τῶν ἡμετέρων τέκνων, ἵνα πάσῃ θεοσεβείᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ τούτους ἐκπαιδεύσης, εἴ τι μὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν πᾶσαν εἰς ἄκρον αὐτοῦ διδάξης. Ἀλλὰ μὴ ὑποσταλῆς μηδὲ διακροῆς πρὸς αὐτοὺς ὑπονῶν, ὅτι τέκνα ἡμῶν ὑπάρχουσιν, μήτε πάλιν ὡς βασιλεῦσιν αὐτοῖς προσχῆς ἢ τιμήσεις, ἀλλ' ὡς τέκνα καὶ μαθητὰς ἔχε αὐτοῦ καὶ ὅτε παραπέσωσιν, ἐπιέξελθε αὐτοῖς. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ἐνέγκας τὸν τε Ἀρχιδίον καὶ Ὀνύριον παραδίδωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, (123) λέγων· « Ἰδοὺ, ἀπὸ τῆς σήμερον, οὗτός ἐστιν ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν πατήρ καὶ διδάσκαλος. Ὑπακούετε

Variae lectiones et notae.

« οὐδέ ? » μὴ ? ἰ εἶπε ? ἰ Δηλοῖ cod.

αὐτῷ ὡς πατὴρ καὶ μὴ παρακούσῃτε αὐτοῦ μίτε ἀντιτάξῃθε· παρῆγγεῖλα γὰρ αὐτῷ, ἵνα ἐὰν παρακούσῃτε αὐτῷ ἢ παραπέσειέ τις· ἐξ ὑμῶν, ἐπεξέλθῃ αὐτῷ ὡς μαθητῆ.

(5) Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφορίζει αὐτοὺς πλησίον τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος· τρικλίνιον μέγα καὶ ἐν αὐτῷ διαγεῖν παρακελεύεται. Τοῦτο δὲ ἐπενόησεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα συχνότερον ἐπισκέπτηται αὐτούς· μεγάλως δὲ τιμήσας τὴν Ἀρσένιον ἐποίησεν αὐτὸν μεζῖον πάντων τῶν ἐν τῷ παλατίῳ, ὥστε μὴ εἶναι τινα τῶν ἐκεῖσε λαμπροτέρων αὐτοῦ ἐσθῆτα περιζέμενον· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἦν πατὴρ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

(6) Ὁ οὖν Ἀρσένιος παραλαβὼν τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως τὸν τε Ὀνώριον καὶ Ἀρχάδιον ἀνῆγεν αὐτοὺς θεοσεβῶς, διδάσκων πᾶσαν σοφίαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην. Ταπεινόφρων δὲ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις Ἀρσένιος οὐκ ἐχρᾶτο αὐτοῖς ὡς μαθηταῖς, ἀλλ' ὡς βασιλεῦσι· καθίζων γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ δύο ὄρθων, αὐτὸς παριστάμενος ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως ἄφρων πρὸς αὐτοὺς, ὄρᾳ Ἀρσένιον μὲν ἰστάμενον, τὰ δὲ τέχνα αὐτοῦ καθεζόμενα· καὶ ἐλυπήθη σφόδρα κατὰ Ἀρσενίου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· «Ὀὕτως παρῆγγεῖλα ὑμῖν, ἵνα βασιλικῶς καὶ μὴ μᾶλλον ὡς μαθηταῖς χρήσῃ τοῖς παιδίοις; καὶ τί τοῦτο πεποίηκας; πάνυ γὰρ 471 ἐλύπησας τὸ ἡμέτερον κράτος ἐν τούτῳ. Ὁ δὲ Ἀρσένιος πρὸς τὸν βασιλέα φησὶν· «Ὀὕκ ἡγησάμην πρέπον εἶναι, θεοστήρικτε βασιλεῦ, ἐμὲ καθέζεσθαι, βασιλεῖ; δὲ παραστήκειν μοι.» Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἀπεκρίθη βλοσυρῶ τῷ βλέμματι πρὸς Ἀρσένιον λέγων· «Σὺ καθιστᾷς αὐτοὺς βασιλεῖς· οὐκ ὡς δούλους παρέδωκά σοι αὐτούς; ἵνα τί ταῦτα φθέγγῃ;» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς παραχρῆμα ἐπάρας ἃ τὰ διαδήματα, ἅπερ εἶχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ βίφας αὐτὰ εἰς τὴν γῆν, ποιεῖ αὐτοὺς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσκυνῆσαι, καὶ καθίσας τὸν Ἀρσένιον ἐπὶ θρόνον, ἐκείνου; παρίστασθαι αὐτῷ ἐκέλευσεν, εἰπὼν, ὅτι· «Εἰ μὲν φοβηθῶσι τὸν θεὸν καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ θελήσουσι πορεύεσθαι καὶ φυλάττειν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, δυνάτὸς ἐστὶν ὁ παμβασιλεὺς τῶν αἰώνων, εἴπερ θέλημα αὐτοῦ ἐστίν, παραστῆναι αὐτοῖς τὴν ἀξίαν ταύτην· εἰ δὲ μὴ ἔχωσι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, εὐχομαι αὐτῷ, μᾶλλον ἐκρῆσθῆναι αὐτοὺς νηπιῖθεν· χρεῖσσον ἡγοῦμαι τεθνάναι αὐτοὺς ἐνσεβῶς ἢ βασιλεύειν ἀσεβῶς.» Ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς εἰσεβῆκεν εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ.

(7) Ἐκ τότε οὖν ὁ Ἀρσένιος δεδιὼς τὸν βασιλέα οὐκέτι ἐποίησε αὐτοὺς καθεστῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον παρίστασθαι αὐτῷ καὶ ἐκμανθάνειν. Ἐν τούτοις οὖν διδάγων ὁ ἡγιασμένος Ἀρσένιος πάνυ ἐδυσφόρει καὶ ἔλυπεῖτο· — ἦν γὰρ μισόδοξος καὶ φιλόθεος — καὶ ἐπεθύμησε μᾶλλον τὴν μονήρη βίον καὶ ἡσύχιον μετελθεῖν, ὥστε παρακαλεῖν τὸν θεὸν συχνῶς ὑπὲρ τούτου μετὰ δακρύων, ποιῆσαι τρόπον τοῦ ἰδιαίως αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου.

(8) Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν εὐρὼν ὁ ἅγιος Ἀρσένιος τὸν Ἀρχάδιον περιπεσόντα εἰς παι (123b) δίκην πταίσμα, ἐνέγκας καὶ ἑμβριμησάμενος ἐπι-

His dictis, assignavit eis prope cubiculum regium, ingens triclinium, et in hoc degere jussit. Hoc excogitavit rex, ut frequentius eos inspiceret. Valde autem honorans Arsenium majorem omnibus qui in palatio erant, constituit, et nemo ex habitantibus illie splendidiorum ac ille veste induebatur. Ut uno verbo dicam, regis et filiorum ejus erat pater.

Arsenius igitur susceptos filios regis Honorium et Arcadium in timore Dei educavit, docens omnem sapientiam, divinam atque humanam. Humilitate vero plenus sanctus Arsenius eos non quasi discipulos, sed quasi reges habebat; super duobus siquidem thronis eos positos stans ipse docebat. Quodam ergo die, rex ad eos subito intrans, aspexit Arsenium stantem et filios suos sedentes; ægro animo valde ad Arsenium conversus: «Siccine, inquit, denuntiavi vobis, ut regio potius quam discipulos habeas pueros? Cur hoc fecisti? Valde enim potestatem nostram in hoc contristasti.» Arsenius autem ad regem: «Non ducebam esse decens, religiosissime imperator, me sedere, dum reges apud me starent.» Ad hoc autem verbum rex iratus et terribiles ad Arsenium oculos volvens, respondit: «Tu constituis eos reges: nonne ut servos eos tradidi tibi? Ad quid ista loqueris?» His dictis, rex statim eripiens diademata quæ super caput habebant, et in terram ea projiciens, eos ad pedes ejus procumbere jussit, et Arsenium in thronum sistens, eos apud illum stare præcepit, dicens: «Si Deum timeant, et in lege ejus ambulare, et ipsius mandata custodire velint, potens est summus Rex sæculorum, si talis est ipsius voluntas, ipsis dignitatem hanc præstare: si autem Dei timorem non habent, illum precor ut potius a pueritia eos eradicet: mallet eos pie mori quam impie regnare.» His dictis, rex in cubiculum suum reversus est.

Ex hoc ergo tempore regem veritus Arsenius eos jam non sedere, sed potius apud semetipsum stare et audire curabat. In his igitur vexatus Arsenius multum dolebat et contristabatur. Erat enim gloriæ inimicus et amore Dei captus; maluisset monasticam et tranquillam agere vitam. Itaque Deum super hoc præsertim cum lacrymis orabat, ut ipsi e mundo discedere et solitarie vivere concederet.

Ex hoc ergo tempore regem veritus Arsenius eos jam non sedere, sed potius apud semetipsum stare et audire curabat. In his igitur vexatus Arsenius multum dolebat et contristabatur. Erat enim gloriæ inimicus et amore Dei captus; maluisset monasticam et tranquillam agere vitam. Itaque Deum super hoc præsertim cum lacrymis orabat, ut ipsi e mundo discedere et solitarie vivere concederet.

Igitur in una dierum istarum, sanctus Arsenius, cum Arcadium in puerile delictum cecidisse reperisset, ægre ferens et fremens inflixit ei terribilem

Varie lectiones et notæ.

* αὐτοὺς — βασιλεῖς; codex, sed infra dativum habet ipse. ἃ ἀπέρας;

plagam, ita ut vulcerum stigmata fere usque ad mortem in corpore ferret. Ab hac ergo de Arcadio, maximore læsus, adversus Arsenium multam malignitatem nutritiv, et advocato scutario suo confidens secreto dixit : « Quocumque modo poteris, occide mihi Arsenium, nemine conscio. » Scutarius autem, cum hanc lugendam audivisset propositionem et in corde timorem Dei haberet, homicidam Arcadii sententiam Arsenio aperuit. Arsenius autem mœrore metuque corruptus Deum invocabat dicens : « Domine, viam salutis indica mihi. » Et illum poenitit plagæ quam intulerat Arcadio. Deinde cum aliquot dies præterissent, et Arsenius urgeret scutarium quocunque modo ipsum servare, et ipse indesinenter oraret, venit vox ei dicens : « Arseni, homines fuge, et salvus eris. »

Hæc igitur audita voce, nihil cuiquam dixit, sed vilem induens vestem ad portum se contulit : ibi per divinam providentiam navigium invenit, et in illud ascendens Alexandriam venit : statimque currens advent in desertum Scetis, et ibi multis virtutibus refusit. Rursum autem audivit vocem dicentem ipsi : « Arseni, fuge, sile, pacifice vive : illæ enim sunt innocentie radices. »

Rex autem Theodosius valde contristatus de Arsenii absentia, omnibus et undique scripsit ut illum quærerent ; nec potuerunt illum invenire usque ad obitum ejus. Regnantibus autem Arcadio et Honorio notum factum est Arsenium in Ægypto monasticam ducere vitam mireque conversari ; tunc illi plurimas scripserunt epistolas, cum adhortantes ut pro suis discipulis et filiis deprecaretur. Scripsit autem ei rursus Arcadius, suppliciter rogans ut ignosceret ipsi delictum quod in Arsenium admiserat, eum occidere volens, et, ad persuadendum eum, in rescripto mandavit ei ut ab Alexandriæ præfecto redditus Ægypti acciperet et juxta placitum distribueret, modo ipsi ignosceret, oraretque pro regno ipsius et Honorii fratris, et ipsis semel saltem scriberet. Sanctus autem Pater noster Arsenius ipsis scribere recusavit et hanc ipsis declarati-

onem fecit : « Deus, illi, omnibus vobis ignoscet et sua divina placita perficere dignabitur. De quibus autem muneribus mihi scripsistis, ego jam inundo mortuus sum : nolite prorsus inter vivos me remittare. »

In his autem diebus Theodosius Magnus imperator Demophilo significavit vel ut ab Ariano errore recederet, vel ab ecclesiis exiret. Exiit igitur postquam Ariani quadraginta annos ecclesias tenuissent. Synodus igitur et imperator Gregorio

τίθησιν αὐτῷ δεινὴν πληγὴν, ὥστε σχεδὸν ἐως θανάτου τοὺς τύπους τῶν πληγῶν φέρειν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἀρκάδιος ἀφ' ἧς ἡμέρας ἰδάρη, ἔμεινεν ἔχων κατὰ Ἀρσένιον κακίαν πολλήν καὶ προσκαλεσάμενος τὸν σπαθάριον αὐτοῦ ἐπιτρέπει αὐτῷ κατ' ἰδίαν λέγων · « Ὅποῦν τρόπον δυναθῆς ἀπόκτεινόν μοι τὸν Ἀρσένιον, μηδενὸς γινώσκοντος. » Ὁ δὲ σπαθάριος ἀκούσας τὴν ἐλεεινὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἔχων, θαρβέει τῷ Ἀρσένιῳ τὴν μισαιφόνον τοῦ Ἀρκადίου ἐπιτροπήν. Ὁ δὲ Ἀρσένιος λύπη τε καὶ φόβῳ συσχεθεὶς παρεκάλει τὸν Θεὸν λέγων · « Κύριε, ἐδήγησόν με πῶς σωθῶ. » καὶ μετεμελήσατο ἐπὶ τῇ πληγῇ ἧ ἦν τύψας τὸν Ἀρκάδιον. Εἶτα ὀλίγων ἡμερῶν διελλουσῶν καὶ τοῦ Ἀρσένιου κατεπίγοντος τὸν σπαθάριον τοῦ δι' οὗ οἶου δῆποτε τρόπου εἶσα· αὐτὸν καὶ τούτου ἀδαισιπτεως εὐχομένου, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα · « Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζη. »

(9) Ταύτης οὖν τῆς φωνῆς ἀκούσας μηδενὶ μηδὲν εἰρηκῶς, ἀλλ' ἐσθῆτα ἐστειλῆ ἐνδυσάμενος* κατῆλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, εὐρών ἐκείσε πλοῖον, ἐμβὰς ἐν αὐτῷ ἦλθεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀποθρηξάμενος ὠρμησεν εἰς τὴν Ἐρημον τῆς σκήτεως καὶ ἐκεῖ διέπρασεν ἐν διαφόροις κατορθώμασιν ἡχοῦσας δὲ πάλιν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· « Ἀρσένιε, φεῦγε, σῶπα, ἡσύχαζε, αὐτὰ γὰρ εἰσὶν αἱ ρίζαι τῆς ἀναμαρτυσίας. »

(10) Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος πάνυ λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει Ἀρσένιου ἔγραψε παντὶ καὶ πανταχοῦ ἀναζητῆσαι αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν εὐρεῖν ἄχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ. Βασιλευσάντων δὲ Ἀρκადίου καὶ Ὀνωρίου, ἐγνώσθη αὐτοῖς, ὅτι Ἀρσένιος ἐν Αἰγύπτῳ διάγει τὸν μονηρὴν βίον καλῶς πολιτευόμενος καὶ ἔγραψαν αὐτῷ πλείστας ἐπιστολὰς παρακαλοῦντες αὐτὸν ὥστε εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων μαθητῶν καὶ τέκνων. Ἐγραψε δὲ αὐτῷ πάλιν Ἀρκάδιος δυσωπῶν αὐτὸν ὥστε συγχωρηθῆαι αὐτῷ τὸ πταίσμα, ὃ ἥμαρτεν εἰς Ἀρσένιον ἀνελεῖν αὐτὸν βουλευθεὶς, ὡς τε θέλων αὐτὸν πληροφορηθῆαι γράφει αὐτῷ ἐν ὠμότητι ὁ λαθεῖν παρὰ τοῦ ὑπάρχου Ἀλεξανδρείας αὐγουσταλίου τὰ δημόσια τῆς Αἰγύπτου καὶ ταῦτα διανεῖμαι ὅπου ἀν' ἐλεούη, καὶ μόνον συγχωρήσῃ αὐτῷ καὶ εὐξεται ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τε καὶ Ὀνωρίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀντιγράψαι αὐτοῖς κἀν ἅπαξ. Ὁ δὲ ἐν ἀγίοις Πατρὶ ἡμῶν Ἀρσένιος γράφει αὐτοῖς οὐκ ἠθέλησεν, δηλοῖ δὲ αὐτοῖς οὕτως · « Ὁ Θεὸς, τέκνα, πάντων ὑμῶν συγχωρήσας καὶ ἀξιῶσας ποιεῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ 473 θελήματα· περὶ δὲ ὧν γεγραφήκατε χρησά-

δῶς εἶναι εἰς τοὺς ζῶντας. »

(11) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις Θεοδόσιος μέγας βασιλεὺς ἐδήλωσε Δημοφίλῳ ἧ τῆς Ἀρείου πλάνης ἀποσηθῆναι ἢ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκστῆναι· ἐξηλθεν οὖν, μ' ἔτη τῶν Ἀρειανῶν κατασχόντων τῆς ἐκκλησίας. Ἡ σύνοδος οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς Γρηγορίῳ

Variae lectiones et notæ.

* μετεμελήτ. codex. * ἐκδ. ? ἢ ἀποθρῶξ. ? ἢ ἐν ὠμότ. codex, ἔνομοι ? Cod. 552, 18-553, 5. Ἐλθὼν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ΚΠ Δ. ἐδ. ἢ ἀπ. τῆς Ἀ. πλ. ἢ τάχτως τῆς ἐκκλησίας ἐξελθεῖν, κτλ.

τῷ Θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκύρωσαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ μὴ θέλοντα τοῦτον τῷ θρόνῳ ἐνίδρυσαν βιασάμενοι ὡς πολλὰ καμόντα καὶ τῆς πλάνης τῶν αἱρέσεων τὴν πόλιν ἐλευθερώσαντα.

¹⁰ (12) Εὐρὼν γὰρ μόντην τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν συμκροτάτην οὖσαν καὶ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων κρατούμενην, (124^α) ἐκέισε τὰς συνάξεις ποιῶν καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν διδάσκων, πάντας μετέστρεψεν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως ὕστερον δὲ ὑπὸ Μαρκιανοῦ οἰκονόμου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ὃ νῦν ὄραται· μέγεθος ἀνεδομήθη καὶ Ἁγία Ἀναστασία μετανομάσθη ἢ διὰ τὴ γυναικα (ἔγγονον) ¹¹ ἐκ τῶν ἄνωθεν καταπεσοῦσαν καὶ ἀποθανεῖν, κοινῆς δὲ γενομένης ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων εὐχῆς (καὶ) ταύτην ἀναστῆναι, μήτη τοῦ ἡμετέρου θανάτου — ἢ καὶ διὰ τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀνάστασιν ἐν αὐτῇ γενέσθαι.

¹² (13) Μετὰ δὲ τὸ ἐνίδρυσθαι τὸν Θεολόγον ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὡς εἴρηται, Κωνσταντινουπόλεως, μολῶν παρ' Αἰγυπτίων ¹³ τῷ λόγῳ φθονηθῆναι, τὸν συντακτικῆριον ¹⁴ λόγον σχεδιάσας καὶ ἀναγνούς, ἐκουσίως τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ θρόνου ἀποταξάμενος, ὑπεχώρησε.

474 (14) Νεκτάριον δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος προχειρίζεται πατριάρχην, Ταρσαία μὲν τῷ γένει, τὴν τοῦ πραιτορος ἀρχὴν τότε διέποντα ¹⁵, ἀθάπτιστον δὲ μέχρι τότε ὑπάρχοντα, σεμνός ¹⁶ δὲ καὶ εὐλαθῆς καὶ περὶ τὸν βίον θαυμασίος.

(15) Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος πρὸς Ναζιανζῶν ¹⁷ τὸ χωρίον Καππαδοκίας ἐπανελθὼν, ὅπερ ἐκέκτητο ἐκ πατρικοῦ κλήρου, ἠρεμήσας ἐν αὐτῷ καὶ ἡσυχάσας τινὰ χρόνον καὶ ἐν θεωρίᾳ μειζόνων γενόμενος τὸν βίον μεταλλάττει πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν καὶ πίσης ἀρετῆς ἐμπλεως γενόμενος.

Ριθ. Περὶ τῆς β' συνόδου ¹⁸.

¹⁹ (1) Ἡ δὲ δευτέρη σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἀ' τῶν ρν' ἁγίων Πατέρων (ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου), ἐπὶ Δαμάσου πάπα Ῥώμης, ἧς ἔγουντο Τιμόθειος, Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλο· Ἱεροσολύμων ²⁰, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, κατὰ Μακεδονίαν γεγονότος ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς ἔτι περὶ τῶν ὡσαύτως ²¹ τῷ Ἀρείῳ ἐδασσῆμαι, ὁμοίως δὲ ²² τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ εἶναι Θεὸν ἀληθινὸν, ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸ ὑπελάμβανεν.

²³ (2) Αὕτη συνελθοῦσα χειροτονεῖ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν συγκλητικὸν Νεκτάριον, Μακεδόνιον δὲ ἀναθεματίζει καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιον τὸν Ἀἴβου, ἐν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος δοξάζοντα,

A Theologo Constantinopolis episcopatum decreverunt, et cum in throno sedere recusaret ipsum coegerunt, utpote qui multum laboraverat et urbem haereticis erroribus liberaverat.

Cum vero cum solam sanctam Anastasiam, quae valde parvula erat, ab orthodoxis occupatam invenisset, ibi synaxes faciens et orthodoxam fidem docens, omnes ad haeresim revocavi. Postmodum autem a Marciano Magnae ecclesiae aëconomio ad magnitudinem quam nunc habet extruxta est et sanctae Anastasiae cognomen accepit, vel quia mulier gravida, ex alto lapsa, mortua erat et facta communi orthodoxorum oratione, salvo foetu, surrexerat, vel quia in ea orthodoxiae resurrectione facta fuerat.

B Postquam autem in Constantinopolitanam sedem, ut dictum est, Theologus evectus esset, audito quod Aegyptii verbo inviderent, valedictorium sermonem festinanter compositum pronuntiavit, et voluntarie ecclesiae et sedi renuntians, secessit.

Nectarium autem rex et synodus elegerunt patriarcham. Tarsensis genere, praetoris officium tunc exercebat et hucusque non erat baptizatus. Erat autem venerabilis et pius et integer vitae.

C Magnus autem Gregorius in vicum Cappadociae Nazianzum rediens, de substantia quam haereditate paterna obtinuerat, aliquandiu tranquillus et quietus vixit. Spe melioris vitae fretus vitam finivit senior, plenus dierum, omnique virtute cumulatus.

CXCIX. De secunda synodo.

Secunda synodus centum quinquaginta Patrum Constantinopoli, anno trecentesimo septuagesimo primo, sub Theodosio Magno, et Damaso Romae Papa facta est: cui praefuerunt Timotheus Alexandriae, Meletius Antiochiae, Cyrillus Hierosolymae, Gregorius Theologus. Habita est adversus Macedonium, Constantinopolis episcopum, qui adhuc vivens non secus ac Arius blasphemabat, similiterque Spiritum sanctum non esse Deum verum, sed meram creaturam affirmabat.

D Haec synodus Constantinopoli senatorium consecrat Nectarium, Macedonium autem anathematizat cum Sabellio Libyco, unam in sancta Trinitate personam docente, et Apollinario Laodiceno, di-

Variae lectiones et notae.

¹⁰ Ced. 551, 17—558, 6. Τότε καὶ ὁ Θεολόγος Γρ. παρήρησαστικώτερον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐδίδασκεν ἐν ΚΠ. εἰς τὸ εὐκτήριον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας· ἔτι μικρὸν τυγχάνον, ἀ' χρόνους καὶ μικρὸν τι πρὸς ἐκεῖσε πεποιτικῶς — ὃ. ἐπὶ τοῦ ὅσιου Μ. ἀνοικολομηθῆναι καθὼς ἔρ. ¹¹ ἔγχύμωνα Len. cf. Ced. ἀνάστασις μὲν διὰ τὸ τὸν τῆς ὁ. λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστῆναι, Ἀν. δὲ διὰ τὸ συμβᾶν ἐν αὐτῇ θαυματουργημα· λέγεται γὰρ γ. τινα ἀν. κεσ. ἀπ. γ. δὲ κ. ἔ. ὃ. τ. ὃ. τ. ἀν. ¹² Ced. 555, 1—7 τῷ ζ' ἔτει — μ. ὁ θεός· Γρ. τινὰς τῶν ἐξ Αἰγύπτου τῷ λόγῳ αὐτοῦ φθονήσαντας. ¹³ Ἀ. τοῦτο φθονήσαντας cod. τοὺς Αἰγυπτίους μ. ὁ Γρ. τῷ λ. σ. ὑποφ. Leo. ¹⁴ τὸν σ. ἐπιδειξάμενος λ. τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως ὑπενεχ. Ced. τὸν σ. λ. ἐπ. ἐκ. τῆς ἐκ. ὑπεχ. Leo. ¹⁵ διέπωντος cod. ¹⁶ σεμνὸν — εὐλαθῆ — θαυμασίον? ¹⁷ Ἀριαζόν cod. ¹⁸ Rubrica M. 2, in codice cum margine est abscissa. ¹⁹ Ced. 554, 16—23: Τῷ σ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μ. Θ. γ. ἢ ἐν ΚΠ. ἁγία καὶ οἰκουμένη ἢ' σ. τῶν ρν' ἁγ. π. κτλ. ²⁰ καὶ add. Ced. ²¹ ὡς αὐτῷ τῷ cod. ²² καὶ add. Ced. ²³ Ced. 555, 7—14: Ἡ δὲ ἁγία σύνοδος Μ. ἀν. σὺν ἁ. καὶ Σ.

cente Verbum incarnatum absque mente esse, Verbum autem in anima pro mente stare, Spiritum sanctum esse Deum vivificantem et Filio consubstantialia proclamavit, addens Symbolo a Nicænis Patribus declarato verba Dominum, et vivificantem, et sequentia.

Tunc magnus Amphilocheus regem hortatur ut ex omnibus urbibus arceatur Ariani. Hic vero severiorem æstimans petitionem, non exaudivit eum: et tunc quidem Amphilocheus prudenter tacuit; sed postea propositionem memorabilem adinvenit. Cum enim in palatium ingressus esset et prope regem filium ejus Arcadium sedentem contempserat, patrem studiose salutavit et filium præterivit insolitum. Imperator putans obvisci Amphilocheum de salutando filio monuit. Sed ille dixit honorem ipsi exhibitum sufficere, nec alium pro filio separatim requirendum. Contra quem rex iratur propriam vocabat injuriam filii depectum. Tunc Amphilocheus clamavit ad regem dicens: « Vides, imperator, quomodo filii injuriam non feras: crede ergo Deum ipsum eos qui Filium ipsius blasphemant respuere et detestari. » Id cum audisset rex et valde miratus esset, statim legem hæreticorum cæcus prohibentem decrevit. ακούσας (121b) ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας γούους κολύοντα.

Hic bono inimicus boni invidens diabolus sævum quid et inhumanum fieri parabat. Egressus enim Constantinopoli rex iter Romam faciebat. Cum autem Thessalonicam per transgrediretur, et milites ejus civitatem lascivia turbassent, moti sunt Thessalonicenses, et regem contumelia affecerunt, et quosdam duces lapidibus trucidarunt. Ille vero nuntiatis exasperatus et iræ motum non continens, ejus urbis præfecto sententiam ultionis sumendæ protulit: qui tali utens facultate, sicut dominator et tyrannus, iniquos enses adversus omnes denuclavit et innocentes cum reis septem millia trucidavit.

Hanc calamitatem cum audivisset Ambrosius

Ἐτι δὲ καὶ Ἀπολλινάριον τὸν Λαοδικεῖας ἔργοντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον ἄνου ἔειπε, ἀντι δὲ νοῦ τὸν λόγον ἔν τῃ ψυχῇ γεγενῆσθαι. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεὸν εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμοῦσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐκῆρυξε προσεσθῆκα [εις] τὸ 475 ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων Σύμβολον τὸ Κύριον καὶ τὸ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἐξῆς.

(3) Τότε (δὲ) ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος παρακίλει τὸν βασιλέα τοὺς Ἀρσιανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐξελεθεῖν. ὁ δὲ ἀπηνεστέραν ὑπολαβὼν τὴν ἀφῆσιν οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ· καὶ ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος τότε μὲν εἰσῆγχε, ἐξεῦρε δὲ ὕστερον ὑπόθεσιν ἀξιομνημόνευτον. Ἐντὸς γὰρ πάλιν τῶν βασιλείων γενόμενος (καὶ τῷ βασιλεῖ συγκαθήμενον τὸν υἱὸν Ἀρχάδιον θεασάμενος) τὸν μὲν πατέρα ἠπίσατο, τὸν δὲ υἱὸν κατέλιπεν ἀπροσκύνητον· καὶ ὁ βασιλεὺς νομισὰς ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπάσασθαι τὸν υἱὸν προσέταξεν. Ὁ δὲ ἀπυχορτὴν ἔφη τὴν αὐτῷ προσενεχθεῖσαν τιμὴν (καὶ μὴ ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἐν διαιρέσει· πρὸς) ὃν ὁ βασιλεὺς χαλεπήγας οἰκείαν ἐκάλεε παροινίαν τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεδόσε (πρὸς τὸν βασιλέα λέγων)· « Ὁρᾷς, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεις τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν· πιστεύουσιν οὖν καὶ τὸν Θεὸν τοὺς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας βδελύττεσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι. Τοῦτο νόμον εὐθέως ἔγραψε τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλέγοντα.

(4) Τοῦτῳ τῷ ἀγαθῷ φωνήσας ὁ μισοκλῖος δαίμων ὡμόν τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκευάσε γενέσθαι· ἀπὸ γὰρ Κωνσταντινουπόλεως ἐξελεθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Ῥώμην τὴν ὁδοιορίαν ἐποιεῖτο· ἐν δὲ τῇ Θεσσαλονικίᾳ γενόμενος κατὰ πάροδον καὶ τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ παραταξάντων τῇ πόλει διὰ μιτάτα ἑστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς καὶ τὸν βασιλέα μὲν ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀργύρων αὐτοῦ ἐλιθοβολήσαν. Ἡ δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγελοθέντων ἐξαφθείς καὶ μὴ ἐνεγκῶν τοῦ θυμοῦ τὴν Ῥώμην, τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκαίνης τὴν ψῆφον τῆς τιμωρίας (ἐξενεγχεῖν) ἐπέτρεψεν, ὃς τοιαύτην ἐξουσίαν λαβὼν, οἷα δὴ ἀτόνομος (καὶ) τύραννος, ἀδίκῃ ἔριφ κατὰ πάντων ἐγύμνωσε καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ζ'.

(5) Ταύτην τὴν συμφορὰν μαθὼν ὁ Ἀμ-

Variae lectiones et notæ.

Ἐτι δὲ Ced. Λαοδικεῖα Ced. ἄνθρωπον Ced. ἢ ἀρκεῖν τῇ ψυχῇ ἐκ δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅ. ἔ. καὶ ὁμ. τῷ π. καὶ τῷ Υἱῷ, πρ. εἰς τὸ ἁ. σ. περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· τὸ ζ. καὶ τὰ ε. Ced. 555,15-556,6. — ἐδυσώπει Ced. ἐξελαθῆναι τοὺς Ἀ. ἐκ π. τῶν π. Ced. ὅπ. καὶ τότε μὲν ὁ σ. Ἀ. ἐδ. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν β. Ced. βασιλέα Ced. ὡς εἰχός add. Ced. υἱὸν αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἐστῶτα βασιλικῶς ἀγέραστον x. Ced. καὶ add. Ced. βασιλικῶς; add. Ced. τὴν παρ' αὐτοῦ πρ. ἁ. ἰδιωτικῶς τ. ὃν Ced. ὁ. ἔλεγεν εἶναι τὴν Ced. εἰ. ἔ. τὰς τῶν ἁ. συνάξεις x. Ced. Ced. 556,6-17,571,2 — 7: τῷ ιε' καὶ ις' ἔπει. Thessalonica: fuit Theodosius XV K. Julii 579, XVIII — IV Non. Febr. XVI K. Apr. — XVI K. Dec. 580 et III Idus Mart. 588 — pridie K. Maii 588; sed Mediolani natalem diem non transegit nisi a. 586, 587, 588, 589 et 590, lex vero est a. 580 Dat. III K. Jan. (Cod. Theod. IX. T. II. 3). Τοῦτο τὸ ἀγαθὸν φωνήσας cod. et A. ἀπάνθρωπον αὐτῷ παρεσκευάσε A. K.H. ἐπὶ Ῥ. ὁ β. τὴν ὁδ. ποιούμενος ἐν θ. κατὰ π. γέγονε, τῶν δὲ σ. ἁ. παραξάντων τὴν πόλιν Ced. τῇ om. A. παραξάντων τὴν πόλιν A. μιτάτ. cod.—δι' αἰτίας τινός Zonaras. μὲν β. Ced. αὐτοῦ om. A. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν Ῥ. τὸ θ. μὴ ἐν τῷ ἐπ. Ced. ἐπάρχω A. τὴν add. Ced. τοῦ θυμοῦ e linea superiori repetit cod. Ced. 556,17 557,14. ὁ μέγας Ἀ. ἀπυχορτῶς; M. ἐπ. π. δὲ I. ἁ. Ced.

Ὁρόσιος ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων· — πόλις δὲ οὗτη ἡ
 τῆς Ἰταλίας· — εἰς τὴν ἀρξικομένου τοῦ βασιλέως
 καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος· εἰσελθεῖν,
 ὑπαντήσας ἐξω⁸¹ τῶν θυρῶν διεκώλυσεν αὐτὸν μετὰ
 παρρησίας ῥῶν· « Οὐκ ὄσθα, ὡς εἰκιν, ὧ βασιλεῦ,
 τῆς γενομένης μαιφονίας τὸ⁸² μέγεθος· οὐκ ἐξ γὰρ
 σε τῆς βασιλείας⁸³ ἢ δυναστεία τὴν ἀμαρτίαν ἐπι-
 γινώσκεις⁸⁴· ὑπὸ τῆς ἀλουργίδος ἀπατώμενος ἀ-
 γνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθένειαν·
 ἀλλ' ἴσθι, ὡς φαρτὸς ὢν καὶ βευστὴς⁸⁵, φαρτὸν σου
 καὶ βευστὸν ὑπάρχει τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία,
 περὶ ἧς μικρὸν ὑστερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ
 τῶν βασιλευόντων. Ποῖος⁸⁶ τοίνυν ὀφθαλμοῖς βῆη
 τὸν τοῦ κοινοῦ Δεσπότητος ναόν; ποῖος δὲ ποσὶ τὸ
 δάπεδον ἐκεῖνο πατήσεις τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς
 χεῖρας ἐκτενεῖς ἀποσταζούσας ἐτι τοῦ ἀδίκου⁸⁷ φῶ-
 νου τὸ αἷμα; [πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ
 τὸ ἀχραντὸν⁸⁸ τοῦ Δεσπότητος σῶμα; πῶς δὲ καὶ τῷ
 στόματι παροῖσεις⁸⁹ τὸ τίμιον αἷμα] τοσοῦτον διὰ⁹⁰
 τοῦ θυμοῦ⁹¹ ἐκχέαντι παράνομον αἷμα; λοιπὸν
 ἀπιθὶ καὶ μὴ⁹² περὶ τὸς δευτέρους τὴν προτέραν⁹³
 αὔξειν παρανομίαν⁹⁴, καὶ δέχου τὴν δεσμὸν⁹⁵, οὗ ὅ
 ὁ 477 βασιλεὺς⁹⁶ τοῖς λόγοις ὑπέστρεψεν⁹⁷ εἰς
 (6) Διελλόντων δὲ μηδῶν ἧ καὶ τοῦ βασιλέως
 μὴ ἐξελλόντος, ἀλλὰ εφοδρῶς μετανοούντος, κατ-
 ἔλαθεν ἡ τοῦ Κυρίου⁹⁸ γενέθλιος ἑορτή· καὶ θεασά-
 μενος Ῥουφίνος ὁ μάγιστρος, ὅτι οὐδὲ τὴν συνήθη
 προέλευσιν ποιῆσαι βούλεται⁹⁹ ὁ βασιλεὺς, λέγει
 πρὸς¹⁰⁰ αὐτόν· « Δραμοῦμαι, δέσποτα, καὶ τὸν ἀρ-
 χιεπίσκοπον¹⁰¹ πείτω λύσαι σε τοῦ δεσμοῦ, εἰ
 κελύεις; » Ὁ δὲ φησὶν¹⁰²· « Οἶδα ἐγὼ τὴν Ἀμ-
 βροσίου ἀκρίθειαν (ὅτι οὐ πειθίθεται). » Ἐπει δὲ
 κλειοσι λόγοις χρησάμενος ὁ Ῥουφίνος πείθειν
 ὑπέσχετο (τὸν Ἀμβρόσιον), ἀπελθόντι (αὐτῷ) ἐκέ-
 λευσεν· ὑπὸ δὲ τῆς ἐλπίδος¹⁰³ ἠθάρθης ἠκολούθη-
 σεν αὐτὸς μετ' ὀλίγον. Αὐτίκα δὲ¹⁰⁴ τὸν Ῥουφίνον
 ἰδὼν ὁ Ἀμβρόσιος· « Τὴν κυνὸν, εἶπεν, ἀναδείων,
 ὦ Ῥουφίνε, ζῆλοῖς, τοσαύτης μαιφονίας γενόμενος
 μέτροχός τε καὶ σύμβουλος¹⁰⁵· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔασω
 αὐτὸν τῶν ἱερῶν ἐπιβῆναι προθύρων. » Ταῦτα ἀκού-
 σα; (6) Ῥουφίνος ἐμήνυσεν¹⁰⁶ διὰ ταχυδρόμου τῷ
 βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσην¹⁰⁷ μαθὼν τὴν
 ὁδόν· « Ἀπέλω, » φησὶ, « καὶ τὰς δικαίας¹⁰⁸ δέ-
 ξημαι παρονίας. » Εἶτα παραγενόμενος εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν, ἰδυσώπει τὸν ἀρχιερέα τοῦ δεσμοῦ¹⁰⁹
 λυθῆναι. Καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπεκάλει τὴν περ-
 ρυσίαν (ἐκαίην) καὶ κατὰ Θεοῦ¹¹⁰ μεμνηναί¹¹¹.

Mediolani episcopus, quae urbs est Italiae, regem
 pro more templum intrare parantem, a limine
 repulit, exclamans, Non sentis, ut videtur, rex,
 factae caedis enormitatem: non te sinit rega-
 lis superbia culpam agnoscere. Sub purpura de-
 ceptus, ignoras latentis corporis infirmitatem:
 verumtamen scito, tu fragilis cum sis et corru-
 ptibilis, labilis et corruptibilis est potestas et di-
 tatio tua, de qua brevi dominantium Dominatori
 rationem reddes. Quibus igitur oculis commu-
 nis Domini templum aspicias? quibus autem
 pedibus solum id sacrum calcabis? quomodo
 manus extendes iniquae caedis adhuc cruore stil-
 lantes? quomodo quoque manibus istis immacula-
 tum Domini corpus accipies? quomodo similiter
 hoc ore venerandum sanguinem trajicies, qui ira-
 tus tantum sanguinis insontis fudisti? Tan-
 dem abi: ne tentes alteris priorem culpam aggra-
 vare; recipe vinculum, quod Deus ex alto ratum
 habet. » Talibus ergo rex parens sermonibus in
 regiam flens et gemens reversus est.

Θεὸς ἀνωθεν γίνεται σύμψηφος. » Τοῦτοις οὖν εἰξας
 τὰ¹⁰ βασιλεῖα διακρῶν¹¹ καὶ στένων.

Elapsis autem octo mensibus, quibus rex non egre-
 diebatur, sed valde de culpa dolebat, Natalis Do-
 mini festivitas advenit. Videns igitur Rufinus, pala-
 tii magister, regem assuetum egressum facere non
 parare, dicit ad eum: « Properabo, domine, si
 jusseris, et archiepiscopum permovebo ut vin-
 culo te solvat. » Ille vero: « Ego scio, inquit. Am-
 brosii justitiam: precibus tuis non obtemperabit. »
 Cum autem multis sermonibus usus Ambrosium
 ad suasionem adducere polliceretur Rufinus, eum
 egredi jussit. In spem autem adductus, paulo post
 ipse secutus est. Statim vero ac Rufinum vidisset
 Ambrosius, « Canum, inquit, impudentiam imita-
 ris, Rufine, tu tantae caedis particeps et consiliarius:
 ast ego non sinam eum in atria sacra pedem ferre. »
 His auditis, festinavit Rufinus regi nuntiare; rex
 autem media discens via: « Ibo, inquit, et justas
 accipiam contumelias. » Deinde, cum ad ecclesiam
 venisset, pontificem rogabat ut vinculo solveretur.
 Ille vero tyannicam esse praesentiam hanc et
 contra Deum insaniam pronuntiabat. Hic autem
 eum tristitia et contritione multa: « Nihil ausurus,
 inquit, contra sacros canones, sed a vinculo me solvi
 rogaturus veni. » — « Et quamquam, inquit, pœni-

Variae lectiones et notae.

⁸¹ ἐξώθεν τῶν προθύρων διεκώλυεν Α.—ἐξώθεν τῶν προθύρων σου. ὁ ἅγιος; ἐκωλ. τὴν εἰσοδὸν λέγων αὐτῷ
 μ. π. Οὐκ οἶδας, ὡς ἔ. β. τῆς εἰργασμένης παρανομίας τὸ μ. οὐδὲ γὰρ ἐξ σε Cael. ⁸² τῆς εἰργασμένης μαιφον-
 ίας Α. ⁸³ ἴσως add. Cael. ⁸⁴ ἐπιγνώνας Cael.—ἐπιγνώνας καὶ ὑπὸ Α. ⁸⁵ βευστὸς τοιοῦτόν σοι ὑπ. καὶ τὸ
 τῆς δυναστείας; κρ. δὲ. ὁ. Cael. ⁸⁶ Π. οὖν Cael. ⁸⁷ τῶν ἀδίκων Cael. ⁸⁸ τοῦ δεσπότητος ἀχραντὸν Α.
⁸⁹ περιόσεις; προσόσεις Α. ⁹⁰ τὸν add. Cael. ⁹¹ λόγον add. Cael. ⁹² πρώτην Cael. ⁹³ μὴ οἴμ. Α.
⁹⁴ παρανομίαν οἴμ. Α. ⁹⁵ δεσμὸν ὡς (φ?) ὁ Α. ⁹⁶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐκείσε β. Α. ⁹⁷ ἐπληθύνει εἰς Cael.
⁹⁸ ἐκαίσε add. Cael. ⁹⁹ στ. καὶ ὁ. Cael. ¹⁰⁰ Cael. 557, 14-559, 11, M. δὲ δ. η'. ¹⁰¹ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 Cael. ἡ. Hist. m. ¹⁰² β. π. Cael. ¹⁰³ λ. αὐτῷ εἰ κελύεις ὁ δρ. Rufinus, curro, inquit si, tibi placet Hist.
 misc. ¹⁰⁴ ἀρχιερέα Α. ¹⁰⁵ Ὁ δὲ Ὁ. ἔ. φ. Cael. ¹⁰⁶ τῇ ἐλπίδι δὲ βουκόληται; ἡ. καὶ ἄ. Cael. ¹⁰⁷ Α. τοίνυν
 ἔ. τὸν Ρ. Α. ἐφη· τὴν κ. ἄν. ¹⁰⁸ συνόμιλος, ἀλλ' ἐγὼ προλέγω ὡς καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύω τῶν Α.
¹⁰⁹ ἐδῆλωσε τῷ β. ταχέως Cael. ¹¹⁰ κ. μ. τοῦτο μ. ἄπ. Cael. ¹¹¹ δικαίου; Α. ¹¹² λ. τοῦ δ. Cael. ¹¹³ Θεόν Α.
¹¹⁴ μεμνημέναι σου.

cente Verbum incarnatum absque mente esse
 Verbum autem in anima pro mente stare
 sanctum esse Deum vivificantem
 stantialem proclamavit
 Patribus declarato vero
 et sequentia.

Tunc magnus
 ex omnibus
 beveriores
 et tunc qui
 sed postea
 nit. Cui
 prope
 spexi:
 ruit
 ph
 h

... ἀρωπότητος καὶ πολλῆς κα-
 ... ἡ ἀρσυνόμενος. ἡ ἔφη, ἡ κατὰ τὸν
 ... ἀλλὰ λύσαι με τῶν δεσμῶν ἡ διηθρ-
 ... — ἡ Καὶ ποίαν, ἡ φησί, ἡ μετά-
 ... ἀντίδοξα· μετὰ παρανομίαν τοσαύτην; ἡ
 ... πόλις, ἀξίως φαρμακοῖς ἡ ἐθεράπευσας τὰ θυσια-
 ... τράματα; ἡ Καὶ ὁ βασιλεὺς (ἀπεκρίνατο) ἡ
 ... ἡ ἔφη, ἡ τὸ δεῖξαι μὲν καὶ κεράσαι τὰ φάρ-
 ... μακα ἡ ἐμὸν δὲ τὸ δεῖξασθαι (προσφερόμενα). ἡ
 ... Τότε ἡ Ἀμβρόσιος λέγει ἡ Ἐπειδὴ τῷ θυμῷ
 ... δικάζειν ἐπιτρέπεις, 478 γράφον νόμον τοῦ θυμοῦ
 ... τῆς ψυχῆς ἄργας, ἡ εἶναι, καὶ ἐν ἡμέραις ἡ αἰ-
 ... φονικαί τε καὶ θημευτικαί μενετῶταν γνώσεις ἐν
 ... γράμματι ἡ, τὴν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ προσδεχόμε-
 ... ναι ἡ κρίσιν. ἡ Ὡς ἡ εὐθύς ὁ βασιλεὺς γραφήναι
 ... Β κελεύσας καὶ διὰ τῆς οικείας χειρὸς βεβαιώσας,
 ... διέλυσε τὸν δεσμὸν Ἀμβρόσιος καὶ εἰσελθεῖν αὐτὸν
 ... ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπέτρεψεν ἡ. Ὁ δὲ εἰσελθὼν (οὐκ αἰ-
 ... ἐστὼς ἐδέετο ἡ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τὰ γόνατα κλίνει,
 ... ἀλλὰ) πρηνὴς ἐπ' ἑδάφους κείμενος ἑθόα μετὰ
 ... κραυγῆς ἡ Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου,
 ... ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου, Κύριε ἡ καὶ ταῖς ἡ
 ... χερσὶ πύλων τῆς κρείας τῆς κεφαλῆς (καὶ τοῦ πύ-
 ... γωνος), καὶ τὸ μέγαν τύπτων, καὶ δάκρυα τὴν
 ... γῆν βρέχων (ὡς τοὺς ὀρῶντας μεγάλως ὠφελεῖσθαι
 ... καὶ συμπενοθεῖν ἡ αὐτῷ), καὶ οὐ διείλιπεν οὕτως δυσ-
 ... ωπιεῖν ἡ τὸν Θεὸν μέχρι ὥρας τῆς κοινωνίας. Καὶ
 ... τότε διαναστάς καὶ πλησίον τῶν κίγκλιδων ἐλθὼν,
 ... βουλόμενος εἰσελθεῖν ἐκωλύθη ἡ παρὰ ἡ Ἀμβρόσιου
 ... δηλώσαντος αὐτῷ ἡ Ἴσθι, ἡ βασιλεῦ, ὡς μόνος
 ... C τοῖς ἱερεῦσιν ὑπάρχουσι τὰ ἔνδον [εἰσιτητά], τοῖς δ'
 ... καὶ τοῖς ἄλλοις κοινωνεῖ τῆς στάσεως· ἀλουργί-
 ... καὶ τοῦτο δεξάμενος ἀσμέως ἀντεδήλωσεν ἡ
 ... ἡ δὲ ἀπὸ τῆς ἀσμεῖας τούτου πεπολιτῆκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ θεὸς εἶναι τούτου μεμάρθηκα·
 ... χάρην δὲ ἡ ὀφείλω καὶ τῆσδε τῆς ἱατρείας. ἡ Τοσαύτη γοῦν ἡ καὶ τηλικαύτη δέλαμπον ἀρετῆ ἡ τε
 ... βασιλεῦς ἡ καὶ ὁ ἀρχιερεῦς.

Cum autem rex Constantinopolim fuisset reversus
 et festivitas celebraretur, ipse autem in sanctuario
 non intraret, Nectarius patriarcha causam discere
 rogavit. ἡ Modo, dixit rex, regis et sacerdotis
 differentiam edoctus sum: Ambrosium enim solum
 scio vocari episcopum. ἡ Mos sic ab eo Constanti-
 nopolim regresso venit, ut, cum antea reges in
 sanctuario haberent sedem, jam non huc ingre-
 derentur.

(7) Ἀπελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει καὶ ἑορτῆς γενομένης καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον
 μὴ εἰσελθόντος αὐτοῦ ἡ, Νεκταρίου 479 τοῦ πα-
 τριάρχου δεδωλοκώτος μαθεῖν τὴν αἰτίαν· ἡ Μόγις
 ἡ ἔφη, ἡ βασιλεῦς καὶ ἱερέως διαφορὰν ἐδιδάχθη·
 Ἀμβρόσιον γὰρ μόνον οἶδα ἡ ἐπίσκοπον καλούμε-
 νον. ἡ (Ἐν ἡ Κωνσταντινουπόλει ἐλθὼν ἐτύπωσε
 τοῦτο ἡ, πρὸ τούτου τῶν βασιλέων ἐνόησεν τοῦ θυ-
 σιαστηρίου ἱσταμένων, μὴ ἱστασθαι.)

Variae lectiones et notae.

ἡ δ. ἀξιώσων ἐλ. Ced. ἡ μ. ἐδ. Ced. ἡ φ. ἀξ. Ced. ἡ Καὶ ὁ β. εἶπα A. ἡ ἐστὶ add. Ced.
 ἡ λοιπὸν Ced. ἡ τὸ Ced. — τοῦ A. ἡ ἀ. ποιούντα καὶ ἡμ. Ced. ἡ γράμμασι Ced. ἡ ἐκδ. Ced.
 ἡ ὄν ἐ. τοῦ βασιλέως κελεύσαντος γ. καὶ διὰ τῆς δ. χ. βεβαιώσαντος Ced. In pp. Gratiano, Valen-
 tiani et Theodosii A. A. A. Eutropio Pr. P. Nullus in carcerem prius quam convincatur — gratianum
 coram loci iudice — dierum XXX tribuatur, etc. — infra ἐδ. περὶ ἑθόα Ced. ἡ ἐκέλευσαν. ἡ ἰσως
 ἡ ἔκτεσε τὸν Θεόν A. ἡ δακρύων καὶ κραυγῆς; A. ἡ Ps. κλιχ, 25. ἡ χ. τὰς τρ. τῆς κ.
 ἡ ἔτελλε, τὰς ὄψεις; ἔτυπτε καὶ τὴν γῆν τοῖς; δ. ἔβρεχε καὶ τὸν θ. ἰδουσιπέι σχει τῆς ὦ. τῆς
 ἡ μεταλήψεως. τ. δὲ δ. Ced. ἡ συμπύθειν A. ἡ δυσωπῶν A. ἡ ἐκώλυσεν αὐτὸν Ἀμβρόσιος; δι-
 ἡ λώσας A. ἡ τοῦ add. Ced. ἡ ὦ add. Ced. ἡ πᾶσιν ἄβατά τε Ced. — ἡ πᾶσιν ἄβυτά τε A. ἡ Ὁ δὲ
 ἡ ὡς add. Ced. ἡ σο; add. Ced. ἡ T. δὴ καὶ τ. Ced. ἡ ἀ. καὶ ὁ β. Ced. ἡ Ced. 559, 11-17:
 ἡ Ἐπανελθὼν— καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τὰ δῶρα προσενεγκῶν εὐθύς ἐξελήλυθε. N. δὲ τοῦ τηλικαύτου π.—δ. μ.
 ἡ ἔβω; ἐπ. κ. τοσοῦτον ὀνίνησιν ἐλεγχος παρὰ ἀνδρὸς; ἀρετῆ λάμπωντος; προσφερομένου. ἡ αὐτοῦ καὶ Νεκταρίου
 ἡ οἶδα μόνον ἐπ. ἀξίως κ. δς ἐν A. ἡ δς ἐν Kll. ἡ τοῦτο, τῶν βασιλέων πρὸ τ. ἐνδ. A. δ.

Υ. *Περὶ τῶν ἀνδριάντων καταστραφέντων ἐν Ἀ*
Ἀντιοχείᾳ ³⁰.

CC. *De statuis Antiochiæ destructis.*

³¹ Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἐν Ἀντιοχείᾳ κατεσῆρῃ ἡ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου Πλακίλλης εἰκὼν φόρων ἕνεκα πλείστων· δι' ἣν ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς διεθρον ἄρδην ἠπειλήσας τῇ πόλει· ἐκικώλυτο δὲ διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ νόμον, ὃν Ἀμβρόσιος γράψαι πεποίηκε τοῦτον.

³² (2) Τότε καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πρεσβύτερος ³³ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὦν τοὺς ἀνδριάντας· Ἐγραψε.

³⁴ (3) Ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις παράνομοι τινες ἄνδρες· ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς βασιλικούς ἀνδριάντας καταστρεφάμενοι εἰς μεγάλην ὀργὴν ἐκίνησαν τὸν βασιλέα· καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἄρχοντας πρὸς τὸ τιμωρῆσασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει, ὧν τὴν ἐφοδον οἱ ³⁵ τῆς πόλεως αἰσθόμενοι καὶ φυγῆ χρησάμενοι, κατήλθον ἐκ τῶν (125b) ὁρέων οἱ μοναχοὶ καὶ τὸν θυμὸν εἰς οἶκτον μετέβλλον.

³⁶ (4) Περὶ ὧν καὶ ὁ Χρυσόστομος ταῦτα φάσκει· « Ἐπειδὴ τινες μισροὶ καὶ παμμίχροι τοὺς νόμους καταπατήσαντο, τὸ ἔσχατον καθεῖλον τοὺς ἀνδριάντας καὶ πᾶσαν πόλιν ἐπεκρότησαν κινδύνου. » — « Ὅτε (καὶ) οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντες ἐπὶ τῇ ³⁷ τῶν γεγεννημένων ἐξετάσει τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο συνεκρότησαν δικαστήριον καὶ πάντας· ἐπὶ τὰς εὐθύνας τῶν τετολημένων ἐκάλουν, καὶ θανάτων διαφόρων προσδοκία πᾶσιν ἦν, τότε οἱ τὰς ἄκρωτείας τῶν ὑρέων κατοικοῦντες; **480** μοναχοὶ τὴν οἰκίαν (ἐαυτῶν) ἐπαδείξαντο φιλοσοφίαν. Τοσοῦτοις γὰρ ἔτεσιν ἐν ταῖς ἐαυτῶν συγκεκλεισμένοι καλύθειαι, οὐδενὸς παρακαλούσαντος ἢ συμβουλευσαντος, ἐπειδὴ τοσοῦτον νέφος εἶδον τὴν πόλιν περιεστάμενον, καὶ λοιπὸν ἀιπόντες ³⁸ αὐτῶν τὰ σπήλαια καὶ τὰς σκηνάς, πάντοθεν συνέρρουσαν, ὡς ἐξ οὐρανοῦ τινες ἀγγελοὶ παραγενόμενοι· καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν πόλιν τοικυῖαν οὐρανῷ, τότε πανταχοῦ τῶν ἀγίων φαινομένων ἐκεῖνων καὶ ἀπὸ τῆς βίβως μόνον ³⁹ παρακαλοῦντας ⁴⁰ τοὺς ὀδυνωμένους, καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπεροφίαν συμφορᾶς ἀγόντων. Τίς γὰρ ἰδὼν ἐκεῖνους οὐκ ἂν εὐθύς κατασφρόνησε θανάτου καὶ τῆς ζωῆς ὑπερεΐδεν; » — « Οἱ καὶ τοῖς ἀρχοῦσι μετὰ παρόρησας διελέχθησαν ὑπὲρ τῶν ὑπευθύνων τὸ ἐαυτῶν αἷμα παρασκευασθέντες; ἐχλαῖν, ὥστε τοὺς ἀλόγους ἐξαρπάσαι τῶν προσδοκωμένων δεινῶν, » ὅπερ καὶ γέγονε. « Ποῦ (τοί) νυν εἰσὶν οἱ τοῦς τριθῶνας ἀναβεβλημένοι καὶ (τοῖ) βριθῦ γένειον δεικνύντες καὶ ῥόπαλον τῇ δεξιᾷ φέροντες ψευδῶν μοι φιλόσοφοι ⁴¹, τὰ κυνικά καθάρματα, οἱ τῶν ἐπιτραπέζιων κυνῶν ἀθλιώτερον διακείμενοι καὶ γαστροὺς ἕνεκα πάντα ποιοῦντες; » οἱ ⁴² γὰρ τῆς πόλεως ἄπαντες εἰς τὰς ἐρήμους ἀποφυγόντες καὶ κατακρυβέντες, εὐτοὶ μόνοι διὰ

In his diebus uxoris Theodosii regis imago, propter nimia tributa, Antiochiæ eversa est: contra quam iratus imperator integram urbi minatus est ruinam. Sed impeditus est hac de ira lege, quam Ambrosius ipsum scribere jusserat.

Tunc et Joannes Chrysostomus qui presbyter erat Antiochiæ de statuis homilias habuit.

In his diebus quidam homines iniqui, regalibus statuis Antiochiæ eversis, in maximam iram provocaverunt imperatorem. Iratus, magistratus misit ad puniendos urbis habitatores. Istorum adventum urbem inhabitantes cum timescerent et fugæ se darent, ex montibus monachi descenderunt et iram in misericordiam mutaverunt.

De his autem Chrysostomus hæc habet: « Cum quidam homines scelesti nefarique leges conculcavissent, postremo statuas everterunt et urbem impleverunt periculo. » — « Cum autem venissent a rege judices ad ea quæ facta fuerant inquirenda, et hoc tremendum tribunal instituisset, omnes ut de ausis rationem redderent vocantes, et variarum mortium esset omnibus expectatio, tunc qui montium cacumina inhabitabant monachi suam ostenderunt philosophiam. A tot enim annis in suis inclusi casulis, nemine hortante nec consulente, postquam tanta nube viderunt urbem circumdatam, duas speluncas suaque tabernacula relinquentes, hinc illic accurrerunt, velut cælo quidam supervenientes angeli. Et videndum erat urbem cælo similem dum hi sancti passim apparerent, et aspectu solo lugentes adhortarentur et juxta calamitatis despectum fortiter agerent. Quis enim illos videns non brevi contempserit mortem et vitam despexerit? » — « Qui et magistratus quoque cum magna libertate pro reis alloquebantur, proprium sanguinem fundere parati, ut captos abexpectatis suppliciis eriperent; » quod etiam factum est. « Ubi nunc sunt illi pallio circumamicti, gravem barbam ostentantes, et baculum dextera ferentes, mentiti philosophi, cynica peripsemata, parasisis canibus miserabiliores, cuncta propter ventrem facientes? » Cum enim urbis habitatores in deserta fugerent et absconderentur, « isti soli vere philosophiam operibus ostenderunt, et cunctis paventibus et perterritis, in medio stantes non nullis diebus periculum solvarunt; » — « sed uno die descendentes et defendentes et periculum solventes, rursum in proprios ascenderunt recessus. Ecce

· Variæ lectiones et notæ.

³⁰ Rubrica N. 2, in codice cum margine periii. ³¹ 393-394. Ced. 570, 18 571, 1 : τῷ ιε' καὶ ις' ἔτει. ³² Ced 570, 22. ³³ πρ. ὦν Ἀντιοχείας λόγους περὶ τοῦτου θαυμαστοῦ; ἐξέθετο οὗς ἄ. ἀπεγ. Ced. ³⁴ Varians § 1, Ced. 559, 18-562, 15 : Εἶπε δὲ καὶ ἄλλην ἀφορμὴν ὁ βασιλεὺς ὠφέλειας, κτλ. ³⁵ τῶν τῆς — αἰσθόμενων καὶ φ. χρησαμένων? ³⁶ Varians ex homilia ad populum Ant. X VII T. H. 172 A, C, et 175 B, D, E. ³⁷ ἐπὶ τὴν—ἐξέτασιν Chr. ³⁸ καταλιπόντες Chr. ³⁹ μόνης cod. ⁴⁰ παρακαλοῦντων? παρακαλοῦντα cod. ⁴¹ φ. οἱ τῶν ἐξωθεν Chr. ⁴² Τῶν γὰρ τῆς π. ἀπάντων — ἀποφυγόντων καὶ κατακρυβέντων? Πάντες κατέλιπον, κτλ. μόνοι δὲ οἱ διὰ — ἐπὶ δεικνύμενοι Chr.

τύπους, ἀπὸ θεασάμενοι οἱ ἐξ Ἑλλήνων χριστιανῶσαντες ἔφασαν σημαίνει τὸν σταυρὸν παρὰ τοῖς ἱερογλυφικὰ γινώσκουσιν γράμματα ζωὴν ἐπερχομένην.

⁴⁷ (11) Περὶ δὲ τοῦ ναοῦ Σεράπιδος (οὗ καθέλιε Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος σὺν τῷ ξοάνῳ αὐτοῦ) τοῦτο οἱ μὲν ⁴⁸ Δία ἔφασκον εἶναι ⁴⁹, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ ⁵⁰ μέδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ⁵¹ πῆχυν ⁵² (ἐν τῇ χειρὶ ἦτος τὸ τοῦ ὕδατος μέτρον, ἄλλοι δὲ τὸν ἡμέτερον Ἰωσήφ), ἕτεροι δὲ Ἄπιν τινα γεγενῆσθαι ἄνθρωπον ἔμπορον ⁵³ ἦγον βασιλεῖα ἐν Μεμφίτιδι πόλει τῆς Αἰγύπτου. Αἰμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πολίταις ἐκ τῶν ἰδίων τροφὴν παρεῖχε· τελευτηκῆτι δὲ αὐτῷ ναὸν ἀνέστησαν, ἐν ᾧ ναῦ βουῖ; ἐτρέφετο σύμβολον φέρων τοῦ γεωργοῦ ⁵⁴ (καὶ τινα ἔχων ἐν τῇ χροιά ἐπίσημα)· ὅστις ἐκ τῆς **B** προσηγορίας αὐτοῦ καὶ αὐτὸς Ἄπις ἐκαλεῖτο. (Τὴν δὲ σωρὸν τούτου τοῦ Ἄπιδος, ἐν ἣ τὸ σῶμα ἔκειτο αὐτοῦ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετήνεγκαν καὶ ἀπὸ τῆς σωροῦ καὶ τοῦ Ἄπιδος σύνθετον ἕνομα πεποιηκότες) ἐκάλουν αὐτὸν (Σώραπιν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα) Σέραπιν.

⁵⁵ (12) (Τούτου ναὸς ἦν ὑπὸ Ἀλεξανδρέων κτισθεὶς κτισμῆθης καὶ ὑπὸ κίωνων πολυτιμῆτων καὶ μαρμάρου ⁵⁶ ἔσωθεν καὶ ἐξώθεν πάνυ λαμπρῶς κεκαλλωπισμένος). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ τὸ **483** ἀγάλμα αὐτοῦ ὑπῆρχε μέγα καὶ φοβερόν, ὥστε τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ τὸν ἕνα τοίχον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸν ἕτερον συνέτεινεν, ὅπερ τέρας ἀπὸ παντὸς γένους καὶ ὕλης, ἀπὸ χρυσοῦν πετάλων καὶ ἀργυρῶν ὑπῆρχεν ⁵⁷ ἐνδεδυμένον, ἐν ᾧ ⁵⁸ (πλάνης ἕτερον εἶδος ἐτύγγανεν κακουργηθὲν ⁵⁹ τοιοῦτον· λίθος τις ἐστὶ μαγνήτης λεγόμενος, ὃς ἔχει φυσικὴν ἐνεργείαν ἔλκειν πρὸς ἑαυτὸν τὸν σίδηρον)· ξόανον (δὲ) κατασκευάσαντες ἐκ χαλκοῦ [οἰ] μέγα καὶ ἐν τῇ ⁶⁰ κεφαλῇ σίδηρον ἐνδοθεν καθλιώσαντες τὸν λίθον τοῦτον ἐν τοῖς φατνώμασιν ἀνωθεν τῆς στέγης ἔπηξαν ἀπὸ διαμέτρου· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς φυσικῆς βίας ἀνελάττομενον τοῦ λίθου — μετέρων γὰρ ἐκρέματο δὲ πολλὴν τέχνην — καὶ ἐκρατεῖτο μέσον ἐδάφους σπώμενον.

⁶¹ (13) Τούτου καταλυθέντος (126^b) καὶ ἐδαφισθέντος καὶ τοῦ Νεῖλου κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ἀνελθόντος, ἔλαττον Ἑλλήνες λέγοντες διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν μὴ ἀναβαίνειν τὸν ποταμόν. Ὅπερ μαθὼν ὁ βα- **D**

A qui de gentilibus erant, Christiani dixerunt crucem apud eos qui hieroglyphica signa cognoscunt vitam futuram significare.

De templo Serapidis, quod Theophilus archiepiscopus evertit cum illius idolo, hoc alii dicunt esse Jovem, alii vero Nilum, ob modium quem in capite et cubitum quem in manu, velut aquæ mensuram, gerebat; alii nostrum Joseph; alii tandem Apim quemdam qui mercator sive rex Memphi, in Ægypto, fuerat. Fame enim grassante civibus Alexandriae de suis alimenta præbuit: huic autem mortuo templum extruxerunt, in quo bos agricolæ symbolum ferens et in pelle certa habens indicia, nutriebatur: qui ex illius nomine et ipse Apis vocabatur. sepulcrum autem Apidis, in quo jacebat illius corpus, Alexandriae vocabulo metaphorico designaverunt, et ex urna et Apide compositum efformaverunt nomen, appellaveruntque illum Sorapim, et qui postea venerunt, Serapim.

Hujus templum ab Alexandrinis exstructum amplexissimum erat, et pretiosissimis columnis et marmore intus et extrinsecus magnificentissime exornatum. In medio templi statua illius exsurgebat magna ac tremenda, quippe quæ dextera unum parietem et sinistra alium simul laugeret: quod signum omni elementorum genere, aureis et argenteis laminis, erat indutum; in quo etiam aliud fraudis genus sic maligne construebatur: est quidam lapis magnes dictus, qui naturalem attrahendi ferrum virtutem habet. Cum ergo statuam ex ære non magnam paravissent et intus in capite ferrum infixissent, istum lapidem ad iugurii laquearia ex diametro applicuerunt. Hæc autem naturali lapidis virtute attracta, visibilis namque multa arte suspendebatur, inter solum et fastigium retinebatur miranda et semper incolumis.

Postquam autem hoc templum solutum et eversum fuisset, Nilo contra morem non assurgente, lætabantur Græci dicentes illa de causa fluvium non ascendere. Quod cum audisset rex religiose

Varie lectiones et notæ.

⁴⁷ Cod. 569,10 — 18: Τούτον τὸν Σάραπιν οἱ. ⁴⁸ τὸν add. Ced. ⁴⁹ ε. λέγουσιν Ced. ⁵⁰ τὸν add. Ced. ⁵¹ π. οἱ δὲ Ἄπιν Ced. ⁵² α. εὑπορον ἐν Αἰγύπτῳ γ. ὃς ἐν καιρῷ λ. ἐκ τῶν i. ἐπήρκεσεν Ἄλ. ᾧ καὶ τελευτῶντι v. καὶ στήλῃν ἀν: καὶ β. αὐτοῦ ἐτ. ὃν καὶ Ἄπιν ἐκάλουν ὁμω- νύμως τῷ δεσπότη· σ. οὗτος ἦν τοῦ γ. Ced. ⁵³ γεωργ. cod. γεωργεῖν?—Μετωνόμασαν δὲ τὸν ἀνθρωπον ἐκαίνον καὶ Γόρασιν καὶ Σαρ. τὴν στήλῃν Ced. ⁵⁴ Περὶ τοῦ μαγνήτου. Ced. 569,18-570,2: ἐν τῷ ναῦ γοῦν τούτου ἀγ. μ. καὶ φ. οἷον ἐκ διαφόρων κατασκευασμένον ὕλης ἴσαστο ὡς ἐκατέραις χερσὶν ἐκατέρω/ ἔχεσθαι τῶν τοίχων Ced. ⁵⁵ μαρμάρου? μαρμαρ. cod. Cedronus imaginem minorem magnete tractam intra majorem perhibet fuisse, ut a magnete tecti in laquearibus fixo illa tum trahi non potuisset, ἐν ᾧ igitur ad templum referendum est. ⁵⁶ ὑπῆρχον ἐνδεδυμένοι cod. ⁵⁷ ἐνδον δὲ τούτου τοῦ μεγίστου ἀγάλ- ματος ἄλλος ναὸς καὶ εἰδῶλον καὶ ξόανον ἀπηρωρήρητο γ. οὐ μ. δὲ Ced. ⁵⁸ κακουργ. cod. ⁵⁹ τούτου τῆ κ. σ. ἐνείραντες, τ. φ. δὲ τῆς σ. ἀν. μαγνήτην λ. κατὰ κάθετον ἐνθήμενοι μετ. τούτον τοῦ ἀέρος ἀφήξαν ὁρῶσθαι κρεμάμενον καὶ οὔτε γῆς οὔτε αὐτῆς τῆς στέγης ἐφαπτόμενον Ced. ⁶⁰ 593-394. Ced 571,8-15: Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει (ε' καὶ ις) τοῦ ποταμοῦ N. κ. τὸ ἔθος μὴ ἀναδάντος ἐχ. οἱ Ἑλ. αἰτιον εἶναι τούτου τὸ κωλυθῆ- ναι: θύειν τοῖς θεοῖς αὐτῶν.

ait : « Absit ut fluvius dæmonum templis et sacrificiis gaudeat et in terram tum aquam infundat ! » Deus autem illius fidei testimonium redditurus, supra quod erat necesse jussit illum inundare ; quod in metum conjecit haud leve[m] Ægyptum, ne ipsam Alexandriam aqua submergeret.

Quod et de Artemide ad quosdam ait magnus Isidorus : « Quoniam hoc ediscere voluisti : « Quis nascit Ephesiorum urbem cultricem esse Artemidis ac Jovis prolis ? » Scito, hoc non esse Scripturæ verbum, sed Ephesiorum dictorum relationem. Superfluum igitur existimo fabulas inanes interpretari : de quibus etiam puto psalmistam Davidem esse locutum : « Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua, Domine. »

« Quoniam igitur, studiosus cum sis, eruditus esse vis, hoc tibi dicam : qui apud Græcos simulacrorum inventores erant, timorem videntibus incutere volentes aiebant, statuam cœlitus a Jove fuisse dimissam atque delapsam esse, superiorem omni humanæ manu ac intactam ; unde idolum a Jove missum et cœleste vocarent ; et simulacrum propter mortalis simulamen. Quod vere non ita erat, sicut de simulacris ferebat inanis fama, delusorum fama. Sed, simulacrorum factoribus occisis vel in exilium jactis, ne quis diceret opus manuum esse simulacrum, hanc fugientes famam ad aures delusorum hominum dicebant, et sic erravit Ephesiorum civitas. » — « Quod verum sit occisos esse simulacrorum fabricatores, testatur quod heri et nudistertius Alexandriæ in Ægypto factum est. Ptolemæus, artificibus ad Artemidis statuam efficiendam congregatis, postquam opus perfectum est magna effossa fovea et occultato dolo, jussit ibi artifices cœnare ; qui cum cœnarent, ibi tumulati, mortui sunt, digna nefandi operis mercede accepta : cæterum, si voluit evanescere artifices, non nisi ut non manufactus crederetur qui vocabatur Deus, quemque non manu tactum appellabat, hoc fecit. Sed Dominus ac Deus noster sceleratissimum ejus homicidium brevi declaravit : fulmine enim ac magno terræ motu facto, templum simul eversum est ac fossa resecta ; et sic apparuerunt fraudis adinventiones. »

Caenopi vero magis quam tota Ægyptus repleti

α σιλεύς ⁶³ Θεοδόσιος εὐσεβῶς ἀπεκρίνατο· ἢ Μῆ γιναιτο ποταμῶν (ναοὶς δαιμόνων καὶ) θυσίαις χαίροντα καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ποτὰ ὕδωρ ἀνάγειν. ὁ Θεὸς δὲ τοῦτου τὴν πίστιν ἀποδείξάμενος ὑπὲρ τὸ δέον ἐκλευσεν πλημμυρῆσαι, ὅπως εἰς φόβον ἤγαγε οὐ τὸν τυχόντα τὴν Αἴγυπτον, μὴ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν αὐτὴν κατακλύσῃ τὸ ὕδωρ.

⁶² (14) Ὅπως δὴ καὶ περὶ τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς τινὰς φησὶν ὁ μέγας Ἰσίδωρος· ἢ Ἐπειδὴ περ ἠθέλησας μαθεῖν τὸ ⁶³· ἢ Τίς οὐκ οἶδε τὴν Ἐρσείων πόλιν νεωχώρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος· καὶ τοῦ Διοπετοῦς ; ἢ Ἰσθί, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ γραμματέως τῆς Ἐφεσίων· περιτὸν οὖν ἡγοῦμαι λογοποιίας ἀγυρτικὰς **484** ἔρμηνεύειν· περὶ ὧν οἶμαι καὶ τὸν ἱεροψάλτην ⁶⁴ Δαυὶδ Β εἰρηκεῖναι ⁶⁵· ἢ Διηγῆσαντό μοι παράνομοι ἀδολοσχίας, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ νόμος σου, Κύριε. »

⁶⁷ (15) ἢ Ἐπεὶ οὖν φιλομαθῆς ὢν, πολυμαθῆς τόβελεις εἶναι, καὶ τοῦτο ⁶⁸ φράσω σοι· οἱ παρ' Ἑλλήσι τὰ ξόανα κατασκευάσαντες (καὶ) φόβον βουδόμενοι ποιῆσαι τοῖς ἐρῶσιν ἔφασκον, ὅτι (τὸ ἀγαλμα) ἐξ οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Διός· ἐπέμψθη καὶ ⁶⁹ κατέπη κρείττον ⁷⁰ ὑπάρχον πάσης ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ ἀνάλωτον, ὅθεν καὶ Διοπετῆς· καὶ οὐράνιον βρέτας ἐκάλουν· βρέτας δὲ παρὰ τὸ ⁷¹ βροτῶν ἰοικέιναι· ὅπως οὐχ οὕτως ἦν [ὡς] ἢ ⁷² περὶ τῶν ἀγαλμάτων ματαίως δόξα πεπλανημένων δόξα· ἀλλὰ τοῦς ἀγαματοποιούς ἢ ἀποκτείνοντες ἢ φυγαδεύοντες, ἵνα μηδεὶ εἰπεῖν ἔχοι ⁷³, ὅτι χειροποίητόν ἐστι τὸ ξόανον ⁷⁴ ἢν δὴ φῆμην πλάσαντες ἐν ταῖς ἀκοαῖς τῶν (παφανικαμένων) ἀνθρώπων ἠφίσαν, ἦτις καὶ τὴν Ἐφεσίων ἐπλάνα πόλιν. » — ἢ Ὅτι ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἀπικτεῖνον τοῦς ἀγαματοποιούς, μαρτυρεῖ τὸ χθές καὶ πρῶν ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ τῇ πρὸς Αἴγυπτον γεγενημένον. Πτολεμαῖος γὰρ συναγαγὼν τεχνίτας ὡπερ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἀνδράντα ποιῆσαι, μετὰ τὸ ἔργον βόθρον μέγαν ὀρύξας καὶ τὸν ὄδον κρύψας ἐκέλευσε τοῦς τεχνίτας ἐν αὐτῷ δειπνήσαι, οἵκτις δειπνοῦντες ἐκεῖσε κατεχώσθησαν καὶ ἀπέθανον, ἀξίον μισθὸν τῆς κακουργίας κομισάμενοι· πλὴν ὡς ἐκεῖνος βουλόμενος ἀφανίσαι τεχνίτας, ἵνα δόξῃ ἀχειροποίητος [δομαζόμενος Θεός, ὃν καὶ ἀχειρομιάτων] κέκληκε, τοῦτο δέδρακεν. Ἀλλ' ὁ ⁷⁵ ἡμέτερος Δεσπότης καὶ Θεός ἐν τάξει ἐφανέρωσε τὴν παμδεδήλον αὐτοῦ μταιφονίαν· σκηπτοῦ γὰρ καὶ σισμοῦ γεγονότος μεγάλου, καὶ τοῦ ναοῦ καταπεσόντος ἅμα καὶ τοῦ βόθρου ἀναδοθρευθέντος, ἐφοράθη τὴ τῆς ἀπάτης κατασκευάσματα.

485 ⁷⁶ (16) Ἐν δὲ τῷ Κανώπιῳ μᾶλλον τῆς αἰῆς

Variarum lectiones et notæ.

⁶² ὁ εὐσεβῆς β. Θ. εἶπε· Μῆ γ. ποτὲ π. Θ. χ. ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι. Ὁ δὲ Θεὸς τοῦτο ἀπ. ἐλόγησε τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ἅπαν τὰς τοὺς κατ' Ἀ. φοβηθῆναι μὴ καὶ αὐτὴν Ἀ. κ. ἢ πλημμύρα τοῦ ὕδατος Cod. ⁶³ Isidorus Pelusiota, cp. IV, 206. ⁶⁴ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων κείμενον Act. xix, 35 τίς οὐ γινώσκει, κτλ. ⁶⁵ μαλφῶν εἰρ. Is. ⁶⁶ Ps. cxix, 85. ⁶⁷ Isidorus IV, 207 ⁶⁸ τ. φράσας ἵνα μὴ δόξαιμι σε λυπεῖν· οἱ Is. ⁶⁹ ἐπ. ἢ κ. Is. ⁷⁰ κρ. π. ἀ. γ. ὅθεν Is. ⁷¹ π. τῷ cod. ⁷² τὸ δὲ οὐ τοιοῦτον ἦν ed. omissis ἢ — δόξα, quæ a chronographo adjuncta sunt, et conjunctione aliqua, ὡς vel καθῶς, junctenda. ⁷³ ἔχοιεν cod. ⁷⁴ ἔ. ταύτην τὴν φ. πλανᾶσθαι Is. ⁷⁵ ἀλλ' οὐκ εἰλας προῦπτα γὰρ γενομένου τοῦ δράματος κατ' ἐνιαιτὴν ὑρήνοισ τοῦς οὕτω τῆς νεώτας ἡμετέρο Is. ⁷⁶ (ed. 5°, 9—16 : Ἰστέον ὅτι X. τὸ πῦρ ὡς π. ἀνααιρετικὸν σβένονται καὶ πάντας τοῦς Ἑλλήνων Θεοῦς κατέβραμεν· προσήλθον δὲ καὶ τῷ K. λερεὶ καὶ αὐτὸς μηχανάται τι τ.

Αἰγύπτου κατειδώλω ἔντι φασὶ τεράστειόν τι εἶναι Α τοιοῦτον· Ποτὲ Χαλδαῖοι τὸν ἴδιον θεόν, ὑπερ ἑστὶ ἐδ πῦρ ἀποσεμνύοντες, πανταχοῦ περιέφερον, ὥστε τὰς θεοὺς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν συμβεβληκέναι καὶ τὸν νικῶντα ἐκείνον παρὰ πάντων νομίζεσθαι θεόν. Τῶν οὖν ἄλλων ἐπαρχιῶν οἱ θεοὶ, ἢ ἀπὸ χαλκοῦ, ἢ ἀπὸ χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ ξύλου, ἢ λίθου, ἢ ἄλλης τῆς αὐτῆς ὕλης [ἀν]αμφιδόλως εὐχερῶς διὰ τοῦ πυρὸς ἐφθείρετο, ὥστε πανταχοῦ τὸ πῦρ ἀναγκαίως νικῆν. Τοῦτο ἀκηκόως ὁ τοῦ Κανώπου ἱερεὺς (127^a) πανοῦργόν ᾧ τι τοιοῦτον ἐνεθυμήθη· Ὑδρίαί ἐν τοῖς μέρεσιν Αἰγύπτου εἰώθασι γίνεσθαι ὀστράκινα, τρήσεις ἔχουσαι λεπτάς καὶ συνεχεῖς, ὥστε διὰ τῶν τρήσεων ἐκείνων τὸ θεολωμένον ὕδωρ διυλιζόμενον ἀποδόσθαι καθαρώτερον. Ἐκ τούτων τῶν ὑδριῶν μίαν λαθὼν ὁ ἱερεὺς τοῦ Κανώπου καὶ τὰς τρήσεις Β ἐκείνας ἀναφράξας κηρῶ καὶ διαφόροις ζωγραφίαις χρώμασι, πληρώσας τε ὕδατος, ἔστησεν ὡς θεόν· καὶ ἀπτεμῶν παλαιῶ ἀγάλματος τὴν κεφαλὴν, ὑπερ ἔλεγτο Ἐλάου τινὸς κυβερνήτου γεγενῆσθαι, ἐπιμελῶς ἐπιθεῖς εἰρμωσεν αὐτὴν τῷ ἀγάλματι. Παρεγένοντο δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, καὶ ἀνήφθη παρὰ τὴν ὑδρίαν τὸ πῦρ, καὶ ὁ κηρὸς, δι' οὗ αἱ τρήσεις ἐτύγχανον πεπραγμέναι, διελύετο· τῆς δὲ ὑδρίας ἰδρούσης καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τῶν τρήσεων ἐκβαλλούσης, ἐσβέννυτο τὸ πῦρ· οὕτως τε τῆ πονουργίᾳ τοῦ ἱερέως ὁ Κανώπος τῶν Χαλδαίων νικητῆς ἀνεδείχθη καὶ ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐτιμᾶτο ὡς θεὸς πάντων νικητῆς ὁ Κανώπος.

(17) Nūn δὲ παραγενομένου Θεοφιλου τοῦ ἀρχιερέως τοῦ πάντων Θεοῦ, οὐδὲ εἰς ὠφέλησεν ἰδρύς, οὐδὲ ἢ ἀπὸ κηροῦ κατασκευασθεῖσα πανουργία συν- C εδάλετό τι αὐτῷ· ἀλλὰ πάντα τὰ αὐτῶν ἐπορθήθη καὶ εἰς ἔδαφος κατηνέχθη. Ὅτε δὲ ταῦτα οὕτως γενέσθαι ἀπηγγέλη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, ὅτι τὰ εἰδῶλα τῆς Αἰγύπτου κατηνέχθη 486 καὶ ἐκκλησίαι ἀντ' αὐτῶν ὑποδομήθησαν, ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Ἐὐχαριστῶ, Δέσποτα Χριστέ, ὁ Θεός μου, ὅτι, χωρὶς ἀπωλείας τῆς πόλεως ἐκείνης τῆς μεγάλης, ἢ οὕτως παλαιᾷ κατεσθίσθη πλάτη.

¹⁰ (18) Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Οὐαλεντινιανὸς ἐν τοῖς τῆς Ἀύσεως μέρεσι τὴν πολιτείαν διοικῶν, βρόχῳ ¹⁰ χρησάμενος τὸ τέλος ἐπλήρωσε τοῦ βίου, δι' ἣν αἰτίαν, μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ ἴσμεν. Τινὲς μὲν γὰρ ἔλεγον ἐπιβουλή τοῦ στρατηγοῦ Ἀρβογάστου γεγε- D νῆσθαι τοῦτο· καὶ τοιαύτη παρὰ πᾶσιν ἐκράτει ὑπόληψις· ἄλλοι μὲν[τοι] ἀθῶον εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου μύσου· ἔλεγον, αἰτίαν δὲ παρεσχῆκεναι τούτου νεανίαν ἀγανακτήσαντα εἰς τοῦτο πραχθῆναι, ἐπεὶ περ, φασὶν, οὐ συνεχωρεῖτο παρ' αὐτοῦ ὡς νεώτερος, εἰ μηδέπω βεβηκώς κατ' ἐξουσίαν διὰ πάντων τῆν βασιλείαν διοικεῖν.

Variæ lectiones et notæ.

¹⁷ Εἰς τύπον ἀγάλματος ὑδρίαν ὀστρακίνην κατασκευάσας, τρ. ὑπέθηκε λ. ἄ; κ. φραξάμενος καὶ χρώματι καλλύνας π. ἀγ. ἀπ. κ. καὶ ἐφαρμόσας· τῷ σκεύει εὐφωῶς καὶ τῷ πυρὶ προσπαγῶν ἤλατξεν αὐτὸ τὴν ἰσχύν, κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ὕδατος ἀποστρεθέντος. ¹⁰ 292. Ced. 568,8—11. ¹⁰ ἀγγόνη Ced. laqueo (Prosper.) Arcadio II et Rufino coss. Th. 14, conf. Orosium VII. 35 : dolo A. comitibus sui, ut feruere sitangulatus, atque ut voluntariam sibi conscivisse mortem putaretur, laqueo suspensus, cf. Theophranem et Miscell.

idolis, aliquid prodigiosum sic esse ferunt : Olim Chaldæi proprium deum, qui ignis est, celebrantes, passim circumtulērunt, ut cum cæterarum provinciarum diis concertaret, et qui victor evaderet, illi ab omnibus haberetur deus. Aliarum igitur provinciarum dii ex ære, vel auro, vel argento, vel ligno, vel lapide, vel alia tali materia facti, facile sane igne consumebantur. Hoc cum audivisset Canopi sacerdos, artificiosum quid tale mente concepit : In partibus Ægypti solent hydriae haberi testaceæ, tenuissima continuaque habentes foramina, ita ut aqua turbida, per hæc foramina stillans, limpidior reddatur. Unam ex his hydriis accipiens Canopi sacerdos et foramina illa cera obstruens, hanc variis coloribus depictam, replevit aqua et sicut deum constituit : et abcidens veteris idoli caput, quod cuiusdam Elai rectoris esse dicebatur, sedulo apposuit et adaptavit illud novo simulacro. Postea vero supervenerunt Chaldæi, et ad aquam ignis accensus est, et cera, qua foramina obstruebantur, soluta est. Hydria autem desudante, et aqua per foramina diffuente, ignis extinctus est. Sic astutia sacerdotis Canopæus deus, Chaldaicorum victor habitus est, et amodo tanquam omnium victor deus Canopæus æstimatus est.

Nunc autem cum Theophilus esset summus Dei sacerdos, nec ullus sudor auxiliabatur, nec astutia cera præparata ei proderat : immo ipsorum simulacra cuncta peribant et in terram dejiciebantur. Cum vero sic fieri nuntiatum est piissimo regi, nempe Ægypti idola destructa esse atque ecclesias illorum loco ædificatas, manus ad cælum extendens ait : « Gratias tibi, Domine Christe, Deus meus, quod absque illius magnæ urbis destructione, tam inveteratus error extinctus est. »

Interea vero Valentinianus, in Occidentis partibus gubernaculum tenens, laqueo vitæ finem fecit, quam ob causam usque ad hanc diem nescimus. Quidam etenim dicebant hoc ducis Arbogasti dolo esse factum; et apud omnes ista conjectura invaluit. Alii tamen a tanto scelere ducem esse purum dicebant, et causam hujus fuisse juvenis indignationem; siquidem, aiunt, non sui regimen habere permittebatur velut junior, utpote qui nondum obtinuerat libertatem in omnibus regnum administrandi.

Theodosius nihilominus indignatione succensus adversus Eugenium in illius locum constitutum in vindictam arma corripuit, hac sententia a Joanne monacho Ægypti solitario accepta. Iste enim divinus vir nonagenarius ad tantam pervenerat ætatem solus permanens, neque de cellula egrediens, neque alium intus recipiens; per fenestrellam enim tantum benedicebat et accipiebat eos qui apud ipsum deveniebant; non autem omni die, sed bis in hebdomada, Sabbato et Dominica: cæteris autem diebus non se videri sinebat ulli homini, sed jejuniis, vigiliis ac orationibus vacabat. Et videre erat beatum totum corpore propter severam disciplinam extenuatum: nihil enim aliud quam legumina pancoque fructus post solis occasum manducabat: nam de pane, vino, oleo, et cæteris quæ in foco ardente coquuntur loqui supersedemus. Illis et talibus divinis exercitiis noctem diesque consumens sanctus ceber evadebat et prophetiæ dono replebatur, prænuntians tum futura, tum unicuique abscondite facta vel cogitata. De Nilo vero et de fertilitatis ejus aut sterilitatis tempore minas aut aliam a Deo superventuram punitionem prædicebat et peccatores libere redarguebat. Sed quid multa? impossibile enim est os aut mentem hominum numerare mirabilium ejus ac virtutum oceanum. Ad hunc igitur misit rex Theodosius ad adducendum eum, deprecans et obsecrans, ut orationibus ejus munitus pugnam cum adversariis inciperet. Ille vero præsentiam ob religionem recusavit, sed prece facta, super baculo quo nitebatur et amictu quo collum circumdabat, hæc ad ipsum misit, denuntians, ut amictum pro galea super caput indueret, et baculo pro lancea dextera manu uteretur et primus ante exercitum procederet. Rex autem Theodosius, his a sancto missis pie fideliterque acceptis, ad bellum se parabat, non tam armorum, jaculorum et militum multitudine, quam sancti jejuniis ac orationibus confusus. Iste enim novam ipsi prænuntiabat victoriam, non cruentum pro ipso fore certamen, sed ex utraque parte multum cruorem esse fundendum. Circuibat autem cum episcopis et populis omnes orationis locos, prosternebatque se in cilicio ante januas martyrum et sanctorum apostolorum, sese aperte demonstrans sanctorum intercessione fidelissimum sibi a Deo auxilium quærebat. Græci vero Romæ sacrificare studebant et victimarum viscera scrutari, victoriam imprudenter promittentes Eugenio, Flaviano tum præfecto ardentius aliis hæc agente; hic, multum prudentiæ suæ fidens, omnibus suadebat Eugenium victorem fore fulgendum. Cum autem Theodosius pietatis

(19) Θεοδοσίος δὲ οὐδὲν ἤττον ἀναφθεῖς ἐπὶ κατὰ Εὐγενίου τοῦ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστάντος εἰς ἐκδίκησιν ἤρπασε, τὴν τοῦτου γνώμην διὰ Ἰωάννου μοναχοῦ ἡσυχαστοῦ Αἰγυπτίου μεμαθηκώς. Ὁ γὰρ τοι θεῖος οὗτος ἀνὴρ ἐνενηκονταετής πάλιν τὴν ἡλικίαν ἐν σηλαίῳ κατέμενε μόνος, μήτε αὐτὸς ἐξερχόμενος τῆς κελύης, μήτε ἄλλον εἰσερχόμενος; ἔνδον ἠύλογει γὰρ μόνον διὰ θυρίδος καὶ ἠσπάζετο τοὺς πρὸς αὐτὸν παραβάλλοντας· καὶ τούτους οὐ διαπαντός, ἀλλὰ δις ἑβδομάδος, Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ· τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας ἀπρόιτος ὑπῆρχε παντὶ ἀνθρώπῳ, νηστίας καὶ ἀγρυπνίας καὶ προσευχῆς σχολάζων. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν μακάριον εἶναι ἐκτετηγμένον τῷ σώματι δι' ἄκραν σκληραγωγίαν· καὶ γὰρ ἦσθιεν οὐδὲν ἕτερον ἢ λάχανα καὶ ὀλίγας ὀπώρας (127b) μετὰ δύσιν ἡλίου· περὶ γὰρ ἄρτου οἴνου τε καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοιπῶν ὅσα διὰ πυρὸς ἔχει τὴν χρῆσιν, περιττόν ἐστι καὶ λέγειν. Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις; θεοῖς κατορθώμασι διανυκτερεύων καὶ διημερευῶν 487 ὁ ὅσιος ἐκόησ; ἐγένετο καὶ προφητικῶν χρισμάτων ἐμπλεῖς, προσσημαίνων ἔσθ' ὅτε τὰ μέλλοντα καὶ τὰ κρυφίως ἐκαστῷ πεπραγμένα καὶ διανοούμενα. Καὶ μέντοι καὶ περὶ τοῦ Νεΐλου καὶ τῆς εὐφορίας αὐτοῦ, ἣ καὶ ἀφορίας τοῦ χρόνου, ἣ ἀπειλήν, ἣ ἐτέραν ἐπέρχεσθαι μέλλουσαν παρὰ Θεοῦ ἠ προηγόρευε καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας παρῆρησά διήλεγχεν. Καὶ τί δὴ πολλὰ λέγειν; ἀδυνατεῖ γὰρ στόμα καὶ νοῦς ἀνθρώπων ἀριθμεῖν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἢ τῶν ἀρετῶν τὸ πύλαγος. Πρὸς τοῦτον οὖν τὸν Θεοφόρον ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος σκυλῆναι αὐτὸν παρακαλῶν καὶ ἐκδυσωπῶν ἑω; αὐτοῦ, ὅπως ταῖς ἐκείνου προσευχαῖς ἐφοδιαζόμενος τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους καταρξείε μάχης. Ὁ δὲ τὴν παρουσίαν μὲν ὑπερέυλαθείας ἀνεβόλετο, εὐχὴν δὲ ἐπὶ τῇ βακτηρίᾳ ἐφ' ἣ ἐπιστήριχτο καὶ τῷ περιδόλαιῳ, ὃ περιαιυγίον ἔφερε, ποιησάμενος, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει, παραγγελλας, ἵνα τὸ μὲν περιδόλαιον ἀντὶ κόρυθος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν περιβαλεῖται, τῇ δὲ βακτηρίᾳ ἀντὶ δόρατος; τῇ δεξιᾷ χειρὶ χρήσεται καὶ πρῶτος τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοῦ προπορευέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος πιστῶς καὶ εὐλαδῶς τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου σταλέντα δεξάμενος εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάζεται, οὐχ οὕτως; τῇ τῶν ὀπλων καὶ τῶν βελῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῷ πλήθει ὅσον τῇ τῶν νηστειῶν καὶ τῇ τῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου πεποιθῶς; οὗτος γὰρ καινὴν ἐπηγγελάτο αὐτῷ τὴν νίκην, ἀναίμακτον προδησεσθαι εἰς τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ ἀπὸ ἐκατέρου μέρους πλεῖστον ἐκχυσθαι μέλλειν αἷμα. Περιήρχτο δὲ μετὰ ἐπισκόπων καὶ μετὰ πλήθους πάντας τοὺς τῶν εὐχῶν τόπους καὶ ἐβρίπτεν ἑαυτὸν πρὸ τῶν θυρῶν τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐπὶ κλικίῳ, ἐξαπλῶν ἑαυτὸν, καὶ τῇ προσεβίτῳ τῶν

Variae lectiones et notæ.

Ἐπεσε δὲ ὁ μέγας Θ. εἰς ἐκδ. αὐτοῦ· ἐξιών δὲ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου ὁδὸν ἰδίᾳ ἰσχυρῶς ἐθάρρησεν Ἰ. δὲ τ. Ἀ. μ. μεγάλου τὴν ῥάβδον ἄ. δ. τὴν ἐπωμίδα δὲ ἀντὶ κράτους ὀπλισάμενος. Ἐδύτερον codex e compendio β' male soluto. Ἐτιμίαν? Ἐεῖ? Ἐχρησθεσθαί cod. Ἐβοηθεία? cf. infra. Ἐμέλλεν cod. Ἐπισκόπ. cod.

ἀγίων πιστοτάτην αὐτῷ παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἐζη-
 τεί. Οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τὴν Ῥώμην θύειν ἤρ-
 ξαντο καὶ σπλαγχνοκοπίας ἀπὸ θρημμάτων ποιῆ-
 σθαι, νίκην ἀφρονεῖ ἀπαγγέλλοντες Εὐγένειω, Φλα-
 διανοῦ τότε τοῦ ὑπάρχου σπουδαιότερον τῶν ἄλλων
 ταῦτα πράττοντος, καὶ πάντας ἐπειθεν Εὐγένιον νι-
 κητὴν ἀποφανεῖσθαι, πολλὴν ἔχων φρονήσεως **488**
 εἴησιν. Ὅτε δὲ Θεοδόσιος ὁ ἀληθῶς τῇ ἀληθείᾳ τῆς
 εὐσεβείας πεποιθὼς τὰ στόμα τῶν Ἄλπεων κατέ-
 λαβεν, πρῶτοι ἐκαίνοι οἱ δαίμονες εἰς φυγὴν ἐτρέ-
 πησαν ὑπὸ φαύλου συναιδέως ποτηθέντες· σὺ γὰρ
 γὰρ ἐφ' ὕψηλῆς ^α πέτρας Θεοδόσιος, ὅθεν καὶ ὄρα
 καὶ ὄρασθαι παρ' ἐκατέρου στρατοπέδου ἠδύνατο,
 ἐπὶ τὴν ἐξ ἔθους ἐπέτρεψεν αὐτὸν ^β βοήθειαν καὶ
 ἀπλώσας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· «Θεὸς παντο-
 κράτωρ, ἔφη, σὺ οἶδας, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χρι-
 στοῦ καὶ Υἱοῦ σου ἐκδικήσεώς ^γ μου ἕνεκα δι-
 καίας ^δ τὸν πόλεμον τοῦτον ἀνεδεξάμην· καὶ εἰ μὲν
 ψεύδομαι, τιμώρησόν με· εἰ δὲ μετὰ δικαίας αἰτίας
 καὶ σοὶ πεποιθὼς ἦλθον ἐνταῦθα, ἔκτεινον τὴν
 δεξιάν σου τοῖς σοῖς, μήποτε (129^α) εἰπωσι τὰ ἔθνη·
 Πού ἐστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν; Ἦνεὶνα εὐχὴν τοῦ πιστο-
 τάτου βασιλέως πιστευθέντες ^ε οἱ στρατηγοὶ παρὰ

A veritati vere confidens, Alpium ora occupasset,
 primi illi beati, mala conscientia perterriti, in fugam
 se dederunt. Stans enim super excelsa rupe Theo-
 dosius, unde videre viderique ab utroque exercitu
 posset, in consuetum auxilium oculos vertit, et sese
 pandens in conspectu Dei: «Deus omnipotens,
 inquit, tu scis quia in nomine Christi Filii tui, ad
 juste me vindicandum hoc suscepi bellum; quod si
 mentior, pœnas a me reposce; si vero justa de
 causa et in te confidens huc veni, dexteram tuam
 super tuos extende, nequando dicant gentes: Ubi
 est Deus eorum?» Quam orationem fidelissimi regis
 fidentes duces a Deo accipiendam, ad pugnam
 inflammati sunt; præsertim Bacurium, vir fide ac pie-
 tate, animæque et corporis fortitudine illustris apud
 B omnes qui ipsi propinquabant, tum lancea, tum
 jaculis, tum ense multam exercebat eadem, hostium
 que ordines stipatas ac densissimas perrumpebat, et
 per mediam occisorum multitudinem acies disrum-
 pens et mortuorum aggeres pertransiens, ad ipsum
 tyrannum ierebatur: et cum pugna acrior devenerat,
 Eugenius, manibus post tergum devinctis ad pedes
 regis adductus est. Hic illius vitæ bellique finis fuit.

Θεοῦ προσδεῖχθαι ^α, εἰς τὸν πόλεμον ἀνεψυχώθησαν, ἐξαιρέτως δὲ Βακούριος, ἀνὴρ τῇ πίστει, καὶ
 τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ ἀρετῇ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἔνδοξος; παρὰ πάντας τοὺς πλησίον τυγχάνοντας,
 τούτῳ μὲν τῷ κόνει, τούτῳ δὲ τοῖς βέλεσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ ξίφει ἐστρώνυσε ^β καὶ τὰ τάγματα τῶν
 πολεμίων συνευγμένα καὶ συγκεροτημένα διέβρηξε καὶ διὰ μέσου τοῦ πλήθους τῶν πεπτωκότων τὰς
 εἴξεις διασχίσας καὶ τοὺς σωροὺς τῶν νεκρῶν παρὶν πρὸς αὐτὸν ἐπαρεύετο τὸν τύραννον· καὶ τοῦ
 πολέμου ^γ σφοδροῦ γενομένου, Εὐγένιος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ὀπίσω δεδεμένων αὐτοῦ τῶν
 χειρῶν ἤχθη· κάκεισε τῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ τοῦ πολέμου τὸ τέλος ἐγένετο.

^α (20) Τότε τοίνυν ὡς τὰ μέλλοντα προειδὼς ὁ
 βασιλεὺς καὶ φροντίζων, ὥστε τὴν πολιτείαν διατυ-
 πῶσαι, εἰ τὰ τῆς Ἐφάας μέρη παραχρήμα ἀπέστει-
 λεν, ὅπου τὰ ἑαυτοῦ παρέθετο τέκνα φυλακῆ ἀσφα-
 λιστάτη μάλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξίεναι· καὶ ἐν
 μὲν τῇ Ἀνατολῇ τὸν βασιλεῖα Ἀρχάδιον προσέταξε
 τὴν πάλαι παραδοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν φυλάττειν·
 Ὀνώριον δὲ τῇ αὐτῇ τιμῆσας ἀξίᾳ ἐπὶ τὴν τῆς Δύ-
 σεως βασιλείαν κατελθεῖν ταχέως προσέταξε. Ἐλ-
 θόντα δὲ αὐτὸν περιπτυσάμενος καὶ φιλήσας, παρ-
 ἔδωκεν αὐτῷ τὰ σκήπτρα **489** τῆς βασιλείας τῆς
 Δύσεως, αὐτὸς ἐπὶ δέκα καὶ ζ' καιροὺς διτιθύνας τὴν
 βασιλείαν εὐτυχῶς εἰς τὸν βελτίονα μετέλλε βίον
 μετὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἀποληψόμενος τὰ γέρα
 τῶν ἄθλων, ἐν Μεδιολάνῳ τελευτήσαντος καὶ τοῦ
 πόλις ἀποκομισθέντος.

ΣΑ'. Βασιλῖς Ἀρχαδίου.

^α Μετὰ δὲ Θεοδόσιον ἐβασίλευσεν Ἀρχάδιος, ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ιγ', βασιλεύσας ^β ἐν τῇ Ῥώμῃ
 Ὀνώριος.

^γ (2) Ὅς τὸν κίονα τοῦ Σηρολόφου στήσας, αὐτὸς
 ἑαυτοῦ ^δ καθίδρυσεν ἀνδριάντα.

(3) Καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν
 Ἀρχαδιούπολιν.

Variæ lectiones et notæ.

^α ὕψηλ. Ced. ^β ἑαυτοῦ? ^γ ἐκδικήσ. μ. cod. ^δ δικα! cod. ^ε πιωθέντας cod. ^ζ προσδεδειχθαι
 cud. ^η Barbaricus Misc. ^θ ἐστρώνυσε cod. ^ι ἀνέμου cod. ^κ Ced. 563,5 — 13. ^λ τὸ σῶμα cod.
^μ 395. ^ν Ced. 374,5. ^ξ ἰάσας Ὀνώριον Mon. βασιλεύσαντος. — Ὀνωρίου? ^ο 403. ^π ἑαυτῷ τὸν ἑαυτοῦ.
 Mon.

C Tum quasi futura prævidens et de gubernatione
 stabilienda meditans imperator, in Orientis partes
 continuo misit, ubi suos filios, ad bellum exiturus,
 sub fidissima custodia collocarat. Arcadium in
 Oriente regiam olim sibi concreditam servare dis-
 posuit; Honorium autem eadem honorans dignitate
 ad Occidentis regiam potestatem statim venire
 jussit. Cum autem advenisset, cum amplexatus
 et osculatus, ei tradidit Occidentalis regni sce-
 ptrum. Ipse postquam septem et decem annos re-
 gnium prospere direxisset, ad meliorem vitam, cum
 piis regibus fortium mercedem accepturus, trans-
 ivit. Mediolani vita decessit, et corpus ejus ab Ar-
 cadio filio in urbe honorifice sepultum est.

σώματος ^α αὐτοῦ παρὰ Ἀρχαδίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ

CCI. Regnum Arcadii.

D Post Theodosium, Arcadius, ejus filius, tres et
 decem annos regnavit Honorio Romæ regnante.

sic cum Xystici columnam erexisset, ipse suam
 stauam superimposuit.

Urbem in Thracia condidit et vocavit eam Ar-
 cadiopolim.

cente Verbum incarnatum absque mente esse, Verbum autem in anima pro mente stare, Spiritum sanctum esse Deum vivificantem et Filio consubstantialem proclamavit, addens Symbolo a Nicænis Patribus declarato verba Dominum, et vivificantem, et sequentia.

Tunc magnus Amphilochius regem hortatur ut ex omnibus urbibus arceantur Ariani. Hic vero severiorem æstimans petitionem, non exaudivit eum: et tunc quidem Amphilochius prudenter tacuit; sed postea propositionem memorabilem adinvenit. Cum enim in palatium ingressus esset et prope regem filium ejus Arcadum sedentem conspexisset, patrem studiose salutavit et filium præteritè insalutatam. Imperator putans oblivisci Amphilochium de salutando filio monuit. Sed ille dixit honorem ipsi exhibitum sufficere, nec alium pro filio separatim requirendum. Contra quem rex iratur propriam vocabat injuriam filii depectum. Tunc Amphilochius clamavit ad regem dicens: « Vides, imperator, quomodo filii injuriam non feras: crede ergo Deum ipsum eos qui Filium ipsius blasphemant respicere et detestari. » Id cum audisset rex et valde miratus esset, statim legem hæreticorum cætus prohibitionem decrevit. ἀκούσας (121b) ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας νόμον εὐθὲς ἔγραψε τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλόγους κωλύοντα.

Huic bono inimicus boni invidens diabolus sævum quid et inhumanum fieri parabat. Egressus enim Constantinopoli rex iter Romam faciebat. Cum autem Thessalonicam per transgrederetur, et milites ejus civitatem lascivia turbassent, moti sunt Thessalonicenses, et regem contumelia affecerunt, et quosdam duces lapidibus trucidarunt. Ille vero nuntiatis exasperatus et iræ motum non continens, ejus urbis præfecto sententiam ultionis sumendæ protulit: qui tali utens facultate, sicut dominator et tyrannus, iniquos enses adversus omnes denudivit et innocentes cum reis septem millia trucidavit.

Hanc calamitatem cum audivisset Ambrosius

Ἄπει δὲ καὶ Ἀπολιναρίου τὸν Λαοδικεῖας, ἰγνόντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον ἄνου εἶναι, ἀντιὸν δὲ νοῦ τὸν λόγον ἐν τῇ ψυχῇ γεγενῆσθαι. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεὸν εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐκήρυξε προστεθηκυῖα [εἰς] τὸ 475 ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων Σύμβολον τὸ Κύριον καὶ τὸ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἑξῆς.

(3) Τότε (δὲ) ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος παρακαλεῖ τὸν βασιλέα τοὺς Ἀρσιανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐξελεῖν· ὁ δὲ ἀπηνεστέρων ὑπολαβῶν τὴν ἀκτῆσιν οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ· καὶ ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος τότε μὲν εἰσίγησε, ἐξέυρε δὲ ὑστερον ὑπόθεσιν ἀξιομνημόνευτον. Ἐντὺς γὰρ πάλιν τῶν βασιλευῶν γινόμενος (καὶ τῷ βασιλεῖ συγκαθήμενον τὸν υἱὸν Ἀρχάδιον θεασάμενος) τὸν μὲν πατέρα ἠπάσατο, τὸν δὲ υἱὸν κατέλιπεν ἀπροσκόνητον· καὶ ὁ βασιλεὺς νομίσας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπάσασθαι τὸν υἱὸν προσέταξεν. Ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν αὐτῷ προσενεχθεῖσαν τιμὴν (καὶ μὴ ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἐν διαιρέσει· πρὸς) ὃν ὁ βασιλεὺς χαλεπήνας οἰκείαν ἐκάλει παροινίαν τῆν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεβόησε (πρὸς τὸν βασιλέα λέγων)· Ὁρᾶς, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεῖς τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν· πίστευσον (δὴ) οὖν καὶ τὸν Θεὸν τοὺς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ βλασφημούντας βδελύττεσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι. Τοῦτο νόμον εὐθὲς ἔγραψε τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλόγους κωλύοντα.

(4) Τοῦτο τῷ ἀγαθῷ φρονήσας ὁ μισήκαλος δαίμων ὡμόν τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκεύασε γενέσθαι· ἀπὸ γὰρ Κωνσταντινουπόλεως ἐξελεθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Ῥώμην τὴν ὁδοιοποιῖαν ἐπιεικίτο· ἐν δὲ τῇ Θεσσαλονικῇ γενόμενος κατὰ πάροδον καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραταξάντων τῇ πόλει διὰ μιτάτα ἑστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς καὶ τὸν βασιλέα μὲν ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. Ὁ δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγελοθόντων ἐξαφθεῖς καὶ μὴ ἐνεγκῶν τοῦ θυμοῦ τὴν Ῥώμην, τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν ψῆρον τῆς τιμωρίας (ἐξενεγκεῖν) ἐπέτρεψεν, ὅς τοιαύτην ἐξουσίαν λαθῶν, οἷα δὴ αὐτόνομος (καὶ) τύραννος, ἄδικα ἔειπε κατὰ πάντων ἐγύμνωσε καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ζ'.

(5) Ταύτην τὴν συμφορὰν μαθὼν ὁ Ἀμ-

Variae lectiones et notæ.

¹²¹ ἔτι δὴ Ced. ¹²² Λαοδικεῖα Ced. ¹²³ ἀνθρωπον Ced. ¹²⁴ λ. ἀρκεῖν τῇ ψυχῇ ἐκ. δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅ. ἔ. ζ. καὶ ὁμ. τῷ π. καὶ τῷ Υἱῷ, πρ. εἰς τὸ ἅ. σ. περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ ζ. καὶ τὰ ἔ. Ced. ¹²⁵ Ced. 555,13-556,6. — ἐδυσώπει Ced. ¹²⁶ ἐξελεθῆναι τοὺς Ἀ. ἐκ π. τῶν π. Ced. ¹²⁷ ὑπ. καὶ τότε μὲν ὁ σ. Ἀ. ἔδ. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν β. Ced. ¹²⁸ βασιλέα Ced. ¹²⁹ ὡς εἰκόσ ad l. Ced. ¹³⁰ υἱὸν αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἑστῶτα βασιλικῶς ἀγέραςτον x. Ced. ¹³¹ καὶ add. Ced. ¹³² βασιλικῶς add. Ced. ¹³³ τὴν παρ' αὐτοῦ πρ. ἅ. ἰδιωτικῶς τ. ὃν Ced. ¹³⁴ ὁ. ἔλεγεν εἶναι τὴν Ced. ¹³⁵ ἐγ. ἔ. τὰς τῶν ἅ. συνάξεις x. Ced. ¹³⁶ Ced. 556,6-17,571,2 — 7: τῷ ιε' καὶ ις' ἔπει. Thessalonica: fuit Theodosius XV K. Julii 379, XVIII — IV Non. Febr. XVI K. Apr. — XVI K. Dec. 380 et III. Idus Mart. 388 — pridie K. Maii 388; sed Mediolani natalem diem non transegit nisi a. 386, 387, 388, 389 et 390, lex vero est a. 380 Dat. III K. Jan. (Cod. Theod. IX. T. II. 3). ¹³⁷ Τοῦτο τὸ ἀγαθὸν φρονήσας cod. et A. ¹³⁸ ἀπάνθρωπον αὐτῷ παρεσκεύασε A. ¹³⁹ ΚΠ. ἐπὶ Ῥ. ὁ β. τὴν ὁδ. ποιούμενος ἐν Θ. κατὰ π. γέγονε, τῶν δὲ στ. ἅ. παραξάντων τὴν πόλιν Ced. ¹⁴⁰ τῇ om. A. ¹⁴¹ παραξάντων τὴν πόλιν A. ¹⁴² μιτάτ. cod.—δι' αἰτίας τινός Ζωναρας. ¹⁴³ μὲν β. Ced. ¹⁴⁴ αὐτοῦ om. A. ¹⁴⁵ Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν β. τοῦ θ. μὴ ἐν τῷ ἐπ. Ced. ¹⁴⁶ ἐπάρχῳ A. ¹⁴⁷ τὴν add. Ced. ¹⁴⁸ τοῦ θυμοῦ e linea superiori repetit cod. ¹⁴⁹ Ced. 556,17 557,14. ¹⁵⁰ ὁ μέγας Ἀ. ἀπχρῶς; M. ἐπ. π. δὲ Ἰ. ἅ. Ced.

Ὁρβόιος ὁ ἐπίσκοπος Μεθιολάνων· — πόλις δὲ αὕτη A
τῆς Ἰταλίας· — εἰς ἣν ἀρικομένου τοῦ βασιλεῦς
καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος· εἰσελθεῖν,
ὑπαντήσας ἐξώ⁵⁴ τῶν θυρῶν διεκώλυσεν αὐτὸν μετὰ
παρρησίας βοῶν· «Ὁὐκ οἶσθα, ὡς κοικεν, ὦ βασιλεῦ,
τῆς γενομένης μαιφονίας τὸ⁵⁵ μέγεθος· οὐκ ἔβ γὰρ
σε τῆς βασιλείας⁵⁶ ἢ δυναστείας τὴν ἀμαρτίαν ἐπι-
γινώσκεις⁵⁷· ὑπὸ τῆς ἀλουργίδος ἀπατώμενος ἀ-
γνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθένειαν·
ἀλλ' ἴσθι, ὡς φθαρτός ἦν καὶ βευστός⁵⁸, φθαρτόν σου
καὶ βευστόν ὑπάρχει τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία,
περὶ ἧς μικρὸν ὑπερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ
τῶν βασιλευόντων. Ποιοῖς⁵⁹ τὸίνων ὄρθαμοὺς ὄψη
τὸν τοῦ κοινοῦ Δεσπότη ναόν; ποιοῖς δὲ ποσὶ τὸ
δάπεδον ἐκεῖνο πατήσεις τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς
χεῖρας ἐκτενεῖς ἀπρωταζούσας ἐπὶ τοῦ ἀδίκου⁶⁰ φ- B
ρῶνου τὸ αἷμα; [πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ
τὸ ἀχραντὸν⁶¹ τοῦ Δεσπότη σώμα; πῶς δὲ καὶ τῷ
στύματι παροῖσεις⁶² τὸ τίμιον αἷμα] τοσοῦτον διὰ⁶³
τοῦ θυμοῦ⁶⁴ ἐκχέαντι παράνομον αἷμα; λοιπὸν
ἀπιθὶ καὶ μὴ⁶⁵ περὶ τοὺς δευτέρους τὴν προτέραν⁶⁶
αὖθις παρανομίαν⁶⁷, καὶ δέχου τὸν δεσμὸν⁶⁸, οὐ ὁ
477 βασιλεὺς⁶⁹ τοῖς λόγοις ὑπέστρεψεν⁷⁰ εἰς τὰ⁷¹
72 (6) Διελθόντων δὲ μνησὼν ἡ καὶ τοῦ βασιλέως
μὴ ἐξελοθῆναι, ἀλλὰ σφοδρῶς μετανοοῦντος, κατ-
έλαθεν ἡ τοῦ Κυρίου⁷³ γενέθλιος ἑορτή· καὶ θεασά-
μενος Ῥουφίνος ὁ μάγιστρος, ὅτι οὐδὲ τὴν συνήθη
προέλευσιν ποιῆσαι βούλεται⁷⁴ ὁ βασιλεὺς, λέγει
πρὸς⁷⁵ αὐτόν· «Δραμοῦμαι, δέσποτα, καὶ τὸν ἀρ-
χιεπίσκοπον⁷⁶ πείσω λύσαι σε τοῦ δεσμοῦ, εἰ C
κελεύεις.» Ὁ δὲ φησὶν⁷⁷· «Ὅτι ἐγὼ τὴν Ἀμ-
βροσίου ἀκριβείαν (ὅτι οὐ πειθήσεται).» Ἐπει δὲ
κλείοι λόγοις χρησάμενος ὁ Ῥουφίνος πείθειν
ὑπέσχετο (τὸν Ἀμβρόσιον), ἀπελθεῖν (αὐτὸν) ἐκέ-
λευσεν· ὑπὸ δὲ τῆς ἐλπίδος⁷⁸ παρρησίας ἠκολούθη-
σεν αὐτὸς μετ' ὀλίγων. Αὐτίκα δὲ⁷⁹ τὸν Ῥουφίνον
ἰδὼν ὁ Ἀμβρόσιος· «Τὴν κωνῶν, εἴπων, ἀναΐδειαν,
ὦ Ῥουφίνε, ζήλοισ, τοσαύτης μαιφονίας γενόμενος
μέτροχός τε καὶ σύμβουλος⁸⁰· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔασω
αὐτὸν τῶν ἱερῶν ἐκίθῃναι προθύρων.» Ταῦτα ἀκού-
σα; (ὁ) Ῥουφίνος ἐμήνυσε⁸¹ διὰ ταχυδρόμου τῷ
βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσσην⁸² μαθῶν τὴν
ὁδόν· «Ἀπέλω,» φησὶ, «καὶ τὰς δικαίας⁸³ δέ-
ξομαι παροινίας.» Εἶτα παραγενόμενος εἰς τὴν
ἐκκλησίαν, ἰδυσώπει τὸν ἀρχιερέα τοῦ δεσμοῦ⁸⁴ D
λυθῆναι. Καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπεκάλει τὴν πρ-
ουσίαν (ἐκείνην) καὶ κατὰ Θεοῦ⁸⁵ μεμετῆναι⁸⁶.

Mediolani episcopus, quæ urbs est Italiae, regem
pro more templum intrare parantem, a limine
repulit, exclamans, Non sentis, ut videtur, rex,
factæ cædis enormitatem: non te sinit regalis
superbia culpam agnoscere. Sub purpura de-
ceptus, ignoras latentis corporis infirmitatem:
verumtamen scito, tu fragilis cum sis et corru-
ptibilis, labilis et corruptibilis est potestas et di-
tatio tua, de qua brevi dominantium Dominatori
rationem reddes. Quibus igitur oculis communi-
s Domini templum aspicias? quibus autem
pedibus solum id sacrum calcabis? quomodo
manus extendens iniuæ cædis adhuc cruore stil-
lantes? quomodo quoque manibus istis immacula-
tum Domini corpus accipies? quomodo similiter
hoc ore venerandum sanguinem trajicies, qui ira-
tus tantum sanguinis insontis sudisti? Tan-
dem abi: ne tentes alteris priorem culpam aggra-
vare; recipe vinculum, quod Deus ex alto ratum
habet. » Talibus ergo rex parens sermonibus in
regiam flens et gemens reversus est.

Θεὸς ἀνωθεν γίνεται σύμψηφος. » Τούτοις οὖν ἐφῆας
ὁ βασιλεὺς δακρῶν⁷¹ καὶ στένων.

Elapsis autem octo mensibus, quibus rex non egre-
diebatur, sed valde de culpa dolebat, Natalis Do-
mini festivitas advenit. Videns igitur Rufinus, pala-
tium magister, regem assuetum egressum facere non
parare, dicit ad eum: «Properabo, domine, si
jusseris, et archiepiscopum permovebo ut vin-
culo te solvat.» Ille vero: «Ego scio, inquit. Am-
brosii iustitiam: precibus tuis non obtemperabit.»
Cum autem multis sermonibus usus Ambrosium
ad suasionem adducere polliceretur Rufinus, eum
egredi iussit. In spem autem adductus, paulo post
ipse secutus est. Statim vero ac Rufinum vidisset
Ambrosius, «Canum, inquit, impudentiam imita-
ris, Rufine, tu tantæ cædis particeps et consiliarius:
ast ego non sinam eum in atria sacra pedem ferre.»
His auditis, festinavit Rufinus regi nuntiare; rex
autem media discens via: «Ibo, inquit, et justas
accipiam contumelias.» Deinde, cum ad ecclesiam
venisset, pontificem rogabat ut vinculo solveretur.
Ille vero tyannicam esse præsentiam hanc et
contra Deum insaniam pronuntiabat. Hic autem
cum tristitia et contritione multa: «Nihil ausurus,
inquit, contra sacros canones, sed a vinculo me solvi
rogaturus veni.» — «Et quamnam, inquit, ræui-

Variorū lectio es et notæ.

⁵⁴ ἐξώθεν τῶν προθύρων διεκώλυεν A. — ἐξώθεν τῶν προθύρων συν. ὁ ἅγιος; ἐκωλ. τὴν εἰσοδὸν λέγων αὐτῷ
μ. π. Οὐκ οἶδας, ὡς ἐ. β. τῆς εἰργασμένης παρανομίας τὸ μ. οὐδὲ γὰρ ἔβ σε Ced. ⁵⁵ τῆς εἰργασμένης μαιφον-
ίας A. ⁵⁶ ἴσως add. Ced. ⁵⁷ ἐπιγινώσκει Ced. — ἐπιγινώσκει καὶ ὑπὸ A. ⁵⁸ βευστός τοιοῦτόν σοι ὄπ. καὶ τὸ
τῆς δυναστείας; κρ. δὲ. ὁ. Ced. ⁵⁹ Π. οὖν Ced. ⁶⁰ τῶν ἀδίκων Ced. ⁶¹ τοῦ δεσπότη ἀχραντὸν A.
⁶² παροῖσεις? παροῖσεις; A. ⁶³ τὸν add. Ced. ⁶⁴ λόγον add. Ced. ⁶⁵ πρώτην Ced. ⁶⁶ μὴ οἴη. A?
⁶⁷ παρανομίαν οἴη. A. ⁶⁸ δεσμὸν ὡς (ὅ?) ὁ A. ⁶⁹ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐκατὶς β. A. ⁷⁰ ἐπανῆλθεν εἰς Ced.
⁷¹ ἐκεῖσε add. Ced. ⁷² στ. καὶ δ. Ced. ⁷³ Ced. 557, 14-559, 11, M. δὲ δ. ἡ'. ⁷⁴ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
C. xl. ἡ. Hist. m. ⁷⁵ β. π. Ced. ⁷⁶ λ. αὐτῷ εἰ κελεύεις ὁ δρ. Rufinus, curro, inquit ei, tibi placet Ilist.
misc. ⁷⁷ ἀρχιερέα A. ⁷⁸ Ὁ δὲ Ὁ. ἐ. φ. Ced. ⁷⁹ τῆ ἐλπίδι δὲ βουκοληθεῖς ἡ. καὶ ἄ. Ced. ⁸⁰ Α. τὸίνων
ἐ. τὸν P. A. ἐφη. Ἰ. ἡν. ⁸¹ συνόμιλος, ἀλλ' ἐγὼ προλέγω ὡς καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν A.
⁸² ἰδὴ ἴσως τῷ β. ταχέως Ced. ⁸³ κ. μ. τούτο μ. ἄπ. Ced. ⁸⁴ δικαίους; A. ⁸⁵ λ. τοῦ δ. Ced. ⁸⁶ Θεόν A.
⁸⁷ μεμῆταινε cod.

γίγματα πολλά κατὰ διαφόρους τόπους ἐγένοντο, ὡς ἐκ τοῦ φόβου ἴ ἐν τοῖς; ἔρεσι μένειν τοὺς ἀνθρώπους; ἐκ δὲ τῆς ἀβροχίας πολλά ζῶά τε καὶ ἄνθρωποι διαφάρησαν).

Præfatus autem Gratianus sex annos regnavit : A Valentianus vero regnavit annos tres, et mortuus est.

(5) Ὁ δὲ προσηρημένος Γρατιανὸς ἔδασίλευσεν ἔτη 5· ὁ δὲ Οὐάλεντινιανὸς ἔδασίλευσεν ἔτη γ' καὶ ἀπέθανε.

CXCVII. Regnum Theodosii Magni.

Post hunc regnavit Theodosius Magnus sex et decem annos. Tunc Theodosii pater, et ipse Theodosius dictus, magnorum tropæa circumducens, expulsionone barbararum gentium, fines Romanorum aditu faciliores fecit. Videns autem filium suum spe magnum, ætate autem parvum — vix enim limina adolescentiæ erat ingressus — senatori cuidam curuli, doctrinæ laborumque suorum socio, eum tradidit educandum : qui curulis adolescentem sibi creditum dulcissima disciplina severioreque blanditie ad illustrem vitæ exercitationem firmavit. Porro dum hic moraretur Theodosius, seipsum regia chlamyde purpuraque exornatum in somno vidisse dicitur. Valentiano autem veteri mortuo, plebeius Maximus Galliarum præfecturam ad insaniam in mente volvit, et, quamdam conjuratione facta, Theodosium veterem tropæis onustum jugulari præcepit ; qui, priusquam moreretur, divino baptismate suscepto, ad immortalitatem renatus decessit. In eo lem tempore junior Theodosius ad ducis favorem pervenerat : sed inde eodem invidiæ telo, quo pater, per Maximum similiter injuste decidit. Attamen Deus servavit eum et remanente dignitate redditæque substantia, in patriam Hispaniarum terram, in qua natus erat, iter dispositione regia fecit, ibi tranquillam et facilem vitam agens. Placillam autem, Angustam factam, tunc uxorem duxit, et reges ex ea procreavit : hæc vero naturam ratione famamque laudibus vincebat.

τὴν γενομένην Αὐγουσταν ἐγγάγετο τότε, καὶ βασιλέας ἐξ αὐτῆς ποιήσας, ἤτις τὴν φύσιν τῷ λογισμῷ καὶ τὴν φήμην τοῖς ἔγκωμοις ἐνείκα.

Interea Valens ad regem Gratianum scripsit litteras, præseribens Theodosium ad se mitti. Theodosius autem, itinere incepto, cognitaque Valentis morte, ad urbem Sirmium dictam venit. Gothis autem emetam urbem et regionem crudeliter vastantibus, et Romanis exercitibus ab illius facie fugientibus, tum Theodosium Sirmii degentem consilio senatus Romanorum ei invidentis advocat Gratianus. Suadebant regi Theodosium, ducis munere decoratum ad hanc periculosam expeditionem, cum paucis militibus in hoc immane bellum mittere : rex paruit. Hic quidem consilium et invidiam

ΡΛΖ'. Βασιλεία Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου.

(1) Μετὰ δὲ τοῦτον ἔδασίλευσε Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἔτη 15'. Τότε ὁ πατὴρ Θεοδοσίου, καὶ αὐτὸς Θεοδόσιος καλούμενος, τοῖς τῶν μεγάλων ἱερουργαῖς περιπνέων, τῇ ἔκκοπῇ τῶν βαρβαρικῶν ἔθνῶν, τοὺς Ῥωμαίων ὄρους εὐπορωτέροισ ἐποίησεν. Ὁρώων δὲ τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν τῇ μὲν ἐλπιδι μέγαν, τῇ δὲ χρόνῳ μικρὸν, — μόλις γὰρ ἦν τοῦ βαθμοῦ τῆς νεότητος ἐπιθεσθῆκώς, — συγκλητικῷ τινι ἀμαξοβίῳ¹⁵, κοινῶ αὐτοῦ τυγχάνοντι τῆς γυμνῆς καὶ τῶν πόνων, παρέδωκεν ἐκπαιδεύειν, ὅστις ἀμαξόβιος¹⁶; ἔγγειρισθέντα αὐτῷ τὸν νέον πραϋτάτη διδασκαλίᾳ καὶ αὐστηροτέρᾳ¹⁷ κολακείᾳ εἰς λαμπρὰν ἀσκήσιν τῆς ζωῆς ἐστερέωσεν¹⁷. Ἐκείσε τοῖνον ὄντος Θεοδοσίου, καθ' ὕπνου ἐαυτὸν εἰδέναι λέγεται βασιλικῇ γλαμύδι καὶ πορφύρᾳ κεκοσμημένον. 464 Οὐάλεντινιανῶν δὲ τοῦ γέροντος τελευταίοντος, Μάξιμος ὁ δῆμιος¹⁸ τὴν ὑπαρχότητα τῶν Γαλιῶν εἰς μανίαν ἔστρεψε καὶ τινα συσκευὴν πεποισηκώς Θεοδόσιον τὸν προσφύτερον τροπαίσις κεκορησμένον σφαγγῆναι προσέταξε, ὃς πρὶν τελευτῆσαι τὸ θεῶν βάπτισμα δεξιμένος καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν ἀναγεννηθεὶς ἐτελεύτησε. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ νεώτερος Θεοδόσιος ἐν τῇ τοῦ δουκὸς ἀξίᾳ ἐτύγγανε· τῷ δὲ αὐτῷ βέλει τοῦ φθόνου, ὁ πατὴρ, διὰ Μάξιμον¹⁹ ὁμοίως ἀδικῶς ὑπέπιπεν· (121^a) ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν διεσώσατο, μεινάσης παρ' αὐτῷ τῆς ἀξίας καὶ τῆς οὐσίας ἀναδοθείσης, εἰς τὴν πατρῶν γῆν τῶν Σπανίων, ἐν ἣ ἐγεννήθη, ἐφοίτησε προσταγμάτι βασιλικῷ, ἐκεῖσε ἡσύχω; καὶ πρῶτος τὸν βίον διάγων, Πλακίλλαν δὲ

¹¹ (2) Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Οὐάλης γράμματα ἐκπέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Γρατιανὸν προστάξει Θεοδόσιον ἀποσταλῆναι πρὸς αὐτόν. Ἀρξάμενος ἐς τῆς δόμοποιίας Θεοδόσιος, καὶ γνοὺς τὴν Οὐάλεντος τελευτὴν ἔρχεται εἰς πόλιν καλουμένην Σέρμιον. Τῶν δὲ Γόθων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀφαιδῶς λυμαίνομένων καὶ τῶν Ῥωμαίων στρατοπέδων φευγόντων ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, τότε Θεοδόσιον ἐν τῷ Σερμίων διάγοντα Γρατιανὸς προσκαλεῖται βουλῇ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων φθονούσης αὐτῷ, ἥ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις εἰς τοσοῦτον ὤρον πόλεμον ἀποσταλῆναι Θεοδόσιον πείθει, ἐπικινδύνη ἀξιώματι

Variæ lectiones et notæ.

¹⁵ τὸν φόβον ἐο'. ¹⁶ Ῥωμαίων? ¹⁷ τρώπει cod. ¹⁸ 78* Ἄμαξ.? ¹⁹ καὶ οὐ? sed cf. Historiam miscellan : Theodosius—in Hispania morabatur, ubi et ortus fuerat et nutritus. ²⁰ Hist. misc. Inter hæc (victoriam de Alanis, Hunnis, Gothis reprobatam) divinam visionem vidit — Gratianus Theodosium purpura induit—consulatu Ausonii et Olybrii (579). ²¹ ὁ δὲ δειλῶτος? tyrannus (Marcellinus Hist. misc.)? ²² ὡπερ? ²³ Μάξιμου? cf. Hist. misc. — Ea tempestate Theodosius tam propter parentum nobilitatem quam pro virtutidine propria nominatissimus habebatur et ob hæc causam invidia similitum iudicium fatigatus. ²⁴ Glyc. 474, 28—21 cf. Historiam miscellan. Cumque imperator quid faceret hæsitaret, quippe cum barbari ceteri victoria inexpugnabiles esse viderentur — ascivit ex Hispania Theodosium et — magistrum militum esse denuntians, cum exercitu ad barbaros destinavit. ²⁵ καὶ οὐ cod.

τιμηθέντα στρατηλάτου ἀξίᾳ, τὸν βασιλέα παρέπεισε. **A** Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν ἐπιθουλῶν⁸³ καὶ τοῦ φόβου οὐδὲν ἔγνω· κατὰ κράτος δὲ τοὺς νομιζομένους ἀητητήτους εἶναι Γότθους νικητὰς Θεοδοσίος σὺν τάχει πολλῶ, τῷ βασιλεῖ τροπαιοφόρος παραστῆς θεῖα ψήφω **465** τὸ βασιλικὸν διαδήμα περιβάλλεται. Γρατιανοῦ χειροτονουμένου αὐτὸν, καινῇ τιμῇ καὶ θυμαστῇ περιεβλήθη πορφύρα ὡς ἀρχαῖος βασιλεὺς· καὶ ἐπειδὴ τοὺς ὤμους αὐτοῦ ὑπὲρ ἀνθρώπων ὕψιλους ἔντας διαφοροῖς⁸⁴ βασιλικοῖς χλαμύσιν ἐνδύειν οὐκ ἔδύνατο, — πάντας γὰρ ὑπερεῖχε τῷ μεγέθει· πῆσαν ἐσθῆτα διὰ τὸ ὕψος μικρὰν⁸⁵ ἀπέφηνεν. — τέλος Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως τῇ ἀρμοσάσῃ αὐτῷ.

⁸³ (3) Οὗτος Γρατιανὸς τὰ τῆς Δύσεως μέρη ἐπ' **B** αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ διεψύλαξεν, Θεοδοσίῳ δὲ τὴν τῆς Ἀνατολῆς φροντίδα ἐπέτρεψεν. Πολλὰ δὲ εὐσεβῶς καὶ γενναίως κατορθώσας ὁ Γρατιανὸς παρὰ Μαξίμου τοῦ τυράννου [ἐν] ταῖς Βρεττανίαις ἐπαναστάντος, δι' Ἀνδραγαθίου τοῦ δουκὸς ἐν Λουγδούνῳ παρὰ τῶν ἰδίων προδοθεὶς, μᾶλλον δὲ βίβ' τῶν πολεμίων συσχεθεὶς, ἀνήρεθη.

⁸⁴ (4) Οὐζυλεντινιανὸς δὲ ὁ νεώτερος⁸⁵ τούτου ἀδελφὸς ἐν Ἰταλίᾳ διάγων ὑπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ φόβου πολέμου ποιεθεὶς, εἰρήνης αὐτῷ καθ' ὑπόκρισιν προταθείσης παρὰ Μαξίμου, καὶ αὐτὸς ὑποκρινάμενος ἡδέως ἐδέξατο.

(5) Ἰουστίνη δὲ τότε ἡ μήτηρ αὐτοῦ τῆς Ἀρειανῶν αἵρέσεως τὰ φάρμακα τῆς ἀσεθείας, ἃ περιέν- **C** τος τοῦ ἀνδρὸς ἔκρυπτεν, εὐμαρῶς ἀπατηθέντι τῷ υἱῷ μετὰ θάρρους ἀπεκάλυψε καὶ τεῖθει αὐτὸν διὰ στρατιωτικῆς χειρὸς τὸν μὲν Ἀμβρόσιον ἀνθεστάμενον αὐτῷ τῷ ὀρθῷ λόγῳ τῆς ἐκκλησίας Μεδιολάνων ἐξώσται καὶ εἰς ἐξορίαν πέμψαι, τὴν ἐκκλησίαν δὲ διαρρῆξαι καὶ πολεμεῖν τὰ ἅγια. Βενεβόλος δὲ τότε ἐν ἀξιώματι ταῖς ὑποσχέσεσι τῆς βασιλίδος καὶ εἰς αὐτὴν στρατιωτικῆς ζήσης καὶ τῶν ἀξιωμάτων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προκρίνας τοῖς ποσὶ τῶν βασιλέων τὴν (121^b) ἑαυτοῦ ζώνην ἀπέρριψεν.

(6) Μάξιμος δὲ ὁ τύραννος θέλων τὸ τοῦ τυράννου ἄτιμον ὄνομα ἐκδύσασθαι καὶ νόμιμον ἐπιδείξασθαι ἑαυτὴν βασιλέα, γράμματα **466** ἐκπέμψας τὴν ἀσεβῆς ἐπὶ τῆς Ἰουστίνης ἀπεψαύλιζε καὶ τὸ πολεμεῖ- **D** σθαι τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κατάστασιν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀνατρέπεσθαι ἀπηγόρευεν· καὶ οὕτω πλησιάζειν τῆς Ἰταλίας ἤρξατο.

(7) Τοῦτο δὲ Ἰουστίνη μαθοῦσα, τοῦ τε πολεμίου καὶ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀσεβοῦς ἐπιχειμένων αὐτῇ, εἰς φυγὴν τραπέισα, πρώτη τὴν ἐξορίαν ἐκλήρωσαστο, ἣν τοῖς ἱερῶσιν αὐτῇ ἠτοίμασεν. Τοι-

ignorabat. Sed cum Theodosius brevi vicisset Gothos qui armis credebantur invincibiles, cunctis onustus, regi adiens, divino suffragio, regium diadema circum tempora induit. A Gratiano electus, nova quadam et mirabili purpura, sicut rex antiquus, indutus est. Cum autem, qua erat plus quam virili statura, humeri ipsius plurimum purpurarum proportionibus haud se accommodarent, omnes enim magnitudine superabat, et propter altitudinem quilibet habitus brevis apparebat, tandem Constantini, piissimi imperatoris purpura exornatus refulsit, ex qualitate ipsi adaptata.

Hic Gratianus Occidentis partes sibi fratrique suo reservavit, Theodosio autem Orientis curam credit. Multis autem pie nobiliterque gestis adversus Maximum tyannum apud Britannos insurgentem, Gratianus per Andragathium Lugduni ducem a suis proditus, vel potius inimicorum vi oppressus, occisus est.

Valentinianus autem Junior, illius frater, in Italia degebat. Fratris occisione bellique metu stupefactus, pacem sibi simulante a Maximo oblatam et ipse simulate libenter accepit.

Tam autem Justina, mater ejus, haeresis Arianorum impia venena, quae vivente viro absconderat, filio facile deluso fidenter revelavit, et ei persuasit, ut per militarem manum Ambrosium, ipsi orthodoxo sermone resistentem, ex Mediolani Ecclesia pelleret mitteretque in exilium, ac Ecclesia posthabita in sancta pugnaret. Benevolus autem qui tunc in dignitate erat, reginae promissis non annuens, militari balteo dignitatibusque orthodoxam fidem praeponeus, ante pedes regum proprium balteum projecit.

Maximus vero tyrannus odiosum tyranni nomen exnere volens, legitimumque se praestare regem, litteras misit, quibus Justinæ impietatem despiciebat, et quod Dei fidem persequeretur constitutionemque catholicæ Ecclesiae everteret, redarguebat, et sic Italiae appropinquare coepit.

Huc audito, Justina, inimico simul et impia conscientia vexata, in fugam conversæ, primo exilium sorte obtinuit, quod sacerdotibus ipsa paraverat. Igitur cum impia matre fugiens rex

Variæ lectiones et notæ.

⁸³ τὸν τῶν ἐπιθουλ. καὶ τοῦ φ. τοῦ κατὰ φύ. ἐσπότη. cod. sed Hist. misc. Gratianus — cunctis faventibus etc. ⁸⁴ παφορ. βδ. χλαμίδ. cod. ⁸⁵ μικροῦ codex. ⁸⁶ Cod. 551,5 — 10: Καὶ ἀποστέλλει Ἀνδραγαθίον, ὃν παραυτὰ διὰ στρατιωτικῶν παρσκευασμένων δυνάμεων ἐπὶ τούτου, Γρατιανὸν διεχειρίσαστο. Marc-Elanus: Ind. XI. Merobaudes II et Saturninus coss. Gratianus imp. Maximi tyranni dolo apud Lugdunum occisus VIII K. Sept. ⁸⁷ Cod. 551, 14—17: Ἀδ. δὲ Γρατιανῷ, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ Οὐζυλεντινιανῷ, ἔτι περὶ τῶν τούτων ἐν ἐξορίᾳ ἐπιτακτοῦ ἀνεκλήρωσαστο καὶ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ἐκδιώξας τοὺς Ἀρειανούς Δαμάσου τοῦ πάπα Ρώμης αὐτῷ συμπράττοντος. ⁸⁸ νεώτερος om. cod.

Valentinianus junior Italia et proprio regno de-
jectus est.

Cum igitur in Orientem venisset, sic a pio rege
Theodosio receptus est, ut in his regionibus regnare
potius quam in exsilio degere videretur. Confestim
autem per Theodosium a vitis mundatus, im-
puræ sectæ venenum evomuit, quod imprudens
mater ipsi infuderat, et fidelissimo Theodosii hor-
tatu Christum recepit. Sæpe enim a Theodosio in
spem fidei educatus, regios exercitus non armis
sed iustis causis stare didicit. Sermo autem Theo-
dosii ad Valentinianum talis erat: « Scio, inquit,
Valentiniane, sæpe piissimos reges, exercitu quic-
scente, victoriam obtinuisse, subjectosque inimicos,
periculi metu, factos esse tributarios: sic divinus
Constantinus, cœlestibus auxiliis fretus, Licinium,
Dei inimicum, in navali pugna perdidit; sic illu-
stris Valentinianus, pater tuus, facilius regnum ab
hostibus integrum gubernans mortuus est, post-
quam, Deo vindicante, multa prælia multasque
victorias, innumeris diversisque barbaris devictis,
reportaverat. Tuus autem avunculus Valens, cum Deo
pugnans, Ecclesiam occisione sanctorum et exsilio
sacerdotum polluit profanus, qui Dei voluntate a
Gothis expugnatus et devictus crematus est. Tunc
ergo ad bellum exiens hæretici nomen sumere
sustinebis? Ne vera Christum veneratur qui te
injuste expulit. Infidelitas tua opportunitatem Ma-
ximo contulit. Ille tantummodo regnando tyrannus
est; tu vero Dei inimicus esse primo cœpisti. Tibi
dabo exercitum, et auxilium tibi præbebo: sed, si
Christum lædimus, quem pugnantibus invocabimus?»
Hæc et his plura monendo Theodosius Valenti-
nianum ad orthodoxam fidem conduxit.

τοῦ Θεοῦ καθεστάναι· δώσω σοι στρατὸν καὶ παρέξω
παρακαλέσωμεν μαχόμενοι; » Ταῦτα καὶ τὰ τούτων πλείονα νοουθετίας Θεοδόσιος Οὐαλεντινιανὸν
εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετέγαγεν.

Interea vero, mortua illius matre, propter fidem
bonitatemque regis Gratiani, cuius benefacta me-
morer, Theodosius, in auxilium cunctas Orientis
vires educens, vindicavit sanguinem iustum, et,
ejecto tyranno, Valentinianum in regnum restituit.

Ipsæ vero postea Romam veniens de victoria
triumphavit et ad reginam urbium reversus est.

CXCVIII. De sancto Arsenio.

In his diebus, quibus optimus Deus suscitavit
Theodosium regem magnum thronumque Roma-
norum regni ipsi concedidit, prædecessoris sui

γαροῦν μετὰ τῆς ἀθεμίτου μητρὸς πεφυγώς ὁ βα-
σιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ὁ νέος τῆς Ἰταλίας ἐστερηθῆ
καὶ τῆς οἰκείας ἐξεβλήθη βασιλείας.

(8) Ἐλθὼν οὖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὕτως ἐπεδέχθη
παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Θεοδοσίου, ὥστε δοκεῖν
αὐτὸν μᾶλλον τῶν μερῶν ἐκείνων βασιλεύειν ἢ ἐν
ἔξορᾳ διάγειν. Παραχρῆμα δὲ διὰ Θεοδοσίου κα-
θάρθεις ἀπὸ τῆς φαυλότητος τῆς αἰρέσεως τῆς ἀκα-
θάρτου τὸν ἰὼν ἐξέχευεν, ἐν ᾧ περ⁹¹ αὐτὸν ἡ ἀνόητος
ἐδλαψε μήτηρ, καὶ τὸν Χριστὸν ἀνεδέξατο πιστοτάτη
προτροπῇ Θεοδοσίου. Πολλάκις γὰρ εἰς τὴν ἐλπίδα
τῆς πίστεως διὰ Θεοδοσίου ἐκπαιεῦθεις, ἔμαθε τὴν
βασιλικὴν παράταξιν οὐ δι' ὀπίλων ἐστάναι, ἀλλ' ἐξ
ἀγαθῶν προφάσεων. Τοιοῦτος δὲ ἦν ὁ λόγος ὁ παρὰ
Θεοδοσίου πρὸς τὸν Οὐαλεντινιανόν· « Οἶδα, φησὶν,
πολλάκις, Οὐαλεντινιανὲ, παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων
βασιλέων, ἡσυχάζοντος τοῦ στρατοπέδου, τὴν νίκην
κατορθωθείσαν καὶ τοὺς πολεμίους ὑποταγέντας
ὑποτελεῖς γενέσθαι τοῦ προλαβόντος κινδύνου· οὕτως
ὁ ἔνθεος Κωνσταντῖνος ταί; βοηθείαις τοῦ Θεοῦ ἀνορ-
θωθείς καὶ Λικίνιον τὸν τοῦ Θεοῦ τύραννον ἐν ναυα-
γίῳ διέφθειρεν· οὕτως ὁ ἔνδοξος Οὐαλεντινιανὸς ὁ
ὁὸς πατὴρ εὐτυχέστερον τὴν βασιλείαν ἀβλαβῆ παρὰ
τῶν πολεμίων ἰθύνων ἐτελεύτησε, τοῦ Θεοῦ ἐκδι-
κούντος αὐτὸν καὶ μάχης ἀναριθμήτους καὶ νίκας
ἀνεδέξατο, πολλοὺς βαρβάρους καὶ διαφόρους ἀνε-
λῶν. Οὐάλης δὲ ὁ θεῖος ὁ σὸς τῶ Θεῷ ἀντιπαρετάτ-
των ἔμεινε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ πῆθλος διὰ τῆς σφα-
γῆς τῶν ἁγίων καὶ τῆς ἔξορᾶς τῶν ἱερῶν, ὡς τῇ
τοῦ Θεοῦ βουλήσει ὑπὸ τῶν Γόθων πολιορκηθεὶς
καὶ ἠττηθεὶς ἐκαύθη. Σὺ οὖν αἰρετικῶς ὄνομα λα-
βεῖν ἀνέβη ἀπὸ τῶν εἰς πόλεμον; ὀρθῶς τὸν Χριστὸν
εἰσέβεται ὁ ἀδίκως σε ἐκβλῶν· ἡ σὴ ἀπίστεια εὐκαι-
ρίζαν Μαξιμίῳ συνεστήνεγκεν· ἐκεῖνος μόνον 467
τοῦ βασιλεύειν⁹² ἐστὶν τύραννος, σὺ δὲ πολέμιος ἤρξω
σοι βοηθείαν· ἀλλ' εἰ τὸν Χριστὸν βιάτομεν, τίνα

σοι βοήθειαν· ἀλλ' εἰ τὸν Χριστὸν βιάτομεν, τίνα

⁹¹ (9) Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τελευτη-
σάσης. Θεοδόσιος διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν χρηστότητα
τοῦ βασιλέως Γρατιανοῦ, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ
μνησθὲν εἰς ἄμνησαν πάσης τῆς Ἀνατολικῆς
δυνάμεις ἐξάξας, ἐξεδίκασεν τὸ δίκαιον αἷμα καὶ τὸν
Οὐαλεντινιανὸν κατέστησεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν, ἐκ-
D θαλὼν τὴν τυραννίδα (122).

⁹² (10) Αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα εἰσελθὼν εἰς τὴν
Ῥώμην καὶ θριαμβεύσας τὴν νίκην εἰς τὴν βασι-
λίδα ἐπανῆλθε τῶν πόλεων.

Ρ. Η'. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου⁹³.

⁹³ (1) Ἐν ταῖς ἡμέραις οὖν, ἐν αἷς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς
ἐξήγειρε Θεοδόσιον βασιλεῖα τὸν Μέγαν καὶ ἐνεπί-
στευσεν αὐτῷ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας Ῥωμαίων,

Variae lectiones et notæ.

⁹¹ ἐν ᾧ περ cod. ⁹² βασιλ. cod. ⁹³ Ind. I. Theodosio A. II. et Cynegio. — et Theodosius Maximus — apud Aquileiam rebellantem vicerunt (Marcellinus). ⁹⁴ Ind. II Timasio et Pro-meto. — Theodosius Imp. — Romam mense Junio introiit — urbeque egressus est K. Sept. (Marc.) ⁹⁵ καὶ μιν ἀποκτείνῃ M. 2. ⁹⁶ Glyc. 475, 1 476, 9, Ced. 573, 11—17.

ηγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ πρὸ αὐτοῦ ὁ βασιλέως, Πλακίλλαν ὀνόματι, καὶ ἔτεκεν ἐξ αὐτῆς δύο υἱούς Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον.

(2) Αὐξησάντων δὲ τῶν παῖδων, ἤλθον εἰς ἡλικίαν τοῦ ἐκμανθάνειν γράμματα· καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν ζητῆσαι ἄνδρα ἐλλόγιμον καὶ ἀσκητὴν, κεκοσμημένον ἐν ἀληθείᾳ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἔχοντα θεογνωσίαν εἰς ἄκρον, ὡς ὀφείλων παραδοῦναι αὐτῷ τοὺς υἱούς αὐτοῦ. Οὐκ ἠδούλετο γὰρ εἰς σχολεῖον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν ἢ ὑπὸ ἀτάκτων διδασκάλων παιδεύθῃναι, ἵνα μὴ μάθωσιν ὀπὸ ἄλλων παιδίων, ἃ ὁ Θεὸς οὐ θέλει, καὶ τυπωῶσιν ἐν λόγοις ἀνωφελέσιν. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς λογιζάμενος σπουδῆν πᾶσαν **468** ἐποιεῖτο τοῦ εὐρεῖν ἄνδρα τοιοῦτον· καὶ τῶν διαταγμάτων ἐκπεμφθέντων κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν οὐκ ἔδυνήθησαν εὐρεῖν τινα τοιοῦτον κατὰ τὸ ἐπιστάμενον αὐτῷ λογιζόμεν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἄνδρα φιλόσοφον, ἀλλ' οὐ φιλόθεον, ποτὲ δὲ πάλιν φιλόθεον, ἀλλ' οὐ φιλόσοφον· ἠδῆσαν δὲ οἱ παῖδες· καὶ οὐκ ἤνέσχετο εἰς σχολεῖον ἐκδοῦναι αὐτοὺς δι' ὃν εἴρηται τρόπον.

(3) Καὶ μὴ εὐρὼν καθὼς ἐζήτηι, ἀπέστειλεν ἐν τῇ Ῥώμῃ πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ βασιλέα τοῦ εὐρεῖν παρ' αὐτοῦ τοιοῦτον ἄνδρα, γράψας αὐτῷ, ὅτι « Μεγάλως μοι χαρίζῃ τοῦτο ποιεῖν. » Ὁ οὖν βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν πάπαν δείκνυσιν αὐτῷ τὰ γράμματα Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως· εἰπὼν, ὅτι « Ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ποιῆσαι τῷ συμβασιλεύοντι ἡμῖν τὴν αἴτησιν ταύτην· ἀσχύνη γάρ ἐστι τοῦ ἡμετέρου κράτους· μὴ εὐρεθῆναι ἐν τῇ μεγίστῃ Ῥώμῃ ἄνθρωπον τοιοῦτον. » Καὶ ἐρευνήσαντες καὶ ἐπιζητήσαντες οὐχ εὗρον. Ἐπι πολλοῦ οὖν διερευνούντων αὐτῶν, καὶ διαλεγίζομένων, καὶ ἀβολεσχούντων περὶ τούτου, εἶπεν ὁ πάπας τῷ βασιλεῖ· « Ἔστι παρ' ἡμῖν διάκονός τις παρθένος μετὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς ὀνόματι Ἀρσένιος· ὁμοίος γὰρ αὐτῷ ἄλλος· οὐκ ἔστιν ὁ ὀφείλων ὁ, καθὼς ἐπιθυμεῖ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος, παιδεύσαι τε τὰ τέκνα αὐτοῦ πάσῃ γνώσει θεῆς τε καὶ ἀνθρωπίνῃ· ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ καταδέξῃται, διότι ἔχει καιρὸν ἀποταξάμενος τῆς ἐγκυκλίου παιδείου· ἀλλ' ἴσως, ἐὰν κελεύσῃ τὸ ὑμέτερον κράτος, καλέσομεν αὐτὸν καὶ πληροφροῦμεν αὐτὸν περὶ τούτου. » Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐχάρη λίαν· καὶ πέμψαντες μετεστείλαντο τὸν Ἀρσένιον. Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· « Οὐ λέληθε τὸ ἡμέτερον κράτος ἢ κατὰ Θεὸν σου πολιτεία καὶ ὁ ἐνάρετός σου βίος· ἀλλὰ διτνεκῶς ἀκούοντες τὴν καλὴν σου ἀναστροφὴν, πάνυ εὐφραίνομεθα ἐπὶ τούτοις. » Ἐπεὶ δὲ ὁ συμβασιλεὺς τῶν Θεοδόσιος ἀπέστειλεν ἡμῖν πρεσβείαν αἰτούμενος στεῖλαι αὐτῷ ἄνθρωπον τοιοῦτον δυνάμενον παιδεύσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πάσῃ θεοσεβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, τοῦτου χάριν μετεστείλαμεθά σε ὡς κατὰ Θεὸν ἔντα, ἵνα ἀπέλθῃς πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν χάριν τὴν ἰδουμένην σοὶ ἐκ Θεοῦ παιδεύῃς αὐτούς· (122^b) οὐ

A regis Iliam duxit uxorem, et ex ea duos filios Arcadium et Honorium suscepit.

Crescentes autem pueri, ad aetatem ediscendi litteras venerunt. Tunc misit in omne sub ditione sua regnum ad quaerendum hominem doctum et religiosum, timore Dei vere exornatum, divinam scientiam subactam habentem, ut ipsi filios suos traderet. Non enim volebat eos in scholam mittere vel ab indisciplinatis magistris educari, ne ab aliis pueris discerent quae Deus non vult, et nocivis sermonibus informarentur. Haec reputans imperator, omnem diligentiam ad talem virum inveniendum adhibuit. Missis autem in omne sub ipsius ditione imperium mandatis, hominem cum characteribus requisitis invenire non poterant: sed modo virum inveniebant philosophum at non philotheum, modo philotheum, at non philosophum. Creverunt autem pueri; et eos in scholam, propter praedictam rationem tradere haesitabat.

Non inveniens id quod quaerebat, Romam ad regem misit, ut ab ipso talem acciperet virum, illi scribens: « Hoc agens mihi valde gratus eris. » Rex ergo papam advocans ostendit ei Theodosii litteras, dicens: « Impossibile est hanc petitionem illi qui conregnat nobiscum non adimplere: opprobrium enim nostrae potestatis est in maxima Roma talem hominem non inveniri. » Et quaerentes et perscrutantes non invenerunt. Cum igitur diu perquisiverunt, confabulati sunt et garriarunt, papa regi dixit: « Est apud nos quidam diaconus caelebs cum sua sorore, nomine Arsenius. Similis illi non est alius qui sit juxta Theodosii regis placitum et qui filios ejus omni scientia divina et humana instruat. Sed nescio an assensus sit, quia tempus educationis normalis sibi praefinivit. Nihilominus si jusserit vestra potestas, eum advocabimus et de re ista disseremus. » Illis auditis, rex valde laetatus est. Et mittentes Arsenium arcessiverunt. Cum advenisset, rex ei dixit: « Haud potestatem nostram laet tua ad Deum conversatio tuaque virtute dives vita. Imo saepe pulchram tuam agendi rationem audientes, valde laetati sumus. Cum autem qui nobiscum regnat Theodosius, nobis legationem miserit rogans talem sibi hominem mitti qui possit filios ipsius in omni pietate et philosophia educare, propterea te qui secundum Deum ea arcessivimus, ut et filios illius secundum gratiam quae tibi a Deo data est, edoceas. Non enim hanc rem cuiquam incaute et temere credendam, nisi tuae religioni decrevimus. » Arsenius autem regi dixit: « Non ignorat, religiosissime rex, sanctissimus pater noster Papa vilitatem meam, siquidem non adhuc inveni tempus exteriori philosophiae studendi, praesertim cum ab ista sacra manuum im-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁹ αὐτοῦ codex, sed infra αὐτόν. ⁷⁰ δεξιῶν. col. ⁷¹ τοῦτο cod.

sitione quam incognus accepi, non in harum scientiarum librum oculos demisi. » Interpellans autem Papa dixit ad eum : « Vera quidem sunt ea quae a te dicuntur; scimus res ita se habere : multum etenim in hoc tuam honestam vitam laudavimus. Sed quia divina regiaeque jussio est, et placitum Dei in eo quod factum est reluctet, obsecramus te ut in huiusmodi bonum inceptum te ipsum impendas. Potes enim per gratiam Dei quae tibi data est pie Deoque gratiose illos edocere, quinimo de philosophia multum eis prodesse, ostendens eis turpes impiorum idolorum apparatus, quae deos infandi Graeci vocant, non credendum eis qui apud ipsos initiati sunt, sed vocandum eos daemones, nec eorum abominaciones et monstra colendum. »

καὶ θεαρέτως αὐτοὺς παιδεύσαι· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ μεγάλως αὐτοὺς ὠφελησαί δεικνύων αὐτοῖς τὰς πομπὰς καὶ αἰσχρότητας τῶν δυσσεβῶν εἰδώλων, οὓς Θεοὺς ἀποκαλοῦσιν οἱ ἀλιτήριοι Ἑλληες, καὶ τοῦ μὴ πιστεύειν, τοῖς παρ' αὐτῶν μυθευομένοις, ἀλλὰ δαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλεῖν, καὶ ὀρθοσκεύειν τὰ μιάσματα αὐτῶν καὶ φαντάσματα. »

Illis talibusque verbis monentes Arsenium, illum ad regem cum omni laude et honore miserunt; cum rex, tum Papa scribebant ei : « Juxta placitum vestrum misimus vobis hominem, qui cum gratia Dei valebit charissimos serenitatis vestrae filios in omni sapientia et virtute educare. » Arsenius igitur, sorore in virginum talem immissa, Constantinopolim adiit. Theodosius autem rex, litteris acceptis et lectis, Arsenium ad se vocavit. Mihi atus eum habitu moribusque spectabilem, venerabilem habitu, colore flavum, aspectu facilem, sensu humilem, sermone moderatum, in divinis et humanis sapientissimum, uno verbo, omni secundum Deum virtute exornatum, gavisus est gaudio magno, dixitque ad eum rex : « Ostendis quidem habitu, moribus et loquela, te virtute praeditum esse Deumque timere; et sicut scripserunt nobis rex collega noster et sanctissimus Romanorum Papae, sic vidimus : vera enim scripserunt. Nunc non omnino causam ignoras, propter quam ad nos te miserunt. Sed et ipsa nostra potestas tibi declarabit hoc esse factum propter filios nostros, ut omni pietate timoreque Dei illos instruas, et omnem philosophiam ad amussim eos doceas. Ne timeas neque dubites apud eos conjiciens eos nostros esse filios; neque iterum ipsis tanquam regibus attendas aut reverearis, sed tanquam filios et discipulos eos habeto, et cum deliquerint, corrige eos. » Postquam imperator Theodosius haec dixisset, adductos Arcadium et Honorium in manus ejus commendavit, dicens : « Ecce, ab hac die iste est meus ac vester pater et magister. Aurem illi sicut patri docilem praebete, nec leves sitis auditores nec inobsequentes : illi enim denunciavi quod si quis ex vobis non audivit eum aut delinquat, hunc velut discipulum habeat corrigendum. »

ἄλλο ἐκρίναμεν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγχειρίσαι τοῦτο τὸ πρῶμά τινα εἰς 469 μὴ τῇ σὴ εὐλαθείᾳ. Ὁ δὲ Ἀρσένιος εἶπε τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἀγνοεῖ, Θεοσεβέστατε βασιλεῦ, ὁ ἀγιώτατος Πατήρ τῶν πάπας τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, ὅτι ἔχω καιρὸν μὴ παρελθόν διὰ τῆς ἔξω φιλοσοφίας, ἐξαιρέτως δὲ ἀφ' οὗ τὴν χειροτονίαν ταύτην ὁ ἀνάξιος ἐδεξάμην, οὕτως εἰς βιβλίον ἐνέκυφα τῶν τοιούτων ἐπιστημῶν. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ πάπας εἶπε πρὸς αὐτόν, ὅτι μὴν « Ἀληθῆ εἶσι τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα, ἐπιστάμεθα ταῦτα οὕτως ἔχειν· πάνυ γὰρ ἐπηρεάσαμεν τὴν ἐνάρετόν σου πολιτείαν ἐν ταύτῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ θεὰ καὶ βασιλικὴ κέλευσις ἐστίν, καὶ ὁσάρετόν ἐστι τὸ πραγματευόμενον, ἐκλιπαροῦμέν σε ἐπιδοῦναι ἐαυτὸν εἰς τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν ἐπιχειρήμα. Δύνη γὰρ

διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθεῆσης σοὶ εὐσεβῶς ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ μεγάλως αὐτοὺς ὠφελησαί δεικνύων αὐτοῖς τὰς πομπὰς καὶ αἰσχρότητας τῶν δυσσεβῶν εἰδώλων, οὓς Θεοὺς ἀποκαλοῦσιν οἱ ἀλιτήριοι Ἑλληες, καὶ τοῦ μὴ πιστεύειν, τοῖς παρ' αὐτῶν μυθευομένοις, ἀλλὰ δαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλεῖν, καὶ ὀρθοσκεύειν τὰ μιάσματα αὐτῶν καὶ φαντάσματα. »

(4) Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις πείσαντες Ἀρσένιον ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης δόξης καὶ τιμῆς, γράψαντες αὐτῷ, ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ πάπας, ὅτι· Κατὰ τὴν κέλευσιν ὑμῶν ἀπέστειλαμεν ὑμῖν ἄνθρωπον, ὃς δυνήσεται μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἀνάξει τὰ φίλτατα τέκνα τῆς ὑμῶν γαληνότητος· ἐν πίσῃ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ. Ὁ οὖν Ἀρσένιος, παραδοὺς τὴν ἀδελφὴν εἰς παρθενῶνα, ἀπῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς, προσκαλεσάμενός τε τὸν Ἀρσένιον, στήμα τε καὶ ἦθος εὐλαβῆς θεασάμενος ἐν αὐτῷ, σεμνὸν μὲν ἔχοντα τὸ σχῆμα, ὡχρὸν τὸ χροῖμα, εὐτακτὸν τὸ βλέμμα, ταπεινὸν τὸ φρόνημα, τὴν λαλίαν σύμμετρον καὶ περὶ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα σοφίστατον καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πάσῃ τῇ κατὰ θεὸν ἀρετῇ κεκοσμημένον, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην καὶ δὴ πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς· « Ἀγλῶσι μὲν διὰ τοῦ σχήματος, ἦθους τε καὶ ἀπολογίας, ἐνάρετόν σε καὶ θεοσεβῆ εἶναι, καὶ, καθὼς γεγραφεῖται· ἡμεῖς ὅ τε 470 συμβασιλεὺς τῶν καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἀγιώτατος πάπας, οὕτω καὶ εἰδομέν· ἀληθῆ γὰρ ἔγραψαν. Νῦν οὖν πάντως οὐκ ἀγνοεῖς δι' ἣν αἰτίαν ἐστειλάν σε πρὸς ἡμᾶς· ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος αὐτοῖσι διαλεχθήσεται σοι, ὅτι χάριν τῶν ἡμετέρων τέκνων, ἵνα πάσῃ θεοσεβεῖς καὶ φόβῳ Θεοῦ τούτους ἐκπαιδεύσης, ἐτι μὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν πᾶσαν εἰς ἄκρον αὐτοῦ διδάξῃς. Ἀλλὰ μὴ ὑποσταλῆς μηδὲ διακροῖς πρὸς αὐτοὺς ὄνονον, ὅτι τέκνα τῶν ὑπάρχουσιν, μήτε πάλιν ὡς βασιλεῦσιν αὐτοῖς προσχῆς ἢ τιμήσεις. ἀλλ' ὡς τέκνα καὶ μαθητὰς ἔχει αὐτοὺς καὶ ὅτε παραπέσωσιν, ἐπέβλεθε αὐτοῖσι. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ἐνέγκας τὸν τε Ἀρχάδιον καὶ Ὀνώριον παραδίδωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, (125) λέγων· « Ἰδοὺ, ἀπὸ τῆς σήμερον, οὗτός ἐστιν ἐμὸς τε καὶ ὑμῶν πατήρ καὶ διδάσκαλος. Ὑπακούσατε

Variae lectiones et notae.

“ οὐδέ? ” μῆ? “ εἶπε? “ Ἀγλῶσι col.

αὐτῷ ὡς πατὴρ καὶ μὴ παρακούσῃτε αὐτοῦ μίτε ἀντιτάξῃθε· παρῆγγεῖλα γὰρ αὐτῷ, ἵνα ἂν παρακούσῃτε αὐτῷ ἢ παραπέσειέ τι; ἐξ ὑμῶν, ἐπεξέλιθη αὐτῷ ὡς μαθητῆ. »

(5) Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφορίζει αὐτοῖς πλησίον τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος τρικλίσιον μέγα καὶ ἐν αὐτῷ διαγεῖν παρακελεύεται. Τοῦτο δὲ ἐπενόησεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα συχνότερον ἐπισκέπτεται αὐτούς· μεγάλως δὲ τιμῆσας τὴν Ἀρσένιον ἐποίησεν αὐτὸν μεῖζον πάντων τῶν ἐν τῷ παλατίῳ, ὥστε μὴ εἶναι τινα τῶν ἐκεῖσε λαμπροτέραν αὐτοῦ ἐσθῆτα περιχρῆμιμον· καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἦν πατὴρ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

(6) Ὁ οὖν Ἀρσένιος παραλαβὼν τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως τὸν τε Ὀνούριον καὶ Ἀρκάδιον ἀντήγει αὐτοὺς θεοσεβῶς, διδάσκων πάσαν σοφίαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην. Ταπεινόφρων δὲ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις Ἀρσένιος οὐκ ἐχρᾶτο αὐτοῖς ὡς μαθηταῖς, ἀλλ' ὡς βασιλεῦσι· καθίζων γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ δύο ὀρόνων, αὐτὸς περιστάμενος ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως ἀφνω πρὸς αὐτούς, ὄρα Ἀρσένιον μὲν ἰστάμενον, τὰ δὲ τέκνα αὐτοῦ καθεζόμενα· καὶ ἐλυπήθη σφόδρα κατὰ Ἀρσένιου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· « Οὕτως παρῆγγεῖλα ὑμῖν, ἵνα βασιλικῶς καὶ μὴ μᾶλλον ὡς μαθηταῖς χρῆσθαι τοῖς παιδίοις; καὶ τί τοῦτο πεποίησας; πῶν γὰρ 471 ἐλύπησας τὴν ἡμέτερον κράτος ἐν τούτῳ. » Ὁ δὲ Ἀρσένιος πρὸς τὸν βασιλέα φησὶν· « Οὐχ ἡγησάμην πρέπον εἶναι, θεοστήρικτε βασιλεῦ, ἐμὲ καθέζεσθαι, βασιλεῖ; δὲ παραστήκειν μοι. » Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἀπεκρίθη βλοσυρῶ τῷ βλέμματι πρὸς Ἀρσένιον λέγων· « Σὺ καθιστᾷς αὐτοὺς βασιλεῖς· οὐχ ὡς δούλους παρέδωκά σοι αὐτούς; ἵνα τί ταῦτα φθέγγῃ; » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς παραχρῆμα ἐπάρας ἃ τὰ διαδήματα, ἅπερ εἶχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ βίψας αὐτὰ εἰς τὴν γῆν, ποιεῖ αὐτοὺς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσκυνῆσαι, καὶ καθίσας τὸν Ἀρσένιον ἐπὶ θρόνου, ἐκείνους· παρίστασθαι αὐτῷ ἐκέλευσεν, εἰπὼν, ὅτι· « Εἰ μὲν φοβηθῶσι τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ θελήσονται πορεύεσθαι καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, δυνάτ' ἐστὶν ὁ παμβασιλεὺς τῶν αἰώνων, εἴπερ θέλημα αὐτοῦ ἐστίν, παραστῆναι αὐτοῖς τὴν ἀξίαν ταύτην· εἰ δὲ μὴ ἔχωσι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, εὐχομαι αὐτῷ, μᾶλλον ἐκρίζωθῆναι αὐτοὺς νηπιῶθεν· κρείσσον ἡγοῦμαι· τεθνᾶναι αὐτούς· εὐσεβῶς ἢ βασιλεύειν ἀσεβῶς. » Ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ.

(7) Ἐκ τότε οὖν ὁ Ἀρσένιος δεδιὼς τὸν βασιλέα οὐκέτι ἐποίησε αὐτοὺς καθεσθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον παρίστασθαι αὐτῷ καὶ ἐκμανθάνειν. Ἐν τούτοις οὖν διάγων ὁ ἡγιασμένος Ἀρσένιος πάνυ ἐδυσφόρει καὶ ἐλυπεῖτο· — ἦν γὰρ μισόδοξος καὶ φιλόθεος — καὶ ἐπισθύμησε μᾶλλον τὴν μονήρην βίον καὶ ἡσύχιον μετεθεῖν, ὥστε παρακαλεῖν τὸν Θεὸν συχνῶς ὑπὲρ τούτου μετὰ δακρύων, ποιῆσαι τρόπον τοῦ ἰδιώτα· αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου.

(8) Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν εὐρών ὁ ἅγιος Ἀρσένιος τὸν Ἀρκάδιον περιπεσόντα εἰς παι (125b) δίκην πταίσμα, ἐνέγκας καὶ ἐμβριμησάμενος ἐπι-

His dictis, assignavit eis prope cubiculum regium, ingens triclinium, et in hoc degere jussit. Hoc excogitavit rex, ut frequentius eos inspiceret. Valde autem honorans Arsenium majorem omnibus qui in palatio erant, constituit, et nemo ex habitantibus illic splendidiorem ac ille veste inducatur. Ut uno verbo dicam, regis et filiorum ejus erat pater.

Arsenius igitur susceptos filios regis Honorium et Arcadium in timore Dei educavit, docens omnem sapientiam, divinam atque humanam. Humilitate vero plenus sanctus Arsenius eos non quasi discipulos, sed quasi reges habebat; super duobus siquidem thronis eos positos stans ipse docebat. Quædam ergo die, rex ad eos subito intrans, aspexit Arsenium stantem et filios suos sedentes; ægro animo valde ad Arsenium conversus: « Siccine, inquit, denuntiavi vobis, ut regios potius quam discipulos habeas pueros? Cur hoc fecisti? Valde enim potestatem nostram in hoc contristasti. » Arsenius autem ad regem: « Non ducebam esse decens, religiosissime Imperator, me sedere, dum reges apud me starent. » Ad hoc autem verbum rex iratus et terribiles ad Arsenium oculos volvens, respondit: « Tu constituis eos reges: nonne ut servos eos tradidi tibi? Ad quid ista loqueris? » His dictis, rex statim eripiens diademata quæ super caput habebant, et in terram ea projiciens, eos ad pedes ejus procumbere jussit, et Arsenium in thronum sistens, eos apud illum stare præcepit, dicens: « Si Deum timeant, et in lege ejus ambulare, et ipsius mandata custodire velint, potens est summus Rex sæculorum, si talis est ipsius voluntas, ipsis dignitatem hanc præstare: si autem Dei timorem non habent, illum precor ut potius a pueritia eos eradicet: malle enim eos pie mori quam impie regnare. » His dictis, rex in cubiculum suum reversus est.

Ex hoc ergo tempore regem veritus Arsenius eos jam non sedere, sed potius apud semetipsum stare et audire curabat. In his igitur vexatus Arsenius multum dolebat et contristabatur. Erat enim gloriæ inimicus et amore Dei captus; maluisset monasticam et tranquillam agere vitam. Itaque Deum super hoc præsertim cum lacrymis orabat, ut ipsi e mundo discedere et solitarie vivere concederet.

Igitur in una dierum istarum, sanctus Arsenius, cum Arcadium in puerile delictum cecidisse reperisset, ægre ferens et fremens inflixit ei terribilem

Varie lectiones et notæ.

¹ αὐτοὺς — βασιλεις; codex, sed infra dativum habet ipse. ἃ ἀπέργας;

plazam, ita ut vulnere stigma fere usque ad mortem in corpore ferret. Ab hac ergo de Arcadio, maximo opere laesus, adversus Arsenium multum malignitatem nutritiv, et advocato scutario suo confidens secreto dixit : « Quocumque modo poteris, occide mihi Arsenium, nemine conscio. » Scutarius autem, cum hanc lugendam audivisset propositionem et in corde timorem Dei haberet, homicidam Arcadii sententiam Arsenio aperuit. Arsenius autem mœrore metuque corruptus Deum invocabat dicens : « Domine, viam salutis indica mihi. » Et illum poenituit plagæ quam intulerat Arcadio. Deinde cum aliquot dies præterissent, et Arsenius urgeret scutarium quocumque modo ipsum servare, et ipse indesinenter oraret, venit vox ei dicens : « Arseni, homines fuge, et salvus eris. »

Hæc igitur audita voce, nihil cuiquam dixit, sed vilem induens vestem ad portum se contulit : ibi per divinam providentiam navigium invenit, et in illud ascendens Alexandriam venit : statimque currens advenit in desertum Scetis, et ibi multis virtutibus refalsit. Rursum autem audivit vocem dicentem ipsi : « Arseni, fuge, sile, pacifice vive : illæ enim sunt innocentie radices. »

Rex autem Theodosius valde contristatus de Arsenii absentia, omnibus et undiquaque scripsit ut illum quærerent ; nec potuerunt illum invenire usque ad obitum ejus. Regnantibus autem Arcadio et Honorio notum factum est Arsenium in Ægypto monasticam ducere vitam mireque conversari ; tunc illi plurimas scripserunt epistolas, cum adhortantes ut pro suis discipulis et filiis deprecaretur. Scripsit autem ei rursum Arcadius, suppliciter rogans ut ignosceret ipsi delictum quod in Arsenium admiserat, eum occidere volens, et, ad persuadendum eum, in rescripto mandavit ei ut ab Alexandria præfecto redivit Ægypti acciperet et juxta placitum distribueret, modo ipsi ignosceret, oraretque pro regno ipsius et Honorii fratris, et ipsis semel saltem scriberet. Sanctus autem Pater noster Arsenius ipsis scribere recusavit et hanc ipsis declarationem fecit : « Deus, illi, omnibus vobis ignoscat et sua divina placita perficere dignabitur. De quibus autem muneribus mihi scripsistis, ego jam mundo mortuus sum : nolite prorsus inter vivos me reputare. »

των, ἐγὼ ἤδη τῷ κόσμῳ ἀπέθανον· μηδὲν λογιστέ με

In his autem diebus Theodosius Magnus imperator Demophilo significavit vel ut ab Ariano errore recederet, vel ab ecclesiis exiret. Exiit igitur postquam Ariani quadraginta annos ecclesias tenuissent. Synodus igitur et imperator Gregorio

ἰθυσὶν αὐτῷ δεινὴν πληγὴν, ὥστε σχεδὸν ἐως θανάτου τοὺς τύπους τῶν πληγῶν φέρειν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἀρκάδιος ἀφ' ἧς ἡμέρας ἰδῆρι, ἔμεινεν ἔχων κατὰ Ἀρσενίου σκίαν πολλὴν καὶ προσκαλεσάμενος τὸν σπαθάριον αὐτοῦ ἐπιτρέπει αὐτῷ κατ' ἰδίαν λέγων· « Ὁποῖον τρόπον δυνηθῆ; ἀπόκτεινόν μοι τὸν Ἀρσένιον, μηδενὸς γινώσκοντος. » Ὁ δὲ σπαθάριος ἀκούσας τὴν ἐλευθέρην 472 ἀπόφασιν ταύτην καὶ φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἔχων, θαρρῆε τῷ Ἀρσένιῳ τὴν μισαιφόνον τοῦ Ἀρκადίου ἐπιτροπήν. Ὁ δὲ Ἀρσένιος λύπη τε καὶ φόβῳ συσχεθεὶς παρεκάλει τὸν Θεὸν λέγων· « Κύριε, ἐδήγγησόν με πῶς σωθῶ. » καὶ μετεμελήσατο ἐπὶ τῇ πληγῇ ἣ ἦν τύφας τὸν Ἀρκάδιον. Ἐἶτα ὀλίγων ἡμερῶν διαλουουσῶν καὶ τοῦ Ἀρσενίου καταπειγόντος τὸν σπαθάριον τοῦ δι' οἴου δῆποτε τρόπου οὔσα· αὐτὸν καὶ τούτου ἀδαιλείπτως εὐχομένου, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· « Ἀρσένιε, φεύγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζη. »

(9) Ταύτης οὖν τῆς φωνῆς ἀκούσας μηδὲν μὴδὲν ἐρηκῶς, ἀλλ' ἐσθῆτα εὐτελεῖ ἐνδυσάμενος* κατήλθεν εἰς τὴν λιμένα καὶ κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, εὐρῶν ἐκείσε πλοῖον, ἐμβὰς ἐν αὐτῷ ἦλθεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀποβηξάμενος ὥρμησεν εἰς τὴν Ἐρημον τῆ; σκήτειος καὶ ἐκεῖ διεπράτευεν ἐν διαφόροις κατορθώμασιν· ἤκουσε δὲ πάλιν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· « Ἀρσένιε, φεύγε, σώπα, ἡσύχαζε, αὐταῖ; γὰρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τῆς ἀνιμαρτησίας. »

(10) Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος πάνυ λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει Ἀρσενίου ἔγραψε παντὶ καὶ πανταχοῦ ἀναζητήσας αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν εὐρεῖν ἄλλο τῆ; τελευταῖας αὐτοῦ. Βασιλευσάντων δὲ Ἀρκადίου καὶ Ὀνωρίου, ἐγνώσθη αὐτοῖς, δεῖ Ἀρσένιος ἐν Αἰγύπτῳ διάγει τὸν μονήρη βίον καλῶς πολιτευόμενος· καὶ ἔγραψαν αὐτῷ πλείστας ἐπιστολὰς παρακαλοῦντες αὐτὸν ὥστε εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων μαθητῶν καὶ τέκνων. Ἐγραψε δὲ αὐτῷ πάλιν Ἀρκάδιος δυσωπῶν αὐτὸν ὥστε συγχωρῆσαι αὐτῷ τὸ πταῖσμα, ὃ ἤμαρτεν εἰς Ἀρσένιον ἀνελεῖν αὐτὸν βουλευθεὶς, ὡς τε θέλων αὐτὸν πληροφορῆσαι γράφει αὐτῷ ἐν ὀμότητι* λαθεῖν παρὰ τοῦ ὑπάρχου Ἀλεξανδρείας ἀγουσταλίου τὰ δημόσια τῆ; Αἰγύπτου καὶ ταῦτα διανεῖμαι ὅπου ἀν' κελύῃ, καὶ μόνον συγχωρήσει αὐτῷ καὶ εὐξήται ὑπὲρ τῆ; βασιλείας αὐτοῦ τε καὶ Ὀνωρίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀντιγράψαι αὐτοῖς κἂν ἅπασι. Ὁ δὲ ἐν ἀγίοι; Πατρὶ ἡμῶν Ἀρσένιος γράψαι αὐτοῖς οὐκ ἠθέλησεν, δηλοῖ δὲ αὐτοῖς οὕτως· « Ὁ Θεός, τέκνα, πᾶσι ὑμῖν συγχωρήσει καὶ ἀξιώσει ποιεῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ. 473 θελήματα· περὶ δὲ ὧν γεγραφήκατε χρημάτω; ὅλων· εἶναι εἰς τοὺς ζῶντας. »

(11) Ἐν δὲ ταῖ; ἡμέραι; ἐκεῖναι; Θεοδόσιος μέγας βασιλεὺς ἐδήλωσε Δημοφίλῳ ἢ τῆ; Ἀρείου πλάνης ἀποστῆναι ἢ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκστῆναι· ἐξῆλθεν οὖν, μ' ἔτη τῶν Ἀρειανῶν κατασχόντων ἐκ ἐκκλησίας. Ἡ σύνοδος οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς Γρηγορίου

Variae lectiones et notæ.

* μετεμελήτ. codex. * ἐκδ.? * ἀποβρωξ.? * ἐν ὀμότη. codex, ἔνομοι? * Cod. 552, 18. 553, 3. Ἐξῶν δὲ καὶ αὐτῶ; ἐν ΚΠ Δ. ἰδ. ἢ ἀπ. τῆ; Ἀ. πλ. ἢ τάχως τῆ; ἐκκλησίας ἐξελθεῖν, κτλ.

τῷ θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκύρωσαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ μὴ θέλοντα τοῦτον τῷ θρόνῳ ἐνιδρῶσαν βιασάμενοι ὡς πολλὰ καμόντα καὶ τῆς πλάνης τῶν αἰρέσεων τὴν πόλιν ἐλευθερώσαντα.

¹⁰ (12) Εὐρῶν γὰρ μόνην τὴν ἀγίαν Ἀναστασίαν σμικροτάτην οὖσαν καὶ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων κρητουμένην, (124^α) ἐκεῖσε τὰς νόμους ποίων καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν διδάσκων, πάντας μετέστρεψεν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως ὑστερον δὲ ὑπὸ Μαρκιανοῦ οἰκονόμου τῆ; Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ὃ νῦν ὄραται μέγεθος ἀνεδομῆθη καὶ Ἁγία Ἀναστασία μετωνομάσθη ἢ διὰ τὸ γυναικῆ (ἔγγονον) ¹¹ ἐκ τῶν ἀνωθεν καταπεσοῦσαν καὶ ἀποθανεῖν, κοινῆς δὲ γενομένης ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων εὐχῆς (καὶ) ταύτην ἀναστῆναι, μήτε τοῦ ἐμβρύου θανέντος — ἢ καὶ δικῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀνάστασιν ἐν αὐτῇ γενέσθαι.

¹² (13) Μετὰ δὲ τὸ ἐνιδρυθῆναι τὴν θεολόγον ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὡς εἴρηται, Κωνσταντινουπόλεως, μεθῶν παρ' Αἰγυπτίων ¹³ τῷ λόγῳ φθονηθῆναι, τὴν συντακτῆριον ¹⁴ λόγον σχεδιάσας καὶ ἀναγνώσας, ἐκουσίως τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ θρόνου ἀποταξάμενος, ὑπεχώρησε.

474 (14) Νεκτάριον δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος προχειρίζεται πατριάρχην, Ταρσεία μὲν τῷ γενεῖ, τὴν τοῦ πραιτορος ἀρχὴν τότε διέποντα ¹⁵, ἀβάπτιστον δὲ μέχρι τότε ὑπάρχοντα, σεμνὸς ¹⁶ δὲ καὶ εὐλαθῆς καὶ περὶ τὸν βίον θαυμάσιος.

(15) Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος πρὸς Ναζιανζὸν ¹⁷ τὸ χωρίον Καππαδοκίας ἐπανελθὼν, ὅπερ ἐκέκμητο ἐκ πατρικοῦ κλήρου, ἠραμῆσας ἐν αὐτῷ καὶ ἡσυχάσας ¹⁸ τὰς χρόνον καὶ ἐν θεωρίᾳ μειζόνων γενόμενος τὸν βίον μεταλλάττει πρεσβύτερος καὶ πλῆρης ἡμερῶν καὶ πίστεως ἀρετῆς ἐμπλεως γενόμενος.

Ριθ. Περὶ τῆς β' συνόδου ¹⁹.

¹⁹ (1) Ἡ δὲ δευτέρη σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει: τὸ α' τῶν ὀν' ἁγίων Πατέρων (ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου), ἐπὶ Δαμάσου πάπα Ῥώμης, ἧς ἤγουντο Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων ²⁰, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, κατὰ Μακεδονίου γενομένου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς ἔτι περιῶν ὡσαύτως ²¹ τῷ Ἀρείῳ Ἰδλασφῆμει, ὁμοίως δὲ ²² τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ εἶναι θεῖον ἀλιθινόν, ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸ ὑπελάμβανεν.

²³ (2) Αὕτη συνελθοῦσα χειροτονεῖ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν συγκλητικὸν Νεκτάριον, Μακεδόνιον δὲ ἀναθεματίζει καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιον τὸν Ἀβδον, ἐν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος δοξάζοντα,

A Theologus Constantinopolis episcopatum decreverunt, et cum in throno sedere recusaret ipsum coegerunt, utpote qui multum laboraverat et urbem hæreticis erroribus liberaverat.

Univero cum solam sanctam Anastasiam, quæ valde parvula erat, ab orthodoxis occupatam invenisset, ibi synaxes faciens et orthodoxam fidem docens, omnes ab hæresi revocavi. Postmodum autem a Marciano Magnæ ecclesiæ œconomō ad magnitudinem quam nunc habet exstructa est et sanctæ Anastasiæ cognomen accepit, vel quia mulier gravis, ex alto lapsa, mortua erat et facta communi orthodoxorum oratione, salvo cœtu, surrexerat, vel quia in ea orthodoxiæ resurrectione facta fuerat.

B Postquam autem in Constantinopolitanam sedem, ut dictum est, Theologus evectus esset, audito quod Ægyptii verbo inviderent, valedictorium sermonem festinanter compositum pronuntiavit, et voluntarie ecclesiæ et sedi renuntians, secessit.

Nectarium autem rex et synodus elegerunt patriarcham. Tarsensis genere, prætoris officium tunc exercebat et hucusque non erat baptizatus. Erat autem venerabilis et pius et integer vitæ.

Magnus autem Gregorius in vicum Cappadociæ Nazianzum rediens, de substantia quam hæreditate paterna obtinuerat, aliquandiu tranquillus et quietus vixit. Spe melioris vitæ fretus vitam finivit senior, plenus dierum, omnique virtute cumulatus.

CXCIX. De secunda synodo.

Secunda synodus centum quinquaginta Patrum Constantinopoli, anno trecentesimo septuagesimo primo, sub Theodosio Magno, et Damaso Romæ Papa facta est: cui præfuerunt Timotheus Alexandriæ, Meletius Antiochiæ, Cyrillus Hierosolymæ, Gregorius Theologus. Habita est adversus Macedonium, Constantinopoli episcopum, qui adhuc vivens non secus ac Arius blasphemabat, similiterque Spiritum sanctum non esse Deum verum, sed meram creaturam affirmabat.

Hæc synodus Constantinopoli senatorium consecrat Nectarium, Macedonium autem anathematizat cum Sabellio Libyco, unam in sancta Trinitate personam docente, et Apollinariano Laodiceno, di-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ Ced. 551,17-558,6. Τότε καὶ ὁ θεολόγος Γρ. παρρησιαστικώτερον τὴν λόγον τῆς ἀληθείας ἐδίδασκεν ἐν ΚΠ. εἰς τὸ εὐκτῆριον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας; ἐτι μικρὸν τυγχάνον, α' χρόνος καὶ μικρὸν τι πρὸς ἐκεῖσε παποιηκώς — ὡ. ἐπὶ τοῦ ὅσιου Μ. ἀνοικοδομηθῆναι καθὼς ἔρ. ¹¹ Ἐγκύμωνα Leo. cf. Ced. ἀνάστασις μὲν διὰ τὸ τὸν τῆς ὁ. λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστῆναι, Ἀν. δὲ διὰ τὸ συμβῆν ἐν αὐτῇ θαυματουργήμα· λέγεται γὰρ γ. τινα ἄν. πεσ. ἀπ. γ. δὲ κ. ἐ. ὡ. τ. ὁ. τ. ἄν. ¹² Ced. 555,1 — 7 τῷ ζ' ἔτει — μ. ὁ θαῖος Γρ. τινὰς τῶν ἐξ Αἰγύπτου τῷ λόγῳ αὐτοῦ φθονήσαντας. ¹³ Ἀ. τοῦτο φθονήσαντας cod. τοὺς Αἰγυπτίους μ. ὁ Γρ. τῷ λ. τούτου φθ. Leo. ¹⁴ τὸν σ. ἐπιδοξάμενος λ. τῆς ἐπιτοκικῆς διοικήσεως ὕπνευξ. Ced. τὸν σ. λ. ἐπ. τκ. τῆς ἐκ. ὕπευ. Leo. ¹⁵ διέπωντος cod. ¹⁶ σεμνὸν — εὐλαθῆ — θαυμάσιον? ¹⁷ Ἀριστόν cod. ¹⁸ Rubrica M. 2, in codice cum margine est absclissa. ¹⁹ Ced. 554,16-23: Τῷ ζ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μ. θ. γ. ἢ ἐν ΚΠ. ἁγία καὶ οἰκουμένηκη β' σ. τῶν ὀν' ἁγ. π. κτλ. ²⁰ καὶ add. Ced. ²¹ ὡς αὐτῷ τῷ cod. ²² καὶ add. Ced. ²³ Ced. 555,7-14: Ἡ δὲ ἁγία σύνοδος Μ. ἄν. σὺν ἀ. καὶ Σ.

cente Verbum incarnatum absque mente esse, A Verbum autem in anima pro mente stare, Spiritum sanctum esse Deum vivificantem et Filio consubstantialem proclamavit, addens Symbolo a Nicænis Patribus declarato verba Dominum, et vivificantem, et sequentia.

Tunc magnus Amphilochius regem hortatur ut ex omnibus urbibus arceantur Ariani. Hic vero severiorem æstimans petitionem, non exaudivit eum: et tunc quidem Amphilochius prudenter tacuit; sed postea propositionem memorabilem adinvenit. Cum enim in palatium ingressus esset et prope regem filium ejus Arcadum sedentem conspexisset, patrem studiose salutavit et filium præterit insolutatam. Imperator putans oblivisci Amphilochium de salutando filio monuit. Sed ille dixit honorem ipsi exhibitum sufficere, nec alium pro filio separatim requirendum. Contra quem rex iratur propriam vocabat injuriam filii depectum. Tunc Amphilochius clamavit ad regem dicens: « Vides, imperator, quomodo filii injuriam non feras: crede ergo Deum ipsum eos qui Filium ipsius blasphemant respuere et detestari. » Id cum audisset rex et valde miratus esset, statim legem hæreticorum cæcus prohibentem decrevit. ἀκούσας (1214) ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας νόμον εὐθέως ἔγραψε 27 τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλόγους κωλύοντα.

Hic bono inimicus boni invidens diabolus sævum quid et inhumatum fieri parabat. Egressus enim Constantinopoli rex iter Romam faciebat. Cum autem Thessalonicam per transgrederetur, et milites ejus civitatem lascivia turbassent, moti sunt Thessalonicenses, et regem contumelia affecerunt, et quosdam duces lapidibus trucidarunt. Ille vero nuntiatis exasperatus et iræ motum non continens, ejus urbis præfecto sententiam ultionis commendæ protulit: qui tali utens facultate, sicut dominator et tyrannus, iniquos enses adversus omnes denudivit et innocentes cum reis septem millia trucidavit.

Hanc calamitatem cum audivisset Ambrosius D

ἔτι δὲ 23 καὶ Ἀπολλινάριον τὸν Λαοδικεῖας 24, ἰγόντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον ἄνουον 25 εἶναι, ἀντι δὲ νοῦ τὸν λόγον 26 ἐν τῇ ψυχῇ γεγενῆσθαι. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεὸν εἶναι: ζωοποιὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐκῆρυξε προσεθηκυία [εις] τὸ 475 ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων Σύμβολον τὸ Κύριον καὶ τὸ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἐξῆς.

27 (3) Τότε (δὲ) ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος παρακαλεῖ τὸν βασιλέα τοὺς Ἀρσιανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐξελθεῖν 28· ὁ δὲ ἀπνηστεύσαν ὑπολαβὼν τὴν αἴτησιν οὐχ ὑπήκουσεν 29 αὐτῷ· καὶ ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος τότε μὲν ἐσίγησε, ἐξέυρε δὲ ὕστερον ὑπόθεσιν ἀξιομνημόνευτον. Ἐντὸς γὰρ πάλιν τῶν βασιλευῶν γενόμενος (καὶ τῷ βασιλεὶ συγκαθήμενον τὸν υἱὸν Ἀρχάδιον θεασάμενος) τὸν μὲν πατέρα 30 ἠπάσατο 31, τὸν δὲ υἱὸν 32 κατέλιπεν ἀπροσέκνητον· καὶ ὁ βασιλεὺς νομίσας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπάσασθαι 33 τὸν υἱὸν 34 προσέταξεν. Ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν 35 αὐτῷ προσενεχθεῖσαν τιμὴν (καὶ μὴ ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἐν διαίρεσει· πρὸς) δὲ ὁ βασιλεὺς χαλεπήνας οἰκείαν 36 ἐκάλει παροινίαν τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεβόησε (πρὸς τὸν βασιλέα λέγων)· « Ὁρᾶς, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεις τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν· πιστεύουσιν (δὴ) οὖν καὶ τὸν Θεὸν τοὺς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας βδελύττεσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι. » Τούτο νόμον εὐθέως ἔγραψε 27 τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλόγους κωλύοντα.

38-39 (4) Τούτῳ 40 τῷ ἀγαθῷ φθονήσας ὁ μισόκαλος δαίμων ὠμόν τι καὶ ἀπάνθρωπον 41 παρεσκευάσασθε γενέσθαι· ἀπὸ γὰρ Κωνσταντινουπόλεως 42 ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Ρώμην τὴν ἰδοιτορίαν ἐποιεῖτο· ἐν δὲ τῇ 43 Θεσσαλονίκῃ γενόμενος κατὰ πάροδον καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραταξάντων 44 τῇ πόλει διὰ μιτάτα 45, ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς 476 καὶ τὸν βασιλέα 46 μὲν ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ 47 ἐλιθοβόλησαν. Ὁ δὲ 48 ὑπὸ τῶν ἀγγελοθέντων ἐξαφθῆκε· καὶ ἠνεγκὼν τοῦ θυμοῦ τὴν ῥώμην, τῷ ὑπάρχῳ 49 τῆς πόλεως ἐκαίνης τὴν ψῆρον τῆς τιμωρίας (ἐξενεγκεῖν) ἐπέτρεψε, δς 50 τοιαύτην ἐξουσίαν λαβὼν 51, οἷα δὲ αὐτόνομος (καὶ) τύραννος, ἀδίκῃ ξίφῃ κατὰ πάντων ἐγύμνωσε καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ζ'.

52 (5) Ταύτην (οὖν) τὴν συμφορὰν μαθὼν 53 Ἀμ-

Variae lectiones et notæ.

23 ἔτι δὴ Ced. 24 Λαοδικεῖα Ced. 25 ἄνθρωπον Ced. 26 λ. ἀρκεῖν τῇ ψυχῇ ἐκ. δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἁ. ἔ. ζ. καὶ ὁμ. τῷ π. καὶ τῷ Υἱῷ, πρ. εἰς τὸ ἁ. σ. περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; τὸ ζ. καὶ τὰ ἔ. Ced. 27 Ced. 555,15-556,6. — ἰδουσάπει Ced. 28 ἐξελασθῆναι τοὺς Ἀ. ἐκ π. τῶν π. Ced. 29 ὅπ. καὶ τότε μὲν ὁ σ. Ἀ. ἐ6. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν β. Ced. 30 βασιλέα Ced. 31 ὡς εἰκόσ; add. Ced. 32 υἱὸν αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἑστώτα βασιλικῶς ἀγέραςτον x. Ced. 33 καὶ add. Ced. 34 βασιλικῶς; add. Ced. 35 τὴν παρ' αὐτοῦ πρ. ἁ. ἰδιωτικῶς τ. δν Ced. 36 ὁ. ἔλεγεν εἶναι τὴν Ced. 37 ἐγ. ἔ. τὰς τῶν ἁ. συνάξεις x. Ced. 38 Ced. 556,6-17,571,2 — 7: τῷ τε καὶ ἰς' ἔπει. Thessalonica: fuit Theodosius, XV K. Julii 579, XVIII — IV Non. Febr. XVI K. Apr. — XVI K. Dec. 580 et III. Idus Mart. 588 — pridie K. Maii 588; sed Mediolani natalem diem non transegit nisi a. 586, 587, 588, 589 et 590, lex vero est a. 580 Dat. III K. Jan. (Cod. Theod. IX. T. II. 3). 39 Τούτο τὸ ἀγαθὸν φθονήσας; cod. et A. 40 ἀπάνθρωπον αὐτῷ παρεσκευάσαε A. 41 ΚΠ. ἐπὶ Ρ. ὁ β. τὴν ὁδ. ποιούμενος ἐν θ. κατὰ π. γέγονε, τῶν δὲ στ. ἁ. παραξάντων τὴν πόλιν Ced. 42 τῇ om. A. 43 παραξάντων τὴν πόλιν A. 44 μιτάτ. cod.—δὲ' αἰτίας τινός Zonaras. 45 μὲν β. Ced. 46 αὐτοῦ om. A. 47 Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν β. τοῦ θ. μὴ ἐν τῷ ἐκ. Ced. 48 ἐπάρχῳ A. 49 τὴν add. Ced. 50 τοῦ θυμοῦ e linea superiori repetit cod. 51 Ced. 556,17 557,13. 52 ὁ μέγας Ἀ. ἀρχικός; M. ἐκ. π. δὲ I. ἁ. Ced.

Ὁρθῆτος ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων· — πόλις δὲ αὕτη ἄ
 τῆς Ἰταλίας· — εἰς τὴν ἀρχικόμενον τοῦ βασιλέως·
 καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος· εἰσελθεῖν,
 ὑπαντήσας ἐξω⁸⁴ τῶν θυρῶν διεκώλυεν αὐτὸν μετὰ
 παρρησίας βοῶν· « Οὐκ ὄσθα, ὡς ἔοικεν, ὦ βασιλεῦ,
 τῆς γενομένης μαιφονίας τὸ⁸⁵ μέγεθος· οὐκ ἐξ γὰρ
 σε τῆς βασιλείας⁸⁶ ἢ δυναστείας τὴν ἀμαρτίαν ἐπι-
 γινώσκεις⁸⁷· ὑπὸ τῆς ἀλουργίδος ἀπατώμενος ἀ-
 γνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθένειαν·
 ἀλλ' ἴσθι, ὡς φθαρτὸς ὢν καὶ βευστὴς⁸⁸, φθαρτὸν σου
 καὶ βευστὸν ὑπάρχει τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία,
 περὶ ἧς μικρὸν ὑστερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ
 τῶν βασιλευόντων. Ποίους⁸⁹ τοίνυν ὀφθαλμοὺς ὄψῃ
 τὸν τοῦ κεινοῦ Δεσπότη τοῦ ναοῦ; ποίους δὲ ποσὶ τὸ
 δάπεδον ἐκείνο πατήσεις τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς
 χεῖρας ἐκτενεῖς ἀποσταζούσας ἔτι τοῦ ἀδίκου⁹⁰ φέ-
 ρου τοῦ αἵμα; [πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ
 τὸ ἀχραντὸν⁹¹ τοῦ Δεσπότη τοῦ σώμα; πῶς δὲ καὶ τῷ
 στόματι προλάσεις⁹² τὸ τίμιον αἷμα] τοσοῦτον διὰ⁹³
 τοῦ θυμοῦ⁹⁴ ἐκχέαντι παράνομον αἷμα; λοιπὸν
 ἀπιθὶ καὶ μὴ⁹⁵ πειρῶ τοὺς δευτέροις τὴν προτέραν⁹⁶·
 αὖτις παρανομίαν⁹⁷, καὶ δέχου τὴν δεσμὴν⁹⁸, οὐδ' ὅ
 ὁ 477 βασιλεὺς⁹⁹ τοῖς λόγοις ὑπέστρεψεν¹⁰⁰ εἰς τὰ¹⁰¹
 ἄνωγα ἄνωγα γίνεται σύμφηρος· » Τοῦτοὺς οὖν εἶξας

Mediolani episcopus, que urbs est Italiae, regem
 pro more templum intrare parantem, a limine
 repulit, exclamans, Non sentis, ut videtur, rex,
 factae cordis enormitatem: non te sinit rega-
 lis superbia culpam agnoscere. Sub purpura de-
 ceptus, ignoras latentis corporis infirmitatem:
 verumtamen scito, tu fragilis cum sis et corru-
 ptibilis, labilis et corruptibilis est potestas et ditio
 tua, de qua brevi dominantium Dominorum
 rationem reddes. Quibus igitur oculis commu-
 nis Domini templum aspicias? quibus autem
 pedibus solum id sacrum calcabis? quomodo
 manus extendes iniquae caedis adhuc cruore stil-
 lantes? quomodo quoque manibus istis immacula-
 tum Domini corpus accipies? quomodo similiter
 hoc ore venerandum sanguinem trajicies, qui ira-
 tus tantum sanguinis insontis sudisti? Tan-
 dem abi: ne tentes alteris priorem culpam aggra-
 vare; recipe vinculum, quod Deus ex alto ratum
 habet. » Talibus ergo rex parens sermonibus in
 regiam flens et gemens reversus est.

Ὁδὸς ἄνωγα γίνεται σύμφηρος· » Τοῦτοὺς οὖν εἶξας
 τὰ¹⁰² βασιλεία δακρῶν¹⁰³ καὶ στένων.

Elapsis autem octo mensibus, quibus rex non egre-
 diebatur, sed valde de culpa dolebat, Natalis Do-
 mini festivitas advenit. Videns igitur Rufinus, pala-
 tii magister, regem assuetum egressum facere non
 parare, dicit ad eum: « Properabo, domine, si
 jusseris, et archiepiscopum permovcho ut vin-
 culo te solvat. » Ille vero: « Ego scio, inquit. Am-
 brosii iustitiam: precibus tuis non obtemperabit. »
 Cum autem multis sermonibus usus Ambrosium ad
 suasionem adducere polliceretur Rufinus, eum
 egredi iussit. In spem autem adductus, paulo post
 ipse secutus est. Statim vero ac Rufinum vidisset
 Ambrosius, « Canum, inquit, impudentiam imita-
 ris, Rufine, tu tantae caedis particeps et consiliarius:
 ast ego non sinam eum in atria sacra pedem ferre. »
 His auditis, festinavit Rufinus regi nuntiare; rex
 autem media discens via: « Ibo, inquit, et justas
 accipiam contumelias. » Deinde, cum ad ecclesiam
 venisset, pontificem rogabat ut vinculo solveretur.
 Ille vero tyannicam esse praesentiam hanc et
 contra Deum insaniam pronuntiabat. Ille autem
 cum tristitia et contritione multa: « Nihil ausurus
 inquit, contra sacros canones, sed a vinculo me solvi
 rogaturus veni. » — « Et quamnam, inquit, pœni-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁴ ἐξωθεν τῶν προθύρων διεκώλυεν A. — ἐξωθεν τῶν προθύρων σου ὁ ἅγιος ἐκωλ. τὴν εἴσοδον λέγων αὐτῷ
 μ. π. Οὐκ οἶδας, ὡς ἔ. β. τῆς ἐργασμένης παρανομίας τὸ μ. οὐδὲ γὰρ ἐξ σε Ced. ⁸⁵ τῆς ἐργασμένης μαιφον-
 νίας A. ⁸⁶ ἴσως add. Ced. ⁸⁷ ἐπιγινώσκεις Ced. — ἐπιγινώσκεις καὶ ὑπὸ A. ⁸⁸ βευστὸς τοιοῦτόν σοι ὑπ. καὶ τὸ
 τῆς δυναστείας; χρ. δέ. ὁ. Ced. ⁸⁹ Π. οὖν Ced. ⁹⁰ τῶν ἀδίκων Ced. ⁹¹ τοῦ δεσπότη τοῦ ἀχραντοῦ A.
⁹² περιόσεις? προσόσεις A. ⁹³ τὸν add. Ced. ⁹⁴ λόγον add. Ced. ⁹⁵ πρώτην Ced. ⁹⁶ μὴ οἶμ. A?
⁹⁷ παρανομίαν οἶμ. A. ⁹⁸ δεσμὴν ὡς (ὡ?) ὁ A. ⁹⁹ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐκείσε β. A. ¹⁰⁰ ἐπανῆλθεν εἰς Ced.
¹⁰¹ ἐκείσε add. Ced. ¹⁰² σι. καὶ δ. Ced. ¹⁰³ Ced. 557, 14-559, 11, M. δὲ δ. γ'. ¹⁰⁴ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 C. m. ἡ. Hist. m. ¹⁰⁵ β. π. Ced. ¹⁰⁶ λ. αὐτῷ εἰ κελύεις δ. δρ. Rufinus, curro, inquit si, tibi placet Hist.
 misc. ¹⁰⁷ ἀρχιερέα A. ¹⁰⁸ Ὁ δὲ Ὁ. ἔ. φ. Ced. ¹⁰⁹ τῇ ἐλπίδι δὲ βουκόληται; ἡ. καὶ ἄ. Ced. ¹¹⁰ Α. τοίνυν
 ἔ. τὸν P. A. ἐφη· Ἰη. κ. ἄν. ¹¹¹ συνόμιλος, ἀλλ' ἐγὼ προλέγω ὡς καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν A.
¹¹² ἐδήλωσε τῷ β. ταχέως Ced. ¹¹³ κ. μ. τοῦτο μ. ἀπ. Ced. ¹¹⁴ δικαίους A. ¹¹⁵ λ. τοῦ δ. Ced. ¹¹⁶ Θεὸν A.
¹¹⁷ μεμήμηται cod.

tentiam post tantum delictum ostendisti? vel quibus remediis digne lethalia vulnera curasti? » Et rex respondit: « Tuum est quidem ostendere præstareque remedia: meum autem oblata recipere. » Tunc Ambrosius ait: « Siquidem justum iræ remedium recipis, subscribe legem, qua iræ suffragia nulla sint et per dies triginta capitales sententiæ scripto maneat, sanæ rationis iudicium expectantes. » Hanc legem statim rex scribi iussit et propria manu obfirmavit; et tum Ambrosius vinculum solvit, et ipsi in ecclesiam ingressum permisit. Ingressus autem nondum stans neque genua flectens Deum orabat, sed pronus in limine jacens, cum gemitu clamabat: « Adhæsit pavimento anima mea; vivifica me, Domine, secundum verbum tuum. » Et manibus vellens comæ barbæque crines vultumque percutiens, ac lacrymis terram irrigans ita ut spectantes multum ædificarentur et ipsi compaterentur, non cessavit ita suppliciter deprecari Deum usque ad communionis horam. Et tunc surgens et ad claustra propinquans, cum intrare vellet, ab Ambrosio prohibitus est momento: « Scito, rex, solis sacerdotibus intus intrandi jus competere, penetraliaque aliis omnibus esse invia atque inaccessa. Egredere igitur et sta velut cæteri: purpura namque reges, non sacerdotes facere consuevit. » Hic autem et istud lubenter accipiens, retulit: « Non hoc præsumptione feci, sed id Constantinopoli moris esse didici: gratias et de hoc remedio debeo. » Talis ergo tantaque virtute et rex et pontifex reverserunt.

ἄλλοις ἀπασι, ἀβηχτά τε καὶ ἀψαυστα· ἔξιθι τοίνυν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινώνει τῆς στάσεως· ἀλουργίς γὰρ βασιλεῖς, οὗχ ἱερεῖς ποιεῖν εἴθωεν. Ὁ δὲ ὡς αὐθαδεῖς χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμάθηκα· χάριν δὲ ὄφειλω καὶ τῆσδε τῆς ἰατρείας. Τοσαύτη γοῦν καὶ τηλικαύτη δι' ἐλαμπον ἀρετῆ ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς.

Cum autem rex Constantinopolim fuisset reversus et festivitas celebraretur, ipse autem in sanctuarium non intraret, Nestarius patriarcha causam ediscere rogavit. « Modo, dixit rex, regis et sacerdotis differentiam edoctus sum: Ambrosium enim solum scio vocari episcopum. » Mos sic ab eo Constantinopolim regresso venit, ut, cum antea reges in sanctuario haberent sedem, jam non huc ingrederentur.

(125) Ὁ δὲ μετὰ σκυθρωπότητος καὶ πολλῆς κατανύξεως· Ὁὐ θρασυνόμενος, ἔφη, « κατὰ τῶν ἁγίων κανόνων, ἀλλὰ λύσαι με τῶν δεσμῶν ἡ δεηθῆναι ἐλήλυθα. » — « Καὶ ποῖαν, » φησί, « μετανοῖαν ἀνέδειξας μετὰ παρανομίαν τοσαύτην; ἢ ποιοῖς ἀξίως φαρμακοῖς ἰθεράπευσας τὰ δυσίατα τραύματα; » Καὶ ὁ βασιλεὺς (ἰπεκρίνατο)· « Σὺν ἔργον τὸ δεῖξαι μὲν καὶ κεράσαι τὰ φάρμακα· ἐμὸν δὲ τὸ δεῖξασθαι (προσφερόμενα). » Τότε ὁ Ἀμβρόσιος λέγει· « Ἐπειδὴ τῷ θυμῷ δικάζειν ἐπιτρέπεις, 478 γράφον νόμον τοῦ θυμοῦ τὰς ψήφους ἀργὰς εἶναι, καὶ ἐν ἡμέραις ἅαι φονικαὶ τε καὶ δημευτικαὶ μενέτωσαν γνώσεις ἐν γράμματι, τὴν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ προσδεχόμενα· κρίσιον. » Ὁ δὲ εὐθύς ὁ βασιλεὺς γραφῆναι κελεύσας καὶ διὰ τῆς οικείας χειρὸς βεβαιώσας, διέλυσε τὸν δεσμόν Ἀμβρόσιος καὶ εἰπεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπέτρεψεν. Ὁ δὲ εἰσελθὼν (οὐκ εἰστώσ ἐδέετο τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τὰ γόνατα κλίνει, ἀλλὰ) πρηνῆς ἐπ' ἰδάφους κείμενος ἐβόα μετὰ κροαυγῆς· « Ἐκολληθῆ τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου, Κύριε. » καὶ ταῖς χειρσὶ τῶν τριῶν τῆς κεφαλῆς (καὶ τοῦ πώγωνος), καὶ τὸ μέτωπον τύπτων, καὶ δάκρυσι τὴν γῆν βρέχων (ὡς τοὺς ὀρώντας μεγάλως ὠφελείσθαι καὶ συμπεθεῖν αὐτῷ), καὶ οὐ διεῖλεπεν οὕτως δυσωπεῖν τὸν Θεὸν μέχρις ὥρας τῆς κοινωσίας. Καὶ τότε διαναστὰς καὶ πλησίον τῶν κιγκλίδων ἐλθὼν, βουλόμενος εἰσελθεῖν ἐκωλύθη· παρὰ Ἀμβρόσιον δηλώσαντος αὐτῷ· « Ἴσθι, βασιλεῦ, ὡς μόνος τοῖς ἱερεῦσιν ὑπάρχουσι τὰ ἐνδὸν [εἰσιτητά], τοῖς δὲ

καὶ τοῖς ἄλλοις κοινώνει τῆς στάσεως· ἀλουργίς γὰρ βασιλεῖς, οὗχ ἱερεῖς ποιεῖν εἴθωεν. Ὁ δὲ ὡς αὐθαδεῖς χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμάθηκα· χάριν δὲ ὄφειλω καὶ τῆσδε τῆς ἰατρείας. Τοσαύτη γοῦν καὶ τηλικαύτη δι' ἐλαμπον ἀρετῆ ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς.

(7) Ἀπελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἑορτῆς γενομένης καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον μὴ εἰσελθόντος αὐτοῦ, Νεκταρίου 479 τοῦ πατριάρχου δεδηλωκότος μαθεῖν τὴν αἰτίαν· « Μόγι; » ἔφη, « βασιλέως καὶ ἱερέως διαφορὰν ἐιδόχθη. » Ἀμβρόσιον γὰρ μόνον οἶδα ἐπίσκοπον καλούμενον. (Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλθὼν ἐτύπωσε τοῦτο, πρὸ τούτου τῶν βασιλέων ἐνοθεῖν τοῦ θυσιαστηρίου ἰσταμένων, μὴ ἰστασθαι.)

Variae lectiones et notæ.

⁷⁷ δ. ἀξιώσων ἐλ. Ced. ⁷⁸ μ. ἐδ. Ced. ⁷⁹ φ. ἀξ. Ced. ⁸⁰ Καὶ ὁ β. εἶπε A. ⁸¹ ἐστὶ add. Ced. ⁸² λοιπὸν Ced. ⁸³ τό Ced. — τοῦ A. ⁸⁴ ἀ. ποιοῦντα καὶ ἡμ. Ced. ⁸⁵ γράμμασι Ced. ⁸⁶ ἐκδ. Ced. ⁸⁷ ὃν ἐ. τοῦ βασιλέως κελεύσαντος γ. καὶ διὰ τῆς δ. γ. βεβαιώσαντος Ced. *In pp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius A. A. A. Eutropio Pr. P. Nullus in carcerem prius quam conveniat — gratiam coram loci iudice — diurnum XXX tribuatur, etc.* — infra ἐδ. περὶ ἐβόας Ced. ⁸⁸ ἐκάλεισαν. ⁸⁹ ἐστὶως ἔκτεσε τὸν Θεὸν A. ⁹⁰ δακρύων καὶ κροαυγῆς; A. ⁹¹ Ps. cxix, 25. ⁹² γ. τὰς τρ. τῆς κ. ἔτιλλε, τὰς ὄψεις; ἔτυπτε καὶ τὴν γῆν τοῖς δ. ἔβριχε καὶ τὸν θ. ἐδυσώπει σφρι τῆς ὠ. τῆς μεταλήψεως. τ. δὲ δ. Ced. ⁹³ συμπυθεῖν A. ⁹⁴ δυσωπῶν A. ⁹⁵ ἐκώλυσε αὐτὸν Ἀμβρόσιος; διελώσας A. ⁹⁶ τοῦ add. Ced. ⁹⁷ ὦ add. Ced. ⁹⁸ πᾶσιν ἄβιατά τα Ced. — ἀπίσιν αὐτά τα A. ⁹⁹ Ὁ ἐλ. om. A. ¹⁰⁰ ὡς add. Ced. ¹⁰¹ σοι add. Ced. ¹⁰² T. δη καὶ τ. Ced. ¹⁰³ ἀ. καὶ ὁ β. Ced. ¹⁰⁴ Ced. 559, 11-17: Ἐπανελθὼν—καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τὰ ὄψα προσενεγῶν εὐθύς ἐξέληλυθα. N. δὲ τοῦ τηλικαῦτα π.—δ. μ. ἀξίως; ἐπ. κ. τοσοῦτον ὀνήνησιν ἐλεγχος παρὰ ἀνδρῶν; ἀρετῆ λάμπωντος προσφερόμενος. ¹⁰⁵ αὐτοῦ καὶ Νεκταρίου A. ¹⁰⁶ οἶδα μόνον ἐπ. ἀξίως κ. ὅς ἐν A. ¹⁰⁷ ὅς ἐν KII. ¹⁰⁸ τοῦτο, τῶν βασιλείων πρὸ τ. ἐνδ. A. 4.

Σ. *Περὶ τῶν ἀνδριάντων καταστραφέντων ἐν Ἀντιοχείᾳ* 20.

21 Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἐν Ἀντιοχείᾳ κατεσῆθη ἡ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου Πλακίλλης εἰκὼν φόρων ἕνεκα πλείστων· δι' ἣν ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς ἄλεθρον ἄρδην ἠπέλιψε τῇ πόλει· ἐκεκώλυτο δὲ διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ νόμον, ὃν Ἀμβρόσιος γράψαι πεποίηκε τοῦτον.

22 (2) Τότε καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πρεσβύτερος 23 ἐν Ἀντιοχείᾳ ὦν τοὺς ἀνδριάντας ἔγραψε.

24 (3) Ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις παράνομοι τινες ἄνδρες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς βασιλικούς ἀνδριάντας καταστρεφάμενοι εἰς μεγάλην ὀργὴν ἐκίνησαν τὸν βασιλέα· καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἄρχοντας πρὸς τὸ τιμωρῆσθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει, ὧν τὴν ἔφοδον οἱ 25 τῆς πόλεως αἰσθόμενοι καὶ φυγῆ χρησάμενοι, κατήλθον ἐκ τῶν (125^b) ὄρεων οἱ μοναχοὶ καὶ τὸν θυμὸν εἰς οἶκτον μετέβηλον.

26 (4) Περὶ ὧν καὶ ὁ Χρυσόστομος ταῦτα φάσκει· « Ἐπειδὴ τινες μιαιοὶ καὶ παμμίαροι τοὺς νόμους κατεπατήσαντο, τὸ ἔσχατον καθείλον τοὺς ἀνδριάντας καὶ πᾶσαν πόλιν ἐπεκρότησαν κινδύνου. » — « Ὅτε (καὶ) οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντες ἐπὶ τῇ 27 τῶν γεγενημένων ἐξετάσει τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο συνεκρότησαν δικαστήριον καὶ πάντας ἐπὶ τὰς εὐθύναις τῶν τετολημμένων ἐκάλουν, καὶ θανάτων διαφόρων προσδοκία πᾶσιν ἦν, τότε οἱ τὰς ἀκρωταίας τῶν ὄρεων κατοικοῦντες, 480 μοναχοὶ τὴν οἰκίαν (ἐαυτῶν) ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν. Τοσοῦτοι γὰρ ἔτεσιν ἐν ταῖς ἐαυτῶν συγκεκλεισμένοι καλύδαις, οὐδενὸς πρᾶκελεύσαντος ἢ συμβουλεύσαντος, ἐπειδὴ τοσοῦτον νέφος εἶδον τὴν πόλιν περιεστάμενον, καὶ λοιπὸν λιπόντες 28 αὐτῶν τὰ σπηλαία καὶ τὰς σπηλῆας, πάντοθεν συνέρρευον, ὡς ἐξ οὐρανοῦ τινες ἄγγελοι παραγενόμενοι· καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν πόλιν τοικυαίαν οὐρανῷ, τότε πανταχοῦ τῶν ἁγίων φαινομένων ἐκείνων καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνον 29 παρακαλοῦντας 30 τοὺς ὀδυνωμένους, καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπεροφίαν συμφορᾶς ἀγόντων. Τίς γὰρ ἰδὼν ἐκεῖνους οὐκ ἂν εὐθὺς κατεφρόνησε θανάτου καὶ τῆς ζωῆς ὑπερῖθεν; » — « Οἱ καὶ τοὺς ἄρχουσι μετὰ παρήρσιαις διελέχθησαν ὑπὲρ τῶν ὑπευθύνων τὸ ἐαυτῶν αἴμα παρασκευασθέντες; ἐκχέειν, ὥστε τοὺς ἀλόγους ἐξαρκάσαι τῶν προδοκωμένων δεινῶν, » ὅπερ καὶ γέγονε. « Ποῦ (τοῖ) νῦν εἰσὶν οἱ τοὺς ἐρίθωνας ἀναβεβλημένοι καὶ (τὸ) βιβλῖον γένειον δεικνύντες καὶ ῥόπαλον τῇ δεξιᾷ φέροντες ψευδώνυμοι φιλόσοφοι 31, τὰ κυνικά καθάρματα, οἱ τῶν ἐπιτραπέζιων κυνῶν ἀθλιώτερον διακείμενοι καὶ γαστρὸς ἕνεκα πάντα ποιοῦντες; » οἱ 32 γὰρ τῆς πόλεως ἅπαντες εἰς τὰς ἐρήμους ἀποφυγόντες καὶ κατακρυβέντες, εὐτοὶ μόνοι διὰ

CC. *De statuis Antiochiæ destructis.*

In his diebus uxoris Theodosii regis imago, propter nimia tributa, Antiochiæ eversa est: contra quam iratus imperator integram urbi minatus est ruinam. Sed impeditus est hac de ira lege, quam Ambrosius ipsum scribere iusserat.

Tunc et Joannes Chrysostomus qui presbyter erat Antiochiæ de statuis homilias habuit.

In his diebus quidam homines iniqui, regalibus statuis Antiochiæ eversis, in maximam iram provocaverunt imperatorem. Iratus, magistratus misit ad puniendos urbis habitatores. Istorum adventum urbem inhabitantes cum timescerent et fugæ se darent, ex montibus monachi descenderunt et iram in misericordiam mutaverunt.

De his autem Chrysostomus hæc habet: « Cum quidam homines scelesti nefarique leges conculcavissent, postremo statuas everterunt et urbem impleverunt periculo. » — « Cum autem venissent a rege iudices ad ea quæ facta fuerant inquirenda, et hoc tremendum tribunal instituissent, omnes ut de aesis rationem redderent vocantes, et variarum mortium esset omnibus expectatio, tunc qui montium cacumina inhabitabant monachi suam ostenderunt philosophiam. A tot enim annis in suis inclusi casulis, nemine hortante nec consulente, postquam tanta nube viderunt urbem circumdatam, duas speluncas suaque tabernacula relinquentes, hinc illinc accurrerunt, velut cælo quidam supervenientes angeli. Et videndum erat urbem cælo similem dum hi sancti passim apparerent, et aspectu solo lugentes adhortarentur et juxta calamitatis despectum fortiter agerent. Quis enim illos videns non brevi contempserit mortem et vitam despexerit? » — « Qui et magistratus quoque cum magna libertate pro reis alloquebantur, proprium sanguinem fundere parati, ut captos ab expectatis suppliciis eriperent; » quod etiam factum est. « Ubi nunc sunt illi pallio circumamicti, gravem barbam ostentantes, et baculum dextera ferentes, mentiti philosophi, cynica peripsemata, parasitis canibus miserabiliores, cuncta propter ventrem facientes? » Cum enim urbis habitatores in deserta fugerent et absconderentur, « isti soli vere philosophiam operibus ostenderunt, et cunctis paventibus et perterritis, in medio stantes non multis diebus periculum solverunt; » — « sed uno die descendentes et defendentes et periculum solventes, rursus in proprios ascenderunt recessus. Ecce

Varie lectiones et notæ.

20 Rubrica M. 2, in codice cum margine periii. 21 393-394. Ced. 570, 18 571, 1: τῷ ἰδ' καὶ ἰς' ἔτεσι. 22 Ced 570, 22. 23 πρ. ὧν Ἀντιοχείας λόγους περὶ τούτου θαυμαστοῦ ἐξέθετο οὗς ἄ. ἐπεγ. Ced. 24 Varians § 1, Ced. 559, 18-562, 15: εἶχε δὲ καὶ ἀλλήν ἀφορμὴν ὁ βασιλεὺς ὠφελείας, κτλ. 25 τῶν τῆς — οἰσθεμένων καὶ φ. χρησαμένων? 26 Varians ex homilia ad populum Ant. XVII T. H. 172 A, C, et 175 B, D, E. 27 ἐπὶ τὴν — ἐξετάσει Chr. 28 καταλιπόντες Chr. 29 μόνης eod. 30 παρακαλοῦντων? παρακαλοῦντα eod. 31 φ. οἱ τῶν ἐξωθεν Chr. 32 Τῶν γὰρ τῆς π. ἀπάντων — ἀποφυγόντων καὶ κατακρυβέντων? Πάντες κατέλιπον, κτλ. μόνοι δὲ οἱ διὰ — ἐπιδεικνύμενοι Chr.

quantum est a Christo philosophiæ hominibus concessum. »

στάντες τὸ δεῖνόν ἔλυσαν οὐκ ἐν πολλαῖς ἡμέραις · — « ἄλλ' ἐν μιᾷ καταθάντες καὶ διαλεχθέντες καὶ τὴν συμφορὰν λύσαντες πρὸς τὰ ἴδια (πάλιν) ἀνέδησαν καταγώγια. Τοσοῦτόν ἐστιν ἡ παρά του Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις δειχθεῖσα φιλοσοφία. »

Sub Theodosio Pauli confessoris corpus in urbem allatum est et in ecclesia Pauli nomine designata repositum : hanc infestus Paulo Macedonius ædificaverat.

Sub illo Heliodorus, qui res Æthiopicæ scripsit, Tricces erat epi-copus : scripsit etiam versibus iambicis aureum poema de eodem Theodosio.

Reliquiæ quoque sanctorum martyrum Terentii et Africani translate et in Sanctam Euphemiam delatæ, in petra repositæ sunt.

Venerabile Joannis Baptistæ caput Constantinopoli depositum est. Hoc prius invenerant quidam Macedonii sectæ monachi, qui de Jerusalem in Ciliciam impulsæ vixerunt. Cum autem Mardonius ennuclus hoc scivisset et Valenti nuntiasset, ex ipsius jussu Constantinopolim hoc transferebat. Qui vero ad hoc missi fuerant, cum curru delati venissent ad diversorium, et nondum transiissent locum quæ currum trahebant mulæ, hæ, licet multam flagellatæ, steterunt. Tunc sacrum caput in Kosilai vico, Deo non judicante Arianum Valentem tanto munere dignum, repositum est. Theodosii vero pietatem Deus remunerans illud regi permisit transferre; et hoc in Hebdomo, perpulchrum et maximum Præcursori cum ædificasset templum, repositit.

Quod autem Alexandria surgebat gentilium templum Theophilus archiepiscopus Theodosium deprecatus expiavit et in ecclesiam transmavit. Gentilium etiam orgia, phallos, et si quid istis impurius et immundius, divulgavit : quo stupentes Græcorum multitudines mille cædes fecerunt. Hoc audito, Theodosius heatos declaravit Christianos qui occisi fuerant, utpote pro religione mortui; Græcis autem ignoscere promisit, si Christiani fierent. Sacra tamen gentilia destrui præcepit, deosque fundi et in elcemosynam pauperibus dari.

Templo Serapidis soluto, hieroglyphicæ figuræ formam crucis habentes inventæ sunt; quas mirati

τῶν ἔργων ἀληθῶς τὴν φιλοσοφίαν ἀπεδείξαντο καὶ πάντων δεδεικῶτων καὶ κατεπιτηχῶτων, εἰς τὸ μένον

⁵¹ (5) Ἐπὶ Θεοδοσίου τὸ σῶμα Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ εἰς τὴν πόλιν εἰσῆχθη καὶ ἐν τῇ Παύλου ὀνομαζομένη ἐκκλησίᾳ ἀπετέθη, ἣν φκοδόμησε Μακεδόνιος Παῦλῳ ἐπιβουλεύων.

(6) Ἐπὶ τούτου Ἡλιόδωρος ὁ γραφίας τὰ Αἰθιοπικὰ **481** ἐπίσκοπος ἦν Τρίκκης · γράφει δὲ καὶ διὰ στίχων ἰάμβων τὴν τοῦ χρυσοῦ ποίησιν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεοδοσίον.

(7) Καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων Τερεντίου [καὶ] Ἀφρικανοῦ διεκομιθῆσαν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν ἐν τῇ πέτρᾳ.

⁵² (8) Καὶ ἡ τιμία κεφαλὴ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Κωνσταντινουπόλει διεκομιθῆθη, εὐρεθεῖσα μὲν πρότερον παρά τισι μοναχοῖς τῆς Μακεδονίου αἰρέσεως, οἵτινες ἐξ Ἱεροσολύμων ἐλθόντες εἰς Κιλικίαν ⁵³ διέτριψαν. Μαρδονίου δὲ τοῦ εὐνούχου τοῦτο μαθόντος καὶ μηνύσαντος Οὐάλαντι, μετακομιζέτο ἐκ προστάξεως αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡς δὲ ⁵⁴ οἱ εἰς τοῦτο σταλέντες ἐπιθέντες ὄχηματι ἦλλον εἰς πανδοχεῖον, καὶ οὐκ ἔτι μετήλθον τὸν τόπον αἱ τὸ ὄχημα ἔλκουσαι ἡμίονοι, καί περ πολλὰ μαστιγούμεναι (126^ο). Καὶ τότε μὲν οὖν ἀπετέθη ἡ ἁγία κεφαλὴ ἐν Κοσιλάου κώμῃ, μὴ κρίναντος τοῦ Θεοῦ τοιοῦτου δώρου ἀξιοθῆναι τὸν Ἀρειανὸν Οὐάλαντα · Θεοδοσίον δὲ τῆς εὐσεβείας ὁ Θεὸς ⁵⁵ ἀμειβόμενος μεταγαγεῖν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ συνεχώρησεν ⁵⁶ καὶ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ αὐτὴν ἀπέθετο, καθὲν περικαλλῆ καὶ μέγιστον τῷ Προδρόμῳ οἰκοδομήσας.

⁵⁷ (9) Τὸ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος αἰτήσας Θεοδοσίον ἐξέκαθη (καὶ εἰς ἐκκλησίαν μετεσκεύασε καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔδημοσίευσεν ἄργια, φαλλοὺς καὶ εἰ τι τούτων ἀσελγέστερόν τε καὶ βέδηλον, ὅπερ κατὰ κληγόντες τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων μυρίους φόνους ἐργάσαντο. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Θεοδοσίος τοὺς μὲν ἀναιρεθέντας Χριστιανοὺς ἐμακάρισεν ὡς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀναιρεθέντας, τοὺς δὲ Ἑλλησι ⁵⁸ παραχωρεῖν ἐπηγγεῖλατο, εἰ Χριστιανοὶ γίνονται) τὰ μέντοι ἱερὰ τὰ Ἑλληνικὰ καθαιρεθῆναι **482** προέταξε καὶ τοὺς θεοὺς χωνευθῆναι καὶ εἰς δαπάνην δοθῆναι πένησιν.

⁵⁹ (10) Καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος ⁶⁰ λυομένου, γράμματα ἱερογλυφικὰ ⁶¹ εὐρέθη σταυροῦ ⁶² ἔχοντα

Variæ lectiones et notæ.

⁵¹ εἰσανερχομένη Chr. ⁵² 384. Ced. 554,3,4 : Τότε (τῷ 5^ῳ ἔτει) ἦχθη καὶ τὸ σ. τοῦ ἁγίου Π. τοῦ. ὁμ. Ced. 554,2 : Τότε καὶ ἡ κ. τοῦ Προδρόμου ἐν ΚΠ. ἦχθη. 562,16-563,4. Ἐπὶ τούτου τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου καὶ ἡ τ. κ. τοῦ τιμίου πρ. καὶ β. Ἰω. ἦ ἐν ΚΠ. ⁵³ εἰς Κ. ἢ διέτριβον Ced. ⁵⁴ ὡς δὲ κατέλαθον ἐν κώμῃ Κοσιλάου οὐκέτι μ. τὸν τ. κ. πολλὰς μαστιγούμενων · τότε Ced. ⁵⁵ ἐν τῇ προῤῥηθείᾳ κ. κρίνοντος τοῦ θ. μ. τ. δ. Ced. ⁵⁶ ἄμ. ὁ Θεός Ced. ⁵⁷ συν. ἦν καὶ ἐν τῷ πρ. ἀ. ναφ Ced. ⁵⁸ 391. Ced. 689,2-4 : Τῷ 1^ῳ ἔτει sed cf. legem XV. K. Jul. 391 de paganis Romano com. Ægypti, Th. 13. ⁵⁹ Καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου αἰτησάμενου τὰ ἱ. πάντα τῶν Ἑλλήνων καθηρέθησαν καὶ τὰ εἰδῶλα ἐχωνεύθησαν καὶ εἰς χρείας πνήτων ἐδόθη Ced. ⁶⁰ Τοῦ δὲ ν. Ced. 569,6-10. ⁶¹ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ add. Ced. ⁶² ἱ. γρ. Ced. ⁶³ στ. τύπον ἐπεχ. Ced. οἱ ἐξ Ἐ. θ. ἐπίστρευσαν λέγοντες σ. τ. στ. κατὰ τὴν τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων ἔννοιαν, ζ. ἐπ. Ced.

τύπους, ἀπὸ θεασάμενοι οἱ ἐξ Ἑλλήνων χριστιανῶσαντες ἔφασαν σημαίνειν τὸν σταυρὸν παρὰ τοῖς ἱερογλυφικὰ γινώσκουσιν γράμματα ζωῆν ἐπερχομένην.

(11) Περὶ δὲ τοῦ ναοῦ Σεράπιδος (οὗ καθέτε Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος σὺν τῷ ξοάνῳ αὐτοῦ) τοῦτο οἱ μὲν ⁴⁸ Δία ἔφασκον εἶναι ⁴⁹, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ ⁵⁰ μέδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ⁵¹ πῆχυν ⁵² (ἐν τῇ χειρὶ ἦτοι τὸ τοῦ ὕδατος μέτρον, ἄλλοι δὲ τὸν ἡμέτερον Ἰωσήφ), ἕτεροι δὲ Ἄπιν τινα γεγενῆσθαι ἀνθρώπων ἔμπορον ⁵³ ἤγουν βασιλεῖα ἐν Μεμφίτι πόλει τῆς Αἰγύπτου. Λιμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πολίταις ἐκ τῶν ἰδίων τροφήν παρεῖχε· τελευτηκῶτι δὲ αὐτῷ ναὸν ἀνέστησαν, ἐν ᾧ ναῦ βοῦ; ἐτρέφετο σύμβολον φέρων τοῦ γεωργίου ⁵⁴ (καί τινα ἔχων ἐν τῇ χροιά ἐπίσημον)· ὅστις ἐκ τῆς **B** προσηγορίας αὐτοῦ καὶ αὐτὸς Ἄπις ἐκαλεῖτο. (Τῆν δὲ σαρὸν τοῦτου τοῦ Ἄπιδος, ἐν ᾗ τὸ σῶμα ἔκειτο αὐτοῦ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετήνεγκαν καὶ ἀπὸ τῆς σωροῦ καὶ τοῦ Ἄπιδος σύνθετον ὄνομα πεποιηκότες) ἐκάλουν αὐτὸν (Σώραπιν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα) Σέραπιν.

(12) (Τοῦτου ναοῦ ἡν ὑπὸ Ἀλεξανδρέων κτισθεῖς παμμεγέθης καὶ ὑπὸ κίωνων πολυτιμῆτων καὶ μαρμάρου ⁵⁵ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν πάνυ λαμπρῶς καλλωπισμένος). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ τὸ **483** ἀγαλμα αὐτοῦ ὑπῆρχε μέγα καὶ φοβερόν, ὥστε τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ τὸν ἕνα τοῖχον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸν ἕτερον συνέχειν, ὅπερ τέρας ἀπὸ παντὸς γένους καὶ ὕλης, ἀπὸ χρυσῶν πετάλων καὶ ἀργυρῶν ὑπῆρχεν ⁵⁷ ἐνδεδυμένον, ἐν ᾧ ⁵⁸ (πλάνης ἕτερον εἶδος ἐτύγχανεν κακουργηθὲν ⁵⁹ τοιούτον· λίθος τις ἐστὶ μαγνήτης λεγόμενος, ὃς ἔχει φυσικὴν ἐνεργεῖαν ἔλκειν πρὸς ἑαυτὸν τὸν σίδηρον)· ξόανον (δὲ) κατασκευάσαντες ἐκ χαλκοῦ [οὔ] μέγα καὶ ἐν τῇ ⁶⁰ κεφαλῇ σίδηρον ἐνδύον καθηλώσαντες τὸν λίθον τοῦτον ἐν τοῖς φανώμασιν ἀνωθεν τῆς στέγης ἐπηξαν ἀπὸ διαμέτρου· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς φυσικῆς βίας ἀνεκτόμενον τοῦ λίθου — μετέωρον γὰρ ἐκρέματο διὰ πολλὴν τέχνην — καὶ ἐκρατεῖτο μέσον ἐδάφους καὶ ὀρόφου θαυμαζόμενον καὶ μὴ παντελῶς κατασώμενον.

(13) Τοῦτου καταλυθέντος (126^b) καὶ ἰδαφισθέντος καὶ τοῦ Νεῖλου κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ἀνελθόντος, ἔλαiron Ἑλληνας λέγοντες διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν μὴ ἀναβαίνειν τὸν ποταμὸν. Ὅπερ μαθὼν ὁ βα- **D**

A qui de gentilibus erant, Christiani dixerunt crucem apud eos qui hieroglyphica signa cognoscunt vitam futuram significare.

De templo Serapidis, quod Theophilus archiepiscopus evertit cum illius idolo, hoc alii dicunt esse Jovem, alii vero Nilum, ob modium quem in capite et cubitum quem in manu, velut aquæ mensuram, gerebat; alii nostrum Joseph; alii tandem Apim quemdam qui mercator sive rex Memphi, in Ægypto, fuerat. Fame enim grassante civibus Alexandriae de suis alimenta præbuit: huic autem mortuo templum exstruxerunt, in quo bos agricolæ symbolum ferens et in pelle certa habens indicia, nutriebatur: qui ex illius nomine et ipse Apis vocabatur: qui ex illius nomine et ipse Apis vocabatur. sepulcrum autem Apidis, in quo jacebat illius corpus, Alexandriae vocabulo metaphorico designaverunt, et ex urna et Apide compositum efformaverunt nomen, appellaveruntque illum Sorapim, et qui postea venerunt, Serapim.

Hujus templum ab Alexandrinis exstructum amplissimum erat, et pretiosissimis columnis et marmore intus et extrinsecus magnificentissimo exornatum. In medio templi statua illius exsurgebat magna ac tremenda, quippe quæ dextera unum parietem et sinistra alium simul tangeret: quod signum omni elementorum genere, aureis et argenteis laminis, erat indutum; in quo etiam aliud **C** fraudis genus sic maligne construebatur: est quidam lapis magnes dictus, qui naturalem attrahendi ferrum virtutem habet. Cum ergo statuam ex ære non magnam paravissent et intus in capite ferrum infixissent, istum lapidem ad tugurii laquearia ex diametro applicuerunt. Hæc autem naturali lapidis virtute attracta, visibilis namque multa arte suspendebatur, inter solum et fastigium retinebatur miranda et semper incolumis.

Postquam autem hoc templum solutum et eversum fuisset, Nilo contra morem non assurgente, lætabantur Græci dicentes illa de causa fluvium non ascendere. Quod cum audisset rex religiose

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁸ Ced. 569,10 — 18: Τοῦτον τὸν Σέραπιν οἱ. ⁴⁹ τὸν add. Ced. ⁵⁰ ε. λέγουσιν Ced. ⁵¹ τὸν add. Ced. ⁵² π. οἱ δὲ Ἄπιν Ced. ⁵³ ἀ. ἔμπορον ἐν Αἰγύπτῳ γ. ὃς ἐν καιρῷ λ. ἐκ τῶν ἰ. ἐπήρκασιν Ἄλ. ᾧ καὶ τελευτῶντι ν. καὶ στήλῃν ἀν: καὶ β. αὐτοῦ ἐτ. ὃν καὶ Ἄπιν ἐκάλουν ὁμωνύμως τῷ δεσπότῃ· σ. οὗτος ἦν τοῦ γ. Ced. ⁵⁴ γεωργ. cod. γεωργεῖν?—Μετωνόμασαν δὲ τὸν ἀνθρώπων ἐκείνον καὶ Γόρασιν καὶ Σαρ. τὴν στήλῃν Ced. ⁵⁵ Περὶ τοῦ μαγνήτου. Ced. 569,18-570,2: ἐν τῷ ναῷ γούν τοῦτου ἀγ. μ. καὶ φ. οἶον ἐκ διαφόρου κατασκευασμένον ὕλης ἴστατο ὡς ἐκατέραις χερσὶν ἑκατέρω; ἔχασθαι τῶν τοίχων Ced. ⁵⁶ μαρμάρου? μαρμαρ. cod. Cedrenus imaginem minorein magnete tractam in tra majorem perhibet fuisse, ut a magnete lecti in laquearibus fixo illa tum trahi non potuisset, ἐν ᾧ ἰgitur ad templum referendum est. ⁵⁷ ὀπῆρχον ἐνδεδυμένοι cod. ⁵⁸ ἐνδον δὲ τοῦτου τοῦ μεγίστου ἀγάλματος ἄλλος ναὸς καὶ εἰδῶλον καὶ ξόανον ἀπρωρῆρητο χ. οὐ μ. δὲ Ced. ⁵⁹ κακουργ. cod. ⁶⁰ τοῦτου τῇ κ. σ. ἐνεύραντες, τ. φ. δὲ τῆς στ. ἀν. μαγνήτιν λ. κατὰ κάθετον ἐνθέμενοι μετ. τοῦτον τοῦ ἀέρος ἀφῆκαν ὀρθῶσθαι κρεμάμενον καὶ οὔτε γῆς οὔτε αὐτῆς τῆς στέγης ἐφαπτόμενον Ced. ⁶¹ 593-594. Ced 571,8-15: Τῷ δὲ αὐτῷ εἶει (εἰ καὶ ἰς) τοῦ ποιητοῦ Ν. κ. τὸ ἔθος μὴ ἀναδάντος ἐχ. οἱ Ἑλ. αἴτιον εἶναι τοῦτου τὸ κλυθῆνα: θύειν τοῖς θεοῖς αὐτῶν.

ait : « Absit ut fluvius dæmonum templis et sacrificiis gaudeat et in terram tum aquam infundat ! » Deus autem illius fidei testimonium redditurus, supra quod erat necesse jussit illum inundare ; quod in metum conjecit haud levem Ægyptum, ne ipsam Alexandriam aqua submergeret.

Quod et de Artemide ad quosdam ait magnus Isidorus : « Quoniam hoc ediscere voluisti : « Quis nescit Ephesiorum urbem coltricem esse Artemidis ac Jovis prolis ? » Scito, hoc non esse Scripturæ verbum, sed Ephesiorum dictorum relationem. Superfluum igitur existimo fabulas inanes interpretari : de quibus etiam puto psalmistam Davidem esse locutum : « Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua, Domine. »

« Quoniam igitur, studiosus cum sis, eruditus esse vis, hoc tibi dicam : qui apud Græcos simulacrorum inventores erant, timorem videntibus incutere volentes aiebant, statuam cœlitus a Jove fuisse dimissam atque delapsam esse, superiorem omni humanæ manu ac intactam ; unde idolum a Jove missum et cœlestē vocarent ; et simulacrum propter mortalis simulamen. Quod vere non ita erat, sicut de simulacris ferebat inanis fama, delusorum fama. Sed, simulacrorum factoribus occisis vel in exilium jactis, ne quis diceret opus manuum esse simulacrum, hanc fugientes famam ad aures delusorum hominum dicebant, et sic erravit Ephesiorum civitas. » — « Quod verum sit occisos esse simulacrorum fabricatores, testatur quod heri et nudius tertius Alexandriæ in Ægypto factum est. Ptolemæus, artificibus ad Artemidis statuam efficiendam congregatis, postquam opus perfectum est magna effossa fovea et occultato dolo, jussit ibi artifices cœnare ; qui cum cœnarent, ibi tumultati, mortui sunt, digna nefandi operis mercede accepta : cæterum, si voluit evanescere artifices, non nisi et non manufactus crederetur qui vocabatur Deus, quemque non manu tactum appellabat, hoc fecit. Sed Dominus ac Deus noster sceleratissimum ejus homicidium brevi declaravit : fulmine enim ac magno terræ motu facto, templum simul eversum est ac fossa relecta ; et sic apparuerunt fraudis adinventiones. »

Canopi vero magis quam tota Ægyptus repleti

α σιλεύς ⁶² Θεοδοσίας εὐσεβῶς ἀπεκρίνατο· ἢ Μη γινοιτο ποταμῶν (ναοῖς δαιμόνων καὶ) θυσίαις χαίροντα καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ποτα ὕδωρ ἀνάγειν. ὁ Θεὸς δὲ τοῦτου τὴν πίστιν ἀποδείξαι μὲν ὑπὲρ τὸ δέον ἐκέλευσε πλημμυρῆσαι, ὅπερ εἰς φόβον ἤγαγε οὐ τὸν τυχόντα τὴν Αἴγυπτον, μὴ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν αὐτὴν κατακλύσῃ τὸ ὕδωρ.

⁶³ (14) Ὅπερ δὴ καὶ περὶ τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς τινὰς φησὶν ὁ μέγας Ἰσίδωρος· ἢ Ἐπειδή περ ἠθέλησας μαθεῖν τό ⁶⁴· ἢ Τίς οὐκ οἶδε τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος· καὶ τοῦ Διοπετοῦς ; ἢ Ἰσθι, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ γραμματεῦς τῆς Ἐφεσίων· περιττὸν οὖν ἡγοῦμαι λογοποιίας ἀγυρτικῆς **484** ἐρμηνεύειν· περὶ ὧν οἶμαι καὶ τὸν ἱεροψάλτην ⁶⁵ Δαυὶδ Β εἰρηκέναι ⁶⁶· ἢ Διηγῆσαντό μοι παράνομοι ἀδόλοσχίας, ἀλλ' οὐκ ὡς ὁ νόμος σου, Κύριε. »

⁶⁷ (15) ἢ Ἐπεὶ οὖν φιλομαθῆς ὢν, πολυμαθῆς ἰδέλεις εἶναι, καὶ τοῦτο ⁶⁸ φράσω σοι· οἱ παρ' Ἑλλήσι τὰ ξόανα κατασκευάσαντες (καὶ) φόβον βουδόμενοι ποιῆσαι τοῖς ἐρώσιν ἐφασκον, ὅτι (τὸ ἀγαλμα) ἐξ οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Διὸς ἐπέμφθη καὶ ⁶⁹ κατέπη κρείττον ⁷⁰ ὑπάρχον πάσης ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ ἀνάλωτον, ὅθεν καὶ Διοπετῆς· καὶ οὐράνιον βρέτας· ἐκάλουν· βρέτας δὲ παρὰ τὸ ⁷¹ βροτῶ ἐοικέναι· ὅπερ οὐχ οὕτως ἦν [ὡς] ἢ ⁷² περὶ τῶν ἀγαλμάτων κατακλιθεὶς δόξα πεπλανημένων δόξα· ἀλλὰ τοῦς ἀγαματοποιούς ἢ ἀποκτείνοντας ἢ φυγαδεύοντας, ἵνα μηδεὶς εἰπεῖν ἔχοι ⁷³, ὅτι χειροποίητόν ἐστι τὸ ξόανον ⁷⁴ ἢ δὴ φήμην πλάσαντες ἐν ταῖς ἀκοαῖς τῶν (πεφανικισμένων) ἀνθρώπων ἤφρασαν, ἧτις καὶ τὴν Ἐφεσίων ἐπλάνα πόλιν. » — Ὅτι ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἀπέκτεινον τοῦς ἀγαματοποιούς, μαρτυρεῖ τὸ χθές· καὶ πρῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἴγυπτον γεγεννημένον. Πτολεμαῖος γὰρ συναγαγὼν τεχνίτας ὡπετὸν τῆς· Ἀρτέμιδος ἀνδρίαντα ποιῆσαι, μετὰ τὸ ἐργον βῆθρον μέγαν οὐράς· καὶ τὸν δόλον κρυφῶς ἐκέλευσε τοῦς τεχνίτας ἐν αὐτῷ δειπνῆσαι, οἷσιν δειπνοῦντες ἐκεῖσε κατεχύσθησαν καὶ ἀπέθανον, ἀξίον μισθὸν τῆς κακούργιας κομισάμενοι· πλὴν ὡς ἐκεῖνος βουδόμενος ἀφανίσαι τεχνίτας, ἵνα δόξη ἀχειροποίητος [ὀνομαζόμενος Θεός, ὃν καὶ ἀχειρομύκτων] κέκληκε, τοῦτο δέδρακεν. Ἀλλ' ὁ ⁷⁵ ἡμέτερος Δεσπότης καὶ Θεός ἐν τάξει ἐφανέρωσε τὴν παμδέδηλον αὐτοῦ μαιφονίαν· σκηπτῶ γὰρ καὶ σισμοῦ γεγονότος μεγάλου, καὶ τοῦ ναοῦ καταπεσόντος ἅμα καὶ τοῦ βῆθρου ἀναδοθρευθέντος, ἐφοράθη τὴ τῆς ἀπάτης κατασκευάσματα.

485 ⁷⁶ (16) Ἐν δὲ τῷ Κανώπιῳ μᾶλλον τῆς ὄλης

Variae lectiones et notæ.

⁶² ὁ εὐσεβῆς β. θ. εἰπε· Μη γ. ποτὲ π. θ. χ. ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι. Ὅ δὲ Θεός τοῦτο ἀπ. εὐλόγησε τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ἅπαν τὰς τοὺς κατ' Ἄ. φοβηθῆναι μὴ καὶ αὐτὴν Ἄ. κ. ἢ πλημμύρα τοῦ ὕδατος Cod. ⁶³ Isidorus Pelusiota, cp. IV, 206. ⁶⁴ ἐν ταῖς Ἠράξαισι τῶν Ἀποστόλων κείμενον Act. xix, 35 τίς οὐ γινώσκει, κτλ. ⁶⁵ μελωδὸν εἰρ. Is. ⁶⁶ Ps. cxix, 85. ⁶⁷ Isidorus IV, 207 ⁶⁸ τ. φράσας ἵνα μὴ δόξαιμι σε λυπεῖν· οἱ Is. ⁶⁹ ἐπ. ἢ κ. Is. ⁷⁰ κρ. π. ἀ. γ. ὅθεν Is. ⁷¹ π. τῷ cod. ⁷² τὸ δὲ οὐ τοιοῦτον ἦν ed. omissis ἢ — δόξα, quæ a chronographo adjuncta sunt, et conjunctione aliqua, ὡς vel καθῶς, jungenda. ⁷³ ἔχοιεν cod. ⁷⁴ ξ. ταύτην τὴν φ. πλανᾶσθαι Is. ⁷⁵ ἀλλ' οὐκ ἔλαβεν προῦπτον γὰρ γενομένου τοῦ δράματος κατ' ἐνἑαυτὴν ὑρήνοισ τοῦς οὕτω τὴν ἐνώτιας ἡμεῖσθε Is. ⁷⁶ Cod. 570,9—16 : Ἰσθιόν ὅτι X. τὸ πῦρ ὡς π. ἀνατριπτικὸν εἰδόνται καὶ πάντας τοῦς Ἑλλήνων θεοῦς κατέβραμον· προσήλθον δὲ καὶ τῷ K. ἱερεῖ καὶ αὐτὸς μηχανᾶται τι τ.

Αιγύπτου κατειδῶλω ὄντι φασὶ τεράστειόν τι εἶναι τοιοῦτον· Ποτὲ Χαλδαῖοι τὸν ἴδιον θεόν, ὑπερ ἑστὶ ἐδὲ πῦρ ἀποσεμνύοντες, πανταχοῦ περιέφερον, ὥστε τοῖς θεοῖς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν συμβεβληκέναι καὶ τὸν νικῶντα ἐκείνον παρὰ πάντων νομιζεσθαι θεόν. Τῶν οὖν ἄλλων ἐπαρχιῶν οἱ θεοὶ, ἢ ἀπὸ χαλκοῦ, ἢ ἀπὸ χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ ξύλου, ἢ λίθου, ἢ ἄλλης τσαύτης ὕλης [ἀν]αμφιβδλωκας εὐχερῶς διὰ τοῦ πυρὸς ἐφθείρετο, ὥστε πανταχοῦ τὸ πῦρ ἀναγκαίως νικᾷ. Τοῦτο ἀκηκῶς ὁ τοῦ Κανώπου ἱερεὺς (127*) πανουργόν ἢ τι τοιοῦτον ἐνεθυμήθη· Ὑδρία ἐν τοῖς μέρεσιν Αἰγύπτου εἰώθασε γίνεσθαι ὀστράκιναι, τρήσεις ἔχουσαι λεπτάς καὶ συνεχεῖς, ὥστε διὰ τῶν τρήσεων ἐκείνων τὸ τεθολωμένον ὕδωρ διυλιζόμενον ἀποδίδεσθαι καθαρώτερον. Ἐκ τούτων τῶν ὑδριῶν μίαν λαθὼν ὁ ἱερεὺς τοῦ Κάνωπος καὶ τὰς τρήσεις ἐκείνας ἀναφράξας κηρῶ καὶ διαφόροις ζωγραφήσας χρώμασι, πληρώσας τε ὕδατος, ἔστησεν ὡς θεόν· καὶ ἀποτεμῶν παλαιῦ ἀγάλματος τὴν κεφαλὴν, ὑπερ ἐλέγετο Ἐλάου τινὸς κυβερνήτου γεγενῆσθαι, ἐπιμελῶς ἐπιθεῖς εἰρμωσεν αὐτὴν τῷ ἀγάλματι. Παρεγένοντο δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, καὶ ἀνιφθὴ παρὰ τὴν ὑδρίαν τὸ πῦρ, καὶ ὁ κηρὸς, δι' οὗ αἱ τρήσεις ἐτύγγανον πεπραγμένα, διελύετο· τῆς δὲ ὑδρίας ἰδρούσης καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τῶν τρήσεων ἐκβαλλούσης, ἐσθένυτο τὸ πῦρ· οὕτω τε τῇ πονουργίᾳ τοῦ ἱερέως ὁ Κάνωπος τῶν Χαλδαίων νικητῆς ἀνεδειχθὴ καὶ ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐτιμᾶτο ὡς θεὸς πάντων νικητῆς ὁ Κάνωπος.

(17) Νῦν δὲ παρεγενόμενον Θεοφίλου τοῦ ἀρχιερέως τοῦ πάντων Θεοῦ, οὐδὲ εἰς ὠφέλησεν ἰδρώς, οὐδὲ ἢ ἀπὸ κηροῦ κατασκευασθεῖσα πανουργία συν- εβλάτετο τῷ αὐτῷ· ἀλλὰ πάντα τὰ αὐτῶν ἐπορθήθη καὶ εἰς ἔδαφος κατηνέχθη. Ὅτε δὲ ταῦτα οὕτως γενέσθαι ἀπηγγέλη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, ὅτι τὰ εἰδῶλα τῆς Αἰγύπτου κατηνέχθη 486 καὶ ἐκκλησίαι ἀντ' αὐτῶν ὑποδομήθησαν, ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· εὐχαριστῶ, Δέσποτα Χριστὲ, ὁ Θεὸς μου, ὅτι, χωρὶς ἀπωλείας τῆς πόλεως ἐκείνης τῆς μεγάλης, ἢ οὕτως παλαιὰ κατεσβέσθη πλάνη.

18 (18) Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Οὐαλεντιανὸς ἐν τοῖς τῆς Δύσεως μέρεσι τὴν πολιτείαν διοικῶν, βρόχιον ἢ χρυσάμενος τὸ τέλος ἐπλήρωσε τοῦ βίου, δι' ἣν αἰτίαν, μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ ἴσμεν. Τινὲς μὲν γὰρ ἔλεγον ἐπιβουλή τοῦ στρατηγῶ Ἀρβογάστου γεγενῆσθαι τοῦτο· καὶ τοιαύτη παρὰ πᾶσιν ἐκράτει ὑπόληψις· ἄλλοι μὲν [τοῖς] ἀθῶν εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου μύθου· ἔλεγον, αἰτίαν δὲ παρεσχέκηναι τούτου νεανίαν ἀγανακτήσαντα εἰς τοῦτο πραχθῆναι, ἐπεὶ περ, φασίν, οὐ συνεχωρεῖτο παρ' αὐτοῦ ὡς νεώτερος, εἰ μηδέπω βεβηκῶς κατ' ἐξουσίαν διὰ πάντων τὴν βασιλείαν διοικεῖν.

Variæ lectiones et notæ.

17 Εἰς τύπον ἀγάλματος ὕδριαν ὀστράκινην κατασκευάσας, τρ. ὑπέθηκε λ. ἄ; κ. φραξάμενος καὶ χρώματι καλλύνας π. ἀγ. ἀπ. κ. καὶ ἐφαρμόζας τῷ σκευεῖ εὐφῶς καὶ τῷ πυρὶ προσπαγῶν ἤλεξε ἀντὶ τὴν ἰσχύν, κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ὕδατος ἀποσθεσθέντος. 18 292. Ced. 568,8—11. 19 ἀγγόνη Cod. (aqueo (Prosper.) Arcadio II et Rufino coss. Th. 14, conf. Orosium VII. 35 : dolo A. comitis sui, ut ferunt strangulatus, atque ut voluntariam sibi conscivisse mortem putaretur, laqueo suspensus, cf. Theophaneus et Miscell.

idolis, aliquid prodigiosum sic esse ferunt : Olim Chaldæi proprium deum, qui ignis est, celebrantes, passim circumtulērunt, ut cum cæterarum provinciarum diis concertaret, et qui victor evaderet, illi ab omnibus haberetur deus. Aliarum igitur provinciarum dii ex ære, vel auro, vel argento, vel ligno, vel lapide, vel alia tali materia facti, facile sane igne consumebantur. Hoc cum audivisset Canopi sacerdos, artificiosum quid tale mente concepit : In partibus Ægypti solent hydriae haberi testaceæ, tenuissima continuaque habentes foramina, ita ut aqua turbida, per hæc foramina stillans, limpidiore reddatur. Unam ex his hydriis accipiens Canopi sacerdos et foramina illa cera obstruens, hanc variis coloribus depictam, replevit aqua et sicut deum constituit : et abcidens veteris idoli caput, quod cuiusdam Elai rectoris esse dicebatur, sedulo apposuit et adaptavit illud novo simulacro. Postea vero supervenerunt Chaldæi, et ad aquam ignis accensus est, et cera, quia foramina obstruebantur, soluta est. Hydria autem desudante, et aqua per foramina diffuente, ignis extinctus est. Sic astutia sacerdotis Canopæus deus, Chaldaicorum victor habitus est, et amodo tanquam omnium victor deus Canopæus æstilmatus est.

Nunc autem cum Theophilus esset summus Dei sacerdos, nec ullus sudor auxiliabatur, nec astutia cera præparata ei proderat : immo ipsorum simulacra cuncta peribant et in terram dejiciebantur. Cum vero sic fieri nuntiatum est piissimo regi, nempe Ægypti idola destructa esse atque ecclesias illorum loco ædificatas, manus ad cælum extendens ait : « Gratias tibi, Domine Christe, Deus meus, quod absque illius magnæ urbis destructione, tam inveteratus error extinctus est. »

Interea vero Valentinianus, in Occidentis partibus gubernaculum tenens, laqueo vitæ finem fecit, quam ob causam usque ad hanc diem nescimus. Quidam etenim dicebant hoc ducis Arhogasti dolo esse factum; et apud omnes ista conjectura invaluit. Alii tamen a tanto scelere ducem esse purum dicebant, et causam hujus fuisse juvenis indignationem; siquidem, aiunt, non sui regnum habere permittebatur velut junior, utpote qui nondum obtinuerat libertatem in omnibus regnum administrandi.

Theodosius nihilominus indignatione succensus adversus Eugenium in illius locum constitutum in vindictam arma corripuit, hac sententia a Joanne monacho Ægypti solitario accepta. Iste enim divinus vir nonagenarius ad tantam pervenerat ætatem solus permanens, neque de cellula egrediens, neque alium intus recipiens; per fenestrellam enim tantum benedicebat et accipiebat eos qui apud ipsum deveniebant; non autem omni die, sed bis in hebdomada, Sabbato et Dominica: cæteris autem diebus non se videri sinebat ulli homini, sed jejuniis, vigiliis ac orationibus vacabat. Et videre erat beatum totum corpore propter severam disciplinam extenuatum: nihil enim aliud quam legumina pancosque fructus post solis occasum manducabat: nam de pane, vino, oleo, et cæteris quæ in foco ardente coquuntur loqui supersedemus. His et talibus divinis exercitiis noctem diemque consumens sanctus ceber evadebat et prophetiæ dono replebatur, prænuntians tum futura, tum unicuique abscondite facta vel cogitata. De Nilo vero et de fertilitatis ejus aut sterilitatis tempore minas aut aliam a Deo superventuram punitionem prædicebat et peccatores libere redarguebat. Sed quid multa? impossibile enim est os aut mentem hominum numerare mirabilium ejus ac virtutum oceanum. Ad hunc igitur misit rex Theodosius ad adducendum eum, deprecans et obsecrans, ut orationibus ejus munitus pugnam cum adversariis inciperet. Ille vero præsentiam ob religionem recusavit, sed prece facta, super baculo quo nitebatur et amictu quo collum circumdabat, hæc ad ipsum misit, denuntians, ut amictum pro galea super caput indueret, et baculo pro lancea dextera manu uteretur et primus ante exercitum procederet. Rex autem Theodosius, his a sancto missis pie fideliterque acceptis, ad bellum se parabat, non tam armorum, jaculorum et militum multitudine, quam sancti junii ac orationibus confusus. Iste enim novam ipsi prænuntiabat victoriam, non cruentum pro ipso fore certamen, sed ex utraque parte multum cruorem esse fundendum. Circuibat autem cum episcopis et populis omnes orationis locos, prosternebatque se in cilicio ante januas martyrum et sanctorum apostolorum, sese aperte demonstrans sanctorum intercessione fidelissimum sibi a Deo auxilium quærebat. Græci vero Romæ sacrificare studebant et victimarum viscera scrutari, victoriam imprudenti promittentes Eugenio, Flaviano tum præfecto ardentibus aliis hæc agente; hic, multum prudentiæ suæ fidens, omnibus suadebat Eugenium victorem fore fulgendum. Cum autem Theodosius pietatis

(19) Θεοδοσίος δὲ οὐδὲν ἤττον ἀναφθεῖς ὄπλι κατατῆν Εὐγενίου τοῦ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστάντος εἰς ἐκδίκησιν ἤρπασε, τὴν τοῦτου γνώμην διὰ Ἰωάννου μοναχοῦ ἡσυχαστοῦ Αἰγυπτίου μεμαθηκώς. Ὁ γὰρ τοι θεῖος οὗτος ἀνήρ ἐνενηκονταετῆς πάλιν τὴν ἡλικίαν ἐν σπηλαίῳ κατέμενε μόνος, μήτε αὐτὸς ἐξερχόμενος τῆς κέλῃς, μήτε ἄλλον εἰσεδεχόμενος ἔνδον· ἠὲ ὕλῳγει γὰρ μόνον διὰ θυρίδος καὶ ἡσπάζετο τοὺς πρὸς αὐτὸν παραβάλλοντας· καὶ τούτους οὐ διαπαντός, ἀλλὰ δις ἑβδομάδος, Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ· τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας ἀπρότερος ὑπῆρχε παντὶ ἀνθρώπῳ, νηστειαῖς καὶ ἀγρυπνίαις καὶ προσευχαῖς σχολάζων. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν μακάριον ὄλον εἶναι ἐκτετηγμένον τῷ σώματι δι' ἄκραν σκληραγωγίαν· καὶ γὰρ ἤσθιεν οὐδὲν ἕτερον ἢ λάχανα καὶ ὀλίγας ὀπώρας (127^b) μετὰ δύσιν ἡλίου· περὶ γὰρ ἄρτου οἴνου τε καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοιπῶν ὅσα διὰ πυρός ἔχει τὴν χρῆσιν, περιττόν ἐστι καὶ λέγειν. Τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις θεοῖς κατορθώμασι ἐκινυκτερεύων καὶ διημερεύων 487 ὁ ὄσιος ἐκδήλος ἐγένετο καὶ προφητικῶν χρισμάτων ἐμπλεως, προσμαίνων ἔσθ' ὅτι τὰ μέλλοντα καὶ τὰ κρυφίως ἐκάστω πεπραγμένα καὶ διανοοῦμενα. Καὶ μέντοι καὶ περὶ τοῦ Νείλου καὶ τῆς εὐφορίας αὐτοῦ, ἣ καὶ ἀφορίας τοῦ χρόνου, ἣ ἀπειλην, ἣ ἕτεραν ἐπέρχεσθαι μέλλουσαν παρὰ Θεοῦ ἡ προηγοῦρε καὶ τὸς ἁμαρτάνοντας παρῆρσι διήλεγεν. Καὶ τί δὴ πολλὰ λέγειν; ἀδυνατεῖ γὰρ στόμα καὶ νοῦς ἀνθρώπων ἀριθμεῖν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἢ τῶν ἀρετῶν τὸ πάλαιος. Πρὸς τοῦτον οὖν τὸν θεοφόρον ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος σκυλῆναι αὐτὸν παρακαλῶν καὶ ἐκδυσωπῶν ἑω; αὐτοῦ, ὅπως ταῖς ἐκείνου προσευχαῖς ἐφοδιαζόμενος τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους κατάρξει μάχης. Ὁ δὲ τὴν παρουσίαν μὲν ὑπὲρ εὐλαθείας ἀνεβάλετο, εὐχὴν δὲ ἐπὶ τῇ βακτηρίᾳ ἐφ' ἣ ἐπεστήρικτο καὶ τῷ περιβολαίῳ, ὃ περιαιχθένιον ἔφερε, ποιησάμενος, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει, παραγγελλας; ἵνα τὸ μὲν περιδόλαιον ἀντὶ κόρουθος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν περιβαλεῖται, τῇ δὲ βακτηρίᾳ ἀντὶ δόρατος; τῇ δεξιᾷ χειρὶ χρῆσθαι καὶ πρῶτος τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοῦ προπορεύσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος πιστῶς καὶ εὐλαθῶς τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου σταλέντα δεξάμενος εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάζεται, οὐχ οὕτως τῇ τῶν ὀπλῶν καὶ τῶν βελῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῷ πλήθει ὅσον τῇ τῶν νηστειῶν καὶ τῇ τῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου πεποιθῶς· οὗτος γὰρ καινὴν ἐπηγγελματο αὐτῷ τὴν νίκην, ἀναίμακτον προδησεσθαι εἰς τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ ἀπὸ ἐκατέρου μέρους πλείστον ἐκχεῖσθαι μέλλειν αἷμα. Περιήρχετο δὲ μετὰ ἐπισκόπων καὶ μετὰ πλήθους πάντα; τοὺς τῶν εὐχῶν τόπους καὶ ἔβριπτεν ἑαυτὸν πρὸ τῶν θυρῶν τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐπὶ κιλίκιου, ἐξαπλῶν ἑαυτὸν, καὶ τῇ πρεσβεῖα τῶν

Variae lectiones et notæ.

¹⁹ Περὶ Ἰωάννου μοναχοῦ. Ced. 568, 11—20: Ἐσπευσε δὲ ὁ μέγας Θ. εἰς ἐκδ. αὐτοῦ· ἐξῆς δὲ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου οὐκ ἰδίᾳ ἰσχυρῶς ἐθάρρησεν ἱ. δὲ τ. Ἀ. μ. μεγάλου τὴν ῥάβδον ἀ. δ. τὴν ἐπωμίδα δὲ ἀντὶ κρᾶνους ὀπλισάμενος. ²⁰ δευτέρον codex e compendio β' male soluto. ²¹ τιμίαν? ²² δεῖ? ²³ χρῆσα. σθαι cod. ²⁴ βοήθεια? cf. infra. ²⁵ ἐμελλεν cod. ²⁶ ἐπισκόπ. cod.

ἀγίων πιστοτάτην αὐτῷ παρὰ Θεοῦ βοηθειαν ἐζη-
ταί. Οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τὴν Ῥώμην θύειν ἤρ-
ξαντο καὶ σπλαγχνοκοπίας ἀπὸ θρησμάτων ποιεί-
σθαι, κίχην ἀφροντί ἀπαγγέλοντες Εὐγενίῳ, Φλα-
διανοῦ τότε τοῦ ὑπάργου σπουδαιότερον τῶν ἄλλων
ταῦτα πράττοντος, καὶ πάντας ἐπειθεν Εὐγένιον νι-
κητὴν ἀποφανεῖσθαι, πολλὴν ἔχων φρονήσεως **488**
οἴησιν. Ὅτε δὲ Θεοδόσιος ὁ ἀληθῶς τῇ ἀληθείᾳ τῆς
εὐσεβείας πεπειθῶς τὰ στόμια τῶν Ἄλπειων κατέ-
λαβεν, πρῶτος ἐκεῖνοι οἱ δαίμονες εἰς φυγὴν ἐτρέ-
πησαν ὑπὸ φαύλου συνειδότος ποτηθέντες· στὰς
γὰρ ἐφ' ὕψηλῆς ἢ πέτρας Θεοδόσιος, ὅθεν καὶ ὄρα-
ν καὶ ὄρασθαι παρ' ἐκατέρου στρατοπέδου ἠδύνατο,
ἐπὶ τὴν ἐξ ἔθους ἐπέτρεψεν αὐτὸν ἢ βοήθειαν καὶ
ἐπιλώσας αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· «Θεὲ παντο-
κράτωρ, ἔφη, σὺ οἶδας, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χρι-
στοῦ καὶ Ἰησοῦ σου ἐκδικησεῖς ἢ μου ἕνεκα δι-
καίας ἢ τὸν πόλεμον τοῦτον ἀνεδεξάμην· καὶ εἰ μὲν
ψεύδομαι, τιμώρησόν με· εἰ δὲ μετὰ δικαίας αἰτίας
καὶ σοὶ πεποιθῶς ἦλθον ἐναυῦθα, ἔκτεινον τὴν
δεξιάν σου τοῖς σοῖς, μήποτε (129^a) εἰπωσι τὰ ἔθνη·
Ποῦ ἔστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν; ἢ Ἦντινα εὐχὴν τοῦ πιστο-
τάτου βασιλέως πιστευθέντες ἢ οἱ στρατηγοὶ παρὰ

A veritati vere confidens, Alpium ora occupasset,
primi illi beati, mala conscientia perterriti, in fugam
se dederunt. Stans enim super excelsa rupe Theo-
dosius, unde videre viderique ab utroque exercitu
posset, in consuetum auxilium oculos vertit, et sese
paudens in conspectu Dei : « Deus omnipotens,
inquit, tu scis quia in nomine Christi Filii tui, ad
juste me vindicandum hoc suscepi bellum; quod si
mentior, pœnas a me reposce; si vero justa de
causa et in te confidens huc veni, dexteram tuam
super tuos extende, nequando dicant gentes : Ubi
est Deus eorum ? » Quam orationem fidelissimi regis
fidentes duces a Deo accipiendam, ad pugnam
inflammati sunt; præsertim Bacurium, vir fide ac pie-
tate, animæque et corporis fortitudine illustris apud
omnes qui ipsi propinquabant, tum lancea, tum
jaculis, tum ense multam exercebat cadem, hostium
que ordines stipatas ac densissimas perrumpebat, et
per mediam occisorum multitudinem acies disrum-
pens et mortuorum aggeres pertransiens; ad ipsam
tyrannum ferebatur : et cum pugna acrior devenerat,
Eugenius, manibus post tergum devinctis ad pedes
regis adductus est. Hic illius vitæ belliquæ finis fuit.

Θεοῦ προσεδέχθαι ἢ, εἰς τὸν πόλεμον ἀνεψυχώθησαν, ἐξαιρέτως δὲ Βακούριος, ἀνὴρ τῇ πίστει, καὶ
τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ ἀρετῇ τῆς φύχης καὶ τοῦ σώματος ἔνδοξος παρὰ πάντας τοὺς πλησίον τυγχάνοντας.
τούτῳ μὲν τῷ κόνει, τούτῳ δὲ τοῖς βέλεσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ ξίφει ἐστρώννυε ἢ καὶ τὰ τάγματα τῶν
πολεμίων συνευγεγμένα καὶ συγκεροτημένα διέρρηξε καὶ διὰ μέσου τοῦ πλήθους τῶν πεπτωκότων τὰς
εἴξεις διασχίσας καὶ τοὺς σωροὺς τῶν νεκρῶν παρὶν πρὸς αὐτὸν ἐπαρέετο τὴν τύραννον· καὶ τοῦ
πολέμου ἢ σφοδροῦ γενομένου, Εὐγένιος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ὀπίσω δεδεμένων αὐτοῦ τῶν
χειρῶν ἤχθη· κάκεισε τῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ τοῦ πολέμου τὸ τέλος ἐγένετο.

(20) Τότε τοίνυν ὡς τὰ μέλλοντα προειδῶς ὁ C
βασιλεὺς καὶ φρονιζῶν, ὥστε τὴν πολιτείαν διατυ-
πῶσαι, εἰ τὰ τῆς Ἐφῶας μέρη παραχρῆμα ἀπέστει-
λεν, ὅπου τὰ αὐτοῦ παρέθετο τέκνα φυλακῆ ἀσφα-
λεστάτη μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξίεναι· καὶ ἐν
μὲν τῇ Ἀνατολῇ τὸν βασιλέα Ἀρχάδιον προσέταξε
τὴν πάλαι παραδοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν φυλάττειν·
Ἐνώριον δὲ τῇ αὐτῇ τιμῆσας ἀξία ἐπὶ τὴν τῆς Δύ-
σεως βασιλείαν κατελθεῖν ταχέως προσέταξε. Ἐλ-
θόντα δὲ αὐτὸν περιπτυσάμενος καὶ φιλήσας, παρ-
έδωκεν αὐτῷ τὰ σκήπτρα **489** τῆς βασιλείας τῆς
Δύσεως, αὐτὸς ἐπὶ δέκα καὶ ζ' καιροὺς διθυνάς τὴν
βασιλείαν εὐτυχῶς εἰς τὸν βελτίονα μετέλθε βίον
μετὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἀποληψόμενος τὰ γέρα
τῶν ἄθλων, ἐν Μεδιολάνῳ τελευτήσαντος καὶ τοῦ
πόλεμο ἀποκομισθέντος.

ΣΑ'. Βασιλεία Ἀρχαδίου.

ἢ Μετὰ δὲ Θεοδόσιον ἐβασίλευσεν Ἀρχάδιος, ὁ
υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ιγ', βασιλεύσας ἢ ἐν τῇ Ῥώμῃ
Ἐνώριος.

ἢ (2) Ὅς τὸν κίονα τοῦ Σηρολόφου στήσας, αὐτὸς
ἐαυτοῦ ἢ καθέδρυσεν ἀνδριάντα.

(3) Καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν
Ἀρχαδιούπολιν.

Variae lectiones et notæ.

ἢ ὕψηλ. Ced. **ἢ** αὐτοῦ? **ἢ** ἐκδικήσ. μ. cod. **ἢ** δικαί. cod. **ἢ** πτωθέντες. cod. **ἢ** προσεδείχθαι
cod. **Barbarius Misc.** **ἢ** ἐστρώννυς cod. **ἢ** ἀνέμου cod. **ἢ** Ced. 563,5 — 13. **ἢ** τὸ σῶμα cod.
ἢ 395. id Ced. 574,5. **ἢ** ἰάσας Ἐνώριον Μον. βασιλεύσαντος. — Ἐνώριου? **ἢ** 403. **ἢ** αὐτῷ τὸν αὐτοῦ.
Μου.

C Tum quasi futura prævidens et de gubernatione
stabilienda meditans imperator, in Orientis partes
continuo misit, ubi suos filios, ad bellum exiturus,
sub fidissima custodia collocarat. Arcadium in
Oriente regiam olim sibi concreditam servare dis-
posuit; Honorium autem eadem honorans dignitate
ad Occidentis regiam potestatem statim venire
jussit. Cum autem advenisset, eum amplexatus
et osculatus, ei tradidit Occidentalis regni sce-
ptrum. Ipse postquam septem et decem annos re-
gnum prospere direxisset, ad meliorem vitam, cum
piis regibus fortium mercedem accepturus, trans-
ivit. Mediolani vita decessit, et corpus ejus ab Ar-
cadio filio in urbe honorifice sepultum est.

σώματος ἢ αὐτοῦ παρὰ Ἀρχαδίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ

CCI. Regnum Arcadii.

D Post Theodosium, Arcadius, ejus filius, tres et
decem annos regnavit Honorio Romæ regnante.

ἢ cum Xystici columnam erexisset, ipse suam
statuam superimposuit.

Urbem in Thracia condidit et vocavit eam Ar-
cadiopolim.

Suh ipso terra vehementer dies septem est concussa motusque magnus et universalis fuit.

CCII. De magno Joanne Chrysostomo.

Nectario Constantinopolis archiepiscopo defuncto, Arcadius, communii suffragio, Joannem Chrysostomum ex urbe Antiochia accersitum episcopum ordinari curavit.

Occurrit autem etiam ut Theophilus Alexandria sedem occuparet. Hic valde sapiens et doctus erat et ex visibili conspectu invisibile hominis cogitatum et indolem perspicere quam maxime poterat.

Joannis quidem ordinationem impedire conatus est: Isidorum quemdam suum presbyterum et Alexandriae hospitem anteponi volebat. Isidorus autem hic, non est ille monachus et Pelusianus, qui fuit Chrysostomi discipulus, ut quidam opinantur, sed antea dictus hospes.

Joannes ex Antiochia oriundus erat, Secundi ducis et Anthusæ filius. Doctissimus et in arte dicendi peritissimus erat, ut testatur ipse Libanius, ejus magister. Interrogatus enim a propinquis quem in sui locum eligendum sibi proponeret magistrum: « Joannem, inquit, nisi eum Christiani nobis subripissent. »

Decimum octavum ætatis suæ annum agens, jugum istius fregit, et a Meletio, Antiochiæ patriarcha, baptizatus est: a quo etiam lector ordinatus, hinc ecclesiæ tres annos præfuit, et egressus inde venit ad quemdam monachum et magistrum nomine Carterium, cui quatuor annos adlæsit, et a quo factus est monachus.

Divinas Scripturas et monasticæ disciplinæ perfectionem ab eo doctus, aliquandiu, secessit, et in antro, tranquillitatis desiderio, duos annos solus mansit. Cum autem quietis tempore neque die, neque nocte recubaret, frigore læsus, viscera torpescere nervosque hebescere sensit.

Non valens sibi providere, ecclesiam divina Providentiâ ad multorum salutem repetiit. Exinde diaconus, postquam ad altare annos quinque inferiora officia implevisset, a Meletio ordinatus est.

Jamque sua docendi virtute clarus, a Flaviano episcopo presbyter ordinatus fuit; et per quatuor annos, quibus in Antiochena ecclesia commoratus

Varie lectiones et notæ.

^a Ced. 586,3: Τῷ ἰδ' ἔται ἐμυκήθη ἡ γῆ ἐπὶ ἡ. ζ. ^b καὶ add. Mon. ^c γέγονε Mon. ^d τε add. Mon. ^e Ἀρχὴ τοῦ Χρυσοστόμου cod. ^f 598, Feb. 26. Ced. 574,14: Τῷ ζ' τοῦτου ἐνεαυτῷ χειροτονεῖται ὁ Χρ. ἐν Κ. Π. ^g Ἀντιόχ. cod. Ἀντιοχείας? ^h Ced. 577,15—17: ὧ καὶ Δ. ἐμ. πυθομένων γὰρ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν τίνα ἀνε' ἀ. προσηγορίᾳ τῷ διδασκαλίῳ, Ἰ. Ἐφη, εἰ μὴ ἐσὺ ἦσθι ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν (Γαλιλαίων Leo.) ⁱ φη add. cod. ^j Ced. 577,4—9.—ἀγ. τῆς ἡλικίας ἔτος καταλιπὼν τὸν διδασκαλὸν αὐτοῦ Λιβάνιον, ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου ἱ. Α. Μ. Ced. ^k γ' ἀνεχώρησε καὶ ἀπ. Ced. ^l Κ. τ. Ced. ^m ἀ. πρ. Ced. ⁿ Ced. 577,10—14. ^o πῶθ. cod. πῶθων Ced. ^p τὸν διετέλ. χ. μὴ ν. μὴ καθ' ἡμ. Ced. ^q μεθ' ἡμερ. cod. μεθ' ἡμέρην? ^r ἀπὸ Ced. ^s Ced. 577,14—18: Μὴ ἔπ. ^t θ. ὑπὸ τοῦ θείου Μ. Ced. ^u τρία ἔ. Ced. ^v Ced. 577,18—21. ^w δ' ἔ. δ. ἐν τῇ ἔ. Ἀντιοχείας Ced.

^a (4) Ἐφ' οὗ ἡ γῆ ἐμυκήσατο ἐφόδρα ἐπὶ τῆμ. ρας ζ', καὶ σεισμός ἐγένετο ^b μέγας ^c καὶ παγίσμιος.

ΣΒ'. Περὶ τοῦ μεγάλου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ^d.

^e Νεκταρίου δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. τεταλαιωμένος, κοινῇ ψήφῳ Ἀρχάδιος ἐκ τῆς Ἀντιοχίαν πόλεως; Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον μεταστευάμενος χειροτονηθῆναι παρεσκευάσεν ἐπίσκοπον ΚΠ.

(2) Συνέβη δὲ καὶ Θεόφιλον Ἀλεξανδρείας ἐνθήμερῶν, ὃς ἦν βαθυνοήμων καὶ δεινὸς πάνυ, καὶ δυνάμενος ἐκ τῆς φανεραῆς ἐξέως τὸ ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημά τε καὶ ἰδίωμα συνιθεῖν ὅτι μάλιστα.

^f (3) Καὶ τὴν μὲν Ἰωάννου χειροτονίαν κωλύσαι ἐσπούδαζεν, Ἰσιδώρον τινα πρεσβύτερον ἐαυτοῦ καὶ ξηνοδόχον Ἀλεξανδρείας θέλων προβαλεῖσθαι, Ἰσιδώρον δὲ, οὐ τὸν ἀσκητὴν καὶ Πηλουσιώτην, **490** μαθητὴν γεγονότα ποτὲ τοῦ Χρυσοστόμου, καθὼς οἰοῦνται τινες, ἀλλὰ τὸν προσηρημένον ξηνοδόχον.

(4) Ὁ οὖν Ἰωάννης τῶν εὐγενῶν Ἀντιοχείων ὑπῆρχεν, υἱὸς Σεκούνδου στρατηλάτου καὶ μητρὸς Ἀνθοῦσης, ἐλλογιμὸς τε ἦν ἀγαν καὶ πολὺς περὶ τὸ λέγειν, ὧ καὶ Λιβάνιος ^g ὁ σοφιστὴς καὶ διδάσκαλος αὐτοῦ προσεμαρτύρησε· ἐρωτηθεὶς γὰρ περὶ τῶν προσηκόντων, τίνα ἀνθ' ἑαυτοῦ προβάλλεται διδάσκαλον· ^h Ἰωάννην, ἔλεγεν, εἰ μὴ τοῦτον εἰ Χριστιανὸν ἡμῶν ἀπεσύλησαν. ⁱ

^j (5) Ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἄγων τὴν ἡλικίαν ἀφηνίασεν ἀπ' αὐτοῦ (128β) καὶ ὑπὸ Μελετίου, πατριάρχου Ἀντιοχείας, βαπτισθεὶς, χειροτονηθεὶς (δὲ) ἀναγνώστης καὶ παραμείνας τῇ ἐκκλησίᾳ ἔτη γ' ^k καὶ ἀναχωρήσας ἀπῆλθε πρὸς τινα μοναχὸν καὶ ἡγούμενον τοῦνομα Καρτέριον ^l, καὶ προσμείνας αὐτῷ ^m ἔτη δ', γίνεται ὑπ' αὐτοῦ μοναχός.

ⁿ (6) Καὶ τὰς θείας Γραφὰς ὑπ' αὐτοῦ παιδευθεὶς καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ἀκριβείαν, χρόνον τινὰ ἀνεχώρησεν ἐν σπηλαίῳ μόνος ἔτη δύο, πόθῳ ^o τῆς ἡσυχίας· μὴ ἀναπεσῶν δὲ τὸν ^p τῆς ἡσυχίας χρόνον, μήτε νύκτωρ, μήτε μεθ' ἡμέραν ^q, νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια, πληγείς ὑπὸ ^r του κρύου, καὶ τὰς περὶ τοῦς νεφροὺς δυνάμεις.

^s (7) Οὐκ ἐπαρκῶν δὲ ἑαυτῷ χρησιμύσειν, πάλιν καταλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν ἐκ θείας προμηθείας εἰς πολλῶν σωτηρίαν· ἐντεῦθεν χειροτονεῖται διάκονος διὰ Μελετίου, ὑπηρετήσας τῷ θυσιαστηρίῳ ^t ἔτη ε' ^u.

^v (8) Ἦδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διαλαμπύσης, πρεσβύτερος χειροτονεῖται διὰ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου· καὶ ^w διατρέψας **491** δ

ἔτη ἐν τῇ Ἀντιοχείῳ ἀκκλησίᾳ ἀποτεμνόμενος τὸ ἄσκησις ἔραταιον τῷ βίῳ τῆς ἀκριβοῦς.

²⁷ (8) Ἦν δὲ ἀσκητὴς εἰς ἄκρον καὶ πολυάγρων καὶ φιλήσυχος· λίαν, καὶ διὰ ζῆλον σωφροσύνης εὐπρόσθετος καὶ ἀκρόχολος καὶ θυμῷ μᾶλλον ἢ αἰδοῖ ἔχαριζετο ²⁸ καὶ ἐλευθεροστομίᾳ πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀμέτρον ²⁹ ἐκέχρητο. Καὶ ἐν μὲν τῷ ³⁰ διδάσκειν πολὺς ἦν πρὸς ὠφέλειαν, ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις ἀλαζονικός τις καὶ ὑπερβόης ἐνομίζετο τοῖς (αὐτῶν) ἀγνοοῦσιν.

³¹ (10) Διὸ [καὶ ἐπι] τὴν ἐπισκοπὴν προβληθεὶς, μετῴνι ὄφρῦ κατα τῶν ὑπηρεσιῶν ἐκέχρητο πρὸς διόρθωσιν ἐκάστου καὶ σωτηρίαν· καὶ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λόγους μεταλλάττων, οὐ τοῖνον, εἰ μὴ τις [εἴη κόλαξ, τοῦτον ἀλαζονία εἶναι νομίζει, οὐδ' αὖ πάλιν εἰ] κόλαξ ³² ἢ ³³ ἀγεννής, τοῦτον μετρίφρονα λεκτέον ³⁴, ἀλλὰ τὸν ἐν (τῇ) προσηκούσῃ τάξει τῇ ³⁵ ἐλευθέρῳις πρεπούση αὐτὸν φυλάττοντα· μεγάλῳ-ψυχον γὰρ εἶναι προσήκει τὸν διδασκαλον, οὐχ ὑπερβόησαν, ἀνδρείον, οὐ θρασύν, ἐπεικῆ, οὐ δουλοπρεπῆ, μετρίφρονα, οὐ ταπεινοφροσύνην ὑποκρινόμενον, ἐλεύθερον ³⁶, οὐκ ἀνδράποδον, ὡσπερ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ χρυσοῦς ³⁷ τὴν γλώτταν λέγει οὕτως.

³⁸ (11) Ἐὰν τοῦτο ποικίλον εἶναι δεῖ τὸν διδασκαλον καὶ ποιμένα· [ποικίλον δὲ] λέγω, οὐχ ὑποβουλον ³⁹ οὐδὲ κόλακα καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ πολλῆς ⁴⁰ ἐλευθερίας καὶ παρβήσιας ἀνάμεστον, εἰδὸτα ⁴¹ καὶ συγκατιέναι χρησίμως, ὅταν ἡ τῶν πραγμάτων ὑπόθεσις ἀπαιτῇ τοῦτο, καὶ χρῆσθόν εἶναι ⁴² ὁμοῦ καὶ αὐστηρόν· οὐ γὰρ ⁴³ ἐνὶ τρώπῳ χρῆσασθαι τοῖς ἀρχομένοις ἀπασὶ δέον· ἐπεὶ ⁴⁴ μὴδὲ ἰατρῶν παισὶν ἐνὶ μόνῳ φαρμάκῳ πᾶσι τοῖς ⁴⁵ κάμνουσι προσφέρεσθαι καλὸν μὴδὲ κυβερνήτῃ μίαν ὁδὸν εἰδέναι ⁴⁶ τῆς πρὸς τὰ πνεύματα μάχης· Ἐννόησον τοῖνον ὁποῖόν τινα εἶναι χρῆ τὸν μέλλοντα χειμῶνα τοσοῦτον ἀνθέξειν καὶ τοιαύτην ζῆλην καὶ τοσαῦτα κύματα **492** πρὸς τὸ γενέσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντα; ⁴⁷ κερδῆσῃ. Καὶ γὰρ σεμνὸν δεῖ εἶναι τὸν τοιοῦτον καὶ ἀτυφον καὶ φοβερόν καὶ προσηγῆ καὶ ἀρχικόν [καὶ κοινωνικόν καὶ ἀδέκαστον καὶ θεραπειτικόν] καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδούλωτον καὶ φαιδρὸν καὶ ἡμερόν, ἵνα [πρὸς] ταῦτα εὐκόλως [μάχεσθαι] δύνῃται ⁴⁸. Οὐκοῦν δεῖ τὸν ἐνάρετον καὶ ἐκφρονα φεύγειν τὸ κολακεῦσιν καὶ κολακεῦσθαι, καὶ μῆτε ἀλαζονικόν (129^ο) εἶναι μῆτε κόλακα, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν κακῶν τούτων κολάζειν τὴν ἀμετρίαν καὶ ἐλεύθερον εἶναι, μῆτε εἰς δουλοπρέπειαν καταπίπτοντα. Πρὸς μὲν γὰρ χρῆστούς ταπεινὸν ὑπάρχειν χρῆ, πρὸς δὲ θρασεῖς ὑψηλόν· ἐπειπερ οἱ μὲν ἀρετὴν εἶναι τὴν ἐπιστατικὴν ἠγοῦνται, οἱ δὲ ἀνδοσίαν

est, sacerdotium hujus loci vitæ perfectione decoravit.

Erat autem religiosus perfectus, vigiliis multis vitæque tranquillitate valde gaudens, et propter sapientiae studium liber et ardens, animo potius quam modestiae indolgebat, magnaue dicendi libertate erga quoscumque amplissime utebatur. In docendo audientium utilitatem observabat, sed in conversatione jactator et superbus ignorantibus eum videbatur.

Itaque etiam ad episcopatum proventus majori auctoritate ad uniuscujusque correctionem et salutem contra subditos utebatur; et modis verbaque componendo, ita tamen ut non adulator ne cum jactatore, ignobilis ne cum modesto confundatur, atque ita ut modus liberalis semper conservetur: convenit enim eum qui docet magnanimum esse, non superbum, fortem, non aulicem, moderatum, non servilem, modestum, non humilitatis simulatorem, liberum, non servum, sicut ille ipse cujus nomen auream linguam sonat.

Ideoque varium oportet esse doctorem et pastorem: varium autem dico, non dissimulatorem, nec adulatorem, nec contumeliosum, sed valde liberum et apertum, scientem utiliter descendendo, cum rerum adjuncta id requirant, ac bonum esse simul et austerum. Non enim uno tantum modo cuncti subjecti tractandi sunt; siquidem et medici non omnibus ægrotantibus uno tantum medicamine opitulari debent, nec gubernator unam scire tantum viam contra ventos luetandi. Meditare igitur qualem esse oportet eum qui contra talem tempestatem, aemque procellam ac tales fluctus stare debet, ut sit omnibus omnia et omnes lucrificat. Hujusmodi virum enim oportet esse gravem et modestum, terribilem et mitem, imperiosumque ac sociabilem, integrum et officiosum, humilem et non servilem, jucundum et dulcem, ut adversus ista facilius collectari queat. Debet igitur virtute præditus et prudens adulationem in utramque partem vitare; neque jactator neque blanditor esse, sed utriusque mali reprinere excessum, agere libere, nec in servorum vilitatem delabi. Etenim erga bonos esse modestum oportet, sed erga audaces excelsum; quandoquidem alii mansuetudinem existimant esse virtutem, et alii audaciam virilitatem, illis quidem oportet humilitatem præbere, his vero virilitatem quæ dissipet ipsorum de audacia opinionem, ut illos

Variae lectiones et notæ.

²⁷ ἐκεῖσε I. τῇ τοῦ βίου ἀρετῇ Ced. ²⁸ Ced. 577,21-578,4: ἦν γὰρ ἄ. ἄκρον. ²⁹ ἐγ. ἐλ. τζ Ced. ³⁰ ἀμέτρον Ced. ³¹ τὸ δ. cod. ³² Ced. 578,4-13. ³³ εἴη add. Ced. ³⁴ καὶ ἀγεννής Ced. ³⁵ λεκταῖον cod. καλέσει Ced. ³⁶ τ. τὰς ἐλ. Ced. ³⁷ ἐλευθέρῳιον, οὐκ ἀνδραπώδη Ced. ³⁸ ὁ Χρυσόστομος λ. Ced. 578,13-579,13. ³⁹ De sacerdotio VI, 4,425 B. ⁴⁰ οὐχ ὑποκριτὴν Chr. ⁴¹ μὲν add. Chr. ⁴² δὲ add. Chr. ⁴³ ἐ. καὶ Chr. ⁴⁴ ἐστὶν add. Chr. ⁴⁵ δὴ add. Chr. ⁴⁶ νόμον τοῖς Chr. ⁴⁷ τὴν cod.? ⁴⁸ πάντως; τινὰς πῶσω I Cor. ix, 22, sed πάντα DEFEG, κερδῆσω Ethl. Erp. Clem. Or. Mac. Naz. Tert. ⁴⁹ δύνῃται cod.

quidem adjuvet, horum autem humiliet cogita-
tum. »

Quod etiam magnus Basilius aperte dixit : « Dicit enim sapientissimus Salomon : Omni rei tempus ; sciendum est humilitatis et potestatis et exprobrationis et exhortamenti et parcitatis et libertatis, et bonitatis et severitatis, unoque verbo cujuslibet rei tempus esse proprium, ut tum ea quæ sunt humilitatis ostendenda sint et juxta Dominicum verbum puerorum humilitas imitanda ; tum vero potestate utendum, quam dedit Deus in ædificationem et non in destructionem, cum necessitas agendi libertatem requirit. Similiter exhortationis tempore bonitas est ostendenda, sicut exprobrationis tempore zelus manifestandus ; et in aliorum unoquoque pariter rationalis et justus adhibendus est modus : nam rationes justorum judicia. »

Divus quoque Isidorus beati discipulus, sua voce dicit : « Eum qui præest oportet esse bonum ac tremendum, ut qui bene vivunt fiduciam habeant, et qui peccatores sunt metu contineantur : unum enim absque altero absentia potius quam usus auctoritatis est. Etenim si cuncti dociles et virtutis amantes essent, sola bonitate esset opus ; si vero cuncti ad peccatum prompti, metu : cum autem bonos et malos in subjectis esse oportet, utrumque manu ponderandum est ei qui præest et dominatur, ut bonitas confirmet bonos et sapientes, et metus pravorum delicta præveniat. »

Hæc igitur, ut mihi videtur, et similia nescientes aut male discernentes divi Joannis inimici, eum irrationabiliter et insulse veluti quemdam asperum et iracundum, oderant et calumniabantur. Ideo quoque sermonem quem beatus Joannes in ecclesia contra mulieres habuerat, malevoli garrientes adversus Eudoxiam esse dictum, illi sermonem detulerunt. Quæ quidem se valde læsam apud Arcadium querens, illum contra Joannem exasperavit. Curavit autem mandari Theophilum ut manifestum Joannis inimicum. Qui cum advenisset ad Quercum in ædibus Rufinianis concilium adversus Joannem congregavit et illum in exilium judicavit ejiciendum : quo cognito populus illum ex urbe depelli non ferens magnam seditionem fecit.

Inflexa populi conquestibus Eudoxia Arcadium pro Joanne deprecata est, et Brissonem eunuchum mittens a Preneto Joannem reduxit, ita ut Theophilus et sui cum ipso perterriti fugæ se dederint.

Variæ lectiones et notæ.

1) ** Ced. 579,14-580,2, Serb. 261-263. ** Ecd. m, 1. ** Matth. xviii, 3. ** H. Cor. xiii, 10. ** Γραφον Ced. ** Ced. 580,2-12? ** 403 — Cel. 580,12 581,1. ** την εν cod. τη νυν Ced. ** Ced. 511,1-6. ** δὲ add. Ced. ** Βρῖσσωνα Ced. Βρῖσσ. cod. sed § 16 Βρῖσσ. — 21. ὡς Ced. — 22. φ. τῆς σωτηρίαν πορίσασθαι Ced.

την θρασύτητα, ἐκείνοις μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην ὄσον προσφέρειν, τοῦτοις δὲ τὴν ἀνδρείαν σεβνύουσαν αὐτῶν τὴν ἀπὸ θρασύτητος δόξαν, ἵνα τοὺς μὲν ὠφελήσῃ, τῶν δὲ ταπεινώσῃ τὸ φρόνημα. »

** (12) Ὅπερ οὖν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος δηλῶν ἔλεγε : « Τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος φησαντος ** . « Καίρῳ τῷ παντὶ πράγματι, » εἰδῖναι χρῆ, ὅτι καὶ ταπεινότητος, καὶ ἐξουσίας, καὶ ἐλέγχου, καὶ παρακλήσεως, καὶ φειδούς, καὶ παρρησίας, καὶ χρηστότητος, καὶ ἀποτομίας, καὶ ἀπαξ ἀπλῶς παντὸς πράγματος καιρὸς ἐστὶν ἴδιος, ὥστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς ταπεινότητος δεικνύειν καὶ μιμῆσθαι τῇ ταπεινώσει τὰ παιδία κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνήν **, ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεχρησθαι ** « ἦν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς οἰκοδομήν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, » ὅταν ἡ χρεία ἐπιζητῆ τὴν παρρησίαν · καὶ ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐνδείκνυσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐμφανίζειν καὶ ἐφ' ἐκάστου τῶν ἄλλων ὁμοίως τὸν ἔγκριτον ** καὶ δίκαιον λογισμὸν ἀποφέρεισθαι · λογισμοὶ γὰρ δικαίων κρίματα. »

** (13) Καὶ δὴ καὶ ὁ θεοφόρος Ἰσίδωρος καὶ τοῦ μακαρίου φοιτητῆς ποτὲ λέγει : « Τὸν ἄρχοντα ἔτι καὶ ἀγαθὸν εἶναι δεῖ καὶ φοβερόν, ἵν' οἱ μὲν εὐβιῶντες θαρρόειν, οἱ δ' ἀμαρτάνοντες ὀκνοῖεν · θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς, ἀναρχίας μᾶλλον ἐστὶν ἡ ἀρχῆς. Εἰ 493 μὲν γὰρ πάντες ἦσαν εὐπειθεῖς καὶ φιλάρετοι, ἀγαθότητος ἔδει μόνης, εἰ δὲ φιλαμαρτήμονες, φόβου · ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, ἀμφοτέρω μεταχειριστέον τῷ ἀρχοντι καὶ προϊσταμένῳ, ἵνα ἡ μὲν ἀγαθότης στηρίξῃ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ σώφρονες, ὁ δὲ φόβος προαναπέλλῃ τῶν κακίστων τὰ παιδίσματα. »

** (14) Ταῦτα τοίνυν, ὡς εἶπεν, ἀγνοοῦντες καὶ τὰ τοῦτων ὁμοία μὴ καλῶς ἐπιστάμενοι διακρίνειν καὶ συγκρίνειν οἱ ἔχθροὶ τοῦ θεοσεπίου Ἰωάννου ἀλόγως καὶ ἀνοήτως ἐμῆσιν αὐτῶν καὶ διέβαλλον ὡς τραχῆν τινα καὶ ὄργιλον. Διὸ δὴ καὶ κατὰ γυναικῶν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐπ' ἐκκλησίας λόγον ἐπέδειξατο, ὃν οἱ δυσμενεῖς κατ' Εὐδοξίας εἰρηθεῖαι θρυλλησαντες, ταύτη τὸν λόγον εἰσήγαγον. Ἡ δὲ πρός Ἀρκάδιον δεινῶς πεπονθέναι λέγουσα κατὰ Ἰωάννου τοῦτον παρώτρυνεν · παρασκευάζει δὲ μετασταλῆναι Θεόφιλον ὡς πρόδηλον ἔχθρον τοῦ Ἰωάννου ὑπάρχοντα. Ὅς παραγενόμενος ἐν τῇ Δρυὶ τῇ ** ἐν Ρουφινιαναῖς τὴν κατὰ Ἰωάννου ἐπιβουλήν κατειργάσατο (καὶ τοῦτον κατέκρινεν ἐν ἔξορίᾳ στελεῖαι), ὅπερ γνούς ὁ λαὸς στάθην μεγάλην ἐποίησε μὴ συγκυρῶν αὐτῷ ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως.

** (15) Ἐπικαμφεῖσα ** Εὐδοξία τοῖς ὀδυρμαῖς τοῦ λαοῦ (παρεκάλεισεν ὑπὲρ Ἰωάννου τὸν Ἀρκάδιον, καὶ) πέμψασα Βρῖσσωνα ** τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ Πραίντου τὸν Ἰωάννην εἰσήγαγεν, ὥστε Θεόφιλον καὶ τοὺς

σὺν αὐτῷ φοβηθέντας φυγῆ χρῆσασθαι· ἐξήκοντα ἄ
δὲ ἐπίσκοποι εὐρεθέντες συνήλθον καὶ ἄκυρα (129^b)
τὰ ἐν τῇ Δρυὶ πραχθέντα ἅπαντα ψηφισάμενοι,
Ἰωάννη τὴν ἐπισκοπὴν δικαίως ἐκύρωσαν.

⁶⁶ (16) Ἐπισυνέβη δὲ αὐθις τὰ κατὰ τὴν ἀργυρᾶν
στήλην τῆς Εὐδοξίας ⁶¹ τὸν τε ἀμπελώνα τῆς χήρας·
πάλιν μίσος καὶ πάλιν ὀργή, πάλιν ἔχθρα καὶ λό-
γου ⁶² ἐπίδειξις, οὗ ἡ ἀρχή· « Πάλιν Ἡρωδιάς
μαίνεται. » Κάντεῦθεν οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκο-
ποι τὴν ἔξορίαν **494** αὐτοῦ μέλλειν ἔσεσθαι βλέ-
ποντες, συναθροίζονται ⁶³ πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν
δακρῶν λέγοντες· « Ἐπάναγκας ἡμῖν, ὡ δέσποτα ⁶⁴,
τάς ἐκκλησίας κατέχοντας ⁶⁵ ἀναγκασθῆναι, καὶ
κοινωνῆσαι, καὶ ὑπογράψαι. » Ὁ δὲ μακάριος πρὸς
αὐτούς· « Κοινωνήσατε μὲν, ἵνα μὴ σχίσητε τὴν
Ἐκκλησίαν· μὴ ὑπογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ
σύνουδα ἔξιον καθαιρέσεως. »

⁶⁶ (17) Ἐίχε δὲ μαθητάς ἐπισκόπους μὲν Πρόκλον,
καὶ Παλλάδιον, καὶ Βρίσσωνα, καὶ Θεοδώρητον,
ἀσκητάς δὲ Μάρκον, καὶ Νεῖλον, καὶ Ἰσίδωρον τὸν
Πηλουσιώτην.

⁶⁷ (18) Ὁ δὲ μέγας Ἐπιφάνιος Κύπρου ἐν τῷ
Ἐδδόμῳ ἰλθὼν, χειροτονίας καὶ συναξίς παρὰ τὴν
Ἰωάννου ἐποίησε γνώμην ⁶⁸. Καὶ τοῦ Ἰωάννου
τοῦτο ⁶⁹ συγχωρῆσαι θελήσαντος καὶ προτραφεμένου
αὐτὸν συμβῆναι ⁷⁰ αὐτῷ ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ ⁷¹ κατα-
γωγείῳ, οὐχ εἰλατο ⁷² τοῦτο ποιῆσαι Ἐπιφάνιος·
ταῖς [γὰρ] τοῦ Θεοφίλου διαβολαῖς προκατεληπτο.

⁷³ (19) Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐπισκοποῦντος,
ἀνὴρ τις [ἦν] Μακεδονιανὸς γυναῖκα ἔχων ὁμόφρονα
αὐτοῦ· καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ πεισθεὶς τῇ διδασκαλίᾳ
Ἰωάννου, τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ προσελθὼν ἐκοι-
νήσεν· ὁμοίως δὲ καὶ τῇ γυναικὶ κοινωνῆσαι παρ-
ῆναι ⁷⁴· ἡ δὲ ὑποκριθεῖσα πείθεσθαι τῷ ἀνδρὶ,
ἦλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· παιδίσκη δὲ αὐτῆς γνησία
κοινωνίαν ἐκ τῆς Μακεδονίου φέρουσα ⁷⁵ αἰρέσεως
δίδωκεν αὐτῇ· δεξαμένη δὲ ⁷⁶ ὑπὸ Ἰωάννου τὴν
κοινωνίαν, ὑποκριθεῖσα (συγκύπτειν καὶ) ταύτης
μεταλαμβάνειν, (ἦν μὲν εἶχε) δέδωκε τῇ παιδίσκῃ
(αὐτῆς), ἔλαβε δὲ ἐξ αὐτῆς ἦν ἔφερεν ἡ παιδίσκη
τῆς τῶν Μακεδονιανῶν, ἦν καὶ προσαγαγοῖσα τῷ
στόματι ⁷⁷, εὔρεν αὐτὴν λίθον γεγεννημένην· (καὶ
τούτου φανερωθέντος) ὑπότρομος ⁷⁸ προσελθοῖσα
495 τοῖς Ἰωάννου ποσί, τὸ γεγονός· ἐξήγγειλε καὶ
τῇ Ἐκκλησίᾳ προσῆλθε κατὰ ἀλήθειαν· (ὁ δὲ λίθος
ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἐτέθη φυλάττεσθαι).

⁷⁹ (19) Ὁ οὖν δαιδιδμος Ἰωάννης ἐπισκοπεύσας

Sexaginta dein episcopi qui inventi sunt, conve-
nientes, omnia quæ in Quercu facta fuerant irrita
declaraverunt et Joannem in episcopatu juste con-
firmaverunt.

Supervenerunt autem denuo sermones contra
statuam Eudoxiæ argenteam et viduæ vinæ :
rursus odium et rursus ira, rursus inimicitia ser-
monisque prolatio, cujus initium : « Rursum furit
Herodias. » Exinde ipsius partem sequentes episcopi
futurum ejus exsilium prævidentes, ad eum cum
multis lacrymis convenerunt dicentes : « Necessè
nobis est, præceptor, eos qui præsent Ecclesiis
argere, communionem tenere et subscribere. »
Quibus beatus dixit : « Communionem quidem adu-
nemini, ne dividatis Ecclesiam; sed nolite sub-
scribere; nihil enim mihi conscius sum propter
quod exitium merear. »

Habuit autem discipulos in episcopatu Proclum,
Palladium, Brissonem et Theodoretum, et in asce-
tica vita Marcum, Nilum et Isidorum Pelusiotam.

Magnus vero Epiphanius Cypri episcopus, in He-
bdomonem cum venisset, ordinationes et synaxes
præter Joannis cognitionem faciebat. Cum autem
Joannes huic assentire vellet et illum inducere co-
naretur ut secum in episcopali munere concorda-
ret, renuit Epiphanius : nam Theophili crimina-
tionibus præceptus erat.

Dum Joannes Chrysostomus munus episcopale
perageret, vir quidam Macedonianus uxorem habe-
bat non aliter ac ipse credentem. Hic quidem homo
Joannis instructione persuasus, in communionem
cum Ecclesia catholica rediit. Hortabatur autem
et ipsam mulierem ad communionem redire : quæ
cum respondisset se viro persuasione cessurum,
in ecclesiam venit. Ipsi autem ancilla commu-
nionem ex Macedonii hæresi delatam ferens, ipsi
dedit. Cum igitur a Joanne communionem accepisset,
simulans inclinare se atque illam participare,
quam quidem habebat, ancillæ suæ dedit, hanc au-
tem quam ex hæresi Macedoniana ferebat ancilla,
ex ipsius manibus accepit, et cum ad os admove-
ret eam in lapidem conversam invenit. Hoc per-
territa miraculo venit ad pedes Joannis, et renun-
tialo quod erat factum Ecclesiæ juxta veritatem
adhæsit. Lapis autem in utensilium ærario reposi-
tus est.

Illustris igitur Joannes cum in episcopatu quin-

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ 404 — Ced. 581,6-16 : Ἐπει δὲ ἀ. συνέβη τὰ. ⁶¹ Ἐ. καὶ τὸν τῆς χ. ἀ. Ced. ⁶² λόγων
cod. ⁶³ συναθροισθέντες — ἔλεγον Ced. ⁶⁴ ἐστὶ ἀδδ. Ced. ⁶⁵ κατέχουσιν? ⁶⁶ Ced. 581,16-18. ⁶⁷ Ced.
581,18-24. ⁶⁸ γν. ἐπ. Ced. ⁶⁹ τοῦτω Ced. ⁷⁰ συμμῆναι cod. ⁷¹ εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν καταγωγὴν Ced. ⁷² ἐξ-
λετο Ced. ⁷³ Ced. 575,5-15 : Τοῦ δὲ Χ. τὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἰθύνοντος, προσῆλθεν αὐτῷ τις τῆς τῶν
Μακεδονιανῶν αἰρέσεως μετανοήσας. ⁷⁴ παραινέσας δὲ καὶ τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ ἐπιστρέψαι καὶ μετανοῆσαι καὶ χ.
μόλις ὡς δῆθεν ἐπεισεν· ἡ δὲ δοῦσα τῇ παιδίσκῃ κ. τῶν Μακεδονιανῶν ἐκλέυσεν ἔχειν μεθ' αὐτῆς Ced.
⁷⁵ φέρων cod. ⁷⁶ καὶ δὴ προσελθοῖσα τῷ Χρυσοστόμῳ καὶ ὁ. τὴν ἀγίαν κ. ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ Ced.
⁷⁷ καὶ τὴν τῶν Μ. λαθοῦσα προσάγει τῷ στ. καὶ εὐρίσκει· ἀ. λ. γενοῦσαν Ced. ⁷⁸ φρίζουσα σὺν προσ-
πίπτει τῷ ἀγίῳ ὑπ. ἐξαγορευούσα τὸ τέλειμα καὶ εὐκρινέως προσερχομένη τῇ ἔ. Ced. ⁷⁹ Ced. 581,24-
582,4 : Ὁ γοῦν cf. 576,21-24.

que transeisset annos, Cucusam in exilium missus est, et inde post annos tres et menses duos Pityontem translatus. Cum in transitu Comanis erat, mortuus est præ afflictione et tribulatione multa, annos natus quinquaginta duos.

CCIII. De epistola papæ Romæ ad Arcadium Imperatorem.

Papa vero Romæ Innocentius, auditis Joannis exilio et ipsius morte, ad Arcadium hæc scripsit : « Vox sanguinis fratris mei Joannis ad Deum adversum te clamat, rex, ut olim Abelis justi contra fratricidam Cain. Et certe omnimodo a te requiretur quod injustam persecutionem adversus Ecclesiam Dei ipsiusque sacerdotes suscitaveris, et magnum Ecclesiæ lumen et magistrum ex episcopali throno ejus expuleris, et cum ipso inique et injuste Christum persecutus fueris. »

Mortuo Joanne, Arsacius ordinatur patriarcha.

Nova autem Dalila Eudoxia paulatim novacula fraudis usa maledictionem in se justam et indelebilem adduxit, cum onus peccatorum difficile portatū colligasset, et veteribus peccatis, immanibus et multis addidisset.

Magnus autem Isidorus ad quemdam scribens, sic ait : « Circa venerabilem Joannem tragœdiant cognoscere cupis : sed eam referre dubito : vincit enim mentem rei atrocitas. Pauca vero discite, quæ ignoravit Ægyptus, Moysen rejiciens, et Pharaonem sibi concilians, humiles castigans et obrutos laboribus affligens, urbes ædificans et mercedem subtrahens, et usque adhuc his operibus intenta ; idololatram et amantem auri Theophilum sibi proponens adiutorem et quatuor auxiliarios et apostasiæ sociis circummunitum, virum Dei amantem et theologum oppugnavit, cui odium et inimicitia propter meum homonymum incentivum fuit propriæ severitatis : sed « domus quidem David erat proficiens et semper florentissima, domus autem Saul decrescens et erubescens et impedita, sicut vides, siquidem e tempestate coronatus et triumphans homo Dei exivit, et ad cœlestem serenitatem migravit. »

Cum autem Epiphanius in Cyprum regressus esset, finem suum esse proximum a Deo edoctus,

Α Ἐτη ε' ⁸⁰, ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσὸν, κακείθεν μετέβη γ' καὶ μῆνας β' μετηνέχθη ⁸¹ εἰς Πιτυόντα. ⁸² Καὶ γενόμενος κατὰ πάροδον ἐν Κομάνοις ἐτελεύτησεν ἐν πολλῇ θλίψει ⁸³ καὶ κηκοῦσε ὑπάρχων, ἐτῶν νβ'.

ΣΓ. Περὶ τῆς ἐπιτολῆς πάπα Ῥώμης πρὸς τὸν Ἀρκάδιον τὸν βασιλέα ⁸⁴.

⁸⁵ Ὁ τοίνυν πάπας Ῥώμης Ἰννοκέντιος, ἀκούσας τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτὴν αὐτοῦ, γράφει πρὸς Ἀρκάδιον τοιαύδε · « Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὡς ποτε Ἄθελ τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου Καῖν. Καὶ πάντως ⁸⁶ ἐκδικηθῆσεται παντοιοτρόπως, ὅτι διωγμὸν ἀδικῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ συνστήσω ἐξέσωσας τὸν μέγαν τῆς Ἐκκλησίας ⁸⁷ φωστῆρὰ τε καὶ διδάσκαλον ἐκ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ παρανόμως τε καὶ ἀκρίτως συνεκδιώξας ⁸⁸ αὐτῷ καὶ τὸν Χριστόν. »

(2) Τελευτήσαντος δὲ Ἰωάννου ⁸⁹, χειροτονεῖται πατριάρχης Ἀρσάκιος.

⁹⁰ (3) Ἡ δὲ νέα Δαλιὰς ⁹¹ Εὐδοξία κατὰ μικρὸν τῷ ξυρῷ τῆς ἀπάτης (130^α) ξυρῆσασ ⁹², κατάραν ἐπήγαγεν αὐτῇ ⁹³ ἑνδικὸν τε καὶ ἀνεξάλεπτον, δεσμεύσασα φερτίον ἀμαρτημάτων δυσδιάστακτον, **496** καὶ προσθεῖσα τοῖς πρώην αὐτῆς δεσείοις καὶ πολλοῖς ἀμαρτήμασιν.

⁹⁴ (4) Ὁ δὲ (γε) μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινὰ γράφων, οὕτως φησὶν · « Ἐρωτᾷ· τὴν περὶ τὸν θεοπέσιον Ἰωάννην τραγωδίαν · ἀλλὰ φράσαι ταύτην ἀπορῶ · νικᾷ γὰρ ⁹⁵ τὸν νοῦν ἢ μέθη τοῦ ⁹⁶ πράγματος. Μικρὰ δὲ μάθανε, ἀπερ ⁹⁷ ἡ Αἴγυπτος ἠγνόησε, Μωσῆα μὲν παραιτουμένη, τὸν δὲ Φαραὼ οἰκισμένη, τοὺς ταπεινοὺς μαστίζουσα καὶ τοὺς κομπημένους θλίβουσα, πόλεις οἰκοδομοῦσα καὶ τοὺς μεθούσους ἀποστεροῦσα καὶ μέχρι (τοῦ) νῦν τοῖσι ἐμμελετώσα, τὸν λιθομανῆ καὶ χρυσολάτρην ⁹⁸ προβαλλομένη Θεόφιλον, τέσσαρσι συνεργοῖς ⁹⁹ καὶ συναποστάταις ὀχυρωθέντα, τὸν ¹ θεοφιλῆ καὶ θεολόγον κατεπολέμησεν ἀνθρωπον, τὴν περὶ τὸν ἐμοὶ ² ὁμίονυμον ἀπέχθειαν καὶ δυσμένειαν ὀρμητήριον τῆς οἰκείας· εὐρηκότα σκληρότητος · ἀλλ' ³ · Ὁ μὲν οἶκος Δαυὶδ κραταιοῦται ⁴ καὶ πορεύεται · ὁ δὲ οἶκος Σαουλ ἀσθενεῖ, καὶ κατασχύνεται, καὶ συμποδίζεται, ⁵ καθὼς ὄρας, εἰ καὶ τῆς ζήλης ὑπεξήλθεν ὁ ἀνθρωπος τοῦ Θεοῦ στεφανίτης καὶ νικηφόρος, καὶ πρὸς ⁶ τὴν ἄνω γαλήνην μετεχώρησεν ⁷. »

⁸ (5) Ὑποστρέφονται δὲ Ἐπιφανίω ἐν Κύπρῳ τὴν ἐαυτοῦ τελευτὴν παρὰ Θεοῦ μεμαθηκῶς πλησιάζου-

Variae lectiones et notæ.

⁸⁰ καὶ ἡμῖς, Ced. sed sunt VI anni et IV m. usque ad 26 Junii 404 quo nominatus est Arsacius Chrysostomi in locum (Chr. pasch.). ⁸¹ μετενεχθεὶς Ced. ⁸² 407, Sept. 1. ⁸³ τε (add. Ced. et Coisl. 305. ⁸⁴ Decet hoc lemma M. 2, in cod. et Par. 1706. ⁸⁵ Ced. 582, 4-16. Ὁ δὲ γ. π. Ῥ. Ἰνν. ἀκ. τὴν ἐν ἐξορίᾳ ε. γ. cf. Palladii vitam Chr. 31 et responsum Arcadii in cod. Vatic. 1485. ⁸⁶ παντοίῳ τρόπῳ Ced. ⁸⁷ τῆς οἰκουμένης Ced. ⁸⁸ συνδ. Ced. ⁸⁹ ἐν τῇ ἐξορίᾳ add. Leo ἐν ἐξ. M. 2? ⁹⁰ Ced. 582, 12-16. ⁹¹ Δαλιᾶς cod. ⁹² σε add. Ced. qui omisit § 21 (forsitan e margine collicis in textum illato) hæc tanquam Innocentii verba exhibet. ⁹³ καὶ μίτος add. Ced. ⁹⁴ Col. 582, 16-583, 9 — Ep. 152. ⁹⁵ γὰρ. om. Is. ⁹⁶ v. τὸ τοῦ Is. ⁹⁷ μ. ἀτα · ἡ γείτων Ἀ. συνήθως ἠνέμησε M. π. Is. τὸν Φ. ἀ. Is. ⁹⁸ Χρυσομανῆ Ced. X. γὰρ Is. ⁹⁹ σ. ἢ μάλλον σ. Is. ¹ ἔντως add. Ced., ὅπως cod. ² ἐμὸν Ced. ³ II Sam. 17, 1 ; ὁ οἶκ. Is. ⁴ χρ. ἀ. δὲ ὁ τοῦ Σ. κ. ὁ Is. ⁵ βίος καὶ πρ. Is. ⁶ μετετέθη Is. ⁷ Ced. 583, 9-584, 3 : Ὑποστρέφονται δὲ Ἐπιφανίου ἐν Κ. καὶ τὴν ἐ. τ. π. Θεοῦ μεμαθηκῶς.

σαν, λέγεται ειρηκέναι τοῖς αὐτὸν παραπέμπουσιν· «*Σπεύδω ἐγώ*· ἀφίγημι δὲ ὑμῖν τὴ βασιλεία, καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὴν ὑπόκρισιν·»· Ὅς γε καὶ Ἰωάννου τὴν ἐν ἔξορῆα τελευτην καὶ νίκην ἐδήλωσε, καὶ Ἰωάννης ὁμοίως Ἐπιφανίῳ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ κοιμησιν· ἐκ θείας ἐπιπνοίας ταῦτα προμυθήσαν· οἱ μακάριοι, ἵνα μὴ τις ἔχθραν [ἔχειν] αὐτοὺς ὑποπτεύσειε κατ' ἀλλήλων· οὐ γὰρ ἂν οἱ τοιοῦτοι θεηγόροι καὶ θεοφιλεῖς· διδάσκαλοι, καὶ τοῦ εἰρηνοποιοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ γνήσιοι, τοῦ φάσκοντος· «*Ἐν τοῦτῃ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ*· 497 *μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις, ἔχθραν ἔχοντες ἐτελεύτησαν· ἀπαγε!* Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν σκάνδαλον τὸ προῤῥηθὲν γέγονε μεταξὺ, τὴν ἀνθρωπίνην· ἀσθένειαν ἐλέγχον πρὸς ὄλιγον, ἀλλ' οὖν γε θάπτον εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν (αὐθις) ἀνήχθησαν· τὴν ἀγάπην, περὶ ἧς λέγει Παῦλος ὁ ἀπόστολος· «*Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ παροφύνηται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, καὶ ὅτι ἐν τῷ Θεῷ μένει.*»

A dixisse fertur ipsum comitantibus : «*Festino ego ; dimitto vobis regiam et urbem et hypoerisim.*» Idem et Joannis exitum in exsilio victoriamque manifestavit, sicut Joannes Epiphantio dormitionem in navigatione significavit. Ex divina inspiratione præcognoverunt ista locuti, ne quis inimicitiam inter eos existere suspicaretur. Tales enim magistri Deum amantes et prædicantes et Dei pacis Christi veri discipuli dicentis : «*In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem,*» nunquam odium habentes decessissent, absit ! Si enim parvum scandalum fuit inter illos a longinquo, humanam fragilitatem paulisper probaverunt, sed brevi tamen ad cacumen virtutum rursus exsurrexerunt, charitatem, de qua Paulus apostolus ait : «*Charitas patiens est, benigna est, non irritatur, non cogitat malum.*» Et : «*Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet.*» «*Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ*

99 (6) Μετὰ δὲ τὴν Ἰωάννου τελευτὴν ἐπίσκοπός τις ἄγιος, Ἀδελφίδος τοῦνομα, ἔλεγεν, ὅτι· Ἀλύπην εἶχον ἀφόρητον, διότι ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις εὐφράνας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἔξω τοῦ θρόνου ἐκοιμήθη. Ἐδεύμεν οὖν τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλῶν δακρύων, ἵνα δεῖξῃ μοι αὐτὸν ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστὶ καὶ εἰ μετὰ τῶν πατριαρχῶν ἐτάγη. Ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος, ἐν μιᾷ γίνωμαι ἐν ἐκστάσει, καὶ θεωρῶ ἄνθρωπον πάνου εὐειδῆ κρατήσαντά με τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ὃς ἀπαγγών με εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ ὑπερένδοξον, δεῖκνύει μοι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλους. Ἐγὼ δὲ, φησὶ, περιεσχόπου ἰδεῖν ὃν καταθυμίως εἶχον, τὸν μέγαν Ἰωάννην, τὸν ἐμὸν ἀγαπητόν· ὡς οὖν εἰδείξε μοι πάντας καὶ ἐκάστου τὸ ὄνομα ἐγνώρισε, κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς, ἐξήγαγέ με ἔξω. Ἐγὼ δὲ λελυπημένος ἠκολούθουν αὐτῷ (150^b) μὴ ἑωρακῶς μετὰ τῶν Πατέρων τὸν ἐν ἁγίους Ἰωάννην (τὸν Χρυσόστομον). Ὅς οὖν ἐξηρχόμενος, ὁ ἑφαστῶς τῇ θύρᾳ κατασχών με λέγει μοι· «*Τί ἔχεις ; τί λελυπησαι ;*» Ἐμοῦ δὲ μὴ ἀποκριθέντος, πάλιν λέγει μοι· «*Οὐδεὶς [εἰς] ἐρχόμενος ὧδε, λυπούμενος ἔθεν ἐξέρχεται.*» Τότε λέγω αὐτῷ· «*Ἄντη μοὶ ἐστὶν (ἡ) λύπη, ὅτι τὸν ἐμὸν ἀσσοφιλέστατον Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον ΚΠ. οὐχ ἑώρακα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων.*» Ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι· «*Ἀνθρωπος 498 ἐκεῖνον ἐν σαρκὶ ὡν ἰδεῖν οὐ δύναται· ἐκεῖ γὰρ παρίσταται ὅπου ὁ θρόνος ὁ Δεσποτικὸς.*»

B
C
D
Post mortem autem Joannis quidam episcopus sanctus, nomine Adelphius, dicebat : «*Mœstitiām habebam intolerabilem, quod talis vir, universæ terræ magister, qui sermonibus Ecclesiam Dei lætificavit, extra sedem decessisset. Rogabam ergo Deum cum multis lacrymis, ut mihi ostenderet in quo statu esset et an ordinem inter patriarchas haberet. A multo igitur tempore cum hoc rogarem, quadam die in exstasi fui, vidique hominem forma valde decorum, qui me dextera manu tenuit et duxit in locum splendidum et illustrissimum, ubi doctores Ecclesiæ mihi ostendit. Ego, inquit, circumspiciebam ut viderem quem desiderabam, magnum Joannem, dilectum meum. Postquam igitur omnes ostendisset mihi nomenque ejusque aperuisset, me rursus manu corripiens foras eduxit. Ego vero tristis subsequebar illum non viso cum Patribus qui sanctis connumeratur Joanne Chrysostomo. Cum igitur egrediebar, qui stabat in limbo me retineus dixit mihi : «*Quid habes ? cur mœres ?*» «*Mihi non respondenti iterum dixit : Nemo huc ingressus, exinde mœrens egreditur.*» Tum illi dico : «*Hic est meus mœror quod meum dilectissimum Joannem Constantinopolis episcopum cum aliis Ecclesiæ doctoribus non viderim.*» Ille vero rursus dixit mihi : «*Homo in carne subsistens eum videre nequit : ibi enim sedet, ubi thronus Dominicus est.*»*

Variæ lectiones et notæ.

99 σπεύδω add. Ced. 9 προμύθη. cod. προμυθηθέντες Ced. 10 κατ' ἀ. ὑποπτάσειεν Ced. 11 Ἀνθρωποι κατ' add. Ced. 12 Joan. xiii, 35. 13 μ. μου Ced. 14 μετ' ἀλλήλων Ced. 15 καὶ κακίαν add. Ced. 16 τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας cod. 17 ἤχθησαν Ced. ἀνήχθη· cod. 18 I Cor. xiii, 4. 19 I Joan. iv, 16. 20 Ced. 584,4 — 585,2. π. τοῦ ἐπισκόπου δεηθέντος τοῦ Θεοῦ ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστὶν ὁ Χρ. Παρ. 1766. 21 Ἄ. ὄνομα αὐτῷ Ced. 22 ἔγνων cod. 23 τινὰ add. Ced. 24 ὁ. εἶπε Ced. 25 ἐπισχών Ced. 26 ἔχης τί λυπησαι cod. 27 ταύτη cod. 28 τὸν πρ. μοι Ced. 29 «*Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις ;*» λέγω αὐτῷ· «*Ναί·*» ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει μοι Ced. in codice forsān ex homoioteleuto omissum. 30 ἐστὶν add. Ced. Γαῖνδ· Ἀρχαδίῳ ἀντάρας πολλὰ δεινὰ τῇ πόλει ἐβράσατο· πολέμου δὲ [πολλοῦ] συμβραγέντος κατὰ τε γῆν καὶ θάλατταν, αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀπόλωτο cod. in textu cf. Ced. 574,21-575,4 : Ἐγὼ ἢ ἔτι Γ. συρανεῖ κατὰ Ἀρχαδίου· καὶ π. κακὰ τῷ Βυζαντίῳ ἐπιθελίξασθαι π. σὺν τοῖς ἐαυτοῦ στρατεύμασιν.

Adversus Arcadium insurrexerunt Isauri depr-
dantes usque ad Cappadociam.

Sub ipso advenerunt reliquiae sancti prophetae
Samuelis, et depositae sunt in ejus templo prope
Heblomur.

Aegrotavit autem imperator et decessit.

CCIV. Regnum Theodosii Minoris.

Post Arcadium regnavit Theodosius, filius ejus,
annos quadraginta duos; et egressus ad equitandum
in Campo, decidens cum equo mortuus est.

Hic Chalcoopratis Deiparæ Virginis templum ædi-
ficavit, quod antea synagoga Judæorum fuerat.

Murum e parte solidæ terræ destruxit et adjectis
duobus aliis intervallis alium murum sexaginta
diebus ædificavit.

Sub illo septem pueri qui Ephesi martyrrium,
Decio regnante, subierant, post annos trecentos
septuaginta duos surrexerunt.

Magnus etiam terræmotus et tremendissimus
Constantinopoli accidit, ita ut muri civitatis ca-
derent et pleraque pars ejus diversis in locis de-
strueretur: quo tempore vicus et plateas Thraciæ,
Ponti, Bithyniæ, Phrygiæ ac Galatiæ terræmotus
per tres menses agitavit. Ideoque imperator cum pa-
triarcha Proclo totaque civitatis multitudine, nudis
pedibus, per dies multos litanias ibant canentes.

In his diebus supplicationum, accidit ut puer ex
populo in aerem sustolleretur et quadam angelica
docuit institutione Trisagion sacrum intonaret. C
Statim autem ac puer absolvisset et quod fuerat
e locis annuntiavisset, et cum eo turbæ eandem
melodiam edidissent, cessavit terræmotus calamitas
(ut puer mortuus est).

Sub Theodosio Aspar et Ardaburius Orientis et
Occidentis domestici electi sunt.

Atticus autem patriarcha, cum quemdam Judæum
paralyticum catechizasset, et deinde baptizavisset,
sanum præter expectationem ex baptisterio re-
duxit.

CCV. De tertia synodo.

Habita fuit Ephesi ducentorum Patrum tertia
synodus, anno decimo tertio regni Theodosii Mino-
ris, Arcadii filii.

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁰⁸ Maii 2. — Ced. 602, 8-10: Μετὰ δὲ τινα χρόνον ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ἰπ. καὶ συμπεσόντος αὐτοῦ τοῦ Ἰππου, κ. τ. λ. ⁴⁰⁹ μῆνας β', Ced. 586, 21, ἔτη λγ' Leo I ⁴¹⁰ 450 Junii 20. ⁴¹¹ 450 — Ced. 602, 5, 6: Τότε (τῷ μβ' ἔτει) καὶ τὴν τῶν Χαλκοπρατιῶν ἐκκλησίαν τῇ Θεοτόκῃ ἀνήγειρε, σ. 1. πρ. οὖσαν. ⁴¹² 446? — Ced. 598, 19-599, 1: Τῷ κς' ἔτει — Κύρος — καταλύσας τ. χ. τ. ΚΠ. καὶ πρ. ἀ. δ. β', οὐκοῦμαι ἐ. τ. δι' ἡ. ζ'. ⁴¹³ 412. ⁴¹⁴ ρμ' inde a Decio 251-253, ρ' Ced. ρκα' Anastasius, ρδ' Theophanes. ⁴¹⁵ 438 Ced. 599, 19-21: 'Ἐπὶ τούτου (τῷ κη' ἔτει) σεισμοὶ μεγάλοι γέγονασιν ἐν ΚΠ. ἐν μηνὶ δ', ὥστε φοβηθέντες τοὺς ἐν Βυζαντίῳ ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ λεγομένῳ Κάμπῳ διατρίβειν. ⁴¹⁶ Ced. 599, 21-600, 8: Τὸ γού' εἰρημένου πατριάρχου μετὰ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ταῖς λιταῖς ἐκείσε προτκαρτεροῦντος, περὶ ὧραν γ', ἄνω πάντων ὀρώντων ἡρπάγη νεανίας εἰς τὸν ἀ. καὶ ἤκουσε θείας φωνῆς παρβεγγυώτης αὐτῷ ἀναγγεῖλαι τῷ ἐπι- σκόπῳ καὶ τῷ λαῷ λιτανεύειν οὕτω, κ. τ. λ. ⁴¹⁷ 425? — Ced. 589, 6-14: Τῷ κς' ἔτει. ⁴¹⁸ Ced. 587, 16-18: Τῷ β' ἔτει Ἀττικὸς ἐπ. ΚΠ. Ἰ. ⁴¹⁹ v. πείσας τε καὶ β. Ced. ⁴²⁰ ἐξήγαγε Ced. ⁴²¹ Σύνοδος γ' ἐν Ἐφῆσι: εἰσὶν ἀπὸ τῆς β' εἰς τὴν γ' ἔτη μδ' (μα' cod.)? Scholion a secunda manu. ⁴²² 431 — Ced. 594 9 12: Ἰψ κα' τοῖνον ἐνιαυτῷ τῆς Θ. β. ἢ ἐν Ἐ. ἀγία καὶ οἰκουμένη κη' σ. τῶν σι' π. συνηθροίσθη χρόνον ἀγούσα ἀπὸ μὲν τῆς β' μα', ἀπὸ δὲ κτισσεως κόσμου εθισ'.

(7) Ἐπὶ Ἀρκαδίου ἀντήσαν οἱ Ἰσαυροὶ πρ-
δεύοντες ζω; Καππαδοκίας.

(8) Ἐπὶ αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ τὰ λείψανα τοῦ ἀγίου
προφήτου Σαμουὴλ καὶ ἀπετέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ
πλησίον τοῦ Ἐβδόμου.

(9) Ἀρβρωστήσας δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τελευτᾷ.

ΣΔ'. Βασιλεῖα Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ.

⁴²³ Μετὰ δὲ Ἀρκαδίον ἐβασίλευσε Θεοδόσιος, ὁ
υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη μβ' ⁴²⁴. Καὶ ἐξελθὼν Ἰππασιῆσαι
(ἐν τῷ Κάμπῳ), συμπεσὼν τῷ Ἰππῳ ἐτελεύτησεν ⁴²⁵.

⁴²⁶ (2) Οὗτος ἐν τοῖς Χαλκοπρατιοῖς ναὸν ἔκτισε
τῆς Θεοτόκου, πρότερον οὖνα συναγωγὴν Ἰουδαίων.

⁴²⁷ (3) Καὶ τὸ χερσαῖον τείχος τῆς πόλεως; κατα-
λύει καὶ προσθεῖς ἄλλα δύο διαστήματα, ἀποδόμη-
σεν ἕτερον τείχος δι' ἡμερῶν ε'.

⁴²⁸ (4) Ἐπὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἐν Ἐφῆσι μαρτυρήσαν-
τες παῖδες ζ' ἐπὶ Δεκίου, ἀνέστησαν μετὰ ἔτη τοξ' ⁴²⁹.

⁴³⁰ (5) Καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν ΚΠ. καὶ
φοβερώτατος, ὥστε πεσὶν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως; καὶ
τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς **499** ἐν διαφοροῖς τόποις
καὶ μέντοι καὶ κόμας; καὶ χώρας τῆς τε Θράκης
καὶ Πόντου, Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας, καὶ Γαλατίας,
καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς; ἐπὶ μῆνας γ' διὰ καὶ ὁ
βασιλεὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ Πρόκλῳ καὶ παντὶ τῷ
πλήθει τῆς πόλεως; ἀνυπόδητος; ἐλιτάνευεν ἐπὶ πολ-
λὰς ἡμέρας.

⁴³¹ (6) Ἐν αἷς; λιτανευόντων αὐτῶν, συνέθη παιδίον
ἀρπαγῆσαι ἐκ τοῦ λαοῦ εἰς τὸν ἀέρα καὶ μνηθῆναι C
ὕπ' ἀγγελικῆς τινοῦ διδασκαλίας; τὸν τρισάγιον
ὄμιον. Τοῦ δὲ παιδὸς ἀπολυθέντος καὶ τὸ μνηθὲν
ἀπαγγελῆσαντος, καὶ τούτο μετ' αὐτοῦ μελωδησάν-
των τῶν ὄχλων, παρατυχῶς ἐκόπασεν ἡ τοῦ σεισμοῦ
ἀπώλεια (καὶ τὸ παιδίον ἀπέθανεν).

⁴³² (7) Ἐπὶ Θεοδοσίου Ἀσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος
προχειρίζονται δομέστικοι Ἀνατολῆς; τε καὶ Δύ-
σεως.

⁴³³ (8) Ἀττικῷ δὲ πατριαρχοῦντος Ἰουδαῖόν τινα
παράλυτον νοσητέσας ⁴³⁴, εἶτα βαπτίσας, ὕγιη (πα-
ραδόξως;) ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἀνήγαγε ⁴³⁵.

ΣΕ'. Περὶ τῆς γ' Συνόδου ⁴³⁶.

⁴³⁷ Καὶ ἡ γ' γέγονε σύνοδος τῶν ἐν Ἐφῆσι ὁ
Πατέρων, συναλθούσα τὸ πρότερον ἐν ἔτει ιγ' τῆς
D Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ βασιλείας, υἱοῦ Ἀρκαδίου.

“ (2) Ἦ; ἤγουντο Κύριλλον Ἀλεξανδρίας, Α δὲ εἰπὼν καὶ τὸν τόπον Κελσεστίου τοῦ Ῥώμης, Ἰουδανάτιος Ἱεροσολύμων (Ἰουάννης Ἀντιοχείας, κατὰ Νεστορίου ἐπισκόπου ΚΠ. παρόντος καὶ αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ), λέγοντος “ μὴ λέγειν “ Θεοτόκον τὴν (ἄγιαν) **500** Θεοτόκον (Μαριάν), ἀλλὰ Χριστοτόκον (καὶ Κυριοτόκον), καὶ δύο υἱοὺς ἐπι “ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μυθολογούντος καὶ δύο ὑποστάσεις, καὶ ἄλλον μὲν εἶναι τὸν Λόγον τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, ὕστερον δὲ τὸν ἐκ Μαρίας τεχθέντα ἄνθρωπον, κατὰ σχέσιν δὲ ἐνωθέντα τῷ Θεοῦ Λόγῳ “, καὶ ὁμωνύμως “ αὐτῷ ὕμν λεγόμενον.

“ (3) Τοῦτον προσκληθέντα παρὰ τῆς συνόδου καὶ μὴ ἀπαντήσαντα ἐκκλησιαστικῶς καθελούσα ὡς μὴ θελήσαντα τοῖς ὀρθοῖς δόγμασι· συνθέσθαι, ἀνεθεμάτισαι “, μίαν δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καθ’ (131) “ Β ἔνωσιν ὑπόστασιν καὶ δύο φύσει· σαφῶς ἔδογματισαι, τὸν αὐτὸν εἶναι (καὶ)· Θεὸν καὶ ἄνθρωπον καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν κυριῶς καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον.

“ (4) Ἰουάννης δὲ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος μετὰ τὴν Νεστορίου καθάρσει καταλαμβάνει· καὶ λυπηθεὶς ὅτι χωρὶς αὐτοῦ καθηρέθη Νεστόριος, παραλαβὼν τοὺς συνέλθοντάς αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς ἦν καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου “ ἐπίσκοπος καὶ Ἰβας Ἐδέσσης, καθάρσει ὑπαγορεύει τοῦ ἐν ἁγίοις Κυριλλοῦ καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου ὡς παρὰ τὸν κανόνα τῆς Ἐκκλησίας ποιησάντων τὴν σύνοδον. Οἱ δὲ περὶ Κύριλλον μέμφονται ὡς ἄθεσμα καὶ ἄτοπα τὰ παρ’ αὐτῶν γινόμενα. Καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐφεσίων διαφερόμενοι ἀλλήλοις διεστῆσαν, οἱ τε “ Α Ανατολικοὶ καὶ [οἱ] Αἰγύπτιοι. C

“ (5) Μετὰ δὲ ταῦτα σπουδῆ τοῦ βασιλέως ἠνώθησαν, συμφρονήσαντες καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ τῇ ἐκταθείσῃ ἐν Ἐφέσῳ ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ τῇ κατὰ Νεστορίου καθάρσει· ἐγγράφον ἐπιστολὴν τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι διὰ Παύλου τοῦ ἐπισκόπου Ἐφέσης “ ἀποστειλάντες.

“ (6) Νεστόριος δὲ ἐξώρισθη εἰς Ὀασιν “.

“ (7) Ἀττικῶ δὲ τελευτήσαντος, Σισίνιος πατριάρχης προχειρίζεται· τοῦτου δὲ τελευτήσαντος “, ὁ Νεστόριος “· τοῦτου δὲ κατὰρθέντος, Πρόκλος ἀνε’ αὐτοῦ χειροτονεῖται, **501** ὅτε καὶ τὸ λείψανον τοῦ Χρυσοστόμου ἐν τῇ πόλει μετακομισθῆ. Ἰσασύτως καὶ τὰ λείψανα Στεφάνου καὶ Λαυραντίου.

“ (8) Ὁ δὲ τῶν Περσῶν φύλαρχος ἦλθε πολεμήσαι Θεοδοσίῳ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλε κατ’ αὐτοῦ πατρικίον καὶ στρατὸν ἐνοπλον. Τοῦ δὲ παραταξαμένου εἰς πόλεμον, δηλοῖ αὐτῷ ὁ φύλαρχος λέγων “· εἰ ἐτι ἔχεις ἕνα δυνατὸν ἐκ τοῦ λαοῦ σου ἰσχύοντα μονομαχεῖσαι καὶ νικῆσαι ἕνα Πέρσην μονομάχον, εὐ-

Synodo praefuerunt Cyrillus Alexandriae, locum Coelestini papae Romae tenens, Iuuenalis Hierosolymae, Joannes Antiochiae, contra Nestorium, Constantinopolis episcopum, qui et ipse Ephesi aderat : hic docebat non dicendam Deiparam sacram Deiparam Mariam, sed Christiparam et Dominiparam. Fabulabatur etiam in Christo Dei duos filios et duas personas, aliam quidem esse Verbum ex Patre genitum, postremum autem hominem ex Maria natum, accidenti statu Verbo Dei unitum et cum ipso per homonymiam Filium appellatum.

Hunc, cum advocatus a synodo, non paruisset, synodus canonicè deposuit ut orthodoxis dogmatibus subscribere recusantem, et anathematizavit. Unam autem Christi et Dei nostri per unionem personam duasque naturas aperte docuit, ne non illum esse Deum et hominem, sanctamque Mariam vere et proprie Deiparam.

Joannes autem Antiochiae episcopus post Nestorii depositionem advenit; moleste ferens quod, ipso absente, depositus esset Nestorius, igitur episcopi qui cum ipso venerant et inter quos erant Theodoretus, Cyri episcopus, et Ibas Edessae, suavitè depositionem sancti Cyrilli et Memnonis Ephesiorum episcopi, utpote qui contra canonem Ecclesiae synodum tenuerint. Erga Cyrillum autem criminantur quod iniqua et injusta sunt ea quae ab ipso facta sunt. Et sic ab Ephesiorum urbe discedentes alii alio, Orientales et Aegyptii, dispersi sunt.

Postea vero studio imperatoris adunati sunt, et Orientales orthodoxae fidei Ephesi definitè Nestorique depositioni consentientes, epistolam scripserunt, quam ad Alexandrinos per Paulum Emesae episcopum miserunt.

Nestorius autem exsulatum in Oasim missus est.

Attico vero defuncto, Sisinius eligitur patriarcha; hoc autem mortuo, Nestorius; quo deposito, Proclus in ipsius locum ordinatur, et tunc Chrysostomi reliquiae in urbem transferuntur. Similiter autem reliquiae Stephani et Laurentii.

Princeps autem Persarum cum Theodosio pugnaturus venit; sed imperator adversus illum misit Patricium et validum exercitum. Cui in praedium prodeunti, dux Persarum dixit : « Si quinquam habes ex populo tuo qui possit singulari certamine pugnare vincereque singulatum pugnantem unum Persarum, libens con-

Variae lectiones et notae.

“ Ced. 594, 12-19. “ Η ἤρχον Κ. Ἀ. ὁ Κ. πάπα Ρ. τὸν τόπον διεῖπε καὶ Ἰ. “ τοῦ κατὰ κράτος Νεστορίου add. Ced. “ μὴ εἶναι Ced. “ τοῦ ἐνός add. Ced. “ τὸν Θεὸν Λόγον Ced. “ ὁμ. καὶ αὐτὸν λ. ὕμν Ced. “ Ced. 594, 19-595, 2. “ καὶ χειροτονήθη Μαξίμιανὸς πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς Μεγάλης ἐκκλησίας; Ced. “ Ced. 505, 3-12. “ Θ. Τύρου Ced. “ Ced. 595, 12-15. “ Ἐδέσσης; cod. “ Ced. 595, 16. “ Ἄλλοι δὲ γράφουσιν ἐν τῇ Θάσση, κ. τ. λ. Ced. “ 428, Oct. 10 — Ced. 595, 1-4. Τῷ ἰθ’ εἶσι τοῦ προφήτου Ζαχαρίου τὰ λ. καὶ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στ. καὶ Λ. ἀπειθήσαν· τότε πρώτως καὶ ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου. “ 428. “ ἐπετελέσθη. “ 422 454 — Ced. 599, 5-14. Κατὰ Περσῶν στρατηγούντος Πρωκοπίου (ἔτσι κ’) δηλοῦται· αὐτῷ παρὰ τὸν Πέρσου. “ ὅτι θύσωμεν μονομάχους, καὶ οἷος ἂν ἤτε θῆη, διδόντω τὸ μέρος αὐτοῦ π. ἐπι χ. ν. Ced.

ventionem pacis ad annos quinquaginta faciam ; si autem victus fuerit, accipiam quinquaginta centenaria. » Et ita alius Persam loricatorum, et alter Gothum comatum et instructum inter duos exercitus produxerunt. Persa vero prior lanceam vibrans irruit; sed Gothus ietum dexteram declinans vulneravit illum juxta Gothicum morem, et ex equo dejiciens statim occidit. Hoc autem facto, dux Persarum conventionem pacis juxta promissionem suam fecit.

Rex aliquando ad venandum egressus, omnibus qui cum ipso erant ignorantibus, itinere longo venit ad quemdam monachum in cella sedentem prope Constantinopolitana suburbia.

Quem quidem cognovit senior, sed illum tanquam gregarium militem recepit. Cum autem rex a via et astu esset defatigatus, miscuit panos senior et infundens acetum et oleum, manducavit rex et bibit aquam.

Et dixit ad monachum : « Scis quis ego sim, Pater? » Monachus autem dixit : « Deus te cognoscit. » Et rex ait : « Ego sum Theodosius imperator. » Et surgens monachus profunde salutavit eum. Dixit igitur rex : « Beati certe vos estis, monachi, quibus non est cura de mundo. Vere enim dico tibi, Pater : in palatio natus sum et nunquam tanta cum voluptate cibum ac potum sumpsi. »

Adveniente autem populo, coram omnibus senioresm digne honoravit rex, et cum jussisset eum pro cunctis orare, cum pace summi iter repetit. Ab hac die multum honorabat eum rex : sed exurgens senior fugit et in Ægyptum reversus est.

CCVI. De translatione Chrysostomi.

Idem rex mittens Chrysostomi reliquias transtulit ex Comanis, ubi decesserat in exilio pulsus ab Eudoxia, ipsius matre. Multum enim rogaverat regem Proclus qui tunc erat in Constantinopolitana sede, ut hanc translationem faceret; et tum facta est. Honorifice deposuit illum in templo Sanctorum Apostolorum.

Uxor autem Theodosii imperatoris Eudoxia hoc accidit. Philosophus ex Athenis in Græcia, tres habens filios et filiam unam, moriens filiis reliquit hereditatem et omnem ipsius substantiam; filiae

ὄψεως ποιῶ τὰ πίκτα τῆς εἰρήνης; ἐπὶ χρόνους ν. εἰ δὲ ἤττηθείη, λαμβάνειν με κεντηνάρια ν.⁶⁶. Καὶ οὕτως ἔ μὲν Πέρσῃ; κατάρρακτον, ὃ δὲ Γότθος κήμητα ἱνοπλῶν μεταξὺ τοῦ πλῆθους παραστήσαντες εἰς μονομαχίαν, πρῶτος ὁ Πέρσης ὀρμήσας δορυφόρος· ὃ δὲ Γότθος δεξιὸν πλαγιάσας ἐσώκισεν αὐτὸν κατὰ τὸ Γοθικὸν ἔθος, καὶ τοῦτον ἐκ τοῦ ἵππου καταγαγὼν, αὐτίκα ἀνέβλεν.⁶⁷ Καὶ τοῦτου γεγονότος, ἐποίησεν ὁ Περσῶν φύλαρχος; εἰρήνης πίκτα κατὰ τὴν ὁπότερα αὐτοῦ.

⁶⁷ (9) Τοῦ δὲ βασιλέως κνηγῆσαι ἐξελθόντος, τοῦ; σὺν αὐτῷ πάντας διαλαθῶν, ἤλθε διὰ μακρᾶς ἰδοῦ πρὸς τενα μοναχὸν ἐν καλλίῳ καθεζόμενον πλησίον τῶν προσαστειῶν ΚΠ.

⁶⁸ (10) Ὃν ὁ γέροντ ἀπέγνω μὲν, εἰδέξατο δὲ ὡς ἕνα τῶν στρατιωτῶν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐκ τῆς ἰδοῦ καὶ τοῦ καύσωνος ὀλιγορήσαντος, ἔβραξεν ἄρτους ὁ γέροντ καὶ βραλῶν ὄβος καὶ ἑλατον, ἔφαγεν ὁ βασιλεῦ; καὶ ἔπιεν ὕδωρ.

⁶⁹ (11) Καὶ φησι πρὸς τὸν μοναχόν· « Ὁ δας τί; εἰμι, Πάτερ; » Ὁ δὲ μοναχὸς εἶπεν· « Ὁ Θεὸς οἰεῖ σε. » Καὶ ὁ βασιλεῦ; εἶπ· « Ἐγὼ εἰμι Θεοδοσίος ὁ βασιλεῦ;. » Καὶ ἀναστά; ὁ γέροντ προσκύνησεν αὐτόν.⁷¹ Εἶπεν οὖν ὁ βασιλεῦ;· « Μακάριοι⁷² εἰσι ὄντως ὑμεῖ; οἱ 502 μοναχοὶ καὶ ἀμέριμνοὶ τοῦ κόσμου· ἐπ' ἀληθείας γὰρ λέγω σοι, Πάτερ⁷³, ἐν τῷ πικλασίῳ ἐγενήθησιν καὶ οὐδέποτε μεθ' ἡδονῆ; ἀπῆλαυσα βρώσεως (τοιαύτης) καὶ πόσεω;, καθὼς σήμερον. »

⁷⁰ (12) Τοῦ δὲ λαοῦ φθάσαντος, καὶ ἐνώπιον πάντων ἀξιοπρεπῶ; τιμήσαντος τὸν γέροντα καὶ πάντας ἀξιοθῆναι τῆς εὐχῆ; αὐτοῦ τοῦ βασιλέως προστάξαντο;⁷⁴ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἑδρὸν αὐτοῦ μετ' εἰρήνης;⁷⁵ Καὶ ἀπὸ τότε (131b) ἔτιμα αὐτόν ὁ βασιλεῦ; (μεγάλως). Ὁ δὲ γέροντ ἀναστά; ἔφυγε καὶ πάλιν ἤλθεν⁷⁶ εἰς Αἴγυπτον.

ΣΤ. Περὶ τῆς Ἀνακκομιθῆ; τοῦ Χρυσσοτόμου.

⁷⁷ Ὁ αὐτὸ; βασιλεῦ; ἀποστείλα; ἀνεκώμισαι ἐθελήσανον τοῦ Χρυσσοτόμου ἐκ Κομάνης ὅπου ἦν τελευτήσας ἐξορισθεῖ; ὑπὸ Εὐδοξίᾳ; τῆ; μητρός αὐτοῦ, πολλὰ δεηθεῖ; τοῦ βασιλέως ὁ Πρίοκλος ὁ τότε τὸν τῆ; ΚΠ. Ἰθάνων ὄνον, τοῦ ἀνακομίσαι αὐτὸ, ὃ δὴ καὶ γέγονε· καὶ ἀπέστρετο αὐτὸν ἐντίμως ἐν τῷ ναιῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

⁷⁸ (2) Περὶ δὲ τῆ; γυναικῆ; Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως; Εὐδοκίᾳ; οὕτω συμβέβηκε· Φιλόσοφος; ἐν ταῖ; ἐν Ἑλλάδι; Ἀθήναι;, ἔχων υἱοῦ; γ' καὶ θυγατέριαν τελευτῶν, τοῖ; μὲν υἱοῖ; κατέλειπε κληρονο-

Variae lictiones et notæ.

⁶⁶ Δίδωσιν οὖν ὁ στρατηγὸ; Προκόπιος; Ἀρεόβινδον κ. τῶν φοιδαράτων, ὃ; σὺκιστρον κατέχων τὸν Πέρσῃ; ἑα. καὶ κατενεγκῶν ἐκ τοῦ ἰ. ἀπέκτεινε Ced. ⁶⁷ Καὶ γέγονε π. ἑ. μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Π. εἰσελθὼν δὲ Ἀρ. ἐν τῇ πόλει — προήχθη ἕπατος Ced. (436.) ⁶⁸ Ced. 595,22-24. Ὁ βασιλεῦ; δὲ κ. ἐξελθὼν τοῦ; κ. τ. λ. ⁶⁹ Ced. 595,24-596,4. ⁷⁰ Ced. 496,4 11. Καὶ φ. ὁ βασιλεῦ; οἰεῖ; ⁷¹ εὐθὺ; αἰδ. Ced. ⁷² αὐτῷ Ced. ⁷³ καὶ τρισμακάριος Ced. ⁷⁴ ὅτι add. Ced. ⁷⁵ ἡδονῶν Ced. ⁷⁶ Ced. 596,12-16. ⁷⁷ μελεῦσαντος τοῦ β. Ced. ⁷⁸ Καὶ ἤρασε ἀπὸ τ. τιμῶν ἁ. ὃ β. Ced. ⁷⁹ ἀπῆλθεν Ced. ⁸⁰ 458 Jan. 27. — Ced. 599, 11. Τῷ κη' εἶτε — Πρίοκλος — ἐπ. ΚΠ. προχειρίζεται, ὃ; τὸ τοῦ Χ. λ. ἀνακομίζει τῷ λ. ἔτει καὶ εἰς τὸν τῶν ἀπκ. ἀποτίθαι ναόν. ⁸¹ Ced. 590,8-12. Τῷ η' εἶτε ἐτελεύτησεν ἐν Ἀ. Λεόντιος; ὁ φιλόσοφος, ὃ; ἔγραψεν ἐν τῇ δ. αὐτοῦ· « Τῆ; μὲν οὐσίαν μου π. κατὰ κληρῶν τ. ὑ. μου, Ἀ. δὲ τῇ ἐμῇ θ. ἀφίω ὁ χρυσίον ν. β'. ἁ γὰρ ἁ. ἡ τ. αὐτῆ; »

μίαν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ πᾶσαν· τῇ δὲ θυγα-
τρὶ νομίματα ρ', οὕτως εἰρηκώς ἐν τῇ διαθήκῃ·
« Ἀθηναῖδι τῇ ποθεινοτάτῃ θυγατρὶ θέλω δοθῆναι
νομίματα ρ', καὶ μόνον. Ἄρκει γὰρ αὐτῇ ἢ αὐτῆς
τύχη. »

⁸¹ (3) Ἦτις μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν μηδὲν
λαβοῦσα παρὰ τῶν ἀδελφῶν, ἤλθε πρὸς τὴν Πουλ-
χερίαν τὴν ἀδελφὴν Θεοδοσίου, **503** κατεγκαλοῦσα
τοὺς ἀδελφούς. Ἡ δὲ θεασαμένη τὸ εὐπρεπὲς καὶ
ἐλλόγιμον αὐτῆς, καὶ μαθοῦσα παρὰ τῆς θείας αὐ-
τῆς, ὅτι παρθένος ἐστίν, βαπτίζει αὐτήν· ἦν γὰρ
Ἑλληνίς, καὶ Εὐδοκίαν μετωνόμασε.

⁸² (4) Καὶ συνῆψεν αὐτὴν τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ πρὸς
γάμον (συνευδοκούντος καὶ τοῦ προσφιλεστάτου
Παυλίνου, ὃς γενόμενος μάλιστα ἐτιμήθη μισζώνως
ὡς συνεργὸς καὶ παράνομφος. Καὶ μέντοι καὶ τοὺς
ἀδελφούς αὐτῆς— μεταστειλόμενος, ἀξίωματικὸς
ἐποίησε).

⁸³ (5) Μετὰ ταῦτα συνέβη προσελθεῖν τὸν βασιλεῖα
κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανίων καὶ Παυλίνον ἀη-
δισθέντα μὴ εὐρεθῆναι μετὰ τοῦ βασιλέως· καὶ ἐπὶ-
δωκᾶ τις πένης· τῷ βασιλεῖ μῆλον φρυγιατικὸν μέγα
σφόδρα, ὅπερ δεξάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ θαυμάσας
καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἔδωκε τῷ πένητι νομίματα
ρ', τὸ δὲ μῆλον ἀπέστειλε τῇ βασιλίῳ, ἢ δὲ τῷ
Παυλίῳ, ὃ δὲ τῷ βασιλεῖ εἰσερχομένῳ ἐν τῷ πλά-
τιῳ. Ὁ δὲ βασιλεὺς λαβὼν τοῦτο καὶ ἐπιγνούς ἐξή-
τει αὐτὸ παρὰ τῆς βασιλίσσης· ἢ δὲ εἶπεν ὅτι
« Ἐφαγον αὐτό; » καὶ ὀρκίσας αὐτὴν κατὰ τῆς ἑαυ-
τοῦ σωτηρίας, ἠρνήσατο ἡμεμῶντερον. Τότε ὑπέδειξε
αὐτῇ τὸ μῆλον. Ἡ δὲ ἰδοῦσα αὐτὸ κατησχύνθη καὶ
ἔμεινε ἀφωνος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς κατ' αὐτῆς
καὶ ὅτι ἐρώσα τοῦ Παυλίνου τὸ μῆλον ἔπεμψεν αὐτῷ
καὶ διὰ τοῦτο ἠρνήσατο. Καὶ παραυτίκα τὸν Παυλί-
νον ἀνέβλε.

⁸⁴ (6) Ἡ δὲ βασίλισσα Εὐδοκία ἐπὶ τοῦτο λυπη-
θεῖσα, τὸν βασιλεῖα παρεκάλει εἰς Ἱερουσόλυμα αὐτὴν
ἀποσταλῆναι εὐχῆς χάριν. Ὁ δὲ εἶξας τῇ αὐτῆς
αἰτήσῃ, τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐξεπλήρωσεν.

504 ⁸⁵ (7) Τῆς δὲ παραγενομένης, πολλὰ καὶ
μεγάλα κατορθώματα πεποίηκεν, ἀνανεώσασα τὰ
τείχη Ἱερουσαλήμ.

(8) Εἰς λόγους δὲ τινὰς ἐρχομένης αὐτῆς πρὸς
τινας, τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι· « Περὶ ἐμοῦ Δαυὶδ εἶρηκεν ⁸⁶
Ἀγάθων, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών· καὶ
εἰκοδομηθήτω τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ. »

A autem nummos centum, in testamento declarans :
« Athenaidi charissimæ filię volo dari centum
nummos nec amplius : sufficit enim illi fortuna
ipsius. »

Hæc post mortem patris cum nihil a fratribus
accepisset, venit ad Pulcheriam, Theodosii sororem,
de fratribus conquestura. Ipsa vero, mirans illius
decorem ac nobilitatem, a matertera ejus discens
illam esse virginem, baptizavit eam, erat enim gen-
tilis, et cognominavit eam Eudoxiam.

Et proprio fratri dedit eam uxorem, consentiente
dilectissimo Paulino, qui, magister effectus, valde
honoratus est, ut auxiliator et paranympus. Fra-
tres autem illius accessitos ad honores evexit.

Accidit postea ut rex in publicum prodiret in die
Epiphaniæ, et Paulinus vexatus non inveniretur cum
rege; deditque quidam pauper regi malum phrygium
miræ magnitudinis, quod rex accepit et miratus
est cum omni cœtu. Tunc pauperi datis centum
nomismatibus, malum imperatrici misit; hæc autem
Paulino; qui item imperatori in palatium regresso.
Rex autem, isto accepto et recognito, postea repetiit
illud a regina. Quæ dixit : « Illud manducavi; » et
cum urgeret eam ut per salutem suam juraret, con-
stanter recusavit. Tunc ostendit ei malum. Hæc
autem, illo viso, erubuit et absque voce remansit.
C Rex iratus est adversus eam, eo quod amore Pau-
lini malum ad eum misisset, et denegavisset. Et
Paulinam extemplo interfecit.

Imperatrix Eudoxia de hoc contristata regem ro-
gavit ut ipsam Jerusalem, orandi gratia, dimitte-
ret. Qui petitioni ejus acquiescens, ipsius deside-
rium implevit.

Quæ cum illuc venisset, multa magnaque vir-
tutis opera, muros Jerusalem renovans, fecit.

Sermonibus quondam habitis cum quibusdam,
dixit : « De me David locutus est : Benigne fac,
Domine, in bona voluntate tua Sion; et ædificentur
muri Jerusalem. »

Variæ lectiones et notæ.

⁸¹ Ced. 590,12-17. Ταύτην τὴν Ἀθηναῖδα ἐξ Ἀθηνῶν εἰσαχθεῖσαν θ. ἢ Πουλχερία κάλλιε σώματος διαπρέ-
πουσαν καὶ συνέσει ψυχῆς καλλυνομένην καὶ λόγῳ κεκοσμημένην πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον ΚΠ. Ἀττικόν (405,
526) ἀποστειλάσα ἐδάπτισεν Ε. μετονομάσασα. ⁸² Ced. 590,17,18 : « Ἦνενα καὶ τῷ αὐτῆς ἀδ. καὶ βασιλεῖ
συνέλευσεν εἰς γυναῖκα. ⁸³ 440—Ced. 591,2-15 : Τῇ οὖν ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων θ. ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀπόντος
τοῦ βασιλέως, προσήγαγέ τις αὐτῷ ἐξ Ἀσίας π. μ. μ. καὶ ὑπερφύλας, ὃ ἀπ. τῇ Ἀγούστῃ δεδωκώς τῷ π.
ν. ς', αὐτῇ δὲ νοσοῦντι τότε Π. ἀπ. ἀρραβῶνα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς· ὃ δὲ Παυλῖνος ἀγνῶν μετὰ β' ἡμέρας
ἀπ. αὐτὸ τῷ β. ὃ δὲ β. τ. γνωρίσας ἐκρυψε καὶ λέγει τῇ Ἀγούστῃ· « Ποῦ ἐστὶ τὸ μῆλον, ὅπερ σοὶ ἀπέστειλα; »
ἢ δὲ εἶπε· « Ἐφ. ἀ. Καὶ πάλιν ὤρκωσεν ἀ. τὴν σ. αὐτοῦ λ. μή τινα τοῦτο πείπομας. » — « Ἡ δὲ πάλιν
εἶπε φαγεῖν αὐτό, προσθεῖσα τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως. Τ. εἰς ὄργην κινήσει ὁ βασιλεὺς καλεῖται τὸ μ.
εἰσενεθῆναι, τὸν δὲ Π. ἀποστειλάς τῃ νυκτὶ ἐκείνῃ ἀπεκεφάλισεν. ⁸⁴ 444 — Ced. 591,15-17 cf. 601,15-
602,2 : Ἐκτοτε δὲ γέγονε μεταξὺ αὐτῶν λύπη καὶ ἀπομερισμός· γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Ἀγούστα, καὶ
αἰσχυνθεῖσα ὡς ὕβριστη, ἐξώρμησεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους. τοῦτ. cōl. ⁸⁵ Ced. 591,20-21. ⁸⁶ Ps. 11, 18.

Cum jam mortura esset, nihil sibi consciam esse A
de Paulini crimine confessa est.

Proelo defuncto, Flavianus, vir sanctissimus,
Ecclesiae praepositus est.

Ex Gothis provenerunt gentes quatuor, quae sunt
Hypogothi, Gepides et Vandali, ex quibus Arabes; et
coeperunt incursare Romanorum terram.

CCVII. Regnum Marciani.

Post Theodosium Marcianus, gener ejus, regnavit
sex annos. Cum enim Theodosius defunctus esset et
hoc ulli nondum innotuisset, Pulcheria imperatoris
soror postquam arcessisset illum et senem et milita-
rem, prudentia honestaque vitae commendabilem,
dixit ad eum: «
Quoniam imperator defunctus est B
et ex omni coetu elegi te virum virtute praecclarum, da
mihī fidem, quod virginitatem meam, quam novi
Domino, custodies integram, et te imperatorem
proclamo. Cum igitur istud jurejurando promi-
sisset, advocavit illa patriarcham Anatolium et
senatum, et imperatorem eum proclamavit.

Quae postquam egregia fecisset opera, multas-
que domos oratorias erexisset cum pauperum
asylis, et hospitibus et monasteriis, inter quae Sancti
Laurentii templum, virgo decessit, Marcianum re-
gūi successorem relinquens.

Erat autem cunctis exornata virtutibus. Ipsa nam-
que fratrem Theodosium in omnibus instruxerat, C
qualia sunt mores et sermones, et incessus, et ri-
sus et vestium indumentum, sessio, et statio In
primis autem erga Deum pietatem sedulo docuerat
eum.

Ipsa vero natura piger et incautus erat ad omnia,
praesertim ad eos qui praesentabant illi chartas:
quibus non lectis subscribebat. Quod cum pruden-
tissima soror advertisset, solerter venit ad eum, pe-
titionem praesentans ut inter servas secederet ipsius
uxor Eudoxia: huic, quin legisset, subscripsit, et
ideo postea graves exprobrationes a sorore sua
Pulcheria passus est.

Variae lectiones et notae.

⁸⁷ 455 — Ced. 591, 18-20. ⁸⁸ 'Ετ δὲ τῷ τ. ἀ. ἐπαμύσατο μὴ σ. τῆ κ. αὐτῆς κατηγορίᾳ ἕνεκα Π. ⁸⁹ αὐ-
τόν cod. ⁹⁰ 447 — Ced. 601, 4: Τῷ λθ' ἔπει — τὸν μὲν Πρόκλον Φλ. πρεσβύτερος σκευοφύλαξ τῆς Μεγά-
λης ἐκκλησίας διεδέξατο. ⁹¹ Ced. 601, 1-3. 'Επὶ τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τῶν Γ. γ. ε. δ', Γότθοι, 'Υ. Γ.
καὶ Οὐάνδοι, ἐξ ὧν 'Α. ἡ. δ. ἐν τῇ 'Ρ. γῆ. ⁹² 450 — Ceil. 602, 18-603, 3. 'Η δὲ σοφὴ καὶ ἀγαθὴ Π. μ.
τῆς τοῦ ἀδελφοῦ τελευταῖης γνωσθείσης μ. τὸν Μαρκιανόν, ἄνδρα ἐν σ. καὶ σ. διαπρέποντα, γ. δ. καὶ ἰκανώ-
τατον, λέγει π. ἀ., κ. τ. λ. ⁹³ σ. ἐξ. ἐξ ὅλης τῆς Ceil. ⁹⁴ Αὐτοῦ δὲ σ. τ. μεταστέλλεται Ceil. ⁹⁵ 450 —
Ced. 605, 13-15. Τῷ γ' ἔπει ἡ μακαρία καὶ εὐσεβὴς Π. ἀκοιμήθη ἐν Χριστῷ π. καὶ μὴ διαφθαρεῖσα, πάντα
τὰ ἑαυτῆς πτωχοῖς διανεμάσα. ⁹⁶ Ced. 586, 22-24. Π. ἡ τοῦτο ἀδελφῆ παρθένοσ ἰθ' ἐπὶ τῶν οὐσα, τὴν βασι-
λείαν καλῶς διώκει, ἥτις Θ. τὴν ἀδ. εἰ: τὴν κατὰ Θεὸν εὐσεβείαν ἐξ. καὶ εἰς τῆλλα ἔπαντα — ἀρετῆς
cod. ⁹⁷ π. ἀρετῆς cod. ⁹⁸ Ced. 600, 15-101, 4: Οὗτος ὁ Θ. εὐμετάγωγος ἦν σφόδρα, παιθόμενος τοῖς
ὑποβάλλουσιν α. οικείοις, ὡς πολλάκις καὶ χάρτους μὴ ἀναγινώσκων ὑπ. δ. μαθοῦσα Π. ἡ αὐτοῦ ἀδελφῆ
καὶ πολλάκις νοουθετήσασα, ἐπει οὐκ ἐπίσθε σ. ὑ. ἀ. καὶ δ. δ. αἰτεῖ· ἡ δὲ ἦν π. δ. ἐκχωρούσα 'Ε. τὴν
ἀ. γ. προσήνεκε τοῖνον ὁ τοῦτο διατιττόμενος χάρτης καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ὑπεστημαίνετο· μετὰ δὲ
τοῦτο ἀναγνωσθέντος αὐτοῦ, θειῶς ὑπὸ τῆς Π. ὠνευδίαθη καὶ ἕκαστα ἀκριθείαν τῶν τοιοῦτων ἐποίησ.
⁹⁹ ἄ? ¹⁰⁰ Deest in Slav. sed habet Ced. 605, 11-601, 6: Στ. τοῖνον λιτὸς ὢν πρὸ τούτου Μ. μετὰ τῷ
'Ιῆου νομῆρον ἀπὸ τῆς 'Ελλάδος κατὰ Περσῶν ἀπήει καὶ γενόμενος ἐν Λυκίᾳ, ἀρμόστειν περιέπρασ· καὶ
καταλειφθεὶς ἐν πόλει Συδημων κάκεισε χρονοτριβήσας προσκολλᾶται δύο τισὶν ἀδ. 'Ιουλίῳ καὶ Τατιανῷ,
οἵτινες εἰς τὸν ἴδιον οἶκον λαμβάνοντες αὐτὸν διανέπασαν.

⁸⁷ (9) 'Εν δὲ τῷ μέλλειν αὐτὴν ⁸⁸ τελευταῖν, ἐξ-
μολογήσατο μὴ συνειδέσθαι τι κατὰ τῆς Παυλίνο
κατηγορίας.

⁸⁹ (10) Πρόκλου δὲ τελευτήσαντος, Φλαβιανῶς
ἀνὴρ ἱερώτατος τῆς 'Εκκλησίας προέστη.

⁹⁰ (11) Καὶ ἐκ τῶν Γότθων ἔθνη γεγόνασι δ', εἰς:
'Υπόγοθοι, Γήπεδες καὶ Οὐάνδοι, ἐξ ὧν 'Αραβεῖ,
καὶ ἤρξαντο διαπερᾶν ἐν τῇ 'Ρωμαίων γῆ.

ΣΖ. Βασιλεῖα Μαρκιανοῦ.

⁹¹ Μετὰ δὲ Θεοδοσίον ἐβασίλευσε Μαρκιανῶς, ὁ
γαμβρὸς αὐτοῦ, ἔτη 5'. (132*) Τοῦ γὰρ Θεοδοσίου
τελευτήσαντος καὶ μῆπω τοῦτο γνωσθέντος τιπλ.
μεταστελαμένη τούτον Πουλχερία ἡ τοῦ βασιλέως
ἀδελφῆ στρατιωτῶν δυτα καὶ γέροντα καὶ ἐν σωφρο-
σύνη καὶ σεμνότητι βίου διαπρέποντα, φησι πρὸς
αὐτόν· «
'Επειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ
ἐξελεξάμην ⁹² σ. ἐκ πάσης τῆς συγκλήτου ὡς ἐνάρε-
τον, δὲς μοι λόγον, ὅτι φυλάσση (μου) τὴν παρθενίαν
(ἄσυλον) ἦν τῷ Θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύσει
βασιλέα. » Τοῦ ⁹³ δὲ συνθεμένου τοῦτο μεθ' ὄρκου,
προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην 'Ανατόλιον καὶ τὴν
σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλέα.

⁹⁴ (2) Πολλὰ οὖν ποιήσασα κατορθώματα καὶ
πολλοὺς εὐκτηρίους 505 οἴκους ἀνεγείρασα, καὶ
πτωχοτροφεία, καὶ ξενώνας, καὶ ξηνοτάφια, καὶ
μοναστήρια, ἐν οἷς καὶ τὸν τοῦ 'Αγίου Λαυρεντίου
ναὸν ἐκκοδόμησεν, καὶ ἐτελεύτησε παρθένοσ καταλεί-
πουσα Μαρκιανὸν βασιλεύειν.

⁹⁵ (3) Καὶ γὰρ ἦν αὕτη πάση ⁹⁶ ἀρετῇ κεκοσμη-
μένη· αὕτη γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν Θεοδοσίον ἐξεπαί-
δευσεν εἰς πάντα, οἶον ἡθὺς τε καὶ λόγον, βιβλίσμα
τε καὶ γέλωτα καὶ ἐνδυμάτων περιβολὴν καὶ σχῆμα
καθόδρα καὶ στάσιν· προηγουμένως δὲ τὴν εἰς τὸ
θεῖον εὐσεβείαν ἐπιμελῶς αὐτὸν ἐδίδαξεν.

⁹⁷ (4) Ὁ δὲ φύσει νωθρὸς τις καὶ ἀπερίσκεπος
ὑπῆρχεν εἰς πάντα, μάλιστα εἰς τοὺς ὑποβάλλοντας
αὐτῷ χάρτας ⁹⁸, ἀπαρναγνώστωσ ἐπέγραφεν, ὅπερ
ἡ σοφωτάτη ποτὲ γυνὼσ, σοφῶς ἐπήληθεν αὐτῷ, ὄν-
ρεαν ὑποβάλλουσα δῆθεν πρὸς δουλείαν ὑποχωρούσαν
τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν τὴν Εὐδοκίαν, ἦν καὶ καθυπο-
γράψας μὴ πρότερον ἀναγνοῦσ, ἕστερον πικρῶς
ὄνειδίζεται παρὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς Πουλχερίας.

99 * (5) Ὁ δὲ γε Μαρκιανὸς εὐσεβὴς ἄγαν καὶ δικαιοκρητὴς ὑπάρχων, ταῦτα περὶ αὐτοῦ γέγραπται, ὅτι ἐπὶ στρατιωτικῆς ὄν, συσφθεὶς τοὺς πόδας καὶ νοσήσας καταλείφθη ἐν πόλει Σιδύμα. Ἀναβρωσθεὶς οὖν φκειώθη δυσὶν εὐπόροις ἀδελφοῖς. 506 Ἄμα δὲ αὐτοῖς ἐπὶ θήραν ἐξίων μεσημβρίαν ἀναπαυσάμενος ὑκνωσεν· ἔξυπνοι δὲ γενόμενοι· οἱ αὐτάδελφοὶ ὁρῶσιν ὑπνοῦντα αὐτὸν ἐν ἡλίῳ, ὑπὸ ἀετοῦ ρε περισκεπόμενον. Ἐκπλαγέντες οὖν, διυπνισθέντι λέγουσιν αὐτῷ· Ἐὶ βασιλεύσεις*, τί ἡμῖν χαρῆς; Ὁ δὲ διαπιστῶν ὁμῶς ἔφη, ἐάντι πατὴρ ἔχειν ὁμᾶς. Δόντες οὖν αὐτῷ νομίσματα σ' ἀπίστευαν ἐν τῇ πόλει, φήσαντες· Μήμενησο ἡμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. »

1 (10) Ὁ δὲ εἰσελθὼν προσεκολλήθη Ἄσπαρ· καὶ Ἀρδαβουρίῳ· εἶθ' οὕτως (μετὰ Ἄσπαρος) εἰς Ἀφρικὴν ἐλθὼν ἐξωγήθη. Ὑπνοῦντος δὲ ἐν τῇ αὐτῇ Γιζερῖχ, ἀετὸς αὐθις καταλθὼν ἐπεσκέπ[ασ]εν αὐτόν. Ὁραθεὶς δὲ παρὰ Γιζερῖχ, τοῦτον ἀνελεῖν ᾗθη ὡς βασιλεύειν μέλλοντα*. Λογισάμενος δὲ ὡς τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς κωλύειν οὐ δύναται, σπονδὰς εἰρηνικὰς μετ' αὐτοῦ ποιήσας ἀπέλυσεν αὐτόν.

2 (11) Φλαβιανοῦ τελευτήσαντος, Ἀνατόλιος χειροτονεῖται πατριάρχης.

10 (12) Ὁ οὖν Μαρκιανὸς τῆς βασιλείας αὐτοκράτωρ καὶ μόνος καταλειφθεὶς ἐκέλευσεν ἄρχοντα ἐπὶ δόσει χρημάτων μὴ γίνεσθαι· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῆς ἐλεημοσύνης ἀνάπλεος ἦν.

(13) Ἐν δὲ ταῖς γινομέναις ἐν τῷ Κάμπῳ λιταῖς περὶς ἐξήρητο σὺν τῷ πατριάρχῃ Ἀνατολίῳ, πολλὰς δωρεὰς τοῖς πέννησι παρεχόμενος.

11 (14) Ἐφ' οὐ ἔπεσον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λίθοι τρεῖς ἐν τῇ Θράκῃ παμμεγέθεις.

ΣΗ'. Περὶ τῆς δ' Συνόδου.

12 Καὶ ἡ δ' γέγονε σύνοδος· τῶν χλ' Πατέρων ἐν Καλχηδόνι ἔτει τῆς Μαρκιανοῦ (132b) βασιλείας πρώτῳ, ἧς ἠγοῦντο Ἄδοντος 507 μὲν τοῦ ἀγιοτάτου πάπα Ῥώμης, [τοποτηρηταί] Πασχάσιος καὶ Λουκίνσιος ἐπίσκοποι, καὶ Βονεφάτιος πρεσβύτερος, Ἀνατόλιος ΚΠ., Ἰουδενάλιος Ἱεροσολύμων, (Μάξιμος 12 Ἀντιοχείας, ἔχοντες συναθροῦσαν καὶ Εὐφημῖαν τὴν μάρτυρα, τὴν μέχρι τῆς σήμερον ὑπερμαχοῦσαν τῇ πίστει, οἱ καὶ συνήχθησαν) κατὰ Εὐτυχοῦς (τοῦ 14 δυστυχοῦς, πρεσβυτέρου γεγονότος καὶ ἀρχιμανδρίτου) καὶ Διοσκόρου (γεγονότος 15 ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τότε ὑπ' αὐτῆς καθαιρεθέντων ὡς ἀνευνεχθέντων τοῖς ὀρθῶ· παρ' αὐτῶν ἐκφωνομένων) καὶ λεγόντων, μὴ εἶναι τὴν 16 σάρκα τοῦ

Marcianus autem erat valde pius et justus iudex : de quo scriptum est quod adhuc miles, contractus pedes et ægrotans in urbe Sidymi derelictus est. Dum igitur ægrotaret, in domum duorum fratrum divitum exceptus est. Una cum ipsis ad venationem egressus, post meridiem quieturus obdormivit. Expergefati autem illi fratres vident illum in sole dormientem, et sub alis aquilæ obumbratum. Obstupefacti, dicunt expergefato : « Si regnaturus es, quid nobis gratiæ concedes ? » Qui nullam adhibens fidem, tamen dixit : « Habebo vos patris loco. » Datis igitur illi ducentis nomismatibus, in urbem dimiserunt illum, dicentes : « Memento nostri in tuo regno. »

Qui cum ingressus esset, adhæsit Aspari et Ardaburio. Postea cum Aspare venit in Africam et vivus captus est. Cum autem dormiret in aula Genserici, aquila rursus deveniens obtexit eum. Visus est a Genserico, cui visum est istud præsagire quod regnare deberet. Reputans autem Dei voluntatem impediri non posse, sponsiones pacis cum ipso fecit et liberavit eum.

Defuncto Flaviano, Anatolius ordinatur patriarcha.

Marcianus ergo, regni dominus et solus relictus, ne dignitates pretio acquirere... tur edicto cavuit. Cæterum plenus misericordia erat.

Dum litaniæ fierent in Campo, cum Anatolio patriarcha pedester anteibat, largitiones multas pauperibus distribuens.

Sub ipso ceciderunt e cælo in Thracia tres miræ magnitudinis lapides.

CCVIII. De quarta synodo.

Habita est Chalcedone, anno regni Marciani primo, sexcentorum triginta Patrum synodus quarta, cui præfuerunt Leonis sanctissimi papæ Romæ legati Paschasius et Lucentius episcopi, et Bonifacius presbyter, Anatolius Constantinopolit., Juvenalis Hierosol., Maximus Antiochensis, propugnantem habentes Euphemiam martyrem, quæ usque ad hodiernam diem pro fide certat. Convenerunt adversus infelicem Eutychetem, presbyterum et archimandritam, et Dioscorum episcopum Alexandriæ; sed tunc ab ea divulsos utpote contrarios iis quæ orthodoxe docuerant, et dicentes Domini carnem non esse nobis consubstantialiæm, sed ex duabus naturis unionem fieri, postque unionem unam œcclesiæ

Variæ lectiones et notæ.

99 * Εἰς θ. δὲ ἐξεληθόντες ἔλαβον αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν· κοπιᾶσαντες δὲ περὶ μ. ἐκοιμήθησαν· προξυπνισθεὶς δὲ ὁ Τατιανὸς θεωρεῖ τὸν Μαρκιανὸν εἰς τὸν ἥλιον κοιμώμενον καὶ ἀετὸν παμμεγέστατον ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντα καὶ τὰς ἑαυτοῦ πτέρυγας διαπετάσαντα σκιάν ἐπ' αὐτὸν περιποησάμενον Ced. ἰ γενόμενοι ced. ἰ Καὶ τοῦτο θεασάμενος ἔγειραι τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν καὶ τὸ θεαθὲν ὑποδεικνύει· καὶ ἐπὶ πολὺ θαυμάζοντες ἐξυπνίζουσι τὸν Μαρκιανὸν καὶ λ. ἀ. Ced. ἰ Ἐάν Ced. ἰ βασιλεύσης ced. ἰ χαρίζῃ; ἰ ὁ δὲ· ἰ Τίς εἶμι ἐγὼ, ἰνα τοῦτο γένηται εἰς ἐμέ; ἰ οἱ δὲ ἐκ δευτέρου τὸν αὐτὸν λόγον εἶπον· λέγει ὁ Μαρκανός· ἰ Ἐάν τοῦτο ἐκ Θεοῦ γένηται, πατέρας ὁμᾶς ἀνακηρύξω· τότε διδάσαι α. σ' v. λέγοντες· ἰ Πορεύου ἐν τῇ π. καὶ μ. ἡ ἴσθι· ὁ Θεὸς ὑψώσει σε Ced. ἰ Luc. xxii, 43. ἰ Ced. 604,5-12 variations om. Slav. ἰ μέλλοντος cod. 449 — om. Slav. ἰ 455 — Ced. 607,1,2. ἰ 445. ἰ 451. — Ced. 604,16-605,3 : Τῷ β' αὐτοῦ ἔπει ἐν Χ. ἀγία δ' α. γ. ὑπὸ π. χλ. ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς πανιυφήμου Εὐφημίας, κ. τ. λ. ἰ Μαξ — συνήχθησαν οἱ. Ced. et Slav. ἰ τοῦ ἀρχ. om. Ced. et Slav. ἰ γ. ἰ. ἰ Α. — ἐκρ. om. Ced. et Slav. ἰ μήτε τὴν σ. τοῦ Κυρίου ὁ ἡ. εἶναι ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φ. τὴν ἰ. λέγεσθαι Ced.

naturam. Idem rugantes de carne Domini, divinitati passionem tribuunt.

Hos deponentes ut blasphemus anathematizaverunt, atque professi sunt perfectum Deum et perfectum hominem eundem in duabus naturis absque confusione et mistura, Dominum nostrum ac Deum Jesum Christum; duasque dixerunt naturas distinctiois, non separationis Verbo, et epistolam papæ Romæ Leonis ad Flavianum scriptam, ut columnam orthodoxiæ receperunt.

Approbaverunt etiam Nestorii excommunicationem et receperunt Theodoretum et Ibas, quia Nestorium anathematizaverant.

Eodem tempore mirabilis Simeon super columna stans vivebat. Vituperans eum synodus (siquidem primus hoc vivendi genus excogitaverat) communicare eum ipso noluit. Deinde cum didicissent Patres hujus viri vitam ac simplicitatem, rursus cum eo communicaverunt. Ad eum postquam habitu privato rex Marcianus venisset, ejus precibus sacris et conspectu dignus habitus est.

De Simeone Theodoretus ait: «Cum qui veniebant ad eum numerum justum excederent, et omnes tangere eum cupiebant, et ex vestimentis ejus pelliceis aliquam benedictionem attingere conarentur, primo quidem hujus honoris excessum inconvenientem esse reputans, deinde rei molestiam ægre ferens, mansionem excogitavit super columna, quam primum fieri jussit ad sex cubitos, deinde ad duodecim, postea ad viginti duos, nunc autem ad triginta sex. Ego vero non absque divina dispositione hanc accipio mansionem; et ideo impios id moneo, linguas ut compescant a protervitate, memores, quod Deus incredulorum utilitati sæpius ita prospexerit. Sic enim jussit Isaiam nudum discalceatisque pedibus ambulare; Jeremiam zona renes cingi et ita incredulis proferre prophetiam, posteaque collaria lignea et ferrea circa collum gestare; Osee mulierem fornicariam accipere rursusque mulierem adulteram adamare; Ezechielem super dexterum latus cubare diebus quadraginta et super sinistrum reclinare diebus centum quinquaginta, rursus fodere murum, ac fugientem exire, servitutemque sibi ascribere, et alibi, gladium acuere, eoque radere caput, et in quatuor

Κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φύσεων τῆ ἔνωσιν γενέσθαι, μίαν δὲ ¹⁷ ἀποτελεσθῆναι μετὰ τῆ ἔνωσιν, καὶ ὡς ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα φορέσαι τὸν Κύριον μυθολογούντων καὶ τῇ θεότητι πάθος προσνεμόντων ¹⁸.

¹⁹ (2) Οὗδ' καθελόντες ὡς βλασφήμου; ἀνεθεμάτισαν, ἐξεφώνησάν τε τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως (καὶ) ἀδιαιρέτως τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν· δύο δὲ εἰρήκασι φύσεις τῶ λόγῳ τῆς διαφοράς ²⁰ οὗ τῶ λόγῳ τῆς διαιρέσεως, τὴν τε τοῦ Ῥώμης ἐπιστολὴν πάπα Λέοντος ²¹ πρὸς Φλαβιανὸν γραψείσαν ὡς στήλην ὀρθοδοξίας ἐδέξαντο.

²² (3) Ἐπικυροῦσι δὲ καὶ [τὴν Νεστορίου καθάρσεων, ἐδέξαντο δὲ] Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν ὡς ἀνεθεμάτισαντας Νεστόριον.

²³ (4) Ἐπὶ τούτου Συμεὼν ὁ θαυμασιὸς ἐπιβὰς τῶ στυλῷ (ἢ σύνοδος ἐπιμεμφαμένη, — πρῶτος γὰρ τοῦτο ἐπενόησεν, — ἀκοινωνησίαν αὐτῷ ἐπέμφεν. Εἶτα μαθόντες οἱ θεοὶ Πατέρες τὸν βίον καὶ τὸ ἔτιφον τοῦ ἀνδρός, πάλιν αὐτῷ ἐκοινωνήσαν. Πρὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐν ἰδιωτικῷ σχήματι παραγνόμενος; τῆς ἱερᾶς εὐχῆς αὐτοῦ καὶ θέας κατηξιώται).

508 ²⁴ (5) Περὶ οὗ καὶ Θεοδώρητος φησὶν: «Ἐπειδὴ τοίνυν ἀριθμῷ κρείττονες ²⁵ οἱ ἀρκενοίμενοι, προσψάθειν δὲ πάντες ἐπαθύμου καὶ τινα εὐλογίαν ἐπεχείρουν τρυγᾶν ἀπὸ τῶν δερματικῶν ἐκείνων ἱματίων· (πρῶτον μὲν τῆς τιμῆς τὸ ὑπερβάλλον ἄσπονον εἶναι νομίζων, ἔπειτα καὶ τοῦ πργματός τὸ ἐπίπονον δυσχεραίνων, τὴν ἐπὶ τοῦ κίονος ἐμμηχανήσατο στάσιν, δὲ) πρῶτον ²⁶ μὲν ἐκέλευσε γενέσθαι πῆχων ς', εἶτα ἰβ' (καὶ) μετὰ ταῦτα κβ' ²⁷, νῦν δὲ λς'. — Ἐγὼ δὲ οὐδὲ ²⁸ τῆς θείας οἰκονομίας, ἀνευ ταύτης λαμβάνω ²⁹ τὴν στάσιν (οὐκ ἔνεκα τοῦ μεμφιμοίρουσ παρακαλῶ χαλινώσαι τὴν γλώσσαν καὶ βίψοκινδύνους μὴ φέρεσθαι ³⁰ καὶ σκοπεῖν ὡς πολλὰκις τὰ τοιαῦτα ὁ Θεὸς) τῶν βραθυμότερων ἔνεκα ὠφελείας ³¹ (ἐμμηχανήσατο)· καὶ γὰρ τὸν ³² Ἦσαϊαν γυμνὸν καὶ ἀνυπόδητον βαδίσει προσεταξὶ καὶ τὸν Ἰερεμίαν περιζώμα τῇ ὀσφει ³³ περιθίσει καὶ ³⁴ οὕτω τοῖς ἀπειθοῦσι προσφέρειν τὴν προφητείαν, καὶ ἄλλοτε (δὲ) κλοιοὺς ξυλίνους καὶ σιδηροῦς; μετὰ ταῦτα ³⁵ περιβαλεῖν τῷ τραχήλῳ, καὶ τῷ ³⁶ Ἄσπῃ γυναίκα πόρνην λαθεῖν καὶ πάλιν ἀγαπήσαι ³⁷ γυναίκα μοιχαλίδα, καὶ τῷ ³⁸ Ἰεζεκιὴλ ἐπὶ τοῦ δεξιῦ πλευροῦ (καίθῃ·) ἡμέρας μ' καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ (ἡμέρας) ρν' κατακλιθῆναι καὶ αὐθις διορῆσαι

Variae lectiones et notæ.

¹⁷ φύσιν add. Ced. ¹⁸ ἀπονεμ. ἡγ. δὲ τῆς σ. Α. π. Ῥ. — Ῥ. — Ἱεροσολύμων Ced. ¹⁹ Ced. 605, 5-10: Καθαίρονται τοίνυν οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἐξορίζονται ἐν. Γάγγρα· χειροτονεῖται δὲ Προτερία; ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἀντὶ Διοσκόρου· ἡ δὲ ἁγία σ. ἐξεφώνησε τ. Θεόν. ²⁰ τὰς διαφορὰς ced. ²¹ π. Α. ἔ. Ced. ²² Ced. 605, 10-12. ²³ Ced. 596, 17-598, 18: ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις; (τῶ κα' ἔπει Θεολογίου) καὶ ὁ μέγας Σ. ὁ στυλίτης; ἐπέθη τῷ κίονι. κ. τ. λ. Συμεώνο; τοῦ θαυμασιῦ ἐπιβάντος? ²⁴ Ced. 596, 18-596, 21. ²⁵ κρείττον ced. *innumerabiles* Th. ed. Col. 1573 II, p. 465. Πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἀρ. ἡ. π. ψάθειν τῶν δ. ἐκείνου ἐνδύματων Ced. ²⁶ Καὶ πρ. μὲν ἐξ π. ἐκ. γ. τὸν κίονα Ced. ²⁷ κδ? sed XIII Th. ²⁸ ἦν οὐκ ἄ. τῆ; θ. ὁ. Ced. ²⁹ ὑπολαμβάνω γενέσθαι Ced. *existimo hunc factam fuisse* Th. ³⁰ ἔαν? *permissant* Th. — *sed potius, ἀλλὰ μάλλον?* Th. ³¹ ὡ. ἔ. τῶν β. Ced. ³² ὡσπερ καὶ τὸν Ced. ³³ τὴν ὀσφειν ced. ³⁴ καὶ ὁ. προφητεύειν Ced. ³⁵ μ. τ. οἰν. Th. et Ced. ³⁶ ἀγ. πονηρῶν γ. καὶ Ced. ³⁷ τὸν Ἐς. Ced.

τὸν τοῖχον καὶ φυγόντα ²⁸ ἐξελεῖν καὶ αἰχμαλωσίαν ἑαυτῷ διαγράψαι, καὶ ἄλλοτε ²⁹ ξίφος εἰς ἀκμὴν παραθῆσαι καὶ ξυρᾶσθαι τοῦτω τὴν κεφαλὴν καὶ τετραῆξαι τὰς τρίχας διελεῖν καὶ (ἰπνεῖται (153 ³¹), τὰ μὲν εἰς τόδε, τὰ δὲ εἰς τόδε), ὡς ³⁰ ἂν μὴ πάντα λέγω· — γίνεσθαι τοῦτων ἕκαστον προσέταξεν ³² ὁ τῶν ὄλων Πρύτανις, τοὺς λόγῳ ³³ μὴ πειθόμενους (μηδὲ προφητείας ἐπαλεῖν ἀνεχομένους), τῷ τῆς θεωρίας παραδόξῳ συλλέγων (καὶ τῶν θεοπισμάτων ἀκούειν παρασκευάζων. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐξεπλάγη θεῶν ἄνθρωπον γυμνὸν βαδίζοντα ὁρῶν; τίς δὲ οὐκ ἂν ἤρετο; **509** δὴ ποτε συνοικεῖν ὁ προφήτης πόρνη γυναῖκα ἀνάγεται; ὡς περ οὖν ἐκείνων ἕκαστον ὁ θεὸς γενέσθαι προσέταξεν τῆς τῶν ἀμελῶς συζώντων διορθοῦμενος ὠφέλειαν, οὕτω δὴ καὶ τὸν καινὸν τοῦτον καὶ παράδοξον τρόπον ἐπρωτάνευσε θέαμα τῷ παραδόξῳ καὶ ξένῳ πάντας ἔλκων εἰς θεωρίαν καὶ πειθανάγκην ³⁴ τοῖς ἀφικνουμένοις παρασκευάζων τὴν προσφερομένην παραίτησιν.) Τὸ γὰρ καινὸν τοῦ θεάματος ἐνέχυρον ἀξιοχρεῖω γίνεται τοῦ διδάγματος (καὶ ὁ εἰς θεωρίαν ἀφικνούμενος τὰ θεῖα παιδευθεὶς ἐπανάγεται). — « Καθάπερ γὰρ ἐπὶ ³⁵ (τινος λυχνίας τεθείς ὁ φανότατος οὗτος λύχνος ³⁶, ἡλίου δίκην πάντοθεν τὰς ἀκτῖνας ἐξέπεμψεν, καὶ ἔστῃν ³⁷ ἰδεῖν (καὶ) Ἰθρίας, καὶ Ἀρμενίους, καὶ Πέρσας ³⁸ ἀφικνουμένους καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀπολαύοντας (Ἰσραηλίται δὲ κατὰ συμμορίαν παραγινομένοι διακόσιοι κατ' αὐτὸ καὶ τριακόσιοι, ἔστι δ' ὅτε καὶ χίλιοι)· καὶ ἀρνοῦντες ³⁹ μὲν τὴν πατρῴαν ἐξάπτην μετὰ φωνῆς καὶ τὰ ὅπ' ἐκείνων σκευασθέντα εἴδωλα, πρὸ τοῦ θεοῦ κλονοῦσιν ἐκείνων συντριβούσιν (καὶ τοῖς ὀργίσις Ἀφροδίτης ἀποταττόμενοι· — τοῦτου γὰρ ἀνέκαθεν τοῦ δαίμονος κατεδέξαντο τὴν λατρείαν)· — τῶν θεῶν ἀπολαύουσι μυστηρίων, νόμους δὲ ⁴⁰ παρὰ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης γλώττης, (τοῖς πατρώσις ἦθεσι χαίρειν φράζουσι καὶ τῶν ἀγρίων δυνῶν καὶ καμῆλων τὴν βρωσίαν ἀποτρισσόμενοι. Καὶ τοῦτων αὐτόπτης ἐγενόμην ἐγὼ καὶ ἀκήκοα αὐτῶν τὴν πάτριον ἀσέβειαν ἀρνούμενων καὶ τῇ εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ συντεθεμένων.) — « Τοσαύτην ⁴¹ οὖν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ὁ κίτων ψυχόμενος ὠφέλειαν ἀνέδωκε καὶ τοσαύτην ἀκτίνα θεογνωσίας εἰς τὰς Βαρβάρων διανοίας κατέλαμψεν.) »

⁴¹ (6) Εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ Κύριος· « Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κάκεινος ποιήσει; » ⁴² (ἧς ἐπαγγελίας τὸ τέλος ἀναργῶς **510** ἰθεασάμεθα. Τῆς γὰρ τοῦ Κυρίου σκιάς εὐδαμοῦ θαύμα ἐργασαμένης, ἡ τοῦ μεγάλου Πέτρου σκιά θάνατον ἔλυσε, καὶ νόσου ἐξήλασε, καὶ δαίμονας ἀφογάδουσεν· ἀλλ' ὁ ἐκεῖνα καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ δράσας τέρατα τότε), καὶ νῦν ὁ αὐτὸς διὰ τοῦ θεράποντος Συμεῶν ἐνεργεῖ θαύματα τῇ τοῦ ⁴³ ἁγίου Πνεύματος ἀγλῇ καταλαμπόμενος καὶ πανταχοῦ τὰς τῆς χάριτος ἀκτῖνας ἐκπέμπων, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον

A partes dividere crines et dispergere, hæc ad illud, ista vero ad istud, ne cuncta dicam. Illorum autem unumquodque mandavit cunctorum moderator, eos qui verbo non obediunt nec prophetiis instrui patiuntur, extraordinario spectaculo congregans et oraculis aurem dare exhortans. Quis enim non moveatur divinum hominem nudum ambulantem videns? Quis non quaerat eum propheta mulieri fornicariæ cohabitare audeat? Quemadmodum igitur horum unumquodque Deus fieri præcepit ad utilitatem eorum qui incuriose vivunt, ita novum illum et extraordinarium vivendi modum providit spectaculum, novitate miraculoque cunctos alliciens ad videndum, et ineluctabilem persuasionem propinquantibus præparans adhibitam exhortationem. Novitas enim spectaculi pignus sit utilis documenti, et qui venit ad videndum divina doctus revertitur. Sicut enim ardentissima lucerna super candelabrum posita, solis instar undique radios emisit, ita videre poterat Iberos et Armenios, et Persas advenientes et divino baptismate gaudentes: Ismaelitæ vero turmatim veniebant ducenti simul vel trecenti, vel etiam mille, et repudiantes paternum errorem verbatim, simul idola a patribus fabricata, ante divinam hanc columnam confingunt, et orgiis Aphrodites valedicentes. Hujus enim dæmonis a longe receperant cultum, divinis mysteriis fruuntur, legesque ab hac sacra lingua accipientes. paternis moribus valedicunt, ferorum asinorum et camelorum alimenta abjicientes. Et istorum testis oculatus ego fui, et audiivi eos paternam impietatem repudiantes, et evangelicæ doctrinæ obediētes. — « Tantam a detractoribus columna detrectata protulit utilitatem, tantamque divinæ notitiæ radium in Barbarorum mentes iniecit! »

Rectissime igitur dixit Dominus: « Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet; » cujus promissi exitum clare vidimus. Cum enim umbra Christi nullibi miraculum operata sit, magni Petri umbra mortem dissolvit, morbos expulit, et dæmones fugavit. Qui vero illa italiaque per suos apostolos olim operatus est, ipse quoque nunc per suum servum Simeonem, Spiritus sancti splendore illuminans et juxta magnum Basilium, ubique gratiæ radios emittens, operatur miracula.

Variæ lectiones et notæ

²⁸ φυγεῖν καὶ Ced. ²⁹ δὲ add. Ced. ³⁰ ἴνα Ced. ne Th. ³¹ προσέταττεν Ced. ³² λόγων Ced. ³³ πειθανήν. ³⁴ εἰς λυχνίαν Ced. Super candelabrum aliquid Th. { ³⁵ ὁ μέγας δηλαδὴ Συμεῶν Ced. ³⁶ ἦν Ced. est, ut dixi, Ib. venientes et P. et A. Th. ³⁷ καὶ Ἰσραηλίτας ὁσμημέραι Ced., turmatim Th. ³⁸ Τοσαύτην οὖν τὴν χάριν ὁ θαυμάσιος· εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἐξέπεμψεν, ὥστε τὰ τῶν πατρῶων θεῶν ἔ. πρὸ τοῦ κ. ἔ. τοῦ θ. ἀγοντοῦ συντριβείν, τὴν δὲ καθαρὰν καὶ ἀμώμητον ἡμῶν Χριστιανῶν πίστιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Σ. ἐκπαύδουσασθαι, διὰ πολλῶν θαυμάτων καὶ μεγίστων τεραστίων τούτους ἐνάγων εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πολιτείαν Ced. ³⁹ leges accipientes Th. v. δεχόμενοι? ⁴⁰ Kosque Th. Καὶ τούτ.; ⁴¹ Ced. 597, 22-598 2. ⁴² καὶ μερίζονα τούτων ποιήσει Jo. xiv, 12, Ced. ⁴³ δ; τῇ τοῦ Ced.

Dicit enim Basiliius : « Quemadmodum lucida nitidaque corpora, radio super illa cadente, et ipsa fiunt pellucida, aliamque lucem a se demittunt, ita Spiritu repletæ mentes, a Spiritu illuminatæ, et ipsæ fiunt spirituales et in alios gratiam immittunt. Hinc futurorum prævisiones, mysteriorum intelligentia, absconditorum revelatio, charismatum distributio, cœlestis agendi norma, cum angelis exultatio, perennis lætitia, in Deo permansio, similitudo ad Deum, et rerum optatarum præstantissima, fieri Deum. »

Sub Marciano reliquiæ Isaiæ a Paneade allatae advennerunt, et in Sancto Laurentio sunt depositæ.

Tertio autem anno regni illius Pulcheria pia virgo decessit. Extruxerat templum sanctissimæ Deiparæ, Chalcostrateiam ecclesiam, et templum Blachernicum.

Marcianus rex, pedibus contractis, quinque mensibus ægotavit, et mortuus est.

CCIX. Leonis regnum.

Post Marcianum Leo Magnus vel Macellus regnavit annos decem et octo, et mortuus est dysenteria. Hunc senatus propter ejus orthodoxiam regem designaverat, Aspar Arlaburioque regia potiri volentibus; quos ut Arianos senatus non recepit. Illos etiam cum rex vidisset non recte secum agere, occidit, et ex eo tempore dictus est Macellus, quod Latine est occisor.

Sub ipso apparuit signum in cœlo: per dies quadraginta visa est nubes formam tubæ gerens, et Constantinopoli pluit pulverem pugilli volumine: nubibus enim velut ignis apparentibus, ignis cadere visus est. Propterea, cunctis orantibus, Dei benignitate extinctus est et in pulverem mutatus.

Quodam olim pictore Christi sub forma Jovis pingere auso, extemplo manus ejus exaruit. Sanavit autem illum Gennadius patriarcha. Dicunt quidam historici pro Christo crispam parumque crinitam comam, propriam esse formam.

Divus Gennadius Eleutherii martyri propter

A⁶¹ (7) Φησὶ γάρ· « Ὅσπερ τὰ λαμπρὰ καὶ δαφανῆ τῶν σωμάτων, ἀκτῖνος αὐτοῖς ἐμπροσθοῦς, αὐτὰ τε γίνεται περιλαμπρὰ καὶ ἐτέραν αὐγὴν (ἂν ἑαυτῶν⁶²) ἀποστρίβει, οὕτως αἱ πνευματοφόροι ψυχὰι ἐλλαμπθεῖσαι παρὰ τοῦ Πνεύματος, αὐταὶ⁶³ ἀποτελοῦνται πνευματικαὶ καὶ εἰς ἐτέρους τὴν χάριν ἐξαποστέλλουσιν. Ἐντεῦθεν μελλόντων προγνώσεις, μυστηρίων σύνεσις, κεκρυμμένων ἀποκάλυψις⁶⁴, (135^b) χρυσμάτων διανομή, τὸ οὐράνιον πολιτεῖμα, ἢ μετ' ἀγγέλων χορεία, ἢ ἀτελεῦτητος εὐφροσύνη, ἢ [ἐν Θεῷ διαμονή, ἢ] πρὸς Θεὸν ὁμολοίσις, τὸ ἀφρότατον τῶν ὀρεκτῶν, Θεὸν γενέσθαι⁶⁵. »

⁶² (8) Ἐπὶ⁶⁶ Μαρκιανοῦ εἰσήλθε τὰ λείψανα Ἡσαίου ἐνεχθέντα ἀπὸ Πανεάδος καὶ κατετέθη εἰς τὸν ἄγιον Λαυρέντιον.

B⁶⁷ (9) Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Πουλχερία ἡ εὐσεβὴς ἐτελεύτησε παρθένος, ἥτις ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὰ Χαλκοπράτεια, καὶ τὸν ἐν Βλαχέρναις.

⁶⁸ (10) Στυφθεὶς δὲ τοῦς πόδας αὐτοῦ καὶ ἀβρωσθήσας ἐπὶ μῆνας ε' ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐτελεύτησεν.

ΣΘ'. Βασιλεία Λέοντος.

⁶⁹ Μετὰ Μαρκιανὸν ἐδασλεύσε Λέων ὁ Μέγας ὁ Μακέλλης ἔτη ιη'· καὶ ἀπέθανε δυσεντερίας, ὃν ἡ σύγκλητος προσβάλετο⁷⁰ 511 διὰ τὸ αὐτοῦ ὀρθόδοξον, Ἄσπαρος⁷¹ καὶ Ἀρδαβουρίου βουλευθέντων κρατῆσαι τῆς βασιλείας, Ἀρειανὸς ὄντας ἡ σύγκλητος οὐκ ἐδέξατο· οὐσπερ⁷² καὶ ὁ βασιλεὺς ὄρων μὴ ὀρθῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀνείλεν αὐτούς· καὶ ἐκ τότε⁷³ ἐκλήθη Μάκελ, ὃ ἐστὶ· Ῥωμαῖσι ὁ σφαγεύς.

C⁷⁴ (2) Ἐφ' οὗ⁷⁵ (σημεῖον) ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ νεφέλη σαλπιγγοειδὴς ἐπὶ ἡμέρας μ', καὶ σποδὸν ἔβρεξε ἐν ΚΠ. σπιθαμῆς τὸ πάχος· τῶν γὰρ νεφῶν ὡς πῦρ ὀρωμένων, ἐδόκει πῦρ βέειν. Διὰ τοῦτο πάντων λιτανευόντων, τῇ φιλανθρωπικῇ τοῦ Θεοῦ ἐσθέσθη καὶ εἰς κόνιν μεταδλήθη.

⁷⁶ (3) Ζωγράφου δὲ τινος γράφαι τὸν Χριστὸν⁷⁷ καθ' ὁμοιότητα τοῦ Διὸς τολμήσαντος, παρανεῖκα ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐξηράνθη. Ἰάσατο δὲ αὐτὸν Γεννάδιος ὁ πατριάρχης. Φασὶ δὲ τινες τῶν ἱστορικῶν, ὅτι τὸ εὐλον καὶ ὀλιγοστρίχον ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ σῆμα⁷⁸

D⁷⁹ οἰκιοτέρον ἐστίν.

(4) Ὁ δὲ⁸⁰ γε θεῖος Γεννάδιος Ἐλευθερίου τῷ

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ Ced. 598,2-11. cf. epistoliam XLVI. 2? et de Sp. S. XVI. 38. ⁶² ἐφ' αὐτὰ codex. ⁶³ τι add. Cel. ⁶⁴ κατάληψις Ced. ⁶⁵ κατὰ χάριν add. Ced. ⁶⁶ 448. ⁶⁷ Τῷ λε' (Θεοδοσίου) ἠνέχθη ἀπὸ Π. τὸ λείψανον τοῦ προφήτου Ἡ. καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγ. Λ. Ced. 600,9,10. ⁶⁸ 453. Ced. 605,13?—26. Δ. ὁ. μ. ὀρθόδοξος ἔ. ιζ. — μ. δὲ ἐλέγετο διὰ τὸ ἀποκτείναι Ἄσπαρον καὶ Ἀδαβουρίον ὡς Ἀρειανὸς ὄντας· μάκελ γὰρ Ῥωμαῖσι ὁ σφαγεύς λέγεσθαι Ced. 607,11—15. ⁶⁹ 456-457. ⁷⁰ 457. ⁷¹ προσβάλλ. cod. ⁷² Ἄσπαρ δὲ ἠτήσατο τὸν βασιλεῖα ἐγκαταστήσασθαι τῇ πόλει ἔπαρχον ὀρθόδοξον, κτλ. Ced. 607,16-608,2. ⁷³ ὅπερ cod. οὐς Leo. ⁷⁴ ἔκτοτε cod. ⁷⁵ Ced. 612,18—20 : Τῷ θ' ἔτει ἐφ. ἐν τῷ ὁ. ν. ὡσπερ σάλπιγγος ἐκτυπωμα ἔχουσα ἐπὶ ἡ. μ' καθ' ἐσπέραν. ⁷⁶ ἀφ' οὗ νεὶ ὄφ' (τοῦ ἐμπρησμοῦ) καὶ κόνις ἐξ αὐτοῦ κατηνέχθη ὡστε κελθεῖν εἰς τοὺς κεράμους ἕως σπ. σπ Leo. σπιθαμῇ πρὸς π. M. σπηθμ. cod. ⁷⁷ 452. Ced. 614,5—8 : Τῷ ζ' ἔτει. ⁷⁸ τὸν Σωτήρα γ. τ. κ. ὁ τοῦ Δ. ἐξ. ἡ χ. ὃν ἐξαγορεύσασθαι δι' εὐχῆς ἰ. Γ. Ced. ⁷⁹ σγ. ἐπὶ τοῦ Σωτήρος Ced. ⁸⁰ Οὗτος ὁ Γ. κληρικῶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου ἀτάκτω ὄντι πάλαις ἐνουθέει· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν πέμψαι οὐκ ἔσχευσεν, δηλοῖ τῷ ἀρίμῳ Ἐ. ἐ. τῷ ναῷ εἰπὼν διὰ τινος τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ· Ἄ. μάρτυρ Ἐ. ἡ δὲ ὀρθωσθαι τὸν κληρικὸν σου ἢ ἐ αὐτόν· καὶ ἔ. ἐ. ὁ κληρικὸς Ced. 611,12—17.

μάρτυρι δι' ἓνα κληρικὸν τοῦ ναοῦ μὴ καλῶς δια-
γοντα ἐδήλωσε τάδε · « Ἁγίε τοῦ Θεοῦ Ἐλευθέριε ·
ὁ στρατιώτης σου ἀτακτεῖ· καὶ ἡ διόρθωσον τοῦτον
ἢ ἔκκοπον. » Ὁ δὲ εὐθὺς ἐτελεύτησεν.

(5) Ὁ αὐτὸς ⁷³ Γεννάδιος νυκτὸς ἐλθὼν εἰς τὸ
ἅγιον θυσιαστήριον εὐξασθαι, εἶδε τι φάσμα δαιμό-
νιον, ⁷⁴ ᾧ ἐπιτιμῆσας ἔκρουσε ⁷⁵ κράζοντος · « Ἐν-
διδωμί ⁷⁶ σοι · ὕστερον δὲ κρατήσας πάντως τῆς
'Ἐκκλησίας· » (ὅπερ δέσας Γεννάδιος, πολλὰ τὸν
Θεὸν ἱκετεύσας μετὰ μικρὸν ἐτελεύτησεν).

512 (6) Ἐπὶ Δέοντος, Ἀνατολίου τελευτήσαντος,
Γεννάδιος προεχειρίσθη πατριάρχης· προεβάλετο ⁷⁷
δὲ Μαρκιανὸν οἰκονόμον, τῆς τῶν Καθαρῶν ὄντα
θρησκείας, εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετελθόντα, ⁷⁸
ἔκτισε τὴν Ἁγίαν Ἀναστασίαν, ἣν καὶ ἀπὸ τοῦ
ἐμπρησμοῦ ἐρρύσατο δι' εὐχῆς· γέγονε γάρ ⁷⁹ τότε
μέγας ἐμπρησμός ἀπὸ τοῦ Νεωρίου λιμένος ἕως
τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ⁸⁰ κατελθόν. Εἰς τοὺς κεράμους
οὖν ἀνελθὼν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας ἔξω τὸ Εὐαγ-
γέλιον ἐπὶ χεῖρας, ἀβλαβῆ τὸν ναὸν διεσώσατο.

⁸¹ (7) Ἐπὶ τούτου Στούδης ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ
ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ⁸² καὶ μοναχοῦς
ἐκ ⁸³ τῶν Ἀκοιμητῶν ἐγκατέστησε ⁸⁴.

⁸⁵ (8) Καὶ τὸ ⁸⁶ τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου σῶμα
μετετέθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν τῇ μονῇ Παύλου τοῦ
λεπροῦ· λεπρὸν γὰρ ἴσατο ⁸⁷, λεπρὸν ἐποίησε
καὶ εἰς (τὸ) τοῦ λεπροῦ ἐτέθη.

⁸⁸ (9) Καὶ τὰ λείψανα ⁸⁹ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας
κατετέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς.

⁹⁰ (10) Καὶ Δανιὴλ ⁹¹ ὁ θαυμάσιος (ἐκ τῆς μάνδρας
ἐλθὼν τοῦ Ἁγίου Συμεῶν) ἐν τῷ Ἀνάκλη ἐπέβη
τῷ στήλῳ.

⁹² (11) Καὶ τῆς ⁹³ ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ἐσθὴς
εὐρεθεῖσα ἐν Ἱεροσολύμοις παρὰ τινι εὐλαβεστάτῃ
γυναικὶ Ἰουδαίᾳ καὶ παρθένῳ (ἰερῶς διαφυλαττο-
μένη· καὶ ἐν ΚΠ. ἀποκομιθεῖσα ἐν Βλαχέρναις
(134*) ἀπετέθη, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ναὸν ψυχοδόμησε
τῇ Θεομήτορι καὶ σωρὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου
κατασκευάσας κατέθετο **513** ταύτην, ἥτις ἐξ ἑρίων
ἀφθάρτως ἐξυφασμένη, καὶ ὁ στήμων, καὶ ἡ κόρη,
καὶ ὁμοειδῆς, καὶ ὀλόχροος ⁹⁴, ἀδιάρθορος ἔστι καὶ
ἀλώδητος, μέχρι νῦν τὸ θαῦμα τῆς Ἀειπαρθένου
κηρύττουσα).

⁹⁵ (12) Ἐπὶ αὐτοῦ Ἰσοκάσιος κομιστῶρ Ἕλληνας

A unum Ecclesiae clericum non recte agentem ista
significavit: « Sancte Dei Eleutheri, tuus miles
disciplinam laedit: vel illum corrige, vel abscide. »
Ille vero statim mortuus est.

Idem Gennadius cum nocte venisset ad sacrum
altare deprecaturus, quoddam aspexit phantasma
diabolicum, cui cum exprobravisset, audivit illud
vociferans: « Cessi tibi, sed ultimo prorsus Ecclē-
sia potitus es: » quod ipsum timens Gennadius,
multis ad Deum adhibitis precibus, brevi mortuus
est.

Sub Leone, Anatolio defuncto, Gennadius or-
dinatus est patriarcha. Oeconomum autem elegit
Marcianum, qui de secta Purorum fuerat, sed ad
ecclesiam erat reversus. Hic aedificavit Sanctam
Anastasiam, quam postea precibus suis flammis eri-
puit. Accidit enim magnum incendium a portu quo
naves servantur usque ad Sanctum Thomam. Cum
igitur in tugurium Sanctae Anastasiae, sacrum Evan-
gelium habens in manibus, ascendisset, integrum
servavit templum.

Sub idem tempus Studes Sancti Joannis praec-
ursoris templum extruxit, et monachos ex Acoem-
etis ibi constituit.

Tunc et Elisaei prophetae corpus Alexandriam
in monasterium Pauli leprosi translatum est: le-
prosum enim sanaverat, leprosum fecerat: in
templum quoque leprosi depositum est.

Reliquiae sanctae Anastasiae etiam in ejus templo
depositae sunt.

Mirabilis Daniel, ex mandra Sancti Simeonis ve-
niens, in Anaplo super columnam ascendit.

Sanctissimae Deiparae indumentum Jerusalemis
inventum et a quadam piissima muliere Judaica
et virgine sancte custoditum, Constantinopolim
translatum est et in Blachernis depositum, ubi rex
templum Matri Dei aedificaverat; capsaeque ex auro
et argento praeparatae illud inclusum est vestimen-
tum, quod ex incorruptibilibus lanis contextum
est. Catena texturaque forma coloreque similes
sunt; et totum purum et integrum, semper Virgi-
nis miraculum ad hunc diem praedical.

D Sub eodem Isocasius quaestor velut Graecus

Variae lectiones et notae.

⁷³ Οὗτος ὁ Γ. τῇ νυκτὶ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἐ. φάντασμα δαιμονίου Ced. 611,9,10. ⁷⁴ καὶ add. Ced. ⁷⁵ αὐ-
τοῦ add. Ced. ⁷⁶ ὡς αὐτοῦ μὲν ζῶντος ἐνδίδωσι μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ κρατήσῃ π. τῆς εἰκ. Ced. ἐνδίδω σοι
δὲ κρατήσῃ cod. ⁷⁷ προεβαλλ. cod. ⁷⁸ Μαρκιανὸς δὲ ὁ οἰκονόμος τῆς Μεγάλῃς ἐκκλησίας. τὴν ναὸν κτίσας
τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, ἐπὶ νέον ὄντα τοῦτον τοῦ ε. διεσώσατο Ced. 610,2,3. ⁷⁹ Τῷ εἴτε γ. εἰ. ἐν
ΚΠ. ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ν. φθάσας ἕως τοῦ α. Θ. τῶν Ἀμάντων Ced. 609,21-610,2. — 7. ἀν. εἰς τὸ κερά-
μιον μετὰ εὐαγγελίου καὶ θυμιατοῦ καὶ τὸν Θεὸν δάκρυον ἐξελισσάμενος, κτλ. Ced. 610,4-611,4. ⁸⁰ τὸν
ἅγιον Θωμᾶν cod. ⁸¹ 463. Ced. 611,17—19. Τῷ δ' αὐτῷ εἴτε (ς') Στοῦδιος τὸν ν. εἰ. ⁸² τοῦ βαπτιστοῦ
Ced. ⁸³ τῆς μονῆς add. Ced. ⁸⁴ ἐν αὐτῷ κατ. Ced. ⁸⁵ 464. ⁸⁶ Τῷ δ' αὐτῷ εἴτε (ς') μ. ὁ προφήτης
Ἐλισσαίος ἐν Ἀ. Ced. 612,12. ⁸⁷ καὶ add. Ced. ⁸⁸ 458. ⁸⁹ Τούτῳ τῷ εἴτε (α') ἠνέχθη τὸ λείψanon
τῆς α. μάρτυρος Ἀ. ἀπὸ τοῦ Σιρμίου καὶ κ. ἐν τῷ ν. α. ἐν τοῖς Δομνίου ἐμβόλοις Ced. 698,21—23. ⁹⁰ 465.
⁹¹ Τῷ ἦ εἴτε Δ. ὁ στυλίτης ἐν τῷ Ἀ. τῷ στ. ἐ. π. Ced. 612,15,16. ⁹² 469. ⁹³ Τότε (τῷ ιζ' εἴτε) καὶ
ἡ εἰ. τῆς ὁ. θ. ἐξ Ἱεροσολύμων ἤχθη. ε. π. τ. εἰ. γ. Ἐθραϊῶ π. Ced. 614,5—7. ⁹⁴ ὀλόχροος; cod. ⁹⁵ 467.
Περὶ Ἰσοκασίου. rubrica codicis. Τῷ εἴτε Ἰ. ὁ κ. Ἀντιοχείας ὁ καὶ φιλόσοφος διεβλήθη τῷ βασιλεὶ ὡς
Ἐ. καὶ ἐκέλευσε ἐξετασθῆναι αὐτὸν παρὰ τῷ ἐπάρχῳ ΚΠ. Ἀχθίντος δὲ αὐτοῦ δεδωμένον ὁ. ἐφη πρὸς αὐτὸν
II. ὁ ἐ. π. Ced. 612,21-613,3.

arcusatus e-t, et, manibus post tergum ligatis, ad præfectum urbis adductus. Dixit igitur ad eum Posæus præfectus : « Videsne, Isocasi, in quo statu te constituisti? Qui ait : « Video, nec miror : homo enim cum sim, humanis implicatus sum calamitatibus. Attamen judica de me sicut iudicabas mecum. » Hæc cum didicisset imperator, motus misericordia liberum eum dimisit.

CCX. Regnum Leonis Minoris.

Leo Minor, ejus nepos, regnavit annum unum.

CCXI. Zenonis regnum.

Post hunc regnavit Zenon, Leonis Magni gener, et Leonis Minoris pater, septem ac decem annos, et dysenteria mortuus est.

Cum brevi, postquam ad regnum pervenisset, insidiæ ipsi paratæ fuissent a Verine, ipsius uxoris matre, Leonis Magni uxore, tanquam absque filii placito regnasset, in propriam patriam cum sua uxore Ariadne fugit. Verine vero Basiliscum, suum fratrem, coronavit, et ipse regnavit duos annos, qui temporibus Zenonis additi sunt. Creavit Constantinopoli palatium, cui nomen suum Basiliscum imposuit.

Postea Zenon reversus Constantinopolim ingressus est et illis in ecclesiam confugientibus potitus, in exsilium eos misit cum mulieribus et filiis in Cappadociæ castellum, ubi Basiliscus in turri reclusus, porta obserata, interiit.

Sub eodem accidit terræ motus horribilis Constantinopoli, cecideruntque ecclesiæ multæ, domus et rostra usque ad fundamentum. Idem quoque Nicomedia passa est.

Idem Verinam, uxoris suæ matrem, illi magistri consilio, in exsilium misit. Uxor autem Zenonis, Verinæ filia, Ariadne Urbicio illum occidere jussit. Hujus, cum in circum venisset, Urbicius ense dexteram auriculam amputavit. Ex hoc in accephalum Zenonem conspirare studuit.

CCXII. De Petro Fullone.

Sub Zenone Martyrius Antiochiæ, propter Zenonis erga filiam orthodoxam depravationem, episcopatū cedens, in ecclesia dixit : « Indisciplinato

διαβληθείς, εισήχθη πρὸς τὸν ὑπαρχον⁹⁹ τῆς πόλεως δεδεμένος ὀπισθάγκωνα. Ἐφη οὖν αὐτῷ Ποσαίος ὁ ὑπαρχος· « Ὁρᾷ; (ἐαυτὸν), Ἰσοκάσιε, ἐν ποίῳ σχήματι καθέστηκας; » Ὁ δὲ εἶπεν· « Ὁρῶ καὶ οὐ ξενίζομαι· [ἄνθρωπος γὰρ ὢν] ἀνθρωπίναις περιέπεσον συμφοραῖς· ἀλλὰ δίκασον ἐπ' ἐμοὶ ὡς ἐδίκασες σὺν ἐμοί. Ταῦτα⁹⁹ μαθὼν ὁ βασιλεὺς⁹⁹, σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τούτῳ, ἐλευθέρου εἶπεν⁹⁹.

ΣΓ'. Βασιλείῳ Λέοντος τοῦ Μικροῦ¹.

⁹⁹ Λέων⁹⁹ ὁ Μικρὸς, ὁ ἔγγονος αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτος α'.

ΣΙΑ'. Βασιλείᾳ Ζήνωνος.

⁹⁹ Μετὰ τούτον ἐβασίλευσε Ζήνων, ὁ γαμβρὸς Λέοντος τοῦ Μεγάλου, πατὴρ δὲ Λέοντος τοῦ Μικροῦ, ἔτη ιζ'⁹⁹ καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς.

⁹⁹ (2) Ὁς εὐθύς⁹⁹ μετὰ τὸ βασιλεῦσαι ὑποβουλεύθεισ ὑπὸ Βηρίνης⁹⁹, πενθερᾶς αὐτοῦ, γυναικὸς Λέοντος τοῦ Μεγάλου, ὡς παρὰ γνώμην αὐτῆς βεβαίωσα⁹⁹, ἔφυγε πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀριάδνης⁹⁹. Ἡ δὲ Βηρίνα στέψασα Βασιλίσκον⁹⁹ τὸν ἀδελφὸν 514 αὐτῆς, ἐβασίλευσεν ἔτη β', ἅπερ ἐτάγησαν εἰς τοὺς χρόνους Ζήνωνος. Καὶ κτίσας πλάτιον ἐν ΚΠ., καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ⁹⁹ ἴδιον ὄνομα τὰ Βασιλίσκου.

⁹⁹ (3) Μετὰ ταῦτα⁹⁹ Ζήνων ὑποστρέψας καὶ εἰσελθὼν ἐν ΚΠ., καὶ τούτων χειρωσάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφυγόντων ἐξώρισεν ἅμα γυναῖκα καὶ τέκνους εἰς τὸ φρούριον Καππαδοκίας, ἐν ᾧ βληθέντος ἐν πύργῳ καὶ τῆς θύρας ἀναφραγείσης ἐτελεύτησε.

(4) Ἐπὶ τούτου⁹⁹ γέγονε σεισμὸς φοβερός· ἐν ΚΠ. καὶ ἔπεσον ἐκκλησίαι πολλαί, καὶ οὐκ αἶται καὶ ἐμβόλαι ἔω; ἐδάφους· (τὸ αὐτὸ ἔπαθε καὶ ἡ Νικομηδεία.)

(5) Ὁ αὐτὸς Βηρίνην τὴν ἰδίαν πενθερὰν ἐξώρισε βουλῇ Ἰλλου μαγίστρου· ἡ δὲ γυνὴ Ζήνωνος, θυγάτηρ Βηρίνης, Ἀριάδνη παρεγγύησεν Οὐρβικίῳ τῷ ἀνελεῖν τὸν Ἰλλον. Καὶ ἀνερχομένου ἐν τῷ Ἰπικῳ, μετὰ τοῦ ξίφους λαθῶν ἀπετεμήθη τὸ δεξιὸν οὖς. Ἐκ τούτου ἀνταρσίαν ἐμελέτησε κατὰ Ζήνωνος τὸν ἀκεφάλου.

ΣΙΒ'. Περὶ Πέτρου τοῦ Κραζέως¹⁰.

⁹⁹ Ἐπὶ Ζήνωνος Μαρτύριος⁹⁹ Ἀντιοχείας, διὰ τὴν τοῦ Ζήνωνος περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν διαστρεφὴν, ἀποταξάμενος τῆς ἐπισκοπίας, ἐπ' ἐκκλησίᾳ

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ Ὑπατον εἰ α. Ὑπατος? ⁹⁹ ἀκούσας ὁ δῆμος εὐφύμησε τὸν βασιλέα καὶ Ced. ⁹⁹ καὶ αὐτ. Lon. ⁹⁹ ἔχρη καὶ ἀπέλυσε αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν Ced. ⁹⁹ Rubrica, quæ in cod., ut videtur, emanavit, nec in M. nec in P. 470b invenitur. ⁹⁹ 474. ⁹⁹ Α. ὁ Ζήνωνος υἱὸς καὶ Ἀριάδνης, κτλ. Ced. 615,4—7. ⁹⁹ 474. ⁹⁹ ἔτη κζ', μῆνας δ' Ced. 615,18. ⁹⁹ 476. ⁹⁹ Βασιλίσκος Βηρίνης ἀδείφῳ ἐν Ἡρακλείᾳ διατίθειν, ἔστασίασε κατὰ Ζήνωνος, ἐν φοβηθείς ὁ Ζήνων σὺν Ἀριάδνῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ χρηματικῶν ἐκπῶρος φεύγει εἰς Ἰσαυρίαν Ced. 615,17—20. ⁹⁹ Βηρίνης cod. sed in hoc Βηρίνα, et in hoc Βηρίνα. ⁹⁹ βασιλευσαντος cod. ⁹⁹ Ἀριάδνης et p. 514 et 521, Ἀριάδνη cod. sed eadem pag. Ἀριάδνης. ⁹⁹ Βασιλίσκος δὲ ἐν τῷ Κάμπῳ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, Μάρκον τε τὸν υἱὸν Καίσαρα ἐποίησε καὶ Ζηνωδῖαν — ἐστρεψε. κτλ. Ced. 615,21—616,20. ⁹⁹ κτλ? ⁹⁹ 477. ⁹⁹ Γράφει τοίνυν ἡ σύγκλητος πρὸς Ζήωνα, καὶ προσλαθὼν ἐκεῖνος Ἰλλον τε καὶ Ἰσαύρους — ἐπάναισιν πρὸς τὸ Βυζάντιον — καὶ τὸν Βασιλίσκον ἐξαργύρων τῆς ἐκκλησίας ἢ πρὸ τούτου προπέμφευσε ἔξορῆσαι ἐν Κοκουσῳ τῆς Κ. ὀποκλείσας δὲ εἰς ἓνα πύργον σὺν γυναικὶ καὶ τῷ λιμῷ διαφθείρει Ced. 616,20—617,4. ⁹⁹ Τῷ δ' ἔπει ἐγένετο σ. φ. ἐν ΚΠ. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κε', κτλ. Ced. 618,16—22. ⁹⁹ Rubrica M. 2, in cod. emanavit. ⁹⁹ 471. ⁹⁹ Τῷ ζ' ἔπει Λέων — Μαρτύριου δὲ τοῦ Ἀντιοχείας τῷ ὀρθῶν ἀποταξάμελου καὶ λέγοντος· Κλ. Ced. 612,5—6.

ἐφη· ἡ Κλήρη ἀνοποτάκτω καὶ λαῶ ἀπειθεῖ καὶ ἡ ἐκκλησία βερυπωμένη ἀποτίσσομαι, φυλάττων ἡμαυτῶν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. »

(2) Ὁς πρῶτος ἐπενόησε τὸ μύρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ παντός τοῦ λαοῦ ἀγιάζεσθαι καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐν τοῖς Θεοφανίσις ἐπίκλησιν ἐσπέρας γίνεσθαι, καὶ ἐν ἐκάστῃ εὐχῇ τὴν Θεοτόκον ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐν πάτῃ συνάξει τὸ σύμβολον τῆς **515** πίστεως λέγεσθαι, πρὸ τούτου ¹⁹ μὴ λεγόμενον εἰ μὴ ἑπᾶς τοῦ ἑνιαυτοῦ τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ.

²⁰ (3) Τούτου, ὡς εἴρηται, τοῦ θρόνου ἀναχωρήσαντος, Πέτρος ὁ Κναφεὺς τῶν θρόνων τυραννικῶς ἐπεδήμησε, ὡς τὰ Εὐτυχίου φρονῶν.

(4) Καὶ τῶν θρόνων Ἀντιοχείας ἐκ δευτέρου τυραννικῶν ἐκράτησαντος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ἐκβληθέντος καὶ πάλιν ἐκ τρίτου μετὰ τὴν ἐν Ἰσαυρίᾳ γεγενημένην ²¹ τοῦ Βασιλίσκου τυραννίδα, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος, Βασιλίσκου ἀθηνεῖα τοῦ αὐτοῦ θρόνου κρατήσαντος ἀθέσμως, μὴ λυθέντων τῶν κατ' αὐτοῦ γεγονότων ἀναθεμάτων καὶ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἐκταράξαντος, ὑπὸ τοῦ πάπα Ῥώμης (154^b) Φήλικος ἀναθεματίζεται διὰ τε τὴν ἑτεροδοξίαν καὶ τὴν ἐν τῷ Τρισαγίῳ προσθήκην.

²² (5) Ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας Ζήνωνος, Βαρνάβα τοῦ ἀποστόλου τὸ λείψανον εὐρεθὲν ἐξ ἀποκαλύψεως ἐν Κύπρῳ (ἐν πόλει Κωνσταντίᾳ) ὑπὸ δένδρον κερατῆαν ²³, ἔχον ἐπὶ ²⁴ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἰδιόγραφον ²⁵ τοῦ Βαρνάβα.

²⁶ (6) Ἐξ ἧς προφάσεως τῇ ἀποκαλύψει καὶ εἰσηγήσει τοῦ ἀποστόλου περιγεγῶνασι Κύπριοι τῶν Κναφεῖ Πέτρῳ φιλονεικοῦντι, ὑπὸ Ἀντιόχειαν τελεῖν τὰς κατὰ τὴν Κύπρον ἐκκλησίας, καὶ αὐτοκέφαλον εἶναι τὴν κατὰ Κύπρον μητρόπολιν.

²⁷ (7) Ὑπερ Εὐαγγέλιον τὸ εὐρεθὲν ἀποθέμενος Ζήνων ἐν τῷ παλατίῳ ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, (κατ' ἑνιαυτὸν ἀναγιγνώσκειται τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ εἰ).

²⁸ (8) Μαρτιανὸς δὲ τις ²⁹ προεῖπε τῶν βασιλεῖν, ὅτι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν γυναῖκά σου διαδέχεται ἀπὸ σιλεντιαρίων ³⁰. **516** Πελάγιον δὲ τινα ὑπὸ σιλεντιαρίων, ὄντα πατρικίον, ἀνδρα σοφώτατον, ἐκέλευσε φυλάττεσθαι ἐν εἰρηκτῇ, ὃν οἱ φυλάσσοντες νυκτὶ ἀπέπνιξαν κατὰ κέλευσιν Ζήνωνος.

(9) Ἐπὶ αὐτοῦ ³¹ Περὸς Ζησὺς ὁ Πέρσης ἠττηθεὶς ἐν πολέμῳ ὑπὸ Οὐννων τὸν μάργαρον ³², ὃν ἐφόρει λευκώτατον καὶ μέγαν καθ' ὑπεροχὴν, ἐξ ὧτός τοῦ

clero inobedientique populo ac ecclesiae caedatæ valedico, mihi conservans sacerdotii dignitatem. »

Hic primus excogitavit sacrum oleum in ecclesia coram omni populo sanctificari, invocationemque super aquas in Theophaniis vespere fieri, et in omni synaxi legi fidei symbolum, quod antea non dicebatur nisi semel in anno in magna Parasceve.

Hic cum, sicut dictum est, a sede discessisset, Petrus Fullo, qui Eutychetis doctrinæ favebat, sedem vi recuperavit.

Postquam autem Antiochena sede pravis artibus modo rursus potitus esset, et a cœtu ecclesiastico pulsus tertio post Basilisci factam in Isauria contra Zenonis regnum rebellionem, Basilisci auctoritate eandem sedem illegitime occupasset, non ruptis adversus illum lati anathematis vinculis, postquam totum Orientem conturbasset, a Felice papa Romæ, tum propter heterodoxiam cum propter additionem in Trisagio, anathematizatur.

Eodem Zenone regnante, Barnabæ apostoli reliquie in Cypro in urbe Constantia, sub arbore ceratia, ex revelatione inventæ sunt: in pectore sancti jacebat Evangelium secundum Matthæum, ipsius Barnabæ autographum.

Ex hac occasione, per revelationem et documentum apostoli, Cyprii superaverunt Fullonem Petrum qui Cypri Ecclesias Antiochiæ subjacere volebat, et Cypriam ecclesiam ipsam esse metropolim ostenderunt.

Evangelium quod fuerat inventum a Zenone et depositum in palatio, in templo Sancti Stephani, quotannis in sacra magnaque festivitate palam legebatur.

Marianus quidam regi prælixit ipsius regnum et uxorem a quodam ex silentiariis obtentum iri. Pelagium vero quemdam ex silentiariis, patricium, virum sapientissimum, in ergastulo custodiri jussit et custodes, ex jussu Zenonis, eum nocte suffocaverunt.

Eodem tempore Perozes Persa, ab Hunnis bello devictus, margaritam quam ferebat candidissimam et ultra modum magnam, ex aure dextera de-

Variae lectiones et notæ.

¹⁹ πρίτερον cod. — ἄς cod. ²⁰ Π. ὁ κν. τῶν θρ. ἐπιτηδῆ Cod. 612,6. ²¹ τοῦ Ἰλου add. cod. ²² 485. ²³ Τούτῳ τῶν χρόνων (τῶν δ' ἔτει) τὸ τοῦ ἁγίου ἀπ. Β. λ. εὐρέθη ἐν Κ. Cod. 618,22. ²⁴ κερατῆαν Leo, cod. κεραιάν ἰστάμενον Cod. ²⁵ τοῦ αὐτ. Cod. ²⁶ αὐτοῦ τοῦ Cod. — ἐξ ἧς πρ. ἔκτετε γέγονε μητρόπολις ἡ Κ. καὶ τοῦ μή τ. ν. Ἀ. ἀλλ' ὑπὸ ΚΠ. ²⁷ Cod. 619,2—4, Leo. ²⁸ Τὸ δὲ τριούτον εἰ. Ζ. ἀπέθετο ἐν τῷ π. ἐν τῷ ν. τοῦ ἀ. Σ. ἐν τῇ Δάφνῃ Cod. 619,4—6. Τὸ δὲ τ. εἰ. Ζ. ἀπ. εἰ; τὸ παλάτιον ἐν τῷ ἁγίῳ Στεφάνῳ Leo. ²⁹ 490. ³⁰ Τῶν τῶν ἔτει: Ζήνων ἔρητο Μαρτιανὸν τὸν σοφώτατον κόμητα ἦν γὰρ μυστικά τινα εἶδως, ὃ καὶ προσέλεγεν αὐτῷ· φησὶ γὰρ· « Τίς μετ' ἐμὲ βασιλεύσει; » Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι καὶ τὴν γ. σου διαδέξεται τις ἀπὸ σ. ἐμὲ δὲ ἀδίκως ἀποκτενεῖς· καὶ ἀμφότερα ἐν καιροῖς τοῖς γεγῶνασι Cod. 620,20-621,2 cf. 621,8—22. ³¹ σιλεντ. cod. ut et p. 521. ³² Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χρόνοις Π. ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τὸν μ. εὐ εἶχε λ. καὶ μ. εἰς ὑ. ὑπέριτον Cod. 625,1—12. ³³ τὸν ἀρχιάρχον ὃν cod. in margine a prima manu.

trahens projecit, ne quis in posterum ea ornaretur.

In terræ motu qui tunc temporis accidit cecidit caput statuæ Fori et columnen magni Theodosii in columnam Tauri.

Zenon autem dysenteria captus in Acephalorum hæresi decessit.

CCXIII. Regnum Anastasii Dyrrhachini.

Post Zenonem Anastasius Dicorus aut Dyrrachinus, regnavit annos viginti septem. Fertur autem de eo quod cum Dyrrachenus esset, presbyteri filius, et hic centum libras auri commodo accepisset propter naufragia facta, dux militum, qui Dyrrachii erat, propter nomismata volens accipere presbyteri uxorem, sed ne cum illa commercium haberet, divina visione impeditus est. Prohndit autem presbyteri filium, et in palatium r. diit.

Post mortem Zenonis, ipsius uxor Ariadne Anastasium imperatorem creavit.

Dicitur autem ecclesiam Dyrrachii sanctis Egentibus edificasse et animalia quæ sunt in tñ πόρτη.

Primum orthodoxus, ultimo declinavit ad monarchiam, et fulmine mortuus est, postquam Hierosolymitanum patriarcham, orthodoxum et sanctum, in exsilium misisset.

Sub eodem Vitalianus Thrax cum insurrexisset Thraciamque cepisset, cum Seythis et Mysis venit usque ad Anaplum depradando: sed cum illo navali certamine congressus Marinus legatus igne medico nativoque sulfure quod præparaverat Proclus philosophus, naves Barbarorum consumpsit. Submersis autem fere cunctis in flumine, Hunnis, Gothis, Bulgaris et reliquo exercitu, cum paucis qui supererant fugit Vitalianus.

Ignis etiam in cælo apparuit, et pro orthodoxo dogmate popularis seditio Constantinopoli facta est quasi imperator voluerit Trisagio addi: « Qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis. » Cum enim cancellarius et legatus in ambonem Magnæ ecclesiæ ascendissent et minister ex rege proficiscentem hæresim prædicasset, populus et omnis urbis multitudo surrexit adversus illos; et vix effugerunt. Talis enim facta est seditio turbæ que vocitantium: Alium regem volumus; ut rex et magistratus lugerent vitæ etque populi tumultum. Convenientes autem seditiosi, in domum cancellarii et legati irruerunt et omnia diripuerunt; domosque flammis tradentes, quos

A δεξιού ἀφελόμενος ἔβριψεν ὅπως μή τις αὐτῷ ὀπίσω φορέσει.

²⁵ (10) Ἐπὶ δὲ τοῦ γεγονότος σεισμοῦ, ἔπσει καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Φόρου καὶ ἡ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ²⁶ εἰς τὸν κίονα τοῦ Ταβρου.

²⁷ (11) Ζήνων δὲ δυσεντερίας ἐτελεύτησε τῆ τῶν Ἀκεφάλων αἰρέσει.

ΣΙΓ'. Βασιλεία Ἀναστασίου τοῦ Δυρραχίου.

²⁸ Μετὰ δὲ Ζήωνα ἐβασίλευσεν Ἀναστάσιος ὁ δίκωρος ἢ Δυρραχίτης ἔτη κζ' ²⁹. Λέγεται ³⁰ δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι Δυρραχίτης ὢν, υἱὸς πρεσβυτέρου, καὶ χρεώτας λίτρας χρυσοῦ ρ' διὰ τὸ ναυαγήσαι αὐτὸν γ', ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ ὢν ἐν τῷ Δυρραχίῳ διὰ τὰ νομίματα βουλόμενος λαβεῖν τὴν γυναῖκα τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ συγγενέσθαι μετ' αὐτῆς, διεκωλύθη παρὰ θείας ὀπτασίας· ἔλαβε δὲ τὸ παιδίον τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ ἀνήλθεν ἐν τῷ παλατίῳ.

(2) Καὶ μετὰ τελευταίην Ζήωνος Ἀριάδνη ἡ γυνὴ αὐτοῦ προχειρίζεται Ἀνάστασιον βασιλέα.

(3) Λέγεται δὲ ἐκκλησίαν κτίσασιν ἐν τῷ Δυρραχίῳ τοῖς ἁγίοις Ἀναργύροις καὶ τὰ ζώδια, ἵνα εἰσὶν ἐν τῇ πόρτῃ.

(4) Τὸ πρῶτον μὲν ὀρθόδοξος ὢν, ὕστερον ἐξέκλινεν εἰς μοναρχίαν, καὶ ἀπέθανεν ἀπὸ ἀστραπῆς, ἐφορίας καὶ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, ὄντα ὀρθόδοξον καὶ ἅγιον.

517 ³¹ (5) Ἐπὶ αὐτοῦ ³² Βιταλιανὸς ὁ Θράξ ἀναρχαὶ καὶ παραλαβὼν τὴν Θράκην ἅμα Σκυθίας καὶ Μυσίας ἤλθεν ἕως τοῦ Ἀναπλίου πραιτεῦον· ἀλλὰ ναυμαχήσαντος αὐτῷ Μαρίνου τοῦ ἐπάρχου μετὰ τοῦ Μηδικοῦ πυρὸς καὶ θείου ἀπύρου, ὃ κατεσκεύασε Πρόκλος ὁ φιλόσοφος, κατέφλεξε τὰς ναῦς τῶν βαρβάρων. Βυθισθέντων δὲ πάντων σχεδόν, Οὐνῶν, καὶ Γότθων, καὶ Βουλγάρων, καὶ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ ἐν τῷ βέύματι, Βιταλιανὸς ἔφυγε μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων ὀλίγων.

(6) Καὶ πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐφάνη, καὶ γέγονε δημοτικὴ ἐπανάστασις περὶ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος ἐν ΚΠ. ὡς βουληθέντος τοῦ βασιλέως προσθεῖναι εἰς Τρισάγιον τὸ· « Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς. » Τοῦ γὰρ λογοθέτου καὶ τοῦ ἐπάρχου ἀνειθύντων ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Μεγάλῃς ἐκκλησίας καὶ τὴν αἵρεσιν ἀρξαμένων ἐκ βασιλικῆς ἐπιτροπῆς κηρύττειν, ἐπήλθεν ὁ δῆμος καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως κατ' (155^α) αὐτῶν· καὶ μὲν ἐξέφυγον. Καὶ γέγονε τοιαύτη στάσις καὶ ταραχὴ κραζόντων· « Ἄλλον βασιλέα θελομεν, » ὡς καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἄρχοντας φεύγειν καὶ ἀποκρύπτειν αὐτῶν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ. Συναθροισθέντες δὲ οἱ στασιασταὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ ἐπάρχου κατε-

Variae lectiones et notæ.

²⁵ Ἴνα ὁ αὐτοῦ τοῦτον φοροῖται. ²⁶ Ced. 618,10—20. ²⁷ ἡ add. Ced. ²⁸ Ced. 622,6—23? ²⁹ 491. ³⁰ μῆνας δ' add. Ced. 626,9. ³¹ Λέγεται — ἅγιον § 4 om. Slav. ³² 513-515. ³³ τῷ κδ' εἶσι ὁ Β. ἀναρχήσας κατὰ Ἀναστασίου διὰ τὴν ἐπιτοχίαν πολλὰ κακὰ τοῖς στρατοπέδοις Ἀναστασίου καὶ τῷ λοιπῇ πολιτείᾳ ἐπέδεικνυτο ἀρπάξων καὶ ἀφοπλιζῶν καὶ τέλος πρὸς ὕβριν ἕκαστον στρατιώτην μιᾶς φιλίως πιπράσκων Ced. 622,22 625,2.

δραμόντες καὶ πάντα διαρπάσαντες, ἐνέπρησαν ⁴² α τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ τοὺς εὐρεθέντας· ἐκεῖ κατέσφαξαν. Ἐἵτα γενομένης ταραχῆς καὶ στάσεως μεγάλης ἐμπρησμοὺς οἴκων πολλῶν ἐποίησαντο καὶ φόνους μυρίους εἰργάσαντο καὶ ἄλλα τοιαῦτα φοβρὰ τε καὶ ἐξαισία κατετόλμησαν, ὕβριζόντες Ἀναστάσιον μετὰ κραυγῆς μεγάλης καὶ Βιταλιανὸν εὐφημοῦντες. Καὶ οὕτως ἐλθόντες πλησίον τῆς ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσης κιστέρνης τοῦ Ἁγίου Μωκίου, εὐρον τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενον ἡγουμένον μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Φιλίππου, ὃν καὶ φονεύσαντες καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ θόρατος ἀναρτήσαντες ἔκραζον· « Οὗτός ἐστιν ὁ φίλος τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀγίας **518** Τριάδος. » Ἐκβαλόντες δὲ καὶ γυναῖκα ἐγκλειστήν οὖσαν πλησίον τῆς ξηροκέρκου πόρτης, εἰς ἣν ὁ βασιλεὺς εἶχε πίστιν καὶ ταύτην ἀνεῖλον. Τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς συνδήσαντες μετὰ τοῦ προλε-

invenerunt ibi jugulaverunt. Deinde crescente turba et seditione multas domos incenderunt, multasque caedes perpetraverunt, aliaque non minus tremenda et iniqua ausi sunt, Anastasio magnis clamoribus maledicentes Vitalianoque fausta apprecantes. Et sic venientes usque ad aedem Sancti Mocii ab ipso ædificatam, invenerunt quem rex diligebat rectorem monasterii Sancti Philippi, et illo occiso, caput ejus in ferro lanceæ ferentes clamabant : « Ille est charus inimici sanctæ Trinitatis. » Extrahentes quoque uxorem latitantem prope portam τῆς ξηροκέρκου, in quam rex fiduciam habebat, illam occiderunt. Corpus autem illius cum corpore prædicti rectoris colligantes et extrahentes ad Studium cremaverunt.

(7) Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Μούνδαρος ὁ τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος βαπτισθεὶς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐν Συρίῃ, Σευῆρος ἐπισκόπους ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα θέλων αὐτῷ μεταδοῦναι τῆς οικείας αἰρέσεως, ὧν τοῦ δόγματος αἰσθόμενος, ἔφη μετὰ πανουργίας· « Ἐδεξάμην γράμματα σήμερον, ὅτι Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἐτελεύτησε. » Τῶν δὲ εἰπόντων ἀδύνατον εἶναι τοῦτο, ἀπεκρίθη· « Καὶ πῶς, φησὶν, Θεὸς γυμνὸς ἐσταυρώθη καθ' ὁμᾶς, εἰ μὴ ἐκ δύο φύσεων ἦν ὁ Χριστὸς, εἴγε μὴδὲ ἀγγελὸς ἀποθνήσκει ; » Ὅπερ ἀκούσαντες καὶ σφόδρα καταπλαγέντες ἀνεχώρησαν μετ' αἰσχύνης.

lisdem temporibus postquam Mundarus, Saracenorum dux, ab orthodoxis in Syria baptizatus esset, Severus episcopus misit ad regem, volens ipsi communicare suam hæresim. Quorum cum dogma persensisset, solerter ait : « Hodie ex litteris didici Michaelen archangelum interiisse. » Illis autem dicentibus hoc esse impossibile, respondit : « Quid modo, inquit, cum purus Deus juxta vos crucifixus est, nisi ex duabus naturis constet Christus, angelus quoque non moriatur ? » Quod audientes multumque stupentes, cum dolore recesserunt.

(8) Ἀναστάσιος δὲ εἶδε καθ' ὕπνου φοβερόν τινα τῇ χειρὶ κατέχοντα κώδικα (γεγραμμένον καὶ ἀναγινώσκοντα). Καὶ ἀναπτύξας ⁴³ « (ε' φύλλα τοῦ κώδικος) ἀναγνούς τὸ βνομα τοῦ βασιλέως εἶπεν ^C αὐτῷ· « Ἰδοῦ, διὰ τὴν ἀπιστίαν σου ἀπαλείψω ἰδέτη (τῆς ζωῆς σου). » Καὶ (τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ) ἀπῆλειψε ⁴⁴.

Anastasius autem in somnis vidit quemdam aspectu tremendum, codicem scriptum manu tenentem et legentem. Postquam quinque folia codicis explicasset, legens nomen regis, ait ei : « Ecce, propter incredulitatem tuam, quatuordecim annos vitæ tuæ deleo. » Et proprio digito delevit.

(9) Καὶ μετὰ ⁴⁵ δύο ἡμέρας βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ παλατίῳ γενομένων καὶ τοῦ βασιλέως μονωτάτου καταλειφθέντος καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον [φεύγοντος], ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων τῷ λεγομένῳ Ὀἶτον ἀπελάθετο τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ῥίψασα αὐτὸν κατέβρηξεν, ὥστε αἰφνίδιον εὐρεθῆναι νεκρόν.

Et post duos dies tonitribus et fulguribus in palatio factis, et rege prorsus solo relicto, et de loco ad locum fugiente, in uno cubiculo dicto Hoato, iram Dei sensit, quæ cadens illum disruptit, ita ut statim mortuus inventus fuerit.

(10) Φασὶ δὲ αὐτὸν μετὰ τὸ ταφῆναι, μεθ' ἡμέρας τινὰς βοᾶν· « Ἐλθέσατέ με, καὶ ἀνοίξατε. » Τῶν (μνημοραλίων) δὲ εἰπόντων, ὅτι ἄλλος βασιλεύει, ἔφη (ἐκείνος)· « Οὐδὲν μοι μέλει ⁴⁶· **519** εἰς μοναστήριον ἀπαγάγετέ με· » Οἱ ⁴⁷ δὲ εἴσαν αὐτόν. Λέγεται δὲ μετ' οὐ πολλὸν τὸ μνημα ἀνοίγηναι καὶ εὐρεθῆναι αὐτὸν [ὑπὸ πείνης] φαγόντα τὰς σάρκας τῶν βραχιόνων ⁴⁸ αὐτοῦ καὶ τὰ καλίγια δ' ἐφόρει.

Ferunt illum, postquam sepultus est, aliquot diebus elapsis, clamasse : « Miseremini mei, et aperite. » Memorialibus autem alium regnare dicentibus, ille ait : « Nihil ad me pertinet, in monasterium abducite me. » Illi vero eum reliquerunt. Dicitur autem non multo post monumentum apertum esse ipsumque inventum præ fame manducantem brachiorum suorum carnes, et caligas quas portabat.

Variæ lectiones et notæ.

⁴² ἐνεπύρησαν cod. ⁴³ Ced. 635,21-656,1 : Τῷ χζ' εἶτι Ἄ. ἐ. ἐν ὁράματι ἄνδρα φ. βαστάζοντα κ. ὃν ἄν. καὶ εὐρών τὸ ὄ. αὐτοῦ τοῦ β. ⁴⁴ κακοπ. Ced. ⁴⁵ αὐτὰ add. Ced. ⁴⁶ Θείῳ σηκπτῷ κεραυνωθεὶς ἐμβρόντητος γέγονε Ced. 636,12. ⁴⁷ Ced. 622,12-20 de Zenone : M. δὲ τὸ κατατεθῆναι ἄ. ἐν τῷ τάφῳ ἔβρασαν οἱ σωματοφύλακες οἱ ἐν τῷ τάφῳ τεταγμένοι γοεράν φωνὴν ἐπὶ δύο νύκτας ἀποδιδόσθαι ἐκ τοῦ μνημειοῦ. Ἐλ. ἔλ. καὶ ἄν. μοι. ⁴⁸ μέλλει cod. ⁴⁹ Τῶν ἐξ μὴ ἀνοίξαντων, λ. μ. τινὰ χρόνον τὸ μνημεῖον ἄν. Ced. ⁵⁰ τοὺς βραχιόνας ἄ. Ced. Leo.

Alexandriæ, multi viri et mulieres et pueri, a a dæmonibus vexati, simul ululabant.

Adhuc in vita superstes, vidit in somnis tremendum ipsi dicentem : « Propter anathemata synodi hæc justī patiuntur. »

Hunni et qui dicuntur Iberi, Caspias pylas transientes, totam Armeniam, Cappadociam, Galatiam et Pontum pervagati sunt.

Neocæsaræ, cum terræmotus jamjam futurus esset, homo quidam iter ad urbem faciens, vidit milites antecedentes et alium retro clamantem : « Gregorii thauraturgi domum custodite. » Et terræ motu facto maxima pars urbis cecidit, sed sancti templum servatum est.

Antiochiæ quidam apparuit aurifex fraudulentus qui nummulariis ex auro manus pedesque statuarum aliaque vasa ostendebat, dicens se thesaurum talibus plenum invenisse. Et postquam multos decepisset et magnas pecunias cepisset, Constantinopolim venit fugiens. Ibi cum multos pariter delusisset, venit ad regem, frenum ex auro puro gemmisque exornatum afferens, quo accepto rex ait ad illum : « Me quidem non fallis. » Et cum multum flagellavisset eum, vinculis devinctum in Petram, quod est Asiæ castrum misit in exsilium, quo mortuus est.

CCXIV. De regno Coadæ.

Coades, Persarum rex, in uno castrorum hujus regionis multos lapides pretiosos abscondi cum didicisset, illos occupare cupiens, a dæmonibus ibi residentibus impediabatur. Omnem ergo magiam cum explicasset ejus servi nihilque profecissent, ad Judæos recurrit, sed frustra. Tunc consilium accepit ut per Christianos vim demonum reprimeret. Qui vero Christianorum in Perside erat episcopus, cum synaxi ad hoc facta, divina mysteria participasset et Christianis secum coadunatis distribuisset, crucis signo dæmones persecutus, Coadæ castrum tradidit.

Qui stupefactus et perterritus honorifica sede

Variæ lectiones et notæ.

516. 55 τούτω τῷ ἔτει (καὶ) Ἀλεξανδρεῖς, πλ. ἀ. καὶ γ. καὶ παθία δεσινῶς πλ. Ced. 633,17. 56 Καθ' ὁ δέ τις ἐ. φ. φ. λ. ὅτι διὰ τ. ἀ. τῆς σ. ταύτης π. δ. Ced. 613,18-20. 57 515. 58 Τῷ καὶ ἔτει Ὀυνοὶ οἱ λεγ. Σαθὴρ τὰς Κ. π. περ. τὴν Ἀ. ἐξέδραμον, Κ. τε καὶ Γ. καὶ Π. ληϊζόμενοι, κ. τ. λ. Ced. 633,3-16. 59 ἐξείληψαν col. 503. 60 Τῷ ἰβ' ἔτει — ἐν Ν. δὲ μ. γίνεσθαι σ. στρατιωτῶς ὁ Ced. 628,16-21. 61 δύο στ. ἐπ. αὐτὸν ἰόντας καὶ ὄπ. ἄλλοι προέξαντα. Φ. τὸν δ. ἐν ᾧ ἡ θίχη τοῦ Γρ. ἔστι. Γ. δὲ τοῦ σ. τὸ πλ. μ. τῆς π. ἐπιτόθη, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ ἀ. Γρ. Ced. 506 — Ced. 629,8-17 : Ὅτε (τῷ ἰδ' ἔτει) καὶ ἀ. τις χειμευτῆς ἐκ τῶν τῆς χεῖμης τεχνῶν εὐφυῆς ὦν ταῖ; ἀπάταις ὀφθαλμοπλανῆσαι, ὑπεδείκνυν ἀ. καὶ ἐτέροις χ. καὶ π. ἀ. καὶ ἕτερο εἶδη χρυσᾶ λ. θ. εὐρηκέναι· καὶ π. ἀπ. εἰς πενίαν ἤνεγκε. Φήμησ' οὖν περὶ τούτου γενομένης, κατηθελ. ἤχθη τῷ Ἀνοστασίῳ. Ὁ δὲ προσήνεγκεν αὐτῷ χ. ἵππου ὁ διὰ μαργαριτῶν ὄν λ. ὁ β. ἐ. Ὁ. σὺ, εἰ καὶ πάντας ἠπάτησας, ἐ. ὁ ἀπατήσῃς. Καὶ ἐξ. ἡ. εἰς τ. φ. ἐνθα καὶ τελευτή. 62 Rubrica M. 2, deest. in cod. et Par. 1706. 63 517 — Ced. 654,17 635,4 : Μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Περσῶν κάττερον ἐστὶν ὀνομαζόμενον Τζουδάβερ, ἐν ᾧ πολλὰ χρήματα καὶ μαργαρίται καὶ λίθοι τίμιοι ἀποκείμενοι ἦσαν καὶ ὑπὸ δαιμόνων ἐφυλάττοντο· τούτο Κ. μ. ἐξήτει λαβεῖν καὶ ὑπὸ τῶν δ. κωλυόμενος, κινεῖ τὴν τῶν πρὸ αὐτοῦ μ. πᾶσαν ἐπίνοιαν, ἐπειτα καὶ τῶν Ἰ. καὶ τοῦ σκοποῦ ἀποτυγχάνει· πεσθεῖς δὲ διὰ τῆς πρὸς τὴν θν εὐχῆς τῶν χ. τούτου κυριεῖσαι, ἐπίσκοπόν τινα Χριστιανὸν ἀπὸ τῶν ἐν Περσίῃ περὶ τούτου παρεκάλεσεν, ὁ δ. ἐπ. καὶ τῶν θ. μ. μ. προσελθὼν τῷ τόπῳ τ. ἐκείσε δ. ἐξεδίωξε καὶ τῷ Κ. τῷ κ. ἀπόνως παρέδωκε. 64 Ἐν τούτῳ Καβάδης κ. πρ. Ced. 655,4.

55 (11) Ἐν δὲ 55 Ἀλεξανδρεῖα πλείστοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες πληγέντες ὑπὸ δαιμόνων, ἀθρόως ὀλάκτου.

(12) Ἐτι περιὼν τῷ βίῳ, εἶδε καθ' ὕπνου 56 φοβερὸν λέγοντα (αὐτῷ)· « Διὰ τοῦς ἀναθεματισμοῦς τῆς συνόδου ταῦτα πάσχουσι δίκαιοι. »

58 (13) Καὶ Ὀυνοὶ 58 καὶ οἱ λεγόμενοι Ἰβήρες περᾶσαντες τὰς Κασπίας πύλας, πᾶσαν (135b) τὴν Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ Γαλατίαν καὶ Πόντον ἐξήλειψαν 57.

59 (14) Ἐν Νεοκαισαρείᾳ δὲ 59 σεισμοῦ γενέσθαι μέλλοντος ἀνθρώπος τις ὀδεύων (ἐπὶ τὴν πόλιν) εἶδε στρατιώτας 60 προάγοντας καὶ ἕτερον ὀπισθεν κρᾶζοντα· « Τὸν οἶκον τοῦ θαυματοουργοῦ Γρηγορίου φυλάξате. » Καὶ τοῦ σεισμοῦ γενομένου, τὸ μὲν Β πλείετον τῆς πόλεως ἔπεσεν, ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἁγίου ἐσώθη.

61 (15) Καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ χρυσοχόος ἐφάνη τῆς πλάνης ὑποδεικνύων τοῖς ἀργυροπράταις χεῖρας χρυσᾶς ἀνδριάντων καὶ πόδας καὶ ἄλλα τινὰ σευῆ λέγων, ὅτι· Ὁθησαυρὸν εἶρον μεστὸν τοιούτων. Καὶ πολλοὺς ἀπατήσας καὶ χρήματα πλείστα λαθὼν, ἤλθεν ἐν ΚΠ. φεύγων, ἐν ᾗ πολλοὺς ὄσαυτος δειλιάσας 61, 520 προσῆλθε καὶ τῷ βασιλεῖ δόλῃσον καὶ διάλιθον χαλινὸν προσκομίσας, ὃν ὁ βασιλεὺς λαθὼν ἔφη πρὸς αὐτόν· « Ὅντως ἐμὲ οὐκ ἀπατή. » Καὶ (μαστιγώσας αὐτὸν πολλὰ, δέσιμον) εἰς τὴν Πέτραν εἰς τὸ τῆς Ἀσίας φρούριον ἐξώρισεν, ἐν ᾧ καὶ ἐτελεύτησε.

ΣΙΔ'. Περὶ τῆς βασιλείας Κωάδου 64.

Καὶ Κωάδης ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐν τινι φρούριῳ τῶν ἐκεῖσε μαθῶν ὡς λίθους τίμλους ἀποκίεσθαι ἐν αὐτῷ, βουλόμενος αὐτοὺς ἀνελεῖσθαι, ἐκώλυετο παρὰ τῶν αὐτόθι οἰκούντων δαιμόνων. Πᾶσαν τοίνυν μαγίαν ἐπιδειξαμένων τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ καὶ μηδὲν ἰσχυσάντων, ἤλθε διὰ τῶν Ἰουδαίων ἀποτυχῶν κἀκεῖθεν συνεδουλεύθη διὰ τῶν χριστιανῶν κκατρηῆσαι τοὺς δαίμονας· ὁ δὲ τῶν ἐν Περσίῃ Χριστιανῶν ἐπίσκοπος ἐπὶ τὸ αὐτὸ σὺναξιν ἐπιτελέσας καὶ τῶν θείων μυστηρίων μεταλαθῶν (καὶ τοῖς συνοῦσι χριστιανοῖ; μεταδούς καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ διώξας τοὺς δαίμονας) τῷ Κωάδῃ τῷ φρούριον ἀπέδωκεν.

(2) Ὁς 64 καταπλαγείς (πάνυ καὶ φοβηθεῖς) πρὸ

καθεδρία τὴν ἐπίσκοπον ἐτίμησεν, ἕως τότε Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων ¹⁵ προτιμωμένων, καὶ ἄδειαν δέδωκε τοῖς χριστιανοῖς καὶ τοῖς χριστιανίζουσιν ἐξέλθουσι (καὶ μέντοι καὶ τοὺς χριστιανούς ἀγαπήσας ἕσπετα μεγάλως.

521 ΣΙΕ'. *Peri tou Euphemiou tou presbyterou* ¹⁶.

¹⁷ Εὐφήμιος δὲ τις πρεσβύτερος καὶ πτωχοτρόφος Νεαπόλεως τῆς κειμένης ἐν τῷ Ἀνάπλιω προχειρίζεται ἐπίσκοπος ΚΠ. 8; ἅμα τῇ χειροτονίᾳ, πρὶν ἢ ἀνελθεῖν εἰς τὸ σύνθρονον, ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἀπήλειψε Πέτρου τοῦ Μογγου τὸ ὄνομα ταῖς ἰδίαις χερσίν· καὶ οὕτως εἰς τὸν ἐπίσκοπικὸν θρόνον ἐκάθισεν. Οὗτος δὲ ὁ Μογγὸς Ἀλεξανδρείας μὲν ἦν ἐπίσκοπος, αἰρετικὸς δὲ ὢν διάπυρος.

(2) Εὐφήμιος δὲ ζηλωτὴς ἦν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοὺς ἐναντίους ἰδίωκεν, ὧν πρῶτος ἦν Ἀναστάσιος ὁ τότε σιλεντιάριος, ὑστερον δὲ βασιλεὺς γενόμενος, ὃν τὰ εὐτυχῶς μαθὼν φρονούντα καὶ ὀλοποιούντα, ἰδὼν τὴν καθέδραν αὐτοῦ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνέτρεψεν ¹⁸ καὶ αὐτῷ χαλεπῶς ἀπειλῶν ἐδήλωσε, εἰ μὴ τὰ τῆς ἡσυχίας ἄγοι ¹⁹, τὴν κεφαλὴν ἀποκαίρειν καὶ τοῖς δήμοις θριαμβεύειν· καὶ βασιλεὶ δὲ τὰ κατ' αὐτὸν ἐγνώρισεν καὶ ἐξουσίαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἔλαθεν.

²⁰ (3) Ὡς δὲ Ζήνων ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἀναγορευεταί εἰς βασιλέα ὑπὸ Ἀριάδνης τῆς Αὐγούστης Ἀναστάσιος ὁ σιλεντιάριος, περὶ οὗ ἀνέστη Εὐφήμιος ὁ ἐπίσκοπος, αἰρετικὸν καλῶν καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀνάξιον. Ἀριάδνης (136²¹) δὲ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου συναίνειν ἀναγκαζόντων Εὐφήμιον, οὐκ ἄλλως τοῦτο ποιῆσαι ἠνέσχετο εἰ μὴ ὁμολογίαν ἔγραψον παρ' αὐτοῦ ἔκομισατο ²², ὡς εἰς ὅρον πίστεως δέχεται τὰ ἐν Καλχηδόνι δογματισθέντα.

(4) Τῇ δὲ ²³ ὁμολογίᾳ αὐτοῦ βεβαίως τὸν Εὐφήμιον ἠπάτησε βασιλεὺς. Μανιχαῖοι δὲ καὶ Ἀρειανοὶ ἔχαιρον Ἀναστασίω, Μανιχαῖοι **522** μὲν ὡς τῆς μητρὸς αὐτοῦ ζηλωτρίδος οὐσίας αὐτῶν, Ἀρειανοὶ δὲ ὡς Κλέαρχον τὸν θεῖον πρὸς μητρὸς Ἀναστασίου ὁμόδοξον ἔχοντες.

²⁴ (5) Πολλὰ δὲ τῶν Ἰσαύρων ἄτοπα καὶ ἀπανθρώπινα τολμώντων ἐν ΚΠ., Ἀναστάσιος ἅπαντας τῆς βασιλείδος ἐξέβαλε· οἱ δὲ ἐξελοθέντες πρὸς τυραννίδα ὤρμησαν καὶ ἔως τοῦ Κοτυαίου ἐξέδραμον, καὶ ὢν ὁ βασιλεὺς στρατὸν ἐξέπεμψε καὶ Ἰωάννην τὸν ²⁵ κυρτὸν ²⁶ ἀνεῖλεν.

²⁷ (6) Τοῦ ἐκ πολέμου ²⁸ ἐπὶ ε' ἔτη κρατήσαντος, Ἀναστάσιος ἀποκαμῶν ἐθάρβησεν Εὐφημίω τῷ

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ τότε M. καὶ I. προκαθεζομένων καὶ ἀδ. παρέσχε τ. βουλομένοις βαπτίζεσθαι Cod. ¹⁷ Rubrica M. 2, thest in cod. et Par. 1706. ¹⁸ 489.. ¹⁹ ἀνέτρεψεν? ²⁰ ἄ; εἰν cod. ²¹ Cod. 625,20-626,8 : Μετὰ δὲ τὴν Ζήνωνος τελευτήν ἡ βασιλισσα καὶ ἡ σύγκλητος καὶ τὸ στράτευμα Ἀναστάσιον τὸν σιλεντιάριον ἀναγορεύουσι βασιλέα τῆς τῶν ἀκεφάλων ἡ τοι συγγυτικῶν ὄντα ἀιρέσεως — ἀπαιτεῖται ὁμολογίαν παρὰ Εὐφημίου τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸ μὴ σαλεύσασθαι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πίστεως, ἀν. αὐτὸν ἀποκ. τῆς τῶν χ. βασιλείας, βιαζομένης δὲ αὐτὸν Ἀρ. καὶ τῆς σ. δίδωσιν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον τῷ πατριάρχει κυρτῶν τὰ τῆς ἐν Κ. συνόδου ὑπὲρ τῆς πίστεως δόγματα. ²² ἔκομισατο? ²³ Τὴν δὲ ὁμολογίαν? cod. in pro et subscr. Cod. 626,9-13 : Ἐπὶ τούτου M. καὶ Ἀρ. ἐχ. M. μὲν ὡς μ. τοῦ βασιλέως ζ. ὁ. καὶ προσφιλῶς αὐτοῖς, Ἀρ. δὲ ὡς Κλ. τὸ θ. αὐτοῦ, ἀδελφὸν τῆς κακόφρονος μ. ἀ. ὁ. ἐχ. ²⁴ 492. ²⁵ Σκύθην καὶ Ἰω. τὸν Th. II, 11. ²⁶ καὶ Ἰω. τὸν πατριχόν? ex hominoteleuto om. ²⁷ 494. ²⁸ Ἀπ. δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ χρόνῳ νίζεν τὸν πόλεμον, ἐθ. Ἐ. ὡς ἐ. ἐφ. καὶ σ. τ. ἐ. ἐπισκόπους πρ. (καὶ δόξει cod. Ge. Mosq.) παραλαβάνοντας δὴθεν περὶ τῶν Ἰ. Ἐ. δὲ τὴ μυστήριον ἐξ. π. Ἰω. τὸν π. πενθερὸν Ἀθ. τοῦ ἐξάρχου τῆς τυραννίδος Th. An. 4.

CXXV. De Euphemio presbytero.

Euphemius autem quidam presbyter et pauperum nutritor Neapoli in Anaplo sita, Constantinopolitanus consecratur episcopus. Qui, in ipsamet ordinatione, priusquam in sede consideret, et saceris diptychis Petri Mongi nomen propriis manibus delevit et sic sedem episcopalem occupavit. Hic autem Mongus Alexandriæ quidem erat episcopus, sed hæresis fautor acerrimus.

Euphemius fidem orthodoxam sectabatur, persequabaturque adversarius, quorum primus erat Anastasius tum silentiarius, et postea imperator factus. Hunc cum Eutychemis doctrinæ favere et seditione movere sciret, ac vidisset ipsius sedem in ecclesia, eam evertit, et ei cum minis declaravit, nisi quæ pacis sunt ageret, caput ei auferendum et populis triumphandum tradi. Imperatori autem ea quæ spectabant eum denunciavit, et inde plurimum apud eum valuit.

Sed cum Zeno imperator interiisset, proclamatus est ab Ariadne Augusta Anastasius silentiarius: contra quem insurrexit Euphemius episcopus, hæreticum eum vocans Christianisque indignum. Ariadne vero senatusque compellebant Euphemium ut assentiretur: id facere autem recusavit, nisi confessionem ab ipso scriptam præstaret, ut fidei definitiones in concilio Chalcedonensi stabilitas reciperet.

Hac autem confessione decepit Euphemium et regnavit. Manichæi vero et Ariani gavisii sunt de Anastasio; Manichæi quidem, quia mater ejus ipsorum studiosa erat, Ariani vero quia Clearchum, avunculum Anastasii, suis opinionibus deditum habebant.

Isauris autem multa nefanda crudeliaque Constantinopoli audentibus, Anastasius omnes ex urbe regia dejecit. Hi vero egressi ad tyrannidem irrueunt et usque Cotyærum excurrerunt; contra eos imperator misit exercitum, et Joannem gibbosum interfecit.

Bello vero per annos quinque durante, Anastasius lassatus Euphemio episcopo confidit ad

pacem restituendam, cunctosque regionis episcopos A ad deprecandum super Isauris convocare jussit. Euphemius autem dictum ad Joannem patricium, Athenodori fratrem, unum ex ducibus Isaurorum, transmisit.

Qui currens omnia regi denuntiavit : hoc autem in inimicitiam regem adversus Euphemium magis excitavit.

Anastasius autem magis regaliter motus adversus Isauros, vi eos devicit, mittensque ad Euphemium Eusebium, suum magistrum, illi mandavit : « Tuæ preces, summe domine, amicos tuos insuscaverunt.

Anastasius autem Isaurorum consilia Euphemio adscribens, utpote qui rebellibus litteras misisset, regionis convocavit episcopos, qui regi obediens, B excommunicatione et execratione virum oneraverunt.

Eligitque episcopum rex Macedonium ecclesiae presbyterum et gazæ custodem.

Interea populi propter Euphemium agitabantur, multique in hippodromum currentes litanias canebant : sed nihil profecerunt : regis enim factio prevaluit.

Euphemium autem rex ad Euchaitas deportari jussit. Ille vero rogavit a Macedonio fidem ut secure et absque insidiis in hunc locum abducendus foret. Illud dare consentiens Macedonius, laudabili consilio motus, Euphemio in baptisterio stanti, C pallium episcopale detrahi jussit ; et sic ingressus ad Euphemium, nummos, quos sænore habuerat, Euphemio et illis qui cum ipso erant præstitit.

Macedonius autem asceticæ vitæ sancte deditus erat, educatus a Gennadio, cujus etiam nepos erat.

Attamen cum regis hæresi non obtemperaret, multa terribilia monstravit. Dicunt enim, Macedonio in exsilio defuncto, terrificum quid accidisse : illum scilicet mortuum et in grabbato depositum, cernentibus cunctis, cruce fuisse signatum.

Sub hoc magnus Sabbas prima vice Constantinopolim venit, et secunda sub Justiniano.

Sub eodem rege Anastasio, Deuterius Byzantii episcopus Arianus, Barbarum quemdam baptizans, dicere ausus est : « Baptizatur talis in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto. » Et statim exsiccatum est baptisterium. Barbarus autem perterritus

ἐπισκόποι, ὡς εἰρήνης ἐφίεται, καὶ συναγαγεῖν τοὺς ἐνδημοῦντας τῶν ἐπισκόπων προσέταξεν ὑπὲρ τῶν Ἰσαύρων παρακαλεῖν. Εὐφῆμιος δὲ ἐξήγαγε τὸ λεχθὲν πρὸς Ἰωάννην πατρικίον ἀδελφὸν Ἀθηνόδωρου, ἐνὸς τῶν ἐξάρχων τῶν Ἰσαύρων.

¹⁰ (7) Ὁ δὲ δραμῶν πάντα ἀπαγγέλλει τῷ βασιλεῖ, ὅπερ εἰς ἔχθραν τὸν βασιλέα κατὰ Εὐφημίου ἐξέπλισε μείζονα.

(8) Ἀναστάσιος δὲ βασιλικώτερον κινηθεὶς κατὰ τῶν Ἰσαύρων, τοὺτους κατὰ κράτος ἐνίκησε, καὶ πέμψας πρὸς Εὐφῆμιον Εὐσέβιον τὸν μάγιστρον αὐτοῦ δηλοῖ αὐτῷ : « Αἱ εὐχαὶ σου, κύριε ¹⁰ ἐμέγας, τοὺς φίλους σου ἠσθάλωσαν. »

¹⁰ (9) Ἀναστάσιος δὲ ¹¹ ὁ βασιλεὺς ἐπιβουλὰς τῶν Ἰσαύρων ἐπιγράφας Εὐφημῶ καὶ ὡς εἰη γράμματα πεπομφῶς τοῖς τυράννοις, συνήγαγε τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐπισκόπους, οἵτινες βασιλεῖ χαρίζομενοι, ἀκοινωνήσῃ καὶ καθαιρέσει τὸν ἄνδρα ἠμείψαντο.

(10) Καὶ προχειρίζεται εἰς ἐπίσκοπον ὁ βασιλεὺς Μακεδόνιον πρεσβύτερον τῆς ἐκκλησίας καὶ σκυοφύλακα ¹².

(11) Οἱ μέντοι λαοὶ ¹² δι' Εὐφῆμιον ἐστασίαζον, ἐν οἷς εἰς τὸν ἵπποδρόμον ἔδραμον λιτανεύοντες : ἀλλ' οὐδὲν ὤνησαν · τοῦ γὰρ βασιλέως ἐνίκη ἡ ἐνστασις.

523 (12) Εὐφῆμιον δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάιτας περιορισθῆναι προσέταξεν. Ὁ δὲ λόγον ἤτησε διὰ Μακεδονίου λαθεῖν ἀπαθείας, ὡς ¹³ ἐπιβουλῆς χωρὶς κατὰ τὸν τόπον ἀπάγεται. Ἐπιτραπίς δὲ τὸν λόγον δοῦναι, ὁ Μακεδόνιος ἐπαινέτόν ¹⁴ τι σκεψάμενος, ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ τοῦ Εὐφημίου ὄντος, τὸ ὠμοπόριον τὸ ἐπισκοπικὸν αὐτοῦ ἀφαιρέθηναί προσέταξε. Καὶ οὕτως εἰσελθὼν πρὸς τὸν Εὐφῆμιον, δανεισάμενος δὲ χρήματα, παρέσχε τῷ Εὐφημῶ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ.

(13) Μακεδόνιος δὲ ἀσκητῆς ἦν ἱερὸς, ὡς ὑπὸ Γενναδίου τραφεὶς, οὗ καὶ ἀδελφιδοῦς ἐτύγχανε.

(14) Διὰ ¹⁵ γοῦν τὸ μὴ ὑπακούειν τῇ αἰρέσει τοῦ βασιλέως, πολλὰ δεινὰ ἐνεδειξάτο · φασὶ γὰρ τελευτήσαντος ¹⁶ Μακεδονίου ἐν ἔξορίᾳ φοβερόν τι συμβῆναι : νεκρὸν γὰρ ὄντα [καὶ ἐν κραθβάτῳ τεθειμένον, βλεπόντων πάντων] σφραγίσασθαι τῷ σταυρῷ.

(15) Ἐπὶ αὐτοῦ εἰσῆλθεν ὁ μέγας Σάββας ἐν ΚΠ. τὸ πρῶτον, καὶ τὸ δευτέρον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ.

(16) Ἐπὶ τοῦ ¹⁷ αὐτοῦ βασιλέως Ἀναστασίου Δευτέριος ἐπίσκοπος Βυζαντίου Ἀρειανὸς, Βάρβαρον τινα βαπτίζοντα, ἐτόλμησεν εἰπεῖν : « Βαπτίζεται ¹⁸ ὁ δεῖνα εἰς ὄνομα Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι. » Καὶ ἐξηράνθη εὐθέως ¹⁹ ἡ κολυμβήθρα. Ὁ δὲ Βάρ-

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ Theod. L. Εὐφ. δὲ πρὸς αὐτόν ; Ὁ. δὲ δ. τῷ βασιλεῖ ἀπήγγειλε δ. εἰς ἀδιάλακτον ἔχθραν κ. Ἐ. τὴν β. Ἀναστάσιον ἤγειρεν Theoph. ¹¹ κύριε cod. om. Theoph. αἱ μεγάλαι Leo. ¹² 496. ¹³ Ὁθεν τὰς τῶν λ. ἐπ. ἐπέγραψεν Theoph. ¹⁴ οὕτος ; ὁ Μακεδόνιος οὐκ ἔστιν ὁ πνευματομάχος, ἀλλ' ἕτερος ὀρθόδοξος Glossa cod. ¹⁵ Ὁ μ. λαός cod. ¹⁶ ὅς cod. ὡς ἀνεπιβούλευτον μείναι ἐν τῷ ἀπάγεσθαι Theoph. ¹⁷ ἐπαινετόν? cod. ¹⁸ Διὰ — ἐφυλάττετο om. Bulg. sed Leo : εἰς ὃν διὰ τὸ μὴ ὑπεῖκεν. ¹⁹ τελευτήσαντ. Μακεδόνιον cod. ²⁰ Τῷ κ' ἔπει δ. ὁ ἐπ. τῶν Ἀρειανῶν, β. τ. Β. λεγόμενον, παρὰ τὴν Δεσποτικὴν παράδοσιν ἐπ. Ced. ²¹ β. Βάρβαρος Ced. ²² εὐθύς ἐξ. Ced.

βαρος ἔμφροδος γενόμενος (γυμνός) ἔφυγεν ⁹¹, ὡς ἐξ Α αὐτοῦ πᾶσι γνωσθῆναι τὸ θαῦμα.

(17) Καὶ δύο πάλιν ἐπισκόπων (156^b) ἀμφισβητούντων ἐπὶ Ἀναστασίου, ὀρθοδόξου καὶ Ἀρειανοῦ, καὶ τοῦ Ἀρειανοῦ διαλεκτικοῦ ὄντος, τοῦ δὲ ὀρθοδόξου θεοσεβοῦς καὶ πιστοῦ, ὁ ὀρθόδοξος προὔτεινεν ὥστε, ἀφειμένους τῶν λόγων, εἰς πυρὰν εἰσελθεῖν, καὶ οὕτως δειχθῆναι τὸν εὐσεβέστερον. Τοῦ δὲ Ἀρειανοῦ παραιτησαμένου, αὐτὸς εἰσελθὼν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ⁹² διελέγετο καὶ ἀπαθῆς ἐφυλάττετο.

524 ΣΙΓ'. Βασιλεῖα Ἰουστίνου τοῦ Θρακός ⁹³.

⁹⁴ Μετὰ Ἀναστάσιον ἐβασίλευσεν Ἰουστίνος ὁ Θραξ ἔτη θ', ἄριστος ⁹⁵ ἐν πολέμῳ καὶ ζηλωτῆς θερμὸς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

(2) Οὗτος ⁹⁶ καὶ Βιταλιανὸν ⁹⁷ τὸν προῤῥήθεντα ἠκειώσατο καὶ στρατηλάτην ἐτίμησεν καὶ παῤῥήσιαν ἔχειν πρὸς αὐτὸν ἐποίησεν.

⁹⁸ (3) Ἐβολοφονήθη δὲ Βιταλιανὸς παρὰ τῶν Βυζαντιῶν μηνιῶντων διὰ προειρημένης ἐπαναστάσεως.

⁹⁹ (4) Ἀμάντιον δὲ τὸν πραιπόσιτον (ὃς τὸν ναῦν τοῦ Ἄμαθι ἠκοδόμησε καὶ ἐκόσμησε, λέγεται χρήματα δεδωκέναι αὐτῷ τῷ Ἰουστίνῳ, ὄντι κόμητι ἐξουσιωτόρων ἐπὶ Ἀναστασίου, ὅπως θεόκριτον τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ ἀναγορεύσει εἰς βασιλεῖα. Τοῦτον) ἀνείλεν ¹ Ἰουστίνος καὶ τοὺς τὴν ἀνταρσίαν σὺν αὐτῷ μελετήσαντας καὶ τὴν βασιλείαν αὐτὸς κατέσχευεν.

² (5) Ἐπὶ αὐτοῦ ³ τὰ κατὰ τὸν ἅγιον Ἀρέθαν (καὶ τοὺς) ἐν Νέγγρα ⁴ τῇ πόλει ἐπράχθη ⁵ καὶ τὰ κατὰ τῶν Ὀμηριῶν δι' Ἐλεσβαάν τοῦ βασιλέως τῶν Αἰθιοπῶν.

⁶ (6) Ἐτυπώθη δὲ ⁷ ἐπὶ αὐτοῦ τὸ ἑορτάζειν ἡμᾶς τὴν τῆς Ὑπαπαντῆς ἑορτήν.

⁸ (7) Καὶ ἀστήρ ⁹ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπάνω τῆς χαλκῆς πύλης φαίνων ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας κζ'.

¹⁰ (8) Γέγονε δὲ καὶ σεισμὸς φοβερώτατος ¹¹ καὶ ἡ μὲν ΚΠ. ἐν διαφόροις τόποις ἀπέλαθεν, ἡ δὲ μεγάλη Ἀντιόχεια **525** πάθος ἔπαθεν ἀνεκδιήγητον ὡς ¹² καταποθῆναι πᾶσαν σχεδὸν τὴν πόλιν καὶ τὰ φων γενέσθαι τῶν οἰκητόρων. Τινὲς δὲ καταχυσθέντες καὶ ἐτι ζῶντες ὑπὸ τὴν γῆν ἔκραζον. Καὶ ἐξεληθὼν πῦρ ἀπὸ τῆς γῆς τούτους κατέφλεξε. (Ὁμοίως) καὶ ἕτερον πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατήρχετο καθάπερ σπινθῆρες ¹³, καὶ κατέκαιεν ὡς περ ἀστραπὴ τὸν εὐρισκόμενον ¹⁴.

(9) Ἡ δὲ ¹⁵ Πομπηίουπολις τῆς Μυσίας διαβήρα- γίσσα μέσον, καὶ τὸ ἡμισυ καταποθὲν ¹⁶ μετὰ τῶν

nudus effugit et sic omnibus prodigium notum factum est.

Rursum adhuc sub Anastasio, cum duo episcopi, orthodoxus et Arianus, secum disputarent, et Arianus, dialecticus, orthodoxus autem pius et fidelis esset, orthodoxus proposuit ut, sermones relinquendo, in pyram ascenderent et sic quisnam magis pius esset ostenderetur. Ariano vero aliter sentiente, ipse rogam ingressus inter flammam dispu- tavit et integer evasit.

CCXVI. *Regnum Justinii Thracis.*

Post Anastasium Justinus Thrax regnavit annos novem, fortis in bello, fideique orthodoxae fervens propugnator.

Ipse Vitalianum antea dictum sibi familiarem conciliavit et ducis exercitus munere honoravit, magnamque libertatem apud se dedit.

Vitalianus autem a Byzantiis ob praedictam rei- integrationem furentibus dolo occisus est.

Amantium vero praepositum, qui templum Sancti Thomae aedificavit et exornavit, pecunias dedisse fertur ipsi Justino, qui princeps excubitorum erat sub Anastasio, ut Theocritum, ipsius consobrinum, regem proclamaret. Hunc occidit Justinus unaque eos qui cum ipso rebelles erant, et regiam in se occupavit.

Sub ipso locum habuerunt quae contra sanctum Aretinam et alios in urbe Negra et contra Homeritas ab Elesbaan Aethiopum rege facta sunt.

Statutum est autem sub ipso, nos festivitatem Occursus celebrare.

Et stella apparuit in caelo super aeneam portam dies et noctes viginti septem praefulgens.

Factus est etiam terrae motus tremendissimus. Urbs quidem Constantinopolis illum diversis locis persensit; sed Antiochia magna inenarrabile per- tulit damnum, ita ut tota fere civitas absorberetur et habitatorum sepulcrum fieret. Quidam autem sepulcrorum adhuc sub terra viventes clamabant. Et ignis e terra proveniens eos consumpsit, dum alius ignis e caelo descendit velut scintilla, et tanquam fulmen, quemcumque inveniret exurebat.

Pompeiopolis in Mysia idem passa est et media pars cum habitatoribus absorpta. Sub terra

Variarum lectiones et notae.

⁹¹ ἐφ. καὶ π. ἰγνώρισεν τὸ θ. Ced. ⁹² τῆς πυρᾶς Leo. ⁹³ ἀνθρακος cod., om. Par. 1706. ⁹⁴ 518. ⁹⁵ ἄριστος — ἑορτῆν om. Bulg. et Serb. πᾶσαν ἀρ. ζ. τῆς δ. π. Ced. 686, 17—23. ⁹⁶ Βιταλιανὸς δὲ ὁ προῤῥήθεις τῶν ὄρων ἠκειώθη τῷ βασιλεῖ Ced. 637, 10. ⁹⁷ Βιταλιόν cod. ⁹⁸ 520. ⁹⁹ 518. — Ced. 537, 23—638, 1. ¹ μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν τυραννίδα μ. ἀν. Ced. ² 524. ³ Τοῦτω τῷ ἔτει (ε') καὶ τὰ Ced. 639, 8. — 10. ⁴ ἐν ἔρ; α cod. ⁵ ἐπ. ὑπὸ τῶν Ἡμ. καὶ ὁ πόλεμος Ἐλ. β. τ. Α. πρὸς τοὺς Ὀμηρίτας καὶ ἡ νίκη αὐτοῦ Ced. ⁶ 521. ⁷ ἐπὶ αὐτοῦ δὲ (τῷ θ' ἔτει) ἐτ. ε. η. καὶ τὴν ε. τῆς ὑπ. κτλ. Ced. 647, 19—21. ⁸ 519. ⁹ Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (ε') ἐφ. α. ἐν τῇ Ἀνατολῇ κομητῆς ὃς εἶχεν ἀκτίνας ἐκπυμπούσας; ἐπὶ τὰ κάτω αὐγὰς, ἐν ἔλεγον πωγωνίαν; εἶχε δὲ ἀκτίνα ὀρώσαν ἐπὶ ὄσειν Ced. 638. — 5. ¹⁰ 526. Ced. 740, 10—22. (τῷ η' ἔτει) Ced. 641, 31—23. ¹¹ φ. ὑφ' οὗ τῇ μὲν ΚΠ. ἐν δ. τ. τῇ δὲ Ἀντιόχεια συμφορὰ ἀνεκδιήγητος; προσημνύθη. ¹² ὥστε πτω- θῆναι σγ. π. τὴν π. καὶ τ. τῶν ὄ. γ. τινὰς δὲ ἀναχυσθέντας καὶ ἐτι ζῶντας ὑπὸ τὴν γῆν πῦρ ἐξ. ἐκ τῆς γῆς x. Ced. 648, 10.—0. ¹³ ἀέρος; ὡς; σπ. x. Gvd. — σπινθῆρ ἐπὶ cod. ¹⁴ τοὺς εὐρισκόμενους Ced. ¹⁵ Τῷ θ' ἔτει — ἀλλὰ καὶ ἡ Π. Ced. 641, 21—25. ¹⁶ μ. κατεπόθη μετὰ τῶν ὄ. καὶ ἐ. Ced. τοῦ ἡμισους κα- ταποθέντος;

ciamantes misericordiam efflagitabant. Et per totum annum moveri terra non cessavit.

Mulier quædam apparuit gigantea, quæ, ex Cilicia orta, omnem hominem in statura uno cubito superabat; et ampla erat valde, ita ut mirarentur qui videbant eam. In officinis et domibus dabunt ei obolum.

Idem rex multum benevolentiam sensum erga Antiochiam ostendit novis ædificiis et in eos qui viventes in ea superfueraut. Tantum super eam doluit, ut, diademate purpuraque depositis, sacco et cinere indutus, per aliquot dies luctus signa ediderit.

Interiit autem Justiniano consobrino regnum reliquens.

Justinus revocaverat omnes sacerdotes virosque pios et orthodoxos quos Anastasius injuste miserat in exsilium.

Sub eodem Scirtus fluvius, qui per mediam urbem Edessam fluit et illi divitias cum lætitia præstat, inundans eam cum civibus submersit. Postquam vero recesserunt aquæ, tabula lapidea in fluvii alveo inventa est hieroglyphicis characteribus cæлата, qui sic habebant: « Scirtus fluvius movebitur (σκιρτήσει) malis motibus urbi et civibus. »

Quidam Eulalius ex divite factus pauper motiens in testamento Justinum hæredem instituit eique commendavit ut tres ipsius filias parvas relictas enutritet et dotaret, omniaque ipsius debita quibus oba ratus esset solveret, et ipsius scripta redimeret. Quæ cuncta Justinus, quod omnes mirabantur, liberaliter explevit.

CCXVII. Regnum Justiniani.

Post Justinum regnavit Justinianus, ejus consobrinnus, annos triginta novem; qui Magnam ecclesiam Sanctam Sophiam, prius a Constantio Constantini Magni filio ædificatam, novo decore novaque magnitudine instaurasset, hymnum (τροπάριον) quoque dedit in ecclesia decantandum, cujus principium: « Unigenitus Filius et Dei Verbum. »

Α οικητόρων, εκρανον ὑπὸ τὴν γῆν ἐλεθθῆναι¹⁷ ζή-
τούντες· καὶ διέμεινεν ἡ γῆ στείρα ἐνιαυτὸν ὅλον.

(10) Καὶ γυνὴ τις ἀνεφάνη γιγαντιαία ἐκ Κιλικίας· οὖσα, ὑπερέχουσα τῇ ἡλικίᾳ ἅπαντα ἄνθρωπον μακρὸν πῆχυν¹⁸ ἕνα καὶ πλατεία (ἦν) σφόδρα¹⁹, ὥστε θαυμάζειν τοὺς ὄρωντας αὐτήν· καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις καὶ οἴκοις ἐδίδουεν αὐτῇ ἀνὰ ὄβολου²⁰.

(11) Ὁ αὐτὸς²¹ βασιλεὺς πολλὰ ἐφιλοφρόνησατο τὴν πόλιν Ἀντιόχειαν πρὸς οἰκοδομήν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ζῶντας ὑποκαθθέντας. Τοσοῦτον δὲ ἐπ' αὐτὴν ἤλγησεν, ὥς καὶ τὸ δαδῆμα ἀποθεῖναι καὶ τὴν πορφύραν καὶ σάκκον καὶ σποδὸν περιβαλέσθαι καὶ πενήθῃσαι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

²² (44) Ἐτελεύτησε δὲ καταλιπὼν τὴν βασιλείαν Ἰουστινιανὸν τῷ ἀνεψίῳ.

(13) Ἰουστίνος²³ ἀνεκαλέσατο πάντας (ἱερεῖς καὶ ἄνδρας 526 εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους) οὓς Ἀναστάσιος ἀδίκως ἐξώρισεν.

²⁴ (14) Ἐπὶ αὐτοῦ²⁵ ἔδετα πόλις, Σκιρτοῦ ποταμοῦ²⁶ μέσον αὐτῆς διερχομένου καὶ πλουτοῦ καὶ τέρψιν αὐτῇ παρεχομένου, πλημμυρῆσας ταύτην σὺν τοῖς συνοίκοις ἐπόντισεν. Μετὰ δὲ τὸ καύσασθαι²⁷ τὰ ὕδατα (137) πλάξ²⁸ λθίνην εὐρέθη ἐν τῇ τοῦ ποταμοῦ δὲθη ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν ἐγκεκολλημένη περιέχουσιν οὕτως· « Σκιρτὸς ποταμὸς σκιρτήσει κακὰ σκιρτήματα (πόλει καὶ) πολίταις. »

(15) Εὐλάλιου τινὸς²⁹ ἀπὸ πλουσίων πένητος τελευτήσαντος· καὶ γράψαντος ἐν διαθήκῃ Ἰουστίνου κληρονόμον καὶ παρακλευσάμενον ὥστε τὰς γ' θυγατέρας αὐτοῦ μικρὰς καταλειφθεῖσας ἀναθρεῖναι καὶ ἐκπροικίσαι τὸν βασιλέα καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ χρεὰ δοῦναι³⁰ τοῖς χρωφειλέταις³¹ καὶ τὰ γραμματεῖα (αὐτοῦ) ἀναρρῦσασθαι, ἅπερ³² πάντα βασιλικῶς Ἰουστίνος· ἐξέστειλε³³, καταπλήξας ἐν τούτῳ ἅπαντα ἀκούσαντα ἄνθρωπων³⁴.

ΣΙΖ. Βασιλεία Ἰουστινιανοῦ³⁵.

³⁶ Μετὰ Ἰουστίνον³⁷ ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ἔτη λθ'· ὃς ἀνακαινίσας τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν τὴν Ἀγίαν Σοφίαν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος, πρότερον κτισθεῖσαν ὑπὸ Κωνσταντίου, υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, παρέδωκε καὶ τροπάριον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ψάλλεσθαι, οὗ ἡ ἀρχὴ· « Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ. »

Variæ lectiones et notæ.

¹⁷ ὄντες οἱ ἄνθρωποι τὸ ἐλεθῆναι· Ced. cf. 640,22 : ἐσείστο δὲ ἡ γῆ ἐπὶ ἐν. ἕνα. ¹⁸ π. τῆς γιγαντιαίας· γυναικός· rubrica codicis. Ced. 640,5 — 8 : τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (ε') ἐφ. γ. τις ἐκ τῆς Κ. γιγαντιόρον φόλλιν μίαν Ced. ¹⁹ σφ. γυρεύουσα δὲ τὰς πόλεις ἐλάμβανε κατὰ ἐργαστηρίον φόλλιν μίαν Ced. ²⁰ ὄβολου cod. ²¹ Ἀγγελθέντος δὲ τοῦ πάθους ὁ μὲν β. μεγάλως ἢ τὴν ψυχὴν καὶ βίβας τὸ δ. καὶ τὴν π. ἐπέθηκε ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ ἢ π., κτλ. Ced. 641,9—19, om. Serb. Bulg. ? ²² Ced. 642,1—3. ²³ 518. ²⁴ Ἄν. δὲ καὶ π. τοὺς ἀ. ὑπὸ Ἀναστασίου ἐξορισθέντας Ced. 638,4 (ἔτει α'). ²⁵ 525. ²⁶ τῷ ζ' ἔτει — κατεποντίσθη Ἐ. § ²⁷ διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ μ. ἀ. (αὐτοῦ cod.) δ. Σ. π. δς πλ. δίκηνη θελήσσης· τοὺς οἴκους σὺν τοῖς οἰκοῦσι σύρων ἐπ., κτλ. Ced. 639,20—640,5. ²⁸ πῦσαι Ced. ²⁹ ἐ. π. λ. ἐν τῇ δ. τοῦ π. γεγραμμένη ἰ. γ. ὁ. Ced. ³⁰ Τούτῳ τῷ Ἰουστίνῳ Εὐλάλιος τις ἀ. π. γενόμενος πένητος ἐν τῷ Ἰουστίνῳ τοῦ μ. Par. 1076. ³¹ 527. ³² Τούτου τῷ β' ἔτει ἀνεκαινίσαν ἐκ θεμελίω· ἰ. τὴν τοῦ Θεοῦ μ. ἐ. εἰς κ. καὶ μ. ὑπὲρ τὸ πρ. παραδοῦς τρ. αὐτῇ ὑπ' ἀ. μείσθην ψ. Ὁ μ. Ἰς καὶ Α. τοῦ Θεοῦ Ced. 650,12—15.

527 ²⁰ Οὗτος ἐποίησε ⁴⁰ καὶ τὰς νεαρὰς διατά- A
ξεις, ἐκφωνήσας καὶ τύπον περὶ τῆς ἐπισκόπων καὶ
ξενοδόχων καὶ οἰκονόμων καὶ ὀρφανοτρόφων, ὥστε
μὴ κληρονομεῖσθαι πλὴν ἂ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐκέ-
κτηντο.

(3) Ἢ δὲ ⁴¹ Ἀντιόχεια σειομένη οὐκ ἐπαύετο
μέχρις οὗ ἐφάνη Θεοσεβεῖ ἀνθρώπῳ γράψαι εἰς τὰ
πρόθυρα τῶν φλιῶν · « Χριστὸς μεθ' ἡμῶν · στήτε. »
Ἔστη δὲ ⁴² ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔκτοτε ἐκλήθη ἡ
πόλις Θεούπολις ⁴³.

⁴⁴ (4) Καὶ ἡ Ἰσπανία μετεγένηθη καὶ ἔλαθεν
ἀρχὴν ἑορτάζεσθαι Φεβρουαρίου μηνὶ εἰς τὴν β',
γενομένη πρότερον τῆ ἰδ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἥτις
οὐκ ἔστιν ἐναριθμουμένη ταῖς Δεσποτικαῖς ἑορταῖς.
Ὁ γὰρ θεὸς Χρυσόστομος ⁴⁵ οὕτω λέγει · « Ἐποί-
ησεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ πάντα, καθὼς γέγρα- B
πται, τῆ δὲ ζ' κατέπαυσεν · » διὸ καὶ ἐπ' ἐσχάτου
τῶν ἡμερῶν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος · « ζητῆσαι καὶ σῶσαι
τὸ ἀπολλωδὲς » εὐδόκησεν καὶ ἐνανθρωπήσας τὸν
αὐτὸν τρόπον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τῆς
κοσμοποιίας · τὴς ἑορτᾶς παρέδωκεν ἡμῖν τῆς αὐτοῦ
οἰκονομίας · καὶ πρώτη μὲν ἔστι καὶ βίβλα τῶν ἑορ-
τῶν τοῦ Χριστοῦ ἡ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς Παρθένου
Μαρίας μετὰ τὴν σύλληψιν Γέννησις · δευτέρα δὲ ἡ
Ἐπιφάνεια, τρίτη δὲ ἡ τοῦ σωτηρίου Πάθους ἡμέρα,
τετάρτη ἡ ὑπερένδοξος Ἀνάστασις, καθ' ἣν ἐν τοῖς
καταχθονίοις γενόμενος ὁ Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς πάν-
των συνανέστησεν ἑαυτῷ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς πι-
στεύσαντας · ε' δὲ ἡ πρὸς οὐρανοὺς Ἀνάληψις αὐτοῦ
ὡς καὶ ἐν ε' τῆς ἑβδομάδος ἐγένετο ἡμέρα · ζ' ἡ τῆς C
ἐπιφοιτήσεως ἡμέρα τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ζ' δὲ ἡ
προσοδαυμένη τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως τῶν νε-
κρῶν μεγάλη καὶ ἀδιάρχοτος ἡμέρα. Τότε γὰρ ἑορτά-
σουσιν δυνεως μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης οἱ
ἐλλογοντες **528** κληρονομεῖν ⁴⁶ · ἂ ὄφθαλμοὶ οὐκ
εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου
οὐκ ἀνέβη, ἂ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐ-
τόν. » Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Χρυσόστομος.

⁴⁷ (5) Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστι-
νιανοῦ ἐξεληοῦσα ἡ θάλασσα ἐκ τῶν ὄριων αὐτῆς
ἐπὶ μιλία γ' πρὸς τὰ μέρη τῆς Θράκης· χωρία τοῖλά
καὶ προάστεια ἐξαφανίσασα, ἀνθρώπους δὲ ἀναρι-
θμήτους· ἀποπνίξασα, πάλιν ὑπέστρεψε.

⁴⁸ (6) Καὶ ὁ δῆμος ⁴⁹ ἀντάρας τὸ λεγόμενον πρα-
σινοβένετον καὶ πολλὴν ἀταξίαν καὶ ἀρπαγὴν καὶ
σφαγὴν καὶ ἐμπρησμὸν ἐν τῇ πόλει ποιήσαντες,
(133^b) ἀναγορεύουσι βασιλέα Ἰππᾶτιον ἐν τῷ ἱππικῷ.
Πολλοὶ δὲ λαοὶ συνδραμόντο· καὶ τοῦ ἱππικοῦ πλη-
ρωθέντος, προσέταξεν Ἰουστινιανὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ

Hic novas constitutiones fecit, legem promulgans
de episcopis, hospitibus, œconomis et orphanotro-
phicis, qua exceptis iis quæ ante munus susce-
ptum possederant, nullius rei hæreditatem possent
adire.

Antiochia vero moveri non cessabat usque dum
visum est homini pio scribere super januarum
antes : « Christus nobiscum : stete. » Stetit autem
ira Dei et ex tunc urbs appellata est Theopolis :

Et festum Occursus translatum est, cœpitque
celebrari mensis Februarii secunda die cum fieret
antea decima quarta die ejusdem mensis. Hæc
autem festivitas cum festis Dominicis non com-
putata est. Divus enim Chrysostomus sic ait :
« Fecit Deus omnia opera sua, sicut scriptum
est, et die septima requievit. Ideoque novissimo
dierum Dei Verbum « querere et salvum facere
quod perierat » dignatum est et caro factum, eum-
dem sequens modum, juxta numerum dierum
creationis, dedit nobis festivitates ipsius œconomi-
cæ. Et prima quidem et radix Christi festorum
est secundum carnem ex Virgine Maria post con-
ceptionem Nativitas ; secunda vero Epiiphania ;
tertia salutaris Passionis dies ; quarta gloriosis-
sima Resurrectio, per quam cum ad Inferos descen-
disset Salvator et Redemptor omnium, suscitavit
secum justos et fideles ; quinta vero ipsius in cœlos
Ascensio, sicut et quinta hebdomadis die facta
est ; sexta Spiritus sancti illuminationis dies ;
septima autem expectata catholicæ resurrectionis
mortuorum magna et perennis dies. Tum enim
revera festiviter agent cum multa lætitia et exsul-
tatione qui hæreditaturi sunt « quæ oculus non vi-
dit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascende-
runt quæ præparavit Deus diligentibus se. » Hæc
quidem Chrysostomus.

Postea sub regno Justiniani egrediens e termi-
nis suis mare ad tria millia in Thraciæ fluibz,
cum multa loca suburbiaque evertisset et innu-
meros homines suffocasset, subsedit.

Et factio quæ dicitur Prasino-Veneta tumultum
fecit, multisque sceleribus, rapinis, cædi-
bus et incendiis perpetratis proclamavit regem
Hypatium in circo. Cum vero magna multitudo
convenisset et circus impleteretur, Justinianus po-
pulum summi et exercitum ordinavit. Et alii
quidem supra, alii infra sedem (imperatoriam) col-

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ 528-529. ⁴⁰ Τοὺς δὲ παλαιούς νόμους πάντας ἀνένεωσε, ποιήσας μονόβιβλον δ καὶ ν. δ. ἐκάλεσε Ced. 646,3,4. ⁴¹ Ἐφ. δὲ τινι θ. ἀ. ἐν ὄραματι εἰπεῖν πᾶσιν ἵνα ἐπιγράψωσιν εἰς τὰ ὑπέρθ. αὐτῶν Ced. 646,16—21. ⁴² Καὶ τούτου γενομένου ε. ἡ δ. τοῦ Θεοῦ καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Αὐγούστα πολλὰ ἐδωρῆσαντο χρήματα εἰς ἀνακαινισμόν τῆς Ἀντιόχου πόλεως καὶ μετωνόμασαν αὐτὴν Θεούπολιν Ced. ⁴³ ἐφ' οὗ ἡ Ἀντιόχεια Θεούπολις ἤρξατο προσγορεύεσθαι cod. in textu e margine, ut videtur. ⁴⁴ 542. ⁴⁵ Sprugia III. 783 C — 784 A. Ex. XX. 11, Luc. xiv, 40. ⁴⁶ Ἐν ἑξ ἡμέραις cod. ⁴⁷ I Cor. II, 9. ⁴⁸ 545. Ceil. 657,15 — 19 : Τῷ ἠ' ἔτει ἐπανέστη ἡ θ. τῆς Θράκης ἐπὶ μ. δ' καὶ ἐκάλυψεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ μ. Ὀδησοῦ καὶ Διονισίουπολιν καὶ τὸ Ἀρροδίσιον καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν, κτλ. ⁴⁹ 532. ⁵⁰ Τῷ ε' ἔτει γέγονεν ἡ ἀνταρσία τοῦ λεγομένου Νίκα καὶ ἔτρεψαν οἱ τῶν δῆμων β. Ἰ. τὸν συγγενῆ Ἀναστασίου τοῦ βασι-
λέως, κτλ. Ced. 647,11-648,21.

locati sagittis occiderunt triginta milia, in quibus Hypatium, quem rex comprehensum, quod regium diadema gestasset, interfecit.

CCXVIII. De quinta Synodo.

Sub regno Justiniani Magni, anno regni vicésimo sexto, Vigilio sanctissimo patriarcha Romæ per rescriptum orthodoxam fidem confirmante, facta est centum sexaginta quinque Patrum quinta synodus, cui præfuerunt Eutychius Constantinopolis, Apollinarius Alexandriae, Dominus Antiochiæ, Stephanus episcopus Raphiæ, Georgius urbis Tiberiatarum episcopus, vicariique Eutychii Hierosolymorum, adversus Origenem et eos qui impia ejus dogmata receperant, Didymum et Evagrium, quondam celebres, et capitula ab ipais exposita, quibus nugabantur ante corpora animas subsistere, gentilibus suffulti dogmatibus, metempsychosim dogmatizantes et pœnarum esse finem, et corpora non eadem in resurrectione suscitanda, et dæmonum in primum statum redintegrationem, paradisum allegorice explicantes dicentesque non fuisse nec esse a Deo sensibilem paradisum, neque in carne Adamum esse formatum. Quæ dogmata plerumque ad tempus abscondebantur, sed quia ad multitudinem grassantia vastabant Ecclesiam, tunc publice anathemate percussa sunt.

Anathema quoque dixerunt contra Theodorum Mopsuestenum, qui Nestorii Judaizantis magister fuerat, necnon contra epistolam Ibe dictam, et quædam scripta Theodoretii, Cyri episcopi, adversus duodecim capita beati Cyrilli conscripta.

Scriptum autem imperatoris ad synodum sic habebat: « Circa Origenem ergo et eos qui cum ipso consentiunt, vigilantia nobis fuit et est ut, absque turba, sancta Dei Ecclesia catholica et apostolica custodiatur, et omnia ex quocunque fonte orta fidei orthodoxæ contraria condemnentur. Quoniam igitur notum est nobis quosdam esse Hierosolymis monachos Pythagoræ, Platoni, et Origeni, qui dicitur etiam Adamantius, et eorum impietati ac errori obtemperantes et ita docentes, necessarium duximus studium et inquisitionem de his fieri ne tandem errore suo Græco atque Manichæo multos disperdant. Dicunt enim, ut ex multis pauca memoremus, mentis fuisse usque quolibet numero et nomine, ut unitatem constituerent omnium rationalium identitate

Α και τὸν στρατὸν ⁵¹. Καὶ οἱ μὲν ἄνωθεν, οἱ δὲ κάτωθεν τοῦ καθίσματος τοξεύοντες, ἀπέκτειναν χιλιάδας λ', ἐν οἷς και τὸν Ἰπατίου χειρωσάμενος ἀνέλεν ὡς βασιλικὸν διάδημα φορέσαντα.

ΣΙΗ'. Περὶ τῆς ε' συνόδου ⁵².

⁵³ Καὶ ἡ ε' γέγονε ⁵⁴ σύνοδος τῶν ρεζ' Πατέρων ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἡμῶν τοῦ Μεγάλου κς' ἐπὶ Βιγίλιου τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ῥώμης διὰ λιθέλλου τὴν ὀρθὴν πίστιν κυροῦντος, ἧς ἠγοῦντο Εὐτύχιος ΚΠ., Ἀπολινάριος Ἀλεξανδρείας ⁵⁵, Δόμνος Ἀντιοχείας ⁵⁶, (Στέφανος ἐπίσκοπος Ῥαφίας, Γεώργιος ἐπίσκοπος τῆς Τιβεριωτῶν πόλεως), τοποτηρητῆσαντες; ⁵⁷ δὲ Εὐτυχίου Ἱεροσολύμων, κατ' Ὀριγένους και τῶν τὰ ἐκείνου ἀσέβη δόγματα διαδεξαμένων, Διδύμου ⁵⁸ και Εὐαγρίου τῶν πάλαι ἀκμασάντων **529** και τῶν ἐκτεθέντων παρ' αὐτοῖς κεφαλαίων, ἐν οἷς ἐληρώδου προὔπαρχεν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων, ἐξ Ἑλληνικῶν ὁρμώνων δογμάτων, τὴν μετεμψύχωσιν δοξάζοντες ⁵⁹ και τέλος εἶναι τῆς κολάσεως και τὰ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι τὰ αὐτὰ ἐν τῇ ἀναστάσει, και τὴν τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, τὸν ⁶⁰ παράδεισον ἀλληγοροῦντες ⁶¹ και μὴ (τε) γεγενῆσθαι μήτε εἶναι ἀπὸ ⁶² Θεοῦ ἀσθητῶν παράδεισον, μήτε (δὲ) ἐν σαρκὶ πλασθῆναι τὸν Ἀδάμ ἄτινα δόγματῶ εὗς χρόνου τὸ πλέον ἐκρύπτετο, εἰς πλῆθος δὲ ἐπιδιδόντα και πολλά ⁶³ τὴν Ἐκκλησίαν λυμαινόμενα, τηλικαῦτα στηλιτευθέντα ἀνεθεματίσθησαν ⁶⁴.

⁶⁵ (2) Ἐτι δὲ και κατὰ Θεοδώρου τοῦ Μόχου **65** ἐστίας, διδασκάλου γεγονότος ⁶⁶ Νεστορίου τοῦ λουδαϊόφρονος ἀνεθεματίσθη μετὰ τῆς λεγομένης Ἰβæ ἐπιστολῆς, και τῶν συγγραμμάτων Θεοδορητοῦ τοῦ ἐπισκόπου Κύρου συγγραφέντων κατὰ τῶν ἑβ' κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου.

⁶⁷ (3) Τὸ δὲ γράμμα τοῦ βασιλέως ⁶⁸ πρὸς τὴν ⁶⁹ σύνοδον περιεῖχεν οὕτω: « Περὶ μὲν οὖν Ὀριγένους και τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ σπουδῆ γέγονεν ἡμῶν και ἔστιν ἀτάραχον τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ (καθολικὴν) και ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν διαφυλάττεσθαι ⁷⁰ και τὸ ὅπως οὖν ἀναφροσύνη τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐναντία κατακρίνεσθαι. Ἐπεὶ τοίνυν διέγνωσται ἡμῶν ὡς τινὲς ἐν Ἱεροσολύμοις εἰσὶ μοναχοὶ δῆπουθεν Πυθαγόρῃ, και Πλάτωνι, και Ὀριγένει τῷ (και) Ἀδαμαντίῳ, και τῇ τούτων δυσσεβείῃ και πλάνῃ κατακολουθοῦντες και διδάσκοντες, δεῖν ψήθημεν φροντίδα και ζήτησιν ποιῆσθαι περὶ τούτων, ἵνα μὴ τέλειον διὰ τῆς Ἑλληνικῆς και Μανιχαϊκῆς ἀπάτης αὐτῶν πολλοὺς ἀπολέσωσι· λέγουσι γάρ, ἵνα ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα μνημονεύσωμεν, οὗτι νόσος ἦσαν διχα παντὸς ἀριθμοῦ τε και ὀνόματος, ὡς ἐνάδα πάντων εἶναι τῶν

Variae lectiones et notæ.

⁵¹ εἰς τὸ ἐπιπικόν? ⁵² Rubrica M. 2. Par. 1706, deest in codice. — Ἀπὸ τῆς δ' συνόδου μέχρι τῆς ε' ἔτη ρβ' codicis glossa, Ced. 660, 1. ⁵³ 533. ⁵⁴ Ἰϥ' κε' τῆς μ. ἰ. γ. ἡ ἀγία και οἰκουμένη κη' ε' σ. τῶν ρεζ' ἀγίων π. ἐν ΚΠ. ἐπὶ Ced. 660, 18-666, 12. ⁵⁵ και add. Ced. — ἔτει — Ἱεροσολύμων om. Slav. ⁵⁶ Ἀν. τοποτηρητῆς δὲ Εὐτύχιος; Ἱερ. κατὰ Σευήρου τοῦ ἀκεφάλου και δυσσεβοῦς — ἀλλὰ και κατὰ τοῦ παράφρονος Ὡ. Ced. ⁵⁷ τοποτηρητῆς cod. ⁵⁸ τοῦ ἀπὸ ὀμμάτων Ced. ⁵⁹ δοξάζοντων τέλος τε τῆς Ced. ⁶⁰ δὲ add. Ced. ⁶¹ ἀλληγοροῦντων Ced. ⁶² ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ced. ⁶³ πολλοὺς τῆς Ἐκκλησίας Ced. ⁶⁴ ἀνεθεματίσντες cod. ⁶⁵ Ced. 660, 13-18. ⁶⁶ τοῦ add. Ced. ⁶⁷ Ced. 660, 19 665 2f. ⁶⁸ Ἰουστινιανοῦ auld. Ced. ⁶⁹ ἀγίαν add. Ced. ⁷⁰ δίκαιον add. Ced.

λογικῶν τῇ ταυτοῦτητι τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας καὶ ἄ
 τῇ δυνάμει τῇ πρὸς Θεὸν Λόγον ἐνώσει τε καὶ γινώ-
 σαι· καὶ ὡς θέρον αὐτῶν λαβόντων⁷¹ τῆς θείας
 ἀγάπης καὶ θεωρίας, **530** κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπὶ
 τὸ χεῖρον⁷² ἐκάστου τροπῆς λεπτομερῆ⁷³ τε ἢ πα-
 χύτερα σώματα ἀμφιάσασθαι καὶ ὀνόματα κληρώσα-
 σθαι, κἀντεῦθεν τὰς οὐρανίους καὶ λειτουργικάς
 ὑποστῆναι δυνάμεις· ἀλλὰ μὴν καὶ ἥλιον καὶ σελή-
 νην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ αὐτὰ τῆς αὐτῆς τῶν (138^α)
 λογικῶν ἐνάδος ὄντα, [ἐκ τῆς] ἐπὶ τὸ χεῖρον⁷⁴ τρο-
 πῆς τοῦτο γεγονέαι ὅπερ εἰσι· τὰ δὲ ἐπὶ πλείον τῆς
 θείας (ἀγάπης) ἀποφυγέντα λογικὰ ψυχὰς ὀνομα-
 σθῆναι⁷⁵ καὶ σώμασι παχυτέροις τοῖς καθ' ἡμᾶς
 ἐμβληθῆναι· τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας ἐλληλα-
 κότα ψυχοῖς καὶ ζοφεροῖς ἐνδοθῆναι σώμασι, καὶ
 δαίμονας⁷⁶ γεγονέαι τε καὶ ὀνομασθῆναι· καὶ ὅτι
 ἐξ ἀγγελικῆς μὲν καταστάσεως ψυχικῆ γίνεται κα-
 τάστασις, ἐκ⁷⁷ τῆς ψυχικῆς δαιμονιώδης τε καὶ
 ἀνθρωπίνῃ· ἵνα δὲ⁷⁸ νοῦν ἐκ πάσης τῆς ἐνάδος τῶν
 λογικῶν ἀκλόνητον μείναι καὶ ἀκίνητον τῆς θείας
 ἀγάπης καὶ θεωρίας, ὡς καὶ (ὁ) Χριστὸς βασιλεὺς
 καὶ ἄνθρωπος γεγονέαι· καὶ ὅτι παντελῆς ἔσται⁷⁹
 τῶν σωμάτων ἀναίρεσις, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου πρώτου
 ἀποτιθεμένου τὸ ἴδιον σῶμα καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάν-
 των, καὶ ὅτι ἀνακομίζονται πάλιν ἅπαντες εἰς τὴν
 ἐαυτῶν⁸⁰ ἐνάδα καὶ γίνονται νόες, καθὰ καὶ ἐν
 τῇ⁸¹ προὔπάρξει ἐτύγχανον, ἀποκαθισταμένων δη-
 λονῶτε καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν λοιπῶν δαι-
 μόνων εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάδα καὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ
 ἀθέων ἀνθρώπων μετὰ τῶν θείων καὶ θεοφόρων
 ἀνδρῶν καὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων καὶ τὴν αὐτὴν
 ἐξόντων ἔκωσιν πρὸς τὸν Θεὸν ὅποιον ἔχει· καὶ ὁ
 Χριστὸς, καθὼς καὶ προὔπῃρχον, ὡς μηδεμίαν εἶ-
 ναι διαφορὰν τῷ Χριστῷ πρὸς τὰ λοιπὰ λογικὰ παν-
 τελῶς, οὔτε τῇ οὐσίᾳ, οὔτε τῇ γνώσει, οὔτε τῇ ду-
 νάμει, οὔτε τῇ ἐνεργείᾳ. Ὁ γὰρ⁸² Πυθαγόρας ἀρ-
 χὴν⁸³ τῶν πάντων ἐφησεν εἶναι τὴν μονάδα, καὶ
 πάλιν Πυθαγόρας καὶ Πλάτων δημόν τινα ψυχῶν
 ἑσωμάτων εἰσπότης καὶ τὰς ἀμαρτίαι⁸⁴ τινὲ περι-
 πασοῦσας τιμωρίας χάριν εἰς σώματα καταπέμπε-
 σθαι λέγουσιν, ὅθεν ὁ Πλάτων⁸⁵ δέμας τὸ σῶμα καὶ
 σῆμα⁸⁶ ἐκάλεσεν, ὡς ἐν τούτῳ τῆς ψυχῆς δεδεμένης
 καὶ τεθαμμένης· (σῆμα γὰρ τὸ μνήμα). Εἶτα
531 περὶ τῆς ἐσομένης κρίσεως καὶ ἀναποδόσεως
 τῶν ψυχῶν αὐθις φησιν· « Ἡ μὲν⁸⁷ παιδεραστή-
 σαντος καὶ κακῶς βιώσαντος μετὰ φιλοσοφίας
 ψυχῆ — « τρίτη περιόδῳ τῇ χιλιετείᾳ » ἔδρατι κολα-
 σθεῖσα⁸⁸ καὶ « οὕτω περὶ τῆς αἰτίας τῆς χιλιεστῆς⁸⁹ ἔτει
 (ἐκβάλλεται καὶ) ἀπέργετα· αἰ δὲ ἄλλαι ὀπότεν⁹⁰
 τὴν ἐν τῷ βίον τελέσωσιν, » — « αἰ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ
 τῆς γῆς⁹¹ δικαιοσύνην ἐλθοῦσαι δίκην ἅμα καὶ λόγον

substantiæ et energiæ, potentiæque, ad Deum Ver-
 bum unione et cognitione; et satiætiæ divini amoris
 et contemplationis concepta, ad modum conver-
 sionis uniuscujusque in pejus, tenuia vel crassa
 corpora induisse, et nomina obtinuisse, exindeque
 potentias cœlestes et ministrantes enatas esse;
 similiter solem et lunam et stellas, ipsa quoque
 ad rationabilium unitatem pertinentia, ex conver-
 sione in pejus esse facta quod sunt; rationabilia au-
 tem a divina charitate magis alienata vocari ani-
 mas et corporibus nostris crassioribus circumdari;
 quæ vero ad extremum malitiæ devenerunt, frigidis
 tenebrosisque circumvestiri corporibus, et
 dæmones fieri et vocari, et ex angelico statu fieri
 statum animarum; et ex animarum statu dæmo-
 niacum et humanum; unam autem mentem ex
 tota rationabilium unitate mansisse immutabilem ac
 immotam in divina charitate et contemplatione, et ita
 Christum regem et hominem factum esse; et omnium
 integram esse futuram corporum destructionem cum
 Dominus ipse primus proprium corpus deposuerit et
 cæterorum cunctorum; et omnes redituros ad suam
 unitatem rursusque mentes fore, juxta quod in
 prima existentia erant, redeuntibus quoque procul
 dubio ipso diabolo et cæteris dæmonibus in eandem
 unitatem, necnon impiis et atheis hominibus
 cum divinis et deiferis viris cœlestibusque virtutibus,
 eademque habituris unionem ad Deum qualem ha-
 bet Christus, ut præ-existerunt, ita ut nulla prorsus
 intersit differentia inter Christum et cætera rationa-
 bilia, neque substantia, neque scientia, neque potentia,
 neque virtute. Namque Pythagoras ait principium
 omnium esse monadem, rursusque Pythagoras
 et Plato genus quoddam animarum absque cor-
 poribus affirmantes, eas quadam culpa lapsas puni-
 tionis causa dicunt in corpora demitti; unde Plato
 corpus vinculum sepulcrumque vocavit, tanquam in
 illo devinciretur et tumularetur anima (Sepulcrum
 enim monumentum est). Deinde circa futurum judi-
 cium et remunerationem animarum rursus ait:
 « Anima ejus qui præderasta vixit et male cum
 philosophia se gessit » — « tertio mille annorum
 circulo » relinquatur punienda, et « ita alis prædita
 millesimo anno dimittitur et egreditur. Aliæ vero cum
 hanc vitam huerint, istæ quidem ad tribunalia
 subterranea venientes pœnam simul et rationem
 reddent: illæ autem ad cœlum aliquo modo
 evolabunt et sub justitia agent sicut vixerunt. »
 Cujus temeritate sermonis facile concipies. Quis
 enim eum docuit annorum periodos et chiliades?
 et quod nulle annis elapsis omnis anima

Varie lectiones et notæ.

⁷¹ λαμβανόντων Cœl. ⁷² ἐπὶ τὸ χ. τῆς cod. ⁷³ λεπτομερῆς: τρι ἢ καὶ π. Cœl. ⁷⁴ τὰ χεῖρον Cœl. ⁷⁵ ὅ. τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον χύτροις cod. ex seqq. ⁷⁶ δ. ὁ. γενόμενα Cœl. ⁷⁷ δὲ add. Cœl. ⁷⁸ μόνον add. Cœl. ⁷⁹ ἔστι Cœl. ⁸⁰ αὐτῶν Cœl. ⁸¹ ἢ codex. Cœl. ⁸² τοι add. Cœl. ⁸³ [ἀρχὴν—Πυθαγόρα:] a cod. ex homœoteleuto οπισθευσι. ⁸⁴ ἀμαρτίαι cod. ⁸⁵ Phædon. 53 p. p. 82 E? ὡς οἰοῦναι τῆς ψ. ἐν τ. Cœl. ⁸⁶ σῆμα cod. ⁸⁷ Ἡ τοῦ φιλοσοφῆσαντος ἀδελφῶς ἢ π. μετὰ φ. Phæd. us 249 A. ⁸⁸ κολασθῆναι Cœl. ⁸⁹ τρις χ. Pl. ⁹⁰ ὅταν τὸν πρώτον β. τελευτήσωσι Pl. ⁹¹ ὑπὸ γῆς Pl. ὑπὸ γῆν Cœl.

in proprium abibit locum? Quæ autem inter ista sunt nec libidinosissimis dicere conveniebat, ædum tali philosopho. Eis enim quæ vitam puram recte duxerunt obscenos ac pæderastas adjunxit, et utrosque iisdem mereedibus fruturos dixit. Pythagoras igitur et Plato et Plotinus et ejusdem generis alii immortales esse animas confidentes, eas corporibus præexistere dixerunt, animarumque esse plebem, et illas quæ peccaverunt in corpore decidere, sicut dixi, acerbisque ac malas in lupos, dolosas autem in vulpes, et mulierosas in equos. Sancta autem Ecclesia, divinis obsequiosa verbis, animam una cum corpore creati dicit, non autem aliud prius et aliud posterius, juxta Origenis dementiam. Ob hæc igitur prava perniciosaque dogmata, vel potius deliria hortamur vos, sanctissimi Patres, ut in unum congregati sedulo subjectam examinetis materiam, et unumquodque illorum capitum condemnetis et anathematizetis cum impio Origene et omnibus qui talia sentiunt aut in posterum sentient. »

τερον, τὸ δὲ ὕστερον κατὰ τὴν Ὀριγένους φρενοβλάβειαν. Διὰ ταῦτα οὖν ἡ τὰ ποιητὰ καὶ ἐλέθρια δόγματα, μᾶλλον δὲ ληρήματα, προτρέπομεν τοὺς ὁσιωτάτους ὑμᾶς εἰς ἐν συνηγμένους ἐπιμελῶς ἐντυχεῖν τῇ ὑποτεταγμένῃ ἐκθέσει καὶ ἕκαστον τῶν αὐτῶν κεφαλαίων κατακρίναί 532 τε καὶ ἀναθεματίσαι μετὰ τοῦ δυσσεβοῦς Ὀριγένους καὶ πάντων τῶν τὰ τοιαῦτα φρονούντων ἢ φρονησάντων εἰς τέλος. »

Quæ postquam synodus audivit et omnia subjecit examini, divi Patres exclamaverunt : « Anathematizamus hæc omnia et omnes qui talia opinantur aut opinaturi sunt in posterum. »

Similiter autem de Theodori Mopsuesteni scriptis et cæterorum sic rursus habet regium exemplar : « Cura fuit eis qui ante nos orthodoxe pieque regnaverunt majoribus nostris, hæereses in tempore natus per synodos sanctissimorum Patrum excidere, et orthodoxa fide pure prædicata, sanctam Dei Ecclesiam in pace custodire. Itaque Constantinus Magnus, Ario blasphemante dicenteque Filium non esse Deo et Patri consubstantialem, sed creaturam et ex non existentibus factum, Nicææ congregans trecentos viginti octo Patres et hic ipse præsens, Ario condemnato, fidem orthodoxam confirmare studuit. Hac fide confessi sunt divini Patres consubstantialem esse Deo et Patri Filium (et Spiritum sanctum) et usque nunc sic canitur et creditur. Theodosius autem Senior, Macedonio negante sancti Spiritus divinitatem, et Apollinario ejus discipulo contra Verbi Dei æconomiam blasphemante atque dicente mentem humanam non accepisse Dei Verbum, sed unitum fuisse carni

Α τίσουσιν 22 . αἱ δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν 23 τινὰ τρόπον κουφισθῆνται καὶ ὑπὸ 24 τῆς δίκης διάξουσιν καθὼς ἐβίωσαν. » — Οὐ τὴν ἀπομίαν 25 τοῦ λόγου καταμαθεῖν ῥάδιον ἵτι; γὰρ αὐτὸν ἐδίδαξε τὰς τῶν ἐτῶν περιόδους καὶ χιλιάδας; καὶ οἷ χιλίων διηλυθῶτων ἐτῶν, τότε τῶν ψυχῶν ἐκάστη εἰς βίον ἀπέρχεται χῶρον; τὰ δὲ μεταξὺ τούτων οὐδὲ τοῖς ἄγαν ἀσελγεστάτοις ἤρμουτε λέγειν, μήτοιγε 26 φιλοσόφῳ τοιοῦτῳ. Τοῖς γὰρ 27 τὴν ἀκραίφνῃ πολιτείαν κατορθωκοῖσι τοὺς ἀκολάστους [καὶ] παιδιδράστας συνέζευξε, καὶ τοὺτους ἀκείνους τῶν αὐτῶν (δδλων) ἔφησεν ἀπολαύσεσθαι. Πυθαγόρας τοῖνον, καὶ Πλάτων, καὶ Πλωτῖνος, καὶ οἱ τῆς ἐκείνων συμμορίας ἀθανάτους εἶναι τὰς ψυχὰς συνομολογήσαντες, πρὸ πάρχειν ἔφησαν τῶν σιμάτων, καὶ δῆμον εἶναι ψυχῶν καὶ τὰς 28 πλημμελοῦσας εἰς σώματα καταπίπτειν, ὡς ἔφην, καὶ τοὺς μὲν πικροὺς καὶ πονηροὺς [εἰς λύκους], τοὺς δὲ δολεροὺς εἰς 29 ἀλώπεκας, τοὺς ἐδ θηλυμανεῖς εἰς ἵππους. (138b) Ἡ δὲ ἁγία Ἐκκλησία τοῖς θεοῖσι ἐπομῆνῃ λόγους φάσκει τὴν ψυχὴν συνημιορρηγῆναι τῷ σώματι· καὶ οὐ τὸ μὲν πρὸ

Β χῶν καὶ τὰς 28 πλημμελοῦσας εἰς σώματα καταπίπτειν, ὡς ἔφην, καὶ τοὺς μὲν πικροὺς καὶ πονηροὺς [εἰς λύκους], τοὺς δὲ δολεροὺς εἰς 29 ἀλώπεκας, τοὺς ἐδ θηλυμανεῖς εἰς ἵππους. (138b) Ἡ δὲ ἁγία Ἐκκλησία τοῖς θεοῖσι ἐπομῆνῃ λόγους φάσκει τὴν ψυχὴν συνημιορρηγῆναι τῷ σώματι· καὶ οὐ τὸ μὲν πρὸ

(4) Ἐπερ δὴ λοιπὸν ἡ σύνοδος ἀκούσασα, καὶ πάντα βασανίσαντες οἱ θεοῖ Πατέρες, ἐξεβόρσαν. Ἐ ἀναθεματίζομεν ὅλα ταῦτα 2 καὶ πάντας τοὺς τὰ τοιαῦτα φρονούντας ἢ φρονησόντας μέχρι τέλους. »

C (5) Ὁσαύτως δὲ καὶ [περὶ] Θεοδώρου [τοῦ] Μόμφου ἐστία; καὶ τῶν λοιπῶν οὕτω πάλιν φησὶν ὁ βασιλικὸς τύπος· Ἐ σπουδὴ γέγονε τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ εὐσεβῶς προεβασιλευκοῖσι τοῖς ἡμετέροις Πατράσι τὰς κατὰ καιρὸν ἀναφουρέμας αἰρέσεις; διὰ συνόδων ὁσιωτάτων ἱερῶν ἐκκόπτειν καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καθαρῶς κηρυττομένης, ἐν εἰρήνῃ τὴν τοῦ Θεοῦ ἁγίαν Ἐκκλησίαν διαφυλάττειν· διόπερ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, Ἀρείου βλασφημοῦντος καὶ λέγοντος μὴ εἶναι τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, συναγαγὼν ἐν Νικαίᾳ τοὺς τῆς Πατέρας καὶ αὐτὸς ἐκεῖ παραγενόμενος καὶ τοῦ Ἀρείου καταδικασθέντος, καὶ ἀναθεματισθέντος, ἐσπούδασε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κρατῦναι 2· δι' ἧς ὁμολογήσαντες οἱ θεοῖ Πατέρες ὁμοούσιον εἶναι τῷ Θεῷ 3 καὶ Πατρὶ τὸν Υἱὸν (καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα) καὶ μέχρι νῦν ᾄδειται (καὶ πιστεύεται). Καὶ Θεοδόσιος δὲ ὁ πρῶτος, Μακεδονίου ἀρνούμενου τὴν θεότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος; καὶ Ἀπολλινάριου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ βλασφη

Varia lectiones et notæ.

22 δ. ἐκτίνοισι Plato. 23 τ' οὐρανοῦ Plato, οὐράνιον Ced. 24 ὁ. τῆς δ. κουφισθεῖσαι ἐτάγουσιν ὀξίως οὐ ἐν ἀνθρώπου εἶδει ἐβίωσαν βίου Plato, κουφισθεῖσαι ὁ. τῆς δ. δ. ἀξίως κ. ἐδ. Ced. 25 ἀποτομίαν cod. 26 Nota μὴ οἷ γε cod. — ὡς ἵππους cod. 27 τίς γὰρ — κατορθωκῶς τοῖς, κ. τ. λ. cod. 28 ψ. κατὰ πλ. cod. 29 εἰς π. τοὺς δὲ ἀρπακτικούς Ced. cf. Phædonem 82 A : τοὺς δὲ γε ἀδικίας τε καὶ τυραννίδος καὶ ἀρπαγᾶς προτετιμηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτινῶν γένη. 1 γούν Ced. 2 αὐτοῦ Ced. 3 φρονῆς. cod. bis. 4 Ced. 864, 1-4. 5 ὅλας τούτοις μετὰ πάντων τῶν τὰ τ. φρονούντων ἢ φρονησάντων Ced. 6 Ced. 664, 5-670, 11. σιθ' π. τοῦ ἀπρετιχοῦ Εὐτυχοῦς M. 1, π. ἀπρετιάρχου Ἐ. Παρ. 1106, hæc si hæc quintæ synodi non fuissent; in codice n.argo. abscissus est. 7 ἄ. τοῦ Θεοῦ Ced. 8 κρ. π. Ced. 9 τὸν Υἱὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἀλλὰ μὴ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, μ. νῦν ἄ. Ced.

μουτος εις την οικονομίαν του Θεου Λόγου και Α φάσκοντος νουν ανθρώπινον μη ελληφέναι τὴν ¹⁰ Θεοῦ Λόγον, ἀλλὰ σαρκί ἐνωθῆναι ψυχὴν ἄλογον ἐχούση, συναγαγῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ρν' Πατέρας και μετασχῶν και αὐτῆς τῆς συνόδου, και τῶν εἰρημμένων καθαιρεθέντων και ἀναθεματισθέντων αἰρετικῶν μετὰ και τῶν δυσσεβῶν αὐτῶν δογμάτων και ὁμοφρόνων, παρεσκεύασε ¹¹ κηρύττεσθαι (τὸ ὁμοούσιον καὶ) τὴν ὀρθόδοξον ¹² πίστιν (ἐτρᾶνωσε). Θεοδόσιος **533** δὲ ὁ Νέος, τοῦ ἀσεβοῦς Νεστορίου λέγοντο; ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον και ἄλλον τὸν Χριστὸν, και τὸν μὲν φύσει Ὑἱὸν τοῦ Θεοῦ και Πατρὸς, τὸν δὲ χάριτι [Ἰῆν] ἀσεβῶς [εἰσαγόνο; και τὴν ἁγίαν Μαρίαν εἶναι Θεοτόκον ἀρνούμενου], συναγαγῶν τὴν προτέραν ἐν Ἐφέσῳ τῶν ἁγίων σ' Πατέρων σύνοδον και ἀποστείλας ἄρχοντας παρῆναι ^B ὀφειλοντα; ¹³ τῇ συνόδῳ [προσέταξε και τὸν Νεστόριον παραγενέσθαι και κρίσιν ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι και δὴ] γενομένης ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, κατεδίκασαν Νεστόριον και ἀναθεμάτισαν σὺν τοῖ; ὁμόφροσιν αὐτοῦ. Τούτων δὲ οὕτω προελθόντων, ἐπαναστάντες Κυρίλλῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ¹⁴ οἱ τῆ; ἐξαγίστου Νεστορίου μερίδος, ἐσπούδασαν τόγε ἐπ' αὐτῆ; ¹⁵ ἀνατρέψαι τὴν κατὰ Νεστορίου γενομένην ¹⁶ κρίσιν. Ἀλλ' οὐν γε Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἀντιλαμβανόμενος τῶν ¹⁷ ὀρθῶς κατὰ Νεστορίου (139^a) και τῶν πονηρῶν αὐτοῦ δογμάτων κριθέντων, παρεσκεύασε κρατεῖν δικαίως και βεβαίως τὴν ¹⁸ ἐπ' αὐτῷ γενομένην κρίσιν. Καὶ γὰρ πρὸς τούτοι; και ἄλλα τινὰ κατὰ ^C τὸ θεῖου Κυρίλλου πρὸ; τὸν βασιλέα καταφλυαρήσαντο; ¹⁹ γράφει πρὸς αὐτὸν Κύριλλο; τοιαῦτα· « Ἐπειδὴ περ ἐπιθυμῶν, ὧ εὐσεβέστατε βασιλεῦ, τῶν φιλοφροεῖν ²⁰ εἰωθῶτων τινὰ; ἀγρίων σφηκῶν δίκην περιβομβεῖν και μοχθηροῦ; ἐρεύεσθαι κατ' ἐμοῦ λόγους, ὡ; ἐξ οὐρανοῦ κατακομισθὲν και οὐτι ἐκ τῆ; ἁγία; Παρθένου λέγοντο; τὸ θεῖον σῶμα Χριστοῦ, και μέντοι ²¹ δύο υἱοῦ; κατὰ Νεστόριον ὁμολογεῖν ἡμᾶ; καταφλυάρησαν, δεῖν φήθημεν ὀλίγα περὶ τούτου πρὸ; αὐτοῦ; εἰπεῖν οὕτως· « Ὁ ἀνόητοι και μόνον εἰδότε; συκοφαντεῖν, πῶ; εἰς τοῦτο παρήχθητε γνώμης και τοσαύτην νενοτήκατε μωρίαν ²²; « Ἐδεῖ γὰρ, (ἔδει) σαφῶ; ἐνοεῖν, ὅτι σχεδὸν ἅπα; ἡμεῖν ὁ ὑπὲρ τῆ; πίστεω; ἁγῶν συγκεκρότητο διαβεβριουμένοι; ὅτι Θεοτόκο; ἐστὶν ἡ ἁγία Μαρία· ἀλλ' ἐπεὶ περ ἐξ οὐρανοῦ και οὐκ ἐξ αὐτῆ; τὸ θεῖον ^D γεγενῆσθαι ²³ σῶμα ²⁴ λέγομεν, ὡ; φατε ²⁵, πῶ; ἂν νοσοῖτο Θεοτόκο; Τίνα γὰρ ὄλω; τέτοκεν εἰ μὴ ἐστὶν ἀληθῆ; ὅτι γεγέννηκε κατὰ σάρκα **534** τὴν Ἐμμανουήλ; Γελάσθησαν τοίνυν οἱ κατ' ἐμοῦ τοιαῦτα ²⁶ πεφλυαρηκότε;. Οὐ γὰρ ψεύδεται λέγων ὁ Θεοπέσιος ²⁷ Ἡσαίας ²⁸· « Ἰδοῦ, ἡ παρθένο; ἐν γαστρὶ ἔξει και τέξεται υἱόν· » — και καλέσουσι τὸ

animam irrationalem habenti, Constantinopolim congregans centum quinquaginta Patres, et ipse cum synodo participans, prædictis hæreticis cum ipsorum impiis dogmatibus et omnibus pariter opinantibus excommunicatis et anathematizatis, consubstantialia prædicari curavit et orthodoxam fidem promulgavit. Theodosius vero Junior, impio Nestorio dicente alium esse Deum Verbum et alium Christum, illum quidem natura esse Dei et Patris Filium, hunc autem gratia Filium impie inducente, sanctamque Mariam esse Deiparam negante, Ephesinam congregans primam ducentorum sanctorum Patrum synodum, mittensque legatos assistere synodo debentes, jussit Nestorium ibidem adesse ejusque judicium fieri. Et facta diligenti inquisitione, condemnaverunt et anathematizaverunt Nestorium cum omnibus ei consentientibus. His autem ita agentibus, insurgentes contra Cyrillum sanctissimum qui impuram Nestorii partem tenebant, hoc conati sunt ut in ipsos judicium contra Nestorium latum retorquerent. Verum Theodosius rex approbans quæ recte contra Nestorium et perversa ejus dogmata definita erant, judicium de eo latum juste firmiterque valere curavit. Cum enim præterea quedam alia contra divum Cyrillum ad regem delabenterassent, hæc ad illum Cyrillus scripsit : « Siquidem audivimus, piissime rex, eorum qui calumniari consueverunt aliquot, agrestium vesparum instar, bombilare, malevolosque eructare adversum me sermones, quasi dicerem e cælo demissum et non ex sancta Virgine sumptum divinum Christi corpus, et ita duos filios juxta Nestorium confiteri nos e mentiri, oportere censuimus præca super hoc ad illos hoc modo loqui : « O insensati, unum solum scientes, calumniari, quomodo ad id opinionis adducti estis talique agrotantibus dementia? Decebat enim, decebat manifesto reputare quod totum fere certamen a nobis pro fide sustentum ad stabiliendum vergit Deiparam esse sanctam Mariam. Jam vero si, juxta vos, e cælo, non autem ex ea natum dicimus, quomodo Deipara reputabitur? Quem enim tandem genuit, si verum non est genuisse secundum carnem Emmanuelem? Irrideantur ergo qui contra me talia garriunt. Non enim fallaciter ait divinus Isaias : « Ecce virgo in utero habebit et pariet filium; et vocabunt nomen ejus Emmanuel; quod est Nobiscum Deus. » Veracissimus etiam est archangelus Gabriel ad Virginem dicens : « Ne timeas, Maria; invenisti enim gratiam apud Deum, et ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ τοῦ add. Cœd. ¹¹ ἀσ. Cœd. ¹² π. τὴν ὁ. π. κηρ. και Θ. Cœd. ¹³ ὁφ. π. Cœd. — πανοσ. Cœd. ¹⁴ πάντα cœd. a prima manu. ¹⁵ ἡ. αὐτοῦ; cœd. ¹⁶ γεγενῆμ. Cœd. ¹⁷ ὄντως add. Cœd. ¹⁸ γενναίως τὴν ἐπ' ἀ. γεγενημένην Cœd. βελ. in n. P. ¹⁹ καταφλυαρησάντων. γ. π. τὸν βασιλέα K. ταῦτα Cœd. ²⁰ φιλοφροεῖν Cœd. ²¹ και add. Cœd. ²² μωρίαν Cœd. τιμωρίαν cœd. ²³ γεγενῆσθαι τὸ Θ. Cœd. ²⁴ τοῦ Χριστοῦ Cœd. ²⁵ φασι Cœd. ²⁶ οἱ ταῦτα καὶ τὰ τ. τὰ κατ' ἐ. Cœd. ²⁷ μακάριος Cœd. ²⁸ Isa. VII, 14.

a peccatis eorum. » Cum igitur dicimus e caelo descendisse Dominum nostrum Jesum Christum, non, quasi desuper e caelo delata sit sancta ipsius caro, hæc dicimus, sed quasi sequentes sanctum Paulum dicentem : « Primus homo de terra terrenus ; secundus homo Dominus e caelo. » Recordamur etiam Domini verbum : « Nemo ascendit ad caelum, nisi qui de caelo descendit, Filius hominis licet, ut dictum est, carne ex sacra Virgine sumpta, natus sit. Cum autem qui desuper e caelo descendit Deus Verbum cœxinavit semetipsum formam servi accipiens, » et appellari voluit Filius hominis, quin cessaret esse quod erat, videlicet Deus, — inmutabilis enim et inconvertibilis est per naturam, — quasi unus jam reputatus cum propria carne e caelo descendisse dicitur. Nominatur homo de caelo, cum sit in divinitate perfectus, et idem perfectus in humanitate, et tanquam in una persona reputatus, (unus enim Christus Dominus) etsi naturarum differentia non ignoretur, ex quibus ineffabilem unionem dicimus efformari. Itaque confitemur unigenitum Dei Filium et Verbum, Deum perfectum et hominem perfectum, ex anima rationabili et corpore, ante sæcula quidem ex Patre genitum secundum divinitatem, novissimis autem diebus eundem propter nos et propter nostram salutem ex Maria Virgine natum secundum humanitatem, consubstantiali Patri secundum divinitatem, et consubstantiali nobis secundum humanitatem. Duarum enim naturarum unio facta est, unde unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Secundum igitur istam inconfusæ unionis idæam sanctam Virginem vere Deiparam confitemur, siquidem Deus Verbum incarnatus et homo factus est, atque ex ipsa conceptione templum ex illa sumptum sibi univit. Et si placet, sumemus in exemplum nostram ipsam compositionem juxta quam homines sumus. Componimur enim ex anima et corpore, duasque videmus naturas, unam corporis, et aliam animæ ; sed unus ex duabus per unionem homo fit, neque eo quod ex duabus naturis componitur, duos homines eum qui unus est accipere licet, sed unum hominem, secundum compositionem, ut dixi, ex anima et corpore. Si enim auferamus illud quod ex duabus et diversis naturis unus et solus est Christus, post unionem indivisibilis, qui ex adverso sunt, dicent : « Si omnino una natura, quomodo homo factus est, et quamnam carnem suam fecit ? Illos autem qui dicunt factam fuisse Dei Verbi ad carnem misionem aut confusionem aut conglutinationem, dignetur pietas tua palam ad silentium redigere. » Postea, defuncto Cyrillo, oritur quidam monachus archimandrita Eutyches nomine, qui ex populo non paucos ad partes

Α δνομα αὐτοῦ [Ἐμμανουήλ ὁ ἐστὶ μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. » Ἀληθεύει δὲ πάντως καὶ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ πρὸς τὴν Παρθένον εἰπὼν ²⁹. « Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ · εὐρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ἴσως συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ δνομα αὐτοῦ] Ἰησοῦν · ³⁰ αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. » Ὅταν δὲ λέγωμεν ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, Χριστὸν ³¹ οὐχ, ὡς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθείσης τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκός, ταῦτα φάμεν, ἀλλ' ὡς ἐπόμενοι τῷ ἁγίῳ ³² Παύλῳ φάσκοντι ³³. « Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος (ἄνθρωπος) ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. » Μενυμήμεθα ³⁴ καὶ ³⁵ τοῦ Κυρίου λέγοντος ³⁶. « Οὐδεὶς ἀναβίβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, » καί τοι γεγέννηται (ὡς εἴρηται) σάρκα ³⁷ ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου λαδῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσας Θεὸς Λόγος « κεκίωκεν ³⁸ ἑαυτὸν μορφήν δούλου λαδῶν, » καὶ κεχηρμάτικεν ἀνθρώπου Υἱὸς μετὰ τοῦ μείναι ὁ ἦν, τοῦτέστι Θεός, — ἀτρεπτος γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστίν, — ὡς εἰς ἡδὴ νοούμενος μετὰ τῆς Ἰδίας σαρκός ἐξ οὐρανοῦ λέγεται καταλθεῖν. Ὀνόμασται δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, τέλειος ὢν ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ ὡς ἐν ἐνὶ πρῶτῳ νοούμενος, — εἷς γὰρ Κύριος Χριστὸς, — καὶ τῶν φύσεων ἡ διαφορὰ μὴ ἀγνοῆται, ὡς ἐξ ὧν τὴν ἀπόρρητον ἔνωσιν φάμεν πεπραχθῆαι · τοιγαροῦν ὁμολογοῦμεν τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ (καὶ) Λόγον Θεὸν τέλειον καὶ ἀνθρωπῶν τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰῶνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἑσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, [ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα].

535 δύο γὰρ φύσεων (ἢ) ἔνωσις γέγονεν, ὅθεν ἕνα Χριστὸν, ἕνα Υἱὸν, ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Κατὰ γοῦν ³⁹ τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν ⁴⁰ τὴν ἁγίαν Παρθένον ἀληθῶς Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι καὶ ἐξ αὐτῆς συλλήψεως ἐνώσαι αὐτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν · καὶ εἰ δοκεῖ, δεξώμεθα εἰς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοῦ σύνθεσιν καθ' ἣν ἔσμεν ἄνθρωποι · συνθεταίμεθα γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ὁρώμεν φύσεις δύο, ἑτέραν μὲν τοῦ σώματος, ἑτέραν δὲ τῆς ψυχῆς · ἀλλ' εἰς ἐξ ἁμφοῖν (159^b) καθ' ἔνωσιν ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ τῷ ἐκ δύο φύσεων συντελεσθῆαι δύο ἀνθρώπους, τὸν ἕνα νοεῖσθαι παρεσκευάζει, ἀλλ' ἕνα τὸν ἀνθρώπων κατὰ (τὴν) σύνθεσιν, ὡς εἴρη, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος · ἐάν γὰρ ἀνέλωμεν τὸ δεῖ ἐκ δύο καὶ διαφόρων φύσεων ὁ εἷς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστὸς, ἀδιάσπαστος ὢν μετὰ τὴν ἔνωσιν, ἐροῦσιν οἱ δι' ἐναντίας · « Εἰ μία φύσις τὸ

Varia lectiones et notæ.

²⁹ Luc. 1, 30, 31. ³⁰ Matth. 1, 21. ³¹ καὶ add. Ced. ³² ἐπ' αὐτῷ Ced. ³³ 1 Cor. XV, 47. ³⁴ δὲ add. Ced. ³⁵ αὐτοῦ add. Ced. ³⁶ Jo. 1, 1, 13. ³⁷ κατὰ σ. ὡς ἔ. ἐκ. τῆς ε. π. ἐπ. Ced. ³⁸ ε. ἐκίωσκε μ. δ. λ. Phil. II, 7. ³⁹ κ. ταύτην οὖν Ced. ⁴⁰ καὶ add. Ced.

ὄλον, πῶς ἐνηνθρώπησεν ἢ ποίαν ἰδίαν ἐποίησατο ἡ σάρκα ; » Τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι κρᾶσις ἢ σύγχυσις ἢ φουρμὸς ἐγένετο τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν σάρκα, καταξιώσατόν σου ἡ θεοσέβεια τοῦτους προδήλως ἐπιστομίζειν. » — Μετὰ ⁴¹ ταῦτα, Κυρίλλου τελευταίου, ἐπιφύεται μοναχὸς τις ⁴² ἀρχιμανδρίτης Εὐτυχῆς ὀνομαζόμενος καὶ ἀποσπᾶ κατ' ἕπιν ⁴³ μέρος οὐκ ὀλίγον τοῦ λαοῦ κυρῶν ⁴⁴ κατὰ Νεστορίου καὶ τὸ ἐαυτοῦ πονηρὸν δόγμα, φάσκων μὴ εἶναι τὸ σῶμα ⁴⁵ τοῦ Κυρίου ἡμῖν ὁμοούσιον ⁴⁶. Καὶ δὴ πάλιν μετ' ὀλίγον ⁴⁷ διὰ βασιλικῆς χειρὸς ἑτέρα συνοδος ληστρικῆ ⁴⁸ ἐν Ἐφέσῳ καὶ οὐκ ὅσα γίνεται, παραπεμφθέντος ἐκεῖσε Φλαβιανῷ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας ἔχοντος· καὶ φονεύεται μὲν Φλαβιανὸς ὁ θεῖος, ὑπερμαχῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνατρέπεται δὲ ἢ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη σύνοδος, ὑπογραψάντων φονικῆ βίβλιν ἐπισκόπων, ἐξ ὧν ὤπηρχε Βασίλειος ὁ Σελευκείας. Κάντεῦθεν τῶν τοῦ Νεστορίου καὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχῶς δημοσιευομένων πονηρῶν **536** δογμάτων καὶ πολλῆς ταραχῆς γενομένης ⁴⁹ καὶ ζήλης μεγίστης ἐν τῇ Ἀνατολῇ, φονεύεται Προτέριος ὁ μέγας ἱερεὺς καὶ ἑτεροὶ πλεῖστοι. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ἀνίσταται θεῖος Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς ⁵⁰ συναγαγὼν ἐν Χαλκηδόνι ⁵¹ τὴν τῶν γλ' Πατέρων σύνοδον, παρόντος ⁵² Διοσκόρου καὶ Εὐτυχῶς, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς πορευθεὶς, καταδικάζονται μὲν Διοσκορος, καὶ Εὐτυχῆς, καὶ Νεστόριος, καὶ πάλιν ἀναθεματίζονται, Θεοδώρητον δὲ καὶ Ἰβαν καὶ Βασίλειον Σελευκείας ἐδέξαντο καθυπογράφοντας· καὶ τῆς ληστρικῆς συνόδου ἀνατραπέσεως καὶ ἀναθεματισθείσης, εἰς μίαν συμφωνίαν ἤγαγον πάντας οἱ θεοὶ Πατέρες. — Τούτων δὲ τῶν δ' συνόδων οὕτω γενομένων καὶ ἐπιβεβαιωθειῶν ⁵³ καὶ κρατουσῶν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, οἱ τὰ Νεστορίου φρονούντες ἐσπούδασαν αἰθεὶς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κρατῆσαι (διὰ) τῆς Θεοδώρου τοῦ Μόμφου ἐστίας ἀφορμῆς, πολλῶν χείρονα τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ ⁵⁴ Νεστορίου βλασφημήσαντος. Ὅθεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τοῖς ἡμετέροις Πατράσι καὶ βουλόμενοι τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀλώδητον διαφυλάττεσθαι, προτρέπομεν καὶ τοῦτου τὰς βλασφημίας διεξετάσαντες ⁵⁵, κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἀποφύνασθαι· πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀναριθμητοῖς αὐτοῦ βλασφημίαις ⁵⁶ (ταῖς) εἰς τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν γινομέναις, ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον (ἔφθ) καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον καὶ τῶν χειρόνων κατὰ μικρὸν ἀφιστάμενον, πρὸς τὰ κρείττονα τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων ἐτληθῆναι ⁵⁷, τῇ ἀρίστη πολιτείᾳ γενόμενον ἁμωμον, καὶ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον ἐν ὀνόματι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου

A suas trahit, confirmans contra Nestorium suum dogma perversum, dicens Domini corpus non esse nobis consubstantiale. Et rursum paulo post auctore rege alia synodus Ephesi latrocinialis et non sancta fit, huc misso Flaviano Constantinopolis, omnem-Dioscoro Alexandriæ potestatem habente. Et interficitur divinus Flavianus, pro fide orthodoxa decertans, et evertitur prima Ephesiua synodus, sub-scribentibus mortis metu quibusdam episcopis, inter quos fuit Basilius Seleuciæ. Exinde Nestorii, Dioscori et Eutycheis perversis exinde dogmatibus divulgatis, multaque turba maximaque tempestate in Oriente facta, occiditur Proterius magnus sacerdos et alii multi. Res igitur cum ita se haberent, surgit divinitus Marcianus rex qui Chalcedone congregat sexcentorum triginta Patrum synodum, præsentibus Dioscoro et Eutyche, qui-buscum et ipse venerat. Ibi judicantur quidem Dioscorus, Eutyches et Nestorius, rursumque anathematizantur; Theodoretum autem et Ibam et Basilium Seleuciæ qui subscripserant, receperunt; et eversa et anathematizata latrociniali synodo, cunctos ad unam concordiam divi Patres reducerunt. His autem quatuor conciliis ita factis et confirmatis, et in Ecclesia Dei vim habentibus, qui Nestorii opinionem tenebant, suam hæresim per Theodorum Mopsuestenum, qui blasphemias ipsius discipulum Nestorium longissime post se reliquit, iterum conati sunt stabilire. Unde nos etiam nostrorum patrum vestigia sequentes volentesque rectam fidem illibatam custodiri, illius quoque blasphemias examinari, et adversus illum et eos qui ipsi consentiunt sententiam ferri jubemus. Præter enim alias innumeratas ipsius in Christum et in Deum blasphemias, ait alium esse Deum Verbum et alium Christum, animæ passionibus et carnis desideris conturbatum, a peioribus paulatim aversum, ad meliora operum progressu elevatum, optima vita factum irreprehensibilem, et ut purum hominem in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizatum, per baptismum Spiritus sancti gratiam accepisse filiationeque fuisse dignatum, et per similitudinem regniæ imaginis ad prototypum Dei Verbi adorari, et post resurrectionem factum esse in cogitationibus immutabilem atque impeccabilem. Dixit præterea talem fuisse Dei Verbi cum Christo unionem, qualem Apostolus dicit inter virum et mulierem: « Erunt duo in carne una. » Vos autem adhuc horror ut examinatis illa quæ perverse scripta sunt a Theodoro et Iba contra primam Ephesi synodum, et similiter contra eos sententiam feratis.

Variarum lectiones et notæ.

⁴¹ δὲ add. Ced. ⁴² καὶ add. Ced. ⁴³ αὐτοῦ. ⁴⁴ κυρ. τὰ Ν. cod. Ced. ⁴⁵ τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου Ced. ⁴⁶ Περὶ τῆς ληστρικῆς συνόδου τῶν Ἀρμενίων, ἐρώσεως Διοσκόρου πατρὸς ἀρχιμανδρίτην αἰρετικῶς (Scholion). ⁴⁷ ὁ διαβολικῆς ἰσχυρῆς χ. Ced. ⁴⁸ σ. ἐν. Ἐ. λ. Ced. ⁴⁹ μάλιστα ἐν Ced. γιν. cod. ⁵⁰ καὶ add. Ced. ⁵¹ Καλχηδὼν col. ut p. 557 et 565, Καλχηδὼς 505. ⁵² παρόντων Ced. ⁵³ ἐπιβεβαιωθέντων καὶ κρατούντων cod. ⁵⁴ μ. ἄ. Ced. ⁵⁵ διεξετάσαντα; Ced. ⁵⁶ δυσφ. εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν γιν. Ced. ⁵⁷ καὶ add. Ced.

τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; εἰληφέναι καὶ υἰοθεσίας ἡξιώσθαι [καὶ] καθ' ὁμοίωσιν βασιλικῆς ἐκκλῆσιας; εἰς πρωτότυπον ὡς τοῦ Θεοῦ Λόγου ὡς προσκυνεῖσθαι (140*) καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀντρεπνοταί; ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον γεγενῆσθαι· [καὶ πρὸς τοῦτοις εἶπε τοιαύτην γεγενῆσθαι] τὴν ἔκδοσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν, ὅποιον ὁ Ἀπόστολος; ἔφη περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκος ὡς ἔστιν: οἱ **537** δύο εἰς σάρκα μίαν. » Ἐτι δὲ προτρέπομεν ὑμᾶς ἐξετάσαι [καὶ] τὰ κακῶς γραφέντα παρὰ Θεοδώρητου καὶ Ἰβᾶ κατὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου πρώτης ὡς καὶ αὐτῶν ὡς ἀποφῆσθαι.

Hæc rursus eodem modo sedulo divi Patres perquisiverunt et responderunt: «Divina quidem Chalcedonensis synodus Theodoretum et Ibam qui multa ex adverso clamitaverant non aliter recepit, nisi postquam sua perversa scripta necnon Theodorum et Nestorium anathematizavissent. Nos autem condemnamus et anathematizamus præter alios omnes hæreticos condemnatos et anathematizatos a quatuor prædictis synodis, Theodorum qui fuit episcopus Mopsuesti, impiaque scripta ejus, necnon a Theodoro prave scripta contra orthodoxam fidem et contra duodecim sancti Cyrilli capita, et contra primam Ephesi synodum; et quæcumque ad justificationem Theodori et Nestorii ab illo scripta fuerunt. Insuper anathematizamus impiam epistolam, quæ dicitur ab Iba ad Marin Persam fuisse scripta, quæque negat Deum Verbum ex sancta Maria Deipara incarnatum hominem fuisse factum, et divinum Cyrillum tanquam hæreticum calumniatur, accusatque sanctam Ephesi synodum tanquam sine judicio et examine Nestorium deposuisset, ac duodecim sancti Cyrilli capita conspuat, vindicat autem Nestorium et Theodorum et impia eorum scripta et dogmata. Itaque cunctorum illorum hæreticorum effrenes linguas impiissimæque illorum scripta, et ipsos hæreticos, qui usque in finem perseverant in sua mala fide ac pravitate, cum patre mendacii diabolo connuerantes, dicentis: «Ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis, quas succendistis.»

τέλους ἐμμελινάσας τῇ οἰκείᾳ κακοδοξίᾳ καὶ πονηρίᾳ μετὰ (τοῦ) πατρὸς τοῦ ψεύδους ὡς τοῦ διαβόλου συναριθμοῦντες, ἐρούμεν ὡς ἔστιν: « Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ ψυχῇ ἣ ἐξεκαύσατε. »

CCXIX. De pestilentia, terræmotibus, astris et cadibus.

Sub ejusdem regno talis facta est Constantino-poli hominum mortalitas, ut mortui per tres dies manerent insepulti, quia non sufficiebant ecclesiarum domorumque grabati ad efferendos defunctos; unde rex Justinianus, factis ex ipsius jussu mille grabatis et his non sufficientibus, plures cursus parari mandavit cum jumentis, et deponentes in eis mortuos efferabant. Ingravescente vero morte, plerosque in litus projiciebant, et usque ad sex

(6) Καὶ ταῦτα πάλιν ὡσαύτως οἱ θεοὶ πολυπραγμονήσαντες Πατέρες ὡς ἀπεκρίθησαν· ἡ μὲν ἐν Χαλκηδόνι θεία σύνοδος Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν πολλὰ καταβοήσαντας οὐκ ἄλλως αὐτοὺς ἐδέξατο εἰ μὴ πρότερον ἀνεθεμάτισαν τὰ ἴδια πονηρὰ συγγράμματα καὶ Θεόδωρον καὶ Νεστόριον. Ἡμεῖς δὲ κατακρίνομεν καὶ ἀναθεματίζομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπαντιν αἰρετικοῖς τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἁγίων δ' ἁγίων Θεόδωρον (τὸν) γενόμενον ἐπίσκοπον Μόμφου ἐπίτας καὶ τὰ δυσσεβῆ συγγράμματα αὐτοῦ, καὶ μέντοι καὶ τὰ κακῶς παρὰ Θεοδώρητον συγγραφέντα κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν ἐβ' κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἱερᾶς συνόδου καὶ ὅσα ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καὶ Νεστορίου αὐτῷ γέγραπται. Πρὸς τοῦτοις ἀναθεματίζομεν καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην παρὰ Ἰβᾶ γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὴν Πέρσην, τὴν ἀρνούμενην τὸν Θεὸν Λόγον (καὶ) ἐκ τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Θεοτόκου σαρκωθέντα ἀνθρώπων γεγενῆσθαι καὶ τὸν θεοπέσιον Κύριλλον ὡς αἰρετικῶν διαβάλλουσαν καὶ μεμφομένην μὲν τὴν ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον τὴν ἁγίαν καὶ πρώτην ὡς χωρὶς κρίσεως καὶ ζητήσεως Νεστόριον καθελούσαν καὶ τὰ ἐβ' κεφάλαια τοῦ μακαρίου Κυρίλλου διαπτύουσαν, ἐδικούσαν δὲ Νεστόριον καὶ Θεόδωρον καὶ τὰ θεοσυγῆ αὐτῶν συγγράμματα τε καὶ δόγματα. Διὸ δὴ τοῖνον τὰς μὲν τῶν αἰρετικῶν τούτων πάντων ἀθυροστόμους γλώσσας καὶ τὰς τούτων ἀσεβεστάτας

συγγραφάς, αὐτοὺς τε τοὺς αἰρετικούς τοὺς μέχρι 538 ΣΙΘ'. Περὶ θανατικῶν, σεισμῶν, ἀστέρων καὶ φθῶν ὡς.

Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας θανατικὸν ἀνθρώπων γέγονεν ἐν ΚΠ. ὥστε μένειν ἀτάφους τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐπὶ ἡμέρας γ' διὰ τὸ μὴ ἐξαρκεῖν τοὺς κραδάτους τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν οἰκῶν πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς τελευτῶντας· ὅθεν ποιήσα; ὁ βασιλεὺς (Ἰουστινιανὸς) κραδάτους χιλίους, καὶ μηδ' οὕτως ἐξαρκοῦντων, ἀμάξας προσέταξε πλείστας εὐτρεπισθῆναι καὶ ἀλογᾶ καὶ ἐπιστιβάζοντες ἐν αὐταῖς τοὺς νεκροὺς ἐξοδίζον. Ἐπιτεινομένης δὲ τῆς

Variae lectiones et notæ.

ὡς πρόσωπον Ced. ὡς τὸν Χριστὸν Ced. ὡς 31. Eph. V. 31. ὡς πρ. ἁγίας σ. Ced. ὡς αὐτοῦ Ced. ἐ συμπενδιο male soluto. ὡς Ced. 670, 12-671-14. ὡς πρὸς π. Ced. Θεοδώρητου καὶ Ἰβᾶ π. καταβοήσαντα Ced. ὡς καὶ add. Ced. ὡς ἁ. Παρθένου τῆς Θ. M. Ced. ὡς Ἐ. πρ. ἁγίαν σ. ὡς Ced. ὡς τὸν add. Ced. ὡς καὶ add. Ced. ὡς ψ. εἰκότως δ. Ced. ὡς Isa. L 11. ὡς Rubrica hujus generis in codice evanissimè videtur, sed decet et in M. 2 et Par. 1706. ὡς 558. ὡς Τῷ λαῷ ἔπει — τῷ Θεοδωραρίῳ μὴν γ. θνήσκει ἁ. καὶ μάλιστα τῶν νέων ἐν ΚΠ. ὡς Ced. 675, 20-676, 7. ὡς εὐαγῶν add. Ced. ὡς ἔτερα κραδάται; ἁ. Ced. ὡς ἄλ. εἰδῶκε ρυρία πρὸς τὸ ἐκφέρειν τ. v. Ced. ὡς ἐξοδίζ. ced.

θυήσεως, ἔβριπτον τοὺς πλείονα· εἰς τὸν αἰγιαλὸν· **A** καὶ ἔμμενον ἄταφοι ἕως ἡμερῶν ⁷⁰ ζ' διὰ τὸ μηδὲ ⁸⁰ τὰ πλοῖα ἐξαρκεῖν διαπερᾶν καὶ θάπτειν (οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἐμβόλοις· καὶ ἐκκλησίαις, καὶ οὐκ ἦν τόπος, ἐν ᾧ οὐ κατέκειντο νεκροί. Πολλοὶ ἀπόζοντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀδιάθετοι τελευτῶντες, εἰς πρόσωπα ξένα τὰ ἐαυτῶν ἤρχοντο, διὰ τὸ πάντας ἄρδην τελευτᾶν τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς οἰκίους).

(2) Ἐκράτησεν ⁸¹ οὖν ἡ θύσις αὕτη μῆνας β', Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον. Ἐγένοντο δὲ βρονταὶ μεγάλαι σφόδρα καὶ ⁸² ἀστραπαὶ φοβεραὶ λίαν, ὡς καὶ ἀνθρώπους (140^b) καθεύδοντας ἐκ τῶν ἀστραπῶν καυθῆναι.

⁸³ (3) Καὶ μέντοι ⁸⁴ καὶ σεισμός· γέγονε μέγιστος καὶ παγκόσμιος, ὥστε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην σχεδὸν **B** πορθῆναι καὶ τὴν θάλασσαν ἀναβρίχάναι μιλία β' καὶ ἀποέσθαι πλοῖα ἐν τῇ τοῦ ὕδατος ἀναχαιτίσει (διαπλέοντα πάμπλλα καὶ ἀναριθμητά) καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ Παλαιστίνῃ, καὶ Μεσοποταμίᾳ, **539** καὶ Ἀντιοχείᾳ κατεπόθησαν πόλεις πολλαὶ καὶ κῶμαι. Καὶ συνελήφθησαν ἀνθρώπων πλήθῃ καὶ ἀλόγων, ἐν δὲ ΚΠ. ἐκκλησίαι καὶ οἶκοι πολλοὶ πεπτῶκασι ⁸⁵ καὶ τὸ πλείστον μέρος τοῦ τείχους τῆς πόλεως. Καὶ ἀπέθανεν ἐν τοῖς συμπτώμασι πλῆθος ἄπειρον. Καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμός ἡμέρας (καὶ νύκτας) μ'.

⁸⁶ (4) Καὶ πῦρ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ⁸⁷ εἶδος λόγχης ἀπὸ ἀρκτου ἐπὶ δυσμὰς ἔλκων.

(5) Καὶ γέγονε ⁸⁸ σεισμός πάλιν, ὥστε πεσεῖν τὰ β' **C** τεῖχη τῆς πόλεως· Κωνσταντινίου τὸ ἀνατολικὸν καὶ [τὸ] δυτικὸν, καὶ πολλὰ ἐκκλησίαι καὶ οἶκοι ἕως ἰθάφυς κατέπεσον, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ προάστεια καὶ τὸ βήγιον (ἠφανίσθησαν καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο ⁸⁹ καὶ διεφθάρησαν τόποι) ὡς ⁹⁰ μηδὲ γνωρίζεσθαι (αὐτοὺς εὐχερῶς). Καὶ ἐπεκράτησεν ἡ γῆ σειομένη διηνεκῶς ἡμέρας καὶ νύκτας ι'. Διὸ καὶ λυπούμενος ὁ βρασιλεὺς εἰς τὰ Γενέθλια καὶ (τὰ) Θεοφάνια χωρὶς (τοῦ) στέμματος προῆλθε καὶ τὰ ἐξ ἔθους ἀριστόδειπνα τῆς ⁹¹ δωδεκαήμερου οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ ⁹² πάντα πτωχοῖς διένειμε.

⁹³ (6) Ἐτι μὴν αὐτῆς ἐπεγένετο θανατικὸν ⁹⁴ ἐκ νοσήματος τοῦ λεγομένου βουδῶνος ⁹⁵ μῆνας δ' καὶ οὐκ ἤστων διέφθιρε τοῦ προτέρου θανατικῆς πᾶσαν **D** τὴν πόλιν καὶ τὰ πόρθω ταύτης.

⁹⁶ (7) Ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείᾳ, γενομένου ⁹⁷ σεισμοῦ

dies manebant insepulti, quia naves non sufficiebant ad traducendum et sepeliendum, et in domibus et in foris et in ecclesiis, sed et in omnibus locis, mortui jacebant, multi male olentes multique intestati finientes vitam: et personis extraneis bona sua relinquebant, quia cuncti penitus familiares et propinqui interierant.

Sæviit igitur ista mortalitas per duos menses, Julium et Augustum. Facta sunt autem tonitrua magna valde fulguraque terribilia nimis, ita ut etiam homines dormientes fulguribus consumerentur.

Sed et terræ motus factus est maximus et universalis, ita ut tota fere inhabitata terra contremisceret et mare ad duo millia ascenderet, destruerenturque in aquarum impetu permulta innumeraque navigia, et in Arabia, et Palæstina et Mesopotamia, et Antiochia multæ urbes vicique absorberentur. Et multitudo hominum et animalium simul correpta est, et Constantinopoli multæ ecclesiæ ac domus cum majori parte mœnium urbis corruerunt. Et mortua est in hac calamitate innumera multitudo. Et duravit terræ motus dies noctesque quadraginta.

Et ignis apparuit in cælo tanquam lanceæ forma ab arcto usque ad occasum decurrens.

Et denuo factus est terræmotus, ita ut ceciderint duo muri Constantinopolis, orientalis et occidentalis, multæque ecclesiæ ac domus a fundamento eversæ sint, sed etiam suburbia et regium evanuerint, ac multi destructi deletique sint loci, usque adeo ut difficile agnoscerentur. Et invaluit terræmotus inlesinenter dies noctesque decem. Propterea rex mœsus ad Natalia et Epiphaniam absque corona processit, consuetaque splendida duodecim dierum convivia non fecit, sed cuncta pauperibus distribuit.

Et præterea supervenit mortalitas ex morbo bubone dicto per quatuor menses, nec minus quam prior calamitas totam urbem et loca procul dissita evertit.

Antiochiæ facta per unam horam magno terræ-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁰ ἡμερ. cod. ἡμέρας Cod. ⁸⁰ τὸ μὴ ἐπαρκεῖν τοῖς ζῶσι θάπτειν τοὺς τεθνεώτας μήτε δὲ τὰ π. ἐξ. εἰς τὸ δ. ἀ. Cod. cæteris omissis. ⁸¹ Ἐκράτει Cod. 676,7-9. ⁸² καὶ ἀ. μ. σφόδρα ὥστε πολλοὺς ὑπ' αὐτῶν κατακαῖναι Cod. ⁸³ 535. ⁸⁴ Τῷ κζ' ἔτει μηνὶ Αὐγούστῳ ἐ' γ. σ. μέγαν ὡς πολλοὺς οἴκους καὶ ἐκκλησίας καὶ λουτρὰ καὶ τὰ τεῖχη μάλιστα τῆς Χρυσῆς πόρτης, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον. Οὗτος ὁ σ. π. γ. — πολλὰ πλ. ἀ. — κατεπιώθησαν — ἀλόγων, πέπτωκε δὲ καὶ τῆς Νικομηδείας μέρος πολὺ καὶ ἐπ. ὁ σ. ἡ. μ' Cod. 674,12-21. ⁸⁵ κατεπεπε. cod. ⁸⁶ 536. — Cod. 675,9: Τῷ λ' ἔτει ἐφ. ⁸⁷ ὡς λόγχη ἀπὸ ἀ. ἕως δυσμῶν Cod. ⁸⁸ Καὶ τῷ λα' ἔτει ἐγένοντο π. σεισμοὶ διάφοροι ὡς περὶ Cod. 675,11-20. ⁸⁹ ἀπόλλοι. Cod. ⁹⁰ ὥστε μὴ γ. καὶ ἐν ἄλλαις δὲ πόλεσιν ἐγένετο ὁ σεισμός οὗτος οἷον οὐκ ἐμνημόνευσαν ἄνθρωπος· ἐν ταῖς γενεαῖς ἐκείναις· καὶ ἐσείετο ἡ γῆ μετὰ φιλανίας ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρα ἐπὶ ἡ. ι' Cod. ⁹¹ κλητήρια τοῦ δ. Cod. ⁹² ἀ. τὰς ἐξέδους αὐτῶν δέδωκε τοῖς π. Cod. ⁹³ Cod. 676,10-13: Τῷ λα' ἐπ. ⁹⁴ καὶ μάλιστα τοῖς παιδίοις Cod. ⁹⁵ ἀπὸ βουδωνικῆς πάθους Cod. ⁹⁶ Cod. 676,17-19. ⁹⁷ μετὰ τὴν γενέσθαι τὴν σεισμὸν λέγουν βρ. Cod.

motu, auditus est e cœlo fremitus horribilis, et in A ruina perierunt quinque millia.

Cunctis autem orantibus ac tremantibus, accepit homo quidam in visione monitum dicendi urbem habitantibus ut in superliminaria sua scriberent : «Christus nobiscum : state.» Et hoc facto continuo terræ concussio stetit et ira Dei cessavit. Et ab hoc tempore vocata est Antiochia Theopolis.

Et stella magna apparuit ad occidentalem partem, cometes, sursum radios suos emittens, quem dicebant Lampadian, et mansit dies et noctes viginti lucens.

Sic evenerunt in mundo populares motus cædesque multæ, et paulo post factus est stellarum cursus a vespere usque mane, ut omnes extimescerent, dicerentque : «Stellæ cadunt.» Et post aliquod tempus sol sine radiis apparuit, sicut et luna. Bella vero et morbi et varia mortis genera homines non dereliquerunt.

CCXX. De vagabundo ejusque cane.

Venit autem ex Occidente Constantinopolim homo vagabundus canem habens flavum et cæcum, qui illius jussu extraordinaria signa faciebat. Astante magna multitudine, cum vagus annulos æreos, ferreos, argenteos et aureos accepisset, omniaque commiscuisset et tumulto contexisset, ac cani commisisset, hic ore sumpsit et dedit unicuique quod ipsi proprium erat.

Similiter et numismata juxta nomen reddidit.

Et insuper interrogatus indicavit mulieres in ventre legitime habentes aut illegitime, et adulteras et fornicarias; probos et misericordes, viles et inmisericordes cum veritate cunctos indicabat; unde dicebant eum spiritum Pythonis habere.

Facta est autem de Paschate conturbatio; et quidem plerique tempus abstinentiæ cœperunt ante regem, rex autem carnes alia hebdomade vendi præcepit, et omnes carnis venditores qui nacti laverant nullum emptorem invenerunt: nemo enim

μεγάλου ἐπὶ ὤραν μίαν ἤκούσθη βρογμῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φοβερώτατος, καὶ ὁ ἀπέθανον ἐν τῇ συμπτώσει· χιλιάδες ε΄.

Ἔφάνη ἐν ὄραματι ἀνθρώπων τινῶν, ὥστε εἰπεῖν τοῖς ἐν τῇ πόλει, ἵνα γράψωσιν εἰς τὰ ὑπέρθυρα αὐτῶν· «Χριστὸς μεθ' ἡμῶν· στήτε.» Καὶ τούτου γενομένου ἔστη παρευθὺς ὁ κλόνος τῆς γῆς καὶ ἡ ὄρη τοῦ Θεοῦ κατέπαυσε. Καὶ ἔκτοτε ἐκλήθη ἡ Ἀντιόχεια Θεούπολις.

540 Ἔφάνη μέγας εἰς τὸ δυτικὸν μέρος κομήτης ἐπὶ τὰ ἄνω πέμπων τὰς ἀκτίνας, ὃν ἔλεγον Λαμπάδιαν, καὶ δέμεινεν ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας κ' φαίνων.

(10) Οὕτως ἐγένοντο κοσμικαὶ δημοκρατίαι καὶ φρόνοι πολλοὶ, καὶ μετὰ χρόνον τινὰ γέγονεν ἀστέρων δρόμος ἀφ' ἐσπέρας ἕως πρωῆ ὥστε πάντα ὑπεραπλήττεσθαι καὶ λέγειν, ὅτι πίπτουσιν οἱ ἀστέρες. Καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ὁ ἥλιος χωρὶς ἀκτίνων ἐφαινετο ὡς περ καὶ ἡ σελήνη· πόλεμοι δὲ, καὶ νόσοι, καὶ θάνατοι τοὺς ἀνθρώπους οὐ διέλιπον.

ΣΚ'. Περὶ τοῦ κωμοδρόμου καὶ τοῦ κυνός'.

Ἦλθε δὲ ἄνθρωπος κωμοδρόμος ἐν ΚΠ. ἔχων κύνα ξανθὸν καὶ τυφλὸν, ὅστις (κελευόμενος ὑπὸ τοῦ κωμοδρόμου) ἐποίησε τέρατα (παράδοξα). Παρεστῶτος ὄχλου παμπόλλου καὶ τοῦ κωμοδρόμου λαμβάνοντος δακτυλίδια χρυσοῦ, καὶ ἀργυροῦ, καὶ σιδηροῦ, καὶ χαλκοῦ, καὶ πάντα σμίγων καὶ περισκέπων χύματι καὶ τῷ κυνὶ ἐπιτρέπων, ἐλάμβανε διὰ τοῦ στόματος καὶ ἐδίδου ἐκάστῳ τὸ ἴδιον.

(2) Ὡσαύτως καὶ νομίσματα παρεῖχε κατ' ὄνομα.

(3) Καὶ πρὸς τοῦτοις ἐπερωτώμενος ὑπεδέκνυε τὰς ἐν γαστρὶ ἔχουσας νομίμως καὶ τὰς παρανόμως καὶ τοὺς μοιχοὺς καὶ τὰς πόρναις, τοὺς εὐπροαίρετους καὶ ἐλεήμονας, τοὺς ἀδιακρίτους 541 καὶ ἀνελετήμονας μετὰ ἀληθείας πάντας κατεμήνυσεν [ὅθεν ἔλεγον ὅτι πνεῦμα Πύθωνος ἔχει].

(4) Γέγονε δὲ καὶ δια (286^b) στροφή περὶ τοῦ Πάσχα· καὶ ὁ μὲν πλείστος λαὸς ἐποίησε τὴν ἀποκρεῶν πρὸ τοῦ βασιλείως· ὁ δὲ βασιλεὺς προέταξεν ἑτέραν ἑβδομάδα πρᾶθῆναι κρέα, καὶ πάντας οἱ κρεωπῶλαι σφάξαντες οὐδεὶς ἠγόραζεν.

Variæ lectiones et notæ.

Ἔφάνη πολλοὶ ἐκ τοῦ φόβου ἀπ. Ced. Ὁ Varians. CXVII, 5. Ὁ 530. Ὁ τῷ ὄραματι ἐφ. κομήτης μ. καὶ φοβερῶς εἰς τὸ δ. μ. π. ἐπὶ τὰ ἄνω τὰς ἑαυτοῦ ἀ. ὃν ἐλ. Α. καὶ ἐμ. λάμπων ἐπὶ τῷ Ced. 647,8-10 — Μ. δὲ γ. — ἀστέρες γεγόνασι δὲ κ. δ. καὶ φ. π. καὶ π. καὶ ν. καὶ θ. τοῖς ἀνθρώποις οὐκ ἐπέλ. Ced. 676,13-17 : ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ (τῷ α΄ ἔτει) ὁ ἡ. ὦ. ἡ σ. χ. ἀ. τὴν αἰγλήν ἐστύγναζεν 650,7-11. Ὁ π. κυνὸς M. 2 Par. 1706. Ὁ 550. Ὁ τῷ ἰσ' ἔτει ἀνεφάνη τις χαλκεὺς Ἀνδρίας ὀνόματι ἰ. μεθ' ἑαυτοῦ κ ξ. καὶ τ. δς ἐπ. τ. π. γὰρ αὐτῷ ὁ λάθρῃ τοῦ κ. ἐκομίζετο τὰ τῶν ἐστῶτων δ. χ. καὶ ἀ. κα. σ. καὶ ἐτίθη εἰς τοῦδαφος π. αὐτὰ γ. καὶ ἐπέτρπε τὸν κύνα καὶ ἐλ. καὶ ἐδ. ἐ. τὸ l. Ced. 657,4-9. Ὁ τῷ ὄραματι ced. Ὁ Ὁμοίως καὶ διαφόρων β. ν. μινύμενα ἀπεδίδου κατ' ὁ. Ced. 657,9. Ὁ Ἀλλὰ καὶ τῶν παρεστῶτων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἀπεδ. τὰς ἐν γ. ἐ. καὶ πόρνους καὶ μ. καὶ ἐλ. καὶ κνιποὺς πάντας μ. ἀλ. ἐδέκνυεν Ced. 657,10-15. Ὁ πάντ. ced. πάντα Cnisl. 305, folio 286 a. post κατεμήνυσεν enim deest codicis folium ante 141^a integrum, quod codicis illius antiquissimi ab amicissimo Em. Millero hujus editionis in usum transcripti ope suppletum est. Ὁ τὸν κύνα π. II. ἔχαιν Ced. Leo. — Πύθωνος ced. Ὁ 546. Ὁ τῷ ἰσ' ἔτει γ. — δ. τοῦ ἀγίου π. καὶ ἐποίησαν οἱ δῆμοι τὴν ἀπ. μηνὶ Φεβρουαρίῳ ὁ ὁ δὲ. Ced. 657,20-658,2. Ὁ ἀπόκρεον πρὸ τοῦ cod. Ὁ παραθῆναι κρέας καὶ πάντων τῶν κρεωπῶλων προσβ. λόντων, ὁ ἠγόρασαν οὐδὲ ἡ. Ced. Ὁ ἠγόραζεν ced.

οὐ γὰρ ἦσθιον· τὸ δὲ Πάσχα γέγονεν ὡς ὁ βασιλεὺς ἄδελεα. Pascha autem factum est sicut rex praeceperat, et populus hebdomadam supernumerariam juxtaunavit.

¹⁶ (5) Τινὲς δὲ ¹⁶ διαβληθέντες ὡς ἀρβυνοφόροι, διάταξιν ἐξεφώνησε ¹⁷ τοὺς εὐρισκομένους οὕτω· τοὺς μὲν καυλοτομεῖσθαι, τοὺς δὲ ¹⁸ καλάμους ὀξεῖς εἰς τοὺς πόρους ἐμβάλλεσθαι τῶν αἰδοίων αὐτῶν· διὸ πολλοὶ καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ οὕτω τιμωρηθέντες περιαιγόμενοι· δεινῶς ἐτελεύτησαν· καὶ γενόμενος ¹⁹ φόβος μέγας ἐσωφρόνησε τοὺς λοιποὺς καὶ μάλα εἰκότως.

(6) «Ὁλολυξέτω ²⁰ γὰρ, φησί, πίτυς, ὅτι ²¹ πέπτωκε κέδρος,» τούτεστι τῶν ἰσχυρῶν καὶ μεγάλων πιπτόντων τὰ ἀσθενέστερα παιδεύεσθωσαν· οὕτω γε μὴν καὶ ὁ σοφὸς λέγει ²²· «Τῶν ἀσεβῶν πιπτόντων δίκαιοι κατάφοβοι γίνονται· καὶ ²³· «Λοιμοῦ μαστιγομένου, ἀφρων πανουργότερος γίνεται·» — ²⁴ «πανουργὸς δὲ ἰδῶν πονηρὸν τιμωρούμενον κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται.» Ἡ τοίνυν μυσαρωτάτη καὶ λυσσώδης αὕτη καὶ παρὰ φύσιν ἀμαρτία πρώτην ὑπὸ τῶν Σοδόμων **542** διαπραττομένη καὶ ὡσπερ τις φωνὴ ἀνερχομένη καὶ βῶσα τὸ μέγεθος τῆς ἀσεβείας· εἰς τὰ ὅσα Κυρίου Σαβαώθ, ἔφρασκεν ὁ πολλὰ πρῶτον μακροθυμήσας καὶ ὑστερον διὰ τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν καὶ ἀνεπίστροφον τῆς ἀδικητικῆς καὶ ἀκολάστου γνώμης ἐπέβησεν μάλα δικαίως τὴν τιμωρίαν· ²⁵ «Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυσται πρὸς με, καὶ ²⁶ ἀμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα» καὶ ἐπάγει λέγουσα ἡ Γραφή· «Καὶ ἔβρεξε ²⁷ Κύριος πῦρ καὶ θεῖον παρὰ Κυρίου ἐπὶ Σόδομα καὶ Γομόρρα — καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πᾶσαν τὴν περιόικον ²⁸ καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσιν.» Ἄξιον οὖν ὄντως θαυμάσαι (287^a), καὶ λίαν ἐκπλαγῆναι, καὶ φρίξαι τὴν φοβερὰν, καὶ θείαν, καὶ πυρφόρον ἀπειλήν, ὅπως ἐπελήθυσται προσηκόντως οὐ μόνον ἅπαν τὸ γένος τῶν ἑλεεινῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἀναλίσκεται καὶ ἅπαν τῆς γῆς τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ γε καὶ τῆς προκειμένης θαλάσσης νεκροῦνται τὰ ὕδατα φλογισθέντα καὶ ὑπερκαυθέντα διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἔκτασιν καὶ πύρρωσιν τε καὶ ἀκρασίαν τῆς μιαιφάνου σαρκὸς τῶν ἀθλίων ἐκείνων καὶ εἰς τὴν αἰῶνα στυλιτευομένων· ὅθεν εἰκότως πυρὶ τὰς δίκας εἰσπράττονται ²⁹ καὶ μέχρι νῦν πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρωθεῖσαι· πάλα μὲν γὰρ διὰ τῆς λαγνείας καὶ παρὰ φύσιν ἀκολασίας καὶ αὐτὸν μιαινόντες τὴν ἀέρα καὶ τὴν γῆν· νῦν δὲ τῆς δυσπραγίας ἐκείνης, καὶ πρηνομίας, καὶ τῆς δικαίας τοῦ Θεοῦ κρίσεως μάρτυς ἡ γῆ καὶ ὁ ἀήρ ὡς ἀρτι παχυνόμενος ἐκείθεν· ἐλέγχει καὶ τὴν ἐκείνων αἰσχουργίαν καὶ τὴν

delebat. Pascha autem factum est sicut rex praeceperat, et populus hebdomadam supernumerariam juxtaunavit.

Quidam autem ut masculorum concubitores accusati cum fuissent, contra sic inventos rex edictum protulit : « alios quidem virgis amputandos, aliis autem in pudendorum meatus immittendos esse calamos acutos. » Ideo multi etiam ex pontificibus cum tali punitione circumducti misere interierunt ; et factus timor magnus caeteros sapientes reddidit et quidem jure meritoque.

« Ululet enim, ait Scriptura, pinus, quoniam cecidit cedrus, » id est, cadentibus fortibus et magnis, quae infirmiora sunt erudiantur. Sic quoque sapienter ait : « Labentibus impiis, justis timorati sunt ; » et : « Lue castigante, imprudens sensatus efficitur ; » — « sensatus autem malum videns potenter castigatum, ipse eruditur. » Haec porro foedissima rabiosaque ac contra naturam culpa, prius a Sodomitis commissa, tanquam vox quaedam cum ascendisset et clamasset ad aures Domini Sabaoth impietatis magnitudinem, qui primum longanimis valde fuerat, postea propter ipsorum impoenitentiam et duritiam insensati libidinosique cordis, justissime poenas immittens, ait : « Clamor Sodomorum et Gomorrhæ impletus est coram me et peccata eorum magna valde. » Et addit Scriptura : « Et pluit Dominus ignem et sulphur a Domino super Sodomam et Gomorrham ; et evertit urbes istas et omnem vicinam regionem et cunctos in urbibus inhabitantes. » Illud autem vere mirandum valdeque stupendum ac tremendum est in hac terribili, divinaque ac ignifera vindicta, quomodo legitime superveniens non solummodo totum miserorum illorum hominum genus et omnem terræ creaturam destruxerit, sed etiam subjacentis maris mortificaverit aquas succensas et combustas per immisum incendium et combustionem, et incontinentiam foedæ carnis miserorum illorum in finem usque infamiae devotorum : unde justissime ignis poenas usque nunc subeunt urbes Sodomorum et Gomorrhæ in cineres conversæ. Olim namque per infamem et contrariam naturæ culpam, ipsum aera terramque foedaverant ; nunc autem illius calamitatis et sceleris et justis Dei judicii testis terra et aer usque hodie crassior factus redarguit et istorum infamæ scelus et eorum qui vestigia illorum premunt nefandam actionem : præterea eorum qui futurum judicium negant dementia ac duritiam, ut per eos qui olim poenas dederunt nos aspectum

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ κατὰ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα καὶ ἔ. ὁ λ. νηστεύσας ἔ. περισσὴν Ced. ¹⁷ 528. ¹⁸ τῶ β' ἔπει Ἡσαΐας ὁ Ῥόδου ἐπίσκοπος καὶ Ἀλέξανδρος Διοσπόλεως τῆς Θράκης καὶ ἕτεροι πολλοὶ κατεσθῆσαν ἀρ. καὶ τού· μὲν ἑκαυλοκήσασε, τοῖς δὲ κ. ὁ. εἰς τ. π. τῶν ἀ. προστάξας καὶ γυμνοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν θριαμβεύθηναι· ὕπηρχεν δὲ καὶ τῶν πολιτῶν καὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν ἀ. οὐκ ὀλίγοι· οἱ ἐκτμηθέντες καὶ δημευθέντες κατὰ τὴν ἀγορὰν γυμνοὶ οἰκτρῶς ἔτ. καὶ γενομένου φόβου μεγάλου, οἱ λοιποὶ ἐσωφρονίσθησαν, νόμους τε σφοδρῶς κατὰ τῶν ἀσελαγιανόντων ἐξέθετο Ced. 645, 17-646, 2. ¹⁹ εἰς? ²⁰ τοῖς δὲ Leo. ²¹ γενομένου φόβου μεγάλου Len. ²² Ὁλολυξάτω Zach. xi, 2. ²³ διότι Zach. ²⁴ Pryn. xxix, 16. ²⁵ xix. 25 ²⁶ xxi, 3. ²⁷ Gen. xviii, 20. ²⁸ α' Gen. ²⁹ Καὶ Κύριος ἔ. Gen. xix, 24. ³⁰ περιχώρων Gen. ³¹ εἰσπράττοντες cod.

experimentumque divinarum ultionum effugiamus. Si quis autem ex iis qui terram istam non viderunt res ita se habere non credat, audiat divinam Scripturam de sapientia loquentem et dicentem : « Hæc justum, pereuntibus impiis, liberavit fugientem ignem qui descenderat in Pentapolim : cujus adhuc in testimonium nequitiae fumigabunda existit deserta terra et incerto tempore fructus producentes arbores. » Similiter autem Judas, frater Jacobi, ait : « Sicut Sodomia et Gomorrha et finitimæ civitates, simili modo exfornicatæ, et abeunte post carnem alteram, faciæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. » Et : « Quibus obscuritas tenebrarum servata est in æternum. »

τούτοις τρόπον ἐκπορευέσασαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὅπισω δίκην ὑπέχουσαι· » καὶ · « Οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνας τετήρηται. »

Dicit autem etiam divus Chrysostomus : « Si quis de gehenna dubitat, Sodomam reputet, Gomorrham cogitet, inflictam pœnam et adhuc manentem, et in æternum durandæ punitionis validum præbentem argumentum. Non enim terra tantum, sed et ipse aer et aquæ calamitatem participaverunt, et quemadmodum, corpore succenso, forma quidem et typus et tumor et analogia in ignis aspectu, sed non vis manet : sic et illic videre est terram, quæ nihil habet terræ, sed omnia sunt cinis ; arbores et fructus, sed nihil arborum fructuumque habentes ; aerem et aquam, sed nihil aquæ nec aeris ; siquidem omnia conversa sunt in cineres. Nihil enim aliud est quam caminus aer, caminus aqua, cuncta sterilia, cuncta infructuosa, cuncta præteritæ iræ ultionem ostendentia et futuræ punitionis imagines. Reputa ergo quantum sit peccatum ut ante tempus gehennam apparere quis cogat. Extraordinaria namque fuit hæc pluvia, siquidem et contra naturam et legem erat ista commistio ; et submersit terram, siquidem et animas eorum, funesta et execrabilis voluptas. Ast, o dementiam eorum qui hoc agunt ! o miseriam et stoliditatem infeliciam qui, proh dolor ! sponte hæc patiuntur, corrumpi consentientes a corruptis et pollutis et impuris anima et corpore, porcisque pejores sese monstrantes, sive corruptores sive corrupti absque metu ac pudore ! Hi certe brutis irrationabiliores et canibus impudentiores sunt ! Nunquam enim apud istos talis sit commistio, sed proprios terminos natura cognoscit. Hos ego pejores homicidis esse dico ; quocumque nomine peccatum appelles, nullum huic pravitati par invenies. Homicida enim animam a corpore segregat ; hic autem animam cum corpore disperdit. Unde igitur enatum est tale malum ? A deliciis, a mollitie, a derelictione Dei, ab eo quod ipse non timeatur nec futurum

τῶν ἐκείνων ἰχνηλατούντων καὶ ἐργαζομένων κα-
στυγῆ πᾶξιν· καὶ μέντοι καὶ τῶν τὴν μέλλουσαν
ἀπιστούντων κρίνειν προδήλως τὴν παράνοιάν τε καὶ
πόρωσιν ⁸⁰, ἵνα διὰ τῶν πάλαι τὰς δίκας εἰσπρα-
τομένων ἡμεῖς τὴν ὄψιν καὶ τὴν πείραν τῶν θείων
κολαστηρίων ἐκφύγωμεν. Εἰ δέ τις τῶν μὴ τὴν γῆν
ἐκείνην ἐωρακότων ἀπιστοῖη μὴ οὕτως· ἔχειν
ἀκουέτω τῆς θείας Γραφῆς διηγουμένης περὶ τῆς
σοφίας καὶ λεγούσης· « Αὕτη δίκαιον, ἐξαπολλυμέ-
νων ἀσεβῶν, ἐβρύσατο φυγόντα καταβάσιον πῦρ
Πενταπόλεως· ἧς ἔτι ⁸¹ μαρτύριον τῆς πονηρίας
καπνίζομένη καθέστηκε **543** χέρσο; καὶ ἀτελείαν
ὤραις καρποφοροῦντα φυτά· » ὡσαύτως δὲ καὶ
Ἰουδα Ἰακώβου ⁸² φάσκοντος· « Ὡς Σόδομα καὶ
Γόμορρα καὶ [αἱ] περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμιον
σαρκὸς ἐτέρας πρόκεινται δεῖγμα πυρὸς αἰώνιου

(7) Λέγει δὲ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος· « Ἀπιστεῖ
τις ⁸⁰ τῇ γένει, τὰ Σόδομα διαλογιζέσθω, τὰ Γό-
μορρα ἐννοεῖτω, τὴν γεγεννημένην ⁸¹ τιμωρίαν καὶ
ἔτι μένουσαν » καὶ τοῦ δαιωνίζου τὴν κόλασιν
ἐναργῆ; τεκμηρίον παριστώσαν· καὶ γὰρ (257^b) ὁ
μόνον ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀήρ καὶ τὰ ὕδατα
μετέσχε τῆς συμφορᾶς, καὶ καθάπερ σώματα ἐμ-
πρησθέντος τὸ μὲν σχῆμα μένει καὶ ὁ τύπος ἐν τῇ
τοῦ πυρὸς ὄψει καὶ ὁ ὄγκος καὶ ἡ ἀναλογία, ἡ δὲ
δύναμις οὐκέτι· οὕτω δὲ καὶ ἐστὶν ἰδεῖν,
ἀλλ' οὐδὲν ἔχουσιν γῆ;· ἀλλὰ πάντα τέφρα· δένδρα
καὶ καρποὺς, ἀλλ' οὐδὲν δένδρων οὐδὲ καρπῶν·
ἀέρα καὶ ὕδωρ, ἀλλ' οὐδὲν ὕδατος οὐδὲ ἀέρος· ἐπειδὴ
γὰρ καὶ ταῦτα τετέφρωνται· τοιγαροῦν οὐδὲν ἑτε-
ρον ἢ κάμινός· ἐστὶν ὁ ἀήρ, κάμινος τὸ ὕδωρ, πάντα
C ἀκαρπα, πάντα ἄγωνα, πάντα πρὸς τιμωρίαν τῆς
προλαθοῦσης ὀργῆς καὶ εἰκόνας τῆς μελιούσης κολ-
λάσεως· ἐννόησον τοίνυν ἡλίκων ἐστὶ τὸ ἀμάρτημα
ὡς βιάσασθαι πρὸ καιροῦ τὴν γένειαν φανῆναι·
καὶ γὰρ παράδοξος ἦν ὁ ὕετος ἐκεῖνος· ἐπειδὴ καὶ
παρὰ φύσιν καὶ παράνομος ἡ μέλις· καὶ κατέκλυσε
τὴν γῆν, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐκείνων ψυχὰς ἡ χαλεπὴ
καὶ ἐπάρατος ἐπιθυμία· ἀλλ', ὡς τῆς παραπληξίας
τῶν τοῦτο κατεργαζομένων καὶ τῆς τολαιπωρίας
καὶ κακονοίας τῶν ἐλεεινῶν καὶ ἀθλίω; ⁸² τοῦτο
πασχόντων ἔκουσι;· μάλιστα καὶ φθειρομένων ὑπὸ
τῶν διεφθαρμένων καὶ βεβήλων τε καὶ ἀκαθάρτων
ψυχῇ καὶ σώματι καὶ χολῶν χείρους ἐαυτοῦς ἀπο-
φαίνοντες ⁸³, οὔτε φθίροντες καὶ οἱ φθειρόμενοι
D ἀφθῶς καὶ ἀναισχύντως· οἱ γὰρ καὶ ἀλόγων ἀνη-
τότεροι καὶ κυνῶν ἀναιδέστεροι· οὐδαμῶς γὰρ
τοιαύτη μέλις παρ' ἐκεῖνοι; ἀλλ' ἐπιγινώσκει τοὺς
ιδίους ὄρους ἢ φύσις. Τούτους ἐγὼ καὶ ἀνδροφῶνον
χείρους εἶναι λέγω καὶ ὅπερ ἂν εἴπῃς ἀμάρτημα·
οὐδὲν ἴσον ἔρεῖ; **544** τῆς παρανομίας ταύτης· ὁ
μὲν γὰρ ἀνδροφῶνος τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος
ἐχώρησεν· οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος

Variae lectiones et notæ.

⁸⁰ ἐποίησεν? Sap. x, 6. πῦρ κατ. ⁸¹ οἷ; ἐπὶ μ Sap. 7, sed plerique codices ut Coisl. ⁸² Jud. 7, 13, ubi eod. 67, 105, 106 αἰῶνας habent. ⁸³ εἰ; τις ἀπ. Chr. VI 297 C. ⁸⁴ τ. τὴν ἕξῃ γ. καὶ μέρι; νῦν μ. Chr. ⁸⁵ ἀθλίω;? ἀποζαινομένων?

ἀπάλεσεν. Πόθεν οὖν ἐτέχθη τὸ μέγα τούτο κακόν; Ἄπὸ τρυφῆς καὶ σπατάλης καὶ ἐγκαταλείψεως Θεοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ φοβέσθαι αὐτὸν καὶ τὴν μέλλουσαν χρίσιν· ὅταν γὰρ ἐκβάλωσι τινας τὸν τοιοῦτον φόβον ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐγκαταλιμπά (288^a) νονται εἰς τέλος καὶ οὕτως ἔρχονται εἰς ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβεράς καὶ ³⁷ « εἰς πάθη ἀτιμίας » ὡςπερ γὰρ πολλοὶ πολλάκις τὴν τῶν σιτίων ἐπιθυμίαν ἀφέντες γῆν σιτοῦνται καὶ λίθους μικράς· καὶ ἕτεροι δὲ ὑπὸ δέψου κατεχόμενοι σφοδροῦ καὶ βροβόρου πολλάκις ἐπιθυμοῦσιν· οὕτω κάκεινοι καταλειφθέντες διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας πρὸς τὴν ἀθεσμον τούτων ἐξεκαύθησαν ἔρωτα καὶ πρὸς τὴν μιαιφάν ὄρεξιν μανίαν τε καὶ λύσσαν· εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνονται, ἀλλ' ἤθονται, μὴ θαυμάσης· καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι καὶ φρενίτιδι κατεχόμενοι νόσω πολλὰ ἑαυτοῦς ἀδικούντες καὶ ἔλεινα πράσσοντες ἐφ' οἷς αὐτοῦς ἕτεροι δακρύουσι, γελῶσι καὶ τοῖς λεγομένοις αὐτοῖς ἐντρυφῶσι. Πόσαι λοιπὸν γέενναι τοῦς τοιοῦτους ἀρκέσωσι καὶ πόσα κολαστήρια; Εἰ δὲ καταγελάς γεέννης ἀκούων καὶ ἀπιστεῖς ἐκείνῳ τῷ πυρὶ, ἀναμνήσθητι πάλιν τὸν ἐν Σοδόμοις θεῖον ἐμπυρισμὸν καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην φλόγωσιν. Εἰ οὖν τοιαῦτα πράττων καὶ σὺ δίκην οὐ δίδως, μὴ θαυμάσης· ἐκείνοι μὲν γὰρ ὡς μὴ τὴν γέενναν εἰδότες ἐκολάσθησαν παρὰ πόδας· σὺ δὲ ὅσα ἀν ἀμαρτήρι, κὰν μηδεμίαν ἔλικην δῶς ἐνταῦθα, ἐκεῖ πάντα χαλεπωτέρως ἀποτίσει καὶ κολασθήσει· διατί; Ὅτι πλείονος ἀπηλαύταμεν χάριτος· ὅταν δὲ καὶ πλείονα καὶ μείζονα πταίωμεν ἐκείνων, ποίας συγ-
C γνῶμης τύχωμεν ἐκ προγόνων τὰ σωτηριώδη παραλαβόντες; διδάγματα, ἅπερ ἐκείνοι παντελῶς οὐτε ἤκουσαν οὐτε ἔμαθον, ὥστε διὰ τοῦτο μείζονως κολασθησόμεθα, κὰν τε μικρὰν δίκην ἐνταῦθα δώμεν κἴν τε μὴ δώμεν. Οὐκοῦν μηδεὶς ὁρῶν πονηροῦς εὐπραγοῦντας θορυβείσθω· οὐ γὰρ ἔστιν ἐνταῦθα ἡ ἀναπόδοσις οὐτε τῆς ἀρετῆς οὐτε τῆς πονηρίας· εἰ δὲ σοῦ καὶ γίνεται τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πονηρίας, ἀλλ' οὐχὶ κατ' ἀξίαν ἀλλ' ἀπλῶς ὡσανεὶ γεῦμα τῆς κρίσεως. **545** ἵνα οἱ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντες, τοῖς γούν ἐνταῦθα σωφρονίζωνται· ὅταν οὖν εὐπραγῇ ὁ πονηρὸς, ἐπὶ κακῷ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς· (288^b) ἵνα γὰρ ὡν ἔπραξεν [σω] (141^a) ἀγαθῶν τὴν ἀντίδοσιν ³⁸ ἐνταῦθα λαβὼν ἴσως ἐκεῖ πλείον κολασθήσεται ³⁹ ὅταν δὲ πάσχη ὁ ἀγαθὸς, μακάριος ὅντως ἐστίν, ἵνα γὰρ ἀποθέμενος πάντα καὶ τὸ μικρὰ ἀμαρτήματα, εὐδόκιμος καὶ καθαρὸς ἀπὴν ⁴⁰ καὶ ἀνεύθυνος. Ἐκεῖ γὰρ εἰσιν οἱ τέλειοι στέφανοι τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐκεῖ αἱ σφοδρότεραι καὶ ἀπέραντοι κολάσεις τῶν πονηρῶν· ὡςπερ καὶ ὁ σηπεδόνα ἔχων, κὰν μὴ τέμνηται, ἀρβωστεῖ καὶ τότε μᾶλλον ἐν κακοῖς, ὅταν μὴ τέμνηται· οὕτως καὶ ὁ ἀμαρτάνων, κὰν μὴ κολάζεται, πάντων ἐστίν ἀθλιώτερος. Καὶ καθάπερ οἱ σπλήνα καὶ ὑδερὸν ἔχοντες, ὅταν ἀπολαύσωσι τραπέζης σαφιλῆς καὶ ψυχροποσίας καὶ

A iudicium. Ubi enim aliqui talem metum a corde suo eiecerunt, in sinem derelinquuntur et ita deveniunt ad cupiditates irrationabiles et obscenas et « in passionibus ignominie. » Sicut enim multi, sæpe alimentorum desiderio elongato, terram lapillosque comedunt; alii autem, siti vehementi agitati, vel sentinam desiderant: sic et illi propter dictas causas derelicti, in illicitum eorum amorem et in appetitum scdum dementiamque ac rabiem exardescunt. Si autem non crubescant, sed oblectentur, non mireris: amentes enim et phrenetico morbo laborantes, multa mala sibi inferunt et deflenda faciunt, ita ut alii super illos lacrymas fundant; ipsi tamen rident et delicias in dirtis rebus inveniunt. Quales tandem gehennæ tales arcebunt?
B Quot supplicia? Si vero gehennam audiens irrides et isti non credas igni, recordare divinum in Sodomis incendium, illamque terribilem consumptionem. Si ergo talia operans et tu pœnam non solvis, ne mireris. Illi enim tanquam, qui gehennam non noscerent, continuo puniuntur; tu vero, quæcumque deliqueris, etiamsi nullam pœnam hic dederis, illic severius lues et punieris. Quare? Quia maiore gratia fructi sumus. Cum autem plura majoraque quam illi delinquimus, qualem veniam obtinebimus, nos qui ex Patribus salutifera recepimus præcepta, quæ illi plane non audiverant nec dicerant. Propterea, sive parvam pœnam hic dederimus, sive nullam, magis puniemur. Nullus igitur malus videns prospere agentes conturbetur: non enim est hic remuneratio nec virtutis nec nequitie; quod si tu virtutis et nequitie mercedem obtines, non est iuxta dignitatem; sed tanquam degustatio iudicii, ut qui resurrectionem non credunt, ab iis quæ hic sunt, prudentes efficiantur. Cum igitur prosperatur improbus, ad perniciem est capitis ipsius: quia enim eorum quæ hic bene gessit remunerationem accepit, illic magis punietur. Cum autem patitur bonus, vere beatus est; nam, depositis omnibus peccatis magnis et parvis, probatus et purus et irreprehensibilis abit. Illic enim sunt perfectæ honorum coronæ; illic etiam acres sct infinitæ malorum pœnæ. Sicut enim qui tabum habet, etsi non amputetur, ægrotat et tunc magis cruciatur, cum non amputatur: sic peccator, etsi non puniatur, omnibus miserior est. Quemadmodum porro illi qui splene et hydrope laborant, cum mensa splendida, frigidoque potu, et lautis dapibus, et opimis esculentis fruuntur, tum præsertim cunctis miserabiliores sunt, quia delicias morbum adaugent, dum e contra si iuxta medicinæ leges fame sitique coarctantur, quamdam spem salutis habent: sic qui in inaltia vivunt, si puniuntur, spem optimam habent; si vero cum malitia, delicias

Varia lectioes et notæ

³⁷ Rom. 1, 26. ³⁸ ἀντιμισθίαν cod. ἀναπόδοσιν γρ. — γρ. ἀντίδοσιν cod. in margine hucusque cod. Coisl. ³⁹ Hucusque apographum codicis Coisliniiani 305. ⁴⁰ ἀπίσι cod.

et impudentiæ sese dedunt, iis quorum hydropisi tumet venter, longe miserabiliores erunt, et eo magis, quo anima corpore præstat. Porro si illi, qui nec legem ab iniquo opere prohibentem ipsos, habebant, nec prophetas cognoscebant, nullam obtinuerunt veniam, nos qui legem et prophetas, et evangelistas et doctores cognoscimus et peiora facimus, quanto magis pœna digni sumus et severiori vindictæ obnoxii? Quare vero nobis talia facientibus non imponit Deus similem exterminationem? Quoniam alia pœna gravior et interminabilis, nimirum inextinguibilis ignis, acrior et terribilior nos manet. « Vernis enim eorum, inquit Scriptura, non morietur, et ignis non exstinguetur. » Propterea quoque vetus et divina lex abominandam hanc mortiferamque infamiam reprimens ait: **B**

« Non dormies cum masculino concubitu femineo, quia abominatio est. » Et: « Si quis concubitu femineo dormierit cum masculino, morte ambo moriantur. Talis enim abominabilis est: lapidibus obruite eos. »

« αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. » Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ παλαῖος καὶ ὁ θεὸς νόμος ἀναστέλλων τὴν ἐξάγιστον αἰσχρορργίαν ταύτην καὶ ὀλεσθρίαν ἐφασκεν ⁵⁴⁶ « Οὐ βλοικηθήσεται μετὰ ἄβρηνος κοίτην γυναικείαν· βδέλυγμα γάρ ἐστιν. » ⁵⁴⁷ « Καὶ ὁς [ἐν] κοιμηθῆ μετὰ ἄβρηνος κοίτην γυναικῆς, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι· ἐπικατάρατος γὰρ ὁ τοιοῦτος· λίθοις λιθοβολήσατε αὐτούς. »

Hanc igitur sceleratam et impuram sententiam et iniquam actionem eorum qui voluntarie præbebant occasionem illud valde impudenter fieri, acriter reprobandans magnus Cyrillus sic ait: « Libidinis causa miserabiles hoc agunt, muliebria pati, cum sint viri, consentientes: nullius enim commodi gratia, naturam commutantes, propter luxuriam fornicam a Deo creatam et viro convenientem voluntarie sæpe corrumpunt aut ab aliis id subire coguntur; tanquam naturæ lues, et generis inimici societatisque maculæ ac vitæ piacula fiunt. Mænadum more prostituerum prostitui in sceleratissimis passionibus choros agunt, sceleratæ corruptæque conversationi miseram vitam commiscentes; ambiguos detestabilesque vultus ac signum spurium circumgestant: procul a sacris ædibus repellantur, et a sanctis cœtibus velut infamia ac nefanda piacula arceantur. Cum enim turpissima pravaque opinione pulchrum divinumque opus in pravum perversumque dogma transvertant, et spirituales eunuchismum infandæ actioni inservire cogentes, non solummodo dignum est eos legalis suffragii pœnam accipere, sed ex evangelica et apostolica declaratione in dictas tenebras exteriores projici. » De talibus enim Moyses ait: « Eunuchus et spado non intrabit in domum Domini. » Istitis adhuc monstruosis personis magnatum domos adimplentibus, cum aurea ad collum corona, naturam maris quidem habent isti, sed femine visum, effeminate ambulan-

πολυτελεῶν ἐδεσμάτων καὶ κρυκευμάτων, τὸ λοιπὸν μάλιστα εἰσι πάντων ἐλεινότεροι, τῇ τροφῇ τὸ νόσημα προσαύξαντες· ἂν δὲ ἀγγωνται λιμῷ καὶ δίψει κατὰ τοὺς ἰατρικοὺς νόμους, ἐλπίζα τινὰ σωτηρίας ἔχουσιν· οὕτω καὶ οἱ ζῶντες ἐν πονηρίᾳ, εἰ μὲν κολάζονται, χρηστάς ἔχουσι τὰς ἐλπίδας· εἰ δὲ μετὰ τῆς πονηρίας ἀπολαύουσι τροφῆς ⁵⁴⁸ καὶ ἀδείας, τῶν ἐν ὑδέρῳ γαστριζομένων ἐλεινότεροι σφόδρα ἂν εἴεν, καὶ τοσοῦτῳ πλεον, ὅσον ψυχῇ σώματος βελτίων. Εἰ τοίνυν ἐκείνοι μῆτε νόμον ἔχοντες τὸν κωλύοντα αὐτοὺς τῆς ἀθεμιτοῦ πράξεως μῆτε προφήτας εἰδότες, οὐδεμιᾶς ἔτυχον συγγνώμης, ἀλλὰ πυρὸς καὶ θεοῦ παραναλώματα γέγονασιν, πόση μᾶλλον ἡμεῖς ἄξιοι ἔσμεν τιμωρίας καὶ χαλεπωτέρας ὑπέσθονοι καταδίκης, οἱ νόμον, καὶ προφήτας, καὶ εὐαγγελιστάς, καὶ διδασκάλους ἀναγιγνώσκοντες, καὶ χεῖρονα ποιοῦντες; Τίνος δὲ ἕνεκα τοιαῦτα δρώντων ἡμῶν, οὐκ ἐπάγει καὶ ἡμῖν ὁ θεὸς τοιαύτην πανωλεθρίαν, ἐπειδὴ ἄλλη κόλασις ἀργαλωτέρα καὶ ἀτελεύτητος, καὶ ἕτερον πῦρ ἀσβεστον ἡμᾶς ἐκδέχεται δεινότερον καὶ σφοδρότερον; ⁵⁴⁹ « Ὁ σκόληξ γὰρ, φη-

σιν, αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. » Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ παλαῖος καὶ ὁ θεὸς νόμος ἀναστέλλων τὴν ἐξάγιστον αἰσχρορργίαν ταύτην καὶ ὀλεσθρίαν ἐφασκεν ⁵⁴⁶ « Οὐ βλοικηθήσεται μετὰ ἄβρηνος κοίτην γυναικείαν· βδέλυγμα γάρ ἐστιν. » ⁵⁴⁷ « Καὶ ὁς [ἐν] κοιμηθῆ μετὰ ἄβρηνος κοίτην γυναικῆς, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι· ἐπικατάρατος γὰρ ὁ τοιοῦτος· λίθοις λιθοβολήσατε αὐτούς. »

(8) Ταύτην τοίνυν τὴν ἀκόλαστον καὶ ἀκάθαρτον γνῶμην καὶ παράνομον πράξιν τῶν ἀθέμιτων πεισχόντων θριαμβεύειν εὖ μάλα καὶ στηλιτεύων ἡ μέγας Κύριλλος οὕτως φάσκει· « Ἀκολασίας γὰρ ἕνεκεν οἱ τάλανες τοῦτο δρῶσι, τὰ τῶν γυναικῶν πάσχειν, ἄνδρες ὄντες βουλόμενοι· οὐδενὸς γὰρ χρησίμου χάριν τὴν φύσιν μετατιθέντες ⁵⁵⁰, ἀπειγείας ἕνεκα τὴν θεόπλαστον ἀνδροκρατητὴ μορφήν διαφθείρουσιν ἑκουσίως πολλακις ἢ ὑπὸ ἄλλων ὑπομένειν ἀναγκάζονται τοῦτο, ὡς λοιμοὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ γένους πολέμοι καὶ σπῖλοι πολιτείας καὶ ζωῆς ἐφύδριτοι γίνονται· δίκην Μαινάδων πορνευμένων πορνευθέντες ἀμέτρως ἐν τοῖς αἰσχίστοις ὄρχοῦνται πάθει, μιὰρὰ πολιτεία καὶ πεφθαρμένη τὴν ἀθλίαν ζωὴν συγκεράσαντες· ἀμφίβολα καὶ μεμισημένα πρόσωπα περιφέρουσι καὶ γράμμα νενοθευμένων· ἱερῶν περιτόλων μακρὰν ἀποχιθεύσαν καὶ ἀγίων συνόδων ὡς βδελυγμένον ἄγος καὶ θεοστυγῆς ἐλαυνέσθωσαν· ἐπειδὴ γὰρ αἰσχίστη καὶ κακίστη γνῶμη τὸ καλὸν καὶ θεῖον ἔργον εἰς τὸ κακὸν καὶ διαβεβλημένον δόγμα παραλλάξαντες καὶ μεταποιήσαντες τὴν πνευματικὴν εὐνουσίαν ἀπγορευμένην πράξει λειτουργεῖν (141b) ἀναγκάσαντες, ⁵⁵¹ μόνον ἔξου ⁵⁵² νομικῆς ψήφου τιμωρίαν λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ ἐξ εὐαγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἀποφάσεως εἰς τὸ λεγόμενον σκότος τὸ ἐξώτερον ἀπαινεύσθαι. » Περὶ γὰρ τῶν τοιοῦτων ἔφη Μωϋσῆς ⁵⁵³ « Θλαδίας καὶ ἀπόκοπος οὐκ εἰτελεύζεται εἰς τὸν οἶκον Κυρίου. » Ἔτι γοῦν πεπληρωμένων οἶκων

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁴⁶ τροφῆς? ⁵⁴⁷ Isa. lxxvi, 26. ⁵⁴⁸ Lev. xviii, 23. ⁵⁴⁹ Deut. xxiii, 4.

⁵⁴⁸ Lev. xx, 12, 27. ⁵⁴⁹ μετατιθένται col. ⁵⁵⁰ ἔξου

τῶν μεγιστάνων τοιοῦτων τερατομόρφων προσώπων, χρυσῶς μηνίσκους ἐπὶ τραχήλων, φύσιν μὲν ἀρρέ-
νοσ, θηλείας δὲ ὄψιν ἔχοντες· καὶ κεκλασμένως βαδί-
ζοντες καὶ τεθρυμμένως φθεγγόμενοι ὡσπερ ἐται-
ρίζεσ ἀπρεπεῖς ὡδε κάκιστος τὴν κεφαλὴν περισελοῦ-
σαι· καὶ γελῶσιν ἀκρατῶς τε καὶ ἀναιδῶς,
οἰστρηλασίαν πρόδηλον ὑπεμφαίνοντες, ὄθεν μετ'
ἀνδρῶν μὲν ὡς γυναῖκες μαλακῶς εὐναζόμενοι ⁵⁴
καὶ μαλακιζόμενοι φθείρονται· μετὰ **547** γυ-
ναικῶν ὡς φύλακες ἄμα καὶ σωφροσύνης δῆθεν
ἰνδάλματα καθέδοντες ἀνασχύντας ⁵⁵ ἀπρη-
θριασμένως αἰσχροπραγοῦσιν. Καὶ οὗτοι μὲνοῦτως
ὑπ' ἀνδρῶν ἀνοσίων καὶ βεβήλων φθειρόμενοι μαλα-
κίζονται καὶ καταβαίνονται διὰ τῆς παρὰ φύσιν
ἀνοσιουργίας καὶ βδελυρίας· αὐτοὶ δὲ γυναικάρια
ταλαίπωρα καὶ ⁵⁶ «σεσωρευμένα, κατὰ τὸ εἰρη-
μένον, (ἐφ') ἀμαρτίας» καταχολούουσι καὶ κατα-
βάπτουσιν οἷα λυσσώδεις κύνες. Καὶ τὸ δὴ χλεπώ-
τερον καὶ ἐλεινότερον, αἷτιοι ἐντεῦθεν γίνονται καὶ
πρόξνοι τε καὶ μέτοχοι τῆς ἀπεράντου κολάσεως,
οἱ τε φθείροντες καὶ οἱ φθειρόμενοι. Ἄλλ', ὦ τῆς
ἀφροσύνης, ὦ τῆς ἀπάτης καὶ παραπληξίας! τοῦ-
τους γὰρ ἀνθρώποι μάλιστα προῶχοντες, ⁵¹
ὡς σῶφρονας παραδεχόμενοι πιστεύουσιν καὶ
εἰσοικίζουσιν, οἱ γε εἰσοικιζόμενοι καὶ παρῶ-
στας τυγχάνοντες τοῦς ὄντως δικαίως ἀρετῆς ἐπιμε-
λουμένους σῶφρονας ἀνδρας κατὰ μικρὸν δειλεάσαντες
εἰς τὸ τῶν Σοδόμων βάραθρον κατηκόντισαν ἐλεινώσ·
διὸ δὴ λοιπὸν καὶ ἀκρατώτερον ⁵², πᾶν γε καὶ νόμος
εὐαγγελικὸς καὶ ἀριστος βίος καὶ εὐσεβῆς πολιτεία
βδελύττεται τοῦτους ὡς θεομισεῖς καὶ ἀκαθάρτους. ^C
Οὗτοι γὰρ τοιαύτην ἐξάγιστον ζωὴν προτιμήσαντες
καὶ πωθήσαντες ὅσον ἦκεν ἐπ' αὐτοῦς, πόλεις μὲν
ἠφάνισαν, τοῦς σπερματικῶς τῆς φύσεως λόγους
παραφθείροντες καὶ φθειρόμενοι· εὐανδροῦσαν ⁵³ δὲ
Ῥώμην ἀνδρῶν ⁵⁴, καὶ ἡλικίαν καὶ τὴν ἀρβονοπρεπῆ
γενναίως ἰσχὺν δεινῶς ἐξανήλωσαν καὶ ἀπλῶς τὴν
σύντονον καὶ σφριγῶσαν ἀκμὴν τῆς νεότητος λυμη-
νάμενοι φανερώς ἀθλοῦς καὶ καταγελάστους ἐποίη-
σαν τοῦς ἄλλοντας, οὓς φευκτέον προτροπᾶδην καὶ
βδελυκτέον ἐνδίκως τοῦς ψυχοκτόνους καὶ σωματο-
φθόρους καὶ ἐναγεῖς ὄντας καὶ τῆς φύσεως παραχά-
ράκτας· οὐδὲν γὰρ ἀληθῶς μισαρώτερον ἢ ἀκαθαρ-
τώτερον τῶν οὕτω πορνευομένων τε καὶ πορνευόντων·
εἰῶθαι γὰρ, ὡς ἀληθῶς καὶ ἀκριθῶς μαμαθῆκαμεν, ^D
οὐ μόνον οἱ σπάδονες καὶ τὰ μόρια τῆς αἰσχρορυ-
γίας ποσῶς ἔχοντες ἀσελγικῶσιν ἀμέτρως καὶ ἀκο-
λασταίνουσιν ἀκορέστως, ἀλλὰ καὶ οἱ τέλειον ἀπόκοποι
καὶ ἐκτετμημένοι· καθάπερ οὖν καὶ οἱ ἐκ γενετῆς
ἐστερημένοι ταῦτα, φεῦ τῆς ἐσχάτης ἀτοπίας καὶ
φρενοβλαβείας! διὰ χειρὸς καὶ δακτύλων φθείρειν
548 τὰς ἀθλίαις γυναῖκας κατὰ τὴν ἀνοσιουργίαν
αὐτῶν, οὕτως ἐμμανῶς οἱ ἀνόσιοι κατεργάζεσθαι ⁵⁵.
(142b) Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ σοφὸς ἀριδῆλως ἔφη ⁵⁶.
«Μακάριος ἡ εὐνοῦχος ὁ μὴ ἐργασάμενος ἐν χειρὶ ἀνὸμημα, « καὶ παρβένος; ἦτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν

tes molliterque loquentes velut indecentes caputque
huc illuc agitantes meretriculæ. Immoderate im-
pudenterque rident, manifestam subindicantes libi-
dinem; exinde cum viris velut mulieres molliter
cubantes et moliti polluuntur; cum mulieribus
tanquam custodes et sapientiæ sane imagines, im-
pudenter dormientes, inverecunde turpia agunt. Et
sic isti a viris scelestis et spurcis corrupti mol-
liuntur et per infamiam spurcitiamque contra na-
turam polluuntur; ipsi vero miseræ et « peccatis,
juxta dictum, onustas, » seducunt mulierculas, et
sicut furibundi canes sordant. Et quod durius et
miserabilius est, inde rei et socii ac participes
sunt damnationis æternæ, et corruptores et corru-
pti. Ast, o dementia! o error et recordia! hos
B præsertim ut sapientes cum habeant homines,
apud se recipientes, fiduciam tribuunt eis et in
domibus suis collocant eos, qui cum in domos in-
troduci sunt et libertatem obtinuerunt, eos qui
reipsa juste virtutem colebant homines prudentes
paulatim lenocinantes in Sodomorum barathrum
demergunt. Ideo cæterum et justissime lex evan-
gelica, optimumque vivendi genus et pia conversa-
tio tales ut Dei inimicos et impuros detestatur. Isti
enim hujusmodi abominandam vitam præferen-
tes et pro viribus adamantes, urbes aboleve-
runt, seminales naturæ rat ones corruptpentes
et ipsi corrupti; Romam autem viris abu-
dantem, ipsiusque juventutem, et robur virile
misere consumpserunt; unoque verbo fortem
prosperumque juventutis florem polluentes mani-
feste miseræ et contemptibiles effecerunt quos
ceperunt, quibus vertendum in fugam merito-
que detestandum erat animarum occisores ac foe-
datores corporum, velut maledictos et naturæ adul-
teratores. Nihil enim infanlius impuriusque vere est
quam sic prostituti ac prosituentes; solent enim,
ut vere exacteque didicimus, non solum spadones
et turpitudinis particulas utcunque habentes, lasci-
vire sine modo ac libidinari absque mensura, sed
et qui omnino castrati et excisi sunt. Quemadmo-
dum igitur et qui a nativitate istis orbantur, elien-
delirium et ultima dementia! manu digitisque
polluere miseræ mulierculas secundum improbita-
tem suam, sic hi scelesti furiose facere consue-
verunt. Et hoc significans sapiens manifeste, ait:
« Beatus eunuchus qui non manu fecit illicita, et
beata virgo quæ nescivit torum in delicto. » Merito
igitur effeminati, evirati, androgyni, ferro devoti,
mulierosi appellantur. Audiant ergo puri, et pru-
dentes illos suspectent, nec credant mendacio,
sed castæ puritati ac prudentiæ: quid enim ab
impuro purificabitur, et a mendacio quid verum de-
monstrabitur?

Varie lectiones et notæ.

⁵¹ ποιταζόμενοι καὶ μ. Glossa. ⁵² καί? ⁵³ II Tim. iii, 6. ⁵⁴ προῶχοντα; cod. ⁵⁵ ἀρμοζόντως Glossa.
⁵⁶ εὐανδροῦσι cod. ἔξανδρ.? ⁵⁷ ἀνδρός cod. ⁵⁸ εἰῶθαι vel κατεργάζονται. ⁵⁹ Sap. iii, 14, 15.

παρπτώματι. » Εικότως; οὖν ἄθλοισι, ἀνανδροῖσι, ἀνδρόγυνοισι, σιδηροκατάδικοισι καὶ γυναίκοι μακρὰς προ-
 αγορεύσεωσαν. Ἀκουέτωσαν τοίνυν οἱ καθαροὶ, καὶ σώφρονες τούτους ὑποτοπάζετωσαν⁹⁷, καὶ μὴ πι-
 σευέτωσαν τῷ ψεύδει⁹⁸ ἀλλὰ τῇ κατισχυμμένη καθαρότητι καὶ σωφροσύνῃ· ἀπὸ γὰρ ἀκαθάρτου εἰ
 καθαρισθῆσεται καὶ ἀπὸ ψεύδους τί ἀληθεύσει;

Rex autem Justinianus ædificaciones multas et A
 mirabiles, atque Sagari pentapontem fecit : hæc in
 octo libris historicus scripsit Procopius.

Ad finem, agitato de corruptibili et incorruptibili
 dogmate, alienus a divina pietate, in regem de-
 signato Justino, ipsius consobriño, qui tunc euro-
 palates erat, vitam finivit

Gelimer, Belisarium fugiens in collem munitum
 gentis Maurusiorum aufugit. Hic enim Belisarius
 dux exercitus erat quem, cum magna multitudine
 navibusque et auro multo, Justinianus ad debellan-
 dos Vandalos et Africam diripiendam miserat :
 qui magna prudentia et sagacitate, cum cuncta diri-
 puiisset et vicisset Gelimerem, in urbem cum
 multis divitiis rediit et more consulari per urbem
 vectus in circo triumphavit; ideoque Justinianus
 in una numismatis parte sese insculpi, Belisarium
 autem armatum in alia parte cum hac inscriptione
 fecit : « Belisarius Romanorum decus. »

Sed quæ invidia solet in magna felicitate operari,
 fecit quoque adversus Belisarium. Etenim calum-
 niam passus a dignitate et honore pulsus est, et ipsius
 loco Salomon dux exercitus missus est : qui, cum
 non valeret servare quæcumque Belisarius acqui-
 sierat, omnia Vandalis cæssit.

Ille enim Gelimer Belisarium fugiens in collem
 munitum, ut dictum est, secesserat apud gentem
 Maurusiorum, quibus nec panem nec vinum nec
 oleum terra producit, sed qui cocto hordeo et
 olyra, sicut irrationalia animalia, vescuntur. Scribit
 igitur Gelimer ad Pharan, quem Belisarius reli-
 querat ad obsidendum illum, ut sibi mittatur
 panis, et spongis et cithara. Pharas autem super
 his hærebat, usque dum qui litteras attulerat,
 diceret illum desiderare panem ad gustandum ac
 videndum, spongum autem ad recreandos oculos
 ob lacrymas et sordes, et citharam ut ipsius casus
 lugeret. Cum hæc audiisset Pharas dolens ac hu-
 manam naturam deridens, omnia quæ desiderabat
 misit.

⁹⁹ (9) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς πάμπολλα κτι-
 σματα ποιήσας θαυμαστὰ⁹⁹ καὶ τὴν πενταπέφυρον
 τοῦ Σαγάρου, ἕπερ Προκόπιος¹⁰⁰ ὁ ἱστορικὸς ἐν
 ὀκτώ λόγοις συνεγράψατο¹⁰¹.

¹⁰⁰ (10) Εἰ; δὲ τὰ τέλη αὐτοῦ¹⁰² τὸ περὶ φθαρτοῦ
 καὶ ἀφάρτου κινήσας δόγμα¹⁰³, ἀλλότριος¹⁰⁴ τῆς
 εὐσεβείας Θεοῦ ἐτελεύτησε (προβαλλόμενος; Ἰουστίνου
 ἀνεψιὸν αὐτοῦ εἰς βασιλέα, κουροπαλίτην¹⁰⁵ τότε βίαι).

¹⁰⁶ (11) Γελίμερ Βελισάριον ἐκφεύγων¹⁰⁶ [εἰς ἕρος
 ὄχυρον κατέφυγεν ἔθνους τῶν Μαυρουσίων]. Οὗτος
 γὰρ ὁ Βελισάριος στρατηγὸς ἦν, ὅστις καὶ μετὰ πλῆ-
 θους ἀναριθμήτου καὶ πλοίου καὶ χρυσοῦ πολλοῦ
 (σταλείς παρὰ Ἰουστινιανοῦ) πολεμήσει Οὐανδάλους
 καὶ Ἀφρικὴν ἐκπορθῆσαι, ὅς ἀγγιλοῖα καὶ φρονή-
 σει¹⁰⁷ πάντα ληϊσάμενος; καὶ Γελίμερον κρατήσας¹⁰⁸

B ἀνήγαγεν ἐν τῇ πόλει μετὰ πλοῦτου πολλοῦ καὶ
 ἐθριάμβευσεν **549** ἐν τῷ Ἰππικῷ ὑπατεῖαν ποιή-
 σας ἐν τῇ πόλει, ὥστε Ἰουστινιανὸν¹⁰⁹ ἐν μὲν¹¹⁰ τῷ
 ἐνὶ μέρει τοῦ νομισματοῦ ἑαυτὸν ἐγχαράξει, ἐν δὲ
 τῷ ἑτέρῳ Βελισάριος; ἔνοπλον καὶ ἐπιγράψαι ἰ Βελι-
 σάριος; ἡ δόξα τῶν Ῥωμαίων. »

¹¹¹ (12) Ἄλλ' οἷα τὰ τοῦ φθόνου ἐν μεγάλῃ εἰδαί-
 μονίᾳ εἰδῶται ποιεῖν, ὧδινε καὶ εἰς Βελισάριον. Δια-
 βληθεὶς γὰρ μετέστη τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς δόξης καὶ
 Σολομῶν ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸς ἐπέμφθη, ὅς τὰ
 κτηθέντα¹¹² παρὰ Βελισαρίου φυλάξασθαι μὴ θυη-
 θεῖς, τοῖς Οὐανδάλους πάντα¹¹³ παρεχώρησεν.

(13) Οὗτος¹¹⁴ γὰρ ὁ [Γελίμερ] Βελισάριον εἰς ἕρος ἐκ-
 φεύγων, ὡς εἰρητὸν, ὄχυρον ἔθνους; τῶν Μαυρουσίων
 C παρ' αὐτοῖς δὲ οὔτε ἄρτος, οὔτε οἶνος, οὔτε ἐλαίον
 γεωργεῖται, ἀλλὰ κριθᾶς καὶ ὀλύρας ὡς ἄλογα ζῷα
 ἐφθὰ σιτίζονται. Γράφει οὖν πρὸς Φαράν Γελίμερ¹¹⁵.
 Ἦν Βελισάριος κατέλιπε φυλάσσοντα αὐτὸν, πεμφθῆναι
 αὐτῷ ἄρτον, καὶ σπόγγον, καὶ κιθάραν. Ὁ δὲ Φα-
 ρὰς διηπόρει περὶ τούτων, ἕως (ἂν) ὁ τὴν ἐπιτο-
 λὴν κομισσας ἐφη, ὅτι ἄρτον μὲν ἐπιθυμεῖ γεύσασθαι
 καὶ ἰδεῖν¹¹⁶, σπόγγον δὲ διὰ¹¹⁷ τὰ δάκρυα καὶ τὴν
 ἀλυσίαν, παραμυθίσασθαι τοὺς ὀφθαλμοὺς, κιθά-
 ραν δὲ¹¹⁸ ὅπως τὰς συμφορὰς αὐτοῦ ἐκτραγοῦδῆι.
 Ταῦτα Φαράς ἀκούσας, περιαλήθσας τε καὶ τὴν
 ἀνθρωπιεῖαν¹¹⁹ φύσιν ἐκμυκτηρίσας πάντα ἐπαμψέν
 (ὅσα ἔχερξεν.)

Variae lectiones et notæ.

⁹⁷ ὑποτοπάζοντας μάτην cod. ⁹⁸ ψ. καὶ τῇ cod. ⁹⁹ 560 — Ἄλλου βιβλίου (Procopii?) Ced. 678,15-17 :
 Τῷ γὰρ ἔτσι κτιζει τὴν γ. τοῦ Σαγγάρεως ποταμοῦ. ¹⁰⁰ ἐκκλησιῶν τε καὶ πολε (μικῶν) cod. glossa
 marginalis et sub pagina : σχολίων : Ἰουστινιανὸς ἔστησε τὸν κίονα τὸν λεγόμενον Αὐγουστῆων, ἐπιθεῖς
 ἐπάνω ἐπιπικρον τὴν αὐτοῦ στήλην, κρατούσαν τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ μῆλον σφαιροειδῆς ὡς τῆς γῆς ἀπόψῃ
 κυριεύσαντος, τὴν δὲ δεξιᾶν ἀνατεταμένην ἔχουσαν καὶ οἰοεὶ πρὸς Πέρσας ἐμφαίνουσαν καὶ διεκελευσμένην :
 « Στήθε καὶ τῇ Ῥωμαίων γῆ μὴ ἐπεμθαίνετε » (Ced. 656,18-23 : Τῷ ἴς ἔτσι = 543 ; Leo, post iudicium
 in pæderastis). ¹⁰¹ Aed. V. 5. ¹⁰² ἀνε γο. ¹⁰³ 563 — Ced. 680,4-8 τῷ λή. ¹⁰⁴ Ἰουστινιανὸς Ced. ¹⁰⁵ καὶ
 Ἰδικτον πανταχοῦ καταπέμφσας. Ced. ¹⁰⁶ ἀλλότριον cod. ¹⁰⁷ κοροπαλόνητην cod. ¹⁰⁸ 534,535 -- Περὶ Βελι-
 σαρίου Ced. 649,15-24 : πάλιν δὲ ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν Βελισάριον στρατηγὸν μ. -- πολλοῦ κισσῶ.
¹⁰⁹ ἐκφυγῶν cod. ut 556. ¹¹⁰ καὶ ἀνδρεία adit. Ced. ¹¹¹ ἐγκρατῆ ποιησάμενος Ced. ¹¹² ἀποεξάμενον Ced.
¹¹³ μὲν ἐν cod. ¹¹⁴ Ced. 649,24-650,4 : ἀλλ' οἷα φθόνος ἐν. ¹¹⁵ κτ. Βελισαρίου φυλάξει Ced. ¹¹⁶ πάντων
 Ced. πάντ. cod. ¹¹⁷ Ὁ δὲ Γ. ἐλεεινῶς χειμαζόμενος, γ. τῷ Φ. ἀξίῳ π. οἱ ἀ. καὶ σπ. καὶ κ. π. ἐκείνους
 γὰρ τοὺς Μαυρουσίους; δ. ὁ. ὁ. ἔ. ὁ. σίτος γ. — σιτίζονται, κ. τ. λ. Ced. 649,6-10. ¹¹⁸ Β. π. Φ. Γ. ἐν κατ.
 cod. (Φθαρτὰς ter.) ¹¹⁹ τὸν add. Ced. ¹²⁰ διὰ τὸ τὰ δ. ἀπομάττεσθαι Ced. ¹²¹ τὴν δὲ κ. Ced. ¹²² ἀνθρωπιεῖαν
 τ. χην ἔ. π. ἐξέπεμψε Ced.

(14) Χοσρόου δὲ ἰστού Πέρσου τὴν ἄπασαν Ἀνα-
τολήν ληξζομένου, Ἰουστινιανὸς Βελισάριον ἐκ τῆς
Δύσεως ἀγαγὼν καὶ στρατηγὸν Ἀνατολῆς ποιήσας,
κατὰ Περσῶν ἐξαπέστειλεν. 550 Ὁ δὲ καθοπλι-
στὴς καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσας τοσοῦτον
τοῦς πρέσβεις Δαρείου τῆ καθοπλίσει καὶ στρατείᾳ
ἐξέπληξεν, ὡς ἐπὶ θήραν δῆθεν ἐξίων αὐτοῖς ὄφθει,
ὥστε ἀφικόμενον ἄ πρὸς Χοσρόην ὑπόσπονδον αὐ-
τὸν Ῥωμαίοις [ποιῆσαι] τοσοῦτον δὲ Βελισάριος
ἐθαυμάσθη παρὰ Πέρσαις καὶ Ῥωμαίοις] καὶ εὐ-
δοκίμησεν ἢ ὅτε Γελλίμερα δορυβάτων καὶ Οὐττήγγην
τοὺς δύο βασιλεῖς ἐν Βυζαντίῳ ἤγαγεν.

ἰστού (15) Πάλιν οὖν κατηγορηθεὶς ὡς ἐπιβουλεύων
τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ ἐκ θλίψεως τελευτᾷ, δη-
μαθείσης ἀπάσης αὐτοῦ τῆς ὑποστάσεως.

ΣΚΑ'. Βασιλεία Ἰουστίνου.

ἰστού Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσεν (143) Ἰου-
στίνος, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ἔτη ιγ', ὃς ἐκτισε παλάτιον
ἔξω τῆς πόλεως καὶ λιμένα ἐν τῇ πόλει· τὸν μὲν
ἐκάλεσε Σοφιανὰς, τὸ δὲ Σοφιανῶν εἰς ὄνομα τῆς γυ-
ναικὸς αὐτοῦ Σοφίας.

ΣΚΒ'. Περὶ τίνος Ἰουδαίου παιδός.

ἰστού Ἐφ' οὗ καὶ Ἰουδαῖος τις ἐν Κ.Π. ὑελοφικὴν
τέχνην ἔχων, παιδίον ἐκέκτητο μονογενὲς, ὃ καὶ
παρέδωκε μανθάνειν γράμματα πλεῖστον τῆς Μεγά-
λης ἐκκλησίας, ἧς ὁ σκευοφύλαξ, ἔχων λείψανα
πολλὰ τῆς ἀγίας τραπέζης ἰστού ἐξ ἰκανοῦ χρόνου,
προσεκαλέσατο παῖδας πρὸς τὸ δαπανῆσαι αὐτά·
εἰσῆλθεν ἰστού ὁμοίως καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν παιδίον καὶ
μετέλαθε καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν
παιδίων ἰστού. Ἄπολυθὲν δὲ καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ἔλθον,
ἠρωτᾷτο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· «Ἰνα τί ἐδράδυνας,
τέκνον;» Ὁ δὲ παῖς ἀπεκρίθη· «Μετὰ τῶν Χρι-
στιανῶν παιδίων (ἀπελθῶν) εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλη-
σίαν 551 ἔφαγον κἀγὼ, πᾶτερ (καὶ διὰ τοῦτο ἐδράδου-
να).» Ὁ δὲ δόλιος ἐκεῖνος θῆρ (ἢ πατήρ) σφόδρα μνεῖς
ἰστού (ἔσχε παρ' αὐτῷ τὸ πρᾶγμα καὶ) μετὰ τὸ ἄριστον
συμπαλαθῶν μεθ' αὐτοῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ
ἐργαστήριον ἀπελθῶν, ἐρρίψεν αὐτὸν εἰς τὴν κάμι-
νον καὶ κλείσας τὴν θύραν ἀνεχώρησεν. Ἡ δὲ γυνή
αὐτοῦ γινώσκουσα τὴν ἰστού τοῦ πατρὸς μανίαν τὴν
κατὰ τοῦ παιδός, εἰς τὸ ἐργαστήριον σπουδῆ παρε-
γένετο καὶ παρακύψασα διὰ τῆς ὀπῆς τῆς θύρας
ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδός· ἔσω ἐν τῇ καμίνῳ καὶ
τὴν θύραν πατάξασα καὶ εἰσελθοῦσα, ἐξέβαλε τὸν
υἱὸν αὐτῆς ἀφλεκτον ἐκ τῆς καμίνου. Λεγούσης δὲ
αὐτῆς· «Τίς ἐπέβαλε σε, τέκνον, εἰς τὴν κάμινον,

Chosroa vero Persa totam orientalem regionem
vastante, Justinianus Belisarium ex Occidente re-
vocans et ducem Orientis creans, contra Persas
misit. Qui cum se ad bellum accinxisset et adversus
Persas movisset, adeo Darii legatos armatura acie-
que obstupefecit, tanquam ad venationem exiens
ipsis visus, ut Chosroam, cum ad ipsum venisset,
sponsorem pacis cum Romanis fecerit : tantam
autem Belisarius apud Persas et Romanos admira-
tionem obtinuit ac laudem, quantam cum Goime-
rum et Utigenreges captivos Byzantium duxerat.

Rursus autem calumniis lacessitus quasi contra
regem Justinianum consilia faceret, ex afflictione,
publicata omni substantia ejus, vita decessit.

CCXXI. Regnum Justinii.

Post Justinianum regnavit Justinus, ejus nepos,
annos tredecim; qui palatium extra urbem et in
urbe portum ædificavit. Hunc vocavit Sophianas;
illud autem Sophianum ex nomine Sophiæ, ipsius
uxoris.

CCXXII. De quodam puero Judæo.

Sub illo quidam Judæus Constantinopoli vitria-
riam artem exercens, puerum habebat unigenitum,
quem ad discendas litteras tradiderat prope Magnam
ecclesiam. Hujus vasorum custos, post certum
tempus multas sacræ mensæ reliquias habens,
pueros ad edendum eas advocabat. Ingressus quo-
que pariter Judaicus puer cum cæteris Christianis
pueris ipse participavit. Dimissus autem et ad pa-
rentes regressus a patre interrogatus est : « Quare,
puer, minoratus es? » Puer autem respondit :
« Cum Christianis pueris ingressus in Magnam
ecclesiam, manducavi et ego, et ideo moratus
sum. » Dolosa autem illa bestia seu pater, valde
furens rem in semetipso continuit, et post cœnam
puerum suum accipiens et in officinam abiens, eum
in caminum projecit et obserata porta discessit.
Mulier autem furorem patris adversus puerum
cognoscens ad officinam diligenter se contulit et per
januæ foramen aspiciens, vocem pueri in camino
inclusi audivit. Tum concussa janua, intravit et
puerum e fornace integrum eripuit. Dicente autem
illa : « Quis te, fili, projecit in caminum? Et quo-
modo non combustus es? » ait puer : « Pater quidem
meus immisit me, sed mulier purpurata venit, et
flammam exstinxit dicens : « Ne timeas, puella. »

Variorum lectiones et notæ.

ἰστού Τῷ ιδ' ἔτει Χοσρόης; ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τετάρτην εἰσοβλήν εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποίησεν—Ἰουστι-
νιανός.—B. αὐτῆς ἐκ τῶν ἐπιπέριων ἐλληνοῦδα κατ' αὐτοῦ ἐπεμφεν, κ. τ. λ. Ced. 652, 15 655, 14. ἰστού ἀφικόμε-
νους col. 565. ἰστού Ced. 684, 3, 4; λιμένα Σοφίας 685, 12-14. ἰστού Rubrica M. 2. Π. τ. 1. τοῦ μέψαντος τὴν
παιδα αὐτοῦ ἐν τῇ καμίνῳ Par. 1706 emanuit in cod. ἰστού 536-552—Ced. 686, 23 688, 2 : Ἐπὶ τούτου τοῦ εὐσε-
βεστῆτου 1. 1. τις ἐν τῇ πόλει ὑελοφός π. ἰστού τρ. δίδωκε τοῖς παισὶ πρὸς Ced. ἰστού μεθ' ὧν συνῆλθε καὶ
τὸν 1. παιδίον ὄπερ ἀπ. πρ. τ. γ. αὐτοῦ ἀπῆλθε καὶ φησὶν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἰνα Ced. καὶ μετ. ἰστού παιδῶν
om. Slav. ἰστού ἀριστήσαι λαθῶν τὸ παιδίον καὶ ἀπ. εἰς τὸ ἐ. αὐτοῦ ἐρ. αὐτὸ εἰς Ced. ἰστού τὴν κ. τοῦ π. μ.
τοῦ ἀνδρός αὐτῆς εἰδύια, ἀπελθοῦσα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καὶ διὰ τῆς ὀ. π. ἢ τῆς φωνῆς καὶ εἰς. αὐρὰ τὸν
παιδα καθήμενον ἐσωθῶν τῆς κ. ἀκαταφ. Ὁν ἐξαγαγούσα ἠρώτα αὐτὸν πῶς ἀκατάφλεκτος διέμεινε. Ὁ δὲ
ἀπεκρίνεντο· Γ. π. Ced.

Cum autem mater hæc audivisset et planxisset, A
 rmeo secum assumpto, ad Menam patriarcham festinavit, et omnibus ei renuntiatis, ut Christiana cum pueris, sanaberet, rogavit. Hic confestim utrumque regi adduxit, Rex autem et patrem pueri accersiri iussit, et cum, examine facto, multum hortatus et deprecans esset eum ut Christianus Beret, illum non acquiescentem ad palum affigi, velut ipsius, regi concessorem, mandavit. Mulierem vero patriarcha baptizatam fecit monachiam et illum lectorem.

ὡν γενέσθαι, οὐκ ἐπεισε, ὅθεν προσέταξεν ἀνασκοπισθῆναι αὐτὸν ὡς φονέα τοῦ ἰδίου παιδὸς γενόμενον, τὴν δὲ γυναῖκα βαπτίσας ἐποίησεν ἀσκήτριαν, τὸν δὲ παῖδα ἀναγνώστην⁹⁹.

CCXXIII. Regnum Tiberii.

ΣΚΓ'. Βασιλεία Τιβερίου.

Tiberius post Justinum regnavit annos quatuor. B
 Cum hic in circum venisset, exclamaverunt ordines: « Videamus, videamus Romanorum Augustam. » Ille vero respondit: « Est ecclesia homonyma Augustæ contra publicum Diegistei balneum. » Fauste igitur exclamaverunt ordines: « Anastasiæ Augustæ anni multi. »

Sophia vero, Justini vidua, anima vulnerata est: non enim sciebat Tiberium uxorem habere, ideoque

Τιβέριος μετὰ Ἰουστίνου ἰδασθεύσεν ἐτη θ'. Τοῦτου ἀνεθρόντος ἐπὶ ἰπποδρόμιον¹, ἐκραζαν τὰ μέρη· « Ἴδωμεν, 552 Ἴδωμεν τὴν Αὐγούστην Ἰωμαίων. » Ὁ δὲ ἐδήλωσεν· « Ἦ ἀντικρὺ τοῦ δημοσίου λουτροῦ Διγιγιστεύς² ἐκκλησία (οὕσα) 553 ὁμώνυμος³. τῇ Ἀυγούστῃ. » Εὐφρόμησαν οὖν τὰ μέρη· « Ἀναστασίας Αὐγούστης πολλά τὰ ἐτη. »

¹ (2) Ἦ δὲ Σοφία, ἡ τοῦ Ἰουστίνου γυνὴ, ἐπλήγη τὴν ψυχὴν· οὐ γὰρ ᾔδει εἶχειν αὐτὸν γυναῖκα καὶ

Variae sectiones ei notæ.

⁹⁹ μοι add. Ced. ⁹⁹ κατ. ἀπῆλθε σὺν τῷ υἱῷ πρ. τὸν π. Μ. καὶ Ced. ⁹⁹ Ὁ δὲ πρὸς τὴν βασιλεία ἀπῆγαγε καὶ Ced. ⁹⁹ ἐξ. παρεκάλει ὁ βασιλεὺς γ. χ. καὶ π. π. αὐτὸν οὐκ ἐπ. ὁ καὶ πρ. ἀ. ἀν. ὡς φ. γ. τοῦ Ι. παιδίου, τὴν δὲ γ. καὶ τὸ παιδίον β. ὁ πατριάρχης τὴν μὲν ἐπ. ἀ. τὸ δὲ παιδίον ἀν. Ced. ⁹⁹ ἐξ ἄλλου· (2) Οὗτος ὁ βασιλεὺς Ἰουστίνος μεγαλόδωρος ἦν καὶ φιλόκτητος, ἔσχε δὲ γυναῖκα Σοφίαν ὀνόματι· (Ced. 680,13-15. (3) Εὐσεβὴς δὲ ὢν (καὶ ὀρθόδοξος) ἐπεκόσμησε τὰς ἐκκλησίας τὰς κτισθείσας ὑπὸ Ἰουστινιανῶν, τὴν τε Μεγάλην ἐκκλησίαν (καὶ) τοὺς ἄγιους Ἀποστόλους, ἀπὸ τε χειρῶν καὶ ἀμφίων καὶ πάσης προσόδου (Ced. 680,15-17). (4) Ὁ αὐτὸς ἀνεθρόνεν ἐν τῷ ἰπποδρομίῳ, τῶν δὴμων στασιαζόντων, ἐδήλωσε τοῖς Βενετοῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησε, τοῖς δὲ Πρασινοῖς (τοὺς — Πρασινοὶ cod.) ὅτι οὐκ ἔστιν Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ἔζη. Καὶ ἀκούσαντα τὰ μέρη ἠσυχασαν. (5) Ὁ αὐτὸς κτίζει καὶ τὰ παλάτια Σοφίαν ἐξαισία καὶ λαμπρὰ καὶ ὑπερβαύματα — καὶ τὴν νῆσον τὴν Πρίγκυπον, ὃ ἦν πρόσθεν αὐτοῦ, κατασκευάσας καὶ ἐκεῖ παλάτιον (Ced. 684,3-6). (6) Ὁ αὐτὸς ἐκτίσας καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν τῷ ὄρφανοτροφείῳ, ἀλλὰ καὶ τὰς β' ἀψίδας τῶν Βλαχερνῶν ὁ αὐτὸς προσέθηκε ὡς εἶναι τὴν ἐκκλησίαν σταυρωτὴν (Ced. 684,12-15). (7) Ναρσῆς δὲ ὁ κουβικουλάριος (113^a) ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ βασιλέως· διὸ καὶ ἐλοιδορεῖτο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν εἰσθητῶν ἱσχυρὰ πάντα ὑπονοεῖν, ὃν ἀπίστανεν Ἀλέξανδρον (ἐν Ἀλεξανδρεία Leo) κατ' ἐχθρῶν, καὶ διεπράξατο πράξεις ἀρίστας (a. 567). (8) Οὗτος ὁ Ναρσῆς ἐκτίσας τὴν ὑπερλίαν Θεοδοῖον, ἐν ᾧ καὶ λειψάνων τῶν ἁγίων μαρτύρων Πρόδου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονικοῦ ἀπέθετο (Ced. 684,7). (9) Τιβέριον δὲ τὸν κόμητα τῶν ἐξουσιῶν ἀπέστειλε κατὰ τῶν ὄνων ἐξεθρόνιων καὶ λεηλατούντων τὰ Θρακῶα μέρη (Ced. 685,5 a. 570). (10) Εἰς νόσφ ληφθεὶς Ἰουστίνος, Τιβέριον ἰδιοποιήσασμενος, Καίσαρα ἀνηγόρευσεν (Ced. 685,6,7 a. 574). (11) Κτίζει ἐκεῖ καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐν τῷ Ἰουλιανῷ λιμένι ἐπ' ὀνόματι τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας, ἀποκαθάρας τὸν λιμένα καὶ μέσον ἰδρύσας στήλας β' αὐτοῦ τε καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, μετονομάσας τὸν λιμένα Σοφίας (Ced. 685,11-14 a. 577). (12) Νόσφ δὲ βαρῆθεις προσεκαλέσατο τὸν τε ἀρχιερέα καὶ τὴν σύγκλητον πᾶσαν καὶ ἀγαγὼν Τιβέριον παρουσίᾳ πάντων, προσέβαλετο αὐτὸν βασιλεῖα εἰπὼν τάδε· « Ὁ θεὸς ἀγαθὸς ποιήσας, αὐτὸς, οὐκ ἐγὼ, τὸ ἀξίωμα (σχήμα Leo, Ced.) τῆς βασιλείας σοι δίδωσι. Τίμησον (οὖν) αὐτὸν (αὐτὸ Ced.) ἵνα τιμηθῇ· ὑπ' αὐτοῦ· μὴ ἐπιχαιρῆς (ἐπίχαιρε cod.) αἵμασι· μὴ κοινῶνεις (κοινωνῆς Leo) φόνους· μὴ κακὸν ἀντι κακοῦ ἀποδῆς (ἀποδόσης Ced.) μὴ μνηστῆς (μνηστῆς cod. μνηστῆς Ced. Leo.) τινὼ καὶ κἀγὼ· κἀγὼ (γὰρ Leo, Ced.) μνηστῆς (μνηστῆς cod. μνηστῆς Leo) ἔπταισα καὶ σφαλῆς ἀπέλαβον κατὰ τὰς ἀνομίας μου, ἀλλὰ δικάζομαι ἐν τῷ θεῷ τοῖς ὑποβάλλουσι μοι ταῦτα· μὴ ἐπαρθῆς ἐπὶ (τῇ) τιμῇ τῆς βασιλείας σου· οὕτως ἔχει τοὺς πάντας ὡς σεαυτὸν· γυνῆτι τίς ἦς καὶ τίς εἰ νῦν· μὴ ὑπερφηφῆς (ἐπαρφηφῆς cod. ὑπερφηφῆς ἦς Ced. Leo) τοῖς ὁμοφύλοις καὶ οὐχ ἄμαρτη. Οἶδας τίς ἦμην καὶ τίς· εἰμι νῦν, τὸν θάνατον ἐν ὀφθαλμοῖς ὀρῶν. Πάντες οὗτοι οἱ παριστάμενοι δοῦλοι εἰσι καὶ τέκνα σου. Τῷ στρατῷ πρόσχε· ἀνάνδρους καὶ ἀσυνέτους μὴ προχειρίζου. Μὴ σε πεισάτωσαν, ὅτι καὶ οἱ πρὸ σου οὕτως διεγίνοντο. Ταῦτα παρεγγυῶ σοι καὶ παραινῶ ἀφ' ὧν ἐπαθόν. Περιουσίας οἱ ἔχοντες, ἀπολαύειωσαν αὐτῶν (αὐτοῖς cod.) χρησίμῳ,· τοῖς μὴ ἔχουσιν (οἱ ἔχοντες χορηγήτωσαν [εἰ ἀγαθοὶ δώρησαν Leo]). Οἶδας ὅτι τῶν σπλάγγνων μου) σε προετιμησάμην (προετίμησα Leo, εἰ Ced.) τὴν μητέρα σου, τὴν ποτὴ σου δέσποιναν γενομένην σέβου καὶ τίμα· δούλος γὰρ ἦθα· πρότερον, νῦν δὲ γενοὺ υἱὸς αὐτῆς. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Καίσαρος ἐν τοῖς ποσίν αὐτοῦ πεσόντος, ἔφη ὁ βασιλεὺς· « Εἰ θ. θεός, [εἰμι, εἰοῦ θέλεις], οὐ ζῶ (οὐκ ὦ Leo.) Ὁ θεὸς ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ποιήσας, ἐμβόλοι (ἐμβόλη Ced.) εἰς τὴν σὴν καρδίαν (τὴν χ. σου Ced.) καὶ ἄλλα, ἀ ἐπελαθῆμην εἰπεῖν σοι. » Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, Τιβέριος τὴν βασιλείαν ἐκράτησεν (Ὅρα παραγγελλίαν Ἰουστίνου πρὸς τὸν Τιβέριον Glosse; Ced. 685,19-686,20, a. 578). (13) Ἐπὶ Ἰουστίνου χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ νηστειῆς πατριάρχης (a. 582? Hæc omnia desunt in Serb. et Bulg.). ⁹⁹ 565 — Ced. 683,8-12. ε' Leo. Ἐν τῷ ἰπποδρῶ ἀνέκ. Ced. ⁹⁹ Δηγιγιστεύς cod. ⁹⁹ ἐστὶ add. Ced. Leo. ⁹⁹ Ced. 688,12-16.

διὰ τοῦτο προσεφιλώθη αὐτῷ ἐπὶ Ἰουστίνου, πεί-
σασα αὐτὸν προβαλεῖσθαι εἰς βασιλεία Τιβέριον, **A**
βουλομένη γῆμαι αὐτὸν καὶ μείναι Αὐγοῦσταν *.

¹ (3) Ταύτην δὲ κατήγαγε Τιβέριος εἰς τὸ παλά-
τιον ὃ τὸ ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι, καλεῦσας κουβι-
κουλαρίους ὃ καὶ ἑτέρας ὃ τινὰς εἶναι εἰς ὀπηρεσίαν
αὐτῆς καὶ διατρεῖν αὐτὴν· ἑτίμα δὲ αὐτὴν ὡς ὃ
μητέρα, ποιῶν πᾶσαν θεραπείαν αὐτῆς.

² (4) Οὗτος ἔκτισε καὶ τὸ δημόσιον Βλαχερνῶν λου-
τρὸν καὶ πολλὰς ἐκκλησίας καὶ ξενώνας ἀνεπέωσατο.

³ (5) Οὗτος Μαυρικίον καὶ Ναρσην κατὰ Περσῶν
ἀπέστειλε ὃ Μαυρικίου δὲ ὀποστρέψαντος μετὰ νί-
κης ὃ μεγάλης, ἐδέξατο αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετὰ τι-
μῆς πολλῆς καὶ γαμβρὸν αὐτὸν εἰσποιήσατο, ὡσαύ-
τως καὶ Γερμανὸν ἐν τῇ ἑτέρᾳ θυγατρὶ, ἀμφοτέρους
ποίησας Καίσαρας. **B**

554 ⁴ (6) Φαγῶν δὲ κώμωρα ὃ πρῶτον ἀξιο-
θίματα πεφαρμακωμένα ὃ καὶ μέλλον τελευτῆν ὃ
Μαυρικίον ὃ βασιλεία ἀνηγόρευσεν ὃ.

ΣΚΔ'. Βασιλεία Μαυρικίου ὃ.

⁵ Μετὰ Τιβέριον ἐβασίλευσε Μαυρίκιος, ὁ γαμ-
βρός αὐτοῦ ὁ Ἀρμένιος, ἔτη κ', ὃς ἔσχε γαμβρὸν
ὄνοματι Φιλιππίδην, ὃς ἔκτισε μονῆν ὃ ἐν Χρυσόπο-
λει ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ.

⁶ (2) Στρατηλάτης δὲ ὃ παρὰ Μαυρικίου προχειρι-
σθεὶς καὶ ἀναλαβὼν τὰ στρατεύματα, κατὰ Περσῶν
ἰχώρει, (143^b) πολλὰς ἀνδραγαθίας κατ' αὐτῶν
ἐνδεικνύμενος ὅμα Ἡρακλεῖν στρατηγῷ.

⁷ (3) Κεῖζει δὲ ὁ Μαυρίκιος τὰ Καριανοῦ καὶ τὸν
ἐν αὐτῷ ἔμβολον, ὀπογράφας ἐν αὐτῷ τὰς αὐτοῦ **C**
πράξεις (καὶ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων μ' ὄντα πλυσίον
τοῦ Σωτηρίου).

⁸ (4) Καὶ τὴν λιτὴν δὲ τὴν ἐν Βλαχέρναις τελει-
σθεῖσαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου διετύπωσε, καὶ τὴν
προέλευσιν ἀπαρτήσας, καὶ τὸ ἐν αὐταῖς δημόσιον
λουτρόν.

⁹ (5) Ἐπὶ τούτου Χαγάνος ὁ τῶν Ἀθάρων ἀρχι-
τὸς τὰς σπονδὰς διαλύσας, ἐπὶ τὴν Θράκην χωρεῖ καὶ
πολλὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων ἀναίρει.

¹⁰ (6) Τοῦ δὲ βασιλέως κατ' αὐτοῦ ἐξίοντος καὶ ἐν
τῷ Δαονίῳ γενομένου ὃ, τῇ νυκτὶ ἔκεινεν γύναιον
ἔτικτε καὶ οἰκτρὰς φωνὰς ἤφειε. Ὁ δὲ βασιλεὺς
ἀπέστειλε μαθεῖν τὸ συμβάν, καὶ εἶδον παιδίον γεν-
νηθὲν ἀνευ ὀφθαλμῶν καὶ βλεφάρων, μήτε χεῖρας
μήτε βραχίονας ἔχον ὃ. **555** πρὸς δὲ τὸ Ἰσχίον **D**
(καὶ) ἰχθύος οὐρὰ προσπεφυκυῖα ὃ ὀπῆρχεν αὐτῷ ὃ.

¹¹ (7) Ἄλλα καὶ εἰς τὰ ἔξωθεν τοῦ Βυζαντίου χωρὶς
ἐτέθησαν δύο παιδία, ἐν μὲν τετράπουν, καὶ ἑτε-

foverat eum, Justino persuadens ut cum imperio
præficeret sperans se ei nupturam atque Augu-
stam remansuram.

Hanc autem Tiberius duxit in palatium quod est
in portu Juliani, jubens cubicularias et quasdam
alias illi servire et eam custodire : honorabat au-
tem illam ut matrem omnemque de illa curam ha-
bebat.

Iste ædificavit publicum Blachernarum balneum,
multasque ecclesias et hospitia restauravit.

Iste Mauricium et Narsen adversus Persas misit.
Mauricium autem post magnam victoriam reversum
multo cum honore rex excepit et in generum as-
sumpsit, sicut et Germanum, cui dedit alteram
filiam ; ambos etiam creavit Cæsares.

Cum autem præcoces filius, specie quidem dele-
ctabilis, sed veneno infectas comedisset et jamjam
esset moriturus, Mauricium regem proclamavit.

CCXXIV. Regnum Mauricii.

Post Tiberium regnavit Mauricius, ejus gener,
Armenius, annos viginti : generum habuit nomine
Philippicum, qui Chrysepoli monasterium sub ip-
sius nomine construxit.

Dux autem exercitus a Mauricio designatus, cum
exercitu contra Persas processit, multaque præclare
facta adversus illos una cum Heraclio stratego
gessit.

Ædificavit autem Mauricius Cariana rostra,
quibus suos actus inscripsit, et templum Qua-
draginta Sanctorum prope Salvatoris ædem.

Publicam autem deprecationem quæ in Blachernis
est, sanctissimæ Deiparæ dicavit, nec non exitum et
quod in iis est publicum balneum.

Sub eo Chaganus, Avarorum dux, foederibus
ruptis, in Thraciam progressus est multasque Ro-
manorum acies disperdidit.

Ipse vero rex adversus illum processit. Cum au-
tem Daonium attigisset, nocte mulier pariebatur
lamentabilesque voces edebat. Rex misit ut quod
evenerat edisceret, et qui fuerant missi natum vide-
runt puerum absque palpebris et oculis, nec ma-
nus, nec brachia habentem. Post renes autem
cauda piscis naturaliter inhærebat ei.

Sed et extra Byzantii loca editi sunt duo pueri,
unus cum pedibus quatuor et alter cum duobus ca-

Variæ lectiones et notæ.

* ὀπό Ced. * Αὐγοῦστα Ced. ' Ced. 688,16-19. * π. τῶν Σοφῶν καὶ Ced. * κουβικουλάριον
Ced. ¹⁰ ἑτέρους. Leo, Ced. ¹¹ ἴσα μητρὶ Leo, Ced. ¹² 582 — Ced. 690,6-8 : Τῷ δ' αὐτοῦ ἔπει
κεῖζει Τιβέριος τὸ δ. τῶν Β. — ἀνανεοῖ δὲ καὶ ἑ. π. καὶ ἑ. κ. τ. λ. Ced. ¹³ Ced. 696,14-691,1.
¹⁴ ἀνάγκης cod. ¹⁵ Ced. 691,1-5 : Τῇ δὲ ἰδ' τοῦ Αὐγοῦστου μηνὸς φ. ¹⁶ συκώμωρα πρ. Leo, συκά-
μεινα ὄψιμα Ced. ¹⁷ νενοθευμένα Ced. ¹⁸ τεθνάναι, προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Ἰωάννην καὶ τὴν
σὺγκλητον ὅμα τοῖς στρατεύμασι καὶ M.C ed. ¹⁹ τὸν ἴδιον γαμβρὸν Ced. ²⁰ ἀναγορεύει Ced. ²¹ τοῦ
Ἀρμενίου M. 2. ²² 583. ²³ τῆς Θεοτόκου, ἐν ΚΠ. δὲ οἶκον τὸν λεγόμενον τοῦ Φ. Leo, Ced. 692,7-12.
²⁴ τῆς ἑώας Ced. 602,10. ²⁵ Ced. 694,18 : Ὁ δὲ Μ. ἔκτισε τὸν Καριανὸν ἐ. ἐν Βλ. γρ. ἐν ἄ. διὰ ζωγρα-
φίας τὰς ἑ. πρ. Ced. ²⁶ Ced. 684,20-23. ²⁷ 590, 591 — Περὶ τοῦ παιδὸς τοῦ γεννηθέντος ἀνευ χειρῶν.
²⁸ Ced. 695,21-696,2. ²⁹ γενομένου Ced. ³⁰ ἔχων cod. ³¹ τῷ ἰσχυρῷ Ced. ³² προσφυῶς Ced. ³³ ὄστρα-
κώμενος. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ κύνων ἐξάτους, κεφαλὴν ἔχων λεοντώδη γεννηθεὶς ἐγένετο μέγας ἀπόδρα Ced.

pilibus. Qui vero historias scripserunt dicunt non A
fausta significari urbibus in quibus huiusmodi mon-
stra nascuntur.

Eadem vero die regis equus cadens diruptus est.

Ipse vero non in bonum de talibus auguria sumens, in urbem regressus est.

Verum etiam canis cum sex pedibus et capite leonis capitis formam habente mira que magnitudine editus est.

CCXXV. De Sirenibus, crocodilis et hydriis.

In Nilo flumine apparuerunt etiam, oriente sole, duo animalia humanam referentia formam, timo et mulier, quæ vocantur Sirenes, voce jucundissima valdeque pernicioſa. A capite usque ad umbilicum hominis habent formam, reliquum autem volucris. Homo quidem erat pectore validior ac robustior; mulier autem facie comaque flava relucebat, dum vir sinus et faciem sine pilis et spissam comam haberet. Populus autem cum præfecto mirabundus par istud androgynorum obsecrabat ne recederet priusquam omnes hoc stupendo spectaculo satiantur. Et usque ad nonam horam omnis populus animalia ista contemplans mirabatur. Et postea rursus in flumen immersa sunt.

Postquam autem immersa fuerunt, crocodilia paruerunt qui ruentes multos homines necaverunt. Crocodilus enim est simul immanis terra et piscis a capite usque ad caudam; dorsum ejus nigro lapidi simile est; venter autem albus. Quatuor ipsi sunt pedes et cauda maxima et aspera; ossis enim spinæ est unico osse constantis. Dissecaturque velut acanthus, quasi serræ dentes et acumina, et cum illa ferit monstrum quos lacessit, nullaque facit vulnera. Caput autem ipsius humeris contiguum est iisque æquatur quandiu non hiat; ubi hiat totum caput oris loco est et usque ad humeros panditur.

Hunc autem impugnat animalculum hydra dictum, in eodem flumine vivens, formam habens canis, hoc modo. Cum scilicet dormitando crocodilus os aperit, hydra, prius in caeno volutata, per os illius in ventrem sese insinuat, et, hoc dilacerato, bestia enecata, per anum egreditur. Et

ρον δικόρυπον. Οι δὲ τὰς ιστορίας γράψαντες λιγούσι μὴ σημαίνειν ἀγαθὰ ταῖς πόλεσιν ἐν αἷς τοιαῦτα τίκνονται.

(8) Τῇ (δὲ) αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ ἵππος τοῦ βασιλέως διεβράβη πεσών.

(9) Ὁ δὲ τούτοις οὐκ εἰς καλὸν οἰωνισάμενος, ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει.

(10) Ἀλλὰ καὶ κύων ἐξάπους κεφαλὴν ἔχων λαιοντώδῃ ἐγεννήθη παμμεγέθους σφόδρα.

ΣΚΕ΄. Περὶ τῶν Σειρήνων, κροκοδείλων καὶ ὑδρῶν.

Καὶ ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ ἐφάνησαν ἡλίω ἀνατέλλοντος ἀνθρωπόμορφα δύο ζῶα, ἀνὴρ καὶ γυνή (ἄπερ Σείρηνες προσαγορεύονται, τῆδ' ὄψοι γα πάνυ καὶ θανατηφόρα· τὴν δὲ μορφήν ἔχουσιν, ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ἔμφαλου, ἀνθρώπου, τὸ δὲ λοιπὸν πετεινοῦ), καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ εὐστέρνος (ἦν καὶ κατάπληκτος, ἢ δὲ γυνή τὴν ὄψιν καὶ τὴν κόμην ξανθὴν (ὁμοίως καὶ ὁ ἀνὴρ τοὺς τε μαστοὺς εἶχε καὶ τὴν ὄψιν ἀτριχὸν καὶ τὴν κόμην βαθεῖαν. Ὁ δὲ λαὸς μετὰ τοῦ ὑπάρχου θαυμάζοντες ὄρκους ἐβαλλὼν ἐκεῖνο τὸ ἀνδρόγυνον μὴ ἀναχωρήσαι πρὶν ἅπαντες ἐμφορηθῶσι τῆς ὕλης ταύτης παραδόξου). Καὶ (δὴ) μέγας ὥρας θ' ἡμέρας ὁ λαὸς ἐθαύμαζε θεορῶν τὰ ζῶα ταῦτα. Καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὸν ποταμὸν κατέβησαν.

556 (2) Τούτων δὲ καταδυσάντων κροκόδειλοι ἀνέδυσαν (καὶ ἐκπηδήσαντες πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων διέφθειραν). Ὁ (γάρ τοι) κροκόδειλος; θηρίον μέγα ἐστὶν ὄμου καὶ ἰχθύος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι οὐρᾶς, καὶ ἡ μὲν χοιρὰ τοῦ σώτου αὐτοῦ πέτρα μελαίνῃ προσέκειται, ἢ δὲ γαστήρ λευκῇ· καὶ πόδες αὐτῶν εἰσι δ' καὶ οὐρὰ μεγίστη, τραχεῖα· τῆς ῥάχως γὰρ ἐστὶν ἐνδὸς ὁστέου τελευτή· καὶ ἐντέτμηται εἰς ἀκάνθας (144α) ὡσπερ αἱ τῶν πρῶτων (ὄρμαλ καὶ) ἀκμαί, καὶ τύπτει μετ' αὐτῆς πρὸς οὐς ἀνμάχεται, καὶ πολλὰ ποιεῖ τραύματα· ἢ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ προσήρμωσται τοῖς ὤμοις ἐξισουμένη ἐφ' ὅσον μὲν οὐ κέχηνε θηρίου ἐστὶ κεφαλὴ· ἐπὶ δὲ χάνη, ὅλη γίνεται στόμα μέχρι τῶν ὤμων τὸ χάσμα ποιοῦσα.

(5) Ἀναίρει δὲ τοῦτο πολλάκις ἡ λεγομένη ὕδρα; ἐν τῷ αὐτῷ ποταμῷ ὑπάρχουσα, μορφήν ἔχουσα κυνὸς; τοιοῦτην τρέπω. Τὸ γὰρ στόμα διανοίγων ὁ κροκόδειλος καὶ οὕτως καθεύδων, ἡ ὕδρις ἐγκλισημένη εἰς πηλὸν καὶ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ πρὸς τὴν γαστέρα χωροῦσα καὶ ταύτην διαβρῆξασα, (ὁδ-

Variæ lectiones et notæ.

ὁ τὸν χρυσοῦν περιχειμενος κόσμον. ἀθρόως Ced. 696, 5. T. πδων δ. ὁ βασιλεὺς περιλυπος ἦν Ced. 698, 5. περὶ τοῦ ἐξάποδος κυνός. π. κρ. Παρ. 4706, π. κροκοδείλου M. 2-14. Ced. 700, 19-701, 6: Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον (τῷ ἡ' ἔτει). μετὰ τοῦ λαοῦ πορευομένων ἐν τόπῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Δ. Ced. ἢ ἀνίσχοντος ζ. ἀ. ἐν τῷ ποταμῷ ἐφ. Ced. τε αὐτῆ. Ced. εὐστόλος ad. Ced. τὴν ὄψιν, κ. τ. λ. Ced. τοὺς τε μαστοὺς εἶχε καὶ Ced. ὁ λαίαν καὶ κ. βαθεῖαν. ἰθαύμασεν ἑρῶν — ἰθαύμαζον θεωρ. col. Καὶ τῇ θ' ἔδ. ἐν τῷ ποταμῷ Ced. Ced. 701, 6-14: Καὶ ἰδοὺ καὶ κροκοδείλων πλῆθος ἀνεφάνη. Ὁ δὲ κρ. θ. ἐ. μού καὶ ἰ. μέγας ἀμφίβιος; δὲ καὶ ἡ μὲν γ. τ. ν. ἀ. π. εἶοικε μ. ἢ δὲ γ. λ. π. δὲ δ' καὶ ὁ. μεγάλη καὶ τρ. ἐν. δι' ἀνωθεν ὡς αἱ Ced. ἐν ταύτῳ καὶ τραυματίζει· ἢ κ. δὲ προσήρμωσμένη τ. ὠ. καὶ ἐ. καὶ ἐφ' Ced. κ. ἐ. ἐάν Ced. ποιοῦσα τὸ χ. Ced. Ζῶον δὲ ἐστὶ μικρὸν ἢ ὄ. ἦτις καὶ ὕλλος λέγεται. κ. ἔχ. μ. αὐτὴ εἰς π. κυλ. ἐπιτηρούσά τε τὸν κροκόδειλον καθεύδοντα, εἰσπιδῆ δ' αὐτὸ στ. ἀ. κερηνῶ; γὰρ ὁ κροκόδειλος; καθεύδει εἰ; τ. γ. τούτου γ. κ. τ. διαβρῆξασουσα, ἢ. δ. τ. ἐ. ἀπονεκροῦσα αὐτόν Ced. 701, 14-19.

τον) ἐξέρχεται· διὰ τῆς ἕδρας, νεκρὸν αὐτὸν καταλιμπάνουσα. Καὶ ταῦτα μὲν ᾤδε· πρὸς τὰ ἐξῆς ὁ λόγος βυδισάτω.

(4) Πρίσκον ὁ βασιλεὺς, τὸν ἴδιον γαμβρὸν, ἀποστειλάς κατὰ Σκυθῶν μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, οἷ τοὺς Σκύθας νικῆσαντες ἀντήρην κατὰ τοῦ βασιλέως. Μηγιῶν δὲ αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, πολέμου συγκροτηθέντος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων, ὑπέθετο Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς τῷ στρατηγῷ καταπιστευθέντι τὸ στράτευμα προδοῦναι τούτους τοῖς πολεμοῖς, δι' ἣν ἄνταρσίαν κατ' αὐτοῦ ἐμελέτησαν, ὅπερ καὶ γέγονε.

557 (5) Συνελήφθη οὖν πλῆθος πολὺ, καὶ ἤγαγεν αὐτούς ὁ Σκύθης ἐξωγηθῆναι παρὰ Ῥωμαίων. Ἐδήλωσε δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ Χαγάνῳ δωρεάν αὐτῷ πάντα· ἀπολυθῆναι. Ὁ δὲ ἀντεδήλωσεν· Ἐ ἀποδίδωμι πάντας, κατὰ ψυχὴν νόμισμα κομιζόμενος. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ ἀνασχομένον δοῦναι, ἀνὰ ἤμισον νομισματοῦς ἤξλωσε λαβεῖν ὁ βάρβαρος. Καὶ μὴδὲ τοῦτο καταδεξάμενος ὁ βασιλεὺς, θυμωθεὶς ὁ βάρβαρος ἀπέκτεινε χιλιάδας ἑβ' ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ τριβουαλλίου.

(6) Ὅθεν ἐκ τούτου ἐμισήθη Μαυρίκιος ὑπὸ πάντων, καὶ ἐλοιδοροῦν αὐτὸν καὶ κατηρώντο. Ὁ δὲ μεταμεληθεὶς καὶ τὸ μέλλον κριτήριον ἐνόησας, εἴλετο· μᾶλλον τὴν ἁμαρτίαν ἐνταῦθα ἀπολαβεῖν καὶ μὴ ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου. Καὶ ποιήσας δεήσεις ἐγγράφους ἐπέστειλεν εἰς τὰ τοὺς πατριαρχικούς θρόνους καὶ εἰς ἀσκητήρια καὶ μοναστήρια μετὰ δώρων πολλῶν, ὅπως εὐχώντα· περὶ αὐτοῦ, ἵνα τὴν ἁμαρτίαν ἐνταῦθα ἀπολάβῃ.

(7) Προσεκαυδαλίετο δὲ καὶ εἰς Φιλιππικόν, τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, διὰ τὸ Φί γράμμα. Οὕτω γὰρ εἶπον τῷ Μαυρίκιῳ, ὅτι Φί αὐτὸν διαδέξεται. Ὅς δι' ὄρκων πολλῶν ἐπληροφόρει Μαυρίκιον καθαρὸς εἶναι τῆς τοιαύτης ὑποψίας. Τοῦ δὲ Μαυρίκιου τὸν Θεὸν ἰκετεύοντος ῥυσθῆναι τῆς ἁμαρτίας ταύτης, εἶδεν ἐνύπνιον τοιοῦτο, ὡς ὅτι λαοῦ πλείστου παρεστῶτος τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ τοῦ παλατίου, φωνὴ ἐκ τῆς εἰκόνης ἐγένετα λέγουσα· Ἀγάγετέ μοι Μαυρίκιον. Ὁν ἀγαγόντες παρέστησαν. Καὶ φησιν ἡ θεία φωνή· Ποῦ θέλεις (ὦ Μαυρίκιε) ἀποδώσω σοι, ἐνταῦθα **558** [ἦ] ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι· Ὁ δὲ γενόμενος ἐντρομος ἀποκριθεὶς· εἶπεν· Ὡδε καὶ μὴ ἐκεῖθεν. Καὶ εὐθέως ἐκέλευσεν ἐκδοθῆναι αὐτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν (αὐτοῦ) Φωκᾷ τῷ στρατιωτῇ. Διυπνισθεὶς οὖν ἀπέστειλεν εὐθὺς τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ ἀγαγεῖν Φιλιππικόν, ὃς ἐν τῇ αὐτῇ ὄρχῃ ἰδὼν τὸν παρα-

A hæc quidem huc usque : exinde sermo continuabitur.

Mauricius Priscum, generum suum, miserat adversus Scythas cum omni exercitu; qui, postquam Scythias vicissent, contra imperatorem rebellaverunt. Furere accensus adversus illos, bello inter Romanos et Barbaros ingravescente, suavit Mauricius rex duci cui concreditus erat exercitus ut eum traderet inimicis, ob rebellionem quam adversus ipsum erant moliti: quod et factum est.

Fuit igitur magna multitudo capta, et Scythas abduxerunt eos a Romanis redimendos. Proposuit autem rex Chagano ut pretio accepto cunctos in libertatem vindicaret. Hic autem respondit: « Omnes reddo si pro unaquaque anima numisma accipio. » Imperatore vero non assentiente, dimidium numisma recipere consentit Barbarus. Sed cum imperator acquiescere necdum voluisset, iratus Barbarus duodecim millia in campo Tribunalis interfecit.

Exinde Mauricius omnibus odio habitus est, contemptus et maledictus. Ipse vero penitens futurumque iudicium reputans, potius in hac vita quam in futuro iudicio peccatum luere elegit. Et formulas scripto exaratas misit ad patriarchales sedes, ad asceteria et monasteria, cum muneribus multis, ut orarent pro ipso et peccata hic lueret.

Jam vero de Philippico, genero suo, propter scilabam Phi scandalum passus erat. Dixerunt enim Mauricio Phi ipsi successurum. Hic autem juramentis multis Mauricio suavit se purum a tali suspicione esse. Cum vero Mauricius deprecaretur Doum et a tali peccato absolveretur, somnium habuit, quo videbatur illi multus populus ad imaginem Christi stare prope januam palatii æream, et vox ex imagine dicebat: « Adducite mihi Mauricium. » Quom adducentes obtulerunt. Et ait divina vox: « Ubi vis, Maurici, reddam tibi, hic vel in futuro iudicio? » Respondens ait: « Hic et non illic. » Et statim jussit ipsum et uxorem et filios et omnem cognationem tradi Phocæ militi. Expectatus ergo statim cancellarium suum misit ad accessendum Philippicum, qui in hac ipsa hora cancellarium videns et de vita sua desperans, communionem sacram proposcit, et sic abiit ad Imperatorem, uxorem relinquens in sacco et cinere gementem. Ingressus autem

Variæ lectiones et notæ.

ἢ δι' ὃ? ἢ ἤγαγον ἂ. οἱ Σκύθαι Leo. ἢ καταδεξάμενον τοῦ βασιλέως Leo, cf. Ced. 700,6-13. ἢ ἐξελέξατο μ. ἢ. ἢ ἐκεῖσε M. cf. Ced. 704,1-6. ἢ Ced. 704,7-705,12: Ἐσχ. ὡς τὸ Φί ἔχειν εἰς χρηματισμῶν τὸν τοῦτον ἀναιρήσοντα, καίτοι διαφόρων αὐτῷ Φιλιππικοῦ ὀμνυμένου μὴ ἔχειν ἐξ αὐτοῦ φόβον τινά. Πάντων οὖν περὶ τούτου εὐχομένων, ἢ. ὁ Μαυρίκιος ἐν μιᾷ νυκτὶ ὡς εἰς τὴν χαλκῆν πύλην τοῦ π. ἰστάμενον αὐτὸν ἐμπροσθεν τῆς ἢ. τοῦ σωτήρος καὶ λαοῦ πολλῶν σὺν αὐτῷ τῶν αἰχμαλώτων ἐγκαλοῦντων καὶ φ. γέγονεν ἐκ τοῦ ἁγίου χαρακτήρος λέγουσα· Ἄδote M. Καὶ οἱ δῆθεν ὑπηρέται κρατήσαντες αὐτὸν π. ἐν τῷ πορφύρῳ ὀμφαλίῳ τῷ ἐκέλευσε. ἢ πρὸς αὐτὸν add. Ced. ἢ ὡς ἢ Ced. ἢ Ὁ δὲ ἐφη· Φιλάνθρωπε δέσποτα, δικαιοκρίτα· ὦ. μ. καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι. Ced. ἢ τε add. Ced. ἢ αὐτοῦ add. Ced. ἢ δς ἢ. τῆ ὦ. Ced.

ad imperatorem procubuit ad pedes ejus. Sed imperator accubitore exire foras jussu, et ipse cecidit ad pedes Philippici, dicens : « Ignosce mihi, frater, quia peccavi tibi nimis. Te enim suspicabar vitæ meæ insidiari : sed nunc te innocentem esse agnosco. Hortor ergo te ut mihi dicas, an inordinibus militiæ quemdam Phocam cognoscas. » Philippicus autem ait : « Unum cognosco, qui pridem ab exercitu missus tuæ contradixit potestati. » Et dixit imperator : « Cujus est indolis ? — « Timidus et ferox. » Imperator autem ait : « Si pusillanimis, et occisor. » Et ei somnium enarravit. Ille vero ait : « Vide quomodo non desit littera Deo, cum alicui vult dare regnum. » Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη · « Πόλας ἐστὶ γνῶμης ; » « Δειλὸς καὶ θρασύς. » Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη · « Εἰ δειλὸς, καὶ φονεὺς. » Καὶ διηγῆσατο ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τὸ ἐνύπνιον. Ὁ δὲ εἶπεν · « Ἴδε ὅπως γράμμα τῷ Θεῷ οὐ λείπει, δέσποτα (ψ̄ ὅτι θέλει δοῦναι τὴν βασιλείαν). »

In hac ipsa nocte apparuit stella cometes.

Postridie venit missus magisterianus a sanctis hoc responsum ferens : « Deus quidem animam tuam salvabit, accepta pœnitentia tua, sed e præsentī vita cum multa tribulatione multisque periculis excides. » Quæ cum audivisset Mauricius, ex animo multas Deo gratias reddidit.

Sophia vero, Justini uxor, mirandam pretiosissimamque coronam Mauriciō regi paraverat : ille vero, cum hanc vidisset et miratus esset, in die sacro Paschæ deposuit eam in ecclesia Deoque consecravit.

Autumno vero delabente, cum rex Petro duci scripsisset ut in Sclavorum regione hiemaret, rebellavit multitudo : unde duces, turbis in unum congregatis, Phocam militem in regem provehunt.

Postquam vero Petrus cæterique duces in urbem ingressi hoc regi renuntiaverunt, Mauricius, odium in se plebis conspiciens, vestibus depositis, media nocte in dromonem ascendit cum uxore ac liberis, populi rebellionem fugiens.

Et cum in sanctam Autonomam ægre confugisset, volens in munitum castrum asilum quærere, non valuit ; nam subito violentissimis articolorum doloribus et podagra correptus immobilis D

Α κοιμώμενον καὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀπεργασθεῖς, ἤτηκα κοινωνήσαι, καὶ οὕτως ἀπῆμι πρὸς τὸν βασιλέα καταλιπὼν τὴν γυναῖκα ἐπὶ οὐκισμοῦ καὶ σποδῷ (144) ὀρηνοῦσαν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, ἔπαυεν ἐν τοῖς ποσίν αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσε ὅτι τὸν παρακοιμώμενον ἐξελεῖν, καὶ αὐτὸς ἔκειτο πρὸς τοὺς πόδας Φιλιππικοῦ λέγων · « Συγγρησόν μοι, ἀδελφε, ὅτι ἡμαρτόν σοι πολλὰ. Σὺ γὰρ ὑπενόουν τῇ ζωῇ μου ἐπιβουλεύσαι · ἀλλὰ νῦν ἔγνωσ ἄδωον εἶναι (σε). Παρακλιῶ ὅσον σε εἶπέν μοι, εἰ γνώσκεις ἐν τοῖς τάγμασι Φωκῶν τινα στρατιώτην. » Ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἔφη · « Ἐνα γνώσκω, ὃς πρὸ καρποῦ περφεθεὶς ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀντέλεγε τῷ κράτει σου. »

B (8) Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης ἴσ.

(9) Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐφασαν ὁ ἀποσταλὲς μαγιστριανὸς φέρων ἀποκρισιν ἐκ τῶν ἁγίων, ὅτι Ὁ Θεὸς τὴν μὲν ψυχὴν σου σώζει, δεξιόμενος τὴν μετάνοιάν σου, τῆς δὲ παρουσίας ζωῆς 559 μετὰ πολλῆς θλίψεως καὶ κινδύνου ἐκπέπτεις. Ἀπερ ἀπίσασ Μαυρικίος ἐκ ψυχῆς ἠὲ χαρίσθησε τῷ Κυρίῳ μεγάλως.

(10) Κατεσκευάσατο δὲ ὁ στέμμα Σοφία, ἡ τοῦ Ἰουστίνου γυνὴ, Μαυρικίῳ τῷ βασιλεῖ ὑπερφυῖς καὶ ὑπερτίμιον. Ὁ δὲ τοῦτο θεασάμενος καὶ θαυμάσας τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἀπέθετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦτο ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

C (11) Τοῦ μετοπώρου δὲ ὁ καταλαβόντος καὶ τοῦ βασιλεὺς γράψαντος Πέτρῳ τῷ στρατηγῷ παραχειμάσαι ἐν τῇ τῶν Σκλάβων χώρα, ἀντίκειναι ὁ λαός · ὅθεν οἱ ἄρχοντες εἰς ἐν τὰ πλήθη συναθροισάμενοι, προβάλλονταί εἰς βασιλεῖα Φωκῶν τὸν στρατιώτην.

(12) Τοῦ δὲ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ πόλει παραγενομένων καὶ τοῦτο τῷ βασιλεῖ εἰπόντων, Μαυρικίος τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τοῦ λαοῦ εἰδὼς, μεσοῦσης νυκτὸς ἀποδυσάμενος εἰσήλθεν εἰς δρόμωνα σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις, φεύγων τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ.

(13) Καὶ μετὰ κινδύνου εἰς τὸν ἅγιον Αὐτόντων διασωθεὶς, βουλόμενος εἰς τι φρούριον ὄρητον καταφυγεῖν, οὐκ ἔσχυσεν · ἀφῆνης γὰρ ἐπιτίθειται αὐτῷ σφοδρῶτατοι πόνοι καὶ ἀρθρίτιδες, ὥστε κλισθαί αὐτὸν ἀμετακινήτων.

Variae lectiones et notæ.

ἅ ἐπὶ τοῖς Cod. ὅ ἐξ. ἐκ. τὸν π. Cod. ὅ εἰς Cod. ὅ δὲ ἔφη add. Cod. ὅ ἴ. δ. πῶς οὐ λ. τὸν θεὸν γ. Cod. ὅ cod. ὅταν τινὶ Leo. ὅ Cod. 705,12 : Τῇ δὲ ν. ἐκείνη ἔφ. ὅ ἐν τῷ ὄρατιν ὁ λεγόμενος ξυφίας Cod. ὅ Cod. 705,16-18 : Καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἔφθ. ὅ Θεὸς δ. τὴν μ. σου σ. τὴν ψ. σου καὶ μετὰ τῶν ἁγίων κατατάττει σε πανοικί, τῆς δὲ βασιλείας μ. ἀτιμίας καὶ κ. ἔ. Ταῦτα ἄ. Μ. μ. ἐν Θεῷ ἐδόξαζε Cod. ὅ 601. ὅ Τῷ ἰθ' ἔπει, τοῦ ἁγίου Πάσχα, Σ. Αὐγουῦστα ἡ γ. ἴ. ἄμα Κωνσταντῆ τῇ γυναικὶ Μαυρικίῳ σ. κατασκευάσασαι ὑπερτ. τῷ β. προσήγαγον. Ὁ βασιλεὺς δὲ τ. θ. ἀπελθὼν ἐν τῇ Π. στρ. ὄντι γράφει Μ. τὸν Ἰστρον διαπερᾶσαι καὶ ἐν ξένη γ. τὸν λαὸν π. ὅπερ ἀκούσαν τὸ πλήθος ἐστάσαν καὶ πρ. ἄρχοντα Φ τὸν κένταρχον, κ. τ. λ. Cod. 715,18-22. ὅ Τοῦτο ὁ Πέτρος ἀκηκόεις εἰς τὸν εὐζάντων φεύγει καὶ πάντα ἀναγγέλλει τῷ β. Ὁ δὲ Μ. μ. ν. ἰδιωτικῆς περιβαλλόμενος ἐσθῆτα εἰς ὄρ. εἰσελθὼν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀποδιδράσκει Cod. 705,22706,5. ὅ Ἀλλήλας δὲ γαγονίας μόλις διασώζεται εἰς τὸν ἄ. Ἀ. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νυκτὶ ἀρθρίτις καὶ ποδάγρα ἐπιπίπτει αὐτῷ Cod. 706,3-5.

(14) Ὁ δὲ Φωκάς ὑπὸ τοῦ λαοῦ δεχθεὶς εἰσῆλ-
θεν ἐν τῇ πόλει καὶ εἰς τὰ βασίλεια.

560 (15) Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Θεοδοσίον ἀπέ-
στειλε πρὸς Χοσρόην τὸν βασιλέα Περσῶν ἀναμνήσαι
αὐτὸν τὰς εἰς αὐτὸν εὐεργεσίας καὶ ὡς δι' αὐτοῦ τὴν
βασίλειαν Περσῶν ἐκράτησε. Χοσρόης τὴν τῶν Περ-
σῶν ἀπόφασιν ἠγάπησεν ὡς ἰσχυρὰν κατὰ Ῥωμαίων ἐχώρησεν
ἐπὶ Φωκά καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας τῶν Ῥω-
μαίων ἐπέσθησεν.

ΣΚΖ. Βασίλεια Φωκά τοῦ τυράννου.

Μετὰ Μαυρικίον ἐβασίλευσε Φωκάς ὁ Καππα-
δόκιος τύραννος ἔτη η', στέφας καὶ Λεοντῶ τὴν γυ-
ναῖκα αὐτοῦ εἰς Αὐγουστὰν.

(2) Εἰς δὲ τὸ Ἰππικὸν ἀνελθόντος καὶ στάσεως
γενομένης περὶ προτιμήσεως τόπου τοῖς μέρεσιν,
ἐκράξαν οἱ δῆμοι· « Ὁ Μαυρικίος οὐκ ἀπέθανεν,
ἀλλὰ ζῆ » ἐρωτηθήτω. » Ὁ δὲ ἀλάστωρ κινεῖται
πρὸς [τὸν] φόνον Μαυρικίου. Καὶ εἰσῆλθε Μαυρι-
κίος δέσμιος εἰς τὸν Εὐτροπίου λιμένα· προκολά-
ζων δὲ αὐτὸν ὁ μισαφόνος τῆ θεωρίας, τοὺς πέντε
ἄρβενας υἱοὺς αὐτοῦ ἐμπροσθεν αὐτοῦ σφαγῆναι
προστάττει· Ὁ δὲ Μαυρικίος φιλοσοφῶν τῷ δυσ-
τοχήματι, συνεχῶς ἀπεφθέγγετο· « Δίκαιος
εἶ, Κύριε, καὶ δίκαια ἡ κρίσις σου ». Τῆς δὲ τῆς
ἐπιθῆνης ὑποκλιψάσης ἐν (ἐκ) τῶν (ε') βασιλικῶν παι-
δίων καὶ τὸ βίον αὐτῆς πρὸς ἀναίρεσιν ἀντιδοῦσα,
ὁ Μαυρικίος (145^α) οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ βίον
ἐπεζητήσεν **561** ἔλθειν καὶ αὐτὸ ἀναιρεθῆναι.
Ὁ δὲ τὸν καὶ νόμων φύσεως (καὶ τρόπων
κρείττων καὶ ἀκροτάτη μετανοία) ὑψηλότερος γεγε-
νῶς (Μαυρικίος ὁ βασιλεὺς) ἀπαλλάττει καὶ αὐτὸς
δομῶς τὸν βίον μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς καὶ εὐχα-
ριστίας, ὄθεν καὶ κληρονόμος γέγονε τῶν αἰωνίων
ἀγαθῶν).

(3) Τοῦ δὲ ἀθλίου Φωκά προστάξαντος τεθῆναι
τὰς τοῦτον κεφαλὰς ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ τριβουναλίου,
ἐξήρχοντο οἱ τῆς πόλεως καὶ ἰθεώρουν αὐτὰς ἕως
ἐκώσσαν. Κατ' οὕτως συνεχώρησεν αὐτὰς ὁ ἀλιτήριος
τοῖς ποδοῦσιν ἀποδοθῆναι. Οἱ δὲ δεξιόμενοι κατέθαντο
αὐτὰς ἐν τοῖς πρέπουσι τόποις.

(4) Τὴν δὲ Μαυρικίου γυναῖκα σὺν ταῖς τρισὶν
θυγατράσιν αὐτῆς ἐν μοναστηρίῳ καθιέρψεν.

Phocas autem a populo exceptus in urbem et
regiam intravit.

Fillium autem suum Theodosium ad Chosroem,
Persarum regem, misit, ut in ejus memoriam re-
vocaret beneficia ipsi praestita, quomodo, se
auxillante, Persarum regum obtinisset. Chosroes,
congregata Persarum gente, contra Romanos movit,
et multas urbes locosque Romanorum evertit.

CCXXVI. Regnum Phocae tyranni.

Post Mauricium regnavit Phocas Cappadox ty-
rannus annos octo, Leontina ejus uxore Augusta
coronata.

Cum autem in circo versaretur et seditio circa
loei praerogativam inter partes ferret, exclamaverunt
populi: « Mauricius non est mortuus, sed vivit: interrogetur. » Scestus autem ad Mau-
ricium caedem excitatus, Mauricium vinculis onestum
ad portum Eutropii adduci jubet. Praevio autem illius
supplicio per visum afficiens scelestus, quinque
filios ejus coram ipso jugulari praecipit. Mau-
ricius vero philosophice sustinens infortunium,
constanter exclamabat: « Justus es, Domine, justum
est judicium tuum. » Cum autem nutrix unum e
quinque regis pueris subripisset et proprium fi-
lium pro illo ad necem offerret, Mauricius non per-
misit, sed suum adduci filium et ipsum occidiquae-
sivit. Sic ergo praepotenti maximaque poenitentia
naturae legibus et moribus excelsior factus Mau-
ricius et ipse mortem cum multa patientia gralibusque
subiit, exindeque honorum aeternorum haeres factus
est.

Cum miserabilis Phocas stauisset ipsorum ca-
pita in campo Tribunalis deponi, egrediebantur ur-
bis incolae eaque contuebantur usquedum haerent.
Tunc scelestus tolli permisit si quis eam rem cu-
raret. Qui vero acceperunt ea locis decentibus
reposuerunt.

Uxorem vero Mauricii cum tribus filabus ejus
inclusit in monasterio.

Variæ lectiones et notæ.

¹ Οἱ δὲ Πράσινοι ἐξεληθόντες εἰς τὸ Ῥίγιον μεγάλας εὐφημαίαις ἐτίμων τὸν τύραννον Φωκά καὶ
πείθουσιν αὐτὸν ἐν τῷ Ἐβδόμῳ παραγενέσθαι Ced. 706,5-7. ² Θ. δὲ τὸν τοῦ Μαυρικίου ὁ ὡς
λόγος κρατεῖ π. X. ἀποσταλέντα, ἀποστειλάς ὁ Φ. κατέλαθε, κ. τ. λ. Ced. 709,8-23. ³ ἀθ. δύναι-
μιν Leo. ⁴ μᾶλλον δὲ δύναμιν cod. e glossate in textum recepto. ⁵ ὁδ. — Κόσμου ἔτος 516, τῆς
θείας σαρκώσεως φησὶ· Φ. ὁ τ. ἐδ. ἐ. η' — τούτου γυνὴ ἡ. ὀμπετροπὸς αὐτῆ Ced. 708,14,21.
⁶ Ced. 706,16-707,8. ⁷ ἀ. καλῶς ἔχει Mon. ⁸ ἤθη Leo. ἀποστειλάς ἤγαγε τὸν τοιούτον εἰς Ced.
⁹ καὶ προαναφύονται οἱ τούτου ἑ ἄρβενες παῖδες ἐπ' ὄψεσιν ἀ. Ced. ¹⁰ ἐπιτρέπει Mon. ¹¹ τὸ θυσί-
χημα Mon. ¹² ἐπιφθ. Len. Ced. — Ps. cxviii, 136. — εἴθετε αἱ κρίσεις Ps. δίκαιαι αἱ πρ.
(α.δ.). ¹³ γίνεται τὸν τῶν παίδων ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς ἐπιτάφιον, ἐπιδεικνόμενον τῆν ἀρετὴν ἐν
τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς Ced. ¹⁴ τῆς γὰρ τ. αὐτοῦ κλ. ἐν τῶν β. παίδων Ced. ¹⁵ l. ἀ. πρ. ἀν. Len.
l. ἐπιδοῦσης π. σφαγῆν Ced. ¹⁶ ἐκ. φασὶ δὲ τινες ὅτι τούτου σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἐρρευ-
σαν, ὡς πάντας τοὺς ὀρώντας θρήνησαι δεῖνως Ced. ¹⁷ Καὶ οὕτως καὶ ἀ. ἀνῆρέθη Leo. Ὁ μὲν οὖν
ὁ βασιλεὺς ν. φ. ὑφ. καὶ ἀ. ἀπ. τὸν β. Ced. ¹⁸ Τούτων δὲ τὰς κ. ἐν τ. κ. τοῦ τρ. (τῶν τριβουναλίων
cod.) ἐρρίψαν. Μετὰ δὲ τὸ ἐποστῆσαι αὐτὰς, ὤρσατο τοῖς θέλουσι λαβεῖν αὐτὰς, ἀς καὶ τὸς σώμασιν αὐτῶν
προστέμξαν οἱ φιλόχριστοι, θάψαντες ἐν τῷ ναφ. τοῦ ἁγίου Μάμαντος, κ. τ. λ. Ced. 707,8-708,2 cf. Th. ¹⁹
Τῷ δ' ἔπειτα ἡ Αὐγουστα Κωνσταντῖαν σὺν τ. τ. θ. ἀ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσφύγει. Ὁ δὲ πατριάρχης
Κυριακὸς τοῦτο οὐκ ἐπένευσε· ὅρκος δὲ βεβαιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκά ἐν μοναστηρίῳ ἐγκλίσις Ced. 711,5-7.

Porro Alexandriae calligraphus quidam, vir pius, a domum ex vigilia repetens media nocte, iu qua die Mauricius interfectus est, statuas ex altioribus detractas et clamantes conspexit: « Interfectus est Mauricius et filii ejus; » quod cum notasset, post dies decem homo venit Mauricii finem annuntians.

Scelestus autem Phocas post aliquod tempus ipsam Mauricii uxorem cum tribus filiabus ejus in Eutropii mole interemit; imo vero impius omnem Mauricii propinquitatem ad majorem Christianorum ruinam delevit. Non enim ex tunc a Romanorum imperio variae successivæque calamitates recesserunt.

Tunc enim Chosroes, rex Persarum, solvit pacem, Avarique Thraciam succenderunt, et ambo Romanorum exercitus, eo quod impius et impurus legitimo proque imperatori prælatus esset, destruxerunt atque deleverunt.

Antea vero hominum bestiarumque mortalitas sterilitasque terræ multa et hiems gravissima incubuere, ita ut mare glacie rigeret et multi pisces morerentur.

Porro perfidus Phocas his omnibus excedentibus malis hoc extremum adjecit. Cum enim equestrem exercitationem fecisset et populi non eum acciperent, injuriose clamaverunt ad eum: « Surge, Phoca, iterum ad caucum bibisti, iterum mentem perdidisti. » Contra quos furiosus ille impius, multos quidem mutilavit eorumque membra ad testitudinem suspendit; multos autem decollavit aliosque cremavit. Plurimum vero populum præfecto commisit ut intercluderet eos et post aliquot dies morti traderet. Turbæ vero convenientes ignem in prætorium iniecerunt, et captivi omnes egressi fugerunt.

Postea vero venit ira Dei super caput impii Phocæ propter innumera quæ fecerat mala. Gener enim ejus Crispus, patricius, non sustinens injustas videre cædes et crudelitates ejus jussu patratas, ad Heraclium, Africæ ducem, scripsit, ut, multis

(5) Καλλιγράφος δὲ τις εὐλαβὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ παννυχίδος οἴκαδε πορευόμενος μίσης νυκτὸς, καθ' ἣν ἡμέραν ἀνηρέθη Μαυρίκιος, εἶδεν τοὺς ἀνδριάντας ἐκ τῶν βωμῶν καθέλκουσθέντας καὶ βοῶντας: « Ἀνηρέθη Μαυρίκιος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, » ἄπερ σημειωσάμενος ὁ καλλιγράφος, ἦλθεν ἀνθρώπος μεθ' ἡμέρας δέκα μηνῶν τὴν Μαυρίκιου τελευτήν.

(6) Ὁ δὲ γε ἀλάστωρ Φωκᾶς μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ τὴν γυναῖκα Μαυρίκιου ἅμα ταῖς τρεῖσι θυγατέρας αὐτῆς ἀνέλεν ἐν τῷ μολῷ (τοῦ Ἐυτροπίου) οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν Μαυρίκιου διώλεσεν ὁ παράνομος εἰς πλεονα τῶν Χριστιανῶν ὀλεθρον· οὐ γὰρ διέλιπε τὴν τῶν Ῥωμαίων ἔκτοτε βασιλείαν δυστυχήματα ποικίλα τε καὶ ἐπάλληλα.

562 (7) Ὁ τε γὰρ Χοσρόης, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, τὴν εἰρήνην διέλυσε, καὶ Ἄβαροι τὴν Θράκην ἐδῆσαν, καὶ ἀμφω τὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων διέφθειραν καὶ ἐξήλειψαν διὰ τὸ τὸν ἀνόνιον καὶ βέβηλον προτιμῆσαι τοῦ ἐννόμου καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως.

(8) Πρὸ δὲ τούτων καὶ θνητῆς ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν καὶ ἀφορία τῆς γῆς πολλὴ γέγονε καὶ χειμῶν βαρύτερος ὥστε παγῆναι τὴν θάλασσαν καὶ πολλοὺς ἰχθύας τεθνᾶναι.

(9) Ὁ οὖν ὀδλιος Φωκᾶς μετὰ πάντων αὐτοῦ τῶν ἀμέτρων κακῶν προσέθηκε καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ποιήσας γὰρ ἰπικὸν ἢ τάκτησιν, τῶν δὲ δήμων τοῦτον μὴ καταδεξαμένων, ἐκραζαν ὀβριζόντες αὐτόν· « Ἀνάτειλον, Φωκᾶ, πάλιν (εἰς) τὸν καῦσον ἐπιεῖς, πάλιν τὸν νοῦν ἀπώλεσας· » ἐφ' οἷς μανίαι (ὁ θεομάχος) πολλοὺς (μὲν) ἠκρωτηρίασε¹⁰, καὶ τὰ μέλη αὐτῶν ἐν τῇ σφενδόχῃ ἐκρέμασε, πολλοὺς δὲ ἀπεκεφάλισε καὶ ἄλλους ἐσάκησε. Τὸν δὲ πλεονα λαὸν τῷ ὑπάρχῳ ἐπέτρεψεν ἀποκλεῖσαι αὐτοῖς, ὅπως μεθ' ἡμέρας τινας παραδώσῃ αὐτοὺς τῷ θενάτῳ. Οἱ δὲ ὄχλοι ἐπισυναχθέντες καὶ πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον βάλοντες¹¹, ἐξῆλθον οἱ δέσμοι πάντες καὶ ἐφυγον.

(10) Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφθασεν ἡ ὄργη¹² τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀσεβοῦς Φωκᾶ ἀνθ' ὧν ἔδραzen ἀναριθμῆτων κακῶν¹³. « Ὁ γὰρ γαμβρὸς αὐτοῦ) Κρίσπος ὁ πατρίκιος, μὴ ὑποφέρων ὄρᾳ τὸς ἀλλοκούς φόνους καὶ τὰ δεσινὰ τὰ ὑπὲρ τοῦ Φωκᾶ γενέ-

Variae lectiones et notæ.

¹ Ced. 710, f. 7: « Ἐν. Ἄλ. κ. ε. » μεσοῦσης ν. ἀκούει ἐκ τῶν β. τῶν ἀνδριάντων λεγόντων ἀναερέθηναι Μαυρίκιον καὶ τὰ τ. ἀ. καὶ πάντα τὰ ἐν Βυζαντίῳ παρῆχθέντα συμπτώματα. Πρωτῆς δὲ ἐπανελθὼν τῷ ἀγιοσταλῆι διηγήσατο. Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτῷ σιωπῆσαι· σ. δὲ τὴν ἡμέραν ἀπεκαρᾶδοκε τὴν ἐκβασν, ἧτις μετὰ θ' ἡ. ἠκούσθη Ced. ² 605 — Ced. 712, 18-15: Τῷ ε' ἔτει τὴν Κ. σὺν τ. τρ. θ. ἀ. ³ τῶν cod. ⁴ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ πάντα ἐπερίσσευσε τοῖς ἀνθρώποις τὰ κακὰ Ced. 708, 23. ⁵ 608 — θν. ἀ. καὶ κτ. π. καὶ ἀναριθμητος, ἀφορία τῆς γ. καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ χαλεπώτατοι καὶ χειμῶνες τηλικούτοι ὡς π. τὴν θ. καὶ τεθ. τοῦς l. Ced. 708, 23-709, 3. ⁶ Ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ l. καὶ τῆ ἐσπέρα πολλῶ τῷ σὺν χρισσαμένου καὶ βραδεύσαντος ἀναλεῖν, ἐκραζεν ὁ δῆμος Leo, Ced. 709, 3-9. ⁷ μὴ ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ τὰ χιον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐφη ὁ δῆμος Leo, Ced. ⁸ π. τὸν οἶνον Ced. ⁹ ἡκρ. καὶ π. ἐφόνευσε· τοῦ ὄχλου δὲ πῦρ Ced. ἡκρ. καὶ πολλῶν κεφαλὰς ἀπέτεμε. Τῷ δὲ ὁ πῦρ Leo. ¹⁰ βάλοντος Ced. βάλοντος Leo, τῶν δὲ ὄχλων ἐπισυναχθέντων) βάλοντων? ¹¹ ὄργη ἐπὶ Vind. ¹² κακῶν· Ἡράκλειος γὰρ ὁ στρατηγὸς Ἀφρικῆς πλ. ἐξοπλίσας Vind. sed habent Leo, P. et Th. quæ in hoc cod. omissa sunt. ὁ γὰρ Φωκᾶ oni. et Slav. ¹³ Ced. 711, 19-712, 1: Τῷ ε' ἔτει: K. ὁ π. μὴ φέρων.

μενα ¹⁸, Ἐγραψ ¹⁹ πρὸς; Ἡράκλειον ¹⁷ στρατηγὸν Ἀφρικῆς ¹⁸, 563 πλοῖα πολλὰ ὀπλισαντα ἀνελεῖν κατὰ τοῦ τυράννου Φωκᾶ.

¹⁰ (11) Ὁ δὲ αὐτὸς Ἡράκλειος πλοῖα πολλὰ ¹⁰ ἐξοπλίσας καὶ στρατὸν ἀπειρον ἐξ Ἀφρικῆς καὶ Μαυριτανίας ¹¹ ἐπισυνάξας, τὴν ΚΠ. κατέλαθεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Κυρίου ¹² (ὡς φησι Γεώργιος ὁ Πισίδιος ²²).

¹⁶ (12) Καὶ πολέμου συγκροτηθέντος ¹⁶ μεταξὺ ¹⁶ Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου εἰς τὸν Σοφίας λιμένα, ἐνίκησεν ὁ Ἡράκλειος (145^b) τῆ ¹⁷ τοῦ Χριστοῦ βοηθεία Φωκᾶν τὸν ἀλιτήριον· οὐτινος ἤττηθέντος, Φωτεινός ²⁰ τις (ἐκ τῶν μεγιστάνων) ἀδίκηθαι; (καὶ προσεβούλευθεις) ὑπὸ Φωκᾶ ²¹ εἰς τὴν σύζυγον, εἰσηλθὲν (ἀθρόως) μετὰ (πλήθους) στρατιωτῶν εἰς τὸ παλάτιον (καὶ τὸν ἀθλιον Φωκᾶν) ἀτίμως (ἐκ) τοῦ ὀρόνου ἀναστῆσας, τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἀπεγύμνωσε καὶ ἐνδύσα; (αὐτὸν) μέλανα ²⁰ (χιτωνίσκον) καὶ κλοῖα (τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ) περιθεῖς, ἄτιμον ²¹ (καὶ ἐλεεινὸν) πρὸς Ἡράκλειον ἀπήγαγεν. Ὅν (ὁ Ἡράκλειος) θεασάμενος εἶπε (πρὸς αὐτόν)· Ὁὐτως, ἀθλιε, τὴν πολιτείαν διώκησας; Ὁ δὲ ἀπεγνωσμένος; ²² ὡν ἀντέφη· Ἐὐ κἀλλιον ἔχεις διοικῆσαι; Καί; ²³ πρῶτον μὲν ἐκέλευσεν Ἡράκλειος αὐτοῦ τὰς χεῖρας ²⁴ καὶ τοὺς πόδας ἐκκοπήναι καὶ μετὰ τοῦτο 564 ἐκ τῶν ὤμων ἀκρωτηριάζεσθαι ²⁵, καὶ τὰ ²⁶ αἰδοῖα (ἐκτμηθῆναι, καὶ κοντοῖς ²⁷ ἀναρτασθῆναι διὰ τὰς ἀμέτρους ὕβρεις, ἃς ἐπραξεν), ἐπειτα (δὲ) ²⁸ τὴν κεφαλὴν (μαχαίρᾳ) τμηθῆναι ²⁹, τὸ δὲ κατεσκελετωμένον ³⁰ σῶμα ³¹ τοῦ δυσωνύμου ³² κατὰ τὴν [τοῦ] Βοῦς λεγομένην ἀγορᾶν ³³ πυρὶ παραδοθῆναι ³⁴.

ΣΚΖ'. Βασιλεῖα Ἡρακλείου.

¹¹ Μετὰ ¹¹ Φωκᾶν ἐβασίλευσεν Ἡράκλειος ¹² ἔτη λ', δν Σέργιος ὁ πατριάρχης ¹³ στέψας ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ — ἐστέφη δὲ ἄμα αὐτῷ καὶ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Εὐδοκία Αὐγουῦστα, — τοῖς στεφάνοις τοῦ γάμου ὁμοῦ αυτοκράτωρ καὶ νυμφίος ἀναδειχθεῖς, ἀναγορευθεῖς καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ βασιλεύς.

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ γεν. cod. ¹⁶ γράφει Ced. ¹⁷ τὸν πατρίκιον καὶ Ced. ¹⁸ ἐν Ἀφρικῇ μετὰ δυνάμει; ὅπως ἀπέλθωσι κ. τ. τ. Φ. Leo, Ἄ. δ. ἐλθ. κ. τ. τ. ἤκουε γὰρ κατ' αὐτοῦ μελετωμένην παρ' αὐτῶν ἀνταρσίαν Ced. ¹⁹ 610, Ced. 712, 16-18 τῷ ἡ' ἐτσι. ²⁰ ἐξ Ἀφρικῆς add. Ced. ²¹ Μ. αὐτῆς συν. Vind. M. αὐτὸς συν. Mon. ²² ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ add. cod. καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ L. P. Th. Ced. ²³ Πισίδ. cod. Πισίδης? ²⁴ Ced. 712, 19-715, 7, αὐτὸς συνάξας Mon. 13 Ced. 715, 14-19. ²⁵ κροτ. Vind. L. P. Th. συβραγέντος Ced. ²⁶ μετ. — λιμ. om. Vind. εἰς τὸν λ. τῆς Σ. μ. Φ. καὶ Ἡρ. ἤττηθαι; ὁ ἀλιτήριος ἐφυγεν εἰς τὰ βασίλεια Ced. ²⁷ τῆ χάριτι Χριστοῦ Vind. ²⁸ δὲ add. Ced. ²⁹ ὡ. φ. εἰς τὴν σ. ἀδ. εἰσελθὼν μ. στρ. εἰς τὰ βασίλεια ἀτ. τοῦ θ. τοῦτον ἀν. καὶ τῆς β. ἐ. ἀπογυμνώσα; Ced. ἀδ. καὶ om. Vind. sed habent L. P. Th. loco alterius participii καὶ πρ. ³⁰ μ. δὲ χ. ἐνδ. ἀ. Vind. καὶ μ. ἐνδ. Ced. ³¹ τινα Vind. languet (Tafel), δν θ. ἐ. δ. Ced. L. P. Th. δν Ἡρ. θ. Vind. ³² ἀπ. ἐκαίνο; ἀνθρωπος ἐφη Vind. e compendio male lecto, ἀπ. ὡν ἐφη L. P. Th. ³³ καὶ παρ' αὐτῷ κελεύει Ἡ. πρ. μὲν Ced. ³⁴ τὰς χ. καὶ τ. π. ἀ. ἀπαρτεθῆναι Vind. τὰς χ. καὶ τ. π. ἀ. ἐκκ. Ced. et Leonis cod. 854 — εἰθ' οὕτως; καὶ τοὺς ὄμους αὐτοῦ ἀκρωτηρηθῆσθαι L. P. Th. ἐ. δ. τ. ὡ. Ced. ³⁵ λώρους add. Vind. ³⁶ τὰ δὲ αἰδ. ἐκτέμνεσθαι Vind. ³⁷ κοντῷ ἀναρτηθῆναι Leonis cod. 854. ³⁸ καὶ add. Vind. L. P. Th. ³⁹ μ. τέμνεσθαι Vind. ἀπομηθῆναι L. P. Th. ⁴⁰ κατεσκελιταμ. cod. κατεσχ. L. P. Th. Vind. καταλειφθέν Ced. — κατεσκελετωμ. cod. ⁴¹ σ. αὐτοῦ οἱ στρατιῶται λαδόντες ἐν τῇ τοῦ β. ἀγορᾷ κατέκασαν Ced. ⁴² συρόμενον add. Vind. σὺρὲν L. P. Th. ⁴³ τῷ add. Vind. L. P. Th. ⁴⁴ παραδεδόσθαι Vind. — Μοναχὸς δὲ τις ἄγιος ὡς φασι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Φωκᾶ πρὸς τὸν Θεὸν διαμαχόμενος (δικάζ. L. διαδικ. P. Th.) ἔλεγε πολλάκις· Ὁ Κύριε, εἰ τί τοιοῦτον παρόνομον βασιλεῖα δέδωκας (ὁ. οἰμ. P. Th.) τοῖς Χριστιανοῖς; Ὁ Ἥθε δὲ αὐτῷ φωνῆ ἀοράτως· (ἀόρατο; L.) ἐστὶ χεῖρον (χεῖρονα L.) τοῦτο οὐχ εὔρον πρὸς τὴν κακίαν τῶν ὄντων (ἢν κατοικοῦντων L.) ἐν τῇ πόλει. In textu codicis; omiserunt Vind. et Ced. hanc glossam marginalem in textum receptam. ⁴⁵ Ced. 713, 20-714, 1. ⁴⁶ δὲ add. Vind. Mon. ⁴⁷ ὁ μὲν γὰρ add. Vind. Leo. ⁴⁸ πατρ. καὶ ἡ σύγκλητος μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀνηγόρευσε βασιλεῖα ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ Vind.

navibus instructis, adversus tyrannum Phocam procederet.

Heraclius autem, multis navibus instructis, in gentique exercitu ex Africa et Mauritania coadunato, Constantinopolim, imaginem Domini non manufactam ante se ferens, ut ait Georgius Pisida, aggressus est.

Praelio mox Phocam inter et Heraclium in Sophiæ portu commisso, auxiliante Christo, flagitiosus Phocas superatus est. Tum Photinus quidam ex magnatibus, qui injuriam et insidias a Phoca propter uxorem passus fuerat, continuo cum multitudine militum in palatium irrumpit et miserum Phocam turpiter e throno deturbatum regio nudat habitu nigraque tunica indutum, et collario ad collum ejus circumdato, inhoneste ac miserande habitum ad Heraclium adduxit. Quem ubi vidit Heraclius dixit: « Siccine, miser, rempublicam rexisti? » Illic autem, spe omni deposita, respondit: « Num tu melius rectorus es? » Et primum quidem jussit Heraclius manus ejus et pedes amputari, posteaque humeris mutilari, pudendaque excidi et ad spiculi apicem suspendi propter innumeratas quas fecerat injurias; deinde vero caput gladio abscindi, et sic minutum infausti corpus in foro Bovis flammis tradi.

C

CCXXVII. Regnum Heraclii.

Post Phocam regnavit Heraclius annos triginta: eum patriarcha Sergius in oratorio Sancti Stephani in palatio coronavit. Una vero cum ipso coronata est sponsa ejus Eudoxia Augusta; et ita simul conjugii coronis imperator et sponsus inauguratus, rex quoque ab omni populo in Magna ecclesia acclamatus est. Ex Magna autem ecclesia eum exci-

pientes, benedicentes, plaudentes, et glorificantes A
In regiam duxerunt.

Horum autem quæ gesta fuerant consenti ndo
particeps fuit Crispus præfectus et Phocæ gener.
Post aliquod vero tempus eum Cappadociæ ducem
Heraclius creavit. Cumhuc igitur pervenisset, Hera-
clium conviciabatur et rebellionem adversus eum
fovebat. Non multo post, cum Constantiopolim ve-
nisset, imperator quæ contra se scripta fuerant
habens in charta exindeque caput ipsius pulsans,
ei coram senatu dixit : « Generum non te præ-
buiti, miser; quomodo amicum te præbuis-
ses? » Deinde clericum illum faciens in monaste-
rium Choræ relegavit, ubi non multo post vitam
snivit.

Postea vero Saites dux a Chosroe cum magna
potentia contra Romanos missus, totum Orientem
subvertit. Constantinopolim veniens aliquo tem-
pore Chalcedone sedit : huc sub prætextu pacis
Heraclium hypocrita vocans ea quæ amicitia sunt
loquchatur. Ejus fallacibus et perfidis sermonibus
deceptus et fesus imperator eum misit nuntios pacis
septuaginta magnates, quos secum assumens Saites,
e Chalcedone per Romanum imperium transiens,
dehonestatos simul et captivos duxit. Chosroes
autem Saitem, quasi qui vidisset Heraclium et non
cepisset, excoriari jussit, et legatos in custodiis
maximisque vexationibus inique habuit : unde
multa desolatio mukaque afflictio regem totamque
civitatem tenuit.

Facta est autem aspera fames et mortalitas ma-
gna : sol quoque obscurata est cineremque pluit.

Et Avari venerunt ad regem velut pacem postu-
lantes : eos rex excepit et protectione ad Hera-
cleam facta, apocristarios quiescere sivit. Hi vero
malum in corde consilium habentes, contribulibus
signum dederunt ut citissime venirent : « Ecce
enim rex et thesaurus ejus apud nos est. » Illi
autem nihil morantes, locum occupaverunt.
Tum providentia benelici Dei qui salvos facit
humiles corde, rex latenter, etsi difficile ad
Byzantium fugit et servatus est. Illi vero multo
itinere eum persequentes et non attingentes, cap-

Ἀπὸ δὲ τῆς Μεγάλης ἡ ἐκκλησίας αὐτὸν παραλα-
βόντες ἡ, εὐφημοῦντες, κροτοῦντες, δοξάζοντες εἰς
τὰ βασίλεια εἰσήγαγον.

ἡ (2) Συνέπραττε δὲ ταῦτοις καὶ συνηυδοκεῖ κλέον
Κρίσπος ὁ Ἐπαρχος καὶ γαμβρὸς τοῦ Φωκᾶ. Μετὰ
δὲ τινα χρόνον στρατηγὸν αὐτὸν ποιήσας Καππα-
δοκίας, ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε ἡ. Ἐκεῖ τοίνυν ἀπει-
θῶν, ἰλοιδόρει Ἡράκλειον καὶ ἡ ἀνταρσίαν ἐμελέτα
κατ' αὐτοῦ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν ΚΠ. 565 γενόμε-
νον ἡ, τὰ ἡ κατ' αὐτοῦ γεγραμμένα κρατῶν ἐπὶ
χάρτου καὶ κρούσας ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, ἔφη (πρὸς
αὐτὸν) ἐπὶ τῆς συγκλήτου ὁ βασιλεὺς ἡ Γαμβρὸν
οὐκ ἐποίησας, ταλαίπωρε ἡ καὶ πῶς ἂν φίλον ποιή-
σεις; ἡ Ἐἴτα κληρικὸν αὐτὸν καταστήσας ἐν τῇ
Β μονῇ ἡ τῆς Χώρας περιώρισεν, ἐν ἣ ἡ μετ' ὀλίγον
τὸ πέρασ τοῦ βίου ἐδέξατο.

ἡ (3) Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ Χοσρόης, ἀποστειλας κατὰ
Ῥωμαίων ἡγεμόνα Σάιτην ἡ καλούμενον μετὰ
πολλῆς δυνάμεως, πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἡφάνισεν.
Ἐλθὼν δὲ ἐν ΚΠ., ἰκανὸν χρόνον ἐν Καλιχηδόνῃ ἡ
ἐκάθισεν, δε τὸν Ἡράκλειον μετ' ὑποκρίσεως εἰρη-
νικῶς προσκαλεσάμενος τὰ πρὸς ἀγάπην ὡμίλησε.
Τοῖς δὲ ἀπατηλοῖς αὐτοῦ καὶ δολοῖς λόγοις πιστεύ-
σας ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει ἡ πρὸς αὐτὸν πρόσβεις εἰ-
ρήνης μεγιστάνας ὁ, οὓς παραλαβὼν Σάιτος ἐκ
Καλιχηδόνας ἡ καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν διελθὼν,
ἀτίμως (ἔμα) ἡ καὶ δεσμῶς ἀπήγαγε. Ὁ δὲ Χοσ-
ρόης τὸν μὲν Σάιτον, ὡς τὸν Ἡράκλειον ἰδύμετα καὶ
μη συλλαβόντα, ἀποδείρηναι ἡ ἐκέλευσε, τοὺς δὲ
C πρεσβευτὰς ἐν φρουραῖς καὶ μεγίσταις κακουχίαις
κατεδίκασε, περὶ ὧν ἀθυμία πολλὴ καὶ θλίψις (146)
εἶχε τὸν βασιλεῖα καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν.

ἡ (4) Ἐγένετο δὲ καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ θανα-
τικὸν μέγα, καὶ ὁ ἥλιος ἡμαυρώθη ἡ καὶ ἔβρεξε
κόριν.

ἡ (5) Καὶ οἱ Ἄθαρεις πρὸς τὸν βασιλεῖα ἦλθον.
εἰρήνην δῆθεν αἰτούμενοι ἡ, οὓς δεξάμενος ἡ πρό-
κευτον πρὸς τὴν Ἡράκλειαν ποιησάμενος, 566
τοὺς ἀποκρισταριοὺς ἀνέπαυσεν ἡ. Οἱ δὲ τὴ κενὸν ἐν
ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἔχοντες ἡ, τοῖς ὁμοφύλοις
ἐδήλωσαν τάχιστα φθάσαι ἡ. Ἰδοὺ γὰρ ὁ βασιλεὺς
καὶ ὁ πλοῦτος αὐτοῦ παρ' ἡμῖν ἔστι. ἡ Τῶν δὲ ἡ
μηδ' ὄλωσ ἀμελησάντων, τὸν τόπον κατέλαβον. Τότε
τῇ προμηθείᾳ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τοῦ σώζοντος
D τοὺς εὐθεῖς ἡ τῇ καρδίᾳ, μάλις εἰς τὴ Βυζάντιον
διαλαθῶν ἡ ἔφυγεν καὶ αὐτοὺς ἀποκαθίστατο. Οἱ δὲ

Varia lectiones et notæ.

ἡ μεγ. om. Vind. Mon. ἡ π. ἀ. Vind. ἡ 611. — Ced. 713,7-14. ἡ ἔξαιπ. Vind. ἡ κατ' ἀντ. ἐμ. κατ' ἀ. om. Vind. ἡ γενόμεν. cod. γενομένου? sed Leo : Ἐλθὼν δὲ ἐν ΚΠ. ἡ τὰ αὐτοῦ om. Vind. Slav. sed cf. Ced. ἡγαγεν ἐπὶ σ. καὶ τὰ πρὸς Ἡράκλειον γενόμενα ἡγγραφα αὐτοῦ κατέχων ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ χειρὶ κρ. Κρίσπον τὴν κεφαλὴν μετὰ τοῦ χ. ἔφη τ. γ. δ. ἐπ. φ. ὁ. πῶς π. ἡ ἐν τῇ μονῇ τῇ τῆς Χώρας Ced. ἡ καὶ add. Vind. Leo : ἐν ἣ καὶ ἐτελευτήσεν; Ced. κάκει τελευτᾷ. ἡ 617 — Ced. 718,6-15 : Τῷ ἰβ' ἔται. ἡ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς add. Vind. — Σάιτον Vind. Leo. ἡ ὁ Χ. δὲ Σάην τὸν ἡ. μ. π. δ. κ. ἡ Π. ἀπ. π. τὴν ἀ. ἡ γ. ἡ ἐν Καλιχηδόνῃ ἡ γ. ταύτην παρεκ. Leo, ἐν Χ. ἡ. κ. π. Ced. ἡ. γ. ἐν Χ. ἡ. κ. cod. ἡ ἐ. σὺν αὐτῷ πρ. μ. πρὸς Χοσρόην ὁ Leo, αὐτοῦ ἐ. σὺν ἀ. πρ. μ. πρ. Χ. ὁ Ced. ὁ β. ἐκπέμφας σὺν ἀ. τῷ ἀσείει π. Χ. πρ. ἐ. μ. ὁ Vind. ἡ Καλχ. cod. ἡ ἀτίμως ὁ καὶ δεσμῶς cod. ἡ ἀποδείρηναι Vind. Leo, ἐκδείρηναι Ced. ἡ 618. ἡ ἐμαράνην Vind. ἡ 619 — Ced. 716,6-16 : Τῷ θ' ἔται ἐστράτευσαν οἱ Ἄθαρεις κατὰ τῆς Θράκης ἡ ἀποστειλας δὲ Ἡράκλειος ἡτεῖτο ἡ. κ. τ. λ. Τότε καὶ οἱ Ἄθαραι π. Vind. ἡ αἰτησάμενοι δ. Vind. ἡ καὶ add. Vind. ἡ ἀνέπαυσαν Vind. ἡ κ. ἡ. Vind. ἡ φθάσατε Vind. ἡ ἀγγρόπων δαιμόνων add. Vind. ἡ ἀληθείς τῇ Vind. ἡ δὲ αὐτοὺς ἀποκαθίσταται ὁ βασιλεὺς Vind.

τοῦτον ἐπιδιώξαντες· ἕως τήπου πολλοῦ καὶ μὴ φθά· A livos fecerunt homines et mulieres ad septuaginta
σαντες, πᾶσαν τὴν ὄπρην αὐτοῦ εἰληφόρες· millia, et in loca sua reversi sunt.
τὰ δὲ Θρακῶα μέρη διώξαντες, ἤχμαλώτευσαν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας χιλιάδα; ὁ καὶ ὁ ὑπέστρεψαν
εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν.

Ἔτερον ἄρχοντα κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ὀνόματι
Σάρβαρον, μετὰ πλείστης δυνάμεως, καὶ παρέ-
λαβε τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὴν Δαμασκὸν, τὴν Πα-
λαιστίνην σὺν τῇ ἁγίᾳ πόλει, καὶ πολλὰς μυριάδας
Χριστιανῶν διὰ χειρὸς τῶν Ἰουδαίων ἀνείλεν.

(7) ἤχμαλώτευσεν καὶ Ζαχαρίαν τὸν πατριάρχην
Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ τίμια ξύλα ἐν Περσίδι ἀπήγα-
γον.

(8) Ὡσαύτως παρέλαβον Αἴγυπτον καὶ Λι-
βύην καὶ ἕως Αἰθιοπίας· ἤλθον δὲ καὶ ἕως Καλχῆ-
δόνος καὶ ταύτην παρέλαβον.

(9) Ὁ δὲ γε βασιλεὺς Ἡράκλειος τὴν ἁγίαν
ἐορτὴν 567 τοῦ Πάσχα τελέσας (κατὰ Περσίδο; ἔ-
βούλετο χωρῆσαι·

(10) Χρήματα δὲ τῶν ἐναγῶν οἰκῶν καὶ σκεῦ-
τῶν ἐκκλησιῶν λαβῶν, ἐχάραξε νομίσματα. Καὶ
μικρὸν ὅτε βουλόμενος ἀποκινήσῃ τὰδε πρὸς τὴν
πατριάρχην ἐφη· « Εἰς χεῖρας τῆς Θεομήτορος
ἐφίημι τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸν υἱὸν μου. »

(11) Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν
μέλανα ὑποδήματα περιβαλλόμενος [καὶ πρηγῆς
πεσῶν] ἤρξατο· ὃν ἰδὼν Γεώργιος ὁ Πισίδης μετὰ
τοσαύτης ταπεινώσεως, ἐφη· « ὦ βασιλεῦ,

*Μελαμβάρδες πέδιλον εἰλιξας πόδας, ἄ-
βάγεις ἐρυθρὸν Περσικῶν ἐξ αἱμάτων. »*

(12) Λαβῶν ὅν τὴν θεανδρικήν μετὰ χεῖρας
ἐχειροποίητον μορφήν, κατὰ Περσῶν ἐστράτευσεν.
Καὶ δὴ πλῆθος Τούρκων ἄρας, ἐξώρμησε κατὰ
Περσῶν ἐν δυνάμει βαρεῖα σφόδρα διὰ τοῦ Εὐξείνου
πόντου.

(13) Προαπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος
πρέσβεις πρὸς Κοσρόην, αἰτούμενος εἰρήνην· ὁ δὲ

Impius autem Chosroes misit contra Romanos
cum magna potentia ducem alterum, nomine Sar-
barum, qui cepit Cappadociam, et Damascum, et
Palestinam cum urbe sancta, multaque Christiano-
rum millia per manum Judæorum interfecit.

Captivum quoque fecit Zachariam Hierosoly-
morum patriarcham, et pretiosa ligna in Persidem
abduxit.

Similiter occupaverunt Ægyptum et Libyam
et usque Æthiopiam; venerunt autem usque Chal-
cedonem et eam ceperunt.

Rex autem Heraclius sanctam festivitatem Pa-
schæ celebravit et adversus Persas exire co-
gitavit.

Thesauris autem sacrarum domuum et eccle-
siarum suppellectili sumptis, monetam cudit. Et
paulo antequam proficisceretur, hæc patriarchæ
ait· « In manus Matris Dei hæc urbem et filium
meum dimitto. »

Et in Magnam ecclesiam veniens, calceamentis
nigris indutus, pronus cecidit in terram et depre-
cabatur; quem cum in tanta humilitate vidisset
Georgius Pisida, ait· « O rex,

*Regales plantas circumdat calcens ater·
Tinges Persarum sanguine purpureum. »*

Sacram igitur ferens Dei Homini imaginem
non manu factam, agmina contra Persas movit.
Et quidem multitudine Turcarum deleta, per
Euxinum Pontum cum magna potentia prope-
ravit adversus Persas.

Antemisit autem rex Heraclius ad Chosroem le-
gatos ad pacem petendam. Hos autem Persa dimisit

Varie lectiones et notæ.

ἢ καὶ τὰ Vind. — δηρώσαντες Tafelii conjectura. ὅπως add. Vind. 614. Ἔτα
πάλιν Vind. Ced. 718,16-18 Leo. ἢ ὁ δεσπότης add. Vind. ἢ ἀπέστειλεν Leo, Ced. ἢ κ. Ῥ.
Vind. Leo, Ced. ἢ ὅς add. Leo, Ced. ἢ δ. ἤλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν τὴν (γῆν τῶν Leo) Ῥω-
μαίων ληϊζόμενος Ced. Leo, δ. καὶ πᾶσαν ἐρημώσας· Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ δορυάλωτον λαβῶν, ἐλα-
φυραγῶνησεν αὐτὴν πᾶσαν· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἀπανθρωπίαν καὶ ἀναίρεσιν ποιησάμενος, καὶ τὸν
τίμιον καὶ ἅγιον σταυρὸν σὺν τῷ π. ζ. λαβῶν, καὶ λαβὸν ἄπειρον ἐξ Ἱερουσαλήμ αἰχμαλωτεύσας καὶ εἰς
Περσίδα πέμφας, ἤλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων Vind. sed Z. δὲ τὸν π. ἴ. καὶ τὰ τ. ξ.
λαβόντες σὺν αἰχμαλωσίᾳ πολλῇ ἐν Π. ἀπ. Ced. 716,11-13. cf. 714,10-715,15· Τῷ β' ἔτει παρέλαβον οἱ
Πέρσαι Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, κ. τ. λ. Τῷ ε' ἔτει — τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Παλαιστίνην, κ. τ. λ.
616. ἢ Τῷ ε' ἔτει π. οἱ Πέρσαι πᾶσαν τὴν Ἀ. καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Λ. καὶ ἕως Ἀ. καὶ λαβόντες
αἰχμαλωσίαν πολλὴν — ὑπέστρεψαν, τὴν δὲ Καρχήδονα μὴ δυνηθέντες παραλαβεῖν Ced. 715,16-20 om.
Vind. 621 — Ced. 717,18-22. ἢ Ὁ δὲ β. βουλόμενος· πρὸς Περσίδα χωρεῖν. — γε εἰ ἀγ. om. Leo,
Ced. 160,6. Ὁ δὲ γε β. Ἡ. ὡς εἰρηται π. Π. β. ἐχχωρησαι, τάδε, κ. τ. λ. κατὰ—ἀποκινήσῃ om. Vind.
Slav. Ced. ἢ χωρήσῃν eoi. ἢ δὲ om. Leo. ἢ εὐαγ. eoi. ἢ λ. καὶ γαράξας ν. καὶ μιλιάρησια Leo,
cæteris omissis. ἢ Ced. 718,21-719,5 om. Vind. ἢ μέλινα — περιβαλλόμενος cod. ἢ ὅπως· εἰ
Δέσποτα, Θεὸς καὶ Κύριος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ παραδῶς ἡμᾶς εἰς δυνεῖδος τοῖς ἐχθροῖς σου διὰ τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν, ἀλλ' ἐπιβλέψας ἐλέησον καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου νίκην ὅς ἡμῖν· ὅπως μὴ καυχώσῃται εἰ
ἀλάστορες κατὰ τῆς σῆς κληρονομίας ἐπαυρόμενος Leo, Ced. ἢ πόδα Ced. — πόδας σου cod. ἢ Καὶ
ταῦτα εἰπόν, λ. τὴν Vind. Α. δὲ μ. γ. τὴν θ. ἀγ. μ. τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν κ. Π. δ. Ced. 719 5·9.
ἢ μετὰ πλοίων διὰ τοῦ Ἐ. π. προσλαβόμενος· εἰς συμμαχίαν πλῆθη Τ. καὶ ἄλλων ἐθνῶν· ἀπάρας τοίνυν,
κ. τ. λ. Ced. ἢ προσκαλεσάμενος τὸν Τούρκον εἰς συμμαχίαν κατὰ πάροδον ἐξ οὗ καὶ ῥύλαρχον καὶ
Vind. 618.—Ced. 716,15· Τῷ ἦ ἔτει πάλιν Ἡ. ἀπ. ἐν Περσίδι πρ., κ. τ. λ. om. Vind. ἢ Ὁ δὲ Χ.
καὶ πάλιν αὐτὸν ἀπ. εἰπόν ὅτι Ced.

dicens : « Si rex vester Crucifixum abnuerit et solem adoraverit, pacem ecce admitto. »

Avari interea, foederibus ruptis, quæ Heraclius donis ad ipsos missis firmaverat (postquam enim occupavissent Thraciam et septuaginta millia cepissent, exprobravit eis quod foedera non custodirent, et tunc erubescens, custodire promiserunt), audito regis profectu, Thraciam expugnaverunt, et pejora prioribus operati sunt.

Unde cives desolati et ad desperationem adducti, bellum cum Barbaris susceperunt, et pluribus millibus ex eis trucidatis, ipsos propria repetere coegerunt.

Chosroes autem, audito maximo Heraclii apparatu, satrapem unum cum triginta peditum millibus adversus illum misit, sed congressione facta cuncti interempti sunt.

Superstities autem Persæ in Chosroen furcentes, in una regalium ædium concluserunt eum, et coram eo aurum, argentum lapidesque pretiosos posuerunt, dicentes : « His frui propter quæ Romanos contra nos adduxisti. » Et ita fame et siti punientes eum turpiter interemerunt.

Heraclius autem rex Persidem ingressus urbes destruxit et igni dicata altaria evertit : in his inventa est infamis effigies Chosroæ in ædis culmine tanquam in cælo sedentis. Sese enim apothæosi dignatus, hanc statuam exstruxerat, in qua stellæ, sol et luna representabantur, et angeli circa ipsum stantes sceptrum tenebant ; insuper machinæ ejusdem ope, tonitru pluviamque fieri cum vellet excogitaverat : ridiculam imaginem imperator eversam in pulverem redegit.

Cum hæc audivisset Sarbarus, apologeticæ epistolæ ad Heraclium scripsit, ita quam non sponte, sed Chosroæ voluntate coactus quæ adversus Romanos fecerat operatus esset. Quem rex pacifico rescripto ad se vocavit qui mox imperatorem alit in Perside.

Porro Heraclius de legatis certior factus quod crudeliter a Chosroæ interfecit essent, ira motus non cessavit per sex annos igne ferroque totam Persidem evertere.

Varia lectiones et notæ.

⁵ οὐ φέλομαι, ὅ. ἔως ἀν ἀρνήσησθε τὸν ἐστ. ὃν λέγετε Θεὸν εἶναι καὶ προσκυνήσητε τῷ ἡ. Ced. 626. ἢ τῷ εἴ ἔπει Ἡε. πρὸς Χαγάνον πρέσβεις ἀπέστειλε — τῷ ια' ἔπει Ἡρ., κ. τ. λ. Ced. 716, 47-717, 5. ⁶ Ἄβαροι Vind. ⁷ ὁ βασιλεὺς add. Vind. ⁸ βεβαιώσας ἐκίνησε (καίνας Tafel.) τῷ τελεῖ τοῦ Βυζαντίου προσελάζουσιν, εὐθύς τε πάντα ἐνεπύριζον τὰ προάστεια · καὶ ὡσπερ ἀναμεριστάμενοι Πέρσαι μὲν τὰ τῆς Ἀσιaticῆς γῆς κατεδήσου, Ἄβαροι δὲ τὸν ἐπὶ Θράκης διέφθειρον τόπον Vind. ⁹ Ced. 728, 15-729, 18? — πολ. καὶ πρ. τ. Ἀβάρους π. συνάψαντες Vind. ¹⁰ συνεργεῖα Βόνου πατριχίου cod. a secunda manu Leo adjungit καὶ Σεργίου πατριάρχου, utrumque glossema, ut videtur. ¹¹ καὶ τὰς ναῦς ἐμπρήσαντες Leo. ¹² γῆν ἐξ. Vind. αὐτῶν χώραν ἂ. ἐξ. Leo. ¹³ 628. — Ced. 731, 7 9? ¹⁴ πολλοὺς πολέμους συνῆψιν αὐτῷ Leo. ¹⁵ τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργεῖα — ἡττηθεὶς πλησιάζοντι δὲ τῷ βασιλεὶ τῇ αὐτοῦ πόλει Leo. ¹⁶ γενομ. Vind. Leo, Ced. ¹⁷ οἱ Πέρσαι cod. glossema. ¹⁸ Ced. 734, 12-18. ¹⁹ ὑποληφθ. Vind. ²⁰ οἰκων om. Vind. sed Leo : οἰκῶ τ. κ. — πρ. δὲ Vind. καὶ πρ. Leo. ²¹ χρυσὸν καὶ ἀργυρον Vind. Leo. ²² δίψα Vind. ²³ Ced. 732, 18-21? ²⁴ ὁ om. Vind. ²⁵ τὰ π. δὲ Vind. ²⁶ τε αὐτ. Vind. καὶ ἀγ. Leo. ²⁷ ὁπόταν ἐθ. Vind. ὅταν θαλήσειαν Leo. ²⁸ αὐτὸ αὐτ. Vind. ²⁹ καὶ ὡς χον:ορτῶν δ. Vind. κ. ἀπετέλεσε Leo. ³⁰ ἐφ. κατασφάζων καὶ καταστ. π. τ. Vind. κατασφ. τὴν π. Leo,

A τούτους ἀπεπέμψατο εἰρηκῶς · Εἰ ἀρνήσεται ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ὃ τὸν ἐσταυρωμένον καὶ προσκυνήσει τῷ ἡλίῳ, ποιῶ εἰρήνην. »

⁶ (14) Οἱ δὲ ἑ Ἄβαροι τὰς σπονδὰς διαλύσαντες, ὡσπερ 568 Ἡράκλειος ἑξ ἑωρεὶ πρὸς αὐτοὺς ἔδεβαίωσε ¹⁰ — μετὰ γὰρ τὸ ἀλχμαλωτῆσαι αὐτοὺς τὴν Θράκην καὶ λαβεῖν ὁ χιλιάδας κατωκίεισαν αὐτοὺς ὡς μὴ φυλάξαντας τὰς συνθήκας · οἱ δὲ αἰχμυθέντες συνέθεντο φυλάττειν — μαθόντες δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκστρατεῖαν, κατέλαβον τὴν Θράκην καὶ χεῖρονα τῶν πρώην εἰργάσαντο.

¹¹ (15) Ὅθεν διαπονηθέντες οἱ πολλοὶ καὶ ἀπελπίσαντες, πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον συνῆψαν ¹² καὶ πολλὰς χιλιάδας ἐξ αὐτῶν κατασφάζαντες ¹³, πρὸς τὴν ἰδίαν γῆν αὐτοὺς ¹⁴ ἐξήλασαν.

B ¹⁵ (16) Ὁ δὲ Χοσρόης μαθὼν τὴν Ἡρακλείου μεγίστην ἐφοδὸν ¹⁶ καὶ ¹⁷ σατραπῆν ἓνα ἐν χιλιᾶσιν ὀπλιτῶν ἕ κατ' αὐτοῦ ἐκπέμψας, καὶ συμβολῆς γεναμένης ¹⁸ ἀνηρέθησαν πάντες ¹⁹.

²⁰ (17) Τῶν ὑπολειφθέντων ²¹ δὲ Περσῶν (146^b) κατὰ Χοσρόου μανέντων, ἐφ' ἐνὶ τῶν βασιλικῶν οἰκῶν ²² τοῦτον κατέκλεισαν (προῦθηκάν τε αὐτῷ χρυσίον ²³ καὶ ἀργύριον, καὶ λίθους, εἰπόντες πρὸς αὐτόν · Ἐπόλαυε τοῦτον δὲ ὦν τοὺς Ῥωμαίους κατ' ἡμῶν ἡγαγες ·). Καὶ οὕτω λιμῶ καὶ δίψῃ ²⁴ τιμωρήσαντες αὐτόν, αἰσχρῶς ἀνέϊλον.

²⁵ (18) Ἡράκλειος δὲ ὁ ²⁶ βασιλεὺς εἰς τὴν Περσίδα εἰσεβαλὼν, τὰς τε πόλεις καθῆρει καὶ τὰ ²⁷ πυρεῖα διέστρεψεν, ἐφ' ὧν εὐρέθη Χοσρόου [τὸ] μουσάρων ἐκτύπωμα, ἐν τῇ τοῦ οἴκου στέγῃ ὡσπερ ἐν οὐρανῷ καθήμενον · αὐτὸν γὰρ ὁ ἄθεος ἀποθείσας, 569 οὕτως ἀνεστήλωσαν, ἐν φ' ἄστρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην κατασκεύασας, ἀγγέλους ²⁸ περιεστῶτας αὐτῷ σκηπτούχους καὶ βροντὴν διὰ μηχανῆς γίνεσθαι · καὶ βρέχειν ὀπότε ²⁹ θαλήσειαν ἐτεχνάσατο, ὅσπερ βδέλυγμα θεασάμενος ὁ [βασιλεὺς] Ἡράκλειος εἰς γῆν ³⁰ κατέστρεψε καὶ εἰς κόνιν ³¹ διέλυσε.

(19) Ταῦτα δὲ Σάρδαρος ἀκούσας γράφει πρὸς Ἡράκλειον ἀπολογίαν ὡς ὅτι οὐκ ἐκὼν, ἀλλὰ γνώμη Χοσρόου διέπραττεν ἅπερ εἰς τοὺς Ῥωμαίους πεποίηκεν. Ὅν ὁ βασιλεὺς διὰ γραμμάτων εἰρηνικῶν προσκαλεσάμενος, ἤκε πρὸς αὐτόν ἐν Περσίδι.

(20) Ἀναζητήσας οὖν Ἡράκλειος τοὺς πρᾶσθευτάς καὶ μαθὼν, ὡς ὑπὸ Χοσρόου δεινῶς ἀνηρέθησαν, θυμοῦ πλησθεὶς οὐκ ἐφείσατο ³² πυρπολῶν καὶ καταστρέφων πᾶσαν τὴν Περσίδα ἐν ἔτεσιν ε'.

(21) Τῷ δὲ ζ' ἔτει τὰ ζωποικὰ ξύλα τοῦ πανσέπτου Α σταυροῦ ἀναλαβῶν καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ παραγενόμενος καὶ ταῦτα ὑψώσας· ²² μετὰ χαρᾶς πολλῆς· καὶ εἰρήνης ὑπέστρεψεν ἐν ²³ ΚΠ.

(22) ²⁴ Εἰς τὸ χρονικὸν βιβλίον τοῦ Ἀλεξανδρείου· ἐξηγητοῦ ²⁵ πῶς οἱ ἐνοικοῦντες Ἑβραῖοι ἐν Ἱερουσαλήμ ζήλῳ φερόμενοι τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ Χριστιανούς πάντας ἀπέκτειναν, καθὰ καὶ πρόσθεν εἴρηται, ὅτε ἡ ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐγένετο καὶ τὰ τίμια ξύλα σὺν τῷ πατριάρχῃ εἰς Περσίδα ἤχθησαν. Μετὰ γοῦν τὸ ποιῆσαι Ἡράκλειον τῆ τοῦ Θεοῦ βοηθεῖα τὸ μέγα καὶ ἀξιοθαύμαστον νίκος, καὶ τὸν μὲν πατριάρχην εὗρε τελευτήσαντα, τὰ δὲ τίμια ξύλα ἀναλαβῶν, ὡς εἴρηται, εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπανήκεν. Οἱ δὲ προλεχθέντες ἄθεοι Ἰουδαῖοι, οἱ τοὺς Χριστιανούς **570** ἀνελόντες, φοβηθέντες καὶ δῶρα λαβόντες πρὸς ὑπαντήν ἐξῆλθον τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ δόλου τοῦτον εἰς ὄρκον κρατήσαντες· ἠρώτησε τοῦτους ὁ βασιλεὺς πόθεν καὶ τίνας εἰσὶ εἰ δέ· « Δούλοι τῆς βασιλείας σου, πένητες Ἑβραῖοι οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ, » ἀπεκρίναντο. Ὁ δὲ ὤμωσεν μηδικοῦσαι αὐτούς, μὴ γνοὺς τὰ γενόμενα ²⁷. Ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα μόλις εὗρεν ὀλίγους Χριστιανούς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις κρυπτομένους. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐρωτώμενος αὐτούς εἰ ἄλλοι οὐκ εἰσὶ Χριστιανοί, ἔμαθε τὰ παρὰ τῶν Ἑβραίων πραχθέντα εἰς τοὺς Χριστιανούς. Γνοὺς σὺν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων τὸν δόλον, λέγει τοῖς Χριστιανοῖς· « Τί ἀρεστόν ἐστιν ὑμῖν· ποιήσω. » Οἱ δὲ ἠτήσαντο παθεῖν αὐτούς ὡς αὐτοὶ ἐπραξαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν ὄρκον φοβηθεὶς, οὐκ ἤθελε τοῦτο πράξει. Οἱ δὲ Χριστιανοὶ θέλοντες τοῦτο τυχεῖν, ἐτύπωσαν τὴν ἐβδομάδα νηστεύειν ὑπὲρ τῆς τοῦ ὄρκου παραβάσεως· ἕως ὧδε περὶ τούτου ²⁸.

²⁹ (23) Ὁ δὲ βασιλεὺς πλησιάζας τῇ ΚΠ. μυστικῆν τινα θεωρίαν ἐκ πληρώσεως Θεοῦ συνειργάσατο. Ὡσπερ γὰρ ὁ Θεὸς ἐν ἡμέραις ζ' τὴν πᾶσαν κτίσιν δημιουργήσας, τὴν ζ' ἀναπαύσεως ἡμέραν ἐκάλεσε, οὕτω δὴ καὶ οὗτος ³⁰ ἐν τοῖς ζ' χρόνοις πολλοὺς διανύσας πολέμους καὶ κοπιήσας, ἐν τῷ ζ' ἔτει μετ' εἰρήνης ἀναπαύσατο.

(24) Οἱ γοῦν ³¹ τῆς πόλεως τὴν Ἐλευσιν (147^a) αὐτοῦ γνόντες, ἀκατασχέτω πῶθω ³² πάντες ³³ ἐν τοῖς παλατίοις τῆς ³⁴ Ἱεράδας ³⁵ ἐξῆλθον σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ ³⁶ υἱῷ Ἡρακλείου, **D** βασιλεύοντες κλάδους ἐλαίων καὶ λαμπάδας, εὐφημοῦντες αὐτὸν μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς αὐτοῦ προσελθὼν ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Septimo autem anno imperator Hierosolymam adiit ubi ubi pretiosa vivificæ crucis ligna Peris erepta cum magna festivitate restituit, et in pace Constantinopolim rediit.

Narratur in chronico Alexandrino quomodo Judæi, qui Jerusalem habitabant, invidia pulsî, Christianos Jerusalem incolentes cunctos occiderunt, cum urbs Jerusalem a Persis capta est, sicut antea fuit dictum, et pretiosa igna cum patriarcha in Persidem abducta sunt. Postquam igitur Heraclius, auxiliante Deo, hanc magnam mirabilemque victoriam obtinisset, patriarcham quidem mortuum invenit, sed pretiosa ligna suscipiens, ut dictum est, in Jerusalem rediit. Prædicti vero impii Judæi, qui Christianos occiderant, tremebundi, cum donis in occursum imperatoris venerunt et illum astute juramento astrinxerunt. Interrogavit eos unde et quinam essent. Hi vero : « Servi regni tui, pauperes Hebræi, Jerusalem habitantes, » responderunt. Ipse vero juravit se non eos læsurum, quæ facta fuerant, ignorans. Cum autem Hierosolymam advenisset, vix quosdam Christianos in montibus et speluncis absconditos invenit. Imperator interrogavit eos an alii non essent Christiani, et quæ contra Christianos ab Hebræis facta fuissent, ita didicit. Cognita igitur Judæorum perfidia, dixit Christianis : « Quid vobis placet ut faciam? » Illi vero petierunt ut isti paterentur, juxta quod ipsi fecerant. Imperator autem juramento turbatus, hoc efficere volebat. Christiani vero rem obtinere cupientes, statuerunt pro juramenti transgressione per unam hebdomadam esse jejundandum. Sed hæc hæctenus.

Imperator autem Constantinopolim adveniens mysticam quamdam theoriam ex eo quod Deus perfecerat efformavit. Sicut enim Deus in sex diebus omnem operatus est creationem et septimum quietis diem vocavit : ita quoque rex, cum sex temporibus multa bella fecisset et cessasset, in anno septimo cum pace quievit.

Urbis autem incolæ, cognito ipsius adventu, indomito desiderio ducti, cuncti ad Hiericæ palatium exierunt una cum patriarcha et Constantino Heraclii filio, gestantes ramos olivarum et faces, et cum multa exultatione illum celebrantes. Et filius ejus procedens cecidit ad pedes ejus. Ipse vero completens eum, una cum filio terram lacrymis irrigabat;

Variæ lectiones et notæ.

senl Ced. 750,9 : Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς τε πόλεις καὶ κώμας Περσίδος ἐπερπύλει καὶ τοὺς κρατουμένους Πέρσας ἀνέκλειν ἐν ῥομφαίᾳ. ²² καθυψώσας Vind. ²³ εἰς τὴν ΚΠ. ὑπ. Leo, omisiss sequi. usque ad c. 26. ²⁴ 620 — Περὶ τῆς ἐβδομάδος τῆς Τυροφάγου ἀπὸ ἄλλου χρονικοῦ. Rubrica marginalis cod. a prima manu cf. Ced. 753,14-19. ²⁵ ἐξηγητ. cod. ²⁷ γιν. cod. ²⁸ τούτ. cod. ²⁹ Ced. 755,6-10 : Τῷ ιη' ἔτει μυστικὸν δὲ τι ἐνταῦθα θεωρεῖται. Τὴν γὰρ κτ. ὁ Θεὸς ἐν ζ' ἡ. ἐποίησε καὶ τῆ ζ' ἀναπαύσατο, μ. τ. θ. ἐν τούτῳ πληρώσας· ὡσπερ γὰρ ἐν ἡ ζ' ὁ Θεὸς π. τὴν Vind. ³⁰ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν ζ' ἔτει τὴν Περσίδα καταπολέμησας τῷ ζ' εἰρήνευσε καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν ΚΠ. καταλαμβάνει Ced. ³¹ Ὁ δὲ λαὸς τῆς πόλεως μετὰ τοῦ βασιλέως· Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡ. καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου μετὰ κλάδων ἑ. καὶ λαμπάδων τούτων ὑποδεξάμενοι· εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ εἰς βασιλεία εἰσῆγαγον Ced. 755,10-13. οἱ δὲ Vind. Leo. ³² περὶ αὐτῶν add. Leo. ³³ οἱ Leo. ³⁴ π. εἰς τὴν Ἱερίαν ἐξ. Vind. ³⁵ Ἡράδας Leo. ³⁶ Κ. τῷ βασιλεὶ καὶ υἱῷ αὐτοῦ Vind. K. β. τῷ υ. ἁ. Leo.

quod videns populus gratificos hymnos Deo cum lacrymis emittebat. Et sic imperatorem suscipientes cum gaudio, plausu ac benedictione, in palatium advenerunt.

Heraclius autem ab Athanasio, Jacobitarum duce, et a Sergio Syro Constantinopolis patriarcha deceptus, in hæresim Monothelitarum impedit. Postea vero laborans hydropisi, ex qua mortuus est, violenter puniebatur: in tantum enim processerat dolor, ut, cum mœfere deberet, tabulam ad alvum applicaret, quia veretrum ejus torquebatur et in faciem emittebat urinam. Argumentum autem erat istud ejus iniquitatis ob illicitum cum propria consubrina conjugium.

Sub eodem regno Mahometus, Saracenorum princeps, ex Æthiopia egressus, in occursum regis cum multitudine venit, locum petens ad habitandum, et illum obtinuit.

CCXXVIII. Regnum Constantini Heraclii filii.

Post Heraclium Constantinus ejus filius, Heraclionas dictus, et ipse Monothelita, regnavit annum unum, et veneno a domesticis propinato sublatu est.

CCXXIX. De divite qui fecerat elemosynam.

Sub ipso quidam dives Constantinopoli ægrotaus et mortem timens triginta libras auri pauperibus erogavit. Præter expectationem sanatus, fraude diaboli pœnituit, et hoc aperuit amico qui erat ipse dives et omnino verus amicus. Ille monuit dicens: « Noli, frater, huic assentiri cogitationi; nam a diabolo est. Constristabis Deum qui propter hanc tuam misericordiam tui miseris est et te a morte liberavit: cave ne subito rursus in te mortem immittat; et absque pœnitentia decedas. » Illi autem non ad persuasionem adducto sed magis indignanti, dixit amicus: « Quoniam, consulente me, quæ ad salutem tuam attinent non recipis, aliud tibi dabo consilium. » Ille autem: « Quale? » inquit. Qui autem vere misericors erat, respondit: « Veni in ecclesiam et dic: Non ego, Domine, hanc feci ele-

α ὁ δὲ ⁵⁷¹ περιπλακαίς αὐτῷ, κατέβρεξαν ἀμφοτέροι τὴν γῆν τοῖς δάκρυσιν, ὅπερ θεασάμενος ὁ λαός, εὐχαριστήριους ὕμνους τῷ Θεῷ σὺν δάκρυσιν ἀνέπεμπον· καὶ οὕτω λαβόντες· τὸν βασιλεῖα χαίροντας ⁵⁷², κροτοῦντες, εὐφημοῦντες εἰσῆλθον εἰς τὸ παλάτιον.

⁵⁷³ (25) Τοῦ δὲ Ἡρακλείου ὑπὸ Ἀθανασίου ἀρχηγού ⁵⁷⁴ τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ Σεργίου τοῦ Σύρου ΚΠ. ἀπατηθέντος εἰς τὴν ἀρεσίαν τῶν Μονοθελητῶν ἐξεκυλίσθη. Καὶ δὴ μετὰ ταῦτα ⁵⁷⁵ νόσῳ περιπεσὼν ὕδρικῃ, δι' ἧς καὶ τέθηκα, δεινῶς ἐτιμωρεῖτο· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὸ πάθος ἐπεκτάθη ὥς, ἤνίκα οὐραίν ⁵⁷⁶ ἔμελλε, σάνιδα ⁵⁷⁷ κατὰ τοῦ ἔγρου ἐτίθει διὰ τὸ στρέφεσθαι τὸ αἰθόλον αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ προσώπου τὰ οὖρα ⁵⁷⁸ ἐκπέμπειν ⁵⁷⁹. Ἐλεγχος δὲ ἦν τοῦτο τῆς Β βαυτοῦ παρανομίας ἐνεκε τοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἀνεψιάν ⁵⁸⁰ παρανομωτάτου γάμου ⁵⁸¹.

⁵⁸² (26) Ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας Μωάμεθ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγός ἐκ τῆς Αἰθιοπίας ἐξελθὼν καὶ τῷ βασιλεῖ ὑπαντήσας μετὰ πλήθους, καὶ τόπον αἰτησάμενος εἰς κατοικίαν, οὗτου καὶ ἔτυχεν.

ΣΚΗ'. Βασιλεῖα Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου.

Μετὰ ⁵⁸³ Ἡράκλειον ἐβασίλευσε Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ λεγόμενος Ἡρακλονάς, Μονοθελητῆς καὶ αὐτός, ἔτος α', καὶ φαρμάκῳ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνῆρέθη.

ΣΚΘ'. Περὶ τοῦ πλουσίου τοῦ δόσαντος τὴν ἐλεημοσύνην ⁵⁸⁴.

⁵⁷² Ἐφ' οὗ πλούσιός τις ἐν ΚΠ. νοσῶσα, καὶ τὸν θάνατον δευλιόσας, ἔδωκε τοῖς πένησι χρυσίου λίτρας· λ'· καὶ παρὰ προσδοκίαν ὑγιάνας ⁵⁸⁵, μεταμεληθεὶς ἐκ διαβολικῆς ἀπάτης, θαρβραί ⁵⁸⁶ φίλῳ αὐτοῦ τοῦτο (ἦντι καὶ αὐτῷ) πλουσίῳ καὶ (πάνῳ) γησίῳ (φίλῳ). Ὅδὲ λέγει αὐτῷ· Μηδραμῶς, ἀδελφί ⁵⁸⁷, παραδέξῃ τὸν λογιζομένον τοῦτον, δαιμονιώδης γὰρ ἔστιν· καὶ λυπήσεις τὸν Θεὸν τὸν ἐλεήσαντά σε διὰ τῆς τοιαύτης σου ἐλεημοσύνης καὶ ἀναστῆσαντά σε (ἐκ θανάτου, μὴ καὶ αἰφνιδίως πάλιν ἐπάξει σοι τὸν θάνατον, καὶ ἀπέλθῃς ἀμετανόητος. Τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ἀλλὰ μάλλον· καὶ ⁵⁸⁸ ἀποδυσπετοῦντος ⁵⁸⁹, ἐξηπρὸς αὐτὸν ὁ φίλος· Ἐπει, συμβουλευόντός μου, τὰ πρὸς σωτηρίαν σου οὐ καταδέξῃ, εἶπω σοι ἐτέραν βουλήν. Ὁ δὲ φησι· Ποίαν ταύτην; Ὁ δὲ ⁵⁹⁰ ἀληθῶς ἐλεήμων ἀπεκρίνεται· Δεῦρο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰπὲ· Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ, Κύριε, ὁ ποιήσας

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁷¹ ὁ δὲ πατήρ π. τῷ υἱῷ κατ' Vind. ⁵⁷² χ. καὶ κρ. καὶ εὐφ. Vind. ⁵⁷³ Τί πέπονθεν ὁ ἐλεεινός Ἡράκλειος ἀιρετικὸς ἀπελθὼν. Rubrica cod. ⁵⁷⁴ Ἀθ. πατριάρχου τῶν Vind. Ced. 752, 15-24 Leo. ⁵⁷⁵ ἐφείσето κατα φάζων τὴν πᾶσαν Περίδα ἐν ἔτεσιν ἑξ, τῷ δὲ Vind. e. c. 20. ⁵⁷⁶ ἀπουρεῖν Vind. ⁵⁷⁷ σ. τίθεσθαι κ. τοῦ ἡ. διὰ Ced. σ. κ. τοῦ ἡ. ἐπιτίθει Leo. ἔγρου cod. et Vind. ⁵⁷⁸ τὸ οὖρον Ced. Leo. ⁵⁷⁹ ἀνακ. Vind. Leo. Ced. — 13 ἀν. γ. Vind. ⁵⁸⁰ Μαρτίαν add. Ced. Leo. ⁵⁸¹ τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρακλείου κατατίθη ἐν λάβρῃ καὶ ἔμενον ἀσκεπῆς ἡμέρας δ' καὶ μετὰ ταῦτα ἐσκαπᾶσθαι καὶ συνετάφη αὐτῷ στέμμα χρυσοῦν διὰ λίθων τιμῆς λίτρων σ' Leo, Ced. ⁵⁸² 650.— Deest in Vind. sed Leo: Ἐπὶ αὐτοῦ ἀνεψιῶν Μ. ὁ τῶν Σ. ἀ. ἐκ τῆς Ἀ. ἀν. — κατ. τιτύχηκε τῆς ἐπίσεως. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι, κ. τ. λ. c. CCXXXIV. ⁵⁸³ εἰ Μ' Lips. Vind. Κ. υἱὸς ἀ. ἔτος ἐν, κ. τ. λ. Vind. ⁵⁸⁴ Rubrica Mon. π. τοῦ τὴν ἐλ. δ. καὶ μεταμεληθέντος Par. 1706, deest in cod. ⁵⁸⁵ Ced. 671, 15-672-17, Justiniani a. 25: Ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσι πλ. ⁵⁸⁶ καὶ add. Ced. ⁵⁸⁷ θ. τ. γν. καὶ πλ. φ. ἀ. Ced. ⁵⁸⁸ ὡ ἀνθρώπῳ π. τὸν ποιητὸν τ. λ. καὶ λ. Θεὸν τὸν ἐλ. σε καὶ ἀν. διὰ τὴν ἐλεημοσύνην σου καὶ ἐκ. σοι θ. αἰφνιδίον καὶ ἀπ. ἀμ. Ced. ⁵⁸⁹ καὶ μ. Ced. ⁵⁹⁰ ἀποδυσπετοῦντος? ⁵⁹¹ Καὶ ὁ ἀληθῆς Ced. Ὁ δ. ἀλθ. cod.

τὴν ἐλεημοσύνην ἐκαίτην, ἀλλ' οὗτός ἐστι· καὶ παρῆξ σοι τὰς ἑλίτρας. » Ὁ δὲ ταλαιπωρὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος συνθέμενος τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθὼν, τὸ χρυσίον ἐν χερσὶ λαβὼν καὶ τὸ συμφωνηθὲν λαλήσας, ἐν τῷ ἐξέρχεται αὐτὸν τὴν πύλην τῆς ἐκκλησίας πεσὼν ἀπέθανεν. Πάντων οὖν τῶν εὐρεθέντων τὸν δίκαιον Κριτὴν καὶ ἀπραλόγιστον Θεὸν ὑμολογησάντων, τῶν δὲ κληρικῶν προτροπομένων τὸν κύριον τῶν νομισμάτων λαβεῖν τὰ ἴδια, οὗ κατεδέξατο εἰπών· (Μὴ μοι γένοιτο τοῦτο κἀν εἰς ἔνοιαν ἔλθειν· ἐξότε γὰρ δέδωκα αὐτὰ κατ' ὄνομα δῶρα τῷ Κυρίῳ, αὐτοῦ εἰσι καὶ εἰς τὰ ἄνω βραβεία ἐγράφη, καὶ οὐκ ἔχω αὐτῶν ἐξουσίαν· ὅπερ Ἀνανίας 573 καὶ Σαπφῆρα ἀγνοήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἀφιερωθέντων τῷ Κυρίῳ πάλιν ὡς ἐξ οικειῶν λαβόντες, αἰφνίδιον θανάτῳ ὡσπερ καὶ οὗτος ὑπέστησαν)· « Θεὸς γὰρ οὐ μωκτηρίζεται. » — (Οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα μεγάλως ὠφελήθησαν, κατανοήσαντες τοῦ ἀνδρὸς τὸ σταθερὸν καὶ βέβαιον καὶ τὸ πρὸς τὴν πίστιν ἀσάλευτον. Ἐκρήθησαν οὖν αἱ ἑλίτραι δοθῆναι πτωχοῖς. Εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος (147^b) ὅτι περ πάν ὅπερ ἐπαγγελήματα τῷ Θεῷ, οὐκέτι λοιπὸν ἡμῶν ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ· διὸ τοίνυν ἐκ τούτων ὑποσφύμενοι, οὐχ ὡς τὰ ἑαυτῶν ἐσμέν λαμβάνοντες, ἀλλ' ὡς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἱεροσουλῶντες κριθήσμεθα· ἐπὶ μικρῷ γὰρ καὶ μέλζονι πταίσματι ἢ καράδασις κρινεται· καὶ γοῦν οἱ προπάτορες ξύλου γούσι θανάτῳ καὶ φθορᾷ κατεδικάσθησαν καὶ ὁ ἐν Σαββάτῳ ξύλα συλλέξας λιθοβοληθήσεται. Ἡ δὲ ἐπαγγελία οὐ μέχρι μόνον χρημάτων, ἀλλὰ μέχρι καὶ λόγου φθάνει καὶ προαιρέσεως (ἀμέλει· τὸ μέγα καὶ θεῖον ὄντως μυστήριον ἡμῶν οὐκ ἐπὶ κηρύμασιν ἔχει τὴν κατὰ Θεὸν πίστιν καὶ ὑπόσχεσιν, ἀλλ' ἐπὶ προαιρέσει τελείῃ καὶ τῇ κατὰ Θεὸν πίστει. Πάντες γὰρ ἐπηγγειλάμεθα καὶ πάντες ἐπαγγελίας ἐσμέν ὑπεύθυνοι). Ἀνάγκη τοίνυν ἀποδιδόναι τὴν μὲν παρθένον τὴν παρθενίαν ὅποσαν ἐπηγγεῖλατο, τὸν δὲ ἐγκρατῆ τὴν ἐγκράτειαν, τοὺς δὲ ἐν γάμῳ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους τιμὴν τε καὶ ἀγάπην· καὶ τέλος πάντας τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρείαν.

ΣΛ'. Παρ' τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ φιλοσόφου".

« Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τι τοιοῦτον. Ἐπίσκοπός τις εὐλαβὴς πάνυ, κλησίον ἔχων τινὰ φιλόσοφον Εὐάγριον καλούμενον, ἑταῖρον αὐτοῦ γενόμενον ἐν τοῖς παιδευτηρίοις, Ἐλλῆνα δὲ τὴν

mosynam, sed ille; et tibi triginta libras praestabo. » Ille vero miserabilis homo, hoc convento in ecclesiam abiit, aurum in manibus sumpsit, et juxta quod dictum fuerat, locutus est; sed inde egrediens ad ipsam templi portam mortuus concidit. Omnibus qui adierant justum Judicem et infatigabilem Deum laudantibus, clericisque numismatum dominum invitantibus ut quod suum erat assumeret, ille non acquievit dicens: « Absit ut hoc etiam in mentem meam veniat. Ubi enim dedi haec, in nomine meo, dona Domino, ipsius sunt et in supernos thesauros inscripta; et ego non jam illorum habeo facultatem: quod Ananias et Sapphira ignorantes et ex consecratis Deo rursum tanquam ex suis accipientes, subito mortui sicut et iste traditi sunt. » Deus enim non irridetur. » Qui vero talia audierunt, magnam exinde perciperunt utilitatem, reputantes viri justitiam constantiamque ac in fide firmitatem. Judicatum est ergo triginta libras dari pauperibus. Merito igitur dixit magnus Athanasius omne quodcumque promissum Deo non jam esse nostrum, sed Dei bonum. Ideoque ex talibus subtrahentes non qua in nostra capientes sumus, sed quasi quae Dei sunt sacrilege subripietes judicabimur: de minore enim sicut de majore transgressio judicatur; ideoque protoplasti ob lignum gustatum morte ac perditione damnati sunt, et qui Sabbato ligna collegerat lapidatus est. Promissio vero non tantum divitias, sed et sermonem et intentionem attingit. Sane magnum et vere divinum mysterium nostrum non habet super divitiis divinam fidem et promissionem, sed super voluntate perfecta et divina fide. Omnes enim polliciti sumus et omnes pollicitationi sumus, obnoxii. Necessae igitur est virginem reddere virginitatem quam vovit, continentem autem continentiam, conjugatos vero moderantiam et reverentiam ad invicem ac dilectionem, denique omnes ad Deum fidem ac pietatem, justitiamque et fortitudinem.

CCXXX. De episcopo et philosopho.

Alexandriae porro hujusmodi res accidit. Episcopus quidam valde pius vicinum habebat quendam philosophum, Evagrium nomine, quem a pueritia socium habuerat, quique religione gen-

Variæ lectiones et notæ.

« καὶ τὸν λόγον εἰπὼν ἐν cod. « ἄ. π. παρὰ τὴν π. τῆς ε. ἀπ. Τῶν κλ. δὲ ἐκπλαγέντων καὶ π. τῶν ε. προστρέποντο τὸν Κύριον τῶν ν. λ. ἀ. Ὁ δὲ οὐκ ἐπέστη, ἀλλὰ τοῖς πτωχοῖς πάντα διένειμεν εἰπὼν ὁ Θεὸς οὐ μ. ἢ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαγγελία οὐ μόνον ἀκρι χρημάτων, ἀλλὰ καὶ μέχρι λόγου φθάνει. κ. τ. λ. « προτροπομένων om. M. 1. et Lips. « ἴδια οὐδὲ παρητήσατο καὶ εἶπε· Μὴ μοι γ. τ. κἀν εἰς ε. λαβεῖν. M. 1. et Lips. « γὰρ ὄνομασα ταῦτα δ. Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτοῦ M. 1. et Lips. « καὶ ὄνομα cod. « ἐγράφησαν εἰ οἱ. αὐτῶν M. 1. et Lips. « τῷ om. iidem. « αἰφνίδιον θάνατον iidem. « Gal. vi, 7. « τὸ? om. iidem. « ἔλεγε καὶ ὁ iidem. « Locutus, ut videtur, incedimus. « ὅτι κἀν ὅπερ iidem. « Διὸ τοίνυν ἐάν ἐκ τούτων ὑποσφύμεν οὐχ iidem. « λαβόντες ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ Θεοῦ iidem. « λιθοβοληθήσεται iidem. « καὶ μέχρι τοῦ λόγου φ. καὶ πρ. iidem. — οὐδὲ γὰρ εἰ τίς ἐστὶ πίνης, οὗτος καὶ προαιρέσεως ἐστέρηται. Ἀμέλει iidem. « ἀποδιδόναι καὶ ἀνδρείαν? iidem. « Εὐαγρίου τοῦ φ. M. 2. π. ἐλεημοσύνης P. 170^b. « τοῦ τὰς ἑλίτρας δόντος ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ χάρτου cod. « Ced. 673, 18-674, 11: Καὶ ἐν Ἀλ. δὲ ἐγ. τ. τ. « καὶ om. M. 1. et Lips. « λη. cod. « μὲν add. Ced.

tillis erat. Hunc cum episcopus ex idololatria ad fidem Christi convertere vellet, constanter hortabatur cum et cum illo disputabat. Ille vero, cum non acquiesceret, sed potius ægre valde ferret, ad episcopum quadam die dixisse fertur : « Certe, domine episcope, super omnibus, hoc quod vos Christiani dicitis, mihi displicet, scilicet futuram esse mundi consummationem corporumque resurrectionem, et pro acta vita cuique mercedem redditum iri; et qui miseretur pauperis Deo sœnerari, et centuplum cum æterna vita recepturum, quæ omnia irrisiones et fabulæ mihi videntur. » Et postquam episcopus affirmasset nullum mendacium nullamque irrisionem in Christianorum dogmatibus esse, discessit Evagrius, multam cum semetipso disceptationem habens. Aliquanto autem post tempore, Deo episcopi doctrinæ cooperante, philosophus credidit ac baptizatus est, statimque oblatis episcopo trecentis auri libris, erat enim dives valde, dixit : « Accipe hæc, episcope, ac pauperibus distribuens, fac mihi scriptum, ac autographum, quod hæc a Deo recepturus sim. » Episcopus autem, his libenter acceptis et scripto facto, cuncta pauperibus distribuit. Postquam igitur aliquandiu supervixisset in pietate virtuteque magna philosophus, natis suis moriens præcepit ut in manu sua charta poneretur et sic sepeliretur. Hoc factum, tertia post die philosophus in somnis apparuit episcopo dicens : « Veni ad tumulum meum, episcope, sumneque tuam, syngropham. Redditum est enim mihi debiti centuplum neque habeo quod a te exigam: attamen ad plenam securitatem tuam scriptum manu mea subscripsi. » Cum episcopus ignoraret syngropham cum ipso philosopho tumultatam fuisse, prius philosophi illos arcessit, et postquam hæc cognovit, ad tumulum cum clericis urbis egreditur. Illo autem aperto, inveniunt philosophum sedentem manumque cum scripto protendentem. Clericis vero chartam sumere volentibus, nemo potuit eam ex illius manu detrabere, dum episcopus manum admovisset. Et statim reddito scripto, rursus recubuit. Aperto autem scripto, episcopus invenit recens manu philosophi scriptum : « Ego Evagrius philosophus tibi, sanctissimo episcopo in Domino, salutem. Scito, Pater, me centuplum debiti recepisse neque eo nomine habere quod abs te exigam. » Hoc audito cum omnes vehementer attoniti aliquandiu clamassent : Miserere Domine, et : « Gloria Deo nostro, Domino Jesu Christo, » et postea episcopus

Α ὀρθοσκελῶν, ὃν δὲ ἐπίσκοπος μεταθεῖναι βουλευμένος [ἐκ τῆς ἰδωλομανίας] πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ συνεχῶς προσεκαλεῖτο καὶ διαλέγετο. 574 Τοῦ δὲ μὴ πειθωμένου, ἀλλὰ καὶ σφόδρα δυσχερῶντος, εἰπεῖν λέγεται ἐν μιᾷ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον· « Ὅντως, κύριε ἐπίσκοπε, μετὰ πάντων, καὶ τοῦτό μοι ἀπαρέσκει, ὃ λέγετε οἱ Χριστιανοί, ὅτι συντέλεια τοῦ κόσμου γίνεται, καὶ τῶν σωμάτων ἀνάστασις, καὶ ἀναπαύσεις τῶν βεθιωμένων, καὶ ὁ ἐλεῶν πτωχῶν δανειζοῖ Θεῷ καὶ ἑκατονταπλασίονα μετὰ ζωῆς αἰωνίου ἀπολήφεται » (ἰπερᾶπαντά μοι χλεύη καὶ μύθος τὰ λεγόμενα φαίνεται). Καὶ τοῦ ἐπισκόπου διαβεβαιουμένου μὴδὲν ψεύδος ἢ χλεύην ἐν τοῖς Χριστιανῶν δόγμασιν εἶναι, ἀνεχώρει Εὐάγριος, πολλὴν συζήτησιν ἐν ἑαυτῷ ἔχων. Β Μετὰ δὲ τινὰ χρόνον, Θεοῦ συνεργούντος τῇ τοῦ ἐπισκόπου διδασκαλίᾳ, πιστεύσας ὁ φιλόσοφος· ἐβαπτίσθη, ὃς αὐτίκα παρασχὼν τῷ ἐπισκόπῳ χρυσίου λίτρας τ' — ἦν γὰρ πλούσιος· σφόδρα — λέγει· « Δέξαι ταῦτα, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ διαδοῦς πτωχοῖς κοίτησόν μοι (ἐγγυρῶν) ἰδιοχειρον, ὅτι λήψομαι αὐτὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ. » Τοῦ δὲ ἐπισκόπου δεξάμενον προθύμως καὶ τὸ γράμμα ποιήσαντος, διένειμε πάντα τοῖς πένησιν. Ἐπιζήσας οὖν χρόνον τινὰ ὁ φιλόσοφος ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ μεγάλη, παρήγγειλε τοῖς τέκνοις αὐτοῦ· τελευτῶν ἐνθεῖναι τὴν χάρτην τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ οὕτως ταφῆναι. Καὶ τούτου γενομένου, μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐπιφαίνεται κατ' ἐνερὸς ὁ φιλόσοφος τῷ ἐπισκόπῳ λέγων· « Ἐλθέεις τὸν τάφον μου, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ λάβε τὸ ἰδιοχειρόν σου· ἀπέλαβον γὰρ τὸ χρέος ἑκατονταπλασίον καὶ οὐδένα λόγον ἔχω πρὸς σέ· ἀλλὰ πρὸς τείλειαν σου πληρωφορίαν καὶ ἰδιοχειρον ἐν αὐτῇ καθυπέγραψα. » Τοῦ δὲ ἐπισκόπου (ἀγνωσῶντος, ὅτι συνετάφη αὐτῷ φιλόσοφος τὸ ἰδιοχειρον), πρῶτ' μεταστέλλεται τοὺς υἱοὺς τοῦ φιλοσόφου. Καὶ τοῦτο μαθὼν ἀπέρχεται εἰς τὸν τάφον μετὰ τῶν κληρικῶν τῆς πόλεως. Καὶ τοῦτον ἀνοίξαντες εὐρίσκουσι (148) τὸν φιλόσοφον καθήμενον καὶ τὴν 575 χεῖρα μετὰ τοῦ γράμματος προτείνοντα. Τῶν δὲ κληρικῶν βουλομένων τὴν χάρτην λαβεῖν, οὐδεὶς ἴσχυεν ἀποσπᾶσαι ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἕως ἂν ἦλθεν ἡ χεῖρ σου ἐπίσκοπου. Καὶ παραχρῆμα τὸν χάρτην ἐπιδοῦς ἀπέπεσε πάλιν ὄντινα (χάρτην) ἀνοίξας ὁ ἐπίσκοπος, εὖρε νεωστὶ ἐπιγεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ φιλοσόφου οὕτως· « Ἐγὼ, Εὐάγριος· φιλόσοφος, σοί, τῷ ὀσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ ἐν Κυρίῳ χαίρειν. Ἴσθι, Πάτερ, ὡς ἔλαβον τὸ χρέος ἑκατονταπλασίον καὶ οὐδένα πρὸς σέ λόγον ἔχω. » Τούτων ἀναγνωσθέντων καὶ πάντων ἀκούσαντων τῶν γραμμάτων καταπλαγέντων, σφόδρα καὶ

Variæ lectiones et notæ.

⁹² τὴν τοῦ Χριστοῦ π. Ced. ⁹³ σφοδρῶς Ced. ⁹⁴ κύριε ὁ ἐπίσκοπε. cou. ⁹⁵ καὶ τ. μ. π. ἀπ. μοι Ced. ⁹⁶ ὅτι add. Ced. ⁹⁷ Θεῷ δ. Ced. ⁹⁸ Matth. xix, 29, M. X, 30. ⁹⁹ μετὰ ζ. ἀ. ζωῆς cod. ¹ τ. τῶν χ. ἔ. δ. ἀνεχώρησεν Ἐ. π. ἔ. σ. ἐν ἔ. Ced. ² Τοῦ δ. ταῦτα δ. Ced. ³ δι. δόθη παρ' αὐτοῦ τοῖς κ. π. ⁴ χρόνος τινάς Ced. ⁵ ἀρεταῖς μεγάλαις Ced. ⁶ ἑαυτοῦ τ. Ced. ⁷ ἐν add. Ced. ⁸ γιν. cod. ⁹ ἔ. λ. Ced. ¹⁰ πλ. σου ἰδιοχειρῶς Ced. ¹¹ μεταστελλομένου. ¹² καὶ μαθόντος παρ' αὐτῶν ὡς α. ἀ. τ. ἰ. ἀπ. μ. τῶν κλ. τῆς π. καὶ ἀν. τῶν τ. ἔ. Ced. ¹³ πειρωμένων λ. τῶν χ. οὐδενὶ τούτων ἔδωκεν τοῦ δὲ ἐπ. τὴν χεῖρα ἀπλώσαντας, π. τὴν χ. ἐπ. ἀν. π. ὄντινα ἀν. ἐπὶ πάντων ἔ. υ. ὑπογ. Ced. ¹⁴ ἀπέπεσε cod. ¹⁵ ἔ. περὶ τούτου. Πάντων οὖν τῶν ἀκ. ¹⁶ γεγραμμένων cod. ¹⁷ καταπλαγέντες; — κράζαντες; cod.

ἐπὶ ὕρην Ικανην κραζάντων ¹⁸ τὸ « Κύριε, ἐλέησον » A autographum in gazophylacio reponi mandavit. (καὶ τὸ « Δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ »), ἐκέλευσεν ὁ ἐπίσκοπος τὸ ¹⁹ ἰδιόχειρον ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τηρεῖσθαι.

ΣΛΑ'. *Peri στρατιώτου τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς γεωργὸν γυναῖκα* ²⁰.

²¹ Καὶ ἐν Καρθαγένῃ ²² τῆς Ἀφρικῆς ὑπῆρχέ τις στρατιώτης ἄσματος λαν, ὃς ἐκ λοιμικῆς νόσου τῆς πόλεως διαφθειρόμενος ²³, ἐλθὼν εἰς κατάνυξιν, καταλείψας τὴν ²⁴ πόλιν, ἰδίασε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐν προαστείῳ, ἐν ᾧ πάλιν ἐκ δαιμονικῆς ²⁵ ἐνεργείας, ἔπεσεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ γεωργοῦ ²⁶. Οὗτος ἀφνω τελευτήσας θάπτεται πλησίον τοῦ προαστείου ἐν μοναστηρίῳ. Τῇ ²⁷ δὲ ἐπαύριον, τῶν μοναχῶν ψαλλόντων τὴν γ' ὕρην, φωνὴ γέγονεν ἐκ βάθους τοῦ τάφου · « Ἐλέησατε, » λέγουσα, « δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, ἐλέησατε. » Οἱ δὲ τὸν τάφον εὐθέως ²⁸ ἀνοίξαντες εὗρον τὸν στρατιώτην καθεζόμενον καὶ κράζοντα, καὶ θάπτον ἐξαγαγόντες ²⁹ αὐτὸν καὶ τὰ δεσμὰ διαλύσαντες, ἠρώτησαν τὴν αἰτίαν τοῦ τοιούτου θαύματος. Ὁ δὲ παρακαλέσας ³⁰ αὐτούς **576** ἀπενεγκεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ Θαλάσσιον τὸν ³¹ ἐπίσκοπον ³². Παρακαλέσας αὐτὸν λέγει · « Διήγησον ἡμῖν τί τὸ συμβάν εἰς σέ, ἀδελφε, ὅπως καὶ ἡμεῖς δοξάσωμεν τὸν Θεόν. » Ὁ δὲ διηγῆσατο αὐτῷ πάντα μετὰ πολλῶν δακρύων, λέγων ³³ · « Ἐγὼ ὁ ταπεινός, καὶ ἄθλιος ³⁴ καὶ ταλαίπωρος, ὦδε ³⁵, Πάτερ, ἐν ἁμαρτίᾳ ³⁶ τελευτῶν θεώρουσιν τινὰς Αἰθίοπας ἐστῶτας πλησίον μου, ὧν καὶ αὕτη ³⁷ ἡ θεωρία μόνη χαλεπωτέρα πάσης ³⁸ ὑπάρχει· κολάσεως, οὐστίνας ὀρῶν ³⁹, ἡ ἁμαρτωλὸς μου ψυχὴ ταρατταται πρὸς ἐαυτὴν καὶ συστέλλεται. Παρασταμένων ⁴⁰ δὲ μοι τῶν τοιούτων φοβερῶν Αἰθίοπων, θεωρῶ ⁴¹ νεανίσκουσ δύο λευχειμονοῦντας εὐειδεῖς ἄγαν, οἷτινες τὴν ψυχὴν μου παραλαβόντες καὶ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτίκα πρὸς οὐρανὸν ἀνυψούμενοι, εὐρίσκομεν ⁴² τελώνια φυλάττοντα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὴν ἄνοδον καὶ κωλύοντα τὰς ἀνερχομένας ψυχὰς, καὶ λογοθετοῦντα καθ' ἕκαστον τελώνιον ⁴³ τὴν οικεῖαν ἁμαρτίαν, τὸ μὲν γὰρ τοῦ ψεύδους, τὸ δὲ τοῦ φθόνου, τὸ δὲ τῆς λοιδορίας· καὶ ἀπλῶς οὕτως ⁴⁴ καθ' ἕξῃς ἕκαστον πάθος ἰδίου· ἔχει τελωνάρχας καὶ δικολόγους ⁴⁵, ὅφ' ὧν κρατούμενος ἐθεώρουσιν τοὺς ὀδηγοῦντάς με ⁴⁶ νεανίσκουσ βαστάζοντα· ὡς ἐν βαλιαντίῳ τινὶ τὰς καλάς μου πράξεις, ἀφ' οὗ λαμβάνοντες καὶ ἀντισταθμίζοντες ⁴⁷ τοῖς πονηροῖς ἔργοις μου, οἷς προσέφερον ἀκριβολογοῦντες οἱ πονη-

CCXXXI. *De milite qui in agricolæ uxorem incidit.*

Erat Carthagine in Africa quidam miles solutus valde, qui ex pestifero urbis morbo correptus, ad resipiscentiam rediens, urbe relicta, separatim in suburbio cum uxore sua vixit; sed ibi rursum, ex diabolico impulsu, in agricolæ uxorem incidit. Hic subito defunctus prope suburbium in monasterio sepelitur. Postridie vero, monachis tertiam horam psallentibus, vox ex imo sepulcro facta est, dicens: « Miseremini, servi Dei, miseremini. » Qui statim aperto sepulcro, invenerunt militem sedentem et clamantem; et cito educentes cum et vincula solventes, huius prodigii causam interrogaverunt. Hic autem rogavit eos ut ipsum ducerent ad servum Dei Thalsium episcopum. Qui exhortans eum ait: « Narra nobis quid venerit tibi, frater, ut nos quoque Deum glorificemus. » Iste vero cum multis lacrymis narravit ei omnia dicens: « Ego vilis et miser et infelix, hic, pater, in peccato defunctus, quosdam videbam stantes juxta me Æthiopes, quorum ipse visus omni poena molestior erat: hos videns peccatrix anima mea turbatur apud semetipsam et constringitur. Astantibus autem mihi his tremendis Æthiopibus, duos conspicio juvenes vestibus albis indutos et aspectu valde decoros, qui animam meam suscipiunt et a terra statim ad cœlum elevant. Invenimus autem telonia multa cum omni cura viam custodientia prohibentiaque ascendentes animas, et rationem ad unumquodque telonium de speciali culpa requirentem, nunc quidem de mendacio, nunc de cæde, nunc vero de injuria, et, uno verbo, sic ex ordine, quæque passio proprios habet exactores et iudices, a quibus detentus videbam ducentes me juvenes tanquam in crumena ferentes bonos meos actus, unde sumentes eos opponebant malis operibus meis, quæ afferebant multa cum sedulitate perversi ponderatores et aeris viæ custodes, et ita vix absolvebamur. Consumptis autem omnibus bonis operibus meis, ad cœli januam pervenimus, ubi fornicationis est telonium. Illic a nigris illis

Variae lectiones et notæ.

¹⁸ ἐπὶ πολὺ χρ. Ced. ¹⁹ τοῦ φιλοσόφου add. Ced.—τ. ἐν τῷ σκ. Ced. ²⁰ Rubrica M. 2, π. πορνεύσαντος τὴν γυν. γ. Par. 1706; huius rubricæ loco cod. in margine a prima manu habet: Ἀνάγνωθι· πικελῶς καὶ ὠφελήθησθι μεγάλως ἀπερ χρηζεις ψυχικῆς ὠφελείας. ²¹ Glyc. 513, 11-20. ²² Καὶ ἐν K. δὲ τῆ πόλει τῆς M. 1 et Lips. ²³ διαφθειρομένης iidem. ²⁴ καὶ τὴν π. κατ I. iidem. ²⁵ ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας παραπεσὼν εἰς iidem. ²⁶ γ. τινός? ²⁷ Τῇ cod. Τῇ οὖν ἐπαύριον M. 1 et Lips. ²⁸ τάφον τοῦτον εὐθύς ἀν. L. ²⁹ καὶ θάπτον ἀναγκύσαντες καὶ τὰ L. ³⁰ παρεκάλεσεν? ³¹ ἐπίσκοπον, τοῦτον ἐκείνοι προσέφεραν κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον εἰς τὸν ἐπίσκοπον. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος εἶπεν αὐτῷ· Διήγησαι μοι πάντα ὅπως καγὼ τὸν Θεὸν δοξάσω L. ³² ὁ δὲ? ³³ λέγων οὕτως· ἐγὼ L. ³⁴ καὶ ἄθλιος oim. L. ³⁵ ὦ πάτερ eodd., ὦπερ. ³⁶ ἁμαρτίας L. ³⁷ αὕτη μόνη, ἡ θ. L. ³⁸ πάσης ἀνάγκης καὶ κακῆς ὑπάρχει L. ³⁹ ὀρῶσα ἡ ἀμαρτωλὴ L. ⁴⁰ παρασταμένων L. ⁴¹ θεωρῶν L. δύο λευστημ. cod. καὶ i. ἄγαν L. ⁴² ἀνιπτάμενοι καὶ ἀναερόμενοι εὐρισκόν τ. φ. L. ⁴³ τελώνι cod. ⁴⁴ οὕτως — ἰδίους τελωνῶν· ἔχει L. ⁴⁵ διακόλους L. ⁴⁶ με oim. L. ⁴⁷ ἀνιστ. τούτους τοῖς L.

Æthiopicus retineor et illi cunctam afferunt fornicationem meam, et omnem carnalem culpam, quam a decimo ætatis meæ anno miser operatus sum. Excusationem vero pro me juvenibus illis allegantibus et dicentibus me poenitentia cunctorum peccatorum in urbe commissorum veniam obtinuisse, « Verum, inquit funesti criminatores, post poenitentiam rursus in adulterium extra urbem lapsus est, et ita interiit. » Quod cum audiissent angeli, discesserunt, inexcusabilem me relinquentes, quasi jam nullum opus bonum habentem. Et rapientes me Æthiopes illi, cum verberibus me in terram reduxerunt. Et descendi per vias arctas ac tenebrosas, testidissimas atque horrendissimas usque ad speluncas subterraneas et carceres inferni, ubi peccatorum animæ concluduntur in terram tenebrosam et horribilem, in terram caliginis æternæ, ubi jam non lumen nec vitam mortalium videre est, sicut scriptum est, sed adest lamentatio et afflictio æterna et inconsolabilis et gemitus inextinguibilis. Unusquisque enim eorum qui illic sunt suos pravos actus recordans et reputans quamnam justificationem justo judici afferat, et quomodo poenam sempiternam sustinere possit, terribiliter conscientia prætorquetur, et insuper, considerans a Deo separationem necnon a gloria sanctorum ejus, et cum diabolo punitionem dæmonum interminabilem et insolabilem, tristatur et gemiscit. Cum quibus ego conclusus et lacrymabundus video duos juvenes illos venientes ibi rursus et illos rogo ut ex illa tremenda custodia supplicioque educant me, ut poenitentiam agam : qui dicunt ad me : « Frustra rogas : nemo egreditur illinc usque ad communem resurrectionem. » Orationi tamen insto clamans : « Misere mihi; non enim sciebam ista mihi fore ventura ; ideoque vere jam ex tunc me poenitet, et si ad vitam in terram rursus redeam, utilitati multorum ero. » Et ad miserationem adducti angeli me reducant ad corpus : videoque naturam animæ meæ propriam tanquam margaritam fulgentem, corpus autem turpe tetrumque, unde cum ægre ferrem ac dicerem me non posse intrare in illud propter sæditatem ejus et caliginem, nuntiati sunt mihi dicentes : « Nisi intraveris, reducemus te in illam punitionem : intra igitur, ut et ipse salvus fias et aliorum utilitati inservias, sicut Domino placuit. » Tunc visus sum tanquam per os ingrediens et corpus, suscitans clamare cœpi : « Misere mihi. » Omnibus autem magnam percipientibus utilitatem, magisque de hac terribili narratione perterritis, unusquisque sua lugebat

A ρολ ζυγοστάται και τῆς ἀεροπορίας ὀδοστάται, μάλισ ἀπελυόμεθα· ἐκδραπηθέντων δὲ⁶⁰ πάντων τῶν ἀγαθῶν μου ἔργων και πρὸς τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ φθάσαντες ἐν ἧ τὸ τελώνιον τῆς πορείας ἦν, συσχεθεὶς ὑπὸ τῶν ζοφερῶν ἐκείνων Αἰθίοπων, προσέφερον πᾶσάν μου πορνείαν (148 b) και σωματικὴν ἀμαρτίαν, ἣν ἀπὸ δεκαετοῦς χρόνου τῆς ἡλικίας μου⁶¹ διεπραξάμην ὁ ἄθλιος. Ἄπολογουμένους δὲ τῶν νεανίσκων ἐκείνων ὑπὲρ ἐμοῦ και λεγόντων, ὅτι τὰ ἐν τῇ πόλει ἀμαρτήματα συγκεχώρημαι⁶² μετανοήσας· « Ἀλλὰ, » φασίν⁶³ οἱ δεινοὶ κατήγοροι, « μετανοήσας ἔπεσε πάλιν⁶⁴ εἰς μοιχείαν ἐξω τῆς πόλεως και οὕτως ἀπέθανεν », ἔπερ ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀνεχώρησαν ἔασαντές με⁶⁵ ἀναπόλογοτον ὡς μηδὲν ἔργον ἀγαθὸν ἔχοντα. Καὶ ἀρπάζαντές με οἱ Αἰθίοπες ἐκείνοι, τύπτοντές⁶⁶ με κατήγαγον με εἰς τὴν γῆν αὐθις. **577** Καὶ⁶⁷ κατήλθον διὰ τινων στενωπῶν και σκοτεινῶν⁶⁸, δυσωδεστάτων πάνυ και φρικωδεστάτων καταδύσων μέχρι τῶν καταχθονίων ἐν τοῖς δεσμητηρίοις τοῦ ἔδου, ἐνθα εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀμαρτωλῶν ἀποκεκλεισμέναι εἰς γῆν σκοτεινὴν και φοβεράν⁶⁹, εἰς γῆν σκότους αἰώνιου, οὗ οὐκέτι⁷⁰ φέγγος οὐδὲ ὄρθρ βροτῶν ζῶν, ὡς γέγραπται, ἀλλ' ὀδύνη και θλίψις αἰώνιος και ἀπαραμύθητος και στεναγμὸς ἀσίγητος· ἕκαστος γὰρ τῶν ἐκεῖσε μνημονεύων τὰς πονηρὰς αὐτοῦ πράξεις και ἐννοῶν πῶς ἀπολογήσεται τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ, και πῶς τὴν ἀπέραντον κόλασιν ὑποστήσεται⁷¹, δεινῶς τῷ συνειδῶτι προβασανίζεται και πρὸς τοῦτο ἀναλογιζόμενος τὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρισμὸν και τῆς δόξης τῶν ἀγίων αὐτοῦ και τὴν μετὰ τοῦ διαβόλου⁷² καταδίκην και τῶν δαιμόνων ἄπαυστον και ἀπαρηγόρητον, λυπεῖται και στενάζει. Μεθ' ὧν γέ τοι κἀγὼ συγκατακλεισθεῖς και πενθῶν ὄρω τὸς δύο νεανίσκους ἐκείνους ἐλθόντας ἐκεῖσε πάλιν, οὓς⁷³ παρακαλέσας ἐξαγαγεῖν τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φυλακῆς τε και ἀνάγκης ὅπως μετανοήσω, οἱ⁷⁴ και φασιν πρὸς με· « Μάτην παρακαλεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἐξέρχεται τῶν ἐνταῦθα μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως. » Ἐπιμένοντος δὲ μου⁷⁵ τῇ δεήσει και βοῶντος· « Ἐλέησάτε με· οὐ γὰρ ἤθελον, ὅτι ταῦτά μοι συμβήσεται και διὰ τούτο γνησίως⁷⁶ ἀπὸ τοῦ νῦν μετανοῶ και γενήσομαι πρὸς ὠφέλειαν πολλῶν, εἰ πρὸς τὴν ἐπι γῆς ζῶν αὐθις ἐπανήξω⁷⁷. » Καὶ δυσωπηθέντες οἱ ἄγγελοι ἀγροσεὶ με πρὸς τὸ σῶμα και τὴν μου⁷⁸ ἰδιαν φύσιν τῆς ψυχῆς ἔβλεπον ὡσπερ μαργαρίτην ἀστράπτουσαν, τὸ δὲ σῶμα δυσῶδες και ἡμαυρωμένον, ὅθεν δυσχεραίνοντός μου και λέγοντος μὴ δύνασθαι⁷⁹ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ διὰ τὴν ζόφωσιν αὐτοῦ και τὴν δυσωδίαν⁸⁰, οἱ δὲ προσηπείλησάν μοι λέγοντες· « Εἰ μὴ εἰσέλθῃς, πάλιν⁸¹ ἀπάγομέν σε εἰς ἐκείνην τὴν καταδίκην·

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ δὲ μου πάντων, sed om. μου inter ἀγαθῶν et ἔργων L. ⁶¹ μου om. L. ⁶² συγκεχώρητ. cod. ⁶³ φῆ eod. ⁶⁴ πάλιν om. L. ⁶⁵ ἀφέντες με ἀναπόλογοτον και μὴ L. ⁶⁶ και τύπτοντές με κατήγαγον εἰς L. ⁶⁷ Καὶ ταύτης διασκεδαθείσης κατήλθον L. ⁶⁸ και σκοτεινῶν και δυσωδεστάτων L. ⁶⁹ σκ. και γνοφερὰν L. ⁷⁰ οὗ οὐκ ἔστι φέγγος L. ⁷¹ ὑποστήσεται L. ⁷² διαβόλου και τῶν δαιμόνων καταδίκην ἄπαυστα και ἀπαρηγόρητα L. ⁷³ οὓς δυσωπήσας ἐξ. με τῆς φυλ. φοβ. ἐκείνης τε και L. ⁷⁴ οἱ om. L. ⁷⁵ Ἐπ. δὲ τῇ παρακλήσει και λέγοντος· ἐλ. L. ⁷⁶ γνησίως μετανοήσω L. ⁷⁷ ἐπανόξω L. ⁷⁸ μὲν om. L. ⁷⁹ δύνασθαι om. L. ⁸⁰ και τὴν δυσωδίαν om. L. ⁸¹ πάλιν ὑποστρέφωμέν σε εἰς τὴν κ. οὐκ οὐκ εἰσέλθῃ L.

οὐκοῦν εἰσελθῆς, ἵνα καὶ αὐτὸς σωθῆς καὶ ἄλλους ὠφελήσῃς, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν. » Τότε ⁷⁰ εἶδον ὡς διὰ τοῦ στόματος εἰσελθῶν καὶ τὸ σῶμα διαναστήσας ἠρξάμην ⁷¹ κρᾶζειν· « Ἐλεήσατέ με. » Πάντων δὲ ὠφεληθέντων λίαν καὶ μᾶλλον φοβηθέντων ἐπὶ τῇ φοβερᾷ ταύτῃ διηγήσει, ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ ἐύρηνει πλημμυλῆματα· τὸν δὲ ἀνθρώπον βλέποντες κατασκευασμένον καὶ πολυδακρυον παρεκάλουν γέυσασθαι τροφῆς. Ὁ δὲ παντελῶς οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, διήρχετο τὰς ἐκκλησίας **578** καὶ λίπτων ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐδῶα μετὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς καὶ θακρῶν πολλῶν· « Οὐαί, οὐαί τοῖς ἁμαρτάνουσι! ⁷² ἁμετανόησας! ποία φοβερὰ κόλασις καὶ ⁷³ ἐξέτασις ἀκριβῆς αὐτοῖς περιμένει! » Ποίησας οὖν ⁷⁴ οὕτως ⁷⁵ ἡμέρας μ' νηστεύων, καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ κηρύσσων, καὶ πολλοὺς ἀπιστρέφων πρὸς μετανοίαν, ἐτελειώθη ⁷⁶ ἐν Κυρίῳ προγνοῦς τὸν ἑαυτοῦ θάνατον πρὸ ἰβ' ἡμερῶν ⁷⁷.

ΣΑΒ'. *Peri tōn kekoimimēton diaforōn ārtiōn* ⁷⁸.

⁷⁹ Συμφωνεῖ ⁸⁰ δὲ τῷ θαύματι τούτῳ, λέγω δὴ τὸ περὶ τῆς τῶν ψυχῶν πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν ἄνοδον μετὰ τὴν ἐνθὺνδε μεταχώρησιν, καὶ ὁ θεομύστης Χρυσόστομος διεξιῶν περὶ τῶν κεκοιμημένων οὕτως· « Ταῦτα καὶ τὰ τούτων ἀποβῆσθαι προθεωροῦντες οἱ τελευτῶντες, οἱ μὲν ἐν τῇ κλίνῃ ταράσσονται φυγεῖν βουλόμενοι, μὴ δυνάμενοι δὲ, οἱ δὲ τοὺς ὀδόντας βρῦχουσι καὶ ἄλλοι τὰς σιαγῶνας κόπτουσι καὶ ἕτεροι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐλεεινῶς περιστρέφουσι καὶ τὰς χεῖρας συστέλλουσι, κατὰ μικρὸν τῆς δυνάμεως τοῦ σώματος ληγοῦσας καὶ τῆς γλώττης ⁸¹ δεινῶς φλεγομένης· ὀρώσι γὰρ τότε τοὺς μὲν θελοὺς ἀγγέλου φοβερῶς τε καὶ ὀξείως τὴν ψυχὴν ἀκαιοτοῦντας, τοὺς δὲ πονηροὺς θαύμονας παρισταμένους, καὶ λογοθετοῦντας, καὶ κατηγοροῦντας εὐτόνως, καὶ ἀρπᾶσαι πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιχειροῦντας· ἔτα καὶ τὸν κλέπτειν ⁸² αἰφνιδίως ⁸³ εἰσελθόντα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ἀποβῆσαντος ⁸⁴, πορευέται μετὰ σκυθρωπότητος πολλῆς εἰς τόπους ξένους καὶ πάμπαν ἀγνωστούς. Πολλῶν οὖν ἡμῶν ⁸⁵, ἀδελφοί, τότε δεῖ τῶν εὐχῶν ⁸⁶, πολλῶν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, πολλῆς ἡμῖν τότε χρείας τῆς τῶν ἀγγέλων βοηθείας, πολλῆς ἡμῖν τότε τῆς ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἀναβάσει χειραγωγίας καὶ συμμυχίας. Εἰ γὰρ εἰς μακρὰν χύραν καὶ ξένην πόλιν ἐνταῦθα πορευόμενοι δεόμεθα τοῦ χειραγωγῶντος καὶ ὀδηγοῦντος ⁸⁷, πάσων ἡμῖν δεῖ τῶν βοηθῶν μᾶλλον καὶ χειραγωγῶν τοῦ διασῶσαι καὶ διαπεράσαι ⁸⁸ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ τοὺς ἰσοστάτας τοῦ ἀέρος καὶ δικαιολόγους ⁸⁹, οὓς τελῶνας καὶ φορολόγους ἢ θεῖα ⁹⁰ προσαγορεύει Γραφή; Διὸ δὴ προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον ⁹¹ τοῦ Θεοῦ ἐν ἐξομολογήσει, προφθάσωμεν **579** πρὸ τοῦ φθασθῆναι ⁹², δράμωμεν πρὸ τοῦ καταληφθῆναι· ὁ γὰρ βίος βραχύς, ἡ δὲ κρίσις μακρά· τὸ δὲ τέλος ἐγγύς καὶ ὁ φόβος

peccata. Videntes vero hominem fatigatum lacrymisque perfusum, cibum gustare hortabantur: sed ille non omnino voluit acquiescere eisque valedicens visitabat ecclesias, ubi, super limina se prosternens, cum magna voce multisque lacrymis clamabat: « Væ, væ peccatoribus impenitentibus! Quam terribilis pœna severumque iudicium eos manent! » Sic igitur peregit quadraginta dies, jejunans, vigilans, clamans, multosque convertens ad pœnitentiam, et morte sua præcognita duodecim diebus ante eventum, vitam suavit in Domino.

ἐξέτασις ἀκριβῆς αὐτοῖς περιμένει! » Ποίησας οὖν καὶ κηρύσσων, καὶ πολλοὺς ἀπιστρέφων πρὸς μετανοίαν πρὸ ἰβ' ἡμερῶν ⁷⁷.

CCXXXII. *De variis qui obdormierunt sanctis.*

Consonat huic prodigio, istud dico quod attinet ad animas, post suum hinc discessum, ad cœlos ascendentes, et divinus Chrysostomus sic de illis qui obdormierunt disserit: « Hæc et his ineffabilia prævidentes moribundi, alii agitantur in lecto fugere volentes et non valentes, alii dentibus fremunt, alii maxillas cœdunt, alii oculos miserabiliter circumvertunt et manus contrahunt, paulatim viribus corporis cedentibus et lingua terribiliter usta. Tum enim vident divinos angelos trepide seduloque animam deposcentes, malos autem dæmones astantes, rationem repetentes, criminari conantes et illam ad se rapere tentantes; deinde furem subito advenientem, corpusque eructans animam, quæ cum mœrore multo ad loca extranea prorsusque ignota progreditur. Multis igitur nobis, fratres, multo angelorum auxilio, multo in hac aeris ascensione ductu ac defensione. Si enim in longinquam regionem et extraneam urbem hic proficiscentes, ductore rectoreque egemus, quanto magis nobis opus est defensoribus atque ductoribus, ut salvi pertranseamus aeris principatus ac potestates ac viæ custodes, quos telonarios et exactores vocat divina Scriptura? Ideo præoccupemus faciem Dei in confessione; præoccupemus, ne prævertamur; curramus antequam corripiamur. Vita enim brevis, longum autem iudicium; finis vero prope est, metusque multus, ac miserator nullus. Cogita enim quomodo sint animæ eo quod timorem ac mandata Dei contempserint, paululum expostulantes requiem et non obtinentes; sed in terræ subterraneis ignaviam, delicias, fornicationes cæteraque præva opera dolentes, frustra pœnitentiam de malis quæ sece-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁰ Καὶ τ. ε. ὡς διὰ τοῦ στ. ἑαυτὸν εἰσελθόντα L. ⁷¹ ἢ λέγειν ἐλ. Π. ἢ λ. ὠφ. I. ⁷² ἁμαρτάνουσι ἀνόητα L. ⁷³ οὕτως om. L. ⁷⁴ ἐτελεύτησεν L. ⁷⁵ ἡμ. ἰβ' L. ⁷⁶ Rubrica M. 2, om. cod. et Par. 1706. ⁷⁷ Τοῦ Χρυσόστομου? cf. Raderi Syntagma p. 18. ⁷⁸ Συμφωνεῖται L. ⁷⁹ γλώσσης δ. φλ. ὀρώ μὲν γὰρ. τ. τοὺς θ. ἀγ. φ. τε καὶ ἀξίως L. ⁸⁰ τοῦ πλέκτου ἀ. εἰσελθόντος? ⁸¹ καίτοι κλ. αἰφνιδίον L. ⁸² ἀποβῆσαντα L. ⁸³ ἡμῖν, ἀδελφοί L. ⁸⁴ εὐχῶν, πολλῶν τῶν βοηθῶν cod. et L. π. οὖν ἢ χρ. χρ. τ. L. ⁸⁵ χειρ. καὶ βοηθοῦντος, ποίων ἢ. τότε τῶν β. μ. δὲ καὶ χ. L. ⁸⁶ καὶ περάσαι cod. et L. τὰς ἀ. καὶ ἐ. L. ⁸⁷ δικολόγους L. ⁸⁸ ἢ θ. γρ. προσαγορεύει L. ⁸⁹ τὸ πρ. τοῦ Θεοῦ ἐν ἐξ. om. f. ⁹⁰ τοῦ ξθασθῆναι: καὶ ἐρ. L.

·runt habent; et lugent inconsolabiles. Idcirco maxime felices dicimus justos et infantes qui moriuntur, quia calix mortis nobis periculosus, illis salutaris est, et quod omnibus est formidandum, ipsis desiderabile est, et quod nos hic habemus timoris principium, ipsis est principium salutis; sic fere dicentes: « Nos angeli pacis e corpore deduxerunt; nos absque mœrore et absque obice, bonos habentes viæ ductores, aeris principatus et potestates transivimus: non enim invenerunt in nobis quod quærebant aut sperabant, viderunt purum et immaculatum corpus et confusi sunt; viderunt illibatam ac lucidam animam, et erubuerunt; viderunt linguam non corruptam neque dolosam et siluerunt; transivimus et parvuduximus eos; præterivimus et cecinimus eis dicentes: « Benedictus Dominus, qui non dedit nos in prædam dentibus illorum. » — « Laqueus contritus est et nos liberati sumus. » Unde obviantes angeli exsultant, justi concurrunt, sancti gaudent et aiunt: « Bene venerunt amici Christi æternorumque bonorum hæredes. »

ἐφιμώθησαν· παρῆλθον καὶ ἠτέλεισαμεν⁹⁹ αὐτούς· εἰδήθημεν δι' αὐτῶν καὶ καταψάλομεν αὐτῶν φάσκοντες¹. « Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θῆραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν. » — « ἡ παγὶς συντετριβή, καὶ ἡμεῖς ἐβρόύσθημεν². » ὅθεν καὶ οἱ προσαπατῶντες³ ἄγγελοι ἔχαιρον⁴ (149b), δίκαιοι· κατησπίζοντο, ὅσιοι⁵ συνετέροντο λέγοντες· « Καλῶς ἦλθον οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι. »

Similiter autem et Gregorius, Theologus dictus, in epitaphio Cæsarii fratris ait: « Fidem sapientium sermonibus habeo, quod omnis anima bona Dei que amica, postquam corporis vinculis liberata, rebus terrenis eximitur, statim in conscientia visioneque ipsam manentis boni devenit, quasi quod obscurat clarificato vel deposito, nescio quid sit dicendum, mirabilem quamdam jucunditatem sentit et exsultat, libenterque vadit ad suum Dominum, præsentem vitam ut quemdam carcerem durum relinquens, et circumdatas excutiens catenas, quibus cogitationis, alæ præpediebantur, et in imaginatione quodammodo jam reservata felicitate fruitur. »

Non secus autem magnus Athanasius in Vita sancti Antonii dicit: « Cum ad horam nonam ut oraret ascendisset, seipsum mente sensit elevatum; et mirabiliter astans sese tanquam extra se positum vidit et tanquam in aera a quibusdam abductum; deinde severos quosdam ac terribiles in aere stantes ipsumque, ne præteriret, impedire volentes. Ductoribus autem propugnantibus, illi

πολύς καὶ ὁ ἐλαῶν⁹¹ οὐδαί· ἐννόησον γὰρ ὅπως εἰσὶν αἱ ψυχαὶ διότι κατεφρόνησαν τοῦ φέδου⁹² τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, μικρὰς ἀνέστας παρακαλοῦσαι τυχεῖν καὶ μὴ τυγχάνουσαι, ἀλλ' εἰς τὰ καταχθόνια τῆς γῆς θρηνοῦσαι τὰς βραθυμίας καὶ τὰς τρυφὰς καὶ τὰς πορνείας αὐτῶν καὶ τὰς λοιπὰς κακουργίας, ἀνόντα μετανοοῦσιν ἐφ' οἷς κακοῖς⁹³ διεπράξαντο καὶ πανθοῦσιν ἀπαρηγόρητοι. Διὰ τοῦτο μάλιστα μακαρίζομεν τοὺς δικαίους καὶ τοὺς νηπίους⁹⁴ ἀποθνήσκοντας, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ποτήριον τοῦ θανάτου ἐπικίνδυνον, παρ' ἐκείνοις⁹⁵ ἐστὶ σωτήριον καὶ τὸ παρὰ πᾶσι φρικτὸν, παρ' ἐκείνοις ἐπιθυμητόν· καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἔχομεν ἐκεῖθεν ἀρχὴν τιμωρίας, παρ' ἐκείνοις ἐστὶν⁹⁶ ἀρχὴ σωτηρίας· μόνον οὐχὶ λέγοντες⁹⁷. « Ἡμᾶς ἄγγελοι εἰρηνικοὶ διεχώρισαν ἐκ τοῦ σώματος· ἡμεῖς ἀλύπως καὶ ἀνεμποδίτως παρῆλθοντες τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, ἀγαθοὺς ὁδηγούς ἔχοντες· οὐ γὰρ εὗρον ἐν ἡμῖν ὅπερ⁹⁸ ἐζήτουν ἢ ἠλιπζον· εἶδον ἀμίαντον καὶ καθαρὸν τὸ σῶμα καὶ ἡσχύνθησαν· εἶδον ἀφθορον καὶ λαμπρὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνετέρησαν· εἶδον τὴν γλῶσσαν ἀσπίλον καὶ ἄδολον καὶ

(2) Καὶ μέντοι καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ ἀδελφοῦ Καισαρείου φάσκει· « Πειθῶμαι σοφῶν λόγοις, ὅτι πᾶσα ψυχὴ καλὴ τε καὶ θεοφιλὴς, ἐπειδὴν τοῦ συνδέσμου λυθῆσα σώματος, (τῶν) ἐνθὸνδε ἀπαλλαγῆ, εὐθὺς ἐν συναίσθησει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μένοντος αὐτὴν καλοῦ γίνεται¹, ἅτε τοῦ ἐπισκοτοῦντος ἀνακαθαρθέντος καὶ ἀποτεθέντος² — οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ λέγειν χρὴ — θαυμαστὰν τινὰ ἡδονὴν ἡδεταὶ καὶ ἀγάλλεται καὶ ἕως 580 χωρεῖ πρὸς τὸν ἑαυτῆς δεσπότην, ὥστε περὶ δεσμοτήριον χαλεπὸν τὸν ἐνταῦθα βίον ἀπολείπουσα καὶ τὰς περικειμένας ἀποσεισαμένη πέδας, ὑφ' ὧν τὸ τῆς διανοίας πτερόν καθελικετο, καὶ οἶον ἦδη τῇ φαντασίᾳ καρπούται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα³. »

(3) Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου λέγει· « Ἀναστὰς¹¹ εἰς προσευχὴν περὶ ὧραν θ' ἡσθετο ἑαυτὸν ἀρπαγέντα τῇ διανοίᾳ· καὶ παραδόξως¹² ἐστὼς ἐβλεπεν ἑαυτὸν ὥσπερ ἐξῶθεν ἑαυτοῦ γενόμενον καὶ ὡς εἰς τὸν ἀέρα ἀφοδηγούμενον¹³ ὑπὸ τιμῶν, εἶτα πικροῦς καὶ δεινοῦς ἐστῶτας ἐν τῷ ἀέρι καὶ θέλοντας¹⁴ αὐτὸν κωλύσαι¹⁵ ὥστε μὴ διαθῆναι. Τῶν δὲ ὀδηγούντων

Variæ lectiones et notæ.

⁹¹ Ὁ λύων οὐδαί· ἐνν. γὰρ πῶς ἐ. ἐν ἄδου ψ. L. ⁹² φ. καὶ τῆς ἐντ. τοῦ Θεοῦ L. ⁹³ κακῶς L. ⁹⁴ νηπίως cod. ⁹⁵ παρ' ἐκείνοις ἐπαινετὸν καὶ ὁ. ἡ. ἐ. εἰς εἰς ἐκ L. ⁹⁶ ἐστὶν ἀνάπαυσις L. ⁹⁷ λέγοντες. cod. λέγουσι. ⁹⁸ ἄπερ ἐζ. καὶ ἠλπ. L. ⁹⁹ καὶ εὐτρη[πί]σαμεν L. ¹ Ps. cxlvi, 7. ² ἐβρόύσθημεν ἐντεῦθεν L. ³ προσαπατῶντες cod. et L. ⁴ ἔχ. ἄγγελοι L. ⁵ ὁ. συν. ἀγγέλοις λεγ. L. ⁶ Τοῦ Θεολόγου ed. Coloniensis 1690, l. p. 173 C. ⁷ γενομένη Gr. ⁸ ἡ Gr. ⁹ μακαριότητα oim. L. ¹⁰ Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ed. Col. 1686. Π 488 D. ¹¹ Ἀ. λ. Μέλλων γὰρ ποτε ἐσθῆθιν ὁ θεοφόρος Ἀντωνίος ἀνέστη εἰς πρ. π. ὦ. θέρ[ους] L. omittens ἡσθετο. ¹² παράδοξον Ath. ¹³ ὀδηγ. Ath. ἀποδηγ. cod. ¹⁴ θελόντων τοῖνυν Ath. ¹⁵ κωλύειν cod.

διαμαχομένων, ἀπήτουν ἐκαίνοι λόγον, εἰ μὴ ὑπεύ-
θυνος αὐτοῖς εἴη· βουλομένων οὖν αὐτῶν συνάραι
λόγον ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, ὅς οὐ συνεχώρουσιν οἱ
τὸν Ἀντώνιον ὀδηγοῦντες· «Τὰ μὲν¹⁶ ἀπὸ τῆς γεν-
νήσεως αὐτοῦ, λέγοντες, ὁ Κύριος ἀπήλειψεν· ἀφ'¹⁷
οὗ δὲ γέγονε μοναχὸς καὶ τῷ Θεῷ συνέθετο¹⁸, ἐξέστω
ποιῆσαι λόγον.» (Καὶ δὴ) τότε κατηγορούντων (αὐ-
τοῦ) καὶ μὴ ἐλεγχόντων, ἐλευθέρα γέγονεν ἡ ὁδὸς
αὐτῷ καὶ ἀκώλυτος. Καὶ εὐθὺς εἶδεν ἑαυτὸν¹⁹ ὡς-
περ ἐρχόμενον εἰς ἑαυτὸν καὶ τοῦ μὲν φαγεῖν ἐπε-
λάθετο, ἔμεινε (δὲ) τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ²⁰
ὅλης τῆς νυκτὸς εὐχόμενος καὶ στενάζων. Ἐθαύ-
μαζε²¹ δὲ λογιζόμενος πρὸς ποίους ἐστὶν ἡ πάλῃ καὶ
διὰ πόσων πόνων ἔχει τις διαβῆναι τὸν ἀέρα καὶ
ἐμνημόνευσεν ὅτι τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἔλεγεν ἀπόστολος²²
«κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος.» ἐν
τούτῳ γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ μά-
χεσθαι καὶ πειρᾶσθαι διακωλύειν τοὺς διερχομένους,
δοῦν²³ μάλιστα παρῆνει λέγων²⁴· «Ἀναλάβετε τὴν
πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα (δυνηθῆτε ἀντιτεῆναι τῇ
ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ), ὅπως) μηδὲν εἶχον ὁ ἐχθρὸς²⁵
λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον καταισχυνοῦσθι²⁶. — Διὸ
τοίνυν ἀνειδῶτως ἐπιμείνωμεν²⁷ τῇ ἀσκήσει²⁸ ἡ-
νώσκοντες ὅτι, ἐάν μίαν ἡμέραν ἀμελήσωμεν, οὐ
διὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἡμῖν συγχωρήσει, ἀλλὰ
διὰ τὴν ἀμέλειαν **581** καθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀγανακ-
τήσει μᾶλλον. Οὕτω γὰρ ἐν τῷ Ἰερζεκιήλ²⁹ ἠκούσα-
μεν· οὕτω καὶ Ἰούδας³⁰ ἀπώλεσε διὰ νύκτα μίαν
ἄλλου τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸν κάματον· οὐδὲ γὰρ
ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν ἀμελεῖ τῆς καθ' ἡμέραν³¹ φροντί-
ζων ἀπωλείας πάντοτε, καὶ ἐάν³² ἀμελοῦντας ἡμᾶς
εὐρήσει, σφοδρότερος ἐπιτίθεται· εἰς δὲ τὸ μὴ ὀλι-
γαρεῖν ἡμᾶς, καλὸν τὸ ἀποστολικὸν βῆτόν ἐστι³³ με-
λετᾶν³⁴. «Καθ' ἡμέραν ἀποθήσκω». Ἄν γὰρ
ἡμεῖς ὡς ἀποθησκοντες καθ' ἡμέραν οὕτως ζῶμεν,
οὐχ ἁμαρτήσομεν. Ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον·
Ἴνα καθ' ἡμέραν ἐγειρόμενοι μὴ νομιζώμεν³⁵ φθά-
νειν τὴν ἑσπέραν καὶ πάλιν μέλλοντες³⁶ ἀνακλίνε-
σθαι (150^ο) μὴ ἐγειρεσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα³⁷ δια-
λέξεως αὐτῷ ποτε γενομένης πρὸς τινὰς περὶ τῆς
διαγωγῆς τῆς ψυχῆς καὶ ποῖος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν
ἔσται αὐτῇ τόπος, τῇ ἐξῆς νυκτὶ καλεῖ τις αὐτὸν
ἀνωθεν λέγων· «Ἐξέλθε³⁸, Ἀντώνιε, καὶ βλέπε.»
Καὶ δὴ ἐξελθὼν καὶ ἀναβλέψας εἶδὲ τινὰ μακρὸν³⁹
τῷ εἶδει καὶ φοβερὸν ἐσώτῳ, ἀναβαίνοντας δὲ τινὰς

A rationem requirebant, annon ipsis tributarius esset.
Volebant igitur ab ipsius nativitate rationem quaere-
re; sed qui ducebant Antonium non permiserunt,
dicentes: «Ea quidem quæ ab ipsius nativitate
sunt, Dominus delevit. Ex quo vero factus est mo-
nachus et Deo dicatus, liceat reddere rationem.»
Et tunc illis criminantibus ipsum et non convincen-
tibus, ipsi libera et aperta via facta est. Et statim
semetipsum tanquam ad se revertentem vidit, et
cibos sumere non recordabatur, sed reliquo die
totaque nocte remansit orans et gemens. Mirabatur
autem reputans adversus quales inimicos sit collu-
ciatio, necnon per quos labores habeat quis aera
trajiciendum, et recordatus est hoc esse quod dixit
Apostolus, «secundum principem potestatis aeris.»
In hoc enim potestatem habet inimicus ut pugnet
et conetur impedire transeuntes; unde maxime hor-
tatur dicens Apostolus: «Accipite armaturam Dei
ut possitis resistere in die malo,» ita ut nihil om-
nino habens adversus vos inimicus erubescat.
Itaque sine remissione perseveremus in bonis exer-
citiis, scientes, quoniam, si unum diem negligentem-
sumus, non ob præteritum tempus ignoscet, sed
propter negligentiam adversus nos Deus magis
irascetur. Sic enim in Ezechiel audivimus; sic et
Judas in una nocte totius præteriti temporis labo-
rem perdidit. Non enim prætermittit inimicus noster
quin quotidie perditionem nostram meditetur, et,
si negligentem nos invenerit, tunc violentius impe-
tit. Ut autem non incuriose agamus, bonum est
dictum apostolicum semper meditari: «Quotidie
morior.» Si enim nos quasi quotidie morientes
sic vivimus, non peccabimus; et tale est illud dic-
tum, ut quotidie vigilantes non putemus vesperam
attingere, nec rursus recubaturi surgere cogitemus.
Posthæc autem, habito ab ipso cum aliqui-
bus colloquio de transitu animæ et de loco qui
post exitum ei futurus est, nocte sequenti vocat
quis eum desuper dicens: «Egrederere, Antoni, et
vide.» Et cum egressus aspexisset, vidit quemdam
aspectu longum et terribilem stantem, et quosdam
ascendentes quasi sublevatos alis, et illum manus
extendentem, et alios quidem ab illo impeditos,
alios autem supervolantes et tandem secure su-
productos. Et super his quidem procerus ille den-
tibus fremebat, sed super delabentibus lætabatur;
et facta est vox dicens: «Reputa visum, Antoni.»
Et, aperta ipsi intelligentia, cognovit animarum
esse transitum, procerumque stantem inimicum
generis nostri diabolum, qui sibi subjectos prehen-

Varie lectiones et notæ.

¹⁶ λ. ἐκαίνοις ante τὰ μὲν Ath. ¹⁷ ἐξ Ath. ¹⁸ ἐπηγγελᾶτο τῷ Θεῷ Ath. ¹⁹ καὶ πρὸς ἑ. ἐσώτῳ·
καὶ πάλιν ἦν ὁμοίως Ἀντώνιος τότε τῷ μὲν φ. αὐτὸς ἐπιλαθόμενος Ath. ²⁰ καὶ δι' ὃ ν. Ath.
²¹ Ἐ. γὰρ βλέπων π. πόσους Ath. ²² Eph. ii, 2. ²³ δι' ὃ καὶ Ath. ²⁴ Eph. vi, 13. ²⁵ ἔχ.
π. φ. ὃ ἑ. Ath. ²⁶ καταισχυνοῦσθι L. ²⁷ ἐπιμείνωμεν cod. ²⁸ ἀ. γ. ὃ τι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ
ἀμ. L. ²⁹ Ez. iii, 20. ³⁰ Gen. xxxviii. ³¹ τῆς καθ' ἡμῶν φρ. L. ³² καὶ ἀμ. ἡμᾶς εὐρήσομεν L.
³³ ἀεὶ μ. ρ. L. ³⁴ I Cor. xv, 31. ³⁵ νομιζόντες δὲ ἕως ἑσπέρας καὶ ὅτε μ. κοιμηθῆναι, μὴ L. ³⁶ συν-
ελθόντας πρὸς αὐτὸν Ath. ³⁷ ταῦτα Ath. ³⁸ Ἐξ. τοίνυν (ἦδει γὰρ τίσιν ὑπακούειν δευτερεῖ) καὶ ἐθεώρησε
Ath. ³⁹ μ. ἀεὶδῆ καὶ φ. ἑ. καὶ φθάνοντα μέχρι τῶν νεφελῶν καὶ ἀν. Ath. — 16 καὶ διελθόντας λ. ἀ. ἀνά-
γεσθαι· ἐπὶ οὖν Ath.

dens transire impediēbat, et sibi non tributarios retinere nequibat. »

διανοίας, ἔγνω ψυχῶν εἶναι τὴν ἰσάροδον. Καὶ τὸν ἰσάροδα μακρὸν τὸν ἐχθρὸν τοῦ γένους ἡμῶν δι' ἀβολὸν καὶ τοὺς μὲν ὑπευθύνους αὐτῷ κρατοῦντα καὶ κωλύοντα διελεῖν, τοὺς δὲ ἀνευθύνους μὴ δυνάμενον κατέχειν ἰσάροδον. »

Ideo quoque magnus et longanimis Eustratius jamjam, etsi martyrio moriturus, precabatur dicens : « Magnificans magnifico te, Domine, quod humilitatem meam respexisti, et non conclusisti me in manus inimicorum, et ex necessitatibus salvasti animam meam. Et nunc sustineat me manus tua, et veniat super me misericordia tua, quoniam conturbata est anima mea et tristis est in exitu de corpore isto; nequaquam mala voluntas adversarii prævaleat adversus illam, et involvat in tenebris propter factas mihi in agonia hujus vite culpas. Miserere mihi, Domine, et ne videat anima mea terram malorum dæmonum faciem, sed eam suscipiant angeli tui lucentes et fulgidi. Da gloriam nomini sancto tuo, et potentia tua deduc me in divinum tuum tribunal. Dum judicabor, non me comprehendat manus principis hujus mundi, ad detrahendum me peccatorem in profundum inferni. »

Non aliter etiam magnus apostolus Judas in sua catholica epistola hæc manifestat, dicens : « Archangelus autem Michael cum diabolo disputans et altercans de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemie; sed dixit : « Increpabit tibi Dominus, diabole. » Volens enim significare tenebrosam diaboli super humanas animas tyrannidem, et opponere quam habebat ille in tumultum corporis Moysi, hoc fecit, ut discamus diabolium cum suis perversis et rebellibus potentiis in quietis loca, via superna animas prohibere, ne perveniant, ideoque anpeles eas e corpore egredientes suscipere. »

Sic quoque Martyrius Antiochensis in eandem epistolam ait : « Postquam enim anima dehinc erepta e corpore egreditur, statim occurrunt ei angelicæ potestates pravorumque dæmonum caterva, ut juxta qualitatem operum quæ facta sunt, malorum vel bonorum, ad loca digna vel hi vel illi deducant eam custodiendam usque ad ultimum judicium,

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁶ πρὸς Ἀντώνιον add. Ath. om. Ἀντώνιος. ⁴⁷ ἐνενοεῖ τῶν ψ. Ath. ⁴⁸ τὴν — ἐχθρὸν non habet Ath. ⁴⁹ τὸν φθονοῦντα τοῖς πιστοῖς καὶ Ath. ⁵⁰ κρατοῦντα καὶ κωλύοντα Ath. l. κρατοῦντος καὶ κωλυομένου; cod. ⁵¹ μὴ κεισθέντας αὐτῷ μ. δ. κρατεῖ Ath. — ἀνευθύνους om. L. ⁵² μὴ δ. κατασχέειν L. ⁵³ Τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου, non presbyteri illius C. P. cujus « refutatio eorum qui dicunt mortuos a viventibus haud juvari » in Bibl. M. XXVII, 362 legitur, sed martyris ejus nominis oratio, quæ exstat Latina apud Surium Ced. 15, c. 32. ⁵⁴ διὰ τοῦ μαρτυρίου L. ⁵⁵ γενεῶ L. ⁵⁶ ἔσοφ. L. ⁵⁷ κόσμου om. L. ⁵⁸ βυθόν L. ⁵⁹ μέγας Κύριλλος ἐν τῇ καθ. L. ⁶⁰ ἀ. ἐπ. om. L. τ. παραδηλῶν ἐφ. L. ⁶¹ Judæ, non Cyrilli, ut in cod. Monacensibus Raderus legebat, ep. 9. Ὁ δὲ M. ὁ ἀ. ⁶² φησὶν om. L. Ἐπιτιμῆσαι L. ⁶³ ἀλλ' εἶπεν om. L. Ἐπιτιμῆσαι L. ⁶⁴ διάβολε? (διαβολ. cod.) om. L. γάρ om. L. ⁶⁵ κατὰ add. cod. ⁶⁶ ἔργον ἐκ τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, συνεχώρησεν αὐτῷ καὶ περὶ τὴν L. ⁶⁷ ταῖς — πορείαις cod. ⁶⁸ Martyrius in Judæ Ep. a. 459-471. ⁶⁹ Ὁ om. cod. et L. ⁷⁰ αὐτῆ ἀγγελοὶ καὶ δυνάμεις L. ⁷¹ πονηρότατων L. ⁷² ἔπραξε π. τε καὶ L.

⁴⁷ (4) Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ μέγας καὶ πολυάθλος Εὐστράτιος μέλλων, καίπερ διὰ ἰσάροδον μαρτυρίου, τελειοῦσθαι, προσηύξατο λέγων· «Μεγαλύνων μεγαλυνῶ σε, Κύριε, ὅτι ἐπειδὴς ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν μου ἰσάροδον καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν καὶ ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχὴν μου· καὶ νῦν σκεπασάτω με ἡ χεὶρ σου, καὶ ἔλθοι ἐπ' ἐμὲ τὸ ἔλεός σου, ὅτι τετάρκται ἡ ψυχὴ μου καὶ κατώδυνός ἐστιν ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος τούτου, μήποτε ἡ πονηρὰ τοῦ ἀντικειμένου βούλησις συναντήσῃ αὐτῇ καὶ παρεμποδίσῃ ἐν σκότει διατάξ ἐν ἀγνοίᾳ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ γενομένης μοι ἁμαρτίας· ἔλεός μοι γένου ἰσάροδον, καὶ μὴ ἴθου ἡ ψυχὴ μου τὴν ζεζορωμένην ἰσάροδον τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ἀλλὰ παραλαβέτωσαν αὐτὴν ἄγγελοι σου φαιδροὶ καὶ φωτεινοί. Ἄδς δόξαν πᾶ ὀνόματι σου τῷ ἁγίῳ, καὶ τῇ σῆ δυνάμει ἀνάγαγέ με εἰς τὸ θεῖόν σου βῆμα· ἐν τῷ κρῖνεσθαι με μὴ καταλάβῃ με ἡ χεὶρ τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὸ καταςπᾶσαι με τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς βύθος ἰσάροδου.»

(5) Τοιγάρ τοι καὶ ὁ μέγας ἰσάροδον ἀπόστολος Ἰούδας ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ταῦτα παραδηλῶ λέγων ἰσάροδον· «Ὁ δὲ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, ὅτε τῷ διαβόλῳ, φησὶν ἰσάροδον, διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρῖσιν ἐπενεργεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν ἰσάροδον· «Ἐπιτιμῆσαι σοι Κύριος» διάβολος ἰσάροδον· βουλόμενος γάρ παραστήσαι τὴν ἐν τῷ ἀφανεῖ τῷ διαβόλῳ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν τυραννίδα, ἣν ἔσχεν εἰς τὴν ταφὴν τοῦ σώματος Μωσέως ἀντιστήναι, ἵνα μάθωμεν, ὅτι πρὸς τοὺς τόπους τῆς ἀναπαύσεως ὁ διάβολος μετὰ τῶν σὶν αὐτῷ πονηρῶν καὶ ἀποστατικῶν δυνάμεων, εἰργεῖ κορεύεσθαι τὰς ψυχὰς τῆς ἰσάροδου πορείας, διὸ καὶ ἄγγελοι παραλαμβάνουσιν αὐτάς ἐξιούσας ἀπὸ τοῦ σώματος.»

(6) Οὕτω δὲ καὶ ὁ Μαρτύριος Ἀντιοχίας ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ φησὶν· «Ἐπειδὴ γάρ, τῆς ψυχῆς ἀπὸ σώματος χωριζομένης μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν, εὐθὺς προσαπαντῶσιν αὐτῇ ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἀγαθαὶ καὶ δαιμόνων στίφος πονηροτάτων ἰσάροδον, ἵνα πρὸς τὴν ποιότητα τῶν ἔργων ὧν ἔπραξεν πονηρῶν καὶ ἀγαθῶν, ἐπὶ τοὺς ἀξίους τόπους ἡ ἰσάροδου»

τοι η εκεινοι, ταύτην αποκομίσασιν φυλαχθισομέ- A νην 67 εως της τελευταίας ηρσίσεως 68, καθ' ην εις κρίσιν παραστησόμεθα 583 πάντες, εις την 69 αιώνιον ζωήν τε και ανάπαυσιν η εις την άπέραντον φλόγα (150b) του πυρός απαθησόμεθα, όπερ ο θεός βυλόμενος ύποδείξει διά τίνος τύπου σωματικού, παρεσκύασεν έν τή του Μωυσεώς τελευτή φα- νήναι τον άρχάγγελον Μιχαήλ διακρινόμενον περί του σώματος αύτου και τον πονηρόν αντιπράττοντα δαίμονα και τούτω τον Μιχαήλ αγαθόν άγγελον δυτα προσωπαντήσαι και άποσοθήσαι, αλλά τώ Κυρίω πριν όλων παραχωρήσαι της κατ' εκείνου κρίσεως· όπως διά τούτου 70 μάθωμεν, ως έστι τις άγωνία της ψυχής μετά την έξοδον και ότι χρή διά των αγαθών έργων έτοιμαζέσθαι προς τό της ευαγγελικής 71 ήμων επιτιζόντων φθονερώς και πικρώς εις άπαν. »

72 (7) Λέγει ούν και ο μέγας όμολογητής Μάξιμος B προς Ιωάννην κουδικουλάριον · « Τίς, άγαπητέ 72, των κατ' έμε ρύποις 73 άμαρτημάτων κατεστιγμέ- νος ου φοβείται την των άγιων άγγέλων επίστασιν 74, ύφ' ών κατά θεϊαν ψήφον της 75 ζωής τό πέρας δε- χόμενος, βλά του σώματος μετ' όργης έξωθειται και μη βουλόμενος; τίς κεκληθωμένην 76 έαυτώ συνεπιστάμενος 78 την συνείδησιν, ου δέδοικε την ώμοτάτην 79 των πονηρών δαιμόνων 80 βαρβαρώδη ύπάντησιν, εκάστου 81 τούτων κατά τον άέρα μετά την έξοδον προς έαυτον 82 άφειδώς την άθλιαν ψυχήν έλκοντος και τώ έλέγχω των αύτη 83 πεπραγμένων καταισχύοντος και πάσης έμποιούντος αύτη τοίς έπί τοίς μέλλουσιν αγαθοίς έλπίδος έλεινήν 84 άπόγνωσιν; » — « Μετά δε την γινομένην κατά τον άέρα προς τό πνευματικά της πονηρίας διάγνωσιν 85 τε και λογοθέτησιν η προς τον ζήλον κατάπτωσις διαδέχεται και παροικησις, έν ψ σκότω βαθεϊ 86 [διάγουσι] 87 και βαρυτάτη σιγή, τρופής έχουσαι αι εκεισε 88 καταδεδικαυμένοι ψυχαι τους δριμυτάτους στεναγμούς και τά πικρότατα δάκρυα και την επί τοίς 89 δεινοίς κατήφειαν, εκδεχόμεναι διά παντός ου- δέν άλλο 90 ημόνην την 91 επί 584 τή δικαία 92 ψήφω δικαίαν άναπόδοσιν 93. Ταύτην 94 ούν συνίστησιν αύτοίς την άπαστον 95 λύπην και όδυνην ή της άνα- στάσεως έλπίς, ή της φοβεράς ήμέρας Χριστου πα- ρουσίας ήμέρα, ή φρικωδεστάτη 96 παράστασις και περί των βεθιωμένων πάντων άπολογία, καθ' ην οι μεν εκ δεξιών του χριτου σταθήσονται 97 και λήφον- ταί των απορρήτων αγαθών τάς επαγγελίας, οι δε D την άριστεράν στάσιν λαχόντες, τό πυρ τό αιώνιον, τό έξώτερον σκότος [και τον άκοίμητον σκόληκα] 98

in quo iudicandi adstabimus omnes, et inde ad aeter- nam vitam et requiem vel ad perennem ignis flam- mam abducemur : quod Deus aliquo typo corporali significare volens, paravit in Moysi morte videri, Michaelē archangelum de corpore ejus disputan- tem, et pravam dæmonem contradicentem, et isti bonum angelum Michaelē occurrentem, eumque in fugam pellentem, sed omnium Domino judi- cium adversus illum permittentem. Per hoc nos ediscere volebat quamdam animæ luctationem esse post exitum nosque debere bonis operibus parari ad obtinendam evangelicam defensionem adversus dæmones qui prorsus invidiose amareque contra nos fremunt. »

71 ημᾶς ἐπιτυχεῖν συμμαχίας, τῶν δαιμόνων καθ' ἐμας
 B Dicit etiam magnus confessor Maximus ad Joa- u- nem cubicularium : « Quis, dilecte, peccatorum meo- rum sordibus maculatus non timeret sanctorum accessum angelorum, a quibus, ex divina sententia vitæ finem accipiens, coactus et invitus e corpore cum ira expellitur? Quis maculatam sibi persentiens conscientiam, non metuetur malorum dæmonum crudelissimum ac barbarum occursum, unoquoque eorum per aera post exitum ad se miseram animam crudeliter trahente, et convicio factorum ejus eam confundente, atque omnis spei in futura bona demissionem ei suggerente? — « Post autem factam in aere spirituum nequitiae disquisitionem ac rationem succedit ad inferos lapsus et inhabitatio, ubi spissis tenebris et altissimo degunt silentio, cibum habentes animæ hic damnatæ acerbissimos gemitus amarissimasque lacrymas et extraneum opprobrium; nihil unquam aliud accipientes nisi justam ex justa sententia remunerationem. Hanc igitur incessabilem tristitiam ac dolorem exacuit resurrectionis spes, terribilis diei adventus Christi expectatio, formidandum judicium, et omnium qui vixerunt apologia, juxta quam alii a dextris Judicis stabunt et ineffabilia bona promissa obtinebunt; alii vero a sinistris stabunt et habebunt ignem æternum, tenebras exteriores, vermem qui nunquam dormit, stridorem dentium, continuos fletus, sempiternum opprobrium ac punishmentem. Hæc itaque præmeditantes et reputantes, merito dolent ac lacrymantur velut damnatæ atque inexcusabiles, non audita Sapientis disciplina, dicentis : « Quodcunque facere potest manus tua, pro viribus

Variae lectiones et notæ.

67 φυλαχθισώ(εθα) cod. φυλαχθισομένην? custodiendam Mon. 68 ήμέρας cod. et L. 69 εις την ά. ζωήν τε — ανάπαυσιν om. L. 70 τούτων L. 71 άγγελικής ή. σ. επ. L. 72 Του άγιου Μάξιμου ad Jo. 7. II. p. 272 ed. Parisinæ 1675. 73 ήγαπημένε Μ. 74 έμε έργους άμ. L. 75 επιστάσιαν Μ. 76 παρούσης Μ. 77 κεκληθιδ. cod. κεψηλιδ. L. 78 συνεπαγ. Μ. 79 την ώμοότητα των π. δαιμονίων και βορβορώδη ύπ. εκ. τούτου L. 80 δ. και βάρβαρον έμπωσιν Μ. 81 έ. κατά τον ά. τουτον μ. Μ. 82 έ. διασκύνοντες την ά. ψ. Μ. 83 αύτης L. 84 έλ. om. Μ. 85 δ. της των έν ζήν ψυχών καταστάσεως άκριθής ανατύπωσις; όπως έν σκ. Μ. 86 βαθύ cod. 87 διάγουσι om. L. διάγωσιν Μ. 88 αι έ. κ. ψ. et πικ. om. Μ. 89 επί τούτοις κ. Μ. 90 ά. μέν ό. μ. δε Μ. 91 την om. L. 92 θεϊξ Μ. 93 κα- τήκρισιν Μ. 94 T. σ. την λ. ή Μ. 95 την άναπαυστον L. 96 φ. και πανεδόξου π. του Χριστου μεγα- λειότης ή φρ. της κρίσεως; ήμέρα — της εκυτων συνειδήσεως καθ' Μ. 97 σταθέντες λ. Μ. 98 και τον εκ. σκ. om. L.

851
dens t
linere
δαυνο
δαδ
νάμ
)
ja
ci
l
)

GEORGIJ HAMARTOLI

835

operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia, erunt in inferno, quo tu properas. Siquidem, Non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? Etiam in inferno est illic qui memor sit Dei delectatus sum; neque tibi: Memor sui Dei et delectatus sum, neque qui confiteatur et salvus sit, quoniam reclusit Dominus illis omnem confessionem et correctionem.

πρὸς τὸν ἐστὶν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου ὅτι ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι; Καὶ γὰρ ἐκ ἐστὶν ἐκεῖ ὁ μνημονεύων τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων μετ' εὐφροσύνης ὅτι Ἐμνήσθητι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν φράσεων, ὅτι ἐξομολογούμενος καὶ σωζόμενος, διότι ἀπέκλεισε Κύριος κατ' αὐτῶν πᾶσαν ἐξομολό-

pet. ὅτι ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου ὅτι ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι; Καὶ γὰρ ἐκ ἐστὶν ἐκεῖ ὁ μνημονεύων τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων μετ' εὐφροσύνης ὅτι Ἐμνήσθητι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν φράσεων, ὅτι ἐξομολογούμενος καὶ σωζόμενος, διότι ἀπέκλεισε Κύριος κατ' αὐτῶν πᾶσαν ἐξομολό-

Non aliter autem Gregorius illustris Romæ papa in dialogo ad Petrum ait: Si enim sanctorum animas in cælo credimus esse, prorsus quoque peccatorum animas in inferno degere confitemur. — Et quemadmodum sanctos beatitudo lætificat et perpetua implet jucunditate, ita credendum est peccatores in inferno sentire mœrorem ac gemitum et dolorem perpetuum, velut camini flammam ipsorum animas comburentem, qualia sunt quæ divitem ac Lazarum respiciunt.

Quod autem unusquisque moriens aliquem sensum ac firmamentum jam ex hinc percipiat futurorum ex illis quæ fecit, affirmat apostolicus Dionysius de his qui sancte dormierunt loquendo: Cum præsentis vitæ finem pervenerunt, ipsorum iter ad immortalitatem, tanquam propinquius jam factum, manifestius vident, donaque divinæ gratiæ ac potentiæ celebrant hymnis, et divina replentur voluptate, non jam vicissitudinem in deteriora timentes, sed bene scientes sese bona quæ ædificaverunt firmiter æternumque habituros. Qui vero maculæ sordiumque profanarum pleni sunt, etsi quamdam initiationem sacram obtinuerint, quam de sua mente fueste abjicientes ad lethifera proruerunt desideria, cum ad hujus vitæ finem advenerunt, non pariter ipsos contemptibilis apparet divinorum oraculorum

ταῦτα δὴ ταῦτα προενοοῦσαι καὶ διαλογιζόμεναι, εὐχόμενος καὶ ἀποδοῦσαι ὡς κατακεκριμένοι καὶ ἀναπόλογτοι καὶ μηδὲ τοῦ σοφοῦ τὴν διδασκαλίαν ἀκούσαντες λέγοντος ὅτι Πάντα ὅσα ἂν εὐρῆ ἢ χεῖρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὅση σοὶ ὁ δύναμις, ποιήσον, ὅτι οὐκ ἔστι ποιήματα, καὶ λογισμοὶ, καὶ γνώσεις, καὶ σοφία ἐν ἄδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ ὅτι ἐπέ-

(8) Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Νεῖλος παρεγγυᾷ φάσκων ὅτι Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν ἄδῃ καταστάσεως καὶ λογίζου πῶς ἄρα εἰσὶν ἐκεῖ αἱ ψυχαί, ἐν ποίᾳ πικρότητι σιωπῆς, ἐν ποίᾳ δεινότητι στεναγμοῦ, ἡλικίᾳ φθῶν ἢ γαυνίᾳ, ἢ τίνι προσδοκίᾳ τὴν ἀπαυστον ὁδύνην ἐκδεχόμεναι, καὶ τὸ φύχος ἔχουσαι, καὶ ἀπέραντον ἐκεῖνο δάκρυον.

(9) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ Γρηγόριος ὁ κλεινὸς πάπας Ῥώμης ἐν τῷ πρὸς Πέτρον διαλόγῳ φησὶν ὅτι Ἐἰ γὰρ τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς ἐν οὐρανῷ πιστεύομεν εἶναι, πάντως καὶ (151^a) τὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ἐν 585 τῷ ἄδῃ τυγχάνει ὁμολογήσομεν. — Καὶ καθάπερ τοὺς ἁγίους ἢ μακαριότητας εὐφραίνει καὶ θυμηδίας ἀποπληροῖ διηνεχοῦς, οὕτω πιστεύειν χρεῖ, ὅτι τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν ἄδῃ λύπη καὶ στενοχωρία τε καὶ ὁδύνη συνεχῆ διαπαντὸς ὡσπερ καμίνου φλέξῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν φλογίζουσα, οἷα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον.

(10) Ὅτι δὲ τελευταῖων ἕκαστος ἀσθησὶν τινα καὶ πληροφορίαν ἀπ' ἐντεῦθεν ἢ ἡδὴ λαμβάνει τῶν μελλόντων ὑφ' ὧν ἔπραξε, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἐν τοῖς περὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων ὅτι Ὅταν ἐπὶ τὸ πέρας ἔλθωσι τοῦ τῆδε βίου, τὴν [εἰς] ἀφθαρσίαν αὐτῶν ὁδὸν ὡς ἐγγυτέραν ἢ ἡδὴ γεγεννημένην ἐμφανέστερον ὁρῶσι καὶ τὰς δωρεὰς τῆς θείας χάριτος, καὶ θαρραλίας ὑμνοῦσι, καὶ θείας ἡδονῆς ἀποπληροῦνται, τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα τρεπὴν οὐκ εἶ δεδιόκτες, ἀλλ' εὖ εἰδότες, ὅτι τὰ κτεσθέντα καλὰ βεβαίως καὶ αἰωνίως ἔξουσιν οἱ δὲ μολυσμοῦ ἀνάπλειοι καὶ ἀνιέρων κηλίδων, εἰπερ ἱερᾶς τινος τετυχῆκασιν μυθήσασιν, αὐτοὶ δὲ ταύτην ἐκ τοῦ οἰκείου νοδὸς ὀλεθρίως ἀπορῥαπίσαντες ἐπὶ τὰς φθοροποιούς ἡτομολήσαν ἐπιθυμίας, ἔταν ἐπὶ τὸ τέλος ἔρχονται τῆς ἐνθάδε ζωῆς, οὐκέτι ὁμοίως

Variæ lectiones et notæ.

ὁ δάκρυον om. L. ἄπαυστον M. τε καὶ x. om. L. Ecclesiast. ix, 10. πάντα ἂν ὅσα εὐρῆ L. ὡς ἢ δ. σου Ecc. ὅση δύναμις σου L. Ps. vi, 5. ἐν δὲ τῷ — Θεοῦ om. L. Ps. LXXVI, 3. κατ' αὐτοῦ ὁ Κύριος L. Τοῦ ἁγίου Νεῖλου? ἐν τῷ ἄδῃ L. ἐκεῖ νῦν αἱ ψ. ἢ ἐν π. π. σιωπῇ ἢ ἐν ποίᾳ πικρότατῳ στεναγμῷ L. καὶ τὸ ψυχικὸν ἔχουσα L. Τοῦ Διαλόγου, IV, 28. καὶ Γρηγόριος L. φησὶν om. L. Ἐκ τὰς Gr. ἐν τῷ ὁ. ἐ. ἐπίστευσα; τῇ τῆς ἱερᾶς συντυχίας πληροφορίᾳ, δέον ἐστὶν ἵνα, oportet ut per omnia esse credas Gr. ἀδίκων ψυχὰς Gr. Ἄδῃ εἶναι ἐκ παντὸς πιστεύσης Gr. ἀδιασάκτως add. Mon. Καθ. γὰρ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἢ μ. ἐ. ὁ. Gr. ἐν οὐρανῷ. διηνεχῶς L. ἀδίκου; ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐξόδου αὐτῶν τὸ πῦρ καταφλέγει; Gr. λύπη τε καὶ L. φλοξί Mon. δὴ καὶ τὴν x. A. καὶ πλ. Mon. κατὰ τὸν A. πλ. L. Τοῦ Ἀρεοπαγίτου, de eccl. hier. 7. p. 407. Ὅτι δὲ γε καὶ L. ἀπ. ἐντεῦθεν ἡδαι τ. μ. ὑφ' ὧν ἔκ. καθὼς φησὶν L. τοῦ δὲ β. cod. bis. τὴν εἰς ἀρθ. L. γεγευμασμένην cod. θ. χ. καὶ om. I. μολυσμῶν L. ἀπορῥαπίσ. cod. quam — referunt Rader.

αὐτοῖς³⁰ εὐκαταφρόνητος φανείται τῶν θείων λογίων ἢ θεομοθεσία, τὰς ὀλλυμένας δὲ τῶν οικειῶν παθῶν ἡδονὰς ἑτέροις ὀφθαλμοῖς ἐπισκοπήσαντες καὶ τὴν ἱερὰν ζωὴν ἥς ἀνοήτως ἐκπεπτώκασι³¹, μακαρίζοντες, ἔλασινῶς καὶ ἀδουλήτως³² ἀποχωρίζονται³³ τοῦ τῆδε βίου, πρὸς οὐδεμίαν³⁴ ἱερὰν ἐλπίδα χειραγωγούμενοι διὰ τὴν χειρίστην ζωὴν. Τούτων δὲ οὐδενὸς γινομένου κατὰ τὰς κοιμήσεις τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν³⁵, ἀφ' ὧν ὁ πρὸς τὸ πέρας ἐρχόμενος³⁶, τῶν οικειῶν ἀγώνων εὐπροσῆνης ἱερᾶς ἀποπληροῦται καὶ σὺν ἡδονῇ πολλῇ πρὸς τὴν ὁδὸν ἐπιβαίνει τῆς ἱερᾶς παλιγγενεσίας. »

³⁴ (11) Ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεὸς Διάδοχος δηλῶν φάσκει· « Ἐὰν οὖν μὴ πρεπόντως μετανοήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν³⁷ ἡμῶν πάντων **586** ἐξομολογησώμεθα, δειλίαν τινα ἀδύλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς **B** ἐξόδου ἐν ἑαυτοῖς³⁸ εὐρήσομεν. Χρὴ δὲ ἡμᾶς εὐχασθαι τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον καὶ³⁹ ἐκτὸς παντὸς εὐρίσκεισθαι φόβου· ὁ γὰρ ἐν φόβῳ εὐρισκόμενος, εὐδής⁴⁰ ὅτι πρὸς ταρταρίου ἀρχοντας ἀπαλεύσεται· ἢ δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένη⁴¹ ψυχὴ⁴² ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναλύσεως, ἐπάνω τῶν σκοτεινῶν⁴³ πράξεων πάντων εὐρισκομένη, πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῆς εἰρήνης ἔσπευδῃ⁴⁴ μετὰ χαρᾶς καὶ φέρεται. »

³⁵ (12) Καὶ γε Νεῖλος αὐθις⁴⁵ ἱερὸς φησιν· « Ὅντως φοβερώτατον τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον, ὅτε τῶν ἀπαιτούντων τὴν ψυχὴν⁴⁶ ἐπιστάσια φοβερὰ συνέχει⁴⁷ φρίττουσαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐξοδον, καὶ εἰλήματα καὶ σχήματα φοβερώτατα, ὅτε δαιμονες θναδίζοντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκουσιν ἀπειλοῦντες⁴⁸ εἰς ἀνηθὴ καὶ σκυθρωπὰ χωρία⁴⁹, ὡς πρὸ τῆς βασιάνου τὴν κατάπληξιν ἱκανὴν εἶναι πρὸς κόλασιν, ὅτε ἢ⁵⁰ συνείδησις ἐπιτρέφουσα (151b) πρὸς τὰ πλημμελήματα⁵¹ τρέμει τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων παραμένουσαν κόλασιν. Ἐνθεν γὰρ ἰδρῶτι κεῖται τὸ σῶμα διάβροχον, σημεῖα δεικνύον⁵² τοῦ ἔνδον καμάτου, καὶ τῆς ἀδύλου⁵³ ταραχῆς τὰ ὀρώμενα παρέχεται πρὸς δόξα τεκμήρια. Ἐντεῦθεν, καθάπερ οἱ τῶν πικρῶν ἀπογευόμενοι φαρμάκων ἀποστύφουσι τῇ ἀειδείᾳ τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς, πρὸς ἣν ἔσχον ἐκ τῶν ὀφθέντων⁵⁴ ἐκεί χαλεπὴν διάθεσιν, τυπωσάτης τὸν χαρακτήρα τῆς ὄψεως⁵⁵ τῷ σχήματι τοῦ φαινομένου τὴν ἑαυτῆς φανερώσασαν⁵⁶ κεκρυμμένην ἀνάαν. »

³⁶ (13) Οὕτω γε μὴν καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐφη πάντων· « Οὐκ ἴστε πῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ συστρέφει ψυχὴν⁵⁷ ἁμαρτήματα; πῶς κάτωθεν τὴν καρδίαν⁵⁸ ἀνακίνει; Ὅθεν εἰλήματα πολλά ἔστιν ἀκούειν τότε διηγουμένη⁵⁹ καὶ ὄψεις φοβεράς, ὧν οὐδὲ τὴν θεωρίαν λοιπὸν φέροντες οἱ ἀπίοντες, καὶ τὴν κλίνην

legislatio, sed perditas suarum passionum voluptates aliis oculis intuentes et sanctam vitam e qua insulse deciderunt, beatam proclamantes, miserabiliter et invite ex hac vita eripiuntur, ad nullam sacram spem ob pessimam vitam adducti. Nihil autem eorum ad sanctorum hominum dormitiones respicit : ex illis, qui pervenit ad finem, de propriis certaminibus sancta repletur exultatione et cum jucunditate multa ad sacræ regenerationis viam progreditur. »

Quod etiam divinus Diadochus ostendens, ait : « Si igitur non convenienter egerimus poenitentiam et de cunctis peccatis nostris non fecerimus confessionem, quemdam absconditum metum in exitus tempore in vobis inveniemus. Oportet autem nos orare diligentes Dominum et extra omnem inveniri timorem ; qui enim in metu reperitur, evidens est eum ad tartareos principes abiturum. Anima vero quæ in dissolutionis hora in amicitia Dei exsultat, supra cuncta tenebrarum opera inventa ad angelos pacis cum gaudio festinat et fertur. »

Et Nilus sanctus iterum dicit : « Vere tremendissimum mortis mysterium, cum animam poscentium tremenda presentia circumdat eam ad exitum trepidantem ; horrendissimaque spectacula, cum dæmones, exprobrantes peccatum et minantes, ad se trahunt illam in tristia desolataque loca, ita ut ante iudicium stupor ad punitionem sufficiat, cum conscientia ad peccata respiciens dignam culparum futuram poenam reformidat. Hinc enim corpus jacet sudore conspersum laboris interioris signa demonstrans, et invisibilis perturbationis quæ videntur manifesta sunt indicia. Hinc quemadmodum qui amarum gustaverunt poculum, invisibilitati animæ vultum componunt, et ibi quæ apparent, tristem illius dispositionem tradunt, ex forma enim apparentis, exprimente characterem aspectu, suam absconditam tristitiam manifestat. »

Sic etiam Chrysostomus rursus ait : « An nescitis quomodo in ultimo die peccata constringunt animam ? quomodo cor deorsum trahant ? Unde multa refert horrenda, necnon tunc vultus aspicere cogit tremendos, quorum aspectum ferre nequeunt abeuntes : lectum ipsum multo cum fremitu exagi-

Variæ lectiones et notæ.

³⁰ αὐτοῖς om. L. ³¹ ἀποπεπτώκασι cod. et L. ³² ἀδοουλήτως L. ³³ ἀποσιζ. D. ³⁴ μηδεμίαν L. ³⁵ ἀν. αὐτῆς μὲν ὁ D. ³⁶ ἀρχόμενος cod. ³⁷ Τοῦ Διαδόχου, ἐπισκοπῆς de perfectione spirituali. Bibl. Max. V. 884? ³⁸ ἁμαρτημάτων L. ³⁹ αὐτοῖς cod. ⁴⁰ καὶ om. L. ⁴¹ εὐδύλον ὅτι πρὸς τοὺς ταρτ. L. ⁴² ἀγαλλμένη L. ⁴³ ἢ ψυχὴ L. ⁴⁴ πασῶν πράξεων L. ⁴⁵ τῆς εἰρήνης ἐπαίγεται μετὰ χ. φ. L. ⁴⁶ Τοῦ ἁγίου Νεῖλου? ⁴⁷ ὁ ἱερὸς ἐφη. Ὁ φόβος ἐστὶ L. ⁴⁸ ἢ ψυχὴ L. ⁴⁹ συνεχῆ L. τὴν om. L. ⁵⁰ ἀπειλοῦντες ὡς ἀμειδίη L. ⁵¹ σκυθρωπὴν φώραν L. — χώρα cod. χωρία? ⁵² ἢ om. L. ⁵³ πλημμελημένα — περιμένουσα κόλασιν L. ⁵⁴ δεικνύον L. ⁵⁵ δόλου cod. ⁵⁶ ἐκ τῶν ἐκεῖ χαλεπῶν L. (χαλεπ. σιν.) ἔσγει cod. — χαλεπῶν? ⁵⁷ ὄψεως καὶ τῷ σχ. L. ⁵⁸ φανερώσαστης x. ἀνοίαν L. ⁵⁹ Τοῦ Χρυσοστόμου? ⁶⁰ ψυχῆ L. ⁶¹ τῆς καρδίας ἀν. δ. καὶ δ. πολλῶν L. ⁶² διηγουμένων L.

tant, et truci vultu astantos intuentur, anima interiorius conturbata neque de corpore exire volente. Si enim truces cum videmus homines pertinescimus, minaces angelos severasque astantium potentias cerneutes, quid non timebimus dum a corpore separabimur et anima detrahatur, multa sed frustra ingemiscens? »

Necnon magnus Basilius hortatur dicens : « Ne igitur differas de die in diem, ne incidas in eum quem non expectas diem ; tunc, cum deserent te vitæ fontes et angustie undique erunt et inconsolabilis afflictio, desperantibus medicis, propiisque desperantibus ; cum gravi halitu paralytisque captus, febrî intus urente, ex imo corde gemes, et non qui consoletur invenies ; clamantis voce lassa tenique, et non erit qui audiat : omne quod a te fuerit dictum tanquam delirium contemnetur. Nemo igitur te decipiat inanibus vanisque verbis ; superveniet enim tibi subita mors, et finis velut tempestas parebit. Veniet enim tristis angelus, violenter abduicens detrahensque animam tuam peccalis devinctam, sæpe respicientem ad præsentia, multumque doleantem absque voce, gemituum organo jamjam impedito. O quantum te lacerabis ! quantum gemes frustra, de male deliberatis et actis pœnitens ! Tunc dices in mœrore cordis tui : « Væ, væ mihi, eo quod istud grave peccati onus non abjecerim ! Væ mihi quod maculas non laverim ! o prava consilia ac fœdera ! nam ob momentaneam peccati delectationem, in æternum puniar. Ob carnis voluptatem et æstum æterno subjiciar igni. Justum est Dei judicium : vocabar, et non audiebam ; contestabantur mihi, et ego ridebam. » Hæc et similia dices tuam plorando sortem, ante pœnitentiam prærepius. Itaque miserere tui habetote in mente diem ultimum, ac tremendam vere miseramque exitus lutationem et suffocationem, et agonias horam, promptamque Dei sententiam, et angelos festinantes, et animam tunc misere conturbatam ac exagitaram, et valde trementem ac desolatam, et inaniter pœnitentiam, cum jam nulla est utilitas. »

θεοῦ καταπειγουσαν, καὶ ἀγγέλους ἐπισπεύδοντας, καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις δεινῶς θορυβουμένην, καὶ ἰλιγγιώσαν καὶ τρέμουσαν σφόδρα καὶ ἀπορούσαν, καὶ ἀνόνητον ὡς μετανοήσαν ὅτε ὕψελος οὐδέν. »

CCXXXIII. Regnum Heraclonæ.

Post Constantinum, Heraclii filium, regnavit Heraclonas cum Martina matre mensibus quatuor

Senatus autem dejecit Heraclonam, et, amputatis

αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τινασσοῦσι καὶ φοβερὸν ἐνωρῶσι τοῖς παροῦσιν, τῆς ψυχῆς ἔνδον ἑαυτῆς ὠθοῦσης καὶ μὴ θελοῦσης ἀποβραχῆναι τοῦ σώματος· εἰ γὰρ ἀνθρώπους φοβερούς ἐνωρῶντε· δεδιτόμεθα, ἀγγέλους ἀπειληφόρους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν παραπεμπομένων βλέποντες, τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένων ἡμῶν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ χωριζομένης τῆς ψυχῆς, πολλὰ ἀποδουρομένης ἐκεῖ καὶ μάτην ; »

(14) Καὶ μέντοι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος παραινέει λέγων· « Μὴ τοῖνον ἀνάβαλλε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς τὴν οὐ προσδοκᾶς ἡμέραν, ἤνικα μὲν ἀπολείπωσι σε αἱ τοῦ ζῆν ἀφορμαί, ἀπορία δὲ πάντοθεν καὶ θλίψις ἀπαραμύθητος, ἀπειρηκότων μὲν λατρῶν, ἀπειρηκότων δὲ τῶν οικειῶν, ὅτε πυκνῶσθῶσι ἀσθματι καὶ ξηρῶ συνεχόμενος, πυρετοῦ τὰ ἔνδον μυῶντος, στενάξεως μὲν ἀκόμης καρδίας, τὸν δὲ συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσης καὶ φθέγγῃ μέντοι γε λεπτήν καὶ ἀδρανῆς, ὃ δὲ ἀκούων οὐκ ἔστιν πᾶν δὲ τὸ λαλούμενον παρὰ σου ὡς παραφροσύνη καταφρονεῖται. Μηθεὶς οὖν ἐπαπατάτω σε κενοῖς λόγοις καὶ ματαίοις· ἐπιστήσεται γὰρ σοι ἀφνίδιος θάνατος καὶ ἡ καταστροφή θμολῶς καταιγίδι παρῆ· ἤξει γὰρ ἄγγελος κατηφῆς ἀπάγων βίαιως καὶ σύρων σου τὴν ψυχὴν δεδεμένην ταῖς ἀμαρτίαις, πυκνὰ μεταστρεφόμενην πρὸς τὰ ὄψε καὶ ὀδυρομένην ἀνευ φωνῆς, τοῦ ὀργάνου λοιπῶν τῶν θρήνων ἀποκλεισθέντος· ὃ πόσα σπαράξεις σεαυτὴν, ὃ πόσα στενάξεις ἀπρακτα, μετανοῶν ἐπὶ τοῖς κακῶς βουλευθεῖσι καὶ πραχθεῖσιν. Οἷα ἐρεῖς ἐν τῇ ὁδῷ τῆς καρδίας σου· « Αἶ, αἶ με, μὴ ἀποβρῆλαι τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον τῆς ἀμαρτίας αἶ με τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι, ὃ τῶν πονηρῶν βουλευμάτων καὶ συναλλαγμάτων ! διὰ γὰρ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, αἰώνιον βασανίζομαι· διὰ σαρκὸς ἡδονὴν καὶ πύρρωσιν τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραδίδομαι· δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ· ἐκαλούμενην καὶ οὐχ ὑπήκουον· διεμαρτύραντό μοι, ἐγὼ δὲ κατηγέλων. » Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς ἀποκλειόμενος σεαυτὸν ἀν, προαναρπασθεὶς τῆς μετανοίας. — Ὑποκοῦν ἐλέησον σεαυτὸν καὶ λάβε δὴ εἰς ἔνοιαν τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, τὴν ὄντως φρικωδεστάτην καὶ ἐλεεινοτέραν τῆς ἐξόδου, (132) καὶ συνοχὴν, καὶ πνιγμὸν, καὶ ψυχωφραγίαν ὡραν καὶ ἀπόφασιν

D ΣΛΓ'. Βασίλεια Ἡρακλωνῶ. 588 Μετὰ Κωνσταντίνου, υἱὸν Ἡρακλείου, ἐβασίλευσεν Ἡρακλωνῆς ἑμα Μαρτίνῃ μητρὶ αὐτοῦ μῆνας δ'. (2) Ἡ δὲ σύγκλητος ἀπόσαστο Ἡρακλωνῶν, ῥι-

Varie lectiones et notæ.

ἴν ἐαυτῆ L. ἴν ἀνδρῶτι? ἀνευρόντι? L. ἴν ἐλκομένης L. ἴν ὀδυρομένης εἰκῆ L. ἀποδουρωμένην cod. ἴν Τοῦ ἀγίου Βασιλείου? ἴν Μὴ, μὴ L. ἴν ἀναβάλλου L. ἴν αἶ om. L. ἴν πυκνῶς L. ἴν πυρετοῦ ὀμύχοντος L. ἴν μοιχ. cod.? ἴν γε om. L. ἴν κενοῖς καὶ μ. λ. ἐπ. δὲ αἰφν. ὄλ. L. ἴν π. μὲν? μεταστρεφ. ? L. ἴν σου τότε· οὐαί μοι, μὴ ἀποβρῆλαι L. ἴν αἶ — ἀποπλύνασθαι om. L. ἴν φρικ. ἡμέραν καὶ L. ἴν ἐλεεινοτάτην cod. ἐλεεινότης L. ex ἐλεεινοτ. compendio male lecto. ἴν ψυχωφραγίαν καὶ ἀπόφασιν L. ἴν ἀνόνητα μ. δταν ὄφ. ἴδ. L. ἴν Rubrica hæc deest in cod. et in Mon. et Par. 1706. ἴν 941. Cod. 753,16 : Βασίλειος δὲ Ἡ. οὖν μ. M. μ. σ'. ἴν Ced. 753,22,25.

νοκοπήσαντες αὐτὸν καὶ Μαρτίναν γλωσσοτομήσαν- A ipsi naribus et Martinæ lingua, eos in exsilium propulerunt.

(3) Ἀνεβίβασαν δὲ⁸⁸ (ἐπὶ τὴν βασιλείαν) Κών- Elevationem autem ad regnum Constantem, Constantini filium, Heraclii nepotem

ΣΑΔ'. Βασιλεία Κώνστα ἐγγόνου Ἡρακλείου.

Μετὰ⁸⁹ δὲ Ἡρακλιῶν ἐβασίλευσε Κώνστας ἔτη κζ', ὃς ἔφη ἐπὶ σιλεντίου πρὸς τὴν σύγκλητον ἰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου, ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἰδίου πατρὸς, ἐμοῦ δὲ πάππου Ἡρακλείου, ἰκανὸν σὺν τῷ πατρὶ βασιλεύσαντος, μετὰ δὲ τοῦτον λίαν βραχὺ — ὁ γὰρ Μαρτίνης φθόνος τῆς αὐτοῦ μητρικῆς τοῦ ζῆν αὐτὸν ἀπήλλαξε διὰ Ἡρακλιῶν τὸν ἐξ αὐτῆς ἰθέσμως γεγεννημένον — ταύτην μετὰ τέκνου ἡ ὑμετέρα σὺν Θεῷ ψήφος ἐξήγαγε πρὸς τὸ μὴ τὸν ἀθέσμως⁹⁰ καὶ ἐκνόμεως γεννηθέντα βασιλεύσθαι B τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων. Ἐγὼ δὲ παρακαλῶ συμβούλους ἔχειν ὑμᾶς καὶ φίλους καὶ γκώμονας τῆς ἐμῆς βασιλείας. » Καὶ φιλοτιμησάμενος αὐτοὺς δώμοις ἀπέλυσεν.

⁹⁰ (2) Ἐφ' οὗ γέγονε⁹⁰ βίαιος ἀνεμος καὶ πολλὰ δένδρα ἀνέσπασε, καὶ κίονας μοναχῶν κατέβαλε, καὶ πλοῖα συνέτριψε.

389¹ (3) Ἀλλὰ καὶ Μαυίας (ὁ τῶν Ἀρράβων ἀρχηγός) τὴν Ῥόδον καταλαβὼν (καὶ παραλαβὼν) τὸν κολοσσὸν (Ῥόδου) μετὰ, ατξ' ἔτη τῆς⁹¹ ἰδρύσεως καθέλειν (ὃν Ἰουδαίος τις) ἔμπορος⁹² ὠνήσάμενος ἑπτακοσίους καμήλους ἐφόρτωσε τῷ⁹³ χαλκῷ⁹⁴ (κολοσσού)⁹⁵.

⁹¹ (4) Μαυίας δὲ⁹⁶ μετὰ πλοίων ἦλθεν ἐν Φοινίκῃ, ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς (Κώνστας) μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ C στόλου ναυμαχεῖν⁹⁷ μέλλων μετ' αὐτοῦ. Τῇ δὲ νυκτὶ εἶδε κατ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ὑπάρχοντα⁹⁸ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Καὶ τοῦτο παραυτίκα γνωστικῶς τινὶ διηγησάμενος, ἔφη ἰ ὦ βασιλεῦ, εἶθε μὴ ὑπνωταί τῇ νυκτὶ ταύτῃ μῆτε ὄνειρον εἶδεά σου ἰ τὸ γὰρ εἶναι σε ἐν Θεσσαλονίκῃ θὲς ἄλλω τὴν νίκην⁹⁹ παρασημαίνει τουτέστι, σου ἡττηθέντος, ἡ νίκη πρὸς τὸν ἐχθρὸν τεθήσεται. Ἡμέρας οὖν γενομένης καὶ ἀλλήλοις συμβαλόντων, ἡττᾶται ὁ βασιλεὺς καὶ συγκιρνάται ἡ θάλασσα τῷ αἵματι τῶν Ῥωμαίων.

(5) Ἐπιβουλῆς δὲ¹⁰⁰ μηχανήσεως τῷ βασιλεῖ, ἀνακοινοῦνται ταύτην γνησίω τινὶ τῶν ὑπηκόων φίλῳ αὐτοῦ, ᾧ καὶ τὴν ἰδίαν ἐσθῆτα κατὰ τὴν ἐκείνου συμβουλὴν ἐνδύσας καὶ εἰς κενιχρὸν πλοῖον εἰσελθὼν σὺν ὀλίγοις ἀπέπλευσε διὰ τῆς νυκτὸς D conscendens, cum paucis navigavit usque Con-

stantini filium, Heraclii nepotem

CCXXXIV. Regnum Constantis, Heraclii nepotis.

Post Heraclionam autem regnavit Constans annos viginti septem. Hic dixit ad senatum : « Postquam Constantinus pater meus, vivente ipsius patre avo- que meo Heraclio, satis diu cum patre regnavisset, et paucissimo tempore post illum, siquidem Marti- nœ invidia, ipsius matertera, ipsum e vita eri- puit in gratiam Heraclionæ ex illa illegitime nati, hanc cum filio vestra cum Deo sententia expulsi, ut illegitime illiciteque genitus Romanorum imperium non teneret. Ego vero rogo vos ut sitis mihi consiliarii, et amici ac regni mei inspectores. » Et cum donis honorasset eos dimisit.

Sub eo ortus est ventus vehemens, qui multas extirpavit arbores, et columnas monachorum ever- tit et navigia contrivit.

Interea Moavias, Arabum dux, Rhodo occupata, simul cum ejus colosso, anno ejus constructionis millesimo trecentesimo sexagesimo, hunc evertit ; et Judæus quidam mercator emit illum et septingen- tos camelos colossi iere oneravit.

Moavias cum navibus venit ad Phœnices, ubi erat rex Constans cum Romana classe, ad pugnan- dum adversus eum. Nocte vero rex in somnis se vidit Thessalonicae degentem. Et cum statim hoc alicui narravisset nati, ille ait : « Utinam, o rex, non hac nocte dormivisses nec somnium habuisses ! Quod enim tu fueris Thessalonica, te victoriam alteri cessurum significat istud et, te victo, victo- riam apud hostem mansuram. Die igitur facto, cum congressi fuissent, victus est rex, et commiscuit se mare cum sanguine Romanorum.

Insidias autem regi strui communicaverunt alicui ex subditis regis, qui ipsius verus amicus erat ; et rex, ex illius consilio, postquam proprio indumento vestivisset eum, miseram cymbam

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ Καὶ ἀν. Κώνσταντα τὸν υἱὸν Κ. ἐ. Ἡ. Ced. 754,2. ⁸⁹ M. δὲ Κωνστ. cod. Κόσμου ἔτος, ςρλδ' (imo ςρμθ') τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος χμ' (χμα') Ῥωμαίων βασιλεὺς Κ. ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου, υἱοῦ Ἡρακλείου αἰρε- τικὸς ἐ. κζ', ὃς παρακλητικῶς λόγους πρὸς τὴν σύγκλητον ἐχρήσατο ἐπαινέσας αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ μίσους Ἡρακλιῶν καὶ Μαρτίνης ὡς φονέων γεγονότων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ δωρεαῖς φ. ἀπ. Ced. 754,9—14. ⁹⁰ ἐξαθ. Leo. ⁹¹ 647. ⁹² Τῷ ς' εἶσι γ. ἀν. β. καὶ π. δ. παμμεγέθη ἔπεσον καὶ στόλους ἐρύψε Ced. 754,22. ⁹³ 653. Περὶ τοῦ κολοσσού τοῦ ἐν Ῥόδῳ ; Ced. 755,8—10 ; Τῷ ἰβ' M. κ. τὴν Ῥ. καὶ τὸν κ. μετὰ, ατξ' ἔτη. ⁹⁴ αὐτοῦ add. Ced. ⁹⁵ ὃν ὠν. ἐμπ. ἐνακόσια καμήλια ἐφ. Ced. ⁹⁶ τὸν χαλκὸν Leo, Ced. ⁹⁷ τοῦ? ⁹⁸ καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἀνδρόαντα χαλκοῦν τῷ ἡλίῳ, κτλ. Ced. ⁹⁹ 654. ¹⁰⁰ ὃς παραγενόμενος εἰς τὸν Φοίνικα τῆς Λυκίας ἔνθα Ced. 756,2 (τῷ γ'). ¹⁰¹ ναυμαχεῖ μετ' α. τῇ οὖν πρὸ τοῦ πολέμου ἐσπέρα θεωρεῖ κ. ὁ. ὁ β. οἱ ἦν ἐν Θ. Διυπνισθεὶς δὲ διηγῆσατο τῷ ὄνειροκρίτῃ ὁ δὲ ἐ. Ced. ¹⁰² ὑπάρχ. cod. ὑπάρχειν. ¹⁰³ ν. κρίνεται π. τὸν ἐ. σου ἡ νίκη τρέπεται καὶ δὴ τοῦτο ἀπέθῃ. Συμβαλόντες γὰρ πόλεμον (καὶ Ced.) ἡττῶνται Ῥωμαῖοι Ced. Leo. ¹⁰⁴ ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασω- θεὶς ὑπεστράφη μετ' αἰσχύνῃς ἐν ΚΠ. Leo, ἐνδύει δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλον τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ — ὁ δὲ β., κτλ. Ced. 756,10—16.

stantinopolim extraordinarie salvatus. Postridie vero A regiam indutus habitum regis arxius, in regia navis stans certamen inicit. Hunc circumdantes inimici, regem esse existimantes, acriter præliabantur. Ille vero, multis ex eis viriliter occisis, Moavia ipso lethaliter vulnerato, interiit, impleto hoc verbo : « Majorem hac charitatem nemo habet, ut quis animam suam ponat pro amico suo. »

Constans autem in urbe proprium fratrem Theodosium occidit. Et in Siciliam abiit Romam volens regnum transferre.

Valde enim oderant eum cives, non solum propter fratris cædem, sed et quia Martinum, papam Romæ, inhoneste Constantinopolim adductum, Chersonem in exilium miserat. Maximi quoque sapientissimi et duorum ipsius discipulorum sacras linguas et dexteram manus absciderat. Insuper multos orthodoxos vexationibus et vinculis punierat eo quod Monothelitarum hæresi acquiescere nolabant.

Deinde cum qui uxorem et tres filios Constantinum, Heraclium et Tiberium adducerent misisset, Byzantini eos non dimiserunt.

Postquam igitur sex annos in Sicilia transegiisset Syracusis in balneo occisus est e lethali vulnere quod quidam astantium in caput ipsi cado infixit.

Populus autem videns regem defunctum, processione facta proclamavit regem quemdam Nizizum nomine, gente Armenium, hominem forma præstantem ac speciosissimum.

Quod cum audisset Constantinus, illius filius, Siciliam cum magna classe occupavit et captum Nizizum, patris occisorem, una cum seditiosis, interfecit. Et ita Constantinopolim reversus plaudentibus omnibus receptus est. Sed hic de illo sermo consistat : iis quæ in diebus patris ejus, in Sicilia interfecit, advenerunt, adhuc immorabor.

CCXXXV. De Saracenorum duce Moameth, qui et Mahomet.

Enimvero sub illo dux Saracenorum et pseudo-propheta Mahometus ex una tribu de familia Ismael, filii Abraham, descendens, apparuit. Necessarium autem duxi de ipsius turpi cædaque hæresi enarrare.

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ συνάπτει? (συνάπτ. cod.) ¹¹ Μαυίας και αυτός κ. πληγείς cod. ¹² Jo. xv, 13. ¹³ 659 661. ¹⁴ Τῷ ἡ' ἔτει ἀν. Κ. ὁ βασιλεὺς τὸν Ι. ἀ. Θ. ὄθεν ἐκκαχθῆσας ὁ ἄβυστος ταῦτα ὄραν ἐσκέψατο κατέλαθ' ἐν Σ. — βουλόμενος ἐν 'Ρ. τὴν β. μ. Ced. 762, 8—20. ¹⁵ διὰ τὸ μισηθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βυζαντιῶν ὡς μονοθελητὴν και κακόδοξον Ced. 762, 21. ¹⁶ δημοῦσεις cod. ¹⁷ κατέδικα. cod. κατέδικασα? ¹⁸ Πέμπει οὖν ἀγ. Ced. 762, 21—763, 3. ¹⁹ οἱ δὲ Β. οὐκ ἀπέβυσαν αὐτούς Ced. ²⁰ 668. ²¹ Τῷ κ' ἔτει ἔδοξεν αὐτῷ Ἄνδρέας, και ὡς ἤρξατο σμῆγεσθαι ὁ βασιλεὺς, δέδωκεν αὐτὸν μ. τοῦ κ. κατὰ τῆς κορυφῆς καὶ ἀπέκτεινε Ced. 763, 11—16. ²² καιρὶ cod. καιρὶαν? ²³ Τὸν δὲ θάνατον αὐθιμηρῶν ἤκουσαν ἐν τῇ πόλει, φωνῆς ἐκ τοῦ ἀέρος ἐνεγχείσης· και προβάλλονται οἱ Συρακοῦσιοι Μιζιζιον Ἀρμενιον β. βιασάμενοι αὐτὸν ὁ. λίαν ἐ. και ὦ. Ced. 762, 17—19. ²⁴ Ἄκ. δὲ Κ. τὴν τοῦ πατρὸς ἀποδίωσιν μ. π. ναυστολίας καταλαμβάνει τὴν Σ. και Μ. ἀναρτῆσιν τὸν ἰδίον πατρός Ced. 763, 19—21. ²⁵ Μιζιζιον και τὸν φονέα? cf. p. 604, et Leonem : Μιζιζιον και τοὺς τοῦ πατρὸς ἀναιρέτας. ²⁶ και καταστήσας τὰ ἐσπέρια ἐπὶ ΚΠ. ἔρχεται κτλ. Ced. 763, 22—764, 5. ²⁷ Ced. 758, 11, Her. 21 ut et Leo.

ἐν ΚΠ., ὁσθεις παραδέξω. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα περιβεβλημένος ὁ φίλος τοῦ βασιλέως, ἐπιστάς τῇ βασιλικῇ νηὶ συνάπτεται ¹⁰ πόλεμον, ὃν οἱ πολέμιοι περιουκλώσαντες, δοκοῦντες αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα, ἰσχυρῶς ἐπολέμουν. Ὁ δὲ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀνδρείως ἀνελών, Μαυία και αὐτοῦ ¹¹ καιρίως πληγέντος, ἐτελεύτησε, πληρώσας τὸ γεγραμμένον ¹²· « Μείζονα ταύτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ. »

590 ¹³ (6) Ὁ δὲ ¹⁴ γε Κωνσταντὸς ἐν τῇ πόλει τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεοδοσίον ἀνέλε. Καὶ ἀπῆλθεν ἐν Σικελίᾳ, βουλόμενος ἐν Ῥώμῃ τὴν βασιλείαν μεταστήσει.

(7) Σφόδρα γὰρ ἐμισθῆ παρὰ τῶν πολιτῶν οὐ μόνον διὰ τὴν ¹⁵ ἀναίρεσιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐτι και Μαρτίνον τὸν πάπαν Ῥώμης ἀγαγὼν ἀτίμως ἐν ΚΠ. ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. Καὶ Μαξιμου τοῦ σφωτάτου και τῶν β' μαθητῶν αὐτοῦ τὰς ἱερὰς γλώσσας και τὰς δεξιὰς ἀπέτεμε χεῖρας. Καὶ μίντοι και πολλοὺς ὀρθοδόξους αἰκίαις και δημεύσεσι ¹⁶ και ἐξορταίς κατέδικας ¹⁷ διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτοὺς τῇ τῶν Μονοθελητῶν αἰρέσει συνθέσθαι.

(8) Εἶτα πέμφας ¹⁸ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα και τοὺς (γ') υἱοὺς αὐτοῦ (Κωνσταντῖνον, και Ἡράκλειον, και Τιθέριον), οἱ ¹⁹ Βυζάντιοι τούτους οὐκ ἀπέστειλαν.

²⁰ (9) Ποιήσας οὖν ²¹ ἐν Σικελίᾳ ἔτη ζ', ἀναιρέται ἐν Συρακοῦσῃ λουόμενος, (152^b) κατὰ κεφαλῆς λαβῶν μετὰ κάδου καιρίως ²² πληγὴν ὑπὸ τινος τῶν παρισταμένων.

(10) Ὁ δὲ ²³ λαὸς ἰδὼν τὸν βασιλέα τελευτήσαντα, πορευθεὶς ἀναγορεύουσι βασιλέα Νιζιζιον τινὰ οὕτω λεγόμενον, Ἀρμενογενῆ εὐπρεπῆ ὄντα και ὠραϊότατον.

(11) Ὅπερ ἀκούσας ²⁴ Κωνσταντῖνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, κατέλαθε τὴν Σικελίαν μετὰ πλείστων ναυμαχίας και χειρωσάμενος Νιζιζιον, τὸν ²⁵ φονέα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνέλε σὺν τοῖς στασιάζουσι. Καὶ ²⁶ οὕτως ἀνελθὼν ἐν Κ Π. ἐδέχθη παρὰ πάντων εὐφημοῦμενος. Ἄλλ' **591** ὁ περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάτω· ἐτι δὲ περὶ τῶν γεγεννημένων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἀναιρεθέντος ἐν Σικελίᾳ ἐνδιατρίψομαι. ΣΔΕ'. Περὶ τοῦ ἀρχηγῶ τῶν Σαρακηνῶν Μωάμεθ τοῦ και Μουχοῦμετ.

²⁷ Καὶ γὰρ ἐπὶ αὐτοῦ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς και ψευδοπροφήτης Μουχοῦμετ ἐκ μιᾶς φυλῆς γενικωτάτης Ἰσαμῆλ, υἱοῦ Ἀβραάμ, καταγόμενος ἀνεφάνη. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι τῆς περὶ τούτου μουσαρᾶς και παμμιαρᾶς αἰρέσεως διηγήσασθαι.

¹¹ (2) Νίζαρος γάρ ὁ τοῦ Ἰσμαήλ ἀπόγονος, πα- Α
τήρ αὐτῶν ἀναγορεύεται πάντων. Οὗτος οὖν γεννᾷ
υἱοὺς δύο, Μούνδαρον ¹² καὶ Ἀραβίαν · ὁ δὲ Μούν-
δαρος εἶκει Κούσαρον, καὶ Κάιτον, καὶ Θεμίμην ¹³,
καὶ Ἀσαδὸν ¹⁴ καὶ ἄλλους τινὰς ἀνωνύμους, οἱ τὴν
Μαδιανίτην ¹⁵ ἔρημον κληρωσάμενοι ἐκτηνοτρόφουν
ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες · εἰσι δὲ καὶ ¹⁶ ἐνδότεροι
τούτων, οὐκ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἰεκτάν,
οἱ λεγόμενοι Ὀμηρίται τουτέστιν Ἀμμανίται.

¹⁷ (3) Ἀπόρου δὲ υἱος τοῦ (προλεχθέντος Μου-
χούμει ἦτοι) Μωάμεθ, εἰσῆλθε πρὸς τινα γυναῖκα
πλουσίαν (μισθωτεύσαι αὐτῇ), συγγενίδα αὐτοῦ
οὔσαν, καλουμένην ¹⁸ Χαδιγᾶ, πρὸς τὸ καμηλεύειν
καὶ πραγματεύεσθαι (μετὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ.
Εἶτα) κατὰ μικρὸν παρῆρσιασάμενος καὶ ἐπελθὼν
τῇ γυναικὶ χήρξ οὔση, λαμβάνει ¹⁹ αὐτὴν (εἰς) γυ-
ναῖκα καὶ ἔσχε τὸς καμήλους αὐτῆς καὶ τὴν ὑπαρ-
ξιν ταύτης · καὶ ἐπιχωριάζων ἐν Παλαισίνῃ συνα-
νεστρέφετο Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς καὶ ²⁰ 592
ἐθέρητο λόγους καὶ γραφικά· τινὰς ῥήσεις. Ἔσχε
δὲ τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας. Ἡ οὖν γυνὴ αὐτοῦ διὰ
τοῦτο ἔλυπειτο σφόδρα πρὸς περιφάνης καὶ πλουσίας,
καὶ τοιοῦται ἄνδρϊ συναφθεῖσα, οὐ μόνον ἀπόρφω,
ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικῶ. Ἦν τροπώσάμενος ἔφασκε ·
« Ὅτι (φοβερὰν) ὄπτασίαν ἀγγέλου θεωρῶ Γαβριὴλ
δύοματι, (καὶ μὴ ὑποφέρων αὐτοῦ τὴν θεωρίαν ὀλι-
γερῶ) καὶ πίπτω. »

(4) Ἐπισταθεὶς δὲ ²¹ ἀπὸ ψευδομαρτυροῦντος ²²
αὐτῷ μοναχοῦ τινὸς Ἀρειανοῦ ψευδωνύμου, διὰ τὴν
κακοπιστίαν αὐτοῦ ἐξορισθέντος ἀπὸ ΚΠ. ἐκ τῆς C
μονῆς τῶν Καλλιστράτου, οὗτος ὁ μιὰρὸς ἀπεπλά-
νησεν αὐτὴν καὶ τὰς λοιπὰς γυναῖκας οὕτω λέγων,
ὅτι ὄπτασίαν τινὰ ἀγγελῶν ²³ λεγόμενον Γαβριὴλ
θεωρεῖ καὶ μὴ φέρων τὴν θέαν καταπίπτει. Οὗτος
γάρ ὁ ἄγγελος εἰς πάντα τοὺς προφήτας ἀποστέλ-
λεται. Αὕτη οὖν ἡ γυνὴ καὶ αἱ λοιπαὶ τοῖς λόγοις τοῦ
ψευδαββᾶ πεισθεῖσαι προφήτην αὐτὸν εἶναι, ἐκήρυ-
ξαν πανταχοῦ προφήτην αὐτὸν ὑπάρχειν.

(5) Καὶ ²⁴ ἐκράτησεν ἡ αἰρεσις αὕτη τὰ μέρη τῆς
Αἰθιοπίου. Προῆλθεν δὲ ὁ λόγος τῆς πλάνης ταύτης
καὶ εἰς ἄνδρα φύλαρχον τοῦνομα Βουδάχαρ. Ἡ οὖν
γυνὴ (155^a) θανοῦσα τοῦτον διάδοχον καὶ κληρονό-
μον κατέλιπεν. Ἐκ τούτου οὖν ἐγένετο περιφάνης
ἄγαν ὡς περιούσιος ²⁵.

²⁶ (6) Οὗτος ὁ θεομισθὴς καὶ ἄθεος ²⁷ περιτυχὼν D
Ἑβραίοις καὶ (Χριστιανοῖς δῆθεν) Ἀρειανοῖς (τε)

Porro Nizarus Ismaelis pronepos, omnium illo-
rum dicitur pater. Hic duos genuit filios, Mundarum
et Arabian. Mundarus autem genuit Cusarum,
Caitum, Themimen, Asadum et alios quosdam
anonymos, qui, Madianitarum solitudine obtenta,
habitantes in tentoriis, pecudes educabant. Sunt
alii interiores, non ex tribu illorum, sed ex
Jectan oriundi, qui dicuntur Homeritæ, id est,
Ammanitæ.

Inops autem cum esset prædictus Mahometus
seu Moamethus, venit ad quamdam mulierem di-
vitem ut pro mercede serviret ei; hæc ei propinqua
erat et vocabatur Chádiga; ipse camelos ducere
ac negotiari cum contribulibus suis debebat. Deinde
paulatim adeptus fiduciam, ad mulierem quæ vidua
erat, reversus, illam accepit uxorem et habuit illius
camelos et substautiam. Et commoratus in Palæ-
stina cum Judæis et Christianis conversatus est et
litteras et quosdam Scripturæ locos investigavit.
Laborabat autem epilepsię morbo. Illius igitur
uxor ideo valde lugebat quod illustris et dives tali
viro, non solum inopi, sed etiam epileptico, con-
jungeretur. Quam convertens ait : « Tremendam
visionem angeli Gabrielis dicti conspicio, et non
ipsius visum sufferens, deficio et cado. »

Usus est autem falso testimonio ejusdam mon-
chi pseudonymi Ariani, qui ob pravam opinionem a
Constantinopoli ex monasterio Callistrati expulsus
fuerat; hic nefarius decepit illam et cæteras mulie-
res ita dicens : « Visione quemdam angelum Gabrie-
lem dictum conspicij et visum non ferens prolabi-
tur. Iste enim angelus ad omnes prophetas mitti-
tur. » Ipsa ergo mulier et cæteræ mulieres falsi
abbatis sermonibus deceptæ, credentesque illum
esse prophetam, ubique prædicaverunt illum pro-
phetam esse.

Et prævaluit hæresis illa in finibus Æthiopi. Per-
venit autem hujus erroris doctrina usque ad tribus
principem nomine Bubachar. Mulier ergo mortua
illum successorem et hæredem reliquit. Ex hoc
itaque veluti dives celebris valde factus est.

Iste impius et atheus conversatus cum Hebræis et
Christianis, Arianis scilicet et Nestorianis, et undique

Varie lectiones et notæ.

¹¹ Ced. 738,13—20. — ἀπ. παρὰ πάντων ἀ. Ced. ¹² Μόνδαρον καὶ Ῥαβίαν Ced. ¹³ Θε-
μίμην Ced. ¹⁴ Ἀσαδὸν Ced. ¹⁵ Μαδιὰμ καὶ τὴν ἔρ. Ced. ¹⁶ καὶ οἱ ἐνδ. αὐτῶν ἐκ τῆς
φ. τοῦ Ἰ. οἱ λ. Ἀμανίται τ. Ὀμ. οἱ καὶ ἔμποροι Ced. ¹⁷ Ced. 738,20—739,8. ¹⁸ ἀ. ὀνόματι
Χαδιγᾶ μισθωτὸς ἐπὶ τῷ κ. καὶ πρ. Κατ' ὀλίγον δὲ π. ὑπεισῆλθε τῇ Ced. ¹⁹ ὁ. καὶ ἔλαβεν ἀ. γ. ἐρχόμε-
νος δὲ ἐν Π. Ced. ²⁰ ἐθέρητο ἐξ αὐτῶν τινὰ γραφικά· ἐπεὶ δὲ δαιμονίων ἦν, ἐνόσησε δὲ καὶ ἐπιληψίαν,
ἐθεράπευσε δὲ τὴν γυναῖκα λυπομένην σφ. ὅτι ἦν εὐγενὴς καὶ ὅτι συνήφθη τ. ἀπ. καὶ δαιμονιώντι, λέγων
'Α. ὁ. λεγόμενον Γ. θ. καὶ π. Ced. ²¹ Αὕτη δὲ ἔχουσα μοναχὸν διὰ κ. ἐξόριστον ἐκείσε δντα φίλον αὐτῆς,
ἀνῆγγειλεν αὐτῷ πάντα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου· κάκεινος θέλων πληροφορηῆσαι αὐτὴν εἶπεν ὅτι ἀληθῶς
λέγει· οὗτος γάρ ἄγγελος πέμπεται πρὸς πάντα προφήτην· καὶ αὐτὴ πιστεύουσα τῷ λόγῳ τοῦ ψ. ἐκήρυξε
καὶ ἄλλαις γυναιξὶν ὁμοφύλοις αὐτῆς· καὶ οὕτως ἐκ γυναικῶν ἦλθεν εἰς ἄνδρας Ced. 739,8—14. cf. narra-
tionem de vita Moh. in cod. Keháigerano. ²² ἀψευδομ. cod. ²³ ἀγγέλου λεγομένου cod. ²⁴ Καὶ πρῶ-
τον Ἀδουβ. διάδοχον κ. καὶ ἔρ. — τοῦ Αἰθιοπίου, κτλ. Ced. 739,14—17. ²⁵ καὶ κατέσχευεν ἡ ποτηρὰ πλάνη
καὶ ἡ αἰρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Αἰθιοπίου add. cod. ²⁶ Ced. 739,18—740,11. ²⁷ καὶ ἐμβρόντητος π.
Ced.

rumt haben: et lugent inconsolabiles. Idcirco maxime felices dicimus justos et infantes qui moriuntur, quia calix mortis nobis periculosus, illis salutaris est, et quod omnibus est formidandum, ipsis desiderabile est, et quod nos hic habemus timoris principium, ipsis est principium salutis; sic fere dicentes: « Nos angeli pacis e corpore deduxerunt; nos absque mœrore et absque obice, bonos habentes viæ ductores, aeris principatus et potestates transivimus: non enim invenerunt in nobis quod quærebant aut sperabant, viderunt purum et immaculatum corpus et confusi sunt; viderunt illibatam ac lucidam animam, et erubuerunt; viderunt linguam non corruptam neque dolosam et siluerunt; transivimus et parviduximus eos; præterivimus et cecinimus eis dicentes: « Benedictus Dominus, qui non dedit nos in prædam dentibus illorum. » — « Laqueus contritus est et nos liberati sumus. » Unde obviantes angeli exsultant, justi concurrunt, sancti gaudent et aiunt: « Bene venerunt amici Christi æternorumque bonorum hæredes. »

ἐφιμώθησαν· παρήλθομεν καὶ ἠτέλισσαμεν⁹⁹ αὐτούς· εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπέβησαν¹⁰⁰ αὐτούς· εὐλόγητος Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήρην τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν· — ἡ γὰρ καὶ συνηθίζοντες¹⁰¹ καὶ ἡμεῖς ἐβρόύθημεν¹⁰²· ὅθεν καὶ οἱ προσπαπῶντες¹⁰³ ἄγγελοι ἔχαιρον¹⁰⁴ (149b), δίκαιοι κατησπάζοντο, ὅσοι¹⁰⁵ συνετέροντο λέγοντες· « Καλῶς ἦλθον οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν κληρονόμοι. »

Similiter autem et Gregorius, Theologus dictus, in epitaphio Cæsarii fratris ait: « Fidem sapientum sermonibus habeo, quod omnis anima bona Deique amica, postquam corporis vinculis liberata, rebus terrenis eximitur, statim in conscientia visione ipsam manentis boni devenit, quasi quod obscurat clarificato vel deposito, nescio quid sit dicendum, mirabilem quamdam jucunditatem sentit et exultat, libenterque vadit ad suum Dominum, præsentem vitam ut quemdam carcerem durum relinquens, et circumdatas excutiens catenas, quibus cogitationis, alæ præpediebantur, et in imaginatione quodammodo jam reservata felicitate fruitur. »

Non secus autem magnus Athanasius in Vita sancti Antonii dicit: « Cum ad horam nonam ut oraret ascendisset, seipsum mente sensit elevatum; et mirabiliter astans sese tanquam extra se positum vidit et tanquam in aera a quibusdam abductum; deinde severos quosdam ac terribiles in aere stantes ipsumque, ne præteriret, impedire volentes. Ductoribus autem propugnantibus, illi

πολὺς καὶ ὁ ἐλεῶν⁹¹ οὐδαίς· ἐνόησον γὰρ ὅπως εἰσὶν αἱ ψυχὰι διότι κατεφρόνησαν τοῦ φόβου⁹² τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, μικρὰς ἀνέσεως παρακαλοῦσαι τυχεῖν καὶ μὴ τυγχάνουσαι, ἀλλ' εἰς τὰ καταχθόνια τῆς γῆς θρηνοῦσαι τὰς βλάβεις καὶ τὰς τρυφὰς καὶ τὰς πορνείας αὐτῶν καὶ τὰς λοιπὰς κακουργίας, ἀνόνητα μετανοοῦσιν ἐφ' οἷς κακοῖς⁹³ διεπράξαντο καὶ πενθοῦσιν ἀπαρηγόρητοι. Διὰ τοῦτο μάλιστα μακαρίζομεν τοὺς δικαίους καὶ τοὺς νηπίους⁹⁴ ἀποθνήσκοντας, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῶν ποτήριον τοῦ θανάτου ἐπικίνδυνον, παρ' ἐκείνοις⁹⁵ ἐστὶ σωτήριον καὶ τὸ παρὰ πᾶσι φρικτὸν, παρ' ἐκείνοις ἐπιθυμητόν· καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἔχομεν ἐκεῖθεν ἀρχὴν τιμωρίας, παρ' ἐκείνοις ἐστὶν⁹⁶ ἀρχὴ σωτηρίας· μόνον οὐχὶ λέγοντες⁹⁷· « Ἡμεῖς ἄγγελοι εἰρηνικοὶ διεχώρισαν ἐκ τοῦ σώματος· ἡμεῖς ἀλύτως καὶ ἀνεμποδίστως παρήλθομεν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ ἁέρος, ἀγαθοῦς ὁδηγοὺς ἔχοντες· οὐ γὰρ εὖρον ἐν ἡμῶν ὅπερ⁹⁸ ἐξήτουν ἢ ἠλιπίον· εἶδον ἀμίαντον καὶ καθαρὸν τὸ σῶμα καὶ ἠσχύθησαν· εἶδον ἀφθονοῦν καὶ λαμπρὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνετέροντο· εἶδον τὴν γλῶσσαν ἀσπίλον καὶ ἄβωλον καὶ

εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπέβησαν⁹⁹ αὐτούς· εὐλόγητος Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήρην τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν· — ἡ γὰρ καὶ συνηθίζοντες¹⁰⁰ καὶ ἡμεῖς ἐβρόύθημεν¹⁰¹· ὅθεν καὶ οἱ προσπαπῶντες¹⁰² ἄγγελοι ἔχαιρον¹⁰³ (149b), δίκαιοι κατησπάζοντο, ὅσοι¹⁰⁴ συνετέροντο λέγοντες· « Καλῶς ἦλθον οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν κληρονόμοι. »

(2) Καὶ μέντοι καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος ἐν τῇ ἐπιταφίῳ τοῦ ἀδελφοῦ Καισαρείου φάσκει· « Πείθομαι σοφῶν λόγοις, ὅτι πᾶσα ψυχὴ καλὴ τε καὶ θεοφιλὴ, ἐπειδὴν τοῦ συνδέσμου λυθεῖσα σώματος, (τῶν) ἐνθὺς ἀπαλλαγῆ, εὐθύς ἐν συναισθήσει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μένοντος αὐτὴν κελοῦ γίνεται¹, ἅτε τοῦ ἐπισκοποῦντος ἀνακαθαρόντος ἢ ἀποτεθέντος² — οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ λέγειν χρὴ — θαυμαστὰν τινὰ ἔδωκεν ἡδεται καὶ ἀγάλλεται καὶ ὡς 580 χωρεῖ πρὸς τὸν ἐαυτοῦ δεσπότην, ὡσπερ τε δεσποτικὸν χαλεπὸν τὸν ἐνταῦθα βίον ἀπολείπουσα καὶ τὰς περιχειμένας ἀποσεισασμένη πέδας, ὅψ' ὧν τὸ τῆς διανοίας πετρὸν καθέλκετο, καὶ ὅσον ἦδη τῇ φαντασίᾳ καρποῦται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα³. »

(3) Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ βίῳ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου λέγει· « Ἀναστάς⁴ εἰς προσευχὴν περὶ ὧραν ὅ' ἦσθετο ἐαυτὸν ἀρπαγίντα τῇ διανοίᾳ⁵ καὶ παραδόξως⁶ ἑβλεπεν ἐαυτὸν ὡσπερ ἐξωθεν ἐαυτοῦ γενόμενον καὶ ὡς εἰς τὸν ἀέρα ἀφοδηγούμενον⁷ ὑπὸ τινων, εἶτα πικρὸς καὶ δεινὸς ἐστῶτας ἐν τῷ ἀέρι καὶ θέλοντας⁸ αὐτὸν κωλύσαι⁹ ὡστε μὴ διαβῆναι. Τῶν δὲ ὁδηγούντων

Variæ lectiones et notæ.

⁹¹ Ὁ λύων οὐδαίς· ἐνν. γὰρ πῶς ἔ. ἐν ἔδου ψ. L. ⁹² φ. καὶ τῆς ἐντ. τοῦ Θεοῦ L. ⁹³ κακῶς L. ⁹⁴ νηπίως cod. ⁹⁵ παρ' ἐκείνοις ἐπαινετὸν καὶ ὁ. ἡ. ἔ. εἰς εἰς ἐκ L. ⁹⁶ ἐστὶν ἀνάπαυσις L. ⁹⁷ λέγοντες cod. λέγουσι. ⁹⁸ ἄπερ ἐξ. καὶ ἠλπ. L. ⁹⁹ καὶ εὐτρη[πί]σαμεν L. ¹⁰⁰ Ps. cxvii, 7. ¹⁰¹ ἐβρόύθημεν ἐντεῦθεν L. ¹⁰² προσπαπῶντες cod. et L. ¹⁰³ ἔχ. ἄγγελοι L. ¹⁰⁴ ὁ. συν. ἀγγέλοις λεγ. L. ¹⁰⁵ Τοῦ Θεολόγου ed. Coloniensis 1690. I. p. 173 C. ¹ γενομένη Gr. ² ἡ Gr. ³ μακαριότητα ois. L. ⁴ Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ed. Col. 1686. II 488 D. ⁵ Ἀ. λ. Μέλλων γὰρ ποτε ἐσθίειν ὁ θεοφόρος Ἀντωνίου ἀνέστη εἰς πρ. π. ὦ. θέρ[ους] L. οὐκ ἔσθιεν ἡσθετο. ⁶ παράδοξον Ath. ⁷ ὁδηγ. Ath. ἀποδηγ. cod. ⁸ θέλοντων τοίνυν Ath. ⁹ κωλύειν cod.

διαμαχομένων, ἀπήτουν ἐκεῖνοι λόγον, εἰ μὴ ὑπεύ-
 θυνος αὐτοῖς εἶη· βουλομένων οὖν αὐτῶν συνάραι
 λόγον ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, ὅτι συνεχώρουσι οἱ
 τὸν Ἀντώνιον ὀδηγοῦντες· Ἐὰ μὲν ¹⁶ ἀπὸ τῆς γεν-
 νήσεως αὐτοῦ, λέγοντες, ὁ Κύριος ἀπῆλειψεν· ἀφ' ¹⁷
 οὗ δὲ γέγονε μοναχὸς καὶ τῷ Θεῷ συνέθετο ¹⁸, ἐξέστω
 ποιῆσαι λόγον. » (Καὶ δὴ) τότε κατηγοροῦντων (αὐ-
 τοῦ) καὶ μὴ ἐλεγχόντων, ἐλευθέρα γέγονεν ἡ ὁδὸς
 αὐτῷ καὶ ἀκώλυτος. Καὶ εὐθὺς εἶδεν ἑαυτὸν ¹⁹ ὡς-
 περ ἐρχόμενον εἰς ἑαυτὸν καὶ τοῦ μὲν φαγεῖν ἐπε-
 λάθετο, ἔμεινε (δὲ) τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ ²⁰
 ὅλης τῆς νυκτὸς εὐχόμενος καὶ στενάζων. Ἐθαύ-
 μαζε ²¹ δὲ λογιζόμενος πρὸς τοίους ἐστὶν ἡ πάλη καὶ
 διὰ πόσων πόνων ἔχει τις διαβῆναι τὸν ἀέρα καὶ
 ἐμνημόνευσεν ὅτι τοῦτο ἐστίν, ὃ ἔλεγεν ἀπόστολος ²²
 «κατὰ τὸν ἀρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος»· ἐν
 τοῦτω γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ μά-
 χεσθαι καὶ πειρασθαι διακωλύειν τοὺς διερχομένους,
 ὅθεν ²³ μάλιστα παρήγει λέγων· «Ἀναλάβετε τὴν
 πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα (δυναθῆτε ἀντιστῆναι τῇ
 ἡμέρᾳ τῆς πονηρίας, ὅπως) μηδὲν ἔχων ὁ ἐχθρὸς ²⁴
 λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον καταισχυνοῦσθαι»· — Διὸ
 τοίνυν ἀνευδύτως ἐπιμένωμεν ²⁵ τῇ ἀσκήσει ²⁶ γι-
 νώσκοντες ὅτι, ἐὰν μίαν ἡμέραν ἀμελήσωμεν, οὐ
 διὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἡμῖν συγχωρήσει, ἀλλὰ
 διὰ τὴν ἀμελείαν **581** καθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀγανακ-
 τήσει μάλλον. Οὕτω γὰρ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ ²⁷ ἠκούσα-
 μεν· οὕτω καὶ Ἰούδας ²⁸ ἀπώλεσε διὰ νύκτα μίαν
 ὅλου τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸν κάματον· οὐδὲ γὰρ
 ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν ἀμελεῖ τῆς καθ' ἡμέραν ²⁹ φροντι-
 ζων ἀπωλείας πάντοτε, καὶ ἐὰν ³⁰ ἀμελοῦντας ἡμᾶς
 εὐρήσει, σφοδρότερος ἐπιτίθεται· εἰς δὲ τὸ μὴ ὀλι-
 γωρεῖν ἡμᾶς, καλὸν τὸ ἀποσταλικὸν βῆτόν ἀεὶ ³¹ με-
 λετεῖν ³². «Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω». Ἄν γὰρ
 ἡμεῖς ὡς ἀποθνήσκοντες καθ' ἡμέραν οὕτως ζῶμεν,
 οὐχ ἁμαρτήσομεν. Ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον·
 Ἴνα καθ' ἡμέραν ἐγειρόμενοι μὴ νομίζωμεν ³³ φθά-
 νειν τὴν ἑσπέραν καὶ πάλιν μέλλοντες ³⁴ ἀνακλινε-
 σθαι· (150^ο) μὴ ἐγειρεσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα ³⁵ δια-
 λέξας αὐτῷ ποτε γενομένης πρὸς τινὰ περὶ τῆς
 διαγωγῆς τῆς ψυχῆς καὶ ποιοῦς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν
 ἔσται αὐτῇ τόπος, τῇ ἐξῆς νυκτὶ καλεῖ τις αὐτὸν
 ἄνωθεν λέγων· «Ἐξέλθε ³⁶, Ἀντώνιε, καὶ βλέπε.»
 Καὶ δὴ ἐξελθὼν καὶ ἀναβλέψας εἶδε τινὰ μακρὸν ³⁷
 τῷ εἶδει καὶ φοβερὸν ἐστῶτα, ἀναβαίνοντας δὲ τινὰς
 ὡς περ ἐπτερωμένους, κάκεινον ἐκτείνοντα τὰς χεῖ-
 ρας καὶ τοὺς μὲν κωλυομένους παρ' αὐτοῦ, τοὺς δὲ
 ὑπερπιτωμένους καὶ ἀμερίμνους λοιπὸν ἀναγομέ-
 νους· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς τοιοῦτοις ἔτριξε τοὺς ὀδόντας
 ὁ μακρὸς ἐκεῖνος, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποπίπτουσιν ἔχαι-

A rationem requirebant, annon ipsis tributarius esset.
 Volebant igitur ab ipsius nativitate rationem quaerere; sed qui ducebant Antonium non permiserunt, dicentes: «Ea quidem quæ ab ipsius nativitate sunt, Dominus delevit. Ex quo vero factus est monachus et Deo dicatus, liceat reddere rationem.» Et tunc illis criminantibus ipsum et non convincentibus, ipsi libera et aperta via facta est. Et statim semetipsum tanquam ad se revertentem vidit, et cibos sumere non recordabatur, sed reliquit die totaque nocte remansit orans et gemens. Mirabatur autem reputans adversus quales inimicos sit colluctatio, necnon per quos labores habeat quis aeram trajiciendum, et recordatus est hoc esse quod dixit Apostolus, «secundum principem potestatis aeris.» In hoc enim potestatem habet inimicus ut pugnet et conetur impedire transeuntes; unde maxime hortatur dicens Apostolus: «Accipite armaturam Dei ut possitis resistere in die malo, » ita ut nihil omnino habens adversum vos in inimico erubescat. Itaque sine remissione perseveremus in bonis exercitiis, scientes, quoniam, si unum diem negligentissimus, non ob præteritum tempus ignoscet, sed propter negligentiam adversum nos Deus magis irascetur. Sic enim in Ezechiel audivimus; sic et Judas in una nocte totius præteriti temporis laborem perdidit. Non enim prætermittit inimicus noster quin quotidie perditionem nostram ineditetur, et, si negligentes nos invenerit, tunc violentius impetit. Ut autem non incuriose agamus, bonum est dictum apostolicum semper meditari: «Quotidie morior.» Si enim nos quasi quotidie morientes sic vivimus, non peccabimus; et tale est illud dictum, ut quotidie vigilantes non putemus vesperam attingere, nec rursus recubaturi surgere cogitemus. Posthæc autem, habito ab ipso cum aliquibus colloquio de transitu animæ et de loco qui post exitum ei futurus est, nocte sequenti vocat quis eum desuper dicens: «Egredere, Antoni, et vide.» Et cum egressus aspexisset, vidit quemdam aspectu longum et terribilem stantem, et quosdam ascendentes quasi sublevatos alis, et illum manus extendentem, et alios quidem ab illo impeditos, alios autem supervolantes et tandem secure superproductos. Et super his quidem procerus ille dentibus fremebat, sed super delabentibus lætabatur; et facta est vox dicens: «Reputa visum, Antoni.» Et, aperta ipsi intelligentia, cognovit animarum esse transitum, procerumque stantem inimicum generis nostri diabolum, qui sibi subjectos prehen-

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ λ. ἐκεῖνοις ante τὰ μὲν Ath. ¹⁷ ἐξ Ath. ¹⁸ ἐπηγγελάτο τῷ Θεῷ Ath. ¹⁹ καὶ πρὸς ἐ. ἐστῶτα· καὶ πάλιν ἦν ὅλων Ἀντώνιος τότε τῷ μὲν φ. αὐτὸς ἐπιλαθόμενος Ath. ²⁰ καὶ δι' ὁ v. Ath. ²¹ Ἐ. γὰρ βλέπων π. πόσους Ath. ²² Eph. ii, 2. ²³ δι' ὁ καὶ Ath. ²⁴ Eph. vi, 13. ²⁵ ἔχ. π. ἡ. φ. ὁ ἔ. Ath. ²⁶ καταισχυνοῦσθαι L. ²⁷ ἐπιμεινόμενον cod. ²⁸ ἀ. γ. ὁ τι ἐν μῆ ἡμέρᾳ ἀμ. L. ²⁹ Ez. iii, 20. ³⁰ Gen. xxviii. ³¹ τῆς καθ' ἡμῶν φρ. L. ³² καὶ ἀμ. ἡμᾶς εὐρήσομεν L. ³³ ἀεὶ μ. ρ. L. ³⁴ I Cor. xv, 31. ³⁵ νομίζοντες ὁδ' ἕως ἑσπέρας καὶ ὅτι μ. κοιμηθῆναι, μὴ L. ³⁶ συν-εἰθλόνας πρὸς αὐτόν Ath. ³⁷ ταῦτα Ath. ³⁸ Ἐξ. τοίνυν (ἦδει γὰρ τῶν ὑπακούειν ὀφείλει) καὶ ἐθεώρησε Ath. ³⁹ μ. ἀειδῆ καὶ φ. ἐ. καὶ φθάνοντα μέχρι τῶν νεφελῶν καὶ ἀν. Ath. — 16 καὶ διελθόντας λ. ἀ. ἀνά-γεσθαι· ἐπὶ οὖν Ath.

dens transire impediēbat, et sibi non tributarios retinere nequibat. »

διανοίας, ἔγνω ψυχῶν εἶναι τὴν ἰσάροδον. Καὶ τὸν ἐσώτα μακρὴν τὸν ἔχθρὸν τοῦ γένους ἡμῶν διάβολον καὶ τοὺς μὲν ὑπευθύνους αὐτῷ κρατοῦντα καὶ κωλύοντα διελεθεῖν, τοὺς δὲ ἀνευθύνους ἢ μὴ δυνάμενον κατέχειν ἄ.

Ideo quoque magnus et longanimis Eustratius jamjam, etsi martyrio moriturus, precabatur dicens : « Magnificans magnifico te, Domine, quod humilitatem meam respexisti, et non conclusisti me in manus inimicorum, et ex necessitatibus salvasti animam meam. Et nunc sustineat me manus tua, et veniat super me misericordia tua, quoniam conturbata est anima mea et tristis est in exitu de corpore isto; nequaquam mala voluntas adversarii prævaleat adversus illam, et involvat in tenebris propter factas mihi in agonia hujus vitæ culpas. Miserere mihi, Domine, et ne videat anima mea tetram malorum dæmonum faciem, sed eam suscipiant angeli tui lucentes et fulgidi. Da gloriam nomini sancto tuo, et potentia tua deduc me in divinum tuum tribunal. Dum judicabor, non me comprehendat manus principis hujus mundi, ad detrahendum me peccatorem in profundum inferni. »

Non aliter etiam magnus apostolus Judas in sua catholica epistola hæc manifestat, dicens : « Archangelus autem Michael cum diabolo disputans et altercans de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemix; sed dixit : « Increpabit tibi Dominus, diabole. » Volens enim significare tenebrosam diaboli super humanas animas tyrannidem, et opponere quam habebat ille in tumultum corporis Moysi, hoc fecit, ut discamus diabolum cum suis perversis et rebellibus potentiis in quietis loca, via superna animas prohibere, ne perveniant, ideoque anpeles eas e corpore egredientes suscipere. »

Sic quoque Martyrius Antiochensis in eamdem epistolam ait : « Postquam enim anima debinc erepta e corpore egreditur, statim occurrunt ei angelicæ potestates pravorumque dæmonum caterva, ut juxta qualitatem operum quæ facta sunt, malorum vel bonorum, ad loca digna vel hi vel illi deducant eam custodiendam usque ad ultimum judicium,

Varix lectiones et notæ.

ἄ πρὸς Ἀντώνιον add. Ath. om. Ἀντώνις. ἄ ἐνενοεῖ τῶν ψ. Ath. ἄ τὴν — ἔχθρὸν non habet Ath. ἄ τὸν φθονοῦντα τοῖς πιστοῖς καὶ Ath. ἄ κρατοῦντα καὶ κωλύοντα Ath. l. κρατοῦμένους καὶ κωλυομένους cod. ἄ μὴ πεισθέντας αὐτῷ μ. δ. κρατεῖ Ath. — ἀνευθύνους om. L. ἄ μὴ δ. κατασχέειν L. ἄ Τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου, non presbyteri illius C. P. cujus e refutatio eorum qui dicunt mortuos a viventibus haud juvari in Bibl. M. XXVII, 362 legitur, sed martyris ejus nominis oratio, quæ exstat Latina apud Surium Ced. 15, c. 32. ἄ διὰ τοῦ μαρτυρίου L. ἄ γένου L. ἄ ἔξοφ. L. ἄ κόσμου om. L. ἄ βυθόν L. ἄ μέγας Κύριλλος ἐν τῇ καθ. L. ἄ δ. ἐπ. om. L. τ. παραδηλῶν ἐφ. L. ἄ Judæ, non Cyrilli, ut in cod. Monacensibus Raderus legebat, ep. 9. ἄ δὲ M. ὁ δ. ἄ φησιν om. L. ἄ Ἐπιτιμήσαι L. ἄ ἄλλ' εἶπεν om. L. ἄ Ἐπιτιμήσαι L. ἄ διάβολοι? (διάβολ. cod.) om. L. γάρ om. L. ἄ κατὰ add. cod. ἄ ἔρχεν ἐκ τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, συνεχώρησεν αὐτῷ καὶ περὶ τὴν L. ἄ ταῖς — πορείαις cod. ἄ Martyrius in Judæ Ep. a. 459-471. ἄ Ὁ om. cod. et L. ἄ αὐτῇ ἄγγελοι καὶ ζυνάμεις L. ἄ πονηρότατον L. ἄ ἔπραξε π. τε καὶ L.

Α ρεν ἄ καὶ ἐγένετο φωνὴ λέγουσα. εἰθεῖ ἄ τὸ βλεπόμενον (Ἀντώνις). » Καὶ διανοιχθεῖσης αὐτῷ τῆς ἰσάροδον μακρὴν τὸν ἔχθρὸν τοῦ γένους ἡμῶν διάβολον καὶ τοὺς μὲν ὑπευθύνους αὐτῷ κρατοῦντα καὶ κωλύοντα διελεθεῖν, τοὺς δὲ ἀνευθύνους ἢ μὴ δυνάμενον κατέχειν ἄ.

(4) Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μέγας καὶ πολυάθλος Εὐστράτιος μέλλων, καίπερ διὰ ἄ μαρτυρίου, τελειοῦσθαι, προσηύξατο λέγων· « Μεγαλύνων μεγαλυνῶ σε, Κύριε, ὅτι ἐπέιδες ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν μου 362 καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἔχθρῶν καὶ ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχὴν μου· καὶ νῦν σκεπασάτω με ἡ χεὶρ σου, καὶ ἔλθοι ἐπ' ἐμὲ τὸ εἰεός σου, ὅτι τετάρταται ἡ ψυχὴ μου καὶ κατωδυνός ἐστιν ἐν τῷ ἔκπορεύεσθαι αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος τούτου, μήποτε ἡ πονηρὰ τοῦ ἀντικειμένου βούλησις συναντήσῃ αὐτῇ καὶ παρεμποδίσῃ ἐν σκότει διατάς ἐν ἀγνοίᾳ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ γενομένης μοι ἀμαρτίας· ἰεός μοι γένου ἄ, Δέσποτα, καὶ μὴ ἔδοι ἡ ψυχὴ μου τὴν ζεσφομένην ἄ ἔψιν τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ἀλλὰ παραλαβέτωσαν αὐτὴν ἄγγελοι σου φαιδροὶ καὶ φωταίνοι. ἄδς δέξαν τῷ ὀνόματι σου τῷ ἁγίῳ, καὶ τῇ σῇ δυνάμει ἀνάγαξέ με εἰς τὸ θεῖόν σου βῆμα· ἐν τῷ κρῖνεσθαι με μὴ καταλάβῃ με ἡ χεὶρ τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου ἄ τούτου εἰς τὸ κατασπᾶσαι με τὸν ἀμαρτωλὸν εἰς βύθος ἄ ἔδου.»

(5) Τοιγαρῶν τοι καὶ ὁ μέγας ἄ ἀπόστολος Ἰούδας ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ἄ ταῦτα παραδηλῶ λέγων ἄ· « Ὁ δὲ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, ὅτε τῷ διαβόλῳ, φησιν ἄ, διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρῖσιν ἐπινεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν ἄ· « Ἐπιτιμήσαι σοι Κύριος διάβολος ἄ· βουλόμενος γὰρ παραστῆσαι τὴν ἐν τῷ ἀφανεί ἄ τοῦ διαβόλου περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν τυραννίδα, ἣν ἔσχεν εἰς ἄ τὴν ταφὴν τοῦ σώματος Μωσέως ἀντιστηναί, ἵνα μάθωμεν, ὅτι πρὸς τοὺς τόπους τῆς ἀναπαύσεως ὁ διάβολος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ πονηρῶν καὶ ἀποστατικῶν δυνάμεων, εἰργεῖ πορεύεσθαι τὰς ψυχὰς τῆς ἄ ζω πορείας, διὸ καὶ ἄγγελοι παραλαμβάνουσιν αὐτάς ἐξιούσας ἀπὸ τοῦ σώματος.»

(6) Οὕτω ἄ καὶ ὁ Μαρτύριος Ἀντιοχείας ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ φησιν· « Ἐπειδὴ γὰρ, τῆς ψυχῆς ἀπὸ σώματος χωριζομένης μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν, εὐθὺς προσοπαντώσιν αὐτῇ ἄγγελικαὶ ἄ δυνάμεις ἀγαθαὶ καὶ δαιμόνων στίφος πονηροτάτων ἄ, ἵνα πρὸς τὴν ποιότητα τῶν ἔργων ἄν ἐπρᾶξαν ἄ πονηρῶν καὶ ἀγαθῶν, ἐπὶ τοὺς ἀξίους τόπους ἡ οὐ-

τοι η̄ εκεινοι, ταύτην ἀποκομίσαωιν φυλαχθσομέ- A
νην ὡς τῆς τελευταίας ἰκρίσεως ὅς, καθ' ἣν εἰς
κρίσειν παραστησόμεθα 583 πάντες, εἰς τὴν ὁ αἰώ-
νιον ζῶην τε καὶ ἀνάπασιν ἣ εἰς τὴν ἀπέραντον
φλόγα (150b) τοῦ πυρὸς ἀπαχθσομέθα, ὅπερ ὁ
θεὸς βουλόμενος ὑποδείξει διὰ τινος τύπου σωματι-
κοῦ, παρεσκεύασεν ἐν τῇ τοῦ Μωυσέως τελευταίῃ φα-
νῆναι τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ διακρινόμενον περὶ
τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὸν πονηρὸν ἀντιπράττοντα
δαίμονα καὶ τοῦτω τὸν Μιχαὴλ ἀγαθὸν ἄγγελον ὄντα
προσπαντῆσαι καὶ ἀποσοθῆσαι, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ
τῶν ὄλων παραχωρῆσαι τῆς κατ' ἐκείνου κρίσεως·
ὅπως διὰ τοῦτου ὁ μάθωμεν, ὡς ἔστι τις ἀγωνία
τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἔξοδον καὶ οὗτις χρῆ διὰ τῶν ἀγα-
θῶν ἔργων ἐτοιμαζέσθαι πρὸς τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ὁ
ἡμῶν ἐπιτριζόντων φθονερῶς καὶ πικρῶς εἰς ἅπαν.

73 (7) Λέγει οὖν καὶ ὁ μέγας ὁμολογητὴς Μάξιμος B
πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον· «Τίς, ἀγαπητὲ ὁ
τῶν κατ' ἐμὲ βύποι; ὁ ἀμαρτημάτων κατεστιγμέ-
νος οὐ φοβεῖται τὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐπίστασιν ὁ,
ὅψ' ὦν κατὰ θεῖαν ψῆφον τῆς ὁ ζωῆς τὸ πέρασ δε-
χόμενος, βίβ' τοῦ σώματος μετ' ὀργῆς ἐξωθεῖται
καὶ μὴ βουλόμενος; τίς κεκληθωμένην ὁ ἑαυτῷ
συνεπιστάμενος ὁ τὴν συνείδησιν, οὐ δέδοικε τὴν
ὤμοτάτην ὁ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὁ βαρβαρώδη
ὕπάντησιν, ἐκάστου ὁ τούτων κατὰ τὸν ἄερα μετὰ
τῆν ἔξοδον πρὸς ἑαυτὸν ὁ ἀφειδῶς τὴν ἀθλίαν ψυχὴν
ἔλκοντας καὶ τῷ ἐλέγχῳ τῶν αὐτῆ ὁ πεπραγμένων
καταισχύνοντος καὶ πάσης ἐμποιοῦντος αὐτῆ τοῖς
ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς ἐλπίδος ἐλεεινήν ὁ
ἀπόγνωσιν;» — «Μετὰ δὲ τὴν γινομένην κατὰ τὸν
ἄερα πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας διάγνωσιν C
τε καὶ λογοθέτησιν ἣ πρὸς τὴν ἔξοδον κατὰ πτωσις
διαδέχεται καὶ παροίκησις, ἐν ᾧ σκότῳ βαθεῖ ὁ
[διάγουσι] ὁ καὶ βαρυτάτη σιγῇ, τροφὴν ἔχουσαι αἱ
ἐκεῖσε ὁ καταδικαστέμενοι ψυχὰς τοὺς δριμυτάτους
στεναγμοὺς καὶ τὰ πικρότατα δάκρυα καὶ τὴν ἐπὶ
τοῖς ὁ δεινὸς κατῆφειαν, ἐκδεχόμενοι διὰ παντὸς οὐ-
δὲν ἄλλο ὁ ἡμῶν τὴν ὁ ἐπὶ 584 τῇ δικαίᾳ ὁ ψήφῳ
δικαίαν ἀνταπόδοσιν ὁ. Ταύτην ὁ οὖν συνίστησιν
αὐτοῖς τὴν ἀπαστον ὁ λύπην καὶ ὀδύνην ἣ τῆς ἀνα-
στάσεως ἐλπίς, ἣ τῆς φοβερῆς ἡμέρας Χριστοῦ πα-
ρουσίας ἡμέρα, ἣ φρικωδεστάτη ὁ παράστασις καὶ
περὶ τῶν βεδωμένων πάντων ἀπολογία, καθ' ἣν οἱ
μὲν ἐκ θεξίων τοῦ χριστοῦ σταθθονται ὁ καὶ λήφον-
ται: τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, οἱ δὲ D
τὴν ἀριστερὰν στάσιν λαχόντες, τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον,
τὸ ἐξώτερον σκότος [καὶ τὸν ἀκοίμητον σκόληκα] ὁ

in quo judicandi adstabimus omnes, et inde ad æter-
nam vitam et requiem vel ad perennem ignis flami-
nam abducemur : quod Deus aliquo typo corporali
significare volens, paravit in Moysi morte videri,
Michaellem archangelum de corpore ejus disputan-
tem, et pravam dæmonem contradicentem, et isti
bonum angelum Michaellem occurrentem, eumque
in fugam pellentem, sed omnium Domino judi-
cium adversus illum permittentem. Per hoc nos
ediscere volebat quamdam animæ luctationem esse
post exitum nosque debere bonis operibus parari
ad obtinendam evangelicam defensionem adversus
dæmones qui prorsus invidiose amareque contra
nos fremunt. »

ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν συμμαχίας, τῶν δαιμόνων καθ' ὁ
Dicit etiam magnus confessor Maximus ad Joa-
nem cubicularium : « Quis, dilecte, peccatorum meo-
rum sordibus maculatus non timeret sanctorum
accessum angelorum, a quibus, ex divina sententia
vitæ sinem accipiens, coactus et invitus e corpore
cum ira expellitur? Quis maculatam sibi persentiens
conscientiam, non metueret malorum dæmonum
crudelissimum ac barbarum occursum, unoquoque
eorum per aera post exitum ad se miseram ani-
mam crudeliter trahente, et convicio factorum ejus
eam confundente, atque omnis spei in futura bona
demissionem ei suggerente? » — « Post autem fa-
ctam in aere spiritu nequitiae disquisitionem ac
rationem succedit ad inferos lapsus et inhabitatio,
ubi spissis tenebris et altissimo degunt silentio,
cibum habentes animæ hic damnatæ acerbissimos
gemitus amarissimasque lacrymas et extraneum
opprobrium; nihil unquam aliud accipientes nisi
justam ex justa sententia remunerationem. Hanc
igitur incessabilem tristitiam ac dolorem exacuit
resurrectionis spes, terribilis diei adventus Christi
expectatio, formidandum judicium, et omnium qui
vixerunt apologia, juxta quam alii a dextris Judicis
stabunt et ineffabilia bona promissa obtinebunt;
alii vero a sinistris stabunt et habebunt ignem
æternum, tenebras exteriores, vermem qui nun-
quam dormit, stridorem dentium, continuos fletus,
sempiternum opprobrium ac punishmentem. Hæc ita-
que præmeditantes et reputantes, merito dolent ac
lacrymantur velut damnatæ atque inexcusabiles,
non audita Sapientis disciplina, dicentis : « Quod-
cunque facere potest manus tua, pro viribus

Varie lectiones et notæ.

ἢ φυλαχθσομέ(ε)θα cod. φυλαχθσομένην? custodiendam Mon. ὁ ἡμέρας cod. et L. ὁ εἰς
τὴν ἄ. ζῶην τε — ἀνάπασιν om. L. ὁ τούτων L. ὁ ἀγγελικῆς ἣ σ. ἐπ. L. ὁ Τοῦ ἁγίου
Μαξίμου ad Jo. 7. II. p. 232 ed. Parisinæ 1675. ὁ ἡγαπητέ M. ὁ ἐμὲ ἔργοις ἄμ. L.
ὁ ἐπιστάσιν M. ὁ παρουσίας M. ὁ κεκληθ. cod. κεψηθ. L. ὁ συνεπαγ. M. ὁ τὴν ὤμοτητα τῶν
π. δαιμόνων καὶ βορβορώδη ὑπ. ἔκ. τούτου L. ὁ δ. καὶ βάρβαρον ἐμπτωσιν M. ὁ ἔ. κατὰ τὴν ἄ.
τούτου μ. M. ὁ ἐ. διασπώντος τὴν ἄ. ψ. M. ὁ αὐτῆς L. ὁ ἐλ. om. M. ὁ δ. τῆς τῶν ἐν ἔξοδ. ψυχῶν
καταστάσεως ἀκριβῆς ἀνατύπωσις ὅπως ἐν σκ. M. ὁ βαθύ cod. ὁ διάγουσι om. L. διάγωσιν M. ὁ αἱ
ἐ. κ. ψ. et πικ. om. M. ὁ ἐπὶ τούτοις κ. M. ὁ ἄ. μὲν ὁ. μ. δὲ M. ὁ τὴν om. L. ὁ θεῖα M. ὁ κα-
τέχρισιν M. ὁ T. σ. τὴν λ. ἣ M. ὁ τὴν ἀνάπαστον L. ὁ φ. καὶ πανενδόξου π. τοῦ Χριστοῦ μεγα-
λειότης ἣ φρ. τῆς κρίσεως ἡμέρα — τῆς ἐαυτῶν συνείδῆσεως καθ' ὁ. M. ὁ σταθθέντες λ. M. ὁ καὶ τὸν
ἀκ. σκ. om. L.

operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia, erunt in inferno, quo tu properas. » Siquidem, « Non est in morte qui memor sit tui : in inferno autem quis confitebitur tibi? » Etenim non est illic qui memor sit Dei dicatque cum lætitia : « Memor fui Dei et selectus sum ; » neque qui confiteatur et salvus sit, quoniam reclusit Dominus illis omnem confessionem et correctionem.

περ « Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου ⁶ · ἐν δὲ ⁷ τῷ ᾄδῃ τις ἐξομολογήσεται σοι ; » Καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ὁ μνημονεύων τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων μετ' εὐφροσύνης ⁸ · « Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠεφράνθη, » εὐτε ἐξομολογούμενος καὶ σωζόμενος, διότι ἀπέκλεισε Κύριος κατ' αὐτῶν ⁹ πᾶσαν ἐξομολόγησιν καὶ διάρθρωσιν.

Unde quoque beatus Nilus pronuntiat, dicens : « Memento stationis in inferno, et reputa quomodo sint illic animæ, in quali silentii acerbitate, in qua gemituum acrimonia, quanto metu vel agonia vel expectatione incessabilem fletum excipiunt, et frigus habent ac perennes illas lacrymas. »

Non aliter autem Gregorius illustris Romæ papa in dialogo ad Petrum ait : « Si enim sanctorum animas in cælo credimus esse, prorsus quoque peccatorum animas in inferno degere confitemur. » — « Et quemadmodum sanctos beatitudo lætificat et perpetua implet jucunditate, ita credendum est peccatores in inferno sentire mœrorem ac gemitum et dolorem perpetuum, velut camini flammam ipsorum animas comburentem, qualia sunt quæ divitem ac Lazarum respiciunt. »

Quod autem unusquisque moriens aliquem sensum ac firmamentum jam ex hinc percipiat futurorum ex illis quæ fecit, affirmat apostolicus Dionysius de his qui sancte dormierunt loquendo : « Cum ad præsentis vitæ finem pervenerunt, ipsorum iter ad immortalitatem, tanquam propinquius jam factum, manifestius vident, donaque divinæ gratiæ ac potentiæ celebrant hymnis, et divina replentur voluptate, non jam vicissitudinem in deteriora timentes, sed bene scientes sese bona quæ ædificaverunt firmiter æternamque habituros. Qui vero maculæ sordiumque profanarum pleni sunt, etsi quamdam initiationem sacram obtinuerint, quam de sua mente funeste abjicientes ad lethifera proruerunt desideria, cum ad hujus vitæ finem advenerunt, non pariter ipsis contemptibilis apparet divinorum oraculorum

τὸν τε βρυγμὸν τῶν ὀδόντων καὶ τὸ διηνεκὲς δάκρυον, ¹⁰ καὶ τὴν ἀπέραντον ¹ αἰσχυνὴν τε καὶ κόλασιν ². Ταῦτα δὲ ταῦτα προενοοῦσαι καὶ διαλογιζόμεναι, εἰκότως πενοῦσαι καὶ ἀποδύρονται ὡς κατακεκριμέναι καὶ ἀναπολόγητοι καὶ μὴδὲ τὸ σοφοῦ τὴν διδασκαλίαν ἀκούσαντες λέγοντος ³ · « Πάντα ⁴ ὅσα ἂν εὖρη ἢ χεῖρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὅση σοι ⁵ δύναμις, ποιήσον, ὅτι οὐκ ἔστι ποιήμα, καὶ λογισμὸς, καὶ γνώσις, καὶ σοφία ἐν ᾄδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ ⁶ » ἐπιπερ ⁷ « Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου ⁸ · ἐν δὲ ⁹ τῷ ᾄδῃ τις ἐξομολογήσεται σοι ; » Καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ὁ μνημονεύων τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων μετ' εὐφροσύνης ¹⁰ · « Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠεφράνθη, » εὐτε ἐξομολογούμενος καὶ σωζόμενος, διότι ἀπέκλεισε Κύριος κατ' αὐτῶν ¹¹ πᾶσαν ἐξομολόγησιν καὶ διάρθρωσιν.

¹² (8) Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Νεῖλος παρεγγυᾷ φράσκων · « Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν ¹³ ᾄδῃ καταστάσεως καὶ λογίζου πῶς ἄρα εἰσιν ἐκεῖ ¹⁴ αἱ ψυχαί, ἐν ποίᾳ πικρότητι σιωπῆς, ἐν ποίᾳ δεινότητι στεναγμοῦ, ἠλίγκῃ φόβῳ ἢ ἀγωνίᾳ, ἢ τίνι προσδοκίᾳ τὴν ἀπαυστον ὀδύνην ἐκδεχόμεναι, καὶ τὸ ψύχος ¹⁵ ἔχουσαι, καὶ ἀπέραντον ἐκείνο δάκρυον. »

¹⁶ (9) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ Γρηγόριος ¹⁷ ὁ κλεινὸς πάπας Ῥώμης ἐν τῷ πρὸς Πέτρον διαλόγῳ φησὶν ¹⁸ · « Εἰ γὰρ ¹⁹ τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς ἐν ²⁰ οὐρανῷ πιστεύομεν εἶναι, πάντως καὶ (151^a) τὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ²¹ ἐν ⁵⁸⁵ τῷ ᾄδῃ ²² τυγχάνειν ²³ ὁμολογήσομεν. » — « Καὶ καθάπερ ²⁴ τοὺς ἁγίους ἢ μακαρίτους ²⁵ εὐφραίνει καὶ θυμηθίας ἀποπληροῖ διηνεκῶς ²⁶, οὕτω πιστεύειν χρὴ, ὅτι ²⁷ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν ᾄδῃ λύπη ²⁸ καὶ στενοχωρία τε καὶ ὀδύνη συνέχει διαπαντός ὡσπερ καμίνου φλόξ ²⁹ τὰς ψυχὰς αὐτῶν φλογίζουσα, οἷα δὲ ³⁰ καὶ τὰ κατὰ τὸν πλοῦσιον καὶ ³¹ τὸν Λάζαρον. »

³² (10) Ὅτι δὲ ³³ τελευτῶν ἕκαστος αἰσθησὶν τινα καὶ πληροφορίαν ἀπ' ἐντεῦθεν ³⁴ ἤδη λαμβάνει τῶν μελλόντων ὑφ' ὧν ἔπραξε, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἐν τοῖς περὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων · « Ὅταν ἐπὶ τὸ πέρας ἔλθωσι τοῦ τῆδε ³⁵ βίου, τὴν [εἰς] ³⁶ ἀφθαρσίαν αὐτῶν ὀδὸν ὡς ἐγγυτέραν ἤδη γεγεννημένην ³⁷ ἐμφανέστερον ὁρῶσι καὶ τὰς θωρακὰς τῆς θείας χάριτος, καὶ ³⁸ θαρχίας ὑμνοῦσι, καὶ θείας ἠδονῆς ἀποπληροῦνται, τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα τροπὴν οὐκ ἔτι δεδιόκτες, ἀλλ' εὖ εἰδότες, ὅτι τὰ κτισθέντα κατὰ βεβαίως καὶ αἰωνίως ἔξουσιν· οἱ δὲ μόλυσμῳ ³⁹ ἀνάπλειοι καὶ ἀνίερων κηλίδων, εἴπερ ἱερὰς τινος τετυχῆκασι μυθήσεω; αὐτοὶ δὲ ταύτην ἐκ τοῦ οἴκειου νοδὸς ὀλεθρίως ἀπορῥαπίσαντες ⁴⁰ ἐπὶ τὰς φθοροποιούς ἠτόμοδλῃσαν ἐπιθυμίας, ἔταν ἐπὶ τὸ τέλος ἐρχονται τῆς ἐνθάδε ζωῆς, οὐκέτι ὁμοίως

Variæ lectiones et notæ.

¹ δάκρυον om. L. ² ἀπαυστον M. ³ τε καὶ x. om. L. ⁴ Ecclesiast. ix, 10. ⁵ πάντα ἂν ὅσα εὖρη L. ⁶ ὡς ἢ δ. σου Ecc. ὅση δύναμις σου L. ⁷ Ps. vi, 5. ⁸ ἐν δὲ τῷ — Θεοῦ om. L. ⁹ P. lxxvi, 3. ¹⁰ κατ' αὐτοῦ ὁ Κύριος L. ¹¹ Τοῦ ἁγίου Νεῖλου? ¹² ἐν τῷ ᾄδῃ L. ¹³ ἐκεῖ νῦν αἱ ψ. ἢ ἐν π. π. σιωπῇ ἢ ἐν ποίῳ πικροτάτῳ στεναγμῷ L. ¹⁴ καὶ τὸ ψυχικὸν ἔχουσα L. ¹⁵ Τοῦ Διαλόγου. IV, 28. ¹⁶ καὶ Γρηγόριος L. ¹⁷ φησὶν om. L. ¹⁸ Ἐκ τῶν Gr. ¹⁹ ἐν τῷ ὁ. ἐ. ἐπίστευσα; τῆ τῆς ἱερᾶς συντυχίας πληροφορία, δέον ἔστιν ἵνα, oportet ut per omnia esse credas Gr. ²⁰ ἀδίκων ψυχᾶς Gr. ²¹ Ἄδῃ εἶναι ἐκ παντός; πιστεύσης Gr. ²² ἀδιαστάτως old. Mon. ²³ Καθ. γὰρ τοῦ; ἐκλεχτοῦς ἢ μ. ἐ. ὁ. Gr. ²⁴ ἐν οὐρανοῖς. ²⁵ διηνεκῶς L. ²⁶ ἀδίκου; ἀπὸ τῆς ἡμέρας; τῆς ἐξόδου αὐτῶν τὸ πῦρ καταφλέγει; Gr. ²⁷ λύπη τε καὶ L. ²⁸ φλοξί Mon. ²⁹ δὴ καὶ τὴν x. A. καὶ πλ. Mon. ³⁰ κατὰ τὸν A. πλ. L. ³¹ Τοῦ Ἄρεπαγίτου, de eccl. hier. 7. p. 407. ³² Ὅτι δὲ γε καὶ L. ³³ ἀπ. ἐντεῦθεν ἦδει τ. μ. ὑφ' ὧν ἐκ. καθὼς φησὶν L. ³⁴ τοῦ δὲ β. cod. bis. ³⁵ τὴν εἰς; ἀφθ. L. ³⁶ γεγγυμασμένην cod. ³⁷ ὁ. χ. καὶ om. J. ³⁸ μόλυσμων L. ³⁹ ἀπορῥαπίσαντες. cod. quam — referunt Rader.

αὐτοῖς³⁹ εὐκαταφρόνητος φανεῖται τῶν θείων λογίων ἢ θεσμοθεσία, τὰς ὀλλυμένας δὲ τῶν οικείων παθῶν ἡδονὰς ἐτέροις ὀφθαλμοῖς ἐπισκοπήσαντες καὶ τὴν ἱερὰν ζωὴν τῆς ἀνοήτως ἐκπαπτώσασι⁴⁰, μακαρίσαντες, ἔλειπῶς καὶ ἀδουλήτως⁴¹ ἀποχωρίζονται⁴² τοῦ τῆδε βίου, πρὸς οὐδεμίαν⁴³ ἱερὰν ἐλπίδα χειραγωγούμενοι διὰ τὴν χειρίστην ζωὴν. Τούτων δὲ οὐδενὸς γινομένου κατὰ τὰς κοιμήσεις τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν⁴⁴, ἀφ' ὧν ὁ πρὸς τὸ πέρας ἐρχόμενος⁴⁵, τῶν οικείων ἀγώνων εὐφροσύνης ἱερὰς ἀποπληροῦται καὶ σὺν ἡδονῇ πολλῇ πρὸς τὴν ὁδὸν ἐπιβαίνει τῆς ἱερᾶς παλιγγενεσίας. »

³⁹ (11) Ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεῖος Διάδοχος δηλῶν φάσκει· « Ἐὰν οὖν μὴ πρεπόντως μετανοήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν⁴⁶ ἡμῶν πάντων **586** ἐξομολογησώμεθα, θειλίαν τινὰ ἀδῆλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου ἐν ἑαυτοῖς⁴⁷ εὐρήσομεν. Χρὴ δὲ ἡμᾶς εὐχέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον καὶ⁴⁸ ἐκτὸς παντὸς εὐρίσκεισθαι φόβου· ὁ γὰρ ἐν φόβῳ εὐρισκόμενος, εὐδελος⁴⁹ ὅτι πρὸς ταρταρίους ἄρχοντας ἀπελεύσεται· ἢ δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένη⁵⁰ ψυχὴ⁵¹ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναλύσεως, ἐπάνω τῶν σκοτεινῶν⁵² πράξεων πάντων εὐρισκομένη, πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῆς εἰρήνης ἔσπευδῃ⁵³ μετὰ χαρᾶς· καὶ φέρεται. »

⁴⁰ (12) Καὶ γε Νεῖλος αὖθις⁵⁴ ἱερὸς φησιν· « Ὅντως φοβερώτατον τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον, ὅτε τῶν ἀπαιτούτων τὴν ψυχὴν⁵⁵ ἐπιστάσια φοβερὰ συνέχει⁵⁶ φρίττουσαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐξοδὸν, καὶ εἰμίματα καὶ σχήματα φοβερώτατα, ὅτε δαίμονες δνειδίζοντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκουσιν ἀπειλοῦντες⁵⁷ εἰς ἀνηθῆ καὶ σκυθρωπὰ χωρία⁵⁸, ὡς πρὸ τῆς βασιάνου τὴν κατάπληξιν ἱκανὴν εἶναι πρὸς κόλασιν, ὅτε ἢ⁵⁹ συνελθούσας ἐπιτρέφουσα (151b) πρὸς τὰ πλημμελήματα⁶⁰ τρέμει τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων παραμένουσαν κόλασιν. Ἐνθεν γὰρ ἰδρῶτι κείται τὸ σῶμα διὰδροχον, σημεῖα δεικνύον⁶¹ τοῦ ἔνδον καμιάτου, καὶ τῆς ἀδήλου⁶² ταρᾶς τὰ δρώμενα παρέχεται πρὸδῶν τεκμήρια. Ἐντεῦθεν, καθάπερ οἱ τῶν πικρῶν ἀπογευόμενοι φαρμάκων ἀποστούφουσι τῇ ἀειδείᾳ τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς, πρὸς τὴν ἔσχον ἐκ τῶν ὀφθέντων⁶³ ἐκεῖ χαλεπὴν διάθεσιν, τυπωσάσης τὸν χαρακτῆρα τῆς ὄψεως⁶⁴ τῷ σχήματι τοῦ φαινομένου τὴν ἑαυτῆς φανερώσασαν⁶⁵ κεκρυμμένην ἀνίαν. »

⁴¹ (13) Οὕτω γε μὴν καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐφη πάλιν· « Οὐκ ἴσται πῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ συστρέφει ψυχὴν⁶⁶ ἁμαρτήματα; πῶς κάτωθεν τὴν καρδίαν⁶⁷ ἀνακινεῖ; Ὅθεν δαίματα πολλὰ ἔστιν ἀκούειν τότε διηγουμένη⁶⁸ καὶ ὄψεις φοβεράς, ὧν οὐδὲ τὴν θεωρίαν λοιπὸν φέροντες οἱ ἀπίοντες, καὶ τὴν κλίνην

A legislatio, sed perditas suarum passionum voluptates aliis oculis intuentes et sanctam vitam e qua insulse deciderunt, beatam proclamantes, miserabiliter et invite ex hac vita eripiuntur, ad nullam sacram spem ob pessimam vitam adducti. Nihil autem eorum ad sanctorum hominum dormitiones respicit : ex illis, qui pervenit ad finem, de propriis certaminibus sancta repletur exultatione et cum jucunditate multa ad sacræ regenerationis viam progreditur. »

Quod etiam divinus Diadochus ostendens, ait : « Si igitur non convenienter egerimus poenitentiam et de cunctis peccatis nostris non fecerimus confessionem, quemdam absconditum metum in exitus tempore in nobis inveniemus. Oportet autem nos orare diligentes Dominum et extra omnem inveniri timorem ; qui enim in metu reperitur, evidens est eum ad tartareos principes abiturum. Anima vero quæ in dissolutionis hora in amicitia Dei exultat, supra cuncta tenebrarum opera inventa ad angelos pacis cum gaudio festinat et fertur. »

Et Nilus sanctus iterum dicit : « Vere tremendissimum mortis misterium, cum animam poscentium tremenda presentia circumdat eam ad exitum trepidantem ; horrendissimaque spectacula, cum dæmones, exprobrantes peccatum et minantes, ad se trahunt illam in tristia desolataque loca, ita ut ante iudicium stupor ad punitionem sufficiat, cum conscientia ad peccata respiciens dignam culparum futuram poenam reformidat. Hinc enim corpus jacet sudore conspersum laboris interioris signa demonstrans, et invisibilis perturbationis quæ videntur manifesta sunt indicia. Hinc quemadmodum qui amarum gustaverunt poculum, invisibilitati animæ vultum componunt, et ibi quæ apparent, tristem illius dispositionem tradunt, ex forma enim apparentis, exprimente characterem aspectu, suam absconditam tristitiam manifestat. »

D Sic etiam Chrysostomus rursum ait : « An nescitis quomodo in ultimo die peccata constringant animam ? quomodo cor deorsum trahant ? Unde multa refert horrenda, necnon tunc vultus aspicere cogit tremendos, quorum aspectum ferre nequeunt abeuntes : lectum ipsum multo cum fremitu exagi-

Variæ lectiones et notæ.

³⁹ αὐτοῖς om. L. ⁴⁰ ἀποπεπτώσασι cod. et L. ⁴¹ αὐτοβουλήτως L. ⁴² ἀποσχίζ. D. ⁴³ μηδεμίαν L. ⁴⁴ ἀν. αὐτῆς μὲν ὁ D. ⁴⁵ ἀργόμενος cod. ⁴⁶ Τοῦ Διαδόχου, ἐπισκοπήσαντες de perfectione spirituali. Bibl. Max. V. 884? ⁴⁷ ἁμαρτημάτων L. ⁴⁸ αὐτοῖς cod. ⁴⁹ καὶ om. L. ⁵⁰ εὐδελος ὅτι πρὸς τοὺς ταρτ. L. ⁵¹ ἀγαλλμένη L. ⁵² ἢ ψυχὴ L. ⁵³ πασῶν πράξεων L. ⁵⁴ τῆς εἰρήνης ἐπιτίγεται μετὰ χ. φ. L. ⁵⁵ Τοῦ ἀγίου Νεῖλου? ⁵⁶ ὁ ἱερὸς ἐφη. Ὁ φοβερόν ἐστι L. ⁵⁷ ἢ ψυχὴ L. ⁵⁸ συνεχί L. τὴν om. L. ⁵⁹ ἀπειλοῦντες ὡς ἀμειδί L. ⁶⁰ σκυθρωπὴν φώραν L. — χώρα cod. χωρία? ⁶¹ ἢ om. L. ⁶² πεπλημμελημένα — περιμένουσα κόλασιν L. ⁶³ δεικνύων L. ⁶⁴ ἀδήλου cod. ⁶⁵ ἐκ τῶν ἐκεῖ χαλεπῶν L. (χαλεπ. cod.) ἔσχε cod. — χαλεπῶν? ⁶⁶ ὄψεως καὶ τῷ σχ. L. ⁶⁷ φανερώσασης x. ἀνοίαν L. ⁶⁸ Τοῦ Χρυσοστόμου? ⁶⁹ ψυχῆ L. ⁷⁰ τῆς καρδίας ἀν. ὁ. καὶ δ. πολλῶν L. ⁷¹ διηγουμένην L.

tant, et truci vultu astantes intuentur, anima interius conturbata neque de corpore exire volente. Si enim truces cum videmus homines pertinescimus, minaces angelos severasque astantium potentias cerneutes, quid non timebimus dum a corpore separabimur et anima detrahetur, multa sed frustra ingemiscens? »

Necnon magnus Basilius hortatur dicens : « Ne igitur differas de die in diem, ne incidas in eum quem non expectas diem ; tunc, cum deserent te vitæ fontes et angustiae undique erunt et inconsolabilis afflictio, desperantibus medicis, propinquisque desperantibus ; cum gravi halitu paralysique captus, feбри intus urente, ex imo corde gemes, et non qui consoletur invenies ; clamabis voce lassa tenuique, et non erit qui audiat : omne quod a te fuerit dictum tanquam delirium contemnetur. Nemo igitur te decipiat inanibus vanisque verbis ; superveniet enim tibi subita mors, et finis velut tempestas parebit. Veniet enim tristicus angelus, violenter abducens detrahensque animam tuam peccatis devinctam, sæpe respicientem ad presentia, multumque dolentem absque voce, gemituum organo jamjam impedito. O quantum te lacerabis ! quantum gemes frustra, de male deliberatis et actis poenitens ! Tunc dices in mœnore cordis tui : « Væ, væ mihi, eo quod istud grave peccati onus non abjecerim ! Væ mihi quod maculas non laverim ! o prava consilia ac fœdera ! nam ob momentaneam peccati delectationem, in æternum puniar. Ob carnis voluptatem et æstum æterno subjiciar igni. Justum est Dei judicium : vocabar, et non audiebam ; contestabantur mihi, et ego ridebam. » Hæc et similia dices tuam plorando sortem, ante poenitentiam præreptus. Itaque miserere tui habetoque in mente diem ultimum, ac tremendam vere miseramque exitus lutationem et suffocationem, et agoniam horam, promptamque Dei sententiam, et angelos festinantes, et animam tunc misere conturbatam ac exagitatam, et valde trementem ac desolatam, et inaniter poenitentem, cum jam nulla est utilitas. »

Θεοῦ κατεπέγουςαν, καὶ ἀγγέλους ἐπισπεύδοντας, καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις δεινῶς θορυβουμένην, καὶ ἰλιγγιώσαν καὶ τρέμουσαν σφόδρα καὶ ἀποροῦσαν, καὶ ἀνόνητον ὡς μετανοοῦσαν ὅτε ὄφελος οὐδέν. »

CCXXXIII. Regnum Heraclonæ.

Post Constantinum, Heraclii filium, regnavit Heraclonas cum Martina matre mensibus quatuor

Senatus autem dejecit Heraclonam, et, amputatis

αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τιπέσσοι καὶ φερὸν ἐνορῶσι τοῖς παροῦσιν, τῆς ψυχῆς ἔνδον ἑαυτῆς ὠθοῦσης καὶ μὴ θελοῦσης ἀποβῆταῖναι τὸ σῶματος· εἰ γὰρ ἀνθρώπους φοβεροὺς ἐνορῶντι· ἡ δὲ δειδωμένη, ἀγγέλους ἀπειληφόρους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν παραπαμπομένων βλέποντες, 587 τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένων ἡμῶν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ χωριζομένης τῆς ψυχῆς, πολλὰ ἀποδωρομένης ἑκαὶ καὶ μάτην ; »

« (14) Καὶ μέντοι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος παραίνει λέγων· « Μὴ ἡμεῖς τὸν ἀνάβαλλε ἡμέραν εἰς ἡμέρας, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς ἡν οὐ προσδοκᾷς ἡμέραν, ἡνίκα μὲν ἀπολείπῃς σε αἱ τοῦ ζῆν ἀφορμαί, ἀπορία δὲ πάντοθεν καὶ θλίψις ἀπαραμύθητος, ἀπειρηκότων μὲν ἰατρῶν, ἀπειρηκότων δὲ τῶν οἰκείων, ὅτε πυκνῶ ἄσθματι καὶ ξηρῶ συνεγόμενος, πυρετοῦ τὰ ἔνδον μυκῶντος, στενάξεως μὲν ἐκ μέσης καρδίας, τὸν δὲ συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσης καὶ φθέγγῃ μέντοι γε λεπτὴν καὶ ἀδρανῆ, ὅ ἂν ἀκούων οὐκ ἔστιν· πᾶν δὲ τὸ λαλούμενον παρὰ σου ὡς παραφροσύνη καταφρονεῖται. Μηδεὶς οὖν ἐξαπατάτω σε κενοῖς λόγοις, καὶ ματαίως ἐπιστήσται γὰρ σοὶ ἀφηνίσιος βλασφῆμιος καὶ ἡ καταστροφή βρωτοῦ καταιγίδι παρεῖ· ἤξει γὰρ ἀγγελος κατηφῆς ἀπάγων βιαίως καὶ σύρων σου τὴν ψυχὴν δεδεμένην ταῖς ἀμαρτίαις, πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς τὰ ὕδα καὶ ὄδυρομένην ἀνευ φωνῆς, τοῦ ὄργανου λοιπὸν τῶν θρήνων ἀποκλεισθέντος· ὃ πόσα σπαράξεις σεαυτὴν, ὃ πόσα στενάξεις ἀπρακτα, μετανοῶν ἐπὶ τοῖς κακῶς βουλευθεῖσι καὶ πραχθεῖσιν. Οἷα ἱερεῖς ἐν τῇ ὀδῶν τῆς καρδίας σου αἰ, αἰ με, μὴ ἀποβῆταῖναι τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον τῆς ἀμαρτίας αἰ με τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι, ὃ τῶν πονηρῶν βουλευμάτων καὶ συναλλαγμάτων ! διὰ γὰρ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, ἀκρίτων βασανίζομαι· διὰ σαρκὸς ἡδονὴν καὶ πύρωσιν τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραδίδομαι· δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ· ἐκαλούμην καὶ οὐχ ὑπήκουον· διεμαρτύραντό μοι, ἐγὼ δὲ κατηγέλων. » Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἱερεῖς ἀποκλαύμενος σεαυτὸν ἄν, προαναπαρθεὶς τῆς μετανοίας.— Ὑποκὸν ἐλέησον σεαυτὸν καὶ λάθε δὴ εἰς ἔννοιαν τῆς ἐσχάτης ἡμέρας, τὴν ὄντως φρικτωδέστατην καὶ ἐλεεινοτέραν τῆς ἐξόδου, (152) καὶ συνοχὴν, καὶ πνιγμὸν, καὶ ψυχωρραγίαν ὡσαν καὶ ἀπόφασιν καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις δεινῶς θορυβουμένην, καὶ ἰλιγγιώσαν καὶ τρέμουσαν σφόδρα καὶ ἀποροῦσαν, καὶ ἀνόνητον ὡς μετανοοῦσαν ὅτε ὄφελος οὐδέν. »

D ΣΑΓ. Βασιλεία Ἡρακλωνῶ.

588 Μετὰ Κωνσταντίνου, υἱὸν Ἡρακλείου, ἑβασίλευσεν Ἡρακλωνῶς ἅμα Μαρτίνῃ μητρὶ αὐτοῦ μήνας δ'.

(2) Ἡ δὲ σύγκλητος ἀπόσαστο Ἡρακλωνῶν, ὡς βί-

Variae lectiones et notæ.

ἢ ἐν ἐαυτῇ L. ἢ ἀνδρώτι? ἀνευρόντι? L. ἢ ἐλκομένης L. ἢ ὄδυρομένης εἰκῆ L. ἀποδωρομένην cod. ἢ τοῦ ἀγίου Βασιλείου? ἢ Μὴ, μὴ L. ἢ ἀναβάλλου L. ἢ αἰ om. L. ἢ πυκνῶς L. ἢ πυρετοῦ ὄμυχου? L. ἢ μοιχ. cod.? ἢ γε om. L. ἢ κενοῖς καὶ μ. λ. ἐπ. δὲ ἀφν. ὄλ. L. ἢ π. μὲν? μεταστρεφ. ἢ L. ἢ σου τότε· οὐαὶ μοι, μὴ ἀποβῆταῖναι L. ἢ αἰ — ἀποπλύνασθαι om. L. ἢ φρικ. ἡμέραν καὶ L. ἢ ἐλεεινοτάτην cod. ἐλεεινότητα L. ex ἐλεεινοτ. compendio male lecto. ἢ ψυχωρραγίαν καὶ ἀπόφασιν L. ἢ ἀνόνητα μ. δταν ὄφ. δ. L. ἢ Rubrica hæc deest in cod. et in Mon. et Pag. 1706. ἢ 941. Col. 753, 16 : Βασίλειος δὲ Ἡ. τὸν μ. M. γ'. ἢ Ced. 753, 22, 25.

νοκοπήσαντες αὐτὸν καὶ Μαρτίναν γλωσσοτομήσαν- Α
τες, καὶ ἐξώρισαν αὐτούς:

(3) Ἀνεβίβασαν δὲ ¹⁰ (ἐπὶ τὴν βασιλείαν) Κών-
σταν, υἱὸν Κωνσταντίνου, ἑγγονοῦ Ἡρακλείου.

ΣΑΔ'. Βασιλεία Κώνστα ἐγγόνου Ἡρακλείου.

Μετὰ ¹¹ δὲ Ἡρακλωνῶν ἐδρασιλευσε Κώνστας ἔτη
κζ', ὃς ἔφη ἐπὶ σιλευτίου πρὸς τὴν σύγκλητον· «Τοῦ
ἐμοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου, ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἰδίου πα-
τρὸς, ἐμοῦ δὲ πάππου Ἡρακλείου, ἱκανὸν σὺν τῷ
πατρὶ βασιλεύσαντος, μετὰ δὲ τοῦτον λίαν βραχὺ —
ὃ γὰρ Μαρτίνης φθόνος τῆς αὐτοῦ μητρικῆς τοῦ
ζῆν αὐτὸν ἀπήλλαξε διὰ Ἡρακλωνῶν τὸν ἐξ αὐτῆς
ἰσθιμῶς γαγεννημένον — ταύτην μετὰ τέκνου ἢ
ὕμετέρα σὺν Θεῷ ψῆφος ἐξήγαγε πρὸς τὸ μὴ τὸν
ἀθέσμως ¹² καὶ ἐκνόμως γεννηθέντα βασιλεύεσθαι Β
τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων. Ἐγὼ δὲ παρακαλῶ συμ-
βούλους ἔχειν ὑμᾶς καὶ φίλους καὶ γνώμονας τῆς
ἐμῆς βασιλείας.» Καὶ φιλοτιμησάμενος αὐτοὺς δώ-
ροις ἀπέλευσεν.

¹³ (2) Ἐφ' οὗ γέγονε ¹⁴ βίαιος ἀνεμος καὶ πολλὰ
δένδρα ἀνέσπασε, καὶ κίονας μοναχῶν κατέβαλε,
καὶ πλοῖα συνέτριψε.

589' (3) Ἄλλα καὶ Μαυίας (ὁ τῶν Ἀρράβων
ἀρχηγός) τὴν Ῥόδον καταλαβὼν (καὶ παραλαβὼν)
τὸν κολοσσὸν (Ῥόδου) μετὰ, ατζ' ἔτη τῆς ¹⁵ Ἰδρύσεως
καθεῖλεν (ὃν Ἰουδαῖός τις) ἔμπορος ¹⁶ ὠνησάμενος
ἐπιταχοσίους καμήλους ἐφόρτωσε τῷ ¹⁷ χαλκῷ ¹⁸ (κο-
λοσσού) ¹⁹.

²⁰ (4) Μαυίας δὲ ²¹ μετὰ πλοίων ἦλθεν ἐν Φοινίκῃ.
ἔθα ἦν ὁ βασιλεὺς (Κώνστας) μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ C
στόλου ναυμαχεῖν ²² μέλλων μετ' αὐτοῦ. Τῇ δὲ νυκτὶ
εἶδε κατ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ὑπάρχοντα ²³ ἐν
Θεσσαλονίκῃ. Καὶ τοῦτο παραυτίκα γνωστικῶς τι-
νη διηγησάμενος, ἔφη· «Ὁ βασιλεῦς, εἶθε μὴ ὑπνωτας
τῇ νυκτὶ ταύτῃ μήτε δνειρον ἐθεάσω! τὸ γὰρ εἶναι
σε ἐν Θεσσαλονίκῃ θῆς ἄλλῃ τὴν νίκην ²⁴ παραση-
μαίνει τουτέστι, σοῦ ἠττηθέντος, ἢ νίκῃ πρὸς τὸν
ἐχθρὸν τεθήσεται. Ἡμέρας οὖν γενομένης καὶ ἀλλή-
λοις συμβαλόντων, ἠττᾶται ὁ βασιλεὺς καὶ συγκιρ-
νᾶται ἡ θάλασσα τῷ αἵματι τῶν Ῥωμαίων.

(5) Ἐπιβουλῆς δὲ ²⁵ μηχανοβίαιος τῷ βασιλεῖ, ἀνα-
κοινοῦνται ταύτην γνησίῳ τινὶ τῶν ὑπηκόων φίλῳ
αὐτοῦ, ᾧ καὶ τὴν ἰδίαν ἐσθῆτα κατὰ τὴν ἐκείνου
συμβουλὴν ἐνδύσας καὶ εἰς πενιχρὸν πλοῖον
εἰσελθὼν σὺν ὀλίγοις ἀπέπλευσε διὰ τῆς νυκτὸς D

ipsi naribus et Martinæ lingua, eos in exsilium pro-
pulerunt.

Elevaverunt autem ad regnum Constantem, Con-
stantini filium, Heraclii nepotem

CCXXXIV. Regnum Constantis, Heraclii nepotis.

Post Heraclionam autem regnavit Constans annos
viginti septem. Hic dixit ad senatum : « Postquam
Constantinus pater meus, vivente ipsius patre avo-
que meo Heraclio, satis diu cum patre regnavisset,
et paucissimo tempore post illum, siquidem Marti-
næ invidia, ipsius materteræ, ipsum e vita eri-
puit in gratiam Heraclionæ ex illa illegitime nati,
hanc cum filio vestra cum Deo sententia expulsi, ut
illegitime illiciteque genitus Romanorum imperium
non teneret. Ego vero rogo vos ut sitis mihi consi-
liarii, et amici ac regni mei inspectores. » Et cum
donis honorasset eos dimisit.

Sub eo ortus est ventus vehemens, qui multas
extirpavit arbores, et columnas monachorum ever-
tit et navigia contrivit.

Interea Moavias, Arabum dux, Rhodo occupata,
simul cum ejus colosso, anno ejus constructionis
millesimo trecentesimo sexagesimo, huic evertit ;
et Judæus quidam mercator emit illum et septingen-
tos camelos colossi ære oneravit.

Moavias cum navibus venit ad Phœnicæ, ubi
erat rex Constans cum Romana classe, ad pugnan-
dum adversus eum. Nocte vero rex in somnis se
vidit Thessalonicae degentem. Et cum statim hoc
alicui narravisset nati, ille ait : « Ultime, o rex,
non hac nocte dormivisses nec somnium habuisses !
Quod enim tu fueris Thessalonica, te victoriam
alteri cessuram significat istud et, te victo, victo-
riam apud hostem mansuram. Die igitur facto, cum
congressi fuissent, victus est rex, et commiscuit se
mare cum sanguine Romanorum.

Insidias autem regi strui communicaverunt
alicui ex subditis regis, qui ipsius verus amicus
erat ; et rex, ex illius consilio, postquam proprio
indumento vestivisset eum, miseram cymbam
conscendens, cum paucis navigavit usque Con-

Variaë lectiones et notæ.

¹⁰ Καὶ ἄν. Κώνσταντα τὸν υἱὸν Κ. ἐ. Ἡ. Ced. 754,2. ¹¹ Μ. δὲ Κωνστ. cod. Κόσμου ἔτος, ςρλδ' (ἴμο ςρμθ')
τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος χμ' (χμα') Ῥωμαίων βασιλεὺς Κ. ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου, υἱοῦ Ἡρακλείου αἰρε-
τικὸς ἐ. κζ', ὃς παρακλητικῶς λόγους πρὸς τὴν σύγκλητον ἐχρήσατο ἐπαινέσας αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ μίσους
Ἡρακλωνῶν καὶ Μαρτίνης ὡς φονέων γεγονότων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ δωρεαῖς φ. ἀπ. Ced. 754,9—14.
¹² ἐξασθ. Leo. ¹³ 647. ¹⁴ Τῷ ς' ἔτει γ. ἄν. β. καὶ π. δ. παμμεγέθη ἔπασσον καὶ στόλους ἐβρύψε Ced.
754,22. ¹⁵ 653. Περὶ τοῦ κολοσσού τοῦ ἐν Ῥόδῳ ; Ced. 755,8—10 : Τῷ εἰ' Μ. κ. τὴν Ῥ. καθ. τὸν κ.
μετὰ, ατζε' ἔτη. ¹⁶ αὐτοῦ add. Ced. ¹⁷ ὃν ὠν. ἐμπ. ἐναχόσια καμήλια ἐφ. Ced. ¹⁸ τὸν χαλκὸν Leo, Ced.
¹⁹ τοῦ? ²⁰ καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἀνδρίαντα χαλκῶν τῷ ἡλίῳ, κτλ. Ced.
²¹ 654. ²² ὃς παραγενόμενος εἰς τὸν Φοινικὰ τῆς Λυκίας ἔθα C. Ced. 756,2 (τῷ ιγ'). ²³ ναυμαχεῖ μετ' ἐ.
τῇ οὖν πρὸ τοῦ πολέμου ἐσπέρα θεωρεῖ κ. ὁ. ὁ β. οἱ ἦν ἐν Θ. Διυπιασθεὶς δὲ διηγήσατο τῷ δνειροκρίτῃ
ὁ δὲ ἐ. Ced. ²⁴ ὑπάρχ. cod. ὑπάρχειν. ²⁵ ν. κρινεται· π. τὸν ἐ. σου ἢ νίκη τρέπεται καὶ δὴ τοῦτο
ἀπέδη· Συμβαλόντες γὰρ πόλεμον (καὶ Ced.) ἠττῶνται Ῥωμαῖοι Ced. Leo. ²⁶ ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασω-
θεὶς ὑπεστράφη μετ' αἰσχύνῃς ἐν ΚΗ. Leo, ἐνδύει δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλον τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ — ὁ δὲ β., κτλ.
Ced. 756,10—16.

stantinopolim extraordinarie salvatus. Postridie vero A regium indutus habitum regis amicus, in regia navis stans certamen inicit. Hunc circumdantes inimici, regem esse existimantes, acriter præliabantur. Ille vero, multis ex eis viriliter occisis, Moavia ipso lethaliter vulnerato, interiit, impleto hoc verbo : « Majorem hac charitatem nemo habet, ut quis animam suam ponat pro amico suo. »

Constans autem in urbe proprium fratrem Theodosium occidit. Et in Siciliam abiit Romam volens regnum transferre.

Valde enim oderant eum cives, non solum propter fratris cædem, sed et quia Martinum, papam Romæ, inhoneste Constantinopolim adductum, Chersonem B in exilium miserat. Maximi quoque sapientissimi et duorum ipsius discipulorum sacras linguas et dexterarum manus absciderat. Insuper multos orthodoxos vexationibus et vinculis punierat eo quod Monothelitarum hæresi acquiescere volebant.

Deinde cum qui uxorem et tres filios Constantinum, Heraclium et Tiberium adducerent misisset, Byzantini eos non dimiserunt.

Postquam igitur sex annos in Sicilia transegisset Syracusis in balneo occisus est e lethali vulnere quod quidam astantium in caput ipsi cado infixit.

Populus autem videns regem defunctum, processione facta proclamavit regem quemdam Nizizum nomine, gente Armenium, hominem forma præstantem ac speciosissimum.

Quod cum audisset Constantinus, illius filius, Siciliam cum magna classe occupavit et captum Nizizum, patris occisorem, una cum seditiosis, interfecit. Et ita Constantinopolim reversus plaudentibus omnibus receptus est. Sed hic de illo sermo consistat : iis quæ in diebus patris ejus, in Sicilia interfecti, advenerunt, adhuc immorabor.

CCXXXV. De Saracenorum duce Moameth, qui et Mahomet.

Enimvero sub illo dux Saracenorum et pseudo-propheta Mahometus ex una tribu de familia Ismael, filii Abraham, descendens, apparuit. Necessarium autem duxi de ipsius turpi sædaque hæresi enarrare.

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ συνάπτει? (συνάπτ. cod.) ¹¹ Μαυίας και αὐτὸς κ. πληγείς cod. ¹² Jo. xv. 13. ¹³ 659 661. ¹⁴ Τῷ ἰη' ἔτει ἀν. Κ. ὁ βασιλεὺς τὸν Ι. ἀ. Θ. ὄθεν ἐκκαχθῆσας ὁ ἄθυμος ταῦτα ὄραν ἐσκέψατο καταλθεῖν ἐν Σ. — βουλόμενος ἐν 'Ρ. τὴν β. μ. Ced. 762, 8—20. ¹⁵ διὰ τὸ μισθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὡς μονοθελητῆν και κακὸδοξον Ced. 762, 21. ¹⁶ δησμεύσεις cod. ¹⁷ κατεδίκα. cod. κατεδίκασε? ¹⁸ Πέμπει οὖν ἀγ. Ced. 762, 21—763, 3. ¹⁹ οἱ δὲ Β. οὐκ ἀπέλευσαν αὐτούς Ced. ²⁰ 668. ²¹ Τῷ κζ' ἔτει ἐδολορονήθη ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῆς ἐν Σ. τῆς Σικελίας ἐν τῷ βαλανεῖω, ὃ λέγεται Δάφνη· συνεισῆλθε γὰρ τις αὐτῷ 'Ανδρέας, και ὡς ἤρξατο σμήχεσθαι ὁ βασιλεὺς, δέδωκεν αὐτὸν μ. τοῦ κ. κατὰ τῆς κορυφῆς και ἀπέκτεινε Ced. 763, 11—16. ²² καιρὶ cod. καιρίαν? ²³ Τὸν δὲ θάνατον αὐθιμηρῶν ἤκουσαν ἐν τῇ πόλει, φωνῆς ἐκ τοῦ ἀέρος ἐνσυχέσις· και προβάλλονται οἱ Συρακούσιοι Νιζίζιον 'Αρμένιον β. βιασάμενος αὐτὸν ὁ λίαν ἐ. και ὦ. Ced. 762, 17—19. ²⁴ 'Ακ. δὲ Κ. τὴν τοῦ πατρὸς ἀποβίωσιν μ. π. ναυστολίας καταλαμβάνει τὴν Σ. και Μ. ἀναίρει σὺν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ced. 763, 19—21. ²⁵ Νιζίζιον και τὸν φονέα? cf. p. 604, et Leonem : Νιζίζιον και τοὺς τοῦ πατρὸς ἀναίρετας. ²⁶ Και καταστῆσας τὰ ἐσπέρια ἐπὶ ΚΠ. ἔρχεται κτλ. Ced. 763, 22—764, 5. ²⁷ Ced. 738, 11, Her. 21 ut et Leo.

ἐν ΚΠ., σωθεὶς παραδέξω. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα περιβεβλημένος ὁ φίλος τοῦ βασιλέως, ἐπιστάς τῇ βασιλικῇ νῆϊ συνάπτεται ¹⁰ πόλεμον, ὅν οἱ πολέμιοι περιουκλώσαντες, δοκούντες αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα, ἰσχυρῶς ἐπολέμουν. Ὁ δὲ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀνδρείως ἀνελών, Μαυία και αὐτοῦ ¹¹ καιρίως πληγέντος, ἐτελεύτησε, πληρώσας τὸ γεγραμμένον ¹² : « Μαίζωνα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ. »

590 ¹³ (6) Ὁ δὲ ¹⁴ γε Κωνσταντῆς ἐν τῇ πόλει τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεοδοσίον ἀνέλε. Και ἀπῆλθεν ἐν Σικελίᾳ, βουλόμενος ἐν 'Ρώμῃ τὴν βασιλείαν μεταστῆσαι.

(7) Σφόδρα γὰρ ἐμισῆθη παρὰ τῶν πολιτῶν οὐ μόνον διὰ τὴν ¹⁵ ἀναίρεσιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐτι και Μαρτίνον τὸν πάπαν 'Ρώμης ἀγαθῶν ἀτίμως ἐν ΚΠ. ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. Και Μαξίμου τοῦ σοφωτάτου και τῶν β' μαθητῶν αὐτοῦ τὰς ἱερὰς γλώσσας και τὰς δεξιὰς ἀπέτεμε χεῖρας, και μέντοι και πολλοὺς ὀρθοδόξους αἰκίαις και θημεύσεις ¹⁶ και ἐξορίαις κατεδίκαζε ¹⁷ διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτοὺς τῇ τῶν Μονοθελητῶν αἰρέσει συνθέσθαι.

(8) Εἶτα πέμψας ¹⁸ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα και τοὺς (γ') υἱοὺς αὐτοῦ (Κωνσταντίνον, και 'Ηράκλειον, και Τιθέριον), οἱ ¹⁹ Βυζάντιοι τούτους οὐκ ἀπέστειλαν.

²⁰ (9) Ποιῆσας οὖν ²¹ ἐν Σικελίᾳ ἔτη ζ', ἀναίρεῖται ἐν Συρακούσῃ λουόμενος, (152^b) κατὰ κεφαλῆς λαθῶν μετὰ κάδου καιρίως ²² πληγῆν ὑπὸ τινος τῶν παρισταμένων.

(10) Ὁ δὲ ²³ λαθρῶς ἰδὼν τὸν βασιλέα τελευτήσαντα, πορευθεὶς ἀναγορεύουσι βασιλέα Νιζίζιον τινὰ οὕτω λεγόμενον, 'Αρμενογενῆ εὐπρεπῆ ὄντα και ὠραϊότατον.

(11) Ὅπερ ἀκούσας ²⁴ Κωνσταντῆνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, κατέλαθε τὴν Σικελίαν μετὰ πλείστης ναυμαχίας και χερωσάμενος Νιζίζιον, τὸν ²⁵ φονέα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνέλε σὺν τοῖς στασιάζουσι. Και ²⁶ οὕτως ἀνελθὼν ἐν Κ Π. ἐδέχθη παρὰ πάντων εὐφημούμενος. Ἄλλ' **591** ὁ περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάτω· ἐτι δὲ περὶ τῶν γεγεννημένων ἐπι τῶν ἡμερῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἀναιρεθέντος ἐν Σικελίᾳ ἐνδιατρίψομαι. ΣΔΕ'. Περὶ τοῦ ἀρχηγῶ τῶν Σαρακηνῶν Μωάμεθ τοῦ και Μουχοῦμετ.

²⁷ Και γὰρ ἐπὶ αὐτοῦ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς και ψευδοπροφήτης Μουχοῦμετ ἐκ μιᾶς φυλῆς γενικωτάτης 'Ισμαήλ, υἱοῦ 'Αβραάμ, καταγόμενος ἀνεφάνη. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι τῆς περὶ τούτου μυσαρᾶς και παμμιαρᾶς αἰρέσεως διεγῆσασθαι.

²² (2) Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀπόγονος, πα- Α τὴρ αὐτῶν ἀναγορευέσται πάντων. Οὗτος οὖν γεννᾷ υἱοὺς δύο, Μούνδαρον ²³ καὶ Ἀραβίαν· ὁ δὲ Μούνδαρος τίκει Κούσαρον, καὶ Κάϊτον, καὶ Θεμίμην ²⁴, καὶ Ἀσαδὸν ²⁵ καὶ ἄλλους· τινὰς ἀωνύμους, οἱ τὴν Μαδιανίτην ²⁶ ἔρημον κληρωσάμενοι· ἐκτηνοτρόφουν ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες· εἰς δὲ καὶ ²⁷ ἐνδότεροι τούτων, οὐκ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἰεκτάν, οἱ λεγόμενοι Ὀμηρίται· τουτέστιν Ἀμμανίται.

²⁸ (3) Ἀπόρου δὲ υἱος τοῦ (προλεχθέντος Μου- χούμει ἦτοι) Μωάμεθ, εἰσῆλθε πρὸς τινα γυναῖκα πλουσίαν (μισθωτέουσα αὐτῇ), συγγενίδα αὐτοῦ οὔσαν, καλουμένην ²⁹ Χαδιγᾶ, πρὸς τὴν καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι (μετὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ. Εἶτα) κατὰ μικρὸν παρῆρσιασάμενος καὶ ἐπελθὼν τῇ γυναίκι χήρα οὔση, λαμβάνει ³⁰ αὐτὴν (εἰς) γυ- ναίκα καὶ ἔσχε τὴν καμήλους αὐτῆς καὶ τὴν ὑπαρ- ξιν ταύτης· καὶ ἐπιχωριάζων ἐν Παλαιστίνῃ συνα- νεστρέφετο Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς καὶ ³¹ 592 ἐθῆρατο λόγους καὶ γραφικά· τινὰς ῥήσεις. Ἔσχε δὲ τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας. Ἡ οὖν γυνὴ αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἔλυπειτο σφόδρα ὡς περιφανῆς καὶ πλουσία, καὶ τοιοῦτω φηδρὶ συναφείσα, οὐ μόνον ἀπόρου, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικῶ. Ἦν τροπωσάμενος ἔφασκε· « Ὅτι (φοδεράν) ὄπτασιαν ἀγγέλου θεωρῶ Γαβριὴλ δνόματι, (καὶ μὴ ὑποφέρων αὐτοῦ τὴν θεωρίαν ὀλι- γωρῶ) καὶ πίπτω. »

(4) Ἐπισταθεὶς δὲ ³² ἀπὸ ψευδομαρτυροῦντος ³³ αὐτῷ μοναχοῦ τινὸς Ἀρειανῶ ψευδωνύμου, διὰ τὴν κακοπιστίαν αὐτοῦ ἐξορισθέντος ἀπὸ ΚΠ. ἐκ τῆς C μονῆς τῶν Καλλιστράτου, οὗτος ὁ μιὰρὸς ἀπεπλά- νησεν αὐτὴν καὶ τὰς λοιπὰς γυναῖκας οὕτω λέγων, ὅτι ὄπτασις τινὰ ἀγγελον ³⁴ λεγόμενον Γαβριὴλ θεωρεῖ καὶ μὴ φέρων τὴν θέαν καταπίπτει. Οὗτος γὰρ ὁ ἄγγελος εἰς πάντα· τοὺς προφήτας ἀποστῆ- λεταί. Αὕτη οὖν ἡ γυνὴ καὶ αἱ λοιπαὶ τοῖς λόγοις τοῦ ψευδαθεῖ πεισθεῖσαι· προφήτην αὐτὸν εἶναι, ἐκήρυ- ξαν πανταχοῦ προφήτην αὐτὸν ὑπάρχειν.

(5) Καὶ ³⁵ ἐκράτησεν ἡ αἵρεσις αὕτη τὰ μέρη τῆς Αἰθιόπου. Προῆλθεν δὲ ὁ λόγος τῆς πλάνης ταύτης καὶ εἰς ἄνδρα φύλαρχον τοῦνομα Βουβάχαρ. Ἡ οὖν γυνὴ (153^a) θανατοῦσα τοῦτον διάδοχον καὶ κληρονό- μον κατέλιπεν. Ἐκ τούτου οὖν ἐγένετο περιφανῆς ἄγαν ὡς περιούσιος ³⁶.

³⁷ (6) Οὗτος ὁ θεομισῆς καὶ ἄθεος ³⁸ περιτυχὼν D Ἑβραίοις καὶ (Χριστιανοῖς δὴθεν) Ἀρειανοῖς (τε) Variæ lectiones et notæ.

²² Ced. 738,13 — 20. — ἀπ. παρὰ πάντων ἀ. Ced. ²³ Μούνδαρον καὶ Ῥαβίαν Ced. ²⁴ Θε- μίμην Ced. ²⁵ Ἀσαδὸν Ced. ²⁶ Μαδιζμ καὶ τὴν ἱρ. Ced. ²⁷ καὶ οἱ ἐνδ. αὐτῶν ἐκ τῆς φ. τοῦ Ἰ. οἱ λ. Ἀμμανίται τε. Ὀμ. οἱ καὶ ἔμποροι Ced. ²⁸ Ced. 738,20—739,8. ²⁹ ἀ. ὀνόματι Χαδιγᾶ μισθωτὸς ἐπὶ τῷ κ. καὶ πρ. Κατ' ὀλίγον δὲ π. ὀπιστῆθε τῇ Ced. ³⁰ ὁ. καὶ ἔλαθεν ἀ. γ. ἐρχόμε- νος δὲ ἐν Π. Ced. ³¹ ἐθῆρα ἐξ αὐτῶν τινὰ γραφικά· ἐπὶ δὲ δαιμονίων ἦν, ἐνόησε δὲ καὶ ἐπιληψίαν, ἐθεράπευσε δὲ τὴν γυναῖκα λυπουμένην σφ. ὅτι ἦν εὐγενῆς καὶ ὅτι συνήθη τε. ἀπ. καὶ δαιμονιώντι, λέγων Ἄ. ὁ. λεγόμενον Γ. θ. καὶ π. Ced. ³² Αὕτη δὲ ἔχουσα μοναχὸν διὰ κ. ἐξόριστον ἐκείσε ὄντα φίλον αὐτῆς, ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου· κακείνος θέλων πληροφορησάσθαι αὐτὴν εἶπεν ὅτι ἀληθῶς λέγει· οὗτος γὰρ ἄγγελος πέμπεται πρὸς πάντα προφήτην· καὶ αὐτὴ πιστεύουσα τῷ λόγῳ τοῦ ψ. ἐκήρυξε καὶ ἄλλαις γυναίκεσιν ὁμοφύλοις αὐτῆς· καὶ οὕτως ἐκ γυναικῶν ἦλθεν εἰς ἄνδρας Ced. 739,8—14. cf. narra- tionem de vita Moh. in cod. Kehdigerano. ³³ ἀπιψεύδομ. cod. ³⁴ ἀγγέλου λεγομένου cod. ³⁵ Καὶ πρῶ- τον Ἄδουβ. διάδοχον κ. καὶ ἔπρ. — τοῦ Αἰθιόπου, κτλ. Ced. 739,14—17. ³⁶ καὶ κατέσχευεν ἡ πονηρὰ πλάνη καὶ ἡ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Αἰθιόπου add. cod. ³⁷ Ced. 739,18—740,11. ³⁸ καὶ ἐμβρόντητος π. Ced.

Porro Nizarus Ismaelis pronepos, omnium illo- rum dicitur pater. Hic duos genuit filios, Mundarum et Arabian. Mundarus autem genuit Cusarum, Caitum, Themimen, Asadum et alios quosdam anonyms, qui, Madianitarum solitudine obtenta, habitantes in tentoriis, pecudes educabant. Sunt alii interiores, non ex tribu illorum, sed ex Jectan oriundi, qui dicuntur Homeritæ, id est, Ammanitæ.

Inops autem cum esset prædictus Mabometus seu Moamethus, venit ad quamdam mulierem di- vitem ut pro mercede serviret ei; hæc ei propinqua erat et vocabatur Chadiga; ipse camelos ducere ac negotiari cum contribulibus suis debebat. Deinde paulatim adeptus fiduciam, ad mulierem quæ vidua erat, reversus, illam accepit uxorem et habuit illius camelos et substautiam. Et commoratus in Palæ- stina cum Judæis et Christianis conversatus est et litteras et quosdam Scripturæ locos investigavit. Laborabat autem epilepsię morbo. Illius igitur uxor ideo valde lugebat quod illustris et dives tali viro, non solum inopi, sed etiam epileptico, con- jungeretur. Quam convertens ait : « Tremendam visionem angeli Gabrielis dicti conspicio, et non ipsius visum sufferens, deficio et cado. »

Usus est autem falso testimonio ejusdam mon- chi pseudonymi Ariani, qui ob pravam opinionem a Constantinopoli ex monasterio Callistraii expulsus fuerat; hic nefarius decepit illam et cæteras mulie- res ita dicens : « Visione quemdam angelum Gabrie- lem dictum conspicij et visum non ferens prolabi- tur. Iste enim angelus ad omnes prophetas mitti- tur. » Ipsa ergo mulier et cæteræ mulieres falsi abbatis sermonibus deceptæ, credentesque illum esse prophetam, ubique prædicaverunt illum pro- phetam esse.

Et prævaluit hæresis illa in finibus Æthiopi. Per- venit autem hujus erroris doctrina usque ad tribus principem nomine Bubachar. Mulier ergo mortua illum successorem et hæredem reliquit. Ex hoc itaque veluti dives celebris valde factus est.

Iste impius et atheus conversatus cum Hebræis et Christianis, Arianis scilicet et Nestorianis, et undique

colligens, a Judæis quidem monarchiam, ab Arianis Verbum et Spiritum creatos, a Nestorianis anthropolatricam, sibi religionem sinit, et theologiæ prætextu gentem associans, eos, viros ac mulieres, circumcidi docuit, unum solum adorare Deum, Christum honorare, sicut Dei Verbum, non autem Filium, et Spiritum concipere. prolatum et in aere diffusum, non in substantia contentos nec Patri consubstantiales, sanctam autem Virginem Mariam non dicere Deiparam, sed eam Aaron et Moysi sororem supponere; nec baptizari nec Sabbatum custodire docuit, nec legalibus aut evangelicis moribus operam dare, sed crucem abhorrere et umbram Salvatoris fuisse crucifixam confiteri. Cæterum injunxit eis ut omnibus omnino a lege prohibitis participarent præter porcinas carnes, et vino prorsus abstinerent.

Postquam aliquid hujusmodi invenisset, sese dixit factum paradisi clavicularium, quapropter in die judicii, postquam Moyses cum Israelitis adfuisset, sicut legis transgressores poenæ ignis traditi fuerint; iterumque, Jesus steterit in conspectu Dei, et Christiani, quoniam essent ausi tale Christonomen attribuerent, dogmatizantes eum Deum et Filium Dei, et Verbum incarnatum, et crucifixum, gehennæ ignis traditi sint; deinde sese dicit a Deo fuisse vocatum, et valde pium, utpote totius ipsorum gentis auctorem pietatis, fuisse laudatum, et ideo paradisi clavicularium fuisse factum; et postquam paradisi ab ipso fuisset apertus, intrasse cum ipso ait revera septuaginta millia qui poterant ad hoc proficere, cæteros autem dijudicandos ait, et quidem justos ambigue deliciis frui, peccatores autem repertos, pannis ad colla alligatis, in paradysum ipsos intrare, et hos cognominari liberos Dei et Mahometi; tres porro esse fluvios in paradiso, dicit, unum mellis, aliud lactis et alterum vini, et unusquisque ad libitum possit unde velit haurire et expleri; mulieres autem esse cum ipsis, et exornare eorum comas, et omnino curare voluptuosa corpora; hæc iste carni deditus, libidinosus, et peccati servus: Judæos autem et Christianos ligna ignis factos reservari; Samaritanos excrementa eorumque stercus e paradiso expellere, ne foetescat paradysus, unumquemque vero, prout hic vixerit, sive in divitiis, sive in penuria et ingloria conditione, eodem modo illic vivere.

καὶ δοῦλος τῆς ἁμαρτίας· τοὺς δὲ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανοὺς ζύλα τοῦ πυρὸς γενομένους, ὑπολείψθηναί· τοὺς ἑβραίων καὶ τῶν σαμαρείταις ἐφη πρὸς τὰ ἐκφόρια καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν τοῦ παραδείσου ἐκβάλλειν,

Variorum lectiones et notæ.

⁵⁵ ὡς add. Ced. ⁵⁶ ἀλλ' ὡς ἐκ Πνεύματος ἁγίου γεγεννημένων· λόγον δὲ Ced. ⁵⁷ ἐνυποστατ. cod. ⁵⁸ Γεννητορι Ced. ⁵⁹ μήτι δὲ Ced. ⁶⁰ τοῦ Χριστοῦ ὅμ. Ced. cf. Evangelii quod dicitur Barabæ fragmenta a nobis edita. ⁶¹ καὶ κ. τῶν cod. ⁶² ἀπ. τῶν μετέχειν πλ. κρ. γορβαίων Ced. ⁶³ χρᾶσθαι cod. ⁶⁴ Ced. 740,11—741,14. ⁶⁵ ἔ. φ. κλ. Ced. ⁶⁶ π. καὶ κ. Ced. ⁶⁷ καὶ ἀρνησάμενον add. Ced. ⁶⁸ ἔπι οὐκ εἶπεν αὐτὸν εἶναι Υἱὸν τοῦ Θεοῦ Ced. ⁶⁹ θ. καὶ τοῦ cod. ⁷⁰ αὐτὸν Ced. ⁷¹ αἰτίω θ. ὑπάρξαντι cod. ⁷² γ' παραδείσους ἐν τῷ π. φλυαρεῖ ἔ. μ. καὶ ἔτερον γ. καὶ ἔτερον θ. π. τὸ μετ' ἐξουσίας ἐμπ. αὐτῶν Ced. ⁷³ τὰς κ. ἀ. Ced. ⁷⁴ τοῖς Σαμαρείταις cod. λέγων π. τὸ ἐκφέρειν τὴν κ. ἀ. ἐκ τοῦ π. ὁ. μὴ ἐκτίσῃ δ. Ced.

καὶ Νεστοριανοίς, καὶ πανταχόθεν ἐρανισάμενος, ἐξ Ἰουδαίων μὲν μοναρχίαν, ἐξ Ἀρειανῶν δὲ λόγον καὶ πνεῦμα κτιστῆ, ἀπὸ δὲ Νεστοριανῶν ἀνθρωπολατρίαν, αὐτῷ ῥησκειαν περιποιεῖται, καὶ προσφάσει θεογονώσας εἰσποιησάμενος τὸ ἔθνος ἐδίδαξεν αὐτοὺς περιτέμνεσθαι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ ἓνα μόνον προσκυνεῖν Θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν τιμᾶν ὡς **593** Λόγον (τοῦ) Θεοῦ (μὲν), οὐχ ⁵⁵ Υἱὸν δὲ ⁵⁶, καὶ Πνεῦμα προφορικῶν καὶ εἰς ἀέρα χέμενον ὑπονοεῖν, οὐκ ἐνυπόστατα ⁵⁷, οὐδὲ τῷ Πατρὶ ⁵⁸ ὁμοούσια, τὴν δὲ ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν μὴ λέγειν Θεοτόκον, ἀλλὰ τὴν Ἄαρὸν καὶ Μωσέως ἀδελφὴν (ὑπολαμβάνειν εἶναι), μὴδὲ βαπτίζεσθαι, μὴδὲ σαββατίζειν (αὐτοὺς ἐδίδαξεν), μὴδὲ ⁵⁹ τοῖς νομικοῖς ἢ εὐαγγελικοῖς ἔθεσιν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ βδελύττεσθαι τὸν σταυρὸν καὶ τὴν σκιάν ἐσταυρωσθαι· τοῦ Σωτῆρος ⁶⁰ ἔμολογεῖν. Παρηγγυήσατο δὲ αὐτοῖς καὶ ⁶¹ πλὴν ὕων κρεῶν, οἴνω δὲ παντάπασι μὴ χρῆσθαι ⁶².

⁶³ (7) Τοιοῦτόν τι μυθευσάμενος· αὐτὸν ⁶⁴ κλειδοῦχον φησὶ γεγενῆσθαι τοῦ παραδείσου ⁶⁵, διόπερ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως μετὰ τὸ παραστῆναι τὸν Μωϋσέα σὺν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ ὡς παραδάτας τοῦ νόμου τῇ κολάσει τοῦ πυρὸς παραδοθῆναι, αὐθὶς (τε) Ἰησοῦν παραστῆναι ⁶⁶ ἐμπροσθεν (τοῦ) Θεοῦ ⁶⁷, τοῦ δὲ Χριστιανοὺς ὡς τοιοῦτον τολμησαντας προστρέψαι τῷ Χριστῷ ὄνομα καὶ Θεὸν αὐτὸν καὶ Υἱὸν Θεοῦ καὶ Λόγον σεσαρκωμένον καὶ σταυρωθέντα δογματίσαντας, τῇ τοῦ πυρὸς γένεσιν παραδοθῆναι· εἶτα αὐτὸν φησὶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκληθῆσθαι μᾶλα θεοσεβῆ ⁶⁸ ὡς τοῦ παντὸς αὐτῶν ⁶⁹ ἔθνους αἴτιον ⁷⁰ θεοσεβεία; ὑπάρξαντα ἐπαινεῖσθαι καὶ τούτου χάριν κλειδοῦχον τοῦ παραδείσου γεγενῆσθαι· καὶ γε μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τὸν παράδεισον ἀνεψχῆθαι, συν[ε]ισελθεῖν αὐτῷ (πάντως καὶ ἀαντιβρόχως) ὁ χιλιάδας (φησὶν) τοὺς δυναμένους ἐφορμῆσαι πρὸς τοῦτο, τοὺς δὲ λοιποὺς κριθήσεσθαι φάσκει, καὶ τοὺς μὲν δικαίους ἀμφιδόλως τῆς τρυφῆς ἀπολαῦσαι, τοὺς δὲ εὐρίσκομένους ἁμαρτωλοὺς, πιττάκια ἐν τοῖς τραχήλοις περιέχοντας δεδεμένα, εἰς τὸν παράδεισον αὐτοὺς εἰσελθεῖν καὶ τούτους ἐκονομάζεσθαι ἀπελευθέρους τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μουχομετ, εἶναι δὲ γ' ποταμοῦ; ⁷¹ ἐν **594** τῷ παραδείσῳ φησὶν, ἓνα μέλιτος, καὶ ἄλλον γάλακτος, καὶ ὕστερον οἴνου, πρὸς τὸ ἐπ' ἐξουσίαν (ἔχειν ἕκαστον ὅθεν βούλεται μετέχειν καὶ) ἐμπιμπλάσθαι, τὰς δὲ ⁷² γυναῖκας αὐτοῖς συνεῖναι καὶ φιλοκαλεῖν αὐτῶν τὰς κόμας καὶ (παντοίως) θεραπεύειν (αὐτῶν) τὰ φιλήθονα σώματα (ὁ σαρκόφρον καὶ ἐμπαθὴς

ἔπας ἂν μὴ ἐποξέσειεν ὁ παράδεισος, ἕκαστον δὲ ὡς ἂν ἐνταῦθα βιώσειεν ⁸⁸, εἶτε ἐν πλούτῳ, εἶτε ἐν πενίᾳ καὶ ἀδοξίᾳ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείσε ⁸⁹ διάγειν.

⁹⁰ (8) Οὗτος οὖν ὁ θεοσυγῆς καὶ ἐμδρόνητος ⁹¹ (πρὸς τοὺς πάντας) ⁹² παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν Θεόν (153^b) αἰτιον ὑπάρχειν ἑτεροτολόγησε καὶ τοὺς ληστὰς καὶ φαρμακοὺς καὶ ὄσους ⁹³ ἂν ἀπηγορευμέναις ⁹⁴ ἀλώντας πράξειεν ἀναιρουμένους ἴδοιεν, «Ὀὕτω, φησὶν, ἔγραψεν ὁ Θεὸς καὶ προώρισε γενέσθαι, καὶ οὕτως ἀποθανεῖν αὐτοὺς ἡθουλήθη.»

(9) Ἀγάσαιο ⁹⁵ δ' ἂν τις μάλα (δὴ οὖν εἰκότως) τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην (ισχύν τε καὶ) διαρκῆ τῆς ἀπάτης ⁹⁶ τοῦ θεομάχου καὶ ματαιόφρονος, μάλιστα ⁹⁷ δὲ ἐσχάτην παρὰ νοῖάν (τε) καὶ κτηνωδίαν τῶν μέγιστον ἐν τῇ τοῦτου πλάνῃ δεδουλωμένων καὶ ὡς ἰσχυράν (θρησκείαν) καὶ θείαν ταύτην ⁹⁸ ἀφρόνως ἠγουμένων. Πρὸς γὰρ τὴν ὄντως τριαληθῆ ⁹⁹ τε καὶ ἱερὰν καὶ θεοδράβευτον πίστιν ἐναργῶς ἀποτυφλώττουσιν οἱ ἐσκοτισμένοι καὶ ἀσύνετοι, πρὸς δὲ τὴν ψευδώνυμον λατρείαν καὶ πλαστολογίαν τοῦ φένακος προσέχουσιν οἱ δέλαιοι καὶ βαρυσκάρδιοι, (πρὸς μὲν τοὺς ὕβλους ¹⁰⁰ καὶ λήρους καὶ βεβήλους κενοφωνίας οἱ χαιρεπίκακοι καταθέλλοντες, πρὸς τοὺς θεοπαράδοχους καὶ σωτηριώδεις λόγους οὐδὲ τὴν ἀκοὴν ὑποθεῖναι τοπαράπαν ἀνέχοντες) τὸν γὰρ ὄντως ὄντα Θεόν, τὸν διὰ νόμου καὶ **595** προφητῶν ἐκδήλως κηρυττόμενον τε καὶ πιστευόμενον, ἀπωθούμενον καὶ καταψηφισόμενον, τὸν ἀντίθεον καὶ μεμνηότα [καὶ] φανερώς ὑπὸ τῶν Ἑρινύων ¹⁰¹ ἐνεργούμενον καὶ φθεγγόμενον οἱ κακόφρονες καὶ λυσσώδεις ἐρασμίως γεγηθότες ¹⁰² προσέονται.

¹⁰³ (10) Ποία γὰρ θεόπνευστος Γραφή περὶ τοῦ **C** δυσσεβοῦς καὶ παραπαίοντος Μουχούμετ προδιεστείλατο; ἢ ποῖος θεοσέσιος αὐτὸν προφήτης ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας προανήγγειλεν; Οὐκοῦν εἰπάτωσαν οἱ ἀμέτοχοι πάσης ἱερᾶς ἐπιπνοίας καὶ μυσσεως πῶς τοὺς ἀπὸ Ἰδὰμ καὶ μῆχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας προφήτας ἀσμένους δῆθεν ἀποδεχόμενοι, τὸν μὲν ὑπ' αὐτῶν διαβρήδην προαναφωνούμενον Χριστὸν καὶ ¹⁰⁴ Θεὸν ἐξαρνοῦνται, τὸν δὲ κάκιστον καὶ μοχθηρὸν καὶ μηδὲ τὴ σύνολον πρὸς ¹⁰⁵ αὐτῶν ὀνομαζόμενον καὶ προσημαινόμενον ὡς θεομύστην ¹⁰⁶ ἐξοχώτατον καὶ ἀληθέστατον πίστεως διδάσκαλον ἀποδέχονται καὶ ὡς εὐεργέτην ἐκθειάζουσιν οἱ ἀνόστοι καὶ δυσώθυμοι (ἢ μᾶλλον εἰπωμεν ἀνώθυμοι).

¹⁰⁷ (11) Ἀνακρινέτωσαν δὲ οἱ ἀδιάκριτοι καὶ μανιώδεις καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ μανιωδῶς καὶ δυσσεβοῦς **D** βηθέντα ληρήματα καὶ λεγέτωσαν ποίαν συμφωνίαν ἔχουσι (πρὸς) τὰ θεοπαράδοτα λόγια. Ὁ μὲν γὰρ θεῖος λόγος ἀναφανδὸν (ἐκ) διδάσκει (καὶ διαπρυσίως χρησιμοδοτεῖ σαφέστατα) τὸν Θεὸν ὑπάρχειν ἀναίτιον παντὸς κακοῦ καὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον εἶναι

Hic igitur impius et fanaticus, præter ista omnia, cuiuslibet boni et mali Deum esse auctorem fabulatus est et si quos latrones et veneficos et alios infandorum actuum reos videret capite plecti, « Sic, aiebat, scripsit Deus et prævidit fieri, et ita mori eos voluit. »

Miraretur quis meritissimo talem ac tantam durabilemque potentiam erroris inimici Dei et vaniloqui, maxime vero supremam dementiae ac stupiditatem eorum qui usque nunc illius errori deserviunt, eumque tanquam validam ac divinam religionem stulte existimant. Etenim ad fidem verissimam et sacram divinitusque traditam manifeste claudunt oculos homines excaecati et insipientes, ad mendacem autem cultum et ad inventionem impostoris adhærent homines viles et exordes, ad nugas et ineptias profanasque fabulas misere plaudentes, ad sermones divinitus inspiratos et salutiferos nec aurem omnino submittere serentes. Eum enim qui vere Deus est, qui per legem et prophetas manifeste prædicatur et creditur, rejiciunt et aspernantur; eum vero qui contra Deum est, qui furit et evidenter a furiis agitur et loquitur, imprudentes ac furiosi cum gaudio et studio admittunt.

Quænam enim inspirata Scriptura de impio et delirante Mahometo prolucata est? Quis divinus propheta eum ut pietatis magistrum prænuaviavit? Dicant igitur illi sacræ omnis inspirationis et mysterii expertes quomodo prophetas ab Adam usque ad Christi adventum libenter accipientes, illum ab ipsis aperte prædictum Christum ac Deum renegent, et pessimum ac perversum, ab illis nec nominatum nec significatum, sicut inspiratum et præcellentem fidei magistrum accipiunt, et velut benefactorem, celebrant hi impij quorum nomen sinistrum vel potius nullum est.

Judicent autem homines illi stolidi furentesque ea quæ furiose et impie ab ipso sunt dicta, pronuntientque qualem consonantiam hæc habeant cum eloquiis a Deo traditis. Divinus enim sermo manifeste docet et clarissime prædicat Deum esse nullius mali causam, et hominem propriam suæ salutis aut perditionis habere facultatem. Ille vero

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ ἴδιω [Ced. ⁸⁹ κάκεισε δ. τρ. Ced. ⁹⁰ Ced. 741,14 — 18. ⁹¹ ἐμδρόνητος eod. καὶ παμμιαρός. ⁹² καὶ ἐκ? eod. ⁹³ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπ. πρ. ἀ. οὕτω φλυαρεῖ ὁ ἄθεος ἐγ. αὐτὸς ὁ Θεός; καὶ πρ. ἀπ. ἀ. Ced. ⁹⁴ ἀπηγορευμένας ἀλώντας eod. 19 Ced. 741,19—742,6. ⁹⁵ θαυμάσια δ' ἂν Ced. 741,19—742,6. ⁹⁶ τ. δ. ἀπάσῃν τοῦ Ced. ⁹⁷ μᾶλλον Ced. ⁹⁸ ἀφ' τ. Ced. ⁹⁹ ἀληθῆ Ced. ¹⁰⁰ φλυαρίας Scholion. ¹⁰¹ μαινομένων Scholion. ¹⁰² γεγηθότε. eod. καὶ γεγηθότες Ced. ¹⁰³ Ced. 742,6—16. ¹⁰⁴ Χριστὸν Θεόν Ced. ¹⁰⁵ σ. ὑπ' ἀ. μνημονεύόμενον ὡς Ced. ¹⁰⁶ καὶ add. Ced. ¹⁰⁷ Ced. 742,16—743,9.

miserrimus et impurissimus ac Dei hominumque implacabilis inimicus a nefando mendacique daemone edoctus et agitatus, et ex dissoluta lingua scientiaque inscienti locutus, cujuslibet boni et mali Deum auctorem audacter mentitur, et quodcumque eveniat homini, licet ex propria ignavia et incuria, hoc ex praevidenti Dei scientia provenire miser contendit. Et hic quidem despiciere divitias humiliterque sentire ac voluptuosam rejicere vitam, nec malum pro malo reddere jubet. Ille vero ditescere et superbire et omnem voluptatem ex substantia diligere, et adversariis acriter repugnare, velut spirituale et salutare ac paradisi cautionale tradit.

καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἐκ περιουσίας ἀσπάζεσθαι καὶ (καὶ) σωτήριον καὶ τοῦ παραδείσου πρόξενον.

Ast, o furor et amentia irrisioque impostoris et vafri hominis! o stupiditas et perniciēs eorum quos misere submitit et usque modo seduxit ac decepit! Non enim omnino intelligunt isti miseri ac stolidi nimisque imprudentes in quod arduum et tenebrosum chaos et in quam Satanicam Charybdim immersi sint et omnino vorati, nec in quos inexpedibiles ac inextricabiles labyrinthos difficilesque ac lethiferos tramites, allecti, misere voluti, et constricti et ad ultimum perditī sint? Ideo valde miror tantam eorum insipientiam et recordiam, etsi se credant esse solertissimos et prudentissimos, quomodo non advertant hujus vacui erroris praecipitium. Decebat enim vere insipientes et brutos manifestum et foedum de resurrectione eorum laqueum agnoscere, quod nempe cibi potusque participatione sensualem et corruptibilem vitam essent habituri, et necessario corruptioni subjacere et ratione consequenti mori deberent: impossibile enim est corruptibilem qui cibo ac potui communicat omnino incorruptibilem et immortalem permanere. Et tunc ubi tandem vitam aeternam tam desideratam et iuxta divinas Scripturas immortalē, promissam fidelibus, mortales anima et corpore consequentur?

ἀποκαταδοκουμένην ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀκέραστον ψυχῇ καὶ σώματι τεύξονται

Et insuper scient hi fide imbecilles et miseri qui nondum usque ad hodiernam diem suo antiquo et impio errore liberati sunt, sed sub pietatis specie latenter idolis serviunt, suae se religionis dolum a pessimo daemone absconditum imprudentes et stolidos non agnoscere. Olim enim idololatras ei quae apud Graecos Aphrodita dicitur, id est, voluptati, servientes, cujus astrum esse luciferum fabulantur, quam etiam in sua horrida

A τῆς αὐτοῦ σωτηρίας ἢ ἀπωλείας. Ὁ δὲ τριόβλιος καὶ τρισκατάρατος καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀσπονδὸς ἐχθρὸς ἐκ σκαιοτέρου ἢ πλάνου δαίμονος ἐνηχοῦμενος καὶ ἐνεργοῦμενος (καὶ μέντοι καὶ ἐξ ἀκολάστου γλώσσης καὶ γνώμης ἐργώμενος φθεγγόμενος) παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν θεὸν αἴτιον τολμηρῶς τερατεύεται ἢ καὶ πᾶν ὄπερ [ἀν] ἐπέβη τῷ ἀνθρώπῳ, κἄν (τε) ἐξ ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ, κἄν τε ἐξ οἰκείας βραθυμίας καὶ ἀδικησίας, τῆς θείας τοῦτο τυγχάνειν προνοίας ὁ ἀληθὴς ἀποφαίνεται. Καὶ ὁ μὲν περιφρονεῖν πλοῦτου καὶ τραπενοφρονεῖν (154*) καὶ τὸν ἐν ἡδονῶν βίον ἀποσεῖσθαι καὶ μὴ (ἀντ)αποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ παρακαλεῖται. 596 Ὁ δὲ πλουτεῖν καὶ ὑψηλοφρονεῖν ἀντεπεξίεναι σφόδρα τοῖς ἀντιπίπτουσιν ὡς ψυχικὸν

B ἢ (12) Ἄλλ', ὡ τῆς ἀνοοίας, καὶ παρακλησίας, καὶ χλεύης τοῦ γόητος, καὶ παλαμναίου, καὶ τῆς παραφροσύνης, καὶ ἀπωλείας τῶν παρ' αὐτοῦ θεϊκῶς ἐξανδραποδισθέντων, [καὶ ἢ μέχρι δεῦρο ἢ παρασυρομένων καὶ ἀπατωμένων]! — οὐδὲ γὰρ συνιοῦσι (πάμπαν) οἱ ἄγαν μοχθηροὶ καὶ θηριώδεις; καὶ λίαν ἀσύνητοι εἰς ποῖον ἢ χαλεπὸν (καὶ ζοφερὸν) χάος καὶ στανικὴν Χάρυβδι ἢ κατεποντισήσαν ἢ καὶ τέλειον κατεπόθησαν ἢ καὶ εἰς οἶους ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους λαβυρινθούς καὶ δυσβάτους ἀτραπούς καὶ ψυχροφθόρους φενακισθέντες ἐλσεινῶς ἐξεκλήσθησαν καὶ συνεσχέθησαν ὑποφθορέντες εἰς τέλος· διδ τοίνυν ἢ θαυμάζειν λίαν ἐπεισὶ μοι τὴν τοσαύτην ἀλογίαν καὶ ἀναισθησίαν αὐτῶν, καίπερ οἰόμενον ἐντρεχεστάτους αὐτοὺς εἶναι καὶ λογιωτάτους, πῶς οὐ κατανοοῦσι τῆς κενῆς ἀπάτης αὐτῶν τὸν δόλιθον; Ἔδει γὰρ, ἔδει τοὺς ὄντως ἄφρονας καὶ βροκμητώδεις ἐπιγνώναι τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῶν πρόδηλον καὶ μυσσάρην βρόχον, ὅτι περ διὰ βρώσεως καὶ πόσεως (αἰσθητήν τε καὶ φθαρτὴν) ἔξουσι τηλικαῦτα τὴν ζωὴν καὶ ἀνάγκη πάλιν αὐτοὺς τῇ φθορᾷ δουλεύειν καὶ θνήσκειν κατὰ τὸν τούτοις ἀκόλουθον λόγον· ἀμήχανον γὰρ τὸν φθαρτὸν, βρώσεως καὶ πόσεως; ἐν μετουσίᾳ τυγχάνοντα ἢ, φθαρτὸν καθόλου καὶ ἀθάνατον διαμεῖναι· καὶ πότε καὶ ποῦ λοιπὸν τὴν τοῖς πιστοῖς κατὰ τὰς θείας Γραφὰς οἱ θνητοὶ

D ἢ (13) Καὶ πρὸς τούτῳ ἴστωσαν οἱ ἐλιγόπιστοι καὶ τάλανες ὡς οὐδέπω μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καὶ ἀθίου πλάνης ἀπηλλάγησαν, ἀλλ' ἐν προσήματι θεοσεβείας εἰδωλοατροῦσι λεληθότως καὶ τὸν ἐγχεκρυμμένον τῆς θρησκείας αὐτῶν δόλον τοῦ 597 ἀρχεκάκου δαίμονος οὐδ' ὄλω; οἱ ἀνούστατοι καὶ ἀπόπληκτοι ἐπιγινώσκουσιν πάλαι μὲν ἢ εἰδωλοατροῦντες καὶ τῇ παρ' Ἑλληνῶν Ἀφροδίτῃ ἢ λεγομένην τούτῳ τῇ ἡδονῇ προκτι-

Variæ lectiones et notæ.

ἢ σ. καὶ ἀπ. Ced. ἢ ἀγριωτέρου Scholion, καὶ λαοπλ. Ced. ἢ τ. ἀποφθέγγεται καὶ Ced. ἢ Ced. 745, 9—744, 4. ἢ in margine a secunda manu. ἢ γῶν Ced. ἢ οἶον Ced. ἢ καὶ χάος ὀλέθριον Scholion. ἢ κατηκοντ. cod. ἢ κατεπῶτ. cod. ἢ διδ καὶ θ. Ced. ἐπεισὶ με cod. ἢ τυγχάν. cod. τυγχάνοντες φθαρτοὶ καὶ ἀθάνατοι καὶ διαμενοῦσι Ced. ἢ ἀκόρατον cod. ἢ καὶ add. Ced. ἢ Ced. 744, 4—14. ἢ μ. καὶ τῆμερον Ced. ἢ τῇ θρησκείᾳ Ced. ἢ γάρ add. Ced. ἢ Ἀφροδίτιδι λεγ. cod.

νοῦντες καὶ τὸν ἀστέρα ταύτης * (γάρ) εἶναι τὸν ἑωσφόρον μυθολογοῦσιν, ἦν δὲ καὶ Κουδάρων * τῆ ἑαυτῶν κακεμφάτῳ ἐπονομάσαντες ¹⁰ γλώσση, ὅπερ ἐστὶ μεγάλη, διέμεναν ἕως ἄρτι τὴν Ἀφροδίτην θεὸν ὀνομάζοντες.

¹¹ (14) Καὶ ἵνα μὴ δόξωμέν τισι ψευδολογεῖν, σαφηνίσωμεν αὐτῶν τὸ μέγα ¹² μυστήριον· ἔχει δὲ ἡ λέξις τῆς μουσαρᾶς αὐτῶν καὶ παμθεβήλου προσευχῆς οὕτως· « Ἀλλᾶ, Ἀλλᾶ, Οὐά ¹³, Κουδάρ, Ἀλλᾶ. » Καὶ ἐδὲ μὲν Ἀλλᾶ [Ἀλλᾶ], ἐρμηνεύεται ὁ Θεός, ὁ Θεός· τὸ δὲ Οὐά, μεῖζων· τὸ δὲ Κουδάρ, μεγάλη, ἦτοι σελήνη καὶ Ἀφροδίτη, ὅπερ ἐστὶν οὕτως· « Ὁ Θεός, ὁ Θεός μεῖζων καὶ ἡ μεγάλη — εἶτ' οὖν (σελήνη καὶ) Ἀφροδίτη — Θεός· » καὶ τοῦτο σαφηνίζει ἡ ἐπαγωγή τοῦ τελευταίου Ἀλλᾶ· ἄπερ πάντα ἀποκεκρυμμένως ¹⁴ τῇ ἰδιότητι τῆς ἑαυτῶν γλώσσης λαλοῦσιν (οὕτω φύσεως ἐχούσης, ἃ καὶ φανερώς δημοσιεύειν οὐ θέλουσιν εἰς λογικοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐχέφρονας διὰ τὸ τῆς γνώσεως πρόδηλον)· ἀλλὰ τοὺς μὲν χοιρώδεις (τούτους) καὶ τελατωδείς ¹⁵, μηδὲν περαιτέρω τῆς ἰδονῆς καὶ ῥαστώνης εἰδόμενος ὁ λόγος ὡς ἀνεπαισθήτως (καὶ ἀναικίστως) νοσοῦντας πρὸς τὰ ἐξῆς τῆς ιστορίας χωρήτωμεν ¹⁶.

¹⁷ (15) Μετὰ δὲ γε τὸν (154^b) θάνατον τοῦ θεηλάτου Μαχούματ ¹⁸ ἐφάνη κατὰ μεσημβρίαν ἀστὴρ ¹⁹ λεγόμενος Δοκίτης προμηνύων τὴν τῶν Ἀράβων ἐπικράτειαν ²⁰ καὶ ἔμεινεν ἡμέρας λ', διατείνων ἀπὸ μεσημβρίας ἕως Ἀρκτου ²¹ ξιφοειδῶς.

598 ²² (2) Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπιστρατεύσαντες (οὗτοι παλαί μὲν λεγόμενοι Ἀραβες, νῦν δὲ) Σαρακηνοὶ (καὶ τὴν Ἀραβίαν καταλιπόντες, ἦλθον ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Δαμασκοῦ πληθὸς ἀπειρον, ὅπερ μαθόντες Βάνης καὶ Βασιλίσκος, οἱ στρατηγοὶ τῆς Ἀνατολῆς, κατ' αὐτῶν ἐξώρμησαν)· εἶτα συμβολῆς γενομένης, ἤττωνται λίαν οἱ Χριστιανοί· ἀνέμου γὰρ πνεύσαντος κατὰ Ῥωμαίων βίαιου ²³ νότου, καὶ μὴ δυνάμενοι τοῖς ἐχθροῖς ἀντιπῆσαι διὰ τὸν πολλὸν κοινόρτον, δεινῶς τρέπονται ²⁴· (καὶ οὕτως νικήσαντες οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ κράτος καὶ λαμπρῶς ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν ἦλθον ²⁵), ἦν καὶ δορυάλωτον λαθόντες, ὡσαύτως καὶ τὰς χώρας πάσας τῆς Φοινίκης, οἰκίζονται ἐν αὐταῖς (οἱ ἐναγεῖς καὶ βέβηλοι· τοῖς ἀδύλο·ς τοῦ Θεοῦ κρίμασιν).

ΣΑΔ'. ἰ Περὶ τῆς Ἀγίας Γῆς ²⁶.

²⁷ Περὶ τῆς ἁγίας γῆς ὁ θεοπέσιος ἔλεγε Μωυσῆς πρὸς τὸν Ἰσραήλ· « Ἰδοὺ Κύριος ²⁸ ὁ Θεός σου

A lingua Cubarum, hoc est magnam, cognominant, huc usque Aphroditem deam vocantes permanse- runt.

Et ne quibusdam falsa loqui videamur, magnum explicemus eorum mysterium : eorum profanæ foedissimæque precatōnis lectio sic habet : « Allah, Allah, Ouah, Cubar, AHah! » Et quidem Allah, Allah, interpretatur, *deus, deus*; Ouah autem, *major*; Cubar vero, *magna* : sive luna et Aphrodite; quod est ita : « Deus, deus major et magna, seu luna et Aphrodite, deus. » Et hoc ostendit additamentum ultimi Allah : quæ omnia abscondite in idiomate suæ linguæ, natura sic se habente, loquuntur, et ea manifeste publicare nolunt rationalibus et sapientibus hominibus ne doctrina prodatur. Verum hæc porcinos ac cœnosos, qui nihil ultra voluptatem et iguaviam sciunt, tanquam ægros insensiles et insanabiles sermo descrat, et ad historię contextum redeamus.

ἀναικίστως) νοσοῦντας πρὸς τὰ ἐξῆς τῆς ιστορίας

Post mortem impii Mahometi apparuit ad meridiem astrum Docies diotum, Arabum dominationem præsagens, et remansit dies triginta, extensum in ensis forma a meridie usque ad Ursam.

Eodem tempore illi olim Arabes dicti, nunc autem Sarraceni, ad bellandum profecti, Arabia relicta, cum innumerabili turba venerunt in Damasci partes. Quod cum audissent Banes et Basiliscus, Orientis duces, adversus hos properaverunt. Deinde, congressione facta, magna clade cæduntur Christiani : Notæ enim adversus Romanos violenter flante, id propter pulveris turbinem hostes aspicere non valentes, in fugam misere conversi sunt. Sarraceni sic victores cum potestate et gloria Damascum venerunt, et ista cum omnibus Phœnicis regionis locis gladio capta, hic illi maledicti et profani, abscondito Dei iudicio, sedem fixerunt.

CUXXXVI. De Terra Sancta.

D De terra sancta divinus Moyses ad Israel aiebat : « Ecce Dominus Deus introducet te in

Variæ lectiones et notæ.

* ταύτης τὸν ἑωσφόρον εἶναι Ced. * Κουδάρ Ced. ¹⁰ γλώσση ἐπονομάσαν Ced. cf. רבב diu et רבב magnitudo necnon רבב magnus et רבב magnus esse. ¹¹ Εὐχή τῶν Σαρακηνῶν. Ἴνα δὲ μὴ Ced. 744, 14—24. ¹² τὸ μ. ἄ. Ced. ¹³ οὐά = Van. Hebr. et? ¹⁴ ἐπικεκρυμμένως Ced. ¹⁵ τελαμ. καὶ μ. πλέον τῆς Ced. ¹⁶ χωρίτω Ced. ¹⁷ — 632. περὶ Ἀράβων στρατείας M. 2, om. Par. 1706. — Ced. 745, 1—4. ¹⁸ Μουχ. cod. ¹⁹ ὁ add. Ced. ²⁰ ἐπ. ἔμ. δὲ ἐπὶ ἡ. Ced. ²¹ ἄ. ἦν δὲ ξιφοειδῆς Ced. ²² — 635. Ced. 745, 19—746, 5 : τῷ κε' ἔτει ἐπιστρατεύουσιν οἱ Σ. μετὰ πλήθους Ἀράβων καὶ σ. γ. ἡ. Ῥωμαῖοι. Σασιάσαντες δὲ οἱ περὶ Βάνην Ἡράκλειον ἀποκηρύττουσι καὶ Βάνην ἀναγορεύουσι βασιλεῖα· ἐν τούτοις ὑποχωροῦσιν οἱ περὶ τὸν σακελάριον καὶ οἱ Σαρακηνοὶ εὐρόντες ἄδειαν συμβάλλουσι μετὰ Βαάννου πάλαιον καὶ ἤττωσιν αὐτόν. ἀν. γάρ. ²³ β. v. x. P. καὶ μὴ δυναμένων τοὺς ἐχθρούς Ced. ²⁴ τρ. καὶ ῥέπτοντες ἑαυτούς εἰς τοὺς στενωπούς τοῦ ποταμοῦ Ἰερμοχθᾶ διεφθάρησαν αἱ μ' χιλιάδες παρέλαθον δὲ καὶ ἡν Δ. καὶ τὰς χ. τῆς Φ. καὶ δ. ἐκεῖ Ced. ²⁵ ἔλθοντες cod. ²⁶ Περὶ τῆς Ἀραβίτιδος M. 2, om. Par. 1706. ²⁷ Ced. 747, 1—10 : περὶ δὲ γε τῆς ἀγ. ²⁸ ὁ γὰρ Κύριος Deut. VIII. 7.

terrām bonam et magnam, terram rivorum aquarumque et fontium, in cujus campis et montibus crumpunt fluviorum abyssi, terram frumenti et hordei, in qua vineæ, et ficus, et malogranata et oliveta nascuntur, terram olei ac mellis, terram in qua absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris, terram cujus lapides ferrum sunt, et de cujus montibus aurum extrahes, et terram lacte melleque fluentem, in qua per omnes partes alvearia sunt, quæque paradiso Dei consimilis est.

‘Elevatis enim, inquit, Loth oculis suis, vidit omnem affinem Jordani regionem, totam irrigatam esse, sicut Dei paradisi et sicut Ægypti terra, et sibi elegit eam.’

Attestatur autem hæc et ipse sapientissimus Aristoteles, dicens : ‘ Etenim hominibus abundat promissionis terra ; arboribus consita omnis generis fructibus exuberat, vinearum, nucum et palmarum est ingens multitudo, innumeraque sunt pecora ; et ob fertilitatem terræ atque pinguedinem, varia et abundantia sunt omni tempore illorum pascua. Magna vero copia est aromatum, lapidumque pretiosorum atque auri ab Arabibus in hunc locum asportati.

Similiter et Josephus ait : ‘ Fertilissima namque terra propter aeris temperiem et multam pinguedinem, hiemis tempore producit nuces, æstique palmas, et multas fert olivas ; uvas autem et fœtus mensibus decem comedunt hic habitantes, cæterosque fructus bis in anno colligunt.’

Magnitudinem vero racemorum vineæ ostendit Scriptura, de exploratoribus quos miserat Moyses dicens : ‘ Venerunt ad vallem uvæ, et abscindentes palmitem cum uva sua, in vectibus portaverunt eum. In ligno enim ad id præparato oblique suspensus et a duobus viris portatus terræ sanctæ fertilitatem omnibus ostendit, per quam etiam Alexander Magnus transgrediens et ligna fructifera, inter quæ ruta, contuens, necnon altitudinem et crassitudinem fici, terræ fertilitatem et pinguedinem valde miratus est.

Porro in Palesstina est quoque fons omnium morborum hominum atque brutorum continens remedium, in quo dicitur Dominus ex itinere lavasse pedes.

Α εἰσάξει σε εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, ἧς ἰσχυραὶ ῥοὶ ὕδατων καὶ πηγαὶ ἄβυσσων ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν πεδίων ἡ καὶ τῶν ὄρεων, γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἀμπέλαι ἡ καὶ συκαὶ ἡ ροθαί ἡ καὶ φοινίκας, γῆ (ἐλαίας), ἐλαίου καὶ μέλιτος, γῆ ἐν ἧ ὄσ μετα πτωχείας φάγη τὸν ἄρτον [σου] (καὶ οὐ ἴσθηθήσῃ ἐπ’ αὐτῆς ὑβὼν, γῆ ἧς οἱ λίθοι σίδηρος, καὶ ἐκ τῶν ὄρεων αὐτῆς μεταλλεύσεις χρυσόν ἡ γῆ βόσκει γάλα καὶ μέλι, καὶ κηρίον ἐστὶ παρὰ πάντων τῆν γῆν καὶ τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ παρεκκαζομένη.

599 (2) ‘ Ἐπάρας γὰρ, φησί, ἄνω τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶδε ἅπαν τὴν περιχώρον τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη — ὡς ἡ παράδεισος Κυρίου καὶ ὡς ἡ γῆ Αἰγύπτου, καὶ ἐξελέξατο αὐτήν.’

ἡ (3) Προσμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ σοφώτατος Ἀριστοτέλης λέγων· ‘ Καὶ γὰρ πολυάνθρωπος ἐστὶν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας (καὶ σύνδεσμος) καὶ παντοίοις καρποῖς εὐθηνούσα, ἀμπέλων τε καὶ ἀκροδρύων, καὶ φοινίκων πλήθος ἀπλετος, καὶ κτήνη κάμπολλα καὶ διάφορα, καὶ θαψιλῆς ἡ τοῦτον νομῆ δι’ ὅλου τοῦ χρόνου γίνεται διὰ τὴν πολλὴν εὐκрасίαν τῆς γῆς καὶ πίστιτα· πολὺ δὲ πλῆθος καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λίθων πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ παρακομιζομένου διὰ τῶν Ἀράβων (εἰς τὸν τόπον).

(4) Ἰουδαίω; ἡ καὶ Ἰωσηπος εἶπη· ‘ Πάμφωρος γὰρ οὖσα ἡ γῆ δι’ εὐκρατον ἀέρα καὶ πολλὴν πίστιτα ἡ, χειμῶνος ὥρῃ ἐκφέρει κάρυα καὶ ἐν καύματι φοινίκας, καὶ πλεῖστον (μὲν) γεωργεῖ ἐλαιον, σταφυλᾶς ἡ δὲ καὶ σῦκα διὰ μηνῶν ἑσθίουσιν οἱ ἐκεῖτες, τοὺς δὲ λοιποὺς καρποὺς δις τοῦ ἐνιαυτοῦ τρυγῶσιν.’

(5) Τὸ δὲ μέγεθος τῆς σταφυλῆς τῶν βοτρυῶν ἡ ἐκεῖνης ἐδήλωσεν ἡ Γραφή λέγουσα περὶ τῶν κατασκοπῶν ὧν ἀπέστειλε Μωϋσῆς, ὅτι ‘ Ἦλθον ἡ εἰς φάραγγος βότρυος, καὶ — κόψαντες ἡ ἐκίθην κλῆμα καὶ βότρυον σταφυλῆς ἑνα ἡ, ἦραν αὐτὸν ἐπ’ ἀναφορεῦσιν’ ἐν ξύλῳ γὰρ ἐοχηματισμένῳ πλάγιως μέσον κρεμασθεὶς καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων β’ βασταζόμενος πᾶσιν ἐδήλωσε τῆς ἁγίας γῆς; ἐκεῖνης τῆς εὐκαρπίας, δι’ ἧς Ἀλέξανδρος ὁ μέγας διαπορευόμενος καὶ ξύλα καρποφόρα, ἐν οἷς καὶ πήγανον θεασάμενος (καὶ) τὸ ὕψος καὶ πάχος ἡ ἐφ’ ἑμῶν συκῆς, ἐθαύμασε σφόδρα τῆς γῆς τὴν εὐκαρπίαν ἡ καὶ πίστιτα.

(6) Καὶ γοῦν ἐν τῇ Ἰαλαιστινῇ πηγὴ ἐστὶ παντοίων παθῶν (155^a) ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων ἰσων παρήχουσα, ἐν ἧ λόγος τὸν Κύριον ἐξ ὀδοπορίας τοὺς πόδας νύφασθαί.

Varie lectiones et notæ.

ἡ οὐ Dent. ἡ πηγὴ ἀ. ἐκπορευομένη cod. ἀβύσσου Ced. ἡ πεδιάδων Ced. ἡ διὰ add. Dent. ἡ ἂ. σ. β. γῆ Dent. ἡ καὶ add. Ced. ἡ ῥοθαί cod. ἡ ἐφ’ ἧς Dent. ἐφ’ ἦν Ced. ἡ οὐκ ἐνδ. Dent. ἡ μεταλιθῆται χρυσόν cod. χαλκόν Dent. Ced. ἡ ἐπεὶ δὲ Gen. xiii, 10. ἡ ὁ αὐδ. Gen. ἡ ἐξ. ἐκτετῶ ἄνω πᾶσιν τὴν περιχώρον τοῦ Ἰορδάνου Gen. ἡ Ced. 747, 10 — 17. ἡ οὖν add. Ced. 747, 17 — 22. ἡ ποιότης cod. hic et infra. ἡ καὶ σταφυλῆν μὲν καὶ Ced. ἡ Ced. 747, 22 — 748, 7. ἡ τῶν β. τῆς σ. Ced. ἡ ἔλασταν Num. xiii, 23. ἡ ἐκψῆχον Num. ἡ ἐπ’ αὐτοῦ καὶ add. Num. ἡ καὶ πλάτος Ced.

600 (7) Καὶ δένδρον Ἰσταται πάσης ἀβρωστίας **A** ἀλεξίκακον, ἐν ᾧ εὐφρασίᾳ Ἰωσήφ τὸν Χριστὸν λαβόντα μετὰ τῆς παναγίας Θεοτόκου *Μαρια*; πρὸς τὴν Αἴγυπτον ποικύμενον τὴν πορείαν, εἰς γῆν ἐκλήθη πρὸ δένδρον καὶ προσεκύνησεν.

(8) Πρὸς δὲ τὴν ἀρκτέψαν τῆς φάραγγος ⁸⁸ ρίζα γίνεται φλεγμοειδῆς ὀνόματι βατταρίτης ⁸⁹, ἀφ' ἧσπερ τὴν ἐσπέραν ἐξαστράπτει φῶς, οὐδεὶς ἀνθρώπων θίγειν αὐτὴν δύναται διὰ τὸ παραχρῆμα θανατοῦν αὐτὴν, εἰ τις ρίζης ἐκείνης περιάψῃται τὴν χεῖρα· κωκλῶθεν οὖν περιορίζαντες καὶ κύνα δεσμεύσαντες ⁹⁰, ἀνασπᾶ τὴν ρίζαν ὁ κύων ἐπακολουθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ βουλόμενος, καὶ παρατυχεῖ ἀποθνήσκει, τὴν δὲ ρίζαν περιάπτουσι δαιμονιζόμενοι καὶ ἀπολύουσι τοῦ δαίμονος ἐξ αὐτοῦ φυγαδευομένου.

(9) Καὶ ἄλλη δὲ τις πόλις ἐστὶ τῆς Γαλιλαίας παράλιος ἀπὸ σταδίων β' ποταμὸν ἔχουσα ⁹¹ καὶ νησοειδῆ τόπον ἐν αὐτῷ, πηχῶν ἔχοντα τὸ περιμετρὸν ρ', ἐν ᾧ γίνεται φυσικὸν πρᾶγμα θαύματος ἄξιον· οἱ γὰρ ἄνεμοι τὴν ἐξωθεν ἀργῆν ψάμμον εἰς αὐτὸν κατασύραντες, εὐθέως ὁ τόπος ταύτην εἰς ὕαλον μεταβάλλει, ἐπειδὴν ἱκανὰ πλοῖα περιστάνα κατὰ τὴν ὕαλίτην ἐκείνην ψάμμον ἐκφορῆσαι, πάλιν οἱ ἄνεμοι καταπνεύσαντες γερμίζουσι τὸν τόπον.

⁹² (10) Ἄλλὰ μὴν καὶ ὀποβάλασμον γεωργεῖται κλειστόν καὶ ἕτερα (τινὰ πᾶμ) πολλὰ (καὶ) δυσπόριστα καὶ ἀνθρώποις ἐπέραστα. Κάνει οὖθεν τοῖνον, ὡς ἐφαίρετον καὶ διαφέρεισαν ἀσυγχρίτως πάσης τῆς γῆς, εἰκότως ἔδωκεν αὐτῆς ὁ Θεὸς τῷ ἡγαπημένῳ καὶ πρωτοτόκῳ υἱῷ αὐτοῦ (Ἰσραὴλ) εἰς κληρονομίαν τε καὶ ἀπόδασιν. « Εἰσήγαγε ⁹³ γὰρ, » φησὶν, « αὐτοὺς εἰς ἕρος ἀγιάσματος αὐτοῦ, ἕρος τοῦτο, ὃ ἐκτέσαστο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ. »

⁹⁴ (11) Τοιγαροῦν ἐν τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ καὶ μακαρίζ καὶ ἀγαθῇ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ⁹⁵, « Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλας ὁ Θεὸς » Λόγος τοῖς προφήταις ὁραθεὶς (ἐπὶ χερουβικοῦ καὶ ἐπηρμένου θρόνου [χρῆ]-ματισθεὶς καὶ μέντοι καὶ διαφόρως τε καὶ) θεοπρεπῶς ⁹⁶ τὰς θεοφανίας ποιησάμενος, ἔλεγεν· « Ἐγὼ ὀράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ **601** προφητῶν ⁹⁷ ὠμοκώθη ⁹⁸ » — « ἐπ' ἐσχάτου » αὐθις (ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς γῆς) ὤφθη σαρκούμενος καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος ⁹⁹ (κατὰ τὴν θείαν πρόβλεψιν) πληρώσας τὸ ¹⁰⁰· « Μητέρα Σιών, ἔρει ἀνθρώποι, καὶ ἀνθρώπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψιστος· » ἐν ἧ καὶ τὸ σωτήριον πάθος ὑπομείνας ¹⁰¹ τὴν παγκόμιον εἰρηάσατο σωτηρίαν (ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς καὶ τινες τῶν ἐξηγητῶν ὀμφαλὴν τῆς γῆς αὐτῆν προσηγορεύουσιν). Καὶ μὴν γε ¹⁰² καὶ Χριστὸς αὐτὸς καρδίαν ἔφρασε λέγων ¹⁰³· « Ὅσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους γ' ἡμέρας καὶ γ' νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς· »

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ τοῦ φάρυγγος cod. ⁸⁹ δι' ἴτα? ⁹⁰ δεσμήσαντες cod. ⁹¹ ἔχων cod. ⁹² Gen. 748 7 — 1. ⁹³ Καὶ ἔ. ἀ. Ps. LXXVIII, 54. ἔ. γ. ἀ. φ. Gen. ⁹⁴ Gen. 748, 13—749, 3. ⁹⁵ Hebr. 1, 1. ⁹⁶ τε add Cod. ⁹⁷ Qsc. XII, 10. ⁹⁸ ἐμυήθη Gen. sed πῶς. ⁹⁹ Hebr. 1, 1, ἐπ' ἐσχάτων δὲ σαρκόφρος ὤφθη καὶ Gen. ¹⁰⁰ συναναστράφη, πλ. καὶ τὸ Cod. ¹⁰¹ Ps. XLIX, 5. ¹⁰² ὅπ. π. Cod. ¹⁰³ αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος κ. τῆς γῆς ἐκάλεσε τὴν Ἱερουσαλήμ ὡ. Cod. ¹⁰⁴ Mat. II, 39.

A Arborque surgit, omnis languoris antidotum, in quo loco dicunt, Joseph Christum tenente et cum sanctissima Maria iter in Ægyptum faciente, inclinatum ad terram fuisse arborem et adoravisse.

Ad septentrionalem torrentis partem est radix flammæ figuram gestans nomine Battarites, e qua vespere lumen emittitur : nullus homo eam tangere potest, quia, si quis manu radicem attrahat, hac subito eum mortificat. Circulatim ergo fodientes canem ibi alligaverunt, canis autem hominem comitari volens attraxit radicem et statim mortuus est ; hanc vero radicem adaptant homini possesso et cum a dæmone fugato liberant.

B Et est alia quædam urbs Galilææ maritima, duobus stadiis fluvium habens distantem et in eo locum insulæ formam gerentem, cujus circuitus centum cubitos habet, ubi physica res miratione digna conspicitur: Cum enim venti ex regione exteriori albam arenam in eum congesserunt, statim lo us eam in vitrum mutat, et dum sufficientes naviculæ circumstantes vitream arenam exportant, denuo venti flantes locum replent.

Purissimum quoque balsamum et alia plura inventu difficilia et hominibus desiderabilia copiose producit. Ideoque eam, tanquam electam et omni terra longe præstantem, dedit Deus dilecto et primogenito suo Israel in hereditatem et possessionem.

C Et induxit eos, inquit, in montem sanctificationis suæ; montem quem acquisivit ipsius dextera. »

In hac ergo sancta, beata optimaque promissio- nis terra, multifariam multisque modis olim Deus Verbum prophetis visus in Cherubico excelsoque sedens solio, et varie magnificeque functus suis apparitionibus, aiebat : « Ego visiones multiplicavi et in manu prophetarum assimilatus sum ; » — « novissime vero » rursus in hac ipsa sacra terra visus est, incarnatus et cum hominibus conversatus, hoc juxta divinam prædictionem impleto : « Mater Sion, dicit homo ; et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus. » In hac etiam salutarem passionem pertulit et universam mundi salutem operatus est in mediis ejus, unde quidam interpretes eam umbilicum terræ vocaverunt. Et vero Christus ipse cor eam appellavit dicens : « Sicut fuit Jonas in corde cetæ tribus diebus et tribus noctibus, ita erit et Filius hominis in corde terræ. »

Unde divus Chrysostomus ad dictum verbum : A « Ex Sion species decoris ejus, » inquit : « Etenim antiquitus exinde Dei facta est species, velut altare, Sancta sanctorum, sacerdotum multitudo, tota religio totumque regimen antiquæ legis, incensationes et holocausta, hymni sacri et psalmodiæ, universaque dehinc et futura prædescripta sunt. Postquam autem veritas advenit, exinde sumpsit initium, exinde crux illuxit, exinde mille virtutes cœntuerunt. Propterea quoque de secunda Christi legislatione magnus Isaias dixit : « Ex Sion exhibit lex, et verbum Domini de Jerusalem, et judicabit in medio gentium. » Sion enim ibi vocat omnem regionem et adjacentem ei Judæorum metropolim. Exinde namque, sicut ex quodam claustro veloces et alacres equi, apostoli in omnem terram emissi sunt ; hinc miracula facere cœperunt, hic [facta est salutifera Passio, Resurrectio, Ascensio ; hic exordia salutis nostræ, hic mysteriosa dogmata primo prædicata sunt, hic primus revelatus est Pater et agnitus unigenitus Filius, et data est tanta Spiritus gratia, et ibi sermonem de spiritualibus nudaverunt, necnon donorum et potestatum et futurorum bonorum repromissiones, quæ omnia decus ejus dicit : namque Dei pulchritudo et decor, bonitas et humanitas et ad omnes beneficentia. Hic igitur culpam lapsumque Adami sanans, et velocissimam quasi alatum sanctorum congregationem et occursum in suo secundo adventu præsignificans, ait :

« Ubi corpus, illic congregabuntur et aquilæ. »
(η) φιλανθρωπία, καὶ ἡ εἰς πάντας εὐεργεσία· ἐκεῖ τοῖνον τὸ σταῖσμα καὶ τὸ πτώμα⁶⁰ τοῦ Ἀδάμ θεραπεύσας καὶ τὴν ταχίστην ὥσπερ⁶¹ ὑπόπτερον συνέλευσιν τῶν ἁγίων καὶ ὑπάντησιν ἐν τῇ β' παρουσίᾳ αὐτοῦ προῦποφαιλῶν⁶² ἔλεγεν⁶³· « Ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται (καὶ) οἱ ἀετοί. »

Hic quoque sciendum est (Adami), cunctorum ducis hominum, esse tumulum, sicut post diluivium ab ea tradita est fama : ideoque Christus, inquisitis humanæ mortis principiis, in dicto Calvarii loco, passionem suscepit, ut ubi hominum corruptio ceperat initium, illinc quoque vita divinaque regni cœlorum prædicatio oriretur.

Sic etiam divus Athanasius de Christi passione ait : « Eo quod non alibi patitur Christus nec in alio crucifigitur loco quam in loco Calvarii, quo Hebræorum magistri Adami dicunt esse tumulum, ibi enim cum post maledictionem esse tumulum affirmaverunt ; propterea miror loci proprietatem : decebat enim Christum primum hominem renouare D volentem in eo pati loco. » Et cum Adamus hoc

⁶⁰ (12) Ὄθεν καὶ ⁷⁰ ὁ θεὸς Χρυσόστομος εἰς τὸ φάσκον ῥητόν⁷¹· « Ἐκ Σιών ἡ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ, » φησὶν· « Καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐκεῖθεν τοῦ Θεοῦ⁷² γέγονεν ἐμπρέπεια, ὡς ὁ βωμὸς, τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ λατρεία πᾶσα καὶ ἡ πολιτεία τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας⁷³. ἱερῶν πλήθος⁷⁴, θυσίαι⁷⁵ καὶ ὀλοκαύτωσις, καὶ ὕμνοι ἱεροί, καὶ ψαλμοὶ, καὶ πάντα τὰ ἐκεῖθεν καὶ τῶν μελλόντων⁷⁶ προδιεγράπτο. Ἐπειδὴ δὲ⁷⁷ ἡ ἀλήθεια παραγέγονεν, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ὁ σταυρὸς ἔλαμψεν, ἐκεῖθεν τὰ μυρία κατορθώματα. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ περὶ τῆς Χριστοῦ δευτέρας νομοθεσίας ὁ μέγας Ἡσαίας φησὶν⁷⁸· « Ἐκ (155^b) Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀναμέσον τῶν ἐθνῶν. » Σιών γὰρ ἐνταῦθα ὀλόκληρον λέγει τὸ χωρίον καὶ τὴν παρακειμένην αὐτῷ μητρόπολιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκεῖθεν γὰρ⁷⁹, ὥσπερ ἐκ βαλδιδῶς τινος εὐδρομῆς ἴπποι εὐσταλεῖς⁸⁰, οἱ ἀπόστολοι εἰς τὴν⁸¹ οἰκουμένην ἅπασαν ἐξεπέμφθησαν· ἐκεῖθεν τὰ σημεῖα ποιεῖν ἤρξαντο· ἐκεῖ γέγονε τὸ σωτήριον πάθος⁸², ἡ ἀνάστασις⁸³, ἡ ἀνάληψις· ἐκεῖ τὰ προοίμια τῆς ἡμετέρας σωτηρίας· ἐκεῖ τὰ ἀπόρρητα 602 δόγματα κηρύττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἔλαβον⁸⁴· ἐκεῖ πρῶτον ἀπεκαλύφθη Πατὴρ καὶ ἐγνωρίσθη Μονογενής, καὶ ἐδόθη τοσαύτη Πνεύματος χάρις καὶ τὸν περὶ τῶν ἀσωμάτων ἐκεῖ λόγον⁸⁵ ἐγύμναζον, καὶ δωρεῶν, καὶ δυνάμεων καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, ἅπερ ἅπαντα αὐτῆς ὠραιότητος⁸⁶ λέγει· κάλλος⁸⁷ γὰρ Θεοῦ καὶ ὠραιότης ἡ ἀγαθότης, καὶ τοῖνον τὸ σταῖσμα καὶ τὸ πτώμα⁸⁸ τοῦ Ἀδάμ θεραπεύσας καὶ τὴν ταχίστην ὥσπερ⁸⁹ ὑπόπτερον συνέλευσιν τῶν ἁγίων καὶ ὑπάντησιν ἐν τῇ β' παρουσίᾳ αὐτοῦ προῦποφαιλῶν⁹⁰ ἔλεγεν⁹¹· « Ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται (καὶ) οἱ ἀετοί. »

C (15) Ἐκεῖ δὲ μετὰ τοῦ Νῶε⁹², τοῦ πάντων ἀρχηγοῦ ἀνθρώπων, τὸν τάφον ἀγνοῆσαι, ὡς μετὰ τὴν κατακλυσμὸν ἀπ' αὐτῆς διαδοθῆναι τὴν φήμην· διόπερ ὁ Κύριος τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου θανάτου ἐρευνήσας εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον τὸ πάθος ἐδέξατο, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ ἡ φθορὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, ἐκεῖθεν καὶ ἡ ζωὴ καὶ τὸ θεοκρηκτον κήρυγμα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐρρηξεται⁹³.

⁹⁴ (14) Ὡσαύτως καὶ ὁ θεορῆμων Ἀθανάσιος εἰς τὸ πάθος⁹⁵ Χριστοῦ λέγει· « Διόπερ⁹⁶ οὐκ ἀλλαχόσε πάσχει Χριστὸς, οὔτε μὴν εἰς ἄλλον σταυροῦται τόπον ἢ εἰς τὸν⁹⁷ Κρανίου τόπον, ἐν ᾧ⁹⁸ δὴ Ἑβραῖοι οἱ διδάσκαλοι τοῦ Ἀδάμ φασι εἶναι τὸν τάφον· — ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν μετὰ τὴν κατάραν τετάφθαι διαβεβαίουνται· — διὰ τοῦτο⁹⁹ θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκειότητα· ἔδει γὰρ τὸν Κύριον ἀναεῶ-

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ Ced. 749,3—750,7. ⁷⁰ Ὄθεν δὲ cod. ⁷¹ Ps. I, 2. ⁷² γ. ἡ τοῦ Θεοῦ Ced. ⁷³ καὶ add. Ced. ⁷⁴ καὶ add. Ced. ⁷⁵ θυσία Ced. ⁷⁶ καὶ τὰ μέλλοντα Ced. ⁷⁷ καὶ add. Ced. ⁷⁸ λέγει Ced. Isa. II, 5. ⁷⁹ Ἐκ τοῖνον Ced. ⁸⁰ ἔ. καὶ εὐστ. i. Ced. ⁸¹ εἰς τὴν ὁ. ἄ. οἱ ἄπ. Ced. ⁸² καὶ add. Ced. ⁸³ καὶ add. Ced. ⁸⁴ ἔλαβον Ced. ⁸⁵ λ. ἔ. Ced. ⁸⁶ ὦ. τοῦ Θεοῦ Ced. ⁸⁷ κάλλη Ced. ⁸⁸ πτώμα καὶ πτ. Ced. ⁸⁹ ὦ. καὶ ὦ. τῶν ἄ. σ. Ced. ⁹⁰ ἄ. προῦποφ. Ced. ⁹¹ Mat. xxiv, 28. ⁹² Ἀδάμ? ⁹³ Inscusque signa loci e Chrysostomo laudati. ⁹⁴ Ced. 750,8—17. Ὁ. δὲ καὶ ὁ μέγας; Ἀθ. ⁹⁵ τοῦ Ced. ⁹⁶ ed. Par. 1698 III, 90 (C: ὀθεν οὐδὲ ἄ. π. οὐδὲ εἰς τ. σ. ⁹⁷ εἰς τοῦ κρ. Ced. ⁹⁸ ὄν Ἐ. οἱ δ. φ. τοῦ Ἀ. ἔ. τ. Ath. ἐν ᾧ δὲ τῶν Ἐ. οἱ δ. φ. τοῦ Ἀ. ἔ. τ. Ced. ⁹⁹ ὅπερ εἰ οὕτως ἔχει Ὁ. Ath.

σαι θέλοντα τὸν ἀνθρώπον, ἐν ἐκείνῳ παθεῖν τῷ Α τὸ πῦρ¹ » — « Καὶ ἐπειδὴ (περ) ἤκουσεν Ἀδὰμ, (ὅτι) Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπαλεύση, ταύτη (τοι) πάλιν ἐκείθεν τίθεται, ἵνα ἐν ᾧ τὸ πῦρ τὴν κατάραν ἔλαβεν, ἐκεῖ καὶ τὴν λύσιν ταύτης δέξεται. »

603 (15) Καὶ μέντοι γε ὁ μέγας Ἐφραΐμ ἐν τοῖς κατὰ Κάιν φησί· « Καὶ ὁ Κάιν στένειν καὶ τρέμειν ἐκρίθη ὑπὸ τῆς συνειδήσεως περιεχόμενος· ὑποστήσεται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῆς αἰωνίου κολάσεως· τὸ γὰρ στένων² καὶ τρέμειν ἔτι ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ὁ τόπος τῆς κρίσεως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, κατὰ τὰς ἱερὰς Γραφάς, οὐχ ἡ γῆ διὰ τὴν κρίσιν, οὐδὲ ἡ κρίσις διὰ τὴν γῆν· οὐ γὰρ ἡ γῆ ἡμαρτεν, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος· ἡ γὰρ γῆ τῆς τοῦ Θεοῦ δίκης γίνεται ἀμυντήριος ὡς τῶν κριτῶν τὸ ῥῆμα καὶ τῶν δημιῶν ὁ εἰδηρός, καὶ δύναται, φησὶν, ἐν προσκαίροις αἰώνιος γενέσθαι κρίσις· καὶ ἡ σὰρξ τῶν ἀνθρώπων νῦν θνητὴ ἔστιν, ἀλλὰ τότε γενήσεται ἀθάνατος, καὶ ὁ παράδεισος δι' αἰσθητῶν συνεστῶς αἰώνιον ἔχει τὴν ἀπόλαυσιν. Οὐκ ἐν παραβολῇ εἴρηται περὶ τοῦ παραδείσου, οὐκ ἐν σχήματι ἐφυτεύθη τῷ πράγματι ἀνυπαρκτός ὢν. Παῦλος δὲ αὐτὸν μετὰ 59³ ἔτη θεόσατο· ἐκεῖ ἀπεδήμησεν καὶ ἤκουσε τὰ τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια⁴· « Ἀνέβη εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἤκουσε (156⁵) τὰ τοῦ μέλλοντος ἄδια φήματα⁶. » Οὐρανὸν καὶ γῆν τὴν αὐτὴν χάριν ὁ Θεὸς ἐπέδυσεν καὶ τὸν παράδεισον ἐν αἰδοῖς ἐπαγγελίας συστήσάμενος· σοὶ μὲν τῷ ἀπίστῳ δοκεῖ τὰ αἰσθητῶν πρόσκαιρον, ἐμοὶ δὲ τῷ πιστῷ καὶ τὸ πρόσκαιρον αἰώνιον. Οὐ νοεῖς τὴν δύναμιν, ἐπειδὴ⁷ οὐ πιστεύεις τῇ χάριτι· οὐχ εὐρεῖς⁸ τὴν κατάληψιν, ὅτι οὐ γινώσκεις βουλὴν Θεότητος. Ἀπαιτεῖς με λόγον πῶς τὸ πρόσκαιρον αἰώνιον· ἀπατήσον καὶ Παῦλον διὰ τί εἶπεν εἶναι διηγησίν, ἣν οὐκ ἔξδν ἀνθρώπων λαλήσαι. Εἰ δὲ λόγος ἀνεπίκτος, πολλῶ μάλλον ἢ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἀνεκδιήγητος, καὶ ὁ παράδεισος τοίνυν αἰσθητός, ἀλλ' οὐ πρόσκαιρος, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐπαγγελία ἐν ξύλοις, ἀλλ' οὐ πρόσκαιρος· καὶ δὴ ἡ μητρόπολις Ἱερουσαλήμ πρόσκαιρος νῦν καὶ φθαρτὴ, ἀλλ' εἰς κατοικητήριον ἐξελέχθη τοῦ ἀφθάρτου φύσει καὶ αἰωνίου Θεοῦ, ἥτις γε πάντως μικρὸν ὑστερον ἀφθαρτος καὶ θεοφώτιστος ἐν τῇ καλιγγενεσίᾳ γενήσεται καὶ δικαίων ἐνδιαίτημα κατὰ τὴν βροντοφώνον φωνὴν τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς Ἰωάννου ἐν τῇ Ἀποκαλύψει⁹· « Ἱερουσαλήμ, **604** ἡ δυνατὴ θεόδομος, καὶ θεοφρούρητος, καὶ θεοκόσμητος, καὶ θεοπόθητος¹⁰· « Ἀγαπᾷ γὰρ Κύριος τὰς πύλας σου¹¹ ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ, ἢ ἣν δὴ καὶ ὡς ἔνδοξον καὶ θεοῦ πόλιν σήμενῶν φάσκει¹²· « Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, ἢ καὶ καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ ἴσμεν, ἐν πόλει Κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, ἢ ὁ Θεὸς ἐθεμελίωσεν¹³ αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. »

audivit : « Terra es et in terram revertetur, » in hac rursum ibi ponitur, ut in quo loco maledictionem sumpsit, ibi quoque liberationem ab easuscipiat. »

Et quidem magnus Ephraim in his quæ respiciunt Cain, ait : « Et Cain gemere tremereque, conscientia afflictus, ex condemnatione debuit. Hoc autem ab æterna pœna subibit. Gemere enim ac tremere est hac in terra, locus damnationis in valle gemitum, juxta sacras Scripturas; terra non est ob judicium, neque judicium propter terram : non enim terra peccavit, sed homo, et terra justitiæ Dei auxiliatrix est sicut judicium verbum et licitorum ferrum, et potest, inquit, in momento æternum fieri judicium. Et hominum caro nunc mortalis est, sed tunc fiet immortalis, et per ea quæ sentiuntur paradisi æternam habet jucunditatem. Non in parabola dictum est de paradiso, non in figura plantatus est qui re non existeret. Paulus autem post quinquies mille et quingentos annos eum vidit : hic illic commoratus est et Ecclesiæ audivit mysteria : « Ascendit in tertium cœlum et audivit æterna futurorum verba. » Cœlum et ipsam terram gratia Deus induit, et paradisi in æternis repromissionibus constituit. Tibi quidem infidelis sensibile videtur momentaneum, mihi vero fidei momentaneum videtur æternum. Non reputas potentiam, quoniam gratiæ non credis, non invenis comprehensionem, quia Dei consilium non agnoscis. A mationem quæris quomodo momentaneum sit æternum : interroga quoque Paulum cur dixerit esse narrationem quam non licet homini loqui. Si autem verbum est inenarrabile, multo magis ineffabilia est Dei potentia, et ideo paradisi est sensibilis, sed non temporaneus, et est in eo arborum repromissio, sed non temporalium. Et sane metropolis Jerusalem nunc temporalis et corruptibilis est, sed tamen electa est in habitationem ejus qui natura incorruptibilis et æternus est Deus, et post breve tempus incorruptibilis et a Deo illuminata in regeneratione fiet et justorum inhabitatio juxta tonitrual verbum filii tonitruum Joannis in Apocalypsi : « Jerusalem, Jerusalem a Deo vere ædificata et custodita et exornata et dilecta — « diligit enim Dominus portas tuas super omnia tabernacula Jacob, » quam etiam velut illustrem et civitatem Dei significans, ait : « Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei, » et sicut audivimus, sic vidimus, in civitate Domini virtutum, in civitate Dei Jacob, « Deus fundavit eam in æternum. »

Varie lectiones et notæ.

¹ τῷ π. π. ἵνα ἐκρίνη λύση τὴν ἀμαρτίαν, ἀπὸ παντὸς αὐτῆς ἀρῆ τοῦ γένους καὶ ἐπειδὴ ἡ.δ. Ἄ. ὅτι γῆ Gen. III, 19. διὰ τοῦτο π. ἐκεῖ τ. ἵνα τὸν Ἄ. εὐρῶν, ἐκεῖ λύση μὲν τὴν κατάραν Ath. ² ἐκεῖ τίθεται Cod. ³ στένειν καὶ τρέμειν ἔτι? ⁴ II Cor. XII, 2-3. ⁵ δῆματα cod. ⁶ ὄρεῖς cod. ⁷ xxi 10. ⁸ Ps. LXXXV, 2. ⁹ Σιών cod. ¹⁰ Ps. III. ¹¹ καὶ αὐτὸς ἐθ. ἄ. δ. ¹² Ὑψιστος Ps. v.

Hanc porro sanctam et desiderabilem et amabilem et dilectissimam terram ex qua primus homo ortus est, et omnes prophetæ et apostoli prodierunt, et ipsa cunctis cœlestibus et terrestribus creaturis excelsior sanctissima Deipara germinavit et omnium Dominum et Dominatorem genuit et salutis mundi procuratrix facta est, et divinum montem Sion perpetuo celebratur, sacram metropolim regis magni Dei et Salvatoris nostri, Jerusalem occupaverunt pravissimi et impurissimi Sarraceni! Ubi ergo illa sancta potiti sunt, insolentia valde prævaluerunt, permittente Deo propter peccata habitantium in ea, et omnia loca et urbes ditioni suæ subjecerunt. Hoc factum est cum rex Constans, Heraclii nepos, cum illis iniisset bellum et vietus fugæ salutem, ut dictum est, commisisset.

λαὺς Κώνστας, ὁ ἔγγονος Ἡρακλείου, συνήψε μετ' ἐπραγματεύσατο καθὼς προέλεξαται.

CCXXXVII. Regnum Constantini Pogonati.

Post diem Constantem in Sicilia occisum regnavit Constantinus, ejus filius, qui, audita patris morte, cum magna vi navali Siciliam occupavit et captum Nizizum regnantem et patris interfectores omnes occidit, sicut et Justinianum patricium, sancti Germani patriarchæ patrem; Germanum autem rudissimum eunuchum fecit.

Hic vocatus est Pogonatus, eo quod imberbis egressus ad vindicandum patrem, in urbem cum barba regressus erat.

Regnavit una cum fratribus, sed ab eis insidiæ passus et victor factus, omnes naribus amputavit, et in exsilium misit Heraclium et Tiberium. Ipse regnavit decem et septem annos.

CCXXXVIII. De Paulicianorum hæresi.

Oporet autem et de Paulicianorum hæresi particulariter dicere. Temporibus Constantis, Constantini patris, in Sicilia interfecti, apparuit Constantinus, qui se Silvanum quoque nominabat. Hæc autem hæresis ita se habet: Pauliciani, qui et Manichæi, nomen Manichæorum commutaverunt cum nomine Paulicianorum, ex quodam Paulo Samosatensi, filio mulieris Manichææ nomine Callimices, quæ duos habebat filios, hunc Paulum et Joannem. Hos ergo cum Manichæum errorem edocuisset, ex Samosata ad Armenios hujus hæresis præcones misit; qui cum venissent in quem-

A (16) Ταύτην δὴ τὴν ἁγίαν καὶ ἐπιθυμητὴν γινέσθαι παγγέραστον καὶ πανπέραστον, ἐξ ἧς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γέγονεν καὶ οἱ προφῆται πάντες καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀνεφύσαν, καὶ μέντοι καὶ αὐτὴ ἡ πάντων οὐρανίων καὶ ἐπιγείων κτισμάτων ὑπερέτρα ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἐδλάστῃσε καὶ τὸν τούτου ἡ παντὸς Κύριον καὶ Δεσπότην ἀπέταξε, καὶ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας γέγονε πρόξενος, καὶ τὸ θεῖον ὄρος Σιών ἀεὶ ἡ περιβόητον, τὴν ἱερὰν μητρόπολιν τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν Ἱερουσαλήμ κατέσχον οἱ ἄγαν πονηροὶ καὶ ἀκάθαρτοι Σαρακηνοί. Ἐπεὶ οὖν περικρατεῖς ἐγένοντο τῆς ἁγίας ἐκείνης, σφόδρα πλεονάσαντες ὑπερίσχυσαν, συγγωφῆσαντες Θεῷ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ, καὶ πάσας τὰς χώρας

B καὶ τὰς πόλεις κατεκράτησαν. Ὅτε δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν πόλεμον καὶ ἡττηθεὶς φυγῆ τὴν σωτηρίαν

ΣΛΖ'. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου.

Ἔπειτα τὸν ῥηθέντα Κώνσταντα ἠνααιρεθέντα ἐν Σικελίᾳ ἐδασίλευσε Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἧς μαθὼν τὴν τοῦ πατρὸς τελευταίην, μετὰ πλείστης ναυστολίας τὴν Σικελίαν κατέλαθε, καὶ χειρωσάμενος Νιζίζιον τὸν βασιλεύσαντα καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονέας, πάντας ἀπέκτεινεν, ὡσαύτως καὶ Ἰουστινιανὸν πετρίκιον, τὸν πατέρα τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου, τὸν δὲ Γερμανὸν, τραπεζύτατον θύνα, εὐνούχησεν.

(2) Οὗτος ἐκλήθη Πωγωνάτος, ὡς ἀγέλιος; ἀπελθὼν ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἐκδικήσει, ἐπαηγήθη μετὰ πώγωνος ἐν τῇ πόλει.

(3) Ἐδασίλευσεν ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς, ἐπιβουλεύθεις δὲ παρ' αὐτῶν καὶ κατισχύσας, πάντας ῥινοσητούς ἐποίησεν, καὶ ἐξώρισεν Ἡράκλειον καὶ Τιθέριον, ὃς καὶ ἐδασίλευσεν ἐτη ιζ'.

ΣΛΗ' Περὶ τῆς αἰρέσεως τῶν Παυλικιανῶν.

Ἀεὶ δὲ καὶ περὶ τῆς αἰρέσεως τῶν Παυλικιανῶν μερικῶν διαλαθεῖν. Ἐπὶ τῶν χρόνων (156^b) Κώνσταντος, τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου, τοῦ ἀνααιρεθέντος ἐν Σικελίᾳ, ἀνεφάνη Κωνσταντίνος ὁ καὶ Σιλουανὸν λαυτὸν ὀνομάσας. Ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη αἵρεσις οὕτως. Παυλικιανοί, οἱ καὶ Μανιχαῖοι, μετωνομάσθησαν ἀντὶ Μανιχαίων Παυλικιανῶν, ἀπὸ Παύλου τινὸς Σαμοσατέως, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας Καλλινίκης τοῦνομα, ἧτις δύο υἱοὺς ἔσχε, τοῦτον τὸν Παῦλον καὶ Ἰωάννην. Τούτους οὖν τὴν Μανιχαϊκὴν αἵρεσιν διδάξασα ἐκ τοῦ Σαμοσατοῦ εἰς Ἀρμενίαν κήρυκας τῆς αἰρέσεως αὐτῆς ἀπέ-

Variae lectiones et notæ.

¹² τοῦ εὐδ. ¹³ καὶ cod. ¹⁴ — 688. Ced. 763,19 — 764,4: ἀκούσας δὲ Κ. τὴν τοῦ πατρὸς ἀποθίωσιν μ. π. ν. καταλαμβάνει τὴν. ¹⁵ Κώνσταντ' τὸν εὐδ. ¹⁶ καὶ Μιζίζιον ἀναίρει σὺν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου π. καὶ καταστήσας τὰ ἑσπέρα ἐπὶ ΚΠ. ἔρχεται, κτλ. ἀπέταξε δὲ καὶ Ἰ. π. τὸν π. Ced. ¹⁷ βράχ. cod. ¹⁸ — 688. Ced. 765,6—14. ¹⁹ π. Π. Μ. 2 e Par. 1706 ante regnum Pogonati. ²⁰ Ced. 756,17 — 757,5 sub Constante confer Petrum Siculum p. 36: Γυνὴ γάρ τις ἐκ τοῦ Σαμοσατοῦ Καλλινίκη τοῦνομα δύο υἱοὺς ἔσχε Π. καὶ Ἰω. Τούτους οὖν — τὴν παμμιζράν διδάξασα αἵρεσιν κήρυκας τῆς πλάνης; ἀπ. ἐκ τοῦ Σ. οἱ δὲ καταλαβόντες τὴν ἰσορίαν Φαναροίας ἦλθον εἰς τινὰ κώμην — ἐκεῖσε τὸν ἰὼν — ἐνέσπειραν, διὰ — ἡ κώμη Ἐπ. μετωνομάσθη — ἐκ Μανιχαίων ἐπεκλήθησαν Π. ²¹ ἡ αἰ. ἀ. δ. Ced. ²² Σαρωσατ. cod. ut Petrus Siculus. ²³ αὐτ. cod. αὐτοῦς Ced. compendio male soluto.

σταλειν, οτινες λαβόντες εις κώμην τινά τῆς Φα-
νερροίας ²⁶, ἐκείσε τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ²⁷ ἐγκατέ-
σπεραν. Ἐκτοτε οὖν ἡ ²⁸ κώμη μὲν ὠνομάσθη
Ἐπίσπαρις, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτῶν Παυλικιανοὶ
ἐκλήθησαν.

606 ²⁷ (2) Οὗτοι μετὰ χρόνους τινὰς τῆς διδαχῆς ²⁸
τοῦ Παύλου ²⁹ πολλοὺς ἑτέρους εἶχον διδασκάλους,
Κωνσταντῖνον καλούμενον, ὅστις ἑαυτὸν Σιλουανὸν
μετωνόμασε. Τοῦτον (οὖν) ἔχουσιν ἀρχηγὸν τῶν
διδασκάλων ³⁰ αὐτῶν καὶ οὐχὶ τὸν Παῦλον· οὗτος
γὰρ παρέδωκεν αὐτοῦ τὰς ³¹ αἵρέσεις αὐτοῖς, (οὐκ
ἐγγράφως, ἀλλ') ἀγράφως κατὰ παράδοσιν ³², τὸ
Εὐαγγέλιον δὲ καὶ τὸν Ἀπόστολον ἐγγράφως,
ἀπαράλλακτα μὲν τῇ γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις ὡς καὶ
τὰ παρ' ἡμῖν ὄντα παραδοῦς, διαστρέψας δὲ ἕκαστον
κεφάλαιον πρὸς τὰς ἑαυτοῦ αἵρέσεις, νομοθετήσας
αὐτοῖς καὶ τοῦτο, μὴ δεῖν ἑτέραν βίβλον (τὴν) οἰανοῦν
ἀναγινώσκειν εἰ μὴ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Ἀπόστο-
λον.

³³ (3) Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον (τὸν) καὶ Σιλουανὸν
δεύτερον ἔσχον διδάσκαλον Συμεῶνα καλούμενον
(ὃν μετωνόμασαν ³⁴ Τίτον, γ' Γενέσιον) μετονομά-
σαντα δὲ αὐτὸν Τιμόθεον, δ' δὲ Ἰωσήφ μετονομάσαντα
(καὶ) αὐτὸν Ἐπαφρόδιτον ³⁵. μετὰ τοῦτον Ζαχαρίαν,
ἀλλὰ τοῦτον ὡς μιθωτὸν καὶ οὐκ ἀληθῆ ποιμένα
ἀποβάλλοντα ³⁶ (αὐτὸν) ἐνίοι ἐξ αὐτῶν ζ' τὸν Βαάνην
τὸν ρυπαρὸν, καὶ ἔβδομον (ἔσχον) τὸν Σέργιον, τὸν
καὶ Τυχικὸν ἑαυτὸν μετονομάσαντα. Μάνενα τοῖνον,
καὶ Παῦλον, καὶ Ἰωάννην, καὶ ἄλλους (πολλοὺς),
οὓς ἂν τις εἴπῃ ³⁷ ἀνόσις, προθύμως ἀναθεματί-
ζουσι, Κωνσταντῖνον δὲ τὸν καὶ Σιλουανὸν ἐπικλη-
θέντα, καὶ Συμεῶν τὸν καὶ Τίτον, καὶ Γενέσιον τὸν
καὶ Τιμόθεον, **607** καὶ Ἰωσήφ τὸν καὶ Ἐπαφρό-
διτον, καὶ Βαάνην τὸν ρυπαρὸν, καὶ Σέργιον (τὸν)
καὶ Τυχικὸν, ὡς διδασκάλους αὐτῶν οὐδαμῶς ἀνα-
θεματίζουσι, ἀλλ' ἔχουσιν αὐτοὺς ὡς [περὶ] ἀποστό-
λους Χριστοῦ.

³⁸ (4) Ἐχουσι δὲ καὶ ζ' ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁμοιογῆ
αὐτῶν, (α') τὴν Μακεδονίαν, ἣτις ἐστὶν Κάστρον
κολωνίας, (β') ἡ Κίβωσσα ³⁹, ἣν ἐμαθήτευσεν Κων-
σταντῖνος ὁ καὶ Σιλουανὸς, καὶ Συμεῶν ὁ καὶ Τίτος,
[γ'] τὴν Ἀγαλαν, ἣτις ἐστὶ κώμη Σαμοσάτου, (δ')
ἡ Μαναλίς ⁴⁰ ἣν ἐμαθήτευσεν Γενέσιος ὁ καὶ Τιμό-
θεος, (ε') τὴν τῶν Φιλιππησίων, τοὺς μαθητάς **D**

dam vicum Phanarææ, ibi suam hæresim disse-
minaverunt. Ex hoc igitur vicus cognouissimus est
Episparis et eorum discipuli Pauliciani vocati
sunt.

Hi postea doctrinæ Pauli multos alios ha-
buere magistros, inter quos Constantinum dic-
tum, qui seipsum cognominavit Silvanum. Hunc
igitur habent suorum magistrorum principem
et non Paulum. Hic enim suas hæreses illis tra-
didit (non scripto sed) absque scripto per tra-
ditionem, Evangelium autem et Apostolum scri-
pto tradidit integra verbis et scriptura sicut
apud nos sunt, sed unumquodque caput in suas
hæreses detorsit, et addidit eis hanc legem, nul-
lum alium quemcumque librum esse legendum
præter Evangelium et Apostolum.

Post Constantinum autem, qui et Silvanus,
secundum habuere magistrum vocatum Symeonem,
qui se cognominavit Titum; tertium Genesium,
qui suum in Timothei nomen mutavit; quartum
Joseph, qui se cognominavit Eraphroditum; post
quem Zachariam, sed hunc sicut mercenarium
et non verum pastorem eiecerunt aliquot ex illis;
sextum Baaneu, sordidum, et septimum habue-
runt Sergium qui se Tychicum cognominavit.
Porro Manetem et Paulum et Joannem, et alios
multos, quos si quis diceret eis, fortiter anathema-
tizant, Constantinum autem, qui et Silvanus co-
gnominatur, et Symeonem, qui et Titus, et Genesium,
qui et Timotheus, et Joseph, qui et Eraphroditus,
et Baanen sordidum, et Sergium, qui et Tychicus,
velut suos magistros nequaquam abjiciunt, sed
eos habent ut apostolos Christi.

Habent autem in sua confessjone sex ecclesias,
primam Macedonicam, quæ est Castrum Coloniarum;
secundam Cibossam, quam edocuit Constantinus,
qui et Silvanus, et Symeon, qui et Titus; tertiam
Achaïam, quæ est vicus Samosati; quartam Ma-
naalim, quam edocuit Genesius, qui et Timotheus;
quintam Philippensium, qui discipuli dicuntur Jo-

Varie lectiones et notæ.

²⁶ Φαναρ. eod. ut Petrus. ²⁷ ἑαυτ. ai. ἐνεσπ. Ced. ²⁸ μὲν add. Ced. ²⁹ Ced. 757,5 — 15 cf.
Petrum S. Μάνενα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μαρούς αἰρετικούς, ἐτι δὲ καὶ Παῦλον τὸν Σαμοσατὰ
ἀναθεματίζουσι προθύμως p. 40. Ἐν ταῖς ἡμέραις Κωνσταντῖνου — τοῦ ἐγγόνου Ἡρακλείου γέγονε τις
Ἀρμένιος ὀνόματι Κ. ἐν τῷ Σαμοσατίῳ — Κ. δὲ τούτον τὸν καὶ Σ. ἑαυτὸν ὀνομάσαντα — Συμεῶν — Τίτον
ἑαυτὸν ὀνομάζει — Ὁ δὲ ἐπίσκοπος — ἀνήγαγε περὶ τούτων βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ — ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε
— πυρὶ παραδοθῆναι — Παῦλος — ἔχων δύο υἱοὺς ὧν τὰ ὀνόματα Γενέσιος καὶ Θεόδωρος — ἀποδι-
δράσκει — προβάλλεται — Γενέσιον — ἔν καὶ Τ. μετονομάζει. Λέων ὁ Ἰσαυρός — τὸν Γενέσιον παρα-
πέμπει — πρὸς τὸν πατριάρχην Κ Π. — λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως σιγίλλιον, ἦλθε πάλιν εἰς Ἐπίσπαριν
— τὸν βίον κατέστρεψε — ἔπει — γενόμενος προστάτης Ζαχαρίας — μόνος ἐξέφυγεν — ὡς μισθωτός.
— Ἰωσήφ δὲ κατέπηκε εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας ἐν ἔτει λ' — ἔλεγε — εἶναι ὁ Ἐπαφρόδιτος. —
ρυπαρὸς Βαάνης; — Σέργιος. — μετὰ δὲ θάνατον Σεργίου — ἰδὼν Μιχαὴλ — βασιλεὺς ὁ ἀββᾶς καὶ Λέων
— ἀπέκτανον — ἔπει εἰτ' — μὴκέτι ἕνα διδασκαλον ἀνακηρύξαντες. — χ. πολλοὺς Ced. ³¹ τοῦδε add.
Ced. ³² Π. Ἴτερον ἔσχον διδασκαλον Κ. τὸν πορρήθιντα Σ. Ced. ³³ διδασκάλ. cod. διδασκαλιῶν Ced. ³⁴
αὐτοῖς π. τὰς ai. θ. Ced. ³⁵ τὸ ε. μὲν κατὰ παράδοσιν, εὐν δὲ Ἀπ. ἐγ. Ced. ³⁶ Ced. 757,15—758,5.
³⁷ x. μετονομάσαντα δὲ ταυτὸν Τιμ. Ced. ³⁸ καὶ add. Ced. ³⁹ ἀποβάλλοντ. eod. ἀποβαλλόντες; ⁴⁰ εἴ-
πωι cod. et pag. 607. ⁴¹ Ced. 758,5—17 λέγουσι δέ. ⁴² τὴν Κίβωσαν Ced. ⁴³ τὴν Μανάλιν Ced.

scph Epaphroditi et Zachariæ, mercenarii pastoris ab ipsis dicti; sextam Laodicensium; dicunt autem Argaitas, et Ephesiorum ecclesiam, eos qui sunt Mopsuestiæ, et Colassensium aliam, Cœnochoritas; quas tres ecclesias, inquit, Sergius, qui et Tycheus, anathematizavit. Illos igitur septem magistros et sex eorum ecclesias in honore habent et illos venerantur, cunctos autem alios, quos dixerit quis eis, anathematizant et abijciunt.

Primam autem hæresim habent Manichæorum, duo principia sicut et isti constant. Dicunt autem isti: « Unum est solum, quod nos a Romanis sejungit, nempe nos alium Deum esse dicimus Patrem cœlestem, qui in hoc mundo non habet potestatem, sed in futuro, et alium Deum mundi creatorem, qui hujus mundi præsentis potestatem habet. » — « Romani autem, inquit, unum et eundem Deum constantur, Patrem cœlestem et totius mundi creatorem; » vocant autem se Christianos, et nos Romanos. Ad eos qui ipsos ignorant constanter dicunt: « Credimus in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, Patrem cœlestem, » et « Anathema, inquit, ita non credenti, » sedulissime suam pravitatem cum methodo tractantes: non enim addunt, cum dicunt Patrem cœlestem, cum esse solum verum, qui fecit cœlum et terram et omnia quæ in eis sunt. Oportet autem in colloquio orthodoxum a Manichæo quærere ut dicat primum fidei nostræ symbolum, quod est: « Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, creatorem cœli et terræ, visibilibus omnium et invisibilibus; » et cætera.

Deinde in sanctam Deiparam immodice blasphemant: si vero cogantur a nobis eam confiteri, allegorice dicunt: « Credo in sanctissimam Deiparam in quam ingressus et ex qua egressus est Dominus; » dicunt autem eam Jerusalem supernam, « in quam præcursor noster introivit Christus, » ut dicit Apostolus. Et non dicunt secundum veritatem

λέγοντες Ἰωσήφ τοῦ ἑπαφροδίτου καὶ Ζαχαρίου τοῦ μισθοῦ ποιμένος παρ' αὐτῶν λεγομένου, (ς') τὴν τῶν Λαοδικέων, λέγουσι δὲ τοὺς Ἀργαούτας, καὶ τὴν τῶν Ἐφεσίων, τοὺς ἐν Μόψου ἐστία, καὶ τὴν τῶν Κολασσαέων λέγουσι (τοὺς Κοινοχωρίτας, ὡσπερ γ' ἐκκλησίας, φησὶν) Σέργιος ὁ καὶ Τυχηὸς ἀνεθεμάτισεν. Τοῦτους οὖν τοὺς ζ' αὐτῶν διδασκάλους καὶ τὰς σ' αὐτῶν ἐκκλησίας ἔχουσιν ἐντίμους, οὓς καὶ σέβονται· πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς, οὓς ἐὰν εἴπη τις αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσι καὶ ἀποβάλλονται.

« (5) Ἔχουσι δὲ πρώτην αἵρεσιν τὴν τῶν Μανιχαίων, δύο ἀρχὰς ὁμολογοῦντες ὡς κάκεινοι· λέγουσι δὲ οὗτοι, ὅτι ἐν ἐστὶ μόνον τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι ἡμεῖς μὲν ἕτερον Θεὸν ἔχομεν ὑπάρχειν τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὃς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ἕτερον Θεὸν τὸν κοσμοποιητὴν, ὅτι ἔχει τοῦδε τοῦ παρόντος (κόσμου) τὴν ἐξουσίαν. Οἱ 608 δὲ Ῥωμαῖοι, φασὶν, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν ὁμολογοῦσιν (157^a) εἶναι, Πατέρα τὸν αὐτὸν ἐπουράνιον καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ποιητὴν, καλοῦσι δὲ ἑαυτοὺς μὲν Χριστιανούς, ἡμᾶς δὲ Ῥωμαίους. Λέγουσι πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοὺς προθύμως· « Πιστεύομεν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἐπουράνιον Πατέρα, » καὶ « ἀνάθεμά φασι τῷ οὗτῳ μὴ πιστεύοντι, » μεμελετημένως λίσαν τὴν ἐαυτῶν κακίαν μεθοδεύοντες· [οὐ γὰρ προστιθέασιν, ὅτε λέγουσι τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον], ὅτι τὸν μόνον ἀληθινὸν, τὸν ποιήσαντα τὴν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐναυτοῖς, ἡμεῖς δὲ τὸν προσδιαλεγόμενον ὀρθόδοξον αἰτεῖν τὸν Μανιχαῖον τοῦ εἰπεῖν τὸ (α') σύμβολον τῆς ἡμῶν πίστεως, ὃ ἐστὶ· « Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε (καὶ) πάντων καὶ ἀοράτων, » καὶ τὰ ἐξῆς.

« (6) Ἐπειτα δὲ βλασφημοῦσι μὲν εἰς τὴν ἅγιαν Θεοτόκον ἀμετρα· ἐὰν δὲ βιασθῶσι παρ' ἡμῶν ὁμολογήσαι αὐτήν, ἀλληγορικῶς λέγουσι· « Πιστεύω εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον, ἐν ἣ εἰσηλθε καὶ ἐξῆλθεν ὁ Κύριος, » λέγουσι δὲ (αὐτήν) τὴν ἄνω Ἰερουσαλήμ, ἐν ἣ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθε Χριστὸς, » καθὰ φησὶν (ὁ) Ἀπόστολος. Καὶ οὐ

Variae lectiones et notæ.

« καὶ add. Ced.—11. λ. δὲ Κονοχωρίτας· τὴν μέντοι τῶν Ἐφ. Ced.—λ. ὡς Σ. Ced.—13. δ. ἄ. Ced. « Ced. 758, 18—759, 12 cf. Petrum Siculum p. 6: Τὴν ἅγιαν Τριάδα Θεὸν ὁμολογεῖν λέγουσι καὶ ἀναθεματίζουσι τοὺς μὴ οὕτως ὁμολογοῦντας. — Πρῶτον μὲν γὰρ ἐστὶν τὸ κατ' αὐτοὺς γνώρισμα τὸ δύο ἀρχὰς ὁμολογεῖν — εἰπεῖ ἡμῖν τί ἐστὶ τὸ χωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ῥ. — Ἄλλον Θεὸν λέγουσιν εἶναι τὸν τοῦ κόσμου ποιητὴν καὶ ἕτερον Θεὸν, ὃν καὶ Πατέρα ἐπουράνιον λέγουσιν, μὴ ἔχοντα δὲ ἐξουσίαν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι· ἡμεῖς δὲ τὸν αὐτὸν ἓνα Θεὸν ὁμολογοῦμεν καὶ πανουργόν, κτλ. p. 38 τῆς κακίας — θριαμβουθεύσης ἐν ταῖς ἡμέραις Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος, τῶν εὐσεβῶν ὀρθόδοξων βασιλέων ἡμῶν — τοὺς κατὰ τόπους εὐρισκομένους — ἀποκτείνουσι cf. 40 τῶν βασιλέων ἡμῶν Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος (869 cf. p. 73); p. 66. τὴν ἐν Κορίνθῳ ψυχοδόμησε Παῦλος, τὴν δὲ Μ. Σ. καὶ Τ. λέγει δὲ Μ. τὸ συνῆρτον τὸ εἰς Κίβουσαν καὶ Κ. δὲ καὶ Σ. Σ. καὶ Τ. καὶ Ἀχ. τὸν Γ. τὴν Φ. Ἴ. τὴν Κ. τοὺς Ἀργαούτας, Ἐφ. δὲ τοὺς ἐν Μ. Α. κυνὸς χώραν. « μ. ἐτ. δὲ Ced. « ὅστις Ced. « καὶ add. Ced. « δὲ add. Ced. « Θεὸν add. Ced. « h. l. codex lacunam habet illorum IX vocabulorum loco respondentem. « π. τὸ πιστεύω Ced. « Ced. 759, 12—18—Ἐπ. δὲ β. cf. Petrum Siculum 2. Δεύτερον, τὸ τὴν — Θεοτόκον μὴδὲ κἄν ἐν ψιλῇ τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων τάττειν — ἀπαριθμῆσαι, μὴδὲ ἐξ αὐτῆς γεννηθῆναι τὸν Κύριον, ἀλλ' οὐρανόθεν τὸ σῶμα κατενεγκῆναι — Γεγενέσθαι ἀνάθεμα τὸν μὴ προσκυνοῦντα τὴν π. θ. ἐν ἣ, εἰσηλθεν ὁ Κύριος — ἔλασε δὲ ταύτην εἶναι τὴν ἄνω Ἴ. ἐν ἣ πρ. ὡ. ἡ. ἐ. ὁ. χ.ι. « παναγίαν Ced. sed infra ἀγ. « ἔπου πρ. Hebr. vi, 20.

λέγουσι κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἁγίαν Μαρίαν (τὴν) Ἀ
Θεοτόκον, οὐδὲ ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι τὸν Κύριον.

⁶⁶ (7) Βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὰ θεῖα μυστήρια
-ῆς ἁγίας κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵμα-
-τος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγοντες ὅτι
-τὰ ῥήματα αὐτοῦ ὁ Κύριος διδοὺς τοῖς ἀποστόλοις
ἔλαβε · « Λάβετε, φάγετε ⁶⁷, πίετε οὐκ ἄρτον καὶ
οἶνον, » καὶ οὐχί ⁶⁸ φασι προσάγεσθαι ἄρτον καὶ
οἶνον.

609 ⁶⁶ (8) Βλασφημοῦσιν ⁶⁷ εἰς τὸν τίμιον
σταυρὸν, λέγοντες, ὅτι σταυρὸς ὁ Χριστὸς ἐστίν, οὐ
χρὴ δὲ προσκυνεῖσθαι· τὸ ξύλον ὡς κεκατηραμένον ⁶⁸
ὄργανον.

⁶⁹ (9) Τοὺς ⁶⁶ προφήτας καὶ (τοὺς) λοιποὺς ἁγίους
ἀποβάλλονται, ἐτι δὲ (καὶ) τὸν ἅγιον Πέτρον, τὸν
μέγαν πρωταπόστολον, πλεόν πάντων καὶ δυσφη-
μοῦσι καὶ ἀποβάλλονται ⁶⁷, ἐξ αὐτῶν μηδένα τινὰ
ἐν μέρει τῶν σωζομένων εἶναι, λέγοντες, καθολικὴν
ἐκκλησίαν τὰ ἑαυτῶν συνέδρια πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ
ἀλληγορίᾳ αὐτῶν λέγοντες · πρὸς ἑαυτοὺς γὰρ
ἐκείνοι προσευχά· ⁶⁸ αὐτῶν λέγουσι, βάπτισμα δὲ τὰ
ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος· ⁶⁹
· « Ἐγὼ εἶμι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. »

⁷⁰ (10) Ταῦτα πάντα καὶ πλεῖον ⁶⁶ τούτων, ὅτε
φωραθῶσιν, ἀλληγοροῦσιν· ἀλλὰ χρὴ νουνεχῶς καὶ
διωρισμένως αὐτοῖς (137^b) εἰς πάντα διαλέγεσθαι. Καὶ
γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος προχείρως ἔχουσιν ὡς νόμον οἰκείον
πάντοτε ⁶⁶, μάλιστα ⁶⁷, ὅτε βιασθῶσι, διαψευδόμε-
νοι ⁶⁸ λέγοντες, καθὼς ἐὰν προσταθῶσιν ἢ προ-
τραπῶσι ⁶⁹, ἀνέγκλητοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς. Οὕτως **C**
γὰρ αὐτοῖς ὁ Μάνης ⁷⁰ παρέδωκεν, ὅτι Οὐκ εἶμι
ἐγὼ ἄσπλαχνος, φησὶν, ὡς Χριστὸς ὁ εἰπὼν ⁷¹
· « Ὅστις ἐν με ἀρνήσεται ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι αὐτὸν καθ' ὅσον· » ἀλλ' ἐγὼ ⁷² τοῦ ἀρνού-
μένου με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν οἰκείαν
σωτηρίαν ποριζομένου, ὡς μὴ ἀρνούμενον με, μετὰ
χαρᾶς προσδέξομαι ⁷³ καὶ τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὸ
ψεῦδος ὡς τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμολογίαν ἀνεύθυνον ⁷⁴.

⁷⁵ (11) Ὅμοίως μέντοι καὶ ⁷⁶ πρεσβυτέρους καὶ
λοιποὺς ἱερεῖς τοὺς ⁷⁷ παρ' ἡμῖν ἀποβάλλονται·
ἐκείνοι δὲ ⁷⁸ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ⁷⁹ συνεκδήμου; λέ-
γουσι καὶ νοταρίους, ἀδιαφόρους ⁸⁰ πᾶσιν αὐτοῖς
ὄντας **610** καὶ τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς διαίταις καὶ
πάσῃ τῇ τοῦ λοιποῦ βίου κατασκευῇ.

⁸¹ (12) Ἔχουσι δὲ πάντα τὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ **D**
τοῦ Ἀποστόλου ῥητὰ διάστροφα, [πρὸς] τὰ παρ'
ἡμῖν ⁸² ὄντα ἐναντία, παρ' αὐτῶν δὲ συντεθέντα ὡς
δήθεν ἀρμόζοντα ταῖς οἰκείαις αὐτῶν αἰρέσεσιν· ὡς
γὰρ εἴρηται τῇ γρηγορίᾳ καὶ τοῖς λόγοις, οὕτως εἰσὶν
[ὡς] καὶ [τὰ] παρ' ἡμῖν ἀπαράλλακτα, τὰ δὲ νοήματα

sanctam Mariam Deiparam, nec ex ea Christum
fuisse incarnatum.

Blasphemant etiam in divina mysteria sacræ
communione pretiosi corporis et sanguinis Do-
mini nostri Jesu Christi, dicentes Dominum apo-
stolis præbentem sua verba dixisse : « Accipite,
comedite, bibite, non panem et vinum ; » et dicunt
non addi panem et vinum.

Blasphemant in pretiosam crucem, dicentes cru-
cem esse Christum, et non adorandum esse lignum
quasi maledictum instrumentum.

Prophetas et cæteros sanctos abjiciunt, præterea
etiam sanctum Petrum, magnum apostolorum princi-
pem, magis quam omnes calumniantur et abjiciunt.
Ex illis neminem in parte salvatorum esse dicunt.
Ad nos allegorice dicunt catholicam Ecclesiam
ipsorum synedria ; ad se enim illi suas orationes
dicunt, baptismaque verba Evangelii, sicut ait Do-
minus : « Ego sum aqua vivificans. »

Hæc omnia aliaque plura, cum explicantur
allegorice, exponunt. Oportet autem sapienter et
distincte cum ipsis in omnibus disputare. Semper
enim in promptu mendacium habent veluti legem
sibi propriam, maxime cum urgentur, dicentes,
se mentientes quando necessarium vel utile ducunt,
apud semetipsos esse innocentes. Sic enim ipsis
Manes tradidit : « Non sum ego, inquit, immisericors
sicut Christus, qui dixit : « Qui me negaverit
coram hominibus et ego negabo eum. » Ego vero
negantis me coram hominibus et propriam salutem
quærentis, quasi non abnegantis me, cum gaudio
suscipiam et invocationem et mendacium, tanquam
innocuum ad me confessionem. »

Item presbyteros cæterosque sacerdotes apud
nos receptos rejiciunt. Isti vero sacerdotes suos
dicunt contribules et notarios, consimiles om-
nibus ipsis et habitu et regimine et omni vitæ
commercio.

Habent autem omnia Evangelii et Apostoli
verba distorta et eis quæ sunt apud nos contra-
ria, ab ipsis autem disposita velut sane suis hæ-
resibus concordantia. Sicut enim dictum est, scri-
ptura verbisque hæc ita velut apud nos integræ
sunt, sed sententiæ distorquentur, quemadmodum

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ Ced. 759,18 — 23 : φασὶ δέ, Petrus Siculus : Τέταρτον. ⁶⁶ καὶ add. Ced. ⁶⁶ οὐ χρὴ
φησὶ Ced. οὐχὶ φη. cod. ⁶⁶ Ced. 759,24 — 760,2. Petrus Siculus. ⁶⁷ δὲ καὶ add. Ced. ⁶⁶ καθῆρ.
cod. ⁶⁶ Ced. 760,2—9. Petrus Siculus : Πέμπτον cf. p. 50. ⁶⁸ δὲ add. Ced. ⁶⁶ ἀποστρέφονται ἐξ Ced.
⁶⁶ πρ. αὐτὰ λ. Ced. ⁶⁶ Jo. iv, 14,27. vii, 38 cf. vi, 51. ⁶⁶ Ced. 760,9—20. ⁶⁶ πᾶσι Ced. ⁶⁶ μὲν
add. Ced. ⁶⁷ δὲ add. Ced. ⁶⁶ καὶ add. Ced. ⁶⁶ καὶ add. Ced. ⁶⁶ ὁ Μ' ἂ. π. Ced. ⁶⁶ Matth. x, 33. ⁶⁶
λέγω add. Ced. ⁶⁶ δέχομαι Ced. ⁶⁶ ἀνευθύνως Ced. ἀνευθυνῶ. ⁶⁶ Ced. 760,20—761,1. ⁶⁶ τοῖς add.
Ced. ⁶⁶ τῶν παρ' Ced. ⁶⁶ καὶ add. Ced. ⁶⁶ αὐτούς Ced. αὐτ. cod. ⁶⁶ ἀδιαφόροις cod. Petrus Sic-
ulus : Ἐκτον conf. p. 72. ⁶⁶ Ced. 761,1—7. ⁶⁶ ἡμῖν Ced.

de illis manifestius in explicationibus a me dictum est

Adorant autem in occasione Evangelium quod est apud nos dicentes: «Non in cruce sed in libro, Christi sermones sunt, ideoque ipsos adoro.» In infirmitatem vero et in laborem quidam ex ipsis incidunt cum crucem sibi imponunt; et incolumitate recuperata, rursus illam frangunt et in ignem faciunt comburendam.

Quidam ex illis infantes suos baptizari curant a presbyteris quos apud se captivos habent: alii vero in nostram orthodoxorum ecclesiam ingressi, clam divinis mysteriis ad majorem simplicium deceptionem communicant.

His igitur modis et tali hypocrisi utentes, omni libidine et impuritate utriusque hominum naturæ indistincte et libere utuntur, quosdam autem ex ipsis ad parentes solum sibi discretionem admittunt dicunt.

Hucusque de tali hæresi quæ orta est sub rege Constantino Pogonato, Heraclii nepote, qui cum regnasset, ut dictum est, decem et septem annos dysentericus mortuus est.

CCXXXIX. Sextum concilium.

Eo tempore convocata est sexta synodus, Constantinopolitana tertia, in quam convenerunt ducenti viginti septem Patres, anno decimo septimo regni Constantini, filii Constantis et patris Justiniani. Illi præerant Theodorus et Georgius presbyteri et Joannes diaconus, legati Agathonis papæ Romani; Georgius Constantinopolitanus; Theophanes Antiochenus patriarcha, ab ipsa synodo subrogatus prædecessori Macario quem tunc deposuerat tanquam suæ oppositum orthodoxis defensionibus; et pro diœcesi Alexandrina Petrus monachus, pro Hierosolymitana autem nemo, quippe quæ sedes suis patriarchis a Saracenorum gente orbata erat; contra Theodorum Phareusem episcopum, Honorium Romæ, Cyrum Alexandriæ, Sergium, Pyrrhum, Petrum et Paulum Constantinopolis olim episcopos, necnon contra eos qui horum hæreticorum errores in illa sacra synodo renovaverant, scilicet Macarium dictum Antiochiæ antistitem, Stephanum ejus discipulum, et Polychronium puerilem senem, dicentes unicam voluntatem unicamque operationem esse in Salvatore

A διαστρέφουσιν, καθὼς περὶ τούτων σαφέστερον ἐν τοῖς διὰ πλάτους μοι λέλειπται.

¹³ Προσκυνοῦσι δὲ τὸ πρὶ ἡμῖν Εὐαγγέλιον ὅτε τύχη, οὐκ ἐν τῷ σταυρῷ, ἀλλ' ἐν τῷ βιβλίῳ, λέγοντες, ὅτι Λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἰσι καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς προσκυνῶ. Ἐν ἀσθενείᾳ δὲ καὶ πόνη τινὲς ἐξ αὐτῶν ὅτε περιπέσωσι, τὸν σταυρὸν ἐπιτιθέασιν ἑαυτοῖς· καὶ ὑγιείας τυγχάνοντες, πάλιν αὐτὴν συγκλῶσι καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι πρὸς τὸ κατακαῦσαι.

¹⁴ Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ παιδία αὐτῶν βαπτίζουσιν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων (πλιμαλιῶτων ὄντων πρὶ αὐτοῖς)· ἕτεροι δὲ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ τῶν ὀρθοδόξων, ληληθῆτως (τῶν θεῶν μυστηρίων) μεταλαμβάνουσι πρὸς πλεῖονα ἐξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων.

¹⁵ Ταῖς τοιαύταις μεθοδείαις καὶ ὑποκρίσει χρώμενοι πάση (τε) ἀκολασίᾳ καὶ μισομῶν ἑκατέρας ἀνθρώπων φύσεως ἀδιαφόρως καὶ ἀδεῶς χρώνται, τινὰς δὲ ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μόνον ἑαυτῶν διατρέσθαι λέγουσιν.

(16) Ἔως ὧδε τὰ περὶ τῆς τοιαύτης αἰρέσεως. Ἐπανέτειλε δὲ πρὸς τὸν βασιλεῖα Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνάτον, τὸν ἐγγονὸν Ἡρακλείου, δὲ βασιλεύσας ἔτη ιζ', ὡς εἴρηται, ἀπέθανε δυσεντερικῶς.

ΣΛΘ'. Σύνοδος ζ'.

611 Ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ ζ' σύνοδος ἐν ΚΠ. τὸ γ' συνεληθῆσα τῶν σκ' ἁγίων Πατέρων ἔπει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου, υἱοῦ Κωνσταντος, τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ, ἐπτὰ καὶ δεκάτῳ, ἧς ἡγούνη Θεόδωρος; καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης διάκονος τοποτηρηταὶ Ἀγάθωνος· πάπα Ῥώμης, Γεώργιος ΚΠ., Θεοφάνης Ἀντιοχείας, ὑπ' αὐτῆς χειροτονηθεὶς τῆς συνόδου, διὰ τὸ τὸν προηγούμενον Μακάριον καθαιρεθῆναι τότε ὡς ἀνενεχθέντα τοῖς ὑπ' αὐτῆς ὀρθοδόξως δογματισθεῖσιν. Τῆς δὲ διοικήσεως Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχός, τῆς δὲ [τῶν] Ἱεροσολύμων οὐδεὶς διὰ τὸ τοὺς θρόνους χηρεῦναι τῶν πατριαρχῶν κατασχεθέντας· τμηκαῦτα ὑπὸ τοῦ Σαρακηνῶν Ἰθθους, κατὰ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαράν ἐπισκόπου, Ὀνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου τε καὶ Πύρρου καὶ Πέτρου καὶ Παύλου, ΚΠ. γεγονότων ἐπισκόπων, ἐπὶ δὲ καὶ [κατὰ] τῶν ἀνακαινισάντων τὴν αἵρεσιν τούτων (ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ αἰρετικῶν, τουτέστιν) Μακαρίου τοῦ ὀνομασθέντος Ἀντιοχείας προέδρου, (καὶ) Στεφάνου τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ, (ἔπει δὲ) καὶ Πολυχρονίου τοῦ νηπιόφρονος γέροντος, λεγόντων ἐν

Varie lectiones et notæ.

¹³ x. ἐν τοῖς διὰ πλάτους μοι λ. π. τ. σ. Ced. ¹⁴ Ced. 761,7—19: Τινὲς cod. cf. Petrum Siculum 48: Παῦλος Ἀρμένιος ἔρχεται εἰς Ἐπίσκοπον τὴν προλεχθεῖσαν ἡμῖν ἐν τοῖς κατὰ πλάτους. ¹⁵ αὐτοῖς προσκυνοῦμεν Ced. ¹⁶ β. καὶ καλοῦσιν ἢ καταπατοῦσιν αὐτὸν Ced. ¹⁷ Ced. 761,13—16. ¹⁸ ἡμετέρων add. Ced. ¹⁹ ἐν τῇ ἡμ. ἐκ. Ced. ²⁰ ἐξαπάτησιν Ced. ²¹ Ced. 761,16—19. ²² τινὲς Ced. ²³ Εἰσὶν ἀπὸ τῆς πέμπτῃς συνόδου ἕως τῆς ζ' ἐτη ρκθ'. Glossa marginalis. ²⁴ Ced. 766,16—767,14: ἡ δὲ ἁγία καὶ οἰκουμένη ἡ ζ' σ. γ. ἐν ΚΠ. συνελθόντων σπθ' ἀ. π. ἐν τῷ γ' ἔπει τῆς β. Κ. τοῦ π. Ἰ. ²⁵ Κώνστα cod. ²⁶ ὁδοκατῶν? ἰγ' Ced. ²⁷ ἧς ἡ τ. Ἀγ. π. Ῥ. Θ. καὶ Γ. πρ. καὶ Ἰω. δ. ἀρχιεπίσκοπος ΚΠ. Γ. Ced. ²⁸ βογ-ματιζομένοις Ced. ²⁹ οὐδεὶς? cod. οὐδὲ ut Zon. ³⁰ κατασχεθεντ. cod. ³¹ ὑπὸ Σ. συνηθροίσθησαν δὲ x. θ. Ced. ³² Σ δὲ Ced. ³³ Παύλου καὶ Πέτρου ἐκ. ΚΠ. γ. Ced. ³⁴ Στ. μ. ἀ. Ced.

θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (καὶ Θεοῦ), οὗ ἀναθεματίσασα ἐξαρώνησε δύο θελήματα φυσικὰ ἡγουν θελήσεις (δύο) καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ἐνδ. Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν.

nostro Jesu Christo Deo, quibus anathemate percussis, synodus declaravit duas voluntates naturales duasque operationes inesse in uno Christo et Deo nostro.

(2) Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἦλθον οἱ Σαρακηνοὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ κατὰ τῆς ΚΠ. προσορμήσαντες κατὰ τὴν παράλιον τοῦ Ἐβδόμου. Ἀντιπαράτασσαι αὐτοῖς Κωνσταντίνος, ὕφ' ὧν πλεῖσται ναυμαχίαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐγίνοντο ἀπὸ ἐαρινοῦ καίρου μέχρι τοῦ φθινοπωρινοῦ.

Eodem regnante, Sarraceni cum magna classe adversus Constantinopolim a parte maris irruerunt die Dominica. Constantinus aciem contra eos instruit; qui quotidie navalia committebant praelia, a verno tempore ad autumnum.

(3) Τοῦ δὲ χειμῶνος ἐτι γινομένου, διαπερῶν ἑ τῶν Σαρακηνῶν στόλος ἐχειμαζεν ἐν Κυζίκῳ.

Redeunte autem hieme, transfretavit classis in Cyzicum, ibique hiemavit.

(4) Καὶ πάλιν ἕαρος ἀρχομένου ἐκεῖθεν ἀναχθεὶς, ὁμοίως τοῦ διὰ θάλασσαν εἶχετο πολέμου. Ἐπτά οὖν ἔτεσι τοῦ πολέμου διαρκέσαντος, εἰς πλεον ἑ τῶν Σαρακηνῶν ἦνυε στόλος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ ἀναριθμήτους μαχίμους ἀποβαλόντες, ὑπέστρεψαν πρὸς τὰ Ἰβ.α.

Vere iterum incipiente, sese exinde movens, pariter navale continuavit bellum. Septem igitur annis belli elapsis, nihil amplius assecuta est Saracenorum classis: qui, innumeris bellatoribus amissis, ad sua reversi sunt.

(5) Ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τοῦ Σουλίου γενόμενοι καὶ ὑπὸ σκληρῶν καὶ βαγδαίων ἀνέμων καὶ θαλασσίῳ κλύδωνος κατασχεθέντες, ἄρδην ἀπώλοντο.

Cum vero in partes Sylæi devenerunt, ab asperis et vehementibus ventis marisque fluctibus correpti penitus perierunt.

(6) Ὅτε καὶ (158) ἡ ἀκάθιστος ἐτυπώθη καὶ τὸ κονδόκιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου · Τῆ ὑπερμαχοῦσῃ στρατηγῷ καὶ τὸ · Πρόσταγμα Χριστιανῶν, καὶ τὸ · Πρεσβεῖα θερμῆ.

Tunc representata est invicta et vexillo sanctissimæ Deiparæ verba inscripta hæc: « Protectrici exercituum duci; et « Auxilium Christianorum; » et « Fervidæ intercessio. »

(7) Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ τοῦ θάματος τῶν Ἀνατολικῶν ἐλθόντες ἐν Χρυσόπολει (Ἐκράζον) λέγοντες εἰς Τριάδα πιστεύομεν τοὺς γ' (ἀναγορεύσομεν καὶ σέψωμεν · ἐφ' οἷς θυμωθεὶς Κωνσταντίνος διότι μόνος ἦν ἕσπεμμένος, οἱ δὲ δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ οὐδεμίαν ἀξίαν εἶχον, ἀποστελλεῖσι πρὸς αὐτοῦ πατρῷκῳ ὡς δῆθεν ἀποδεχόμενον τοῦτο καὶ προσκαλούμενον αὐτοὺς τὰ πρωτεῖα βουλευσασθαι μετὰ τῆς συγλήτου). Καὶ δὴ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, τούτους ἀνεσκόλοπισε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐβρίνοτόμησεν.

Postea Anatolicæ regionis incolæ venerunt Chrysopolim, clamaveruntque: « In Trinitatem credimus: tres proclamemus et coronemus imperatores. » Iratus illis Constantinus, quia solus esset coronatus, fratres autem ejus nulla gaudebant auctoritate, ad eos patricium mittit, quasi hoc approbans. ipsosque advocans ad hoc deliberandum cum senatu. Ubi vero urbem sunt ingressi, eos palo affixit. fratribusque suis nasum abscidit.

613 (8) Καθ' ὃν χρόνον τῶν τῶν Βουλγάρων ἔθνος (ἐπι: τοῖς ἀρκετοῖς καὶ κερατικοῖς μέρεσι τοῦ Εὐξείνου πόντου ἐκ τῆς λεγομένης Μαιώτιδος λίμνης) ἐπῆλθον τῇ Θράκῃ (μετὰ πολλῆς πτωχείας καὶ ἀπορίας · ἔπερ μαθῶν Κωνσταντίνος καὶ σφόδρα λυπηθεὶς) ἐξώρμησε κατ' αὐτῶν μετὰ πολλῆς ναυμαχίας; καὶ περὶ

Circa id tempus, Bulgarorum gens a palude Mæotide in septentrionales et posteriores Pontini Euxini oras irruentes, Thraciam invaserunt ita ut multa paupertas ac penuria oriretur. Quo audito, Constantinus, acri dolore affectus, in illos erupit cum magno navali pedestrique exercitu, et in medio fluminis

Variæ lectiones et notæ.

• τοῦ Κυρίου ἡ. Ced. • δείκνυσθαι add. Ced. • ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν Ἰερῶν τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν οἰκονομίας συμβόλων ἐξέθετο οὕτως ἐν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς, κτλ. Ced. 767,13 — 769,10. • Ced. 664,21 — 765,3 τῷ δὲ ἐ. ἔτει. • αὐτ. cod. αὐτῆς? • ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλλίου εἰς Σεπτέμβριον Ced. • Καὶ ὑποστρέψαντες ἐν Κυζίκῳ ταύτην παραλαμβάνουσι καὶ χειμάζουσιν ἐκεῖ Ced. 765,3,4. • ἐπιγιν. cod. • — 674. • Καὶ κατὰ ἕαρ ὁμοίως ἐπολέμου κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ ζ' ἔτη τῆ βοήθεια δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου πληθῆς; πολὺ ἀποβαλόντες μετ' αἰσχύνῃς μεγάλης ὑπ. Ced. 765,4—7. • θαλάσσης cod. • 678. • Ἐκπορίζων δὲ ὁ τοιοῦτος στόλος ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Σ. ὑπὸ χειμερίου ζάλῃς καὶ καταγιγῆος συντριβεῖ ὀλοκλήρως ὠλετο Ced. 765,7 — 9. • γενόμενος — κατασχεθέντες — ἀπώλοντο I, γενόμενος — κατασχεθεῖς — ἀπώλετο cod. • προστάγματι? τῶν cod. • 669. Ced. 764,8—14. τῷ α' ἔτει οἱ τοῦ θ. τῶν Ἀ. ἦλθον. • ὅτι add. Ced. • στ. ἐπαράχθη δὲ Κ. μ. γὰρ αὐτὸς ἦν ἐστ. οἱ δὲ ἀδ. ἀ. δ. ἐ. ἀ. καὶ ἀποστελλας ἐκράτησε τοὺς πρώτους αὐτῶν καὶ ἐφούλιξεν ἐν Συκαί: οἱ δὲ λοιποὶ ἐφυγον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τ. ἀ. ἐ. Ced. • εἰσελθόντ. cod. εἰσελθόντας? • 677-679. • Τῷ ε' ἔτει οἱ Βούλγαροι ἐπ. τῆς Θ. καὶ τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν στρατεύσαντος, ἤτιώντα: Ῥωμαῖοι καὶ πολλοὶ πίπτουσι Ced. 766,11—13: τῷ ια' ἔτει τὸ τῶν Β. ἐ. διαπεράσαν τὸν Δάνουδιον καὶ ἀποχωρήσαν τῶν ὀμοφύλων αὐτοῦ, ἐσκήνωσαν ἐν Βάρραις ἐν τισιν ὀγμαῖς καὶ δρεσι: τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος σὺν ναυσὶ καὶ στρατῷ, κτλ. 770,3—11. • ἀπὸ τοῖς cod.

Danubii continente explicuit peditum aciem, na-
ves autem vicino littori applicuit. Quo facto Bul-
gari, magno terrore perciti, in propugnacula expu-
gnatu difficilia perfugerunt.

Cum autem imperator gravi laboraret podagra,
et cogeretur balnei causa in meridiem divertere
cum quinque cursoribus, exercitum ac duces reli-
quit, iubens milites in castris stare et pugnare.
Exercitus vero, regem fugere arbitratum, in fugam
se convertit, nemine persequente.

Quo viso, Bulgari, e propugnaculis egressi, eos
persecuti sunt, et multis occisis ac spoliatis, bonis
eorum potiti et exinde Christianorum terram
dominati sunt.

Unde invitus imperator pacem cum eis iniit,
foedera, in Romanorum dedecus, cum illis pangens
qui totam depopulabantur Thraciam ulterioremque
regionem.

Interea, ut supra dictum est, Sarracenorum
exercitus recedens divina voluntate in mari peri-
it: alii in Sylæo submersi sunt; alii a Cibyrræo-
torum duce iterum debellati victique fuerunt. Præ-
terea combustæ sunt eorum naves ab igne
submarino. Callinicus enim quidam architectus, ab
Heliopoli Syriæ profugus ad Romanos, eis primus
hunc ignem paravit, et ita naves Arabum succen-
sas una cum hominibus demersit. Ei sic Romani
victores reversi sunt, inventione ignis maritimi
facta.

Mardaitæ autem Libanum (Syriæ) ingressi, cum
occupaverunt.

Timens Mavias legatos mittit ad Constantinum
pacem petens et tributum annuum offerens. Im-
perator, legatos admittens, misit cum eis patricium
Joannem Pitzigaudam, ut virum magna experien-
tia et sapientia ornatum, cum Arabibus pa-
cisceretur. Arabes sapientiam et solertiam ejus
admirati, promiserunt se quotannis Romanis
pensuros auri tria millia, servorum quinquaginta
millia, equos generosos centum, et hoc per annos
50; ita ut per id temporis pax ubique esset
Romanos inter et Arabes.

μαχίας, καὶ διὰ μέσης ²⁵ τῆς ἡπείρου τοῦ ποταμοῦ
Δανούβη τὰς περὶ τὰς ²⁶ παρατάξεις, διὰ δὲ τῆς
πλησιάζουσας ἀκτῆς τὰς ναῦς προσορμίας, οἱ
Βούλγαροι λίαν φοβηθέντες εἰς ὄχυράματα δυσώλωτα
ἑαυτοὺς ἐσφαλίσαντο.

(9) Τοῦ δὲ βασιλέως ²⁷ ὀξυπαθήσαντος ἐν πο-
δαλγίᾳ καὶ ἐπὶ μεσημβρίαν ἐκβιασθέντος ἐπιστρέψαι
χάριν βαλανελοῦ μετὰ δρομόνων ε', κατέλειπε τὸν
λαδὸν καὶ τοὺς στρατηγούς κελεύσας περικαθέζεσθαι
καὶ πολεμεῖν τὸ ἔθνος. Ὁ δὲ λαὸς τὸν βασιλέα φεύγειν
νομίσαντες, εἰς τροπὴν ἔδωκαν, μηδενὸς διώκοντος.

(10) Οἱ δὲ Βούλγαροι θεασάμενοι ²⁸ (καὶ τοῦ ὄχυ-
ρώματος ὑπέξελθόντες), ἐπεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν
καὶ πολλοὺς ἀνελόντες καὶ λαφυραγωγῆσαντες ἐπὶ
ἑαυτῶν ἐκρίτησαν ἕκτοτε καὶ κατεκυρίευσαν τὴν
τῶν Χριστιανῶν χώραν.

²⁹ (11) Ὅθεν ³⁰ ἀναγκασθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰρήνευσε
μετ' αὐτῶν ³¹, πάντα δούς ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν Ῥω-
μαίων, (ὡς ληϊζομένων πᾶσαν τὴν θράκην καὶ τὴν
ἐπέκεινα ταύτης).

³² (12) Ἐπὶ αὐτοῦ, καθὰ προλέλεκται, ὁ τῶν Σα-
ρακηνῶν θεοδούσιος στόλος ὑποστρέψας, καὶ οἱ
μὲν ἐν τῷ Συλαίῳ κατεποντίσθησαν ³³, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ
στρατηγοῦ τῶν Κιβυρραίωντων αὐθις πολεμηθέντες
ἠττήθησαν ἐμπρησθέντων αὐτῶν πλοίων αὐτῶν **614**
ὑπὸ τοῦ ὕδατος ὄρους πυρός. Καλλίνικος ³⁴ γὰρ τις
ἀρχιτέκτων ἀπὸ Ἡλιουπόλεως Συρίας προσφυγὼν
τοῖς Ῥωμαίοις πῦρ ὑγρὸν ³⁵ ἀρχῆθεν αὐτοῖς κατε-
σκευάσεν, καὶ τὰ τῶν Ἀράβων σκάφη καταπρήσας
σύμφυγα ἀπώλεσεν. (Καὶ οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ
νίκης μεγάλης ὑπέστρεψαν) ἕκτοτε τὸ ὑγρὸν πῦρ
ἐφευρόντες.

³⁶ (13) Εἰσηλθὼν δὲ οἱ Μαρδαῖται εἰς τὸν ἁρῶνα
(Συρία) καὶ ἐκράτησαν ³⁷ αὐτόν.

³⁸ (14) Καὶ Μαυία φοβηθεὶς ³⁹ ἀποστέλλει πρέ-
σβεις πρὸς τὸν βασιλέα ζητῶν εἰρήνην (ὀποσχόμενος
καὶ ἐτήσια πάντα). Ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς πρέσβεις
διεξάμενος ἀποστέλλει (σὺν αὐτοῖς Ἰωάννην πατρι-
κίον) τὸν Πιτζιγαυδὴν ⁴⁰ (ὡς πολυπειρίξ καὶ φρονή-
σει κεκοσμημένον, διαλεχθῆναι τοῖς Ἀραβί. τῶν δὲ
Ἀράβων θαυμασάντων τὴν φρόνησιν καὶ ἀγγίλαιον
αὐτοῦ), συνεφώνησαν παρέχειν Ῥωμαίοις κατ' ἔτα
χρυσῶ χιλιάδας γ', καὶ αἰχμαλώτων χιλιάδας ν' ⁴¹
καὶ ἵππους εὐγενεῖς ν'. (Ταῦτα ἐστοιχίθη διδοσθαι)
ἢ ἐπὶ χρόνους λ' (ὥστε εἶναι πλατεῖαν εἰρήνην ἀνταμ-
ταξὺ Ἀράβων καὶ Ῥωμαίων).

Variæ lectiones et notæ.

²⁵ διὰ μ. cod. ²⁶ τὰ περὶ τὰς παρατάξεις cod. ²⁷ Συνέδη δὲ καὶ τὸν βασιλέα φεύγειν διαφημίσαντες φυγῆ
ἐγρήσαντο μ. δ. Ced. 770, 11, 12. ²⁸ Ὅπερ θ. οἱ Β. ἐδ. ὅπισθεν ἀ. καὶ π. ἀντίστον καὶ ἐκτ. διαπερίσαντες
πάντες καὶ ἐμπλατυνθέντες τὴν Ῥωμαϊκὴν χ. αἰχμαλώτιζον Ced. 770, 12—15. ²⁹ Ced. 770, 15, 1. ³⁰ καὶ
a. l. d. Ced. ³¹ μ. ἀ. ὡς λέλεχται: 766, 13—15. Βουλόμενος δὲ ὁ β. ἔχειν εἰρήνην μετὰ πάντων στοιχί π.
καὶ ὀποχωρεῖ εἰς αἰσχύνῃ τὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς τούτου ἀβελτηρίας. ³² 678. — Περὶ τοῦ ὑγροῦ πυρός.
³³ κατεποντίωσαν cod. ³⁴ Τότε Κ. ἀ. ἀ. Ἡ. τῆς Αἰγύπτου πρ. Ced. 765, 12—15. ³⁵ πῦρ θαλάσσιον κα-
τασκευάσας τὰ τῶν Α. σ. κατέπρησεν ἐν Κυζίκῳ σ. καταποντίσας αὐτά. αὐτὸς οὖν ἐστὶν ὁ τὸ θαλάσσιον
πῦρ ἐφευρών. ³⁶ 677. — Ced. 765, 19—24: τῷ η' καὶ ὁ εἶται. ³⁷ ἐκρ. ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους, κτλ. Ced.
³⁸ 678. — Περὶ τοῦ Πιτζιγαυδῆ. Ced. 765, 24—766, 7: ταῦτα μαθὼν ὁ Μ. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφοβήθησαν
καὶ συλλογισάμενοι ὡς τὸ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖον ὑπὸ Θεοῦ φρουρεῖται ἐμπροσθεν πρ. τὸν αὐτοκράτορα
Κωνσταντῖνον ὑπὲρ εἰρήνης. ³⁹ σφόδρα φοβηθεὶς cod. Lege η? ⁴⁰ Πιτζικαυδὴν καὶ ποιεῖ ἑγγράφως εἰρή-
νην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐτησίως πρ. αὐτοὺς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους Ced. ⁴¹ χ. ε' καὶ ἀνδρας αἰχμαλωτῶν
δ' Ced.

(15) Ὁσαύτως ⁴³ καὶ οἱ τὰ ἐσπέρια οἰκοῦντες Ἀ (Σκύθαι ὃ τε χαγάνος καὶ οἱ ἐπέκεινα βῆγες καὶ κάσταλδοι δῶρα τῷ βασιλεῖ στελλάντες εἰρήνην ἤτησαντο. Εἰξεν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκύρωσεν εἰρήνην, καὶ ἐγένετο γαλήνη ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ Δύσει.

615 ⁴³ (16) Ἡμερήσας δὲ ἐκ πάντων, ἦνωσε τὰς ἐκκλησίας καὶ ⁴⁴ σύνοδον οἰκουμένην (158^b) ποιήσας ⁴⁵ ἐν ΚΠ. ἐθεβαίωσε τὰ δόγματα τῶν προλαβουσῶν ἀγίων ἐ συνόδων, καθὰ καὶ προλέλεκται.

⁴⁶ (17) Ἔστρεψε δὲ ⁴⁷ Ἰουστινιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ συμβασιλεύειν αὐτῷ.

⁴⁸ (18) Μαυτοῦ δὲ τοῦ Ἀραβὸς τελευτήσαντος, Ἀδιμέλεχ ἐκράτησε, καὶ ἀποστείλας πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα ἤτησατο εἰρήνην, τοῦ παρέχειν ἑξῆς χιλιάδας χρυσοῦ νομίσματα, καὶ ἑξῆς δούλους, καὶ εὐγενεῖς ἵππους ἑξῆς καθ' ἕκαστον χρόνον, ὅπως παυθῆ τῶν Μαρδαϊτῶν τὸ τάγμα ἐκ τοῦ Λιβάνου.

⁴⁹ (19) Ἀπείβω δὲ ὁ αὐτὸς εὐσεβῆς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος βασιλεύσας ἔτη ιζ' ⁵⁰.

ΣΜ'. Βασιλεία Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρωτομηθέντος.

⁵¹ Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη ις'. Οὗτος ἀπέστειλε ⁵² πρὸς Ἀδιμέλεχ ἀσφαλισσάσθαι τὰ στοιχηθέντα ἐγγράφως ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ πέμψας παρέστειλε τοὺς Μαρδαίτας, χιλιάδας ἑβ' (ὡ τῆς ἀνοίας;) τὴν Ῥωμαϊκὴν δυναστείαν ἀκρωτηριάσας ⁵³ πάνδεινα γὰρ ⁵⁴ κακὰ ἔκτοτε **616** πέπονθεν ἡ Ῥωμανία ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἕως τοῦ νυνὶ, τούτων παρασταλάντων.

⁵⁵ (2) Ἐλυσε δὲ καὶ τὴν ⁵⁶ τῶν Βουλγάρων εἰρήνην ⁵⁷.

⁵⁸ (3) Ἐπιστρατεύσας δὲ ⁵⁹ ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη, πολλὰ τῶν Σκλάβων πληθῆ, τὰ μὲν πολέμῳ, τὰ δὲ λόγῳ παραλαβὼν, ὑπέστρεψε, ἀφ' ὧν ἐπιλεξάμενος καὶ στρατεύσας χιλιάδας λ' ⁶⁰ λαὸν περιούσιον τούτους ἐπωνόμασεν.

⁶¹ (4) Οὗς δὴ καθοπίλας καὶ ἰδιοποιήσάμενος, καὶ

Variae lectiones et notæ.

⁶² Ταῦτα μαθόντες οἱ τὰ ἐ. δ. δ. στ. τῷ β. ἐ. ἤτησαν οἷς εἶξας ὁ β. ἐκ ταύτην καὶ γέγονεν ἀμεριμνία μεγάλη ἐν τῇ τε ἀ. καὶ τῇ δ. Ced. 766,7 — 10. ⁶³ Ced. 710,16 — 19. ⁶⁴ τὴν προλεχθεῖσαν ἀγίαν ἔκτην Ced. ⁶⁵ σ. συναθροίσας ἐν ΚΠ. τὴν τῶν Μονοθελητῶν ἀρεσιν ἀνεθεμάτισεν Ced. ⁶⁶ 681. ⁶⁷ Τῷ δὲ ιγ' εἶτε ἀπώσατο τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τῆς βασιλείας καὶ μόνος ἐβασίλευσε σὺν Ἰουστινιανῷ υἱῷ αὐτοῦ Ced. 770,20,21. ⁶⁸ 684 Ced. 771,4 — 8 : Τούτῳ τῷ ἔτει (Ἰουστ. α') ἀποπέλλει Ἀβ. πρὸς αὐτὸν βεβαίωσαι εἰρ. Καὶ ἐστοιχῆθη ἵνα παύσῃ ὁ βασιλεὺς τὸ τῶν Μ. τ. ἐκ τοῦ Α. καὶ κολύσῃ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ καὶ παρέχῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ν. α καὶ ἵππον καὶ δούλον. ⁶⁹ 685. Ced. 770,22,23 : Τῷ ζ' ἐτελεύτησεν ὁ ἐ. Κ. κρατήσας ἐ ιζ'. ⁷⁰ ιδ' cod. ⁷¹ 686. ⁷² καὶ ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς τὸν μαγιστριανὸν Παῦλον π. Ἀ. ἀ. τὰ στ. καὶ γεγονάσιν ἐγγράφα ἐμάρτυρα π. οὖν ὁ βασιλεὺς ἀνελάβετο τ. Μ. χ. ιβ' Ced. 771,8 — 17. ⁷³ πᾶσαι γὰρ αἱ νῦν οἰκούμεναι διὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Μαρδαϊτῶν Ced. ⁷⁴ ὦν π. τετάρτης Ἀρμενίας ἀνίστηροι καὶ ἀνοίχονται ἐπύγχανον τὴν ἐφοδὸν τῶν Μαρδαϊτῶν Ced. ⁷⁵ ὦν π. π. κ. π. Ῥ. ὑπὸ τῶν Ἀ. μέχρι τοίνυν νεώτερος γὰρ ὦν Ἰ. ὡς ἐπὶ ν. : ἀδούλις τὰ κατ' αὐτὸν διψκεῖ. τῷ β' εἶτε ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν ἐδέξατο τοὺς ἐν τῷ Α. Μ. χάλκειον τείχος διαλύνας. ⁷⁶ Ced. 771,19 — 22 Παρελ. ⁷⁷ μετὰ ἀλλ. Ced. ⁷⁸ διαταράξας τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τύπους καὶ διαδιδάξει ἐπὶ τὴν Θράκην τὰ καθάλλαριχά θέματα Civl. ⁷⁹ 688. ⁸⁰ Τῷ γ' εἶτε ἐπιστρατεύσας Ἰ. κατὰ Σθλαβίων καὶ Βουλγάρων καὶ τοὺς μὲν Βουλγάρους προσηπαντηκότας ὄθησε, μέχρι δὲ Θεσσαλονίκης ἐκδραμῶν π. κλ. τῶν Σθλαβίων τὰ μὲν προσρῆντα, τὰ δὲ π. παρέλασε καὶ εἰς τὰ τοῦ Ὀφικίου κατώκτισε μέρος Ced. 771,23 — 772,4. ⁸¹ τῷ ζ' εἶτε Ἰ. ἐπελέξατο ἐκ τῶν μετοικισθέντων ὑπ' αὐτοῦ Σθλαβίων καὶ ἐστράτευσεν χ. λ. οὗς ἐπ. λ. π. Ced. 772,13 — 15 ⁸² 691. Ced. 772,15 — 773,7 : Τούτοις θαρρήσας λύσε τὴν Ἀράβων συμφωνίαν παραλ. γὰρ τὸν π. λ. καὶ τὰ καθάλλαριχά θ. ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει τῷ περὶ θάλασσαν.

Hæc ubi perceperunt ii qui Occasum incolebant, Scythiæ et qui per hunc tractum reges et castaldi, missis ad imperatorem donis, pacem petiverunt, quam is, eorum concedens petitioni, sanxit; et ita in Oriente et in Occidente magna fuit quies.

Pacatis rebus omnibus, imperator Ecclesiarum concordiam constituit, et synodum œcumenicam celebravit CP., in qua sanctorum quinque præcedentium synodorum decreta confirmavit, ut dictum est.

Justinianum, ejus filium in imperii consortium admisit.

Mortuo Mavia Arabe, substitutus est Abimelech, qui legatos ad imperatorem misit ad pacem confirmandam ea conditione : Arabes nummorum aureorum ter centum [sexaginta quinque millia, servos et equos generosos trecentos sexaginta quinque quotannis persoluturo ut Mardaitarum agmen in Libano coerceretur.

Mortuus est ipse pius imperator postquam annos 17 regnaverat.

CCXL. Regnum Justiniani cui a naso præcisio Rhinotmeti cognomen.

Justinianus, filius ejus, imperavit annos 16. Ipse ad Abimelech mittit pacti a patre subscripti confirmandi gratia, et cum legato duodecim millia Mardaitarum (o insipientiam!), quod Romano imperio magnum detrimentum attulit. Ex eo enim tempore omnis generis damna ab Arabibus Romania passa est, quorum impressio usque nunc perseverat.

Pacem etiam cum Bulgaris factam solvit.

Movens deinde in occidentales partes, magnam Sclavinorum multitudinem partim bello, partim persuasione subegit, ex quibus ad triginta millia adlectos in exercitum instruxit, quos aciem superabundantem nuncupavit.

Quibus armis instructis et sibi devinctis, eorum

auxilio fretus pacem quæ Romanos inter et Agarenos huc usque perseverabat, fregit præ insipientia, et exercitum superabundantem (περιούσιον), potius dicas scelestum (άνόσιον) et alia agmina educens, Sebastopolin contendit, ad quam ipsi Agareni accedentes imperatorem obtestantur, ne pacta quæ inter se invicem interposito jurejurando firmaverant, solveret, Deum alioquin ultorem atque judicem injuriarum futurum. Imperatore autem verba pacis non admittente, imo ad prælium festinante, Agareni instrumentum pacis expandentes et hastæ suspendentes, in Romanos irruunt. Commisso prælio, Sclabinorum viginti millia ad partes Agarenorum transierunt, et mox Romani, innumeris ex suis cæsis, turpiter in fugam vertuntur, et victoria ad hostes transit justo Dei judicio, docentis semper jurisjurandi fidei standum quamvis inimicis et infidelibus datæ. Fugiens imperator cum magna confusione et virium immiutione, et ad Leucaten perveniens locum martirium, Sclabinorum reliquias ad decem millia interfecit.

Ex eo tempore Agareni (αυθεντιορες effecti Romaniam diripuerunt Sclabinorum transfugarum auxilio freti.

Imperatore autem in urbem reduce factus est solis defectus, adeo ut astra manifeste apparerent.

Porro Justinianus ærigendis palatii ædificiis studium adhibuit. Triclinium ipsius nomine dictum et palatii mœnia condidit, operi præficiens Stephanam sacellarium suum et protoeunuclium, hominem sanguinarium et crudelem, qui operas verberibus ædificiabat, imo imperatoris matrem flagellare ausus est. Idem cum multa mala in rempublicam admisisset, propter exactiones etiam quas erga urbis incolas exercebat, eorum odia in imperatorem suscitavit.

Imperator autem a Callinico patriarcha postulabat ut preces diceret ad destruendam ecclesiam sanctæ Dei Genitricis quæ palatio adjacet, in animo habens ejus loco cisternam et Venetæ factioni sedilia construere ad id quod dicitur saximodeximum. Respondit patriarcha : «Preces ad templi

τῆ τούτων συμμαχία πεποιθώς, λβει την (μεταβῆ Ῥωμάλων και) Ἀγαρηνῶν εἰρήνην (ἐξ ἀνάσας), και λαδῶν τὸν περιούσιον (ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνόσιον) λαὸν αὐτοῦ και τὰ λοιπὰ στρατεύματα, πρὸς τὴν Σεβαστόπολιν ⁶⁰ ἀπῆρεν, ἐν ἧ και οἱ Ἀγαρηνοὶ παραγινόμενοι και προμαρτυρόμενοι ⁶¹ αὐτὸν τὰ μεθ' ὁρκων συμφωνηθέντα μὴ διαστρέφαι, ἐπεὶ τοιγε κριτῆς ὁ Θεὸς και ἔκδικος γενήσεται, οὐ κατεδέξατο τὰ τῆς εἰρήνης ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον παρετάσσετο· και δὴ παραυτῆκα ἀπλώσαντες οἱ Ἀγαρηνοὶ τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην και ἐπὶ δόρατος ἀναρτήσαντες, ὥρμισαν κατὰ τῶν Ῥωμάλων· και συμβολῆς γενομένης, ἠτομώθησαν ἐκ τῶν Σκλάβων πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς χιλιάδες κ', και οὕτως ⁶² τῶν Ῥωμάλων δεινῶς τραπέντων (και ἀναριθμητῶν

617 σφαγέντων, ἡ δικαιοκρισία και νίκη πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐχώρησεν, διδάσκουσα μὴ παραθαίνειν θεῖον ὄρκον πώποτε, κἂν πρὸς ἐναντίους και ἀπίστους γίνηται. Πεφυγότος δὲ τοῦ βασιλέως) και φθάσαντος ἐν τῷ παρὰ θάλασσαν τόπῳ τοῦ Λευκάτου (μετ' ἀισχύνης πολλῆς και ἤτις), ἀνεθε τὰς περιλειφθέντας ἰ' χιλιάδας τῶν Σκλάβων.

(5) Καὶ ἔκτοτε ⁶³ πλείον θρασυνθέντες οἱ Ἀγαρηνοὶ, σφοδρότερον ἐληζόντο τὴν Ῥωμανίαν, ἔχοντες εἰς βοήθειαν και τοὺς πρόσφυγας Σκλάβους;

⁶⁴ (6) Τοῦ δὲ βασιλέως εἰσελθόντος ἐν τῇ πόλει. γέγονεν ἡλιακὴ ἔκλειψις ὥστε (και τοὺς) ἀστέρας φανῆναι.

(7) Ἰουστινιανὸς δὲ ⁶⁵ τὰ τοῦ παλατίου κτίσματα ἐπεμελεῖτο, τὸν Ἰουστινιανοῦ λεγόμενον τρικλίνιον ⁶⁶ κτίσας και τὰ περίξ τοῦ παλατίου, ἔχων Στέφανον σακελλάριον αὐτοῦ και πρωτευνοῦχον, αἰμοδόρον θνητα και ἀπηνή, αἰκίζοντα ἀνηλεῶς τοὺς ἐργολάβους ὡς και τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως τυπηῆσαι, ὅς εἰς τὸ πολιτικὸν κακῶς ἐνδεικνύμενος και ἐκ τῶν οἰκιστῶρων τῆς πόλεως ἀπαιτήσεις και ἐκταγὰς ἀποφασίστως ποιούμενος, ἐκ τούτου μισητὸν τὸν βασιλέα πεποίηκεν.

⁶⁷ (8) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπῆται Καλλίνικον τὸν πατριάρχην εὐχὴν ⁶⁸ ποιῆσαι τοῦ καταλυθῆναι τὴν ἐκκλησίαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὴν οὖσαν πλησίον τοῦ παλατίου (159), βουδόμενος στήσαι φιάλην και βάθρα κτίσαι τῷ δήμῳ τῶν Βενέτων **618** πρὸς τὸ ἐκεῖσε γενέσθαι τὸ λεγόμενον Σαξιμο-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁰ τῶν δὲ Ἀράδων μὴ βουλομένων λυεῖν τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τῇ βασιλικῇ αἰτίᾳ και προπτεῖται τοῦτο κρᾶξαι ἀναγκασμένον, ὀπλισθέντες και αὐτοὶ κάλιν περιγένοντο τῷ βασιλεῖ Ced. — ⁶¹ μαρτ. και τὸν Θεὸν ἐκδικετῆ τούτων παρακαλούμενοι, τοῦ δὲ βασιλέως μηδὲ ἀκοῆ δέξασθαι ταῦτα ἀνεσχομένον, ἀλλὰ π. μάχην μάλιον κατεπιείγοντος, τὸν τῆς ἐ. ἔ. χ. ἐπὶ φλαμουλίου κρεμάσαντες και προάγοντας κ τ. Ῥ. ὡ Ced. ⁶² και ὁ Ῥωμαῖος τὴν τροπὴν περιποίησάτο· ὅθεν Ἰ. τὸ τούτων ἔγκατάλειμμα ἀ. σὺν γυναιξὶ και τέκνοις ἐν τῷ πρὸς Νικομήδειαν Λευκάτῃ Ced. ⁶³ Τῷ αὐτῷ (θ') ἔπει ἐπεστράτευσεν Μωάμεθ τῇ Ῥωμάλων γῆ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τ. π. Σθ. ἐμπείρους τῆς χώρας και πολλοὺς ἠχηματώτευσεν Ced. 773, 11—14.— ⁶⁴ 693. Ced. 763, 11 : Τῷ θ' ἔπει γ. ἔ. ἡ. ὡς ἀ. φ. ⁶⁵ Ἰ. δὲ τῶν κτισμάτων ἐπιμελούμενος κτίσει τὸ Ἰ. λ. τρ. και τὰ τοῦ π. περιτειχίσματα, ἐπίστησε δὲ τούτους; Στ. τὸν Πέρσην σ. θνητα και πρ. κύριον και ἐξουσιαστήν, λίζω δ. ἀ. και ἀν. ἔτυπτε τοὺς ἔρ. και ἐλιθοβόλοι· τοῦ δὲ βασιλέως ἀποδημήσαντος και τὴν π. αὐτοῦ Ἀναστασίαν τὴν Αὐγουσταν δι' ἀθηνῶν ἐμασίγωσε, κτλ. Ced. 773, 14—774, 3.— ⁶⁶ τρικλίνιον cod. Καταλύσας τὴν ἐκκλησίαν ἰποίησε τὴν φ. ἔ.— Μητροπολιτῶν cod. in margine, quæ infra §§ 8 et 9 exstant. ⁶⁷ Ced. 774, 3—12 : πλησίον δὲ τοῦ παλατίου βουλ. β. τῶν Βενέτων και φιάλην πτ. — ⁶⁸ π. ἔ. ἵνα καταλύσῃ τὴν τοιαύτην ἔ. Ὁ δὲ π. Ced.

δέξιμον. Ὁ δὲ ἱ πατριάρχης ἔλεγεν, ὅτι «Εὐχὴν ἐπὶ Ἀ
συστάσει Ἐκκλησίας ἔχομεν, ἐπὶ δὲ καταλύσει οὐ
παρελάδομεν. » Βιασθεὶς δὲ καὶ ἀπαιτούμενος τὴν
εὐχὴν ἔφη· « Δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἀνεχομένῳ πάν-
τοτε ἡ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. »
Ἐπερ ἀκούσας ἡ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀγρυπνῶν δῆλος
καὶ τὸ Ἄμην ἐπιβοήσαντες ἡ, κατέλυσαν παραχρῆ-
μα τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐποίησαν τὴν φιάλην.

(9) Ἐκτίσσε δὲ ἡ ἑτέρα ἐκκλησίαν εἰς τὸ Πατριν,
καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν τὰ Μητροπολιτῶν.

ἡ (10) Λεόντιος δὲ (ὁ) πατρίκιος ἐν ὑπολήψει ὡν
τῆς βασιλείας καὶ διὰ τοῦτο ἐναπόκλειστος γεγονώς ἡ
ἐπὶ ἐτῆ β', τότε ἐκπεμφθεὶς παρὰ Ἰουστινιανοῦ στρα-
τηγὸς ἐν Ἑλλάδι, καὶ φίλῳ αὐτοῦ ἀστρονόμῳ Παύλῳ
μοναχῷ ἐντυχῶν προσηπόντι ἡ αὐτῷ τῆς βασιλείας
κρατῆσαι, πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς ἰδίᾳ ἀνέφη ἡ.
« Ἰδοὺ ἐπιυθὲν μου ἀποστέλλει ὁ βασιλεὺς καὶ ἀφρε-
τὴν κεφαλὴν μου καὶ ψευδῆ εἰσὶν ἂ μοι λέγετε περὶ
βασιλείας. » Οἱ δὲ εἶπον· « Αὐτὸς μὴ ὀκνήσῃς καὶ
τοῦτο εὐθέως πληροῦται. »

ἡ (11) Καὶ λαβὼν αὐτοὺς ἤλθε καὶ ἐκάσσε τὰς
φυλακὰς καὶ συλλαβόμενος δῆλον πολὺν, μετ' αὐτοῦ
ἐξῆλθεν εἰς τὸν 619 Φόρον ἡ. Ἐκήρυξαν παντὶ τῷ
λαῷ βοῶντες· « Ὅσοι Χριστιανοὶ εἰς τὴν ἀγίαν
Σοφίαν. » Καὶ συναχθέντος ἡ πλήθους ἔκραζον·
« Ἀνασκαφεῖτε τὰ ὀστᾶ Ἰουστινιανοῦ. » Καὶ ἡ
ἐλθὼν ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ νυκτὸς ἀναγορεύεται βασι-
λεὺς, καὶ ἡμέρας γενομένης ἐξαγαγὼν Ἰουστινιανὸν
εἰς τὸ Ἰππικὸν καὶ ρινότμητον ποιήσας ἐν τῇ σφεν-
δόνῃ, ἐξώρισεν ἐν Χερσῶνι.

(12) Ὁ δὲ δῆλος ἡ συλλαβόμενος Στέφανον σακελ-
λάριον τὸν καὶ εὐνοῦχον καὶ Θεόδοτον γενικὸν,
σχοινοῖς τε δῆσαντες ἐκ ποδῶν, ἔσυραν διὰ τῆς
μέσης καὶ εἰς τὸν Βοῦν ἔκασσαν.

ΣΜΑ'. Βασιλεὺς Λεοντίου.

ἡ Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσε Λεόντιος·
ἐτῆ γ'.

ἡ (2) Ἐφ' οὗ ἡ Ἀραβεῖς κατέλαβον τὴν Ἀφρι-

Variae lectiones et notæ.

ἡ Β. δὲ εἶπεν ὁ πατριάρχης μετὰ δακρῶν Ced. ἡ πάντα Ced. Leo. — ἡ Τοῦτο ἀκούσαντες
κατ. τὴν ἂ καὶ ἐπ. τὴν φ. Ced. ἡ καὶ ἐπ. τὴν φ., κτλ. in codice a prima manu super paginam in-
serta. ἡ Ἐποίησε δὲ εἰς τὸ Π. ἂ. ἡν ἔλεγε τῶν μ. Ced. 774, 12, 13 ἡ 695. Ced. 774, 19 — 775, 6.
ἡ καὶ στρατηγὸς τῶν ἀνατολικῶν γενόμενος ἐν πολέμῳ εὐδοκίμησας καὶ κατηγορηθεὶς ἐν φρουρᾷ κατε-
κλείσθη ἐπὶ τριετῆ χρόνῳ ἐξάπινα δὲ ἀνακληθεὶς στ. ἡ Ἑλλάδος προσδελθῆν, ἐκελεύσθη δὲ ἐμυληθῆναι
δρόμωνας καὶ αὐθημερὸν ἀποκινήσαι τῆς πόλεως. Ταύτη δὲ τῆ νυκτὶ ἐν τῷ τῶν Σοφῶν λιμένι πρὸς τὸ
ἐκπλεῖσαι προσορμιάς συνετάσσετο τοῖς φίλοις αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ γησιῶς αὐτὸν φιλοῦντες χρησιμῶσαν αὐτῷ
Καππαδόκης ὁ κλειζουριάρχης, εἰδὼν ὅτε Παῦλος μοναχὸς καὶ ἀστρονόμος τῶν Καλλιστράτων καὶ
Γρηγόριος, μοναχὸς καὶ ἡγουμένος τῶν Φλώρου λέγει εὐν ὁ Α. πρὸς αὐτοὺς· « Ὑμεῖς διαβεβαιούσθε
με ἐν τῇ φυλακῇ περὶ βασιλείας, καὶ νῦν ἡ ζωὴ μου ἐν κακοῖς τελειοῦται· καθ' ὧραν γὰρ τὸν θάνατον μὲ
ἐκπέδομαι. » Οἱ δὲ εἶπον· « Σὺ μὴ ὀκνήσῃς, καὶ τοῦτο ἰδοὺ πληροῦται » Ced. ἡ προσηπ. c. id. ἡ 16. τοῖς
λοιποῖς ἴδια ἔφη, ὁ δὲ Λέων ἀνέφη cod. ἡ 20 Ced. 775, 6 — 776, 6. — τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ μετὰ ἀρμα-
των ἀνήλθον εἰς τὸ πραιτώριον μετὰ σιγῆς καὶ κρούσαντες τὴν πύλην προεφασίσαντο τὸν βασιλέα παρ-
γενέσθαι· ἐπὶ τῷ διοικῆσαι τινὰς τῶν ἐκείσε θντων. Μηνυθέντος δὲ τοῦ ἐπαρχοῦ καὶ συντόμως ἐλθόντος καὶ
ἀνοίξαντος, εὐθὺς δεσμεῖται ὑπὸ Λεοντίου. ἡ Ἀποῖξας δὲ ὁ Λεόντιος τὰς φυλακὰς, τοὺς ἀποκεκλειμένους
ἡ Ἄβ·η ἡ ἡμέρα ἡν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἡ τὸ δὲ πλήθος ἡραν φωνήν· ἡν. Ced. ἡ Καὶ οὕτως ἐν τῷ ἰπ. ἐξί-
δραμα πᾶς ὁ λαός, ἡ μ. δὲ γ. ἐξάγουσι τὸν ἡ. εἰς τὸ Ἰπποδρόμιον διὰ τῆς σφενδόνης καὶ ἰνικοπήσαντες
αὐτὸν ἐξώρισαν ἐν Χ. Ced. ἡ Θεόδοτον δὲ τὸν μοναχὸν καὶ Στ. τὸν σ. σχολίους ἐκ π. δ. σύρουσι διὰ τῆς
λαωφροῦ καὶ εἰς τὸν βουνὸν καταγαγόντες κατακλίους Ced. 776, 1—3 ἡ 695. Ced. 776, 6 : Κόσμου ἐτος
εἰς τῆς Χριστοῦ παρουσίας δ. χ'δ'. ἡ 697. ἡ Τῷ γ' ἡτεῖ ἐπεστράτευσαν οἱ Ἀφ. καὶ ταύτην παρ-
λαβόν· ὁ δὲ Α. Ced. 776, 12—17.

A constructionem habemus, ad subversionem nullas a
majoribus accepimus. Imperatore vero instante et
preces efflagitante, dixit patriarcha: «Gloria Deo
qui etiam hæc patitur, ubique, nunc et semper et in
sæcula sæculorum.» Quo audito imperator et ple-
becula Amen respondentes, statim ecclesiam sub-
vertunt et cisternam struunt.

Aliam vero ecclesiam fundavit ad Patriu, et ei
nomen fecit ecclesiam Metropolitanam.

Leontius patricius, qui in suspicionem venerat
affectati imperii et ob id duobus abhinc annis in
carcere detinebatur, a Justiniano per Græciam
militiæ dux institutus, et Paulo occurrens, amico
suo et astrologiæ perito, qui ei purpuram prædix-
erat, ad eum et alios astantes dixit: «Ecce post me
mittit imperator et caput meam tollet. Falsa sunt
quæ de imperio prædixistis.» Cui illi: «Ne despe-
res, aiunt, mox promissa implebuntur.»

Eos igitur secum ducens, carceres recludit et
magna plebis multitudine stipatus, procedit ad
Forum. Hic per præconem universo populo ac-
clamant: «Cuncti Christiani ad Sanctam Sophiam!»
eum populus clamore sublato vociferatur: «Effo-
diantur Justiniani ossa!» Per noctem in Hippo-
dromo imperator reuuntiat. Adventante die
Justinianum in Circum adductum et naso trun-
catum in Funada, Chersonem relegavit.

Post hæc plebs Stephanum sacellarium et eunu-
chum, et Theodotum arario præfectam, funibus
ad pedes alligatis, per viam publicam pertractos
ad Bovem combussit.

CCXLI. Regnum Leontii.

Post Justinianum imperavit Leontius annis 5.

Et regnante Africa Arabes potiti sunt. Quo

comperio Leontius patricium Joannem, virum idoneum, cum Romana classe mittit. Is, fugatis hostibus, Africam liberavit; et cum de rebus gestis imperatorem certiores fecisset ibi hiemavit.

Protosymbulus vero, ubi hæc gesta reseivit, magnam Agarenorum potentiam misit contra Joannem. Is, cedere coactus, Romaniam versus puppes convertit, vires suas augendi et reparandi causa.

Cum autem Cretam appulisset, ad imperatorem dirigens iter, exercitus, propriorum ducum consilio, in scelestum propositum deflexit; occiso enim Joanne patricio et imperatorem devotentes, Apsimarum, drungarium Cibyræotarum, imperatorem salutant, Tiberii nomine ei inposito.

Leontio vero Neorii portum Cpoleos expurgante, hubonum lues in urbe grassata magnum hominum numerum sustulit.

Porro Apsimarus cum classe ad Sycas appulit. Urbe vero Leontium tradere recusante, proditione occupata est porta Blachernarum. Apsimarus vero Leontium naribus et manibus mutilatum in Dalmatæ monasterium relegavit; ejus amicos verberibus et proscriptionibus multatos in exsilium agi mandavit.

CXXLII. Regnum Apsimari.

Post Leontium imperavit Apsimarus, qui et Tiberius, annis 3. Binonymus enim erat, ut Jacob et Israel, Iothior et Raguel, Moysis socer, ut Simon et Petrus, Thomas et Didymus, Thaddæus et Lebæus.

Eo imperante lues maxima exstitit. Romani in Syriam impressione facta, ad ducenta millia occidunt.

Apsimarus autem Philippicum Nicephori patricii filium in Cephaloniam relegavit, quod imperio se quandoque potiturum somniasset. Caput enim suum aquilæ pennis obumbratum per somnum se vidisse asserabat. His auditis, imperator cum in exsilium egit.

Interim Justinianus palam se jactabat imperium denuo recepturum. Timentes autem incolæ eum

αὐτὴν ἐπιστρατεύσαντες κατ' αὐτῆς. Ὁ δὲ Λεόντιος (ταῦτα μαθὼν) ἀποπέμπει [τὸν] πατρικίον Ἰωάννην⁹⁰, ἄνδρα ἱκανὸν μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ἕς τοὺς ἐχθροὺς κατατροπωσάμενος⁹¹ ἤλευθέρωσε τὴν Ἀφρικὴν καὶ ταῦτα ἀναγαγὼν τῷ βασιλεῖ, ἐκεῖσε παρεχρίμασε.

620⁹⁰ (3) Ὁ θὲ πρωτοσύμβουλος⁹¹ ταῦτα⁹² μαθὼν, δύναμιν πολλὴν⁹³ Ἀγαρηνῶν ἀπέστειλε κατὰ Ἰωάννου καὶ τοῦτον ἐξεδίωξεν. (Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐπὶ Ῥωμανίαν ἀνέκαμψε δύναμιν πλείονα βουλόμενος ἀνταλαβεῖν.

⁹⁴ (4) Ἐλθόντος δὲ ἕως Κρήτης, ἐπὶ τὸν βασιλεῖα πορευομένου, ὁ στρατὸς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόντων ἀνατραπείς (εἰς βουλὴν πονηρὰν ἐξεστράπη καὶ φευγόντων Ἰωάννην τὸν πατρικίον καὶ τὸν βασιλεῖα ἀναθεματίσαντες) Ἀψίμαρον δρουγγάριον τῶν Κιθυρραίων⁹⁵ βασιλεῖα ἀνηγόρευσαν, Τιθέριον ὀνομάσαντες⁹⁶.

⁹⁷ (5) Τοῦ δὲ⁹⁸ Λεοντίου τὸν τοῦ νεωρίου λιμένα ἐκκαθαίροντος, ἡ τοῦ βουδώνος νόσος ἐνέσκηψε (τῇ πόλει) καὶ πλῆθος λαοῦ διεφθίρει.

(6) Κατέλαβε⁹⁹ δὲ Ἀψίμαρος ἅμα τῷ¹⁰⁰ στόλῳ καὶ προσώρμησεν ἐν Συκίᾳ. (Τῆς δὲ πόλεως Λεόντιον προδοῦναι μὴ βουλομένης), προδοσία¹⁰¹ γέγονε (διὰ τῆς τῶν Βλαχερνῶν πόρτης)¹⁰² καὶ τὸν Λεόντιον (χειρωσάμενος) Ἀψίμαρος, καὶ βίονοκτησας, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Δαλμάτου περιώρισεν, καὶ (πάντας) τοὺς φίλους; αὐτοῦ (τύφας καὶ) δημεύσας ἐξώρισεν.

ΣΜΒ'. Βασιλεῖα Ἀψιμάρου¹⁰³

(Μετὰ Λεόντιον ἐβασίλευσεν) Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιθέριος ἐτη γ'¹⁰⁴, (διώνυμος γὰρ ἦν ὡς Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ, ὡς Ἰωθὴρ καὶ Ραγαυὴλ, ὁ πενθερὸς Μωυσεως, ὡς Σίμων καὶ Πέτρος, ὡς Θωμᾶς καὶ Διδύμος, ὡς Θαδδαῖος καὶ Λεβαῖος).

621¹⁰⁵ (159b) (2) Ἐφ'¹⁰⁶ οὗ γέγονε θανατικὸν μέγα. Καὶ Συρίαν οἱ (159b)¹⁰⁷ Ῥωμαῖοι ληϊσάμενοι κατέσφαζαν ἄχρι χιλιάδων σ'.

¹⁰⁸ (3) Ἀψίμαρος δὲ Φιλιππεκὸν¹⁰⁹, υἱὸν Νικηφόρου πατρικίου¹¹⁰ (εἰς Κεφαλήναιον) ἐξώρισεν, ὡς ὄνειροπολούμενον βασιλεῦσαι· κατ' ἕναρ γὰρ¹¹¹ ἔλεγε ἐωρακέναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὑπὸ αἵματος σκιάζεσθαι. (Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τοῦτον ἐξώρισε.)

¹¹² (4) Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς¹¹³ ἐν Χερσῶνι ἐφήμειν ὡς πάλιν τὴν βασιλείαν ἀπολήψεσθαι. Οἱ δὲ οἰκίη-

Variae lectiones et notæ

⁹⁰ Ἰω. ix. ὄντα μ. πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν πλοίων Ced. — ⁹¹ τρέφας ἐδίωξε καὶ ἔπεισε τῆς Ἀφρικῆς τὰ κάστρα ἢ. καὶ καταλιπὼν ταξάτωνα ἴδιον τῷ βασιλεῖ ταῦτα ἐδίωξεν καὶ ἐκεί ἐξ. Ced. ⁹² 693. Ced. 776,17 — 19. ⁹³ τῶν Ἀράβων add. Ced. ⁹⁴ τοῦτο Ced. ⁹⁵ πολλῶν πλείων καὶ δυνατώτερον τοῦ πρώτου στόλου ἀποπέμψας τὸν Ἰω. ἐκδιώκει καὶ ἐκεῖ φροστικῶς ἀπληκτεῖ Ced. ⁹⁶ Ced. 776,20 — 22 : Ὁ δὲ στρ. εἰς σύστασιν ἐλθὼν Ἀψ. ἀναγορεύσας. β. δ. τῶν Κ. ⁹⁷ ὄντα καὶ ἐκεῖσε ὑπάρχοντα Ced. ⁹⁸ 10. αὐτὸν μετονομάσας Ced. ⁹⁹ Ced. 776,22—24. ¹⁰⁰ καὶ ἐν ὄ. μηνσιν ἀπόλετο πλ. πολὺ. Ced. — ¹⁰¹ Καταλαμβάνει Ced. 777,1—5 ¹⁰² συνόντι αὐτῷ ad. Ced. ¹⁰³ Καὶ προδοσία; γενομένης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν μὲν Α. β. ἐν τῇ τοῦ Δ. μ. φυλάσσεσθαι προσέταξε, τοὺς δὲ φ. δ. δ. ἐξ. Ced. ¹⁰⁴ Rubrica M. 2 et Par. 1706, in codice a secunda man. ¹⁰⁵ ζ' cod. ¹⁰⁶ Ced. 777,13—21 : τῷ β. ἐτη γ. — καὶ ἐπιστρατεύσας Μωάμεδ — κατὰ τοῦ Ἀβδραγαμῆν — οἱ δὲ Ῥ. κατέδραμον Συρίαν; ἀπέκτειναν — χ. σ' Ἀράβων, κτλ. — ¹⁰⁷ Ced. 778,2—5 τῷ δ' ἐτει. ¹⁰⁸ τὸν ad. Ced. ¹⁰⁹ πατρικίον Ὁ. Α. Ἐφρασε γὰρ ε. κατ' ὅ. ὅτι ἡ κεφαλὴ α. σκιάζετο ὑπὸ αἵ. Ced. ¹¹⁰ 704. ¹¹¹ Τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ ἐν Χ. διάγοντος καὶ λέγοντος π. ἐαυτὸν βασιλεύειν, οἱ τῶν ἐκεῖσε ὁ. τὸν ἐκ τοῦ βασιλικῶς κίνδυνον φ. ἐβ. τοῦτον ἀλεῖν ἢ νῦν β. π. Ced. 778,19—22 (τῷ ζ' ἐτει).

ρες φοθηθέντες ἐβουλεύσαντο ἢ φονεῦσαι αὐτὸν ἢ Ἀ τῷ βασιλεὶ παραπέμψαι.

(5) Τοῦτο δὲ γινώσκει· ἱ Ἰουστινιανὸς ἐν Χαζαρίῃ φεύγει. Καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ εἰς γυναῖκα (ὁ Χάζαρος.) τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν ἱ Θεοδώραν ἱ. Ταῦτα μαθὼν ἱ Ἀψίμαρος πέμπει πρὸς ἱ χαγάνον, πολλὰ δῶρα ὑπισχνόμενος ἱ αὐτῷ ἢ τὴν Ἰουστινιανὸν ζῶντα ἢ κἂν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποστείλαι αὐτῷ. Ὁ δὲ ἱ Ἰουστινιανὸς, ταῦτα μαθὼν, κατελθὼν ἐν Χερσῶνι λάθρα καὶ τινὰς ἀναλαθόμενος, ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὸ στόμιον τοῦ Ἰστροῦ.

ἱ (6) Καὶ κλύδωνος γενομένου καὶ πάντων ἀπογνόντων ἱ 622 διὰ τὸν κλύδωνα, οἰκειὸς αὐτῷ τὶς ἔφη· « Εἰ περισωθείης, ὦ δέσποτα, καὶ σοὶ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς ἀποδῶ, δὲς λόγον μηδένα τῶν ἐχθρῶν ἀμύνασθαι. » Ὁ δὲ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ ἔφη· ἱ « Ἐνταῦθά με ἱ καταποντίζαι Κύριος, εἰ φείσομαι τίνος ἐξ αὐτῶν. » Διασωθεὶς δὲ ἐκ τοῦ κλύδωνος ἀπέστειλε πρὸς Τέρβελιν τὸν Βούλγαρον ἱ δοῦναι αὐτῷ συμμαχίαν ἱ τοῦ κρατῆσαι τὴν προγονικὴν βασιλείαν καὶ δῶρα πλείστα παρασχεῖν αὐτῷ.

ἱ (7) Ὁ δὲ οὐ μόνον συμμαχίαν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἐπιδέδωκεν. Ἄμα γὰρ αὐτῷ μετὰ πλείστης δυνάμεως ἐπὶ τὴν ἱ βασιλεύουσαν παρεγένετο· εἰσῆλθε δὲ ἱ Ἰουστινιανὸς σὺν ὀλίγοις ὁμοφύλοις διὰ τοῦ ἀγωγοῦ (κατὰ προδοσίαν τινῶν τῶν ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἐξῆλθεν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἄννῃ, τὸ ἱ λεγόμενον ἑκτοσε δι' αὐτὸν τὸ δεύτερον) καὶ κατεσκήνωσεν ἐν τῷ παλατίῳ Βλαχερνῶν (ἀπολαβὼν τὴν αὐτοῦ βασιλείαν), ὅπερ μαθὼν Ἀψίμαρος εἰς Ἀπολλωνιάδα φεύγει ἱ.

ΣΜΓ'. Βασιλεία Ἰουστινιανοῦ τὸ β' ἱ.

ἱ Ἰουστινιανὸς τὴν βασιλείαν τὸ δεύτερον ἀπολαβὼν, δῶρα πολλὰ τῷ Τέρβελι δοῦς καὶ ἱ χώραν τῶν Ῥωμαίων ἱ ἐκκάρσις, εἰδώσιν αὐτῷ, τὰ λεγόμενα νῦν Ζαγόρια.

623 (2) Ἀψίμαρος ἱ δὲ ἀποστείλας καὶ χειρω-

vel occidere vel ad imperatorem mittere delibabant.

Hoc subodoratus Justinianus, fugit in Chazariam ubi Chazarus propriam fillam ei in matrimonium dedit. De hoc certior factus Apsimarus, mittit ad Chazarum, maxima munera ei promittens si Justinianum vivum vel saltem ejus caput transmitteret. Quod ut cognovit Justinianus, quibusdam secum abductis, fuga in Chersonem clanculum arripit, ad Istri ostia pervenit.

Procella derepente exorta, cum omnes de salute desperarent, unus ex familiaribus dixit ei : « Si salvus evadas, o imperator, et Deus imperium tibi reddiderit, da fidem te in nullum hostium tuorum desæviturum. » Ille, etiamnum ira percitus, « Hic jam Deus, inquit, me mittat in maris profundum si veniam ulli concessero. » Tempestatis periculo ereptus, mittit ad Terbelem Bulgarum auxiliarem manum ab eo postulans ut avitum recuperet imperium, plurimis muneribus beneficium, aiebat, compensaturus.

Bulgarus non auxiliares tantum copias, sed seipsam dedit; cum Justiniano enim in magna potentia ad urbem imperatoriam profectus est. Porro Justinianus cum paucis gentilibus suis, traditione quorundam ex civibus, per cuneum in urbem subiit, et ad ædem Sanctæ Annæ processit, extunc ab eo dictam Secundam, et castra posuit ad Blackernarum palatium, imperium jam iterum adeptus. Quo audito, Apsimarus Apolloniadem fuga se recipit.

CCXLIII. Regnum Justiniani iterum regnantis.

Justinianus, imperium iterum adeptus, Terbeli p æclara munera dedit, cum regione a ditione Romanorum avulsa quæ nunc dicitur Zagoria.

Apsimarum comprehensum per totam urbem

Variae lectiones et notæ.

ἱ Αὐτὸς ἱ. δὲ τ. διεγνωκῶς ἠδυνήθη ἐκφυγεῖν καὶ εἰς τὸ Δαρὰς ἰλθὼν ἠτήσατο τὸν τῶν Χαζάρων χαγάνον ἰδεῖν· καὶ δὲ εἰδέξατο αὐτὸν μετὰ τιμῆς καὶ ἔξ. Ced 778,2g—779,17.— ἱ Θ. τὴν ἀδ. ἀ. Ced. ἱ καὶ μετ' ὀλίγων χρόνον προτροπῇ τοῦ χαγάνου κατήλθεν εἰς Φαναγουρίαν, κἀκεῖ διέτριβε μετὰ Θεοδώρας Ced. ἱ Τ. ἀκούσας Ced. — ἱ τὸν add. Ced. ἱ ὅπ. ἀ. δ. π. εἰ τὸν ἱ. ζ. ἀ. παραπέμψαι ἢ κἂν τὴν ἀ. Εἰζάντος δὲ τοῦ χαγάνου, παραζυλαχὴν αὐτῷ δῆθεν ἐπεμφε διὰ τὸ μὴ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐπιβουλεύσθαι, ἐντειλάμενος τοῖς αὐτοῦ ἵνα ὅταν δηλωθῇ αὐτοῖς, ἀνέλθωσι ἱ Ἰουστινιανὸν Ced. — ἱ 16. Τοῦτων δὲ δι' οἰκέτου τοῦ χαγάνου τῇ Θεοδώρα μνησθέντων καὶ τῷ Ἰουστινιανῷ γνωσθέντων, προσκαλεσάμενος τοὺς ἐκ χαγάνου φύλακας, τοούτους ἐφόνευσεν, εὐθὺς δὲ ἀποστέλλει Θεοδώραν εἰς Χοζαρίαν· ἀπὸ δὲ Φαναγουρίας αὐτὴς δραπέτευσας εἰς τὸ στ. κατήλθε, καὶ πλοῖφ ἐμβὰς ἔρχεται μέχρι Συμβόλου, κτλ. Ced. ἱ Ced. 779,17—780,5 ἱ ἀπέγνωσαν πάντες τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν, Μιχαήλ δὲ, ὁ οἰκειαχὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος, ε. ἀ. ἰδοῦ ἀποθηνησκόμενος δ. τάξει τῷ Θεῷ περὶ τῆς σωτηρίας σου, ἵνα, ἐάν ὁ Θεὸς ἀποδώσει σοὶ τὴν β. σου, μὴ ἐν ἀμύνη τῷ ἐχθρῷ σου. » Ὁ δὲ καταποντίζεις ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει ἐν θ. « Ἐάν φ. τ. ἐξ ἀ. ὁ Θεὸς ἐνταῦθά με καταποντίζοι Κύριος. » Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν Ἀάνουδιον ποταμὸν ἀποστέλλει Στέφανον πρ. Τ. Ced. ἱ μοι cod ἱ ἄρχοντα Βουλγαρίας ἐπὶ τῷ θ. Ced. ἱ συναρσιν ὅπως κρατῆσθαι τῆς προγονικῆς· ἀ. βασιλείας ὑποσχόμενος ὁ. πολλὰ Ced ἱ Ced. 780,3 — 11. Αὐτοῦ δὲ πάντα ποιεῖν μεθ' ὅρκου ὑποσχόμενος, συγκινεῖ πάντα τὸν λαὸν τῶν Βουλγάρων καὶ Σηλαβῶν· καὶ ὀπισθιόντες. ἱ ἐπὶ τὴν βασιλίδα ἔρχονται ἅμα τῷ Ἰουστινιανῷ, ἠπλήχευσαν δὲ εἰς τὴν Χαροῖου πόρταν καὶ ἔω; τῶν Βλαχερνῶν καὶ ἐπὶ γ' ἡμέρας προσλαλῶν τοῖς ἐν τῇ πόλει, μάλλον ὑβρίζετο Ced. ἱ Ὁ δὲ ἱ. μετ' ὀλίγων Ῥωμαίων διὰ τοῦ ἀ. ε. εἰς τὴν πόλιν καὶ ὄρουθον ἀνασκαφῆς βαλῶν πρὸς βραγὺ ἰσκήνωσεν ἐν τῷ π. βλ. Ced. ἱ τῇ λεγομένῃ? ἱ ἀρίστω ἀγων μεθ' ἑαυτοῦ χρεῖματα πέμπουσα. ἱ δὲ ἀπ. τὴν β. τὸν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης; ὄρουθον κατεῖχε Καλλίνικος Ced. ἱ π. τῆς βασιλείας ἱ πάντων τοῦ ῥιν, Μ. 2, ὀπ. ἱ ἄγ. 1706 εἰ. — ἱ Ced. 780,14 — 17 ἱ. ἀδ β' β' ἔτη ζ' παραλαβὼν τὴν β. δ' τῷ Τ. ἱ καὶ βασιλικὰ σκευῆ Ced. ἱ τῆς Ῥ. γῆς κῶψα; τὰ νῦν λ. Ζ. ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ Ced. ἱ Ἀψίμαρος δὲ φεύγων εἰς Ἀπολλωνιάδα σκλαβιάζει, καὶ πρὸς ἱ Ἰουστινιανὸν ἀγεται· ὠσαύτως; δὲ καὶ

circumegit et Haeracium, ejus fratrem, cum omnibus qui sub eo merebantur proceribus, laqueo ad murum suspendit; Apsimarum autem et Leontium catenis vinctos adduci jussit ante sedem imperatoriam in Hippodromo, et eorum cervices pedibus calcabat donec circi munus primum exhiberetur; populo clamante: «Super aspidem et basiliscum ambulasti et conculcasti leonem et draconem.» Demum in cynegium missos capite plectit.

Callinicum patriarcham oculis orbatum in exsilium egit, et multos inter cives morte multavit. Cyriacum autem in insula Amastride reclusum, qui praedixerat regnum ipsi denuo restituendum, in patriarcham elefit.

Tum contra omnes furore percitus, ingentem civium militumque multitudinem interfecit: alios enim publice jugulavit, alios excoxiavit, alios ad convivium invitatos veneno crudeliter sustulit, alios in exsilium egit; unde terror tantum urbem invasit ut nonnulli ad barbaros fugerent.

ἔξοριαν ³⁹ δῆθεν ἐφυλάκισεν, ὄθεν ⁴⁰ τοσοῦτον δέος τοὺς βαρβάρους).

Mittens autem, Theodoram ex Chazaria et Tiberrium, filium ejus, reducidos curavit, qui una cum eo imperiali dignitate potiti sunt.

Pacem cum Bulgaris compositam fregit et contra eos movens clade affectus est; fugiens in quoddam castellum se recepit, unde, nervis equorum incisis, in scapham conscendens, Cpolim cum dedecore reversus est.

Justinianus, acceptarum quondam a Chersonitis in exsilio injuriarum memor, Maurum patricium misit cum classe, omnes occidi et pueros ad terram allidi jussit.

Sed qui conviciis Justinianum affecerant, Philippicum, Nicephori patricii filium, dictum etiam Bardanem, qui in visione aquilam viderat seipsum protegentem, qui quosdam seduxerat milites ad suamque amicitiam propter Justiniani immanitatem allexerat, acclamaverunt et cum magna classe miserunt ad urbem.

σάμενος καὶ κατὰ τὴν πόλιν θριμβέυσας, καὶ Ἡράκλειον δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ σὺν πᾶσι ³⁸ τοῖς συνασπισμένοις αὐτῷ ἀρχουσιν ἐν τῷ τάχει ἀνεσκόλοπισεν, Ἀψίμαρον δὲ καὶ Λεόντιον ³⁹ (τοὺς βασιλεῖς) ἀλύσει δεσμεύσας, ἤγαγεν ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἱπποδρομίου, καὶ τοὺς αὐχένας αὐτῶν πατεῖτος ἀχρις ἀπολύσεως τοῦ α' βατοῦ, ὁ δῆμος ἐβόα· Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπέβη ⁴⁰ καὶ κατεπάτησας λέοντα καὶ δράκοντα· καὶ (οὕτως) ἀποστείλας αὐτοὺς ἐν τῷ κυνηγίῳ ἀπεκεφάλισεν.

³⁸ (3) Καλλίνικον δὲ τὸν πατριάρχην τυφλώσας ἐξώρισεν ³⁹ (καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀπώλεσε θανάτῳ). Κυριακὸν ⁴⁰ δὲ τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμάστριδος ἐγκλειστον (θῦτα) ὡς προαγορεύσαντα αὐτῷ τὴν τῆς δευτέρας βασιλείας ἀποκατάστασιν, προεδάλετο πατριάρχην.

(4) Καὶ κατὰ πάντων οὖν μανεῖς καὶ λυτῆσας, ἀνὰριθμητὸν πλῆθος ἐκ τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ συλλόγου διέφθειρεν (τοὺς μὲν γὰρ προφανῶς ἐσφαζε, τοὺς δὲ νυκτὸς ἐσάρακιζε· καὶ τοὺς μὲν πρὸς ἀριστοδείπνα κλητορέσων, φαρμάκῳ (160^α) δεινῶς τῆς παρούσης ζωῆς ἀπεστέρει, τοὺς δὲ πρὸς κατεῖχε τὴν πόλιν (ὡς καὶ τινὰς αὐτομολῆσαι πρὸς;

(5) Ἀποστείλας ⁴¹ δὲ ἤγαγε Θεοδώραν τὴν ἐκ Χαζαρίας καὶ Τιθέριον υἱὸν αὐτῆς, καὶ συνεβίασευσεν αὐτῷ.

624 ⁴² Ἀύσας δὲ ⁴³ τὴν εἰρήνην τῶν Βουλγάρων, ἐπεστράτευσεν κατ' αὐτῶν, καὶ ἤτηθεις, καὶ ἐν φρουρίῳ καταφυγῶν, καὶ τοὺς ἵππους νευροκοπήσας, εἰς τὰ σκάφη ἐπιβὰς, μετ' αἰσχύνῃς ἦλθεν ἐν ΚΠ.

⁴⁴ (7) Χερσωνίταις δὲ μνησικακῶν ἀπὸ τῆς ἔξορας αὐτοῦ, ἀποστείλας Μαῦρον πατρικίον μετὰ στόλου, πάντας ἀπέκτεινε, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν κατηδάψισεν.

⁴⁵ (8) Οἱ δὲ τὸν Ἰουστινιανὸν καθυβρίσαντες καὶ τὸν ἐκεῖσε ἐξόριστον ὑπὸ Ἀψιμάρου Φιλιππικόν, υἱὸν Νικηφόρου τοῦ πατρικίου, τοῦτον ἀετὸν ἐρῶντα ἐν ὁράματι σκέπτοντα αὐτὸν, τὸν καὶ Βαρδάνην λεγόμενον, τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὑπονοθεύσαντα ⁴⁶ καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐνοίαν ἐλύσαντα διὰ τὴν Ἰουστινιανοῦ ἀπῆνειαν καὶ ὁμότητα, τοῦτον βασιλεῖα εὐφῆ-
D μησαν καὶ μετὰ στόλου ἐξέπεμψαν πρὸς τὴν πόλιν.

Variae lectiones et notae.

Ἡράκλειος ἀπὸ Θράκης μετὰ τινῶν ἐτέρων ἀρχόντων καὶ ἐν τῷ τελεῖ (χειμῶνι Leo) πάντας ἐφούλκισεν· ἀποστείλας δὲ καὶ εἰς τὰ μεσόγαια πάντα πλείους ἐξ αὐτῶν εὐρῶν ἕως ψ' πάντας ἀπέκτεινε, τὸν δὲ Ἀψ. καὶ τοὺς Α. Ced. 780,17 781,3. ³⁸ καὶ πᾶσι cod. ³⁹ πομπέυσας δεδεμένους ἐν τῇ πόλει, ἱππικοῦ γενομένου, ἤγαγον δεδεμένους καὶ ἐβρίψαν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, πατήσαντος δὲ εἰς τοὺς τραχήλους ἄ. ἀγ. ἄπ. τοῦ α' β. ἐπεβόα ὁ δ. Ced. ⁴⁰ ἐπιβόη καὶ τὰ ἐξῆς Ced. ut Ps. κς, 13 καταπατήσεις. ⁴¹ Ced. 781,3-6. ⁴² ἐκ. Ced. ⁴³ ἐν ΚΠ. δὲ Κύρον τὸν ἐν τῇ ν. Ἀμάστριδι ἐ. ὡς πρ. Ced. 14 π. πρ. ἀν. δὲ πλ. ἐκ τε τοῦ π. καὶ τοῦ στ. καταλ. ἀπώλεσεν Ced. 781,8-3. ⁴⁴ πρὸ ἐξωρ. δ. ἐφούλκισε cod. ⁴⁵ ἐντεῦθεν φόβος μέγας συνεῖχε πάντας Ced. ⁴⁶ Ἀπέστειλε δὲ στόλον μέγαν πρὸς τὸ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπὸ Χ. κ. τ. λ. καὶ ἀπ. ἤγ. τὴν Θ. καὶ Τ. τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐστεψεν αὐτούς Ced. 781,8-15. ⁴⁷ 707. ⁴⁸ Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει Ἰ. τὴν μεταξὺ Ρωμάλων καὶ Β. ἐ. διέστρεψε — κατὰ τοῦ Τέρβελι ἐχώρησε, καταλαβὼν τὴν Ἀγγλίαον· καὶ ἀφυλάκτως τοῦ στρατοῦ ἀπληχεύσαντος, ὡς εἶδον αὐτὸν οἱ Βούλγαροι ἀσυντάκτως διασκορπιζόμενον ἐπιβρίψαντες πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ φόβον ἐποίησαν· ὃ δὲ Ἰ. σὺν ὀλίγοις τισὶ ἐν τῷ κάστρῳ κατ. — τ. ι. αὐτοῦ ν. διὰ τῆς νυκτὸς τοῖς πλοίοις ἐπ. λαθραίως ἔφυγε καὶ μετ' α. ἐν τῇ πόλει παρεγένετο Ced. 781,16-782,3. ⁴⁹ 710 — Ced. 782,3-19 variat et plura habet. ⁵⁰ 711 — Ced. 782,19-783,3 αἰρησία. ⁵¹ ὑπονοθεύσας — ἐλύσας cod.

⁴⁷ (9) Ὅπερ γνοῦς Ἰουστινιανὸς καὶ πλείων φο-
δηθεὶς ἅμα καὶ θυμωθεὶς, ἀνῆλθε μέχρι Σινώπης,
ἀκριδέστερον περὶ τοῦτου μαθησόμενος. Τοῦ δὲ
Φιλιππικοῦ τὴν πόλιν τὸν τῷ στόλῳ καταλαβόντος,
Ἰουστινιανὸς πρὸς τὸν Δαματρίον ἀπέδρα, καταλει-
φθεὶς ὑπὸ πάντων. Ὅν αὐτίκα Φιλιππικὸς χειρω-
σάμενος, τὴν ⁴⁸ κεφαλὴν ἀφείλετο καὶ τοῖς Σκύθαις
ἐξέπεμψε.

ΣΜΔ'. Βασιλεία Φιλιππικοῦ.

⁴⁹ Μετὰ δὲ ⁵⁰ Ἰουστινιανὸν τὸ β' ἐβασίλευσε Φιλιπ-
πικὸς ὁ καὶ Βαρδάνης ἔτη β', ὃς ἐν ταῖς διαλαλαῖς
αὐτοῦ λόγιος καὶ **625** ἐχέφρων ἐλογίζετο, ἐν δὲ
ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ⁵¹ αἰσχυρῶς τὸν βίον διατελῶν,
πάντη ἀδόκιμος ἐδείκνυτο ⁵².

(2) Ἦν δὲ ⁵³ καὶ κακὸδοξος, μὴ αἰσχυνοθεὶς κινή-
θῆναι κατὰ τῆς ἀγίας [ς'] συνόδου, ταύτην ἀνατρέ-
ψαι σπεύδων.

⁵⁴ (3) Ἐφ' οὗ καὶ οἱ Βούλγαροι ⁵⁵ μέχρι ⁵⁶ τῆς
Χρυσῆς πόρτης ⁵⁷ αἰχμαλωσίαν ποιήσαντες ὑπέ-
στρεψαν.

⁵⁸ (4) Ὅ δὲ ⁵⁹ ἰππικοῦ τελομένου καὶ τῶν Πρασί-
ων νικησάντων, ἔβθεν αὐτῷ μετὰ δοχῆς καὶ ὀργά-
νων εἰσελθεῖν, καὶ λούσασθαι εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ
Ζευξίππου καὶ μετὰ πολιτῶν αἰσχυρῶν ἐστιασθῆναι.

(5) Ἐν δὲ τῷ ⁶⁰ μερνετίζειν αὐτὸν, ἤγουν μεσημ-
βρίζειν, αἰφνης Γεώργιος πατρικίος, ὃ καὶ ἐπὶ κλην
Βόραφος, ἐξ ἐπιτροπῆς Θεοδώρου πατρικίου τοῦ
Μυάκη, μετὰ ταξεωτῶν ἐκ τῆς Θράκης εἰσδραμόν-
τες, καὶ ἀρπάσαντες τὸν Φιλιππικόν, καὶ ἀνενεγκόν-
τες εἰς τὸ ὀρνιθόριον τῶν Πρασίνων, ἐτύφλωσαν.

(6) Καὶ ⁶¹ ἐπισυναχθέντος τοῦ λαοῦ τῇ ἐπαύριον
εἰς τὴν ⁶² Μεγάλην ἐκκλησίαν, ἔσπεσαν Ἀρτέμιον
πρωτασεκρήτην.

626 ΣΜΕ'. Βασιλεία Ἀρτεμίου.

Μετὰ δὲ Φιλιππικὸν ἐβασίλευσεν Ἀρτέμιος ⁶³ ὁ καὶ
Ἀναστάσιος ἔτη β', λογιώτατος ⁶⁴ ὢν, ὃς προεδά-
λετο στρατηγούς εἰς τε τὰ καθάλλοιχα θέματα καὶ
εἰς τὰ πολιτικὰ λογιώτατος καὶ ἱκανωτάτος,
ὥστε ⁶⁵ ἐν ἀδείῃ διατελεῖν.

(2) Οὗτος ⁶⁶, Γεώργιον καὶ Θεόδωρον τοὺς πατρι-
κίους ἐκτύφλωσας, ἐξώρισεν ἐν Θεσσαλονίκῃ ⁶⁷.

Variae lectiones et notæ.

⁴⁷ Ced. 783,3-784,10. ⁴⁸ τὴν — ἐξ. om. Slav. Ἠλίας τῷ παραμυθίῳ τὴν κ. αὐτοῦ ἐξέτεμε καὶ
πρὸς Φιλιππικὸν ἀπέστειλε· αὐτὸς δὲ ἀχρι Πώμης ταύτην ἐξ. Ced. ⁴⁹ 712. ⁵⁰ Οὗτος ὁ Φ. ὁ καὶ Β.
ἐν μὲν ταῖς Ced. 785,21-785,1. ⁵¹ ἀσέμνωσ καὶ ἀνικάνωσ καὶ Ced. Leo. ⁵² εὖρε γὰρ ὁμοφρονας
αὐτοῦ αὐτὸν τε τὸν Ἰω. ὃν ἐποίησε πατριάρχην καὶ ἄλλους ὁμ. αὐτοῦ, καὶ ἐγγράφως ἀνεθεμάτισεν
αὐτὴν Ced. 785,3-5 Len. ⁵³ Ἐμμανῶ; γὰρ κινήθει; κ. τῆς ἀ. ζ' σ. ἀνατρέπειν ἔσπευδε τὰ ὑπ. αὐτῆς
δογματισθέντα Ced. 785,1-5. ⁵⁴ Ced. 785,3-9 : Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ οἱ Β. ⁵⁵ διὰ τοῦ Φιλία λάθρα τῷ
στενῷ ἐπὶ ῥίψαντες Ced. ⁵⁶ ἕως Ced. ⁵⁷ π. διεδραμον τὸν ἀριθμὸν τῶν σφαγέντων καὶ αἰχμαλωτισθέν-
των ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντα, λέγειν οὐκ ἔχομεν· αὐτοὶ δὲ ἀδελφεὶς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπ. Ced. ⁵⁸ 715.
⁵⁹ Τῷ β' ἔται ἔδ. τῷ Φιλιππικῷ μ. τινων π. ἀριστήσαι Ced. 785,10. ⁶⁰ Ἐν δὲ τῷ Σιθῶτῳ τῆς Πεντη-
κοστῆς μεσημβριάων ἐξάπινα διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης εἰσελθὼν Ρούτος πρωτοστράτηγος τοῦ Ὀψικίου
μεθ' ὧν εἶχεν ἐν τῇ Θράκῃ, καὶ εἰσδραμὼν εἰς τὸ παλάτιον ἤρπασε τὸν Φ. καὶ ἤγαγεν εἰς τὸ ἄρματώριον
τῶν Πρ. καὶ ἔτ. αὐτὸν μηδανὸς γνόντος Ced. 785,11-15. ⁶¹ Τῇ δὲ ἐπ. ἤγουν τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς
συν. Ced. 785,15 19. ⁶² ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐστῆθη Ἀρτέμιος ὁ πρωτασεκρήτης μετονομασθεὶς
Ἀναστάσιος ὑπὸ Ἰω. πατριάρχου αἰρετικοῦ Ced. ⁶³ Ἀρ. ὁ καὶ Ἀν. ἐ. β'. οὗτος λ. ὢν πρ. στρατηγὸν
ἱκανώτατον εἰς τὰ κ. Ἀδωντα τὸν Ἰσαυρον καὶ ἕτερον λογιώτατον εἰς τὰ π. Ced. 785,20-24. ⁶⁴ λογ. —
διατ. om. Slav. ⁶⁵ κάκ τούτου ἐν ἀδ. διατέλει Ced. ⁶⁶ Ὁ. Θ. καὶ Γ. Ced. 785,24-786,1. ⁶⁷ εἰς Θεσσα-
λονικίην ἐξ. Ced.

Quod cognoscens Justinianus, timore simul et
furore percitus, ad Sinopen usque processit ut
certiora edoceret. Philippico vero cum classe
ad urbem applicante, ipse ad Damatrya recessit
ab omnibus derelictus. Quo statim comprehenso
Philippicus caput ejus amputari et Scythiis mitti
jussit.

CCXLIV. Regnum Philippici.

Post Justinianum iterum solio potitum imperavit
Philippus, qui et Bardanes, annis 2. Hic in collo-
quiis facundus et prudens habebatur, at rebus
agendis inhonestam ac tantæ dignitati imparem
vitam vivens, ab omnibus reprobatu est.

Prava etiam dogmata amplexus, adversus san-
ctam synodum sextam inveli non erubuit, et eam
subvertere conatus est.

Eo imperante, Bulgari usque ad Auream portam
processerunt, ingenti strage edita.

In celebratione ludorum Circensium cum ex
Prasinorum parte victoria stetitisset, imperatori
placuit cum musicis instrumentis et vario apparatu
ad balneum Zeuxippi lavaturus procedere et cum
quibusdam ignobilibus prandere.

Cum vero quieti sub meridiem indulgeret, Geor-
gius patricius, cognomine Boraphus, consilio
Theodori patricii Myacii, cum prasidariis Thraci-
lus repente irrumpens et Philippicum comprehen-
dens, in Prasinorum ornatorium abduxit eique
oculos effodit.

Postera die populo in Magna ecclesia congregato
Artemius protasecretis coronatus est.

CCXLV. Regnum Artemii.

Post Philippicum imperavit Artemius, qui et
Anastasius, annis 2. Eloquentissimus erat. Duces
autem probatissimos, qui equestres regerent ordi-
nes, aliosque eruditissimos qui res policas admi-
nistrarent, instituit, ita ut ipse a tumultu immunis
vivere posset.

Patricios Georgium et Theodorum oculis orbatos
Thessalonicam relegavit.

Arabibus porro in Romanum imperium terra A
marique arma parantibus, nuntiatum est imperatori
eos ad urbem accedere. Tum vero celoces naves
et dromones cepit condere et maritima et terrestria
urbis moenia restaurare; arcubalistas et alias
machinas ad urbis propugnationem disposuit, et
horrea frumento implevit.

Interea Germanus e Cyzico Cpolim transfertur,
et decretum super ea translatione promulgatum
fuit suffragio atque consensu religiosorum presby-
terorum et diaconorum et sacri senatus: «Divina
gratia quæ infirma semper curat et quæ desunt
adiunget, Germanum sanctissimum præsidem Cy-
zicensorum urbis in episcopum hujus a Deo custo-
ditæ urbis et reginæ urbium transfert, imperante B
Artemio.»

Porro Artemius, intelligens Agarenorum classem
in Phœniciam ligna secandi causa solvisse, Joan-
nem clericum, qui et Joannaces dicebatur, cum na-
vibus in Phœniciam misit ad incendenda ligna
reliquumque Agarenorum apparatus.

Seditione autem in classe excitata, imperatorem
contempserunt et Joannem gladiis peremerunt; quo
facto seditiosi ad urbem regiam puppes con-
verterunt.

Cum vero ad Adramytium applicuissent, invene-
runt Theodosium quemdam, publicorum vectiga- C
lium exactorem, pium ac a rebus agendis alienum,
quem imperatorem, quod sine duce erant, renun-
tiaverunt. Ille fuga lapsus in monte delituit, quem
invenientes vimque multam inferentes imperatorem
salutaverunt.

Quo comperto Artemius, urbe munita, in urbem
Nicæam recessit. Porro inter utranque classem,
urbis nempe et Theodosii, per menses sex continuos
pugnatum est.

Theodosius autem, freto trajecto, cum manu
valida urbem occupat, per murum portæ Blacher-
narum ingressus; marini, per civitatem effusi,
magnam stragem edunt, nulli parcentes; Germa-
num vero patriarcham et Artemii optimates com-
prehensos Nicæam deportant. Artemius, iis con- D
spectis, fide immunitatis accepta, monasticum
habitum induit. Eum Theodosius Thessalonicam in
exsilium egit.

(3) Τῶν δὲ Ἀράβων ὀπλιζομένων κατὰ Ῥωμα-
νίας δὲ αὐτῆς καὶ θαλάσσης, ἀπηγγέλη τῷ βασιλεῖ
κατὰ τῆς πόλεως τούτους παραγίνεσθαι. Ὁ δὲ ἤρ-
ξατο κτίζειν δρόμωνας τε ὁ δὲ ἤρξαι καὶ τὰ παρῶν
τείχη ἀνακαινίζειν (ὡσαύτως) καὶ τὰ χερσῶν (160⁰)
(τοξοβολίστρας τε καὶ λοιπαῖς) ὀπλίσει τὴν πόλιν
κατωχύρωσε) καὶ γεννημάτων τὰ ὄρεα ἰσχυρώ-
ρωσεν.

(4) Ἐπὶ τούτου (καὶ) Γερμανὸς ἐκ Κυζικίου
μετατίθεται εἰς ΚΠ. καὶ κινετόριον (δὲ) μεταθε-
σίμου ἐκπεφώνηται ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφι-
λεστάτων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ τῆς
ἐκκλησίας συγλήτου ἐκφωνηθέν· «Ἡ θεία χάρις ἡ
πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα
ἀναπληροῦσα μετατίθεται Γερμανὸν τὸν ὁσιώτατον
πρόεδρον τῆς Κυζικηνῶν πόλεως εἰς ἐπίσκοπον τῆς
ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλέως τῶν
πόλεων ἐπὶ Ἀρτεμίου βασιλέως.»

(5) Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅτι στόλος ἐξῆλθε τῶν
Ἀγαρηνῶν 627 πρὸς τὸ κόψαι ἔϋλα ἐπὶ τῶν
Φοίνικα, ἀπέστειλε στόλον (μετὰ κληρικῶν
Ἰωάννου ὀνόματι, ὃν καὶ Ἰωαννάκην ἐπέκλησκον)
πρὸς τὸ καῦσαι τὴν ἔϋλῃν εἰς τὸν Φοίνικα καὶ τὴν
ἐξάρτησιν τῶν Ἀγαρηνῶν.

(6) Ὁ δὲ στόλος, στασιάσας, τὸν μὲν βασιλεῖα
ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ Ἰωαννάκην ῥομφαίᾳ ἀνείλον. Οἱ
δὲ τοῦτο ποιήσαντες ἀντάραντες ἀνήρχοντο κατὰ
τῆς βασιλέως πόλεως.

(7) Ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ Ἀδραμυτίῳ εὗρον
ἐκεῖ Θεοδοσίον ἐκλήπτωρα τῶν δημοσίων φόρων,
εὐσεβῆ καὶ ἀπράγμονα, καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βα-
σιλέα (ὡς μὴ τινα ἔχοντες αὐτοῖς ἀρχοντα. Ὁ δὲ
φυγῆ χρησάμενος εἰς τὸ ὄρος ἐκρύβη. Εὐρόντες δὲ
αὐτὸν εὐφήμεσαν βασιλέα πολλὰ τούτον βασιλεύ-
σων).

(8) Ὁπερ μαθὼν Ἀρτέμιος, τὴν πόλιν ὀχυρώ-
σας, ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει κατέφυγεν· ὁ δὲ τῆς πό-
λεως στόλος καὶ ὁ τοῦ Θεοδοσίου μέχρι μηνῶν ἔξ
ἀλλήλους κατεπόλεμον.

(9) Παράσας δὲ Θεοδοσίος ἐπὶ τὰ Θρακῶν μέρη
ἐν ἔχλῳ βαρεῖ τὴν πόλιν καταλαμβάνει, καὶ διὰ τῆς
τῶν Βλαχερνῶν πύργου τοῦ μονοτείχους εἰσῆμι,
τὴν τε πόλιν (καὶ τοὺς ἀρχοντας) οἱ πλώϊμοι πραι-
δεύσαντες, μεγίστην εἰργάσαντο ἄλωσιν, μηδὲν
φεισάμενοι· τὸν δὲ πατριάρχην Γερμανὸν καὶ τοὺς
ἀρχοντας Ἀρτεμίου συλλαβόμενοι ἐν Νικαίᾳ ἀπέ-
γαγον. Ὁ δὲ Ἀρτέμιος τούτους θεασάμενος, λό-
γον τε ἀπαθείας λαβὼν τὸ μοναδικὸν περιεβάλετο
σχῆμα, ὃν Θεοδοσίος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξόρισεν.

Variæ lectiones et notæ.

⁰⁰ Ced. 786,1-5. ⁰¹ ὄρ. καὶ δ. Ced. ⁰² ὄρεα cod. ⁰³ 715 — Ced. 786,5-12. ⁰⁴ μητροπόλει;
add. Ced. Leo. ⁰⁵ κινετόριον cod. ⁰⁶ τῶν τε ἐπισκόπων ἢ Ced. τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυ-
τέρου καὶ διακόνου καὶ τῆς ἐκκλησίας ἢ Leo. ⁰⁷ Κ. μητροπ. Ced. Leo. ⁰⁸ ἀρχιεπ. Ced. ⁰⁹ β. πόλεως Ced.
Leo. ¹⁰ Ced. 786,12-14. ¹¹ ἐξ. Σαρακηνῶν πρ. Ced. ¹² εἰς τὸν Ced. ¹³ ἐξαρτύσας στόλον ἐξαρτύσας
Ced. ¹⁴ τὴν τοιαύτην ξ. Ced. ¹⁵ Ἐλθόντος δὲ τοῦ στόλου ἐν τῇ Ῥόδῳ ἐστασίασε καὶ τὸν μὲν β. ἄν.
τὸν δὲ στρατηγὸν αὐτὸν Ἰω. β. ἄν. καὶ εὐθέως κ. τῆς β. ἀνέπλευσαν Ced. 786,15-17. ¹⁶ Ced. 786,17-19:
Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ced. ἐ. δὲ ἐν Leo. ¹⁷ Δραμυτίῳ cod. ¹⁸ ἐκεῖσε Ced. ¹⁹ Θ. διοικητὴν ἐν Ced.
²⁰ Ced. 786,19-22. ²¹ ἀλλήλοις Ced. ²² 716 — Ced. 786,22-787,6: Ὁ δὲ Θ. διαβ. ζ' ἐπί. ²³ καὶ τοῖς
ἐν τῷ τεύχεϊ τῶν Βλ. φυλάκας δώροισι διαφθέρει τὴν εἰσοδὸν ἔσχε, τὴν δὲ π. Ced. ²⁴ οὗ; Θ. Ἀρ. Ced.
²⁵ κα. εἰς Θεσσαλονίκην ἐξορίζεται Ced.

ΣΜΓ'. *Peri Leonτος του 'Ισαύρου* 94.

A

CCXLVI. *De Leone Isaurro.*

628 95 Λέων δὲ ὁ 'Ισαυρος, τῶν ἀνατολικῶν στρατηγῶν, Ἀρτεμίου 96 ὑπερμαχῶν, οὐχ ὑπετάγη Θεοδοσίῳ, ἔχων συναγωνιζόμενον Ἀρτάβασδον Ἀρμένιον στρατηγὸν 97 Ἀρμενικῶν, ᾧ δοῦναι 98 συνέθετο καὶ ἰδίαν θυγατέρα.

ΣΜΖ. *Peri tēs βασιλείας Θεοδοσίου Ἀδραμυτινοῦ* 99.

1 Θεοδόσιος ἐθελήσεν ἐτη β' (Ἀδραμυτινὸς τῷ γένει) ἐφ' ὧν 2 χρόνων ἐπιστρατεύσας Μασσαλῆα; 3 ἃ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς κατὰ Ῥωμαίων, καὶ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἀμορίου γενόμενος, γράφει πρὸς Λέοντα 4 τὸν Ἀρμένιον, στρατηγὸν ὄντα τῶν Ἀνατολικῶν· «Ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων σὴ ἐστίν», ἐλοθὲς οὖν καὶ καλήσωμεν τὰ πρὸς εἰρήνην (καὶ ποιῶ

B

1 (2) Ὅ δὲ, πρὸς αὐτὸν ἀποστείλας ὑπάτους καὶ λόγον εἰρήνης ποιησάμενος, ὑπὸ πάντων ὡς βασιλεὺς εὐφημίσθη, καὶ ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἐρχεται μετὰ πολιορκίας 2, ἐν ἣ τῷ 3 τοῦ Θεοδοσίου υἱὸς περιτυχῶν [ἐν πολέμῳ], καὶ 4 χειρωσάμενος μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας [πάσης] καὶ τῶν ἐν τέλει (ἐπισήμων ἀνδρῶν) τοῦ παλατίου, καταλαμβάνει 5 τὴν Χρυσόπολιν.

10 (5) Ὅ δὲ Θεοδόσιος, λόγον 11 ἀπαθείας παρ' αὐτοῦ λαβὼν, **629** παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν 12, σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ κληρικὸς 13 γενόμενος. (161) ΣΜΗ'. *Βασιλεία Λέοντος τοῦ καὶ Κόνωνος.*

14 Μετὰ Θεοδόσιον ἐθελήσεν Λέων ὁ 'Ισαυρος ὁ καὶ Κόνων ἐτη κε'. Θεοδοσίου γὰρ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντος, Ἰαζήθ τοῦ τῆς Ἀράβων ἡγεμονεύοντος ἐξουσίας, δύο τινὲς θεομάχοι Ἑβραίων παῖδες (οἱ αἱ καὶ πάντοτε τραχηλιῶντες κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ φρουραττόμενοι τερατείας καὶ βωμολοχίαις 17 καὶ δαιμονιώδεσιν οἰωνισμασι σχολάζοντες, ὡς δὴθεν ἀστρολογικὴν τινα μεταδιώκοντες ἐπιστήμην, καταλαμβάνουσι 18 τὴν τῶν Ἀράβων βασιλικὴν αὐλὴν καὶ δὴ καταμηνύοντες τῷ πρόρηθέντι Ἰαζήθ), καὶ τούτῳ χρησιμῶς πολυχρῶσται καὶ πολυχρονίως διαμονῆς μιοῦνται, εἶγε ἄρα τὴν θεανδρικήν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος ἐκ παπῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑπ' αὐτῷ οὐσῶν ἀπολείψειεν. Καὶ δὴ 19 ὁ φιλόζως ἐκεῖνος, καὶ χοιρόβιος, ὑπακούσας τῇ συμβουλῇ

C

Leo vero, orientalium copiarum dux, Artemii partibus propugnatis, Theodosio minime paruit. Auxiliatorem habuit Artabasdam, Armenum, et Armenicarum cohortium ducem, cui filium in matrimonium dare pollicitus fuerat.

CCXLVII. *De regno Theodosii Adramytini.*

Theodosius, Adramytinus genere, imperavit annos 2. Eo tempore Masalmias, Saracenorum dux, contra Romanos movit, et usque ad Amorium progressus, scripsit ad Leonem Armenum, ducem Orientalium partium, his verbis: «Imperium Romanorum tuum est; veni ergo ut de pace agamus et quidquid vis facio.»

Leo, viris consularibus ad eum missis, cum fidem pacis dedisset, ab omnibus salutatur imperator. Tum Nicomediam multis stipatus se contulit, ubi Theodosii filium cum omni imperatorio apparatu et palatii optimatibus obviam factum comprehendens, ad Chrysopolin accedit.

Theodosius, a Leone fidem immunitatis accipiens, imperium abdicat et cum filio clericorum albo ascribitur.

CCXLVIII. *Regnum Leonis, qui et Conon*

Post Theodosium Leo Isaurus, qui et Conon, imperavit annos 25. Regnante Theodosio, ejus prædecessore, et apud Arabes Vezid supremam exercente potestatem, duo Hebræorum filii, Dei inimici semper et ubique rebellantes adversus Dominum et adversus Christum ejus prodigiis superbientes, et impictatibus diabolicisque sortilegiis vacantes, ut qui astrologicae scientiæ operam dant, Arabum regiam et eorum ducem Iesid adeutes, ei stabile et multorum annorum imperium vaticinantur, modo Christi Dei et hominis et Deiparentis effigies in omnibus ecclesiis per suam ditionem destruat. Impostorum consilio morem gessit imbecillus et sülleus homo, et omnes ecclesias quæ sub ejus ditione erant conturbavit. Sed pœnas dedit miser; eum enim nondum anno

D

Variae lectiones et notæ.

95 Rubrica quæ in codice fuerat evanuit M. 2, π. τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου repetitum Par. 1706 om. 96 Ced. 787,6-10. 97 Ἀρτεμίου cod. 98 τῶν add. Ced. 99 καὶ δ. σ. Ced. 100 Rubrica M. 2, Par. 1708, in codice evanuit. 101 Ced. 787,11-15. Θ. βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐτη β'. 102 ἐφ' οὗ M. ὁ τῶν Σ. ἀ. ἐπιστράτευσεν κ. Ced. 103 Μάσαλμζ. 104 Α. τῶν ἀν. στρ. Ced. 105 σοὶ ἀρμόζει Ced. 106 Ced. 787,15-20. 107 π. καὶ ὡς β. φημισθὲς ἐπί Ced. π. καὶ ὡς β. εὐφ. ἐπί Leo. 108 πλείστου στρατοῦ Ced. Leo. 109 τὸν υἱὸν cod. 110 τοῦτον add. Leo. 111 καταλαμβάνει Leo. 112 Ced. 787,20-22. 113 λγ. cod. λόγον Leo, λόγους Ced. sed supra λόγον. 114 τῆς βασιλείας Ced. 115 κλ. σὺν τῷ υἱῷ γ. Ced. 116 Ced. 788,10-22 : Κότρου ἔτος, ςσθ', τῆς θείας σαρκώσεως ψγ' Α. ὁ καὶ Κ. ὁ ἱ. καὶ εἰκονομάχος ἐβ. ἐ. κδ'. πρὸς ὀλίγων τινῶν χρόνων τῆς βασιλείας Λέοντος Ἑβραῖοί τινες ἐκ Λαοδικείας τῆς Φοινίκης ἦλθον πρὸς Ἰζήθ τὸν ἀρχηγὸν Ἀράβων. 117 Βωμολόχος ἐστὶν ὁ πανούργος καὶ ἀπατεὺς ἀσεβὴς καὶ ἐπρόστυλος· τινὲς γὰρ ἐν τοῖς βωμοῖς λοχῶντες, τοῦτέστιν ἐνεδρεύοντες τὰ τοῖς εἰδώλοις προσαγόμενα ἐσώλου (Σχόλιον). 118 ἐπαγγελόμενοι αὐτῷ ἐτη μ' κρατῆσαι τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχῆς εἰ τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν τιμωμένας σεπτὰς εἰκόνας ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καταλύσει Ced. 119 Τοῦτοις πιθεῖς ὁ ἀνόητος Ἰζήθ δόγμα καθολικὸν ἐψηφίσατο κατὰ τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν εἰκότων· ἀλλὰ χάριτι Χριστοῦ καὶ ταῖς προσεδείξαι τῆς πανάγνου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων συντόμας τεθυγκῶς οὐ διαπέμψαι αὐτὸ ἐδυνήθη εἰς τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ ὁ γὰρ διήλθεν ἐν αὐτῷ καὶ ἡ θ. δ. μ. ἀ. Ced.

elapso vindicta divina sustulit. Filius ejus regno A potitus Hebraeos ut impostores necare voluit, quod illi sentientes profugi in partes Isauriae defugerunt.

ἔχρημονίαν, ὡς ψευδομάντεις 630 αὐτοὺς ἱβουλήθη τοῖς Ἰσαυρικοῖς μέρεσιν.

Ibi cum se ad fontem quamdam refrigerarent, supervenit Leo, adolescentulus etiamnum, formosus ac procerus corpore, qui se sordida arte alebat, et prandendi gratia fonti ipse quoque assidens, jumentum onere levat. Huic illi, genio vaticinium suggerente, praedicunt fore ut Romanorum imperio potiat. Dissidente et status sui vilitatem praetendente Leone, juramento fidem faciunt impii rem sic futuram. Interim postulant, si hunc eventum res ejus habuerint, facturum quod ab eo ipsi postulaturi essent. Erat in proximo templum Sancti Theodori; surgens statim miser Leo templum subit et sacros altaris cancellos tangens, fidejussores dat magnum Christi martyrem Theodorum, stantibus Judaeis in introitu templi et juramentum ejus accipientibus. Quo facto ad sua quisque rediit.

ρον, ἐστῶτων τῶν Ἰουδαίων ἐν τοῖς πυλώσι τοῦ ὄρχετο ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Erat eo tempore orientaliū partium dux Sisinus patricius. Ab eo militiæ ascriptus Leo, mox ad summam dignitatem evehitur, a Justiniano Rhinometo spatharius factus.

Deinde in occidentales partes missus et redux magna potitus victoria, a Theodosio dux Orientis creatur.

Barbaris Campaniam, Amalphim et Neapolim vastantibus, Leo eo missus cum dromonibus centum et viginti, victor, gloriosa pace inita, imperii insignia induit.

Ac statim ab exercitu imperator salutatur. Et quidem imperator Theodosius obviam ei occurrens, depositam de suo capite coronam imponit capiti Leonis.

Cum autem bonam famam sibi comparasset Leo, ecce nequam veneficique Judaei palatium invadunt; D deinde, a juveni principe fidel acceptam debitum inexorabiliter exigunt. Eo autem promittente se libenter eam soluturum, dixerunt impii: « Hoc a te postulamus, potentissime imperator, ut nomen Nazareni Jesu et ejus Matris ab omni historia ec-

τῶν ἀπατεῶνων, πάσας τὰς ἐκκλησίας τὰς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας 20 αὐτοῦ οὕτως διεσάλευσεν. Ἀλλ' ἠπατήθη ὁ δειλαιος; μετῆλθε γὰρ αὐτὸν ἡ θαλάσσια δίκη, οὕτως διεσθόντος ἐνιαυτοῦ· οὐδ' οὐκ υἱός, διαβεβήμενος τὴν 21 ἀποκτεῖναι, ὃ καὶ 22 μαθόντες οὗτοι ἀνέκαμψαν ἐν

20 (2) Εἰς πηγὴν δὲ τινα ἀποψυχόντων αὐτῶν, ἰδοὺ, οὗτος ὁ Λέων, νεανίσκος ἔτι ὢν, καλὸς τῷ εἶδει καὶ εὐμήκης τῷ σώματι, βάνουσος τὴν τέχνην καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν ζωὴν ποριζόμενος καὶ (δὴ) ἐκ τοῦ ὑποζυγίου τὴν φόρτον περιελάμβανος, ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ πηγῇ ὡς ἀριστήσων· εἶτα οἱ τῶν ἐγγαστριμύθων μύσται 20 μουσῶνται αὐτῷ τοῦ κατάρξαι τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας τῶν σκήπτρων. Καὶ ἐπὶ τοῦ Λέοντος ἀναβαλλομένου, (ἐπὶ τῇ εὐτελεῖα αὐτοῦ 21 ἀφορῶντος, ὄρκιος) πληροφορεῖται ὑπὸ τῶν ἀθέων (ὅτι ταῦτα οὕτως εἶχε γενέσθαι). Καὶ δὴ αἰτοῦντων 22 αὐτῶν ὁμῶσαι αὐτοῖς, εἰ (ἄρα) εἰς πέρας ἔλθοι τοῦτο, εἰ τι ἂν αἰτήθῃ παρ' αὐτῶν, ἀνυπερθέτως δοθῆναι αὐτοῖς. Ἦν δὲ πλεῖστον ναὸς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου· (καὶ εὐθύς εἰσελθὼν ὁ βάνουσος Λέων καὶ τῶν ἱερῶν καγκέλων 20 τοῦ θυσιαστηρίου ἀφάμενος) δίδωκεν ἐγγυητὴν τὸν μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Θεοδοῦ νασοῦ καὶ δεχομένου τὸν ὄρκον παρ' αὐτοῦ. Καὶ αὐθις

21 (3) Ἦν δὲ τῶν ἀνατολικῶν στρατηγὸς τῷ τότε Σισίνιος πατρικίος, ἐφ' οὗ καὶ Λέων στρατολογήθεις ἐν ὀλίγῳ 22 (χρόνῳ εἰς προκοπὴν μεγίστην ἀνατιβάζεται) σπαθᾶριος προχειρισθείς ὑπὸ Ἰουστινιανῶ τοῦ Ῥινομήτου.

20 (4) Καὶ εἰς τὰ ἐσπέρια (μέρη) ἐκπεμφθείς καὶ μετὰ μεγάλῃς νίκης ἀνελθὼν, προχειρισθὴ παρὰ Θεοδοσίου στρατηγὸς Ἀνατολῆς.

(5) Καὶ δὴ Καμπανίας, καὶ Ἀμαλφίης, καὶ Νεαπολεως; τήνικαῦτα βαρβαρησάντων, καταλαβὼν δὲ ἔκεῖσε ἐν πλωτῆσι δρόμοισι τὸν 631 ἀριθμὸν ρα', καὶ τροπαιοφόρος νικητῆς εἰρήνην βραβεύσας, καταλαμβάνει τὰ βασίλεια.

20 (6) Καὶ αὐθις 21 ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγορεύεται βασιλεὺς, καὶ δὴθεν δὴ Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς προσυπαντᾷ αὐτῷ, καὶ ἄρας τὸν στέφανον ἐκ τῆς ἐκποῦ καφαλῆς, περιτίθησι τῷ Λέοντι.

20 (7) Περιβοήτου δὲ 21 ἐπ' εὐφημία γενόμενου τοῦ Λέοντος, ἰδοὺ οἱ φαρμακοὶ Ἰουδαῖοι δεσπαιοὶ εἰσελθόνουσιν εἰς τὴν βασιλείαν· εἶτα ὑπὸ τοῦ (161b) νέου ἀνακτος δεξιολαβηθέντες τὴν ἀρτίστην ἀποτινύουσιν ἀσυγχώρητον. Τοῦ δὲ ἐτοίμως ἐπαγγελαμένου ἀποδιδόναι αὐτοῖς, εἶπον οἱ θεομάχοι· « Τοῦτο αἰτούμεθα παρὰ σοῦ, κράτιστε βασιλεῦ, ἵνα τὸν χαρακτῆρα

Variae lectiones et notae.

20 Ἐξουσί. cod. — τὴν ἐξουσίαν εἰ. αὐτῷ l. 15. 21 τὴν ἡγ. δεξ. Ced. 22 ὅπερ μ. Ced. 23 Ced. 788, 22-789 9. 20 μύσται τοῦ — σκήπτρων τούτῳ προλέγουσι δὲ Δ. κλ. ὑπ' αὐτῶν, οἱ καὶ αἰτοῦσιν ὄρκον εἰ εἰς π. ἐλθῇ τ. ὅπερ ἂν αἰτήσωνται ποιήσιν. Πλησιάζοντος δὲ ἐκεῖσε νασοῦ τοῦ ἁ. θ. δμυσσιν αὐτοῖς· ὑποχωρησάντων οὖν ἀμφοτέρων Ced. 22 αἰτοῦντ. (αἰτοῦντι) αὐτῷ cod. 23 καγγέλων cod. 24 Ced. 789, 9-11 ὑπὸ Σισίνιου πατρικίου στρατολογεῖται ὁ Λ. καὶ ἐν. 25 ὄλ. ὑπὸ Ἰουστινίου τοῦ ρ. σπ. γενόμενος Ced. 26 715 — Ced. 789, 11-13 εἰς τὰ ἐ. πέμπεται, καὶ νικήσας ὑπὸ θ. (Ἀρτεμίου) στ. ἀν. γίνεται. 27 716. 28 καὶ τῆς βασιλείας κρατεῖ τῷ προσηρημένῳ τρόπῳ Ced. 789, 12, 13, praecedentia cum Leone gram. omittens. 29 725. 30 Τῷ ζ' ἔτει ἦλθον, καθὼς προσηρήται, οἱ μάντεις οἱ χρησιμοδοτήσαντες τῷ Λέοντι τὴν βασιλείαν καὶ ἀπειτοῦσι παρ' αὐτοῦ τὴν ὑπόσχεσιν, ἤγουν τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαίρειν, ὑποσχόμενοι τῷ ἀσπίδι κρηίσαντι οὕτως βιώσιν χρόνους ρ', κ. τ. λ. Ced. 795, 18 794, 1.

τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ καὶ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ ἐκ Α
πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἀπαλείψης. Καὶ
τοῦτο ποιῶν μέλλεις βασιλεύειν ἄχρι χρόνων ῥ' ἐν
τῇ γενεᾷ σου. » Ὁ δὲ, εὐθήης καὶ ἀστήρικτος τῇ
πίστει, ἐτοιμάτατα τὸ αἰτηθὲν ἐπαγγέλλεται. Ὡς τῆς
ἀνοίας! ὦ τῆς φρονοβλαθείας! ὁ Χριστιανώτατος
βασιλεὺς Ἑβραίοις ὑπόσπονδος ὤφθη, ὁ τὰ σκῆπτρα
τῆς βασιλικῆς δυναστείας ὑπὸ Θεοῦ ἐγκειρισμένος
ὑπὸ θεομάχων ἀνδρῶν τερατεύεται.

⁸⁸ (8) Ἐτέχθη δὲ τῷ (δυσσεβεῖ) βασιλεῖ ⁸⁹ υἱὸς ⁹⁰
ὀνόματι Κωνσταντῖνος (ὄν ἐν τῇ ἀγίᾳ κολυμβήθρα
φασὶν ἀφοδεῦσαι ἐν τῷ βαπτίζεσθαι, δεινὸν καὶ δυα-
ῶδες προσημαίνοντα ⁹¹ τεκμήριον).

⁹² (9) Ἐκμανεῖς οὖν κατὰ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀρχαιο-
τάτης πίστεως, μεταστειλάμενος τὴν ἀοιδίμον Γερ-
μανὸν τὸν πατριάρχην, ἤρξατο λόγους ⁹³ κινεῖν μεθ' ⁹⁴
ὑποουλίας, καὶ καταγινώσκειν πάντων ⁹⁵ τῶν πρὸ
αὐτοῦ βασιλέων καὶ πατριαρχῶν ⁹⁶ καὶ πάντας **632**
εἰδωλοάτρας ἀποκαλῶν ἐν τῇ προσκυνήσει τῶν
ἀγίων εἰκόνων. ⁹⁷ (10) Ὁ δὲ μέγας Γερμανὸς (ταῦτα
ἔκουσας) ἔφη (πρὸς αὐτόν) · « Ἀκουσον, (ὦ) βασι-
λεῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ σαρκὸς
ἐπιφανέντος, πᾶσα εἰδωλολατρεία ἐκποδῶν γέγονε
καὶ πᾶν ἄγλαμα εἰδωλικὸν ἐξηφάνισται ⁹⁸, ὡς φησὶν
ὁ προφήτης Ζαχαρίας ⁹⁹ · « Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ, λέγει Κύριος Σαβαώθ, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνό-
ματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκέτι αὐτῶν
ἔσται μνηεῖα. »

(11) Ἀπὸ δὲ τῆς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀναστροφῆς
καὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων αὐτοῦ διδασκαλίας ἕως ¹⁰⁰
τοῦ νῦν παρῆλθεν ἔτη ψλς', καὶ οἱ ἐν τοσούτοις
ἔτεσι διατρίψαντες Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς
Ἐκκλησίας ὀρθόδοξοι οὐδὲν τοιοῦτον περὶ τῶν
ἀγίων εἰκόνων ἐνενόησαν ἢ ἐλάλησαν · ἐξ ἀρχῆθεν
γὰρ μετὰ τὴν Χριστοῦ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ἢ εἰ-
κονικῇ προσκυνήσει ἀνετυπώθη. Παρὰ τε γὰρ τῆς
αἰμορροῦσης εἰς τὴν ἐπ' αὐτῇ γενοῦσαν θαυμα-
τουργίαν ἢ τοῦ Χριστοῦ εἰκὼν ἐστηλογραφήθη ¹⁰¹,
περὶ ἧς εἰκόνας Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἱστο-
ρίᾳ ἐν βιβλίῳ ζ' οὕτως ἔφη · « Ἐπειδὴ τῆσδε τῆς
πόλεως Φιλίππου ¹⁰² Κα:σαρείας, ἣν Πανιάδα Φοίνικας
προσαγορεύουσιν, εἰς μνημα ἦλθον ¹⁰³, οὐκ ἄξιον
ἠγῆσάμην ¹⁰⁴ παρελθεῖν τὴν ¹⁰⁵ διήγησιν καὶ τοῖς
μεθ' ἡμᾶς μνημονεύεσθαι ἄξιον ¹⁰⁶ · τὴν γὰρ αἰμορ-
ροῦσαν, ἣν ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων πρὸς τοῦ
Σωτῆρος ἡμῶν τοῦ πάθους ἀπαλλαγὴν εὐρασθαι
μεμαθήκαμεν, ἐνθὲνδε ἔλεγον ὀρμασθαι, τὸν τε
οἶκον αὐτῆς ἐπὶ τῆς πόλεως δεικνυσθαι [καὶ] τῆς
ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος εἰς αὐτὴν θαυματουργίας ¹⁰⁷ θαυ-
μαστὰ τρόπαια περαμένειν · ἐστάναι γὰρ ἐφ' ὕψη-
λοῦ λίθου πρὸς μὲν ταῖς πύλαις τοῦ αὐτῆς οἴκου

clesiastica tollas. Hoc faciens regnabis usque ad
centum annos in tua progenie. » Quod stultus et
in fide parum stabilis homo libenter et sine mora
promisit. O insipientia! Christianissimus imperator
cum Hebraeis pactum inire cernitur; qui sceptrum
imperatoris potestatis a Deo accepit, ab hominibus
Deo infensus fascinator.

Impio imperatori natus est illius nomine Con-
stantinus, quem aiunt oletum in sacro lavacro
emisisse, dirum ac fœdum futuræ vitæ indicium.

Imperator adversus rectam et antiquissimam
fidem insanens, accersito venerabili Germano pa-
triarcha, cœpit sermones proferre subdolos et in-
simulare cunctos prædecessores suos imperatores
et patriarchas, eosque idololatriæ accusare eo quod
sacras adorassent imagines.

Ad hæc magnus ille Germanus: « Audi, inquit,
imperator, Christo in carne exhibitо, omnis idololatria
abolita est omnisque impia imago sublata. Quomodo
ait Zacharias propheta: « Et erit in die illa, dicit
Dominus exercituum, excindam e terra nomina sim-
ulacrorum, neque ulla in posterum erit eorum
memoria. »

« Porro ab ejus ad nos conversione sanctorumque
ejus apostolorum prædicatione usque nunc elapsi
sunt septingenti sexaginta sex anni, et qui intra
tot annos exstiterunt Patres ac doctores Ecclesiæ
orthodoxi, nihil hujusmodi de sacris imaginibus
cogitaverunt vel locuti sunt. Nam statim post
Christi in cœlos ascensionem depictæ adoratæque
sunt imagines. Sic hæmorrhœissa in memoriam
miraculi in se peracti Eusebius in *Historia eccle-
siastica* libro v sic loquitur: « Quoniam hujusco-
urbis Philippi Cæsareæ, quam Phœnices Paniadem
vocant, mentionem feci, non prætereundam duxi
narrationem dignam quæ posteris nostris me-
moretur. Dicitur enim hæmorrhœissam, quam a
sacris Evangelii a Salvatore nostro infirmitatis sana-
tionem impetrasse cognoscimus, illinc ortam esse,
ejusque domum in hac civitate ostendi, et ad miranda
miraculi a Salvatore in eam facti remanere monu-
menta. Siquidem, ut fertur, posita est in excelsis
lapide prope domus illius janua statua ænea mu-
lierem genuflexam manibusque ante pectus extensis
precantem representans: contra illam vero alia

Varie lectiones et notæ.

⁸⁸ 718 — Ced. 792.2-14 τῷ γ' ἔτει ἐτ. τῷ. ⁸⁹ Λέοντι add. Ced. ⁹⁰ υἱὸς δυσσεβέστατος καὶ τοῦ Ἀντι-
χρίστου πρόδρομος K. ὁ καθ' ἅλλινος Ced. ⁹¹ προσημαίνοντος cod. ⁹² 729 — Ced. 797.9-12: ἀναιδῶς
τῷ μακαρίῳ Γερμανῷ προσεβίβητο, ὄν καὶ μ. ἢ ρ. ⁹³ τινὰς add. Ced. ⁹⁴ πάντας τοῦς. ⁹⁵ βασιλ. καὶ
πατριάρχ. cod. — β. καὶ ἱερῶν ὡς εἰδωλολατρῶν ἐν Ced. Leo. ⁹⁶ Ced. 797.12-17 μ. ἔ. Γ. Ced.
Leo. ⁹⁷ ἦσαν. καὶ ἐξωστράχισται Leo. Ced. ⁹⁸ Ζ. ἔτι λ. Ced. Leo. — xiii, 2. Reliqua usque ad §
12 om. Ced. Leo. ⁹⁹ ἔστειλε γραφῆθ. cod. ¹⁰⁰ Eus. vii, 18 om. Φ. K. ἢ Π. Φ. πρ., etc., 17 patita.
¹⁰¹ ἐλήλυθα Eus. ¹⁰² ἠγοῦμαι Eus. ¹⁰³ τὴν om. Eus. ¹⁰⁴ ἄξιον cod. ¹⁰⁵ εὐσεβείας Eus.

ejusdem materię statua exhibens virum stantem, A diploide eleganter indutum, manumque mulieri porrigentem : ubi ad pedes istius statuę singulare quoddam crescit plantę genus, quod usque ad fimbriam aerę diploidis ascendens, virtutem habet omnimodis sanandi morbos. Hęc statua Jesum exprimere dicitur, et remansit usque ad nostra tempora, ita ut eam oculis viderint ipsimet peregrini urbem illam invisentes. Atque nil mirum quod hoc fecerint ethnici, beneficiorum a Salvatore nostro acceptorum memores, cum apostolorum ejus Pauli et Petri et ipsiusmet Christi imagines coloribus in picturis servatos retulerimus. » Est etiam in Edessa urbe non manufacta imago Christi incredibilia operans miracula, quam ipse Dominus, sua effigie in sudario impressa, ut fidelem suę formę humanę repręsentationem, per Thaddæum apostolum Abgaro Edessę principi misit, ejusque morbum sanavit. Est insuper ab apostolo evangelistaque Luca expressa castissimę Dei Genitricis tunc adhuc viventis sancta imago, et missa Romam ad Theophilum, ad quem et Evangelium scripsit et Actus Apostolorum misit : quę quidem usque nunc miracula operatur. Itaque illas imagines sex concilia œcumenica adoratas et honoratas reperientia, admiserunt et nihil eis contrarium dixerunt. »

εικὼν καὶ πεμφθεῖσα ἐν Ῥώμῃ πρὸς Θεόφιλον, πρὸς δὲ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἔγραψε καὶ τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἀπέστειλε, ἤτις καὶ ἔως τοῦ νῦν θαυματούργει· διὸ δὴ καὶ ἐξ οἰκουμενικῶν σύνοδοι, ταύτας εὐρῶσαι προσκυνουμένας καὶ τιμωμένας, ἀπεδέξαντο καὶ οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἐλάλησαν ἐναντίον. »

« Attamen sacras imagines audimus aliquando ever- C tendas, sed non sub imperio tuo. » Tunc a principe vocatus dicere sub quo regno, ait sanctus : « Sub Conone. » respondit ille : « Vere ego sum ; sic enim a puero sum vocatus. » Subinfert magnus Germanus : « Absit, domine, ut te imperante malum istud perpetretur : hoc enim faciens Antichristi præcursor est et Verbi divini incarnationis subversor et adversarius. » Tunc infensus Deo tyrannus, his auditis, ut leo rugiit, subitaque ac vehemēti succensus ira, probrose justum expulit, eum idololatram vocans, et propria manu cæsum e regia ejecit.

πῆνας, (ἀτίμως τὸν δίκαιον ἐξήλασεν) εἰδωλολάτρην ἀποκαλέσας καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ βαπτίσας τῶν βασιλείων ἐξελαύνει.

Ut perhibent nonnulli fide dignissimi homi- D nes, juxta cisternam dictam imperialem, ad Chalcorratia sitam, palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus magister sedebat duodecim habens discipulos eruditione et vita graves, omni scientia imbutos, Ecclesię dogmatum propugnatores, imperiales sententias et libros

γυναϊκὸς ἐκτύπωμα χαλκοῦν ἐπὶ γόνο κεκλιμένον καὶ τεταμέναις ἐπὶ τὸ πρόσθεν ταῖς χερσὶ δευρμένη⁴⁴ εἰκόσ· τοῦτου δὲ ἀντικρυς ἄλλο τῆς αὐτῆς ὕψ· ἄνδρὸς ὄρθιον σχῆμα, διπλοῖδα κοσμίως περιθεθλ- μένον καὶ τὴν χεῖρα τῇ γυναικὶ προστείνον, οὐ κατὰ τοῖς ποσὶν [ἐπὶ] τῆς στήλης αὐτῆς (102²) ξένον τι βοτάνης εἶδος **633** [φύειν, ὃ μέχρι τοῦ κρασπέδου καὶ τοῦ χαλκοῦ διπλοῖδος] ἀνίδν, ἀλεξίφάρμακόν τι παντοίων νοσημάτων τυγχάνει. Τοῦτον δὲ τὸν ἀνδριάντα εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ φέρειν ἔλεγον, ἔμεινε δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὡς καὶ δεφεὶ παραλαθεῖν ἐπιδημήσαν- τας αὐτοῦ; τῇ πόλει· καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν τοῖς πάλαι ἐξ ἐθνῶν εὐεργετηθέντας πρὸς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ταῦτα πεποιηθέναι, ὅτε καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου⁴⁵ καὶ αὐτοῦ B δὴ τοῦ Χριστοῦ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζόμε- νας⁴⁶ ἱστορήσαμεν. » Ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἐδέσῃ τῇ πόλει ἡ ἀχειροποίητος εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ παράδοξα ἐργαζομένη θαύματα, ἦν αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν σουδα- ρίῳ τῆς οικείας μορφῆς τὸ εἶδος ἐναπομαζόμενος διὰ θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου σώζουσαν τὸν χαρ- κτήρα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς αὐτοῦ Ἀγγάρω το- πάρχῳ τῆς Ἐδέσηνῶν πόλεως ἀπέστειλε, καὶ τὴν νόσον αὐτοῦ ἴασατο. Καὶ μέντοι καὶ ἡ κατὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ἱστορηθεῖσα τῆς πανάγου καὶ θεομήτορος ἑτι ζώσης αὐτῆς ἁγία

« (12) « Πλὴν (οὖν) τὴν (μὲν) καθαίρειν τῶν ἁγίων⁴⁷ εἰκόνων ἀκούομεν μέλλειν ἔσθθαι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς⁴⁸ βασιλείας σου. » Τοῦ δὲ καταναγκά- σαντος⁴⁹ ἐπὶ ποίας βασιλείας εἰπεῖν, εἶπεν ὁ ἅγιος· « Ἐπὶ Κόνωνος. » Ἀποκριθεὶς⁵⁰ εἶπεν· « Ὅπως ἐγὼ εἶμι· οὕτως γὰρ⁵¹ παιδισθέν ἐκλήθην. » Ὅ δὲ μέγας Γερμανὸς ὑπολαβὼν ἔφη· « Μὴ γένοιτο, δέ- σποτα, ὅπως⁵² τῆς σῆς βασιλείας πραχθῆναι τὸ⁵³ κα- κὸν τοῦτο (καὶ) θεοστυγῆς (Ἀντιχριστοῦ γὰρ ἐστὶ πρόδρομος ὁ τοῦτο πηρῶν καὶ τῆς ἐν σαρκὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐπιδημήσεως ἀνατροπῆς καὶ ἀντιδικῆς). Ὅ δὲ θεομάχος τύραννος, ταῦτα⁵⁴ ἀκούσας, καὶ ὡς λέων βρῦξας, (αὐτίκα **634** καὶ) σφόδρα⁵⁵ χαλε- ἀποκαλέσας καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ βαπτίσας τῶν βα-

« (13) Φασὶ δὲ τινες πιστότατοι ἄνδρες, ὅτι πρὸς τῇ βασιλικῇ (καλομένῃ) κινστέρνῃ (τῇ οὕσῃ πλη- σίον τῶν Χαλκοπρατείων) παλάτιον ἦν σεμνὸν, ἐν τῷ⁵⁶ ὑπῆρχε κατὰ τύπον ἀρχαίων οἰκουμενικῶς δι- δάσκαλος ἔγων (μεθ' αὐτοῦ ἑτέρους) μαθητᾶς⁵⁷ αὐ- τοῦ καὶ συλλήπτορας ἱβ', πᾶσαν ἐπιστήμην μετερ- χομένους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κρατούνοντας δόγματα,

Varię lectiones et notę.

⁴⁴ Ἰκατενούση Eus. δεομένης σου. ⁴⁵ Παύλου καὶ Πέτρου Eus. ⁴⁶ σωζομένους σου. ⁴⁷ Cael. 797, 18-798, 3. ⁴⁸ ἑρῶν Cael. ⁴⁹ σῆς β. Cael. ⁵⁰ βίασαμένου ἐ. ἐπὶ π. ἔφη ὁ Cael. ⁵¹ ἐ δὲ ἀπ. ἔφη Cael. ⁵² τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ βαπτιστικόν μου· καὶ ὁ μ. Cael. ⁵³ ἐπὶ Cael. ⁵⁴ τ. θ. τ. κ. Cael. ⁵⁵ τοῦτο ἀκ. ⁵⁶ σφ. χ. καὶ λεόντειον βρ. ἐ. τε ἀπ. Cael. ⁵⁷ Cael. 795, 19-796, 6. πρὸς γὰρ τῇ β. κ. π. ἦν. ⁵⁸ φ. κ. τ. ἀ. ὁ. ἐκάθητο δ. Cael. ⁵⁹ μ. λόγῳ καὶ βίῳ σεμνοῦς τὸν ἀριθμὸν ἱβ'. οὗτοι π. λογικῆν ἔπ. τάχει τε καὶ μεγάλῃ φύσει μετερχόμενοι, οὐχ ἥκιστα τὴν ἐκκλησιαστικὴν μετήσαν θεοσοφίαν, ὧν τῆς γ. χωρὶς οὐ θεμιτόν τι ποιεῖν ἔδδοκει οὐδὲ τοῖς βασιλεύουσιν αὐτοῖς Cael.

βασιλικὰς διαίτας καὶ βίβλους ὡσαύτως ἔχοντας, ὧν ἂν εἰς τὴν βασιλείαν γνῶμης καὶ βουλῆς οὐκ ἐθέσειεν. Τούτους ⁶⁸ ὁ ἀγριώτατος θῆρ καὶ δυσώνυμος βάναν-σος προσκαλεσάμενος ἐπειράτω πείθειν αὐτοῦ τῇ ἀθείᾳ. Τῶν δὲ τοῦτο μὴ καταδεξαμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεγξάντων αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν, προσέταξε συρομένους αὐτοὺς ἀτίμως ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τοῦ διδασκαλείου αὐτῶν ἐκχλιεσθῆναι· τούτου δὲ γενομένου, τῇ νυκτὶ πάλιν ἀποστείλας ὁ ἀνήμερος λέων ἢ δράκων νυκτεπάρχους· τινὰς καὶ ἀπηνεῖς ἄνδρας προσέταξε συναχθῆναι πληθῶς ξύλων, καὶ τούτων ὑπαναφθέντων κατακαῆναι τοὺς ἄνδρας μετὰ ⁶⁹ τῶν οἰκημάτων, καὶ τῶν βιδίων, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν αὐτοῖς ὑπαρχόντων· οὐ γενομένου, ἄρδην πάντες κατεφλέχθησαν. Ἐκτοτε οὖν ἡ τῶν ἐπιστημόνων (162^b) γνῶσις ἐν Ῥωμανίᾳ ἔπαυσεν τῇ τῶν βασιλευδόντων γνωσιμάχων ἀπονομῇ μειουμένη, ἕως τῶν ἡμερῶν Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρου τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστοτάτων βασιλέων.

⁷⁰ (14) (Ἐξουσιαστικῶς οὖν ἅμα καὶ δυσσεβῶς ἔκτοτε ὁ θῆρ τῆς αἰρέσεως ἀρχεται, καὶ) τὴν ἐπὶ τῆς ⁷¹ χαλκῆς πύλης **635** (τοῦ παλατίου) εἰκόνα τοῦ Κυρίου ⁷² (ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ) κατεάξα· καὶ σιλέντιον ⁷³ (ἀσεβείας) κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνας ποιήσας, προσκαλεῖται πάλιν τὸν ἅγιον Γερμανόν, οἰόμενος πείσαι αὐτὸν ὑπογράψαι (κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνας). Ὁ δὲ μὴδ' ὄλως ⁷⁴ εἶξας τῇ θωπείᾳ (αὐτοῦ) ἢ τῇ ἀπάτῃ τοῦ ἀλαστῆριου, θεὸς τὸ ὠμόφορον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, ἀπετάξατο τὴν ἱερωσύνην καὶ ὑπεχώρησεν.

(15) Ὅτε καὶ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, ἣν ἔσχε παρ' ἑαυτῷ, ἀναλαθόμενος καὶ γράψας χαρτίον ἔχον ⁷⁵ οὕτως ⁷⁶· « Ὁ Σῶτερ, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς, » εἰς τὴν θάλασσαν ἔθηκεν· ἡ δὲ θεὰ δύναμις ὀδηρομένη ἀβρόχως καὶ ὄρθοις διαπλεύσασα κατήλθεν εἰς Ῥώμην. Ἀποκαλυφθεὶς οὖν ὁ ἐκεῖ πατριάρχης ἐξῆλθε μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου μετὰ κηρῶν καὶ θυμιαμάτων, καὶ ὄρων αὐτὴν ἐρχομένην ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἦεις καὶ ἐξεληθούσα ἀφ' ἑαυτῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ πλοίῳ, μὴδὲ πλησίον ἄλλου πλοίου πλησιάσασα· ἦν καὶ κατασπασάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ ψαλμῶν καὶ ὕμνων ἀπήγαγεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἄβροχος ὅλη διαμείνας, εἰ μὴ μόνον ἄχρι τριῶν δακτύλων διανοτισθεῖσα. Καὶ τοῦτο πρὸς μείζονα δόξαν Θεοῦ.

⁷⁷ (16) Ὁ δὲ θεομάχος χειροτονεῖ ἀντ' αὐτοῦ Ἀναστάσιον πρεσβύτερον τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, συνθέμενον κατὰ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ βουλὴν πάντα ποιεῖν.

etiam habentis : absque eorum consilio imperatores nihil auspicabantur. His accersitis crudelissima bellua et infausto vilis nomine artifex suam persuadere impietatem tentavit. Illis vero non annuentibus, sed potius suam ei impietatem exprobrantibus, jussit eos in ipsum magisterii sui locum ignominiose tractos ibi includi : quo facto, noctu iterum missos immanis leo vel draco nonnullos excubiarum praefectos immitesque homines jussit lignorum congerere acervum hisque accensis comburere illos viros cum eorum domo librisque et reliqua suppellectile : quo facto, cuncti flammis penitus consumpti sunt. Ex eo tempore doctorum scientia in Romania obscurata est, imperatorum scientiae inimicorum stultitia imminuta, usque ad dies Michaelis ac Theodori, insignium fide pietateque imperatorum.

Impensius igitur extitit et cum majori impietate bellua haeresin fovet. Imaginem Domini nostri Jesa Christi quae ad portam Aream palatii posita erat, dejecit ; facto deinde contra sanctas imagines impio edicto, rursus beatum Germanum accersit, persuasurum ei se sperans ut subscriberet. At Germanus nequaquam adulationi vel fraudi execrandi tyranni cessit, humerale vero in sacra mensa Magni templi deponens, resignavit munus suum atque discessit.

Tunc sacram Salvatoris imaginem, quam apud se habebat, assumptam, inscriptis in charta his verbis : « O Salvator, salva te et nos, » mari inposuit. Haec autem, divina potentia siccam ducente, recto trajectu petiit Romam. Romanus vero patriarcha, id per revelationem cognoscens, exiit cum omni clero cercisque ac thuribus, videtque eam aquis supervectam : quae sponte sua egressa, venit in manus praesulis in ejus cymba, nulli alii cymbae appropinquans. Eam amplexus summus pontifex cum psalmis et hymnis duxit in Magnam ecclesiam ; et omnino sicca remanserat, nisi quod ad triuni altitudinem digitorum maderet. Atque hoc ad majorem Dei gloriam.

Impius vero Germano substituit Anastasium, Magnae Ecclesiae presbyterum, qui promiserat se ad impiam imperatoris voluntatem omnia facturum.

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁸ Τ. ὁ Κόνων συχνῶς προσκαλούμενος ἐπείραζε πείσαι τῇ ἀ. αἰρέσει. Καταθέσθαι δὲ μὴ καταδεχομένου· ἀλλ' ἀντιπίπτοντας ἀτίμως κατακλιεσθῆναι διεκελεύεσθαι ἐκέισε· διὰ δὲ τῆς νυκτὸς πῦρ κυκλόθεν ὑφάψας, αὐταῖς ἐστλαῖς καὶ βίβλοις πολλαῖς καὶ καλάς καὶ σκεύεσι ἱεροῖς ὁ μιὰρὸς κατέκαυσεν Ced. ⁶⁹ σύν εοῦ. ⁷⁰ Ced. 795, 15, 798, 3-799, 20. ⁷¹ μεγάλης αἰδ. Ced. ⁷² τοῦ Κυρίου ἔ. (τοὺς καθελόντας ἀνεβλον οἱ ὄχλοι) Ced. ⁷³ σ. τε π. κ. τῶν ἀ. ἔ. πρ. Ced. ⁷⁴ οὐδ' ὁ. εἶξας τῇ θ. ἢ τῇ ἀπειθῇ τοῦ τυράννου, μᾶλλον μὲν οὖν ἀνέμνησεν αὐτὸν ὁ μακάριος· τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας· συνθηκῶν — τὸ ὦ. ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τῆς μ. ἢ θεὸς ἀπ. τῇ ἱερωσίᾳ καὶ ὕμ. Ced. qui historiae sequentis de Christi imagine Romam transvecta loco relationem habet de Gregorio Dialogo vel potius Gregorio II Francorum auxilio tributa Leoni denegante, quae apud Georgium § 18 rectius legitur. ⁷⁵ ἔχων eod. ⁷⁶ Luc. xxiii, 57. ⁷⁷ 730 — Ced. 799, 20 22 : Ὁ δὲ θ. ἀντ. ἀ. χ. Α. τὴν προλεχθέντα σύγκελλον σ. τῇ ἀσεβείᾳ. βουλῇ καὶ αἰρέσει.

Omnem igitur imaginem Domini nostri Jesu Christi Dei et Deiparæ et omnium sanctorum deiecit et incendit, et persecutionem magnam suscitans, sacerdotes multos, monachos et laicos variis suppliciis sustulit.

Propterea magnæ Romæ pontifex Gregorius, imperatoris istius ditioni se subducens, turpe hæretici jugum excussit, et fœdere pacis cum tota Italia inito de Francorum dominatione admittenda, statim imperatoria tributa denegat, et Anastasium ejusque socios anathemate percutit.

His temporibus accidit ingens horrendissimusque terræ motus; corruerunt multe ecclesiæ ac domus, terræni urbis muri, plurimæque Thraciæ mœnia et oppida; innumerus mortuus est populus, cecidit columna Arcadii quæ in Xerolopho, et Nicomedia et Nicæa; terra per biennium mota est, ita ut mare a propriis limitibus in quibusdam locis recesserit.

Imperator, murorum ruinam cernens, sic populum allocutus est: « Muros urbis reparare non valeatis, quare nostris administratoribus rem commisimus ea lege ut pro singulo numismate miliaresium unum exigant. Quo imperator accepto ædificavit muros. Inde mos invaluit ut ceratia duo administratoribus conferantur.

CCXLIX. De Masulma.

Cæterum Masalmas exspectabat Leonis promissorum solutionem, qui cum nihil accepisset, illum asensitens, in imperatoriam urbem irrupit, et Abydo capta infinitaque multitudine trajecta, in urbem irruens, scribit ad Suliman, consilli sui primicerium, ut velociter cum classe instructa adveniat.

Mense Augusto urbem obsidione cinxit, et murum terrenum vallo circummuniens, agrum Thracensem vehementer afflixit.

Prima autem Septembris adventit Suliman cum insolitæ magnitudinis navibus, triremibus, dromonibus ad mille octingentos.

Imperator vero, incendiariis navibus cum maritimo igne adversus illos missis, combussit plerasque Saracenorum naves: nempe confestim alia

(17) Πάσαν οὖν εἰκονικὴν ἀνατύπωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων κατέστρεψε καὶ κτεκέασα, καὶ διωγμῶν μέγαν 636 ἐπέειρας, πολλοὺς ἱερεῖς καὶ μονάζοντας καὶ λαϊκοὺς διαφόροις τιμωρίαις καὶ θανάτοις ὑπέβαλεν.

(17) Διὰ ταῦτα ὁ οὖν ὁ τῆς μεγάλης Ῥώμης πρόεδρος Γρηγόριος τὴν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑποταγὴν ἀπώσάμενος, τὸ αἰρετικὸν αἰσχρὸς ἀποδιδράσκει, σπονδὰς εἰρηνικὰς εἰς τὴν τῶν Φράγγων ὑποταγὴν εἰσεδεξάμενος σὺν πάσῃ τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ τοῖς φόροις εὐθύς κωλύει, τὸν Ἀναστάσιον δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀναθέματι καθυποβαλῶν.

(19) Ἐφ' ὧν χρόνων ἡ καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας καὶ φοβερώτατος, καὶ ἐπτώθησαν ἐκκλησίαι ἡ πολλαί, καὶ οἴκοι, καὶ τὰ χερσαία τεῖχη τῆς πόλεως, καὶ φρουρία πολλὰ, καὶ χωρία τῆς Θράκης, καὶ τέθηκε λαὸς ἀναριθμητὸς ἕπεισε δὲ καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου (ἢ) ἐν τῷ Ξηρολόφῳ, καὶ Νικομήθεια, καὶ Νίκαια, καὶ ἡ γῆ ἐσειέτο ἐπὶ χρόνους δύο, ὅσα καὶ τὴν θάλασσαν τῶν ἰδίων ὄρων ἐν τισὶ τόποις ὑποχωρῆσαι.

(20) Εἰδὼς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ τεῖχη καταπτέντα, διελάλησε λέγων: « Ὅτι ὑμεῖς, οἱ τῆς πόλεως, ἀδυνατεῖτε τὰ τεῖχη κτίσαι ἄλλα προσιτάξαμεν τοῖς διοικηταῖς εἰς τὸν κανόνα ἀπαίτηται κατὰ νόμισμα μιλιαρσίον ἔν. » Καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεῖα, καὶ κτίζει τὰ τεῖχη. Ἐκτοτε ἐκράτησαν ἡ συνήθεια παρέχειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς.

ΣΜΘ'. Περὶ τοῦ Μασάλμα ἡ.

637 Ὁ δὲ Μάσαλμας ἐξεδέχετο τὰς τοῦ Λέοντος ὑποσχέσεις· μηδὲν δὲ δεξάμενος, ἀλλὰ γνοὺς, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν βασιλεύουσιν πόλιν ἐκίνησε, καὶ (165^ο) τὴν Ἀβύδον καταλαβὼν καὶ ἀντιπεράσας λαὸν ἄπειρον καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐφορμήσας, γράφει πρὸς Σουλεϊμᾶν, τὸν πρωτοσὺμβούλον, ἔλθειν ἐν τάχει μετὰ στόλου.

(2) Καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ παρακαθίσας τῆ πόλει καὶ τὸ χερσαῖον τεῖχος περιχαρᾶκῶσας, εὐμαίνεται σφόδρα τὰ θρακῶα μέρη.

(3) Τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἀνέλαβεν ὁ Σουλεϊμᾶς, ἔχων εὐμεγέθεις ναῦς τριήρεις καὶ δρόμωνας μεγάλους πᾶνυ χιλιῶν ὀκτακοσίων.

(4) Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὰς ἐμπυρλους ναῦς καὶ αὐτῶν ἐκπέμφας μετὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς, πυρᾶλιώτους ἐποίησε τὰς πλείστας ναῦς ἐκείνας· αὐτίκα γοῦν

Variæ lectiones et notæ.

725-729. Ἐν δὲ τῇ πρεσβυτέρῃ Γρ. ἀποστολικὸς ἀνὴρ καὶ Πέτρου τοῦ κορυφαίου σύνθρονος, διὰ τὰ ὑπ. αὐτοῦ γενόμενα θεῖα ποιήματα διάλογος ἐκλήθη, οὗτος ὁ ἅγιος διὰ τὰς ἀνοσιουργίας Λέοντος ἀπὸ νίκασε καὶ πρὸς τὸν Φράγγον σπουδῆν εἰρηνικὴν ποιησάμενος, τοὺς τε φ. ἐκώλυσε καὶ τὸν Ἀ. καὶ τ. σὺν ἀντιθεμάτισε Ced. 799,2-9. 740. Τῷ κ' ἔτει—τῇ κς' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς, τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἡμέρῃ δ', ὡρᾶ ἡ γέγονε καὶ φοβερὸς ἐν ΚΠ. καὶ ἐπτ. Ced. 801,9-17. ἔκκλ. καὶ μοναστήρια καὶ ὁ. καὶ λ. πολὺς ἀπέθανεν Ced. ἔπ.—Νίκαια om. Slav. sed habent Ced. et Leo. ξ. καὶ ἄλλαι πολλαὶ καὶ τὰ γ. τῆς π. τ. καὶ πόλεως καὶ γ. ἐν τῇ Θράκῃ ἢ τε Νίκαια, καὶ Νικομ., καὶ Πραίνετος· ἀπέφυγε δὲ καὶ ἡ θάλασσα τῶν ἰ. ὁ. ἐν τ. τ. ἐκράτει δὲ καὶ ὁ σεισμὸς μῆνας ἰα' Ced. 801,17-22 Ἰδὼν δὲ. κ. τ. λ., om. Slav. τ. τῆς πόλεως πτ. Ced. κτίζειν Ced. τῶν θεμάτων Ced. ἄπ. εἰς τὸν κ. Ced. κτ. αὐτὰ κἀντεῦθεν ἀπεκρ. Ced. Rubrica M. 2 et Par. 1706, in codice evanuit. πάλ. col. καταλαμβάνει cod. Τῷ β' ἔτει κατέλαβε Σ. μ. στ. καὶ ἀμνηρῶν καὶ διεπέρασεν ἐξ Ἀβύδου ἐν τῇ Θράκῃ Ced. 789, 14.15. 718. Ταῦτα πάντα, διὰ τῆς βοήθειας τοῦ εὐσπλάγχχου Θεοῦ καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῆς Θεοτόκου

αἱ μὲν εἰς τὰ παράλια τειχῆ πυρπολοῦνται προσ-
απερβίψασαν, αἱ δὲ εἰς τὸν βυθὸν αὐτανδρὰ συνοθού-
μεναι ⁹⁷ κατεποντίσθησαν, αἱ δὲ μέχρι τῆς Ὀξείας
νῆσου καὶ τῆς Πλάτης ἀπνέγθησαν καταφλεγόμε-
ναι. Κάντευθεν τοίνυν οἱ μὲν τῆς πύλεως, θάρσος
λαβόντες ⁹⁸, τῶν πολεμίων μεγάλως καταπτοηθέν-
των.

ΣΝ. *Peri tēs νόσου ἑαρινῆς*⁹⁹.

Παραχειμάσαντες δὲ ¹ τῇ πόλει, τῷ ἑαρινῷ καιρῷ
λοιμικὴ νόσος αὐτοῖς ἐνοσκήψασα μετὰ καὶ λιμοῦ,
πλήθος ἀναριθμητὸν ἐξ αὐτῶν διεσφείρεν.

638 (2) Ἐξ ὧν ² οἱ περιλειφθέντες, πόλεμον μετὰ
Βουλγάρων ἐν τῇ Θράκῃ συνάψαντες, ἀνῆρέθησαν
χιλιᾶδες κβ'.

(3) Τῇ δὲ ³ ἐ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐκ τῆς πόλεως
ἀπάραντες, καὶ ἀνέμου σφοδροτάτου πνεύσαντος, οἱ
μὲν ἐν Προκοοννήσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀκταῖς ἀπώ-
λοντο, οἱ δὲ ἐκδυθίσαντες ἀθρόως, ἐπελθόν ⁴ νέ-
φους χαλάζης πλήρης ⁵ τετριγῆς ⁶ ὀλέθριον μετὰ βί-
ατος ἀνέμου, ὑποβρούχιοι πάντες ἐγένοντο· διεσώ-
θησαν δὲ παραδίξως ἐκ τῶν αὐτῶν ⁷ μόνα πλοῖα, ἃ
καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὰ Ἰθια τὴν τῶν Ῥωμαίων νί-
κην καὶ τὴν ἑαυτῶν πανολέθριον ⁸ κατάπτωσιν.

⁹ (4) Σέργιος δὲ στρατηγὸς Σικελίας, ἀκούσας ὅτι
οἱ Ἀγαρνοὶ ἐκπορθοῦσι τὴν πόλιν, ἔστρεψε ¹⁰ βασι-
λέα ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, (ὀνόματι) Βασίλειον ¹¹,
τῷ ἐπώνυμον Ὀμαγούλου, ποιήσας καὶ προβολὰς
ἀρχόντων. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ταῦτα ἀκηκούς ¹², ἀ-
πέστειλεν (ἐκεῖσε) Παῦλον μετὰ κελύσειον καὶ στόλου.
Μαθόντες οὖν οἱ Σικελιῶται, ὅτι κατετροπώθησαν ¹³
οἱ Σαρακηνοί, καὶ Λέων βασιλεύει, τὸν τε Βασίλειον
καὶ ¹⁴ τοὺς λοιποὺς ἀρχοντας παραδεδώκασι τῷ
Παύλῳ, καὶ πάντας ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀπεκεφάλισεν
ὡς ἀντάρτας.

639 ¹⁵ (3) Νικήτας δὲ (ὁ πατριεὶος) ὁ ¹⁶ Ἐυλι-
νίτης ¹⁷ μετὰ καὶ ἐτέρων πατριεῶν τὸν Τέρβελιν
διὰ γραμμάτων καὶ πολλῶν χρημάτων καὶ δώρων
δεξιωσάμενοι, παρώρμησαν ἔλθειν κατὰ Λέοντος,
οὓς τινες τῶν Βουλγάρων παραδεδώκασι καταμη-
νύσαντες τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντας ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀνέκλειν.

A quidem ad muros maritimos incensae delatae sunt,
aliae in gurgite cum vectoribus submersae, aliae
usque ad insulam Oxiam et Platen inter cremandum
delatae sunt. Inde civitatis incolae animum recepe-
runt, hostes vero magno terrore fuerunt perculti.

CCL. *De morbo terno.*

Post hibernationem in urbe morbus pestilens
grassatur quae fame etiam comitata innumerabilem
multitudinem sustulit.

Ex eis superstites in bello cum Bulgaris per
Thraciam suscepto ad duodecim millia perierunt.

Quinta decima vero Augusti mensis, ab urbe sol-
ventes [naves Arabum], flante vento vehementissimo,
partim ad Proconnesum, partim ad alia littora alli-
duntur; alias, quae velociter altum petierant, nubes
ingens exitialem grandinem immittens cum turbine
vehementi, omnes pessumdedit. Ex mille et octingentis
quinque tantum evaserunt quae ad suos re-
meantes Romanorum victoriae et propriae cladis
nuntium tulerunt.

Sergius, Siciliae dux, urbem a Saracenis obses-
sam audiens, quemdam ex suis familiaribus, Basi-
lium nomine, qui et Omagulus, Imperatorem re-
nuntiat et promotiones magistratum instituit. Im-
perator his cognitis Paulum huc misit cum classe
et litteris. Discentes Siculi Saracenos recessisse et
Leonem ut imperatorem perseverare, Basilium et
aulicos ab eo constitutos Paulo tradiderunt, qui
omnes ut perduelles capite plectit.

Nicetas patricius Xylonites cum aliis patriciis
Terbelium per litteras, magnis donis promissis,
hortatur ut contra Leonem militaturus procedat.
Quidam ex Bulgaris, re imperatori patefacta, illi
eos tradunt, quos omnes interfecit.

Variæ lectiones et notæ.

κατὰ τὴν τήνον, τὰ μὲν ἐκδυθίσθησαν ὑπὸ ἀνέμων, τὰ δὲ ἐνεπρήσθησαν, καὶ πάντες μετὰ τῶν πλοίων
αὐτῶν ἀρδην ἀπώλοντο, πολεμοῦντες τὴν πόλιν ἐπὶ ἔτη β' Ced. 780,4 8. ⁹⁷ συνοθούμενοι cod. ⁹⁸ ἔλαβον?
⁹⁹ Rubrica M. 2 et Png. 1706? in codice evanuit. ¹ Ἐνέσκηψε δὲ α. καὶ λ. v. καὶ ἀναριθμητὰ πλήθη
ἐξ ἡ. ὤλεσε Ced. 790,15,16. Παραχειμασάντων? ² Συνῆψαν δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ Βούλγαροι π. καὶ
κατέσφαξαν χιλιᾶδες κβ' Ἀράβων Ced. 790,17,18. ³ Τὰ δὲ ἀναπομειναντα πλοῖα τῶν Ἀράβων καὶ
Ὀμάρου τῇ ἐ' τοῦ Ἀ. μ. μετ' αἰσχύνης πολλῆς, ἀνακάμψαι βουλγιθέντα λαίλαψ ἐκ Θεοῦ ἐνοσκήψας τὰ μὲν
ἐν τοῖς ἀποστρέφους καὶ ταῖς λοιπαῖς ἃ. κατεπόντισε· τοῖς δὲ περιλειφθεῖσιν ἐν τῷ Αἰγείῳ πελάγει χάλαζα
πυρρὴν ἐνοσκήψασα ἀναδράσαι τὴν θάλασσαν πεποίηκε, καὶ τῆς πίσης λυθείσης, αὐτανδρὰ ἀπώλοντο,
μόνων ε' εἰς Συρίαν διασωθέντων, τὴν τοῦ Θεοῦ δυναστείαν ἀπαγγέλλοντα Ced. 791,12-19. ⁴ ἐπὶ λείοντος
μόνων χ. ὀλέθρου Leo. ⁵ πλήρης. ⁶ τετριγῆς cod. ⁷ πανώλεθρον Leo. ⁸ Ced. 790,23-791,12: Τούτῳ
τῷ ἔτει Σ. πρωτοσπαθάρης καὶ στ. ⁹ Ἰθιον ahd. Ced. — Σαρακηνοὶ παρακαθέσουσι τὴν π. Ced. ¹⁰ Β.
πολίτην, τὸν υἱὸν Ὀν. μετονομάσας αὐτὸν Τιθέριον, ἐποίησε δὲ πρ. καὶ ἰδίους ἀρχοντας μετὰ βουλαῖς
Σεργίου Ced. ¹¹ ἀκούσας Ced. Leo. ἀποστέλλει Π. ¹² ἀπέστειλεν αὐτοῦ μ. δυνάμειως, ὅς καταλαβόν τὴν
Σικελίαν καὶ τὰς βασιλικὰς προστάξει· ὑπαναγνούς τῷ λαῷ, εὐθύς τὸν μὲν Λέοντα βασιλέα εὐφήμησαν
Ced. ¹³ Β. δὲ τὸν Ὀνομάγουλον καὶ τ. σὺν αὐτῷ δεσμίους τῷ Π. π. οὓς κατατομήσας τὰς κεφαλὰς
αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλεν. Ὁ δὲ Σέργιος λόγους ἀπαθείας· λαβίων ἐξήλθε πρὸς τὸν Παῦλον, καὶ οὕτως
εἰρήνευσαν τὰ ἐσπέρια Ced. ¹⁴ 719 — Ced. 792,14-22: Τῷ δ' αὐτῷ (γ') ἔτει Ν. ¹⁵ Ζ. γράφει πρὸς
Ἀρτέμιον ἐν Θεσσαλονικῇ ἀπελθεῖν πρὸς Σ. τοῦ ἀναλαβεῖσθαι συμμαχίαν Βουλγαρικὴν καὶ ε. κ. Δ. Τοῦ δὲ
ἀπελθόντος, δίδωσιν αὐτῷ στρατὸν Ἰ. καὶ ν' κεντηνάρια χρυσίου — μὴ δεξαμένην δὲ αὐτὸν τῆς πύλεως,
οἱ Βούλγαροι τοῦτον τῷ Λέοντι π. — ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Ἀρτέμιον σὺν τῷ Ἐυλίνῳ π. — καὶ τὸν ἀρχιεπίσκο-
πον Θεσσαλονικῆς καὶ ἄλλους πλείστους, κ. τ. λ. ¹⁶ Ἐυλίτης cod.

Leo filium suum Constantinum in tribunali novemdecim accubitorum coronavit.

Hebræos et Montanistas ad baptismum suscipiendum coegit, ita ut Hebræi inde dicerentur et Montanistæ.

Et Joannem Damascenum, quem etiam Chrysorrhœam dicebant ob innatam ei sapientiam, in exilium actum Mansur appellavit, id est blasphemum.

Constantino vero filio suo nuptui dedit filiam Chiagani Scytharum principis, cum Christianam eam fecisset Ireneique nominasset. Ea sacris litteris studiose edocta, illustris pietate fuit refutavitque a Deo alienorum impietatem.

Romam propter papam male habuit et reditus annuos ecclesiarum suppressit.

Agareni per omnem Romaniam incursione facta, multos captivos abduxerunt, et recesserunt.

Interea moritur scelestus Leo ex intestinorum morbo animam effans.

CCLI. De homine misericordii et impudico.

His temporibus fuit Constantinopoli homo quidam illustris ac divitiis pollens, pauperum amans et summo opere misericors; laborabat vero, instigante malo spiritu, vitio impudicitiae. In senium is proventus, neque multas superabundantesque elemosynas omittens, nec etiam a fornicatione propter diuturnam pravissimamque consuetudinem retractus, subita morte correptus est. Cum autem fletet de illo discussio patriarcham inter et insignes episcopos, alii quidem de eo bene sentiebant, quia scriptum est: «Redemptio animæ viri, divitiarum suarum» (ex propriis enim et justis laboribus, non ex alienis et injustis faciebat elemosynam); alii vero id non admittebant, sed contra dicebant irreprehensibilem et perfectum esse debere Dei famulum, quia scriptum est: «Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus;» et alibi: «In quo invenerim te, iudicabo te, ait Deus». Patriarcha vero, indicto jejunio et oratione, mandavit ut in omnibus monasteriis et asceteriis Deo preces fierent, ut aliqua revelatione defuncti statum manifestare dignaretur. Adimpleto patriarcharum mandato, pio et deifero cuidam monacho revelavit quomodo se haberet homo. Monachus, accersito confestim patriarcha, coram omni populo

¹⁶ (6) Ἔστειξε δὲ Λέων Κωνσταντῖνον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ τριβουνάλῳ τῶν ἑθ' ἀκουσίτων.

¹⁷ (7) Ἐδάπτισε δὲ καὶ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Μοντανούς ἀναγκαστικῶς, ὥστε λέγεσθαι ἐκ τῶν τοῦ Ἑβραίου καὶ Μοντανιστοῦ.

(8) Ἰωάννην τε καὶ τὸν Δαμασκηνόν, ὃν καὶ Χρυσορροῖαν ἐκάλουν διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ σοφίαν, ἐξήρισας Μανσοῦρ ἐπωνόμασεν, ὃ ἐστὶ βλάσφημος.

¹⁸ (9) Ἐνομφεύσατο δὲ εἰς τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον τὴν θυγατέρα τοῦ χαγάνου τῶν Σκυθῶν δυνάστου, Χριστιανὴν ποιήσας καὶ Εἰρήνην ἐπωνόμασας, ἥτις, μαθούσα τὰ ἱερὰ γράμματα, διέπρεπεν ἐν εὐσεβείᾳ, τὴν τῶν ἀθέων δυσσέθειαν ἐλέγχουσα.

¹⁹ (10) Πολλὰ δὲ τῇ Ῥώμῃ κακὰ ἐνεδείξατο διὰ τὸν πάπαν, καὶ πάντα ἐτήσια ταῖς ἐκκλησίαις διετάξατο τελεῖν.

640 (11) Ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Ἄγαρηνοὶ κατὰ πάσης Ῥωμανίας (163^b), καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν λαβόντες ὑπέστρεψαν.

²⁰ (12) Ἐν τούτοις ὁ παμμίαιρος Λέων τελευτήσας, ὡς ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀποβόρῃξας.

ΣΝΑ'. Περὶ τοῦ ἐλεημοσίου ἀνδρός καὶ πόρου.

²¹ Ἐφ' ὧν χρόνων ὤπῃρχεν ἐν ΚΠ. ἀνθρωπὸς τις διαβόητος καὶ περιφανῆς ἄγαν καὶ πλούσιος σφόδρα, φιλόπτωχος καὶ ἐλεήμων ἄκριως· εἶχε δὲ ἐξ ἐνοχλείας τοῦ πονηροῦ τὸ πάθος τῆς πορνείας. Εἰς τῆρας οὖν ἐλθὼν καὶ μῆτε τῆς πολλῆς καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐλεημοσύνης σχολιάσας, μῆτε μὴν ἐκ τῆς πορνείας διὰ τὴν χρόνιον καὶ κακίστην συνῆθειαν ἐκκόψας, ἐτελευτήσεν αἰφνίδιον. Ζητήσεως δὲ γενομένης περὶ αὐτοῦ παρὰ τε τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ καὶ τῶν ἐπισήμων ἐπισκόπων, καὶ τῶν μὲν λεγόντων εὐθέως διὰ τὸ γεγράφαι: «Ἐύστηρον ψυχῆς ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος» — ἐξ ἰδίων γὰρ καὶ δικαίων πόρων, καὶ οὐκ ἐξ ἄλλοτριῶν καὶ ἀδίκων ἐπολεῖ τὴν ἐλεημοσύνην. — τῶν δὲ μὴ παραδοχόμενων, ἀλλ' ἀντιλεγόντων ὡς ἀμωμον εἶναι χρὴ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλειον· γέγραπται γὰρ: «Ἐάν τις ὄλον τὸν νόμον πληρώσῃ, πταισὴ δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος» καὶ: «Ἐν ᾧ εὐρωσε, κρινῶ σε, φησὶν ὁ Θεός.» Καὶ ἐκηρύχθη νηστεία καὶ προσευχὴ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐδύλαται εἰς δια τὰ μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ τοῦ γνωρίσαι αὐτοῖς διὰ τίνος ἀποκαλύψεως τὰ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου· οὐπερ γενομένου ἀπεκάλυψεν ἐγκλείστω τινὶ μεγάλῳ καὶ θαυμάσιῳ πῶς καὶ τυγχάνει ὁ ἀνθρωπὸς. Καὶ δὴ μετατετελε-

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ 720 — Ced. 793,3-5: Τῷ δ' ἔτει τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ἐπέτεφθη Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τρ. ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ. ¹⁷ ἀκουσίτ. cod. ¹⁸ 722. ¹⁹ Τῷ δ' ἔτει ἠνάγκασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἑ. καὶ τοὺς Μ. βαπτίζεσθαι, κ. τ. λ. Ced. 793,12-17. ²⁰ Ἐν δὲ τῇ κατὰ Συρίαν Δαμασκῷ Ἰω. μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος ὁ Χρ. ὁ τοῦ Λευτράδος (α γω] servare) ὄνπερ ὁ δυσσεβὴς Μανζήρ (Ἰωωδ) ἐκ πόρνης Deuteron. xxiii, 2, ἀλλογενῆς Zsch. ix, 6) μετων. Ced. 799,9-12. ²¹ 732. ²² Τῷ ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα χαγάνου τοῦ τῶν Σ. δ. τῷ υἱῷ Κωνσταντῖνῳ ἐν π. α. χ. καὶ ὄν. Ἐ. ἥτις ἐκμ. διέπρεπεν ἐν ἐ. τὴν τῶν ἀθέων δὲ ἐ. Ced. 800,7-11. ²³ Ced. 800,11 ²⁴ 741 — Ced. 802,11. ν. δ. βλ. ηθεῖς. ²⁵ π. τοῦ Φιλαντόλου Ὀλοῦμπου τοῦ πορνοῦντος καὶ ποιοῦντος λεημοσύνην Μ. 2. ²⁶ Glyc. 522,19-523,11. ²⁷ διὰ δὲ τοῦ cod. ²⁸ Prov. xiii, 8. ²⁹ Jac. ii, 10. ³⁰ Justinus M. Dial. 47 cf. Matth. xxv, 46, 50 et Job xxiv, 11?

μενος αὐτίκα τὸν πατριάρχην διηγήσατο μετὰ πολλῶν δακρύων ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων οὕτως· «θεωρῆσαι μοι ²¹ τῇ νυκτὶ ταύτῃ προσευχόμενον κατὰ θέλαν ἑκστασιν τόπον τινά, ἐκ δεξιῶν μὲν ἔχοντα παράδεισον ἀνεξήγητον κάλλος περιεκείμενον, ἐξ εὐωνύμων **641** δὲ κάμινον, ἧς ἡ φλῆξ μέχρι τῶν νεφελῶν ἀνήρχετο, καὶ τὸν τελευτήσαντα πλοῦσιον τοῦτον μέσον τοῦ παραδείσου καὶ τῆς φοβερᾶς ἰστάμενον καμίνου, καὶ πολλὰ στενάζοντα καὶ πυκνὰ πρὸς τὴν παράδεισον ἀποβλέποντα· ἐν τῷ οὖν στενάζειν αὐτὸν καὶ ὀδύρεσθαι, ὅρῳ τινα λαμπροφόρον ἐπιστάντα καὶ λέγοντα πρὸς αὐτόν· «Τί μάτην στενάζεις, ἄνθρωπε; ἰδοὺ γὰρ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην σου ἐλυτρώθης τῆς γενένης, διὰ δὲ τὸ μὴ ἀποστήναι σε τῆς ἀκαθάρτου καὶ βδελυρᾶς πορνείας, ἐστερήθης τοῦ παραδείσου.» — Καὶ ταῦτα ὁ τε πατριάρχης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀκούσαντες, φόβῳ μεγάλῳ συσθεθέντες, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· «Δίκαιος ²² εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεὶς αἱ κρίσεις σου.» Δικαίως οὖν καὶ ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε ²³· «Φεύγετε τὴν πορνείαν· πᾶν ἀμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὃ δὲ πορνεύειν ἐν τῷ ἴδ.ον σώμα ἀμαρτάνει.» Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τῷ νόμῳ παρεγγυᾷ φάσκων·²⁴ «Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι·» καὶ·²⁵ «Οὐ πορνεύσης, οὐ μοιχεύσης·» καὶ·²⁶ «Οὐκ ἔσται πορνεία ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται πορνεία ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ.» — Ποῦ οὖν εἰσιν οἱ λέγοντες, ὅτι Κἂν πορνεύσω, ποῶ ἐλεημοσύνην, καὶ σώζομαι; Ὁ γὰρ ὄντως ἐλεήμων ἑαυτὸν ὀφείλει πρῶτον ἐλεῆσαι· γέγραπται ²⁷ γάρ· «Διώκετε τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὸν ἁγιασμόν, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὕψεται τὸν Κύριον.» Οὐκοῦν οὐδὲν ὠφελῆσαι τὸ ἀργύριον διδόμενον ἐκ χειρῶν βυρπαρῶν καὶ ψυχῆς ἀμετανοήτου (164*) καὶ μεμολυσμένης καὶ διεφθαρμένης ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων ἔργων.

ΣΝΒ'. *Περὶ δεσμοῦ* ²⁸.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ῥώμῃ κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας τι τοιοῦτον· Μοναχὸς τις ἀφορισμένος ²⁹ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ πάπα **642** ὡς παρὰ γνώμην τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸν θεσμόν τοῦ μοναστηρίου τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου ποιήσας ³⁰. Μετ' ὀλίγας οὖν ἡμέρας ἐτελεύτησεν ὁ ἀφορισθεὶς μοναχός· ὅπερ ἀκούσας ὁ πάπας μεγάλως ἐλυπήθη, ὅτι ἀπῆλθε δεδεμένος· καὶ γράψας ἐν χάρτῃ εὐχὴν λύουσαν αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ, ἔδωκε τινα τῶν διακόνων εἰπών· «Ἀπελθε, καὶ ἀνάγνωθι αὐτὴν ³¹ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ τεθνεώτος ἀδελφοῦ.» Καὶ τούτου γενομένου θεωρεῖ ὁ ἡγούμενος κατ' ὄναρ τὸν ἀδελφόν, καὶ λέγει αὐτῷ· «Λύπην ἔχομεν περὶ σοῦ, ἀδελφε, ὅτι δεδεμένος ἐτελεύτησας· εἰπέ οὖν ἡμῖν πῶς ὑπάρχεις.» Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Ὀντως, πάτερ, εἰς ³² φυλακὴν ἤμην ἕως τῆς χθές· σήμερον δὲ διὰ

cum multis lacrymis hæc narrat : « Mihi hac nocte precanti per divinam exstasim videre contigit locum quemdam cujus ad partem dextram erat paradus inenarrabili ornatus pulchritudine ; ad sinistram vero fornax cujus flamma usque ad nubes ascendebat. Defunctus dives, medius stans paradusum inter ac tremendam fornacem, multum gemit et crebro paradusum respiciebat. Dum sic lamentatur et ejulat, video quemdam splendide vestitum ei astantem ac dicentem : « Quid incassum ploras, homo ? Ecce enim propter eleemosynam tuam redemptus es a gehenna ; quia vero non destitisti ab impura et sordida fornicatione, paradiso privatus es. » His auditis, patriarcha et qui cum eo aderant, magno terrore percussi, ad se invicem dicebant : « Justus es, Domine, et rectum judicium tuum. » Merito igitur dicebat Apostolus : « Fugite fornicationem : omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est ; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. » Etenim Deus in lege præcipit dicens : « Sancti estote, quia ego sanctus sum ; » et : « Non fornicaberis ; non mœchaberis ; » et : « Non aberit fornicatio a filiis Israel. » Ubi nunc dicentes : Quamvis fornicator simi, facio eleemosynam, proinde salvus ero ? Qui enim vere misericors est, sui ipsius primum debet misereri ; scriptum est enim : « Sequimini eleemosynam et sanctimoniam, sine quibus nemo videbit Deum. » Nihil igitur proderit pecunia data ab immundis manibus et anima non penitente impurisque operibus inquinata et corrupta.

CCLII. *De vinculo.*

In diebus illis in magna Roma hoc evenit. Erat quidam monachus a Gregorio papa excommunicatus, quia hegumeni jussis et regulæ monasterii ejusdem Gregorii non obtemperaverat. Post paucos dies obiit excommunicatus monachus ; quod audiens papa graviter doluit quod abiisset vinculus : ideo scribens chartam illum a vinculo solventem, eam dedit cuidam diacono dicens : « I, et lege eam in sepulcro defuncti fratris. » Quo facto, hegumenus videt in somnis fratrem, eique dicit : « Mœsti sumus de te, frater, eo quod vinculus obieris ; dic igitur nobis quomodo te habeas. » Ille respondens ait : « Vere, Pater, in carcere fui usque heri ; hodie vero a Christo solutus sum. » Id hegumenus papæ narravit, innotuitque omnibus, qua hora diaconus orationem legerat in tumulto, tunc vinculo solutum

Varie lectiones et notæ.

²¹ ἔτυχε? ²² δίκαιος — σου εκxxviii, 137 om. Slav. ²³ I Cor. vi, 18. ²⁴ Lev. xi, 44 ; xii, 7, 26, ἀ. ἔσεσθε vel ἐ. ἀ. vel ἐ. μοι ἀ. ²⁵ Ex. xx, 13 ; Deut. v, 18. ²⁶ Deut. xxviii, 17 πόρνην ἴπρη. ²⁷ πορνεύων ἴπρη. ²⁸ γέγρα. — ἁγιασμόν om. Slav. εἰρήνην δ. μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀ. οὐ χ. Heb. vii, 14. ²⁹ π. τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ πάπα M. 2, π. τ. μοναχοῦ τοῦ ἀφορισθέντος ὑπὸ Γρηγορίου πάπα Ῥώμης Par. 1706. ³⁰ Glyc. 523, 19 524, 15. ³¹ ἦν? ³² ποιήσαντος cod. ³³ αὐτ. cod. scl. αὐτὸν, τὸν χάρτην, sed cl. l. 12. ³⁴ ἕως τὴν cod.

fuissio fratrem, et omnes audientes « glorificave- A runt Deum, qui dedit talem potestatem » famulis suis.

του Χριστου ελυθην. » Οπερ εξηγησάμενος ο ηγο- ρημενος τῷ πάπᾳ, ἐγνώσθη πᾶσιν, ὅτι καθ' ἣν ὤραν ὁ διάκονος ἀνέγνω τὴν εὐχὴν ἐπὶ τοῦ τάφου, τότε καὶ τοιαύτην ἐξουσίαν τοῖς ἐαυτοῦ δοῦλοις. »

Ideo magnus Chrysostomus dicit : « Nos juxta legem ecclesiasticam vinculis ligamus : si quis vero hæc despiciat, istam mortis et judicii dies planius docebit infallibile esse Domini verbum Ecclesiæque ejus decretum. Unde posthac equidem irreprehensibilis sum, quod enim meum erat feci; ille vero qui divinum Jugum excussit et sacra disruptit vincula, rationem reddet ei a quo jussus sum ligare. Si quis enim astantium armigerorum a rege throno insidente jussus sit ligare et catenis obstringere aliquem subditorum, hic vero non modo illum repellat, sed etiam vincula rumpat, non armiger injuriam patitur, sed rex ipse qui jussit : ita et justissime omnia erga suos discipulos facta ad se trahens Rex regum Dominus, se ipsum honore vel contumelia affectum reputabit. »

« (2) Διὰ δὴ τοῦτο ὁ μέγας Χρυσόστομος φησὶν ὅτι ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν τὰ δεσμὰ περιβάλλομεν ὅτι ἐπὶ τὴν καταφρονεῖται τούτων, ἐπιστήσεται ὁ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρίσεως κριτὴς, διδάσκων αὐτὸν ὡς ἀψευδῆς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ νόμος τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ὅθεν λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἀνεύθυνός εἰμι, τὸ γὰρ ἐμαυτοῦ πεποίηκα ἔκεινος δὲ τὸν θεῖον ζυγὸν ἀποβρίβῃς καὶ τὰ ἱερὰ δεσμὰ διαβρῆξας, ὁ λόγος αὐτῷ πρὸς τὸν ἐμοὶ κελεύσαντα δῆσαι ὅτι οὐδὲ γὰρ, βασιλέως προκαθήμενου, [εἰ] τῶν παρεστῶτων δορυφόρων τις ἐπετρέπη δῆσαι ὅτι τῶν ὑπάρχων καὶ τὰ δεσμὰ περιβαλεῖν, ἐκείνος δὲ οὐ μόνον ἀπόσαστο τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὰ δεσμὰ διαβρῆξεν, οὐχ ὁ δορυφόρος ἐστὶν ὁ τὴν ὕβριν ὑπέστης, ἀλλ' ὁ κελεύσας βασιλεύς· καὶ μάλα εἰκότως τὰ λοιπὰ εἰς τοὺς διδασκάλους γινόμενα προσοικειούμενος ὁ παμβασιλεὺς Κύριος, αὐτὸς ὡς τιμημένος ἢ ὑβρισμένος διακαίεται. »

CCLIII. Regnum Constantini Copronymi.

643 ΣΝΙ'. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου.

Post Leonem Isaurum, qui regnavit annos quatuor et viginti, imperavit quatuor et triginta annos Constantinus Cabalinus, ejus filius, quasi ex dirissimo leone pardalis versutissima : « de radice enim colubri egredietur » aspis horrenda et scipens alatus, ait propheta, qualis fuit ipse satus ex Dan Antichristus. Ille enim, paternæ potestatis et impietatis hæres factus, magis quam pater longiusque a Deo Deique Genitrice et omnibus sanctis descivit. Semper extunc sortilegiis dæmonumque evocationibus et aliis maleficis artibus gaudens atque operam dans, clectum et idoneum ipsius pœtris et magistri diaboli factus est instrumentum. In tantam enim insaniam devenit ac demerentiam, ut universali edicto vetuerit ne quis Domini servorum sancti titulo colonestaretur, quin imo conspui eorum inventas reliquias jussit prohibuitque eorum intercessionem postulari, quod eos nihil posse diceret, atque addidit scelestus ac profanus : « Mariæ quoque Virginis intercessionem nullus imploret, nihil enim præstare potest; » quin et Deiparam hanc noluit appellari. Sumptis enim in manus auro plenis oculis, sciscitatus est quanti eos putarent esse

« Μετὰ δὲ Λέοντα τὸν Ἰσαυρον, ὅστις ἑβασίλευσεν ἔτη κδ', ἑβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλινός, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη λδ', ἐκ δεινοτάτου λέοντος φανείς κοικιλίτροπος πάρδαλις ὅτι ἐκ σπέρματος ὄφειον ἀσπίς (δεινὴ ἐξελύσεται ὅτι) καὶ ὄφεις πᾶτάμενοι (φησὶν ὅτι ὁ προφήτης, ὅς αὐτὸς γέγονεν ὁ ἐκ Δάν Ἀντίχριστος). Οὗτος, τὴν πατρῴαν βασιλείαν τε καὶ δυσσεβείαν ἐκδεξάμενος ὅτι, πλείον (καὶ μᾶλλον) ἐκ (τῆ:) τοῦ Θεοῦ (καὶ τῆς Θεομητορῆ:) καὶ πάντων τῶν ἀγίων) δίστατο ὅτι· κἀντεῦθεν λοιπὸν μαγείαις καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεσι καὶ ἄλλοις πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι χείρων καὶ σχολάζων, (ἑξαιρετῶν) ὄργανον (καὶ λίαν) ἐπιτήθειον τ. ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ διδασκάλου γέγονε διαβόλου (καὶ γὰρ εἰς τοσαύτην ἀπένοιαν καὶ παραπληξίαν ἐξώκειλεν) ὡς καὶ θεομὸν καθολικὸν (ἐπὶ λαοῦ) ἐκθέσθαι, μὴ λέγεσθαι τινα (τῶν θεραπεύοντων τοῦ Κυρίου) τοπαράπαν ἄγισον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων εὐρισκόμενα διαπτύεσθαι, καὶ μηδὲ προσθεῖαν αὐτῶν ἐξαιτεῖν· οὐδὲν γὰρ ἰσχύουσιν (εἶτα) προσθεῖς ὁ ἀνόσιτος (184) (καὶ παμβέδηλος λέγει) ὅτι Μηδὲ τὴν ὅτι τῆς Μαρίας ἐπικαλεῖσθαι τις προσθεῖαν· ὁ γὰρ δύναται ὅτι· ὅτι μηδὲ Θεοδόκον

Variæ lectiones et notæ.

118 Math. ix, 8. Ἐδέξασαν τὸν Θεὸν τὸν δόντα ἐ. τ. τοῖς ἀνθρώποις. 119 118 sacra III, 3. Similita, sed non plane eadem inveniuntur in Jo. xx, 3; Matth. xviii, 18. 120 τίνα? 121 Καβαλίνου καὶ M. 2. 122 741 — Ced. II, 3, 1-4, 5. Κόσμος ἔτος ἴσως, τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος ψλδ' K. ὁ K. ἐκονομάχος ἐβ. — ὅστις ἐβ. ἔτη κδ' om. Mon. 123 καὶ add. Ced. 124 γὰρ add. cod. Isa. 125 ἐξελύσεται om. M. n. 126 ὄφεις πᾶτάμενος Mon. 127 φησὶν — γέγονεν om. Mon. cf. Isa. xiv, 29 ἔκ γὰρ σπ. ὄφειος (ita Ced. et Leo) ἐξ. ἐκγόνα ἀσπίων ὡς καὶ — ὄφ. π. 128 διαδός. Mon. Ced. Leo. — πλείον Mon. — μ. κατὰ τοῦ Θεοῦ Mon. 129 πλείον δὲ μᾶλλον cod. 130 δίστατο. cod. δίσταται Leo. 131 λοιπὸν om. Mon. 132 ἀσελγείας καὶ Mon. Leo. Ced. 133 καὶ σπλάγγων ἀνατομαί Ced. 134 ἐπ. κωνηγεσίας; τε καὶ ἰκποδρομίας σχ. C. n. Leo. 135 τοῦ Ἀντιχρίστου γ. Ced. τοῦ ἀντικειμένου γ. Leo. 136 ἔλεγεν add. Ced. 137 πρ. ὁ παρμίσθς μ. Ced. πρ. ὁ ἀν. μ. Leo. 138 τὴν om. Mon. 139 δύναται βοῦθεῖν τινι Mon. 140 ἀλλὰ Ced. 141 αὐ πλείον ἐβ.

αδτην ὀνομάζεσθαι καὶ δὴ⁶⁰ λαβῶν ἐν χειρὶ βαλάν-
τιον πλήρες⁶¹ χρυσοῦ, καὶ ὑποδείξας αὐτὸν⁷⁰
πᾶσιν, ἤρετο· « Τίνος ἐστὶν⁷¹ ἄξιον; Τῶν δὲ « πολ-
λοῦ » εἰπόντων, κενώσας τὸ χρυσοῦν⁷² πάλιν ἤρετο·
« Τίνος ἐστὶν⁷³ ἄξιον; » Καὶ λέγουσιν· « Οὐδενός. »
— « Οὕτως, » ἔφη, « καὶ ἡ⁷⁴ Μαρία. » — (οὐ γὰρ
θεοτόκον ὁ ἄθλιος ἤξίου λέγειν⁷⁵. — « Ἔως μὲν
εἶχε τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῇ, τετιμημένη ἦν· ἀφ' οὗ
δὲ τοῦτον ἀπέτεκεν, οὐδὲν τῶν λοιπῶν γυναικῶν διενήνοχεν· » (ὦ⁷⁶ τῆς βλασφημίας!) φεῖται τῶν,
Κύριε.

⁷⁷ (2) Φεῦ τῆς τολμηρᾶς δυσφημίας τοῦ σαρακη-
νοπίστου καὶ ιουδαϊόφρονος· οὐ γὰρ Χριστιανός, —
μὴ γένοιτο! — ἀλλὰ Παυλικιανός ἢ — τό γε ἀληθέ-
στερον εἶπειν⁷⁸ — εἰδωλολάτρης· καὶ δαιμόνων ὑπη-
ρέτης καὶ ἀνθρωποθύτης· τῆν μὲν γὰρ πανάχραντον
θεοτόκον καὶ τοὺς ἁγίους⁷⁹ ὁ ἐναγῆς⁸⁰ καὶ ἄθεος
ἐκτρεπόμενος, τὴν παρ' Ἑλλήσι τιμωμένην Ἀφρο-
δίτην καὶ τὸν Διόνυσον ἐθρήσκειεν ὁ νέος Ἰουλιανός
καὶ ἀνθρωποθυσίας αὐτοῖς ἀνέφερε⁸¹ πέραν τῆς
πόλεως, ἔνθα τῆς ἁγίας Μαύρας τῆς⁸² μάρτυρος
ἦν ὁ ναός, ὄνπερ ὁ⁸³ μισάγιος⁸⁴ ἑκδαφίσας καὶ
φρονετήριον ποιήσας, Μαῦραν ὠνόμασε τὸν τόπον,
ἐν ᾧ καὶ τὰς πρὸς τοὺς δαίμονας τελετὰς νύκτωρ
ποιούμενος, παιδᾶς⁸⁵ καστέσαφатτε· καὶ μαρτυρεῖ
τὸ πρὸς θυσίαν σφαγισθὲν τοῦ Σουφλαμίου παιδά-
ριον, ὄπερ ὁ δαιμονιώδης ἐν παραδύστῳ⁸⁶ ποιήσας,
ἐκδηλον ὁ θεὸς τοῖς πολλοῖς τοῦτο⁸⁷ πεποίηκε.

⁸⁸ (3) Ἐκ τούτων οὐ μικρὰ τις ἀθυμία τοὺς Χρι-
στιανούς κατέλαθεν, ὥστε⁸⁹ πάντας μισῆσαι αὐτὸν,
καὶ Ἀρταβάσδω⁹⁰ κουροπαλάτῃ καὶ γαμβρῷ ἐπὶ
ἀδελφῇ αὐτοῦ προστεθῆναι (τῷ μίσει αὐτοῦ). Ἐξελ-
θῶν⁹¹ γὰρ Κωνσταντίνος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ὀψι-
κίου κατὰ⁹² Ἀράβων, Ἀρταβάσδου μετ' αὐτοῦ δυ-
τος, ὑπεβλέποντο⁹³ ἀλλήλους.

645 (4) Καὶ συμβολῆς⁹⁴ γενομένης μετ' ἀλλή-
λων, καὶ τοῦ Βισῆρ καὶ τοῦ συμμύστου Κωνσταν-
τίνου σφαγέντος παρὰ Ἀρταβάσδου, Κωνσταντίνος
φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς τὸ Ἀμῶριον⁹⁵.

(5) Ἐντεῦθεν μάχαι μεταξύ αὐτῶν δεινόταται
γεγόνασιν· Ἀρταβάσδος δὲ, Θεοφάνην μάγιστρον,
φίλον αὐτοῦ ὄντα καὶ τότε ἐκπροσωποῦντα ἐν τῇ
πόλει, ἔγραψε δεῖξασθαι αὐτόν. Καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τῶν
θεμάτων ἀνηγορεύθη βασιλεύς· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ
πόλει πᾶς ὁ λαὸς σὺν τῷ ψευδωνύμῳ πατριάρχῃ
Ἀναστασίῳ, ἀνεθεμάτισαν Κωνσταντίνον, Ἀρτά-
βασδον δὲ ὀρθόδοξον βασιλέα ἀνεκήρυξαν.

⁹⁶ (6) Καταλαβὼν καὶ Κωνσταντίνος ἐν Χρυσο-

A prelii. Cum responsum esset, « Magni, » evacuato
auro rursus interrogavit quanti loculos aestima-
rent. Cumque responsum esset, « Nihili, » — « Ita,
inquit, Maria quoque (non enim Deiparentem di-
cere impius dignatus est), dum Christum gestavit
utero, in honore fuit; postquam eum peperit, nihilo
reliquis mulieribus præstantior est. » O blasphem-
ia! Parce nobis, Domine.

Facessat insolens blasphemia hominis quoad
fidem Saraceni et Judaice sentientis. Neque enim
Christianus, absit! sed Paulicianus revera erat,
idololatra dæmonumque servus et hominum immo-
lato. Purissimam enim Dei Genitricem et sanctos
aversans impius ille et a Deo alienus, Veneram et
Bacchum quos in honore habuerant gentiles, novus
Julianus colebat, et hominum sacrificia eis extra
urbem offerebat, ubi erat Sanctæ Mauræ martyris
templum, quo everso et in carnificinam converso,
sanctorum adversarius hunc locum Mauram vocavit,
ibique nocturna sacrificia dæmonibus offerens, pue-
ros trucidabat, ut testatur pueruli Sulfamii cædes,
quam ab homine diabolico celatam, Deus nullis
manifestam fecit.

Hæc Christianos in gravem conjecerunt mæro-
rem, omnesque eum exosi Artabasdo curopalatae
(sororem is Copronymi in matrimonio habebat) sese
adjunxerunt. Interea Constantino adversus Arabes
cum Artabasdo in regionem Opsicianam profecto,
mutuo sese observabant.

Et auxilium aliis ferentibus e: Bisero, socio sa-
crorum Constantini, ab Artabasdo interfecto, Con-
stantinus perterritus Amorium aufugit.

Hinc calamitosissima inter utrumque bella. Ar-
tabasdos vero Theophani magistro, uni ex familia-
ribus suis et tunc in urbe degenti mandavit ut eum
susciperet. Et admissus ab ordinibus imperator
renuntiatus est. Universus deinde populus urbem
circueiens, cum pseudopatriarcha Anastasio anathe-
matizavit Constantinum, Artabasdos vero impera-
torem orthodoxum salutavit.

Fugiens Constantinus Chrysopolin cum copiis

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁰ ὄν. λ. γὰρ ἐν. Ced. Leo. ⁶¹ πλ. χ. β. Ced. ⁷⁰ αὐτῷ Ced. ⁷¹ ἄξιόν ἐστι Mon. Ced. Leo. ⁷² π. τὸ.
χ. Ced. ⁷³ οὐκ ἐστὶν Mon. ⁷⁴ ἢ ἡ οὐκ. Mon. ⁷⁵ λ. ἡ. ὁ ἄθεος Mon. ⁷⁶ ὦ — κε οὐκ. Mon. ⁷⁷ Glys.
527, 17. ⁷⁸ καὶ οικειότερον add. Mon. ⁷⁹ πάντας add. Mon. ⁸⁰ ἐν. καὶ εὐστροπος Mon. ⁸¹ ἀντέφερε
Mon. ⁸² μ. M. ἦν ὁ ναός Mon. ⁸³ ὀύστηνος, καὶ Mon. ⁸⁴ μισαγίστης Mon. ⁸⁵ παῖδα Mon. ⁸⁶ παρα-
δύστῳ ἠύσας Mon. ⁸⁷ τότε πεπ. Mon. omissis seq. usque ad § 19. ⁸⁸ 742 — Ced. 4, 5-10. ⁸⁹ ὦ. πα-
ρὰ πάντων μισθῆναι καὶ Ced. ⁹⁰ καὶ Ἀρταβάσδος, δὲ ὁ κουροπαλάτης καὶ γαμβρός cod. ⁹¹ Ἐξ. δὲ
ὁ K. Ced. ⁹² τῶν Ced. ⁹³ ὑπεβλέπετο κακῶσα: Ἀρταβάσδον ὄντα ἐν τῷ Δουρναλίῳ Ced. ⁹⁴ Ὁ δὲ τοῦτο
γνοῦς κινεῖ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὴν μὲν πατρικίον Βίσηρον τὸν συμμύστην K. ῥομπαλα ἀνελεν· ὁ δὲ Κο-
ποιώνυμος φ. ἐπιβάς παρπιπίου φεύγει εἰς τὸ Ἀ. x. τ. λ. Ced. 4, 11-15. ⁹⁵ Ἀμῶριον cod. ⁹⁶ Ced.
4, 15-19. Ἐ. μ. δ. τοῖς ὑπηκόοις, ἑκατέρων βασιλέων ἀναγορευομένων· εἰσῆλθε δὲ Ἀ. ἐν τῇ πόλει καὶ πα-
ρευθὺ κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὰς ἱερὰς ἀνεστήλωσεν εἰκόνας, ἀν. δὲ παρὰ τῶν θ. β. Ἀναστάσιος; δὲ ὁ ψευδῶ-
νυμος πατριάρχης, κρατήσας τὰ τίμια καὶ ζωποικὰ ξύλα, ὤμοσε τῷ λαῷ ὅτι, x. τ. λ. § 7.

fuisse fratrem, et omnes audientes « glorificaverunt Deum, qui dedit talem potestatem » famulis suis.

τοῦ δεσμοῦ ὁ ἀδελφὸς ἐλύθη· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ⁴⁵ « ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ τῷ δίδόντι τοιαύτην ἐξουσίαν τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις. »

Ideo magnus Chrysostomus dicit : « Nos juxta legem ecclesiasticam vinculis ligamus : si quis vero hæc despiciat, istam mortis et judicii dies planius docebit infallibile esse Domini verbum Ecclesieque « jus decretum. Unde posthac equidem irreprehensibilis sum, quod enim meum erat feci ; ille vero qui divinum jugum excussit et sacra dirupit vincula, rationem reddet ei a quo jussus sum ligare. Si quis enim astantium armigerorum a rege throno insidens jussus sit ligare et catenis obstringere aliquem subditorum, hic vero non modo illum repellat, sed etiam vincula rumpat, non armiger injuriam patitur, sed rex ipse qui jussit : ita et justissime omnia erga suos discipulos facta ad se trahens Rex regum Dominus, se ipsum honore vel contumelia affectum reperabit. »

CCLIII. Regnum Constantini Copronymi.

Post Leonem Isaurum, qui regnavit annos quatuor et viginti, imperavit quatuor et triginta annos Constantinus Cabalinus, ejus filius, quasi ex dirisimo leone pardalis versutissimus : « de radice enim colubri egredietur » aspis horrenda et scipens alatus, ait propheta, qualis fuit ipse satus ex Van Antichristus. Ille enim, paternæ potestatis et impietatis hæres factus, magis quam pater longiusque a Deo Deique Genitrice et omnibus sanctis descivit. Semper extunc sortilegiis dæmonumque evocationibus et aliis maleficis artibus gaudens atque operam dans, electum et idoneum ipsius patris et magistri diaboli factus est instrumentum. In tantam enim insaniam devenit ac demetiam, ut universali edicto vetuerit ne quis Domini servorum sancti titulo coleretur, quin imò conspui eorum inventas reliquias jussit prohibuitque eorum intercessionem postulari, quod eos nihil posse diceret, atque addidit sceleratus ac profanus : « Mariæ quoque Virginis intercessionem nullus imploret, nihil enim præstare potest ; » quin et Deiparam hanc noloit appellari. Sumptis enim in manus auro plenis oculis, sciscitatus est quanti eos putarent esse

Α τοῦ Χριστοῦ ἐλύθη. » Ὅπερ ἐξηγησάμενος ὁ ἡγούμενος τῷ πάπᾳ, ἐγνώσθη πᾶσιν, ὅτι καθ' ἣν ὤραν ὁ διάκονος ἀνέγνω τὴν εὐχὴν ἐπὶ τοῦ τάφου, τότε καὶ

⁴⁶ (2) Διὰ δὴ τοῦτο ὁ μέγας Χρυσόστομος· φησιν· « Ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν τὰ δεσμὰ περιβάλλομεν· εἰ δέ τις καταφρονεῖ τούτων, ἐπιστήσεται ὁ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρίσεως κριτὸς, διδάσκων αὐτὸν ὡς ἀψευδῆς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ νόμος τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας· ὅθεν λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἀνεύθυνός εἰμι, τὸ γὰρ ἑμαυτοῦ πεποίηκα· ἐκεῖνος δὲ τὸν θεῖον ζυγὸν ἀπυβρίβας καὶ τὰ ἱερὰ δεσμὰ διαβρῆξας, ὁ λόγος αὐτῷ πρὸς τὸν ἰμοὶ κελεύσαντα δῆσαι· οὐδὲ γὰρ, βασιλέως προκαθημένου, [εἰ] τῶν παρεστώτων δορυφόρων τις ἐπετράπη δῆσαι· ⁴⁷ τῶν ὑπάρχων καὶ τὰ δεσμὰ περιβαλεῖν, ἐκείνος δὲ οὐ μόνον ἀπόωσατο τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὰ δεσμὰ διαβρῆξεν, οὐχ ὁ δορυφόρος ἐστὶν ὁ τὴν ὕβριν ὑπέλασας, ἀλλ' ὁ κελεύσας βασιλεὺς· καὶ μάλα εἰκότως τὰ λοιπὰ εἰς τοὺς διδασκάλους γινόμενα προσοικειούμενος ὁ παμβασιλεὺς Κύριος, αὐτὸς ὡς τετιμημένος ἢ ὑδρισμένος διακίεσται. »

643 ENI. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρονύμου.

⁴⁸ Μετὰ δὲ Λέοντα τὸν Ἰσαυρον, ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη κδ', ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλινός, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη λδ', ἐκ δεινότητος Λέοντος φανερὸς ποικιλίτροπος πάρδελις ⁴⁹· « ἐκ ⁵⁰ σπέρματος δ, εων ἀσπίς (θεινή ἐξελεύσεται) ⁵¹ καὶ θρεῖς ⁵² πατάμνοι (φησὶν ⁵³ ὁ προφήτης, ὅσος αὐτὸς γέγονεν ὁ ἐκ Δάν Ἀντιχριστος). Οὗτος, τὴν πατρῶαν βασιλείαν τε καὶ δυσσέδειαν ἐκδεξάμενος ⁵⁴, πλείον (καὶ ⁵⁵ μᾶλλον) ἐκ (τῆς) τοῦ Θεοῦ (καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων) δίστατο ⁵⁶· κἀνευθεν λοιπὸν ⁵⁷ μαγείαις ⁵⁸ καὶ δαιμόνων ἐπικλησεῖς ⁵⁹ καὶ ἄλλοις πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι ⁶⁰ χείρων καὶ σχολάζων, (ἐφαίρετον) ὄργανον (καὶ λίαν) ἐπιστήθει· τ. ὁ πατὴρ ⁶¹ αὐτοῦ καὶ διδασκάλου γέγονε διαδόλου (καὶ γὰρ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν καὶ παραπίπτειαν ἐξώκειλεν) ὡς καὶ θεσμὸν καθολικὸν (ἐπὶ λαοῦ) ἐκέλευσθαι, μὴ λέγεσθαι τινα (τῶν θεραπεύων τοῦ Κυρίου) τοπαράπαν ἅγιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων εὐρισκόμενα διαπτύεσθαι, καὶ μηδὲ πρεσβείαν αὐτῶν ἐξαίτεῖν· οὐδὲν γὰρ ⁶² ἰσχύουσιν (εἶτα) προσθεῖς ⁶³ ὁ ἀνόσιος (164*) (καὶ παμβέθλιος λέγει)· « Μηδὲ τὴν ⁶⁴ τῆς Μαρίας ἐπικαλεῖσθαι τις πρεσβείαν· οὐ γὰρ δύναται ⁶⁵ τι· ⁶⁶ μηδὲ ⁶⁷ θεοόκεον

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁸ Matth. ix, 8. Ἐδέξασαν τὸν Θεὸν τὸν δόντα ἐ. π. τοῖς ἀνθρώποις. ⁴⁹ 118 sacerdotium III, 5. Similia, sed non plane eadem inventiuntur in Jo. xi, 3; Matth. xviii, 18. ⁵⁰ τινὰ? ⁵¹ Καβαλίνου καὶ M. 2. ⁵² 741 — Ced. II, 3, 1-4, 5. Κόσμου ἔτος, ῥαῖς, τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος ψλδ' K. ὁ K. ε. κωνομάχος ἐβ. — ὅστις; ἐβ. ἔτη κδ' om. Mon. ⁵³ καὶ add. Ced. ⁵⁴ γὰρ add. cod. Isa. ⁵⁵ ἐξελεύσεται om. Mon. ⁵⁶ θρεῖς; πετώμενος Mon. ⁵⁷ φησιν — γέγονεν om. Mon. cf. Isa. xiv, 29 ἐκ γὰρ σπ. ὕψους (ita Ced. et Leo) ἐξ. ἐκγόνα ἀσπίων ψς καὶ — ὄφ. π. ⁵⁸ διαδεδ. Mon. Ced. Leo. — πλείον Mon. — μ. κατὰ τοῦ Θεοῦ Mon. ⁵⁹ πλείον δὲ μᾶλλον cod. ⁶⁰ δίσταται. cod. δυσσέδειαν Leo. ⁶¹ ὁσιπὸν om. Mon. ⁶² ἀσιλγίαις καὶ Mon. Leo. Ced. ⁶³ καὶ σπλάγγων ἀνατομαί. Ced. ⁶⁴ ἐπ. κωνηγεσίας; τε καὶ ἰπποδρομίας σχ. Ced. Leo. ⁶⁵ τοῦ Ἀντιχριστοῦ γ. Ced. τοῦ ἀντικειμένου γ. Leo. ⁶⁶ ἔλεγεν add. Ced. ⁶⁷ πρ. ὁ παμμίαις μ. Ced. πρ. ὁ ἀν. μ. Leo. ⁶⁸ τὴν om. Mon. ⁶⁹ δύναται βοηθεῖν τινι Mon. ⁷⁰ ἀλλὰ Ced. ⁷¹ αὐ πᾶν ἐβον.

αὐτὴν ὀνομάζεσθαι καὶ δὴ⁶⁶ λαβὼν ἐν χειρὶ βαλάντιον πλήρες⁶⁷ χρυσοῦ, καὶ ὑποδείξας αὐτὸ πᾶσιν, ἤρετο· « Τίνος ἐστὶν ἄξιον; Ἰῶν δὲ « πολλοῦ » εἰπόντων, κενώσας τὸ χρυσίον⁶⁸ πάλιν ἤρετο· « Τίνος ἐστὶν ἄξιον; » Καὶ λέγουσιν· « Οὐδενός. » — « Οὕτως, » ἔφη, « καὶ ἡ⁶⁹ Μαρία. » — (οὐ γὰρ Θεοτόκον ὁ ἄθλιος ἤξλου λέγειν⁷⁰. — « ἔω; μὲν εἶχε τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῇ, τετιμημένη ἦν· ἀφ' οὗ δὲ τοῦτον ἀπέτεκεν, οὐδὲν τῶν λοιπῶν γυναικῶν διενήνοχεν· » (ὣ⁷¹ τῆς βλασφημίας!) φεῖται τῶν, Κύριε.

⁷² (2) Φεῦ τῆς τολμηρᾶς δυσφημίας τοῦ σαρακηνοπίστου καὶ Ιουδαίου φρονος· οὐ γὰρ Χριστιανός, — μὴ γένοιτο! — ἀλλὰ Παυλικιανός ἦ — τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν⁷³ — εἰδωλολάτρης καὶ δαιμονίων ὑπηρέτης καὶ ἀνθρωποθύτης· τὴν μὲν γὰρ πανάχραντον Θεοτόκον καὶ τοὺς ἁγίους⁷⁴ ὁ ἐναγῆς⁷⁵ καὶ ἄθεος ἐκτρεπόμενος, τὴν παρ' Ἑλλῆσι τιμωμένην Ἀφροδίτην καὶ τὸν Διόνυσον ἐβρῆσκειεν ὁ νέος Ἰουλιανός, καὶ ἀνθρωποθυσίας αὐτοῖς ἀνέφερε⁷⁶ πέραν τῆς πόλεως, ἔνθα τῆς ἁγίας Μαύρας τῆς⁷⁷ μάρτυρος ἦν ὁ ναός, ὅπερ ὁ⁷⁸ μισάγιος⁷⁹ ἐκδαφίσας καὶ φρονεωτήριον ποιήσας, Μαῦραν ὠνόμασε τὸν τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὰς πρὸς τοὺς δαίμονας τελετὰς νύκτωρ ποιούμενος, παῖδας⁸⁰ καστέσφαττε· καὶ μάρτυρεῖ τὸ πρὸς θυσίαν σφαγισθὲν τοῦ Σουφλαμίου παιδάρion, ὅπερ ὁ δαιμονιώδης ἐν παραθύσῳ⁸¹ ποιήσας, ἐκδηλον ὁ Θεὸς τοῖς πολλοῖς τοῦτο⁸² πεποίηκε.

⁸³ (3) Ἐκ τούτων οὐ μικρὰ τις ἀθυμία τοὺς Χριστιανούς, κατέλαθεν, ὥστε⁸⁴ πάντας μισῆσαι αὐτὸν, καὶ Ἀρταβάσδω⁸⁵ κουροπαλάτῃ καὶ γαμβρῷ ἐπὶ ἀδελφῇ αὐτοῦ προστεθῆναι (τῷ μίσει αὐτοῦ). Ἐξελθὼν⁸⁶ γὰρ Κωνσταντῖνος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ὀψικίου κατὰ⁸⁷ Ἀράβων, Ἀρταβάσδου μετ' αὐτοῦ ὄντος, ὑπεβλέποντο⁸⁸ ἀλλήλους.

645 (4) Καὶ συμβολῆς⁸⁹ γενομένης μετ' ἀλλήλων, καὶ τοῦ Βισῆρ καὶ τοῦ συμμύστου Κωνσταντῖνου σφαγέντος παρὰ Ἀρταβάσδου, Κωνσταντῖνος φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς τὸ Ἀμῶριον⁹⁰.

(5) Ἐντεῦθεν μάχαι μεταξὺ αὐτῶν δεινόταται γεγονῶσι· Ἀρταβάσδος δὲ, Θεοφάνην μάγιστρον, φίλον αὐτοῦ ὄντα καὶ τότε ἐκπροσωποῦντα ἐν τῇ πόλει, ἔγραψε δέξασθαι αὐτόν. Καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τῶν θεμάτων ἀνηγορεύθη βασιλεύς· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει πᾶς ὁ λαὸς σὺν τῷ ψευδωνύμῳ πατριάρχῃ Ἀναστασίῳ, ἀνεθεμάτισαν Κωνσταντῖνον, Ἀρταβάσδον δὲ ὀρθόδοξον βασιλέα ἀνεκήρυσαν.

⁹¹ (6) Καταλαβὼν καὶ Κωνσταντῖνος ἐν Χρυσο-

pretii. Cum responsum esset, « Magni, » evacuato auro rursus interrogavit quanti loculus aestimarent. Cumque responsum esset, « Nihili, » — « Ita, inquit, Maria quoque (non enim Deiparentem dicere impius dignatus est), dum Christum gestavit utero, in honore fuit; postquam eum peperit, nihilo reliquis mulieribus præstantior est. » O blasphemia! Parce nobis, Domine.

Facessat insolens blasphemia hominis quoad fidem Saraceni et Judaice sentientis. Neque enim Christianus, absit! sed Paulicianus revera erat, idololatra dæmonumque servus et hominum immolator. Purissimam enim Dei Genitricem et sanctos aversans impius ille et a Deo alienus, Veneram et Bacchum quos in honore habuerant gentiles, novus Julianus colebat, et hominum sacrificia eis extra urbem offerebat, ubi erat Sanctæ Mauræ martyris templum, quo everso et in carnificinam converso, sanctorum adversarius hunc locum Mauram vocavit, ibique nocturna sacrificia dæmonibus offerens, pueros trucidabat, ut testatur pueruli Sulfamii cædes, quam ab hominibus diabolico celatam, Deus multis manifestam fecit.

Hæc Christianos in gravem coniecerunt mororem, omnesque eum exosi Artabasso curopalatæ (sororem is Copronymi in matrimonio habebat) sese adiunxerunt. Interea Constantino adversus Arabes cum Artabasso in regionem Opsicianam profecto, mutuo sese observabant.

Et auxilium aliis ferentibus e: Bisero, socio sacrorum Constantini, ab Artabasso interfecto, Constantinus perterritus Amorium aufugit.

Hinc calamitosissima inter utrumque bella. Artabasdus vero Theophani magistro, uni ex familiaribus suis et tunc in urbe degenti mandavit ut eum susciperet. Et admissus ab ordinibus imperator renuntiatus est. Universus deinde populus urbem circuiens, cum pseudopatriarcha Anastasio anathematizavit Constantinam, Artabasdam vero imperatorem orthodoxum salutavit.

Fugiens Constantinus Chrysopolin cum copiis

Varie lectiones et notæ.

⁶⁶ ὄν. λ. γὰρ ἐν. Ced. Leo. ⁶⁷ πλ. χ. β. Ced. ⁶⁸ αὐτῷ Ced. ⁶⁹ ἄξιόν ἐστι Mon. Ced. Leo. ⁷⁰ π. τὸ χ. Ced. ⁷¹ οἱ. ἐστὶν Mon. ⁷² ἡ ἢ οἱ. Mon. ⁷³ λ. ἢ. ὁ ἄθεος Mon. ⁷⁴ ὦ — κε οἱ. Mon. ⁷⁵ Glyc. 527, 17. ⁷⁶ καὶ οἰκειότερον add. Mon. ⁷⁷ πάντας add. Mon. ⁷⁸ ἐν. καὶ δύστροπος Mon. ⁷⁹ ἀντέφερε Mon. ⁸⁰ μ. M. ἦν ὁ ναός Mon. ⁸¹ δύστηνος, καὶ Mon. ⁸² μισαγίστης Mon. ⁸³ παῖδα Mon. ⁸⁴ παραδύω θύσας Mon. ⁸⁵ τότε παπ. Mon. omissis seq. usque ad § 19. ⁸⁶ 742 — Ced. 4, 5-10. ⁸⁷ ὦ. παρὰ πάντων μισθῆναι καὶ Ced. ⁸⁸ καὶ Ἀρταβάσδο; δὲ ὁ κουροπαλάτης καὶ γαμβρός cod. ⁸⁹ Ἐξ. δὲ ὁ K. Ced. ⁹⁰ τῶν Ced. ⁹¹ ὑπεβλέπετο κακῶσαι Ἀρταβάσδον ὄντα ἐν τῷ Δορυλαίῳ Ced. ⁹² Ὁ δὲ τοῦτο γνοὺς κινεῖ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν μὲν πατρικίον Βισῆρον τὸν συμμύστην K. ῥομφαία ἀνέβλεν· ὁ δὲ Κοπρώνυμος φ. ἐπιβάς παριππίου φεύγει εἰς τὸ Ἀ., x. τ. λ. Ced. 4, 11-15. ⁹³ Ἀμῶριον cod. ⁹⁴ Ced. 4, 15-19. Ἐ. μ. δ. τοῖς ὑπηκόοις, ἐκατέρων βασιλείων ἀναγορευομένων· εἰσῆλθε δὲ Ἀ. ἐν τῇ πόλει καὶ παρευθὺ κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὰς ἱερὰς ἀνεστήλωσεν εἰκόνας, ἀν. δὲ παρὰ τῶν θ. β. Ἀναστάσιος; δὲ ὁ ψευδωνύμος πατριάρχης, κρατήσας τὰ τίμια καὶ ζωποιαῖα ξύλλα, ὤμοσε τῷ λαῷ δεῖ, x. τ. λ. § 7.

piis venit, et nihil proficiens, Amorium rursus A petit.

Artabasdu ubique sacras reposuit imagines, et Ecclesia pristinum splendorem recuperavit. Anastasius vero patriarcha, manu tenens veneranda crucis ligna, in ambone stans, per eum qui iis affixus fuerat juravit, Constantinum imperatorem hæc sibi verba dixisse: « Quem Maria peperit Christum, hunc tu Filium Dei ne censueris, neque quidquam præter hominem; ita enim eum Maria peperit ut et me mater mea Maria. » Hoc audito, populus anathematizavit eum.

Artabasdu, urbe egressus, milites conscribebat. Quo comperto Constantinus contra eum movit et pugna commissa in fugam convertit, et Cyzico positus, ibi tutus manet.

Constantinus usque ad Chalcedonem procedens, ad paries Thracicas et terrestrem murum castra ponit, excurrrens etiam usque ad Auream portam ut se multitudini ostenderet.

Artabasdu autem, apertis portis, iterum prælio commisso victus sususque est.

Cumque Constantinus navium esset positus, famines ingens in urbe exstitit, ita ut modius hordei ad duodecim numismata venderetur, et sic de reliquis annonis. Moriente ergo et pereunte populo, coactus est Artabasdu Constantinopoli excedere.

Nicetas vero, Artabadi filius, collecto non contemnendo exercitu, ad Chrysopolin pervenit. At imperator, copiis suis trajectis, eum profligavit et cepit, ac compedibus vinctum, ad murum aggressus, patri ostendit.

Subito a terrestri muro adortus urbem cepit; et Artabasdu cum Bactagio patricio comprehendens, Artabasdu quidem et duos ejus filios oculis privavit; Bactagium vero, manibus et pedibus prius amputatis, in Cynegio capite truncavit. Multos quoque proceres e vita susulit et eorum bona publicavit

Inde equestres ludos eons, Artabasdu ac filios et amicos ejus produxit cum patriarcha Anastasio D qui asino præpostere impositus pompaticè ducatur.

πόλει μετὰ ἑαυτοῦ καὶ μηδὲν ἀνύσας, ἀνέστρεψε πάλιν εἰς τὸ Ἀμώριον.

(7) Ὁ δὲ Ἀρτάβασδος τὰς ἱερὰς εἰκόνας πανταχοῦ ἀνεστήλωσε, καὶ τὸν πρὶν αὐτῆς κόσμον ἡ Ἐκκλησία ἀπέλαβεν. Ἀναστάσιος δὲ ὁ πατριάρχης κρατήσας τὰ τέμνια ξύλα ὤμοσεν ἐν τῷ ἄμβωνι ἕτως, ὅτι: « Μὴ τὸν προσηλωθέντα ἐν τούτοις, οὕτως μοι εἶπε Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, ὅτι μὴ λογισθῆ Ἰῶν Θεοῦ εἶναι (τὸν Χριστὸν), ὃν ἔτεκεν (ἡ) Μαρία, εἰ μὴ ἡ ψὺλὸν ἀνθρώπων, ὡς ἔτεκε με ἡ μήτηρ μου Μαρία. » Καὶ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ λαοὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτόν.

(8) Ὁ δὲ Ἀρτάβασδος ἐξεληθὼν ἐστρατολόγει. Κωνσταντῖνος δὲ, τοῦτο μαθὼν, ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ, καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ πόλεμον τρέπει αὐτόν. καὶ καταλαβὼν τὴν Κυζίκον ἐν τῇ πόλει διαώζεταιαι.

646 (9) Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ἐν Χαλκηδὼνι ἰλλῶν, ἀντεπέρασεν ἐν τοῖς Θρακικοῖς μέρεσι, καὶ τῷ χερσαίῳ τείχει παρακαθίσας, διέδραμεν ἔσω τῆς Χρυσῆς πόρτης (165*) ἐπιδεικνύων ἑαυτὸν τοῖς ὄχλοις.

(10) Ὁ δὲ Ἀρτάβασδος, ἀνοίξας τὰς πόρτας καὶ συμβαλὼν πάλιν πόλεμον, ἤττ ἤθη κατὰ κράτος.

(11) Τοῦ δὲ Κωνσταντῖνου πρὸς πλοῖα κρατήσαντος, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πρᾶθῆναι τὸν μῦδιον τῆς κριθῆς ἑν νομισμάτων ἰδ' καὶ τὰ λοιπὰ (εἶδη) ὁμοίως. Τοῦ δὲ λαοῦ θνήσκοντος καὶ ἀπολλυμένου, ἠγαγκάσθη Ἀρτάβασδος ἀπολύειν καὶ ἐξέρχεσθαι (αὐτοὺς) ἐκ τῆς πόλεως.

(12) Νικήτας δὲ, ὁ υἱὸς Ἀρταβάσδου, ἐπισυνέξα; λαὸν ἱκανὸν ἦλθεν ἔξω Χρυσοπόλεως. Καὶ (δια)περάσας ὁ βασιλεὺς ἐδίωξεν αὐτόν, καὶ καταλαβὼν ἐχειρώσατο. Καὶ τοῦτον πεδῆσας ἦλθε διὰ τῆς πόλεως, καὶ τῷ πατρὶ ὑπεδείκνυσεν.

(13) Ἄφνω δὲ παραταξάμενος διὰ τοῦ χερσαίου τείχους τὴν πόλιν παρέλαβε καὶ Ἀρταβάσδον χειρωσάμενος καὶ τὸν πατριχικὸν Βακτάγιον, τὸν μὲν Ἀρτάβασδον σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτοῦ ἐτύφλωσε, τοῦ δὲ Βακταγίου χεῖρας καὶ πόδας ἐκκόψας ἐν τῷ Κυνηγίῳ ἀπεκεφάλισεν πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους τῶν προϋχόντων ἀνείλε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἰδέμαυσεν.

(14) Ἰππῆγαν δὲ ποιήσας, εἰσήγαγε τὸν Ἀρταβάσδον σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἅμα τῷ πατριάρχῃ Ἀναστασίῳ καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου ἐπὶ θνοῦ ἀντιστροφῶς καθεζομένου (καὶ πομπευομένου).

Variae lectiones et notæ.

* πρὸς? ὅπεστρ. Leo. Ced. 4,17-5,2. ἔν αὐτοῖς Ced. ὃν λεγόμενον χν Ced. ὃ ἀλλή φ. Ced. ἡ γὰρ Μαρία οὕτως αὐτὸν ἔτεκεν Ced. ὡς καὶ ἐμὰ ἡ. μ. Ced. ὃ 745 Ὁ δὲ Ἀ. εἰ τῆς πόλεως καὶ σ. π. ἠττήθη κατὰ κράτος Ced. 6,6 cf. § 10. Ὁ Κωνσταντῖνος? Misc. C. 2: Constantinus vertit eum. εἰ; νομισματα Ced. ἀπό Ced. Ced. 6,11-15 Νικήτ. col.; νικήσας Leo e compendio male lecto, cf. Misc. Niceta Monstrategus. ἔλθων διὰ τοῦ τείχους τῷ Ced. L.0 Misc. cf. vinctum per murum. ὑπεδείκνυσεν. Ced. χ. Ἀ. ed. Leo. σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς Leo. καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ced. Βακτούγιον Leo. Bagranus Misc. τοῦτον μὲν σὺν Ced. ἂ. υἱοῖς Ced. τοῦ δὲ Β. χ. καὶ π. κόψας ἐν Leo. Ced. 6,20-23. φατριάρχῃ col. αὐτοῦ καὶ τ. φ. δεδεμένοις ἅμα Ἀ. τῷ ψευδωνύμῳ π. τυφόντι; δημοσίως καὶ ἐπὶ ὁ. ἀ. καθεζομένου. τ. λ. Ced. αὐτοῦ ἰ. αὐτῶν (αὐτ. eud.) καὶ π. τε εἰσερχομένου πρὸς τὰ βασίλεια ἐπὶ ὁ. ἀ. ἐπίσθια τῆς πόλεως τοῦ ἁγίου, πρὸς ὃν ὄνομα, ἔφη σ. Μῆ σ. τὸ δειπνὸν ἐ. σε Ced. 1.798,14-17.

(15) Οὗτος γάρ, περιπατῶν ἐπισθε Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου σύγκαλλος ὢν, ἐπάτησε τὸ ὠμόφορον πύτου. Ὁ 647 δὲ ἐπιστραφεὶς ἔφη αὐτῷ· « Μὴ σπευδῆς, τὸ δίππιον ὀκδέχεται σε. »

(16) Πάλιν δὲ ὁ Κωνσταντῖνος, ὡς δμόφρονα αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἐκφοβήσας, ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἱερωσύνης ἐκάθισεν.

Ἔφ' οὗ ἤρξαντο ἀθρόως καὶ ἀοράτως σημεῖα ἐν τε τοῖς ἀνθρώπων ἱματίοις γίνεσθαι καὶ εἰς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ ἐνδύματα, σταυροὶ ἐλαώδεις πλεῖστοι. Καὶ οὕτω κατέλαθεν ἡ θεομηνία τοῦ βουδῶντος λοιμικῆ νόσος, οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῇ περιχώρῳ δεινῶς δλοθρεύουσα. Καὶ πρὸς τούτοις ἐγίνοντο φαντασίαι τινὲς εἰς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ δειμᾶτά τινα ἔξαισια, ἃ οἱ ὀρώντες ἐτελεύτων· γινόμενοι γάρ ἐν ἐκστάσει ἐνόμιζον ξένοις τισὶ καὶ βριαροῖς ἠρώτοις [συν]οδεύειν, (ἦ) καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ὡς φίλους δῆθεν προσαγορεύοντες διελέγοντο. (Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι γέγονε.)

(18) Ἐν δὲ τῷ ἐαρινῷ καιρῷ τοσοῦτον ἐπέτεινε ἡ νόσος, ὥστε καὶ δλοκλήρους οἰκούς τέλειον κλεισθῆναι, (ᾧθεν ἐκ πολλῆς περιστάσεως εἰς ἄλογα καὶ ἀμάξας ἐπιστοιθάζοντες αὐτοὺς ἐξεκόμεζον. Ἐν δὲ τῷ πληρωθῆναι τὰ ἐν τῇ πόλει ἅπαντα καὶ ἀμπελώνας κατασκαφῆναι, συνέδη καὶ τοὺς ἔνδον τῶν παλαιῶν τειχῶν κήπους εἰς τὴν τοιαύτην προσχωρήσαι ταφῆν τῶν ἀνθρώπων) καὶ μὴ εἶναι τοὺς ὑφείλοντας θάπτειν τοὺς νεκροὺς. Παντὸς δὲ οἴκου διαφθάρειντος διὰ τὴν ἀσέθειαν τοῦ τυράννου, πάντα τὸν πλοῦτον τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως εἰσχομίσας ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέθετο. (Ἐφθασε δὲ καὶ ἡ ὄργη εἰς Ἀναστάσιον τὸν ἀνίερνον· καὶ οἰκτίστη πάθει, τῷ λεγομένῳ χορδαψῷ, καταλύει τὸν βίον).

(19) Ὁ δὲ γε, ὁ τυράννος τὴν πόλιν ἐάσας, τὴν Νικομήδειαν καταλαμβάνει, καὶ ἐκεῖσε διέτριβε μέχρι πολλοῦ· καὶ ἀκούσας τῶν Σαρακηνῶν κατ' ἀλλήλων μαχομένων, ἐκστρατεύει πρὸς τὰ μέρη τῆς Συρίας καὶ Γερμανικίαν παρέλαβε, καὶ Θεοδοσιούπολιν, καὶ Μελιτηνὴν, αἰχμαλωτίσας πάντας τοὺς ἐκεῖσε.

(20) Καὶ δὲ τὴν τοιαύτην πρόφασιν τοῦ θα(ισο)βαντικοῦ προσλαβόμενος τοὺς συγγενεὶς αὐτοῦ Ἀρμενίους καὶ Σύρους αἰρετικούς, εἰς τὸ Βυζάντιον

Hic enim, cum syncellus esset, pone Germanum patriarcham incedens, viri sancti stolam calcavit. Qui conversus : « Noli festinare, inquit, Diippus te manet. »

Constantinus autem Nicolaum, sui erroris sectatorem, cum sic terruisset, rursum in pristino solio collocavit.

Eodem regnante apparuerunt subito, et visu non observante, signa in hominum vestibus et in Ecclesiarum supellectili, id est cruces plurimæ quasi ex oleo factæ. Et Dei ira excitatus est bubonis morbus pestilens qui non urbis modo, sed universæ vicinæ incolæ absumpsit. Phantasiarum etiam multos invasit et terrores turpes, quos qui passi sunt mortui sunt; in exstasi enim acti putabant se cum peregrinis quibusdam et horridis hominibus iter facere, qui et occurrentes sibi tanquam amicos compellarent et cum iis colloquerentur. Et hæc quidem in hieme acciderunt.

Verno autem tempore morbus adeo exarsit ut totæ domus omnino concluderentur : unde propter multitudinem morientium iumentis et curribus passim congesti efferebantur; repletis vero omnibus urbis locis, vineis effossis, horti intra veteres muros positi etiam in mortuorum sepulturam cesserunt. Et defuerunt qui cadavera humarent. Tyrannus autem, omnibus propter ipsius impietatem familiis vastatis, omnes oppidanorum facultates corrasit inque palatium congestit. Anastasium etiam illum impium tetigit divina vindicta, qui miserrimo morbo quem chordapsum dicunt vitam finit.

Tyrannus vero, urbe relicta, Nicomediam concessit, ibique diu moratus, cum certior factus esset bellum civile inter Saracenos agitari, versus partes Syriæ movit et Germaniciam recepit, Theodosiopolin et Melitenen, omnibus incolis in captivitate abductis.

Et sub pestis prætextu, populares suos Armenos et Syros ad se receptos Byzantii et in Thracia collocavit, qui ad hunc usque diem in hæresi tyranni

Varie lectiones et notæ.

ἰδίππιον cod. ὁ δὲ ψευδωνυμον πατριάρχην ὡς δ. ἀ. ἐκφ. καὶ δουλώσας, ρ. ἐν τῷ θ. τῆς ἰ. ἀποκαθίστησι Cod. 7,2-4. 747—Ced. 8,1-14 : τῇ ἰε' (ἰνδοκτιών) ἢ ἐν τῇ βασιλίῳ πόλει ἀφνης ἀ. γ. ἐν τε τ. τῶν ἀ. ἰ. καὶ ἐν τοῖς τῶν ἐ. ἐπιπέπλοις σταυρία ἐλαϊώδη πλεῖστα, κ. τ. λ. ἐγένετο δὲ καὶ θ. ποικίλων παθῶν ἀφειδῶς τοὺς λαοὺς δλ. οὐ μ. τ. ἐν τῇ π. ἀ. καὶ πάτρ τῇ π. Ἐγεν. δὲ καὶ φ. ὡς. π. τῶν ἀ. ἐν ἰκ. γινομένου νομίζειν ξ. φαντασίαι τινά cod. e seq. βουτροῖς cod. — κρυβεροῖς cod. αὐτοῖς Ced. δ. φ. προσαγορεύοντας καὶ διαλεγόμενους, κ. τ. λ. Ced. 748. Τῷ δὲ ἐ. καιρῷ τῆς α' ἰνδοκτιώνος ἰπ. μειζόνως, τῷ δὲ θερινῷ ἐξεκαύθη εἰσάπαξ ὡ. καὶ δ. δ. κ. παντελῶς καὶ μὴ ἐ. τ. δ. θ. τ. ν. ὥστε μὴ ἐξαρκεῖν τοὺς κραθδάτους — τοὺς κήπους διέσκαπτον καὶ μόλις τούτους ἐχυσαν ἐπιχαλύψαι· παντὸς δὲ δ. δ. διὰ τὴν ἀ. τοῦ Κοπρώνουμου — ἀπέθετο Ced. 8,14-9,1. cf. § 27. καὶ εἰς cod. 746. Τῷ ἰε' ἔπει ἀδειαν ἐορίων δ Κοπρώνουμος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς τῶν Ἀράδων πρὸς ἀλλήλους Μ. Γ. παραλαμβάνει καὶ ἐπιστρατεύειν Δουλιχία καὶ Ἀσσυρία Ced. 7,11-13. αἰχμαλωτῆ cod. Προσελάθετο δὲ καὶ τοὺς πρὸς μητρὸς σ. καὶ ἐν Βυζαντίῳ μ. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πολλοὺς Σ. μονοφυσίτας Ced. 7,13-15.

persistunt. Theopaschitæ Petrum (Fullonem) auctorem agnoscunt.

Interea filius tyranno natus est ex Chazaria filia hazari; huic Leonis nomen indidit.

Ob partam victoriam sensu excedens Deo insensus imperator, in urbem redux, synodum coegit adversus sacras imagines in Blachernarum palatio, in qua, post multa incassum contra Dominum prolata, sacerdotes ignominie impuras manus in exultatione levantes, hanc miserrimam vocem ediderunt : « Hodie salus mundo evenit, quia tu, o imperator, nos ab idolis liberasti. »

O extremam et insolentem arrogantiam, stultitiam et blasphemiam hominum Christo obloquentium et sacra vendentium ! o intemperantiam cordis et linguæ ! Si enim iste impietatis reus ac defensor causa fuit idolorum eversionis, ergo irrita fuit Christi incarnatio, et inanis apostolorum prædicationo.

Elatus igitur ille improbus stultissimis vocibus istis addidit aliud nequitie genus, nam illicite impieque ascendit in ambonem manu tenens Constantinum, qui fuerat Sylæi episcopus, et voce magna exclamavit : « Constantino patriarchæ œcumenico multos annos ! » Hunc enim patriarcham creaverat erroneus fatuusque imperator instigantibus impiis Christi venditoribus.

De quibus recte dixisset Ezechiel : Hæc dicit Dominus : « Sacerdotes contempserunt legem meam, et polluerunt, sanctuaria mea » non distinxerunt, « et inter pollutum et mundum non intellexerunt. » Et Daniel gravius illis notam ignominie inurit dicens : « Egressa est (iniquitas) a senioribus iudicibus qui videbantur regere populum. » Vere enim isti « conceperunt dolorem, et pepererunt iniquitatem » : siquidem res sacerdotales diviniæque canonibus statutis laicis tribuentes, his sacra mysteria commiserunt. Atque nihil mirum : qui enim Filium Dei calcare imaginem ejus contumeliis affliciendo et evertendo non horruerant, quomodo ejus sacerdotio pepercissent ? Quis non horreat ac stupeat, audiens et videns sacra peragen-

Α μετόπισσε (καὶ ἐν τῇ Θράκῃ καὶ ἐν τῇ δύσει, ἃ μέχρι τοῦ νῦν τὴν ἀφρῆσιν τοῦ τυράννου διακρατοῦσα. Θεοπασχίται ⁶⁶ κατὰ Πέτρον εἰσίν).

⁶⁷ (21) Ἐτέθη δὲ ⁶⁸ τότε τῷ τυράννῳ υἱὸς ἐκ τῆς τοῦ χαγάνου Χαζαρίας θυγατρὸς, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα.

⁶⁹ (22) Ἐπαρθεῖς δὲ ⁷⁰ τῷ φρονήματι ὁ ἄθεος διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην νίκην, ἐπανελθὼν ἐν τῇ πόλει, σύνοδον συναθροίζει κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν Βλαχέρναις, ἐν ἧ πολλὰ ⁷¹ κατὰ τοῦ Κυρίου κενολογήσαντες οἱ ἱερεῖς τῆς αἰσχύνῃς καὶ τὰς μιὰς αὐτῶν χεῖρας εἰς ὕψος ἀραντες καὶ ἀλαλάζαντες, ἐρόηξαν τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην φωνὴν λέγοντες : « Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ γέγονεν, ὅτι σὺ, βασιλεῦ, ἐλυτρώσω ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων. »

B ⁷² **649** (23) Ὡ τῆς ἐσχάτης καὶ τολμηρᾶς ἀθεθείας, καὶ ἀπονοίας, καὶ βλασφημίας τῶν χριστομαχῶν ἱεροκαπήλων καὶ τῆς ὀκλόαστου γνώμης αὐτῶν καὶ γλώσσης ! Εἰ γὰρ ὁ τῆς ἀθεθείας αἴτιος καὶ πρόμαχος οὗτος αἴτιος τῆς τῶν εἰδώλων καθαιρέσεως, μάτην ἄρα γέγονεν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρωπήσις, κενὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἀποστόλων διδασκαλία.

(24-25) Φυσηθεὶς οὖν ὁ δειλαῖος ἐπὶ τῇ ἀπεχστάτῃ φωνῇ ταύτῃ, προσέθετο καὶ ἕτερον παράνομον εἶδος ἄνελθὼν (γὰρ ἀθέσμως καὶ ἀνιέρως) ἐν τῷ ἄμβωνι χειροκρατῶν Κωνσταντῖνον, ἐπίσκοπον Σουλαιοῦ γενόμενον, ἐξεφώνησε μετὰ κραυγῆς μεγάλης : « Κωνσταντίνου οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. » (Ποίησας αὐτὸν δὴθεν πατριάρχην **C** ὁ πεφαναχιστέμος καὶ ματαιόφρων ἐξ ὑπεβολῆς τῶν ἀνιέρων χριστεμπόρων).

(26) Περὶ ὧν ὁ καιὸς λέξιεν ὁ μὲν Ἰαζεκιὴλ τάδε ἄγει Κύριος : « Οἱ ἱερεῖς ⁷³ ἠθέτησαν νόμον μου καὶ ἐβεβήλωσαν ⁷⁴ τὰ ἁγία μου ⁷⁵ οὐ δέστελλαν ⁷⁶, καὶ ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ ⁷⁷ καθαροῦ οὐ διέκριναν. » ὁ δὲ γὰρ Δανιὴλ ἐμβριθέστερον στήλιτεύει αὐτοὺς φάσκων : « Ἐξῆλθεν ⁷⁸ ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν ἀνόμων ὅτι ἐδόκουν τὸν λαὸν κυβερνᾶν ὅπως γὰρ ἀληθῶς οὗτοι ⁷⁹ ἐσυνέλαβον πόνον καὶ ἕτερον ἀνομίαν. » ἐπειδὴ τὰ τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῖς θεοῖς κανόσιν ἀνακαίμενα λαϊκοῖς χαρίζομενοι, ἐπέτρεπον ἐπὶ τέλος. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδὲν ὅτι γὰρ, τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ καταπατήσαντες διὰ τὴν **D** πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτοῦ εἰκόνα ὕβριν καὶ καθαίρεσιν, οὐ πεφρίκασι, πῶς ἂν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἐφείσαντο ; Τίς οὖν οὐκ ἐκπλαγετὴ ἐν τούτῳ καὶ φρι-

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ Misc. C. 5 juxta Petrum Cnaphæa. ⁶⁷ 750. ⁶⁸ Τῇ δὲ κε' τοῦ Ἰανουαρίου (τῷ θ' ἔτει) γενῶνται τῷ ἀσθεῖ Κωνσταντίνῳ υἱὸς ἐκ τῆς χ. Εἰρήνης ὃν ἐπ. Δ. Ced. 9,8-10 χαζάρας σοῦ. τῆς χ. Leo. sed Misc. Casaria. ⁶⁹ 754. ⁷⁰ Τῷ ιγ' ἔτει Κωνσταντίνος ὁ δυσσεθῆς κ. τῶν ἀ. καὶ σεπτῶν ἐ. παράνομον συνέδριον πλῆρ' ἐπισκόπων συνέλεξεν ἐν τῷ τῆς Συρίας πλάτιῳ, ὧν ἐξήρχε Θεοδόσιος, ὁ υἱὸς Ἀφιδάρου ὁ Ἐρέσου, καὶ Παστηλᾶς ὁ Πέργης — μηδενὸς παρίντος ἐκ τῶν καθολικῶν θρόνων, Ῥώμης φημί, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ ἰ' τοῦ Φεβρ. — ἕως ἡ' Αὐγούστου — καθ' ἣν βλ. ἐλθόντος οἱ τῆς Θεοτόκου πολέμιοι Ced. 10,15-1. ⁷¹ πολλῶν κενολογησάντων Ced. ⁷² Ced. 10,21-41. 1 : ἀνήλθε καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος ἐν τῷ ἀ. κρ. Κ. μοναχὸν, ἐπ. γ. τοῦ Σ. καὶ ἐπευξάμενος ἐφη μεγάλη τῇ φωνῇ Κ. ὁ. π. π. τὰ ἐ. — ⁷³ αὐτῆς (τῆς γῆς Ez xxii,26. ⁷⁴ ἐβεβήλωσαν Ez. ⁷⁵ ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου Ez. ⁷⁶ δέστελλον Ez. ⁷⁷ τοῦ add. Ez. — δέστελλον Ez. ⁷⁸ Susanna 5 : Ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ Βαβυλῶνος ; ἐκ πρ. κρ. οἱ ἐ. τὸν λ. κ. ⁷⁹ Ps. vii, 14. —

ξειεν, ἀκούων καὶ βλέπων τὸν ἀσπίδοφόρον ἱεροῦ- A tem qui clypeum tulit, et sacerdotio fungentem qui την καὶ τὸν πολέμοις ἐσχολαχότα καὶ φόνους praeliis et cædibus vacavit. ἱεροτελετήν;

⁶⁶ (27) Ἄλλ' οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἄξιον (τῆς χειροτονίας) εἰς τὸν χειροτονηθέντα ὑπ' αὐτοῦ διεπράξατο ἔργον. Μαθῶν **650** γὰρ ἀκριβῶς ⁶⁷ ὁ ἀλάστωρ ὅτι (κρατήσας) ὁ πατριάρχης (τὰ τίμια ξύλα) πολλοὺς ἐπιληροφόρησεν ⁶⁸ λέγων· Ἐ Μὰ τὸν προσηλωθέντα εἰς ταῦτα Κύριον, οὕτως μοι εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ Χριστὸς, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ Μαρίαν ἔχω Θεοτόκον, ἡ ἐξεμάνη (σφόδρα) κατ' αὐτοῦ ὡς τὸ μυστήριον (τῆς βασιλείας) αὐτοῦ θριαμβεύσαντος. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτῷ πολλὰς πληγὰς, ἐθριάμβευσεν (αὐτὸν) ἐπὶ λαοῦ καὶ ⁶⁹ ἵπποδρομίου (ἐμπαιζόμενον), ἐμπυόμενον ⁷⁰, συρόμενον.

⁷¹ (28) Εἶτα ἀσφαλισάμενος (166^α) αὐτὸν (ἐν τινὶ τόπῳ), ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν πατρικίους, καὶ φησὶ· Ἐ Τί λέγεις ἄρτι περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς συνόδου, ἣν ἐποιήσαμεν; Ὁ δὲ, ματαιωθεὶς ταῖς φησαί (καὶ) οἰόμενος αὐτὸν πάλιν ἐξευμενίσασθαι, ἀποκριθεὶς εἶπε· Καλῶς ⁷² πιστεύεις καὶ καλῶς τὴν σύνοδον ἐποίησας. Ὁ δὲ ἐπιγέλασάντες (τῇ αὐτοῦ ἀνοίᾳ) εἶπον ⁷³· Ἡμεῖς τοῦτο (καὶ) μόνον ἠθέλομεν (παρὰ σου ⁷⁴) ἀκοῦσαι ἐκ τοῦ μισθοῦ σου στόματος· (ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν ἀπαλλε εἰς τὸ ἀνάθεμα καὶ εἰς τὸ σκότος). Ἐ Παραχρῆμα δὲ ἐξαγαγόντες αὐτὸν ἀπεκεφάλισαν, καὶ (τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν τῷ Φόρῳ ἐκρέμασαν), τὸ (δὲ) σῶμα ⁷⁵ ἔβριψαν εἰς τὰ Πελαγίου ⁷⁶ (σύροντες αὐτὸ), ἐνθα πρῶην μὲν ὑπῆρχεν ὁ τῆς ἁγίας (μάρτυρος) Πελαγίας ναὸς, ὃν ὁ θεομισῆς καταλύσας ⁷⁷ καὶ τάφον καταδικῶν ποιήσας, τὰ Πελαγίου ⁷⁸ ἐκάλεσεν), (οὕτως οὖν τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα καὶ δοξασθέντα πατριάρχην τιμῆσας· φασὶ ⁷⁹ δὲ ὅτι καὶ ἀνέτεμον αὐτὸν οἱ ἱατροὶ πρὸς τὸ γινῶναι τὴν διαθέσειν καὶ κατασκευῆν τῶν ἀνθρώπων).

⁸⁰ (29) Ὁ δὲ τύραννος· χειροτονεῖ ἀντ' αὐτοῦ Νικήταν εὐνοῦχον Σκλάβον.

651 ⁸¹ (30) Οὕτως δὲ Πέτρον τὸν ἱερὸν Στυλίτην μὴ πεισθέντα τοῖς αὐτοῦ πονηροῖς δόγμασι πολλὰ βασανίσας εἰς τὰ Πελαγίου συρόμενον ζῶντα βίβηται προσέταξε.

(31) Ἰωάννην δὲ τὸν Δαμασκηνόν, ὃν Χρυσορόδαν ἐκάλουν διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ σοφίαν, Μανσοῦρ ἐπωνόμασεν, ὃ ἔστι βλάσφημος, καὶ τὴν τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἔκκοπην αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἣν ἡ ⁸² ἁγία Θεοτόκος ἀόρατος· ἴσατο.

⁸³ (32) Καὶ ⁸⁴ τὸν θείον Στέφανον, τὸν νέον, τὸν ἐν τῇ ἀκρωρεῖα τοῦ ὄρους Αὐξεντίου τοῦ θεοφόρου

Neque multo post dignam a se constituto patriarchæ mercedem Constantinus rependit. Nam certior factus, patriarcham, pretiosa crucis ligna manibus tenentem, coram multis hæc declaravisse: Ἐ Per eum qui his adfixus est, sic mihi dixit imperator: Christus non est Deus et ideo, nec Mariam habeo Dei Matrem; furore adversus eum, ut qui secretum ipsius publicatum traduxisset, incensus est. Itaque multis verberibus mulatam in triumpho per circum duci curavit consputum et raptatum.

Inde cum eum in custodiam dedisset, mittit ad eum patricios et dixit: Ἐ Quid adhuc sentis de fide nostra et synodo quam celebravimus? Ἐ At vanus animi ille, sperans hoc pacto imperatorem placaturum, respondit: Ἐ Recte sentis et recte synodum instituendo egisti. Ἐ Qui missi erant stultitiam hominis irridentes dixerunt: Ἐ Hoc unum ex impuro ore tuo volumus audire, nunc in maledictionem abi, et in tenebras. Ἐ Eum statim eductum capite truncaverunt; caput in foro combusserunt, corpus autem trahentes in Pelagium projecerunt. Fanum fuerat sanctæ Pelagiæ martyris, quod Dei osor demolitus sepulturæ capitis damnatorum destinaverat, Pelagioque nomen fecerat. Hoc fuit supplicium quo a se institutum et sublimatum patriarcham multavit. Dicunt etiam ejus corpus a medicis dissectum fuisse ut eorum de constitutione et structura hominum disquisitionibus inserviret.

iatροι πρὸς τὸ γινῶναι τὴν διαθέσειν καὶ κατασκευῆν

Tyrannus autem in ejus locum patriarcham designat Nicetam eunuchum, genere Sclavum.

Pariter sanctum Petrum Stylitem, perversis dogmatibus suis non assentientem, multis vexatum cruciatibus vivumque tractum in Pelagium projici jussit.

Joannem vero Damascenum, quem Chysorrhoom vocabant propter insitam ei sapientiam, Mansour cognominavit, id est blasphemus, eique manum jussit abscidi, quam sancta Dei Parens invisibiliter restituit.

Divum quoque Stephanum juniorem, qui in summo Sancti Auxentii monte quadraginta annos

Varie lectiones et notæ.

⁶⁶ 767. Ced. 13,5—7: Οὐ π. τὸ ἐν μ. καὶ ἄξια (ἀνάξια Leo.) εἰς τὸν γ. ὑπ' ἁ. πατριάρχην δ. ἄτινα μετ' ἄλλων ἐροῦμεν. ⁶⁷ ἀκριβεῖς cod. om. Ced. 14,4—9. ⁶⁸ ἐπὶ εἶπεν τὸν βασιλεῖα πρὸς αὐτὸν ὅτι Ced. — ὁ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἔ. θ. Ced. ⁶⁹ ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ Ced. ⁷⁰ καὶ add. Ced. ⁷¹ Ced. 14,9—18. ⁷² κ. ἐπ. τὴν σ. καὶ κ. π. Ced. ⁷³ πρὸς αὐτὸν add. Ced. ⁷⁴ παρὰ τοῦ Ced. ⁷⁵ αὐτοῦ add. Ced. ⁷⁶ τὸ πέλαγος; ἔ. πρῶτον ὑπ. Ced. ⁷⁷ κατακλῦσας Ced. ⁷⁸ ἐκ. τὸ Πελάγιον Ced. — ⁷⁹ φασὶ — ἀνθρώπων om. Slav. — ⁸⁰ Ced. 14,18 Ἄντιχ. δὲ πατριάρχην Ν. ἔ. καὶ Σ. ⁸¹ Ced. 14,19. Ὁσαύτως δὲ καὶ Π. τὸν ἔ. καὶ τὸν θεοφόρον Στέφανον τὸν τοῦ Αὐξεντίου μετὰ πολλὰ; αἰχίας φονεύσας εἰς τὸ πέλαγος συρέντας ρ. πρ. cf. § 32 (ὁὕτως cod. — ⁸² 765. Ced. 13,13—19: Τῷ κα' ἔται—στ. τὸν θ. ἔ' γὰρ χρόνος; ἐποίησεν ἐν τῷ βουνοῦ τοῦ ἁγίου Ἄ ἔγκλειστος, ποικίλοις τιμωρησάμενος ἀπέκτεινε π. δὲ ἁ. καὶ στρ. δ. πρ. τὰς ἔ. δ. τ. τούτους ἀνάλωσεν. ⁸³ Ὁσαύτως; οὖν καὶ Vai. Bulg.

in angusta cellula egerat, crudeliter vexatum jussit vivum et ipsum trahi et in Pelagium conjici, quippe qui non solum resisteret et obluclaretur pravæ illius doctrinæ, et multos impelleret ad amplectendam vitam monasticam et hortaretur ad despiciendas imperatorias dignitates ac divitias. Et videre erat per totam urbem et regionem lamenta super lamentis et questus super questibus ex priorum parte, ex parte vero impiorum, sacra calcata et vasa disturbata, ecclesias eversas divinasque imagines conculcatas. Multos etiam duces et milites, ob eorum in sacras imagines studium delatos, variis cruciatibus acerbissimisque vexatos tormentis diræ neci tradidit.

Expeditionem quoque in Bulgaros fecit terra marique, et armata ex thematibus mille et sexcenta navigia ad Auchialium misit : quæ ad littus appetentes, Aquilone vehementer flante, fere omnia confRACTA sunt, et mersa est innumera multitudo. Quo comperto, Bulgari cum imperatore pugnam committunt, sed fusa profligataque eorum multitudine, recesserunt cum magno dedecore et ingenti clade. Devictis igitur Bulgaris, in urbem reversus est, militaribus ordinibus stipatus, Bulgarosque victos in triumphum ægens.

Eo regnante sævissimum fuit et intolerabile frigus. Id mare septentrionale a terra ad centum usque miliaria in lapidem redegit, crassitie cubitorum triginta. Et nive glaciei superfusa aucta est crassities viginti aliis cubitis. Itaque mare protinus terræ æquale fuit, pedestrique itineri hominum, ferarum ac domesticorum animalium glacies locum dedit.

Mense Februario, Dei jussu glacies ista in plurima montium similia frusta disrupta est quæ ventorum vi ad Daphnysium et Hieum delata, inde per fretum ad urbem devenerunt, et hinc usque ad insulas et Abydum totum littus maritimum repleverunt. Erant iis immixta congelata ferarum et piscium animalium cadavera. Licebat veluti in terra pedibus iter facere a Sophianis usque ad urbem et a Chrysoполи usque ad divi Mamantis. Ex his ingentibus frustis duo allisa sunt, unum scalæ Chrysoπολις, alterum urbis muro, quem a funda-

ποίησαντα ἡ μ' ἔτη ἑν οὐκίσκω σμικρῷ, πολλὰ τιμωρήσας, ἐπέστρεψε καὶ αὐτὸν ζῶντα συρέντι ριφήναι ἑς τὰ Πελαγίου (ὡς οὐ μόνον ἀντιπίπτοντα καὶ ἀντιμαχόμενον αὐτοῦ τῆ κακοδοξίᾳ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μεταφέροντα πρὸς τὸν μονήρη βίον καὶ καταφρονεῖν πειθόντα τῶν βασιλικῶν ἀξιωμάτων καὶ χρημάτων. Καὶ ἦν ἰδεῖν κατὰ τᾶσαν πόλιν καὶ γῶραν θρῆνον ἐπὶ θρῆνον καὶ οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ παρὰ τῶν εὐσεβοῦντων· παρὰ δὲ τῶν ἀσεβοῦντων ἑρὰ πατούμενα καὶ σκευὴ μεταποιούμενα, ἐκκλησίας τε ἀνορυσσομένας καὶ θείας εἰκόνας πατούμενας). Πολλῶν τοίνυν ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν διαβληθέντων εἰκόνας προσκυνεῖν, διαφόροις τιμωραῖς καὶ πικροτάταις αἰχλαῖς δεινῶ θανάτῳ παρέδωκεν.

Ἔστράτευσε δὲ κατὰ Βουλγάρων περὶ τὴν καὶ πλωτῆν, (ἰξοπλίσας ἐκ τῶν θεμάτων) χελώνδια χίλια ἐξακόσια, ἐπὶ ἅγε ἀπέστειλεν· ἐν ταῖς ἀκταῖς προσορμισθέντα καὶ τοῦ βορρᾶ (βιαίας) πνεύσαντος, ἄπαντα μικρῶ δεῖν συνετρίβη· καὶ ἐπνίγη λαὸς ἀναρίθμητος. Ὅπερ μαθόντες οἱ Βούλγαροι πόλεμον πρὸς αὐτὸν συνάπτουσι· καὶ τὰ πλήθη αὐτῶν δεινῶς συγκοπέντα ὑπέστρεψαν μετ' αἰσχύνης μεγάλης καὶ ἡττης. Τροπωσάμενος οὖν τοὺς Βουλγάρους, εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει 652 καθωπλισμένος τοῖς πολεμικοῖς ὅπλοις, θριαμβεύων δεδεμένους τοὺς Βουλγάρους.

Ἐφ' οὗ χρόνον γέγονε (χειμῶν μέγας καὶ) ψύχος πικρὸν καὶ ἀνοιπύστον, ὥστε (καὶ) τὴν ἀρκτῶν τοῦ Πόντου θάλασσαν ἐπὶ μίλια ρ' ἀπὸ λιθωθῆναι καὶ πῆχεις ἅ τὸ βάθος, οὐπερ χιονισθέντος ἠύξθη ἐπὶ ἄλλα· κ' πῆχεις τὸ ὕψος, ὥστε συναρμωσθῆναι τὴν θάλασσαν τῇ ξηρᾷ καὶ περσοποιεῖσθαι ὑπερθεῖν τοῦ κρούου ὑπὸ ἀγρίων τε καὶ ἡμερῶν ζώων.

Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ κατὰ Θεοῦ κέλευσιν τοῦ τοιοῦτου πάγου· εἰς πλείστα ὄροφάνῃ τμήματα διαιρεθέντος καὶ τῆ τῶν ἀνέμων βίᾳ ἐπὶ τῷ ἀφρονιστοῦ καὶ τοῦ Ἰεροῦ κατενεχθέντος, (οὕτω) διὰ τοῦ στενοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν ἔρθεσαν, κατενεχθεν μέχρι τῶν νήσων καὶ Ἀβύδου πᾶσαν τὴν παράλιον γῆν ἐπλήρωσαν, ἔχοντα καὶ ζῶα διάφορα προσπεπηγμένα, ἡμερὰ τε καὶ ἄγρια. (Διὲ) πᾶς δὲ βουλόμενος ἀπὸ Σοφιανῶν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς Χρυσόπολιν ὡς διὰ ξηρᾶς ἐβάδιζεν. Ἐκ τῶν μεγάλων τμημάτων ἐκείνων

Variæ lectiones et notæ.

ἡ ποιήσαντος Val. Bulg. ἑτῆ μ' Vat. Bulg. καὶ ἀ. ζ. om. Vat. Bulg. ριφήντα Val. ἡ μαχ. Vat. Bulg. — 14 ἡ πείθων cod. — 66 763. Ced. 15.3—7. — 61 πλοῖται Cod. 62 καὶ ἀπ. ἐπὶ Ἀγγάλιον χελ. βχ'. β. δὲ πν. ἀπώλοντο π. πλὴν ὀλίγων, ὑπέστρεψε δὲ ἐν τῇ πόλει ἀδόξως Ced. — 63 προσορμισθέντων? (προσορμισθ. cod.) 64 συγκόψοντες cod. — 763. 65 Τῷ κγ' ἔτει γ. ψ. μ. καὶ πικροτάτων κατὰ τὴν βασιλίδα καὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ ἄσπον καὶ δύσιν, ὥστε τὴν ἀ. τοῦ π. παραλίαν ἐπὶ ρ' μ. τὸ πέλαγος ἀ. καὶ ἐπὶ λ' π. τὸ β. παγῆναι Ced. 11,18—12,5. 67 ἀρκτῶν cod. 68 συμμορφή. Ced. Leo. 69 χρ. παρὰ τὸ ἀνθρώπων καὶ ζ. ἡ. τε καὶ ἀ. τὸ πέλαγος ἀπὸ τῆ Ζικχίας μέχρι Δανούβειος καὶ τοῦ Κούφου ποταμοῦ, τοῦ Δανάστρεως τε καὶ Δανάστρεως καὶ τῶν Νεκροπύλων καὶ τῆς λοιπῆς ἀκτῆς μέχρι Μεσημβρίας καὶ Μηδείας Ced. — 70 Ced. 12,5—17. 71 τοῦ τ. π. α. κ. Θεοῦ τὰ τοιαῦτα πέλαγη Leo. — 72 ὄροφάνῃ cod. 73 ἐπὶ τῷ Ἰερῶν Ced. Leo. 74 κατενεχθέντων? κατενεχθέντα? κατενεχθέντι: cod. 75 παραλίαν ξ. Cod. παράλιον ἔ. Leo. — ἐν οἷς ὑπῆρχε καὶ ζ. ἀ. τε καὶ ἡ. τεθνεῶτα Ced. — 76 προσπεπηγμο. cod. 77 Σ. ἔως τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ Χρυσόπολεως ἔως τοῦ ἁγίου Μάμαντος καὶ τῶν Γαλατῶν ἀκωλύτως ὡς ἐπὶ ξ. ἐβάδιζον Ced. 78 ἐν δὲ ἐξ αὐτῶν προσφάσαν τῇ τῆς Ἀκροπόλεως σκάλα συνέτριψεν αὐτὴν, ἕτερον δὲ Ced.

δυο προσραγέντα, τὸ μὲν τῆ σκάλη τῆς Χρυσοπόλειως, ἂ

mentis concussit et quassavit cum domibus iuxta murum positis. Hac igitur frusta in tres partes rupta, inde a Manganis ad forum usque Bovis cingentia urbem, murum altitudine multo superabant. Hac videntes urbis incolæ animo anxii et consternati lamentabantur.

653 ὑπερῆχε πολὺ τῶ τείχει τὸ ὕψος. (Καὶ ταῦτα θεωροῦντες οἱ τῆς πόλεως καὶ διαποροῦντες ἐθρήνουν ἀπαρηγόρητα.)

In quibus etiam hoc mali evenit, ut stulti de singulari orthodoxorum scrupulositate cavillarentur. Denique vero errorem suum agnoscentes ac deceptionem, pudore suffusi sunt.

(36) Ἐν οἷς καὶ πλάνη γέγονε περὶ τοῦ παρηλαγμένως τῆς ἀκριθείας τῶν ὀρθοδόξων οἱ παράφρονες ὡς πασχάσαντες· ὕστερον δὲ ἐπιγόντες τὴν αὐτῶν ἀπάτην καὶ πλάνην, ἠσχύνοντο.

Mense Aprili stellæ per aerem vagantes in terram ceciderunt, ita ut vulgo diceretur finis mundi appetiisse.

(37) Τῶ δὲ Ἀπριλίῳ μηνὶ δρόμος ἀστέρων γέγονεν ἐν τῶ ἀέρι, καὶ κατέπιπτον πρὸς τὴν γῆν, ὥστε τοὺς ὀρώνας νομίζειν εἶναι συντέλειαν.

Statim supervenit siccitas magna quam dira fames secuta est, ita ut siccati sunt fontes et fluvii, ac tanta fames sæviret ut modius hordei nummos duodecim venderetur.

(38) Αὐτίκα καὶ αὐχμὸς ἐγένετο πάλυς (καὶ λιμὸς μέγας), ὡς ξηρανθῆναι πηγὰς καὶ ποταμούς, (καὶ λιμὸν μέγαν γενέσθαι· ὥστε τὸν μόδιον τῆς κριθῆς ἐν τῇ πόλει πιπράσκεσθαι, εἰς νομίσματα ἴβ'.)

In Syria vero maximus terræ motus urbes subvertit, quarum aliæ omnino, aliæ ex parte tantum destructæ sunt, aliæ ab editis in subjacentes campos, seu a duobus circiter milliariis integræ illæsæque cum muris ac domibus fuerunt translatae. In Mesopotamia autem terra spatio trium milliario- rum fissa, aliam ebullit albam arenosamque terram, de cujus medio (res incredibilis!) exortum est hemionium humana voce loquens et prædicens populi incursum, quod paulo post contigit.

(39) Ἐν δὲ ὡς τῆ Συρίᾳ γέγονε σεισμὸς μέγιστος καὶ πύλων πτώσεις, ὥστε αἱ μὲν τῶν πόλεων ὀλόκληροι ἔδαφισθησαν, αἱ δὲ ἐξ ἡμισείας, ἕτεροι δὲ ἀπὸ τῶν ἀέριων εἰς τὰ ὑποκεκλιμένα πεδία μετὰ τῶν τοίχων καὶ τῶν οἰκημάτων ἄρδην μετέστησαν ἀδιαβεῖ; ὡς ἀπὸ μιλίων β' ἢ δὲ γῆ τῆς Μεσοποταμίας, ἐπὶ μιλία γ' σχισθεῖσα καὶ ἔτριαν ἀναθράσασαν λευκὴν καὶ ἀμυώδη γῆν, ἀνήλθε παραδόξω; ἐκ μέσου ταύτης ἡμίονος ἀνθρωπίνῃ φωνῇ φευγόμενη καὶ προμηνύουσα ἐπιδρομὴν ἔθνους, ὃ (περ) καὶ γέγονε (μετ' ὀλίγων.)

Post hæc pestifer tyrannus iterum Bulgaros terra marique aggrediens, ad Achelos exercitum misit. Venio autem vehementissimo flante, naves alliduntur. Quo comperto Bulgari prælium conserunt. Dire igitur devictus tyrannus cum dedecore reversus est: et etiamnunc Achelorum concava campestria loca intersectorum ossa manifeste ostendant atque cladem testantur.

(40) Ὁ δὲ τύραννος καὶ ἀλάτωρ, ἐξεληθὼν μετὰ ταῦτα πάλιν κατὰ Βουλγάρων πλωτὸν τε καὶ περὶ, ἐπὶ Ἀχελῶν ἀπέστειλεν. Ἀνέμου δὲ βίαιου πνεύσαντος, τὰ πλοῖα συνετρέθη. Τοῦτο μαθόντες οἱ Βούλγαροι πόλεμον πρὸς αὐτὸν συνάπτουσι. Δεινῶς οὖν ἠτήθη; οὗ δὲ τύραννος ἐπίστρεψε μετ' αἰσχύνῃ; μέχρι μὲν γὰρ καὶ τῆμερον τὰ τῶν Ἀχελῶν κοίλα καὶ πεδιάσιμα χωρία τὰ τῶν ἀνηρημένων κῶλα σαφῶς ὑποδεικνύουσι καὶ τὴν ἤτταν μαρτυροῦσιν.

Ipse Dei osor multorum sanctorum sacra pignora combussit vel in mare mersit. Quin et reliquias sanctæ Euphemiae, ex eis stillantem balsamum videre non sustinens, cum cista in fluctus projecit; quæ incolomis Lemnum appulit et ab incolis por divinam revelationem erepta est. Sanctæ martyris Dædem in armamentarium et locum finio deponendo mutavit. Deinde vero, Constantino et Irene re-

(41) Οὗτος ὁ θεομισθῆς πολλῶν ἁγίων λείψανα κατέκαυσε, ἀλλὰ δὲ τῆ θαλάσῃ παρέδωκεν, ἐν ᾧ καὶ τῆς ἁγίας Εὐφημίας τὸ λείψανον, μὴ φέρων ὀρεῖν ὁ ἀλιτήριος μύρον ἀναδύζον, σὺν τῇ λάρνακι βῆτῶ βυθῶ παρέπεμψεν, ὅπερ ἐν τῇ Ἀθήνῃ νήσῳ ὦων διασωθῆν, (παρὰ τῶν οἰκητόρων ἐδέχθη ἐκ θείας ἀποκαλύψεως, τὸν δὲ ναὸν τῆς ἁγίας πανευφήμου ἀρμάμενον καὶ κοπροθεσίον ἐποίησεν.) Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου

Variæ lectiones et notæ.

ἂ προ. τοῦτο μεγάλη; ἐδ. ὡς καὶ τοὺς ἑ. οἰκοῦντα, συμμεταχεῖν τοῦ σάλου· εἰς τ. δὲ βράχην ἐξωσε τὴν πόλιν ἂ. τῶν Μ. ἂ. τοῦ Βοσπορίου οὐτινος τὸ ὑπ. τῆς πόλεως Ced. ἂ 760. ἂ τοὺς παράφρονας πασχάσαι — Τῶ δὲ Μαρτίῳ μ. ἀστέρες ἀθρόως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπ. ὡς λέγειν πάντας σ. ἂ. Ced. 12.18.19. ἂ Αὐχμὸς τὸ π. γέγονεν ὡς Ced. 12.19.20, cetera e § 11 repetita non habet. ἂ 750. ἂ Τῶ θ' ἔτει γ. σ. ἐν Σ. καὶ μεγάλη καὶ φοβερά πτώσις, ὅθεν αἱ μὲν τ. π. ὀλοκλήρως ἠφανίσθη. αἱ ἂ μέσως, ἔτ. ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν Ced. ἂ σὺν τοῖς τείχεσι καὶ τοῖς οἰκημασιν ὀλόκληροι σῶσαι μ. σὺν τῶν κτλ. Ced. ἂ ἕξ. ἐν Μεσοποταμίᾳ δὲ εἰς μῆκος μ. δύο ἐβράχη ἡ γῆ, καὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ αὐτῆς ἀνήχθη γῆ λευκοτάτη καὶ ἀμυώδης, ἣς ἐκ μέσου ἂν. ζῶον μυλίκον ἀσπίλον λαλοῦν ἂ. φ. προμηνύον ἂ. ἐπ. Ced. ἂ ἀναθράσασα? ἂ ἐκ τῆς ἐρήμου κατὰ τῶν Ἀράβων Ced. ἂ, cf. Ced. ad § 33. ἂ μὲν om. cod. ἂ Ἀλλὰ καὶ τὸ εἶμιον λ. τῆς ἂ. καὶ πανευφήμου Ἐ. ἐβύθισε σὺν τῇ λ. ὅπερ Θεοῦ χάριτι ἐν τῇ ν. τῆ Ἀ. εὐπλοήσαν ἐγένετο καὶ πάλιν ἐπὶ Κ. καὶ Ἐ. τῶν εὐσεβῶν βασιλέων μ. τῆς πρεπούσης τ. ἐπανήλθεν ἐν τῶ ταμένει αὐτῆς, ὅπερ ὁ τῶν ἐκκλησιῶν ἐχθρός, μᾶλλον δὲ τῆς αὐτοῦ ψυχῆ; ἀρμάμενον καὶ νεπροθεσίον ἐποίησεν, αὐτοὶ δὲ ἀνακαθάραντες πάλιν καθέφρασαν Ced. 15.1—14.

gnantibus, egregiæ martyris reliquiæ cum veneranda et magna in urbem sunt translatae.

Idem filios suos Nicephorum et Christophorum Cæsares, Nicetam vero nobilissimum fecit.

Athenis in urbem venit Irenes cum dromonibus; cum imperator filio suo Leoni junxit, in templo sancti Stephani coronans eos duplici corona, regni et matrimonii.

Amicos in Bulgaria Constantinus secreto sibi conciliaverat qui consilia regis sibi aperirent. Hi imperatori nuntiant regem Bulgarorum copias misisse ad invadendam Berzetiam. Imperator, contra Arabas movere simulans, apocrisiaros mittit in Bulgariam ad pacem conciliandam; interim collecto exercitu cum tagmatibus Bulgaros, silentio buccinatoribus indicto, aggreditur coneritique et magna victoria potitur. Deinde in urbem reversus, loricatedus triumphum egit. Hoc bellum nobile appellavit quod in ea nullus hostis obstitisset et ex Romanis nullus cecidisset.

Rex vero Bulgarorum, intelligens imperatorem de suis consiliis proditione suorum familiarium certior fieri, ad eum dolose scribit: « Constitui profugere et me ad te conferre, ut per me totam Bulgariam obtineas. Itaque mitte permissionem immunitatis et significa quos hic habes amicos ut eorum fidei me credens una cum ipsis ad te perveniam. » Hac fraude Bulgari vanus ac stolidus iste circumventus, nomina suorum amicorum scribit; quod rex cognoscens, omnes crudeli morte sustulit. Ea re nuntiata Constantinus barbaram sibimet evellit.

Iterum contra Bulgaros movens, carbunculi pedes ejus invaserunt, ac febris præterea vehemens eum et ardentissima corripuit non longe ab Arcadiopoli, lectica reportatus est.

Et reportatus Selymbriam indeque navigio vectus usque ad castellum Stronguli, ibi et animæ et corporis mortem obiit, clamans et dicens quia, « Vivus igni inextinguibili traditus sum propter Mariam Deiparam; sed extunc honoretur et celebretur ut vere Deipara. »

Hæc eo vociferante et Mariam Deiparam procla-

και Ειρήνης τὸ αὐτὸ λείψανον τῆς πανευφήμου πόλις μετὰ τιμῆς πολλῆς ἐν τῇ πόλει ἐνεκομίσθη.

¹⁶ (42) Οὗτος τῶν υἱῶν αὐτοῦ τού; μὲν δύο προβάλλεται Καίσαρας Νικηφόρον καὶ Χριστοφόρον, τὸν δὲ Νικήταν νοβελίστιμον.

¹⁷ (43) Εἰσελθούσης δὲ ¹⁸ τῆς Εἰρήνης τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῇ πόλει μετὰ δρομώνων (167*), ἐξευξεν αὐτὴν Λέοντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, στέψας αὐτούς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῷ τῆς βασιλείας στέφει καὶ τοῦ γάμου.

¹⁹ (44) Δεξιωσάμενος δὲ ²⁰ φίλους κρυπτούς ἐν Βουλγαρίᾳ, οἱ κατεμήνουσιν αὐτῷ ἅπαντα τὰ τῷ ἄρχοντι αὐτῶν βουλευόμενα, οἱ καὶ δηλοῦσι τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἀποστέλλει: ὁ κύριος Βουλγάρων λέγει πρὸς τὸ ἀρχμαλωτῆσαι τὴν Βερζητιαν **655**. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετασχηματισάμενος κατὰ Ἀράβων κινεῖν, ἀποστέλλει τοὺς ἀποκρισιαρίους τοὺς διὰ εἰρήνην παραγενομένους ἐπὶ Βουλγαρίαν, καὶ ἐπισυνάξας πάντα τὸν στρατὸν, ἅμα τῶν ταγματίων ἐπέπεσε τοῖς Βουλγαροῖς ἀσαλπικτῆ, καὶ τρέψας αὐτοῖς ἐποίησεν νίκος μέγα. Καὶ ὑποστρέψας ἐν τῇ πόλει καθρισμῶσας τεθωρακισμένους, τὸν πόλεμον τοῦτον ἐπωνόμασεν εὐγενῆ, ὡς μηδενὸς αὐτῷ ἀντιστάντος μηδὲ στρατῆς Ῥωμαίων γενομένης.

²¹ (45) Ὁ δὲ ἄρχων Βουλγάρων Τελέρχος, γυνὴς, ὅτι ἐκ τῶν οικειῶν αὐτοῦ τὰς βουλὰς ὁ βασιλεὺς μαυθάνει, γράρει ²² αὐτῷ (ἐν δολιότητι, ὅτι ἐ Βουλόμενος) φασεῖν καὶ ἐλθεῖν πρὸς σὲ (ἵνα δὲ ἐμοῦ ὑποτάξῃς) πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν.) ἄλλῃ ²³ πέμψον λόγον ἀπαθείας καὶ τίνας ἔχεις φίλους ²⁴ ἐνταῦθα, ἵνα θάρρησω αὐτοῖς; ἐλθεῖν σὺν ἐμοῖ ²⁵. Ὁ δὲ, ²⁶ κουφότητι γνώμῃ; καὶ ἀνοίας κρατηθεὶς, ἔγραψε τοὺς καταμηνύοντας αὐτῷ ὑπερ κάκεινος, μαθῶν, πάντα δεινῷ θανάτῳ παρέδωκεν. ὁ καὶ μαθῶν, ὁ ἀλάστωρ τὴν γενεϊάδα αὐτοῦ ἀπέτιλεν.

²⁷ (46) Ἐκστρατεύσας δὲ πάλιν κατὰ Βουλγάρων καὶ δεινῶς κατὰ τῶν σκελῶν ἀνθρακωθεὶς καὶ πυρετῷ λάθρῳ καὶ διακαεῖ συσχεθεὶς κατὰ τὴν Ἀρκαδιόπολιν, ἀνέστρεψεν ²⁸ ἐγκλίσιος.

²⁹ (47) Καὶ ἐλθὼν ἐς Σηλυμβρία καὶ ἐκπλωσας ³⁰ μέχρι τοῦ Στρογγύλου καστέλλου, θνήτκει ψυχῇ καὶ σώματι, βῶν καὶ λέγων: « Ὅτι ζῶν περὶ ἀσθένειαν παρεδόθην διὰ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν τιμάσθω καὶ ἀνυμνεῖσθω ὡς Θεοτόκο; ἀληθῆς οὖσα. »

656 (48) Ταῦτα αὐτοῦ ἐπιδοωμένου καὶ τῆς

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ Ced. 16,21—23: Τῷ κη' ἔτει ἔστεψε τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Εὐδοκίαν, τρίτην οὖσαν, Αὐγουσταν καὶ τοὺς δύο ἀ. ὑ. Χρ. καὶ Ν. ἐποίησεν Κ. τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος εὐχὴν. ¹⁷ 769. ¹⁸ Τὸ κη' ἔτει — ἔλθεν Εἰρήνη ἐξ Ἀ. καὶ ἐστέφθη ἐν τῷ Ἁγίῳ Στεφάνῳ πρὸς γάμον Α. βασιλεῖ τῷ ὁ. τοῦ Κοπρωνύμου Ced. 18,1—4 ¹⁹ 773. ²⁰ Τῷ λγ' ἔτει ἐκίνησε Κωνσταντῖνος στόλον κατὰ Βουλγάρων καὶ ποιήσας εἰρήνην ὑπέστρεψε καὶ τῶν Βουλγάρων ἐξ ἡλιάδας πεμπόντων εἰς Β. ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξελθὼν εἰς τὴν λεγομένην Λιθωσφαίαν ἐπ. αὐτοῖς καὶ πάντας ἀνελὼν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν τ. τὸν π. ὦν. ἑ. ὡς μ. σφαιέντος Χριστιανοῦ Ced. 17,8—45. ²¹ Ced. 17,15—20: Ὁ δὲ τῆς Βουλγαρίας κύριος Ἐλέρικος. ²² ἀ. προδίδεται γρ. αὐτῷ. Βουλὴν ἔχω τοῦ φ. Ced. ²³ π. οὖν μοι λ. Ced. ²⁴ φ. ὡς Ced. — ²⁵ ἀ καὶ συνδράμωσι μοι Ced. ²⁶ Ὁ δὲ κούφος, ὦν καὶ ἀνόητος, συνυπὴχθη τῇ ἀπάτῃ τοῦ Βουλγάρου, καὶ γράφει ὁ δ. μ. π. ἀπώλεσεν, ὅπερ ὁ Κοπρωνύμος ἀκούσας τὴν γ. ἀ. ἐξέτειλε Ced. ²⁷ 775. Ced. 17,21—18,2: Τῷ λγ' ἔτει ἐκστρατεύει Κωνσταντῖνος. — καὶ θηλάτῳ ὄργῃ κ. Ced. ²⁸ ὅσπεστρ. Ced. — ²⁹ Ἐξομολόγησις τοῦ κοπρωνύμου καὶ κοπρωνύμου. Ced. 18,2—11. ³⁰ δια-πλωτῆμενος Ced.

Θεοτόκον Μαρίαν ἐπιχαλουμένον καὶ πᾶσι παρακλινομένου καὶ δογματιζόντος ὡς χρῆ τιμᾶσθαι καὶ προσκυνεῖσθαι ὡς κυρίως Θεοτόκον τὴν Ἐπιπαρθένον, δεινῶς καὶ χαλεπῶς τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπέβηξε.

(49) Περὶ οὗ καὶ ὁ θεῖος Νικηφόρος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τοῖς ἀδελφοῖς φησὶν (α)· « Ἐπειδὴ δὲ τίνα παρὰ τοῖς Χριστομάχοις περιθρυλλεῖται ἄπερ αὐτοῖς ὁ τοῦ ψεύδους πατὴρ ἐμπνεύσειε, φέρε καὶ ταῦτα διασκευώμεθα. Καταφεύδονται γὰρ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ ὕβριν χρόνους μηκιστοῦς καὶ παρατεταμένην ζωὴν καὶ βίον εὐπαθῆ μεμετρησθαι τῷ Μακκωνῶ, καὶ εὐημερίας ²¹ εἰς ἄκρον ἐλάσαι, νίκας τε κατὰ θαρδάρων αὐτῷ καὶ ἀνδραγαθήματα ὡς πλεῖστα ἐπιγράφονται, ἃ τοῖς σώφροσιν οὐδὲ εἰς ἀκρόασιν ἔρχεσθαι δίκαιον. Ὡς δ' ἂν τῶν ἀπλουστέρων ἢ ἀμαθεστέρων τινὰς τοῖς ἐκ τῆς ἀπάτης ἀναπλασμοῖς μὴ βλάπτειν, τούτους ἀπευθύοντες ἕκαστον δεινοῖς λόγοις ἑαυτοῦς φανακίζοντας ἀποφαίνωμεν τοῖς ματαιόφροσιν. Ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἐκείνου πᾶν αἰσχρὸν γέγονε, βδελυκτὸς τε θεῶν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις τοῖς εὐσεβέσιν ὀπίσθηεν, οὐκ ἄσυμφανές. Καὶ γὰρ εἰς τὰ τῆς σαρκὸς πάθη κατασυρόμενος, καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις θαρδάραις καὶ Ἑλλησι σῶμα καὶ ψυχὴν ὁ δόλιχος ἐμμολυνομένος, τὴν τῶν ἀλόγων ζῶων παρήλασε κτηνωδίαν. Καὶ ταῦτα οὐκ ὀλίγοι τῶν παραιτηταμένων ²² αὐτῷ μέχρι δεῦρο περιόντες ἐπαγγελλέτωσαν. Μεθ' ὧν καὶ τᾶλλα δι' ἃ περὶ τὸ σῶμα αὐτῷ κατήνησαν. Πόνους γὰρ καὶ ἀληθόδους ἀρβήτοις, ὡς εἰκός, τοῖς ἠλωμένοις πάσχειν, βαλλόμενος πονήρωσ ἄγαν καὶ ἀνηκέστως διεκείτο, καὶ τίνα (167b) τῶν μελῶν ὑπὸ τῆς ἐλκώσεως καὶ διαβρώσεως ἀπεβρύθηκός τῶν αὐτῷ ἐλευσίνως κατετρύχετο ²³ συνεχέστατα δὲ ὑπὸ τῶν Ἐρινύων ἐκδειματούμενος πικρῶς τε καὶ ἄσπις πολλὰκις τὸν νυκτερινὸν καιρὸν διήνυσε. Παρεῖσθω τὰ νῦν λέγειν τὸ τῆς διαίτης ἀηδὲς τε καὶ αἰσχιστον· ὅπερ γὰρ ἂν πρὸς ἄριστον βρώσεως ²⁴, οὐ τελείως καταποθὲν παρὰ τοὺς ἐμετοὺς ἐφθανε κρινόμενος. 657 Τὸ δὲ περὶ τοὺς ὑπηρετούμενους ἱταμὸν καὶ θηριώδες τοῦ τρόπου καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ δυσαχθέστατον πῶς ἂν τις εἴποι [τὰ φέροντα σώματα]; Μάλιστα γὰρ ἐκάστης ἡμέρας πολλαὶ πολλῶν κατεξαίνοντο σώματα· καὶ τὰς δῖεις παῖων πυγμαῖς καὶ λαξ ἐναλλόμενος οὐδὲν τῶν σαρκολόφων Θηρίων φιλανθρωπότερον ἔπραττεν. Ἐκ στόματος δὲ μελῶν καὶ ὀφθαλμῶν πηρώσειε, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα δεινὰ κολαστήρια, καὶ σφαγὰς ἀδίκους ἀνδρῶν ἀθῶων, καὶ τοὺς διὰ πυρὸς πικροτάτους θανάτους, μάλιστα δὲ κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων ἐπιδεικνυμένους, τί χρῆ καὶ λέγειν; Οἱ γὰρ τῆς μανίας αὐτοῦ δυσμενεῖς ὑπασπισταὶ καὶ δορυφόροι βίνας μὲν ὡς πλεῖστα ἀνθρώπων ὁσίων ἀποτεμόντες, ὡσπερ τὴν τοῦ Προδρόμου πάλαι κεφαλὴν Ἠρώδη, οὕτω καὶ τῷ ἐφ'

A mante, et astantes, quod oporteat eam proprie ut Deiparam et semper Virginem honorare, monente turpiter et ægre miseram animam reddidit.

De quo et divinus Nicephorus patriarcha Cpolitanus ita loquitur : « Quoniam vero ab inimicis Christi nonnulla jactantur ex mendacii parentis afflatu, age vero jam cujusmodi sint ea consideremus. Nam ad Christi Domini Ecclesieque contumeliam mentiri ista solent, diuturnæ vitæ spatia cum maximis voluptatibus pessimo huic Mammonæ esse concessa, eundemque felicitatis summa contigisse. Sed et insignes de Barbaris victorias, et egregia multa facinora tribuunt, quæ ne auditu quidem par est admittere. Sed ne imperitioribus minimeque malis hominibus ea mendacia fraudi sint, redarguendi illi nobis erunt, ut quantopere se ipsi inanibus his sermonibus ludifcentur intelligant. Igitur omnia illius quam turpissima fuisse, cumque Deo, angelis ac religiosis hominibus execrabilem existisse, nequaquam est obscurum. Nam cum omni se in libidinum genere volutaret, iisque corpus suum et animum conspurcaret quæ tam Barbaris quam gentilibus sunt vitia, longe pecudes ipsas fœditate superavit. Atque hæc non pauci qui cum eo vixerunt et hodieque supersunt testificari poterunt; nec non et varia corporis incommoda quidem idem fuit obnoxius. Doloribus enim ac cruciatibus, qui explicari dicendo nequeunt, excarnificatus, cujusmodi ulcerosa corpora perpeti consentaneum est, pessime ac sine ullo remedio erat affectus. Quare nonnulla membra ulceribus adesa ac consumpta cum intolerabili dolore diffuebant, sed et perpetuo intemperiiis agitatus plerumque noctes insomnes ac molestissimas ducebat. Omitto victus acerbiter ac turpitudinem : quidquid enim in prandio cibi per fauces trajecerat, id subinde vomitibus exercebat. Nam illam in famulos arrogantiam ac feritatem atque in exigendis obsequiis morositatem quis assequi dicendo possit? Cædebantur quotidie virgis pluribus plurimum corpora. In quos ille pugnis et calcibus insiliens nihilo se carnivoris bestiis mitiorem præstabat. Jam membrorum oculorumque mutilationes ac reliqua id genus acerba supplicia, tum innocentes homines ferro flammis interemptos, præsertim orthodoxos, quid attinet dicere? Etenim furoris illius satellites ac ministri nasos quamplurimos sanctis viris abscissos in disco, ut olim Herodi Præcursoris caput, sic novo Herodi suavissimi loco numeris offerebant. Ad hæc cffossa plerisque lumina ambustasque genas, et exhaustum sanguinem testantur ii qui in hodiernum diem earum cladum vestigia circumferunt. Inusitata poro. et horrenda

Varie lectiones et notæ.

²¹ εὐμερίον vulgo. ²² συνδραστησαμένων Petavius. ²³ προσάρτοιτο βρ. ?

(α) In Antirrhethico in adv. Constantinum Copronymum, *Patrologiæ* t. C, col. 505, et plenius col. 989. Edit. Patr.

mortalis genera ab eo lem excogitata non modo profunda norunt maria, sed et ipsa propemodum saxa personare videntur. Quod vero ad eas victorias spectat quas illius fautores rabidi ac furiosi homines falso huic affingunt, ut de ea loquar quæ inter omnes præcipua censetur, ejusmodi sunt. Cum ad propulsandos occidentales Scythiæ populos expeditionem parasset, collectis omnibus copiis commissoque cum hoste prælio, qualem inde victoriam retulerit, quæ ad hoc tempus supersunt vestigia declarant. Itque etiam hodie cava illa ad Acheloum urbem ac depressa planities indicat, cæсорum membrum eo tempore constrata : nam universus pene Romanorum exercitus Scytharum gladiis confossus est. Quod si forte exiguum quiddam et contemnendum ab eo gestum est, ejusmodi istud fuit. Posteaquam Orientales barbaros a ducibus suis dissidere comperit et civili bello distineri, latronis more potius quam imperatoris in Armeniam et Syriam furibundus irrupit, ibique incolarum delitione occupatis aliquot castellis eosdem illos in Thraciam transportat. Hæc sunt istius hominis egregia facta, hæc commentitia de hostibus tropæa : ejusmodi, inquam, sunt quæ insolenter ille contra veritatem et pietatem molitus est. Etenim citra ullam vercundiam contra Deum bacchatus est sacrasque res ei tanquam donaria consecratas. Quin etiam angelicum illud et apostolicum monasticæ vitæ genus homo a Deo execratus ac profanus et a Christiana religione falso cognominatus illaudati appellatione notavit : abominatio enim peccatori est pietas, et sanctus impurus est apud sceleratos. Jam vero qualem in eos tyrannidem exercuerit, quis pro merito, et ante divi, commemorare possit? Quippe conventiones illas pactaque quibus divino se numini obstrinxerant rescindere coactos, ac sacris vestibus exutos laicorum ad cultum lata lege nefarius ille transtulit. Quæ vero ad honorem Dei constituta erant monasteria, ea in militum diversoria et equorum stabula et latrinas stercorens et a stercore eognominatus convertit. Tandem cum scelerum suorum et execrabilis vitæ terminum attigisset, acutarum febrium ardoribus exæstuans, gehennæ flammam, quæ se post vitam excepturæ erant, oculis usurpabat, ac pervigiliis illius vermis morsus quodammodo sentiebat, in horrendo assidue clamores ac vehementes erumpens, quæ erant gehennæ quædam initia. Tot igitur tantisque deliciis acquiescens, quibus Diocletianum et Maximianum olim immortuos accepimus, atque hoc modo male periciens malus ille turpissimæque sceleratissimæque vitæ finem consecutus est, homo Christi sanctorumque ejus omnium inimicus atque hostis infensissimus. »

ταῖς οὖν καὶ τοσαύταις εὐπαθείαις ἐπαναπαυσάμενος, ὅφ' ὧν δὴ καὶ Διοκλητιανὸν τε καὶ Μᾶξιμιανὸν συντελεσθέντας ἀκούομεν, οὕτω κακῶς καὶ ἀθλίως

Varie lectiones et notæ.

²⁶ ὀφθαλμῶν δ' ἐξορύξεις, omisso καὶ post ἐκχύσεις. ²⁷ ἐμβρόντιστοι vulgo. ²⁸ αὐτῷ? ²⁹ τῶν ἀνηρημένων?

ἡρῶν Ἡρώδη οἶον δῶρον τῷ καὶ ἐπίραστον ἐκμίζον ἐπὶ πίνακος. Ὁφθαλμῶν ἐξορύξεις, ²⁶ καὶ γενειάδος ἐμπυρισμοῦς, καὶ αἱμάτων ἐκχύσεις, καὶ μαρτυροῦσιν οἱ μέχρι καὶ νῦν τὰ σύμβολα περιφέροντες. Θανάτους δὲ βιαίους τῶν τοιοῦτων καὶ ἐξαισίουσ ὁ τῆς θαλάσσης βυθὸς ἐπίσταται, οἱ λίθοι κρᾶζουσιν. Ἄς δὲ περιπλάττουσιν αὐτῷ νίκης οἱ ἐμβρόντιστοι ²⁷ καὶ λυσσώδεις ὀμόφρονες αὐτοῦ, ἵνα μῖα τῆς κρατίστης αὐτῶν ἐπιμνησθῶμεν, τοιαῦται εἰσιν. Ἐπειδὴ παρεσκευάστο πρὸς τὸ ἐν δυσμαίῃς εἰσφικισμένον Σκυθικὸν ἔθνος ἀμύνασθαι, ὑπαθροῖζει πᾶν τὸ ὑπ' αὐτοῦ ²⁸ στράτευμα, καὶ εἰς χεῖρας τε τοῖς πολεμοῖσι ἰῶν, ὅπλιον αὐτῷ τοῦ πολέμου κρᾶτος κατάρθωται, μαρτυρεῖ τὰ φαινόμενα. ἄχρι γὰρ καὶ τήμερον τὰ κατὰ τὴν Ἀγέλων καλουμένην πόλιν κοίλα καὶ πεδιάσιμα χωρία, ἃ τῶν εἰρημένων ²⁹ ἐδέξατο τὰ κῶλα, σαφῶς ὁποδεικνύουσιν. Ἔργον γὰρ τῆς Σκυθικῆς μαχαίρας ἅπαν σχεδὸν τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων γέγονεν. Εἰ δὲ τι μικρὸν καὶ οὐ πᾶν ἀξιόλογον ἔδρασεν, τοῦτό ἐστι. τοῖς γὰρ πρὸς ἀνατολὰς οἰκοῦντας θαρδάρους ἀπτηκῶς περὶ τοὺς οἰκείους ἡγεμόνας διαστασιάζοντας καὶ πρὸς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἀσχολουμένους, ληστρικώτερον πῶς μᾶλλον ἢ στρατηγικώτερον ὡς λυσσῶν ἐπιῶν τοῖς Ἀρμενίας καὶ Συρίας χωρίοις, τῶν ἐκείνοις φρουρίων αἰρεῖ ὁμοίολογία τῶν προσοικούντων καὶ ἐπὶ τὴν Θράκην αὐτοῦς μετήγαγε. Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ ἐκείνου ἀνδραγαθήματα καὶ τὰ κατ' ἐχθρῶν σχεδιαζόμενα τρέπαια. **658** Τοιαῦτα καὶ τὰ κατὰ τῆς ἀληθείας καὶ εὐσεβείας νεανειύματα. Ἀπηναισχύντησε γὰρ κατὰ τὸ τοῦ Θεοῦ μανείσ καὶ κατὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν τῶν ὡσπερ αὐτῷ ἀναθημάτων προσηκόντων. Καὶ τὸ ἀγγελικὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀποστολικὸν τοῦ μοναχικοῦ βίου σχῆμα βδελυτόμενος ὁ θεομισθῆς τε καὶ βέβηλος, ἐπὶ οὐκ ἔχων τῆς θεοσεβείας, τὸ ἀμνημόνευτον αὐτοῖς ἐπέγραψεν ὄνομα. Βδελυγμα γὰρ ἀμαρτωλῶν θεοσεβεία, καὶ ὁ ὄσιος ἀκάθαρτος παρὰ κακούργοις. Οὐα δὲ πρὸς αὐτοὺς τυραννίδα ἐπιῶν ὁ τύραννος ἔδρασε, τίς ἂν, ὡς ἔφη, ἀξίως διηγήσεται; Τὰς τε γὰρ παρὰ Θεῷ ἐπηγγελμένας αὐτοῖς ὁμολογίας (168^α) καὶ συνθήκας ἀθετεῖν ἐκθειαζόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν σχῆμα ἀπορρίψαντας τὸ τῶν λαϊκῶν ἢ παράνομος ἐνομοθέτησε μεταμφιένυσθαι. Τὰ δὲ εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ἱδρυμένα μοναστήρια στρατιωτῶν οἰκητήρια καὶ ἱπποστάσια καὶ κοπρῶνας ὁ κοπρῶνος καὶ κοπρῶνυμος πεποίηκεν. Ἐῖτα πρὸς τῷ τέλει τῶν κακῶν καὶ τοῦ θεοστυγοῦς αὐτοῦ βίου γενόμενος, καὶ πυρετῶν ἕξῃτηι καὶ φλογώσεσι καταπιμπράμενος, τῆς ἐκδεξιμένης αὐτὸν γέννης προδῆλως τὴν φλόγα προθεώμενος καταωπτρίζετο καὶ τοῦ ἀκοιμήτου σκώληκος τὰ δῆγματα, σὺν τόνον τε καὶ γεγωνότερον ἐκθῶν ἐνδελεχέστατα τῆς γέννης ταῦτα τὰ προαύλια καὶ προοίμια. Ταῦταις οὖν καὶ τοσαύταις εὐπαθείαις ἐπαναπαυσάμενος, ὅφ' ὧν δὴ καὶ Διοκλητιανὸν τε καὶ Μᾶξιμιανὸν συντελεσθέντας ἀκούομεν, οὕτω κακῶς καὶ ἀθλίως ἀπολλύμενος, καταστρέφει τὸν ἀσχιστόν τε καὶ

κάριστον βίον ὁ Ἀσπονδος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ πάντων ἄγθρος καὶ πολέμιος δυσμενέστατος. »

ΣΝΔ'. Βασιλεία Λέοντος υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Α' CCLIV. Regnum Leonis. Constantini Copronymi filii.

⁹⁰ (Μετὰ δὲ Κωνσταντίνον τὸν Κοπρόνυμον) ἐδασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ ἐκ τῆς Χαζάρης ἔτη ε'. (Οὗτος ἤρξατο ἐφαπλοῦσθαι ἐπὶ ταῖς καταλειφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πολλοὺς χρῆμασιν ἐξευμενισάμενος τοὺς ἐν τέλει, καὶ τῷ λαῷ εὐσεβῆς **659** εἶναι προσποιησάμενος καὶ φίλος τῆς Θεοδόκου καὶ τῶν μοναχῶν, προχειρισάμενος καὶ μητροπολίτας τινὰς μοναχοὺς ἐν θρόνοις τισίν.)

⁹¹ (2) Εἰσελθόντες οὖν οἱ τῶν θεμάτων ἄρχοντες σὺν πολλῷ πλῆθει ἐν τῇ πόλει. ἤτονοντο Κωνσταντίνον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, βασιλέα· ὁ δὲ, διὰ τοὺς ἀδελφοὺς δεδιώς, ἀντεδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι Ὁ υἱὸς μου μόνογενῆς μοί ἐστι, καὶ φοβῶμαι τοῦτο ποιῆσαι, μήπως συμβῆ μοι θάνατος καὶ νηπίου αὐτοῦ ὄντος, θανατώσῃτε αὐτὸν, καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ προβάλησθε ⁹². Οἱ δὲ μεθ' ὀρκῶν φρικτῶν ἐπληροφόρουν αὐτὸν μὴ δέξασθαι ἄλλον βασιλέα ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς Βασιλοφύρου ἕως τῆς Μεγάλῃς ἐκκλ. τοῦτη ἤτονοντο· τῇ δὲ ἁγίᾳ Παρασκευῇ ἐπίλειυσεν ἐμόσαι αὐτοὺς εἰ· τὰ τίμια ξύλα. Καὶ ὤμοσαν οἱ τε τῶν θεμάτων ἄρχοντες, καὶ τῶν ἱσῶ ταγματῶν καὶ τῶν πολιτῶν πάντων, μὴ δέξασθαι βασιλέα ἐκτὸς Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν.

(5) Καὶ τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ προεβάλλετο Εὐδόκιμον, ἀδελφὸν αὐτοῦ, νοβελήσιμον καὶ προῆλθε σὺν δυοῖ Καίσαρσι, καὶ τρισὶ νοβελήσιμοις, καὶ τῷ νέφ Κωνσταντίνῳ εἰς τὴν Μεγάλῃν ἐκκλησίαν, καὶ τὰ ἐξ ἔθους ποήσας, σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἄμβωνα. Εἰσελθόντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἀποθεμίνων τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς· « Ἰδοὺ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τὸν υἱόν μου παραλαμβάνετε. » Οἱ δὲ ἐβόρσαν· « Ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ἐγγύησον ἡμᾶς, ὅτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παραλαμβάνομεν τὸν κύριον Κωνσταντίνον εἰς βασιλέα τοῦ διαφυλάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθνήσκειν αὐτοῦ. »

(4) Καὶ τῇ ἐπαύριον, τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ ἐστέφθη ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ προῆλθον ⁹³ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οἱ δύο βασιλεῖς· σὺν ταῖς δυοῖς Καίσαρσι καὶ τρισὶ νοβελήσιμοις.

660 ⁹⁴ (5) Τῶν δὲ Ἀράβων ἐξελθόντων, ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς τὰ στρατεύματα ἐποίησε νίκην μεγίστην· ἐν Σοφianaῖς δὲ ἐξελθὼν καὶ ποιήσας Μάξιμου μὲν ⁹⁵, ἐθριάμβευσε τὰ ἐπινίκια· ἔκει γὰρ ἦν ἔθνος τοὺς βασιλεῖς δέχασθαι τὰ λάφυρα.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ 775. *Cod.* 12, 4—6: Λέων ὁ ἐκ τῆς Χ. 16. ἐ. 17. ⁹¹ *Cod.* 19, 7: στέφει δὲ Κ. τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ στρατοῦ, ⁹² προεβάλλεσθε *cod.* ⁹³ προσῆλθον. *cod.* ⁹⁴ *Cod.* 19, 12: τῷ γ' ἔτει? ⁹⁵ μ. πινύγυρις ἐν Ρώμῃ, εἰς τὸν Μάξον μῆνα (*Suidas*)

Post Constantinum Copronymum regnavit ejus filius ex Chazara annos quinque. Is porro magnis divitiis a patre sibi relictis liberalius utens, optimates sibi devinxit, et populo religiosus visus est et Deiparæ addictus monachisque, quorum quosdam in metropolis assumpsit.

Thematum præfecti cum populi conserta turba in urbem introeuntes, petierunt ut Constantinus, filius ejus, imperator designaretur. Hic propter fratres timens, illis contra obnitebatur. « Filius iste meus, aiebat, unicus mihi est, et quod postulatis exsequi vereor, ne si forte fato concesserim, illum adhuc ætate minimum e medio tollatis et alium urbis principem præficiatis. Illi cum jurejurando fidem faciunt alium ab ejus filio nullum ipsis imperaturum. Is in postulatis a Palmarum Dominica usque ad magnam feriam quintam perseverantibus, in die Parasceves præcepit ut in vivifica et veneranda ligna jurarent. Et juraverunt thematum et exteriorum ordinum præfecti et omnes urbis incolæ, præter Leonem et Constantinum et deductam ab eis sobolem se nullum unquam imperatorem suscepturos.

Et in magno Sabbato Eudocimum, fratrem ejus, nobilissimum renuntiavit, et cum utroque Cæsare, et tribus nobilissimis, et juniore Constantino ad Magnam Ecclesiam procedens, et quæ sunt moris exsecutus, cum patriarcha et filio in ambonem ascendit. Tum introeuntes universi populi ordines sponsiones suas scripto consignatas in sacra mensa imposuerunt. Imperator autem ad eos hæc verba fecit: « Ecce ex manu Christi et sanctæ Ecclesiæ filium meum excipitis. » Exclamaverunt omnes: « Fili Dei, esto fidejussor noster, ut e manu tua dominum Constantinum in imperatorem, eum incolumem seivaturi et mortem ejus gratia fortiter appetituri, excipimus. »

Postera luce, quæ magna Dominica fuit, coronatus est in Hippodromo ab ejus patre et patriarcha, coram populo universo, atque ita versus Magnam Ecclesiam imperator uterque cum duobus Cæsaribus et nobilissimis tribus processerunt.

Cum autem Arabes incursionem fecissent, misit imperator exercitum et magna victoria potitus est. Deinde ad Sophiana procedens ut Maiumam celebraret, mos enim erat ut ibi imperatores spolia reciperent.

Niceta e Slavis patriarcha mortuo, subrogatur ei A
venerabilis Paulus, doctrina et virtute præstans, ge-
nere Cyprius.

Imperatori delati sunt Theophaues, papias pa-
latii, et cum eo cubicularii tres quasi sanctas et
venerabiles imagines coluissent. Quod audiens,
uudata in ipso delitescente impietate, eos incle-
menter cæsos et cum ignominia traductos confes-
sorum corona donavit.

Demum Aaron, Arabum rex, impressione facta
in themata, et multis castris potitus, cum præda
magna recessit.

Leo vero, cum insana in gemmas arderet libi-
dine, coronam quoque Heraclii in magna æde de-
dicatam concupivit, ablatamque gestavit in publi-
cum progressus. Inde domum reverso caput ejus
carbunculis graviter est affectum, vehementissima-
que feбри correptus et prostratus, animam efflavit
præmium sacrilegii justum consecutus.

CCLV. De cane et ejus domino.

Sub imperio Leonis, cum quidam solus, cane com-
mitante, iter faceret, est a latrone, quales itinera
solent insidere, interfectus. Latrone fuga se
subducente, canis eo in loco permansit domini ca-
daver custodiens. Forte alius quidam ea via per-
gens supervenit cadaverque videns, motus miseri-
cordia, tellure effossa sepeliit. Canis id officium per-
gratum habuit seque ultro homini qui heri sui
corporei justa reddiderat comitem ac servum ad-
junxit. Erat autem is condicione caupo, et solebat
canis iis qui cauponam intrarent excirentque adu-
lari. Post aliquantum temporis accidit ut latro in
cauponam intraret; quem canis agnoscens alla-
travit inque ejus faciem insiliit. Hoc sæpius factum
Dei instinctu apud multos suspicionem excitavit;
ideo comprehensus et coram judice constitutus,
cum facinus uti erat ab eo perpetratum confessus
fuisse, morte multatus est.

CCLVI. Regnum Constantini et Irenes Atheniensis, ejus matris.

Post Leonem imperavit Constantinus, ejus filius, D
cum matre sua Irene annos septem et decem. Sub
eo pia doctrina cœpit libere doceri Deique verbum
propagari et monasteria cum omni securitate et

⁶⁶ (6) Τοῦ δὲ Νικήτα πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Σκιά-
δων τεθνηκός, προ(168b)χειρίζεται (πατριάρχης
Παῦλος ὁ τρίτος ⁶⁶, ὁ λόγος καὶ πράξει τετιμημένος,
Κύπριος τῷ γένει.

⁶⁷ (7) Κατεμνησθὴ δὲ τῷ βασιλεῖ, ὡς ὅτι θεοφά-
νης ὁ παπίας τοῦ παλατίου, καὶ κουδικουλάριοι
τρεις σὺν αὐτῷ σέβονται καὶ προσκυνοῦσι τὰς ἁγίας
εἰκόνας. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας καὶ τὴν ἐν
αὐτῷ ἐγκεκρυμμένην κακίαν ἀπογυμνώσας, τούτους
ἀνηλεῶς ἐτυψε καὶ λαθραίως φονεύσας ὁμολογητὰς
ἐποίησεν.

(8) Ὁ δὲ Ἀαρὼν, ὁ τῶν Ἀράβων βασιλεὺς ἐξελ-
θὼν ἐν τοῖς θέμασι καὶ κάστρα πολλὰ παραλαβὼν
καὶ αἰχμαλωσίαν ⁶⁷ ποιήσας, ὑπέστρεψε.

⁶⁸ (9) Ὁ δὲ Λέων λιθομανῆς ὑπάρχων λίαν, ἡρά-
σθη τοῦ στέμματος Μαυρικίου καὶ λαβὼν ἐφόρεσεν
αὐτὸ καὶ προῆλθεν. Ὑποστρέψαντος ⁶⁸ δὲ ἀπηνθρα-
κῶθη δεινῶς ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ οὕτω σφοδρῶτα τῷ
πυρετῷ συνεχόμενος ⁶⁸ καὶ φθειρόμενος ἀπέδωκε τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ, τῆς ἱεροσουλίας τὰ ἐπιχειρήματα
κοιτά-
μενος.

ΣΝΕ'. Περὶ τοῦ κυνός καὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ ⁶⁹.

⁶⁹ Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνθρώπων τινα ἰσχυ-
ρῶς ἐδύοντο ⁶⁹ κύων ἡκολούθει· ληστής δὲ ἐνόδιος τὸν
ἀνθρώπων ἀποκτείναν ἀπέδρασε. 661 Τοῦ (δὲ)
κυνός (ἀπο)μείναντος ἐν τῷ τόπῳ καὶ φυλάσσοντος τὸ
σῶμα τοῦ δεσπότου αὐτοῦ, ἑστῶς ⁶⁹ τις ἀνθρώπος
κατὰ ⁶⁹ τὴν ὁδὸν ἐλθὼν καὶ τὸ σῶμα ἰδὼν καὶ σπλα-
γχισθεὶς, ὀρύξας ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῇ γῆ. Τοῦτο ἰδὼν
ὁ κύων καὶ ἀποδεξάμενος ἡκολούθησε ⁶⁹ τῷ θάψαντι
(τὸ σῶμα τοῦ κυρίου αὐτοῦ) εὐνοϊκῶν δουλείαν (αὐτῷ)
ἀποκληρῶν· — ἦν δὲ τὸ ἐπιτηδεύμα τοῦ ἀνθρώπου
κάπηλος· — πάντας δὲ τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐξιόντας
(εἰς τὸ ἐργαστήριον) ἔσαιεν ὁ κύων. Χρόνῳ ⁶⁹ δὲ
ποτε συνέθη τὸν φονεῖα εἰς τὸ καπηλεῖον εἰσελθεῖν,
ὃν ἐπιγνοὺς ὁ κύων, ὑλάκει καὶ ἐπαπῆδα εἰς τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ (καὶ εἰσελθεῖν οὐκ εἶα τὸν ἀνθρώ-
πον). Τοῦτο δὲ πολλὰκις γινόμενον ⁶⁹ εἰς ὑποψίαν
πολλοὺς θείου ⁶⁹ τινὸς κινήματος ἤγαγε· (διὸ) καὶ
συσχεθεὶς, εἰς κρίσιν παρεδόθη καὶ τὸ πρῶτον ὁμο-
λογήσας μετὰ πάσης ἀληθείας, ἀνηρέθη ⁶⁹.

ΣΝΖ'. Βασιλεία Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς
μητρὸς αὐτοῦ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν.

⁶⁹ Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος, ὁ
υἱὸς αὐτοῦ, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἔτη ιζ', ἐφ'
οὗ τὸ τῆς εὐσεβείας δόγμα ἐλαχεν ἀρχὴν παρδῆ-
σιάζεσθαι καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πλατύνεσθαι καὶ τὰ

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ 780. Ced. 19,13 : τῷ ε' ἔτει τέθνηκε Νικήτας Κ. π. ὁ ἀπὸ Σ. εὐνοῦχος καὶ πρ. ⁶⁶ τ. ἀνα-
γνώστης Κ. ed. ⁶⁶ Ced. 19,17—21 : τῇ δὲ μέσῃ ἡμέρᾳ τῶν νηστειῶν. ἰαχμαλώτου; (αἰμαλώ,
cod.) — ⁶⁶ Ced. 20,3—8 λ. δὲ λ. ὑπ. ἡρ. τοῦ στ. τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας ὅπερ ἦν Ἡρακλείου
καὶ ⁶⁶ ὑποστρέψαντος δὲ Ced. ⁶⁶ συν. κακὴν κακῶς τὴν ψ. ἀπέβρῆξε τῆς Ι. κ. τὰ ε. Ced. ⁶⁶ Θαυ-
μαστὴν περὶ τοῦ κυνός καὶ τοῦ φονεῦς rubrica cod., π. τοῦ κ. ἐπιγνόντος· τὸν φονεῖα τοῦ Κυρίου
αὐτοῦ Par. 1796. ⁶⁶ Ced. I. 769,11—772,2 : ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις (τῷ ε' ἔτει Κωνσταντίνου τοῦ πω-
γωνάτου) ἂ ⁶⁶ δδ. μ. Ced ⁶⁶ δὲ Ced. ⁶⁶ ἂ κατὰ συγκυρίαν ἀνὰ ὁ ἐκείνην διερχόμενος, τὸ σ. ἰ νεκρὸν
ἐρῆμικὸν καὶ σπ. Ced. ⁶⁶ ἡκολούθη cod. ἡκολούθει Ced. ⁶⁶ χρόνου δὲ παρωχηκότος κ. καὶ τὸν φ. ε. τοῦ
καὶ ἐν εἰς τὸ κ. Ced. ⁶⁶ γιν. Ced. ⁶⁶ Θείῳ κινήματι Ced. ⁶⁶ τῆς θείας δίκης ἀμυναμένης αὐτὸν Ced. —
⁶⁶ 780. Ced. 20, 8—12 : Κόσμου ἔτος εσογ', τῆς θείας σαρκώσεως ψοθ' Κ. σὺν. τῆ μ. ἀ. Ἐ. ὀρθόδοξοι
ἄβασίλευσαν ἐ. ν'. Τοῦτο τῷ ἔτει ἡ εὐσεβεστάτη Εἰρήνην ἀμα τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ θεῶθεν παραδόξω; τῆν
βασιλείαν ἐχειρίζεται.

μοναστήρια μετὰ πάσης ἀδείας καὶ σπουδῆς ἀνοικο-
δομῆσθαι, ἐπ' αὐτοῦ ἀναλαμπάσης πάσης ἐκκλη-
σιαστικῆς καταστάσεως.

662 (2) Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας (τοῦ κρατήσαι αὐτὸν τῆς
βασιλείας μετὰ τῆς αὐτοῦ μητρὸς) συμβούλιον ποι-
ήσαντες τινες ⁶⁶ τῶν ἐν τέλει, εὐφῆμισαν εἰς βασιλεῖα
Νικηφόρον τὸν Καίσαρα, ἀνδράδελφον αὐτῆς.

662 (3) Οὗς δεῖρασα καὶ δημεύσασα ἐξώρισεν
(ἐν διαφόροις τόποις). Τοὺς δὲ ἀνδραδέλφους αὐτῆς
Καίσαράς (τε) καὶ νοβελήσιμους ὄντας ἀποκείρασα
ἱερατεῦσαι καὶ μεταδοῦναι τῷ λαῷ πεποίηκεν (ἐν)
τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως· ἐν ἣ καὶ προελ-
θοῦσα (βασιλικῶς δημοσίᾳ) σὺν τῷ υἱῷ ⁶⁶ προση-
γάγεκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀρθὲν
στέμματα ἐπικαλλωπισθὲν ⁶⁶ διὰ μαργαριτῶν.

67 (4) Ἐν δὲ τῷ Μακρῷ τελεῖται ⁶⁶ ἀνθρωπὸς τις
δρύττων εὖρε λάρνακα, καὶ αὐτήν ⁶⁶ ἀποσκεπάζας
εἶδεν ⁶⁶ ἀνδρα κείμενον μέγαν ⁷¹ καὶ γράμματα κε-
κολαμμένα ⁷² ἐν τῇ λάρνακι ⁷³ γράφοντα τάδε·
« Χριστὸς μέλλει γεννηθῆαι ἐκ Παρθένου (Μαρίας),
καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ
Εἰρήνης (τῶν βασιλέων) πάλιν, ὦ ἤλιε, ὄψει με. »

67 (5) Καὶ τῆς πανευφήμου Εὐφημίας τὸ λείψα-
νον ⁷⁴ (προβυθισθὲν ἐν τῇ θαλάσῃ σὺν τῇ λάρνακι
ὑπὸ τοῦ ⁷⁴ Κοπρώνου) εὐρέθη ἐν Λήμνῳ ⁷⁷ τῇ
νήσῳ διὰ νυκτερινῆς ὄψεως, καὶ (169^α) ἀνακομισθὲν
μετὰ τῆς προσκοῦσης τιμῆς ἀπετέθη πάλιν ἐν τῷ
ἰδίῳ τεμένει, ὅπερ αὐτὸς μὲν ⁶⁶ ὁ Κοπρώνου καὶ
κοπρώνου ἀρμαμεντάριον ⁷⁸ καὶ κοπροθέσιον ἐποί-
ησεν, ὃ δὲ Κωνσταντίνος ἔμα ⁶⁶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ
Εἰρήνῃ ἀνακαθάρας αὐτῆς· τοῦτον καθιέρωσεν.

67 (6) Ἀπέστειλε δὲ Εἰρήνῃ πρὸς Κάρολον τὸν
ῤῆγα ⁶⁶ τῶν Φράγγων ⁶⁶, ὅπως τὴν αὐτοῦ θυγατέρα
νυμφεύσῃται εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆς.

67 (7) Ἄλλὰ ⁶⁶ διασκεδασθέντος φθόνῳ, ἤγαγε κό-
ρην ἐκ **663** τῶν Παφλαγόνων ὀνόματι Μαρίαν (τὴν
τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου ἐγγόνην), καὶ συνέζευξεν αὐτὴν
Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς ⁶⁶, ἀκοντος καὶ μὴ βου-
λεμένου διὰ τὴν σχέσιν, ἣν εἶχε πρὸς τὴν τοῦ Κα-
ρόλου θυγατέρα.

67 (8) Ἄρῶν δὲ ⁶⁶, ὃ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς, κατὰ
τῆς πόλεως ἦλθεν ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ περιεκά-
θισεν ἐν Χρυσόπολει.

67 (9) Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμψας λαὸν καὶ τὴν λίμνην **D**

A cura restaurari, et eo imperante refulsit omne ec-
clesiasticum institutum.

Quadraginta autem diebus postquam regno cum
sua matre potitus est, nonnulli procerum cogita-
verunt de Nicephoro Cæsare, mariti imperatricis
fratre, in imperium evehendo.

Iis detectis imperatrix, publicatis eorum bonis,
varios in locos relegavit; mariti sui fratres Cæsa-
res et nobilissimos raso capite in ordinem sacer-
dotum redegit qui Natalitio Christi festo sacræ
populum impertirent. Quo die ipsa quoque publice
regioque apparatu progressa, ecclesiæ obtulit a
marito suo sublatam coronam, margaritis a se or-
natam.

B Apud longum murum quidam fodiens in cistam
incidit, qua purgato et reclusa, invenit intus re-
cumbentem virum magnum, litterasque cistæ in-
sculptas quæ hanc sententiam reddebant: « Christus
ex Virgine Maria nascitur inque eum credo. Con-
stantino et Irene imperantibus, sol, me rursus vi-
debis. »

Tunc et Euphemix laudatissimæ martyris reli-
quix, olim a Copronymo in mare cum cista pro-
jectæ, per nocturnam visionem in insula Lemno re-
pertæ sunt, et cum debita reverentia relatæ, iterum
depositæ sunt in proprio sacello, quod in arma-
mentarium et stercorarium stercoræos ipse animo
et nomine converterat, quod vero Constantinus cum
matre sua purificatum rursus consecravit.

Irene ad Carolum, Francorum regem, misit qui
filiam ejus filio suo Constantino in conjugem pete-
rent.

Sed rupto invidia fœdere, puellam accersivit ex
Paphlagonia, nomine Mariam, sancti Philareti con-
sanguineam, quam Constantino suo filio conjugem
locavit licet invito et repugnantem propter affectum
quem erga Caroli filiam conceperat.

Aaron vero, Arabum dux, contra urbem venit
cum manu valida et in Chrysopoli circumsegit.

Imperator autem, missis copiis et Banes palude

Varix lectiones et notæ.

⁶⁶ Ced. 20,12—14. ⁶⁶ τ. τῆς συγκλήτου ἠθέλησαν βαλέσθαι Ν. τὸν ἀπὸ Καίσαρων εἰς β. Ced.
⁶⁶ Ced. 28,14—19. Οὗς κρατήσασα ἡ βασιλὶς ἔτυψε καὶ ἔξ. — ⁶⁶ δεκαεταὶ ὑπάρχοντι Ced.
⁶⁶ ἐπικαλλωπίστα διὰ μαργάρων Ced. ⁶⁷ Ced. 21,6—11: τοῦτω τῷ ἔτει (α' ἐν τοῖς μακροῖς
τείχεσι. ⁶⁶ τῆς Θράκης add. Ced. — ⁶⁶ ἀποκαθάρας καὶ add. Ced. ⁷⁰ εὖρεν Ced. ⁷¹ Οὗτος Διοσκορί-
δης ἦν ὁ φιλόσοφος κατὰ τοῦτα πρεφήτευσσε (Scholion). ⁷² ἔγχεκ. Ced. ⁷³ λ. περιέχοντα· Χριστὸς
Ced. ⁷⁴ Ced. 20,22—21,3. τοῦτο καὶ τῆς π. μάρτυρος· Ε. τὸ λ. Ced. — Καὶ μέντοι καὶ τῆς Παρ. (Du-
cange), Bulg — Ced. ⁷⁸ ὅπερ ἀέννιον μύρον βλύζον διετέλει Ced. ⁷⁸ ὑπὸ τοῦ τυράννου καὶ τοῦ μισα-
γίου Παρ. Bulg. ⁷⁷ ἐν τῇ Λέσβῳ ν. Παρ. Bulg. — ἀπὸ τῆς Λήμνου ἡ θεωρηλὴς Εἰρήνῃ ἐκόμισσε καὶ τὴν
πλησίον τοῦ Ἰπποδρόμου ναὸν αὐτῆς περικαθάρασα ἐκεῖ αὐτὴ κατέθετε Ced. ⁷⁸ μὲν οἴμ. Παρ. So Bulg.
⁷⁸ ἀρμαμέντον σοί. ⁶⁶ σὺν τῇ μ. τῇ Ἐ ἀνακαθάραντες ἄ. τοῦτο καθιέρωσαν Παρ. Bulg. ⁶¹ 781.
Ced. 21,12—17: τῷ β' ἔτει ἀπ. Ἐ. πρ. ⁶⁶ ῤῆγα cod. ⁶⁶ Φραγγίλας καὶ ἐνυμφεύσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ
Ἐρυθρῶ λεγομένην Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς Ced. ⁶⁶ Ced. 788. Ced. 23,20—22: τῷ θ' ἔτει λύσσα ἡ
βασιλὶς τὴν πρὸς τοὺς Φράγγους συναλλαγὴν ἤγ. κ. ἐκ τῶν Ἀρμενιακῶν ἀπὸ Ἀρμελίας ἐ. Μαρῖναν
καὶ ἔξ. Ced. ⁶⁶ τοῦτου αἰδ. Leo. ⁶⁶ αὐτῆς μὴ θέλοντι καὶ ἐποίησε τοὺς γάμους Ced. ⁶⁷ 786. ⁶⁶
Mady filius Aaron Hist. misc. scl. Harum. ⁶⁶ Imperatrix misso Antonio domestico suo cum ordinibus obti-
nuit Barim Hist. misc.

occupata, Aaron rogat pacem inter se fieri. Electi A
igitur ad hoc negotium Stauracius logothetes, Petrus magister, Antonius domesticus, et primatum liberi, et ad Arabem non interposita fide publica egressi, ab eo in vincula conjuncti sunt; itaque coacti Romani ingenii pretio eos redemerunt pacemque fecerunt, et recesserunt Arabes.

Misso autem Irene Stauracio logothete cum magnis viribus contra Slavorum gentem, omnes subjecit et vectigales imperii Romani fecit.

Deinde processit imperator cum matre in partes Thraciæ, cum musicis instrumentis et multis copiis, B
et usque ad Beroen contendit; et hanc urbem reparatam Irenopolin vocavit, Auchialum etiam extruxit et reversus est cum magna lætitia et exultatione.

Patriarcha vero Paulus Cyprius, morbo affectus et suam iude migrationem per divinam revelationem noscens, solio relicto, in monasterium Flori se contulit. Eum confestim convenit imperator cum matre, causam recessus sciscitans. Ille lacrymis perfusus respondit: « Utinam solio pontificali nunquam insedissem, Ecclesia Dei per tyrannidem oppressa etque ab aliis catholicis solis avulsa anathemateque notata! » Hoc audientes imperatores cum tristitia et vultus demissione recesserunt. Et mittunt ad eum patricios quæ ipse narraret ore proprio audituros, ad quos cum magna fiducia locutus est et in fine ait: « Nisi synodus universalis fiat, et obtinentem apud vos correxeritis errorem, nulla vobis superest salus. » Responderunt ipsi: « Cur ergo in ordinatione tua imagines te nunquam adoraturum subscripsisti? » Tum ille: « Hæc, ait, lacrymarum mearum causa est, illud me ad pœnitentiam amplectendam impulit, Deum deprecantem ne me veluti pontificem huc usque mutum, nec veritatem solo insanie vestræ metu detentum, palam enuntiantem corripiat. » Hæc audientes abierunt multa inter se disputantes. In his verbis, scelestam hæresim respuens et verbum veritatis proclamans, obdormivit in pace et recta fide, D
magnum imperatoribus relinquens et omnibus piis civibus de se desiderium. Erat enim veneratione dignus et omni virtute ornatus, unde omnes fiduciam magnam in eo reponerant.

Βενῆς κρατήσας, εἰρήνην Ἀαρὼν ἐξαιτείται μεταξὺ αὐτῶν γενέσθαι⁹⁰. Συναρπασθέντες ὧν ἐπὶ τοῦτου⁹¹ Σταυράκιος ὁ λογοθέτης, καὶ Πέτρος ὁ μῆγιστρος, καὶ Ἀντώνιος ὁ δομῆστικός, καὶ τέσσαρες τῶν πρωτεούτων, καὶ ἀνευ λόγου πρὸς αὐτὸν ἐξελθόντες, δέσμοι ἐκρατήθησαν παρ' αὐτοῦ· διόπερ ἐναγκασθέντες οἱ τῆς πόλεως καὶ δῶρα πλείστα δόντες ἐβρόσαντο τούτους καὶ εἰρήνην ἐποίησαν, καὶ ἀνεχώρησαν οἱ Ἀραβες.

⁹⁰ (10) Σταυράκιον δὲ τὸν λογοθέτην ἀποστείλας εἰρήνην μετὰ δυνάμειος πολλῆς κατὰ τῶν Σκλαβηῶν ἔθνων, ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφύρους ἐποίησε τῆ βασιλείᾳ⁹² τῶν Ῥωμαίων.

⁹¹ (11) Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ πρὸς τὰ μέρη τῆς Θράκης μετ' ὀργάνων μουσικῶν καὶ λαοῦ πλείστου, καὶ ἀπῆλθεν ἕως Βερώης⁹³· καὶ ταύτην κτίσας εἰρηνοπόλιν ἐκάλεσεν. ἔκτισε δὲ καὶ τὴν Ἀγγιᾶλον, καὶ ὑπέστρεψε μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης.

⁹² (12) Ὁ δὲ πατριάρχης Παῦλος ὁ Κύπριος, ἐβρώσθησας (καὶ τὴν ἐνθὺνδε μετὰ τῆσιν αὐτοῦ προνοῖ· ἐκ θείας ἀποκαλύψεως), τὸν θρόνον καταλείπων (ἀπελθὼν) ἀπεκρίματο ἐν 664 τῇ μονῇ τῶν Φλώρου. Ἀπέρχεται αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, βουλόμενος μαθεῖν τῆς ὑποχωρήσεως τὴν αἰτίαν. Ὁ δὲ μετὰ πολλῶν δακρύων ἐφη· « Εἶθε μὴδ' (ὄλω) ἐκάθισα ἐν τῷ θρόνῳ⁹⁴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπετριμμένης ὑπαρχούσης ἐκ τῶν λοιπῶν ἁγίων θρόνων καὶ ἀναθηματιζομένης. » (Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ βασιλεῖς μετὰ σκυθρωπότητος καὶ κατηφείας ἀνεχώρησαν. Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτὸν πατρικίους ἀκοῦσαι τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα, πρὸς δὲ μετὰ παρόρησias ἐν τῷ τέλει τῆς διδασκαλίας εἰπὼν) « Ἐὶν⁹⁵ σὺν μὴ σύνδοδος οἰκουμένηκῃ γένηται καὶ τὸ σφάλμα διορθωθῆ τῆς πίστεως ἡμῶν, οὐκ ἔχεται σωτηρίαν. » Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν· « Καὶ ἴνα τι (καθ) υπέγραψας ἐν τῷ χειροτονεῖσθαί σε τοῦ μὴ προσκυνεῖν (τὰς ἀγίας) εἰκόνας; » Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο⁹⁶· « Καὶ διὰ τοῦτο (κἀγὼ) θρηνῶ καὶ πρὸς (τὴν) μετένοιαν καταφεύγω, δέόμενος ἵνα μὴ ὡς ἄρχιερεὶς κολάσῃ με (ὁ Θεὸς καὶ ποιμένα) σιγήσαντα μίσην καὶ μὴ κηρύξαντα τὴν ἀλήθειαν τῷ φόβῳ τῆς μανίας ὑμῶν (καὶ μαιφονίας). » Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες ἀπῆλθον, ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς πολλὴν ἀπόκρισιν καὶ συζήτησιν.) Ἐν τούτοις (οὖν ἅπασιν τὴν μεταρβάν διαπτύων αἵρεσιν καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας κηρύττων), ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ⁹⁷ (τε καὶ ὀρθοδόξῃ) μέγα πένθος καταλείπων τοῖς τε βασιλεῦσιν καὶ τοῖς

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ τῷ γ' ἔπει εἰρηνεύσασα εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀράβων Ced. 21, 18. ⁹¹ ἐπὶ τοῦτ. cod. ὑπὸ τ. ? ⁹² 783. Ced. 21, 18 — 22: Ἀποστέλλει Στ. πατριάρχον καὶ λ. κ. τῶν Σουλαβιῶν δς καὶ καταλθὼν ὡς ⁹³ ἐπ. τῆς Βασιλίδος. ἔλθων δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα λαθὼν ἤγαγε τῇ βασιλίδι· Ced. ⁹⁴ 784. ⁹⁵ Βερώης Leo. ⁹⁶ Περὶ τοῦ ἁγιωτάτου Παύλου τοῦ πατριάρχου Ced. 22, 1—15: τῷ δ' ἔπει Π. ὁ ὄσιος καὶ ἁγιώτατος π. ἀσθενήσας κατέλιπε τὸν θ. καὶ ἐν τῇ μ. τῶν Φ. ἀπεκρίθη· Ἐρχ. οὖν, π. ἀ βασιλίσσα λυπούμενη καὶ φησί· Τί τοῦτο ἐποίησας; Ὁ δὲ μ. θρηνῶν ἐφη. ⁹⁷ ἐν τῷ τῆς ἱερωσύνης θ. τῆς ε. τοῦ Θεοῦ τυραννουμένης καὶ ἐσχ. ἐκ τῶν λ. καθολικῶν θρ. Ced. ⁹⁸ καὶ ἐν μὴ ἐσχ. οἱκ. καὶ τὰ ἐν μεσῶ σφάλματα δ. οὐκ ἔ. σ. ἡ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ced. ⁹⁹ Ἐφη Ced. ¹⁰⁰ τοῦ Θεοῦ add. Ced. ¹⁰¹ ὡς λ. μ. κ. σ. ἕως τοῦ νῦν Ced. ¹⁰² εἰρ. Ἐκτοτε οὖν ἤρξατο λαλεῖσθαί ὁ περὶ τῶν ἁγίων εἰκότων λόγος παρρησίᾳ ὑπὸ πάντων Ced.

εὐσεβείαι πάσι τῆς πόλεως· ἦν γὰρ σεβᾶσμιος ἀνὴρ καὶ πάση ἀρετῇ κεκοσμημένος, ἔθεν καὶ πολλὴν πείσιν εἰς αὐτὸν ἐκέκτηντο πάντες).

⁶ (13) Ἄντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ταράσιος ὁ ἀση- **A**
κρήτις.

⁷ (14) Διὰ [οὖν] βασιλικῆς παρακλήσεως (ἀπὸ τε Ῥώμης **665** καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων θρόνων καὶ τῶν ὑπὸ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν πάντων τῶν ἐπισκόπων) ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐπισυναχθέντων (τῇ βουλῇ καὶ παραινέσει (169^b) Ταρασίου πατριάρχου ὡς γενέσθαι σύνδοον προτικνεῖσθαι τὰς ἁγίας εἰκόνας· τὰς περὶ συνόδου δὲ θείας Γραφὰς εἰς ἐπίσκοπον πάντων τῶν τε βασιλέων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἀρξασμένων ὑπαναγνώσκειν καὶ ἀντιβάλλειν), οἱ τοῦ Κοπρωνύμου σχολᾶριοι γυμνώσαντες τὰ ξίφη⁸ αὐτῶν τὴν σύλλογον διέλυσαν.

(15) Οὗς οἱ βασιλεῖς αὐτίκα τῆς πόλεως ὑπεξαγα- **B**
γόντες ἀόπλους προφάσει εὐνοίας εἰς τὰ Μαλαγίνα πρὸς τὰς ἰδίας χώρας ἀτίμως ἐξήλασαν.

(16) Τὴν δὲ ἱεῖον Ταράσιον σὺν τοῖς προρρήθει-
σιν ἐπισκόποις ἐν Νικαίᾳ ἀποστέλλουσι.

(17) Καὶ γενομένης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς
συνόδου, ἀπέλαθε πάλιν ἡ Ἐκκλησία τὸν ἀρχαῖον
αὐτῆς κόσμον⁹. Ἡ οὖν ζ' αὕτη σύνοδος τῶν ἐν Νι-
καίᾳ τὸ β' συνεθρόντων¹⁰ τ.ζ' Πατέρων ἐν ἔτει τῆς
βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς
αὐτοῦ ὁγδόῃ.

(18) Ταύτης ἠγούντο¹¹ Πέτρος πρεσβύτερος καὶ
ἠγούμενος τοῦ ἁγίου Σάβα, τὸν τόπον ἐπέχων Ἀδρια-
νοῦ πάπα Ῥώμης, Ταράσιος ΚΠ, Ἰωάννης, Γεώρ-
γιος καὶ Θωμᾶς· μοναχοὶ καὶ πρεσβύτεροι, τοποτη- **C**
ρηταὶ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς
διοικήσεως, τοῦ τε Πολιτιανοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ
Θεοδώρητου Ἀντιοχείας, Ἠλία Ἱεροσολύμων, κατὰ
τῆς πρώην ἀθέσμως συναθροισέως παρὰ Κων-
σταντίνου τοῦ τηρικαῦτα βασιλεύοντος, τῆς ἀνόμως
καὶ ἀθέσμως συναθροισέως καὶ ὀνομασθεῖσης· ζ'
συνόδου ἐφ' ὅθρῃ καὶ καταστροφῇ **666** τῶν σεβα-
σμίων καὶ ἁγίων εἰκόνων, κενολογησάσης ὅτι ὡς
θεοὶ¹² οἱ Χριστιανοὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας προσκύνη-
σαν, οὗς καὶ ἀναθεματίσανα ἡ ἁγία σύνοδος καὶ
τοὺς ἐξάρχους αὐτῶν, Θεοδόσιον τὸν Ἐφέσου, Σισι-
τιον τὸν Πέργης, οὗ τὸ ἐπίκλην Πασιλλᾶς, Βασι-
λειον Ἀντιοχείας Πισιδίας τὸν λεγόμενον Τρικλάκτον.
Τὴν δὲ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀρχῆθεν παραδεδομένην
τῇ Ἐκκλησίᾳ προσκύνησιν ἀνανέωσαν, ὥρισε πα-
ρακλησίως ταύτας τῷ σταυρῷ προτικνεῖσθαι. **D**

ΣΝΖ'. *Βασιλεία Κωνσταντίνου μόνου*¹³.

¹⁴ Φθόνῳ ἔσ' τινες φερόμενοι τῶν οἰκείων τῆς βα-

Ejus loco ordinatur Tarasius qui tunc a secretis
erat.

Præcepto igitur imperatoris ex Roma cæteris
que sacris thronis et omnibus qui urbium reginæ
subsunt episcopis in templo Sanctorum Apostolo-
rum convenientibus in synodum, ex consilio et
exhortatione Tarasii patriarchæ, ut honor sanctis
imaginibus restitueretur, vix imperatorum sacræ
in approbationem synodi datæ legi cœperant, cum
Coproynni scholarii gladios evaginantes, cœtum
solverunt.

Quos imperatores confestim urbe pellentes, oc-
casione ex convivio capti armis spoliatos in Mala-
guina ad proprias sedes cum opprobrio remis-
runt.

Tarasium vero cum antedictis episcopis Nicæam
convocant.

Et celebrata sancta et œcumenica synodo Eccles'ia
pristinum suum ornatum recepit. Septimum hoc
est consilium, eorum quæ in Nicæa secundum. Con-
veniant eo trecenti quinquaginta septem Patres,
anno regni Constantini et Irenes, matris ejus,
octavo.

Huic præerant Petrus presbyter et abbas Sancti
Sabæ, legatus Adriani papæ Romani; Tarasius pa-
triarcha Cypolitanus; Joannes, Georgius et Thomas,
monachi et presbyteri, legati sedium apostolicarum
Orientalis diocesis, et vicarii politiani patriarchæ
Alexandriini, Theodoretii Antiocheni et Eliæ Hiero-
solymitani. Abrogata est synodus antea illicite con-
vocata a Constantino tunc regnante, illegitime et
illicite congregata, et sextum concilium vocata,
quæ, in contumeliam et ruinam venerandarum
sacrarumque imaginum, effutiverat sanctas imagi-
nes a Christianis deorum instar coli. Hoc conven-
ticulum sacra synodus anathemate percussit, atque
simul Iconoclastarum duces, Theodosium Ephesi-
num, Sisinnium Pergensem, cui cognomen Pasillas,
Basiliium Antiochiæ Pisiidiæ dictum Tricacabum.
Augustarum vero imaginum antiquitas traditum
Eccles'ie restituit cultum, ac delinuit eas crucia
instar esse venerandas;.

CCLVII. *Regnum Constantini solius.*

Interim quidam de amicis Irenes, invidia ducti,

Varie lectiones et notæ.

⁶ Ced. 22,16—24 τῷ ε' ἔτει. ⁷ 786. Ced. 23,1—3: τῷ ζ' ἔτει συνέδου κηρυχθείσης ἐν τῷ ν. τῶν
ἀ. ἀ. συναθροισθῆσαν καὶ ὑπηρέται τοῦ διαβόλου. Σύνοδος ζ' cod. περὶ τῆς ζ' συνόδου Mon. Par. 170^b.
⁸ 787. ⁹ καὶ μετὰ ξιφῶν εισελθόντων σὺν αὐτῷ ἐταράχθησαν καὶ ὑπέστρεψαν Ced. — Ἡ τῷ ζ'
ἔτει ἠνοίχθη ἐν Νικαίᾳ ἡ καθολικὴ Ced. 23,4. τῷ δὲ η' ἔτει: — γέγονεν ἐν Ν. οἰκουμενικὴ ζ' σύνοδος
καὶ ἀπ. ἡ καθολικὴ ἐ. διὰ Ταρασίου — τὸν ἀ. κ. ἀ. 6—9. ¹⁰ Γερμανὸς δὲ μητροπολίτης Κυζίκου καὶ Ἀν-
θράξ· ἐπίσκοπος Κρήτης ὑπέγραψαν ἀπατηθέντες, ὕστερον συνεφώνησαν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει cod., Omi.
Slav. Ced. ei Leo. ¹¹ συναθ. π. ἐν Ν. τὸ β' τῷ Ced. 23,9. ¹² οἱ τὰς εἰκόνας σὺν τῷ στ. διορίσαντες πρ.
— τοὺς γ' ψευδοτύμους πατριάρχας ἀνεθεμάτισαν, Ἀναστάσιον φησὶ καὶ Κωνσταντίνον καὶ τὸν Νικητῶν
ἐνούχον Ced. 23,10—15. ¹³ Θεοδός; ¹⁴ Rubrica hæc in codice evanuit, nec in Mon. nec in Par. 170^b
invenienda. — ¹⁵ 790 Ced. 23,23—24,13; τῷ ε' ἔτει. — τῶν προσφιλῶν. Ἐ καὶ β. οὗτοι: τὰ πρ. δ.

et ut sibi rerum administrationem vindicarent, matrem cum filio committunt, persuadentes Irene Imperium ipsius proprium esse, neque filio a Deo destinatum. Quo dolo illa, utpote mulier, decepta, cupiditate etiam imperandi alloquuntur urgente, ita rem habere apud animum suum pro certo statuit. At imperator annum jam agens vicesimum viribusque valentissimus et ad bella idoneus, nullius se rei potestatem habere indigne ferebat et contra matrem suam jam quædam machinabatur. Quod cum e Stauracio intellexisset Irene, domesticos filii omnes verberibus multatos relegavit; magistrum Petrum et Theodorum patricium Camulianum aliosque proceres in castris deportavit. Filium quoque conviciis acriter insectata, complures dies in publicum prodire vetuit. Juramento quoque exercitum et senatum obstrinxit, eos, ipsa vivente, filio imperium non delaturos.

Soli Armeniaci milites id recusarunt, Constantinum et Ireneam sicut ab initio imperatores salutantes.

Hæc Alexium drungarium vigiliarum, cognomento Moselem, ad eos demulcendos misit. Armeniaci eum secum retentum sibi præfecerunt, proprium ducem in custodiam conjicientes et Constantinum solum imperatorem proclamantes.

Nuntio hujusmodi accepto reliquorum thematum turmæ similiter Constantinum solum acclamarunt, diabolo hanc infidelitatem et perjurium suggerente.

Irene, exercitus impetum timens, filium suum ad eos misit; milites, Constantinum in imperii sedo confirmato, matrem omni potestate abdicarunt.

Alexium autem in ducem Armeniacorum imperator confirmavit. Deinde, in urbem reversus, Stauracium et Aetium protospatharios et matris suæ familiares crudeliter verberatos in exilium egit, ut et reliquos omnes ejus domesticos et eunuchos; ipsam vero in palatio Eleutherii, quem ipsa exstruxerat, et in quo magnam opum vim reposuerat, quietam vitam agere jussit.

Contigit incendium quod patriarchii triclinium, Thomaites dictum, et ei subjectas cameras consumpsit ubi erant repositæ schedæ universæ Scripturæ quibus eam magnus Chrysostomus fuerat interpretatus, grassatumque est usque ad milliarium et quæstorium, omnibus quæ in medio erant exustis.

Imperator, expeditione in Bulgaros facta, victor rediit.

Α σιλίσσης Ειρήνης, βουλόμενοι τὰ πράγματα οὕτω διοικεῖν, συνέβαλον τὴν μητέρα κατὰ τοῦ υἱοῦ, πείσαντες αὐτὴν ὡς οὐκ ἔστιν ὠρισμένον παρὰ Θεοῦ (τῆ) κρατῆσαι τὸν υἱὸν σου, ἀλλὰ σὴ ¹⁶ ἔστιν ἡ βασιλεία. Αὐτὴ δὲ, ὡς ἄτε γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ¹⁶ καὶ στέργουσα τὸ φίλαρχον, ἐδεδαλώθη τῷ νοῦ ὡς οὕτως εἶναι. Ὁ οὖν βασιλεὺς, εἰκοσαετῆς ὢν καὶ ῥωμαλιώτατος πάνυ καὶ ἱκανὸς ἐν τοῖς πολέμοις, ἐλυπαίτο μηδὲν ¹⁷ ἐξουσιάζων καὶ ἐμελέτησε ¹⁸ κατὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἡ δὲ, τοῦτο γνοῦσα ¹⁹ παρὰ Σταυρακίου, τοὺς μὲν οἰκείους ἀνθρώπους αὐτοῦ πάντας τύψασα ἐξώρισε, τὴν δὲ μάγιστρον (Πέτρον) καὶ Θεόδωρον πατρικίον τὸν Καρουλιανὸν καὶ ἑτέρους τῶν ἐν τέλει ²⁰ ἐν κάστρῳ; ἐξώρισε, τὴν δὲ υἱὸν αὐτῆς πολλὰ λοιδορήσασα ἀπρόβιτον ἐποίησε ²¹, πάντα δὲ τὸν στρατὸν καὶ πάντας τοὺς ἐν τέλει ὁμοῖα πεποίηκεν, ὅτι « Ἔως οὐ ζῆς, οὐ καταθεξόμεθα τὸν υἱὸν σου κρατῆσαι. »

²² (2) Ἀρμενιοὶ δὲ μόνοι τοῦτο οὐ κατέδειξαντο, Ἀλλὰ Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην ὡς ἐξ ἀρχῆς; εὐφῆμουν.

667 (3) Ἡ δὲ ἀπέστειλεν Ἀλέξιον δρουγγάριον τῆς βίγλης, ᾧ ἐπέκλην Μωσηλῆ, πρὸς τὸ πείσαι αὐτούς. Οἱ δὲ τοῦτον κρατῆσαντες, ἀρχεῖν αὐτῶν προεδάλλοντο, τὸν ἴδιον στρατηγὸν φρουρήσαντες καὶ Κωνσταντῖνον μόνον εὐφῆμουν.

(170*) (4) Τοῦτο ²³ μαθόντες οἱ τῶν λοιπῶν θεμάτων λαοὶ ὁμοίως εὐφῆμουν, τοῦ διαδόλου τὴν τοιαύτην ἀρνητικὴν καὶ ἐπιτοκίαν τοῖς ἀνθρώποις ὑπεβάλλοντος. Φοβηθεῖσα δὲ ἡ Εἰρήνη τὸ τοῦ λαοῦ ὄρημα, ἐξάπέστειλε τὴν υἱὸν αὐτῆς πρὸς τὸ σπράττειν αὐτοὺς δὲ τοῦτον αὐτοκρατορα εὐφῆμησαν ²⁴, τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀπεκέρυξαν

(5) Τὸν δὲ ²⁵ Ἀλέξιον ἐκώρυσεν ²⁶ στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιοῶν. Ὑποστρέψας δὲ ἐν τῇ πόλει Σταυρακίον καὶ Ἀίτιον πρωτοσπαθάρους καὶ οἰκείους αὐτῆς ἀνθρώπους ἀνηλεῶς τύψας ἐξώρισεν, ὡσαύτως καὶ τοὺς λοιποὺς καὶ οἰκείους αὐτῆς εὐνούχους; αὐτὴν δὲ μετὰ ἀπαθειῶν ἐκάθισεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἐλευθερίου, ὃν αὐτὴ ψοκοδόμησεν, ἐν ᾧ καὶ τὰ πλεῖστα χρήματα κατέκρυπεν.

²⁷ (6) Ἐγένετο δὲ (καὶ) ἐμπρησμός, καὶ ἐκάη ²⁸ ὁ τρίκλινος τοῦ πατριαρχείου, ὃ λεγόμενος Θωμαίτης, καὶ αἱ καμάραι αἱ ὑποκάτω ²⁹, ἐνθα ἀπέκειντο ³⁰ καὶ τὰ σχέδια πάσης Γραφῆς, ἃ ἠρμήνευσεν ὁ μέγας ³¹ Χρυσόστομος; καὶ διετλθεν ἡ φιλῆς ἕως τοῦ μιλίου καὶ τοῦ κωαιστωρίου πανταχόσε ἐπινημομένη; ἕως οὐ πάντα κατέκαυσεν.

³² (7) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξῆλθε κατὰ Βουλγάρων, καὶ τοῦτους ληϊσάμενος ὑπέστρεψε ³³ μετὰ νίκης.

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ σὴ γὰρ ἐ. C. d. ¹⁷ ἐξ. σ. δὲ καὶ τὸ φ. Cei. ¹⁸ μελέτησεν Cei. ¹⁹ μαθοῦσα π. τοῦ Στ. Cei. 20. Cei. 24, 19—16. ²⁰ ἐξ. ἐν Καίστορία Cei. ²¹ ἐφ' ἡμέρας; ἱκανά; Cei. ²² 24, 13—16. ²³ τοῦ δ. τὴν τ. ἐπ. καὶ ἀρ. ὑπ. τ. ἀ. Συναχθέντες δὲ οἱ θεματικοὶ ἐν τῷ Ἀτρίῳ, πάντες κοινῇ γνώμῃ ἐζήτησαν Κωνσταντῖνον βασιλεῖα, φ. δὲ ἡ Ἐ. τὸ ὄρ. τοῦ λ. ἀπέλυσεν αὐτόν· καὶ αὐτοὶ μὲν τὴν μ. ἀ. ἀπ. τὸν Κωνσταντῖνον ἀ. ἐ. Cei. 24, 15—20. ²⁴ εὐφῆμη cod. εὐφημήσαντες? ²⁵ Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ π. πάντας τοὺς οἰκειακούς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν Στ. δεῖρας καὶ κουρῦσσας ἐξ. τὴν δ. μητέρα αὐτοῦ μ., τῆς ἀπ. θείας αὐτῆς ἐκ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Ἐ. δ. ἀ. ὦ. ἐν φ. τὰ π. γ. x. Cei. 24, 20 25, 2. ²⁶ Cei. 25, 2-7. ²⁷ ἐκαύθη Cei. ἐκάει; cod. ²⁸ ὑπ. ἀ. x. Cei. ²⁹ ἀπέκειντο τὰ Cei. ³⁰ ὁ ἄγιος; Ἰω. ἐ Χρ. Cei. ³¹ 791. ³² τ. νικήτας; ὑπ. Cei. 25, 7, 8, τ. λ. καὶ ν. ὑπ. Lev.

⁸⁸ (8) Ἐαὐτῷ καὶ ἐν Ταρσῷ μετὰ στρατοῦ πολ- Α
λοῦ **668** ἀπελθὼν⁸⁹ κατὰ Ἀράβων, καὶ πολλοὺς ⁹⁰
αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν.

⁹¹ (9) Παρακληθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς ἰδίας
μητρὸς καὶ πολλῶν τῶν ἐν τέλει, αὐθις ἀναγορεύει
αὐτήν, καὶ εὐφημεῖσθαι ὡς ἐξ ἀρχῆς (Κωνσταντίνον
καὶ Εἰρήνην τοῖς πᾶσι) διακελεύσαστο. Καὶ πάντες ⁹²
μὲν περὶ θάρσουςιν, Ἀρμενιοὶ δὲ μόνον στασιάζουσι
καὶ ἐπιζητοῦσιν Ἀλέξιον τὸν Μωσῆλ (ὃν
ἐτίμησε πατρικιον καὶ μεθ' αὐτοῦ εἶχεν ὁ βασι-
λεὺς). Τοῦτον οὖν ⁹³ διὰ τὴν τοιαύτην ἐπιζήτησιν
καὶ διὰ τινὰς λόγους, οὓς ἤκουσεν, ὡς μέλλειν αὐτὸν
βασιλεύειν, δειρας καὶ κουρεύσας ⁹⁴, ἐν εἰρηκτῇ ἀπέ-
κλεισεν.

(10) Τῶν δὲ ⁹⁵ ταγμάτων καὶ θεμάτων ἐν τῇ πό-
λει ἐπισυναχθέντων, ἐδοῦλοντο ποιῆσαι Νικηφόρον, Β
τὸν ἀπὸ Καισάρων εἰς βασιλεία. Τοῦτο γνοὺς, ἀπο-
στείλας ἐξήγαγεν ἀμφοτέρους υἱοὺς Κωνσταντίνου
τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι· καὶ τὸν
μὲν Νικηφόρον δεινῶς ἐτύφλωσε, Χριστοφόρον δὲ
καὶ Νικήταν, Ἀνθιμόν τε καὶ Εὐδόκιμον ἐγλωσσό-
κησεν, (σὺν αὐτοῖς δὲ) καὶ Ἀλέξιον τὸν Μωσῆλ
ἐτύφλωσε, πεισθεὶς ταῖς μητρικαῖς εἰσηγήσεσιν.

⁹⁶ (11) Τοὺς δὲ ⁹⁷ Ἀρμενιοὺς χειρωσάμενος καὶ
πολέμῳ τροπωσάμενος, τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἐποι-
νάλισεν, ἐπιγράφας εἰς τὰ πρόσωπα ⁹⁸ αὐτῶν μέ-
λανι κεντητῶν· Ἐρμενιανός, ἐπίβουλος, ἔξορι-
σας ⁹⁹ αὐτοὺς ἐν ¹⁰⁰ Σικελία καὶ (ἐν) ταῖς λοιπαῖς
νήσοις.

¹⁰¹ (12) Μισήσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν αὐτοῦ γυ- C
ναῖκα Μαρίαν ¹⁰² ὑποβόλη τῆς αὐτοῦ μητρὸς ἐφιε-
μένης τῆς ἀρχῆς **669** πρὸς τὴν μισηθῆναι αὐτὸν ¹⁰³,
ἐξεβίασαστο ¹⁰⁴ τοῦ αὐτῆν ἀποκεῖραι.

¹⁰⁵ (13) Ἐμνηστεύθη δὲ παρανόμως ¹⁰⁶ Θεοδότη
κουδικουλαρία καὶ ἔστρεψεν αὐτήν.

¹⁰⁷ (14) Ἀπέσχισε δὲ τῆς κοινωνίας Ταρασίου
Πλάτων, ὁ τοῦ Σικουδίωνος ἡγούμενος, καὶ λοιποὶ
διὰ ¹⁰⁸ τὴν ἐπιτρέψαι τὸν πατριάρχην ἀποκαρεῖν Μα-
ρίαν καὶ λαβεῖν Θεοδότην (ἧτις Θεοδότη συγγενῆς
ἐτύγχανε τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου ἡγουμέ-
νου τῶν Στουδίου), εἰς οὓς καὶ ¹⁰⁹ πολλὰς θλίψεις
(καὶ μάστιγας) ἀνεδείξατο ¹¹⁰ ὁ βασιλεὺς.

(15) Καὶ τὸν πρεσβύτερον ¹¹¹ Ἰωσήφ τὸν Καθαρὸν
προτρέψαντά φασὶ τὸν πατριάρχην ¹¹² στεφανῶσαι D
τοῦτον μετὰ Θεοδότῃς, καὶ τὴν αὐτὴν Κωνσταντίνον
εἰς κοινωνίαν δεξάμενον. Κάντεϋθεν ὁ βασιλεὺς τὸν
μὲν Πλάτωνα ἐν τῷ παλατίῳ καθέρψε, τοὺς δὲ
λοιποὺς μοναχοὺς ¹¹³ μαστιγώσας σὺν ¹¹⁴ τοῖς ἀνε-

Tarsum quoque magno cum exercitu adversus
Arabas profectus, multis captis reversus est.

Γ. Matri vero, ejus desperatione et multorum sum-
morum virorum intercessione motus, imperatoriam
dignitatem reddidit eamque ut ab initio imperatri-
cem saluari jussit (Constantinus et Irene multos
annos!) Omnibus mandato imperatoris morem gen-
rentibus, soli Armeniaci refragantur et Alexium
Moselem poscunt, quem patricii dignitate auxerat
et penes se retinuerat imperator. Illum hac do-
causa, ac quia ferebant imperio potiturum, Con-
stantinus verberatum ac rasum in custodiam ded-
dit.

Cæterum militares ordines in urbem inverti Ni-
cephorum excusare renuntiare consilium cep-
runt. Quo audito imperator misit qui Constantini
avi sui filium utrumque ad S. Mamantis locum
educerent, et Nicephorum ipsum oculis privavit,
Christophoro vero, Nicetæ, Anthimo et Eudocimo
linguam præcindi jussit; cum eis quoque Alexium
Moselem excacavit, materni consilii inductus.

Armeniis bello subactis, de eorum ducibus præ-
nas sumpsit, nigris notis faciei cujusque impressis
quæ erant: « Armeniacus insidiator; » eisdemque
in Siciliam et alias insulas relegavit.

Deinde cum in Mariam conjugem suam concepis-
set odium, matris instinctu, quæ ab initio filium
subditis invisum reddere volebat, eam in monachum
detonderi jussit.

Theodotam vero cubiculariam illicitis sibi mu-
liis copulans coronavit.

¶ Plato, Sacudionis hegumenus et alii a commu-
nionem patriarchæ sese segregaverunt quod is de-
tensionem Mariæ et coronationem Theodosæ consensit
set (quæ Theodota consanguinea erat J. P. N.
Theodori, hegumeni monasterii Studii), hos impe-
rator varie vexavit.

Interea presbyter Joseph, Catharorum præpositus,
D renuente patriarcha, dicitur illum coronasse cum
Theodate, eundemque Constantinum ad commu-
nionem admisisse. Tunc imperator Platonem in pa-
latio inclusit, cæteros vero monachos verberatos una
cum Platonis nepotibus Thessalonicam relegavit,

Varie lectiones et notæ.

⁸⁸ Ced. 25,8-10. ⁸⁹ ἀπήλθε Ced Leo. ⁹⁰ ἀ. π. Ced. ⁹¹ 792 — Ced. 26,10-15. ⁹² Πάντων δὲ
πειθαρχούντων μόνον οἱ Ἀ. στ. Ced. ⁹³ οὖν καὶ διὰ ταύτην τὴν ζητ. καὶ διὰ τὸ λέγειν τ. ὡς μέλλει
σὺν τῷ Ced. ⁹⁴ κουρ. ἐφυλάκισσε. ⁹⁵ Τῷ δὲ αὐτῷ μηνί (τῷ β' ἔτει) ἐκ συκοφαντίας τινῶν ἐξεβλήθη
ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἀ. Μ. ἐκτυφλωθῆναι καὶ Χρ. τοὺς θεοὺς αὐτοῦ. ὁ Κ. τ. π. ἀ. Χρ. δὲ ἄλλον καὶ Ν.
Ἀ. καὶ Ἐ. ἐγ. καὶ Ἀ. τὸν Μ. ἐτ. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἢ τοῦ Θεοῦ δίχην ἀνακρίτους αὐτοῖς εἶσσε
Ced. 25,19-26,3. ⁹⁶ 793. ⁹⁷ Ὑποτάξας δὲ καὶ τ. Ἀ. πολέμῳ, τοὺς ἀ. Ced. 26, 3-6. ⁹⁸ τὴν
πρόσωπον Ced. ⁹⁹ οὓς καὶ ἐξώρισεν Ced. ¹⁰⁰ τε add. Ced. ¹⁰¹ 795 — Ced. 26,6-10. ¹⁰² Μα-
ρίαν Ced. ¹⁰³ ἔσχε γὰρ ὁ βασιλεὺς πονηρὰς ὑπολήψεις κατὰ τῆς Μαρίας Ced. ¹⁰⁴ πείθει αὐτὴν γενέσθαι
μοναχὴν Ced. ¹⁰⁵ 796 — Ced. 26,10,11 : Ἐ. δὲ Θεοδότην κουδικουλαρίαν ἦ καὶ ἰ. π. ¹⁰⁶ πρ. et κουδ.
καὶ ἰ. ἀ. om. Bulg. ¹⁰⁷ Ced. 26,17-20 : Ἀπέσχισαν δὲ τοῦ πατριάρχου τῆς κ. ὁ τοῦ Στουδίου. ¹⁰⁸ διὰ τὸν
παράνομον γάμον τοῦ βασιλέως Ced. ¹⁰⁹ καὶ λοιποὶ — ὁ βασιλεὺς om. Bulg. ¹¹⁰ εἰργάζετο Ced. ¹¹¹ πρ.
om. Bulg. ¹¹² διὰ τὸν πατριάρχην cod. ¹¹³ αὐτοῦ μοναχοῦς Bulg. ¹¹⁴ σὺν τ. ἀν. om. Bulg.

quos Irene defendendos suscepit tanquam filii nequitiam arguentes, ejus simul in eos odium excitans.

Comperiens autem imperator se in odium et offensionem populi venisse, profectus est Pylas, Orientis exercitum adire cupiens. Sed qui cum eo erant proceres, insurrectionem populi et urbis confusionem timentes, ei ahortationibus suis persuaserunt ut in urbem reverteret.

Interea Cardamus, Bulgarorum princeps, Constantino ita scripsit : « Aut persolve mihi quod pactum est, aut usque ad Auream portam veniam. » At imperator involuta sudario equina stercora ad eum remisit cum ejusmodi responso : « Tributa quæ te deceant nisi. Senex autem cum sis, huc usque venientem te fatigari nolo, ego vero ad te ibo [Deus decernet.] » Contractoque exercitu, in cum movit profligatumque in suam usque ditionem est persecutus.

Ejus vero mater blanditiis et munerum promissione cunctos ad se trahens, diem opportunum expectabat ut summam imperii caperet. Imperatore ergo contra Arabes profecto, populo male in eum se habente propter sparsos ab ejus matre rumores de ejus in conjugio transgressione, quæ in eum odium concitaverat, ejus optimates, matris consilio, ei persuadent ut in urbem redeat. Ingressum in palatium optimates, matris ejus consiliiarii in porphyra includunt oculosque ei ita effodiunt ut nullus medicinæ locus superfuerit ac pene in eorum manibus expiravit. Sol tunc per dies septemdecim obscuratus est ita ut naves a cursu suo aberraverint, et vulgo id ob execrationem imperatoris evenisse ferebant. Sed hic imperscrutabilia Dei judicia considera, nam post annos quinque, eodem mense, eadem die in qua patris suis et Alexio Mosello oculus eruit, ipse quoque excæcatur Constantinus.

CCLVIII. Regnum Irenes solius.

Imperavit Irene sola annos quinque.

Cumque fratres mariti ejus seditionem moverent, eos Athenas relegavit.

Varie lectiones et notæ.

60 ἡ δὲ μ. κ. ὑπερησιζέτο αὐτῶν Ced. 26, 19. 61 ὅτι καὶ Bulg. 62 εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς Bulg. 63 796. 64 Τῆς ζ' ἡμέρας ὁ Κύριος Ced. 26, 21-27, 1. 65 β. ἀπέστειλεν ἂν εἰπὼν ὅτι Ced. 66 πρ. σοι Ced. 67 καὶ εἴ τι κρίνει ὁ Θεός Ced. 68 εἰς add. Ced. 69 797 — Περὶ τῆς τυφλώσεως Κωνσταντίνου. Εὐρούσα δὲ ἄδισιαν ἢ τοῦτου μ. π. ὑποσύρει τοὺς τῶν ταγματῶν ἀρχοντας πρ. τῆ καθελείν τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ μονοκρατῆσαι Ced. 27, 9-11. 70 τῷ ζ' ἔτει ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Προύσῃ ὀσμῆσαι, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐτέθη τῷ βασιλεὶ υἱός, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα, ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καταλιμπάνει τὴν μητέρα αὐτοῦ σὺν τῇ βασιλικῇ πάσῃ τάξει καὶ τοῖς ἀρχαῖσι, καὶ ὑποστρέφει δρομῶσι ἐπὶ τὴν πόλιν Ced. 27, 5-9. 71 Ced. 21, 11-21. 72 Καὶ παραγενόμενον Par. Bulg. 73 καὶ τῆς — παρουσίας μῆτις γυναικὸς τῆν βουλὴν αὐτῶν ἐκτ. ἀ. καὶ μετὰ χρόνον τινα τέθνηκε Par. Bulg. 74 ἐκ συμβουλῆς Ced. 75 ἐν τῇ π. ἐν ἡ ἔγ. καὶ ἐκτ. Ced. 76 π. τὸ τιθ. τῇ γνώμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ced. τῆς μ. ἀ. τοῦτο βουλευσαμένης Leo. 77 ὁ ἡ. τ. Ced. 78 καὶ οὐκ ἔδωκε τὰ ἀκτίνας αὐτοῦ Ced. 79 ὡ; π. λ. ὅτι ἐὰν τὴν τοῦ β. τ. τοῦτο ἐγένετο τοιοῦτον γὰρ σκοτὸς ἐγένετο ὡστε καὶ τὰ πλ. ἀλλ' Ced. 80 καὶ τὰ add. Ced. 81 καὶ add. Ced. 82 θ. αὐτοῦ Ced. 83 π. τῆς βασιλείας Ἑ. μητρὸς Κωνσταντίνου. M. Par. 1706, in codice evanuit rubrica vel ejus locum præcedens tenet. 84 ἡ μήτηρ αὐτοῦ add. Ced. 27, 21. 85 οἱ. ἀν. ἀ. οὗ; καὶ ἐξ. ἐν Ced. 27, 22.

ψιοί, ἐξήρτισεν ἐν Θεσσαλονικῇ, οὗς ἡ 60 μήτηρ αὐτοῦ ὑπερασιζομένη ὡς τὴν παρα(170b)νομίαν αὐτῷ ἐλέγχοντας, ἐκίνησεν αὐτὸν κατ' αὐτοὺς εἰς μῖσος.

(16) Μαθὼν δὲ, ὅτι 61 λαὸς ἄγεται κατ' αὐτὸν καὶ δυσχεραίνει, ἐξέπλευσεν εἰς 62 Πύλας, βουλόμενος πρὸς τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν γενέσθαι. Οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ μεγιστᾶνες, ὑποφώμενοι τὴν ἐκανάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν τῆς πόλεως σύγχυσιν, κείθουσιν αὐτὸν διὰ παρακλήσεως ὑποστρέφαι πάλιν εἰς τὴν πόλιν.

63 (17) Ὁ δὲ 64 Κάρδαμος, ὁ κύριος; Βουλγάρων, ἔγραψε τῷ βασιλεῖ (ὅτι) « Ἡ τέλειόν μοι πάχτα, ἡ ἔρχομαι ἔως τῆς Χρυσῆς πόρτης. » Ὁ δὲ βασιλεὺς 65 (βαλῶν καθάλινας ἐν μανδηλίῳ) ἔπεμψεν αὐτῷ δηλώσας αὐτῷ, ὅτι « Οἶα δὴ σοι πρέπει 66 πάχτα; ἀπέστειλα ἄ γέρον δὲ εἰ, καὶ οὐ θέλω κοκωθῆσαι σε ἔως τῶν ὠδῶ, ἀλλ' ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς σέ. » 67 Καὶ λαὸν συναθροίσας 67θ καὶ ἐξεληθῶν ὁ βασιλεὺς ἐδίωξεν αὐτὸν ἔως 68 τὰ ἴδια.

69 (18) Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ θωπεύσασα πάντας καὶ δωρεῶν ὑποσχέσασιν ἐλκίσασα πρὸς αὐτήν, ἐτρεῖ ἡμέραν ἐπιτηδεῖαν πρὸς τὸ μοναρχῆσαι. Τοῦ οὖν βασιλέως 70 ἐξεληθόντος κατὰ Ἀράβων, τοῦ λαοῦ παρηγοιμασμένου ὄντος τοῦ κρατῆσαι αὐτὸν ἐπὶ ταῖς; ὑποθήκαις τῆς μητρὸς διὰ τὴν παρανομίαν ὄθησεν τῆς γυναικὸς, δι' ἣν καὶ μιστὸς πᾶσι γέγονε, κείθουσιν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες; αὐτοῦ ὑποστρέφαι ἐν τῇ πόλει εἰσηγήσασιν τῆς μητρὸς 71. καὶ δὴ 72 παραγενόμενον ἐν τῷ παλατίῳ, τῆς 73 μητρὸς αὐτοῦ μὴ παρουσίας, ἀπέκλεισαν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες, οἱ σύμβουλοι; 74 τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐνθα ἐγεννήθη, ἐν τῇ 75 πορφύρᾳ, ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν δεινῶς καὶ ἀνίπτως πρὸς τὸ τεθάναι 76 αὐτόν. Ἐσκοτίσθη δὲ τότε ὁ ἥλιος 77 ἐπὶ ἡμέρας ζ', 78 ὡστε καὶ τὰ 79 πλοῖα πλανᾶσθαι καὶ λέγειν πάντας, ὅτι διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκτυφλώσιν ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος. Ἀλλ' ὄρα 80 τοῦ Θεοῦ (τὰ) ἀνεξέρειντα κρίματα; μετὰ γὰρ ε' ἔτη τῷ αὐτῷ μηνὶ 81 τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἡ ἀπετύφλωσε τοὺς ἰδίους θεῖους; 82 (καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μεσσηλῆ), τυφλοῦται καὶ (ὁ) αὐτὸς (Κωνσταντῖνος).

ΣΝΗ'. Βασιλεία Εἰρήνης μόνης 83.

Ἐκράτησε δὲ Εἰρήνη 84 μόνη ἔτη ε'.

671 (2) Ἐστασίασαν δὲ οἱ αὐτῆς 85 ἀνδράδελφοι, D καὶ ἐξώρτισεν αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις.

⁶⁶ (3) Οἱ κάκει' ⁶⁷ βουλευσάμενοι περὶ βασιλείας, ἂ ὑπὸ τῶν ἐντοπιῶν ἀνηρέθησαν, καὶ ἠφανίσθη τοῦ μιαιφροῦ Κοπρωνοῦμο τοῦ ⁶⁸ γένος ⁶⁹.

⁷⁰ (4) Τῆ δὲ β' τοῦ ἀγίου Πάσχα ἀπελθοῦσα ἡ βασίλισσα ἐν τῇ κατὰ τύπον γενομένη (14)ν προελύσει εἰς ⁷¹ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, δειλῆς προήλθεν ἐπὶ ⁷² ὀχλήματος χρυσοῦ, ἐποχομένη τέσσαρσιν ἑποικοῖς λευκοῖς, κρατούμενοις ὑπὸ πατρικίων, ρίψασα ὑπατεῖαν ἐν τῇ μέσῃ πολλῆν.

⁷³ (5) Νοσησάσης δὲ ⁷⁴ τῆς βασιλείας, ἐδρλήθη αὐτῇ, ὅτι Σταυράκιος; στάσιν κατὰ σοῦ μελετᾷ. Ἡ δὲ, ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ σελέντιον ποιήσασα, ἐξεφώνησε μὴ προέρχασθαι ⁷⁵ τινι τῶν ἀρχόντων.

(6) Ἀέτιος δὲ ὁ σὺν αὐτῷ παραδυναστεύων, φθωνῶν Σταυράκιον, εἰς ἑαυτὸν τὸ κράτος μετεχειρίζετο.

⁷⁶ (7) Τούτων δὲ ⁷⁷ οὕτως ἔντων, Νικηφόρος πατρικίος καὶ γενικὸς ἐτυράννησε κατ' αὐτῆς μετὰ βουλῆς Νικητὰ πατρικίου καὶ Σισινίου, τῶν αὐτάδε λφῶν τῶν ἐπίθρων καὶ δολερῶν Τριφυλίων ⁷⁸, καὶ Λέοντος πατρικίου (171^a) τοῦ Τεσσαρακονταπήχεος, καὶ Γρηγορίου πατρικίου τοῦ Μουσουλαικοῦ καὶ ἑτέρων τινῶν τῶν ἐν τέλει.

(8) Καὶ ἐλθόντες ⁷⁹ ἐν τῇ Χαλκῇ ὄρα τετάρτη τῆς νυκτός, **672** ἀπατήσαντες τοὺς ⁸⁰ φυλάσσοντας ὡς παρ' αὐτῆς ἀπεσταλμένοι, εἰσῆλθον ἐν τῷ παλατίῳ καὶ διὰ τῆς νυκτός κατὰ πάσης τῆς πόλεως τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ἐποίησαντο, φύλακας ⁸¹ περιστήσαντες ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου φυλάττειν ⁸² Εἰρήνην. Ὁρθροῦ δὲ μεταστελλάμενοι ἀπέκλεισαν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ.

(9) Καὶ οὕτως προήλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ⁸³ καὶ ἐστέρθη ὑπὸ Ταρασίου.

ΣΝΘ'. Βασιλεῖα Νικηφόρου.

⁸⁴ Οὗτος ὁ Νικηφόρος ⁸⁵ ἐβασίλευσεν ἔτη ζ' ⁸⁶.

⁸⁷ (2) Οἱ δὲ ἄλλοι ἐπηρώντο ⁸⁸ καὶ τὸν στέφοντα καὶ τὸν στεφόμενον ⁸⁹.

(3) Χρηστότητα δὲ ⁹⁰ ὑποκρινόμενος παρηγόρει τῆν βασιλίαν ὡς πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀνάπαυσιν ποιήσειεν, εἰ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς καταμνηύσειεν

Ubi cum de occupando regno consilia agerent, ab incolis sunt interfecti; et sic extinctum est scelesti Copronymi genus.

Postridie sancti Paschatis Irene in processione quæ ex statutis ecclesiasticis fit, in ædem SS-Apostolorum ivit; atque sub vesperam in publicum aureo curru a quatuor equis albis provecta est, tenentibus currum patriciis, multumque pecunie in populum sparsit.

Cum infirmaretur imperatrix, nuntiatum est ei seditionem adversus ipsam a Stauracio commoveri. Silentio igitur ad Justiniani triclinium indicto, jussit ut ex ducibus nullus ad Stauracium accederet.

Aetius vero, ejusdem cum Stauracio dignitatis particeps, in eum invidiose se gerebat et ad se potentiam trahebat.

Quæ cum ita se haberent, Nicephorus patricius et generalis logotheta contra Augustam tyrannidem affectavit assentientibus Niceta patricio et Sisinnio fratribus, perjuristicque et dolosis Triphyliis, et Leone patricio, qui et Tessaracontapechis, et Gregorio patricio, qui et Musulaces, et aliis quibusdam proceribus.

Ii quarta noctis hora ad Chalcem venientes, custodibus persuadent missos se ab Augusta et palatium occupant; nocte autem, ad Eleutherii palatium custodibus constitutis, per totam urbem imperatoris designationem fecerunt, Augustamque sub diluculo translata in palatio incluserunt.

Et ita in ecclesiam Nicephorus processit, ubi a Tarasio coronatus est.

CCLIX. Regnum Nicephori.

Nicephorus imperavit annos septem.

Turba autem et coronanti et coronato male dicebat.

Benivolentiam simulans Nicephorus, Augustam bono animo esse jussit, promittens, si de thesauris suis certiore ipsam redderet, de summa se ei quiete

Variæ lectiones et notæ.

⁹¹ 799. ⁹² Οἱ κάκεισε Ced. 27,23-28,2. — παρὰ Ced. ⁹³ τὸ τοῦ μ. Κ. γ. Ced. ⁹⁴ Φρουρομένων γὰρ αὐτῶν πρότερον ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Θεραπίου Κωνσταντίνος καὶ Νικηφόρος οἱ αὐτάδε λφοι, ἐπεισαν αὐτοῦ; τινες προσφυγεῖν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ λόγον ἀπαθείας αἰτήσαι. Τῇ οὖν προσφάσει ταύτῃ ὡς βασιλεῖς αὐτοῖς, εὐφημίσαντες καὶ λαὸν πολὺν συγχνήσαντες, ἐξῆγει τοὺς; ἡ Εἰρήνη ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ μηδενὸς; αὐτοῖς προσχόντος, ἐξώρισεν εἰς; Ἀθήνας. Καὶ ἠφανίσθη τὸ μιαιφρόν τοῦ Κοπρωνοῦμο γένος, ὡς εἴρηται. In textu codicis, sed nec apud Cedrenum nec apud Leonem legitur. ⁹⁵ Ced. 28,1-5. ⁹⁶ ἐπὶ Γρ. ⁹⁷ ἐν σ. ὀχλήματι χρυσοῦ Ced. ⁹⁸ 800. ⁹⁹ Τῷ γ' ἔτει Στ. τυραννίδα ἐμελέτησεν, ὅπερ μαθοῦσα ἡ βασίλισ; ἐθέσπισε μὴ προσπελάζειν τ. Σταυράκιῳ. Ὁ δὲ, τῇ λύπῃ καταπονθηθεῖς, αἷμα ἐκ τοῦ πνεύματος ἀναγαγὼν, τέθνηκε Ced. 28,6-9. ¹⁰⁰ προσέρχασθαι; προσπελάζειν Ced. ¹⁰¹ 802. ¹⁰² Ἐκβάλλει τοίνυν Εἰρήνην ὁ Ν. σπουδῇ Λ. τοῦ Κλόκα καὶ Ν. π. καὶ Σ. τῶν ἄ. καὶ τῶν ἐπ. καὶ δ'. Τρ. καὶ Δ. π. τοῦ τ. καὶ Γρ. π. τοῦ Μουσουλαικοῦ Ced. 29,11-15. ¹⁰³ Τρυφιλίων cod. ¹⁰⁴ Οὔτινες ἐ. Ced. 29,15-30,1. ¹⁰⁵ καὶ τοὺς φύλακας ἐξῆπ. ἔπεισαν ὅτι παρὰ τῆς Ἀγούστης ἀπεστάλησαν ἀναγορεύσαι βασιλεῖα τὴν Νικηφόρον; οἱ δὲ, πιστεύσαντες τῷ τηλικούτῳ ψεύματι, συναγγόρευσαν καὶ αὐτοὶ βασιλεῖς τὸν τυράνον, κ. τ. λ. Ced. ¹⁰⁶ τοίνυν ἐν τῷ π. τοῦ 'Ε. περιστήσα; ἐκέισε γὰρ ἔτυχε τυγχάνουσα ἡ βασίλισ; ἐθρόνου ἀγαγῶ; αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέκλεισε Ced. ¹⁰⁷ ἐκ. ἐπὶ τὸ στεφθῆναι. Ἦ. ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντο; κ. τ. λ. Ced. 30,2-5. ¹⁰⁸ Ced. 30,6. ¹⁰⁹ πατρικίος καὶ γενικὸς λογοθέτης Ced. ¹¹⁰ ἡμέρας θ' Ced. ¹¹¹ Ced. 30,2-7. ¹¹² κατηρ. Ced. ¹¹³ τυράνον καὶ ἀπεκάλουν ἀλιτήριον Ced. ¹¹⁴ Τῇ ἐπαύριον δὲ παραλαβὼν τινος τῶν πατρικίων ἀνήλυε πρὸς τὴν β. φρουρομένην κα' χρ. ὑποκριθεὶς π. αὐτὴν λέγων, π. σου ἄ. ποιήσω εἰ τ. Ὁ. σου καταμνηύσεις μοι Ced. 30,7-31,4.

quos Irene defendendos suscepit tanquam filii nequitiam arguentes, ejus simul in eos odium excitans.

Comperiens autem imperator se in odium et offensionem populi venisse, profectus est Pylas, Orientis exercitum adire cupiens. Sed qui cum eo erant proceres, insurrectionem populi et urbis confusionem timentes, ei ahortationibus suis persuaserunt ut in urbem reverteretur.

Interea Cardamus, Bulgarorum princeps, Constantino ita scripsit : « Aut persolve mihi quod pactum est, aut usque ad Auream portam veniam. » At imperator involuta sudario equina stercora ad eum remisit cum ejusmodi responso : « Tributa qua: te deceant nisi. Senex autem cum sis, huc usque venientem te fatigari nolo, ego vero ad te ibo [Deus decernet.] » Contractioque exercitu, in cum movit profugatumque in suam usque ditionem est persecutus.

Ejus vero mater blanditiis et munerum promissione cunctos ad se trahens, diem opportunum expectabat ut summam imperii caperet. Imperatore ergo contra Arabes profecto, populo male in eum se habente propter sparsos ab ejus matre rumores de ejus in conjugio transgressione, quæ in eum odium concitaverat, ejus optimates, matris consilio, ei persuadent ut in urbem redeat. Ingressum in palatium optimates, matris ejus consiliarii in porphyra includunt oculosque ei ita effodiunt ut nullus medicinæ locus superfuerit ac pene in eorum manibus expiravit. Sol tunc per dies septemdecim obscuratus est ita ut naves a cursu suo aberraverint, et vulgo id ob excæcationem imperatoris evenisse ferebant. Sed hic imperscrutabilia Dei judicia considera, nam post annos quinque, eodem mense, eadem die in qua patris suis et Alexio Mosello oculus eruit, ipse quoque excæcatur Constantinus.

CCLVIII. Regnum Irenes solius.

Imperavit Irene sola annos quinque.

Cumque fratres mariti ejus seditionem moverent, eos Athenas relegavit.

Varie lectiones et notæ.

66 ἡ δὲ μ. ζ. ὑπερησπίετο αὐτῶν Ced. 26, 19. 67 ἔτι καὶ Bulg. 68 εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς Bulg. 69 796. 70 Τῷ εἰτε Καρδάμῳ ὁ Κύριος Ced. 26, 21-27, 4. 71 β. ἀπέστειλεν ἂ. εἰπόν-ῶτι Ced. 72 πρ. σοι Ced. 73 καὶ εἰ τι κρίνει ὁ Θεός Ced. 74 εἰς add. Ced. 75 797 — Περὶ τῆς τυφλώσεως Κωνσταντίνου. Εὐρῶσα δὲ ἄδριαν ἡ τοῦτου μ. π. ὑποσύρει τοὺς τῶν ταγματῶν ἀρχοντας πρ. τὴ καθελὶν τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ μονοκρατῆσαι Ced. 27, 9-11. 76 τῷ εἰτε ἐξήλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Προύσῃ θερμῆσαι, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐτέχθη τῷ βασιλεὶ υἱός, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα, ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καταλιμπάνει τὴν μητέρα αὐτοῦ σὺν τῇ βασιλικῇ πάσῃ τάξει καὶ τοῖς ἀρχαῖσι, καὶ ὑποστρέφει ὁμοῖος ἐπὶ τὴν πάλιν Ced. 27, 5-9. 77 Ced. 21, 11-21. 78 Καὶ παραγενόμενου Παρ. Bulg. 79 καὶ τῆς. — παρουσίας μῆτις γινώσκουσης τὴν βουλὴν αὐτῶν ἐκτ. ἂ. καὶ μετὰ χρόνον τινὰ τέθνηκε. Παρ. Bulg. 80 ἐκ συμβουλῆς C. d. 81 ἐν τῇ π. ἐν ἡ ἐγ. καὶ ἐκτ. Ced. 82 π. τὴ τεθ. τῇ γνώμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ced. τῆς μ. ἂ. τοῦτο βουλευσαμένης Leo. 83 ὁ γ. τ. Ced. 84 καὶ οὐκ ἔδωκε τὰ ἀκτίνας αὐτοῦ Ced. 85 ὦ; π. λ. ὅτι ἐκ τῆν τοῦ β. τ. τοῦτο ἐγένετο τοιοῦτον γὰρ σκοτὸς ἐγένετο ὥστε καὶ τὰ πλ. ἀλλ' Ced. 86 καὶ τὰ add. Ced. 87 καὶ add. Ced. 88 θ. αὐτοῦ Ced. 89 π. τῆς βασιλείας Ἐ. μητρὸς Κωνσταντίνου. M. Παρ. 1706, in endite evanuit rubrica vel ejus locum præcedens tenet. 90 ἡ μήτηρ αὐτοῦ add. Ced. 27, 31. 91 οἱ. ἀν. ἂ. οὗς καὶ ἐξ. ἐν Ced. 27, 22.

φισί, ἐξήυρισεν ἐν Θεσσαλονίκη, οὗς ἡ 66 μήτηρ αὐτοῦ ὑπερασπιζομένη ὡς τὴν παρα(170b)νομίαν αὐτοῦ ἐλέγχοντας, ἐκίνησεν αὐτὸν κατ' αὐτοὺς εἰς μῖσος.

(16) Μαθὼν δὲ, ὅτι 67 λαὸς ἀχθεται κατ' αὐτοὺς καὶ δυσχεραίνει, ἐξέπλευσεν εἰς 68 Πύλας, βουλόμενος πρὸς τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν γενέσθαι. Οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ μεγαστᾶνες, ὑφορώμενοι τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν τῆς πόλεως σύγχυσιν, κείθουσιν αὐτὸν διὰ παρακλήσεως ὑποστρέφαι πάλιν εἰς τὴν πόλιν.

69 (17) Ὁ δὲ 70 Κάρδαμος, ὁ κύριος Βουλγάρων, ἔγραψε τῷ βασιλεὶ (ῶτι) εἰ Ἡ τέλεισόν μοι πάκτα, ἡ ἔρχομαι ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης. 71 Ὁ δὲ βασιλεὺς 72 (βαλῶν καθάλινας ἐν μανδρλίῳ) ἔπεμψεν αὐτῷ δηλώσας αὐτῷ, ὅτι εἰ Οἶα δὴ σοι πρέπει 73 πάκτα ἀπέστειλα 74 γέρων δὲ εἶ, καὶ οὐ θέλω κοπωθῆναι σε ἕως τῶν ὠδῶ, ἀλλ' ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς σέ. 75 Καὶ λαβὼν συναθροσας 670 καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐδίωξεν αὐτὸν ἕως 76 τὰ ἴδια.

77 (18) Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ θωπεύσασα πάντας καὶ δωρεῶν ὑποσχέσεσιν ἐλκύσασα πρὸς ἑαυτὴν, ἐτήρει ἡμέραν ἐπιτηδεῖαν πρὸς τὸ μοναρχῆσαι. Τοῦ οὖν βασιλέως 78 ἐξελθόντος κατὰ Ἀράβων, τοῦ λαοῦ παρητοιμασμένου ὄντος τοῦ κρατῆσαι αὐτὸν ἐπὶ ταῖς ὑποθήκαις τῆς μητρὸς διὰ τὴν παρανομίαν δῆθεν τῆς γυναίκος, δι' ἣν καὶ μισητὸς πᾶσι γέγονε, κείθουσιν αὐτὸν οἱ μεγαστᾶνες αὐτοῦ ὑποστρέφαι ἐν τῇ πόλει εἰσηγήσεσι τῆς μητρὸς 79 καὶ δὴ 80 παραγενόμενον ἐν τῷ παλατίῳ, τῆς 81 μητρὸς αὐτοῦ μὴ παρουσίας, ἀπέκλεισαν αὐτὸν οἱ μεγαστᾶνες, οἱ σύμβουλοι 82 τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐνθα ἐγεννήθη, ἐν τῇ 83 πορφύρᾳ, ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν δεινῶς καὶ ἀνάτωις πρὸς τὸ τεθῆναι 84 αὐτόν. Ἐσκοτίσθη δὲ τότε ὁ ἥλιος 85 ἐπὶ ἡμέρας 15, 86 ὥστε καὶ τὰ 87 πλοῖα πλανᾶσθαι καὶ λέγειν πάντας, ὅτι διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκτύφλωσιν ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος. Ἀλλ' ὄρα 88 τοῦ Θεοῦ (τὰ) ἀνεξερεύνητα κρίματα· μετὰ γὰρ εἴλητη τῷ αὐτῷ μηνί 89 τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἣ ἀπετύφλωσε τοὺς ἰδίους θεοῖς 90 (καὶ Ἀλέξ. ἐν τὸν Μωσῆ), τυφλοῦται καὶ (ὁ) αὐτὸς (Κωνσταντῖνος).

ΣΝΗ'. Βασιλεία Εἰρήνης μόνης 90.

Ἐκράτησε δὲ Εἰρήνη 91 μόνη 17 ἔτη ε'.

671 (2) Ἐστασιασαν δὲ οἱ αὐτῆς 92 ἀδελφοί, D καὶ ἐξώρισεν αὐτοὺς ἐν Ἀθῆναις.

⁸⁶ (3) Οἱ κάκσι ⁸⁷ βουλευσάμενοι περὶ βασιλείας, ἂ ὑπὸ τῶν ἐντοπιῶν ἀνηρέθησαν, καὶ ἠφανίσθη τοῦ μισροῦ Κοπρωνύμου τὸ ⁸⁸ γένος ⁸⁹.

⁹⁰ (4) Τῇ δὲ β' τοῦ ἀγίου Πάσχα ἀπελθοῦσα ἡ βασίλισσα ἐν τῇ κατὰ τύπον γενομένη (14) νη προελύσει εἰς ⁹¹ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, δεξιῆς προήλθεν ἐπὶ ⁹² ὀχήματος χρυσοῦ, ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἑποικοῖς λευκοῖς, κρατουμένοις ὑπὸ πατρικίων, ρίψασα ὑπατεῖαν ἐν τῇ μέσῃ πολλῆν.

⁹³ (5) Νοσησάσης δὲ ⁹⁴ τῆς βασιλείας, ἐδηλώθη αὐτῇ, ὅτι Σταυράκιος στάσιν κατὰ σοῦ μελετᾷ. Ἡ δὲ, ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ σελέντιον ποιήσασα, ἐξεφώνησε μὴ προσέρχεσθαι ⁹⁵ τινι τῶν ἀρχόντων.

(6) Ἄετιος δὲ ὁ σὺν αὐτῷ παραδυναστεύων, φθονῶν Σταυράκιον, εἰς ἑαυτὸν τὸ κράτος μετεχειρίσθητο.

(7) Τοῦτων δὲ ⁹⁶ οὕτως ἔντων, Νικηφόρος πατρικίος καὶ γενικὸς ἐτυράννησε κατ' αὐτῆς μετὰ βουλῆς Νικήτα πατρικίου καὶ Σισινίου, τῶν αὐταδέλφων τῶν ἐπιόρκων καὶ δουρεῶν Τριφυλιῶν ⁹⁷, καὶ Λέοντος πατρικίου (171^a) τοῦ Τεσσαρακονταπέχους, καὶ Γρηγορίου πατρικίου τοῦ Μουσουλακίου καὶ ἑτέρων τινῶν τῶν ἐν τέλει.

(8) Καὶ ἐλθόντες ⁹⁸ ἐν τῇ Χαλκῇ ὥρα τετάρτῃ τῆς νυκτός, **672** ἀπατήσαντες τοὺς ⁹⁹ φυλάσσοντας ὡς παρ' αὐτῆς ἀπεσταλμένοι, εἰσῆλθον ἐν τῷ παλατίῳ καὶ διὰ τῆς νυκτός κατὰ πάσης τῆς πόλεως τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ἐποιήσαντο, φύλακας ¹⁰⁰ περιστήσαντες ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου φυλάττειν Εἰρήνην. Ὅρθρου δὲ μεταστευλάμενοι ἀπέκλεισαν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ.

(9) Καὶ οὕτως προήλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ¹⁰¹ καὶ ἐστήφθη ὑπὸ Ταρασίου.

ΣΝΘ'. Βασιλεῖα Νικηφόρου.

¹⁰² Οὗτος ὁ Νικηφόρος ¹⁰³ ἐβασίλευσεν ἔτη ζ' ¹⁰⁴.

¹⁰⁵ (2) Οἱ δὲ ἔχλοι ἐπληρῶντο ¹⁰⁶ καὶ τὸν στέφοντα καὶ τὸν στεφόμενον ¹⁰⁷.

(3) Χρηστότητα δὲ ¹⁰⁸ ὑποκρινόμενος παρηγόρει τὴν βασιλίαν ὡς πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀνάπαυσιν ποιήσεις, εἰ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς καταμηνύσειν

Ubi cum de occupando regno consilia agerent, ab incolis sunt interfecti; et sic extinctum est scelesti Copronymi genus.

Postridie sancti Paschalis Irene in processione qua ex statutis ecclesiasticis fit, in aedem SS. Apostolorum ivit; atque sub vesperam in publicum aureo curru a quatuor equis albis provecta est, tenentibus currum patriciis, multumque pecunia in populum sparsit.

Cum infirmaretur imperatrix, nuntiatum est ei seditionem adversus ipsam a Stauracio commoveri. Silentio igitur ad Justiniani triclinium indicto, jussit ut ex ducibus nullus ad Stauracium accederet.

Aetius vero, ejusdem cum Stauracio dignitatis particeps, in eum invidiose se gerebat et ad se potentiam trahebat.

Quæ cum ita se haberent, Nicephorus patricius et generalis logotheta contra Augustam tyrannidem affectavit assentientibus Niceta patricio et Sisinnio fratribus, perjurusque et dolosis Triphyliis, et Leone patricio, qui et Tessaracontapechis, et Gregorio patricio, qui et Musulaces, et aliis quibusdam proceribus.

Ili quarta noctis hora ad Chalcem venientes, custodibus persuadent missos se ab Augusta et palatium occupant; nocte autem, ad Eleutherii palatium custodibus constitutis, per totam urbem imperatoris designationem fecerunt, Augustamque sub diluculo translata in palatio incluserunt.

Et ita in ecclesiam Nicephorus processit, ubi a Tarasio coronatus est.

CCLIX. Regnum Nicephori.

Nicephorus imperavit annos septem.

Turba autem et coronanti et coronato male dicebat.

Bonitatem simulans Nicephorus, Augustam bono animo esse jussit, promittens, si de thesauris suis certiorum ipsum redderet, de summa se ei quiete

Varie lectiones et notæ.

⁸⁶ 799. ⁸⁷ Οἱ κάκιστε Ced. 27,23-28,2. — παρὰ Ced. ⁸⁸ τὸ τοῦ μ. Κ. γ. Ced. ⁸⁹ Φρουρομένων γὰρ αὐτῶν πρότερον ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Θεραπίου Κωνσταντίνος καὶ Νικηφόρος οἱ αὐτάδελφοι, ἔπεισαν αὐτοὺς τινες προσφυγεῖν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ λόγον ἀπαθείας αἰτήσαι. Τῇ οὖν προφάσει ταύτῃ ὡς βασιλεῖς αὐτοὺς, εὐφημίσαντες καὶ λαὸν πολὺν συκινήσαντες, ἐξῆγει τούτους; ἡ Εἰρήνη ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ μηδενὸς αὐτοῖς προσχόντος, ἐξώρισεν εἰς Ἀθήνας. Καὶ ἠφανίσθη τὸ μισρὸν τοῦ Κοπρωνύμου γένος, ὡς ἐλρηται. In textu codicis, sed nec apud Cedrenum nec apud Leonem legitur. ⁹⁰ Ced. 28,1-5. ⁹¹ ἐπὶ Ced. ⁹² ἐν σ. ὀχήματι χρυσοῦ Ced. ⁹³ 800. ⁹⁴ Τῷ γ' ἔτει Στ. τυραννίδα ἐμελέτησιν, ὅπερ μαθοῦσα ἡ βασιλὶς ἐθέσπισε μὴ προσπελάζειν τ. Σταυρακίῳ. Ὁ δὲ, τῇ λύπῃ καταπονθηθεῖς, αἷμα ἐκ τοῦ πνεύματος ἀναγαγὼν, τέθυγκε Ced. 28,6-9. ⁹⁵ προσέρχεσθαι? προσπελάζειν Ced. ⁹⁶ 802. ⁹⁷ Ἐκβάλλει τοίνυν Εἰρήνην ὁ Ν. σπουδῆ Ἀ. τοῦ Κλόκα καὶ Ν. π. καὶ Σ. τῶν ἄ. καὶ τῶν ἐπ. καὶ δ'. Τρ. καὶ Δ. π. τοῦ τ. καὶ Γρ. π. τοῦ Μουσουλάκη Ced. 29,11-15. ⁹⁸ Τριφυλιῶν cod. ⁹⁹ Οἵτινες ἐ. Ced. 29,15-30,1. ¹⁰⁰ καὶ τοὺς φύλακας ἐξᾶπ. ἔπεισαν ὅτι παρὰ τῆς Αὐγουστῆς ἀπεστάλησαν ἀναγορεύσαι βασιλεῖα τὴν Νικηφόρον· οἱ δὲ, πιστεύσαντες τῷ τηλικούτῳ ψεύματι, συναγέρουσαν καὶ αὐτοὶ βασιλεῖα τὸν τυράννον, κ. τ. λ. Ced. ¹⁰¹ τοίνυν ἐν τῷ π. τοῦ Ἐ. περιστήσα; ἐκείσε γὰρ ἔτυχε τυγχάνουσα ἡ βασιλὶς, ἔρθρου ἀγαγὼν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέκλεισε Ced. ¹⁰² ἐκ. ἐπὶ τὸ στεφθῆναι. Τ. ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος; κ. τ. λ. Ced. 30,2-5. ¹⁰³ Ced. 30,6. ¹⁰⁴ πατρικίος καὶ γενικὸς λογοθέτης Ced. ¹⁰⁵ ἡμέρας δ' Ced. ¹⁰⁶ Ced. 30,2-7. ¹⁰⁷ κατηρ. Ced. ¹⁰⁸ τυράννον καὶ ἀπεκάλων ἀλιτήριον Ced. ¹⁰⁹ Τῇ ἐπαύριον δὲ παραλαβὼν τινος τῶν πατρικίων ἀνήλθε πρὸς τὴν β. φρουρομένην καὶ χρ. ὑποκρίθεις π. αὐτὴν λέγων, π. σου ἄ. ποιήσω εἰ τ. ὁ. σου καταμηνύσεις μοι Ced. 30,7-31,4.

prospecturum. Illa autem prudenti animo eum qui heri perjurus servus fuerat, hodie tyrannidem gerebat, sic affata est : « Heus tu, Deum agnosco qui me ad imperium hoc evexit, me vero meis delictis meruisse ut eo exciderem ; in his omnibus laus sit divino nomini. Neque vero tu nescis delata ad me fuisse de tuis insidiis indicia, quibus si credidissem nemine vetante interficere te poteram ; sed partim juramenti tuis fidem adhibens, partim tibi parcens, ista omnia neglexi, Deo te relinquens per quem reges regnant et principes dominantur. Nunc etiam tibi ut pio et a Deo ad imperium evecto imperatori supplico, petens ut meae imbecillitatis rationem habens, patiaris me inhabitare domum Eleutherianam, a me conditam, quo incomparabilem consolet calamitatem. » Ad hæc Nicephorus respondit : « Quando ita cupiat, se per omnia ei liberalissime gratificaturum ; juraret modo nullum se thesaurum celaturam. » Juravit Irene et magnas opes ei detexit. Sed Nicephorus, optatis potitus, statim eam relegavit in monasterium quod in Principis insula ipsa considerat.

Sentiens deinde proceres omnes, propter suam ipsius avaritiam, Augustæ desiderio teneri, timuit, et eam absque Commiseratione Mityleneam relegavit, cum hiems asperrima sæviret.

Constantinum etiam, ejus filium, comprehendit, qui ipsi demonstravit thesaurum in arcu ædificii semicirculo abditum qui nunc in Sigmate invenitur.

Nicetam vero Triphylitum Nicephorus veneno sustulit.

Bardanes interea, patricius et Orientalium dux, cognomento Turcus, a thematibus trans fretum positus imperator salutatus est, ipso tamen relictante.

A militibus autem aufugere non valens, coactus ad Chrysoptolin usque processit. Tum vero Dei timore ductus, ne forte ejus causa cædes Christianorum patraretur fidem incolunitatis a Nicephoro accipiens, nocte, militibus insciis, ad monasterium Heraclii in Catobolo se recepit, ubi monachus factus est.

Varisæ lectiones et notæ.

¹¹ εὐεργέτην Leo. ¹² ἐμαυτῆς Ced. ¹³ οὐ μὴν δὲ ἀγνοεῖς Ced. ¹⁴ συνηπήχθη cod. ¹⁵ με εἰς τὸν Ced. ¹⁶ εἰς δὲ αὐτῆς φ. μοναστήριον Ced. ¹⁷ Ced. 31,4-9. ¹⁸ αὐτῶν cod. Cf. Zon. ἀχθόμενος αὐτῶν. ¹⁹ Μήποτε οἱ λαοὶ μεμνημένοι τῶν εὐεργεσιῶν αὐτῆς μέλλωσι πάλιν αὐτὴν ἀναγορεύειν. Ced. ²⁰ χ. ἐπικειμένου β. οὐκ ἔκτεινεν αὐτὴν ἀλλ' ἐξ. εἰς Μιτυλήνην φ. ἀ. προσταξας Ced. ²¹ Κ. δὲ τὸν υἱὸν ἀ. φιλαργυρία μᾶλλον ἀγόμενος ἢ οἰκτῶ πρ. συνέστιον αὐτῶ, οἰόμενος πλοῦτον ἐγκχυρμένον φανερῶσα αὐτῶ. ²² Ὁ δὲ φιλοφρονούμενος ὑπὸ αὐτοῦ κουφότετη γνῶμη ὑπ. Ced. 31,14-20. ²³ Ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ δὲ νῦν λέγεται Σ. Ced. ²⁴ ἠθασαυρὸν ἀν. δι' ὁ. καὶ τούτων ἀφελόμενος καὶ αὐτὸν ὁμοίως τῇ μητρὶ αὐτοῦ παρεῖδε Ced. ²⁵ 803 — Ced. 31,20-24. ²⁶ ἀξίως τῆς ἐκτυτοῦ γνῶμης ἀμειψόμενος ; ὡς συναγωνισθέντα αὐτῶ εἰς τὸ κατασχεῖν τὴν βασιλείαν Ced. ²⁷ φ. ἀ. εὐγε τῆς ἀξίας ἀναποδιδούς Ced. ²⁸ Ced. 32,1-53,1 : Βαρδάνιος ; δὲ τῆς Ἀνατολῆς στρ. ὦν ἐν αὐτοῦ ἐφρόντιζε τῆς βασιλείας ἐπιλαβέσθαι — ἀνηγόρευσαν βασιλέα Βαρδάνιον φ. ἐπ. Τ. ²⁹ Μὴ δυν. δὲ διαδραναί βιαζόμενος ὑπ' αὐτῶν κατήλθεν ἐν Χρ. εὐφημούμενος, κ. τ. λ. Ced. 53,1-11. ³⁰ ἐ. τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν καρδίᾳ κεκτημένος ὁ Βαρδάνιος καὶ δεδιώς μήπως δι' αὐτὸν ἐμφύλιος γ. πόλεμος ; λ. πρὸς τὴν βασιλέα ἐκπέμπει λόγους ἀπ. ζητῶν καὶ λ. ναυσιπόρος διέδρα ν. καὶ ἀπελθὼν ἐν τῷ Κ. εἰς τὴν τοῦ Ἡ. μ. γ. μ. Ced. 53,6-10. ³¹ ὁ δὲ μετ' αὐτοῦ λαὸς οἰκτῶς φησὶ σ. σχηματιστάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀγαγεῖν Βαρδάνιον ἐν τῇ πόλει δρόμωνα ἐξάπεστείλεις Ced.

Α αὐτῶ. Ἡ δὲ συνετῶ (μὲν) τῷ φρονήματι πρὸς τὸν χθῆς μὲν δούλον ἐπιτοκον, σήμερον δὲ τύραννον ἐξη· « Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνθρωπε, Θεὸν ¹¹ ἠγοῦμαι τὸν ὑψώσαντά με εἰς ταύτην τὴν βασιλείαν, ταῖς δὲ ἐμαῖς ἀμαρτίαις τὴν καθάρσειν ἐμαυτῆ ¹² προτάπτω· ἐν πᾶσι δὲ τούτοις εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον. Οὐ μὴ ¹³ δὲ ἀγνοῆς τὰς κατὰ σοῦ μηνυθείσας μοι ἐπιβουλάς, αἱ εἰ συναπήχθην ¹⁴, ἀκωλύτως εἶχον τοῦ ἀνελεῖν σε. Ἀλλὰ τὸ μὲν τοῖς σοῖς ὄρκιοις περὶ ὁμνή, τὸ δὲ φειδομένη σου, πάντα **673** παρελογισάμην, τῷ Θεῷ ἀποδοῦσά σε, δι' οὗ βασιλεῖ ; βασιλεύουσι καὶ δυνάσται κατεξουσιάζουσι. Καὶ τὰ νῦν ὡς εὐσεβῆ καὶ ἐκ Θεοῦ προδληθέντα (εἰς) βασιλέα προσκυνῶ (καὶ τιμῶ) καὶ αἰτοῦμαι φείσασθαι μου τῆς ἀσθενείας καὶ συγχωρησαί μοι ¹⁵ τὸν ὑπ' ἐμοῦ κτισθέντα τὸν Ἐλευθερίου οἶκον εἰς ψυχαγωγίαν τῆς ἀσυγκρίτου μου συμφορᾶς. » Ὁ δὲ ἐξη· « καὶ εἰ τοῦτο θέλεις σοι γενέσθαι, δμοσόν μοι μὴ ἀποκρύψαι τι τῶν θησαυρῶν, καὶ πᾶσάν σου θεραπείαν ποιῶ. » Ἡ δὲ ὤμοσεν αὐτῶ, ὑποδείξασα καὶ πλοῦτον πολύν. Ὁ δὲ τοῦ ποθομένου τυχῶν, παρευθὺ ἐξώρισεν αὐτὴν ἐν τῇ Πριγκήπῳ, ἣν αὐτὴ ὑποκόδημενος εἰς μονὴν ¹⁶.

¹⁷ (4) Ἰδὼν δὲ πάντας τοὺς ἐν τέλει λυπούμενος ; ἐπ' αὐτῆ ¹⁸ διὰ τὴν ἀπλησίαν αὐτοῦ (καὶ) φοβηθείς, ¹⁹ καίπερ βαρυτάτου χειμῶνος ²⁰ ὄντος, ἐξώρισε τὴν αὐτὴν Εἰρήνην ἐν Λέσβῳ τῇ νήσῳ φρουρεῖσθαι.

(5) Προσελάθετο δὲ ²¹ καὶ Κωνσταντῖνον υἱὸν αὐτῆς, ὅς καὶ ὑπέδειξεν αὐτῶ τὸν ²² ἀνακτισθέντα πλοῦτον ²³ ὑπὸ Ὀρθομαρμαρώσεως τὸν νῦν ἐν τῷ Σίγματι ὄντα.

²⁴ (6) Νικήταν δὲ τὸν Τριφύλιον ²⁵ ὁ αὐτὸς Νικηφόρος φαρμάκῳ ²⁶ ἀνείλε.

²⁷ (7) Βαρδάνης δὲ ὁ πατρικίος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν (τὸ ἐπικλῆν Τούρκος) ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν περατικῶν θεμάτων, ὅς γε πολλὰ τοῦτο παρητήσατο.

674 (8) Διαδράσαι δὲ ²⁸ μὴ δυνηθείς, βία κατελθὼν ἐν Χρυσόπολει, εἶτα φοβηθείς ²⁹ τὸν Θεόν, μήπως δι' αὐτοῦ γένηται σφαγὴ Χριστιανῶν, λαθὼν παρὶ Νικηφόρου λόγον ἀπαθείας, νυκτὸς λάθρα τοῦ λαοῦ ἦλθε πρὸς τὴν μονὴν Ἡρακλεῖου ἐν τῷ Καταδῶλῳ, καὶ εὐθὺς γέγονε μοναχός ³⁰.

D

(9) Ἐρχομένου δὲ αὐτοῦ διὰ τοῦ σταλέντος βασιλικοῦ χελανδίου ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ, ὃ ἦν αὐτῷ κατασκευάσας, Λυκαόνες τινες ἄνδρες ἢ μάλλον εἰπεῖν λυκανθρωποὶ ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν παρὰ γνώμην τοῦ βασιλέως· διὸ καὶ ἡσπὴ πολλῆ συσχεθεῖς (ὁ Νικηφόρος), πάντας μεθ' ὄρκων ἐπληροφόρει ἀναίτιον εἶναι αὐτὸν τοιοῦτου δράματος· τεκμήριον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ὅτι εὐδέποτε τινὰ Χριστιανὸν φαίνεται φονεύσας ἢ μέλος αὐτοῦ παντάπασιν ἀκρωτηριάσας, εὐσεβῆς ὑπάρχων ἄγαν καὶ χριστιανόφιλος πάνυ.

¹¹ (10) Ἐφ' οὗ ἐν τῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος παρεγένετο ἐν τῷ Ἀμορίῳ μετὰ δυνάμειος πολλῆς.

¹² (11) Ἐξῆλθε δὲ καὶ Νικηφόρος (πρὸς τὸ Δορύλαιον) δηλώσας τῷ πρωτοσυμβούλῳ ταῦτα· « Ἴνα τί ἐπιχαίρεις ταῖς ἀδικίαις καὶ ταῖς αἱματεκχυσίαις, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ ἴδια, ἀλλὰ παραβαίνεις ὄρου; » (171b) ἀρχαίους καὶ πατρώους; Ποῖος γὰρ σε προφήτη; θεῖος ταῦτα ποιεῖν ἐδίδαξε; Οὐχὶ Μουχοῦμετ ὁ προφήτης [σου] παρήγγειλε 675 Χριστιανὸν ὡς ἀδελφὸν ἔχειν καὶ λέγειν; Μὴ γὰρ ὁ πάντων δημιουργὸς θεὸς καὶ προνοητὴς ἀμφοτέρων εὐφρανῆν ἀνθρώπων ἀδικίαις ἐκχυνομένοις χαίρει; Μὴ γένοιτο! Ἡ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ὑπερουμένους ἐξῆλθε; ἀδικῆσαι τοὺς μηδὲν ἀδικήσαντάς; Καίτοιγε τὰ κάλλιστα καὶ δυσπόριστα καὶ ἡμῖν ἐπέραστα κατακόρω; ἔχεις. Εἰ δέ τινος τῶν ἡμετέρων ἐνδεῶ; ἔχεις, αὐτίκα σοὶ παρέξομεν φιλοξενίας τρόπων. Μὴ τοίνυν ὡς ἀθάνατοι καὶ ἄθεοι κατ' ἀλλήλων (ἵντι) στρατευώμεθα, καὶ τὸν ἐκ δαιμόνων πόλεμον ἐκ φθόνου μιμώμεθα· γίνωσκε ὅτι μικρὸν ὕστερον τελευτήσομεν καὶ πρὸς Κριτὴν ἀδέκαστον ἀπελευσόμεθα, ὃς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ταῦτα τοῦ βασιλέως Νικηφόρου ἀποστείλαντος μετὰ δώρων τινῶν, ὁ Ἀραβὶς ἀγαθυνθεὶς καὶ ἀναποστειλάς δῶρα πλεῖστα τε καὶ θαυμαστά, μετ' εἰρήνης ὑπέστρεψε, τὴν Νικηφόρου σύνεσιν ὑπερθαυμάζων.

¹³ (12) Τῆς δὲ εἰρήνης τῇ ἐξορίᾳ ἐκ λύπης καὶ ἀθυμίας τελευτησάσης ἐν Λέσβῳ τῇ νήσῳ, ὅπου ἦν φρουρουμένη, μετεκόμισε τὸ σῶμα αὐτῆς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Πριγκήπου, ἣν αὐτὴ ψυχοδύμησε. Σφόδρα γὰρ εὐσεβῆς καὶ φιλάρετος οὖσα, πολλὰ ξηνοδοχεῖα καὶ γηροκομεῖα καὶ μοναστήρια κατεσκεύασε καὶ φέρων κουφισμὸν καὶ ἄλλα πλεῖστα κατορθώματα.

Variae lectiones et notæ.

¹¹ Τοῦ δὲ παραγενομένου ἐν τῇ Π. ν. πρὸς τὴν μονὴν ἣν αὐτὸς κατεσκεύασε προάσταν οὖσαν αὐτοῦ, ἐκτυφλοῦται ὑπὸ Λυκαόνων τινῶν γνώμῃ τοῦ β. διὸ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὑποκρίσει ἔργον λυπηθεῖς π. μ. ὁ ἐπληροφόρησεν ἀν. ὁ. ἐ. νοῦ τ. δρ. ὁ μηδέποτε εὐορκήσας Ced. 33,12-17. ¹² Τούτῳ τῷ ἔτει (δ') Ἀραβῶν ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς ἐπιστράτευσεν κατὰ Ῥωμανίαν μ. χιλιάδων π. x. τ. λ. Ced. 34,15-19. ¹³ Ced. 34,19 35,16. ¹⁴ ὁ Ced. ¹⁵ N. ἐν ἀπογνώσει τὰ γενναῖα τῆς ταλαιπωρίας ἐπιδεικνύμενος καὶ δὴ σκεψάμενος πέμπει πρὸς αὐτὸν εἰρήνην γενέσθαι, δ. οὕτως Ced. ¹⁶ ὄρκους Ced. ¹⁷ σοὶ — εἰρήκεν Ced. ¹⁸ ὡς ἀδ. ἐ. χ. πάντα καὶ Ced. ¹⁹ π. Θεός, ὁ δ. καὶ Ced. ²⁰ Εἰ ἀργυρίου ced. ²¹ καὶ ἡ. δ. καὶ ἐπ. Ced. εὐπόριστα ced. ²² ἐνδεῆς εἰ Ced. ²³ σοὶ om. Ced. Leo. ²⁴ παρέξομεν. ced. ²⁵ φιλοστοργίας Ced. Leo. ²⁶ κατ' ἀνθρώπων Ced. Leo. ²⁷ γινώσκοντες Ced. Leo. ²⁸ ἐπιστ. Ced. ²⁹ θαυμάσια Ced. ³⁰ ὑπερθαυμάσας (ὑπερθαυμά ced.) ³¹ 805. ³² Τῆ δὲ τοῦ Αὐγουστοῦ μηνός (τοῦ ε' ἔτους) π. λ. καὶ ἀ. ἐτελεύτησεν ἐν τῇ αὐτῇ Α. μ. δὲ τὸ σ. Ced. 51,9-14. ³³ τὴν ἐξορίαν Leo ἐν τῇ ἐξ' ἢ κουφισμῶν Ced. ³⁴ κατορθώματα Ced.

Cum autem navigio vectus ab imperatore missus in Proten insulam appulisset, et ad monasterium quod olim condiderat pervenisset, Lycaones quidam homines vel potius lycanthropi, oculos illi eruunt, insecio imperatore. Ideo magno affectu dolore Nicephorus jurejurando omnibus affirmavit se hujus facinoris innocentem esse. Hujus autem assertionis veritas ex eo innotescit quod nullum unquam occidisse Christianum dictus sit, nec extrema præcidisse, utpote maximopere pius et Christianorum amicus.

Anno ejus regni tertio Saracenorum dux in manu valida contra Amorium venit.

Movit et ipse Nicephorus contra Dorylæum et protosymbolo in hunc modum scripsit : « Quorum injustitia et cædibus gaudes, non contentus tuis, finesque veteres et paternos transis. Quisnam divinus vates hæc te agere jussit? Nonne Muchumet tuus vates omnem Christianum te pro fratre habere atque agnoscere jubet? An omnium opifex Deus et utrorumque curam gerens, sanguine hominum injuste fuso delectatur? Absit! An ideo existi domo injuria affecturus eos a quibus læsus non es, quia auro, argento aliisque rebus indigeas? Atqui pretiosissima quæque et nobis magni æstimata paratque difficilia abunde possides. Quod si qua re nostra opus habes, statim nos eam tibi amanter præbebimus. Non ergo perinde ac si immortales essemus nullique Deo subditi inter nos depugnemus, malorum dæmonum bella adversus homines imitati; memento nos paulo post morituros et coram iudice incorruptibili sistendos qui reddet unicuique secundum opera sua. » His litteris, quibus et donis quædam erant adjecta, placatus Arabs plurima et mirabilia munera vicissim Nicephoro misit, admiratus ejus acumen, et pace facta discessit.

Irene interea exsule in insula Lesbo, in qua custodiebatur, mortua, corpus ejus imperator in monasterium Principis retulit ab ipsa ædificatum. Nam pro insigni pietate ac virtute sua multa pro recipiendis peregrinis et fovendis senibus ædificia annonam quoque leviolem redegerat aliaque multa præclare facta ediderat.

Imperator filium suum Stauracium imperatorem A (13) Ὁ δὲ γε ὁ βασιλεὺς ἔσπεψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σταυράκιον δυσειδῆ καὶ ἀφελῆ ὄντα.

Mortuus est sanctissimus episcopus Tarasius, et in ejus locum ordinatur Nicephorus sanctissimus patriarcha, qui tunc a secretis erat. Post ejus ordinationem Theodorus hegumenus Studii, et Joseph, frater ejus, Thessalonicensis episcopus, cum Platone incluso et aliis monachis segregaverunt se a communione Nicephori propter Josephum, qui Nicephorum coronaverat et ab ipso patriarcha in sacerdotem assumptus fuerat. Imperator vero, synodo contra eos congregata, omnes in exsilium egit.

Porro imperator adversus Bulgaros movens, eos in fugam vertit et aulam Crumi, eorum ducis, incendit. Hic autem verba pacis transmisit dicens: «Satis sit tibi, o imperator, quod huc usque habuisti.» Sed his non acquievit Nicephorus et verba pacis respuit propter insatiabilem avaritiam.

Iratus Barbarus aditus exitusque suæ ditionis ligneis munitionibus ocllusit. Biduo post, collectis copiis, tentorium Nicephori aggressus, eum et omnes qui cum eo erant percussit. Imperatoris caput præcisum conto præfixit; cranium deinde nudatum argento inclusit jussitque principes Bulgarorum in eo bibere, Nicephoro ut insatiabili et pacem detrectanti insultans.

Ferunt quidam eum Christianos plurimos propter inexplebilem avaritiam occidisse. Tributa enim in subditos exaggeravit et dignitatibus eos qui emere volebant ornavit; imperio et ipse dignus ut qui plus auri congererat. Χαρτιατικά quæ vocant excogitavit et Christianis omnimode infensus et gravis fuit. Unde Scriptura præfigurans hujusmodi hominem dicebat: «Noli avidus esse in omni epulatione; propter crapulam multi abierunt; qui autem abstiniens est, adjiciet vitam;» et alibi: «Multos perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit.» Quot enim ampliora cupiunt qui omnia perdunt; quot superflua congesse-runt, qui merito amittunt etiam pauca et necessaria; D quot super numerum montibus incesse-runt, qui etiam modicis exspoliantur. Oportet igitur prudenter præcidere superflua, ut necessariis opportune

ἄπεθίω δὲ ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος Ταράσιος, 676 καὶ χειρονοεῖται ἀντ' αὐτοῦ Νικηφόρος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης (δ) ἀπὸ σηκρητίς. Τοῦτου δὲ χειροτονηθέντος, Θεόδωρος ὁ ἡγούμενος τῶν Στουδίου καὶ Ἰωσήφ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπος, ἅμα Πλάτωνι τῷ ἐγκλειστώ καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτῶν μοναχοῖς, τῆς κοινωρίας ἀπέστησαν Νικηφόρου διὰ Ἰωσήφ τὸν στεφανώσαντα Κωνσταντῖνον καὶ ὑπ' αὐτοῦ δεχθέντα εἰς ἱερωσύνην. Ὁ δὲ βασιλεὺς, σύνοδον κατ' αὐτῶν συγκροτήσας, εἰς ἐξορίαν αὐτοὺς ἐπεμψεν.

(15) Ὁ δὲ βασιλεὺς, κατὰ Βουλγάρων ἐκστρατεύσας, ἤττησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος, ὥστε τὴν λεγομένην αὐλήν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Κρούμου πυρπολῆσαι ἔκειντο δὲ δηλώσαντος παρακλήσεως λόγους: «Ἰκανούσθω σοι, ὦ βασιλεῦ, ἕως τούτου,» οὐ προσήκατο παντελῶς τῆς εἰρήνης τὰ ῥήματα διὰ πολλὴν ἀπληστίαν.

(16) Ἐφ' οἷς χαλεπήνας ὁ Βάρβαρος τὰς τῆς χώρας εἰσόδους (τε) καὶ ἐξόδους περιέφραξεν ὄχρωμασι ξυλίνουσι. Καὶ μεθ' ἡμέρας β' συναθροίσας λαὸν καὶ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως σκηνῆς ἐπελθὼν, ἀναίρει τοῦτον καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, τὴν δὲ Νικηφόρου κεφαλὴν ἐκκόψας καὶ ἐπὶ ξύλου ἀναρτήσας, εἶθ' οὕτως γυμνώσας τὸ ὄστρον καὶ περιαργυρώσας ἔξωθεν, ἐκέλευσε πίνειν εἰς αὐτὴν τοὺς Βουλγάρων ἀρχοντας, ἐγκαυχώμενος κατ' αὐτοῦ ὡς ἀπληστοῦ καὶ τὴν εἰρήνην μὴ θελήσαντος.

(17) Ὡς δὲ τινες ἔφασαν, τινὰς Χριστιανοὺς αὐτὸν πεφονευκένα διὰ τὴν ἀπληστίαν καὶ φιλαργυρίαν αὐτοῦ ἔπεινε γὰρ τοὺς τε φόρους τοὺς ὑπὸ χεῖρα καὶ τὰς δημοσίας ἀρχὸς ὠνητὰς χρυσοῦ τοῖς βουλομένοις προὔθηκιν, 677 κάκεινος ἄξιος ἦν εἰς ἀρχὴν, ὅς πλείονα τῶν χρυσοῦν κατεβάλλετο καὶ ἂ δὲ φασὶ χαρτιατικά οὗτος ἔξευρε καὶ πῶν πονηρὸν καὶ βαρὺ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, αὐτὸς τοῖς Χριστιανοῖς ἐπενόησεν, Ὅθεν ἡ Γραφὴ προασφαλιζομένη τὸν τοιοῦτον ἔλεγεν: «Μὴ ἀποπλησθεύου, ὅτι δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν· ὁ δὲ προσέχων ὡς ζωὴν προσθήσει.» καὶ Ἐπολλοὺς ἀπόλωλε τὸ χρυσοῦν καὶ καρδίαν βασιλέως ἐξέκλινεν· πόσοι γὰρ τοῦ πλείον ἐπιθυ(172)οῦντες, τοῦ παντὸς ἐξέπεσον, καὶ τὰ περιττὰ συναγαγόντες, προσαπόλωσαν εἰκότως; καὶ τὰ ὀλίγα καὶ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τοὺς νενομισμένους ὄρους ὑπερβάντες καὶ τῶν μετρίων ἐγυμνώθησαν;

Variæ lectiones et notæ.

Ἐπὶ β' ἔπει ε. τὸν υἱὸν ἁ. Στ. ἀπολίθον ὄντα τῆ τε ἰδέα καὶ γνῶμη καὶ ῥώμη Ced. 33,18,19. ὁ 806. Ἐπὶ δ' ἔπει τ. ὁ ἀγ. πατριάρχης ΚΠ. ἀπ. ἐνδόξως — τῆ δ' τῆς α' ἐβδόμαδος τῶν νηστειῶν καὶ τῆ μεγάλης Κυριακῆ χειροτονήθη Ν. ὁ ἀγ. π. ἀπὸ ασ. Πλάτων δὲ καὶ θ. τῆγ. τῶν Στ. οὐ συνηθόκησαν τῆ χειροτονία Νικηφόρου, ἀλλὰ καὶ σχίσμα ἐποίησαν αἰτίαν δῆθεν εὐλογοῦν ἔχοντες τὸ μὴ δεῖν ἀπὸ λαϊκῶν ἀθρόως εἰ: ἐπίσκοπον ἀνατρέχειν, οὗς ὁ β. τῆς πόλεως; ἀπελάσει βουλῆσαι; ἀνετράπη παρὰ πάντων, κ. τ. λ. Ced. 54,3-14. ὁ 811 — Ced. 41,9-42,4 variat. ὁ Ced. 42, 4-20. ἐφ' οἷς χ. ὁ Κρούμος. ὁ δὲ Νικηφόρος τοῦτο γνοὺς τοῖς συνοῦσι τὰ τῆς ἀπωλείας προέλεγε ὅτι κἄν περρωτοὶ γενώμεθα, οὐδεὶς ἐκφυγῆ τὸν διέθρον Ced. ὁ λ. ὁ Βάρβαρος ἐπῆλθε κ. τῆς τοῦ Νικηφόρου οκ. καὶ τοῦτον ἀναίρουσιν οἰκτρῶς καὶ π. σὺν ἁ. ἀρχοντας καὶ τοῦ λαοῦ πλῆθη ἄπειρα καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν ἀνελάθοντο Ced. τὴν δὲ — ἐπενόησεν οἰμ. Bulg. τὴν δὲ κ. τοῦ Ν. ὁ Κρούμος ε. ἐπὶ ξ. ἀνήρτησεν εἰς ἐπίδειξιν πάντων εἶθ' Ced. ὁ π. περίξ π. εἰς αὐτὸ τ. Β. ἁ. ἐκ. Ced. ὁ Ced. 40,3-11? ὁ ἐκείνος in textu; γρ. οὗτος in m. cod. 5. ἀπλ. Sir. xxxvii, 29,31. ὁ π. ζ. Sir. viii, 2.

Χρή οὖν περικόπτειν ἐμφρόνως τὰ περιττά, ἵνα καλῶς ἐν τοῖς ἀναγκαίοις πλουτῶμεν. Οὐ γὰρ τὸ πλοῦτον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι πλοῦτου πλοῦτός ἐστι μέγιστος. Τὸν δὲ γε τρόπον τῆς τοῦ βασιλέως σφαγῆς οὐδεὶς τῶν περισωθέντων σαφῶς διηγήσατο.

ΣΞ'. *Βασιλεία Σταυρακίου* ¹¹.

Σταυράκιος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐβασίλευσεν ἔτος α', μῆνας β'.

(2) Οὗτος ¹² ἐν τῷ πολέμῳ ἐπλήγη κατὰ τοῦ δεξιῦ μηροῦ, καὶ φορεῖ τὴν πόλιν κατέλαθεν.

¹³ (3) Ὅς διὰ τὴν πληγὴν ἐν τῷ παλατίῳ κείμενος ἀπρόβητος ἦν (καὶ ἀφανής, διὰ τὴν πληγὴν τοῦ μηροῦ ὀρθωθῆναι μὴ δυνάμενος).

(4) Ἐβούλετο δὲ ¹⁴ Μιχαὴλ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ κουροπαλάτην τυφλώσαι, καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν καταλιπεῖν ¹⁵.

678 (5) Ἐντεῦθεν Μιχαὴλ (ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ) ἐξαιφνης ἀναγορεύεται βασιλεὺς ἐν τῷ Ἱππικῷ ¹⁶ παρὰ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ταγμάτων, ὡς ἦδη ἀπεγνωσμένου τοῦ Σταυρακίου ¹⁷.

¹⁸ (6) Ὅπερ μαθὼν ¹⁹ Σταυράκιος ²⁰, τὸ μοναδικὸν αὐτίκα (σχῆμα) ²¹ σὺν τῇ γυναικὶ ²² Θεοφανοῖ περιθέμενος ²³, εἰς τὰ ²⁴ Σταυρακά ²⁵ (λεγόμενον) μοναστήριον ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σατύρου.

ΣΞΑ'. *Βασιλεία Μιχαήλ.*

²⁶ Μιχαὴλ ὁ εὐσεβέστατος ἐβασίλευσεν ἔτη β', σταθεῖς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου, δούς τῷ πατριάρχει χρυσοῦ λίτρας V καὶ τῷ κλήρῳ λίτρας κα' ἀφιλάργυρος γὰρ ἦν καὶ μεγαλόψυχος, παραμυθησάμενος καὶ τοὺς ἐκ τῆς Νικηφόρου πλεονεξίας ἀδικημένους.

(2) Ἔστειψε δὲ καὶ Προκοπίαν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, πολλὰς δωρεαῖς τὴν σύγκλητον φιλοτιμησάμενος.

(3) Καὶ Θεοφύλακτον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐμοίως ἔστειψεν ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἐκκλησίας πάμπολλα προσενέγκας ἱερὰ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

(4) Κροῦμος δὲ, ὁ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγός, ἔγραψε περὶ εἰρήνης ἐπιζητῶν καὶ πάμπολλα πάκτα. Ὁ δὲ, κακοσμβουλίας πεισθεὶς, οὐ προσήκατο τὴν εἰρήνην.

(5) Οὗτος ²⁷ εἰς πάντας μὲν χρηστὸς ἦν καὶ ἐπιεικής, εἰς δὲ τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν ἀκυδέριτος παντελῶς ὑπῆρχε ²⁸ καὶ δεδουλωμένος ματαίων ἀνθρώπων ²⁹ βουλῆς καὶ **679** ἀπειροπόλεμος ³⁰. Ὅθεν ἐκατρατεύσαντος αὐτοῦ ³¹ κατὰ Βουλγάρων καὶ μετὰ μεγάλην ἤττης ὑποστρέψαντος ³²

A ditetur. Neque enim in habendo divitias, sed in non indigendo divitiis, divitiæ sunt maximæ. Modum autem cædis imperatoris nemo eorum qui servati sunt dilucide narravit.

CCLX. *Regnum Stauracis.*

Stauracius, Nicephori filius, regnavit annum unum cum mensibus duobus.

Hic in bello vulneratus est ad dexterum femur, et lectica delatus est in urbem.

Qui quidem ob vulnus in palatio jacens in publicum non prodibat, sed obscurus delitescens, propter femoris plagam stare rectus non valens.

B Statuerat autem Michaeli sororis suæ marito et curopalatæ oculos eruere, imperiumque uxori suæ relinquere.

Sed Michael, subito proclamatur imperator in Hippodromo a senatu et exercitu, tanquam desperato jam Stauracio.

Quo comperto, Stauracius monasticam vestem cum uxore Theophano induit. Obiit in monasterio dicto Staurace, ac sepultus est in æde Satyri.

CCLXI. *Regnum Michaelis.*

Michael, vir piissimus, regnavit duos annos. Coronam accepit e manibus Nicephori patriarchæ, cui auri libras quinquaginta dedit, clero autem quinque et viginti; magnificus enim erat et magnanimus; qui etiam in sua restituit quos Nicephorus avaritia motus injuste spoliaverat.

Procopiam uxorem suam coronavit donis quam plurimis senatui collatis.

Theophylactum etiam filium suum corona cinxit in ambone Magnæ ecclesiæ, sacris cum magna celebritate peractis.

Interea Crumus, Bulgarorum princeps, scripsit pacem petens sub variis conditionibus. Imperator autem, improborum consiliis ductus, pacem admittere detrectavit.

Ingenii humani et inlenitatem erga omnes propensi Michael exstitit, sed rebus administrandis parum idoneus et perditorum hominum consiliis morem gerens. Porro cum adversus Bulgaros movisset et magna clade affectus rediisset, Leo patricius et Orientalium dux

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Rubricæ loco in margine colicis legitur (γνώμ. (γνωμικόν?)) ¹² Τετρώκεται δὲ καὶ Στ. ὁ υἱὸς Ἀ. καιρίως κ. τοῦ σπονδύλου καὶ μόλις τῆς μάχης ἐξῆλθε ζῶν καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀδριανούπολιν ἀναγορεύεται καὶ μὴ δυνάμενος ἐπογεῖσθαι, φ. τὴν π. κ. Ced. 42,21-24, om. Mon. (Munchner G. A.) Dec. 1854 ei Serb. ¹³ Ced. 42,24 43,1: Ὅς ἐν τῷ π. κ. ἐν τῇ πληγῇ τοῦ μηροῦ καὶ ἀνορθοῦσθαι μὴ δυνάμενος ἀπ. ἦν τοῖς ἔξω τοῦ παλατίου. Mon. ¹⁴ Ἐβ. δὲ τὸν κ. Μ. τὸν γ. Ἀ. ἐκτ. τῇ δὲ γαμετῇ Θεοφανοῖ τὴν β. κ. Ced. 43,1-3 om. Mon. et Slav. ¹⁵ Γνώμ. δὲ τοῦτο ὁ Μ. ἐξ. Ced. 43,3-6. Κάντ. Mon. ¹⁶ Ἱπποδρομῶν Ced. ¹⁷ διὰ τὴν χρόνον ἀρῶσατίαν add. Mon. ¹⁸ Ced. 43,6-8. ¹⁹ ὁ add. Mon. ²⁰ καὶ add. Mon. ²¹ σχ. Ἀ. Mon. ²² αὐτοῦ add. Ced. ²³ περιθέμενοι cod. ²⁴ εἰς τὰ Mon. ²⁵ Σταυρακινὰ τό Mon. εἰς Σταυρακά Leo., εἰς τὰ Βροκά Ced. ²⁶ Ced. 43,10-48,22 variat. Μετὰ δὲ Σταυρόκιον ἐβ. Μ. ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτος ἐν καὶ μῆνας γ'. Mon. cæteris 1-1 cum Slav om. ²⁷ Ὅς Mon. ²⁸ ὑπῆρχε δὲ Mon. ²⁹ Ἀ. μ. Mon. ³⁰ ἀπειροπόλεμον Mon. ³¹ αὐτοῦ om. Mon. ³² ὑποστρέψας Mon.

effectus rediisset, Leo patricius et Orientalium dux ab exercitu et magnatibus imperator renuntiatur in campo Tribunalii.

Quod audiens Michael monachalem habitum cum more et liberis induit et in insulam urbi vicinam accessit, ubi mortuus est.

CCLXII. Regnum Leonis Armeni prævaricatoris.

Post Michaelē per septem annos et menses eandem regnavit Leo Armenius, patricius, orthodoxie inimicus postea factus. Coronam accepit a Nicophoro Nicephori patriarchæ. Duobus porro ante elapsis in apostasiæ crimen delapsus, chironomus quod de sua orthodoxia dederat abolito, imitata Saulis imitatus est. Sicut enim hic, postquam duobus annis juxta Dei legem regnaverat, a recto deflectens divinaque destitutus gratia et spiritui malo traditus, adversus beneficium Davi manus suas armavit et sacerdotum cæle ingratum: sic infelix ille impiusque imperator post Leonium, adversus pietatem insanens et tabidus, Leonem Nicephorum, a quo fuerat coronatus, in cæcū egit.

Sacerdotum scilicet ejus loco patriarcham instituit, hominem stultum potius et servum, piscinis mutiorem et nihil præter impietatem scientem. Eodem tempore persecutionem inducis non intermissionem adversus Ecclesiam suscitavit. Si igitur in animi oporteat perversionem in malum, magis obediendi sunt iste et ipsius assectæ, quam Galatæ, quod sic tam cito translati sint ab eo qui eos liberaverat in gratiam Christi, in aliud Evangelium, quod non est aliud, nisi Deum irritavisse divinamque iram excitasse.

Porro Crumus, novus Senacherim, victoriis in urbem elatus, proprio fratre ad obsidendam Antiochiam relicto, post dies sex imperii a Leone assumpti ad urbem accedens, muros a Blachernis ad Auream usque portam circuibat, exercitus circumstantis se virtutem ostentans, profanisque sacrificiis in præto Auræ portæ adjacenti peractis. Eius pacem compouit ab imperatore petiit, aut ad obsidendam portam hastam suam figere. Imperatore ad ista respiciente, civitatis muros et instructissimum imperatoris exercitum miratus, in tentorium recessus, ad pacis propositionem verbis fallacibus accessit.

ἀναγορεύεται Λέων ὁ πατρικίος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν ὕπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Τριβουναλίου ὃ.

(6) Καὶ δὴ τοῦτο Μιχαὴλ, ἀκούσας καὶ τὸ μοναδικὸν σχῆμα σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἀμφιεσάμενος εἰς τὸ πλῆσιον τῆς πόλεως νησίον περιορίζεται, ἐν ᾧ καὶ ἐτελεύτησεν.

ΣΞΒ'. Βασιλεία Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου τοῦ παραβάτου.

Ἔπειτα ὁ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἀρμένιος, ὁ πατρικίος καὶ παραβάτης ὑστερον ἀναφανείς, ἐτη ἑξήκοντα ἑπτὰ, ἡμέρας ἑξήκοντα ἑπτὰ, ὅπου Νικηφόρου πατριάρχου. — μετὰ γὰρ ὁ δύο χρόνους ἀποστατήσας πρὸς τὴν ἀσθεσίαν καὶ τὸ ἔγγραφον, ὅπως ἐποίησε περὶ τῆς ὀρθοδοξίας, ἀθετήσας, ὡς περὶ Σαούλ ἐξώκειλε, — καὶ γὰρ κἀκεῖνος δύο ἔτη βασιλεύσας ἐνόμως, εἶτα παρατραπείς καὶ τῆς θείας χάριτος γυμνωθείς καὶ πονηρῶ πνεύματι παραδοθείς, κατὰ τοῦ εὐεργέτου Δαυὶ ἐξωπλίσθη, καὶ τὰς τῶν ἱερῶν εἰργάσατο μαιφρονίας. Ὡσαύτως καὶ ὁ δύστηνος οὗτος καὶ ἀντίθεος, μετὰ δύο ἔτη κατὰ τῆς εὐσεβείας μανείς καὶ λυττήσας, τὸν στέφανον αὐτὸν θεῖον Νικηφόρον ἐξώρισεν.

(2) Θεόδοτον δὴθῶν πατριάρχην ἀντιχειροτονεῖ ἃ (172 b) λογον ἀνδρα μᾶλλον καὶ ἀνδράποδον καὶ ἰχθύων ἀφωνέστερον, καὶ μηδὲν πλέον τῆς ἀσεβείας ἐπιστάμενον. Καὶ ἔκτοτε διωγμὸν ἀσπονδὸν 680 κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεβρόπισεν. Εἰ οὖν χρὴ θαυμάζειν φαῦλον ἐπὶ φαῦλῳ μεταθεσιν, τοῦτον δεῖ μᾶλλον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἢ Γαλάτας θαυμάσαι τὸ ἐοῦτω ταχέως μετατιθεμένους ἀπὸ τοῦ καλέσαντος αὐτοὺς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, οὗκ ἔστιν ἄλλο εἰ μὴ τὸ παροργίσει τὸν θεὸν καὶ τὴν θεῖαν ὄργην ἐπισπάσασθαι.

(3) Ὁ γὰρ νέος Σαναχερὶμ Κρούμος, ἐπαρθείς τῇ πρώτῃ νίκῃ, καταλιπὼν τὸν ἴδιον ἀδελφὸν πολιορκεῖν τὴν Ἀδριανούπολιν, μετὰ ἑξ ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορίας Λέοντος ἐπελθὼν τῇ πόλει, περιψέει τὰ τεῖχη ἀπὸ Βλαχερνῶν ἕως τῆς Χρυσῆς πύργης, ἐπιδεικνύων τὴν περὶ αὐτὸν δύναμιν, ἐπιτελέσας καὶ μιὰς θυσίας ἐν τῷ λιθαδίῳ τῆς Χρυσῆς πύργης ἠτήσαστο δὲ τὸν βασιλέα ποιῆσαι εἰρήνην ἢ τὸ δόρυ αὐτοῦ πῆξαι ἐν τῇ Χρυσῇ πύργῃ. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεξαμένου, ὑπέσπεφεν εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν, ὑπερθαυμάσας τὰ τῆς πόλεως τεῖχη καὶ τὴν εὐτακτον τοῦ βασιλέως παράταξιν. Ἐπὶ σύμβασιν οὖν εἰρήνης τρέπεται πειραστικούς λόγους ποιούμενος.

Variæ lectiones et notæ.

Ἐπιπέδους add. Mon. ἔν τῷ Τριβουναλίῳ Mon. 811 — Τῷ ἑστὶ ἔπει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ ἑξ ἑξ ἀρχαίας ὡς ἔβ. Δ. Ἄ. ed. ὁ πατρ. om. Coisl. 310. καὶ ἀλλ. ed. ὁ στ. ὕπὸ Ν. π. om. Mon. Coisl. 310. μετὰ δὲ Mon. καὶ τὸ ἐγ.—3θ. om. Coisl. 154, 310. ἐξ ἑξ add. Mon. Coisl. 234. εἰς ὕψος add. Mon. καὶ add. Mon. Coisl. ἐξορίας Coisl. Καὶ Θ. Coisl. 310. ἀντιχειροτονήσας Mon. ἃ. ἀλ. μ. δὲ Mon. ἀλ. ἀ. μ. δὲ ed. ἀφ. τῶν ἰ Mon. Coisl. Καὶ ἔκτοτε om. Mon. Coisl. μετὰ θὲ, cod. μεταθεμένον? δὴ cod. θαυμάσεται ἴλιαν δ. Coisl. 310. — Gal. 1, 6, 7. Ἰησοῦ add. Coisl. 310. τῷ cod., πρὸς τὸ Coisl. Ὁ γὰρ — πόλει Coisl. 310. πρῶτον — καταλείπει. cod. ἦ. τ. καὶ ed. ἔ. π. ed. σπειρα: ἔ. Leo. — εἰ — πῆξαι cod. ἦ — πῆξαι Leo, ut figeret Misc.

(4) Ὁ δὲ γε βασιλεὺς, ἀπορρομῆς δραξάμενος, ἐπειρήθη τοῦτον λογχεῦσαι ²¹, ἀλλ' εἰς πέρας ἀγαγεῖν τοῦτο ἐκωλύθη τῇ τῶν ὑπουργησάντων ἀφύτῃ, πληξάντων μὲν τοῦτον, καιρίαν δὲ μὴ ἐπαγαγόντων πληγῆν. Ἐπὶ τούτῳ ²² μανεὶς δ' ἀλάστορ, ἀποστείλας Ἰππεῖς ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι τὸ ²³ ἐκείσε ὃν παλάτιον ἐνέπηρσε · καὶ τὸν χαλκοῦν λέοντα τοῦ Ἰππικοῦ σὺν τῇ ἄρκτι καὶ τῷ δράκοντι τοῦ ὕδρῆου ²⁴ καὶ μαρμάρους καλλίστους ²⁵ ἐν ἀνάξαις φορτώσας ὑπέστρεψε, παρακαθίσας τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ταύτην ἐλών · καὶ μετὰ λαοῦ πλείστου διαπεράσας τῶν τε εὐγενῶν Μακεδόνων, **681** κατεσκήνωσεν ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ. Ὁ δὲ Λέων τὰ τῆς ἀσθελας ἔργα διεπράττετο ἐν τῇ πόλει ²⁶.

²⁷ (5) Ἐφ' οὗ ²⁸ ἐφάνη ἀστήρ καμήτης ἐν σχήματι δύο λαμπρῶν σελήνων ἐνουμένων ²⁹ καὶ πάλιν διαιρουμένων εἰς διάφορα σχήματα, ὡς καὶ ³⁰ εἰς ἀκεφάλου ἀνδρὸς διάπλασιν ³¹ τυπωθῆναι, ὅπερ τὴν ἀκέφαλον κεφαλὴν τῶν μετὰ ταῦτα στασιασάντων κατὰ ³² Χριστιανῶν καὶ τὸν μάταιον Θωμᾶν, κεφαλὴν καὶ ὄρχηγὸν τῆς ἐκ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν διαιρέσεως ἐσχιστότων, προεμήνυσε ³³. Καὶ μέντοι καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ τε καὶ ἐπάλληλοι, καὶ λιμοὶ καὶ αὖχοι, καὶ ἀέροι, φλογώσεις γεγόνασι, καὶ στάσεις ἐμφύλιοι ³⁴ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ³⁵, ἐκ τῶν ἡμερῶν ἀρξίμενοι ³⁶ τοῦ θεοστυγοῦς καὶ ἀλάστορος · καὶ μέχρι πολλοῦ τὸ θεῖον τῆς ἐμφυλίας συμφορᾶς ἐπικρατῆσαι συμβέβηκεν ³⁷.

³⁸ (6) Ἐκμιμούμενος τοίνυν τὸν τῆς μυσαρᾶς ταύτης αἰρέσεως ἀρχηγὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ καὶ ὁμότροπον, ἤρξατο τῆς ³⁹ αἰρέσεως · εἶτα συμμάχους καὶ συμμύστας ⁴⁰ ἐκζητήσας, εὗρεν Ἰωάννην τὸν λεγόμενον Γραμματικὸν, μάλλον δὲ ⁴¹ Ἰαννῆν ἄλλον ἢ Σίμωνα, ἐπεὶ τε λεκανομαντείας καὶ φαρμακείας, καὶ αἰσχροφυλαίας βεβοημένον ⁴², καὶ ἐτέρους τινὲς ὁμόφρονας ⁴³ αὐτοῦ Ἰαννίτας ⁴⁴, Ἰαμβρίτας καὶ Σιμωνίτας, οὓς δὴ καὶ παρ' ἐαυτῷ κατέχων ἐν τῷ παλατίῳ προσκαλεῖται Νικηφόρον τὸν αἰοῖδ·μον πατριάρχην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ προδύχοντας ἐπισκόπους τε ⁴⁵ καὶ ἱερεῖς ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ⁴⁶ φησὶν · « Ἰστε ⁴⁷ σαφῶς ὡς ἀνέστησάν τινες λέγοντες μὴ δεῖν προσκυνεῖσθαι **682** τὰς εἰκόνας · οὓς εἰ βούλεσθε παραστῆναι καὶ διαλεχθῆναι περὶ τούτου, καὶ ἐκδηλότερον τὸ ἀληθὲς φανήσεται. »

(7) Πρὸς ὃν ὁ θεὸς Νικηφόρος οὐδὲν (175*) ἀπεκρίνατο· ἔφη δὲ πρὸς τοὺς περισταμένους μεγιστάνας ⁴⁸ · « Εἴπατέ μοι, τὸ μὴ ὃν δύναται πεσεῖν ; »

A Imperator, occasione captata, lancea eum perfodere moliebatur; verum in hoc perficiendo ministrorum ignavia delusus est; qui Bulgaro vulnera quidem intulerunt, sed nullum letale. Ex quo in rabiem versus homo perditissimus, equitibus ad Sanctum Mamantem missis, palatium ibidem erectum combussit; tum vero leone aereo Circi, urso et dracone Hydrii cum insignioribus marmoribus in curru coniectis, recessit, et obsidione ad Adrianopolim posita, eam demum armorum vi subjugavit. Ea capta, Macedonum nobilium quamplurimos cum magna multitudine trans Danubium deportatos ad ejus regiones collocavit. Leo interea impietatis operibus in urbe vacabat.

B Eo regnante cometes visus est lunarum duarum ad invicem junctarum formam referens, quae rursus sejunctae et in varias formas figuratae, in hominis capite truncati speciem desierunt. Quo portendebatur carens capite caput eorum qui postea insurrexerunt adversus Christianos, et stultissimum Thomam qui ab aliis Christianis scissioni primus ansam dedit. Exinde terrae motus alterni horribiles, famies, siccitates, ardores aeris et dissensiones intestinæ per totam urbem et regionem circumjacentem a diebus Deo infensi imperatoris exortite sunt, atque diu perseveravit dira calamitatum civilium pestis.

C Imitatus præterea detestandæ hujus hæreseos duccem, ejusdem nominis morivique exemplar, hæresim ipsam profiteri cœpit. Deinde, quæsitis sociis et ministris, Joannem dictum Grammaticum, magis autem Jannem alium vel Simonem, divinationibus ex pelvi, veneficiis et spurcitiis celeberrimum, aliosque sensus ejusdem consortes Jannitas, Jambritas et Simonitas, quos apud se in palatio retinuit. Nicephoro postea laude digno patriarcha et qui cum ipso erant episcopis et sacerdotibus coram senatu vocatis, ait: « Non vos latet emeruisse quosdam imagines non adorandas asserentes; quos si vultis ante vos sisti et de his disserere, manifestius veritas patebit. »

D Ei nihil respondit divus Nicephorus; sed ad astantes magnates conversus: « Dicit mihi, inquit, quod non est potestne cadere? Astantibus

Variæ lectiones et notæ.

²¹ λογχῆσαι cod. sed cf. Michael. c. 8 λογχεῦσθαι, λογχῆσαι Leo. ²² τοῦτο Leo cod. ²³ τόδεest in cæteris cod. ²⁴ ὕδρῆου cod., lateribus Misc. ²⁵ μαρμάρ. καλλίστοι cod. — καὶ μαρμάρων καλλίστων cæteri cod. sed σύνθετικὸν requirit, vel accs. a φορτώσας pendentem, et marmoribus electis Misc. ²⁶ Sequuntur in Leone quæ C. Gorgius 1 et 2 præmisit: Ὁ δὲ A. μετὰ δύο χρόνους τῆς αὐτοῦ βασιλείας μανεὶς καὶ τὸν π. ἀ. θ. N. ἔξοριστας, θ. π. ἀ. ἀλ. ἀ. καὶ l. ἀ. ²⁷ 814. ²⁸ καὶ γούν ὡφθη τῆνικαῦτα κ. Coisl. ²⁹ ἐνωθέντων — διτρεθέντων Coisl. ³⁰ καὶ — Χριστιανῶν om. Coisl. 310. ³¹ δ. ἀ. cæteri et Leo. ³² τῶν cæteri. ³³ προεμήνυσε Coisl. ³⁴ στ. ἐμφύλιου Coisl. 310. στάσις ἐμφύλιος Coisl. 134. ³⁵ γ. καὶ π. Coisl. 310. ³⁶ ἀρξάμενοι Coisl. 134, ἀρξάμενου P. ³⁷ νόμιμα? Coisl. 310. ³⁸ Varians. c. 1 et 2. Τοίνυν ἐ. τὸν πάλαι τῆς Coisl. 310. ³⁹ ἢ. τῆς αὐτῆς ἔχουσαι δυστροπίας · εἶτα Coisl. 310. ⁴⁰ τῆς ἀσθελας (εὐσ.) Coisl. 310. ⁴¹ Ἰω. Leo, sed Ἰαννῆν Theodosius Melit. ⁴² διαθεῖθ. Coisl. 310. ⁴³ ὁμ. ἀ. om. Coisl. 310 sed post Σημ. adjungit ὁμ. πάσης κακίας περιληρωμένους. ⁴⁴ καὶ ed. ⁴⁵ ἐπ. τε καὶ διασκόλιου; Coisl. 310. ⁴⁶ καὶ ed. Leo ⁴⁷ ἴτιον ὡς Coisl. 310. ⁴⁸ μεγιστάν. cod. μεγιστάνους ed.

ob quæstionis ambiguitatem hærentibus et tacentibus, patriarcha iterum : « Cecideruntne sub Leone et Constantino sacræ imagines ? » His autem annuentibus et ita esse dicentibus, « Ergo, inquit, stabant et antiqua est eorum erectio ; quod enim non est neque stat quomodo cadere potest ? »

Postquam alii episcopi similia allegarunt ad refutationem hæresis, sacer Euthymius, Sardinum episcopus, cum fiducia dixit : « Audi, imperator, quæ summam dicam. Ex quo Christus venit in terram usque nunc octingenti elapsi sunt anni, et ubique Christus depingitur et in imagine adoratur. Quis igitur arrogans tam diuturni temporis apostolicam et patristicam traditionem audeat abolere ac subvertere ? præsertim cum Apostolus dicat : « Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. » — « Licet angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. »

Post hunc Theodorus, fervens orthodoxæ fidei defensor, Studii hegumenus, ait : « Ne, imperator, Ecclesiæ statum immutes ; dixit enim Apostolus : « Et quos quidem posuit Deus in Ecclesia, primo apostolos, secundo prophetas, tertio pastores et doctores ; » non dicit imperatores. Tibi rerum politicarum status et exercitus incumbit cura ; horum satage ; Ecclesiam relinque pastoribus et doctoribus, juxta divinum oraculum. Quod si nobis ad hæc attendere, nec esse nobiscum fide unitus, etiamsi angelus de cælo descendens vellet nos pervertere, non audiemus eum, nedum imperatorem. »

Tyrannus, his auditis, furore accensus, Iconum morè, cum simius esset, infremens, cunctis injuriose expulsis, magnum Nicephorum ex urbe ejecit et Theodorum Studitam in exsilium egit. Tum Nicephori loco Theodotum Cassiteram ex spathariis et a theatro nomen trahentem ordinat. Sic pestis illa et bellua moribus magis quam nomine, pietati bellum indicens, Ecclesiam Dei magis ac magis persequabatur et vastabat, donec justitia divina istum merito plecteret, cujus pessimam originem,

Α Τῶν δὲ τῆ ἀσαφείᾳ ἡ τῆς πείσεως ἀπορούτων καὶ μηδὲν ἀποκριθέντων ἡ, εἶρετο πάλιν ὁ πατριάρχης· « Ἐπεσον ἐπὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Ἰσαύρων αἱ ἅγιοι εἰκόνες ; » ἡ Τῶν δὲ κατανευσάντων καὶ τὸ, καὶ, προσειπόντων· « Οὐκοῦν ἴσταντο πάντως ; » καὶ ἡ ἀρχαῖκόν αὐτῶν τὸ ἀνάστημα ἡ ; τὸ γὰρ μὴ ὄν μὴ ἴσάμενον πῶς δύναται ἡ πεσεῖν ;

(8) Εἶτα ἡ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τοιαῦτα ἡ προτεινάντων εἰς ἀνατροπὴν τῆς αἰρέσεως, ὁ ἱερός ἡ Εὐθύμιος ἡ Σάρδης παρῶσιζάμενος λέγει· « Πρὸς γε, ὦ ἡ βασιλεῦ, τοὺς ἐν ἐπιτομῇ ἡ ῥηησομένους· ἀφ' οὗ ἦλθε Χριστὸς ; ἐπὶ τῆς γῆς μέγχι νῦν ἡ ἀτακῶσα ἡ ἔτη ἡ παρῆλθον, καὶ πανταχοῦ στηλογραφεῖται ἡ Χριστὸς καὶ ἐν εἰκόνι προσκυνεῖται ἡ. Ποίος οὖν αὐθάδης τολμήσει τὴν τοσοῦτου χρόνου ἡ ἀποστολικὴν τε καὶ πατρικὴν παράδοσιν ἀθετῆσαι ἡ μετασάλευσαι ; μάλιστα τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος ἡ· « Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἧς παρελάβετε εἶτε διὰ λόγου, εἶτε δι' ἐπιστολῆς ἡ. » ἡ « Κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. »

(9) Μεθ' οὗ ἡ ἀπεκρίθη καὶ Θεόδωρος ὁ ζηλωτής καὶ θερμὸς τῆς ὀρθοδόξιας πρόμαχος, ὁ τῶν ἡ Στουδίου ἡγούμενος, λέγων· « Μὴ παρασάλευε, βασιλεῦ, κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν ἡ εἴρηκε γὰρ ὁ Ἀπόστολος ; »· « Καὶ οὐς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους, ἡ οὐκ εἶπε βασιλεῖς· σοὶ ἡ μὲν γὰρ ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐπιστεύθη καὶ τὸ στρατόπεδον· τούτων ἡ φρόντιζε καὶ τὴν ἡ Ἐκκλησίαν ἔασον ποιμέσι καὶ διδασκάλοις κατὰ τὸν θεῖον λόγον. Εἰ δὲ μὴ βούλει προσέχειν τούτοις ἡ καὶ εἶναι μετὰ τῆς πίστεως ἡμῶν, κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ἡ κατελθὼν βουλῆθῃ παρατρέψαι ἡμᾶς, οὐκ ἀκουσόμεθα αὐτοῦ, μή τι ἡ βασιλέως ἡ. »

(10) Ὁ οὖν τύραννος, ταῦτα ἀκούσας καὶ ὑπερζέσας τῷ θυμῷ, καὶ λέντερον ὁ πιθηκὸς βρυῖσας, καὶ πάντας μεθ' ὕβρεως ἀπελάσας, καὶ τὸν ἡ μέγαν Νικηφόρον ἡ τῆς πόλεως ἀπελάσας, ὡσαύτως καὶ ἡ Θεόδωρον τὸν Στουδίου ἡ ἐξορίσας ἡ, ἀντιχειροτονεῖ τὴν ἀπὸ σπαθαρῶν Θεόδωρον τὸν Κασσιτηρῶν καὶ τῆς Ουμέλης τὴν προσηγορίαν ἐπιλημμένον. Καὶ οὕτως ὁ ἀλιτήριος καὶ θηριότροπος μᾶλλον ἡ θηριώνυμος, ἐπαρθεὶς κατὰ τῆς εὐσεβείας, μεζόνως ἐδίωκε τὴν ἡ Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθε

Variæ lectiones et notæ.

ἡ ἀσαφ. τῆς π. cod. ed. ἡ ἀποκριθέντων καὶ μ. ἀπ. Coisl. 310, ἀποκρ. cod. ed. ἡ ἡ οὐ add. Coisl. 310. ἡ ἔφη add. Coisl. 310. ἡ ἦσαν add. cod. et ed. quæ ἔχουσι ante τὸ inserit. ἡ ἀνάστημ. cod. ἀναστῆλωμα Coisl. 310. ἡ πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ π. Coisl. 310. ἡ καὶ Coisl. 310. ἡ τινὰ add. Coisl. 310. ἡ ἐπίσκοπος add. ed. ἡ Ἐπιθ. Σ. Coisl. 310, Εὐθ. Σ. ed. Εὐθ. Σάρδων Λεο. ἡ ὦ om. Coisl. 310. ἡ δι' ἐπιτομῆς Coisl. 310. ἡ Χριστὸς ἡ Coisl. 310. ἡ π. ἔτη Coisl. 310. ἡ σκ ἀγρ. Coisl. 310. ἡ Χριστὸς add. Coisl. 310. ἡ τοσοῦτων χρόνων Coisl. 310. ἡ H Thess. II, 15 et Coisl. 310 15 ἐδιδάχθητε. ἡ ἡμῶν iidem. ἡ Gal. I, 8, ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ἐπιστίμησε τὸν ἀλιτήριον Leo. ἡ Μεθ' οὗ Bulg.—ὁ Χριστὸς Vat. Bulg. ἡ πρ. καὶ τῶν Coisl. 310, πρ. τῶν Leo. ἡ Epi. IV, 10 : Καὶ αὐτὸς Χριστὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀπ. τοὺς δὲ πρ. τοὺς δὲ εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ π. καὶ δ. τῆ om. ed. ἡ οὐ μὲν γὰρ cod. ἡ λοιπὸν τούτων Vat. ἡ τ. πρ. ἔνεκα τῆς Coisl. 310. ἡ οὐρανῶν e.l. ἡ σου add. Coisl. 310. ἡ βασιλεῦ cod. βασιλεῦ Coisl. 310. ἡ καὶ τὸν — ὡσαύτως om. Coisl. 310. ἡ N. τὸν μ. ed. ἡ τὸν add. Coisl. 310. ἡ Στουδ. cod. Στουδίτην ? — τῶν Στ. ed. om. Coisl. 310. — ἡ εἶθ' οὕτως καὶ τὸν μ. N. τῆς π. ἐξέωσα ; καὶ περιορίσας ; Coisl. 310-12. Θ. τὸ ἐπίκλην K. Coisl. 310.

σφόδρα, μέχρι⁸⁸ τοῦτον ἐνδίκως ἡ θεία⁸⁹ δίκη με-
τῆλθεν, οὐ τὴν κακίστην γένεσιν καὶ μοχθηρίαν καὶ
λευστυγῆ προαίρεισιν καὶ δυσσέβειαν καὶ μέντοι⁹⁰
καὶ χαλεπὴν τοῦ βίου καταστροφὴν ὁ θεσπέσιος Νι-
κηφόρος διαβρήδην στηλιτεύων φάσκει·

(11) « Παρορᾷ θεός καὶ ἦρξες⁹¹ καθ' ἡμῶν ἀνθρω-
πο· οὐκ οἶδα εἰ ἀνθρωπων λέγειν χρῆ⁹², ἀλλὰ μὴ
θηρίων καὶ θηρίων ἀγριώτερόν τε καὶ πικρότερον.
Τί γὰρ τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐλσεινότερον καὶ τῆς
δυστυχίας ἀολιώτερον; Ἡλίκων κακὸν εἰς τὴν βασι-
λείαν εἰσεκόμασεν⁹³, διφυῆς μὲν τὸ γένος καὶ μι-
ξοδάρβαρος, πολυειδῆς τε⁹⁴ τὸν τρόπον καὶ ἀνελεύ-
θερος καὶ τὴν γνώμην ἀστάθερος⁹⁵. Τὸ μὲν οὖν
προσεχῶς αὐτῷ ὑπηργμένον καὶ πολυγνώριμον —
ἐκ γὰρ τῆς Ἀρμενίων⁹⁶ ὠρμάτω γῆς, ὅθεν εἰπεῖν
τὴ δύστροπον καὶ κακῆθες· — τὸ 684 δὲ ὡς⁹⁷
πορθωτάτω καὶ παλαιὸν τυγχάνων, κατὰ τῶν
πρεσβυτέρων ἐξιστοροῦσι τινες ὅτι τὰ ἐκείνου καὶ
τῶν ἐκείνου πατέρων ἐκ πολλοῦ παραδοθέντα ἴσασιν,
οὐδ' ἐντεῦθεν καθαρὸς⁹⁸ ποθεν ἐκπέφυκεν εἴπερ⁹⁹
ἐκ τῆς Ἀσσυρίων φυλῆς; κακίστην¹⁰⁰ παραφύδα
ἐκφῦναι, ἐξ ὧν τὸ πατρῶον ἐπεφήμιζεν¹⁰¹ ἄϊμα.
Κατήχθη γὰρ ἐκ τῶν Σαναχεριμ [καίδων], (173^b)
εἰς δὴ τῶν Ἀσσυρίων ἦρξέ ποτε, καὶ ὑπὸ τῶν φύ-
των καιρίαν τὴν¹⁰² πληγὴν ἐδέδεκτο· καὶ γὰρ οἷζε
φονίας δεξιῆς τῷ γεννήτορι ἐπανετείνοντο τῷ πα-
τραφῶρι¹⁰³ λύθρῳ ἐμμολυόμενοι, αὐτόχειρές τε [τῆς
σφαγῆς] τοῦ τεκόντος γενόμενοι, αὐτίκα πρὸς τοῖς
χωρίοις τῶν Ἀρμενίων φυγὰς οἰχόμενοι¹⁰⁴ ἀνασώ-
ζονται. Τοῦτο δὲ τοῦ πατροφόνου σπόρου κατὰ
τὴν ἡμετέραν γενεάν πικρῶς¹⁰⁵ τηρηθέντος παρα-
πλαστήσας ἀνδροφόνος καρπός, οὐκ οἶδ' ὅθεν, Ῥω-
μαίων¹⁰⁶ τοῦτο κατακριθέντων¹⁰⁷, τὸ δεινὸν ἐκακλή-
ρωτο¹⁰⁸. Ὅς εἰς τότε τὸ¹⁰⁹ φῶς, ὅς οἶδεν ὁ ἀνασχόμε-
νος; κρίμασι, προαχθείς¹¹⁰ πονηροῖς καὶ ὀλεθροῖς ἐν-
τρέφεται καὶ συναύξεται¹¹¹ ἤθεστέ τε καὶ πράγμα-
σιν¹¹². Ἐκ τῆς Ἀσσυρίων γούν λεαίνης καὶ τῆς
Ἀρμενίων παρδάλεως ἑτεροθαλῆς¹¹³, σύνθετόν τε
καὶ ἀλλόκοτον τίγριδος εἶδος ἐκ νόθου καὶ κιθδήλου¹¹⁴
ἐξέφυεν¹¹⁵ οὐκ ἴσως Ἀρμένιοι; ἢ Ἀσσύριοι εἰδεχθέστε-
ροι, καὶ λέων μὲν τὴν προσηγορίαν, λέοντος δὲ τὸ
[μὲν] ἀρπακτικὸν εἰς τὸ ἀσφαλῆς κεκτημένος, τὴ
δὲ ἐλευθερίον οὐδαμῶς προϊέμενος, χαμαιλέον δὲ
ὡσπερ οὖν τὸ εἶδος, οὕτως καὶ τῆς ψυχῆς τὸ πολύ-
μορφον διὰ τὸ τοῦ γένους ὑπουλόν τε καὶ ὑφαλον,
ἐξ ὧν ἐμεγαλαύχει τῆς δυστροπίας καὶ τοῦ δόλου τὸ
κεκρυμμένον καὶ ἀνεξαγόρευτον. Καὶ γὰρ ἐμηχα-
βῆτο λαμβάνειν τὸ ἐνδομυχοῦν τῆς γνώμης σκοτεινὸν

perversitatem, agendi rationem Deo infensissimam,
impietatem, ac denique funestum vitæ exitum di-
vus Nicephorus aperte infamia notans ait :

« Oculis avertit Deus et nobis incubuit homo ; sed
quid hominem dico, imo bellua, et belluarum fe-
rissima crudelissimaque. Quid enim hac calamitate
miserabilius, quid hoc infortunio infelicius ? Quan-
tum malum in imperium intulit iste natura duplex
et genere semibarbarus, moribus multiformis, illi-
beralis et sententia inconstans ! Sive spectetur
quatenus propior nobis est ac multis notus (« Armenia enim terra oriundus est, unde eloqui duri-
tates et morum pravitas), sive consideretur in
longinquo et in antiquitate, prout narrat senium
quidam scientes ea quæ de ipso deque ejus patri-
bus longa traditione perhibentur, impura est
ejus origo, siquidem ex Assyriorum gente pessim-
um genus duxit, ex iisque patrium hausit sang-
uinem. Originem enim ducebat e filiis Sennacherib,
qui regnavit olim in Assyrios, et a suismet liberis
casus est : namque isti, ut parricidas manus geni-
tori suo injecerunt, et paterno cruore inquinati,
auctori suæ vitæ mortem ipsi intulerunt, statim in
Armenia tractus fugitivi salutem quæsierunt. Ex
hac parricida semente ad nostram generationem
infelicitate servata germinavit homicida fructus, qui,
nescio unde, Romanis ad hanc pœnam damnatis,
diras sortitus est partes ; atque, ut probe sciunt
qui hanc subeunt damnationem in lucem editus in
pravis perniciosisque educatus est et crevit mori-
bus et actionibus. Ex Assyriorum igitur læna et
Armeniorum pardo hybrida, mistum quoddam ac
monstruosum ex adultera spuriaque copula natus est
tigris quidem qui Armenia magis quam Assyriae fi-
lius videtur. Etenim Leo quidem erat nomine, et
sicut leo idoneus erat prædæ in latebram rapiendæ ;
sed leonis generositate omnino expers, chamæleonta
multo magis referebat ut vultu, ita et anima versif-
ormi, quia originem habebat ignotam et occultam,
et quia immanitatem perfidiamque suam celare ac
nemini manifestare affectabat. Siquidem nitebatur
ut lateret ipsius animus tenebris obvolutus, va-
riusque consilio, et ad nocendum proclivis ; et
quasi omnem impendebat operam atque curam, ut
nunquam consonaret cor labiis, sed aliud mens
sentiret, aliud lingua proferret : in tantam impie-

Varia lectiones et notæ.

⁸⁸ οὐ add. Coisl. — καὶ περιωρίσας cod. ⁸⁹ θεῖη ed. ⁹⁰ καὶ μὲν γε καὶ Coisl. 310 καὶ μὲν γε τὴν 134. ⁹¹ εἰξς
cod. ⁹² χρῆ λ. ἀ. θ. καὶ τῶν θ. π. τε καὶ ἀ. om. τι — ἀολ. Coisl. 310. ⁹³ εἰσεκόμισεν Coisl. ⁹⁴ π. δέ ed.
⁹⁵ ἀστάθερος P. ⁹⁶ Ἀρμηγίου Coisl. 310. ⁹⁷ ὡς deest in ed. ⁹⁸ τυγχάνων cod. ⁹⁹ καθαρῶς ed. et Coisl. ἐκ-
πέφυκεν P. ¹⁰⁰ ὡς δὴ τῆς Ἀ. Coisl. 310. ¹⁰¹ κακίστης παραφύδος ἐκφῆνα: P. κακίστην παραφύδα ἐκφῦναι
ei. κακιστ. παραφύδ. ἐκφῦναι cod. ¹⁰² ἐπεφ. cod. ¹⁰³ τὴν om. Coisl. 310. ¹⁰⁴ πατρῶον Coisl. ¹⁰⁵ ὠχόμενοι
cod. ¹⁰⁶ ἀνεσώζοντο Coisl. 310. ¹⁰⁷ πικρῶς τηρ. καὶ cod. ¹⁰⁸ τ. P. τ. καὶ cod. τηρηθείς καὶ ed. ¹⁰⁹ κατα-
κριθ. cod. κατακριθείς P. ¹¹⁰ ἐκ. scl. ἡ ἡμετέρα γενεά. ¹¹¹ ὅς — οἷς cod. ed. ¹¹² τό om. Coisl. 310.
¹¹³ προσαχ. Coisl. 310. ¹¹⁴ αὐξ. Coisl. 310. ¹¹⁵ πρ. P. προάξασιν ed. ¹¹⁶ ἑτεροθαλῆς ed. ¹¹⁷ ἀκιθδήλης
P. ¹¹⁸ ἐξέφυ γούνης Ἀρμενίων ἢ Ἀσσυρίων εἰδεχθέστερας ed. ἔ. γ. εἰς Ἀρμενίαν ἢ Ἀ. ἔ. Coisl. 310 —
προσεμ. ed. — ὡς Coisl. 310. — ἐνδομυχοῦν Coisl. 310.

talem et malitiam incidit vita ipsius, ut intolerabilis inintelligibilisque et diabolica ejus pravitas ac nequitia omnibus manifesta fieret. »
 χειλεσιν, ὡς ἕτερα μὲν μελετᾶν κατὰ νοῦν, ἄλλα δὲ ἀφιλοθείας καὶ πονηρίας ἐξώκειλεν ὁ βίος αὐτοῦ, ὥστε δυσφωρότατον καὶ δυσκατάληπτον αὐτοῦ ἡ δαιμονιώδη γνώμην καὶ πονηρίαν τοῖς πᾶσι γενέσθαι κατάδηλον ἴσῃ. »

Cum igitur imperatoria potestate vel potius tyrannide, Deo permittente, politus est, adversus veram fidem omnem profundit animi furorem ac dolum, et æmulatur in omnibus prædecessorem suum impium Copronymum, ejusque instar totam suam ipsius committit vitam perditis quibusdam ac nequissimis hominibus, impuris et vitæ turpitudine infamatis, corruptis anima et corpore, incantamenta, philtrea, fascinationem omnemque flagitii speciem perpetrantibus, qui Christianam religionem omnino abnegarunt.

Istos ultro sibi familiares facit et assecclas, et oltemperat perniciosis eorum consiliis et suggestionibus, seque velut peccati servum mancipat, et hano fallaciam et iniquitatis captus peccator ille dire transfigitur. Tria enim olim ipsi promissa suggererunt: orthodoxæ fidei nostræ abnegationem, sacrarum imaginum depositionem et piorum persecutionem. Et sic, inquit, ad summam pervenies felicitatem, ita ut multo longius post tempus præsentem vitam finias quam quivis alius.

His igitur et hujusmodi perniciosis fallaciis deceptus vecors et miser, et sicut erat, manifestatus, aditu difficilis et forma turpior (si enim leonis nomen, simii vultus ipsi erat), fit nequior agendi ratione, insolentior moribus, effratior animo, impetu infrenior, impurior, impotentior, inimitior et tyrannide sævior.

Elatum enim ignavum et infelix imperator mendaciis insidiisque pestium istarum, sic bellum aggreditur. Primo quidem adversus divina nostra dogmata impiam movet linguam; deinde, æmulatus et in hoc impiissimum Copronymum Cononem, convocat, istius instar perversum ac tumultuosum conciliahulum, vel potius Judaicum synedrium, cui scelestissimus ipse interest et præstet; et videtur iterum in templo Domini abominatio desolationis,

Varie lectiones et notæ.

¹⁴ συμφωνήσει κ. cod. et P. συμφωνήσιν καρδίαν ed. ¹⁵ τῷ om. Coisl. 310. ¹⁶ ἀλλ' ἐδὲ cod. ed. ἢ ἄλλα? ¹⁷ αὐτοῖς cod. et Coisl. 154. ¹⁸ κατ. om. Coisl. 310. Hucusque in codice olivolis notantur verba Nicephori a Georgio laudata. ¹⁹ συγχώρησιν Coisl. 310. ²⁰ ἀσκήσαντες et ἠθρονημένοι cod. ἀσκήσαντας. ²¹ ἠθρονημένοις Coisl. 310. ²² τούτου cod. τούτους ed. ²³ ματαίαις ἄ. καὶ ψ. δ. ed. Coisl. ²⁴ cod. ut οἶον P. οἶα ed. Coisl. ²⁵ παράπτωτος cod. et ed. παράπτωτος: margo P. ²⁶ ὑπεσχρημένα cod. ὑποσχ. Leo. ²⁷ ἀπρ. καὶ δ. π. η. τὴν Coisl. 310, δ. π. η. τὴν Leo. ²⁸ sic P. μεζων cod. μήκιστον C. ²⁹ διανοίης εἰ καὶ τις ἄ. cod. εἰ καὶ τις ἀδιανύσαι ed. — ἄλλος διανύσαι ed. ³⁰ τοιαύταις οὖν καὶ τ. τ. cod. ³¹ ὀλεθρίαις Coisl. 310. ³² καὶ τὴν θέαν αἰσχρύτερος Coisl. ³³ γ. καὶ cod. et P. καὶ post γάρ ed. ³⁴ φαυλότερον Coisl. φαυλοτρ. cod. ³⁵ σαρβότρ. cod. ³⁶ τῇ γνώμῃ, ἀντιθασος cod. ³⁷ sic cod. et P. ἀκάθικτος ed. ³⁸ ἐμβροθίστατος cod. ³⁹ καὶ βουλή Coisl. 310. ⁴⁰ κατὰ Χριστοῦ Coisl. 310 ⁴¹ πρῶτον ed., πρῶτα Leo. ⁴² θεῶν cod. et P. ἱερῶν ed. ⁴³ om. Coisl. 310. ⁴⁴ ἐπὶ ζ. τὸν Coisl. 310? ⁴⁵ δ. Κωνσταντίνον καὶ ὀμ. ἀρθ. Coisl. ⁴⁶ ἐργαστήριον Coisl. ⁴⁷ ὁ; cod. et P. εἰ Coisl. 310. δ Coisl. 154.

καὶ παλιμβουλὸν καὶ πρὸς τὴ βλάβειν ἐπιβρέπει· καὶ πως ἦν ἐκπεποιημένον αὐτῷ καὶ ἐπιτετευμένον μήποτε συμφωνήσῃ ¹⁶ καρδία **685** τοῖς προσφέρειν ἐν τῷ ¹⁶ στόματι ¹⁷. ἐπὶ τοσούτου γὰρ ἀφιλοθείας καὶ πονηρίας ἐξώκειλεν ὁ βίος αὐτοῦ, ὥστε δυσφωρότατον καὶ δυσκατάληπτον αὐτοῦ ¹⁸ τὴν δαιμονιώδη γνώμην καὶ πονηρίαν τοῖς πᾶσι γενέσθαι κατάδηλον ἴσῃ. »

(12) Ἐπεὶ οὖν τῆς βασιλείου ἀρχῆς, μᾶλλον δὲ τυραννίδος Θεοῦ συγχώρησῃ ¹⁹ λαθόμενος, κατὰ τῆς ἀμωμήτου πίστει· ὅλον ἐκχέει τὸν θυμὸν καὶ τὸν δόλον, καὶ ἀμιλλᾶται κατὰ πάντα τὸν πρὸ αὐτοῦ δυσσεβῆ Κοπρόνυμον, καὶ ὡσαύτως μισοῖ· τισὶ καὶ παμπνηροῖς ἀνθρώποις τὸ πᾶν τῆς ζωῆς καταπιστεύει, ἀσελγέσι τε καὶ ἐπὶ βίῳ αἰσχρότητι βεδοημένοις καὶ κατεφθαρμένοις τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, γόησι καὶ φαρμακοῖς καὶ λαοπλάνοις καὶ πῖν εἶδος κακίας ἀσκήσασι ²⁰ καὶ ἄπαξ ἀπλῶς τὴν Χριστιανῶν ἠρνημένοις ²¹ θεοσέβειαν.

(13) Καὶ δὴ τούτους ²² ἀσπασίως εἰσοικίζεται καὶ περιπτύσσεται, καὶ ὑποκύπτει ταῖς ψυχοφθόροις αὐτῶν ²³ διδασκαίς καὶ μυήσεσιν· καὶ οἷον ²⁴ τῆς ἀμρτίας ἀνδράποδον ἐξανδραποδίζεται καὶ τῷ ἀγκίστρῳ τῆς ἀπάτης καὶ παρανομίας, δελεασθεὶς ὁ παράπτωτος ²⁵ δεινῶς περιπίπτει. Τρία γὰρ αὐτῷ προβόθησαν τὰ ὑπεσχρημένα ²⁶, τῆς ἀκριβοῦς ²⁷ πίστει· ἡμῶν καὶ ὀρθοδόξου τὴν ἀρνησιν, τῶν θεῶν εἰκόνων τὴν κατὰρσιν, τῶν εὐσεβούντων τὴν διωξιν. « Καὶ οὕτως εἰς ἄκρον εὐήμερίας ἐλάσεις, φησὶν, ὡς καὶ ἐπὶ πλεῖστον καὶ μείζονα ²⁸ χρόνον τὴν παρούσαν ζωὴν διανύσης ²⁹ εἰ καὶ τις ἄλλο; »

(14) Ταύταις ³⁰ οὖν καὶ ταῖς τοιαύταις ὀλεθρίαις ³¹ ἀπάταις φανακισθεὶς ὁ ματαιόφρων καὶ κτηνώδης, καὶ καθάπερ ἦν εἰδεχθῆς καὶ δυσέντευκτος καὶ τῇ ἰδέῃ ³² αἰσχρότερος· — εἰ γὰρ λεβντιον **986** τούτου, καὶ κηθῆκτον τὸ βλεπόμενον· — γίνεται καὶ ³³ φαυλότερος τὸν τρόπον, σοβαριώτερος ³⁴ τὸ ἦθος, θηριωδέστερος τὴν γνώμην ³⁵, ἀτίθασος τὴν ὀρμὴν, (174) ἀκάθικτος ³⁶, καὶ ἀνυπόστατος, καὶ ἀλογιστότερος, καὶ ἐμβροθίστατος, ³⁷ καὶ τυραννικώτερος.

(15) Ἀναπερωθεὶς γὰρ ὁ δειλίαιος καὶ ταλαίπωρος τῇ ψευδομαντείᾳ καὶ ἐπιβουλή ³⁸ τῶν ἀλιτηρίων ἐκείνων, οὕτως ἐπανατείνεται ταχὺ τὸν πόλεμον ³⁹ καὶ πρότερον ⁴⁰ μὲν κινεῖ κατὰ τῶν θεῶν ⁴¹ δογμάτων ἡμῶν τὴν θεομάχον αὐτοῦ ⁴² γλῶσσαν· ἔπειτα δὲ ⁴³ ζηλοὶ κἀναυθα τὸν δυσσεβέστατον ⁴⁴ Κοπρόνυμον Κόνωνα, καὶ συναθροίσας ὁμοίως ἐκείνῳ πονηρόν τε καὶ ἀγυρτώδες συνακτῆριον ⁴⁵, μᾶλλον δὲ Ἰουδαϊκὸν συνέδριον, ᾧ ⁴⁶ καὶ συνέδριος καὶ πρῶ-

εδρος ὁ ἐξάριστος· γινόμενος, ἔρβεται πάλιν ἐν ναφί A Κυρίου τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως καὶ ἀνοίγεται ὁ στόμα λαλοῦν μεγάλα κατὰ τῆς δόξης Κυρίου καὶ κατὰ τῆς θείας οικονομίας μεγαλοβήμονον καὶ ἀλαζονευόμενον ὁ. Καὶ οὕτως ὁ δεύτερος Καϊάφας μετὰ τῆς χριστομάχου σπείρας ὁ ἐκείνης πολλὰ καὶ μάταια κατὰ τῆς ἀληθείας κενολογήσας καθαιρεῖ πᾶσαν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀναστήλωσιν, μισεῖ τε ὁ Χριστὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ θεράποντας, ἐπειδὴ βαρὺς ἦν αὐτῷ Χριστὸς [καὶ] ἐν εἰκόνι ὁ βλεπόμενος καὶ ἐπὶ μνήμης ἐπιφερόμενος, ὁ καὶ εἰ

et aperitur os magna loquens adversus divinam gloriam Domini, et adversus divinam providentiam gloriose garruens et jactitans. Et sic alter Caiphas cum caterva illa Christo infensa, adversus veritatem multa et inania locutus, sacram omnem ex ecclesiis deponit figuram, atque odit Christum ejusque famulos, quia ei displicet Christus in imagine representatus et in monumento asservatus, necnon hujus amici et famuli.

(16) Διὸ δὴ καὶ ἀνοητῶν κατεφυλῶρει πᾶσαν εἰκονικὴν ἀναστήλωσιν ἀπόδηλον εἶναι· τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ λίαν ἀγνωρίστον. Τί οὖν πρὸς ταῦτα φησὶ ἐν τῷ ὁ· Ὅτι σοφίας ὁ Θεοῦ ὁ ἀδιεξέταστοι λόγοι, καὶ ὁ μωρὸς μωραλιθήσει· ἁμαθῆς γὰρ σφόδρα καὶ ληρώδης ὑπάρχων οὐκ ἔδει πάντως· τὰ χρυσότευκτα ἐκεῖνα Χερουβιμ, ἅπερ ὁ ἱεροφάντης Μωϋσῆς Θεοῦ προσεταχότος ἐτεκτήνατο καὶ ἡ 687 παλαιὰ καὶ ἔννομος σκηνὴ καθύπερθε τῆς κίθωτοῦ ἔφερεν. ἃ δὴ οὐ παρὰ Ἰουδαίους μόνον δεδιζάσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ὁ κήρυξ Χερουβιμ διζῆς ἀποκαλεῖ σαφῶς ἦτοι· τὰ δεδοξασμένα ὁ· ἔτι γε ὁ μὴν καὶ ὅσα ἡ Σολομῶντος· κατεσκευάσατο σοφία καὶ τῷ θεοσεσίῳ Ἰεζεκιὴλ ὤπται καὶ εἰ τι τοιοῦτον κατὰ τὰς ἱερὰς Βίβλους ἰσθόρηται καὶ τετιμῆται, ἅπερ οὐκ ἔφριξεν ὁ βέβηλος ἐν εἰδώλων μόρᾳ θείῳ, ὡς ἀστειν ὁ μᾶλλον ἢ προσέσθαι ὁ τὰς θείας ὁ Γραφὰς προσελάμενος, ἐξ ὧν λοιπὸν καὶ Ἰουδαίων ἀπιστότερος καὶ ἀγνωμονέστερος· εἰκότως νομισθεῖν οὖν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ· ἄξια γὰρ ὁ τῆς ἑαυτῶν βδελυρίας, ἀπιστίας τε ὁ καὶ ἀλογίας ὁ φρονήσαντες καὶ ἐκφωνήσαντες ὁ.

Itaque demens dicitabat omnem imaginem esse Scriptura sacra rejectam et omnino prohibitam. Quid ergo ad hæc dicendum? Illud nempe: Sapientie divine « inscrutabiles sunt sermones, » at « stultus fatua loquetur. » Ignorantissimus enim iste et insanus penitus nesciebat aurca illa Cherubim quæ propheta Moyses, Deo jubente, fabricavit, veterisque legis tabernaculum supra arcam ferebat, quæ quidem non soli Judæi glorificaverunt, sed et gratiæ Apostolorum vocat Cherubim gloriæ seu gloriosa. Illa etiam quæ confecti sapientis Salomon, et quæ divo Ezechieli visa sunt, et alia hujusmodi in Libris sacris referuntur et honorantur: quæ non erubuit ille profanus in idolorum numero ascribere, utpote abolere magis quam admittere divinas Scripturas volens, ac proinde ipsismet Judæis magis incredulus et ignorantior merito haberetur simul cum suis consociis: quippe qui verba suæ turpitudini, incredulitati et amentie consonantia dixerunt et locuti sunt.

(17) Καὶ γὰρ τῷ Χριστῷ κἀνατύθη προφανῶς ἀπομάχονται, ὅς λαθῶν ὀθόνην λαμπρὰν [καὶ] τὸ ὁ ὑπέρλαμπρον καὶ ὑπέρκλιον ἑναπομαξάμενος· θεῖον εἶδος ἐκπέμπει τῷ ὁ πιστῶς αἰτήσαντι τῷ ὁ τῶν Ἰεραστῶν ἡγεμόνι ὁ Ἀγγάρι· ἐξ ἐκεῖνου δὲ μέχρι καὶ τῆμερον ὁ ἀποστολικῇ παραδόσει καὶ εἰσηγήσει, γνώσεώς τε καὶ μνήμης ἕνεκα ὁ ὁ ὑπὲρ [ἡμῶν] ἔδρασε τε καὶ πέπνευσε Χριστὸς, καθὰ δὴ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ὁ Εὐαγγελίοις ἀνιστορεῖται σεβασμῶς ἐκτυπούμεν καὶ προσκυνούμεν, καὶ οἱ χριστομάχοι διατρήγνυται.

Tunc vero adversus Christum impie insurgunt, qui, sumpto linteo mundo, fulgidissimam pulcherrimamque suam Deiformem faciem in eo impressam misit Augaro, Edessæ regi, qui eam cum fide rogaverat. Ex illo autem tempore usque nunc apostolica traditione et exhortatione, ad cognitioni ac memoriæ commendandum ea quæ pro nobis fecit et passus est Christus, ut referunt venerandæ sacrorum Evangeliorum paginæ, illum in imagine representamus et adoramus, quamvis Christi adversarii dolore disrumpantur.

(18) Καὶ μέντοι ὁ καὶ πρὸς τούτοις παράδοσι· καὶ λόγος ἐχόμενος πειθοῦς καὶ ὁ μέχρις ἡμῶν κατηντήσας ὁ τὸν θεῖον εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν ἐν εἰκόνι διαγράψαι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν ὁ Χριστὸν,

Præterea juxta aulem traditionem quæ ut fide digna habetur et usque ad nos pervenit, divus evangelista Lucas in imagine depinxit Dominum nostrum Jesum Christum et inviolatam ejus Matrem; et hæc

Varia lectiones et notæ.

ὁ πάλιν ad l. Coisl. 310. ὁ ἀλαζονεύομαι. co l. ἀλαζονεύομενος Coisl. 310. ὁ πείραξ Coisl. 310. ὁ ἐκκλησιαστικῆς Coisl. 310. ὁ μ. τε cod. et P. μίσει τῷ εἰς ed. ὁ εἰρησὶ Coisl. 310. ὁ ἐπιφ. cod. et P. φερ. ed. ἐρχ. Coisl. 310. ὁ ἡ a. l. d. Coisl. 310. ὁ σοφία cod. — σοφία μωροῦ Coisl. 310. ὁ Eccli. xxi, 20. ὁ Isa. xxvii, 6. ὁ καὶ σφ. Coisl. 310. ὁ δεδιζάσθαι co l. et P. δεδιζάστω ed. ὁ τῷ δεδιζάσθαι P. cod. ὁ γε om. Coisl. 310. ὁ σοφία τῷ Coisl. 310. ὁ Hebr. ix, 5. ὁ ἄθλιος καὶ ed. ὁ ἀθετῶν P. cod. ὁ πρὸςέσθαι C. P. cod. ὁ θείας cod. P. θεοπύστους ed. ὁ ἀληθῶς a. l. d. Coisl. 310. ὁ ὁ; ἄλ. ed. ὁ ἀπ. γὰρ καὶ Coisl. 310. ὁ ἀναλογίας cod. ὁ ἐκφρονησ. Coisl. 310. ὁ τὸ om. Coisl. 310. ὁ ἐκπ. π. ed. ὁ τὸ τῶν cod. τῷ Coisl. 310. ὁ ἡγ. om. Coisl. 310. ὁ καὶ μ. τ. Coisl. 310. ὁ ὁ ὑπὲρ ἔ. Coisl. 310. ὁ ἐν τ. i. ἔ. ἄν. cod. P. ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν Εὐαγγελίων δέλοις ἀνισθόρηται ed. τὰ ἐν ταῖς, κ. τ. λ. Coisl. 310. ὁ καὶ μ. π. ed. ὁ π. μ. Coisl. 310. ὁ ἡ. κατηντήσας co l. P. κάτειται τὸν ed. ὁ Κύριον ἡ. Ἰησοῦν om. Coisl. 310.

sacræ imagines asservantur in urbe Roma. Quid dixerim de aliis quæ Hierosolymæ magna cum veneratione adorantur, testantibus nonnullis qui hanc ipsam urbem adierunt, cum nempe plurimas hactenus imagines sacræ ab archetypo fideliter, religiose et accuratim expressæ fuerunt. Item adhuc perhibetur Petrum et Paulum, principes apostolorum, magnalia Dei et quæ operatus est Christus miracula Romæ prædicantes, primum representasse ac Romanis exhibuisse divinam transfigurationem, quomodo apparuerit Moysi et Eliæ medius inter hos sanctos prophetas : quæ quidem imago usque nunc servatur.

Quomodo igitur respicient increduli et ignari prodigium quod hactenus celebratur et videtur in urbe Lydda, in templo Deiparæ consecrato : quod templum apostoli exstruxerunt illa præsentem adhuc degente vitam. Multi enim viderunt adorandam honorandamque et venerandam illam non manufactam imaginem in tabulis cælatam nitidis et fulgidis totamque crassitudinem permeantem. Hanc maligni quidam ethnici ac Judæi abraderere tentaverunt, sed irritus periit absurdus eorum conatus : quo magis enim ipsi cælaturam radebant, eo magis enitebat : nihil enim minuebatur habitus forma, vultum, vestitum et omnia divæ Virginis lineamenta indelebilia servans et intacta. Siquidem narratur sanctos apostolos, a sanctissima Deipara moniti, templum in ejus nomine erexisse, et ipsa rogantibus illis templum ingressa et uni columnarum innixa, repertam in columna fuisse ejus imaginem, quam multis conatibus, ut dictum est, ethnici et Judæi non potuerunt abraderere.

ἐν τῷ κλίονι τὸ ἐκτύπωμα αὐτῆς, ὃ καὶ πολλὰ βιάσθησαν, ὡς εἴρηται, Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους οὐκ ἔσχωσαν ἀποξέσαι.

Antiquissimam vero esse imaginum confectionem ac traditionem testatur insuper divina statua quam mulier hemorrhissa prope suam domum Servatori suo Christo erexit, per manifestissimum monumentum indelebilemque præconem, miraculi erga se facti futuris generationibus divulgans vix credibile quo sanata fuerat prodigium. De illa statua peritus iconographiæ magister Eusebius in Historia ecclesiastica loquens, memoratis miraculis quæ operata fuerat sacra herba ex illa divinitus nata cunctosque morbos depellens, addit : « Imagines apostolorum Petri et Pauli ipsiusque Christi colo-

πρὸς δὲ καὶ τὴν ἄχραντον αὐτοῦ μητέρα καὶ τὰ ἱεροτυπίας ταύτας φυλάσσειν⁸⁸ τὴν⁸⁹ Ῥωμαίων πόλιν. Τί δὲ δεῖ⁹⁰ λέγειν περὶ τῶν λοιπῶν ὧν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς ἱστῶρησάν τινες οἱ αὐτόθι γενόμενοι⁹¹, ὡς πλείστας⁹² μέχρι τῆς⁹³ δεῦρο πιστῶς καὶ εὐλαδῶς ἱερογραφίας ἐκ παλαιοῦ δι' ἀκριθείας ἀνεστηλωμένους, ⁹⁴ σεμνῶς περιέποντες προσκυνοῦσιν ; (174b) Ἰωσαύτως δὲ πάλιν ἀναγέγραπται, ὅτι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων, τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ κηρύττοντες ἐν τῇ Ῥώμῃ⁹⁵ καὶ ἀπεποίηκεν ὁ Χριστὸς θαύματα, πρῶτον⁹⁶ τὴν θείαν μεταμόρφωσιν ἐξεικονίσαντες Ῥωμαίοις παραδειδῶκασι, καθὼς ὤφθη⁹⁷ Μωϋσεὶ καὶ Ἠλίᾳ ἐν μέσῳ⁹⁸, τοῖς ἁγίοις προφήταις· ἃ καὶ μέχρι τοῦ⁹⁹ νῦν σώζεται.

(19) Πῶς οὖν ἀντιβλέψουσιν οἱ ἀπειθεῖς καὶ ἀγκώμονες πρὸς τὸ μέχρι τοῦ παρόντος φθόμενον καὶ δρώμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεομητορὸς θαῦμα τὸ ἐν τῇ πόλει [τῇ] καλουμένην Λύδῃ⁹⁷ ; ὕπερ ναὸν, εἰ περιούσης⁹⁸ κατὰ τόνδε τὸν⁹⁹ βίον, οἱ ἀπόστολοι ἐδομήσαντο· πολλοὶ γὰρ θεάονται προσκυνούμενοι¹ καὶ τιμώμενον τὸ ἀχειρότευκτον ἐκείνο καὶ σεβάσμιον ἀπεικόνισμα πλῆξι τετυπωμένον λαμπραῖς καὶ διαυγεῖσι καὶ διὰ βάλους κεχωρηκὸς² ἔλον³, ὃ δὴ καὶ⁴ τινες τῶν δυσμενῶν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων ἀποξέσαι σπουδάσαντες⁵, ἐματαιώθησαν ἀποτυχόντες τῆς ἀτόπου αὐτῶν ἐπιχειρήσεως· ὅση γὰρ αὐτοὶ τὸ ἐκτύπωμα ἔξον, πλείστῶς ἐξέλαμπεν⁶· οὐδὲ⁷ γὰρ ἤττον ἐπὶ σχήματος ἔστηκεν⁸ ἢ μορφή, εἶδος τε καὶ στολήν, καὶ τὰλλα τῆς θείας ἀνεξάλειπτα καὶ ἀλώθητα διασώζουσα. Ἱστορεῖται γὰρ ὅτι οἱ ἅγιοι⁹ ἀπόστολοι ὑποσχέσει τῆς πανάγνωστος Θεοτόκου¹⁰ ναὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἀνήγειραν¹¹· καὶ αὐτῆς εἰς θέαν τοῦ ναοῦ τῇ αἰτήσει αὐτῶν εἰσελθούσης καὶ εἰς ἕνα¹² τῶν κίωνων σταθείσης, εὐρεθῆναι¹³

689¹⁴ (20) [Ὅτι δὲ ἀρχαιοτάτη τούτων ἡ ποίησις καὶ παράδοσις], μάρτυς μὲν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ θεὸς· ἀνδριάς, ὃν ἔστησεν ἡ αἰμώδης γυνὴ τῷ θεραπευτῇ Χριστῷ παρὰ τῷ αὐτῆς οἴκῳ, στήλην ἐνεργεστάτην καὶ ἀπαράγραπτον κήρυκα τοῦ εἰς αὐτὴν¹⁵ γεγονότος θαύματος ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὸ κατ' αὐτὴν θαυματουργηθὲν παράδοξον δημοσιεύουσα· περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας παρὰ τοῖς εἰκονοτύποις¹⁶ διδάσκαλος Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ μνημονεύσας τὰ τελούμενα θαύματα παρὰ τῆς ἐκεῖθεν φουμένης ἱεράς καὶ θεοδλάστου πόας καὶ ὡς τῆς ἅπασιν ἀλεξίκακον ἐπικούρημα, ἐπάγει¹⁷ φάσκων·

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ φυλ. cod. P. διαφ. ed. ⁸⁹ τί δὲ δὴ cod. — Τί δὲ λ. π. γε τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ὡς ἱστορήσαντες Coisl. 310. ⁹⁰ τῶν? ⁹¹ περιαγγέλλουσι add. Coisl. 310. ⁹² πλείστα cod. ed. sed πλείστας margo P. ⁹³ τοῦ δ. Coisl. 310. ⁹⁴ ἀναστεῖλόμ. Coisl. 310. ⁹⁵ ἐν τῇ πόλει Coisl. 310. ⁹⁶ πρῶτα τῆς θείας μεταμορφώσεως Coisl. 310. ⁹⁷ καὶ add. ed. ⁹⁸ ἐν μ. om. Coisl. 310. ⁹⁹ τοῦ om. Coisl. 310. ¹ Λυδῆν Coisl. 310. ² αὐτῆς. ³ τόνδε τόν cod. P. τὸν τῆδε ed. ⁴ εὐλαδῶς add. ed. ⁵ κεχωρηκός cod. ⁶ ὅλων C. ἔλου e.l. ⁷ ἔ δὴ τ. Coisl. 310. ⁸ ἀπαχρεοῦν πειραθέντες διέξσαν μανικῶς, ἀλλὰ διήμαρτον μάλα τῆς ἀνοσίτου ἔγγ. οὐδὲν γὰρ Coisl. 310. ⁹ ἐξέλαμπον ed. ¹⁰ οὐδὲν cod. ut ed. et Coisl. ¹¹ ἔσχηκεν Coisl. 310. ¹² ὅτι οἱ ἅγ. ἀπ. om. Coisl. 310. ¹³ π. Παρθένου τῇ πρὸς τοὺς ἀποστόλους αὐτόματον ἀναδοθῆναι τὸ σεβάσμιον τοῦτι χρῆμα· ὅτι δὲ Coisl. 310. ¹⁴ ἀνεγείρει cod. ¹⁵ ἐν P. cod. ¹⁶ deest in cod. nostro ut in codd. Paris. vixter Coisl. ¹⁷ εἰς ἀ. γ. om. Coisl. 310. ¹⁸ εἰκονομάχους Coisl. 310. ¹⁹ ἐπιφάγει Id.

« ὅτι ¹⁷ τῶν ἀποστόλων ¹⁸ τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου καὶ αὐτοῦ δὴ ¹⁹ τοῦ Χριστοῦ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένης ἱστορήσαμεν. »

(21) Μάρτυς δὲ καὶ ἡ ὄψις, διδάσκαλος ἀψευδῆς, τό τε μήκος ²⁰ τοῦ χρόνου σαφῶς δείκνυσι καὶ τῶν σεπτῶν ναῶν ἡ κτίσις, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀνέκαθεν ²¹ ἱερῶν σκευῶν παρὰ τῶν εὐσεβούντων [ἢ] ποιήσις καὶ ἀφιέρωσις ἀπειρος τῷ πληθει τυγχάνουσα. Οὐ μὴν [δὲ] ²² ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ πτυχαὶ τῶν ἀγίων ²³ Εὐαγγελίων τοὺς ἱεροὺς τύπους ἐξωθεν φέρουσαι ²⁴ ὑπὸ πάντων πιστῶν σεπτῶ; προσκυνούμεναι, οἳ τε θεοὶ κίονες καὶ αἱ σωλαταὶ καλούμεναι, αἳ ²⁵ τὸ σεβάσιμον τοῦ ἱεροῦ διατελιχοῦσι θυσιαστηρίου· καὶ γὰρ οὐδὲν ἐτέρῳ λόγῳ ἢ τοῦ ²⁶ προσκυνεῖσθαι πάντως ἕνεκα, [ἄμα] ²⁷ τῷ συμπρακτικῶν τοῦ σταυροῦ τύπῳ εὐσεβῶς ἀρχῆθεν ἐνταῦθα κἀχιστῶνται ²⁸.

(22) Ἄλλ' ὃ γε θηριώνυμος καὶ λεοντότροπος Β ταῦτα παραγραφάμενος πάντα ²⁹ ἔσπευδεν ὅτι μάλιστα πᾶσαν θεῖαν εἰκόνα ἀποσρέφειν ³⁰ καὶ λήθη βαθεῖα παραπέμπειν· ταύτη τοι θεομαχῶν ἐπὶ δήμου τοιαῦτα κατατολήσας ὁ ἐμβρόντιστος παρῆρσι· ἀζέεται λέγων· « Ὡσπερ ³¹ ἐκ τῶν ὄψεων ὑμῶν ³², ἀδελφοί, τὰς εἰκόνας· ἐξωλοθρούσαμεν, 690 οὕτω δὴ καὶ ἐκ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ³³ ὡς Θεοῦ ³⁴ δούλοι καὶ φίλοι ³⁵ σπουδάσατε. » Καὶ γὰρ (175^ο) ³⁶ « ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει, τοῦ συντελεῖν ἄνομα καὶ λαλεῖν πρὸς Κύριον πλάνησιν. » Κἀντεῦθεν τοίνυν τοὺς εὐρισκομένους· ἔχοντας εἰκόνας Χριστοῦ ἢ τινος ἀγίου ³⁷ δειναῖς τιμωρίαις ³⁸ καὶ κολάσεσι κατεδίκαζεν ὁ ἀλάστορ καὶ αἰμοδόρος. Καὶ οὕτω κρωκοπούμενοι ³⁹ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ καταθυόμενοι διεφθείροντο πανταχοῦ οἱ θεοσεβεῖς ⁴⁰, καὶ πολλοὺς ἐνδόξους ⁴¹ καὶ περιφανεῖς πεφόνευκεν, μοναχοῦς τε ὁμοίως τῷ θανάτῳ παρέδωκεν.

(23) Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων ἀφειδῶς καὶ ἀπανθρώπως ⁴² διεπράττετο· κατὰ δὲ τῶν ἐν τέλει καὶ [τῶν] εὐπορωτέρων ἄλλην πονηρὰν ἐπίνοιαν ⁴³ ὁ πονηρὸς καὶ παμμήχανος ἐξευρίσκει· βουλόμενος ⁴⁴ γὰρ αὐτοὺς ἐλεινοὺς καὶ πένητας ἀπεργάζασθαι, τί ποιεῖ; Αἰτίας ⁴⁵ αὐτοὺς ἀφύκτοις καὶ ἐγκλημασι περιβάλλει ⁴⁶, προφασίζόμενος προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἵνα τῷ δεῖν τῶν ἐγκλημάτων πᾶσαν αὐτῶν τὴν οὐσίαν ἀναλογήσωσιν ὑπὲρ τῆς ⁴⁷ ἐπιθεῖν σιωτηρίας. Ἔστιν ὅτε ⁴⁸ [δὲ] καὶ συνεβίαζε ⁴⁹ καθ' ὧν τινων ἀνδρικωτέρων ἢ [εὐφυστέρων ⁵⁰, βασιλικῶν τῆς εὐανδρίας ἢ] εὐφυῶς αὐτῶν ⁵¹· τινῶν ⁵² μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρτυεν, ἄλλων δὲ τὰ μέλη ἠκρωτηριαζεν ⁵³, ἐτέρους δεσμοῖς κατέχων, μεθ' ἡμέ-

ribus in picturis servatas esse compertum habemus. »

Idem testantur oculi, magistri fallere nescii, claque ostendit longum temporis spatium, necnon sacra vasa numero infinita a piis viris primitus facta et consecrata. Item etiam ipsæ naves augustas sanctorum Evangeliorum imagines deforis præferentes pinque cunctorum fidelium cultu honoratae, sicut et venerabiles columnæ soleæ dictæ, et reverendum et sacrosanctum altare sustinentes : nullam enim aliam ob causam quam ut adorentur, simul cum crucis imagine illic ab origine pie collocantur.

Verum his omnibus allegatis, bellua nomine moribusque Leo totis viribus nisus est omnem sacram imaginem evertere et in profundam demergere oblivionem, istiusmodi blasphemias coram populo demens ille aude aperte proferre, dicens : « Sicut ab oculis vestris, fratres, imagines sustulimus, ita eas a cordibus vestris, tanquam Dei famuli et amici, auferre festinate. » — (« Stultus enim fatua loquetur, et cor ejus inania meditabitur, ut perficiat iniquitatem et loquatur ad Dominum fraudulenter. ») Exinde Christi vel sancti alicujus imagines habere repertos duris suppliciis et morte damnabat arrogans et sanguinem sitiens tyrannus. Et sic crudeliter quotidie trucidabantur viri pii, nobiles illustresque ; monachos etiam morti tradidit.

Ita quidem erga orthodoxos immitem immanemque se præbebat, adversus magnates vero ac ditiores aliam pessimam inventionem callidus nequitiae machinator excogitavit. Hos nempe ad inopiam et mendicitatem redigere in animo habens, quid machinatus est ? Hos litibus et criminationibus implicat inextricabilibus falsorumque insimulat delictorum, ut accusationum timore perciti totam substantiam ad sese exinde expediendum absumerent. Generosioribus et nobilioribus quibuscunque vim inferebat, generositatis eorum et nobilitatis invidia : aliis oculos eruebat, aliorum extremas corporis partes abscidebat, alios in vinculis detinebat, quorum aliquos singulis diebus ad mortem mitte-

Variae lectiones et notæ.

¹⁷ καὶ ed. ὅτε καὶ Eus. H. E. vii, 18. ¹⁸ αὐτοῦ add. Ens. ¹⁹ ἀ. δὲ τοῦ Coisl. 310. ²⁰ μήκιστον τοῦ Id. ²¹ ἔτι καὶ τῶν I. Id. ²² οὐ μὴν δὲ Vat. Bulg. ²³ τῶν ἀγ. ἔ. om. Coisl. 310. ²⁴ φέρουσι παρὰ Χριστιανοῖς τῷ Εὐαγγελίῳ προσκυνουμένους (ut ed. pro προσκυνουμένοις) Coisl. 310. ²⁵ ἄ Coisl. 310. ²⁶ ἢ τοῦτῳ pr. P. cod. ²⁷ ἄμα Vat. Bulg. ²⁸ καθιστόρητο Vat. Bulg. — sic P. καθιστῶντες cod., καθιστόρηται ed. ²⁹ π. τ. παρ. Coisl. 310. ³⁰ καταστ. Id. ³¹ οὖν add. Coisl. 310. ³² ἡμῶν cod. ³³ secundum loco Coisl. 310. ³⁴ περιτρήσειν ὁμείξ add. e. l. et Coisl. 310. ³⁵ καὶ τοῦ βασιλέως add. ed. et Coisl. ³⁶ φ. καὶ δ. Coisl. 310. ³⁷ Isa. xxxii, 6. ³⁸ καὶ προσκυνούντας add. C. ³⁹ τ. καὶ θανάτῳ x. Coisl. 310. ⁴⁰ κρονομούμενοι Id. ⁴¹ θεοσ. ἀνθρώποι. Καὶ ταῦτα Id. ⁴² ἐνδ. καὶ περιδύπτους ed. ⁴³ ἀπαύστως ed. pro ἀπανθρώπως. ⁴⁴ ἐπ. τινὰ π. Coisl. 310. εὐρίσκει ed., ἐμνησθήσατο Coisl. 310. ⁴⁵ γὰρ post τί Id. ⁴⁶ αἰτίαις P. ⁴⁷ προδ. col. i. et P. ⁴⁸ οικείας Coisl. 310. ⁴⁹ Ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ Id. ⁵⁰ συνεσχίαζε cod. et C. συνεσχεύαζε κατὰ τινῶν? ⁵¹ καὶ εὐφ. Coisl. 310, 19 εὐφ. — ἢ om. P. et cod. ex homo teleuteo. ⁵² αὐτῶν cod. et P., αὐτοῖς ed. ⁵³ καὶ add. Coisl. 310.

bat; inter quos fuit ipse Michael, excubitorum cohortis generis principatum: apud imperatorem enim calumniam passus fuerat quasi adversus eum conspirasset, quem idcirco compedibus vincitum in carcere asservatum tenebat.

Instante autem Salvatoris nostri Natalitii festo noctu, voluit e medio tollere; verum a propria uxore prohibitus, et festi reverentia motus, vivere permisit. Michael carcere detentus, hoc cognito, omnibus consilii participibus secreto indicavit: Nisi custodia eximere me studeatis, omnes vos apud imperatorem deferam. Erat cum ipsis et palatii papias, Michaeli affinis. Ipsi igitur noctu armati sub vestibus gladios ferentes, papia portas aperiente, ac si sacerdotes essent casulis vestiti, ingressi sunt. Imperatore in ecclesiam adveniente, exsiliunt, eumque comprehensum membratim et in frusta secant projicientem sacrilegam animam in palatio in quo prædecessorum imperatorum nullis occisis fuerat prius.

Cæterum eadem hora in carcerem irruentes Michaeliem educunt et ad celebritatem inducunt, et pro compedibus devincto lænia imperiali cinctum declarant, adeo ut in eo illud psalmi dictum impleatur: « Ad vesperam! commorabitur fletus et ad matutinum lætitia. » Post hæc scelesti cadaver vitibus pannis involutum lintri impositum execrandaque illius membra ad insulam Proten dictam efferunt, ubi filios ejus tondentes, monasticum habitum suscipere coegerunt, ad hanc, nescio unde, calamitatem pro tantis malis subeundam damnatos.

Considerandum autem est quomodo aliquam vim habuerint impiorum infamiumque istorum verba, quomodo eorum doctrina aliquam habuerit veritatis speciem, et in cæteris imperii ordinibus omnino servata et agnita fuerit; nunc vero illud nullo modo cognosci potest: simul enim Oriens et Occidens evangelicam apostolicamque sequitur et exsequitur doctrinam, nec unquam in alio imperio ubi sunt Christiani, illegitima, injusta, Deoque infensa, et a Christiana pietate aliena sur-rexisse reperitur ista hæresis, imo nec apud ipsos,

Α ρας τινάς τῶ θανάτῳ ⁵³ παρέπεμψε, ἐξ ὧν ὑπῆρχε καὶ ⁵⁴ Μιχαὴλ ὁ τὴν τοῦ ἐξκουβίτου τάγματος ἀρχὴν διέπων· διεβλήθη ⁵⁵ γὰρ τῷ βασιλεῖ ὡς κατ' αὐτοῦ βουλευόμενος, ὃν εἰρκτῆ καὶ πέδας εἶχε τηρούμενον.

691 (24) Τῆς δὲ ⁵⁶ Γενεθλίου τοῦ Σωτῆρος ἡμέρας ἐνστάσης τοῦτον ἠδουλήθη νυκτὸς; ⁵⁷ ἀνελεῖν Κωλυθεὶς δὲ πρὸς τῆς ἰδίας γυναικὸς διὰ τὴν ἐορτὴν, εἶασεν αὐτόν· ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν τῇ εἰρκτῇ ὧν, τοῦτο μαθὼν, πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ συμβούλοις ἐμήνυσεν, ὡς εἰ μὴ σπουδάσῃτε ἐξελεῖν με τῆς φρουρᾶς, πάντας ὑμᾶς καταμηνύσω τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ τοῦ παλατίου παπίας, συγγενὴς ὧν τοῦ Μιχαήλ. Οὗτοι, τῇ νυκτὶ ὀπλισθέντες ἐνόησαν τὰ ξίφη φοροῦντες, τοῦ παπίου ἀνοίξαντος, ὡς ἱερεῖς μετὰ φελονίων εἰσῆλθον. Τοῦ δὲ βασιλέως; εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθόντος, εἰσπῆδῆσαντες (καὶ ⁵⁸ τοῦτον χειρῶσάμενοι μεληθὼν κατέκοψαν, ἀπορρήξαντα) τὴν ἀνοσίαν αὐτοῦ ψυχῆν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν ᾧ ὠδελς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεδασιλευκῶτων ἀνήρητο ⁵⁹.

(25) Αὕτῃ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐν τῇ εἰρκτῇ ἀπειλόντες, ἐξάγουσι τὸν Μιχαὴλ καὶ εἰσάγουσιν ἐν τῇ ἐορτῇ ἀντὶ δεσμοφόρου στεφηφόρον, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτόν τὸ τοῦ ψιλμιρδοῦ λόγιον τό ⁶⁰· « Ἐπῆρας ἀλλισθήσεται κλαυθμὸς καὶ εἰς τὸ πρῶτὸ ἀγαλλίσις. » Μετὰ δὲ ταῦτα ῥακίους εὐταλέσι περιβαλόντες ⁶¹ τὰ ⁶² τοῦ ἀλιτηρίου μέλη καὶ εἰς ἀκάτιον ἐμβαλόντες τὸ παμμίαιρον αὐτοῦ σῶμα κατὰ τὴν καλουμένην **692** Πρώτην νῆσον ἐκφέρουσιν καὶ κατορύττουσι· ἐνθα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἀποκείραντες μονάσαι πεποιήκαν, οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου ταύτην κριθεῖσαν ⁶³ τὴν συμφορὰν ⁶⁴ ἀντὶ τοσοῦτων κακῶν εἰσδέξασθαι.

(26) Προσχετόν δὲ ὡ; εἶγε τινὰ ἰσχὺν ⁶⁵ εἶγεν ὁ λόγος τῶν δυσσεβῶν τούτων καὶ δυσωνύμων ⁶⁶ καὶ ἀληθείας ⁶⁷ ἔμφασιν τὰ παρ' αὐτῶν δογματιζόμενα, καὶ τὰς ἄλλαις ἱεραρχίαις ὑπῆρξέ που πάντως πεφυλαγμένα καὶ γινωσκόμενα· νῦν δὲ οὐδαμῶτεν ἐπιγνώσκειν τοῦτο πάρεστιν· ὁμοῦ τε γὰρ ἐπεὶ καὶ ἐσπερία λῆξις τὸ εὐαγγελικὸν καὶ ἀποστολικὸν ⁶⁸ τοῦτο περιέπονται ⁶⁹ (175b) καὶ ⁷⁰ διατελοῦσι κτύρουμα· καὶ οὐποτε ἐν ἄλλῃ ἐξουσίᾳ, ἐνθα Χριστιανοὶ τὸ ἄθεσμον ἐκείνο, καὶ πσράνομον, καὶ τῆς Χριστιανῶν θεοσεβείας ⁷¹ ἀλλότριον παρφυεὶν κα-

Variae lectiones et notæ.

⁵³ τ. δεινῶς ἀναίρει Coisl. 310. ⁵⁴ καὶ om. ed. ⁵⁵ διεβλ.—ὃν om. Id. simile propter initium. ⁵⁶ Καὶ τῇ Γενεθλίῳ τοῦ Σωτῆρος ἐνστάσαν ἐκδεχόμενος διελεῖν, καὶ οὕτως αὐτόν διαχειρίσασθαι, ἀλλά γε θεῖα ψήφῳ καὶ δουρωφόρων ξίφει κρουρηθεὶς αὐτῆς ἐνδικίως, μέσον τοῦ θείου ναοῦ τὴν πολλοῦς ναοῦ καὶ ψυχᾶς καὶ σώματος ἑλπίαν ἀτιμάσασαν ψ. ἀπορρήξας, εὐθὺς ἐπικουσιμεῖται τῷ τῆς βασιλείας διαδηματὶ ὁ δεσμώτης ὡς ἐν ἐλπίσιν ὧν τῆς ζωῆς τὴν στέρησιν ὑπομείναι, στεφηφόρος ἀντὶ δεσμοφόρου καθίσταται. Οὕτως οὖν καταστρέφει τὸν βίβηλον αὐτοῦ καὶ βαρβαρῶδη βίον, καὶ τὴν ἀνόσιον καὶ παμπόνηρον ψ. ἀπορρήγνυσιν ἐν Coisl. 310 et 134. ⁵⁷ ἡμῶν add. ed. sed om. etiam C; loco ἡμέρας I.co.—σ. τοῖς μετ' αὐτοῦ ed. sed Leo ut cod. νυκτὶ cod. et ed. ⁵⁸ καὶ — ἀπορρήξαντα om. ed. ⁵⁹ ἀνήρηται, γενόμενος πολυστόμου μαχαίρας; ἔργον πικρὸν καὶ ὀλέθριον, τῆς αἰσχίστης καὶ βδελυρᾶς ζωῆς δέχεται τὴν περαιοσιν καὶ δίκην τῶν τεταρτημηνέων εἰσπράττεται παράδοσον καὶ ἐξάσιον ἐν τόποις οὗς καὶ ζῶν ὁ ἐξάγιτος καὶ τρισάθλιος κακῶς ἐδεβήλωσεν· καὶ σφραγιζόμενος αἰσχωρῶς τῷ λουτρῷ (λύθρῳ) τῶν ἐναγῶν αἱμάτων ὁ πολλῶν αἱμάτων Χριστιανῶν ἐμφορηθεὶς ἔχρανεν Coisl. ⁶⁰ Ps. cxlix, 6. ⁶¹ περιβλήθην καὶ ἀκατίῳ μικρῷ εἰς τοῦτο εὐτρεπισθέντι ἐμβάλλεται τὸ π. καὶ ἀκάθαρτον ἄ. σ. καὶ κ. τὴν (α') ἔ. ν. καὶ κατορύττεται, οὐκ Coisl. ⁶² τὸ — σῶμα—τὰ μέλη Leo. ⁶³ κριθ. cod. et P. κατακρ. ed., κατακριθεῖσα Coisl. 310 sc. τὴν Πρώτην. ⁶⁴ σ. ἄ. τ. κ. ἔ. P. et cod. σ. τσα. κ. ὑποδ. ed. ⁶⁵ τ. l. cod. et P. l. τ. ed. ⁶⁶ δυσωνύμων Coisl. 310. ⁶⁷ καὶ ἄλλ. ἐναύγασμα τῶν τοῖς παρ' ἄ. δογματιζόμενοι; ἀμυδρῶς πω; ἐφέρετο Coisl.—κτιζ. ed. ⁶⁸ ἔ. δη. τ. κ. ἄ. π. ed. ⁶⁹ sic cod. et P. περιέποντες δ. ed. ⁷⁰ καὶ ὅπου τε ἐν P. cod. ⁷¹ sic cod. et P. ἐκ ὅ. ed.

τλαμβάνεται θεοστυγές δόγμα, οὐδὲ, ὅσον εἰς μνή-
 αμα ἄφιχθαι τῶν πονηρῶν καὶ μυσαρῶν συνταγμα-
 των, ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τὴν δούλην ταύτην καὶ
 ἠνδραποδισμένην καὶ τὰ θεῖα κατ' ἐξουσίαν παίζου-
 σαν, ἐν ἧ τὸ ἐμπιθές καὶ πρόσυλον τὸ ⁷² περὶ γῆν
 στρεφόμενον καὶ ἰλυσπώμενον γγίνον καὶ ἀλαζονικὸν
 καὶ ὑπερήφανον πρυτανεύει φρόνημα, ἔνθα τὸ φίλ-
 αυτον, τὸ φιλαρχον ⁷³, τὸ φιλήδονον, τὸ φιλόδοξον ⁷⁴,
 ἢ πάντων καταθύμιος ⁷⁵ ἀπόλαυσις, τὸ πάντων
 ἐθέλειν ἄρχειν καὶ μηδὲ πρὸς αὐτοῦ Θεοῦ ἄρχεσθαι
 καὶ ἡ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ⁷⁶ ἢ μάλλον εἰπεῖν αἰ-
 σχύνης κτήσις καὶ περιποίησις ἔνθεν ⁷⁷ ἢ κατὰ τοῦ
 Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ὕβρις καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁ
 διωγμός ἔντεσθεν κατακυριεύμενον ἢ τυραννοῦ-
 μενον τὸ ὀπήκρον, τοῖς ἐκείνων ⁷⁸ δόγμασι καὶ θε-
 λήμασι ὑποκῶπτεν ἐκδιάχεται, ὧν ἔνεκεν τὸ ἐμψυ-
 χον κεχάλκευται καὶ ἐσχεδιάσται ⁷⁹ ὄπλον, σχήματι
 μὲν τοῦ σωματοφυλακτεῖν ⁸⁰ ἠθροισμένον, ταῖς δὲ ⁸¹
 ἀληθείαις τοῦ ἐκπορθεῖν τὴν Ἐκκλησίαν [Χριστοῦ]
 καὶ ληΐζειν ἐπινενοημένον, πρυφάσει τοῦ συμπε-
 ρεγράφεσθαι τὴν Χριστοῦ θεότητα ἐν τῇ εἰκόνι
 παραληρούντες. **693** ὡς εἰ τις καὶ τὸ ἡλιακὸν
 τοῦτο δὴ καὶ ⁸² δικαιοεὐδὲς σῶμα γεγραμμένον ἐν
 τινι τόπῳ, καθὼς ἐν τισιν ὁράται γιγνόμενον, ὑπο-
 δαΐξειεν ⁸³, ἔδογματίσειεν ἂν καὶ τὴν τοῦ φωτὸς οὐσίαν
 καὶ αὐτὴν συγγράφεσθαι καὶ περιγράφεσθαι ⁸⁴ ἢ
 πάντως ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς ἀποτέμνεσθαι ἢ πάλιν
 ἀκτίνα ἡλίου ⁸⁵ πρὸς δένδρον προσβάλλουσαν ἴδοι,
 εἰ ἐκτμηθεῖ τὸ δένδρον ⁸⁶, συνεκκοπήσεται καὶ
 τὴν ἀκτίνα παραφρόνως ἐνομισθῆ. Καὶ μέντοι καὶ
 ἐπὶ πυρὸς καὶ ἄλλων τινῶν διανοηθήσονται, ἵνα ἐν-
 δίκως παρὰ παιδῶν παιζόντων παιχθήσονται φρο-
 νοῦντες ἀσυντιότερα. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν εἰρημένων
 οὕτε γίνεσθαι οὕτε ὁρᾶσθαι πέφυκεν οὕτε μὴ λέγε-
 σθαι χῶραν ἔξει ⁸⁷, πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀποβρῆτου
 καὶ θείας φύσεως ἢ ἐπὶ τῆς ἀφράστου καὶ ἀνερμη-
 νεύτου Χριστοῦ οἰκονομίας ταῦτα λέγειν ἢ ἐννοεῖν
 ἀδύνατα καὶ ἀνεπιχείρητα· οὐδὲ ⁸⁸ σαρκούμενος ἢ
 πάσων ὑπὲρ ἡμῶν, τῷ σώματι τούτῳ ⁸⁹ πέπονθε·
 ἐπεὶ οὕτω γε καὶ εἰ ἀνθρώπος τὸ ⁹⁰ καθ' ἡμᾶς εἰκο-
 νίζοι ⁹¹ τῷ σώματι, ἀνάγκη καὶ τὴν ψυχὴν συνεικου-
 νίζεσθαι ἢ πάντως θεοθήξεσθαι χωρίζομένην ⁹²· τί
 γὰρ ἕτερον θάνατος ἢ χωρισμός ψυχῆς ἀπὸ σώμα-
 τος; Ὅθεν ἐν τούτοις φαίνονται προδηλῶς οὐδὲν
 ἤττον ἀσεβοῦντες ἢ ἀμαθαίνοντες· οὐ γὰρ ἴσασι
 ὅσον γραπτῷ καὶ περιγραπτῷ τοῦ τε γράφειν καὶ
 περιγράφειν τὸ ἰδιάζον καὶ διηλλαγμένον, καὶ διὰ
 τοῦτο φενακίζόμενοι ματαιολογοῦσιν. Πού δὲ ὅλως
 σῶμα ἄγραφον ἢ ἀπερίγραφον ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος
 ἤκουσται; ἢ πῶς ὁ τοῦ σώματος ὄρος καὶ λόγος σω-
 θήσεται, εἰ μὴ ταῦτα ἔχοι; Ὅ τοίνυν μὴ δοξάζων
 γράφεσθαι ἢ περιγράφεσθαι τὸν Χριστὸν σῶματι, ἢ

quicumque memorix succurrunt, pessimos scelestissimosque populos, nisi tantum apud gentem hanc servilem, dejectam, ac Deo quantum potest irridentem, ubi cupiditatibus indulgens, materialia terrenaque appetens, humi reptans, superbusque et arrogans regnat spiritus, ubi amor sui ipsius, amor dominationis voluptatumque et honorum, ubi omnibus indulgent libidinibus, omnibus volunt imperare nec ipsi Deo subjacere, et humanam gloriam, seu potius ignominiam, acquirere nituntur. Inde adversus Deum et sancta contumelia, et Ecclesiae persecutio; inde victa perdomitaque voluntas, illorum subjacere cogitur dogmatibus ac voluntatibus, propter quæ terribilia fabricaverunt et approperaverunt arma, in specie autem pro custodia corporum collecta, revera autem comparata ad vastandam spoliandamque ecclesiam, stulte prætexentes Christi divinitatem in imagine circumscribi. Perinde ac si quis solare hoc et disco simile corpus in aliquo loco descriptum, sicut in quibusdam videtur, ostendendo, contenderet lucis essentiam ac splendorem conscribi et circumscribi, aut a sole-lumen abscondi; veladium solis ad arborem repercussum videns, succisa arbore simul et radium conscindi dementer arbitraretur. Et sic tamen de igne ac de quibusdam aliis opinabuntur, ut merito a pueris nugantibus illudantur tanquam imprudentiora sentientes. Si enim ita de præfatis nec fieri, nec videri, nec etiam dici potest, quanto magis de ineffabili divinaque natura aut de inenarrabili inexplicabilique Christi œconomia talia dicere aut cogitare omnino impossibile est. Neque enim, incarnatus et pro nobis patiens, corpore hoc fictitio passus est; alioquin si quis nos corpore repræsentaret, simul et animam repræsentari oporteret, vel, anima separata, essemus mortui: quid enim aliud mors quam separatio animæ a corpore? Unde in hoc manifeste patent impii pariter et ignari: quippe qui nesciunt quantum descriptum a circumscripto et describere a circumscribendo distet ac discrepet, ideoque decepti vana effutiant. Porro ubi unquam auditum est corpus describi et circumscribi non posse? aut quomodo corporis natura et ratio servabitur si hujusmodi non gaudeat proprietatibus? Qui igitur Christum corpore describi aut circumscribi negat, vel quid sit corpus ignorat, proindeque rectam non habet opinionem; vel corpus cognoscens animæ naturam non servat integram. Qui ergo confitetur Christum assumpsisse corpus corpori nostro simile, cum hoc nostrum describi et circumscribi queat, necessario et Christi corpus describi et circumscribi posse confitebitur: si non posterius, ergo nec prius concedet,

Varix lectiones et notæ.

⁷² πρ. τῶν π. γῆν στρεφόμενον καὶ ἰλυσπώμενον ed. ⁷³ τὸ φιλαρχον, τὸ φίλαυτον C. 310. ⁷⁴ ἢ κενόδοξον add. C. 310. ⁷⁵ καταθύμιον ed. ⁷⁶ δ. ἀ. μ. ἔ. Ced. 310. ⁷⁷ ἐντεσθεν Id. ⁷⁸ τοῖς ἐκείθεν δ. Il. ⁷⁹ ἐσχεδιάστω Id. ⁸⁰ σχηματοφυλακῆν P. cod. et præcedenti σχημ. ⁸¹ δὲ om. Coisl. 310. ⁸² δὴ τ. ed. τουτοδὲ? διὰ τ. Coisl. 310. ⁸³ υποδαΐξας? ⁸⁴ καὶ π. om. Coisl. 310. ⁸⁵ sic cod. et P. ἢ εἰπὼν δένδρω ed. ⁸⁶ ἦδ ἢ δὲ cod., ἦδαι εἰ ἐκτ. τὸ δ. σ. P. ἴδοι, ἐντ. δὲ τὸ θ. συνεγχ. ed. ⁸⁷ ἐξῆν cod., ἔξειν P. ⁸⁸ γάρ add. ed. ⁸⁹ τοῦτο P. τούτων τ. C. ⁹⁰ τῶν κ. ἢ. εἰκονίζοι τ. σ. ed. τὸ κ. ἢ. ε. σ. P. ⁹¹ εἰκ. Coisl. 310. ⁹² χωρίζομένων ed. χωρίζε. col. χωρίζόμενον Coisl. 310.

quod irrationabile ac ridiculum foret. Nos igitur non circumscribimus, sed describimus. παρατείνεται. Ὁ γοῦν ὁμολογῶν σῶμα τὸν Χριστὸν ἀνειληφέναι: ὅποιον τὸ ἡμέτερον, τοῦτο δὲ ἴσως γραπτὸν καὶ περιγραφτὸν, [ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα γραπτὸν καὶ περιγραφτὸν] (176*) εἶναι συνομολογήσειεν· εἰ δὲ ἴσως τὸ δεύτερον οὐ δίδωσιν ἴσως, οὐδὲ τὸ πρῶτον ἄρα, δὲ 694 πάντῃ ἄλογον καὶ καταγέλαστον. Οὐ περιγράφωμεν ἴσως ἡμεῖς, ἀλλὰ γράφωμεν.

Effluunt miseri aliud adhuc absurdius: quem enim circumscribi posse negant, nescio quomodo imagine circumscribi simpliciores mentiuntur. Si vero Christum imagine non esse representandum rursus effluant, circum illos patulo ore hiat gurges magistrorum eorum, Manetis, Valentini et Marcionis: nam specie et phantasia incarnatum esse Verbum Dei arbitrantur, haud minus blasphema diaboli ore transigentur, qui adversus omnia Dei decreta insurgere non erubescunt, et quidem quinam? Accusatores eorum qui laudantur, tenebrosi contra lucem, contra sapientiam ignari, ingratae creaturae contra vocem divinam.

CCLXIII. Regnum Michaelis Amoraei.

Post hunc perlidum Leonem imperavit Michael Balbus Amoraeus annos 8, menses 9, et mortuus est ex dysuria cum vehementissimo renum dolore. Hic nonnihil de malitia quae animam ejus pridem occuparat remittens, quantum videlicet in ergastulis pœnis et exsilio constitutis libertatem relaxationemque fictam somniare licuit, impii prædecessoris sui infestam Deo fovebat mentem; pari namque gravis hæreseos detinebatur unco, ex animi stupiditate et ignorantia. Unde silentio habito: « Qui ante nos, inquit, ecclesiasticorum dogmatum leges et statuta perscrutati sunt, de iis examinantur, sive in bonum, sive in malum statuerunt; nos in quo Ecclesiam procedentem invenimus, in hoc et perseverandum decernimus.

Erat porro illi filius ex Euphrosyna, nomine Theophilus, quem in Magna ecclesia coronavit. Decrevit autem ut nullum habere liceret sermonem de imaginibus, sed procul abiret ac recederet synodus Constantini atque Tarasii necnon synodus convocata sub Leone de hujusmodi quæstionibus, et profundum de imaginibus servaretur silentium.

Variæ lectiones et notæ.

ἴσως ψυχή cod. ἴσως κἀκεῖνο γρ. ἴσως καὶ add. Coisl. 310. ἴσως sic cod. et P. δώσει ed. ἴσως παντὶ ἄλ. κατ. Coisl. 310. ἴσως περιγράφωμεν—γράφωμεν καὶ κ. οἱ Id. ἴσως αὐτοῖς μέγα περιεχηνέναι Id. ἴσως sic cod. et C. σεσαρκῶσθαι ed. ἴσως τῆς προτέρας ψευδοῦς βλασφημίας Coisl. 310. ἴσως οἰκουμένην Id. ἴσως οὐ add. C. ἴσως θεολόγον γλωτταν Coisl. 310. ἴσως 820. ἴσως M. δ. A. C. τῶν ἴσως ἀπὸ τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐνοάρκου οἰκονομίας ως ed. ἴσως ὁ Tr. om. Coisl. 310. ἴσως καὶ add. Id. ἴσως τῶν ν. ἀρρώστιας τε καὶ ἄ. Id. τῶν ν. ἴσως ἄ. τῶν ν. ed. Leo. ἴσως προκατεχ. Leo. C. ἴσως ποιναι; Leo. ἴσως ἄ. ἀμφιβλήστρω περιπαρεῖς τῆ: δ. ἄ. ἴσως δίκην τοῖς τῶν δ. σαθροῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀπέθανεν ἐξ ἀκροτάτης ἀβελτερίας τε καὶ ἀλογίας· ἀμύητος γὰρ σφόδρα καὶ ἀπαίδευτος ἐτύγχανεν· ἀμαθίαν γὰρ ἐκ πατρὸς ἀλογίας καὶ ἀπειροκακίας· ἴσως κληρωσάμενος εὐθενεῖν λαοῦ δημηγορήσας φησὶν Coisl. 310. ἴσως σελέντιον Leo. ἴσως οὐν Id. ἴσως sic cod. et C. et Leo, τὸν ἐκκλ. θεσμὸν; θ. τε καὶ κ. καὶ om. Coisl. 310. ἴσως θ. τε καὶ κ. καὶ om. ed. ἴσως δ. αὐτοῖς C. Coisl. 310. ἴσως ἡ καλῶς Id. ἴσως ἡμεῖς—βαδίζουσαν om. Id. ἴσως διαφυλάττειν C. Leo. ἴσως Τοῦτο δὲ ἀκριβοῦντες διαθεβαιοῦμεν ὡς μὴ θαρρεῖν τινὰ κατ' εἰκόνων ἢ ὑπὲρ εἰκόνων παρῆρησι; κινεῖν τὴν γλωτταν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐστῶ καὶ οἰχέσθω καὶ ἴσως C. ἴσως κρο: τοῖσι Id.

ὁ τι ἐστὶ σῶμα οὐκ ἔγνω, ἐξ οὗ μὲν δὲ ὄφθην ὄφθην κέκτηται, ἢ γνοῦς σῶμα καὶ ψυχήν ἴσως σώζεσθαι. Εἰ δὲ δὴ μὴ χρῆται τὸν Χριστὸν εἰκονίζεσθαι πάλιν κενολογῶσιν, ἢ τῶν διδασκάλων αὐτῶν χάριτις αὐτοῦ; μεγάλως περιέχευε ἴσως, Μάνεντος, Οὐαλεντίνου τε καὶ Μαρκιωνος· δοκῆσαι γὰρ [καὶ] φαντασία τὸν θεῖον Λόγον σεσωματώσθαι ἴσως δοξάζοντε; οὐδὲν ἤττον τῇ προτέρῃ τοῦ ψεύδους βλασφημίας περιπαρήσονται, οἷως πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἴσως παραταττόμενοι δυσσεβῶς ἴσως κατερυθρῶσι· καὶ ταῦτα τίνες; Οἱ κατήγοροι τῶν ἐπαινουμένων, οἱ σκοτεινοὶ περὶ τὸ φῶς, οἱ περὶ τὴν σοφίαν ἀπαίδευτοι, τὰ ἀχάριστα κτίσματα κατὰ τὴν θεολόγον φωνὴν ἴσως.

B ΣΕΓ'. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Ἀμοραίου.

ἴσως Μετὰ δὲ τὸν δόλιον Λέοντα ἐβασίλευσε Μιχαήλ ὁ Τραυλὸς ἴσως ὁ Ἀμοραῖος ἔτη ἠ' ἴσως, μήνας θ', καὶ ἀπέθανεν ἐκ δυσουρίας καὶ τῆς σφοδρωτάτης ἀλγηδόνης τῶν νεφρῶν ἴσως, ὅς μικρὸν τι τῆς προκατασχούσης ἴσως κακίας ὑπενδοῦς ὅσον τοὺς ἐν εἰρηταῖς, καὶ πόνοις ἴσως καὶ ἐξορίαις ἐλευθερίαν τε καὶ ἀνεσιν ὀνειρώδη φαντάζεσθαι, τὸ τοῦ προηγησαμένου εὐσυνόμου καὶ δυσσεβοῦς ὑπέβαλλε θεοστογῆς φρόνημα, καὶ ὁμοίως τῷ αὐτῷ περιεπάρη ἴσως τῆς δεινῆς αἰρέσεως; ἀγκίστρω ἐξ ἀκροτάτης ἀλογίας καὶ ἀπαίδευσης. ἴσως Ὅθεν ἐπὶ σελέντιου ἴσως ἔφη· εἴ 695 μὲν πρὸ ἡμῶν ἐρυνθησάμενοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἴσως θεσμῶν τε καὶ κανόνων καὶ δογμάτων ἴσως τὴν ἀριστείαν, τὸν περὶ αὐτῶν εἰσπραχθήσονται λόγον, εἴ ἴσως καλῶς ἢ κακῶς ἐθέσπισαν· ἡμεῖς ἴσως δὲ ἐν ᾧ εὐφρομένην τὴν Ἐκκλησίαν βαδίζουσαν, ἐν τούτῳ καὶ διαμείνειν ἴσως προκρίνομεν.

(2) ἴσως Ἦν δὲ αὐτῷ παῖς ἐξ Εὐφροσύνης ὀνόματι Θεόφιλος, ὃν καὶ ἔσπευεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ· ἐθέσπισε δὲ ὡς μὴ ἔχειν τινὰ ἐπ' ἀδελίας κινεῖν λόγον περὶ εἰκόνων, ἀλλ' ἐκποδῶν γενέσθω καὶ οἰχέσθω καὶ ἡ Κωνσταντινίου σύνοδος καὶ ἡ Ταρσίου καὶ ἡ νῦν ἐπὶ Λέοντος γενομένη ἴσως περὶ τῶν τοιούτων ἴσως: τῆμάτων καὶ σιγῆ βαθεῖα τῆς τῶν εἰκόνων μνήμης γενέσθω.

³³ (3) Ἐφ' οὗ Θωμᾶς ὁ ἀνάρτης, ³⁴ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἀπάρας ἤδη καὶ λαδὸν ἀγυρτώδη καὶ ἐπίμικτον συλλεξάμενος ³⁵ καὶ ἐπισυρόμενος, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐκίνησε, τῆς βασιλείας ³⁶ παρ' ἧσαν ἐπιέμενος· ἐκ γὰρ τῆς Ῥωμαίων γῆς ὀρμώμενος, δυσγενῆς τε καὶ ἀφανῆς ὢν, πρὸς τὰ μέρη τῆς Συρίας ἀφίκετο, Κωνσταντῖνον ἑαυτὸν μετονομάσας καὶ υἱὸν Εἰρήνης τῆς βασιλείσσης· κἀντεῦθεν ³⁷ πολλοὺς τῶν Βαρβάρων ³⁸ καὶ Χριστιανῶν ἀπατήσας καὶ λαδὸν ἀπειρον ἐκ διαφόρων ἐθνῶν συναθροίσας ἐπὶ τὴν ³⁹ Κωνσταντῖνου πόλιν ἐπήει ⁴⁰ ἐν δόλῳ βαρεὶ καὶ σόλῳ μεγάλῳ, καθάπερ τε θηρίον ἀλλόκοτον καὶ πολύμορφον, ποικίλον τε καὶ πολυκέφαλον, τὰ πολυειδῆ γένη τῶν ἐθνῶν ⁴¹ συναθροίσας ⁴², καὶ εἰς τὰς ἄλλοις Συναχερίμ κατὰ τῆς νέας Ἱερουσαλήμ καθοπλισάμενος ⁴³ ἐμεγαλῶχε τῶν ⁴⁴ ἐπομένων τῷ πληθῆι καὶ κατηλαζονεύετο, μὴ πάμπαν, ὡς εἴκοι, νοήσας ⁴⁵, ὅτι ⁴⁶ ἐ οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ **696** γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πληθῆι ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ ψευδῆς ⁴⁷ ἵππος εἰς σωτηρίαν· καὶ ⁴⁸· ἐ Κύριος διασκέδαζε βουλὰς ἐθνῶν ⁴⁹ καὶ τὰ ἐξῆς. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα ἡ πόλις (476^b) οὐκ εἶγεν Ἐξελίαν, εὐσεβῆ φημί ⁵⁰ καὶ ἐνάρετον βασιλέα, ἀλλ' οὐ ⁵¹ παρῆθεν ⁵² ὁ τοῦ παντὸς πρύτανις καὶ φιλόανθρωπος Κύριος πολιορκουμένην ⁵³ τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ· ἀλλ' ἔνεκε ⁵⁴ ἐ τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων, ἔφη καὶ τότε ⁵⁵· ⁵⁶ ἐ Νῦν ἀναστήσομαι καὶ ὑπερασπιῶ ⁵⁷ τῆς πόλεως ⁵⁸ μου καὶ τοῦ λαοῦ ⁵⁹ μου, ὅ ἐ Δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαυὶδ, τὸν δούλόν μου, ὡς ⁶⁰ τότε καὶ ⁶¹ νῦν φησι, ἀλλὰ ἐ Δι' ἐμὲ καὶ τὸν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ φύοντα ⁶² ἔάμην.

(4) Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀχαάβ, τοῦ Σύρου πολλὰς μυριάδας κατ' αὐτοῦ συνειληχότος καὶ βρενθυομένου καὶ λέγοντος ⁶³· ἐ Εἰ ἐκποιήσαι Σαμαρεία ⁶⁴ παντὶ τῷ λαῷ, τοῖς πεζοῖς μου, ὅ διέλυσε βραδίως εὐθύς τοῦ τρισαθλίου βασιλέως ὁ φιλοκτερῶν Θεὸς· τὸ δέος, ⁶⁵ ἐ Ἰδοῦ, λέγων, ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν ⁶⁶ εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ Κύριος· ὅπερ καὶ γέγονε· καὶ δὴ παραυτίκα δέειχε ⁶⁷ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς ⁶⁸ ἀλλοτρίοις τὴν ἰδίαν ἰσχύον καὶ τὸν Δαυὶδ ἀληθεύοντα ⁶⁹· ἐ Κύριος κραταῖος καὶ δυνατός, Κύριος δυνατός ἐν πολέμῳ· Ἐτῆς γὰρ συμπολοκῆς γενομένης ⁷⁰, δύο καὶ δέκα τῶν ἀντιπά-

A Adversus eum Thomas quidam rebellis ex Orientalibus partibus arma suscepit, et permista humilique plebe collecta et secum ducta, contra Byzantium movit imperium affectans quamvis tantae dignitati impar. Ditionem Romanam deserens, ipse obscuro et ignobili loco natus, ad partes Syriae se contulerat, Constantinum se ipsum nominans et imperatricis Irenes filium: ex quo, multis tam Barbarie quam Christianis seductis, magnamque multitudinem ex variis gentibus collectam secum trahens, Cpolim petiit cum exercitu valido et magna classe, quasi bellua monstrosa et multiformi, variaque et multiplici, diversis gentium generibus adunatis, et ipse quasi alter Sennacherib adversus novam Hierosolimam armatus, sequentium multitudine gloriabatur et superbiebat, minime, ut decet, reputans quia, « Non salvatur rex per multam virtutem, et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suae, et fallax equus ad salutem; » et: « Dominus dissipat consilia gentium; » et reliqua. Quamquam enim plerumque civitas non habebat Ezechiam, imperatorem scilicet pium et virtute praeditum, non tamen Rex omnium et misericors Dominus civitatem suam populumque suum desererebat obsessum, sed « propter miseriam inopum et gemitum pauperum » dixit etiam tunc: « Exsurgam et protegam urbem meam populumque meum; » non addit nunc sicut et tunc: « Propter me et propter David servum meum, » sed: « Propter me, et propter narium ex semine David Filium meum, et propter novam Jerusalem quam elegi. »

Υἱόν μου καὶ διὰ τὴν νέαν Ἱερουσαλήμ, ἣν ἐξελε-

Etenim sub impio Achab, cum Syrus multis myriadibus adversus eum congregatis gloriabundus diceret: « Si suffecerit Samaria toti multitudini pedibusque meis; » facile brevique miserrimi regis formidinem misericors Dominus solvit dicens: « Ecce ego tradam eum in manu tua hodie, ut scias quia ego sum Dominus. » Quod factum est, et confestim tum indigenis, tum extraneis, ostendit suam virtutem et veritatem Davidici hujus effati: « Dominus fortis et potens, Dominus potens in praelio. » Commissa enim pugna, centum et viginti hostium millia Israel prostravit. Ut autem hi et illi scirent

Variæ lectiones et notæ.

³³ 822. ³⁴ ἐκ add. C. Leo. ³⁵ προσυλλ. ed. ³⁶ πανούργως add. Coisl. 310. ³⁷ γέτοι ed. γε τοὺς Coisl. 310. ³⁸ β. κατὰ Leo. ³⁹ ἐπὶ τῇ K. C. Leo. ⁴⁰ ἐπῆει om. Coisl. 310. ⁴¹ ἀθροίσας ed. ⁴² καὶ ἀνελιγμένους add. Coisl. 310. ⁴³ ἐξοπλ. Id. ⁴⁴ τῷ πλ. τῶν ἐπ. Id. ⁴⁵ ἐν, κατὰ πολλὴν ἀβελτερίαν ὅς οὐ Id. ⁴⁶ Ps. κxxii, 16. ⁴⁷ ἀ. φ. Coisl. 310. ⁴⁸ Ps. κxxiii, 10. σωτ. ἐ ἐν δὲ πληθῆι δυνάμει αὐτοῦ οὐ σώθησεται· καὶ Κύριος Coisl. 310. ⁴⁹ ἐθνῶν ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων· ἡ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει, εἰ Id. ⁵⁰ φημί om. Coisl. 310. ⁵¹ τί που διὰ τῆς τοῦ κρατοῦντος πολλῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπροσεξίας πεφανασιμένην τε καὶ διεφθαρμένην γνώμην τε καὶ πίστιν Id. ⁵² περιεἶδεν Id. ⁵³ πολιορκουμένην τὸν λ. ⁵⁴ Ps. vii, 5. ⁵⁵ IV Reg. xx, 6. ⁵⁶ που πάντως Coisl. 310. ⁵⁷ ὅπερ add. Coisl. 310. ⁵⁸ κ. ταύτης Id. ⁵⁹ λαοῦ, οὐ ed. διὰ om. P. ⁶⁰ ὡς περ τ. καὶ νῦν φ. ed. καθὼς εἶρηκε τινὲς ταῦτα πρὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας Coisl. 310. ⁶¹ κ. ἰ. τηνικαῦτα πρὸ τῆς ἑ. δ. 134. ⁶² φύοντα Δ. Coisl. 310. ⁶³ III Reg. xi, 10. Εἰ ἰ. (ῤῥῶ = ἀρκέσει, πληροφορησεῖ) ὁ χούς Σαμαρείας. ⁶⁴ ταῖς δραξί C. et cor. LXX ὡς ἡσπῆ alii τ. ἀλώπεξι ὡς ἡσπῆ. ⁶⁵ φάσκων add. C. om. λέγων. ⁶⁶ σῆμαρον III Reg. xx, 13, om. τὰς. ⁶⁷ δ. καὶ τοῖς ed. γέγηθεν καὶ τοῖς Coisl. 310. ⁶⁸ δ. τούς, κ. τ. λ. P. cod. τὴν ἱερὴ φάλαγγιν ἀλ. C. ⁶⁹ Ps. κxv, 8. ⁷⁰ γεγεννημένης C.

Dei esse hanc plagam, eorum qui in quamdam su-
gerant civitatem murus cadens viginti septem millia
oppressit.

Illa igitur Syri et Armenii insolentia elatus et
tumefactus Thomas, Constantini vel potius Dei ci-
vitatem depopulabatur unius anni spatio, civibus
interim optimo instructos ordine fortiter obsistere
paratis, sive tutando forem urbis moenia, sive na-
vali praelio decertandum. Naves enim obsidentium
plurimas incendendum et eorum agmina in fugam
verterunt. Ipse vero, prae rerum angustia, urbe de-
relicta, in Thraciam secessit vastitatem illaturus.
Illam igitur deprædatus modice, nec ut sperabat,
sed ut divina Providentia permittebat propter pec-
cata nostra, nihil amplius perfecit eorum quæ ex-
spectabat : siquidem non solum a diverso casu ever-
sum periiit quod tanta cura appetebat, sed etiam
qua pollere videbatur ac ducebatur gloria et poten-
tia fere spoliatus omninoque orbatus fuit.

Etenim oives, ut dictum est, generose et acriter
reluctantes vi et auxilio Omnipotentis, et cum
tanta spe de moenibus terraque et mari pugnantes
strenue ac fortiter, fere penitus putridos illius fa-
tates diluerunt : illis enim propugnaculis, de quibus
nimia demens confidentia gloriabatur et superbie-
bat, plurimis scilicet ejus navibus exustis, delectis-
que hostium viris ac ducibus devictis, vertigo et
magna agritudo mobilissimum levissimumque Tho-
mam corripuit ; quin etiam artificiosas multaque
industria excogitatas, quas inexpugnabiles arbitra-
batur et captu difficilissimas, facile destruxerunt pe-
nitentiusque diruerunt. Et sic « domus quidem David, »
Christi videlicet civitas ibat « semper seipsa robu-
rior, domus autem Saul, » hostium scilicet caterva,
ibat « decrescens quotidie realiter, et Deus glorifi-
cabatur, et videre erat manifeste in ipso vere adim-
pletum illud sacrum oraculum : « Destruixisti omnes
scopes ejus, posuisti firmamentum ejus formidivem, »
et reliqua psalmi. Unde urbis incolæ cantabant :
« Hi in curribus, et hi in equis, » et reliqua
psalmi.

του⁶⁹, τὰ ὄχυράματα αὐτοῦ δειλῶν, » (177) και τὰ
πόλεως ἔψαλλον⁷⁰. « Οὗτοι ἐν ἄρμασι και οὗτοι ἐν ἵπποις, » και τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ.

Ac divinus sermo illis promptam citatissimum-
que ipsorum inimici casum quam opportune προ-

λων μυριάδας ὁ Ἰσραὴλ κατακτώντεσιν⁶¹. Ἴνα ἂ
κάκεινοι και οὗτοι μάθουσιν ὡς θεήλατος ἢ πληγῆ,
τῶν διαπεφευγόντων εἰς τινα πόλιν καταπεσόν τῇ
τελῶς κατέχωσε χιλιάδας κζ'.

697 (5) Ταῦτη τοίνυν⁶² τῇ ἀλαζονείᾳ τοῦ Σύρου
και τοῦ Ἀσσυρίου χρησάμενος και ὁ ματαιόφρων
Θωμᾶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μᾶλλον δὲ Θεουπό-
λιν, ἐφ' ἓνα χρόνον ἐπόρθει, τῶν πολιτῶν γεν-
ναίως⁶³ ἀντιπαραταττομένωσιν και τειχομαχοῦντων
και ναυμαχοῦντων τὰς γὰρ πλείετας αὐτῶν ναῦς
ἐπυρπόλησεν, και τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων αὐτῶν
ἐτροπώσαντο. Ὁ δὲ, ἀμχανία ληφθεὶς, τὴν πόλιν
ἀφείς ἐπὶ τὴν Θράκην ἐχώρει⁶⁴, ταύτην ληϊζόμενος⁶⁵
λαφυρῶς γωγῆσας οὖν αὐτὴν μετρίως, ἀλλ' οὐχ ὡς
ἤλπισεν, ἀλλ' ὡς ἡ θεὰ Πρόνοια παρεχώρει⁶⁶ διὰ τὰς
ἁμαρτίας ἡμῶν, οὐδὲν πλέον ἤνυσεν ὧν προσεδόκησεν⁶⁷
και γούνοῦ μόνον εἰς ἐναντίωσιν αὐτῷ παρέστη⁶⁸ και
περιετράπη⁶⁹ και παρέδθη⁷⁰ τῷ σπουδαίῳ, ἀλλὰ
γε και ὅπερ⁷¹ ἔχειν ἐδόκει⁷² και κατεφαντάζετο
κλέος και σθένος ἀπεγυμνωθῆ μικροῦ δειν και δίο-
λωλεν⁷³.

(6) Οἱ γὰρ τοὶ⁷⁴ πολῖται, ὡς εἴρηται⁷⁵, γενναίως
τε και σφοδρῶς ἀντιπαραταξάμενοι⁷⁶ τῇ βοπῇ και
συμμαχίᾳ τοῦ κρείττονος και μετὰ τοιαύτης ἐπι-
δος τειχομαχοῦντες⁷⁷, και περσομαχοῦντες, και
ναυμαχοῦντες ἀνδρικῶς και καρτερῶς⁷⁸, ἅπαν⁷⁹
σχεδὸν τὸ σαθρὸν αὐτοῦ φρούραγμα κατέλυσαν· τὰ
γὰρ ὄχυράματα, ἐφ' ὧν⁸⁰ πεποιθῶς ἀνοήτως ἄγαν
ἐνηθρύνετο και κατεθρισύνετο, τὰς ναῦς αὐτοῦ
λέγω⁸¹ τὰς πλείετας πυρπολήσαντες και τοὺς λογά-
δας τῶν πολεμίων και στρατοπεδάρχας τροπώσα-
μενοι, σκοτοδινία πολλὴ και ἀμχανία περιέσχε τὸν
εὐρίπιστασιν και κουφότεστον Θωμᾶν· ναὶ μὲν ἀλλὰ
και τὰς πολυμυχανίους αὐτοῦ⁸² και πολυτρόπως⁸³
ἐξευρημένας ἐλεπόλους πάσας, ἀκαταμαχίτους οὐ-
σας⁸⁴, ὡς ἔρετο, και δυσάλωτους, διέφθειραν **698**
και κατέλυσαν εὐπετῶς ἄρδην. Καὶ οὕτως⁸⁵ ὁ μὲν
οἶκος Δαυὶδ, ὁ ἦγον ἢ τοῦ⁸⁶ Χριστοῦ πόλις,
ἐ ἐπορεύετο και ἐκραταιοῦτο⁸⁷, ὁ δὲ οἶκος Σαουλ,
ἦτοι⁸⁸ τῶν πολεμίων τὸ στέφος, ἐ ἐπορεύετο και
ἠσθένει· τῷ ὄντι, και θεὸς ἐδοξάζετο, και ἦν ἰδεῖν
ἐναργῶς ὄντως ἐπ' αὐτῷ πληρούμενον τὸ ἱερὸν⁸⁹
λόγιον⁹⁰. « Καθελες πάντα τοὺς φραγμοὺς αὐ-
του και τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ· Ἐνθεν τοι⁹¹ και οἱ τῆς
πόλεως ἔψαλλον⁹². »

(7) Ὁ δὲ θεὸς λόγος⁹³ παρεγγυώμενος και
προσευαγγελιζόμενος αὐτοῖς εὐ μάλα τὴν ἀθρόαν και

Variae lectiones et notae.

⁶¹ κατακτώντησαν C. 310, ἐπάταξεν — ρ' χιλιάδας. III Reg. κx, 29. ⁶² Ταύτην. τ. τὴν ἀλαζονείαν ed. ταύτ. τ. ἀλαζονί. cod. Τὴν τοίνυν βαρβαρικὴν ὄφρην και ἀλαζονείαν τοῦ τε Ἀσσυρίου και τοῦ Σύρου χ. και θ. ὁ μ. και τὴν K. μ. δὲ Θ. ἐφ' ἔ. χ. ἐκπορθήσας και τὴν Θράκην δηρώσας και λαφυρῶγῆσας μετρίως και οὐχ ὡς ἀνευροπολῶν ἀπεκαρᾶδοκει, ἀλλ' ὡς C. ⁶³ ἀνδρικῶς ἀ. C. ἀνδρ. παρατ. ed. ⁶⁴ συνεχ. C. ⁶⁵ προσεγώρησεν Coisl. 310. ⁶⁶ περιέστη I. I. ⁶⁷ τε adl. C. ⁶⁸ ἀπέθη τὸ σπουδαζόμενον C. ⁶⁹ ὁ C. 310. ⁷⁰ ἐδ. ἐχ. C. 310. ⁷¹ διώλωλεν coisl. ⁷² τοι om. ed. ⁷³ ὡς ἔ. οιν. I. ⁷⁴ ἀντιπαραταττομένοι C. ⁷⁵ τ. και ν. και μὲντοι π. Coisl. 310, τ. και ν. 130. ⁷⁶ καρτερικῶς P. ⁷⁷ ἀπ. ἀ. σχ. τ. σ. Coisl. 310. ⁷⁸ ἐφ' ἀ C. ⁷⁹ λ. δὲ τὰς πλ. γ. Coisl. 310, λ. δὴ τὰς πλείετας ν. 130. — στρατοπεδάρχ. cod. — στρατοπεδάρχων P. — Θωμᾶν om. C. — και μὲν και ἀλλὰ P. ⁸⁰ αὐτοῦ post ἐλ. Coisl. 310 et 130. ⁸¹ πολυτρόπως. ed. ⁸² ὁ. και δ. ἔρετο Coisl. 310. ⁸³ II Reg. iii, 4. ⁸⁴ ἦτοι Χριστοῦ π. C. ⁸⁵ και ἐκρ. — ἐκ. om. P. ἐκ θυμοστολεῦτο. ⁸⁶ ἦτοι om. ed. ⁸⁷ τὸ θάτερον λ. I. ed. και τὸ θ. I. λ. Coisl. 310. ⁸⁸ Ps. LXXXIX, 40. ⁸⁹ αὐτῶν — αὐτῶν δ. διήρπασον (διήρπασαν LXX) πάντες; et reliqua; psalmi 42-44 C. ⁹⁰ I. c. I. C. 130. ⁹¹ Ps. x, 7. ⁹² αὐτοῖ; add. C.

ταχίστην κρείττωσιν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν, ἀπεκρί-
 νατο ὡς μόνον οὐχὶ λέγων ὡς· Ἐτέκνα ὡς, μακρο-
 θυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιβουήσαν ὑμῖν
 ὄργην· κατεδίδωξέ γάρ σε ὡς ἑχθρός σου· καὶ ἔφει
 αὐτοῦ τὴν ἀπίθειαν ἐν τάχει καὶ ἐπὶ τραχήλους ὡς
 αὐτῶν ἐπιθήση. — ὡς· Ὁμοιωθεὶς ὡς, τέκνα, καὶ βεβή-
 σατε πρὸς τὸν Θεόν ὡς. — Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν ὡς
 τὰ ὡς κακὰ ἐπέθηκε ὑμῖν τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην
 μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν. »

Ἔπει οὖν ἀποκαμῶν ὁ τάλας καὶ πεπλανη-
 μένος ἀνόνητα ὡς πολεμῶν καὶ ματαιοποιῶν καὶ
 μέλα δὴ ἀπογνοῦς, ὡς τοῦ σκοποῦ διαμαρτήσας ἐκ
 διαμέτρου, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὡς αὐτῷ κα-
 τέπειν προδήλως φεραμένων ἡμέρα καὶ ἡμέρα, καὶ
 πρὸς τούτοις μαθῶν ὡς· ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τοὺς
 Βουλγάρους εἰς συμμαχίαν κατ' αὐτοῦ προσεκα-
 λέσατο, παρχρημα τὴν πόλιν ἔλασας, κατ' αὐτῶν
 θάττον ἔωχετο, οὗς δὴ καὶ μαχεσάμενος καὶ πολλοὺς
 αὐτῶν διαφθείρας, εἰς Ἀρκαδίου πόλιν ἐκτετὸν ἀσφα-
 λίζεσθαι, ὅθεν τὴν κατὰ ὡς πρόσθεσιν αὐτοῦ ἀσθί-
 νειαν καὶ ἐλάττωσιν ὑφορῶμενος· ὅθεν οἱ περὶ 699
 αὐτῶν, αἰσθόμενοι σαφέστερον τὴν τε δεινὴν οἰκίαν
 ἀπάτην καὶ τῆς κενῆς ἐλπίδος ἀποτυχίαν καὶ τὴν
 ἐκείνου πλησιάζουσαν παλωθερίαν, ἔρξαντο κατὰ
 μικρὸν ὑποχωρεῖν καὶ ὑποβρέειν καὶ ὡς καταλιμπά-
 νειν αὐτὸν ὡς μάταιον καὶ λαοπλάνον.

Ἐπει οὖν ὁ δὲ γε ὡς Μιχαὴλ ταῦτα μεμαθηκώς ὡς, αὐ-
 τῆς τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν μετὰ πλείσσης δυνάμεως
 πρὸς αὐτὸν ἐξώρμησε· καὶ δὴ ἐπεκαθίστας βραχῶν
 τινα καιρὸν καὶ τοῦτον ἀμογητὶ χειρωσάμενος καὶ
 τὸν τράχηλον ὡς αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ὡς συνή-
 θειαν πεπατηκώς καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ ὡς χει-
 ρας καὶ πόδας καὶ οὕτως ἀνασκολοπίσας, κατέπαυσε
 τὸν ἐν τρισίν ἔτεσι δι' αὐτοῦ κατέβρυντα καὶ διαρκέσαντα χαλεπὸν καὶ δύσοιστον ὡς ἐμφύλιον πόλε-
 μον.

Ἐπει οὖν ὁ Ἀσχολοῦμένου ὡς διὰ Μιχαὴλ πρὸς τὸν ἀν-
 τάρτην Θωμᾶν καὶ τῆ πρὸς τοῦτον φροντίδι παντὸς
 ἄλλου καταφρονήσαντος, Κρήτη καὶ Σικελία καὶ αἱ
 καλούμεναι Κυκλάδες νῆσοι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρ-
 χῆς περιηρέθησαν ἐξ Ἀφρων τε καὶ Ἀράβων λα-
 θόντων ἀρχὴν ἄρει πρῶτον διὰ τὰς τοῦ λαοῦ ἀμαρ-
 τίας καὶ τὴν τῶν κρατούντων δυσσεβείαν καὶ
 ταπεινοῦν καὶ ὑπὸ χειρᾶ σφῶν ἀγειν τὰ τῶν Χρι-
 στιανῶν πράγματα.

Ἐπει οὖν ὁ ἐν τούτοις οὖν ὄντων καὶ οὕτω τῶν
 πραγμάτων διακειμένων, Μιχαὴλ μὲν ἐκ δυσουρίας
 καὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἀληθδόνος κακῶς ἀπηλλάγη τοῦ
 ζῆν, διεδέξατο δὲ τὴν ἀρχὴν ἀντ' αὐτοῦ Θεόφιλος,
 ὁ υἱὸς αὐτοῦ, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης.

dicens et prænuntians, quasi respondebat dicens :
 « Filii, patienter sustinete iram quæ supervenit
 vobis : persecutus est enim te inimicus tuus, sed
 cito videbis perditionem ipsius, et super cervicem
 ipsius ascendes. » — « Animæquiores esote, filii, et
 proclamate ad Dominum ; — « qui enim induxit vobis
 mala, ipse rursus adducet vobis sempiternam
 jucunditatem cum salute vestra. »

Defatigatus igitur ille infelix, animæ aberrans,
 frustra debellans, incassum laborans, omni spe
 fractus, utpote a proposito sibi sine ex diametro
 deflexus, rebusque suis sese manifeste retro feren-
 tibus de die in diem, et insuper compertum habens
 Bulgáros a Michaelē adversus ipsum fuisse in auxi-
 lium vocatos; confestim urbe relicta contra eos
 processit : quibus pugnatīs multisque eorum cæsis,
 in Arcadii urbem refugit, se videlicet infirmiorē
 suspiciens et inferiorem ad congregiendum. Unde
 illius viri clarius videntes se terribiliter esse de-
 ceptos et irrita spe frustratos, et imminere istius
 interitum, cœperunt paulatim recedere ac redire,
 ipsumque decerere tanquam fallacem et impostorē.

His auditis Michael, urbe egressus, cum exerci-
 tus valida manu adversus eum processit; quem
 modico tempore obsessum sine labore cepit; tum
 juxta receptum morum cervicem ejus pedibus cal-
 cavit, et pedibus manibusque truncatum palo affixit.
 Intestinum difficile et crudele bellum, annis tribus
 continuatum, hominis perduellis morte consocien-

Occupato in hunc modum adversus rebellem
 Thomam Michaelē, et aliam omnem curam hanc
 unice postponente, Creta, Sicilia et insule vocatæ
 Cyclades a Romano imperio distractæ sunt ab Afris
 et Arabibus penes quos inde primum, propter pec-
 cata populi et impietatem principum, cepit esse
 potestas resque Christianorum eorum manui sub-
 esse.

Rebus in hoc statu positīs, Michael ex dysuria
 renumque dolore in cruciatibus vitam sinivit. Theo-
 philus, filius ejus, post eum cum matre Euphrosynā
 suscepit imperium.

Varie lectiones et notæ.

ὡς ἀπεφάνετο Coisl. 310. ὡς λέγω Coisl. 310. ὡς τέκνα—ἐπιθήση Baruch. iv, 25, om. ed. ὡς om. Coisl.
 310, γάρ σε om. Bar. ὡς τὸν τράχηλον Deut. xxxiii, 29. ὡς θάρσήσατε Bar. 27. ὡς ἔσται γὰρ ὑμῖν ὑπὸ τοῦ
 ἐπαγαγόντος μυσία (Scholion a secunda manu codicis, textui in P. e Barucho insertum ubi ἐπάγοντος ut
 in cod.) ὡς μὲν ed. sed ὑμῖν Bar. 29. ὡς τὰ om. Coisl. 310. ὡς 823. ὡς ἀνόνητα C. ἀνόνητος ed. ὡς αὐτῶν
 om. ed. propter sequens αὐτῶν. ὡς μ. ὡς om. Coisl. 310. ὡς τὴν x. πρ. ἀσθ. ἀ. C. κατὰ τὴν πρόθεσιν ἀ.
 ἀσθ. οἱ. ὡς ὑποφορεῖν καταλιμπάνοντες Coisl. 310. ὡς Ὁ δὲ M. καὶ τ. Id. ὡς ὑπὸ τῶν ἰδίων φίλων καὶ
 συγγενῶν προδοθέντα Scholion ab ed. in textum receptum, in C. ut codicis in textu et in Leone drest.
 ὡς καὶ τὸν τρ. x. Coisl. 310. ὡς ἀρχῆθεν Id. ὡς αὐτ. cod. αὐτῶν ed. ὡς δύσοιστον cod. δύστηνον
 ed. ὡς 824. ὡς 829. ὡς Ἀσχ. — Εὐφροσύνης om. C. 310 et 130 cum in § I et c. CCLXIV, 3 in-
 ventiontur, sed cf. præter Leonem etiam Geil. 91, 5 99, 16.

Theophilus regnavit annos 12. hic novus Baltasar fuit apostata, Deo infensus; sanctarum imaginum contemptor, violator et eversor.

Euphrosyna vero, mater ejus, mittens in omnes regiones, formosas puellas collegit ut earum aliquam Theophilo filio suo desponsaret. Coactis itaque cunctis in palatium, ad triclinium cui nomen Margarites, malum anreum Theophilo tradidit dicens: «Dona illud ei quæ tibi placuerit magis.» Erat porro inter illas nobilis puella, nomine Icasia, formosissima, qua visa Theophilus, ejus delectatus pulchritudine, dixit: «Per mulierem quam multa manarunt damna!» Illa, pudore perfusa, respondit: «Verum per mulierem scaturiunt meliora.» Ob responsum corde percussus Theophilus, eam quidem dimisit; Theodora vero e Paphlagonia ortæ malum dedit. Coronat autem Theodoram in Sancti Stephani oratorio, ipse simul nuptialem et imperialem coronam accipiens e manu Antonii patriarchæ sancto Pentecostes die, iude ad Magnam ecclesiam processit, muneribus plurimis patriarcham una cum clero et senatu cumulaturus. Præfata porro Icasia, imperii ape frustrata, monasterium ædificavit in quo detonsa vitam contemplativam et philosophicam exercebat, Deoque soli vivens, ad vitam suam finem perseveravit, relicti scripto ingenii monumentis pluribus, ut, «Domine, quæ in multis peccatis,» et Magni Sabbati triodiam: «Stulto senex,» et alia quædam. Cæterum Euphrosyna, imperatoris mater, patriæ sponte deserta, in monasterio cui nomen Gastia vitam egit quietam. Circensibus vero ludis celebratis Leoni Chamsedraconi, protovestiarario suo, præcepit Theophilus multitudinem præferre candelabrum quod in cæde Leonis Armeni gladio comminatum fuerat. Ludis peractis, in locum nomine Κάθισμα senatum omnem convocavit, et productum candelabrum eis ostendens dixit: «Qui templum Domini ingressus christum Domini interficit, cujus criminis reus est? Respondens senatus dixit: «Reus est mortis, domine.» Statimque jussit præfectum eos qui una cum patre suo Michaelē Leonem occiderant, apprehendere, et ad Fundam capita eorum amputari, multa licet objicerent, inquam causantes penitentiam: «Etenim nisi patri tuo operi tulissemus, o imperator, modo non regnares.» In hanc modum sub omnium conspectu capita sunt illis præcisa, prætextu quidem quod in templo Domini cædem perpetrare ausi fuerant, at

Θεόφιλος ¹⁸ ἐβασίλευσεν ἑτη ιβ', ὁ νέος Βαλτάσαρ ¹⁹, καὶ παραδάτης, **700** καὶ θεομισθῆς, καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων ²⁰ ὑβριστῆς, καὶ καθαιρέτης, καὶ βέδης ²¹.

²² (2) Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Εὐφροσύνη, ἀποστείλασα ἐν πᾶσι τοῖς θέμασιν ἤγαγε κόρας εὐκροσώτους πρὸς τὴν νυμφοστολῆσαι Θεόφιλον, τὸν υἱὸν αὐτῆς· ἀγαθοῦσα δὲ ²³ ταύτας ἐν τῷ παλατίῳ εἰς τὸν λεγόμενον Μαργαρίτου ²⁴ ἐρικλινον, δέδωκε τῷ Θεοφίλῳ χρυσοῦν μῆλον εἰπούσα· «Εἰς ἣν ἂν ²⁵ ἀρεσθῆς, ἐπίδος τοῦτο αὐτῇ.» Ἦν δὲ τις ἐξ εὐγενῶν ἐν αὐταῖς κόρη ὀνόματι Εἰκασία ὠραιοτάτη πάντων, ἣν ἰδὼν Θεόφιλος καὶ ὑπεραγασθεὶς αὐτὴν τοῦ κάλλους ἐφη· «Ὡς ἄρα διὰ γυναῖκα; ἐβρύη τὰ φαῦλα!» Ἡ δὲ μετ' αἰδοῦσα πῶς ἀντέφησεν· «Ἄλλὰ καὶ διὰ γυναῖκα; πηγάζει τὰ κρείττονα.» Ὁ δὲ τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν πληγείας, ταύτην μὲν εἶλετο, Θεοφόρος δὲ τὸ μῆλον ἐπέδωκεν (177b) οὕση ἐκ Παφλαγῶνων. Στέφει ²⁶ Θεοδώραν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, στεφθεὶς καὶ αὐτὸς ἅμα αὐτῇ ὑπὸ Ἀντωνίου πατριάρχου καὶ τῷ ²⁷ τοῦ γάμου καὶ τῆς βασιλείας στέφει τῇ ἁγίᾳ Πεντηκοστῇ· κάκειθεν προῆλθεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, φιλοτιμησάμενος χρήμασι ²⁸ πολλοῖς τὸν πατριάρχην ἅμα τῷ κλήρῳ καὶ τῇ ²⁹ συγκλήτῳ. Ἡ δὲ εἰρημένη Εἰκασία, τῆς βασιλείας ἀποτυχοῦσα, μονὴν κατεσκεύασεν, εἰς ἣν καὶ ἀποκτεῖραμένην, ἀσκούσα καὶ φιλοσοφοῦσα ³⁰, τῷ Θεῷ μόνῳ ζῶσα διετέλεσε μέχρι τέλους ζωῆς αὐτῆς· ἣ καὶ συγγράμματα αὐτῆς πλείστα καταλέλοιπε, τὸ «Κύριε, ἣ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις,» ³¹ καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου τὸ τετραπόδιον· «Ἄφρων γηραλέε,» καὶ ἄλλα τινά. Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως μήτηρ Εὐφροσύνη, ἔκουσίως καταλθοῦσα τοῦ παλατίου ἐν τῇ μονῇ αὐτῆς, ἣ ἐπώνυμον τὰ Γαστρία, ἠσύχαζεν. Ἐποίησε δὲ ἱππικὸν Θεόφιλος καὶ προσέταξε τῷ χαμαιδράκοντι **701** Λέοντι τῷ πρωτοβεστιαρίῳ αὐτοῦ ἀγαγεῖν τὸ πολυκάνδηλον τὸ ἐν τῇ σφαγῇ τοῦ Ἀρμενίου Λέοντος· ἕξιαι διακοπέν. Τοῦ ἱππικοῦ δὲ τελεσθέντος, προσεκαλέσατο πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἐν τῷ λεγομένῳ καθίσματι, καὶ τὸ πολυκάνδηλον ἐξαγαγὼν καὶ ὑποδείξας· αὐτοῖς ἐφη· «Ὁ εἰς ναὸν Κυρίου εἰσρχόμενος καὶ χριστὸν Κυρίου φονεύων τίνο; ἐστὶν ἄξιος;» Ἡ δὲ σύγκλητος ἀποκριθεῖσα ἐφη· «Ἄξιος θανάτου ἐστίν, ὡς δέσποτα.» Καὶ εὐθύς ἐκέλευσε τοὺς σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Λέοντα ἀνελόντας τὸν ὑπάρχον κατασεῖν καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῇ σφενδόνη ἀποταμῆν, πολλὰ προβαλλομένους καὶ λέγοντας ἄδικον εἶναι τὴν χριστὸν· «Καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ πατρὶ σου συνηγ-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ περὶ τῆς βασιλείας Θ. τοῦ κικονομάχου Mon. et Paris. 1706. ¹⁹ Μετὰ δὲ Μ. ΔΒ. Θ. υἱὸς αὐτοῦ C. τῷ ἀνακτῆρι ἀπὸ τοῦ κάμμου· ἕτις· τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ὡς· ἐβ. Θ. ἑτη ιβ' ed. ²⁰ B. καὶ π. et εἰκόνων om. C. 340 et 130? ²¹ εἰκόνων om. cod. et C. 310. ²² ἑτη ιβ' καὶ μῆνας γ' καὶ ἀπέθανε θυσαντερικῶς· C. om. § 2. ²³ περὶ Εἰκασίας cod. ²⁴ πάσας adil. ed. ²⁵ μαργαρίτ. cod., μαργαρίτην Leo e compendio male lecto, κρυκομργαρίτην Serb. ²⁶ ἂν om. ed. ²⁷ δὲ adil. Leo. ²⁸ καὶ τὸ τοῦ γ. καὶ τὸ τῆς cod. ²⁹ χρ. om. ed. ³⁰ τῆς συγκλήτου ed. ³¹ φ. καὶ Θεῷ Leo. ³² στίχους τῆς μεγάλης δ, Glossa cod.

νισάμαθ, ὡ βασιλεῦ ³³, οὐκ ἄν αὐτὸς νῦν ³⁴ ἦρξας. ³⁵ A
 Καὶ ³⁶ οὕτως ἐπ' ὄφεισι πάντων τὰς κεφαλὰς ἀπε-
 τεμῆθησαν, προσχῆματι μὲν ὡς εἰς ναὸν Κυρίου
 τετολημῆκαί τε ποιήσασθαι τὴν ἀναίρεσιν, τῆ ἀληθείᾳ
 δὲ ὡς τὸν συναίρεσιώτην αὐτοῦ καὶ ὁμόφρονα εἰς
 ἀσέβειαν ἀποκτείναντες· εἶχετο γὰρ ὁ ἀλιτήριος τῆς
 ἐκείνου θεοστυγοῦ· αἰρέσεως καὶ τῆς εὐσεβείας ἀπαίχεται, τῶν δὲ ἀγίων ³⁸ εἰκόνων τὰς μὲν κατα-
 σπῶν, τὰς δὲ ἀνορύττων καὶ ³⁹ τοὺς ἐπ' εὐλαβεῖα ⁴⁰ μοναχοὺς ἐξορίζων καὶ αἰκίζόμενος.

³⁷ (3) Ἐφ' οὗ καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πόλιν
 αὐτοῦ ⁴¹ τοῦ ἀλιτηρίου καὶ τυράννου μετὰ πολλῆς
 δυνάμεως· ⁴² Σαρακηνοὶ, παραγενόμενοι καρτερι-
 κῶς ⁴³ ὠχυρωμένην εὐρίντες ⁴⁴ καὶ κατησφαλισμέ-
 νην πᾶν καὶ ὑπὸ στρατηγῶν ⁴⁵ φρουρουμένην
 μετὰ τῶν ⁴⁶ λογάδων καὶ τῶν στρατευμάτων αὐ-
 τῶν καὶ ταύτην δι' ἡμερῶν ⁴⁷ Ἰε' Αὐγούστου μηνός ⁴⁸
 ἐκπορθήσαντες καὶ δορυάλωτον εἰληφότες, ἤχημα-
 λώτευσαν ⁴⁹ καὶ ἀπέκτειναν Χριστιανῶν πλήθος
 ἄπειρον, καὶ ⁵⁰ ἡ πόλις ἐκαύθη καὶ κατηρειπώθη.
 Ἄλλὰ ⁵¹ μὴν καὶ πλήθην πλοίων αὐτῶν ἐξεληθόντα,
 τὰς **702** Κυκλάδας· νήσους ἠρήμωνων καὶ τὴν
 Κρήτην καὶ τὴν Σικελίαν ⁵² παρέλαβον. Καὶ ⁵³ ψῦ-
 χος· πολὺ γέγονε καὶ χειμῶν ἀγριώτατος καὶ δρι-
 μύτετος, καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ ἀέρος αὐχμοί, καὶ
 δυσκρασίαι, καὶ ἀνωμαλῖαι, καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ
 ἐπάλληλοι, τὴν ἀμετρον ἀπελέγχουσαι τοῦ κραταῦν-
 το· μοχθηρίαν καὶ κακουργίαν· εἰς τοσαύτην γὰρ
 ἀφιλοθεῖαν καὶ ἀπνοσίαν ἐξώκειλεν ὁ θεός, ὡς ⁵⁴
 καὶ τὴν τοῦ Κοπρωνύμου καὶ ⁵⁵ θηριωνύμου χαλε-
 πὴν καὶ ⁵⁶ μυσσηρωτάτην αἵρεσιν διαδεξάμενος καὶ
 ἀναδεξάμενος· καὶ ἀνακαινίσας, ὡς μηδὲν ἦττον ⁵⁷
 ὀφθῆναι τῆς ἐκείνου δυσσεβείας καὶ παροινίας ⁵⁸,
 τυραννίδος τε καὶ ἐμβροντησίας ὁ πεφανακισμένος
 (178^ο) καὶ ματαιόφρων· Ἐπεὶ οὖν τῇ αὐτῇ συσχηθείαι· τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων καὶ παλαμναίων ἀπάτη
 καὶ παραπληξία τε καὶ οἰσθηλασία, τῶν ἐκ Μανιχαϊκῆς μανίας καὶ Ἀρειανικῆς λύσεως ὁρμωμέ-
 νων ⁵⁹, πάλιν ⁶⁰ διωγμὸν καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡσαύτως ἐπανετείνοτο.

(4) Τούτῳ ⁶¹ τῷ μισοθεῖῳ μᾶλλον εἰπεῖν ἢ Θεο-
 φίλῳ προσέφυγε Θεόφοβος ὁ Πέρσης ἅμα τῷ πατρὶ
 αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάδων ἰδ', οὓς διένειμεν ἐν
 τοῖς θέμασι, κατασκηνώσας· καὶ εἰς τούρμας ἀπο-
 καταστήσας, αἷ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τούρμαι
 Περσῶν· αὐτὸν δὲ τὸν Θεόφοβον εἰς ἀδελφὴν Θεο-
 δώρας Αὐγουστῆς γαμβρὸν ἐποίησατο.

(5) Φιλόχοσμος δὲ ὢν ὁ αὐτὸς Θεόφιλος κτετακένυσε
 διὰ τοῦ ἀρχοντος τοῦ χρυσοχοεῖου ⁶², λογιωτάτου ⁶³
 πᾶνυ δντος καὶ συγγενοῦς Ἀντωνίου πατριάρχου,
 τό τε πενταπύργιον καὶ τὰ δύο μέγιστα ὄργανα
 ὀλόχρυστα διαφόροις λίθοις καὶ ὕλοις ⁶⁴ καλλύνας
 αὐτὰ, δένδρον δὲ ⁶⁵ χρυσοῦν, ἐν ᾧ στρουθοί· ⁶⁶ ἐφε-

A revera quod ejusdem secum opinionis et pari hæ-
 resi infectum sustulissent; ejusdem quippe Deo
 infensæ hæreseos labe scelestus ille tenebatur,
 sanctas imagines detrahens vel dirumpens, et
 pios monachos in exilium agens et suppliciiis exa-
 minans.

ἀπαίχεται, τῶν δὲ ἀγίων ³⁸ εἰκόνων τὰς μὲν κατα-
 σπῶν, τὰς δὲ ἀνορύττων καὶ ³⁹ τοὺς ἐπ' εὐλαβεῖα ⁴⁰ μοναχοὺς ἐξορίζων καὶ αἰκίζόμενος.

B Sub hoc imperatore, in patriam et civitatem
 pestiferi istius tyranni cum multis viribus Saraceni
 irruentes, eam fortiter munitam defensamque ad-
 modum et a quinquaginta ducibus cum delectis
 copiis custoditam; eaque per quindecim mensis
 Augusti dies vastata expugnata, ceperrunt, et occi-
 derunt infinitam Christianorum multitudinem, et
 urbs combusta et eversa fuit. Imo multæ ipsorum
 naves egressæ insulas Cycladas depopulatæ sunt;
 Cretamque et Siciliam ceperrunt. Acciderunt etiam
 frigus acerrimum, et hiems asperissima et feris-
 sima, et dira fames, et aeris æstus intemperiesque
 et perturbatio, et motus terribiles atque continui;
 quæ omnia imperantis corruptionem indicabant ac
 nequitiam: in tantam enim impietatem decidit ille
 atheus, quippe qui Copronymi et Leonis pravam
 abominabilemque hæresim excepisset suscepisset-
 que et renovasset, ut minime in his inferior videretur
 impietate et flagitiis, tyrannide et insolentia prin-
 ceptus iste deceptus et amens. Eadem igitur illusionem
 erroreque et insaniam devinctus ac impii inhi scle-
 stissimique homines qui Manichæo furore et Ariana
 rabie agebantur, rursus et ipse persecutionem ad-
 versus Ecclesiam pariter suscitavit.

τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων καὶ παλαμναίων ἀπάτη
 καὶ παραπληξία τε καὶ οἰσθηλασία, τῶν ἐκ Μανιχαϊκῆς μανίας καὶ Ἀρειανικῆς λύσεως ὁρμωμέ-
 νων ⁵⁹, πάλιν ⁶⁰ διωγμὸν καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡσαύτως ἐπανετείνοτο.

Ad hunc misotheon potius quam Theophilum
 profugus venit Theophobus Persæ una cum patre
 suo et Persarum milibus quatuordecim, quibus
 per turmas divisus, in diversis regionibus assigna-
 vit habitationes, qui usque hodie Persarum turmæ
 appellantur; ipsum Theophobum ex Theodoræ
 Augustæ sororis nuptiis levirum ipsi fecit.

Theophilus autem, cum artefactorum ornatu
 delectaretur, per aurifabrorum principem valde ce-
 lebrem et Antonii patriarchæ affinem, jussit con-
 flari pentapyrgium et instrumenta maxima duo
 ex auro solido, lapidibus diversis et crystallis in-
 signita, arboremque auream cui insidentes passer-

Varie lectiones et notæ.

³³ sic Th. Melitenus, ed. et cod. βασιλεῦ Leo. ³⁴ νῦν om. ed. ³⁵ δὴ ald. ed. ³⁶ ἀγ. om. ed. ³⁷ καὶ
 — αἰκίζόμενος om. Serb. ³⁸ 838. ³⁹ αὐτοῦ om. C. ⁴⁰ of add. ed. ⁴¹ sic P. et cod., καρτερῶς ed.
⁴² εὐρον C. 310. ⁴³ στρ. η' C. ⁴⁴ u. τῶν λ. αὐ. καὶ στρ. φ. C. 310. ⁴⁵ Αὐγουστ. μη. col. τοῦ Α. μηνός
 C. Αὐγουστῆ μηνί ed. ⁴⁶ ἤχημαλωτίσθη καὶ ἀνηρόθη γ. π. δ. C. ⁴⁷ καὶ — κατ. post παρέλαβον Cod.
 310, om. ed. ⁴⁸ Ἄλλὰ μὴν καὶ om. C. 310. ⁴⁹ καὶ Σ. C. 310. ⁵⁰ Theophili a. 9. Cæterarum calamita-
 tum cum nihil exhibeant reliqui scriptores, videtur hæc phantasmata monachi Theophilo infensi fuisse.
⁵¹ ὁ δ. ὡς om. C. ⁵² καὶ τῶν θηριωνύμων ed. ⁵³ καὶ ἀναδ. om. ed. ⁵⁴ τῆς add. C. 310. ⁵⁵ sic C. et cod.
 ὀρμητῶν ed. ⁵⁶ πάλ. cod. πάλαι C. ⁵⁷ Τούτῳ usque ad 708, 11, Συμμύσθη καὶ, etc. om. C. et ad-
 s. ut in Symeone, Leone, Glyce, Theodosio Meliteno. ⁵⁸ χρυσοχοεῖου col. Leo. χρυσοχοεῖου ed. ⁵⁹ sic Leo
 et cod. ἔλιος ed. ⁶⁰ δ. τ. Leo. ⁶¹ sic Melit. Sym. Glyc. στρουθίων ἐσεξδρανον Leo.

culi secretis machinis musicos cantus edebant. Reparavit etiam imperatorias vestes et omnino renovavit, aureisque staminibus contextit eas quæ lori dicuntur reliquasque omnes.

Publicum etiam jus et rigorem observare stimulans, fidem pietatemque præ antecessoribus imperatoribus læsit. Accessit ad eum mulier vidua ad Blachernas (huc enim ventitare solebat), injuriam ab Augustæ fratre Petrona, excubiarum drungario, se pati conquerens, « Adeo enim, aiebat, structuræ muros erigit et ædificia innovat, ut mea penitus obscuret, et quod viduis pro solito contemptis accidit, reddat penitus inutilia. » Statim misit Eustathium quæstorem, cognomine Monachum, qui in Oxia commorabatur, cum Leone Symbatio et Demetrio Camuliano, qui viderent an mulier aliquid damni ex domus reparatione pateretur; qui descendentes et injuriam fieri conspicati, et vera esse quæ a muliere allegarentur, certiores facti, redeuntes, imperatori renuntiaverunt; et in ejus conspectu ab eis convictus Petronas, mediaque via exiit, dorso verbera exceperit plurima. Confestim vero quæstor et exceptores abire jussi, Petronæ structuram a fundamentis exæquaverunt et mulieri tradiderunt possidendam.

Ipsæ Alexium Armenum, cognomento Muselem, fortem et robustum virum, tradita dilecta sibi filia Maria, generum ascivit patriciumque renuntiavit et magistrum paulo post; in suspicionem deinde adductum, quasi imperium affectaret, magistrum militiæ et ducem Siciliæ institutum a se ablegavit. Qualia igitur livor parturire solet, Siculi quidam abeuntes, eum apud imperatorem calumniabantur, quasi quæ Christianorum sunt proderet Agarenis et adversus imperium meditaretur.

Interim Maria, dilecta imperatoris filia, fato functa, urnam ejus argento exornavit, immunitatisque privilegium ex crimine ad illud confugientibus contulit; argentum illud ex sepulcro imperator Leo postmodum sustulit. Tempore deinde quo Alexius calumniam passus est, Theodorum archiepiscopum cognomine Crithinum in urbe forte repertum advocavit Theophilus, propriaque cruce amuleti ritu e collo pendente ipsi tradita, misit in Siciliam securitatis fidem Alexio daturum, et mox al. se adducturum. Profectus ille, pro innata sibi prudentia Alexium verbis persuasum adduxit ad imperatorem: imperator velut rebellem verberibus

ζόμενοι διὰ μηχανῆς τινος μουσικῶς ⁶¹ ἐκλύθουσαν ἔκαινούργησε δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς ὁ βασιλεὺς, ἀνανεώσας **703** καὶ χρυσοῦζάντους κατασκευάσας ⁶², τοὺς λεγομένους λώρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα.

⁶³ Δικαιοσύνην τε ⁶⁴ κοσμικὴν προσποιούμενος ὁ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν πλέον ὑπὲρ τοὺς πρώων βασιλεύσαντας ἀδικήσας, προεληθούσης αὐτῷ γυναικὸς χήρας ἐν Βλαχέρναις — ἔθος γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκεῖσε ἀπέρχεσθαι — καὶ βοήσασθαι ὡς ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ τῆς Λυγούστης ἀδελφοῦ Πετρωνᾶ, δρογγαρίου τῆς βίβλης θυτός· « Ὑψοί γὰρ τὰ ἑαυτοῦ οἰκήματα τοῖς ⁶⁵ κτίσμασιν οἷς καινούργει καὶ τὰ ἐμὰ σκοτίζει καὶ εἰς τὸ μηδὲν εἶναι ποιεῖ, ὡς ⁶⁶ ἄτε ⁶⁷ χήρας οὕσης καταπεφρονημένης· » καὶ παρευθὺ ἀπέστειλεν Εὐστάθιον κυαίστορα τὸν ἐπίκλην Μοναχόν, ἐν τῇ Ὁξείᾳ ⁶⁸ οἰκοῦντα, σὺν Λέοντι τῷ Συμβατίῳ ⁶⁹ καὶ Δημητρίῳ τῷ Καμουλιανῷ ἰδεῖν εἰ τὴν γυναῖκα ἀδικεῖ τὸ καινούργηθὲν οἶκημα, οἷ καὶ ἀπελθόντες καὶ θεασάμενοι τὴν τοιαύτην ἀδικίαν καὶ βεβαιωθέντες ὡς ἀληθῆ εἰσι τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς ῥηθέντα, ὑποστρέψαντες ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἐπ' ὄψεσι τοῦ βασιλέως ἐλεγχθεὶς παρ' αὐτῶν ὁ αὐτὸς Πετρωνᾶς, ἐκδυθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ νῶτα σφοδρῶς. Ὁρίσθησαν ⁷⁰ δὲ ὁ τε κυαίστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπελθεῖν καὶ ἐκ θεμελιῶν ἐξεδαφίσαι τὰ τοιαῦτα οἰκοδομήματα ⁷¹ καὶ τῇ γυναικὶ παραδοῦναι.

⁷² (7) Οὗτος Ἀλέξιον τὸν Ἀρμένιον, ᾧ ἐπίκλην Μωστηλῆ, ἀνδρεῖον ὄντα καὶ βωμάλειον, εἰσεποίησατο γαμβρὸν εἰς Μαρίαν, τὴν ἡγαπημένην αὐτῷ θυγατέρα, ποιήσας αὐτὸν πατρικίον, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ μάγιστρον. Εἶτα ὑπολήψας τινὰς ἐπ' αὐτῷ σχῶν ὡς ὀρεγομένῳ τῆς βασιλείας, στρατηλάτην καὶ δοῦκα τῆς Σικελίας ἐξέπεμψεν· οἷα δὲ τοῦ ⁷³ φθίνου ὠδίνοντος, Σικελοὶ τινες ἀνεληθόντες διέβηλον τοῦτον **704** τῷ βασιλεῖ ὡς ἐτὰ μὲν τῶν Χριστιανῶν τοῖς Σαρακηνοῖς προδιδῶσι, κατὰ δὲ τῆς βασιλείας σου μελετᾷ.

(8) Ἐν δὲ τῷ μεταξύ τεθνηκυίας Μαρίας, τῆς πεποθημένης τῷ βασιλεῖ θυγατρὸς, τὴν μὲν λάρνακα ταύτης ἐξ ἀργύρου ἐκόσμησε καὶ τόμον ⁷⁴ ἐλευθερίας τοῖς προσφεύγουσιν ἐπ' ἐγκλήματι τινι τέθεικεν ὑπερ ἀργυρον μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς ἀνελετο ἐκ τοῦ τάφου. Ὁ δὲ Θεόφιλος, Θεόδωρον τὸν ἐπίσκοπον (178b), τὸν λεγόμενον Κρίθινον, ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαβολῆς Ἀλεξίου ἐν τῇ πόλει τυχόντα προσκολεσάμενος καὶ δοῦς τὸ ἴδιον φυλακτὸν, ἀπέστειλεν εἰς Σικελίαν δοῦναι λόγον ἀπαθείας τῷ Ἀλεξίῳ καὶ ἀγαγεῖν ἐν τῇ πόλει πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ, ἀπελθὼν καὶ τῇ προσούτῃ αὐτῷ συνέσει πείσας Ἀλέξιον, ἡγάγετο πρὸς τὸν βασιλέα· ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἀντάρτην τύψας

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ μουσικ. cod. μουσικῆς? ⁶² sic Th. Mel. et Sym. κατακοσμήσας Leo. ⁶³ 834. ⁶⁴ Δ. δὲ Leo. ⁶⁵ καὶ τ. κτ. κ. ἐ. τὰ καὶ Leo. τ. κτ. κ. τὰ ἐμὰ δὲ Th. Melit. ⁶⁶ ὡς om. ed. ⁶⁷ τὸ Th. Melit. ? et cod. Monac. om. ed. ⁶⁸ Ὁξεία ed. — ἐν Ὁ. Melit. et Monac. ἐν τῇ Ὁξείᾳ ed. ⁶⁹ Συμβατ. cod. Συμβατίου? ⁷⁰ ὀρίσθη ed. ⁷¹ τὰ τ. οἰκήματα cod. a pr. manu, sed in margine γρ. οἰκοδομήματα τὰ αὐτοῦ οἰκήματα Leo. c. 835. ⁷² τοῦ, τῷ et τῆ; om. ed. ⁷³ τόπον Mon.

ἴθεο ἐν τῷ δεσποτηρίῳ δημεύσας αὐτοῦ⁷⁸ πᾶσαν τὴν Ἀ περιουσίαν. Ὁ δὲ⁷⁹ ἄρχιεπίσκοπος ταῦτα θασάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῷ δεσποτηρίῳ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν ἀνέθηκεν Ἄλεξιῳ εἰπών· « Ὅτι δι' ἐμοῦ πάντα πέπονθας τὰ δεινά. » Καὶ τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ ἔθος εἰ; Βλαχέρνας ἀπελθόντος, προλαβὼν ἔστη ἐνδοθεν τοῦ θυσιαστηρίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἱερατικὴν στολὴν ἡμυσεμένους, καὶ τοῦ βασιλέως τῆ σωλὲξ πλησιάσαντος ἔμα τῆ συγκλήτῳ, φωνῆ μεγάλῃ ἐφώνησεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος·⁸⁰ « Ἐντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασιλευε, ἔνεκεν⁸¹ τῆς, ὦ βασιλεῦ; » Αἰδεσθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς τῆ⁸² συγκλήτῳ ἔφη· « Ἐνεκεν ἀληθείας, καὶ πραότητος, καὶ δικαιοσύνης. » Ὁ δέ· « Καὶ ποία δικαιοσύνη ἐν σοί, ὅτι δούς ἐνυπόγραφον λόγον Ἄλεξιῳ, δι' ἐμοῦ οὐκ ἐφύλαξας τοῦτον; » Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡ; ἐλεγχεῖς, θυμῷ τε⁸³ καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῳ κινήθεις, τοῦτον τοῦ θυσιαστηρίου βιαίως ἐξήγαγε καὶ πληγὰς αὐτῷ οὐ μετράς ἐπιθείς ἐξώρισεν, οὐ δὲ τὸ ἐλεγχθῆναι ὑπ' **705** αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ⁸⁴ δὲ τὴ καὶ μαθεῖν αὐτὸν τὰς ἀγίας εἰκόνας τιμᾶν καὶ σέβεσθαι, καὶ τὴν αὐτοῦ δυσσεβείαν κρυφαίως διασάλλειν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παραγινόμενος⁸⁵ καὶ τοῦ πατριάρχου αὐτὸν ὀνειδίσαντος διὰ τὸν⁸⁶ ἀρχιεπίσκοπον, ἤγαγεν αὐθις αὐτὸν μετὰ παρακλήσεως. Τοῦ δὲ ἀνάξιον ἑαυτὴν τῆς ἱερουσύνης κρίναντος δι' ἃ πέπονθεν, ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον τῆς Μεγάλῃς πεποίηκεν⁸⁷ ἐκκλησίας καὶ Ἄλεξιον τοῦ δεσποτηρίου ἐξέβαλεν, ἀποδοὺς αὐτῷ καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἔχων αὐτὸν ἐν τιμῇ.

(9) Ἦν δὲ καὶ Μανουὴλ ὀνομαστότατος στρατηλάτης πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τιμώμενος παρὰ τοῦ βασιλέως. Οὗτος, Μύρωνι συμβαλὼν λόγους τινὰς, λογοθέτη τε ἔντι τοῦ δρόμου καὶ πενθερῷ τοῦ Πατρωνᾶ, διεβλήθη τῷ βασιλεῖ ὑποβολῇ Μύρωνος, ὡς τῆς βασιλείας ὀρέγεται καὶ ἐμελετᾶτο δεινὰ κατ' αὐτοῦ. Λέων δὲ ὁ πρωτβεσσιτῆριος ὑπὲρ τοῦ Μανουὴλ προεστᾶμενος καὶ φροντιστῶν διεθεδαίουτο τῷ βασιλεῖ ὡς ψευδῆ εἰσι τὰ κατ' αὐτοῦ λυγόμενα· ἃ μαθὼν Μανουὴλ καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως καὶ τὰς διαβρυγὰς ἐκκλίτων, λάθρα τῆς πόλεως; ἐξελθὼν μέχρι Πυλῶν, καὶ τοῖς δημοσίοις ὀχημασιν ἐπιβάς, ἀπῆλθε φυγὰς μέχρι τῶν κλειτουρῶν Συρίας, τὰς τῶν ἵππων ἰγνύσας ἐκκόπτων· ἐδήλωσέ τε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ταῦτα, ὡς Ἐπιπέδῳ ὀργῇ ἐκφεύγω, καὶ εἶγε μὴ καταναγκάστῃ⁸⁸ με τὴν ἑαυτοῦ πίστιν καταλιπεῖν, προσφεύγω ὑμῖν. Εἰ οὖν οὕτω καὶ ἐπὶ τούτοις προσδέχεσθέ με, λόγον ἀπαθείας μοι ἀποστελεῖτε. » Οἱ δὲ, τοῦτο μεγάλην χαρὰν⁸⁹ δεξάμενοι, λόγον ἀπαθείας ἀποστείλαντες, προσεδέξαντο ὡς βασιλεῖα Ῥωμαίων.

(10) Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς, ἐν πολλῇ θλίψει καὶ θυμῷ γέγονε, καὶ βούλην ἐποίητο μετὰ Ἰωάννου συγκέλλου περὶ τούτου. Ὁ δὲ εἶπεν· « Εἰ προθύμως βούλει τὸν Μανουὴλ **706** πρὸς σὲ ἐλθεῖν⁹⁰, ὦ βα-

exceptum misit in ergastulum, et omnes ejus facultates publicavit. Quod videns patriarcha, in carcerem se contulit et omnes facultates suas Alexio obtulit dicens : « Quia hæc omnia propter me pateris. » Imperatorem deinde secundum consuetudinem ad Blachernas profectum præveniens archiepiscopus, sacerdotali veste indutus, stetit coram altari; et imperatori ad soleam jam accedenti cum senatorio ordine, elata voce archiepiscopus exclamavit : « Intende, feliciter procede et regna. Cujus gratia, o imperator? » Verecundia suffusus imperator senatui dixit : « Veritatis, mansuetudinis et justitiæ gratia. » Tum ille. « Et quænam justitia tua est, qui verbum subscriptione tua firmatum Alexio per me misisti, nec tamen observasti? » Imperator, ira modum nesciente commotus, vniolenter hunc ab altari abripuit, verberibusque multis vapulantem in exsilium egit, non solum quia correptus esset ab illo, sed quia didicisset eum sacras imagines venerari et colere, et propriam impietatem ab eo clam condemnari. Non multo post ad Magnam ecclesiam accedenti intentatum facinus in episcopum patriarcha exprobrante, ille precum instantiam reverius exsilio revocavit : eo vero sacerdotio indignum se judicante, propter ea quæ passus est, imperator œconomum Magnæ ecclesiæ instituit, et Alexium ergastulo liberari jussum rursus excepit, facultatibusque restituitis omnibus, in honore habuit.

Erat autem Manuel miles omnium, qui in Oriente ab imperatore in pretio habebantur nominatissimus. Ipse aliquando cum Myrone, cursus publici logotheta et Petronæ socero, collocutus, ipsius Myronis suggestione apud imperatorem calumniatum passus est, velut affectaret imperium, et adversus eum aliquid medietaretur. In adversum Manuelis defensor aderat Leo protovestiarius, deaque ejus salute sollicitus imperatori affirmabat falsa quæ ipse objicerentur. Quibus perceptis, Manuel imperatoris iram et intentatas declinans calumnias, clam urbis portis excessit, et curribus publicis conscensis, ad Clusuras usque Syriæ fugitivus abiit; ubi excisis equorum poplitibus, hæc Agatenis manifestavit : « Iram imperatoris declinavit; et si non coegeritis meam medeserere fidem, in partes vestras transeo; si sic excipitis, securitatis indicia mittite mihi. » Illi, nuntio recreati, immunitatis misso libello, velut Romanorum imperatorem admisere.

Quod audiens imperator, multo mæore et animi angustia correptus est, et cum Joanne syncello de hoc consiliabatur. Ille vero dixit : « Si ex animo Manuelem ad te regredi cupis, acceptis pecuniis,

Variarum lectiones et notæ.

⁷⁸ αὐτοῦ om. ed. ⁷⁹ ὁ δὲ — περιούσιον om. ed. Mon. et Leo ex homoioteleuto, sed est in Mosq. et Melit. ⁸⁰ Ps. xlv. 4 Ἐντεινον. ⁸¹ ἐν ἀληθείας; καὶ πραότητος, καὶ δικαιοσύνης. ⁸² τὴν σύγκλητον Melit. ⁸³ ὁ τ. καὶ ὁ. α. x. om. ed. ⁸⁴ καὶ διὰ τὸ ed. διὰ τὴ καὶ τὰ Leo. ⁸⁵ παραγεν. Leo. ⁸⁶ διὰ τὸν ἐπ. Leo. om. ed. sed αὐτὸν τὸν ἀρχ. ἢ γ. αὐθις ed. ἤγαγον αὐθις ἃ. Leo. ⁸⁷ ἰχ. λ. π. ed. Leo. ⁸⁸ καταναγκάστῃ Leo. ⁸⁹ μ. χαρὴν Leo, μεγάλη χαρῆ ed. sed Melit. ut Mosq. cf. § 12 ⁹⁰ προσελθεῖν ed.

ad Amerumnem missus, quasi in carcere detentus
visitaturus, negotium hoc conficere paratus sum,
et ab imperio tuo securitatis fide subscripta, Ma-
nuelem eorum conveniens redire spondebo. Sub-
scriptis autem litteris, vocisque suadela totum hoc
me peracturum contido, ejus præterea pietatem
considerans, et quod hominem deceat amare patriam.
Imperator commissa pecuniarum multitudine, et
datis ad Amerumnem litteris, virum destinavit.

Ille cum pecuniis et vario apparatu ingressus,
adeo ut obstupescerent Agareni, sparsis per erga-
stula pecuniis, et viso Agarenorum supremo con-
siliario, et viso Agarenorum supremo con-
siliario, cum Manuele etiam clam convenire valuit,
et tabulas ab eo subscriptas, et saluum conductum
exhibere. His ab eo gestis, quæ fuisset exsecutus
imperatori nuntians, regressus est. Manuel autem
adversus nationem cum Amerumne inimicitiam
agentem proficiscendi facultate petita, postulatis
potitus est; ducto namque Amerumnis filio et co-
pioso exercitu, protectionem suscepit, et insignem
reportavit victoriam. Quæ res, sicque parva victoria
fecit ut in majori quam prius honore haberetur;
cunctaque quæ vellet, apud Amerumnem poterat.

Ex quo ad Romaniam regredi valde sollicitus,
post temporis spatium aliquod, Amerumnis satra-
pis dixit: « Si Amerumnis filium et exercitum præ-
bueritis, profectus Romaniam omnem subjugabo. »
Quo summa cum lætitia accepto, in prioris gratiæ
augmentum et hoc jam sperantes, armis confe-
ctum instruxit, et adversus Romaniam misit. Ad
orientale itaque thema vicine profectus, domesticis
et Amerumnis filio secum adfectis, quasi receraturus
se et venaturus abiit: hostibus deinde remo-
tior factus, Amerumnis filium complexus et deo-
secutus dixit: « Ad Imperatorem patriamque pro-
prium remeo: tu, cum tuis nihil injuria pati sus-
picantibus, redi, ad tuos alii. » Hic quidem eo
pacto cum lætymis et verecundia reversus est.
Manuel vero, præmisso ad imperatorem nuntio, rediit.
πείσεισθαι ὡς ὑποπεύοντες παρ' ἡμῶν, ἀπιθι πρὸς
αἰσχύνῃς ὑπέστρεψεν ὁ δὲ Μανουὴλ ἐχώρει πρὸς
Imperator, felicis rei successus nuntium exci-
piens, et muneribus dignitateque illum donans, Ma-
nuelem, prout æquum erat, suscepit, et magistrum
confestim scholarumque domesticum instituens,
etiam filios ejus ex sancto baptisate suscepit.

His elatus imperator, abiit cum Manuele et se-
nato adversus Agarenos, et Zapetro Samosatoque
potitus, civitatibus tunc ditissimis et munitissimis,
quia ibi Amerumnis regiam habebat, mox victor
evasit spoliaque multa abstulit. Porro reversus ad

Α αικεῦ, αὐτὸς ἐγὼ ἑτοιμος τοῦτο ποιεῖν, χρήματα
λαθῶν καὶ πρὸς τὸν ἀμερουμνὴν σταλαίς ὡς δῆθεν
τοὺς ἐν εἰρκῆ καὶ δεσμοῖς ἐπισκεψόμενος, ἔχων καὶ
ἐνυπόγραφον λόγον παρὰ τῆς σῆς βασιλείας, ἣ πέλω
τὸν Μανουὴλ εἰς ὕβιν ἐλθῶν ὡς δοκῶ δὲ τοῦτο πρά-
ξαι ὡς τῷ ἐνυπογράφῳ (179^a) λόγῳ τῆς βασιλείας
σου καὶ τῇ ἐμῇ πειθοῖ καὶ τῇ εὐσεβείᾳ ἐκείνου καὶ
τῷ εἰκόσ εἶναι τῆς πατρίδος ἐρῆν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
πᾶμπολλα χρήματα καὶ δῶρα πρὸς τὸν ἀμερουμνὴν
δοὺς αὐτῷ, ἀπέστειλεν.

(11) Ὁ δὲ, εἰσελθὼν μετὰ πολλῶν χρημάτων καὶ
κόσμου παντοῦ, ὥστε καὶ τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἐπὶ τῷ
πλούτῳ αὐτοῦ ἐκπλαγῆναι, δὲ τὰ δεσμωτήρια βο-
γεύσας καὶ τὸν πρωτοσύμβουλον θεασάμενος, ἡδυ-
νήθη καὶ λάθρα συνομιλῆσαι τῷ Μανουὴλ καὶ δοῦναι
αὐτῷ τὸν ἐνυπόγραφον λόγον καὶ τὸ φυλακτὸν τοῦ
Β βασιλέως. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ὡς πράξας ὑπέστρεψεν,
ἀναγγεῖλας τῷ βασιλεὶ ὅσα διεπράξατο. Ὁ δὲ Μα-
νουὴλ, ἐξζητησάμενος τὸν ἀμερουμνὴν τοῦ ἐξελεῖν
κατὰ ἔθνος τινὸς πολεμίου αὐτοῖς, ἔτυχε τῆς αἰτί-
σεως, καὶ λαθῶν τὸν τοῦ ἀμερουμνῆ υἱὸν καὶ λαὸν
πλεῖστον ἀπῆλθε, καὶ νίκην μεγάλην εἰργάτατο καὶ
τούτῳ ἐν μείζονι τιμῇ ὑπὲρ τὸ πρῶτον καθίσταται
καὶ πάντα ἦν αὐτὸς παρὰ τῷ ἀμερουμνῇ δυνάμε-
νος.

(12) Ὅθεν ἔχων φροντίδα πολλὴν τοῦ ἐξελεῖν ἐν
Ῥωμανίᾳ, μετὰ καιρὸν τινα εἶπε πρὸς τοὺς δυνά-
στας τοῦ ἀμερουμνῆ, ὅτι « Ἐάν μοι τὸν υἱὸν τοῦ
ἀμερουμνῆ καὶ λαὸν παρέξετε, ἐξελεθῶν ὑποτάξω τὴν
C Ῥωμανίαν. » Οἱ δὲ, ὡς μεγίστην τοῦτο χαρὰν ἠγησά-
μενοι καὶ τῷ προτέρῳ πλεονεκτήματι καὶ τοῦτο
ἤδη ἐλπίσαντες, εὐθύς ἐξώπλισαν ὡς αὐτὸν
καὶ κατὰ Ῥωμανίας ἀπέστειλαν. Ὁ δὲ, ἐλθὼν πλε-
σιον τοῦ θέματος τῆς Ἀνατολῆς, προσκαλεσάμενος
τοὺς ὑποχειροὺς αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀμερουμνῆ,
ὡς δῆθεν διακινήσαν καὶ κινήσαν, 707 πόρρωθεν
τῶν πολεμίων γενόμενος, περιπλακεὶς τῷ υἱῷ τοῦ
ἀμερουμνῆ καὶ καταφιλάσας αὐτὸν εἶπεν, ὅτι « Ἐγὼ
μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τὸν βασιλέα μου καὶ τὰ ἴδια,
μηδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ προτιμήσας ὡς πίστεως καὶ
συμφυλετῶν· σὺ δὲ μετὰ τῶν σῶν, ὡς μηδὲν δεῖν
τοὺς σοὺς. » Καὶ οὗτος μὲν οὕτω μετὰ δακρύων καὶ
τὸν βασιλέα, προκροστειλάς αὐτῷ τὸν μηνύσοντα.

D (13) Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τὸν μηνυτὴν ὡς μεγάλῳ
ἀγαθῶν ἀγγελῶν ἀποδεξάμενος χρήμασι τε καὶ ἀξιώ-
μασιν ἐφιλοτιμήσατο, καὶ τὸν Μανουὴλ, ὡς δεῖον ἦν,
ὑπέδειξετο μάγιστρον εὐθύς καὶ δομέστικον τῶν
σχολῶν ποιητᾶμενος καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἐκ τοῦ
ἀγίου βαπτίσματος ἀναδεξάμενος.

(14) Τούτους ἐπαρθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθε μετὰ
Μανουὴλ καὶ τῆς συγκαλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ παντὸς
κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν· καὶ εὐπατῶς τὴν τε Ζάπετρον
καὶ τὸ Σαμόσατον, πλούτῳ κομῶν καὶ δυνάμει τότε
διὰ τὸν ἀμερουμνὴν ἐκείθεν εἶναι, παραλαβὼν ἐπι-

Variæ lectiones et notæ.

^a ἐλεῖν ed. ^b πράξεν Leo. ^c τοῦτο ed. ^d οἱ δὲ τῷ ἀμερουμνῇ εἰπόντες αὐτὸν ἀπ. ed. ^e ἐξώπλι-
σε -- ἀπέστειλε L. o, sed Theodosius Melit. ut Mosq. ^f πρ. πατρίδος καὶ σ. ed. ^g πέσεισθ. cod. πέσεισθ
ed.?

ἀνεισι τῇ νίκη καὶ τοῖς λαφύροις γαυρούμενος. Καὶ ἄλλων μέχρι τοῦ Βρυάντος προστάξεν οἰκοδομησάμενος παλάτιον καὶ παραδείσους· φυτεῦσαι καὶ ὕδατα ἀγαγεῖν, ἃ καὶ γέγονεν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν τὰ λάφυρα ἐθριάμβευσεν, ἑπιπέδιον ποιήσας καὶ τὸ πρῶτον βῆσιν παίζας, ἄρματα λευκῷ μὲν ἐποησάμενος, χρώματι δὲ τῷ Βενέτῳ ἀμφιασάμενος, καὶ νικήσας ἐστεφανώθη, τῶν δῆμων ἐπιθούτων. « Καλῶς ἦλθες », ἀσύγχριτε φακτονάρη. »

(15) Τοῦ δὲ πατριάρχου Ἀντωνίου τελευτήσαντος, ἀντ' αὐτοῦ⁹⁸ χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ σύγκελλος, ἐν εἰπω ὁ νέος Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς⁹⁹, βεβοημένος ἐπὶ τε μαγείαις¹⁰⁰ καὶ λεκανομαντεῖαις καὶ πάσῃ ἀσεβείᾳ¹⁰¹. ἧς ὄργανον ἐπιτήδειον εὐρεθείς τῆς τοῦ βασιλέως ἀσεθείας· τε καὶ ῥοπῆς αὐτῷ¹⁰² **708** πάντα τὰ¹⁰³ πρὸς ἀπώλειαν εἰργάσασθαι καὶ ὃν ὠδινε μὲν, κατεῖχε δὲ βασιλίσκον τῆς ἀσεθείας· ὁ βασιλεὺς, ἐξέβρῆξε καὶ ἀπέτεκε, τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀναχρῆσθαι προστάξας ἢ ἀπαλείφασθαι.

(16) Οὗτος ὁ Ἰαννῆς, πρὸ τοῦ ἄστεος οἴκημα ἐκ λίθων (179^b) λαξευτῶν κατασκευάσας, ὃ Τρουλλος μέχρι νῦν ὀνομάζεται, διὰ τινῶν θυσῶν ὠμίλει τοῖς δαίμοσι καὶ τῷ βασιλεὶ τὰ μέλλοντα διεστῆμαινεν, ὃ¹⁰⁴ καὶ ἀόκητον ἔμεινε διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γενομένας τότε τῶν δαιμόνων ἐπιφοιτήσεις.

(17) Διὰ ταῦτα¹⁰⁵ σύμμαχον τοῦτον καὶ συνίστορα ἔχων Θεόφιλος τῆς αὐτοῦ ἀιρέσεως, ὁ δεύτερος Νεκτανεβῶ, τὸν ῥηθέντα¹⁰⁶ Ἰωάννην, μᾶλλον¹⁰⁷ δὲ Ἰαννῆν τὸν πατριάρχην¹⁰⁸ ἢ μανδριάρχην, τὸν νέον ὄντως¹⁰⁹ Ἀπολλώνιον ἢ Βαλαάμ, ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς χρόνοις¹¹⁰ κακῶς ἀναφανέντα λεκανομαντῆν καὶ πάσης θεοστοργου¹¹¹ς¹¹² πράξεως καὶ τερατείας δεινὴν ὑποψήτην· ὅφ' οὗ καὶ τὰ γράμματα παιδευθείς¹¹³ ὁ εὐρίπιστος καὶ δόλιος¹¹⁴, ὑπηρέτης δόκιμος [ἐχθρίστων¹¹⁵ πραγμάτων] καὶ τοῦ διαβόλου ἐπιτήδειον ὄργανον γέγονεν, οὗς ἂν ἐνόκως ὁ θεὸς λόγος ἐπαράσσειται σχετλιαστικῶς φάσκων¹¹⁶ « Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὀδῷ τοῦ Κάην ἐπορεύθησαν καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ χάριν¹¹⁷ ἐξεχύθησαν καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κωρὲ ἀπώλοντο. » Οὗτοι εἰσι γογγυσταὶ καὶ¹¹⁸ μεμφίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι· ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν¹¹⁹. » Ἐφαρμόσειεν αὐτοῖς μάλα εἰκότως καὶ τὰ¹²⁰ τοῦ ὀμοτρόπου Ἰουλιανοῦ παρὰ τῇ θεολογίᾳ στηλιτευόμενα γλώσση· σφόδρα γὰρ ἐμφορῆς ἐναπέφυγε καὶ εἰς μηδὲν ἀπεικῶς τῆς ἐκεῖνου κακουργίας καὶ δυστροπίας· ἔφη γοῦν¹²¹ « Πῶς μὴ δακρύσω τὸν ἄθλιον; [πῶς] μὴ πλῆσον¹²² μὲν τῶν¹²³ δεδιωγμένων τοῦς προσδραμόντας, πλεονδὲ τῶν αὐτομολησάντων εἰς τὴν **709** κακίαν θρηνησῶ τὸν συναρπάσαντα; μᾶλλον

A Bryæ locum, palatium exstruxit, plantavit hortos. aquas deduci jussit : quod et factum est. Inde in urbem reversus, onustus spoliis circensibus ludis exhibitis triumphum egit, et curru equis candidis vecto, Venetoque colore insigni primo munere lussit, victorque coronatus est, factionibus acelamantibus : « Feliciter adveneris, o incomparande factionarie ! »

Cæterum patriarcha Antonio vita functo, in ejus locum ordinatus est Joannes syncellus, vere dicam novus Jannes, et Jambres, præstigiis et per pelves divinationibus omnique impietate nominatissimus. Hic vult instrumentum aptissimum imperatoris impietatis et propensionis repertus, ipsi per omnia in perniciem cooperabatur : et quem conceperat animo, occultabat vero, venenatum impietatis basiliscum imperator, emisit et peperit, cum sacras imagines uno colore iudici, verius dicam, deleri præcepit.

Joannes ipse politis et sculptis lapidibus ante urbem exstructa domo (Trullus nunc usque appellatur), sacrificiis quibusdam familiares asciscobat dæmones, et futura imperatori renuntiabat. Domus autem propter dæmonum ad eam frequentiam sine habitatore mansit.

Propterea hunc socium consciumque suæ hæreseos habebat Theophilus, alter Nectanebo, dictum Joannem, potius vero Jannem patriarcham vel mandriarcham, qui vere novus Apollonius aut Balaam in nostris temporibus visus est, quique pelvium ope divinabat, et omnis impie operationis ac præstigi peritus fuit hariolus. A quo litteras edoctus ille levissimus perfidusque princeps, illustris odiosorum operum minister et aptissimum diaboli instrumentum factus est. Istis merito divinus sermo maledicit miserabiliter dicens : « Væ illis, quia in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt. — Illi sunt murmuratores, querulosi, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. » Ipsis etiam aptissime convenirent hæc verba e Gregorii Theologi ore adversus Julianum ejusdem modi hominem prolata : hujus enim erat ille simillimus, et minime ab eo dispar nequitia et morum asperitate. Dicit igitur Gregorius : « Qui potero miserum illum non lacrymis prosequi ? qui potero non et eos amplius lugere qui sua sponte accurrerunt quam quos ille persecutus est, et rursus eum amplius deslere qui alios secum in

Varie lectiones et notæ.

⁹⁸ ἦλ? cod. ⁹⁹ 837. ¹⁰⁰ Ἰαμβρῆς Leo, Ζαμβρῆς ed. sed Ἰαμβρῆς Mosq. Meit. ¹⁰¹ μαντεῖαις Leo. ¹⁰² ἀσ. ὡς ὄργ. cod. ¹⁰³ τὰ om. ed. ¹⁰⁴ δὴ add. ed. ¹⁰⁵ δ. τοῦτο ed. om. C. Συμμάχων καὶ συμμαχοῦντά τε καὶ σ. ἐ. τῆς ἀ. C. 134, τῆς ἀ. ἐ. 310. ¹⁰⁶ προρηθ. C. ¹⁰⁷ μ. δὲ Ἰ. τόν om. C. ¹⁰⁸ πατριάρχην ed. φ. μᾶλλον δὲ ματριάρχην καὶ δαιμονάρχην C. 154, φ. μ. δὲ μαντιάρχην καὶ δ. 310. ¹⁰⁹ θεοστογῆ C. 151. ¹¹⁰ καὶ ὑπονοθευθείς C. ¹¹¹ δειλέος C. 310, δειλίαις; 154. ¹¹² ἀγθ. πρ. C. 134 om. cod. et ed. ¹¹³ Judæ Ep. xi, 16. ¹¹⁴ γ. om. C. ¹¹⁵ γ. μ. C. ¹¹⁶ αὐτῷ ed. δ' ἂν αὐτῷ C. 134. ¹¹⁷ κατὰ C. 134. ¹¹⁸ Οἱατ. 3 (num. 4) in Jul. i, p. 69 C. ¹¹⁹ μὴ πλ. C. πῶς μὴ πλ. ed. ¹²⁰ μὲν τῶν δ. C. 310.

exitium traxit, quam eos qui sua sponte ad malum **A** cucurrerunt? Quin potius Christianis quidem haudquaquam triste et calamitosum est quod pro nomine Christi passi sint, imo omnium beatissimum, non propter futura tantum præmia, sed propter hujus etiam vitæ gloriam et libertatem quam ipsi per pericula sibi pepererunt. His contra impendentium suppliciorum quasi præludium quoddam sunt ea quæ jam perpessi sunt; satiusque ipsis fuisset diuturnioribus in hac vita doloribus cruciari, quam ad alterius vitæ tribunalia reservari. — «Quemadmodum enim chamæleonem aiunt in quidvis facile mutari atque omnes subinde colores, candore uno excepto, suscipere; sic etiam ille Christianis, præter clementiam, in quidvis se vertebat, ac perquam crudelis erat ipsius lenitas et violenta persuasio, atque per hujusmodi benignitatem acerbitatis crudelitatisque sæ excusationem quærebat.» Unde ad eum dicendum est: «Stultissime et in magnis rebus imperitissime! tune adversus tantam sortem et universam terram insurrexisti? tune adversus Christi Ecclesiam et sacrificium cum tuis piaculis? tune adversus eum sanguinem quo purgatus est mundus, cum tuis sanguinibus? post Herodem persecutor, et post Judam proditor, nisi quod laqueo, ut ille, et Judæ instar penitentis animi significationem non dedisti; post Pilatum Christicida, post Judæos Dei hostis?» — «Qui sacra conviciis afflicis, Jeroboam te apposite dixerimus aut Israelitam Achab, homines iniquissimos, aut Ægyptium illum Pharaonem aut Assyrium Nabuchodonosor, vel hæc omnia contrahentes unum atque eundem nominabimus: quandoquidem cum omnia vitia in sese collegisse constat, defectionem nempe Jeroboam, crudelitatem Achab, duritiam Pharaonis, sacrilegium Nabuchodonosoris, rum impietatem.»

«Ubi sacrificia, cæremonia et mysteria? ubi victimæ, tam apertæ quam occultæ? ubi præscientiæ vanitas et ventriloquorum signa? ubi illa adversus Christianos oracula et minæ? Evanuerunt omnia, irrita fuerunt, diffluxerunt; somnio similis exstiterunt impiorum jactationes.» — «Cecidit Bel, contritus est Dagon; jam non dicent stulto: «Nunc quidem hæc forsitan parva sunt istis miseris. Sed erit tempus cum videbo meos conviciatores et magnam hunc principem suam nequitiam ac per-

A δὲ τοὺς μὲν μηδὲν ¹⁸ δεινὸν τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν, ἀλλὰ καὶ πάντων μακαριστότατον οὐκ ¹⁹ ἐκεῖθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐντεῦθεν εὐδοξίαν καὶ παρῆρσιαν, ἣν διὰ τῶν κινδύνων ἑαυτοῖς ²⁰ ἐχαρίσαντο· τοῖς δὲ προσίμιον ²¹ τῶν ²² ἀπειλούμενων ἄπερ ἤδη πεπίνθησιν· καὶ βέλτιον ἦν αὐτοῖς, εἰ ²³ ἐνταῦθα ²⁴ μακρότερον ἐκολάθησαν ἢ τοῖς ἐκεῖ δικαιοκριτηρίοις ²⁵ ἐταμειύθησαν. » — Καὶ γὰρ ²⁶ ὡς περ τὸν χαμαιλέοντα λόγος, παντοῖον γίνεσθαι ὀρθῶς καὶ πάσας μεταβάλλειν ²⁷ χροῖας πλὴν μιᾶς τῆς λευκότητος· — οὕτως κἀκεῖνος; πάντα ἦν καὶ ἐγένετο Χριστιανοῖς πλὴν ἡμερότητος· καὶ ἦν λίαν ἀπάνθρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθάνον βίαιον, καὶ ἀπολογία τῆς ἀγριότητος ἢ χρηστότητος· ὅθεν λεκτέον πρὸς αὐτόν ²⁷· « Εὐθέστατε καὶ — ἀπαιδευτότατε τὰ μεγάλα, σὺ κατὰ τοσοῦτον κληρὸν καὶ τῆς οἰκουμένης ²⁸ ἀνέστης — σὺ κατὰ τῆς τοῦ ²⁹ Χριστοῦ (Ἐκκλησίας καὶ) ³⁰ θυσίας τοῖς σοῖς ³¹ μίσμασι, σὺ κατὰ τοῦ τὴν κόσμον καθάιροντος ³² αἵματος τοῖς (σοῖς) (μιαροῖς) ³³ αἵμασι — σὺ μετὰ Ἡρώδην δυνάστης καὶ μετὰ Ἰούδα προδότης, πλὴν ὅσον οὐκ ἀγχρῆν τὴν μετάνοιαν ἐδειξας ὡς περ κἀκεῖνος ³⁴, καὶ χριστοκτόνος μετὰ Πιλάτου ³⁵ καὶ μετὰ Ἰουδαίους μισθόεος ³⁶. » — Ὁ τῶν ἀγίων ὕβριστής, ἢ Ἰεροβοάμ (σε) ³⁷ εἰπεῖν οἰκειότερον ἢ Ἀχαάβ τὸν Ἰσραηλίτην, τοὺς παρανομωτάτους, [ἦ] Φαραῶ τὸν Αἰγύπτιον, ἢ Ναβουχοδονόσορ τὸν Ἀσσύριον, ἢ πάντα ταῦτα συνελόντες ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὀνομάσωμεν ³⁸, ἐπεὶ καὶ τὰς πάντων κακίας φαίνεσθαι ³⁹ εἰς σεαυτὸν συλλεξάμενος, Ἰεροβοάμ τὴν ἀποστασίαν, Ἀχαάβ τὴν μαιφονίαν, Φαραῶ τὴν σκληρότητα, Ναβουχοδονόσορ τὴν ἱεροσυλίαν, πάντων ὁμοῦ ⁴⁰ τὴν ἀπέθειαν. »

⁴¹ (18) « Πού (εἰσιν) αἱ θυσίαι καὶ τελεταὶ ⁴² καὶ (τὰ) ⁴³ μυστήρια; πού σφάγια φανερά τε καὶ ἀφανῆ; — (180*) πού τεράστια ⁴⁴, προγνώσεις **710** καὶ σημεῖα ἐγγαστριμύθων; — πού αἱ κατὰ Χριστιανῶν μαντεῖα καὶ ἀπειλαί; — οἴχεται πάντα, διέψευστα, διεβρόχῃ ⁴⁵, ὄναρ ἐφάνη τῶν ἀσεβῶν τὰ κομπάσματα. » ⁴⁶ « Ἐπεσε Βῆλ ⁴⁷, συνετριβῆ Δαγῶν ⁴⁸. — οὐκέτι (οὐ) ⁴⁹ μὴ εἴπωσι τῷ μωρῷ ἀρχεῖν· ⁵⁰ « Καὶ νῦν ταῦτα μικρὰ τοῖς ἀθλοῖς ἴσως. Ἔσται δὲ ⁵¹ καιρὸς ἡνίκα δέξομαι τοὺς ἐμοὺς ὕβριστάς; καὶ τὸν μέγαν τοῦτον ⁵² καθηγγῆτην ἀποκλαισμένους τὴν ἑαυτοῦ κακίαν καὶ πονηρίαν ⁵³. »

Variae lectiones et notæ.

¹⁸ μηδὲν P. et eod. οὐδὲν ed. Gr. ¹⁹ οὐ διὰ τὰ ἐκ. Gr. ²⁰ ἑαυτοῖς ἐχρήσαντο eod. ²¹ προσίμιον Gr. ²² ἀπειλούμενων καὶ Gr. ²³ ἐντεῦθεν Gr. ²⁴ δικαιοκριτήριος Gr. C. 310 ²⁵ Ἄλλ' ὦ. Gr. 74 B. ²⁶ μεταβάλλει χρ. C. 310. μὲν ἀναλαμβάνειν χροῖας Gr. ²⁷ Greg. p. 76 A. ²⁸ τῆς ἐκκλησίας ἀνέστης C. 310, τῆς οἰκουμένης κακοποροῖας; κτλ. Gr. ²⁹ τῆς Χριστοῦ θ. Gr. ³⁰ ἔ. καὶ om. C. ³¹ σοῖς om. ed. — ³² καθάιροντος Gr. C. ³³ μιαροῖς om. Gr. ³⁴ ἐκεῖνος; Gr. C. 310. ³⁵ Πιλάτου P sed Ἰουδαίου; ut Gr. ³⁶ Or. 4,110 D. ³⁷ σε om. Gr. C. 310. — ³⁸ ὀνομάσωμεν Gr. ³⁹ εἰς ἑαυτὸν φ. (φαίνεσθαι C. 310) C. εἰς ἔ. σ. φαίνεται Gr. — ⁴⁰ ὁμοῦ C. 130. ⁴¹ Gr. 125 A. B. om. εἰσὶ ἐτὰ. ⁴² τελεταὶ ed. ⁴³ καὶ μυστήριον C. 310. ⁴⁴ τεράστια προγνώσεις; Gr. ⁴⁵ διεβρόχην Gr. C. 310 ⁴⁶ Gr. Oral. 4,125 D. ⁴⁷ καὶ add. C. 310. ⁴⁸ Δαγῶ eod. ⁴⁹ οὐ om. Id. — ⁵⁰ Gr. 151 D. Nῦν τ. καὶ I. μ. τ. δ. ἔ. κ. τοῦς ἀθλοῖς eod. ⁵¹ τὸν ἑαυτῶν. ἀπ. κ. ἡνίκα ἂν πᾶσα κρίνηται καὶ βασιανίζηται; πονηρία Gr. ⁵² τοῦτον Gr. ed. ⁵³ καὶ π. P. eod., ὅτε πᾶσα κρίνηται καὶ βασιανίζηται; κακία καὶ πονηρία ed. ὅτε — κακία C.

⁸⁶ (19) Τούτων ⁸⁷ δὲ οὕτως παρτομένων παρὰ Α τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ συμμύστου αὐτοῦ πατριάρχου, Ἄραβες μετὰ δυνάμειος πολλῆς κατὰ Ῥωμανίας ἐξήσαν· ⁸⁸ ὁ δὲ βασιλεὺς ἅμα τοῖς πρόσφυξι Πέρσαις καὶ τοῖς τάγμασι καὶ Μανουὴλ δομestίκῳ κατ' αὐτῶν ἐχώρει. Καὶ συμβολῆς γενομένης, ἤτηθη ὁ βασιλεὺς καὶ μέσον εἰσῆλθε τῶν Περσῶν, ὑπ' αὐτῶν περισώθηναι ὑπολαθῶν. Μανουὴλ δὲ, ὡς ἔγνω περισκοπῶν μέσον τῶν Περσῶν τὸν βασιλέα δευτα, αὐτοῦς ⁸⁹ δὲ βουλευομένους τοῖς Ἄραβι τοῦτον προδύναι καὶ δι' αὐτοῦ καταλλαγῆναι αὐτοῖς, διασχίσας μέσον αὐτῶν καὶ τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως λαβόμενος, ἐξεῖκουσεν ⁹⁰ ἄκοντα τοῦτον ἐξάγων, αἰσχύνῃν ἠγοούμενος οὐ καθέκτην Ῥωμαίοις, εἰ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Ἄραβες αἰχμάλωτον λάθωσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ δέει τοῦ καθε-

Cum hæc ita ab imperatore agerentur et patriarcha ejus ministro, cum potestate multa adversus Romaniam insurrexerunt Arabes, in quos imperator cum Persis profugis et tigmatibus et Manuele domestico profectus est. Consertis manibus victus imperator, medium Persarum agmen subiit ab ipsis servandus. Manuel vero ut circumspiciens cognovit imperatorem medio Persarum agmine constitutum, eosque jam Arabibus ipsum prodere meditantes, et ejus occasione Arabibus reconciliari, diviso eorum cuneo, medium imperatorem reperit, frenoque apprehenso eduxit: ingentem verecundiam ratus inuri Romanis, si Romanorum imperatorem captivum Arabes abducerent. Imperator rei gestæ pavore consternatus, Persis iterum se tradere consiliabatur; Manuel in adversum intentato gladio percutere minabatur. Territus ille et invitus ei adjunctus est, et vix inde ereptus, Dorylæum cum pudore et detrimento se recepit. Manuel vero in acie vulneratus, et ægrotudine correptus, præclaris facinoribus in Agarenos editis mortuus est. Corpus ejus asportatum in monasterio ab eo constructo, cui Manuelis factum nomen, Asparis cisternæ vicino, depositum est. Μανουὴλ, σύνεγγυς [τῆς] ⁹¹ κινστέρνης τοῦ Ἄσ-

711 (20) Καὶ εὐθύς διαβολαὶ κατὰ Περσῶν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἀπειλαὶ κατὰ Θεοφώβου ὡς ἀνάρτου καὶ προδότηου καὶ δυσμενοῦς· ἃ μαθὼν (ὁ) ⁹² Θεόφωβος τοὺς Πέρσας ἀναλαθῶν κατήλθεν εἰς Σινώπης καὶ ταύτην παραλαθῶν κατέειρε τυραννικῶς· ὅπερ γνοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν μεγάλῃ λύπῃ γενόμενος (ἐδεδία γὰρ μήπως προσρυῶσι ⁹³ τοῖς Ἄραβι), καὶ μέχρι Παφλαγονίας αὐτὸς ἀπῆει, καὶ λόγον αὐτοῖς ὡς οὐδὲν δεινὸν πείσσονται δεδωκῶς καὶ τὸν Θεόφωβον ἀναλαθόμενος, ὑπέστρεψε μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, τῶν ἄλλων Περσῶν παραγενομένων οὐπερ κατεσκηνώθησαν ἐξ ἀρχῆς· ἡγαπᾶτο δὲ Θεόφωβος, παρὰ τῶν πολιτῶν οὐχ ἤττιον ἢ τῶν Περσῶν ὡς ὀρθόδοξος.

Et rursus Persæ auxiliarii apud imperatorem accusati, et contra Theophobum verba minarum prolata, ut perduellem proditoremque. Id audiens Theophobus, assumptis Persis ad Sinopen usque recessit, qua potitus, eam in potestate sua retinuit. Quo completo imperator magno affectus est mœnore (timebat enim ne ad Arabas transirent) et ad Paphlagoniam usque ipse processit, et fide data eos nihil mali passuros, assumpto Theophobo, urbem cum eo repetiit dum Persæ eo relirent ubi primum tentoria fixerant; Theophobum autem cives non minus quam Persæ diligebant.

(21) Τότε δὴ (γίνεται ⁹⁴ τῷ βασιλεὶ παῖ, ἐκ Θεοδώρας, ὃν ἐπωνόμασε Μιχαήλ.)

Eo tempore filius imperatori ex Theodora susceptus, quem vocavit Michaelē.

ΣΣΕ'. Περὶ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως ⁹⁵.

CCLXV. De imperatoris equo.

Ἀπίονται (δὲ) τῷ βασιλεὶ πρὸς Βλαχέρνας, καθὼς εἴθιστο, ὑπῆντησεν αὐτῷ τις προσελθὼν καὶ λέγων, ὅτι· Ὁ ἵππος, ὃν ἐπορεύεται ἡ βασιλεία σου, ἐμός ἐστι. Ὁ τοῦ δὲ ἵππου σκιρτῶντος; διὰ τὸ αἰφνιδίως προσέναι καὶ τοῦ βασιλέως τοῦτον κατασχόντας, τὸν κόμητα τοῦ σαύλου ἐπηρώτησεν ὁ βασιλεὺς· Ἔτινος ἐστὶν ὁ ἵππος; Ὁ δὲ ἔφη· Ὁ κόμης τοῦ Ὀψικίου ἀπέστειλεν αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ σου.

Imperator vero ad Blachernas, ut ei mos erat, profecto occurrit non nemo, qui ait: «Equus cui majestas tua insidet meus est.» Equo tunc exsiliente quia hic subito astiterat, et imperatoris manu detento, stabuli comitem interrogavit imperator: «Cujus est equus?» Respondit: «Opsicii comes tuæ eum majestati misit.» Cumque Opsicii comes in urbe tunc ageret, eo in crastinum adducto, una

Variae lectiones et notæ.

⁸⁶ 838 ⁸⁷ Τούτων — 840.16 κατέθγχαν om. C. et Vat. sed habent P. Leo, Theodosius Melitenus, ut videtur. Symeonis logothetæ e brevuario petita, cum verbotenus plerumque huic respondeant, interdum vero hoc a. phiora sint. ⁸⁸ ἐξήσαν ed. et Melit. ἐξήσαν cod., ἐδ' ὡς x. Leo ⁸⁹ αὐτοῖς δὲ β. cod. ⁹⁰ ἐξήσαν ed. ἐξήλθε Leo. ⁹¹ ὑποστρέφει e. l. ⁹² μ. τοῦ ed. ⁹³ τῆς x. ed. τῆ x. τοῦ Leo. ⁹⁴ ὁ om. ed. ⁹⁵ παρὶθῶν ed. ⁹⁶ γινόμενος τῷ β. π. Βλαχέρνας omi. γίνεται — Μιχαήλ ed. ἀπερχόμενος ἐκ ὁ β. ἐν Βλ. Leo. ⁹⁷ Rubrica Mon. dæst in Par. 1705 et in margine codicis abscisso.

cum eo qui procedentem cum interpellaverat, ait A imperator : « Verum eloquere, cuius est equus? » Ille respondens dixit : « Meus erat : mittensque dux, vi eum, neque dato pretio, neque aestimatione facta, mihi eripuit. » Interrogavit comitem imperator : « Num res ita se habet edissere, et quare non soluto pretii equo, eum ad me misisti? » Re examinata et probe percepta ut per vim nimirum equus ablatu fuisset, imperator dignis verberibus ducem emendavit : homini vero ad se accedenti equum restituit. Ille recipere detrectans, in ejus pretium libras duas accepit. Dux vero indolens ejus probare jussus, et si generosus foret scholarium crearet. Hic in bellum profectus, in conflictu velut imbellis et timidus inter fugientes repertus, occisus est.

B μὲν στρατηλάτην τοῖς προσήκουσι μαγγαβίοις ἰσοφρόνησε, τῷ δὲ προσελθόντι αὐτῷ ἀπέστρεψε τὸν ἵππον. Ὁ δὲ τοῦτον οὐκ ἠδουλήθη λαβεῖν, ἔλαβε δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ λίτρας β', ἕρισθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦ δοκιμάσαι αὐτὸν καὶ εἰ ἀνδρείος ἔστι, ποιῆσαι αὐτὸν σχολάριον· τοῦ δὲ εἰς πόλεμον ἀπελθόντος, ἐν τῇ συμβολῇ ὡς δεῖλδ; ἐν ταῖς φεῖγουσιν εὐρεθεῖς κατεσάρχη ὑπὸ τῶν πολεμίων.

CCLXVI. De Leone Sapiente.

Imperatori vero ad Bryæ palatium cum comitatu procedenti nuntiatum est ab Orientalium duce Sarracenorum protosymbulum cum exercitu prædandum venire ut Amorium caperet. Ille consueta exercitui proceribusque largitione facta, brevi tempore versus Cappadociam contendit. Amerumnes selectis militum octo millibus, Sudem inter Agarenos virtute prudentiaque nominatissimum C ducem instituens, adversus imperatorem submitit. Manilus consertis, profligatus imperator fugit, et cum dedecore rediit : vixque salutem nactus est. Amerumnes vero virtute multa stipatus, abii, et Amorium obsedit, variisque certaminibus editis obtinere non potuit, fortiter et genere civibus in adversum præstantibus. Philosophi vero Leonis discipulus qui iam in castro habitans Amerumni recedere volenti, cujusdam ope, ceu astrologie peritus significavit : « Si dies tantum duos ad castrum stationem habueris, obtinebis nos; » quod et contigit. A Boiditze quippe vocato, et Manicophago proditum est. Capti sunt etiam virorum nominatorum et non ignobilium plurimi, et in Syriam abducti captivi, Theophilus patricius et duces isti, Melissenus, Aetius, Theodorus protospatharius, qui et Craterus Callistus turmarca, Cyrillus drungarius, et Bassoes cursor, et quidam agminum proceres qui a protosymbulo tormentis adacti, ut fidem negarent, ipsi morem non gerentes, gladio capitibus præcisi sunt, vitæ temporalis vice aternam consecuti.

ΣΞΓ'. Περὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

(22) Γεγονότος δὲ τοῦ βασιλέως εἰς πρόκεινον ἐν τῷ Βρούαντι, ἦλθεν αὐτῷ μήνυμα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν, ὡς ὅτι ὁ πρωτοσύμβουλος ἐξελθὼν μετὰ πλήθους ἐκπορθήτων ἀπέρχεται τὸ Ἀμόριον. Ὁ δὲ τὰ νενομισμένα τῷ τε στρατῷ καὶ τοῖς ἀρχοῦσι ποιήσας ⁶⁶ συντόμως μέχρι Καππαδοκίας ἐξῆλθεν ⁶⁷. Ὁ δὲ ἀμερουμνῆς ἀποχωρήσας ⁶⁸ ἢ ⁶⁹ χιλιάδας λαοῦ καὶ τὸν Σουδεῖν ⁷⁰, ὀνομαστότατον ἐν ταῖς Ἀγαρηνοῖς ὄντα ἐπὶ τε ἀνδρείῳ καὶ φρονήσει, δούς αὐτοῖς κεφαλὴν, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ βασιλέως. Συμβαλόντων δὲ πόλεμον, ἠττηθεῖς ὁ βασιλεὺς ἔφυγε καὶ μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψε, μάλιστα διασωθεῖς. Ὁ δὲ ἀμερουμνῆς, ἀπελθὼν μετὰ δυνάμει· πολλῆς, περιεχάρησεν ⁷¹ τὸ Ἀμόριον, ⁷² καὶ πολέμους πολλοὺς ποιήσας, οὐκ ἴσχυσεν αὐτὸ ἐκπορθῆσαι, γενναίως καὶ σταθερῶς ἀγωνιζομένων τῶν ἑνδοθεν. Μαθητῆς δὲ τις Λέοντος τοῦ φιλοσόφου ἦν ἐν τῷ κάστρῳ **713** καὶ, βουληθέντος ⁷³ ὑποχωρῆσαι τοῦ ἀμερουμνῆ, διὰ τίνος ἐμήνυσεν αὐτῷ ὁ ⁷⁴ ἀτρονόμεος, ὅτι « εἰ προσκαρτερήσεις δύο ἡμέρας τῷ κάστρῳ, ἐκπορθήσεις ἡμᾶς· ὁ καὶ γέγονε· προεδόθη γὰρ ὑπὸ τε τοῦ λεγομένου Βοιδίτζη καὶ τοῦ Μανικοφάγου. Κατεσχέθησαν δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἄνδρες οὐκ ἀγενεῖς ἀπελθόντες ἐν Συρίῃ αἰχμάλωτοι, Θεόφιλος ὁ πατριχίος, καὶ στρατηγὸς ὁ τε Μελισσηνὸς καὶ Ἀέτιος καὶ Θεόδωρος, πρωτοσπαθάριος εὐνοῦχος, ὁ Κρατερὸς, καὶ Κάλλιτος τούρμαρχης, καὶ Κωνσταντίνος δρουγγάριος, καὶ Βασσός ὁ δρομεύς, ⁷⁵ καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ἀρχοντες τῶν ταγμάτων, οἱ παρὰ τοῦ πρωτοσυμβούλου ἀναγ-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ ἄν. ἄ. β. ἀπ. ἐμοῦ ed. ἀνελάτο ἄ. ἐξ ἑ. β. Leo. ἀνελατ. ἄ. ἀπ' ἑ. β. cod. ⁶⁷ ποιήσας add. Leo. ⁶⁸ ἀτέκωφας P. cod. Sym. cf. infra ἀποκοπήν τελείων, persoluto scil. pretio ⁶⁹ ποιή· cod. ποιῆσαι ed. ⁷⁰ ἐξῆλθασιν Sym., ἐξῆλατο Leo. ⁷¹ γ' pro ν' Leo. ⁷² Σουδαῖν ed. Σουδεῖν Leo Γουδεῖν Sym. In commentatore de hac expeditione nihil, quæ varians tantum videtur esse ejus quæ § 19 relata est, sed cf. Generium 65, 19—66, 12. ⁷³ περιχρησάσας Leo. ⁷⁴ Ἀμμόριον Ced. ⁷⁵ β. οὐ προσχ. ed. ⁷⁶ αὐτῷ add. Leo. ⁷⁷ δρ. καὶ τινος Leo.

κασθέντες ἀρνήσασθαι τὴν αὐτῶν πίστιν καὶ τοῦτο ¹⁰ μὴ πεισθέντες, ἔψαι τὰς κεφαλὰς ἀπεσμήθησαν, ἀντι τῆς παρούσης ζωῆς τὴν αἰώνιον ἀνταλλαζάμενοι.

(23) Ὁ δὲ, τὴν αἰσχρὰν σωτηρίαν τῆς καλλιότητος Α ἀνταλλαζάμενος, ὁ τοῦ φιλοσόφου Λέοντος μαθητὴς, προσρυσὶς τῷ ἀμερουμνῆ ἠρωτήθη παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπε μαθητὴς εἶναι τοῦ φιλοσόφου Λέοντος. Οὗτός τε ὅστις ὁ Λέων ἐστὶν καὶ οἷος μαθὼν, αὐτὸν ἐπεθύμει ἐκείνον ἰδεῖν, καὶ δὴ τινι τῶν αἰχμαλώτων δούς γράμματα, πρὸς Λέοντα τὸν φιλόσοφον ἀπέστειλεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑποσχόμενος αὐτῷ, εἰ ἐξέλθοι ¹¹ ὁ αὐτὸς Λέων, ἀπ' ἐκείνου αὐτὸν εἶναι ἐν τιμῇ. Ὁ Λέων δὲ τὰ γράμματα ἀπολαδὼν καὶ φοβηθεὶς μήπως διαγυνοσθῆ, ἀνῆγαγε ταῦτα θεοφίλῳ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ, γνοὺς τὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ καὶ ὅτι τοιοῦτον σοφὸν ἄνδρα ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ ἔχει, προσλαβόμενος αὐτὸν εἶχεν ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Μαγναύρας ¹², παραδοὺς αὐτῷ διδάσκειν καὶ μαθητὰς, παρέχων λίτης ἐν Θεσσαλονίκῃ γέγονεν.

(24) Ὁ δ' αὐτὸς κίττει τὸ (181^a) Τρίκογχον ἐν τῷ Β παλατίῳ καὶ τὸ λεγόμενον Σίγμα καὶ τὰς ἀναβάθρας, ἐνθα οἱ 714 δῆμοι ἴστανται, στήσας καὶ φιάλην, ἐν ἧ γίνεται τὸ Σαξιμοδέξιμον λεγόμενον, τῶν ἵππων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διερχομένον μετὰ χρυσῶν σαγισμάτων. Ἰπὸ δὲ τὸ Τρίκογχον κάτωθεν διὰ μηχανῆς ἐποίησε τὸ λεγόμενον Μυστήριον, ἐν τῷ τῆ μίτ γωνία δ' ἐὰν εἴπῃ ¹³ τις, ἐξακούεται ἐν τῇ ἐτέρᾳ.

ΣΣΖ'. *Περὶ Θεοδώρου καὶ Θεοφάνους τῶν αὐταδέλων* ¹⁴.

¹⁵ (35) Μαθὼν δὲ ὁ αὐτὸς ¹⁶ Θεόφιλος, ὅτι Θεοφάνης ¹⁷ ὁ ποιητὴς καὶ Θεόδωρος ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ, καθ' ἐκτουὺς ζῶντες, τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ κωμωδοῦσι καὶ διελέγχουσι, ἀποστείλας μετ' ἔργης ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν εἰπὼν τάδε· « Πόθεν ἐστέ; » Οἱ δὲ εἶπον· « Ἐκ Παλαιστίνης. » Ὁ δὲ ἀλιτήριος· « Καὶ διὰ τί τὴν γῆν ὑμῶν ἀφάντες καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐλθόντες οὐ πειθαρχεῖτε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν; Τῶν δὲ μηδὲν ἀποκρινάμενον, ἐπέτρεψε παίεσθαι τὰς ἡφεις αὐτῶν σφοδρῶς· εἶτα μετὰ τοῦτο βουενυρήσας αὐτοὺς μέχρι ¹⁸ θανάτου, μετὰ θυμοῦ καὶ τραχείας φωνῆς πρὸς τὸν ὑπαρχον εἶπ· « Ἄρον αὐτοὺς εἰς τὸ πραιτώριον, καὶ γράψον τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἐγκολάφας τοῦσδε τοὺς στίχους·

Ἰ πάντων ¹⁹ ποθοῦντων προστρέχειν πρὸς τὴν [πόλιν],

Ὅπου κἀναγνοὶ τοῦ Θεοῦ λόγου πόδες
Ἔστησαν εἰς σύστασιν τῆς οἰκουμένης,
Ἐφθῆσαν οὗτοι τῷ σεβασμῷ τόπῳ
Σκευὴ κονηρὰ δεισιδυμιμονος κλάνης.
Ἐκίσε πολλὰ λοιπὸν ἐξ ἀποκίας
Πράξατες αἰσχρὰ δεινὰ δυσσεβοφρόνως,
715 Ἐκείθεν ἠλάθησαν ὡς ἀποστάται.

Discipulus autem Leonis Philosophi salutem honestissimæ turpem præferens, cum ad Amerumnem transisset, ab eo de scientia sua interrogatus, Leonis discipulum esse professus est. Amerumnus quis et qualis esset iste Leo probare cupiens, captivorum non nemini datis litteris, ad Leonem Philosophum Constantinopolim misit, pollicitus, si veniret, in honore futurum. Acceptis litteris, veritus Leo ne dignosceretur, Theophilo imperatori cuncta detulit. Theophilus de ejus scientia certior factus et quod vir adeo sapiens in civitate regia degeret, vocatum detinuit in Magnauræ palatio, docendi facultate discipulisque et cunctis necessariis ad ministerium exhibitis, qui deinceps metropolitā Thessalonicensis exstitit.

αὐτῷ τὰ πρὸς ὑπερσταν ἅπαντα, ὅς καὶ μητροπο-

B Idem imperator triconchum in palatio, et quod dicitur Sigma, gradusque, quibus factiones consistunt, et fontem ædificavit, quo peragitur Saximodeximum dictum, utriusque partis equis aureis stragulis instructis, et pertranseuntibus. Sub triconcho vero ex machina secretum (ita vocant) posuit, in cuius angulo quovis quidquid dixerit aliquis, in altero exauditur.

CCLVI. *De Theodoro et Theophane fratribus.*

Theophilus autem cum didicisset Theophanem poetam et Theodorum ejus fratrem ipsius impietatem suggillare et arguere, mittens cum furore eos ad se accersivit dicens: « Undenam estis? Dixerunt illi: « Ex Palæstina. » Sceleustus autem: « Quam ob causam patria vestra deserta, in ditionem nostram venientes non obeditis imperio nostro? » Illis nihil responditibus, jussit eorum facies dure percuti. Deinceps vero eisdem ad mortem ferme nervis humulis per corpus cæsis, cum furore et aspera voce dixit ad præfectum: « Tolle istos in prætorium, et versus hosce vultui eorum inscribe:

Cunctis ad urbem accurrere affectantibus,

Castissimos in qua Deus Verbum pedes
Fixit, generi salutem ut humano daret,
Apparere et isti venerando in loco,
Superstitiosi erroris vasa pessima.
Et inde, multa postquam perfidi Deo
Facinora perpetrassent turpia impie,
Ut desertiores vertere jussi sunt solum.

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ τοῦτου μὴ πεισθέντος (πεισαντος)? Leo. ¹¹ ἐξέλθ. cod. ἐξέλεθ ed. ¹² τῆς Μαγναύρας cod. Leo, τῷ Μαγ. ed. ¹³ εἶποι ed. ¹⁴ Π. Θεοφ. καὶ Θεοδ. πῶν ἀ. cod. et Mon. om. Par. 1706. — ¹⁵ 831. ¹⁶ αὐτὸς ὁ ed. αὐτὸς Leo, quæ iudicia sunt narrationis insertæ. ¹⁷ Θ. τε καὶ Θ. ed., Θ. π. καὶ Θ. Leo. ¹⁸ αὐτοῦ τοῦ nihil. Leo. ¹⁹ Πάντων — πάντων, Theophili versus om. codex Mosq., versio Serbica, Leo, Genesis; videntur inserta vel e Symeone vel e Continuatore.

Fugaque in urbem hanc delati, imperii caput, Non destitit ab impura recordia. Compuncti igitur facinorosi velut nois, Ex urbe damnati pelluntur hac quoque.

loc addens, «Tametsi inelegantes sint, nulla sit tibi cura.» (Iloc autem dixit, sciens eos litteris peritissimos et exercitiis poeticis versatissimos), «nec digni sunt ut elegantes sint iambi.» Responderunt illi: «Scribe, scribe, imperator, quod placuerit, ceu coram justo et tremendo Iudice illud idem lecturus.» Præfectus viros in prætorium abductos post dies duos, corpore extento, manibus et pedibus ligatis, acubus suffixit, et versibus in eorum frontibus insculptis, in exsilium misit.

Et in exsilio quidem moritur S. Theodorus; illustris vero Theophaues poeta ad Michaelis et Theodoræ tempora superfuit, pro fide orthodoxa instituenda plurimum contendens: qui postmodum metropolita Nicænus exstitit, rebus jam in meliorem statum et majorem pietatem compositis.

Ejus tempore ad Augusteum statuæ Justiniani aureus globus in terram decidit: cunctisque anxii, et quomodo ad culmen illud conscenderent discipulantibus, artifex quidam scandalarius inventus est, qui Magnæ ecclesiæ consensu tegulis, cum fune telum immisit in Justiniani equum: infixoque ibidem telo ipse per funem excurrans, stuporem cunctis spectantibus incussit: et globo reposito, imperatoris animum sibi conciliavit, solertia sua et ingenio magnam notam sibi comparans, numismatibus etiam centum ab Augusto donatus.

Theophilus autem filium suum Michaelē in Magna ecclesia coronavit et coronationis die omnibus munera largitus est. Extruxit etiam hospitium quod ejus de nomine Theophili dicitur. Hic fuerat domus Isidori patricii qui Roma venerat cum Olybrio sub Constantino Magno, postea locus in prostibulum mutatus ad recipiendas meretrices sub Leone Isauro ex fornice hospitium factus est. Hic deinde sedem habuit Constantinus, Irenæ filius, postquam matris jussu excæcatus fuit: hujus autem jam demortui uxor, monasticam vestem induta, ibi monasterium condidit quod vocavit Pœnitentiæ. Hæc eadem domus, amplitudine et magnificentia mirabilis, cum, trabibus cœnaculi inclinatis, jamjam ruitura videretur, moniales ab imperatore, cum ad Blachernas venisset, ut repararetur postularunt. Renuit ille; sed visa domo delectatus, easdem moniales in aliud monasterium transtulit,

Varie lectiones et notæ.

⁸⁸ εἰπόντος ed. Leo. ⁸⁹ μέλλων cod. et Leo, qui ἀναγνώσαι habet. ⁹⁰ ἀπ. om. ed. ⁹¹ Ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοφίλου ἦν καὶ Ἰωσήφ ὁ ὑμνογράφος, ὃς ἐξῆρσθη ὑπὸ Θεοδώρου τῆς βασιλείας: παρτίσιν δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ζῶι τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Hæc quæ in ed. sequitur notitia de Josepho hymnographo qui usque ad Leonem Sapientem vixerit, non Georgii, sed Continuatoris est glossæ ad Theophilum hymnographi historiam, in Leone hand inveniendum. ⁹² κερμαίους ed. — ⁹³ Ἰουστινιανῶν ed. L. 0. ⁹⁴ ἡ π. ed. φ. π. ? ⁹⁵ ἐκδοθέντι. κουρατρ. cod. ⁹⁶ ἐκτυφ. ed.

Ἀπὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους παρευθόως Ὀὐκ ἐξαφῆκαν τὰς ἀδελφίτους μωρίας. Ὅθεν τραφέντες ὡς κακοῦργοι τὴν θείαν Κατακρίνονται καὶ διώκονται πάλιν.

προσθεὶς ὅτι «Κὰν μὴ ὦσι καλοὶ, μὴ σοὶ μέλλω.» Τοῦτο δὲ εἶπεν εἰδὼς αὐτοὺς ὡς σοφωτάτους καὶ ἀριστα ἡσχημένους τῶν ποιητικῶν σχημάτων τὴν ἀκρίθειαν, ἐπειπόντος ⁸⁸ τινός: «Ὅδὲ ἀξιοὶ εἶσιν, ἵνα καλοὶ ὦσιν οἱ λαοὶ.» Οἱ δὲ εἶπον: «Γράψι, γράψι, βασιλεῦ, τὸ δοκοῦν σοι, ὡς μέλλον ⁸⁹ τοῦ ἀναγκωσθῆναι ἐνώπιον τοῦ δικαίου καὶ φοβεροῦ Κριτοῦ.» Ὁ δὲ ὑπαρχός, τούτους ἀγαγὼν εἰς τὸ πραιτώριον, μετὰ δύο ἡμέρας ἀπλώσας ἐν σκάμνῳ καὶ δέσας αὐτῶν χεῖρας καὶ πόδας κατακέντησας: καὶ ἐγκολάσας τοὺς στήθους εἰς τὰς ἕψεις αὐτῶν, **B** ἐζώρισεν.

(26) Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐξορίᾳ τελευτᾶ ὁ ἐν ἀγίοις Θεόδωρος: ὁ δὲ ἀσίδιμος Θεοφάνης; ὁ ποιητὴς διήρκεισε μέχρι Μιχαήλ καὶ Θεοδώρας, ἀγωνισάμενος πάλιστα ἐν τῇ γενομένῃ ὀρθοδοξίᾳ: ὃς καὶ μητροπόλιτις εἰς Νίκαιαν γέγονε, τῶν πραγμάτων ἀποκαταστάτων ⁹¹ ἤδη πρὸς τὸ εὐσεβέστερον ⁹².

(27) Ἐπὶ αὐτοῦ ἔπεσον ἡ χρυσὴ τοῦφα Ἰουστινιανῶν τοῦ λεγομένου Αὐγουστέως: ἀμχανοῦνται δὲ πάντων καὶ πῶς ἀνέλθοιεν διαλογοζομένων, εὐρέθη τις σκαλωτῆς τεχνίτης, καὶ ἀνεβλῶν ἐν τῆς κερμαίους ⁹³ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, βέλο; ἀτίκτι μετὰ σχοινίου εἰς τὸν ἱππότην Ἰουστινιανῶν ⁹⁴ τὴν ἐκ χαλκοῦ συνιστάμενον: καὶ τοῦ βέλους παγέντος ἐκείσε, αὐτὸς διὰ τοῦ σχοινίου διαδραμών, θάμβος **C** μὲν τοῖς ὄρωσι παρτίσιν, καὶ τὴν τοῦφαν προσήρμωσε, καὶ τὴν τοῦ **716** βασιλείως ἐπεσκάσατο εὐνοϊαν, καὶ τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φύσει μέγα προσέθηκεν ὄνομα, φιλοτιμηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως νομισματὰ β.

(28) Στῆφι δὲ Θεοφίλος Μιχαήλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ: φιλοτιμησάμενος ⁹⁵ ἦν πάντας ἐν τοῖς σταφίμοις. Κατασκεύασε δὲ καὶ ἐνὼνα τὸν νῦν μὲν τὰ Θεοφίλου λεγόμενον, οἴκῳ μὲν γενομένῳ, Ἰσιδώρου πατρικίου ἀνεβλόντος ἀπὸ Ῥώμης μετὰ Ὀλυβρίου ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, μετὰ δὲ χρόνον ἐκδοθέντα ⁹⁶ κουρατρίω ὥστε κατοικεῖν ἐκεῖσε γυναῖκας τῶν εὐγενῶν μὴ εἰδυίας σωφρονεῖν: ἐπὶ δὲ Λέοντος Ἰσαύρου ἐκ πορνείου ξενοδοχείου ἐχρημάτισεν ἐπὶ αὐτοῦ. Τότερον δὲ γέγονεν οἶκος Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς γενομένην τύφλωσιν ⁹⁷ εἰς αὐτόν: τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ γυνὴ αὐτοῦ τὸ μοναδικὸν σχῆμα περιδολομένη μοναστήριον κατασκεύασε καὶ ἐκάλεισε τὰ Μετανοίας. Τοῦ δὲ αὐτοῦ οἴκου μεγίστου τε ὄντος καὶ θαυμαστοῦ, ξύλου ἐν τῷ τρικλίνῳ ἀποκλασθέντος: ⁹⁸ ἠπελίθησε πῶσιν: αἱ δὲ μονάζουσαι, ἀπερχομένου τοῦ βασιλέως ἐν Βισαρίφ

ναις (181^b) ἐδείθησαν αὐτοῦ ⁹⁹ περὶ τούτου. Ὁ δὲ, A ipsam vero eadem variis decoratam ornamentis in ἐκνεύσας καὶ θεασάμενος τὸν οἶκον καὶ ἀρεσθεὶς εἰς αὐτὸν, μετακίχζει τὰς αὐτὰς μοναζούσας ἐν ἐτέρῃ μονῇ, αὐτὸν δὲ τὸν οἶκον, κήρυμα πιντοῖω καλλωπίσας, ξενώνα πεποίηκεν, ἐπιδοῦς αὐτῷ χρήματα πάμπολλα καὶ ἀργύριον καὶ προάστεια, ἐπονομάσας αὐτὸν τὰ Θεοφίλου.

¹⁰⁰ (29) Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ὁ θεομιστῆς οὗτος βασιλεὺς, βουλὴν ¹ μυστικὴν ποιησάμενος μετὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ περὶ Θεοφίλου τοῦ Πέρσου, ὡς ὅτι ἔ Πολλὴν ἀγάπην καὶ πίστιν ἔχουσιν εἰς αὐτὸν ὅτε ὑπ' αὐτὸν Πέρσαι καὶ τῶν ἐν τέλει οὐκ ὄλιγοι, καὶ μήπως, ἐμοῦ τελευτήσαντος, μελετήσῃσι τυραννίδα κατὰ τε τοῦ ἐμοῦ παιδὸς νηπίου ὄντος καὶ τῆς γυναικὸς ², ἀνήγαγε Θεόφρονον εἰς τὸ πολάτιον καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ. Βαρηθεὶς δὲ ἐκ ³ τῆς νόσου, καθελίξε Θεόφρονον ἐν ταῖς καμάραις τοῦ Βουκολέοντος. Τῶν δὲ Περσῶν **717** ἐπιζητούντων αὐτὸν εἰ ἄρα γέγονεν, ἀποστείλας τῇ νυκτὶ ὁ βασιλεὺς Πετρωνῶν, τὸν τῆς Αὐγούστης ἀδελφόν, σὺν τῷ λογοθέτῃ, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν τοῦ Θεοφίλου. Ἔπεισαν δὲ οὗτοι τοὺς Πέρσας ὡς [ὅτι] μετὰ τοῦ βασιλέως ἐστὶν ἐν τῷ παλατίῳ. Τοῦ δὲ βασιλέως δυσεντερίας ⁴ νόσῳ τὴν ψυχὴν κακῶς ἀποβρέξαντος, ἀπεκρίθη τὸ δὲ στήθον αὐτοῦ σῶμα εἰς τοὺς Ἄγιους Ἀποστόλους· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Θεοφίλου διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐξαγαγόντες λαθραίως διέτωσαν πλησίον τὰ Ναρσοῦ ἐν τῇ νῦν ⁵ λεγομένῃ μονῇ ⁶ τῆς Θεοφοβίας, καὶ τοῦτον ἐκεῖσε κατέστησαν.

ΞΞΗ'. Βασιλεία Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου ⁷.

⁸ Μετὰ τοῦτον ⁹ ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ¹⁰ σὺν τῇ μητρὶ ¹¹ αὐτοῦ Θεοδώρᾳ ἔτη [ἐ] ¹², μόνος δὲ ἔτη ¹³, καὶ σὺν ¹⁴ Βασίλειῳ ἔτος ¹⁵ [μῆνας δ'], ὅστις ¹⁶ τὴν πατρῶαν βασιλείαν διαδεξάμενος ¹⁷, τὴν ¹⁸ θεοστυγῆ παραιοφρήσασαν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ δεινῶς ἐπικωμάσασαν νέαν θρησκείαν εὐ μάλᾳ γνησίως ἀποσεισάμενος, τὴν ἔκπαλαι ¹⁹ θεοδράβευτον, ἱεράν τε καὶ ὀρθοτάτην πίστιν ἀνεκέρυξεν. Ἡ ²⁰ δὲ Θεοδώρᾳ οὕτως ἦν πιστὴ καὶ ὀρθόδοξος, ὡς καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἔτι περιόντος λάθρα ²¹ τὰς ἀγίας εἰκόνας τιμᾶν ²² καὶ προσκυνεῖν· ἦτις ²³ γνώμῃ μὲν ἑαυτῆς, ὑποθήκη δὲ **718** καὶ παραινέσεις Θεοκτιστοῦ κανικλείου καὶ λογοθέτου ἐξελάουσι τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πόλεως τὸν πατριάρχην Ἰωάννην ²⁴ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν οὖσιν, ²⁵ περιόρισται τοῦτον ἐν τῷ

Ante mortem porro imperator ille Deo exosus, maximo cum hominibus ejusdem sententiæ habito consilio de Persa Theophobo, ut nimirum ab ipsis diligeretur, e Eamque fidem, aiebat, ipsi præstant Persæ subditi, ne forte me defuncto adversus illum pueriles annos nondum excedentem, et in uxorem meditentur tyrannidem : eam ob rem Theophobum in palatium adduxit et secum habuit ; morbo autem ingravescente, eum carcere inclusit in Bucoleonis fornicibus, Persis autem inquirentibus, quid de illo actum foret, imperator Petronam Augustæ fratrem noctu cum logotheta misit, et Theophili caput amputari jussit. Isti vero cum imperatore in palatio versari Persis denuntiaverunt. Imperatore vero dysenterici morbo animam misere projiciente, exsecrandum ejus corpus ad Sanctos Apostolos delatum est. Corpus autem Theophobi per Bucoleonem clam subductum in monasterium, Theophobici nunc dictum, Narsedis ædi vicinum deportaverunt : et illud ibidem deposuerunt.

CCLXVIII. Regnum Michaelis Theophili filii.

Post eum Michael una cum matre sua Theodora annos quindecim regnavit, solus decem, cum Basilio vero annum unum et menses quatuor. Hic, paterno potitus imperio, impiæ doctrinæ quæ in Ecclesia subrepens novum induxerat cultum, genere valedicens, a Deo primitus ordinatam sacram et orthodoxam fidem restituit. Theodora vero adeo fide rectisque in Ecclesiam sensibus præstabat, ut ejus viro adhuc superstite, sanctas imagines coleret et veneraretur. Hæc tum proprii animi motu, tum etiam suggestione et sententia Theoctisti Canicleo præpositi et logothetæ, ex Ecclesia et urbe Joannem patriarcham in Clidii, monasterium ita dictum, ad Stenum exsulem D eiecit, qui etiam Augustæ compater fuisse dicitur.

Variaë lectiones et notæ.

⁹⁹ ἀποκλεισθ. cod. ¹⁰⁰ αὐτοῦ om. ed. ¹⁰¹ 842. ¹⁰² β. μεγίστην π. Leo. — ¹⁰³ ἀποστείλας add. Leo. ¹⁰⁴ Βερυνθεΐσας δὲ τῆς Leo. ¹⁰⁵ δυσεντερία Leo, iota substg. pro ζ. ¹⁰⁶ λ. νῦν Leo. ¹⁰⁷ μονῇ om. ed. ¹⁰⁸ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρᾳ Val. 152 f. 198 *. ¹⁰⁹ 842. ¹¹⁰ Μετὰ δὲ Θεοφίλον ἐβ. M. C. M. δὲ Θ. Val. Τῷ σπλθ ἔτει τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς θείας σαρκώσεως ὠλ' ed. — ¹¹¹ ὁ υἱὸς Θεοφίλου ed. υἱὸς αὐτοῦ C. 154, ὁ. ἀ. ἔτη κε' 310. δ. υἱὸς ἀ. διεθύνων καταλιμπάνται Val. ¹¹² τῇ ἀ. μ. C. μ. Val. ¹¹³ κατέσχευεν ἔτη ἰδ' καὶ μ. αὐτοκρατόρησαν ἐ. ε' [ἔτη β' 134] καὶ μ. γ' C. τὰ τῆς βασιλείας σκήπτρα καὶ ἰβ. σὺν τῇ μ. ἀ. ἔτη δ [ι'] καὶ μ. ἔτη ε' καὶ μ. δ' Val. ¹¹⁴ καὶ σὺν — δ' om. C., μ. δ' om. cod. et eo. — ¹¹⁵ ὃς γε τὴν μὲν π. β. σὺν τῇ μ. Θ. δ. C. 510, ὃς γε τὴν π. β. δ. 134, οὐ τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὅτε πατρικίως Θεοκτιστος καὶ Μανουὴλ ὁ πρῶτος μαγίστωρ τξίνονται καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ, διεφθαρείσης γὰρ αὐτῶν τῆς ὁμονοίας, κάτισταί μὲν M. ἐκ τοῦ παλατιοῦ ἐν ταῖς κατὰ τὴν κιστιέρναν χώροις τοῦ Ἀσπυροῦ τὴν οἰκίαν ἔχων, ἀποκαταστήσας τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, μοναστῆς καταγώγηται, πλὴν ὡς συγκλητὸς προήρχετο. Ἡ δὲ Val. ¹¹⁶ δεξάμενος A. ¹¹⁷ δὲ C. 134. ¹¹⁸ θεοφιλή καὶ add. C. θεοφίλον καὶ A. ¹¹⁹ Ἡ — νηστειῶν om. C. ¹²⁰ ταύτην add. Leo. ¹²¹ τ. τε καὶ σέβασθαι Leo., τ. τε καὶ σεδάσθαι Val. — ¹²² ἦτις τὸ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ (ἑαυτῆς) τό τε ὕπ. Θ. ἐπὶ τοῦ κ. καὶ λ. τῆς τε ε. καὶ τῆς π. τὸν π. Ἰω. ε. Val. ¹²³ Ἰω. καίπερ σύντεκνον αὐτῆς ὄντα Leo, Ἰω. σύντεκνος ἀ. ὁ. Val. ¹²⁴ ὄντας cod. et ed.

In ejus locum Methodium monachum inducit et patriarcham instituit. Monachis vero et episcopis a Theophilo in exsillium missis postliminio revocatis, fidem orthodoxam firmavit, et Ecclesiae pacem restituit. Et quidem adhuc infans erat imperator; sed qui ex ore infantium et lactentium perfecit laudem suam, ille faciebat ut hic veritatem divini dogmatis confiteretur ac declararet, ad gloriam Dei Verbi qui per maximam misericordiam caro factus est, hominibus in terris visus est, et habitavit in nobis, juxta sacrum oraculum. *ἄκραν* ¹¹ εὐσπλαγγνίαν ¹² σαρκωθέντος θεοῦ Λόγου καὶ τοῖς στραφέντος κατὰ τὴν ἱερὰν χρησμολογίαν.

Convocavit enim Constantinopolim in synodum sanctos divosque Patres. Ab his improborum infamiumque Iconoclastarum pessima hæresis scdulo coarguta est, ac turpia ejus deliramenta penitus overta; et clare orthodoxa doctrina refulsit velut e quibusdam abditissimis et inextricabilibus labyrinthis tenebrosisque abyssis impiæ ac depravatæ hæresens. Itaque istius quidem dux et magister, necnon assentatores ejus persecutores et conviciatores, tanquam veritatis adversarii et mendacii defensores, et tanquam lupi rabie acti impuræ diabolicæque superstitionis Manichæorum, a quibus et furorem adversus Dei Incarnati œconomiam, et initium ac principium sumpserunt, ejiuntur. Eis autem communi consensu Deique instinctu et gratia subrogatur celeberrimus rectæ orthodoxæque fidei propugnator: qui omnes, ut ita dicam, calumnias, funestasque insidias sacris imaginibus structas, et profana deliramenta ab hæresiarchis eorumque nugarium et ineptiarum præconibus prolata tam invicte ac dilucide confutavit et diluit quam qui maxime; et propterea multas subiit persecutiones,

Στενῶ ¹³ εἰς τὸ Κλαιδίον οὕτω καλούμενον. ¹⁴ λέγεται δὲ καὶ σύντεκνος ¹⁵ αὐτῆς εἶναι. Εἰσάγει δὲ τὸν ἐν ἀγίοις Μεθόδιον, μοναχὸν ὄντα, καὶ πατριάρχην ἀποκαθιστᾷ· καὶ πάντα· τοὺς ἀπὸ Θεοφίλου ἐφορίστους ¹⁶ μοναχοὺς καὶ ἐπισκόπους ἐνώσασα, τὴν ὀρθόδοξον ἐθεθεύσασα πίστιν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνευσεν. — Εἰ γὰρ καὶ νῆπιος ἐτύγγανεν ὁ βασιλεὺς ¹⁷, ἀλλ' ὁ ¹⁸ ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κτητρισιάμενος αἶνον, αὐτὸς καὶ τοῦτον παρεσκεύασε ¹⁹ τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ δόγματος ἀνυμνῆσαι καὶ φανερώσαι πρὸς ὄψαν τοῦ δι- *ἀκράν* ¹¹ εὐσπλαγγνίαν ¹² σαρκωθέντος θεοῦ Λόγου καὶ τοῖς ἀνθρώποις· ἐπὶ γῆς ὄφθέντος καὶ συνανα-

(2) Σύνοδον γὰρ ἁγίων ²⁰ καὶ θεηγόρων Πατέρων ἐν ΚΠ. συναθροίσας, ὧς ὦν ἡ τῶν κακῶν καὶ δυσωνύμων εἰκονομάχων κακίστη ²¹ **719** αἰρέσις ²² ἀκριβῶς ἐλεγχθεῖσα καὶ τὰ βδελυρὰ ταύτης ληρήματα διαβρόθῳ ἀνατραπέντα ²³, παιδρῶς ὁ τῆς ὀρθοδοξίας λόγος ἀνέτειλεν ὡς περ ἐκ τινῶν (182^a) μυχαϊτάτων καὶ δυσσεξιδεύτων λαθυρίθων καὶ σκοτεινῶν βαράθρων ²⁴ τῆς ἐξαχίστου καὶ πεφωτισμένης ²⁵ αἰρέσεως. Καὶ οὕτως ὁ μὲν ταύτης ²⁶ ἔξαρχος ²⁷ καὶ διδάσκαλος ²⁸ σὺν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ διώκταις καὶ ὀδύρταις ὡς ²⁹ τῆς ἀληθείας ³⁰ ἀντίθετοι καὶ (τοῦ) ³¹ ψεύδους προστάται, ὡς λυσσώδεις λύκοι καὶ τῆς μυσαρᾶς καὶ δαιμονιώδου; τῶν Μανιχαίων θρησκείας, ἀφ' ὧν ³² (καὶ τὴν μανίαν ³³ κατὰ τῆς ἐναάρχου θείας οἰκονομίας) καὶ ³⁴ τὴν ἀφορμὴν καὶ ἀρχὴν εἰλήφασιν, ἐκδιώκεται· ἄντε σάγεται δὲ κοινή ψήφῳ καὶ θεῖᾳ προσβολῇ ³⁵ τε καὶ χάριτι Μεθόδιος ὁ αἰόδιμος καὶ (τῆς ὀρθοδοξίας καὶ) ³⁶ τῆς ὀρθοδοξίας ³⁷ πρόμαχος, ὃς γε πάσα; ὡς ἔπος ³⁸ εἰπεῖν, τὰς διαβολὰς; καὶ τὴν ὀλέθριον κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων μεθοδεῖαν καὶ τὴν βέθλην κενοφωνίαν τῶν αἰρεσιάρχων καὶ φοιτητῶν τῆς ἐκείνων κενο-

Variæ lectiones et notæ.

¹³ καὶ ἐν τῷ Σ. περιορίζει εἰς τὸ Κ. λεγόμενον ἐν τινι μοναστηρίῳ· κάκεισε τὸν τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν χαρακτήρα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς Θεομητορὸς καὶ τῶν στρατιαρχῶν κατιῶν διευρητισσο τῷ θεοῦ ὑπηρετῆ τὰ τοῦτου (τούτων) ἡμματα διορῶσαι· οὐ γεγονότος μαθούσα Θεοδώρα ζῆλω θείῳ κηθεῖσα τοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ἐκτυφλώσαι κεκίνητο. Τοῦτου δὲ κωλυθέντος, τινὰς τῶν δορυφόρων ἐκπέμφασα πρὸς αὐτὸν, διακασίους· ἄωροι; ἐμάσσιζεν. Εἰσάγει Val. ul Sym. 1. ¹⁴ αὐτὸν περιόρισσα αὐτ. cod. — ἀποκαθίστησι Val. καθίστησι Leo. — π. δὲ τοὺς Val. ¹⁵ σύντεκνον cod. ¹⁶ ἐν ἐξορίᾳ παραπεμφθέντας ἐπ. εἰσήγαγε καὶ πάντα; ἐν. τὴν τε ὁ. π. ἐκράτουν καὶ τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν ἀνεκήρυξε τῇ α'. τῶν α. v. Αἰρετικοὶ δὲ τινες διαπληχτιζόμενοι πρὸς τὸν πατριάρχην Μεθόδιον διὰ τὸν Ἰαννὴν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐξωσθῆναι, γυναῖκά τινα φρεναπατήσαντες δώροισ σὺν Μητροφάνῃ, τῷ ταύτης υἱῷ προέδρῳ τῆ Συμυρσιῶν πόλει χρηματίσαντι, κρυφιαγμία; ἔγκλημα θριαμβεύουσιν. Ὁ δὲ πατριάρχης μὴ θέλων πέτρα σκανδάλου λογιέσθαι, τὰ κούφια αἰσχρὰ ἀπογυμνοῖ· καὶ εὐρητο παρὰ τὸ εἶδος μαρμαρῶν· καὶ τὸ αἴτιον καὶ ἀνδιενίστατο (ἀντ. ἐρωτηθεὶς Sym. α. ἐρεῖν διενίστατο Gen. 81,3.) Καὶ ὁ; ἔφη, ὅτι εἰ Ἐν Ῥώμῃ διάγοντός μου, πλείεστα τοῖς γαργαλισμοῖς; κινούμενος; καὶ τοῦ ἀποστῆλου Πέτρου τῆς τυραννίδος ταύτης ἄλλοτριωθῆναι; δεηθεὶς τὴν κορυφαίαν (τὸν κορυφαῖον Gen. 84 9) δεξιᾷ τῇ χειρὶ καταπρίσαι τὰ αἰδοῖα (τὰ α. καταπρίσαι Gen.) καὶ ἐπιφθέγγασθαι· εἰ μὴ τοῦ λοιποῦ προσέσθαι τὴν φιληθονίαν. Ἐγὼ δὲ διμπνισθεὶς μετὰ σφοδρᾶς ἀλήθειας; περιήλθον ἐν σαρκικῇ τοιαύτῃ, καθῶ; ὄρατε, νεκρότῃ Val. — Gen. et Sym. 1, om. §§ 2—4. ¹⁷ ὁ β. om. C. 310. ¹⁸ Ps. viii, 2. ¹⁹ παρεσκεύασε C. 310. — ²⁰ εὐσπλαγγνίας A. — ²¹ καὶ φιλανθρωπιαν C. 310. ²² ὁσῖνος C. 310. ²³ ἀκρίτως cod. et ed. cf. participia nominativo posita, cum genitivus absolutus requiratur: τῆς ἐλεγχθείσης καὶ τῶν — ἀνατραπέντων. ²⁴ τῶν εἰκονομάχων add. C. 310. ²⁵ ἔξαν. Id. ²⁶ καὶ add. A. et ed. vitiosæ, cum gen. ²⁷ αἰρέσεως; ab altero λ. καὶ β. pendeat, non vero eidem parallelus sit. — ²⁸ πεφωτισμένης C. 310. ²⁹ προλεχθεὶς add. ed. ³⁰ τε add. C. ³¹ καὶ συνδικαίως; καὶ θεοκρίτως πάνυ C. 134, καὶ συνίσταω Ἰαννῆς ἐκβάλλονται; καὶ ἀναθεματίζεται δικαίως καὶ θ. 310 ³² ἀνήκαστοι πάμπαν καὶ λυσσώδεις ἅμα C. — ³³ α. λίαν ὡς περ δὴ καὶ οἱ τῆς μ. καὶ δ. θρ. τῶν μ. C. ³⁴ τοῦ om. ed. ³⁵ καὶ τὴν μάχην add. C. ³⁶ καὶ τὴν μ. — οἰκονομίας om. ed., καὶ μ. C. 310. ³⁷ οἰκ. τῆν C, sed om. ed. ἐκδ. ³⁸ πρὸδ. ed. ³⁹ τῆς δ. καὶ om. ed. ⁴⁰ ὀρθοδοξία; καὶ ὀρθοδοξία A. ⁴¹ ὡς γε καὶ C. 310. — ⁴² πάσαν ὡς εἰ. ε. τοῦ τε διαβόλου τὴν ὀλέθριον C.

φωνίας ⁵⁵ και φρηνόβλαβείας δριστα και σφέεστατα Α magna pericula, graves tribulationes, praesertim a διελέγξας ⁵⁶ και άνατρέψας, ει και τις άλλος· και flagello Dei Theophilo.
 δια τούτου πολλούς (μέν) ⁵⁷ προύπέστη ⁵⁸ διωγμούς και κινδύνους και θλίψεις πολλές και κακάς, εξ επιμέτρου δε σφόδρα από του θεηλάτου Θεοφιλου.

(3) Τίς γάρ αριθμήσει τους ποικίλους και άλλε-
 παλλήλους ⁵⁹ διωγμούς και πειρασμούς ⁶⁰ και τās
 άφεγγείς κατακλείσεις και τους ζοφώδεις βόθρους
 και τās τών άναγκαίων περιστάσεις ⁶¹, φίλων τε και
 όμοδόξων ⁶² στερήσεις και τās άλλας συμφοράς, δε
 έ-λη γενναίως **720** και προθύμως ⁶³ παρά τών
 άνοστων, άει περιφέρον άναργώς εις τύπον και ύπο-
 γραμμών ύπομονής, τοίς φερεπόνιοις (και ⁶⁴ φθειγο-
 μένη) και σιωπώσα παραίνεις πρόδηλος γενόμε-
 ος ⁶⁵. Καί ούτως ό θεσπέσιος την Έκκλησίαν εύ-
 δοκία ⁶⁶ Θεου παραλαβών και συνεργεία ⁶⁷ τών
 Θεοφώρων Πατέρων ⁶⁸, « ό μόν οικος του Θεου, » τό
 σύστημα τών όρθοδόξων, « έπορεύετο και « θεία
 βώμη σαφώς « έκραταιούτο » και διέπρεπεν έργω
 και λόγω, ό δε τών αίρετιζόντων σύλλογος και ή) ⁶⁹
 'Ιουδαϊκή τῷ εντι σπειρα ⁷⁰ και συμμορία κατησχύ-
 νετο κομιδή « και ήσθένει, « προφανώς έπιστομιζο-
 μένη και άνατρεπομένη καθ' έναστὴν ήμέραν. Καί
 δή λοιπόν αύτίκα δια ⁷¹ βασιλικής ⁷² κελεύσεως
 άνεκλήθησάν τε και άνέθησαν οι έν έξορίαις τε ⁷³
 και πικραίς φυλακαίς Πατέρες, άμα και τὰ πλήθη
 τών μοναζόντων και μέντοι και τών εύσεβών κο-
 σμηκῶν εύκ όλγιοι ⁷⁴, ών ό τάλας και άλιτηριος ⁷⁵ τās
 ύπάρξεις άφελόμενος και τους μὲν δυσθανατώσας,
 τους δε μάλιστα πολυειδέσι ⁷⁶ παραβούς έξώρισεν (ώς) ⁷⁷ μή πειθομένους ⁷⁸ παντελώς μήτε ταις
 θωπείαις (αύτου) ⁷⁹ μήτε ταις ⁸⁰ άπειλαις του άλιτηριου Θεοφιλου ⁸¹.

(4) Έν γούν ⁸² τῆ αυτοκρατορία Μιχαήλ και C
 Θεοδώρας τῆς αύτου μητρὸς 'Αποδειναρ ό Σαρακη-
 νών ⁸³ φύλαρχος, εκ πολλών χρόνων έτοιμαζόμενος,
 έν δυνάμει βαρεία δρομώνων τετρακοσίων φοβε-
 ρών ⁸⁴ και καταπλήκτων ήρχετο κατὰ τῆς θεοφρου-
 ρήτου ΚΗ. 'Αλλά τουτου ή θεία δίχη ⁸⁵ διώλεσε,
 πάντων τών πλοίων ⁸⁶ αύτάνδρων συντριβέντων έν
 τῷ άκρωτηριῳ ⁸⁷ τών Κιδυβράειων ⁸⁸ τῷ λεγο-
 μένῳ **721** Χελιδονία, διασωθέντων έν Συρία έπιτὰ
 και μόνων ⁸⁹ εξ αύτῶν.

*Εω; ⁹⁰ ώδε τὰ χρονικά ⁹¹ Γεωργίου· από ⁹²
 τῶν ώδε μόνον του Λογοθέτου.

Quis enim numeret quot varias et continuas per-
 secutiones ac tentationes, quot obscuro carceres,
 quot tenebrosas foveas, quot molestas necessitates,
 quot amicorum et fautorum orbitates, quot alios
 cruciatus generose et fortiter passus fuerit ab impiis,
 semper propositus ut exemplum et typus patientiae,
 atque ut eloquens simul ac tacitum afflictis incita-
 mentum propalatus. Ubi autem divus ille homo
 Ecclesiam, divina voluntate et cooperantibus deifere-
 ris Patribus, assumpsit, « domus quidem Dei, » seu
 orthodoxa doctrina, « proficisceretur et, » Deo ad-
 juvante, manifeste « seipsa robustior fiebat, » et opere
 ac sermone excellebat; haereticorum vero caetus et
 vere Judaica spira et tribus omnino dedecorabatur,
 et magis in diem obmutesceret et corruebat. Statim
 postea, jussu imperatoris, revocati et in pristinum
 gradum restituti sunt Patres in exsilium vel in du-
 ros carceres coniecti et simul ingens monachorum
 multitudo, neonon etiam piorum laicorum nonnulli,
 quos miserabilis et pestifer imperator alios fortunis
 suis spoliatis, alios mortalibus vexatos cruciatis,
 alios variis traditos verberibus, exsilio multavit,
 utpote nec blanditiis nec minis nefarii Theophili
 cedentes.

Imperantibus, Michaelē et Theodora ejus matre,
 Aboudinar, Saracenorum dux, per longum tempus
 parato bello, cum classe instructissima quadringentis
 navibus constante contra divinitus custoditam
 Constantinopolim processit. At illum divina ju-
 stitia perdidit: cuncta enim navigia cum ipsis vi-
 ris fracta sunt ad promontorium Cibyræotarum,
 Chelidonia dictum, ita ut septem tantum ex illis in
 Syriam evaserint.

Hactenus Chronica Georgii. Quae sequuntur so-
 lus sunt Logothetae.

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁵ Κακωνίας και φρ. ed. ⁵⁶ προδιελέγξας C. ⁵⁷ μὲν om. ed. ⁵⁸ ύπέστη? A. ⁵⁹ έπαλλήλους C.
⁶⁰ π. και β. ά. και ζ. x. και τών άναγκαιών C. ⁶¹ άν. στερήσεις C. 310, omisissis seqq. ⁶² όμοφρόνων
 ed. όμοδόξων αίρετικῶν γενν. C. 134. ⁶³ και τὰ σύμβολα τῆς κακουργίας ἤς ύπέμεινε C. 134. ⁶⁴ και
 φθ. om. id. — ⁶⁵ γινόμενη A. ⁶⁶ ειδ. του κρατιττονος και σ. τών θεοσάφων π. π. C. ⁶⁷ συνεργούντων
 ed. ⁶⁸ Π. Reg. iii, 1 ⁶⁹ ή om. C. ⁷⁰ πειρα C. 310 ⁷¹ δια τῆς β. x. έπιτροπῆς τε και συνεργείας A.
⁷² β. έπιτροπῆς και συνεργείας άν. ed. ⁷³ τε om. A. ⁷⁴ όλίγιστοι C. ⁷⁵ τυραννικῶς add. C. 134.
⁷⁶ και πολυτρόποις και δειναίς τιμωρίαις C. 134. ⁷⁷ ως om. C. 310. ⁷⁸ πειθομένων Id. ⁷⁹ αὐ-
 του om. ed. ⁸⁰ μ. τῆ θωπεία μ. μὴν τῆ άπειλή και κακοδοξία του φένακος και δυσμενοῦς άλά-
 τορος C. 310. — ⁸¹ μήτε μὴν τῆ πολή (sic) και κακ. του φ. και άλ. C. 134, qui, sicut 310 § quartum
 primo § inseruerat, ubi caeteri codices narrationem de festo orthodoxiae instituto exhibent. Hoc loco vero
 C. 134 recapitulationem affert chronologicam sequentem: Γίνεσται οὖν από μὲν του 'Αδάμ μέχρι του κα-
 τακυσμου έτη βσμβ', κτλ. libri clausulam indicans, nonnullis in codicibus a continuatoribus sublatam.
⁸² Έν τῆ οὖν ά. αύτου 'Απ. C. 310 post μήνα; γ' § 1, 134 post άνεκήρυξεν. ⁸³ ό Σαρακηνός εκ C. 310.
⁸⁴ φ. κατ. Id. ⁸⁵ προφάσασα aik. C. ⁸⁶ αύτου add. C. 134 ⁸⁷ τῷ om. Id. τὸ λεγόμενον cod. τῶν λ.
 C. 310. ⁸⁸ τῶν Κιδυρντιῶν A. ⁸⁹ μόνι cod. post διασωθέντ. = διασωθέντα, μόνον δε γε μὴν Vat. § 2
 glossematis variis in locis inserti vestigium ⁹⁰ Τέλος ένταῦθα του χρονικοῦ βιβλίου C. 310. ⁹¹ τὸ χρο-
 νικόν P. ⁹² και add. P. ⁹³ από — του om. Par. 1706, μόνον om. P. —

BIBΛΟΣ Ε΄.

LIBER QUINTUS.

I. De regno Michaelis et Theodoræ matris ejus. Α Α'. Περὶ τῆς Βασιλείας Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ μητρός ¹¹.

Cæterum prima sanctorum Jejuniorum Dominica Theoctistum logothetam in Cretam misit. Hic cum valido exercitu et ingenti classe profectus magnum Agarenis terrore incussit cum ad tam validam impressionem sustinendam nondum parati essent. Vehementius autem ipse territus est, Augustam urbe fugisse audiens, alio in imperatorem substituto, quod dolis et arte Saracenorum paratum fuit: muneribus videlicet ab eis qui in comitatu erant acceptis, qui vano hoc terrore incusso in urbem regredi et exercitum Agarenis Cretes incolis, ceu gladii pabulum objicere persuaserunt. Ita nec Cretam infelix visus, miserior visus est et infelicior postquam inde reversus est. Ameras autem profecione suscepta adversus Romaniam, obvium quemque locum depopulabatur et vastabat. Eundem porro Theoctistum seu fidelissimum et dilectum cum valida exercitus manu adversus Ameram Theodora et Michael miserant. Profectus ille et manibus cum Amera consertis in loco Maurosotamon dicto, victus est et rediit multis e suis occisis et quibusdam ad Ameram confugentibus, propter infensum in logothetam animum et inimicitias: quorum unus fuit Theophanes Phargaanensis virtute et robore plurimis præstans, qui postmodum securitatis fide accepta, in Christianorum partes remeavit. Theoctistus autem inde reversus ad urbem, eandem servavit indolem, et Bardæ imperatricis fratri rationem reddens, cladem ei tribuit et imputavit, quasi ex ipsius exhortatione et consilio terga vertisset exercitus Ro-

¹¹ (5) Τῆ δὲ ¹¹ α' Κυριακῆ τῶν ἁγίων Νησιτειῶν, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ὀρθοδοξίαν ¹¹, ἀπέστειλε ¹¹ Θεόκτιστον τὸν λογοθέτην ἐν Κρήτῃ, δ; ¹¹, ἀπελθὼν μετὰ πολλοῦ πλήθους καὶ στόλου μεγάλου, σφόδρα μὲν ἐπόησε τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἀδυνατοῦντας ἐτι πρὸς τὴν στρατιὰν ἐκείνου ἀνταγωνίζεσθαι (182^b), σφοδρότερον δὲ καὶ αὐτὸς ἐπτοήθη καὶ τὴν φυγαδεύαν ¹¹ ἠσπάσατο ¹¹, τὴν Αὐγούστην μαθὼν ὡς ἄλλον βασιλέα προεχειρίσατο, ὅπερ μεθόψω ¹¹ Σαρακηνῶν καὶ δωροληψία τῶν μετ' αὐτοῦ ἐκπλήξαν αὐτὸν πέπεικε πρὸς τὴν πόλιν ¹ ἐπανελθεῖν καὶ καταλιπεῖν τὸν στρατὸν μαχαίρας· ἔργον τοῖς ἐν Κρήτῃ ¹. [Ὄψω δὲ ³ κακὸς ⁴ ἐν Κρήτῃ] φανείς, χείρων ἐφάνη καὶ δυστυχέστερος ἐκείθεν ὑποστραφεῖς. ¹¹ Ὡς γὰρ ⁵ ἐξελθὼν τότε κατὰ Ῥωμανίας ὁ ἄμπερ 722 ἐληίζετο πᾶν ⁶ τὸ ἐν ποσὶ καὶ κατέστρεψε, τὸν αὐτὸν πάλιν Θεόκτιστον ὡς πιστότατον ⁷ καὶ οικειότατον μετὰ δυνάμειος πολλῆς ⁸ κατὰ τοῦ ἄμπερ Θεοδώρα καὶ Μιχαὴλ ἀπεστάλκασιν· δς, καὶ παραγεγονῶς καὶ πόλεμον συνάψας ⁹ τῷ ἄμπερ εἰς ¹⁰ τὸ λεγόμενον Μαυροπόταμον, ἠτήθη τε καὶ ὑπέστρεψε, πολλῶν μὲν ἀναιρεθέντων, τιῶν δὲ καὶ προσφυγόντων τῷ ἄμπερ διὰ τὴν ¹¹ τοῦ λογοθέτου βαρύτητα καὶ ἐπάχθειαν ¹², ὧν ¹³ εἷς ἦν καὶ Θεοφάνης· ὁ ἐκ Φαργάνων, ἀνδρεία τε καὶ ῥώμῃ διαφέρων πολλῶν, δ; ὕστερον χρόνους τισὶ λόγον ἀπαθείας λαθῶν προσφεύγει τοῖς Χριστιανοῖς. Θεόκτιστος δὲ ¹⁴ ἐκείθεν ὑποστραφεῖς πρὸς τὴν πόλιν, εἶχετο τῆς αὐτῆς οικειότητος καὶ τῷ τῆς Αὐγούστης ἀδελφῷ Βάρδα εἰς ¹⁵ τινας λόγους ἐλθὼν, τὴν ἦταν τούτῳ προσήπτι ¹⁶ καὶ ἀνετίθετο, ὡς τῆ παραίνεσι τούτου

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Rubricam hanc in cod. Par. 4706 inveniendam, cum cætera capitularia h. l. deficient, reponendam duximus ¹¹ 843. ¹¹ τῷ β' εἶσι Syn. 7 neque numerum dominicæ, quem ed. quoque omittit, neque ipsam Dominicam nominans. ¹¹ τῆ — ὀρθοδοξίαν om. Vat. — ¹¹ ἀποστέλλει δὲ Θεοδώρα κατὰ Κρήτης τὸν λ. Θ. Vat., ἀπέστ. Θ. λ. κατὰ τῆς K. Leo. ¹¹ δ; στόλου πολλῶ καὶ στρατῷ βαρεῖ ἐκεῖ καταλθὼν τὰ πρῶτα μὲν τοὺς Ἀγαρηνοὺς. τῆ τούτου στρατιᾶς μὴ δυναμένους ἀντ. ἔπειτα δὲ φεύγει αὐτὸς, μηδενὸς τοῦ διώκοντος. Vat. ¹¹ φυγάδα προεχειρίσατο Leo. e seq. linea. ¹¹ ἡσπ. φήμης μὲν γὰρ ἀνὰ τὸν στρατὸν γενομένης ὡς Θεοδώρα ἀ. β. εἰς τὰ βασίλεια ἀνετίθεσεν. Ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τούτῳ γενομένος, (ἐκπλαγῆς γενομένης cod.) πρῶτῳ μαν ἔστρεψε καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἔστρεψε. τὸν στρ. ἐν K. x. ε. μ. γενόμενον Vat. ¹¹ μέθοδος cod. et ed. ¹¹ βασιλίδα ed. ¹¹ γενομένοις add. Leo. γενόμενον Vat. ὁ δὲ στρατὸς μ. ε. τοῖς ἐν K. γέγονε Syn. cæteris omissis. ¹¹ Ἐν τῷ δὲ Vat. τοῖς τε ed. τοῖς cod. ¹¹ κακῶς Leo. κακὸς Vat. Th. φαῦλος; ed. om. cod. ¹¹ Ὡς γὰρ x. Ῥωμαίων ἐξῆλθεν ὁ ἄ. ἐκείνος καὶ πάντα καταληίζετο Vat. ¹¹ τὸ πᾶν ἐν Leo. ¹¹ τε Vat. ¹¹ κλειστός δ. x. τούτου M. καὶ Θ. ἐξπ. Vat. ¹¹ καὶ συμβαλὼν οὗτος εἰς τὸ M. λ. Vat. καὶ π. οὗτο; καὶ π. προσβαλὼν τῷ ἄ Leo. ¹¹ εἰς — ἄμπερ propter homoioteleuton a Leone omissum, invenitur in Syn. 8. a 3, quæ τινῶν — Χριστιανοῖς omittit, Theodosio et codice. ¹¹ διὰ τὸ τοῦ τ. λ. βαρῦ τε καὶ ἀπαχθεί; Vat. ¹¹ ἀπαχθείαν Leo. ¹¹ ὧν — Χριστιανοῖ; om. Vat. ¹¹ Θ. δὲ ἐν τῇ πόλει ὑποστρέψας. ¹¹ καὶ εἰς λ. ε. B. τῷ τῆς ἄ. ἀδ. τ. τὴν ἡ. πρ. καὶ παρατί. v. ἔλεγε τῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἀπωλείας Vat. ¹¹ τε Vat. τὸ cod.

καὶ τῆ βουλῆ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐπάτη στρατόπεδον ἅμα
καὶ ἵππου τῆς πόλεως ἐξῆσθε ἵππῳ Θεοδώρου
Αὐγούστου.

(6) Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοκτίστος ¹⁰, παραδυναστεύων ¹¹
τῆ Αὐγούστου, οἰκίματα ¹² καὶ λουτρά καὶ παρά-
δεισον ἐν τῇ νῦν καλουμένῃ ¹³ Ἀψίδι πεποίηκεν
πρὸς τὸ πλησίον αὐτὸν εἶναι ¹⁴ τοῦ παλατίου· πρὸς
δὲ φυλακὴν ¹⁵ καὶ σωτηρίαν ἰδίαν καὶ πόρταν Σι-
δηρᾶν ἐν τῇ Δάφνῃ κατεσκεύασε καὶ παπίαν
φυλάττειν ἐκεῖσε ¹⁶ διωρίσατο.— Ἡδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς
ἀνδρωθεὶς ἐσχόλαζε τοῖς τε ¹⁷ κωνηγίοις καὶ ταῖς ¹⁸
τῶν ἵππων ἀμίλλαις ἐν τῷ διαλύῳ τοῦ Ἴππικου ¹⁹
καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκαθοραῖαις. Βουλὴν ²⁰ οὖν ποιή-
σασα Θεοδώρα Αὐγούστα μετὰ τοῦ λογοθέτου Θεο-
κτίστου δοῦναι γυναῖκα **723** Μιχαῆλ τῷ υἱῷ αὐτῆς
(ἔγγυον γὰρ ὡς συνεφιλιώθη Εὐδοκίᾳ τῇ ²¹ τοῦ Ἰγγε-
ρο; μισομένη τῷ λογοθέτῃ καὶ τῇ δεσποίνῃ σφοδρῶς
δι' ἀναίδειαν)· διὸ συζευγνύουσιν αὐτῷ Εὐδοκίαν τὴν
τοῦ Δεκαπολίτου ²², μεθ' ἧς στεφανοῦται ἐν τῷ ἁγίῳ
Στεφάνῳ τῷ εἰς τὴν Δάφνην, γεγονότος ²³ τοῦ
παστοῦ μὲν εἰς τὴν Μαγναύραν, τῆς δὲ συγκλήτου
ἀνακλιθῆσης ἐν τοῖς ἰθ' ἀκουσίτοις ²⁴.

²⁵ (7) ²⁶ Μετὰ δὲ μικρὸν ὁ τῶν Βουκελλαρῶν
στρατηγὸς ἤγαγεν ἵππον τῷ βασιλεὶ θυμοειδῆ καὶ
γενναῖον ²⁷. Ὁ δὲ, τοῦτον τῷ ἵππικῷ βουλόμενος
ἀποξεῦσαι, ἤβουλετο καταμαθεῖν τοὺς τε ὀδόντας,
ἐξ ὧν ἡ τῶν ἐτῶν ποσότης διαγινώσκειται, τό τε
ῥῆος ὁποῖόν ἐστιν· τοῦ δὲ ἵππου θρασυνομένου καὶ
σκιρτῶντος; ²⁸, ἦν ἀχθόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦτο,
ὡς μηδενὸς ὄντος μηδὲ εὐποροῦντος ²⁹ γενναίωτι
καὶ ἐπιστήμῃ τὸν ἵππον ἐξημερώσαντος ἢ μόνον
κατακρατήσαντος. Ὡς οὖν ἤχθετο, παρὼν ³⁰ ὁ Θεο-
φιλιτζῆ; ³¹ εἶπεν ³², ὅτι, εἰ Δίεποτα, ἔγω νεώτερον
ἐμπειρότατον καὶ ἀνδρείωτατον ³³ εἰς τοὺς ἵππους,
οἷον ἐπιποθεῖ ἡ βασιλεία σου, τοῦνομα Βασίλειον.
Τοῦ δὲ βασιλέως ³⁴ παρευθὴ ³⁵ ἔλθειν κελεύσαντος,
ἀπεστάλη ³⁶ κοιτωνίτης ἐν τῇ Σιδηρᾷ πύλῃ καὶ τὸν
Βασίλειον εὐρών μετὰ σπουδῆς ἤγαγε πρὸς τὸν
βασιλέα. Καὶ κελευσθεὶς τὸν ἵππον **724** κρατήσαι ³⁷,
τῇ μὲν μίᾳ χειρὶ τὸν χαλινὸν κρατήσας, τῇ δὲ ἑτέρᾳ
τοῦ αὐτοῦ δραξάμενος ³⁸ τοῦ ἵππου, εἰς ἡμερότητα

Ipse vero Theoctistus, potens apud imperatricem,
domus, balnea et hortum in loco nunc dicto Abside
consecit, quo propior esset palatio; propriæ autem
custodiæ et saluti consulens, portam Ferream
construxit in Daphne, et janitores custodes ibi
constituit. Imperator porro virilem ingressus æta-
tem venationibus et equorum certaminibus in circi
stadio aliisque impuris studiis vacabat. Cæterum
Theodora Augusta uxoris filio suo providendæ
cum Theoctisto logotheta consilium habuit (noce-
rat quippe cum Eudocia Ingeris filia, logothetæ,
et imperatrici propter impudicitiam vehementer
exosæ, familiaritatem contraxisse); eam ob rem
Eudociam Decapolitæ filiam eidem matrimonio
conjungit, cum qua in æde Sancti Stephani, quæ ad
Daphnem, corollas nuptiales subiit, convivio ad
Magnauram celebrato et senatu ad novemdecim
accubita recumbente.

Modico post Bucelliariorum dux equum animosum
et nobilem obtulit imperatori. Ille equi ad circen-
ses ludos mittendi cupidus, dentes quibus equorum
ætas dignoscitur et annorum numerum explorare
moliebatur. Equo vero ferociente et calcitrante
angebatur imperator generosi sessoris expertus, qui
equum redderet mansuetum. Anxio itaque impera-
tori adest proximus Theophilittes: «Est mihi, inquit,
peritissimus juvenis et generosus, equis subigendis
qualem imperium tuum expetit, idoneus, cui
nomen Basilus.» Imperatore advocari jubente, ex
cubiculariis unus ad Ferream portam missus est,
qui Basilium inventum cum festinatione ad impe-
ratorem adduxit. Ille equum tenere jussus, manu
quidem frenum apprehendit, altera vero aurem ca-
piens, ad ovium mansuetudinem adegit: quo delecta-
tus et gavisus imperator Basilium Andreae hetæ-
riarchæ, ut comitatui allegaretur et equis subserviret,
commendavit.

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ καὶ — Αὐγ. om. Sym. ¹¹ ἐξῆσθε ed. ἐξώθησε Vat. ¹² τῆ τῆς Θ. Ἄ. β. V. t. ¹³ Θ. οὗτος π. Vat.
¹⁴ ἐν cod. ὦν ed., om. Vat. ¹⁵ οἶκον Vat. ¹⁶ κ. Ἀψίδ. cod. κ. Ἀψίδα ed. κ. Ἀψίδι Vat. ¹⁷ ὡς ἔγγυ-
τάτα τοῦ π. ὑπερχειν sic Vat. 199 ¹⁸ φ. ἰδίαν καὶ πύλην Vat. ¹⁹ ἐκ. φ. ἐπέταξε· τοῦ δὲ βασιλέως ἀν-
δρωθέντος Vat. ἀνδρῶνθ. Sym. 9. a 7. ²⁰ τε om. ed. ²¹ ταῖς — λοιπαῖς om. Sym. ²² τοῦ ἰ. δ. σχο-
λάζοντος καὶ ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις; ἀκ. β. ποιείται Θ. μ. Θ. γυναῖκα συζεύξαι M. Vat. ²³ Βουλὴν — αὐτῆς om.
Sym. ²⁴ φιλιούται τῆ τοῦ ἰ. Ἐ. ἦν καὶ αὐτὴ καὶ ὁ λογοθέτης διὰ τὸ ταύτης ἀναίδεις ἐμυσάττοντο, σ. οὖν ἄ.
Vat. ²⁵ Δ. ἐν τῷ τῆς νουμείωσιν; στεφάνῳ ἐν τῷ αὐτοῦ ἁγίου Στεφάνου ναῶ τῷ ἐν τῇ Δάφνῃ ἐτίθηθησαν·
ἢ δὲ νουμεικὴ παστῆς ἐν τῇ Μαγναύρᾳ κατεσκευάσθη· ἢ δὲ συγκλήτου ἐν τ. ἰθ' ἀκ. ἀνεκλήθη Vat. ²⁶ γηγ.
— ἀκουσίτοις om. Sym. ²⁷ ἀκουσίτ. cod. ἀκουσίτου P. κουσίτοις Leo. ²⁸ 851. ²⁹ Τῷ ἰ' αὐτοῦ εἶται ὁ
τῶν Sym. 10, ὁ δὲ τῶν Vat. ³⁰ θαυμαστόν Sym. cætera coarctans. — ἰ. μ. ταῦτα τῷ β. προσεκύμιας γ.
τε καὶ θ. ἐν τοῖς ἀμιλλητηρίοις τῶν ἵππων παραξ. β. ὁ βασιλεὺς τό τε ἡ. διαγινώσκειται ἢ β. ὁποῖός; ἔ. τ. τε
δ. διασκοπήσαι, ἀφ' ὧν ἡ τῶν ἔ. π. δ. Vat. ³¹ καὶ ἀναθρώσκοντος, ἤχθετο δ. β. οὐκ ἔχων ἄνδρα ῥώμῃ τοῦ
ἵππου παρισώμενον Vat. — ὡς — ἤχθετο om. Sym. ³² εὐπορῶν (vel potius εὐπόρων) γενναίωτιτος; ἐν
ἰ. ἐξημερώσαντος; Leo. ³³ δὲ ἔκαστος Vat. ³⁴ ἐκείνο; ὁ τῶν νουμείων καὶ τοῦ τε: χους κόμης ὦν Sym. ἔκ.
κ. ὦν τοῦ τ. καὶ τῶν ν. Vat. ³⁵ ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα ὡς ἔμοι, βασιλεῦ, ἀνὴρ τις γενναῖος καὶ ῥωμαλέος
ὄπαρχει καὶ περιδέξιος ἱπποκόμος; τ. τοῦτ' B. Vat. ³⁶ ἀνδρείον Sym. Leo. ³⁷ ἔ. πρὸς; αὐτόν Leo; se l.
Sym. τοῦ δὲ β. παρευθὴ ἤχηθ. ³⁸ τοῦτον Vat. ³⁹ ἀπ. — κρατήσαι om. Sym. — εἰς τῶν κοιτωνιτῶν
ἐκλήθη ἐν τῇ σ. κ. τοῦτον εἰσήγαγεν· ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξεν αὐτῷ τὸν ἵππον κρατῆσαι· ὁ δὲ τῇ Vat.
⁴⁰ κρ. ὁ δὲ μίᾳ ed. — τοῦ χαλινῶν λαβόμενος; Vat. ⁴¹ ὁρ. τοῦ ὠ. κρ. πρώτου (πρῶτον) τὸν ἵππον
ἀπίδειξεν Vat.

προβάτου μετάβαλεν· ὅ ἀρεσθεὶς ⁸⁸ καὶ θεραπευθεὶς ὁ βασιλεὺς παρέδωκεν αὐτὸν Ἄνδρᾶ ὄντι ἔται-
ριάρχη ⁸⁹ τοῦ εἶναι εἰς τὴν ἔταιρίαν καὶ δουλεύειν ἐν τοῖς ἵπποις ⁹⁰.

II. De Basilii Macedonis educatione.

A (183^a) B'. ⁹¹ Περὶ τῆς Μακεδόνος Βασιλείου ἀνατροφῆς.

De Basilio vero quæ fuerit ejus educatio, et unde fuerit ortus, enarrare necessarium duxi. Is Macedonism habuit patriam in Adrianopoleos pagis sub imperio Michaelis Rangabe, Ignatii patriarchæ parentis, Procopiæ vero, Nicephori imperatoris filix, marito. Ejus tempore Crumus Bulgaria princeps adversus Christianos arma movit, et Michaele in fugam verso, Leonique Armenio subinde tyrannidem arripiente, et imperante, profectus Crumus urbem obsedit. A Leone autem Armenio telo petitus, et in Bulgariam reversurus, misit qui ad Sancti Mamantis loca prædas agerent et animalia ærea ibidem posita raperent. Inde Adrianopolim declinans armorum vi cepit, et virorum millia duodecim absque mulieribus transtulit: eos ad Danubium jussit habitare. Tempore deinde Theophili imperatoris, erat magister militiæ Cordyles nominatus in Macedonia. Is habebat filium Bardam nomine et virili ætate pro-
fectum, quem vice sua Macedonibus trans Danubii fluminis ripas habitantibus dominari reliquit. Ipse quodam invento et arte ad Theophilum accessit, ut jam diximus, quem gaudens excepit et eo quod expebat cognito, ut navigia consequerentur, et in urbem redirent, mandavit. Erat porro Baldimer Bulgaria, princeps, Crumi nepos, et pater Simeonis illius qui postea Bulgaria imperavit.
λει. Ἦν δὲ ἄρχων Βουλγαρίας ὁ Βαλδίμερ, ἕγγονο; Κρούμου, πατῆρ Συμῶν τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος.

Captivorum vero turmæ de reditu in Romaniam cum uxoribus et filiis ierunt consilium, et Michaele Bulgaro versus Thessalonicam profecto, cum facultatibus suis trajicere cœperunt. Quod cum rescisset Comes, in adversam fluminis ripam transiit, bellum illaturus. Macedones re desperata Tzantzem et Cordylem sibi duces præficiunt, et conserto prælio, quosdam occiderunt, quosdam etiam captivos abduxerunt. Bulgari qui trajicere non poterunt, res a Macedonibus gestas annuntiaturo ad Hungaros deflexerunt: interim navigia ab imperatore missa captivosque susceptura ut in urbem de-
herent, appulerunt, et una pariter Hunni numero infiniti adventare visi sunt. Macedones iis conspectis, cum lacrymis vociferabantur dicentes: «Deus sancti Adriani, succurre nobis!» et ad belli pugnā

(8) Ἀναγκάσιον δὲ ἠγγασάμην διηγήσασθαι περὶ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου τὴν τε ἀνατροφὴν καὶ ὅθεν ἔστι μέχρι τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. Ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς ⁹² γεννᾶται ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τοῖς χωρίοις Ἀδριάνου πόλεως ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Παγγαβέ, πατρὸς Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου, γαμβροῦ δὲ Νικηφόρου τοῦ βασιλέως· εἰς Προκοπίαν τὴν ἑαυτοῦ ⁹³ θυγατέρα. Ἐπὶ τούτου ἐξῆλθε Κρούμμος, ἄρχων Βουλγαρίας ⁹⁴, κατὰ Χριστιανῶν. Καὶ τραπέις Μιχαήλ, καὶ Λέων ὁ Ἀρμένιος τυραννήσας αὐτὸν καὶ βασιλεύσας, ἐλθὼν ὅπισθεν αὐτοῦ ὁ Κρούμμος, περιεκύκλωσε τὴν πόλιν. Λογχευθεὶς δὲ παρὰ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου καὶ ὑποστρέφων ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐπεμφεν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα ἀφελεῖν τὰ ἐκεῖσε χαλκὰ ζῶδα. Ἀπελθὼν δὲ καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει, παρέλαθεν αὐτὴν καὶ μετέστησε χιλιᾶδας ἀνδρῶν δέκα ⁹⁵ χωρὶς γυναικῶν, καὶ τούτους κατέκτισε μέχρι ⁹⁶ τοῦ Δανουβίου. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἦν στρατηλάτης ἐν Μακεδονίᾳ [ὁ] Κορδύλης προσαγορευόμενος· εἶχε δὲ καὶ υἱὸν Βάρδαν ὀνόματι, ἠνδριωμένον πάνυ, ὃν κατέλιπεν ἀντ' αὐτοῦ ἄρχειν τῶν Μακεδόνων τῶν ὄντων πέραν τοῦ ποταμοῦ Δανουβίου· αὐτὸς δὲ μετὰ μηχανῆς τινα; εἰσῆλθεν εἰς ⁹⁷ 725 Θεόφιλον, καθὼς ἐκεῖσε προεγράφη, ὃν ὑποδεξάμενος χαίρων καὶ γνοὺς ὅ θέλει, ἀπίστευτα πλοῖα ἀναλαβεῖσθαι αὐτοὺς καὶ ἀγαγεῖν ⁹⁸ ἐν τῇ πόλει Κρούμου, πατῆρ Συμῶν τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος.

(9) Ἐποίησεν οὖν βουλὴν ὁ λαὸς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐξελεῖν ⁹⁹ ἐν Ῥωμανίᾳ· ἐξελεθόντος δὲ τοῦ Μιχαήλ Βουλγάρου ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἤρξαντο διαπερθεῖν σὺν ταῖς ὑποστάσεσιν αὐτῶν. Μαθὼν δὲ ὁ κόμης τοῦτο ἀντεπέρασσε πολέμησων αὐτοῦ· ἀπογνόντες οὖν οἱ Μακεδόνες ἐποίησαν κεφαλὴν αὐτῶν τὸν τε Τζάντζην, καὶ τὸν Κορδύλην, καὶ συμβαλόντες πόλεμον, ἀπέκτειναν πολλοὺς, τινὰς δὲ ἐκράτησαν. Ὅτε δὲ μὴ δυνθόντες περᾶσαι Βούλγαροι ¹⁰⁰, προσεβρύησαν τοῖς Οὐγγοις, ¹⁰¹ [καὶ] ἀνήγγειλαν αὐτοῖς πάντα τὰ τῶν Μακεδόνων· ἦλθον δὲ καὶ τὰ πλοῖα τοῦ βασιλέως πρὸς τὰ ἀναλαβεῖσθαι αὐτοὺς πρὸς τὴν πόλιν. Παρευθὺ οὖν ἀνεφάνησαν Οὐννοὶ ¹⁰² πλῆθος ἀπειρον· οἱ δὲ ἰδόντες αὐτοὺς μετὰ δακρύων ἐβόων λέγοντες· «Ὁ Θεὸς τοῦ ἁγίου Ἀδριανῆ, βοήθει ἡμῖν,» καὶ παρετάσσοντο πρὸς συμβολὴν πολέμου.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ Ἀρ. καὶ om. Sym., καὶ θ. om. Val. ⁸⁹ ἐν τῇ ἔταιρίᾳ αὐτοῦ τούτων κατέταξεν Ἀ. ἐ. παραδούς Ἀ. καὶ τῶν ἵππων αὐτοῦ ἐπιμελεῖσθαι διακελευσάμενος Val. — τῷ Leo αὐτὸν τῷ Ἀ. ἐτ. Sym. ⁹⁰ αὐτοῦ Leo. τ. βασιλέως Sym. ⁹¹ Π. τῆς M. B. ἀν. Par. 1706 Περὶ B. τοῦ M. cod. et Sym. 11. ⁹² Γέγονε δὲ οὗτος ὁ B. ἐκ Μακεδονίας; ἐκ χωρίων τῆς Ἀ. π. καὶ πρ. τῷ στρ. M. τῷ Τζ. ἐκδουλεύειν ἦν δὲ ἐτῶν κ' καὶ μηδὲν, κ. τ. λ. § 9 Sym. Ἦν δὲ ὁ αὐτὸς B. γένος μὲν M. πόλιν δὲ Ἀ. κ' ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων Val. ⁹³ αὐτοῦ? τοῦ Νικηφόρου? ⁹⁴ Βουλγαρ. cod. Βουλγάρων? ⁹⁵ δῶδεκα Leo. nam Sym. μυριάδα scripsisset. ⁹⁶ μέχρι Leo I. πέραν cod. ⁹⁷ πρὸς Θ. ed. sed cf. c. 12 εἰς τὴν Ἀδγούσταν. — de hac re nihil in ed. Symeonis quæ inde breviarium tantum Symeonis videtur esse. ⁹⁸ ἀναγ. ed. ⁹⁹ ἐξελεθόντες ed. ¹⁰⁰ Βουλγαρίαν ed. Βουλγάρ. cod. — περιεβρ. Leo. ¹⁰¹ Οὐννοὶ? — καὶ om. P. cod. et Leo. ἀναγγείλαντες Leo. ¹⁰² Nota Οὐννοὶ cod.

ΟΙ δὲ Τούρκοι ἔειπον πρὸς αὐτούς· « Δότε ἡμῖν τὴν ὑπαρξίν ὑμῶν πᾶσαν, καὶ ἀπέλθετε ὅπου καὶ βούληθε. » Οἱ δὲ τοῦτο οὐ κατεδέξαντο, ἀλλὰ παραταταγμένοι ὑπῆρχον ἐν τρισὶν ἡμέραις· τῇ δὲ τετάρτῃ ἤρξαντο εἰσερχεσθαι εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν. Θεασάμενοι δὲ τοῦτο οἱ Τούρκοι συνέβαλον πόλεμον ἀπὸ ὥρας ε' μέχρι ἑσπέρας. Καὶ τραπὲν τὸ ἔθνος, κατεδίωκον αὐτούς οἱ Μακεδόνες. Καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, βουλομένων αὐτῶν ὑποχωρῆσαι, ἀνεφάνησαν πάλιν Οὐνοὶ πρὸς τὸ πολεμῆσαι αὐτούς. Ἀναστὰς δὲ Μακεδῶν νεώτερος, Λέων ὀνόματι, ἐκ γένους τῶν Γομοστῶν, ὃς μετὰ ταῦτα γέγονεν ἐταρειάρχης, καὶ ἕτεροι ὀνομαστοὶ τῶν Μακεδόνων ἔτρεψαν αὐτούς καὶ ἐξήλασαν. **726** Καὶ ὑποστρέψαντες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀπεσώθησαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ φιλοτιμηθέντες παρ' αὐτοῦ ὑπέστρεψαν εἰς Μακεδονίαν, εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Ἦν δὲ τότε Βασίλειος νεανίας ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐλθὼν ἐπὶ Ἀδωντος καὶ Μιχαὴλ τοῦ Ἀμορράλου, καὶ εἰσῆλθεν ἐπὶ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, ὡς εἶναι τὰ ἔτη αὐτοῦ κε'. Ἀποκατασταθεὶς δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ προσκολληθεὶς δουλεύειν στρατηγῷ Μακεδονίας τῷ λεγομένῳ Τζάντζῃ καὶ μηδὲν παρ' αὐτοῦ ὠφελθεὶς, ἦλθεν ἐν τῇ πόλει· μέχρι τῆς Χρυσῆς πόρτης εἰσελθὼν. Κεκοπωμένος ἐκ τῆς ὁδοπορίας (Κυριακῆ (183^b) γὰρ ἦν καὶ ὁ ἥλιος πρὸς δυσμὸν) ἀνεκλίθη ἐν τοῖς πεζουλοῖς τοῦ ἀγίου Διομήδους· καθολικῆ γὰρ ἦν (τὸ τότε) ἡ ἐκκλησία, ἔχουσα προσημόριον ὀνόματι Νικόλαου. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκεῖνη ἐκάλεσε θεῖα φωνὴ τὸν προσημόριον λέγουσα· « Ἐγερθεὶς εἰσάγαγε εἰς τὸ εὐκτήριον τὸν βασιλέα. » Ὁ δὲ ἐγερθεὶς οὐδένα εὗρε πλὴν αὐτῶν τῶν Βασιλείων κείμενον ὡς πένητα. Καὶ ἐπιστραφεὶς ἔπεσεν εἰς τὴν αὐτοῦ κοίτην. Πάλιν οὖν ἐκ δευτέρου ἦλθεν αὐτῷ ἡ τοιαύτη φωνή· ὁ δὲ ἐξελθὼν καὶ κατασκοπήσας καὶ μηδένα εὗρὼν ἐπιστραφεὶς ἔκλεισε τὸν πυλῶνα καὶ ἀνέπεσεν. Καὶ εὐθείως μετὰ ῥομφαίας τις δέδωκεν αὐτῷ εἰς τὴν πλευρὰν λέγων· « Ἐξελθὼν εἰσάγαγε ὃν βλέπεις ἐξωθεν τοῦ πυλῶνος **727** κείμενον· οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς. » Ἐξελθὼν οὖν μετὰ σπουδῆς σύντρομος, καὶ εὗρὼν Βασιλεῖον μετὰ πήρας καὶ ῥάβδου, εἰσήγαγεν ἔσωθεν τῆς ἐκκλησίας. Καὶ

una se prepararunt. Turci vero dicebant : « Superlectilem omnem vestram tradite, et quo desideratis abite. » Non consenserunt illi ; verum diebus continuis tribus ad praelium parati consistebant : quarta vero navigia conscenderunt. Eo cognito Turci ab hora diei quinta ad vesperam usque praelium inierunt, eorumque gens fugantibus Macedonibus terga dedit. Insequenti die discessum illis aggredientibus Hunni rursus ad praelium dispositi apparuerunt. Macedonum vero quidam nomine Leo ex Gemostorum genere, qui deinde hetæriarches fuit, sumptis animis se opposuit : adjunctique alii Macedonum præcipui adversarios in fugam verterunt, et impetum in eos fecerunt, ac tandem reversi, naves imperatorem adituri repetierunt incolumes, et humane ab eo recepti in Macedoniam patriam sibi propriam regressi sunt. Erat autem Basilius ætate juvenili florens, e captivitate redux, in qua Leonis imperatoris et Michaelis Amorii toto tempore permansit, et Theophilo imperante rediit : adeoque anni ejus numerabantur viginti quinque. Patriæ propriæ restitutus Macedoniæ duci cognominato Tzantzi obsequium redditurus adhæsit, a quo nihil emolumenti accepto, urbis regiæ experiri cupiens ubertatem, ad eam profectus est, et ad Chrysen usque portam pervenit. Ex itinere porro fatigatus (erat autem Dominica dies, et jam sol ad occidentem vergebat) recubuit in exedra ad Sancti Diomedis. Erat templum illud ædes sacra publica viris et mulieribus communis, quæ mansionarium nomine Nicolaum habebat. Nocte illa mansionarium appellavit divina vox dicens : « Exurgens induc imperatorem in oratorium. » Ille strato relicto præter Basilium pauperum more jacentem nullum reperit, regressusque recubuit. Eadem voce rursus audita processit circumspicens, sed neminem videns valvas oclusas et stratum repetiit. Protinus ictum gladio impexit quidam ad latus ejus, dicens : « Egressus introduc quem vides extra januam jacentem : hic est imperator. » Egressus ille festinus ac tremens Basilium cum pera et baculo repertum intra ecclesiam admisit. Postero vero die ad balnea deducto, vestes mutandas obtulit, et palam

Varie lectiones et notæ.

⁵⁵ Τούρκοι cod. ⁵⁶ ἄπ. ἐθα καὶ ed. ⁵⁷ μέχρι ἑσπέρας ed. ut ὥρα πέμπτην Leo. ⁵⁸ Μακεδόνων ἕτερος? Leo. — Γημοστῶν Leo, Γωμ. ed. ⁵⁹ αὐτῶν ed. ⁶⁰ Μετὰ τὴν τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Μ. ἀποκατάστασιν ὑπὸ τοῦ οὐ γιγονήσας? Vat. ⁶¹ νεανίας — βασιλέως ex homoioteleuto om. ed. ⁶² ἐποίησε δὲ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ Leo. ⁶³ πρ. τῷ στρ. ᾧ Τζάντζῃς ἐκόνυμον τοῦ δουλεύειν αὐτῷ Vat. — 8 ἐπιλ. Leo. — καὶ μηδεμίαν ὠφέλειαν παρ' αὐτοῦ ἐσχηκώς, τὴν πόλιν κατέλαβε καὶ μέχρι Vat. ⁶⁴ καὶ εἰσελθὼν ἐνδὸν χ. π. ἐπὶ κ. ἦν Syn. ⁶⁵ π. γενόμενος ἑσπέρας ἦδη καταλαβούσης αὐτὸν Vat. — ἀπὸ Sym. Leo. ⁶⁶ ἐν τῷ προπυλαίῳ τῆς τοῦ ἁ. Δ. ἐκκλησίας ἀν. Vat. — ἀν. ἐν τῷ πεζουλίῳ τοῦ ἁ. Δ. Sym. Leo. ⁶⁷ ὃς τὸ πρὶν ἡλλοίνας ἐχρημάτισε Sym — οὕτω γὰρ εἰς μοναστηρίου τύπον αὐτὴ μετασχημάτιστο, ἀλλὰ ἡ κ. ἐ. ἐτύγγανε Vat. — τό om. Leo et ed., τὸ τότε om. Sym. ⁶⁸ Ταύτη οὖν τῇ ν. θ. τις φ. τὸν νεωχόρον παρήχησε· Νικόλαος; ἦν ὄνομα τοῦτῳ Vat. ⁶⁹ φησὶ Vat. ⁷⁰ τὸν β. ἐν τῷ εὐκτήριῳ ἐ. Vat. ⁷¹ Ὡς δὲ διανέστη τοῦ ὕπνου ὁ νεωχόρος καὶ ὁ ἐ. π. τὸν Β. κ. ὡς π. ἐπιστρέψας πάλιν πρὸς ὕπνον ἐτρέπετο. Καὶ δὴ δευτέρα φ. τὰ ἴσα τοῖς πρώτοις παρεκλεύετο. Ὡς δὲ πάλιν διαναστὰς οὐδένα εὗρεν, εἰς τὴν ἰδίαν κλίνην ὑπέστρεψεν Vat. ⁷² ἔπεσε — ἐπιστραφεὶς om. Leo. ex homoioteleuto. ⁷³ Ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐκ ὁ. ἐγένετο, εἰς δὲ τὸ τρίτον μ. β. ἐπληξε τὴν πλ. αὐτοῦ, εἰπὼν· οὐ β. ἐ. τοῦ π. κ. Sym. ⁷⁴ Ἐπειτα δὲ τις ἁ. ἀνήρ φοβερὸς ῥομφαίαν ἔσπαμμένος καὶ ταύτη νύξας αὐτὸν κατὰ τῆς πλευρᾶς φησὶν Vat. ⁷⁵ Ὀν β. ἐξω τοῦ π. κατακ. ὁ. ἐ. ὁ β. ἐ. αὐτὸν Vat. ⁷⁶ αὐτός Vat. — Ὁ δὲ σ. διαναστὰς τὸν Β. ἐνδὸν τῆς ἐ. ἐ. πήραν ἐνεϊμένον καὶ ῥάβδον κατέχοντα Vat.

in ecclesia fraternam societatem cum eo imitt. A Itaque invicem collatati sunt.

Α τῆ β' ἡμέρᾳ ἀπελθὼν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ λουτρὸν, ἔλουσεν αὐτὸν καὶ ἤλλαξε, καὶ ἔλθων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐποίησεν ἀδελφοποίησιν, καὶ συνηυφραίνοντο ἐν ἀλλήλοισι 20.

Cæterum Nicolaus ille habebat fratrem medicum Theophilittis obsequio mancipatum. Medicus fratrem invisurus forte veniens conspexit Basilium, et corporis proceritatem roborque miratus, fratri dixit : « Unde est ille ? » Ipse cunctis de illo expositis, secretum observare præcepit. Sedente deinceps cum Theophilitte ad mensam medico, profunda cogitatione abductus Theophilittes dixit : « Hominem equis curandis idoneum quero. » Medicus, occasione data, de Basilii robore domino enarravit : « Quia ejusmodi est qualem expetis et quaeris. » Mittens igitur, festinanter abduxit illum, juvenemque agrestem, et magnum ejus caput demiratus Cephalæ nomen imposuit, equosque tradidit curandos. Ut igitur supra dictum est, hanc ob causam obtulit illum Michaeli Imperatori. Ὡς οὖν προεῖρηται, διὰ τῆ βασιλεῖ 20.

(10) Ὁ δὲ αὐτὸς Νικόλαος εἶχεν ἀδελφὸν ἱατρὸν 21, δὲ ἰδοῦλευε τῷ Θεοφιλιτζῆ. Ἐλθὼν δὲ 22 κατὰ τύχην ὁ ἱατρὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰδὼν τὸν Βασίλειον καὶ θαυμάσας τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, εἶπε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ : « Πόθεν ἐστὶν οὗτος ; » Ὁ 23 δὲ ἀναγγέλλει αὐτῷ πάντα, 24 καὶ παρήγγειλε φυλάξαι τὸ μυστήριον. Καθεζομένου δὲ τοῦ ἱατροῦ ἐπὶ τραπέζης μετὰ τοῦ Θεοφιλιτζῆ, καὶ τούτου καθ' ἑαυτὸν ἀναλαγισσαμένου καὶ εἰπόντος, ὅτι 25 « Ἦθελον εὐρεῖν ἄνθρωπον ἐπιτήδειον εἰς 26 τοὺς ἔμους ἵππους », (ἀναστὰς) ὁ ἱατρὸς εἶπεν αὐτῷ περὶ (τῆς ἀνδρείας) τοῦ Βασιλείου, καὶ ὅτι « Τσιουτῶς ἐστὶν οἶον ἐπιποθεῖς καὶ ζητεῖς. » Ἀποσταλας οὖν μετὰ σπουδῆς ἤγαγεν αὐτόν. Θεασάμενος 27 οὖν αὐτὸν ἐπιάγουρον 28 καὶ μεγάλην κεφαλὴν ἔχοντα, ἐπέθηκεν αὐτὸν Κεφαλᾶν, καὶ δέδωκε 29 τοῦτον δουλοταύτην αἰτίαν δέδωκεν αὐτὸν Θεοφιλιτζῆς Μιχαήλ 20.

Imperator vero Basilium in regiam inducens, matri suæ velut lætabundus dixit : « Adesdum, vide, mater, qualem masculum in præsentī nactus sum. » Egressa, et eum conspicata, retro versa est, filio suo dicens : « Illic est, filii mei, qui genus nostrum deleturus est. » Ille prædictione non suusus, propriæ matri vaticinanti aurem non præbuit, nec morem gessit.

728 21 (11) Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν αὐτὸν Βασίλειον εἰσαγαγὼν, εἶπε 22 τῇ μητρὶ αὐτοῦ (ὡς χαίρομενος) « Δεῦρο, ἴδε, μητέρα, οἶον ἀγουρον νῦν ἐπελαδόμην. » Ἡ δὲ 23 ἐξελθοῦσα καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν ἀπεστράφη εἰπούσα (τῷ υἱῷ αὐτῆς 24) « Οὗτός ἐστι, τέκνον μου, ὁ μέλλων ἀφανίσει τὸ γένος ἡμῶν 25 ». Ὁ δὲ οὐδαμῶς ἐπέισθη τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἢ ἤκουσεν αὐτῆς 26.

Mortuus est autem sanctus patriarcha Methodius, et Ignatius Michaelis. curopalatæ filius in ejus locum suffectus.

27 (11) 27 Ἐτελεύτησε δὲ ὁ ἐν ἀγίοις πατριάρχης Μεθόδιος, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἰγνάτιος ; 28, ὁ υἱὸς Μιχαὴλ κουροπαλάτου.

III. De Bulgaria et eorum Amera.

Γ' Περί 29 τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Ἄμερ.

Bulgari autem, factis per Thraciam et Macedoniam excursionibus, provincias illas devastabant. Theodora in adversæ præsidia disposuit. Milites porro ad Bulgariæ castra positi Bulgares per globos et cohortes aggressi, per eorum regionem depræda-

29 τῶν δὲ Βουλγάρων ἐπιδρομὰς ποιοῦντων ἰ ἐν Θράκη 3 καὶ Μακεδονίᾳ καὶ ληϊζομένων τὰ τοιαῦτα 3 θέματα, ἡ Θεοδώρα ταξέωτας 4 ἐποίησεν, οἱ [καὶ] ἐκ τῶν κάστρων ἐπιτιθέμενοι Βουλγάροι ; σποράδην καὶ κατ' ὀλίγους κωρσεύοντες, ἐφόνευον τούτους καὶ

Varie lectiones et notæ.

20 Τῆ δὲ ἐπαύριον λούσας ἀ. καὶ ἱμάτιον περιβαλὼν, πνευματικὸν ἀδελφὸν ἐποίησατο καὶ ὁμόωρον εἶχε καὶ ὁμοδαίτιον Vat. 21 ἀλλήλους ed. καὶ ἀδελφοποίητὸν ποιήσας συνευφραίνετο αὐτῷ Sym. 22 Ἦν δὲ τῷ νεωκόρῳ ἀδελφὸς ἱατρὸς δὲ τῷ Θ. ὑπηρετεῖτο οὗτος κ. τ. πρὸς αὐτὸν παραγεγονῶς καὶ τὸν Β. θεασάμενος καὶ τὸ μ. καὶ τὴ τοῦ ἀνδρὸς εὐεῖδὲς ἐκπλαγεὶς τὸν ἔ. ἀ. ἀνηρώτα τίς ἀν εἶη ὁ τοιοῦτος Vat. 23 Ὡς δὲ τὸ ἀπόρρητον αὐτῷ ἐξεκάλυψε καὶ τὸ πρῶγμα ἀνήγγειλεν, ἀπέσκηπε φ. παρ' ἑαυτῷ τὸ μ. Vat. 24 ἀναγγέλλει cod. 25 πάντα πλὴν τῆς ὁράσεως Sym. — Ἐπει δὲ ἐπὶ τῆς τρ. τοῦ Θ. καθημένου, ὁ ἱατρὸς ἔτυχε συγκαθήμενος, ἔ. αὐτοῦ ὡς ἤθ. Vat. 26 ὅτι οὐ δύναμαι Leo. 27 εἰς τὸ τῶν ἵππων μου ἐπιμελεῖσθαι Vat. ἀν. ἐτ τῆς ἀ. om. Vat. 28 ὡς εἶη αὐτὸς ἀνὴρ περιδέξιος καὶ ὁ ἔ. δν εὐθύς ἀπ. μετεκαλέσατο καὶ θ. ἀ. κομῶντα τὴν κ. καὶ ἐπιάγουρον, αὐτὴν δὲ τὴν κ. μ. ἔ. Κ. ἐπωνόμασε καὶ τῶν ἵππων ἀ. τὴν ἐπιμέλειαν κατεπίστευσεν οὕτως τε τῷ βασιλεῖ μ. κατέστη γινώριμος, ὡς προεῖρηται Vat. 29 ἐπισγ. cod. sed § 11 ἀγ. 20 δεδ. αὐτῷ δ. Sym. 21 Ἔως ὡς τὰ π. ἀν. τοῦ Β. cod. 22 Ὁ δὲ β. ἐπὶ τούτῳ γαυρούμενος καὶ καθ' ὑπερβολὴν γανθόμενος, πρὸς τὴν μητέρα τοῦτον εἰσήγαγε λέγων ἴμ. μ. δ. ἄνδρα εὐπόρησα Vat. 23 πρὸς τὴν μητέρα ἀ. ἔ. δ. ἰ. Μ. ἀνον δν νῦν Sym. 11. 24 Ἡ δὲ τούτον ἰ. (ἰδῶν. cod. ed.) εὐθύς ἀπ. πρὸς τὸν βασιλέα ἔ. Vat. 25 τῷ ἔ. ἀ. om. Sym. 26 ἐμὸν Vat. — τὴν γενεάν Sym. Leo. τὴν γ. ἡμ. ἀφανίζειν Vat. — Ὁ δὲ, λῆρον τοὺς λόγους τῆς μητρὸς ἠγῆσαμένος, οὐκ ἀπεπέμφατο τὸν Βασίλειον Vat. 27 αὐτῆς Leo Sym. 28 Τῷ ἰα' ἔπει Sym. 12. 29 846. 20 Ἰ. ἀντ. ἀ. ὁ Μ. κ. ὡς Vat. 21 π. τῶν Β. καὶ τοῦ Ἄ. Par. 1706. 22 852. 23 ποιουμένων Vat. 24 τε Vat. 25 τοὺς τοιοῦτους τόπους λ. Vat. 26 ταξέωτας Vat. ταξέωσα cod. pro ταξάτωσα ed. Leo Sym. (præsidiū) vel ταξεδιον (expeditio) cf. § 26, 29 — καταστήσασα ἰν τοῖς κάστροις τὰς τοιαύτας ἐπιδρομὰς ἀνεχαίτισε σπ. γὰρ τούτους καταλαμβάνοντες ; ἀνήρου καὶ κατεφ. ὡ. φοδθέντας τ. Β. μηδικοῦ τολμῆν τῆς οἰκείας χώρας ἐξέρχεται Vat.

ἡγμάλωτιζον, ὥστε ὑποσταλῆναι ἠ τούς Βουλγάρους ὁ ἄν τῆ ἰδίᾳ χώρᾳ.

Ἔ (12) Βάρδας ἦ δὲ ὁ Καῖσαρ ἐφιλιώθη Δαμιανῶ πικρικῶ καὶ παρακοιμωμένῳ. Ὁ δὲ τὸν βασιλέα ἀρατήσας ἔπεισε τοῦ εἰσαγαγεῖν ὁ τὸν Βάρδαν ἐν τῆ πόλει, ὃς διὰ δώρων τοὺς 729 [τοῦ] ὁ βασιλέως οἰκίλους διαδεξάμενος (ἄμα τῷ παρακοιμωμένῳ) ὤρισθη προερχεσθαι εἰς τὸ παλάτιον. Οἰκειωσάμενος δὲ καὶ ὁ Θεοφάνην πρωτοσπαθᾶριον (ὡς ἠνδρειωμένον¹¹) τὸν (ἐπιλεγόμενον) Φάργανον¹², βουλῆν¹³ ποιοῦσιν μετὰ Δαμιανοῦ τοῦ ἀνελεῖν¹⁴ Θεόκτιστον τὸν οὕτω συνήθως ἐπὶ τοῦ κανικλεως λεγόμενον. Πεισθεὶς¹⁵ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ [τοῦ] Δαμιανοῦ ἐπὶ τούτῳ, συνήνεσε καὶ αὐτὸς γενέσθαι τοῦτο. Ἐλεγε γὰρ ὁ Βάρδας ὁ Δαμιανῶ, ὅτι ἔ «Ἐγὼ ἐστὶ (184ᾰ) Θεόκτιστος; μετὰ τῆς Αὐγούστης, οὐκ ἄρξει¹⁷ οὐδὲ ἐξουσιάζει ποτὲ ὁ βασιλεὺς. » Ὁ δὲ Θεόκτιστος¹⁸ ἀπελθὼν ἐν τῷ λούσματι τῶν Ἀρεοδίνδου, ὡς εἶθις ἦν αὐτῷ, εἶτα ἐλθὼν εἰς τὰ ἀσηκρητεῖα κρατεῖν τὰς ἀναφορὰς, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Λαυσιακόν. Καὶ περιβλεψάμενος εἶδε Βάρδαν καθεζόμενον ἐμπρακτον, καὶ παραχθὲς σφοδρῶς ἔφη, ὅτι «Ἐγὼ εἰσελθὼν εἰς τὴν Αὐγούστην, πάλιν ἐκδιώκω αὐτόν. » Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ ὠρολόγιον, πρὸς πῆντησεν αὐτῷ Μιχαὴλ ἄμα Δαμιανῶ, καὶ οὐκ εἶσαν¹⁹ εἰσελθεῖν πρὸς Θεοδώραν, ἀλλ' ἐκελεύσθη²⁰ μετ' ὀργῆς ἀνοῖξαι τὰς ἀναφορὰς καὶ ἀναγνῶναι (ἐμπροσθεν αὐτοῦ²¹). ἄκοντα δὲ τοῦτο ποιήσαντα ἀντέστρεψαν²² αὐτόν εἰς τοῦπίσω ἐξελθεῖν. Ὁ δὲ πικρῶς δακρύων καὶ ὀλοφυρόμενος ἐξῆλθε· συνήντησε δὲ αὐτῷ Βάρδας εἰς τὸ²³ Λαυσιακόν, καὶ ἤρξατο κατὰ κόρησιν πατεῖν αὐτόν καὶ τιλλεῖν τὰς τρίχας αὐτοῦ. Ἰδὼν δὲ ὁ 730 ὄρουγγάριος τῆς βίγλης²⁴ ὁ Μανιάκης²⁵, ἀναστάς ἀντέλεγε τῷ Βάρδᾳ μὴ τύπτειν τὸν λογοθέτην. Οἱ²⁶ δὲ σφάζουσιν αὐτόν καὶ μεληδὼν κατακόπτουσιν εἰς τὰ²⁷ Σκύθη, θηρῶν ὠμότητα καὶ ἀγριότητα ἐνδειξάμενοι²⁸.

Ἔ (13) Τοῦτο μαθοῦσα (παρὰ τοῦ Παπιοῦ) Θεοδώρα (ἔξελοῦσα), κατὰ τοῦ Μιχαὴλ (ὡς εἶδος) ἠγανά-

bantur : et his occisis, aliis in captivitatem abductis, Bulgaros et eorum regionem reddidere subiectam.

Bardas autem Cæsar Damiano patricio et accubitori amicitia junctus est. Hic imperatoris compos factus, ut Bardas in urbem induceretur suavitatis : qui muneribus imperatoris domesticos sibi concilians una cum accubitore in palatium ingredi jussus est. Theophane porro protospathario velut generoso (dicebatur is Phalganus) sibi ascito, Damiano quoque vocato, consilium ineunt de Theoctisto Caniciei præposito interficiendo. Imperator a Damiano suavitas consensus dedit, et ut hoc fieret approbavit. Dicebat enim Bardas Damiano : « Quandiu cum Augusta stat Theoctistus, nec imperium nec potestatem obtinebit unquam imperator. » Theoctistus autem in Arabindi balneis lotus, prout solebat, deinde in secretum se recipiens, relationum libellos, manibus tenens Lauziacum ingressus est, et hinc inde circumspiciens, Bardam sedentem et sumptuose vestitum vidit; vehementerque turbatus dixit : « Ingressus ad Augustam rursus hominem ejiciam et deturbabo. » Ei vero ad horologium progresso, Michael cum Damiano venit obviam, nec ad Theodoram ingredi permisit : sed libellos aperire et coram legere cum furore imperavit. Id vero exsequenter domum regredi, et retro abire præcepit. Ille amare flens et ejulans discessit ad Lauziacum. Porro Bardas occurrit, colaphisque ad genas incessere, et capillos ejus vellere. Eo conspecto drungarius excubiarum Maniaces Bardæ assistebat, et ne logothetam percuteret in adversum monebat. Ille autem Theoctistum, ad Scythias occisum membratim minutimque dividunt, ferarum crudelitatem et immanitatem æmulati.

Quod cum a Papia didicisset Theodora, progressa adversus Michaellem et alios cædis participes, prout

Variæ lectiones et notæ.

ἠ Βουλγαρίας ἐπ. Leo. ἠ ὑποταγῆναι Leo. ἠ 854. ἠ Ὅπως ὁ καῖσαρ Βάρδας τὸν λογοθέτην Θεόκτιστον μεληδὼν κατέκοψεν Vat. — συνεφ. Leo Sym. 13 τῷ ἰγ' ἔπει, τὸν πατρικίον Δαμιανὸν καὶ παρακοιμωμένον δεξιωσάμενος φίλος αὐτῷ ἐγγενέτι. Ὁ δὲ τὸν β. δυσωπηθεὶς ἐπ. τὸν B. ἐν τῇ π. ἔ. εἰσελθὼν δὲ τ. ὁ. τοὺς τῷ βασιλεὶ δώρους ὑποποιήσας Vat. ἠ εἰσελθεῖν Leo., Sym. qui adjungit καὶ εἰς τὸ παλάτιον ἐρχεσθαι pro ὁ: — παλ. ἠ τοῦ om. cod. ed. ἠ τῷ π. om. Vat. ἠ τὸν θ. πρωτοβεσπάριον ed. τὸν πρωτοσπ. θ. Sym. Vat. — ὡς ἦ. et ἐπ. om. Vat. sed ἠ ἀνδρειότατον ὄντα Vat. ἠ Φάργανον Vat. et Leo, Φαλγάνην Sym. καὶ ἄλλους τινὰς ἀποκτείνει, κ. τ. λ. ἠ αὐτῶν Leo om. Vat. — β. βουλευσεται (βουλευεται) Vat. — Δαμιανὸν Leo (sic). ἠ τὸν λογοθέτην, om. τὸν — λεγόμενον Vat. vel τὸν κανικλῆν Leo, qui canistri (nostralis portiofolii) claves gerit. ἠ Πείθουσι δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἐπὶ τ. συναινεσαι ὑπέκνιζον γὰρ αὐτόν, ὅτι Vat. — τοῦ om. cod. ἠ τῷ Leo. ἠ ἄρξη π. ὁ κατεξουσίαση τῆς βασιλείας; Vat. ἠ Τοῦ δὲ Θεοκτίστου κίττὰ τὸ εἰωθὸς ἐν τῷ λ. τῶν Ἀ. λουσαμένου καὶ ὑποστρέψαντος; καὶ εἰς τὸ Α. διὰ τῶν ἀσηκρητίων μετὰ τῶν ἀνακτορῶν εἰσεληλυθὸς καὶ τὸν B. θασαμένον ἐν τῇ προελύσει καθήμενον καὶ διαταραχθέντος σφ. καὶ εἰπόντος, ὅτι «Ἐγὼ τοῦτον ἐνθεν ἐκβάλω ὡς τὴν Ἀ. εἰσεληλυθὸς. » Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ὠρολόγιῳ ἐγένετο, ὑπ. ἠ. Vat. ἠ εἶσατ Vat. Leo. — π. τὴν θ. ἔ. Vat. ἠ ἐκέλευσε Vat. — τὰς ἀν. ἀναπύξαι Vat. ἠ ἔ. αὐτῶν Leo, om. Vat. — καὶ τ. καὶ ἠ. πεποιηχτά εἰς τ. ἠ. ὁ. ἔ. Vat. ἠ ἀντεστρέψ. cod. ἀντέστρεψεν Leo, Vat. ἠ B. κατὰ τὸ Leo. ἠ κόρης cod. ἠ καὶ λογοθέτης Vat. ἠ τῷ B. ἠ. ὡς μὴ τὸν λ. τ. Vat. ἠ Ὁ δὲ Βάρδας ἀπακρίθη ὡς τῆ κελεύσει (ἀποκριθεὶς κ. Leo.) τοῦ βασιλέως τοῦτο ποιεῖν ἄνεφάνη δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆ βουλῆ (τοῦ Leo.) Δαμιανοῦ καὶ τοῦτον ὁ Βάρδας ἰδὼν (i. B. Leo.) ἠ κα (τῷ Leo.) Θεοφάνη τῷ Φαλγάνῳ, ἄρραντα; τὸν λογοθέτην σφ. Vat. et Leo. ἠ τὰ Σκύθη. cod. τὰ Σκύθη εἰπὲν τῷ Βάρδᾳ τὸν Μανουὴλ σφύλλαινοντα ἠ Σπάθη γυμνώσας, Βάρδα, [ἐν] τοῖς ἀνακτορ[ί]οις, αὐτῷ γυμνώσας εἰς τομὴν τοῦ σαρκίου. Vat. et Ced. 178,2-6. ἠ T. μ. θ. ἠγ. κ. τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἠ. Sym.

arquum erat, indignata est : et imperatore modis A
omnibus placare moliente, nullum ipsa solamen
admisit, neque iram relaxavit, aut leniit dolorem :
ex quo imperator in alium mutatus, ut priorem
animum et consilium ita corporis habitum, facta-
que nova induit : ut tot modis eam contristare con-
tenderet, quot rationibus eam colere prius simula-
ret: ac sorores quidem suas Theclam, Anastasiam et
Annam ad Cariani ædes deductas, palatio eiecit,
Pulcheriam velut matri dilectam in Gastriorum
monasterium delegavit, paulo post vero cunctas
in unum collectas, in eodem Gastriorum monaste-
rio in monachas detondit.

ὅτι ὡς ἡγαπημένην τῇ μητρὶ ἀπέστειλεν ἐν τῇ μονῇ⁴³
πάσας ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστριῶν ἀπέκαιρε, (περιβαλὼν

A senatu deinde faustis acclamationibus exce- B
ptus, imperium nullo consorte solusgessit, et Bar-
dam magistrum scholarumque domesticum in-
stituit. Cum matre vero nondum reconciliata ob
ea quibus ipsam contristaverat post injustam cæ-
dem Theoclisti, inimicitiae intercesserunt perpetuæ.
Ipsa aula ejectam in monasterium cui Gastia
nomen, demisit. Ipsa animi mœrore extra se facta
et dementata, propositum matre indignum induit : et
adversus Bardam cum pluribus consilium iniit,
cujus participes alios fecit, ac imperatoris pro-
costratorem : ut nimirum Bardam e pomærio
Cosmedii redeuntem interimerent. Consilium, an-
tequam perficeretur opere in lucem detectum, in
caput eorum qui facinus fuerant meditati, pericu-
lum transtulit. In suspicionem siquidem venientes C
et comprehensi, ad circi metam capiti truncati
sunt. Imperator vero demortui vice Basilium pro-
costratorem instituit, Bardamque pariter avuncu-
lum europalatem.

Tunc temporis pulvis e caelo decidit, et in tecto-

πησε καὶ ⁴⁰ τῶν λοιπῶν, οἱ τὸν φόνον κατεργά-
σαντο ⁴¹· καὶ τοῦ ⁴² βασιλέως παντὶ τρόπῳ μηχα-
νωμένου τὴν μητέρα ἐξιλίωσασθαι, αὐτὴ ἀπαρηγό-
ρητος ἔμεινε, (μήτε ⁴³ τὴν ὀργὴν ὑφιεμένη μήτε
παραμυθουμένη τισιν, ἀλλ' ὡσπερ ⁴⁴ κλύδων θαλάσ-
σιος, νουθετουμένη, ⁴⁵ παρηγορεῖτό τε ⁴⁶ καὶ κατε-
πιθετο ⁴⁷)· ὅθεν μεταβαλὼν ὁ βασιλεὺς, ὡσπερ τὴν
ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην, οὕτω δὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ
τὴν ἐνέργειαν, τοσοῦτοις τρόποις ⁴⁸ λυπεῖν αὐτήν.
κατεπέλεγετο ὅσοις πρὸ τούτου ⁴⁹ θεραπεύειν ἐσχη-
ματίετο· καὶ (δὴ ⁵⁰) τὰς μὲν ἀδελφάς αὐτοῦ,
Θείκλαν ⁵¹, Ἀναστασίαν, καὶ Ἄναν ἐξῴθετ' ⁵² τοῦ
παλατίου, καταγαγώνεις τὰ Καριανοῦ ⁵³, Πουλχερίαν
τῶν Γαστριῶν· εἰθ' οὕτως μετ' ⁵⁴ ὀλίγον ἐνώσας
αὐτάς τὸ μοναδικὸν ⁵⁵ σχῆμα).

731 (14) Ὑπὸ δὲ τῆς συγκλήτου (πάσης ⁴⁴) εὐ-
φημισθεὶς μόνος αὐτοκράτορ, καὶ προβάλλεται
Βάρδα μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν. Μὴ
διαλλαττομένης ⁴⁷ δὲ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δι' ἃ ἐλύπει
αὐτὴν καὶ τὴν ἀδικον σφαγὴν Θεοκτίστου ⁴⁸, ἐχθρὰ
ὑπῆρχεν ἀναμεταξὺ αὐτῶν ἀσπονδος. Ὁ δὲ, καὶ
ταύτην τοῦ παλατίου καταγαγών, εἰς τὸ μοναστή-
ριον τὰ Γαστρία καὶ αὐτὴν ἀποτέλλαι ⁴⁹. Ἦτις,
ἀθυμῶν μεταურισθεῖσα τὸν νοῦν καὶ ὑπὸ ἐκπλήξεως
ἀφαιρεθεῖσα καὶ τὸ φρονεῖν, ἀναξίαν ἑαυτῆς ⁵⁰ συ-
σκαυάζει βουλὴν κατὰ Βάρδα βουλευομένη σὺν πολ-
λοῖς ⁵¹ καὶ ἄλλοις, σχοῦσα κοινῶν καὶ τοῦ βασιλέως
τὸν πρωτοστράτορα ⁵², ὅπως, ὑποστρέφοντος Βάρδα
ἀπὸ τοῦ προαστείου αὐτοῦ τοῦ Κοσμιδίου, ἀναρῆ-
σωσιν αὐτόν· ὧν ἡ μελέτη πρὸ τοῦ ἔργου φανερω-
θεῖσα ⁵³ κατ' ⁵⁴ ἐκεῖνων τῶν μελετησάντων τὸ κακὸν
ἐξενηνόχεν ⁵⁵ (φωραθέντες γὰρ καὶ) κατασχεθέν-
τες, ἐν τῇ Σφενδόνη τὰς κεφαλὰς ἀπετημήθησαν. Καὶ
προβάλλεται ⁵⁶ τὸν Βασίλειον Μιχαὴλ ἀντὶ τοῦ τε-
λευτήσαντος πρωτοστράτορα ⁵⁷, ὁμοίως καὶ Βάρδα
τὸν θεῖον αὐτοῦ κouroπαλάτην.

732 ⁵⁸ (15) ⁵⁹· Ἐπεσε ⁶⁰ τότε κόνις ἐκ τοῦ οὐρα-

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁰ M. καὶ τῶν ἄλλων, οἱ τὸν φόνον καταπράξαντο, ἡγαυάνκει τε Vat. ⁴¹ καὶ κατεβοῶτο (καταβοωμένη αὐτῶν Sym) ἀλλὰ (καὶ Sym.) φωνῇ βριαρᾷ καταπρησθεῖσα θρηνώδως θαλαμύεται· τῶν ἀπὸ στρατηγῶν γὰρ τις ἐκ Μελλισσηνῶν κατάγων τὸ γένος, καὶ ἀπαφθόεζετο αὐτῇ (γ. ἀ. ἀπ. Sym.) παλινδρομεῖν οἴκαδε, τὴν τοιαύτην ἡμέραν κρουόντων ἀποκαλῶν Vat. Sym. ⁴² τοῦ δὲ β. πᾶσι τρόποις μ. τὴν παρηγορεῖν, ἀ. τῆς ὀργῆς οὐκ ἐνεδίδου Vat. ⁴³ μήτε — κατεπιθετο om. Sym. ⁴⁴ ὡς ed. ⁴⁵ οὐ P. marginalis. ⁴⁶ τε om. ed. ⁴⁷ Ἄλλ' ὡσπερ — κατεπιθετο. Hæc omnino absona sunt et idem in versione Latina omitimus. Edit. ΡΑΤΑ. — ὡσπερ — ἐνέργειαν om. Vat. ⁴⁸ προσώποις Sym. ⁴⁹ πρὸ τοῦ cod. ed. ⁵⁰ δὴ om. Sym. ⁵¹ τε καὶ Vat. ⁵² μεθιστᾷ Sym. τοῦ π. καταβιδάζει καὶ εἰς τὰ K. ἀποκαθιστᾷ Vat. ⁵³ Καριν. cod. cum nota emendationis. ⁵⁴ ἐν τῇ μ. τῶν Γ. ἀπ. Vat. ἐν τῇ μ. τῶν Γ. Sym. ⁵⁵ μετ' ὁ δὲ π. ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐ. μ. Vat. εἶτα μετ' ἐ. καὶ. π. ἐ. ἐν τῇ μ. τῶν Γ. Sym. ⁵⁶ τὸ μ. σ. τ. π. Vat. om. Sym. ⁵⁷ π. om. Vat. et ed. sed est in Leone et Sym. ὑπὸ τῆς σ. π. ἀναγορεύεται καὶ αὐτ. — μονοκράτωρ. ἐ. πρ. Vat. ⁵⁸ καταλλ. δὲ αὐτῷ τῆς μ. διὰ τὴν ἀδ. Vat. ⁵⁹ Φ. καὶ δι' ἃ ἐλ. ἀ. τοῦ π. τ. κατήγαγε καὶ εἰς τὸ μ. τὰ Γ. ἀπέστειλε. Μέλλουσα δὲ τοῦ παλατίου ἐξίεναι, προσκαλεσαμένη τὴν συγκλήτον καὶ τὸ ἐν τῷ ταμίῳ χρήμα κατεμφανίσασα, τὸ τοῦτου ποσὸν διωρίζετο χιλίων κεντηναρίων πρὸς τοῖς ἐνενηκοντα διὰ χαράγματος χρυσοῦ, ὡσαύτως καὶ ἀργυρίου ὡσεὶ κεντηναρίων τριῶν, ὧν τὸ μὲν κατὰ διαθήκας παρήχεν ὁ ταύτης ἀνὴρ, τὸ δὲ κατὰ προσθήκην αὐτὴ συνέλεξε Vat. cf. Sym. 14. ⁶⁰ Περὶ τῆς βασιλείσεως Θεοδώρου καὶ τῆς γενομένης ἐπιβουλῆς τῷ Βάρδα καὶ ὅπως οἱ ταῦτα μελετήσαντες τὰς κεφαλὰς ἀπετημήθησαν. Περὶ οὐρανοῦ δὲ ἐν τῇ μονῇ καὶ ἀθ. συσχεθεῖσα ὡς ὑπὸ ἐ. καὶ τὸ φ. ἀφ. Vat. ⁶¹ ἀναξίαν ἑαυτήν Leo, ἀναξίαν ἑαυτῆς Sym. ἀναξίον ἑαυτῇ Vat. — κατὰ B. σ. β. Vat. κατασξ. β. x. B. ed. — βουλομένη Leo, ἔλομ. x. Sym. x. ἐλ. ⁶² πολλῶν καὶ ἀ. Leo, π. ἀ. Vat. καὶ τὸν τοῦ β. πρ. Vat. ⁶³ δ ἦν προλογίσει τούτον ἐκ τοῦ πρ. ἀ. τοῦ K. ὑποστρέφοντα Vat. — ὑποστρέφοντε. cod. ὑποστρέφοντα ed. Leo, sed ὑποστρέφοντος τοῦ Sym. ⁶⁴ φωραθ. Vat. ⁶⁵ αὐτῶν Vat. ⁶⁶ ἐξήνεγκε Vat. — Φ. γὰρ καὶ om. Vat. ⁶⁷ Πρ. δὲ τὸν B. δ M. Vat. ⁶⁸ πρωτοστράτορ cod. πρωτοστράτορος Vat. Sym. — τὸν δὲ θ. ἀ. B. x. Vat. ⁶⁹ 857. ⁷⁰ Περὶ τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσοῦσης κόνιως ἀίματι προσοικυίας Vat. τῷ β' αὐτοῦ ἔτει Sym. ⁷¹ εἰ Vat. — κατ. omi. Vat. x. ἐπὶ τ. x. om. Sym.

νοῦ (κατανεχθεῖσα ἐπὶ τοὺς κερὰς) αἱματώδης ⁶¹ A rum tegulas sanguineo colore infectus dilapsus est. Plures in viis et hortis lapides sanguinis instar rubros repererunt.

⁶² Προβάλλεται ⁶³ δὲ Μιχαὴλ Ἀντίγονον, τὸν υἱὸν Βάρδα, δομῆστικον τῶν σχολῶν, τὸν ⁶⁴ δὲ ἕτερον υἱὸν αὐτοῦ, δοῦς γυναῖκα, εἰς ἣν καὶ ἐλοδορεῖτο ⁶⁵, προβάλλεται μονοστράτηγον ⁶⁶ εἰς τὰ δυτικά θέματα ⁶⁷. Καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐκείσε, μετ' ὀλίγον ⁶⁸ τῆ δ' εἰς Διακαινησίμου προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Καίσαρα (ὅς ἐπὶ ἄρματος παρευθεὶς ἔβωκεν ὑπατεῖαν τῆ μέση).

(16) Ἐξῆλθε δὲ ⁶⁹ ὁ Ἄμερ καὶ κατῆλθε μέχρι Σικώπης, ληϊσάμενος πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἐπέστρεψε μὴ καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύ ⁷⁰. Ἐκστρατεύσας δὲ ⁷¹ Μιχαὴλ ἄμα Βάρδα Καίσαρι, κίνησιν ποιεῖ κατὰ Μιχαὴλ ἄρχοντος Βουλγαρίας διὰ τὴ γῆς καὶ θαλάσσης, μαθὼν τὸ ⁷² τῶν Βουλγάρων ἔθνος λιμῶ τέχασθαι. Οἱ δὲ Βούλγαροι ⁷³ κοῦτο μαθόντες ὡς ἤχων βροντῆς ὑπεκλίθησαν, καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς μάχης περὶ **733** τῆς νίκης ἀπέγκωσαν (καὶ Χριστιανοὶ ⁷⁴ γενέσθαι καὶ ὑποτάττεισθαι τῷ βασιλεῖ ⁷⁵ καὶ Ῥωμαίοις ἠτήσαντο) ⁷⁶. Ὁ δὲ ⁷⁷ βασιλεὺς τὸν μὲν ἄρχοντα αὐτῶν βαπτίσας ⁷⁸ καὶ δεξιόμενος ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ αὐτοῦ ὄνομα· τοὺς ⁷⁹ δὲ μεγιστάνας αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ἀγαγὼν ⁸⁰ ἐδάπτεισεν αὐτούς, ἔκτοτε γενομένης εἰρήνης βαθείας ⁸¹.

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ Αἱμασι προσοικυία Vat. — π. δὲ Vat. ⁶² λίθων — ἐρυθροῖς Leo. — ἐν τ. ὁ καὶ τοῖς κ. Vat. om., Sym. ὡς ἄ. ἐ. Vat. ⁶³ 858. ⁶⁴ Τῷ γ' αὐτοῦ εἶται Sym. 25. — τὸν ὁ. B. Ἄ. Vat. ⁶⁵ τῷ δὲ ἐτέρῳ υἱῷ ἄ. γ. δ. Vat. ⁶⁶ Βάρδα; Vat. sed nec Sym. nec Leo. ⁶⁷ τοῦτον Vat. — τῶν δυτικῶν Sym. ed., ἐν τοῖς δυτικοῖς Vat. — Καὶ om. Leo. — ἐλοδορεῖται. cod. ⁶⁸ προβάλλεται Vat. — δ; καὶ τελευτήσας ἐ... τῆς δ. τὸν θ. ἄ. B. ὁ M. πρ. K. Vat. Συντόμως δὲ ἄ. τ. τῆ δ' τῶν διακαινησίμου πρ. M. B. π. τὸν θ. ἄ. K. ed. Tel. ἄ. ἐ. μετ' ὁ. δὲ τῆ τετάρτη, κ. τ. λ. Leo ut cod. ⁶⁹ δὲ cod. e ἴ' repetitum — δ; — μέση om. Sym. — ἐποχθεὶς Vat. Leo. — Ὁ δὲ Ἄ. ἐξέλασεν M. Σ. κ. ἄπαντα τὰ ἐν ποσὶ λ. καὶ ὕπ. πρὶν τὸ Ῥωμαίων καταλάβη στρατεύματα Vat. Τούτῳ τῷ εἶται (γ') ἐ. Ἄ. μ. Σ. καὶ λ. π. τὰ Ῥ. ὑπ. ἀβλαβῆς Sym. 24. ⁷⁰ καὶ Leo. ⁷¹ 859. ⁷² Ὁ δὲ M. ἄμα τῷ K. B. μετὰ (κατὰ) τοῦ ἄ. Βουλγάρων M. ἐξεστράτευσεν διὰ τὴ γῆς καὶ θ. Vat. τῷ δ' αὐτοῦ εἶται ἐκστρατεύει M. ἄμα K. διὰ τὴ γῆς θ. κ. Γόθορι ἄρχοντι (ἄρχοντος;) Βουλγάρων Sym. 25. ⁷³ λ. τ. τῶν B. ἐ. ἀναμ. Vat. τ. μ. οἱ B. ἄμα καὶ λ. τῆκόμοιοι Sym. ⁷⁴ τὴν τοιαύτην ἐφοδὸν ἐκμ φόβῳ πολλῶ συνεσχέθησαν Vat. sed ὡς ἤχων βρ. ὕπ. Sym. Leo. ὡς ἤχων βρ. ὕπ. cod. ed. ⁷⁵ καὶ χρ. — ἠτήσαντο om. Sym. ⁷⁶ τῷ β. καὶ om. Vat. ⁷⁷ ὡς βαπτίζονται Βούλγαροι. cod. in margine cum rubrica. ⁷⁸ Ὁ δὲ Μιχαὴλ ed. ⁷⁹ ἐκ τοῦ ἀγίου αὐτὸν ἀναδεδί. βαπτίσματος τὸ ἐστῶν αὐτῷ ἐπιτέθεικε δ. Vat. δ. ἐπ. αὐτὸν τὸ δ. ὁ. ed. δ. δὲ β. τοῦτους ἐν τῇ πόλει ἀγ. ἐδ. πάντα; καὶ τὸν ἄ. ἄ. M. ἐπωνόμασα Sym. ⁸⁰ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τ. μ. Vat. ⁸¹ εἰσαγαγὼν Leo Vat. — ἐδ. πάντας Leo. Sym. ἐδ. Vat. — καὶ εἰρήνην βαθείαν πεποίηκε Vat. om. Sym. ⁸² Τῶν δὲ δυσσεβῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπηρεαζόντων Ῥωμαίους, ἐξηγουμένου αὐτῶν κατὰ Μελιτηνὴν τοῦ Ἄμερ εἰς τὰ Σαμῶσατα τὴν πόλιν Ἰσραηλιτῶν πολεμικῶς προδιδάσκειται ὁ βασιλεὺς, καθ' ἣν προσέδρυσεν ἐπὶ ἡμέραις γ' ἐξάφνης τὰς πύλας οἱ Ἀγαρνοὶ τῆς πόλεως ἀνοίξαντες εἰς τροπὴν τὸν ἄνακτα διεκρούσαντο καὶ τοσοῦτον ἀπῆλσαν ὡς καὶ τὰς σκηνὰς αὐτοῦ καὶ πᾶν ἄλλο τε (ἄλλο τι) τῶν πρὸς χρεῖαν ἰσπετερίσασθαι (a. 858 cf. Cont. 23, Ced. 161, 19-18. Εἶτα χρόνου (χρόνου) δύο περιπεύσαντες Ἄμερ καὶ ὁ βασιλεὺς κατ' ἀλλήλων ἐκστρατεύσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς καταλαβὼν χώρον, ὃ ἐπώνυμον Δάξυμον (Δαξίμων Gen. 92,1) ἐκείσε σκηνοῦται. Ὁ δὲ Ἄμερ παρεκδοτικώτερος (παρεκδοτικώτερον Gen.) διεθλῶν — πρὸς τὴν Ζέλισσαν, ἀπῆει πρὸς τὸ Χυνάρτιον· ἐν ᾧ πολέμου συγκροτηθέντος, τροποῦται ὁ βασιλεὺς καὶ (πρὸς φυγαῖν ἀναγκάζεται ἀπίδειν Genl. 165,2) καὶ εἰς παν- τελεῖ ἀπορίαν ἐλθὼν, ἐφη πρὸς αὐτὸν ὁ Μανουὴλ· « Τὰ μὲν φοινικίζοντα πέδιλα καὶ τὴν βασιλικὴν παν- κλίαν ἀπαμφίεσθητι, ὡ δέσποτα· ἐγὼ δὲ λογάδας ἀνδρῶν φ' συλλέξας (ἐν Gen.) μέρος· ῥαδίως διελευσθή- μεθα· » οὐ γαγονότος καὶ τό· « σταυρὸς (Σωτήρος Gen.) νενίκηκε » τοῦ Μανουὴλ κεκραγόντος, ἀνδρείως διέκοψε καὶ ἐξέβηκεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς δειλία κατασχεθεὶς ὑπεστράφη. Ὁ δὲ Μανουὴλ τὸν βασιλέα μὴ ἐκβεβηκῶτα πυθόμενος εἰς ἕτερον μέρος καὶ αὐτὸς αὐθις διασχίσας εἰσηλθε πρὸς τὸν βασιλέα, ἐπὶ δὲ διὰ τὸ τὸν τόπον ὑδάτων καὶ νομῆς σπανίζειν ὑπεχώρησεν ὁ Ἄμερ εἰς λιθάδιον, ὅπερ Δῶρα κατονομάζεται. Ἐνταῦθεν ᾄδειαν ἔχόμενος ὁ βασιλεὺς τὰς τῶν ἐχθρῶν μιχίφονους χεῖρας διέδραθεν Vat. Cont. 24 Ced. 162, 19-163, 5, Gen. 91, 5, 7 93, 22; sed in Sym. ed nihil; videntur huc esse translata Theophill e vita — 7. Τοῦ δὲ Ἄμερ πάλιν κατὰ Ῥ. ἐξεληθόντος Vat. τῷ ε' εἶται τοῦ Ἄ. π. ἐπὶ Ῥωμανίαν ἐ. Sym. τὸν Ἄ. π. ἐ. κ. P. Leo. — συν. Π. καὶ N. ἐ; τὸν Ἀ. Sym. — 8. Π. παρὰ τοῦ βασιλέως προχειρίζεται ἠγεῖσθαι τοῦ τάγματος τῶν σχολῶν, ὅς εὐθὺς δρομήσας πρὸς τὸν πολέμιον Ἄμερ ὀλίγους ἐπιλέκτο· ἴκαλ οὐ πλήθος τοσοῦτῳ μεστωμένους (μεστούμενος Gen.) φυγάς τις τῶν Ῥωμαίων ἀπεισι πρὸς τὸν Ἄμερ καὶ φησι· « Γνωστὸν ἔστω σοι, ὦ Ἄμερ, ὅτι· Πετρῶνδ; ἐκεῖνος ὁ πρὸς γένους τοῦ βασιλέως τὸ αὐδίστατον ἔχων,

Ameras in Romaniam movit : eidemque orientalis militiæ magister Petronas et Nazarus Buccariorum dux, structis per viam insidiis ad Lalacaonem redeunti occurrunt : consertisque manibus ameram in fugam vertunt, et salutem pedibus quærere cogunt. Comitum nonnullus fugientem insequitur, et caput ejus amputatum tollens, ad Petronam militiæ magistrum detulit. Regressi igitur duces cum victoriæ titulis de ipsis in circo triumpharunt : et ex tunc magna tranquillitas facta est per Orientem, propter ameræ interitum.

Et aliorum quidem labores et adversus hostes egregia facinora . . . imperator pro sua in Basiliū impensiori benevolentia parvi faciebat, et eum solum, a quo commoda reciperet obsequia, reputabat.

IV. De Magistro Paupere.

Michael equorum stabulum marmoribus adornatum et aquarum copia irriguum instruxit, effecitque visu jucundissimum. Eo perfecto, Petrus quidam, quem Magistrum Pauperem vocabant, vir sagax et dicitur assuetus, in urbe morabatur. Michael eidem ad se advocato instructæ domus ineptum ornatum demonstrabat, ab eo laudem recipere cupiens, ac perpetuam nominis memoria ex hujusmodi operis structura reportaturum se jactans. Ille imperatori ait : « Justinianus Magnam ecclesiam auro, argento marmoribusque pretiosissimis decoratam condidit, ejusque memoria extincta est : tu vero, imperator, stercore loco destinata equorumque domicilio constructo, celebrem posteritati te futurum asseris ? » Ille laudibus quas ex ejus ore venabatur frustratus, accensus ira, verberatum et per vinum tractum Pauperem Magistrum conspectu expulit.

Rumore vero per urbem sparso Bardam Casarem cum nuru propria corruptam tenere consuetudinem, eodemque ad patriarcham delato, Ignatius,

Variæ lectiones et notæ.

ἐπιήχησε περιθέσθαι σοι πόλεμον, παρ' ᾧ συνήθροισται πᾶς ἑ τῶν θεμάτων στρατὸς κατὰ σοῦ μάχην πραγματευόμενος. ἢ Τότε δὲ Ἄμερ σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς βουλὴν κινεῖται τὸ τί δρᾶν αὐτοῦς. Οἱ δὲ ἔφρασαν ὑποστρέφειν αὐτοῦς εἰς τὰ ἴδια, ὡς τῆς προτέρας νίκης ἱκανῆς οὖσης αὐτοῖς. Ὅς μὴ πεισθεῖς... Περωνᾶ καλ... ὁ Ἄμερ μαχαίρᾳ πεποινη[λάττητο], τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μόνου σὺν ἑκατοντάδι ἀνδρῶν διαπετραωσμέμων [τὸν Ἄλουν ποταμὸν... καὶ φεύγοντες (φεύγος)], ὃν κατὰ συνάντησιν ἐν τῷ τῶν Χαρσιανῶν θέματι ὁ Μαχαίρᾳς οὕτω καλούμενος [καθεστῶς] κατέσχε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Val. diversa a Cont. 25 et Ced. 165,6-165,5, sed = Gen. 95,6-97,3. ἢ τρέπεται ὁ Sym. — χρυσάμενος Leo. ἢ Οἱ δὲ στ. ἐν τῇ πόλει εἰσεληλυθὸς [μετὰ] ἐπιπικίου ἔ. ἐν τῷ ἱπ. Val. ἢ γ. ἔγεται τῆς ἀνατολῆς Val. ἐγ. εἰρήνη ἐν τῇ ἄ. ed. — διὰ — σφαγὴν om. Sym. ἢ Ὡς δὲ τινες [λέγουσι] ὅτι καὶ Βάρδας σὺν τῷ ἠμαίμονι τοὺς ἔχθρους [τροπωσάμενος] τὴν τοῦ Καίσαρος κληροῦται ἀνάρρησιν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα (858?), ᾧ τινι ἢ φιλοσοφία περιλοτμήτο ἢ συναβροῖζει γὰρ σοφοῦς κατὰ τὴν Μαγναύραν, ὃν τοὺς μὲν φιλοσοφίας καὶ γεωμετρίας, τοὺς δὲ ἀστρονομίας, ἄλλους γραμματικῆς ἀντιποιομένους ἔγκαταστήσας προῖκα διδάσκειν παρεκλεύσατο, ὥστε κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ἄλονται τὸν φιλόσοφον ἐκτάξει καὶ τὸν αὐτοφρονητὴν ἐν γεωμετρίας Θεόδωρον καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ Θεοληγήσιον καὶ γραμματικῆς Κομητᾶν Cont. 26-29, Ced. 165,11-171, 14 sub Theophilo cf. Sym. Th. 10, sed Grn. 98,1. ἢ sub Michaelē III. ἢ θεραπεύοντα αὐτὸν Leo Sym. 26. ἢ Π. τοῦ πτ. cod. et Par. 1706. ἢ Sym. 27 τῷ ζ' ἔπει — στάβλον τῶν ἱππῶν Sym. — μ. τοῦτον καλλώσας καὶ ὕδ. ἕπ. τ. οὐν τ. ὀβασίεως τὸν πτ. πτωχομάχων Sym.) λεγόμενον Πέτρον, δς λ. τε καὶ σκ. ἦν, εἰς θίαν τοῦ ἔργου προσεκαλέσατο τὴν ἐξ αὐτοῦ θηρώμενος ἔπαινον· φησὶ δὲ πρὸς αὐτὸν ὡς Val. ἢ μέλλων Leo, ὀφελῶ Sym. — τ. τοῦ ἑ. Val. — τῷ β. ἀπεκρίνατο· ἢ βασιλεὺς τοιοῦτον ἔργον κατακλεισάσας τὴν μ. τοῦ θῦ ἔ καὶ χ. καὶ ἄ. καὶ π. κατακ. οὐδὲ μνήμη ἀξιοῦται· σὺ Val. ἢ κοπρώνα Sym. — κατασκευάσας Val. ἢ καὶ ed. ἢ διὰ τ. μν. φῆς Val. — Τῷ δὲ — ἀποτυχόντος — καὶ ὀργισθέντος, κ. τ. λ. ? ἢ τυπτόμενον καὶ συρόμενον ἠξήγαγε τὸν πτ. Leo, Sym. ἢ Ὅποια ἄδικα ἔδρασε Βάρδας ὁ Καίσαρ εἰς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον. Ὅ δὲ π. Ἰγ. φ. π. Β. τοῦ Κ. δ. ὡς τῇ ἄ. ν. σ. π. τοῦ τῷ π. Val. Τῷ ζ' ἔπει φ. θ. ὡς Β. ὁ Κ. τῇ ν. ἄ. Εὐδοκίᾳ σ. ὁ π. Ἰγ. π. τ. παραινεῖ Sym.

(17) Τὸν δὲ Ἄμερ ἐξεληθόντα κατὰ Ῥωμανία· στρατηλάτης ὦν τῆς ἀνατολῆς Περωνᾶ; καὶ Νάσαρ τῶν Βουκελλαρίων, 734 λοχῆσαντες τὴν ὁδὸν τῆς ὑποστροφῆς αὐτοῦ συναντῶσιν αὐτῷ εἰς τὸν Λαλακάωνα· καὶ συμβολῆς γενομένης τρέπουσιν ἢ ἄμερ· καὶ φυγῇ χρυσάμενον καταδιώκει αὐτὸν τις τῶν κομητῶν, καὶ τοῦτου τὴν κεφαλὴν δρας ἤγαγε Περωνᾶ στρατηλάτῃ. Εἰσελθόντες ἢ δὲ οἱ στρατηγὸι μετὰ ἐπιπικίων, ἐθριάμβευσαν ταῦτα ἐν τῷ Ἰππικῷ· καὶ ἔκτοτε ἐγένετο γαλήνη ἢ μεγάλη ἐν τῇ Ἀνατολῇ (διὰ τὴν τοῦ ἄμερ σφαγὴν).

(18) ἢ Καὶ ἄλλων μὲν οἱ πόνοι καὶ τα [κατὰ] τῶν πολεμίων ἀνδραγαθήματα ἢ, ἢ δὲ τοῦ βασιλέως ἀγάπη πρὸς τὸν Βασίλειον ἐξέχυτο, καὶ τοῦτον μόνον [ἐνόμιζεν] εἶναι τὸν θεραπευτὴν ἢ αὐτοῦ.

Δ'. ἢ Περὶ τοῦ πτωχομάστρου.

(19) ἢ Ἐκτίσας δὲ Μιχαὴλ σταῦλον τοῖς ἱπποῖς αὐτοῦ, κοσμήσας μαρμάροις καὶ ὀδάτων ἐπιβροαῖς, κατασκευάσας ὠραιότατον πᾶν· καὶ τοῦτου τελεσθέντος ἦν τις ἐν τῇ πόλει δνόματι Πέτρος, λόγιος καὶ σκωπτικὸς, ὃν καὶ 735 πτωχομάστρου ἐκάλου. Τοῦτον προσκαλεσάμενος Μιχαὴλ ἐν τῷ σταύλῳ, ὑπεδείκνυεν αὐτῷ τὴν ἀλογον τοῦ κατασκευασθέντος οἴκου εὐπρέπειαν, ὡς βουλόμενος ἐπαινεθῆναι παρ' αὐτοῦ, εἰπὼν καὶ ταῦτα ὡς ἀεὶ μνημονεύεσθαι μέλλω ἢ διὰ τὴν τοῦ ἔργου τούτου κατασκευὴν. Ὅ δὲ ἔφη τῷ βασιλεῖ· ἢ Ἰουστινιανὸς ἔκτισε τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν κοσμήσας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ μαρμάροις πολυτίμοις, καὶ μνήμη αὐτοῦ νῦν οὐκ ἔστιν. Καὶ σὺ, βασιλεῦ, κοπροθέσιον ἢ ποιήσας καὶ ἀλόγων ἀνάπαυσιν ἢ λέγεις μνημονεύεσθαι διὰ τοῦτο ἢ; ἢ Ὅ δὲ ἀποτυχῶν τῶν (ἐξ αὐτοῦ) ἐπιπικίων καὶ ὀργισθεὶς τυπτόμενος ἢ καὶ συρόμενος ἐξεβλήθη ὁ πτωχομάστρου.

ἢ (20) Φήμης δὲ διαθεούσης περὶ Βάρδα Καίσαρος, ὅτι τῇ νύμφῃ αὐτοῦ συμφέρεται, τοῦτο ἀκούσας Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης, πολλάκις παρήνευσεν αὐ-

τὸν ἀποσχάσθαι τοῦ τοιοῦτου μύσου⁹⁹ καὶ μὴ πρόσ-
κομμα εἶναι πολλῶν, τὸν ἀρετῆς ὑπόδειγμα εἶναι
ὀφειλόντα (καὶ σώφρονος βίου). Ὁ⁹⁷ δὲ [μὴ⁹⁸ πει-
θόμενος¹ ἐνεῖχε τῷ πατριάρχῃ συνεχῶς ἐγκαλοῦντι
καὶ] σωφρονεῖν κατεπειγόντι². Καὶ δὴ ποτε μέλλοντα
κοινωνεῖν τὸν Βάρδα³ ὁ πατριάρχης ἀπόσαστο (ὡς
μὴ πειθόμενος (185^a) κανόνισ ἢ παραινέσειν). Ὁ⁹⁸ δὲ
ὄργῃ πληγείς τὴν ψυχὴν τὸν παραινέτην ὡς ἄνομόν
(τινα⁴) καὶ φθορέα τῆς ἐκκλησίας ἐξέωσε, καὶ βασι-
νοῖς⁵ ἀπειροῖς καὶ ἀνημέροις **736** ὑπέβαλεν ὡς
ποιήσαι⁶ παραίτησιν⁷. Τοῦ δὲ μὴ πειθθέντος, Φώ-
τιον πατριάρχην ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ πρωτασκηρή-
τιν ὄντα (τῷ⁸ κατ' ἐκείνον καιρῷ) καὶ λογιώτατον
πάνυ.

⁹⁹ (21) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξεστράτευσεν⁹ κατὰ τῶν
Ἀγαρηνῶν καταλιπὼν ἐν τῇ πόλει (ταύτην¹⁰ φυ-
λάττειν) Ὀροφᾶν Ὑπαρχον¹¹ (ὄντα), ὅστις, οὐκ
τοῦ βασιλέως μὴδὲν ἐξ ὧν ἐμελέτα καὶ κατὰ νοῦν
εἶχεν ἐργασασμένου¹², τὴν τῶν ἀθέων Ῥῶς ἐμήτυ-
σεν ἀφιξίν, γεγεννημένου¹³ ἤδη κατὰ τὸν Μαυροπό-
ταμον. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς¹⁴ καὶ τῆς ἐχομένης με-
τασχέθη ὁδοῦ καὶ δι' ἣν ταύτην ἀφῆκεν, οὐδὲν
βασιλικὸν καὶ γενναῖον εἰργάσατο. — Οἱ δὲ¹⁵ Ῥῶς
φθάσαντες ἐνδον τοῦ Ἱεροῦ γενέσθαι, πολὺν¹⁶ εἰρ-
γάσαντο φόνον Χριστιανῶν καὶ ἀθῶον αἶμα ἐξέχεον·
ὑπῆρχον δὲ πλοῖα¹⁷, ἃ περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν
(καὶ¹⁸ πολὺν φόβον τοῖς ἐνδοθεν ἐνεποίησαν). Ὁ δὲ
βασιλεὺς¹⁹ καταλαθὼν μόλις Ἰσχυε διαπερᾶσαι,
καὶ **737** δὴ σὺν²⁰ τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν
Βλαχέρναις ναδὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Μητρὸς παρεγένοντο,
καὶ κατὰ τὸ Θεῖον ἐξίλοῦντο καὶ εὐμενίζοντο²¹· εἶτα
μετ' ὀμνηφείας τὸ ἅγιον τῆς Θεοτόκου ἐξαγαγόντες
ὠμοφόριον, τῇ θαλάσῃ ἄκρω²² προσέβαψαν,²³ καὶ
νημείας οὕσης εὐθὺς ἀνέμων²⁴ ἐπιφορὰ, καὶ τῆς

ut hoc scelere abstineret, frequentius admonuit,
ne plurimis offendiculum præberet, qui virtutis et
omnis temperantiæ exemplo esse debuerat. Ille
autem patriarchæ crebris monitis morem non
gessit. Ad communionem igitur Bardam certo tem-
pore accedentem, repulit patriarcha, ceu qui ca-
nonibus et monitis non obtemperaret. Hic iræ
plaga percussus animum, monitorem velut sceler-
ratum et morum corruptorem Ecclesia eiecit, in-
finitisque vexationibus et tormentis crudelibus sub-
jecit, adeo ut dignitate se abdicaret. Ignatio resi-
stente, loco ipsius Photium secretariorum ducem,
virum ejus temporis eruditissimum, patriarcham
ordinari curat.

Porro imperator Ooripha præfecto, ut eam custo-
diret, in urbe relicto, adversus Agarenos expedi-
tionem suscepit. Ooriphas imperatori nondum
longe posito, neque eorum quæ meditabatur et in
mente habebat, quidquam exsecuto, impiorum
Russorum ad Nigrum fluvium profectorum adven-
tum nuntiat. Imperator, arreptæ viæ pœnitens,
expeditionem remittit, nihil regum vel generosum
exsecutus. Russi Hierum usque penetrantes plu-
rimam Christianorum cædem ediderunt et innox-
ium effuderunt sanguinem. Erant illis navigia du-
centa, quibus urbem circumdederunt, et civibus
terrorem incusserunt ingentem. Urbem versus ap-
pellens imperator, vix potuit pertransire et ingredi,
et exinde cum patriarcha Photio ad sanctæ Dei
Genitricis templum Blachernense accessit, ubi di-
vinum Numen placare contendunt. Deinde cum
hymnorum cantibus sacram Deiparæ vestem effe-
rentes, extremo maris littori eam admoverunt:
magnaque prius data aeris tranquillitate, confestim

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ μιάσματος Leo, κακοῦ Sym.—καί—βίου om. Sym.—ἀρ. καὶ σωφροσύνης ὑπ. ἰ. ὀφ. Vat. ⁹⁷ Ὁ δὲ τοῖς
λόγοις ὡς κέντροις πληττόμενος ἐναχότει αὐτῷ· ἐπεὶ δὲ μ. Vat. ⁹⁸ μὴ—καί om. ed. ¹ μάλλον Sym. om.
σ. ἰ. καί. ² κατεπειγόντι ed. αὐτὸν καταπειγόντος Sym.—μέλλοντος κ. τὸν B. Leo? Sym. τοῦ Βάρδα μέ-
λλοντ. cod. ³ ὡς—ὄς om. Vat. ex homoioteleuto? ὡς—παραινέσειν om. Sym. ⁴ τινά om. ed. Sym.
⁵ β. ἀνημέροις Vat. β. ἀπ. Sym. ⁶ παραιτήσασθαι τὴν πατριαρχίαν ἐκδραζόμενος Vat. ὡςτε π. π. Leo.
⁷ Πραξιδίδωσι γὰρ αὐτὸν Θεοδώρῳ τῷ μωρῷ κατὰ κλήσιν (κτῆσιν τῶν ὠμοτάτων Gen), πρὸς δὲ καὶ
Γοργονίτῃ Ἰωάννῃ καὶ Νικολάῳ τῷ Σκουτέλωπι καὶ ἐν τῷ τῶν Ἀποστόλων ναῷ, ἐν—λάρνακι τοῦ Κο-
πρωνύμου Κωνσταντίνου περισκελίσαντες χειμῶνος ὥρα γυμνὸν εἶασαν. Ἐνθὲν δὲ [ὁ Gen.] ἀθλητῆς ἐκ τῶν
(ἀ. τῶν Gen.) κρυφίων σαρκῶν ἀποβολὴν ἐποίητο σαπρίας καὶ αἵματος. — Οὕτως ἐγκαρτερῶν τοῖς δει-
νοῖς ὁ πανόλβιος—ὡκ ἐφθέγγετο πρὸς τὸν Κύριον πονηρόν. — Τοῖγαροῦν διαβίστησιν αὐτῷ ὁ Κύριος
Κωνσταντίνον Ἀρμένιον παραμυθούμενον αὐτόν· οὗτος γὰρ ἀγγελίδιον ὕλου ἐμπλεον πληρῶν οἴνου, πρὸς
δὲ καὶ ἄρτον, ἔστιν ὅτε καὶ μῆλα, τὴν τῶν κακοποιῶν ὑποχώρησιν λανθάνων, τῷ ὄσιῳ εἰσηγε καὶ τοῦ λάρ-
νακος αὐτὸν καταβίβαζεν—ἀποκουφίσων μετ' (ἐπ' Gen.) ἄλλιον τῆς συμφορᾶς μέχρι τῆς ἐκείνων ἐλεύ-
σεως Vat. = Gen. 100, 12-102, 9. — Ὁ δὲ τε Καῖσαρ Φ. π. χ. ἀντ' ἀ. Vat. ⁸ τῷ κατ' ἐκείνον καιρῷ ed.
τῷ om. Leo, τῷ κατ' ἰ. κ. om. Vat. Sym. ⁹ 864. ⁹ ἐπεστρ. Leo, sed Sym. 37. τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρα-
τεῦσαι; Ὁ δὲ β. κ. τῶν Σαρακηνῶν ἐστράτευσεν. Ἄ. ὑπ. ἐν τῇ π. κ. Vat. ¹⁰ ταύτη Leo, i subscr. pro v;
ε. φ. et ὄντα om. Vat. ¹¹ Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ M. ἐγγόνει, μήνυμα τούτῳ ὁ Ὑπαρχος ἐκπέμπει ὡς οἱ Ῥῶς
τὴν πόλιν καταλαμβάνουσι Vat. sym. δς καὶ τὸν βασιλέα ἤδη τὸ M. καταλαθόντα δηλοῖ τὴν τῶν Ῥῶς ἀφιξίν,
πλοῖων οὖσαν διακοσίων Sym.—οὐδὲν Leo. ¹² καταργ. Leo. ¹³ γεγεννημένους ed. Leo τῶν Ῥῶς?
¹⁴ καὶ οὕτω μὲν οὖν ὁ β. τῆς εἰς τὸ πρόσθεν ἐπεσχ. ὀρμῆς Vat. Ὁ δὲ β. εὐθὺς ὑποστρέφει μὴδὲν ὄλων
ἐργασάμενος; Sym.—ἐπεσχ. Leo. ¹⁵ τῷ ἰ' αὐτοῦ ἔτει οἱ Ῥῶς ἐνδοθεν τοῦ Ἱ. φθ. Sym. 38, οἱ δὲ Ῥῶς
ἐνδοθε τοῦ Ἱ. γεγονότες Vat. ¹⁶ π. φ. κατὰ χ. καταργ. καὶ διακοσίους πλοίοις τὴν π. ἐκύκλωσαν Vat.
π. ἰ. φ. περικυκλῶσιν οὖν τὴν π. Sym. ¹⁷ κτὶ—ἐνεποίησαν om. Vat. Sym. ¹⁸ τοῦ βασιλέως μ. δ.
ισχύσαντος Sym.—δ. ἐξίσχυσε Vat. ¹⁹ εὐθὺς σὺν Sym. καὶ σὺν Vat.—εἰς τὸν ἐν B. τῆς Θεοτόκου
καταλαθόντες v. πάννυχον ἱκετηρίαν ἐτέλεσαν. Τὴν δὲ προσωμῖαν ταύτην προσελίψαν ἀπό τίνος ἀρχηγῷ
Σκυθῶν Βλαχέρνου καλουμένου, ἀναιρεθέντος ἐκείσε Vat. τὸν ἐν B. τῆς θ. v. καταλαμβάνουσι Sym.
²⁰ ἐξέυμ ed.—E. τὸ θεῖον τῆς θ. ὠ. μ. ὠ. ἐξενεγχόντες Vat. καὶ μ. ὀμνηφείων τὸ ἀ. τῆς θ. ἐξαγαγ-
μαφ. Sym. ²¹ ἄκρω cod. scl. ἄκρωι pro ἄκρω. ²² προσέβαλον Leo. ²³ ἰ. ἀ. ἐπιφοραί, κ. τ. λ. Symi-
καὶ τῆς θ. καταστορνυμένης ὑπαρχοῦσης ἰ. λ. ἀνέμου ἠέλερο καὶ κ. βιαίων ἐ. ἀλλεπάλληλος, τὲ Vat.

ventorum impetus vehemens excitatus, et in mari prius pacatissimo fluctuum insultus ad invicem facti sunt ingentes, adeo ut impiorum Russorum navigia confringerentur, paucis eorum periculo ereptis.

Bardæ vero Cæsari celebri processu delato, et violacei coloris scaramangio induto, Damianus patricius et accubitor ad horologium sedens honorem exhibiturus non assurrexit. Eo viso Cæsar ira excaudit, deauratumque triclinium ingressus, et ad imperatorem considens, ex mœnore et furore lacrymis perfusus est. Causam imperatori roganti dixit ille : « Mihi imperii tui jussu dignitate magna provecto Damianus, in tui ac imperii tui contemptum, senatu comitatuque præsente non assurrexit. » Iratus imperator Maximianum quondam cubicularium Damianum tollere, et ad Sancti Mamantis emporium abductum detondere, et in custodiam mittere confestim jubet : eodemque die Basilium protostratorem in accubitore evehit. Hoc audito Cæsar invidit, et ab eo momento Basilium occidere meditabatur.

Βασίλειος ὁ πρωτοστράτωρ, παρακοιμώμενος. Ἐζηλοτύπησε δὲ ὁ Καῖσαρ τοῦτο ὡς ἀκούσας, καὶ ἔκτοτε ἰζηρεῖ ἀποκτείναι Βασίλειον.

Michael autem Basilium cum uxore Maria divorcium inire coegit, data ei Eudocia Ingerina, et dominam germanamque conjugem habere jussit. Erat quippe imperatoris pellex, et ab eo ceu venustate præstans dilecta. Priori verò ejus uxori Mariæ certo auri pondere et aliis quibusdam collatis, in Macedoniam ad parentes remisit. Theclam vero sororem suam Basilio despondit ut eam privatim haberet.

Ab eo tempore ab invicem dissidentes, et sinistrum aliquid de se invicem suspicantes, Cæsar et Basilium, quomodo alter alterum perderet, quaerebant : privatim vero Basilium Cæsarem quasi adversum se machinantem conviciabatur. Ille autem hæc ut deliria habebat. Basilium imperatorem sibi conciliare meditatus, cum Symbatio patricio et cursus publici logotheta Cæsarisque genero amici

Α θαλάσσης ἡρεμούσης, κυμάτων ἐπιναυτάσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγένοντο ²⁴, καὶ τὰ τῶν ἀθῶων Ρῶς πλοῖα κατεδάγησαν, ὀλίγων ἐκπεφευγῶτων ²⁵ τὸν κίνδυνον.

²² (22) ²⁶ Βάρδα δὲ τοῦ Καῖσαρος ἐν τῇ προελούσει διερχομένου ²⁶ (μετὰ σκαραμαγγίου ὄξεος εἰς τὸ ὠρολόγιον), καθεζόμενος Δαμιανὸς ἐκεῖσε, ὁ ²⁷ πατρικίος καὶ παρακοιμώμενος, οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν. Τοῦτο ²⁸ ἰδὼν ὁ Καῖσαρ ἐθυμώθη λίαν καὶ ²⁹ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸν χρυσοτρικλινόν καὶ συγκοιμισθέντος τῷ βασιλεῖ καὶ δακρύοντος· ἀπὸ ὀργῆς καὶ θυμοῦ, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ ³⁰ ἔφη, ὅτι ³¹ « Τῇ κελεύσει τῆς βασιλείας σου ἠξιώθην τιμῆ· μεγάλης, Δαμιανὸς δὲ ὁ παρακοιμώμενος εἰς ³² ὄνειδος ἐμοῦ καὶ τῆς σῆς βασιλείας οὐκ ἐπηγέρθη μοι ἐνώπιον τῆς συγκλήτου. » Θυμωθεὶς ³³ δὲ ὁ βασιλεὺς Μαξιμιανὸν τίνα κοιτωνίτην **738** ³⁴ παρευθὺ προστάττει ἄρα Δαμιανὸν καὶ ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἀπαγαγεῖν, καὶ τοῦτον ἀποκτεῖραι ³⁵ ἐκεῖσε καὶ ποιῆσαι μοναχόν, καὶ προστάξαι φρουρεῖσθαι. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προβάλλεται ³⁶

(23) ³⁷ Ἐχώρισε Βασίλειον ὁ Μιχαὴλ τῆς ἰδίας γυναικὸς Μαρίας, δεδωκὼς αὐτῷ γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν Ἰγγηρίναν ³⁸, διορισάμενος αὐτῷ κυρίως ³⁹ αὐτὴν ἔχειν. Ἦν γὰρ αὐτῆ τοῦ βασιλέως παλλακὴ, καὶ πάνυ ἡγάπα αὐτὴν ὡς εὐπρεπῆ· τῇ ⁴⁰ δὲ προτέρᾳ αὐτοῦ γυναικὶ Μαρίᾳ δούς χρυσοῖον ⁴¹ καὶ ἄλλα τινὰ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ ⁴² εἰς τὰ ἴδια. Θέκλαν δὲ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν προσήρμωσε Βασίλειῳ, τοῦ ἔχειν [αὐτὴν] ἰδίως.

(24) Ἐκτοτε δὲ ὑπεβλήποντο ἀλλήλους ὁ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Βασίλειος, ζητούντες ⁴³ πῶς ἕτερος τὸν ἕτερον ἀνελεῖ· ἰδίως ⁴⁴ δὲ ἐλοιδορεῖ Βασίλειος ⁴⁵ τὸν Καῖσαρα ὡς κατ' αὐτοῦ μελετώοντα· ὁ δὲ ταῦτα ὡς λήρον ἤκουεν. ⁴⁶ Ὁ δὲ Βασίλειος σπεύδων πληροφωρῆσαι τὸν βασιλέα (185 b) συμφιλιοῦνται Συμβατίῳ πατρικίῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου, γαμβρῷ δὲ ⁴⁷ Καῖσαρος, καὶ δι' ὄρκων ἐδεδαιώσαντο ἀλλήλους ἐν

Variae lectiones et notæ.

²⁴ Ἐγαγόνευσαν Leo et Sym. om. Vat. — πλ. διαταράσσουσα ὡς ὀλίγα ἐξ αὐτῶν τὸν τοιοῦτον κ. διέφυγον, καὶ ἐπὶ τὰ ἴδια μεθ' ἧτης ὑπέστρεψαν Vat. ²⁵ ἐκπεφυγ. Leo. ²⁶ 865. ²⁷ Τοῦ δὲ Κ. Β. ἐν τῇ πρ. μ. σκ. εἰσερ. ὁ παρακ. Δ. ἐν τῷ ὠρολόγιῳ καθήμενος οὐχ ὑπανάστη τούτου οὐδὲ τ. δλως ἤξιωσεν Vat. μετὰ — ὠρ. om. Sym. 39. ²⁸ σκαραμαγγίτου σοῦ. ²⁹ ὁ om. ed. et Leo. ³⁰ Τοῦτον Leo, τοῦτ. cod. ὅπερ Vat. ὁ δὲ θυμωθεὶς τῷ β. κλαίων τ. ἀπήγγειλεν Sym. ³¹ καὶ θυμῷ πληγῆς τὴν ψυχὴν σὺν δάκρυσιν εἰς τὸν χ. εἰσελήλυθε Vat. ³² Ὁ δὲ β. περιδάκρυον θεσπάζμενος τὴν ἀ. ἠρώτα Βάρδαν Vat. ³³ ὅτι Δαμ. δὴ ὁ π. εἰς ὁ. ἔ. καὶ ed. ὅτι εἰς ὁ. Sym., ὅτι σὺ μὲν, ὦ βασιλεῦ, τιμῆς με ἤξιωσας· ὁ δὲ π. ἀτιμὰ ὑπέβαλε Vat. ³⁴ εἰς σὸν ὄν. καὶ τῆς σῆς β. οὐκ ἐπ. μοι ἐπὶ τῆς σ. Leo, διερχομένου μου γὰρ ἐν τῆς σ. οὐχ ὑπανάστη μοι, ὅπερ εἰς ὄν. μὲν ἐμὸν, ἐξουθενήμα δὲ τυγχάνει τῆς β. σου Vat. ³⁵ θυμοῦ δὲ πλησθεῖς Vat. ³⁶ Μιξίμ ἀνῶ τινι κοιτωνίτῃ κλεισῶσι π. τὸν Δ. ἀνελκάζοντα ἐν τῷ β. τοῦ ἀ. Μ. ἀγ. καὶ μ. ἀπ. τῆ δὲ ἀ. ἡ τὸν πρ. Β. π. πρ. Vat. ³⁷ ἀπ. καὶ εἶναι ἐν φρουρᾷ Leo. ³⁸ Τὸν πρ. Β. π. Leo, ut vat. ³⁹ Τοῦτο ὁ Κ. ἰδίων ἐλυπήθη λίαν καὶ ἐξ. Sym. Κ. δὲ τ. ἀκ. ζηλοτυπία ἐπλήγη τὴν ψ. καὶ ἐξ. Vat. — τὸν Β. ἀνελεῖν Vat. ⁴⁰ Τῷ ἰα' αὐτοῦ ἔτει ἐξ. Sym. 40. Ὁ δὲ βασιλεὺς διέξευσε τὸν Β. Μ. τῆς Ι. γ. Vat. ⁴¹ Ἰγγηρίνα c. d., Ἰγγηρίνα Leo, Ἰγγηρίναν Vat. ⁴² κυρί. cod. κυρίων ed. Leo, Vat. e compendio male lecto. ⁴³ τὴν δὲ πρώτην αὐτοῦ γυναῖκα Μαρίαν Leo, et Sym. scj. Basilium. ⁴⁴ καὶ πλοῦτον πολὺν Sym. ⁴⁵ ἐν Μ. ἀπ. Vat. ἀπ. Sym. — Β. ἠρμόσατο τοῦ ἰδία ἔ. αὐτὴν Vat. πρ. Β. τοῦ ἔ. ἀ. ἰδίων Sym. πρ. τοῦ ἔ. ἀ. Ι. Leo. ⁴⁶ ἐνεδρεῦοντες ἀλλήλους ἀναλεῖν Vat. ζ. πῶς ἔ. τὸν ἔ. ἀνέλην Leo, Sym. ⁴⁷ διὸ καὶ Sym. Β. δὲ διελουθραῖτο τὸν Κ. πρὸς Μιχαὴλ ἐν κρυφῇ Vat. ⁴⁸ βασιλεῖ ed. πρὸς τὴν βασιλέα Sym. ⁴⁹ ἐλογίξετο. Σπεύδων δὲ ὁ Β. πλ. Σ. π. καὶ λ. τοῦ δ. σ. Vat. ⁵⁰ γ. ἐξ Ρ. cu l. Leo, γ. δὲ τοῦ ed. γ. τοῦ Sym. γ. ὄντι τοῦ Vat.

δ. λ. ο. κ. ι. α. και διηνεκε ἀγάπην⁹⁹ εἶναι· ἐπληροφόρησε¹⁰⁰ δὲ καὶ Συμβότιον ὁ Βασιλεὺς δι' ὄρκων φρικτῶν, ὡς ἔ τοῦ βασιλέως ἀγάπην¹⁰¹ 739 πολλὴν ἔχοντος πρὸς σε κάμου σπουδάζοντος τὰ ὑπὲρ σοῦ, μελετᾷ μὲν¹⁰² προβαλέσθαι¹⁰³· σε Καίσαρα· ἀλλὰ διὰ τὸν πινυθρόν σου τοῦτο ἀδυνατεῖ ποιῆσαι. Ὁ δὲ¹⁰⁴ ἀπατηθεὶς τοῖς ὄρκοις τοῦ Βασιλείου γέγανε κατὰ¹⁰⁵ τοῦ Καίσαρος Βάρδα τοῦ ἰδίου πινυθροῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς¹⁰⁶ τὸν βασιλέα ἐξωμόσατο πληροφορήσας αὐτὸν, ὅτι¹⁰⁷ ὁ Καίσαρ βούλεται σε¹⁰⁸ ἀνελεῖν, ἔξειπὼν¹⁰⁹ καὶ τὰ τῆς βουλῆς.

(25) Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς¹¹⁰ ὄρκοις (τοῦ)¹¹¹ Συμβότιου πεισθεὶς καὶ τοῖς¹¹² λόγοις¹¹³ Βασιλείου βεβαιωθεὶς ἐνδομύχαι κατὰ τοῦ Καίσαρος. Εἶδὼς δὲ (ὁ) Βασιλεὺς, ὅτι πάντα καλῶς¹¹⁴ κατὰ τοῦ Καίσαρος συνσκευάσται¹¹⁵, ἐν τῇ πόλει μὴ δυνάμενος¹¹⁶ τοῦτο ποιῆσαι, πείθει τὸν βασιλέα κινήσαι στόλον καὶ στρατὸν¹¹⁷ κατὰ τῆς Κρήτης. Τοῦτου δὲ γενομένου, Λέων ὁ¹¹⁸ φιλόσοφος Βάρδαν (τὸν) Καίσαρα ταραχθεὶς ὑποστέλλεσθαι καὶ συντηρεῖν ἑαυτὸν ἀπὸ Βασιλείου. Ὁ δὲ Καίσαρ τὸν βασιλέα πάλιν ἐπεφωνεῖτο φεῖδεσθαι¹¹⁹ τοῦ Βασιλείου¹²⁰.

740 (26) Ἡ Γενομένης δὲ τῆς Προελεύσεως εἰς τὰ Χαλκοκρατεῖα¹²¹ τῷ εὐαγγελισμῷ (καὶ¹²² τῆς εἰσόδου γενομένης καὶ τοῦ) εὐαγγέλιου τελεσθέντος, ἀνήλθεν¹²³ ὁ¹²⁴ πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ¹²⁵ Βασιλείῳ τῷ παρακοιμωμένῳ ἐν τοῖς κατηγουμένοις, τοῦ¹²⁶ πατριάρχου ἐπὶ χεῖρας ἔχοντος τὸ τίμιον¹²⁷ αἶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ βάναντες ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασιλεὺς τοὺς τίμιους ὑπέγραψαν σταυροῦς, ὄρκω βεβαιουῦντες τὸν Καίσαρα ἀπόθως συνεξελεῖν¹²⁸ μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξειδίῳ· φανερώς γὰρ Λέων ὁ φιλόσοφος¹²⁹ παρηγγυᾶτο τῷ Βάρδα μὴ ἐξελεῖν σὺν αὐτοῖς· ἐξερχόμενον¹³⁰ γὰρ ἔλεγε μὴ ὑποστραφῆναι.
(27) Ἡ Ἀπὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Πάσχα

tiam iunxit : et datis juramentis consensum perpetuum et foedus inviolabile ad invicem habituros promiserunt. Certiorem autem reddidit Basilius Symbatium, horrendis juramentis asserens : « Te plurimum diligit imperator, meque pro te semper sollicito Cæsarem te creare cogitat, sed socieri tui ratione, nequit hoc exsequi. » Ille, Basilius juramentis deceptus, Bardæ Cæsari socio proprio adversarius factus est : et ad Imperatorem accedens juramentis adhibitis suasit : « Cæsar interficere te consiliatur : » et conjurationis ordinem aperuit.

Imperator ergo, Symbatii juramentis ductus, Basiliique testimonio confirmatus, secretas in Cæsarem moliebatur insidias. Basilius cuncta contra Cæsarem probe instructa cognoscens, eoque quod paraverat in urbe non posse exsequi, adversus Cretam classem et exercitum movere suadet imperatori. Dum hæc agerentur, Leo philosophus Bardam Cæsarem monet, ut se subduceret, et a Basilio caveret. Cæsar in adversum imperatori attestabatur ut parce Basilio uteretur.

Annuntiationis autem festo ad ecclesiam quæ est in Chalcopratiis processu facto, peracto ingressu, et evangelio lecto, Photius patriarcha et imperator cum Cæsare et Basilio accubitore ad catechumena conscenderunt, et patriarcha pretiosum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi manibus tenente, calammum intingentes imperator et Basilius venerandis crucibus appositis, subscripserunt juramento, Cæsari affirmantes eum cum ipsis profectionem sine periculo posse capessere : Leo quippe philosophus Bardam manifeste obtestabatur, ne expeditionis comes abiret : egressum enim semel non rediturum prædicebat.

Sacro vero Paschatis festo, cum exercitu copioso

Varie lectiones et notæ.

⁹⁹ Τὴν ἀ. ἀ. ἀγάπην ἐδ. Ὁ δὲ Β. τὸν Σ. διομύσας ἐπληροφόρει ὡς Vat. ἀλλήλοις cod. ¹⁰⁰ ἐπληροφόρει δὲ Σ. Β. δι' ὁ. φ. δει Sym. ¹⁰¹ ἀγ. π. σε ὑπερβάλλουσαν ἔ. κ. τὰ ὀ. σου σπ. Val. π. σε ἀγ. Sym. ¹⁰² μ. μὲν πρ. Κ. Val. βούλεται Κ. προβάλλεσθαι Sym. μ. μὲν πρ. Κ. ed. — πλην διὰ Βάρδαν τὸν π. σου τ. ἀ. καταπράξεσθαι Val. ἀ. διὰ τὸν π. σου τ. π. ἀδ. Val. ¹⁰³ προβάλλεσθαι cod. ¹⁰⁴ Ὁ δὲ τ. τοῦ Β. ὁ ἀπ. Val. ¹⁰⁵ κ. τοῦ Ι. γ. π. Vat. ¹⁰⁶ καὶ τὸν β. ἐ. ἐν ὄρκω τούτῳ ἐπληροφόρει Vat. ¹⁰⁷ ὡς Leo, Val. πῶς Sym. ¹⁰⁸ φησὶν Vat. ¹⁰⁹ αὐτῷ Vat. ¹¹⁰ τὰ Vat. ¹¹¹ τοῦ οἰμ. Vat. ¹¹² τ. τε λ. Vat. ¹¹³ τοῦ ed. Leo, — ἐνεκὸς τῷ Καίσαρι Vat. — ὁ οἰμ. ed. ¹¹⁴ αὐτῷ τὰ Vat. ¹¹⁵ συνσκευάσαστο Leo, Val. ὁ δὲ Β. πάντα σκευασάμενος Sym. ¹¹⁶ Ἐπει μὴ ἰδύνατο ἐν τῇ π. τὸν τούτου θάνατον ἀδελῶς καταργάσασθαι Val. — μηδὲν δ. Sym. ¹¹⁷ στ. κ. τῆς Κρ. κ. Val. κ. στ. κ. τῆς Κρ. Sym. ¹¹⁸ ὁ φ. Α. τὸν Κ. Β. ὑπ. π. Vat. Α. φ. Β. Κ. π. ὑπ. Sym. ¹¹⁹ καὶ φεῖδεσθαι τῆς τοῦ Β. ἐπιβουλῆς Val. cæteris ἐκ ἡσυχαστικῆς οmissis? — ἐπεφώνει τοῦ ed. ἐπεφώνει τῷ cod. ¹²⁰ Πολλὰ δὲ καὶ σημεῖα τῷ τούτου θανάτῳ παρεχολουθήκεισαν· σαισμοῦ γὰρ γενομένου φρικτωδστάτου, ἐπιπτώκει τὸ ἀγαλμα, ὁ κατὰ τὴν ἁγίαν Ἄνναν τὸ β' κατὰ κλίνα ἴστατο, ὅπερ διαγγελέθην παρὰ Καίσαρος Λέοντι τῷ φιλοσόφῳ σαφῶς διηρημηνεύτο, τὸν ἐκ πρώτου ἀνακτοῦ β' ἐκπεσεῖσθαι διὰ θανάτου· ἀλλὰ καὶ ἐσθῆς αὐτῷ ἐξαπεστάλη παρὰ Θεοδώρου, τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς, τοῦ προσήκοντος μήκους ἐλλείπουσα, ἥτιν πέριξ χρυσόσπαστο καθιστόρητο, ἦν προσδεξάμενος ἐπυθάνετο αὐτῇ (αὐτῆς) τί κεκοιλίωται; ὡς οἱμα ἀμφοτέροις τὴν λύσιν προσζωγράφει, διὰ μὲν τοῦ πέριξος τὸ πρὸς αὐτὸν δοῦρην, διὰ δὲ τοῦ ἐλλειπῶς τὸ ἐλλειπῆς τῶν ἑαυτοῦ ἡμεῶν ἀνιεντόμενος (Sym. 41, Gen. 104, 20-105, 18) ἔθου μὲν ὁ οἶν (γούν) ὁ Βασιλεὺς τῷ βασιλεῖ ὑπετίθει φιλᾶττεσθαι Καίσαρα, ἔθου δὲ Καίσαρ ὑπεβάλλετο φιλᾶττεσθαι τῷ Βασιλεῖον Vat. ¹²¹ Τῆς δὲ συνήθους πρ. τοῦ τῆς Θεοτόκου εὐαγγελισμοῦ ἐν τῷ τῶν Χαλκοκρατεῶν γ. ναφ. ἀν. Val. — χ. τοῦ εὐαγγελισμοῦ Leo et Sym. 40. ¹²² χαλκοκρατεῖα cod. ¹²³ καὶ — τοῦ οἰμ. Sym. ¹²⁴ ἀνήλθ. cod. ¹²⁵ τε Leo, Sym. ¹²⁶ Βασ. παρ. Vat. Sym. Leo, τῷ π. ed. ¹²⁷ τοῦ δὲ τίμιου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυ ἡ. Ἰὺ Χυ προτεθέντος, β. τὸν κάλαμον ὅτε β. καὶ ὁ Β. τὸν τύπον τοῦ σεβασμίου σταυροῦ ἐκότερος ἐχειρογράφησεν, ὄρκω Vat. ¹²⁸ σώμα καὶ Leo, Sym. Vat. ¹²⁹ τοῖς συνεθεῖν (Sym. ἐξελεθ. Leo). ἐν τῇ κατὰ τῆς Κρήτης ἐκστρατεῖα Vat. ¹³⁰ ὁ φ. Α. τῷ Β. π. (παρηγγύα Sym.) μὴ συνεξ. ἀ. Val. ¹³¹ ἐξερχόμεν Sym. — ε. μὴ ὑποστρέφειν Sym. μὴ ὁ. ἐ. Vat. ¹³² μετὰ γούν τοῦ Πάσχα Sym. 42. Περὶ τῆς ἀναρίσεως Βάρδα τοῦ Καίσαρος; Vat. — τοῦ ἀ. π. ἐ. Vat., ἔ. τοῦ π. ed.

solvens imperator, ad Thracensium thema se contulit : classe autem ad locum cui Horti nomen appellente, Basilus accubitor Cæsarem occidere meditabatur : aderant consilio Marianus et Sumbatius et Asyleon, nepos ejus, Petrus Bulgarus, Joannes Chaldius et Constantinus Toxaras : Joanni vero Neatocomiti consilium innotuit. Is veniens ad Cæsaris tentorium, occidente sole, et Procopio Cæsaris protovestiaro factus obviam affirmabat : « Dominus vester Cæsar postero mane membratim concidendus est. » Cæsar, his auditis, Procopio dixit : « Abi, dic Neatocomiti : Deliras ; scis te juniorem esse et patricia dignitate nondum dignum ; eapropter hæc zizania tu ipse disseminas. » insomnem noctem Cæsar egit ; summo vero diluculo, suos omnes congregans, quæ nuntiata fuerant, manifestavit : et de illis consilium expetiit. Philotheus protospatharius et generalis fidelis ejus amicus dixit Cæsari : « Crastina die, o domine, aurei et Persici coloris vestimento induere, et inimicis tuis coram appare : a facie tua illi fugient. » τῷ Καίσαρι · « Ἀύριον, ὡ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν σου, καὶ ἀπὸ προσώπου σου φεύξονται. »

Sole itaque ex oriente consensu equo, ad imperatoris comitatum veste splendida fulgens accessit, multis comitantibus, inter quos Eustathius protostrator, qui et Argurus, vir strenuus. Moxque Constantinus Toxaras Basili consilio morem exhibiturus venerabundus procubuit, et ejus adventum Basilio significavit. Basilius pariter progressus Cæsarem veneratus est, et manu apprehensum ad imperatorem deduxit. Cæsar imperatori assidens dixit : « Exercitu cuncto jam collecto jube, domine, in Cretam transfretari. » Basilius vero retro stans dextra minabatur Cæsari, subito conversus Cæsar minantem se vidit ; at statim Basilius gladio ictum impigit, et post eum reliqui Cæsarem, imperatore spectante et tacente, membratim conciderunt.

Ἀ ἀπάρας ὁ βασιλεὺς μετα πολλοῦ στρατοῦ κατέλαβεν ἐν τῷ θέματι ὁ τῶν Θρακησίων. (Ἄπλικευσάντων ὁ δὲ αὐτῶν εἰς Κήπους) ὁ Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος βουλὴν ἐποιεῖτο ἀνελεῖν τὸν Καίσαρα ὀπῆρχε ὁ δὲ ἐν τῇ βουλῇ Μαρριανὸς καὶ Συμβάτιος καὶ Ἀσυλαίων ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ καὶ Πέτρος ὁ Βούλγαρος καὶ Ἰωάννης ὁ Χάλδος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς. Ἰωάννης δὲ ὁ Νεατοκωμῆτης διέγνω ταῦτα, καὶ κατελθὼν 741 εἰς (τὴν) τοῦ Καίσαρος ἐνταν, τοῦ ἡλίου δύνοντος, καὶ συντυχῶν Προκοπίῳ πρωτοβεστιαρίῳ τοῦ Καίσαρος, διεβαδαιοῦτο αὐτῷ, ὅτι ὁ ἄβριον μεληδὸν κατακόπτεται ὁ δεσπότης ὡμῶν (ὁ) Κρίστρ. Ὁ δὲ Καίσαρ ταῦτα ἀκούσας εἶπε Προκοπίῳ · « Ἀπελθὼν εἰπέ τῷ Νεατοκωμῆτῃ ὅτι Ληρεῖς, ὄιδας ὅτι νέος εἶ καὶ οὐ πρέπει σοι ἡ τοῦ πατρικίου ἀξία · σὺ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ ζιζάνια ταῦτα ἐγείρεις. » Ἀὐκνος δὲ διατελέσας, ὁ δρόβου βαθῆως τοὺς αὐτοῦ πάντας προσκαλεσάμενος διεσάφησε τὰ λαληθέντα αὐτῷ, βουλὴν ἐπιζητῶν παρ' αὐτῶν. Φιλόθεος δὲ πρωτοσπαθάρης καὶ γενικὸς προσφιλιῆς αὐτοῦ ὢν, εἶπε χρυσοπερρικόν ὁ σου χιτῶνα, καὶ ὀφθῆτι τοῖς ἐχθροῖς

(28) Τοῦ ἡλίου δὲ ἀνατελλαντος, Ἰππρ ἐπιβὰς παρεγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως· μετὰ στολῆς λαμπρᾶς, πολλῶν (186) περικυκλούντων αὐτὸν (ἔχων Εὐστάθιον πρωτοστράτορα γενναῖον τὸν Ἀργυρόν. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Τοξαρᾶς τῇ βουλῇ Βασιλείου προὑπήνησε προσκυνήσας αὐτὸν, καὶ ὑποστραφείς ἐμήνησε Βασιλεῖ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀφιξίν). Βασίλειος δὲ ἐξελθὼν, προσκυνήσας αὐτὸν καὶ τῇ 742 χειρὶ κρατήσας, προσήγαγε πρὸς τὴν βασιλέα. Ὁ δὲ Καίσαρ συγκαθεσθεὶς τῷ βασιλεὶ ἔφη · « Τοῦ λαοῦ παντὸς, δέσποτα, συνηγμένου, πρόσταξον διαπερᾶσαι ἐν τῇ Κρήτῃ. » Ὅπισθεν δὲ ἐστῶς ὁ Βασίλειος τῇ χειρὶ διηπελεῖ τὸν Καίσαρ. Ἀφρὼν δὲ ἐπιστραφέντος τοῦ Καίσαρος καὶ ἰδόντος αὐτὸν ἀπειλούμενον, παρευθῆ

Variae lectiones et notæ.

Ἐν τῷ θέματι τῶν Θρ. x. Vat. ἦλθεν ἐν τῷ θ. τῶν Θ. Sym. ἄπλικ. cod. ed. Leo, στρατοπεδευσαμένων Vat. — ἀπλ. — Κάμπους om. Sym. ὁ τῶνον Vat. ὁ λεγόμενον Vat. — β. ἐπ. Βασίλειος τὸν Κ. ἀν. Vat. Β. κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐμελέτα Sym. ὁ Συνην ἐν αὐτῷ ἐν τῇ τοιαύτῃ β. Vat. ἦσαν δὲ ἐν τῇ β. Sym. ὀπῆρχον δὲ ἐν τῇ β. Leo. — Μαυριανὸς ed. et Vat. Μαρ. ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Sym. Leo. καὶ Βάρδας οἱ αὐτοῦ ἀδελφοί, Vat. ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ Β. ἀδελφὸς Συμβατίου Sym. καὶ Ἰ. ὁ Β. Leo. καὶ Ἰ. ὁ Β. Leo. καὶ Ἰ. ὁ Β. καὶ Λέων ὁ Ἀσσύριος (pro Ἀσυλαίων) Sym. καὶ Ἰ. ὁ Β. Leo. Καλδίας καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς; Leo. ὁ δὲ Νεατοκωμῆτης Ἰω. Vat. Ἰω. δὲ ὁ Νεατοκωμῆτης; Leo, δ. δὲ τ. Ἰω. ὁ Νεατοκωμῆτης Sym. — ταῦτα διγγοῦς τῆς σκητῆν κατέλαβε τοῦ Κ. ἡ δ. Vat. καὶ ὅλοι διὰ Προκοπίου τῷ Καίσαρι Sym. τὴν om. ed. — δύναντος Leo, Vat. τῷ Vat. αὐτὸν ὡς Vat. ὁ Κ. Vat. — Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἀνήγγειλε ταῦτα τῷ Καίσαρι Leo, ὁ δὲ ἐ. Κ. τ. ἀν. Vat. — δ. ἀκ. ἔφη τῷ Π. Vat. Ὁ δὲ ἀντιδιηλοῖ αὐτῷ Sym. Ἄπειθε Leo. — τῷ Ἰω. ὅτι Vat. τῷ Ν. τὰ ζ. τ. σύ διεγ. Leo. οὐκ Vat. — καὶ ἀπρεπῆς σοι Vat. καὶ διὰ τ. τὰ ζ. ἐμφυτεύεις, ἵνα τοῦ ποθομένου ἐπιτύχῃς Vat. — αὐτὰ ἐγ. ed. v. εἰ καὶ ληροῖς ἐγείρων ζ. Sym. καὶ Vat. τὰ μνησθέντα ἀ. ἐκοινώτατο, γνώμην ζητῶν λαβεῖν παρ' α. Vat. ὢν αὐτῷ ἔφη Ἀύριον Vat. — ὡ om. Sym. τὸν χρυσοῦφ. σου χ. περιβαλόμενος ὡ. Vat. — χιτωνίσκον Leo. Ὁ τοῦ om. Vat. — τὸν Ἰππον ἀναβάς μ. λαμπροτάτης στ. π. α. τὴν σκητῆν τοῦ β. κατέλαβε Vat. Συνην δὲ αὐτῷ καὶ ὁ αὐτοῦ πρωτοστράτωρ Εὐστάθιος ἢ ἐπίκλην Ἀργυρὸς, ἀνὴρ γενναϊότατος; Vat. — ἔχων — ἀφιξίν om. Sym. — Εὐστ. om. ed. Ὁ Κ. ὁ Τ. τῇ Β. πρ. ed. πρ. α καὶ ἐμ. Β. τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν Leo, τούτῳ καὶ προσεκύνησε καὶ ὑποστρέψας τὴν τοῦ Κ. ἐλ. ἐν τῷ Β. ἐμ. Vat. προσεκύνησεν α. καὶ τῆς χειρὸς κρατήσας π. τὸν β. εἰσηγ. Vat. ἐλθὼν δὲ Β. καὶ τῇ χ. x. εἰσηγ. τ. β. Sym. Ὁ δὲ Κ. τ. β. σ. ε. Vat. ὁ δὲ τῷ β. ε. Sym. Ὡς ὁ λαὸς δ. ἦδη ἅπας ἐπισυνῆκται· κίλευσον οὖν τάξιν ἐν τῇ Κ. δ. Vat. ἐπισ. πρ. δ. ἐν. τῇ Κρ. Leo, συνειλεγμένου προστάται. δ. ἐν τῇ Κ. Sym. Ὁ δὲ ὁ. ε. τῇ Vat. ἐπιστας ed. glossa. Καὶ εὐθὺς ὁ Β. ὁ ἐστῶς τῆ διδ. Sym. — Βασίλειος om. ex homoioteleuto. — τούτῳ Καίσαρι Τοῦ δὲ ἀφνίδιον ἐπ. καὶ προσὰπ θεασαμένων εὐθὺς ὁ Β. ξίφει τούτον παλεῖ. οἱ δὲ μετ' α. Vat., δίδωσιν α. μ. ξ. οἱ δὲ λ. Sym.

Βασίλειος δέδωκεν αὐτῷ μετὰ τοῦ ξίφους· καὶ εἰ λοιποὶ μετ' αὐτοῦ ¹⁶ μετῆδον κατέκοψαν αὐτὸν, τοῦ βασιλέως βλέποντος ¹⁷ καὶ σιωπῶντος.

(29) ¹⁸ Ὡρα δὲ ἦν τρίτη τῆς ἡμέρας· εὐθέως δὲ Ἄ (ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος) ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν. Ἐρχομένων ¹⁹ δὲ (κατὰ τὴν ὁδὸν) κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀκρίτα ²⁰, ²¹ λαοῦ πολλοῦ συνηγμένου ἰδεῖν τὸν βασιλέα ²², εἰς τις μοναχικὸν σχῆμα περιβεβλημένος ²³ ἐφ' ὑψηλῆς στᾶς πέτρας ἐπεφώνεω, ὡς μεγάλως τῷ βασιλεὶ· «Καλὸν ταξίδιον ἐποίησας, ὦ βασιλεῦ, τὸν ἴδιον συγγενῆ ²⁴ καὶ τὸ πατρῶον σῆμα ξίφει ἀνελὼν· οὐαὶ σοι, οὐαὶ σοι ²⁵, ὅτι ταῦτα ἐποίησας.» Ἐθυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος ἀποστέλλουσι μαγγλαδίτην τὸν ²⁶ Μωροθεόδωρον, τὸν μοναχὸν ξίφει ἀνελεῖν. Οἱ δὲ λαοὶ, ἐπιδραμόντες πρὸς τὸν ἀποσταλέντα ²⁷, προσεφάσαντο ἄνουν καὶ δαιμονῶντα ²⁸ αὐτὸν εἶναι· καὶ οὕτως μόλις παρήλθε τὴν τιμωρίαν ὁ μοναχός ²⁹.

743 (30) ³⁰ Ὅψε δὲ σαββάτῳ τῆς ν' ἐδήλωσε Φωτίῳ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Πεντακίου ³¹, πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ τὴν ἀναγόμενὴν τῆς βασιλείας ποιῆσαι ³² Βασιλείου. Καὶ τῇ ἑπαύριον ἐξῆλθον ³³ δύο σελλία. Οἱ δὲ λαοὶ διεταράχθησαν, πῶς, ἐνὸς βασιλέως ὄντος, δύο σελλία ἐξῆλθον. Τοῦ ³⁴ (δὲ) βασιλέως διερχομένου ἐν τῇ προελεύσει, ὅπισθεν Βασίλειος περιεπάτει φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σπαθίου, ὡς ἔθος τοῖς παρακοιμωμένοις· μέχρι δὲ τῶν βασιλικῶν πυλῶν εἰσελθὼν. ³⁵ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἀπέθετο τὸ στέφος, καθὼς ἔθος ἐστὶ (τοῖς) ³⁶ βασιλευῶσιν, ἀλλ' ἀμετ' αὐτοῦ εἰσῆλθε μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν ³⁷, καὶ ἀντιστραφεὶς ἀνέβη ³⁸ τρεῖς βαθμοὺς τοῦ ἄμβωνος ³⁹ ἑστεμμένον· καὶ ὑποκάτω τοῦ βασιλέως Βασίλειος (ὁ παρακοιμώμενος ⁴⁰), κάτween δὲ Βασιλείου Λέων ὁ Κάστωρ ⁴¹ καὶ ἀσηκρητῆς, ἔχων τόμον ἐπὶ χειρὸς, καὶ Μιχαὴλ πραιπόσιτος· ὁ ⁴² Ἀγγούρης καὶ οἱ δῆμαρχοι ἅμα τοῖς δῆμοις. Ἦρξατο οὖν Λέων ὁ ἀσηκρητῆς ἀναγινώσκειν ⁴³ λέγων, ὅτι «Βάρδας ὁ Κάστωρ ἐβουλεύσατο ⁴⁴ κατ' ἐμοῦ, ἀνελεῖν με ⁴⁵, καὶ διὰ τοῦτο ὑπεξήγαγέ με τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ διὰ Συμβατίου, ⁴⁶ καὶ Βασιλείου ⁴⁷ ἐμηνύθη μοι, οὐκ (ἂν) ἐν τοῖς ζώσιν ἦμην· ἐταλεύτησε ⁴⁸ δὲ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀρτίας· θέλω δὲ Βασιλείου παρακοιμώμενον, ὡς πιστὸν ὄντα καὶ φυλάττοντα τὴν ἐμὴν ⁴⁹ βασιλείαν

Erat hora diei tertia. Statim autem imperator et Basilius in urbem regressi sunt. Et ad portum Acritæ appellentibus, effusis ex urbe civibus imperatoris videndi cupidis, nonnullus monastico habitu indutus e sublimi petra ad imperatorem vociferabatur: «Præclaram certe expeditionem suscepisti, o imperator, qui affinem tibi conjunctum et paternum sanguinem gladio effudisti: vae tibi, vae tibi, qui hoc patraisti!» Iratus imperator et Basilius, carnificum principem mittunt Maurotheodorum, qui monachum gladio interimeret. Confertus vero populus dementem et agitatum dæmone clamabat: atque ita vix pœnam effugit.

B Cæterum Sabbato Pentecostes circa vesperam Photio patriarchæ per Mendacium protovestiarium, imperii consortium Basilio factum, ut coram enuntiatet, significavit. Postero die sellæ duæ delatæ sunt: populus vero sub uno imperatore, ut duæ sellæ deferrentur, obstupebat. Imperatore solemnî processu progrediente, Basilius, ut moris accubitori, breviori tunica ornatus, spatham gerens incedebat. Ad regias autem usque portas progressus imperator, diadema, prout imperatores solent, non deposuit, sed ad sanctas usque fores cum e penetravit, et retro versus, ac redimitus ambonis gradus tres ascendit. Infra ambonem stabat Basilius accubitor, infra Basilium vero quæstor, et a secretis Leo Castor renuntiationis libellum manibus tenens, et Michael præpositus Anguræ, et cum tribubus populi earum duces. Leo itaque a secretis incepit legere, dicens: «Bardas Cæsar mihi necom machinatus est, ideoque urbe me subduxit: et nisi mihi per Symbatium et Basilium innotuisset, vivos inter non amplius agerem; propter scelera vero sua pœnas mortemque pertulit: Basilius vero accubitorem, ceu fidelen et imperii servatorem, qui hoste me liberavit, imperii custodem esse volo, et ab omnibus velut impe-

Varie lectiones et notæ.

¹⁶ M. à. Syni. ¹⁷ ὁρῶντος Vat. ¹⁸ Τρ. δὲ ἄρα τότε ὡ. τῆς ἡ ἐτύγγανε Vat. ἦν δὲ ὡσεὶ ὡ. τρ. Sym.—ὁ β. καὶ ὁ B. om. Sym. ¹⁹ Γενομένων δὲ αὐτῶν κ. τὸ ε. Vat. Ἐλθόντων δὲ ἂ. κ. τὸ ε. Sym. ²⁰ Ἀκρίτ. cod. Ἀκρίτου ed. Sym. ²¹ καὶ Vat. — λ. π. σ. τὸν β. l. om. Sym. ²² τὸν β. l. Vat. — μοναχός τις Sym. ²³ περιχειμένος ἐπὶ π. ὁ ἀναβάς μέγα τῷ β. π. ἐπεφώνησε Vat. — τῆς pro στᾶς Sym. om. Leo. ²⁴ σ. ἄν. καὶ σῆματι ὁμογενίῳ φοινίξας τὴν δεξιάν Vat. l. σου καὶ σ. ἄν. Sym. ²⁵ ὁ. σοι secundum om. Sym. ²⁶ τὸν μ. M. ξ. τὸν μ. ἄ. Vat. ἐμπουσιν ἂ. τὸν μ. Sym. ²⁷ τῷ ἀποσταλέντι ἐπ. Vat. ἐπιδραμούντες ἄνουν Leo, οἱ δὲ παρατυχόντες ἔπεισαν τὸν Sym. ²⁸ δαιμονῶντα Leo. ²⁹ ε. τὸν μοναχὸν Vat. — ὁμ. τῆς τ. Vat. τὴν τ. Leo. ³⁰ Ὅπως ὑπὸ Μιχαὴλ ἐστῆθη Βασίλειος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ν'. Vat. — σαββάτ. cod. — ἐμηνύσει Leo, Vat. ³¹ Πεντακίου Leo. — αὐτοῦ om. Sym. ³² ἄν. B. ποιήσασθαι καὶ τὸ βασιλικὸν αὐτῷ περιθεῖναι διάδημα Vat. ³³ ἐξῆλθ. col. δύο σ. ἐν τῇ προελεύσει ἐξῆλθον βασιλικὰ Vat. ἐξῆλθε δύο σ. col. — Ὅ δὲ λαὸς διεταράχθη Vat. ³⁴ Ὅ δὲ βασιλεὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐλθὼν οὐκ ἀπ. τὸ σ. πρὸ τῶν β. π. Vat. — δὲ om. ed. ³⁵ ἐλθὼν Leo. ³⁶ τοῖς om. Vat. — ἀλλ' ἑστεμμένον ε. Vat. ³⁷ ἐπ. δὲ ὁ B. σκ. μ. σπ. φ. ὡς ε. τ. π. ἴσθι Vat. — ἂ. δὲ ὁ βασιλεὺς μέχρι τρίτου βαθμοῦ ἀνίλθε τοῦ ἄ. καὶ Vat. ³⁸ ἂ. πρὸς β. ed. ³⁹ τοῦ ἄ. om. ed. — ὑπ. τοῦ ἄμβωνος; B. Leo. ⁴⁰ ὁ. π. om. Vat. ⁴¹ ὁ Κάστωρ col. ed. Vat. Leo, Sym. κοναίστωρ margo P. — ἄσ. ὁ K. Vat. — τ. ἐπὶ χ. κρατῶν Vat. ⁴² ὡς Ἄ. ἐπώνυμον Vat. ⁴³ ἄν. οὕτως ὡς Vat. τ. ἀναγνῶσι δ. ἂ. Κάστωρ ἄσ. ἔχοντα Sym. — Κάστωρ cod. et hæc et infra. ⁴⁴ ἐδ. ἄν. Sym. ἰδ. κατ' ε. τοῦ ἄν. Vat. ⁴⁵ φη(σί)ν Vat. ⁴⁶ Σαδβ. Vat. ⁴⁷ τοῦτο Vat. — ἄν. om. Sym. ⁴⁸ Πλὴν ὁ μὲν ὑπὸ τῆς l. ἂ. ἐτ. ἡμεῖς δὲ προνοία Θεοῦ τὰ τῆδε κριτάδμεν· διὸ καὶ βούλομαι B. Vat. ⁴⁹ τὴν ε. β. φ. καὶ τῆς τοῦ ε. ἐπιβουλής ἀπαλλάξαντα, φ. ε. Vat.

ratorem excipi. Interim Basilius lacrymis opplebatur : et imperatore Photio patriarchæ stemma capite ablatum tradente, ut in sanctam mensam inferret, ipse Photius super eum preces fudit : tum vero præpositi insignioribus vestimentis, quæ divitisia, et ocreis imperialibus Basilium induerunt : qui ubi chlamyde indutus est, ad imperatoris pedes procidit. Demum egressus patriarcha stemma ex imperatoris capite sublatum ipsi imperatori tradidit, sceptrisque pro more inclinatis, Basilium Michael coronavit : cunctique faustis acclamationibus prosecuti sunt : (Michaeli et Basilio multos annos!) Porro Castor a secretis, qui tomum legerat, Nicomediam pergens in monasterium quoddam virile profectus, medio in pratello mansit. Erat autem ibi puteus, et in eum decidens, submersus et sepultus est ibidem.

μονὴν ἀνδραίων ⁶⁰, ἔμεινε μέσον τοῦ λιθαδίου. Ἐν (καὶ ἐτάφη ἐκεῖ).

καὶ τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερώσαντά **744** με καὶ πόθεν πολὺν πρὸς με ἔχοντα, εἶναι φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας (καὶ προνοητή) ⁶⁰ καὶ ὑπὸ πάντων εὐφημηθεῖσθαι ὡς βασιλέα. » (Βασίλειος ⁶¹ δὲ ⁶² ἐπιληροῦτο δακρύων· καὶ δέδωκεν ⁶³ ὁ βασιλεὺς Φωτίῳ πατριάρχῃ τὸ στέμμα ἄρα· ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ⁶⁴ κεφαλῆς· ὅς, εἰταγαγὼν ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, ἐποίησεν ⁶⁵ ἐπ' αὐτῷ (186^b) εὐχὴν. Καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες διθετήσιον ⁶⁶ καὶ τζαργία ἐνέδυσαν τὸν Βασίλειον· ὅς ε βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξηλθεν ὁ πατριάρχης ⁶⁷ καὶ ἦραν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως τὸ στέμμα καὶ ἐπέθηκεν ⁶⁸ αὐτὸ τῷ Βασιλείῳ· καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔστεψεν· ε Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον· καὶ εὐφήμησαν πάντες· ε Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου ⁶⁹ πολλὰ ἔτη. Ὁ δὲ τὸν τόμον ἐπαναγνοὺς Κέστωρ ὁ ἀσηκρητῆς, ἐξελθὼν ἐν Νικομηδείᾳ καὶ ἰλθὼν εἰς δὲ ἐκεῖσε φρέαρ· καὶ ⁷⁰ ἐμπεσὼν ἐν αὐτῷ, ἀπεπνίγη

Symbatius vero, Cæsaris gener, Cæsaris dignitate frustratus, a Basilio se delusum persentiens, adversus Basilium exarsit odio, et consilio cum Georgio Pegane, militiæ magistro, accepto, in ejus locum dux institui postulavit. Gumer deinde, Opsicii comes, cursus publici logotheta effectus est : erumpentesque simul Symbatius et Peganes, regionem omnem subvertere, et agros vitæque igne devastare cœperunt : erat enim messis tempus, faustaque precabantur soli Michaeli, Basilium vero diris devovebant. De quo certiores facti imperatores, reliquos duces in eos arma movere jusserunt. Porro Nicephorus Maleinus commentus est schedulas per exercitum dispergere, ut iis dolo et arte deprehensis, in apertum civile bellum haud deflecterent. Comprehensus est itaque Peganes, et sublatus in urbem imperatoris jussu induxerunt. Constantinusque Myiars oculis eum privavit : tum ad Milium considere jusso vasculum manibus tenendum tradiderunt, in quod viatores, quod placitum, projiciebant : et post dies triginta Symbatius Armenius a Maleino in Cheltsines hos-

(31) ⁷¹ Συμβάτιος δὲ ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος, (ἀποτυχὼν τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξίας) ἰδὼν ὅτι ἐνεκαίχθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, εἰς ⁷² μίσος· κατὰ ⁷³ Βασιλείου κινεῖται καὶ συμβουλευσάμενος μετὰ Γεωργίου (στρατηλάτου) ⁷⁴ τοῦ Πηγάνη (τῆ ἐπαύριον) αἰτεῖται στρατηγὸς προβληθῆναι· ἀντ' αὐτοῦ ⁷⁵ δὲ προσβλήθη λογοθέτης τοῦ δρόμου ὁ Γούμερ, (κἀκεῖνος· ⁷⁶ **745** κόμης τοῦ Ὀψικίου). Καὶ ⁷⁷ ἐξελθόντες ἄμα ὁ τε Συμβάτιος καὶ ὁ Πηγάνης ἤρξαντο καταστρέφειν ⁷⁸ καὶ πυρπολεῖν τὰς τε χώρας καὶ (τὰς ⁷⁹) ἀμπέλους — ἦν γὰρ καιρὸς τοῦ θέρους — εὐφημοῦντες Μιχαὴλ μόνον ⁸⁰, τὸν δὲ Βασίλειον ἀποκηρύττοντες. Ταῦτα ⁸¹ μαθόντες οἱ βασιλεῖς ἐκέλευσαν τοὺς λοιποὺς στρατηλάτας ⁸² τούτους καταπολεμῆσαι. Βουλευσάμενος δὲ Νικηφόρος ὁ Μαλείνος ⁸³ ἔβριψεν ἔγγραφον ⁸⁴ μέσον ⁸⁵ τοῦ ⁸⁶ λαοῦ ⁸⁷, ἵνα δόλω τούτους κρατήσῃ καὶ μὴ (τῷ φανερώς ⁸⁸ πολεμῆν ⁸⁹) εἰς ἐμφύλιον ἐμπέσῃ πόλεμον (καὶ πάντες εἴασαν αὐτούς). Ἐκρατήθη ⁹⁰ δὲ ὁ Πηγάνης· καὶ ἀφαντες αὐτὸν ⁹¹ εἰσήγαγον ἐν τῇ πόλει, καὶ τῇ προστάξει τοῦ βασιλέως τυφλοὶ αὐτὸν Κωνσταντῖνος Ἐπαρχος ὁ Μυάρης ⁹² καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐν τῷ Μιλίῳ ἐπέ-

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ Καὶ πρ. om. Vat. et Leo, sed habet Sym. ⁶¹ Βασίλειος. ⁶² Βασίλειον om. Sym. — δ. ἐπλ. τούτων ὑποφωνοῦμένων· ὁ δὲ β. ἐκ τῆς ἐ. κ. τὸ στ. ἀράμενος ὁ φ. τῷ π. καὶ ἐ. αὐτὸν ἐν Vat. ⁶³ δέδωκώς Leo. ⁶⁴ κ. αὐτοῦ ed. — ὡς εἰσαγαγεῖν Leo. ⁶⁵ ἐπ. ἐ. ἐπ' α. οἱ δὲ πρ. ἐ. δ. Vat. ⁶⁶ διαιτησίον ed. διθετήσιον Leo, Vat. — περιέβαλον τῷ Βασιλείῳ, ὅς ταῦτα περιβαλόμενος τοῖς ποσὶ τοῦ β. προσέειπ. Vat. ⁶⁷ Ὁ δὲ π. τὸ στ. ἐξενεγκὼν τῷ β. ἐπιδέδωκε καὶ Vat. ⁶⁸ ἐπέδωκεν ἄ. τῷ βασιλεῖ Leo. ⁶⁹ Καὶ ἄ. π. Βασίλειον Vat. ⁷⁰ ἀνδραίων Sym. ⁷¹ καὶ ἐτ. ἄ. om. Sym. ⁷² Τὰ κατὰ Συμβάτιον τὸν γεμβρόν τοῦ Καίσαρος Vat. — τοῦ Κ. ὕ. Vat. — τῆς τοῦ Κ. ἄ. ἀπ. Vat. om. Sym. 44. ⁷³ εἰς τὸ κ. αὐτοῦ μ. κ. Vat. εἰς μ. ἄ. κ. Sym. ⁷⁴ τοῦ Leo. — μεταβ. cod. propter sequens μεθ', sed σύμβουλον λαβὼν τὸν στρατηλάτην Γεώργιον τὸν Πηγάνην Vat. ⁷⁵ στρ. εἰ τῆ ἐπ. om. Sym. ⁷⁶ ἀντ' αὐτοῦ· καὶ Leo, προσβάλλεται Sym. ⁷⁷ ἐκ δὲ κ. τῆς τοῦ ὁ. Vat. om. Sym. ⁷⁸ Ὁ δὲ Σ. ἄμα Γεωργίῳ ἐ. τὰς τε χ. ἐκπυρόλου καὶ ἐλιζόντο καὶ τοὺς ἀμπέλωνας ἠρήμουν Vat. ⁷⁹ τὸν λαόν ed. et Sym. (καταστρέφουσι τὸν α. καὶ πυρπολοῦσι τὰς χ.) ⁸⁰ τὰς om. ed. ⁸¹ μ. M, ἐ. ἀποκηρ. δὲ B. Vat. — ἀποβδελύττοντες Leo. ⁸² Τούτο Sym. — γράφουσι Sym. τοῖς λοιποῖς διεκελεύσαντο στρατηγοῖ· Vat. ⁸³ στρατηγούς Sym. — κ. αὐτούς Vat. — N. δὲ ὁ M. Sym. N. δὲ ὁ M. δεῖν εἶναι λογισάμενος Vat. ⁸⁴ Ἐμφυλίῳ πολέμῳ τὰς χώρας μόλις εἶσθαι, ἐτέρῳ τρόπῳ τούτους διανοεῖται χειρώσασθαι καὶ ἐ. βίβλας Vat. ⁸⁵ ἔγγραφ. cod. ἔγγραφα Leo, Sym. Vat. ⁸⁶ παντός Leo, Sym. ⁸⁷ αὐτῶν Vat. ⁸⁸ λαοῦ πάντας ἀποστατήσῃ καὶ διαφῆναι τούτους παρεσκύασε Vat. — τῷ φ. π. om. Sym. τῷ om. Leo. ⁸⁹ μὴ τὸ φανερώς cod ⁹⁰ καὶ π. ἐ. ἄ. om. Sym. et Leo. ⁹¹ Κρατεῖται οὖν Sym. Κατασχεθέντος δὲ Γεωργίου καὶ ἐν τῇ π. εἰσχυθέντος, προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐκτυφλωθῆναι αὐτόν Vat. ⁹² καὶ εἰσαχθεὶς ἐν τῇ π. Sym. ἀποτ. Leo, Sym. ἀποτυφλοῦται καὶ καθίσειν ἄ. ἐν τῷ M. προσαιτεῖν. Κρατεῖται οὐ καὶ ὁ Σ. πρὸ τοῦ Μαλείνου εἰς Κελτζίην. ⁹³ Μυάρης

δωκαν αὐτῷ σκεῦος ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ· καὶ ἐπέβριπτον αὐτῷ πάντες οἱ διαπορευόμενοι ἐν αὐτῷ εἶτι ἐκ προαιρέσεως εἶχον. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἅ' ἐκρατήθη Συμβάτιος ὁ Ἀρμένιος ὑπὸ Μαλεινοῦ ἐν Καλιζιῆ ἐν πανδοχείῳ· καὶ εἰσῆγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν βασιλέα ὁ Μαλεῖνος ὄντα εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα. Καὶ προστάζει τοῦ βασιλέως ἄγουσι τὸν Πηγάνην εἰς ὑπάντησιν ὅς 746 Συμβατίου ὄντες εἰς χεῖρας τοῦ Πηγάνη θυμιατῆρον ὀστράκινον μετὰ θεαζίου θυμιαῖν αὐτόν· καὶ ἀποτυφλοῦσι Συμβατίου τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν, καὶ ἐκκόπτουσι (καὶ) τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα καὶ ἐκάθισαν αὐτὸν εἰς τὰ Λαύσου, καὶ δεδώκασιν σκεῦος ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, ἵνα ὁσέγγη προαίρεσιν, ἐπιβρίπτῃ αὐτῷ τι. Καὶ μεθ' ἡμέρας γ' ἀπήγαγον αὐτοὺς ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις ἔχοντες ἐν φρουρᾷ.

(32) Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ (μηχανικὸν) ἀποστείλας (τὸν λεγόμενον Λάμαριν) ἐξάγει Κωνσταντῖνον τὸν Καβαλῖνον ἐκ τοῦ τάφου (ὃν εὔρεν ὕγιῃ· καὶ θέλων εἰσγαγεῖν ἐν σάκκῳ καὶ μὴ χωρούμενον, ἐνετύλιξεν αὐτόν.) Ὡσαύτως καὶ Ἰωάννην πατριάρχην ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ τάφου ἅμα τῷ ὠμοφορίῳ (αὐτοῦ). Καὶ τούτους προστάζει τοῦ βασιλέως ἀπέλειπεν ὁ ὑπαρχος ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἱππικῶ ἀγαγὼν ὀστράκινον καὶ ἀπογυμνώσας ἔτυψε μαγκλάβια καὶ τὰ ὀστέα αὐτῶν (ἀποστείλας) κατέκαυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ· τὴν δὲ λάρνακα τοῦ Κοπρωνύμου, πράσινον οὔσαν καὶ θαυμαστὴν, διαπρίσας ἐποίησε στήθεα ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ναῶ ἐν τῷ πλατείῳ ἐν τῷ Φόρῳ.

747 (33) Ἐγενήθη δὲ Ἄδων ὁ βασιλεὺς ἐκ Μιχαὴλ καὶ Εὐδοκίας τῆς Ἰγγρίνης, ἔτι περιόντος αὐτοῦ Μιχαὴλ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἅ' Ἰνδικτιῶνος ιε'. Ἐποίησε δὲ καὶ ἱππικὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι ἱππεύσας βένετος. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ ἐξ Ἀρμενίων, ὁ πατήρ Ἰωάννη πατριάρχου, δρουγγάριος ὢν τῆς βίγλης, ἱππευσε λευκός· πράσινος (δὲ ἱππευσεν) Ἀγαλλιανός, ρούσιος· δὲ ὁ Κρασάς. Νικήσαντο· δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἐπὶ δεῖπνον.

A pitio detentus est, quem ad imperatorem ad sanctum Mamantem tunc profectum Maleinus induxit: et imperatore jubente in Symbatii occursum Peganim advocant testaceo thuribulo, ut ei thus adoleret, Peganis manibus posito. Postmodum Symbatio oculum unum effodiunt, et dextera ejus manu amputata, ad Lausi ædem statuunt, in ejus sinum vase locato, in quod quisque, quod suggereret animus, mittebat: tribusque diebus peractis in proprias domos custodiendos adduxerunt.

Porro Michael imperator misso artifice nomine Labari Constantinum Caballinum e sepulcro eduxit, cujus cadaver sanum et incolume reperit, volensque sacco circumponere, cum capi non posset, circumvolvit illud. Janem patriarcham pariter una cum pallio monumento eruit: mox imperatoris sententia præfectus in prætorii carceribus inclusit, et equestri certamine celebrato denudatos verberibus affixit, et ad Amastriani locum ossa eorum missa combussit. E loculo vero Copronymi viridi marmore arte mira composito, et serra per columnas scisso repagula in monasterio ab eo ad Phori palatium condito confecit.

Cæterum imperator Leo ex Michaela et Eudocia Ingerina natus est, superstita adhuc Michaela, mensis Septembris die, indictione decima quinta. Equestres porro ludos, ipse Venetæ factioni annumeratus, ad Sanctum Mamantem imperator edidit. Constantinus autem, ex Armenis oriundus, Thomæ patricii et generalis Logothetæ pater, excubiarum dungarius inter illos albus equitavit, Agalianus equitavit prasinus, Crasas tandem russus. Impera-

Varie lectiones et notæ.

Leo. — Ἐπεὶ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἑστερήθη, ἐκάθισαν ἄ. ἐν τῷ Μ. σκ. τ. χ. ἄ. ἐπιδόντες, ἐν τῷ π. οἱ παριόντες ἐπ. ὀλοοὺς Vat. ὅς Σ. ὁ Ἀρμένιος Leo, ὁ Α. Σ. Vat. Σ. Sym. — κατεσγέθη ἐν Κ. ἐπὶ τινι π. ἐπεὶ δὲ εἰσῆγαγον ἄ. ἐν τῇ πόλει ὡς τὸν β. ὁ. Vat. πρὸς ed. ὄντος αὐτοῦ Leo. — ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι Vat. — Μ. φέρουσι τὸν Π. Sym. ἁγ. τὸν Π. Γεώργιον π. τοῦ β. εἰς ὑπ. Σ. Vat. ἀπάντησιν ed. — Πηγ. μετὰ θαυματάτος ὀστράκινου καπνίζοντα θέαρον Sym. ὅς χ. αὐτοῦ Vat. ὀστράκινον Leo. — ἀντὶ θυμιαμάτων θεῖον ἐμβαλόντες Vat. — τεαφίου cod. τὸν ε. ὁ. Σ. καὶ τὴν δ. χ. ἐκ. καὶ εἰς τὰ Α. τοῦτον ἐκ. Vat. — καὶ om. et Sym. — αὐτὸν Συμβάτιον Leo, ἀποτυφλοῦται δὲ καὶ αὐτός Sym. καθίζουσι καὶ ἄ. εἰς τὰ Τζαύσου προσαιτεῖν Sym. — σκ. ἐν τῷ κ. ἄ. δεδωκότες ὡς τε τοὺς παριόντας ἐν αὐτῷ τι προσεπιβρίπτειν Vat. ὅς εἰς τ. ἰ. ὁ. τούτους ἄπ. ἐχ. ἐν τῇ πόλει εἰς τ. ἰ. ὁ. Sym. Περὶ τῶν ἀθίων σωματῶν τοῦ τε Καβαλῖνου καὶ τοῦ Ἰαννῆ καὶ ὅπως τυψάσαντα (τυφθέντα?) Μιχαὴλ ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ ἐπυρπόλησεν Vat. — ἄπ. μ. Leo, ἄπ. Vat. Λάμαρι Sym. 45, Λάβαρον Leo, Δαμάριον ed. om. τὸν λ. Α. Vat. — ἐκβάλλει Sym. ἐξήγαγε Vat. Καβαλῖνον cod. ὀλόκληρον εὔρεθίντα ὁ δὲ τοῦτον ἐξενεγκὼν βουλόμενος σ. τοῦτον ἐμβαλεῖν, ἐπεὶ μὴ ἔχωρεῖτο ἐνετύλαξεν (ul. ed.) Vat. om. Sym. Καὶ Ἰω. Sym. ὦ. καὶ Ἰαννῆν Vat. τὸν ἀσεβῆ Sym. — τοῦ τ. ἐξήνεγκεν Vat. καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ τ. Sym. ἄ. τοῦ ὠμοφορίου cod. ed. μ. τοῦ ὦ. Sym. om. αὐτοῦ. Τ. ὁ ἐπ. πρ. τοῦ β. ἐν τῷ πρ. ἄπ. Vat. — καὶ κατακτείνει διὰ τοῦ ὑπάρχου ἐν Sym. τῇ Leo. ἐξενεγκὼν ἄ. Vat. ἁγ. Sym. μαγγλ. ed. Sym. μαγγλ. cod. Leo. μαγγλαβίας Vat. — καὶ ἄπ. ἔκαψεν (ἐσκ?) αὐτούς; ἐν τ. Α. Vat. καὶ τὰ δ. ἄ. ἐκ. ἐν τ. Μαυριανοῦ Sym. τοῦ Κ. ἱεραικοῦ λίθου ὑπάρχουσαν πρίσας στ. ἰ. ὁ β. καὶ τῷ ὑπ' ἄ. κ. ν. ἐν τῷ τοῦ παλατίου φάρῳ ἐπέστρεψε Vat. τοῦ φάρου Sym. ἐν τῷ φόρῳ cod. Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι ὑπὸ τε Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου. Τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ πρώτη τοῦ μηνός, ἰε' ἰνδ. γεννᾶται τῷ Μ. υἱὸς Α. ὁ β. ἐκ τῆς Ἰ. Ε. Vat. — Κωνσταντῖνος Sym. 46 et cod. a prima manu. μηνὸς Δεκεμβρίου Leo, τῷ Σ. μηνὶ τῆς; ἰε' ἐπινημήσεως Sym. — οὐ τοῖς γενεθλοῖς ἰ. ὁ β. καὶ τῷ ὑπ' ἄ. κ. ν. ἐν τῷ τοῦ παλατίου φάρῳ ἐπέστρεψε Vat. τοῦ φάρου Sym. π. καὶ Γ. δρουγγάριος ὢν τῆς β. Leo. τ. καὶ Γεννασίου δρ. ὢν τῆς β. Vat. δὲ ἱππευσε Leo, δὲ Sym. om. Vat. Κρασάς ed. Κρασός Sym. Vat. ὄς ὡν εἰρηται Sym. 47. — τοῦ δὲ Βασιλείου (sic) v. Vat. sed νικᾷ δὲ ὁ βασιλεὺς Sym. om. Νικήτ. δὲ τοῦ βασιλ. cod. δὲ δειπνοῦ cod. — ἀνακλιθέντος Vat.

iore declarato victore, et ad cœnam una cum Basilio et Eudocia sedente, Basiliscianus patricius, ob curram ab eo solerter rectum, imperatorem laudabat. Eum imperator surgere, et imperiales ocreas detrudere, et induere jussit. Illo renuente, et in Basilium oculos conjiciente, imperator cum furore ita fieri mandavit. Annuente Basilio, ocreas imposuit: ait vero Basilio, Deum obtestatus imperator: « Melius illi quam tibi congruum: numquid enim, ut te constitui, alium pariter imperatorem; creandi mihi potestas est? » Hæc dicens ira sensim in Basilium exardescens. Eudocia vero lacrymans imperatori dicit: « Imperii dignitas, domine mi, præstans est, et ea nos indigni honorati sumus: neque illam contemnere justum est. » Respondit imperator: « Ne super hoc tristeris, Basiliscianum ad imperium promovere animus est. » Porro Basilium ira et mœrore magno tenebatur.

Egresso autem imperatori ad venandum monachus quidam chartam, qua insidiæ a Basilio paratæ descriptæ erant, tradidit. Ea lecta, et in furorem versus, in Basilium machinatur. Matre autem Theodora imperatorem ad Anthemii ædes advocante, Rentacium protovestiarius cum domesticis aliis, ut venarentur, et ipse matri offerret, misit. Basilius autem adversus Michaellem facinus struebat, et profundo mœrore deprimebatur. Ad cœnam vero sedente imperatore, Eudocia Basilium invitavit ut convivaretur: tum imperatore vino sese ingurgitante, Basilius quasi necessitate ductus in cubiculum interius penetrans, seram, cum validus esset, turbavit, adeo ut porta minime claudi posset: et digressus cum imperatore ad cœnam recumbebat. Imperator jam temulentus, et Ingerina pro more ei sollicitante exurgens, a Basilio manu ducebatur, et in penetrabile secedebat, cujus manum cum deosculatus esset Basilius, discessit. Intra cubiculum imperatoris jussu stabat Basiliscianus et Rentacius somno gravatus in lecto ad ejus custodiam. Ignatius

καθεσθέντος· ἄμα Βασιλείῳ καὶ Εὐδοκίᾳ. Βασιλι-
κιανὸς ὁ πατρικίος ¹⁰ ἐπήνην τὸν βασιλέα ὡς εὐφρῶς
ἐλάσαντα (εἰς τὸ ἄρμα ¹¹). Τοῦτον ἀναστῆναι κελεύ-
σας ὁ βασιλεὺς, τὰ τζάγγια αὐτοῦ (προσέταξε) σῦραι
καὶ ὑποθήσασθαι ¹². Τοῦ δὲ ἀνανεύοντος καὶ πρὸς
Βασιλείον ἀποβλέποντος ¹³, ἐν θυμῷ προσέταττεν ὁ
βασιλεὺς τοῦτο ποιῆσαι. Τοῦ δὲ Βασιλείου ¹⁴ ἐπινεύ-
σαντος ¹⁵ αὐτῷ, ὑπέδησατο ¹⁶ τὰ τζάγγια ¹⁶. Ἐφη
δὲ ὁ βασιλεὺς μεθ' ὄρκου πρὸς Βασιλείον ¹⁷ (ὡς
ἐπέρ σε) κάλλιον αὐτῷ ¹⁸ πρέπουσαν· μὴ γάρ
οὐκ ἔχω ἐξουσίαν, ὡς σὲ βασιλέα ἐποίησα ¹⁹, καὶ
ἄλλον ποιῆσαι·) καὶ ὠργίζετο κατὰ Βασιλείου
θυμούμενος. Διακρούουσα δὲ ἡ Εὐδοκία ²⁰ ἔφη τῷ βα-
σιλεῖ· « Τὸ τῆς **748** βασιλείας ²¹ ἀξίωμα, δέσποτά
(μου ²²), μέγα ἐστὶ, καὶ ἀναξίως καὶ ἡμεῖς ἐτιμή-
θημεν ²³, καὶ οὐ δίκαιόν ἐστι καταφρονεῖσθαι αὐτό. »
Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε ²⁴· « Μὴ λυποῦ ἐπὶ τούτῳ ²⁵·
καὶ (γὰρ) καὶ τὸν Βασιλισκιανὸν βασιλέα θέλω ποιῆ-
σαι. » Βασιλεὺς δὲ ἐν θυμῷ καὶ λύτῃ μεγάλη γέγονε.

(34) ²⁶ Ἐξεληθέντος δὲ τοῦ βασιλέως· ²⁷ ἐν τῷ κυνηγίῳ,
μοναχὸς τις (ὀπνηθήσας ²⁸) δέδωκεν αὐτῷ χάρτην
ἔχοντα τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιβουλὴν ὑπὸ
Βασιλείου ²⁹· ὁ δὲ ἀναγνούς καὶ θυμωθεὶς ἐμελέτα
³⁰ κατὰ Βασιλείου. Τῆς δὲ μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρης
καλεσάσης τὸν βασιλέα εἰς τὰ Ἀνθemiου, (ἀπέστειλε
³¹ Ῥενιάκιον τὸν πρωτοβεστιάριον αὐτοῦ μετὰ ³²
ἐτέρων ἀνθρώπων οικειῶν αὐτοῦ ³³ πρὸς τὸ θηρεύσαι
τι καὶ ἀποστῆναι τῇ μητρὶ αὐτοῦ.) Ὁ δὲ Βασιλεὺς
συνεσκευάζετο κατὰ ³⁴ Μιχαήλ (καὶ ἦν σκωθροπὸς
πάνυ). Ἐπὶ δεῖπνον ³⁵ δὲ τοῦ βασιλέως καθεσθέντος,
προσεκαλέσατο Εὐδοκίαν καὶ Βασιλείον συνδειπνήσαι
αὐτῷ. Τοῦ δὲ βασιλέως οἶνω πολλῷ χρησαμένου,
ἀναστάς Βασιλεὺς ὡς διὰ τινα χρεῖαν ³⁶, ἀπελθὼν
ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ βασιλέως διαστρέφει ³⁷ τὰ κλει-
θρα ³⁸, δυνατὸς ὢν, ὡς μηκέτι κλεισθῆναι τὴν
θύραν ³⁹· καὶ ἀπελθὼν συνεδείπει ⁴⁰ μετὰ **749**
τοῦ βασιλέως. Τοῦ δὲ βασιλέως ⁴¹ πάλιν οἰνωθέντος,
τῆς Ἰγγρίνης ὡς ἴθος αὐτῷ συγχαίρουσης, ἀναστάς
Μιχαήλ χειροκρατούμενος παρὰ ⁴² Βασιλείου ⁴³,
ἀπήλθεν ἐν τῷ κοιτῶνι, οὗ τὴν χεῖρα φιλήσας Κατ-

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ ὁ π. Β. τὸν β. ὑπερσειθείαζεν ὡς ἔ. ἠνεύσαντα· ὁ δὲ β. διεκλεύσατο ἀναστάντα τ. ὁποῦσαι αὐτὸν τὰ
βασιλικὰ ὑποδήματα καὶ αὐτὸν ὑποθεῖναι Vat. ¹¹ ἐν τῷ ἄρματι Sym., om. Leo, Vat.—Εὐθὺς οὖν κελεύει τ. ὁ
β. ἀν. Sym. ¹² ὑποδύσ. cod. ἑαυτῷ ὑποθεῖναι Sym. om. πρ. ¹³ βλ. Sym.— μετὰ θυμῷ Vat.— προσέ-
ταξε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπινεύσαν Sym. unde μὴ in Ge. delendum est. ¹⁴ μὴ cod. ed. ¹⁵ ἐπινεύοντος Leo, ἐ-
νεύσαντος Vat. ἀνανεύοντος Sym. ¹⁶ κοκκοδαφῆ ὑποδήματα Vat. ¹⁷ τζάγγια cod. ¹⁸ τῷ Βασιλείῳ Sym.
om. ὡς ὁ. σε. ¹⁹ ταῦτα Vat. ²⁰ πεποίηκα Vat. ²¹ Ἡ δὲ Ἐ. περιδαιχρὺς γενομένη ἔφη Vat. ²² σου Sym. ²³
μου om. Vat. ᾧ ἀν Sym. ²⁴ τοῦτο περικαίματα Vat. ²⁵ καὶ τῷ Βασιλείῳ εἶπε Sym.—ἐπὶ τούτῳ Vat. περὶ τού-
του Leo.— καὶ τὸν Sym. καὶ γὰρ τὸν ed.—B. ἐν θ. Sym. 47. B. δὲ θ. καὶ λ. ἀκατασχέτῳ τὴν ψυχὴν ἐπλήθη
Vat. ²⁶ τοῦτο cod. ²⁷ 867. ²⁸ Ἐν x. δὲ τοῦ β. ἔ. Vat. Ἐ. δὲ τοῦ β. εἰς κυνηγίον Sym. 48 (premissis c.
47 de versibus Michaelis petulantia). ²⁹ ὅπ. om. Vat. Sym.— χερτίον ed. Sym. χερτ. cod.— τὴν ὑπὸ
B. μ. ἔ. διαγράφοντι (sic) Vat. ἔχον τὴν x. ἀ. μ. ὁ. βασιλέως (sic) ἔ. Sym. ³⁰ ὡς τινὶ τῶν ὑπασπιστῶν προσ-
έταξεν ὁ βασιλεὺς τὴν λόγῃν κατὰ τοῦ B. ῥίψαι Sym. cum aliis nullis de Michaelis temulentia. ³¹ ὁ
ἀν. x. B. ἔθηκε τὸν θυμὸν Vat. om. Sym. ³² μελέτα Leo.— Τῆς δὲ μ. τοῦ Μιχαήλ θ. x. τὸν β. εἰς τὰ
Ἄ. Sym. om. ἀπ.— αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἐν τοῖς Ἄ. τούτων ἐκάλεσε τὴν πρ. ἀ. Ῥ.
ἔφαπ. Vat. ³³ τὸν Leo. ³⁴ καὶ Leo, Vat. ³⁵ αἰών om. Vat.— αὐτῷ Vat.— θ. καὶ τῇ μ. ἀ. ἀ. Vat.
³⁶ x. τοῦ β. M. σ. Vat. σ. κ. M. Sym.— καὶ ἦν σ. π. om. Vat. Sym. ³⁷ δεῖπνον Leo.— κατακλιθέν-
τος καὶ συνδειπνον τὸν B. καὶ τὴν Ἐ. πεποικηκότος καὶ οἰνωθέντος διαψιλήν, ἀν. Vat. ³⁸ προφάσει χρεῖας
σωματικῆς τὰ κλ. διέστρεψε τὸν θ. τοῦ βασιλικῆς x. ὡς μὴ x. τὰς θύρας Vat. ³⁹ διαστρ. cod.— τὸν ὑπὸ
θυμῶν Sym.— μὴ Sym. Leo. ⁴⁰ τὰς θύρας Sym.— ὑποστρέφας Vat. ⁴¹ πάλιν Leo, Sym. τῷ βασιλεῖ
Sym. Vat. ⁴² Ἐπὶ δὲ ἀπλήστως ἐνεφορήθη του οἴνου ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξανέστη τοῦ δεῖπνου χ. ὑπὸ B. Vat.—
β. πάνυ Leo. ⁴³ ὑπὸ τοῦ Sym.— ἐν τῷ ἴδιῳ x. εἰσήλθε Vat. ἀπ. ἐν τῷ x. αὐτοῦ Sym. ⁴⁴ B. δὲ τὴν
(αὐ)τοῦ χ. φ. ἔ. Vat. οὗ τὴν χ. φ. ἔ. B. Sym. Leo.— ἐντὸς δὲ τοῦ x. ὁ B. ἐκοιμήθη κατὰ κέλαιον τὸν
β. ἐν τῇ x. Ῥεντακίου φύλαξ τούτῳ ἐσόμενος Vat.

λειος· ἐξῆλθεν· ἐνδοθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλικιανὸς⁴⁴ τῆ καλεῖται τοῦ βασιλέως καὶ Πεντάκιος ὀπνῶσας⁴⁵ ἐν τῇ κλίνῃ πρὸς φυλακὴν αὐτοῦ. Ἰγνάτιος δὲ κοιτανίτης, ἀπαλθὼν τοῦ κλεισαι⁴⁶ τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος, εὔρε⁴⁷ δειστραμμένην⁴⁸ καὶ ἀπογνοῦς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης⁴⁹ τῶν τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως⁵⁰ ἀπὸ (τοῦ) οἴνου ὑπνω θανάτου παραπλησίω κοιμωμένου, ἀθρόως⁵¹ ἐλθὼν Βασιλειος μετὰ καὶ ἐτέρων τὰς θύρας ἀνέφξεν· καὶ ἐμποδοῦς⁵² ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντίπιπτε Βασιλείῳ τοῦ μὴ εἰσελθεῖν. (Πέτρος δὲ ὁ Βούλγαρος,⁵³ διὰ τῆς τοῦ Βασιλείου μασχάλῃς διαλλθὼν πρὸς τὴν κλίνην⁵⁴ τοῦ βασιλέως, ἐκρατεῖτο⁵⁵ παρὰ Ἰγνατίου⁵⁶ ἀντιπίπτοντος αὐτῷ)· ἐξυπνος ἐγένετο ὁ βασιλεὺς. Ἰωάννης⁵⁷ δὲ ὁ Χάλδος παρευθὴ μετὰ τοῦ ξίφους δοῦς τῷ βασιλεῖ ἀπέκοψε τὰς χεῖρας αὐτοῦ⁵⁸, ὁ δὲ⁵⁹ Ἰακωβίτης⁶⁰ ὁ ἀπελάτης (ὁ Πέρσης) τὸν Βασιλικιανὸν ξίζει τρώσας ἐρρίψεν αὐτὸν ἀ(187^ν)ωθεν 750^κάτω. Μαρτιανὸς⁶¹ δὲ καὶ Βάρδας, ὁ πατὴρ Βασιλείου τοῦ βραϊκτορος, καὶ Συμβάτιος, ὁ ἀδελφὸς Βασιλείου, καὶ Ἀσυλαίων ἐξ ἀδελφῶν Βασιλείου, καὶ Κωνσταντίνος ὁ Τοξάρᾱ,⁶² ἴσταντο πρὸς φυλακὴν ἐξωθεν. Καὶ οὐδεὶς⁶³ τῶν μετὰ Μιχαὴλ ἔγνω τὰ γινόμενα⁶⁴. Συναθροισθέντες (δὲ) οἱ μετὰ [Βασιλείου⁶⁵ συνεβουλεύοντο. Ἀσυλαίων δὲ ἔφη πρὸς Βασιλείον, (ὅτι)⁶⁶ « Εἰ καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκόψαμεν, ἀλλὰ ζῶντα αὐτὸν εἶδασαμεν, καὶ (ἐὰν⁶⁷ ζῆ, τί ἀπολογοῦμεθα; » Καὶ χαριζόμενος Βασιλείῳ⁶⁸ ὅπου στρέψας (εὔρε⁶⁹

Μιχαὴλ χεῖρας μὲν μὴ ἔχοντα, ἐπὶ τῆς κλίνης δὲ κείμενον ἐλεεινολογούμενον κατὰ Βασιλείου. Ὁ δὲ⁷⁰ τὸ ξίφος γυμνὸν ἀνηλεῶς ἔπηξε κατὰ τῆς καρδίας τοῦ βασιλέως, διασχίσας τὰ ἔγκατα αὐτοῦ (καὶ σ-ρα-φεῖς⁷¹ ἐνεκαυχᾶτο πρὸς Βασιλείον τὴν ἀνδραγάθημα μέγα πεπονηκώς.)

(35)⁷² Κλυθῶνος δὲ δντος ἐν τῇ θαλάσῃ, συναθροισθέντες κατῆλθον⁷³ μέχρι καὶ τοῦ περάματος· (καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὸν οἶκον⁷⁴ Εὐλογίου τοῦ Πέρσου, καὶ τοῦτον ἀραντες ἦλθον εἰς τὰ Μαρτιανῆ;) καὶ⁷⁵ ἀνελθόντες διὰ τοῦ τείχους ἦλθον μέχρι⁷⁶

A autem cubicularius ad januam cubiculi obserandam progressus, confusam reperit. Quare in desperationem ductus, capillos sibi vellens, in lecto sedebat. Imperatore vero somnum moiiti quam proximum obdormiente, derepente Basilius cum aliis adveniens januas aperuit : tremefactus Ignatius in adversum obstitit, ne Basilius intraret. Petrus autem Bulgarus sub Basillii axilla irrepens, et ad imperatoris lectum penetrans, ab Ignatio vires adversas opponente detentus est, ex quo somnus imperatoris solutus. Joannes vero Chaldius plaga gladio indicta manus ejus abscidit, Jacobitzes vero et Persa Basiliiscianum ense vulneratum e lecto in pavementum deturbarunt. Marianus autem, et Bardas pater Basillii rectoris, et Symbatius, Basillii frater, et Asulæon, ejus gener, et Constantinus Toxaras stabant foris in exebuiis : ita ut domesticorum nullus, quæ cum Michaele gerebantur, resciret. At conjurati cum Basilio collecti consiliabantur; Asulæon Basilio dixit: « Licet manus ejus præciderimus, vivum tamen reliquimus; si super fuerit, quam defensionem habebimus? » Mox Basilius promeriturus intro regressus, Michaelem præcis manibus de Basilio misere conquerentem et in lecto jacentem reperit, et districtum gladium in imperatoris cor crudeliter adegit, et intestina ejus discidit : reversusque ad Basiliium gloriabatur, quasi facinus egregium patrasset.

Tempestate autem in mari exorta, una convenientes ad fretum, illudque trajicientes, ad Eulogii Persæ ædes descenderunt, eoque assumpto, ad Marinæ deflexerunt : muroque conscenso, ad palatium usque venerunt. Erat porro tabula obturans

Varie lectiones et notæ.

⁴⁴ Βασιλικιανὸς ἐν τῇ κλ. Πεντακίου ὑπ. ed. ⁴⁵ ὀπνῶσας ἐν τῇ κ. Πεντακίου Sym. Leo. — τοῦ παρακοιμωμένου πρὸς παραφ. ἄ. Sym. ⁴⁶ τοῦ κλ. τὰς θύρας ἐλ. Vat. ἄπ. κλ. αὐτοῦ τὴν θ. τοῦ κ. Symi. ⁴⁷ αὐτὴν Sym. ⁴⁸ τὴν κλειν Vat. ⁴⁹ ἐπὶ τῆς κλ. ἐ. Vat. — τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας (sic) ἐκτῆλων Vat. ⁵⁰ β. εἰς ὑπνον βαθύνει (ὅπο ed. ἐξ Sym.) τῆς μέθης κατενεχθέντος Vat. — παραπλη. cod. παραπλησιον ed. ὑπνον θανάτω παραπλησιον Leo, Sym. ⁵¹ θανάτ. cod. ⁵² B. ἀθρόον ταῖς θύρας ἐπέστη καὶ ἄλλους ἐπαγόμενος ταύτας ἀν. Vat. ἀθρόον Sym. ἀθρόως cod. — ἐταίρων Sym. ⁵³ καὶ ἐ. ἐξῆλθεν ἀνθιστάμενος τῷ B. μ. ἔ. Sym. ὁ δὲ Ἰ. περιτρομος ἐ. τὸν B. τοῦ ἐ. διεκώλυεν Vat. ⁵⁴ ὁ δὲ B. II. ὑπὸ τὴν μασχάλην B. Vat. Πέτρος — αὐτῷ om. Sym. ⁵⁵ ὤρμησε Vat. ⁵⁶ ἐκρατήθη Leo, ὅν ὁ Ἰγνάτιος κατασχὼν καὶ ἀντιμαχόμενος πρὸς αὐτὸν, τὸν βασιλεῖα ἀφύπνισεν Vat. ⁵⁷ καὶ Leo. ⁵⁸ Ὁ δὲ χ. Ἰω. παραντίκα ξίζει πλῆξας τὸν βασιλεῖα ἄμφω τῷ χεῖρῳ ἄπ. Vat. καὶ παρευθὴ Ἰ. ὁ χ. κόπτε τὰς χ. ἄ. Sym. ⁵⁹ αὐτῷ Leo. — Ἰ. δὲ καὶ ὁ II. Leo, ὁ II. om. Vat. Sym. ⁶⁰ Πέρσης Vat. — τρώσας ἐρρίψαν Leo cf. Basillii c. 2 ubi ipse Georgii continuator Jacobitzes ab Apelate filio Persis distinguit. — ξ. τὸν B. ἀνελών κ. ἀπερ. Vat. — αὐτὸν om. Sym. ⁶¹ Τῶν δὲ λοιπῶν ἱσταμένων ἔω πρὸς παραφυλακὴν, ἐπὶ ἀμφοτέροις ἠνώθησαν, Ἀσυλαίων ἔφη Sym. Πρὸ τῶν θυρῶν δὲ φυλάττοντες Ἰ. M. καὶ B. ὁ τοῦ B. π. καὶ Σ. ὁ τοῦ B. ἀδελφὸς καὶ Ἀ. ἐ. αὐτοῦ καὶ ὁ T. Vat. — οἱ ἀδελφοὶ cod. — Ἀσυλάτων cod. et Vat. ⁶² οὔτοι Leo. ⁶³ ὁ. οὖν Vat. ⁶⁴ τὸ γεγονός· ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ οὔτοι συνελθόντες ἐβ. τὸ πρακτέον Vat. — δὲ om. ed. ⁶⁵ Βασιλείου — πρὸς ex homoioteleuto om. cod. et Leo. — π. B. ἔφη Vat. ⁶⁶ Ἀσυλάτων cod. hic et infra. ⁶⁷ ὅτι om. Sym. — τοῦ M. ἐξελ. Vat. — ὅπως ζ. Sym. ἀλλ' οὖν ζ. Vat. ⁶⁸ ἀλλὰ om. Leo — τοῦτον Vat. ⁶⁹ ἐὰν — Βασιλείῳ om. Vat. χ. P. om. Sym. ⁷⁰ ὁ Χάλδος Leo. ⁷¹ εὔρε — ὁ δὲ om. Sym. — τὸν M. ἐπὶ τῆς κ. ἐρρίμενον, ἐκκκομμένον τὰς χ. καὶ οἰκτρῶς ἀπολοφύρομενον καὶ τὴν ἀνηλεῆ καὶ ἀπιστον γνώμην B. αἰάζοντα Vat. ⁷² δὲ ἀμειλικτον ἔχων ψυχὴν γ. τὸ ξ. κ. τοῦ στήθους ὠθήσε τοῦ Μιχαὴλ καὶ διέσχιζε τὴν γαστέρα ἄ. καὶ τὰ ἐ. Vat. πῆσσει τὸ ξ. κ. τῆς κ. τοῦ κ. τοῦ β. καὶ διαχέει τὰ ἐ. ἄ. Sym. ⁷³ καὶ ἐπιστ. ἔγαυρία π. B. ἐγκαυχόμενος οἶά τι μ. καὶ γενναίον καταπραξάμενος ἄ. Vat. om. Sym. ⁷⁴ Ἐδοξεν οὖν αὐτοῖς διὰ τάχους εἰς τὸ βασιλεῖον εἰσελθεῖν Vat. — Ἐπεὶ δὲ βιαίῳ ἀνέμῳ τι θάλασσα ἐκυμαίνετο μ. τοῦ π. κ. περὶ Vat. ⁷⁵ ἦλθον κ. τοῦ π. Sym. om. καὶ διαπ. — Μαρτιανῆς. ⁷⁶ κάκειθεν δ. τὸν ὁ. F. τοῦ II. κατέλαθον καὶ τ. προσλαβόμενοι μέχρι τῶν M. παρῆγοντο Vat. ⁷⁷ καὶ διὰ τοῦ τ. ἄ. τὸ πλάτιον κατέλαθον Vat. ⁷⁸ ἔως Sym. — Ἐπεὶ δὲ π. ἔτυχε τὸν τοῦ τ. περιθρονον

murum, quam Basilius manutentis comitibus duobus impacta calce confregit, et ad portam palatii penetravit. Tum Eulogius Persa patria lingua Artabado hetæriarchæ locutus est, ut « Michael gladio interlit, atque: Aperi, Inquit, imperatori.» Artabadius ad papiam contendens, sublatis vi ab eo clavibus, Basilio aperuit. Intro receptus Basilii palatii claves tulit, et Gregorium Philemonis dictum papiam mane instituit. Confestim vero ad Sanctum Mamantem misit, et Eudociam cum multo apparatu in palatium intulit: misso etiam Joanne præposito Necropolitissam ad proprios parentes retulit; Paulo quoque cubiculario, ut Michael sepeliret, mandavit. Illuc ipse profectus dextri equi quo vehebatur stragulo involutum comperit, et viscera foris pendencia: feminisque lamentatricibus et luctus pompam super eo celebraturis, matreque, et sororibus advocatis, in nâviculam impositum ad Chrysopolis monasterium trajici præcipit, ibidemque tumultu conditum sepeliri.

751 τὸ παλάτιον· πλὴξ δὲ ἦν περιφράσσουσα τῆς τοῦ παλάτιου· πλὴξ δὲ ἦν περιφράσσουσα 751 τὸ τειχὸς· καὶ κρατήσα; Βασιλείου δὲ οὐφθῶν μετ' αὐτοῦ (δντων) 70 καὶ λακτίσας κατέαξε τὴν πλάκα, καὶ εἰσῆλθε μέχρι τῆς πύλης τοῦ παλάτιου. Εὐλόγιος δὲ ὁ Πέρσης ἐλάλησε τῇ αὐτοῦ γλώττῃ Ἀρταβάδω 71 ἑταιριάρχη ὡς ὁ Μιχαὴλ εἴρει ἐτελεύτησε, καλ' Ἄνοιξον τῷ βασιλεῖ 72. Καὶ ὁ Ἀρταβάδος, εἰσδραμῶν πρὸς τὸν παπίαν 73 καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως, διήνοιξε: (τῷ βασιλεῖ 74). Καὶ γενόμενος ἐνδοθεν Βασιλεῖος ἤρε τὰς κλεῖς τοῦ παλάτιου ἐπὶ χεῖρας 75 καὶ τῇ ἔωθεν Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ 76 Φιλήμονος ἐποίησε παπίαν· παρευθὺ δὲ ἀποστέλλει ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι, καὶ εἰσῆγαγεν 77 Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Ἰγγερος μετὰ δόξης; πολλῆς ἐν τῷ παλατίῳ. Ἀπέστειλε 78 δὲ καὶ Ἰωάννην πραιπόσιτον τοῦ ἄραι 79 τὴν Δεκαπόλτισσαν καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀπαγαγεῖν. (Ἀπέστειλε δὲ) 80 καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι 81 Μιχαὴλ· καὶ ἀπελθὼν εὗρεν αὐτὸν ἐν τετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι 82 τοῦ δεξιῶ ἵππου οὐ φλαυνεν (καὶ τὰ 83 ἔγκατα αὐτοῦ ἔξω ἐκκρεμάμενα· εὗρε δὲ ἐκεῖ) θρηνοῦσας 752 (καὶ ἐλεεινολογουμένας 84) ἐπ' αὐτῶ τὴν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς 85 αὐτοῦ 86· καὶ εἰσαγαγὼν εἰς πλοῖαριον διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως (κακεῖ αὐτὸν ἐνταφιάσας 87 ἔθαψε 88).

V. Regnum Basilii Macedonis.

Basilius una cum Michaelæ annum unum et menses quatuor imperavit, et undeviginti solus; præfecto vero, et Mariano Petronæ filio, ad forum convenire, et imperatorem solum coram omni populo renuntiare jussit.

Exercitam porro in Michaelis parricidas a Deo vindictam, et quæ singuli temporibus diversis passi fuerint, referre operæ pretium duxi. Jacobitzes quidem inter venandum una cum imperatore ad

Ε'. Βασιλεία Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοσ.

80 Βασιλεῖος ἐθάσλευσε μετὰ Μαχαὴλ ἔτος α' 80 (καὶ) μῆνας δ' καὶ ἄλλοι; ἔτη ιθ'· προσέταξε 89 δὲ τῷ ὑπάρχῳ (καὶ) Μαρνανῶ ὑπὸ Περωνᾶ (ἀνελεθεῖν ἐν τῷ φόρῳ) καὶ ἀναγορεῦσαι 90 αὐτὸν (μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ μόνον) βασιλεῖα 91.

92 Ἄναγκαιον δὲ ἠγγασάμην γράψαι 1 (τὴν) παρὰ (τοῦ) Θεοῦ γενομένην ἐκδίκησιν εἰς τοὺς τὸν Μιχαὴλ διαχειρισσαμένους (καὶ ἂ πέπονθεν ἕκαστος αὐτῶν (ἐν) διαφόροις καιροῖς). Ὁ μὲν οὖν 2 Ἰακωβίτζης κυνη-

Variæ lectiones et notæ.

διαφ. δυοὶ ὁ Β. τῶν μετ' ἂ. ἑκατέρῃ χειρὶ προσεβασθεῖς (sic) λὰξ ἐναλλόμενος τὴν π. κ. καὶ μ. τῆς τεῦ π. πύλης εἰσῆλθοσαν Vat. π. δὲ ἦν φ. τὸ τ. Sym. 70 δντων om. Sym. 71 τῷ ἔ. Ἀ. τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἔλ. ὡς ἔ. μὲν ἀνηρηται Μ. Βασιλείου δὲ ἔληλ. τῆς βασιλείας κρατήσων Vat. 72 τὸν βασιλεῖα Leo, τὸν Βασιλείου Sym. — Ὁ δὲ Ἀ. δραμῶν Sym. Ὁ δὲ εἰσδρ. Vat. 73 καὶ τοῦ παπίου βία ἀποσπάσας τὰς κ. ἀνίωξε Vat. 74 τὸν Βασιλείου Leo, om. Sym. — δς εἰσελθὼν κατέσχε τὰς κ. καὶ ἔ. προβάλλεται π. τὸν τοῦ Φ. Γρ. καὶ ἐν τῷ ἁγ. Μ. ἀπ. τὴν τοῦ Ἰ. Ἐ. μ. δ. π. ἐν τῷ π. ἔ. Vat. 75 Ταῦτα δὲ γέγονε κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ [στ' ἔτει] καὶ νυκτὸς τρίτης ὥρας, ἐπινεμήσεως α' καθ' ἣν ἐπιφώσκουσας εἶχεν ἡμέραν Οὐκίλας τῆς πρωτομάρτυρος Sym. 76 ἐπ. τοῦ om. Vat. 77 εἰσάγει Ἐ. τὴν τοῦ Ἰγγερος Sym. 78 Ἰω. δὲ πρ. ἔξᾰπ. ἄρα πάντα τὴν Δεκαπόλτισσαν τοῖς ἰδίους ἀποκαταστήσαι γονεῦσι Vat. 79 ἀπαγάγοι Sym. om. ἀπαγ. 80 ἀπ. δὲ om. Sym. 81 κηδεῦσαι τὸν Vat. — δς παραγενόμενος ἔ. Vat. 82 ἐν τῷ σ. τοῦ δ. ἰ. ἔν ἐν τῷ τετραῶφ αὐτὸς φλαυνεν ἄρματι ἐντ. Vat. 83 καὶ τὰ — ἐκεῖ om. Sym. — οἰκτρῶς· τὰ δὲ ἔ. Vat. — ἔξωθεν Leo. — ἐκκεχυμένα χαμαὶ Vat. — εὗρες Leo. — κατέλαβε δὲ θ. Vat. 84 καὶ ἔλ. om. Vat. — καὶ τὴν Leo. 85 καὶ τὴν ἀδελφὴν ἂ. Sym. — καὶ τὰς ἂ. δ. Vat. 86 καὶ ἐπολοφυρομένας ἐλεεινάς Vat. — καὶ ἐλεεινολογουμένας αὐτὸν Sym. — πλοῖαριον οὖν τὸ σῶμα ἐμβάλων ἐν Vat. 87 κ. ἂ. ἔ. om. Vat. Sym. — ἐνταφιάσαι ed. 88 Ταῦτα δὲ γέγοναι κατὰ τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ [στ' ἔτει] καὶ νυκτὸς τρίτην ὥραν ἐπινεμήσιν πρῶτην προδιβασθέντι, καθ' ἣν ἐπιφώσκουσας εἶχεν ἡμέραν θ. τῆς πρ. Vat. e Symeone. 89 Ὁ δὲ Vat. 90 Τῷ [στ' ἔτει] ἔται τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ὡς ἔ. ἔδ. B. — ὁ Μακεδῶν ed. Sym. qui plura adiungit de Basilii origine. — καὶ om. Sym. Vat. 91 Μονοκράτωρ δὲ γενόμενος τῷ ἐπ. διεκελεύσατο ἐν τῷ φ. ἀνελεθῆναι τὴν ἀναγορευομένην τούτου ποιήσασθαι· καὶ οὕτως ἀνηγόρευτο Vat. — ὑπάρχῳ Leo Sym. 2. — καὶ om. ed. Vat. Sym. 92 ἂν. ἐν τῷ φ. εἰ μ. π. τοῦ λαοῦ om. Sym. 93 Ὀρῶφας δὲ, τοῦ πλωτῆρος στρατοῦ (στρατηγός Sym. 2) ὑπάρχων τότε (χρηματίζων καὶ Sym.) καθηγεμών, συνέεις τὸ πραχθῆν παρὰ Βασιλείου, φιλοδеспотῶν τε ἅμα (καὶ φιλοδеспотῶ; ὡν Sym.) πρὸς ἐκδίκησιν Μιχαὴλ βασιλέως ἐκεκίνητο (κεκίνηται Sym.) Ὁ τῷ αὐτοκράτορι ἐνσημανθέντος, τούτων μετακαλεῖται (τ. μ. δ. αὐτοκράτωρ Sym.). — Καὶ τὰ μὲν πρῶτα λόγοις αὐτὸν (αὐτῷ Sym.) ἐφυβρίστοις ἐπαπειλεῖ, ἔπειτα ἀποδοχῆς ἀξίῳ ἀνθ' ὧν ὑπὲρ δεσπότητος τοιαῦτα τετολημῆναι προήρητο (προήρηται). Ἀλλὰ δὴ καὶ χρόνον προδεδηκῶτος, ἐπ' αὐτῷ τοσοῦτον πεπληροφόρητο (πεπληροφόρηται Sym.) ὥστε καταλιμπάνειν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐξῶν κατ' ἐχθρῶν Vat. 94 Ὁπῶ; τὸν βίον κακῶς κατέλυσαν οἱ συναράμνοιο Βασιλείῳ πρὸς τὴν σφαγὴν. Τοὺς δὲ συναραμῶνους τῷ βασιλεῖ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγγεῖρησιν οἶα μετήλθε δίκη καὶ οἷος ἕκαστος καχοῖς συνεκέρρησεν (ἀναγκ. ἠγ.?) Vat. Ἀ. δὲ ἔτσι καὶ π. ὅθ. γ. ἔ. ἔ. τ. τὸν Μ. δ. γρ. Sym. 3. καὶ Leo ei Sym. τὴν, τοῦ ἔτ καὶ — καιροῖ; om. Sym. 95 Ὁ μὲν γὰρ Ἰ. Vat. Ὁ μὲν Ἰ. Leo. — τῷ βιτιλεῖ ἐν τῷ Φ. συγκ. Vat.

γῶν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Φιλοπατίῳ, τοῦ Ἰπποῦ ἀπέσπυον, κατελθὼν τοῦ Ἰππου, ἀραι- αὐτό, τοῦ ποδὸς αὐτοῦ μὴ φθάσαντος τῇ 753 γῆ ἐπι- θῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐτέρου κρατηθέντος ἐν τῇ σκάλῃ; ὁροθεὶς ὁ ἵππος διέσπυεν αὐτὸν, καὶ εἰς φάραγγα καὶ βοθύνους διελθὼν τοῦτον μεληδὼν διέσπασεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Χάλδος, στρατηλάτης γεγωνὸς ἐν Χαλδίᾳ καὶ φωραθεὶς κατὰ τοῦ βασιλέως μελετῶν (188*), προστάξει τοῦ βασιλέως ἀνεσκοπίσθη παρὰ Ἀνδρέου στρατηλάτου. Ὁ δὲ ἐξάδελφος τοῦ βασιλέως Ἀσυλαῖων ἐξωσθεὶς παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ προαστείῳ αὐτοῦ (ὅ ἐπίωνυμον τοῦ Χαρτοφύλα- κας¹⁰, ὡς) ἀπηγῆς καὶ ὠμὸς εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ ὦν, μαχαίραις παρ' αὐτὸν ἐν νυκτὶ ἀνηρέθη· οὗς ὁ βασιλεὺς κρατήσας καὶ μεληδὼν κατακόψας κατέ- καυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ. Ὁ δὲ Ἰππὸς Ἀπελάτης ὁ τοῦ Πέρσου σκωληκώδρωτος γενόμενος τοῦ ζῆν ἀπῆλλάγη¹⁴. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Τοξαρᾶς εἰς Κισυρ- ζαῖώτας¹⁵ σπαθοκοπηθεὶς τελευτᾷ· [καὶ Μαρριανὸς, ὁ καὶ ὑπὸ σκωλήκων¹⁶ καταβρωθεὶς τελευτᾷ].

(3) Ὁ δὲ βασιλεὺς, προσελθὼν ἐν τῇ 11 ἡμέρᾳ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων, ἐν τῇ προελούσει εἰς τὴν Μεγά- λην ἐκκλησίαν ἐβάπτισεν Στίφανον τὸν υἱὸν αὐτοῦ· ἀγαγὼν¹⁹ δὲ ἵππους 754 λευκοὺς μετὰ ἄρματος, ἐκάθισεν²¹ ἅμα τῇ Αὐγούστῃ, καὶ ὁ πραιπόσιτος Βαδάνης σὺν αὐτοῖς βαστάζων²² τὸ παιδίον μέχρι τοῦ πάλαιου, τοῦ βασιλέως ῥίπτοντος ὑπατεῖαν ἐν τῇ ὁδῷ²³.

³³(4) Ἐγένετο δὲ σεισμός [τῇ ἑορτῇ] τοῦ ἀγίου Πολυεύκτου (μέγιστος ὥστε τὴν γῆν σειεσθαι) ἐπὶ³⁴ μ' ἡμέρας (καὶ μ' νύκτας). Ἔπσε²⁷ δὲ τότε καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ζώδου τοῦ φόρου, καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ἐκκλησία ἦ. λέγεται τὸ Σίγμα, ὥστε πάντας τοὺς ψάλλοντας ἐκεῖσε τελευτῆσαι. Λέων δὲ ὁ φιλόσοφος, τυχὼν ἐκεῖ²⁸, ἔλεγε τοῖς ψάλλουσι καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐκεῖσε ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας· οἱ δὲ μὴ²⁹ πεισθέντες αὐτῷ συνετελέσθησαν ἅπαντες.

Philopatium gladium in terram lapsurus ex equo desiliit: cumque pes ejus terram nondum attingisset, altero in pensili scandula retento, perterritus equus, arrepto cursu per valles et præcipitia traxit, et membratim discerspit. Joannes Chaldus pariter exercitus dux in Chaldia constitutus, quasi contra imperatorem machinaretur delatus, imperatoris jussu ab Andrea militiæ magistro palo affixus est. Imperatoris patruelis Assyleo ab ipso in proprium suburbanum nomine Chartophilam relegatus, ut crudelis et inhumanus in domesticos, nocte ab ipsis gladiis confossus interiit: eos apprehensus et membratim concisos ad Amastriani imperator combussit. Apelates Persa a verbibus corrosus vitam amisit. Constantinus Toxaras apud Cibyræotas gladiis comminutus periit. Marianus, imperatoris frater, uno e pedibus contrito, vermium esca effectus, moritur.

ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, τὸν πόδα¹⁶ συντριβὸς¹⁷

Porro imperator Natalitiorum Christi die celebri processu apparatu ad Magnam Ecclesiam profectus, Stephanum filium suum baptizavit, et equis candidis ad currum junctis, cum Augusta in eos sedit. Baanes autem præpositus una cum eis ad palatium usque puerum gerebat, imperatore per viam nummorum munus spargente.

Ingens autem sancti Polyeucti festo terræmotus exortus est: adeo ut diebus quadraginta et noctibus totidem terra concuteretur. Decidit tunc equi ad forum positi sphaera, et sanctissimæ Dei Genitricis ecclesia quæ dicitur Sigma adeo ut cuncti ad psallendum coacti opprimerentur. Leo vero Philosophus ibidem forte repertus cantoribus et reliquis hic stantibus ut ab ecclesia discederent monebat. Illi vero minime acquiescentes, eodem simul sine perierunt. Ipse

Variae lectiones et notæ.

κ. μ. τοῦ β. καὶ τοῦ ξ. αὐτοῦ Sym. * ἐπεὶ ὤρμησε καταλθεῖν καὶ ἀ. ἀ. πρὶν τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν προσερισθῆναι τῇ γῆ, ὁ ἰ. διαθ. συνήρασαν ἀ. καὶ κατεσ. φάραγγι καὶ πέτραις καὶ λόγμαῖς καὶ κατὰ μ. δ. Vat. καὶ αὐτοῦ μελλοντος καταλθεῖν εἰς τὸ ἀ. αὐτόν, ὁ πους ἀ. ἐν τῇ σκ. ἐκρατήθη, καὶ θ. ὁ ἰ. ἐσ. ἀ. κατὰ φαράγγων καὶ κρημνῶν καὶ μ. κατέκοθεν Sym. * ἄρας ed. Sym. * φάραγγα Leo. * Χαλδίας γενόμενος ἐπεὶ κ. τοῦ β. ἐμελέτησε, φωραθεὶς ἀν. Vat. X. γεν. ἐπέ: κ. β. μελετᾷν ἐφωράθη, ἀνασκοπίσεται π. Ἀ. στ. Sym. * Ἀσυλείων δὲ ὁ τοῦ β. ἐ. βασιλικὴν ὑποστάς ἀγανάκτησεν καὶ ἐν πρ. ἀ. ἐ. ὑπὸ Ἰδίων δ. μ. ἐν ν. ἀν. ὦ. πρὸς αὐτοὺς διατιθέμενος Vat. * ἀδελφός Sym. — παρὰ τοῦ βασιλέως Leo, Sym. * ὦ — ὡς om. Sym. ¹⁰ Χαρτοφύλαν Leo. — ἀπ. ὦν καὶ ὦ. Sym. — πρὸς Leo, Sym. — ἀ. δ. Sym. ¹¹ ὦπ' Sym. — οἱ καὶ ἐν. τ. Ἀ. πυρὶ παρεδόθησαν Vat. οὗς κρ. ὁ β. καὶ μ. κ. ἐν τ. Ἀ. ἐκ. Sym. ¹²⁻¹³ Ὁ δὲ τοῦ Π. Ἀ. Vat. — Πέρσης Leo. ¹⁴ τὴν ψυχὴν ἀπέβρῆξεν Sym. κακῶς τελευτῆσας Vat. ¹⁵ ἐν Κισυρζαῖώταις γενόμενος Vat. — Μ. δὲ ὁ τοῦ β. ἀ. Vat. ¹⁶ τοῦ ποδός Vat. τῶν ποδῶν Leo. — συντριβέντος; Vat. ¹⁷ ἐκ τοῦ ἵππου. πᾶσιν καὶ τοῦ ποδός σπέντος Leo, ὡς ἐκ τοῦ ἰ. κατέπεσε Vat. ¹⁸ σκώληξι τ. Leo, καὶ σκώληκος ἐς τῆς σήψεως ἀναξέσαντος ἐν ὁδῷ τὸν βίον τελευτᾷ. Καὶ οὕτως μὲν ἡ δίκη τοὺς τὸ μῖσος καταπραξαμένους μετέλλεν, ἵνα γνῶσιν ἀνθρώποι ὡς ἐφορᾷ τις πρόνοια τὰ ἀνθρώπινα καὶ οὐκ ἀνεπίσκοπα πάντα καὶ ἀπρονοήτα τὰ ὄντα ὁ. καταλιμπάνεται Vat. ¹⁹ τῇ τῶν χυ γενεθ. ἢ ἐν τῇ μ. π. ἐκκλησίᾳ, τὸν ἀ. ἐβ. Στ. καὶ (ἐκ) τῆς ἐκκλησίας ὑποστρέφων ἄρματος ἐπέβη λ. ἰ. ὑπερυγμένους ἔγοντες Vat. De Photio patriarcha h. l. nihil ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν χυ γέννων προσελύσεως γενομένης βαπτίζει ὁ β. διὰ Φωτίου Στ. τὸν υἱὸν ἀ. ἐν τῇ μ. ἐ. Sym. 4. ²⁰ γέννων Leo. ²¹ σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἡ Αὐγούστα καὶ πρ. Β. τὴ π. β. Vat. ²² ἦν Leo. ²³ Ὁ δὲ βασιλεὺς μ. τοῦ π. ὑπατείας ἔρριπτε τῷ λαῷ Vat. ²⁴ 869. ²⁵ Περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ ἐπὶ Βασιλείου καὶ ἡ τοῦ Σίγματος ἐκκλησία πεσοῦσα πάντας κατέγωσεν. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ ἀ. Π. σ. γέγονε μ. καὶ ἐξέτεινε μέχρι μ' ἡμερῶν ἐν τε νυκτὶ ὁμοίως καὶ ἡμέρᾳ ἡ γῆ διέσειτο, ὅτε καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος σφ. τοῦ ἐν τῷ κίονι τοῦ φ. ἰσταμένου κατεπ. καὶ ἡ τῆς ὁπ. Θ. ἐ. τοῦ Σ. ἐν ἡ πάντες; οἱ ψάλλοντες συνεχώσθησαν Vat. — Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει τῇ ἑορτῇ τοῦ ἀ. Π. γέγονε σ. Sym. om. μ. ὦ. τὴν γῆν σ. ²⁶ καὶ μ' ν. om. ed. ²⁷ καὶ ἐπώθησαν πολλὰ ἐκκλησία, μεθ' ὧν καὶ ἡ ὁπ. Θεοτόκου; ἡ λεγομένη τὸ Sym. ²⁸ τ. ἐκεῖσε ed. ἐκεῖσε παρατ. Vat. — τ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ. ἐ. συν- εβούλευεν Vat. παρῆναι πάντας ἐ. Sym. ²⁹ ὦ μὴ π. ἀναπεπνίγησαν πάντες Vat. οἱ δὲ μὴ π. σ. π. Sym.

Philosophus ad columnam sub aliis structuris stans cum duobus aliis servatus est, necnon alii quinque sub ambone forte sedentes.

Cæterum imperatorem ad ecclesiam accedentem et jamjam sacrorum participem futurum, prædonem et homicidam, sacræque communionis indignum Photius patriarcha vocabat. Ille furore percitus Romanam misit, et Romanis episcopis deferentibus, scriptam in eum sententiam obtinuit, eundemque throno deturbavit, et Ignatium sanctissimum patriarcham secundo instituit.

Ex Eudocia vero Ingeris filia Alexander imperator natus est. Hic puer Basilii fuit legitimus. Imperator vero adversus Agarenos circa Tebricem habitantes armavit, et commissa pugna superatus est, renovatisque præliis Romanos plures Agarenorum armis amisit. In illa autem imperatoris fuga Theophylactus Abastactus, Romani qui deinde imperavit pater, imperatorem ab Agarenis ferme captum liberavit. Quem conquisitum imperator postmodum agnovit: plures enim imperatori dicebant: « Ego sum qui liberavi. » Ille vero, honore contempto, fundum imperatorum expellit, quem et imperavit. Reversus in urbem imperator Christophorum generum in Tebricem misit, et maxima victo-

Α Αὐτὸς δὲ (δ^{οο} φιλόσοφος εἰς κίονα) ὑπὸ συστημάτων ^{οο} σταθεῖς μετὰ ^{οο} ἐτέρων δύο ἐσώθη, καὶ ἕτεροι ε' ^{οο} μόνοι ὑποκάτω τοῦ ἀμβωνος.

^{οο} (B) ^{οο} Φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης, ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μέλλοντος αὐτοῦ ^{οο} κοινοῦν, τοῦτον ληστήν καὶ φονέα ἔλεγε καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας^{οο}. Ὁ δὲ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ **755** Ῥωμαίων ^{οο} ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου^{οο} ἐξέωσε, καὶ προσχειρίσατο Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἁγίαις πατριάρχην τὸ δευτέρου.

^{οο} (6) ^{οο} Ἐγεννήθη δὲ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἰγγηρος Εὐδοκίας, οὗτος παῖς ^{οο} γνήσιος ὦν Βασιλείου. ^{οο} Ἐστράτευσεν ^{οο} δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Τηβρικήν, ^{οο} καὶ πόλεμον ^{οο} συνάψας ἠτήθη καὶ πολλὰς συμβουλῶν Ἀγαρηνοῦ πολλοῦ, τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλλετο. Ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ φυγῇ ^{οο} τοῦ βασιλέως Θεοφύλακτος ὁ Ἀβαστακτος ^{οο}, ὁ πατήρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλευσάντος, διέσωσε τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κρατούμενον· ὃν ἐπιζητήσας ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα, καὶ εὐρῶν, καὶ γνωρίσας (πολλοὶ ^{οο} γὰρ ἔλεγον τῷ βασιλεῖ ὅτι « Ἐγὼ ») ὁ δὲ, τὴν τιμὴν ἀφείλε, τόπον βασιλικὸν ἠτήσατο, οὗ καὶ τετεύχηκεν ^{οο}. — ^{οο} Ἰγροστρέφης^{οο} δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ

Variae lectiones et notæ.

^{οο} ὁ φ. εἰς κ. om. Vat. ^{οο} τι συστήματι Vat. συστημάτ. cod. συστημάτων Leo, συστηματίου Sym.—στὰς τὸν θάνατον ὑπεξέφυγε μ. καὶ ἔ. δύο καὶ ἄλλοι δὲ ε' ὁ. τοῦ ἀ. διασώθησαν Vat. ^{οο} καὶ Sym. Vat.—ἐτέρους δύο διέσω. Leo. ^{οο} ὁ' Sym. ^{οο} 867. ^{οο} Τοῦ δὲ β. ἐν τῇ ἔ. ἔ. καὶ τῆς ἀγράφτου θυσίας μεταλαβεῖν βουληθέντος ὁ π. φ. τῆς θ. αὐτὸν ἀπέργε μεταλήψεως, ἀνδροφόνου ἀποκαλῶν καὶ λ. καὶ τῶν ἀγράφτων μυστηρίων ἀν. Vat. ^{οο} αὐτ. cod. αὐτόν Leo? om. Sym. 6. ^{οο} Ἐφ' οἷς θ. ὁ Βασιλεὺς ἐκ Ῥώμης ἐπισκόπους ἐλθεῖν παρεσκεύασε τόμον ἐπιπερομένους τοῦ πάπα καὶ τοῦ πατριαρχίου θ. τ. ἐξώθησεν Vat. ^{οο} Ῥωμαί. ἐπισκόπ. cod. Ῥωμαίου ἐπισκόπου? αὐτοῦ Leo, his.—καὶ ἀναδιβάσει πάλιν Ἰ. Sym. ^{οο} 871. ^{οο} Τῷ ε' αὐτοῦ ἔτει τῆς χγ' τοῦ Ν. μηνὸς ἐγ. Ἄ. β. ἀπὸ τῆς Ἰ. Ε. γ. π. τοῦ Β. Sym. 8. ^{οο} π. γενόμενος καὶ γν. Β. Leo. ^{οο} 872. ^{οο} Περὶ τῆς ἐκστρατείας Βασιλείου κατὰ τῶν ἐν Τεβρική καὶ τῆς ἰ. τοῦ ἤτης Vat.—Ἐκστρατεύει Sym. 8. ^{οο} ἐν τῇ Τιβρική—Ἄ. Vat.—εἰς τὴν βρικήν cod. Τιβρικοῦς Leo, Ἀφρικήν Sym. ^{οο} καὶ πολέμου ed. Sym. πολλοὺς εἰς πάντας ἤτ. καὶ π. τῶν Ῥ. ἀ. Sym. καὶ διαφόροις πολέμοις τοῖσι συμβ. ἤτ. καὶ π. τῶν Ῥ. ἀπέβαλε Vat. ^{οο} φεύγοντα δὲ αὐτὸν ἐν τῷ πολέμῳ θ. διέσωσεν ὁ Ἀβ. ὁ π. τοῦ μ. τ. β. Ῥ. μικροῦ γὰρ ἔδδησε τοῦτον ὑπὸ τῶν Ἀ. σχεθῆναι Vat. μέλλοντα δὲ κρατηθῆναι καὶ αὐτὸν τὸν β. θ. ὁ Ἀβ. ὁ δ. π. Ῥ. τοῦ μ. τ. β. Sym. om. ὃν—τετεύχηκε. ^{οο} Ἀδης. Leo. ^{οο} Πολλὴν δὲ λεγόντων τῷ β. ὡς αὐτὸς εἶη ἕκαστος ὁ τοῦτον διασωσάμενος, ἐκεῖνος ἐζητεί (sequentiâ legi non possunt) ἐν τῷ τῆς διώξεως ἀναφανέντα καιρῷ, καὶ δὴ γνωρίσας τὸν Θεοφύλακτον ἐμελλε τοῦτον τιμὴν ἀξίω. ὁ δὲ ταύτην ἀποσιεσάμενος, τ. αὐτῷ ἀποχωρισθῆναι ἠτήσατο οὐ καὶ ἐπίτευγεν Sym. ^{οο} τετεύχη Leo. ^{οο} Περὶ τοῦ Ἀνδρότου τοῦ Σκύθου, ὃς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξελθὼν εἰς αὐτοὺς ἠφάνισεν. Ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν Ἀγαρηνῶν ὄφρως ἐκορύσσετε, ὡς μέχρι τῶν Μελαγγίνων ἐλάται στρατὸν, Ἀνδρέαν τινα στοχασάμενον (στοχασάμενος?) ὁ βασιλεὺς, ἀνδρα πολὺφρονα καὶ πολυπειρίας μετέχοντα, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἀνδρείας, κἀν ἐπεκέκρυπτο, καθὼς ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια παρεγύμνωσεν. Οὗτος Σκυθῶν ἐσπερίων ἐξώρητο, ὑποστράτηγον δὲ τοῦτον τοῦ κατὰ (τὸ Gen. 115,5) Ὑψίκου προτίθησι θέματος, ὃς τοῖς πολεμίοις παρεμβάλων μεγίστην εἰργάσατο νίκην. Διὰ τοῦτο μετὰ γε πατριότητος (πατριότητα Gen.) τῆς τῶν σχολῶν (εὐμορεῖ κυριότητος Gen. Coni. 50, Ced. 216,17) καὶ μετὰ τοῦτο ἐπέληπτο μάχιστρος.—Ὁ δὲ Χρυσόχειρ σὺν Καρθία καὶ Καλλίστῳ πλείστα (πλείστει cod.) κατὰ (κακὰ Gen.) Χριστιανῶν (Χριστιανοῖς Gen.) τεκνηνάμενος ὡς καὶ ὁ τοῦτου πατήρ καὶ μέχρι Νικομηδείας καὶ Νικαίας διελθὼν, ἀλλὰ μὴ καὶ εἰς τὸ τῶν Θρακῆσιων θέμα μέχρις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κατήνησεν, οὕτως τῷ ναῦ [οἱ] σὺν αὐτῷ ἐντυχόντες εἰσῆγαγον τὰ ἄλογα αὐτῶν, ὅθ. (ὄθεν?) γράμμασι εἰρηνοικίως χρῆσάμενος πρὸς αὐτὸν ἐξ (ὃς) ὁ βασιλεὺς οὐ πείθει συνθέσθαι τῇ εἰρήνῃ. « Ὁ δὲ αὐτὸς Χρυσόχειρ ἐν τῷ τοῦ Χαρσιανοῦ θέματι εἰς Ἀγράνας εἰσκήνυται, εἰς τὸ Σίθωρον [δὲ ὃ] δομέστικος· καὶ τοῖς στρατηγέταις τῶν τε Ἀρμενιακῶν καὶ Χαρσιανοῦ προστέταξε διεῖπναι· « Ἄρατε τοὺς ὑπὸ χεῖρα ὑμῶν ἄρχοντας καλλίπυτος ὄντας καὶ διαπάντας ὡσεὶ ἡμερῶν δύο καὶ δέκα, καὶ παρατρέχετε τὸν Χρυσόχειρα. » Ὁ δὲ Χρυσόχειρ ἀπειθῶν νυκτὸς πρὸς τὸν Βαθυβρότακα εἰσκήνωσεν κάτω· οἱ δὲ στρατηλάται εἰς τὸν ζυγὸν προσανέβησαν καὶ ἠλλίσθησαν εἰς τινα τόπον ὠνομασμένον Ζωγολόην· οὗτος γάρ ἐστιν ἐκ πετρώδους συμπήξεως [δυσανάβατος ἐν ᾧ ὕψη πολὺ-δενδρὸς περιέκειν Gen. 121,16-125,9 cf. Coni. 41.]

Τῶν οὖν στρατηλατῶν ἐκεῖσε σκηνωσάντων, φιλονεικία τις ἀνέκυψεν ἀνδρική. τῶν ἀρχόντων ἀλλήλοις ἀνετριζόντων, τίνες ἂν εἶναι (εἶεν) κρείττους, ποτέρους (πότερον) οἱ ἀπὸ τοῦ τῶν Ἀρμενιακῶν θέματος ἡ τοῦ Χριστιανοῦ (Χαρσιανοῦ) ὠρμημένοι. Τῶν οὖν Χαρσιανῶν φιλονεικούντων τὰ πρὸς αὐτοὺς ἐπι-

^{οο} Ἰγροστρέφης δὲ τοῦ βασιλέως Sym.

πόλει, ἀπέστειλε **756** Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ *Atria politus, locum vastavit, et ad solum usque in Tηθρι κή*⁵², καὶ νίκην μεγίστην ἐποίησε⁵¹ καὶ ἐπόρθησε ταύτην καταστρέφας ἕως ἰθάφου;⁵³ *dejecit.*

757 (7)⁵⁴ Ἰγνάτιος δὲ ὁ πατριάρχης ὤκοδόμησεν ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἐμπόριον Σατύρου⁵⁷ περικαλλῆ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ ἀνατέλλοντος,⁵⁸ καὶ μονῆν⁵⁹ πεποίηκεν ἀνδρείαν, ἐνθα καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπόκειται.

758 (8) Θέκλας δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως⁶⁰ ἀποστείλας πρὸς τὴν βασιλέα δι' ὑπόμνησιν τινα μῆτριον *δυνα* αὐτῆς⁶¹ ἀνθρωπίνω, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, *δτι*⁶² Ἔ τίς ἔχει⁶³ τὴν κυριαν σου; Ὁ δὲ εἶπεν⁶⁴. Ὁ Νεατοκομίτης. Παρευθὺς⁶⁵ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας ἤγαγεν αὐτὸν καὶ τύψας ἀπέκειρε⁶⁶ καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνέδυσεν αὐτὸν. Ὡσαύτως δὲ καὶ Προκόπιον (188^b) τὸν πρωτοβουσιτάριον αὐτοῦ ἀποστείλας ἔτυψε τὴν Θέκλαν, *δς*

Ignatius autem patriarcha ecclesiam insignem ad Satoris Emporium sub Orientis archistrategi nomine constructam virorum effecit monasterium, ubi corpus ejus depositum est.

Thecla vero imperatoris sorore ad imperatorem hominem quemdam animo simplicem cum supplicii libello mittente interrogavit eum imperator: « Quis dominam tuam habet! » Respondit ille: « Neatocomicites. » Quem cum subito adduci jussisset imperator, verberibus affectum totondit, et monastico habitu induit. Procopio pariter protovestiario ad Theclam misso, plagis impositis divitias omnes, quae deinde fisco additae sunt, sustulit: Neatoco-

Variae lectiones et notae.

δοῦναι ἢ τοῖς ἑτέροις, οἱ Ἀρμενιοὶ ἀντίειπον· « Τί φιλονεικεῖτε; πρακτικῆς (πρακτικῶς Gen.) τοῖς πολεμίοις παρεμβάλλωμεν ἄμφω· καὶ τότε φανερωθεῖ ἕκαστος, ὅποιος ἀνδρείωτερος τυγχάνει. » Καὶ ἡ πόλεμος συγχρότηθέντος, κατεδίωξαν τοὺς ὑπερπαντίους οἱ Ἀρμενιοὶ ἀπὸ τοῦ Βαθυρρύακος ἕως τοῦ κατωνομισμένου Κωνσταντινῶν βαρῶν γαλεπῶς συγχρόπτοντες (συγχρόπτοντες Gen. cf. Cont. 42).

Φθάνει τοίνυν τοῦ (τὸν) Χρυσόχειρα ὁ Πουλᾶδης πύλον ἐνέδεδυμένος — προεκέρατο δὲ κατὰ Τεφρικὴν καὶ τῷ Χρυσόχειρι προσωκίετο — καὶ ἐκεκράγει διαπρυσίως· « Ὀδὲ ὁ στρατηλάτης, ὥδε ὁ δομῆστικὸς τῶν σχολῶν· » καὶ ὁ Χρυσόχειρ ἔφη πρὸς τὸν Πουλᾶδην· « Τί σοι κακὸν ἐνεδειξάμην; » Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· « Πλείστα καλὰ μοι πεποίηκας. » Ὁ δὲ Χρυσόχειρ τῆς πρόσω φυγῆς ἴεμενος, εἰς τινα τάφρον ὁ ἴππος αὐτοῦ διώκλας διεθλεῖν· ὃν ἐκεῖσε διεθλεῖν ἀσυχλούμενον ὁ Πουλᾶδης διὰ τῆς μασχάλης (κατὰ τὴν μασχάλην Gen.) τιτρώσκει κοντῶ καὶ αὐτὸν κατεκρήμισσε. Καταθὰς οὖν ὁ θεράπων αὐτοῦ ἢ Διακοντήσης τὴν φημιζόμενον, ὃν Λέων ὁ βασιλεὺς ἀλλοιωθέντα τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν ἐκ τῆς μουσαρᾶς θρησκείας τῶν Παυλικιανῶν προεχειρίσατο μηνσουράτορα — τοῦτου τὴν κεφαλὴν βαστάσας (βαστάζας Gen.) ἤξιωσε κομιδῆς ἐνθεὶς τοῖς αὐτοῦ γόνασιν· ὃν εὐρηκότες οἱ στρατηλάται κατέσχον καὶ θατεμόντες τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν τῷ βασιλεὶ προσήγαγον (Cont. 43). — Συναποστέλλει δὲ τῷ δομῆστικῷ Ἀνδρῆν ὁ βασιλεὺς Χριστοφόρον τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν ἐν τῇ Τιβρικῇ, οἱ κατὰ κράτος τρεψάμενοι τοὺς Ἀγαρηνοὺς τὴν πόλιν ἐπόρθησαν καὶ ἔ. ἔδ. κατέστρεψαν Vat. τῇ Ἀφρικῇ Leo, Sym. τῇ βρικῇ cod. ποιήσας ἐκπορθῆι Leo.⁵⁵ Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις καὶ Φωκᾶς ἦν ἐν Καππαδοκίᾳ, *δς* πρόπαππος τοῦ μετὰ ταῦτα βεδοσιλευκῆτος Νικηφόρου ἐτύγχανεν ὢν, βωμολογῆται σώματος καὶ ψυχῆς γενναϊότητι τῶν κατ' αὐτὸν διαφέρων ἀπάντων, δηλὸς κατέστη τῷ βασιλεὶ, ὃν καὶ τουρμαρῆχην πεποίηκε, Νικηφόρον τε τὸν αὐτοῦ υἱόν, ἔνα τῶν οὐκ εὐλογοῦμενον παρὰ στήμα προσώμενος, οὗς ἀμφοτέρους εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐστρατείᾳ, ἥδη δὲ τὸν Νικηφόρον ἀνδρωθέντα καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλάσαντα τῷ τοῦ μαγλαβίτου τετιμῆμεν ἀξιώματι.

Ἐπεὶ δὲ τὸ τε τῆς ἡλικίας ἀνάστημα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς παράστημα καὶ τὸ τῆς ὕψεως αἰετὸς (εὐεῖδης?) καὶ τὸ τῶν ἠθῶν εὐπρεπὲς ἀγαπητὸν τὸν ἄνδρα τῷ βασιλεὶ κατεστήσαντο, πρωτοστράτορα τοῦτον προβάλλεται, οἶκον δωρεῖται μέγιστον, ἔγγιστα τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλας τυγχάνοντα, ὃν αὐτὸς τῷ υἱῷ Βάρδῃ τῷ μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ Καίσαρος τιμηθέντι ἀξία ὑπὸ Νικηφόρου βασιλέως, υἱοῦ μὲν αὐτοῦ, ἰσχύοντος δὲ Νικηφόρου, ἀπεχαρίσατο.

Οὗτος τοίνυν καὶ στρατηγὸς ἐν τῷ τοῦ Χαρισιανῶν προβάλλεται θέματι, καὶ πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐνδαιξάμενος καὶ διαφανῆς καταστὰς ἐκ τῶν πράξεων, καὶ μονοστράτηγος τῶν δουρικῶν θεμάτων προβάλλεται, Θράκης φημί καὶ Μακεδονίας καὶ Κεφαλληνίας, Λογγιβαρδίας καὶ Καλαβρίας. Οὗτος γὰρ ἰκανωτάτος τε καὶ ἀξιομάχος ἔδοξε πρὸς τὴν τῶν Ἀφρικῶν ἐπὶ Ῥώμην ληϊζομένων τε καὶ πορθούντων καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς περικοπτόντων ἀρχῆς, αὐτὴν τε τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν καὶ Λογγιβαρδίαν· πόλεις γὰρ ὅλαι ὑπ' αὐτῶν ἐλάσαν, ἢ τε Σόρρεντος καὶ ἡ Βάρις καὶ ἡ ἅγια Σισθηρίνα καὶ Τοργίνα καὶ τὸ Ταυρομένιον, αἱ Τροπαί τε καὶ ἡ Ἀμάντεια.

Οὗτος οὖν ὁ γενναιώτατος, ἐκεῖ κατελθὼν, ὥσπερ τι καρτεριώτατον ἔρυμα τὴν τοσαύτην ἐπιφορὰν τῶν Ἀγαρηνῶν ἀνεγείρισεν· ἔπειτα περινοίαις τοῦτους στρατηγικαῖς διαλύσας καὶ πολεμικαῖς παρατάξεισι τροπωσάμενος, τὰς τε πόλεις Ῥωμαίοις ἀνέστωσε καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἤγαγε χεῖρα, ὅσα τε κατεβλήθησαν τῶν τειχῶν ἀνεκαίνισα, καὶ Ῥωμαϊκῇ δυνάμει ταῦτα κατοχυρώσας καὶ πληθὺν Ἀρμενίων ἐνοικίσας αὐτοῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δούλους χιλίους ἐν τοῦτοις καταστεινῶσας καὶ οὗς ἢ περιφανεστάτη καὶ εὐγενῆς Δινηθλίνα ἐκεῖνη τῷ βασιλεὶ ἔδωκῆσαντο... τὴν ἔτι περιλειφθεῖσαν πόλιν ἐπολιόρκει Ἀμάντειαν. Καὶ οὗτος μὲν οὕτως ἐν τοῖς δουτικοῖς διέπρεπε θέματι (Cont. 71, Ced. 236, 8—18).

⁵⁵ Τῷ ζ' ἔτει αὐτοῦ 'Ι. ὁ π. τὴν τοῦ Σ. ἔ. εἰς ἄνομα τοῦ ἀ. τοῦ ἀ. ἐποίησε Sym.— ἰ. οἰκοδομήσας Leo.— ἰ. ἰδοῦσάτο περ. καὶ ἀξιοθέατον εἰς τὸ τοῦ Σ. ἔ. ναὸν αὐτῆν κατονομάσας τοῦ Vat. ⁵⁷ Σάτωρος Leo. ⁵⁸ ἐπ' αὐτῷ δὲ καὶ Vat. ⁵⁹ μ. ἀνδρῶν. κατεσκεύασαν ἀσκητῶν ἐνθα καὶ τὸ λεῖψον ἀ. κατετέθη Vat.— ἀνδρέων Leo, ἀνδρῶν εἰργάσαστο, ἐνθα καὶ ἐτάφη κτλ. Sym. loco-historiae de Thecla Michaelis sorore. ⁶⁰ τοῦ β. ἀδ. διὰ τ. χρεῖαν π. τ. β. ἀ. ἀπ. οὐκ εὐδὲς περὶ τὸ λέγειν ἄσπετος ἦν Vat. ⁶¹ τὸν ed. et cod. ⁶² ὅτι οἰμ. Vat. ⁶³ ὅτι Vat. ⁶⁴ ὅτι Leo. ⁶⁵ Εὐθύς Vat. ⁶⁶ σφόδρα τὸ μ. σ. ἐν. ἀπέστειλε δὲ καὶ Ἡρ. τὸν ἀ. πρ. πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, *δς*; ταύτην ἔτυψε σφοδρῶς καὶ τὰ προσόντα αὐτῇ ἀφελόμενος τῷ β. ἔ. Μ. τ. τ. ὁ β. τὸν Ν. ὁ. ἐν τῇ μ. ἔ. πεποίηκεν Vat.

mitem vero œconomum in Magna ecclesia postmodum instituit.

Idem imperator Hebræos omnes, qui tunc temporis sub ejus potestate reperiebantur, baptismum subire coegit, suscipientibus eos viris in dignitate constitutis, ipsoque imperatore eos benigne et liberaliter habente.

Nicolaum autem, de quo superius sermo habitus, Androsalites nomen, Sancti Diomedis mansionarium, cui martyr, ut dictum est de Basilio, apparuit, œconomi et syncelli dignitate decoravit. Joannem vero alterum ejus fratrem, Biglae drungarium, fratremque tertium Paulum syncelli præpositum, quartum denique generalem Logothetam creavit. Nicolaus syncello postmodum mortuo, corpus ejus ad Arcadianos sepelierunt in propria domo, qua prædium est Sancti Constantini.

Cœpit autem imperator terram fodere non longe a palatio; ad ædificandam enim novam ecclesiam plurimas domus emerat. Porro Syracusas ab Agarenis vastari imperatori nuntiatum est. Navalibus vero copiis circa novæ ecclesiæ structuram et aggerum effossionem occupatis, id exercitui populoque moram attulit et priusquam deinde imoeratoria classis adventaret, Syracusana civitas deditio-nem fecit, de quo imperator plurimum indoluit.

Nicetas autem, Xylinitæ filius, mensæ præpositus, cum secreti ad Augustam amoris delatus fuisset, hunc imperator detonsum monachum effecit: qui sub Leone imperatore œconomus in Magna ecclesia creatus est, et vita functus in monasterio ab eo constructo depositus est. Ejus quoque sorores capillis tonsas moniales reddidit.

Cæterum ærauenta plurima cum marmoribus et ex opere tessellato figuras varias et columnas ex ecclesiis et ædibus plurimis novæ alterius extruendæ gratia sustulit imperator. Inter hæc ornamenta fuit

και ἄρας πάντα τὰ χρήματα αὐτῆς εἰσεκόμισε τῷ βασιλεῖ· τὸν δὲ Νεατοκομίτην ⁶⁷ μετὰ ταῦτα ἐποίησεν οἰκονόμον ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

⁶⁸ (9) ⁶⁹ Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐδάπτισε (καὶ) τοὺς Ἑβραίους· ⁷⁰ πάντας ὅσοι τῷ τότε ⁷¹ χρόνῳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀναδεξαμένων αὐτοῦ· ⁷² πάντων τῶν ἐν ⁷³ ἀξίαις, φιλοφρονησαμένου τοῦ βασιλέως πάντας Ἑβραίους καὶ ἀντιλήψεις καὶ δῶρα πολλὰ παρασχόντος αὐτοῖς· ⁷⁴.

(10) ⁷⁵ Τὸν δὲ προειρημένον Νικόλαον τὸν Ἀνδρσαλίτην τὸν (καὶ) προμονάριον τοῦ ἀγίου Διομηδους, ⁷⁶ ᾧ ⁷⁷ τινι ὁ μάρτυς ἐπεφάνη, ὡς προεῖρηται περὶ τοῦ Βασιλείου, ἐτίμησεν αὐτὸν σύγκελλον καὶ οἰκονόμον, τὸν δὲ ἕτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην, δρουγγάριον τῆς βίγλης ⁷⁸, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ Παῦλον, τοῦ σακελλίου ⁷⁹, τὸν δὲ ἕτερον Κωνσταντῖνον, **759** γενικὸν λογοθέτην. Τελευτήσαντος· ⁸⁰ δὲ Νικολάου τοῦ συγκελλου, θάπτουσιν αὐτὸν εἰς Ἀρκαδιανὰς ⁸¹, τὸν ἐξουτοῦ οἶκον, ἐνθα ἐστὶ ⁸² νῦν τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου τὸ μετόχιον.

⁸³ (11) ⁸⁴ Ἦρξατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκχοῦζειν πλησίον τοῦ παλατίου πρὸς τὸ κτίσαι τὴν νέαν (ἐκκλησίαν ⁸⁵) οἰκήματα πάμπολλα ἐξωνησάμενος. Ἐμνηύθη δὲ τῷ βασιλεῖ ὡς ἡ Συράκουσα παρὰ τῶν Ἀγαρηῶν ἐκπορθεῖται. Ἀσχολουμένων δὲ τῶν πλωτῶν ἐν τοῖς κτίσμασι (καὶ ἐκχοῦμασι) τῆς νέας ἐκκλησίας, ἐγένετο βραδύτης τοῦ στόλου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ παρεδόθη ἡ αὐτὴ Συράκουσα πρὸ ὀλίγου πρὶν ἢ φθάσαι τὸν στόλον, τοῦ βασιλέως πολλὰ (ἐν τούτῳ ⁸⁶) θρηνησαντος καὶ ἀποδουραμένου.

⁸⁷ (12) ⁸⁸ Νικήτα δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Σουλίντου κατηγορηθέντος ὡς ⁸⁹ φιλουμένου παρὰ τῆς Αὐγούστης, τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποκεῖρας μοναχὸν ἐποίησεν (ὃς ἐπὶ βασιλέως Λέοντος· γέγονεν οἰκονόμος ἐν τῇ ⁹⁰ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ τελευτήσας τίθεται ἐν τῇ μονῇ, ἣν αὐτὸς κατεσκεύασε· καὶ ἀπέκειρε τὰς αὐτοῦ ἀδελφάς).

(13) ⁹¹ Πολλὰ γὰρ χαλκουργήματα κατέαζεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς νέας ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μάρμαρα ⁹² καὶ ψήφιδας καὶ κίονας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν ⁹³ καὶ οἶκων ἀνέλαβεν εἰς κατασκευὴν αὐτῆς,

Variae lectiones et notæ.

⁶⁷ Νεατοκόμητα Leo. ⁶⁸ 874-875. ⁶⁹ Τῷ ζ' καὶ τῷ η' ἔπει βαπτίζει ὁ B. π. σὺς ὑπὸ τὴν χ. ἀ. Ἐ. δούς αὐτοῖς ἀξίας καὶ δῶρα π. Sym. ⁷⁰ Ἐβ. δὲ καὶ τ. Ἐ. ὁ β. τῶν ἀρχόντων ἀν. ἀ. ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος καὶ [ἀξίας] καὶ δωρεαῖς ἐφιλοφρονήσατο Vat. — καὶ om. ed. Leo. ⁷¹ τότε τῷ ed. — χείρα Leo, Sym. ⁷² αὐτοῦς om. ed. ⁷³ ταῖς ed. — φιλοφρονησάμενος Leo. ⁷⁴ αὐτοῦς Leo. ⁷⁵ N. δὲ τὸν τοῦ ἀ. Δ. γεωκόρον Vat. τότε δὲ καὶ τὸν πρ. N. τὸν πρ. τοῦ ἀ. Δ. Sym. — Ἀνδρσαλίτη. cod. Ἀνδρσαλίτης Leo. ⁷⁶ ᾧ τινι — Βασιλείου om. Sym. — ἐπ. τὴν βασιλείαν B. προαγγέλλων Vat. — βα. cod. βασιλέως ed. — τετίμηκεν ὁ. καὶ σ. Vat. ἐποίησεν ὁ. καὶ τ. Sym. ἐτ. ὁ. καὶ σ. Leo. ἐτ. om. Vat. Sym. — ἰδ., ἀ. Ἱ. ed. Sym. Vat. ἀ. Ἱ. ἀδ. Leo. ⁷⁷ τῆς β. δρ. Vat. — καὶ τὸν ed. τῶν δὲ ἑτέρων ἀ. ἀδελφῶν τὸν μὲν II. τοῦ σ. τὸν δὲ K. γ. λ. τετίμηκε Vat. ⁷⁸ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακέλλης Sym. — τέταρτον Leo. ⁷⁹ Tel. — μετόχιον om. Vat. Sym. ⁸⁰ Ἀρκαδιανούς εἰς Leo. ⁸¹ τὸ μ. τοῦ ἀ. K. Leo. ⁸² 876. ⁸³ Τῷ θ' αὐτοῦ ἔπει ἡ κτίσιν ὁ β. τὴν ν. ἀ. καὶ ἡ Σ. π. τοῖς Ἀγαρηνοῖς Sym. 11. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐ. ἀρξαμένου ἐγγιστα τοῦ π. π. τὸ τὴν ν. ἐ. δομήσασθαι, τοῦ στόλου παντὸς ἐνταῦθα ἀσχολουμένου, ἡ Σ. ἐπορεύθη Vat. ⁸⁴ ἐκκλ. om. ed. — καὶ ἐκχ. om. ed. ⁸⁵ ἐν τ. om. ed. ⁸⁶ 877. ⁸⁷ Τῷ ι' αὐτοῦ ἔπει Νικήτα· ὁ Ξ. καὶ ἐπὶ τῆς τρ. κατηγορήθη ὡς φιλούμενος Sym. 12. Τὸν δὲ ἐπὶ τῆς τρ. Νικήταν ᾧ Ξ. ἐπάνωμον διαβληθέντα ὡς τῇ Αὐγούστη φιλοῖτο, ὁ βασιλεὺς ἀπέκειρε μ. ὃν μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον τῆς μ. ἐ. πεποίηκε Vat. ⁸⁸ ὃς — ἀδελφάς om. Sym. — βσιλι. cod. βασιλεῖ ed. ⁸⁹ τῆς μ. ἐ. ed. Vat. — καὶ tel. — ἀδ. om. Vat. ⁹⁰ II. δὲ ed. Vat. Sym. 13 et Leo. cum γὰρ post c. 12 minus; commodum videretur. — λόγου Leo, εἰς χρεῖαν τῆς εἰρημένης ἐ. καὶ πλείστα μ. Vat. ⁹¹ μάρμαρος? (μάρμαρ. cod.) ⁹² τε Vat. — λόγῳ ταύτης ἀνελάβετο Sym. — εἰς τὴν ταύτης κ. Vat.

ἐν οἷς ἡ στήλη Ἰστατο χαλκῆ ἡ σχῆμα ἐπισκόπου A
 760 φέρουσα ἑκράτει δὲ (ἡ αὐτὴ στήλη ἡ) ἐν τῇ
 χειρὶ ῥάβδον ἔχουσαν ὄβιν ἐντετυλιγμένον· ταύτην ἡ
 καταγαγόντες ἀπέθηκον ἐν τῷ βεστιαρίῳ. Κατε-
 θύντο· δὲ τοῦ βασιλείως ἡ καὶ ἀπελθόντος ἔνθα
 Ἰστατο ἡ στήλη ὄρθη, ἐνέβαλε τοὺς δακτύλους ἡ
 αὐτοῦ ἐπὶ ἡ τὸ στόμα τοῦ ὄφεως ἡ ὦν δὲ ἔνδον ζῶν
 ὄφης ἔδακε τοῦ βασιλείως τὸν δάκτυλον ἡ, ὃς μόλις
 δι' ἀντιφάρμακων ἰάθη, θαυμασάντων ἡ πάντων ἐπὶ
 τοῦτω.

(14) (189^a) Ἄλλὰ καὶ τὴν στήλην Σολομώντος ἐν τῇ
 βασιλικῇ οὖσαν ἡ μεγίστην κατεδάξαι προσέταξεν
 ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἔκτυπῶθηναι καὶ ἡ τεθῆναι κά-
 τωθεν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς αὐτῆς νέας ἐκκλησίας,
 ὡς περ ἡ θυσίαν ἑαυτὸν τῷ τοιοῦτῳ κτίσματι ἡ Θεῷ
 προσάγων ἡ.

(15) ἡ Ἐπιστράτευσε δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ
 Μελιτηνῆς, καὶ αἰχμαλωσίαν ἡ ποιησάμενος· (καὶ
 πολλοὺς πολέμους) ἡ ὑπέστρεψε.

(16) ἡ Τελευτῆ δὲ ἡ Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης ἡ
 καὶ (ἐντ' αὐτοῦ πάλιν) ἀναθιβάξει Φώτιον (πατριάρ-
 χην) τὸ δεύτερον (αὐτοῦ) ὁ βασιλεὺς. Μετὰ ἡ δὲ
 ταῦτα ἐν ἔξορξί τελευτήσαντος Φωτίου πατριάρχου,
 ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ
 τοῦ Ἱερουσίου ἡ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ, οὗτος πρῶ-
 τερὸν 761 καθολικῆς ἐκκλησίας ἡ αὐτοῦ δὲ Φώτιος
 ἐποίησεν αὐτὴν μονὴν γυναικείαν ἡ.

ἡ (17) Πάλιν δὲ ἐκστρατεύει ὁ ἡ βασιλεὺς ἡ εἰς
 Γερμανίειαν, καὶ ταύτην ἐκπορθήσας καὶ αἰχμαλω-
 τίσας ἡ ὑπέστρεψε.

(18) ἡ Τελευτῆ δὲ Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς Μιχαήλ
 βασιλείως ἐξ Εὐδοκίας, ὡς δὲ λόγος, υἱὸς ἡ Βασιλείου·
 ὃν πολλὰ ἐθρήνησε Βασιλείος, πολλὰ στέργων αὐτόν,
 καὶ ἀπέθετο τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τοῖς τάφοις τῶν βα-
 σιλέων.

(19) ἡ Μαῖω (δὲ) α ἔγκαινιζεται καὶ ἐνθρονιζεται·
 ἡ νέα ἐκκλησία (ἡ) ἡ ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκα-
 λώπισε κόσμῳ πολλῷ παρὰ Φωτίου πατριάρχου,
 τοῦ βασιλείως ἡ (ἐν τῷ ἔγκαινισμῷ) λῶρον φορέ-
 σαντος, καὶ χρήματα πολλὰ δόντος, καὶ Νέαν αὐτὴν
 ἐπονομάσαντος.

Variae lectiones et notae.

ἡ Μεθ' ὧν καὶ στήλην χαλκῆν ἦεν ἐν τῷ Σ. Ἰστατο Vat. — Ἰσταται Sym. ἡ ἐν τῷ Σενάτου Leo, ἐν
 τῷ Σενάτω Sym. Vat. — ἔχουσα ἐπ. ed. φ. ἐπ. Vat. ἡ ἡ ἀ. στ. om. Vat. Sym. — β. ἐν τῇ γ. ὁ. ἐγ. ἐντ.
 Vat. — ἔχουσα cod. Leo, β. ἐντ. ἔχουσαν T. ἡγαγον ἐν τῷ β. καὶ ἐλθὼν ὁ β. ἔθαλε Sym. ἡ T. οὖν κα-
 τενογκόντες ἐν τῷ βασιλικῷ β. ἀπέθεντο Vat. ἡ Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἔκεισε κατελθὼν καὶ πλησίον τῆς στή-
 λης γενόμενος τὸν δάκτυλον ἡ ἐν τῷ τοῦ χαλκοῦ ὁ. ἐν. στόματι. ἡ Ὀν δὲ ἐκεῖ ὁ. ζῶν ἔδ. αὐτόν μ. δὲ l.
 πλείστοις ἀντιφάρμακοις χρησάμενος Vat. ἡ τὸν δάκτυλον Leo, Sym. Vat. ἡ εἰς Sym. — ἐκεῖ Leo, Vat.
 καὶ ἡν ἔσωθεν ἄλλος ὁ. ζῶν ὃς καὶ Sym. ἡ τὸν δ. τοῦ β. καὶ μ. Sym. ἡ O. ἐπὶ τ. π. ed. om. Sym.
 ἡ Καὶ στήλη δὲ Σ. τῇ β. ἔφροσθήκει, ἡν κ. οἰκίαν ἀ. στήλην ἐξέτύπωσε Vat. ἡ οὕση μεγίστη Leo? — ἐν ὁ.
 c. l. εἰς ὄνομα ἐκτυπώσας τοῖς θ. τῆς νέας ἐ. ὡς θ. ἐ. τῷ Θεῷ προσῆξεν Sym. ἡ καὶ τ. τῆς ν. ἐ. θ. ὑπέ-
 στησεν ἄτε θ. ἐ. τῷ Θεῷ λόγῳ προσνεγκῶν Vat. ἡ ὡς ed. Sym. ἄτε Vat. ὡς τε cod. ἡ καὶ cod. Leo.
 ἡ προσάγειν? ἡ Τῷ ἰα' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει Sym. 13. ἡ πολλῶν Leo, Sym. λαβὼν ὑπ. Sym. ἡ κατορ-
 θιώσας ed. Sym. ἡ Τῷ β' ἔτει τ. ὁ π. l. καὶ π. φ. ἀναθιβάξεται Sym. 14. ἡ ὁ ἐν ἀγίοις Leo, ὁ μακίριος
 Vat. — ἀ. ἀ. π. πατρ. et ἀ om. Vat. ἡ Ἀπ. δὲ τὸ σ. ἐν τῇ μ. ἡν ἡ μὲν κατεσκευάσασε καθολικὴν ἐκκλησίαν
 Vat. ἡ τῆς ἐρημίας Leo. — Μαρδ. ed. — οὕση — ἐκκλησία? ἡ εἰς γυναικείαν μ. μετεποίησεν Vat. ἡ 880.
 ἡ Ὁ δὲ β. κατὰ Γ. ἐστράτευσεν καὶ τ. ἐ. ὑπ. Vat. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει ἐκ. ὁ. β. κατὰ Γ. Sym. 15. ἡ κατὰ
 Συρίας Sym. ἡ αἰχμαλωτίσας Sym. ἡ K. δὲ ὁ ἐξ ἡ. τῷ β. M. γεννηθείς ὡς δὲ λ. B. ὁ. τέλει τοῦ
 βίου ἐχρήσατο Vat. T. δὲ K. ὁς M. ὁ ἐξ ἡ. ὡς δὲ λ. ὁ. B. Sym. 15. ἡ ὃν B. ἀμετρα ἔθ. π. στ. ἀ. Vat.
 ὁ. π. θρηνησας ἀπ. ἐν. τ. τ. β. Sym. ἡ Πρῶτη δὲ τοῦ Μαῖου μηνὸς ἡ ν. ἐ. π. Φ. ἔγκαινιζεται τε καὶ
 ἐνθ. Vat. Τῷ ἰδ' αὐτοῦ ἔτει μηνὸς M. α' ἔγκ. καὶ ἐνθ. ἡ ν. ἐ. π. φ. π. Sym. 16 δὲ om. ed. — ἐνθρονιάξ.
 cod. ἐνθ. καὶ ἔγκ. Leo. ἡ ἡν — πολλῶν om. Sym. ἡ τοῦ β. μετὰ λῶρου προσελθέντος καὶ χ. π. διαδ-
 καί νεαν ταύτην κατ. Vat. — ἐν τῷ ἐ. om. ed. ἐν τῷ αὐτῆς καινισμῷ Leo.

etiam statua aerea episcopi formam referens, quae
 virgum serpente circumvolutam manu gerebat,
 eamque loco depositam in vestiario locaverunt Pro-
 factus iiluc imperator, et ad locum quo statua fuerat
 erecta descendens, in serpentis os digitum im-
 misit. Serpens autem ibidem vivus repertus digi-
 tum imperatoris momordit, adeo ut, quod mirum
 omnibus deinde visum est, adhibitis remediis vix
 sanari potuerit.

Statua quoque Salomonis ad basilicam stante
 contracta, ex ejus metallo propriam efformari, et
 in excavatis novae ejusdem ecclesiae fundamentis
 locari jussit: quasi Deo se in hujusmodi opere vi-
 ctimam offerret.

Rursus autem adversus Melitinem arma movit
 imperator, ex qua plurimis in captivitatem ductis,
 et certaminibus plerisque confectis, reversus est.

Porro sanctus patriarcha Ignatius vita functus
 est: et in ejus locum Photius iterum ab imperatore
 suffectus. Photio patriarcha postmodum in exsilio
 mortem obeunte, corpus ejus in monasterio ad
 Merdosagarem, nomine Jeremia, quae prius communi-
 nis et publica exsisterat ecclesia, depositum est:
 Photius autem muliebri reddiderat monasterium.

Rursus imperator Syriam versus in Germaniciam
 expeditionem suscipit, eaque vastata, et captivis
 abductis domum regreditur.

Constantinus, Michaelis imperatoris ex Eudocia
 sed, ut ferebatur, Basilius filius, moritur: ob cujus
 mortem Basilius luctum egit plurimum utpote
 sibi dilectissimum, ejusque corpus in sepulcris
 imperatorum reposuit.

Maii vero mensis die primo throno decoratur, et a
 Photio patriarcha dedicata ecclesia quam struxer-
 rat, et ornatu vario imperator reddiderat insignem.
 Ea in ecclebritate lorum gestavit ille, pecuniarum
 ingentem vim distribuit, et Novam appellavit.

Cæterum Procopius protovestiarius cum thematibus occidentalibus ab imperatore missus est, Euraxia per Siciliam magistro militiæ instituto. Mosulicis filio Cephaleniæ, Rabducho Dyrrhachii, Oeniate et Apostuppe Peloponesi magistris pariter. Procopius iste post egregia facinora plurima et duce præclaro dignas actiones, bello tandem conserto, ab Apostuppe proditus occisus est.

Leo Salibaras Theodorum monachum Euchaitarum archiepiscopum, ceu virum pietate insignem miraculisque clarum, et futurorum notitia celebrem, ad Photium patriarcham adducit. Hunc Photius ad imperatorem Basilium deferret, et ad ejus conspectum sistit. Quo delectatus imperator (ejus quippe desideriis sese episcopus componebat) virum in pretio habuit. Mærore etenim perpetuo, ob filii Constantini mortem cui summopere afficiebatur, vexabatur imperatoris animus, et continuo amoris pro illo tabescebat: eum idcirco deludebat episcopus, et vivum se ostensurum pollicebatur: quod et præstitit. Ad saltum quippe obambulantem imperatori, spectrum quoddam Constantini specie equo insidens, et auro vestibus intertextis vestitum occurrit: quod ubi perspexit oculis, in amplexus irruens deosculatus est, ac ubi disparuit, vidisse se eum arbitrabatur nec fuisse delusum. Eam ob rem monasterium ibidem constructum sancti Constantini nomine insignivit.

His et generis hujusmodi plurimis ex Apollonii disciplina probe perspectis, præfatus Santabareus multam sibi fiduciam apud imperatorem comparavit.

Leoni porro imperii consorti Martinacii filiam locaverat imperator, quam celebratis ab Magnauram et in novemdecim accubitis nuptiis coronaverat Augustam

Exinde imperator Leo ad patrem a Santabareno reus deferretur: «Gladium defert, et eo te confodere

(20) Ἄπιστάλη δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Προκόπιος πρωτοβεστιάριος μετὰ πάντων τῶν δυτικῶν θεμάτων ἔσθ, ὄντος Εὐραξίου στρατηλάτου ἐπὶ Σικελίαν, καὶ εἰς Κεφαλληνίαν τοῦ Μουσουλίκου, εἰς δὲ τὸ Δυρράχιον τοῦ Ραβδούχου καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Ὀνιάτου καὶ τοῦ Ἀποστύππου. Ὅστις Προκόπιος, πολλὰς πράξεις κατεργασάμενος καὶ ἀνδραγαθίας, ἐσχάτως πολέμου γεγονότος καὶ προδοθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀποστύππου, ἐσφάγη.

762 (21) Λέων δὲ ὁ Σαλιβαρᾶς συνοφίζει Φωτίῳ πατριάρχῃ Θεόδωρον μοναχὸν ἀρχιεπίσκοπον Εὐχαίτων, ὡς εὐλαστὴ καὶ ποιῶντα τεράττια καὶ προσηρατικόν. Φώτιος δὲ τοῦτον τῷ βασιλεῖ μεσιτεύει καὶ συνοφίζει, εἰς δὲ ὃν ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεῖς — πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας· αὐτοῦ δέχεται — εἶχεν (οὖν αὐτὸν) ἐν τιμῇ πολλῇ· ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλεῖα περὶ τοῦ τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου διὰ τὸ φίλτρον, ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν, ἐπλάνα καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα (τῷ βασιλεῖ), ὃ καὶ ἐποίησε. Ἐν γὰρ λόγῳ τινὶ διερχομένῳ τῷ βασιλεῖ φάντασμα συνήτησεν ἐπιπύον χρυσοφαντὸν ἐνδεδυμένον, ἐν εἶδει τοῦ Κωνσταντίνου, ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς εἶδε καὶ περιπλακῆς κατεφίλησε· καὶ γεγονότος ἀφανοῦς, αὐτὸν ἰδεῖν ὑπελάμβανε καὶ ὡς οὐ πεπλάνηται· διὸ καὶ μονὴν ἐκάλεσε κτίσας, ἐπωνόμασεν αὐτὴν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

(22) Τούτοις καὶ ἑτέροις πλείστοις ὡς ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριδῶς μεμυημένος ὁ λεγόμενος Σανταβαρηὸς ἐποίησε τὸν βασιλεῖα πίστιν πολλὴν κεκτήσθαι πρὸς αὐτόν.

(23) Ἡγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς γυναῖκα Λέοντι τῷ βασιλεῖ, 763 θυγατέρα Μαρτινακίου, ἣν καὶ ἔτεψε ποιήσας τοὺς γάμους ἐν τῇ Μαναύρᾳ καὶ ἐν τοῖς ἰσ' ἀκουσίτοις.

(24) Κατηγορήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Σανταβαρηνοῦ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς ὅτι «Μα-

variarū lectiones et notæ.

Ἐπὶ δὲ τοῦ τὴν εἰρημένον Νικηφόρον τὸν τοῦ Φωκᾶ ἐν τοῖς Δυτικοῖς θέμασι μονοστράτηγον προβληθῆναι κατὰ γενναία ἐκείνα ἀνδραγαθήματα καταπόρξασθαι πρὸ τοῦ β. πρ. ἐν Σ. ἀποστέλλεται, πάντας τοὺς τῶν δ. θ. στρατηγούς ἔχων μεθ' αὐτοῦ Val. Ἐκ πολλὰ ἔργα ἀξία λόγου καταπραξαμένου, τελευταῖον παρεδόθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πελοποννήσου Ἀπ. αὐτός τε καὶ οἱ λοιποί, καὶ ἐσφάγη Val. Totum §. om. Sym. τῷ Leo. εἰς Leo. Οἶν. Leo. — Ἀποστύπη Leo bis. Val. Ἀποστύπη. cod. 883. Τῷ ἰσ' αὐτοῦ εἶσι Α. δ Σ. Sym. 17. — Περὶ Θεοδώρου ἐπ. Σανταβαρηνοῦ ὅπως τὰ κατ' αὐτὸν συνέβη Val. — γνωρίμων καθεστῆ (καθιστῆ) τῷ π. Φ. Val. Ὁ. ἀββᾶν Leo, Θ. ἀχ. (μοναχὸν) cod. Θ. μ. τὸν Σανταβαρηνὸν, ὃς ὑπὸ τοῦ Φωτίου μετὰ τοῦτο γέγονεν ἀρχ. Ἐ. Sym. τὸν μ. Θ. καὶ ἀ. Ἐ. ὡς ἐπώνυμον Σανταβαρηνοῦ Val. Ἐ. Τ. βασιλεῖ β. μ. εἰς Sym. τ. γνωρίζεται τῷ β. ὡς ἔ. δῆθεν καὶ σημειοφόρον καὶ πρ. Val. Ἐ. ὡς ὡς ὡς Val. Τὰ γὰρ θυμῆρη τούτῳ πράττειν διέτελει Val. — διὰ τιμῆς ἔ. μεγίστης Val. οὖν ἀ. om. Leo. Sym. — Ἐπεὶ δὲ οὕτως ἀθ. δεινὸν τὸν β. ἔώρα π. τοῦ τελευτητήσαντος ἀ. υἱοῦ Κ. ἀμετρον γὰρ ἔ. φ. περὶ ἀ. δεῖξιν ἐπαγγέλλεται ζ. ὃ καὶ πεποίηκε Val. τῷ β. om. Leo, Sym. — Δ. γὰρ ἐν τ. λ. τῷ β. Val. Ἐ. τῷ Κωνσταντίνῳ προσεοικῶς χρυσοῦφῃ ἐνδ. στολὴν Val. τῷ Sym. ἰδὼν καὶ περιχουθεὶς αὐτῷ καὶ καταφίλησας, πέπεικεν αὐτὸν ὡς αὐτός εἴη ὁ τούτῳ τελευτήσας υἱός Val. πεπλάνητο Sym. πεπλάνητ. cod. τὸ ἄ. Κ. ἀ. ἐπ. Val. Τὰ Val. τερατοργήμασιν Val. 16. ἀπερ Val. ἀ. μεμυημένον Leo, Ἀπ. βιβλίῳν μεμάρηκεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεόδωρος καταπλήξας τὸν βασιλεῖα π. εἰς ἀ. π. ἀμετρον παρεστῆσας Val. x. εἰς αὐτὸν π. Sym. 885. Ἰὺν. δὲ τῷ υἱῷ ἡ. Α. τὴν θ. Μ. Val. — γυν. om. ed. ante ὁ β. Leo, τῷ ἰσ' αὐτοῦ εἶσι ἡ. ὁ β. γ. Sym. 19. Θεοφανῷ τὴν Sym. Μαρτινακίῳ Leo. — τ. γ. ἐν τῇ Μαναύρᾳ ἐν τοῖς ἰσ' ἀκκ. π. Val. Μαγναύρᾳ ed. Sym. om. cett. 885. Ὁ δὲ Σανταβαρηνοῦ Θεόδωρος τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Σιτανᾶ μιμολόμενος βαθὺν τινα δόλον κατὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος συσκευάζει· συνεβούλευσε γὰρ αὐτῷ μ. κατσκευάζαντι ἐπιφέρεισθαι παρὰ τὸν μηρόν, ὡς ἂν, φησί, σου π. Val. τῷ ἡ' αὐτοῦ εἶσι Α. ἡ β. κατηγορεῖτο π. τοῦ Σ. πρὸς τὸν ἴδιον π. Sym. 21, cetera varians usque ad ἐποίησε. — Ἐκατ. ed.

χαίριον ἐπιφέρεται βουλόμενος ἀνελείν σε μετ' αὐ- A
 τοῦ, ὅπερ αὐτὸς ⁸² μαχαίριον διὰ δολίας συμβου-
 λῆς ἐποίησε τὸν Λέοντα κατασκευάσαι καὶ φορεῖν ⁸³
 ἐν τῷ τουβίῳ, εἰπὼν αὐτῷ, ὅτι Ἐ Πολλὰς τοῦ πα-
 τρός σου ἐπιζητούντος μαχαίριον ⁸⁴ διὰ χάριαν τινα,
 ἵνα τί μὴ δίδω; ⁸⁵ αὐτῷ; Καὶ τοῦτο κατασκευάσας
 Λέων ὁ βασιλεὺς καὶ διαβλήθεις ⁸⁶, ὡς εἴρηται, καὶ
 φωραθεὶς ἐν τῷ τουβίῳ τοῦτο βασιτάζων, πολλὰ περὶ
 τούτου ἀπολογούμενος, οὐκ ἤκούστο. Ἐτύφθη ⁸⁷ οὖν
 Νικήτας ⁸⁸ ὁ Ἑλλαδικὸς ὁ πρωτοθεστιάριος αὐτοῦ,
 ὃς γέγονε παπίας ἐπὶ ⁸⁹ Ῥωμανοῦ βασιλέως, καὶ
 ἄλλοι ⁹⁰ μετ' αὐτοῦ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες ἐξωρί-
 σθησαν ⁹¹. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέοντα καθείρξας ἐν τῷ
 τρικλίνῳ ⁹² τῷ Μαργαρίτῳ ἐβούλετο ἐκτυφλώσαι
 αὐτὸν, εἰ μὴ Φύτιος ⁹³ πατριάρχης διὰ πολλῶν ⁹⁴
 παρακλήσεων ⁹⁵ τοῦτο διεσκέδασεν ἅμα Ζαυτζα B
 Στυλιανῷ μικρῷ ἐταιριάρχῃ τότε ὄντι· ἐποίησε δὲ
 ἀπὸ ⁹⁶ θλίψεως μῆνας γ' ἠθηνῶν καὶ ὀδυρόμενος;
 καὶ ⁹⁷ δι' ἐπιστολῶν πολλὰ δυσωπῶν τὸν βασιλέα.
 Μεγάλην **764** δὲ πίστιν τοῦ βασιλέως ἔχοντας εἰς
 τὸν ἅγιον Ἡλίαν ἀποσυνοφίζει Λέων ὁ βασιλεὺς ⁹⁸
 εἰς τὸν ἅγιον Ἡλίαν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ. Τῆς ⁹⁹ δὲ
 προελεύσεως γενομένης, ἰδόντας (189b) αὐτὴν οἱ
 λαοὶ ¹⁰⁰ ἐφώνησαν τό· Ἐ Δόξα σοι, ὁ Θεός. Ὁ δὲ
 βασιλεὺς ἀντιστραφεὶς ¹⁰¹ ἀπελογήσατο αὐτοῖς· Ἐ Δο-
 ξάζεστε περὶ τοῦ υἱοῦ μου τὸν Θεόν; πολλὰς θλίψεις
 ὑπ' αὐτοῦ ἔχετε ὑπομῆναι καὶ ἐπωδύνους ἡμέρας
 διελθεῖν.)

A meditatur. « Gladiolum illum dolosis suasionibus
 sibi comparare Leonem fecerat, et in tibiali ge-
 stare, dicens ei : « Patre tuo gladium sæpe sæpius
 ex necessitate aliqua requirente, cur tu paratum
 non exhibes ? » Imperator itaque Leo gestare dispo-
 suit : et eam ob rem a Santabareno calumniam
 passus est : illumque tibiali tenere deprehensus,
 defensione quavis instituta, nullatenus audiebatur.
 Eapropter Nicetas Helladicus, protovestiarius ejus,
 qui Romano imperatore papiae munus consecutus
 est, verberibus plurimis caesus est, aliique cum eo
 plures, gravissima perpessi exsilio relegati sunt.
 Imperator autem Leonem in custodiam ad Mar-
 garitæ triclinium conjunctum excæcare meditabatur,
 nisi precibus plurimis una cum Zautza Styliano
 hetæriarcha minore Plotius consilium dissipasset.
 Imperatoris itaque conspectu privatus, menses tres
 sortem deflens ac plorans, et frequentibus scriptis
 imperatorem interpellans egit. Devotione vero
 summa et in sanctum Eliam fiducia ferebatur im-
 perator Basilius : Leo quoque ad sancti Eliæ me-
 moriam in vigiliis noctem egit. Imperatore mox so-
 leinni processu incedente, videntes eum populi
 turmæ exclamaverunt : « Gloria tibi, Deus. » Impe-
 rator conversus respondit eis : « Filii mei causa,
 laudatis Deum, calamitates ab eo patiemini plurimas
 et lugubres ab eo dies sustinebitis. »

(25) ¹⁰² Κατηγορήθη δὲ Ἀνδρέας δομέστικος τῶν C
 σχολῶν παρὰ ¹⁰³ Σανταβαρηνοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ὡς
 τὰ Λέοντος φρονῶν, καὶ διεδέχθη ¹⁰⁴ παρὰ τοῦ βασι-
 λέως· ἀντ' αὐτοῦ δὲ προσβλήθη δομέστικος ὁ Στυ-
 πιώτης ¹⁰⁵· καὶ ἀπελθὼν μετὰ λαοῦ ἐν Ταρσῷ ἠτ-
 τήθη καὶ πάντας ἀπάλωσεν ¹⁰⁶· καὶ πάλιν ¹⁰⁷ προχει-
 ρίζεται Ἀνδρέας παρὰ τοῦ βασιλέως δομέστικος.

Accusatus est pariter Andreas scholarum dome-
 sticus a Santabareno apud imperatorem, quasi
 Leonis consiliorum particeps, et ea propter ab
 imperatore dignitate motus est, et in ejus locum
 Stupiotæ domesticus suffectus. In Tarsum vero
 profectioe suscepta superatus est cum magna
 suorum cæde. Rursum etiam Andreas domesticus
 restitutus.

¹⁰⁸ (26) ¹⁰⁹ Ἐγένετο δὲ συσκευὴ κατὰ τοῦ βασιλέως
 παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κροχίας ¹¹⁰, δομεστικῶν ὄντος τῶν
 ἱκανάτων, χρηματισθέντος παρὰ τοῦ ὄντος ἐν Βλα-
 χερναῖς ἐγκλειστού. Εὐρέθησαν δὲ πολλοὶ ¹¹¹ τῶν

Facta est porro adversus imperatorem a Joanne
 Curcua, Incarnatorum domestico, conjuratio, qui
 vaicinio de imperatoria dignitate assequenda a
 quopiām in Blachernis incluso delusus est. Ex se-

Variae lectiones et notæ.

⁸² Αὐτὸ Leo. ⁸³ φέρειν Leo. ⁸⁴ μ. διὰ τ. χ. ἐπ. αὐτὸς σὺ ἐπιθ. ἀ. Ἐπιστραφεὶς δὲ διεβάλεν
 αὐτὸν τῷ ἰδίῳ πατρὶ λέγων ὡς ὁ υἱὸς σου Λ. μ. παρὰ τὸν μ. ἐπ. σε β. ἀν. Vat. ⁸⁵ ἐπίθως αὐτὸ
 Leo. — Ὁ δὲ Βασίλειος φοροῦντα τοῦτο τὸν Λέοντα τρωπικῶς ἀληθῆς εἶναι τὸ πρᾶγμα ὑπ-
 ὤπτεισε Vat. ⁸⁶ δ. παρὰ τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Leo. ⁸⁷ Ἐτυπτήθη cod. ed. ἐτύφ. δὲ — ἐξωρίσθησαν
 αὐτὲ ἐποίησε Vat. ⁸⁸ τε Vat. ⁸⁹ ἐπὶ Ῥ. π. ἐγένετο Vat. ⁹⁰ πολλοὶ οὖν αὐτῷ Vat. ⁹¹ Καὶ ὄη χ.
 αὐτὸν ἐν τῷ τρ. ὃς Μαργαρίτης κατονόμαζεται Vat. ⁹² τρικλίνῳ τὸν Μαργαρίτην Leo? Μαργαρίτ.
 cod. ἐν τῷ Μαργαρίτῃ Sym. — ἐκτ. ἀ. ἐβ. V. i. — ἀλλὰ Φ. Vat. ⁹³ ὁ Leo, Vat. ⁹⁴ καὶ Στυλιανὸς ὁ
 Ζαυτίας πολλὰς χρησάμενος παρακλήσεις τὴν τοιαύτην βουλήν δ. Vat. ⁹⁵ πολλ. παραπληρ. cod. ⁹⁶ ὀπθ.
 ed. — Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων γ' μ. ἀπὸ ὁ. Vat. ⁹⁷ π. δι' ἐπιστολῆς ἀπολογούμενος καὶ δ. συμπαιθεῖας
 τυχεῖν π. δὲ πολλὴν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος εἰς τὸν προφήτην ἔχων Ἡ (Herun?) συγγνώμης τὸν βασιλέα
 Λέοντα ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἅγιος Vat. ⁹⁸ β. ἐν τῇ τοῦ ἀ. Ἡ μ. Leo, β. τρώπω τοιψδε κτλ. Sym. ⁹⁹ Τῆς
 δὲ ἐλεύσεως ed. Τῆς δὲ κατὰ τὸ ἐ. προσλ. ¹⁰⁰ ὁ λαὸς ἐπέβησαν Vat. οἱ λ. ἐπεφωνοῦντο· Δόξα Sym. ¹⁰¹ ἐπιστ.
 Vat. — πρὸς τὸν λαὸν εἶπε· Ἡ. τοῦ υ. μου δ. τὸν Θεόν· πολλὰς θλίψεις ὑπ' ἀ. περιβλήθησθεαί καὶ ἐπ.
 ἡ διανύσετε Vat. ¹⁰² Κατηγορήθη cod. Κατηγορηθεὶς ed. sed om. καὶ; totum § om. Sym. Διεβλήθη δὲ Ἄ.
 ὁ δ. Vat. ¹⁰³ π. τὸν β. ὑπὸ Σ. Vat. ¹⁰⁴ δ. τῆς ἀρχῆς· προσβλήθη δὲ ὁ Στ. δ. καὶ ἐν Τ. κατελθὼν καὶ αἰ-
 σιωπῶς ἠττήθη εἰς πάντας ἀπέβαλε Vat. ¹⁰⁵ Στυπ. Leo. ¹⁰⁶ Ταρσὸς δὲ ἐκλήθη τῇ πτώσει Βαλεροφόντου
 ἐκείσε φοιτήσαντος καὶ κατὰ τὸν Ταρτὸν πεπονθὸς ἡ τερτάς ἀπὸ τοῦ ταῦρον τὸ Ὑρηστρασιαν κεκλήσθαι
 τὸ πρὶν διὰ τὸ πρῶτον ἀνικνωτῆσθαι αὐτὸ κατακλιεῖται ἐξ ὀσάτωσεως τῆς γῆς Vat. ¹⁰⁷ εἶτα π. πρ. Ἄ.
 ὁ δ. Vat. ¹⁰⁸ 886. ¹⁰⁹ Τῷ ἰθ' αὐτοῦ εἶται μελετᾶται ἀνταρσία παρὰ Ἰω. Sym. 22. Συσκευὴς δὲ χ. τοῦ β. π.
 τοῦ δ. τῶν ἰκ. Ἰω ὃ ἐπίωνυμον Κροχίας μελετῆσθαι καὶ μ. τῶν ἐ. ἀρχόντων συνόντων αὐτῷ ἐν τῇ
 τριαυτῇ συσκευῇ Vat. ¹¹⁰ Κουρκουα Leo, Sym. — Ἐν δὲ τῇ Vat. — χρηματισθέντα Sym. ? ¹¹¹ μετ' αὐτοῦ
 Leo.

natoris vero reliquisque proceribus ad sexaginta A
 sex usque illi adhæserunt, inter quos Michael he-
 triarches, et Catudares, et Myxares, et Babutizcius,
 et alii numerabantur. Hac autem conjuratione a
 protovestiario Curcua imperatori detecta, cum forte
 in Circo ludi celebrarentur, et illuc omnes con-
 venirent, affuit pariter imperator, et ibidem sedens
 de iis examen habuit : eisdemque verberibus cæs-
 is et coma detonsis, reliquos ad cutem pilos adus-
 sit. Celebris postmodum comitatu festo Annuntiationis
 celebrato, quo conjurationem ad exitum erant
 perducturi, illi retro sequebatur nudi, et vinculis
 ligati, sicut præceperat imperator, ad forum usque :
 eorum bonis demum publicatis cunctos in exsilium
 egit.

Cæterum ad venandum aliquando progressus B
 imperator, cervum prægrandem obviam habuit :
 eoque feram cursibus insequente, conversus cervus,
 cornu in imperatoris zonam impacto, ipsum ex
 equo sustulit. Accurrens autem e comitibus quispiam
 nudato ense zonam præscindens, imperatorem
 liberavit. Ille ad se reversus zonam præscindentis,
 quasi adversum se gladium exserentis, factum licet
 defensione plurima excusant's, et : Liberandi
 tui gratia hoc admisi, dicentis, adeoque nihil pro-
 ficientis, caput amputari jussit : verum ex cervi
 concussionem et lacerationem morbo correptus Basi-
 lius, Leone relicto imperatore et Alexandro, mor-
 tuus est.

VI. Regnum Leonis Basilii filii.

Leo Basilii filius annos quinque supra viginti,
 menses octo imperavit. Stephanus autem, ejus frater,
 syncellus erat cum Photio patriarcha ab eo
 educatus et eruditus. Leo idem post assumptum

συγκλητικῶν καὶ (λοιπῶν ⁸⁸) ἀρχόντων μέχρι τῶν ζε-
 ἦν γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἑταιριάρχης ⁸¹, ὁ Κατουδάρις. ⁸²
 καὶ ὁ Μυξάρης, καὶ ὁ Βασουτζίκιος, (καὶ οἱ λοιποὶ.
 Τῆς γοῦν ⁸³ τοιαύτης ἐπιβουλῆς μηνυθεῖσης τῷ **765**
 βασιλεῖ παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κροκόα ⁸⁴)
 κρατηθέντων τε πάντων, ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ
 ἵπποδρόμῳ καὶ καθεστὴς ⁸⁵ ἐκέλευε, καὶ ἀνακρίνας
 τὰ κατ' αὐτούς, πάντας τύφας καὶ κουρεύσας, τὰς
 εἶτε περιλειφθεῖσας τρίχας κατέκασεν. (Μετὰ δὲ
 ταῦτα ἐξηλθὼν ἐν τῇ προσλευσί τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ⁸⁶,
 ὅτε καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ⁸⁷ ἐμελλον ποιῆσαι, περιεπά-
 τουν δὲ διπσοθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι τοῦ φόρου δε-
 δεμένοι, καθὼς διωρίσατο, εἶθ' οὕτως πάντας δη-
 μέυσας ἐξώρισεν).

(27) ⁸⁸ Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος πρὸς τὸ κυνη-
 γῆσαι, ἐλάφου ποθὲν ἀναφανέντος παμμεγέθους,
 ὡς ⁸⁹ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς ὁ
 ἔλαφος ἤρε τὸν βασιλεὺς ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἱπ-
 που ⁹⁰· φθάσας ⁹¹ δὲ τις καὶ τὴν ἐσπᾶθην γυμνώσας,
 τὴν ζώνην ἐκκόψας τὸν βασιλεῖα ἐρβύσατο. Μετὰ ⁹²
 δὲ τὸ ὑποστραφῆναι ⁹³ ἐκέλευσε τὸν τὴν ζώνην αὐτοῦ
 ἀποτεμόντα ἀπομηθῆναι τὴν κεφαλὴν ὡς γυμνώ-
 σαντα ⁹⁴ τὸ ξίφος κατ' αὐτοῦ, πολλὰ ἀπολογουμένου
 ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦτο πεποιηκέ-
 ναι ⁹⁵, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν· ἐκ δὲ τοῦ ⁹⁶ σπαραγ-
 μοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευτᾷ κα-
 ταλιπῶν (Λέοντα ⁹⁷) αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξαν-
 δρον ⁹⁸.

766 Γ'. ⁹⁹ Βασίλεια Λέοντος υἱοῦ Βασιλείου.
 Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου ἔβασίλευσεν ἑτη κε', μῆ-
 νας η'. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφός, κληρικὸς ὢν
 καὶ σύγκελος, ἦν ¹⁰⁰ μετὰ Φωτίου ¹⁰¹ τοῦ πατριάρχου
 ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ καὶ παιδευόμενος. ¹⁰² Ὁ

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ λοιπῶν om. ed. ⁸¹ καὶ Leo, Sym. ⁸² Κατουδάρις Sym. — καὶ — Κροκόα om. Sym. ⁸³ Τῆς γὰρ Leo. Ἐπειτα τῆς ἐπιβουλῆς κατεμνησθὲν τῷ βασιλεῖ διὰ τοῦ πρ. τοῦ Ἰω. ἀποστείλας πάντας Val. ⁸⁴ Κροκόα ed. Κουρούα Leo. — κατελθόντων δὲ Leo. ⁸⁵ κατέσπε καὶ ἐν τῷ l. x. καὶ ἀν. ἀ. π. ἔτυφε καὶ ἐκούρευσε καὶ τὰς εἶτε π. τρ. κατ. Val. Μετὰ — ἐξώρισεν om. Sym. ⁸⁶ τῆς Θεοτόκου προελθὼν Val. ⁸⁷ Ἐκεῖνο συνέβουλεύσαντο κατεργάσασθαι, ἐκεῖνος μὲν ἐμπροσθεν περιπάτει, οἱ δὲ διπσοθεν ἀ. γ. καὶ δ. μ. τοῦ φ. συνελιθόντο (sic) Val. ⁸⁸ Ὅποια συνέθη τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ κυνηγίῳ καὶ τινι στρατιώτῃ. Τοῦ δὲ β. κυνηγούντος ἔλαφος ποθεν παμμεγέθης ἀναφανεῖς Val. Τοῦ δὲ β. ἐν κυνηγίῳ ἐξ ἔ. π. ἀ. Sym. 25. ⁸⁹ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καταδιώκοντος.... ζώνη τοῦ βασιλέως τὴ κέρας ἐμβαλὼν ἐνέσπασεν ἐκ τοῦ l. Val. ἤρε τὸν β. ἐκ τῆς ζ'. ἀπὸ τοῦ l. Sym. ⁹⁰ μετὰ τοῦ κέρατος αὐτοῦ Leo, μ. τοῦ x. Sym. καὶ ἴστα τοῖς κέρασι τοῦτον ἐπιφερόμενος Val. ⁹¹ Ἐπει δὲ τις ἐφῆθη τὸν μετ' αὐτοῦ τὴν σπ. γ. καὶ τὴν ζ. διατεμόν, τὸν β. διέσωσεν Val. ⁹² Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστράφας τοῦ τὸν ζ. ἀ. διατεμόντος ἔ. ἀ. τὴν x. ὡς τολμήσαντας ἐναντίον ἀ. τὸ ξ. γυμνώσαι Val. ⁹³ ἀποστ. ed. Leo. — ἔ. τὴν ζ. ἀποτεμόντος Leo. ⁹⁴ γυμνώσαντος Leo. ⁹⁵ Ὁ δὲ π. ἀπολογούμενος δ. σου τ. πεποιήσῃ ὁ ὤνησεν Val. — σου πεποιήσῃ Leo. ⁹⁶ τὸν αὐτοῦ οὖν σπ. τοῦ ἔ. νόσφ περιεπάτων ὁ βασιλεὺς; B. ἐτελεύτησε Val. ⁹⁷ A. oim. Val. ⁹⁸ τὸν ἀδελφόν. ἦν δὲ βασιλεὺς; (Βασίλειος; Sym.) τῇ μὲν μορφῇ (τὴν μὲν μορφὴν Sym.) τοῦ σώματος ἀνοηρότατος, εὐεκτιχὸς, συνόφρους, εὐόματος, σχυρῶπῆς, μελανόχρους, τὴν ἡλικίαν μέγας τοῦ εὐμήκους, τὰ στέρα πλατύς, κατηγῆς, καὶ ὡς ἂν τις εἰκάσῃ τὸν ἐν αὐτῷ συλλογιζόμενον (τὸν ἑαυτοῦ συλλογιζόμενος Sym.). — Ὁ δὲ εἰρημένος Νικηφόρος ὁ τοῦ Φωκά, τὴν Ἀμάντιαν καταπολεμῶν καὶ μέλλων ἠδὲ ἐκπορεύειν, κέλευσεν τοῦ βασιλέως; ἐδέξτεο Λέοντος τὸν θάνατον Βασιλείου καταγγέλλουσαν καὶ τὴν ἀναδρομὴν ἐγκλειθεύσαν. Τὸν θάνατον οὖν τοῦ βασιλέως ἀναμαθῶν, καθ' ἑαυτὸν περιέκρυθεν ὥστε μὴ ἀντιπυτοσεν τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐγγενέσθαι. Ὁρῶν οὖν τούτους βεβαιωσάμενος ὡς εἰ παραδοῖεν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἐλευθέρους ἀφῆσεν αὐτοὺς ἕπου ἂν βούλοιντο πορευθῆναι, καὶ σταυρὴν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως πηξίμενος, πρὸς πλεονα τούτων πληροφροβίαν, ἐπίσταν αὐτοὺς τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐν Ἀφρική, οἱ δὲ ἐν Λαγυθεβάρδια καὶ Καλαβρία. Ἀνελθόντα δὲ τὸν Νικηφόρον ἐν τῇ πόλει ὁ βασιλεὺς ἀσμεντάτα ὑπέδειξτο καὶ διὰ πάσης ἦγε τιμῆς. ⁹⁹ ζ' περὶ τῆς βασιλείας A. τοῦ σοφοῦ Par. 1706. ἑ. Κόσμου ἔτος 571π', τῆς θείας σαρκώσεως ἑτη ὠπῆ', Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ἑτη Sym. Τῷ 571π' ἔλει τοῦ x. τῆς δὲ θ. σ. ὠπῆς' ἔδ. A. ὁ ὕς B. ed. ¹⁰⁰ Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βασιλείου τελευτήν τῷ τῆς αυτοκρατορίας σχέτην Ῥέων καθίσταται καὶ ἔδ. Val. ¹⁰¹ Συνῆν τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ ὑπ' ἀ. ἀναγόμενος καὶ π. Val. — Φ. π. Sym. Leo. ¹⁰² Ἀπ. οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν στρ. Ἀ. ἐν Χρ. καὶ ἄλλους συγκλητικούς σὺν αὐτῷ μετὰ κλήρου καὶ x. καὶ ἀρχματῶν καὶ ἐξαγαγόντες τοῦ τ. τὸν M. ἐν ἰ. x. κατέθεντο Val. — αὐτὸς om. Sym.

ἐπὶ (αὐτῶς) Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστει- A
λεν Ἀνδρείαν στρατηλάτην μετὰ κληρῶν πολλῶν ὅ
καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐξήγαγον ὅ
Μιχαὴλ (ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἔβαλον ἐν γλωσσοκόμφ
κωπρισίνῳ, καὶ ἐπὶ κραδῶν θάντες ὅ καὶ σκε-
πάσαντες, βασιλικῶς τε τιμήσαντες) μεθ' ὕμνων
καὶ τιμῆς πολλῆς (ἐπομένον ἐκείσε καὶ τῶν ἀδελφῶν
αὐτοῦ) ἤγαγεν ὅ εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, καὶ ὅ
ἀπέθετο ἐν λάρνακι.

(2) ὅ Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀν-
δρείαν **767** δομέστικον τῶν σχολῶν ἄμα Ἰωάννη
Ἄγιοπολίτη σοφωτάτῳ καὶ γεγονότι λογοθέτῳ τοῦ
δρόμου· καὶ ὅ ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἐκκλησίας ἀνελ-
θόντες ὅ, τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἀνα-
γνόντες ὅ, τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον· καὶ πε-
ριώρισαν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν ὅ τῇ
ἐπιλεγομένη ὅ τοῦ Βόρδου ὅ.

(3) ὅ Προεβάλετο ὅ δὲ ὁ βασιλεὺς ὅ Στυλιανὸν
Ζαυτεζαν μάλιστα καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου·
ἀνήγαγε δὲ Στέφανον τὸν σύγκελλον καὶ ἀδελφὸν ὅ
(190*) αὐτοῦ ἐν τῷ πατριαρχείῳ· καὶ πρὸ τῶν Χρι-
στοῦ γέννων χειροτονεῖται πατριάρχης ὑπὸ ὅ Θεοφά-
νου· τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, (καὶ)
ποιήσας ἐν τῷ πατριαρχείῳ ὅ ἔτη ς' καὶ μῆνας ε'
ἐτελεύτησε, καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικεῶν ὅ.

(4) ὅ Ἐφ' οὗ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον (ἡ λε-
γομένη) Ὑψηλή, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν,
αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν δυτικῶν ἐκείσε. Ἐγένετο ὅ
δὲ καὶ ἐμπρησμός μέγας πληθύνον τῶν ὅ Σοφριανῶν ὅ,
ἐμπρησθείσης καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἄγιου ἀποστό- C
λου ὅ Θωμᾶ, ἦν ὁ αὐτὸς Λέων λαμπρῶς ἀνεκαί-
νεσεν.

(5) ὅ Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάϊτα καὶ
ἤγαγε **768** Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ
πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος ὅ καὶ Στέφανος ὅ ὁ
μάλιστα (ὁ τῆς Καλομαρίας) οἱ πολλὰ λοιδορη-
θέντες ὅ ἐπὶ Βασιλείου παρὰ Σανταβαρηνοῦ ὑπέθη-
καν τῷ βασιλεῖ συσκευῆν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι Φώ-

Imperium, Andrea militiæ magistro cum cereorum,
clericorum et senatorii ordinis copia, Chrysopolim
misso, Michaelis imperatoris corpus e sepulchro
eductum, cypressino loculo conditum, lecticaque
impositum, regis vestibus ornatum, hymnisque
et pompa multa honoratum efferrî jussit. Ponc se-
quebantur ejus fratres, funusque ad Sanctos Aposto-
los prosecuti sunt, corpusque tumulo reposue-
runt.

Imperator postmodum Andream domesticum
scholarum, una cum Joanne Hagiopolita, viro lit-
teris præstantissimo, qui etiam cursus publici logo-
theta exstitit, mandavit, qui ambone ecclesiæ con-
scenso, et causis in Photium patriarcham lectis,
throno abdicare se coegerunt, et in Armenianorum
monasterium Bordonis dictum detruserunt.

Promoverat autem imperator Stylianum Zautzam
magistrum, et cursus publici logothetam. Fratrem
etiam Stephanum syncellum in patriarchium induxit,
qui, imminentibus Christi Natalitibus, patriarcha
consecratur a Theophane, primæ post patriarcham
sedis episcopo, et a reliquis præsulibus. Vixitque
in patriarchatu annos sex et menses quinque, et
vita functus in Siceonum monasterio sepelitur.

Leonis tempore castrum cognomento Excelsum
proditum, et missis in captivitatem civium pluri-
bus ab Agarenis occupatum est. Contigit incendium
ingens Sophianas proxime, quo Sancti Thomæ ec-
clesia, quam deinde Leo magnifice reparavit, con-
sumpta est.

Misso vero ad Euchaitas nuntio Theodorum San-
tabarenum in urbem vocavit imperator. Andreas
autem domesticus, et Stephanus magister Donæ Mariæ
filius, a Santabareno contumelias passi sub Basilio,
insidias deinde in eum machinati, suggesserunt,
imperatori, Photium patriarcham et Theodorum

Variæ lectiones et notæ.

ὅ Κληρικῶν τε ed. Sym. καὶ κλ. Leo. ὅ ἐξήγαγε—ἔβαλε ed. Leo, ἤγαγε μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τιμῆς καὶ
ὑμνων Sym. ὅ θ. σκ. β. καὶ τ. Leo, θ. ἐνέμιος καὶ β. περιστελλαντες ἐν τῇ πόλει εἰσῆνεγχαν καὶ ὕμνοις μέ-
χρι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προέπεψαν ἐπ. ἐκ. καὶ τ. ἀ. ἀδ. Vat. ὅ ἤγαγεν—ἀπέθετο ed. Sym.
ἐκ τοῦ—τιμήσαντες ei ἐπ. — αὐτοῦ om. Sym. ὅ καὶ ἐν λ. κατεθ. Vat. ὅ Περὶ τῆς ἐξορίας Φωτίου καὶ
χειροτονίας Στεφάνου Vat. Φώτιον δὲ τὸν πατριάρχη ἐπίβουλον φωραθέντα τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει καὶ
ἐν τῇ μ. τῶν Ἀ. τῇ λ. τοῦ Γόρδου περιορίζει, χειροτονεῖ δὲ τὸν Στέφανον σύγκελλον, τὸν ἴδιον αὐτοῦ
ἀδελφὸν διὰ τε Θεοφάνου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων Sym. 1. M. τ. ed. M. τ. δὲ Leo. —
τὸν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀ. ἀ. Ἰω. Ἀγ. καὶ λογίῳ πάνυ δυτικῶν καὶ λ. γ. τοῦ δ. ἐν τῇ Ἄγία Σοφίᾳ ἀπ. Vat.
ὅ οἱ δὲ ἐν τῷ ἀ. ἀν. καὶ τὰς τοῦ π. Φ. ἀ. εἰς ἐπίχρον πάντα ἀν. Vat. ὅ καὶ Leo, Vat. ὅ ἐπαν. Leo.
— ἀνήγαγον ἀ. Leo, π. ἐν. ed. ὅ Ἀρμενιανῶν cod. Ἀρμενικῶν Sym. ὅ τῇ λ. τοῦ Βόρδου Leo, τῇ
λ. τοῦ Γόρδου; περιορίζει, ἐνθα καὶ τελευτᾷ Sym. τῇ ἐπονομαζομένη τοῦ B. Vat. et Cont. ὅ Στέφανον
δὲ σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν πατριάρχη προβάλλεται ὑπὸ Θεοφάνου χειροτονηθέντα τοῦ πρω-
τοθρόνου· ἔζησε δὲ πατριαρχῶν ἔτη εἴς (sic) καὶ μῆνας ε', καὶ τελευτήσας ἐν τῇ μονῇ ὑπάπτεται Σικεῶν Vat.
ὅ Ὅ δὲ β. τὸν Z. Στ. μ. καὶ λ. τοῦ δ. προβάλλεται Vat. cæteris om. ὅ τζαγγία cod. ὅ τὸν Leo, Vat. ὅ ἀ.
ἀδ. Leo, σ. τὸν ἴδιον ἀ. ἀδ. Sym. ὅ διὰ τε Θ. τοῦ πρ. καὶ τῶν λ. ἀ. Sym. ὅ δὲ καὶ ἔζησεν ἔτη ς' καὶ μ. ε'
Sym.—καὶ τελευτήσας Leo, om. καὶ ante ποιήσας. ὅ Σικεῶν Leo, Συκῶν ed. ὅ Ἐπὶ Ἀ. Leo, Hagiop.
δὲ ἡ π. ἐπώνυμος Ὑψ. καὶ ἀιχμαλωτισθῆσαν ὅ τ. Ἀ. πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῷ Vat. Ἐφ.—ἐκείσε
om. Sym.—ἡ λ. om. ed. ὅ Γ. δὲ ἔ. ed. Sym. 1.—μ. ε. Vat. ὅ Σοφί. cod. Σοφιών Sym. Leo. ὅ καὶ
τῶν Σιδηρῶν Sym.—ἐμπρησθέντος καὶ τ. ὅ ναοῦ Sym. καὶ ἐμπρησθῆσε ναὸς Vat. ὅ ἀπ. om. Sym.—
τὸν αὐτὸς ὅ. Sym. ὃν ὁ βασιλεὺς. ὅ Περὶ τῆς ἐξετάσεως Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Φωτίου ἀπὸ
πατριάρχου. Ἀποστείλας δὲ ὁ β. εἰς Ἐ. τὸν Σ. Θ. ἐν τῇ π. ἤγ. Vat. Ἀγεί δὲ ὅ. τὸν Σ. ἀπὸ Εὐχάϊτων ἐν
τῇ πόλει Sym.—Εὐχάϊτα Leo. ὅ τῶν σχολῶν Vat. ὅ Στ. μ. Vat.—ὁ τῆς K. om. Sym. ὅ κινουσι
κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Φ. ὡς λοιδορηθέντος τοῦ βασιλέως Ἀ. ὅπ' αὐτὸν εἰς Βασιλίον κτλ. Sym. οἱ π. πρὸς
B. διαβληθέντες ὑπὸ τοῦ Σ. ὅ υπεβέντο τῷ β. Vat.—4. ποιήσασθαι ed. Vat.

Santabarenum, ex Photii patriarchæ consanguineis aliquem constituere imperatorem consiliatos. Imperator Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum ad Pagarum palatia deduci et utrumque seorsim custodiri iussit. Stephano autem magistro et Andreæ Cratero domestico et Gæberi patricio et Joanni Hagiopolite ab imperatore mandatum, ut eorum causam diligenter inquirerent. Adducto itaque patriarcha, eoque cum honore in throno sedere jussu, ipsisque pariter seditibus, Andreas domesticus patriarchæ dixit : « Agnoscis, domine, albatem Theodorum ? » Ad hæc ille : « Abbatem Theodorum non novi. » Tum Andreas : « Abbatem Theodorum Santabarenum ignoras ? » Respondit patriarcha : « Theodorum monachum novi Euchaitarum archiepiscopum . »

Tunc Santabarenum in medium adduxerunt, et dicit ad eum Andreas domesticus : « Hoc mandat imperator : Ubi sunt pecunie et imperii mei supellex ? » Dixit ille : « Ubi, qui hac die regnat imperator, ea deposuit. Nunc vero si jubet isthæc inquiri, eadem recipere potestatem habet. » Tum ad illum Andreas : « Responde : Quem meditaris imperatorem constituere quando fraudulenta molitione suggestisti patri meo obsecare me : ex patriarchæ amicis aut ex tuis aliquem ? » Qui respondens, ait : « De quibus me accusatis nihil penitus novi. » Magister Stephanus dixit : « Quomodo significasti imperatori, te de ea re patriarcham convicturum ? » Statim autem Santabarenus ad pedes patriarchæ provolutus : « Adjuro te per Deum, domine mi, ut me ecclesiastica dignitate exauctores et deponas, atque ita me sacerdotio privatum velut maleficum illi me puniant : non hæc ullo modo imperatori suggesti. » Patriarcha mox in omnium conspectu dixit : « Per salutem animæ meæ, domne Theodore, archiepiscopus es inque eo quod nunc est et in futuro ævo. » Illis exacerbatus Andreas dixit : « Non indicasti, abba, imperatori per me, ut de his patriarcham accusarem ? » Ille se quidem scire negavit. Igitur reversi nuntiaverunt imperatori quæ dicta erant. Imperator ira et effreui

Α τος, ὁ πατριάρχης καὶ Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηνὸς βουλὴν εἶχον ποιῆσαι βασιλεῖα ἐκ τῶν ἰδίων Φωτίου¹¹ πατριάρχου. Προσέταξε δὲ ὁ βασιλεὺς¹² ἀγαγεῖν Φώτιον πατριάρχην καὶ Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Πηγῶν, καὶ ἰδίως αὐτούς¹³ φρουρεῖσθαι διωρίζατο. Ἀπεστῆλθσαν¹⁴ δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Στέφανος μαγίστρος καὶ Ἀνδρέας δομέστικος ὁ καὶ Κρατερὸς¹⁵ καὶ ὁ πατρικίος Γούβερ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἁγιοπολίτης (ἐπὶ τῷ ἐξετάσαι τὰ κατ' αὐτῶν)¹⁶. Καὶ¹⁷ ἀγαγόντες τὸν πατριάρχην καὶ καθίσαντες, ἐπὶ θρόνου ἐν τιμῇ καὶ αὐτοὶ κα' ἐσθέντες¹⁸, ἔφη πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀνδρέας ὁ δομέστικος : « Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον ; » Ὁ δὲ¹⁹ ἀπεκρίθη : « Ἀββᾶν Θεόδωρον οὐ γνωρίζω. » Καὶ ὁ Ἀνδρέας : « Τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν οὐ γνωρίζεις ; Καὶ ὁ πατριάρχης : « Γινώσκω τὸν μοναχὸν Θεόδωρον, ἀρχιεπίσκοπον²⁰ ὄντα Εὐχάιτων.

(11)²¹ Ἦγαγον δὲ καὶ τὸν Σανταβαρηνὸν πρὸς αὐτούς, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν Ἀνδρέας ὁ δομέστικος : « Ὁ βασιλεὺς σοι δηλοῖ . Ποῦ εἶσι τὰ χρήματα καὶ²² πράγματα τῆς²³ ἐμῆς βασιλείας ; » Ὁ δὲ ἔφη : « Ὅπου εἶδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς, **769** ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν, εἰσὶν . νῦν²⁴ δὲ, ἐπει κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀναζητεῖν αὐτὰ²⁵, ἔξουσιαν ἔχει²⁶ ἀναλαβεῖσθαι αὐτά . » Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔφη πρὸς αὐτόν²⁷ : « Εἰπέ, τίνα ἐβούλου ποιῆσαι βασιλεῖα, ὀποθήμενος τῷ ἐμῷ πατρὶ διὰ συσκευῆς σου τυφλωσαί με, τοῦ πατριάρχου ἴδιον ἢ σόν ; » Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς²⁸ εἶπεν : « Οὐ γινώσκω²⁹ τὸ σύνολον περὶ ὧν λέγετε κατηγοροῦντές με . Λέγει οὖν Στέφανος ὁ μάγιστρος³⁰ πρὸς αὐτόν : « Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ, ἵνα ἐλέγξω³¹ τὸν πατριάρχην περὶ τούτου ; » Ὁ δὲ³² Σανταβαρηνὸς παρευθὺ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατριάρχου, εἶπεν : « Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, δέσποτα³³, ἵνα πρῶτον³⁴ ποιήσης τὴν ἐμὴν καθαίρεσιν, καὶ τότε γυμνὸν ὄντα³⁵ τῆς ἱερωσύνης, κολαζέτωσαν ὡς³⁶ καχοῦργον· οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐδήλωσα τῷ βασιλεῖ . » Ὁ δὲ πατριάρχης ἐνώπιον πάντων ἔφη : « Μὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, κύριε Θεόδωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἶ³⁷ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι³⁸ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι . » Θυμωθεὶς οὖν Ἀνδρέας ἐπὶ τούτοις ἔφη : « Οὐκ ἐμήνυσας, ἀββᾶ, τῷ βασιλεῖ εἰς ἐμοῦ, ὅτι ἵνα ἐλέγξω³⁹ τὸν πατριάρχην ἐν τούτῳ⁴⁰ ; » Ὁ δὲ

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ τοῦ Leo. ¹² β. καὶ ἀμφω αὐτούς ἐν τῷ παλατίῳ ἡ γ. τῶν Π. καὶ ἰδία φρ. διεκλεύσατο V. ¹³ αὐτόν L. ¹⁴ δὲ διαγνώμονες τῶν αὐτῶν κινουμένων αὐτῶς δὲ ὁ μ. Στ. καὶ ὁ δ. Ἀ. καὶ ὁ Κρ. Vat. om. ἐπὶ—αὐτόν. ¹⁵ ὁ Κρ. ed. Leo, Vat. — καὶ ὁ Γ. πατρικίος Leo, καὶ Γ. π. Vat. ¹⁶ αὐτ. cod. αὐτόν Leo? ¹⁷ Ἀγ. οὖν τὸν π. Φ. καὶ ἔ. Θ. ἐν τ. κ. Vat. ¹⁸ κ. τὴν ἐξέτασιν περισοῦντο (ἐποιοῦντο). Ὁ δὲ δ. Ἀ. ἔφη τῷ π. Vat. — ¹⁹ Ὁ δὲ ἄ. ἔφη οὐ γ. Θ. Ὁ δὲ Ἀ. τὸν ἀγ. οὐ γ. Θ. τὸν Σ. Vat. ²⁰ ἄ. cod. ἀββᾶν Leo, e compendio male lecto cum Photius hunc titulum vitare voluerit, ut servaret titulum archiepiscopalem ante illi collatum ef. § 6 ubi Photius eum hoc modo sibi devincit atque ab accusando retinet. ²¹ Ἐνεχθέντος δὲ καὶ τοῦ Σανταβαρηνοῦ, λ. π. ἄ. ὁ Ἀ. Vat. ²² τὰ Leo, Vat. ²³ β. μου Vat. — Ποῦ Leo. — ὁ κατὰ τὴν ἡ. ἔ. om. ed. ²⁴ νῦν δὲ ἔ. ἀναζητεῖ ed. — ἡμέραν βασιλεὺς, νῦν δὲ ἔ. ταῦτα ὁ β. ἀναζητεῖ, ἔξ. Vat. ²⁵ ταῦτα Leo. ²⁶ τοῦ Vat. ²⁷ ἔ. π. ἄ. om. Vat. — ἐπιβουλεύου β. π. τῷ π. τοῦ βασιλέως ὑποθεῖς τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἴδιον ἀποστέρησαι υἶδν, σὸν συγγενῆ ἢ τοῦ π. Vat. ²⁸ ἄπ. om. Vat. ²⁹ Οὐκ οἶδα ταῦτα π. ὧν μοι κατηγορεῖτε Vat. — π. τούτων Leo. ³⁰ ὁ μ. Στ. Καὶ Leo, Vat. om. π. ἄ. ³¹ ἐλέγξει π. τ. τὸν π. Leo, Vat. ³² Ὁ δὲ π. τοῖς ποσὶ τοῦ π. προση. Vat. ³³ μου Leo, δ. μου post se Vat. ³⁴ πρότερόν με καθαιρέσης Vat. ³⁵ με Leo, ante ὄντα Vat. ³⁶ ὡς κα. κ. Οὐ γὰρ τοιαῦτα τῷ βασιλεῖ ἐδήλωσα ὁ δὲ τ. φησὶ· Μὰ τὴν τῆς ἔ. φ. σ. Vat. ³⁷ ἡς cod. εἰς ed. Vat. ³⁸ ἔ. τ. Ἀ. ἔφη· καὶ οὐκ Vat. ³⁹ ἔ. ἵνα τὸν π. ἐν τ. ἐλέγξῃ Vat. ⁴⁰ ἐν τούτῳ cod. εἰς τ. ed. — ἀπηρηνήσατο μηδὲν εἰδέναι Leo, Vat.

ἀπειρνεῖτο μὴ εἰδέναι τι. Ὑποστρέφοντες⁶⁰ οὖν ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεὶ πάντα τὰ λαληθέντα παρ' αὐτῶν⁶¹. Ὁ δὲ βασιλεὺς, θυμῷ τε⁶² καὶ ὄργῃ ἀκασχέτωρ ληφθεὶς ὡς μὴ εὐρύναι αἰτίαν κατὰ τοῦ πατριάρχου⁶³, ἀποστείλας ἔτυψε τὸν Σανταβαρηνόν⁷⁷⁰ Ἀθήναις, ἔπισθε δὲ αὐτοῦ ἀποστείλας, ἐτύφλωσεν αὐτὸν καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἀνατολήν⁶⁴.

(7) Μετὰ δὲ ἔτη πολλὰ παρακληθεὶς ὁ βασιλεὺς τοῦτον εἰσήγαγεν⁶⁵ ἐν τῇ πόλει, καὶ προσέταξε λαμβάνειν αὐτὸν ἀννόνας ἐκ τῆς Νέας ἐκκλησίας. Ἐτελεύτησε δὲ⁶⁶ ὁ Σανταβαρηνὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς.

(8) Ἐπὶ τῆς βασιλείας οὖν Λέοντος, Ἀγίων⁶⁷, ἑ Λογγιβαρδία; Ἐξαρχος καὶ δοῦξ, γαμβρὸς δὲ γεγονὼς τοῦ βηγγῶς Φραγγίας⁶⁸, ἀντίηρε τῷ βασιλεῖ⁶⁹, πᾶσαν τὴν χώραν εἰς ἑαυτὸν δουλωσάμενος. Τοῦτο γινούσθε ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε⁷⁰ Κωνσταντίνον [τὸν] τῆς τραπέζης σὺν πᾶσι τοῖς θέμασι τῆς Δύσεως πρὸς⁷¹ τὸ καταπολεμῆσαι⁷² Ἀγίωνα· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἠττήθησαν οἱ μετὰ Κωνσταντίνου καὶ κατεσφάγησαν, μολὶς αὐτοῦ⁷³ διασωθέντος.

(9) Γέγονε δὲ⁷⁴ ἑκλείψις⁷⁵ ἡλιακῆ, ὥστε νύκτα γενέσθαι ὥρα⁷⁶ ζ' καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι· ἀλλὰ καὶ βρονταὶ καὶ συνοχὴ ἀνέμων καὶ ἀστραπαὶ γέγονασιν, ὥστε κατῆναι ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς τοῦ φόρου ἀνθρώπους ἑπτὰ.

(10) Καὶ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἡ Σάμος· τὸ κάπτερον, αἰχμαλωτισθέντος⁷⁷ καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ τοῦ **771** Πασπαλά. Προχειρίσατο δὲ Λέων⁷⁸ ὁ βασιλεὺς⁷⁹ Ζαῦτζαν εἰς⁸⁰ βασιλοπάτορα⁸¹, συμφιλιωθεὶς ἡδὴ Ζωῆ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, φαρμάκιον⁸² τινὲς τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Θεοδώρου τοῦ Γουζουινιάτου.

(11) Στεφάνου δὲ⁸³ πατριάρχου⁸⁴ τῶν τῆδε μεταστάντος, χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ λεγόμενος; Καυλίας⁸⁵. Ἦλθε δὲ καὶ ἀγγελία παρὰ

A furore percitus, ceu causa adversus patriarcham non inventa, Santabarenum multis verberibus tonsium Athenas exsulare jussit. Pone vero mittens oculis orbavit, et in Asiam relegavit.

770 σφοδρῶς, καὶ τοῦτον⁶⁵ ἐξώρισεν (190^b) ἐν

Post annos aliquot placatus imperator hominem reduxit in urbem, et ex Nova ecclesia annonam percipere ordinavit. Idem Santabarenus sub Constantino et Zoe ejus matre defunctus est.

Leone imperante, Agion, Longobardiæ exarchus et dux, regis Franciæ gener, rebellionem in imperatorem mota, regionem omnem suo subjecit imperio. Eo cognito, imperator Constantinum mensæ suæ præfectum una cum occidentalibus cunctis legionibus ad debellandum Agionem misit, et facto congressu victi sunt qui cum Constantino erant, ipsoque vix superstitæ exteri perierunt.

Facta est autem solaris eclipsis, ita ut per horas sex profunda nox et astra apparent; sed et tonitrua ventorumque impetus et fulgura facta sunt tam horrida, ut in fori gradibus septem homines igne consumpti sint.

Capta urbs Samos ab Agarenis, abducto etiam prætoris Paspalas captivo. Leo autem Zautzam imperatoris patris titulo exornavit, cujus filiam Zoen jam adamabat, marito ejus Theodoro Guzinia veneno quodam sublato.

Mortuo autem Stephano patriarcha, in ejus locum Antonius cognomento Cauleas ordinatur. A duce vero Macedoniæ venit nuntius Simeonem

Varie lectiones et notæ.

⁶⁰ Ὑποστρέφοντες Leo. — τῷ β. τὰ λ. ἀν' Ὁ Vat. ⁶¹ ἀπ. ed. om. Leo, Vat. ⁶² τε om. Vat. — μηδ' εὐλογον δ. κ. τοῦ π. εὐρηκῶς Vat. ⁶³ καὶ τῆς συγκλήτου καταψηφισαμένης αὐτῶν, τὸν μὲν Φ. εἴασαν εἰς τοῦ Γόρθονος, τὸν δὲ Σ. τύφαντες ἐξώρισαν ἐν Α. εἶτα ὅπ. ἔξοπ. ὁ βασιλεὺς ἐτ. ἀ. καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἔξ. κτλ. Sym. f. ⁶⁴ τοῦτον om. Vat. — κάπτερον δὲ ἀπ. ἔξοπ. Vat. ⁶⁵ ἀνατολ. coul. ⁶⁶ M. πολλοὺς δὲ χρόνους Sym. μ. π. δὲ ἔτη Leo. — Χρόνου δὲ παραμυθώτος πολλοῦ ἐκ τῆς ἔξορίας τοῦτον ἀνεκαλέσατο καὶ ἐν τῇ π. ἑ. προστάξας σιτηρήσασθαι τοῦτον ἐκ τῆς ν. ἐ. λ. δ. ε. ἐπὶ K. Vat. ⁶⁷ ἀνήγαγεν sed. — ἀ. λ. Leo, λ. Sym. ⁶⁸ αὐτὸς Leo. ⁶⁹ Περὶ τῆς ἀνταρσίας τῶν Λογγιβαρδῶν καὶ τῆς ἡλιακῆς ἐκλείψεως. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Α. Ἀ. ὁ Α. δοῦξ Vat. Τῷ β' αὐτοῦ ἔπει τῆς Λαγουβαρδίας διαστασιάσης Sym. β. ⁷⁰ Ἀγίων ed. Ἐγίων margo P. — Λογγιβαρδῶς Leo. ⁷¹ τοῦ β. Φ. γ. Vat. ⁷² καταστασιάσας καὶ π. τὴν χ. ἐφ' ἑ. ποιησάμενος Vat. — πρὸς Leo. — 12. δουλώσαντος ed. — K. τὸν τῆς τρ. σὺν π. τ. δουτικοῖς ἔξαπ. θ. Vat. τῆς; — Ἀγίωνα om. Sym. ⁷³ τὸν Leo. ⁷⁴ ὥστε Vat. ⁷⁵ τὸν Leo. — Σ. δὲ γ. οἱ κατὰ K. ἡ. Vat. ⁷⁶ ἐκείνου περισ. Vat. ⁷⁷ καὶ Sym. β. τηνικαῦτη καὶ Vat. ⁷⁸ ἡ. ἑ. Vat. ἑ. ἡλίου ed. ὦ. τῆς ἡμέρας ζ', ὥστε καὶ Vat. ὡς καὶ Sym. ⁷⁹ ὥρα; Leo ex i. subscr. ? ἐπὶ ὥρας γ' Sym. — τοὺς om. Sym. — Γεγ. δὲ καὶ δνεμοὶ σφοδροὶ καὶ α. καὶ β. ἐξ ὧν ἐκάσαν ἐν τῷ φόρῳ α. ἑ. Sym. ἀ. β. ed. — ἀν. τῆ βιαία φορὰ καὶ ἀ. καὶ β. ὦ. καὶ ἐν τ. τοῦ φ. ἀν. ἀ. χανουθῆναι (sic) ζ'. Vat. — 21. Καὶ om. Vat. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει ἐπ. Sym. β. ὑπὸ τῶν Ἀ. post x. Sym. — ἡ om. Ven. ⁸⁰ συμπαρὰληθέντος; καὶ τοῦ στρατηγοῦντος ἐν αὐτῇ Πασπαλού Vat. καὶ ἡμαλωτισθέντος ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ ὁ Πασπαλά; Sym. ἀ. καὶ τοῦ στρατοῦ ἀ. παμπολλίου Ven. αὐτ. coul. αὐτῶν ed. om. Leo. ⁸¹ Α. δὲ ὁ β. βασιλεὺς. τὸν ζ. τιμᾶ, αὐτὸς καινουργήσας τὸ ἄνομα ἡ. γάρ Z. τῆ δ. θ. συνεφιλιώθη, τοῦ ταύτης ἀ. θ. φ' Γουζουινιάτης ἐπώνυμον ἀναιρεθέντος; Vat. ⁸² τὸν Ven. Vat. ⁸³ εἰς om. Leo, Sym. ⁸⁴ αὐτὸς καινουργήσας τὸννομα Vat. Sym. ⁸⁵ φ. δὲ τ. Ven. — Γουζουινίου ed. Γουζουινίου Ven. ⁸⁶ τὸν Ven. — Στ. τελευτήσαντος π. Sym. 5^b, sed tum VI. a. V. m. patriarcha non fuit inde ab initiis Leonis, nisi legere malis III a. Post Symeonis expeditionem, quæ propter Basilæopatriis mentionem h. l. adjuncta est, sed ad a. sextum referenda esse videtur, a Logotheta posita est hæc notitia, non vero ad a. tertium Leonis; nam usque ad 7^m lacuna est in edd. ⁸⁷ τὸν βίον ἀπολιπόντος Ἀ. ὁ τῆν ἐπωθυμίαν K. πατριάρχης ἀντ. ἀ. προχειρίζεται Vat. ⁸⁸ Καυλία; δὲ λέγεται διὰ τὸ ὅτι ἔμελλε μετὰ τὸ συνοδεύσαι κτλ. 210^a—211^a (vide præfationem) Ven. — Σ. ὁ ἀ. Β. ἐκστρατεύει x. 'P. Sym. 5^c. Περὶ τῶν παραθέντων μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ῥωμανῶν καὶ τῆς τῶν ἀμφοτέρων κατασφάγης. Ἀ. δὲ κατέλαβεν ὡς ἑ. ἀ. Σ. Β. β. x. Ῥωμαίων στρατεύσασθαι Vat.

Bulgariæ principem adversus Romanam expeditionem meditari. Causa vero quæ Simeonem movit, hæc erat : Zautzas imperatoris pater servum habuit eunuchum nomine Musicum. Hic Stauracio et Cosmæ præditiuibus mercatoribus Græcis amicitia junctus erat : qui quidem turpi lucro intenti auctoritate Musici, quod erat in urbe Bulgarorum commercium, Thessalonicam transtulerunt, et vetigalibus impositis pessime Bulgaros exercuerunt. Illis Simeoni a Bulgaris significatis, eadem hæc Simeon Leoni imperatori fecit manifesta. Imperator, a patre imperatorio Musico nimis affecto prædeditus, cuncta nihilo magis æstimavit.

Furens igitur Bulgarus adversus Romanos exercitum instruit. Quibus auditis, mittit imperator Crinitem militiæ magistrum cum armis ac multis urbis proceribus adversus Bulgaros : consertaque pugna in Macedonia, vertuntur in fugam Romani, ipso Crinite, et Cortice Armenio, cæterisque omnibus occisis. Ex Chazaris qui auxiliares Leoni advenerant, comprehensi, naribusque præcisi, in contemptum Romanorum ad urbem a Simeone remissi sunt. Quos imperator conspicatus et accensus ira, misit Nicetam, cognomento Sclerum ad Danubii fluminis ripas cum celocibus munera Turcis oblaturum, et ad arma contra Simeonem excitaturum. Profectus ille et collocutus etiam cum Turcarum ducibus Arpade et Cusane, in belli societatem consentientibus illis, acceptis obsidibus, ad imperatorem rediit. Ille rursum Eustathium patricium et classis drungarium mari, terra vero Nicephorum patricium et Phocam, et legionum domesticum delegat, qui Bulgariam usque penetraverunt. Pacis postmodum cupidus imperator, Constantinacem quæstorem de pace cum Simeone consulturum misit. Simeon arma bellumque terra et mari in se mota conspiciens, quæstorem quasi dolore agentem sub custodia inclusit.

Α τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονία; ὡ; ὁ ἀρχῶν Βουλγαρία; Συμεὼν βούλεται ἐκστρατεῦσαι κατὰ Ῥωμανίας ⁶⁶. Ἡ ⁶⁷ δὲ αἰτία ἦν ὠργίζετο Συμεὼν ἦν αὕτη· Ζαυτζας ὁ βασιλεσπάτωρ εἶχε δοῦλον ⁶⁸ εὐνοῦχον ὄνοματι· Μουσικόν. ⁶⁹ Οὗτος ἐφιλιώθη Σταυρακίῳ καὶ Κοσμᾷ, Ἑλλαδικοῖς φιλοχρῆστοῖς καὶ πραγματευταῖς, οἵτινες, πρὸς αἰσχροκέρδεϊαν ἀγορῶντες, μεσιτεῖα καὶ δυνάμει τοῦ Μουσικοῦ διέστησαν τὴν ἐν τῇ πόλει (γενομένην) πραγματεῖαν ⁷¹ τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ, κακῶς τοὺς Βουλγάρους διοικοῦντες ἐν τῷ κομμερκεῦσιν ⁷². Οἱ δὲ Βούλγαροι ⁷³ τῷ Συμεὼν ταῦτα ἀπήγγειλαν ⁷⁴· ἐ δὲ ἐπὶ λα πεποίηκε ταῦτα τῷ βασιλεὶ Λέοντι. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ⁷⁵ ὑπὸ τοῦ βασιλεσπάτορος κλυόμενος **772** προσπαθοῦντος τῷ Μουσικῷ, πάντα ὡς λῆρον ἤκουε ⁷⁶.

Β (12) Μανελίς ⁷⁷ οὖν ὁ Βούλγαρος ἐκστρατεῦσαι κατὰ ⁷⁸ Ῥωμαίων· καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς ⁷⁹ ἀποστέλλει τὸν Κρινίτην ⁸⁰ στρατηλάτην κατὰ Βουλγάρων μετὰ ὀπλῶν καὶ ἀρχόντων πολλῶν τῆς πόλεως κατὰ Συμεὼν ⁸¹. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἐν Μακεδονίᾳ ⁸², τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι, σφαγάντες τοῦ τε Κρινίτου καὶ τοῦ Ἀρμένη τοῦ Κουρτίκη ⁸³ καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Ἐκ ⁸⁴ δὲ τῶν Χαζάρων, οἱ ἦσαν εἰς τὴν ἑταιρίαν Λέοντος, κρατηθέντες καὶ τὰς βίνας αὐτῶν κοπέντες εἰς αἰσχύνην Ῥωμαίων, ἐν τῇ πόλει παρὰ Συμεὼν ἀπεστάλησαν· οὗ; ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς ⁸⁵ ἀπέστειλε Νικήταν τὸν ἐπιλεγόμενον ⁸⁶ Ἐκλήρον μετὰ δρομῶνων ἐν τῷ ποταμῷ Δανουβίῳ ⁸⁷ δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις καὶ πόλεμον ⁸⁸ κινήσαι κατὰ ⁸⁹ Συμεὼν. Ὁ δὲ, ἀπελθὼν καὶ συντυχῶν ⁹⁰ ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν Ἀρπάδῃ καὶ Κουσανῇ ⁹¹, καὶ συνθεμένων πολεμῆσαι, λαβὼν ⁹² ὄψιδας, ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ⁹³ πάλιν διὰ τῆς θαλάσσης ἀπέστειλεν Εὐστάθιον πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωβίου ⁹⁴, Νικηφόρον δὲ πατρίκιον τὸν Φωκῶν καὶ δομέστικον μετὰ τῶν θεμάτων ⁹⁵ ἀπέστειλε διὰ γῆς, καὶ εἰσῆλθε μέχρι ⁹⁶ Βουλγαρίας. **773** Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν εἰρήνην ἀσκαζόμενος, (191^a) μετὰ τοῦτο ἀπέστειλε ⁹⁷ Κωνσταντίνῳ κουζίστρω ⁹⁸ πρὸς Συμεὼν τὰ περὶ εἰρήνης

Variorū lectiones et notæ.

⁶⁶ Ῥωμαίων ed. Vat. ⁶⁷ πρόφασιν ἔχων τῆς μάχης ταύτην Vat. om. Sym. ⁶⁸ δι' Leo. — Εὐν. δ. ὁ β. Ζ. Μουσικός ἦν ὄνομα τούτου Vat. om. Sym. ⁶⁹ ἐ. δ. Leo. πραγματεῖς Leo? ⁷⁰ Ὁ. συνφ. ἀνδράσιν ἐμπορικοῖς καὶ φιλοκέρδεϊ καὶ φ. ἐξ Ἑλλάδος οὔσι Στ. τε καὶ Κ. οἵτινες μαντεῖα (μεστ.) τοῦ Μ. κερδαίνειν βουλόμενοι, τὴν μετὰ τῶν Β. πρ. ἐν τῇ π. ἐν Θ. μετεστ. χ. κομμερκεῦοντες τ. Β. Vat. om. Sym. ⁷¹ π. πρ. ed. Leo. ⁷² κομμ. Leo. ⁷³ τῶν δὲ Βουλγάρων τ. τῷ Σ. ἀναγγειλάντων, αὐτῶ; δ. τ. τῷ β. κατέστησε Λ. Vat. om. Sym. ⁷⁴ ἀνηγ. Leo. ⁷⁵ Ὁ δὲ π. ὡς λ. ἐλογίζετο τῇ πρὸς τὸν Ζαυτζαν προσπαθείᾳ νικώμενος Vat. om. Sym. ⁷⁶ ἠκού. cod. ἤκουσε Leo. ⁷⁷ ὁ Συμεὼν ἦρε χ. Ῥ. τὰ ὄπλα Vat. ⁷⁸ τῶν Leo bis. ⁷⁹ ἐ δὲ β. τὸν Κο. ἔξαπ. κατ' αὐτὸν στρατηλάτην ὄντα λαφ. πολλῶν καὶ ἀρχουσὶ καθολίστας αὐτῶν Vat. om. Sym. ⁸⁰ Κρητή. cod. sed. — Κρινίτη. ⁸¹ Σ. δὲ γ. Vat. om. Sym. ⁸² ἐν Ῥωμανίᾳ Leo. — ἠττιόνται Ῥ. Vat. om. Sym. — καὶ κατασφάζεται αὐτὸς τε ὁ Κρινίτης καὶ Ἀρμένιος Κουρτίκης καὶ ἄλλοι πολλοὶ Vat. om. Sym. ⁸³ Κουρτ. cod. Κουρτικίου ed. Κορτίκη. Leo. ⁸⁴ Ἐπαί δὲ καὶ Χαζάρους κατέσχεν ὁ Συμεὼν τῶν ἐκ τῆς ἑταιρίας τοῦ βασιλέως Λ. τὰ; ἀ β. ἀποτεμῶν εἰς ἀ. Ῥ. ἐν τῇ π. ἀπέστειλεν (sic) Vat. om. Sym. ⁸⁵ θυμοῦ πλησθεὶς Vat. ⁸⁶ λεγ. Leo. — ἐν τῷ Δ. π. μ. ἐρ. ἐξέπεμψε Vat. μ. δρ. ἐν τῷ π. τοῦ Δανουβίου Leo. ⁸⁷ τοῦ Leo. ⁸⁸ ὡστε τὸν Σ. καταπολεμῆσαι Vat. ⁸⁹ μετὰ Leo? — Ὁ δὲ τούτοις σ. καὶ πείσαι; κατὰ τὸν (τοῦ?) Συμεὼν ὄπλα ἀρᾶσθαι Vat. ⁹⁰ καὶ Leo. ⁹¹ Κουρσ. ed. ⁹² ὀμήρους λ. Leo, Vat. — παρ' αὐτῶν ὡς β. ἔπέστρεψε Vat. om. Sym. ⁹³ Ὁ δὲ β. διὰ τε γῆς καὶ θ. διέγνω Βουλγάρους πολεμεῖν καὶ διὰ μὲν θ. Ἐ. δρ. ἀπέστειλε, διὰ γῆς δὲ τὸν π. Ν. τὸν Φ. δ. τῶν σ. μετὰ τὴν τελευταίην Ἀνδρέου γενομένην (γενομένου) Vat. om. Sym. ⁹⁴ τῶν πλωτῶν Leo. ⁹⁵ ὦν μ. Β. καταλαβόντων ὁ β. τὸν χ. Κ. π. Σ. ἔξαπ. εἰς τὴν ε. στήρων καὶ βουλόμενος σπείσασθαι πρὸς αὐτὸς Vat. om. Sym. — ἦλθ; Leo. — Βουλγάρων ed. ⁹⁶ εἰσῆλθ. cod. ⁹⁷ καὶ Leo. ⁹⁸ χυστῶρα cod.

συμβουλευόντα. ¹⁰ Συμεών δὲ, τὴν κατ' αὐτοῦ κίνησιν Ἀ δὲ τε γῆς καὶ θαλάσσης μαθὼν ¹⁹, ἐν φρουρᾷ κατα- κἀσει: τὸν κοιαιστῶρα ὡς ἐπὶ δόλῳ ἐλθόντα. ²⁰ Παρά- σαντες οὖν ²¹ οἱ Τούρκοι, τὸν Συμεὼν ἐπὶ τὸ στρα- τευμα Φωκᾷ ἀσχολουμένου, ἤχημαλῶτευσάν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. ²² Ταῦτα μαθὼν Συμεὼν κινεῖται κατὰ ²³ Τούρκων· οἱ δὲ ἀντιπεράσαντες συμβάλλουσι πόλεμον μετὰ Βουλγάρων ²⁴, καὶ τρέπεται Συμεὼν μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Ἀίστρᾳ. ²⁵ Οἱ δὲ Τούρκοι ἠτήσαντο τὸν βασιλεῖα ἀποστείλαι καὶ ἀγοράσαι τὴν αἰχμα- λωσίαν τῶν Βουλγάρων· ὃ δὲ καὶ πεποίηκεν ὁ βασι- λεύς, τοὺς ²⁶ πολλίτας ἀποστείλας ἐπαγοράσαι αὐτούς.

(13) ¹ Ὁ δὲ Συμεὼν ² δι' Εὐσταθίου δρουγγαρίου ἐδεήθη ³ περὶ ⁴ (τῆς) εἰρήνης, πρὸς ἣν ὑπέβλεπε ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπέστειλε Λέοντα τὸν Χοιροσφακτὴν πρὸς τὸ γενέσθαι εἰρήνην· ἐδέξατο δὲ Νικηφόρος. ⁵ Β ὕποστρέψαι μετὰ ⁶ λαοῦ καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης Εὐστάθιος ὁμοίως. Λέοντα ⁷ οὐδὲ λόγου ⁸ ἤξιωσε Συμεὼν, ἀλλ' ἠσφαλίσατο ⁹ εἰρηκτῆ· ἐκ- στρατείας δὲ κατὰ τῶν Τούρκων, ἐκείνων ὀχύρωμα βοηθείας μὴ ἐχόντων ¹⁰ παρὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἀπρο- νοήτων ¹¹ ἐαθέντων, πάντας κατέσφαξεν αὐξήσας τὴν μεγαλαυχίαν ¹² αὐτοῦ. **774** Καὶ ὕποστρέψας εὔρε Λέοντα ἐν τῇ Μουνδάγγρᾳ, ¹³ καὶ εἶπε πρὸς αὐ- τόν· « Οὐ ποιῶ εἰρήνην, ἐάν μὴ ¹⁴ πᾶσαν τὴν αἰχ- μαλωσίαν λάβω. » Διωρίσατο ¹⁵ οὖν ὁ βασιλεὺς ταύτην ἀποδοῦναι. Καὶ ἤλαθε μετὰ Λέοντος Βούλ- γαρος· οἰκεῖος τοῦ Συμεὼν, καὶ παρέλαβεν αὐτοῦς.

(14) ¹ Νικηφόρου δὲ τοῦ Φωκᾷ τελευτήσαντος, ἀφορμὰς ἐζήτει Συμεὼν τὴν ² εἰρήνην διαλυσαί· C ἐπιζητῶν γὰρ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους ἐξέρχεται ³ κατὰ Ῥωμαίων. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς δομέστικον τῶν σχολῶν, πρεβάλλεται Λέοντα ⁴ τὸν Κατακαλῶν, ἐν τῇ Ῥάβδῳ τὴν οἰκησιν ἔχοντα, καὶ μετ' αὐτοῦ ἀποστέλλει Θεοδόσιον πατρικίον καὶ πρωτοβεστιά- ριον, καὶ περῶσιν ὅλα τὰ θέματα ⁵ καὶ τὰ τάγματα. Καὶ γενομένης συμβουλῆς; μετὰ Συμεὼν εἰς τὸ

Simeone vero cum Phocæ copiis occupato, Turcæ, trajecto Danubio, totam Bulgariam captivam fecere. His auditis Simeon movet adversus Turcas. Illi in contrariam ripam transeuntes cum Bulgaris certamen iueunt, ipseque Simeon in fugam vertitur, vix Distræ receptus incolumis. Turcæ autem petierunt ab imperatore, ut captivos Bulgaros emeret : quod et fecit, missis ex urbe civibus qui pretium rependerent.

Simeon Eustathii drugarii ope de pace sermo- nem proposuit, cui se facilem præbuit imperator : eidemque componendæ Leonem Chærosphactum destinavit. Nicephorus cum exercitu redire in ani- mum induxit, et Eustathius drugarius pariter. Leonem vero neque ad colloquium admittere di- gnatus est Simeon, imo sub custodia tenuit. Expe- ditione deinde adversus Turcas parata, illisque a Romanis auxilium et presidium non habentibus, imo belli apparatu et armorum provisione destitutis, cunctos inflatis animis jugulavit Simeon, et reversus, cum Leonem in Mundagra reperisset, dixit ad eum : « Nusquam pacem componam, nisi captivos omnes recepero. » Imperator restituere proposuit : veni- que cum Leone Theodorus Bulgarus, Simeonis domesticus, qui eos recepit.

Exinde Nicephoro Phoca morte sublato, Simeon abrumpendæ pacis quærebat occasiones, et aliis captivis expetit, adversus Romanos movit. Leo vero imperator Leonem Catacalum ad Rabdum ædes suas habentem scholarum domesticum creat, et una cum eo Theodosium patricium et proto- vestiarium mittit, qui simul juncti omnes legiones et copias jubent trajicere : pugnaque cum Simeone ad Bulgarogephyrum inita, fuga omnium facta est

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ ὃν Σ. κατασχὼν ἐν φ. κ. δ. πρὸς αὐτὸν ὕποπεύσας παραγενέσθαι Vat. om. Sym. ¹⁹ Ἰζὼν Leo. ²⁰ Τοῦ Σ. οὖν ἐπὶ τὸν στρ. Νικηφόρου Ἀ. π. τὴν Βουλγαρικὴν ἐληίσαντο γῆν Vat. om. Sym. ²¹ δὲ Leo. ²² Ὁ Σ. ἐκμ. κ. τῶν Τ. ἐτράπετο· οἱ δὲ Vat. Πολεμηθεὶς παρὰ τῶν Τ. ἠττήθη, καὶ πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. 3. ²³ τῶν Leo, Vat. ²⁴ π. πρὸς Β. σ. καὶ νικῶσις· τούτους κατὰ κράτος ὡς μ. τὸν Σ. ἐν τῇ Δ. περιτωθῆναι Vat. — κατὰ Leo. ²⁵ Ἦ. οὖν οἱ Τ. τὸν β. τοὺς αἰχμαλώτους Β. ὠνήσασθαι Vat. καὶ πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. ²⁶ π. τοὺς π. ἐξαπ. εἰς τὴν τούτων ἐξώνησιν Vat. ²⁷ ἀπ. τοῦ ἁγ. Ἀ. Leo. ²⁸ τὸν βασιλεῖα π. τῆς ἑ. ἐκέτευσεν Vat. ²⁹ τὰ Leo. ³⁰ π. ἑ. ed. — τὸν χ. Α. π. τὸ ταύτην ποιήσασθαι ἐξαπ. ὁ δὲ δ. Ν. καὶ ὁ δ. Ἐ. ὁ. μ. τοῦ λ. ἐπελεύσθησαν Vat. ³¹ Νικηφόρ. cod. ³² τοῦ ed. Vat. ³³ δὲ Leo, Vat. ³⁴ ἐν ἑ. ἦ. Vat. ³⁵ ἐν Leo, Vat. ³⁶ π. κ. μὴ δυνηθέντων δέξασθαι π. Ῥ. βοήθειαν Vat. ³⁷ ἀπρονοήτως; ed. ³⁸ μεγαλοφυχίαν Leo, Ῥ. δὲ καὶ ἐπὶ τῇ νίκῃ γαυρίων π. τὸν Α. ἔφη Vat. ³⁹ Μουνδάγγρα ed. Μουνδάγγρα Leo. Καὶ μετὰ αἰτήσεως ἀναλαμβάνεται τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ποιεῖ εἰρήνην Sym. ⁴⁰ Εἰ μὴ πρῶτον π. τὴν Ἀ. Βουλγάρων λ. ἑ. οὐ π. Vat. ⁴¹ Ἐπένευσεν οὖν ὁ β. τ. ἀπ. ἦ. οὖν μ. Α. ὁ Β. Θεόδωρος ὁ. ὦν τῷ Σ. Vat. ei Cont. ⁴² 892. ⁴³ Καὶ μετ' ὀλίγον ἀνατραπέλλει πάλιν τῆς εἰρήνης, γίνεται πόλεμος εἰς τὸ Β. Sym. 3. Τοῦ δὲ δομέστικου Ν. πρὸς τοῦ βασιλέως ἐξῆχος ἀγαπωμένου, ὁ βασιλοπαῖτωρ Ζαῦτζας τούτων ὤ; δυνάστην προσελάβετο, γαμικῶν μετ' αὐτοῦ ποιησάμενος συνάλλαγμα. Τοῦ δὲ πρὸς τούτῳ ἀπαναινομένου, μήποτε ὑπόνοιαν ἔω τῷ βασιλεῖ Λέοντι, μανιεὶς ἐπὶ τούτῳ Ζαῦτζας αἰτίας ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς τούτων μετέ- στησεν· προσεβλήθη (προεβ. δὲ Cont.) ἀνε. αὐτοῦ τῶν σχολῶν δομέστικος ὁ μάλιστα Κατακαλῶν. Ἐπὶ πολὺ δὲ σχολάσας ὁ Νικηφόρος, αὐτὴς στρατηγὸς ἐν τῷ τῶν Θρηκησίων θέματι προχειρίζεται· πολλὰς δὲ καὶ γενναίας ἀνδραγαθίας οὐκ πάσης αὐτοῦ τῆς ἐν τοῖς πολέμοις καταπραξίματος βιοτῆς καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν στηθαίμενος τρόπαια, τελευτᾷ τὸν βίον ἐν γῆρα κληρῶν υἱοῦ καταλιπὼν Βάρδαν καὶ Λέοντα, ὧν ὁ Βάρδας οὐκ ἀπύματος ὦν τῷ βασιλεῖ Λέοντι, ἐστεργετό τε καὶ ἠγαπάτο καὶ δουλείας ἐξυψηρετεῖτο ταῖς ἀνηκούσαις τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς, καθὼς εἴρηται, τὸν Κατακαλῶν προχειρισάμενος· εἰς δομέστικον κατὰ τοῦ Συμεὼν, τούτων ἐξαποστέλλει συνεξαποστείλας αὐτῷ καὶ Θ. Vat.—Cont. ⁴⁴ τοῦ ἑ. Leo. ⁴⁵ εἰσεργ. ed. ⁴⁶ Α. Κ. ed. ⁴⁷ Διαπερασαντῶν δὲ πάντων τῶν τῆς Ἀνατολῆς θεμάτων τε καὶ ταγμάτων καὶ πολέμου μ. Βουλγάρων συχρηθέντων περὶ τὸ Β. Vat.

horrenda, omnesque defeti sunt: inter quos patriarius Theodosius eius causa non modice doluit imperator.

Ejus tempore castri Chersonis incolæ ducem proprium Simeonem Jonæ filium interemerunt: castrum etiam Corum in Cappadocia ab Agarenis captum est.

Porro celebrem processum ad Damiani ædes habuit imperator, Zautza comitante, et supremam post eum potestatem exercente, et Zoe pariter ejus filia solemnitatis socia. Theophano vero ejus legitima conjux non aderat, sed in Blachernis ad sanctum sepulcrum assiduis orationibus vacabat. Imperatore igitur moram ibi agere meditato, consilium iniere Zautzæ consanguinei et Iltus ejus Tzantzæ, necnon alii, ut imperatorem nocte occiderent. Zoe vero cum imperatore dormiens, audito murmure per fenestram prospiciens, silentium imponebat. Certior autem periculi et insidiarum facta, imperatorem excitavit, qui confestim navigium ingressus, Zautza et reliquis omnibus ibi relictiis, ad Pegas trajecit. Sub diluculum festinus palatium ingressus est, et Joanne excubiarum drungario ejeeto, Pardum Nicolai heteriarclhæ filium suffecit. Ipse quippe Nicolaus imperatoris amicitia consors, quæ contra eum Zautzas machinabatur, patefecit. Et ex eo tempore non ingressus est imperator in Zautzæ cubiculum, donec Leo magister et Theodotaces criminis eos convicissent.

Moritur autem Theophano Augusta post imperii annos duodecim, quam brevi spatio temporis interjecto, operatricem miraculorum, quod zelotypiæ et injuriarum memoriæ vitio fuisset immunis, Deus ostendit: et quia eleemosynis et orationibus per sacras ecclesias assidue Deo vacasset.

Coronat autem Leo imperator Zoen Zautzæ

Α Βουλγαρογένετον¹⁷, ἐγένετο τροπή δημοσία, καὶ πάντες ἀπώλοντο, καὶ ὁ πρωτοεστιάριος Θεοδοσίος¹⁸ (δὲ ὄν ὁ βασιλεὺς οὐ μετρίως ἠνιάθη).

(15)¹⁸ Ἐπὶ τούτου ἔσφαξαν καὶ ἐν Χερσωνί οἱ τοῦ κάστρου 775 τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ¹⁹ Συμεὼν τὸν υἱὸν Ἰωνᾶ. Καὶ παρελήφθη τὸ κάστρον τὸ Κόρον ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηῶν.

(16)²¹ Ὅ δὲ [βασιλεὺς] πρόκενσον ἐποίει εἰς τὰ Δαμιανού, συνόντος καὶ Ζαύτζα²² τοῦ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ—Θεοφάνῳ²³ δὲ ἡ γαμητὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖ²⁴, ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῷ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Δόξαντος²⁵ οὖν τοῦ βασιλέως μεῖναι ἐκεῖ, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τοῦ Ζαύτζα συγγενεῖς, ὁ τε (υἱὸς²⁶ αὐτοῦ ὁ) Τζάντζης καὶ οἱ λοιποὶ ἠβούλοντο τῇ νυκτὶ φονεῦσαι τὸν βασιλέα·²⁷ ἡ Ζωὴ δὲ, μετὰ τοῦ βασιλέως καθεύουσα καὶ τὴν ταρχήν²⁸ ἀκούσασα, διὰ τῆς θυρίδος προσδιαψαμένη²⁹ αὐτοὺς κατεσίγασεν· ὡς δὲ τὸ δαιμόνιον ἐγνώ (τῆς ἐπιβουλῆς³⁰ ἧς ἐμελέθησαν), ἐξόκτισε τὸν βασιλέα, δς³¹ παρευθὺ ἐσελεύσθων εἰς πλοῖον, διεπέρασεν εἰς Πηγὰς, ἔασα Ζαύτζαν καὶ πάντας³² ἐκεῖσιν. Καὶ πρῶτ' ἀχίον ἐισήλθεν εἰς τὸ παλάτιον³³ ἐξείσασας Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίγλης καὶ προβαλλόμενος³⁴ Πάρδον³⁵, υἱὸν Νικολάου ἑταιριάρχου, ἀντ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Νικόλαος³⁶ συμφιλιωθείς³⁷ τῷ βασιλεῖ κατάδηλα ἐποίει αὐτῷ πάντα τὰ τοῦ Ζαύτζη³⁸. Καὶ ἔκτοτε οὐκ ἐισήργητο ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελλὸν τοῦ Ζαύτζη, ἕως Ἀσουλῶν ὁ μάγιστρος ὁ Θεοδοτάκιος³⁹ διήλλαξεν αὐτούς.

776 (17)⁴⁰ Τελευτᾷ⁴¹ δὲ Θεοφανῷ Αὐγουῦστα βασιλεύσασα ἔτη εἴβ', ἣν⁴² οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀνέδειξεν ὁ Θεὸς θαυματουργὸν διὰ τὸ ἀζηλότυπον αὐτῆς καὶ ἀμνησίκων καὶ διὰ τὸ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ (191^b) προσεύχασθαι ἀδialeπίτως πικροκαρτερεῖν τῷ Θεῷ (καὶ ταῖς ἀγίαις Ἐκκλησίαις⁴³).

(18) Στέφει⁴⁴ δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζωὴν τὴν θυ-

Variae lectiones et notæ.

¹⁷ Βουλγαρογένετον ed. Leo, Sym. Vat. = τρέπονται Ῥωμαῖοι κακῶς καὶ π. ἀπ. οἷς συναπέλωτο καὶ πρ. Θ. Vat. ¹⁸ Θεοδωρος Sym. — δὲ — ἠνιάθη om. Vat. Sym. Cont. ¹⁹ Ἐπὶ τ. καὶ οἱ τῆς Χερσωνῶνος οἰκήτορες τὸν αὐτῶν ἀπέκτειναν στρ. Vat. Τῷ ζ' αὐτοῦ ἐταί εσφ. οἱ Χερσωνῆται τὸν στ. Sym. 4. ²⁰ αὐτὸν cod. αὐτῶν Leo, ed. Sym. — Σ. τὸν υἱὸν Ἰωνᾶνου ed. Σ. τὸν τοῦ Ἰωνᾶ Vat. om. Sym. — Καὶ π. καὶ Leo Π. καὶ Sym. 4. Π. δὲ καὶ τὸ Κ. ἐν Κ. ὁ. Ἀγ. Vat. ²¹ Ὅ δὲ β. εἰς τὰ Δ. ἐξελθὼν εἶχε μεθ' αὐτοῦ καὶ Ζωὴν τὴν τοῦ Ζαύτζα θυγατέρα καὶ αὐτὸν Ζαύτζαν Vat. — β. om. cod. et Leo, Ὁ β. Λέων Sym. 4 cf. c. 6. τῷ θ' αὐτοῦ ἐταί. — ἐποίησεν Leo, ποιήσας Sym. ²² ζ. τοῦ βασιλεοπάτορος; καὶ π. ἐπ. π. Z. Sym. ²³ ἡ γὰρ πρώτη γ. ἀ. Θ. Sym. Θ. δὲ ἡ τοῦ βασιλέως γ. Vat. ²⁴ ἐκεῖσιν Leo bis, Vat. — τῇ ἀ. σ. τῇ ἐν Βλ. Vat. ἐκεῖ I. ἀλλ' cod. Leo, ed. ²⁵ Δόξαν δὲ τῷ βασιλεῖ μ. ἐν τοῖς Δαμιανού, σ. οἱ τοῦ Z. π. δς υἱὸς ἀ. Z. Vat. ²⁶ υἱὸς ἀ. ὁ om. Sym. — τῇ ν. τὸν β. διαχειρίσασθαι ἐβουλεύσαντο Vat. ²⁷ Ἥ δὲ Z. ed. Leo, Vat. ἡ Z. εἰ cod. — τῷ βασιλεῖ συγκαθ. Vat. ²⁸ καὶ τὸν θροῦν ἐνωτισθεῖσα διὰ τῆς θ. προκίψουσα κατεσίγαζεν Vat. om. Sym. ²⁹ προσβ. P. et cod. προσ. ed. Leo. — ὡς δὲ τοῦ δαινοῦ τῆς ἐπ. ἤγθετο ἀκριδῶς, τὸν β. διυπνίσασα τὸ πραττόμενον κατεσημανε Vat. ³⁰ τῆς ἐπ. ἧς ἐμ. om. Sym. — ἦν Leo. ³¹ θς ἐν πλοίῳ εὐθὺς ἐ. εἰς π. δ. Vat. — καὶ π. εἰς π. διεπέρασαν εἰς Π. καὶ τὸ πρ. τ. ἐ. εἰς τὸ π. Sym. ³² π. ἐ. καὶ αὐτὸν τὸν Z. καταλιπὼν Vat. Καὶ πρ. ταχίῳ ed. Ταχὺ δὲ πρ. εἰς τὸ π. ἐ. Ἰω. μὲν τὸν β. δρ. διεδέξατο Vat. ³³ Θεοδοτάκις cod. ³⁴ Π. δὲ υἱὸν Νικολάου ἐ. ἀντ. ἀ. οὐκ ἀπέλωτο Vat. — προβάλλ. ed. Leo. ³⁵ 894. ³⁶ οὗτος Leo, et Vat. ³⁷ φίλος ὢν τῷ β. καὶ πιστός; περὶ τὰ ἀπόρρητα π. τοῦ Z. δῆ' α τούτῳ καθίστη (sic) καὶ ἔκπυστα Vat. — ³⁸ ἕως ἂν Λέων ed. Leo. — Θεοδοτάκης ed. Leo. — διήλλαξεν cod. ³⁹ Θεοδοτάκις, cod. ⁴⁰ 874. ⁴¹ Τούτῳ τῷ ἐταί (12° anno post 883, Martio mense = Leonia 9). τ. Θ. Sym. 5, τ. δὲ ἡ Ἀ. Θ. ἐτη β. δωδ. Vat. ⁴² ἤτις καὶ θαυματουργὸς ἀνεδείχθη, ἀνωτέρα τοῦ τῆς ζηλοτυπίας πάθους φανεῖσα καὶ πρῶτος τὴν παρευδοκίμησιν ὑπενεγκούσα Ζωῆς καὶ ἐν ἐλ. καὶ πρ. τὸν ἅπαντα βίον διανύσασα Vat. — ⁴³ καὶ τ. ἀ. ἐ. om. Sym. 5. ⁴⁴ Στ. δὲ Α. ὁ β. τὴν δευτέραν αὐτοῦ γυναῖκα Z. τὴν θ. τοῦ Z. Sym. Σ. δὲ Α. ὁ β. τὴν θ. Z. Ζωὴν Vat.

γατέρα Ζαύτζα, ⁷⁵ καὶ εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς ⁷⁶ ἂν
παρὰ ⁷⁷ κληρικοῦ τοῦ παλατίου, ᾧ ἐπίκλην Σινάπης.
(Καὶ ⁷⁸) ὁ μὲν εὐλογήσας καθρέθη ἢ δὲ ἐβασι-
λευσεν ἔτος ⁷⁹ α', μῆνας η'. ⁸⁰ Τελευτησάσης ⁸¹ δὲ
τῆς (αὐτῆς ⁸²) Ζωῆς, λάρνακα ἐφεύρον εἰς τὸ ἀπο-
τεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς ἔχουσιν ⁸³ ἔνδοθεν γράμ-
ματα κεκολλημένα γράφοντα ⁸⁴ οὕτως: «Θυγάτηρ
Βαβυλωνῶς ἢ ταλαίπωρος.»

(19) ⁸⁵ Διεβλήθησάν δὲ τῷ βασιλεῖ ⁸⁶ Λέοντι ὁ τε
Μουσικὸς καὶ ὁ Σταυράκιος ὡς (ὄτι ⁸⁷) παρὰ τῶν
στρατηγῶν καὶ ὀφφικιαλῶν λαμβάνοντες δῶρα καὶ
μεσιτεύοντες πρὸς τὸν βασιλεὸς ἀπόστολα· καὶ ποτε
εἰσελθόντος τοῦ Σταυρακίου ⁸⁸ μετὰ γραμμάτων
τινῶν τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸν Ζαύτζαν, ὡς εἶδεν
αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἑστῶς ἐν τῷ ἡλιακῷ, ἦλθεν ⁸⁹
ἔπιθεν αὐτοῦ, καὶ κρατήσας ⁹⁰ ἐκ τοῦ τένοντος, ⁹¹
ἐξήγαγεν ἔξω ὡς δῆθεν ⁹² ἔρωτήσεων περὶ τῶν
στρατηγῶν· καὶ εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγὼν καὶ τὰ
γράμματα ἄρας καὶ ἀποφενδονήσας παραδέδωκε ⁹³
τοῖς ἐπιτυχούσιν ⁹⁴ ἔξαγαγεῖν τοῦ παλατίου διορι-
σάμενος ἀποκεῖραι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μου-
σικὸς ἐν ἀπογνώσει γέγονε· εἰσελθὼν ⁹⁵ δὲ ὁ βασιλεὺς
ἐνθα ἴστατο ὁ Μουσικὸς παρστώς τῷ Ζαύτζα, τοῦτον
ἐπὶ τράχηλον ὠθήσας ἐξήγαγε, παραβοῦς ⁹⁶ Χριστο-
φόρῳ κοιτωνίστη ἐν τοῖς Στουδίου ἀπαγαγεῖν καὶ
μοναχὸν ποιῆσαι. ⁹⁷ Μετ' ἄλλον δὲ τελευτᾷ Ζαύτζας
ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τοῦτον διὰ τοῦ Βουκολέοντος
καταγαγόντες, ἀπήγαγον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέα,
ἐκεῖσε αὐτὸν θάψαντες.

(20) ⁹⁸ Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ζαύτζα Βασιλεῖος
ἐπίκτης ⁹⁹ υἱὸς Νικολάου ἐταιριάρχου συνεφιλιώθη ¹⁰⁰
Σαμωνᾷ κουδικουλαρίῳ τῷ ¹⁰¹ ἐξ Ἀγαρηνῶν, ὀρε-
γόμενος τοῦ τῆς βασιλείας ἀξιωματός. Ἐθάρρησε
δὲ τῷ Σαμωνᾷ, ὅτι, «Τῆς θαλάσσης ἡμῶν ¹⁰² Ζωῆς τε-
λευτησάσης, ὁ βασιλεὺς λαβεῖν ἔχει ἐτέραν γυναῖκα,
καὶ ἡμεῖς πάντας ἔχει ἀφανίσει. ἀλλὰ ὁδὸς μοι
λόγον, ἵνα σοὶ θαρβήσω πάντα τὰ βουλευόμενα.»
καὶ ¹⁰³ δόντος αὐτοῦ λόγον τῷ Βασιλεῖ, ἐθάρρησεν
αὐτῷ πάντα. Ὁ δὲ Σαμωνᾷ εἰσελθὼν εἰς ¹⁰⁴ τὸν βα-
σιλέα εἶπεν αὐτῷ, ὅτι «Δέσποτά μου, θέλω σοὶ
εἰπεῖν τι ἰδίως, ὅπερ ἐάν μὲν ¹⁰⁵ εἶπω, ἀποθνήσκω,

filiam, et cum ea nuptialem benedictionem subiit,
clericus cujusdam e palatio cognomento Synapes
ministerium. Benedictionis minister officio depositus
est. Illa vero regnavit annum unum et menses
octo. Zoe isti demortuæ inventus est locus ad
corpus ejus deponendum, sculptas intus scriptas-
que gerens litteras istiusmodi: «Filia Babylonis
misera.»

Accusati sunt autem apud imperatorem Leo
Musicus et Stauracius, quasi munera a duce aliquo
et officialibus accepissent, ut intercessione apud
imperatoris patrem eos juvarent. Stauracio itaque
cum ducum alicujus libello ad Zautzam ingresso,
ut eum imperator ad horologium solare stans
conspexit, hominem pone secutus est, et cervicem
apprehensum foras eduxit. Ut de ducis negotio
interrogavit hominem, ad Monothyrum traxit, et
sublatis e manu tabulis, et in aerem projectis et
excussis, obviis quibusdam e palatio extrudendum
tradidit, et præcepit detondendum. Eo cognito,
Musicus desperationis motu angebatur. Tum im-
perator ingressus locum, quo Musicus Zautzæ
astans consistebat, eum collo apprehensum trudens
expulit, et Christophoro cubiculario inter Studitas
abducendum, et monastica pœnitentia subigendum
tradidit. Modico post Zautzas moritur in palatio,
corpusque per Bucoleontem elatum in Caulæ mo-
nasterium ibidem sepeliendum detulerunt.

Post Zautzæ mortem, Basilios operarum regis-
trum præfectus, Nicolai hæteriarchæ filius, Samonæ
cubiculario ex Agarenorum genere orto amicis
junctus est, et imperii cupiditate exarsit. Samonæ
vero mentem confidenter exposuit: «Δεσποτά
nunc Zoe matertera nostra, uxorem aliam imperator
sibi copulaturus est, nosque omnes deleturus:
sed pollicere secretum, ut quæ modo deliberantur
fidenter aperiam.» Eo Basilio secreti fidem pro-
mittente, animatus ille mentem exposuit. Samonæ
ad imperatorem ingressus dixit ei: «Cuperem,
domine mi, aliquid secreto enuntiare; quod si

Varie lectiones et notæ.

⁷⁵ ὅτι διὰ τὸ κατηγορηθῆναι τὴν Ζωὴν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Θεοφανῶν οὐκ
εὐλογήθη παρὰ τοῦ πατριάρχου ὡς παράνομος ὁ γάμος, καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ εὐλογήσας αὐτόν, εἰ καὶ
βασιλεὺς ὑπῆρχεν, ἀλλὰ γὰρ ἐκαθρέθη ὑπὸ συνόδου ed. e glossemate marginali. ⁷⁶ μετ' αὐτὰ
Val. — π. τινος κλ. τοῦ επ. Σινεύτης Sym. ⁷⁷ τοῦ Val. ⁷⁸ καὶ oim. Val. ⁷⁹ ἔτος α' καὶ μ.
ἢ βασιλεύσασα ἐτελεύτησε Val. ⁸⁰ 896. ⁸¹ καὶ ἐτελεύτησε Sym. (Leonis 10° annio, sub lineam,
scil. Augusto m. ⁸² αὐτῆς oim. ed. — ἐφεύρον Leo. ἐφ. δὲ λ. Sym. λ. δὴ ἐφ. — ἐφ' ᾧ ἀπ. τὸ σ. ἀ.
αὐτῇ ἐν φρεσι τοιαύτη ἐνδοξία εἶχεν ἐγκολλημένην θ. Β. ἢ τ. Val. ⁸³ ἔχουσα Leo, — ἔσωθη Sym. ⁸⁴
γραφέντα Leo. ⁸⁵ 895. ⁸⁶ τῷ β. Μ. καὶ Στ. Val. τοῦ βασιλέως Λέων τε ὁ Μ. καὶ ὁ Στ. Leo. ⁸⁷ Ζτ.
oim. Val. — στ. καὶ ἀρχόντων δ. λ. μεσιτεύουσι τούτοις τῷ βασιλεὸς ἀπόστολα Val. ⁸⁸ τοῦ Στ. μ. γ. τ. τ. στ.
στ. ὡς τὸν βασιλεὸς ἀπόστολα εἰσεληλυθὸς ὡς εἰ. ἀ. ὁ β. ἐν τῷ ἡ. ἐστῆκως κατόπιν ἀ. εἰσῆλθε καὶ τοῦ τ. ἀ. λα-
βόμενος, ἔξω ἐξ. δ. π. τῶν στ. ἐρ. Val. ⁸⁹ εἰσῆλθεν Leo, Val. ⁹⁰ αὐτόν Leo, Val. ⁹¹ ἔξω αὐτοῦ
ἀποφενδονήσας τοῦτον καὶ τοὺς πρὸς τ. π. τοῦ π. ἔξαγαγεῖν μοναχὸν ἀπ. Val. — παρέδωκε Leo, Val.
⁹² παριτυχούσιν Leo. ⁹³ εἰ. ὁ Μ. τῷ Ζ. παρίστατο Val. — ⁹⁴ διορισάμενος Χρ. κ. ἐν τοῖς τοῦ Στ. ἀπο-
κεῖραι αὐτόν Val. ⁹⁵ Μετ' αὐτῶν. Β. τ. καὶ διὰ τοῦ Β. κατενεγκόντες αὐτόν ἐν τῇ μ. τοῦ Κυαλέου κατέβαψαν
Val. ⁹⁶ Συμφιλιώται δὲ ὁ επ. Β. τῷ π. Σ. τῷ ἐξ Ἀ. τοῦ τῆς β. ὁ ἀξ. Val. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔπει ἐπιβουλῆς γε-
νομένης Α. τῷ β. παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ Ζ. καὶ διαγνοσθείστης Sym. ⁹⁷ ὁ Leo. ⁹⁸ τῷ—ἀξιωματικῇ Leo?
⁹⁹ τ. Ζ. ἐτέρη γυναῖκα πάντως ὁ β. συζευχθήσεται καὶ ἡ. ἐκποδὸν καταστήσει· ὁδὸς οὖν μοι πιστεύει ὡς φυλά-
ξει; τὸ ἀπόβρῃσεν, κάγω σοὶ π. ἢ. τὰ ὑφ' ἡμῶν β. Val. ¹⁰⁰ θέλει ἀπ. ed. Leo? ¹⁰¹ καὶ Leo? ¹⁰² Ὁ δὲ τοῦτο
περιηκῶς πᾶσαν παρ' αὐτοῦ τὴν συσκευὴν ἐδιδάσκετο Val. ¹⁰³ ὡς β. εἰ. ἐφθ θ. σοὶ τ. εἰ. ὅπερ Val.
¹⁰⁴ εἰ ἐν Leo, ἐμοὶ μὲν λεγόμενον θάνατον προξενεῖ, σοὶ δὲ σιωπώμενον Val.

edixero, mors me certa manet, si tacuero, tibi moriendum : » confestimque Basilii conjurationem omnem enarravit. Imperatori autem narratis fidem haud adhibenti, imo dicenti : « Num quis ea mihi edicere suggestit, et mercedis spe hoc fecisti ? » Dixit ille : « Mitte, domine, quos placuerit tibi fideles in cubiculum, ut occultati, quod a Basilio et a me perceperint, cuncta describant. » Confestim imperator Christophorum protovestiarium cum Calocyre cubiculario misit : et ingressi in ejus delituerunt cubiculo. Basilius itaque jam inescatus, accepta juramenti fide a Samona, ad ejus oratorium, consilium ei suum et consilii participes aperuit. Illis exsurgentibus Christophorus et Calocyres digressi cuncta imperatori scripto aperuerunt : et confestim Basilio ad se advocato Miliariorum millia viginti cleemosynarum nomine in materteræ Zoes animæ levamen, velut legata tradidit, et in Macedoniam dimisit : et Basilium quidem hoc pacto urbe detrusit. Reliquos vero conjurationis consortes, Pardum quidem excubiarum drungarium ad Stipiotem, quasi eum ad se vocaturum amandavit. Is tamen ut eum vinculis coerceret imperatorio brevi præmonitus fuerat. Simulans etiam imperator foras proficisci, et ad Sanctum Lazarum, ad descensum Sphæriterii, cœnatarum Joannem Garidam cum reliquis confœderatis detinuit in cubiculo ; cumque imperator descenderet, cum Joanne Nicolaum heteriarcliam captum urbe eduxit. Basilium porro e Macedonia revocatum et de crimine inquisitum, verberibus subjecit, et crinibus ejus succensis, per mediam urbem traductum Athenas relegavit exulem, ubi misere periit. Nicolaum pariter heteriarcliam et Stylianum et Joannem et Zautzæ genus omne, hos quidem detondit, alios publicatis eorum facultatibus omnibus in exsilium expulsi ; sicque omnis Zautzæcognatio per Samonæ delationem sublata est. και Στυλιανὸν²⁷ και Ἰωάννην και τὴν συγγένειαν²⁸ (δημύσας²⁹ τὰς οὐσίας αὐτῶν πάσας · και οὕτως μωνᾶ).

Magistris vero cunctisque in dignitate positis ab imperatore advocatis, quæ a Samona significata fuerant, cuncta perfecta sunt. Illi virum velut im-

εί δὲ μὴ εἶπω, ἀποθνήσκεις σὺ · · και διεξήλοε⁶ πρὸς τὴν βασιλέα πᾶσαν τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Βασιλείου.⁷ Ἄπιστήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τοῖς λαλήθεσι **778** παρ' αὐτοῦ και εἰρηκότος⁸ · · εἰ μὴ τί σοι ὑπέβαλε ταῦτά μοι εἶπειν, και ἐκ δευροδοκίας τοῦτο ἐποίησας⁹ ; · Ὁ δὲ εἶπεν · · Ἄπόστειλον πιστοὺς ἀνθρώπους οὓς κελεύεις¹⁰ ἐν τῷ (ἐμῷ¹⁰) κέλλῳ, δέσποτά μου, και ἵνα ὦσιν¹¹ ἐγκεκρυμμένοι και, εἴ τι ἂν ἀκούσωσι¹² παρὰ¹³ Βασιλείου και παρ' ἐμοῦ, γράψωσι ταῦτα ·. ¹⁴ Παρευθὺ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει Χριστοφόρον πρωτοβεσιάριον ἄμα Καλοκύρω κοιτωνίτη¹⁵ · · και ἀνελθόντες ἐκρύβτησαν ἐν τῷ κέλλῳ αὐτοῦ. ¹⁶ Βασιλεὺς οὖν δελεασθεὶς και λαβὼν λόγον ἐνορχον παρὰ Σαμωνᾶ εἰς τὸ προσευχάδιον αὐτοῦ, ἐξεῖπεν αὐτῷ πάντα τὰ τῆς βουλῆς και τοὺς συμβουλευομένους. Ἀριστώντων δὲ αὐτῶν καταλθόντες Χριστοφόρος και Καλόκυρος¹⁶ διὰ γραφῆς ἀνέγνωσαν πάντα τῷ βασιλεῖ. Και παρευθὺ μὲν¹⁷ Βασιλεῖον προσκαλεσάμενος δέδωκε μιλιαρξία¹⁸ χιλιάδας κ' ὡς δὴ θέν ψυχικά τῆς αὐτοῦ θείας Ζωῆς (ὡς 192¹⁹)¹⁹ ὀρισθέντα παρ' αὐτῆς οὕτως) και²⁰ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ²⁰ και τὸν μὲν Βασίλειον οὕτως τῆς πόλεως ἐξήγαγε, τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς τῆς αὐτῆς βουλῆς μετασχηκότας και κοινωνήσαντας, Πάρδον μὲν δρουγγάριον τῆς βίγλης²¹ ἀποστέλλει πρὸς τὸν Στυπιώτην²¹, δῆθεν ἀγαγεῖν αὐτὸν, προμνηυθέντος ἐκείνου διὰ βασιλικῷ πιττακίου τοῦτον²² δεσμῆσαι. Προφασισάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν και δειπνεῖσαι εἰς τὴν Ἁγίον Λάζαρον, εἰς τὸ καταβάσιον τοῦ τζουκνιστηρίου, ἐστῆσεν Ἰωάννην Γαριδᾶν μετα και τῶν λοιπῶν τῆς ἐταιρίας ἐν τῷ κουδουκλίῳ · και ἐν τῷ κατέρχεσθαι τὸν βασιλέα, κρατήσαντες οἱ μετα Ἰωάννου Νικόλαον ἐταιριάρχην ἐξήγαγον²² τῆς πόλεως. Ἀγαγὼν δὲ ἐκ Μακεδονίας Βασιλεῖον, και ἀνακρίνας²³ και τύψας²⁴ και τὰς τρίχας αὐτοῦ καταφλέξας και ἐν (τῇ) μέσῃ θριαμβεύσας²⁵, ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις · και κακῶς ἐκεῖ τελευτᾷ²⁵ ὡσαύτως και Νικόλαον ἐταιριάρχην πᾶσαν Ζαύτζα, τοὺς μὲν ἀπέκτειρε, τοὺς δὲ ἐξώρισε πᾶσα ἡ συγγένεια Ζαύτζα ἐξωλοθρεῖθη δ. Ἄ Σα-

(21)²⁰ Πάντας δὲ τοὺς μαγίστρος και τοὺς ἐν τέλει προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς ἀνέγνω κατενώπιον αὐτῶν τὰ μνηυθέντα παρὰ Σαμωνᾶ. (Οἱ²¹ τοῦ-

Variæ lectiones et notæ.

⁶ διεξέπει Leo. — τὴν τοῦ Β. ἐπ. Leo, Vat. ⁷ τοῦ δὲ β. τοῖς ῥηθείαι διαπ. και εἰπόντος· Μήποτε ὡς ἐξ ὑποβολῆς τινὸς τ. εἰρήκαι Vat. ⁸ εἰ μοι Leo. ⁹ ὁ Σαμωνᾶ; · Εἰ βούλει πληροφορηθῆναι, φησὶν, οὐδὲ βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κέλλιον ἀπ. και ἀποκρύψω τοῦτους ἐν ἀποκρύφῳ Vat. ¹⁰ * κελεύεις cod. ¹¹ ἐμῷ omi. Leo. — ¹² εἰσί col. l. Leo. — και ὅσα π. Β. και π. ἐ. λέγονται, γράψουσι και τηνικαῦτα βεβαιωθήσῃ ὡς οὐδὲν ψευδὸς ἐστὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι ῥηθέντων Sym. ¹³ ἀκούουσι ed. ¹⁴ τοῦ Leo. — ¹⁵ Ἀπ. οὖν ὁ β. Vat. ¹⁶ οἱ ἐν τῷ τοῦ Σαμωνᾶ κ. ἀν. ἐκ. Vat. — εἰσελθ. Leo. ¹⁷ Ὁ δὲ Σαμωνᾶς τὸν Β. δελεάσας και λ. ἐ. δοῦς, ἐπεισε πάλιν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν φανερωῦς; ἐξεῖπειν και τ. μετ' αὐτοῦ βουλ. ἀπερ Χρ. και Κ. Vat. ¹⁸ Καλοκύρις Leo. — ἀκούοντος δ. γ. ἐσημῆσαντο. Τούτων δὲ ἀριστευόντων οὗτοι και τῷ β. τὴν γραφὴν ὑπανεγνώσαν Vat. ¹⁹ μὲν πρ. Β. Leo, Β. μὲν πρ. Vat. ²⁰ μ. χ. κεδ²⁰ (sic) δ. δῆθεν Vat. μιλιαρξία χ. εἰκοσι δ. Leo. ²¹ ὡς — οὕτως omi. Leo, Vat. ²² και ἐν Μ. ἀπ. Π. δὲ δρ. τῆς Vat. ²³ βίγλης αὐτῷ κοινωνωνηκότα π. τὸν Στ. ἀπ. δ. τοῦ ἀγ. ἀ. δς προμνηυθείς διὰ βασιλικῆς γραφῆς τ. ἰδέσμευος. Ν. δὲ ἐτ. τῆς π. ὑπέξ. Vat. ²⁴ Στυπιώτην Cod. ²⁵ αὐτὸν Leo. ²⁶ ἐξήγαγε Leo, ὑπέξήγαγε Vat. ²⁷ αὐτόν Vat. ²⁸ τ. σφοδρῶς και τρ. Vat. — κατακαύσας Leo. — τῇ omi. Vat. ²⁹ τῇ πόλει Vat. — ἐν Ἀ. ἐ. ἐνθα δὴ και κ. ἐτελεύτησε Vat. — ἐκείσε τετελεύτησε Leo. ³⁰ Στυλιανὸν Vat. ³¹ και τοὺς συγγενεῖς πάντας Vat. και σ. ed. πάντας κρατήσας ἐξ. και ἐξωλόθρευσεν τὴν σ. τοῦ Ζ. ἄπασαν Sym. 6. cæteris omissis. ³² δημ. — Σαμωνᾶ omi. Vat. Sym. — ³³ ὁ β. πρ. ἐν. αὐτοῦ τὰ ὑπὸ Σ. μ. ἀν. Vat. ³⁴ αἱ — πρὸν. omi. ed. — ὑπερ: πῆγεσαν Leo, Vat. — τῆς τοῦ β. παρατίον καταστάντα ζ. και ἀ. ἐ. μ. τ. προειρ. Vat.

τον ἐπέκεισαν ὡς τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως προνοού-
μενον (καὶ εἰρήχασιν ἄξιον εἶναι τιμῆς μεγάλης. 29.
Ὁ δὲ παρευθὺ τοῦτον τῆ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀξία
τετίμηκε καὶ τροσφικεῖσάτο ἐαυτῶ 31.

22 (22) Ἐτελεύτησε 34 δὲ Ἀντώνιος ὁ πατριάρχης,
καὶ (ἀντ' αὐτοῦ) χειροτονεῖται 35 Νικόλαος, 36 μυσ-
τικὸς ὢν τοῦ βασιλέως. Παρελήφθη 37 δὲ τὸ κάστρον
ἐν Δημητριάς ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Δα-
μιανοῦ τοῦ Ἀγαρηνοῦ.

(23) 38 Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς στέφει Ἀνναν θυγατέρα
Ζωῆς 780 τῆς ἀπὸ τοῦ Ζαυτζα, διὰ τὸ μὴ δύνα-
σθαι ποιεῖν τὰ ἐκ τύπου 39 κλητόρια, μὴ οὔσης 40
ἀγούσης.

41 (24) Ἠγάγετο 42 δὲ ὁ βασιλεὺς κόρην ἐκ τοῦ
θέματος Ὀφικίου, ὠραιότατην 43 πάνυ, ὀνόματι
Εὐδοκίαν, στέφας καὶ ἀναγορεύσας καὶ γήμας αὐτήν.
Ἐξ ἧς 44 παιδοποιήσας ἄρρενα παῖδα, ἐφ' ᾧ τετελεύ-
τηκε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ γεννηθέν.

(25) 45 Ἐξωνήσατο δὲ οἰκήματα Λέων ὁ βασιλεὺς
ἐκ πλησίου τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ
ἐκκλησίαν περιφανῆ 46 ἐπ' ὀνόματι 47 τῆς προτέρας
αὐτοῦ γυναίκης τῆς Ἁγίας 48 Θεοφανοῦς.

49 (26) Ὁσαύτως ἔκτισεν ἐκκλησίαν 50 εἰς τοὺς
λεγομένους Τόπους, τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευά-
σας αὐτήν μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἔνθα 51 καὶ τὸ
τοῦ ἁγίου Λαζάρου ὄμμα (ἐκ Κύπρου 52) καὶ Μα-
ρίας τῆς Μαγδαληνῆς (ἀπὸ Ἐφέσου ἀνακομίσας)
ἀπέθετο (ποιήσας 53 καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτῆς ἐκ-
κλησίας). 54 Ἀσχολουμένοι δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτί-
σματα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν, παρελήφθη ἐν Σι-
κελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἀφρων (τῆς 55 ἀμελείας,
μᾶλλον δὲ προδοσίᾳ Εὐσταθίου δρουγγαρίου τῶν
πλωτῶν καὶ Καραμάλου 56 ἐκεῖσε δντος καὶ Μιχαὴλ
τοῦ Χαράκτου) γενομένης πολλῆς σφαγῆς τῶν Ῥω-
μαίων. Ἀνεθρόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ πόλει 57 παρα-
τάξει 58 τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, ἐλεγχθέν-
τες παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Χαράκτου ὡς προδότες 59,
κατεκρίθησαν θανάτῳ παρακληθέντος δὲ τοῦ βασι-
λέως παρὰ Νικολάου τοῦ πατριάρχου, τὸν θάνατον
συνεχωρήθησαν, (τυφθέντες 60 δὲ μόνον καὶ δημευ-

A peratoris vitæ providentem maximisque honoribus
dignum pronuntiarunt ; quare protospatharii digni-
tate confestim honoratur.

Mortuus est autem Antonius patriarcha, et in
ejus locum Nicolaus imperatoris mysticus pro-
vectus. Demetrias autem oppidum ad Græciæ
thema spectans, a Damiano Agareno captum est.

Imperator Leo Annam, Zoes, quæ Zautzæ fuit,
filiam imperii corona redimivit, quod deficiente
Augusta, instituta ex more convivia celebrare non
posset.

Imperator idem ducta e themate Opsicii venustis-
sima puella, nomine Eudocia, Augustam coronavit,
et imperatricem uxoremque renuntiavit : ex ea
puero masculo suscepto, mater et qui genitus fuit
puer pariter obierunt.

Emit autem imperator Sanctorum Apostolorum
templo vicinas ædes, in quibus prioris suæ conjugis
sanctæ Theophanus sumptuosam ecclesiam con-
struxit.

Ad Topos pariter sancto Lazaro dicatam ædifi-
cavit, et virile eunuchorum monasterium esse dis-
posuit : ad quod sancti Lazari ex Cypro, et Mariæ
Magdalenzæ ex Epheso translatum corpus deposuit,
ejusdem ecclesiæ celebrata dedicatione. Classe vero
in ecclesiarium hujusmodi ædificiis occupata, Tau-
romenium Siciliæ civitas ab Afris capta est, so-
cordia, verius dicam proditiione Eustathii, classis
drungarii, et Caramali, necnon Michaelis Characti
ibidem repertorum, quamplurimis Romanorum ea
in clade cæsis. Reversi in urbem, proditiionis con-
victi a Michaele Characto, ab imperatore et pa-
triarcha morte condemnati sunt ; patriarcha vero
Nicolao apud imperatorem interpellante, mors con-
donata : verberibusque solummodo subjecti, bonis
eorum publicatis, inter monachos detrusi sunt ;
Caramalus in Picridii, Eustathius autem in Studii
monasterio. Lemnus etiam insula ab Agarenis,

Variæ lectiones et notæ.

29 μεγίστης Leo, Vat. — Ὁ δὲ τ. π. Vat. 30 καὶ οἰκιστὸν ἐ. κατεστήσατο Vat. — ἐαυτοῦ ed.
31 896. 32 τῷ αὐτοῦ ἔτει τελευτᾷ Ἀ. π. Sym. 7. Ἐτ. δὲ Στέφανος Leo et cod. a prima manu ut
videtur, cum Ἀντ. in loco erao scriptus sit, ἐτ. δὲ ὁ π. στ. Vat. — ἀντ' ἀ. om Sym. 33 χειρο-
τονήθη Leo, Vat. πατ. ὁ μ. ἐχ. N. ᾧ πολλά μὲν ἦν τὰ τῆς σοφίας πρὸς τῆς ματῶν σὺν εὐσχημονι
καταστάσει Vat. 34 ὁ πατριάρχης Leo, π. Sym. Vat. 35 τότε καὶ ἡ Δ. παραλαμβάνεται ὑ. Δ. τοῦ Ἀ. Sym.
— ἡ πόλις Δ. ἢ ἐν τῷ θ. Ἐ. ὑπὸ τῶν Ἀγαρηῶν Vat. 36 στ. δὲ ὁ β. Sym. 7. — τὴν ἀπὸ Vat. τῆς
Sym. 37 κατὰ τύπον Vat. 38 Ἀ. μὴ ὁ. Vat. 39 897. 40 τῷ αὐτοῦ ἔτει ἡ γ. ὁ β. τριτὴν ἐαυτοῦ
γυναῖκα τὴν ἀπὸ τοῦ Ὁ. Ἐ. στ. ἀ. καὶ ἀν. ἦτις ἐξ αὐτοῦ ἀ. γεννησάσα π. ἐτελεύτησε. ἀπέθανε δὲ καὶ
καὶ ἔστεψε Vat. 41 ἐξ ἧς π. ποιήσας ἀ. ed. ἕ ἦς ἀπ. ἐποίησεν ἀ. ἐφ' ᾧ καὶ ἀ. καὶ τὸ γ. ἐτελεύτησεν
Vat. 42 Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Θεοφανοῦς καὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου καὶ ὡς τότε τὸ Ταυρο-
μένιον ἐλήφθη. Ἐκτίσας δὲ π. τοῦ τῶν ἀγ. ἀπ. ναοῦ ἐ. ὁ β. ἐπ. ὁ. τῆς π. ἀ. γ. Θ. Vat. Τούτῳ τῷ ἔτει
(?) — πλ. τῶν ἀγ. ἀπ. ἐξωνησάμενος ὁ. Α. ὁ β. κτιρίζει ἐκ. Sym. 5. — ὁ. ὁ β. Λέων ed. ὁ β. οἰκ. Leo.
43 περικαλλῆ Leo, Sym. — 44 εἰς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης ἀ. γ. καὶ κατατίθησι καὶ ταύτην ἐκεῖ
Sym. 45 Θεοφανοῦς Leo, Vat. 46 899. 47 Ἐ. δὲ καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐ. ἐγγίστα τῶν λεγομένων
τόπων, καὶ μ. ἀνδρῶν ἐ. ἐν αὐτῇ κατασκευάζει Vat. Τῷ ἱγ' αὐτοῦ ἔτει κτιρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς τ. λ. Τ. ναν
ἀ. Α. καὶ κατασκευάζει μ. ἀ. ἐ. Sym. 48 ἐν ᾧ καὶ Sym. 49 ἐκ κ. et ὑπὸ Ἐ. om. Leo, Sym. Vat.
— ἀνακ. om. Sym. 50 ποιήσας — ἐκκλησίας om. Vat. Sym. 51 Τούτῳ τῷ καιρῷ παραδίδεται Τ. τοῖς
Ἀγαρηνοῖς Sym. Τοῦ δὲ στ. ἐν τοῖς τ. τ. ἐ. ἐργοῖς ἀ. τὸ ἐν Σ. Τ. π. καὶ πολὺς τῶν Ῥωμαίων φόνος
ἐγένετο Vat. 52 τῇ Στουδίου om. Vat. Sym. 53 Καραμάλλου cod. 54 παρὰ. cod. παρὰ τε τοῦ β. ed.
Leo. — ἐλεχθέντ. cod. ἐλεγχθέντων ed. Leo. — 55 προδόντ. cod. προδοτῶν ed. Leo. 56 τυφθ. — ἀπ.
om. ed. — καὶ ἀποκαρῆντες Leo.

natoris vero reliquisque proceribus ad sexaginta A sex usque illi adhæserunt, inter quos Michael he- triarches, et Catudares, et Myxares, et Babutzicius, et alii numerabantur. Hac autem conjuratione a protovestiario Curcua imperatori detecta, cum forte in Circo ludi celebrareatur, et illuc omnes convenirent, adfuit pariter imperator, et ibidem sedens de iis examen habuit: eisdemque verberibus cæsis et coma detonsis, reliquos ad cutem pilos adus- sit. Celebrari postmodum comitatu festo Annuntiationis celebrato, quo conjurationem ad exitum erant perducturi, illi retro sequebatur nudi, et vinculis ligati, sicut præceperat imperator, ad forum usque: eorum bonis demum publicatis cunctos in exsilium egit.

Cæterum ad venandum aliquando progressus B imperator, cervum prægrandem obviam habuit: eoque feram cursibus insequente, conversus cervus, cornu in imperatoris zonam impacto, ipsum ex equo sustulit. Accurrens autem e comitibus quispiam nudato ense zonam præscindens, imperatorem liberavit. Ille ad se reversus zonam præscindentis, quasi adversum se gladium exserentis, factum licet defensione plurima excusantis, et: Liberandi tui gratia hoc admisi, dicentis, adeoque nihil proficientis, caput amputari jussit: verum ex cervi concussionem et lacerationem morbo correptus Basilius, Leone relicto imperatore et Alexandro, mortuus est.

VI. Regnum Leonis Basilii filii.

Leo Basilii filius annos quinque supra viginti, menses octo imperavit. Stephanus autem, ejus frater, syncellus erat cum Photio patriarcha ab eo educatus et eruditus. Leo idem post assumptum

συγκλητικῶν καὶ (λοιπῶν⁹⁰) ἀρχόντων μέχρι τῶν ζς⁹¹ ἦν γὰρ Μιχαὴλ ὁ βυζαντινὸς⁹², ὁ Κατουδάρης⁹³, καὶ ὁ Μυξάρης, καὶ ὁ Βαβουζίκιος, (καὶ οἱ λοιποὶ. Τῆς γοῦν⁹⁴ τοιαύτης ἐπιβουλῆς μηνυθεῖσης τῷ 765 βασιλεὶ παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κροκῶ⁹⁵) κρατηθέντων τε πάντων, ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ καὶ καθεσθίς⁹⁶ ἐκεῖσε, καὶ ἀνακρίνας τὰ κατ' αὐτοὺς, πάντας τύψας καὶ κουρεύσας, τὰς ἔτι περιλειφθεῖσας τρίχας κατέκαυσεν. (Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξῆλθεν ἐν τῇ προσλεύσει τοῦ Εὐαγγελισμοῦ⁹⁷, ὅτε καὶ τὴν ἐπιβουλὴν⁹⁸ ἔμελλον ποιῆσαι, περιεπά- τουν δὲ ὅπισθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι: τοῦ φόρου δε- δεμένοι, καθὼς διωρίσαστο, εἰθ' οὕτως πάντας δη- μεύσας ἐξώρισεν).

(27)⁹⁹ Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος πρὸς τὸ κυνη- γῆσαι, ἐλάφου ποθὲν ἀναφανέντος παρμεγέθους, ὡς¹⁰⁰ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς ὁ ἐλαφὸς ἤρθε τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἴπ- που¹⁰¹. φθάσας¹⁰² δὲ τις καὶ τὴν ἰσπάθην γυμνώσας, τὴν ζώνην ἐκκόψας τὸν βασιλέα ἐβύρασε. Μετὰ¹⁰³ δὲ τὸ ὑποστραφῆναι¹⁰⁴ ἐκέλευσε τὸν τὴν ζώνην αὐτοῦ ἀποτεμόντα ἀποτμηθῆναι τὴν κεφαλὴν ὡς γυμνώ- σαντα¹⁰⁵ τὸ ξίφος· κατ' αὐτοῦ, πολλὰ ἀπολογούμενου ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦτο πεποιτηκέ- ναι¹⁰⁶, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν· ἐκ δὲ τοῦ¹⁰⁷ σαφα- γμοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευτᾷ κα- ταλιπὼν (Λέοντα¹⁰⁸) αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξαν- δρον¹⁰⁹.

C 766 Γ'. Βασιλεία Λέοντος υιοῦ Βασιλείου. Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου ἔβασιλευσεν ἴ ἔτη κε', μῆ- νας η'. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφός, κληρικὸς ὢν καὶ σύγκελλος, ἦν¹¹⁰ μετὰ Φωτίου¹¹¹ τοῦ πατριάρχου ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ· καὶ παιδευόμενος¹¹². Ο

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ λοιπῶν om. ed. ⁹¹ καὶ Leo, Sym. ⁹² Κατουδῆς Sym. — καὶ — Κροκῶ om. Sym. ⁹³ Τῆς γὰρ Leo. Ἐπειτα τῆς ἐπιβουλῆς κατεμνησθῆ τῷ βασιλεὶ διὰ τοῦ πρ. τοῦ Ἰω. ἀποστειλας πάντας Val. ⁹⁴ Κορκῶ ed. Κορκοῦα Leo. — κατελθόντων δὲ Leo. ⁹⁵ κατέσγε καὶ ἐν τῷ Ι. κ. καὶ ἀν. ἀ. π. ἔτυψε καὶ ἐκούρευσεν καὶ τὰς ἔτι π. τρ. κατ. Vat. Μετὰ — ἐξώρισεν om. Sym. ⁹⁶ τῆς Θεοτόκου προσλθὼν Vat. ⁹⁷ Ἐκεῖνοι συνεβουλεύσαντο κατεργάσασθαι, ἐκεῖνος μὲν ἐμπροσθεν περιεπάτει, οἱ δὲ ὅπισθεν ἀ. γ. καὶ δὲ μ. τοῦ φ. συνελθόντο (sic) Val. ⁹⁸ Ὅποια συνέθε τῷ βασιλεὶ ἐν τῷ κυνηγίῳ καὶ τινι στρατιώτῃ. Τοῦ δὲ β. κυνηγούντος ἐλαφὸς ποδὲν παρμεγέθους ἀναφανεῖς Val. Τοῦ δὲ β. ἐν κυνηγίῳ ἐξ ἔ. π. ἀ. Sym. 23. ⁹⁹ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καταδιώκοντος..... ζώνῃ τοῦ βασιλέως τὸ κέρας ἐμβαλὼν ἐνέσπασεν ἐκ τοῦ Ι. Val. ἤρθε τὸν β. ἐκ τῆς ζ' ἀπὸ τοῦ Ι. Sym. ¹⁰⁰ μετὰ τοῦ κέρατος αὐτοῦ Leo, μ. τοῦ κ. Sym. καὶ ἴστα τοῖς κέρασι τούτων ἐπιφερόμενος Val. ¹⁰¹ Ἐπει δὲ τις ἐβόη τῶν μετ' αὐτοῦ τὴν σπ. γ. καὶ τὴν ζ. διατεμῶν, τὸν β. δέστωσαν Val. ¹⁰² Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέψας τοῦ τὸν ζ. ἀ. διατεμόντος ἔ. ἀ. τὴν κ. ὡς τολμήσας ἐναντίον ἀ. τὸ ξ. γυμνώσας Val. ¹⁰³ ἀποστ. ed. Leo. — ἔ. τὴν ζ. ἀποτεμόντος Leo. ¹⁰⁴ γυμνώσαντος Leo. ¹⁰⁵ Ὁ δὲ π. ἀπολογούμενος ὁ σου τ. πεποιθήσει ὁ ὠνήσεν Val. — σου πεποιθήσει Leo. ¹⁰⁶ Ἐκ τοῦ τοιούτου οὖν σπ. τοῦ ἔ. νόσφ περιπεσῶν ὁ βασιλεὺς Β. ἐτελεύτησε Val. ¹⁰⁷ Α. om. Vat. ¹⁰⁸ τὸν ἀδελφόν. ἦν δὲ βασιλεὺς (Βασίλειος Sym.) τῇ μὲν μορφῇ (τὴν μὲν μορφὴν Sym.) τοῦ σώματος ἀνθρώπου, εὐεκτη- κὸς, συνόργρος, εὐόματος, σκυθρωπὸς, μελανόχρους, τὴν ἡλικίαν μέτος τοῦ ἐμῆκρου, τὰ στέφρα πλατύς, καθῆρξ, καὶ ὡς ἂν τις εἰκόρη τὸν ἐν αὐτῷ συλλογιζόμενον (τὸν ἑαυτοῦ συλλογιζόμενος Sym.), — Ὁ δὲ εἰρημνός Νικηφόρος ὁ τοῦ Φωκά, τὴν Ἀμάντιαν καταπολεμῶν καὶ μέλλων ἡδὲ ἐκπορεύειν, κέλευσεν τὸν βασιλέως ἐδέξαστο Λέοντος τὸν θάνατον Βασιλείου καταγέλουσαν καὶ τὴν ἀναδρομὴν ἐγκλειούσαν. Τὸν θάνατον οὖν τοῦ βασιλέως ἀναμαθῶν, κατ' ἑαυτὸν περιέκρυβεν ὥστε μὴ ἀνάπτυστον τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἔγγε- νέσθαι. Ὅρκω οὖν τούτους βεβαιωσάμενος ὡς εἰ παραδοῖεν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἐλευθέρους ἀφῆκεν αὐτοὺς ὅπου ἂν βούλοιντο παρεσθῆναι, καὶ σταυρὴν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως πηξάμενος, πρὸς πλείονα τούτων πλη- ροφορίαν, ἔπεισεν αὐτοὺς τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπῆλθον ἐν Ἀφρικῇ, οἱ δὲ ἐν Λαγγε- διαδίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ. Ἀνελθόντα δὲ τὸν Νικηφόρον ἐν τῇ πόλει ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα ὑπεδέξαστο αὐτοὺς ἐκ πάσης ἦγε τιμῆς. ¹⁰⁹ Σ' περὶ τῆς βασιλείας Α. τοῦ σοφοῦ Παρ. 1706. Ἰ Κόσμου ἔτος 576^η, τῆς θείας σαρκώσεως ἔτη 10^η, Ῥωμαίων βασιλείου Λέων ἔτη Sym. Τῷ 576^η ἔτει τοῦ κ. τῆς δὲ θ. σ. 10^{ης} 16. Α. ὁ ὡς Β. ed. ¹¹⁰ Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βασιλείου τελευτὴν τῷ τῆς αὐτοκράτορας σκήπτρῳ Λέων καθίστα- ται καὶ 16. Vat. ¹¹¹ Συνην τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ ὑπ' ἀ. ἀναγόμενος καὶ π. Vat. — Φ. π. Sym. Leo. ¹¹² Ἀπ. οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν στρ. Ἀ. ἐν Χρ. καὶ ἄλλους συγκλητικὸς οὖν αὐτῷ μετὰ κλήρου καὶ κ. καὶ ἀρωμάτων· καὶ ἐξαγαχόντες τοῦ τ. τὴν Μ. ἐν ἰ. κ. κατέθεοντο Val. — αὐτὸς om. Sym.

ἐξ (αὐτῶ) Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστει- A
λεν Ἀνδρίαν στρατηλάτην μετὰ κηρῶν πολλῶν ὁ
καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσόπολει, καὶ ἐξήγαγον ὁ
Μιχαὴλ (ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἔβαλον ἐν γλωσσοκόμφῳ
κωπερισσίῳ, καὶ ἐπὶ κραββάτου θέντες ὁ καὶ σκε-
πάσαντες, βασιλικῶς τε τιμήσαντες) μεθ' ὕμνων
καὶ τιμῆς πολλῆς (ἐπομένων ἐκεῖσε καὶ τῶν ἀδελφῶν
αὐτοῦ) ἤγαγεν ὁ εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, καὶ ὁ
ἀπέθετο ἐν λάρνακι.

(2) ὁ Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀν-
δρίαν 767 δομέστικον τῶν σχολῶν ἄμα Ἰωάννη
Ἀγιοπολίτῃ σοφωτάτῳ καὶ γενοῦντι λογοθέτῃ τοῦ
δρόμου· καὶ ὁ ἐν τῷ ἄμῳ τῆς ἐκκλησίας ἀνελ-
θόντες ὁ, τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἀνα-
γόντες ὁ, τοῦτον τοῦ ὀνόμου κατήγαγον· καὶ πε-
ριώρισαν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν ὁ τῇ B
ἐπιλεγομένη ὁ τοῦ Βόρδονος ὁ.

(3) ὁ Προεδάλετο ὁ δὲ ὁ βασιλεὺς ὁ Στυλιανὸν
Ζηοῦτζαν μάγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου·
ἀνήγαγε δὲ Στέφανον τὸν σύγκελλον καὶ ἀδελφὸν ὁ
(190) αὐτοῦ ἐν τῷ πατριαρχείῳ· καὶ πρὸ τῶν Χρι-
στοῦ γέννων χειροτονεῖται πατριάρχης ὑπὸ ὁ Θεοφά-
νου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, (καὶ)
ποιήσας ἐν τῷ πατριαρχείῳ ὁ ἔτη ζ' καὶ μῆνας ε'
ἔτελεύτησε, καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικεῶν ὁ.

(4) ὁ Ἐφ' οὗ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον (ἡ λε-
γομένη) Ὑψηλῆ, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν,
αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν ὄντων ἐκεῖσε. Γέγονε ὁ
δὲ καὶ ἐμπρησμός μέγας πλησίον τῶν ὁ Σοφιανῶν ὁ,
ἐμπρησθείσης καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου ἀποστό- C
λου ὁ Θεομᾶ, ἣν ὁ αὐτὸς Λέων λαμπρῶς ἀνεκάλ-
νισεν.

(5) ὁ Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάϊτα καὶ
ἤγαγε 768 Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ
πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος ὁ καὶ Στέφανος ὁ
ὁ μάγιστρος (ὁ τῆς Καλομαρίας) οἱ πολλὰ λοιδορη-
θέντες ὁ ἐπὶ Βασιλείου παρὰ Σανταβαρηνοῦ ὑπέθη-
καν τῷ βασιλεῖ συσκευῆν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι Φώ-

Imperium, Andrea militiæ magistro cum cereorum,
clericorum et senatorii ordinis copia, Chrysopolim
misso, Michaelis imperatoris corpus e sepulcro
eductum, cypressino loculo conditum, lecticaque
impositum, regiisque vestibus ornatum, hymnisque
et pompa multa honoratum efferrî jussit. Ponc se-
quebantur ejus fratres, funusque ad Sanctos Aposto-
los prosecuti sunt, corpusque tumulo reposue-
runt.

Imperator postmodum Andream domesticum
scholarum, una cum Joanne Hagiopolita, viro lit-
teris præstantissimo, qui etiam cursus publici logo-
theta exstitit, mandavit, qui ambone ecclesiæ con-
sensus, et causis in Photium patriarcham lectis,
throno abdicare se coegerunt, et in Armenianorum
B monasterium Bordonis dictum detruserunt.

Promoverat autem imperator Stylianum Zautzam
magistrum, et cursus publici logothetam. Fratrem
etiam Stephanum syncellum in patriarchium induxit,
qui, imminentibus Christi Natalitiis, patriarcha
consecratur a Theophane, primæ post patriarcham
sedis episcopo, et a reliquis præsulibus. Vixitque
in patriarchatu annos sex et menses quinque, et
vita functus in Siceonum monasterio sepelitur.

Leonis tempore castrum cognomento Excelsum
proditum, et missis in captivitate civium pluri-
bus ab Agarenis occupatum est. Contigit incendium
ingens Sophianæ proxime, quo Sancti Thomæ ec-
clesia, quam deinde Leo magnifice reparavit, con-
sumpta est.

Misso vero ad Euchaitas nuntio Theodorum San-
tabarenum in urbem vocavit imperator. Andreas
autem domesticus, et Stephanus magister Bonæ Mariæ
filius, a Santabareno contumelias passi sub Basilio,
insidias deinde in eum machinati, suggesserunt,
imperatori, Photium patriarcham et Theodorum

Variae lectiones et notæ.

Ἐκκλησιῶν τε ed. Sym. καὶ κλ. Leo. ὁ ἐξήγαγε—ἔβαλε ed. Leo, ἤγαγε μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τιμῆς καὶ
ὕμνων Sym. ὁ θ. σκ. β. καὶ τ. Leo, θ. ἐντιμῶς καὶ β. περιστελιαντὸς ἐν τῇ πόλει εἰσήνεγκαν καὶ ἄμῳις μέ-
χρι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προέπεισαν ἐπ. ἐκ. καὶ τ. ἄ. ἄδ. Vat. ὁ ἤγαγεν—ἀπέθετο ed. Sym.
ἐκ τοῦ—τιμήσαντες εἰ ἐπ. — αὐτοῦ om. Sym. ὁ καὶ ἐν λ. κατεθ. Vat. ὁ Περὶ τῆς ἐξορίας Φωτίου καὶ
χειροτονίας Στεφάνου Vat. Φώτιον δὲ τὸν πατριάρχην ἐπιβούλον φωραθέντα τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει καὶ
ἐν τῇ μ. τῶν Ἀ. τῇ λ. τοῦ Γόρδονος περιορίζει, χειροτονεῖ δὲ τὸν Στέφανον σύγκελλον, τὸν ἴδιον αὐτοῦ
ἀδελφὸν διὰ τε Θεοφάνους τοῦ πρωτοθρόνου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων Sym. 1. M. τ. ed. M. τ. δὲ Leo. —
τὸν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀ. ἄ. Ἰω. Ἀγ. καὶ λογίῳ πάνυ ὄντι καὶ λ. γ. τοῦ δ. ἐν τῇ Ἀγία Σοφία ἄπ. Vat.
ὁ οἱ δὲ ἐν τῷ ἄ. ἄν. καὶ τὰς τοῦ π. Φ. ἄ. εἰς ἐπήκοον πάντα ἄν. Vat. ὁ καὶ Leo, Vat. ὁ ἔπαν. Leo.
— ἀνήγαγον ἄ. Leo, π. ἐν. ed. ὁ Ἀρμενιανῶν cod. Ἀρμενιανῶν Sym. ὁ τῇ λ. τοῦ Βόρδου Leo, τῇ
λ. τοῦ Γόρδονο; περιορίζει, ἔνθα καὶ τελευτᾷ Sym. τῇ ἐπονομαζομένη τοῦ B. Vat. et Coni. ὁ Στέφανον
δὲ σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν πατριάρχην προβάλλεται ὑπὸ Θεοφάνου χειροτονηθέντα τοῦ πρω-
τοθρόνου· ἔζησε δὲ πατριαρχῶν ἔτη ες' (sic) καὶ μῆνας ε', καὶ τελευτήσας ἐν τῇ μονῇ ὑάπτεται Σικεῶν Vat.
ὁ Ὁ δὲ β. τὸν Z. Στ. μ. καὶ λ. τοῦ δ. προβάλλεται: Vat. cæteris om. ὁ τσαγγία cod. ὁ τὸν Leo, Vat. ὁ ἄ.
ἄδ. Leo, σ. τὸν ἴδιον ἄ. ἄδ. Sym. ὁ διὰ τε Θ. τοῦ πρ. καὶ τῶν λ. ἄ. Sym. ὁ δ; καὶ ἔζησεν ἔτη ζ' καὶ μ. ε'
Sym. — καὶ τελευτήσας Leo, om. καὶ ante ποιήσας. ὁ Σικεῶν Leo, Συκίων ed. ὁ Ἐπὶ Λ. Leo, Παρ.
δὲ ἡ τ. ἐπάνωμο; Ὑψηλ. καὶ ἠχμαλωτισθήσαν ὁ. τ. Ἀ. πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῷ Vat. Ἐφ. — ἐκεῖσε
om. Sym. — ἡ λ. om. ed. ὁ Γ. δὲ ἔ. ed. Sym. 1. — μ. ἔ. Vat. ὁ Σοφί. cod. Σοφίων Sym. Leo. ὁ καὶ
τῆς Σιδηρᾶς Sym. — ἐμπρησθέντος καὶ τ. ὁ ναοῦ Sym. καὶ ἐνεπρήσθησε ναὸς Vat. ὁ ἄπ. om. Sym. —
ὄν αὐτὸς ὁ. Sym. ὄν ὁ βασιλεὺς. ὁ Περὶ τῆς ἐξέτασως Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Φωτίου ἀπὸ
πατριάρχου. Ἀποστειλάς δὲ ὁ β. εἰς Ἐ. τὸν Σ. Θ. ἐν τῇ π. ἡγ. Vat. Ἀγεί δὲ Θ. τὸν Σ. ἀπὸ Εὐχάϊτων ἐν
τῇ πόλει Sym. — Εὐχάϊταν Leo. ὁ τῶν σχολῶν Vat. ὁ Στ. μ. Vat. — ὁ τῆς K. om. Sym. ὁ κινῶσι
κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Φ. ὡς λοιδορηθέντος τοῦ βασιλέως Λ. ὑπ' αὐτῶν εἰς Βασιλείον κτλ. Sym. ὁ π. πρὸς
B. διαβληθέντες ὑπὸ τοῦ Σ. ὑπέθετο τῷ β. Vat. — 4. ποιησάσθαι ed. Vat.

murum, quam Basillus manutentis comitibus duobus impacta calce confregit, et ad portam palatii penetravit. Tum Eulogius Persa patria lingua Artabasso heteriararchæ locutus est, ut « Michael gladio interiit, atque: Aperi, inquit, imperatori. » Artabassus ad papiam contendens, sublatis vi ab eo clavibus, Basilio aperuit. Intro receptus Basilius palatii claves tulit, et Gregorium Philemonis dictum papiam mane insituit. Confestim vero ad Sanctum Mamantem misit, et Eudociam cum multo apparata in palatium intulit: misso etiam Joanne præposito Decapolitissam ad proprios parentes retulit; Paulo quoque cubiculario, ut Michael sepeliret, mandavit. Illuc ipse profectus dextri equi quo vehebatur stragulo involutum comperit, et viscera foris pendencia: feminisque lamentatricibus et luctus pompam super eo celebraturis, matreque, et sororibus advocatis, in nāviciam impositum ad Chrysopolis monasterium trajici præcipit, ibidemque tumulū conditum sepeliri.

εὗρε δὲ ἐκεῖ θρηνοῦσας 752 (καὶ ἐλευσιολογουμένας 80) ἐκ' αὐτῶ τὴν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς 81 αὐτοῦ 82· καὶ εἰσαγαγὼν εἰς πλοιαρίον διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως (καὶ αὐτὸν ἐνταφιάσας 88 ἐθαψε 89.

V. Regnum Basilii Macedonis.

Basilii una cum Michaelē annum unum et menses quatuor imperavit, et undeviginti solus; præfecto vero, et Mariano Petronæ filio, ad forum convenire, et imperatorem solum coram omni populo renuntiare jussit.

Exercitum porro in Michaelis parricidas a Deo vindictam, et quæ singuli temporibus diversis passi fuerint, referre operæ pretium duxi. Jacobitzes quidem inter venandum una cum imperatore ad

τοῦ παλατίου· πλὴξ δὲ ἦν περιφράσσουσα 751 τὸ τεῖχος· καὶ κρατήσα; Βασίλειος δὲ αὐτοῦ (δύτων) 76 καὶ λακτίσας κατέβαζε τὴν πλάκα, καὶ εἰσῆλθε μέχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου. Εὐλόγιος δὲ ὁ Πέρσης ἐλάλησε τῇ αὐτοῦ γλώττῃ Ἀρταβάσδω 77 ἐταιριάρχη ὡς « ὁ Μιχαὴλ ἔφιξε ἐτελευτήσας, καὶ ἴ' Ἀνοιξον τῷ βασιλεῖ 78. » Καὶ ὁ Ἀρτάβασδος, εἰσδραμῶν πρὸς τὸν παπῖαν 79 καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως, διήνοιξε: (τῷ βασιλεῖ 80). Καὶ γενόμενος ἐνδοθεν Βασίλειος ἤρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ χεῖρα; 81 καὶ τῇ ἔωθεν Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Φιλημόνος ἐποίησε παπῖαν· παρευθὺ δὲ ἀποστέλλει ἐν τῷ ἄγιῳ Μάμαντι, καὶ εἰσῆγαγεν 82 Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Ἰγγερος μετὰ δόξης; πολλῆς ἐν τῷ παλατίῳ. Ἀπέστειλε 83 δὲ καὶ Ἰωάννην πραιπόσιτον τοῦ ἄρα; 84 τὴν δεκάπολιτισσαν καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀπαγαγεῖν. (Ἀπέστειλε δὲ) 85 καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι 87 Μιχαήλ· καὶ ἀπελθὼν εὗρεν αὐτὸν ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι 88 τοῦ δεξιῦ ἵππου οὗ ἤλαυνεν (καὶ τὰ 89 ἔγκατα αὐτοῦ ἐξω ἐκκεχυμένα

E. Βασίλεια Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοσ.

80 Βασίλειος ἐβάσιλευσε μετὰ Μαχαὴλ ἔτος α' 80 (καὶ) μῆνας 8 καὶ ἴσον; ἔτη 18'· προσέταξε 89 δὲ τῷ ὑπάρχῳ (καὶ) Μαρνανῶ ὑιῷ Περωνῶ (ἀνελεθῆν ἐν τῷ φόρῳ) καὶ ἀναγορεῦσαι 87 αὐτὸν (μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ μόνον) βασιλέα 88.

(2) 89 Ἀναγκαλὸν δὲ ἠρησάμην γράψαι 1 (τὴν) παρὰ (τοῦ) θεοῦ γενομένην ἐκδίκησιν εἰς τοὺς τὸν Μιχαήλ διαχειρισμένους (καὶ) ἀπέπονθεν ἕκαστος αὐτῶν (ἐν) διαφόροις καιροῖσ. Ὁ μὲν οὖν 2 Ἰακωβίτζης κυνη-

Variae lectiones et notæ.

διαφ. δυοὶ ὁ B. τῶν μετ' α. ἐκτέρῃ χειρὶ προσεβασθεῖς (sic) λὰξ ἐναλλόμενος τὴν π. κ. καὶ μ. τῆς τοῦ π. πύλης εἰσῆλθοσαν Vat. π. δὲ ἦν φ. τὸ τ. Sym. 76 δύνων οἰμ. Sym. 77 τῷ ε. Ἀ. τῇ ἰδ' α. διαλέκτῳ ἐλ. ὡς ξ. μὲν ἀνήρηται M. Βασίλειος δὲ ἔληλ. τῆς βασιλείας κρατήσων Vat. 78 τὸν βασιλέα Leo, τὸν Βασιλείου Sym. 79 Ὁ δὲ Ἀ. δραμῶν Sym. Ὁ δὲ εἰσδρ. Vat. 79 καὶ τοῦ παπίου βίᾳ ἀποσπάσας τὰς κ. ἀνῳίξε Vat. 80 τὸν Βασιλείου Leo, οἰμ. Sym. — ὅς εἰσελθὼν κατέσχε τὰς κ. καὶ ε. προβάλλεται π. τὸν τοῦ Φ. Γρ. καὶ ἐν τῷ ἄγ. M. ἀπ. τὴν τοῦ Ἰ. Ε. μ. δ. π. ἐν τῷ π. ε. Vat. 81 Ταῦτα δὲ γέγονε κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ [ςτξ' εἶτε] καὶ νυκτὸς τρίτης ὥρας, ἐπιμεμήσεως α' καθ' ἣν ἐπιψώσκουσαν εἶχεν ἡμέραν Θέκλας τῆς πρωτομάρτυρος Sym. 82 ἐπ. τοῦ οἰμ. Vat. 83 εἰσάγει E. τὴν τοῦ Ἰγγερος Sym. 84 ἰω. δὲ πρ. ἐξάπ. ἄρα; τὰ τὴν δεκάπολιτισσαν τοῖς ἰδίοις ἀποκαταστήσαι γονεῦσι Vat. 85 ἀπαγάγοι Sym. οἰμ. ἀπαγ. 86 ἀπ. δὲ οἰμ. Sym. 87 κηδεῦσαι τὸν Vat. — ὅς παραγενόμενος ε. Vat. 88 ἐν τῷ σ. τοῦ δ. i. ἐν ἐν τῷ τετρώφῳ αὐτὸς ἤλαυνεν ἄρα; ἐντ. Vat. 89 καὶ τὰ — ἐκεῖ οἰμ. Sym. — οἰκτρῶσ; τὰ δὲ ε. Vat. — ἐξῳθεν Leo. — ἐκκεχυμένα χαμαὶ Vat. — εὔρες Leo. — κατέλαβε δὲ θ. Vat. 89 καὶ ἐλ. οἰμ. Vat. — καὶ τὴν Leo. 91 καὶ τὴν ἀδελφὴν α. Sym. — καὶ τὰς α. δ. Vat. 92 καὶ ἐπολοφυρομένης ἐλευίνος Vat. — καὶ ἐλευσιολογουμένης αὐτὸν Sym. — πλοιαρίῳ οὖν τὸ σῶμα ἐμβάλων ἐν Vat. 93 x. α. ε. οἰμ. Vat. Sym. — ἐνταφιάσασαι ed. 94 Ταῦτα δὲ γέγονασι κατὰ τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ [ςτξ' εἶτε] καὶ νυκτὸς τρίτην ὥραν ἐπιμεμήσιν πρώτῃν προβησθέντι, καθ' ἣν ἐπιψώσκουσαν εἶχεν ἡμέραν Θ. τῆς πρ. Vat. e Symeone. 95 Ὁ δὲ Vat. 96 Τῷ [ςτξ' εἶτε] τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ὡς' ἐδ. B. — ὁ Μακεδῶν ed. Sym. qui plura adjungit de Basilii origine. — καὶ οἰμ. Sym. Vat. 97 Μονοκράτωρ δὲ γενόμενος τῷ ἐπ. διεκλειύσαστο ἐν τῷ φ. ἀνελεθόντι τὴν ἀναγορευτὴν τούτου ποιήσασθαι· καὶ οὕτως ἀνηγόρευτο Vat. — ὑπάρχῳ Leo Sym. 2. — καὶ οἰμ. ed. Vat. Sym. 98 ἄν. ἐν τῷ φ. ei μ. π. τοῦ λαοῦ οἰμ. Sym. 99 Ὀρῳφας δὲ, τοῦ πλωτῆρος στρατοῦ (στρατηγός Sym. 2) ὑπάρχων τότε (χρηματίζων καὶ Sym.) καθηγμένον, συνεις τὸ πραχθὲν παρὰ Βασιλείου, φιλοδεσποτῶν τε ἄμα (καὶ φιλοδέσποτο; ὣν Sym.) πρὸς ἐκδίκησιν Μιχαήλ βασιλέως ἐκεκίνητο (κεκίνηται Sym.) Οὗ τῷ αὐτοκράτορι ἐνσημανθέντος, τούτων μετακαλεῖται: (τ. μ. ὁ αὐτοκράτωρ Sym.). — Καὶ τὰ μὲν πρώτα λόγοις αὐτῶν (αὐτῷ Sym.) ἐφυδρίστοις ἀπαπειλεῖ, ἔπειτα ἀποδοχῆς ἀξίῳ ἀνθ' ὧν ὑπὲρ δεσπότητος τοιαῦτα τετολμηκέναι προήρητο (προήρηται). Ἀλλὰ δὴ καὶ χρόνου προβεδηκότος, ἐπ' αὐτῷ τοσοῦτον πεπληροφόρητο (πεπληροφόρηται Sym.) ὥστε καταλιμπάνειν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐξῳθεν κατ' ἐχθρῶν Vat. 99 Ὅπω; τὸν βίον κακῶς κατέλυσαν οἱ συναράμμενοι Βασιλεῖφ πρὸς τὴν σφαγὴν. Τοῦς δὲ συναραμμένους τῷ βασιλεῖ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν οἱα μετῆλθε δίκη καὶ οἱοῖς ἕκαστος κακοῖς συνεκέρχεν (ἀναγκ. ἠγ. ?) Vat. Ἀ. δὲ ἐστὶ καὶ π. ὅυ γ. ε. ε. τ. τὸν M. δ. Γρ. Sym. 3. καὶ Leo ei Sym. τὴν, τοῦ εἰ καὶ — καιροῖσ; οἰμ. Sym. 1 Ὁ μὲν γάρ Ἰ. Vat. Ὁ μὲν Ἰ. Leo. — τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ φ. συγκ. Vat.

γῶν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Φιλοπατίῳ, τοῦ **A** Philopatium gladium in terram lapsum levaturus ex equo desiliit: cumque pes ejus terram nondum attingisset, altero in pensili scandula retento, perterritus equus, arrepto cursu per valles et præcipitia traxit, et membratim discerspit. Joannes Chaldus pariter exercitus dux in Chaldia constitutus, quasi contra imperatorem machinaretur delatus, imperatoris jussu ab Andrea militiæ magistro palo affixus est. Imperatoris patruelis Assyleo ab ipso in proprium suburbanum nomine Chartophilam relegatus, ut crudelis et inhumanus in domesticos, nocte ab ipsis gladiis confossus interiit: eos apprehensos et membratim concisos ad Amastriani imperator combussit. Apelates Persa a verbibus corrosus vitam amisit. Constantinus Toxaras apud **B** Cibirræotas gladiis comminutus periit. Marianus, Imperatoris frater, uno e pedibus contrito, vermium esca effectus, moritur.

ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, τὸν πῶδα ¹⁶ συντριβίς ¹⁷

(3) Ὁ δὲ βασιλεὺς, προσελθὼν ἐν τῇ ¹⁸ ἡμέρᾳ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων, ἐν τῇ προελύσει εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐβάπτισε Στέφανον τὸν υἱὸν αὐτοῦ· ἀγαγὼν ¹⁹ δὲ ἵππους **754** λευκοὺς μετὰ ἄρματος, ἐκάθισεν ²⁰ ἅμα τῇ Αὐγούστῃ, καὶ ὁ πραιπόσιτος Βαάνης σὺν αὐτοῖς βαστάζων ²¹ τὸ παιδίον μέχρι τοῦ παλατίου, τοῦ βασιλέως ῥίπτοντος ὑπατείαν ἐν τῇ ὁδῷ ²².

²³ (4) Ἐγένετο δὲ σεισμός [τῇ ἑορτῇ] τοῦ ἀγίου Πολυεύκτου (μέγιστος ὡστε τὴν γῆν σειεσθαι) ἐπὶ ²⁴ **C** μ' ἡμέρας (καὶ μ' νύκτας). Ἔπεισε ²⁵ δὲ τότε καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ζώδου τοῦ φόρου, καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ἐκκλησία ἡ λέγεται τὸ Σίγμα, ὡστε πάντας τοὺς ψάλλοντας ἐκείσε τελευτῆσαι. Λέων δὲ ὁ φιλόσοφος, τυχῶν ἐκεῖ ²⁶, ἔλεγε τοῖς ψάλλουσι καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐκείσε ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας· οἱ δὲ μὴ ²⁷ πεισθέντες αὐτῷ συνετελέσθησαν ἅπαντες.

Porro imperator Natalitiorum Christi die celebri processus apparatu ad Magnam Ecclesiam profectus, Stephanum filium suum baptizavit, et equis candidis ad currum junctis, cum Augusta in eo sedit. Baanes autem præpositus una cum eis ad palatium usque puerum gerebat, imperatore per viam nummorum munus spargente.

Ingens autem sancti Polyucti festo terræmotus exortus est: adeo ut diebus quadraginta et noctibus totidem terra concuteretur. Decidit tunc equi ad forum positi sphaera, et sanctissimæ Dei Genitricis ecclesia quæ dicitur Sigma adeo ut cuncti ad psallendum coacti opprimerentur. Leo vero Philosophus ibidem forte repertus cantoribus et reliquis hic stantibus ut ab ecclesia discederent monebat. Illi vero minime acquiescentes, eodem simul sine perierunt. Ipse

Variae lectiones et notæ.

κ. μ. τοῦ β. καὶ τοῦ ξ. αὐτοῦ Sym. ³ ἐπεὶ ὤρμησε καταθεῖν καὶ ἄ. ἄ. πρὶν τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν προσερισθῆναι τῇ γῇ, ὁ ἰ. διαθ. συνήρπασεν ἄ. καὶ κατεσ. φάραγι καὶ πέτραις καὶ λόγμαις καὶ κατὰ μ. δ. Vat. καὶ αὐτοῦ μέλλοντος καταθεῖν εἰς τὸ ἄ. αὐτὸν, ὁ πους ἄ. ἐν τῇ σκ. ἐκρατῆθη, καὶ θ. ὁ ἰ. ἐσ. ἄ. κατὰ φαραγγῶν καὶ κρημνῶν καὶ μ. κατέκοψεν Sym. ⁴ ἄρας ed. Sym. ⁵ φάραγμα Leo. ⁶ Χαλδία γενόμενος ἐπεὶ κ. τοῦ β. ἐμελέτησε, φωραθεὶς ἄν. Vat. X. γεν. ἐπεὶ κ. β. μελετῶν ἐφωράθη, ἀνασκοποῦντα π. Ἄ. στ. Sym. ⁷ Ἀσυλείων δὲ ὁ τοῦ β. ἐ. βασιλικὴν ὑποστάς ἀγανάκτησιν καὶ ἐν πρ. ἄ. ἐ. ὑπὸ ἰδίων δ. μ. ἐν ν. ἄν. ὦ. πρὸς αὐτοὺς διατιθέμενος Vat. ⁸ ἀδελφός Symi. — παρὰ τοῦ βασιλέως Leo, Sym. ⁹ ᾧ — ὡς om. Sym. ¹⁰ Χαρτοφύλιαν Leo. — ἄπ. ὦν καὶ ὦ. Sym. — πρὸς Leo, Sym. — ἄ. δ. Sym. ¹¹ ὕπ. Sym. — οἱ καὶ ἐν. τ. Ἄ. πρὶν παρεδόθησαν Vat. οὗς χρ. ὁ β. καὶ μ. κ. ἐν τ. Ἄ. ἐκ. Sym. ¹² Ὁ δὲ τοῦ Π. Ἄ. Vat. — Πέρσου Leo. ¹³ τὴν ψυχὴν ἀπέβρῆξεν Sym. κακῶς ἐτελεύτησε Vat. ¹⁴ ἐν Κιβυρραῖωταις γενόμενος Vat. — M. δὲ ὁ τοῦ β. ἄ. Vat. ¹⁵ τοῦ ποδὸς Vat. τῶν ποδῶν Leo. — συντριβέντος; Vat. ¹⁶ ἐκ τοῦ ἵππου. πεισὼν καὶ τοῦ ποδὸς σπιάντος Leo, ὡς ἐκ τοῦ ἰ. κατέπεσε Vat. ¹⁷ σκώληξι τ. Leo, καὶ σκώληκος ἐκ τῆς σήφειας ἀναξέσαντος ἐν ὁδῷ τὸν βίον τελευτᾷ. Καὶ οὕτως μὲν ἡ δίκη τοῦς τὸ μέρος καταπραξάμενους μετήλθεν, ἵνα γνῶσιν ἄνθρωποι ὡς ἐφορᾷ τις πρόνοια τὰ ἀνθρώπινα καὶ οὐκ ἀνεπίσκοπα πάντη καὶ ἀπρονοήτα τὰ ὕψι ὦ. καταλιμπάνεται Vat. ¹⁸ τῇ τῶν χϋ γενεθ. ἢ ἐν τῇ μ. π. ἐκκλησίᾳ, τὸν ἄ. ἐδ. Στ. καὶ (ἐκ) τῆς ἐκκλησίας ὑποστρέφον ἄρματος ἐπέβη λ. ἰ. ὑπεξυγμένους ἐγαυτες Vat. De Photio patriarcho h. l. nihil ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν χϋ γένωνν προσλεύσεως γενομένης βαπτίζει ὁ β. διὰ Φωτίου Στ. τὸν υἱὸν ἄ. ἐν τῇ μ. ἐ. Sym. 4. ¹⁹ γέννων Leo. ²⁰ σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἡ Αὐγούστα καὶ πρ. B. τὸ π. β. Vat. ²¹ ἦν Leo. ²² Ὁ δὲ βασιλεὺς μ. τοῦ π. ὑπατείας ἐβρίπτει τῷ λαῷ Vat. ²³ 869. ²⁴ Περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ ἐπὶ Βασιλείου καὶ ἡ τοῦ Σίγματος ἐκκλησία πεσοῦσα πάντας κατέγωνεν. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ ἄ. Π. σ. γέγονε μ. καὶ ἐξέτεινε μέχρι μ' ἡμερῶν· ἐντε νυκτὶ ὁμοίως καὶ ἡμέρᾳ ἡ γῆ διέσειτο, ὅτε καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος σφ. τοῦ ἐν τῷ κίονι τοῦ φ. Ἰσταμένου κατεπ. καὶ ἡ τῆς δ. π. θ. ἐ. τοῦ Σ. ἐν ἡ πάντες οἱ ψάλλοντες συνεγέσθησαν Vat. — Τῷ γ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἄ. Π. γέγονε σ. Sym. om. μ. ὦ. τὴν γῆν σ. ²⁵ καὶ μ' ν. omi. ed. ²⁶ καὶ ἐπώθησαν πολλὰ ἐκκλησίας, μεθ' ὧν καὶ ἡ ὕπ. Θεοτόκο; ἡ λεγομένη τὸ Sym. ²⁷ τ. ἐκείσε ed. ἐκείσε παρατ. Vat. — τ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ἐ. συνδούλευεν Vat. κερῆνεν πάντας ἐ. Sym. ²⁸ ᾧ μὴ π. ἐναπεπλήγησαν πάντες Vat. οἱ δὲ μὴ π. σ. σ. Sym.

Philosophus ad columnam sub aliis structuris stans cum duobus aliis servatus est, necnon alii quinque sub ambone forte sedentes.

Cæterum imperatorem ad ecclesiam accedentem et jamjam sacrorum participem futurum, prædonem et homicidam, sacræque communionis indignum Photius patriarcha vocabat. Ille furore percitus Romanam misit, et Romanis episcopis deferentibus, scriptam in eum sententiam obtinuit, eundemque throno deturbavit, et Ignatium sanctissimum patriarcham secundo instituit.

Ex Eudocia vero Ingeris filia Alexander imperator natus est. Hic puer Basilii fuit legitimus. Imperator vero adversus Agarenos circa Tebricem habitantes armavit, et commissa pugna superatus est, renovatisque præliis Romanos plures Agarenorum armis amisit. In illa autem imperatoris fuga Theophylactus Abastactus, Romani qui deinde imperavit pater, imperatorem ab Agarenis ferme captum liberavit. Quem conquistum imperator postmodum agnovit : plures enim imperatori dicebant : « Ego sum qui liberavi. » Ille vero, honore contempto, fundum imperatoris expetiit, quem et impetravit. Reversus in urbem imperator Christophorum generum in Tebricem misit, et maxima victo-

Α Αὐτὸς δὲ (ὁ φιλόσοφος εἰς κίονα) ὑπὸ συστημάτων ἑσταθεὶς μετὰ ἑτέρων δύο ἐσώθη, καὶ ἕτεροι εἰ μόνοι ὑποκάτω τοῦ ἀμβωνος.

Ἡ (5) φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης, ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μέλλοντος αὐτοῦ κοινωνεῖν, τοῦτον ληστήν καὶ φονέα ἔλεγε καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας. Ὁ δὲ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ 755 Ῥωμαίων ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου ἐξέωσα, καὶ προσείρισται Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἀγλαίᾳ πατριάρχην τὸ δευτερον.

Ἡ (6) Ἐγεννήθη δὲ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἰγγήρος Εὐδοκίας, οὗτος παῖς γνήσιος ὢν Βασιλείου. Ἔστράτευσε δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Τηβρικὴν, καὶ πόλεμον συνάψας ἠτήθη καὶ πολλὰκις συμβαλῶν Ἀγαρρηνοῖς πολλοῦς τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλλετο. Ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ φυγῇ τοῦ βασιλέως Θεοφύλακτος ὁ Ἀβαστακτος, ὁ πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος, διέσωσε τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κρατούμενον· ὃν ἐπιζητήσα· ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα, καὶ εὐρῶν, καὶ γνωρίσας πολλοὶ γὰρ ἔλεγον τῷ βασιλεῖ ὅτι « Ἐγὼ »· ὁ δὲ, τὴν τιμὴν ἀφείλε, τόπον βασιλικὸν ἤτησατο, οὗ καὶ τετύχηκεν. — Ἡ Ὑποστρέψα· δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ

Variæ lectiones et notæ.

Ἡ ὁ φ. εἰς κ. om. Vat. Ἡ τι συστήματι Vat. συστημάτ. cod. συστημάτιον Leo, συστηματίου Sym.— σταῖς τὸν θάνατον ὑπεξέφυγε μ. καὶ ἑ. δύο καὶ ἄλλοι δὲ εἰ δ. τοῦ ἀ. διεσώθησαν Vat. καὶ Sym. Vat.— ἐτέρους δύο διέσω. Leo. Ἡ θ' Sym. Ἡ 867. Ἡ τοῦ δὲ β. ἐν τῇ ἑ. ἑ. καὶ τῆς ἀρχάντου θυσίας μεταλαβεῖν βουληθέντος ὁ π. φ. τῆς θ. αὐτὸν ἀπέφυγε μεταλήψεως, ἀνδροφόνον ἀποκαλῶν καὶ λ. καὶ τῶν ἀρχάντων μυστηρίων ἀν. Vat. Ἡ αὐτ. cod. αὐτὸν Leo? om. Sym. 6. Ἡ Ἐφ' οἷς θ. ὁ Βασιλεὺς ἐκ Ῥώμης ἐπισκόπους ἐλθεῖν παρασκευάσει τόμον ἐπιπερομένους τοῦ πάπα καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θ. τ. ἐξώθησαν Vat. Ἡ Ῥωμαί. ἐπισκόπ. cod. Ῥωμαίου ἐπισκόπου? Ἡ αὐτοῦ Leo, bis. — καὶ ἀναδιβάσει πάλιν Ἡ I. Sym. Ἡ 871. Ἡ τῷ εἰ αὐτοῦ ἔτει τῆς κγ' τοῦ Ν. μηνὸς ἐγ. Ἡ Α. β. ἀπὸ τῆς Ἡ. Ἡ Ε. γ. π. τοῦ Β. Sym. 8. Ἡ π. γένόμενος καὶ γν. Β. Leo. Ἡ 872. Ἡ Περὶ τῆς ἐκστρατείας Βασιλείου κατὰ τῶν ἐν Τεφρικῇ καὶ τῆς τοῦ Ἡτήης Vat. — Ἡ Ἐκστρατείας Sym. 8. Ἡ ἐν τῇ Τηβρικῇ— Ἡ Α. Vat.— εἰς τὴν βρικὴν cod. Τηβρικοῖς Leo, Ἀφρικὴν Sym. Ἡ καὶ πολέμους ed. Sym. πολλοὺς εἰς πάντας Ἡ. καὶ π. τῶν Ῥ. ἀ. Sym. καὶ διαφόροις πολέμοις τούτοις συμβ. Ἡ. καὶ π. τῶν Ῥ. ἀπέβαλε Vat. Ἡ φεύγοντα δὲ αὐτὸν ἐν τῷ πολέμῳ θ. διέσωσεν ὁ. Ἡ Α. δ. π. τοῦ μ. τ. β. Ῥ. μικροῦ γὰρ ἐδέξατο τοῦτον ὑπὸ τῶν Ἡ. σχεθῆναι Vat. μέλλοντα δὲ κρατηθῆναι καὶ αὐτὸν τὸν β. θ. ὁ Ἡ Α. δ. ὁ. π. Ῥ. τοῦ μ. τ. β. Sym. om. ὃν— τετύχηκε. Ἡ Ἀδισ. Leo. Ἡ Πολλῶν δὲ λεγόντων τῷ β. ὡς αὐτὸς εἴη ἕκαστος ὁ τοῦτον διασωσάμενος, ἐκείνος ἐξῆλει (sequentia legit non possunt) ἐν τῷ τῆς διώξεως ἀναφανέντα καιρῷ, καὶ δὴ γνωρίσας τὸν Θεοφύλακτον ἔμελλε τοῦτον τιμῆς ἀξιοῦν· ὁ δὲ ταύτην ἀποσεισάμενος, τ. αὐτῷ ἀποχωρισθῆναι ἤτησατο οὗ καὶ ἐπίτυχεν Sym. Ἡ τέτυχεν Leo. Ἡ Περὶ τοῦ Ἡνδρέου τοῦ Σκυθου, ὃς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξεληθὼν εἰς αὐτοὺς ἠφάνισεν. Ἡ Ἐπεὶ δὲ ἦ τῶν Ἀγαρηνῶν ὄρουσ ἐκορύσσετο, ὡς μέχρι τῶν Μελαγίνων ἔλασαι στρατὸν, Ἡ Ἄνδρῃαν τινὰ στοχασάμενον (στοχασάμενος?) ὁ βασιλεὺς, Ἡ ἄνδρα πολυφρονα καὶ πολυπειρίας μετέχοντα, οὐχ ἦτρον δὲ καὶ ἀνδρείας, Ἡ ἐπεκέκρυπτο, καθὼς ἦ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια παρεγύμνωσεν. Ἡ Οὗτος Σκυθῶν ἐσπερίων ἐξώρητο, Ἡ ὑποστράτηγον δὲ τοῦτον τοῦ κατὰ (τὸ Gen. 115,5) Ὀψίκων προτίθησι θέματος, ὃς τοῖς πολεμίοις παρεμβαιῶν μεγίστην ἐργάσατο νίκην. Διὰ τοῦτο μετὰ γε πατρικιότητος; (πατρικιότητα Gen.) τῆς τῶν σχολῶν (εὐμορεῖ κυριότητος Gen. Coni. 50, Ced. 216,17)· καὶ μετὰ τοῦτο ἐπέληπτο μάγιστρος.— Ἡ Ὁ δὲ Χρυσόχειρ σὺν Καρβία καὶ Καλλίστῳ πλείστα (πλείσται cod.) κατὰ (κατὰ Gen.) Χριστιανῶν (Χριστιανοῖς Gen.) τεκτινυόμενος ὡς καὶ ὁ τοῦτου πατὴρ καὶ μέχρι Νικομηδείας καὶ Νικαίας διελθῶν, Ἡ ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς τὸ τῶν Θρακησιῶν θέμα μέχρις Ἡωάννου τοῦ Θεολόγου κατήντησεν, οὗτινος τῷ ναῦ [οἱ] σὺν αὐτῷ ἔντυχόντες εἰσῆγαγον τὰ ἄλογα αὐτῶν, ὃθ. (ἔθεν? γράμμασιν εἰρηνικοῖς χρησάμενος πρὸς αὐτὸν ἐξ (δὴ ὁ βασιλεὺς οὐ πείθει συνθέσθαι τῇ εἰρήνῃ.) Ἡ Ὁ δὲ αὐτὸς Χρυσόχειρ ἐν τῷ τοῦ Χρυσόχειρος θέματι εἰς Ἡ Ἀγράνας εἰσκήνεται, εἰς τὸ Σίβωρον [δὲ ὁ] δομῆστικός· καὶ τοῖς στρατηγείαις τῶν τε Ἡ Ἀρμενιακῶν καὶ Χαρσιανῶν προστέταχε διεπιπῶν· Ἡ Ἄρατε τοὺς ὑπὸ χεῖρα ὑμῶν ἀγροντας καλλιπέτους θῦτας καὶ δαπάνας ὡσεὶ Ἡμερῶν δύο καὶ δέκα, καὶ παρατρέχετε τὴν Χρυσόχειρα. Ἡ Ὁ δὲ Χρυσόχειρ ἀπέλυθον νυκτὸς πρὸς τὸν Βαθυρρύακα ἐσκήνωσε κάτω· οἱ δὲ στρατηλάται εἰς τὴν ζυγὸν προσανέβησαν καὶ ἠλλίσθησαν εἰς τινα τόπον Ἡνωμασμένον Ζωγολόγων· οὗτος γάρ ἐστιν ἐκ πετρῶδους συμπήξεως [δυσανάβατος ἐν ψ ὕψη πολυδένδρος πέφυκεν Gen. 121,16-123,9 cf. Coni. 41.]

Τῶν οὖν στρατηλατῶν ἐκεῖσε σκηवासάντων, φιλονεικία τις ἀνεκίψεν ἀνδρική, τῶν ἀρχόντων ἀλλήλοις ἀντερίζόντων, τίνες ἀν εἶναι (εἶεν) κρείττους, ποτέρους (πότερον) οἱ ἀπὸ τοῦ τῶν Ἀρμενιακῶν θέματος Ἡ τοῦ Χριστιανοῦ (Χαρσιανῶν) ὠρμημένοι. Τῶν οὖν Χαρσιανικῶν φιλονεικούντων τὰ προσέβια αὐτοῖς ἐπι-

Ἡ Ὑποστρέψατος δὲ τοῦ βασιλέως Sym.

πόλει, ἀπέστειλε **756** Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ A ria politus, locum vastavit, et ad solum usque
 ἐν Τῆ θρι κῆ⁸⁸, καὶ νίκην μεγίστην ἐποίησε⁸⁹ καὶ
 ἐπόρθησε ταύτην καταστρέψας ἕως ἰθάφου;⁹⁰.

757 (7)⁹¹ Ἴγνάτιος δὲ ὁ πατριάρχης ὑποδόμη-
 σεν ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἐμπόριον Σατύρου⁹² περι-
 καλλῆ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ ἀνατελ-
 λουτος,⁹³ καὶ μονήν⁹⁴ πεποίηκεν ἀνδρείαν, ἐνθα καὶ
 τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπόκειται.

758 (8) Θέκλας δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως⁹⁵
 ἀποστειλῆσθαι πρὸς τὸν βασιλέα δι' ὑπόμνησιν τινα
 μίτριον ὄντα αὐτῆς⁹⁶ ἄνθρωπον, ἠρώτησεν αὐτὸν
 ὁ βασιλεὺς, ὅτι⁹⁷ ἔτι⁹⁸ ἔχει⁹⁹ τὴν κυρίαν σου; ὁ
 ὅδε εἶπεν¹⁰⁰. « Ὁ Νεατοκομίτης. » Παρευθὺ¹⁰¹ δὲ
 ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας ἤγαγεν αὐτὸν καὶ τύψας
 ἀπέκειρε¹⁰² καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνέδυσεν αὐ-
 τόν· Ὁσαύτως δὲ καὶ Προκόπιον (188^b) τὸν πρωτο-
 βεσιτάριον αὐτοῦ ἀποστείλας ἐτύψε τὴν Θέκλαν, ὅς

Ignatius autem patriarcha ecclesiam insignem
 ad Satoris Emporium sub Orientis archistrategi no-
 mine constructam virorum effecit monasterium,
 ubi corpus ejus depositum est.

Thecla vero imperatoris sorore ad imperatorem
 hominem quemdam animo simplicem cum supplicii
 libello mittente interrogavit eum imperator : « Quis
 dominam tuam habet ! » Respondit ille : « Neato-
 comites. » Quem cum subito adduci jussisset im-
 perator, verberibus affectum totondit, et monastico
 habitu induit. Procopio pariter protovestiaro ad
 Theclam misso, plagis impositis divitias omnes,
 quæ deinde fisco additæ sunt, sustulit : Neatoco-

Variae lectiones et notæ:

δοῦναι ἢ τοῖς ἑτέροις, οἱ Ἀρμενιοὶ ἀντίπουν· « Τί φιλονεικεῖτε; πρακτικῆς (πρακτικῶς Gen.) τοῖς
 πολεμίοις παρεμβάλωμεν ἀμφω· καὶ τότε φανερωθεῖ ἕκαστος, ὁποῖος ἀνδρείωτερος τυγχάνει. » Καὶ ἤ
 πόλεμον συγχρησθέντες, κατεδίωξαν τοὺς ὑπεναντίους οἱ Ἀρμενιοὶ ἀπὸ τοῦ Βαθυρρύακος ἕως τοῦ
 κατονομασμένου Κωνσταντίνου βαγνῶν γαλεπῶς συγχρόπτοντες (συγχρόπτοντες Gen. cf. Conti. 42).

Θάνατι τοίνυν τοῦ (τῶν) Χρυσόχειρα ὁ Πουλᾶδης πῖλον ἐνδεδυμένος — προεκεκράτησε δὲ κατὰ Τεφρικὴν
 καὶ τῷ Χρυσόχειρι προσώκλιετο — καὶ ἐκεκράγεε διαπρωσίως· « Ὄδε ὁ στρατηλάτης, ὥδε ὁ δομέστικος
 τῶν σχολῶν· » καὶ ὁ Χρυσόχειρ εἶπεν πρὸς τὸν Πουλᾶδην· « Τί σοι κακὸν ἐνεδειξάμην; » Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν·
 « Πλείστα καλὰ μοι πεποίηκας. » Ὁ δὲ Χρυσόχειρ τῆς πρόσω φυγῆς ἰέμενος, εἰς τινα τάφρον ὁ ἵππος
 αὐτοῦ διώκλας διελθεῖν ἔβη· ἐκεῖ δὲ διελεῖν ἀσχολούμενον ὁ Πουλᾶδης διὰ τῆς μασχάλης (κατὰ τὴν μασχά-
 λην Gen.) τιτρώσκει κοντῶ καὶ αὐτὸν κατεκρήμιωσε. Καταθὰς οὖν ὁ θεράπων αὐτοῦ ὢ Διακοντήζης τῷ
 φημιζόμενον, ἐν Λέων ὁ βασιλεὺς ἀλλοιωθέντα τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν ἐκ τῆς μυσαρᾶς θρησκείας
 τῶν Παυλικιανῶν προεχειρίσατο μηνσοῦράτορα — τούτου τὴν κεφαλὴν βαστάσας (βαστάξας Gen.) ἤξιωσε
 κομιδῆς ἐνθεὸς τοῖς αὐτοῦ γόνασιν ἔν εὐρηκότες οἱ στρατηλάται κατέσχεον καὶ θάτεμόντες τὴν αὐτοῦ
 κεφαλὴν τῷ βασιλεὶ προσήγαγον (Conti. 43). — Συναποστέλλει δὲ τῷ δομestικῷ Ἀνδρέᾳ ὁ βασιλεὺς Χριστο-
 φόρον τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν ἐν τῇ Τιβρικῇ, οἱ κατὰ κράτος τρεψάμενοι τοὺς Ἀγαρηνοὺς τὴν πόλιν ἐπόρθη-
 σαν καὶ ἔ. ἰδ. κατέστρεψαν Vat. ⁸⁸ τῇ Ἀφρικῇ Leo, Sym. τῇ βρικῇ cod. ⁸⁹ ποιήσας ἐκπορθεῖ Leo.
⁹⁰ Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις καὶ Φωκάς ἦν ἐν Καππαδόκῃ, ὅς πρόπαππος τοῦ μετὰ ταῦτα βεδοσαλεω-
 κίτης Νικηφόρου ἐτύγχανεν ὢν, ῥωμαλεώτερι σώματος καὶ ψυχῆς γενναϊότητι τὸν κατ' αὐτὸν διαφέρων
 ἀπάντων, δῆλος κατέστη τῷ βασιλεὶ, ἐν καὶ τουρμαρῆγην πεποίηκε, Νικηφόρον τε τὸν αὐτοῦ υἱόν, ἕνα τῶν
 οἰκείων πεποικῶς εἶχε παρ' αὐτῶ, τὸ τε ἀστέιον τοῦ νεανικοῦ (νεανίου) καὶ τὴ ἕκ πρώτης τριχῆς
 διαστεινύμενον παράστημα προσώμενος, οὗς ἀμφοτέρους εἶχε μεθ' αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν
 ἐστρατείᾳ, ἥδη δὲ τὸν Νικηφόρον ἀνδρωθέντα καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλάσαντα τῷ τοῦ μαγλαδίτου τει-
 μκεν ἀξιώματι.

Ἐπει δὲ τό τε τῆς ἡλικίας ἀνάστημα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς παράστημα καὶ τὸ τῆς ὕψεως αἰετῶς (εὐειδῆς ?)
 καὶ τὸ τῶν ἡθῶν εὐπρεπὲς ἀγαπητὸν τὸν ἄνδρα τῷ βασιλεὶ κατεστήσαντο, πρωτοστράτορα τοῦτον προ-
 βάλλεται, οἶκον ὀυρῆσαι μέγιστον, ἐγγιστα τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλας τυγχάνοντα, ἐν αὐτῶ τῷ υἱῷ.
 Βάρδῃ τῷ μετὰ ταῦτα τῇ τοῦ Καίσαρος τιμηθέντι ἀξία ὑπὸ Νικηφόρου βασιλέως, υἱοῦ μὲν αὐτοῦ, ἐκχόνου
 δὲ Νικηφόρου, ἀπεχαρίσατο.

Οὗτος τοίνυν καὶ στρατηγὸς ἐν τῷ τοῦ Χαρισσανοῦ προβάλλεται θέματι, καὶ πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ
 τῶν Ἀγαρηνῶν ἐνδειξάμενος καὶ διαφανῆς κατατάξ ἐκ τῶν πράξεων, καὶ μονοστράτηγος τῶν δυτικῶν
 θεμάτων προβάλλεται, Θράκης φημι καὶ Μακεδονίας καὶ Κεφαλληνίας, Λογγοβαρδίας καὶ Καλαβρίας.
 Οὗτος γὰρ ἰκανωτάτος τε καὶ ἀξιόμαχος ἔδοξε πρὸς τὴν τῶν Ἀφρικῶν ἐπὶ Ῥώμην ληϊζόμενων τε καὶ
 πορθούντων καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς περικοπτόντων ἀρχῆς, αὐτὴν τε τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν καὶ Λογγο-
 βαρδίαν· πόλεις γὰρ ὅλαι ὑπ' αὐτῶν ἐτάσσοντο, ἢ τε Σόρρηντες καὶ ἡ Βάρις καὶ ἡ ἅγια Σεθηρίνα καὶ Τοργίνα
 καὶ τὸ Ταυρομένιον, αἱ Γροπᾶί τε καὶ ἡ Ἀμάντεια.

Οὗτος οὖν ὁ γενναϊώτατος, ἐκεῖ καταλθὼν, ὥσπερ τι καρτερώτατον ἔρυμα τὴν τοσαύτην ἐπιφορὰν τῶν
 Ἀγαρηνῶν ἀνεχάισεν· Ἐπειτα περινοίαις τούτου· στρατηγικαῖς διαλύσας καὶ πολεμικαῖς παρατάξεται
 τροπωσάμενος, τὰς τε πόλεις Ῥωμαίοις ἀνέστωσε καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἤγαγε χεῖρα, ὅσα τε κατεβλήθησαν
 τῶν τειχῶν ἀνεκαίωσας, καὶ Ῥωμαϊκῇ δυνάμει ταῦτα κατοχυρώσας καὶ πληθῶν Ἀρμενίων ἐνοικίσας αὐ-
 τοῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δούλους χιλίους ἐν τούτοις κατασκευάσας καὶ οὓς ἡ περιφανεστάτη καὶ εὐγενής
 Δανιηλίνα ἐκείνη τῷ βασιλεὶ ἐδώρησατο... τὴν ἔτι περιλειφθεῖσαν πόλιν ἐπολιόρκει Ἀμάντειαν. Καὶ οὗτος
 μὲν οὕτως ἐν τοῖς δυτικοῖς διέπρεπε θέματι (Conti. 71, Ged. 236,8—18).

⁸⁸ Τῷ ζ' ἔπει αὐτοῦ ἰ. ὁ π. τὴν τοῦ Σ. ἔ. εἰς ὄνομα τοῦ ἁ. τοῦ ἁ. ἐποίησε Sym.— οἰκοδομήσας Leo.— ἔ.
 ἰδομήσατο περ. καὶ ἀξιοθέατον εἰς τὸ τοῦ Σ. ἔ. ναὸν αὐτὴν κατονομάσας τοῦ Vat. ⁸⁹ Σάτωρος Leo.
⁹⁰ ἐπ' αὐτῶ δὲ καὶ Vat. ⁹¹ μ. ἀνδρῶν κατασκευάσαν ἀσκητῶν ἐνθα καὶ τὸ λείψνον ἁ. κατετέθη Vat.—
 ἀνδρείων Leo, ἀνδρῶν εἰργάσατο, ἐνθα καὶ ἐτάφη κτλ. Sym. loco-historiæ de Thekla Michaelis sorore.
⁹² τοῦ β. ἀδ. διὰ τ. χρειαίν π. τ. β. ἁ. ἀπ. οἰκείον ὅς περὶ τὸ λέγειν ἀστέιος ἦν Vat. ⁹³ τὸν ed. et cod.
⁹⁴ ὅτι om. Vat. ⁹⁵ φησὶ Vat. ⁹⁶ ὅτι Leo. ⁹⁷ Εὐθύς Vat. ⁹⁸ σφόδρα τὸ μ. σ. ἐν. ἀπέστειλε δὲ καὶ Ἡρ.
 τῶν ἁ. πρ. πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, ὅς ταύτην ἐτύψε ἐφεδρῶς καὶ τὰ προσόντα αὐτῇ ἀφελόμενος τῷ β. ἔ.
 Μ. τ. τ. δὲ ὁ β. τὸν Ν. ὁ ἐν τῇ μ. ἔ. πεποίηκεν Vat.

mitem vero œconomum in Magna ecclesia postmodum instituit.

Idem imperator Hebræos omnes, qui tunc temporis sub ejus potestate reperiebantur, baptismum subire coegit, suscipientibus eos viris in dignitate constitutis, ipsoque imperatore eos benigne et liberaliter habente.

Nicolaum autem, de quo superius sermo habuit, Androsalites nomen, Sancti Diomedis mansionarium, cui martyr, ut dictum est de Basilio, apparuit, œconomum et syncelli dignitate decoravit. Joannem vero alterum ejus fratrem, Biglæ drungarium, fratremque tertium Paulum syncelli præpositum, quartum denique generalem Logothetam creavit. Nicolao syncello postmodum mortuo, corpus ejus ad Arcadianos sepelierunt in propria domo, qua prædium est Sancti Constantini.

Cœpit autem imperator terram fodere non longe a palatio; ad ædificandam enim novam ecclesiam plurimas domus emerat. Porro Syracusas ab Agarenis vastari imperatori nuntiatum est. Navalibus vero copiis circa novæ ecclesiæ structuram et aggerum effossionem occupatis, id exercitui populoque moram attulit et priusquam deinde imœrovia classis adventaret, Syracusana civitas deditioem fecit, de quo imperator plurimum indoluit.

Nicetas autem, Xylinitæ filius, mensæ præpositus, cum secreti ad Augustam amoris delatus fuisset, hunc imperator detonsum monachum effecit: qui sub Leone imperatore œconomus in Magna ecclesia creatus est, et vita functus in monasterio ab eo constructo depositus est. Ejus quoque sorores capillis tonsas moniales reddidit.

Cæterum æramenta plurima cum marmoribus et ex opere tessellato figuras varias et columnas ecclesiis et ædibus plurimis novæ alterius exstruendæ gratia sustulit imperator. Inter hæc ornamenta fuit

A καὶ ἄρας πάντα τὰ χρήματα αὐτῆς εἰσεκόμισεν τῷ βασιλεῖ· τὸν δὲ Νεατοκομίτην ⁶⁷ μετὰ ταῦτα ἐποίησεν οἰκονόμον ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

⁶⁸ (9) ⁶⁹ Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐδάπτισε (καὶ) τοὺς Ἑβραίους· ⁷⁰ πάντας ὅσοι τῷ τότε ⁷¹ χρόνῳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀναδεξαμένων αὐτοῦ; ⁷² πάντων τῶν ἐν ⁷³ ἀξίαις, φιλοφρονησαμένου τοῦ βασιλέως πάντας Ἑβραίους καὶ ἀντιλήψεις καὶ δῶρα πολλὰ παρασχόντος αὐτοῖς· ⁷⁴.

(10) ⁷⁵ Τὸν δὲ προειρημένον Νικόλαον τὸν Ἀνδρσαλίτην τὸν (καὶ) προσμονάριον τοῦ ἁγίου Διομήδους, ὃ ⁷⁶ τινι ὁ μάρτυς ἐπεφάνη, ὡς προεῖρηται περὶ τοῦ Βασιλείου, ἐτίμησεν αὐτὸν σύγκελλον καὶ οἰκονόμον, τὸν δὲ ἕτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην, δρουγγάριον τῆς βίγλης ⁷⁷, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ Παῦλον, τοῦ σακελλίου ⁷⁸, τὸν δὲ ἕτερον Κωνσταντίνον, **759** γενικὸν λογοθέτην. Τελευτήσαντος· ⁷⁹ δὲ Νικόλαου τοῦ συγγέλλου, θάπτουσιν αὐτὸν εἰς Ἀρκαδιανὰς ⁸⁰, τὸν ἐαυτοῦ οἶκον, ἐνθα ἐστὶ ⁸¹ νῦν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τὸ μετόχιον.

⁸² (11) ⁸³ Ἦρξατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκχοῦζειν πλησίον τοῦ παλατίου πρὸς τὸ κτίσαι τὴν νέαν (ἐκκλησίαν ⁸⁴) οἰκήματα πάμπολλα ἐξωνησάμενος. Ἐμνηύθη δὲ τῷ βασιλεῖ ὡς ἡ Συράκουσα παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκπορεύεται. Ἀσχολουμένων δὲ τῶν πλωτῶν ἐν τοῖς κτίσμασι (καὶ ἐκχοῦσμασι) τῆς νέας ἐκκλησίας, ἐγένετο βραδύτης τοῦ στόλου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ παρεδόθη ἡ αὐτῇ Συράκουσα πρὸ ὀλίγου πρὶν ἢ φθάσαι τὸν στόλον, τοῦ βασιλέως πολλὰ (ἐν τούτῳ ⁸⁵) θρηνήσαντος καὶ ἀποδυσραμένου.

⁸⁶ (12) ⁸⁷ Νικήτα δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς τριπέζης τοῦ Σουλνίτου κατηγορηθέντος ὡς ⁸⁸ φιλουμένου παρὰ τῆς Αὐγούστης, τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποκείρας μοναχὸν ἐποίησεν (ὅς ἐπὶ βασιλείῳ Λέοντος; γέγονεν οἰκονόμος ἐν τῇ ⁸⁹ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ τελευτήσας τίθεται ἐν τῇ μονῇ, ἣν αὐτὸς κατασκεύασε· καὶ ἀπέκειρε τὰς αὐτοῦ ἀδελφάς).

(13) ⁹⁰ Πολλὰ γὰρ χαλκουργήματα κατέαξεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς νέας ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μάρμαρα ⁹¹ καὶ ψηφίδας καὶ κίονας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν ⁹² καὶ οἰκῶν ἀνάλαβεν εἰς κατασκευὴν αὐτῆς.

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁷ Νεατοκομίτην Leo. ⁶⁸ 874-875. ⁶⁹ Τῷ ζ' καὶ τῷ η' εἶται βαπτίζει ὁ B. π. τοὺς ὑπὸ τὴν χ. ἀ. Ἐ. δούς αὐτοῖς ἀξίας καὶ δῶρα π. Sym. ⁷⁰ Ἐβ. δὲ καὶ τ. Ἐ. ὁ β. τῶν ἀργόντων ἀν. ἀ. ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ [ἀξίας] καὶ δωρεαῖς ἐφιλοφρονήσατο Vat. — καὶ om. ed. Leo. ⁷¹ τότε τῷ ed. — χεῖρα Leo. Sym. ⁷² αὐτοῦς om. ed. ⁷³ ταῖς ed. — φιλοφρονησάμενος Leo. ⁷⁴ αὐτοῦς Leo. ⁷⁵ N. δὲ τὸν τοῦ ἀ. Δ. νεοκρόνον Vat. τότε δὲ καὶ τὸν πρ. N. τὸν πρ. τοῦ ἀ. Δ. Sym. — Ἀνδρσαλίτη. cod. Ἀνδρσαλίτης Leo. ⁷⁶ ὃ τινι — Βασιλείου om. Sym. — ἐπ. τὴν βασιλείαν B. προαγγέλλων B. — βα. cod. βασιλείως ed. — τετίμησεν ὁ καὶ σ. Vat. ἐποίησεν ὁ καὶ τ. Sym. ἐπ. ὁ καὶ σ. Leo. ἐπ. om. Vat. Sym. — ἰδ. ἀ. I. ed. Sym. Vat. ἀ. I. ἀδ. Leo. ⁷⁷ τῆς β. δρ. Vat. — καὶ τὸν ed. τῶν δὲ ἑτέρων ἀ. ἀδελφῶν τὸν μὲν II. τοῦ σ. τὸν δὲ K. γ. λ. τετίμηκε Vat. ⁷⁸ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακέλλης Sym. — τέταρτον Leo. ⁷⁹ Τελ. — μετόχιον om. Vat. Sym. ⁸⁰ Ἀρκαδιανὰς εἰς Leo. ⁸¹ τὸ μ. τοῦ ἀ. K. Leo. ⁸² 876. ⁸³ Τῷ θ' αὐτοῦ εἶται ἡ κτίσειν ὁ β. τὴν ν. ἀ. καὶ ἡ Σ. π. τοῖς Ἀγαρηνοῖς Sym. 11. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐ. ἀρξαμένου ἐγγιστά τοῦ π. π. τὸ τὴν ν. ἐ. δομήσασθαι, τοῦ στόλου παντὸς ἐνταῦθα ἀσχολουμένου, ἡ Σ. ἐπορεύθη Vat. ⁸⁴ ἐκκλ. om. ed. — καὶ ἐκχ. om. ed. ⁸⁵ ἐν τ. om. ed. ⁸⁶ 877. ⁸⁷ Τῷ ι' αὐτοῦ εἶται Νικήτας; ὁ Ξ. καὶ ἐπὶ τῆς τρ. κατηγορηθῆ ὡς φιλουμένου Sym. 12. Τὸν δὲ ἐπὶ τῆς τρ. Νικήταν ὁ Ξ. ἐπώνυμον διαβληθέντα ὡς τῇ Αὐγούστη φιλοῖτο, ὁ βασιλεὺς ἀπέκειρε μ. ὄν μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον τῆς μ. ἐ. πεποίηκε Vat. ⁸⁸ δς — ἀδελφάς om. Sym. — βασιλ. cod. βασιλεῖς ed. ⁸⁹ τῆς μ. ἐ. ed. Vat. — καὶ τελ. — ἀδ. om. Vat. ⁹⁰ II. δὲ ed. Vat. Sym. 13 et Leo. cum γὰρ post c. 12 minus; commodum videretur. — λόγου Leo, εἰς χρεῖαν τῆς εἰρημένης ἐ. καὶ πλείστα μ. Vat. ⁹¹ μάρμαρος? (μάρμαρ. cod.) ⁹² τε Vat. — λόγῳ ταύτης ἀνεῖδδοτο Sym. — εἰς τὴν ταύτης κ. Vat.

ἐν οἷς ²² στήλη Ἰστατο χαλκῆ ²³ σχῆμα ἐπισκόπου A etiam statua aerea episcopi formam referens, quæ virgam serpente circumvolutam manu gerebat, eamque loco depositam in vestiario locaverunt Profectus illic imperator, et ad locum quo statua fuerat erecta descendens, in serpentis os digitum immisit. Serpens autem ibidem vivus repertus digitum imperatoris momordit, adeo ut, quod mirum omnibus deinde visum est, adhibitis remediis vix sanari potuerit.

(14) (189^a) Ἀλλὰ καὶ τὴν στήλην Σολομῶντος ἐν τῇ βασιλικῇ οὖσαν ²⁴ μεγίστην καταέβαλε προσέταξεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκτυπωθῆναι καὶ ²⁵ τεθῆναι κάτωθεν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς αὐτῆς νέας ἐκκλησίας, ὡς περ ²⁶ θυσίαν ἑαυτὸν τῷ τοιοῦτῳ κτίσματι ²⁷ θεῷ προσάγων ²⁸.

(15) ²⁹ Ἐπιστράτευσε δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ Μελιτηνῆς, καὶ αἰχμαλωσίαν ³⁰ ποιησάμενος; (καὶ πολλοὺς πολέμους) ³¹ ὑπέστρεψε.

(16) ³² Τελευτῆ δὲ ³³ Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης· καὶ (ἐντὶ αὐτοῦ πάλιν) ἀναβιβάζει Φώτιον (πατριάρχην) τὸ δεύτερον (αὐτοῦ) ὁ βασιλεὺς. Μετὰ ³⁴ δὲ ταῦτα ἐν ἔξορίᾳ τελευτήσαντος Φωτίου πατριάρχου, ἀπέτεθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ τοῦ Ἰερραίου ³⁵ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ, οὐσῆς πρώτου **761** καθολικῆς ἐκκλησίας· αὐτὸς δὲ Φώτιος ἐποίησεν αὐτὴν μονὴν γυναικείαν ³⁶.

³⁷ (17) Πάλιν δὲ ἐκστρατεύει ὁ ³⁸ βασιλεὺς ³⁹ εἰς Γερμανικίαν, καὶ ταύτην ἐκπορθήσας καὶ αἰχμαλωτίσας ⁴⁰ ὑπέστρεψε.

(18) ⁴¹ Τελευτῆ δὲ Κωνσταντίνου, ὁ υἱὸς Μιχαὴλ βασιλέως ἐξ Εὐδοκίας, ὡς δὲ λόγος, υἱὸς ⁴² Βασιλείου· ὃν πολλὰ ἐθρήνησε Βασίλειος, πολλὰ στέργων αὐτὸν, καὶ ἀπέθετο τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων.

(19) ⁴³ Ματῶ (δὲ) α ἔγκαινίζεται καὶ ἐνθρονίζεται ἡ νέα ἐκκλησία (ἦν ⁴⁴ ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκαλλώπισε κόσμῳ πολλῷ) παρὰ Φωτίου πατριάρχου, τοῦ βασιλέως ⁴⁵ (ἐν τῷ ἐγκαινισμῷ) λῶρον φορέσαντος, καὶ χρήματα πολλὰ δόντος, καὶ Νέαν αὐτὴν ἐπωνόμασαντος.

Variae lectiones et notæ.

²² Μεθ' ὧν καὶ στήλην χαλκῆν ἦεν ἐν τῷ Σ. Ἰστατο Vat. — Ἰσταται Sym. ²³ ἐν τῷ Σενάτου Leo, ἐν τῷ Σενάτω Sym. Vat. — ἔχουσα ἐπ. ed. φ. ἐπ. Vat. ²⁴ ἡ ἄ. στ. om. Vat. Sym. — β. ἐν τῇ γ. δ. ἐγ. ἐντ. Vat. — ἔχουσα cod. Leo, β. ἐντ. ἔχουσαν T. ἔγαγον ἐν τῷ β. καὶ ἐλθὼν ὁ β. ἔβαλε Sym. ²⁵ T. οὖν κατενεγκόντες ἐν τῷ βασιλικῷ β. ἀπέθεντο Vat. ²⁶ Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐκείσε κατελθὼν καὶ πλησίον τῆς στήλης γενόμενος τὸν δάκτυλον α. ἐν τῷ τοῦ χαλκοῦ δ. ἐν στόματι. Ὡν δὲ ἐκεῖ ὁ ζῶν ἐδ. αὐτὸν μ. δὲ ἰ. πλείστοις ἀντιφάρμακοῖς χρησάμενος Vat. ²⁷ τὸν δάκτυλον Leo, Sym. Vat. ²⁸ εἰς Sym. — ἐκεῖ Leo, Vat. καὶ ἦν ἐσοῦθεν ἄλλος ὁ ζῶν δς καὶ Sym. ²⁹ τὸν δ. τοῦ β. καὶ μ. Sym. ³⁰ θ. ἐπὶ τ. π. ed. om. Sym. ³¹ Καὶ στήλη δὲ Σ. τῇ β. ἐρεστήκει, ἦν κ. οἰκείαν α. στήλην ἐξέτύπωσε Vat. ³² οὐσῆ μεγίστη Leo? — ἐν δ. c. l. εἰς δνομα ἐκτυπώσας τοῖς θ. τῆς νέας ἐ. ὡς θ. ἐ. τῷ θεῷ προσήξεν Sym. ³³ καὶ τ. τῆς ν. ἐ. θ. ὑπέστησεν ἄτε θ. ἐ. τῷ θεῷ λόγῳ προσενεγκὼν Vat. ³⁴ ὡς ed. Sym. ἄτε Vat. ὡς τε cod. ³⁵ καὶ cod. Leo. ³⁶ προσάγειν? ³⁷ Τῷ ἰδ' αὐτοῦ ἔπει ἐκστρατεύει Sym. 13. ³⁸ πολλῶν Leo, Sym. λαβὼν ὑπ. Sym. ³⁹ κατορθώσας ed. Sym. ⁴⁰ Τῷ ἰβ' ἔπει τ. ὁ π. ἰ. καὶ π. φ. ἀναβιβάζεται Sym. 14. ⁴¹ ὁ ἐν ἀγίοις Leo, ὁ μακίριος Vat. — α. ἄ. π. πατρ. et ἄ. om. Vat. ⁴² Ἀπ. δὲ τὸ σ. ἐν τῇ μ. ἦν ἰ. μὲν κατεσκευάσας καθολικὴν ἐκκλησίαν Vat. ⁴³ τῆς ἐρημίας Leo. — Μαρο. ed. — οὐσῆ — ἐκκλησία? ⁴⁴ εἰς γυναικείαν μ. μετεποίησεν Vat. ⁴⁵ 880. ⁴⁶ Ὁ δὲ β. κατὰ Γ. ἐστράτευσεν καὶ τ. ἐ. ὑπ. Vat. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει ἐκ. ὁ β. κατὰ Γ. Sym. 15. ⁴⁷ κατὰ Συρίας Sym. ⁴⁸ αἰχμαλωτεύσας Sym. ⁴⁹ K. δὲ ὁ ἐξ Ἐ. τῷ β. M. γεννηθείς· ὡς δὲ λ. B. ὁ. τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο Vat. T. δὲ K. ὡς M. ὁ ἐξ Ἐ. ὡς δὲ λ. ὁ. B. Sym. 15. ⁵⁰ ὃν B. ἀμπετρα ἐθ. π. στ. α. Vat. ὃν π. ὀρηγήσας ἀπ. ἐν. τ. τ. β. Sym. ⁵¹ Πρώτη δὲ τοῦ Ματῶ μηνὸς ἦν ἐ. π. Φ. ἐγκαινίζεται τε καὶ ἐθ. Vat. Τῷ ἰδ' αὐτοῦ ἔπει μηνὶ M. α' ἐγκ. καὶ ἐνθ. ἦν ἐ. π. φ. π. Sym. 16 δὲ om. ed. — ἐνθρονισθ. cod. ἐνθ. καὶ ἐγκ. Leo. ⁵² ἦν — πολλῶν om. Sym. ⁵³ τοῦ β. μετὰ λῶρον προσελθόντος καὶ χ. π. διαδοῦ καὶ νέαν ταύτην κατ. Vat. — ἐν τῷ ἐ. om. ed. ἐν τῷ αὐτῆς καινισμῷ Leo.

Statua quoque Salomonis ad basilicam stante contracta, ex ejus metallo propriam efformari, et in excavatis novæ ejusdem ecclesiæ fundamentis locari jussit: quasi Deo se in hujusmodi opere victimam offerret.

Rursum autem adversus Melitinem arma movit imperator, ex qua plurimis in captivitate ductis, et certaminibus plerisque confectis, reversus est.

Porro sanctus patriarcha Ignatius vita functus est: et in ejus locum Photius iterum ab imperatore suffectus. Photio patriarcha postmodum in exsilio mortem obeunte, corpus ejus in monasterio ad Merdosagarem, nomine Jeremia, quæ prius communis et publica exsisterat ecclesia, depositum est: Photius autem muliebri reddiderat monasterium.

Rursum imperator Syriam versus in Germaniciam expeditionem suscipit, eaque vastata, et captivis abductis domum regreditur.

Constantinus, Michaelis imperatoris ex Eudocia sed, ut ferebatur, Basilii filius, moritur: ob cujus mortem Basilius luctum egit plurimum utpote sibi dilectissimum, ejusque corpus in sepulcris imperatorum reposuit.

Maii vero mensis die primo throno decoratur, et a Photio patriarcha dedicatur ecclesia quam struxerat, et ornato vario imperator reddiderat insignem. Ea in celebritate eorum gestavit ille, pecuniarum ingentem vim distribuit, et Novam appellavit.

Cæterum Procopius protovestiarius cum thematibus occidentalibus ab imperatore missus est, Eupraxia per Siciliam magistro militiæ instituta. Mosulicis filio Cephaleniæ, Rabducho Dyrhachii, Oëniate et Apostuppe Peloponesi magistris pariter. Procopius iste post egregia facinora plurima et duce præclaro dignas actiones, bello tandem conserto, ab Apostuppe proditus occisus est.

Leo Salibaras Theodorum monachum Euchaitarum archiepiscopum, ceu virum pietate insignem miraculisque clarum, et futurorum notitia celebrem, ad Potium patriarcham adducit. Hunc Potius ad imperatorem Basilium defert, et ad ejus conspectum sistit. Quo delectatus imperator (ejus quippe desiderii sese episcopus componebat) virum in pretio habuit. Mærore etenim perpetuo, ob filii Constantini mortem cui summopere afficiebatur, vexabatur imperatoris animus, et continuo amoris pro illo tabescebat: eum idcirco deludebat episcopus, et vivum se ostensurum pollicebatur: quod et præstitit. Ad saltum quippe obambulanti imperatori, spectrum quoddam Constantini specie equo insidens, et auro vestibus intertextis vestitum occurrit: quod ubi perspexit oculis, in amplexus irruens deosculatus est, ac ubi disparuit, vidisse se cum arbitratur nec fuisse delusum. Eam ob rem monasterium ibidem constructum sancti Constantini nomine insignivit.

His et generis hujusmodi plurimis ex Apollonii disciplina probe perspectis, præfatus Santabareus nullam sibi fiduciam apud imperatorem comparavit.

Leoni porro imperii consorti Martinacii filiam locaverat imperator, quam celebratis ab Magnauram et in novemdecim accubitis nuptiis coronaverat Augustam

Exinde imperator Leo ad patrem a Santabareno reus defertur: «Gladium defert, et eo te confodere

(20) ¹¹ Ἀπεστάλη δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Προκόπιος πρωτοβεστιαρίως μετὰ πάντων τῶν δυτικῶν θεμάτων ¹² ὄντος· Εὐπραξίου ¹³ στρατηλάτου ἐπὶ ¹⁴ Σικελίαν, καὶ εἰς Κεφαλληνίαν τοῦ Μουσουλίκου, εἰς δὲ τὸ Δυρράχιον τοῦ Ῥαβδόχου καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Ὀνιάτου ¹⁵ καὶ τοῦ Ἀποστύπου. Ὅστις Προκόπιος, πολλὰς πράξεις κατεργασάμενος καὶ ἀνδραγαθίας, ἐσχάτως πολέμου γενομένου καὶ προδοθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀποστύπου, ἐσφάγη.

762 ¹⁶ (21) ¹⁷ Λέων δὲ ὁ Σαλιβαράς συνοφίξει Φωτίῳ πατριάρχῃ Θεόδωρον ¹⁸ μοναχὸν ἀρχιεπίσκοπον Εὐχαιτῶν, ὡς εὐλαθεῖ καὶ ποιοῦντα τεράτεια καὶ προορτυκῶν. Φώτιος ¹⁹ εἰς τούτων τῶν βασιλεῖ μεσιτεύει καὶ συνοφίξει, ἐπὶ τὸν ²⁰ ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεὶς — πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας ²¹ αὐτοῦ δικάειτο — εἶχεν (οὖν ²² αὐτὸν) ἐν τιμῇ πολλῇ · ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλέα περὶ τοῦ τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου διὰ τὸ φίλτρον, ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν, ἐπλάνα καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα (τῷ ²³ βασιλεῖ), ὃ καὶ ἐποίησε. Ἐν γὰρ λόχμῃ τινὶ διερχομένῳ τῷ βασιλεῖ ²⁴ φάντασμα συνήντησεν ἐπιπικνον χρυσοῦφαντον ἐνδεδυμένον, ἐν ²⁵ εἶδει τοῦ Κωνσταντίνου, ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς εἶδε ²⁶ καὶ περιπλακαί· κατεφίλησε · καὶ γενομένου ἀφανοῦς, αὐτὸν ἰδεῖν ὑπελάμβανε καὶ ὡς οὐ πεπλάνηται ²⁷ διδὼ καὶ μόνῃν ἐκεῖσε κτίζας, ἐπωνόμασεν αὐτὴν τοῦ ²⁸ ἁγίου Κωνσταντίνου.

(22) ²⁹ Τούτοις καὶ ἑτέροις πλείστοις ³⁰ ὡς ³¹ ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριβῶς μεμνημένος ὁ λεγόμενος Σανταβαρηὸς ἐποίησε τὸν βασιλέα ³² πιστὸν πολλῇν κεκτηῖσθαι πρὸς αὐτόν.

³³ (23) ³⁴ Ἠγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς γυναῖκα Λέοντι τῷ βασιλεῖ ³⁵ **763** θυγατέρα Μαρτινακίου ³⁶ ἦν καὶ ἔπτεψε ποιήσας τοὺς γάμους ἐν τῇ Μανναύρῳ ³⁷ καὶ ἐν τοῖς ἰθ' ἀκουσίτοις.

³⁸ (24) ³⁹ Κατηγορήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Σανταβαρηνοῦ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς ὅτι «Μα-

variarum lectiones et notæ.

¹¹ Πρὸ δὲ τοῦ τὸν εἰρημένον Νικηφόρον τὸν τοῦ Φωκά ἐν τοῖς Δυτικοῖς θέμασι μονοστράτηγον περιβλήθη καὶ κατὰ γυναῖκα ἐκεῖνα ἀνδραγαθία καταπράξασθαι. Πρὸ τοῦ β. πρ. ἐν Σ. ἀποστέλλεται, πάντας τοὺς τῶν δ. θ. στρατηγούς ἔχων μεθ' αὐτοῦ Vat. ¹² Καὶ πολλὰ ἔργα ἔζη λόγῳ καταπραξαμένου, τελευταῖον παρεδόθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πελοποννήσου Ἀπ. αὐτὸς τε καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ἐσφάγη Vat. Totum §. om. Sym. ¹³ τοῦ Leo. ¹⁴ εἰς Leo. ¹⁵ Οἰν. Leo. — Ἀποστύπη Leo bis, Vat. Ἀποστύπη. cod. ¹⁶ 883. ¹⁷ Τῷ ἰσ' αὐτοῦ εἶπε Λ. ὁ Σ. Sym. 17. — Περὶ Θεοδώρου ἐπ. Σανταβαρηνοῦ ὅπως τὰ κατ' αὐτὸν συνέβη Vat. — γνωρίζον καθεστῆ (καθιστῆ) τῷ π. Φ. Vat. ¹⁸ Θ. ἀβδῶν Leo, Θ. ἀχ. (μοναχὸν) cod. Θ. μ. τὸν Σανταβαρηνοῦ, ὃς ὑπὸ τοῦ Φωτίου μετὰ τούτου γέγονεν ἀρχ. Ἐ. Sym. τὸν μ. Θ. καὶ ἀ. Ἐ. ὅ ἐπὶ ὄνῳμον Σανταβαρηνοῦ Vat. ¹⁹ Τ. βασιλεῖ β. μ. εἰς Sym. τ. γνωρίζει τῷ β. ὡς ἔ. δῆθεν καὶ σημειοφόρον καὶ πρ. Vat. ²⁰ ἐφ' ὃ Vat. ²¹ Τὰ γὰρ θυμῆρη τούτῳ πράττειν διέτέλει Vat. — διὰ τιμῆς ἐ. μερίστης Vat. ²² οὖν ἀ. om. Leo, Sym. — Ἐπεὶ δὲ οὕτως ἀθ. δεῖνόν τὸν β. εἴρα π. τοῦ τετελευτηκότος ἀ. υἱοῦ Κ. ἄμετρον γὰρ ἔ. φ. περὶ ἀ. δεῖξιν ἐπαγγέλλεται ζ. ὃ καὶ πεποίηκε Vat. ²³ τῷ β. om. Leo, Sym. — Δ. γὰρ ἐν τ. λ. τῷ β. Vat. ²⁴ ἐφ. τῷ Κωνσταντίνῳ προσοικῶς χρυσοῦφῃ ἐνδ. στολήν Vat. ²⁵ τῷ Sym. ²⁶ ἰδὼν καὶ περιουθεῖς αὐτῷ καὶ καταφίλησας, πέπεικεν αὐτὸν ὡς αὐτὸς εἶη ὁ τούτῳ τελευτήσας υἱός Vat. ²⁷ πεπλάνητο Sym. πεπλάνητ. cod. ²⁸ τοῦ ἀ. Κ. ἀ. ἐπ. Vat. ²⁹ Τὰ Vat. ³⁰ τερατοουργήμασιν Vat. 16. ἀπερ Vat. ³¹ ἀ. μεμνημένον Leo, Ἀπ. βιβλίῳν μεμάθηκεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεόδωρος καταπλήξας τὸν βασιλέα π. εἰς ἀ. κ. ἄμετρον παρεσκεύασας Vat. ³² κ. εἰς αὐτὸν π. Sym. ³³ 885. ³⁴ Ἰὺν. δὲ τῷ υἱῷ ἡγ. Λ. τὴν θ. Μ. Vat. — γυν. om. ed. ante ὁ β. Leo, τῷ ἰσ' αὐτοῦ εἶπε ἡγ. ὁ β. γ. Sym. 19. ³⁵ Θεοφανῶ τὴν Sym. ³⁶ Μαρτινακίου δὲ Leo. — τ. γ. ἐν τῇ Μανναύρῳ ἐν τοῖς ἰθ' ἀκκ. π. Vat. ³⁷ Μανναύρα ed. Sym. om. celt. ³⁸ 885. ³⁹ Ὁ δὲ Σανταβαρηνοῦ Θεόδωρος τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Σταντῶ μνησθέντος βαθῶν τινα δόλον κατὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος συσκευάζει· συνεβούλευσε γὰρ αὐτῷ μ. κατσκευάζαντι ἐπιφέρεισθαι παρὰ τὸν μηρόν, ὡς ἂν, φησὶ, σοῦ π. Vat. Τῷ ἡ' αὐτοῦ εἶπε Λ. ὁ β. κατηγορήθη π. τοῦ Σ. πρὸς τὸν ἴδιον π. Sym. 21, cetera varians usque ad ἐποίησε. — Ἐκατ. ed.

χαίριον ἐπιφέρειται βουλόμενος ἀνελθῆναι μετ' αὐ- A
τοῦ, ὁ περ αὐτὸς ὡς μαχαίριον διὰ δολίας συμβου-
λῆς ἐποίησε τὸν Λέοντα κατασκευάσαι καὶ φρεῖν ὡς
ἐν τῷ τουβίῳ, εἰπὼν αὐτῷ, ὅτι « Πολλὰκις τοῦ πα-
τρὸς σου ἐπιζητούντος μαχαίριον ὡς διὰ χρεῖαν τινά,
ἵνα τί μὴ δίδως ὡς αὐτῷ; » Καὶ τοῦτο κατασκευάσας
Λέων ὁ βασιλεὺς καὶ διαβλήθεις ὡς, ὡς εἴρηται, καὶ
φωραθεὶς ἐν τῷ τουβίῳ τοῦτο βαστάζων, πολλὰ περὶ
τοῦτου ἀπολογούμενος, οὐκ ἤκούετο. Ἐτύφθη ὡς οὖν
Νικήτας ὁ Ἑλλαδικὸς ὁ πρωτοβεστιαρίως αὐτοῦ,
ὃς γέγονε παπίας ἐπὶ ὡς Ῥωμανοῦ βασιλέως, καὶ
ἄλλοι ὡς μετ' αὐτοῦ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες ἐξωρί-
σθησαν ὡς. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέοντα καθελίνας ἐν τῷ
τρικλίνῳ ὡς Μαργαρίτου ἐβούλετο ἐκτυφλῶσαι
αὐτὸν, εἰ μὴ Φώτιος ὡς πατριάρχης διὰ πολλῶν ὡς
παρακλήσεων ὡς τοῦτο διεσκέδασεν ἅμα Ζαυτζῆ
Στυλιανῷ μικρῷ ἐταιριάρχῃ τότε ὄντι· ἐποίησε δὲ
ἀπὸ ὡς ἕψεως μῆνας γ' ὀρθῶν καὶ ὀδυρόμενος
καὶ ὡς δι' ἐπιστολῶν πολλὰ δυσωπῶν τὸν βασιλέα.
Μεγάλῃ 764 δὲ πίστιν τοῦ βασιλέως ἔχοντας εἰς
τὸν ἅγιον Ἡλίαν ἀποσυνοψίζει Λέων ὁ βασιλεὺς ὡς
εἰς τὸν ἅγιον Ἡλίαν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ. Τῆς ὡς δὲ
προελεύσεως γενομένης, ἰδόντας (189b) αὐτὸν οἱ
λαοὶ ὡς ἐφώνησαν τὸ· « Δόξα σοι, ὁ Θεός. » Ὁ δὲ
βασιλεὺς ἀντιστραφεὶς ὡς ἀπελογήσατο αὐτοῖς· « Δο-
ξάζετε περὶ τοῦ υἱοῦ μου τὸν Θεόν; πολλὰς ὀλίψεις
ὑπ' αὐτοῦ ἔχετε ὑπομείναι καὶ ἐπωδύνους ἡμέρας
διελθεῖν. »

(25) ὡς Κατηγορήθη δὲ Ἀνδρέας δομῆστικός· τῶν
σχολῶν παρὰ ὡς Σανταβαρνοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ὡς C
τὰ Λέοντος φρονῶν, καὶ διεδέχθη ὡς παρὰ τοῦ βασι-
λέως ἀντ' αὐτοῦ δὲ προσβλήθη δομῆστικός ὁ Στυ-
πιώτης ὡς· καὶ ἀπελθὼν μετὰ λαοῦ ἐν Ταρσῷ ἠτ-
τήθη καὶ πάντας ἀπόλωσεν ὡς· καὶ πάλιν ὡς προχει-
ρίζεται Ἀνδρέας παρὰ τοῦ βασιλέως δομῆστικός.

ὡς (26) ὡς Ἐγένετο δὲ συσκευὴ κατὰ τοῦ βασιλέως
παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κροκιά ὡς, δομῆστικὸς ὄντος τῶν
ἱκανάτων, χρηματισθέντος παρὰ τοῦ ὄντος ἐν Βλα-
χέρναις ἐγκλείσθου. Εὐρέθησαν δὲ πολλοὶ ὡς τῶν

Variae lectiones et notæ.

ὡς Αὐτὸ Leo. ὡς φέρειν Leo. ὡς μ. διὰ τ. χ. ἐπ. αὐτὸς σὺ ἐπὶ δ. ὡς Ἐπιστραφεὶς δὲ διέβαλεν
αὐτὸν τῷ ἰδίῳ πατρὶ λέγων ὡς ὁ υἱός σου Λ. μ. παρὰ τὸν μ. ἐπ. σε β. ἀν. Val. ὡς ἐπίδους αὐτὸ
Leo. ὡς Ὁ δὲ βασιλεὺς φοροῦντα τοῦτο τὸν Λέοντα πεφωρακῶς ἀληθῆς εἶναι τὸ πρᾶγμα ὑπ-
όπτεινος Val. ὡς δ. παρὰ τοῦ Σανταβαρνοῦ καὶ Leo. ὡς Ἐτυφθῆθη cod. ed. ἐτύφ. δὲ — ἐξωρίσθησαν
αὐτὸν ἐποίησε Val. ὡς τε Val. ὡς ἐπὶ Ῥ. π. ἐγένετο Val. ὡς πολλοὶ σὺν αὐτῷ Val. ὡς Καὶ ὡς χ.
αὐτὸν ἐν τῷ τρ. ὡς Μαργαρίτης κατονομάζεται Val. ὡς τρικλινίῳ τὸν Μαργαρίτην Leo? Μαργαρίτ.
cod. ἐν τῷ Μαργαρίτῃ Sym. — ἐκτ. ἀ. ἐβ. V. I. — ἄλλὰ Φ. Val. ὡς ὁ Leo, Val. ὡς καὶ Στυλιανὸς ὁ
Ζαυτζῆς πολλαῖς χρησάμενοι παρακλήσεσι τὴν τοιαύτην βουλήν δ. Val. ὡς πολλὰ παραπληρ. cod. ὡς ὑπὸ
ed. — Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων γ' μ. ἐπ. ἀπὸ δ. Val. ὡς π. δι' ἐπιστολῆς ἀπολογούμενος καὶ δ. συμπαθείας
τυχεῖν π. δὲ πολλὴν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος εἰς τὸν προφήτην ἔχων Ἡ (Perun?) συγγνώμης τὸν βασιλέα
Λέοντα ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἀξιοῖ Val. ὡς β. ἐν τῇ τοῦ ἀ. Ἡ μ. Leo, β. τρώπω τοιῶδες κτλ. Sym. ὡς Τῆς
δὲ ἐλεύσεως ed. Τῆς δὲ κατὰ τὸ ἐ. προσλ. ὡς ὁ λαὸς ἐπέβησαν Val. οἱ λ. ἐπιφρονούντο· Δόξα Sym. ὡς ἐπιστ.
Val. — πρὸς τὸν λαὸν εἶπε· Ἡ. τοῦ υ. μου δ. τὸν Θεόν· πολλαῖς ὀλίψεις ὑπ' ἀ. περιβλήθησθε καὶ ἐπ.
ἢ διανύσετε Val. ὡς Κατηγορήθη cod. Κατηγορήθεις ed. sed om. καί; iotum § om. Sym. Διεβλήθη δὲ Ἄ.
ὁ δ. Val. ὡς π. τὸν β. ὑπὸ Σ. Val. ὡς δ. τῆς ἀρχῆς; προσβλήθη δὲ ὁ Στ. δ. καὶ ἐν Τ. κατελθὼν καὶ αἰ-
σχυρῶς ἠττηθεὶς πάντας ἀπέβαλε Val. ὡς Στουπ. Leo. ὡς Ταρσὸς δὲ ἐκλήθη τῇ πτώσει Βαλεροφόντου
ἐξείπε φοιτήσαντος καὶ κατὰ τὸν Ταρτὸν πεπονθὸς ἢ τερτὰς ἀπὸ τοῦ ταύρου τὸ Ὑρσητερίαν κεκλήσθαι
τὸ πρὶν διὰ τὸ πρῶτον ἀνικνωτῆσθαι· αὐτὸ κατακλιθῆναι ἐξ ὕδατος τῆς γῆς Val. ὡς εἶτα π. πρ. Ἄ.
δ. Val. ὡς 886. ὡς Τῷ ἰθ' αὐτοῦ ἔται μελετᾶται ἀνταρσία παρὰ Ἰω. Sym. 22. Συσκευῆς δὲ χ. τοῦ β. π.
τοῦ δ. τῶν ἱκ. Ἰω ὡς ἐπὶ ὄνομα Κροκιάς μελετῆσθαι καὶ μ. τῶν ἐ. ἀρχόντων συνόντων αὐτῷ ἐν τῇ
τοιαύτῃ συσκευῇ Val. ὡς Κουρκούα Leo, Sym. — Ἐν δὲ τῇ Val. — χρηματισθέντα Sym. ? ὡς μετ' αὐτοῦ
Leo.

A meditatur. « Gladiolum illum dolosis suasionibus
sibi comparare Leonem fecerat, et in tibiali ge-
stare, dicens ei : « Patre tuo gladium sæpe sæpius
ex necessitate aliqua requirente, cur tu paratum
non exhibes ? » Imperator itaque Leogestare dispo-
suit : et eam ob rem a Santabareno calumniam
passus est : illumque tibiali tenere deprehensus,
defensione quavis instituta, nullatenus audiebatur.
Eapropter Nicetas Helladicus, protovestiarius ejus,
qui Romano imperatore papæ munus consecutus
est, verberibus plurimis cæsus est, aliique cum eo
plures, gravissima perpessi exsilio relegati sunt.
Imperator autem Leonem in custodiam ad Mar-
garitæ triclinium conjectum excæcare meditabatur,
nisi precibus plurimis una cum Zautza Styliano
B heteriarcha minore Photius consilium dissipasset.
Imperatoris itaque conspectu privatus, menses tres
sortem deflens ac plorans, et frequentibus scriptis
imperatorem interpellans egit. Devotione vero
summa et in sanctum Eliam fiducia ferebatur im-
perator Basilius : Leo quoque ad sancti Eliæ me-
moriam in vigiliis noctem egit. Imperatore mox so-
lemnii processu incedente, videntes eum populi
turmæ exclamaverunt : « Gloria tibi, Deus. » Impe-
rator conversus respondit eis : « Filii mei causa,
laudatis Deum, calamitates ab eo patiemini plurimas
et lugubres ab eo dies sustinebitis. »

Accusatus est pariter Andreas scholarum dome-
sticus a Santabareno apud imperatorem, quasi
Leonis consiliorum particeps, et ea propter ab
imperatore dignitate motus est, et in ejus locum
Stupiotæ domesticus suffectus. In Tarsum vero
professione suscepta superatus est cum magna
suorum cæde. Rursum etiam Andreas domesticus
restitutus.

Facta est porro adversus imperatorem a Joanne
Curcua, Incarnatorum domestico, conjuratio, qui
vaticinio de imperatoria dignitate assequenda a
quopiam in Blachernis incluso delusus est. Ex se-

natoris vero reliquisque proceribus ad sexaginta A sex usque illi adhaeserunt, inter quos Michael hierarches, et Catudares, et Myxares, et Babutzicius, et alii numerabantur. Ilac autem conjuratione a protovestiario Curcua imperatori detecta, cum forte in Circo ludi celebrarentur, et illuc omnes convenirent, adfuit pariter imperator, et ibidem sedens de iis examen habuit: eisdemque verberibus caesis et coma detonsis, reliquos ad cutem pilos adussit. Celebri postmodum comitatu festo Annuntiationis celebrato, quo conjurationem ad exitum erant perducturi, illi retro sequebantur nudi, et vinculis ligati, sicut praecerat imperator, ad forum usque: eorum bonis demum publicatis cunctos in exsilium egit.

Cæterum ad venandum aliquando progressus B imperator, cervum prægrandem obviam habuit: eoque feram cursibus insequente, conversus cervus, cornu in imperatoris zonam impacto, ipsum ex equo sustulit. Accurrens autem e comitibus quispiam nudato ense zonam præscindens, imperatorem liberavit. Ille ad se reversus zonam præscindentis, quasi adversum se gladium exserentis, factum licet defensione plurima excusantis, et: Liberandi tui grati. hoc admisi, dicentis, adeoque nihil proficientis, caput amputari jussit: verum ex cervi concussionem et lacerationem morbo correptus Basilius, Leone relicto imperatore et Alexandro, mortuus est.

VI. Regnum Leonis Basilii filii.

Leo Basilii filius annos quinque supra viginti, menses octo imperavit. Stephanus autem, ejus frater, syncellus erat cum Photio patriarcha ab eo educatus et eruditus. Leo idem post assumptum

συγκλητικῶν καὶ (λοιπῶν **) ἀρχόντων μέχρι τῶν ζς' ἦν γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἐπιβουλάς **, ὁ Κατουδάρις, ** καὶ ὁ Μυζάρης, καὶ ὁ Βαθουτζίκιος, (καὶ οἱ λοιποί. Τῆς γοῦν ** τοιαύτης ἐπιβουλῆς μνηθεύσας τῷ 765 βασιλεὶ παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κροκόα **) κρατηθέντων τε πάντων, ἐξεβλήθη ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ καὶ καθεσθεις ** ἐκέισε, καὶ ἀνακρίνας τὰ κατ' αὐτοῦς, πάντας τύφας καὶ κουρεύσας, τὰς ἐτι περιλειφθείσας τρίχας κατέκαυσεν. (Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξῆλθεν ἐν τῇ προσέλευσει τοῦ Εὐαγγελισμοῦ **, ὅτε καὶ τὴν ἐπιβουλήν ** ἐμελλον ποιῆσαι, περιεπάτων δὲ δπισθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι τοῦ φόρου δεδεμένοι, καθὼς διωρίσατο, εἰθ' οὕτως πάντας δεμεύσας ἐξώρισεν).

(27) ** Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξεβλήντος πρὸς τὸ κυνηγῆσαι, ἐλάφου ποθὲν ἀναφανέντος παμμεγέθους, ὡς ** αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς ὁ ἐλάφος ἤρε τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἱππου ** φθάσας ** δὲ τις καὶ τὴν σπάθην γυμνώσας, τὴν ζώνην ἐκκόψας τὸν βασιλέα ἐβύρατο. Μετὰ ** δὲ τὸ ὑποστραφῆναι ** ἐκέλευσε τὸν τὴν ζώνην αὐτοῦ ἀποτεμόντα ἀποτηθῆναι τὴν κεφαλὴν ὡς γυμνώσαστα ** τὸ εἶφος κατ' αὐτόν, πολλὰ ἀπολογουμένου ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦτο πεποιηκῆναι **, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν. ἐκ δὲ τοῦ ** σταραγμοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευταῖα καταλιπὼν (Λέοντα **) αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξανδρον **.

C 766 Γ'. ** Βασιλεία Λέοντος υἱοῦ Βασιλείου. Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου ἐβασίλευσεν ἕτη κε', μῆνας η'. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφός, κληρικὸς ὢν καὶ σύγκελλος, ἦν ** μετὰ Φωτίου ** τοῦ πατριάρχου ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ καὶ παιδευόμενος *. Ὁ

Variae lectiones et notæ.

** λοιπῶν om. ed. ** καὶ Leo, Sym. ** Κατουδάρις Sym. — καὶ — Κροκόα om. Sym. ** Τῆς γὰρ Leo. Ἐπειτα τῆς ἐπιβουλῆς κατεμνησθὴ τῷ βασιλεὶ διὰ τοῦ πρ. τοῦ ἱω. ἀποστειλάς πάντας Vat. ** Κορκόα ed. Κουρκούα Leo. — κατεβλήθη δὲ Leo. ** κατέσε καὶ ἐν τῷ Ι. κ. καὶ ἀν. ἀ. π. ἐτυφε καὶ ἐκούρευσε καὶ τὰς ἐτι π. πρ. κατ. Vat. Μιστὰ — ἐξώρισαν om. Sym. ** τῆς Θεοτόκου προσβλῶν Vat. ** Ἐκεῖνοι συνεβουλεύσαντο κατεργάσασθαι, ἐκεῖνος μὲν ἐμπροσθεν περιεπάτει, οἱ δὲ δπισθεν ἀ. γ. καὶ δ. β. τοῦ φ. συνεβλήθη (sic) Vat. ** Ὅποια συνέθη τῷ βασιλεὶ ἐν τῷ κυνηγίῳ καὶ τινι στρατιώτῃ. Τοῦ δὲ β. κυνηγούντος ἐλάφου ποθὲν παμμεγέθους ἀναφανέως Vat. Τοῦ δὲ β. ἐν κυνηγίῳ ἐξέ κ. π. ἀ. Sym. 25. ** ὑπὸ τοῦ βασιλέως καταδιώκοντος..... ζώνῃ τοῦ βασιλέως τὸ κέρασ ἐμβαλὼν ἐνέσπασεν ἐκ τοῦ Ι. Vat. ἤρε τὸν β. ἐκ τῆς ζς' ἀπὸ τοῦ Ι. Sym. ** μετὰ τοῦ κέρατος αὐτοῦ Leo, μ. τοῦ κ. Sym. καὶ ἴσα τοῖς κέρασι τοῦτον ἐπιφερόμενος Vat. ** Ἐπει δὲ τις ἐβρη τῶν μετ' αὐτοῦ τὴν σπ. γ. καὶ τὴν ζ. διατεμὼν, τὸν β. δέσσωσεν Vat. ** Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέψας τοῦ τὸν ζ. ἀ. διατεμόντος ἐ. ἀ. τὴν κ. ὡς τολμήσαντας ἐναντίον ἀ. τὸ ξ. γυμνώσαι Vat. ** ἀποστ. ed. Leo. — ἐ. τὴν ζ. ἀποτεμόντος Leo. ** γυμνώσαντος Leo. ** Ὁ δὲ π. ἀπολογούμενος ὁ. σου τ. πεποιήκει ὁ. ὤνησεν Vat. — σου πεποιήκα Leo. ** Ἐκ τοῦ τοιούτου οὖν σπ. τοῦ ἐ. νόσφ περιεπάτων ὁ βασιλεὺς Β. ἐτελεύτησε Vat. ** Λ. οἰν. Vat. ** τὸν ἀδελφόν. ἦν δὲ βασιλεὺς (Βασίλειος Sym.) τῇ μὲν μορφῇ (τὴν μὲν μορφὴν Sym.) τοῦ σώματος ἀνθηρότατος, εὐεκτικὸς, συνόρρος, εὐόματος, σκυδρωπῆς, μελανόχρους, τὴν ἡλικίαν μέσος τοῦ εὐμήχους, τὰ στέρνα πλατύς, καθήρης, καὶ ὡς ἂν ἐν: εἰκότι τὸν ἐν αὐτῷ συλλογιζόμενον (τὸν ἑαυτοῦ συλλογιζόμενος Sym.). — Ὁ δὲ εἰρημνός Νικηφόρος ὁ τοῦ Φωκά, τὴν Ἀμάντιαν καταπολεμῶν καὶ μέλλων ἡδὴ ἐκπορεύειν, κέλευσεν τοῦ βασιλέως ἐδέξαστο Λέοντος τὸν θάνατον Βασιλείου καταγγέλλουσαν καὶ τὴν ἀναδρομὴν ἐγκυλεύουσαν. Τὸν θάνατον οὖν τοῦ βασιλέως ἀναμαθῶν, κατ' ἑαυτὸν περιέκρυβεν ὥστε μὴ ἀνέπτυστον τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐγγεῖσθαι. Ὅρκω οὖν τοῦτους βεβαιωσάμενος ὡς εἰ παραδοῖεν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἐλευθέρους ἀφήσειν αὐτοὺς ὅπου ἂν βούλοιντο πορευθῆναι, καὶ σταυρὸν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως τηξίμενος, πρὸς πλείονα τούτων πληροφοροῖαν, ἐπεισεν αὐτοὺς τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπῆλθον ἐν Ἀφρικῇ, οἱ δὲ ἐν Λαγυραδρία καὶ Καλαβρία. Ἀνελθόντα δὲ τὸν Νικηφόρον ἐν τῇ πόλει ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα ὑπεδέξατο καὶ ἐκ πάσης ἤγε τιμῆς. ** ζ' περὶ τῆς βασιλείας Λ. τοῦ σοφοῦ Par. 1706. ἰ Κόσμου ἔτος 571π', τῆς θείας σαρκώσεως ἕτη ωπη', Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ἕτη Sym. Τῷ 571π' ἔτει τοῦ κ. τῆς δὲ θ. 5. ὡς ἐβ. Λ. ὁ ὡς Β. ed. ** Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βασιλείου τελευταίῃ τῆς αὐτοκρατορίας σκήπτρω Λέων καθίσταται καὶ ἐβ. Vat. ** Συνῆν τῷ πατριάρχῳ Φωτίῳ ὑπ' ἀ. ἀναγόμενος καὶ π. Vat. — Φ. π. Sym. Leo. * Ἀπ. οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν στρ. Ἀ. ἐν Χρ. καὶ ἄλλους συγκλητικὸς σὺν αὐτῷ μετὰ κλήρου καὶ κ. καὶ ἀρωμάτων καὶ ἐξαγγόντες τοῦ τ. τὴν Μ. ἐν .). κ. κατέβητο Vat. — αὐτός om. Sym.

δὲ (αὐτὸς) Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστει- A
 λεν Ἀνδρέαν στρατηλάτην μετὰ κηρῶν πολλῶν ἅ
 καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐξήγαγον ἅ
 Μιχαὴλ (ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἔβαλον ἐν γλωσσοκόμῳ
 κωπρισσίῳ, καὶ ἐπὶ κραδῶν θάβητες ἅ καὶ σκε-
 πάσαντες, βασιλικῶς τε τιμήσαντες) μεθ' ὕμνων
 καὶ τιμῆς πολλῆς (ἐπομένων ἐκεῖσε καὶ τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ) ἤγαγεν ἅ εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, καὶ ἅ
 ἀπέθετο ἐν λάρνακι.

(2) ἅ Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀν-
 δρέαν 767 δομέστικον τῶν σχολῶν ἅμα Ἰωάννη
 Ἀγιοπολίτῃ σοφωτάτῳ καὶ γεγονότι λογοθέτῃ τοῦ
 δρόμου· καὶ ἅ ἐν τῷ ἄμῳ τῆς ἐκκλησίας ἀνελ-
 θόντες ἅ, τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἀνα-
 γνόντες ἅ, τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον· καὶ πε-
 ρίωρισαν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν ἅ τῇ
 ἐπιλεγομένῃ ἅ τοῦ Βόρδου ἅ.

(3) ἅ Προεβάλετο ἅ δὲ ὁ βασιλεὺς ἅ Στυλιανὸν
 Ζαούτζαν μάγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου·
 ἀνήγαγε δὲ Στέφανον τὸν σύγκελλον καὶ ἀδελφὸν ἅ
 (190ἅ) αὐτοῦ ἐν τῷ πατριαρχείῳ· καὶ πρὸ τῶν Χρι-
 στοῦ γέννων χειροτονεῖται πατριάρχης ὑπὸ ἅ Θεοφά-
 νου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, (καὶ)
 ποιήσας ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἅ ἔτη 5 ἅ καὶ μῆνας 5
 ἐτελεύτησε, καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικεῶν ἅ.

(4) ἅ Ἐφ' οὗ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον (ἡ λε-
 γομένη) Ὑψηλῆ, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν,
 αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν θντων ἐκεῖσε. Γέγονε ἅ
 δὲ καὶ ἐμπρησμὸς μέγας· πησθον τῶν ἅ Σοφιανῶν ἅ,
 ἐμπρησθείσης καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου ἀποστό- C
 λου ἅ Θωμᾶ, ἡν ὁ αὐτὸς Λέων λαμπρῶς ἀνεκαί-
 νισεν.

(5) ἅ Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάϊτα καὶ
 ἤγαγε 768 Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ
 πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος ἅ καὶ Στέφανος ἅ ὁ
 μάγιστρος (ὁ τῆς Καλομαρίας) οἱ πολλὰ λοιδορη-
 θέντες ἅ ἐπὶ Βασιλείου παρὰ Σανταβαρηνοῦ ὑπέθη-
 καν τῷ βασιλεῖ συσκευῆν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι Φῶ-

Imperium, Andrea militiæ magistro cum cereorum,
 clericorum et senatorii ordinis copia, Chrysolopolim
 misso, Michaelis imperatoris corpus e sepulchro
 eductum, cypressino loculo conditum, lecticaque
 impositum, regis vestibus ornatum, hymnisque
 et pompa multa honoratum efferri jussit. Pone se-
 quebantur ejus fratres, funusque ad Sanctos Aposto-
 los prosecuti sunt, corpusque tumulo reposue-
 runt.

Imperator postmodum Andream domesticum
 scholarum, una cum Joanne Hagiopolita, viro lit-
 teris præstantissimo, qui etiam cursus publici logo-
 theta exstitit, mandavit, qui ambone ecclesiæ con-
 scenso, et causis in Photium patriarcham lectis,
 throno abdicare se coegerunt, et in Armenianorum
 monasterium Bordonis dictum detruserunt.

Promoverat autem imperator Stylianum Zautzam
 magistrum, et cursus publici logothetam. Fratrem
 etiam Stephanum syncellum in patriarchium induxit,
 qui, imminentibus Christi Natalitiis, patriarcha
 consecratur a Theophane, primæ post patriarcham
 sedis episcopo, et a reliquis præsulibus. Vixitque
 in patriarchatu annos sex et menses quinque, et
 vita functus in Siceonum monasterio sepelitur.

Leonis tempore castrum cognomento Excelsum
 proditum, et missis in captivitatem civium pluri-
 bus ab Agarenis occupatum est. Contigit incendium
 ingens Sophianas proxime, quo Sancti Thomæ ec-
 clesia, quam deinde Leo magnifice reparavit, con-
 sumpta est.

Misso vero ad Euchaitas nuntio Theodorum San-
 tabarenum in urbem vocavit imperator. Andreas
 autem domesticus, et Stephanus magister Bonæ Mariæ
 filius, a Santabareno contumelias passi sub Basilio,
 insidias deinde in eum machinati, suggesserunt,
 imperatori, Photium patriarcham et Theodorum

Variæ lectiones et notæ.

ἅ Κληρικῶν τε ed. Sym. καὶ κλ. Leo. ἅ ἐξήγαγε—ἐβαλε ed. Leo, ἤγαγε μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τιμῆς καὶ
 ὕμνων Sym. ἅ θ. σκ. β. καὶ τ. Leo, θ. ἐνέμιως καὶ β. περιστελλαντες ἐν τῇ πόλει εἰσήνεγκαν καὶ ὕμνοις μέ-
 χρι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προέπεμψαν ἐπ. ἐκ. καὶ τ. ἀ. ἀδ. Vat. ἅ ἤγαγεν — ἀπέθετο ed. Sym.
 ἐκ τοῦ — τιμήσαντες εἰ ἐπ. — αὐτοῦ om. Sym. ἅ καὶ ἐν λ. καθεθ. Vat. ἅ Περὶ τῆς ἐξορίας Φωτίου καὶ
 χειροτονίας Στεφάνου Vat. Φώτιον δὲ τὸν πατριάρχην ἐπίβουλον φωραθέντα τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει καὶ
 ἐν τῇ μ. τῶν Ἀ. τῇ λ. τοῦ Γόρδου περιορίζει, χειροτονεῖ δὲ τὸν Στέφανον σύγκελλον, τὸν ἴδιον αὐτοῦ
 ἀδελφὸν διὰ τε Θεοφάνου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων Sym. 1. M. τ. ed. M. τ. δὲ Leo. —
 τὸν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀ. ἀ. Ἰω. Ἀγ. καὶ λογίῳ πάνυ θντι καὶ λ. γ. τοῦ δ. ἐν τῇ Ἀγία Σοφία ἀπ. Vat.
 ἅ οἱ δὲ ἐν τῷ ἀ. ἀν. καὶ τὰς τοῦ π. Φ. ἀ. εἰς ἐπήκουσιν πάντα ἀν. Vat. ἅ καὶ Leo, Vat. ἅ ἔπαν. Leo.
 — ἀνήγαγον ἀ. Leo, π. ἐν. ed. ἅ Ἀρμενιανῶν cod. Ἀρμενικῶν Sym. ἅ τῇ λ. τοῦ Βόρδου Leo, τῇ
 λ. τοῦ Γόρδου; περιορίζει, ἔθνα καὶ τελευτᾷ Sym. τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ B. Vat. et Cont. ἅ Στέφανον
 δὲ σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν πατριάρχην προβάλλεται ὑπὸ Θεοφάνου χειροτονηθέντα τοῦ πρω-
 τοθρόνου· ἔζησε δὲ πατριαρχῶν ἔτη εἴς (sic) καὶ μῆνας 5, καὶ τελευτήσας ἐν τῇ μονῇ θάπτεται Σικεῶν Vat.
 ἅ Ὁ δὲ β. τὸν Ζ. Στ. μ. καὶ λ. τοῦ δ. προβάλλεται: Vat. cæteris om. ἅ τζαγγία cod. ἅ τὸν Leo, Vat. ἅ ἀ.
 ἀδ. Leo, σ. τὸν ἴδιον ἀ. ἀδ. Sym. ἅ διὰ τε Θ. τοῦ πρ. καὶ τῶν λ. ἀ. Sym. ἅ δς καὶ ἔζησεν ἔτη 5 καὶ μ. 5.
 Sym.—καὶ τελευτήσας Leo, om. καὶ ante ποιήσας. ἅ Σικεῶν Leo, Συκίων ed. ἅ Ἐπὶ Ἀ. Leo, Παρ.
 δὲ ἡ π. ἐπώνυμος Ὑψ. καὶ αἰχμαλωτίσθησαν ὁ. τ. Ἀ. πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῷ Vat. Ἐφ.—ἐκεῖσε
 om. Sym.—ἡ λ. om. ed. ἅ Γ. δὲ ἔ. εἰ. Sym. 1.—μ. ἔ. Vat. ἅ Σοφί. cod. Σοφίων Sym. Leo. ἅ καὶ
 τῆς Σιδηρᾶς Sym.—ἐμπρησθέντος καὶ τ. ὁ ναοῦ Sym. καὶ ἐνεπρησθησε ναός Vat. ἅ ἀπ. om. Sym.—
 ὃν αὐτὸς ὁ. Sym. ὃν ὁ βασιλεὺς. ἅ Περὶ τῆς ἐξετάσεως Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Φωτίου ἀπὸ
 πατριάρχου. Ἀποστείλας δὲ ὁ β. εἰς Ἐ. τὸν Σ. Θ. ἐν τῇ π. ἡγ. Vat. Ἀγεῖ δὲ Θ. τὸν Σ. ἀπὸ Εὐχάϊτων ἐν
 τῇ πόλει Sym.—Εὐχάϊτα Leo. ἅ τῶν σχολῶν Vat. ἅ Στ. μ. Vat.—ὁ τῆς K. om. Sym. ἅ κινουσί
 κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ Φ. ὡς λοιδορηθέντος τοῦ βασιλέως Ἀ. ὑπ' αὐτῶν εἰς Βασιλείον κτλ. Sym. οἱ π. πρὸς
 Β. διαβλήθέντες ὑπὸ τοῦ Σ. ὑπέθεντο τῷ β. Vat.—4. ποιήσασθαι ed. Vat.

Santabarenum, ex Photii patriarchæ consanguineis aliquem constituere imperatorem consiliatos. Imperator Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum ad Pegarum palatia deduci et utrumque seorsim custodiri jussit. Stephano autem magistro et Andream Cratero domestico et Guberi patricio et Joanni Hagiopolite ab imperatore mandatum, ut eorum causam diligenter inquirerent. Adducto itaque patriarcha, coque cum honore in throno sedere jusso, ipsisque pariter sedentibus, Andreas domesticus patriarchæ dixit : « Agnoscis, domine, abbatem Theodorum ? » Ad hæc ille : « Abbatem Theodorum non novi. » Tum Andreas : « Abbatem Theodorum Santabarenum ignoras ? » Respondit patriarcha : « Theodorum monachum novi Euchaitarum archiepiscopum. »

Tunc Santabarenum in medium adduxerunt, et dicit ad eum Andreas domesticus : « Hoc mandat imperator : Ubinam sunt pecuniæ et imperii mei supellex ? » Dixit ille : « Ubi, qui hac die regnat imperator, ea deposuit. Nunc vero si jubet isthæc inquiri, eadem recipere potestatem habet. » Tum ad illum Andreas : « Responde : Quem meditaberis imperatorem constituere quando fraudulenta molitione suggestisti patri meo obcæcare me : ex patriarchæ amicis aut ex tuis aliquem ? » Qui respondens, ait : « De quibus me accusatis nihil penitus novi. » Magister Stephanus dixit : « Quomodo significasti imperatori, te de ea re patriarcham convicturum ? » Statim autem Santabarenus ad pedes patriarchæ provolutus : « Adjuro te per Deum, domine mi, ut me ecclesiastica dignitate exauctores et deponas, atque ita me sacerdotio privatum velut maleficum illi me puniant : non hæc ullo modo imperatori suggesti. » Patriarcha mox in omnium conspectu dixit : « Per salutem animæ meæ, domne Theodore, archiepiscopus es inque eo quod nunc est et in futuro ævo. » His exacerbatus Andreas dixit : « Non indicasti, abbe, imperatori per me, ut de his patriarcham accusarem ? » Ille se quidquam scire negavit. Igitur reversi nuntiaverunt imperatori quæ dicta erant. Imperator ira et effreni

Α τος ὁ πατριάρχης καὶ Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηνὸς βουλὴν εἶχον ποιῆσαι βασιλεῖα ἐκ τῶν ἰδίων Φωτίου²¹ πατριάρχου. Προσέταξε δὲ ὁ βασιλεὺς²² ἀγαγεῖν Φώτιον πατριάρχην καὶ Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Πηγῶν, καὶ ἰδίως αὐτοῦς²³ φρουρεῖσθαι διωρίσας. Ἐπεστάλησαν²⁴ δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως Στέφανος μαγίστρος καὶ Ἀνδρέας δομέστικος ὁ καὶ Κρατερὸς²⁵ καὶ ὁ πατρικίος Γούβερ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀγιοπολίτης (ἐπὶ τὸ ἐξετάσαι τὰ κατ' αὐτῶν)²⁶. Καὶ²⁷ ἀγαγόντες τὸν πατριάρχην καὶ καθίσαντες, ἐπὶ θρόνου ἐν τιμῇ καὶ αὐτοὶ κα- εσθέντες²⁸, ἔφη πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀνδρέας ὁ δομέστικος : « Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον ; » Ὁ δὲ²⁹ ἀπεκρίθη : « Ἀββᾶν Θεόδωρον οὐ γνωρίζω. » Καὶ ὁ Ἀνδρέας : « Τὸν ἀββᾶν Θεό- Β δωρον τὸν Σανταβαρηνὸν οὐ γνωρίζεις ; Καὶ ὁ πα- τριάρχης : « Γινώσκω τὸν μοναχὸν Θεόδωρον, ἀρχιε- πίσκοπον³⁰ ἔντα Εὐχαιτῶν.

(fi)³¹ Ἦγαγον δὲ καὶ τὸν Σανταβαρηνὸν πρὸς αὐτοῦς, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν Ἀνδρέας ὁ δομέστικος : « Ὁ βασιλεὺς σοι δηλοῖ : Ποῦ εἶσι τὰ χρήματα καὶ³² πράγματα τῆς³³ ἐμῆς βασιλείας ; » Ὁ δὲ ἔφη : « Ὅπου δίδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς, 769 ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν, εἰσὶν· νῦν³⁴ δὲ, ἐπὶ κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀναζητεῖν αὐτά³⁵, ἐξουσίαν ἔχει³⁶ ἀναλαβεῖσθαι αὐτά. » Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔφη πρὸς αὐτόν³⁷ : « Εἰπέ, τίνα ἐβούλου ποιῆσαι βασιλεῖα, ὑποθέμενος τῷ ἐμῷ πατρὶ διὰ συσκευῆς σου τυφλώσαι με, τοῦ πατριάρ- χου ἴδιον ἢ σόν ; » Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς³⁸ εἶπεν : « Οὐ γινώσκω³⁹ τὸ σύνολον περὶ ὧν λέγετε κατηγοροῦντές με ». Λέγει οὖν Στέφανος ὁ μάγιστρος⁴⁰ πρὸς αὐτόν : « Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ, ἵνα ἐλέγξω⁴¹ τὸν πατριάρχην περὶ τούτου ; » Ὁ δὲ⁴² Σανταβαρηνὸς παρευθὺ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατριάρχου, εἶπεν : « Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, δέσποτα⁴³, ἵνα πρῶτον⁴⁴ ποιήσης τὴν ἐμὴν καθαίρεσιν, καὶ τότε γυμνὸν ἔντα⁴⁵ τῆς ἱερωσύνης, κολαζέτωσαν ὡς⁴⁶ κακοῦργον· οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐδήλωσα τῷ βα- σιλεῖ. » Ὁ δὲ πατριάρχης ψυχῆς, κύριε Θεόδωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἶ⁴⁷ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι⁴⁸ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. » Ὁμωθεὶς οὖν Ἀνδρέας ἐπὶ τούτοις ἔφη : « Οὐκ ἐμήνυσας, ἀββᾶ, τῷ βασιλεῖ ἐτ' ἐμοῦ, εἰ ἵνα ἐλέγξω⁴⁹ τὸν πατριάρχην ἐν τούτῳ⁵⁰ ; » Ὁ δὲ

Variae lectiones et notæ.

²¹ τοῦ Λεο. ²² β. καὶ ἄμφω αὐτοῦς ἐν τῷ παλατίῳ ἡγ. τῶν Π. καὶ ἰδία φρ. διεκελεύσατο V. ²³ αὐτόν L. ²⁴ δὲ διαγνώμονες τῶν αὐτῶν κινουμένων αὐτῶς δὲ ὁ μ. Στ. καὶ ὁ δ. Ἀ. καὶ ὁ Κρ. Vat. om. ἐπι- αὐτῶν. ²⁵ ὁ Κρ. ed. Leo, Vat.—καὶ ὁ Γ. πατρικίος Leo, καὶ Γ. π. Vat. ²⁶ αὐτ. cod. αὐτόν Leo? ²⁷ Ἀγ. οὖν τὸν π. Φ. καὶ ἔ. θ. ἐν τ. κ. Vat. ²⁸ κ. τὴν ἐξέτασιν περιεσύντο (ἐποιοῦντο). Ὁ δὲ δ. Ἀ. ἔφη τῷ π. Vat.—²⁹ Ὁ γὰρ ἔφη οὐ γ. θ. Ὁ δὲ Ἀ. τὸν ἀγ. οὐ γ. θ. τὸν Σ. Vat. ³⁰ α. cod. ἀββᾶν Leo, e compendio male lecto cum Photius hunc titulum vitare voluerit, ut servaret titulum archiepiscopalem ante illi collatum cf. § 6 ubi Photius eum hoc modo sibi devincit atque ab accusando retinet. ³¹ Ενεχθέντος δὲ καὶ τοῦ Σαντα- βαρηνοῦ, λ. π. ἀ. ὁ Ἀ. Vat. ³² τὰ Leo, Vat. ³³ β. μου Vat. — Ποῦ Leo. — ὁ κατὰ τὴν ἡ. ἔ. om. ed. ³⁴ νῦν δὲ ἔ. ἀναζητεῖ ed. — ἡμέραν βασιλεὺς, νῦν δὲ ἔ. ταῦτα ὁ β. ἀναζητεῖ, ἐξ. Vat. ³⁵ ταῦτα Leo. ³⁶ τοῦ Vat. ³⁷ ἔ. π. ἀ. om. Vat. — ἐπιβουλεύου β. π. τῷ π. τοῦ βασιλέως ὑποθεῖς τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἴδιον ἀποστερήσαι υἱὸν, σὸν συγγενῆ ἢ τοῦ π. Vat. ³⁸ ἀπ. om. Vat. ³⁹ Οὐκ οἶδα ταῦτα π. ὧν μοι κατηγορεῖτε Vat. — π. τούτων Leo. ⁴⁰ ὁ μ. Στ. καὶ Leo, Vat. om. π. ἀ. ⁴¹ ἐλέγξιν π. τ. τὸν π. Leo, Vat. ⁴² Ὁ δὲ π. τοῖς ποσὶ τοῦ π. προπ. Vat. ⁴³ μου Leo, δ. μου post se Vat. ⁴⁴ πρότερόν με καθ- αίρεσης Vat. ⁴⁵ μὲ Leo, ante ἔντα Vat. ⁴⁶ ὡς κα. κ. Οὐ γὰρ τοιαῦτα τῷ βασιλεῖ ἐδήλωσα· ὁ δὲ π. φησὶ· Μὰ τὴν τῆς ἔ. ψ. σ. Vat. ⁴⁷ ἦς cod. εἰς ed. Vat. ⁴⁸ ἔ. τ. Ἀ. ἔφη· καὶ οὐκ Vat. ⁴⁹ ἔ. ἵνα τὸν π. ἐν τ. ἐλέγξῃ Vat. ⁵⁰ ἐν τούτῳ cod. εἰς τ. ed. — ἀπρηνήσατο μὲν εἰδέναί Leo, Vat.

ἀπρηνίτο μὴ εἶδέναι τι. Ὑποστρέφαντες ὅσιν ἄνηγγεῖλαν τῷ βασιλεῖ πάντα τὰ λαληθέντα παρ' αὐτῶν ὅ. Ὁ δὲ βασιλεὺς, θυμῷ τε ἑὶ καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῃ ληφθεὶς ὡς μὴ εὐρὺν αἰτίαν κατὰ τοῦ πατοῦρχου ὅ. ἀποστείλας ἔτυψε τὸν Σανταβαρηνὸν Ἀθήναις. Ὀπισθε δὲ αὐτοῦ ἀποστείλας, ἐτύφλωσεν αὐτὸν καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἀντιόχην ὅ.

(7) ὅ Μετὰ δὲ ἔτη πολλὰ παρακληθεὶς ὁ βασιλεὺς τοῦτον εἰσήγαγεν ἑν τῇ πόλει, καὶ προσέταξε λαμβάνειν αὐτὸν ἀννόνας ἐκ τῆς Νείας ἐκκλησίας. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ Σανταβαρηνὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς.

(8) ὅ Ἐπὶ τῆς βασιλείας οὖν Λέοντος, Ἀγίων ὅ, ἔ Λογγιβαρδία; Ἐξαρχος καὶ δοῦξ, γαμβρὸς δὲ γεγονὼς τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας ὅ, ἀντιῆρε τῷ βασιλεῖ ὅ, πᾶσαν τὴν χώραν εἰς ἑαυτὸν δουλωσάμενος. Τοῦτο γινώσκοντες ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε ὅ Κωνσταντίνον [τὸν] τῆς τραπείζης σὺν πᾶσι τοῖς θέμασι τῆς Δύσεως πρὸς ὅ τὸ καταπολεμῆσαι ὅ Ἀγίωνα· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἠετήθησαν οἱ μετὰ Κωνσταντίνου καὶ κατεσφάγησαν, μόλις αὐτοῦ ὅ διασωθέντος.

(9) Γέγονε δὲ ὅ Ἐκλείψις ὅ ἠλιακῆ, ὥστε νύκτα γενέσθαι ὥρα ὅ ς' καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι· ἀλλὰ καὶ βρονταὶ καὶ συνοχὴ ἀνέμων καὶ ἀστραπαὶ γεγόνασιν, ὥστε κατῆναι ἐν τοῖς ἀναθαμοῖς τοῦ φόρου ἀνθρώπους ἐπὶ ὅ.

(10) Καὶ ἐπολιορκήθη ὅπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἡ Σάμος; τὸ κάπτερον, αἰχμαλωτισθέντος ὅ καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ τοῦ ὅ Πασπαλά. Προεχειρίσαστο δὲ Λέων ὅ ὁ βασιλεὺς ὅ Ζαυτζαν εἰς ὅ βασιλεοπάτορα ὅ, συμφιλιωθεὶς ἤδη Ζωῆ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, φαρμάκῃ ὅ τιμὴ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Θεοδώρου τοῦ Γουζουινάτου.

(11) Στεφάνου δὲ ὅ πατριάρχου ὅ τῶν τῆδε μεταστάντος, χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ λεγόμενος; Καυλαῖος ὅ. Ἦ ἤλθε δὲ καὶ ἀγγελία παρὰ

A furere percitus, eeu causa adversus patriarcham non inventa, Santabarenum multis verberibus tosum Athenas exulare jussit. Pone vero mittens oculis orbavit, et in Asiam relegavit.

770 σφοδρῶς, καὶ τοῦτον ὅ ἐξώρισεν (190b) ἐν

Post annos aliquot placatus imperator hominem reduxit in urbem, et ex Nova ecclesia annonam percipere ordinavit. Idem Santabarenus sub Constantino et Zoe ejus matre defunctus est.

Leone imperante, Agion, Longobardix exarchus et dux, regis Francix gener, rebellionem in imperatorem mota, regionem omnem suo subjecit imperio. Eo cognito, imperator Constantinum mensæ suæ præfectum una cum occidentalibus cunctis legionibus ad debellandum Agionem misit, et factis congressu victi sunt qui cum Constantino erant, ipsoque vix superstite exteri perierunt.

Facta est autem solaris eclipsis, ita ut per horas sex profunda nox et astra apparerent; sed et tonitrua ventorumque impetus et fulgura facta sunt tam horrida, ut in fori gradibus septem homines igne consumpti sint.

Capta urbs Samos ab Agarenis, abducto etiam prætore Paspalas captivo. Leo autem Zautzam imperatoris patris titulo exornavit, cujus filiam Zoen jam adamabat, marito ejus Theodoro Guzumata veneno quodam sublato.

Mortuo autem Stephano patriarcha, in ejus locum Antonius cognomento Caulcas ordinatur. A duce vero Macedonia venit nuntius Simonem

Varie lectiones et notæ.

ὅ Ὑποστρέφαντες Leo. — τῷ β. τὰ λ. ἀν ὀ Val. ὅ ἀπ. ed. om. Leo, Vat. ὅ τε om. Vat. — μὴ δ' εὐλόγον δ. κ. τοῦ π. εὐρηκῶς Vat. ὅ καὶ τῆς συγκλήτου καταψηφισαμένης αὐτῶν, τὸν μὲν Φ. εἴασιν εἰς τοῦ Γόρδονος, τὸν δὲ Σ. τύψαντες ἐξώρισαν ἐν Α. εἶτα ὅπ. ἔξοπ. ὁ βασιλεὺς ἔτ. δ. καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἔξ. κτλ. Sym. 1. ὅ τούτων om. Vat. — κάπτερον δὲ ἀπ. ἔξετ. Vat. ὅ ἀνατολ. cod. ὅ Μ. πολλοὺς δὲ χρόνους Sym. μ. π. δὲ ἔτη Leo. — Χρόνος δὲ παραχηγῶντος πολλοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἀνεκαλίσαστο καὶ ἐν τῇ π. ἔ. προστάξας σιτηρῆσαι τοῦτον ἐκ τῆς ν. ἔ. λ. δ. ἔτ. ἐπὶ K. Val. ὅ ἀνήγαγεν jed. — δ. λ. Leo, λ. Sym. ὅ αὐτὸς Leo. ὅ Περὶ τῆς ἀνταρσίας τῶν Λογγιβαρδῶν καὶ τῆς ἠλιακῆς ἐκλείψεως. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Α. ὅ Α. δοῦξ Val. Τῷ β' αὐτοῦ ἔπει τῆς Λαγουδαρδίας διαστασιάσης Sym. 2. ὅ Ἀγίων ed. Ἐγὼν margo P. — Λογγιβαρδός Leo. ὅ τοῦ β. Φ. γ. Val. ὅ καταστασιάσας καὶ π. τὴν χ. ἐφ' ἔ. ποιησάμενος; Val. — πρὸς Leo. — 12. δουλώσαντος; ed. — K. τὸν τῆς τρ. σὺν π. τ. δουτικοῖς ἔξ. π. θ. Val. τῆς; — Ἀγίωνα om. Sym. ὅ τὸν Leo. ὅ ὡπτε Val. ὅ τὸν Leo. — Σ. δὲ γ. οἱ κατὰ K. ἡ. Val. ὅ ἐκείνου περισ. Val. ὅ καὶ Sym. 2, τρηνικαῦτα καὶ Val. ὅ ἡ. δ. Val. ἔ. ἡλίου ed. ὅ. τῆς ἡμέρας ς', ὥστε καὶ Val. ὅ καὶ Sym. ὅ ὥρα; Leo ex i. subscr. ? ἐπὶ ὥρας γ' Sym. — τοὺς om. Sym. — Γεγ. ἔτ. καὶ ὄνειροι σφοδροὶ καὶ α. καὶ β. ἔξ ὡν ἐκάθισαν ἐν τῷ φόρῳ α. ἔ. Sym. δ. β. ed. — ἀν. τε βιαία φορὰ καὶ δ. καὶ β. ὅ. καὶ ἐν τ. τοῦ φ. ἀν. δ. χανωθῆναι (sic) ζ'. Val. — 21. Καὶ om. Vat. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει ἔπ. Sym. 3. ὅπὸ τῶν Ἀ. post κ. Sym. — ἡ om. Ven. ὅ συμπαρηλόφθεντος; καὶ τοῦ στρατηγούντος ἐν αὐτῇ Πασπαλά Val. καὶ ἡχμαλωτισθῆ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ ὁ Πασπαλά; Sym. δ. καὶ τοῦ στρατοῦ δ. παμπόλιου Ven. αὐτ. cod. αὐτῶν; ed. om. Leo. ὅ Α. δὲ ὁ β. βασιλεοπ. τὸν ζ. τιμᾶ, αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα ἡ. γάρ Ζ. τῇ δ. θ. συνεφιλιώθη, τοῦ ταύτης δ. θ. φ' Γουζουινάτης ἐπώνυμον ἀναιρεθέντος; Val. ὅ τὸν Ven. Vat. ὅ εἰς om. Leo, Sym. ὅ αὐτὸς καινουργήσας τούνομα Val. Sym. ὅ δὲ τ. Ven. — Γουζουινάτου ed. Γουζουινάτου Ven. ὅ τὸν Ven. — Στ. τελευτήσαντος π. Syme. 5b, sed tum VI. a. V. m. patriarcha non fuit inde ab initiis Leonis, nisi legere ualis III a. Post Symeonis expeditionem, quæ propter Basileopatris mentionem h. l. adjuncta est, sed ad a. sextum referenda esse videtur, a Logotheta posita est hæc notitia, non vero ad a. tertium Leonis; nam usque ad 7^m lacuna est in eod. ὅ τὸν βίον ἀπολιπόντος Ἀ. ὁ τῆν ἐπωνυμίαν K. πατριάρχης ἄντ. ἀ προχειρίζεται Val. ὅ Καύλα; δὲ λέγεται διὰ τὸ ἔμελλε μετὰ τὸ συνοδεύσαι κτλ. 210^a—211^a (vide præfationem) Ven. — Σ. ὁ δ. Β. ἐκστρατεύει κ. P. Sym. 3^a. Περὶ τῶν προαχθέντων μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ῥωμανῶν καὶ τῆς τῶν ἀμφοτέρων κατασπαγγῆς. Ἀ. δὲ κατέλαβεν ὡς ἔ. Σ. Β. β. κ. Ῥωμαίων στρατεύσασθαι Val.

Bulgarie principem adversus Romanam expeditionem meditari. Causa vero quæ Simeonem movit, hæc erat : Zautzas imperatoris pater servum habuit eunuchum nomine Musicum. Hic Stauracio et Cosmæ prædivitibus mercatoribus Græcis amicitia junctus erat : qui quidem turpi lucro intenti auctoritate Musici, quod erat in urbe Bulgarorum commercium, Thessalonicam transtulerunt, et vectigalibus impositis pessime Bulgaros exercuerunt. Illis Simeoni a Bulgaris significatis, eadem hæc Simeon Leoni imperatori fecit manifesta. Imperator, a patre imperatorio Musico nimis affecto præditus, cuncta nihilo magis æstimavit.

Furens igitur Bulgarus adversus Romanos exercitum instruit. Quibus auditis, mittit imperator Crinitem militiæ magistrum cum armis ac multis urbis proceribus adversus Bulgaros : consertaque pugna in Macedonia, vertuntur in fugam Romani, ipso Crinite, et Cortice Armenio, caterisque omnibus occisis. Ex Chazaris qui auxiliares Leoni adventerant, comprehensi, naribusque præcisi, in contemptum Romanorum ad urbem a Simeone remissi sunt. Quos imperator conspicatus et accensus ira, misit Nicetam, cognomento Sclerum ad Danubii fluminis ripas cum celocibus munera Turcis oblaturum, et ad arma contra Simeonem excitaturum. Profectus ille et collocutus etiam cum Turcarum ducibus Arpade et Cusane, in belli societatem consentientibus illis, acceptis obsidibus, ad imperatorem rediit. Ille rursum Eustathium patricium et classis drungarium mari, terra vero Nicephorum patricium et Phocam, et legionum domesticum delegat, qui Bulgariam usque penetraverunt. Pacis postmodum cupidus imperator, Constantinacem quæstorem de pace cum Simeone consulturum misit. Simeon arma bellumque terra et mari in se mola conspiciens, quæstorem quasi dolore agentem sub custodia inludit.

A τοῦ στρατηγῶ Μακεδονίας· ὡς ὁ ἀρχῶν Βουλγαρίας· Συμεὼν βούλεται ἐκστρατεύσαι κατὰ Ῥωμανίας⁸⁶. Ἡ⁸⁷ δὲ αἰτία⁸⁸ ἦν ὠργίζετο Συμεὼν ἦν αὕτη· Ζαυτζας ὁ βασιλεσπάτωρ εἶχε δοῦλον⁸⁹ εὐνοῦχον ὀνόματι· Μουσικόν.⁹⁰ Οὗτος ἐφιλιώθη Σταυρακίῳ καὶ Κοσμᾷ, Ἑλλαδικοῖς φιλοχρῆστοις καὶ πραγματευταῖς, οἵτινες, πρὸς αἰσχροκέρδειαν ἀγορῶντες, μεσιτεῖα καὶ δυνάμει τοῦ Μουσικοῦ διέστησαν τὴν ἐν τῇ πόλει (γενομένην) πραγματεῖαν⁹¹ τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ, κακῶς τοὺς Βουλγάρους διοικούντες ἐν τῷ κομμερκεύειν⁹². Οἱ δὲ Βούλγαροι⁹³ τῷ Συμεὼν ταῦτα ἀπήγγειλαν⁹⁴· ἔ δὲ ἐπὶ λαπεποίησε ταῦτα τῷ βασιλεὶ Λέοντι. Ὁ δὲ βασιλεὺς,⁹⁵ ὑπὸ τοῦ βασιλεσπάτορος κωλυόμενος **772** προσπαθοῦντος τῷ Μουσικῷ, πάντα ὡς λήρον ἤκουε⁹⁶.

B (12) Μανεῖς⁹⁷ οὖν ὁ Βούλγαρος ἐκστρατεύει κατὰ⁹⁸ Ῥωμαίων· καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς⁹⁹ ἀποστέλλει τὸν Κρινίτην¹⁰⁰ στρατηλάτην κατὰ Βουλγάρων μετὰ ὀπλῶν καὶ ἀρχόντων πολλῶν τῆς πόλεως κατὰ Συμεὼν¹. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἐν Μακεδονίᾳ², τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι, σφαγέντες τοῦ τε Κρινίτου καὶ τοῦ Ἀρμένη τοῦ Κουρτίκη³ καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Ἐκ⁴ δὲ τῶν Χαζάρων, οἱ ἦσαν εἰς τὴν ἑταιρίαν Λέοντος, κρατηθέντες καὶ τὰς δίνας αὐτῶν κοπέντες εἰς αἰσχύνην Ῥωμαίων, ἐν τῇ πόλει παρὰ Συμεὼν ἀπεστάλησαν⁵ οὐς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς⁶ ἀπέστειλε Νικήταν τὸν ἐπιλεγόμενον⁷ Σκληρὸν μετὰ δρομῶνων ἐν τῷ ποταμῷ Δανουβίῳ⁸ δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις καὶ πόλεμον⁹ κινήσαι κατὰ⁹ Συμεὼν. Ὁ δὲ, ἀπειθῶν καὶ συντυχῶν¹⁰ ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν Ἀρπάδῃ καὶ Κουσανῇ¹¹, καὶ συνθεμένων πολεμησά, λαβὼν¹² ὄψιδας, ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς¹³ πάλιν διὰ τῆς θαλάσσης ἀπέστειλεν Εὐστάθιον πατρικίον καὶ δρουγάριον τὸν πλωτμου¹⁴, Νικηφόρον δὲ πατρικίον τὸν Φωκᾶν καὶ δομέστικον μετὰ τῶν θεμάτων¹⁵ ἀπέστειλε διὰ γῆς, καὶ εἰσήλθε μέχρι¹⁶ Βουλγαρίας. **773** Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν εἰρήνην ἀσπαζόμενος, (191^ο) μετὰ τοῦτο ἀπέστειλε¹⁶ Κωνσταντίνῃν κουσίτωρα¹⁷ πρὸς Συμεὼν τὰ περὶ εἰρήνης

Variae lectiones et notæ.

⁸⁶ Ῥωμαίων ed. Vat. ⁸⁷ πρόφασιν ἔχων τῆς μάχης ταύτης Vat. om. Sym. ⁸⁸ δ' Leo. — Εὐν. δ. ὁ β. Ζ. Μουσικὸς ἦν ὄνομα τοῦτῳ Vat. om. Sym. ⁸⁹ ἔ. δ. Leo. πραγματεῖς Leo? ⁹⁰ Ὁ. συνεφ. ἀνδράσι ἐμπορικῶς καὶ φιλοκέρδει καὶ φ. ἐξ Ἑλλάδος οὕτι Στ. τε καὶ Κ. οἵτινες μαντεία (μεστ.) τοῦ Μ. κερδαίνειν βουλόμενοι, τὴν μετὰ τῶν Β. πρ. ἐν τῇ π. ἐν Θ. μετεστ. κ. κομμερκεύοντες τ. Β. Vat. om. Sym. ⁹¹ π. πρ. ed. Leo. ⁹² κομμ. Leo. ⁹³ Τῶν δὲ Βουλγάρων τ. τῷ Σ. ἀναγγειλάντων, αὐτὸς δ. τ. τῷ β. κατέστησε Λ. Vat. om. Sym. ⁹⁴ ἀγγ. Leo. ⁹⁵ Ὁ δὲ π. ὡς λ. ἐλογίζετο τῇ πρὸς τὸν Ζαυτζαν προσπαθεία νικήμενος Vat. om. Sym. ⁹⁶ ἤκου. cod. ἤκουσε Leo. ⁹⁷ ὁ Συμεὼν ἦρε κ. Ῥ. τὰ ὄπλα Vat. ⁹⁸ τῶν Leo bis. ⁹⁹ ἔ δὲ β. τὸν Κο. ἔξαπ. κατ' αὐτοῦ στρατηλάτην ὄντα λαῶ πολλῶν καὶ ἀρχουσι καθοπλίσας αὐτὸν Vat. om. Sym. ¹⁰⁰ Κρητῆ. cod. sed. — Κρινῆτ. Ὁ δὲ γ. Vat. om. Sym. ¹ ἐν Ῥωμανίᾳ Leo. — ἤττωνται Ῥ. Vat. om. Sym. — καὶ κατασφάζεται αὐτὸς τε ὁ Κρινίτης καὶ Ἀρμένιος Κουρτίκης καὶ ἄλλοι πολλοί Vat. om. Sym. ² Κουρτ. cod. Κουρτίκου ed. Κορτίκη. Leo. ³ Ἐπεὶ δὲ καὶ Χαζάρους κατέσχευε ὁ Συμεὼν τῶν ἐκ τῆς ἑταιρίας τοῦ βασιλέως Λ. τὰ· ἄ β. ἀποτεμῶν εἰς ἄ. Ῥ. ἐν τῇ π. ἀπέστειλεν (sic) Vat. om. Sym. ⁴ θυμοῦ πληροῦς Vat. ⁵ λεγ. Leo. — ἐν τῷ Δ. π. μ. δρ. ἐξέπεμψε Vat. μ. δρ. ἐν τῷ π. τοῦ Δανουβίου Leo. ⁶ τοῦ Leo. ⁷ ὥστε τὸν Σ. καταπολεμήσει Vat. ⁸ μετὰ Leo? — Ὁ δὲ τούτοις σ. καὶ πείσας κατὰ τὸν (τοῦ?) Συμεὼν ὄπλα ἀρᾶσθαι Vat. ⁹ καὶ Leo. ¹⁰ Κορσ. ed. ¹¹ ὁμήρου· λ. Leo, Vat. — παρ' αὐτῶν ὡς β. ὑπέστρεψε Vat. om. Sym. ¹² Ὁ δὲ β. διὰ τε γῆς καὶ θ. διέγνω Βουλγάρους πολεμεῖν καὶ διὰ μὲν θ. Ε. δρ. ἀποστέλλει, διὰ γῆς δὲ τὸν π. Ν. τὸν Φ. δ. τῶν σ. μετὰ τὴν τελευταίην Ἀνδρέου γενομένην (γενόμενον) Vat. om. Sym. ¹³ τῶν πλωτῶν Leo. ¹⁴ ὦν μ. Β. καταλαβόντων ὁ β. τὸν κ. Κ. π. Σ. ἔξαπ. ἐπὶ τὴν ἐ. στήριγαν καὶ βουλόμενος σπείσασθαι πρὸς αὐτὸς Vat. om. Sym. — ἦλθε· Leo. — Βουλγάρων ed. ¹⁵ εἰσῆλθ. cod. ¹⁶ καὶ Leo. ¹⁷ κούστωρα cod.

συμβουλευόντα. ¹⁸ Συμεών δὲ, τὴν κατ' αὐτοῦ κίνησιν Ἀ δ' αὖτε γῆς καὶ θαλάσσης μαθὼν ¹⁹, ἐν φρουρᾷ κατα-
κλιθεὶς τὸν κουαίστωρα ὡς ἐπὶ δόλῳ ἐλθόντα. ²⁰ Περ-
σαντες οὖν ²¹ οἱ Τούρκοι, τοῦ Συμεών ἐπὶ τὸ στρα-
τευμα Φωκᾶ ἀσχολουμένου, ἤχμαλῶτευσάν πᾶσαν τὴν
Βουλγαρίαν. ²² Ταῦτα μαθὼν Συμεών κινεῖται κατὰ ²³
Τούρκων· οἱ δὲ ἀντιπερᾶσαντες συμβάλλουσι πόλεμον
μετὰ Βουλγάρων ²⁴, καὶ τρέπεται Συμεών μόλις
διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρα. ²⁵ Οἱ δὲ Τούρκοι ἠτήσαντο
τὸν βασιλεῖα ἀποστεῖλαι καὶ ἀγοράσαι τὴν αἰχμα-
λωσίαν τῶν Βουλγάρων· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ βασι-
λεὺς, τοὺς ²⁶ πολλὰς ἀποστείλας ἐπαγοράσαι αὐτούς.

(13) Ὁ δὲ Συμεών ²⁷ δι' Εὐσταθίου δρουγγαρίου
ἐδεήθη ²⁸ περὶ ²⁹ (τῆς) εἰρήνης, πρὸς ἣν ὑπέβλεπε ὁ
βασιλεὺς καὶ ἀπέστειλε Λέοντα τὸν Χοιροσφάκτην
πρὸς τὸ γενέσθαι εἰρήνην· ἐδέξατο δὲ Νικηφόρος. ³⁰ Β
ὑποστρέψαι μετὰ ³¹ λαοῦ καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς
βίβλης Εὐστάθιος ὁμοίως. Λέοντα ³² οὐδὲ λόγου ³³
ἤξιωσε Συμεών, ἀλλ' ἠσφαλισατο ³⁴ εἰρικτῆ· ἐκ-
στρατεύσας δὲ κατὰ τῶν Τούρκων, ἐκείνων ὀχύρωμα
βοηθείας μὴ ἔχόντων ³⁵ παρὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἀπρο-
νοήτων ³⁶ ἐαθέντων, πάντας κατέσφαξεν αὐξήσας
τὴν μεγαλαυχίαν ³⁷ αὐτοῦ. **774** Καὶ ὑποστρέψας
εὔρε Λέοντα ἐν τῇ Μουδάγγρα, ³⁸ καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
τὸν· « Οὐ ποιῶ εἰρήνην, ἐὰν μὴ ³⁹ πᾶσαν τὴν αἰχ-
μαλωσίαν λάβω. » Διωρίσατο ⁴⁰ οὖν ὁ βασιλεὺς
ταύτην ἀποδοῦναι. Καὶ ἦλθε μετὰ Λέοντος Βουλ-
γαροῦ οἰκεῖος τοῦ Συμεών, καὶ παρέλαβεν αὐτούς.

⁴¹ (14) ⁴² Νικηφόρου δὲ τοῦ Φωκᾶ τελευτήσαντος,
ἀφορμὰς ἐζήτει Συμεών τὴν ⁴³ εἰρήνην διαλύσαι·
ἐπιζητῶν γὰρ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους ἐξέρχεται ⁴⁴
κατὰ Ῥωμαίων. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς δομῆστικον
τῶν σχολῶν προβάλλεται Λέοντα ⁴⁵ τὸν Κατακαλῶν,
ἐν τῇ Ῥάδδω τὴν οἰκίαν ἔχοντα, καὶ μετ' αὐτοῦ
ἀποστέλλει Θεοδόσιον πατρικίον καὶ πρωτοβεσιτά-
ριον, καὶ περὶ τὴν δια τὰ θέματα ⁴⁶ καὶ τὰ τάγματα.
Καὶ γενομένης συμβουλῆς μετὰ Συμεών εἰς τὸ

Simeone vero cum Phocæ copiis occupato, Turcæ,
trajecto Danubio, totam Bulgariam captivam fecere.
His auditis Simeon movet adversus Turcas. Illi
in contrariam ripam transeuntes cum Bulgaris
certamen iueunt, ipseque Simeon in fugam verti-
tur, vix Distræ receptus incolumis. Turcæ autem
petierunt ab imperatore, ut captivos Bulgaros
emeret : quod et fecit, missis ex urbe civibus qui
pretium rependerent.

Simeon Eustathii drungarii ope de pace sermo-
nem proposuit, cui se facilem præbuit imperator :
eidemque componendæ Leonem Chærosphactum
destinavit. Nicephorus cum exercitu redire in ani-
mum induxit, et Eustathius drungarius pariter.
Leonem vero neque ad colloquium admittere di-
gnatus est Simeon, imo sub custodia tenuit. Expe-
ditione deinde adversus Turcas parata, illisque a
Romanis auxilium et pæsidium non habentibus,
imo belli apparatu et armorum provisione destitutis,
cunctos inflatis animis jugulavit Simeon, et reversus,
cum Leonem in Mundagra reperisset, dixit ad eum :
« Nusquam pacem conponam, nisi captivos omnes
recepero. » Imperator restituere proposuit : veni-
tque cum Leone Theodorus Bulgarus, Simeonis
domesticus, qui eos recepit.

Exinde Nicephoro Phoca morte sublato, Simeon
alrumpendæ pacis quærebat occasiones, et aliis
captivis expetitis, adversus Romanos movit. Leo
vero imperator Leonem Catacalum ad Rabdum
ædes suas habentem scholarum domesticum creat,
et una cum eo Theodosium patricium et proto-
vestiarius mittit, qui simul juncti omnes legiones
et copias jubent trajicere : pugnaque cum Simeone
ad Bulgarogephyrum inita, fuga omnium facta est

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ ὃν Σ. κατασχὼν ἐν φ. κ. δ. πρὸς αὐτὸν ὀποπτεύσας παραγενέσθαι Vat. om. Sym. ¹⁹ Ἰδὼν
Leo. ²⁰ Τοῦ Σ. οὖν ἐπὶ τὸν στρατ. Νικηφόρου ἀ. π. τὴν Βουλγαρικὴν ἐλησαντο γῆν Vat. om.
Sym. ²¹ δὲ Leo. ²² Ὁ Σ. ἐκμ. κ. τῶν T. ἐτράπετο· οἱ δὲ Vat. Πολεμηθεὶς παρὰ τῶν T. ἠττήθη, καὶ
πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. 3. ²³ τὸν Leo, Vat. ²⁴ π. πρὸς B. σ. καὶ νικῶσι·
τούτους κατὰ κράτος ὡς μ. τὸν Σ. ἐν τῇ Δ. περιτωθῆναι Vat. — κατὰ Leo. ²⁵ Ἦτ. οὖν οἱ T. τὸν β. τοὺς
αἰχμαλώτους B. ὠνήσασθαι Vat. καὶ πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. ²⁶ π. τοὺς
π. ἐξαι. εἰς τὴν τούτων ἐξώνησιν Vat. ²⁷ ἀπ. τοῦ ἀγ. ἀ. Leo. ²⁸ τὸν βασιλεῖα π. τῆς ε. ἰκέτευσεν Vat.
²⁹ τὰ Leo. ³⁰ π. ε. ed. — τὸν γ. Λ. π. τὸ ταύτην ποιήσασθαι ἐξαι. ὁ δὲ δ. N. καὶ ὁ δ. E. ὁ. μ. τοῦ λ.
ἐπελεύσθησαν Vat. ³¹ Νικηφόρ. cod. ³² τοῦ ed. Vat. ³³ δὲ Leo, Vat. ³⁴ ἐν ε. ἡ. Vat. ³⁵ ἐν Leo, Vat.
³⁶ π. κ. μὴ δυνθθέντων δέξασθαι π. P. βοήθειαν Vat. ³⁷ ἀπρονοήτως; ed. ³⁸ μεγαλψυχίαν Leo,
Υ. δὲ καὶ ἐπὶ τῇ νίκῃ γαυριῶν π. τὸν Α. ἔφη Vat. ³⁹ Μουδάγγρα ed. Μουδάγγρα Leo. Καὶ μετὰ αἰτήσεως
ἀναλαμβάνεται τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ποιεῖ εἰρήνην Sym. ⁴⁰ Εἰ μὴ πρῶτον π. τὴν ἀ. Βουλγάρων λ. ε. οὐ
π. Vat. ⁴¹ Ἐπένευσεν οὖν ὁ β. τ. ἀπ. ἡ. οὖν μ. Α. ὁ B. Θεόδωρος ὁ. ὦν τῶ Σ. Vat. et Cont. ⁴² 892.
⁴³ Καὶ μετ' ὀλίγον ἀνατραπέσις πάλιν τῆς εἰρήνης, γίνεται πόλεμος εἰς τὸ B. Sym. 3. Τοῦ δὲ δομῆστικου
N. πρὸς τοῦ βασιλέως ἐξίχως ἀγαπωμένου, ὁ βασιλεοπάτωρ Ζαυτζας τούτου ὦ; δυνάστην προσλάβειτο,
γαμικὸν μετ' αὐτοῦ ποιῆσαι βουλόμενος συνάλλαγμα. Τοῦ δὲ πρὸς τούτῳ ἀπαναινομένου, μήποτε ὑπόνοιαν
δῶ τῷ βασιλεῖ Λέοντι, μανθεὶς ἐπὶ τούτῳ Ζαυτζας αἰτίας ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς τούτου μετᾶ-
στησεν· προσεδίληθ' (προεδ. δὲ Cont.) ἀντ. αὐτοῦ τῶν σχολῶν δομῆστικὸς ὁ μάλιστα Κατακαλῶν. Ἐπὶ
ὦν ὁ Βάρδας οἰκειότατος ὦν τῷ βασιλεῖ Λέοντι, ἐστέρηγε τὸ τε καὶ ἡγαπᾶτο καὶ δουλείαις ἐξυπηρετεῖτο ταί;
ἀνηκούσας τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς, καθὼς εἰρηται, τὸν Κατακαλῶν προχειρισάμενος εἰς δομῆστικον
κατὰ τοῦ Συμεών, τούτου ἐξαποστέλλει συνεξαποστείλας αὐτῷ καὶ Θ. Vat.—Cont. ⁴⁴ τοῦ ε. Leo. ⁴⁵ εἰσεργ,
ed. ⁴⁶ A. K. ed. ⁴⁷ διαπερασάντων δὲ πάντων τῶν τῆς Ἀνατολῆς θεμάτων τε καὶ ταγμάτων καὶ πολέμου
μ. Βουλγάρων συγκροτηθέντος περὶ τὸ B. Vat.

horrenda, omnesque defeti sunt : inter quos patricius Theodosius eius causa non modice doluit imperator.

Ejus tempore castri Chersonis incolæ ducem proprium Simeonem Jonæ filium interemerunt : castrum etiam Corum in Cappadocia ab Agarenis captum est.

Porro celebrem processum ad Damiani ædes habuit imperator, Zautza comitante, et supremam post eum potestatem exercente, et Zoe pariter ejus filia solemnitatis sociæ. Theophano vero ejus legitima conjux non aderat, sed in Blachernis ad sanctum sepulcrum assiduis orationibus vacabat. Imperatore igitur moram ibi agere meditato, consilium iniere Zautzæ consanguinei et illius ejus Tzantzæ, necnon alii, ut imperatorem nocte occiderent. Zoe vero cum imperatore dormiens, audito murmure per fenestram prospiciens, silentium imponebat. Certior autem periculi et insidiarum facta, imperatorem excitavit, qui confestim navigium ingressus, Zautza et reliquis omnibus ibi relictis, ad Pegas trajecit. Sub diluculum festinus palatium ingressus est, et Joanne excubiarum drungario ejeeto, Pardum Nicolai heteriarchæ filium suffecit. Ipse quippe Nicolaus imperatoris amicitia consors, quæ contra eum Zautzas machinabatur, patefecit. Et ex eo tempore non ingressus est imperator in Zautzæ cubiculum, donec Leo magister et Theodotaces criminis eos convicissent.

Moriatur autem Theophano Augusta post imperii annos duodecim, quam brevi spatio temporis interjecto, operatricem miraculorum, quod zelotypiæ et injuriarum memoriæ vitio fuisset immunis, Deus ostendit : et quia elemosynis et orationibus per sacras ecclesias assidue Deo vacasset.

Coronat autem Leo imperator Zoen Zautzæ

A Βουλγαρογέφυρον ¹⁷, ἐγένετο τροπή δημοσία, καὶ πάντες ἀπώλοντο, καὶ ὁ πρωτοβεσιάρχιος Θεοδόσιος ¹⁸ (δι' ὃν ὁ βασιλεὺς οὐ μετρίως ἠνιάθη).

(15) ¹⁹ Ἐπὶ τούτου ἐσφαξαν καὶ ἐν Χερσῶνι οἱ τοῦ κάστρου 775 τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ²⁰ Συμεὼν τὸν υἱὸν Ἰωνᾶ. Καὶ παρελήφθη τὸ κάστρον τὸ Κόρον ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν.

(16) ²¹ Ὁ δὲ [βασιλεὺς] πρόκεινσον ἐπολεῖ εἰς τὰ Δαμιανοῦ, συνόντος καὶ Ζαυτζᾶ ²² τοῦ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ—Θεοφανῶ ²³ δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖ ²⁴, ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῶ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Δόξαντος ²⁵ οὖν τοῦ βασιλέως μεῖναι ἐκεῖ, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τοῦ Ζαυτζᾶ συγγενεῖς, ὃ τε (υἱὸς ²⁶ αὐτοῦ ὁ) Τζάντζης καὶ οἱ λοιποὶ ἠβούλοντο τῇ νυκτὶ φονεῦσαι τὸν βασιλέα ²⁷ ἡ Ζωὴ δὲ, μετὰ τοῦ βασιλέως καθεύουσα καὶ τὴν παραχῆν ²⁸ ἀκούσασα, διὰ τῆς θυρίδος προσβλεψαμένη ²⁹ αὐτοὺς κατεσίγασεν ὡς ἐκ τὸ δεινὸν ἔγνω (τῆς ἐπιβουλῆς ³⁰ ἧς ἐμελήτησαν), ἐξόπνισε τὸν βασιλέα, ὃς ³¹ παρευθὺ ἐισελθὼν εἰς πλοῖον, διεπέρασεν εἰς Πηγᾶς, ἐάσας Ζαυτζᾶν καὶ πάντας ³² ἐκεῖσε. Καὶ πρῶτ' ἀχίον εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον ³³ ἐξείσας Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίβλης καὶ προβαλλόμενος ³⁴ Πάρδον ³⁵, υἱὸν Νικολάου ἑταιριάρχου, ἀντ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Νικόλαος ³⁶ συμφιλίωθεις ³⁷ τῷ βασιλεῖ κατὰδῆλα ἐπολεῖ αὐτῷ πάντα τὰ τοῦ Ζαυτζῆ ³⁸. Καὶ ἕκτοτα οὐκ εἰσῆρχετο ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελλῖον τοῦ Ζαυτζῆ, ἕως Ἀσυλέων ὁ μάγιστρος ὁ Θεο-
C δοτάκιος ³⁹ διήλλαξεν αὐτούς.

776 (17) ⁴⁰ Τελευτᾶ ⁴¹ δὲ Θεοφανῶς Δυγούστα βασιλεύσασα ἔτη ιβ', ἦν ⁴² οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀνέδειξεν ὁ Θεὸς θαυματουργὸν διὰ τὸ ἀζηλότυπον αὐτῆς καὶ ἀμνησικακον καὶ διὰ τὸ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ (191^b) προσευχαῖς ἀδιαλείπτως πρῶτακαρτερεῖν τῷ Θεῷ (καὶ ταῖς ἀγίαις Ἐκκλησίαις ⁴³).

(18) Στέφει ⁴⁴ δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζωὴν τὴν θυ-

Variae lectiones et notæ.

¹⁷ Βουλγαρογέφυρον ed. Leo, Sym. Vat. = τρέπονται Ῥωμαῖοι κακῶς καὶ π. ἀπ. οἷς συναπώλετο καὶ πρ. Θ. Vat. ¹⁸ Θεόδωρος Sym. — δι' — ἠνιάθη om. Vat. Sym. Cont. ¹⁹ Ἐπὶ τ. καὶ οἱ τῆς Χερσῶνος οἰκήτορες τὸν αὐτὸν ἀπέκτειναν στρ. Vat. Τῷ ζ' αὐτοῦ ἔτει ἐσφ. οἱ Χερσωνῖται τὸν στ. Sym. 4. — αὐτὸν cod. αὐτῶν Leo, ed. Sym. — Σ. τὸν υἱὸν Ἰωάννου ed. Σ. τὸν τοῦ Ἰωνᾶ Vat. om. Sym. — Καὶ π. καὶ Leo Π. καὶ Sym. 4. Π. δὲ καὶ τὸ Κ. ἐν Κ. ὕ. Ἀγ. Vat. ²⁰ Ὁ δὲ β. εἰς τὰ Δ. ἐξελθὼν εἶχε μεθ' αὐτοῦ καὶ Ζωὴν τὴν τοῦ Ζαυτζᾶ θυγατέρα καὶ αὐτὸν Ζαυτζᾶν Vat. — β. om. cod. et Leo, Ὁ β. Λέων Sym. 4 cf. c. 6. τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει. — ἐποίησεν Leo ²¹, ποιήσας Sym. — ζ. τοῦ βασιλεοπάτορος καὶ π. ed. π. Z. Sym. ²² ἡ γὰρ πρώτη γ. ἀ. Θ. Sym. Θ. δὲ ἡ τοῦ βασιλέως γ. Vat. ²³ ἐκεῖσε Leo bis, Vat. — τῇ ἀ. σ. τῇ ἐν Βλ. Vat. ἐκεῖ l. ἀλλ' cod. Leo, ed. ²⁴ Δόξαν δὲ τῷ βασιλεῖ μ. ἐν τοῖς Δαμιανοῦ, σ. οἱ τοῦ Z. π. δευτὸς ἀ. Z. Vat. ²⁵ υἱὸς ἀ. ὁ om. Sym. — τῇ ν. τὸν β. διαχειρίσασθαι ἐβουλεύσαντο Vat. ²⁶ Ἡ δὲ Z. ed. Leo, Vat. ἡ Z. τὴ cod. — τῷ βασιλεῖ συγκαθ. Vat. ²⁷ καὶ τὸν θρόνον ἠνωτισθεῖσα διὰ τῆς θ. προκύψουσα κατεσίγαζεν Vat. om. Sym. ²⁸ προσβ. P. et cod. προσβ. ed. Leo. — ὡς δὲ τοῦ δεινοῦ τῆς ἐπ. ἦσθετο ἀκριδῶς, τὸν β. διυπνίσασα τὸ πραττόμενον κατεσημανε Vat. ²⁹ τῆς ἐπ. ἧς ἐμ. om. Sym. — ἦν Leo. ³⁰ δς ἐν πλοῖω εὐθύς ἐ. εἰς π. δ. Vat. — καὶ π. εἰς π. διεπέρασαν εἰς Π. καὶ τὸ πρ. τ. ἐ. εἰς τὸ π. Sym. ³¹ π. ἐ. καὶ αὐτὸν τὸν Z. καταλίπων Vat. Καὶ πρ. ταχίων ed. Ταχίω δὲ πρ. εἰς τὸ π. ἐ. Ἰω. μὲν τὸν β. δρ. διδῆξαν Vat. ³² Θεοδοτάκις cod. ³³ Π. δὲ υἱὸν Νικολάου ἐ. ἀντ. ἀ. προσβάλλετο Vat. — προβάλλ. ed. Leo. ³⁴ 894. ³⁵ οὗτος Leo, et Vat. ³⁶ φίλος ὢν τῷ β. καὶ πιστὸς περὶ τὰ ἀπόρρητα π. τοῦ Z. δῆλα τούτῳ καθίστη (sic) καὶ ἔκπυστα Vat. — ἕως ἀν Λέων ed. Leo. — Θεοδοτάκης ed. Leo. — διήλλαξεν cod. ³⁷ Θεοδοτάκις, cod. ³⁸ 874. ³⁹ Τούτῳ τῷ ἔτει (12° anno post 883, Martio mense = Leonis 9). τ. Θ. Sym. 5, τ. δὲ ἡ Ἄ. Θ. Ἐτῆ β. δωδ. Vat. ⁴⁰ ἦτις καὶ θαυματουργὸς ἀνεδείχθη, ἀνωτέρα τοῦ τῆς ζηλοτυπίας πάθους φανείσα καὶ πρῶτος τὴν παρευδοκίμῃσιν ὑπενεγκούσα Ζωὴς καὶ ἐν ἐλ. καὶ πρ. τὸν ἀπαντα βίον διανύσασα Vat. — ⁴¹ καὶ τ. ἀ. ἐ. om. Sym. 5. ⁴² Στ. δὲ Λ. ὁ β. τὴν δευτέραν αὐτοῦ γυναῖκα Z. τὴν θ. τοῦ Z. Sym. Σ. δὲ Λ. ὁ β. τὴν θ. Z. Ζωὴν Vat.

γατέρα Ζαύτζα, ⁷⁵ καὶ εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς ⁷⁶ ἅ παρὰ ⁷⁷ κληρικοῦ τοῦ παλατίου, ᾧ ἐπίκλην Σινάπης. (Καὶ ⁷⁸) ὁ μὲν εὐλογήσας καθρέθη ἢ δὲ ἐβασίλευσεν ἔτος ⁷⁹ α', μῆνας η'. ⁸⁰ Τελευτησάσης ⁸¹ δὲ τῆς (αὐτῆς ⁸²) Ζωῆς, λάρνακα ἐφεύρον εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς ἔχουσαν ⁸³ ἔνδοθεν γράμματα κεκολλημένα γράφοντα ⁸⁴ οὕτως· «Θυγάτηρ Βαβυλωνῶς ἡ ταλαίπωρος.»

(19) ⁸⁵ Διεβλήθησάν δὲ τῷ βασιλεῖ ⁸⁶ Λέοντι ὁ τε Μουσικὸς καὶ ὁ Σταυράκιος ὡς (ὅτι ⁸⁷) παρὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ὀφφικιαλῶν λαμβάνοντες δῶρα καὶ μεσιτεύοντες πρὸς τὸν βασιλεῦσιν· καὶ ποτε εἰσελθόντος τοῦ Σταυρακίου ⁸⁸ μετὰ γραμμάτων τινὸς τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸν Ζαύτζαν, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἑστῶς ἐν τῷ ἡλιακῷ, ἦλθεν ⁸⁹ ὀπισθεν αὐτοῦ, καὶ κρατήσας ⁹⁰ ἐκ τοῦ τένοντος, ἐξήγαγεν ἔξω ὡς δῆθεν ⁹¹ 777 ἑρωτήσεων περὶ τῶν στρατηγῶν· καὶ εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγὼν καὶ τὰ γράμματα ἄρας καὶ ἀποσφενδονήσας παραδέδωκε ⁹² τοῖς ἐπιτιχοῦσιν ⁹³ ἔξαγαγεῖν τοῦ παλατίου διορισάμενος ἀποκεῖραι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μουσικὸς ἐν ἀπογνώσει γέγονε· εἰσελθὼν ⁹⁴ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔνθα ἴστατο ὁ Μουσικὸς παρῆστος τῷ Ζαύτζα, τοῦτον ἐπὶ τράχηλον ὠθήσας ἐξήγαγε, παραδούς ⁹⁵ Χριστοφόρῳ κοιτωνίτῃ ἐν τοῖς Στουδίου ἀπαγαγεῖν καὶ μοναχὸν ποιῆσαι. ⁹⁶ Μετ' ὀλίγον δὲ τελευτᾷ Ζαύτζας ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τοῦτον διὰ τοῦ Βουκολέοντος καταγαγόντες, ἀπήγαγον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέα, ἔκλεισε αὐτὸν θάψαντες.

(20) ⁹⁷ Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ζαύτζα Βασιλείος ἐπίκτης ⁹⁸ υἱὸς Νικολάου ἐταιριάρχου συνεφιλιώθη Σαμωνᾶ κουβικουλαρίῳ τῷ ⁹⁹ ἐξ Ἀγαρηνῶν, ὀρεγόμενος τοῦ τῆς βασιλείας ἀξιώματος. Ἐθάρρησε δὲ τῷ Σαμωνᾶ, ὅτι, «Τῆς θείας ἡμῶν ¹⁰⁰ Ζωῆς τελευτησάσης, ὁ βασιλεὺς λαβεῖν ἔχει ἑτέραν γυναῖκα, καὶ ἡμεῖς πάντας ἔχει ¹⁰¹ ἀφανίσαι. ἀλλὰ δὸς μοι λόγον, ¹⁰² ἵνα σοὶ θαρβήσω πάντα τὰ βουλευόμενα.» καὶ ¹⁰³ δόντος αὐτοῦ λόγον τῷ Βασιλείῳ, ἐθάρρησεν αὐτῷ πάντα. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς εἰσελθὼν εἰς ¹⁰⁴ τὸν βασιλέα εἶπεν αὐτῷ, ὅτι «Δέσποτά μου, θέλω σοὶ εἰπεῖν τι ἰδίως, ὅπερ ἐάν μὲν ¹⁰⁵ εἶπω, ἀποθνήσκω,

filiam, et cum ea nuptialem benedictionem subit, clericus cujusdam et palatio cognomento Synapes ministerio. Benedictionis minister officio depositus est. Illa vero regnavit annuum unum et menses octo. Zoe isti demortuæ inventus est locus ad corpus ejus deponendum, sculptas intus scriptasque gerens litteras istiusmodi : «Filia Babylonis misera.»

Accusati sunt autem apud imperatorem Leo Musicus et Stauracius, quasi munera a ducē aliquo et officialibus accepissent, ut intercessionē apud imperatoris patrem eos juvarent. Stauracio itaque cum ducem alicujus libello ad Zautzam ingresso, ut eum imperator ad horologium solare stans conspexit, hominem pone secutus est, et cervicē apprehensum foras eduxit. Ut de ducis negotio interrogavit hominem, ad Monothyrum traxit, et sublatis e manu tabulis, et in aerem projectis et excussis, obviis quibusdam e palatio extrudendum tradidit, et præcepit detondendum. Eo cognito, Musicus desperationis motu angebatur. Tum imperator ingressus locum, quo Musicus Zautzæ astans consistebat, eum collo apprehensum trudens expulit, et Christophoro cubiculario inter Studitas abducendum, et monastica pœnitentia subigendum tradidit. Modico post Zautzas moritur in palatio, corpusque per Bucoleontem elatum in Caulzæ monasterium ibidem sepeliendum detulerunt.

Post Zautzæ mortem, Basilios operarum regiarum præfectus, Nicolai hæteriarchæ filius, Samonæ cubiculario ex Agarenorum genere orto amicis junctus est, et imperii cupiditate exarsit. Samonæ vero mentem confidenter exposuit : «Dafuneta nunc Zoe matertera nostra, uxorem aliam imperator sibi copulaturus est, nosque omnes deleturus : sed pollicere secretam, ut quæ modo deliberantur fidenter aperiam.» Eo Basilio secreti fidem promittente, animatus ille mentem exposuit. Samonæ ad imperatorem ingressus dixit ei : «Cuperem, domine mi, aliquid secreto enuntiare; quod si

Varie lectiones et notæ.

⁷⁵ ὅτι διὰ τὸ κατηγορηθῆναι τὴν Ζωὴν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Θεοφανῶ οὐκ εὐλογήθη παρὰ τοῦ πατριάρχου ὡς παράνομος ὁ γάμος, καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ εὐλογήσας αὐτόν, εἰ καὶ βασιλεὺς ὑπῆρχεν, ἀλλὰ γε ἐκαθηρέθη ὑπὸ συνόδου ed. e glossemate marginali. ⁷⁶ μετ' αὐτὰ Vat. — π. τινος κλ. τοῦ ἐπ. Σινεῦπης Sym. ⁷⁷ τοῦ Vat. ⁷⁸ καὶ om. Vat. ⁷⁹ ἔτος α' καὶ μ. ἢ βασιλεύσασα ἐτελεύτησε Vat. ⁸⁰ 896. ⁸¹ καὶ ἐτελεύτησε Sym. (Leonis 10° anno, sub lineis, scl. Augusto m. ⁸² αὐτῆς om. ed. — ἐφεύρον Leo. ἐφ. δὲ λ. Sym. λ. δὴ ἐφ. — ἐφ' ᾧ ἀπ. τὸ σ. ἀ. αὐτῇ ἐν ἧτις τοιάνδε ἐντὸς εἶχεν ἐγκεκολλημένην θ. B. ἢ τ. Vat. ⁸³ ἔχουσα Leo, — ἔσθως, Sym. ⁸⁴ γραφέντα Leo. ⁸⁵ 895. ⁸⁶ τῷ β. M. καὶ Στ. Vat. τοῦ βασιλέως Λέων τε ὁ M. καὶ ὁ Στ. Leo. ⁸⁷ ὅτι om. Vat. — στ. καὶ ἀργόντων δ. λ. μεσιτεύουσι τοῦτοις τῷ βασιλεῦσιν Vat. ⁸⁸ τοῦ Στ. μ. γ. τ. τ. στ. ὡς τὸν βασιλεῦσιν εἰσεληλυθὸς ὡς ἐ. ἀ. ὁ β. ἐν τῷ ἡ. ἐστηκὼς κατόπιν ἀ. εἰσῆλθε καὶ τοῦ τ. ἀ. λαβόμενος, ἔξω ἐξ. δ. π. τῶν στ. ἐρ. Vat. ⁸⁹ εἰσῆλθεν Leo, Vat. ⁹⁰ αὐτόν Leo, Vat. ⁹¹ ἐξάρας αὐτοῦ ἀποσφενδόνεισεν τοῦτον καὶ τοὺς πρὸς τ. π. τοῦ π. ἐξαγαγεῖν μοναχὸν ἀπ. Vat. — παρέδωκε Leo, Vat. ⁹² παρατιχοῦσι Leo. ⁹³ ἐ. ὁ M. τῷ Z. παρίστατο Vat. — ⁹⁴ διορισάμενος Χρ. κ. ἐν τοῖς τοῦ Στ. ἀποκεῖραι αὐτόν Vat. ⁹⁵ Μετ' ὁ. B. τ. καὶ διὰ τοῦ B. κατενεγχόντες αὐτόν ἐν τῇ μ. τοῦ Κυαλέου κατέθαψαν Vat. ⁹⁶ Συμφιλίωται δὲ ὁ ἐπ. B. τῷ κ. Σ. τῷ ἐξ Ἀ. τοῦ τῆς β. ὁ ἀξ. Vat. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔπει ἐπιβουλῆς γενομένης Α. τῷ β. παρὰ τὸν συγγενῶν τοῦ Z. καὶ διαγινωσθεῖστος Sym. ⁹⁷ ὁ Leo. ⁹⁸ τῷ—ἀξιώματι Leo? ⁹⁹ τ. Z. ἐτέρι γυναῖκα πάντως ὁ β. συζυγῆσθεται καὶ ἡ. ἐκποδὴν καταστήσει δὸς οὐν μοι πιστεῖς ὡς φυλάξει; τὸ ἀπόρρητον, κάγω σοὶ π. θ. τὰ ὀφ' ἡμῶν β. Vat. ¹⁰⁰ θέλει ἀφ. ed. Leo? ¹⁰¹ καὶ Leo? ¹⁰² Ὁ δὲ τοῦτε πεποιθὼς πᾶσαν παρ' αὐτοῦ τὴν συσκευὴν ἐδιδάσκατο Vat. ¹⁰³ ὡ; β. ἐ. ἐφθ θ. σοὶ τι δ. ἰδίᾳ ἐ. ὅπερ Vat. ¹⁰⁴ εἰ μὲν Leo, ἐμοὶ μὲν λεγόμενον θάνατον προξενεῖ, σοὶ δὲ σιωπώμενον Vat.

edixero, mors me certa manet, si tacuero, tibi moriendum : » confestimque Basilii conjurationem omnem enarravit. Imperatori autem narratis fidem haud adhibenti, imo dicenti : « Num quis ea mihi edicere suggestit, et mercedis spe hoc fecisti? » Dixit ille : « Mitte, domine, quos placuerit tibi fideles in cubiculum, ut occulati, quod a Basilio et a me perceperint, cuncta describant. » Confestim imperator Christophorum protovestiarius cum Calocyre cubiculario misit : et ingressi in ejus delituerunt cubiculo. Basilius itaque jam inescatus, accepta juramenti fide a Samona, ad ejus oratorium, consilium ei suum et consilii participes aperuit. Illis exsurgentibus Christophorus et Calocyres digressi cuncta imperatori scripto aperuerunt : et confestim Basilio ad se advocato Milliariorum millia viginti eleemosynarum nomine in matertera Zoes animæ levamen, velut legata tradidit, et in Macedonia dimisit : et Basilius quidem hoc pacto urbe detrusit. Reliquos vero conjurationis consortes, Pardum quidem excubiarum drungarium ad Stipiotem, quasi eum ad se vocaturum amandavit. Is tamen ut eum vinculis coerceret imperatorio brevi præmonitus fuerat. Simulans etiam imperator foras proficisci, et ad Sanctum Lazarum, ad descensum Sphæsterii, cœnatorium Joannem Garidam cum reliquis confœderatis detinuit in cubiculo ; cumque imperator descenderet, cum Joanne Nicolaum heteriarcham captum urbe eduxit. Basilium porro e Macedonia revocatum et de crimine inquisitum, verberibus subjecit, et crinibus ejus succensis, per mediam urbem tractum Athenas relegavit exsulem, ubi misere periit. Nicolaum pariter heteriarcham et Stylianum et Joannem et Zautzæ genus omne, hos quidem detondit, alios publicatis eorum facultatibus omnibus in exsilium expulit ; sicque omnis Zautzæ cognatio per Samonæ delationem sublata est. καὶ Στυλιανὸν ²⁷ καὶ Ἰωάννην καὶ τὴν συγγένειαν ²⁸ (δημῆσας ²⁹ τὰς οὐσίας αὐτῶν πάσας · καὶ οὕτως μωνᾶ).

Magistris vero cunctisque in dignitate positis ab impatore advocatis, quæ a Samona significata fuerant, cuncta perlecta sunt. Illi virum velut im-

A εὶ δὲ μὴ εἴπω, ἀποθνήσκεις σύ· καὶ διεξήλθε ⁶ πρὸς τὸν βασιλέα πᾶσαν τὴν ἐπιβουλήν τοῦ Βασιλείου. ⁷ Ἀπιστήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τοῖς λαλήθεισι **778** παρ' αὐτοῦ καὶ εἰρηκότος ⁸ · εἰ Μὴ τίς σοι ὑπέβαλε ταῦτά μοι εἰπεῖν, καὶ ἐκ δωροδοκίας τοῦτο ἐποίησας ⁹ ; Ὁ δὲ εἶπεν · εἰ Ἀπόστειλον πιστοὺς ἀνθρώπους οὐς κελεύεις ¹⁰ ἐν τῷ (ἐμῷ ¹⁰) κελίῳ, δέσποτά μου, καὶ ἵνα ᾧσιν ¹¹ ἔγκεκρυμμένοι καὶ, εἴ τι ἂν ἀκούσωσι ¹² παρὰ ¹³ Βασιλείου καὶ παρ' ἐμοῦ, γράψωσι ταῦτα ». ¹⁴ Παρευθὺ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει Χριστοφόρον πρωτοβεστιάριον ἄμα Καλοκῦρῳ κοιτωνίτῃ ¹⁵ · καὶ ἀνελθόντες ἐκρύβησαν ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ. ¹⁶ Βασιλεὺς οὖν δελεασθεὶς καὶ λαθῶν λόγον ἐνορκον παρὰ Σαμωνᾶ εἰς τὸ προσευχάδιον αὐτοῦ, ἐξεῖπεν αὐτῷ πάντα τὰ τῆς βουλῆς καὶ τοὺς συμβουλευομένους. Ἀριστόντων δὲ αὐτῶν κατελθόντες Χριστοφόρος, καὶ Καλόκυρος ¹⁶ διὰ γραφῆς ἀνέγνωσαν πάντα τῷ βασιλεῖ. Καὶ παρευθὺ μὲν ¹⁷ Βασιλεῖον προσκαλεσάμενος δέδωκε μιλιαρῖσια ¹⁸ χιλιάδας κ' ὡς δὴθὲν ψυχικά τῆς αὐτοῦ θείας Ζωῆς (ὡς 192.) ¹⁹ ὀρισθέντα παρ' αὐτῆς οὕτως) καὶ ²⁰ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ · καὶ τὸν μὲν Βασιλεῖον οὕτως τῆς πόλεως ἐξήγαγε, τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς τῆς αὐτῆς βουλῆς μετεσχηκότας καὶ κοινωνήσαντας, Πάρδον μὲν δρουγγάριον τῆς βίγλης ²¹ ἀποστέλλει πρὸς τὸν Στυπιώτην ²², δὴθὲν ἀγαγεῖν αὐτὸν, προμηνυθέντος ἐκείνου διὰ βασιλικῆς πετακίου τοῦτον ²³ δεσμεῖσαι. Προφασισάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν καὶ δεσπνήσαι εἰς τὸν Ἅγιον Λάζαρον, εἰς τὸ καταβάσιον τοῦ τζουκανιστηρίου, ἐστῆσεν Ἰωάννην Γαριδᾶν μετὰ τὸν λοιπὸν τῆς ἐταιρίας ἐν τῷ κουθουκλίῳ · καὶ ἐν τῷ κατέρχεσθαι τὸν βασιλέα, κρατήσαντες οἱ μετὰ Ἰωάννου Νικόλαον ἐταιριάρχην ἐξήγαγον ²⁴ τῆς πόλεως. Ἀγαγὼν δὲ ἐκ Μακεδονίας Βασιλεῖον, καὶ ἀνακρίνας ²⁵ καὶ τύψα· ²⁶ καὶ τὰς τρίκας αὐτοῦ καταφλέξας καὶ ἐν (τῇ) μέσῃ θριαμβεύσας ²⁶, ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις · καὶ κακῶς ἐκεῖ τελευτᾷ ὡσαύτως καὶ Νικόλαον ἐταιριάρχην πᾶσαν Ζαυτζα, τοὺς μὲν ἀπέκρινε, τοὺς δὲ ἐξώρισε πᾶσα ἡ συγγένεια Ζαυτζα ἐξωλοθρεῖθη διὰ Σα-

(21) ²⁶ Πάντας δὲ τοὺς μαγίστρος καὶ τοὺς ἐν τέλει προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς ἀνέγνω κατενώπιον αὐτῶν τὰ μνηυθέντα παρὰ Σαμωνᾶ. (Οἱ ²⁷ τοῦ-

Variarū lectiones et notæ.

⁶ διεξίειπε Leo. — τὴν τοῦ B. ἐπ. Leo, Vat. ⁷ τοῦ δὲ β. τοῖς ῥηθείαι διαπ. καὶ εἰπόντος· Μήποτε ὡς ἐξ ὑποβολῆς τινὸς τ. εἰρήκει Vat. ⁸ ἔ. μοι Leo. ⁹ ὁ Σαμωνᾶ; · Εἰ βούλει πληροφορηθῆναι, φησιν, οὐδὲ βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελίον ἀπ. καὶ ἀποκρύψω τοὺς ἐν ἀποκρύφῳ Vat. ¹⁰ * κελεύεις σου. ¹⁰ ἐμῷ om. Leo. — ¹¹ εἰσὶ col. I. Leo. — καὶ ὅσα π. B. καὶ π. ε. λέγονται, γράψουσι καὶ τηνικαῦτα βεβαιωθήσῃ ὡς οὐδὲν ψευδὸς ἔστι τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι ῥηθέντων Sym. ¹² ἀκούουσι ed. ¹³ τοῦ Leo. — ¹⁴ Ἀπ. οὖν ὁ β. Vat. ¹⁵ εἰ ἐν τῷ τοῦ Σαμωνᾶ κ. ἀν. ἐκ. Vat. — εἰσελθ. Leo. ¹⁶ Ὁ δὲ Σαμωνᾶς τὸν B. δελεάσας καὶ λ. ἔ. δοῦς; ἐπεισε πάλιν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν φανερωῦ; ἐξεῖπεν καλ.π. μετ' αὐτοῦ βουλ. ἔπερ Χρ. καὶ K. Vat. ¹⁷ Καλοκῦρις Leo. — ἀκούοντος δ. γ. ἐσημῆναντο. Τούτων δὲ ἀρυστευόντων οὗτοι κατ. τῷ β. τὴν γραφὴν ὑпанέγνωσαν Vat. ¹⁸ μὲν πρ. B. Leo, B. μὲν πρ. Vat. ¹⁹ μ. χ. καθ' (sic) δ. δὴθεν Vat. μιλιαρῖσια χ. εἰκοσι δ. Leo. ²⁰ ὡς — οὕτως om. Leo, Vat. ²¹ καὶ ἐν M. ἀπ. Π. δὲ δρ. τῆς; Vat. ²² βίγλης αὐτῷ κοινωνηκότα π. τὸν Στ. ἀπ. δ. τοῦ ἀγ. ἀ. ὅς προμηνυθεὶς διὰ βασιλικῆς γραφῆς τ. ἐδέσμευσε. N. δὲ ἐτ. τῆς π. ὑπέξ. Vat. ²³ Στυπιώτην Cod. ²⁴ αὐτόν Leo. ²⁵ ἐξήγαγε Leo, ὑπέξῆγαγε Vat. ²⁶ αὐτόν Vat. ²⁷ τ. σφοδρῶς καὶ τρ. Vat. — κατακρούσας; Leo. — τῇ om. Vat. ²⁸ τῇ πόλει Vat. — ἐν Ἀ. ἐ. ἐνθα δὴ καὶ κ. ἐτελεύτησε Vat. — ἐκείσε τετελεύτησε Leo. ²⁹ Στυλιάνην Vat. ³⁰ καὶ τοῦ; συγγενεῖς πάντας; Vat. καὶ σ. ed. πάντας κρατήσας ἐξ. καὶ ἐξωλόθρευσε τὴν σ. τοῦ Z. ἄπασαν Sym. 6. cæteris omissis. ³¹ δημ. — Σαμωνᾶ om. Vat. Sym. — ³² ὁ β. πρ. ἐν. αὐτοῦ τὰ ὑπὸ Σ. μ. ἀν. Vat. ³³ εἰ — πρὸν. om. ed. — ὑπερίπηνεσαν Leo, Vat. — τῆς τοῦ β. παραίτιον καταστάνα ζ. καὶ ἀ. ἔ. μ. τ. πρὸσιρ. Vat.

τον ἐπήνεσαν ὡς τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως προνοού- A
μενον (καὶ εἰρήκασιν) ἔξιον εἶναι τιμῆς μεγάλης²².
Ὁ δὲ παρευθὺ τοῦτον τῆ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀξία
τατίμηκε καὶ προσφικεῖσάτο ἑαυτῷ²³.

²² (22) Ἐτελεύτησε²² δὲ Ἄντωνιος ὁ πατριάρχης,
καὶ (ἀντ' αὐτοῦ) χειροτονεῖται²³ Νικόλαος, ²⁴ μυσ-
τικὸς ὢν τοῦ βασιλέως. Παρελήφθη²⁵ δὲ τὸ κάστρον
τῆ Δημητριάς ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Δα-
μιανοῦ τοῦ Ἀγαρηνοῦ.

(23)²⁶ Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς στέφει: Ἄνναν θυγατέρα
Ζωῆς **780** τῆς ἀπὸ τοῦ Ζαυτῆζα, διὰ τὸ μὴ δύνα-
σθαι ποιεῖν τὰ ἐκ τύπου²⁷ κλητόρια, μὴ οὖσης²⁸
Λύγουσσης.

²⁹ (24) Ἠγάγετο³⁰ δὲ ὁ βασιλεὺς κόρην ἐκ τοῦ
θέματος Ὀψικίου, ὠραισιότην³¹ πάνυ, ὀνόματι
Εὐδοκίαν, στέφας καὶ ἀναγορεύσας καὶ γήμας αὐτήν· B
ἐξ ἧς³² παιδοποιήσας ἀρβύνα παιδα, ἐφ' ᾧ τετελεύ-
τηκε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ γεννηθῆν.

(25)³³ Ἐξωνήσατο δὲ οἰκηλάτα Λέων ὁ βασιλεὺς
ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ
ἐκκλησίαν περιφανῆ³⁴ ἐπ' ὀνόματι³⁵ τῆς προτέρας
αὐτοῦ γυναικὸς τῆς Ἁγίας³⁶ Θεοφανοῦς.

³⁷ (26) Ὁσαύτως ἔκτισεν ἐκκλησίαν³⁸ εἰς τοὺς
λεγομένους Τόπους, τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευά-
σας αὐτὴν μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἐνθα³⁹ καὶ τὸ
τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα (ἐκ Κύπρου⁴⁰) καὶ Μα-
ρίας τῆς Μαγδαληνῆς (ἀπὸ Ἐφέσου ἀνακομίσας)
ἀπέθετο (ποιήσας⁴¹ καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτῆς ἐκ-
κλησίας)⁴². Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτί-
σματα τῶν τοιοῦτων ἐκκλησιῶν, παρελήφθη ἐν Σι- C
κελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἄφρων (τῆ⁴³ ἀμελείᾳ,
μᾶλλον δὲ προδοσίᾳ Εὐσταθίου δρουγγαρίου τῶν
πλωτῶν καὶ Καραμάλου⁴⁴ ἐκείσε δυνος καὶ Μιχαήλ
τοῦ Χαράκτου) γενομένης πολλῆς σφαγῆς τῶν Ῥω-
μαίων. Ἀνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ πόλει **81** παρα-
τάξει⁴⁵ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, ἐλεγχθέν-
τες παρὰ Μιχαήλ τοῦ Χαράκτου ὡς προδότες⁴⁶,
κατεκρίθησαν θανάτῳ· παρακληθέντος δὲ τοῦ βασι-
λέως παρὰ Νικολάου τοῦ πατριάρχου, τὸν θάνατον
συνεχωρήθησαν, (τυφθέντες⁴⁷ δὲ μόνον καὶ δημευ-

peratoris vitæ providentem maximisque honoribus
dignum pronuntiarunt; quare protospatharii digni-
tate confestim honoratur.

Mortuus est autem Antonius patriarcha, et in
ejus locum Nicolaus imperatoris mysticus pro-
vectus. Demetrias autem oppidum ad Græciæ
thema spectans, a Damiano Agareno captum est.

Imperator Leo Annam, Zoes, quæ Zautzæ fuit,
filiam imperii corona redimivit, quod deficiente
Augusta, instituta ex more convivia celebrare non
posset.

Imperator idem ducta e themate Opsicii venustis-
sima puella, nomine Eudocia, Augustam coronavit,
et imperatricem uxoremque renuntiavit: ex ea
puero masculino suscepto, mater et qui genitus fuit
puer pariter obierunt.

Emit autem imperator Sanctorum Apostolorum
templo vicinas ædes, in quibus prioris suæ conjugis
sanctæ Theophanus sumptuosam ecclesiam con-
struxit.

Ad Topos pariter sancto Lazaro dicatam ædifi-
cavit, et virile eunuchorum monasterium esse dis-
posuit: ad quod sancti Lazari ex Cypro, et Mariæ
Magdalenzæ ex Epheso translatum corpus deposuit,
ejusdem ecclesiæ celebrata dedicatione. Classe vero
in ecclesiarum hujusmodi ædificiis occupata, Tau-
romenium Siciliæ civitas ab Afris capta est, so-
cordia, verius dicam proditione Eustathii, classis
drungarii, et Caramali, necnon Michaelis Characti
libidem repertorum, quamplurimos Romanorum ea
in clade cæsis. Reversi in urbem, proditionis con-
victi a Michaele Characto, ab imperatore et pa-
triarcha morte condemnati sunt; patriarcha vero
Nicolao apud imperatorem interpellante, mors con-
donata: verberibusque solummodo subjecti, bonis
eorum publicatis, inter monachos detrusi sunt;
Caramalus in Picridii, Eustathius autem in Studii
monasterio. Lemnus etiam insula ab Agarenis,

Varie lectiones et notæ.

²² μεγίστης Leo, Vat. — Ὁ δὲ τ. π. Vat. ²³ καὶ οἰκηλόν ἐ. κατεστήσατο Vat. — ἑαυτοῦ ed.
²⁴ 896. ²⁵ Τῷ ἰ' αὐτοῦ ἔται τελευτᾷ Ἀ. π. Sym. 7. Ἐτ. δὲ Στέφανος Leo ed. cod. a prima manu ut
videatur, cum Ἄντ. in loco ergano scriptus sit, ἐτ. δὲ ὁ π. Στ. Vat. — ἀντ' ἄ. om Sym. ²⁶ ἔχειρο-
τονήθη Leo, Vat. πατ. ὁ μ. ἐχ. N. ᾧ πολλά μὲν ἦν τὰ τῆς σοφίας προτερήματα σὺν εὐσχήμονι
καταστάσει Vat. ²⁷ ὁ πατριάρχης Leo, π. Sym. Vat. ²⁸ Τότε καὶ ἡ Δ. παραλαμβάνεται ὁ Δ. τοῦ Ἀ. Sym.
— ἡ πόλις Δ. ἡ ἐν τῷ Θ. Ἐ. ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν Vat. ²⁹ Στ. δὲ ἔδ. Sym. 7. — τὴν ἀπὸ Vat. τῆς
Sym. ³⁰ κατὰ τύπον Vat. ³¹ Ἀ. μὴ ὁ. Vat. ³² 897. ³³ Τῷ ια' αὐτοῦ ἔται ἡ γ. ὁ β. τρίτην ἑαυτοῦ
γυναῖκα τὴν ἀπὸ τοῦ Ὁ. Ἐ. στ. ἄ. καὶ ἀν. ἦτις ἐξ αὐτοῦ ἄ. γεννήσασα π. τελεύτησε. ἀπέθανε δὲ καὶ
τὸ γ. παιδίον Sym. 8. — Ὀψ. θ. Vat. ³⁴ ὠραιαν τε καὶ περικαλλῆ, ὄνομα δὲ αὐτῇ Ἐ. ἔτημέ τε ταύτην
καὶ ἔστειψε Vat. ³⁵ ἐξ ἧς π. ποιήσας ἄ. ed. ἡ ἧς ἀπ. ἐποίησεν ἄ. ἐφ' ᾧ καὶ ἄ. καὶ τὸ γ. τελεύτησεν
Vat. ³⁶ Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Θεοφανοῦς καὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου καὶ ὡς τότε τὸ Ταυρο-
μένιον ἐλήφθη. Ἐκτίσε δὲ π. τοῦ τῶν ἁγ. ἀπ. ναοῦ ἐ. ὁ β. ἐπ. ὁ. τῆς π. ἄ. γ. Θ. Vat. Τούτῳ τῷ ἔται
(ἴσ' ?) — πλ. τῶν ἁγ. ἀπ. ἐξωνησάμενος ὁ Α. ὁ β. κτίσει ἐκ. Sym. 5. — ὁ. ὁ β. Λέων ed. ὁ β. οἰκ. Leo.
³⁷ περικαλλῆ Leo, Sym. — ³⁸ εἰς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης ἄ. γ. καὶ κατατίθει καὶ ταύτην ἐκεῖ
Vat. ³⁹ Θεοφανοῦς Leo, Vat. ⁴⁰ 899. ⁴¹ Ἐ. δὲ καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐ. ἐγγίστα τῶν λεγομένων
Τόπων, καὶ μ. ἀνδρῶν ἐ. ἐν αὐτῇ κατασκευάζει Vat. Τῷ ιγ' αὐτοῦ ἔται κτίσει ὁ βασιλεὺς εἰς τ. λ. Τ. ναὸν
ἄ. Α. καὶ κατασκευάζει μ. ἄ. ἐ. Sym. ⁴² ἐν ᾧ καὶ Sym. ⁴³ ἐκ Κ. εἰ ὑπὸ Ἐ. om. Leo, Sym. Vat.
— ἀνακ. om. Sym. ⁴⁴ ποιήσας — ἐκκλησίας om. Vat. Sym. ⁴⁵ Τούτῳ τῷ καιρῷ παραδίδεται Τ. τοῖς
Ἀγαρηνοῖς Sym. Τοῦ δὲ στ. ἐν τοῖς τ. τ. ἐ. ἔργοις ἄ. τὸ ἐν Σ. Τ. π. καὶ πολὺς τῶν Ῥωμαίων φόνος
ἐγένετο Vat. ⁴⁶ τῆ Στουδίου om. Vat. Sym. ⁴⁷ Καραμάλου cod. ⁴⁸ παρὰ. cod. παρὰ τε τοῦ β. ed.
Leo. — ἐλεχθέντ. cod. ἐλεγχθέντων ed. Leo. — ⁴⁹ προδότη. cod. προδοτῶν ed. Leo. ⁵⁰ τυφθ. — ἀπ.
om. ed. — καὶ ἀποκαρπέντες Leo.

pluribus ex ea captivis asportatis, occupata est.

θάντες ἀπεκάρησαν) μοναχοί, ὁ μὲν Καράμαλος εἰς τὰ Πικριδίου, ὁ δὲ Εὐστάθιος· εἰς τὰ ὅς Στουδίου. ὅς Παρελήφθη δὲ καὶ ὅς Ἀἴμιμος ἢ νῆσος ἀπὸ τῶν (192b) Ἀγαρηῶν αἰχμαλωσίαν πολλὴν ὅς πεποιηκότων.

Mesopentecostes vero solemnibus imperatore A Leone ad Sanctum Mocium, aula comitante, progresso, et ad altare ingressum celebrante, jamque solæ proximo, egressus quidam ex ambone fustem robustum et pinguem in ejus caput impexit, ac nisi fustis impetus obvio multifido candelabro retardatus et impeditus fuisset, eum statim de medio tulisset. Sanguine autem ex imperatoris capite largiter fluente, tumultus et procerum fuga exorta est, plurimique in ea perierunt. Alexander autem ejus frater ingressum celebraturus non advenit, morbum prætexens : ex quo insidiarum hujusmodi auctorem eum exstitisse suspicio nata est. Sameuas pariter aberat : imo Zoem in palatium conducturus discesserat ut imperatori conjungeretur. Apprehensus igitur qui percusserat imperatorem, et examinatus, pœnas plurimas et tormenta in dies aliquot prolata sustinuit, et ut nullum conjunctionis participem confessus est, manibus et pedibus demum præciis, ad Circi metam combustus est : et ex tunc processus ietiusmodi abrogata est solemnitas.

Aliquo deinde tempore interjecto Marcus, ejusdem ecclesiæ sapientissimus œconomus, qui magni Sabbati tetraodium hymnum a domino Cosma inceptum perfecit, mensæ eum imperatore accumulans, ne solemnitatē imminueret, rogabat. Imperatore renuente, ait Marcus : « A propheta Davide hoc te, domine, passurum prædictum erat; prænuntiavit etenim : « Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo : » et : « Gloriantur qui oderunt te in medio solemnitatis. » Ex hoc vero temporis momento annos adhuc decem te, domine, Imperium tenere necesse est : » quod ita contigit :

ὅς (27) ὅς Ἐν τῇ προελύσει δὲ τῆς μεσοπεντηκοστῆς τοῦ βασιλέως Λέοντος ἀπελθόντος ὅς εἰς τὸν Ἅγιον Μώκιον ὅς καὶ εἰσοδεύοντος, ὅτε ὅς ἦλθε πλησίον τῆς σὼλῆας, ἐξελθὼν τις ἐκ τοῦ ἀμβωνος δέξωθεν αὐτῷ κατὰ κεφαλῆς μετὰ βόβδου ὅς ἰσχυρᾶς καὶ παχείας· καὶ ὅς εἰ μὴ (ἢ) φορὰ τῆς βόβδου εἰς πολυκάνδηλον ἐμποδισθεῖσα διεχωνώθη, παρευθὺ ἂν τοῦτον ἀπήλαξε τοῦ ζῆν ὅς. Τοῦ δὲ αἵματος σφοδρῶς ὅς καταβρόντος ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως κεφαλῆς, ταραχὴ (τε) ὅς καὶ φυγὴ τῶν ἀρχόντων γέγονε, καὶ πολλοὶ ἐν ταύτῃ ἀπώλοντο. ὅς Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἄλέξανδρος προσφασίσατο ὅς νοσηλεύεσθαι, καὶ οὐ κατῆλθεν ἐν τῇ εἰσόδῳ ὅς ἐκ τούτου ὑποπτον ὅς αὐτὸν γενέσθαι τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν κατασκευάσαι (οὔτε ὅς Ὁ Σαμωνᾶς παρῆν ἐκεῖ, ἀλλ' ὅς ἦν ἀπελθὼν ἀγαγεῖν Ζωὴν ἐν τῷ παλατίῳ πρὸς τὸ συνεῖναι τῷ βασιλεῖ.) Κρατηθέντος δὲ τοῦ δόντος τὸν βασιλέα ὅς (καὶ ἐξετασθέντος) καὶ πολλὰς βασάνους ὅς καὶ τιμωρίας ὑπομεμενηκότος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπεὶ μηδένα ὅς καθωμολόγει, ὅς τέλος ἐκκοπτὴς αὐτοῦ χειρᾶς καὶ πόδας ἐκάθη ἐν τῇ τοῦ ἵππικοῦ σφενδόνῃ· καὶ ἔκτοτε ἐξεκόπη ἢ τοιαύτη προελύσεις.

(28) ὅς Μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἀνῆλθε Μάρκος ὁ σφώτατος οἰκονόμος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ὅς ἦν ἀναπληρώσας τοῦ μεγάλου Σαββάτου (τὸ) τετραψῆδον ὅς τοῦ κυροῦ ὅς Κοσμᾶ, καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τῷ βασιλεῖ ὅς συνεσιτώμενος, ἐξελιπάρει τὸν βασιλέα μὴ ἐκκοπῆναι τὴν ἑορτήν. ὅς Τοῦ δὲ βασιλέως ἀπαναινομένου, ἔφη ὁ Μάρκος ὅς ὅτι προγεγραμμένον ἦν παρὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ τὸ ὅς παθεῖν σε (τοῦτο, δέσποτα)· προσεφῆτευσε ὅς γὰρ εἰπὼν ὅς Ὅσα ἐπονηρέυσατο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἁγίῳ σου· καὶ, ὅς Ἐνεκαυχῆσαντο ὅς οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς σου.) Καὶ δεῖ σε ὅς, ὃ δέσποτα, ἀπὸ τοῦ νῦν κρατῆσαι τὴν βασι-

Variae lectiones et notæ.

ὅς τὴν μὴν τοῦ Leo. — ἸΚατεσγέθη δὲ καὶ Α. ἀπὸ τῶν Ἀγ. καὶ πλεῖστος ἤχμαλωτίσθη ναός Vat. ὅς 900. ὅς ἢ Leo. Τῷ ἰε' ἔτει π. ἢ ν. Α. Sym. 10. ὅς πεποιηκότες εἰ. ὅς 902. ὅς Περὶ τοῦ γενομένου ἐν τῷ ἁγίῳ Μωκίῳ εἰς Λέοντα τὸν βασιλέα cod. Περὶ Μάρκου μοναχοῦ Pag. 1706. Περὶ τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Μωκίῳ παραθέντος τῆς ἡμέρας τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Προέλευσιν δὲ τοῦ β. πεποιηκότος τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς εἰς Vat. Τῷ ἰε' ἔτει ἐν τῇ πρ. τῆς V' τοῦ β. ἔ. εἰς τὸν ἄ. M. Sym. 11. ὅς ἀνελθ. ed. ὅς ὅν πρώην φασὶν Ἡρακλέους εἶναι ναὸν Sym. — ἐν τῷ εἰσοδεῖν αὐτὸν Vat. ὅς ἐπεὶ πλ. τῆς σ. ἦλθε Sym. καὶ πλ. τῶν ἁγίων γενέσθαι θυρῶν Vat. — ἐκπετηδῆκώς· τις τοῦ ἄ. Vat. ὅς βόβδου παχέια καὶ ἰσχυρᾶ τούτου (τούτου) ἔπαισε κ. x. Vat. — ἐδ. Sym. ὅς καὶ δὴ ἂν ἐθανάτωσε π. εἰ μὴ προνοία τιμὴ τῆς β. ἄκρον τῷ πολυκάνδηλῳ προσκεκουκῶς τῆς βίας μικρὸν ἀνεσγέθη φορᾶς Vat. — ἢ om. P. — εἰς π. ἢ βόβδου ἐνεποδίσθη Sym. ὅς τοῦ ζῆν αὐτὸν ἄπ. Sym. ὅς σφ. ἐκ τῆς τοῦ β. κ. κερ. τ. τε καὶ φ. τῶν ἄ. ἐγένετο Vat. — 16. τε om. Sym. ὅς καὶ π. ἐν τ. ἄ. om. Vat. Sym. — Δὲ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἄλ. νόσον προσφασισαμένου καὶ ἐν τῇ ἔ. μὴ κατελθόντος, ὑπόληψις γέγονε τὴν τ. ἔ. αὐτὸν κατεργάσασθαι Sym. ὅς νόσον προσφασισάμενος οὐ Vat. ὅς ὑποπευθῆναι ἄ. τῆν τ. ἔ. κατεργάσασθαι Vat. ὅς οὔτε — βασιλεῖ om. Syni. Vat. — Κρ. τοῦ Sym. ὅς Ὁ δὲ τὸν β. πλῆξας κατασχεθεὶς καὶ π. Vat. ὅς τῷ βασιλεῖ Sym. — καὶ ἐξ. om. Sym. ὅς β. ὑπομεμενηκῶς ἐπέλ Vat. — ὅς συνεδῆναι Vat. ὅς καθωμολόγησεν, ἐκκόπεται χ. καὶ π. καὶ ἐν τῷ σφενδόνι τοῦ Ἰ. καίεται· ἐκ τ. οὐν Sym. χ. καὶ π. ἔ. ἐν τῇ τοῦ ἰ. σφ. ἐκ. ἐκτ. δὲ ἢ τ. ἔ. πρ. Vat. ὅς Περὶ Μάρκου τοῦ ἀποπληρώσαντος τοῦ μεγάλου Σαββάτου τὸ τετραψῆδον. (sic) Καὶ μ. τ. Sym. 11. — M. ὁ σ. μοναχός, ὁ. ὦν τῆς ἄ. ἔ. δ. καὶ ἐν μεγάλῳ Σαββάτῳ τ. τοῦ μεγάλου Κ. ἀνεπλήρωσεν, ἐν Vat. — φιλοσοφ. Leo. ὅς τὸ τετραψῆδον τοῦ κ. Κ. τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ἦτοι τοῦ μ. σ. πρὸς τὸν β. καὶ σ. αὐτῷ Sym. — τὸ om. Leo. ὅς κυρίως ed. Leo. ὅς ἐν τῇ πρ. τῷ β. σ. ἔλ. τούτῳ μὴ τὴν τοιαύτην ἔ. προέλευσιν Vat. ὅς Καὶ τοῦ Leo, Sym. ὅς ὁ M. ἔφη Vat. — προεῖρηται τ. π. τοῦ Δ. Sym. ὅς τ. σε καθωποστήναι Vat. — τ. om. ed. ὅς προεῖρηκε γὰρ ἔ. Vat. — φησὶ γὰρ Sym. — ἐπονηρέυθη Leo. — ἐπὶ Syni. Ps. lxxiv. 34 τοῖς ἁγίοις. ὅς ἔκαυ. Vat. ὅς δεῖ οὐκ σε, δ. ἀπὸ τοῦ νῦν ἔ. ἰ τὴν β. κατασχέειν Vat. — ἀπὸ τοῦ νῦν, ὃ δ. Leo.

λείαν ⁹⁹ ἔτη ἰ', ὃ δὲ καὶ γέγονε· τῆ γὰρ αὐτῆ A
ἡμέρᾳ ἐν ἧ καὶ ἔλαθεν, ἐν αὐτῆ ⁹⁹ καὶ τελευτᾷ.

⁹⁹ (29) ⁹⁹ Ἦν δὲ Ζωῆ, (ἡ) τετάρτη γυνὴ τοῦ βασι-
λέως ⁹⁹, ἄσταπτος ⁹⁹. ⁹⁹ Τοῦ δὲ βασιλέως ⁹⁹ πρόκεν-
σον ποιησαμένου εἰς τὸ 783 ἐμπόριον τοῦ Βουτίου
⁹⁹ πρὸς τὸ ἐγκαινίσαι τὴν μονὴν Χριστοφόρου ⁹⁹ πρω-
τοβουτῆ αὐτοῦ, ἦλθεν ἀγγελία, ὡς ὅτι (ὃ) ⁹⁹
στόλος τῶν Σαρρακηνῶν ἄμα τῷ Τριπολίτῃ ἀνέρ-
χεται κατὰ ⁹⁹ Κωνσταντινουπόλεως ⁹⁹. Ἀποστέλλει
οὖν ὁ βασιλεὺς Εὐστάθιον δρουγγάριον ⁹⁹ τοῦ πλοῦμου
μετὰ παντὸς τοῦ στόλου (καὶ ⁹⁹ τῶν στρατηγῶν) κατὰ
τοῦ Τριπολίτου, οἱ ⁹⁹ μὴ δυνήθentes ἀντιπαρατάξασ-
θαι, ⁹⁹ ἀπεστράφησαν κενοί.

(30) ⁹⁹ Ἦλθε δὲ ὀπισθεν αὐτῶν ὁ Τριπολίτης καὶ
εἰσῆλθεν ἐνδοθεν τῆς Ἀδύου μέχρι ⁹⁹ Παρίου. Τοῦτο
⁹⁹ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν μεγάλῃ ἀθυμίᾳ καὶ περιστάσει B
γένετο καὶ ἀποστέλλει Ἰμέριον ⁹⁹ πρωτασκηρῆτιν
κεφαλὴν τοῦ στόλου κατὰ τοῦ Τριπολίτου, μὴ τολ-
μῶντα κἂν ὄλως πλησιάσαι τῷ στόλῳ 784 τῶν
Ἀγαρηνῶν ⁹⁹. Τοῖς δὲ τοῦ Θεοῦ κρίμασιν ἀντεστρά-
φη ὁ αὐτὸς Ἀέων ⁹⁹ ὁ Τριπολίτης, καὶ ἀπῆλθεν ἐν
Θεσσαλονικίᾳ, καὶ ταύτην ἐπολιόρησε καὶ παρέλαθεν
ἄμα τῷ στρατηγῷ αὐτῶν ⁹⁹ Λέοντι τῷ Χατζιλακίῳ

eo namque die, quo plagam accepit, eodem pariter
obiit.

Zoe vero, quarta imperatoris conjux, nondum
imperii corona redimita fuerat. Imperatore ad
Botii portum, ut monasterii a Christophoro proto-
vestiario constructi dedicationem celebraret, so-
lemnem processum et comitatum ducente; Agare-
norum classem una cum Tripolita adversus Const-
antinopolim accedere nuntius significavit: quare
classis drungarium Eustathium cum navaliibus
copiis ducibusque imperatore amandat, qui cum
vires adversas opponere non valuissent, infecta re,
domum redierunt.

Venit autem post illos Tripolita et ultra Aby-
dum ad Parium usque penetravit. Quo cognito
imperator magno mœrore affectus Himerium a se-
cretis præcipuum classis exercitum adversus Tri-
politam delegat: sed neque ipse ad Agarenorum
classem accedere ausus est. Secreto vero Dei ju-
dicio Leo Tripolita faciem vertit, et Thessalonicam
versus abiit, obsessamque una cum civitatis duce
Leone Chatzilicio, plurima strage edita, captivis-
que adductis in potestatem accepit. Rodophylles

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ τ. β' col. τῆς βασιλείας Sym. — ⁹⁹ ἐν ταύτῃ τ. Leo, τῆ ἀ. καὶ τ. Sym. ⁹⁹ 905. ⁹⁹ Τῷ ιζ' ἔτει
ἠγάγετο ὁ βασιλεὺς καὶ τετάρτην γυναῖκα Ζωὴν ὀνομαζομένην Καρβουνοφίαν Sym. 12. — ἡ om. Ven.
— τοῦ β. γ. ἐν τῷ π. μετὰ ἡτοῦ β. ἀσταφῆς Val. ⁹⁹ ἡ Καρβουνοφίς Ven. ⁹⁹ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ
βασιλέως Ven. ⁹⁹ 905. ⁹⁹ Περὶ τοῦ Τριπολίτου Ἀγαρηνοῦ καὶ τοῦ στόλου αὐτοῦ καὶ ὅπως τὴν
Θεσσαλονικίαν κατέσχεν. Τῶν δὲ Βουλγαρικῶν ἑφόδων Ῥωμαίους ἐπιτριβόντων, οἱ ἐξ Ἀγαρ μα-
θόντες τοῦτο, στόλον ἐξήρσαν ναύμαχον, ἐπιστήσαντες στρατηγὸν Τριπολίτην Λέοντα, Ἀττάλου μὲν ἐξωρ-
μημένον τῆς πόλεως, τῆς δὲ Χριστιανῶν εὐσεβείας ἀποστήσαντα. Καὶ Τριπολίς μὲν κατονώμασται ἡ
κατὰ Φοινίκην τρισὶ διαιρεθεῖσα ταῖς γενεταῖς ἐξ Ἀραβίων καὶ Τυρίων καὶ Σιδωνίων ἀποίκων. Τοῦ δὲ β.
ἐξελλθόντος ἐν τῷ τῶν Β. ἐμπορίῳ Val. Πρ. δὲ τοῦ β. π. Ven. Τῷ ιη' ἔτει ἀνερχ. κ. τῆς πόλεως ὁ στ.
τῶν Ἀγ. ἄμα τῷ Τρ. Τριπολίται δὲ ἐκλ. et cætera etymologica, 'ex. gr. de Russorum nomine, quæ nec
a Vaticano cod. nec a cæteris Georgii continuatoribus repetita sunt, in solo Sym. edito c. 13 invenienda.
⁹⁹ τῶν Βουτίου Leo. — ἀνακαινίσαι Ven. — τὴν μ. ἐγχ. τοῦ πρ. ἀ. Χρ. ἡ ἀγ. αὐτὴ κατέλαθεν ὡς ὁ
Τριπολίτης ἄμα τῷ στόλῳ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Κ. Π. ἀν. Val. — τοῦ πρ. ἀ. Χρ. Ven. Val. ⁹⁹ τοῦ ed.
⁹⁹ ὁ om. Ven. — Ἀγαρ. ed. Sym. Leo, Ven. — ἀνέρχονται Leo. ⁹⁹ τῆς Ven. ⁹⁹ Κωνσταντινουπόλεω
Leo. ⁹⁹ τὸν τοῦ π. τρινηκῆτα δ. Val. — τῶν πλοῦμων Ven. Leo, Sym. 14. — παρόντος τοῦ στ. Sym.
τοῦ στ. παντὸς Val. τοῦ om. ed. ⁹⁹ καὶ τῶν στρατιωτῶν Sym. om. Val. — κατ' αὐτοῦ Sym. — ὃς μὴ
δυνήθεις ἀντίτ. τούτῳ, ἀπεστράφη κενός Val. ⁹⁹ καὶ Sym. ⁹⁹ ἀντεστρ. Ven. — κενός Leo. ⁹⁹ Κάτοπιν
δὲ ἀ. ὁ Τρ. ἔλθων ἐντὸς Ἀ. εἰσελήλυθε καὶ μ. Π. Val. Ἡ. οὖν ὁ Τρ. ed. Ἡ. ὅπ. ἀ. ὁ Τρ. Ven. Ἡ. δὲ ἐμ-
προσθεν ἀ. καὶ ἔ. μ. Παρίου Leo. Ἐλθόντων δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Ἀδύῳ — φοβηθέντες τὸ στενὸν, οἷα
τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ — τὴν Θεσσαλονικίαν — πορθοῦσι Sym. 14. ⁹⁹ καὶ Ven. ⁹⁹ τ. τῷ βασιλεῖ ἀγγελοῦν
εἰς μεγάλην αὐτὸν ἀθυμίαν καὶ ἀμνηστίαν περιέστησεν Val. ⁹⁹ Ἡμερῶ οὖν πρωτοασκηρῆτις τὴν ναυ-
τικὴν δύναμιν ἐγγειρίσας κ. τοῦ Τ. ἀπέστειλεν, ὃς Ἀδύον διελθὼν, τὴν καθ' Ἑλλησποντον, ἢ Μιλησίον
κατόκησαν ἀποικοί, Ἑλλησποντον τὸν ἀπὸ Ἑλλῆς τῆς Φρίξου ἀδελφῆς τῷ ἔκτισε πελάγει διαρρήψεις
οὕτως ἀγρευόμενον, καὶ Αἰγαίον πέλαγος, ὃ τὴν κλῆσιν ἀπέληφεν ἀπὸ τῆς τῶν ὕδατων φορᾶς ἰσομένην
(αἰσούσης Sym.) κατὰ τρόπον αἰγῆς, ἐξῆς δὲ προσωρμηκὸς σεροδίῳ τῆ κατὰ Κιβύρραν — καὶ Στράβι-
λος μὲν ἀπὸ τῆς τοπικῆς θέσεως, Κιβύρρα δὲ ἀπὸ (ὑπὸ Sym.) Κιβύρρου ἀδελφοῦ καὶ Λαμψάκου (Λάμφα-
κος Sym.) ἀπὸ φωτὸς λάμφεως ὀνομασμένη, ὅπρ. (ἐν Sym.) νυκτὶ Φωκαίων (Φωκίων Sym.) θεμελιούντων
ταύτην (καὶ Sym.) εὐλαμψών θεσθεν ἐπέλαμψεν, καὶ ἡ τῶν θεμελιῶν βάσις καὶ (om. καὶ Sym.) καλῶς
κεκραταίωτο (κεκραταίωται Sym.). Μετὰ ταῦτα τῆ Ἰμβρῶ διεληλυθὼς, ἦτις ἀπὸ Ἰμβροῦ κέκληται υἱοῦ
Ἀνδίου (Ἀνθῆς Sym.).

Ὁ δὲ γενετῆς Στάφυλος Διονύσου ἐμίτατος ἔγγονος (υἱός Sym.), Σαμοθράκην δὲ διαβῆς καὶ τῆ Θράκη προ-
πελάσας, ἦν Χρυσῆν οἱ πρὶν διεφημίζοντο (quod Sym. ad Thasum refert), Σαμοθράκην δὲ ἐν (τῆ Sym.) Θράκῃ
Χερρόνησον, τὴν προτέραν Θηριούσαν, διὰ τὸ θηρίων πεπληρωσθαι (καὶ Sym.) ἱερὰν Νυμφῶν οὖσαν, μετέ-
πειτα (δὲ Sym.) τοῦ βου σύρραγέντος εἰς νῆσον ευστήναι (συνέστη Sym.) καὶ ὑπὸ Σαμίων μετόικων ἐν κατασχέ-
σει γενέσθαι καὶ (γενουμένη Sym.) Σαμοθράκην κληθῆναι (Σαμοθράκη μετωνομάσθη Sym.), τοὺς πολεμίους
κατέλαβε, πλὴν οὐδὲ πλ. τούτων τῷ στ. τετόλμηκεν Val. — τολμῶντ. cod. τολμῶντες Ven. τολμῶντων
Leo, ed. — μηδ' ὄλως Leo, om. Ven. — τοῦ στόλου Ven. ⁹⁹ Ἀυθόρητος δὲ ὁ Τρ. Θεοῦ τοῦτον ἀπελαύ-
νοντος, ἀντ. καὶ ἐν Θ. καταλαθὼν ταύτην ἐπ. κατασχὼν καὶ Λέοντα τὸν ταύτης στρατηγὸν, ᾧ Χατζιλιάκιος
ἐπαύνημον, σφ. δὲ π. καὶ χύσιν αἱμάτων εἰργάσατο Val. Ἐλθόντων δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Ἀδύῳ ἠρώτη-
σαν τοὺς ἀπίκοντας αὐτοὺς ὅτι Πάδιν ταύτην τὴν ὁδὸν θέλομεν ὑποστρέψαι ἢ ἔχομεν ἄλλην δι' ἧς ἀπέλω-
μεν εἰς τὰ οἰκεία; Τῶν δὲ εἰπόντων ὅτι διὰ ταύτην βουλόμεθα ὑποστρέψαι, φοβηθέντες τὸ στενὸν τῆς
ὁδοῦ, οἷα τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, εὐθύς ὑποστρέφουσι, καὶ τὴν Θεσσαλονικίαν καταλαβόντες πορθοῦσιν αὐτήν
καὶ π. σφ. καὶ ἀ. ποιοῦσι Sym. = Conl. 20. ⁹⁹ Ἀέων ὁ om. Ven. ⁹⁹ αὐτοῦ Ven. om. — Χατζιλα-

autem quidam cubicularius ob necessitatem quam-
piam delatis secum auri libris centum Siciliam
missus fuerat : per viam vero fortuita aegritudine
correptus balneorum commoditate usurus, et vires
recepturus, Thessalonicam diverterat : qui etiam
a Leone captus multisque excruciatu tormentis
mortuus est. Porro Simeon, secretariorum prin-
ceps, qui deinde patricius, et una a secretis primus
exstitit, iter agens prædictum aurum et munera
per viam a Rodophylle relicta, penes se receperat.
Tripolitæ vero Thessalonicensem urbem evertere
cogitanti significat Simeon, ut aurum accipiat, et
urbem liberet. Eo persuaso, et fide data de auro
Tripolitæ dando, deque urbe salvanda convenit :
quod ita præstitit est.

Samonas autem, monasterii cui nomen Spira ad
Damatrym exstructi visitandi prætextu, divitiis
et equis propriis secum abductis, fuga usus est,
et equis publicis omnibus poplitum nervos suc-
cidit. Eo cognito, imperator Basilium Camæterum
betæriarcham et Georgium Crinitem fugientem in-
secuturos et apprehensuros misit. Samonam vero
Alym fluvium trajicere paratum Nicephorus drun-
garius nomine Caminas deprehendit, nec trans-
meare permisit. Samonas multa licet pollicitus,
cum virum movere non posset, ad pretiosam Siri-
eborum crucem confugit, fidei, quam ad ipsam
habebat, gratia se venisse simulans. His ita gestis,
Constantinus ducis filius prospere advenit, et eo
secum assumpto, in urbem reduxit : quem impe-
rator in Bardæ Cæsaris æde custodiri jussit. Porro
Constantinum ducis filium de eo interrogavit :
agnitioque ejus vero in Syriam recessu, ne hoc co-

(και) ποιήσας πολλήν σφαγήν και αιχμαλωσίαν. ¹⁶
'Ροδοφύλλης δέ τις κουβικουλάριος ήν ¹⁶ απο-
σταλεις εν Σικελία δια χρεϊαν τινά, έχων μεθ'
εαυτου χρυσιου λιτρας ρ'. ¹⁶ Νεσήσας δε κατά
τύχην εν τη οδω, εισήλθεν εν Θεσσαλονική προς
το λούσασθαι και ανακτῆσθαι ¹⁷ εαυτον, (και)
εκρατήθη παρά Λέοντος. Διερχόμενος δε Συμεών ¹⁸
ἀσηκρητις, ο μετα ταυτα γεγωνως **785** πατριχος
και πρωτασηκρητις, ανελάβετο ¹⁹ το τε χρυσιον και
τα δωρα, απερ εϊσασεν ο ²⁰ 'Ροδοφύλλης (193*) εν
τη οδω, και πολλα βασανισθεις ετελευτησε. Του δε
Τριπολιτου βουλομενου την πολιν καταστρέψαι ²¹,
μαθων Σιμεων δηλοι αυτω λαβειν χρυσιον και ταυ-
την εδσαι. ²² ο δη και γεγωνα ²².

B ²³ (31) ²³ Σαμωνας δε προφασισάμενος επι την
μονην αυτου τα Σπειρα ²⁴ εξελθειν ²⁵, την εν τω
Δαματρω ουσαν, φυγη εχρησατο ἅμα χρημασι και
ἱπποις αυτου ²⁶, τους ἱππους τους δημοσιους κατά
ἀλλαγην ἀγκυλοκοπων. ²⁷ Τουτο μαθων ο βασιλευς
ἀποστειλει διπισθεν αυτου Βασιλειον εταιριάρχην τον
Καματηρον και Γωργιον τον Κρινιτην, του κατα-
λαβειν αυτον. Του δε Σαμωνα τον ἄλυν βουλομενου
διαπερᾶσαι, κατέλαθεν ²⁸ αυτον Νικηφόρος δρουγ-
γᾶριος ²⁹ ο λεγομενος Καμινας, ουκ εἶων αυτον
διαπερᾶσαι. Ἐπει ³⁰ δε πολλα ο Σαμωνας υπισχεϊτο
κατ ουκ επειθε, προσεφυγεν εις το Σιριχα εις τον
τιμιον σταυρον προφασισάμενος ως ³¹ **786** δια
πιστιν του σταυρου εληλυθεν ³². Καταλαβων ουν
Κωνσταντινος ο του Δουκδς, και τουτον ἀναλαβόμε-
νος, υπεστρεψεν εν τη πολει. Προσέταξε ³³ δε ο
βασιλευς αυτον μεν φυλάττεσθαι εν τη οικια Βάρβα
του Καϊσαρος, ηρωτησε δε Κωνσταντινον ³⁴ του

Variae lectiones et notæ.

κίω Leo. Κατ'αζήλαχη Ven. — και om. Ven. 'Ροδοφύλλης Leo, 'Ροδοφύλλος Ven. 'Ροδοφύλλης Vat. 'Ροδο-
φύλλιος Sym. ¹⁶ Βουλομένων δε αυτων και την π. κ. Σ. ο πρωτασ. εὑρεθεις λαβών 'Ροδοφύλλου του
ἀποσταλέντου προς τους Φράγγους μετά κανισκίου χρυσιου λιτρας ρ'. Sym. ¹⁶ ήν ἀπ. δια τ. χ. Ven.
ετυχεν εν Σ. δια τ. χ. ἀπ. Vat. — γ. λ. επιφερομενος ρ' Vat. ¹⁶ Νόσω δε περιπεσών εν Θ. ε. ὡσε λ.
και ἀπολαυσαι ἀνεσιως. Τουτον ο Τριπολιτης κατασχών και μαθων ως χρυσιον επιφέρειται, π. βασανίτας
ἀπέκτεινε μηδὲ εχειν διατεινόμενον. ετυχε γάρ τουτου εν τη οδω ἀπολιτών, ὅπερ Σ. ἀσ. δ. ἀνείλετο, δε μ.
τ. π. και πρ. ἐγ. Vat. ¹⁷ ε. ἐκρ. ed. — διερχόμενος δε ed. ¹⁸ Σ. πρωτασ. Leo, Σ. ἀσυκρητις Ven.
¹⁹ ἀνελάβε τε το Ven. ²⁰ ο om. Ven. — οδω δια πολλης β. Ven. ²¹ κατ. την π. βουληθέντος, δ. α. Σ.
χρ. λ. και τ. ἀφειναι ο και γ. Vat. — αυτον λ. χ. μ. ο Σ. δ. Leo, μ. δε Σ. δ. αυτον λ. χ. Ven. ²² Συμεών
cod. ²³ ον και πείσας και λαβών λόγον συνεφώνησε δουναι χρυσιον τω Τριπολιτη του την πολιν εδσαι
Leo, ex homoioteleuto om. Sym. ²⁴ Ος και δέδωκε το τε χ. και το κανισκιον τοις Σαρακηνοις, και εϊσασ την
πολιν και τα τείχη Sym. ²⁵ Οπισθόρμητος ουν πάλιν ο των Σαρακηνων στόλος ἀπηει. ²⁶ Ο δε Ἡμέριος ταυτα
διεγνωκως προς την κατ' αυτων διανίσταται διωξιν. οί δε τη Κρήτη προσβάλλουσι και τοις εν αυτη
ἀπόμοιραν της λείας ἀπένειμαν, οί κἀκειθεν τη πατριδι παλινοστήσαντες ἀπρακτειν κατά ἄημων εἶσιν
τον Ἡμέριον Vat. adjunctens e Conti. 22: ²⁷ Ο δε βασιλευς εσχε — (om. πατριχιον — ἐκπεφώνηται ει και
ετραπεν) — πολλακις βωμαλοούμενος, έχων και Ἄ. τον εκ Δ. και αυτδς και αυτης μετά τουτου (sic) τε
της στρατηγείας ἐπειλημμένος, και πατριχιος ἐνσεμνυόμενος, ον τοσοϋτον οί Ἄγ. εδ. — ὄνομα προς
ἐκδειμάτωσιν εν τούτοις ἅπασι λ. ²⁸ 905. ²⁹ Περι της εις Συριαν φυγης Σαμωνα και της κατασχέσεως
αυτου Vat. — Τω ιθ' ετει αυτου του Σ. φυγη προς Συριαν χρησαμένου, ἐπει κατεδιωκων αυτον διπισθεν
Sym. 15. — εν τη μονη α. η ἐπόνυμον Vat. = Conti. 20. ³⁰ Σπειρα cod. ut Leo. ³¹ διελθειν Ven. —
την om. Vat. — Δαματρί ed. ³² δ. ι. τους εν ἐκαστω σταθμω ἄγ. Vat. ³³ Ἄπ. ουν ο β. ὅπ. α. του
καταδιώξαι α. Β. ἐτ. τον Κ. και τον Κρ. τον Γ. Vat. ³⁴ ήλθε δε και εις τον Ἄ. συναντᾶ αυτω Ν. ὅρ. ο
Καμυττης μη εἶων α. δ. Sym. ³⁵ Ἐπει δε τον Ἄ. ο Σαμωνας ἐμελλε διαπερᾶν Vat. ³⁶ ὅρ. ο Κ. και κατέσχε
Vat. ³⁷ ἐπει δε ο Σ. π. ὑπ. ed. ο δε π. τουτον ἰκέτευε και ὑπ. δουναι Vat. Προσφύγει ον τω τιμῶ
σταυρω του Σηριχα Sym. ³⁸ ως δε ουκ επειθεν, εις τον εν τω Σ. καταφεύγει στ. Vat. ³⁹ εὔχης δῆθεν
χαριν εληλυθῆναι πρ. Vat. ουν ο Κ. ο του Ἀνδρωνικου του Δ. υιδς και τ. ἀναλαβών εν τη π. ὅπ. Vat. πρ.
εὔχης χάριν ἐκείσε εληλυθῆναι Ἄναλ. ουν τ. ο του Δ. Κ. Sym. ⁴⁰ Προστάσει ουν ο β. ὅπ. α. εν τη οί.
Β. του Κ. ἐπει δε ή. ο β. ἀποσυνοψισθηαι τον Σ. παρήγγειλε τω Δουκῆ — συγκλητου ὅτι ἐπι Συριαν ἐφυ-
γεν ο Σ. ἀλλ' Sym. — εν τη του Κ. Β. ο. φ. Vat. ⁴¹ Κ. εἰ ἀληθως εν Σ. φεύγων ἐτύγχανε και μ. τουτο
ἀληθες εἶναι, παρήγγειλε Κωνσταντινω μη τ. ε. Vat. — πῶς Leo.

Δουκὸς περὶ αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς ἀληθῶς ἐν Συρίᾳ A ram senatu enuntiaret, si quandoque interrogaretur, commendavit : et tantum orationis ergo ad Siricha faciendæ discessisse affirmaret. Cupiebat enim imperator hominem sibi reconciliare. Constantinum itaque coram proceribus advocans, ait : « Ita Deum capitisque mei salutem diligis : fugit Samonas annou? » Ille vero, ut prius, imperatorem, ne adjuraretur, rogaverat, et quæ jubebatur promiserat exsequi, juramenti vi compulsus, coram omnibus enuntiavit : In Syriam vere fugiebat : eoque tunc cum furore ab imperatore retro amandato, Samonas in Bardæ domo menses quatuor peregit, et annuo die quo imperator potestatem accepit redeunte, reconciliatus est.

³² (32) ³⁷ Ἐφάνη δὲ τότε καὶ ⁴⁸ κομήτης ⁴⁸ ἀστὴρ τὰς ἀκτίνας ἐπὶ ἀνατολὰς ⁴⁹ πέμπτων ⁵⁰ φαινόμενος ἐν ἡμέραις καὶ νυξὶ μ'. **787** Γέγονε δὲ Σαμωνᾶς πατρικίος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φυγῆς ⁵¹. — ⁵² Ἐγέννησε δὲ υἱὸν ἀπὸ Ζωῆς τῆς δ' αὐτοῦ γυναικὸς ⁵³· ἔδαπτέσθη δὲ τὰ Ἅγια φῶτα ὑπὸ Νικολάου πατριάρχου ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, δεξαμένον αὐτὸν Ἀλεξάνδρου βασιλέως καὶ Σαμωνᾶ ⁵⁴ πατρικίου καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων.

(35) Γέγονε δὲ καὶ ἡ Κύφη τότε ⁵⁵ γηροκομῆσον, διωχθεισῶν τῶν ἑταιριδῶν.

⁵⁶ (34) ⁵⁷ Εὐλογήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς μετὰ Ζωῆς μετὰ τὴν ἑορτὴν παρὰ ⁵⁸ Θωμᾶ πρεσβυτέρου, ὃς καὶ καθρέθη. Ἀνηγόρευσε δὲ τὴν αὐτὴν Ζωὴν ⁵⁹ Αὐγουστῶν· καὶ διὰ ⁶⁰ τοῦτο τὴν βασιλεία ὁ πατριάρχης ἐκώλυσε ἐν τὴν ἐκκλησίαν εἰσερχεσθαι, ὅθεν διήρχετο ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μέρους μέχρι τοῦ Μητατορικίου ⁶¹, μὴ δ' ὄλωσ ἐν τὰ κατὰ συνήθειαν διερχόμενος.

⁶² (35) ⁶³ Προεβλήθη δὲ Σαμωνᾶς παρακοιμώμενος διὰ τὸ εἶναι τῷ βασιλεὶ συνεργὸς πρὸς πᾶσαν παρνομίαν καὶ κακίαν· καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἤρξατο ⁶⁴ μελετᾶν· προσκαλεσάμενοι γὰρ Νικόλαον

et dies noctesque quadraginta conspicuus permansit. Post fugam Samonas patricius creatus est. E Zoe vero quarta conjuge Constantinum filium Leo suscepit, qui Luminum festo a Nicolao patriarcha in Magna Ecclesia, suscipientibus puerum e fonte Alexandro imperatore, Samona patricio, et proceribus cunctis, baptizatus est.

B Tunc apparuit cometes radios versus orientem ejaculans, et dies noctesque quadraginta conspicuus permansit.

Post fugam Samonas patricius creatus est. E Zoe vero quarta conjuge Constantinum filium Leo suscepit, qui Luminum festo a Nicolao patriarcha in Magna Ecclesia, suscipientibus puerum e fonte Alexandro imperatore, Samona patricio, et proceribus cunctis, baptizatus est.

Tunc Cyphe ædes, meretricibus expulsis, senibus fovendis hospitium facta est.

C Post festi celebrationem imperator benedictionem nuptialem una cum Zoe suscepit a Thoma presbytero qui eam ob rem officio depositus est. Eadem vero Zoem Augustam declaravit imperator, quem eapropter ecclesiæ liminibus patriarcha prohibuit : ut exinde pariter dextera ecclesiæ parte, via consueta penitus relicta, ad Mitatoricum usque pertransiret.

Samonas deinde acubitor provecus est, quod ad omne facinus et pravitatem imperatori manum præberet auxiliarem : et adversus Ecclesiam cœperunt meditari. Vocatum quippe ad se Nicolaum

Varie lectiones et notæ.

⁵⁷ ἠρωτημένῳ ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ Σ. χάριν εὐχῆς παρεγένετο Vat. ⁵⁸ Σιρίχῳ Leo. ⁵⁹ ἀποσυν. Leo, συγγνώμης τυχεῖν τὴν Σαμωνᾶν Vat. — Ἠρώτησεν οὖν ὁ β. τὸν Κ. ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ὁ ὡς ἔχει τὸν Θεόν Sym. — Πρ. δὲ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν Κ. εἰς τὸ μέσον παραγαγὼν ὁ ἐρώτησε : πρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς, ἐφ. ἐν Συρίᾳ ὁ Σ. ἢ ο. Vat. ⁶⁰ Ἐφη. Οὕτως cod. ⁶¹ οὗ ed. Cont. — τοὺς ὄρκους εὐλαθηθεῖς : εἶπε γὰρ πρ. μὴ ὄρκιζόμενος ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς ἐρωτώμενος : μὴ τὸ δὲ ἐξεῖπειν, ὠμολόγησε π. ἐν Vat. — εἶπε Cont. Leo, εἰπόντος Sym. ⁶² πάντων et εἰς Σ. om. Sym. — Μετ' ὁ. οὖν τ. τοῦ β. ἀπ. Vat. — Μετ' ὁ. τ. ἀπεπέμψατο Sym. ⁶³ ὁ δὲ Σ. ἐπ. ἐν τῷ φ. μ. δ' Sym. ἐπ. Σ. ἀπὸ ὄψεως μ. δ' ἐν τῷ τοῦ Καίσαρος ὁ. καθήμενος Vat. ⁶⁴ καὶ μετὰ ταῦτα τῆς βασιλικῆς ὄψεως καὶ ὀμιλίας κατηξιώθη Vat. om. Sym. ⁶⁵ ἐν τῇ γέννῳ τοῦ υἱοῦ τούτου Ρ. ⁶⁶ Maii 16. ⁶⁷ Περὶ τῆς γεννήσεως Κωνσταντινοῦ τοῦ Πορφυρογενήτου καὶ τοῦ κομήτου ἀστέρος. Ἐγ. δὲ Λέων Κωνσταντίνου ὁ. ἀπὸ Ζ. τῆς δ' α. γαμετῆς οὗ ἐν τῇ γεννήσει ἐρ. κ. ἀ. τὰς ἀκ. ἐπ' ἀν. ἀφίεις καὶ ἐν ἡμ. καὶ ν. φ. μ. δ. ἐδ. ἐν τῇ μ. ἐ. ὁ. Ν. π. ἐν τῇ ἀγία τῶν φώτων ἡμέρᾳ, ἀναδ. ἀ. ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος Ἄ. β. καὶ Σ. π. καὶ τῶν ἐν τ. ἀπ. Vat. ⁶⁸ ὁ Leo. ⁶⁹ κομήτ. cod. ⁷⁰ ἐπὶ ἀνατολ. cod. κατ' ἀνατολὰς Sym. 16, ἐπὶ ἀνατολῆς ed. ⁷¹ καὶ Leo, Sym. ⁷² Sept. 1 906. ⁷³ Τῷ κ' τούτου ἔτει ἀπεσυνώμισε Σαμωνᾶς ἐν τῇ γέννῳ τοῦ υἱοῦ τοῦ β. Κ. τοῦ ἀπὸ Ζ. Sym. 17. — Ἐγ. Λέων ὁ Κωνσταντίνου Leo. ⁷⁴ γαμετῆς Leo, Vat. γαμετῆς οὐσης καὶ ἐδ. Sym. — ἀγ. Θεοφάνεια Sym. ⁷⁵ Σαμωνᾶς πατρικίος Leo, πατρ. καὶ γέγονε καὶ πατρικίος Sym. ⁷⁶ τότε καὶ ἡ Κ. γ. τῶν ἐκείσε ἐκδ. Vat. om. Sym. = Cont. 23. ⁷⁷ 907. ⁷⁸ Τῷ κα' αὐτοῦ ἔτει ἐ. Λ. καὶ Ζωῆ Sym. 18. ὁ Λ. β. ed. γέγονε δὲ τὸν βασιλεῖ εὐλογηθῆναι Leo. ⁷⁹ ὑπὸ Θ. Vat. — ὅστις καὶ κ. καὶ βασιλίσσαν ἀ. ἀν. Vat. τοῦ καὶ καθαιρθέντος καὶ ἀν. τὴν ἑαυτοῦ γ. Sym. ⁸⁰ εἰς Leo. ⁸¹ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν ὁ π. τὴν β. εἰς τὴν ἐ. ἐ. διακ. ὅθεν διὰ τοῦ δ. μ. δ. εἰς τὸ μητατόριον Vat. — ὅθεν ὁ π. ἐκ. τὸν β. εἰς τὴν ἐ. ἐ. διὰ καὶ ἤθετο Sym. ⁸² μητατοριῶν ed. μιτατορικίου Leo, Sym. ⁸³ 908. ⁸⁴ Σπείρα cod. ⁸⁵ Τῷ κβ' τούτου ἔτει προβάλλεται τὸν Σ. ὁ β. π. διὰ τὸ συνεργῶν αὐτοῦ Sym. 19. — τὸ σ. καθεστάναι τῷ β. π. πρ. καὶ κ. ἄπασαν Vat. ⁸⁶ ἄρχονται Sym. — προσκαλεσάμενος γὰρ τὸν π. Ν. πρῶτῃ ἦν τὸ φ. μ. Vat. — προσκαλεσάμενοι γὰρ Ν. τὸν π. καὶ π. λιπαροῦσι. Ἐπειδὴ οὐκ ἔπεισε διὰ τοῦ Β. εἰς τὴν Ἰ. πρῶτον Sym.

patriarcham Februarii die primo precibus instabant ut in ecclesiam reciperentur : ut vero flectere non potuerunt, a convivio publico, ad quod vocatus fuerat ejectum, et per Bucoleontem ductum, linctique impositum, in Hieriam trajecerunt, e qua pedes ad Galacrenas usque nive multa delibutus pervenit. In ejus locum Euthymius syncellus vir gravis, temperantia et pietate insignis, suffectus est : quem dicunt divina revelatione id muneris suscepisse. Volebat enim imperator hæresim et legem ponere, qua virum tres quatuorve uxores ducere liceret, pluribus doctissimis viris ad id opem conferentibus.

Junio autem mense imperator Leo a Constantino Libe in monasterium ad Merdosagarem positum, ut ejus dedicationem celebraret, et adesset convivio, vocatus est. Post hæc ventus nomine Africus per dies tres invaluit vehementissime spirans, concutiens, et evertens domos : adeo ut omnes ad loca subdivalia fugerent, et mundi finem adventasse cogitarent, nisi Dei in homines benignitate concussio hujusmodi quiesceret.

Imperator autem Himerium, cursus publici logothetam, classis totius caput instituit. Agarenorum vero navali exercitu adversus Romanos moto, Andronicus dux, ut se in navibus Himerio logothetæ adjungeret, et Agarenos oppugnaret, jussus est. Quo tempore Samonas in Andronicum implacatus perseverabat, multaque adversus eum comminabatur, et omnibus modis omnique studio Andronico molestiam inferre, ex quo fugam ipse arripuerat, meditabatur. Suggestit autem cuidam qui scriberet Andronico secreto : « Ne naves ingrediaris, ne forte capiaris ab Himerio. Samonas enim suggestit imperatori, ut ab eo comprehensus, oculis amitteres. » Himerio exinde Andronicum pluribus adhortante, ut classis adesset comes, et cum Agarenis jam imminentibus deceraret, non admisit. Himerius igitur solus die sancti Thomæ, inito cum Agarenis prælio, magnam reportavit victoriam. Quo audito, in desperationem adductus

πατριάρχην Φεβρουαρίου μηνός α' και πολλά λιπαρήσαντες δεχθῆναι ⁶⁶, ἐπει πείσαι ⁶⁶ οὐκ ἔδυνήθησαν, ἀπὸ τοῦ κλητορίου διὰ τοῦ Βουκολέοντος ⁶⁷ ἐν πλοίῳ 788 μικρῷ τοῦτον ἐμβιδάσαντες διεπέρασαν ⁶⁶ ἐν τῇ Ἡρίᾳ, ἀφ' ⁶⁶ ἧς περὶ μέγρι Γαλακρηῶν μόλις ἀπῆει, χίβνος ἐπικειμένης πολλῆς. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Εὐθύμιος ⁶⁶ σύγκελλος εἰς πατριάρχην ⁷¹, ἀνὴρ ἱεροπρεπῆς, ἐγκρατῆς τε καὶ εὐλαβῆς πάνυ, ὃν φασὶ ⁷² καταδέξασθαι τοῦτο ἐξ ἀποκαλύψεως θείας, ὡς ⁷² τοῦ βασιλέως βουλευομένου αἰρασὶν ⁷² καὶ νόμον ἐκθεῖναι, τοῦ ἔχειν ἄνδρα γυναῖκα γ' ⁷² ἢ καὶ δ', πολλῶν ⁷² εἰς τοῦτο λογιωτάτων (198b) ἀνδρῶν συνεργούντων αὐτῷ.

(36) ⁷⁰ Ἰουλίῳ δὲ μηνὶ προσεκληθῆ Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιδῶς ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ τῇ οὐστῇ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ, τοῦ ⁷⁰ τε ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια καὶ ἀριστήσαι· καὶ γέγονεν ἄνεμος ὁ ⁷⁰ λεγόμενος Λίψ, ἕως τρίτης σφοδρῶς φυσήσας, συσσεισας τε καὶ δονήσας οἰκήματα καὶ ἐκκλητίας· ὥστε πάντας φεύγειν ἐν ὑπαίθροις ⁸⁰ τόποις λέγοντας συντέλειαν κοσμικὴν ⁸¹ εἶναι, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία δι' ἁμῶν ἔπαυσε τὴν ⁸² τοιαύτην θραῦσιν.

(37) ⁸³ Προεδάλλετο δὲ ὁ βασιλεὺς Ἱμέριον, λογοθέτην τοῦ δρόμου, κεφαλὴν πάντων τῶν πλοίων, ἐξελεθόντος τοῦ στόλου τῶν Ἀγαρηῶν κατὰ Ῥωμαίων· ⁸³ ἐδέξατο δὲ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Δουξ ⁸³ διὰ κλεῦσεως συναλθεῖν Ἱμερίῳ λογοθέτῃ 789 ἐν τοῖς πλοίοις καὶ καταπολεμῆσαι τοὺς Ἀγαρηνοὺς. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἦν ἀδιάλλακτος ⁸³ ἄχθρός ⁸³ Ἀνδρονίκου καὶ πολλὰ κατ' αὐτοῦ διηνεκῶς συνεσκεύαζε ⁸³ καὶ ἐμηχανᾶτο, κακῶσαι τὸν Ἀνδρόνικον παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ σπουδῇ διαμηχανώμενος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φυγῆς· ὑπέβαλε ⁸³ δὲ τινὶ γράφῃ τῷ Ἀνδρονίκῳ κρύφα· « Μὴ εἰσέλθῃς ⁸³ εἰς τὰ καράβια καὶ κρατήθῃς παρὰ Ἱμερίου· ὁ γὰρ Σαμωνᾶς ὑπέθηκε τῷ ⁸³ βασιλεῖ τὸ κρατηθῆναι σε καὶ τυφλωθῆναι παρ' αὐτοῦ. » Πολλὰ ⁸³ δὲ προτροπομένου Ἱμερίου Ἀνδρόνικον εἰσελθεῖν ἐν ⁸³ τοῖς πλοίοις ⁸³ κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν, ἀπεσκήρτησε, τῶν Ἀγαρηῶν ἐπικειμένων. Ἱμέριος δὲ μόνος, ⁸³ ἐν ⁸³ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ τῶν Ἀγαρηῶν,

Variae lectiones et notæ.

⁶³ τὴν πολυγαμίαν Sym. ⁶⁴ πείσαι om. Vat. ⁶⁵ B. πλ. μ. ἐμβ. Vat. ⁶⁶ δ. ἐν τῇ Ἡρείᾳ Leo, ἐν τοῖς Ἡρίοις δ. Vat. ⁶⁶ ἐφ' P. cod. ⁶⁶ δ. Vat. ⁷¹ σ. πατριάρχης Vat. — πατριάρχης cod. πατριάρχης Sym. ⁷² καὶ θεοσ. ὃν Vat. — ἐκ θ. ἀπ. τὴν ἀρχιερωσύνην κ. Vat. κ. τὴν τετραγαμίαν Sym. ⁷² καὶ γὰρ διενεοῖτο ὁ βασιλεὺς νόμον πονηρὸν ἐ. τοῦ ἐ. ἀ. γ. γ' καὶ δ' Vat. — βουλομένου Sym. ⁷² ποιῆσαι Sym. ⁷² γ. γυν. ἢ δ. Leo, Sym. ⁷² π. τ. λογιωτάτων Sym. π. λ. ἀ. εἰς τ. αὐτῷ σ. Vat. ⁷² Τῷ Ἰ. μ. γ. ἀ. λίψ Sym. 20. ⁷² μ. τῇ ed. — τῇ πλεισίον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τοῦ τὰ ἐ. ἐπιτελήσαι καὶ ἀ. Vat. — Μαρδοσαγάρῃ ed. ⁷² τοῦ π. ed. τοῦτο π. P. ⁷² ὁ omi. Vat. — τριε. cod. τρίτου ed. Vat. Leo. Τριτωναίος σφοδρὸς ὡς συσσεισας ὁ. καὶ π. φ. ἐν ὑφ. καὶ λέγειν σ. ἐ. ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ φ. δι' ὁ. ἐπαύθη Sym. φασ. om. Vat. — Προεδάλλετο Leo, ed. Τῷ χγ' ἔπει στόλος Σαρακηῶν κ. P. ἐξῆλθε, π. δὲ ὁ β. Ἰ. τὸν λ. κ. π. τῶν πλ. Sym. 21. ⁸⁰ ὑπ. τ. Vat. ὑπ. Sym. ⁸¹ κοσμ. omi. Sym. ⁸¹ τὴν τ. ἐστῆσε καταιγίδα Vat. ⁸¹ Περὶ Ἱμερίου δρουγγαρίου καὶ τῶν αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων. Στόλος δὲ τῶν Ἀγ. κ. P. κινήθης, ὁ β. Ἰ. λ. τοῦ δ. τοῦ στόλου παντὸς ἀρχηγὸν πρ. Vat. ⁸¹ Γράφει δὲ καὶ Ἀνδρονίκῳ τῷ Δουκί σ. τῷ Ἰ. ὁ δὲ Σ. ἀδ. ὢν τῷ Ἀ. καὶ π. τρ. κ. ἀ. σπουδάζων, πείθει τινὰ γρ. αὐτῷ κρ. Sym. ⁸¹ Δ. συνεισελθεῖν ἐν τῷ στόλῳ τῷ Ἰ. καὶ τ. Ἀγ. κ. Vat. ⁸¹ ἀδ. ὢν ἐ. Vat. ⁸¹ τοῦ Leo, Ἀνδρονίκ. cod. — Ἀ. βόθρον αὐτῷ ὑπώρυττε καὶ τοῖς πρῶσι παγίδας ὑπέτιθαι δυσμενεῖων αὐτῷ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς φυγῆς Vat. ⁸¹ συνεσκεύαζε ed. ⁸³ γ. λαθραίως τῷ Ἀ. μὴ ἐν τοῖς πλοίοις εἰσελθεῖν ὅτι φησὶ, παραγγαλία· ἐληφεν Ἱμέριος παρὰ βασιλέως ὑποβληθέντος παρὰ Σαμωνᾶ κατασχέειν καὶ τυφλώσαι σε Vat. ⁸³ εἰσελθ. cod. εἰσελθῶ ed. ⁸³ τοῦ Leo, ed. τῷ cod. ⁸³ Π. δὲ τὸν Ἀ. ἀναγκάσαντος· ἐ. σὺν αὐτῷ τῶν Ἀγ. ἐπ. οὐκ ἐπέισθη Sym. Π. δὲ τοῦ Ἰμ. πρ. τὸν Vat. ⁸³ ἐν τ. πλ. ἐ. τῶν Ἀγ. ἐπ. ἀπ. τοῦτο ποιεῖν καταδείξαμενον. ⁸³ πλ. μετὰ τῶν Ἀγ. ἐ π. Ἰ. δὲ μ. Leo. — τῶν Ἀγ. δὲ ἐ π. Ἰμ. μ. ed. ⁸³ μ. τῇ τοῦ ἀ. ἀπ. Θ. μνήμη σ. Vat. ⁸³ τῇ Sym.

μεγάλην νίκην εἰργάσατο. Τοῦτο μαθὼν Ἀνδρόνικος ⁹⁷, ἀπογνοὺς ⁹⁸, ἅμα συγγενέσιν ⁹⁹ αὐτοῦ (καὶ τέκνοις αὐτοῦ) καὶ ἀνθρώποις αὐτοῦ ἀπελθὼν ἐκράτησε κάστρον τὴν Κάβαλλαν, εἰς ¹⁰⁰ τελείαν ἀποστασίαν ἔλθων, ὡς εἰπεῖν, (καὶ) Σαμμωνᾶν πρὸς τὸν βασιλέα ¹⁰¹. « Οὐκ ἔλεγόν (σοι), ὦ δέσποτα, ἀντάρτην εἶναι (σου) τὸν Δοῦκα ; »

(38) ¹⁰² Παραυθὺ δὲ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Γρηγορῶν δομειστικὸν τῶν σχολῶν τὸν ¹⁰³ Ἰδερτζην ¹⁰⁴, συμπυθέρων ὄντα τοῦ ¹⁰⁵ Ἀνδρονίκου ¹⁰⁶, καταπολεμῆσαι αὐτόν. Μαθὼν ¹⁰⁷ δὲ τοῦτο ⁷⁹⁰ Ἀνδρόνικος καὶ ὡς ¹⁰⁸ ὁ πατριάρχης Νικόλαος ἐξεώσθη, προσέφυγε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἅμα ¹⁰⁹ τοῖς συγγενέσι καὶ τέκνοις καὶ ¹¹⁰ φίλοις ἐξεληλυθόσαι ¹¹¹ τότε κατὰ Ῥωμαίων, καὶ ἀπεδέχθη παρὰ τῷ Ἀμερουμνῆ μεγάλως ¹¹².

¹¹³ (39) Ἐλυπίτο ¹¹⁴ δὲ (Ἀέων) ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ πολλάκις ἐβούλετο ¹¹⁵ ἀποστεῖλαι αὐτῷ λόγον ἐνυπόγραφον (δὲ ¹¹⁶ καὶ Θεόφιλος διὰ τὸν Μανουὴλ ἐποίησε). Συνεβουλεύσαντο δὲ τινες τῷ ¹¹⁷ βσιλεῖ φιλοφρονηθῆναί τινα τῶν τοῦ πραιτωρίου Σαρακηνῶν καὶ ἀποσταλῆναι ἐν Συρίᾳ μετὰ λόγου ἐνυπογράφου. ¹¹⁸ Τοῦτο δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ βασιλεὺς γράψας διὰ κινάδαρεως καὶ ἀποστείλας ¹¹⁹, μετὰ χρυσοδόλλης ¹²⁰ ἐνδοθεν φατλιοῦ βραχέος τράκτου. Ἐξεληθόντος ¹²¹ δὲ τοῦ Σαρακηνοῦ ¹²² ἀπὸ ¹²³ τοῦ βασιλέως, προσκαλεσάμενος αὐτὸν Σαμμωνᾶς εἶπεν αὐτῷ « Οὐδας τί κρατεῖς ; » = τοῦτο εἰπὼν διὰ τὸν κηρὸν ¹²⁴. « Τὴν ἀπώλειαν τῆς Συρίας βασιλεῦς. » Καὶ δοὺς αὐτῷ ¹²⁵ περὶ ἡγεῖται τοῦτο βαλεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Οὐζήρ ¹²⁶. Ὁ δὲ (ἀπελθὼν) τοῦτο πεποίηκεν ἐκράτηθῆ ¹²⁷ δὲ Ἀνδρόνικος καὶ ἐδεσμεύθη μετὰ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ μαθὼν ὡς διὰ δόλου τοῦ Σαμμωνᾶ ταῦτα (αὐτῷ ¹²⁸) γέγονεν, ἀναγκασθεὶς ἐμαγάρισεν (αὐτὸς τε καὶ ⁷⁹¹ οἱ σὺν αὐτῷ). ¹²⁹ Ἐκτοτε δὲ ¹³⁰ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ

Andronicus, in extremam defectionem præcipitatus, consanguineis fugam comitantibus, castrum Cabbalam occupavit : ex quo Samonas Imperatori improperabat : « Nonne prædixeram, domine, ducem adversum te rebellionem meditari ? »

Statim ergo misit imperator Gregorain scholarum domesticam, cognomento Hiberitzen, Andronici consocerum, ut eum debellaret. Quod cum didicisset Andronicus, et Nicolaum patriarcham ab ecclesia pulsum esse, una cum affinibus et natis et amicis fortunæ comitibus ad Agarenos, qui tunc adversus Romanos moverant, transit : qui etiamnum ab Amerumne magnifice susceptus est.

Andronici vero causa tristabatur imperator, et libello subscriptione propria munito ut hominem revocaret, frequenter meditatus fuerat. Quod et Theophilus Manuelis gratia effecit. Consulebant autem quidam imperatori, ut Sarracenorum prætorio detentorum aliquem sibi conciliaret, quem postmodum mitteret in Syriam cum subscripto veniæ concessæ libello. Hunc ergo paravit imperator, rubrisque inscriptis litteris, et aurea munitum bulla intra brevem fusum cereum inclusit. Sarracenum vero ab imperatore discedentem vocavit Samonas, et dixit ei : « Nosti quid geras » (illud propter cereum insinuavit) ? Syriæ perniciem tecum defers. » Et pecuniis muneribusque eidem collatis Uzeris manibus reponere suavit. Digressus ille, quod commendatum fuerat, præstitit. Detentus est itaque Andronicus, et cum consanguineis omnibus in vincula coniectus. Cumque hæc Samonæ dolo in se gesta comperisset, necessitate adactus, ipse sociique fidem negavere. Ex illo tempore Constanti-

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁷ καὶ Vat. ⁹⁸ ἀ. καὶ ἀ. ἀπ. ἀπ. σὺν τοῖς σ. ἐποίησε καὶ ἀπ. ἐκ. τὴν Κάβαλαν πόλιν Sym. ⁹⁹ σ. καὶ δούλοις ; ἀ. πόλιν κατέσχε τὴν λεγομένην Κάβαλαν Vat. Κάβαλαν Leo. ¹⁰⁰ εἰς ἀπ. χωρῆσας Vat. ¹⁰¹ Ὁ δὲ Σαμμωνᾶς πάλαι ποτὲ τοιοῦτο ἐπιλαβίσθαι κειροῦ ἐπιθυμῶν π. β. ἔλεγεν, οὐκ αἶτι, ὦ δ., ἔ. ὅτι ἀντάρτης ἐστὶ καὶ ἀποστάτης ὁ δοῦς καὶ τῆς βασιλείας σου πολέμιος ; Vat. ¹⁰² Τῷ κῆ ἔπει ἀπ. ὁ β. Γρ. τὸν δ. Sym. 22. Παραυτικά γυν ἀπ. Vat. — ἀποστέλλει ed. Γρ. Ἰδ. λεγ. δ. ὄντα τῶν σχ. καὶ σ. Ἀ. Vat. ¹⁰³ λεγόμενον Leo. ¹⁰⁴ τοῦ om. Leo, Sym. ¹⁰⁵ εἰς τό Sym. ¹⁰⁶ ἀκούσας τι διὰ καὶ ὁ π. τ. ἐκκλησίας ἐξ. Sym. ¹⁰⁷ πῶς Vat. — Ν. τῆς ἐκκλησίας ἐξεδιώχθη Vat. Ν. τῆς ἐ. ἐξεώσθη Leo. — πρ. πανοικί τηνικαῦτα κ. Ῥ. ἐξεληθούσι, ὄν ὁ Ἀμερουμνῆς ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑπέδεξάτο Vat. ¹⁰⁸ ἀ. τ. σ. καὶ φ. ἀ. καὶ τ. ed. ἀ. σ. καὶ φ. Sym. ¹⁰⁹ τοῖς Leo. ¹¹⁰ ἐξ — μεγάλ. om. Sym. — ὑπέδ. Leo. ¹¹¹ μεγαλοπρεπῶς Leo, μεγάλ. cod. ¹¹² 909. ¹¹³ Ἐλυπήθη δὲ Ἀ. εἰς τοῦτο καὶ δὴ Σαρακηνὸν ἀπὸ τοῦ πρ. φιλοφρονησάμενος ἀπέστειλε Sym. — Ἀέων om. Vat. ¹¹⁴ ἐβουλεύετο Leo. — ἐν λ. τοῦ πρὸς Ῥωμαίους ὑποστρέψαι Vat. ¹¹⁵ δ — ἐποίησε om. Vat. — συνεβούλευσαν Vat. ¹¹⁶ τοῦ om. Vat. ¹¹⁷ Ὁ δὲ π. διὰ κ. γρ. καὶ βούλη σφραγίσας χρυσ. Vat. ¹¹⁸ πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον μετὰ χρυσοδόλλεον διὰ κ. βαλὼν αὐτὸ ἐ. φ. τρ. βρ. Sym. ¹¹⁹ χρυσοδουλ. cod. χρυσοδόλλου ed. χρυσοδόλλου Leo. ¹²⁰ καὶ ἐ. φ. βρ. τρ. κατακλίσας αὐτό. Τοῦ δὲ Σ. ἀπὸ β. ἐ. πρ. τοῦτον ὁ Σ. ἐ. ὁ δ. κατέχεις Vat. ¹²¹ Ἄγαρ. ed. ¹²² προσώπου Sym. — προσκαλεῖται ἀ. ὁ Σ. καὶ φησὶν ὁ δ. Sym. ¹²³ δι' ὄν ἐκράτε·κ. ὡς τῆς Σ. εἰη ἀπώλεια Vat. — 26 βασιτάξεις ed. Leo, Sym. — Ἀ. οὖν ἀ. Vat. ¹²⁴ γρήματα Sym. Vat. γρ. καὶ δῶρα Leo. — αὐτὰ εἰς τὰς χ. τοῦ Ὁ. ἐμδ. Vat. — τ. βάλλειν Leo, εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ὁ β. αὐτό Sym. ¹²⁵ Ἀζήρ ed. — ἀπ. om. Sym. ¹²⁶ Κρατεῖται οὖν καὶ δεσμεῖται Ἀ. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ μ. ὡς ; τοῦτο γ. ἀ. διὰ δ. τοῦ Σ. Sym. Ὁ δὲ Κ. καὶ οἱ λ. Sym. — ἰδεσμήθη Vat. — ἀ. σ. Vat. ¹²⁷ αὐτῷ om. Vat. — ἀν. τὴν ἴδιαν πίστιν ἀ. καὶ οἱ σὺν ἀ. ἐξωμόσαντο Vat. ἀν. ἐμαγάρισεν Sym. om. αὐτὸς — αὐτῷ μαγάριζειν vel a κῆπ inquinae, Πορθ. κῆπῖ inquinatus, lavacro baptisimatis renuntians vel a τῆρ, τῆρ, τῆρ tradere, vendere, traditor, fieri vel apostata. ¹²⁸ 910. ¹²⁹ Κ. ἐπὶ ὁ υἱὸς ἀ. εἰδώς ὡς ; ἀδ. ἐ. Ἀνδρόνικῳ ἐκείθεν ἐξ. β. ἀ. φ. χρησάμενος ἀπὸ Σ. ἐξῆλθε, πρὸς βασιλέα ἐπένει σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ, φ. δῶροις ὅτι (δν δ. Conit. 26) πλείστοις ὁ βασιλεὺς δαφιλευσάμενος, τάδε φησὶ πρὸς αὐτόν, τὰς (στάξ Conit.) ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χρυστορικλίνου τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εἰκόνα : « Μὴ πεπλάνησθε καθ' ἑαυτὸν τὸν (τῷ Conit.) παρὰ πολλοῖς εἶναι ἀδόμον Κωνσταντῖνον βασιλεύοντα Ῥωμαίων. Ὅμνημι σοι εἰς τὴν παντέφρον δίκτην καὶ εἰς τὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν εἰκόνα, ὅτι οὐκ ἔστι σὺν διὰ τὸ κατωνομάσθαι (κατωνομασθῆναι Conit.) σε Κωνσταντῖνον, ἀλλὰ τῷ φιλάτῳ μου εἰφ

nus ejus filius et amicorum reliqui Andronicum A
 regredi posse nullatenus licitum scientes, soli fuga
 usi (quod mirum fuit) ex Syria in Romaniam re-
 versi sunt : et per varia loca diversis calamitatibus
 agitati, vix pauci cum Constantino ejus filio inco-
 lumes evaserunt.

E Tarso denique venit in urbem Abalbacæ se-
 nior, et Samonæ pater, de mutandis captivis tra-
 ctatum habituri. Hos imperator in conspectum
 admisit, et cum humanitate summa, honore et
 gloria in Magnaura excepit. Magnam autem Eccle-
 siam sumptuoso decoravit ornatu, omniaque pre-
 tiosa vasa Agarenis ostendit, quod indignum im-
 peratoriæ et christianæ institutionis existit, sacra
 Dei vasa a gentilibus conspici. Samonæ vero pater
 cum filio in Romania manere expetebat. Samonas B
 autem exhortabatur, dicens : « Tene quam habes
 fidem : si enim potuero, in partes tuas deficiam. »

Die porro Pentecostes Leo filium suum Con-
 stantinum Euthymii patriarchæ ope imperii corona
 ornavit. Cæterum Samonas dedit in ministerium
 Zoe Augustæ Constantinum hominem suum, qui
 prius Basilio magistro et Caniciei præfecto mini-
 straverat. Qui deinde Leoni imperatori et Augustæ
 charissimus existit. Qua de causa in hominem Sa-
 monas ferebatur invidia, et consuetudinis accusabat
 cum Augusta. Quod quidem imperator suspicatus
 ejusdem Samonæ ope in Sancti Tarasii monasterio
 monachum tonderi jussit. Paulo post autem Samonæ C
 mandavit in monasterium proprium, Spira dictum,
 eundem recipi, quo rursum facilius ad se vocaret.
 Processu igitur ad Damatrim habito, et in Samonæ
 monasterio pransurus vidit Constantinum, con-
 festimque Samonæm jussit ut consuetis sæculo ve-
 stibus eum indueret. Tum inter epulas imperatori

καὶ οἱ λοιποὶ ἰδόντες ³⁰, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ³¹ Ἄν-
 δρόνικον (191') ἐξέλθειν, βουλῆ αὐτοῦ μετ' οὗ ³²
 πολὺ φυγῆ μόνου χρῆσάμενοι θαυμαστὸν ³³ ὄντως·
 ἐκ μέσης Συρίας πρὸς Ῥωμανίαν ἐξῆλθον· καὶ
 καταπολεμούμενοι κατὰ χώρας ³⁴ (μόλις δὲ λόγοι
 διεσώθησαν μετὰ Κωνσταντίνου υἱοῦ αὐτοῦ).

(40) ³⁵ Ἐκ δὲ Ταρσοῦ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει περὶ
 ἀλλαγίου ὁ τε Ἀβαλβάκης ὁ γέρον καὶ ὁ τοῦ Σα-
 μονᾶ πατὴρ· καὶ τούτους ἐδέξατο ³⁶ ὁ βασιλεὺς
 μετὰ κοσμήσεως καὶ τιμῆς καὶ δόξης ἐν τῇ Μα-
 γνύρα ³⁷· ἐκαλλώπισε ³⁸ δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκ-
 κλησίαν ἐν κόσμῳ πολυτελεῖ ³⁹ καὶ ὑπέδειξεν ἅπαντα
 τὰ τίμια σκευὴ τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ὅπερ ⁴⁰ ἀνάξιον
 ἦν (βασιλείας ⁴¹ καὶ) Χριστιανικῆς καταστάσεως.
 τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ ἤθελε συνεῖναι ⁴²
 τῷ υἱῷ (αὐτοῦ ⁴³ καὶ μείναι εἰς Ῥωμανίαν). ⁴⁴ Ὁ
 δὲ Σαμωνᾶς παρῆρσεσεν αὐτῷ λέγων· « Κράτει τὴν
 πίστιν, ἣν ἔχεις· κἀγὼ, εἰ δυνηθῶ ⁴⁵, ἐλεύσομαι
 πρὸς σέ ⁴⁷ μᾶλλον. »

⁴⁶ (41) ⁴⁷ Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ὕστερης ⁴⁸ Λέων ὁ
 βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον δι' Εὐθυμίου
 πατριάρχου. ⁴⁹ Δέδωκε δὲ Σαμωνᾶς Κωνσταντῖνον
 ἄνθρωπον ⁵⁰ αὐτοῦ τὸν δουλεύσαντα πρότερον Βασι-
 λεῖω μαγίστρῳ ⁵¹ καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου ⁵², δου-
 λεύειν Ζωῆ Αὐγούστη, ὅς ⁵³ ἠγαπήθη ⁵⁴ παρὰ ⁵⁵ τοῦ
 βασιλέως Λέοντος καὶ τῆς Αὐγούστης· διὰ ⁵⁶ τοῦτο
 πολλὰ ἐφθόνηι Σαμωνᾶς αὐτῷ καὶ ἐλοιδορεῖ ὡς συν-
 όντα τῇ Αὐγούστη· ὅπερ ὁ βασιλεὺς, νοήσας
 ἀληθές ⁵⁷ εἶναι, ἀπέστειλε καὶ ἀπέκειρεν αὐτὸν μο-
 ναχὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου, διὰ ⁵⁸ τοῦ
 Σαμωνᾶ. ⁵⁹ Μετ' ὀλίγον δὲ ὤρισε Σαμωνᾶν ἀναλα-
 θέσθαι αὐτὸν ⁶⁰ ἐν τῇ (αὐτοῦ) μονῇ (τῆ) Σπειρᾷ ⁶¹,
 βουλόμενος πάλιν ἀναλαθεῖσθαι αὐτόν. Ἀπελθὼν οὖν
 [εἰς] ⁶² πρόκεντον ἐν τῷ Δαματρῷ, καὶ ἐν τῇ μονῇ
 τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας, εἶδε ⁶³ Κωνσταντῖνον καὶ
 παρευθῖ ⁶⁴ ὤρισε Σαμωνᾶν· καὶ ⁶⁵ 793 ἐνέδυσεν

variae lectiones et notæ

θεοῦ διὰ πρόγόνων δωρῶνται, καθὼς παρα πολλῶν ἁγίων ἀνδρῶν πεπληροφόρηται. Εἰ γὰρ πειραθείης
 τοῦτο διαχειρίσασθαι, τῇ πόλῃ ταύτῃ ἢ κεφαλῇ σου ἐκτός σώματος εἰσελεύσεται. Ὁ καὶ γέγονε· μετὰ
 γὰρ τὸ ἄραι αὐτὸν τυραννικὰς χεῖρας, ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ αἵματι, λυθρῶ τε καὶ κόνι· ἀμαυρωθεὶς διὰ τῶν
 αὐτῶν πυλῶν προσεκλυθῆναι συμβέβηκεν Vat. (π. εἰσελήλυθεν Vat.) ³⁰ εἰδότες Leo, Sym. ³¹ τὸν Sym.
³² μετ' οὐ π. τῇ β. ἀ. Sym. — φ. χ. ed. μ. φ. χ. Leo, Sym. ³³ ὅπερ θαύματος ἄξιον Sym. — ὄντως
 Leo, cod. — ἐκ μὲν Σ. Leo. — αἰς Sym. — ἐξῆλθ. cod. ἐξῆλθε P. ³⁴ κατὰ χώραν πολ. Sym. om. τὸν τις
 — αὐτοῦ. ³⁵ Τότε ἀπὸ T. ἐλθὼν ἐν τῇ π. π. τοῦ διαλλαγῆναι — πατὴρ οὐδ; καὶ δεξάμενος ὁ β. ὁ. τὸν τῆς
 ἐκκλησίας κόσμον Sym. 23. ³⁶ ἐδέξατο cod. ed. Sym. ³⁷ ὑπέδεξατο Leo, ed. Combes et marcho P. et
 Leo. — ὁ β. ἐδ. (ἐδέξατο Cont. 28) κόσμῳ πολλῷ καὶ δόξῃ τὴν Μαγναύραν κατακοσμήσας Vat. ³⁸ ἐκαλ-
 λώπισε. εἰ ὑπέδειξε. cod. ἐκαλλώπισαν — ὑπέδειξαν ed. ³⁹ ἔ. παντελῶς καὶ ὑπέδειξαν Vat. (sed ἐκαλλώπισε
 ut Cont. ὑπέδειξε). ⁴⁰ ὁ. ἀν. ἐστιν χ. κ. τοῦ θεάσασθαι π. τῶν ἀθίων Sym. ⁴¹ β. καὶ om. Sym. Vat.
 — ἀθιμίτοις καὶ ἀλλοθηνέσιν ἀνθρώποις τὰ τῆς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας σκ. καταθεσθαι Vat. (καταθέσθαι
 Sym. ⁴² ἅγια Leo. ⁴³ τῷ βασιλεῖ καὶ Leo. ⁴⁴ ἀ. καὶ μὴ εἶναι εἰς Συρίαν Sym. om. Vat. ⁴⁵ Ὁ δὲ οὐ
 κατεδέξατο τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον παρῆρνε εἰς τὰ οἴκητα ὑποστρέφειν καὶ τῆς ἰδίας ἀντιχεσθαι πίστεως· κἀγὼ
 δὲ, φησὶν, εἴπερ δ. τάχιον π. σε ἐπαυελ. Vat. ⁴⁶ δυνηθῶ ed. ⁴⁷ μ. π. σε Sym. ⁴⁸ 911. ⁴⁹ Τῷ κε' ἔπει
 αὐτοῦ τῇ ημ. Sym. 24, Τῇ δὲ τῆς ν. ημ. Vat. ⁵⁰ ὁ Vat. — β. τὸν ὕν ἀ. τὸν πορφυρογέννητον Sym. ⁵¹ Ὁ
 δὲ Σ. K. ἀν. ἀ. τὸν πρ. B. μ. τῷ κανικλείῳ δ. τῇ Ἀ. Z. δ. πρὸς τὸ τοῦτ' ὑπηρετεῖσθαι Vat. ⁵² ἀ. καὶ δ.
 Leo. ⁵³ καὶ κανικλείῳ Leo. ⁵⁴ τοῦ Sym. ⁵⁵ καὶ Sym. τοσοῦτον Vat. ⁵⁶ πολλά Sym. ⁵⁷ π. τε τοῦ Ἀ.
 καὶ τῆς βασιλείσεως αὐτῆς Vat. π. τ. τοῦ Ἀ. τοῦ β. καὶ τῆς Ἀ. Sym. ⁵⁸ ὄθεν καὶ π. ἔ. Σ. αὐτὸν καὶ ἔλ.
 ὡς συνόντι Sym. — ὡς καὶ τὸν Σαμωνᾶν διαφθονεῖσθαι αὐτόν καὶ λοιδορεῖσθαι τούτον ὡς τῇ Ἀ. σ. Vat.
⁵⁹ ἀλ. ἔ. ὕπον. ἀποσελίας ἀπέκ. ἀ. ἐν Vat. et Cont. ὕπον. ἀπέκ. ἀ. μ. ἐν Leo, ὕπ. ἀ. ἔ. ἀπέκ. ἀ. ἐν
 Sym. ⁶⁰ διὰ Σαμ. ἐν τῇ ημ. τοῦ Ἀ. T. Sym. τοῦ Ἀ. T. μ. τῷ αὐτοῦ Σ. ἐπιτρέσας τοῦτο ποιῆσαι Vat.
⁶¹ Μετ' ὁ. δὲ β. τοῦτο ἀν. ἐκέλευσε τῷ Σ. ἐν τῇ τῶν Σπειρῶν μονῇ τούτον ἀπαγαγεῖν ἐν τῷ Δ. οὐν ὁ
 βασιλεὺς ἐξελθὼν καὶ ἐν τῇ τοῦ Σ. ἀρ. μ. Vat. — Σαμωνᾶ Leo, i subser. pro v. — τὸν Σ. Sym. ⁶² αὐτοῦ
 om. Sym. — τὰ om. ed. ⁶³ ὁ βασιλεὺς v. Sym. ⁶⁴ τὸν Sym. ⁶⁵ π. διεκέλευσάτο καὶ ἐνέδυσαν ἀ. ἱματίῳ

αὐτὸν κοσμικά · καὶ ἐκέρασε τὸν βασιλέα ⁶⁶ εἰς τὸ Α κλητόριον, καὶ ὑπέστρεψε μετ' ⁶⁷ αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ.

(42) ⁶⁸ Ὁρῶν δὲ Σαμωνᾶς αὐξανομένην τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλέως ἐπ' αὐτὸν, βουλευέται μετὰ μεγίστου κοιτωνίτου καὶ Μιχαὴλ Τζηρίθωνος ⁶⁹ · καὶ ποιοῦσι χάρτην πολυλοιβορον κατὰ τοῦ βασιλέως, γράψαντος καὶ συντάξαντος αὐτὸν τοῦ Ῥοδίου νοταρίου ὄντος τοῦ Σαμωνᾶ. ⁷⁰ Ἐλθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, εὐρεῖν ⁷¹ αὐτὸν ἐν ψῆυχεται τόπῳ εἰς τὸ μητατώριον ⁷² καὶ ἤρεν αὐτόν · καὶ ἀναγνοὺς ἐν μεγάλῃ θλίψει ἦν ζητῶν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. ⁷³ Γέγονε δὲ καὶ ἔκλειψις σελήνης, καὶ διωρίσατο ὁ βασιλεὺς ⁷⁴ τοῖς οὐσι τότε ἀστρονόμοις εἰπεῖν τὸ ἀποτέλεσμα. ⁷⁵ Εἰσερχομένου δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Πανταλέοντος μητροπολίτου, φίλου ὄντος τοῦ Σαμωνᾶ, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Σαμωνᾶς · « Εἰς τίνα ἐστὶν ⁷⁶ ἡ κάκωσις; » Ἐφη αὐτῷ ὁ μητροπολίτης · « Εἰς σέ · καὶ ⁷⁷ ἐάν διέλθῃς Ἰουνίου τὰς ιγ', ἔκτισε οὐδὲν πείσῃ κακόν. » ⁷⁸ Τῷ δὲ βασιλεὶ εἶπεν ⁷⁹ εἰς τὸν δεύτερον ἔχειν κάκωσιν τῆν σελήνην. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέλαβε ⁸⁰ τοῦτο εἰς Ἀλέξανδρον **794** τὸν ἀδελφὸν ⁸¹ αὐτοῦ. Μετὰ τοῦτο ⁸² ἰδίως Τζηρίθων τῷ βασιλεὶ εἰσέειπεν ⁸³ · « Ὁ Σαμωνᾶς τὸ πιττάκιον ἐποίησε » · καὶ παρευθὺ ⁸⁴ καταβιδάζει Σαμωνᾶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀποκείρει μοναχὸν καὶ ἀπάγει εἰς τὴν μονὴν ⁸⁵ Εὐθυμίου πατριάρχου · καὶ ⁸⁶ μετὰ ταῦτα πάλιν λοιδορηθέντα ἀπήγαγον ⁸⁷ εἰς τὴν τοῦ Μαρτινάκη μονήν. ⁸⁸ Ἐποίησε δὲ Κωνσταντίνον παρακοιμώμενον, καὶ ἔκτισεν αὐτῷ μονὴν ἐν Νοσιαῖς; ⁸⁹ καὶ ἀπῆλθεν ἄμα Εὐθυμίου πατριάρχῃ καὶ **C** ἐνεκαίνισε ταύτην.

(43) ⁹⁰ Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνὶ γέγονε πόλεμος ναυμαχικὸς Ἰμερίου λογοθέτου ⁹¹ μετὰ Δαμιανοῦ καὶ Λέοντος τῶν Ἀγαρηνῶν, στρατηγοῦ (194b) ὄντος ⁹² ἐν Σάμφ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος · ἤττηθη δὲ ⁹³ Ἰμέριος καὶ μόλις διεσώθη, σχεδὸν πάντων ⁹⁴ ἐκεῖ κινδυνευσάντων.

Variae lectiones et notæ.

κ. καὶ ἔδωκεν εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως τὸ ποτήριον ἐν τῷ ἀρίστῳ καὶ ὑ. μ. ἀ. ἐν τῷ π. Vat. — Σαμωνᾶ Leo. — ἔδωκεν ed. ἐνέδωσ. cod. ⁶⁶ τῷ βασιλεὶ Sym. ⁶⁷ μετὰ ταῦτα Sym. ⁶⁸ Βλέπων οὖν ὁ Σ. Leo. Καὶ πάλιν φθονεῖται Κωνσταντίνος ὑπὸ τοῦ Σαμωνᾶ διὰ τὴν πρὸς ἀ. γ. τοῦ β. καὶ β. μετὰ τοῦ Τζηρίθωνος καὶ ἄλλων τινῶν Sym. — τὴν τοῦ β. πρὸς Κωνσταντίνον ἀγ. αὐξ. πιττάκιον συντίθησι μ. μεγ. κ. καὶ μ. Τζηρ. λοιδορίας κ. ἔχον ἀπέρους τοῦ Ῥ. Κωνσταντίνου τοῦ αὐτοῦ ὑπογραφεύς σ. ὅπερ ἐν τῷ μιτατορίῳ ἐρῶσαν Vat. — τοῦ β. ἀγ. Leo. ⁶⁹ Στηρήθωνος Leo. — χαρτ. cod. χαρτίον ed. ⁷⁰ Τοῦ δὲ βασιλέως εἰσεληλυθὸτος ἐν. Vat. — Ἐλθὼν δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ μ. ἔ. ἔρριψεν ἀ. ἐν τῷ μιτατορίῳ. Εὐρώνων ἀ. ὁ β. καὶ ἀν. Sym. ⁷¹ εὐρας Leo, εὐρ. cod. ⁷² μητᾶριον cod. ⁷³ Περὶ τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως καὶ τῆς τοῦ βασιλέως τελευτῆς Γ. δὲ ἔ. σεληνιακῆ Vat. Γ. δὲ τότε ἐκλ. σ. Sym. ⁷⁴ Ὁ δὲ β. τὸν μητροπολίτην Πανταλέοντα προσεκαλέσατο μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως ἀπ. Vat. ⁷⁵ Εἰσερχόμενος δὲ Ὁ Πανταλέον μ. πρὸς τὸν β. ἦρ. Sym. ὃν εἰσερχόμενον π. τὸν β. ὁ Σ. ἦρ. Vat. ⁷⁶ Ἔσται Vat. — Ὁ δὲ ἔφη εἰς σέ · καὶ ἐάν τὴν ιγ' τοῦ Ἰ. διέλθῃς Vat. Ὁ δὲ ἔφη εἰς σέ · καὶ ἐάν διέλθῃ Ἰ. ιγ' Sym. ⁷⁷ ὁ. ἔ. Vat. ⁷⁸ Τὸν δὲ βασιλέα cod. et Leo. Πρὸς δὲ τὸν β. Vat. ⁷⁹ ὡς Vat. — εἶπον Leo. — τὴν κ. τῆς σελήνης Sym. ⁸⁰ ὄρωπτευσεν εἰς Ἀ. τὸν ἀ. ἀδ. ἀποθήσεσθαι. Ὁ δὲ Τζ. ἰδίᾳ τῷ β. μ. ταῦτα καθωμολόγησεν ὡς ὁ Σ. εἶη ὁ τὸ π. πεποίηκε π. οὖν κατ. Vat. ⁸¹ ἀ. ἀδ. Leo, Sym. ⁸² δὲ Leo, Sym. — Τζηρίθων Leo, Τζηρίθων Sym. Vat. Τζηρίθων Cotti. ⁸³ εἶπεν ὅτι Sym. ⁸⁴ Καὶ εὐθὺ Sym. — καὶ ποιεῖ μ. εἰς ἀπ. Sym. ⁸⁵ ἐν τῇ μονῇ τοῦ π. Ἐ. μ. δὲ τ. π. λ. Vat. ⁸⁶ κ. π. λ. ἀπανάγουσιν εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μ. Sym. ⁸⁷ ἀπάγει αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μ. Vat. ⁸⁸ παραβιδάζει οὖν τὸν Σ. ποιῶν Κ. π. καὶ κτίζει ἀ. Sym. ⁸⁹ Νωσιαῖς ed. ὄσιαῖς Leo. — καὶ ἀπειθῶν μετὰ Sym. — καὶ παραγενόμενος ἀ. Ἐ. π. ἐν. ἀ. Vat. — ἐγκαίνισε ed. ἐνεγκαίνισας cod. ἐγκαίνιζει αὐτὴν Sym. ⁹⁰ Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπὶ ἡ' μηνῶς τοῦ ναυμαχικοῦ πολέμου τῶν Σαρακηνῶν γενομένου μετὰ Ἰ. τοῦ λ. στ. ὁ. ἐν Σ. Sym. 26 post c. 25 de patre Constantini accubitoris, anno 25; sed quæ initio quadragesimæ et Maii mense facta sunt, jam anno 26° adnumerari debent — ναυμαχία γ. Ἰμερίου λ. Vat. ⁹¹ Ἰμερίῳ λογοθέτῃ Leo. Α. καὶ Α. om. Sym. — τοῦ Ἀγαρηνοῦ ed. ⁹² στρατηγούντος Vat. — ὁ. Σ. Leo. ⁹³ ἐξ omi. Vat. ⁹⁴ ἀπ. τῶν μετ' αὐτοῦ κενκινδυνευκότων Vat.

bibendum propinavit, et cum eo ad palatium regressus est.

Videns autem Samonas auctum imperatoris in eum affectum, cum cubiculario præcipuo et Michaelē Tzerithone consilium inivit : et una libellum conviciis refertum adversus imperatorem parant, scribente illum et componente Rhodio, Samonæ notario. Imperator in Magnam Ecclesiam profectus, et eo qua Deum precari consueverat sede ad Militorium reperto, eumdem acceptum magna cum animi angustia perlegit, libri requirens auctorem. Contigit autem lunæ eclipsis ; jussitque astronomos qui tunc aderant effectus ejus edicere. Pantaleonem vero metropolitam Samonæ amicum ad imperatorem enarrare progressum interrogabat Samonas ; « In quem recideret ejus influxus malignitas. » Ait ille : « In te. Præteritis tamen Idibus Junii, si evaseris, nihil subinde mali patieris. » Imperatori vero renuntiaverunt illi in secundam ab eo personam lunam pravitate sua minari, quod imperator de fratre suo Alexandro suspicabatur. Post hæc vero Tzerithon imperatori privatim enuntiavit : « Samonas libellum fecit. » Et confestim Samonam in suam se recipere domum coegit : ibique primum tonderi, et in Euthymii patriarchæ monasterium abduci jussit : ibique postmodum aliis convictus criminibus in Martinacis monasterium deportatus est. Constantinum autem accubitorem creavit, et in Nosiis monasterium de ejus nemine condidit : abiitque una cum Euthymio patriarcha, et solemnī officio dedicavit.

Mense porro Octobri, Himerio logothetæ una cum Damiano et Leone Aggrenis, Sami duce Romano, qui postea regnavit, existente, prælium commissum est, quo victus Himerius, cunctisque in summum periculum adductis, vix incolumis evasit.

Imperator autem Leo cæriaco morbo jactari cœpit, adeo ut in Magnauram orationem Jejuniorum principio habere nequiret. Contigit autem incendium in Magnæ Ecclesiæ cerulariis, quo chartarum thesauri armaria et sacella combusta sunt. Maii tandem die undecimo Leo imperator, cum antea successorem fratrem suum Alexandrum designasset, diem extremum obiit : quem ille, ut aiunt, ad se venientem conspicatus, dixit : « Cave. Post menses tredecim pessimum tempus instat : » et impensissime rogavit et obtestatus est, ut Constantinum filium suum protegeret.

VIII. *Regnum Alexandri.*

Leonis frater, Alexander, Basilii filius una cum Constantino Leonis filio imperavit annum unum, dies viginti novem. Missoque ad Nicolaum ad Galacrenas nuntio Euthymium patriarcham deposuit, et Nicolaum secundo restituit. Habuit autem Alexander ad Magnauram silentium, et concilium celebravit, atque Euthymium ab Agathe in Steno ædibus advocavit. Sedenteque Alexandro cum Nicolao patriarcha, assessores Euthymii depositioni vacabant attentius, cum dedecore venerandi et per omnia mirandi viri colendam barbam vellicantes, aliaque opprobria et injurias inferentes, quas quiete et mansuete honorabilis et sacer vir tolerabat. Qui ad Agathii ædes iterum relegatus est, ubi mox vita functus in proprio monasterio intra urbem juxta Psamathii depositus est.

Alexander, suspicionibus liber quas frater Leo adversus ipsum, dum in vivis esset, fovebat, venatibus continuis et per varia palatia discursibus vacabat usquequaque, nihil imperatore dignum meditatus aut executus, sed semper deliciis, luxuriæ et ebrietatibus indulgens, totum se hujusmodi tra-

A⁹⁴ (44) ⁹⁵ Ἦρξατο δὲ νοσηλεύεσθαι Λέων ὁ βασιλεὺς κοιλιακῶ νοσήματι, ὥστε ⁹⁶ μὴ δυναθῆναι ἐξελεθεῖν ἐν τῇ Μαναύρα τὴν δημηγορίαν διαλαλῆσαι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν Νησσιῶν. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμός εἰς τὰ κηρουλάρια τῆς ⁹⁷ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καέντων ⁹⁸ τῶν χαρτοθεσιῶν πάντων **795** καὶ τῆς σακέλλης. ⁹⁹ Μαίω δὲ μηνὶ ἰα' ἑτελεύτη Λέων ¹, προχειρισάμενος Ἀλέξανδρον ², τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βασιλέα, ὃν ἰδὼν, ὡς φασιν, εἰσερχόμενον ³ πρὸς αὐτὸν ἔφη : « Ἴδε ⁴ ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ ⁵ τοὺς ἑγ' μῆνας, » πολλὰ ⁶ (ἐκλιπαρήσας καὶ δεηθεὶς) αὐτοῦ φυλάττειν τὸν ⁷ υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. ⁸

H'. *Βασιλεία* ¹⁰ Ἀλεξάνδρου.

¹¹ Ἀλέξανδρος υἱὸς Βασιλείου, ἀδελφὸς δὲ Λέοντος, **B** ἐβασίλευσεν ἔτος α', ἡμέρας κθ' σὺν Κωνσταντίνῳ ¹² υἱῷ Λέοντος. ¹³ Ἀποστειλάς δὲ ἤγαγε Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν (καταγαγὼν Εὐθύμιον πατριάρχην), καὶ ἐνεθρόνισε τὸ δεύτερον αὐτοῦ Νικόλαον ¹⁴ πατριάρχην. ¹⁵ Ἐποίησε δὲ σελέντιον καὶ σύνοδον Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Μαναύρα, ἀγαγὼν Εὐθύμιον (ἐκ ¹⁶ τοῦ Στενοῦ) ἀπὸ ¹⁷ τῶν Ἀγαθοῦ. Καὶ συγκαθίστας ἄμα Νικόλαῳ πατριάρχῃ ἐποίησαντο τὴν (κατ' ¹⁸) αὐτοῦ καθαίρειν, ἀτίμως ἀποτιλλόντες τοῦ ἱεροσπεποῦς καὶ ἀξιαγαστοῦ **796** ἀνδρὸς τὴν τιμίαν ¹⁹ γενειᾶδον, καὶ ἄλλας τινὰς ὑβρεὶς καὶ ποινας αὐτῷ ἐπιφέροντες, ἃς ἡσύχως καὶ ²⁰ πρῶως ὑπέμεινεν ὁ τίμιος καὶ ἱερὸς ἀνὴρ ²¹ (καὶ ὑπερωρίθη πάλιν εἰς τὰ Ἀγαθοῦ) ἔνθα καὶ τελευτήσας κατατίθεται ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ ἐν ²² τῇ πόλει, εἰς τὰ Ψαμαθίου. ²³

C (2) ²⁴ Οὗτος Ἀλέξανδρος διὰ τὰς ὑπονοίας, ἃς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λέων ἐτι ζῶν εἶχε κατ' αὐτοῦ, ἀεὶ τοῖς κυνηγεσίαις καὶ τοῖς ἐξω παλατιοῖς ἐσχολάζεν ²⁵, μὴδὲν βασιλεύς. ²⁶ Ἔργον διαπραττόμενος, ἀλλὰ διαγῶν ἐν τρυφαίς καὶ ἀσολγείαις ²⁷ καὶ μέθαις καὶ περὶ ταῦτα ἀεὶ διακείμενος, ὄθεν ἄρξας αὐτὸς

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁴ 912. ⁹⁵ Μετὰ τοῦτο Α. ὁ β. νοσῶν κ. ν. Sym. 26. K. δὲ ν. περιπεπωκῶς Λ. ὁ β. εἰς ἀδυναμίαν ἦλθεν ἐσχάτην Val. ⁹⁶ ὦ. μόλις δ. αὐτὸν κατὰ τὸν βασιλικὸν τύπον ἐν τῷ τῆς ἐγκρατείας καιρῷ δημηγορήσαντα, ἔπειπε οὕτως : « Ὅρατε κατεσκληρότα με καὶ νόσῳ τρυχόμενον, οὐκέτι τάχα μεθ' ὁμῶν μεταλήψομαι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν » Val. = Conl. 32. ⁹⁷ τῆς μ. ἔ. κ. Val. ⁹⁸ καὶ ἐκάησαν τὰ χαρτοθέσια πάντα καὶ ἡ σακέλλη Sym. ⁹⁹ αὐτῆς Val. — Τῇ δὲ ἰα' τοῦ Μαΐου μηνός Sym. — μ. om. Val. — ἰα' om. ed. ¹ ἡμέρα πρώτη, Ἰνδικτιῶνος ἰα' Val. Conl. ² ὁ βασιλεὺς Leo, Sym. Val. ³ Ἀλεξάνδρῳ τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ τὴν βασιλείαν παραδούς Val. — ἀ. ἀδ. Leo, ἀ. ἀδ. β. Sym. ⁴ π. ἀ. ἐρχ. Val. ⁵ καὶ Sym. ⁶ μ. ἑγ' μηνῶν Sym. ⁷ δὲ τοῦτ' ἐπέσκηψεν Val. — ἔ. καὶ δ. om. Sym. ⁸ τὸν ἀ. ὁ. K. φ. Val. ⁹ Καὶ ὁ λόγος τοῦ βασιλέως ἐγένετο : ἀληθῶς γὰρ μετὰ ἑγ' μῆνας ἐτελεύτησε ed. e glossemate. ¹⁰ Ἀλέξανδρος υἱὸς Βασιλείου ἢ περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου υἱοῦ β. Par. 1706. Περὶ Νικόλαου καὶ Εὐθυμίου πατριάρχου Ὁ δὲ Ἀλ. ἐδ. Val. ¹¹ Τῷ ζυβ' ἔτι τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως λιβ' ἐδ. Ἀ. ὁ. B. ed. ¹² τῷ Α. ὁ. Val. ¹³ Γ. καὶ ἐν. αὐτὸν κατ. Ἐ. ὃν καὶ εἰς τοῦ Ἀγ. ἔξορίας μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰ; Μαγναύραν ἤνεγκε καὶ σελ. καὶ συν. ἐκεῖ ποιήσας, τὴν κ. ἀ. ποιούσι, ἀτ. τίλλοντες τοῦ Ι. καὶ ἀξ. ἐκείνου α. τὴν γ. Sym. κ. Ἐ. π. om. Sym. ¹⁴ τοῦ πατριαρχείου Val. Conl. om. ed. — ἐνεθρ. — πατριάρχην om. Slav. — τὸ δ. τὸν αὐτὸν N. ed. τὸν ἀ. N. τὸ δ. Val. ¹⁵ Ποιήσας δὲ σελ. ἐν τῇ Μαναύρα Ἀλ. κατήγαγεν ἀπὸ τῶν Ἀ. τὸν Ἐ. καὶ ἔμα Νικόλαῳ καθισθεὶς (sic) Val. ¹⁶ ἐκ τοῦ Στ. om. Leo, Val. Sym. Conl. ¹⁷ ἀπὸ τοῦ Ἀγ. cod. P. ¹⁸ κατ' om. Sym. Val. — τὴν ἀ. κ. ἐπ. εὐθὺς δὲ ὡς περ ἀνήμεροι θηρας ἐμπρησθέντες τοῦ Ι. ἀ. ἐκείνου τὴν σθεασίαν γ. ἀπέτιλλον καὶ ἐπὶ τράχηλον ὄθουσαν καὶ ἀ. ἀνυπόστοιτος π. τοῦτ' ἐπέφερον, ἐπιδάττην αὐτὸν ἀποκαλοῦντες καὶ μοχλῶν καὶ ἀλλοτριῶν ἐπιπρήσαντα γυναίκα· ὁ δὲ ἱερὸς ἐκείνος καὶ αἰδέσιμος πρ. πάντα καὶ ἡ. ὑπέφερον. Ἰεραρχος οὖν ἐν τοῖς Ἀγ. σταλείς καὶ τέλει τοῦ βίου χρησάμενος ἐν τῇ π. θ. εἰς τὴν ἀ. μονὴν τὴν ἐν τῷ Ψαματίᾳ ὑπάρχουσαν Val. ¹⁹ αὐτοῦ ed. ²⁰ πρ. ὁ Ι. ποιμήν οὗτος ὑπ. καὶ πάλιν ἐπέμφθη εἰς τοῦ Ἀγ. Sym. ²¹ ἀνὴρ ἔνθα καὶ εἰς τὰ τοῦ Ἀ. τ. Leo. ²² ἐν π. Sym. — π. τῶν Φ. Leo. ²³ τῷ δὲ κληρικῷ τῷ τίλαντι, κ. τ. λ. Sym. ²⁴ Ὅπως Ἀλέξανδρος τὸν τρυφηλὸν καὶ ἀνεμείνον βίον δίδων (βίων) καὶ ἀσωταίαις σχολάζων οὐδὲν ἀξίον βασιλείας διεπράξτε Val. — Ὁ οὖν Ἀλ. Leo. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλ. μ. βασιλικὸν ἰ. θυνάμενος ποιῆσαι τ. κ. καὶ τοῖς πονηροῖς ἔργοις εἰς ἐσχ. Τὸν δὲ τοῦ Α. παῖδα παλλάκις ἔ. β. Sym. I. ²⁵ ε. πρ. ed. ²⁶ βασιλ. cod. (βασιλικὸν Sym.). ²⁷ τρ. ἀσωταίαις καὶ μ. Leo.

οὐδὲν ²⁰ γενναῖον εἰργάσατο, ἀλλὰ παρσυθὺ ²¹ Ἰαν-
 νῆν παπᾶν τὸ ἐπίκλην Λαζάρην *βαίκτηρα* πεποίη-
 κεν, ὃς καὶ κακῶς ²² τὸ ζῆν ἀπέβρῆξε μετὰ θάνατον
 Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ Ἑβδομῷ σφαιρίζων ὡσαύτως ²³
 καὶ Γαβριελόπουλον καὶ ²⁴ Βασιλίτζην ²⁵ (ἀπὸ ²⁶
²⁷ Σκλαβίνων ἔθνους) σφοδρῶς κατεπλούτισεν ἐκ
 τῶν τοῦ παλατίου χρημάτων ὡς ²⁸ φασὶ δὲ, τὸν
 αὐτὸν Βασιλίτζην καὶ βασιλέα ἠθούλετο ποιῆσαι, ὡς
 ἔπειτα αὐτὸς ὦν, καὶ Κωνσταντῖνον υἱὸν Λέοντος ²⁹
 εὐνοούχαις (194^b, 196^a) ὃ καὶ πολλαῖς βουληθεῖς
 διεσκαδάσθη παρὰ (196^a) τῶν ὑπὸ τοῦ **797** Λέοντος
 εὐεργετηθέντων, ποτὲ μὲν ὡς νῆπιον ³⁰ ὑποβαλλόν-
 των, ποτὲ δὲ ὡς ἀσθενοῦντα.

(3) Ἐπὶ τούτου ἐφάνη ἀστήρ ³¹ κομήτης ἐκ
 δύσεως ἐπὶ ἡμέρας ιε', ὃν ἔλεγον Σιφίαν ³² κα-
 λεῖσθαι, καὶ αἱματεκχυσίαν (196^b) ³³ ἐν τῇ πόλει
 ἐργάσασθαι.

(4) ³⁴ Οὗτος ³⁵ πλάνοις καὶ γόησιν ἑαυτὸν ἐξέδοτο,
 οἱ καὶ πεπεῖκασιν ³⁶ αὐτὸν, ὡς ἔ τὸ τοῦ συάγρου
 στοιχείον ³⁷ σοὶ καὶ τῇ σῆ ζῳῇ προσανάκειται, ὃ
 χοιρῶδιον τὸν ἀνόητον ὑποφαίνοντες ³⁸. Ὁ δὲ, τού-
 τος ἀπατήθεις, αἰδοῖα καὶ ὀδόντας τῷ χοίρω προ-
 σαινεύωσιν ³⁹ ὡς λειπομένους αὐτῷ ὃ καὶ τῇ αὐτῇ ⁴⁰
 πλάνῃ πεποιθῶς ⁴¹ ἱππικῶν (ποιήσας τὰς τῶν ἐκ-
 κλησιῶν ἐνδυτὰς καὶ πολυκανθῆλα ⁴² ἄρας, τὸ ἱππι-
 κὸν) ἐστόλισε καὶ τοῖς ζῴδοις ⁴³ φωταψίαν ἐποίησε.
 Διὰ τοῦτο ἤρθη ἀπ' αὐτοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ χεῖρ, ὡς τὴν
 τοῦ Θεοῦ τιμὴν τρεῖς εἰδῶλοις προσάψαντος.

(5) ⁴⁴ Ἰμεριου δὲ λογοθέτου ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρη-
 νῶν ἡττης ὑποστρέψαντος ⁴⁵, ἀποστειλας Ἀλέξαν-
 δρος περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ παλατίου ⁴⁶ τῇ λε-
 γομένῃ Καλυπᾶ, ἀπειλήσας **798** ὡς ἐχθρὸν αὐτοῦ ⁴⁷
 (ἄντα) ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος. ⁴⁸ Ὁ δὲ, ἐκ
 θλίψεως πολλῆς ἀβῆσθησας (περιωρισμένος ὦν
 ἐπὶ μῆνας ζ'), ἐτελεύτησεν.

(6) ⁴⁹ Ἀπέστειλε δὲ Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγάρων
 μηνύων ⁵⁰ Ἀλεξάνδρῳ τὰ πρὸς εἰρήνην, ⁵¹ καὶ τοῦ

diderat, regnum non bene auspicatus. Unde pro-
 tinus Jannem clericum, cognomine Lazarem, re-
 ctorem instituit, qui post Alexandri mortem misere
 vitam abruptit in Hebdomo cum pila luderet. Ga-
 brielopolulum pariter et Basilitzen, Sclavinorum
 genere ortos, palatii divitiis vehementer auxit ;
 ipsum etiam Basilitzen, imperatorem, ut aiunt,
 creare volebat, cum ipse prole careret, et Constan-
 tinum, Leonis filium evirare; et frequenter id aggressus,
 ab iis, quos Leo beneficiis affecerat, modo
 infantilem ætatem, modo infirmitatem prætendenti-
 bus, præpeditus fuit.

Ejus tempore apparuit cometes per dies quindecim
 ad occidentem, quem Xiphiam vocari dicebant, et sanguinis
 effusionem in urbe effecturum portende-
 dere.

Hic eronibus et præstigiatoribus se totum dedit,
 qui etiam suaserunt : « Apri simulacrum tibi vita-
 que tuæ repositum est : » porci vitam amentem
 illum agere subindicantes. His ille seductus pudenda
 dentesque porco quasi sibi deficientia renovari
 jussit. Eodem etiam persuasus errore, equestri cele-
 brato certamine, prolatis ecclesiæ vestibus produ-
 ctisque candelabris multifidis ludos exornavit, et
 luminum splendore animalia decoravit. Eam ob
 rem Dei manus ab eo remota est, qui Dei honorem
 idolis adolere non est veritus.

Himerium vero logothetam a clade quam ab Aga-
 renis pertulerat, redeuntem, misso nuntio, Alexan-
 der in palatii monasterium, Calupa dictum, velut
 hostem a fratris sui Leonis tempore sibi iufensum
 adjunctis minis exsulem egit. Ille, societate hominum
 interdectus per menses sex, ex nimio mœrore
 morbo correptus interit.

Simeon autem Bulgariae princeps, ad Alexan-
 drum legatos de pace servanda misit, ipsi se ami-

Variae lectiones et notæ.

²⁰ οὐδὲν cod. ²¹ ἄμα γὰρ τῷ μονοκράτῳ γενέσθαι Ἰω. π. Λαζάρης τούτῳ ἐπώνυμον, ῥ. Vat. — ἰ. τὸν π.
 τὸν ἐπ. Α. ed. ἰ. π. τὸν ἐπ. Α. Leo. ²² κακῶς Leo. ²³ οὐν φασὶ Leo, οὐν Vat. ²⁴ Βασίλ. cod. Βασιλίτζην P.
 Βασιλείον et ed. Leo. ²⁵ τὸν Vat. ²⁶ ἀπὸ Σκλ. ἔ. om. Slav. ²⁷ τοῦ Leo. — Σκλαβήνων ed. Σκλαβίνων Vat. —
 κατ. καὶ τοῖς τοῦ παλατίου περιήντηλας χρήμασι Vat. ²⁸ φ. δὲ καὶ βεβουλεύσθαι ἀ. πολλαῖς τὸν ἀ. εἰς β.
 προχειρίσασθαι, τὸν δὲ Κ. τὸν τοῦ Α. υ. ἔ. Vat. ²⁹ εὐνοούχον ποιῆσαι Leo. — ὃ καὶ π. βουλευθεῖς Leo,
 καὶ βουληθ. codex ex exemplari in quo folium transpositum erat, descriptus, nam p. 879, 14 καὶ Κωνστ.
 post εὐνοούχια legitur καὶ ὁ π. β. ed. ³⁰ ὑπ. post. ἀσθ. Sym. ὑποβαλλόντ. cod. υποβάλλοντα ed. ὑπο-
 βαλόντων Leo. — νηπί. — ἀσθενοῦντι cod. νηπίου — ἀσθενοῦντος ed. ³¹ ἀ. ἐφ. Vat. — ἡ. μ'. Sym. ἰ
 om. Vat. ³² ξ. καὶ αὐτὸν ἐκάλουον οἱ περὶ ταῦτα δεινοί, οἱ αἰμάτων χύσιν προσημάνειν ἐν τῇ π. γενέσθαι
 ἔφασαν Vat. ³³ σημαίνειν Sym. ³⁴ Οὗτως οὖν Ἀλέξανδρος πλ. ἑαυτὸν καὶ γ. ἐκδεδωκῶς ἐπέισθη ὑπ'
 αὐτῶν ὡς ἐν τῷ ἱππικῷ σύαγρῳ; χαλκῶς ἐστηκῶς αὐτοῦ εἰη στοιχείον. Λέοντι γὰρ τῷ αὐτοῦ, φασίν,
 ἀδελφῷ ἀντιμάχεται χοῖρ. Vat. ³⁵ ὁ Ἀλέξανδρος Sym. ἰ. — ἐκδούς τοῦ σ. τῷ στοιχείῳ καθὼς αὐτῷ
 ἔκεινοι ἐδίδαξαν Sym. ³⁶ πεποιθήκασιν αὐτοῦ σ. ed. ³⁷ τὸ ἐν τῷ ἱππικῷ Leo, τοῦ ἐν τῷ ἰ. τὴν ζῳὴν αὐτοῖ
 προσανακείσθαι ἔφασαν τὸν χοιρῶδη βίον ἐκείνου καὶ ἀνόητον Sym. ³⁸ ὑπεμφ. Leo, Sym. Vat. — Τ.
 πεισθεῖς αἰδέοιον καὶ ὁ. τῷ χ. περιέθετο Sym. ³⁹ προσαναεῶσας (sic) Vat. — λειπομένου Vat. — τῇ
 τοιαύτῃ οὐν πλ. Vat. ⁴⁰ αὐτοῦ Leo, τούτων Sym. ⁴¹ ὦν Leo. — ποιήσας — ἱππικῶν ex homoioteleuio
 om. Sym. — ἰ. πεποίηκε καὶ τοὺς ἱερούς τῶν ἐ. πέπλους καὶ τοῦ, λαμπτήρας ἀναλαβὼν τὸ ἰ. κατεκόσμησε
 τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν τοῖς εἰδῶλοις ὁ δειλαῖος παρασχῶν · διὸ καὶ παρὰ Θεοῦ τὴν τ. ἀφῆρέθη ὡς τάχιστα Vat.
⁴² πολυκανθῆλ. cod. πολυκανθῆλους? ⁴³ τῷ ζῴδῳ Sym. — φωταγωγίαν γὰρ ed. φωταυγίαν Sym. —
 ἐποίη. cod. — Ὅθεν καὶ ἀπ' ἀ. ἡ Χριστοῦ χ. Sym. ⁴⁴ Τοῦ μόνου ἰ. ἐκ Sym. — ἡ. τῶν Ἀγ. Vat.
⁴⁵ ὑπ. π. αὐτὸν Ἀ. Sym. ἀπ. ἀπ. π. ἀ. Vat. ⁴⁶ μ. Παλατίου ἢ ἐπώνυμον Κ. Vat. — Καλυπᾶ Leo, Καλυπ.
 cod. Καλυπᾶ ed. — ἐπειπ. ed. διαπειλήσαμεν αὐτὸν ὡς ἔ. φανέντα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς βασιλείας τοῦ
 Vat. ⁴⁷ αὐτοῦ ἐπὶ ed. ⁴⁸ Ὁ δὲ ἐπὶ μ. ζ' π. ἔτ. δεινὸς ὑπὸ τῆς θ. καταργηθεῖς Vat. — περιωρισμένος
 Sym. π. ὦν ἐπὶ μ. ζ' om. Sym. ⁴⁹ Ἀηλοῖ Σ. ὁ ἀ. Sym. 3. Ὁ δὲ ἀ. Βουλγαρίας Σ. πρέσβεις πρὸς Ἀλέ-
 ξάνδρον ἔσταπ. Vat. — Βουλγάρ. cod. Βουλγαρίας ed. Leo. ⁵⁰ τῷ Sym. ⁵¹ περὶ τῆς ἔ. Vat. περὶ εἰρήνης

citiam et honorem, exhibiturum, ut antea Leoni, A promittens. Alexander autem, imprudentia et stultitia obcaecatus, legatos inbonoratos dimisit, minas in Simeonem jactans. Dissoluta jam tunc pace, Simeon adversus Christianos arma movere parabat.

Alexander autem bene pastus, et vino temulentus, sub caniculæ ardore pila lusurus processit, gladioque divinitus immissio, vulneratus rediit, sanguinem multum e naribus et pudendis effundens, et post dies duos mortuus est, Nicolao patriarcha, et Stephano magistro, et Joanne Elada, et Joanne rectore, et Euthymio, et Basilite, et Gabrielopulo procuratoribus institutis, Constantino consobrino suo Leonis filio, relinquens imperium. Alexander ille cum patre Basilio eodem sepulcro repositus B est.

IX. Regnum Constantini, Leonis filii.

Constantinus, patre Leone mortuo adhuc puer, (septimum enim tantum ætatis annum agebat sub patris tutela imperator relictus est. Habuit etiam imperii procuratores, et sub eorum cura, matre pariter illis adjuncta imperavit annos septem, una vero cum Romano, socero suo, cui subjectus fuit, annos alios viginti sex : solus imperium rexit annus quindecim : adeo ut imperii ejus tempus omne annis quinquaginta quinque concludatur. Palatii itaque potestatem adeptus Nicolaus patriarcha, quatenus et ipse procurator simul cum magistro Stephano et Elada Joanne etiam magistro, rebus communibus providebat, curamque gerebat quotidianorum regni negotiorum.

Cum igitur sic se haberent imperii res, Constantino scholarum duci a quibusdam urbis proceribus ejus amicis suggeritur, eum ceu virum fortem et prudentem, quique posset republicam administrare, ut seipsum promoveret, nulloque labore capeendum imperium aggrederetur. Ille igitur, utpote qui prius illud in votorum somniis ha-

A φιλοφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ τιμᾶσθαι καθὼς περ ὁ ἐπὶ τοῦ Λέοντος. Ὁ δὲ, ἀνοία καὶ ἀφροσύνη κρατυνηθεὶς, ὁ τοὺς πρέσβεις ἀτίμως ἐξέπεμψεν, ἀπειλαῖς τὸν Συμεὼν καταπλήξας. Ἐλυθείσης δὲν ἔκτοτε τῆς εἰρήνης, Συμεὼν παρεσκευάζετο κινήσαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὄπλα.

(7) ὁ Ἀλέξανδρος δὲ, ἄριστήσας καὶ οἰνωθεὶς ἐν τοῖς ὑπὸ κίνα καύμασι, ἠκατήθη σφαιρίσαι καὶ ῥομφαία θεηλάτῳ πηγήεις ὁ ἀνελθὼν ὁ ἄλματος ὁ πολλοῦ ἐκ τῶν ῥίνων καὶ τῶν αἰθάλων ὁ ἐκφερομένου, μετὰ δύο ἡμέρας ἐπαλείψθη ὁ καταλιπὼν ἐπιτρόπους ὁ Νικόλαον πατριάρχην ὁ, Στέφανον μάγιστρον, καὶ ὁ Ἰωάννην ὁ τὸν Ἑλαδῶν, καὶ Ἰωάννην ῥαίκτηρα, καὶ Εὐθύμιον, καὶ ὁ τὸν Βασιλετήσιν, καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, ἐλάσας τὴν βασιλείαν B Κωνσταντίνῳ ἀνεψιῶ αὐτοῦ, υἱῷ Λέοντος τοῦ βασιλέως. Ἄπέθαντο δὲ Ἀλέξανδρον ἐν τοῖς τάφοις μετὰ Βασιλείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

799 ὁ. Βασιλεία Κωνσταντίνου υἱοῦ Λέοντος.

ὁ Κωνσταντίνος δὲ, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Λέοντος τελευτήσαντος, καὶς ἐτι τυγχάνων — ἕβδομον γὰρ εἶχε τῆς ἡλικίας ἔτος — ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ καταλέλειπτο ὑπὸ ἐπιτρόποις ὁ τελῶν ὁ ἐθαλίσειεν οὖν ἐπὶ τῶν αὐτοῦ ἐπιτρόπων καὶ σὺν τῇ μητρὶ ἔτη ζ', ἅμα δὲ Ῥωμανῶ πενθερῶ αὐτοῦ ἐν ὑποταγῇ ὦν ἕτερα ἔτη κς', μονοκράτωρ ὁ δὲ ἔτη ε', ὡς εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη νε'. Λαδόμενος οὖν τῆς τοῦ παλατιοῦ ἐξουσίας ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ἅτε καὶ αὐτὸς ἐπίτροπος ὦν σὺν τῷ μαγίστρῳ Στεφάνῳ καὶ τῷ Ἑλαδῶ Ἰωάννῃ καὶ αὐτῷ μαγίστρῳ, τὴν τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ἐποιεῖτο καὶ τὴν φροντίδα εἶχε τῶν τῇ βασιλείᾳ ἀνηκόντων πραγμάτων ὁσημέραι.

(2) Ἐν τούτοις οὖν τῆς βασιλείας οὐσης, δηλοῦται Κωνσταντίνῳ τῷ Δουκί, δομεστικῷ ὑπάρχοντι τῶν σχολῶν, παρὰ τινων τῶν ἐν τῇ πόλει μεγιστάνων φιλοῦντων αὐτὸν ὡς ἀνδρεῖον καὶ σουνεχῆ καὶ καλῶς δυνάμενον τὴν βασιλείαν διακυβερεῖν, εἰσελθεῖν, καὶ ταύτης ἔγκρατῆς γενέσθαι ἀπονητὶ ὁ. Ὁ δὲ, ἅτε καὶ πρότερον αὐτὴν ὀνειρο-

Variæ lectiones et notæ.

Sym. Leo. — τοῦ — εἰρήνης ex homoioteleuto omittit Leo, μ. τῷ Ἀ. καὶ τοῦ φ. Sym. μ. ὡς τζυτην ὁσπάσαιο Vat. ὁ καθάπερ καὶ ἐπὶ Ἀ. τοῦ β. Sym. ὡς περ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ β. A. Vat. ὁ κρατηθεὶς Vat. ed. συγκρατούμενος Sym. — ἁ. τ. π. Sym. — ἕξ, ἀπειλαῖς χρώμενος κατὰ Σ. καὶ καταπλήττειν τοῦτον ὀδόμενος. Τῆς οὖν ἐ. ὁιαλ. ὁ κ. χρ. κ. Σ. ἐβουλεύετο Vat. = Cont. ὁ καταπλήσων. Διὸ καὶ κ. χ. ὁ Σ. κινεῖται Sym. ὁ Ἀλ. ἀρ. ἐν Sym. ἁ. ὁ βασιλεὺς Leo. — καὶ οἰν. κ. σρ. Sym. — οἰνωθεὶς — καὶ om. ed. ex homoioteleuto Vat. ὁ κ. τῆ τῆς σφαιρίσας χήσασθαι παιδιᾷ, β. ἐστ. Vat. ὁ καὶ Leo. ὁ ἄν. om. Sym. ὁ αὐτοῦ Vat. ὁ καὶ αἰδ. αὐτῷ φερ. Sym. καὶ ἁ. καταφ. Vat. ὁ μνη Ἰουνίῳ σ'. ἐν ἡμέρα Κυριακῇ ἰνδικτιῶνος; ἁ Vat. ὁ κ. ἐπιτρέπ. cod. κ. ἐπιτροπον Leo, κατ. Sym. ἐπιτρόπους κ. Vat. ὁ καὶ Leo, Vat. ὁ Ἰω. Ἐ. ed. ὁ μάγιστρον Leo, Vat. ῥαίκτηρα τὸν Ἑλλάδᾳ ἐπιτρόπους Sym. omittis cartenis. ὁ καὶ B. Vat. ὁ τὴν δὲ β. K. τῷ υἱῷ Λ. — τὴν β. K. τῷ υἱῷ Α. παραδούς ἐν εἵται (numerus decs!) Vat. ὁ τελευτήσας δὲ τίθεται μ. B. τοῦ π. ἁ. Sym. Ἀπέθαντο δὲ Ἀλέξανδρος Leo. ὁ τῶν βασιλέων Leo, Vat. ὁ μ. τοῦ ed. Leo, Vat. — π. ἁ. B. Vat. π. ἁ. Leo. ὁ Περὶ Κωνσταντίνου βασιλέως υἱοῦ Λέοντος Pat. 1706, Κωνσταντίνος υἱὸς Λέοντος ὁ Πορφυρογέννητος; Vat. ὁ 913. ὁ Κόσμου ἔτος ςςη', τῆς βίβας σαρκώσεως θη', Ῥωμαίων βασιλεὺς K. ὁ Πορφ. ἔτη μη', Leo. — A. Leo, Vat. τ. γὰρ τοῦ π. ἁ. Δ. ἐκταετῆς ὦν Sym. ὁ τοῦ om. Vat. Leo. ὁ ἐπιτροπ. cod. ἐπιτρόποις; Leo, Vat. καταλιπὼνται ὑπὸ Ἀ. θ. ἁ. ὁ ἐπιτρόπους τ. Sym. ὁ ὅπῳ Vat. — αὐτῶν Sym. — ἐπ. σὺν ed. Sym. ὁ ἕτερα cod. ed. ὁ καὶ ἅμα Ῥ. Sym. — ὦν ἐν ὑπ. Vat. ὁ μονοκράτορετ δὲ Sym. — π. τὸν Sym. ὁ μὴ Sym. — τοῖς μαγίστροις Sym. ὁ ἐπ. καὶ ἁ. ed. ὁ καὶ Ἰω. τῷ Ἑλλ. Sym. ὁ μ. καὶ ἁ. Vat. ὁ πᾶσαν Sym. ὁ Τὰ περὶ Κωνσταντίνου Δουκῆ καὶ τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ Vat. ὁ K. Δ. Sym. 2. — τυγχόντι Sym., τυγχάνοντι Sym. Vat. ὁ Ἐκκλησίαν Leo, scl. ecclesiasticus vel monachus! ὁ ἔγκρατῆ ed. ὁ ὡς δὲ τινὲς φασί, καὶ Νικώσας;

πολῶν 800 καὶ τοῦ στέφους ἄει ἐπιέμενος, ὡς εἶχε τᾶχος, τὴν βασιλεῦσαν κατέλαβε ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ τῶν στρατευμάτων ἐγκριτοῖς ἱκανοῖς οὖσι, καὶ νυκτὸς διὰ παραπυλίδος εἰσελθὼν τοῦ πρωτοθεσπιαρίου Μιχαήλ, οὐσης πλησίον ἀκροπόλεως, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Γρηγοῦρᾶ, ἀύπνος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ διετέλεσεν. Νικήτας δὲ ἀσηκρήτης ὁ μετὰ ταῦτα πρωτονοτάριος γεγωνῶς, τὴν Κωνσταντίνου ἀφίξιν τῷ πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ ὁ μοναχῷ τῷ Ἑλαδικῷ κατεμήνυσε, καὶ ἄμφω τῇ αὐτῇ νυκτὶ πρὸς τὸν δοῦκα Κωνσταντίνον παρεγένοντο, (197b) καὶ βουλὴν ποιησάμενος, οὐπω ὅτι τῆς ἡμέρας καταλαβούσης, ἀλλ' εἰ σκοτίας οὐσης, μετὰ λαμπάδων καὶ λαοῦ πολλοῦ καὶ ὅπλων τὴν τοῦ ἱπποδρόμου πύλην καταλαμβάνουσι, Κωνσταντίνον εὐφημοῦντες ὡς βασιλέα ἔνθα δὴ ὁ τοῦτου ἱπποκόμος λογχευθεὶς παρὰ τῶν ἐντὸς τοῦ ἱπποδρόμου πυλῶν ἀνῆρέθη.

(3) Μὴ δεχθεὶς οὖν ὁ Κωνσταντίνος (ἀλλὰ ἀποσθεθῆς ὡπερ ὑπό τινος ἐκβαχουόμενος δαίμονος) καὶ ἔφεστηκότα ἔχων τὸν λογισμὸν τῷ τῆς βασιλείας ἔρωτι, ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ὑπεχώρησε στυγνὸς τε καὶ κατηφής, κακῶν οὐρανῶν τὴν τοῦ ἱπποκόμου κρίνας σφαγῆν. Ἐκείθεν οὖν εὐφημούμενος ἦλθε μέχρι τῆς λεγομένης Χαλκῆς καὶ διὰ τῆς Σιδηρᾶς πόρτης τῆς (αὐτῆς) Χαλκῆς εἰσεληλυθὼς μέχρι τῶν ἐξκουβίτων παρεγένετο. Ὁ οὖν μάγιστρος Ἰωάννης ὁ Ἑλαδᾶς ἐκλογὴν τῶν (τε) τῆς ἐταιρίας καὶ τῶν ἐλατῶν ποιησάμενος, 801 μεθ' ὅπλων τοῦτους ἀπέστειλε κατὰ τοῦ δουκὸς ἑλθόντων οὖν μέχρι τῆς Χαλκῆς (καὶ πολέμου συστάντος), πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἔπεσον τῶν μερῶν (ἔργον ἐκεῖ μαχαίρας γενόμενοι καὶ τοσούτων ὥστε τὸν τόπον ἐκλιμασθῆναι τῷ αἵματι (ποταμηδὸν καταρρέοντι) ἀνῆρέθη δὲ καὶ Γρηγοῦρᾶς ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς καὶ Μιχαήλ ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ καὶ ὁ Κουρτίκης ἐκεῖνος ὁ ἐξ Ἀρμενίων.

(4) Ταῦτα ὁ δοῦξ Κωνσταντίνος μαθὼν, ταραχῆς ὅτι πλείστης γενομένης, τὸν ἱππον ἐξήλαυεν ὁ δὲ, ταῖς ἐκεῖσε ὑπεστρωμέναις ἐνολισθήσας πλάξιν, εἰς γῆν τὸν ἐπιβάτην κατέβαλεν ἔπει δὲ τις αὐτὸν κατὰ γῆς ἐβρίμμενος κατέλαβε — οἱ γὰρ ἄλλοι διεσκεδάσθησαν ἅπαντες — ξίφει τὴν τοῦτου ἀπέτεμε κεφαλὴν.

Variæ lectiones et notæ.

πατριάρχης ἠγνοηκῶς ὡς κατ' ἐπιτροπὴν Ἀλεξάνδρου αὐτῷ ἐγχεχείριστο τὰ τῆς ἐξουσίας, ἐπιστολὴν Ἀρταβάσῳ ἐγχερίσας ᾧ τὸ ἱερατεῦσιν ἐνίσρητο, ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν τοῦ δουκὸς Κωνσταντίνον παρακλειόμενος εἰσεληλυθῆναι τῇ βασιλίδι ὡς τῆς βασιλείας ἐπιλάβηται. Ὅς διὰ τὴν τῷ γράμματος διακρίθμευσιν τῆς περιωνύμου Σοφίας πρώτος τῶν ἱερωμένων κεκληρωτο. Οὗτος γεννήτωρ Ἀνδρέου τοῦ ἐν χρόνοις τοῖς καθ' ἡμᾶς τὴν ζωγραφικὴν τέχνην εἰς ἄκρον ἐλάσαντος ἦπερ Ἀπαλλῆς καὶ Ἀγάθαρχος, Ἡρακλειδὴς τε καὶ Φίλιππος οἱ Βυζάντιοι καθεστήκει. Vat. = Cont. 2. — αὐτῆς ἐπιέμενος Leo. ἵτους στεφάνους Leo. — τάχος Leo, Vat. — καταλαβὼν Leo — ἅμα τῶν ἐγκριτῶν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος καταλαμβάνων τὴν β. ἱκανῶν δυνάμεων Sym. — τῶν στρ. om. ed. ἵ καὶ ed. Sym. Vat. — δοῦκα ed. Leo. ἵ καὶ ἅμα πρῶτῃ, οὐπω Sym. ἵ ἱπποδρομίου Leo. — καταλαβόντες σύμφημον β. ἐν τῷ ἱπτικῷ ἔσθων Sym. ἵ οὖν ed. οὖν ἐκεῖσε ὁ K. Leo, Sym. Vat. — ἀλλὰ — τινος om. Vat. ἵ ὡπερ ἐκ Leo, ὡ. ἐκβαχουθεὶς ὑπὸ τ. δ. Sym. ἵ μὴ ed. Leo, Sym. Vat. ἵ λ. ἐν τῆς Vat. — ἱπποδρομίῳ Leo. ἵ τὴν τοῦ ἱ. κρ. Leo, Sym. — ἕ. ἵχε μ. γ. Sym. ἵ αὐτῆς om. Vat. — μ. τῶν σκουαρίων Sym. ἵ τῶν τῆς Sym. — καὶ τῶν ἄλλων ποιουμένων Sym. ἵ καὶ π. σ. om. Sym. ἵ τῶν μ. ἐπ. Sym. — ἐ. ἕ. μ. γ. καὶ om. ed. et Sym. ἐκεῖσε Leo, Vat. ἵ τοσούτοι Leo, Sym. — ὡς; Sym. — ἕλλ. Vat. ἵ π. x. om. Sym. ἵ ὁ om. Vat. ἵ ὁ Leo. ἵ καὶ K. ed. Vat. καὶ ὁ Κορτίκης; Leo. ἵ νολισθήσας Vat. ἵ καὶ τις Sym. ἵ καὶ μεμονωμένον Vat. ἵ οἱ — ἅπαντες post κατέβαλε propter homoioteleuton Leo, om. Sym. ἵ ἥτις τῷ βασιλεῖ προσεβήκετο καταφανῆς ἅπασιν τῆς ἀπάτης εἰς ἀποροπὴν Sym. Vat. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἐπιχείρημα κατὰ τινα καὶ ἄλλον τρόπον ἐβδελύκτο. Νικόλαος γὰρ τις τὰς ἐν Χαλδίᾳ τῶν δημοσίων εἰσπράξεις ἐμπειστευμένος εἰς Συρίαν ἀφίκετο τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβείας ἑξάρτος γεγωνῶς, ὃς ἐκεῖσε διατριβῶν ἀστρολογίας ἢ ἀστρονομίας τινὸς μᾶλλον

His ita peractis, Gregoras magister, ejus socer, una cum Leone cognomento Chærosphacte ad Magnam ecclesiam profugit, quos vi inde extractos cæsarie multarunt in Studii monasterio; Constantinum autem Hælladicum taureis cæsum vilibusque vestibus indutum et asino impositum per mediam urbem in triumphum egerunt et ad Dalmatæ monasterium abductum supplicii ac condemnationis nomine loco celebri fecerunt inclusum: Leonem vero Catacalitæm et Abessalom Arotæ filium excæcatos in exsilium miserunt. Constantinum autem Eulampii filium et ejus comites Theophilus præfectus ad Circi metam gladio obtruncavit. Non modica vero de Niceta a secretis et Constantino Libe perquisitione facta, ipsi, cæu fuga usi, nullatenus reperti sunt. Ipsum autem Ægidem dico multosque, qui cum ipso erant, fortes viros a Damali, quæ est Chrysopoleos locus, ad Lacatem usque geminis lignis sive furcis cunctos suspenderunt: plurimosque crudeliter et sine causa isti procuratores appellati neci tradidissent, nisi judicum quidam iniqum eorum impetum cohibuissent, dicentes illis: « Cum adhuc imperator inter pueros agat, quomodo sine ejus jussu talia patrare aggredimini? »

Deinde ducis uxorem, cæsarie deposita, in ejus domum, quam in Paphlagonia possidebat, filio ejus Stephano virilibus prius exsecto, miserunt.

Mense porro Augusto, Simeon Bulgariae princeps adversus Romanos, profectus, cum multitudine gravi Constantinopolim appulit, et vallo a Blachernis ad portam Chrysen vocatam circumducto, urbem obsedit: alisque spei in sublimi elatus subacturum nullo omnino labore promittebat. Probatis autem in adversum mœnium munimentis, urbisque ex populi copia et machinis securitate ac præsidio conspecto, spe deceptus, in locum Heblomum dictum pacis oblaturus fœdera, reversus est. Procuratoribus pacem oblatam libenter

(5) Τούτων οὕτω τελεσθέντων, Γρηγορά; (μάγιστρος ὁ) τούτων πενθερῆς μετὰ Λέοντος ὄν Χοιροσφάκτην ὠνόμαζον, τῆ ἀγία τοῦ Θεοῦ Μεγάλη ἐκκλησίᾳ προσέφυγεν, οὓς καὶ βίᾳ ἐκείθεν ἀποσπάσαντες ἀπέκειραν (μοναχοῦς ὅν) ἐν τῇ τῶν Στουθίων (μονῆ)· Κωνσταντίνον δὲ τὸν Ἑλαδικὸν βουνεύροι; τύφαντες, ῥάκη τε περιβαλόντες καὶ θυφῶ ἐπικαθίσαντες διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσαν, καὶ ἐν 802 τοῦ Δαλμάτου (ἀπαγαγόντες) μονῆ ἐγκατάκλειστον (τῆ λεγομένη) καταδίχη ποιήκασιν· (Λέοντα δὲ τῶν Κατακαλιτῆζην καὶ Ἀβεσσαλῶν ὄν τὸν τοῦ Ἀρωτῆζ ἐκτυφλώσαντες ὄν) ἔξορῆζ παρέπεμψαν. Κωνσταντίνον δὲ τὸν τοῦ Εὐλαμπίου υἱὸν καὶ ἑτέρους σὺν αὐτῶ Θεόφιλος ὄν ἔσπαρχος ὁ τοῦ Λαμπῶδου ἐν τῇ τοῦ Ἰππικοῦ σφενδόνη ξίφει ἀπέτεμεν. Οὐ μικρῶς δὲ διερευνησάμενοι περὶ Νικήτα ἀσηκρητῆζ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λιθῶς, οὐχ εὗρον αὐτοὺς ὡς χρῆσαμένους φυγῆ) Τὸν δὲ [Ἀλιθῆζ ἐκείνον] καὶ τοὺς σὺν αὐτῶ ἀνδρείους ὄντας καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῆ τῆς ἐν Χρυσόπολει δαμάλευς καὶ μέχρι τοῦ Λευκάτου (διδύμοις ξύλοις) πάντας ἀνεσκόλοπισαν· καὶ πολλοὺς ἄν τῶν ἐν τέλει τότε ἀνηλεῶ; καὶ ἀναιτίως οἱ λεγόμενοι οὗτοι ἐπίτροποι ἀπέκτειναν, εἰ μὴ τινε; τῶν δικαστῶν τούτους τῆς ἀδίκου ὁρμῆς ἀνεχαίτισαν, πῶς ἀνευ τῆς αὐτοῦ κελεύσεως τοιαῦτα τολμᾶτε διαπράττεσθαι; »

(6) Τὴν τοῦ δουκὸς οὖν γυναῖκα ἀποκείραντες εἰ; τὸν ἐν Παφλαγονίᾳ οἶκον ἑαυτῆς ἐξαπέστειλαν, εὐνουχίζαντες καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς στείφανον.

(7) Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ Συμεὼν ὁ Βουλγαρίας (ἄρχων ἐκστρατεύσας κατὰ Ῥωμαίων) σὺν δὲλεφ (πολλῶ καὶ) βάρει κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ (δὴ περικαθίσας αὐτὴν) χάρακα περιέβαλεν ἀπὸ (τῆ) Βλακερνῶν καὶ μέχρι τῆς λεγομένης 803 Χρυσῆς πόρτης, ἐλπίσει μετέωρος (197b) ὦν (ἀπονητὴ ταύτην πάντως ἐλείν). Ἐπεὶ δὲ τὴν τε τῶν τοίχων κατέμαθεν ὀχυρότητα, τὴν τε ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν πετροβόλων ἀσφάλειαν, τῶν ἐλπίδων σφαλεις ἐν τῷ (λεγομένῳ) Ἐδδόμῳ ὑπέσπεψεν, εἰρηνηκῆς σπουδᾶ; αἰτησάμενος. Τῶν δὲ

Variæ lectiones et notæ.

μετεποιεῖτο. Οὗτος ἐν μελαμβαφεὶ γράφῃ; ὑφάσματι, ἀπεστάλη τοῦτο πρὸς λογοθέτην Θωμᾶν, οὗ δὴ εὐφρόντος παρὰ Μανουὴλ τοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐρμηνέως ἐν ὑδατι, τὰ ἐν αὐτῶ πεφανέρωται γράμματα οὕτω διαγορευόμενα· « Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τοῦ πυρρῶ πετεινοῦ τοῦ δουκὸς· νεωτερισθῆσεται γὰρ ἀφρόνως καὶ εὐθέως ὀλοθρευθῆσεται » Vat. = Cont. 3. ὁ μ. ὁ om. Sym. Cont. ὁ Λέοντα Vat. Λέοντι. cod. — ὠνόμαζον P, ὠνομάζουσι Vat. ὁ Θεοῦ Σοφία Leo, Σ. ε. Sym. — προσέφυγε. cod. προσέφυγε Sym. Cont. ὁ μον. om. Sym. ὁ τοῦ Sym. — μονῆ om. Sym. — Ἑλλ. Leo, Sym. Vat. ὁ τ. μετὰ βῆσου καὶ θνου ἐθ. Sym. ὁ τῶν Δαλμάτων Sym. om. ἀπ. μ. — ἐγκατάκλειστ. cod. ἐγκατακλειστους Leo. — τῆ λ. om. Sym. ὁ Καὶ ἄλλους μὲν τυφλώσαντες ἐξώρισαν καὶ ἑτέρους ἀπεκεφάλισαν Vat. Sym. om. Λέοντα—φυγῆ 3. ὁ τόν om. ed. Ἀρωτῆζ Cont. Leo. ὁ ἐν Leo, Vat. ὁ Φιλόθεος; Leo, Vat. Cont.—ὁ αὐτὸς ὑπ. om. Vat. Cont. — Λαμπῶδου ed. Λαμπῶδ. cod. Λαμπῶδη Cont. ὁ μικρ. cod. μικρὸν Vat. Cont. ὁ τοὺς δὲ τοῦ φοσάτου Sym. — π. καὶ ἄ. ὁ. Vat. Cont. π. καὶ ἄ. ὄντες Leo, ἄ. καὶ καλοὺς ὄντας καὶ π. Sym. ὁ ἀπὸ τοῦ Δαμαλίου Sym. ὁ Δευκατίου Sym.—δ. ξ. om. Sym. ὁ ἐνεσχ. ed. ἀνεσκόλοπη cod. ἀνεσκόλοπισαν Vat. — π. δὲ καὶ ἄ. οἱ λ. ἐπ. ἀπ. ἄν Sym. ὁ πρὸς αὐτοὺς Leo, om. Sym. ὁ τὴν τοῦ Δ. οὖν γ. Vat. τὴν οὖν γ. τοῦ Δ. Sym. — ἀποκείροντες e. l. ὁ αὐτοῖς ἐξ. Vat. ὁ αὐτοῦ Leo, Sym. (ἐν Π. αὐτοὺς εἰς τὸν ὁ. ἄ. ἀπέστειλαν). ὁ Περὶ τῆς ἐκστρατείας Συμεὼν καὶ Νικολάου πατρ. ἀρχου Vat. — Τῶ δὲ Ἄ. Sym. — Βουλγαρο; ed. Sym. Βουλγ. cod. — ἄ. ε. x. P. om. Sym. ὁ πολυ. cod. ὁ π. καὶ om. Vat. Sym. ὁ δὴ π. ἄ. om. Sym. ὁ π. χ. Vat.; π. X. καὶ Leo. — ἀπ. τ. π. ε. om. Sym. ὁ Ἀπειρότητι δὲ τῆ ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ὀπλων καὶ τῶν περιβόλων ἀσφαλεῖζ τῶν ε. ἀσφαλεις Sym. — τοίχων ed. ὁ ὀπλιτῶν καὶ τῶν Vat. Cont. ὁ καὶ τοξοβόλων ὀργάνων Cont. ὁ λεγ. om. Sym.

ἐπιτρόπων τὴν εἰρήνην ἀσμενέστατα ἀποδεξαμέ- A
 αὐτοῦ συλλαλῆσαι τὰ τῆς εἰρήνης· ἀναλαβόμενοι·⁸³
 δὲ ὁ τε πατριάρχης Νικόλαος καὶ Στέφανος καὶ
 Ἰωάννης⁸⁴ οἱ μάλιστα τὸν βασιλεῖα ἦλθον μέχρη
 τῶν Βλαχερνῶν, καὶ εἰσῆγαγον τοὺς δύο υἱοὺς Συ-
 μεῶν, καὶ συνεστίασαν τῷ βασιλεῖ ἐν τοῖς παλα-
 τίοις. Νικόλαος δὲ ὁ πατριάρχης ἐξῆλθε⁸⁵ πρὸς
 Συμεῶν, φῆτι τὴν κεφαλὴν⁸⁶ ὑπέκλινε Συμεῶν·
 εὐχὴν οὖν ὁ πατριάρχης ποιήσας, ἀντὶ στέμματος,
 ὡς φασί, τὸ ἴδιον ἐπιβριπτάριον τῆ αὐτοῦ⁸⁷ ἐπέ-
 θηκε κεφαλῇ). Δύοις οὖν ἀμέτροις τε καὶ μέγιστοις
 φιλοφρονηθέντες ὁ τε Συμεῶν καὶ οἱ τούτου υἱοὶ εἰς
 τὴν ἴδιαν χώραν ὑπέστρεψαν (⁸⁸ ἀσύμφωνοι ἐπὶ τῇ
 εἰρημένῃ εἰρήνῃ διαλυθέντες).

(8)⁸⁹ Τοῦ βασιλέως οὖν Κωνσταντίνου ἅτε παιδὸς B
 δυτος καὶ τὴν ἴδιαν μητέρα ἐπιζητούντος — ἦδη
 γὰρ ταύτην⁹⁰ κατήγαγε τοῦ παλατίου (ὡς⁹¹ εἴρηται,
 Ἰλέξανδρος ὁ βασιλεὺς) — ἦν καὶ ἀνεβίβασε⁹² πάλιν.
 Αὐτὴ οὖν περικρατῆς γενομένη τῆς βασιλείας
 ἀναβιβάσει εἰς (τὸ⁹³) παλάτιον Κωνσταντίνον⁹⁴
 παρακοιμώμενον⁹⁵ (194^b) καὶ Κωνσταντίνον καὶ
 Ἀναστάσιον (αὐταδέλφους⁹⁶) τοὺς Γογγυλοῦς λε-
 γομένους· 804 καὶ τῇ βουλῇ Ἰωάννου⁹⁷ τοῦ
 Ἰλαδᾶ καταβιβάσουσι τοὺς οἰκείους Ἀλεξάνδρου
 (τοῦ⁹⁸) βασιλέως⁹⁹, Ἰωάννην τὸν βαίκτηρα καὶ
 τὸν (λεγόμενον¹⁰⁰) Γαβριηλόπουλον καὶ Βασιλίτζην
 καὶ τοὺς λοιποὺς. Προχειρίζεται δὲ Ζωῆ¹⁰¹ Ἀλγού-
 στα¹⁰² Θεοφύλακτον Δομήνικον ἑταιρειάρχην. Ἰωάν-
 νης δὲ μάλιστα ὁ Ἰλαδᾶς, νόσφ¹⁰³ περιπεσὼν καὶ C
 ἀπαγορευθεὶς παρὰ τῶν ἰατρῶν (κατελθὼν ἐκ¹⁰⁴
 τοῦ παλατίου) καὶ ἐν Βλαχέρναις παραγενόμενος
 καὶ (ὅπῃ) τῆς νόσου βαρῆθεις¹⁰⁵, τελευτᾷ. Συμβουλή δὲ
 Νικόλαον πατριάρχην) ἅμα¹⁰⁶ τοῖς σὺν αὐτῷ μετ'
 καὶ) φροντίζειν εἰπούσα.

(9)¹⁰⁷ Μετ'¹⁰⁸ οὐ πολὺ δὲ Κωνσταντίνος παρα-
 κοιμώμενος διαβάλλει¹⁰⁹ τῇ Ἀλγούστῃ Δομήνικον
 ἑτερεῖάρχην ὡς τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον εἰς
 τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν¹¹⁰, καὶ τοῦτον¹¹¹ προφάσει πα-
 τρῖκιον¹¹² ποιήσαντες, κατελθόντο·¹¹³ ἐν τῇ ἐκκλη-
 σίᾳ, ὡς ἔθος¹¹⁴, εὐχὴν λαβεῖν, οἴκοι¹¹⁵ μένειν παρε-
 κεύσαντο (195^a)· προσβάλλετο¹¹⁶ δὲ Ζωῆ Ἰωάννην
 Γαριδᾶν ἑταιρειάρχην¹¹⁷ καὶ Δαμειανὸν εὐνοῦχον τῆς
 βίγλης δρουγγάριον. Δομήνικος¹¹⁸ δὲ ἀπῆλθεν ἐν τῷ
 οἴκῳ αὐτοῦ ἀνόνητα ὀλοφυρόμενος.

excipientibus, Simeon Theodorum magistrum de
 illa tractaturum misit. Nicolaus autem patriar-
 cha, Stephanus, et Joannes magister, imperatore
 secum ducto, Blachernas usque profecti, filios Si-
 meonis geminos induxerunt in urbem, qui in pala-
 tiis una cum imperatore convivati sunt. Nicolao
 vero patriarchæ ad Simeonem accedenti, ipse Si-
 meon caput inflexit. Patriarcha igitur super eum
 orationem fusurus, stemmatis vice, ut aiunt, pro-
 prium capitis tegumentum ejus imposuit capiti.
 Donis itaque immensis et quam maximis exceptis,
 Simeon et ejus filii in patriam reversi sunt, ad
 invicem discordes ob præfatæ pacis conditiones.

Constantino igitur imperatore, ceu pucro pro-
 priam matrem requirente (eam enim longe prius,
 ut fertur, Alexander imperator amoverat) rursus
 in palatium induxerunt. In hunc modum illa impe-
 rii compos, Constantinum accubitorem, et alium
 Constantinum, et Anastasium fratres cognomento
 Gongylios in palatium accersit, ejectis, Joannis
 Eladæ consilio, Alexandri imperatoris domesticis
 et familiaribus, Joanne rectore, et Gabrielopulo,
 et Basilitze, et cæteris. Zoe autem Augusta Theo-
 phylactum Dominicum hetæriarcham instituit.
 Joannes autem Eladas morbo correptus et a me-
 dicis desperatus palatioque digressus, cum ad Bla-
 chernas appulisset, morbo ingravescente moritur.
 Dominici porro hetæriarchæ consilio, Augusta Ni-
 colaum patriarcham dejecit cum indignatione, dicens
 ut res Ecclesiæ suæ curaret.

Δομήνικου (ἑταιρειάρχου¹¹⁹ καταβιβάσει¹²⁰ Νι-
 κόλαον πατριάρχην) ἅμα¹²¹ τοῖς σὺν αὐτῷ μετ'
 καὶ) φροντίζειν εἰπούσα.

Haud ita multo post Constantinus accubitor Do-
 minicum hetæriarcham apud Augustam defert ut
 de proprio fratre ad imperium evehendo cogitantem.
 Eo itaque in specie patricio creato, cum ecclesiam
 ut mos est, ad preces audiendas adiisset, domi
 remanere jussus est. Joannes vero Garida in hetæriar-
 cham, et Damianus eunuchus in vigiliæ drungar-
 ium ab Augusta sunt assumpti; Dominicus in
 domum suam frustra ejulans abiit.

Variæ lectiones et notæ.

⁸³ ἀπ.—κεφαλῇ om. Sym. ⁸⁴ ἀναλαβόμενος Leo. ⁸⁵ Ἰω. μάλιστα Leo, Ἰω. μάλιστα: Vat. ⁸⁶ ἦλθε Leo. ⁸⁷ αὐτοῦ Leo. ⁸⁸ αὐτοῦ Leo.—ἐπέθετο Vat. Cont.—Δ. οὖν ἄ. καὶ Leo, δ. τε ἄ. καὶ Sym. ⁸⁹ ἄσ. ἐπὶ τῇ ἔ. ἔ. δ. om. Sym. ⁹⁰ Τοῦ οὖν β. K. Sym. 6. ⁹¹ αὐτῆν ed.—τοῦ π. x. Leo. ⁹² ὡς—βασ. om. Leo, Vat. nec est de hac re aliquid in Alexandri vita ὡς ἔ. et ὁ β. om. Sym. ⁹³ ἀναβιβάσουσι π. αὐτῆν Leo, Sym. Vat.—καὶ π. Sym. ⁹⁴ τό om. Vat. ⁹⁵ τὸν ed. Sym. ⁹⁶ Codex media in pagina ea continuat quæ inde a p. 796, § 2 regni Alexandri, (f. 196^a)—196^b transtulerat, duobus foliis ejus codicis a quo descriptus est transpositis. ⁹⁷ αὐτ. om. Sym.—λ. Γ. Leo, Γ. Sym. ⁹⁸ Ἰω. Ἰ. καταβιβάσει Sym. ⁹⁹ τοῦ οἴκου Vat. ¹⁰⁰ ἦγον Sym. ¹⁰¹ λεγ. om. Sym.—καὶ B. om. Sym. ¹⁰² ἦ Sym. ¹⁰³ θ. τὸν Δομήνικον Sym. ¹⁰⁴ ἑταιρειάρχην cod. ¹⁰⁵ νοσήσας Sym. ¹⁰⁶ x. ἐκ τοῦ π. om. Vat.—π. ὑπὸ Vat. ¹⁰⁷ βρυονθείσης Leo.—Σ. Α. ed. ¹⁰⁸ ἔτ.—πατρ. om. Leo. ¹⁰⁹ Ζωῆ ed. Vat. ante κατ. Sym. ¹¹⁰ μετ' ὁ. ἀπὸ τοῦ παλατίου N. π. Sym.—τά om. Sym. ¹¹¹ περιποιεῖσθαι P. Sym. π. καὶ om. Vat. ¹¹² Οὐ ed. ei cod. ¹¹³ Οὐ μ. π. δὲ Vat. ¹¹⁴ πρὸς Ζωῆν τὸν Δ. Sym. ¹¹⁵ ἀδ. ἄ. Sym.—τ. π. e. l. προφαστικῶς: οὖν Sym. ¹¹⁶ ἐν. ¹¹⁷ αὐτῶν Sym. ¹¹⁸ ἐπεὶ κατέλθεν Sym. κατελθόντα Vat. ¹¹⁹ ἐστὶ Sym. ¹²⁰ τοῦτον Sym. ¹²¹ προσβάλλετο Vat. ¹²² ἔτ. Ἰω. τὸν Γ. Sym. Ἰω. τὸν ἔτ. Vat.—καὶ δ. τῆς β. Δ. ἔ. Sym. ¹²³ Δομ.—ὀλοφυρόμενος: om. Sym.

Simeone vero Bulgarorum principe Thraciam iterum devastante, Augusta et imperii proceres de ejus jactantia reprimenda et placanda erant solliciti. His cognitis Joannes Bagas expetiit patricii dignitatem, et si postulata consequeretur, Patzinaces adducturum se pollicebatur: postulati compos factus, delatis secum muneribus in Patzinacam regionem profectus est. Obsidibus inde abductis, cum illis in urbem appulit: Patzinacibus trajicere jam pollicitis, et Simeonem debellare,

Accessit etiam ad urbem Asotius, vir robore nominatissimus, principis principum filius, quem virgam ferream duabus extremitatibus apprehensam tenentem ob robur invictum inflexisse, et ad circularem figuram traduxisse narrant, ferri duritia renitentiaque naturali robori manuum obsecuta. Eum advenientem multo cum honore exceperunt, et pari congratulatione in propriam regionem iterum remisissent.

Septembri mense, indictione tertia, Panratucas Armenius Adrianopolim Simeoni tradidit. Haud diu post, Basilius patricius et canicles, et Nicetas protospalbarius Helladicus cum donis multis ad Simeonem missi sunt, qui urbem iterum in suam potestatem recepit.

In Strobilum etiam insulam ameras Damianus, bellicis navibus plurimis virtuteque non modica instructus appulit: eamque cepisset, nisi lapsus in morbum obiisset; Agareni ergo re infecta ad propria remearunt.

Græciæ autem et Athenarum incolæ, continuis a Chase filio Gobæ damnis affecti, ejus luxum et inexplebilem cupiditatem ferre non valentes, lapidibus obrutum ad ipsum Athenarum templi penetrare male peremerunt.

Imperatrix vero Zoe, cognita Simeonis superbia, et ejusdem odio adversum Christianos, habito cum optimatibus consilio, sædus et pacem cum Agarenis

¹¹ (10) Τοῦ ¹² δὲ Βουλγάρου Συμεῶν τὴν Θράκην (πάλιν) ληϊζομένου (ἐν ¹³ φροντίδι οὐσης τῆς Αὐγούστης καὶ τῶν ἐν τέλει ὄψεως τῆς ἀλαζονείας παύσασιν), ἤτῃσαστο Ἰωάννης ὁ Βωγᾶς ¹⁴ γενέσθαι πατρίκιος, ὑποσχόμενος ἀγαγεῖν **805** κατ' αὐτοῦ Πατζινάκου ¹⁵. (Τῆς ¹⁶ αἰτήσεως δὲ τυγῶν) δῶρὰ τε λαβῶν (εἰς ¹⁷ τὴν ¹⁸ Πατζινάκων χώραν) ἀπήει καὶ (δὴ) ὁμήρου ¹⁹ ἐκείθεν λαβῶν ἤγαγεν ἐν τῇ πόλει, συνθεμένων τῶν Πατζινάκων διαπερᾶσαι καὶ τὸν Συμεῶν καταπολεμησαι.

(11) Παρζέγενετο δὲ ¹ ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀσώτιος ἀνὴρ ἐπὶ ῥώμῃ ² ὀνομαστότατος, υἱὸς ὦν τοῦ ἀρχοντος τῶν ἀρχόντων, ὃν φασὶ σιδηρῶν ῥάβδον ³ ἐκ τῶν ἀκρων ἐκατέραις ⁴ χερσὶ ⁵ κρατοῦντα τῇ ὑπερβαλλούσῃ ἀλλῆ ⁶ διακἀμπειν καὶ πρὸς τὸ κυκλικὸν σχῆμα μεταγεῖν ⁷, τῆς ἀντιτύπου τοῦ σιδήρου φύσεως τῇ βίᾳ τῶν χειρῶν ὑπέκουσσης, ὃν παραγενόμενον ⁸ μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑπέδιδξαντο, καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐξέπεμψαν.

(12) ⁹ Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνί, Ἰνδικτιῶνος γ', Παγκρατοῦκας ὁ Ἀρμένιος ¹⁰ τὴν Ἀδριανούπολιν τῷ Συμεῶν παρέδωκε ¹¹. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλη ¹² Βασίλειος ¹³ πατρίκιος (καὶ κανίκλειος καὶ Νικήτας πρωτοσπαθᾶριος ὁ ¹⁴ Ἐλαδικὸς παρὰ Ζωῆς) μετὰ δώρων πολλῶν, καὶ ἀντιπερῆλαθεν ¹⁵ αὐτὴν (πάλιν).

¹⁶ (13) Ἦλθε ¹⁷ δὲ καὶ ἀμηρᾶς ὁ Λαμιανὸς εἰς Στρόβιλον ¹⁸ (μετὰ ¹⁹ πλοίων πολεμηῖσαι αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς δυνάμεως) **806** καὶ ταύτην περῆλαθεν ἄν, εἰ μὴ νοσήσας ἐτελεύτησεν, ὑποστρεψάντων ²⁰ διὰ κενῆς τῶν Ἀγαρηνῶν.

(14) Οἱ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκῆτορες συνεχῶς ἐπηρεαζόμενοι παρὰ Χασὲ υἱοῦ τοῦ Γούδη ¹, τὴν αὐτοῦ ἀσωτίαν (καὶ ² ἀπληστίαν) μὴ ἐνεγκόντες, λίθοις τοῦτον ³ ἀνέϊλον κακῶς ἔνδοθεν ⁴ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἐν Ἀθῆναις ναοῦ.

⁵ (15) Βλέπουσα ⁶ δὲ ἡ Αὐγούστα Ζωὴ τὴν ἔπαρσιν Συμεῶν καὶ τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν αὐτοῦ ἐπιθεσιν, βουλήν μετὰ τῶν ἐν τέλει βουλευέται,

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ 914. ¹² Περὶ τῆς δευτέρας ἐκστρατεύσεως Συμεῶν Βουλγάρου καὶ ὁποῖα δεινὰ διεπράξατο εἰς τὴν Ῥώμην Vat. — πάλιν om. Sym. 7. ¹³ ἐν — παύσασιν om. Sym. ¹⁴ Βωγᾶς cod. Βωγᾶς ed. Sym. Cont. Βωγᾶς Leo. — π. γ. καὶ ἀγ. Sym. Vat. ¹⁵ Πατζινάκας ed. Vat. κατ' ἄ. τοῦς Π. ἀγ. Sym. — Πατζινάκας cod. hic et infra passim, sed 317 Πατζίναχοι. ¹⁶ Τῆς ἄ. δὲ τ. om. Sym. ¹⁷ εἰς τὴν Π. χ. om. Sym. ¹⁸ τῶν ε.ι. Leo. — ἀπῆλθε Sym. — δὴ om. Sym. — σπεισάμενος ed. ¹⁹ τῶν om. Vat. — περᾶσαι Sym. ²⁰ τότε Vat. ¹ ἐπὶ ῥώμῃ ed. ἐμπειρῆ Leo. ² σιδηρᾶ ῥάβδον Vat. ³ ἐκατέρων Sym. 8. ⁴ κ. ταῖς χ. Sym. κ. χ. Vat. ⁵ δυνάμει Vat. ⁶ μεταγαγεῖν Sym. μετᾶγει Vat. — τῆς σ. Vat. ⁷ παραγῆν. Leo. ⁸ Σ. μ. ed. Leo. Τῷ δὲ Σ. μ. Sym. 9. ⁹ Ἀρμένης Vat. — προέδωκε P. προεδ. Leo, Sym. ¹⁰ ἦτις τὸ πρὶν μὲν Ὀρρεσιὰς ἐκαλεῖτο ἐς Ὀρρεσίου υἱοῦ Ἀγαμέμνονος, ὃς ζήλω δικαίῳ διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα Κλυταιμνήστρας δολοφονίαν ταύτην σὺν Αἰγίσθῳ ἀποκτείνας λίαν ἐκμέμνηε, καὶ ἐν τῇ συνελεύσει Ἐβρου, Ἀρζου τε καὶ Ἀρτάξου, τῶν τριῶν ποταμῶν γε λουσάμενος, τῆς νόσου ἀπῆλλακτο, ἐνθα ταύτην οἰκωδομήσας ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ἐνόματι κέκληκεν Ἀδριανὸς δὲ Καῖσαρ εὐκτίστοις οἰκῆμασιν αὐτὴν μεγάλυνας πόλιν Ἀδριανου μετακέκληκεν. Αὕτη τρίτης ἡμέρας παρὰ ἀνδρὸς εὐπετοῦς ἐν δόδῳ Φιλιππουπόλεως σταδίαζεται ἡ χαλισμένη δρεὶ τῷ Αἰῶφι, παρ' ᾧ οἱ γ' ποταμοὶ (σγαγγεῖαν οἶον) συμβάλλονται δὲ ἄβριμον ὕδωρ Vat. = Cont. 8. ¹¹ ἀπεστάλησαν Leo. ¹² ὁ Sym. — καὶ κανίκλης Leo, καὶ — Ζωῆς om. Sym. ¹³ ὁ om. ed. ¹⁴ ἐλ. Sym. — π. om. Leo, Sym. ¹⁵ 915. ¹⁶ Δ. ὁ ἄ. μετὰ στόλου Sym. 9, ἄ. Leo. Δ. ἀμ. Vat. — Στρόβηλον Leo, Vat. ¹⁷ νῆζον Leo, Vat. ¹⁸ μετὰ — δυνάμει om. Sym. — πολεμικῶν καὶ π. δ. Leo, πολεμικῶν καὶ π. τῆς δ. Vat. ¹⁹ ὅπ. — Ἀγ. om. Leo, καὶ ἀπεστράφησαν οἱ Σαρακηνοὶ διὰ κενῆς Sym. ²⁰ Ἰούδη ed. Leo, Sym. 9, Vat. ²¹ καὶ ἀπ. om. ed. ²² βάλλοντες Leo, Vat. ²³ ἔνδον τοῦ ἐν Ἀ. ν. λ. βαλόντες ἄν. Sym. ²⁴ 917. ²⁵ Περὶ τῆς γενομένης ἐκστρατείας κατὰ Βουλγάρου περὶ (παρὰ) τῆς βασιλείας Ζωῆς καὶ τῆς παντελοῦς πανολεθρίας Ῥωμαίων Vat. — Ζ. βασίλισσα Vat. Ζωὴ ἡ βασίλισσα Leo. — τὴν κατὰ χ. ἔπαρσιν τοῦ Σ. βλ. Ζ. β. μ. τῶν ἐν τ. Sym. 10.

ἀλλάγιον καὶ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀγαρηῶν διαπερ-
 ῶσθαι, διαπερᾶσαι δὲ πάντα τὸν τῆς Ἀνατολῆς
 στρατὸν πρὸς τὸ πολεμῆσαι ²⁷ καὶ ἀφανίσει τὸν
 Συμεῶν. Ἀπεστάλησαν ²⁸ οὖν ἐν ²⁹ Συρίᾳ ἐπὶ τὸ
 ποιῆσαι ἀλλάγιον Ἰωάννης πατριχίος ὁ Ῥαδινός ³⁰
 καὶ Μιχαὴλ ὁ Τοξαρᾶς · ³¹ οὗ γεγονότος, τὴν συνήθη
 τῆς βόγας διανομὴν ποιησάμενοι ἐν τοῖς τάγμασιν,
 ταῦτά τε ἀναλαβόμενοι σὺν τοῖς θέμασι, ³² πρὸς τὰ
 Θρακῶα μέρη διεπέρασαν, ³³ Λέοντος μαγίστρου
 τοῦ Φωκᾶ δομestikou ³⁴ τυγχάνοντος ³⁵. Ἐξαγαγόν-
 των δὲ ³⁶ τὰ σεβάσμια ξύλα καὶ ³⁷ ζωποιαὶ Κων-
 σταντίνου ³⁸ πρωτοπαπᾶ ³⁹ τοῦ παλατίου ⁴⁰, τοῦ
 Κεφαλᾶ λεγομένου, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μαλελῆ
 ἐν τῇ Θράκῃ, ἅπαντες προσκυνήσαντες καὶ ἐπομο-
 σάμενοι συναποθνήσκειν ἀλλήλοις πανστρατεῖ ⁴¹
 κατὰ **807** Βουλγάρων) ἐξώρμησαν · ἔρχον δὲ τοῦ
 μὲν τάγματος τοῦ ⁴² Ἐξκουθίτου Ἰωάννης ὁ Γρά-
 ψων, τοῦ δὲ Ἰκανάτου ὁ τοῦ Μαρούλλου ⁴³ υἱός ·
 Ῥωμανὸς δὲ ὁ Ἀργυρὸς ἐστρατήγει· καὶ Λέων ὁ
 Ἰδελφὸς αὐτοῦ καὶ Βάρδας ὁ Φωκᾶς, οἳ συνῆν ⁴⁴ καὶ
 ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων (καὶ ⁴⁵ οἱ ἄλλοι πάν-
 τες στρατηγοὶ τῶν θεμάτων) · συνῆν ⁴⁶ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ Κωνσταντίνος (πατριχίος ⁴⁷) ὁ Διψ Λέοντι
 δομestikῶ, σύμβουλος ὢν ⁴⁸ αὐτῷ ἐν πάσι τοῖς ἀνήκουσιν.

(16) Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ κ', Ἰνδικτιῶνος ε', ὁ πόλε-
 μος μεταξὺ Βουλγάρων τε καὶ Ῥωμαίων πρὸς τῷ
 Ἀχελῷ ⁴⁹ συγκεκρότητο ποταμῷ ⁵⁰, καὶ οἶα τὰ τοῦ
 Θεοῦ κρίματα (ὡς ἀνεξερεύνητα καὶ ἀνεξιχνίαστα,
 τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι ⁵¹ (195^b) πανστρατεῖ, καὶ)
 γέγονε ⁵² φυγὴ παντελῆς καὶ φρικώδης ὀλουγῆ,
 τῶν μὲν ὑπ' ἀλλήλων συμπαιουμένων, τῶν δὲ ὑπὸ
 τῶν πολεμίων ἀναιρουμένων, αἱματὸς τε χύσις οἶα
 ἐξ αἵματος οὐκ ἐγένετο ⁵³. Λέων ⁵⁴ ὁ δομestikος ἐν
 Μεσημβρία διεσώθη φυγῶν · ἐσφάγη δὲ πρὸς τοὺς
 ἄλλους ἐν τῇ τοῦ πολέμου συμβολῇ καὶ Κωνσταντί-
 νος ὁ Διψ καὶ Ἰωάννης ὁ Γράψων καὶ ἄλλοι τῶν
 ἀρχόντων ἱκανοί.

(17) Ἀπεστάλη δὲ (τότε καὶ ⁵⁵) Ῥωμανὸς πατρι-
 χίος καὶ δρουγγάριος ⁵⁶ ὢν τῶν πλωτῶν μετὰ παν-
 τὸς τοῦ στόλου ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ βοηθήσων
 Λέοντι τῷ Φωκᾶ, ἀλλὰ ⁵⁷ καὶ Ἰωάννης ὁ Βογᾶς ⁵⁸
 καταγαγεῖν Πατζινάκου, ὡς προσίρηται · κειλυ-
 σθέντος ⁵⁹ τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ διαπερᾶσαι
 (τούτους ⁶⁰ κατὰ Βουλγάρων ὡστα συμμαχήσας
 Λέοντι ⁶¹ Φωκᾶ. Ῥωμανοῦ δὲ καὶ **808** Ἰωάννου

A componendam statuit, totumque Orientis exerci-
 tum ad debellandum et delendum Simeonem tra-
 ducendum. Missi sunt autem in Syriam ad foelus
 ineundum Joannes patricius Radenus et Michael
 Toxaras, et inita cum Sarracenis pace, solitisque
 muneribus in milites erogatis, assumptis cohortibus,
 una cum illis in Thraciam trajecerunt, magistro
 Leone Phoca domestici munus obeunte. Eductis
 autem venerabilibus et vivificis lignis a Con-
 stantino palatii sacerdote primore, Cephalo dic-
 to, et a Constantino e Malelia Thracica cuncti
 in terram prostrati, data juramenti fide se pro
 invicem commorituros, cum universis copiis in
 Bulgaros irruerunt. Præerant autem Excubiti
 turmæ Joannes Grapson, Icanati, Marolis filius:
 B Romanus autem Argyrus, et Leo ejus frater, et
 Bardas Phocas, quibus aderat Melias cum Armeniis,
 et aliorum thematum præfecti, totum exercitum
 ducebant. Una cum aliis Constantinus etiam patri-
 cius Libs Leoni domestico junctus erat, et datus
 negotiorum omnium consiliarius.

Mensis itaque Augusti die vicesimo, indictione
 quinta, ad Acheloum fluvium Bulgaros inter et
 Romanos bellum commissum est, et ut se habent
 Dei judicia, quæ omnino inscrutabilia sunt et imper-
 vestigata, Romanorum copiarum omnes in fugam ver-
 tuntur: facta est, inquam, fuga et ululatus horrore
 plenus, aliis alios conculcatis, plurimis etiam
 ab hostibus interfectis, eaque strages hominum
 edita, qualis a sæculo nusquam audita est. Leo do-
 mesticus in Mesembriam fugiens salutem nactus
 est. Constantinus autem Libs, et Joannes Grapson,
 et procerum alii quamplurimi, interfecti sunt.

Eodem tempore Romanus patricius et navalis
 drungarius cum omni classe ad Danubium fluvium,
 Leoni Phocæ suppetias laturus, missus est; sed et
 Joannes quoque Bagas qui Patzinaces adduceret,
 jussu Romano drungario eos trajiceret, adversus
 Bulgaros eidem Leoni se adjungerent. Romano
 vero et Joanne Bardæ filio in contentiones et ver-
 borum pugnas lapsis, Patzinaces ab invicem di-

Variae lectiones et notæ.

²⁷ καταπολεμῆσαι Leo, Sym. ²⁸ Ἀπεστάλλ. cod. ἀπεστάλη ed. Leo, § Sym. Vat. ²⁹ α' παπᾶ cod. πανστρατεῖ cod. ut mox pauca interjectis. ³⁰ τῇ Sym. — πρὸς ed. Sym. ³¹ Ῥαδινός Leo, Sym., Ῥαδηνός Vat. — Ῥαδηνός cod. et Leo. ³² Τὰ θέματα δὲ πάντα φιλοτιμησαμένη Sym. ³³ π. τὴν Θράκην διεπέρασαν Leo, Sym. π. τὴν Θρακίαν γῆν διεπέρασαν Vat. ³⁴ μ. Α. Leo. ³⁵ τῶν σχολῶν Leo. ³⁶ ὡ ἀνδρία μάλλον ἢ ἐπιστατικῆ φρόνησις προσανέκειτο ed. Vat. Sym. ³⁷ δὴ Leo, οὖν ed. ³⁸ τὰ ζ. καὶ σ. ξ. Vat. τὰ σ. καὶ ζ. ξ. ed. Leo. ³⁹ τοῦ Leo. ⁴⁰ Μαλελῆς Leo. — Οἱ οὖν στρατηγοὶ καὶ ἀρχόντες πάντες τὴν εἰς ἀλλήλους ὁμόνοιαν ἐπισφίγγοντες ἐν τοῖς τιμίαις ξύλοις ὤρισαν καὶ τοῦ ὄρκου γενομένου Sym. ⁴¹ κ. Β. om. Sym. ⁴² τῶν Ἐξκουθίων ed. Sym. ⁴³ Μαρούλλ. cod. Μαρούλη ed. Leo, Μαρούλλ. Vat. ⁴⁴ μὲν Vat. ⁴⁵ καὶ — θεμάτων om. Sym. ⁴⁶ σ. καὶ π. τ. ἀ. ὁ K. Vat. ⁴⁷ πατρ. om. Sym. — Λέοντιος Sym. — σ. αὐτοῦ Leo, Vat. σ. αὐτῷ Sym. ὢν post ἀν. ⁴⁸ ἐπινεμήσεως Sym. 10. ⁴⁹ Ἀγγιᾶλου vel Ἀγγιᾶλου? — Ἀγγιᾶλου ed. Leo, Sym. Vat. Cont. — π. συγκεκρότηται Sym. — ὡς. ⁵⁰ πανστρατεῖ καὶ om. Sym. ⁵¹ κ. B. om. Sym. ⁵² γίνεται σφαγὴ οἶα Sym. ⁵³ οὗ γέγονε Leo, Sym. Vat. ⁵⁴ δὲ Leo, Sym. — ὁ δὲ δοῦξ Sym. ⁵⁵ τ. καὶ om. Sym. — π. ὄρ. Vat. ⁵⁶ δ. τοῦ πλωτῆου Leo, δ. τῶν πλ. Sym. 10. ⁵⁷ ἀλλὰ — Φωκᾶ om. Leo, propter homoioteleuton. ⁵⁸ Βογᾶ; ed. bis Sym. et Vat. Bag. Leo. — Πατζινάκας cod. ed. Vat. — ὡς εἴρηται: Sym. ⁵⁹ δὲ Vat. Cont. ⁶⁰ τούτους — Βωγᾶ om. Sym. ⁶¹ τῷ Vat.

visos et inter se disceptantes conspicati, ad propria redierunt.

Bello igitur jam finem consecuto, Romano vero et Boga in urbem reversis, de eorum dissidio quæstio mota est : et in illud periculum drungarium Romanum adduxerunt, ut privationis oculorum sententiam in eum ferrent, quasi incuria, magis autem animi pravitate, non trajecisset Patzinaces, sed citius se subduxisset neque fugientes Romanos in naves suscepisset. Multam vero fuisset passus, nisi a Constantino Congyle et Stephano magistro, plurima apud Augustam auctoritate pollentibus, in contrarium versa esset sententia.

Bulgaris tunc victoria elatis, et ad urbem usque copias educantibus, obviam processit scholarum domesticus Leo, et Joannes hetæriarcha et ducis filius Nicolaus ad eam Thraciæ regionem cui nomen Catasyras, una cum copioso exercitu adversus Bulgaros instructi. Nocte autem ex inopinato irruentibus in eos Bulgaris, domestico fugam capiente, Nicolaus ducis filius, et cum eo alii plurimi, interfecti sunt.

Theodorus itaque, imperatoris Constantini pædagogus, Constantinum accubitorem in Leonem proprium generum imperium transferre meditari animalvertens, suggestit imp. Constantino, ut Romanum paternum famulum sibi benevolentia conjunctum crearet drungarium, ut semper adesset auxilio, servaret incolumem, et in omnibus, quibus opus foret, adiutorem et socium haberet. De his frequenter sermonem habenti renitentem se præbebat Romanus. Quare Constantinus libellum propria manu exaratum, subscriptione firmatum ad eum transmisit : quem cum manibus accepisset, Constantinum accubitorem et ejus consanguineos aggressurum se, cum opus foret, pollicitus est.

Fama igitur istiusmodi ubique sparsa, et Constantino accubitore Romanum, ut cum classe recederet impellente, ipse in contrarium difficilem

Α τοῦ Βωγᾶ) εἰς Ἐριδας ⁶¹ καὶ λογομαχίας ἐλθόντων, ὄρωντες αὐτοὺς οἱ Πατζινακοὶ ⁶² (πρὸς ἀλλήλους διαμαχομένους καὶ) στασιάζοντας ὑπεχώρησαν εἰς τὰ Ἰβια.

(18) ⁶³ Τοῦ πολέμου δὲ ἤδη τέλος λαβόντος καὶ ὑποστρεφάντων ἐν τῇ πόλει τοῦ τε Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Βωγᾶ, ⁶⁴ τὰ κατ' αὐτὸν ἐκίνηθη, καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τὸν δρουγγάριον Ῥωμανὸν περιέστησαν, ⁶⁵ ὥστε καὶ καταδικάζουσιν ψήφον ἀνήνεγκαν ⁶⁶, τῶν ὀφθαλμῶν στέρηθῆναι ὡς ἀμελείη, μᾶλλον δὲ (καὶ) ⁶⁷ κακουργίᾳ μὴ διαπεράσαντα τοὺς Πατζινακοὺς, (ἀλλ' ὑποχώρησαντα ⁶⁸ τάχιον καὶ) μὴδὲ τοὺς φεύγοντας Ῥωμαίους ⁶⁹ ἐν τοῖς πλοίοις ὑποδείξαντες · καὶ τοῦτο ἂν ἐπεπόνθει, εἰ μὴ παρὰ Κωνσταντίνου ⁷⁰ πατρικίου τοῦ Γογγύλου καὶ Στεφάνου ⁷¹ μαγίστρου ⁷², ὡς δυναμένων παρὰ τῇ Αὐγούστη πολλὰ, τὰ τῆς καταδίκης ἀνετρέπη.

⁷³ (19) Τῶν δὲ Βουλγάρων ⁷⁴ τηνικάδε τῇ νίκῃ κατεπαρθέντων καὶ ἐκστρατευσαμένων μέχρι τῆς πόλεως, ἐξῆλθε Λέων ὁ δομέστικος ⁷⁵ τῶν σχολῶν ⁷⁶ καὶ Ἰωάννης ἑταιρειάρχης ⁷⁷ καὶ Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς (εἰς χῶρον Θρακῶν οὕτω λεγόμενον), Κρατσύρτας ἄμα πλείστῳ λαῷ (κατὰ ⁷⁸ Βουλγάρων) · [τῇ δὲ ⁷⁹ νυκτὶ ἀδοκίμως ἐπιπεσόντων αὐτοῖς τῶν Βουλγάρων] καὶ τοῦ δομestίκου φυγόντος, ἐσφάγη ⁸⁰ Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς καὶ πολλοὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ⁸¹.

⁸² (20) Θεόδωρος οὖν, ὁ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου παιδαγωγός, ὄρων Κωνσταντίνον παρακοιμώμενον εἰς Λέοντα **809** τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον, ὑπέθρηξεν Κωνσταντίνῳ ⁸³ βρασιλεῖ, Ῥωμανὸν ⁸⁴ δρουγγάριον προβαλίσθαι ⁸⁵ ὡς πατρικὸν αὐτοῦ δούλον καὶ εὖνουν τὰ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἂν ἦ σὺν αὐτῷ καὶ διαφυλάττῃ ⁸⁶ αὐτὸν, καὶ ἐν οἷς ἂν ἐδοίτο ⁸⁷ σύμμαχον ἔχειν καὶ βοηθόν ⁸⁸. Πολλάκις οὖν περὶ τοῦτου λαληθείς Ῥωμανὸς ἀπέπατο ⁸⁹. Γραμματεῖον οὖν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντίνος αὐτοχειρῶς διαχαράξας γραφῆ, καὶ ὑπογραφῇ διασφαλισάμενος ἀπέστειλεν αὐτῷ · ὅπερ οὕτως ⁹⁰ ἐπὶ χεῖρας λαθῶν ὑπέσχετο τὴν κατὰ τοῦ παρακοιμώμενου Κωνσταντίνου καὶ τῶν συγγενῶν ἐπίθεσιν ⁹¹ ὡς δέοι ποιήσασθαι.

(21) Τῆς φήμης οὖν ταύτης διαθεούσης καὶ τοῦ παρακοιμώμενου (Κωνσταντίνου ⁹²) καταναγκάζοντος ⁹³ Ῥωμανὸν ἀποκινήσαι μετὰ τοῦ στόλου, αὐ-

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ εἰς μάχας δὲ ἔ. Sym. ⁶² Πατζινακοὶ Vat. Cont. — π. ἀ. δ. καὶ om. Sym. ⁶³ Τοῦ δὲ π. Leo, τοῦ δὲ π. ἤδη Sym. 40. — ὀποστρέψαντος Sym. ⁶⁴ κατ' ἀ. ἐκίνησεν ἢ πόλις Sym. ⁶⁵ περιεστήσαντο Vat. — περιεστήσε. cod. περιέστησε? — ὡ. τὴν τῶν δ. στέρησιν καταδικασθῆναι Sym. ⁶⁶ ἐξην. Vat. ⁶⁷ καὶ om. ed. Leo, Syni. Vat. Cont. — διαπεράσαι Sym. ⁶⁸ ἀλλ' ὑπ. τ. καὶ om. Syni. — ὀποχωρήσαντας cod. ⁶⁹ Ῥωμαί. cod. Ῥωμαίων Cont. Vat. ed. — ὑποδείξαντες Sym. ⁷⁰ Κ. Γ. ed. K. τοῦ Γογγύλη Leo. K. π. τοῦ Γογγύλ. cod. K. π. τοῦ Γογγύλη Vat. ⁷¹ τοῦ ed. ⁷² μ. π. δ. π. τῇ Ἄ. Sym. ⁷³ 918. ⁷⁴ Τῶν δὲ B. μ. τῆς π. ἔ. Sym. 44. Τῶν δὲ B. τῇ ν. κ. καὶ ἔ. μ. τῆς π. Vat. ⁷⁵ δουξ τ. σχ. Sym. ⁷⁶ ὁ Vat. ⁷⁷ καὶ N. ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ Ἰω. ἔτ. Sym. — χ. θ. ὁ λ. om. Sym. ⁷⁸ x. B. om. Sym. ⁷⁹ τῇ — Βουλγάρων propter homoioteleton in codice omissum, καὶ τῆν. Sym. ⁸⁰ ὁ Leo. ⁸¹ πάντες ἀρδην ἀπώλοντο Sym. pro καὶ τοῦ — αὐτοῦ. ⁸² 919. ⁸³ K. τῷ β. Vat. τῷ β. K. Sym. 42. ⁸⁴ τόν Sym. Vat. ⁸⁵ προσλαβίσθαι Cont. Leo, Sym. Vat. π. Ῥ. τὸν δ. Syni. προβαλίσθαι cod. ⁸⁶ διαφυλάττ. cod. διαφυλάττειν Cont. ed. — αὐτῷ ἐν Leo. ⁸⁷ δέη Leo. — σ. ἔχη Sym. ⁸⁸ ἐν οἷς ἂν δέη Sym. ante συμ. om. — Π. γάρ Sym. ⁸⁹ Αὐτοχειρῶς οὖν ὁ β. K. γ. ποιήσας τῷ Ῥωμανῷ ἐπεμψε Syni. cæteris omissis. ⁹⁰ αὐτὸς Leo. ⁹¹ ἐπ. ὡδε π. cod. ed. ἐπ. ὡς δέει Cont. ⁹² Κωνστ. om. Sym. ⁹³ καταναγκάζοντος; Vat.

τὸς ἄπο-
πλεῖν μὴ τοῦ στόλου (τὴν) νενομισμένην ῥόγαν λα-
βόντος ἔσται. Ἐν τῇ ἐξαρτήσει δὲ ὄντος τοῦ Ῥωμανοῦ
καὶ τὰ πλοῖα εὐτρεπίζοντος, ἐξήλθε Κωνσταντῖνος
παρακοιμώμενος (ὡς 97) ἐπισπουδάσων αὐτὸν τοῦ
ἐκπλεῖσαι. Ὁ δὲ 98 δουλικῶ τῷ σχήματι προσυπῆ-
τησε 99 καὶ προθύμως ποιήσεν τὸ κελεύσμενον ἐπηγ-
γέλλετο ὑποστρέφαι (196a) δὲ βουλομένου τοῦ
παρακοιμώμενου, καὶ εἰ ἔχοι ἄνδρας εὐειδεῖς καὶ
γενναίους ἢ τὴν βασιλικὴν ἐρέττειν ἢ τριήρη εἰπόντος
πρὸς Ῥωμανὸν, οὗτος εὐθύς ἐνευσεν αὐτοῖς ἢ τῇ
χειρὶ ἐτοίμοις οὖσι πλησίον ἔλθειν. Οἱ δὲ τὰ τῆς
βουλῆς ἢ εἰδότες, 810 ἔγγιστα ἔδην τοῦ δρόμωνος
Ῥωμανοῦ γεγονότες ἢ, ἐπειδὴ οὗτος ὅπισω τοῦ πα-
ρακοιμώμενου Κωνσταντῖνου περιπατῶν, ἢ Ἀναρ-
πάσατε αὐτὸν (ταῖς χεραῖ) καὶ κρατεῖτε αὐτὸν, ἢ ἐπε-
φώνησε, παρακρήμα οὗτοι τοῦτον ἀρπάσαντες εἰς
τὴν τοῦ βρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τριήρη ἢ εἰσῆγαγον
καὶ ἐν ἀσφαλεῖα κατείχον ἢ οὐδεὶς ἢ οὖν ὁ ὑπερασπιζὼν ἦν ἢ κατοικτεῖρων τὸν ἀνθρώπων ἢ, πάντων
τῶν συνόντων αὐτῷ χρησαμένων φυγῆ.

(22) Ταῦτα Ζωὴ Αὐγοῦστα μαθούσα προσκαλεῖται
τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ τοὺς αὐτῆς μεγιστά-
νας 11, καὶ ἀποστέλλει πρὸς Ῥωμανὸν, τὸ γεγονὸς
βουλομένη μαθεῖν. Τοῦτον δὲ διαπερασάντων, λίθοις ὁ
λαὸς 12 ἐξήλασαν 13 βαλόντες 14. Ἔωθεν οὖν ἐξελ-
θοῦσα Ζωὴ ἐν τῷ τοῦ 15 Βουκολέοντος ἡλιακῶ ἐπε-
φώνει τῷ υἱῷ καὶ πατρὶ. ἢ Πῶς ἄρα γέγονεν ἢ ἀνταρ-
σία αὐτῆ; ἢ Ἐφησε δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ παιδαγωγὸς
τοῦ βασιλέως Κωνσταντῖνου Θεόδωρος, ὅτι ἢ Διὰ τὸ
ἀπολέσται Ἀδόντα τὸν Φωκᾶν τοὺς Ῥωμαίους καὶ
Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον τὸ παλάτιον, ταῦτα
γεγόνασιν. ἢ

(23) Προσελάβετο δὲ ὁ βασιλεὺς Νικόλαον 16
πατριάρχην καὶ Στέφανον μάγιστρον συνεῖναι αὐτῷ
ἐν τῷ παλατίῳ, τὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς
μητρὸς 17 ἐπισπώμενος. Τῇ 18 δὲ ἐπαύριον ἀπέ-
στειλεν Ἰωάννην τὸν Τουδάκην, 19 Ζωὴν Αὐγοῦσταν
τοῦ παλατίου καταβιβάζειν. ἢ δὲ μετ' ὀλουγῆς καὶ
δακρῶν τῷ ἑαυτῆς προσπλακείσα υἱῷ (πρὸς 20)
συμπάθειαν μητρικὴν καὶ οἰκτον ἐκίνησε 21, ὡς τὸν
βασιλέα εἰπεῖν. ἢ Ἐάσατε εἶναι μετ' 22 ἐμοῦ τὴν
μητέρα (μου). ἢ Οἱ δὲ ταύτην ἄμα 23 τῷ λόγῳ
ἀφήκαν.

(24) 24 Προσελάσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ
πατριάρχης 811 Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν, προσ-
βάλλοντο 25 δομῆστικον τῶν σχολῶν, δεδιότες 26 μὴ

A classis expeditionem, statuto militibus stipendio non-
dum exhibito, prætexuit : Romano vero expeditio-
nem instruente et classem præparante, processit
Constantinus accubitor, ut classem solveret, ani-
mum suggesturus. Ipse autem æervili habitu occurrit,
et mandata promptius se exsecuturum pollicitus est.
Accubitore deinde regredi parato, et num vultu
speciosos animisque fortes viros haberet, qui regiam
triremem remis impellerent, Romanum interro-
gante : confestim ille annuit his qui essent manu
expediti ut ad se propius accederent. Illi rei ge-
rendæ conscii, cum jam Romanus celoci proximus
esset, isque pone Constantinum accubitorem am-
bularet : « Apprehendite et tollite eum, » vociferati
sunt. Derepente igitur sublatum in drungarhi

B Romani triremem imposuerunt, et tenuerunt sub-
custodia, nullo comitum ejus propugnare vel defen-
dere auso, quinimo cunctis fuga turpiter lapsis.

Istis ad Zoem Augustam delatis, illa Nicolaum
patriarcham et optimates sibi bene affectos advocat,
et ad Romanum mittit de rerum omnium
gestarum ordine certior fieri sollicita. Illos vero
ad eam proficiscentes lapidibus missis populus
insectabatur. Postridie itaque egressa Zoe ad
solare Bucolcontis horologium, filio et universis in-
clamabat : « Quomodo rebellio hæc contigit ? »
Ait ad illam Theodorus, Constantinii imperatoris
pædagogus : « Quod Leo Phocas Romanos per-
diderit, et Constantinus accubitor subverterit
palatium, contigerunt hæc. »

Imperator autem revocatam a matre, et ad se
translatam imperii potestatem omnem declaravit,
et Nicolaum patriarcham Stephanumque magistrum
in palatio sibi adesse mandavit. Sequenti luce
Joannem Tubacem, qui Zoem Augustam e palatio
detrunderet, misit. Illa cum ejulatu et lacrymis
filium complexa ad maternam compassionem et
dolorem movit, adeo ut imperator diceret :
« Matrem meam mecum esse sinite. » Illi solo verbo
petitam dimiserunt.

Imperator autem et patriarcha Joannem Gari-
dam ad se vocatum scholarum domesticum esse
jusserunt, veriti ne Phocas Leo in rebellionem de-

Variæ lectiones et notæ.

96 αὐτῆς — ἀποπλεῖν om. Cont. ex homoioteleanto. — ἀδ. ἔχειν ed. Sym. 12, ὡς ἀδ. ἔχει Vat.
97 τῆς πόλεως ἀπ. Vat. — μετὰ τοῦ Vat. Cont. — τὴν om. Vat. 98 Ὁ. π. Κ. καταναγκάζων ἀ. ἐν
τῇ ἐξ ἔξεισι Sym. — ἐξαρτή cod. ἐξαρτῆσαι Cont. Vat. Sym. ed. 99 ὡς om. ed. 100 τοῦτω ed. τοῦτον
Sym. 101 προυπ. Vat. (Sym. omisiss seqq. usque ad καὶ πλησίον αὐτοῦ γενόμενος ἀνήρπασεν αὐτὸν) —
προθυμοποιήσεν Leo. 1 ἔχει Leo, Vat. 2 ἐπιτηδεῖος Leo, Vat. 3 αἶρα cod. 4 τοῦτοῖς Leo, Vat.
5 ἰδόντες Leo. 6 γεγονότες Vat. Cont. — γεγ. ἤρπασαν Leo, ἀνήρπασεν Sym. Vat. Cont. 7 τ. χ.
om. Sym. — ἀνεφ. Vat. Cont. ἐφώνησαν Leo, ἐφώνησε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τ. Sym. 8 τριήρην ed. —
εἶχον Sym. omisiss seqq. et c. 92. 9 οὐδεὶς — παλατίῳ om. Sym. 10 αὐτὸν sic Leo. 11 μεγιστά-
νους Leo, Vat. Cont. 12 αὐτοῦς Leo, Cont. — 11. ἐξήλασε Leo, ἐξήλασ. cod. 13 αὐτοῦς Vat. — βάλ-
λοντες Vat. Coni. om. Leo. 14 τοῦ Vat. 15 τὸν Leo. 16 ἐπισπώμενον Leo, Κωνσταντῖνος δὲ ὁ β.
τὴν ἐξ. ἀπὸ τῆς μ. εἰς ἐ. ἐπ. Sym. 12. 17 τῇ ἐπ. Sym. — ἀπέστειλαν Vat. 18 τὴν Ἀ. Ζ. ἀπὸ Sym.
19 πρὸς om. Vat. 20 ἐκ καὶ Ἐ. εἶπε Sym. 21 μετ' ἐ. ἐ. Leo, — μου om. Sym. 22 ἄμα τῷ λ. τ.
Sym. 23 Προβάλλεται δὲ ὁ β. μετὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ πατριάρχου Ἰω. τὸν Γ. Sym. 24 προσβάλλοντο
cod. 25 ἐδεδῖει γὰρ Sym.

ficeret. Renuit ille manus subire, nisi Theodorum Alevirum Zuphinezaris filium et Simeonem ejus filium hetæriarchas crearet. Juramenti igitur certior factus, in domum suam profectus est. Illi confestim consanguineos ejus e palatio deturbant, quos ad se confluentes ut Garidas conspexit, inusitato timore, mentisque stupore insolito correptus est. Confestim itaque Romanum adit, et quæ passus fuerat, exponit. Inita mox cum eo amicitia, et juramenti hinc inde datis et acceptis, et ut mentem unam haberent ad invicem polliciti, Romani propositum sequebatur, et consilium obibat : et ut eum strictiori amoris nexu devinceret, mutuo nuptiarum fœdere contracto, virum sibi promeruit.

Mensis igitur Martii quarto supra vicesimum, Romanus Joannem presbyterum, domesticum suum sibi fidissimum, et Theodorum cognomento Matzucem in palatium legatos mittit, qui pro defensione loquerentur : « Non hæc rebellio, quod a me gestum est, sed Phocæ molimina veritus, et ne circa imperatorem aliquid innovetur timens, idcirco palatium ingredi consilior, et custodiam imperatoris gerere. » His Nicolao patriarcha non acquiescente a Theodoro, pædagogo dicto, significatum est Romano, ut cum omni classe ad Bucoleonem appelleret, et ejus sociis ipse consilium haberet (in magnam quippe animi anxietatem venerat). Annuuntiationis sanctissimæ Deiparæ die, hebdomadis porro quintus erat, Romanus una cum classe armis instructus ad Bucoleonem appulit, et confestim Stephanus magister e palatio egressus est. Nicetas autem patricius Romani consocer in palatium profectus, Nicolaum patriarcham inde dejecit. Aulicorum animis Romani jurejurando firmatis, et veneranda cruce ad eum missa, ipse eam adorans, et interposito sacramento, mentis propositum obvelans, ipse cum eisdem paucisque suis imperatori reverentiam exhibiturus in palatium conscendit, et cum eo templum quod in Pharo est, ingressus, data et accepta securitatis fide, magister et magnus hetæriarcha ab imperatore confestim creatur.

εις ἀνταρσίαν χωρήσῃ ὁ Φωκᾶς Λέων. Ὁ δὲ οὐ κατένευσε τοῦτο γενέσθαι, εἰ μὴ Θεόδωρον γυναικίδελφον αὐτοῦ τὸν Ζουφινέζερ καὶ Συμεῶνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ προεβάλλοντο ἑταιριάρχας. Ὅρκοις (οὐδὲν βεβαιωθείς ὑπ' αὐτῶν κατέλθεν ἐν τῷ ὀκτῷ αὐτοῦ). Οἱ δὲ παραυτίκα τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοῦ παλατίου καταβιδάζουσι. Τούτων οὖν πρὸς αὐτὸν παραγεγονότων, ὡς ἐθεάσατο αὐτούς, τρόμος αὐτὸν ἔλαβε (καὶ φρίκη) καὶ φρενῶν ἔκστασις ἑξήλθε οὖν ἐξῆλθε πρὸς Ῥωμανὸν (καὶ διηγήσατο αὐτῷ ὅσα πέπονθε· συμφιλωθεὶς οὖν αὐτῷ) καὶ ὄρκους δούς καὶ λαβῶν (ὥστε ἓν μίαν ἔχειν ἀμφοτέρους ψυχὴν), σύμφρων αὐτοῦ καὶ σύμπνου· ἐγένετο (ὥστε καὶ γαμεκὸν συνάλλαγμα ποιήσασθαι συνεφώνησαν, πλὴν ἐκ τούτου τὸν τῆς ἀγάπης δεσμὸν ἐπισφίγγοντες).

(25) Τῇ κδ' οὖν τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἀποστέλλει Ῥωμανὸς πρεσβύτερον αὐτοῦ οἰκεῖον καὶ πιστότατον ὄντα καὶ Θεόδωρον τὸν Ματζούκη λεγόμενον εἰς τὸ παλάτιον ὑπεραπολογησαμένους ὡς (Ὁὐκ ἀνταρσίαι γέγονε τὸ παρ' ἐμοὶ διαπραχθῆν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Φωκᾶ ἐπίθεσιν ἄφορῶμενος (197b) δεδιῶς μὴ τι νεωτερισθῆι (παρ' αὐτοῦ) εἰς τὴν βασιλεία τοῦτου ἔνεκεν ἀνελεῖν ἐν τῷ παλατίῳ βεβούλευται καὶ τὴν φυλακὴν ποιεῖσθαι τοῦ βασιλέως. » Μὴ συνευδοκῶντες οὖν Νικολᾶου τοῦ πατριάρχου (τούτοις), ἐμνηύθη 812 Ῥωμανῷ παρὰ (τοῦ) βῆθέντος Θεοδώρου παιδαγωγοῦ αὐτοῦ ἔλθειν μετὰ τοῦ στόλου παντὸς μέγρι τοῦ Βουκολέοντος, (δὲ) μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βουλευσάμενος — τὸ γὰρ ἄγον ἦγεν αὐτὸν) — τῇ ἡμέρᾳ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίου Θεοτόκου — εἰ δὲ ἦν — ἦλθεν Ἐνοπλιος ἄμα τῷ στόλῳ παντὶ ἐν τῷ Βουκολέοντι). Καὶ παρευθὸς Στέφανος μὲν μάγιστρος ἐξῆλθε τοῦ παλατίου, Νικήτας δὲ πατρίκιος, ὁ συμπευθερὸς Ῥωμανοῦ, ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν Νικόλαον τὸν πατριάρχην. Ὅρκοις οὖν βεβαιωθέντες οἱ τοῦ παλατίου παρὰ Ῥωμανοῦ, ἀπέστειλαν αὐτῷ τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρόν· καὶ προσκυνήσας (αὐτὸν) καὶ ὄρκους βεβαιώσας αὐτούς ἀνήλαθε μετ' αὐτῶν ἐν τῷ παλατίῳ καὶ ὀλίγων τινῶν προσκυνήσων τὴν βασιλεία· καὶ εἰσελθὼν μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναφ' τῷ ἐν τῷ Φάρῳ καὶ πίστει αὐτῷ δούς παρευθὸς προχειρίζεται (παρ' αὐτοῦ) μάγιστρος καὶ μέγας ἑταιριάρχης.

Variae lectiones et notæ.

²⁵ προβάλοιτο Vat. προεβάλλοντο bis ed. Sym. προεβάλετο Leo, Cont. — ἑταιριάρχην Leo. — οὐν om. ed. ὄρκους. ²⁶ ἐλ. ἀ. ed. — καὶ φ. om. Cont. Vat. Leo. ²⁷ ἔκστασις om. Sym. — καὶ διηγ. αὐτῷ om. Sym. ²⁸ ὥστε — ψυχὴν om. Sym. ²⁹ ὥστε καὶ — ἐπιφ. om. Sym. ³⁰ Ὅπως δροσυγάριος ὁ Ῥωμανὸς ἀνήλθεν ἐν τῷ παλατίῳ τῇ ἐκᾶδε οὖν τετάρτῃ Vat. — Τῇ οὖν κδ' Sym. 13. ³¹ Ἰωάννην ed. Leo, Vat. Cont. ³² πρεσβ. — λεγόμενον om. Sym. — πρεσβύτερον Leo, e compendio. — ὁ. αὐτῷ ed. Vat. Cont. ³³ Μαστζούσιν ed. — ἀπολ. Sym. ³⁴ ὅτι Sym. — οὐκ — ἀλλὰ om. Sym. — ἐπ' ἀνταρσίας Vat. — ἐμοῦ Leo, Vat. Cont. ³⁵ ἐπ. φοβούμενος μῆτι Sym. ³⁶ καὶ ed. Leo, Vat. Cont. ³⁷ διδῶσα cod. — παρ' ἀ. om. Sym. ³⁸ νεωτερισθ. cod. ³⁹ τοῦτο πεποίηκα πρὸς τὸ τὴν φ. π. τοῦ β. Sym. — βεβούλευμαι ed. Leo, Cont. Vat. ⁴⁰ Μὴ σ. δ. N. Leo, Vat. Cont. ⁴¹ τοῦτῳ Leo, ἐν τούτῳ Vat. Cont. om. Sym. μνηύεται οὖν μ. τοῦ σ. π. ἔ. μ. τοῦ B. Sym. τοῦτ. cod. ⁴² τοῦ om. Vat. Cont. ed. — τοῦ β. π. τοῦ ἔ. ed. Θ. τοῦ β. π. ἔ. Leo, Vat. Cont. ⁴³ δὲ — Βουκολέοντι om. Sym. — ἄγων cod. — εἶγεν Leo. ⁴⁴ τῆς ὑπεραμώμου Παρθένου καὶ ὁ. Θ. Vat. ⁴⁵ ἄμα τῷ σ. ἐν τῷ B. Καὶ Leo, ἐν. ἀ. τῷ σ. π. καὶ τῷ B. Καὶ Vat. ⁴⁶ μὲν Στ. Leo, Στ. μὲν πατρίκιος Sym. ⁴⁷ N. δὲ ὁ σ. Sym. ⁴⁸ τὸν π. N. Leo, Sym. ⁴⁹ Καὶ ὄρκω β. Sym. ⁵⁰ ἀπ. πρὸς αὐτὸν Sym. — τὸν τ. σ. ed. Leo, τὸν ζ. καὶ τ. τοῦ Κυρίου σ. Vat. ⁵¹ αὐτὸν om. Sym. — ὄρκω Leo, Sym. ⁵² καὶ δλ. τ. ἐν τῷ π. Sym. ⁵³ Προσκυνήσας οὖν τὸν β. Sym. προσκυνήσων οὖν τὸν β. Vat. ⁵⁴ φάρω ed. ⁵⁵ παρ' ἀ. om. Sym.

(26) Ἄδτιχα οὖν γέγονε θέα κέλευσις πρὸς Δ Λέοντα τὸν Φωκᾶν παρεγγυωμένη μηδαμῶς στάσιν τινὰ ἰνοῆσαι, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἀναπαύεσθαι ἄσπαστος· ὡσαύτως καὶ γράμματα ἔκελευσθη Κωνσταντίνῳ παρακοιμωμένῳ γράψαι τὰ ὅμοια αὐτῷ παραγγέλλοντα, τοῦ μηδὲν ἐναντίον βουλευσασθαι ἄλλ' ἐν ὑποταγῇ εἶναι τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀναλαβόμενος οὖν ταῦτα Ἄνδρέας, πριμικήριος τοῦ βασιλικῆς βεστιαρίου, ἀπεκόμενεν αὐτῷ ταῦτα **813** ἐν Καπαδοκίᾳ ὄντι· καὶ ἀναδεξάμενος ἄσπαστος (καὶ ἀναγούσης) ἀπελθὼν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἡσύχασεν.

(27) Τῇ ε' ἑβδομάδι τῶν ἁγίων νηστειῶν δίδονται ἀρραβῶν γαμικῶν συναλλαγμάτων παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως Ἑλένη τῇ θυγατρὶ Ῥωμανοῦ καὶ τῇ γ' (τοῦ Πάσχα τῇ λεγομένῃ) τῆς Γαλιλαίας (εὐλογεῖται καὶ) στεφανοῦται (ἄμα αὐτῇ) παρὰ Νικολάου πατριάρχου, Ῥωμανὸν βασιλοπάτορα προβαλλόμενος· ἀντ' αὐτοῦ Χριστοφόρον οὖν οὐδὲν αὐτοῦ ἑταίρειάρχην κατέστησε.

(28) Μετ' οὐ πολὺ δὲ Λέων (198) ὁ Φωκᾶς ἀπατηθὲς παρὰ (τε) τῶν τινῶν ἀρχόντων (καὶ τῶν αὐτοῦ ταγμασίων), πρὸς ἀνταρσίαν κινεῖται, καὶ ἀποστείλας ἀνελάβετο εἶναι σὺν αὐτῷ τὸν τε παρακοιμώμενον Κωνσταντίνον (καὶ Κωνσταντίνον καὶ Ἀναστάσιον τοὺς αὐταδέλφους) καὶ Κωνσταντίνον πρωτασκηκῆτιν τὸν Μαλελιαν, πληροφορῶν ἅπαντας καὶ βεβαιῶν ὡς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν τοιαύτην ποιῆσιν συκίνησιν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλοπάτωρ χρυσοβούλλια ποιήσας ἐνυπόγραφα (ὡς) ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἀνατροπὴν περιέχοντα, καὶ ὡς οἱ τὸν Φωκᾶν καταλιμπάνοντες, τῷ βασιλεῖ δὲ προσφειγόντες, ὑπὲρ τοῦ βασιλέως εἰσὶ, δοῦς Ἄννη (τινὶ) γυναικὶ ἀναιδεῖ καὶ θρασεῖ καὶ κληρικῷ τινι Μιχαῆλ, ἐν τῷ (αὐτοῦ) στρατοπέδῳ ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ ταῦτα (ἀναλαβόμενοι) διέσπειραν παντὶ τῷ στρατῷ καὶ ὁ μὲν Μιχαῆλ, φωραθεὶς παρὰ τοῦ Φωκᾶ καὶ ἀνηλεῶς τυφθεὶς, τὴν βίβλα καὶ τὰ ὄψα ἀπεμήθη, ὃς μετὰ ταῦτα παρὰ Ῥωμανοῦ τῆς προσηκούσης ἔτυχεν ἀμοιβῆς, ὡσαύτως καὶ ἡ σὺν αὐτῷ σταλεῖσα γυνή.

Eodemque momento sacrum mandatum ad Leonem Phocam missum, quo reflecto seditionis comovendæ proposito, ad modicum tempus domi se contineret, injungebatur. Eum in sensum aliæ litteræ ad Constantinum accubitorem scribi jussæ sunt, rem eandem, et ne quid in adversum molliatur, sed imperatori Constantino obsequens perseveret, commendantes. Sacras acceptas Andreas, imperatoris vestiarii primicerius, ad eum in Capadocia tunc forte degentem, detulit; quibus lectis, domum propriam se recipiens, quiete egit.

Sacrorum autem jejuniorum quinta hebdomade, mense Aprili, Helenæ Romani filia contractus nuptialis arrha a Constantino imperatore traditur, et tertia Paschatis feria, Galilææ dicta, benedicitur: et cum ea nuptialibus corollis redimitur a Nicolao patriarcha, tuncque Romanus imperatoris Pater declaratur: et Romani vice Christophorus ejus filius heteriarches instituitur.

Haud multo post, Leo Phocas, a nonnullis procerum et legionum ei commendatarum militibus seductus, tumultum excitavit, missoque nuntio Constantinum accubitorem, Constantinumque alterum et Anastasium fratres germanos, et Constantinum protasecretis, Maleliæ filium, sibi ascivit, hoc cunctis insinuans et persuadens, motum omnem pro imperatoris Constantini obsequio excitari. Romanus autem imperatoris Pater bullas aureas propria subscriptione firmatas, velut imperatoris nomine facinus hujusmodi attentatum repressuras edidit: quibus jubebatur, ut, Phoca deserto, qui ad imperatoris partes transierat, pro imperatore stare censerentur: easdem vero Annæ cuidam impudentis oris et profligatæ castitatis mulieri clericoque cuidam Michaeli, ut per adversarium exercitum spargerent, commendavit. Illi receptas litteras per omnem exercitum distribui curarunt: et Michael quidem in rei gestæ suspicionem veniens, crudeliter exceptus a Phoca, naribus et auribus præcisus multatus est, qui postmodum congruam a Romano consecutus est compensationem, et pariter ea, quæ cum eo missa fuerat, mulier.

Varia lectiones et notæ.

Ἄναστας Ῥωμανοῦ cod. γοῦν Leo. — γ. κ. βασιλικῆ Vat. θ. κ. Cont. γ. κ. Sym. 15. ἀναπαύεσθαι Sym. ἄσπαστος Sym. — γρ. K. π. Sym. αὐτῶν Vat. Cont. — π. καὶ μ. Leo. Vat. Cont. — τοῦ — βουλ. om. Sym. καὶ ἐν ὑπ. Sym. — ε. β. Vat. Cont. Ἄν. τ. Leo. Ἀπεφ δεξάμενος παρὰ Ἀνδρέου πριμικήριου τοῦ β. πρωτοβ. ἐν K. ἐν Sym. ἄσπ. Vat. Cont. — καὶ ἀναγούσης om. Leo. οὖν cod. ὡς ἐντεῦθεν πεπληρωσθαι τὸ κατὰ πόλιν λόγιον· ε. δὴ τότε τὸν μὲν αἰοῖδον — ὄνδε δομόνδε Sym. Τῇ 868. ε' ed. τῇ δὲ ε' 868. Leo. Vat. Cont. Τῷ Ἀπριλίῳ μηνί Sym. 14. Ἀπριλίῳ μηνί Leo. Vat. Cont. γαμικῶν συναλλαγμάτων Sym. Vat. Cont. ἡ πρὸς κάλλος σωματικὸν ἐπὶ κμασε καὶ σύνεσις Val. ἡ π. κ. σ. προσηκ. καὶ σ. Cont. — τοῦ π. τῇ λ. εἰ εὐλ. καὶ εἰ ἀ. ἀ. om. Sym. παρὰ om. Vat. — β. γὰρ P. Sym. 86. Leo, Sym. 86. X. τὸν οὐδὲν ἀ. κ. Sym. 7920. Περὶ τῆς ἀνταρσίας Λέοντος; τοῦ Φωκᾶ Vat. — Μετ' οὐ π. Λέων Leo. μετὰ λαοῦ πλείστου Leo. π. τ. ἀ. πρὸς Sym. 14. — τῶν ἀνταυτοῦ (sic) Vat. καὶ K. καὶ Ἀ. τ. ἀ. om. Sym. 14. Γογγυλλίου τοὺς ἀ. ed. τοὺς Γ. καὶ ἀ. Leo. ἀσηκῆτις τὸν Μαλελιᾶς Sym. πρ. τὸν M. Vat. Cont. ποιεῖται ed. Leo, Sym. χρυσοβούλλον — ἐνυπόγραφον περιέχον, ὅσοι τὸν Φ. τῷ βασιλοπάτωρι δὲ π. Sym. — ὡς om. Vat. χρυσοβούλλ. — ἐνυπόγρα. — περιέχοντ. cod. = χρυσοβούλλιον — ἐνυπόγρα. περιέχοντ; τῇ Sym. αὐτὰ Leo. τ. om. Vat. ἦν καὶ Βασιλικὴν προσηγόρευσαν Vat. Cont. ἐν τῷ στ. ἐξ. Leo. ἀν. om. Sym. ἔστειλαν Leo. φ. ἀν. Vat. φ. π. τοῦ Φ. ἀν. Cont. Leo. — ἀν. ἐτύφθη Sym. τὴν τε β. om. Vat. ὑπετι. ἀλλὰ μετὰ τ. Sym. Ἄννα Sym.

Qui primus Phocam deseruit, et in Romani A partes transiit, Barymichaelis filius exstitit, seditionis hujusce et tyrannidis dissolutionem auspicatus; ei comitem se præbuit Balantius, ambo turnarum præfecti. Leo Phocas vero cum exercitu omnium armorum genere fortiter instructo, Chrysopolim profectus, et Constantinopolis cives exteriturus, a Juvenca lapidea ad Chalcedonem usque castrametatus est. Dum hæc gererentur, a Romano Simeon Caniclei præfectus celoce vectus, libellum imperatoris Constantini manu subscriptum delaturus mittitur.

«Ut imperii mei custodem vigilantissimum et fidelissimum e subditis præter Romanum nullum inveni. Huic post Deum custodiam meam commisi, et vice patris, quod viscera materna et propositum vere paternum in me exseruerit, habere constitui. Leonem Phocam in adversum imperio meo semper insidiantem suspicatus, in illud machinari opere probavi, et in majestatem tyrannice rebellem comperi: quare domesticum amplius non esse decerno, neque tumultum hunc me volente commovisse, sed spontaneo consilio imperium sibi vindicantem hæc aggressum esse declaro.» His ita coram populo lectis, subducere se cuncti, et Romano imperatoris patri adhærere cœperunt. Phocas in angustias deductus, omni spe lapsus est; quare fuga usus et de ingressu in urbem aliquam desperans, quod sine dignitatis titulo et viribus accederet, et forte non reciperetur, veniens ad urbem Ateus nomine, C in loco cui Goeleon nomen, fugiens comprehensus est: exinde Romanus Juannem Tubacem et Leonem ejus cognatum hominem in urbem adducturos misit. Comprehensum itaque oculis privaverunt, nullo licet super hoc accepto jussu, sed spontanea voluntate ad hoc ducti: adeo ut imperatoris Pater Romanus de facinore tristatus fuerit.

Mense autem Augusto Constantini Ctemateni, Davidis Camuliani, et Michaelis manganorum curatoris detectæ sunt insidiæ: quare etiam hi, bonis publicatis, verberibus affecti, et per mediam urbem D traducti, in exsilium missi sunt.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ Π. δ υἱὸς τοῦ Βαρυμιχαῆλ Leo. Π. οὖν ὁ υἱὸς τοῦ Β. Sym. 14. Vat. ¹⁰⁰ Κωνσταντίνος ed. K. τοῦ τάγματος ἀρχῶν τῶν Ἰκανάτων Sym. ¹⁰¹ αὐτῷ Sym. ¹⁰² τῆς — τυραννίδος om. Sym. — σὺν α. δὲ ὁ Β. Leo. ¹⁰³ καὶ ὁ λεγόμενος Ἀτζμωρος ed. Sym. Cont. ¹⁰⁴ τουρμάρχων ὄντων ἀμφοτέρων Sym. — Λέων δὲ Leo. Λέων ὁ Φ. οὖν Vat. ¹⁰⁵ l. x. om. Sym. ¹⁰⁶ τὴν Χρυσόπολιν Sym. ¹⁰⁷ ἤτις κτλ. etymologica — Καταλαβῶν οὖν τὴν Χ. ὡς εἴρηται δ. π. ἀπὸ τῆς δ. Sym. 15. ¹⁰⁸ λ. θ. om. Sym. ¹⁰⁹ μετὰ P. cod. ¹¹⁰ ὁ ἐπὶ x. Leo, Sym. ὁ ἐπὶ τοῦ x. Vat. Cont. ¹¹¹ τὰδε διαγορεύοντα a prima manu codicis in margine, ed. Leo, Vat. Cont. ¹¹² Ὡς om. Sym. 15. — Γρηγ. Sym. ¹¹³ καὶ ἰ. om. Leo. ¹¹⁴ τοῦτο Leo. ¹¹⁵ τοῦτον τὸν Φωκᾶν cod. γε cod. Leo, Sym. ¹¹⁶ μητρικὰ Leo. ¹¹⁷ τὸν Leo, Sym. ¹¹⁸ ὑποστειῶν ἔ. νῦν ἔ. ed. Leo, Sym. ὑπ. ἔ. νῦν μὲν ἔ. Vat. Cont. ¹¹⁹ ἀρχῆς om. Vat. — κατεξ. Leo, Sym. Vat. Cont. ¹²⁰ αὐτὸν Vat. ¹²¹ ὁ. τ. Leo. ὁ. γὰρ τ. Vat. Cont. ¹²² ἐπαναγ. Leo. ¹²³ Τοῦ Φ. δὲ Vat. Cont. — περ. φ. τε εἰς Ἄ. χ. Sym. ¹²⁴ χ. φ. Leo, Vat. Cont. ¹²⁵ ἀλλ' ἐν χ. τινὶ δ. Γ. καταντήσαντος Sym. ἐν χ. δὲ ὄν. Γ. φ. καὶ σ. om. ed. — φεύγοντι σ. Leo, καταντήσαντος καὶ σ. Vat. Cont. Ἰω. T. ed. ¹²⁶ συγ. ἀγαγεῖν ἄ. οἱ δὲ ἔτ. ἄ. παρὰ γνώμην Pρωμανοῦ Sym. ¹²⁷ τοῦτο cod. — καὶ β. Leo. ¹²⁸ Ἄ. δὲ μ. κ. ἐπιβουλή διὰ Κ. Κτηματεροῦ μελετωμένη Sym. 16. ¹²⁹ τοῦ Κτηματινοῦ Vat. ed. Κτηματινοῦ Cont. ¹³⁰ κουροπαλατῶν M. Sym. — οἱ καὶ τ. δ. τε καὶ πομπευθέντες ἐξωρσθήσαν Sym. ¹³¹ ἐν Leo.

(29) ⁹⁹ Πρῶτος οὖν ὁ υἱὸς τοῦ βαρέως Μιχαῆλ ¹⁰⁰ καταλιπὼν τὸν Φωκᾶν τῷ Pρωμανῷ προσέδραμεν, ἀρχὴ γεγονὼς ¹⁰¹ καταλύσεως (τῆς ¹⁰² τοιαύτης ἀνταρσίας καὶ τυραννίδος), σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Βαλάντιος ¹⁰³, τουρμάρχει ¹⁰⁴ ὄντες ἀμφοτέροι. Λέων οὖν ὁ Φωκᾶς, μετὰ λαοῦ πλείστου (ισχυρῶς ¹⁰⁵ καθωπλισμένου) ἐν Χρυσόπολει ¹⁰⁶ καταλαβῶν ¹⁰⁷, διέστησε παρατάξεις ἀπὸ τῆς ¹⁰⁸ (λιθίνης) δαμάλεως μέχρι Καλκηδόνος, τοὺς ἐν τῇ πόλει φροδῶν. Ἀποστέλλεται οὖν μετὰ δρόμωνος παρὰ ¹⁰⁹ Pρωμανοῦ Συμεῶν ὁ ¹¹⁰ τοῦ κανικλείου, λόγον ἐνυπόγραφον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιφερόμενος ¹¹¹.

(30) ¹¹² «Ὡς ἐγὼ φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐγρηγορώτατον (καὶ ¹¹³ εὐνούστατον) καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Pρωμανὸν εὐρηκῶς, τοῦτ' ¹¹⁴ τὴν ἐμὴν φυλακὴν μετὰ ¹¹⁵ Θεὸν κατεπίστευσα καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἐχειν ἔκρινα, σπλάγγνα πατρικὰ ¹¹⁶ καὶ διάθεσιν γονικὴν πρὸς ἐμὲ ἐνδειξάμενον· Λέοντα δὲ τοῦτον ¹¹⁷ Φωκᾶν ἀεὶ τῆς ἐμῆς βασιλείᾳ ὑποπτεῦω ¹¹⁸ ἐπιβουλεύειν, νῦν δὲ ἔργοις αὐτοῖς ἐπίθουλον **815** εὐρηκα καὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ¹¹⁹ τυραννικῶς ἐξενιστάμενον· διὸ οὔτε δομῆστikhον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν ¹²⁰ εἶναι βούλομαι, οὔτε ¹²¹ δὲ ταύτην τὴν ἀνταρσίαν μετὰ βουλῆς ἐμῆς πεπραχῆναι φημί, ἀλλ' ¹²² αὐθαιρέτω γνώμῃ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν, ἐαυτῷ τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον. ¹²³ Τοῦτων οὖν τῷ λαῷ ὑπιναγνοσθέντων ¹²⁴, ἤρξαντο πάντες ὑποχωρεῖν, καὶ τῷ βασιλοπάτορι προσρῦεσθαι Pρωμανῷ ¹²⁵. Τοῦ δὲ Φωκᾶ εἰς ἀμήχανον περιστάτης (καὶ ἀπογόντος ὡς πάσης ἐλπίδος ἡστοχηκότος), καὶ ¹²⁶ φυγῇ χρῆσάμενος, καὶ πρὸς τὸ κάστρον Ἀτεοῦς παραγενομένου, καὶ μὴ δεχθέντος (ἐν ¹²⁷ χωρίῳ δὲ ὀνομαζομένῳ Γρηλέοντι φεύγοντος καὶ συλλήφθέντος), ἀπέστειλε Pρωμανὸς Ἰωάννην τὸν Τουβάκην καὶ Λέοντα τὸν αὐτοῦ συγγενῆ ¹²⁸, ὥστε εἰσαγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν. Οἱ δὲ τοῦτον κρατήσαντες ἀπετύφλωσαν, καίτοι μηδεμίαν περὶ τοῦτου δεξάμενοι ἐντολήν, ἀλλ' ¹²⁹ αὐθαιρέτω γνώμῃ τοῦτο πεποιηκότες, ὡς ἀγανακτῆσαι ἐπὶ τοῦτ' ¹³⁰ καὶ τὸν βασιλοπάτορα Pρωμανόν.

(31) ¹³¹ Ἀγούστῳ δὲ μηνὶ κατεμνήθη τὰ τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίνου ¹³² Κτηματινοῦ καὶ Δαυτὸ Κουμουλιανοῦ καὶ Μιχαῆλ κουράτορος; ¹³³ τῶν μαγγάνων· καὶ τυφθέντες οὕτοι καὶ δημυθέντες διὰ μέσης διήλθον τῆς πόλεως, καὶ ¹³⁴ ἐξορία παρεπέμφθησαν.

³² (32) Ἦγαγον δὲ ³³ Λέοντα μάγιστρον καὶ δο-
μέστικον τῶν σχολῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ διήλθεν ἐν
μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἡμιόνω ἐφεζόμενος.

(33) (198^b) Ἐφωράθη δὲ καὶ Ζωὴ ³⁴ Ἀύγουστα
ἐπιβουλεύουσα **816** Ῥωμανῶ διὰ πεφαρμαγμένων
βρωμάτων (ὕπὸ ³⁵ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουρ-
γίας σκευασθέντων) · ³⁶ καὶ ταύτην τοῦ παλατίου
καταδιδάξουσι καὶ εἰς τὸ Πετρίον ἀπάγουσι τῇ ³⁷
τῆς Ἁγίας Εὐφημίας μονῇ ἀποκείραντες.

(34) ³⁸ Προσεκλήθη δὲ παρὰ Θεοφλάκτου πατρι-
κίου ³⁹ καὶ κόμητος τοῦ στάβλου εἰς ἄριστον ὁ παι-
δαγωγὸς Κωνσταντίνου βασιλέως Θεόδωρος καὶ Συ-
μεῶν ὁ αὐτοῦ ἀδελφός. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, εἰσ-
ῆλθεν Ἰωάννης δρουγγάριος τῆς βίγλης ⁴⁰ ὁ Κρο-
κόας (λεγόμενος) μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τούτους
ἀναρπάσας ⁴¹ εἰς τὸ Ὀψίκιον ἐξώρισεν ἐν τοῖς αὐτῶν
προσεταιῖσι ὡς κατὰ ⁴² Ῥωμανοῦ μελετώντας.

(35) ⁴³ Κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς (τιμᾶται ⁴⁴
Ῥωμανός) τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ · καὶ Δεκεμβρίου
μηνὶ ιζ' ⁴⁵, τῇ τῶν προπατόρων ⁴⁶ Κυριακῇ ⁴⁷, τῇ
τῆς βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ Κωνσταν-
τίνου βασιλέως (τοῦ) ⁴⁸ γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ Νικο-
λάου πατριάρχου ⁴⁹.

ΙΑ'. ⁵⁰ Περὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ.

⁵¹ Καὶ Ἰανουαρίου ζ', τῇ τῶν ἀγίων Φώτων
ἡμέρᾳ, στέφει Θεόδωρον τὴν γυναῖκα αὐτοῦ · Μαίω
δὲ μηνὶ ιζ' ⁵², Ἰνδικτιῶνος ε', Χριστοφόρος ὁ υἱὸς
Ῥωμανοῦ ἀναγορεύεται βασιλεύς · **817** στέφεται
δὲ τῇ ⁵³ κδ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παρὰ Κωνσταντίνου
βασιλέως τῇ τῆς ἁγίας ν' ἡμέρᾳ · καὶ μόνοι οὗτοι οἱ
δύο ⁵⁴ ἐν ταύτῃ τῇ προελεύσει προῆλθον.

(2) ⁵⁵ Ἰουλίῳ δὲ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος η' (ἡμέρᾳ Κυ-
ριακῇ) ἡ τῆς Ἐκκλησίας γέγονεν ἔνωσις παρὰ Ῥω-
μανοῦ (ἀπάντων ἐνωθέντων μητροπολιτῶν τε καὶ
κληρικῶν τῶν ἀπὸ Νικολάου πατριάρχου καὶ Εὐθυ-
μίου διεσχισμένων).

⁵⁶ (3) ⁵⁷ Ὀγδόῃ δὲ Φεβρουαρίου ⁵⁸ μηνὸς, Ἰνδι-
κτιῶνος θ' ἀποστείλας Ῥωμανὸς ὑπερορίζει τὸν
μάγιστρον Στέφανον τὸν τῆς Καλομαρίας εἰς τὴν
Ἀντιγόνου νῆσον ὡς τῆς βασιλείας ἐφέσθαι κατη-
γορηθέντα, ⁵⁹ μοναχὸν αὐτὸν ἀποκείρας ἅμα Θεο-

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁰ § 32 om. Sym. ⁵¹ καὶ ed. Vat. Cont. ⁵² ἡ Sym. 16. ⁵³ ὕπὸ — sc. om. Sym. ⁵⁴ καὶ
τ. τοῦ π. καταδιδάσαντες ἐν τῇ τῆς ἀ. Ἐ. μ. ἀπέκειραν Sym. ⁵⁵ ἐν τῆς Vat. ἐν τῇ τῆς Cont. Sym.
τῆς Leo. ⁵⁶ Ἐ. οὖν ed. Καὶ ἔ. Sym. 16. ⁵⁷ καὶ νοταρίου Vat. ⁵⁸ τῆς βίγλης Vat. om. Leo. —
Κουρκούας ed. Leo, Sym. — om. leg. Leo, Sym. ⁵⁹ ἀν. ὡς κ. Ῥ. μ. εἰς Ὀψ. ἔξ. Sym. ⁶⁰ τοῦ ed.
⁶¹ Περὶ Ῥωμανοῦ Καίσαρος Par. 1706 Ῥωμανὸς ὁ Ἀβάστακτος. Εἰκάδι δὲ τετάρτῃ τοῦ Σ. μ.
Vat. Ἐ. δὲ τ. Σ. μ. Leo. Cont. Τῇ κδ' τοῦ Σ. μ. Sym. 17. Ἐ. δὲ καὶ τ. Σ. μ. Ven ⁶² τ. Ῥ. om. Leo.
ΠΕΡΙ ΡΩΜΑΝΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ et linea 13 XI. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΡΩΜΑΝΟΥ. Exinde lege ια' pro τ.
⁶³ τοῦ μηνὸς Cont. Vat. ⁶⁴ πρῶτον ed. ⁶⁵ κδ' Leo, cod. ⁶⁶ τοῦ γ. ἀ. om. Leo, Sym. Vat. Cont. ⁶⁷ ἐν
ἔτει τῷ ζυνη', Ἰνδικτιῶνος η' Sym. ἐν ἔ. ἐξάκις χιλιοστῶ τετρακοσιοστῶ εἰκοστῷ, Ἰνδ. ἡ Vat. ⁶⁸ Par.
1706, in codice deest rubrica. 18. Καὶ Ἰανουαρ. ζ' cod. Καὶ Ἰανουαρίῳ ἔκηρ Vat. Ἐν ἔτει ζυνη', Ἰνδ.
ἡ καὶ Ἰανουαρίῳ ζ' Cont. — Καὶ τῶν ἀγίων Θεοφανίων στέφεται Θ. ἡ γυνὴ ἀ. καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ αὐτοῦ
μηνὸς τῆς ε' Ἰνδ. X. ὁ υἱὸς Ῥ. διαγ. β. Sym. 17. ⁶⁹ 921. ⁷⁰ Ἰνδ'. ἡ Ἰνδ. ἡ Ἰνδ. κτιῶν. Vat.
sed est nona, θ'; nam dies S. Ignatii in dominicam a. 920 cadit; a. 919 vero, ind. 8^a, Veneris in diem;
Pentecoste autem in 17ta Maii annis tantum cadit 935 et 940, 5^a indictione 932 in 20ma ut a. 921.
⁷¹ Τῇ εἰκάδι τοῦ Leo. ⁷² ἐν τῇ αὐτῇ πρ. Leo. ⁷³ Περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς ἐκκλησίας Vat. Ἰουλίῳ ed. τῷ
δὲ Ἰουλ. μ. Sym. 18. — ὀγδόῃ Ἰνδ. Leo, ἡ Ἰνδ. Vat. τῆς αὐτῆς Ἰνδ. Sym. — ἡμ. κδ' cod. Leo, om. Sym.
— π. Ῥ. γ. ἐν. Leo, Vat. Cont. γίνεσθαι ἔνωσις τῶν ἀποσχιστῶν Sym. om. ἀπ. — Εὐθυμίου. ⁷⁴ 924.
⁷⁵ Ὀγδόῃ δὲ φε. μῆ. Ἰνδ. δ' cod. θ' δὲ φ. μ. Ἰνδ. θ'. Vat. Τῷ δὲ ἡ μὲν τῆς θ' ἐπινεμήσεως Sym.
⁷⁶ Ὀ. δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ, Ἰνδ. θ. ed. — ἰθ' Leo. — ὑποπευθεὶς Στέφανος ὁ μάγιστρος ὡς τῆς β.
ἐπιμένους ἀποκείρεται ἐν τῇ τοῦ Α. νήσω Sym. ⁷⁷ πρῶτον Leo, scl. a. (μοναχόν.)

Leonem insuper magistrum et scholarum do-
mesticum in urbem induxerunt, qui mulo insidens
per medium forum pertransiit.

Delata est etiam Zoe Augusta, ut quæ Romano
per cibos veneno infectos a Theocleto ministerii
notario insidiaretur : quare hanc e palatio recedere
coactam, in Sanctæ Euphemie monasterio ad
Petrium sito tonsis capillis monialem fecerunt.

Theodorus autem Constantini imperatoris pæda-
gogus et Simeon ejus frater, a Theophylacto pa-
tricio et stabuli comite ad convivium vocatus est.
Recumbentibus illis, Joannes drungarius vigi-
liarum, Curcuas dictus, cum populi turba ingres-
sus, raptos eosdem ad Opsicium eliminatos propriis
in suburbanis, velut adversus Romanum machina-
tos, exsulare coegit.

Quarto vero supra vicesimum Septembris men-
sis, Cæsaris dignitate, Decembris autem mensis
decimo septimo, Christi Domini propentium festo,
imperii diademate a Constantino imperatore, ejus
genero, et Nicolao patriarcha Romanus ornatur.

XI. De imperio Romani.

Januarii vero die 6, sanctorum Luminum die,
Theodoram uxorem coronat; mox Maii mensis
decimo septimo, indictione quinta, Christophorus
Romani filius imperatore renuntiatur : et ejusdem
mensis vicesimo, sanctæ Pentecostes die festo, a
Constantino redimitur : istique duo soli in ejusdem
diei processu solenni per urbem progressi sunt.

Porro Julio mense, indictione octava, die Do-
minico, totius Ecclesiæ a Romano inita est con-
cordia, cunctis metropolitibus et clericis, qui a Ni-
colai et Euthymii partibus recesserant, in con-
sensionem redeuntibus.

Mensis autem Februarii die octavo, indictione
nona; mittens Romanum magistrum Stephanum
Calomariæ filium in Antigoniam insulam exsulem
ejecit, imperii affectati delatum; cum prius una
cum Theophane Tichote et Paulo orphanotropho

propriis domesticis in monachum detonsus fuisset. Α φάνει Τειχιώτη και Παύλω ὀρφανοτρόφω ¹⁰ ἀνθρώποις αὐτοῦ.

Cæterum Romanus imperator ad Tribunalium solemnem habens processum, cunctis armorum omni genere instructis, factaque militum recensione, derepente Romanus præfatus, et Constantinus, inusitata celeritate usi, in palatium revertuntur : a Leone quippe Arsenii domestico, Arsenii ipsius et Pauli Manglanitæ conspiratio delata fuerat : ex quo verberibus acceptis, et bonis fisco addictis in exilium translati sunt. Erat porro tunc ab imperatore proximus potestate Joannes presbyter et rector, qui Leonem Armenii filium hebdomadarii curavit fieri imperatori prius commendatum.

Erat tunc in Hellade Rentacius quidam, Nicetæ B patricii cognatus, homo illiberalis et parricidii reus, ut proprio patri insidiatus; qui filii impetum fugiens, navi conscensa, apud Cretenses se receperat; Rentacius interim, data potestate usus, omnes paternas facultates deprædatus, urbem petiit ubi in magna Dei ecclesia refugium quæsiuit. Romanus autem, de ejus facinoribus et atrociniis certior factus, eum ex asylo trahi et plecti jubet. Rentacius vero mendacibus epistolis ad Bulgaros missis, ad eos transfugerem decreverat; deprehensus autem et convictus oculis privatus est.

πρὸς αὐτοὺς αὐτομολῆσαι ἐβουλεύσατο ¹¹. Κρατηθεὶς δὲ καὶ ἐλεγχθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ¹² ἀποστερεῖται.

Bulgaris vero ad Catasyrtas usque post Adraletæ C domesticis mortem excurrentibus, Poibus, Argyri filius, scholarum domesticus creatus est. Hic ad Thermopolim copiis eductis, Michaelem Moroleontis illum vices suas obeuntem, Bulgarorum motum exploraturum misit. Ille de improvise agmini eorum factus obviam, plurimos quidem occidit, vulneribus autem acceptis, in urbe postmodum vitam finivit.

Eo tempore insidiæ adversus Romanum imperatorem structæ ab Anastasio sacellario et aurificinæ principe, et Theodoreto cubiculario, et Demetrio regii fisci notario, et Nicolao Cubaitæ, qui Constantino imperatori favebant, a Theocleto officii notario delatae sunt : iidemque convicti verberibus

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ τοῖς Sym. ¹¹ Πάλιν μνησεται ἐπιβουλή μελετᾶσθαι παρὰ Ἀ. καὶ Π. τῶν μ. Sym. 19. ¹² ὁ Vat. ¹³ μεθ' ὁ. ἐκ. Leo. ¹⁴ ἡ δ. Ἀ. Cont. om. Vat. ex homoioteleuto. ¹⁵ Μαγλαβίτ. cod. μαγγλαβίτου Cont. ed. ¹⁶ καὶ ed. Sym. ¹⁷ ἦν — προσοικειώσας om. Sym. — ἰω. ὁ πρ. καὶ Leo. ¹⁸ Ἀρμενίου Leo. — ἐποίησε Vat. ¹⁹ Περὶ Ῥαντακίου τοῦ Ἑλλαδικοῦ Vat. Ῥεντάκιος ὁ Ἑλλαδικὸς π. γενόμενος ἐπει πάντα Sym. 20. — δέ om. Vat. Cont. — Ἑλλαδικός Vat. Cont. — Νικήτ. cod. Νικήτα τοῦ Vat. Cont. ²⁰ ἄπ. δέ Vat. Cont. — π. ἐλ. Vat. Sym. Cont. ²¹ καὶ τῆ π. πρ. ψ. γρ. συσκευάσας πρ. Βουλγαρίαν ἀποφυγεῖν ἐμελλε Sym. — τῆ — καταμαθῶν om. cod. ex homoioteleuto. ²² ἐβούλετο Vat. Cont. — Κρ. οὖν τ. ὁ. ἐξορύσσει Sym. ²³ τῶν ὀφθαλμῶν Vat. Cont. τῆς τε οὐσῆς καὶ τῶν ὁ. στ.) ²⁴ Καὶ πάλιν οἱ Βούλγαροι μ. τῶν Κ. ἐξελθόντες μ. τὴν τοῦ δουκὸς Sym. 21. ²⁵ δέ ed. cod. ²⁶ Ἀδραλέτου Leo. — προβάλλεται Π. δ. τῶν σχ. ὁ τοῦ Ἀ. Sym. ²⁷ τὴν Μ. ed. τὴν τοῦ Μωρολέ. Sym. — τ. ὁ. om. Sym. ²⁸ εἰσελθῶν ἔσω π. ed. εἰσελθεσῶν cod. εἰσελθῶν e linea seq. irrepsit. ²⁹ καὶ ἄ. δὲ πλ. ἐν τῆ π. ἐ. ἐτ. Sym. καὶ ἄ. ἐν τῆ π. ἐτ. Vat. Cont. ³⁰ Περὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ Ῥωμανοῦ δι' ἧς προφάσεως ὑποβιβάζει τὸν Πορφυρογέννητον ποιήσας αὐτὸν β' βασιλεῦσιν. — Πάλιν δὲ μνησεται ἐπ. κ. Ῥ ὑπὸ Ἀ. γεννησομένη σ. καὶ Θ. Sym. 22. — παρὰ Θ. Leo. ³¹ τοῦ om. Vat. Cont. ³² χρυσοχέστου cod. Vat. χρυσοχέστου Cont. χρυσογούτο Leo. ³³ ν. β. Leo. πρωτονοταρίου τοῦ εἰδικοῦ καὶ ἄλλων τινῶν ὡς δῆθεν ὁ. Κ. β. ἀγωνιζόμενοι: ἐλ. ἐτ. καὶ τὴν μέστν δ. εἰθόντες; ἐξωρίσθησαν Sym. ³⁴ ἰδ. cod.

(4) ¹ Ἐποίησε δὲ Ῥωμανὸς ² βασιλεὺς ἐν τῷ Τριβουναλίῳ πρόκενσον, συνηγμένων ἀπάντων ἐκείσε ³ μεθ' ὀπλων · τοῦ ἀδνουμίου δὲ γενομένου, αἰφνιδίον Ῥωμανὸς καὶ Κωνσταντίνος τάχει πολλῶ εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέφουσιν · ἐμνηύθη γὰρ παρὰ Λέοντος, ἀνθρώπου τοῦ Ἀρσενίου, (ἡ αὐτοῦ τοῦ Ἀρσενίου) ἐπιβουλή καὶ Παύλου ⁴ Μαγγλαβίτου, οἱ ⁵ τυφθέντες καὶ δημευθέντες ἐξωρίσθησαν · (ἦν ⁶ δὲ τότε παραδυναστεύων ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης, ὁ βαλκτωρ, ὃς Λέοντα τὸν τοῦ Ἀρσενίου ⁷ ἐποίησε ἰδομαδάριον τῷ βασιλεὶ τοῦτον προσοικειώσας).

§18 (5) ¹ Ἐγένετο (δέ) τις Ῥεντάκιος ἐν Ἑλλάδι, συγγενῆς ὦν Νικήτα πατρικίου, ἀπαιδευτὸς ² τε καὶ πατραλώσας · ὃς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καταδικῶν φονεῦσαι, ἐπειδή περ ἐκείνος φεύγων αὐτοῦ τὴν ἐπίθεσιν, ἐν πλοίῳ εἰσελθὼν, ἐξέπλει καὶ παρὰ τὴν Κρητῶν κατασχέθη, οὗτος ὁ Ῥεντάκιος, ἀδειαν εὐρῶν πάντα τὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐληίστατο καὶ ³ ἐν τῇ πόλει ἀνελθὼν [τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσέφυγεν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς αὐτοῦ ἀταξίας καὶ λεηλασίας καταμαθὼν] τοῦτον τῆς ἐκκλησίας ἐξαγαγεῖν ἐβουλεύσατο καὶ παιδεῦσαι. Ὁ δὲ, ψευδεὶς ἐπιστολὰς πρὸς Βουλγάρους πλασάμενος, ψευδεὶς ἐπιστολὰς πρὸς Βουλγάρους πλασάμενος, πρὸς αὐτοὺς αὐτομολῆσαι ἐβουλεύσατο ⁴. Κρατηθεὶς δὲ καὶ ἐλεγχθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ⁵ ἀποστερεῖται.

(6) ¹ Τῶν δὲ Βουλγάρων πάλιν ἐξελασάντων μέχρι Κατασυρτῶν, μετὰ ² τὴν τοῦ δομestίκου Ἀδραλέστου ³ τελευτῆν, προεβλήθη Πόθος, ὁ τοῦ Ἀργυροῦ δομestικός τῶν σχολῶν · καὶ μέχρι Θερμοπόλεως μετὰ τῶν ταγμάτων ἐξελθὼν, ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν ⁴ τοῦ Μωρολέοντος υἱὸν (τοποτηρητὴν ὄντα) τοὺς Βουλγάρους κατασκοπήσαντα. Ὁ ⁵ δὲ ἀπροόπτως τῷ λόφῳ αὐτῶν ἐμπασῶν, πολλοὺς μὲν τῶν Βουλγάρων ἀνείλεν, πληγῆς δὲ καὶ ⁶ αὐτῶν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ἐτελεεύτησεν.

(7) ¹ Ἐμνηύθη δὲ τότε διὰ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας ἡ κατὰ Ῥωμανοῦ (τοῦ) ² βασιλέως ἐπιβουλή Ἀναστασίου **§19** σακελλαρίου καὶ ἀρχοντος τοῦ χρυσοχέστου ³ καὶ Θεοδωρήτου κοιτωνίτου καὶ Δημητρίου, ⁴ βασιλικοῦ νοταρίου τοῦ εἰδικοῦ ⁵, καὶ Νικολάου τοῦ Κουδάτζη καὶ Θεοδότου πρωτο-

καράβου, οἱ καὶ ὑπὲρ Κωνσταντίνου βασιλέως δῆθεν ἐσπούδαζον (199^α). Καὶ ⁷⁸ δὴ ἐλεγχθέντες ἐτύφθησαν, καὶ ἐν τῇ μέσῃ διήλθον καὶ ὑπερόριοι κατέστησαν. Ὁ δὲ Θεοδώρητος ἰδίᾳ ⁷⁶ ἐν τῷ λεγομένῳ Τρικόνυχῳ τοῦ παλατίου τυφθεὶς καὶ αὐτὸς ἐξωρίσθη· τὸν δὲ σακελλάριον Ἀναστάσιον ἀπέκτειραν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἐλεγγῶν ⁷⁷, ἐνθα καὶ τελευτᾷ.

(8) Τῆς τοιαύτης ⁷⁸ δὲ προφάσεως λαδόμενος Ῥωμανὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον ὑποβιάζει, καὶ δεύτερον καθίστησιν· ἑαυτὸν δὲ προάγει ⁷⁹ εἰς τὸ ἐμπροσθεν ⁸⁰.

(9) ⁸¹ Ἐκστρατεῖει δὲ πάλιν Συμῶν κατὰ Ῥωμαίων, καὶ πλῆθος Βουλγάρων ἀποστείλας ἄμα ⁸² Καυκάνῳ καὶ Μηνικῷ καὶ ἑτέροις, ἐκέλευσε κατὰ τῆς πόλεως ὅτι τάχιστα ἐξελαύνειν. ⁸³ Διελθόντες οὖν οὗτοι διὰ τῶν ὄρων, ἤλθον μέχρι τῶν Μαγ- **B** γλαβὰ ⁸⁴. Τὴν αὐτῶν δὲ ἔφοδον μαθὼν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς (λογισάμενος μὴ τὰ τῶν Πηγῶν παλάτια καὶ τὸ Στενὸν κατελθόντες ἐμπρήσωσιν), Ἰωάννην βαίκτηρα ἀποστέλλει ἄμα Λέοντι καὶ Πέτρῳ τοῖς Ἀργυροῖς λεγομένοις ⁸⁵, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος Ἰκανῶν ⁸⁶ ἐκ τῶν βασιλικῶν καὶ ⁸⁷ τῆς ἑταιρίας καὶ τῶν ταγματικῶν, οἷς συνῆν καὶ Ἀλέξιος (δ) ⁸⁸ πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωτῶν ὁ Μουσελὲ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ — ἦν δὲ ε' τῶν Νησιῶν ἑβδομάς. **820** — ⁸⁹ Διατάξαντες οὖν οὗτοι τὴν λαὸν ⁹⁰ ἐν τοῖς πεδίοις καὶ χαμαλωτέροις ⁹¹ τόποις τῶν Πηγῶν, τῶν Βουλγάρων ἀνωθεν ἀναφανέντων ἐνόπλων καὶ ⁹² βοῆ χρησαμένων ἀσημῶν καὶ φοδερᾶ καὶ σφοδρωτάτως ἐπελασάντων κατ' αὐτῶν ⁹³, παρευθὺ φεύγει μὲν Ἰωάννης ὁ βαίκτηρ, σφάττεται [δὲ ⁹⁴] ὑπὲρ τοῦτο ἀγωνιζόμενος· Φωτεινὸς δὲ τοῦ Πλατυπόδῃ (οὗδ' καὶ πολλοὶ ἕτεροι· μόλις οὖν ⁹⁵ διασωθεὶς ἤλθε ⁹⁶ φεύγων ἐνοπλὸς μετὰ δρόμωνος καὶ Ἀλέξιος δρουγγάριος ὁ Μουσηλιε ⁹⁷, καὶ μὴ ἰσχύσας ⁹⁸ τέλειον ἀνελεθεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ δρόμωνος ἀποβάθραν, πεσὼν ἐν τῇ θαλάσῃ σὺν τῷ αὐτοῦ πρωτομανδάτωρι ἀπεπνίγη). ⁹⁹ Οἱ ¹⁰⁰ Ἀργυροὶ δὲ ἐν τῷ καστελλίῳ φυγόντες διεσώθησαν. Πλωτῆμοι δὲ καὶ τὸ (λοιπὸν) ¹ ἅπαν πλῆθος, οἱ μὲν τὰς τῶν παλεμίων χεῖρας φεύγοντες ἐν τῇ θαλάσῃ ἀπεπνίγησαν· οἱ δὲ σιδήρου γεγόνασι παρανάλωμα· οἱ δὲ χερσὶ Βουλγαρικαῖς (αἰχμάλωτοι) συνελήφθησαν. Οἱ δὲ Βούλγαροι, μηδένα ² τὸν κωλύοντα ἔχοντες, τὰ τε παλάτια τῶν ³ Πηγῶν ἐπυρπόλησαν καὶ τὸ Στενὸν ἅπαν κατέκαυσαν. (Οὕτως ⁴ ἄρα δεινὸν ἀβουλία καὶ ἀπειρία θρασύτητα σύμμοχον ἔχουσα.)

Variae lectiones et notæ.

⁷⁸ Καὶ διαλ. Vat. Cont. ⁷⁶ ἰδίως Leo. ⁷⁷ Ἐλεγγῶν Leo. ⁷⁹ τοιαύτης — § 16 πολεμικῶν κατὰ exsilium in Vat. toto folio deficiente. — ἑαυτοῦ κ, Sym. 23 om. seqq. ⁸⁰ προάγειν cod. ⁸¹ τῷ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ τὸν ἐξ αὐτῶν θάνατον δεδοικέναι, κ. τ. λ. Cont. 7. ⁸² Π: οὖν ἐκστρατεύουσι Βούλγαροι μ. τῶν M. Sym. 23. ⁸³ ἄμα καὶ χαγάνῳ Cont. 8. ⁸⁴ Δ. οὖν ἐκὰ Cont. Διελθόντων οὖν διὰ Leo. ⁸⁵ Μαγλ. cod. — Ὀπερ μ. Sym. om. λογ. — ἐμπρ. — αὐτ. cod. αὐτῆν Leo. ⁸⁶ λεγ. om. Cont. Sym. ⁸⁷ ἐκ τε τῶν ταγμάτων καὶ τῶν τῆς ἐτ. Sym. ⁸⁸ τῶν Leo, Sym. ⁸⁹ ὁ om. Cont. Sym. Leo. — Μωσηλιε ed. — τῶν ν. ἐδδ. ε' Leo. ⁹⁰ Δ. οὖν τὸν ed. Δ. οὐτ. τὸν Cont. ⁹¹ αὐτῶν Sym. ⁹² ἐν βοῆ Cont. ⁹³ παρελ. Cont. — ἀ. εὐθύς φ. ὁρ. Sym. ἀ. π. ed. π. μὲν φ. Cont. ἀ. φαν. π. μὲν φ. Leo. ⁹⁴ ὁ τοῦ Πλατυπόδῃ φ. ed. — Πλατυπόδ. cod. — οὗδ' — ἀπεπνίγη om. Sym. ⁹⁵ ὁ βαίκτηρ Cont. ⁹⁶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν δρόμον α· ἤλθε δὲ φ. ἐν καὶ Ἀλ. ed. Leo, Cont. ⁹⁷ ὁ M. ὁρ. Leo. ὁρ. ὁ Μωσηλιε cod. — Μωσηλιε cod. sed inod. Mous. legerat. ⁹⁸ ἰσχ. ἀν. ed. — ἐν τῇ τοῦ δ. ἀποβάθρα Leo, Cont. — ἀναβ. ed. ⁹⁹ Οἱ om. Cont. ¹⁰⁰ ὅτε Πόθος καὶ Λέων πατρίκιος; Cont. — δ. φεύγοντες Leo. ¹ καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἐν τῇ θ. ἀπώλοντο, ἄλλοι ἀ. γεγόνασι οἱ Α. δὲ ἐν τῷ κ. φ. δ. Sym. — λοιπὸν et αὐχμ. om. Cont. ² μ. ἐχ. κ. Leo. ³ τῶν π. π. Cont. ⁴ οὕτως — ἐχ. om. Leo, Sym.

Romanus, eo prætextu accepto, imperatorem Constantinum primatu deturbat, et secundum constituit; seipsam vero priorem præponit.

Romanus, eo prætextu accepto, imperatorem Constantinum primatu deturbat, et secundum constituit; seipsam vero priorem præponit.

Simeon porro adversus Romanos exercitum rursus educit, militesque emissos, ducibus Caucano, Menico et aliis, contra urbem quantocius tendere imperavit. Illi per montes progressi Manglaba pervenerunt. Eorum adventu ab imperatore Romano cognito, ne Pegarum palatia et Stenum aggressi incenderent, Joannem rectorem una cum Leone et Potho, dictis Argyris, ex regiis confederatis et gregariis militibus copias secum habentibus misit, quibus insuper adjunctus est Alexius patricius, Muzelis filius, classis drungarius, cum navali acie. Erat porro tunc jejuniarum hebdomas quinta.—Instructo ab eis exercitu in campestribus ac depressioribus Pegarum locis, Bulgarisque e superiore editiorique parte armata manu apparenthius, et incomposita tremendaque vociferatione usis et impetu magno in eos irruentibus, derepente Joannes rector fugam arripit; Faustinusque Platypodis filius pro eo decertans cum aliis plurimisque interfectus est. Vix itaque periculo ereptus celocem ingressus est. Fuga quoque subdixit se Alexius armis omnibus munitus, et Alexius Muzelis, drungarius. Qui cum ad celocis scalam commode conscendere nequiret, in mare cum protomandatore præcipitatus, profundo submersus est. Argyri vero ad castellum fuga sibi consuluerunt. Classiariorum vero cum reliqua multitudine alii manus hostium fugientes in mari submersi sunt, alii ferro absumpti, alii in captivitate redacti. Bulgari, nullum reperientes obvium, Pegarum palatia Steniue spatium omne succenderunt. Adeo periculosa est imprudentia cum temeritate et imperitia conjuncta!

Februarii porro mensis die vicesimo, indictione A decima, Theodora Romani consors moritur, corpusque illius depositum est in ipsa imperatoris Romani domo quæ ab eo in monasterium fuit conversa.

Eodem mense Sophiia, imperatoris Christophori conjux, coronatur. Eo tempore Curopalates Iber in urbem advenit, et per medium forum magnifice ornatum cum multo honore et gloria deductus est, et ad Sanctam Dei Sophiam progressus, templi immanitatem et cultum contemplatus (intus enim decoratum et aulæis auro variegatis ornatum fuerat priusquam introduceretur), variamque ejus supellectilem demiratus, vere Dei domum esse hunc locum dixit, ac deinde in patriam reversus est.

Θαυμαστὸν καὶ ὑπερμέγεθες τοῦ ναοῦ ἔργον καταπλαγείς καὶ τὸν πολυτελεῖ ἄριστον εἶναι τὸν ἡρώων τοῦτον εἰπὼν, αὐθις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεία.¹⁰

Junio postmodum mense Bulgaris iterato bellum B inferentibus, et ad Sanctæ Theodoræ palatia penetrantibus, et eadem igne depopulatis, Romanus imperator, copiarum ducibus convocatis, Sactice dicto ei adhærente, sumptis animis milites hortabatur in hostes irrumperere, et pro patria præliari commonebat. Illi pro Christianis se mori paratos polliciti sunt. Postera igitur luce, præfatus Sactices, ab imperatore armatus, fidem a se datam veram et constantem demonstravit. Bulgares quippe retro aggressus, et in eorum castra insiliens, cunctos ibi repertos trucidavit. Bulgari, quod gestum erat percipientes, in castra revertuntur, et consertis manibus Sacticem paucis comitatum terga dare cogunt. Ille fortiter præliatus multis hostium occisis, totique aliis oppugnatus ut resistere non valeret amplius, equum laxatis habenis ad fugam impulit, fluviumque ibidem præterfluentem trajiciens, equo profundi limo infixo ad podicem et coxendicem vulnerandi. Equo itaque limo vix extracto, opem ferentibus suis, ad Blachernas defertur, et sacro loculo impositus, plaga mortifera accepta, nocte mortuus est.

Ἰδὺ ἔμπαγάντος, εἰτρώσκειται κατὰ τῆς ἕδρας καὶ ἀνασπασθέντος συναργεία τῶν ὑπὸ χεῖρα, διασώζεται μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, καὶ θελεῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ, καιρίας τῆς πληγῆς οὐσης, τῇ νυκτὶ ἐτελεύτησε.

Eodem tempore reverendissimus Petronas, imperatoris Romani jussu, ex sede monachorum Sancti Mamantis, prope portam Xylocercus dictam

(10) K' δὲ Φεβρουαρίου μηνὸς ἰ' Ἰνδικτιῶνος Θεοδώρῳ ὁ σύμβιος Ῥωμανοῦ τελευτᾷ· καὶ κατετίθη τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ τῷ ὑπ' αὐτοῦ (εἰς⁹) μοναστήριον ἀμειψθέντι.

(11) Τῷ δὲ αὐτῷ μηνὶ στέφεται Σοφία ἡ τοῦ βασιλέως 821 Χριστοφόρου γυνὴ¹⁰. Τηνικαῦτα δὲ καὶ Κουροπαλάτης Ἰβήρ ἐν τῇ πόλει παρεγένετο, καὶ διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς διελθὼν κεκοσμημένης λαμπρῶς μετὰ δόξης πολλῆς καὶ τιμῆς ὑπεδέχθη (ὄν καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Σοφίᾳ¹¹ εἰσήγαγον¹², τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος θεασάμενον¹³ καὶ τὸν πολυτελεῖ κόσμον — καλλωπίσαντες γὰρ αὐτὴν¹⁴ καὶ περιστελλάντες πέπλοις χρυσοῦφαις καὶ κόσμῳ παντοίῳ οὕτως εἰσήγαγον ἐν αὐτῇ¹⁵). Ὁ¹⁶ δὲ, τὸ θαυμάσιον καὶ ὑπερμέγεθες τοῦ ναοῦ ἔργον καταπλαγείς καὶ τὸν πολυτελεῖ κόσμον ὑπερβαυμάσας καὶ ἄληθῶς Θεοῦ κατοικίαν εἶναι τὸν ἡρώων τοῦτον εἰπὼν, αὐθις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεία¹⁰.

(12) Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ τῶν Βουλγάρων πάλιν ἐκστρατευσάντων καὶ μέχρι τῶν τῆς Ἁγίας Θεοδώρας²⁰ παλατιῶν ἰλθόντων, καὶ ταῦτα πυρὶ παραδόντων²¹, εἰς ἄριστον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς (τοὺς)²² τῶν ταγμάτων ἄρχοντας συνεκάλεσε, συνόντος αὐτοῖς²³ καὶ τοῦ λεγομένου Σακτικῆ, καὶ παρήνει τοῦτοις καὶ προὔτρέπετο²⁴ κατὰ τῶν ἐναντιῶν ἐξελεθεῖν καὶ τῆς πατρίδος ὑπεραγωνίσασθαι. Οἱ δὲ συνέθεντο ἐτοιμῶς τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ τῶν Χριστιανῶν ὑπεραποθνήσκειν. Τῇ οὖν ἐπαύριον κηθοπισθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ εἰρημένος Σακτικῆς ἀληθῆ οὐσαν τὴν ἑαυτοῦ πίστιν (τε²⁵) καὶ ἀνδρείαν ἀπέδειξεν· ὅπισθε γὰρ τῶν Βουλγάρων (199^b) γενόμενος καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐμπεσὼν, πάντας τοὺς ἐκεῖ εὐρεθέντας κατέσφαξεν. Μαθόντες οὖν οἱ Βούλγαροι τὸ γεγονός, ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ πολέμου συγκροτηθέντος, τρέπουσι τὸν Σακτικῆν σὺν ὀλίγοις²⁶ ὑπάρχοντα. 822 Ὁ δὲ, ἐπειδὴ γενναίως ἀγωνισάμενος²⁷, πολλοὺς ἀνελών, οὐκ ἔτι ἀντέχειν ἠδύνατο πρὸς τὸ πληθὸς τῶν πολεμίων, μεθίθει τοῦ ἵππου τὸν χαλινὸν, καὶ εἰς φυγὴν ἔλαυνε· ποταμὸν δὲ τινα (ἐκείσε)²⁸ παραρρέοντα διαπερῶν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἐν τῇ²⁹ τοῦ μηροῦ· μόλις οὖν τοῦ ἵππου ἐκ³⁰ τῆς ἰλῶς ἐνζῶδον καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμυροῦντα³¹ ἐκ τῆς

(13) Τηνικαῦτα δὲ καὶ Πετρωνᾶς αἰδισιμώτατος προστάξει Ῥωμανοῦ βασιλέως ἡγαγε λάρνακα³² ἐνζῶδον καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμυροῦντα³³ ἐκ τῆς

Variae lectiones et notæ.

⁹ Εἰκάδι δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ Cont. ed. Leo, τῷ δὲ φ. μ.; Sym. 21. K. δὲ φ. μ. η. cod. — ἰνδ. ἰ' ed. Coni. τῆς ἰ' ἰνδ. τῆς κ. τοῦ μηνὸς Sym. ια' ἰνδ. ? ¹⁰ ἢ Sym. ¹¹ καὶ κατατίθεται εἰς τὸ νοίκιον τοῦ β. Ρ. τὸν ὑπ' α. εἰς μ. γενόμενον Sym. ¹² εἰς om. Coni. ¹³ Καὶ στ. Sym. 24. ¹⁴ Τότε καὶ Ἰ. κ. ἐν τῇ π. π. καὶ πρόδος αὐτῷ λαμπρὰ γέγονε καὶ μ. τ. ὑπ. καὶ ἡ ἀγ. Σ. τοῦτῳ κεκοσμημένη ὑπεδείχθη Sym. om. ὄν — αὐτῇ. ¹⁵ ἀπηγ. Coni. ¹⁶ καὶ Leo. ¹⁷ θεασάμ. cod. θεασάμενος Leo. ¹⁸ ταύτην Coni. ¹⁹ αὐτῷ ed. ²⁰ εἰς ὄν ναὸν εἰσελθὼν καὶ θαυμάσας πάλιν εἰς τὰ ἴδια ὑπ. Sym. ²¹ ἱερὸν Coni. ²² ἴδια Leo, Coni. Sym. ²³ τῶν δὲ Β. π. ἐκστρ. καὶ μ. τῆς Coni. Καὶ π. οἱ Βούλγαροι ἐν τῷ Ἰ. μ. μέχρι τῶν τῆς ἀ. Θ. π. ἦλθον καὶ τ. π. δόντες τὰ ἐξῆς ἐλήθηον, καὶ πάλιν πολέμου γενομένου, τρέπονται Ῥωμαῖοι Sym. 25 om. seqq. ²⁴ ἐ. π. Coni. ²⁵ παραδόντες; col. παραδόντων Coni. — ἔξανιστάμενος ὁ β. Ρ. Leo. ²⁶ τοῦς om. Coni. ²⁷ αὐτῷ Leo. ²⁸ προστρ. cod. ²⁹ τε om. Coni. ³⁰ ὀλίγων Coni. ³¹ καὶ Leo, Coni. ³² ἐκείσε om. Coni. ³³ τούτου Coni. ³⁴ ἐκ τῆς l. Leo. Ὁ δὲ λεγόμενος Σ. πολλά ἀνδραγαθήσας, πολλοὺς τε ἀνελών καὶ πρὸς τὸ πληθὸς ἀντιστήναι μὴ δυνάμενος, καιρίαν πληγὴν φέυγει καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλ. τ. εὐθὺς ἀποθνήσκει Sym. ³⁵ τίθεται ed. ³⁶ λαρνοκίδιον ἔνδοξον ἐν καὶ Coni. ³⁷ ἀ. μ. Coni.

τοῦ Ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδρείας, τῆς πλησίον Α ούσης ³⁴ τῶν Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης, ἐν οἷς φασὶν ἐναποκεῖσθαι Μαυρίκιον σὺν τοῖς αὐτοῦ παισίν, ἃ καὶ ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως ³⁵ μονῇ ³⁶.

(14) ³⁷ Ἀδριανὸς δὲ τις Χάλδος, πρὸς δὲ καὶ Τατζάτης Ἀρμένιος πλούσιος πάνυ, τῇ ὑποθήκῃ καὶ συμβουλῇ ³⁸ Βάρδα τοῦ Βοήλα ³⁹ στρατηγούντος ἐν Χαλδίᾳ τυραννίδα καὶ ἀνταρσίαν κατὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως συσκευάζουσι ⁴⁰, τὸ Πάνπερ ⁴¹ τε λεγόμενον ὀχύρωμα κατασχόντες· οὗς ὁ ⁴² τῶν σχολῶν δομέστικος Ἰωάννης ὁ Κροκόας ⁴³ καταπολεμήσας τοὺς μὲν κατέσχεν, ὧν τοὺς περιφανεστέρους ἀποτυφοί, τὰς οὐσίας ⁴⁴ αὐτῶν δημεύσας ⁴⁵· Τατζάτης ⁴⁶ δὲ, ἐν ἐτέρῳ ὀχυρωτάτῳ **823** καστελλίῳ διαφυγὼν ⁴⁷ καὶ λόγον τοῦ μήτι κακὸν παθεῖν δεξιάμου, ἐν ⁴⁸ τῇ πόλει εἰσεληλύθει, καὶ τῇ τοῦ μαγλαδίτου ἀξία τιμηθεὶς ἐν τῷ οἴκῳ τῶν μαγγάων διητᾶτο ⁴⁹ τηρούμενος. Δρασμὸν δὲ βουλευσάμενος ἀλίσκεται, καὶ τῶν ὀμμάτων ⁵⁰ στερίσκεται ⁵⁰. Βάρδαν τὸν Βοήλαν ἀπέκειραν μοναχὸν, τοῦ βασιλέως ⁵¹ οἰκτεῖραντος φίλον τυγχάνοντα.

(15) ⁵² Τοῦ δὲ πατρικίου τοῦ ⁵³ ἑπινομαζομένου Μωρολέοντος ⁵⁴ Ἀδριανουπόλεως στρατηγούντος, κρατίστου ⁵⁵ τὰ πολλὰ καὶ περιδεξίου τυγχάνοντος, δς πλείστας κατὰ Βουλγάρων ἀνδραγαθίας ἐπεδείξατο, (καὶ ⁵⁶ πάλιν) ὁ Βούλγαρος Συμεὼν σὺν παντὶ τῷ σερατεῦματι αὐτοῦ τὴν εἰρημένην πόλιν ⁵⁷ περιεκύκλωσε, καὶ χάρακα περιβαλὼν ἰσχυρῶς ταύτην ἐπολιόρχει ⁵⁸· ἐπεὶ δὲ ὁ τε σίτος τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπαλεοίπει καὶ λιμὸς ἐπίεζε χαλεπὸς ⁵⁹ — οὐδαμόθεν γὰρ εἶχον ἐπισιτίσασθαι — τῇ ἐνδεῖᾳ πιεζόμενοι ⁶⁰ προδεδώκασιν ἑαυτοὺς (τε) ⁶¹ καὶ τὸν στρατηγὸν τοῖς Βουλγάροις, ὃν ⁶² χειρωσάμενος ⁶³ Συμεὼν ⁶⁴· καὶ δεσμὰ καθ' ὅλου τοῦ σώματος περιβαλὼν, καὶ μυρίας αἰκίας τοῦτον τιμωρησάμενος τελευταῖον ἀπέκτεινε (θανάτῳ ⁶⁵ πικρῷ, ἀξίῳ τῆς ἑαυτοῦ ἀπηνεστάτης καὶ ὠμοτάτης ψυχῆς). ⁶⁶ Βουλγάρους οὖν τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν παραδοὺς ὑπεχώρησεν· οἱ, τὴν κατ' αὐτῶν ⁶⁷ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ἔφοδον ἀκηκότες, ταύτην καταλειπότες ⁶⁸ ἀπῆλθον· καὶ πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίους (αὐτῇ) ⁶⁹ ἐγένετο.

(16) ⁷⁰ Λέοντος δὲ τοῦ Τριπολίτου μετὰ δυνάμειος πολλῆς **824** (καὶ ⁷¹ πλοίων πολεμικῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος καὶ ἐν) ⁷² τῇ νήσῳ Λήμνῳ κατα-

sita, eduxit gloriosam thecam duasque alias caelatura carentes capsas in quibus Mauricius cum filiis suis depositus fuisse dicebatur, easque in imperatoris monasterio reposuit.

Adrianus autem quidam [Chaldus, nec non Tatzates Armenus, vir opulentus, consiliis et hortatu Bardæ Boelæ, qui Chaldiensi militiæ præerat, tyrannidem et rebellionem adversus Romanum imperatorem excitant, et Panper locum munitissimum occupant: quos Joannes Curcuas, scholarum domesticus, cum debellasset, quosdam quidem tenuit, quorum illustriores, facultatibus eorum publicatis, excæcavit. Tatzates autem uno validissimo loco fuga occupato, et securitatis fide accepta, in urbem reversus est, et manglabitæ dignitate honoratus in manganorum palatio sub custodia servatus morabatur. Fugam autem machinatus oculorum lumine privatur, Bardam Boelam in monachum detondent, in eum, utpote amicum, imperatore misericordia moto.

Patricio vero quodam cognomine Moroleone, Adrianopoleos urbis duce, in rebus bellicis fortissimo, et solertia præstanti, ut qui adversus Bulgariam facinora forti viro digna ostendisset plurima, rursus Simeon Bulgarus cum omni exercitu dictam urbem obsedit, valloque circumducto validis armis pressit: frumento autem per urbem deficiente dura fames invasit, ex nulla quippe parte egestatis calamitate vexati annonam procurare valebant: quare seipsos et exercitus duce[m] Bulgaris tradiderunt; quem apprehensum Simeon, vinculisque per totum corpus circumdatum et innumeris vexatum cruciatibus, tandem amara morte, quod immanissima crudelissimaque ejus anima dignum erat, interfecit. Bulgaris igitur commissa urbis custodia, recessit. Illi autem, Romanum exercitum in se movere audientes, urbe relicta abierunt, eaque iterum Romani potiti sunt.

Leone Tripolita cum copioso exercitu bellicisque navibus in Romanos erumpente, et Lemnum insulam occupante, Joannes Radinus patricius et

Variæ lectiones et notæ.

³⁴ ούσης τῆς E. ed. Cont. Ξυλοκέρκου cod.—συναπ. Cont. om. αὐτοῦ. ³⁵ Ῥωμανοῦ Cont. ³⁶ ἦτοι εἰς τὸ Μυριέλειον ed. Cont. ³⁷ Ἀνταρσίας δὲ γενομένης ἐν X. ὑπὸ Ἀδριανοῦ Χαλδέως καὶ Τατζάτου Ἀ. τῇ ὑποθ. τοῦ B. στ. ἐν X. καὶ τῇ Π. δ. ἐκτρατήθη Sym. 26.—δὲ Τατζάτης Cont.—Ττζάντζης ed. cod. ³⁸ συνθήκῃ Leo. ³⁹ Βοίλα ed. Sym. ⁴⁰ σκευάζουσι Cont.—τὸ Παίπερ τὸ λ. P. ⁴¹ Παίπερ cod. ⁴² δ. τῶν σχ. Leo τῶν σχ. δ. Ἰω. ὁ K. Sym. om. οὗς. ⁴³ Κουρκούας Leo, Sym. Cont.—καταπ. καὶ κατασχόν τοὺς μὲν Sym. Cont. ⁴⁴ τὴν οὐσίαν δ. Leo, καὶ τὰς οὐ. δημεύει Sym. ⁴⁵ Τοὺς δὲ πενιχροῦς καὶ ἀσήμους ἀθῶους κελεύσας ὅπιο βούλοιντο ἀπιέναι Sym. ed. Cont. ⁴⁶ Ὁ δὲ T. ἐν. ε. ὀχυρωτάτῳ δ. καὶ λ. αἰτήσας ἐν τῇ π. Sym. ⁴⁷ φυγὼν Cont. — λ. ἀπαθείας δ. ed. ⁴⁸ ε. καὶ μάγιστρος γενόμενος ἐν τοῖς Μαγγάνοις τ. δ. δρᾶσαι δὲ β. Sym. ⁴⁹ διητᾶτο cod. ⁵⁰ ὀφθαλμῶν ed. ⁵¹ πτερεῖται Cont. ⁵² δὲ Leo, Sym. Cont.—ἀπ τοῦ β. αὐτὸν κατοικτ. Sym. ⁵³ Συμεὼν δὲ σὺν π. τῷ λαῷ α. τὴν Ἀ. παρακαθίσαντος καὶ ἰ. πολιορκούντος, ἐπεὶ καὶ λ. αὐτοὺς ἐπ. κραταίως καὶ ὁ. ἐ. ἐπ. πρ. Sym. 29. ⁵⁴ ὄντος Leo, οὕτως Cont. ⁵⁵ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον θυμοῦ ἔοντος Cont. ⁵⁶ κρ. π. καὶ δεξιῶν ed. κρ. τὰ πολεμικὰ καὶ π. Cont. ⁵⁷ καὶ π. om. Cont. Leo. ⁵⁸ τὴν ἐ. π. σὺν π. τῷ στ. π. Cont. ⁵⁹ περιεκύκλωσεν ἐπεὶ ed. ⁶⁰ κραταίως; Cont. ⁶¹ τὸ om. Cont. ⁶² καὶ Sym. ⁶³ ὁ Sym. ⁶⁴ Σ. μ. τε α. Sym. ⁶⁵ θαν.—ψυχῆς om. Sym. ⁶⁶ Καὶ B. τὴν Sym.—παρ. φ. Leo. ⁶⁷ α. τῶν P. ἐφ. ἀκ. τὴν πόλιν κατ. Sym. ⁶⁸ καταλιπόντες Sym. Cont. ⁶⁹ αὐτῇ om. Sym. ⁷⁰ Τοῦ δὲ Tρ. A. Sym. 28. ⁷¹ καὶ πλ.—καὶ ἐν om. Sym. ⁷² ἐν Sym.

classis drungarius eum ex improviso aggressus est, et insulam recepit; initoque certamine divinis auxiliis, qui comitabantur Agareni fusi auri, solo Tripolita fuga servato.

Septembri vero mense, indictione secunda, Simeon Bulgariae princeps, copiis omnibus eductis adversus Constantinopolim expeditionem parat. Inde Thraciam et Macedoniam depopulatur, incendia ubique spargit, evertit cuncta, et ad arbores usque excindit. Ad Blachernas praeterea proventus Nicolaum patriarcham et procerum quosdam, ut de pace conferret, ad se mitti postulavit. Datis igitur ex parte utraque obsidibus convenerunt, prius quidem Nicolaus patriarcha, deinde Michael patricius Stytiotes, et Joannes mysticus, qui ab imperatore secundas tenebat: jam quippe Joannes rector apud imperatorem calumniam passus, causatus aegritudinem, palatium deseruerat; postmodum autem in monasterio Galacrenis proximo detonsus est.

Et hi quidem cum Simeone de pace tractatum habebant; Simeon autem retro eos amandavit, ipsum vero imperatorem videre expetiit, a multis de ejus prudentia, fortitudine et solertia certior factus. Valde laetatus est imperator, pacis quippe cupiditate ducebatur, et effusum quotidie sanguinem deplorabat. Ad litus itaque Cosmidii machinam in mari validissimam excitari jussit: ad quam tiremem regiam remis rectam facile esset deducere, septoque munitissimo eam circumvallans, spatium ejus medium ita disponi praecipit, ut in ea ad invicem de pace colloquerentur. Simeon autem missis militibus, sanctissimae Deiparae ad Pegem templum combussit, et loca circumposita devastavit, a pace alienum se, sed vana tantum spe imperatorem deludere, inde significans.

Imperator una cum patriarcha Nicolae ad Bla-

λαβόντος, Ἰωάννης ὁ πατριάρχης καὶ δρουγγάριος τοῦ κλωτῶν ὁ Ῥαβίνος κατονομαζόμενος αἰφνιδίως ἐπέβητο αὐτῷ (καὶ τὴν νῆσον κατέλαβε)· καὶ πολέμου γενομένου, Θεοῦ συνεργεῖα οἱ ὑπ' αὐτὸν τρέπονται Ἀγαρηνοὶ, μόνοι; ὁ δὲ Τριπολίτης φυγῇ διασώζεται.

(17) ὁ Σεπτεμβρίου δὲ μηνί, Ἰνδικτιῶνος β', Συμεῶν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας (300*) πανστρατὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατεύει. Καὶ ληΐζεται μὲν Θράκη (τε) καὶ Μακεδονίαν, ἐμπυρρίζει δὲ πάντα (καὶ) καταστρέφει καὶ δεινροτομεῖ· μέχρι ὁ Βλαχερνῶν παραγενόμενος ἐπεζητήσεν αὐτῷ ἀποσταλῆναι τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ τινας τῶν μεγιστάνων ὥστε περὶ εἰρήνης αὐτοῖς συντυχεῖν· ἔλαθον ὁ ἰμήρου; ὁ παρ' ἀλλήλων ἀμφοτέροι, καὶ ἐξήλθε ὁ πρότερον μὲν ὁ πατριάρχης, ἔπειτα ὁ Μιχαὴλ πατριάρχης ὁ προσαγορευόμενος Στυπιώτης καὶ Ἰωάννης ὁ μυστικός τε καὶ παραδυναστεύων· ἦδη γὰρ Ἰωάννης ὁ βαίκτηρ, διαβληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα, ἀσθένειαν προφασισάμενος, τοῦ παλατίου κατελήλυθε καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ τῇ πλησίον Γαλακρηνῶν ἀπεκάρη.

(18) Οἱ μὲν οὖν μετὰ Συμεῶν περὶ εἰρήνης διελέγοντο· ὁ δὲ αὐτῶν (μὲν) ἀπεπέμφετο, αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν 825 ἐζήτη; θεάσασθαι· παρὰ πολλῶν γὰρ πεπληροφόρητο περὶ τῆς αὐτοῦ φρονήσεως καὶ ἄνδρείας καὶ (τῆς συνέσεως). Ὁ τοίνυν βασιλεὺς σφόδρα ἠγαλλιάσατο· ἐπέθει γὰρ τὴν εἰρήνην καὶ τὸ στήναι τὰς καθ' ἑκάστην ἐγγυνομένας τῶν αἱμάτων ἐχύσεις. Ἀποστείλας οὖν ἐν τῷ Κοσμιδίῳ αἰγιαλῷ κατεσκευάσεν ἐν τῇ θαλάσῃ ὀχυρωτάτην ἀπόδασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρην διεκπλέουσαν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι· περιφράξας οὖν αὐτὴν πάντοθεν διατελεῖσθαι μέσον γενέσθαι προσεταξάν, ἐν ᾧ ἄλλήλοισ ἐμείλλον ὀμιλεῖν. Ἀποστείλας οὖν Συμεῶν τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸν τὸν ἐν τῇ Πήγῃ ἐνέπηρσε καὶ τὰ περίεξ αὐτοῦ σύμπαντα, δηλὸς ὢν ἐντεῦθεν μὴ τὴν εἰρήνην ἐθέλων, ἀλλ' ἐλπίζει μεταῶροις τοῦτον ἐξαπατῶν.

(19) Παραγενόμενος δὲ ἐν Βλαχέρναις ὁ βασιλεὺς;

Variæ lectiones et notæ.

ὁ Sym. ὁ τῶν κλωτῶν Leo, Sym. Cont. — Ῥ. αἰφνίδιος Leo, Ῥ. αἰφνίδιον Sym. ὁ ἐπιπεσὼν αὐτοῖς πάντας ἀπόλεσε Sym. — καὶ τὴν ν. κ. om. Vat. et Cont. ὁ μόλις δὲ μ. ἂ. Tr. Vat. μόλις δὲ μ. ὁ Tr. Cont. μ. δὲ αὐτῶ; Tr. Leo. — μόνου αὐτοῦ τοῦ Τριπολίτου διαφυγόντος Sym. — διασωθεῖς Leo. ὁ Τῷ δὲ Σ. μ. τῆς β' Ἰνδ. πάλιν Σ. ὁ Βούλγαρος Sym. 29. ὁ δὲ ed. — ὁ om. Vat. Cont. ὁ τε om. Sym. Vat. Cont. ὁ πάντα κατ. Leo. ὁ μ. δὲ B. γεν. ἐπ. ἐπισταλῆναι ἂ. Leo μ. τῶν B. παρ. καὶ δὴ ἐπιζητῶν ἂπ. ἂ. Sym. Περὶ τῆς ἐκστρατείας Συμεῶν καὶ συντυχίας τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ Νικόλαου πατριάρχου μ. δὲ B. π. ἐπ. ἂπ. Vat. ὁ οὖν Leo, Sym. Vat. Cont. ὁ μ. ἀμφ. Leo, Sym. — ἐξήλθ. cod. ἐξήλθον ed. Sym. Leo. ἐξ. ὁ τε π. καὶ M. Sym. ὁ ἐξήλθ. cod. ὁ Νικόλαος Leo, Vat. Cont. ὁ εἶτα ed. ὁ Vat. Cont. — ὁ Στουπ. Leo, ὁ Στουπ. Sym. ὁ ἰω. μ. ed. ἰω. μ. ὁ π. Sym. ἰω. ὁ μ. π. Leo ἰω. ὁ μ. καὶ π. Vat. Cont. ὁ Vat. ὁ διαβ. τῷ βασιλεῖ ἂπ. Sym. ὁ τῶν Leo. ὁ μὲν οὖν τῷ Σ. π. ἂ. δ. αὐτῶς δὲ τὸν β. Ῥ. θ. ἦθελε Sym. 29. ὁ δὲ ἂ. ἂπ. ed. ὁ ἐπισξ. Leo, Vat. Cont. — π. π. δὲ πεπ. ed. Vat. Cont. om. — συνέσεως Sym. ὁ καὶ συν. Vat. Cont. Leo. ὁ Ὀ δὲ β. Leo, ὅπερ ἀκούσας ὁ β. Sym. — σφ. ἐπὶ τούτου Vat. ἐπὶ τούτου σφ. ed. Cont. σφ. ἐπὶ τούτῳ Leo. ὁ καὶ τὰς γενόμενας τῶν ἂ. ἂ. Leo, καὶ τὸ στ. τὴν τῶν ἂ. χύσιν Sym. καὶ τὸ στ. τὰ; γ. τῶν ἂ. χ. Vat. Cont. ὁ ὁσημέραι Leo, Vat. Cont. ὁ τοῦ Sym. Vat. Cont. Leo. ὁ ὄχ. ἐν τῇ θ. Vat. ἐν τῇ θ. Sym. ὁ τρίτην cod. ὁ αὐτῷ Sym. — καὶ π. ἂ. π. πρ. δ. μ. γ. Sym. ἔνθα ἄλλ' Sym. Vat. Cont. ὁ Ἐπὶ τούτοις ἂπ. Σ. τὸν ἐν τῇ Π. τῆς ὑπ. Θ. ναὸν δὲ Ἰουστινιανῶς ὁ βασιλεὺς ἐδομήσατο ἐν Sym. ὁ Vat. ἂ. ἐν τῶν ἐν τῇ Π. Leo, Vat. Cont. ὁ δὲ ἰ. ο β. ἐδ. Vat. Cont. ὁ ἔ. ἐλὼν ἄλλ' Leo, ἔ. ἐθέλειν ἄλλ' Vat. ὁ τ. ἐξαπατῶν Vat. τὸν βασιλέα ἐξ. Sym. — ἐξαπατ. cod. ἐξαπατῶν? ὁ Καὶ π. ὁ β. ἂμα τῷ π. ἐν Βλ. εἰς τὴν ἀγίαν ἔ. σφόν Sym. 29.

ἄμα Νικολάω (τῷ) ὁ πατριάρχης ἐν τῇ ἀγία εἰσήλθε σορῶ και τὰς χεῖρας ἐξέτεινε ¹⁰ εἰς εὐχὴν εἶτα ¹¹ πρῆνθς πεσῶν τὸ ἅγιον ἔδαφος ἐκείνῳ τοῖς δάκρυσι κατέβρεχε ¹² τὴν πανέγραυτον Θεοτόκον ἀντιβολῶν, τὴν ἀκαμπτὴ και ἀμειλικτον ¹³ τοῦ τυράννου και ὑπερηφανοῦς Συμεῶν καρδίαν μαλάξαι ¹⁴ (και πείσαι) ¹⁵ τὰ πρὸς εἰρήνην συνθέσθαι. ¹⁶ τὸ ἅγιον οὖν κιβώτιον διανοίξαντες, ἔνθα τὸ σεπτὸν τῆς ¹⁷ ὑπεραγίας Θεοτόκου τεθησαύριστο ὠμοφόριον, και τοῦτο ἐκείθεν ὁ βασιλεὺς ἀνελόμενος και ὡσπερ τινὰ θῶρακα ἀδιάρρηκτον περιβαλλόμενος και τὴν πίστιν τὴν εἰς τὴν ἁμωμον ¹⁸ Θεοτόκον οἶα περικεφαλαίαν τινὰ περιθέμενος, ἔξεισι ¹⁹ τοῦ ναοῦ, ὅπλοις ἀσφαλέσι φραξάμενος· τὸν οὖν αὐτῷ οὖν στόλον ἀσπίσι· τε και ὅπλοις (ἀσφαλέσι) ²⁰ κατακοσμήσας τὸν ὠρισμένον τόπον κατέλαβε

(20) ²¹ Πέμπτη οὖν ἡμέρα (ἦν) ὅτε ταῦτα ἐγίνετο, θ' τοῦ Σεπτεμβρίου ²² μηνός· τετάρτη δὲ τῆς ἡμέρας ὥρα παρεγένετο ²³ Συμεῶν πληθος ἀπειρον ἐπαγόμενος εἰς πολλὰς διηρημένον ²⁴ παρατάξεις, τῶν ²⁵ μὲν χρυσασπίδων και χρυσοδοράτων τῶν ²⁶ δὲ ἀργυρασπίδων και ἀργυροδοράτων, τῶν δὲ πάση ὅπλων χροιά ²⁷ κεκοσμημένων, πάντων καταπεφραγμένων σιδήρου, οἱ μέσον αὐτῶν διειληφότες τὸν Συμεῶν ὡς βασιλέα εὐφήμεον ²⁸ τῇ τῶν Ῥωμαίων φωνῇ· πάντες δὲ οἱ τῆς συγλήτῃου βουλής τοῖς τείχεσιν ἐφεστώτες ἔθεώρουν ²⁹ τὰ δρώμενα· ἦν οὖν ³⁰ ἰδεῖν τότε ψυχὴν βασιλικὴν τῷ ἔντι και μεγαλόφωνα και θαυμάσαι τὸ τοῦ φρονήματος ἀκατάπληκτον και τὸ τῆς ἀνδρίας παράστημα, ὅπερ ³¹ τοσαύτην πολεμίων βλέπων ³² ἐπιφορὰν οὐ κατεπλάγη και συνεστάλη και ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ὡσπερ εἰς φίλιον ³³ χωρῶν πληθος οὕτως ἀτρέμας ἀπῆει, μόνον οὐχὶ τὴν ψυχὴν τοῖς πολεμίοις τῶν ὑπηκόων διδοῦς ἀντίλυτρον.

(21) Πρῶτος οὖν ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἀποβάθρῃ καταλαβὼν ³⁴ τὸν Συμεῶν ἐξεδέχετο· ἐπει δὲ ὄμηρον (209b) ³⁵ ἐξ ἀμφοτέρων **827** ἐλήφθησαν τῶν μερῶν και τὴν ἀποβάθραν οἱ Βούλγαροι διερευνήσαντο ³⁶ ἀκριβῶς, μήπω ³⁷ τις δόλος ἢ ἐνέδρα τυγχάνη, κατήλθε Συμεῶν τοῦ ἵππου και πρὸς τὸν βασιλέα εἰσηλθεν. Ἀσπασάμενοι ³⁸ δὲ ἀλλήλους εἰρήνης λόγους ἐκίνησαν· εἰπεῖν δὲ λέγεται τὸν βασιλέα πρὸς Συμεῶν· « Ἀκηκοῦ σε θεοσεβῆ ἀνθρωπον ἔντα ³⁹ και Χριστιανὸν ὑπάρχειν ἀληθινόν, βλέπω δὲ τὰ ἔργα μηδὲ μῶς τοῖς ⁴⁰ λόγοις συμβαίνοντα· ἴδιον μὲν γὰρ ⁴¹ θεοσεβοῦς ἀνθρώπου και Χριστιανοῦ τὸ τὴν εἰρήνην

achernas et sanctum loculum progressus, ad preces manus extendit, deinde pronus in terram cadens sacrum lacrymis pavementum irrigavit, Deiparam a labe immunem obtestatus, ut inflexum et rigidum superbi tyranni Simeonis emolliret cor, et quæ sunt pacis inspiraret : sacroque scrinio, quo veneranda sanctæ Deiparæ vestis reposita est, aperto, illam inde sublata ut lorica impenetrabilem sibi circumdans, et fidem qua in immaculatam Dei Genitricem pollebat velut galeam capiti circumponens imperator firmissimis armis munitus, classi viæ comite clypeis et armis instructa, ad præfixum locum cum Simeone tractaturus accessit.

συνομιλῆσαι τῷ Συμεῶν.

B Quinto igitur die quo hæc facta sunt, Septembris mensis die nono, hora diei quarta, Simeon immensa multitudine, in multa agmina divisa, stipatus processit. Militum alii aureis clypeis et deauratis hastis, alii argenteis clypeis pariter et hastis argento rutilantibus, alii quoque omni armorum genere ornati, cuncti autem ferro circumcincti, medium admiserunt Simeonem, quem Græcis pronuntiatis, ceu imperatore fastus prosequebantur acclamationibus. Senatorii porro ordinis viri murie innixi quæ siebant contemplabantur. Spectatu vero dignissima res fuit animus ille imperatoris dignus et excelsus, mira res illa mentis nullo pacto motæ constantia, quæ tantum percipiens hostium appulsum, nullo modo consternata aut repressa est : sed nec retrocessit, quinimo velut in amicorum cœtum se conferret, sic intrepidus processit, animam suam quasi salutis subditorum pretium hostibus offerens.

Prior itaque ad dictam machinam perveniens Simeonem præstolabatur. Ut obsides ex utraque parte dati sunt : Bulgari vero ne quis dolus aut insidiæ laterent, machinam diligenter perscrutati sunt : Simeon equo desiliens ad imperatorem accessit, dataque invicem salute, pacis tractatum moverunt. Imperator dixisse fertur ad Simeonem : « Virum Dei cultorem et vere Christianum auidi te : verum opera verbis nullatenus consonantia in te perspicio. Proprium enim viri Dei cultoris et Christiani est pacem et charitatem amplecti, siquidem Deus charitas est et dicitur, impii vero et

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ τῷ om. Vat. Cont. — εἰσηλθ. cod. εἰσηλθον Leo, σ. ε. ed. ¹¹ καὶ Sym. — δ. τὸ δ. x. ed. Leo, Sym. Vat. δ. x. τὸ δ. ed. Cont. ¹² καὶ Vat. ¹³ τοῦ ὑπ. Σ. Leo, Sym. Vat. Cont. ¹⁴ μ. x. Leo. ¹⁵ καὶ π. om. ed. ¹⁶ καὶ τὸ δ. x. Leo. — τὸ δ. οὖν μαφόριον τῆς παναγίας Θ. ἐκ τῆς κιβωτοῦ ἄν. ἐξήει Sym. ¹⁷ τῆς ἀγίας Leo, Vat. Cont. ¹⁸ ὑπεράμωμον Leo, Vat. Cont. ¹⁹ ἐξήει Leo, Sym. Vat. Cont. — ναοῦ και καταλαμβάνει τὸ ὦ. τ. Sym. — περιφ. ed. ²⁰ ἀσφ. om. Vat. Cont. Leo. — κοσμήσας Leo. ²¹ π. δὲ ἦν ἡ. δ. τ. ἐγ. ἐννάτη τοῦ Ν. μ. τετ. δὲ τῆς ἡ. ὦ. Vat. Cont. θ' δὲ ἦν τοῦ Σ. μ. ε' δὲ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα· και τῇ δ' ὥρα παραγίνεται Σ. Sym. — ἦν om. Leo. — ἰθ' ed. ²² Νομβ. cod. ed. Vat. Cont. Leo. — δὲ om. Leo. ²³ εἰ Vat. δὲ και ὁ Cont. ²⁴ τὰς Sym. ²⁵ τῶν δὲ χ. ed. ²⁶ τῶν δὲ α. και δ. ex homoioteleuto om. Vat. ²⁷ χρεῖξ ed. Leo. — πεφ. ed. ²⁸ ἐπιμόνον (sic) Vat. ²⁹ κατεθεώοντο Leo, Sym. Vat. Cont. ³⁰ i. τὴν ψ. ed. τότε i. ψ. Leo. ³¹ ὅτι Sym. ³² ὁρῶν ed. — οὐ κατ. και ὑπ. ed. ³³ φιλιῶν Vat. φίλων Leo, Sym. π. φ. χ. Sym. Vat. Cont. Leo. ³⁴ ἀναβ. ed. Leo. ³⁵ ὄμηρον ed. ³⁶ διερευνήσαντες cod. P. ³⁷ μήπου τις Vat. Cont. — τυγχάνει ed. cod. Vat. Cont. Sym. ³⁸ δ. οὖν Leo, Sym. Vat. Cont. ³⁹ ἀνον και χ. ὑπάρχοντα Leo, Vat. Cont. ⁴⁰ τ. λ. μή σ. Vat. Cont. ⁴¹ δ. θ. Vat. Cont.

intidellis est cædibus et cruore injuste fuso gaudere. Igitur si vere te Christianum profiteris, sicut certo tenemus, compesce tandem cædes injustas, et scelestæ sanguinis effusione abstine, et nobiscum Christianis, cum ipse Christianus sis et nomineris, pacis fœdus percute; et Christianorum dexteræ unius fidei Christianorum sanguinibus ne permittas pollui. Homo quippe es, et mortem ipse et resurrectionem et operum retributionem præstolaris: hodieque cum existas, crastinus dies in pulverem te resolvet: febris vel unica omnem exstinguet jactantiam. Quam igitur ad Dei tribunal constitutus pro cædibus injustis Deo reddes rationem? quo vultu in tremendum et justum judicem oculos intendes? Si divitiarum cupiditate ductus hoc agis, ego ad satietatem usque, eo quod desideras, implebo. Solum contine dexteram, amplectere pacem, dilige concordiam, ut et tu vitam agas tranquillam et sollicitudinis expertem, et non nihil Christiani subleventur et cessent in Christianos manus inferre. Nefas enim est adversus ejusdem fidei homines te arma movere. « His dictis imperator tacuit. Simeon, ejus moderationem et sermones cum verecundia miratus, pacem componi annuit. Cum igitur sibi invicem vale dixissent, a se mutuo disjuncti sunt, imperatore magnificis muneribus Simeonem cumulante.

Quod vero tunc accidit narrabo prodigium eorum etiam, qui hæc dijudicant fidem exsuperans. Principibus quippe ad invicem colloquentibus, aquilas duas desuper ipsos volasse præstoque advenisse, et ad invicem commistas dicunt: et confestim ab invicem disjunctas, hanc quidem ad urbem advolasse, aliam vero in Thraciam alarum opere delatam. Qui hæc curiosius indagant, omen judicavere non faustum; discordes quippe, et pace infecta recessuros divinabant. Simeon collecto exercitu, coram optimatibus imperatoris solertiam et moderationem exposuit, ejusque formæ præstantiam fortitudinemque et animum inturbatum laudavit.

Decembris autem mensis die vicesimo quinto filios suos Stephanum et Constantinum Romanus imperii corona cinxit: sed et Theophylactum eunuchum, filium suum, filium clericum totondit Nicolaus patriarcha, et subdiaconum ordinavit, tan-

καὶ τὴν ἀγάπην ἀσπάζεσθαι, εἴπερ ἐ ἐθεὸς ἀγάπη ἔστι » καὶ λέγεται, ἀσεβοῦς δὲ καὶ ἀπίστου τὸ χαίρειν σφαγαῖς καὶ αἵμασιν ἀδίκως ἐκχεομένοις. Εἰ μὲν οὖν ἀληθῆς Χριστιανὸς ὑπάρχεις, καθὼς πεπληροφορημέθα, στήσόν ποτε τὰς ἀδίκους σφαγὰς καὶ τὰς τῶν ἀνοσίων αἱμάτων ἐκχύσεις καὶ σκεῖται μεθ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν τὴν εἰρήνην, Χριστιανὸς καὶ αὐτὸς ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ μὴ θέλει μολύνεσθαι Χριστιανῶν δεξιάν αἵμασιν ὁμπίστων Χριστιανῶν. Ἄνθρωπος; εἰ καὶ αὐτὸς, ὀνάτων προσδοκῶν καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν σήμερον ὑπάρχεις καὶ αὐριον εἰς κόριν διαλυθήσῃ· εἰς πυρετὸς ἅπαν κατασβέσει τὸ φρύαγμα· τίνα οὖν λόγον δώσεις τῷ Θεῷ ἐκεῖ ἀπελθὼν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων σφαγῶν; ποῖω προσώπῳ τῷ φοβερῷ καὶ δικαίῳ ἐνατενίσεις χριτῆ; Εἰ πλοῦτου ἐρῶν ταῦτα ποιεῖς, ἐγὼ σε κατακόρωσ τοῦ ἐπιθυμουμένου ἐμπλήσω· μόνον ἐπίπλεες τὴν δεξιάν (σου), ἀσπασαί τὴν εἰρήνην, ἀγάπησον τὴν ὁμόνοιαν, ἵνα καὶ αὐτὸς βίον ζήσης εἰρηνικὸν καὶ ἀναίμακτον καὶ ἀπράγμονα, καὶ οἱ Χριστιανοὶ πούσωνται ποτε τῶν συμφορῶν καὶ στήσανται τοῦ Χριστιανοῦ ἀναίρειν· οὐ ἡμεῖς γὰρ αὐτοῖς ἀφρῖν ὄπλα καθ' ὁμπίστων. Τοσαῦτα οὖν εἰπὼν ὁ βασιλεὺς ἐσίγησεν. Αἰδεσθεῖς οὖν ὁ Συμεὼν τὴν τοῦτο ταπεινώσιν καὶ τοὺς λόγους (αὐτοῦ) κατένευσε τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους διεχωρίσθησαν, δώροις μεγαλοπρεπέσι τοῦ βασιλέως δεξιωσαμένου τὴν Συμεῶν.

(22) Ὁ δὲ τότε συμβέβηκε, διηγῆσομαι τεράστιόν τι καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα συκρίνειν εἶδόν· παράδοξον· Δύο φασὶν αὐτοῦ, τῶν βασιλέων ὁμιλοῦντων, ἀνωθεν αὐτῶν ὑπερπτήναι, κλάγξαι καὶ καὶ πρὸς ἀλλήλους συμμίξαι καὶ παραυτίκα διαζευχθῆναι ἀλλήλων, καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθεῖν τὸν δὲ ἐπὶ τὴν Θράκην διαπετῆναι. Τοῦτο οἱ ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα σκοποῦντες οὐ καλὸν ἐκρίναν οἰωνόν· ἀσυμβάτου; γὰρ ἐπὶ τὴν εἰρήνην ἀμφοτέρους διαλυθήσασθαι ἔφασαν. Συμεῶν δὲ τὸ αὐτοῦ στρατόπεδον καταλαβὼν τοῖς ἑαυτοῦ μεγιστάσι τὴν τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλε σύνεσιν καὶ ταπεινώσιν (ἐξεθείλας τε αὐτοῦ τὸ εἶδος, τὴν τε βώμην καὶ τὸ ἀκατάληκτον τοῦ φρονήματος.)

(23) Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ κε' ἔσπεψε Ῥωμαῖος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· Στέφανόν τε καὶ Κωνσταντῖνον· ἀλλὰ καὶ Θεοφύλακτον εὐνοῦχον, υἱὸν αὐτοῦ, ὁ πατριάρχης Νικόλαος ἀπέκτειρε κληρικόν, χειροτονήσας ὑποδιάκονον σύγ-

Variæ lectiones et notæ.

ἡ ἀγάπην. ἡ τε Vat. post ἐστὶ: Cont. cf. 4 Io. iv, 8. ἡ τοῦ Sym. — ἐκχεομένων Leo. ἡ καθ. cod. ἡ τῶν ἀνατίτων vel ἀνοσίων; ἡ ἡμῶν χ. εἰρ. ed. η. τῶν χ. ἐ. Vat. Cont. ἡ ὢν καὶ ἡ Leo, Sym. ἡ δεξιάν Leo, Sym. Vat. Cont. ἡ κρίσιν καὶ Vat. Cont. ἡ καὶ σ. μὲν ὑπερπτήναι ἡ δὲ εἰς π. διαλυόμενος Sym. ἡ σβέσει Vat. ἡ ἔρξ, ἐγὼ σε κ. τούτου ἐ. Sym. ἡ σου om. Leo, Sym. Vat. Cont. ἡ παύσονται τοὺς ed. π. π. τῶν Vat. — σ. τὸ χ. Sym. στήσονται τοῦ χ. Vat. ἡ οὐ γὰρ θ. Sym. — αὐτοῦς Leo, Vat. Cont. ἡ τ. ὁ β. εἰπὼν ἐσ. Sym. 50. — Ὁ δὲ Σ. ἡ. Sym. ἡ αὐτοῦ om. Sym. — ἔπεν. Leo. ἡ καὶ διαχωρίσθέντες Sym. ἡ τ. τε ὃν καὶ Sym. 50. ἡ ἐ. σ. Vat. Cont. ἡ ἡξαι Leo. ἡ κλάγξαι cod. ἡ διαλεῖν ed. — T. ἡ. οἱ τὰ Sym. T. οἱ ἡ. Vat. Cont. ἡ τῇ εἰρήνῃ Vat. Cont. Sym. ἡ ἔφρασαν Sym. Vat. Cont. ἡ ἔξ.—φρον. om. Leo. ἡ τε Vat. Cont. ἡ M. A. Sym. 51. ἡ τοῦ Θεοῦ Leo. ἡ Σ. καὶ K. τὸν δὲ Sym. ἡ θ. τὸν υἱὸν Leo, Sym. ἡ εὐνοῦχον ὄντα ἐποίησε κληρικόν ὁ N. καὶ σ. π. χειροτονήσας ἡ ὑποδιάκονον Sym.

κελλόν τε προχειρισάμενος, διελεύθοντα πρότερον ἐν τῷ τῶν ὑποδιακόνων τάγματι εἰς τὰ ἅγια.

⁷³ (24) Ἀπριλίῳ δὲ μηνί ⁷⁴ 10' ⁷⁵ ἐτίμησε Ῥωμανὸν; Ἰωάννην **829** μυστικὸν καὶ παραδυναστεύοντα, πατριῆκιον καὶ ἀνθύπατον. ὥστε δι' αὐτὸ τοῦτο φθόνον κληθῆναι αὐτῷ καὶ κατηγορηθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τινων.

(25) ⁷⁶ Μαίῳ δὲ μηνί ⁷⁷ ἐ, Ἰνδικτιῶνος ἰγ', τελευτῆ τὸν βίον ὁ πατριάρχης Νικόλαος, κρατήσας ἐν τῇ β' αὐτοῦ ἀναβάσει τοῦ πατριαρχείου ἔτη ἰγ'· καὶ ἀπετέθη ⁷⁸ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ τῶν Γαλακρηνῶν. ⁷⁹ Αὐγούστῳ δὲ μηνί πατριάρχης καθίσταται Στέφανος Ἀμασίας μητροπολίτης, εὐνοῦχος ὑπάρχων.

(26) Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνί κατηγορήθη (201^a) ὁ μυστικὸς Ἰωάννης καὶ παραδυναστεύων ὡς τῆς βασιλείας ἐπιέμενος ὑποθήκη τοῦ πατριῆκιου Κοσμᾶ καὶ ⁸⁰ λογοθέτου τοῦ δρόμου διδόντος εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα αὐτῷ. Τοῦτου ἐνεκεν καταδίδάζεται μὲν τοῦ παλατιοῦ, συγχωρεῖται δὲ προέρχεσθαι ⁸¹ καὶ τῷ βασιλεῖ ἐξυπηρετεῖν καὶ σὺν αὐτῷ τὰ ἀνήκοντα ⁸² διοικεῖν· στοργὴν γάρ οὐκ πλείστην ἐκίχτητο πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς, ὡς ἐν πᾶσιν αὐτὸν θεωραπεύειν δυνάμενον, καὶ τελείως τοῦτον ἀπόσασθαι οὐκ ἐβούλετο ⁸³. Τῶν κατηγορῶν οὖν κατεπειγόντων τὸν βασιλέα καὶ σαφῆ ἀποδεικνύντων τὰ κατηγορημένα ⁸⁴, ἐρευνήσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀληθῆ ταῦτα εἶναι μαθὼν, ἐμελλε τοῦτον κατασχῶν ⁸⁵ ἀνετάζειν. Ὅ δὲ τοῦτο προνοῦς χρεῖται φυγῆ, καὶ τὴν ⁸⁶ Μονοκάστανον λεγομένην καταλαβὼν ἀποκίρεται μοναχός. Πέφρυγς δὲ καὶ Κωνσταντίνος ⁸⁷ ὁ τοῦ Βοήλα ⁸⁸ ὁ τῆς τραπέζης, οἰκείος καὶ φίλος ὢν αὐτῷ, καὶ τὸν Ὀλυμπον καταλαβὼν, τὸ μοναχικὸν (καὶ ⁸⁹ αὐτὸς) σχῆμα ἐνδύεται· ἐδεδόκει **830** γάρ καὶ αὐτὸς, ἅτε συμμύστης ὑπάρχων ⁹⁰ τοῦ μυστικοῦ καὶ τῶν ἀποβρίητοτέρων αὐτοῦ κοινῶν. (Τὸν δὲ πατριῆκιον Κοσμᾶν ἐν τῷ ὠρολογίῳ τοῦ παλατιοῦ τύφας ὁ βασιλεὺς διεδέξατο ⁹¹)· προβάλλεται ⁹² δὲ ἀντὶ τοῦ μυστικοῦ Ἰωάννου Θεοφάνη ⁹³ παραδυναστεύοντα.

emendavit : Joannis vero mystici vices obiturus Theophanes protovestiarius et imperii administrator promovetur.

(27) Ἐγένετο δὲ τὸ τηνικαῦτα καὶ σεισμός φοβερός ἐν τῷ τῶν Θρακησιῶν ⁹⁴ θέματι καὶ χάσμα μέγα καὶ καταπληκτικόν, ὥστε πολλὰ χωρία καὶ ⁹⁵ ἐκκλησίας ⁹⁶ καταποθῆναι ⁹⁷.

⁹⁸ (28) ⁹⁹ Μαίῳ δὲ μηνί ¹⁰⁰ κζ', Ἰνδικτιῶνος ἐ' ¹⁰¹,

demque syncellum promovit, cum prius ad sanctum ingressum cum subdiaconis allectus processisset.

Aprilis vero mensis die vicesimo nono Joannem mysticum administratorem et patricium et protonoticum Romanum designavit; et propter hoc Joannes a nonnullis invidiose habitus est et accusatus.

Mensis vero Maii die decimo quinto, indictione tertia, mortem obiit Nicolaus patriarcha, post secundam renuntiationem throno potitus annos tredecim, ejusque corpus in Galacrenarum monasterio ab eo condito depositum est. Augusto deinde mense Stephanus, Amaseæ metropolita, eunuchus, initiatus est patriarcha.

Post hæc mense Octobri Joannes mysticus; et post imperatorem administrator, velut imperii affectati, suggestu patricii et logothetæ publici cursus Cosmæ, qui filiam uxorem ei locaverat, accusatus est. Hujus gratia palatio quidem extruditur, ad eum tamen liber illi servatur accessus, et obsequendi imperatoris jussis, et cum eo quæ opus foret administrandi potestas permittitur. Ingens quippe imperatoris erat in eum affectus utpote omnimoda sibi officia præstare valentem, nec omnino eum expellere volebat.

Accusationem porro coram imperatore urgentibus adversariis et aperte objecta demonstrantibus, examine habito, ut vera esse quæ obijcerentur eum imperator agnovit, detentum interrogare proposuerat. Qua re prævisa, fugam prior arripit, et in monasterium nomine Monocastanum secedens, monasticam suscipit tonsuram, Fugit pariter Constantinus, Boelæ filius, mensæ præfectus, familiaris et ei bene affectus : et in Olympum montem digressus, monastico et ipse induitur habitu; timebat enim ceu consiliorum Mystici conscius, et secretorum ejus omnium particeps. Patricium autem Cosmam magistratu exauctoratum ad horologium palatii verberibus imperator Theophanes protovestiarius et imperii admini-

Tunc in provincia Thraciæ terræmotus horrendus factus est, hiatusque stuporem afferens, ita ut plura prædia et ecclesiæ cum hominibus absorpta sint

Maii porro mensis die vicesimo septimo, indi-

Variæ lectiones et notæ.

⁷³ 925. ⁷⁴ κθ' Leo. ⁷⁵ τοῦ μηνός Vat. Cont. ⁷⁶ Τῇ δὲ ἐ' τοῦ Μαίου μηνός, Ἰνδ. γ' τ. ὁ π. N. Sym. 32. ⁷⁷ καὶ θάπτεται ἐν τῇ μ. ἀ. τῶν Γ. τῷ δὲ Ἀ. μ. Στ. ὁ Ἀ. ἐ. ὢν γίνεται π. Sym. ⁷⁸ Ἀύγ. — ὑπάρχων om. Vat. — Ἰω. δὲ ὁ μ. καὶ π. ἐπέλ κατά τοῦ βασιλέως φρονεῖν ἠλέγχθη φυγῆ χρησάμενος ἐν τῇ τῆς M. ἀπ. μ. Sym. 32. — κατηγορηθ. cod. κατηγορηθείς ed. ⁷⁹ x. λ. τ. δ. K. Leo. ⁸⁰ προσερχ. Leo, Vat. Cont. — ὕπηρ. Leo. ⁸¹ τὸ ἀνήκον εἰ. — ἐ. ὁ β. π. ἀ. Leo. ⁸² ἤβούλετο cod. ⁸³ κατηγορούμενα Vat. Cont. ⁸⁴ ἀναμ. Vat. Cont. ⁸⁵ λ. M. Leo. ⁸⁶ K. δὲ ὁ τοῦ B. ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀποκίρεται Sym. — K. τοῦ B. Vat. Cont. — Βοήλα ed. Vat. Cont. Sym. ⁸⁷ καὶ ἀ. om. Vat. Cont. Leo. ⁸⁸ τυγχάνων Leo, Vat. ⁸⁹ Τὸν — διεδέξατο om. Sym. ⁹⁰ πρ. δὲ ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Θεοφ. Sym. ⁹¹ πρωτοβεστιαρίον καὶ Leo. ⁹² Vat. ὁ. ante τῶν Θρ. Cont. — χ. γῆς μ. κατ. ed. χ. γῆς μ. κατ. Leo, Sym. ⁹³ αὐτάνδρους Leo, Sym. Vat. Cont. ⁹⁴ καταποθῆναι Sym. ⁹⁵ 927. ⁹⁶ Περὶ Συμῶν Βουλγάρου καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Χρωβάτων ἤττης αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. M. δὲ μ. εἰκάδι ἐβδόμη, πεντεκαίδεκάτῃ Ἰνδικτιῶνι Vat. ⁹⁷ Ἰω. ὁ ἀστρονόμος εἶπε Ῥωμανῷ κελ. — εἰς Βουλγαρίαν τ. Sym. 55. — ὁ om. Vat. Cont.

ctione quinta, Simeon Bulgariae princepsdiem obiit, Petro filio, quem ex secunda conjuge suscepit, sorore videlicet Georgii Surzubulis, quem illis procuratorem dedit, principe relicto. Michaelē vero, quem ex prima uxore susceperat, totondit monachum; Joannes autem et Benjamin, Petri fratres, adhuc stola Bulgarica induebantur.

Exinde circumpositae regiones, Chrobatii et alii populi, audita Simeonis morte, adversus Bulgaros arma suscipere meditabantur. Fame autem una cum locustis Bulgarorum terras depascente, timuerunt quidem aliarum gentium invasionem, sed praecipue Romanorum incursus. Habito itaque consilio adversus Romanos ipsi armantur, et per Macedoniam effundunt exercitum, terrorem, ut fieri solebat, Romanis incutientes. Cum audissent vero Romanum imperatorem copias in eos parentem, Petrum, et Georgium quemdam monachum, cognomine Calocyrim, genere Armenum, auream bullam ferentem latenter delegant. Bullae series erat: Bulgaros non ad pacem modo cum Romanis amplectendam paratos esse, sed et ad connubiorum foedera prosequenda.

Monachum hujusmodi cum imperator libentissimo suscepisset, celocem expedit confestim, et monachum Theodorum Abucem, et Basilium Rhodium, ut de pace cum Bulgaris tractarent, Mesembriam destinavit. Illi profecti, et negotiis accommoda collocuti, una cum Stephano Bulgaro per continentem iter egerunt. Retro eos Georgius Surzubules appulit, et Constantinopolim cuncti convenientes, pace sancita, cum imperatore foedus inire voluerunt. Mariam vero, Christophori imperatoris filiam, contemplant, et ejus summo opere delectati aspectu, Petro scripserunt, ut quantocius accederet, statutis prius pacis conditionibus.

παργενέσθαι, σύμφωνα ποιήσαντες πρότερον περι τῆς γενομένης ειρήνης.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ ἐτελεύτα Leo. κατὰ Χρωδάτων κελίγηκε (ἐκίνησε Cont.) στράτευμα καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτῶν πόλεμον, ἠττηθεὶς τοὺς ὑπ' αὐτὸν (αὐτῶν Vat.) ἄπαντας ἄρδην ἀπώλεσεν. (Cont. 20). Ἐντεῦθεν ἀνοία συσθεθεὶς καὶ νόσφ κατακαρδία ἀλοὺς διέφθαρτο ἀνομήσας διὰ κενῆς Vat. τὸν Sym. — 11. γ. ἔ. Vat. γ. εἶχε, M. δὲ τὸν Sym. ² προβαλλόμενος cod. ³ τοῦ omi. Vat. Cont. — Σουρσοῦβουλ. cod. ⁴ ἄδ. ἐπιστολὴν ἐκομίσαντο Βουλγαρικὴν Sym? ⁵ μαθόντες; ed. Sym. 32. ⁶ Χωρδάτοι cod. Χρωδάτοι Sym. ⁷ Τούρκοι Vat. ol T. Cont. — κατὰ B. κινεῖν ἐβούλοντο Sym. ⁸ λ. δὲ μεγίστου σὶν ἀκριδί Vat. Cont. λ. δὲ μεγίστου μετὰ καὶ ἀκριδων τὴν Βουλγαρίαν ἐκπ. ἐδ. καὶ μᾶλλον τὴν Sym. ⁹ καὶ τὴν τῶν ἄ. ἔ. ἐφ. Vat. καὶ τῶν ἄ. ἔ. ἐφ. Cont. ¹⁰ καὶ ed. Vat. Cont. ¹¹ ἐπ. ἔθεν καὶ κατὰ Ῥωμανίαν ἔ. καὶ τῆ Μ. καταλυμαίνονται. Οἱ δὲ Βούλγαροι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐξέλευσιν τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες Sym. ¹² ἐμποιήσαντες Vat. ¹³ ἐκστρ. ὁ β. ed. ὁ β. Ῥωμανὸς ἐκστρ. Leo, Vat. Cont. — περὶ εἰρήνης φροντίζουσι καὶ ἄπ. μ. τινὰ Sym. caeteris omisiss. ¹⁴ τε el. Leo, Vat. omi. (Πέτρον τε καὶ Γεώργιον?) ¹⁵ μὴνέα cod. ¹⁶ βούλονται Vat. Cont. ¹⁷ Ὅς παρὰ τοῦ βασιλέως; ἄ. δεχθεὶς τὴν εἰρήνην ἐθεθαίωσε καὶ συνάλλαγμα μετὰ τοῦ βασιλέως ποιῆσαι αἰτεῖται Sym. 34. ¹⁸ οὐν ed. Leo. — ἄσ. ἄπ. Vat. Cont. ¹⁹ ἐν M. omi. Vat. Cont. καὶ βασιλ. τὸν Ῥόδιον cod. ²⁰ Θεόδωρον Leo. — καὶ Κωνσταντῖνον βασιλικὸν κληρικὸν τὸν P. Cont. ed. καὶ β. κλ. τὸν P. Vat. Leo. ²¹ πένητοι cod. ²² P. τὴν εἰρήνην Leo. ²³ ἐν Μεσημβρίᾳ, τὸ πρὶν μὲν Μεσημβρίᾳ καλουμένη ἀπὸ Μένου, Θρακῆς τοῦ ταύτην, οἰκίσαντος καὶ Βρία, τὸ παρά τισι Θρακικῶν πόλισμα λεγόμενον πρὸς δὲ τὸ εὐφραδέστερον Μεσημβρία νῦν ὀνομάζεται Vat. Cont. ²⁴ τῆς Leo, Vat. Cont. ²⁵ κατέλαβ. cod. κατέλαβον Vat. Cont. ²⁶ ὁ ed. Leo, Vat. Cont. — Σουρσοῦβουλ; καὶ Συμεὼν ὁ Καλουτερκάνος καὶ Οὐσάμφις καὶ Συμεὼν τοῦ ἀρχηγοῦ Βουλγαρίας ἀδελφός; πρὸς γυναῖκα, πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἀγχιστεὺς αὐτοῦ Στέφανος; καὶ μὲν καὶ Μαγστίνος, Κρόνος τε καὶ Μηνικὸς διεκρατῦναντο πρὸς τὸν ἀνακτα Ῥωμανόν; θεασ. Vat. Cont. ²⁷ ἐποιήσαντο ed. — Σύμφωναν τε ποιήσαντες εἰς τὸ δοῦναι αὐτῷ Πέτρῳ τὴν θυγατέρα X. τοῦ β. M. γράφουσι τῷ Π. εἶθεῖν Sym. Περὶ τῆς γενομένης πρὸς Βουλγάρους εἰρήνης καὶ τῆς γαμηλίου συναλλαγῆς Vat. — 19. X. M. ed. β. X. Vat. β. M. Sym. ²⁸ ἔγ. τῷ Π. omi. Vat.

A Συμεὼν (ὁ) ἄρχων Βουλγαρίας ἐτελεύτησε ⁹⁹. Πέτρον ἰδὼν αὐτοῦ προβαλλόμενος ἄρχοντα, ὃν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἔσχε γυναικὸς, τῆς ἀδελφῆς Γεωργίου (τοῦ) Σουρσοῦβούλη, ὃν καὶ ἐπίτροπον τοῖς ἐαυτοῦ παῖσιν ὁ Συμεὼν κατατέλλοιπε. Μιχαὴλ δὲ ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ γενόμενον γυναικὸς ἀπέκειρε μοναχόν. Ἰωάννης δὲ καὶ Βενιαμίν, οἱ τοῦ Πέτρου ἀδελφοὶ ἄ, ἐτι στολῆ ἐκοσμοῦντο Βουλγαρικῆ.

(29) Τὰ κύκλω οὖν ἔθνη τὴν τοῦ Συμεὼν μαθόντα ⁹⁹ τελευτήν, οἷτε ἄ Χρωδάτοι ⁷ καὶ οἱ λοιποὶ ἐκστρατεύειν κατὰ Βουλγάρων ἐβουλεύοντο· λιμοῦ ⁸ δὲ σὶν ἀκρίσι τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος ἰσχυρῶς ἐκπιέζοντος, ἐδεδίεσαν μὲν καὶ ⁹ τῶν ἄλλων ἔθνῶν τὴν ἐφοδον, ἐδεδίεσαν δὲ πλέον ¹⁰ τὴν ¹¹ τῶν Ῥωμαίων **831** ἐπέλευσιν· βουλὴν οὖν ποιησάμενοι κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύουσι, καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καταλαμβάνουσι, φόβον, ὡς εἰκόσ, τοῖς Ῥωμαίοις ἐμποιήσαντες ¹²· ἔπειτα μαθόντες ὅτι μέλλει κατ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἐκστρατεύειν ¹³, ἀποστέλλουσι Πέτρος ¹⁴ καὶ Γεώργιος κρυφίως τινὰ μοναχόν Καλοκύριν ὀνομαζόμενον τῷ γένει Ἀρμενιακόν, χρυσοβούλλιον ἐπιφέρειμενον· διηγόρευε [δὲ] τὰ ἐν αὐτῷ ὡς τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἀσπάζονται καὶ πρόθυμοι ταύτη συνθέσθαι εἰσὶν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλ', εἶγε βούλονται ¹⁵, καὶ γαμικὸν ποιῆσαι συνάλλαγμα.

(30) ¹⁶ Τὸν τοιοῦτον ¹⁷ μοναχόν ὁ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος ἀσμενέστατα, παρῆσθαι ἀπέστειλε μετὰ δρόμωνος (ἐν ¹⁸ Μεσημβρίᾳ) τὸν μοναχὸν Θεόδωρον ¹⁹ τὸν Ἀβούκην καὶ Βασιλείον τὸν Ῥόδιον ²⁰, τὰ εἰς εἰρήνην συλλαλῆσαι τοῖς Βουλγάροις ²¹. Οἱ δὲ παραγενόμενοι καὶ τὰ εἰκότα συλλαλῆσαντες ἐξήλθον ἕνα Στεφάνῳ Βουλγάρῳ διὰ ²² ξηρᾶς. Ὅπισθε ἐκ αὐτῶν κατέλαβε ²³ καὶ Γεώργιος ²⁴ Σουρσοῦβουλός. Καὶ παραγενόμενοι ἐν ΚΠ. τὴν εἰρήνην ἐσπίσαντο ²⁵ καὶ συνάλλαγμα μετὰ τοῦ βασιλέως ποιῆσαι ἤτησαντο· θεασάμενοι δὲ τὴν θυγατέρα Χριστοφόρου βασιλέως Μαρίαν καὶ μεγάλως **832** ἐπ' αὐτῇ ἀρεσθέντες (ἔγραψαν ²⁶ τῷ Πέτρῳ) διὰ τάχους παργενέσθαι, σύμφωνα ποιήσαντες πρότερον περι τῆς γενομένης ειρήνης.

(31) Ἐπεστῆλη δὲ Νικήτας μάγιστρος, ὁ συμ- A
 πενθερός Ῥωμανοῦ⁹⁸ βασιλέως, ὑπαντῆσαι⁹⁹ καὶ
 ἀγαγεῖν Πέτρον μέχρι τῆς πόλεως. Τοῦ Βουλγάρου
 οὖν Πέτρου καταλαβόντος, τριήρους¹⁰⁰ ὁ βασιλεὺς
 Ῥωμανός (201^b) ἐπέδρα ἐν Βλαχέρναις παρεγένετο
 καὶ τὸν Πέτρον ὡς ἑαυτὸν ἀφικόμενον ἐθεάσατο τε
 καὶ κατήσπασατο.¹⁰¹ Ἐπεὶ δὲ ἀλλήλοις τὰ εἰκότα
 συνωμίλησαν, ὑπογράφονται τὰ τε σύμφωνα τῆς εἰ-
 ρήνης καὶ τὰ γαμικὰ¹⁰² συναλλάγματα, μεσολα-
 βούντος· ἐν τούτοις (καὶ συνεχῶς διευθετοῦντος¹⁰³ τὰ
 μετὰ τὸν Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων) τοῦ πρωτο-
 δεσπιαρίου Θεοφάνους¹⁰⁴.

(32) Ἡ δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐξῆλθεν ὁ πα-
 τριάρχης Στέφανος ἅμα Θεοφάνει¹⁰⁵ πρωτοδεσπιαρίῳ
 καὶ Μαρίας τῆ τοῦ¹⁰⁶ Χριστοφύρου θυγατρὶ καὶ πάτρη B
 τῆ συγκλήτῳ εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου
 τὴν τῆς Πηγῆς, καὶ¹⁰⁷ εὐλόγησαν Πέτρον¹⁰⁸ καὶ Μα-
 ρίαν καὶ τοὺς νυμφικούς στεφάνους ταῖς αὐτῶν ἐπέ-
 θησαν κεφαλαῖς, παρανυμφεύοντων¹⁰⁹ Θεοφάνους
 πρωτοδεσπιαρίου καὶ Γεωργίου Σουρσουβούλου¹¹⁰,
 λαμπρῶς¹¹¹ καὶ πολυτελοῦς γεγονούσας¹¹² τραπέζης
 καὶ πάντων τῶν εἰθισμένων τοῖς γάμοις φαιδρῶς
 ἐπιτελεσθέντων, εἰσῆλθε Θεοφάνης 833 πρωτο-
 δεσπιαρίος ἅμα Μαρίας τῆ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως
 Χριστοφύρου ἐν τῇ πόλει.

(33) Τῇ γ' δὲ τοῦ γάμου ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ βα-
 σιλεὺς Ῥωμανὸς εὐχίαν λαμπρὰν ἐν τῇ τῶν Πη-
 γῶν ἀποβάθρᾳ τοῦ βασιλικοῦ¹¹³ δρόμωνος, περικο-
 σμήσας αὐτὴν ὑφάσμασι σηρικῶς, ἐνθα συνε-
 στιάθη¹¹⁴ Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς, Πέτρος Βουλγάρου C
 ἅμα Κωνσταντίνου γαμβρῶ καὶ Χριστοφύρου υἱῶ.
 Τῶν δὲ Βουλγάρων ἐστάσιν οὐ μικρὰν ποιησαμένων
 πρότερον¹¹⁵ εὐφημισθῆναι Χριστοφύρον, εἶθ' ὅς
 οὕτως¹¹⁶ Κωνσταντίνον, ὑπέειπε τῇ ἐστάσει τούτων ὁ
 βασιλεὺς Ῥωμανός¹¹⁷, καὶ γέγονε ὑπερ ἠτήσαντο.

(34) Ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ ἐπὶ τοῖς γάμοις συν-
 τελέσθησαν, ἔμελλε δὲ¹¹⁸ Μαρίας ἦδη τὴν πρὸς
 Βουλγαρίαν σὺν τῷ ἀνδρὶ (αὐτῆς¹¹⁹) Πέτρῳ (ὀδὸν)
 ὀδεύειν, οἱ ταύτης γονεῖς μέχρι τοῦ Ἐβδόμου συν-
 ἐξῆλθον αὐτῇ ἅμα Θεοφάνει πρωτοδεσπιαρίῳ καὶ
 συνεστιαθέντες ἔκεισε Πέτρῳ, ἐπειδὴ¹²⁰ ἀπαίρειν
 ἔμελλεν, περιχυθέντες τῇ θυγατρὶ καὶ πολλὰ κατα-
 χέαντες δάκρυα καὶ ὅσα εἰκόσ ἐπὶ στερήσει σπλάγγου
 περιποθήτου¹²¹, τὴν τε αὐτῶν γαμβρὸν ἀσπασάμενοι

Missus est autem Nicetas magister, Romani im-
 peratoris consocer, qui Petro obviam iret eumque
 ad urbem adduceret. Petro Bulgaro adveniente,
 consensis triremibus ad Blachernas imperator
 Romanus se contulit: viditque Petrum ad se ve-
 nientem et salutavit. Ut vero de negotiorum diffi-
 cultatibus convenerunt, conscriptis pacis conditio-
 nibus, nuptiales contractus peregerunt officio
 mediatoris fungente et res continuo Romanos
 inter et Bulgaros componente protovestiario Theo-
 phane.

Octobris deinde mensis die octavo progressus
 patriarcha Stephanus una cum Theophane proto-
 vestiario et Maria Christophori imperatoris filia,
 et universo senatu ad sanctissimæ Deiparæ tem-
 plum ad Pegas, Petrum et Mariam conjugali bene-
 dictione sociaverunt et corollas nuptiales eorum
 capitibus imposuerunt, paranymphorum munere
 Theophane protovestiario et Georgio Surzubulo
 fungentibus; mensaque sumptuosa et magnificen-
 tissima instructa, cunctisque ad nuptiarum solem-
 nia spectantibus rite splendideque peractis, Theo-
 phanes protovestiarius una cum Maria imperatoris
 filia in urbem reversus est.

Die autem nuptias sequente tertio Romanus
 imperator ad Pegas magnificum paravit convivium,
 in tabulato celocis imperatorix quod serica cir-
 cumornabant tentoria. Convivio aderant Romanus
 imperator, Petrus Bulgarus cum Constantino ge-
 nero et Christophoro filio. Non minima porro
 contentione a Bulgaris excitata, ut prius Christo-
 phorus, deinde Constantinus acclamationum pre-
 cibus exciperetur, votis eorum imperatore obsecuto,
 quod petebant præstitum est.

Nuptiarum autem celebritate peracta, Mariaque
 in Bulgariam iter capessere cum conjugate Petro
 jamjam parata, Hebdomum usque parentes eam
 comitati sunt cum Theophane protovestiario, ibique
 cum Petro pransi, cum jam proficiscendum esset,
 in eam circumfusis, et largo lacrymarum imbri ma-
 didi, ut decet amantes amico dilectissimo orbato,
 tristabantur: tandemque generum, filia ejus pote-
 stati tradita, deosculati, in regiam reversi sunt.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁸ Ἀποστέλλεται οὖν N. Sym. 34. ⁹⁹ τοῦ Sym. ¹⁰⁰ ὅπ. αὐτῶ καὶ ἀγ. μ. τῆς π. Καὶ ἐλθόντες ἐν Βλ.
 ὁ β. κατέλθον κατ. αὐτὸν Sym. ¹⁰¹ τριήρει Leo, Cont. ¹⁰² Καὶ τὰ εἰκότα συνωμίλησαντες ὑπέγραψαν
 τὰ τε σ. Sym. Ἐπὶ δὲ ἀλλήλων Vat. γράφοντες τὰ συμφ. Leo. ¹⁰³ γ. ἀλλ. Leo, reliquis omisiss.
 — κατ. σ. — Βουλγάρων om. Sym. ¹⁰⁴ διευθετοῦντος Vat. διευθύνοντος; Cont. ¹⁰⁵ Θεοδώρου P.
 et cod. Θεοφάνους ed. Sym. ¹⁰⁶ Τῇ δὲ η' Sym. 34. — ἐξῆλθ. cod. ἐξῆλθον? στέφεται Πέτρος καὶ Μ.
 ἐν τῷ ναῷ τῆς ὕπ. Θ. τῶν Π. παρὰ Στ. π. Sym. ¹⁰⁷ Θεοφάν. cod. ¹⁰⁸ βασιλέως; Leo, Vat. Cont. ¹⁰⁹ εὐλό-
 γησεν — ἐπέθηνεν Vat. Cont. Leo. ¹¹⁰ τε ed. Leo, Vat. Cont. ¹¹¹ παρανυμφεύοντ. cod. ¹¹² Σουρσουβούλ.
 cod. Σουρσουβούλ. Vat. Σουρσουβούλη Cont. ¹¹³ δὲ ed. Leo, Vat. Cont. ¹¹⁴ γενομένης Leo. — Πάντων δὲ τῶν
 ἐ. φ. τελ. Sym. omisiss reliquis usque ad § 35. ¹¹⁵ τῇ δ' δὲ ed. τῇ δὲ γ' Leo, om. Sym. ¹¹⁶ τοῦ β. δρ.
 ἐστῆκότος ἐνθα Vat. π. ἀ. ὕφ. σ. παρ' αὐτῇ τῇ ἀποβάθρᾳ τοῦ β. δ. ἐστ. ἐνθα Cont. ¹¹⁷ συνεστιαθ. cod.
 συνέστη Cont. — P. Πέτρῳ Βουλγάρῳ Vat. Cont. ¹¹⁸ Οἱ Βουλγαροὶ ἐ. οὐ μ. ἀ. — ποιήσαντο τοῦ πρ.
 Sym. ¹¹⁹ εὐφημισθῆσαι Leo, Sym. ¹²⁰ εἰτα K. δ καὶ ἀπένευσεν ὁ β. Sym. ¹²¹ τὸν Vat. Cont. ¹²² P. ὁ β.
 Vat. Cont. ¹²³ Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας λαμβάνει τὴν ἰδίαν γυναῖκα M. ὁ Π. καὶ ἐπὶ B. πορεύεται Sym.
 34. — π. ἐν τοῖς γ. Leo, τὰ ἐν γ. Vat. Cont. ¹²⁴ καὶ ἐμ. Leo. ¹²⁵ ἡ Vat. Cont. — αὐτῆς et ὀδὸν
 om. Vat. Cont. ¹²⁶ ἐμ. ἀπ. ed. ἀπ. δμειλλ. cod. — περιχυθέντων τῇ θ. καὶ π. κατέχεαν τὰ Leo. ¹²⁷ πα-
 ποθημένου Leo.

Sic Maria Bulgarorum manibus tradita in Bulgariam profecta est, gaudens simul ac dolens : dolens quidem quod a dulcibus parentibus disjungeretur, aulæque imperialis et æqualium societatis desiderio ; gaudens vero quod viro corona regia ornato juncta esset et regina Bulgarorum salutata ; abiit igitur divitiis omnimodis et innumera suppellectili instructa.

Et tempore legati pacis fœdera composituri e Melitine ad imperatorem Romanum accesserunt. Non diu post Apocaps, Amer nepos, Melitines ameras, et Apolasath, dux nobilissimus et ditissimus, e Melitina advenerunt. Isti congruis honoribus a Romano excepti, pacis conditionibus firmatis, in patriam reversi sunt. Ex tunc vero cum Romanis militaverunt adversus contribules suos Agarenos, et post victoriam per urbem cum Romanis triumphum egerunt, captivos ducentes Agarenos ; quod mirabile et incredibile videbatur, et impiorum Sarracenorum miseria exemplum fuit. Apocaps autem viro prudente et sagaci vitem erepto, pacem continuo dissolverunt. In eos autem irrumpunt scholarum domesticus Joannes Crocoas, una cum legionibus, et Melias cum adjunctis sibi Armenis, multaque præda quotidie potiti et continuis incursibus illos vexantes et spoliantes, ad eas angustias Melitinem adigunt, ut eam e vestigio vastent, et funditis ad solum evertant, nec eam tantum, sed et vicinas urbes et regiones quas pinguis soli feracitate opimorum fructuum spem faciebant. Melitinem igitur in curatoriam instituit imperator, plurimis auri et argenti millibus annuatim colligendis eidem impositis.

καταστρέψαι, οὐ μόνον δὲ ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσας καὶ πιστάτας καὶ ὄϊους πολλὰς παρέχειν εἶναι ἀποκαταστήσας ὁ βασιλεὺς πολλὰς χιλιάδας ἐτησίως ἠεποιήκα.

Nicetas autem magister et Christophori imperatoris socer quasi in patrem insurgendi consilium dedisset, et eum imperio dejicere consulisset, accusatus est. Eum propterea urbe pulsus detonderunt monachum eumque in ipsius suburbium relegaverunt.

Variæ lectiones et notæ.

ἡ τούτου Leo, Vat. Cont. — περιθ. Vat. Leo. ἡ ὑπέστρε. cod. ὑπέστρεψε Vat. ἡ ἐν Vat. Cont. sed infra ἐφ'. ἡ τῷ γ. cod. i subscr. pro v. — ἡ προσκοιούτων ed. ἡ προσθήροστο Vat. Cont. ἡ βουλγρ. προσηγορεύθ cod. — κομ. παντοδαπῆ καὶ ἀπ' Vat. Cont. — ἡ σκευὴ ed. ἡ 928. ἡ ἔρχονται π. ἀπὸ M. καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ στρ. αὐτῶν Ἀπ. Sym. 25. ἡ τῆς Leo, Vat. ἡ εἰρήνης Vat. — ποιῆσαι Leo, π. ἐπὶ τῷ π. π. Vat. ἡ παρέχειν cod. Vat. ἡ ἔγγονος ed. Vat. — ἀμ. τῆς Leo. ἡ ὁ Leo. — 8. ἐ καὶ πλ. ὦν ed. Leo, Vat. ἐ. ὦν καὶ πλ. Cont. ἡ Καὶ ὑποδ. παρὰ 'P. μ. τῆς πρ. τ. σ. τ. ἐ. Sym. ἡ πρὸς Leo. — Καὶ ἔκτοτε συνεστρατεύοντο 'P. Sym — ἡ Σαρακηνῶν καὶ ἐν τοῖς Sym. ἡ συνέῆρχοντο cod. συνηρχ. Sym. ἡ καὶ π. δ. ed. ἡ Ὅπως κατέστη τὴν Μελιτινὴν Κουρκούας ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος Vat. T. δὲ Ἀπολάσαθ. Sym. ἡ καὶ δ. om. Leo, Sym. — ἡ ἐκ. δὲ κατ' Leo ἐκστρατεύσαντες οὖν κατ' Sym. ἡ πάλιν ed. Vat. Cont. — ἡ post K. Cont. ἡ Κουρκούας Vat. Cont. Sym. Leo. ἡ καὶ Leo. — καὶ τ. Sym. Vat. Cont. om. Leo. ἡ Μηλίας ed. καὶ Μελίας Sym. — ἡ Ἀρμ. οὐ καὶ εἰς Sym. ἡ ληϊζόμενοι Vat. Cont. ἡ παρίστησαν Leo, κατέστ. καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, ὡς καὶ κουρ. ποιῆσαι ταύτην τὸν βασιλέα Sym. ἡ ἐπ' ἐδ. Leo. ἡ τε καὶ ὁ π. Vat. τε καὶ π. ὁ. Cont. ἡ καὶ ἄλλας π. ed. καὶ οἴας π. Vat. Cont. ἡ ἐκ. λαμβάνειν ἐτησίως Sym. ἡ αἰτῆ cod. ἡ ὁ π. Sym. 36. ἡ ὁ Leo, Vat. Cont. ἡ T. ἐξώρισαν τῆς π. καὶ μ. ἐποίησαν Sym. ἡ ἐν om. Vat. Cont.

καὶ ταύτην ταῖς αὐτοῦ ἡ χερσὶ παραθέμενοι, ἐν τοῖς βασιλεῦσι ὑπέστρεψαν ἡ. Μαρία δὲ Βουλγαρικαῖς παραδοθεῖσα χερσὶ τὴν ἐπὶ Βουλγαρίαν ἀπέβη, χαίρουσά τε ἅμα καὶ λυπούμενη · λυπούμενη μὲν ἐφ' ἡ ὄϊς γονέων φιλάτων ἐστέρηται καὶ βασιλείων οἰκῶν καὶ συνηθείας τῶν ἡ γένει προσηκόντων ἡ, χαίρουσα δὲ ὡς βασιλεὶ προσηρόμοσθη ἡ ἀνδρὶ 834 καὶ δέσποινι Βουλγάρων ἡ προσηγορεύθη · ἀπέβη τοῖνυν πλοῦτον ἐπικομιζομένη λαμπρῶν καὶ παντοδαπῆ καὶ ἀποσκευῆν ἡ ἀναριθμητον.

ἡ (35) ἡ Τότε δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἐκ ἡ Μελιτινῆς παρεγένοντο, εἰρηνικὰς ἡ σπονδὰς ἐπὶ τὸ ποιῆσαι πάντα παρέχοντες ἡ · μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἀπόχαφ ὁ τοῦ Ἄμερ ἔκγονος ἡ, ἀμηρᾶς ὦν Μελιτινῆς καὶ ἡ Ἀπολάσαθ, στρατηγὸς εὐγενέστατος τε καὶ πλούσιος ὦν, ἐκ Μελιτινῆς παρεγένοντο. ἡ Ἀποδεχθέντες οὖν μεγάλως μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς παρὰ Ῥωμανοῦ καὶ σύμφωνα εἰρήνης ποιήσαντες, ὑπέστρεψαν εἰς ἡ τὰ ἴδια · ἔκτοτε δὲ συνεστρατεύοντο τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τῶν ἐμοφύλων Ἀγαρηνῶν ἡ, ἐν τε τοῖς ἐπινικίοις συνεισῆρχοντο ἡ τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ πόλει, αἰχμαλώτους ἄγοντες Ἀγαρηνοὺς, ὅπερ ἦν θαυμαστὸν καὶ ἡ παράδοξον καὶ δεῖγμα τῆς τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν δυστυχίας. ἡ Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀπόχαφ, ἀνδρὸς φρονίμου καὶ συνετοῦ (καὶ ἡ δυνατοῦ), διέλυσαν τὴν εἰρήνην οἱ τὴν Μελιτινὴν κατοικοῦντες · ἡ ἐκστρατεύουσιν (202*) οὖν κατ' αὐτῶν ἡ ὁ τε δομέστικος τῶν σχολῶν Ἰωάννης ὁ Κροκόας ἡ μετὰ ἡ τῶν θεμάτων καὶ τῶν ταγμάτων, καὶ ὁ Μελίας ἡ μετὰ τῶν Ἀρμενίων καὶ πολλὰς προνομὰς καὶ ἡ ἐκάστην ποιούμενοι καὶ ταῖς συνεχέσιν ἐπιδρομαῖς αἰχμαλωτίζοντες τοὺτους καὶ ληϊζόντες ἡ, εἰς τοσαύτην στένωσιν τὴν Μελιτινὴν περιέστησαν ἡ, ὥστε αὐτὴν συντομώτατα ἐκπορθῆσα· καὶ ἡ 835 ἔω; ἐδάφους ἡ ὁμόρους αὐτῆ πόλεις καὶ χώρας, πολυφόρους τε ἡ προσόδους. Ταύτην οὖν τὴν Μελιτινὴν εἰς κουρατιοχρυστίου καὶ ἀργυρίου ἐκείθεν ἡ δασμοφορεῖσθαι

(36) ἡ Κατηγορήθη δὲ Νικήτας ἡ μάγιστρος καὶ πενθερὸς Χριστοφόρου βασιλέως ὡς ὑποτιθέμενος αὐτῷ κατὰ τοῦ ἰδίου γενέσθαι πατρὸς καὶ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐξεώσα ἡ. Τοῦτον οὖν ἐξαγαγόντες τῆς πόλεως ἀπέκειραν μοναχὸν, ὑπερορίσαντες (ἐν) ἡ τῷ αὐτοῦ προαστείῳ.

(37) ⁹⁶ Μηνί δὲ Ἰουλίῳ ιη', Ἰνδ:κτιῶνος ς', τελευταῖα Ἀ. Στέφανος πατριάρχης ποιήσας ⁹⁷ ἔτη β' (καὶ) μῆνας ια'. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνί ⁹⁸ ἰδ' ἄγουσι ⁹⁹ Τρύφωνα μοναχὸν ἐν τῷ Ὀψικίῳ μονάζοντα, ἐπ' εὐλαθείᾳ καὶ ἀγιότητι μαρτυρούμενον, καὶ χειροτονοῦσι πατριάρχην ¹ ἐπὶ χρόνῳ ῥητῆς μέχρις ἂν εἰς μέτρον ἡλικίας φθάσῃ Θεοφύλακτος, ὁ τοῦ βασιλέως ² Ῥωμανοῦ ³ υἱός, ὃν ἐμελλόν πατριάρχην χειροτονεῖν Κωνσταντινουπόλεως.

(38) ³ Κε' δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χειμῶν ἀφόρητος γέγονεν, ὥστε κρυσταλλωθῆναι τὴν γῆν ἐπὶ ἡμέρας ρκ', ὄθεν καὶ γέγονε ⁴ μέγας λιμὸς (τοὺς ⁵ πώποτε γενομένους ὑπερβαλλόμενος) καὶ θάνατος, ἐκ τοῦδ' ⁶ πολλός, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς ζῶντας ἐκκομίζειν τοὺς τεθνεώτας ⁷. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανός, **836** τὴν ἀφόρητον ⁸ ἐκείνην βίαν ⁹ κατανοήσας, ἀξίαν τῆς αὐτοῦ συμπαθοῦς ¹⁰ καὶ ἐλεημονος φύσεως πρόνοιαν ἐποίησατο, πολλαῖς ἐλεημοσύνας τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ παραμυθησάμενος ἐνόησεν, ἀνέφραξέ τε θυρίσι καὶ στανιδώμασι τὰς τῶν ἐμβόλων στοάς, ὡς ¹¹ μὴ τὴν χιόνα καὶ τὸ ψῦχος ἐκείθεν ἐπεισιέναι τοῖς πένησι ¹². Τότε ¹³ καὶ τὰς λεγομένας ἄρκλας ἐν πᾶσι κατεσκεύασε τοῖς ἐμβόλοις, ἀργυρόν ¹⁴ τε κατὰ μῆνα τοῖς ἐν ταύταις κατακειμένοις πένησι διδοσθαι διετάξατο καὶ τὰ μηνιαῖα ¹⁵ τριμίσια ¹⁶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῖς πένησι διανέμεσθαι· ὡς εἶναι τὰ διδόμενα ¹⁷ τοῖς τε ἐν ταῖς ἄρκλας πτωχοῖς καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀργύρου ἐγκεχραγμένους χιλιάδας ἰβ' ¹⁸. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα ἡ συμπαθῆς ἐκείνη ψυχῇ διετυπώσατο τῶν πενήτων προνοουμένη, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν ἢ αὐτῷ συνεσθελν πένητας, διετάξατο, οἳ ¹⁹ καὶ ἀνά ἐν ἐλάμβανον νόμισμα, τετράδι ²⁰ δὲ καὶ παρασκευῇ γ' πένητες ²¹ μοναχοὶ ²² συνήσθιον, τὸ τετυπωμένον λαμβάνοντες ἕκαστος ²³ νόμισμα· ὅπερ δὲ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἰώθει ²⁴ γίνεσθαι, ὥστε ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπιτάξεως ἀνάγνωσιν ²⁵ γίνεσθαι, τοῦτο ²⁶ καὶ αὐτὸς ἐποίησε, διπλὴν ἑαυτῷ καὶ τοῖς δαιτυμόσι τὴν τράπεζαν παρατιθεὶς, ὥστε τὸ μὲν σῶμα τρέφεσθαι τῇ συνήθει τροφῇ, τὴν δὲ ψυχὴν ²⁷ τῇ καταλλάττω τῶν λόγων ἐπαντροφῆν ἡδονῇ, οἷς ἐκείνος ²⁸ προσέχων τὸν νοῦν κατενύσσετο ²⁹ τὴν ψυχὴν καὶ πόλιν δακρύων ἔρις ³⁰ πηγάς.

(39) ³¹ Τὴν δὲ πίστιν, ἣν ἐκέκτητο πρὸς πάντας

Mensis autem Julii die decimo octavo, indictione sexta. Stephanus patriarcha moritur: tum Decembri mense Tryphonem monachum in Opsicio vitam solitariam agentem, pietatis et sanctitatis testimonio insignem, ad tempus determinatum ordinant patriarcham, donec ætatis metam imperatoris Romani filius Theophylactus, quem Constantinopolis patriarcham creare statuerant, attingisset.

Vicesimo porro et quinto die mensis ejusdem adeo aspera invaluit hiems, ut terra per dies centum et viginti gelu concreceret. Ex quo fames ingens, quæ unquam exorsæ fuerunt omnes superans, et mortalitas immensa pervagata est, adeo ut vivi mortuis effereendis non sufficerent. Romanus autem imperator intolerandam illam calamitatem contemplatus, affectus ad misericordiam proclivis digna exhibuit argumenta, eleemosynarum liberalitate plurima famis indigentiam consolatus. Exinde porticum spatia tabulatis distinxit, et fenestras apposuit, ita ut nix et frigus in pauperes per ea non ingruerent. Eo tempore cunctis in porticibus arclas, ita dictas, disposuit, et egenis ibidem jacentibus argenteos nummos per menses singulos præcepit distribui, et menstrua trimisia per ecclesias in alios pauperes dividi: adeo ut quæ per arclas et ecclesias erogarentur argenti censi numismata aut millia duodecim numerarentur. Hæc in misericordiam et pietatem propensus ejus animus liberalis pauperum provisor donari sanxit. Egenos insuper tres diebus singulis secum comedere voluit, singulisque nummum unum distribuebat. Feria vero quarta et Parasceve, monachi tres egentes illi convivabantur, qui definitum accipiebant numisma. Quod in monasteriis observari solet, ut sibi tempore habeatur lectio, hoc ipse exsequabatur, sibi convivisque geminam apponens mensam: dumque usitato corpus enutrireto cibo, anima vero simili afflueret sermonum voluptate, quam copioso lacrymarum fonte effuso cum contritione pascebat.

Ἡμῶν κατενύσσετο τὴν ψυχὴν καὶ πόλιν δακρύων

Ἡμῶν vero fidem, quam omnibus monachis, ac

Varie lectiones et notæ.

⁹⁶ Τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς τῆς ς' Ἰνδ. Sym. 37. μ. θὲ Ἰουλίῳ ιε' Ἰνδ. ς' Vat. Cont. Ced. M. δὲ Ἰουλίῳ ὀγδόῃ καὶ δεκάτῃ, Ἰνδ. ἕκτης Leo. Legendum Ἰνδ. α'. — Στ. ὁ π. τ. Leo. ⁹⁷ κρατήσας Sym. πατριάρχους Vat. Cont. — καὶ om. Vat. Cont. — Τῇ δὲ ἰδ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἄγ. T. ἀπὸ τοῦ Ὀψικίου ἐπ' Sym. ⁹⁸ τῇ Vat. Cont. ⁹⁹ ἀγούσης ed. (Ven.) ¹ β. γ. ἔθεν αὐτοῦ μὴ ἀνεχομένου ἐπὶ β. γ. γενέσθαι δόλω πείθουσι κτλ. Sym. ² ὁ P. τοῦ β. Leo. — ³ Περὶ τοῦ μεγίστου χειμῶνος; καὶ τοῦ καθ' ὑπερβολὴν λιμοῦ. Εἰκάδι δὲ πέμπτη Vat. Τῇ δὲ κε' Sym. 38. — γ. μέγας γ. Leo. ⁴ δ Vat. Cont. ⁵ τοὺς — ὅπ. om. Leo, Sym. ⁶ τοῦτου Sym. ὥστε Leo. ⁷ Ὄθεν β. Sym. ⁸ ἀπόρρητον ed. ⁹ τοῦ ψύχους Sym. — κατ. καὶ τὴν τοῦ λιμοῦ παραμ. Sym. ¹⁰ σ. ἐλεημοσύνης pr. ed. ¹¹ ὥστε Leo. — στήθος ἐκ. Vat. ¹² Καὶ ἄ. ἐν π. τ. ε. κατ. ἀργύρια Sym. ¹³ δὲ Leo. ¹⁴ ἄργυρ. cod. ἀργύρια Vat. Cont. ἀργύριον Leo. ¹⁵ τριμίσια Sym. τριμίτια Leo. — τοῖς ἐν τ. ε. π. δ. Leo. — τοῖς πεν. — ἐκκλ. ex homoioteleuto om. ed. ¹⁶ διδ. καθ' ἕκαστον μῆνα ἀργυρίου Sym. ¹⁷ ἰβ', γ' δὲ ἄ. πένητες καθ' ἕκαστην συνήσθιον λαμβάνοντες ἀνά ν. ἐνός Sym. — Καὶ ταῦτα Leo. — ἐκείνου ψ. διετυπώσεν Leo, αὐτοῦ ψ. διετυπώσεν Vat. Cont. ¹⁸ οἳ ἀνά Vat. Cont. Leo. ¹⁹ 838, 16 om. Ven. Τῇ δὲ δ' καὶ τῇ π. μοναχοὶ ὁμοίως; λαμβάνοντες ἀνά νομίσματος ἐνός· ἦν δὲ καὶ τὴν τῶν παιδῶν ἀναγιγνώσκων ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτοῦ Sym. ²⁰ τούτῳ Leo, Vat. Cont. ²¹ λ. ἕκαστον cod. ἕκαστοι λ. v. Vat. Cont. λ. v. ἕκαστος ed. λ. v. Leo. ²² εἰώθει cod. εἰώθεν Vat. Cont. Leo. — γ. ἐν τῷ κ. ἀνά (γινώσκειν) τῆς ε. Vat. Cont. ²³ ἀναγιγνώσκων τῆς ε. Leo. ²⁴ τ. ε. α. Vat. Cont. ²⁵ τῇ δὲ ψυχῇ κατ. Vat. Cont. τὴν δὲ ψ. κατενύσσετο Leo. ²⁶ ἐπιμελῶς ed. Vat. Cont. ²⁷ κατενύσσετο Vat. Cont. ²⁸ ὄφειε Vat. Cont. ²⁹ Φιλομόναχος δὲ εἰ καὶ τις ἄλλος ὢν πᾶσι τοῖς ἄ. ἀνεχόμενοις μοναχοῖς τὰς ε. pr. μετὰ εἰ-

præsertim sanctitate et pietate inclytis adhibebat, quis narrare queat? Nullum enim unquam monachum virtutis studiosum vidit, cui cum multo fletu suos non aperuerit actus. Fide et orthodoxia conspicuus, cunctas urbis ecclesias sumptuosis vestibibus præclaraque cereorum ac lampadum copia exornavit et illustravit. Imo et monachos in montibus, nempe in Olympo, in Cymena, in Petra dicta Aurea, et in Barachæo monte degentes non dereliquit, annuos reditus ad eos mittens, eisque consulens ac providens, præxi ac theoria inclytos ad se accersens, eorumque precum benedictiones colligens. Quin etiam illis qui se propter Deum recloserant et in angustissimis coarctaverant recessibus, et omnibus monasteriis annuos reditus quos statuerat, suppeditare non desinebat. Atque hæc pauca ex innumeris ejus liberalitatis beneficiis collegimus.

Α μὲν μοναχοῦς, μάλιστα δὲ τοὺς ἐπὶ ἀγιοσύνη δεσφαι-
 τούς καὶ εὐλαβεῖς, τίς ἂν διηγῆσται; Οὐκ ἐθέσαστο
 γὰρ ποτε μοναχὸν ἀρετῆς ἀνεχόμενον, φτίνει τὰς
 ἑαυτοῦ πράξεις σὺν πολλοῖς³⁰ οὐκ ἐξηγέρουσε δάκρυ-
 σιν. Πιστότατος δὲ ὢν καὶ ὀρθοδοξήτατος, πάσας
 τὰς τῆς πόλεως³¹ ἐκκλησίας πάλαιος διαφανέσει καὶ
 φωταγωγίαις λαμπρῶς κατεκόσμησε καὶ κατεφαίδρου-
 νεν· (202^b) ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν³² τοῖς ὄρεσι μοναχοῖς,
 τῷ τε Ὀλύμπῳ καὶ τῷ Κυμηνῇ καὶ τῇ Χρυσῇ κατο-
 νομαζομένῃ Πέτρῳ καὶ τῷ τοῦ Βαρχαίου ὄρει, οὐ
 διέλιπεν ἐτησίους³³ βόγας ἐξαποστέλλων καὶ φρον-
 τιζῶν τούτων καὶ προνοοῦμενος καὶ τοὺς ὄνομαστοὺς
 ἐπὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ μετακλιούμενος εἰς³⁴ αὐτὸν,
 καὶ τῶν εὐχῶν αὐτῶν τὰς εὐλογίας τρυγῶν· οὐ μόνον
 δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῖς διὰ³⁵ τὸν Θεὸν ἐγκλειστοῖς καὶ
 Β (ἑαυτοῦς) ἐν στενωπέοις οἰκοῖς³⁶ καθείρξασαι καὶ
 πᾶσι τοῖς μοναστηρίοις τὰς ἐτησίους βόγας, ἃς διε-
 τύπωσεν, οὐ διέλιπεν ἐπιχορηγῶν. Ταῦτα ὡς ἐκ
 πολλῶν ὀλίγα τῶν (ἀπέριων³⁷) αὐτοῦ κατορθωμά-
 των καὶ ἐλεημοσυῶν διεξήλθομεν.

Petro vero Bulgaro parahat insidias Joannes ejus frater cum Bulgaris aliis : quorum facinore cognito, Joannes quidem verberibus castigatur et carcere includitur : in alios vero inusitatis suppliciis animadvertitur. Petro autem imperatori Romano hæc eadem litteris manifestante, misit imperator Joannem monachum, qui rector exstiterat, prætextu quidem ut captivorum detentorum commutationem faceret, sed revera, ut Joannem apprehenderet, et adduceret CP. ; quod et factum est. Una quippe cum Joanne navim ingressus e Mesembria Constantinopolim navigavit. Non diu post eodem monasticum habitum deponente, et uxorem ducere exquirente, imperator domum et prædia plurima, et conjugem eadem secum Armeniacorum patria ortam dedit, et in Cæsaris ædibus celeberrimas peregit nuptias Christophoro imperatore et Joanne monacho, rectore, paranymphorum munere fungentibus.

30 (40) 31 Πέτρῳ δὲ τῷ Βουλγάρῳ ἐπέθετο Ἰωάν-
 νης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἐτέρων 32 μεγιστάνων
 τοῦ Συμεῶν, καὶ φωραθέντων αὐτῶν, ὁ μὲν Ἰωάν-
 νης τύπτεται καὶ ἐγκλείεται 33 φυλακῇ, οἱ δὲ λοι-
 ποὶ τιμωρίαις οὐ ταῖς τοχούσαις ὑποβάλλονται 34.
 Ταῦτα 35 δὴλα ποιήσαντος Πέτρου τῷ βασιλεῖ Ῥω-
 μανῶ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν μοναχὸν Ἰωάννην,
 ὃς ἐγεγόνει βράκτωρ, προφάσει μὲν ὡς ποιῆσαι 36
 ἀλλάγιον 338 τῶν κρατουμένων αἰχμαλώτων 37, τῇ δὲ
 ἀληθείᾳ κατασχεῖν Ἰωάννην καὶ ἐν Κωνσταντινουπό-
 λει ἀγαγεῖν (δὲ 38 ἢ καὶ γέγονεν)· εἰσιλθὼν γὰρ
 39 εἰς αὐτὸν τῷ Ἰωάννῃ ἐν 40 πλοίῳ ἀπὸ Μεσημβρίας, ἦλ-
 θεν ἐν τῇ πόλει· καὶ μετ' οὐ πολὺ τούτου τὸ μονα-
 χικὸν σχῆμα ἀπορρίψαντος καὶ γυναῖκα ἐπιζητή-
 σαντος, δέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς οἶκον καὶ κτήματα
 πάμπολλα καὶ γυναῖκα ἐκ τῆς αὐτοῦ πατρίδος τῆς
 τῶν Ἀρμενιᾶκῶν ὀρμημένην, γάμον τε λαμπρὸν ἐν
 τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ πεποιήθη, Χριστοφόρου βασι-
 λῆως καὶ Ἰωάννου μοναχοῦ, τοῦ γεγονότος· βράκτωρ-
 ρος, παρανυμφουσάντων 41.

Martii porro mensis dis secundo cosmites fori columnis superpositus in terram decidit, virosque sex oppressit. Contigit etiam incendium ingens

42 (41) 43 Μαρτίῳ δὲ μηνί, ἡμέρᾳ β' κοσμίτης
 ἔπεσεν ἐν τῷ φόρῳ ἐκ τῶν 44 στιχηθῶν Ἰσταμένοις 45
 ἑκατὸς κλοσιν (ἐπικειμένων) καὶ ἀπέκτεινεν ἄνδρας

Variae lectiones et notæ.

κρίων ἔλεγε, τὰς τε ἐκκλ. παντοίως ἐκόσμησε καὶ τοῖς ἐν πᾶσιν ὁ. μ. β. ἐξαπέστειλε, τὰ τε μοναστήρια περιέβαλε καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς διὰ Θεοῦ ἀποκαρτεῖσιν ἢ καὶ ἐγκ. οὔσι β. τυπώσας οὐ δ. διδόναι κτλ. Sym. — ὄσην Vat. Cont. 30 δ. οὐκ ἔ. Vat. Cont. 31 λαμπρ. cod. λαμπραῖς; ? 32 ἐν ὁ. Vat. Cont. Leo. Κομηνᾶ Vat. Κομηνᾶ. — καὶ Cont. — τοῦ Vat. Cont. — Βαρχαίου ed. Βαρχαίου Vat. Cont. Leo. 33 ἐτησίους cod. ἐτησίως Vat. Cont. — ἐξαποστέλλ. cod. ἐξαποστέλλειν ed. 34 εἰς ed. Vat. Cont. 35 διὰ Θεὸν Vat. Cont. — ἔ. ἐν om. Vat. Cont. 36 οἰκίσκοις Vat. Cont. — 37 ἀπ. om. Vat. Cont. 38 Ἐπέθετο Π. τῷ Β. Sym. 39 ἔτ. Βουλγάρων τοῦ Σ. Leo. καὶ φωραθέντες, ὁ μὲν τῇ Sym. 40 ἐν τῇ Sym. 41 Τούτω μα-
 θῶν ὁ βασιλεὺς ἀναλαμβάνει τὸν Ἰω. Sym. 42 δὲ Leo. Vat. Cont. — Π. π. Vat. Cont. 43 τῇ α. δὲ Vat. Cont. — Ἰω. κατ. Leo, Vat. Cont. 44 δὲ ἢ καὶ γ. om. ed. sed habet γάρ. 45 τῷ Leo. 46 Ἀλλὰ καὶ Μιχαὴλ μοναχὸς, αὐτὸς ὁ ἀδελφὸς Πέτρου (Πέτρου Cont. 29), κατὰ σπουδῆς ἔχων τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐπιλαβέσθαι, ιδιοστέτησεν (ιδιοστέτησεν Cont.) ἐν τινι Βουλγαρικῷ κάστρῳ· καὶ τούτω προσεβήθησαν οἱ τῆς Πέτρου ἀρχῆς διεστηκότες Σκύθαι· οὐ μετὰ τὴν τοῦ βίου καταστροφήν ἐπέβησαν οὗτοι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις, ὥστε συμβῆναι τούτου; ἀπὸ Μακρίτιδος διὰ Σερύμονος πρὸς Ἑλλάδα καὶ τὴν Νικόπολιν προσωρῆσαι· καὶ ἐκ ἐκεῖσε πάντα ληίσασθαι. Νικόπολις δὲ ἐπωνόμασται κατὰ τὸ ἐπώνυμον τῆς νίκης ἣν Αὐγουστος Σεβαστὸς κατὰ Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας εἰργάσατο καὶ τὴν Αἰγυπτίων ἀρχὴν τοῖς Ῥωμαίοις υπέκλεινεν Vat. Cont. 49 930. 50 Μ. δὲ μ. δευτέρα ἡ. Vat. Cont. Μαρτίου δὲ μηνὸς β' ἡ. Leo, τῇ β' ἡ. τοῦ Μ. μ. Sym. — x. ὃς ἐπέμεινε τῷ φ. ἐν ταῖς ἔ. x. Leo. κοσμήτης Vat. Cont. 51 ἐν τοῖς Sym. Vat. Cont. — στιχῶδ. cod. στοιχ. ed. 52 Ἰσταμ. cod. Ἰσταμένων ed. — ἐπικ. om. Sym.

ς. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς ⁸³ μέγας καὶ φοβερὸς ^A εἰς τὸν τοῦ φόρου ἔμπολον πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὥστε κατακαῖναι τὰ τε κηροπωλεῖα καὶ τὰ γουνάρια τοῦ φόρου μέχρι τῶν ⁸⁴ Ψυχῶν.

⁸⁴ (42) ⁸⁵ Ἐτελεύτησε δὲ Χριστοφορος ⁸⁶ βασιλεὺς μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος δ', πολλὰ κοψαμένου αὐτὸν τοῦ πατρὸς, ὡς ἤδη εἰς γῆρας αὐτοῦ ἐληλαχότος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἶναι νηπίων ὄντων· καὶ ἐτέθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ ῥηθίστῃ μονῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ⁸⁷.

839 (43) ⁸⁸ Κατήγαγον δὲ καὶ Τρύφωνα πατριάρχην Αὐγούστῳ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος γ', τὸν ῥηθέντα χρόνον τετέλεσαντα, καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ τελευτᾷ, ^B χηρυσάσης τῆς ἐκκλησίας χρόνον α' καὶ μηνῶς ε' διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελεῖς Θεοφύλακτου υἱοῦ Ῥωμανοῦ βασιλέως· αὐτὸν ⁸⁹ γὰρ, ὡς εἴρηται, ἔμελλε πατριάρχην ἀποκαθιστῆναι.

(44) ⁹⁰ Βασίλειος δὲ τις Μακεδῶν πλάνος Κωνσταντῖνον Δοῦκα ἑαυτὸν εἶναι ἐπευφημήσας ⁹¹, πολλοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συνεπήγετο. Οὗτος, κρατηθεὶς ⁹² ὑπὸ Ἐλεφαντίνου, τουρμάρχου ἐκ τοῦ Ὀψικίου ὄντος, ἤχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὑπὸ Πέτρου ⁹³ ἐπάρχου τῆς μῆδς ἀλλοτριούται χειρὸς· εἶτα καίρου λαβόμενος καταλαμβάνει πάλιν τὸ Ὀψικιον καὶ χεῖρα χαλκῆν ἀντὶ τῆς κοπέλας προσαρμοσάμενος καὶ σπάθην ὑπερμεγέθη κατασκευασάμενος ⁹⁴ διήρχετο πλανῶν (αὐθις ⁹⁵ τῶν ἀγρυπνεύοντων) πολλοὺς καὶ αὐτὸς εἰη Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Δουκῆς, (οὗς ⁹⁶ καὶ συνεφελκόμενος μεγάλην κατὰ Ῥωμανίας ἀνταρσίαν κινεῖ) καὶ ⁹⁷ φρούριον κατασχὼν δὲ Πλατεία Πέτρα κατονομάζεται, πᾶν εἶδος ἐθωδῶμων ἐν τούτῳ ἀπέθετο, ἀφ' οὗ ἐξορμῶν ἐλεηλάτει καὶ τοὺς παρατυγχάνοντας προενόμειεν. Ἀποστείλας οὖν ὁ βασιλεὺς στρατὸν κατ' αὐτοῦ, αὐτὸν τε συνέλαβε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ὃν καὶ ἀγχαλόντες (205^α) ἐν τῇ πόλει, ἀνέκρινόν ⁹⁸ τε καὶ πολλὰς αὐτῷ πληγὰς ἐπέθεσαν ⁹⁹, τοὺς στασιώτας, ¹⁰⁰ εἰ τινες εἶεν, εἶπεν· Ὁ δὲ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει ἐσυκοφάνει ψευδῶς ὡς συνόντας αὐτῷ, μηδὲν δὲ **840** ἀληθῆς κατ' αὐτῶν λέγειν ἐξελεγχθεὶς, ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ πυρὸς παρανάωμα ¹⁰¹ γίνεται.

¹⁰² (45) ¹⁰³ Χαιροτονεῖται δὲ πατριάρχης ὁ πολλαῖς ῥηθείς τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεοφύλακτος Φεβρουαρίου ¹⁰⁴ β', Ἰνδικτιῶνος ς' ¹⁰⁵, τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης

et horrendum in fori porticu templo sanctissimæ Deiparæ vicino, adeo ut cereorum artificum et pellitiariorum fori ad Psechas usque consumerentur officinæ.

Mense Augusto, indictione quarta, Christophorum imperator diem supremum obiit, quem pater multum planxit, utpote jam senior factus filiosque habens adhuc juniores, et in præfato patris sui monasterio corpus ejus reconditum est.

Tryphonem porro patriarcham Augusto mense, indictione tertia, deposuerunt, eoque in proprium monasterium se recipiente et defuncto, annum unum et menses quinque, nondum matura Theophylacti imperatoris filii Romani ætate, Ecclesia pastore viduata permansit; hunc enim Romanus, ut fertur, patriarcham instituere in animo habebat.

Basilium autem quidam Macedo pravus impostor Constantinum Ducem seipsum mentitus, plurimos post se abducebat. Hic ab Elephantino, Opsiciorum turinarum præfecto, Constantinopolim abducitur, et manuum altera a Petro præfecto truncatur. Occasione deinde captata in Opsicium rursum digreditur, et truncate vice manum æream sibi adaptans, ingentemque spatham sibi accommodans vagabatur plurimos seducens, quasi ipse Constantinus Ducæ filius foret. Ille multis sibi allectis, stupendam in Romanum rebellionem movet; et propugnaculo positus quod Lata Petra vocatur, omne cibariorum genus ibi recondebat, indeque erumpens latrocinebatur et occurrentes exspoliabat. Imperator exercitu in eum immisso, ipsum comitesque insequebatur, quem deinde captum et in urbem abductum, per tribunalia examinatum multis verberibus subjecerunt ut si quos haberet rebellionis conscios revelaret. Ille sibi consulens, insignes dignitate viros quasi secum sentientes, mendaciis confictis et a veritate alienis calumniabatur. Convictus tandem, ad Armastriani plateam ignis pabulum factus est.

Præfatus autem imperatoris filius Theophylactus Februarii die secundo, indictione sexta, patriarcha consecratus est, astantibus romani Pontificis lega-

Variæ lectiones et notæ.

⁸³ ἐμπρ, εἰς τὸν τῆς ὑπ. Θ. τοῦ φ. ἐ. καὶ ἐκάησαν τὰ κ. καὶ τὰ γ. μ. τῶν ψ. Sym. ⁸⁴ ψυχῶν Lec. ⁸⁵ 931. ⁸⁶ τῷ δὲ Ἄ. μ. τῆς δ' Ἰνδ. τελευτᾷ Χ. ὁ β. καὶ ἐτάφη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ π. ἀ. Sym. 41. ⁸⁷ ὁ ed. ⁸⁸ μεῖζον ἢ Αἴγυπτίου Vat. μ. ἢ κατ' Ἄ. Conti. ⁸⁹ τὸ σῶμα ἀ. Leo. ⁹⁰ K. δὲ καὶ τὸν π. Γ. τὸν β. γ. τ. καὶ ἐν τῇ l. μ. τ. Sym. 41 cf. § 37. — τὸν β. γ. τ. l. γ', triginta menses inde a 14 Dec. 928. — καὶ ἀπελθόντος Leo, γ. ἐ. χρόνου (χρόνον) Conti. ἕνα καὶ μ. ε' Vat. Conti. χηρεῖται δὲ ἡ ἐκκλησία γ. α' μ. ε', κ. τ. λ. Sym. ⁹¹ αὐτὸν — ἀπ. Sym. ⁹² Περὶ Βασιλείου Μακεδόνος καὶ λαοπλάνου Vat. om. Ven. ⁹³ ἐπιφημίας ed. Sym. Vat. Conti. ἐπισημίας cod. — συνεπήγετο cod. ⁹⁴ συσχεθείς Leo, Sym. σ. τῆς μ. χ. ἀ. ⁹⁵ Π. ὑπ. Conti. Leo. τοῦ ἐπ. ed. ⁹⁶ κατασκευάσας Leo, Vat. Conti.—ἤρχετο πλ. ed. ⁹⁷ ἀ. τῶν ἀγ. om. Leo, Sym. ⁹⁸ οὗς—κινεῖ om. Sym.—Ῥωμανοῦ Leo, Vat. Conti. ⁹⁹ καὶ φ. κ. ὁ πλ. π. κατ. καὶ τροφήν πολλὴν ἀποθήμενος μ. κ. Ῥωμανίαν ἀ. κ. προνομεύων καὶ λεηλατῶν τ. π. Τοῦτον κρατήσαντες ἀνήγαγον ἐν τῇ π. καὶ ἐν τοῖς Ἄ. ἔκαυσαν Sym. ¹⁰⁰ ἀνέκριναν ed. ¹⁰¹ τοῦ ed. ¹⁰² στρατιώτας cod. συστασιώσας Vat. Conti. ¹⁰³ καταλ. Leo. ¹⁰⁴ 933. ¹⁰⁵ Τῷ δὲ φεβρουαρίῳ μηνὶ τῆς ς' Ἰνδ. τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑπαπαντῆς χ. π. ὁ β. Sym. 43. — ὁ πορβ. Leo, ὁ β. Vat. Conti. ¹⁰⁶ Φε. cod. Φεβρουαρίῳ Leo, Vat. φ. μηνὶ Conti. ¹⁰⁷ τοῦ πατρὸς φρονήματος ἐφ' ἅπασιν ἐξερχόμενος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρώσῳ παρεκτινόμενος κατορθώμασι μετὰ καὶ τῆς προσούσης ἐλλογιμότητος Vat. Conti.

tis, et tomum syuodalem de ejus ordinatione tractantem proferentibus, eundemque collocantibus in throno patriarchali.

Præfata autem imperatoris Romani neptis Maria, Petri Bulgari uxor, ad urbem non semel remeabat patrem avumque invisura; denique tribus liberis comitata venit, defuncto jam ejus patre Christophoro, magnisque ab avo divitiis acceptis, cum honore reversa est.

Cæterum Romanus imperator Stephano filio locavit uxorem Gabalæ filiam, Catacyle neptim Annam nomine, unaque cum nuptiali corolla imperii diademate redimitus est.

Turcarum autem adversus Romanos irruptio prima indictionis septimæ Aprilis mense contigit: qui ad urbem usque excurrentes, loca cuncta per Thraciam depopulati sunt. Adversus eos igitur patricius Theophanes protovestiarius et imperii administrator missus est ad res cum eis componendas; qui quidem eos prudenter eos allocutus quidquid voluit obtinuit, laudem ab eis plurimam prudentiæ et consiliorum gratiam reportans. Tunc munificentiam et humanitatem plurimam Romanus imperator declaravit, nullis parcens pecuniarum expensis ad captivorum liberationem.

Elegit etiam imperator Constantino filio postremo uxorem de Armeniacorum genere, Helenam nomine, Adriani patricii filiam; eaque defuncta in mense Februario, indictione secunda, alteri nomine Theophano, ex Mamantis genere oriunda, eundem copulavit.

Junii porro mensis die undecimo, Russi ad millia decem adversus Constantinopolim navigarunt. Contra eos cum trimibus et celocibus, quæcunque in urbe erant, missus est patricius Theophanes, imperii administrator et protovestiarius; qui navibus dispositis seque ipso jejuniis, lacrymisque parato, Russos opperiebatur, eos adoriendi occasionem expectans. Ut appulerunt illi, et Pharo vicini ap-

ελθόντων, ἢ καὶ τόμον συνοδικὸν ἐπιφερομένων περὶ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας διαγορεύοντα, οἱ καὶ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τοῦτον ἐνίδρυσαν.

⁷⁸ (46) ἢ Ἡ δὲ εἰρημένη τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐχθρὴ Μαρία, ἡ γυνὴ Πέτρου Βουλγάρου, πολλὰκις ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθεν, τοῦ τὸν ἴδιον πατέρα καὶ τὸν πάππον αὐτῆς ἐπισκέψασθαι· τελευταίον δὲ μετὰ παίδων εἰσῆλθε γ', ἦδη τοῦ Πατρὸς αὐτῆς Χριστοφόρου ἢ τελευταίαντος· πλοῦτον ἢ οὖν παρὰ τοῦ πάππου λαβοῦσα (πολὺν καὶ ἐντιμον) ἐντίμως ὑπέσχεψεν.

(47) Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ υἱῷ Στεφάνῳ γυναῖκα ἠγάγετο, θυγατέρα οὖσαν ἢ τοῦ Γαβαλά, ἐγγόνην δὲ Κατακύλα, Ἄνναν ὀνόματι ἢ ἄμα δὲ τῷ νυμφικῷ στεφάνῳ καὶ ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ στέφανος ἐπέτεθη ἢ.

(48) Ἐγένετο δὲ ἐκστρατεία πρώτη τῶν Τούρκων κατὰ Ῥωμίων Ἰνδικτιῶνος ἢ ζ' Ἀπριλίῳ μηνὶ οἱ καὶ καταδραμόντες μέχρι τῆς πόλεως ἐληίσαντο πᾶσαν Θρακίαν ψυχῶν ἢ. Ἀπεστάλη οὖν ὁ πατρικίος Θεοφάνης ὁ πρωτοβουστιαριὸς καὶ παραδυναστεύων, μετ' αὐτὸν ποιῆσαι ἀλλάγιον, ὃς καὶ θαυμασίως καὶ συνετῶς αὐτοὺς ἢ μετελθὼν ὄσαπερ **841** ἠβούλετο κατεπράξατο, πολλὰ παρ' αὐτῶν ἢ ἐπὶ τῇ φρονήσει καὶ εὐβουλίᾳ ἐπαινεθεὶς τε καὶ θαυμασθεὶς, ὅτε καὶ τὸ μεγαλόψυχον αὐτοῦ καὶ φιλόνηρον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπεδείξατο, μηδενὸς φεισάμενος χρήματος πρὸς τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἀνάρρυσιν.

⁷⁹ (49) ἢ ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τῷ τελευταίῳ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐκ γένους ἢ τῶν Ἀρμενιακῶν, τοῦνομα Ἐλένην, τοῦ πατρικίου Ἀδριανοῦ θυγατέρα, ἧς καὶ τελευταίας Θεβρουαρίῳ ἢ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος β' (ἑτέρᾳ τοῦτον συνέστρεψε γυναικὶ ὀνόματι Θεοφανῶ ἐκ γένους τοῦ Μάμαντος; ἢ καταγομένη).

(50) ἢ Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ ια' ἢ κατέκλεισαν οἱ Ῥῶς ἢ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ πλοίων χιλιάδες ια' ἢ. Ἀπεστάλη δὲ κατ' αὐτὸν μετὰ τριήρων καὶ δρομώνων, ὅσα καὶ ἔτυχον ἐν τῇ πόλει, ὁ πατρικίος Θεοφάνης ὁ παραδυναστεύων καὶ ἢ πρωτοβουστιαριὸς καὶ τὸν τε στόλον προετρεπίσας τε καὶ ἐτοιμασάμενος καὶ νηστείᾳ καὶ δάκρυσιν ἐαυτὸν κατοχυρώσας ὡς μάλιστα, τοὺς Ῥῶς προσεδέχετο ἢ,

Variae lectiones et notæ.

⁷⁷ ἀνεθ. Leo, Sym. Vat. Cont. ⁷⁸ 954. ⁷⁹ om. Ven. Οἱ δὲ εἰρημένοι τοῦ β. Ἐργοῖσι Vat. Ἡ ἔ. τοῦ β. Ῥ. ἔγγ. ed. ἢ Χριστοφόρου τ. π. ἀ. Vat. ἢ π. καὶ ἔ. om. Vat. Cont. ἢ τὴν τοῦ Γαβαλά θ. Ἀ. ἧτις ἄμα τῷ ν. σ. καὶ τὸν β. τῆς ἐπέθετο Sym. 43.—οὖσαν Γαβριήλου ed. ἢ ὄνομα Vat. Cont. ἢ ἐπέθειτο Leo, Vat. ἐπέθειτο Cont. ἢ 946,9 om. Ven. ἢ. M. Ἀ. Ἰνδ. ζ' γέγονε πρ. ἔ. τῶν T. κ. Ῥωμανίας καὶ κατατρέχουσι Sym. 44. ἢ Ἰνδικτιῶνι ἐβδόμῃ Leo, καὶ κατατρέχουσι μ. τῆς π. καὶ λεηλατοῦσι Sym. ἢ μ. τῆς π. cod. in margine ἢ χώραν Vat.—Ἀποστῆλλεται Sym.—πρωτ. καὶ ποιεῖ καταλαγὴν μετ' αὐτῶν Sym. ἢ αὐτοῖς Vat. Cont. ἢ ἐν τῇ Vat. Cont. ἢ 941. ἢ τῷ δὲ ιδ' τοῦ T. μ. τῆς. Ῥ. γ. τῷ τ. ὑ. αὐτοῦ K. ἐκ τοῦ γ. Sym. 45.—γυναῖκα ante τ. E. Leo. ἢ ἐκ γένους—Θεοφανῶ om. Vat. ex homoioteleuto. ἢ φ. μ. δευτέρᾳ ἑτέρᾳ Sym. ut Cont.—ἑτέρᾳ τούτῳ σ. γυναῖκα ἐκ τοῦ γ. τοῦ Μάμαν ἐκείνου Θ. λεγομένην Sym., om. ed. ἢ ἐκείνου Vat. Cont. Sym. ἢ Ἰουνίου δὲ μηνὸς Leo, ἢ Ἰουν. δὲ μῆ. cod. Τῷ ἐναυτῷ ἐκείνῳ κατ. Sym. 46. Δεκάτης καὶ τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ ἑνδεκάτῃ Cont. 39. ἢ Ἰνδικτιῶνι ιε' ed. ιδ' Ἰνδικτιῶνι Leo, τοῦ μηνὸς, ἢ Ἰνδ. Vat. ἢ οἱ καὶ Δρομίται λεγόμενοι, οἱ ἐκ γένους τῶν Φράγγων ἔστες Sym. ἢ χιλιάδ. cod., χιλιάδων ed. Vat. Cont. ἢ οἱ καὶ Δ. λ. οἱ ἐκ γ. τῶν Φ. ἢ. Cont. καθίστανται Vat.—Πέμπεται οὖν πρὸς αὐτοὺς ὁ πρ. Θ. μετὰ πλοίων καὶ τὸν σ. εὐτρ. αὐτοὺς ἔξεδ. Sym. Ἀπ. οὖν Cont. ἢ πρ. τὸν Vat. ἢ ἔξεδ. Leo, Sym.

καταναυμαχῆσαι μέλλων αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ἐκείνοι A p̄ruerunt, primus ille ad Euxini Ponti fauces stationem posuit, loco cui Hierum nomen, omniumque primus celoce propria vectus Russicarum navium dissolvit ordinem, et preparato igne nautico ple-rasque succendit, reliquas vero in fugam vertit; quem pone sequentes reliquæ celoces et triremes, in adversarios irruentes perfectam hostium edide-runt stragem, navibus una cum militibus plurimis submersis, aliis multa parte cæsis, vivis etiam quampluribus comprehensis. Superstitēs igitur ad eam Anatoliæ partem quæ Sgora dicitur, navigant. Missus est autem terrestri itinere Bardas Phocas cum equitibus delectis ad illos persequendos. Agmen autem validum quod in Bithyniæ partes miserant, ad cibaria aliaque necessaria sibi suppeditanda, B præfatus Bardas Phocas obvium nactus, eos male excepit fugavitque ac trucidavit. Tunc pariter ad-venit magister et scholarum domesticus Joannes Crocoas cum toto Orientis exercitu, et huc illucque palantes deprehendens, cunctos seu malorum plu-rimorum auctores internecione delevit, ita ut illi, ejus impetu reformidant, contracti et conferti intra navigia remaneret et amplius appellere non auderent.

κατέλαβον καὶ πλησίον τοῦ Φάρου ἐγένοντο * (οὗτος ἦ πρὸς τῷ τοῦ Εὐξείνου πόντου στόματι παρεδρεύων) ὁ, ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ ἄθρονον τούτοις 842 ἐπέ-θετο καὶ δὴ πρῶτος ὁ τῷ οἰκείῳ δρόμῳ διεκπλεύ-σας τὴν τε σύνταξιν τῶν Ῥωτικῶν ὁ πλοίων διέλυσε καὶ τῷ ἔσκευασμένῳ πυρὶ πλείστα κατέφλεξε τὰ ὁ δὲ λοιπὰ ἐτρέψατο εἰς φυγὴν, ὧν ὁ ἀκολούθως καὶ οἱ λοιποὶ δρόμωνες καὶ αἱ τριτῆρες ἐπεκδραμοῦσαι ὁ ταλείαν εἰργάσαντο τὴν τροπὴν, καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα κατέδυσαν αὐτανδρα ὁ, πολλοὺς δὲ κατέτρωσαν ὁ, πλείστους δὲ ζώντας συνέλαβον. Οἱ περιλειφθέντες οὖν εἰς τὸ τῆς Ἀνατολῆς μέρος εἰς τὰ Σγώρα ὁ λεγόμενα καταπλεύσιν. ὁ Ἀπεστάλη δὲ τότε καὶ Βάρδας ὁ Φωκάς διὰ γῆς μετὰ ἱππέων ἐγκρίτων ὁ παρατρέχειν αὐτούς καὶ δὴ τούτων σύνταγμα ἱκα-νὸν ἀποστειλάντων πρὸς τὰ τῆς Βιθυνίας μέρος, ὥστε τὰ πρὸς τροφήν καὶ τὴν ἄλλην χρειαὴν αὐτοῖς πορίσασθαι ὁ, περιτυχῶν τῷ τοιοῦτῳ συντάγματι ὁ εἰρήμενος Βάρδας ὁ Φωκάς κακῶς ὁ τούτους διέ-σθηκε, τρεψάμενος καὶ κατασφάζας αὐτούς ὁ. Κατ-ῆλθε δὲ τῆνικαῦτα καὶ Ἰωάννης ὁ μάγιστρος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Κροκάς μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματος ὁ καὶ ὁ πολλοὺς τού-των διέφθειρεν ἀποσπᾶσα τῆς κάκεισε καταλαμβάνων ὁ, ὥστε συσταλέντας αὐτοὺς δεῖσι τῆς αὐτοῦ ἐπιθέσεως μένειν ὁ ἀθρόως ἐπὶ τὰ οἰκεία πλοῖα καὶ μηδαμῷ διεκτρέχειν ὁ (203^b) κατατολμᾶν.

843 (51) Πολλὰ δὲ καὶ μέγιστα κακὰ οὗτοι διε-πράξαντο πρὸ τοῦ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατεύματα κατε-θεῖν· τό τε γὰρ Στενὸν λεγόμενον ἅπαν ἐνέπρησαν καὶ οὐ συνέλαβαν αἰχμαλώτους, τοὺς μὲν ἀνε-σταύρουν, τοὺς δὲ τῆ γῆ προσεπατάλευον ὁ τοὺς δὲ ὡς περ σκοποὺς ἰστώντες ὁ βέλεσι κατετόξευον ὁ ὄσους δὲ τοῦ Ἰσρατικῆ κλήρου συνέλαβαν, ὅπι-σθεν τὰς χεῖρας δεσμοῦντες, ἤλους σιδηροῦς κατὰ μέσης τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κατεπήγγυον, πολλοὺς τε ἄγλους ναοὺς τῷ πυρὶ παραδεδώκασιν ὁ. Χειμῶνος ὁ δὲ ἦδη ἐνισταμένου καὶ τροφῶν ἀποροῦντες, τό τε ἐπελθὼν στρατεύματα διείδτες, τὰς τε ὁ ναυμάχους πλείον τριτῆρες, ἐβουλεύσαντο τὰ οἰκεία καταλαβεῖν καὶ δὴ λαθεῖν τὸν στόλον σπουδάζοντες (Σεπτεμβρίῳ

Multa vero et maxima mala exercuerant ante-quam advenissent Romanorum copiarum. Stenum enim ita dictum igne vastaverunt, et quos cepere captivos, partim crucibus, partim palis affixerunt: alios etiam in metam constitutos sagittis confode-runt. Quotquot autem sacerdotalis ordinis depre-hendere, manibus retro vinctis ferreos clavos per medium caput immiserunt, sanctasque ædes pluri-mas igne consumendas trailiderunt. Inguente porro hieme et annona deficiente, copiasque nuper accer-sitas, imprimis vero triremes ad pugnam paratas veriti, domos repetere consiliabantur: regiæ ta-men classi discessum occultare studebant. Sep-tembri autem mense indictionis decimæ quintæ in

Varie lectiones et notæ.

Ἐπεὶ δὲ πλ. τοῦ ἐν τῷ Π. φ. ἐγ. Sym. ὁ Φᾶρος δὲ καλεῖται ἀφιδρυμά τι ὧ πυρὶ ἐπιτίθεται εἰς ὀδηγίαν τοῖς ἐν νυκτὶ παροδίταις Val. Cont. Sym. ὁ οὗτος — παρεδρεύων om. Sym. Leo. ὁ ὅς κατὰ ἀντίφρασιν κέκληται κακόδεμος γὰρ διὰ τὸς συνεχεῖς τῶν ἐκείσε ληστειῶν πρὸς τοὺς ἐπιξενούμενους κα-ταδρομὰς οὐς, (ὡς, om. Cont.) φασίν, ἀνελὼν Ἡρακλῆς (καὶ om. Cont.) ἀδείας τυχόντες οἱ παροδίται, τούτων Εὐξείνου ἐπωνόμασαν Val. Cont. Sym. ὁ τὴν ἐπωνυμίαν εἴληψε διὰ τῶν (τό Val. Cont.) τῆς Ἀργούς πλωτῶν ἐκείσε διερχομένων αὐτῶν ἀνδρῶν ἱερὸν Sym. post ἐπιθετο Val. Cont.—αὐτὸς ἀθ. Τ. ἐπ. καὶ τὰ μὲν πλ. πλοῖα κατ. Sym. ὁ ἐν Leo. ὁ Ῥωσιακῶν ed. ὁ τὰ λ. δὲ Val. τὰ δὲ λ. τούτων Cont. τὰ δὲ λ. εἰς φυγὴν ἐτρέψαν ὄθεν καὶ ταλείας τροπῆς γενομένης τὰ μὲν τῶν πλοίων αὐτῶν αὐτ. κατ. Sym. τὰ λ. δὲ Leo. ὁ ὡς ed. ὁ ἐπεκδραμόντες Leo. ὁ αὐτ. πλείστους Sym. ἀντανδρα Leo. ὁ κατέτρωσαν Leo.—Οἱ δὲ π. εἰς Sym. ὁ τὰς Ῥωγὰς λεγομένας x. Sym. τὰ Σγώρα λ. x. Val. Cont. ὁ Καὶ ἐπεὶ σ. π. τὰ τῆς Β. μ. ἀπέστειλαν χρεῖων ἕνεκα, ἐντυγχάνει τούτους Β. ὁ Φ. καὶ γὰρ ἀπο-στέλλει ἦν ἐπὶ τούτῳ μ. ἰ. ἐκκρίτων παρατρέχων ὁ καὶ κατέσφαξεν ἅπαντας Sym. ὁ ἐκκρ. τοῦ π. Val. ἐκκρ. ἀνδρῶν τοῦ π. Cont. ὁ συμπ. Val. ὁ αὐτοὺς δ. Val. ὁ Ἀλλὰ καὶ ὁ Κουρκούας Sym. ὁ Ἰω. μ. καὶ δ. τῶν σχ. ὁ Κουρκούας Val. Ἰω. ὁ δ. τῶν σχ. ὁ Κ. Cont. Ἰω. ὁ δομέστικος ὁ Κουρκούας Leo. ὁ στρ. κατελθὼν τοὺς ὑπολειφθέντας εὐρίσκων ἀπέκτεινεν Sym. ὁ τ. π. ed. ὁ διαλαμβάνων Val. ὁ μ. ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρὰ τὰ Val. Cont.—πλ. μ. δὲ Val. ὁ διατρέχειν ed. ἐκτρ. Val. παρεκτρ. Cont. ὁ Π. γὰρ x. Leo. πολλοὺς δὲ τόπου; καὶ ν. ἐνέπρησαν καὶ τοὺς συλλαμβανομένους Ῥωμαίους τοὺς μὲν ἀν. Syni. 46. ὁ προσεπατάλευσαν Leo, προσεπήγγυον Sym. ὁ ἰστώντες Leo, Val. Cont.—Τοὺς δὲ τοῦ κλ. ὁ τὰς χ. δ.—αὐτῶν ἐπήγγυσαν Sym. ὁ παρέδωκαν Leo. ὁ X. δὲ ἦ. καταλαμβά-νοντος καὶ εἰς τὰ δ. βουλούμενοι ἀπελαθεῖν τὸν σ. λ. ἐσπούδαζον Sym. ὁ ναυμαχοῦντας tr. ed.

Thraciæ partes transfretari aggressi, præfatum A Theophanem patricium habuerunt obvium : vigilantissimum enim ejus et generosum animum latere non poterant. Confestim igitur conflictus in mari secundus habitus, quo navigia plurima submersa sunt, et multos eorum occidit præfatus vir : pauci vero cum navibus ad Cœles littora servati incolumes, nocte ingruente fugerunt. Theophanes autem patricius, insigni victoria potitus et multis tropæis onustus revertens, cum honore susceptus et accubitoris dignitate decoratus est.

Præfatus Joannes magister bellicis rebus præstans et multis tropæis insignis habebatur, imperii dilatabat fines, urbesque Agarenorum plurimas devastabat. Propter tanti viri gloriam voluit Romanus B imperator nepotem suum Romanum, e filio suo Constantino natum, Joannis filix conjungere. At alius Augustus illum ob tantum collatum honorem invidiosus habentibus substitutus est domesticus patricius Pantherius Romani imperatoris affinis. τῶν λοιπῶν βασιλέων κινήθεις, ἐκπίπτει τῆς Μανθῆριος, συγγενῆς τοῦ βασιλέως ὡν Ῥωμανοῦ.

Indictione prima Aprili mense rursus irruerunt Turcæ cum inagnis viribus. Patricius autem Theophanes accubitor egressus pacis sæclera in annos quinque servanda cum eis composuit, obsidibus ex nobilibus acceptis, quo effectum est ut pax per annos quinque observaretur.

Indictione secunda Paschaliū protospatharium et Longobardix ducem ad Franciæ regem Hugonem filium ejus Romæ Constantini ejus generis filio uxorem petiturum Romanus imperator misit, quam multis una cum opibus secum assumptam præfatus Paschalius in urbem adduxit. Septembri deinde mense indictionis terciæ nuptiæ celebratæ sunt. Hæc, cum viro annis quinque socialis vitæ decursis, mortua est imperante Constantino ejus socio.

μηνι α' Ἰνδικτιῶνος).⁵² ἀντιπλεῦσαι ὠρμηκότες.⁵³ (ἐπὶ τὰ Θρακίᾳ μέρη), παρὰ τοῦ βῆθέντος Θεοφάνους.⁵⁴ πατρικίου ὑπηντήθησαν (οὐ γὰρ ἔλαθον τὴν αὐτοῦ ἐγρηγορωτάτην καὶ γενναίαν ψυχὴν).⁵⁵ Εὐθὺς οὖν δευτέρα ναυμαχία συνάπτεται, καὶ πλείστα πλοῖα.⁵⁶ εὐθὺσις (καὶ πολλοὺς τούτων ἀπέκτεινεν· εἰρημένος ἀνήρ·) ὄλλοι οὐ δὲ τῶν πλοίων περισωθέντες.⁵⁷ καὶ ἐν τῇ τῆς Κοίλης περιπεσόντες ἀκτῇ, νυκτὸς ἐπελθούσης, διέφυγον. Θεοφάνης δὲ ὁ πατρικίος μετὰ νίκης λαμπρᾶς.⁵⁸ καὶ τῶν μεγίστων ὑπέστρεψε τροπαίων, καὶ ἐντίμως καὶ μεγαλαυρωτῶς ὑπεδέχθη καὶ παρακοιμώμενος ἐτιμήθη.

(52) Ἐπὶ δὲ ὁ ῥηθεις Ἰωάννης ὁ μάγιστρος ὁ Κροκῶδας ἄριστός τις ἐγένετο τὰ πολεμικὰ,⁵⁹ καὶ πολλὰ ἀνέστησε τρόπαια, καὶ τὰ 844 Ῥωμαϊκὰ ἐκλάτυνεν ὄρια πλείστας τε πόλεις ἐπόρθησε τῶν Ἀγαρηνῶν, διὰ.⁶⁰ τὸ περιφανὲς τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἡθρολήθη ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἔγγονον.⁶¹ Ῥωμανὸν, τὸν ἐκ (τοῦ) Ἐκωνσταντίνου.⁶² υἱοῦ αὐτοῦ, τὴν τοῦτου θυγατέρα ἀναλαβεῖν. Φθόνου δὲ αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἕνεκεν ὑποθέσεως παρὰ ἀρχῆς, δομείστικος δὲ ἀντικαθίσταται ὁ πατρικίος

(53) Ἰνδικτιῶν δὲ α', Ἀπριλλίῳ μηνι ἐπῆλθον πάλιν οἱ Τοῦρκοι μετὰ πλείστης δυνάμεως. Ὁ δὲ πατρικίος Θεοφάνης ὁ παρακοιμώμενος ἐξελθὼν σπονδᾶς εἰρηγικᾶς ἐπέσχε μετ' αὐτῶν, ἀμήρους τῶν ἐμφανῶν ἀναλαβόμενος, ἐξ οὗ καὶ συνέβη ἐπὶ χρόνοις.⁶³ ε' τὴν εἰρήνην διαφυλαχθῆναι.⁶⁴

(54) Δευτέρᾳ δὲ Ἰνδικτιῶνι ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Πασχάλιον πρωτοσπαθᾶριον καὶ στρατηγὸν Λογιθαβρίας.⁶⁵ πρὸς τὸν ῥῆξαν.⁶⁶ Φραγγίας Ὀβγγονα ἐξαπέστειλε τὴν.⁶⁷ αὐτοῦ θυγατέρα ἐπιζητῶν εἰς νόμφην Ῥωμανῶν.⁶⁸ τῷ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἐκωνσταντίνου υἱῷ, ἦν καὶ ἀναλαβὼν ὁ εἰρημένος Πασχάλιος μετὰ πλοῦτου πολλοῦ ἐν τῇ πόλει ἀνήγαγεν. Γέγονε δὲ ὁ γάμος Σεπτεμβρίῳ μηνι Ἰνδικτιῶνος τρίτης.⁶⁹ 845· ζήσασα.⁷⁰ ἔτη πέντε ἐτελεύτησεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς αὐτοκρατορίας Ἐκωνσταντίνου τοῦ αὐτῆς πενθεροῦ.

Variae lectiones et notæ.

⁵² νυκτὸς Leo, Cont. Vat. ⁵³ N. οὐν ἐκκλύσαντας ὁ πατρικίος Θ. τούτους ὑπηντήσε Sym. om. Σεπτ. μ. α' Ἰνδ. ⁵⁴ π. Θ. π. ed. ὑπὸ τοῦ β. Θ. Leo. π. τοῦ β. π. Θ. Cont.—Οὐδὲ γὰρ Leo, Vat. Cont. οὐ—ψυχὴν om. Sym. ⁵⁵ καὶ εὐθὺς Sym.—ν. ἐγένετο Leo. ⁵⁶ πλ. ἐπόντως ed. πλ. ἐθύθη. cod. πλ. βυθίζονται Sym. om. καὶ π.—ἀνήρ. ⁵⁷ παραπ. Vat. Cont. περισωθέντες Leo.—ἐφ. ed. ⁵⁸ λ. καὶ μ. ὑποστρέψας τρ. ἐντ. Vat. Cont. ὑποστρέψας λ. ἐντ. Leo. ⁵⁹ Ἰω. μ. ed. Vat. Cont. ὁ Κουρκοῦδας Vat. Cont. ⁶⁰ πολ. π. τε καὶ μέγала ἀν. ed. ⁶¹ δὲ ed. ⁶² ἐχγ. Vat. Cont.—ἐκ K. Vat. Cont. ⁶³ Κων. υἱοῦ cod. ⁶⁴ τοῦ ed. Vat. Cont.—ὡν τοῦ β. P. ed. ⁶⁵ 943. ⁶⁶ Ἰνδ. cod. Ἰνδικτιῶνος ed. ⁶⁷ χρόν. cod. χρόνος Leo.—χρο. ε' cod. ⁶⁸ Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς πλείσταις πόλεσι κατὰ τὰ Μακεδονίαν καὶ Θράκην τὰς μὲν ἐκ βάθρων ἀνωκοδόμησε, τισὶ δὲ καινισμῶν ἐνεποίησεν, οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν βασιλείον πόλιν περιφανῆ παλάτια ἐκινούρησεν, ἔτι καὶ κατ' ἀγροῦς τὸ ἐμπρεπὲς ἐμπαρέσχετο, πρὸς δὲ (ἐτι Cont.) καὶ λειμῶνας ἀμφιλαφεῖς καὶ εὐκάρπους, ἐξ ὧν οὐ τυχοῦσα τέρψις ἐγγίνεται, νλὶ δὴ καὶ γερόντων τροφεία ξενουμένων τε καιαγῶγια, ἀβρωσοῦντων ἐνδιαττήματα, τῶν κατὰ ψυχὴν ἕνεκεν ἀντιδόσεων Vat. et Cont. cf. Ced. 318, 18 : Ἰλασκόμενος δὲ τὸν Θεὸν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς διὰ τὴν τῶν ὄρκων παράβασιν εἰ μετανοῶν ἐφ' οἷς κακῶς παρεσπύνησεν, ἐποίησεν μὲν καὶ ἄλλας εὐποίας, ἀς καταλέγειν ἔρχον, ἀπέτισε δὲ καὶ τὰ χρῆα τῆς πλείως ἀπὸ τε πλουσίων καὶ πενήτων, δεδωκῶς, ὡς φασί, κεντηνάρια ἰθ', τὰ δὲ γραμματεῖα κατακαύσας· ἐν τῷ κατὰ τὴν Χαλκῆν πορφυρῷ ὀμφαλίῳ· δίδωκε δὲ καὶ τὰ ἀνοίκια τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ μέχρι τοῦ ἐσχατοῦ· ἃ δὲ διετυπώσατο γίνεσθαι ψυχικὰ ἐπατεῖαις ἐν τῇ νεοσυρτηθείσῃ παρ' αὐτοῦ μνητῷ τοῦ Μυριελίου, ἴσασι πάντες μέχρι τοῦ νῦν τελοῦμενα. ⁶⁹ 944. ⁷⁰ B' δὲ Ἰνδ. cod. Δευτέρᾳ δὲ Ἰνδικτιῶνος ed. Cont. Τῇ δὲ β' Ἰνδικτιῶνι Sym. 48. ⁷¹ Λογιθαβρίας Leo. ⁷² ῥίξαν Φ. Ὁ. cod. ῥίγα Φ. Ὀβγγονα Leo, Vat. Cont. ῥίγα τῶν Φράγγων Sym. 48. ῥίγα Φ. Ὀβγγονα ed. ⁷³ τοῦ Leo. ⁷⁴ τῷ δ. τοῦ γ. ἀ. K. ed. ⁷⁵ ἦτις καὶ Vat. Cont. ⁷⁶ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς Cont. μ. τοῦ ἀ. αὐτῆς post ἔτη Vat. ἐτ. ζ. ε. μ. τοῦ ἀ. ἀ. ε. Leo.—ἐτ. ταῖς Cont.

(55) Ἀνέμου δὲ⁶⁵ βιαίου σφόδρα καταπνεύσαντος Ἀ Δεκεμβρίῳ μηνί, οἱ λεγόμενοι ἐν τῷ ἱππικῷ δῆμοι κατέπεσον, οἱ ἅπ' ἐναντίας τοῦ βασιλικοῦ ὄρους ἐτύγγανον, καὶ συνέτριψαν τὰ τε ὑποκάτωθεν⁶⁶ αὐτῶν βάθρα καὶ τὰ στῆθεα λεγόμενα. Χρόνου δὲ περικυκλεύσαντος⁶⁷, τῷ αὐτῷ μηνί τὸν βασιλέα Ῥωμανόν⁶⁸ τοῦ παλατίου κατήγγαγον.

⁶⁵ (56) Τῆς δὲ πόλεως· Ἐδέσης, ἐν ἣ τῷ Χριστοῦ τιμιον ἐκμαγεῖον ἀπέκειτο, παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιορκουμένης στρατεύματος [καὶ] εἰς ἀνάγκην μεγίστην περισταμένης, ἀπέστειλαν οἱ αὐτῆς οἰκήτορες πρὸς τὴν βασιλέα Ῥωμανόν διαπρεσβεύμενοι τὴν πολιορκίαν λυθῆναι, τὸ⁶⁹ τοῦ Χριστοῦ ἄγιον ἐκμαγεῖον παρέχειν⁷⁰ ἐπαγγελιά μνοι (204h). Ὑπὲρ⁷¹ τῆς τοιαύτης δὲ χάριτος δεσμίους ἤτησαντο τῶν ἐπιφανῶν⁷² ἀντιλαβεῖν, χρυσοβούλλιον τε λαβεῖν⁷³ ὥστε μηκέτι τὴν τούτων χώραν παρὰ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ληΐζεσθαι· ὃ ἔη καὶ γέγονε. Τοῦ δὲ ἁγίου ἐκμαγεῖον ἀποσταλέντος καὶ ἤδη τῆ Κ. Π. πλησιάζοντος⁷⁴, Θεοφάνης ὁ πατρικίος καὶ παρακοιμώμενος ἐν τῷ ποταμῷ Σαγάρω ἐξελθὼν, ὑπήντησεν αὐτῷ μετὰ⁷⁵ λαμπρᾶς φωταγωγίας, τιμῆς τε καὶ ὑμνωδίας⁷⁶. Καὶ⁷⁷ τῆ ἰε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς σὺν αὐτῷ ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθε⁷⁸, τοῦ⁷⁹ βασιλέως, [ἐν Βλαχέρναις] 846 ὄντος κάκει αὐτὸ προσκυνήσαντος⁸⁰. Τῆ δὲ ἐπαύριον ἐξῆλθον⁸¹ ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ οἱ τε τοῦ βασιλέως, δύο υἱοὶ Στεφάνος⁸² τε καὶ Κωνσταντίνος καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίνος σὺν τῷ πατριάρχῃ Θεοφυλάκτῳ⁸³ καὶ μετὰ τῆς δεούσης τοῦτο ἀναλαθόντες τιμῆς, τῆς συγχλήτου πάσης προπορευομένης καὶ φωταγωγίας μεγίστης προαγούσης, μέχρι τοῦ⁸⁴ ναοῦ τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ⁸⁵ Σοφίας πεζοί⁸⁶ δεκόμεσαν καὶ προσκυνθὲν ἐκείσε ἐν τῷ παλατίῳ⁸⁷ ἀνήγαγον.

(57) Ἐν ταύταις δὴ ταῖς ἡμέραις Ἀρμένιόν τι C τέρας τῇ πόλει ἐπιδέμησεν⁸⁸, παῖδες συμφρεῖς, ἄρρηνες, ἐκ μιᾶς προελθόντες⁸⁹ γαστρὸς, σῶοι μὲν καὶ ἄρτιοι πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἀπὸ⁹⁰ δὲ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς καὶ μέχρι τῶν ὑπογαστρίων⁹¹ συμπεφυκότες καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχοντες ἀντιπρόσωποι, οἱ ἐπὶ πλείστον⁹² τῇ πόλει⁹³ ἐνδιατρίψαντες καὶ ὑπὸ πάντων ὡς ἐξαισιόν τι τέρας ὀρώμενοι, τῆς πόλεως ὡς πονηρὸς τις οἰωνὸς ἐξηλάθησαν. Ἐπὶ δὲ τῆς⁹⁴ μονοκρατορίας⁹⁵ Κωνσταν-

Mense Decembri vento validissimo perflante, demi in circo, opposita regii throni regione erecti, dardiderunt, subjectaque marmora columnasque pectoralia dictas, contriverunt. Anni autem vertente circulo, hoc ipso mense, Romanum imperatorem e palatio eduxerunt.

Urbe autem Edessa, in qua venerandum Christi sudarium repositum, a Romano exercitu obsessa, et in ultimam angustiam deducta, ad Romanum imperatorem obsidionem solvi missis legatis ejus incolæ precati sunt, sacrum Christi sudarium simul exhibituros polliciti. Huic gratiæ compensandæ nobiles ex suis captivos recipere, fœdusque aurea bulla firmatum, ne regionem eorum Romanus exercitus devastaret, petierunt : quod et præstitum est. Sacro vero sudario ita misso, jamque Constanti-nopolim vicino, ad fluvium Sagaram cum magnifico apparatu et cantibus, Theophanes patricius et accubitor obviam processit, et Augusti mensis die decimo quinto imperatore ad Blachernas veniente, et ibidem adorante, in urbem intulit. Sequenti luce progressus est ad portam Auream : Stephanus autem et Constantinus, duo imperatoris filii, unaque Constantinus ejus gener cum Theophylacto patriarcha, universo præcedente senatu, debito honore susceptum sacrum pignus, prævia cereorum multitudine, ad sanctæ Dei Sapientiæ templum pedes detulerunt : exhibitoque cultu adoratum in palatium induxerunt.

Temporibus istis portentum quoddam ex Armenia in urbem invectum : pueri duo masculi uno ventre progressi, et ad invicem complantati, a ventriculi ore ad pubem usque sibi invicem adhærentes, versisque ad invicem vultibus visabantur, qui cum diutino temporis spatio in urbe morati fuissent, velut infaustum portentum et infestum omen habiti, urbe ejecti sunt. Constantino vero solo imperante rursum ingressi sunt. Ut autem eorum alter mortuus est, medici quidam peritissimi cohærescentem

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁵ β. καὶ σφοδρῶν Vat. Cont. ⁶⁶ ὑπ. μάρμαρα καὶ στ. Leo. — στιθεά cod. στηθεά Vat. Cont. ⁶⁷ περικυκλωμένον Leo, περικυκλωσ. Vat. Cont. ⁶⁸ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ed. Cont. ⁶⁹ 944. ⁷⁰ Ὅπως τὸ τιμιον τοῦ Χριστοῦ ἀφομοίωμα εἰσῆλθεν ἐν τῇ ΚΠ. Vat. — τὸ τ. τοῦ Χριστοῦ Leo. — τὸ τοῦ Χριστοῦ ἁγίου Sym. 50. στρ. οἱ δ. τ. π. τὸν β. δ. Ῥ. τοῦτο παρέχειν εἰ τὴν π. λύσειεν ὅπερ καὶ γ. καὶ χρυσοβούλλον ἐδόθη μῆθ' ἔτι ὑπὸ Ῥ. τὴν χ. αὐτῶν λ. Sym. — προϊστ. Leo. ⁷¹ δὲ Leo. ⁷² ἐπαγγελλομ. Leo, Vat. Cont. ⁷³ δ. τ. δὲ χ. Leo, ὁ δὲ τῆς τ. χ. Vat. Cont. ⁷⁴ ἐπιφ. Vat. Cont. — ἀπολ. ed. — χρυσοβούλλ. cod. χρυσοβούλλα ed. — λ. ὥστε τὴν τ. χ. μ. cod. ἀπ. ἀπντ. ἀ. θ. ὁ π. Sym. ⁷⁵ τῆς ed. — πλησιασαμένου cod. ⁷⁶ Σαγάρω cod. Σάγαρ. Leo. ⁷⁷ ὑπήντησεν αὐτὸ cod. ⁷⁸ μ. φ. καὶ τῆς δεούσης τ. καὶ ὁ. cod. μ. λ. τ. τε καὶ ὁ. Leo. μ. λ. φ. καὶ τῆς δ. τ. τε καὶ ὁ. Vat. Cont. μ. λ. φ. καὶ τῆς δ. τ. καὶ ὁ. Sym. ⁷⁹ κατὰ τὸν Σάγαριν ποταμὸν Sym. ⁸⁰ τῆ δὲ ἐθ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Sym. ⁸¹ εἰσῆλθ. cod. εἰσῆλθον ed. ⁸² δὲ Sym. — ὁ. ἐν Β. Sym. ⁸³ Καὶ τῆ ἐπ. Vat. Cont. τῆ ἐπ. Sym. ⁸⁴ ἐξῆλθ. cod. ἐξῆλθεν Leo. — οἱ δὲ τοῦ Leo, οἱ τε Vat. Cont. ⁸⁵ Στ. καὶ Κ. Leo, Sym. ⁸⁶ θ. καὶ τῆ συγχλήτῳ πάσῃ καὶ τοῦ λαοῦ προπορευομένου μετὰ φ. μ. Sym. ⁸⁷ ἁγίου cod. ⁸⁸ τὸ Θεοῦ om. Sym. ⁸⁹ πεζῶν cod. πεζῶν Leo. ⁹⁰ τοῦτο Sym. bis. ⁹¹ Περὶ τῶν κεκολλημένων παίδων cod. π. τῶν συχ. β' ἄρρηνων καὶ τέρας τι μέγα φαινομένων Vat. — Διηγῆσις τεραστίου τινός Ven. Ἐν τ. δὲ Leo. Ἐν τ. Sym. 51. ⁹² ἐπεφοιτῆται Leo, Vat. Cont. Sym. ⁹³ γ. ἀ. μὲν π. Leo, Vat. Cont. Sym. ⁹⁴ ἀπὸ δὲ στ. Vat. Cont. ⁹⁵ τὸν ὑπὸ γαστέρα Leo, τῶν ὑπὸ γ. Vat. Cont. Sym. τῶν ὀπογατρ. cod. — καὶ om. Sym. — ἀλλήλους Leo. ⁹⁶ ἐν Sym. ⁹⁷ ἐνὸς ὑπὸ π. ὡς ἔ. τι τ. θαυμάζοντο, ἔθεν καὶ ὡς π. τις ὁ. τῆς π. ἐξηλάθη, πάλιν δὲ ἐπὶ Sym. ⁹⁸ τῆς om. Cont. ⁹⁹ βασιλείας Leo, Vat. τῆς β. Sym. — Κ. εἰσῆλθε Sym. Κ. εἰσῆλθασαν Leo.

partem alteram incolumem vivamque servaturos se præstolati, solerter exciderunt; puellus iste diebus tribus superstes mortuus est.

Et in omnibus quidem, ut enarratum supra, monachis fidem habebat imperator: privatim vero præ omnibus Sergium monasticis moribus præstantem colebat et venerabatur. Hic magistri Cosmæ frater, nepos vero Photii patriarchæ fuerat, quem animæ nobilitas, quem carnis ingenuitas reddebat illustriorem. Etenim ad summum virtutis et scientiæ apicem ascendit, ita ut difficile sit discernere in qua magis excelleret adeo summopere in utraque exercitatus erat. Atque in eo præ aliis florebat discretionis donum morumque suavitas et sensus moderatio: neque enim superciliosus erat ut hodierni sapientes, neque jactantiam aut arrogantiam præseferēbat, sed erat ei sermo dulcius melle stillans, mores firmi et constantes, et humilis spiritus. Istum itaque reverendum comitem secum ducebat imperator, quasi veram regulam et amussim ipsius vitam dirigentem. Hic plurimum hortabatur imperatorem ut filiorum curam ageret, neque illos in malum absque disciplina procurrere sineret: nequando, quæ Heli, paterter, qui ob filiorum pravitatem pœnas dedit.

Ut vero a filiis e palatio dejectus est, et in Proten insulam relegatus, hunc rursus habuit calamitatum solatium, et angustiarum remedium lenitivum: eidemque tunc temporis Polyeuctus monachus piissimus aderat, crebris cum hortamentis, ut decebat, consolaturus: hic, patriarcha Theophylacto e vivis sublato, a Constantino imperatore Constantinopolis patriarcha promotus est.

Ut vero Deus miris modis hominem servare conseruit, imperatorem Romanum in calamitate non exspectatum incidere permisit: ut per eam eruditus, et de propriis delictis admonitus, salutem consequi dignus inveniretur. Toleravit enim filium ejus Stephanum, velut quondam Absalon in magnum David proprium patrem rebellis fuit, ita in eum insurgere. Constantinus quippe, Mariano ex mona-

χίνου πάλιν εισήλθοσαν. Ἐπεί δὲ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐτεθνήκει, ἰατροὶ τινες ἐμπειροὶ τὸ συγκεκολλημένον μέρος διέτμον εὐφυῶς ἐλπίδι τοῦ τὸν ἕτερον ζῆσαι, ὃς τρεῖς ἡμέρας ἐπιθίους ἔτελεῦτρεν.

(58) Ὁ δὲ Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐν 847 πᾶσι μοναχοῖς πίστιν ἐκέκτητο ἀμετρον, διαφερόντως δὲ ἐτίμα καὶ ὑπερσεβέτο. Σέργιον, τὸν ἐν μονασταῖς διαλάμποντα, ὃς ἀελλφρὺς μὲν τοῦ μαγίστρου ὑπῆρχε Κοσμᾶ, ἀνεπίδω δὲ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ὃν πλεον τῆς σαρκικῆς εὐγενείας ἢ κατὰ ψυχὴν ἐτίμα εὐγένεια ἀρετῆ γὰρ εἰς ἄκρον καὶ γνώσεως ἤλασεν, ὡς δυσχερὲς εἶναι διακρίνειν ποτέρῳ μᾶλλον πλεονεκεῖ, οὕτως εἰς ἄκρον ἐκατέραν ἐξήσκησεν ἐπὶ νῆαι τε αὐτῶν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ τῆς διακρίσεως χάρισμα καὶ τὸ χάριεν τοῦ ἤθους καὶ τὸ μέτριον τοῦ φρονήματος· οὐ γὰρ ἀνέσπα τὰς ὀφρῦς ὡς οἱ νῦν σοφοί, οὐδὲ ἀλαζῶν τις ἐδόκει καὶ ὑπερήφανος, ἀλλὰ τὸν λόγον μὲν εἶχε γλυκύτερον μέλιτος ἀποσάζοντα, τὸ ἦθος δὲ πάγιόν τε καὶ σταθερόν, ταπεινὸν δὲ τὴ φρόνημα. Τοῦτον δὴ τὸν αἰοδιμον ἀδελαιπτως μεθ' ἐκτουτοῦ εἶχεν ὁ βασιλεὺς, κανόνα ζῆτως καὶ στάθμην τὸν αὐτοῦ βίον ἀεὶ βυθμίζοντα· ὃς πολλὰ παρήγει τῷ βασιλεὶ τῶν παιδῶν ἐπιμελεῖσθαι· καὶ μὴ ἀπαιδεύτους ἐῖναι εἰς πονηρίαν ἐκκλίνοντας, μὴ ποτε αὐτοὺς πάθοι τὸ τοῦ Ἥλελ, τιμωρίαν ἐκ τῆς τῶν παιδῶν παρανομίας ἐκτίσας.

(59) Ἐπειδὴ δὲ τοῦ παλατίου τοῦτον οἱ παῖδες κατήγαγον καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξώρισαν, πάλιν τοῦτον εἶχε τῶν συμφορῶν παραμύθιον καὶ τῶν ὀλίψεων ἀκεσώδυνον φάρμακον, ᾧ συνῆν τότε καὶ Πολυεύκτος· μοναχὸς εὐλαβέστατος, καὶ αὐτὸς τὴ εἰκόνα παραμυθούμενος, 848 ὃς τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου τελευτήσαντος, πατριάρχης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου προχειρίζεται Κ. Π.

(60) Ἐπειδὴ πολλοὶς τρῶποις βούλεται ὁ Θεὸς σώζειν τὸν ἄνθρωπον, συνεχώρησε καὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἀδοκίμη περιπεσεῖν (204b) συμφορᾷ, ἵνα, δι' αὐτῆς σωφρονισθεὶς καὶ τῶν οικειῶν ἐν συναισθήσει παραπτωμάτων γενόμενος, σωτηρίας ἀξιώσῃ. Συνεχώρησε γὰρ ἐπαναστῆναι αὐτῶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Στέφανον, ὡς περ ποτὲ Ἀβεσαλώμ ἐπανέστη τῷ οικείῳ πατρὶ τῷ μεγάλῳ Δαυὶδ. Συμ-

Variæ lectiones et notæ.

Ἐπεί δὲ ὁ Sym. 848,4 om. Ven. ἐτέθνηκεν Leo. — Leo. ἄλλ' καὶ οὗτος γ' ἡ. Sym. — Καὶ ἐν π. μὲν ὡς ἀ. ἐ. μ. π. ἐ. ὁ β. Leo. Ἐν π. μὲν οὖν ὡς ἀ. ἐ. τοῖς μ. π. ἐκ. ἀμ. Sym. 52. Καὶ ἐν π. μὲν ὡς ἀ. ἐ. π. ἐ. ἀ. ὁ β. Cont. Καὶ ἐν π. ὡς ἀ. ἐ. μ. π. ἐ. ὁ β. Vat. ὑπερσεβέτο Leo, Vat. Cont. Sym. — μοναχοῖς Sym. ἄδ. ἐπιφύκει τοῦ μ. Cont. — ἐπιφύκει Leo, Vat. Cont. Sym. — Θωμᾶ Sym. τοῦ πρώτου τῶν κριτηρίων κτλ. Cont. ἐτόγγανεν Leo, Vat. Cont. εὐσυγγενείας; ed. συγγ. Vat. Cont. — εὐγ. τὸ τε τῆς διακρίσεως εὐθὺ καὶ τὸ τοῦ προσώπου χ. τὸ μ. τε τοῦ φρ. καὶ τοῦ ἡ. τὸν μὲν γὰρ λ. Sym. ἐπλεονέκτει ed. — οὗτος cod. ἐπ. δὲ Vat. Cont. — δ. ἔρευθος καὶ Vat. Cont. χάρειεν cod. — κατὰ τοὺς νῦν σοφοὺς Vat. Cont. δὲ om. Sym. — τε om. ed. Vat. Cont. Sym. — σταθρ. cod. — τὸ δὲ φ. πολὺ φυσικὸν καὶ τ. Sym. x. ὡς ἂν τι· εἶποι τὸν ἀ. β. ἀεὶ β. οὗτος π. Sym. ἐγκλ. Leo. πορσεύσθαι Vat. καὶ Leo, Vat. Cont. Sym. πάθ. cod. πάθοις Vat. πάθη Cont. — Ἥλελ ed. Vat. Cont. Sym. — τ. ὑπὲρ τῆς Vat. Cont. τ. ἐκτ. ὁ. τῆς τῶν π. π. Sym. ὁ καὶ γέγονεν Vat. Cont. Sym. Ἐπειδὴ Leo, Vat. Cont. Καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν — ὄθεν δη καὶ τοῦ π. κατὰ γούσι τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ν. ἐξορίζουσι· ἀλλὰ δὴ καὶ π. αὐτὸν ἐ. ἐκεῖ Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς Sym. φ. σ. τούτῳ καὶ Π. σ' ἐ. μ. τὰ Sym. οὐκ ἔλαττον (ὡν ἡ κατὰ om. Cont.) τὸν τοῦ εἰρημένου τρόπου Vat. Cont. μετὰ ταῦτα δ. ἀ τὸν εἰλικρινῆ αὐτοῦ βίον Vat. Cont. ἐπὶ ed. — Κ. τοῦ β. Sym. Κ. Π. om. Leo, Vat. Cont. — post patr. Sym. multa alia de Sergio adjungens usque ad finem § 62. Στέφανος τούτου ὁ υἱὸς Ῥωμανῶ ἐπαναστᾶς τῷ πατρὶ καὶ τε χρ. Sym. 53. — ὁ Θεὸς β. Leo, Vat. Cont. σ. ἀδ. π. Leo, Vat. σ. ἀδ. προσπ. Cont. αἰσθ. Leo. Συνεχώρη. cod. Συνεχώρει Leo. — ἐπ. τὸν ὁ. αὐτῶ Στ. Vat. ἐπ. Δ. τῷ ὁ. π. Leo, Cont. ἐπ. ποτὲ τῷ ὁ. π. Vat. — τῷ Δ. eu.

βούλοις οὖν οὗτος πρὸς τοῦτο χρησάμενος τῷ τε Β cho et Basilio Petino et Manuele Curtice propositi
ἀπὸ μοναχῶν Μαρνανῶ καὶ Βασιλείῳ ²¹ τῷ ²² Πε-
τεινῷ ²³ καὶ Μανουὴλ τῷ Κουρτίκῃ, συνειδῶτων
αὐτῶ καὶ τῶν ἄλλων ²⁴ βασιλέων ²⁵, τοῦτον τοῦ πα-
λατίου κακῶς κατήγαγε καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ
ἐξορίσας ἀπέκτειρε ²⁶ μοναχόν.

IB'. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεν-
νήτου.

Ἵπελείφθη οὖν αὐτοκρατορ Κωνσταντίνος ὁ τοῦ-
του γαμβρὸς ²⁷, ὃς παραυτίκα ²⁸ Βάρδαν τὸν τοῦ
Φωκά τῆ τοῦ μαγίστρου ἀξία τιμήσας ὡς ²⁹ χρόνῳ
πολλῷ τὴν ἐν ³⁰ πολέμοις **849** ἀνδραγαθίαν ³¹ ἐπι-
δειξάμενον ³², δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρίζε-
ται ³³, εἶτα ³⁴ Βασιλείον, ᾧ ἐπὶ κλήν Πετεινὸς ³⁵,
πατρικιον καὶ μέγαν ἐταιριάρχην, τῷ ³⁶ δὲ τοῦ
γένους τῶν Ἀργυρῶν Μαρνανῶ τὰ μοναχικὰ ἀπο-
δύσας, πατρικιον καὶ κόμητα τοῦ στάβλου πεποίη-
κεν ³⁷ ὠσαύτως καὶ Μανουὴλ τὸν λεγόμενον ³⁸ Κουρ-
τίκην πατρικιον καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλης ³⁹.
οὐστinas τρεῖς οὐ μετὰ ⁴⁰ πολὺν χρόνον ἢ τοῦ Θεοῦ
δικαία κρίσις ὡς εἰς χριστὸν Κυρίου παροινήσαντας
καὶ χεῖρας ἀδίκως ⁴¹ ἐπιβαλόντας (καὶ ⁴²) τῆς βα-
σιλείας ὀρεγομένους μετῆλθεν. ἐπὶ καθοσιώσει γὰρ
καταληφθέντες ⁴³ ἑκάτερος αὐτῶν οἰκτιρτῶ θανάτῳ
τὸ ζῆν ⁴⁴ ἀπέβρῆξαν. τὰ δὲ περὶ αὐτῶν πλατύ-
τερα ⁴⁵ τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερα ἐν τῇ προηγου-
μένῃ ⁴⁶ ἐπεξηγήσει ἐκθῆσομαι.

⁴⁷ (2) ⁴⁸ Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας, τῇ κς' τοῦ Ἰανουαρίου
μηνός, ὑποπέυσας Κωνσταντίνος τὸν ⁴⁹ τε βασιλέα
Στέφανον καὶ Κωνσταντίνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
μήποτε ⁵⁰ κατ' αὐτοῦ τὰ ὅμοια διαπράξωνται ⁵¹ (καὶ
λογισάμενος), ὅπερ ἦν εἰκὸς, ὅτι εἰ τοῦ ἰδίου πατρὸς
οὐκ ἐφέισαντο ⁵², πῶς αὐτοῦ φείσονται ⁵³, ἐστιάσας
αὐτοῦς ⁵⁴, ἤδη ἐν τῇ τραπέζῃ ⁵⁵ καθεζομένους, ἐτι-
τῆς βρώσεως οὐσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ἀνῆρ-
πασαν ⁵⁶ τοῦτους οἱ (τε) λεγόμενοι Τόρνικοι καὶ ὁ
πατρικίος Μαρνανὸς καὶ οἱ λοιποὶ (οἱ) πρὸς τοῦτο ⁵⁷
ἠτοιμασμένοι **850** (καὶ ⁵⁸ τοῦ παλατίου καταγα-
γόντες) καὶ ἐν ταῖς πλησιαζούσαις νήσοις αὐτοῦς
περιόρισαντες ⁵⁹ κληρικὸς ἀπέκτειραν.

(3) ⁶⁰ Μετ' ὀλίγον οὖν αἰτησάμενοι ⁶¹ τὸν Ἰωαν

cho et Basilio Petino et Manuele Curtice propositi
consciis, necnon aliis Augustis facinus promoventibus
usus, patrem e palatio improbe deturbavit, et ad
Proten insulam relegatum monachum detonderi
jussit.

XII. Regnum Constantini Porphyrogeniti.

Imperator itaque Romani gener Constantinus
relictus est. Hic statim Bardam Phocæ filium ma-
gistri dignitate ornavit. Qui cum multo tempore
bellicæ virtutis in præliis specimina frequentius
exhibuisset, scholarum domesticus institutus est.
Basilius etiam, cognomento Petinus, patricius et
magnus hetæriarcha provectus est. Imperator etiam
Marianum Argyrorum sanguine ortum monastico
habitu exutum creavit patricium et stabuli comite-
m : Manuelem insuper, Curticem dictum, patri-
cium et excubiarium drungarium promovit, quos
quidem tres interjecto brevi spatio justum Dei ju-
diciū (velut eos qui in unctum Domini peccas-
sent, et in eum manus injecissent, violentas impe-
rii cupiditate motos incessit. Majestatis quippe
læsæ rei deprehensi, singuli misera morte vitam
abruperunt. Prolixiorem autem et elaboratam
magis de illis narrationem opere prædicto insti-
tuam.

Post dies vero quadraginta, Januarii mensis sep-
timo supra vicesimum, Stephanum et Constantinum
ejus fratrem, ne quandoque paria in se aitentarent,
suspiciatus, et quod simile vero reputans, ut, qui
proprio non pepercissent patri, minus ipsi condo-
narent, recumbentes secum ad mensam, escis
adhuc in eorum ore positis comprehendi jussit :
abrupuerunt porro quidam Tornacii dicti, et pa-
tricius Marianus, et qui ad hoc parati fuerant
reliqui : palatioque eduxerunt, et clericali ton-
sura multatos in proximas insulas deportaverunt
exsules.

Haud diu post, videndi patris desiderio moi,

Varia lectiones et notæ.

²¹ τῷ πρωτοσπαθαρίῳ ed. Cont. ²² τῷ Πετεινῷ ed. τῷ λ. πετεινῷ Sym. ²³ λεγομένῳ Vat. ²⁴ λοι-
πῶν Sym. ²⁵ ἐπεὶ μακρῷ γῆρει καὶ νόσῳ τρυχόμενον εἶδος — βασιλείας Sym. ²⁶ ἐκείρε ed. — 17. Αὐ-
τοκρατορία K. Leo et Cont. Βασιλείας K. υἱοῦ Λέοντος ἐκ δευτέρου, ἐξ ἑτέρου βιβλίου. Τῷ ς, μδ' ἔται τοῦ
κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως Θεοῦ ἐβασίλευσε μόνος ὁ K. ἐκ β' μετὰ καθαρῶτά:ης χαρῆς καὶ ἐποίησεν
στρατάρχη B. τὸν Φ. δ. τῶν σχ. Par. 1708. (1). ²⁷ μηνὶ Δεκεμβρίῳ εἰκάδι Ἰνδικτιῶν τρίτῃ, ἐν ἔτει
ς, υνδ' Vat. Cont. μ. Δ. κ', Ἰνδικτιῶνος γ', ἐν ἔτει ς, υνδ' Cont. Sym. 1. ²⁸ ὃς αὐτ. Vat. Cont. — τὸν Φω-
κᾶν μάγιστρον καὶ δ. Sym. ²⁹ ὡς om. ed. ὃς Leo. ³⁰ τοῖς Leo, Vat. Cont. ³¹ πολλᾶκις Leo, Vat. Cont.
³² ἐπιδειξάμενος Leo. ³³ καὶ Κωνσταντίνον τὸν Γογγύλην Cont. ναυμαχίας ἡγήτορα καὶ στρατιάρχας
εἰνᾶς τῶν εὐχρήστων Vat. Cont. Sym. ³⁴ τὸν δὲ Πετεινὸν π. καὶ κ. τοῦ στ. π. τὸν δὲ K. π. Sym. ³⁵ τὸν
Leo. — πετεινῶν ed. πετεινῶν Leo. ³⁶ τὸν δὲ τοῦ γ. τῶν Ἀ. Μαρνανὸν Leo, τὸν δὲ ἐκ τοῦ γ. τῶν Ἀ.
M. Vat. Cont. ³⁷ ἐπιλ. Leo, Vat. Cont. — βίγλης Leo, Vat. Sym. ³⁸ ἐποίησεν Cont. ³⁹ μετ' οὗ π. Leo.
— ὁ. ὁ Θεὸς συντόμως ἐπεξῆλθεν ὡς εἰς χ. κὺ π' ἐπὶ Sym. ⁴⁰ ἀδίκ. cod. ⁴¹ καὶ om. ed. Vat. Cont. Leo.
⁴² ὡς Sym. ⁴³ τὸν βίον ἀπ. Sym. omis. is reliquis. — ἀπέβρῆξ. cod. ἀπέβρῆξε Leo, Vat. ⁴⁴ πλατύτερα
τα καὶ ἐπεξεργαστικώτερα Leo, Vat. Cont. ⁴⁵ προσηρμένη Leo, cf. Cont. 4 qui solus horum exitum
narrat. — ἐκθῆσωμ. cod. ⁴⁶ 945. ⁴⁷ ἡμ. ὁ Πορφυρογέννητος; ὡς. Στ. Sym. 2. ⁴⁸ τὸν τότε ed. τοὺς αὐτ-
ἀδελφούς Sym. ⁴⁹ καὶ Vat. Cont. Sym. ⁵⁰ πρᾶξ. ed. καὶ λ. om. Sym. ⁵¹ φείσονται Vat. Cont. ⁵² Δέ-
γεται γὰρ ὅτι φθειροῦσιν εἴθ' ἡρηστὰ ὀμίλια κκαὶ, τῶν ὀμιλιῶν π' γίνεται; Sym. ⁵³ ἀ. καὶ φιλο-
φρονήσας ἐτι Sym. ⁵⁴ καὶ Vat. Cont. ⁵⁵ ἀν. οὗτοι ol Vat. Cont. — ol om. Vat. Cont., λεγ. — λοιποὶ ol
om. Sym. — Τόρνικοι: ed. Vat. Cont. ⁵⁶ ἠῶτραπισμένοι Vat. Cont. Sym. ⁵⁷ καὶ τοῦ π. κ. om. Sym. —
κατήγαγον καὶ Leo, Vat. Cont. ⁵⁸ περιώρισαν Sym. περιώρισαν καὶ Leo, Vat. Cont. ⁵⁹ Μετ' ὁ. δὲ τὸν ἰ.
π. αὐτῶν ἄ. ἰδεῖν μοναχὸν δυτα, π. ἀ. κατεχόμενοι * ὁ δὲ ὅμοιος; ὁμορῶμενος; πρὸ. αὐτοῦς ἐφθέξατο Sym. 2:
⁶⁰ οὗτοι Leo, Vat. Cont.

ad Protin insulam profecti sunt : eumque monasterio habitu vestitum conspicati, in luctum proruperunt immensum. Quibus pater collacrymatus ait: « Filios genui et exaltavi : ipsi autem spreverunt me. » Atque ita relegati sunt ; Stephanus quidem in Præconesum, e Præconeso in Rhodum, e Rhodo denique in Mytilenem ; Constantinus autem in Tenedos, et inde in Samothraciam, in qua tumultum et seditionem adversus custodes machinatus, ab eis trucidatus est. Michael autem Christophori imperatoris filium detractis imperialibus calceis clericum esse jussit.

Cæterum Romano imperatore in prædicta insula morante, Theophylactus patriarcha et Theophanes patricius et accubitor inierunt consilium, ut eum rursus in palatium eveherent. Re ipsi communicata et persuasa, tempus explorabant commodum, quo consilio finem imponerent. Eo tamen detecto, et ad Constantinum imperatorem delato, consortes ejus pœnis debitus ultus est. Theophanem patricium misit in exilium, protospatharium vero Georgium et pincerenam, et Thomam primicerium verberibus multatos et detonsos perque mediam urbem traductos exsules deportavit.

Decembri vero mense indictione sexta adversus Constantinum imperatorem structis insidiis, Stephanum imperatorem ex insula erutum in palatium inducere moliti sunt. Insidiis Constantino manifestatis per Michaellem nomine Diabolinum, auctores intolerandis subjecit verberibus : et hos quidem præcis naribus, alios auribus multatos asinisque impositos per mediam urbem traduxit et in exilium egit.

Cæterum Julii mensis die decimo quinto, indictione

A πατέρα θεάσασθαι, ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ παρεγένοντο, καὶ τοῦτον ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι θεασάμενοι, πένθει κατεσχέθησαν ἀφορήτῳ· οὗς ἐπιδοκρούσας ὁ πατὴρ ἔφη· « Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, οὗτοι δὲ με ἠθέτησαν. » Εἰθ' οὕτως ⁶¹ ἐξωρίσθησαν, ὁ μὲν Στέφανος εἰς ⁶² Προικόνησον ⁶³, ἀπὸ δὲ Προικονήσου εἰς Ῥόδον, ἀπὸ δὲ Ῥόδου εἰς Μιτυλήνην, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰς Τένεδον, ἐκείθεν εἰς Σαμοθράκην, ἐν ἣ καὶ ἀνταρσίαν μελετήσας ⁶⁴ παρὰ ⁶⁵ τῶν αὐτῶν φυλασσόντων ἐσφάγη ⁶⁶. Μιχαὴλ δὲ, τὸν τοῦ Χριστοφόρου βασιλέως υἱὸν τὰ βασιλικά πέδιλα ἀφελόμενος, κληρικὸν ⁶⁷ πεποίηκεν ⁶⁸.

(4) ⁶⁹ Ὀντος δὲ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐν τῇ νήσῳ, ὁ πατριάρχης Θεοφύλακτος καὶ Θεοφάνης ὁ πατρικίος καὶ παρακοιμώμενος βουλήν ἐβουλεύσαντο ὥστε πάλιν ⁷⁰ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦτον ἀγαγεῖν, ἔν καὶ αὐτῷ ἀνακοινωσάμενοι καὶ **851** παρατείσαντες τοῦτον, ἐκαιροσκοποῦν πότε ⁷¹ πέρας τῆ τοιαύτης βουλῆ ἐπιθῶσιν ⁷². Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς βουλῆς ἐφωράθη καὶ κατεμηνύθη Κωνσταντῖνῳ βασιλεῖ, τοὺς συνεργοὺς ταύτης ἡμίονετο ⁷³· τὸν μὲν γὰρ Θεοφάνην πατρικίον ἐξώρισε, τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Γεώργιον καὶ ⁷⁴ πιγκέρνην καὶ Θωμᾶν ⁷⁵ πριμικήρισον δείρας καὶ κουρεύσας καὶ μέσον τῆς πόλεως θριαμβεύσας, οὕτως ὑπερορίᾳ παρέπεμψεν.

⁷⁷ (5) ⁷⁶ Δεκεμβρίῳ δὲ μηνί, ζ' Ἰνδικτιῶνος, ἐπιβουλήν τινες κατὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντῖνου ἐμελέτησαν, βουλόμενοι τὸν βασιλέα Στέφανον ἐν τῷ παλατίῳ ἐκ τῆς νήσου ἀγαγεῖν. Ταύτης (203^a) οὖν **C** μηνυθείσης τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντῖνῳ διὰ Μιχαὴλ τοῦ Διαβολίνου λεγομένου, τοὺς ⁷⁸ ἐπιβούλους κρατήσας ὁ βασιλεὺς, τῶν μὲν τὰς ρίνας καὶ τὰ ὠτα ἀπέτεμεν τοὺς δὲ δαρμῷ ἀφορήτῳ ὑπέβαλε καὶ θνούς ⁸⁰ ἐπικαθίσας διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσε, καὶ ἐξορίᾳ παρέπεμψε.

⁸¹ (6) ⁸² Πεντκάιδεκάτῃ ⁸³ δὲ Ἰουλίῳ μηνί, Ἰν-

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ ἐξορίζονται Sym. ⁶² Πρ. εἶτα εἰς Ῥόδον, ἔπειτα εἰς Μ. Sym. ⁶³ ἕντινα Νέβριον (Νεβρίαν Cont.) ὠνομασμένην (ἐκ τῆς Cont.) κατὰ χρησὴν δεδομένης ἀποικίας Σαμίων, οἷς ἀφικόμενος (ἀφικόμενοις Cont.) πρὸς νήσον καὶ τῷ Θεῷ ἱλασκομένοις ἀριστοποιουμένοις τε ἀωρία ἐτύγγανεν, ὁπόθεν ὕδωρ κομίσονται· γυνὴ δὲ τις ἔφη αὐτοῖς· « Εἰ ἔχετε πρόχον, ἐώσω ὑμῖν ὕδωρ » ὁπερ λαβόντες ὡς ὁ χρυσμὸς, καὶ γῆν ἐξήτησαν· τῆς δὲ καὶ ταύτην δεδωκυίας, ἰπρόχον τὴν νήσον ὠνόμασαν καὶ τοὺς ἀργυροὺς νομίσμασιν πρόχον εἰκόνηζον Val. Cont. ⁶⁴ καὶ τὸν ἐκ βασιλικῆς κελεύσεως τὴν αὐτοῦ φυλακὴν πεπιστευμένον Νικήταν πρωτοσπαθάριον ἀναίρησας καὶ αὐτὸς Cont. Val. ⁶⁵ κατὰ Leo. — φ. ἀ. σφάζεται Sym. ⁶⁶ ἀνεσφάγη, οὐ τὸ σῶμα παρακομισθὲν ταφῇ παραδίδοται μεγαλοτίμως (ἐν λάρνακι ἐν τῇ μονῇ ἢ παρὰ Ῥωμανοῦ κατοικεῖτο om. Cont.) ἐν ἣ πρὸς τοῦτου ἢ πρῶτῃ αὐτοῦ σύμβουλις ἀπέκειτο Ἐλένη τοῦνομα. Μιχαὴλ Val. Cont. — βασ. om. ed. ante Χρ. Val. Cont. Sym. ⁶⁷ καὶ ῥαίκτηρα Val. καὶ μάγιστρον καὶ ῥ. Cont. ⁶⁸ ἐποίησε Θεοφύλακτος ὁ πατριάρχης Sym. ⁶⁹ Ὁμοίως καὶ θ. π. καὶ παρακοιμώμενον ἐξ. καὶ Γ. πρ. καὶ π. Sym. 2. ⁷⁰ π. τ. ἐν τῷ π. ἀγ. Leo, Val. τ. π. ἐν τῷ π. ἀγ. Cont. 5 post narratum Romani somnium quod hic solus exhibet inter chronographos. ⁷¹ τὸ Leo, Cont. ⁷² ἐπιθῆσουσιν Leo, Val. Cont. — ἐφωράθησαν Leo. ⁷³ ἡμίονετο Val. Cont. — π. θ. ed. Val. Cont. ⁷⁴ καὶ π. Γ. ed. Γ. τὸν π. Val. — οὗς δ. καὶ κ. θρ. ἐξώρισε διὰ τὸ φωραθῆναι αὐτοὺς καιροσκοπεῖν τοῦ εἰσαγαγεῖν π. Ῥ. ἐν τῷ π. Sym. — καὶ μ. τῆς π. θρ. om. Val. Cont. ⁷⁵ πριμικήριον cod. ⁷⁶ 947. ⁷⁷ Τῷ Δ. μ. Sym. — ζ' Ἰνδ. cod. ἔκτη Ἰνδικτιῶν Val. Ἰνδικτιῶνος ζ' Cont. τῆς ζ' Ἰνδ. Sym. — ἐπιβουλῆς γυνομένης εἰς τὸ τὸν Στ. ἐκ τῆς· φ. ἀγ. ἐν τῷ π. ἐπεὶ παρὰ Μ. τοῦ Δ. ἐμηνύθη, πάντων κρατηθέντων, τῶν μὲν Sym. ⁷⁸ ἐπ. δ. ἀφ. ὡπ. τοὺς μὲν τὰς ρ. καὶ τὰ ὠ. ἀπ. Leo. ⁷⁹ ἐγκ. Leo, ἐπικ. καὶ θριαμβεύσας ἐξώρισε Sym. Sym. ⁸⁰ 948. ⁸¹ 948. ⁸² Τῷ δὲ ἐ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τῆς ζ' Ἰνδικτιῶνος Sym. 4. ἐ' δὲ Ἰουλ. μὴν. Ἰνδ. ζ' cod. Πέμπτῃ δὲ καὶ δ. Ἰουλίου μηνὸς ἔκτης Ἰνδ. Leo, Η. δὲ Ἰουλίου μ. ἔκτη Ἰ. Val. Η. δὲ Ἰουλίῳ μ. Ἰνδικτιῶνος ἔκτης Cont. Π. Ἰ. μ. ed. — Π. β. Val. — 18. Πρ. om. Sym. (et Leo ?). — πρωτελ. Leo pro Πρώτῃ τελ. ⁸³ ἕως ὧδε τὸ πέρας τῶν χρονικῶν συνταγμάτων, clausula indicis codicis Par. 4706. ἐτελειώθη ἡ τῶν νέων βασιλέων χρονολογία πληρωθεῖσα παρὰ Ἰβόντος· γραμματικοῦ μηνί Ἰουλίῳ ὀγδόῃ, ἑορτῇ τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Ἰεροκλίου, ἔτους ζ' σφκ' Ἰνδικτιῶνι ἐνδεκάτῃ Leo. Quæ sequuntur e Breviario Sym. edit. desumpta sunt, nec in codice Mosquensi nec in cæteris Georgii codicibus inveniuntur præter Par. 4708 et Ven.

δικτιῶνος ς', Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Πρώτῃ Ἀ νήσῳ τελευτᾷ · καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει διακομισθὲν ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπείτῃ μονῇ.

Indictione sexta Romanus imperator in memorata insula præmoritur : corpusque ejus in urbem elatum, eo quod coniderat monasterio depositum est.

Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκα · Ἀμήν.
Τετέλεσται καὶ τὰ τοῦ Λογοθέτου.

Gloria Deo propter omnia. Amen.
Explicit Logothetæ narratio.

852 ^α [Π'. Μονοκρατορ'α Κωνσταντινου του Πορφυρογεννήτου].

XIII. Solus regnat Constantinus Porphyrogenitus.

^α (5) ^α Μετὰ γούν τὸ μόνον καταλειφθῆναι τὴν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον, προχειρίζετο Βασιλεῖον τὸν πρωτοβεστιαρίον αὐτοῦ, τὸν ἀπὸ παλλακῆς φυσικὸν υἱὸν Ῥωμανοῦ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως, πετρικίον καὶ παρακοιμώμενον καὶ παραδυναστεύοντα τῆς συγκλήτου. Οὗτος δὲ ἦν ἐχέφρων καὶ λόγιος· καὶ τῷ βασιλεὶ ἐν πᾶσιν ὑπηρετῶν αἰσίως· καὶ πρεσβύτης ^β. — ^α Τότε ^α καὶ ^α ὁ πατριάρχης Θεοφύλακτος, ἀβρωστῆρας καὶ ὑπ'αὐτῆς κυριευθεὶς ^α, ἐτελεύτησε, κρατήσας τῆς Ἐκκλησίας ἔτη κθ'. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ ^α (ὁ ἀνωτέρω εἰρημένος) Πολύευκτος μοναχός, τίμιος ἀνὴρ καὶ ἀγιώτατος.

Postquam solus remansit imperator Constantinus, Basilium filium protovestiarii ex n eretrice nothum Romani imperatoris sui prædecessoris, patricium creavit, accubitozem et senatus principem. Hic autem erat sapiens et doctus, et imperatori decentior et cum laude ministrabat. Tunc temporis patriarcha Theophylactus morbo correptus vitam finit, post ecclesiam quatuor et viginti annos gubernantem. Ejus loco ordinatus est præfatus Polyuectus monachus, vir venerandus et sanctissimus.

^α (6) Τότε καὶ ἀποστολικῶν ἐσθῆτων ἀποκεκρυμμένων ἐν τινι γωνίᾳ τῆς πόλεως δηλωθεῖσάν τῷ βασιλεὶ, μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δοξολογίας ἀνελδόμενος αὐτάς τῷ μεγάλῳ τῶν ἀποστόλων ἀπὸ θησαυρίσε ναῶ καὶ τὰ λείψανα τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, ἃ καὶ μερισθέντες, τὰ μὲν ἐν τῷ σηκῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐτέθησαν, τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας μάρτυρος Ἀναστασίας.

Tunc etiam apostolicæ vestes in quodam urbis penetrali abditæ imperatori revelatæ sunt, qui eas cum magna reverentia et splendore susceptas in magna Apostolorum ecclesia recondit, simulque Gregorii Theologi reliquias, quæ divisæ partim in Sanctorum Apostolorum templo, partim in ecclesia Sanctæ Anastasiæ martyris depositæ sunt.

(7) ^α Ὁ τοῖνον βασιλεὺς διὰ τὸ τὸν μάγιστρον καὶ δομῆστικον τῶν σχολῶν, Βάρδα τὸν ^α Φωκᾶν λεγόμενον εἰς γῆρας ἐλάσαι καὶ ἀδυνατῶς πρὸς τοὺς κόπους ἔχειν, τοῦ δομῆστικῶ ἀποκινεῖ καὶ ἀντ' αὐτοῦ προβάλλεται δομῆστικον Νικηφόρον πατρικίον καὶ στρατηγὸν **853** τῶν Ἀνατολικῶν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ^α. Ὡσαύτως ^α καὶ πετρικίον Λέοντα, τὸν τούτου αὐτάδελφον, στρατηγὸν τῶν Δυτικῶν προχειρίζεται. Γέγονε δὲ ^α ἐμπρησμὸς μέγας ^α πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, ὡς ^α καίηται τὸν ἔμβολον τὸν ^α πρὸς τὴν σιδηρᾶν πόρταν.

Interea imperator, cum Bardas dictus Phocas, magister et scholarum domesticus, in senectutem provecus sustinendis impar esset laboribus, eum a domestici munere amovit, et pro eo domesticum elegit Nicephorum patricium et Orientis præfectum, ipsius filium. Pariter patricium Leonem, hujus fratrem germanum Occidentis præfectum creavit. Accidit autem magnum incendium prope templum Sancti Thomæ, ita ut fulcimentum portæ ferreæ deleteretur.

^α (8) ^α Ἰστέον δὲ οὗ τῷ ἰδ' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου — δεκαπέντες γὰρ ἐκράτησεν — ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, υἱὸς δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Sciendum est anno imperii Constantini Porphyrogeniti decimo quarto (nam quinquagesimo annos regnavit) natum esse imperatorem Basilium, ejus nepotem, Romani ejus filii filium. Cum vero Turcæ

Varie lectiones et notæ.

^α Rubrica a nobis addita ad textum *Breviarium Symeonis Logothetæ editum*. ^α 945. ^α Μετὰ δὲ Cont. 9 post insertam §. 3 historiam de terræ hiatus in domo Joannis Curcuzæ factio. — κατ. αὐτ. Cont. ^α Ὁ δὲ φιλόθροπος Κωνσταντῖνος διανοήθη ἀλλάγειν ποιῆσαι μετὰ τοῦ Ταρσίτας κτλ. Cont. 9 de exactionum oneribus sublevatis 10. ^α 956. ^α Ὁ δὲ π. Cont. 11. ^α πρὸς τὸ θανεῖν ἐγγίσας καὶ μικρὸν βρωθῆς οὐκ ἐνέδουκεν ἑαυτὸν τῆς πονηρᾶς μοχθηρίας καὶ τοῦ μετὰ δῶρων χειροτονεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἵππων καὶ βλακειῶν καὶ αὐθῆς Cont. ^α ὑπὸ τῆς νόσου κ. τέλει τοῦ βίου χράται, πατριαρχεῖσας χρόνους κθ' Cont. ^α ὁ ἀν. ἐ. omi. Cont. — 11. μον. ἀσκητικὸν βίον ζαλάμπων κτλ. Cont. ^α Τῶν δὲ ἱσρῶν καὶ πέπλων ὧν παρεῖχεν εἰς τὸ κοινὸν ἱλαστήριον τὸ μέγα καὶ πανθαύμαστον τίς ἐξεῖποι Cont. 28. ^α Ὁ δὲ Πορφυρογενήτος διὰ Cont. 41. Ἐπεὶ δὲ ὁ Βάρδας ἐγήρας καὶ οὐδὲν ἐδύνατο πλέον νὰ στρατηγῇ, ἔστειλε τὴν στραταρχίαν εἰς Ν. τὸν Φωκᾶν, ὡς εἰπεῖν ἀπὸ λέοντος· εἰς ἄλλον λέοντα· Par. 1708 (3) ^α τὸν λ. Φ. ἀδ. ἐχ. καὶ εἰς γ. ἐλ. τοῦ Cont. ^α ἀνδραῖν πολλοὺς καὶ διαφόρους πολ. μοις ἐδοκιμήσαντα κτλ. Cont. ^α Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν π. Α. τὸν υἱὸν Βάρδαμάγιστρον τοῦ Φωκᾶ στ. εἰς Ἀνατολικούς ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου πρ. κτλ. Cont. 45 cf. infra in Romano (§. 1.) ipsum Syni. ^α καὶ Cont. 46. ^α καὶ φοβερός Cont. ^α ὥστε κατακ. Cont. ^α ἀπεργόμενον Cont. ^α 957. ^α Ἐγεννήσε δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἐλένη, ἡ θυγάτηρ Ῥωμανοῦ, υἱὸν καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Ῥωμανόν· ὡς δὲ ἀνετράφη καὶ ἤλθεν εἰς ἡλικίαν, ἔξευθεν αὐτὸν καὶ γυναῖκα, καὶ ἀποίησεν υἱὸν τὸν ἐπὶ ἀνδραγαθίας μέγαν Βασίλειον ἐν Βουλγαροκτόνῳ καὶ ἐδέχθη αὐτὸν ὁ πάππος αὐτοῦ ὁ Κ. εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ τὴν τοιοῦτον ἀριστεία καὶ γενναϊότητα Par. 1708 (4). ^α 953.

circa festum Paschale in urbem irrupissent, totamque vastassent Thraciam, et prædam ingentem, statim imperator patricium excubitorumque domesticum Pothum Argyrum cum ejus cohorte et duce Bucelliariorum, et Thraciesio ad illos insequendos misit. Qui noctu irruentes eos trucidaverunt, prædamque et captivos omnes abegerunt.

ἐξαπέστειλεν, οἱ¹¹ καὶ νυκτὸς ἐπιπεσόντες κατέσφαζαν αὐτούς, λαβόντες καὶ τὴν πραιδαν καὶ τὴν ἀρχμαλωσίαν πάντων.

Dicitur nascenti Porphyrogenito stellam apparuisse splendens per quadraginta dies, eoque occidente et moriente stellam apparuisse fusca luce fulgentem. Morbo vitam finit, postquam imperatorem fecerat filium suum Romanum; et in Sanctorum Apostolorum templo cum patre suo Leone imperatore sepultus est. Erat autem procera statura, candido colore; pulchri cæruleique oculi, nasus aduacius, larga facies, altum collum, lati humeri; erat epularum viniq̄ue amans, et sermone comis. Vixit annos quinque et quinquaginta, et mortuus est die mensis Novembris decimo quinto, indict. sextæ, anno sexies millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, successore relinquens Romanum, filium suum, cum matre hujus Helena.

XIV. Regnum Romani, Constantini Porphyrogeniti filii.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, divinx Incarnationis nongentesimo quinquagesimo sexto, regnavit Romanorum imperator Romanus tres annos, menses tres, dies quinque. Erat autem ætate junior, viginti corpore, sublimis, oculis nasoque pulchris, sermone suavis, rectus ut cypressus, latus humeris, tranquillus et mansuetus. Hæres imperii a patre Constantino Porphyrogenito relictus, cum unius et viginti esset annorum, cum Basilio filio anniculo et matre Helena et uxore Theophanone, statim patrissui amicos maximis ornavit dignitatibus, ac muneribus ditatos e palatio dimisit, elegit vero et creavit administra-

Α Τῶν δὲ Τούρκων¹ καταδρακόντων μέχρι τῆς πόλεως ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα καὶ ληισαμένιν πᾶσαν τὴν Θράκην καὶ πραιδαν πολλὴν λαβόντων², ὁ βασιλεὺς εὐθὺς τὸν πατριχίον καὶ δομέστικον τῶν ἐξκυβίτων Πόθον τὸν Ἀργυρὸν μετὰ τοῦ τάγματος αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν βουκελλαρίων καὶ τοῦ ὄψικίου καὶ Θρακησίου κατὰ πόδας αὐτῶν³ ἐξαπέστειλεν, οἱ¹¹ καὶ νυκτὸς ἐπιπεσόντες κατέσφαζαν αὐτούς, λαβόντες καὶ τὴν πραιδαν καὶ τὴν ἀρχμαλωσίαν πάντων.

(9)¹² Φασὶ δὲ, ὅτι εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Πορφυρογενήτου λαμπρὸς ἀστὴρ ἐφάνη ἐπὶ ἡμέρας μ', καὶ πάλιν ἐπὶ τῇ κοιμήσει καὶ ἐξόδῳ αὐτοῦ ἀστὴρα φανῆναι ἀμυρὸν ἔχοντα φῶς. ¹³ Τελευτᾷ¹⁴ οὖν **854** νοσήσας, πεποικηκώς βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥωμανόν, καὶ θάπτεται ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Λέοντος βασιλέως, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ¹⁵ Ἦν δὲ τῇ ἰδέᾳ εὐμήκης τὴν ἡλικίαν, λευκὸς τὴν χροιάν¹⁶, εὐόφθαλμος, χαροπὸς¹⁷ ἔχων (τοὺς) ὀφθαλμοὺς, γρυπὸς ἦτοι ἐπίρην, μικροπρόσωπος¹⁸, μακροτράχηλος¹⁹, εὐρύς²⁰ τοὺς ὤμους²¹, φιλοτράπεζος, φίλοιος, ἡδὺς τοῖς λόγοις. ²² Ἐζησε²³ δὲ χρόνους νε' καὶ τελευτήσῃ μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰε', ἰνδικτιῶνος ς'²⁴, ἔτους, ςυνς', καταλείψας αὐτοκράτορα²⁵ Ῥωμανόν τὸν υἱὸν αὐτοῦ μεθ' Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

¹¹ [Δ'] Βασιλεὺς Ῥωμανοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου.

Κόσμου ἔτος ςυνς', θείας σαρκώσεως ἔτει θυνς' Ῥωμαίων βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἔτη γ', μῆνας γ', ἡμέρας ε'. — ²⁷ Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν νέος, σφριγγῶν τῷ σώματι, σιτόχροος, εὐόφθαλμος, ἐπίρην²⁸, χαροπὸς²⁹, γλυκὺς τοῖς ῥήμασι, ὀρθίος³⁰ ὡς³¹ κυπάρισσος, εὐρύς τοὺς ὤμους, ἡσυχος καὶ προσηγής. — ³² Καταλείψθεις δὲ αὐτοκράτορ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου, ἐτῶν ὦν κα' σὺν Βασιλείῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐνιαυσιαίῳ ὄντι καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἑλένῃ καὶ τῇ συνεύῃ αὐτοῦ Θεοφανῷ, καὶ παρευθὺ **855** τοὺς³³ ἀνθρώπους τοῦ πατρὸς αὐτοῦ³⁴ ἐν³⁵ ἀξιώμασι³⁶ μεγίστοις ὑπεοανεθίσασε καὶ δώροισι καταπλουτίσας³⁷ τοῦ παλα-

Variae lectiones et notæ.

¹ ἐκστρατεία; ποιησάντων κατὰ Ῥωμαίων καὶ Cont. 47. ² π. τῇ ε. τοῦ ἀγίου π. Cont. ³ π. Θρακῶν ψυχὴν καὶ Cont. ⁴ λαβόντες ed. om. Cont. ⁵ καὶ τοῦ Θρακῆος κατὰ Cont. ⁶ περᾶσας Cont. ⁷ οἱ τῇ εὐπροσδέκτῳ πρὸς Θεὸν εὐχῇ τοῦ Πορφυρογενήτου ν. κ. κα: κατεπολέμησαν λ. τὴν π. καὶ ἀ. αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγαν ἡττης καὶ τροπῆς ἀσχυρθέντες εἰς τὴν ἰδίαν γῆν ὑπέστρεψαν Cont. ⁸ Φ. γὰρ εἰς τὴν γ. τοῦ ἀνακτος ἀστὴρα λαμπρὸν κομήτην φανῆναι ἡ. μ', νῦν δὲ π. εἰς τὴν νόσον καὶ ἔξοδον ἀ. ἀσ. κατ' οὐρανὸν δειχθῆναι ὁδερόν δὲ καὶ ἀμ. φ. ε. κτλ. Cont. 48, adjungens 49 et 50 de protectione ad balnea Olympi monitis, 51 de morte, 52 et de sepultura. ⁹ 959. ¹⁰ Ἐπεὶ δὲ μετὰ μικρὸν καιρὸν ἐμελλε καὶ αὐτὸς τελεε- τῆν, ἀφῆκε τὴν βασίλειαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Ῥωμανόν. Par. 1708 (5). ¹¹ Ἦν τῇ ι. ὁ Πορφυρογενήτης Κωνσταντίνος; ὁ βασιλεὺς ε. Cont. 64. — τῇ ἡλικίᾳ Cont. ¹² τῇ γροιά ὡσεὶ γάλα Cont. ¹³ χ. ε. ὁ Cont. ¹⁴ ροδινεζ Cont. ¹⁵ τῇ ἡλικίᾳ ὀρθίος ὡσεὶ κυπάρισσος; Cont. sicut in filio Romano. ¹⁶ τοῖς ὤμοις Cont. ¹⁷ καλύτεροπος, προσηγής; τοῖς πᾶσι καὶ ὡς τὰ πολλὰ δειλός; Cont. ¹⁸ καὶ ταῖς ἀντιλήψεσι πλούσιος; Cont. ¹⁹ Οὗτος ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐς. χ. ν. μῆνας β', ἡμέρας... ἔτ. δὲ μ. Cont. ²⁰ ἰ. δ. γ' Cont. ²¹ ςυεθ' Cont. ²² P. καὶ Ἑλλην Ἀγούσταν τὴν μητέρα Ῥωμανοῦ Cont. ²³ τὸν Cont. ²⁴ Rubrica Cont.; B. P. ὁ. K. Par. 1708—12. P. ὁ β. καταλείψθαι ἀ. π. τοῦ π. ἀ. τοῦ π. K. ε. ὡς κα', τοῦ Πορφυρογενήτου B. ἐνιαυσιαίου ὄντος; ἀμα καὶ τῇ μ. ἀ. E. καὶ Θ. τῇ σ. ἀ. μηνὶ Νοεμβρίῳ ς', ἰνδικτιῶνος; ἔκττης; ἔτους ἀπὸ κτίσεως κ. ςυεθ'. Cont. 1. Τῷ ςυεθ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θ. σ. θυν' ἔβασίλευσε P. ὁ υἱὸς K. Par. 1708 (1). — ςυεθ' Ced. 337, 14. ²⁵ Ἦν γὰρ τῇ ἡλικίᾳ ν. Cont. 5. ²⁶ ροδινοπρόσωπος; Cont. ²⁷ χαροπὸς καὶ γ. Cont. ²⁸ τῇ ἡλικίᾳ Cont. ²⁹ ὡσεὶ Cont. — τοῖς ὤμοις; Cont. ³⁰ ἀλλ' ὁ Ῥωμανὸς οὗτος ἔθρησκεν ἄλλου; ἐπιτρόπους καὶ οἰκονόμους εἰς τὰς βασιλικὰς ὑπηρεσίας Par. 1708 (2). ³¹ κοιτωνίτας; καὶ Cont. ³² πατρικάτα καὶ πρωτοπαπαράτα τιμήσας; καὶ Cont. ³³ ἑτέροις; Cont. ³⁴ ἀξ. ὑπερβίβασας; καὶ Cont. ³⁵ τῶν βασιλικῶν δόμων Cont.

τίου κατήγαγεν· ἐξέλεξατο δὲ καὶ πρόεξευρε πραιδου-
 ναστεύοντα· καὶ πρώτους ³³·³⁴ τῆς συγκλήτου Ἰωσήφ
 πατρίκιον ³⁵ καὶ δρουγγάριον τῶν πλωτῶν, ὄντινα
 καὶ μετὰ βραχὺ παρακοιμώμενον ³⁶· ἐποίησεν ³⁷·
 τὸν δὲ πρωτοσπαθάρην Ἰωάννην τὸν Χοιρῶν πατρί-
 κιον καὶ μέγαν ἐταιρειάρχην προεβάλετο ³⁸, τὸν ³⁹
 δὲ πρωτοσπαθάρην Σισίνιον, τὸν ἀπὸ τακελλίου,
 ἔπαρχον πόλεως ἐχειροτόνησε ⁴⁰ καὶ μετὰ βραχὺ πα-
 τρίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην ⁴¹. Τὰς δὲ ἀδελφὰς
 αὐτοῦ, Ζωὴν καὶ Θεοδώραν, Ἀγάθην καὶ Θεοφανῶ
 καὶ Ἄνναν, ἀπὸ ⁴² τῶν βασιλικῶν κατήγαγε δόμων
 καὶ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον, τὸν λεγόμενον Κανι-
 κλείου, ἐν ᾧ καὶ Σοφία Αὐγούστα ἡ τοῦ Χριστοφόρου
 βασιλέως γαμετὴ ἦν ἀποκεκαρμένη, ἐπήγαγεν καὶ
 μετὰ δίππευσιν ἡμερῶν εἰς τὸ Ἀντιόχου ἐκλήρωσε·
 τὴν δὲ Ἀγάθην εἰς τὸ Ἱδρυθὲν ⁴³ φροντιστήριον
 παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου αὐτοῦ
 ἀπέστειλεν καὶ διαώριστο χρηγεῖσθαι αὐταῖς ἅ καὶ
 ἐν τῷ παλατίῳ ἐδίδοντο. ⁴⁴ Τὸν δὲ δομέστικον τῶν
 σχολῶν καὶ πατρίκιον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν μάγι-
 στρον ἐτίμησε καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξέπεμφεν· ⁴⁵
 ὡσαύτως καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πατρίκιον Λέοντα
 μάγιστρον καὶ δομέστικον τῆς Δύσεως ἐποίησεν· ⁴⁶
 καὶ αὐτὸς **856** ἦν εὐφραϊνόμενος ἐν κυνηγίῳ καὶ
 θήραι· δι' ὅλου ἀβροδίατος ⁴⁷ τυγχάνων. — Ἐ-
 γέννησε ⁴⁸ καὶ Ἰετρον υἱὸν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς
 αὐτοῦ καὶ Κωνσταντῖνον αὐτὸν ὠνόμασεν, ὃς καὶ
 μετ' οὐ πολὺ ἐοτέθη παρὰ Πολυεύκτου πατριάρ-
 χου ἐν τῷ ἁδωνί τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ δὲ Αὐγούστα
 Ἑλένη ἐν τῷ ⁴⁹ παλατίῳ συνῆν τῷ βασιλεῖ ἕως ἀρρώστησασα κατὰ τὴν 19' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς
 αὐτῆς, Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως, ἐν λάρνακι πλησίον

lores et principes senatus Josephum patricium et
 classis drungarium, quem paulo post fecit accubi-
 torem; primum vero protospatharium Joannem
 Coenum elegit patricium et magnum heteriarcbam;
 atque primum protospatharium Sisinnium, sigillo-
 rum custodem, instituit urbis praefectum ac paulo
 post patricium et quaestorem. Sorores autem suas,
 Zoen, Theodoram, Agathen, Theophanonem et Annam
 palatio expulsas in imperialem domum, Caniclei
 nomine dictam, in qua Sophia imperatrix impera-
 toris religiosi uxor ut monialis tonsa erat, relegavit,
 et elapsis quibusdam diebus in Antiochi domum
 transtulit; Agathen vero in monasterium a Romano
 imperatore avoqque ejus aedificatum misit; atque
 statuit illis suppeditare omnia quae in palatio acce-
 perant. Domesticum vero scholarum patriciumque
 Nicephorum Phocam magistris auxit honore et in
 Orientem misit; pariter fratrem ejus patricium Leo-
 nem fecit magistrum et Occidentis domesticum.
 Ipse vero canum gregibus et venationibus delecta-
 batur, vitae omnino molli deditus. — Genuit post
 patris mortem alium quoque filium, quem vocavit
 Constantinum, et qui non multo post a Polyucto
 patriarcha in Sanctae Sophiae ambone coronatus
 est. Imperatrix autem Helena in palatio cum im-
 peratore vivebat, donec, in morbum delapsa, die
 decima nona mensis Septembris mortua est, et in
 patris Romani imperatoris monasterio in arca pa-
 ternae proxima fuit deposita.

⁵⁰ (2) ⁵¹ Τὸν δὲ μάγιστρον καὶ δομέστικον ⁵² Νι-
 κηφόρον τὸν Φωκᾶν ὁ βασιλεὺς μετὰ στρατείας ⁵³
 πολλῆς; καὶ ⁵⁴ ἐξοπλίσεως πλοίων πολεμικῶν καὶ
 ὑγροῦ πυρὸς εἰς ⁵⁵ τὴν Κρήτην ἀπέστειλεν, ἧτις ὑπὸ

Magistrum ac domesticum Nicephorum Phocam
 imperator cum multo exercitu naviumque bellica-
 rum apparatu et humido igne misit in Cretam;
 quae prius Romanis subdita, regnante Michaelo

Variae lectiones et notae.

³³·³⁴ τοὺς Cont. ³⁵ πραιπόσιτον Cont. ³⁶ παρ προανεδίβασεν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ φροντίδα
 τοῦ ὑπάρχου ἀνατίθεικε Cont. ³⁷ Ἰω. λεγόμενον τὸν Χοιρινῶν Cont. ³⁸ τοῦ φυλάττειν τὸν ἀνακτα
 ἀπὸ τῶν ὑποπευτομένων προσώπων Cont. ³⁹ καὶ τὸν πρ. Cont. ⁴⁰ ἀνδρα λόγιον καὶ πρὸς τὸ κρινὸν
 ἐπιτήδειον ὄντινα Cont. ⁴¹ προεβάλετο, κ. τ. λ. de Sisinio, § 2 de legationibus ad exteros et
 honoribus in viros generosos collatis. ⁴² ἐκ τῶν β. δ. εἰς τὰ Κ. ἐν οἷς Σ. ἡ Ἀ. ἡ τοῦ Χ. καὶ τοῦ β.
 ἦν ἀπ. μοναχὴ κατ. καὶ μοναχὰς ἀπέκτισεν, πολλὰ καὶ τῆς Ἑλένης τῆς μητρὸς Ῥωμανοῦ καὶ αὐτῶν
 ἄλοφουμένων καὶ ἀποκλειουσῶν καὶ τῆ χειρὶ παρ' ἀλλήλων σφιγγουσῶν καὶ τῷ τραχίῳ ἐπιχειμένον,
 πλέον οὐδὲν ὠφέλησαν ἢ κωφοὶ καὶ κανοὶ δάκρυσι, πάλιν δὲ αὐταῖς μετὰ δ. ἡ ἀπ' ἐκεῖσε ὁ αὐτοκράτωρ
 μετέβηκε καὶ τὴν μὲν Ζ. καὶ Θ. καὶ Θεοφ. εἰς τὰ Ἀ. ἐκλ. καὶ τὴν Cont. 3. ⁴³ καὶ κατασκηνοῦθιν
 Cont. τοῦ τνηκαυτα βασιλεύσαντος Cont. κα: π. τοῦ αὐτοκράτορος ἀπ. Cont. αὐτῆς Cont. ⁴⁴ Τὸν δὲ
 Ν. καὶ δ. τῶν σχ. τὸν τοῦ Φ. μ. ἐτ. καὶ κατὰ τῶν ἀρνητῶν τοῦ κυρίου ἐν τῇ ἐπίξ. καὶ Cont. 4. ⁴⁵ π.
 τὸν Α. στρατηγὸν προεβάλετο ὄντινα καὶ μετ' οὐ πολὺ μ. Cont. ⁴⁶ Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν ἀνακτα εὐφραϊνόμε-
 νον καὶ ἐν Cont. Καὶ ἀ. ἐδόδωκεν εἰς κυνήγια καὶ εἰς παραδιαβασμοὺς καὶ ἐξαφῆς στρατείας καὶ
 φοβάτα καὶ ἐγύρευε λαγωνικά καὶ ἀγάρια καὶ κυνηγούς καὶ ἀφῆκε τὴν πολιτείαν καὶ ἐγύρευε τοὺς κάμ-
 πους καὶ τὰ ὄρη, καὶ διὰ λαγῶν ἐν ἡ ἀγρίμιν τί ποτε ἤθελε κατὰλύσει ὑπὲρ φ' Pag. 1708 (3). ⁴⁷ ἀγρο-
 δισαύοντα ὡς τὸν βασιλικὸν δόμον πάντῃ ἀποστρεφόμενον, κ. τ. λ. Cont. 4. adjunctis § 5 aliis de exer-
 citationibus ejus et de formositate, quae Syn. initio exhibet. ⁴⁸ 961. ⁴⁹ Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥ. καὶ ε. ὁ.
 μ. θ. τοῦ π. α. ἀπειγ. Κ. τοῦτον ὀνομάσας καὶ μετ' οὐ π. στέφεται: Cont. 6. ⁵⁰ π. οὕσα κληνῆρης καὶ
 συναγαλλομένη τῷ ἀνακτι: καὶ ἐπὶ ἱκανοῦ χρόνου ἀρρώστουσα, εὐσεβῶς τεθ. κ. τὴν 19' τοῦ Σ. μ. καὶ
 ταύτην βασιλικῶς τιμῆσας καὶ ἐν τῷ χρυσοκλήτῳ καὶ διὰ μαργαριτῶν καὶ λίθων κλίνῃ τεθείσα, τῆς συγ-
 κλήτου προπεμπούσης, ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῷ π. τοῦ π. τοῦ π. α. Ῥ. β. συσταθέντι τῷ ὄντι εἰς τὸ Μυρ-
 λαίου θάπτεται ἐν Α. π. καὶ σύγγεγος τοῦ π. αὐτοῦ (sic) Cont. 6. ⁵¹ 960. ⁵² Τότε ἐκρατοῦσαν τὴν
 Κρήτην ἡ Ἀραβία καὶ ἐποίησαν κάτεργα πλεῖστα καὶ ἐκούρσευαν τὰς νήσους καὶ τὰ παραγιάλα ὅλα Ν.
 δὲ ὁ Φ. ἀνθρωπος δραστηκὸς καὶ δόκιμος καὶ πολεμιστῆς ἐμπειροῦς ἐνεπιστεῦθ' τὸν στόλον τὸν πολεμικὸν
 Pag. 1708 (4). ⁵³ τῶν σχολῶν Cont. — τὸν τοῦ Φωκᾶ ὁ ἀναξ, κ. τ. λ. Cont. ἐκτρο. Cont. ⁵⁴ καὶ δυνά-
 μεις Cont. ⁵⁵ ἐξ. παραβίων π. Cont. ⁵⁶ εἰς Κ. διαώριστο ἀπέλθῆν· οἱ γὰρ Κρητικοὶ πολλὰ δεῖνά καὶ
 κακὰ καὶ ἀίχραλωσίαι καθ' ἑκάστην εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποιούοντο, κ. τ. λ. ἐπὶ γὰρ Ν. τοῦ Ἀμορβᾶίου

Balbo, Theophili patre, a Sarracenis ex Hispania Agressie subacta fuerat, quia tunc Romani exercitus in rrimemla rebellis et insani Thomæ, Michaelis contubernalis, tyrannide ac seditione erant occupati : ita ut illi insulam hanc tenuerint usque ad diem qua iterum vastata est a magistro domesticoque Nicephoro Phoca, id est centium quinquaginta octo annos. Porro aderant incendiariarum navium cum humido igne duo millia, celoces mille, corbitæ annonis instrumentisque bellicis oneratæ trecenta sexaginta. Profectus igitur ab imperiali palatio domesticus Nicephorus et occupato Phylagæ portu, ut universa classis unita remaneret et simul appelleret curavit. Diligenter igitur insulam Romani occupant; ac de navibus descendentes, vallum fossamque profundam aperiunt. Dum sic insulam obsiderent, facta hyeme pluviosa et frigida, consumptisque cibariis, torpedine oppressi milites domum redire voluerunt; quos prudens dux Nicephorus blandis sermonibus retinuit. Comperta igitur imperator exercitus inopia, diversorum frumentum et cibos eis misit. Mense autem Martio increpuit vehemens armorum collisus, factaque gravi pugna, Romani castrum ceperunt.

Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον μῆνα πολέμου κρατηθέντος οἱ Ῥωμαῖοι τὸ κάστρον.

Octobri mense anni secundi regni Romani accidit in urbe frumenti hordeique penuria : venditi sunt enim nummo quatuor frumenti modii; hordei vero modii sex. Inopia vero non diu duravit, bre vique tempore elapso, venditi sunt nummo octo modii frumenti, hordeique modii duodecim.

Mense Martio argutus est Basilius Volucris imperium affectare et missus in exsilium, in quo

Ῥωμαίους μὲν ἦν τὸ πρότερον, ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, τοῦ πατρὸς Θεοφίλου, ἐκρητήθη ὑπὸ τῶν ἀπὸ Ἰσπανίας ἀνελθόντων Σαρακηνῶν, διὰ τὸ τῆνικαῦτα ἀσχολεῖσθαι τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα εἰς τὴν τυραννίδα καὶ στάτιν τοῦ ἀντάρτου Μωροθωμᾶ, τοῦ συντρόφου Μιχαὴλ, ὡς γενέσθαι τὴν ταύτης νήσου κράτησιν ἕως τῆς ἡμέρας ἧς πάλιν ἐπορθήθη παρὰ Νικηφόρου μαγίστρου καὶ δομestικού Φωκά, ἐτη ρηγ'. 857 μετὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς β', δρόμνας α', καρᾶκια καμπτρὰ σιτάρην 858 ἔχοντα καὶ ἑπτα πολεμικὰ τζ'. 859. Ἀπάρας οὖν τῆς βασιλείας Νικηφόρος ὁ δομestικός καὶ τὰ Φύγλα καταλάβων, ἐγρόντιζεν ὅπως ὁ σίμπας στόλος αὐτῷ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἴη καὶ προσωρμιζοίτο. Σπουδῇ οὖν τὴν νήσον καταλαμβάνουσι, καὶ ἀποδάντων τῶν νηῶν χάρακα καὶ τάπρον βυθίαν κατεσκεύασαν. 860 Τούτων οὕτως παρακαθεζομένων τῇ νήσῳ καὶ ἀπέλρου χερμῶνος καὶ ὑετοῦ καὶ κρύους γενομένου καὶ τῶν σιτίων 861 δαπανηθέντων 862, καταναρχήσαντες οἱ τοῦ στρατοῦ αἰκαδὲς ἑβουλήθησαν ἀναστρέψαι. 863 Ὁ δὲ συνετώτατος Νικηφόρος καὶ δοῦς τῇ τῶν λόγων ἡδύτητι τούτου, κατέστην. 864 Μαθὼν οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν ἔνδειαν τοῦ στρατοῦ ἐπισιτισμὸν παντοίων τροφῶν αὐτοῖς ἀπέστειλεν. — σφοδρῶ καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, παρέλαβον

857 (3) Ἐν δὲ τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ β' ἔτους τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ ἐγένετο σπάνη σίτου καὶ κριθῆς ἐν τῇ πόλει· ἐπράθη γὰρ ὁ σίτος τῷ νομίσματι μῶδιοι δ', ἡ δὲ κριθὴ μῶδιοι ε' 858. Οὐ πολὺς 859 οὖν τὸς χρόνος παρήλαε 860, καὶ εὐθὺς γέγονεν ὁ αἶτος μῶδιοι η', ἡ δὲ κριθὴ μῶδιοι ιβ'.

861 (4) Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ κατηγορήθη Βασίλειος ὁ Πετερινὸς ὑπὸ τινῶν ὡς τῆς βασιλείας ἐπιέμενος,

Variae lectiones et notæ.

τοῦ π. Θ. ταύτην ἐκράτησαν καὶ τῶν στρατευμάτων εἰς τὴν στ. καὶ τ. τοῦ Μ. τοῦ σ' τοῦ Μ., κ. τ. λ. εὐκαιρίαν εὐρόντες οἱ ἀπὸ Σπ. ἀνελθόντες Σ., κ. τ. λ. ὡς εἶναι τὴν τούτων διακρατήσιν καὶ κατάσχεσιν ἕως τῆς ἡ. ἧς ἐπορθήθησαν π. τοῦ μ. καὶ δ. Ν. τοῦ Φ. ἐ. ρηγ' (?) Cont. 857. Νῆες γὰρ ὑπ. μ. ὑ. π. 8 Cont. 10 post Josephi laudes § 8 et 9 factas. Καὶ ἐγένετο τὴν θάλασσαν ἄρμενα καὶ ἐπέλευσεν εἰς τὴν Κρήτην κατὰ τῶν ἀγρίων θηρίων τούτων τῶν Ἀράδων Par. 1708 (5). 858 στήσεις Cont. 859 τζ'. Ὁ δὲ δ. Ν. ἀπ. τῆς β. ἐν Φυγέλοις κατέλαβε καὶ τοῦτο ἐφρ. ὁ. ὁ σ. πολὺς ἐπὶ τὸ α. εἶναι καὶ πρ. τ. ἔμπροσθεν δὲ ὁ συνετὸς ταχυδρόμους γαλέας ἀποστείλας — εὐθὺς τῷ δρόμῳ καὶ τῇ σπ κατέλαβεν καὶ προσωρμισεν καὶ ἀποβὰς τῶν ν. Cont. Καὶ ἐποίησε πολέμους ἰσχυροῦς καὶ ἐνίκησε τοὺς βαρβάρους καὶ ἐνέπηρσε τὰ κάτεργα αὐτῶν Par. 1708 (6). 860 καὶ πρὸς κούρσον ἔχωρει καὶ πάντας παρήγει ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ ἐξελαύνειν πρὶν ἂν τὴν δύναμιν αὐτοῦ γινώσκωνται· πρὸς δὲ κάστρον χιρρήσας πάντας τοὺς Κρητικούς· τοὺς ἔξω ὄντας τοῦ κάστρου μετὰ φόβου ἔσω ἀπέκλεισεν — διακοσμήσας στρατὸν — Ῥώσ. cl § 11 de annis Curura. Τοῦ δὲ στρατοῦ παρακαθεζομένου ἐν τῇ ν. Cont. 12. 861 καὶ τροφῶν Cont. 862 καὶ τῶν περιβόλαιων διαλυθέντων καὶ γυμνωθέντων Cont. 863 Ὁ δὲ ἀνδραῖος καὶ συνετὸς ἡγεμὼν Ν. τῇ διαλίπῃ καὶ τῇ ἡδ. τῶν λ. αὐτοῦ πάντας κ. ἐφῆ γὰρ πρὸς αὐτοὺς κτλ. Cont. 12. inserens § 13 de penuria tritici C. P. mense Octobri (960) orta (quæ § 3 in Sym. leguntur) § 14 de Leonis victoria in Oriente mense Martio reportata (= § 4), 15 de Turcia a Mariano victi. 864 Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ μαθόντος τὴν στενωχρίαν καὶ γυμνωσιν καὶ ἐνδ. τῶν τροφῶν τοῦ στρατοπέδου τῇ εὐδουλίᾳ τοῦ παρακοιμωμένου Ἰωσήφ παρῆναι τὰ πρὸς χορηγίαν α. ἀπ. (ὅι δὲ βραχὺ ψυχαγωγῆθῆντες καὶ ἐπὶ μῆσιν ὀκτωκαίδεκα (ὀκτώ? cl. Cod. ζ') σχεδόν καὶ πλέον παρακαθίσαντες καὶ τῆς τροφῆς καὶ δαπάνης τῶν Κρητικῶν δαπανηθείσης — τῇ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς ἐκτῆς (ζ' pro δ') ἐνδ. ὁ δομestικός — Ῥώσ. — ἐπέλαβεν τῷ κάστρῳ ἐκέλευσεν — καὶ ἦν θεάσασθαι τοὺς Σαρακηνούς· γυναῖκα καὶ παῖδας Cont. Qui his in verbis desinit cl. Cod. 340, 17 τῇ ζ' δὲ Μαρτίου μηνὸς τῆς ιδ' (δ') ἰνδικτιῶνος. — 17. καὶ ἡ κρ. Cont. 15. 865 961. 866 960. 867 καὶ ἦν θεάσασθαι τὸν ἐγρηγορον νοῦν Ἰωσήφ προνοούμενον τὸ κινῆν· εὐθὺς ἤρην ἐξαποστέλλει εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ ὄψιν τοῦ ἐξελάσθαι συνωνὰς καὶ ἐμπορευτικά πλοῖα καὶ τοῦ κλωῦσθαι τοὺς σιτοκαπήλους ἀποτιθέναι τὸν σίτον· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ δίκαιος καὶ ἀπροσωπώληπτος καὶ πιστός Cont. 868 ἐν μέσῳ Cont. 869 παρ. ζ' ἡ η' τῷ νομίσματι ἐπράθη· τοιοῦτος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, σπουδαῖος καὶ θερμὸς 870 Ἰωβ. ὡς ἄλλοι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτοῦ (αὐτόν) μὴ ἐξισωθῆναι Cont. cl. Cod. 343, 10 20 de grabra bovina.

ὅστις ἐν ἐξορίῃ παρεπέμφθη, ἐν ἧ καὶ τελευτᾷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὴν τῆς Κρήτης ἄλωσιν ἐδόξε τὸν Θεόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν Νικηφόρος κελεύσει τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν πόλιν εἰσηῆθε καὶ μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἦλθε περὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τὸ Ἴπποδρόμιον μετὰ ⁷⁶ τοῦ ἀμηρᾶ Κρήτης τοῦ λεγομένου Κουροπαλίτου ⁷⁷ καὶ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, στολὰς λευκάς περιβεβλημένων πάντων τῶν Σαρακηνῶν. Καὶ ὁ μὲν μάγιστρος τιμῶν καὶ γερῶν μεγάλων ἠξιώθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ ἀμηρᾶς δὲ, πλείστα δῶρα καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρον παρὰ τοῦ βασιλέως λαβὼν, σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς χωρία οἰκεῖν συνεχωρήθη, εἰς δὲ τὴν σύγκλητον οὐκ ἀνεβιβάσθη διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς βαπτισθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Νικηφόρον τὸν μάγιστρον **B** αὐθις κατὰ τὴν ἐψῶν ἐξαπέστειλε κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Χαμβῶδ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν πρῶτον μὲν τὸν Χέλιπε κάστρον παρέλαθεν, ἐξ οὗ καὶ λαφύρων πολλὴ γίνεται συναγωγή ⁷⁸⁻⁷⁹.

A mortuus est. Imperator vero subjectam esse Cretam audiens, gratias Deo egit. Haud multo post iubente imperatore domesticorum scholarum Nicephorus urbem ingressus est, et cum exuviis et captivis incensit pedibus a domo sua in Hippodromum cum emira (émir) Cretæ dicto Curopalate et omnibus ejus cognatis : albis vestibus induti erant omnes Sarraceni. Et magister quidem honoribus præmiisque magnis ornatus est ab imperatore. Emiras vero plurimis muneribus auroque et argento ab imperatore donatus cum liberis suis ruri habitandi facultatem accepit, non tamen in senatum admissus est quia baptismum suscipere noluerunt. Imperator autem Romanus Nicephorum magistrum rursus misit in Orientem adversus arrogantem Hamdam; ille vero profectus primum cepit oppidum Alepum, unde ingentem prædam collegit.

BIBAIION Γ.

LIBER SEXTUS.

(5) Τότε παρέλαβον καὶ οἱ Τούρκοι τὴν μεγάλην **C** Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, καὶ ἐποίησαν αἰχμαλωσίαν καὶ αἰματεχυσίαν πολλήν, καὶ ἠφάνισαν πόλιν λαμπρὰν καὶ περιδοξὸν ⁸⁰

(6) Καὶ πάλιν ὁ Φωκᾶς ἐσεισε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ ἐθυμώθη θυμὸν καὶ ζῆλον δίκαιον, καὶ ἔλαβε στρατηγὸς καὶ φροσᾶται καὶ δύναμιν ἰσχυρὰν, καὶ ἐκίνησε κατὰ τῶν Τούρκων καὶ συνεπλάκη μετ' αὐτῶν καὶ ἔδωκε πολέμους μεγάλους, καὶ ἔτρεψε καὶ κατέκοψε μυριάδας πολλὰς καὶ ἠγλάτωσε τὴν Ἀντιόχειαν ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας, καὶ κατέστησεν αὐτὴν καλὴν καὶ ὠραίαν, καθὼς ἦτον καὶ πρότερον.

(7) ⁸¹ Ὃς ἦτον δὲ ὁ Φωκᾶς εἰς τὸν πόλεμον, ἐτελεύτησεν ὁ Ῥωμανὸς, καὶ ἀφῆκε τὴν βασιλείαν εἰς τὴν γυναικα αὐτοῦ Θεοφανῶ καὶ εἰς τὰ παιδία αὐτοῦ.

A. Βασιλεία Θεοφανῶ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς. C
⁸² Τῷ ζυξγ' ⁸³ ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως θξγ' ἔδασίλευσε Θεοφανῶ ἡ γυνὴ Ῥωμανοῦ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς ἐτη ν'.

Tunc temporis ceperunt Turcæ magnam Antiochiam Syriæ, multosque captivos et magnam fecerunt stragem, et præclarā illustreque urbem deleverunt.

Rursus Phocas gladium suum strinxit, et studio flagranti accensus duces exercitumque et magnas vires coegit, et in Turcas erumpens, cum eis manus conseruit, multa commisit prælia, fugavit profligavitque multas myriades, et Antiochiam e barbarorum manibus ereptam in decorem fulgoremque pristinum restituit.

Dum vero Phocas bellam faceret, mortuus est Romanus, et regnum uxorisæ, Theophanoni liberisque reliquit.

I. Regnum Theophanonis cum ejus filii.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio, incarnationis divinæ non-gentesimo sexagesimo tertio, regnavit Theophano Romani uxor cum filiis suis annos quinquaginta.

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁶. ἄμα τῷ ἀ. Κ. κτλ. ed. ⁷⁷ Κουρουπᾶ? Cont. 11. ἐπίσας δὲ καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἐκείνον τὸν πάντολμον καὶ θρασὺν ὡσπερ βρέφος καὶ ἐστράφη μετὰ νίκης μεγάλης εἰς τὴν Κ.Π. καὶ ἐδοξάσθη παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ πάσης τῆς συγκλήτου Par. 1708 (7). ⁷⁸⁻⁷⁹ Hucusque Symeonis breviarium editionum. Sequentia scilicet liber sextus, e codicibus Par. 1708 et Veneto petita sunt. ⁸⁰ Par. 1708 (8), Ced. 344, 13-16. ⁸¹ Par. 1708 (9), Ced. 354, 16-21. ⁸² Par. 1708 (10) Ced. 334, 22. ⁸³ ζυξα' Ced.

Audita Phocas morte imperatoris Romani, Constantinopolim properavit, tremendoque juramento imperatrici fidei dedit se nunquam liberis Romani insidiaturum; atque iterum factus est dux Orientalium exercituum, eumque copiis in Syriam misissus est.

Sed invidia et malignitas, quæ multa parient mala hominumque corda exedunt, hæc etiam ad res perturbandas illapsæ sunt. Quidam enim palatii eunuchus, qui tunc magna gaudebat confidentia imperatorisque consilia prohibito mutabat, invidit duci Phocæ, et ægre vidit alterius gloriam atque fortunam: unde ad Joannem Zimisces secretas misit litteras, ut Phocam ferro occideret aut veneno tolleretur, atque urbem pereret Romano imperio supremæque auctoritate potiturus.

Erat autem Zimisces vir juvenis, flavus, formosus, peritus belli, solers, strenuus, audax, plenus consilii, bonus, magnanimus, sapiens, placidus, mitissimus, expers malitiæ, dulcis, injuriarum immemor, innocens moribus, denique, ut ita dicam, erat hortus variis consitus gratiis, quem Deus plantis decoraverat; et omni virtute ornatus erat. Talis erat Zimisces vir prudens et commissimus; tuncque erat Phocæ contubernalis secundusque post eum dux; erat etiam ejus cognatus.

Ubi pervenerunt eunuchi litteræ in manus Zimisces, eas aperuit ac legit; cumque esset vir omnis malitiæ et pravitalis inimicus, tradidit has litteras in manus Phocæ dicens: « O ignominia magna et calamitas Romanorum; obtinent imperium Romanorum illudque venale habent eunuchi pravisissimi ac nequitiae artifices!»

Hæc audivit dux, et succensuit, et ardentem spiravit iram; utque leo cum evigilat somnoque excutitur et rugit, sic ille suos aperiebat oculos et rugiebat; et invasit omnes timor ac tremor, et proclamatus est imperator, et festinavit Constantinopolim, nullaque vi aut necessitate illata eam facile ingressus est, et omnes primores, totus populus, imperatrix et patriarcha illum exceperunt cum magna lætitia unanimique consensu eum coronaverunt imperatorem Romanorum.

II. Regnum Nicephori Phocæ.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, divinæ incarnationis nongentesimo septuagesimo primo, regnavit Nicephorus Phocas.

Hanc autem imperatorem omnes æstimabant et

(2) Μαθὼν δὲ ὁ Φωκάς τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, ἔδραμεν εἰς τὴν Κ. Π., καὶ ὤμοσεν ὄρκους φρικτοὺς τῆς βασιλείστῃς, ὅτι ποτὲ τοῦ νὰ μὴν ἐπιβουλευθῆ τὰ παῖδια τοῦ Ῥωμανοῦ· καὶ πάλιν ἐγένετο στρατηγὸς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἀπεστάλη μετὰ δυνάμειος εἰς Συρίαν.

⁵¹ (3) ⁵² Ἄλλ' ὁ φθόνος καὶ ἡ βασκανία ἄτινα προξενουσι τὰ πολλὰ κακὰ, καὶ τρώουσι τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, εἰσήλθε καὶ ὧδε νὰ συγγύση τὰ πράγματα. Εἰς γὰρ εὐνοῦχος τοῦ παλατίου, ὅστις εἶχε τότε πολλὴν παρῥησίαν, καὶ μετέστρεψε τὰς βασιλικὰς ὑποθέσεις ὡς ἡ' εἰλεν, ἐφθόνησε κατὰ τοῦ στρατηλάτου Φωκά, καὶ οὐκ ἔφερε νὰ βλέπῃ ἑτέρου καλὸν καὶ εὐτυχίαν· καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἰωάννην τὸν Τζιμισχῆν γραφὰς κρυφὰς ὅτι νὰ φονεύσῃ τὸν Φωκᾶν ἢ νὰ τὸν φαρμακώσῃ, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν νὰ γένηται βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.

⁵³ (4) Ἦτον δὲ ὁ Τζιμισχῆς ἀνθρώπος ὠραῖος, ξανθὸς, εὐμορφος, **860** πολεμιστῆς, ἐπιδέξιος, ἀνδρειωμένος, εὐτολμος, βουλευτῆς, ἀγαθὸς, μεγάλψυχος, σώφρων, ἡμερος, πραῖτατος, ἀπακος, γλυκὺς, ἀμνησικακος, ἀγαθότροπος, εἰπεῖν ὅτι ἦτον ὡς παρᾶδεισος μετὰ μεγάλων χαρίτων, ὡς ἐφύτευσεν ὁ θεός· καὶ εἶχε πᾶσαν καλὴν ἀρετὴν ἐπ' αὐτόν· τοιοῦτος ἦτον ὁ Τζιμισχῆς ἀγαθογνώμων καὶ χαριέστατος· καὶ ἦτον τότε σύντροφος τοῦ Φωκά καὶ ὑποστράτηγος· ἦτον δὲ καὶ συγγενὴς αὐτοῦ.

(5) Καὶ ὡς ἐφθασαν αἱ γραφαὶ τοῦ εὐνοῦχου εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦ Τζιμισχῆ, ἀνείξε καὶ ἀνέγνωσεν αὐτὰς, καὶ ἦτον ἀνθρώπος μισῶν πᾶσιν κακίαν καὶ πονηρίαν· ἔδωκε ταύτας τὰς γραφὰς εἰς χεῖρας τοῦ Φωκά εἰπὼν· « Ὡ ἀτιμία μεγάλη καὶ ἀτυχία τῶν Ῥωμαίων· ὅταν ἔχουσι τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀνακατωνοῦσιν αὐτὴν εὐνοῦχοι πονηρότατοι καὶ κικλίας ἐργάται.»

⁵⁴ (6) ⁵⁵ Ἦκουσε ταῦτα ὁ στρατηγὸς, καὶ ἐθυμώθη, καὶ ἐπνευσε πῦρ καὶ ὀργήν· καὶ ὡς περ λέων ἔταν ὑπνώτει καὶ ἐξυπνήσει καὶ βρυχηθῆ, οὕτως ἤνοιξεν ἐκεῖνος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ ἐβρυχηθῆ, καὶ περιέδραμε φόβος καὶ δειλία εἰς πάντας· καὶ ἀνεφημίσθη βασιλεὺς, καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ χωρὶς βίας τινὸς ἢ ἀνάγκης εἰσήλθεν ἔσω εὐκόλως· καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς ὅλος καὶ ἡ βασίλισσα καὶ ὁ πατριάρχης ἐδέξαντο αὐτὸν μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἔσπεψαν αὐτὸν ἀπὸ κοινῆς βασιλεῖα Ῥωμαίων.

⁵⁶ [B] Βασιλεῖα Νικηφόρου Φωκά.

⁵⁷ Τῷ 790α' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως 790α', ἔβασίλευσε Νικηφόρος ὁ Φωκάς.

(2) ⁵⁸ Βασιλεύσαντος δὲ τούτου, ἔβλεπον αὐτὸν

Variæ lectiones et notæ.

⁵¹ Par. 1708 (1) lege η'. cum relegata sit a. 970. ⁵² Par. 1708 cf. Ced. 545, 25. ⁵³ Par. 1708 cf. Ced. 547, 8. ⁵⁴ Par. 1708. ⁵⁵ Par. 1708 cf. Ced. 548, 2. ⁵⁶ Par. 1708 cf. Ced. 548, 6. ⁵⁷ 963. ⁵⁸ Par. 1708 cf. Ced. 551, 1.

πάντες· και εὐφραίνοντο· ὅτι ἦτον στρατηγικώτατος· και τολμηρὸς ἄνθρωπος· και δυνατὸς· και ἀταπεινωτος· εἰς κόπους· και πόνους· και εἰς τοὺς πολέμους ὡσπερ ἀκμόνην⁹¹.

861 (3)⁹² Ἡρωθὴ δὲ μετὰ Θεοφανῶ τῆς βασιλισσῆς· και ἔδειξεν εἰς τὰ παιδία τοῦ Ῥωμανοῦ πατρικὴν στοργὴν· και ἀγάπην.

(4) Ὡς γοῦν παρέλαβε τὸ ὄψος τῆς βασιλείας, τότε ἔδειξε· και ὁποιὸς ἔστιν εἰς ἀνδρείαν· και ποταπὴν γενναιοτάτην· ἔχει ψυχὴν· ὅτι· και ἀπ' ἀρχῆς τοιοῦτος ἦν φρόνιμος· και συνετὸς· ἄνθρωπος· και πολεμιστὴς ἀριστος· και στρατηγὸς ἔμπειρος· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀγαθὸν ἦν σκεπασμένον, ἕπει ἡ ἐξουσία ἦτον εἰς ἐτέρων θέλημα· ἕπει δὲ ὁ τροχὸς τοῦ καιροῦ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τοιαύτην μεγάλην ἐξουσίαν, τότε ἐφάνη ὁ Φωκᾶς ὡσπερ ἀστραπὴ, και ἔδραμεν εἰς τοὺς ἔχθρους τῶν Ῥωμαίων· και ὡς πῦρ, ὅταν εὖρη καλάμην ἢ ξηρὰν ἄλλην ὕλην, και ἔχη μέγαν ἄνεμον, και δώση μέσα εἰς τὴν ὕλην· και ἀνασῆ ἡ φλόξ· και ὁ καπνὸς· και ὁ κτύπος· νὰ ὑπομαυρίσῃ τὸν ἀέρα, οὕτως ἐποίησε· και ἐκείνος εἰς τοὺς βαρθάρους· και κατέκοπτεν· και ἐξολόθρευεν· και ἔκαιεν· και ἠχημαλῶτιζε· και ἐχάλα πόλεις· και χώρας· βαρβαρικὰς· και κατέλυε μυριάδας τῶν ἀλλοφύλων· και ἐπλάτυνε τὴν ἀρχὴν· και ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων· ἐτρόμαξαν οἱ Ἀραβες, ἐφρίξαν οἱ Ἀρμένιοι· και οἱ Σύροι, και ἔδειλίσαν οἱ Σαρακηνοὶ· και ἐφευγον οἱ Τοῦρκοι, και πάλιν ἐπερναν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τόπους αὐτῶν· και τὰς χώρας, και ἕνομα τοῦ Φωκᾶ ἦτον φοβερὸν εἰς πάντας, ἕπει πᾶσα ἀρετὴ ἦν ἐπ' αὐτῷ, και ἀπαντα τὰ ἀγαθὰ εἶχεν· δύναμιν, ἀνδρείαν, φρόνησιν, πραότητα, σωφροσύνην.

(5)⁹³ Πλὴν οὐδαὶς τῶν ἐπὶ γῆς γεννηθέντων ἀνθρώπων ἔστιν νὰ μὴδὲν ἔχη τινὰ ψόγον ἢ ἐλάττωμα, εἰ και μετὰ τῶν ἀγγέλων γέγονεν ἰσοστάσιος· οὕτως γὰρ ὁ μέγας· και ἀριστεὺς Φωκᾶς· εἰς ὅσα καλά ὄφελαι· νὰ ἔχει τὸ κορμὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἶχε· και τὸ κορμὸν ἐκείνου, και ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἦτον πολλὰ ἀγαθὴ· και θεοφιλὴς· και εἶχε μυριάδας χάριτας, και τοσοῦτον ἠγωνίζετο εἶναι εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· και εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ὅτι εἰς τῆς βασιλείας τῆν **862** ἔδξαν ἐφόρει ἔσωθεν κατὰσάρκα· βάσον· χοντρὸν, τρίχινον· και ἐπάνωθεν τὰ βασιρικὰ ἐνδύματα. Ἀλλὰ και ἐκεῖνος ὡς ἄνθρωπος· εἶχεν ὀλίγον ἐλάττωμα· ὡς γὰρ λέγουσιν, ὅτι ἡ βασίλισσα Θεοφανῶ ἦτον συντέκνισα αὐτοῦ, και ὕστερον εἶχεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα αὐτοῦ· ἄλλο δὲ πάλιν εἶχεν ὅτι οὐδὲν ἦτον εὐεργετικὸς οὐδὲ μεγαλόδωρος· και κούτο ἦτον ὅπου δρον χωρὶς φύλλα.

(6)⁹⁴ Ἦτον δὲ τοῦτο, ὅτι ἐγένετο εἰς τοὺς Ῥωμαίους· λιμὸς μέγας, και ἀπέθνησκεν ὁ λαὸς ἀπὸ τὸ κακὸν τοῦ λιμοῦ, και πανταχοῦ ἦτον θλίψις· και στενοχωρία· και ὀδυρμὸς· και κλαυθμὸς, ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τὸ ξυλοκαῦκιον, βγδοον τοῦ μολοῦ, εὐρίσκετο εἰς

A amabant, quia erat belli peritissimus, impavidus et potens, patientissimus operis laborisque. et in prellis incudis instar induratus.

Cum Theophanone imperatrice connubio junctus est, et erga Romani liberos paternam ostendit dilectionem et charitatem.

Ubi ergo adeptus est imperii fastigium, ostendit quantam haberet animi fortitudinem et generositatem. Ab initio quidem haud minus erat vit prudens et sapiens, optimusque bellator et dux peritus, sed tantæ dotes erant coopertæ, quandiu auctoritas fuit in aliorum voluntate. Ut vero temporis currus eum in summam promovit potestatem, tunc apparuit Phocas fulguri similis, et irruit in Romanorum adversarios. Ac veluti cum ignis stipulas aliamve siccam invenit materiam, ventoque augetur vehementi, et medium penetrat lignum, ascendit flamma cum sonitu, et fumus aerem obscurat: sic ille barbaros concidit, perdidit, incendit, captivos fecit, urbes et rura barbarorum depressit, multa delevit alienigenarum millia, et Romanorum potestatem imperiumque dilatavit. Tremuerunt Arabes, Armeni Syrique fremuerunt, timuerunt Saraceni, Turcæ fugerunt, iterumque loca et campus eorum venderunt Romani, et Phocæ nomen omnibus terrorem incutiebat, quia omni virtute fulgebat eique omnia inerant bona: potentia, fortitudo, prudentia, mansuetudo, temperantia.

και ἀπαντα τὰ ἀγαθὰ εἶχεν· δύναμιν, ἀνδρείαν, φρό-

C Attamen nullus est hominum in terra qui non habeat reprehensionem aut defectum licet angelorum ordinem occupet. Maximi quidem optimique illius Phocæ cor omnibus gaudebat dotibus quas habere debet cor humanum, et anima ejus bona erat et pia, et innumeris fulgebat gratiis; atque adeo nitebatur manere in timore et charitate Dei, ut ad imperii gloriam ferret interius super carne cilicium pilosum et insuper regias vestes. Verumtamen et ille, quatenus homo, paucos habebat defectus: dicitur enim cum imperatrice Theophano commercium libidinis habuisse, illamque duxit uxorem; in hoc etiam deficiebat quod non esset beneficus neque munificus, sed omnia sua bona celabat, eratque similis arbori foliis carenti.

ἐσκέπαζε τὰ καλά αὐτοῦ πάντα· και ὁμοίωζεν δέν-

D Factum est autem ut ingrueret in Romanos magna fames, et moriebatur populus dira fame oppressus, et ubique erat tribulatio, angustia, gemitus et ploratus, quia ne xylocancium quidem, octava modii pars, quadringentorum assium pretio inveniebatur.

Varie lectiones et notæ.

⁹¹ Pag. 1708. ⁹² Pag. 1708 cf. Cod. 351, 16. ⁹³ Pag. 1708 [in marg. Σημειῶσαι· ὅτι οὗτος ὁ Νικηφόρος ἔλαβε τὴν Κρήτην ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τοῦρκων, ἤγουν τῶν Μόρων, ἔχων μεθ' αὐτοῦ και τὴν μέγαν Ἀθανάσιον, τὸν ἐν τῷ Ἀθῶν, καλόγερρον δντα· αὐτὸς ἀφῆκε και τοὺς Καλέργηδας (Καλέργιδας) ἐν τῇ Κρήτῃ, οἵτινες ἀπὸ τούτου καλοῦνται Φωκᾶδες]. ⁹⁴ Pag. 1708. — 11, 14 et 28 ὁ. πρ. In marg. Σημειῶσαι περὶ τοῦ λιμοῦ. cf. Cod. 372, 21 αὐτὸς β' (νομιομάτων) τὸν μολοῦ πωλεῖσθαι ἐπέταξε.

quo cognito Phocas moruit et forsitan affectavit beneficium navare, populo, atque decrevit ut aperirentur urbis horrea et caucium quadringentis venderetur assibus : adeo erat liberalis, et quidem quando erant mille frumenti horrea ex tempore abundantiae. Nec æmulatus est Basilium Macedonem imperatorem. Hic enim Basilius die Paschatis festo obequitabat Constantinopolim cum ducibus et primatibus splendidas indutus vestes, dum magna famas sæviebat. Ibi imperator vidit patresfamilias et sacerdotes obscuris indutos vestibus et valde afflictos. Eos interrogavit imperator cur non splendidas vestes induissent ad honorandam Christi resurrectionem. Responderunt : « Quomodo splendide vestiti sint qui non habent panem quo ventrem explant ? » Hæc audiens imperator, levit ac moruit in intimo corde suo, statimque jussit aperiri imperatoria, et negotiatorum horrea, et vendi duos modios quadringentis assibus, et sic solvit famis necessitatem et populi angustiam. Atque ita factum est.

πραγματεῦτων, καὶ διελάγησεν νὰ πωληθῶσι μόδιαι δύο εἰς τὸ ὕ· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

Suspiciabatur Phocas Zimissem ab imperatrice deamari, et rescivit eum ambire ut regnum eriperet. Itaque ab exercituum præfectura eum detrusum, omni qua pollebat auctoritate ac potestate privatum jussit domum sese recipere, ibique vivere; aliud vero malum ei nunquam intulit.

Imperatrici vero id gravissimum visum est, quod jam non frequenter Zimissem in palatio videret, et Phocam coegit impulsiueque ut illum revocaret; qui ei reddidit potentiam qua prius gaudebat. Reversus autem Zimisces, vulnus corde intimaque animæ malitiam fovens, coram imperatore quidem se simulabat lætum, intus vero celabat et meditabatur consilia perversa innumerasque machinas et artes, atque semper laqueos texebat ut eos data occasione adhiberet. Imperator vero nesciebat fraudes sibi intentas insidiasque in propria domo structas. Sicut enim aquila sublimis in aere indefessim volat, sic et ille in virtutis apicem ascendit : die siquidem videbat primates et imperii negotia, noctem vero totam insomnem ducebat in oratione et psalmodia, psalteriumque legebat, et vix quando volebat brevem somnum capere, ante sacram imaginem recumbebat super tegeticula et paululum dormiebat. A mulierum concupiscentia et aliis carnalibus rebus adeo abhorrebat, ut neque menti ejus succurrerent neque in somno apparerent; sed erat ejus vita pura, tanquam boni piique monachi, et omnes ejus affectus ad Deum et justitiæ privilegia tendebant.

καὶν ἀνέβανον, οὕτε ἐν ὄνειρῳ ἐφαντάζετον· ἀλλ' ἦτον ἡ διαγωγή αὐτοῦ καθαρὰ καὶ θεοφιλὴς ὡστερ

τὸ ὕ. Ἦκουσε δὲ ταῦτα ὁ Φωκάς, καὶ ἐλυπηθῆ καὶ τάχα ἐφιλοτιμήθη νὰ ποιήσῃ καλὸν εἰς τὸν λαὸν καὶ ὤρισε νὰ ἀνοίξῃσι τὰς ἀποθήκας τῆς μέσης καὶ νὰ πωληθοῦν καυκία εἰς τὸ ὕ· τόσον ἦτον ἀφιλότιμος, καὶ ταῦτα ἐκεῖ ὅπου ἦσαν χιλιαὶ ἀποθήκαι σιτηρίου ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εὐθηνίας· καὶ οὐδὲν ἐθυμῆθη τὸν Μακεδόνα Βασίλειον τὸν ἀληθινὸν βασιλέα· οὐτός γὰρ ὁ Βασίλειος τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα ἐκαβαλλευσσε μετὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἀρχόντων λαμπροφορημένος ἔσω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἦτον δὲ καὶ τότε μέγας λιμός. Καὶ ὡς ἐδιέβαιναν ὁ βασιλεὺς, ἐστράφη καὶ εἶδεν οἰκοδομητάς ἀνθρώπους καὶ ἱερεῖς, καὶ ἴσταν μαυροφορημένοι καὶ πολλὰ θλιμμένοι· καὶ ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς τὴν αἰτίαν ὅπου δὲν ἐλαμπροφόρησαν καὶ αὐτοὶ νὰ τιμῆσῃσι τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἀποκριθέντες εἶπον· « Τίνα λαμπροφορίαν θέλουσιν οἱ ἄνθρωποι οἱ μὴ εὐρίσκοντες ἄρτον νὰ χορτάσωσι τὴν κοιλίαν αὐτῶν; » Καὶ τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐδάκρυσε καὶ ἐλυπηθῆ ἔνδον κατὰ ψυχὴν αὐτοῦ· καὶ ἐκέλευσεν εὐθὺς ἵνα ἀνοίξῃσι τὰς βασιλικὰς ἀποθήκας καὶ τῶν

« (7) Ὁ δὲ Φωκάς εἶχεν ὑπόψϊαν εἰς τὸν Τζιμισχῆν, ὅτι ἀγαπᾷ 863 αὐτὸν ἡ βασίλισσα· ἔμαθε δὲ ὅτι γυρσοῦσι νὰ ἐπάρῃ τὴν βασιλείαν, καὶ καθέλειν αὐτὸν ἀπὸ τῆς στρατηγίας· καὶ ἐπήρην ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἣν εἶχεν, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἵνα κάθηται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ὡς εἶδεν ἄλλο δὲ τί ποτε κακὸν οὐκ ἐποίησεν αὐτῷ.

(8) Τὴν βασίλισσαν γοῦν ἐφάνη τοῦτο πολλὰ βαρῦ, διότι οὐδὲν ἐβλεπε τὸν Τζιμισχῆν συχνὰ εἰς τὸν παλάτιν· καὶ ἠνάγκασε τὸν Φωκάν καὶ κατέπεισεν ὅτι πάλιν ἐφερῆν αὐτὸν πλησίον του· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἣν εἶχε καὶ πρότερον. — Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ Τζιμισχῆς πάλιν καρδιότρωτος, καὶ εἶχε τὴν κακίαν ἔσω ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἔμπροσθεν μὲν τοῦ βασιλέως ἐφαίνετο περιχαρὴς καὶ ἔσω εἶχε κεκρυμμένα; καὶ μελετημένας τὰς βουλὰς καὶ τὰς πονηρίας, καὶ πάσας μυρίας σκέψεις καὶ δόλους, καὶ αἰεὶ ἐπλεκε τοὺς βρόχους ὅπως νὰ ἐχῆ αὐτοὺς εἰς κειρὸν χρείας. Ὁ βασιλεὺς δὲ οὐκ ἐγίνωσκε ὡς παγίδας στένουσι δι' αὐτοῦ, οὔτε τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς πέτεται ὀψήλα εἰς τὸν ἀέρα ἀκόπως, οὕτως καὶ ἐκεῖνος ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς· ὅτι τὴν μὲν ἡμέραν ἐβλεπε τοὺς ἀρχοντας καὶ τὰς ὑποθέσεις τῆς βασιλείας, τὴν δὲ νύκταν διεδίδαζε πᾶσαν ἀγρυπνοῦς εἰς προσευχὴν καὶ εἰς ψαλμῳδίαν, καὶ ἐκράτει τὸ ψαλτήριον καὶ ἀνεγίνωσκε· καὶ μόλις ὅταν ἤθελεν εἰλθῆ πρὸς βραχὺν ὕπνον, ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου αὐτοῦ ἐπιπτεν ἐπάνω ψαθίου, καὶ ὕπνευ ὀλίγον. Ἀπὸ γυναικῶν γοῦν ἐπιθυμίας καὶ ἄλλας σαρκικὰς ὀρέξεις, τοσοῦτον ἐμίσει αὐτάς, ὅτι οὐδὲ κατὰ νοῦν αὐτοῦ

Variae lectiones et notæ.

863 960. 864 δώδεκα τοῦ νομίσματος; Ced. 865 Par. 1708 cf. Ced. 375, 7.

κτλού και ἐναρέτου μοναχοῦ, καὶ πᾶσα ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν κληρονομίαν καὶ ἀπολαύσειν τῶν δικαίων.

⁹⁹ (9) ⁹⁹ Ἄλλ' ἐπὶ τούτοις οὐδὲν ἠρέσκειον ἢ βασιλισσα· ἐπεὶ ἐγρηῖεν περιπλοκάς καὶ φιλήματα καὶ σωματομιξίας· διὰ τοῦτο ἐβάλλα καὶ αὐτὴ ἐπεβούλην κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐσυμφώνησε μετὰ τοῦ Τζιμισχῆ. **864** ἐπεὶ ἡγάπα τούτον πολλὰ, καὶ εἶχεν ἐπιθυμίαν πολλὴν ἐπ' αὐτοῦ. Ἐκαίνας δὲ πάλιν ἦτον ἀπὸ τὸν Φωκᾶν λυπημένος καὶ θυμωμένος, καὶ ὠμωρῶνησαν εἰς τὸ ἐπιχειρήμα· μίαν γοῦν νύκταν ἀφ' οὗ ἡγρόπνησεν ὁ Φωκᾶς ἀπὸ τῆς προσευχῆς καὶ ἔπασε νὰ ὑπνώσῃ ἐπάνω τοῦ ψαθίου, ὡς εἶχε συνήθειαν, καὶ ἡ Θεοφανῶ ἀνέβασεν κρυφὰ τὸν Τζιμισχῆν μετὰ καὶ ἐτέρων ἀρματωμένων, δειξας αὐτοῖς κρυφὰ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἔκειτο. Αὐτοὶ οὖν ἀπελθόντες πρῶτον εἰς τὸν βασιλικὸν κράββατον καὶ μὴ εὐρύντες αὐτὸν, ἐφροδῆθησαν καὶ ἐβουλήθησαν τοῦ φυγεῖν· τότε ἐραυνώντες εὗρον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ψαθίου κείμενον, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Τζιμισχῆς λακταίαν καὶ ἐξύπνισεν. Καὶ ὡς ἤλθε νὰ ἀνασηκωθῆ, ἔδοσάν τον σπαθῆαν κατὰ κεφαλῆς, καὶ ἐδευτέρωσαν αὐτὸν καὶ κατεκέντησαν αὐτὸν ὡσπερ κακοῦργο· καὶ ληστῆν· ἔκαίνας δὲ ἄλλο τί ποτε οὐκ ἐλάλει, εἰ μὴ τὸ· «Κύριε, ἐλέησον·» ἐφόνευσαν γοῦν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον διὰ τὴν προδοσίαν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὡσπερ καὶ τὸν Σαμφῶν ποτε ἀπὸ τῆς Δαλιθᾶς, καὶ ἐχύθη τὸ αἷμα τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τοῦ Ἄβελ διὰ τὸν Θεὸν θρηνητηρίους βοᾶς.

Sed hæc non satisfaciebant imperatrici, quippe quæ voluptatem appeteret. Itaque paravit et ipsa ei insidias, seque sociavit cum Zimisce, quem peramabat et vehementer concupiscebat: hic porro iterum Phocam dolore iraque prosequabatur. Ambo igitur aggressum machinati sunt. Ideo quadam nocte, cum Phocas, postquam in oratione vigilaverat, ad dormiendum recubisset in matra, prout solebat, Theophano Zimiscem aliosque armatos clam muris superatis induxit, eisque ostendit locum ubi ille recumbebat. Isti primum intrantes imperatoris cubile eumque non reperientes, timuerunt et fugere voluerunt; tunc scrutati invenerunt in tegricula cubantem. Quem Zimisce calce petiitum e somno excitavit, et defendere se conantis caput gladio percusserunt, geminatisque ictibus eam transfoderunt ut sceleratum et latronem. Ille vero nihil aliud dicebat, nisi: «Domine, miserere mei.» Occisus est igitur hic vir per proditionem suæ uxoris, ut olim Samson a Dalila, et fusus est sanguis justus super terram, ut sanguis Abelis manibus Caini fratricidæ, et ad Deum clamores ascenderunt.

αἷμα τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τοῦ Ἄβελ διὰ τὸν Θεὸν θρηνητηρίους βοᾶς.

[I'] Βασιλεία Ἰωάννου τοῦ Τζιμισχῆ.

(1) Ἰὼ, 5ου⁹ τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἑσαρκαοικονομίας 3ου⁹ ἐβασίλευσεν Ἰωάννης ὁ Τζιμισχῆς.

(2) Ἐἴτα ἀπεισιν ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ταινιοθησόμενος· ἀλλ' οὐκ ἐάθη παρὰ τοῦ Πολυεύκτου εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν ὡς φόνω μαματισμένος. Πράως δὲ τὴν ἐπιτίμησιν ὁ Τζιμισχῆς ἐνεγκῶν, ἀπελογεῖτο μὴ αὐτὸς αὐτόχειρ γενέσθαι τοῦ φόνου· ἔλεγε τὸν Ἀθανάτιον καὶ τὸν Ἀτζυποθεόδωρον, ἐπιτροπῆ τῆς Θεοφανοῦς, τὸν Νικηφόρον διαχειρίζασθαι. Τὴν μὲν οὖν Θεοφανῶ ὁ πατριάρχης ἀπήτησε τῶν βασιλείων ἀπελαθῆναι καὶ περιορισθῆναι καὶ τοὺς αὐτόχειρας τοῦ Νικηφόρου ἐκδιωχθῆναι· τὸν δὲ τόμον ὄνπερ ἐθέσπισεν, τοῦ μὴ ἀνευ γνώμης τοῦ βασιλέως ἀρχιερέα **865** τινὰ προχειρίζεσθαι, διαραγῆναι καὶ αὐτὸν τὸν Ἰωάννην δέξασθαι ἐπιτίμια. Ὁ δὲ πάντα ποιῆσαι ὄψεσθετο, καὶ αὐτίκα σέλλει καὶ κατάγει τὴν βασιλίδα τῶν ἀνακτόρων καὶ τὸν τόμον ἐκεῖ κομισθέντα διέβρῆξε καὶ ἦν ἐν ἰδιωταῖς τελῶν εἶχε περιουσίαν, διανεῖμαι πένησιν ἐπηγγεῖλατο. Τούτων δὲ γενομένων κατὰ τὴν γενεθλίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ ἑορτῆν, ἅμα τε ἡν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπιτρέπεται εἰσοδοῦν καὶ ἅμα τῷ διαδήματι στέφεται· τὴν δὲ Θεοφανῶ εἰς Προικόνησον περιώριζεν.

III. Regnum Joannis Zimiscis.

Anno a creatione mundi sexies millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, ab incarnatione nongentesimo septuagesimo octavo, regnavit Joannes Zimisce.

Deinde se recipit Joannes in Magnam ecclesiam coronam suscepturus, sed a Polyeucto prohibitus est templum ingredi tanquam cæde inquinatus. Zimisce reprehensionem humiliter ferens, se purgavit dicendo non seipsum auctorem cædis fuisse, sed Albanitem et Atzypotheodorum, jubente Theophano, in Nicephorum manus intulisse violentas. Quare patriarcha petiit Theophanonem a palatio in exsiliū ejici, expelli interfectores Nicephori, legem quam hic tulerat ut nullus episcopus sine imperatoris consensu ordinaretur, abrogari, et ipsum Joannem pœnam luere. Hic omnia se facturum pollicitus est, statimque jussit imperatricem e palatio educi, legemque supra allatam abolevit, et copiam bonorum quæ habebat propria pauperibus distribui jussit. Quibus factis, festo divini Salvatoris nostri die, simul et ecclesiam intrare facultatem obtinet, et diademate coronatur: Theophanonem vero in Proconesum exsulem misit.

τῷ διαδήματι στέφεται· τὴν δὲ Θεοφανῶ εἰς Προικόνησον περιώριζεν.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ Par. 1708. ⁹⁹ Ἀναίρεσις Φωκᾶ παρὰ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισχῆ. Ὅρα τὴν κακὴν γυναῖκα· σημεῖωται, ἔστατον Par. 1708 cf. Ced. 375, 41. ⁹⁹ 969. ⁹⁹ Par. 1708. Ἰω. ὁ Τζιμισχῆς ἐ6. ἔτη ἐξ καὶ μῆνας ἐξ. Ven 275^a.

Erat autem et hic animo fortis et audacissimus. A et ubi imperio potitus fuit, arma tulit adversus Arabes et cunctos Romanorum hostes; timuerunt gentes formidine magna Zimiscis impetum; dilatavit gentes Romanorum terram; fugerunt Sarraceni et Armeni, metuerunt Persæ, et undique ad illum afferebant munera, et rogabant ut pacem secum haberet. Excurrit deinde usque Edessam et Euphratem fluvium, et repleta est terra exercitibus Romanorum, Syriaque ac Phœnice Romanis sagis calcatae sunt, et magnas reportavit victorias, et Christianorum gladius falcis instar volabat.

Et reversus est Constantinopolim, et bellavit usque ad Danubium, profligavit multos Tartarorum Bulgarorumque myriades, satrapas ducesque interemit, qualis leo in boves robustos irruens eosque discerpens. Tunc fluviorum latices in sanguinem conversi sunt, et Romani percurrerunt Istri littora, et sceptrum imperiale cum gaudio trajecerunt in interiorem Tartariam; et commisit cum Bulgaris magnum prælium eosque repulit usque Preslava urbem magnam et populo frequentissimam; ibique erat Bulgarorum rex cum innumero exercitu; hos vicit cum eorum rege, magnaque reportata victoria Constantinopolim repetiit.

Talis erat pastor Zimisceus, qui feras repellebat C bestias, ovesque suas servabat; qui ne somno quidem satiabatur, et hostium terræ Romanæ maxillas confringebat. Tempore autem quo cessabat a bello, erat erga omnes mansuetus mitisque et beneficus: erat etiam magnificus et horti instar pulcherrimi, in seipso quatuor habebat fontes, justitiam, prudentiam, fortitudinem ac temperantiam, atque omnes alias virtutes: ita ut, si non cordis Phœcæ particeps fuisset, ut nitidissimum sidus refulsisset.

Cum autem, utpote homo, naturæ debitum reddidit, tunc ætate florebant Basilius et Constantinus Porphyrogeneti, filii Romani, filii Constantini, nepotis Basilii Macedonis; et illi imperaverunt Romanis.

IV. Regnum Basilii Bulgaroctoni.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo

(3) Ἦν δὲ καὶ οὗτος καρτεροκάρδιος καὶ εὐτομώτατος· καὶ οὕτως ἔλαβε τὴν βασιλείαν, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Ἀράβων καὶ κατὰ παντὸς ἐχθροῦ Ῥωμαίων· καὶ ἐφοβήθησαν τὰ ἔθνη ἀπὸ τῆν ὀρμῆν τοῦ Τζιμισχῆ φόβον μέγαν. Καὶ ἐπλάτυνε τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἔφυγον οἱ Σαρακηνοὶ καὶ Ἀρμένιοι, καὶ ἐδειλίασαν οἱ Πέρσαι· καὶ πανταχόθι ἔφερον αὐτῷ δῶρα, καὶ παρεκάλουν ἵνα ἔχη μετ' αὐτῶν εἰρήνην, καὶ ἐξέδραμε μέχρι Ἐδέσης καὶ Εὐφράτου ποταμοῦ, καὶ ἐγεμίσθη ἡ γῆ τὰ φασάτα τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἡ Συρία καὶ ἡ Φοινίκη κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν φερλιων, καὶ ἐποίησε νίκας μεγάλας· καὶ τὸ σκαθὶ τῶν Χριστιανῶν ἐπλευσεν ὡσπερ δρέπανον.

(4) Καὶ πάλιν ἐστράφη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐστράτευσεν ἕως τοῦ Δούναβη καὶ κατέκοψε μυριάδας πολλὰς· Τατάρων καὶ Βουλγάρων καὶ κατέλυσε σατράπας καὶ στρατηγούς ὡσπερ λέων ὅταν ὀρμήσῃ εἰς βόας· μεγαλοπλεύρους καὶ ἐξεσχίζει αὐτούς. Τότε ἐμπετεράπησαν τὰ βεῦματα τῶν ποταμῶν εἰς αἶμα· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐχώρυσαν εἰς τοῦ Ἰστρου τὰ παραπόταμα, καὶ τὰ βασιλικὰ σῆπτρα ἐδιέδειναν μετὰ χαρᾶς ἕσω εἰς τὴν Ταρταρίαν· καὶ 866 ἐποίησε μετὰ Βουλγάρων πόλεμον μέγαν καὶ ἀπήγειν ἕως τὴν Πρεσθλάβαν πόλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον· κάκεισε τὴν ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων μετὰ μυριαρίθμου στρατοῦ· καὶ κατέλυσεν αὐτοὺς καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῶν, καὶ ἐστράφη μετὰ νίκης ἰσχυρᾶ, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

(5) Τοιοῦτος ποιμὴν ἦτον ὁ Τζιμισχῆς· ὅτι ἐδίωκε τὰ ἀγρία θηρία καὶ ἐφύλασσε τὰ πρόβατα αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲ αὐτὸν τὸν ὕπνον ἐχόρτηνε, καὶ συνέτριβε τὰς σιαγόνας τῶν ἐχθρῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς γῆς. Τὸν καιρὸν δὲ καθ' ὃν ἦν ἀργία πολέμου, ἦτον πρὸς πάντας ἡμερος καὶ γλυκὺς καὶ εὐεργετικὸς· καὶ ἦτον μεγαλοπρεπὴς καὶ ὠραιότατος ὡσπερ παράδεισος· καὶ εἶχεν ἐπ' αὐτὸν τέσσαρας ποταμούς, δικαιοσύνην, φρόνησιν, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀρετὴν, ὅτι, ἂν οὐκ ἤθελε συγκοινωνῆσαι εἰς τὸν φόνον τοῦ Φωκά, οὕτως, ἤθελε λάμπει καθαριώτατον ἄστρον.

(6) Ἐπεὶ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀνθρώπος ὢν, ἔλωσε τὸ χρέος τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, ἐξήνθη δὲ Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος, οἱ πορφυρογέννητοι υἱοὶ Ῥωμανοῦ υἱοῦ Κωνσταντῖνου ἐγγόνου Βασιλείου τοῦ Μακεδόνας· καὶ ἐβασίλευσαν Ῥωμαίων.

[Δ'] Βασιλεία Βασιλείου Βουλγαροκτόνου.

(1) Τῷ 570 ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρ-

Variae lectiones et notæ.

* Pag. 1708. Οὗτος [εἶδ'] τὸ τοῦ Νικηφόρου πάθος σωφρονέστερον διατεθεὶς ἑαυτὸν τῶν (δὲ) πορφυρογέννητων παίδων σφόδρα ἐπεμελεῖτο καὶ ἡγάπα. (970) Τοῦτου τοῦ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας θησκαὶ ὁ πατριάρχης Πολύευκτος, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης Βασιλείος ὁ Σκαμανδρινὸς ἐπισκοπεύσας ἔτη 8. (975) Καὶ τῷ ε' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξορίζεται, καὶ χειροτονεῖται Ἀντωνίος ὁ ἀπ' τῆς μονῆς τοῦ Στοῦδίου, καὶ ἐπισκίπτεισεν ἔτη 25, ὁ δὲ (δὴ) ἐπονομαζόμενος Σκανδαλὸς· χειροτονεῖται δὲ μηνὶ Δεκεμβρίῳ ἰνδ. β', ἔτους 570πβ' Ven. 273°. * 972. * Pag. 1708. Ὁ βασιλεὺς δὲ οὗτος καὶ πολλὰ τὰ τῆς Ῥωμανίας ὄρα ἐπλ. καὶ πάντα τὰ γειτονοῦντα κυκλόθεν ἔθνη, οὐ χρυσίῳ, ἀλλὰ ξίφεισι σιγᾶν κατηγάγασε, γενναῖος ὢν πάνυ καὶ φοβερός ἐν πολέμῳ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνυπόστατος Ven. 273°. * Pag. 1708. Ἐχόρτηνε Pag. 1708. * Pag. 1708. Τάλλα δὲ ὁ ἀνὴρ ἡδύτατος ἦν καὶ γαλήνης ἄγαν καὶ π. π. ψυχῆν συμπαθῆ κακτημένος. Καὶ εἰ μὴ τὸ τοῦ φόνου μίσος ἦν, οὐκ ἦν ἀνεπίδοτος· μὴ ὡς ἕνα τῶν ἁγίων τούτων καὶ παρὰ πάντων μετὰ θανάτου σιθεσθαί Ven. * 976. * 10 Pag. 1708. Οὗτος κτερίζει τὸν Σωτήρα ἐν τῇ Χαλκῇ καὶ θαλῶν ὀπίπεται, κατὰ μὲν πάντες δὲ βασιλεῖς Βασιλείων καὶ

κώσεως Ἐπέ' ἔβασίλευσε Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος; A [κα'] Κωνσταντίνος, υἱοὶ Ῥωμανοῦ, ἔτη νγ'.

(2) ¹¹ Οὗτοι γὰρ παῖδια ὄντες περιεκόπησαν ἀπὸ τῆς προγονικῆς βασιλείας ἀναμεταξὺ τοῖς καιροῖς τοῦ Φωκά καὶ τοῦ Τζιμιτῆ· **867** ὡς γοῦν διέθυσαν κίχτεινοι, καὶ οὗτοι εὗρον ῥάβδιον τὸν κειρὸν καὶ ἐπιτήθειον, πάλιν ἐφανέρωσαν καὶ περισύναξαν αὐτὴν ὡσπερ χρυσοῦν ἀλυσσον. Ὁ γοῦν πρῶτος ἀδελφός Βασίλειος ἐμιμήθη τὸν προπάππου αὐτοῦ Βασίλειον ἐκεῖνον τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν καρτερικώτατον Ἡρακλῆα. καὶ τοὺς ἀλλοὺς ὀνομαστοὺς καὶ γενναιστάτους βασιλεῖς· τὰ δὲ βρώματα, πόματα καὶ τὴν εὐπάθειαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν παντελῶς ἐμίσησεν ἀπὸ καρδίας. Ἠγάπησε δὲ τὴν δυσπάθειαν καὶ τὸν κόπον B καὶ τὰ ἄρματα καὶ τὰς στρατείας καὶ τοὺς πολέμους, καὶ ἐν αὐτοῖς ἦν ἡ χαρὰ αὐτοῦ καὶ ὁ γλυκασιμός. Φορῆματα δὲ εὐμορφα ἢ κραβάτια χρυσοστρωτα καὶ μαργαριταρόληθα οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ ἀνέβαινον· ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ σκουταρίων κτύπου; καὶ ἀλογα πολεμικὰ καὶ εἰκονιμένα ἐκεῖνα οἰκονόμα, εἰς ἐκεῖνα ἠντράνιζεν.

¹⁰⁻¹⁰ (3) Ἀλλὰ ὁ φθόνος καὶ ἡ κακία πάλιν ἐσέθη καὶ ἐνεμπόδιζε τὴν καλὴν αὐτοῦ προθυμίαν καὶ τὸ τοσοῦτον καλόν. Ὁ γὰρ Βάρδας ὁ Σκληρός, ἄνθρωπος καὶ μέγας καὶ πολεμικώτατος καὶ συγγενῆς τοῦ βασιλέως, ἠπίστησε καὶ ἐσύναξε φροσάτα ἰσχυρὰ καὶ ἐγύρευε νὰ ἐπάρῃ τὴν βασιλείαν. Καὶ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ δυναστεία αὐτοῦ ἦν μεγάλη καὶ φοβερὰ, καὶ ἐτάραξε τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως, ὡσπερ εἰς τὸ πέλαιος κικρὸν πλοῖαριον ὅταν τὸν εὕρῃ ἡ ἀνεμοζάλη καὶ κλύδων μέγας. Ἐπεὶ δὲ ἡ μάχη καὶ ἡ ὀπισθοασία τοῦ Σκληροῦ ἐκράτησε καιρὸν πολὺν, καὶ ἤτον ἐμφύλιος σύγχυσις καὶ τοπικὴ ἀκαταστασία, ἤθυσαν οἱ Ἀραβες ἄδειαν καὶ ἐξέβησαν καὶ κατέλυσαν τὴν Ἀνατολὴν, καὶ ὁ τόπος τῶν Ῥωμαίων καὶ αἱ χῶραι εἶχαι μεγάλην στενοχωρίαν ἀπὸ τοῦς Ἀσυρίους. Ἐξέβησαν δὲ καὶ οἱ Βούλγαροι, καὶ ἐκούρυσαν τὴν Θράκην· καὶ ἀπὸ πάσαν μεραίαν ἦτον τὸ κακὸν πολὺ· καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτον εἰς τὴν μέσσην ὡσπερ ἄρνιον μέσον εἰς πολλοὺς λύκους, ἢ πουλὶν εἰς δρακόντων στόματα. Ἀλλὰ πάλιν ἐξαίφνης ἐγένετο γαλήνη ἀντὶ χειμῶνος, καὶ ἐφθασεν ἀντὶ **868** τοῦ κλύδωνος εὐδία· καὶ ὁ μὲν Βάρδας ἐποίησεν ὄρκωματα μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐγένετο ἀγάπη μεγάλη.

¹⁰ (4) ¹⁰ Καὶ εὐθὺς ἅπαντες οἱ ἀγαπῶντες τὴν

octogesimo quinto, divinæ incarnationis nongentesimo octogesimo quinto, regnaverunt Basilius Bulgaroctonus et Constantinus, filii Romani, annos tres et quinquaginta.

Hi enim, cum parvuli essent, paterna privati sunt corona quantum regnaverunt Phocas et Zimiscees. Cum igitur hi decessissent, illi, opportuna facillique inventa occasione, rursus apparuerunt unaque ambo regnum obtinuerunt velut aureum alysson. Prior frater Basilius imitatus est avatum Basilium Macedonia fortissimumque Heraclium et ceteros illustres ac nobilissimos imperatores: cibos, potum, oblectamenta et otium tota mente exosus, amabat molestias, laborem, currus, expeditiones et bella, in eisque lætitiarum deliciasque suas ponebat; vestes elegantes lectique auro strati et margaritæ ei ne in votis quidem erant, sed capiebat videre scuta resonantia, equosque bellicos, et gladios nudos cassidesque fulgidas et contos splendentes: in his ponebat curas, in hæc oculos intendebat.

σπαθία καὶ κασιδία ἐκλαμπρα καὶ κοντάρια ἐκσιλδα·

Sed invidia et malignitas rursus superveniens obstitit tam pulchræ generositati tantæque virtuti. Etenim Bardas Sclerus, vir illustris bellique peritissimus et imperatoris cognatus, renuit obedire armaque collegit valida ut regno potiretur. Ejus factio et potentia erat magna et formidabilis, et vitam imperatoris turbavit, veluti cum in mari parvum navigium corripit procella fluctuumque commotio. Dum autem pugna et apostasia Scleri multum tempus consumeret, regnaretque civilis perturbatio et passim rerum conversio, repererunt Arabes confidentiam, et egressi Orientem vastaverunt, et loca regionesque Romanorum ab Assyriis in magnam angustiam detrusa sunt. Grupe ru it insuper Bulgari Thraciamque invaserunt: ex omni parte ingens ingruerat malum, et imperator in medio erat quasi ægnus multos inter lupos, vel pullus in ore draconum. Sed subito recessit tranquillitas pro tempestate, turbiniq. successit serenum; atque Bardas reconciliationem cum imperatore sacramento sancivit, eique magna se junxit amicitia.

Statim imperii omnes amici convenerunt. Basi-

Variæ lectiones et notæ.

Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογέννητους ἀδελφούς Ven. 274^a. ¹¹ Par. 1708 (σδδ'). B. ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ σὺν Κωνσταντίνῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ οἱ πορφυρογέννητοι ὁμοῦ ἔβασίλευσαν ἔτη νγ', Ven. ¹²⁻¹⁰ Par. 1708. Οὗτος ὁ B. νέος ὢν καὶ γυναικὶ συναφθῆναι [οὐκ] ἠβουλήθη, ἀλλ' ἔρωτας τῷ Χριστῷ [ἀνεφέρετο], πολεμίων καὶ ὀπλίων καὶ στρατιῶν κατορθωμάτων [ἐραστής] Ven. ¹⁰ 992—1022. ¹⁰ Par. 1706. Τοῦτου τῷ ε' ἔπει ὠνήσκει ὁ πατριάρχης Ἀντωνίος, καὶ χειροτονεῖται πατριάρχης Νικόλαος K. Π. ὁ καλούμενος Χρυσοβέργης καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη ιγ' (982—995). Οὗτος· κτίθει μοναστήριον ἐν τῷ Ὀλύμπῳ· καὶ μετὰ ταῦτα ὠνήσκει Νικόλαο· καὶ χειροτονεῖται Σισίνιο; πατριάρχης K. Π. καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη [γ'] καὶ τῷ [κγ' = 998] τῆς βασιλείας Βασιλείου ὠνήσκει ὁ πατριάρχης Σισίνιο;· καὶ χειροτονεῖται Σέργιο; ὁ Μανουηλίτης, ἀνὴρ ὀσιος, πατριάρχης καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη [κ']· καὶ τῷ ἔτει [μδ' = 1019] τῆς αὐτοῦ βασιλείας τελευτήσαντος τοῦ Σεργίου, χειροτονεῖται Εὐστάθιος πατριάρχης; καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη δ'· καὶ τῷ [να' = 1025] ἔπει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὠνήσκει Εὐστάθιος; καὶ χειροτονεῖται Ἀλέξιος πατριάρχης K. Π. ὁ Στουδιώτης; καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη ιβ' Ven. 275^a—275^a.

tius autem post hanc restaurationem non quievit, A sed movit omnes Romanorum vires, adversus Ara-
 ucs excurrit, et usque ad Iberos et Phœnicen proces-
 sit. Itaque tremuerunt reges, toparchæ, et satrapæ ;
 velut rapidum sidus totum perlustravit Orientem,
 et gentium sanguine inebriatus est ejus gladius,
 nec dedit requiem cordi ejus nec somnum oculis us-
 quedam expulit feroces lupos barbarosque et infide-
 les populos, qui destruxerant Christianum ovile,
 illisque incussit Romani ensis formidinem. Deinde,
 innumeris inclytus victoriis, cum magna captivorum
 caterva et dives opum Constantinopolim rediit.

αὐτοῦς νὰ τρέμουν· τὴν σπάθην τῶν Ῥωμαίων. Ἐἶτα
 αὐτὸν μετὰ πλῆθους ἀρχαίων καὶ πλοῦτου πολλοῦ.

Audito vero Bulgarus fiducia elatos propter exer-
 cituum in Orientem profectum, calcavisse popula-
 tosque esse multam Romanorum terram, iterum ira
 stud'oque repletus est, et rursus cum impetu et vi con-
 tra eos erupit, et campos eorum sanguine irroravit,
 illosque inundaverunt sanguinis rivi ac torrentes,
 et ob multas cædes terra fremuit ac pulverulenta
 facta est ; Romanorum autem gladii contique obtusi
 sunt ossibus barbarorum multisque eorum decolla-
 tionibus, et impavide conculcaverunt eos Romani
 tum equites tum pedites, et cepit imperator oppida
 regionesque Bulgarorum multas, eisque præfecit cu-
 stodes sibi fidos. Cepit etiam regionem in qua erat
 Bulgarorum regina, ibique invenit divitias thesau-
 rosque ingentes, immensum auri argentique pondus,
 coronas, diademata et regios apparatus.

σὺλισσα τῶν Βουλγάρων· καὶ εὗρεν ἐν αὐτῇ πράγματα καὶ ἀποσκευὰς βασιλικῆς.

Videns autem barbarorum dux tantum impetum,
 exercitumque suum esse destructum, domuit pa-
 rumper superbiam suam et barbaricam humiliavit
 arrogantiam. Ut vero alium coegit exercitum exte-
 rasque auxiliares copias, ruit in bellum et prælia,
 spirans iram et furorem, clausitque loca aperta et
 pervia, modo post muros, modo post arcus et vallos,
 et fecit belli machinas. Et erant milites quos co-
 egerat, trecenta et sexaginta millia : et gloriabatur
 de hac multitudo. Porro fecit angustias ad hunc
 finem ut imperatorem cum ejus exercitu impediret
 quin inveiret exitum qua se expediret. Venit igitur
 et irruiet celer in Romanorum confinia. Ubi autem
 versabatur, erant campus ingentesque fluvii et
 montes magni atque et ardui et nivibus obisti Ro-
 maniam inter et Bulgariam : et unus erat transitus,
 quem ille clausit ibique posuit potentem custodiam,
 et pugnabat quandiu lucebat dies, et postea requiem
 militibus dabat. Causa vero cur non confestim sit
 egressus, erat ut imperatori verba daret.

Imperator habebat ubique exploratores cogno-

Varis lectiones et notæ.

" 990. " Par. 1708 " ἰδιούτης? " Par. 1708 cf. Cod. 468, 3. " Par. 1708. " Νίκη Ῥωμαίων
 καὶ (κατὰ?) Βουλγάρων.

Β βασιλείαν συνήχθησαν. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος οὐδὲν ἐκαρ-
 τέρησε μετὰ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἀλλ' ἐκίνησε
 πᾶσαν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν, καὶ ἐξέδραμε κατὰ τῶν
 Ἀράβων, καὶ διέβη μέχρι τῶν Ἰδίων καὶ ἕως
 Φοινίκης. Ἐφφίξαν γοῦν οἱ βασιλεῖς, καὶ τοπάρχαι,
 καὶ σατράπαι αὐτῶν, καὶ ὡς περ ἀστραπὴ ζύγτομος
 διέβη τὴν ἀνατολὴν ὀλην· καὶ ἐμεθύθη ἡ Ῥο-
 μαϊκὰ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν αἱμάτων· καὶ οὐκ
 ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῦ κορμίου αὐτοῦ οὔτε ὑπὸν
 τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, ἕως οὐ ὅτι ἐδίωξε τοὺς ἀγροῦς
 λύκους καὶ τὰ βάρβαρα καὶ ἄπιστα ἔθνη. ἄτινα
 διέφθειραν τὴν Χριστιανικὴν μάνθραν, καὶ ἐποίησαν
 ἰστράφην μυριονικηφόρος εἰς τὴν Κωνσταντινούπο-
 λιν.

B " (5) " Μαθὼν δὲ ὅτι οἱ Βουλγάροι εὐρόντες, ἔδειξαν
 διὰ τῆς εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀποδημίας τῶν στρατευ-
 μάτων, κατεπάτησαν καὶ ἠρτίμωσαν πολλὴν γῆν τῶν
 Ῥωμαίων, πάλιν ἐνεπλήσθη θυμοῦ δικαίου καὶ ζή-
 λου· καὶ πάλιν ἐξέβη μετὰ ἑρμῆς καὶ δυνάμεως
 κατ' αὐτῶν, καὶ ἔβαψε τοὺς κάμπους ἀπὸ τῶν αἱ-
 μάτων αὐτῶν. Καὶ ἐγμίσαν αὐτοὺς τὰ παράπλαγα καὶ
 τὰ βράκκια, καὶ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς φόνους ἐβρώμωσαν ἡ
 γῆ καὶ ἐκοιλίησεν, καὶ τὰ σπαθία καὶ τὰ κεντάρια
 τῶν Ῥωμαίων ἀποστομώθησαν ἀπὸ τὰ ὄντα τῶν
 βαρβάρων καὶ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τραχυλοκαπνίμους
 αὐτῶν· καὶ περιπατοῦσαν ἀφοβα καὶ ἀρματομένωι
 μὲν καὶ ἀναρμάτωτοι οἱ Ῥωμαῖοι· καὶ παρέλαθεν ὁ
 βασιλεὺς κάστρι καὶ χώρας τῶν Βουλγάρων πολλὰς
 869 καὶ ἔβαλλεν ἐπ' αὐτὰς φυλάκτορας ἰδιούτους "

C " Παρέλαθε δὲ καὶ τὴν χώραν, ἐν ἣ ἦτον ἡ βα-
 σιλικὴ βασιλικῆς καὶ θησαυροὺς πολλοὺς καὶ χρυσοὺς καὶ ἀργύριον
 βασιλικῆς.

(6) Ἰδὼν δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῶν βαρβάρων τὴν τοσαύ-
 την βίαν καὶ ὅτι τὸ φοσάτον αὐτοῦ διεφθάρη καὶ
 ἐρημώθη, ἐκράτησε πρὸς ὀλίγον τὴν ἀλαζονείαν αὐ-
 τοῦ καὶ ἐταπεινώσε τὸ βαρβαρικὸν θράσος. Ἐπεὶ δὲ
 πάλιν ἐπερίστανε στρατὸν ἄλλον καὶ προσκαλεστι-
 κὸν φοσάτον ξένον, καὶ ἐξέβη εἰς πολέμους καὶ μά-
 χας θυμοῦ πνέων καὶ μανίας, καὶ ἐκίεισε τὰς κλει-
 σοῦρας καὶ τὰ διαβατὰ, ποῦ μὲν με[τὰ] τείχους,
 ποῦ δὲ με[τὰ] νευραίας καὶ ξύλα, καὶ ἐποίησε χαντά-
 κια μηχανικά. Καὶ ἦτον τὸ φοσάτον ὅπερ ἔσυρνε
 χιλιάδας τῆς, καὶ ἤλαζνεύετον ἐπὶ τοσοῦτου πλή-
 θους· τὰ δὲ στενώματα ἐποίησε διὰ σκοπὸν, ὅτι ἂν
 ἀποκλείσῃ τὸν βασιλέα μετὰ τοῦ φοσάτου αὐτοῦ, νὰ
 μὴδὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχη ἐκβάσιν νὰ γλητώσῃ. Ἦλθε
 D γοῦν καὶ ἔπεσε κοντὰ εἰς τὰ σύνορα τῶν Ῥωμαίων·
 καὶ ἐκεῖ ὅπου ἔκειτο, ἦτον κάμπος καὶ ποταμοὶ με-
 γάλοι καὶ ὄρη μεγάλα καὶ ὄψηλά καὶ σκληρὰ καὶ
 χιονισμένα μέσον τῆς Ῥωμανίας καὶ τῶν Βουλγάρων,
 καὶ ἦτον πόρος εἰς, καὶ ἔδωκεν αὐτόν· καὶ
 ἔβαλλε φύλαξιν δυνατὴν καὶ ἐπολέμα καθ' ἡμέραν
 ἐμφάνειαν καὶ ἐνέπαυε τὰ φοσάτα· ἡ αἰτία διὰ τὴν
 ἐξέβη ἐξαφνης νὰ ἐμπλακῇ τὸν βασιλέα.

" (7) " Ὁ οὖν βασιλεὺς διὰ παντὸς εἶχε κατασπ-

κους, καὶ ἐγίνωσκε πάντα καὶ ἑσπερεύσε τὸν λογι-
 μὸν αὐτοῦ. Καὶ ἵνα δείξῃ ποταπὴν ἀνδρείαν καὶ τόλ-
 μαν ἔχουσιν οἱ Ῥωμαῖοι, οὐδὲν ἐπέμεινε ἵνα ἐλθῶσιν
 ἐκεῖνοι ἐπ' αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ ἐδεικίασεν νὰ στραφῇ
 ὀπίσω, οὐδὲ ἠγάπα νὰ ἀποκλείεται ἔσω εἰς τὸ παλάτι
 καὶ νὰ κρύπτεται ὡσπερ τρυφερὸν κοράσιον· ἀλλὰ
 τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὰς ποτε μυρισμένας
 ἔβαψαν²⁷ αὐτὰς αἱ πᾶχαι καὶ δροσῖαι τῆς αὐγῆς, καὶ
 ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἀπὸ τὸν κονιορτὸν καὶ ἀπὸ τῶν ἰδρώτων
 ἐκδάρθη· καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἠμαύρωσεν ἀπὸ
 τὴν πυρὰν τοῦ ἡλίου. Ἀπέστειλε δὲ δύο στρατηγούς,
 ἕκαστον **870** μετὰ καθαρῶν ἐκλεκτῶν, δώδεκα
 χιλιάδας, καθὼς ὀρθώσουσιν, ἵνα εὕρωσι μονοπάτια
 ἀπὸ τόπου δυσδάτους καὶ νὰ σύρωσι τὰ ἄλεια αὐτῶν
 καὶ νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ ὄρος περὶ, ἔνθα οὐκ εἶχα-
 σιν οἱ βάρβαροι προσοχὴν ἢ λογισμὸν, καὶ νὰ κατα-
 σῶσιν ἀπὸ τόπους οὓς θέλουσι σύρον αὐτοὺς οἱ πρό-
 σοδοί. Ὁ δὲ ἑτεροῦ στρατηγὸς ὁμοίως ἐτάχθη νὰ
 ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς δι' ἄλλης ἑδοῦ νὰ πῆσῃ ἐπάνω εἰς
 τὴν φύλαξιν, ὅπου ἔκραται τὸν πόρον, καὶ νὰ τοῦ;
 δώσουσιν οὕτως ἐπιδείξια, ὅπου οὐδὲ κἀν εἰς ἐξ αὐτῶν
 εἰπεῖν νὰ μὴδὲν γλητώσῃ νὰ ὑπάγῃ μαντάτον. Καὶ
 ὁ μὲν πρῶτος ἐπῆρε τὸ ὄρος καὶ ἐπ' αὐτὸ ἀνέβη
 μετὰ χιλιάδων ἑβ'· καὶ ἐγένετο μεγάλη βία ὥστε νὰ
 διαβῶσιν αὐτὸ ἕως ἡμέρας τρεῖς· καὶ ἐνουκτοπάτησε
 καὶ κατέβη εἰς τὴν ἄλλην μερῆσαν καὶ ἐγχευμάτω-
 σαν εἰς τόπον σύνδενδρον καὶ κρυπτόν. Καὶ οἱ Βούλ-
 γαροὶ ἦσαν πλησίον, ἀλλ' οὐκ εἶχασιν εἰδοσίν τινα
 περὶ τούτων. Ὁ δὲ ἄλλος εὗρε καὶ αὐτὸς τόπους λίαν
 δυσκόλους καὶ δυσδάτους· ὁμῶς μετὰ σκοποῦ πολ-
 λοῦ ἐδιέβη αὐτοὺς καὶ ἀπῆγεν ἀπὸ τοῦ ἔσωθεν μέ-
 ρους, ἔνθα ἦν ἡ φύλαξις· καὶ πρὸς ὄραν τῆς αὐγῆς
 ἔδωκαν τὰ ὄργανα καὶ τὰ παιγνίδια τοῦ πολέμου.
 Καὶ ἐφοβήθησαν οἱ Βούλγαροι φόβον μέγαν εἰς τὸ
 ἀνέλπιστον κακόν· ἐπήδησαν γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι οἱ
 ἐπάνω αὐτῶν καὶ ἐκυκλώσαν αὐτοὺς, καὶ ἄλλους μὲν
 ἐσφαζαν, ἄλλους δὲ ἐπίασαν· καὶ οὐδὲ εἰς ἐγλήτωσεν
 ἀπὸ τὰς χεῖρας· αὐτῶν. Καὶ οὕτως ἐχάλασαν τὸ
 εἶμα· καὶ ὁ βασιλεὺς ὦν ἑτοιμος μετὰ τοῦ φοσάτου
 εἰσῆλθε καὶ ἀπῆγεν μετὰ προθυμίας κατὰ τοῦ με-
 γάλου κείνου φοσάτου καὶ οὕτως ἀπερχόμενος καθ'
 ἑδὸν ὑπήντησε τοὺς καθαρῶν ὅπου ἤρχοντο διὰ
 βίγλαν, καὶ ἐπίασεν ἅπαντας· καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν
 ὑπήντησεν ἄλλους ἑκατὸν, βίγλας καὶ αὐτοὺς
 ὄντας, καὶ ἐπίασε καὶ αὐτούς. Οἱ Βούλγαροι οὖν
 θαρβρύντες ὅτι ἔχουσι βίγλας, ἦσαν ἀμέριμνοι, καὶ
 ἐκαθίζοντο δίχα φόβον τινά. Καὶ ὁ βασιλεὺς πάλιν
 ἐνουκτοπάτησε καὶ πρὸς ὄραν τῆς αὐγῆς ἔδωκεν
 ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἄφνω καὶ ἀπὸ τοῦ ἐτέρου μέρου·
 ὁ ἐγχευμάτωμένος στρατηγὸς ὁμοίως· καὶ εὐρέθησαν
 οἱ Βούλγαροι ἀναρμάτωτοι καὶ βεβαρημένοι τοῦ
 ὕπνου καὶ ὤρμησαν νὰ φεύγουν· καὶ ἐγένετο ἡ
 συντριβὴ καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτῶν καὶ ὁ φόβος πολλὰ
 μέγας· καὶ οὐκ ἐγίνωσκαν ποῦ ὑπάγωσιν, καὶ
 ἐπιπταν εἰς τοὺς ποταμούς· καὶ ἐπνίγοντο· καὶ κατα-
 ἔσφαζεν **871** εἰς τὸν ἄλλον· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κατα-

A scebatque omnia et sua firmabat consilia. Ut autem
 ostenderet quosdam fortitudinem et audaciam ha-
 beant Romani, non expectavit donec in seipsos
 hostes irruerent, nec timuit ne retrogeretur, nec
 voluit includi in palatio et occultari ut delicata
 puella; sed comam capitis sui olim unguentis deli-
 bntam nunc pruina et rore matutino irrigabat,
 caro ejus pulvere ac sudoribus rugabatur; vultus
 calore solis obscurus fiebat. Misit autem duos
 duces, utrumque cum duodecim equitum delecto-
 rum millibus, ut recta pergerent ad iuveniendos
 tramites ob locorum difficultatem angustissimos,
 utque traherent equos suos, et montem pedibus
 ascenderent, ubi barbari non præstolabantur et ne
 suspicabantur quidem, ac descenderent de locis quæ
 B occupare vellet prævium hostium agmen. Alter vero
 dux pariter jussus est succedere alia via, ad irrum-
 pendum in custodes qui transitum occupabant, et
 ad eos dextrorsum sic aggrediendum, ut ne ullus
 quidem ex eis mandatum daret ut quisquam se
 fuga subduceret. Prior quidem occupavit montem
 in eumque ascendit cum duodecim millibus, et
 magna vi enisi sunt, ita ut intra tres dies hunc
 transgressi sint; et noctu processit descenditque
 in alteram partem, et suos abscondit in loco ab-
 dito et arboribus consito. Bulgari erant proximi,
 sed nullam habebant illorum notitiam. Posterior
 vero invenit et ipse loca difficillima et perardua, quæ
 tamen magna cum constantia transit, et recessit ab
 C interiori parte ubi erat custodia; ac diluculo primo
 cecinerunt organa tibiisque. Bulgari autem magno
 percussi sunt terrore ob inopinatam perniciem:
 itaque irruerunt in eos Romani, eosque circum-
 venterunt, et alios trucidaverunt, alios ceperunt,
 nec ullus ex illorum manibus effugit. Sic vinculum
 quo impediabantur solverunt. Imperator autem
 paratus cum suis copiis penetravit et processit con-
 fidenter contra illum ingentem exercitum, sicque
 profectus obvios habuit equites qui præcedebant
 primum agmen, eosque omnes fecit captivos;
 paulo post rursus occurrit aliis centum, ad pri-
 mum agmen et ipsis pertinentibus, quos pariter
 cepit. Bulgari interea, confidentes sibi superesse
 primum agmen, erant securi, et sedebant sine ulla
 D formidine. Imperator iterum noctu perrexit, pri-
 moque diluculo subito in illos irruit pariterque
 simul ex insidiis erumpens dux. Reperti sunt Bul-
 gari inermes et somno gravati, capesseruntque
 fugam, et invasit eos consternatio inopria et
 terror maximus: nesciebant enim quo recederent,
 cadebantque in fluvios et mergebantur, et alius
 alium jugulabat; et Romani profligabant eos et
 immisericorditer trucidabant; et ceciderunt illa
 die Romano gladio centum et sexaginta barbaro-
 rum millia, ita ut flumina pro aquis sanguinem vol-
 verent. Fugit illorum dux, ceperuntque Romani ten-

Variæ lectiones et notæ.

²⁷ πειρὰν?

toria, opes, arma et sarcinas Bulgarorum, et magno A
exultaverunt gaudio gratiasque Deo egerunt.

χλιιάδες¹⁷⁻¹⁸ βαρβάρων· καὶ εἰ ποταμοὶ ἀντὶ ὕδατος
ἐρρέον αἴμα, καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐφυγε, καὶ ἐπὶ-
ρασαν εἰ Ῥωμαῖοι τὰς τέντας καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ ἄρματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς τῶν Βουλγάρων, καὶ
ἐγένετο χαρὰ μεγάλη καὶ εὐχαριστία εἰς Θεόν.

At Bulgarorum rex noluit tacere, ac tolerare
quod passus erat malum, sed post paucos dies
collegit exercitus reliquias, misitque et advocavit
ex aliis gentibus copias auxiliares, et venit in con-
spectum imperatoris se justificaturus : nec debili-
tationis suæ illum tædebat, sed similis erat apro
qui venatori occurrat, ruitque in gladium et mortem
aspernatur. Sic armati sunt Romani ex una parte
et ex altera Bulgari, et utrinque toti ferro armati
equites totique ferrei hastarii explicuerunt sua ve-
xilla et buccinis classicisque sonuerunt in signum
prælii, et exortus est magnus clamor tumultusque
et in utroque exercitu tremor ingens. Ut vero con-
ciperent et se invicem adorti sunt, ut aprī aut
robusti boves, ac tela jaculati sunt, et crepabant
confringebanturque gladii, et fragor, clamor et
summa perturbatio ascendebant ad cælum, et san-
guis fundebatur super aquas, et equorum halitus
obscurabat aërem, et imperator Romanorum ascen-
debat descendebatque velut alacris petrarum avis
aut strenna grus, et vires copiis suis suppedibat,
suosque duces hortabatur ad ostendendum quan-
to præstarent Romani aliis gentibus. Tandem
fusi sunt Bulgari, et terga verterunt, sed Romani
milites, eos pone secuti multos occiderunt et cal-
caverunt, ac tentoria eorum invaserunt, atque ma-
gnam reportaverunt victoriam. Sic imperator ar-
rogantiam et superbiam Bulgarorum fregit et eos
persecutus est fecitque servos et subditos.

ἔπραξαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἐγύρισαν πρόσωπον νὰ
φύγουν· τὰ δὲ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων ἐδίωκαν
ωτοὺς ἐξόπισθεν καὶ ἐσκότωναν καὶ ἐκατέπαυον αὐτοὺς· 872
ἐκίχησαν αὐτοὺς νίκην μεγάλην. Οὕτως οὖν παρέλυσεν ὁ
βασιλεὺς τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸ θράσος τῶν Βουλ-
γάρων καὶ ἐδίωξε καὶ κατέστησεν αὐτοὺς δούλους καὶ ὑποχειρίους.

Quia vero mors nemini parcat, decessit et Basi-
lius, et corruit firmum Romanorum fundamentum.
Attamen in proventa ætate mortuus est, et remansit
regnum fratri ejus Constantino.

V. Regnum Constantini, fratris Basilii.

Anno mundi bis millesimo quingentesimo trice-
simo octavo, divinæ Incarnationis millesimo trice-
simo octavo, regnavit Constantinus, Basilii frater,
annos duo.

Tunc verum patuit proverbium dicens : Calix et
scaphium ex uno crystallo ; vel Crux et cribellum
ex eodem ligno. Horum enim duorum fratrum in-
doles longe diversa erat : siquidem Basilius oderat
voluptates et intemperantiam, nec cogitabat nisi de

ἔκοπτον καὶ ἐφόνευον αὐτοὺς ἀνηλεῶς. Καὶ ἔπεισον
ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς σπάθης τὴν ἡμέραν ἐκείνην ρεῖ
ἐρρέον αἴμα, καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐφυγε, καὶ ἐπὶ-
ρασαν εἰ Ῥωμαῖοι τὰς τέντας καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ ἄρματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς τῶν Βουλγάρων, καὶ
ἐγένετο χαρὰ μεγάλη καὶ εὐχαριστία εἰς Θεόν.

(8) ¹⁹ Ἀλλὰ πάλιν ὁ βασιλεὺς Βουλγάρων οὐδὲν
ἠθέλησε νὰ σιγήσῃ οὐδὲ νὰ καταπῆ καὶ νὰ ὑπομένῃ
ὅπερ ἐπαθε κακὸν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπερι-
σύναξας τὸ ἐναπολειφθὲν φροσῖτον· ἀπέστειλε δὲ καὶ
ἐπροσκαλέσατο φροσῖτα καὶ ἀπὸ ἄλλας γενεάς, καὶ
ἦλθε κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως νὰ ἐκδικηθῇ· καὶ
εἰς τὸν χαλασμὸν καὶ καταλυμὸν αὐτοῦ χορτασίαν
οὐκ εἶχεν· ἀμὴ ὁμοίαζεν ἀγριοχόριν ὅταν συναπαν-
τηθῇ μετὰ τοῦ κυνηγοῦ καὶ ἀπὸ τὸν θυμὸν αὐτοῦ
B κουντᾶ τὸ κορμὶν αὐτοῦ εἰς τὸ ξίφος· καὶ καταφρο-
νεῖ τὸν θάνατον. Ὅμως· ἤρματώθησαν οἱ Ῥωμαῖοι
ἀπὸ τὸ ἕν μέρος, καὶ οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὸ ἕτερον·
καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν ὀλοσιδηροὶ ὄντες κ. θαλάριοι
καὶ ἄρματωμένοι καὶ ὀλοσιδηροὶ κονταράτοι, ἐση-
κωσαν τὰ φλάμουλα αὐτῶν καὶ ἐδώκασιν τὰ βούκινα
καὶ τὰ τρουμπέτια, σημεῖα τοῦ πολέμου. Καὶ ἦ-
τον μεγάλη βοή καὶ παραχὴ καὶ εἰς τὰ δύο φροσῖτα
καὶ οὐλὸς τρόμος. Ὡς δὲ συνυπηνέθησαν καὶ ἐδώκασιν
ἀλλήλως, ὥσπερ ἄγρια κεντρία ἢ λέοντες ἰσχυροί,
καὶ ἐτζάκισαν τὰ κοντάρια καὶ ἐκτυπούσαν καὶ
ἐσυνετρίβοντο τὰ σπαθία, καὶ ὁ κτύπος καὶ ἡ βοή
καὶ ἡ ἀνάγκη ἀνέβαιναν ἕως εἰς οὐρανὸν, καὶ τὰ
αἵματα ἐχύνοντο ὑπὲρ ὕδωρ, καὶ τῶν ἀλόγων ὁ γλυ-
μτρισμαὶ ἐσκέπαζε τὸν ἀέρα, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν
C Ῥωμαίων ἀνέβαινε καὶ κατέβαινε ὡσπερ γορτὸς
πετρίτης ἢ πρόθυμον γεράκιον, καὶ εἶδιεν δύναμιν
εἰς τὰς παραταχὰς αὐτοῦ, καὶ παρεκίνα τοὺς στρα-
τηγοὺς αὐτοῦ νὰ δεῖξουν ὁπόσον χρήζουσιν οἱ Ῥω-
μαῖοι ἀπὸ τὰς ἄλλας γενεάς. Εἰς τὸ ὑστερον δὲ
ἔπραξαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἐγύρισαν πρόσωπον νὰ
φύγουν· τὰ δὲ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων ἐδίωκαν
ωτοὺς ἐξόπισθεν καὶ ἐσκότωναν καὶ ἐκατέπαυον αὐτοὺς· 872
ἐκίχησαν αὐτοὺς νίκην μεγάλην. Οὕτως οὖν παρέλυσεν ὁ
βασιλεὺς τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸ θράσος τῶν Βουλ-
γάρων καὶ ἐδίωξε καὶ κατέστησεν αὐτοὺς δούλους καὶ ὑποχειρίους.

²⁰ (9) Ἐπεὶ δὲ ὁ θάνατος οὐκ ἔλειπεν τινα, ἐτε-
λεύτησε καὶ ὁ Βασίλειος, καὶ ἐχάθη μέγα θεμέλιον
τῶν Ῥωμαίων. Ὅμως εἰς βαθύ γῆρας ἀπέθανε,
καὶ ἐπέμεινε ἡ βασιλεία εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν
Κωνσταντῖνον ²¹.

D [E] Βασιλεία Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ Βασιλείου.

²² Τῷ ς φλῆ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρ-
κώσεως ς φλῆ' ²³ ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος, ἀδελφὸς
Βασιλείου, ἔτη β'.

(2) Ἐνταῦθα ἐζάνη ἀληθῆς ἡ παροιμία ἡ λέ-
γουσα· Ποτήριον καὶ καρπούρα ἀπὸ ὕαλλιν ἕνα, ἢ Σταυ-
ρὸς καὶ πτυάριον ἀπὸ ξύλιν ἕνα. Ἡ γὰρ γνώσις τῶν
δύο τούτων ἀδελφῶν ἦτον ἀπέμακτρα ἢ μία τῆς
ἄλλης· ὅτι ὁ μὲν Βασίλειος ἐμίσειε τὰς χαρὰς καὶ

Variae lectiones et notæ.

¹⁷⁻¹⁸ χλιιάδες? ¹⁹ Par. 1708 φάρια in margine? ²⁰ Par. 1708. ²¹ Par. 1708. Τελευτᾶ δὲ ὁ βασιλεὺς
ὁ Β. εὐσχήμων καὶ θάπτεται ἐν τῷ παρ' ἐκείνου οἰκοδομηθέντι ναῶ τοῦ ἡγαπημένου Ἰω. τοῦ Θεολόγου,
καὶ καταλιμπάνει Β. τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἢ ἢν γεγηρακότα Ven. 275^b. ²² 1025. ²³ σο:
Par. 1708; K. ὁ πορφυρογέννητος; ὁ ἀδ. Β. ἐβ. μόνος ἐ. γ' Ven. 175^a.

τούς παραδιασμούς, καὶ ἦτον ὁ λογισμὸς αὐτοῦ εἰς Ἀ
 ἄρματα καὶ εἰς πολέμους καὶ τὸ πῶς νὰ τιμῆσῃ τὴν
 βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων · ὁ δὲ Κωνσταντῖνος οὐδὲ
 αὐτὸ τοῦ πολέμου τὸ ὄνομα ἤθελεν νὰ ἀκούσῃ, οὐδὲ
 εἰς ὕπνον τοῦ εἰδῶν ἄρματα οὕτε φωνὰς πολεμικὰς,
 ἀλλ' ἔτρωγε καὶ ἔπινε καὶ παρεδιάβαζε μὲ γυναίκα·
 πολιτικὰς καὶ ἀνθρώπους μωροὺς καὶ ὄρχηστάδας,
 καὶ ταῦτα γέροντων ἀνθρώπων· καὶ παλαιόχρονος· καὶ
 οὕτε θεὸν ἐφοβείτο, οὕτε ἀνθρώπους ἐντρέπετον·
 ἦτον δὲ δειλὸς καὶ τρομερὸς· πολλὰ, καὶ ἀπὸ μικρῆν
 ὄλιγους, αἰτιῶν αὐτοὺς ὅτι εἰσὶν ἐπίβουλοι αὐτοῦ ²⁸.

873 (3) Ἐἶχε δὲ θυγατέρας δύο· καὶ ἤκουσε παρὰ
 τινος ὅτι ἐξ αὐτῶν βασιλεύσει τις Ῥωμανὸς, εἰς τῶν
 μεγιστάνων ὁ Ἀργυρόπουλος, καὶ ἠνάγκαζε τοῦτον
 εἶναι Ῥωμανὸν νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συ-
 ζύγου καὶ ἵνα ἀρμοσθῇ τὴν θυγατέραν αὐτοῦ τὴν
 πορφυρογέννητον ὀνόματι Ζωὴν· ἐξ οὗ καὶ ἐγένε-
 το ²⁹· καὶ ἐχάρη τὴν βασιλείαν πολλὰ ὀλίγον καὶ
 ἀπέθανεν ³⁰.

[ς'] Βυσιλεία Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου.

²⁷ Τῷ ςψμ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώ-
 σεως αμ' ἐβασίλευσε Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος, ὁ
 γαμβρὸς Κωνσταντίνου, ἀνθρώπος σοφὸς καὶ φοβού-
 μενος τὸν θεὸν καὶ φρόνιμος.

(5) ²⁸ Καὶ ἡ χαρὰ αὐτοῦ ἦτον τοῦ θεοῦ τὰ λόγια
 καὶ ἀγρυπνίαι ὀλονύκτιαι καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων
 Γραφῶν, καὶ ψυχοδόμησεν μοναστήριον θαυμάσιον
 καὶ μεγαλοπρεπὲς εἰς ὄνομα τῆς ὑπεραγίας Θεοτό-
 κου, ἣν λέγουσι περιθλεπτον.

(39) ²⁹ Ἡ δὲ βασίλισσα ἦτον νέα εἰς τὴν αὔρην
 αὐτῆς· καὶ ἠγάπα ἐρωτομιξίαν· καὶ περιπλοκάς ἀν-
 δρὸς, ἐβλεπε δὲ τὸν Ῥωμανὸν ὅτι τὸ πλεόν ἐσωφρό-
 νει καὶ οὐκ ἐνεθυμείτο ἂν ἔχει γυναῖκα· καὶ ἐβαλλεν
 εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς πάσας πονηρὰς ἐνθυμήσεις καὶ
 μελέτην κακῆν. Ἦτον δὲ εἰς τὸ παλάτιν εἰς νέος
 εὐμορφος ὃ ὄνομα Μιχαὴλ ἐκ γένους τῶν Παφλαγό-
 νων· καὶ ὡς ἐπεριπάτει εἰς τὴν αὐλήν τοῦ παλα-
 τίου, ὠραιόμενος καὶ κOURTEΣΗΣ, καὶ ἰδοῦσα τοῦτον
 ἡ βασίλισσα ἐτρώθη ἔρωτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς καὶ
 ἐπιδύμει τὸ κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ Μιχαὴλ,
 ὅτι ἦτον τρυφεροπρόσωπος καὶ κατάλευκος· καὶ ῥο-
 δινὸς· καὶ περικαλλῆς, ὥστε καὶ εἶχεν αὐτὸν καὶ
 ἐμοιχεύετο μετ' αὐτοῦ καὶ ἐχόρταινεν ³⁰ αὐτοῦ τὴν
 εὐμορφίαν. Καὶ μίαν τῶν ἡμερῶν ὡς ἦτον ὁ Ῥωμα-
 νὸς ἔσω εἰς τὸ λουτρὸν **874** ³¹ καὶ ἐλούετο, ἐσέθη-
 σαν ἄνδρες φονικοὶ καὶ δόλιοι καὶ κακοποιοὶ καὶ
 εὔρον αὐτὸν γυμνὸν καὶ ἐθηκαν αὐτὸν κάτω καὶ
 ἐσφίξαν τὸν λαϊμὸν αὐτοῦ καὶ ἐπνίξαν αὐτόν. Ἄλλα

bellis et armis et quomodo regnum nobilitaret
 Romanorum. Constantinus vero ne ipsum quidem
 belli nomen audire volebat, nec in somnis videbat
 arma clauoresque bellicos, sed comedebat, perpotab-
 at et bacchabatur cum urbanis mulieribus et viris
 flagitiosis et saltatoribus et quidem senex et annosus;
 neque Deum timebat neque homines verebatur. Erat
 autem timidissimus pavidissimusque, et futilibus de
 causis accusavit multos tanquam sibi infeasos.

Habebat autem duas filias; e quarum una filium
 regnaturum quemdam Romanum Argyropulum,
 unum e proceribus: ideo coegit hunc Romanum
 ut repudiata uxore cum filia sua Porphyrogenita,
 nomine Zoe, matrimonium iniret, quod et factum
 est. Sed non diu regno gavisus, mortuus est.

Habebat autem duas filias; e quarum una filium
 regnaturum quemdam Romanum Argyropulum,
 unum e proceribus: ideo coegit hunc Romanum
 ut repudiata uxore cum filia sua Porphyrogenita,
 nomine Zoe, matrimonium iniret, quod et factum
 est. Sed non diu regno gavisus, mortuus est.

VI. Regnum Romani Argyropuli.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo qua-
 dragesimo, divinæ Incarnationis millesimo quadra-
 gesimo, regnavit Romanus, Argyropulus Constantini
 gener, vir sapiens timensque Deum cum prudentia.

Delectabant eum divina oracula, et vigilis totam
 per noctem productis, et sacrarum Scripturarum
 lectio: et ædificavit monasterium mirabile et ma-
 gnificum sub nomine sanctissimæ Dei Genitricis,
 quæ dicitur illustris.

Imperatrix vero cum adolescens in dies cresceret
 et rebus venereis delectaretur, videret autem Ro-
 manum nimis continentem et uxoris negligentem:
 versabat in mente sua malas cogitationes pravum-
 que consilium. Erat autem in palatio quidam ju-
 venis formosus, cui nomen Michael, ex Paphlago-
 nia oriundus: qui cum deambularet in aula palatii
 pulcher et junior, videns eum imperatrix amore
 vulnerata est in corde suo, et concupivit formam et
 commercium Michaelis, qui erat vultu roseo atque
 venustissimus cum in sinem ui, cum secum haberet,
 adulterum. Quadam autem die cum Romanus
 esset in balneo corpus lavans, ingressi sunt sicarii
 dolosi et malefici: qui eum invententes nudum,
 humi dejecti oppresserunt fauces, et ipsum suffo-
 caverunt. Sed nunquam unde essent hæc insidiæ,
 et utrum id sciret uxor illius Zoe, an non, patuit.
 Ut vero suffocatus fuit Romanus, regnavit Michael
 Paphlago, antea obscurus et ignotus.

Variæ lectiones et notæ.

²⁸ ἐπίανεν Par. ²⁹ Par. 1708. Οὗτος εἶχε γυναῖκα Βασίλισσαν, καὶ ἔτεκεν ἐξ αὐτῆς θυγατέρας β' Ζωὴν
 καὶ θυγατέραν ἑτέραν Θεοδώραν, δειλὸς ὢν καὶ πρὸς τοὺς πολέμους ἀσθενής Ven. ³⁰ ὁ καὶ ἐγ. ? ³¹ Par.
 1708 Ὅρων δὲ ἑαυτὸν τῷ θανάτῳ ἐγγίζοντα, ἕνα τῶν τῆς συγκλήτου προκρίνας Ῥωμανὸν τὸν Ἀργυ-
 ρόπουλον, συνάπτει τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ Ζωῇ καὶ βασιλέα χειραπονήσας θνήσκει Ven. 275^b. ²⁷ Par. 1708
 σος 349^a. Ῥ. ὁ τοῦ Πορφυρογεννήτου ὁ Ἄ. ἐβ. ἔτη ε' Ven. ²⁸ 1828. ²⁹ Par. 1708 349^b. Οὗτος γυναῖκα,
 ἔχων ταύτην ἀπώσατο καὶ ἔγημε τὴν θυγατέραν τοῦ Κωνσταντίνου Ζωὴν, ἀλλὰ παῖδας οὐκ ἐποίησεν.
 Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ σοφὸς καὶ θεοσεβής· ἐποίησε δὲ τὴν περιφανεστάτην μονὴν τὴν περ. ἐν ἣ καὶ τέθνηκε καὶ
 ἐτάφη βασιλικῶς Ven. ³⁰ ἐχόρταινεν Par. ³¹ Par. 1708. — Par. 1708 σος' M. ὁ Π. οὖν τῇ ἰδίᾳ γαμειτῇ
 Ζωῇ καὶ τῇ ἀδελφῇ ταύτης Θεοδώρα τῶν θυγατέρων Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐβ. ὁ — μου ἔ.
 ζ' Ven. 276^a.

πέθον ἦν ἡ ἐπιβουλὴ οὐδὲν ἐφανερώθη, ἢ ἐγίνωσκον αὐτὸ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡ Ζωὴ ἡ οὐ · ὡς δὲ ἐπινίγη ὁ Ῥωμανὸς καὶ ἀπέθανεν, ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν ὁ πρότερον ἀφανὴς καὶ ἀγνώριστος.

• VII. *Regnum Michaelis Paphlagonis.*

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo quatuagesimo sexto, divinat Incarnationis millesimo quadragesimo sexto, regnavit Michael Paphlago septem annos et octo menses.

In ipsa nocte qua mortuus est Romanus et impultus jacebat, Imperatrix accessit patriarcham primoresque palatii et proceres: hi jusjurando se constrinxerunt, et Michael a patriarcha fuit coronatus a ducibusque exercituum proclamatus. Erat autem Michael vultu et corpore pulcherrimus, et anima multis gratis virtutibusque decoratus: nam vir sapiens et cordatus cogitabat apud se ex quanta humilitate quantum nactus esset nobilitatem et quod ex paupertate et obscuritate ad tantum ascendisset imperii fastigium. Ideo erat erga omnes homines tum principes tum pauperes cunctis humilisque et mansuetus, curabat pauperes et inopes dabat. Si quem comperiret divitem aut divitis filium infelicem factum, illum creabat primatem. Erat ut optimus pater erga viduas et orphanos; infirmis et advenis opitulabatur, et nemo eum invisebat qui non lætus redierit.

εἰς χήρας καὶ ὀρφανὰ ἀσθινεῖ; καὶ ξένους ἐπαρηγόρει · καὶ οὐδεὶς ἀπήρχετο ἰδεῖν αὐτὸν καὶ νὰ μηδὲν ἐπιστραφῆ χαίρων ²³.

Attamen tantis pollens bonis, corpore ægrotabat, et vita ejus erat ærumnis plena; et nemo scit utrum ob superabundantiam materiæ calefactæ turbaretur et caederet, an a dæmone vexaretur. Sæpe enim, inter loquendum, subito corruerat in terram; os ejus spumabat; torquebantur oculi, et truces quasi aperç proferebat voces: et si non adfuisset qui eum retinerent, caput in muros illisum confringisset. Cum vero deferbisset ille æstus, et sensum reciperet, tunc virtute probatior fiebat, propriæque oblectabatur animæ, et vehementer cupiebat monachus fieri.

καὶ ἤρχετο εἰς ἀσθθιν εἰς αὐτοῦ, τότε ἐγίνετο δοκιμώτερος εἰς ἀρετὴν, καὶ ἔγινετο ἐπιθυμῶν νὰ γένηται μοναχός.

Erant vero ei fratres germani, fures, nebulones, rudes, porcorum ritu viventes et moribus corrupti. Primus et pessimus erateunuchus, homo maleducus, rudis et injustus; qui totam imperii summam nutu suo movens sursum deorsum versabat, et erat quasi imperatoris flagellum. Ille Michaeli acriter institit ut imperatricem Zoen alloqueretur propter fratris sui filium, ut eum filium scriberet adoptivum. Imperator ejus voluntati paruit, et suum imperatorisque filium adoptavit Michaelē (sic enim ille vocabatur) et Cæsarem eum coronavit, virum stultum, amensum et belluinum. Imperator autem vexatus infir-

A [Z] *Βασιλεία Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος.*

²³ Τῷ „σφμς“ εἶται τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως; „αμς“ ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν, ἐτῆς καὶ μῆνας ἡ’.

(2) Κατ’ αὐτὴν γὰρ τὴν νύκτα, ὅτε ἐτελεύτησεν ὁ Ῥωμανός; καὶ ἦτον ἀταφος; ἐστεῖλεν ἡ βασίλισσα καὶ ἔφερε τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς πρώτους τοῦ πριλατίου καὶ τοὺς μεγιστᾶνας; καὶ ἔβωσαν αὐτοῖς ὄρκον, καὶ ἔστηφεν ὁ πατριάρχης τὸν Μιχαὴλ, καὶ ἀνευφήμησαν αὐτὸν οἱ στρατάρχαι. Ἦτον δὲ ὁ Μιχαὴλ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὸ κορμὴν πάνυ ὠραίος; ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἶχε μεγάλας χάριτας καὶ καλὴν ἀρετὴν. Ὡς γὰρ συνετὸς καὶ φρόνιμος ἐνεθυμῆτο καὶ ἀνελογίζετο ἀπὸ ποῖαν ἀτιμίαν ποῖαν ὄξαν εἴη · καὶ ἀπὸ ποταπῆν πτωχείαν καὶ ἀδοξίαν εἰς ποῖον ὕψος ἀνέβη τῆς βασιλείας. Καὶ ἦτον πρὸς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἀρχοντας καὶ πτωχοῦς; συγκαταδατικὸς καὶ ταπεινός; καὶ ἡμερός; ἐκυδέρνα τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐπλούτιζε τοὺς ἀπύρους. Ἐὰν ἔμαθεν ὅτι τινὰς ἦτον πλούσιος ἢ πλουσίαν ἀνθρώπων υἱὸς καὶ ἔτυχεν ὅτι ἰδυστύχησεν, ἐποίησε αὐτὸν πάλιν ἀρχοντα. Ἦτον δὲ ὡσπερ καλὸς πατήρ

εἰς χήρας καὶ ὀρφανὰ ἀσθινεῖ; καὶ ξένους ἐπαρηγόρει · καὶ οὐδεὶς ἀπήρχετο ἰδεῖν αὐτὸν καὶ νὰ μηδὲν ἐπιστραφῆ χαίρων ²³.

(3) Ὅμως; εἰς τὰ αὐτὰ καλὰ ὅπου εἶχεν, ἐπάσχεν ἀπὸ κακῆν ἀβήρωστίαν, καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἦτον πάντοτε λυπηρὰ καὶ ἐπικίνδυνος · καὶ οὐδεὶς οἶδεν εἴτε ἀπὸ πλεονασμῶν ὕλης θερμαινόμενος; **875** ἐταράττετο καὶ ἐπιπίπτεν, εἴτε ἀπὸ δαίμονος ἐκλάζετο. Πολλάκι; γὰρ οὕτως ὡς ἔστατο λαλῶν, ἐπιπίπτεν ἔφνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἤφριζε τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἠμαύριζε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἔστρεβλύνοντο οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐφῶναζεν ἀγρίας φωνὰς ὡς αἶγα; καὶ ἔάν οὐκ ἐτύγχανόν τινες νὰ τὸν πιάσουν, ἐκρούε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ συνέτριβεν αὐτὴν εἰς τοῦς τοίχους. Ὅταν δὲ ἤθελε νὰ ἀποδιαθῆ ἡ ζάλη ἐκεῖνη

(4) ²⁴ Εἶχε δὲ ἀδελφοὺς γνησίους; ἀνθρώπους ἔρπαγας καὶ κακοτρόπους; χωριάτας; χοιροβοσκούς; καὶ κακοῆθεις. Καὶ ὁ πρῶτος καὶ χειρότερος ἦτον ἀπὸ μικροῦθεν εὐνοῦχος; κακοῦργος; ἀνθρωπος; καὶ ἀπαίδευτος καὶ ἀδικός; καὶ πᾶσαν τῆς βασιλείας τὴν ἐξουσίαν εἶχεν εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, νὰ τὴν στρέφῃ ἄνω καὶ κάτω καὶ ἦτον ὡσπερ βᾶγγιλλος τοῦ βασιλέως; καὶ ἠνάγκασε πολλὰ τὸν Μιχαὴλ ἵνα συντύχῃ τὴν βασίλισσαν τὴν Ζωὴν διὰ τὸν ἀδελφετικόν αὐτοῦ, ἵνα ποιήσῃ αὐτὸν ὡς πνευματικὸν υἱόν. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσυγκατέθη τῇ θελήσει αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν υἱοθετεῖν αὐτοῦ τὸν Μιχαὴλ — οὕτω; γὰρ

Variæ lectiones et notæ.

²³ Par. 1706. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ λίαν ἀγαθότατος καὶ πάσης ἠθικῆς ἀρετῆς ἀνάπλεως καὶ τὸν Θεὸν ἐξ ὧλης καρπίας; φίλων καὶ φοβούμενος; Ven. ²⁴ Par. 1708. Συνεῖχεται πᾶσαι; τινὶ λαθραίῳ, ὅφ’ οὐ πολλάκι; ἐνεργουμένους κατὰ γῆς ἀφῶνος ἐβρίπτο, καὶ νεκρῷ [ἴμοιος] δι’ ὧλης μιδ; ὠρα; ἔκειτο ἔω; αὐτὸν καταλιπόντος τοῦ συμπερίγοντος; δεινοῦ, εἰς τὴν προτέραν ἐπανέρχεται ἀσθθιν Ven.

ὠνομάζετον — εἰς τὴν βασιλισσαν, καὶ ἔσπεφεν αὐτὸν Καίσαρα, ἄνδρα μωρὸν καὶ ἀνόητον καὶ κτηνώδη. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῆς δεσπότης ἀσθενείας ἧς εἶχε, καὶ ἀναγκασθόμενος ὑπὸ τῆς οἰκείας γνῶμης ὡς ἀρετῆς φίλος, ἐξαφῆκε τὴν βασιλείαν καὶ τὸ στέμμα καὶ τὸ διάδημα καὶ πᾶσαν ἀπόλαυσιν βασιλικὴν καὶ δόξαν, καὶ ἐγένετο μοναχὸς καὶ ἀπὸ ἐξ ταραχᾶς τοῦ κόσμου ἔδραμεν εἰς μεγάλην γαλήνην. Ἡ δὲ φροντίς τῆς βασιλείας ἐπέμεινεν εἰς Ζωὴν τὴν βασιλισσαν, καὶ τὸν ἀδελφότεκνον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐκείνον τὸν μιστὸν Μιχαήλ.²⁶

876 [H] Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Καλαφάτου.

²⁶ Τῷ ς' φθ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως αὐτὸν ἔβασίλευσε Μιχαήλ ὁ Καλαφάτης, ἄνθρωπος δαιμονιάρης καὶ προβατόνους, καὶ εἶχεν ἀπὸ τῶ φυσικῶν αὐτοῦ πολλὴν μωρίαν καὶ ἀπαιδευσίαν.

(2) ²⁷ Ἡ δὲ νεότης καὶ ἡ αἰθεντία καὶ ἡ ἀλαζονεία συνηνώθησαν μετὰ τῆς μωρίας καὶ ἀπαιδευσίας, καὶ ἐποίησαν κακὸν μέγαν. Ὁμοίωζεν γὰρ ἓνα ἄγριον βορδόνιν, ὅταν οὐδὲν δέχεται χαλινάριν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ἀμὴ λακτίσῃ ἀτάκτως· καὶ ἔνθα ἔπρεπε νὰ στρέψῃ μεγάλην τιμὴν καὶ φιλοτιμίαν εἰς τοσοῦτον ἀξίωμα καὶ καλὸν ὄπερ εὔρεν ἀπὸ τὴν βασιλισσαν, τοσοῦτας πικρίας μεγάλας ἐπότιζεν. Καὶ τότε ἐνόησε καὶ αὐτὴ ποταπὸν ἐχθρὸν ἔτρεφε, καὶ οἶον ὄφιν περιέβαλεν εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς, καὶ ὅποιον δράκοντα ἔδωκε τῆς βασιλείας τὸ βυζίν νὰ τὸ θηλάσῃ. Ἐπεὶ γὰρ ἤλθεν ὁ Μιχαήλ εἰς τὴν μεγάλην ἀξίαν, καὶ ἐπελάβετο πραγμάτων ἀξιολόγων καὶ ἀνυχκαίων, ἄνθρωπος νέος, ἄβουλος, ἀδόκιμος, ἀλαζονικός, καὶ διὰ τοῦτο ἐξεκυλίσθη καὶ ἔπεσεν εἰς κρημνὸν μέγαν. Ἡ γὰρ εὐτυχία ὡσπερ μολιθδός ἐστιν· καὶ ἂν οὐδὲν ἐστί καλὰ δυνατὸς ὅπου νὰ βαστάξῃ αὐτὴν καὶ κυθερνήσῃ μετὰ φρονήσεως, ἐμπίπτει εἰς τὴν γῆν πρόμητα καὶ συντριβεται. Καὶ πρῶτον μὲν ἔβαλεν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς ὑψηλοτέρους τῆς πόλεως, καὶ ἐκόλαζεν αὐτοὺς μετὰ μανίας βαρβαρικής καὶ εὐνοούχιζεν αὐτοὺς, ὡστὲ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τῶ μέγα κακὸν τοῦτο παρηλάττησαν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ οὐκ ἐγνώριζαν αὐτοὺς ἔαν ἦσαν ἄνθρωποι. Οὕτως οὖν ἐφάνη κακὸς καὶ ἄγριος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ὅτι ἀπὸ τὴν πρῶτην ἡμέραν τὸν ἐγνώρισαν ἀνωφέλτην. Ἐἶτα ἐπεριούναξεν κοπέλους νέους καὶ μωροὺς καὶ εἶχεν αὐτοὺς εἰς τὴν βουλὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐξώρισε τὰ βασιλισσας τὴν Ζωὴν καὶ τὴν Θεοδώραν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰς εἰς νησίον, καὶ ἐφόρεσεν αὐτὰς μαῦρα. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν εἰς ὀδυνηρὰν αὐτοῦ ἡμέραν, ὅτι ἐβρίβεν ἐπάνω του μεγάλας ὀχλήσεις καὶ ταραχᾶς, ἃς οὐκ ἔδυνάθη ἐπιστρέφαι εἰς γαλήνην. Τότε μαθεῖν χρὴ ἀπὸ τῶ γεγονὸς: **877** τὸ συμβᾶν καὶ ποταπὴν ἔχειν ὑπαρχῆν τὸ κοινὸν

mitate qua laborabat, propriaque voluntate et virtutis amore impulsus, abdicavit imperium, coronamque ac diadema et omnes regni delicias et honores recusans, factus est monachus, et a mundi tumultu in magnam transiit serenitatem. Cura vero imperii recedit in imperatricem Zoen et in viri sui fratris filium nequam, Michaellem.

Zoēn τὴν βασιλισσαν, καὶ τὸν ἀδελφότεκνον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐκείνον τὸν μιστὸν Μιχαήλ.²⁶

VIII. Regnum Michaelis Calaphatis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, divinæ Incarnationis millesimo quinquagesimo quarto, regnavit Michael Calaphates, homo diabolicus, mente pecus, et a natura multam stultitiam et ruditatem sortitus.

Imperitia, dominatio et arrogantia conjunctæ cum stultitia et ignorantia, nequissimum eum fecerunt: similis enim erat equo fero qui non patitur in ore suo frenum, sed violenter calcitratur; et cum debuisset imperatricem magno prosequi honore et studio propter tantum fastigium et beneficium, eam magnis exposuit miseriis. Tunc vidit et ipsa qualem aluisset inimicum, qualemque serpentem in suo fovisset gremio, et qualem edidisset draconem imperii sinus ut ab eo sugeretur. Ubi enim Michael ad summam pervenit dignitatem, resque gravissimi ponderis ac momenti suscepit, cum esset adolescens, imprudens, inglorius et arrogans, in ingens decidit præcipitium. Nam felicitas plumbo similis est: si quis bene par non est ei ferendæ et cum prudentia regendæ, pronus in terram corruiet et interit. Ac primo quidem initium auspicatus est a primoribus et proceribus urbis, eosque barbarice tractando eunuchos fecit, ita ut multi propter ingens istud malum ab humana natura delapsi nescirent an ipsi essent homines. Sic igitur a principio se malitiosum et crudelem præbuit, ut a prima die exsecrationi esset. Deinde congregavit remigios juvenes et stultos, eosque in consiliarios assumpsit; imperatrices vero Zoen ac Theodoram in exsilium conjecit, relegavitque in insulam, et male tractavit. Sed hoc fecit sibi in malum, nam in se concitavit ingentes turbas ac tempestates, quas non potuit averruncare. Porro ex ea quæ tunc accidit calamitate videre est quam subditus sit communis vulgus clementi, mansuetoque ac benefico principi, et quantum valeat rex quem suus amat populus. Ut enim compertum est Michaellem imperatricis expulsi in insulam, earum genas percussisse, ac truciter tractasse, irata multitudo, et unanimes clamore impetuque et consilio sumpserunt lapides, baculos, et quid-

Variæ lectiones et notæ.

²⁶ Pag. 1708. Καὶ δὴ ἓνα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖδα, συνώνυμον αὐτοῦ Μιχαήλ, προχειρίζεται εἰς βασιλεῖα καὶ πρότερον αὐτὸν υἱοθετήσας τῇ βασιλίδι Ζωῇ· οὐ δὴ γεγονότος, ὁ βασιλεὺς καὶ τοῦ χαλεποῦ ἐκείνου πάθους ἐπισυχνάζοντος, ἐξαιένισας καὶ πρὸς μετάνοιαν καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐρωτικῶς; ἔχων δὲ, εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ κτισθὲν μοναστήριον τοῦ Κοσμιδίου κατέρχεται, καὶ ἀφῆνης ἀποκεῖρεται, καὶ ὀλίγον ἐπιβιούσης, πρὸς δὴ ἑτάπησε Θεὸν ἐξεδήμησεν ὁ ἀδελφός, καὶ χοροῖς ἀγγέλων συναριθμεῖται Ven. 270. ²⁷ 1041. ²⁷ Pag. 1708. σοφ. Μ. ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ὁ Κ. ἐβ. μῆνας δ'. Ven. 277b-26. κωπῆλου?

quid unusquisque corripere posset, hic gladium, A ille securim, tertius subulam, alius scalprum. Egressæ sunt et mulieres saxis lignisque armatæ, et cum clamore cursuque effrenato irruerunt ad imperatorem imperatrices efflagitando, eumque magnis affecerunt probris et contumeliis. Tunc Michael, qui priuserat vultu truci ut draco, humiliatus ac tremuit ut lepus, et deposuit audaciam et arrogantiam, et statim maxima cum celeritate misit rediitque imperatrices et eis paternum restituit regnum. Attamen seditio non extincta est, sed magis accensa, et populus vehementem servabat iram in execrabilem istum et abominabilem. Qui cum videret in quanto vitæ periculo et angustia versaretur, ursi instar a multis canibus cito ad sui salutem meditatus est fugam, et fugit quidem ut lepus B in latibulum, cucurritque in ecclesiam et subter sacram mensam altaris sancti se abscondidit. At vulgi ira ipsius ignis vim superat. Penetraverunt enim templum in quo miser amplectebatur aram, eumque prehenderunt multa vociferantem lamentantemque ac deprecantem; sed ejus oculos gladio effoderunt; apprehenderunt quoque patrum ejus illum eunuchum et merito oculis privarunt.

να φύγη · και έφυγεν ώςπερ λαγώς εις την τρύπαν, και έδραμεν εις την εκκλησίαν εν τῷ άγιῳ βήματι ύποκάτω τῆς άγιας τραπέζης. 'Αλλά όταν κινηθῆ τὸ κοινὸν εις μανίαν, νικᾷ και αὐτὴν τοῦ πυρὸς τὴν δύναμιν · ἐπέθεσαν γάρ κάκεισε ένδον, ένθα ἦν εν τῷ άγιῳ βήματι, και ἤρπαξαν αὐτόν. Καί ἐφύναζε και ἐθρήνηει και παρεκάλει πολλά · αλλά τῶς ἐξώρυσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μετὰ μαχαίρας · ἐπίασαν και τὸν θεῖον αὐτοῦ ἑκαίον τὸν εὐνοῦχον, και ἐτύφλωσαν αὐτὸν δικαίως.

Tunc remansit regnum Zoe ac Theodora. Imperatrix autem vidit et censuit Romanorum imperium C indigere viro gubernatore ac duce, et cupiit procreare filium regni hæredem, quia a duobus quos habuerat viris prolem non suscepisset, eratque semper animo ægra propter orbitatem. Misit igitur in Mitylenem, qui sine mora quemdam abduxerunt virum jucundissimum dulcissimumque nomine Constantinum Monomachum, quem Michael Paphlago imperator exsulem illum in Mitylenem relegaverat, quia, ut nonnulli dicunt, regnum affcctabat. Alii autem asserunt verio rem causam ob quam illum exsilio multaverat, esse quia eum habebat suspectum consuetudinis cum Zoe imperatrice. Quidquid est, eum hanc in insulam relegaverat, et parum absfuit quin oculos ei effoderet. Deinde, cum circumacta esset volubilis D temporis rota et jocosa fortunæ vicissitudo, servus et exsul factus est imperator, et supremus Romanoium dominator, et cum Zoe imperatrice matrimonium iunxit.

IX. Regnum Constantini Monomachi.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo quin-

Variaë lectiones et notæ.

³⁹ γλυτώση Παρ. ⁴⁰ Παρ. 1708. Τοῦτον τὸν Μιχαήλ [ἴμα] τῷ τῆς ηλικίας νέμῳ και τοῦ βασιλικῆς ὕψους ἐκ τοῦ αἰφνιδίου ὄγκῳ ἐπαρθένητα ἡ οἰκουρούσα τῆ ἰούτου ψυχῆ κακία και τοῦ συνήσοτος αὐτῷ φρονημάτος; και αὐτῶν τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ ἐπέτησεν ⁴¹ Παρ. 1708. Ὑρώσια δὲ τὰ πράγματα ἡ Ζωὴ δεομενε γυνὸρ; ἐπιστημονικωτάτου και ζητούσα συνοικεῖν ἀνδρὶ διὰ παιδαγωγίαν, μετακαλεῖται τὸν Μονομάχον Κωνσταντῖνον ἀπὸ τῆς ἐξορίας και ἀναγορεύει τὸν ἀνδρα βασιλεῖα, και συνήφθη αὐτῷ Ven. ⁴² 1012.

τοῦ λαοῦ εις ἡμερον και γλυκὴν αὐθέντην και εὐεργέτην, και πόσα δύναται βασιλεὺς, όταν ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ λαὸς αὐτοῦ. Οὕτως γάρ, ὡς ἤκουσαν ει πάντες ὅτι ὁ Μιχαήλ ἐξώρισε τὰς βασιλίτσας εις νησιν και ἔκοψε τὰ μάγια αὐτῶν και ἐφόρεσεν αὐτὰς μαῦρα, ἰθυμώθη τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἔλον, και ἀπὸ μιδ; κρυγῆς, και ὀρμῆς, και βουλῆς ἐπήρασι λίθους, βάρβανος, και εἴτι ἔδραξεν ὁ καθεις, ὁ μὲν σπάθην, ὁ δὲ ἀξίνην, ἄλλος σουβλιν, και ἕτερος ἀπελατικὴν. Ἐξέθεσαν και αἱ γυναίκες με πέτρας και ξύλα, και μετὰ βοῆς και δρόμου ἀκρατήτου ἐπήρασιν εις τὸν βασιλεῖα ζητοῦντες τὰς βασιλίτσας. Καί ὕβριζαν και ἐποιούσαν αὐτὸν ἀτιμίας μεγάλας, ὅτι Μιχαήλ, ὅστις ἦν πρότερον ἀγριοπρόσωπος ὡς δράκων, ἐταπεινώθη και ἔτρεμεν ὡςπερ λαγώς, και ἔχασε τὸ θράσος και τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, και μετὰ συντομίας ἐπαμφεν κάτρηγα εὐθέως, και ἤγαγον τὰς βασιλίτσας, και ἔδωκεν πάλιν ταῦτας τὴν παππογονικὴν βασιλείαν. Ὅμως ὁ θύρῃος οὐκ ἔσθεσεν, ἀλλὰ μάλλον ἐξῆψε πλέον · και ὁ λαὸς εἶχε θυμὸν μέγαν ἐπάνω ει; τὸν κατάπτυστον και μουσαρόν. Καί ὡς εἶδε τὴν βίαν και τὴν ταραχὴν ἐκείνην και τὸ πῶς ἐτενοχωρηθῆ, ὡςπερ ἓνα κακὸν ἀρκούδιν ἀπὸ πολλοὺς σκύλους, τάχα διὰ νὰ γλητώση ³⁹ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἔδοκίμασε

(3) ⁴⁰ Καί ἐμεινεν ἡ βασιλεία εις τὴν Ζωὴν και εις τὴν Θεοδώραν · ἡ δὲ βασίλισσα εἶδε και διέκρινεν ὅτι ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἀνδρα χρῆζει κυβερνήτην και ὀδηγόν · εἶτα ἐπεθύμει νὰ **878** ποιῆσῃ και παιδὶν νὰ κληρονομήσῃ τὴν βασιλείαν · ὅτι ἀπὸ τοὺς δύο ἀνδρας ὅπου ἔπηρε δὲν ἔτυχε νὰ ἐγγυστρωθῆ, και ἦτον πάντοτε κακόκαρδος διὰ τὴν ἀτεκνίαν. Ἀπέστειλε δὲ εις τὴν Μιτυλήνην, και ἔφεραν μετὰ κατέργων ἀνδρα τινὰ χριστέστατον και γλυκύτετον ὀνόματι Κωνσταντῖνον τὸν Μονομάχον, ὅν ὁ πρῶτος βασιλεὺς Μιχαήλ ἐξώρισε κάκεισε εις Μιτυλήνην, διατί ἔλεγον τινε; ὅτι θέλει νὰ ἀρκάσῃ τὴν βασιλείαν. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον τὸ ἀληθέστερον δι' τὴν αἰτίαν ἐξώρισεν αὐτόν, ὅτι ὕφορᾶτο αὐτὸν εις Ζωὴν τὴν βασίλισσαν. Ἦτον γοῦν ἐκεἶ εις τὴν νῆσον περιορισμένος · και παρ' ὀλίγον ἐφθασε νὰ τὸν τυφλώσουν. Εἶτα ὡς ἐγύρισεν ὁ ἀστατος τρυχῆς τοῦ καιροῦ, και τὸ ζᾶρη ὅπερ παίζει ἡ τύχη, ἐγένετο βασιλεὺς ὁ δοῦλος και ἐξορισμένος, αὐθέντης τῶν Ῥωμαίων, και ἤρμάσθη μετὰ Ζωῆς τῆς βασιλίτσας ⁴¹.

[4] Βασιλεία Κωνσταντῖνου τοῦ Μονομάχου. ⁴¹ Τῷ ἔσφηνε' εἶτι τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρ

κώστωσ ἄνα' ἐβασίλευσε κωνσταντῖνος· ὁ Μονομάχος⁴⁶.

(2) Οὕτως ἐστὶν ὁ κόσμος ἀστάθμητος καὶ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων ὡς παιγνίδι· καὶ οὕτως σφραῖπει τὰς ὑποθέσεις ὁ τροχὸς ἄνω καὶ κάτω καὶ κυλίσει αὐτά· καὶ κλῶθει ὡς θέλει. Λέγουσι δὲ περὶ τούτου τοῦ Μονομάχου ὅτι εἰς τοὺς πολέμους καὶ μάχας καὶ ὄρματα ἦτον ἀδόκιμος· εἰς δὲ τὰ ἄλλα ἦτον ὠραῖο, μεγαλοπρεπής· καὶ φιλόδομος, ἡμερος, γαληνός, εὐεργετικός, πρῶτος· καὶ συγκρατατικός. Θάλασσα ἦν εἰς τὰς χάριτας· αὐτοῦ καὶ ποταμὸς μεγαλοδωρίας, καὶ πολλοὶ ἔπιαν καὶ ἐχόρτασαν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ· καὶ ὡς περ Νεῖλος, ὁ ποταμὸς πλημμυρεῖ καὶ ποιεῖ ὡς περ θάλασσα καὶ ποτίζει τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου, οὕτως ἦτον καὶ ἐκεῖνος πλατὺς εἰς πάντας ἀνθρώπους· εἰς πλουσίους, εἰς πτωχοὺς, εἰς ξένους, εἰς ἀδυνάτους, καὶ εἰς πᾶσαν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς μοναστήρια διέθεσαν **879** καὶ ἐξεκινώθησαν τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, καὶ εἰς πολλοὺς τόπους· ἔκτισε διαφόρους ναοὺς καὶ μεγάλους.

(3) ⁴⁷ Καὶ εἰ τις βούλεται γνωρίσαι τὴν φιλοτιμίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τὸ φιλόκοσμον, ἃς ἴδῃ τὴν λαμπρὰν καὶ μεγάλην μονήν, ἣν ἔκτισεν ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελιῶν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἣν λέγουσι Μάγγανα.

(4) ⁴⁸ Ἄλλὰ μετὰ τοσοῦτων ὧν εἶχεν ἀγαθῶν, ἦτον ἀσθενής, καὶ πάντοτε ἐπύθοντο αἱ πόδες αὐτοῦ· καὶ ἐκαθέζετο πάντοτε εἰς τὸ παλάτι εἰς ὑψηλὰ καὶ μαλακὰ κραβάτια· διὰ τὴν ἀναπαύη τοῦσδε πόδας αὐτοῦ.

(5) ⁴⁹ Διὰ τοῦτο ἐξέθεσαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πολλὰ κακὰ, καὶ ἐξηγέρθησαν κύματα μεγάλων συμφορῶν. Ἄνθρωπος γάρ τις ὀνόματι Μανιάκης, γιγαντοπόλεμος καὶ δόξυς καὶ θρασυκαρδίας, ζέων θυμοῦ καὶ μανίας, ἐσύναξε φοσάτων δυνάτων καὶ πολῶν, καὶ ἐξέθε μετὰ ἐρμῆς Ἰσχυρᾶς, καὶ κατέλυε τὰς χώρας καὶ πόλεις καὶ κάστρα· καὶ ἦλθεν ὡς περ μαῦρον σύννεφον κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ εἶχεν ἑπερσιν καὶ ἀλαζονείαν ἀκράτητον. Καὶ τίς ἤλπιζε νὰ γλητώσῃ ἀπὸ τοσοῦτον κακόν; Ἄλλ' ὅν ὁ Θεὸς φυλάσσει, οὔτε γίγαντας τρέμει, οὔτε θηρία φοβίται, ἀλλ' οὔτε κάμινον οὔτε σίδηρα· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μανιάκης οὐκ ἴσχυσε βλάψαι τὸν βασιλέα, ἔχοντας αὐτοῦ τὸν Θεὸν βοηθόν· καὶ ὡς ἐγένετο πόλεμος, ἔδωκαν αὐτὸν εἰς τὴν πλευρὰν κονταρέαν· καὶ ἔπεσε, καὶ ὄλοι ἐγλήτωσαν ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

(6) ⁵⁰ Ἄλλ' ἀπ' ἐκεῖνον πάλιν ἐξέθε ἄλλον μέγα καὶ κακόν. Ὁ Τορνίκος, ἄλλον φοβερόν καὶ ἀνήμερον θηρίον, συντρέφων καὶ καταλύων τὰ ἐναπολειφθέντα. Ἄλλὰ καὶ τούτον συντόμως ἀφείλεν ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς τὴν σὺναψιν τοῦ το-

A quagesimo quinto, divinæ Incarnationis millesimo quinquagesimo quinto, regnavit Constantinus Monomachus.

Sic mundus est instabilis, et vita hominum quasi puerilis ludus; sic fortunæ rota conditiones vitæ sursum deorsum vertit volvitque ac velut stamen pro libitu ducit. Dicitur autem hic Monomachus in bello præliisque et circo inglorius fuisse, in aliis vero rebus maturus, magnificus et munificus, mitis, serenus, beneficus, mansuetus et obsequiosus. Erat quasi gratiarum mare et munificentiæ fluvius, et multi bonis ejus potabantur et satiabantur; et quemadmodum Nilus Aumen exundat ut mare et Ægyptiorum terram irrigat: sic et ille erat largus in omnes homines; in divites, et illos erupes, in hospites, in infirmos. In omnem Ecclesiam et in monasteria diffuebant et exhauriebantur ejus bona, in multisque locis diversa magnaque templa ædificavit.

Quod si quis velit cognoscere animæ ejus magnificentiam et liberalitatem, videat splendidum et ingens monasterium, quod ab ipsis fundamentis construxit in nomine sancti martyris Georgii, quod Mangana nomen habet.

Sed tot pollens dotibus, infirmus erat pedibusque semper laborans; et sedebat semper in palatio super altis mollibusque cubilibus, ad leniendos pedum suorum dolores.

Propterea iam cum irruerunt tunc temporis multa mala, et commoti sunt ingentium fluctus calamitatum. Homo enim quidam, nomine Maniaces, bellator giganteus, acer et audax, animo et furore fervens, collegit exercitum potentem ac multum, vehementique cum impetu irruens vastavit campos, urbes et oppida, et imperatori ingruit velut obscura nubes, effrenata elatus insolentia. Quis porro sperasset a tanto malo liberationem? Sed quem Deus custodit, is neque gigantes formidat, neque feras horret, neque ignem, neque ferrum. Ideo et Maniaces nocere haud valuit imperatori Deum habenti auxiliatorem: siquidem commisso prælio, latus ejus lancea perforatum est, ceciditque, et omnes ex ejus manibus fuerunt erepti.

Sed in enim rursus irruit aliud ingens malum: Tornicus, alia tremenda et inmanis bellua, conterens ac diripiens quæ supererant. At istum quoque brevi sustulit divina justitia: consertis enim manibus, pectore confossus est et mortuus. Tunc

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁶ 46 Par. 600. K. ὁ Μ. ἐβ. ἔτη 15. Ven. 277. ⁴⁷ Par. 1708. Οὗτος ἀνὴρ ἦν ἀγαθὸς καὶ πάντας εὐεργετῶν καὶ ὑπὸ πάντων δοξάζεσθαι καὶ κολακίεσθαι [ξῆνος]· ἔχειρε δὲ θεάτροις καὶ μίμοις Ven. ⁴⁸ Par. 1708. Οὕτως τὸ τῶν Μαγγάνων λαμπρότατον μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Γ'. ἔκτ. Τῶν δὲ α' ἔπει αὐτοῦ, τελευτήσαντος τοῦ πατρ' ἄρχου Ἀλεξίου καὶ ταφέντος εἰς τὴν παρ' ἐκείνου κτισθὲν μοναστήριον, χειροτονεῖται πατριάρχης Μαγὰλ μοναχὸς καὶ ἐπισκόπησεν ἔτη 15. Ven. ⁴⁹ Par. 1708. — ⁵⁰ γλυτ. Par. ⁵¹ Par. 1708.

imperator p̄ce gavius est, quam nulla unquam turbavit procella.

Multis pressus animi ægritudinibus, solvit et ipse naturale morti debitum, rursusque regnum remansit Theodoræ imperatrici : nam Zoes prius decesserat.

X. Regnum Theodoræ Porphyrogenitæ.

Peracto brevi tempore in potestate præsentens Theodora mortem suam (erat autem virgo), jamjam moritura invenit quemdam senem tremulum ac debilem, nomine Michaelē, virum ex Byzantio oriundum, ad rerum vero ac præsertim tanti imperii administrationem minime natum, tum quia moribus simplicior, tum quia longævus erat et ætatis provec̄tæ : non tantum enim senex erat, ut a multitudine vocabatur, sed etiam decrepitus. Hunc igitur ut eligat successorem ministri suadent Theodoræ : quæ statim imperatorio Michaelē cingit diademate, postquam hic tremendo pollicitus jurejurando se nihil unquam sine illorum consilio in imperii administratione gesturum. Deinde imperatricem defecit spiritus, post regnum unius anni, mensium duodecim.

XI. Regnum Michaelis (Stratiotici).

Quo igitur modo dictum est, senex Michael imperator proclamatus a senatoribus et a multitudine, plus æquo liberalis visus est, quemque horum ad altas dignitates promovens et honores incongruos plurimis distribuens. Militum vero copias et imprimis eorum præcipuos, quibus peditum equitumque præfectura pridem distributa erat, longe aliter quam cæteros tractavit, neque enim liberalem se præbuit in illos qui urbium reginam modo ceperant, neque benignis quidem eos excepit verbis. Eis præerant duo viri, magistri ambo et genere clari, nec minus belli peritia ac fortitudine et animi audacia præfulgentes. Horum unus erat Isaacus Comnenus, alter vero Catacalon Tecaumenus, cui patria erat Colonia. Erat quidem Antiochiæ dux : vix autem proclamatus Michael eum de munere deposuit, et statim cognatum Michaelē magistrum et Antiochiæ ducem instituit, eique Uraui cognomen imposuit, ut a prisco Urauo ducere originem videretur. Illum igitur Tecaumenum, quod haud bene officio esset functus, sed dissipasset facultates molestusque subditis fuisset, temerario reprehendit impetivitque probis et contumeliis affectit. Imo cum alii clarissimi viri qui cum eo exercituum duces erant, defendere virum conati essent, contra

λέμω ἐτόξευσαν **880** αὐτὸν ἐν τῷ στήθει, καὶ ἀπέθανε. Τότε εἰρήνευσεν ὁ βασιλεὺς καὶ οὐκ εἶχε ποθεῖν θλῆσαι.

(7) ⁸⁸ Ἀναγκάζοντες αὐτὸν αἱ πολλὰ κακοφυχία· ἔδωκεν καὶ αὐτὸς τὴ φυσικὴν χρεὸς τοῦ θανάτου· καὶ πάλιν ἐπέμεινε ἡ βασιλεία εἰς Θεοδώραν τὴν βασιλίτισσαν· ἡ γὰρ Ζωὴ προτελευτήσεν.

[I']. Βασιλεία Θεοδώρας τῆς Πορφυρογεννήτου.

Ἐπεὶ δὲ ἐβίβαζεν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ προαγνώρισεν τὸν θάνατον αὐτῆς, ἦτον γὰρ παρθένος, καὶ ὡς ἔμελλε τελευτῆν, εὔρε τινὰ γέροντὰ τρομαλατὸν καὶ ἀδύνατον ὀνόματι Μιχαὴλ, ἀνὴρ ἐκ Βυζαντίου μὲν γεγονώς, πρὸς πραγμάτων δὲ καὶ ταῦτα τοσαύτης ἡγεμονίας μεταχειρῆσιν ἀποπεφυκώς ἕκ τε φυσικῆς νοθείας καὶ ἀξελείας καὶ διὰ χρόνου μῆκος, ὃ τῆ ἐκείνου παρεξέταθ' ἡ ζωὴ (ἦδη γὰρ οὐ γέρον ἦν, ὡς παρὶ τοῦ δημῶδους πληθους ὀνόμαστο, ἀλλὰ πρεσβύτης). Τοῦτον οὖν πείθουσι τὴν Θεοδώραν ἀντικαταστήσαι τῇ βασιλείᾳ· καὶ αὐτίκα ταινιοὶ τῷ βασιλεῖ τὸν Μιχαὴλ διαδήματι, πρότερον ὄρκους καταληφθέντα φρικώδεις, μῆτι τῆς ἐκείνων γῶμης χωρὶς ἐπὶ ταῖς τῆς βασιλείας οἰκονομήσασθαι διοικῆσθαι. Ἐπὶ τοῦτοις τὴν βασιλίδα τὸ πνεῦμα ἐξήλιπε μοναρχήσασαν ἕως ἐπὶ ἐννέα μηνῶν ⁸⁹.

[IΔ']. ⁸⁰ Βασιλεία Μιχαήλ.

Ὅν οὖν εἰρηται τρόπον ὁ πρεσβύτης Μιχαὴλ αὐτοκράτωρ ἀναβῆθαι τοῖς μὲν τῆς γερουσίας καὶ τῷ δημῶδι πλῆθει καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ὤπτο φιλοτιμώτατος, ἕκαστον τούτων εἰς βαθμοὺς προεβάζων ἀξιομάτων καὶ τιμᾶς προσνέμων ἀκαταλήτους τοῖς πλείοσι· τοῖς δὲ στρατιωτικοῖς καταλόγοις, καὶ μάλιστα τοῖς **881** τούτων ἐξίχοις, οἷς στραταρχεῖν τε καὶ ἰαρχεῖν ἀπονενέμητο πρὸ πολλοῦ, καὶ λίαν ἀντιβρόβως τοῖς ἄλλοις ἐπέχρητο. Οὕτε γὰρ φιλότιμόν τι πρὸς αὐτοὺς ἐπεδείξατο, ἀρτι καταλαβόντας τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, οὔτε [μὴν] πράξιν αὐτοὺς ἐδειξίωσατο ῥήμασιν. Ἦσθη δὲ τούτων πρωτεύοντες ἄνδρες διττῶ, μαγίστρω μὲν ὄντε καὶ ἄμφω, λαμπρῶ δὲ τὰ γένη· καὶ οὐκ ἦσθη στρατηγικῆ συνέσει καὶ κρᾶτει χειρῶν καὶ θάρσει ψυχῶν εἰχέτην τὴν περιφάνειαν. Τούτων ἄτερος ἦν ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ὃ δὲ λοιπὸς ὁ Κατακλῶν ὁ ⁸¹⁻⁸⁷ (οὐ) Κεκαυμένος, ὃ Κολώνεια ἡ πατρὶς, ὃν καὶ δοῦκα Ἀντιοχείας τυγχάνοντα ἄμα τῇ ἀναβῆσει παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, τὸν οἰκεῖον ἀνεψιὸν Μιχαὴλ αὐτίκα μάγιστρόν τε καὶ δοῦκα τῆς Ἀντιοχείας προχειρισάμενος καὶ Οὐρανὸν ἐκείνῳ ὑέμενος τὸ ἐπώνυμον, ἵνα πρὸς τὸν ἀρχαῖον Οὐρανὸν ἀναφέρειν δοκῆ τὸ γένος. (2) Τοῦτον τοῖνον τὸν Κεκαυμένον ὡς δῆθεν μὴ καλῶς χρησάμενον τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ τὰς ⁸⁸ δυνάμεις καταλαυχέτω

Variae lectiones et notæ.

⁸⁰ Par 1708. ⁸¹ Par. 1708 in margine adjungens : λείπεται ἀπὸ τὸ ἀντιβῶν. (1050) Θνήσκει δὲ ἡ βασίλισσα Ζωὴ, καὶ θάπτεται λίαν βασιλικῶς ἐν τῷ παρ' αὐτῆς ἀνεγερθέντι ναφ' τοῦ Ἀντιωνίου. Ὁ δὲ βασιλεὺς δωρεὰς καὶ ἐτησίους ῥόγας πάσαις ἔδωκ' αἰσῶν τοῖς ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Θεοῦ. Τελευτᾷ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Μ., καὶ θάπτεται εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ οἰκοδομηθὲν μοναστήριον, καταλιπὼν τὴν Θεοδώραν μόνην βασιλίτισσαν Ven. ⁸² Par. 1708. ἐξ ἐτέρου (scil. Zonara) σπ'. Μ. ὁ γέρον ἐβασίλευσεν ἕως ἐν. Οὕτως τὸν τῆς βασιλείας στέφανον καὶ τὸ ὄνομα μόνον εἶχε· τὰ πράγματα δὲ διεκρίθη οὐκ ὡς τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὡς ἐδῶκε τοῖς ἀνθρώποις τῆς Θεοδώρας Ven. ⁸³ ὁ κει. Κατ. Zon. ⁸⁴ τε Zon.

καὶ φορτικὸν τοῖς ὑπὸ χεῖρα γινόμενον, καὶ ἐπέ- A eos etiam lingua non pepercit, nec Comnenum
πληξεν ἰσχυρώτερον καὶ θνεῖδσιν ἐβαλλε καὶ οὐδ' ipsum reveritus est.
ἐφείσατο ὑβρεῶν· ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων λαμπροτάτων ἀνδρῶν καὶ συνταγματαρχούντων ἐκαίψ⁹⁹ ὑπεραπο-
λογήσασθαι τοῦ ἀνδρὸς ὠρμηκότεων, οὐδ' ἐπ' ἐκαίνους τῆς γλώττης ἐφείσατο, οὕτε μὴν αὐτὸν ᾗδέσθη τὸν
Κομνηνόν.

(3)⁹⁹ Ταῦτα τοῦ στρατιώτας εἰς ἀθυμίαν ἐνέβαλε
τοῖς μὲν ἄλλοις φιλοτιμότερον ὀρῶντας⁴¹ τὸν Μιχαήλ,
ἐαυτοῖς δὲ μὴδ' ἐν λόγῳ τὸ εὐμενὲς ἐνδεικνύμενον.
Ὅμως μέντοι ἐπέσχω μὴδὲν τι νωτερεῖσαι, ἀλλὰ
καὶ δευτέραν πείραν ἐπαγαγεῖν ἐβουλεύσαντο⁹⁹.

(4)⁹⁹ Ἄλλ' ἐτέραν κατὰ τοῦ βασιλέως προτέραν
τούτων ὁ λόγος διηγησάσθω ἡν ἐπανάστασιν [καλοῦτω
πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων 882 ἐπανελεύσεται]·
ὁ γὰρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου B
ἐξάδελφος, ὁ πρόεδρος Θεοδόσιος, ἄρτι τοῦ Μιχαήλ
[ἀναβῆθέντος περὶ—δελιην ὄψλαν διὰ τῆς ἀγορᾶς
ἀπήει⁴¹ ἐαυτῷ προσήκειν τὸ κράτος λέγων⁹⁹].

[1B']. Βασιλεία Ἰσαακίου Κομνηνοῦ.

Μετὰ ταῦτα πολλὰς καὶ στάσεις, ἐτι ζώντος τοῦ
Μιχαήλ, ἔλαθε τὴν βασιλείαν Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός.
Ἔνα μὲν ἓν ὁ γηραιὸς Μιχαήλ αὐταρχήσας ἐνιαυ-
τῶν, τῆς βασιλείας ἐκπέπτωκε· καὶ οὐ πολλὸν ἐν ἰδιω-
τικῷ σχήματι βίωσας, ἀπέτισε τὸ χρεῖμα⁹⁹.

(2)⁹⁹ Ὁ δὲ Κομνηνός, τῆ βασιλείᾳ ἐγκαταστῆς,
ἐαυτῷ τὴν ταύτης ἐπιτυχίαν, καὶ οὐ τῷ Θεῷ, ἐπεγρά-
ψατο· καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι τῷ νομίσματι ξιφῆρη
ἐκτυτὸν ἐνεχάραξε, μόνον οὐχὶ βρῶν, ὅτι τοῦτό μοι C
τὴν βασιλείαν, καὶ οὐχ ἑτερόν τι προῦξένησε⁹⁹.

(3) Τοὺς δὲ συναραμένους αὐτῷ φιλοτιμότερα
ἀντημεῖψατο, καὶ ἔσπευτεν, ἐκάστω τὰς ἀμοιβὰς ἀπο-
δοῦς, πάντας οἰκαδὲ πραρασκευάσαι ἀποχωρεῖν, ἵνα
μὴ τι θορυβηθῶσιν⁹⁹ ἢ τοῦ δήμου κατεξαναστῶσιν
ἀστυπολοῦντες.

(4)⁹⁹ Τὸν δὲ πατριάρχην δι' αἰδοῦς ἤγεν ὅτι
πολλῆς καὶ τοῦς αὐτοῦ ἀδελφόπαιδας δι' ἐκείνον καὶ
τιμαῖς ἐτίμησε μεγάλας·⁹¹ καὶ ἀρχαῖς ὑπερφηάνους
ἐπέστησε· χαριζόμενος δ' ἐτι τῷ πατριάρχῃ, καὶ
τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τῆ
Ἐκκλησίᾳ ἀπένειμε, μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου

Hinc milites animo fracti sunt, videntes Michae-
lem aliis quidem liberalitatem sibimetipsis vero ne
in verbis quidem benevolentiam ostendere. Atta-
men ab omni rerum commutatione abstinerunt,
imo voluerunt secundum tentare experimentum.

Sed alia huic anterior in imperatorem insurrectio
sermone referenda est (sicque ad horum hominum
rebellionem transitus erit). Imperatoris enim Con-
stantini Monomachi patruelis, proedrus Theodosius,
paulo post Michaelis proclamationem sub vespere
in forum prodiit; ad seipsum pertinere auctori-
tatem dicens.

XII. Regnum Isaaci Comneni.

Post haec multasque seditiones, adhuc vivo
Michaele, potitus est imperio Isaacus Comnenus.
Post unum vero imperii annum de regno de-
trusus est, et cum paulisper privatus vixisset, na-
turae debitum solvit.

Comnenus autem solio insidens, sibimet tantam
fortunam, non Deo ascripsit: id patet ex eo quod
in numismate armatum gladio se representavit,
tantum non clamans: Hoc mihi, non aliud re-
gnum comparavit.

Conjunctionis suae conscios largissime remun-
eravit, et, datis cuique praemiis, omnes domum
reverti jussit, ne, in urbe commorantes, rebel-
larent, populumve ad seditionem commoverent.

Patriarcham ipsum quam maxima prosecutus
veneratione, nepotes propter eum magnis auxilii
honoribus excelsisque provexit dignitatibus: pa-
triarchae etiam gratificans, rerum ecclesiasticarum
oconomiam tribuit Ecclesiae, cum usque tunc
magnus oeconomus ab imperatore designatus fuis-

Variae lectiones et notae.

⁹⁹ ἐκαίψου Par. 1708. ⁹⁹ Par 1708. Ἰσαάκιος δὲ ὁ Κομνηνός τῶν ἐν ἀνδρείᾳ καὶ συνείσει τότε διαλάμπων
καὶ πρωτεύων καὶ μᾶλλον τοῖς πολεμικοῖς ἀνδραγαθίμασιν, οὗτος μετὰ τῶν αὐτῷ στρατηγῶν πρὸς τὸν
βασιλέα εἰσεληλυθὼς ἐπ' ᾧ παρ' ἐκείνου καὶ τιμηθῆναι καὶ ἐπαινεθῆναι. τούτων τοῖν μᾶλλον παρὰ τῶν διοι-
κούντων ἐξουθενώθη, καὶ ὡς εἶπ' τῶν ἀφανῶν ἀντ' οὐδενός· ἐλογίσθη Ven. 278. 279. ⁴¹ ὀρῶντος Par.
⁹⁹ Par. 1708. Ὅς τῆ τοιαύτῃ ἀτιμίᾳ τὴν καρδίαν ἀλγήσας καὶ τὰλλα μακροθύμως ὦν, τότε φιλοσοφῆσας οὐκ
ᾔδυνῆθη, ἀλλὰ συγκαλεσάμενος τοὺς τῶν στρατηγῶν περιφανεστέρους καὶ τὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐξείπων
εὐρίσκει πάντα· περὶ τὰ βουλευόμενα ἐτοιμοτέρους Ven. ⁹⁹ Πρ. δὲ ὁ λ. ἐτ. τοῦ Β. Ζον. cf. Cedl. 619, 12.
Καὶ δὴ τῶν βασιλικῶν οἱ πάντες ἐξελθόντες καὶ τῆς πόλεως ἀνεχώρησαν Ven. 279. ⁹⁹ Ζον. 207 C.—210 E.
⁹⁹ Καὶ εὐθὺς τὸν τῆς Ἀνατολῆς δλον συναθροίσας στρατὸν καὶ βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ὑπ' αὐτῶν ἀναγορευθεὶς ὁ
Κομνηνός Ἰσαάκιος σὺν παντὶ τῷ πλήθει καταλαμβάνει εἰς τὴν Νίκαιαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαήλ αὐτὸς ἐτοιμος ἦν
ἀνευ δγλου καὶ πολέμου παραχωρησάσι τῷ Κομνηνῷ τῶν βασιλικῶν σχήπτρων· οἱ δὲ οἰκούντες οὐκ εἴων
τοῦτο γενέσθαι. Ὅθεν καὶ πῖλεμον συγχροτησάμενοι, Ἰσαάκιος νικητῆς ἀνεφάνη, καὶ Μιχαήλ ἀποκαρεῖς
ἀνεχώρησεν. Ὁ Ἰσαάκιος δὲ παρὰ πάντων εὐφημούμενος εἰσῆλθε [καὶ] βασιλεὺς. Ven. 279. ⁹⁹ Par. 1708.
σπα'. Ἰσ. ὁ Κ. 16. ἔτη β' καὶ μῆνας β'. Οὗτος εἶχε γυναῖκα βασιλισσαν Αἰκατερίναν Ven. 280 ⁹¹ τῆς
βασιλείας κατ. Par. ⁹⁹ Par. 1708. Φρονιμώτατος δὲ ὦν ὁ βασιλεὺς οὗτος, δραστηρικτώτατος ἦπτετο καὶ τῶν
πραγμάτων καὶ τοῦ ταγέω· ἦν καταπειθῆς Nen. cf. Scyl. 641, 3—5 ⁹⁹ θορυβῆσωσι Zon. ⁹⁹ Par. 1708.
ἀλλὰ πείρα τοῦς ἀνθρώπους ἤγάπα καὶ οὐ κολακείᾳ οὐδὲ ἀξιώματι: Ven. cf. Scyl. 612, 5-9 ⁹¹ ἐτ. με-
ζῶσι Zon.

set, sicut et sacri custos thesauri : ambos vero A patriarchæ jurisdictioni subiecit.

Nunc vero dicendum quomodo regnum deposuerit, quamvis non consonent circa hoc scriptores. Etenim iuxta disertum sapientissimumque Psellum, cum venationi imperator vacaret, armatamque lancea dexteram in ursos et apros intenderet, febris flamine latus ejus, indeque invasit cum fremitu, et febris in visceribus exarsit. Cum autem jamjam aperiendum esset latus, spiritusque deficeret, et exinde vita ejus valde dubia, vel omnino desperata esset, Constantinum Ducem imperio præposuit, et ad meliorem transiit vitam. Thraccius vero narrat imperatorem venatum esse circa Neapolim, sed, ut refert, alicubi apparuit ei sus visu horribilis, et Comnenus, laxatis equo habenis, persecutus est aprum, qui mare ingressus e conspectu se sustulit. Tum ceu fulgur obvinit imperatori splendor, cuius jactu perturbatus princeps, de equo decidit, humique jacebat, spumam ex ore mittens et omni sensu destitutus. Inde nave conscensa, vectus est in urbem imperialem, et cum paulisper ægrotasset, morbusque insanabilis censebatur eomam totondit, et purpure loco asperum induit pannum, Constantino Duca imperatore instituto, et sic in Studii sese inclusit monasterio, ibique reliquam transegit vitam validus.

καίρασθαί τε τὴν τρίχα, καὶ ἀντὶ τῆς πορφύρας τραχὺ βασιλέα προχειρισάμενον, καὶ οὕτω τῆ τοῦ Στουδίου βιοτῆς ἀναβρῶσθέντα ἐκ τοῦ νοσήματος; 83.

Regnavit autem duos annos tresque menses. C Erat in suscipiendo audax, excelsa præditus indole, in rebus gerendis acerrimus, bellicæ artis peritissimus, eloquentiæ rudis quidem, sed studiosus, ejusque alumnos bene habens. Interrogatus vero cur tyrannidem usurpasset : « Me pigebat, inquit, conservo servire ac debita non obtinere. »

XIII. Regnum Constantini Ducæ.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, divinæ Incarnationis millesimo septuagesimo tertio, regnavit Constantinus Ducas.

Hic Constantinus Comnenum adjuverat in occupando regno, eique multarum opum thesauros ostendit. Is porro Comnenus vitam amplexus mo-

προχειριζομένου παρὰ 883 τοῦ βασιλεύοντος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σκευοφύλακος· ἐκεῖνος δὲ καὶ 78 ἀμφὺ ὑπὸ τὴν τοῦ πατριάρχου ἔβητο ἐξουσίαν 78.

78 (5) 'Ἄλλ' ἤδη 78 ῥητέον καὶ ὅπως τὴν βασιλείαν ἀπέθετο 78, εἰ καὶ μὴ συμφωνοῦσιν 77 οἱ συγγεγραφοῦτες περὶ αὐτοῦ. Ὁ μὲν γὰρ πολλὸς τὴν γλῶτταν ὁ σοφώτατος Ψελλὸς ἐν ὀφθαλμοῖς· ἐκεῖνος λέγει τὸν βασιλέα σχολάζοντα, καὶ συχναίως τὴν δεξιὰν λογιχφόρον 78 ἐπ' ἀρκτους καὶ οὐκ ἐπανατείνοντα, βληθῆναι πνεύματι ψυχρῷ τὴν πλευρὰν, κἀντεῦθεν φρίκην ἐπισυμβῆναι αὐτῷ καὶ πυρετὸν ἐκ τοῦ βίθους ἀναφλεγῆναι, εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν νύκτεσθαι τὴν πλευρὰν, καὶ τὸ ἄσθμα μὴ ἐβρῶσθαι αὐτοῦ, καὶ τούτων ἀμφισθητήσιμον γενόμενον τὸ βιώσιμον 78, ἢ καὶ ἀπεγνωκότα τέλει τὴν ζωὴν, καὶ τὸν δούκαν Κωνσταντῖνον τῆ βασιλείᾳ ἐγκαταστήσαντα, πρὸς τὴν κρείττω μετατάξασθαι βιοτῆν· ὁ δὲ γε Θρακῆσιος Θηραῖν κἀκεῖνος τὸν βασιλέα 80 ἱστορήσας περὶ τὴν Νεάπολιν, σὺν δ' ἐπιφανῆσαι ποθεν τὴν θείαν φρικτὸν, καὶ τὸν Κομνηνὸν ἐνδοξωκότα τῷ ἴππῳ τὸν χαλινὸν, διώκειν τὸν σὺν· τὸν δὲ εἰσδύνασι τὴν θάλασσαν, γενέσθαι τε ἀφανῆ 81. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ, ὡς ἐξ ἀστραπῆς, ἐνοκῆσαι λαμπηρόντα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆ ταύτης βολῆ διαταραχθέντα τὸν αὐτοκράτορα, τοῦ ἵππου τε ἐκπίσειν καὶ κείσθαι : [παρὰ] τῆ γῆ, ἀφρὸν τοῦ στόματος ἀποπτύοντα καὶ μηδὲν τῶν κατ' αὐτὸν αἰσθανόμενον· ἀκατίῳ δ' ἐκείθεν ἐμβασθέντα, κομισθῆναι εἰς τὴν βασιλεύουσαν 82, καὶ νοσήσαντά τι βραχὺ, εἶτα δὴ καὶ ἀπογνωσθέντα, τριδώνιον ἀμφίσσασθαι, τὸν δούκαν Κωνσταντῖνον προσορμίσαι μνητῆ, κἀκαί τὸ λοιπὸν καταδύωναι τῆς

884 (6) Ἐβασίλευσε δὲ δύο ἐνιαυτούς καὶ μῆνας τρεῖς, δραστήριος ὢν καὶ τὸ ἦθος σοβαρὸν ἐνδοικνόμενος, πρὸς πράξεις οὐκ ἐλάττωτος, στρατηγικώτατος τὰ πολέμια, λόγοις μὲν οὐκ ὠμίληκός, προσέχων 83 δ' αὐτοῖς καὶ τοῖς τούτων τροφίμοις ἀποδεχόμενος 84. Αἰτιώμενος δὲ οὐκ ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἐπιχειρήσασθαι, « Ἄκουον, ἔλεγε, τῷ συνδούκῳ δουλεύειν καὶ τῶν εἰκότων μὴ τυγχάνειν. »

[117]. Βασιλεία Κωνσταντῖνου τοῦ Δούκα.

86 Τῷ 869 ἔπει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρκώσεως, μοῦ ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ Δούκα; 87.

(2) Οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος ἦτον συνεργὸς τοῦ [Κομνηνοῦ] νὰ ἐπάρῃ τὴν βασιλείαν, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ θησαυροὺς χρημάτων πολλῶν. Αὐτὸς δὲ

Variæ lectiones et notæ.

78 Par. 1708 Scyl. 642,9-645,4 : Τῷ δὲ β' ἔπει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἰνδ. β' Μιχαὴλ τὸν πατριάρχην τῆς ἐκκλησίας ἐξώρισεν, καὶ χειροτονεῖ ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχην ΚΠ. εὐνοῦχον κοσμητικὸν τὸν Δειογούδην, [δ:] πρωτοπρόεδρος ὢν (ἦν τῆς συγκλήτου καὶ πρωτοθεσιτάριος, ἀνήρ δραστήριος καὶ σοφός· καὶ ἐπισκόπους Ἰση δ' καὶ μῆνας 5'. Ὁ ἐκβληθεὶς Μιχαὴλ θνήσκει μετ' ὀλίγον καὶ θάπτεται ἐν τῷ παρ' ἐκείνου ἐγεροθέντι μοναστηρίῳ Ven. 28^{ab} cf. Scyl. 655,6-645,6. 78 ἀποξενώσας ἀμφοῖν τὸ δημόσιον Zon. 211 A—213 A. 78 1059. 78 Ἄ ἤδη Pa. 1708 350^{ab}. 78 οὕτως ὁ Ἰσαάκιος Zon. 213 B. 78 συμφρον. Zon. 78 λόγ. Zon. 78 εἰ βιάζεται Zon. 80 τούτων Zon. 81 ὃν οὐ σὺν οἱ πολλοί, φάντασμα δὲ τι δαιμόνιον ὑπελήφασαι Zon. 82 τὰ βασιλεία Zon. 83 Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰσ., νόσῳ συμπέσων καὶ τὸν θάνατον ὑποπέψους καὶ φοβηθεὶς ἕνα τῶν στρατιωτῶν, Κωνσταντῖνον κἀλλούμενον Δούκα, βασιλέα χειροτονήσας ἀποκρίσεται καὶ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου ἠσυχάσας καὶ μετὰ μικρὸν θνήσκει, καὶ ἐκεῖσε θάπτεται Ven. cf. Scyl. 667,11-649,8. 84 Par. 1708. 85 ἀφρὸν τε τὰ πρὸς εὐνήν, κ. τ. λ. Zon. 213 D. 86 1059. 87 Par. 1708. β. K. τοῦ Δούκα K. ὁ Δούξ ἐ6. ἔτη [ζ'] καὶ μῆνας] β' Ven. 231^a. ζ' μῆνας Scyl. Zon.

ἐπρωαιρέθη τὴν μοναδικὴν πολιτείαν, καὶ ἀπεγυ-
μνήθη οἰκαιοθελῶς πᾶσαν βασιλικὴν δόξαν καὶ φαν-
τασίαν, καὶ ἐγένετο μοναχὸς καλὸς καὶ δόκιμος, καὶ
δέδωκεν ἑαυτὸν εἰς κακουργίαν πολλὴν τῆς μοναδι-
κῆς πολιτείας καὶ κόπους πολλοὺς καὶ μεγάλους, καὶ
ὁ βίος αὐτοῦ ἐγένετο θαυμαστός, καὶ οὗτος⁸⁸ ἐτελευ-
τησε καὶ ἐκέρδησε τὴν βασιλείαν⁸⁹.

(3) Ὁ δὲ Δουκάς, ἐπαναλαβὼν τῆς ἀρχῆς τῆς
βασιλείας, ἦτον οὔτε πολλὰ πρόθυμος, ἀλλ' οὔτε
πολλὰ δευδός, ἀναμείσον τῶν δύο. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ
ὀρθότατος ἐκρατεῖτο· καὶ πάλιν νὰ ὑπάγῃ νὰ κρημνίσῃ
ἵππου ὀρώση ἀσκοπα, οὐδὲν τὸν ἐφαίνετο καλόν.
Ἔιχε δὲ καὶ παῖδια ἑπτὰ⁹⁰.

⁹¹ (4) Τοῦτου τῷ δ' ἔτει τῆς βασιλείας θνήσκει ὁ
πατριάρχης Κωνσταντίνος, καὶ ἐχῆρευσε ὁ θρόνος
αὐτοῦ ἀνευ ποιμένου· μῆνας ε'.

885 ⁹² (5) Τῷ δὲ ε' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ,
ἐν ἔτει ἀπὸ κλίσεως κόσμου 590β', ἰνδ. α', μην.
Ἰανουαρίῳ α', χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ Ξιφιλίνος
πατριάρχης ΚΠ., καὶ ἐπεσκόπισεν ἔτη ια', μῆνας ζ'
εὐσεβῶς καὶ θεαρέστως καὶ πᾶσαν μαθήσεων παι-
δειαν ἀριστα ἐξησκηκώς. Οὗτος καὶ ἐν τῷ ὄρει τοῦ
Ὀλύμπου μονάσας ἄρτι παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ
Δουκῆς μετήχθη ἐκείθεν, καὶ εἰς τὸν πατριαρχικόν
ἀνήχθη θρόνον, ἀνὴρ καθαρώτατος καὶ ἀγνότατος.
Οὗτος τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἀνελάμπρυνε καὶ
κατεκόμησε, πάσας τὰς ἐν αὐτῇ ἀναστηλωμένας
εἰκόνας τῶν ἁγίων ἀνακαίνισας⁹³.

⁹⁴ (6) Καὶ ὡς ἔμελλε καὶ αὐτὸς τελευτᾶν, εἶχε
μεγάλας φροντίδας καὶ ταραχὴν ἢ καρδίαν αὐτοῦ.
Ἠγάπα τὴν βασίλισσαν, καὶ ἤθελε νὰ τὴν ἀφήσῃ
κληρονόμον τῆς βασιλείας, μετὰ τὰ παῖδια αὐτῆς· ἀλλὰ
ἐπεὶ ἦτον νέα καὶ εὐμορφος, ἐφοβεῖτο μήποτε ἀρ-
μωθῇ μεθ' ἐτέρου, καὶ προίση ἄλλα παῖδια, καὶ κατα-
φρονηθῶν τὰ ἴδια αὐτοῦ καὶ χάσουν τὴν βασιλείαν
εἰς τῶπους καὶ χώρας ἄλλας, τὴν δὲ βασιλείαν νὰ
ἀφήσῃ εἰς τὰ παῖδια αὐτοῦ, καὶ νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτοὺς
ἐπιτρόπους, ἕως οὗ νὰ μεστῶσουν. Ἀλλ' οὐδεὶς τὸ
μέλλον δύναται ἐκφυγεῖν. Γνωρίσασα οὖν ἡ βασί-
λισσα τὴν βουλήν καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς,
ἐσύντυχέ τιν εἰς τὸ πρῶτον λυπητικὰ πολλὰ, καὶ
τέλος ὤμοσέ του φρικτοῦς καὶ μεγάλους ὅρκους,
ὅτι ποτὲ νὰ μὴδὲν ἐπιβλέψῃ εἰς δεῦτερον γάμον,
μηδὲ ἀρμωθῆναι ποτε ἐτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἵνα σω-
φρονῇ καὶ φυλάξῃ τὴν βασιλείαν διὰ τὰ παῖδια αὐ-
τοῦ. Ὁ μὲν οὖν οὗτος ἀπέθανε· καὶ ἀπεφορτίσθη
τὸ τῆς σαρκὸς βάρος⁹⁵.

[14']. ⁹⁶ *Βασιλίσια Εὐδοκίας μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς.*

⁹⁷ ⁹⁸ Τῷ 590α' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρ-
κώσεως 2απ' ἔδασίλευσε Εὐδοκία ἡ γυνὴ Κωνσταν-

nasticam, imperialem omnem sponte sua exiit
fastum et splendorem, factusque est monachus
optimus et inclytus, et sese dedit duris vitæ mo-
nasticæ macerationibus, multisque et magnis labo-
ribus, atque post vitam mirabilem mortuus cæ'este
lucratus est regnum.

Ducas vero initium regni auspicatus, neque
valde strenuus, neque valde timidus erat, sed in-
ter utrumque medius. Attamen temeritati sub-
jacebat, atque ut præceps rueret quo temere ten-
debat, nullatenus bonum se præbebat. Erant au-
tem ei septem liberi.

Anno regni ejus quarto mortuus est Constanti-
nus patriarcha, ejusque thronus absque pastore
remansit quinque menses.

Anno regni ejusdem quinto, anno a creatione
mundi sexies millesimo quingentesimo septuage-
simo secundo, indictione prima, die mensis Ja-
nuarii secunda, ordinatus est Joannes Xiphilinus
patriarcha Constantinopolitanus, et annos undecim
sexque menses præfuit hic episcopus pietate in-
signis gratus Deo, et in omni scientiarum disci-
plina optime exercitatus. Is, qui Olympum in
montem solitarius modo recesserat, inde a Con-
stantino Duca translatus est, et in patriarchalem
elatus sedem, vir purissimus et sanctissimus. Idem
Magnam ecclesiam illustravit ac decoravit, omnes
sanctorum imagines in ea repræsentatas restaurans.

Cum vero et ipse imperator jamjam esset mor-
iturus, magnis curis et sollicitudinibus angebatur
ejus animus. Amabat enim imperatricem, eamque
volebat relinquere hæredem regni cum suis liberis;
sed cum esset junior et formosa, timebat ne un-
quam conjungeretur cum altero viro, qui alios
procrearet liberos, suos vero despiceret, relega-
taque imperatrice in alia loca et regiones, regnum
propriis permitteret liberis, tutores eis instituens,
usquedum plenam attigissent ætatem. At nemo
tempus futurum vitare potest. Comperto igitur
imperatrix viri consilio et voluntate, primo eum
verbis affata est molestis, tandem tremendo pol-
licita est juramento se nunquam secundum medi-
taturam matrimonium, sed in continentia victuram
et regnum filiis Constantini servaturam. Hic igitur
mortuus est, et molo carnis fuit exoneratus.

XIV. *Regnum Eudociæ cum ejus filiis.*

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo
octogesimo primo, divinæ Incarnationis millesimo

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ οὕτως? ⁸⁹ Par. 1708. ⁹⁰ Par. 1708. Οὗτος εἶχε γυναῖκα βασίλισσαν Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Μακεδολίτου, καὶ
παῖδας ἐξ αὐτῆς Μιχαὴλ, δν καὶ βασίλειά ποιεῖ, Ἀνδρόνικον καὶ Κωνσταντίνον τὸν Πορφυρογέννητον, ὄντινον
καὶ αὐτὸν στέφει, καὶ θυγατέρας Ζωὴν καὶ Μαρίαν, Θεοφανὸν, Ἀναστασίαν, Ἄναν, Εἰρήνην καὶ Καλὴν. —
24 Ven. ⁹¹ 1063 ⁹² 1061. ⁹³ Ven. 281^{ab}. ⁹⁴ 1067. ⁹⁵ Par. 1708. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κ. θνήσκει καταλιπὼν
γυναῖκα βασίλισσαν μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ· θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μωλιθιωτοῦ ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς
πόρτας. ⁹⁶ Par. 1708 σπγ' — Ἐ. καὶ τῶν παίδων α. Ver. 281^b. ⁹⁷ Τῷ 590α' Par.

octogesimo primo, regnavit Eudocia, Constantini A uxor, cum filiis suis Constantino, Michaelē et Andronico.

Sed tantam tranquillitatem et quietem compensavit magna adversitas et procella, et magnum erat periculum de vita imperatricis et ejus filiorum. Hæc autem erat causa. Erat dux nomine Romanus Diogenes, formosus et vultu decorus, genere Cappadox; strenuus erat et propter dotes quibus fulgebatur, dignus qui regnaret. Hic igitur Romanus videns suamnam rerum et vires ac potestatem Romanorum subjacere lactentibus parvulis et cerusatae mulieri, erupit velut draco ad sorbendam matrem cum filiis, et nescivit a parvulo uno pumilione cum arcu aquilam in aere volantem in terram dejici, ac tenuem laqueum saginari ab ursis et leonibus. Cum igitur ingenti exercitu congregato calcaret incursaretque imperatorias regiones et urbes, captus est a militibus, eatenis onustus et Constantinopolim ductus ad imperatricem ut ab ea morti traderetur tanquam insidiator.

αὐτὴν σίδηρα, καὶ ἤγαγον αὐτὸν εἰς Κωνσταντινὸν πόλιν πρὸς τὴν βασιλισσαν ὅπως θανατώσῃ αὐτὸν ὡς ἐπίβουλον⁹⁹.

Conversa autem imperatrix, cum vultus ejus decorum ac pulchritudinem vidisset, mirata est, et vulneratum est amore cor ejus, et nullam habuit insidiarum illius rationem, nec terribilis meminit jurisjurandi quod viro suo dederat morienti, ut diximus, sed illum vinculis solutum fecit imperatorem et matrimonio sibi copulavit.

XV. Regnum Romani Diogenis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo octogesimo secundo, divinæ Incarnationis millesimo octogesimo secundo, regnavit Romanus Diogenes: nam mortis et carceris loco dederat ei imperatrix libertatem et Romanorum imperium. Tales sunt ludi quos facit temporis rota.

Ut autem pervenit Romanus ad summum imperii fastigium ab initio ostendit nobilitatem animæ suæ et audaciam: siquidem non respexit regni pompam deliciasque et fastum, neque amavit vitam reclusam ut vermis qui terram rodit ad vivendum, nec in imo delitescens palatio formidavit pugnas et bella, sed acuit gladium suum, et congruo accensus est anima ac studio adversus Turcas atque

τῆν μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. **886** Κωνσταντίνου, Μιχαὴλ καὶ Ἀνδρονίκου· ἐκυβέρνα δὲ τὴν βασιλείαν σὺν τοῖς τέκνοις αὐτῆς⁹⁹.

(2) Ἀλλὰ εἰς τοσαύτην ἀμεριμνίαν καὶ γαλήνην ἐτραχώθη μεγάλη σκληρία καὶ ἀνεμοζάλη, καὶ ἠνοίχθη στόμα καὶ φάρυγξ νὰ καταπίῃ τὴν βασιλισσαν καὶ τὰ παῖδιά αὐτῆς. Ἡ δὲ αἰτία ἦτον τοιαύτη· Ἦτον στρατηγὸς τις ὀνόματι Ῥωμανὸς ὁ Διογένης, εὐμορφος καὶ ὠραιόπρῶσπος, Καππαδοκὸς τῷ γένει· ἦτον δὲ, καὶ ἀνδρειωμένος, καὶ ἀπὸ τὰ καλὰ, ὅπου εἶχεν ἐπάνω του, ἄξιον ἦτον νὰ βασιλεύσῃ. Οὗτος γοῦν ὁ Ῥωμανὸς, ἰδὼν τὴν δυναστείαν τῆς βασιλείας καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων δεῖ καί ται εἰς⁹⁹ θυλαστάρια βρέφη καὶ εἰς γόνατον ψιμυθισμένον, ἐκινήθη ὡσπερ δράκων νὰ καταπίῃ μητέρα μετὰ τέκνων· καὶ οὐδὲν ἐγίνωσκεν δεῖ ἕνα μικρὸν βεργίον σὺν τόξου ῥίπτει τὸν ὑψιπέτη ἀετὸν εἰς τὴν γῆν, καὶ λεπτὴν δίκτυον πιάνη ἀρκετοῦ καὶ λόντας. Ὡς γοῦν ἐσύναξε στρατὸν πολλὸν καὶ περιέπατε καὶ ἐκούρσευε τὰς βασιλικὰς χώρας καὶ πόλεις, ἐπάσθη ἀπὸ στρατιωτῶν, καὶ ἐφόρσευε αὐτὸν εἰς Κωνσταντινὸν πόλιν πρὸς τὴν βασιλισσαν ὅπως θανατώσῃ αὐτὸν ὡς ἐπίβουλον⁹⁹.

(3) Στραφείσα δὲ ἡ βασιλις, καὶ ἰδοῦσα τὸ κάλλος τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ τὴν ὠριότητα, θαύμασε, καὶ ἐτρῶθη ἀπὸ τοῦ ἔρωτος ἔνδον ἡ καρδία αὐτῆς, καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσαστο τὴν ἐπιβουλήν αὐτοῦ, οὐτε τοὺς φρικωδεστάτους ἐμνήσθη ὄρκους οὓς ἐποίησε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ἐν καιρῷ τῆς ἀποδιώσεως, ὡς εἴπομεν· ἀλλ' ἔλυσε αὐτὸν ἀπὸ τῶν σιδηρῶν καὶ ἐποίησεν αὐτὸν βασιλέα καὶ ἡρμύθη αὐτόν¹.

[1E]. Βασιλεία Ῥωμανοῦ Διογένους.

887 Ὁ τῷ ρομφ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρκώσεως ρομφ', ἐβασίλευσε Ῥωμανὸς ὁ Διογένης· ἀντὶ γὰρ θανάτου καὶ φυλακῆς ἐχάρισεν αὐτῷ ἡ βασιλισσα τὸ κορυμνὸν αὐτῆς καὶ τὴν αὐθενσίαν τῶν Ῥωμαίων· τοιαυτὰ εἰσι τὰ παιγνίδια ἅτινα ποιεῖ ὁ τροχὸς τοῦ καιροῦ⁹⁹.

(2) Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ Ῥωμανὸς εἰς τὸ ὕψος τῆς βασιλείας, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔδειξε τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τὴν τόλμαν τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐβλεψεν εἰς τῆς βασιλείας τὴν δόξαν καὶ τρυφὰς καὶ σπατάλας, οὐδὲ ἠγάπησε ζωὴν ἀποκλεισμένην ὡσπερ ὁ σκύλλης ὅπερ τρώγει τὴν γῆν καὶ ζῆ, οὐδὲ ἐφοβήθη τὰς μάχας καὶ τοὺς πολέμους νὰ κρύπτεται εἰς τὸ παλάτιον ἔσω, ἀλλ' ἠρόνισε τὴν

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ Par. 1708. Ἐ. σὺν τοῖς παῖσιν αὐτῆς M. καὶ K. καὶ Ἀ. τῶν βασιλέων συνεβασίλευσε μῆνας ζ' Ven 282^a.
⁹⁹ θηλύτερα? ⁹⁹ Par. 1708.—Καὶ δὴ τῶν στρατιωτῶν τις—οὗτος πάνυ περιδοήτων Καππαδόκης τὸ γένος, ὄνομα Ῥωμανὸς πατριῶς τὸ ἄξιωμα, Διογένης τὸ ἐπώνυμο—ἐν τινι τῶν τῆς θράκης διάγων κάστρων πρὸς ἀποστασίαν ἀποχωρεῖ· καὶ εὐθύς παρ' αὐτῶν (?) κρατηθεὶς δέσμιος πρὸς τὴν βασιλισσαν ἄγεται, καὶ εἰς ἐξέτασιν κριταῖς κατὰ νόμον θάνατον καταψηφίζεται Ven. ¹ Par. 1708.—Ἡ βασιλισσα δὲ, ἀθρόως μεταβληθεῖσα καὶ ἄλλ' ἢ [ψυχῆ] πρὸς τὸν ἀνδρα γενομένη ἔρωτι, ἀπὸ τῶν νυκτῶν εἰς τὴν βασιλείαν τε τὸν θανάτῳ καταδίκων ἀναδιβάσει, καὶ βασιλέα ἀναγορεύει συναφθεῖσα τούτου πρὸς γάμον Ven. ² 1067. ³ Par. 1708. σπδ'; Ῥ. τοῦ Δ. ἅμα τῇ βασιλίῳ Εὐδοκίᾳ καὶ τοῖς ἀπὸ K. τοῦ Δουκὸς παῖσιν αὐτῆς Μιχαὴλ, Κωνσταντίνῳ καὶ Ἀνδρονίκῳ τοῖς βασιλεῦσι καὶ Νικηφόρῳ καὶ Λέοντι υἱοῖς· μετ' αὐτῶν ἐβασίλευσε ἐτη γ' καὶ γ' Ven.—18 Par. 1708. Οὗτος, παρ' ἐλπίδα τῆς βασιλείας τυγῶν, οὐ πρὸς ἀνάσεις καὶ τρυφὰς ἐβλεψεν· ἀλλ' ὅσον ἦν ἐπ' αὐτῷ, τοῦ στρατοῦ ἐπεμελεῖτο· καὶ πρὸς τῶν ἀθῶν, φημί, Τούρκων, ἄμυναν καὶ ἀντιπαράταξιν οὐχ ἄπαξ ἀλλὰ δις καὶ τρις ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ, εἰ καὶ χρίμασιν ἀρρήτοις διὰ τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας, οἱ πολέμοι αὐτὸν καταστρώσαντο καὶ ἐκούρσευαν Ven. 282^b.

στῆθην αὐτοῦ καὶ ἰθυμῶθι θυμὸν δίκαιον καὶ ζῆλον Ἀ
κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Σαρακηνῶν, καὶ ἐσχέπασε
τὴν γῆν ἀπὸ τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ οἱ ποταμοὶ ἦσαν
πολλὰ ὀλίγοι πρὸς τὰ αἵματα ὅπου ἐχύθησαν, καὶ εἶδειξε νὰ γινώσκουσι ποταπὴν ἀνδρίαν καὶ φρόνη-
σιν εἶχασιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ποταποὶ πολεμισταὶ εἶσιν.

(3) Καὶ ἐὰν οὐκ εἶχε πέσει ὁ φθόνος διὰ μέσου
καὶ ἐνεμπίδισαν αὐτὸν, ὡς ἦτον φυσικῶς ἀλαζονικῆς
καὶ αὐτάρατος καὶ ἐπηρμένος· πολλὰ καὶ ἀπρόσ-
δικτος καὶ ὑπερήφανος· τότε δὲ μάλιστα ἀπὸ τὴν
ἀξίαν τῆς βασιλείας ἠλαζονεύθη περισσοτέρως.
Εἶχε δὲ καὶ ἄστατον γνώμην, καὶ ὑφορᾶτο ἅπαντας
εἰς τὸ κακὸν καὶ ἐδικούς καὶ ξένους, καὶ ἐφαίνετο
αὐτῷ ὅτι σχεδὸν οἱ πάντες κατ' αὐτοῦ εἰσὶν ἐπίθου-
λοι· διὰ τοῦτο ἦτον· πολλὰ βαρετὴς καὶ ἀγριος καὶ
ἀχαιρέτιστος, μὴ μόνον εἰς τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ, B
ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ προγό-
να αὐτοῦ †.

§§§ (4) Διὰ τοῦτο πανταχοῦ ἐσυνετύχαιναν
γρυφὰ καὶ ἐμελετοῦσαν κατ' αὐτοῦ καὶ κατεσκευά-
ζον παγίδα, καὶ ἐμίσησαν αὐτόν· καὶ ἐβλαβαν βου-
λήν χωρὶς πολέμου νὰ τὸν προδώσουσι εἰς τοὺς Σα-
ρακηνούς. Τοῦτο γοῦν κατεσκευάζε Καῖσαρ, ὁ
ἀδελφὸς Κωνσταντίνου τοῦ Δαῦκα, καὶ ἐβουλεύθη
τοῦτο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου στρατηγού-
τος τότε τοῦ Ῥωμαϊκοῦ φορτάτου, καὶ μετὰ τῶν
ἄλλων στρατηγῶν καὶ μεγιστάνων ὁμοίως· καὶ
ἐπέβη ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου βασιλείως, καὶ μᾶλλον
κατ' αὐτοῦ δολιότητος δίκτυον. Ὁ μὲν Ῥωμανὸς
ἐπίρρασεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινουπόλιν εἰς τὸ Σκουτά-
ριον ὁρμύμενος κατὰ τῶν χριστομάχων Τούρκων. C
Οὕτως δὲ ὡς ἐκαθέζετο, ἐπέτασε περιστέρι καὶ
ἤλθε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ, ὅπερ ἦν
κακὸν σημεῖον κατ' αὐτοῦ. Ἐκείνος δὲ ἐχάρη πολλὰ
δοκῶν ὅτι ἐστὶν εἰς καλὸν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸ τὴν
βασιλεύσαν διὰ νὰ ἐξη παρηγορίαν. Ἐπεὶ ἐκεῖνο
ὅπερ θέλει ὁ ἄνθρωπος, ἐκεῖνο θαρρῆει καὶ ἀπαντέ-
χει. Ἄλλ' εἰς τὸν ἄνθρωπον χειροτέρα κακορίζικια
οὐκ ἐστὶ παρ' ὅταν εἶχε ἐχθρούς τοὺς οἰκειακούς
αὐτοῦ. Ἐὰν γάρ τινα ἐπιβουλεύονται τινες τῶν
ἐκτὸς, φίλοι ἢ ἄλλοι τινεῖς, εἶχε θεραπείαν καὶ διόρ-
θωσεν τὸ κακόν· εἰ δὲ παρὰ τῶν οἰκειακῶν καὶ
γνησίων τῶν ἐσθίωντων τὸν ἄρτον αὐτοῦ νὰ ἐπιβου-
λεύεται τις, οὐ δύναται φυγεῖν τοιαύτης τιμωρίας
θανάτου· εἰ γάρ ἐστὶ τις μετὰ τοῦ προδότου εἰς
μῖαν οἰκίαν, πῶς ἐστὶ δυνατόν φυλαχθῆναι ἀπὸ τῆς
πανουργίας αὐτοῦ; Ὅμως οὕτω πάλιν ἰσταμένης
τῆς τέντας τοῦ βασιλείως, ἐπεσε τὸ μέγα ξύλον,
ὅπερ ἐκράτει αὐτήν, καὶ παρ' ὀλίγον ἤθελε δώσει
τὸν βασιλέα κατακέφαλα· ἦτον γοῦν καὶ τοῦτο ἄλλον
κακὸν σημεῖον. Ὅμως ἐγένοντο πόλεμοι συχνοὶ καὶ
κατέλυον οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Πέρσας· καὶ ἐφοβήθησαν
οἱ Πέρσαι φόβον μέγαν, καὶ ἐστενωχωρήθησαν, καὶ
ἐζήτησαν τὸν βασιλέα καὶ παρεκάλουν νὰ γένηται
εἰρήνη ἀναμεταξὺ αὐτῶν· εἰς γὰρ τοὺς πολέμους
ὅπερ ἐγένοντο, ἐφριξαν οἱ βάσβαροι τοῦ βασιλείως·

Atque utinam in medium non incidisset invidia
eumque impedivisset! Erat nempe natura super-
bus, sibi complacens, multum elatus, injucundus
et arrogans; tunc vero maxime e suscepta imperiali
dignitate insolentem se praebebat. Habebat quoque
animum instabilem, et omnes de malo suscipia-
batur, tum familiares, tum alienos, et arbitra-
batur fere cunctos sibi insidiari: ideo erat valde
molestus, asper et morosus, non solum in suos
superiores sed etiam in uxorem et liberos.

Hanc ob causam undique adversus eum clam
struebant meditabanturque laqueos, eumque odo-
rant, et consilium inierunt ejus absque bello tra-
dendi Sarracenis. Hoc igitur paravit Cæsar, frater
Constantini Ducæ, idque deliberavit cum filio suo
Andronico, Romani tunc exercitus duce, et cum
aliis ducibus et magnatibus, et texuerunt pro illo
imperatore vel potius contra eum fraudulenta retia.
Interea Romanus Constantinopoli scutarium pro-
fectus est adversus Christianorum inimicos Turcas.
Dum forte sederet, columba advolans insedit illius
genibus, quod funestum ipsi erat signum; hic vero
magnopere gavisus est illud habens auspicium
secundum, misitque istud imperatrici ad eam so-
landam, nam quod quis appetit, illud sperat et
amplectitur. At nulla homini majorum est radix
malorum, quam inimicos habere domesticos. Nam
si quis cui insidiatur extraneus, malum hoc sanari
et reparari potest. Si vero quis a familiaribus et
notis panem suum comedentibus fraude circum-
veniat, mortem hujusmodi vindicta intentata
vitare nequit: qui enim cum proditore in una domo
commoratur, quomodo potest ab ejus artibus sub-
duci? Pariter, restaurato imperatoris tabernaculo,
cecidit trabs qua sustentabatur, et parum abfuit
quin imperatorem capite feriret: erat igitur id
quoque signum aliud sinistrum. Nihilominus fre-
quentes fiebant pugnae, et profligabant Romani
Persas, et percussi sunt Persæ terrore magno, et ad
angustiam redacti, et rogaverunt imperatorem
hortatique sunt ut pax inter utrosque iniretur,
nam hostium imperatoris sortem timebant har-
bari. Hic vero cursitabat, trucidabatque et cædo
ac sanguine eorum haud satiebat: modo Persa-
rum capita ut spicas gladio metebat, modo lancea
dejiciebat equites, simul cum equis; et accipiter
parvis avibus, vel fulmen, vel ignea falx aut flam-
meum jaculum, talis videbatur Persis, et multis

Variae lectiones et notæ.

† Par 1708. Οὕτως, τὴν βήτησαν Εὐδοκίαν εἰς γυναῖκα μεταλαβὼν, παῖδας ἐξ αὐτῆς ἀποτίκτει ἀρρένας
δύο, Νικηφόρον καὶ Λέοντα Ven. § 1071.

cardibus mdebant ejus vestes, et cruor super eo concresebat. Qualis leo fame pressus, et cervum nactus, latera ejus discerpit devoratque artus corporis et sanguine rictus suos respergit, talis erat Romanus Persis. Magna Romani exsultaverunt lætitia; tremuerunt vero Persæ, et pacem fieri postularunt. Imperator sollicitus erat ut sua mens futurum præsciret: sacram fecit liturgiam sacerdos, sanctumque aperuit Evangelium, et occurrit hoc caput: « Si me persecuti sunt, et vos persequentur; » at mærore affectus est exercitus. Attamen fecit pacem cum Persis, eisque firma dedit juramenta, et ad majorem securitatem misit eis crucem suam, ita suam sibi parans perniciem, ac nesciens eipsum, ex quo suam hostibus crucem misisset, omnes suas eis tradidisse vires.

δὲ εἶχε μέριμναν, ἐπεὶ προέβλεπε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ μέλλον· καὶ ἐλειτούργησεν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἠνοιξεν τὸ ἄγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ἐξέβη κεφάλαιον τοῦτο· « Εἰ ἐμὰ ἐδίωξαν, καὶ ὁμοῖα διώξουσιν, » καὶ ἐλυπήθη ὁ στρατὸς. Ὅμως ἐποίησεν ἀγάπην μετὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἐστείλειν αὐτοὺς ὀρκωματικὰ βέβαια· καὶ εἰς περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην ἀπέστειλεν αὐτοῖς καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ· καὶ τοῦτο ἦν εἰς κακὸν αὐτοῦ, μὴ γινώσκων ὅτι ἀφ' οὗ ἐστείλειν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ὅλην τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐκείνους τὴν ἔδωκεν *.

Interea Persæ, cum facta esset reconciliatio firmaque pax et valida juramenta, securi erant. et in animo habebant in patriam suam recedere. Verum duces, qui insidiatores erant imperatorem instigabant: « Eia, ergo, dicentes, in hac incuria est fiducia in quibus indormiunt simplices, eos aggrediamur ac destruamus. Atque tantum impulerunt eum et coegerunt, ut ipse fuerit determinatus, et vocatus ad arma exercitus, inflatæque buccinæ et explicata vexilla in signum belli. Conversi Persæ et videntes subitum hoc malum evaginatoque enses, et exercitus cum armis in se irruentem, ea ipsa hora nihil aliud faciendum remansit nisi quod cuique succurrebat: alius gladium arripuit, alius conscendit equum, ut erat, sive armatus, sive inermis; et juramenta imperatoris in summa fixerunt lancea, portabantque ante seipsum, et ostendebant quomodo ille fidem suam violasset, Deus vero esset juste judicaturus. Atque ubi manus conseruerunt, primus fugit Cæsar cum sua cohorte. Deinde cuncti duces pariter fugerunt cum suis copiis; et solus remansit imperator sine commilitonibus; dextra lævaque intendebat oculos, et neminem videbat; eratque implicitus laqueis inextricabilibus. Quem ut viderunt emiri ac duces Persarum, certatim accurrerunt, ut Romanum tangerent. Sic igitur premebant et venati sunt leonem rabidi venatores, et comprehensus est servus captivusque imperator Romanorum, et ceperunt hubones aquilam pennis fulgidam aureis, ad ipsumque sultanum duxerunt captivum et catenis vinctum.

λυσισαμένων σκύλων, καὶ ἐκρατήθη δοῦλος αἰχμάλωτος ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἐπίσασαν αἱ νυκτερίζαι τὸν ἀετὸν τὸν χρυσοπέπερον, καὶ ἤγαγον ἐπ' αὐτὸν τὸν σουλτάνον ὡς ὑποχείριον δεσμωμένον.

Tunc sultanus ille contra spem sese clementem

καὶ περιέτρεχε, καὶ ἐπλευροκόπη, καὶ χορτασμένων οὐκ εἶχεν εἰς τὰς σφαγὰς καὶ εἰς τὰ αἵματα αὐτῶν· ἄλλοτε μὲν ἐθέριζε τὰς κεφαλὰς τῶν Περσῶν μετὰ 889 τῆς σπάθης ὡσπερ στάχους, ἄλλοτε δὲ μετὰ τοῦ κονταρίου αὐτοῦ ἐβρίπτεν τοὺς κισθαλίους ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀλόγων, καὶ ὡσπερ ἱέραξ εἰς μικρὰ πτηνὰ, ἢ κεραυνὸς ἢ δρέπανον πύρινον ἢ φλογερός καταβάτης, οὕτως ἐφαίνετο εἰς τοὺς Πέρσαι· καὶ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ φόνου ἐδαψαν τὰ φορήματα αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἐπηξεν ἐπ' αὐτοῦ· ὡσπερ λέων ὅταν ἐπιτύχη ἐλάφιν καὶ πεινᾷ καὶ ἐκλύση τὰς πλευρὰς αὐτοῦ καὶ βοφήση τὰ σωθικά αὐτοῦ καὶ νὰ αἰματωθῶν τὰ χεῖλη αὐτοῦ, οὕτως ἦτον καὶ ὁ Ῥωμανὸς εἰς τοὺς Πέρσας. Καὶ ἐγένετο εἰς τοὺς Ῥωμαίους μεγάλη χαρὰ· καὶ ἐτρόμαξαν οἱ Πέρσαι, Β καὶ ἐπαρκαλοῦν νὰ γένηται ἀγάπη. Ὁ βασιλεὺς

(5) Τέως δὲ οἱ Πέρσαι, ὡς ἐγένετο ἡ συμβίχαις καὶ ἡ ἀγάπη στερεὰ καὶ τὰ ὀρκωματικὰ δυνατὰ, ἦσαν ἀνενοιαστοὶ· καὶ ἦν ἡ βουλὴ αὐτῶν νὰ στραφῶν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Οἱ δὲ στρατηγοὶ, οἷτινες ἦσαν ἐπίβουλοι, ἠνάγκαζαν τὸν βασιλέα, ὅτι Τώρα εἰς τὴν ἀμεριμνίαν αὐτῶν καὶ τὸ θάρρος ὅπου κάθονται ἀπλᾶ, ἄς τοὺς δώσωμεν νὰ τοὺς καταλύσωμεν. Καὶ τὸσον ἐπαρσκήνησαν αὐτὸν καὶ ἐβίασαν, ὅτι ἔδωκεν ὀρισμὸν καὶ ἡρματώθη τὸ φοστᾶτον, καὶ ἐδώκασι τὰ βούκινα, καὶ ἐσῆκωσαν τὰ φλάγκουλα εἰς σημεῖον πολέμου. Στραφέντες δὲ οἱ Πέρσαι καὶ ἰζόντες τοῦτο τὸ ἀιφνίδιον κακὸν καὶ τὰ σπαθία γυμνὰ καὶ τὸ φοστᾶτον ἄρματωμένον, καὶ κατέβησαν ἐπάνω τοῦς, τῆς ὥρας ἄλλο οὐδὲν εἶχασι τι νὰ ποιήσουν εἰ μὴ ὡς δρθῶτε καὶ κατευδῶσεν ἕκαστος αὐτῶν· ἄλλος μὲν ἤρπασε σπαθίον, ἄλλος δὲ ἐκαθαλίκευτεν ὡς ἔτυχεν ἢ ἄρματωμένος ἢ ἀναρμάτωτος, καὶ ἔβαλαν τὰ ὀρκωματικὰ τοῦ βασιλέως ἐπάνω 890 εἰς ἓνα κοντάρην, καὶ ἐπῆγεν ἐμπροσθεν αὐτῶν, καὶ εἰδείχναν πῶς εἶναι παραβάτης τοῦ ὅρκου αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς θέλει κρίνει δικαίως· καὶ ὡς ἐδίωκασι κατὰ πρόσωπα, καὶ ἐγένετο ἀνάμιξις τοῦ πολέμου. πρῶτος ἐφυγεν ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν σύναξιν αὐτοῦ. Ἐἶτα πάντες οἱ στρατηγοὶ ὁμοίως ἐφυγον μετὰ τῶν φοστᾶτων αὐτῶν· καὶ ἐπέμεινε μόνος ὁ βασιλεὺς χωρὶς συντροφίαν· ἠγνράνιζεν ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν καὶ τινα οὐδὲν ἐβλεπε· καὶ ἦτον μέσα εἰς ἀνεκδάτους βράχους. Ὡς δὲ ἴδασι τοῦτον οἱ ἀμυρᾶδαι καὶ οἱ στρατάρχαι τῶν Περσῶν, ἔπεσαν καὶ ἐδίωκαν καὶ ἐζήλο νεικοῦσαν εἰς νὰ κατευδῶσεν νὰ πιάση τὸν Ῥωμανόν· ἐπίσασαν γοῦν αὐτὸν, καὶ ἐκυνηγῆθη ὁ λέων ὑπὸ τῶν

(6) Τότε ὁ σουλτάνος ἐκεῖνος ἀνεπίστως ἐγένετο

Variæ lectiones et notæ.

* Par. 1708.

ἡμερος, καὶ ἠντραύησεν εἰς τὴν βασιλεῖα γλυκὺν ἄμμα, καὶ ἐσύντυχέ τον γαλήνᾳ καὶ ἐπαρηγόρησεν αὐτόν καὶ ἔδειξεν ἐκείνος ὁ βάρβαρος φιλανθρωπότητος καὶ ἀγαθῆς γνώμης παρὰ τοῦς φίλους, καὶ συγγενεῖς, καὶ ὁμοφύλους, οἵτινες ἐπρόδωσαν αὐτόν· καὶ ἐποίησαν ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ συνήσθιον, καὶ συνέπινον, καὶ ἐπαρδιάδαζαν, καὶ ἐθαύμαζεν ὁ σουλτάνος τὴν ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν τοῦ βασιλέως· καὶ ὑπερτον ἐποίησεν ἀδελφούσνην καὶ ἀγάπην μεγάλην καὶ ὄρκους φοβεροῦς ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ ἔδωκεν ὁ σουλτάνος τῷ Ῥωμαῖῳ χαρίσματα καὶ πλοῦτον πολλόν, καὶ τοῦς Ῥωμαίους ὅσους εἶχασιν πιασμένους ἐδώκασι τοὺς μὲ τὰ ἄρματα αὐτῶν καὶ ἄλογα αὐτῶν καὶ ἠλευθέρωσαν αὐτούς. Ἐδωκέ τον δὲ καὶ δέκα χιλιάδας Σαρακηνοῦς, ἵνα τὸν συνοδεύουν εἰς τὸν τόπον ὅπερ ἔχρηζε, καὶ ἂν τὸν χρήζη καὶ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ νὰ τοῦς ἔχη μετ' αὐτόν⁹.

(7) Ἐγλήτωσε γοῦν ὁ Ῥωμαῖος ὡσπερ πάροδος ἀπὸ τῶν μαγγάνων ἢ ὡς ἰχθύς, ἀπὸ τῆ ἀγχηστριν, καὶ πάλιν ἠλπίσε νὰ ἐπάρη τὴν βασιλείαν. Ἀλλὰ ὁ φθόνος ἐκατέλυσε τὸ ὑάρδος αὐτοῦ. Οἱ γὰρ **891** στρατιῆγοὶ τῶν Ῥωμαίων προαπέστειλαν πανταχοῦ γραφάς ὅτι εἰς οἶον κάστρον ὑπάγει ὁ Ῥωμαῖος, νὰ μὴ τιν ἐξέωνται, ἀλλὰ νὰ σφαλίζουν τὰς θύρας, καὶ νὰ τὸν ἀφήσωσιν¹⁰ ἔξω. Ἐπεριπάτει γοῦν ὁ Ῥωμαῖος ἄνω καὶ κάτω ἀφίλος, ἀβοήθητος καὶ ἐστερημένος τῆς βασιλείας, καὶ ὅπου ἂν ἐπῆγαγεν, εἰδιώχων αὐτόν.

(8)¹⁰ Ἀλλ' οὐδὲ πάλιν ἐπυσεν ὁ φθόνος¹¹ νὰ σταθῆ ἔως ὧδε· ὁ γὰρ Δουκάς Μιχαῆλ ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου, γεγονώς εἰς ἀξίτησιν ἡλικίας, καὶ ἐγένετο εἰκοσιν ἑτῶν, εἶχε τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν **Καίσαρα** βοηθόν καὶ συγκροτητὴν καὶ ἄπαντας τοὺς δυνατοῦς στρατηγούς, καὶ μεγιστάνας, καὶ ἐκάθισε εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον, καὶ ἐπῆρε τὴν γονικὴν βασιλείαν.

[Γ']. *Βασιλεία Μιχαῆλ τοῦ Παραπινάκου.*

¹² Τῷ ςφπγ' ἔτει¹³ τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρκώτως ἀπγ' ἐβασίλευσε Μιχαῆλ ὁ Παραπινάκης βασιλεύσαντος, δὲ τούτου εὐθὺς ἐξέβαλεν Εὐδοκίαν, τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ παλατίου, πολλὰ κλαίουσιν καὶ παρακαλοῦσαν ὅμως ἐκούρευσειν καὶ ἐποίησεν αὐτὴν καλογεραίαν, καὶ ἐφόρσεσεν αὐτὴν καλογεραίαν, καὶ ἐφόρσεσεν αὐτὴν **ράσα**, καὶ ἔβαλεν αὐτὴν εἰς μοναστήρι.

¹⁴ (2) Μισθὸν δὲ ὅτι καὶ ὁ Ῥωμαῖος ἀκόμη πάσχει, καὶ γυρεύει νὰ ἐπάρη τὴν βασιλείαν, καὶ συνάγει βοηθούς, ἔστειλε φορῶτον **892** καὶ ἐπολέμησε· καὶ

Variæ lectiones et notæ.

¹ Par. 1708. Ὅθεν (?) καὶ εἰς τὴν τρίτην αὐτοῦ ταξίδα ἐν τῷ πολέμῳ ὑπὸ τῶν Τούρκων αἰχμάλωτος οἶμοι γεγονώς Ven. 285^a. ² Par. 1708. 350^{ab}. ³ ἀφήγουσιν Par. ⁴ Par. 1708. Καὶ πάλιν ἀναρροθεῖς οὐ συνεχωρήθη τῆς βασιλείας· ἐπιλαθέσθαι. Ἡ γὰρ Εὐδοκία ὑπὸ τῶν συγγενῶν παρακινήθεῖσα κέλευσιν διὰ τάχους ἐκπέμπει βασιλικὴν τὴν βασιλεῖα Ῥωμαῖον ὡς αἰχμάλωτον γεγονότα, παρά τινος ὡς βασιλεῖα μὴ προσδεχθῆναι, ὁ καὶ γέγονε Ven. ⁵ φθόγγονος Par. ⁶ Par. 1708. Μιχαῆλ δὲ ὁ υἱός, αὐτῆς, ἡλικία ἤδη ἀφάμενος καὶ νεανίσκος ὢν, γενναίον τε καὶ νεανικὸν ἀποτολυμᾶ. Συμβουλεύσάμενος γὰρ Ἰω. τῷ Καίσαρι κατὰγει τὴν μητέρα τοῦ παλατίου πολλὰ βούσων καὶ ὀδυρομένην, καὶ εἰς τὴ παρ' αὐτοῦ κτισθὸν μοναστήριον ἀποκίρει, καὶ γίνεται τῶν σκηπτρων ἐγκρατῆς· σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τοῦς β' υἱοῦς τοῦ Ῥωμαῖοῦ τῶν βασιλικῶν παρασημῶν ἀπογυμνῶν καὶ ἰδιωτῆς ἀποδεικνύει Ven. ⁷ 1071. ⁸ Par. 1708 σπε'. β. Μ. τοῦ υἱοῦ Κ. τοῦ Δουκός Ven. ⁹ Par. 1708. Μ. ὁ υἱὸς Κ. τοῦ Δουκᾶ σὺν Ἀνδρονίκῳ καὶ Κωνσταντίνῳ τοῖς ἀδελφοῖς, αὐτοῦ ἐβασίλευσαν ἔτη ἑξ καὶ μῆνας ἑξ. Οὗτος εἶχεν γυναῖκα βασιλισσάν Μαρίαν τὴν ἐξ Ἀβασγίας καὶ παῖδα ἑξ αὐτῆς, ὃν καὶ βασιλεῖα ποιεῖ, Κωνσταντίνον ὄνομα Ven. 283^b.

A praebuit : imperatorem benignis intuitus est oculis. comiter affatus et consolatus; et ostendit ei barbarus hic animum meliorem et humaniorem, quam isti amici cognatiue qui illum prodiderant. Una remanserunt dies octo, et simul comedebant, bibebant et ambulabant, et admirabatur sultanus imperatoris fortitudinem et prulentiam. Denique fraternam pacti sunt reconciliationem firmamque amicitiam, et severo sese invicem obligaverunt sacramento. Ac dedit sultanus Romano munera opesque multas; omnes quoque Romanos quos Persæ captivos tenebant, reddiderunt cum eorum curribus et equis, et liberos dimiserunt; dedit illi etiam decem millia nummorum Sarracenorum, a qua comparanda quibus opus haberet, et viros quibus indigeret ad auxiliandum comitibus.

Erreptus est igitur Romanus ut pardus ex incantamentis vel piscis ex hamo, et sperabat se regno rursus potiturum. Sed invidia spem ejus frustrata est. Duces enim Romanorum miserunt ubique litteras quibus jubebant quemcumque locum peteret Romanus, eum haud recipi, sed claudi portas, eumque foris teneri. Obambulabat igitur Romanus hic et illic, amicis, auxilio et regno privatus: et quocumque iret, repellebatur.

Sed nondum quievit invidia neque hic stetit. Duces enim Michael, Constantini filius, ætatis adeptus incrementum et viginti annorum factus, adjuvantibus cooperantibusque patre suo Cæsare cunctisque potentibus ducibus ac proceribus, in patrio sedit throno et paternum illustravit regnum.

XVI — Regnum Michaelis Parapinacis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo octogesimo tertio, divinæ Incarnationis millesimo octogesimo tertio, regnavit Michael Parapinaces. Regnum autem auspicatus, statim e palatio expulit Eudociam, matrem suam, multum ejulantem ac deprecantem; deinde illam totondit fecitque moniale, et rasam conjecit in monasterium.

Audiens autem Romanum adhuc paratum esse et omnia moliri ad regnum recipiendum et auxilia colligere, misit exercitum et præliatus est. At ille

captus est, et cujus miseruerat hostes et barbaros, nunc sui olim amici et familiares innumera prae-huerunt venena, et oculos crudeliter gladio effoderant, eumque fecerunt in arcum durumque et nulla remedia suppeditans valetudinarius, et ver-nibus scatuivit vultus ejus, vermes ex oculis erum-pabant, et infinita erant mala et calamitas quae ipsi acciderunt.

Michael vero. semel omni sollicitudine et animi contentione vacuus nec jam quemquam formidans, arma tumultumque belli et exercituum coactiones prorsus amisit; indesinenter enim diu noctuque meus ejus in meditatione scriptorum et librorum lectione versabatur; et saepe librorum litterarumve deliciis captus non edebat, sed lucem usque scri-porum lectioni vacabat.

Tunc agitati sunt undique populi, et ex omni parte in Romanos erupit procella et magna tem-pestas, et ubique vastabantur et expugnabantur urbes ac provinciae. Imperator enim cochleae de-gens vitam, raro prodibat, imo in palatio se abdebat, et obliviscebatur se esse imperatorem. Atque utinam aliquando recogitasset sibi subiacere urbes et rura, et populos commoveri ut dracones, terramque Romanorum ut struthium absorberi! Ingravescibat igitur in Romanos tempestas magna, et omnes in imperatorem indignabantur videntes mundum periclitantem ne penitus labefactaretur. **C** **μεγάλη· και πάντες ἠγανάκτουν κατὰ τοῦ βασιλέως, τελλῶς ¹⁶.**

Erat autem homo quidam illustris, clarus genere ac belli peritus, corpore saucius ac vulneratus ex praeliis quae fecerat ab adolescentia sua, vir inclytus et manu fortis, cui nomen erat Nicephorus Botaniates. Hic exercitum coegit auxiliarem venitque Nicæam et Michaeli significavit tanquam consilium et mandatum ut regno abdicaret, idque occuparet hic senex Botaniates; Michael vero, utpote imperitus belli et imperii negotiis inexpertus, in otio aederet. Atque brevi pervenit Constantinopolin, et sine bello, sine pugna introivit, et proclamatus est imperator Romanorum.

Καὶ εἰς ὀλίγον ἐφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ χωρὶς πολέμου ἦ παραχρῆς τινος ἐσέθη καὶ ἀνε-φημισθῆ βασιλεὺς Ῥωμαίων ¹⁶.

XVII. — Regnum Nicephori Botaniatis·

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo nonagesimo tertio, a divina Incarnatione millesimo nonagesimo tertio, regnavit Nicephorus Botaniates

A ἐπίσταν αὐτὸν, καὶ ὃν ἠλέησαν ἐχθροὶ καὶ βάρβαροι, ἐμυριοφαρμάκωσαν αὐτὸν οἱ ποτε φίλοι καὶ ἰδικοί αὐτοῦ, καὶ ἐξέβαλαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀνηλεῶς μετὰ μαχαίρας, καὶ ἐβρίψαν αὐτὸν εἰς μικρὸν καὶ σκληρὸν καὶ ἀπαρηγόρητον νηρόπουλον· καὶ ἐσκωλή-κισσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐξηχροντο οἱ σκώλη-κες ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ ἄκραν οὐκ εἶχε τὸ κακὸν καὶ ἡ συμφορὰ ἦτις συνέθη αὐτῷ ¹⁶.

(3) Ὁ δὲ Μιχαὴλ, ἦν ἕνα ἐξέθη ἀπὸ πάσης ἐνοίας καὶ λογισμοῦ καὶ οὐδὲν εἶχε δειλίαν παρὰ τινος, ἐξεπέλυσεν καὶ τὰ ἄρματα καὶ τὰς ταραχὰς τοῦ πο-λέμου καὶ τὰ περισυνάγματα τῶν προσάτων, καὶ οὐδὲ καὶν εἰς ὕπνον τοῦ ἐμελέτα περὶ τοιαύτων, ἀλλ' ἀσχο-λάστως νόκταν τε καὶ ἡμέραν ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην τῶν γραφῶν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν βιβλίων· καὶ πολλάκις ἀπὸ τὸν γλυκασμὸν τῶν βιβλίων ἦτοι γραφῶν οὐκ ἤσθιεν, ἀλλ' ἂ μέρμι: τῆς αὐγῆς ἐκαθί-ζετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραφῶν ¹⁷.

(4) Τότε ἐκίνησαν πανταχόθι τὰ ἔθνη καὶ ἐνέ-πευσαν, καὶ ἀπὸ πῖσαν μερλίαν ἦλθεν εἰς τοὺς Ῥω-μαίους κλύδων καὶ ταραχὴ μεγάλη, καὶ πανταχοῦ ἦσαν πόλεμοι καὶ φόβοι καὶ αἰχμαλωσίαι τῶν Ῥω-μαϊκῶν πόλεων καὶ χωρῶν. Ὁ γὰρ βασιλεὺς αὐτῶν ἐξῆ κοχλίου βίου, καὶ ἐξέβιεν ὀλίγον, καὶ ἐφαίνετον, καὶ πάλιν ἐστρέφετον, καὶ ἐπεκλείετον εἰς τὸ παιά-τιν. καὶ ἐλησμόνα ὅτι ἐστὶ βασιλεὺς· καὶ ἤθελε τι-νὰ νὰ τὸν ἐνθυμήσῃ ὅτι ἔχει ὑποκάτω του κόσμου καὶ χώρας, καὶ ὅτι τὰ ἔθνη ἐκίνησαν ὡς δράκοντες, καὶ καταπίνοσι τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων ὡσπερ στρουθίου. Ἦτον γοῦν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὀλίγως βλέποντες τὸν κόσμον πῶς ἐκινδύνευε νὰ χαθῆ παν- **C**

893 ¹⁸ (5) Εἰς δὲ τις ἄνθρωπος ἐνδοξος καὶ μεγα-λογενῆς καὶ ἐμπειροπόλεμος — ἦτον τὸ κορμὶν αὐ-τοῦ κατὰ τρωτὸν καὶ κατὰ πηλὸν ἀπὸ τοὺς μεγάλους πολέμους, οὗς ἐπολέμειεν ἐκ νεότητος αὐτοῦ, καὶ ἦτον δυνατὸς καὶ δόκιμος εἰς τὰς μάχας — ὄνομα Νικηφόρος ὁ Βοτανιάτης. Οὗτος ἐπερὶ σὺν ἔφε προσά-τον σύμμαχον, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Νίκαιαν, καὶ ἐμή-νυσε τὸν Μιχαὴλ ὡσπερ συμβουλήν καὶ παραγγέλιαν νὰ ἀφήσῃ τὴν βασιλείαν, καὶ νὰ ἐπάρῃ αὐτὴν οὗτος ὁ γέρον Βοτανιάτης· ὁ δὲ Μιχαὴλ, ὡς ἄπειρος πο-λέμου καὶ ἀδόκιμος τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, νὰ καθίσῃ χωρὶς φροντίδων, καὶ νὰ ζῆ ἀνενοχλήτως.

[17]. Βασιλεὶα Νικηφόρου Βοτανιάτου.

¹⁸ Τῷ ςφςγ' ἔτει τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ θείας Σαρ-κώσεως ςςγ' ἐβασίλευσε Νικηφόρος ὁ Βοτανιάτης ἔτη γ', καὶ ἐφόρεσε τὸ διάδημα καὶ τὴν χρυσόπαστον

Variæ lectiones et notæ·

¹⁶ Par. 1708. Οὗτος, ἀντιπαραταξάμενος τῷ Ῥομανῷ Διογένει ἀνθισταμένῳ καὶ τὴν βασιλείαν ζητοῦντι καὶ τρέψας, φεύγοντα συλλαμβάνει, καὶ ἐκτυφλώσας ἀποκείρει ἐν τῇ παρὰ τοῦ Ῥωμανοῦ κτισθείσῃ μονῇ, ἐν ἣ καὶ μετὰ βραχὺ τεθνηκῶς θάπτεται ὁ βασιλεὺς Ῥωμανός Ven. 283b. ¹⁷ Par. 1708 Τῷ δὲ δ' ἔτει τῆς τοῦ Μιχαὴλ βασιλείας θνήσκει ὁ δσιώτατος πατριάρχης Ἰω., καὶ θάπτεται ἐν περατικῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Ἀγγοῦρια, καὶ χειροτονεῖται πατριάρχης ΚΠ. Κοσμάς, ἀνὴρ γηραιὸς καὶ τίμιος καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη ε' καὶ μῆνας θ'. Ἐπὶ τούτου ὁ σύμμαχος κόσμος σχεδὸν κατασχεθεὶς ὑπὸ τῶν ἀθέων Τούρκων ἠε ἀνίσταται, καὶ ἔρημος οὐκ ἐκλιπόμενος ἀπεκατέστη Ven. 283b, 284a qui in his verbis desinit. ¹⁸ Par. 1708. ¹⁹ 1077. ²⁰ Par. 1708 ²¹ 1708.

αλουργίδου. Ἐλησμένους δὲ τὸ πολυχρόνιον αὐτοῦ Ἀ γῆρας, καὶ συνηρμούθη ²² μετὰ τῆς γυναίκης τοῦ Μιχαήλ, νέαν οὖσαν καὶ τρυφερὰν κόρην ὁ παλαιὸς καὶ πεπολιωμένος.

(2) Τὸν δὲ Μιχαήλ ἐποίησε μοναχὸν καὶ μητροπολίτην Ἐφεσίων ²³.

(3) ²⁴ Τὸν δὲ καιρὸν ἐκεῖνον ἀπίστευεν ὁ βασιγεύς Νικηφόρος στρατηγούς μετὰ φοσάτου ἐπάνω εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων ἐξέβη μὲ φοσάτον χιλιάδας π', καὶ κατέλυσε χώρας πολλὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐπῆρεν αἰχμαλωσίαν πολλήν· ὅπου ἤθελεν, ἠπλίκευε καὶ ἀναπαύετον, οὐκ ἔχων φόβον παρὰ τίνος· ἐπειδὴ ἤκουεν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἔχουσι διὰ μέσου αὐτῶν ἰδίας ταραχὰς καὶ ἀτυχίας. Ἐξέβησαν γοῦν καὶ οἱ στρατάρχαι τῶν Ῥωμαίων μὲ φοσάτον χιλιάδας δώδεκα, καὶ οὐκ ἐτόλμουσαν φανώσι ποθεν φανερά, μή πως ἔκκαθαρίσωσι αὐτούς· οἱ Βούλγαροι, καὶ νοήσαντες ὅτι εἰσὶν ὀλίγοι, καὶ καταλύσουσιν αὐτούς. Ὅμως ἐτριγύριζαν **894** καὶ ἐμελετοῦσαν σκέψιν καὶ βουλὴν πῶς νὰ ποιήσουσιν κἄν εἰς ἄκραν νὰ δώσουσιν. Ἐχώρισε ²⁵ γοῦν ὁ στρατηγός δύο ἄρχοντας καλοὺς, καὶ φρονίμους καὶ ἔδωκε τὸν καθένα στρατιώτας καθ' ἑαυτοὺς ἐκλεκτούς καὶ ἀνδρειωμένους φ' μὲ ἄλογα καλὰ καὶ ἄρματα ἐκλεκτά· καὶ ὤρισεν αὐτούς, ἵνα ὑπηγένουσιν ²⁶ κατόπισθεν τοῦ Βουλγαρικοῦ φοσάτου ἀπόκρυφα καὶ ἐπιδέξια, καὶ νὰ βλέπουσιν εἰς τί τόπον ἀπλικεύουσιν, καὶ ποταπὴν φύλαξιν ἔχουσιν τὰς νύκτας, καὶ πῶς κοιμῶνται, καὶ τί ποιεοῦσιν· καὶ ἂν ἤμπορέουσιν, ²⁷ νὰ πιάνουσιν τινὰ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους νὰ μάθουσιν τίνα βουλὴν ἔχουσιν· καὶ νὰ τὸν μηνύσωσι συχνὰ μανδάτα νὰ ἐξεύρη. ²⁸ Ἐξέβησαν γοῦν ἐκεῖνοι οἱ δύο στρατάρχαι· καὶ ἕκαστος αὐτῶν εἶχε τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, καὶ ἔχουλοῦθον ἐπιδέξια ὅτι νὰ μὴδὲν τοὺς ἀποσκεπάσουσιν οἱ Βούλγαροι. Καὶ μέγα νύκτα πρόσαργα ἐφθασαν οἱ Βούλγαροι, καὶ ἀπλίκευσαν εἰς ἕνα εὐμορφὸν κάμπον, καὶ ἠπλωσαν τὰς τέντας· καὶ ὡς ἦσαν ἀφυρόμενοι ²⁹, ἤσαν πανταχοῦ σθιάς, καὶ ἐκαθέζοντο, καὶ ἐτρῶγαν, καὶ ἐπιναν, καὶ ἐκοιμῶντο ἀνενοίαστοι· καὶ ὀλίγοι τινὲς ἦσαν ἄρχοντες. Καὶ ὅταν ἰδοῖεθ ἡ τρίτη μεῖρα τῆς νυκτὸς, ἤλθασιν οἱ δύο ἄρχοντες μὲ τὰς δύο συντάξεις κοντά, καὶ ἐβλέπαν τὸ φοσάτον πῶς ἐνε ³⁰ πολὺ, καὶ τίς ἦτον νὰ καταπροσωπίσῃ αὐτό. Ἐπάνω εἰς τοῦτο ἐπεσε φιλονεικία μέσον τῶν στρατιωτῶν τούτων· καὶ ἔλεγεν ἡ μία μεραῖα πρὸς τὴν ἄλλην, ὅτι· Ἡμεῖς ἡμεῖθα καλλιώτεροι ἀπ' ἐσῶς. Καὶ εἰς φρόνιμος στρατιωτῆς ἐσέθη εἰς τὴν μέσην αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἐρχοντες καὶ [σύν]τροφοί, πόθεν νὰ φανῇ ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ τὸ ἐξευρώμεν ³¹, ὅτι ὑμεῖς ἦσθε καλλιώτεροι ἀπ' ἡμῶν; Πλὴν, εἰ βούλεσθε, ἡ δοκιμὴ ἐνώπιον ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἐστί, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἐμπροσθεν ἡμῶν κείνται· καὶ ἂς φανῇ ποία μεραῖα ἐνεδοκιμητέρα. Ἡκουσαν τοῦτο οἱ στρατιῶται, καὶ ἀνεπτερώθησαν, καὶ εἶπασιν ὅτι· Καλὰ καὶ δίκαια λέγετε· καὶ ἐχωρίσθησαν οἱ πεντακόσιοι καὶ ἐπῆρασιν τὴν ἀνωθεν

tres annos, diademate ac purpura vestitus. Oblitus est autem suæ senectutis, et conjugium iniiit cum Michaelis conjuge, senex et canus cum adolescente del cataauue muliere.

Michaellem idem fecit monachum et Ephesi archiepiscopum.

Illo tempore misit imperator Nicephorus duces cum exercitu adversus Bulgaros. Rex vero Bulgarorum in aciem processit cum octoginta millibus militum multasque vastavit regiones Romanorum et multos fecit captivos : prout volebat, suos in prælia aut castra ducens, metuens neminem ; audierat enim Romanos intestinis dissensionibus et calamitatibus vexari. Processerunt igitur, et Romanorum duces cum duodecim virorum millibus ; ne caudebant in conspectum venire, ne forte Bulgari, eorum advertentes paucitatem, eos destruerent. Attamen versabant et meditabantur in animo quid facerent ad illos opprimendos. Secrevit igitur primarius dux duos duces strenuos ac prudentes, et utrique dedit quingentos equites delectos et fortes cum bonis equis armisque delectis : eosque jussit Bulgarici exercitus tergo insistere clam et dextrorsum, et observare ubi castra metarentur, quomodo haberent nocturnam vigiliam, quomodo cubarent, quam belli rationem adhiberent ; et si possent, capere aliquem ex Bulgaris qui hostium consilia et motus exploraret. Profecti sunt igitur duo illi duces, cum sua uterque militum manu, et pone subierunt ad dextram, ne a Bulgaris conspicerentur. Quadam autem nocte Bulgari castra metati sunt in amœno campo ac tentoria constituerunt ; et cum essent fatigati, accenderunt ubique ignes, sederunt, comederunt hiberuntque, et recubierunt securi : atque pauci tantum vigilabant. Elapsa tertia noctis parte, venerunt duo duces cum duobus agminibus, videruntque quam multus esset hostium exercitus, et quam difficile esset ei obsistere. Tunc temporis intercidit certamen inter hos milites, utra pars altera fortior esset. At callidus quidam miles processit in medium, et ait : « Duces et commilitones, quomodo patebit veritas et qui comperimus vos esse nobis meliores ? Agedum, si vultis, experimentum penes nos et vos sit. En hoses ante oculos monstremus, utra pars sit alteri superior. » Hoc audito, milites accensi sunt dixeruntque : « Bona et justa dicis. » Et segregaverunt se quingenti milites partemque occupaverunt superiore, alii vero quingenti inferiorem, et aggressi sunt utrique Bulgaros. Bulgari autem vestibibus depositis somno graves, ac timore perculti terga dedere ; et cum obscura esset nox, collidebat unus alium, et se invicem occidebant intra extraque tentoria. Et mille Romani de quibus diximus, hostium cladem

Variæ lectiones et notæ.

²² συνηρμούθη Par. ²³ Par. 1708 σπς'. ²⁴ Par. 1708. ²⁵ ἐχώρησε Par. ²⁶ ὑπεκχένωσι? ²⁷ εὐπόρ.? ²⁸ ἐξεύρη Par. ²⁹ ἀφωρόμενοι? ³⁰ εἶναι? ³¹ ἔξευρ. εἶσθε Par.

dederunt donec dies illuxit. Interfecerunt ipsum A Bulgarorum regem, insignemque et insperatam reportaverunt ab eis victoriam. Supererant tabernacula, lecti, arma, captivi et equi, iisque replebatur campus, et dum sol lucebat, Romani interfecerunt quoscunque invenirent; et miserunt nuntios ad exercitum de secunda pugnae fortuna. Tunc venit dux cum exercitu, viditque ingentem caedem ac terribile opus et internecionem; et glorificaverunt Deum qui vires in tanto discrimine suppeditarat. Captivi venderunt equos et sarcinas, antequam se reciperent; dux vero cum exercitu abiit.

ἐπιλάτουμε ²², καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πάντοτε κατέσφαζον τὸν καὶ συγχρηκίαι. Καὶ ἐφθασε μὲ τὸ φασάτον, καὶ εἶδε τὸν μέγαν ἐκείνον φόνον καὶ τὸ φοβερὸν ἔργον καὶ ἀπολείαν ²³· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα δύναμιν εἰς τσαυτὴν ἀπορίαν· καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἐπερ- ναν ὄλογα καὶ πράγματα, καὶ ἀπήρχοντο ἐν τοῖς τοῦ ²⁴.

Imperator autem Nicephorus utpote senex fugiens B pugnas et bella, sedebat otiosus, aureas splendidasque gestabat vestes, et mulcebat senectutem suam frequentibus balneis, unguentis, et regalibus epulis: comedebat, bibebat et luxuriabat; praefatamque pulcherrimam amabat Michaelis uxorem; ac tantum deliciis et voluptati indulgebat quantum adolescens qui incipit voluptatibus oblectari. Imperii vero munera et magna negotia credebatur hominibus barbaris rusticisque et ebriosis, qui erant a proavis suis servi et ignobiles, nihil boni sciebant, sed erant omnes improbi et ignavi. Sic Romanorum imperium simile erat navigio vecto sine nautis et gubernatore. Interea Nicephorus sedebat in thronis sublimibus et auro argenteoque distinctis, aureisque fulgebat vestibus, et alias ex aliis vestes, decem singulis diebus commutans. Si quis autem egeret imperiali officio, primum offerebat munera, sicque regiam inhonestabat majestatem. Honores porro ac dignitates, quae alii reges illustribus concedunt ducibus, proceribus et viris fama celebribus, iste conferebat rusticis, sarcinatoribus, lignariis, saliatoribus, crumatum venditoribus, aurigis: et fecit honesta inhonesta, et excelsa et gloriosa vilia et futilia: et si die qua nemo esset jus sollicitans se, lebat otiosus nihil prorsus curans utrum invaderentur ejus oppida, sive hostes imminerent, sive exercitus haberet, sive non; sed omnis ejus cura versabatur circa res ante dictas.

σοβαρός· καὶ ἄλλην κάμμιαν ἔνοιαν οὐκ εἶχεν, κατὰλοῦσι τὰ ἔθνη τὸν κόσμον αὐτοῦ, εἴτε ἂν ἦσαν πρᾶξις ἢ ἐδηλώσειαν.

Ubi regni potius est Botonates, feria tertia D Majoris Hebdomada a patriarcha diademate redimitus est.

Et primum omnibus largitiones praestitit, pecu-

μεραλίαν, οἱ δὲ ἑτεροὶ πεντακῶσοι τὴν κάτω, καὶ ἐδώκασιν ἄμφω τοὺς Βουλγάρους· καὶ οἱ Βούλγαροι ἦσαν γυμνοὶ καὶ βεβαρημένοι τοῦ ὕπνου, καὶ ἐπῆραν δειλίαν καὶ **895** ἐδώκασιν νὰ φεύγουν· καὶ ἦτον σκοτεινὰ, καὶ συνέκρουεν εἰς μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἐσκοτόνοντο ἀλλήλων; ἔσω εἰς τὰς τένας καὶ ἔξω· καὶ τὰ σταθία τῶν Ῥωμαίων ἐκείνων τῶν χιλίων ἐθέρισαν καὶ κατέκοπτον ἑοὺς τὸ ἐξημέρωμα. Κατέσφαξαν γοῦν καὶ τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων, καὶ ἐγένετο εἰς αὐτοῦς νίκη μεγάλη καὶ ἀνέλπιστος, καὶ ἔμειναν αἱ τένας, αἱ κατοῦναι, τὰ ἄρματα, ἡ αἰχμαλωσία, τὸ κοῦρσο, καὶ ἔγαγεν αὐτὰ ὁ κάμπος, καὶ ὁ ἥλιος; ὅσους εὕρισκον· καὶ ἐστειλαν μηνύματα εἰς τὸν στρα-

(†) Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος ἦν ἀνθρώπος γρη- ραῖός, καὶ ἐξαπέλυσε τὰς μάχας καὶ τοὺς πολέμους, καὶ ἐκαθέζετο, καὶ ἐφόρει χρυσὰ καὶ κατέκλαιμπα καὶ ἔτρεφε τὸ γῆρας αὐτοῦ μὲ συχνὰ λουτρά καὶ μυρίσματα καὶ τραπέζια βασιλικὰ· καὶ ἔτρωγε, καὶ ἔπινε, καὶ ἐσπατάλα, καὶ εὐφραίνετο τὴν κέρην ἐκείνην τὴν ὠραιστάτην, τὴν γυναῖκα τοῦ Μιχαήλ· καὶ οὕτως ἐνετρέφεα, καὶ ἔπαιζεν ὡς περ νέος ὅπου ἀρχεται νὰ χαίρεται τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου· τὰς δὲ βασιλικὰς δουλείας καὶ τὰς μεγάλας ὑποθέσεις ἐνεμπίστευεν εἰς ἀνθρώπους βαρβάρους, ἀγροίκους καὶ μεθυστάδας, οἵτινες ἦσαν ἀπὸ προπάππων αὐτῶν δούλοι καὶ ἀγνώριστοι, οὐδὲν καλῶς μὴ γινώσκοντες, κακὸγνώμοι πάντες καὶ ἀπαίδευτοι ὄντες. Καὶ ὠμολογεῖν ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων πλοῖον φορτω- μένον χωρὶς ναυτικῶν καὶ ναυκλήρων. Ὁ δὲ Νικη- φόρος ἐκαθέζετο εἰς ὄρθρους ὑψηλοῦ; ἀργυροδιεχρῦ- σους, ἐστειλὼν ἀπὸ τὴν χρυσοφορίαν καὶ ἤλασεν ²⁵⁻²⁶ ἄλλα καὶ ἑτερα διαφόρα φορητά, τὴν ἡμέραν φορὰς δέκα, καὶ εἴ τι; ἔχρηζε νὰ ἐπάρη ὀφρῖνον βασιλικόν, ἤρχετο, καὶ ἐξέινιζε δῶρα, καὶ ἱτιμῶσε τὸ μεγαλεῖον τῆς βασιλείας; καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰ ἐξώμματα, ἅτινα εἰδίδασιν οἱ ἄλλοι βασιλεῖς εἰς ἐνδόξους καὶ μεγάλους. **896** ἄρχοντας καὶ στρατηγούς, καὶ δοκίμους ὀνομα- στοῦς, οὗτος; εἶδεν αὐτὰ τζεγγαρίου; ῥάπτιας, πειλο- κάνους, κωμοδρόμους; κρημοδοπώλους, ζευγηλάτας· καὶ ἐποίησε τὰ τίμια ἄτιμα, καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ ἐνδοξα- ταπεινὰ καὶ ἀνωφέλεια ²⁷· καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ἣ οὐ διήρχετο τίς χωριότης νὰ ζητήσῃ ὀφρῖνικια, ἐκαθέζετο εἴτε ἂν κορυσεύονται τὰ κάστρα αὐτὸ ἢ, εἴτε ἂν φασάτα, εἴτε οὐκ ἦσαν, ἀλλ' ἡ φροντίς αὐτοῦ εἰς τὰς

(5) Ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς βασιλεῦσι; ὁ Βοτανεατῆς ἐγένετο, ἀναδείχεται κατὰ τὴν μεγάλην τρίτην παρὰ τοῦ πατριάρχου ταινί; βασιλικῆ.

(6) ²⁸ Καὶ πρῶτον ἅπασι παρέσχε τὸ φιλοτίμημα,

Variae lectiones et notae.

²² ἐπιλάτουμε. Par. ²³ ἀπολείαν? ²⁴ Par. 1708. ²⁵⁻²⁶ ἤλασεν? ²⁶ ἀνωφέλεια Par. ²⁷ Par. 1708. ²⁸ Par. 1708 iterum cum rubrica βασιλεία Νικηφόρου Βοτανεατῆος quae alteram indicat continuationem vel. e. Zonara positam 229 B.

τὰς εἰς τὸ δημόσιον ἀπάντων κοινῶς ³⁰ ὀφειλάς A
ἐκτεμῶν ἀπροσδιορίστως, καὶ χρεωκοπίαν τούτων
θλίψισμὰ τι μεγαλοκρεπῶ; ἐργασάμενος.

(7) ³⁰ Ἐτι δὲ τῷ Βρυεννίῳ κατὰ τὴν ἐσπέραν
ἐχομένῃ τῆς τυραννίδος [στέλλει τοὺς ἀπαγγέλλοντας
τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν αὐτῷ διδόναι, εἰ τῆς τυ-
ραννίδος;] ἀπόσχοιτο, καὶ τοῖς αὐτῷ συναραμένοις
τὰς τιμὰς; ἐπιθεδαϊῶσαι, αἷς αὐτοὺς ἐκείνος ἐτίμη-
σεν. Ὁ δὲ σφόδρα τῆς βασιλείας ἐφίετο, καὶ ἀνένδοτος
ἦν. Πάλιν οὖν ἐτέρᾳ πρὸς βασιλείᾳ· καὶ ἐπὶ ταύτῃ τρίτῃ.
Ὁ δ' ὑπερφανεύετο, καὶ οὐδὲ κατὰ [τὰ] τῶν πρὸς
θεῶν νόμιμα τοὺς πρέσβεις ἐδέχετο, ἀλλ' ἀτίμως
αὐτοὺς ἀπεπέμπετο. ³¹ Ὡς οὐδὲν οὖν εἰρηνικῶς
ἀνύειν ἔγνω ὁ βασιλεὺς, καὶ ἄκων πρὸς μάχην ἀπέ-
κυσεν, καὶ τὴν Κομνηνὴν Ἀλέξιον τετιμηκῶς
νωθελίσιμον καὶ προχειρισάμενος μέγαν δομέστικον B
καὶ Ῥωμαϊκῶν αὐτὴν δυνάμειον προστησάμενος;
κατὰ τοῦ Βρυεννίου ἐξέπραττεν ³²· ὅς τούτῳ συμβα-
λὼν κατὰ τι χωρίον Καλαβρῆν ἰσχυρόν, διὰ τὸ
κατὰρῦτον εἶναι τὸν τόπον βρύσει ὑδάτων πολλὰς ³³
τε καὶ ἀγαθαῖς, ῥαδίως τῆς ἐκείνου περιεγένετο
στρατιᾶς· καὶ τῶν μὲν πεσόντων, τῶν δὲ φυγόντων,
εἴλε μονωθῆν **897** τα τὴν τυραννήσαντα· καὶ τοῦ
φωτὸς τὴν δειλαίον ἀπεστέρησεν, καὶ εἰσήγαγε τυφλὸν
εἰς τὴν βασιλεύουσιν· καὶ ἡ μὲν τοῦ Βρυεννίου εἰς
τοῦτο τέλος ³⁴ κατήντησεν ἐπανάστασις ³⁵.

(8) ³⁶ Ἐπανέστησαν δὲ καὶ οἱ Βάραγγοι κατὰ τοῦ
βασιλέως ἀνελεῖν αὐτὸν μελετήσαντες· ἀντιταξαμέ-
νης δ' αὐτοῖς χειρὸς ἐτέρας Ῥωμαϊκῆς, εἰς ἰκασίαν
ἐτρέποντο καὶ συγγνώμης ἐπέτυχον.

(9) ³⁶ Τῷ δὲ βασιλεὶ τούτῳ ³⁷ τῆς ὁμοζύγου τελευ-
τησάσης, πολλὰ μὲν ἐμνηστεύοντο παρθένοι, καὶ
πρὸ τῶν ἄλλων ἡ τοῦ βασιλέως τοῦ Δούκα θυγάτηρ
Ζωή· ὃ δὲ [ῥ] τὴν βασιλίδαν Εὐδοκίαν ἤθελεν ἀγα-
γεῖσθαι ἢ τὴν ἐξ Ἀλανῶν Μαρίαν, τὴν τῷ πρὸ
αὐτοῦ συνοικήσαν ³⁸. Στέλλει γοῦν τὴν Εὐδοκίαν
μετακαλούμενος· ἡ δὲ, ὡς λόγος, οὐκ ἀπήνηντο,
ἐκωλύθη δὲ πρὸς τοῦτο ὁ βασιλεὺς παρὰ τινων μονα-
χῶν· καὶ ἀγεται τὴν βασιλίδαν Μαρίαν· οὐδὲν ἤτερον
παρὰ νομήτας ἢ εἰ τὴν Εὐδοκίαν ἠγάγετο· μοιχεύει
γὰρ ἦν ἀπηνυθρισμένη τὸ τολμηθῆν· διὰ καὶ ὁ τὴν
ἱερολογίαν τεταλεκῶς ἐπ' αὐτοῖς, τῆς ἱερωσύνης
ἐκπέπτωκεν.

(10) ³⁹ Ὁ μέντοι προδεβασίλευκῶς Μιχαὴλ, ὡς
εἰρηται, τὴν τρίχα καρεῖς, καὶ ψήφω συνοδικῆ D
μετροπολίτης Ἐφέσου χειροτονήτο· καὶ ἅπαξ
φοιτήσας ἐκεῖ, ἐπανῆλθε, καὶ ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ
μονῆ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν. Μετὰ δὲ τὸ τὴν Βοτανιά-
την τῆς βασιλείας ἐκπεπωκέναι, θνήσκων οὗτος ὁ
Μιχαὴλ, πολλὰ δευθεύσας αὐτοῦ τῆς βασιλείας
Μαρίας, ἥδη κάκεινης μοναχῆς γεγονυίας, συγγνώ-
μην ἐνευμε ταύτῃ, καὶ συγχώρησιν ἐπηύξατο ἐκ
θεοῦ.

(11) ⁴⁰ Ὁ δὲ πρωτοπρίεδρος Νικηφόρος ὁ Βασι-

nias ærario publico debitas cunctis remittens,
earumque remissionem decreto magnificè sanciens.

Deinde Bryennio ad vesperam tyrannidis se ha-
benti misit nuntios qui pollicerentur, modo tyran-
nidi renuntiaret, Cæsaris dignitatem ei conferen-
dam esse, et socios ejus confirmandos in honoribus,
quibus eos ipse honorasset. At ille imperium ve-
hementer cupiebat et nihil concedere volebat. Se-
cunda igitur delegatio, et post banc tertia : ille
vero insolens, nec secundum jura sancita excipie-
bat legatos, imo probrose dimittebat. Ut igitur
agnovit imperator se nihil pacifice lucrari, invitus
bello usus est, et Alexio Comneno dignitate nobil-
lissimi magnique Domestici honorato et Romanis
B præposito copiis, expeditionem fecit adversus
Bryennium. Alexius, consertis cum hoc manibus,
in campo Calabrya dicto, quia irriguus est hic
locus fontibus aquarum multis et bonis, facile
illius cinxit exercitum; et cadentibus aliis, aliis
fugientibus, solum relictum principem cepit, et
lumine oculorum effosso cæcum in urbem impe-
rialem duxit, in hunc quidem exitum desiit
Bryennii rebellio.

Insurrexerunt et Varangi contra imperatorem
regidæ; sed opposita eis alia cohorte romana, ad
preces conversi, veniam impetrarunt.

C Hujus imperatoris mortua conjuge, multæ in con-
nubium poscebantur virgines, et imprimis Ducæ
imperatoris filia Zoc : ille vero ducere volebat vel
Eudociam imperatricem, vel oriundam ex Alanis
Mariam, prædecessoris sui uxorem. Misit igitur ad
Eudociam invitandam : hæc vero, ut fertur, haud
renuit, sed in hoc dissuasus est imperator a qui-
busdam monachis. Tunc duxit imperatricem Ma-
riam, nihil minus legem transgressus quam si Eu-
dociam duxisset : adulterium enim impudens erat
hoc facinus : ideo qui sacram istam peregit litur-
giam e sacerdotio detrusus est.

Interim prior imperator Michael, postquam, ut
dictum est, coma tonsa, synodali suffragio Ephesi
ordinatus est archiepiscopus, et hanc urbem semel
invisit, reversus est et in Manuelis monasterio de-
git vitam; post Botaniatem vero de regno ejectum,
moriens, Michael, instanter efflagitante Maria jam
et ipsa moniali facta, veniam huic dedit et indul-
gentiam a Deo petivit.

Primus prædrus Nicephorus Basilicius, Bryennii

Varie lectiones et notæ.

³⁰ κοινῶς Par. ³¹ Par. 1708 = Zon. 229 B. ³² οὐδὲν Zon. ³³ ἐξέπεμψεν Zon. ³⁴ πολλῶν τε καὶ
ἀγαθῶν Zon. ³⁵ τέλους Zon.; Par. 1708 = Zon. 229 B. C. ³⁶ ἀντιταξαμένος δ' αὐθις Par. 1708.
³⁷ Par. 1708 — Zon. 229 D. ³⁸ τούτων Par. v. pro i. subst. cf. Zon. 229 D. ³⁹ τὴν τῷ πρὸ αὐτοῦ
συνοικήσαν Zon. ⁴⁰ Par. 1708 — Zon. 229 D. E. ⁴¹ 1708 — Zon. 229 E, 250 A.

successor in urbe Dyrrachio factus, et ipse amorem imperii concepit, collectoque exercitu, cum eo Thessalonicam iit, ubi audito Botaniatem regno potitum esse, ad eum misit pollicitationes, clam vero defectionem ordinavit et auxiliares accessivit Patzinaco: quo Botaniates comperto misit ei signatas bulla aurea litteras, quibus ei simul et servabatur de his quæ ausus erat oblivio et promittebatur Nobilissimi dignitas. At ille fuit inflexibilis. Unde adversus eum missus est Alexius Comnenus, titulo Augusti honoratus. Qui cum venisset Thessalonicam, cum Basilacio commisit prælium, ejus milites vicit, et ipsum in Thessalonicæ arcem profugum, vivum cepit, hujusque viri oculos, jussu imperatoris, effodit.

Alii quoque contra imperatorem manus leverant; sed ex iis quæ Bryennio et Basilacio acciderant, sapientiores facti, arma deposuerunt.

Cum Turcæ Orientem incursarent, mittit contra eos imperator cum forti exercitu Constantinum Ducæ filium, expeditioni adversus Turcas præpositum. Hic vero, ut ad urbem dictam Chrysopolim pervenit, statim rebellat, et a militum multitudine imperator proclamatur. Tum militum alios muneribus imperator seduxit, alios dignitatibus honoribusque sibi conciliavit, alios aliter tractavit: comprehensusque ab eis Constantinus, traditus est imperatori. Tunc tonsus adolescens in insulam relegatur; narrant quoque unctum fuisse sacerdotem.

Postquam Antiochenus patriarcha Æmilianus e vita migrasset, ei substitutus est alius Nicephorus dictus Maurus.

Imperator, tum propter provectam ætatem, tum propter naturalem indolentiam, rerum administrationem minime curabat, sed Sidæ archiepiscopo negotiorum publicorum curam permittebat. Erant quoque huic imperatori duo servi, quorum unus Borilus, alter Germanus vocabatur. Hi pro libitu omnia et ipsum imperatorem dominumque suum regabant: qui magistratum incurrebat odium, quia servi justo superbiores et audaciores se in illos exhibebant.

Ut jam dictum est, Logothetes Nicephorus qui pro Urselio steterat, in vinculis ab eo detinebatur. Subita autem morte correptus Urselius suspicionem

Α λάκιος, τοῦ Βρυεννίου γυνόμενος ἐπὶ τῷ Δυρράχιω διάδοχος, καὶ αὐτὸς ἔρωτα τῆς βασιλείας ἐνεγκυρόνησε· καὶ στρατιὰν ἀθροίσας, σὺν αὐτῇ πρὸς Θεσσαλονίκην ἀνῆλθε· ἔνθα μαθὼν ὡς ὁ Βοτανιάτης βαδισαίεται, ἐκεῖνον μὲν ἐπέσταυλε δουλικῶς, λάθρᾳ δὲ [τῆ] τῆς ἀποστασίας ἐτύριος καὶ πρὸς συμμαχίαν μετεπέμπετο ⁸⁹⁸ αὐτῷ Παζινάκους· ὁ γούος ὁ Βοτανιάτης, χρυσόβουλλον αὐτῷ στέλλει γραφὴν, ἅμα ⁸⁹⁹ περιποιούσαν αὐτῷ ἐπ' οἷς ἐτόλμησε τὸ ἀμέριμνον, ἅμα δὲ καὶ τιμὴν ⁹⁰⁰ αὐτῷ νωθελιστίμου ⁹⁰¹ βραβεύουσαν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἀτεγκτος ἦν· ὄθεν καὶ κατ' αὐτοῦ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος στέλλεται, τιμηθεὶς σεβαστός· καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην γυνόμενος καὶ τῷ Βασιλακίῳ συμμαχίας, τοῦς περὶ ἐκεῖνον κατετροπώσατο· κάκεινον, τὴν εἰς τὴν [τῆς] Θεσσαλονίκης ⁹⁰² συμφυγόντα ἀκρόπολιν, πολιορκίᾳ ἐζώγησε, καὶ τοῦς ὀφθαλμοῦς ἐξέκοψε τοῦ ἀνδρὸς κελεύσει βασιλικῇ.

(12) ⁹⁰³ Καὶ ἄλλοι δὲ ἀντάραντες ἦσαν χεῖρας τοῦτω τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ τὸν Βρυέννιον συμβάντων καὶ περὶ τὸν Βασιλάκιον σωφρονισθέντες, τὰ ὄπλα κατέθεντο.

(13) ⁹⁰⁴ Τῶν Τούρκων δὲ τὴν Ἐψὼν κατατρεχόντων, στέλλει κατ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς σὺν ἀξιωμακρῷ στρατεύματι· Κωνσταντίνου τὸν υἱὸν τοῦ προδεδαισιεύκτου· Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, ἐκεῖνον στρατάρχην τῆς κατὰ τῶν Τούρκων στρατιᾶς παραστήμενος· ὁ δὲ, πρὸς τὴν καλουμένην Χρυσόπολιν διαπεριωθθεὶς, νεωτερίζει εὐθύς, καὶ παρὰ τῆς ἐκείσε οὐσης στρατιωτικῆς πληθύος ἀναγορεύεται βασιλεὺς. Ἀλλὰ τοῦς μὲν τῶν στρατιωτῶν δώροις ὁ βασιλεὺς ὑπηγάγατο, τοῦς δὲ ἀξιωματῶν τιμαῖς ὑπεκίωσατο, ἄλλους ⁹⁰⁵ ἄλλως μετεχειρίσατο· καὶ παρ' αὐτῶν συσχεθεὶς ὁ Κωνσταντίνος, παρεδόθη τῷ βασιλεῖ. Κεῖρεται τοίνυν ὁ νεανίας, καὶ εἰς νῆσον περιορίζεται· λόγος δ' ἔχει καὶ ἱερέα χρισθῆναι τὸν ἀνθρώπον.

(14) ⁹⁰⁶ Τοῦ πατριάρχου δὲ Ἀντιοχείας [τοῦ] Αἰμιλιανοῦ τὴν βίον μετῆλλαχτός, προκεχειρίστο ἕτερος· Νικηφόρος ὁ Μαῦρος· λεγόμενος.

(15) ⁹⁰⁷ Οὗτος, τοίνυν ὁ βασιλεὺς, τὸ μέντοι καὶ διὰ γῆρα; βαθὺ, τὸ δὲ ⁹⁰⁸ τοι καὶ διὰ φυσικὴν χαύνωσιν, οὐ πάνυ τι τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως ἤπιετο ⁹⁰⁹, ἀλλὰ τὸν Σίδης μητροπολίτην καὶ οὗτος προσλαβόμενος, ἐκεῖνον τὴν τῶν κοινῶν ἀνάθετο πρόνοιαν. Ἦσαν δὲ τῷ βασιλεῖ τοῦτω καὶ δύο δούλοι, ὧν ὁ μὲν Βορίλος, ἕτερος δὲ Γερμανὸς ὠνομάζοντο· οὗτοι τοίνυν ἤγον τὰ πάντα καὶ ἔφερον, ὡς ⁹¹⁰ ἐδούλωντο, καὶ αὐτὸν τὸν κρατούντα καὶ κύριον ἑαυτῶν, δὲ οὐ καὶ μισεῖσθαι τοῦτον παρὰ τῶν ἐν τέλει συνέβαιεν, προσφερομένων τῶν δούλων ἐκεῖνοις ἀλαζονικώτερον καὶ θρασύτερον.

(16) ⁹¹¹ Ὡ; ἤδη ⁹¹² εἴρηται, ὁ λογοθέτης Νικηφόρος, προ[σ]χωρήσας τῷ Ρουσελίῳ, ὑπὸ δεσμοῖς παρ' ἐκεῖνου συντετήρητο. ⁹¹³ Ἄλλ' ἀφνίδιον θανὼν ὁ Ρου-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁹⁸ μετακίππεται Zon. ⁸⁹⁹ μὲν Zon. ⁹⁰⁰ τιμῆ; Par. 1708. ⁹⁰¹ νωθελιστίμου Par. 1708. ⁹⁰² εἰς τὴν Θεσσαλονίκην Par. 1708. ⁹⁰³ Par. 1708 — Zon. 250 A. B. ⁹⁰⁴ Par. 1708 — 250 B. ⁹⁰⁵ Par. 1708 Κωνσταντίνος bis; Zon. 250 B. C. Κωνσταντίνος. ⁹⁰⁶ Par. 1708 — Zon. 250 C. ⁹⁰⁷ δὲ τι; Zon. ⁹⁰⁸ ἤπι. δ. Zon. ⁹⁰⁹ Par. 1708 — Zon. 250 C. D. ⁹¹⁰ δ. Zon. cf. 228 A. ⁹¹¹ τετήρητο Zon.

σέλιος ὑποψίαν πρὸς ἔχεν ὡς παρὰ τοῦ λογοθέτου Α dedit ut a logotheta veneno sublatus : quare hic ab
 φαρμάκῳ ἀνήρητο· διὸ καὶ παρὰ⁸⁵ τῶν τῷ 'Ρου-
 σελίῳ προσηκόντων τῷ Βοτανειάτῃ παραδοθεὶς, εἰς
 μίαν [τῶν] πρὸ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεως κειμένον
 νήσων περιορίζεται. Οἱ δὲ γε περὶ τὸν βασιλέα
 δεδοκότες, ὡς εἰς ὄψιν ἐλεύσεται τῷ βασιλεῖ, προσ-
 ληφθήσεται καὶ πάντα· παραγκωνίσεται, ὑποτι-
 θέσει τῷ Βοτανειάτῃ, ἀμυθῆτων εὐπορεῖν χρημάτων
 τὸν λογοθέτην, καὶ ταῦτα τῷ βασιλικῷ χρῆναι προσ-
 ενεχθῆναι ταμίῳ. Στέλλεται τοίνυν ὁ Στραβορω-
 μανός, μέγας ἑταιρειάρχης τότε γενόμενος, ἐρωτή-
 σων τὸν ἄνθρωπον ὅπῃ αὐτῷ τὰ χρήματα κέκρυπται.
 Οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα οὐδὲ καὶ δεδοκέναι τὴν τοῦ
 λογοθέτου παρουσίαν ὁ λόγος προδιηγῆσατο, πεί-
 θουσι τὸν Στραβορωμανὸν ἀνελεῖν τὸν ἄνθρωπον ἐκ
 τρόπου παντός· ὅς καὶ γενόμενος· κατὰ τὴν νῆσον Β
 ἐν ἣ περιώριστο, ἐτάζει τὸν ἄνδρα οὕτω σφοδρῶς,
 ὡς ἐν αὐτῇ· ταῖς βασιάνοις ἐναποψύζει· καὶ ταῦτα
 ἔτασμον [δια]φεύξοιτο· ὁ μὲν οὖν οὕτως ἀπόλωλεν.

⁸⁷ (17) ⁸⁸ Οἱ δὲ Κομνηνοὶ ὁ Ἰσαάκιος καὶ [ὁ]
 Ἀλέξιος ὑπερβαλλόντως πρὸς τοῦ βασιλέως· καὶ
 τατίμητο καὶ ἐστέρηγοντο, καὶ διαδόχους αὐτοὺς
 τῆς βασιλείας ὠνόμαζε. Διδὸν καὶ παρὰ τῶν περὶ τὸν
 Βοτανειάτην σφοδρῶς ἐδασκαίνοντο, καὶ μᾶλλον
 παρὰ τῶν εἰρημένων δύο βούλων αὐτοῦ, οἱ καὶ πρὸς
 ἐκείνον τοὺς ἄνδρας διέβαλλον, ὡς τυραννίδα μελε-
 τῶντας, καὶ τὴν εἰς αὐτοὺς τοῦ βασιλέως διάθεσιν
 ὑπώρυττον τε καὶ παρετάλευον. Ὁ γόνυτες οὗτοι
 καὶ μὴ τι πάθωσι πτοηθέντες, ὡς δὲ λόγος, καὶ
 πάλαι παρ' ἑαυτοῖς τὸν τῆς βασιλείας τρέφοντες C
 ἔρωτα, καὶ ἄλλοις οἷς ἐθάβρον τὸ βούλευμα κοινω-
 σάμενοι, ἐξήλθον τῆς πόλεως· καὶ τὴν πόλιν Ἀδρια-
 νοῦ κατελιηφότες, 900 εἰς ἑαυτοὺς τὸ στρατιω-
 τικὸν ξύμπαν σχεδὸν ἐπεσπάσαντο· καὶ ἀναγορεύ-
 εται βασιλεὺς ὁ Ἀλέξιος τοῦ μεζονος προτιμηθεὶς
 ἀδελφοῦ, ὅτι τε προσέκειντο τούτῳ οἱ στρατιῶται
 μᾶλλον ὡς στρατηγικωτέρῳ, καὶ ὅτι σπουδῇ τε καὶ
 ὑποσχέσει παρὰ τῶν περὶ αὐτὸν μεθεικίσθησαν.
 Οὕτως οὖν ἀναρρήθεις ὁ Ἀλέξιος, καὶ τοῦ Ἰσαακίου
 μὴ πάνυ τι πρὸς τὴν ἀνάρρησιν δυσχεράναντος, τὴν
 βασιλίδα καταλαμβάνει καὶ πρὸς πολιορκίαν ἡτοι-
 μαστο. Ὁ δὲ Βοτανειάτης τοῖς τεύχεσιν ἐπίστησε
 φύλακας· ἦσαν δὲ περὶ ⁸⁹ τινὰ πύργον πρὸς τῇ
 πύλῃ τῆς πόλεως, ἡ Χαροῦ καλεῖται, φυλάσσοντες
 Νέμιτσοι—ἔθνος δ' οἱ Νέμιτσοι ⁹⁰ Κελτικὸν—οὗτοι D
 λάθρα τοῖς περὶ τοὺς Κομνηνοὺς ἐκοινολόγησαντο
 περὶ προδοσίας τῆς πόλεως. Ἐωθεν οὖν κατὰ τὴν
 μεγάλην πέμπτην τῆς ἑβδομάδος τοῦ σωτηρίου
 πάθους τοῦ Σωτήρος· ἡμῶν, οἱ μὲν περὶ τοῦ Κομνη-
 νοῦ τῷ κατ' ἀντικρυ τοῦ παρὰ τῶν Νεμίτζων κατε-
 χομένου πύργου ἐξωτέρῳ τεύχεα προσέβαλλον κατὰ
 σύνθημα. Οἱ δ' ἐφεστῶτες αὐτῷ τοὺς προσβάλλοντας
 ἐβάλλον καὶ ἀπείργον τοῦ προσεῖναι ἀγχοῦ· ὡς
 δ' ὑπὸ τῶν Νεμίτζων ἐκ τοῦ πύργου οἱ ἐν τῷ τεύχει
 ἐβάλλοντο, μὴ οἶοί τε ὄντες καὶ πρὸς τοὺς ἐκτός

Ursellii familia Botaniati traditus, in unam insula-
 rum ante urbium reginam sitarum relegatur. Im-
 peratoris autem ministri timentes ne imperato-
 ris oculis ille placeret, assumereturque et omnes
 eijceret, efflingunt Botaniati logothetam immensis
 abundare divitiis, easque in aerario imperiali reponi
 debere. Mittitur itaque Straboromanus, tunc ma-
 gnus heteriarcha, sciscitaturus ab homine ubi
 opes suas abscondisset. Ministri vero imperatoris
 quos logothetæ præsentiam timere supra diximus,
 suadent Straboromano ut omni pacto virum inter-
 ficiat. Is autem, cum appulisset ad insulam, in qua
 homo exsulabat, hunc tam diræ subjecti quæstioni,
 ut in ipsis tormentis exspiraverit, quamvis polli-
 ceretur se omnia vi chirographi daturum, si quæ-
 stioni eximeretur. Sic igitur ille periit.

ὑπισχνόμενον ⁸⁶ ὡς πάντα δολῆ ἐνυπογράφως, εἰ τὸν

Comneni autem Isaacus et Alexius ab imperatore
 maxime honorabantur amabanturque regni suc-
 cessores eos vocante. Itaque aulicis magno erant
 in odio, ac præsertim præfatis duobus ejus servis :
 qui apud hunc illos viros calumniabantur quasi
 tyrannidem affectarent, in eosque imperatoris
 offensionem excitabant. Quo audito, illi, ne quid
 mali sibi accideret, et ut dicitur, jam pridem
 regni cupidinem foventes, manifestato quibus con-
 fidebant suo consilio, egressi sunt ex urbe, et
 Adrianopoli capti, ad se totum fere exercitum at-
 traxerunt. Tunc salutatur imperator Alexius ma-
 jori antepositus fratri, tum quia melius erant
 affecti milites in eum utpote belli peritorem, tum
 quia studio et promissis fautorum ejus allecti es-
 sent. Sic igitur proclamatus Alexius, Isaaco æquo
 animo ferente, occupavit imperium seque ad urbis
 obsidionem accinxit. Botaniates vero mœnibus
 præposuit custodes. Porro turris, sita prope urbis
 portam quæ Charsii vocatur, custodiebatur a Ne-
 mitzis (Nemitzi erant natione Celta) : hi cum ami-
 cis Comneni collocti sunt de urbe prodenda. Mane
 igitur feria quinta Majoris Hebdomadæ salutiferæ
 Salvatoris nostri Passionis, viri Comneni extero-
 rem murum oppositum turri a Nemitzis custoditæ
 aggressi sunt juxta conventionem. Qui vero hunc
 murum protegebant, ascendentes deficiebant et
 ab accessu prohibebant ; sed cum a Nemitzis ex
 turre telis impeterentur muri defensores, non va-
 lentes simul resistere externis adversariis et oblu-
 cтары internis jacula in ipsos a dextra immittentibus,
 a conatu destiterunt. Tunc mœnium aggressores,
 applicatis muro scalis ascenderunt, portarumque
 seras securibus absidentes, facilem conjuratis
 aperuerunt aditum. Quo viso, muri interni cu-
 stodes, gregarii homines et plerique belli rudes, vel

Varie lectiones et notæ.

⁸⁵ περὶ Pag. 1708. ⁸⁶ ὑπισχνόμενον Zon. — ἐν ἀπογράφῳ Zon. ⁸⁷ 1081. ⁸⁸ Pag. 1708 — Zon.
 230 B, E 231 A. ⁸⁹ μ. ὡς στρ. οἱ στ. Zon. ⁹⁰ παρὰ Zon. ⁹¹ Νεμίτσοι bis Zon.

potius e foro et vulgari multitudine confluentes, alii descenderunt, alii se præcipitantes fugerunt. Unde a plerisque impeditis expediti, ipsum interiorem murum Comneni milites occupaverunt, reseratisque pariter hujus portis, intraverunt in urbem quicumque aderant; et statim ad opum direptionem cucurrerunt ingredientium commista multitudo, ex Thracibus, Macedonibus, Romanisque aliis et barbaris concreta; haud minus infensi civibus suis quam hostes. Etenim usque ad sanguinis effusione processit malum, et virgines Deo consecratæ cum sacrilegio defloratæ sunt, et mulieres viris conjunctæ per vim foedatæ, et templa divina decoramentis spoliata; et ne sacris quidem calicibus pepercerunt, sed et hos impudentissimi et sanctas phialas incruentæ ac tremendæ plenas hostiæ diripuerunt, effundentes sacra super terram. Quoscumque vero senatores obvios haberent, eos mulis imposuerunt, aliquos etiam vestitu exuentes, per medias vias seminudos et pedestres reliquerunt. Et hoc per totam diem factum est; et calamitas usque ad Bosphorum pervenit, facta communis et universalis; ac nonnulli etiam usque ad Philadelphiam et ultra cucurrerunt. Omnibus autem ad populandum dispersis, Comneni fere soli cum paucissimis comitibus remanserunt, atque Taurum adepti, ultra procedere non ausi sunt: adeo enim viribus ad pugnam erant imminuti, ut si qui eos tuac essent adorti, facile eos cepissent et vinctos ad Botaniatem duxissent. Sed quod Deus volebat, mutari non poterat. Botaniates comperto Comnenorum adventu, exit e palatio, abjectis quæ forte portabat purpureis calceamentis, profectus est in monasterium Periblepti, cujus ipse, post Romanum Argropulum imperatorem, secundus factus est dominus; ibi comam toudet, vestesque mutat, monachorum induens paupium, et postquam ibi vixisset aliquandiu, pulverem pulveri reddidit, et ibidem sepultus est. Comneni vero, nemine eis resistente, regibus sese adscripserunt, eosque facile adamussim æquaverunt. Talia eis fuerunt initia, talis in urbium reginam ingressus, talis ad imperium ascensus. Botaniatitæ; μαθὼν τῶν Κομνηνῶν τὴν εἰσέλευσιν, ἀπεισιν αὐτίκα τῶν βασιλευκῶν, αὐτοῦ που ρίψας ἃ ὑπέδειτο φοινικόχροα πέδιλα· καὶ εἰς τὴν τῆς Περιδλέπτου [μονῆν] ἀπελιθὼν, ἧς ἐκεῖνος, μετὰ τὸν κατὰ τοὺς Ἀργυροὺς Ῥωμανὸν ἐκαίειν τὸν αὐτοκράτορα, κτήτωρ δεύτερος ἐχρημάτισε, κείρεται [τε] τὴν τρίχα καὶ μεταμφιέννυται τὴν στολὴν, τριδώνιον κατὰ μονάζοντας ἐνδυσάμενος, ἐνθα καὶ χρόνον ἐπιδίου; τινα τὸν χροῦν ἀπέθετο τῷ χοί, ταφείς παρ' αὐτῆ· οἱ δὲ Κομνηνοὶ μηδενὸς αὐτοῖς ἀντιβαίνοντος, τοῖς ἀνακτόροις προσπεφοιτήκασιν, ἀταλαιπώρω; τούτοις ἐπιδάντες καὶ ὁμαλῶ; καὶ μετὰ πολλῆς τῆς λειότητος. Τοιαῦτα σφίσι τὰ προσόδια⁶⁰ γέγονε, τοιαῦτα τὰ εἰς τὴν βασιλίδά τῶν πόλεων εἰσιτήρια· τιαῦτα τῆς βασιλείας ἐπιδατήρια⁶¹.

ἀνοίστασθαι καὶ πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀπομάχεσθαι, ἐξ ὑπερδεξίων εἰς αὐτοὺς ἀκοντίζοντας, ἐνέδωκαν τῆς ὀρμῆς. Οἱ δὲ τειχομαχοῦντες κλιμαξίν αὐτίκα πρὸς τὸ τεῖχος ἀνήεσαν καὶ τὰ κλειῖθρα τῶν πυλῶν διατεμόντες πελέκεισιν ἀνετον τοῖς συνομόταις παρέσχον τὴν εἰσοδόν. Ὅπερ ἰδόντες οἱ τὸν ἐντὸς τηροῦντες περίβολον σύγκλυδες ἄνθρωποι, καὶ πολέμων εἰπλίονες ἀδασεῖς, ἣ μᾶλλον ἐξ ἀγοραίων ἀθροισθέντες καὶ πληθῆος δημότιδος, οἱ μὲν κατιόντες ὄχοντο, οἱ δὲ καὶ ἑαυτοὺς ἐπισφαλῶ; κατακρημνίζοντες ἐφευγον. Ὅθεν κατὰ πολλὴν τοῦ καιύσοντος ἐρημίαν καὶ τὸν ἐντὸς περίβολον οἱ περὶ τοὺς Κομνηνοὺς παρείληφασιν, καὶ τὰς τούτου πύλας ὁμοίως ἀναπετάσαντες βατήν τὴν πόλιν παντὶ που παρέσχοντο· καὶ αὐτίκα πρὸς διαρπαγὴν χρημάτων εἰσελθόντες ὠρμήκασιν, σύμμικτον πλῆθος, ἐκ Θρακῶν τε καὶ Μακεδόνων καὶ Ῥωμαίων ἄλλων καὶ βαρβάρων συνεστῆκος, οὐδὲν ἄμεινον πολεμίων πρὸς τοὺς ὁμοφύλους διατιθέμενοι. Καὶ μέχρι 901 γὰρ ἐκχύσεω; αἰμάτων προύχρησε τὸ κακὸν, καὶ κερθνοὶ δὲ τῷ Θεῷ καθερωμέναι ἀσεβῶ; ἐμιάνθησαν, καὶ γυναῖκες ἀνδράσι συνεζευγμέναί πρὸς βίαν ὑβρίσθησαν· καὶ θεοὶ ναοὶ τὸν κόσμον αὐτῶν ἐσυλήθησαν· καὶ οὐδὲ τῶν ἁγίων κρατήρων ἀπέτχοντο, ἀλλὰ καὶ τούτους οἱ πάντολμοι καὶ τὰς ἱερὰς φιάλας τῆς ἀναιμάκτου καὶ φρικώδους θυσίας πλήρεις διήρπαζον, ἐκχόντες τὰ ἄγια κατὰ γῆς. Καὶ ὅσοις δὲ τῆς γερουσίας συνήτων, κατασπῶντες τῶν ἡμίμων αὐτοὺς, ἐνίους δὲ γε καὶ ἀποδύοντες, ἐν μέσαι; ταῖς ἀγυαῖς εἰων ἡμιγύμνοιο; τε καὶ πεζούς. Καὶ τὰ ταῦτα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπράττετο· καὶ τὸ δεῖν⁶² ἄχρι τοῦ Βοδὸς ἐπιφθάκει, γινόμενον καινόν τε καὶ πάνδημον· ἦδη δὲ τινες καὶ μέχρι τοῦ Φιλαδέλφου⁶³ ἦ καὶ προσωτέρω ἀπέδραμον. Οἱ δὲ Κομνηνοὶ εἰς τὴν προνομὴν σκεδασθέντων πάντων, [μόνοι] σὺν εὐαριθμήτοις σφόδρα τοῖς περὶ αὐτοὺς κατελείφθησαν· καὶ ἕως τοῦ Ταύρου γινόμενοι, προσωτέρω ἀπίεσαι οὐκ ἐπεθάβρουν⁶⁴; τοσοῦτον γὰρ ἐψίλωντο ἀξιομάχου δυνάμειω;, ὡς εἰ τότε τούτοις ἐπῆλθόν τινες, ῥῆον ἂν εἶλον αὐτοὺς καὶ δεσμίου; τῷ Βοτανειάτῃ προσήγαγον. Ἀλλὰ τὸ ὄξεν ἦδη Θεῷ μετατραπήναι οὐκ ἦν. Ἐνθεν τοι ὁ μὲν

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁰ γεν. ἄτοιμόν (ἀποιον?) Par. 1708. ⁶¹ Φιλαδέλφου Ζον. ⁶² ἀπεθ. Ζον. ⁶³ προεισόδια Ζον. ⁶⁴ Par. 1708 — Ζον. 231 A—232 B.

BIBLION Ζ΄.

ΕΙΣ ΚΟΣΜΟΠΟΙΙΑΝ ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΘΗΤΟΥ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

=

LIBER SEPTIMUS.

IN MUNDI CREATIONEM, A SIMEONE LOGOTHETA, EX VARIIS CHRONICIS ET HISTORIS.

[A' 67. Περὶ τοῦ φωτός.]

A

I. De luce.

Θεὸς 68 ἄχρονος 69 τόνδε τὸν κόσμον μὴ πρότερον ὑφειστώτα ἐν χρόνῳ παράγων (ἐποίησεν ἐν ἀρχῇ οὐρανὸν καὶ γῆν 70) · συνυπέστη δὲ τῇ γῆ τὸ τε ὕδωρ καὶ πῦρ · καὶ τοῦτου τεκμήριον ἐναργὲς τὸ ἐκ λίθου μὲν καὶ σιδήρου, ὄντων ἐκ γῆς, πῦρ ἀφθονον ἐξάλλεσθαι (ἐκ 71 πηγῶν δὲ καὶ φρεάτων ὕδωρ πλούσιον ἀναθίδοσθαι) · ταύτης γὰρ ἐκ μὴ ὄντων ὑποστάσεως, δηλονότι καὶ 72 τὰ ἐν αὐτῇ. Πάντα οὖν γέγονε κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βουλήν 73. Ἐπειδὴ δὲ δίκην σκηνῆς ὁ οὐρανὸς περιταθεὶς τὸν ἐναπολειφθέντα τόπον ἐσκότισεν, εἶπεν ὁ Θεός · « Γενηθήτω φῶς » · καὶ εὐθὺς 74 τῷ λόγῳ ἡ φύσις τοῦ φωτός ἡ πάγκalos αὕτη παρήχθη · καὶ τὸ σκότος 75 ἐξ ἀντιφράξεως τοῦ οὐρανοῦ σώματος ἐπισυμβάν διεσκέδασε καὶ τὸν ἀλαμπῆ ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας ἀέρα λαμπρώτατον ἀφῶν ἀνέδειξε. Ὅτι δὲ πᾶν ὅ τι ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου τοῦδε συστάσεως, ἐν φωτὶ ἦν, δῆλον · οὔτε γὰρ αἱ τῶν ἀγγέλων χορεῖαι, οὔτε πᾶσαι αἱ ἐπιπράναι στρατιαὶ ἐν σκότῳ 76 διήγον, ἀλλ' ἐν φωτὶ καὶ πάσῃ εὐφροσύνῃ πνευματικῇ τὴν πρέπουσαν ἑαυτοῖς λειτουργοῦσαν ἐκπληροῦσιν, ἐφ' 77 οὗ καὶ οὗτοι ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήχθησαν. Τοῦτου τοίνυν τοῦ φωτός ἐκ τῆς εἰρημένης αἰτίας ἐναποκλεισθέντος ἄνω, αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸ νῦν καταλάμπον καὶ φαιδρύνον τὸν μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς τόπον. Ταῦτα γαγενῆται ἐν τῇ πρώτῃ τῆς κοσμοποιίας ἡμέρᾳ. Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ ἡμέρᾳ λέγει Μωϋσῆς ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει ἐκτίσθαι τὰς οὐρανίους δυνάμεις.

903 [B] Περὶ τοῦ στερεώματος.

C

II. De firmamento.

Πάλιν 78 β' ἡμέρᾳ τῆς ἀβύσσου ἀπλῶς· καὶ ἀπείρως 79 τῇ γῆ περικεχυμένης, προσέταξε ὁ στερεώμα 80 · γενέσθαι ἐκ τῶν ὑδάτων ὁ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὃ καὶ μετὰ ταῦτα ὁ οὐρανὸν προσηγόρευσε 81 · καὶ οὖν τῷ κελεύσματι τὸ ἔργον ἀπετελέσθη · καὶ στερέωμα ἐκλήθη τὸ δημιούργημα διὰ τὴν φύσιν τῶν ὑπερκειμένων ἢ καὶ ὑποκειμένων ὑδάτων, λεπτήν οὖσαν καὶ ἀραιάν 82, οὐρανὸς δὲ διὰ τὸ καθορᾶσθαι τρόπον δέξθαι ἐπὲρ κεφαλῆς ἡπλωμένον 83.

Variæ lectiones et notæ.

68 Th. ἐκ τῆς Γενέσεως καὶ ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν ἐφεξῆς συναγωγῇ ἐκ δ. χ. Θεοδοσίου · P. Ἰουλίῳ Πολυδεύκους ἱστορία φυσικὴ εἰς τὴν χ. ἐκ τῆς γ. καὶ χρονικῶν ἐφ. (ed. Bianconi Bon. 1776, vander Hardt, Mon. 1792). — Rubrica in codice (205°) evanuit. 69 ὁ P. Th. 70 χρόνον P. cod. Vat. 163 p. 1. 71 Gen. 1, 1. 72 ἐκ ἀν. om. Th. 73 καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων cod. 74 βούλησιν Th. — 15 l. 3. 75 οὖν Th. P. 76 τὸ Th. P. 77 σκότει Th. P. 78 ἀφ' cod. 79 ἐν τῇ P. Th. 80 ἀπείρως καὶ ἀπλείως P. Th. 81 Gen. 1, 6. 82 l. 8. 83 ἀρτυροῦσαν P. 84 ἀπλωμένον P.

III. De mari.

Tertia die jussit aquas sub firmamento inclusas convenire in unam « congregationem » quam appellavit « mare, » ut « apparet arida » : tuncque illam susceperunt profundi sinus natura cavati. Terra autem vocata est arida, quod nomen ejus naturæ congruit, siquidem terra est proprie aridum. Ubi autem exonerata est pondere aquarum in se inclusarum, deinceps jussa est germinare herbam virentem, et semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum ; et statim ad fructificationem adducta, innumeris pullulavit fruticum plantarumque generibus, et pulchra jucundaque visu apparuit. Non solum enim segetum productione fulgebat, sed et cedris, cupressis, aliisque permultis arboribus nitro ex ipsa natis erat apprime decorata. ἀλλὰ καὶ κέδρων καὶ κυπαρίσσω συν τῇ ἄλλῃ τῶν ἰκανῶν ;⁸⁷ κατεκοσμήτο.

IV. De luminariibus.

Quarta die dixit ut fierent luminaria : et statim facta sunt sol, luna et stellæ pro jubentis voluntate : ac purissimam lucem prima die creatam, illa die his sideribus mensus, multiplicem ex iis præstitit mundo utilitatem : quarum prima est quod proprio fulgeant splendore totumque mundum abundanter illustrent ; secunda, quod ortu et occasu tempora mensurent ; tertia, quod per quædam signa varie adjuvet pie augurantes, nec ultra modum observantes, qualia luna sæpe portenduntur : hæc enim radiis circa diem nitida et pura, stabile prænuntiat serenum ; crassa vero cornibus et rubicunda apparens, vel vehementem e nubibus imbrem vel tempestatem fore significat ; pariter et sol ignicolor sanguinolentusque factus radiis aut splendore, violentos motus indicat eventuros : sæpe igitur hujusmodi signa profuerunt multis navigatoribus, agricolis et viatoribus.

ἀκτίσιν ἢ τῷ ἀπαυγασματι, βιαίαν κίνησιν δηλοῖ ἐπιγενέσθαι · πολλὰκις οὖν ἐκ τῆς τοιαύτης σημειώσεως ὠφελήθησαν πολλοὶ πλωτήρες τε καὶ γεωργοὶ καὶ ὁδοιπόροι.

V. De piscibus et volatilibus.

Quinto die jussit Deus « producere aquas reptile animæ viventis et volatile sub firmamento cæli. » Et simul cum mandato perfectum est opus, aquis vim « habentibus producendi animas viventes. » Nam statim mare varia peperit natantium genera, fluviique et paludes propriis naturæque suæ competentibus impleti sunt piscibus. Produxerunt iterum aquæ volatilia, quæ quamdam habent cum natantibus conformitatem et affinitatem. Sicut enim pisces in aquis pinnarum motu procedunt, et frequenti caudæ inflexione rectos motus suos gubernant, sic aves pennis in aere natant, eumque findunt, et quocumque volunt penetrant.

οὕτως καὶ τὰ πετεινὰ κατὰ τὸν ἀέρα νηχόμενα τέμνουσι μὲν τοῦτον, περῶσι δὲ ὅπου καὶ βούλονται.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁶ Gen. 1, 9, 10. ⁸⁷ Gen. 1, 11, 12. ⁸⁸ κινήθ. cod. ⁸⁹ κατεκοσμήτ. cod. ⁹⁰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ vel ἐν ἡμέρᾳ ἐν τ. καταμερίσας P. Th. ⁹¹ πολυμερῆ cod. ⁹² τί? ⁹³ καὶ ἡ — σημαίνουμένη P. — καθ. cod. ⁹⁴ Gen. 1, 20.

[Γ'] Περὶ θαλάσσης.

Αὐθις δὲ τῇ γ' ἡμέρᾳ ἐκέλευσε τὰ ἐναπολειφθέντα ὕδατα κάτω τοῦ στερεώματος συνελθεῖν « εἰς συναγωγὴν μίαν »⁸⁶, ἣν καὶ ἐπωνόμασε « θάλασσαν » πρὸς τὸ ὀφθῆναι τὴν ξηρὰν · καὶ οὕτως κοιλότητές τινος βαθεῖαι ἐγγεγεννημένα ἐισεδέξαντο αὐτὴν · ξηρὰ [δὲ ἡ γῆ ἐπ]εκλήθη, ἐπειδὴ καὶ τοῖον ἐστὶν αὐτῆς κατὰ φύσιν τὸ πρόσρημα · τὸ [γὰρ κυρίως ξηρόν ἐ]στὶν ἡ γῆ · ἐπειδὴ δὲ ὡσπερ τι βάρος ἀπέθετο τὰ ἐν αὐτῇ [ἐναποκείμενα αὐτῇ ὕδατα, λοιπὸν] βλαστάνειν προσετάχθη «⁸⁷ βοτάνην χόρτου » καὶ σπ[έρμα κατὰ γένος καὶ ξύλον κάρπιμον · καὶ εὐθὺς πρὸς καρπογονίαν συγκινήθη[εῖσα⁸⁸ τὰ μυρία τῶν βλαστημάτων] (205^b) τε καὶ φυτῶν προεδάλλετο γένη καὶ εὐπρεπῆς καὶ χαρίεσσα συναεφάνη · οὐ μόνον γὰρ ἐκ τῆς τῶν ληίων ἀναδόσεως ἐφαϊδρύνετο, δένδρων πληθὺν αὐτομάτως ἐξ αὐτῆς ἀνακυφάντων

[Δ'] Περὶ τῶν ἠρωστῆρων.

Πάλιν ἐν τῇ δ' ἡμέρᾳ φωστῆρας εἶπε γενέσθαι · καὶ ἐγένετο ἥλιος ; τε καὶ σελήνη καὶ ἀστρα, καθὼς ἠβουλήθη ὁ κελεύσας · 904 καὶ τὸ καθαρῶτατος ἐκείνο φῶς τὸ ἐν τῇ α' κτίσει, ⁸⁹ ἐν ᾗ μέτρα ἐν τοῦτοις καταμετρήσας, πολυμερῆ⁹⁰ ἐξ αὐτῶν παρέσχετο τῷ παντὶ ὠφέλειαν, μίαν μὲν τὴν ἐκ τοῦ φαίνεσθαι καὶ ταῖς οἰκείαις λαμπρόσι καταυγάζειν τὸν κόσμον πλουσίως, ἐτέραν δὲ τὴν ἐκ τοῦ ἀνίσχειν καὶ καταδύεσθαι, αἰτίαν οὖσαν τῆς τῶν χρόνων ἀριθμῆσεως, ἄλλην δὲ τὴν διὰ τινων σημείων εὐεργετούσαν διαφόρως τοὺς εὐσεβῶς στοχαζομένους καὶ μὴ πέρα τοῦ μέτρου περιεργαζομένους, οἷά ἐστι καὶ ⁹¹ διὰ τῆς σελήνης πολλακίς ⁹² σημαίνουμένα · λεπτή γὰρ οὕσα ταῖς ἀκτίσι περὶ τὴν ἡμέραν καὶ καθαρὰ, σταθερὰν εὐδίαν καταγγέλλεται · παχέια δὲ ταῖς κεραταῖς καὶ ὑπέρυθρος φαινομένη, ἢ ὕδωρ λάθρον ἀπὸ νεφῶν ἢ χυμῶνα ἐξεσθαι μὴνύει · ὡσαύτως καὶ ὁ ἥλιος ἀνθρακώδης γινόμενος καὶ βραχίως ταῖς ἐπιγενέσθαι · πολλὰκις οὖν ἐκ τῆς τοιαύτης σημειώσεως ὠφελήθησαν πολλοὶ πλωτήρες τε καὶ γεωργοὶ καὶ ὁδοιπόροι.

[Ε'] Περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν πετεινῶν.

⁹³ Ἐν δὲ τῇ ε' ἡμέρᾳ ἐκέλευσε « ἐξαγαγεῖν τὰ ὕδατα ἐρπετὰ ψυχῶν ζωῶν καὶ πετεινὰ κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ πετόμενα » · καὶ σὺν τῷ προστάγματι τὸ ἔργον ἐτελειοῦτο, τῆς πρὸς τὸ ζωογονεῖν ἐπιτηδεύσεως ἐγγενομένης τοῖς ὕδατιν. Εὐθὺς γὰρ θάλασσα μὲν τὰ παντοδαπὰ γένη τῶν νηκτῶν ἀπέτεκεν, ποταμοὶ δὲ καὶ λίμναι τῶν οἰκείων καὶ κατὰ φύσιν ἰχθύων ἐπληρώθησαν. Προήγαγε δὲ αὖθις καὶ τὰ πετεινὰ τὰ ὕδατα, τρόπον τινὰ καὶ συγγένειαν πρὸς τὰ νηκτὰ ἔχοντα. Ὅσπερ γὰρ οἱ ἰχθύες ἐν τοῖς ὕδασι τῇ κινήσει τῶν περὶ γων ἐπὶ τὸ πρόσχωροῦσιν, τῇ δὲ συχνῇ μεταστρωφῇ τοῦ οὐραίου τὰ ; εὐθείας αὐτοῖς ὁρμὰς ὑακίζουσιν, οὕτως καὶ τὰ πετεινὰ κατὰ τὸν ἀέρα νηχόμενα τέμνουσι μὲν τοῦτον, περῶσι δὲ ὅπου καὶ βούλονται.

905 [Γ'] *Περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων.* A

⁹⁰ Ἀδοὺς δὲ ἐν τῇ ς' ἡμέρᾳ ἐπετραπή εἰ ἐξαγαγεῖν ἢ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος, τετράποδα καὶ ἔρπετά καὶ θηρία · ὁ καὶ εὐθύς προήγαγε τὰ τε ἄγρια καὶ ἡμερα ζῶα. Ψυχὴν δὲ ζῶσαν ἐξαγαγεῖν ἐκέλευσεν, ἵνα ἐκ τούτου γινώσκῃται τῆς τε ἀλόγου ψυχῆς ἢ διαφορὰ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ⁹¹ · ἐκ γὰρ γῆς ἐφύη τῶν ἀλόγων ἢ ψυχῆ, ἢ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ θελοῦ ἐμφυσηματος συνέστηκεν ⁹² · καὶ ὅτι γεηρὰ ἢ τῶν ἀλόγων ψυχῆ, ἐξ αὐτῆς ἐστὶ γινῶναι πάλιν τῆς Γραφῆς · εἴρηται γάρ · « Ψυχὴ παντὸς κτήνους τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐστίν · αἷμα δὲ πηγνύμενον εἰς σάρκα μεταβάλλεται · σὰρξ δὲ φθει[ρομένη] εἰς γῆν ἀναλύεται. Εἰκότως οὖν γεώδης ἢ ψυχὴ τοῦ ἀλόγου.

[Ζ'] *Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου.* B

Ἐπειδὴ [δὲ] λοιπὸν [τῷ καταλλ]ήλῳ κάλλιε πάντα διεκοσμεῖτο, ὁ οὐρανὸς μὲν ταῖς τῶν φωστῆρων, [αὐγαῖς, θάλασσα]... δὲ καὶ ἀήρ τοῖς νηκτοῖς καὶ ἀερίοις· τῶν ζώων, γῆ δὲ ταῖς [παντοίοις διαφοραῖς] τῶν φυτῶν τε καὶ βοσκημάτων, ὡς περ τινὰ βασιλέα [ὁ τοῦ παντὸς ποιητῆς εἰσάγει] τὸν ἀνθρώπον ἐν κόσμῳ, οὐχ ὡς ἀπόδηλον ἔσχατον (206^a) κτίσας, ἀλλ' ὡς ἄμα τῇ γενέσει βασιλεύειν ὀφείλοντα. Τί γὰρ φησὶν ἡ Γραφή: « Καὶ εἶπεν ὁ Θεός · ⁹³ Ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων καὶ πάσης τῆς γῆς. » Καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κτίσματα ῥήματι μόνῳ παρήχθη · ὁ δὲ ἀνθρώπος ἔσχεν ἐξαιρέτον τι κατὰ τὴν ποιῆσιν παρὰ ταῦτα. Βουλῆς γὰρ προηγησαμένης ἐκτίσθη, ἵνα ἐκ τούτου δειχθῆ, ὅτι περ τίμῳν τι χρῆμα ὑπάρχει · τὸ γάρ · « Ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, » οὐδὲν ἕτερον δείκνυσιν ἢ ὅτι συμβούλῳ ἐχρήσατο ὁ Πατὴρ τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ ἐπὶ τῇ τούτου κατασκευῇ ἢ τῷ **906** ἀπαυγάσματι τῆς δόξης, » κατὰ τὸν Ἀπόστολον, « καὶ χαρακτηρι τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. » Οὕτε γὰρ ἐνῆν ἄλλῳ τινὶ συμβούλῳ τινὶ κεχρησθαι ἢ τῷ ζῶντι καὶ ἐνυποστάτῳ αὐτοῦ Λόγῳ τῷ ἀπαραλλάκτῳ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ἰσοδυνάμῳ. (Κβ' ⁹⁴ Ἔργα, ὡς λέγει Μωϋσῆς, ἔκτισεν ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ς' ἡμέραις · διὸ καὶ κβ' κβ' γενεαρχαὶ ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Ἰακώβ.)

[H'] *Εἰς τὸ, « Κατ' εἰκόνα. »*

Ἐπειδὴ τοίνυν, ὡς εἴρηται, βασιλεὺς ὡς περ εἰσῆχθη ἐν κόσμῳ ὁ ἀνθρώπος, εἰκότως οὖν καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγένηται · εἶδει γὰρ τὸν μέλλοντα ἀρχειν τῶν ἄλλων, ὡς περ τινὰ εἰκόνα εἶναι ἐμφυχον τῆς τοῦ βασιλέως ὁμοιότητος, οὐκ ἐν πορφυρίδι καὶ σκῆπτρῳ καὶ διαδήματι τὴν ἀξίαν ἐμφαίνοντα, ἐπειδὴ μὴδὲ τὸ ἀρχέτωπον ἐν τούτοις ἐστίν, ἀλλ' ἐν τῷ κοσμεῖσθαι τῇ ἀφθαρσίᾳ καὶ ἀθανασίᾳ καὶ ἀρετῇ· τούτοις γὰρ τιμηθεὶς ὁ ἀνθρώπος τὴν πρὸς ⁹⁵ τῶν

VI. *De jumentis et bestiis.*

Sexto die jussa est · producere terra animam viventem in genere suo, quadrupedes, reptilia et bestias. » Et statim produxit fera et cicura animalia. Porro jussa est illa producere animam viventem, ut exinde agnoscatur irrationalis animæ ab humana discrimen: ex terra enim generata est brutorum anima, hominum vero anima divino afflata est spiritu. Ac terrenam esse brutorum animam ex ipsa iterum patet Scriptura dicente: « Anima omnibus bestiæ in sanguine ejus est. » Sanguis autem coagulatus in carnem convertitur, et caro corrupta in terram resolvitur. Vere igitur terrena est bruti anima.

VII. *De hominis formatione.*

Cum jəm omnia congruo sibi decore ornata essent, cœlum quippe astrorum splendoribus, mare vero et aer piscibus et acriis animalibus, atque terra diversis plantarum et bestiarum speciebus: velut regem in mundum Artifex omnium introducit hominem, quem ultimum creavit non tanquam abjectum, sed ut statim ab ortu regnaret. Quid enim dicit Scriptura? « Et dixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram; et præsit piscibus maris, et volatilibus cœli, et bestiis, universæque terræ. » Et cæteræ quidem creaturæ: uno verbo productæ sunt; homo vero in sua formatione nonnihil ab illis discrepuit: consilio enim præhabito creatus est, ut exinde ostenderetur eum esse aliquid pretiosi. Illud enim: « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, » nihil aliud significat quam Patrem de hominis formatione consiliario usum fuisse Filio suo unigenito, qui est, juxta Apostolum, « splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus. » Nullo enim alio consiliario uti poterat quam vivente et personali suo Verbo, quod est imago ejus immutabilis consubstantialisque et coæqualis. Duo et viginti opera, ut dicit Moses, fecit Deus intra sex dies: itaque duo et viginti litteræ, totidemque libri sunt apud Hebræos, et viginti duo generationes ab Adām. ad Jacob.

γράφματα καὶ βιβλία τοσαῦτα παρ' Ἑβραίοις καὶ

D VIII. *In illud: « Ad imaginem. »*

Quoniam, ut dictum est, velut rex in mundum introductus est homo, convenienter igitur ad imaginem Dei factus est. Necessè enim erat ut, aliis præfuturus, viva esset regis imago et similitudo, non purpura sceptroque ac diademate suam manifestans dignitatem, cum ipse archetypus his non refulgeat, sed eo quod ornatur incorruptione, immortalitate ac virtute. Illis enim nobilitatus homo servat exemplaris imaginem et similitudinem. Li-

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ Gen. 1, 24. ⁹¹ τοῦ ανου P. Th. ⁹² συνέστη P. Th. 9. Lev. xvi, 11, 14. ψ. πάσης σαρκός. ⁹³ I 26. — ⁹⁴ Heb. 1, 3. ⁹⁵ κβ' — Ἰακώβ om. P. ⁹⁶ πρὸς τὸν cod.

berum quoque arbitrium naturæ humanæ regiam dignitatem sublimitatemque et cum divina imagine conformitatem clarissime demonstrat. Et hanc ob causam Dei manibus formatus est homo propter plasmatis dignitatem : totus enim consilio elaboratus est. Deinde post hujus formationem quid dicit Scriptura? « Complevitque Deus die sexto opus suum quod fecerat, et requievit die septimo, ... et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret. »

τὴν ἡμέραν τὴν ζ' — καὶ ἠγάσεν αὐτήν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὡς κρῆματο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. »

IX. De Sabbato.

Quare Deus soli septimæ diei benedixit, et non omnibus? Quia cæterarum quæque ex opere in singulis facto accepit benedictionem; septima vero, nullo in ipsa opere patrato, ideo et ipsa benedicta est a Deo.

X. De paradiso.

Iterum dicit Scriptura : « Plantaverat autem Dominus Deus paradysum in Eden ad orientem, in quo posuit hominem quem formaverat. Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu et ad vescendum suave : lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni et mali. » Substantiam rationalem honorare sibi proponens Deus habitaculum præparat splendidum et omnis plenum voluptatis, ibique statuit Adamum. Atque hoc quidem loco miranda est ineffabilis Dei benignitas, qui summam habens dominationem æternamque potentiam in universum orbem, agricolam seipsum fecit hominis gratia. Qui enim tantam cœli terræque et maris magnitudinem verbo creavit, multo magis poterat paradysum verbo plantare et unica voce campos felicissimos conserere radicibus; sed, ut dictum est, propter hominis honorem, hortulanus mystico lit quodam modo ille qui sine labore hunc mundum et nihilo ad existentiam sola voluntate eduxerat.

XI. De animantium appellatione.

Addit Scriptura : « Et adduxit Deus cuncta animalia », et jumenta, et reptilia « ad Adam, ut videret quid vocaret ea : omne enim quod vocavit » ea « Adam, ipsum est nomen ejus. » Miranda quoque hic post hæc dignitas hominis, quam habuit statim ab ipsa nativitate. Sicut enim pastor sedet Adamus, atque Deus adducit ad eum innumera bestiarum, jumentorumque et volucrum genera, ut regem hunc instituat, quem ad propriam formavit imaginem. Ille autem, divino et prophetico afflatus

πρωτότυπον εἰκόνα ὁμοίότητα διασώζει· ἔτι θε καὶ ἡ αὐτεξουσίότης τὸ βασιλικὸν καὶ ἐπηρμένον τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα ἐμφερὲς ἐμφανέστατα ¹ δείκνυσιν. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ χειρῶν Θεοῦ ἔργον ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ τίμιον τῆς κατασκευῆς· βουλῆς γὰρ ἐνέργεια τὸ πᾶν. Εἶτα μετὰ τὴν τοῦτου διάπλασιν τί φησιν ἡ Γραφή; ² « Καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς τῇ ἡμέρᾳ ³ τῇ ζ' τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐποίησε, καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ζ' ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν ὡς κρῆματο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. »

[Θ'] Περὶ τοῦ Σαββάτου.

Τίνος χάριν τὴν ζ' ἡμέραν εὐλόγησεν ὁ Θεὸς μόνην, καὶ οὐχὶ τὰς πάσας; Ὅτι ἐκάστη τῶν ἄλλων ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας ἔσχε τὴν εὐλογίαν· ⁴ ἐπὶ τῆς ζ', οὐδεμιᾶς ἐν αὐτῇ γενομένης· **907** δημιουργίας, τοῦτου χάριν εὐλογίσθη καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

[I'] Περὶ τοῦ παραδείσου.

Πάλιν οὖν φησιν ἡ Γραφή· « ⁵ Καὶ ἐφύτευσε Κύριος ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐπλασεν. Καὶ ἐξενέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραίων εἰς ἄρσιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. » Τὴν λογικὴν ὑψίστασιν τιμῆσαι προθέμενος ὁ Θεὸς κατασκευάζει καὶ λαμπρὸν οἰκητήριον καὶ πάσης γέμον θυμηδίας, καὶ καθίστησιν ἐκεῖ τὸν Ἀδάμ. Ἔστι ⁶ δὲ ἐν ταῦθα γενόμενοι τοῦ λόγου, θαυμάσαι τοῦ Θεοῦ τὴν ἀφατον φιλανθρωπίαν, ὅτι περ πανταρχικὴν ἔχων καὶ αἰδίων ἐξουσίαν εἰς τὸ πᾶν, καὶ γεωργεῖν ἑαυτὸν ἐπέδωκεν διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ γὰρ τοσοῦτον μέγεθος οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης λόγῳ ὑποστησάμενος, πολλῶ μᾶλλον ἱκανὸς ἦν καταφυτεῦσαι παράδεισον ῥήματι καὶ λόγῳ ῥιζῶσαι τὸ πανόλθιον χωρίον· ἀλλ', ὡς εἴρηται, (206^b) διὰ τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τιμὴν καὶ φυτουργὸς γίνεται μυστικῶς τινι λόγῳ ὁ ἀκαμάτως τόνδε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι θελήσει μόνη παραγαγών.

[IA] Περὶ τῆς τῶν ζῴων ὀνομασίας.

Εἶτα αὖθις ἡ Γραφή· « Καὶ ἤγαγεν ὁ Θεὸς πάντα τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ ἔρπετα πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἵδεν τί καλέσει αὐτά· καὶ πᾶν ὃ ἐκάλεσεν αὐτὰ Ἀδάμ ⁷, τοῦτο ὄνομα αὐτῶ. » Ὅρθῳ οὖν ἔστι καὶ ἐντεῦθεν τὴν τιμὴν μετὰ ταῦτα τοῦ ἀνθρώπου, ἣν ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τῆς γεννήσεως. Ὡσπερ γὰρ ἀγελάρχης τις προκάθηται Ἀδάμ· καὶ ὁ Θεὸς ἤγε πρὸς αὐτὸν τὰ μυρία τῶν θηρίων καὶ τῶν κτηνῶν ⁸ καὶ τῶν πετεινῶν γένη, ἵνα ἡγεμόνα τοῦτον χειροτονήσῃ, ὃν κατ' εἰκόνα ἴδαν πεποίηκεν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν

Variæ lectiones et notæ.

¹ προφαν. P. ² Gen. 11, 2, 3. ³ ἡμέρα 1. ⁴ ἐπειδὴ δὲ ἐμελλεν αὐτὴ μένειν ἀέργαστος, οὐδ. Th. οὐδ. — δημ. om. P. uterque ex emendatione anacoluthi? ⁵ Gen. 11, 8, 9. ⁶ ἔτι δὲ P. — γινόμενου cœli. P. Th. pro γενομένοις. ⁷ Gen. 11, 19. ⁸ ψυχῶν ζῴων Gen. ⁹ καὶ τῶν κτηνῶν cod. iterum καὶ τῶν νηκτῶν?

908 θείῳ καταπνευσθεὶς καὶ προφητικῷ πνεύματι, ὀνόματα κύρια ἐκάστῳ τῶν ἀλόγων ἐπέθηκε· τὰ δὲ ζῶα ὡς περ τιμὴν μετ' ἄλην ἐκ τῆς ἐπικλήσεως λαβόντα, οὕτως ἐν συζυγίᾳ ὑπεχώρουν.

[IB'] *Περὶ τῆς ποιήσεως τῆς γυναικός.*

Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἀπάντων τούτων τῶν γενῶν οὐδὲν ἦν ὁμοιον τῷ Ἀδάμ, εἶπε πάλιν ὁ Θεὸς, καθά φησιν ἡ Γραφή· «¹⁰ Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ὁ βοηθὸν λέγων τὸ θῆλυ διὰ τὸν τῆς παιδογονίας λόγον, συνεργεῖν μέλλον τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὴν τοῦ γένους ἀβύτην τε καὶ διαμονήν. Αὐτοῖς δὲ ἐπιλέγει· «¹¹ Καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἐκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὕνωσε, καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς, καὶ ὑποδόμησε τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα· «¹² Ἔστι δὲ ὁ εἰρημέωνος τῆς Γραφῆς σκοπὸς οὗτος· «¹³ Κρίνας ὁ ἐν σοφίᾳ τὰ πάντα ποιήσας Θεὸς δοῦναι τῷ Ἀδάμ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ὡς ἐπηγγέλτατο, οὐκ ἐκ γῆς πλάττει τὸ θῆλυ, καθά περ καὶ τὸν ἄνδρα, ἀλλ' εἰς ὕπνον τρέπει τοῦτον καταφορᾷ πνεύματος τὸν νοῦν αὐτοῦ φαντασιώσας καὶ τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν εἰς ἀπληστον βῆεν ἐκκαλεῖται, ἵνα τῇ φαντασίᾳ τοῦ τοιοῦτου κάλλους κατεχόμενος, μὴ γινῶ τὸ γινόμενον· εἶτα λαμβάνει μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἀκαμάτως, ἀσθησιν ἀλγηδόνος αὐτῷ μὴ ἐπαναγαγῶν· καὶ εὐθὺς ὡς τεχνίτης καὶ ἰατρὸς σύντομος, τὸ λείπον διὰ σαρκὸς ἀνεπλήρωσεν. Ἐν ὅσῳ γὰρ «¹⁴ τὴν ψυχὴν τῇ ἀκορέστῳ τῆς θείας ἡδονῆς περιέσπα, τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν, ὑποδόμησεν εἰς γυναῖκα, μυστικῶς ἐκτυπώσας αὐτὴν εἰς ζῶον λογικόν, κἀλλεῖ ἀμηχάνῳ καὶ σχήματι εὐπρεπεστάτῳ κεκοσμημένην, καὶ ἄγει ἐκ τούτου πρὸς τὸν Ἀδάμ. Εἶτα ἐκαίνοσ, ἅτε Θεοῦ πνεύματος μέτοχος ὢν, ἐγνωκῶς, ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἦν, φησὶ· «¹⁵ Τοῦτο νῦν ὄστούν ἐκ τῶν ὄστων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη· «¹⁶ αὕτη. Ὅρων οὖν ὁ Ἀδάμ τὴν γυναῖκα, οὐχ ὡς γυναῖκα θεώμενος ἔκασθεν, ἀλλ' ὡς ἑαυτὸν ὄρων, πνευματικῶς ἠὲ φραίνετο· «¹⁷ τὴν ὁμοίαν βλέπων καὶ ταύτην ἔχουσαν κατασκευήν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γυνή, θεωροῦσα τὸν ἄνδρα, μεγάλως ἠγάλλετο, κατ' αὐτὸν οὖσαν ἑαυτὴν ἐννοοῦσα. Ὅντων οὖν αὐτῶν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, νόμον δίδωσιν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐπ' εὐεργεσίᾳ, τοῦ δεῖξαι μὲν ἐλευθέραν τὴν φύσιν ἐν τῇ αὐτεξουσιότητι, ὑποδείξει δὲ ὡς ὑπὸ δεσπότην καὶ κηδεμόνα εἰσὶ, λέγων οὕτως· «¹⁸ Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγητῆ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε· «¹⁹ ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, ὅτουτέστιν, θνητοὶ ἔσεσθε. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσε· «²⁰ Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγη ἀπὸ τοῦ ξύλου, θνητὸς ἔσῃ.»

A spiritu, propria singulis animantibus imposuit nomina : animalia vero, tanquam magnum ex appellatione adepti honorem, deinde bina recedebant.

XII. *De formatione mulieris.*

Cum ex omnibus his generibus nullum esset simile Adamo, dixit iterum Deus, ut fert Scriptura : « Non est bonum esse hominem solum ; faciamus ei adjutorium simile ipsi ; » adjutorium dicens feminam, quia per liberorum generationem adjuturum erat virum ad generis propagationem et conservationem. Rursus additur : « Inmisit ergo Dominus soporem in Adam ; cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea ; et edificavit costam, quam tulerat de Adam, in mulierem. » Est autem Scripturæ finis hic ; Qui omnia in sapientia fecit, ille statuens dare Adamo adjutricem similem ipsi, ut promiserat. non de humo formavit feminam sicut et virum, sed hunc in somnum mergit, sapiens spiritum mentemque replens imaginibus, et animæ oculos ad amœnam invitans visionem, ut imagine tantæ pulchritudinis captus, nesciat quid sibi contingat ; deinde sumit unam e costis ejus sine labore, sensum doloris ei subtrahens ; et statim ut artifex et medicus solers, quod ablatum est carne supplet. Dum vero animam illius insatiabiliter divina delectat voluptate, costam, quam tulit, edificat in mulierem, in animal rationale mirabiliter figuratam, et inæstimabili decore formaque pulcherrima ornatam ; atque ducit illam ad Adamum : qui, utpote divini spiritus particeps, sciens eam de seipso extractam esse, ait : « Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea ; hæc vocabitur virago, quoniam de viru sumpta est. » Videns igitur Adamus mulierem, non affectus est tanquam videns mulierem, sed tanquam videns seipsum, spiritualiter gaudebat, hanc videns forma sibi similem. Pariter et mulier, considerans virum, multum exultabat, se illi similem esse cogitans. His igitur in paradiso voluptatis habitantibus legem dat Deus titulo beneficii, ut ostenderet eorum naturam esse liberam propriique arbitrii, simulque monstraret eosdem domino ac tutori subjacere, sic loquens : « Ex omni ligno paradisi comedite ; de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedatis : in quocumque enim die comedetis ex eo, morte moriemini, » id est, mortales eritis. Sic enim Symmachus interpretatus est : « In quacumque autem die comedes de ligno, mortalis eris. »

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ Gen. II, 18. ¹¹ λέγει P. Th. — μέλλον cod. ¹² Gen. I, 21, 22. ¹³ οὕτως cod. ¹⁴ γὰρ cod. a secunda manu, δὲ P. Th. ¹⁵ Gen. II, 21. ¹⁶ ἠὲ φ. — κατ. om. T. — ταύτην P. ¹⁷ Gen. II, 16, 17. ¹⁸ φάγει cod. — Nota : pluralis — quem et Symeon expressit.

XIII. *De ligno scientiæ boni et mali.*A (207^a) [1Γ'] *Περὶ τοῦ ξύλου γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν.*

Sed ne quis arbitretur hoc lignum ejusmodi fuisse ut scientiam daret boni et mali; nihil enim erat nocivum in paradiso; sed ad hunc finem arbor illa constituta erat ut exerceretur libertas. Et lignum haud fuisse Adamo causam scientiæ patet: nam præceptum datum est tanquam scientibus bonum et malum, obedientiam et inobedientiam, ita ut scientia mandatum præcesserit: hoc autem datum est, sicut diximus, ut, quia libera voluntate motus homo secure quidem de omnibus aliis arboribus poterat sumere, ab una autem per legem prohibita abstinere debet, cognosceret se dominationi subesse illius qui præceptum dederat. Erant igitur in purissimo hoc loco Adamus et Eva degentes immortaliumque florum varietate abundanter fruentes.

XIV. *De diabolo et serpente.*

At naturæ nostræ inimicus, tantæ hominis dignitati invidens, contra eum bellum suscepit, et serpentem ingressus asstitit mulieri, absente Adamo, ac dolose hanc deflexit a bono, Adamumque cum ea sefellit, et ambos fecit legis divinæ transgressores. De illo enim Scriptura sic loquitur: «Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus.» Callidus vocatus est serpens, quia hominem, animal rationale, aliisque intelligentia præstantem, decepturus erat. Deinde addit: «Et dixit serpens ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? Cui respondit mulier: De omni ligno paradisi comedimus; de fructu vero ligni quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus et ne tangeremus illud, ne forte moriamur.» An serpens verbis usus est articulatis? Nequaquam; sed primi parentes omnis malitiæ immunes, sensus habebant acutissimos et longe nostris præstantiores, ita ut eorum auditus quamlibet vocem percipere posset. Animalia quoque et jumenta dicuntur olim labii unius fuisse; cum vero Adamus fuit condemnatus, tunc ea obmutuisse; ac serpentem truncatum esse pedibus et reptasse humi, venenumque super ejus lingua esse positum. Deinde Scriptura subdit: «Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini, scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile: et sumpsit de fructu illius, et comedit, deditque viro suo, et

'Ἀλλὰ μὴ τις ὑπολάβῃ, ὅτι τὸ ξύλον ταιαύτης ἦν φύσεως, ὡς γινώσκον παρέχειν καλοῦ τε καὶ κακοῦ — οὐ γὰρ δὴ βλαβερὸν τι ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ — ὄρος δὲ ἐπέθη ἐπὶ τῷ φυτῷ πρὸς γυμνασίαν τῆς ἐλευθεριότητος. Καὶ ὅτι οὐ τὸ ξύλον αἴτιον τῷ Ἀδὰμ γνώσεως γέγονε, δὴλον· ἡ γὰρ ἐντολὴ ὡς ἰσχυρὸς εἰδότες ἀμφοτέρωθεν, τὸ τε καλὸν καὶ τὸ πονηρὸν, τὴν τε ὑπακοὴν καὶ τὴν παρακοὴν, ὡστε ἡ γυνὴ, πρὸς τὴν ἐντολὴν. Δέδοται δὲ αὕτη διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, αὐτεξουσίῳ βουλήματι κινουμένων τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ ἀδείας τε ἔχοντα ἀπὸ πάντων μεταλαμβάνειν τῶν ἄλλων δένδρων, ἐνδὸς δὲ μόνοις νόμῳ προσταττομένου ἀπέχεσθαι ἰσχυρῶς, γινώσκειν ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶ καὶ τὴν ἐντολὴν δεδωκότα. Ἦσαν οὖν ἐν τῷ καθαρωτάτῳ τούτῳ τόπῳ ὃ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐα διαγοντες καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀθανάτων ἀνθέων διαφιλῶς ἀπολαύοντες.

910 [1Δ'] *Περὶ τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ ὄφιδος.*

'Ἄλλ' ὃ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας φύσεως βασιλεὺς ἐπὶ τῇ πολλῇ τιμῇ τοῦ ἀνθρώπου καὶ φθόνον ἐγκισσάσας, τὸν πρὸς αὐτὸν ἤρατο πόλεμον, καὶ τὸν ὄφιν ἐνδὸς ἐπέστη τῇ γυναικί, ἀπόντος τοῦ Ἀδὰμ, καὶ πανούργως αὐτὴν τοῦ συμφέροντος παρτρειφάμενος διὰ ψεύδους καὶ τὸν Ἀδὰμ ταύτη συνεξαπατήσας, παραβάτας τοῦ θεοῦ παρεσκεύασε νόμιμα γενεῆσθαι. Λέγει γὰρ ἡ Γραφή περὶ τούτου ὡδε: «Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος; παρὰ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, & ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός.» Ὁ φρόνιμος δὲ ἐκλήθη ὁ ὄφις, ὅτι τὸ λογικὸν ζῶον τὸν ἀνθρώπον καὶ τῶν ἄλλων ἀγγιλοῖα διαφέροντα ἐξαπατῆν ἐμελλεν. Εἶτα ἐπιλέγει: «Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί: Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός· Οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει: Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ φαγούμεθα· ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ Θεός· Οὐ μὴ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, οὐδ' οὐ μὴ ἀψῆσθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε.» — Ἄρα δὲ καὶ ὁ ὄφις τῷ κατὰ προφορὴν λόγῳ ἐχρήσατο; Οὐ πάντως, ἀλλ' οἱ πρωτόπλαστοι, ἅτε κακίας ὄντες ἀμειγῆς, ἀκριβεστάτας εἶχον τὰς αἰσθήσεις καὶ πολὺ τῶν ἡμετέρων διαλλαττούσας, ὡστε τὴν ἀκοὴν αὐτῶν πάσης ὑπάρχειν φωνῆς ἀκουστικῆν· καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη λαλεῖν λέγει: «μὴ γλώσση ποτὲ, ὅτι δὲ Ἀδὰμ καταδικάσθη, τότε καὶ αὐτὰ περιμῶσθαι, τὸν δὲ ὄφιν καὶ τοὺς πόδας ἀπειρεθῆναι καὶ ἔρπιν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἰδὼν αὐτῶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἐντεθῆναι. Εἶτα ἐπάγει: «Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί: Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, ἥδει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἢ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν. Καὶ εἶδεν ἡ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ ὡς προειδότες. cod. ὡς πρὸς εἰδότες P. T. ²⁰ καὶ cod. ὡστε? ²¹ τόν? ²² ἐγκοπέσας cod. a secunda manu. ²³ Gen. iii, 1-3. ²⁴ ἐπιλέγει cod. ²⁵ διαλλαχούσας T. ²⁶ sci. ἡ γραφή? vel λέγεται. ²⁷ Gen. iii, 4-7. ²⁸ δ' cod.

γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὴν ἔστι· ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠρατῶν ἔστι τοῦ κατανοῆσαι· καὶ λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε καὶ ἔδωκε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἔφαγον, καὶ διενοήθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. »

911 [1E] *Eis τὸ, « Διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο. »*

Ὅχι, ὡς τότε ἀναδελφάντων τῶν πρωτοπλάστων, εἶρηται τὸ, « Διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο. » δαίκνουνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὄρωντες ἐκ τοῦ λέγεσθαι· « Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν ἔστι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, » ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειροάκων ἀποθεμένων διὰ τῆς πικρασίας, (206b) ὁ καὶ τὴν γύμνωσιν ἀδιάφορον κερύσεν· ἐβρέθη δὲ ὅτι « διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν »· Πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἄπας ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς τὸ βλέπει· σύνεστιν γὰρ αὐτὸς καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἔχει, ὡστε πολλάκις, πρὸς ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης, τυφλοῦ δίκην ἐνίοτε παρεργόμεθα καὶ τὸ πᾶν γινώσκον· καὶ ἐπειδὴν ἐγκληθῶμεν τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ, τὸ αἰτιον ἀνατ.θέντες ἀπολογούμεθα. Οὕτως οὖν Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν δῶν διεγέρθησαν· τὸ γὰρ, « Ἐγνώσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, » ἀποκάλυψιν σημαίνει τὴν ἐγγενομένην τῷ στολισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὀφθαλμῶν. Λεχθήσεται δὲ κάκεινο, ὅτι πρὸ ²⁰ τῆς ἀπαθείας, ἐπειδὴ καιρὸν οὐκ εἶχε τὰ τῆς παιδοποιίας, οὐκ ἰδέδοτο ²¹ παρὰ Θεοῦ ἡ παρατήρησις τῆς γυμνώσεως, ἀλλὰ διήγον ὡς ἄσαρκοι, σαρκικῆς διαθέσεως οὐπω καιρὸν ἔχοντες· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπειθεία ἐπισυμβῆσα τὸ θνητὸν ἐπήγαγεν ²², εἰκότως τὸ λοιπὸν ἐνεδόθη ^C τοῦτοῖς ἡ πρὸς ἀλλήλους αἰδώς· καὶ νενοήκασιν ὑστερον τῶν σχημάτων τὴν διαφορὰν προθεωρηθεῖσαν ²³ τῷ πᾶσαντι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τῆς διαδοχῆς τοῦ γένους.

[1G] *Περὶ τῶν φύλλων τῆς συκῆς.*

²⁴ Γυμνοὺς οὖν ὄντας ἑαυτοῦς αἰσθόμενοι· ²⁵ ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ μετὰ τὴν παραβάσιν, ἐκ φύλλων συκῆς « ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα, » αἰνιττόμενοι διὰ τοῦ ξύλου τὸν τρόπον τῆς κακοπραγίας. Ὡς γὰρ ἡ δὺς ὁ καρπὸς τῆς συκῆς, τραχὺ δὲ καὶ πικρώτατον τὸ **912** φύλλον, οὕτως πᾶσα ἀμαρτία ἐν τῇ πράξει δαίκνεται ἡδεῖα, μετὰ δὲ τὴν πρᾶξιν ὀδύνην περιέχει τῷ πεπραχέντι. Τί οὖν πάλιν ἡ Γραφή; « ²⁶ Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβθησαν, ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ — ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου, » μετὰ τὸ τὸλμήμα εἰς συναίτησιν ἐλθόντες τοῦ πταισματος, τῷ κριτικῷ κρατοῦνται φόβῳ καὶ κρύπτεσθαι ²⁷ τὸν ἀλάθητον ἐφθαλμὸν καὶ παραιτοῦνται τὴν πρόδον καὶ ἀναδύονται τὴν παράστασιν. Οὕτω δὲ αὐτοὺς κεκλονημένους ὑπὸ τοῦ δέους θιασάμενος ἀνακαλεῖται ὡς πατήρ φιλόστοργος ὁ Θεὸς καὶ φησι· « Ἀδὰμ, Ἀδὰμ, ποῦ εἶ; » Καὶ εἶπεν αὐτῷ· « Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐφοβήθη, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. »

Variae lectiones et notæ.

²⁰ αὐτῶν εἰ ὁ. ἄ. cod. ²¹ πρῶην P. Th. — ἀπαθείας cod. ²² ἐδίδ. cod. ²³ ἐπηγάγετο F. Th. ²⁴ προθεωρηθεῖσαν cod. ²⁵ Gen. III, 7. ²⁶ αἰσθόμε. cod. ²⁷ Gen. III, 8. ²⁸ ὄνεται P. ²⁹ Gen. III, 10.

comederunt, et aperti sunt oculi amborum, et cognoverunt se esse nudos. »

XV. *In illud : « Aperti sunt oculi amborum. »*

Non quod primi parentes tunc videre cœperint, dictum est : « Aperti sunt oculi amborum ; » exhibentur enim antequam comederint videntes, siquidem dicitur : « Et vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum et pulchrum oculis ad videndum : » sed quod per peccatum amisissent mali immunitatem, quæ nudationem reddebat indifferentem. Dictum est autem : « Aperti sunt oculi amborum : » solet enim oculus omnis ratione moveri ad ea quæ aspicit, nam ex seipso intellectum non habet ; ita ut sæpe, intelligentia in aliis rebus occupata, cæci instar prætergrediamur nonnulla cognitu facillima : et quando accusamur, mentis distractionem causamur. Sic Adamus et Eva sensatione intellectus ad visum excitati sunt, nam verba : « Cognoverunt se esse nudos, » designant revelationem in mente factam, non aspectum oculorum. Accedit illud quod, ante inobedientiam, cum locum non haberet liberorum procreatio, non data erant a Deo nuditatis tegmina, sed vivebant velut sine carne, ad carnales affectus nondum excitati ; postquam vero inobedientia induxit mortalitatem, merito deinceps illis inditus est erga se invicem pudor, ac denique animadvertenteruut sexuum discrimen a Deo provisum ob necessitatem successionis generationum.

XVI. *De foliis ficus.*

Se igitur nudos esse percipientes Adam et Eva post peccatum, de foliis ficus « fecerunt sibi vestimenta, » hac arbore innuentes naturam peccati. Sicut enim ficus dulcis est fructus, asperum amarissimumque folium ; sic omne peccatum in actu videtur dulce, post actum vero dolorem affert ei qui fecit. Quid igitur iterum dicit Scriptura ? « Et audierunt vocem Domini deambulantis in paradiso post meridiem, et absconderunt se Adam et uxor ejus in medio ligni paradisi. » Post facinus culpam sentientes judicem formidant, seque abscondere quarunt ab oculo omniscio, et ejus conspectum deprecantur et fugiunt præsentiam. Quos tanto percussos timore videns Deus vocat ut pater misericors, et dicit : « Adam, Adam, ubi es ? » Qui ait : « Vocem tuam audivi deambulantis in paradiso, et timui eo quod nudus essem, et abscondi me. »

XVII. De damnatione primi hominis et serpentis. A [12'] Περὶ τῆς καταδικῆς τοῦ πρωτοπλάστου καὶ τοῦ ὄφρα.

Videre igitur erat deliciis olim affluentem paradisi campum, nunc in tribunal asperrimamque ac terribilem iudicii sedem conversum. Producens enim in medium Deus reos ac tentatorem, et inveniens serpentem fuisse seductorem, Evam vero seductam, debitas unicuique pœnas irrogavit. Serpentem enim declaravit maledictum, eumque Jussit super pectus et ventrem reptare, ac terram comedere pro epulari cibo; Evam vero comitem habere ærumnam et in doloribus parere; Adamum denique in sudore vultus vesci pane, donec reverteretur in terram de qua sumptus erat. Deinde subdit Scriptura : « Fecit quoque Dominus Deus Adæ et uxori ejus tunicas pelliceas, et induit eos; et ait : Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum. Nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vitæ, et comedat, et vivat in æternum... » Cur ejectionis homo e paradiso, et pelliceis induitur tunicis? . . . (Reliquum capituli editum est). Ex prædictis con-jicere licet, hominem etiam post transgressionem mansisse immortalem; ideo ne malum immortale fieret, hominem Deus mortalem declaravit, mortali exuvio cum amiciens. Hoc enim pelliceæ tunicæ designant, ratione ab animalium mortalitate ducta, ut dissolutione corporis ac vinculi omne peccatum funditus aboleatur.

XVIII. In illud : « Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est. »

A Deo dictum est : « Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum, » non quod per inobedientiam in virtutis et pravitatis cognitionem progressus fuerit, sed quod talis fuerat ab initio creatus : prius enim dixerat Scriptura : « Deus hominem fecit, ad imaginem Dei fecit eum. » Qui autem formatus est ad imaginem Dei, manifestum est eum jam naturæ suæ infusam habuisse notionem boni et mali. Itaque, ne proprio arbitrio utens, e ligno vitæ arriperet, fieretque malus immortalis, ejectionis cum Eva in terram e qua plasmatus fuerat. Quid enim post hæc omnia dicit divina Scriptura? « Et eiecit cum Dominus Deus e paradiso voluptatis ut operaretur terram de qua sumptus fuerat; et eiecit Adam, et habitare jussit in conspectu paradisi voluptatis, et præcepit Cherubim, flammeam circumvolventibus rhombæam, ut viam ad vitæ arborem custodirent. »

XIX. De Cherubim et gladio.

Ejecto homine e fortunata regione, invincibiles

Variæ lectiones et notæ.

²⁹ Gen. iii, 21, 22. ³⁰ ἡγῆ καὶ ζήσηται. ³¹ ἐκ om. cod. ³² εἰ ἐγεύσατο τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου Leo grammaticus P. V. ³³ κ. ἀθ. ἢ L. T. P. ³⁴ τοῦ παραδείσου ἐξοστραχίζεται, ὅπως μὴ γεύσῃται τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου καὶ ἀθάνατος διαμείνῃ Leo. ³⁵ δὲ ἀ. ³⁶ νεκρώσεως Leo. ³⁷ δύσεως cod. ³⁸ Gen. i, 27. ³⁹ τοῦ Leo. ⁴⁰ κεχρημένο; μεταλάβῃ Leo. ⁴¹ Gen. iii, 25, 24. ⁴² τῆς τρ. τοῦ π. Leo.

Ἦν οὖν ἰδεῖν λοιπὸν βῆμα καὶ δικαστήριον ὄξυ καὶ φοβερὸν τὸ τρυφηλὸν γεγονός τοῦ παραδείσου χωρίου. Ἀγαθὸν γὰρ εἰς μέσον τοὺς βλαβέντας καὶ τὸν βλάβσαντα, καὶ τὸν μὲν ὄφιν εὐρηκῶς ἀδικήσαντα, τὴν δὲ Εὐαν ἀδικήθεσαν, ὥρισται ἐκαστῶ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν. Τὸν γὰρ ὄφιν κατάρτατον ἀποφῆνας, ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ καταδικασθεὶς σῦρσθαι καὶ γῆν ἐσθίειν ἀντὶ ἐδωδίου τροφῆς, τὴν δὲ Εὐαν σύντροφον ἔχειν τὴν λύπην καὶ ὀδύνας τίκτειν ἐδικαίωσεν, τὸν Ἀδὰμ δὲ ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου ἐσθίειν κατέκρινεν τὸν ἄρτον ἕως ὅτου ἐπιστρέψαι αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. Εἶτα αὖθις ἡ Γραφή· « ²⁹ Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναίκεϊ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς, καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν τοῦ γινώσκειν (207b) καλὸν καὶ πονηρὸν· καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα καὶ λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσεται· ³⁰ εἰς τὸν αἰῶνα. » Τίνος ἕνεκεν ἐκβάλλεται ὁ ἀνθρώπος, ἐκ ³¹ τοῦ παραδείσου καὶ περὶ τῶν δερματίνων **913** χιτῶνων. Ἔστι τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐννοεῖν, ὅτι ἡδύνατο ὁ ἀνθρώπος καὶ μετὰ τὴν παράδεισον εἰς αἰῶνας ζῆν ³²· διὸ ἵνα μὴ ἀθάνατος ³³ ἦ τὸ κακὸν ὁ ἀνθρώπος ³⁴, θνητὸν ³⁵ αὐτὸν ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς νεκρότητι περιβαλὼν· τοῦτο γὰρ οἱ δερματίνους χιτῶνες σημαίνουσι ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς τῶν ζῶων νεκρότητος ³⁶, ὅπως διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ³⁷ δέσεως; ³⁸ ἡ ἀμαρτία πᾶσα αὐτοπρέμνως διαφθαρεῖ. [III'] Εἰς τό· « Ἴδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν. »

Εἰρηται δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τό· « Ἴδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν ³⁹, » οὐχ ὡς προκόψαντος αὐτοῦ διὰ τῆς ἀπειθείας ἐπὶ τὴν τῆς ἀρετῆς τε καὶ κακίας γνῶσιν, ἀλλ' ὡς τοιοῦτου ἐξ ἀρχῆς πλασθέντος. Φθίσασα γὰρ εἶπεν ἡ Γραφή, ὅτι « Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. » Ὁ δὲ πλασθεὶς κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ὅθεν ὡς προκαταβεβλημένην εἶχεν ἐν τῇ φύσει τὴν γνῶσιν τοῦ καλοῦ τε καὶ ⁴⁰ πονηροῦ· διὸ ἵνα μὴ τῇ αὐτεξουσίᾳ κέχρηται ⁴¹ καὶ λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ γένηται κακὸς ἀθάνατος, ἐξεβλήθη σὺν τῇ Εὐᾷ εἰς τὴν γῆν τῆς κτίσεως αὐτοῦ. Τί γὰρ μετὰ ταῦτα πάντα ἡ θεία Γραφή φησιν; « ⁴² Καὶ ἐξάπεσται ἐν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη· καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ καὶ κατέκρινεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς καὶ ἔταξε τὰ Χερουβιμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην, φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. »

914 [10'] Περὶ τῶν Χερουβιμ καὶ τῆς ῥομφαίας. Μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι τὸν ἀνθρώπον ἐξω τοῦ μακα-

ρίου χωρίου, ἀκαταμάχητοι φρουραὶ καὶ λίαν ὑπὲρ-
 οπτοὶ φυλάττειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς
 ἐτάχθησαν, ὡς μηδένα τοῦ λοιποῦ ἰσχύειν παρελθεῖν
 ποσὶ βεβήλοις ⁵²⁻⁵³ ἐκείνον τὸν τόπον· καὶ γὰρ μάχα:ρα
 φλογίνη ἐτέθη ἐκεῖ, ἐπὶ τῷ ⁵⁴ τὸν πλησιάζοντα, ἐξ
 ὕλης ὑπάρχοντα, (τῷ) ⁵⁵ πυρὶ φλεγόμενον ἀναλί-
 σκεσθαι παρ' αὐτὰ καὶ ἀπόλλυσθαι· στρέφεται δὲ ἡ
 ῥομφαία, ἵνα ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅτε καὶ αὐτοὶ ὁ
 ἄνθρωπος ⁵⁷ οἰκίτηρ γένηται τοῦ παραδείσου, τοὺς
 μὲν δικαίους φωτίση παρερχομένους ἐπὶ ⁵⁸ τὸ θεῖον
 τῆς ἀθανασίας χωρίον, τοὺς δὲ ἀδίκους, εἴγε προσεγ-
 γίσαιεν ⁵⁹, καταφλέξῃ. ⁶⁰ Καὶ αὐτόματα πάντα ἡ
 γῆ ἔφερε πρὸ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ καὶ μετὰ
 τοῦτο· (καὶ ἡ γῆ) ⁶¹ μηδὲν φέρειν πόνου χωρὶς ⁶²
 ἐξεκελεύσθη. Ἐξελεθὼν τοίνυν ὁ Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὐᾶ
 ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ συνελθὼν αὐτῇ, ἐγέννησε τὸν ^B
 Κάϊν, εἶτα ⁶³ τὸν Ἀβελ.

A custodia et valde terribiles ad custodiendam arbo-
 ris vitæ viam statutæ sunt, ne quis deinceps locum
 hunc profanis pedibus pertransire confideret.
 Igneus enim ibi positus est gladius, ut quisque
 appropinquans, utpote e materie consistens, igne
 correptus combureretur statimque periret. Volvitur
 autem rhomphæa, ut in regeneratione, quando ite-
 rum homo paradisi evaserit habitator, justos qui-
 dem illuminet transgredientes in divinam immorta-
 litatis regionem; injustos vero, si vel accederet,
 comburat. Porro sponte nascentia omnia ferebat
 tellus ante Adami transgressionem; at, post pec-
 catum, terra nihil sine labore ferre jussa est.
 Cum igitur e paradiso cum Eva exivisset, eique se
 conjunxisset, Cainum genuit, deinde Abelem.

BIBAION H'.

LIBER OCTAVUS.

(208^a) Ἐρμηνεῖα ἐν [συντόμῳ ἀπὸ Ἀδὰμ [ἕως τοῦ
 τῶν καιρῶν].

[α'] Ἀδὰμ ἐγέννησε τὸν Σῆθ, Σῆθ τὸν Ἐνὼς, Ἐνὼς
 τὸν Καϊνᾶν, Καϊνᾶν τὸν Μαλεελεὴλ, Μαλεελεὴλ τὸν
 Ἰάρεδ, Ἰάρεδ τὸν Ἐνὼχ, **915** Ἐνὼχ τὸν Μαθου-
 σαλά, Μαθουσαλά τὸν Λάμεχ, Λάμεχ τὸν Νῶε, Νῶε
 τὸν Σῆμ.

Εἰσιν οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ
 ἔτη β[σ]μβ' ⁶⁴.

[β'] Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Σῆμ (208^b) υἱὸς
 Νῶε ἐγέννησε τὸν Ἀρφαξιδ, Ἀρφαξιδ τὸν Καϊνᾶν,
 Καϊνᾶν τὸν Σάλα, Σάλα τὸν Ἐβερ, Ἐβερ τὸν Φαλὲκ,
 Φαλὲκ τὸν Ῥαγαῦ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Φαλὲκ διε-
 μερίσθη ἡ γῆ· κατὰ τοῦτον ἡ πυργοποιία συνέστη.
 Μετὰ Φαλὲκ Ῥαγαῦ γεννᾷ τὸν Σερούχ, Σερούχ δὲ
 τὸν Ναχώρ, Ναχώρ τὸν Θάβρα, Θάβρα γεννᾷ τὸν
 Ἀβραάμ. Ὅμοῦ ἔτη (ἀπὸ ⁶⁵ Ἀδὰμ ἕως Ἀβραάμ ^D
 ἔτη) γτιβ' ⁶⁶.

[γ'] Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ τὸν Ἰα-
 κώβ, Ἰακώβ τὸν Λευὶ, Λευὶ τὸν Κάαθ, Κάαθ τὸν
 Ἀβραμ, Ἀβραμ τὸν Μωϋσῆν τὸν προφήτην. Μωϋσῆς
 ἐξῆγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου.

Ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου ἔτη φθ' ⁶⁷.

XX. Compendium historię ab Adamo
 usque ad præsens tempus.

C Adam genuit Seth, Seth Enos, Enos Cainan,
 Cainan Malaleel, Malaleel Jared, Jared Henoch,
 Henoch Mathusale, Mathusale Lamech, Lamech Noe,
 Noe Sem.

Sunt igitur ab Adam usque ad diluivium anni
 MCCCXLII.

Post diluivium vero Sem filius Noe genuit Ar-
 phaxad, Arphaxad Cainan, Cainan Sale, Sale
 Heber, Heber Phaleg, Phaleg Ragau. In diebus
 autem Phaleg divisa est terra, et ejus tempore
 constructa est turris. Post Phaleg, Ragau genuit
 Sarug, Sarug Nachor, Nachor Thare, Thare genuit
 Abraham. Simul ab Adam ad Abraham anni
 MCCCCLII.

Abraham genuit Isaac, Isaac Jacob, Jacob Levi,
 Levi Caath, Caath Amram, Amram Moysen pro-
 phetam. Moyses populum ex Ægypto eduxit.

Ab Abraham usque ad exitum ex Ægypto anni
 DIX.

Variæ lectiones et notæ.

⁵²⁻⁵³ εἰς Leo, et sed deest etiam in ed. Cramerana (C.). ⁵⁴ τὸ cod. et C. ⁵⁵ τῷ om. Leo. ⁵⁷ ὁ ἀνογ
 ἂ. Leo. ⁵⁸ τὸν — χωρὸν Leo. ⁵⁹ προσεγγίσει cod. προσεγγίσις C. ⁶⁰ Ἄ. δὲ Leo. ⁶¹ καὶ ἡ γῆ om.
 Leo. ⁶² γ. ἐκ Leo. ⁶³ μετ' αὐτόν Leo. Cætera Georgius p. 21, 27 sed exhibet e Genesi minori cf. Leo.
 5.14 οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐφεξῆς ἐκ τῆς Ἀεπτῆς Γενέσεως ἔχουσι τὰ Μακρὰ ἐπὶ κακίᾳ τοῦ Κάιν.
 Non igitur hæc sunt Sym. logotheta: ut præcedentia XIX capita. ⁶⁴ βμβ' etiam Slav. ⁶⁵ ἀπὸ Ἄ. ἔ. Ἄ.
 ἔ. om. Slav. ⁶⁶ γτιβ' Nic. ⁶⁷ φθ' Nic.

Ab exitu fliorum Israel usque ad Davidem anni A
DCCXLI.

David rex genuit Salomonem, regno potitus annos
xli. Salomon genuit Roboam, et regnavit annos xli.
Roboam regnavit annos xvii, Abias regnavit annos iii,
Asa annos xli, Josaphat annos xxxix. Hoc regnante
prophetaverunt Michæas, Elias et Elisæus. Joram
regnavit annos ix, Ochosias annum i, Athalia mater
ejus annos vii. Joas annos xl, Amazias annos xxix,
Azarias seu Ozias annos lxx, Joatham annum i,
Achaz annos xvi, Ezechias annos xxix, Manasses
annos lv. Hoc regnante conditum est Byzantium.
Amos regnavit annos xii, Josias annos xxxi, Joa-
chaz annum i, Joachim annos xiv, Jechonias an-
num i, Sedecias annos xiv. Hunc effossis oculis
Nabuchodonosor captivum abduxit. Atque templum
combustum est a Nabuzardan. Sunt ab initio regni
Salomonis usque ad captivitatem Judæorum Baby-
lone anni dccc.

Nabuchodonosor regnavit Babylone annos xxiv ;
Evilmerodach, filius ejus, annos v ; Galtasar, et
ipse filius Nabuchodonosoris, annos iii. Darius seu
Astyages regnavit primus in Persis annos xvii, Cy-
rus annos xxxi, Cambyses annos xix, Darius alius
annos xxvii, Artaxerxes annos xxxiii, Darius an-
nos xix, Artaxerxes Longimanus annos xxxiv,
Ochus annos xxi, Arsces Ochi filius annos ii, Darius
filius Arsami annos vi. Hunc sustulit Alexander
Macedo, destruxitque Persarum imperium, et re-
gnavit annos xii, et mortuus est Babylone quinque
et triginta annos natus : subjecit barbarorum popu-
los duo et viginti, et Græcorum civitates tredecim.

Computantur ab Adam usque ad mortem Alex-
antri anni v^{cc}lxxxviii.

Post hujus mortem in Ægypto et Alexandria
regnavit Ptolemæus annos xxiv, Ptolemæus Phi-
ladelphus annos xxx. Sub eo sacri Hebræorum
libri in Græcam linguam versi sunt. Ptolemæus
Evergetes regnavit annos xxv, Ptolemæus Philo-
pator annos xvii, Epiphanes annos xxiii, Philo-
metor annos xxxv, alius Evergetes annos xxix,
Phiscon annos xvii, Siderites annos vii, Alexander
annos iii, Ptolemæus Soter annos viii, Dionysius
junior annos xxvii, Cleopatra annos xxii. Anno hujus
tertio primus legitime imperium solus obtinuit Calus
Julius Cæsar, a quo Cæsarum nomen sumpserunt se-
quentes imperatores. Illic Romæ imperavit annos ;

[δ'] 'Απὸ ἑξῆς τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἕως
Δαυὶδ ἔτη χμα⁶⁶.

[ε'] Δαυὶδ (δὲ ὁ βασιλεὺς ⁷⁰) ἐγέννησε τὸν Σολο-
μῶντα, κρατήσας τῆς βασιλείας ἔτη μ'. Σολομῶν
ἐγέννησε τὸν Ῥοβοᾶμ, βασιλεύσας ἔτη μ'. Ῥοβοᾶμ
ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ', ('Αβιά ἔτη γ' ⁷¹), 'Ασά ἔτη μ'
[α'], 'Ιωσαφάτ ἔτη λθ'. 'Επὶ αὐτοῦ προφητεῦει Μι-
χαίας καὶ 'Ηλίας καὶ 'Ελισσεέ. 'Ιωρᾶμ ἐβασίλευσεν
ἔτη θ', 'Οχοζίας ἔτος α', Γοθολία ἡ μήτηρ αὐτοῦ
ἔτη ζ', 'Ιωᾶς ἔτη μ', 'Αμασία; ἔτη κθ' ⁷², 'Αζαρία;
(ὁ καὶ 'Οζίας ⁷³) ἔτη νθ', 'Ιωᾶθ[αμ] ἔτος α', 'Αχαζ
ἔτη ις' ⁷⁴, 'Εζεκίας ⁷⁵ ἔτη κθ', Μανασσῆς ἔτη νε'.
'Επὶ αὐτοῦ ἐκτίσθη τὸ Βυζάντιον. 'Αμῶς ἔτη [ιβ] ⁷⁶,
'Ιωσίας ⁷⁷ λα', 'Ιωᾶχαζ ἔτος α', 'Ιωακείμ ἔτη ιθ',
'Ιεχονίας ἔτος α', Ζεδεκίας ἔτη ιδ'. Τοῦτον ἐκτυ-
φλώσας Ναβουχοδονόσορ, αἰχμάλωτον εἴλε. Καὶ ὁ
ναὸς πυρπολεῖται ὑπὸ τοῦ Ναβουζαρδᾶν. Εἰσὶν ἀπὸ
ἀρχῆς βασιλείας Σολομῶντος ⁶⁸ ἕως αἰχμαλωσίας
'Ιουδαίων τῆς εἰς Βαβυλῶνα ἔτη ςιθ' ⁷⁹.

916 [ς'] Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν εἰς Βαβυ-
λῶνα ἔτη κδ', Οὐλεμαροδᾶχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε', Βαλ-
τάσαρ (καὶ αὐτὸς υἱὸς ⁶⁹ Ναβουχοδονόσορ) ἔτη γ',
Δαρείος (ὁ 'Αστυάγης ἐβασίλευσε πρῶτος Περσῶν ⁸¹)
ἔτη ις', Κῦρος ἔτη λθ' ⁸², Καμβύσης ἔτη ιθ', Δαρείος
ἄλλος ἔτη κς', 'Αρταξέρξης ἔτη λγ', Δαρείος ἔτη
ιθ' ⁸³, 'Αρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη λδ', 'Ωχος ἔτη
κα', 'Αρσίσχωος ἔτη β', Δαρείος 'Αρσάμου ἔτη ς'.
Τοῦτον ἀνελών 'Αλέξανδρος ὁ Μακεδών καὶ καταλύ-
σας τὴν τῶν Περσῶν ἀρχὴν ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ' καὶ
ἐτελεύτησεν ἐν Βαβυλῶνι ἐτῶν λε' ⁸⁵. ὑπέταξε βαρ-
βάρων ἔθνη κβ' καὶ φυλάς 'Ελλήνων ιγ'.

'Ομοῦ ἀπὸ τοῦ 'Αδᾶμ ἕως ⁶⁶ τῆς τελευτῆς 'Αλιέ
ἀνδρου ἔτη ερπη' ⁸⁷.

[ζ'] Μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν Αἰγύπτου καὶ
'Αλεξανδρείας ἐβασίλευσεν Πτολεμαῖος ἔτη κδ', Πτο-
λεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λ' ⁸⁸. 'Επὶ τούτου αἱ παρ'
'Εβραίοις Ἰεραὶ βίβλοι εἰς τὴν 'Ελλάδα ⁸⁹ φωνὴν
μετεβλήθησαν. Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κε',
Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ις', 'Επιφανῆς ἔτη κγ' ⁹⁰,
ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε', ἄλλος Εὐεργέτης ἔτη κθ', Φί-
σχος ⁹¹ ἔτη ις', Σιδηρότης ἔτη ζ', 'Αλέξανδρος ἔτη γ',
Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ ἔτη η', Διονύσιος νέος ἔτη κη',
Κλεοπάτρα ἔτη κβ'. (1) Τῷ γ' ἔτει ταύτης πρῶτος
ἐμονάρχησεν ἐνόμως Γάιος 'Ιούλιος Καίσαρ, ἀφ' οὗ
Καίσαρες οἱ ἐξῆς βασιλεῖς ⁹² ἤρξαντο καλεῖσθαι (οὗ-
τος ἐβασίλευσεν Ῥώμης ἔτη) δ' (2) ὁ Αὐγούστος

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ [δ'] ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλισμοῦ ἔτη αφοδ', ὁμοῦ ἀπὸ 'Αδᾶμ ἕως Δαυὶδ ἔτη δυξβ' (δύο) Slav. ἕμθ' ? χλ' Nic. ⁷⁰ δὲ ὁ β. om. Slav. ⁷¹ 'Α. ε. γ' om. Nic. ⁷² κε' Nic. ⁷³ ὁ καὶ 'Ιεζ; cod. ⁷⁴ ις' pro μ. Nic. ⁷⁵ ὁ καὶ 'Ο. om. Slav. — νθ' Mic. ut IV Reg. xv, 4,2; Chr. xxvii, 3. — ἔτη ις' pro ἔτος α' Nic. ⁷⁶ νθ' Slav. ⁷⁷ 'Ελιαχ. ἔτη ιθ' Nic. — 26. ια' Nic. ut IV Reg. xxv, 2. ⁷⁸ Δαυὶδ? ⁷⁹ ὑπη' ? ὑμη' Nic. ⁸⁰ καὶ α. ὁ. N. om. Slav. cum Nicephorus LXX annos enumeret sine nominibus regum. ⁸¹ ὁ 'Α. εδ. πρ. II. om. Slav. ⁸² λα' Slav. λ' Nic. pro λθ' Slav. pro ζ', β' Nic. pro ιθ'. — κη' Slav. pro λς' Nic. post quem desunt in codice Mosq. Xerxis XX anni (XXVIII Nic.). ⁸³ μα' Nic. pro λθ' — θ' Slav. sed ιθ' Nic. ⁸⁴ 'Αρσῆς 'Ωγου ἔτη δ' Nic. ⁸⁵ λθ' Slav. ⁸⁶ ἕως τελ. 'Α. Nic. ἕως 'Α. Slav. ⁸⁷ ερξν' Nic. ⁸⁸ μ' — λη' Nic. ⁸⁹ ἑλλάδ. cod. ⁹⁰ κς' pro κγ' Nic. ⁹¹ Φούσχων. Nic. — Σ. ε. θ'. Slav., om. Nic. Πτολεμαῖος ὁ 'Αλ. ἔτη ε'. Πτ. ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη η' Nic. — Η. ὁ καὶ Δ. ε. λ' Nic. Δ. κθ' Slav. ⁹² προσηγορεύθησαν Nic. unde glossema post η. x. in cod. Προσίγγιος ε compendio male lecto, a Slavonico repetitum, qui om. δ. εδ. 'Ρ. ἔτη; Nic. om. Ῥώμης.

ἔτη νς⁹⁵. Τῷ ιε' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας **A** (209^a) Κλεοπάτραν ἀνέλων καθείλε τὴν τῶν Πτολεμαίων ἀρχὴν, οἱ ἑβασίλευσαν ἔτη ση'⁹⁶.

Γίνονται οὖν [τὰ] πάντα ἀπὸ 'Αδὰμ ἕως ἀρχῆς βασιλείας Αὐγούστου **917** κατὰ τοὺς ἀκριβεῖς χρονολόγους ἔτη ευνζ'. [η'] Τῷ δὲ μγ' ⁹⁶ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐγεννήθη τὸ κατὰ σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ ἀεὶ Παρθένου Μαρίας. Κυρίνος δὲ ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀποσταλεῖς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπογραφὰς ἐποίησατο τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν οἰκητόρων.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ 'Αδὰμ ἕως τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ (9⁷ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ) Χριστοῦ ἔτη ρφ'.

[θ'] (3) Μετὰ Αὐγούστου ἐβασίλευσε Τιθέριος· ἔτη κβ'. Τῷ ιε' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἀρχεται ὁ Κύριος (ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός⁹⁸). Τῷ ιθ' ἔτει ἔπαθεν (ὁ Κύριος ἡμῶν) ὑπὲρ ἡμῶν τὸ ἐκούσιον πάθος.

Ομοῦ ἀπὸ 'Αδὰμ ἕως τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἀναλήψεως ἔτη ρφλγ'.

[ι'] (4) Μετὰ Τιθέριον ἐβασίλευσε Γάϊος ἔτη δ'. (5) Κλαύδιος ἔτη ιθ', (6) Νέρων ἔτη ιδ' καὶ φυγὼν αὐτὸν ἔχωντα, (7) Οἰεσπασιανός ἔτη ι'. Ἐν ἔτει β' τῆς αὐτοῦ βασιλείας γέγονεν ἡ ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλῆμ⁹⁹ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τίτου μετὰ μ' ἔτη τῆς τοῦ Κυρίου ἀναλήψεως. (8) Τίτος (ἐβασίλευσεν¹) ἔτη γ², (9) Δομετιανός ἔτη ιε', (10) Νερούας ἔτος α', (11) Τραϊανός ἔτη ιη', (12) 'Αδριανός ἔτη κα', (13) Τίτος 'Αντώνιος³ (ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβῆς) ἔτη κ[β']⁴, (14) Μάρκος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ις⁵, (15) 'Αντωνίος (ὁ καὶ) Βῆρος ἔτη ζ', (16) Κόμοδος ἔτη ιβ'⁶, (17) 'Αντωνίος ἄλλος ἔτη δ', (18) Σεβῆρος ἔτη ιη'.⁷ (Ἐπὶ αὐτοῦ Λεωνίδης ὁ πατὴρ Ὀριγένους· ἐμαρτύρησεν⁸). (20) Ἀλέξανδρος ὁ Μάμαλος⁹ ἔτη ιγ', (21) Μαξιμίος ἔτη ς', (22) Φίλιππος ἔτη ς', (23) Δέκιος ἔτος α', **918** (24) Αὐριλλιανός ἔτη ς', (25) Πρόβος ἔτη ζ', (26) Κάρος ἔτη β', (27) Διοκλητιανός (καὶ¹⁰) (28) Μαξιμιανός ἔτη κ'.

[ια'] Ἀρχὴ [τῆς] Χριστιανῶν βασιλείας· (29) Κωνσταντίνος ὁ Μέγας· ἔτη λβ'¹¹. Τῷ ιβ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας γέγονεν ἡ ἐν Νικαίᾳ συνόδος ἐν ἔτει τῆς ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ μέγας Κωνσταντίνος ἐτῶν ξθ'¹², καταλείψας γ' υἱόν·, (30) Κώνσταντα, (31) Κωνσταντίνον καὶ (31) Κωνσταντίνον.¹³ (Ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ ἐβασίλευσεν

Augustus vero annos lvi. Hic anno regni sui decimo quinto Cleopatram sustulit, destruxitque imperium Ptolemaeorum, qui regnaverant annos cclviii.

Sunt igitur in totum ab Adamo usque ad initium regni Augusti, secundum accuratos chronologos, anni v^mcdxlviii. Anno ejusdem regni quadragesimo tertio, natus est secundum carnem Dominus noster Jesus Christus a sancta Deipara et semper Virgine Maria. Cyrinus autem a senatu missus in Judæam, fecit bonorum incolarumque descriptionem.

Sunt igitur ab Adamo ad incarnationem Domini nostri Jesu Christi anni v^md.

Post Augustum regnavit Tiberius annos xlii. Anno ejus regni decimo quinto, evangelicam prædicationem incepit Dominus noster Jesus Christus. Decimo nono anno passus est Dominus pro nobis voluntariam passionem.

In totum ab Adamo ad Salvatoris passionem et sanctam ejus ascensionem anni v^mdxxxiii.

Post Tiberium regnavit Cains Caligula annos iv, Claudius annos xiv, Nero annos xiv, et fugiens semet vivum sepelivit; Vespasianus annos xx. Secundo regni hujus anno capta est Jerusalem a filio ejus Tito, 40 annis post Domini ascensionem. Titus regnavit annos iii, Domitianus annos xv, Nerva unum annum, Trajanus annos xviii, Adrianus annos xxi, Tius Antoninus, cognomine Pius, annos xxii, Marcus Aurelius ejus filius annos xvi, Antoninus Verus annos vii, Commodus annos xii, Antoninus alius annos iv, Severus annos xviii (sub hoc Leonides Origenis pater martyrium passus est), Antoninus menses ii, Alexander Mammalus annos xiii, Maximinus annos vi, Philippus annos vi, Decius unum annum, Aurelianus annos vii, Probus annos vii, Carus annos iii, Diocletianus et Maximianus annos xx.

Initium regni Christianorum. Constantinus Magnus annos xxxii. Duodecimo ejus regni anno habita est synodus Nicæna, anno ab incarnatione Domini 318. Mortuus est autem Constantinus novem et sexaginta annos natus, tres relinquens filios, Constantem, Constantinum et Constantium. D Romæ regnavit Constans, in nova Roma Con-

Variae lectiones et notæ.

⁹⁵ καὶ μῆνας ς'. Nic. unde cod. correxit a prima manu νζ'. ⁹⁶ αηζ' Nic sed sunt σση'. ⁹⁷ μβ' Nic. ⁹⁸ Κυρίου ἡ. Ἰησοῦ om. Slav. ⁹⁹ κγ' Nic.—10. ἡ Ἰησοῦς Χριστός omi. Slav.—ἐπ. ἐν Ἰλῆμ ὑπὲρ Nic.—ὀ. ἡ. omi. cod. a prima manu; secunda adjungit in margine σωτήριον τοῦ κόσμου μὴ Μαρτ. κς... e Nic. ¹⁰⁰ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Slav. ¹⁰¹ εβ. om. Slav. et Nic. ¹⁰² καὶ μῆνας γ' Nic. ¹⁰³ Ἀντωνίνος Nic. ter. — ὁ ἐπ. ἐπ. ἐ. omi. Slav. ¹⁰⁴ θ' pro ις' Nic. et ὁ καὶ omi. cum Slav. ¹⁰⁵ ιβ' Nic. — ιγ' Nic. pro ζ' — (17) Αἴλιος Περτινάξ μῆνας ς'. ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ Σε. Nic. ¹⁰⁶ Ἐπὶ τῆς τούτου βασιλείας Α. ὁ π. Ὡ. τοῦ κακοφύροντος ἐμ. καὶ Ἰππόλυτος ὁ Ῥωμαῖος συγγραφεὺς ἤκμαζε καὶ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς Nic. omi. Slav. ¹⁰⁷ (19) Ἀντωνίνος μῆνας β' Slav. Ἀ. υἱὸς Σαυῆρου ἔτη ζ', ἐσφάγη μεταξὺ Βαζῶν καὶ Ἐδέτης (20) Μακρίνος· ἔτος α', ἐσφάγη. (21) Ἀντωνίνος ὁ Ἡλαγάδαλος ἔτη δ'. ἐσφάγη ἐν Ῥώμῃ Nic. ¹⁰⁸ Μαμμάλιας Nic. ¹⁰⁹ καὶ M. ἐ. omi. Slav. — Hanc codicis rubricam omittunt Nic. et Slav. ¹¹⁰ λα' Nic. Slav. τῷ κ' Nic. — Ἐπὶ τούτου γ. ἡ α' σ. ἀπὸ τῆς ἐν τοῦ κ. ἡμῶν ἕως τῆς α' συνόδου τῆς ἀγίων Πατέρων εἰσὶν ἔτη Slav. Τῷ κ' ἔτει τῆς ὀ. β. γ. ἡ α' ἀγία σ. τῶν τῆς ἀγ. π. τῶν ἐν Ν. τῶν Βιθυνῶν ἐ. τῆς (τ')? ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἡ. ἐν. ὀπὸ δὲ τοῦ τιμίου πάθους καὶ τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως αὐτοῦ ἔτη σπε' Nic. ¹¹¹ ξε' Nic. Slav. ¹¹² καὶ ἐν μὲν τῇ πρεσβυτέρῃ Ῥ. Κωνσταν βασιλεῖα, ἐν δὲ τῇ ν. Ῥ. Κωνσταντίνον, ἐν Ἀ. δὲ Κωνσταντίνον Nic. omi. Slav.

stantinus, Antiochiae Constantius. Ili regnaverunt annos xxiv, Julianus vero Apostata duos annos, Jovianus novem menses, Valentinianus Major annos xvi, Valens annos iv, Gratianus annos vi, Valentinianus Minor annos xv, Theodosius Magnus annos xvi, sub quo celebrata est secunda synodus Constantinopoli; Arcadius, Theodosii filius, annos iv, Theodosius Junior annos xlii, sub quo fuit tertia synodus Ephesi; Marcianus annos vi, sub quo facta est quarta synodus Chalcedone; Leo Magnus annos xviii, Leo Minor annum i, Zeno annos xvii, Anastasius annos xlvii, Justinus Thrax annos ix. Justinianus Magnus annos xxxix, Justinus secundus annos xiii, sub quo quinta synodus habita est Constantinopoli; Tiberius annos iii, Mauricius annos x, Phocas annos viii, Heraclius annos xxx, Constant, Heraclii filius, annos xvii, Constantinus, Heraclii nepos, annos xvii, Justinianus, hujus filius, annos x, Leontius annos iii, Tiberius Absimarum annos vii, Justinianus annos vi, Philippicus annos ii, Anastasius Artemius annos ii, Theodosius annum unum, Leo Conon, primus Iconoclastarum, annos xxv, menses iii, Constantinus filius ejus annos viii, Leo, Constantini filius, annos v, Constantinus cum orthodoxa matre sua Irene, annos x (octavo horum anno facta est secunda synodus Nicæna), Constantinus solus annos viii; mater ejus Irene iterum annos v, menses ii; Nicephorus annos vii, menses ix, Stauracius, hujus filius, annum unum, mensem unum; Michael annum unum, menses novem; Leo annos vii, menses v; Michael annos viii, menses ix; Theophilus annos xii, menses iii. Theodora, uxor ejus, et Michael ejus filius, annos xxvi; Basilus Macedo annos xix; Leo, filius ejus, annos xxvii; Alexander, Leonis frater, unum annum, mensem unum; Constantinus, Leonis filius, cum matre sua Zoe, annos vii; Romanus Armeniacus, ipsius Constantini socer, annos xvii; Constantinus Porphyrogenitus iterum imperator, annos xv; Romanus, Constantini filius, annos iii, menses iv; Basilus et Constantinus, Romani filii, cum matre sua Theophano, menses vi; Nicephorus Phocas Cappadox, pius et justus, annos vi, menses iv; Joannes Zimisces annos iii; Basilus, filius Romani qui fecerat isocodicia et Magnam ecclesiam, iterum regnavit annos liii; Constantinus, frater ejus, annos iii; Romanus Argyrus, in balneo Blachernarum suffocatus, annos v; Michael Paphlago, cum auxilio Joannis fratris ac tutoris, annos vii,

A Κώνσταν, ἐν δὲ τῇ ἰνέα Ἰώμη Κωνσταντίνος, ἐν Ἀντιοχείᾳ Κωνσταντίνος), οἵτινες ἐβασίλευσαν ἔτη κδ', (33) Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἔτη β', (34) Ἰουλιανὸς μῆνας θ', (35) Ὁυαλεντινιανὸς ὁ Μέγας ἔτη ις', (36) Οὐάλις (ἔτη δ'), (37) Γρατιανὸς ς', (38) Οὐαλεντινιανὸς ὁ Μικρὸς (ὁ Μικρὸς ἔτη ιε'), (39) Θεοδοσίος ὁ Μέγας ἔτη ις', ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ β' σύνοδος (ἐν ΚΠ. ¹²), (40) Ἀρκάδιος (ὁ υἱὸς ¹³ Θεοδοσίου ἔτη δ'), (41) Θεοδοσίος ὁ Μικρὸς ἔτη μβ', ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ γ' σύνοδος (ἐν Ἐφέσῳ ¹⁴), (42) Μαρκιανὸς ἔτη ς', ἐφ' οὗ ἡ δ' σύνοδος γέγονεν (ἐν Καλχηδόνι ¹⁵), (43) Λέων ὁ Μέγας ἔτη ιη', ¹⁷ (45) Ζήνων ἔτη ις' (46) Ἀναστάσιος ἔτη κζ', (47) Ἰουστίνος ὁ Θρᾶξ ἔτη ι', ¹⁶ (49) Ἰουστίνος ἄλλος ἔτη ιγ', ἐφ' οὗ ἡ ε' σύνοδος γέγονεν (ἐν ΚΠ. ¹⁹), (50) Τιβερίος ἔτη γ', (51) Μαυρίκιος ἔτη κ', (52) Φωκᾶς ἔτη η', (53) Ἡρακλεῖος ἔτη λ', (54) Κώνσταντος υἱὸς Ἡρακλείου ἔτη ις', (56) Ἰουστινιανὸς ²¹ (ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη) ι', (57) Λέοντιος ²² ἔτη γ', (58) Τιβερίος ὁ καὶ Ἀψίμαρος ἔτη ζ', Ἰουστινιανὸς (τὸ β' ἔτη ²³) ς', (59) Φιλιππικὸς ἔτη β', (60) Ἀναστάσιος ὁ 919 καὶ Ἀρτέμιος ἔτη β', (61) Θεοδοσίος ἔτος α', (62) ²⁴ Λέων ὁ καὶ Κόων, πρῶτος τῶν εἰκονομάχων (ἔτη κα', μῆνας γ'), (63) Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη η' ²⁵, (64) Λέων ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου ἔτη ε', (65) Κωνσταντίνος σὺν τῇ ὀρθοδόξῳ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἔτη ι' ²⁶. Τοῦτον (ἔτος η' ²⁷) γέγονεν ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος τὸ β'. (66) Κωνσταντίνος μόνος ἔτη η', (67) ²⁸ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Εἰρήνη πάλιν ἔτη ε' μῆνας β', (68) Νικηφόρος ἔτη ζ' (μῆνας θ') ²⁹, (69) Σταυράκιος (ὁ υἱὸς ³⁰ αὐτοῦ ἔτος) α' μῆνα α', (70) Μιχαὴλ ἔτος α' μῆνας θ', (71) Λέων ἔτη ζ' μῆνας ε', (72) Μιχαὴλ ἔτη η' μῆνας θ', (73) Θεόφιλος ³¹ ἔτη ιβ' μῆνας γ' ³². [ιβ'] (74) Θεοδώρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη (κς')?, (75) (209^b) Βασίλειος ὁ Μακεδῶν ἔτη ιθ', (76) Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κζ', (77) Ἀλέξανδρος [ὁ ἀδελφὸς Λέοντος] ἔτος α' μῆνα α', (78) Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς Λέοντος, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἔτη ζ', (79) Ῥωμανὸς ὁ Ἀρμενιακὸς, ὁ πενθερὸς αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ἔτη [κζ'], (80) Κωνσταντίνος ὁ [βασίλειος πορφυρογέννητος; αὐτοῦ τὸ β', ἔτη ις', (81) Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου ἔτη γ' μῆνας δ', (82) Βασίλειος καὶ Κωνσταντίνος οἱ υἱοὶ Ῥωμανοῦ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Θεοφανοῦς, μῆνας ς', (83) Νικηφόρος Καππάδοξ ὁ Φωκᾶς ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλοδίκαιος; ἔτη ς' μῆνας δ', (84) Ἰω. ὁ Τζιμισχῆς ἔτη γ', (85) Βασίλειος ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ ποιήσαντος τὰ ἰσοκοδ[ικια] καὶ τὴν

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Ὁ. ὁ μ. καὶ Ὁ. ἔτη ι' Nic. Slav. — Ὁ. Γ. Slav. om. Nic. ¹² ὁ νέος Nic. om. Slav. — ις' καὶ μῆνας γ' Nic. ¹³ ἐν Κ. Π. om. Slav. ¹⁴ ὁ ὕ. Θ. ἐ. om. Slav. ιγ' Nic. pro δ'. ¹⁵ ἐν Ἐ. om. Slav. ¹⁶ ἐν Κ. om. Slav. ¹⁷ (44) Λέων ὁ μικρὸς ἔτος α'. ¹⁸ (48) Ἰουστινιανὸς ὁ Μέγας ἔτη λθ', ἐφ' ὃν γέγονεν ἡ ε' σύνοδος ἐν Κ. Π. — λη' Nic. ¹⁹ ἐν Κ. Π. om. Slav. ²⁰ Κωνσταντίνος ὁ Ἡ. ἔτη ις' Slav. ²¹ Ἰουστίνος; cod. — ὁ υἱὸς; ἀ. ἐ. om. Slav. ²² Λέοντιος ἐ. ι' Nic. ²³ τὸ β' ἐ. om. Slav. ²⁴ Λ. Κ. α' (πρῶτος); τῶν ἐ. Κων. Slav. ²⁵ (63) ιη' Slav. λθ' Nic. ²⁶ γ' Slav. ²⁷ ἔπει ὀρθόξῳ Nic. om. Slav. — ἡ ς' σ. Slav. ²⁸ Μιχαὴλ καὶ cod.? Εἰρήνη ἡ μ. ἀ. ἔτη ε', μ. β' Nic. ²⁹ μ. θ' om. Slav. ³⁰ ὁ υἱὸς ἀ. ἐ. om. Slav. — μῆνας β' Nic. Slav. pro ἔτος α' μ. Slav. ³¹ Τρόρορος? Slav. ὁ υἱὸς αὐτοῦ Nic. ³² ις', μ. ν. Slav. qui h. l. desinit, cum Nic. 754, 18 cum Theophilo quidem desinat in iud. 5^a, sed 755, 20 ad Basilii initium continuatus sit.

μεγάλην νεαράν, ἐβασίλευσε τὸ β', ἔτη νγ'. (86) Ἀ Κωνσταντῖνος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη γ'. (87) Ῥωμα-
νὸς ὁ Ἀργυρὸς ἐν τῇ κολυμβήθρα τῶν Βλαχερνῶν
πνιγείς, ἔτη [ε'], (87) Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν διὰ συν-
εργείας Ἰωάννου ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὄρφανοτρόφου,
ἔτη ζ' μῆνας γ', (89) Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Καισαρείας,
ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ὁ Καλαφάτος, ὁ τυφλωθεὶς ἐν τῷ
κοιμωμένον καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, μῆνας θ', (90) Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος 920 ἔτη ιβ' μῆνας
ς', (91) Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Βασιλ[είου] ἔτος α', (92) Θεοδώρα ἡ Πορφυρογέννητος, ἔτη β'.

(93) Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς ἔτη γ', καὶ νοσήσας ἀπε-
κάρη προβαλλόμενος βασιλεῖα Κωνσταντῖνον τὸν
Δοῦκα, αὐτὸς δὲ ἐμονάχησεν ἐν τοῖς Στουδίου. (94)
Κωνσταντῖνος ὁ Δοῦκας ἔτη η' μῆνας γ', καὶ τε-
λευτῶν κατέλιπε βασιλεύειν μετὰ φρικτῶν ὄρκων
καὶ ἰδιοχείρων συνόδου τε καὶ τῆς συγκλήτου τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας. (95) Εὐδοκία ἡ τοῦ
Δοῦκὸς ἐβασίλευσε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς ἔτη γ',
καὶ ἔλαθεν ἄνδρα τὸν Διογένην ἀναγορεύσασα τοῦτον
βασιλεῖα. (96) καὶ ἐκράτησεν ἀπὸ Ἰανουαρίου μηνὸς
ἔτους ς' φος. ὁ αὐτὸς Ῥωμανὸς ὁ Διογένης ἐβασί-
λευσε χρόνους γ'. στρατεύσας δὲ κατὰ Περσῶν δια-
φόρως, ἐν τῇ γ' αὐτοῦ ἐκστρατεῖζ ἐκράτηθη αἰχμά-
λωτος παρὰ τοῦ Σουλτάνου τῶν Τούρκων. (97)
Τοῦτο δὲ μαθοῦσα Εὐδοκία ἡ δέσποινα γράφει πρὸς
τὰ θέματα καὶ τὰ κάστρα τοῦ μὴ δέξασθαι αὐτὴν,
εἰ διασωθεῖ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλ' ἐξουθενεῖν
αὐτὴν καὶ ἀποδεδιχθῆναι. (98) Καὶ αὐθις ἀπεκατε-
στάθη Μιχαὴλ ὁ Δοῦκας ἅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εὐδο-
κίᾳ, (99) ἦν καὶ καταβιάσας τοῦ παλατίου ἀπέκτειρε
μοναχῶν, μοναρχήσας αὐτὸς καταλειφθεὶς. Καὶ κρα-
τήσας χρόνους ις' καταβιάζεται παρὰ Νικηφόρου
τοῦ Βοτανιάτου, ὃς καὶ ἐκράτησε χρόνους γ', καὶ
κατεβιάσθη παρὰ τοῦ κυρίου Ἀλεξίου, (100) ὃς
καὶ ἐβασίλευσε κατὰ τὴν β' τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς
ινδ. δ' τοῦ ς' φθ' ἔτους, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη λδ'
μῆνας ε'. (101) Ἰω. ὁ Πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐ-
τοῦ ἐβασίλευσε μηνὶ Αὐγούστῳ, ἰνδ. ια' ἔτους ς' χς',
καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη κε' 22.

[Ἔστι] δ[ὲ] καὶ [τοῦτο περὶ τῶν βασιλέων των

Ῥωμανὸς Νικηφόρος Ἰω. Τζιμισκῆς
Ῥωμ.] γεγραμμένον Ῥωμαῖα Νικητοῦ Ἰωμῆνη
Βασιλεῖος Κωνσταντῖνος Ῥωμανὸς Μιχαὴλ Μιχαὴλ
[β]λάπτουσα κόσμον ῥόπαλον, μικρὸν μικρὸν |
Κωνσταντῖνος? [Μιχαὴλ?]
κόσμου λύτρα φέρεις. Ἀπὸ τοῦ κυρίου Ἀλεξίου
921 Κομνηνοῦ γ' εἰσὶν ἕτεραί βασιλεῖαι, ὧν ὁ ἀρι-
θμὸς ἀποκεκρυμμένους τυγχάνει. τελευταίον, ὡς τὸ
ἱστορικόν φησιν, ἀπὸ τῶν ὧδε μέχρι τῆς συντελείας
διὰ ἧ' λέγονται [αι]· εἰ [σιν] αἱ τῶν μελλόντων βασιλεῖται,
[αι] τοῦ Ἀντιχρίστου, ἕτερος ἱστορικὸς φησιν· [κχι]
ὁμοῦ τὸ [τῶν βασιλέων]ρα

Atramento nigro et manu recentiori :

. Ἐλαθα...ρρ.. εἰ νοεβρίου [ε]τε:] λθ νωκαρα τὴν πο-
λέμιον ἐπὶ ἔτος ς' χςα'. νοεμβρίου ι [γ'] ἡμέρα Παρα-
σκευῆς. [13 Nov. 1153, Veneris die].

Variæ lectiones et notæ.

2. Scil. usque ad annum 1143, quo imperium suscepit filius ejus Manuel cujus mortem (1180) scrip-
tor haud compertam habuit, cum numero annorum imperatorum inde ab Isacio Comneno sibi igno-
tum esse dicat et imperatores inde a Julio Cæsare nuncupet.

menses iii; Michael Calaphates a Cæsarea, fratris
illius filius, qui caecatus est in Sigmate a Nicolao
eparcha et accubitore aliisque proceribus, regnavit
menses ix; Constantinus Monomachus, annos xii,
menses vi; Michael, Basilii filius, annum unum;
Theodora Porphyrogenita, annos ii.

Sίγματι παρὰ Νικολάου ἐπάρχου τοῦ καὶ παρα-
Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος 920 ἔτη ιβ' μῆνας
Θεοδώρα ἡ Πορφυρογέννητος, ἔτη β'.

Isaacus Comnenus regnavit annos iii, et morbo
correptus, tonsus est electo imperatore Constantino
Duca, et ipse vixit monachus inter Studitas. Con-
stantinus Ducas regnavit annos viii, menses iii,
et moriens, acceptis dirisjuramentis et chirographis
synodi et senatus, imperium reliquit uxori suæ
nisque filiis. Eudocia, Ducæ uxor, regnavit cum
filiis suis annos tres, et nupsit Diogeni, quem pro-
clamavit imperatorem; et regnum auspicatus mense
Januario anni vi^m dclxxvi idem Romanus Diogenes,
regnavit annos iii: pluribus autem adversus Bul-
garos factis expeditionibus, in tertia in captivitate
retentus est a Turcarum sultano. Quo comperto,
Eudocia imperatrix scripsit ad omnes regiones et
urbes ne illum reciperent, si e captivitate aufugeret,
sed despicerent ac detestarentur. Et rursus regno
impositus est Michael cum sua matre Eudocia;
quam e palatio expulsam totondit monialem, re-
manens ipse solus imperator. Et occupato regno
annos xvi, detrusus est a Nicephoro Botaniate; qui
regnavit annos iii, ac detrusus est a domino Alexio,
qui regnare cœpit secundo die mensis Aprilis, in-
dictione quarta, anno vi^m dclxxxix, et regnavit
annos xxxvii, menses v. Joannes Porphyrogenitus,
ejus filius, regnare cœpit mense Augusto, indi-
ctione undecima, anno vi^m dclxxvi, et regnavit
annos xxv.

Et etiam de imperatoribus Romanis scriptum
(per modum anagrammatis): Romanus. Nicepho-
rus. Joannes Zimisceus, Basiliius. Constantinus. Ro-
manus. Michael. Michael. Constantinus. Romphæa
D Nicetæ, Sanando vulnerans mundum; clava, pa-
rum parum mundi redemptionem fers. Ab im-
peratore Alexio Comneno tria alia sunt regna,
quorum duratio est ignota. Denique, ut fert histo-
ria, a præsentī tempore usque ad finem octo sup-
putantur regna: sunt futurorum regna, regna
Antichristi, inquit alius historicus; et item de im-
peratoribus...

... Cepit (somnum mortalem), novem et triginta
annos natus, mense Novembri anno vi^m dclxi. No-
vembris tredecimo, Parasceves die.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΞ ΩΝ ΠΑΡΕΞ ΤΗΣ ΑΠΑΣΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΕΘΕΙΤΑΙ Η ΩΝ ΜΝΗΜONEYΕΙ.

- Ἀθανάσιος 41, 249? 423, 427, 573? 580, 602.
 Ἀκύλας 19.
 Ἀλεξανδρεὺς ἐξηγητῆς.
 Ἀναστάσιος Ἀντιοχείας 186, 554. ὁ Σκαίτης 129, 186.
 Ἀριστοτέλης 599?
 Ἀριπικνός 29, 168, 243.
 Βασιλεῖοι ὁ Μέγας 6, 50, 99, 147, 205, 252, 492? 510? 587 (ad Iarsum 43).
 Βίος τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Θεοθαίτου 374. τοῦ Σιλβέστρου 382, 390.
 Γελάσιος ὁ Καισαρείας 578.
 Γένεσις 103. I
 Γεώργιος 4, 7, 15, 81, 85, 721.
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος 177, 209, 257, 302, 356, 446, 449, 454, 479, 708. ὁ Διάλογος 584.
 Διάλογος 585.
 Διατάξεις τῶν ἀποστόλων 155, 168, 171, 175, 310, 357, 416.
 Διονύσιος Ἀρσोπαγίτης 163, 250, 251, 425? 585.
 Ἐπιφάνιος 162, 348.
 Εὐπόλεμος 29 (Scriptor anni 160 n. Chr. a Josepho, Clemente Al. et Hieronymo laudatus).
 Εὐσέβιος Παμφίλου 29, 54, 91? 140? 206, 222? 242 — 248? 278? 325, 336, 377, 387, 652, 689.
 Εὐστράτιος 581.
 Ἐφραῖμ ὁ Σύρος 603.
 (Ἠγήσιππος 279—281).
 Ἐρώδης χρονογράφος 428.
 Ἡρόδοτος 29, 30.
 Θεοδοσίω 215. I
 Θεόδωρος 127, 129, 145, 165, 221, 261, 322, 323, 368? 508.
 Θεόδωρος ὁ Ραϊθοῦ 365.
 Θεότεκνος, ὑπομνήματα Χριστοῦ 378.
 Θρακῆσιος (Ἰω. Σκυλίτζης) 885.
 (Ἰούλιος Πολυδαύκης 902.)
 Ἰουστίνος 43.)
 Ἰούστος 29.
 Ἰππόλυτος Ρώμης 336. χρονογράφος 428?
 Ἰσίδωρος 100, 111, 419, 430, 483, 492? 496.
 Ἰωάννης Χρυσόστομος 35, 71? 76, 84? 101, 106, 115, 149, 157, 160, 169, 218? 240, 258, 299? 303? 330, 480, 491? 527, 544, 578? 586 (in Matth. LIV) 601? 642.
 Ἰώσηπος 7, 29, 31, 54, 66, 71, 80, 90, 91, 153, 154, 141, 142, 168, 174, 221, 223, 528, 232, 521, 240, 245 — 246, 380, 500, 502, 509, 511, 599?
 Καισάρειος 26, 27, 557.
 Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος 66, 241, 270 — 275. ὁ στρωματεύς 29.
 Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων 61? 71, 224, 225, 430, 441.
 Κύριλλος ὁ Μέγας 110, 324, 325, 553, 546.
 Λογοθέτης ὁ Συμῶν 81, 721, 851, 902.
 Μάρκος ὁ τοῦ Χρυσοστόμου μαθητῆς 72.
 Μαρτύριος Ἀντιοχείας 582.
 Μάξιμος 351, 583.
 Νεῖλος 234, 584, 586.
 Νικηφόρος πατριάρχης ΚΠ. 163, 656 685.
 Ξενοφῶν 265.
 Ὀμηρος 30.
 Παῦλος ὁ Θεβαίτιος 374.
 Πλάτων 58, 59, 64, 62, 262 — 264, 265? 328, 530.
 Πλούταρχος (Παράλλ.) 54.
 Προκόπιος 548.
 Σιλουέστρου πράξεις 582, 590.
 Σωκράτης ὁ ἱστορικός 277.
 Σύμμαχος 32, 910.
 Τατιανός 29.
 Τερτυλιανός 235.
 Φίλων 240, 243, 246—248, 251, 430? 431?
 (Φλέγων, Ὀλυμπιάδες 285.)
 Ψελλός 883.
 Ὠριγένης 29, 38.

ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ.

- Α.
- Ἀαρών אהרן 80—89, 154, ἀρχηγός, βασιλεὺς τῶν Ἀράβων 660, 663, 674.
 Ἀβαθάνης 791.
 Ἀβαρεῖμ אבארים διάδρασι; 90.
 Ἀβαρεῖς 563, 567.
 Ἀβαροι 554, 562.
 Ἀββᾶ; 246.
 Ἀβγαρος 255, 633, 687.
 Ἀβδεραχμάν 621.
 Ἀβδίου אבדין δούλος Θεοῦ 179, 121.
 Ἀβδῶν אבדון δούλος 107.
 Ἀβέλ אביל πένθος, 4, 6, 31, 65, 272, 495.
 Ἀβεσσά אבסא πατήρ δώρου 125.
 Ἀβεσσαλώμ אבסאלωם πατήρ ειρήνης 129, 151, 415, 802.
 Ἀβιά אביא πατήρ μου Θεός 117, 151.
 Ἀβιάθαρ אביתר 118.
 Ἀβ:σος, ὁ ἅγιος 401.
 Ἀβιμέλεχ אבמלך πατήρ βασιλέως 66, 105, 118. אבמלך αδελφός βασιλέως 615.
 Ἀβίτιος. Avitus 352.
 Ἀβραάμ, Ἀβραμ, אברהם πατήρ πλήθους, אברהם πατήρ ὕψους 29, 64 — 70, 252, 258, 272, 273.
 Ἀβυδος 637, 652, 785.
 Ἀγαμέμνων 805.
 Ἀγαρηνοί 8, 75, 705, 853, 806.
 Ἀγράναι 756.
 Ἀγαθάγγελος, ὁ ἅγιος 272.
 Ἀγάθη 854.
 Ἀγαθόνικος, ὁ ἅγιος 401.
 Ἀγαθός; 795.
 Ἀγάθων 611.
 Ἀγαλλιανός 747.
 Ἀγαπητός, ὁ ἅγιος 371, 372.
 Ἀγαρ אגרת φυγούσα 75.
 Ἀγγαῖοι; אגאי עורצים 179.
 Ἀγγουρία 902.
 Ἀγένωρ 41.
 Ἀγησίλαος 265.
 Ἀγιών (widow?) 770.
- Ἀγκάλας 624, 651.
 Ἀγκυρα 170, 215, 452.
 Ἀγρίππας, βασιλεὺς 227, 228, 259, 268, 282. ὑπαρχος 269.
 Ἀγγάλας 663.
 Ἀγγούς אגוז εὐθυμος 121.
 Ἀδῆμ אדום ἄνθρωπος 4, 7, 23, 31, 271, 272, 907.
 Ἀδάμου τάφος 602.
 Ἀδδὼ אדדו εἰδώς 179.
 Ἀδελφίος, ὁ ἅγιος 439, ἐπίσκοπος 497.
 Ἀδερ אדר δολούζων 145, 185, 185.
 Ἀδινῶν אדינוν τυφερός 124.
 Ἀδραξάρ, Ἀδαβέξερ אדראקסר κίσμος βοηθός 145.
 Ἀδράεστο; 818.
 Ἀδρίλας, Ἀδριατικὸν πῆλαγος 40, 462, 463.
 Ἀδρ ακή 40.
 Ἀδριανός, βασιλεὺς 45, 311 — 343. πάπας 665, ὁ ἅγιος 726. πατριάρχης 841.

Ἀδριανούπολις 340, 459, 680, 724, 805, 823, 899.
 Ἀδωναί ἡγῆται 156.
 Ἀδωνιδέζεκ רצב־גַּנְגָּה κύριος ἀστραπῆς 103.
 Ἀειθαλής, ὁ ἅγιος 361.
 Ἀερόλιθος 506.
 Ἀέτιος 667, 671, 713.
 Αἰγαίον πέλαγος 463, 783.
 Αἰγίδης 802.
 Αἰγισθος 805.
 Αἰγύπτιοι, Αἰγυπτος 11, 17, 25, 28, 29, 34, 40, 43, 50, 53, 56, 67, 70, 71, 101, 129, 138-140, 152, 172, 193, 194, 207, 214, 242, 257, 258, 261, 277, 304, 371, 372, 446, 455, 472, 475, 496, 500, 502, 566, Αἰθιοπία, Αἰθιοψ 7, 40, 88, 129, 257, 348, 524, 566, 576.
 Ἀζαήל κατὰ Θεὸν θεωρῶν 179.
 Ἀζαρίας ἡγῆται βοήθεια Θεοῦ 153, 156, 159, 179, 189.
 Ἀζούρα 4.
 Ἀζωτος τῶν πλουτοῦσα, ἄρχουσα 216.
 Ἀθανάσιος, ὁ Ἀλεξανδρείας 412, 420—425, 452, 454, ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ 861 ὁ Ἰακωβίτης 568.
 Ἀθηνᾶ, Ἀθήνη 43, 68.
 Ἀθῆναι 168, 561, 437, 449, 502, 654, 671, 770, 779, 806.
 Ἀθηναίς 502.
 Ἀθηναῖος 140, 168.
 Ἀθηνόπουρος, ὁ ἅγιος 372. Ἀλεξανδρεύς 214. Ἰσαυρος 522.
 Ἀθηνόγνωτος, ὁ ἅγιος 372.
 Ἄθως 861.
 Ἄλις 13, 734.
 Ἀμαζόνες 28, 40.
 Ἀμάν ἡγῆται μόνοι 196.
 Ἀμάντιος, Ἀμαντος Amanius 512, 524.
 Ἀμαστρίς 623.
 Ἀμβακούμ רצב־בִּלְמַי περίλημμα 161, 197.
 Ἀμβρόσιος, ἐπ. Μεδιολ. 460, 465, 476—479.
 Ἀμβρόσιος, σύγχρονος Ὀριγέ- νου 346.
 Ἀμεζίας ἡγῆται Θεοῦ κρῆτος 155.
 Ἀμιναδάμ βῆται ἀρχελάος 204.
 Ἀμμανίτης ἡγῆται λαογενής? 73, 107, 128, 144—146, 591.
 Ἀμνία 662.
 Ἀμορβαίος ἡγῆται 54, 91, 101, 144, 167, 273.
 Ἀμόριον 628, 645, 674, 701, 712.
 Ἀμράμ, ὁ πῶς λαὸς ὑψηλός 80.
 Ἀμφιλόχιος 475.
 Ἀμώς ἡγῆται ἰσχύς 124. ἡγῆται τι- θηγός 170—172. ὁ πῶς βάρος 179.
 Ἀναβαλλιανός 429.
 Ἀναγαθαῖος ὁ πῶς 190.
 Ἀνανί, Ἀνανίας ἡγῆται ὁ οἰκτιρ- μων 116, 132, 236.
 Ἀνανίος 219.
 Ἀνάπλους 401, 512, 517, 521.
 Ἀνάργυροι, οἱ ἐν Ῥώμῃ ἅγιοι λαοί 371, 516.
 Ἀναστασία, ἡ ἁγία 473, 512, 553, 730, 852. γυνὴ Τιβερίου 553. Κωνσταντίνου 884.
 Ἀναστάσιος, βασιλεὺς (I) 516

— 523, (II) 626. Γογγύλης 803 — 819. πατρ. ΚΠ. 635—645.
 Ἀναξαγόρας 53, 140, 198, 200.
 Ἀνατολῶν θέμα 669, 770.
 Ἀνατολικοὶ 500, 669, 679.
 Ἀνατόλιος, πατρ. ΚΠ. 501 — 512.
 Ἀνάχαρις 264.
 Ἀνδραγαθίος 465.
 Ἀνδρέας, ἀπόστολος 279, 336, 438. δομῆτικος 764—766. ἐται- ριάρχης 724. ζωγράφος 800. κρα- τερός 768. Κρήτης 665. κωμοδρό- μος 540. πριμικήριος 812. Σικε- λιωτής 588. Σκύθης 755—δομῆτι- κος, ἐταιριάρχης? στρατηλάτης 753?
 Ἀνδρόνικος, ὁ ἅγιος 552. Δούξ 788, 884, 887.
 Ἀνδρσαλίτης 758.
 Ἀνθέμιος 348, 748.
 Ἀνθιμος, ὁ ἅγιος 372. ἐπ. Νικο- μηδείας 372. Καίσαρ 668.
 Ἄνθος 784.
 Ἀνθοῦσα 490.
 Ἀνίκτης, ὁ ἅγιος 372.
 Ἄννα, ἡ ἁγία 759. γυνὴ Στε- φάνου 840—854. θυγάτηρ Θεοφί- λου 730. Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα 884. Λέοντος τοῦ σοφοῦ 779. παλ- λακίς 815.
 Ἀντίγονος, ὁ ἅγιος 443. βασι- λεὺς 28, 206, 325. δομῆτικος 732.
 Ἀντιγόνου νῆσος 817.
 Ἀντιλίβανος 89.
 Ἀντίνοος 43.
 Ἀντιόχεια Πισιδίας 616. Συρίας, Θεοῦπολις 206, 209, 326, 334, 366, 437, 438, 450, 479, 490, 514, 520, 524, 525, 527, 539, 838, 881, 908.
 Ἀντιόχος, ὁ ἅγιος 340, 854? (I) Σωτήρ 325, ὁ Σελεύκου 206. (II) Νόθος 325. (III) ὁ μέγας 325. (IV) ἐπιφανῆς φιλοπάτορος ἢ φιλομή- τορος 206—211, 305—325. (V) Εὐ- πάτωρ 211, 325. (VI) ὁ Τρύφων 326. Ἀντιόχου 326. (VI) Σιδήτης 326. (VIII) γρυπὸς 320, τοῦ Δη- μητρίου 133. (IX) Κυζικηνός 326.
 Ἀντίπατρος 28, 304, 214, 219.
 Ἀντιφωνίτης 880.
 Ἀντωνίνος Antoninus 341.
 Ἀντώνιος, ὁ ἅγιος 258, 426, 453, 580. δομῆτικος 663. Καν- λέας, 771—779. πατρ. ΚΠ. 700 — 707. Στουδίτης 865.
 Ἄπης 45, 53, 321, 482.
 Ἀποδελνάρ 720.
 Ἀπόκρως ἡ ἑβδομάς 541.
 Ἀπολασάθ 834.
 Ἀπολινάριος, Ἀλεξανδρείας 520. Λαοδικεῖας 364, 458, 474. ὁρθόδο- ξος 446.
 Ἀπόλλων 30, 45, 44, 49, 51.
 Ἀπολλωνία 229.
 Ἀπολλωνίας 622.
 Ἀπολλώνιος ὁ Ἰουανεύς 53, 333, 708, 762.
 Ἀποστόλων ναός 279, 400, 428, 552, 766, 780.
 Ἀποσύπητης 761.
 Ἀπόχαψ 834.
 Ἀπρος Αρετ 370.
 Ἀραβία βῆται ποδίας.
 Ἀραψ βῆται νομεύς 39, 40, 52,

200, 214, 237, 277, 457, 538, 598, 660, 710, 861.
 Ἀραβίας 591.
 Ἀράμ ὁ ὑψηλός 204.
 Ἀραν ἡγῆται ὁ ἐγκύων? 65.
 Ἀριράτ ἡγῆται 33.
 Ἀρδόγαστος 486.
 Ἀργαυτής 607.
 Ἀργεῖος. Ἄργος 41, 83.
 Ἀργυρός 741—901.
 Ἀρδαβούριος 499—511.
 Ἀρέθας, ὁ ἅγιος 524.
 Ἀρειανοί 29, 426—475, 511, 520,—523, 592.
 Ἀρειος 238, 348, 401, 432, 434, 436, 437.
 Ἀρεόβινδος 729.
 Ἀρζης 805.
 Ἀρης 7, 15, 44, 63, 445, 448.
 Ἀριάδη 513.
 Ἀριδαῖος 28.
 Ἀριήλ ἡγῆται λέων Θεοῦ 125.
 Ἀρίσταρχος 205.
 Ἀριστόβουλος 219. ὁ ἀρχιερεὺς 219, 327. ὁ βασιλεὺς 239.
 Ἀριστοτέλης 24, 45, 58, 206, 208.
 Ἀρκαδία 40, 43.
 Ἀρκαδιανὰ, οἰκία 759.
 Ἀρκαδῖος 467—498.
 Ἀρκαδίου πόλις 489, 655, 698. στήλη 636.
 Ἀρκασίλαος 265.
 Ἀρμαθαῖμ, Ἀρμαθέμ. ἡγῆται 117.
 Ἀρμενία, Ἀρμένιοι 33, 40, 257, 380, 403, 509, 520, 535, 554, 606, 615, 648, 657, 685, 684, 745, 747, 805, 807, 823, 834, 846, 861.
 Ἀρμενιοὶ 605, 628, 666, 668, 756, 767, 838.
 Ἀρμενιανῶν μονή 767.
 Ἀρμενογενής 841.
 Ἀροτρὰς 802.
 Ἀρπάδης 772.
 Ἀρράδες, Ἀρράβια 214, 589, 598, 856.
 Ἀρσάκιος, πατρ. ΚΠ. 495.
 Ἀρσένιος, ὁ ἅγιος 497, ὁ Μα- γλαβίτης 817.
 Ἀρσης 206.
 Ἀρτάβανος 206.
 Ἀρτάβασδος 628, 644—646, ἐταιριάρχης 751, 799.
 Ἀρτάκης 805.
 Ἀρταξέρξης ὁ Ἀστυάγης 196, Μακρόχειρ 196, 205, ἕτερος 206, Μνήμων 14, 206, Ὄχος 206.
 Ἀρτέμιος, ὁ ἅγιος 279, 372, ὁ μέγας 443, ὁ βασιλεὺς 625—628.
 Ἀρτεμις 43, 483.
 Ἀρτέμιον 351, 361.
 Ἀρφαζάδ τῶν ἡγῆται ὄρος Καλδαίας 7, 36—38, 198.
 Ἀρχάδ ἡγῆται 8.
 Ἀρχελάος 228, 227.
 Ἀσαδός 591.
 Ἀσαμωναῖοι 221.
 Ἀσάφ ΜΝΜ μαλακός 151.
 Ἀσάφατ 179.
 Ἀσῆρ ἡγῆται εὐτυχία 79.
 Ἀσία 11, 28, 138, 197, 206, 257, 336, 460, 520.
 Ἀσκαλῶν, Ἀσκαλωνίτης ἡγῆται ἢ τίτουσα σίκλον? 204, 217.
 Ἀσκληπιός 30, 44, 53, 54, 101.

'Ασουάμ 4.
 'Ασπαρ 499, 506, 511, 710, 717.
 'Ασσοῦρ, 'Ασσυρία, 'Ασσύριοι
 ἴσων διάδασις 8, 9, 30, 37—39,
 61, 74, 123, 129, 158, 172, 190,
 197, 648, 684.
 'Αστάρτη ΠΠΠΠ ἀστήρ 144 —
 146, 321.
 'Ασταρῶθ ΠΠΠΠ εἰκόνες 'Α-
 στάρτης 101.
 'Ασταρῶθιος ΠΠΠΠ 120, ἀπτρον
 281.
 'Απτρονόμος 618.
 'Αστρον πῶσις 653.
 'Ασυλέων, ἐξάδελφος Βασιλείου
 740—753, μάγιστρος ὁ Θεοδωτά-
 κιος 775.
 'Ασώτιος 805.
 'Ατεοῦς 815.
 'Ατζμωρος 814.
 'Αϋποθεόδωρος 864.
 'Ατρώας 667.
 'Αττική 30, 40.
 'Αττικὸς, πατρ. [ΚΠ. 499, 500.
 Αὔγαρος 236, 633, 687.
 Αὔγουσταῦς 715.
 Αὔγουστιών, κίων 'Ιουστινιανού
 548.
 Αὔξέντιος, ἐπ. Μεδιολ. 460, ὁ
 Θεοφόρος 651.
 Αὔρηλιανός 361.
 Αὔσιτις γῆν 76.
 Αὔσώνιος 423.
 Αὔτονόμος, ὁ ἄγιος 372, 559.
 'Αφαρ ΠΠΠ σποδός 76.
 'Αφρικανός χρονογράφος 355,
 359, μάρτυρ 481.
 'Αφρική 76, 462, 506, 548, 562,
 563, 575, 619.
 'Αφροδισίων 528.
 'Αφροδίτη 7, 8, 43, 44, 54, 63,
 146, 283, 402, 410, 509, 527, 644.
 'Αφρο: 339, 699, 780.
 'Αχαάβ ΠΠΠΠ ἀδελφός πατρός ?
 78, 151, 169, 175, 182, 187, 424,
 429, 705.
 'Αχαζ ΠΠΠ κρατῶν 152, 158, 185.
 'Αχατ 40, 462, 607.
 'Αχαρ ΠΠΠ λοιπῶν 102, 115.
 'Αχελῷ 651, 653, 657, 807.
 'Αχιάβ = 'Αχαάβ.
 'Αχίας ΠΠΠΠ ἀδελφός Θεοῦ 145,
 179.
 'Αχιλλεύς 372.
 'Αχιώρ 199.
 'Αψίμαρος 620—623.
 'Αψίς 722.
 'Αῶδ ΠΠΠ 103.
 Β.
 Βαάλ ΠΠΠ κύριος ΠΠΠΠ κύριοι
 9, 169, 187, 321.
 Βαάνης 606, 754.
 Βαασά ΠΠΠΠ λυπῶν 181.
 Βαβουτζίκιος 764.
 Βαβύλας, ὁ ἄγιος 354, 360, 372,
 Βαβυλών ΠΠΠΠ σύγγουσις 7, 8, 11,
 37—39, 52, 123, 124, 168, 191,
 197, 292, 304, 448.
 Βαβυλωνία 39.
 Βαβυλώνιοι 27, 123.
 Βαθυρρύαξ 756.
 Βακούριος 488.
 Βακτρίγιος 646.
 Βάκτρα, Βακτριανή, Βακτριανοί
 28, 39.
 Βλαάμ ΠΠΠΠ μὴ λαός, ἀλλόφυ-

λος 121, 161, 335, 708.
 Βαλάντιος 814.
 Βαλδίνος Balbinus 354, 355, ὁ
 ἄγιος 354 — Βαβυλάς.
 Βαλδίμερ 725.
 Βαλλερία Valeria 372.
 Βαλτάσαρ ΠΠΠΠ, ΠΠΠΠΠ
 Βήλου ἄρχων 13, 171, 195.
 Βαναίας ΠΠΠΠ θεότακτος 125.
 Βάνης 598, 663.
 Βάραγγιοι 906, 907.
 Βεράκ ΠΠΠ ἀστραπή 104.
 Βαραχέου δρος 837.
 Βαρβάρα, ἡ ἅγια 371.
 Βαρδάνης 624, 673.
 Βάρδας, ἀδελφός Συμβατίου 740,
 Βοήλας 822. Καίσαρ 722—728.
 Κορδύλου 724. Νικηφόρου τοῦ Φω-
 κᾶ 773. πατὴρ Βασιλείου 750, 757.
 Σκληρὸς 867, 868, Φωκᾶ; 807—
 852.
 Βαρδηςάνης Βαρδηςάνιος 342,
 bis, 438.
 Βάρις 662, 757.
 Βαρνάβας ΠΠΠΠ υἱὸς παρακλη-
 τῶς 276, 515.
 Βάρναι 613.
 Βερούχ ΠΠΠ εὐλογητός 179.
 Βερυμιχαήλ 814.
 Βασάν ΠΠΠ βουνός 101.
 Βασιλείδης 339.
 Βασίλειος (I) Μακεδῶν 723—
 763, 862, (II) Βουλγαροκτόνος 853,
 872, ὁ ἄγιος, ὁ μέγας 439, 449,
 454, ἐπίκτης 777. ἐπίσκοπος 'Αν-
 τιοχείας Πισιδίας, ὁ Τρικάκαδος
 666. Σαλευκείας 535. ἐταιριάρχης,
 Καματηρός 785. κανίκλειος, μά-
 γιστρος 792, 805. Μακεδῶν 839,
 πατρ. ΚΠ. 865. πετεινός, υἱὸς
 'Ρωμανοῦ καὶ πρωτοσπαθάρης; 848
 —858. ραίκτηρ 750. 'Ρόδιος; 831.
 Βασιλεύς, ὁ ἄγιος, ἐπ. 'Αμασείας
 401.
 Βασιλικιανός 747—749.
 Βασιλιτζής 796—804.
 Βασιλίσκος ὁ ἄγιος, 371, βασι-
 λῆς 513, 514, στρατηγός 398.
 Βασσῶης 713.
 Βασταρνία 40.
 Βατταρίτης ρίζα 600.
 Βεσφρεγῶρ ΠΠΠΠΠ Θεὸς τοῦ
 [δρους] Φεγῶρ 313, 321.
 Βεθῆλ ΠΠΠΠ οἶκος Θεοῦ 79, 173,
 181.
 Βεθλεέμ ΠΠΠΠΠ οἶκος ἄρτου
 125, 411.
 Βελισάριος 548.
 Βελλεροφόντης 454.
 Βενιαμίν ΠΠΠΠΠ υἱὸς δεξιός 97,
 109, 126, 150, 180, τοῦ Συμεῶν 830.
 Βενίβολος Benevolus 465.
 Βερζητία 654.
 Βερήνα, Βερβίνα Verena 513.
 Βερώη 662.
 Βέσβιον δρος; Vesuvius 328.
 Βετιλούα ΠΠΠΠΠ οἶκος; Κυ-
 ρίου Θεοῦ 199.
 Βηθλεέμ—Βεθλεέμ.
 Βήλ ΠΠΠΠ κύριος 11, 197, 710.
 Βήρος Verus 542, 345
 Βιγίλιος Vigilius 428.
 Βιθυνία 40, 402, 453, 465, 499,
 842.

Βικέντιος Vincentius 413, 414.
 Βικτωρίνος Victorinus 366, 413.
 Βιταλιανός Vitalianus 517—524.
 Βιτέλιος Vitellius 284.
 Βίτων Vitus 414.
 Βιάσιος, ὁ ἄγιος 401.
 Βλαγέρναι 510, 552, 553, 591,
 620, 622, 627, 648, 757, 764, 775,
 802, 822, 824.
 Βλάχερνος 737.
 Βογομίλο; 439.
 Βοιδίτζης 713.]
 Βοιωτία 40.
 Βολοσιανός Velusianus 358.
 Βονηφάτιος Bonifacius 507.
 Βόνος Bonus 568.
 Βοός ΠΠΠ ἐπιστάτης 204.
 Βοός ἀγορά 564, 619, φόρον 652.
 Βόραφος 625.
 Βόρδων 767.
 Βόριλος 908.
 Βόσπαρος 40.
 Βόστρα 356.
 Βουδάχαρ 592.
 Βουδών 539, 620, 617.
 Βουδάν 362.
 Βουδδᾶς 363.
 Βουζής 177.
 Βουκεφάλος 47, 213.
 Βουκολέων 716, 777, 787, 810.
 Βουλγαρία, Βούλγαρος 517, 613,
 615, 616, 624, 625, 638, 651, 654,
 655, 676, 698, 728, 732, 802, 818,
 865, 903.
 Βουλασογιέφυρον 774.
 Βούς 901.
 Βούτιον 783.
 Βραχμάνης 24, 25, 264, 362.
 Βρετανία, Βρεταννία, Βρεταννι-
 κός, Βρεττανός 27, 40, 213, 345,
 369, 378, 399, 462.
 Βρίας 831.
 Βρίσων ἐπίσκοπος 494 εὐνοῦ-
 χος 493.
 Βρουμάλια Brumalia 16.
 Βρούτος Brutus 213.
 Βρύας 707, 712.
 Βρυέντιος 906.
 Βυζάντιον, Βυζάντιο; 174, 345,
 561, 399, 523, 524.
 Βύζης 174.
 Βυζούπολις 18.

Γ.

Γαδᾶά ΠΠΠΠ βουνός 109.
 Γαθαλάς 840.
 Γαθαῶν ΠΠΠΠ βουνός 79, 126,
 179.
 Γαθρηλή ΠΠΠΠ ἀνηρ Θεοῦ 100,
 310, 592.
 Γαθρηλόπουλος; 796—804.
 Γάγγης 25.
 Γάγγραι, ἡ ἐν Γάγγραις σύνο-
 δος 438.
 Γάβ ΠΠΠ περιπατῶν ? 79, 126, 179.
 Γάδερνα 39.
 Γάδα ΠΠΠΠ ληνός; 108, [216, 414.
 Γαδάνης, ὁ ἄγιος 372.
 Γαϊδάβ, ΠΠΠΠ 5.
 Γαινᾶς 498.
 Γάιος Caius 229.
 Γαλαάδ ΠΠΠΠ βουνός μάρτυρ 90.
 Γαλακρηναί 788, 795, 824, 829.
 Γαλάτης 154, 652.
 Γαλατία 40, 257, 452, 499, 520.
 Γάλβας, Galba 284.

Γαληνός 342.
 Γαλιλαία, Γαλιλαῖος 449, 600.
 Γαλλία, Γάλλος, Γάλλος 17, 213, 257, 358, 359, 378, 390, 439, 461.
 Γαλλινός, Gallienus 358—560.
 Γάμερ 722 39.
 Γαστρία, τὰ, μονή 700, 730.
 Γαγγείος 606.
 Γαδειών 772 τομεις? 104.
 Γελβούε 722 120.
 Γενέθλια 539.
 Γενέσιος 606.
 Γεννάδιος, πατρ. ΚΠ. 511—523.
 Γεργεσαῖος 101.
 Γερμανίκεια 365, 648, 761.
 Γερμανοί 213, 543.
 Γερμανός, πατρ. ΚΠ. 604—646.
 ἐπ. Κυζίκου 665.
 Γέτας Geta 351.
 Γεώργιος, ὁ ἅγιος 372, 879. Βόραφος 625. ἐπ. Τιβεριωτῶν 528. Κρινίτης 785. πατρ. ΚΠ. 611. Πηγάνης 744. πρεσβύτερος 611. πρωτοπαθάριος 850. Σουρσουδούλη 1830. τοποτηρητής Ἀντιοχείας 665.
 Γηλαῖος 57.
 Γήπεδος 504.
 Γηών 772 ἐκκρούων 40.
 Γιζερτχ 506.
 Γοηλέων 815.
 Γοθολία 772 153.
 Γοθονιήλ 772 103.
 Γολγοθὰ 772 κρανίον 411, 441, 442, 602.
 Γολιάθ 772 118.
 Γόμορρα 772 κατοικήσις 73, 124, 452, 542.
 Γόρασις 482.
 Γορδιανός Gordianus 554, 555.
 Γορδίας, ὁ ἅγιος 401.
 Γόρδων 769.
 Γότθοι 454, 459, 464, 501, 504, 517.
 Γοῦδε 806.
 Γοῦβερ, πατρικίος 768.
 Γοῦμερ 744.
 Γουρίας, ὁ ἅγιος 401.
 Γρατιανός, Gratianus 460—465.
 Γρηγορᾶς Ἰβηρίτης 789, 800.
 Γρηγόριος, ὁ ἅγιος Ἀρμενίας 372, 403, ὁ μέγας θεολόγος 449, 462, 473, 474, 852. θαυματουργός 359, 361, 520. Καππαδόκης 618. πάπας 636—641, 751. πατριάρχης Ῥώμης 635. πατρικίος Μουσουλάνιος 671. Φιλήμονος 751.
 Γύγης 83. γωλάθ 772 ἀνθέμιον, στρεπτόν 135.

Δ.

Δαβὶρ 772 λογιεῖον 134.
 Δαγίσθεος 552.
 Δαγών 772 κήτος, Δερκετώ 709.
 Δαδαστανά 452.
 Δαδύνης 439.
 Δακία 378.
 Δακίβυζα 454.
 Δαλιδὰ 772 ἀσθενοῦσα 108, 495.
 Δαλματία 376.
 Δαλμάτιος, ἀδελφός Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου 390 — 429. υἱός Δαλματίου 390—412.
 Δαλμάτου μονή 620, 802.

Δαμασκός 772 στρώμα 216, 566, 598.
 Δάμασος, πάπας 465, 474.
 Δαματρυ 624, 785, 792.
 Δαμιανός, πατρικίος 728—737.
 ὁ Ἄγαρηνός 779—805. εὐνούχος 804.
 Δαμιανού, τὰ 774.
 Δάν, 77 κριτής 79, 90, 184.
 Δάνατρις 652.
 Δάναστρις 652.
 Δανιήλ 772 κριτής Θεοῦ 13, 62, 161, 175, 179—197, 215, 216, στυλίτης 512.
 Δανιηλίνα 757.
 Δανουβίος 613, 652, 681, 724, 772, 807.
 Δαόνιον 553.
 Δάξυμιον 753.
 Δάροι 621.
 Δαρεία, ἡ ἅγια 371.
 Δαρειός, Ἀστούαγης 13, 196, 205, Ὑστάσπου 200, 206, 293. νόθος 206. Ἀρσάμου 18, 205, 206, 265, 325. Χοσρόης 549.
 Διόσκορος, ἐπ. Ἀλεξ. 507, 535.
 Διόσπολις 215.
 Δίπτυχοι 521.
 Δίστρα 773.
 Δοδώνη 50, 169.
 Δοῦκ (Δωήκ ὁ Σύρος LXX) 772 118.
 Δοκῦτης ἀστής 597.
 Δομετιανός, Domitianus 285, 327, 331.
 Δομηνικός Dominicus 804.
 Δομνίκα, γυνὴ Οὐάλεντος 454.
 Δομνίνος Dominius 512.
 Δόμνος, πατρ. Αντ. 528.
 Δορύλαιον 644, 674, 710.
 Δούκας 883.
 Δουμά 772 ὁμοίωσις 74.
 Δούναβις 865.
 Δράκων 390.
 Δρόμωνες 842.
 Δρῦς 493.
 Δυρράχιον, Δυρραχίτης 174, 516, 761, 907.
 Δυτικὰ θέματα 757, 761.

Ε.

Ἐβδομον (μιλιάριον, Septimum miliaria a CP.) 481, 494, 498, 558, 612, 803, 833.
 Ἐβερ 772 περατικός 37, 38.
 Ἐβιωνεῖος 772 πτωχός 339, 344.
 Ἐβραῖος 772 περάσας 7, 29, 37, 38, 52, 355, 446, 569, 629, 758.
 Ἐβρος 805.
 Ἐγλώμ 772 δάμαλις 103.
 Ἐγλών 772 περέβινθος 107.
 Ἐγρήγοροι 37.
 Ἐδὲμ 772 τρωφή 5, 907.
 Ἐδεσσα 36, 458, 500, 523, 633, 687, 845, 865.
 Ἐδὼμ 772 ἐρυθρός 75.
 Ἐζεκίας 772 Θεὸς ἐσχὺν δίδωσι 141, 148, 165, 169.
 Ἐζεκιήλ 772 id. 179, 193.
 Εἰκασία 700. Εἰκόνες, ἅγια 511, 557, 563, 567, 629, 649, 681, 686, 708.

Εἰλάτ 772 74.
 Εἰρήναρχος, ὁ ἅγιος 1571, 372.
 Εἰρήνη ἡ ἅγια 461—481. ἡ Χαζάρα 639. ἡ ἐξ Ἀθηνῶν 654—675.
 Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα γυνὴ 884.
 Εἰρηνοπολις 663.
 Ἐκδάτανα 159.
 Ἐκκλησία, ἡ νέα 759, 761.
 Ἐκλειψίς ἡλιακὴ 403, 565, 617, 770. τῆς σελήνης 793.
 Ἐλάμ, Ἐλαμίτης 772 αἰώνιος 38, 138.
 Ἐλαος 485.
 Ἐλδὰ 772 κόσμος 5, 33.
 Ἐλεανάν 772 Κύριος χάριτος 24, 125.
 Ἐλεάζαρ 772 ὁ Κύριος βοηθεῖ 89, 109, 125, 141, 179, ὁ ἱερεὺς 208, 209. Μακκαβαῖος 212.
 Ἐλεγμοί 819.
 Ἐλένη, ἡ ἅγια 384, 390, 402, 410, 428. θυγάτηρ Κωνσταντίνου, γυνὴ Ἰουλιανῶ 428, ἄλλη 841?
 Ἐλενόπολις 428.
 Ἐλευθέριος ὁ ἅγιος 540, 511, 667, 673.
 Ἐλεσδαάν 524.
 Ἐλεφάντινος 839.
 Ἐλιάσιμος ὁ ὕψις 327.
 Ἐλισάβετ 772 Θεοῦ ὄρκος? 204, 221.
 Ἐλισσά 772 Ἥλις? Ἥλια 39.
 Ἐλισσαῖος γυνὴ Θεοῦ βοηθός 38, 179, 185—188, 512.
 Ἐλκεσαῖος 360.
 Ἐλλαδικός 13, 771, 818.
 Ἐλλάς, ἡ 11, 257, 437, 502, 618. θέμα 779, 806, 838.
 Ἐλλη 783.
 Ἐλλη 8, 29, 52, 140, 141, 146, 216, 328, 340, 346, 576, 422, 426, 432, 434, 443, 445, 455, 458, 481 — 483, 487, 513, 529, 573, 597, 614, 688. ἔλληγίζειν 326, 391, 446. Ἐλληνικὴ πολιτεία 304, σοφία 376. Ἐλληνικὸν δόγμα 41, 210.
 Ἐλληνικός 433, 434. Ἐλληνίς 503.
 Ἐλληνισμός — πολυθετα 240, 432—444.
 Ἐλλης πόντος 28, 463, 783.
 Ἐλυμαῖς 40 — Ἐλάμ.
 Ἐλχι — ἰητήρ? ἀρχιερεῖς — 772 Gen. xiv, 18) 71.
 Ἐλώτιος Helvius 344.
 Ἐλώμ 772 ἐλαφόπολις 101.
 Ἐμπεδοκλῆς 362.
 Ἐμπρησμός 767.
 Ἐνθουσιασταί 439.
 Ἐνώς, Ἐνώχ 772 μεμνημένος? 5, 31, 32, 337.
 Ἐορταί 526.
 Ἐπαμεινόνδας 467.
 Ἐπανάστασις δημοτικὴ 517.
 Ἐπαφρόδιτος Παυλικιανός 606.
 Ἐπίδαμνος 174.
 Ἐπίκουρος 50.
 Ἐπίσπαρις 605.
 Ἐπιφάνιος, ἐπ. Κύπρου 494 — 496.
 Ἐπίχαρις, ὁ ἅγιος 372.
 Ἐρμᾶς 363, 439.
 Ἐρμῆς 7, 11, 30, 43, 44, 54, 63.
 Ἐρμωγένης, ὁ ἅγιος 371.

'Ερνά — 'Ορνάν.
'Ερυθρά θάλασσα, 'Ερυθραῖος 40, 158.
'Ερ·θρῶ, *Rotrudis* 662.
'Ερως 54.
'Εσδρας ΠΤΥ βοφ·θεια 200, 310.
'Εσθήρ ΤΩΠ ἀστήρ 196.
ἐσθής τῆς Θεοτόκου 512.
'Εσρώμ ΠΤΥ χωρίζων? 204.
'Εσσαός (ΤΩΠ εὐσεβής, ΠΠ θεωρδ.) 243, 255.
Εἶα ΠΠ — ΠΠ ζωή 271, 909.
Εὐάγριος 528, 573.
Εὐαῖοι ΠΠ ζῶντες 101.
Εὐδοία, Εὐδοεύς 40, 446.
Εὐγενία, ἡ ἅγια 355.
Εὐγένιος, ὁ ἅγιος 344. ἐπ. Βυζαντίου 354. τύραννος 486. υἱὸς 'Ηρακλείου 564.
Εὐδοκία, γυνὴ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ 502—505. Μεγαλὴ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, ἡ Δεκαπολίτισσα 723—751. ἡ 'Υγγερίνα 723—755. Κωνσταντίνου Κορωναίου 654. — Δούκα 884—906.
Εὐδοκίμος νομβελίσιμος 659, 668.
Εὐδοξία, γυνὴ 'Αρκαδίου 493—502, Λέοντος 780.
Εὐδόξιος, πατριάρχης ΚΠ. 401. ἐπ. Μεδιολ. 460.
Εὐθύμιος, πατριάρχης 788—795. ἐπ. Σάρδης 682. ἐπίτροπος Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου 798.
Εὐλάδιος 283.
Εὐλάλιος 526.
Εὐλαμπία, ἡ ἅγια 354.
Εὐλάμπιος, ὁ ἅγιος 354.
Εὐλόγιος Πέρσης 750, 751.
Εὐμένης 28.
Εὐνόμιος, αἰρετικός 401—438.
Εὐνούχος 546, 667, 713, 804.
Εὐπράξιος στρατηλάτης, 761.
Εὐριπίδης 205.
Εὐρώπη 11, 28.
Εὐσέβιος Παμφίλου, ἐπ. Καισαρείας 205, 400, 436. Νικομηδείας 412, 443. μάγιστρος 522.
Εὐσθίνιος, ὁ ἅγιος 443.
Εὐστάθιος, ὁ ἅγιος 540. 'Αργυρὸς 741. δρυγγάριος 772, 780—783. ἐπ. Σεβαστείας 438. κύεστωρ 703. πατριάρχης 'Αντ. 414. ΚΠ. 868.
Εὐστράτιος ὁ ἅγιος 372, 581.
Εὐτρόπιος, ὁ ἅγιος 374.
Εὐτροπίου λιμήν 560. μόλος 561.
Εὐτυχής, Εὐτύχιος, αἰρετικός 366, 507, 515, 521, 535.
Εὐτυχιανὸς 352.
Εὐτύχιος πατριάρχης ΚΠ. 528. Ιεροσ. 528.
Εὐφημία, ἡ ἅγια 401, 481, 507.
Εὐφήμιος, πατρ. ΚΠ. 521.
Εὐφράτης Ν'ΕΜ, Π'Ε γλυκύς 40, 141, 162, 172, 865.
Εὐφροσύνη 695—760.
Εὐχάτια 522, 762, 767.
Εὐχίται 439.
'Εφασος 229, 336, 359, 483, 498, 555, 607, 780, 903, 907. ἐφοῦδ Τ'ΕΝ ἐπωμῖς 19, 20.
'Εφραῖμ Π'ΕΠ ηὐξήμενος 82, 180. ὁ ἅγιος 439.
'Εωσφόρος 146.
Ζ.
Ζαχάβια, 622.

Ζάκυνθος 40.
Ζαχαῖος 275.
Ζαμβρής, Ζαμβρί ירובי φαλμός μου 182, 595, ירובי γόμור μου 182.
Ζάμις 9.
Ζάπειρος 707.
Ζαρῆς = Ζαβουλωνίτης 107.
Ζαχαρίας ירובי Θεὸς μνημονεύει 153, 157, 179, 189, 606. πατρ. 'Ιεροσ. 566, Παυλικιανὸς 606.
Ζεῦξιππον λουτρὸν, Ζευξιππου 345, 625.
Ζεὺς 7, 8, 30, 43, 49, 51, 83, 167.
Ζήβ ΖΗΤ λύκος 104.
Ζηνωδία 513.
Ζήνων 513—516.
Ζιχλία 652.
Ζοραδάβελ זוראדאבאל διασκορπισμένος εἰς Βάβελ 14, 198, 200, 203, 293.
Ζωή, Ζαύτσα 775, Καρπονωφίνα 782, θυγάτηρ Κωνσταντίνου 872. Δούκα 884—906.
Ζωράστρος 9, 52.
Η.
Hareth-al-Masur 457.
'Ηλά Η'ΗΝ δρυὸς 182.
'Ηλει ילוי ἀνώτερος? 113.
'Ηλιας ילין Κρίτος ὁ Θεὸς μου 179—185, 357, 764.
'Ηλιογάβαλος 353.
'Ηλιόδωρος, ὁ ἅγιος 372, ὁ συγγραφεὺς 480.
'Ηλιούπολις 11, 400, 614.
'Ημέριος 983.
'Ηπειρος, 'Ηπειρώτις 40, 462.
'Ηρα, 'Ηρη 8, 43, 44, 51.
'Ηράκλεια 361, 565.
'Ηρακλείδης 117, 455.
'Ηράκλειος, (I) 554—571. (II) 652, ἀδελφὸς 'Αφίμαρου 623. υἱὸς Κώνστα 588—605.
'Ηρακλείου μονή 673.
'Ηράκλειτος 205.
'Ηρακλῆς 12, 30, 108.
'Ηρακλονδός 571.
'Ηρία 783.
'Ηρώδης 133, 161, 204, 219, 'Αγρίππας 268.
'Ηρωδίας 227.
'Ησαίας Τ'ΥΥ'ω σωτηρία κυρίου 14, 123, 166, 510.
'Ησαῦ ΠΥ'Υ ἐντρύχος 75—80, 122.
'Ηφαιστος 43, 51.
Θ.
Θαδδαῖος 236, 633.
θάλασσα ἐξεληθούσα 528. ἐρυθρά 40.
Θαλάσσιος 371.
Θαλλέλιος 371.
Θαμμούς תובת תקόμενος, 'Αδωνίς 321.
θανατικὸν, θάνατο·, θνήσις 538, 539, 562, 565, 621, 648, 835.
Θάρρα ΠΠ 64.
Θαρσί, שפרה καταπατημένη 139.
Θάσος 500.
Θειγλαφαλάσα רובינשףגה 322.
Θέκλα πρωτομάρτυρ 757 Nota.
Θυγάτηρ Θεοφίλου 750, 738, 758.
Θεμάν ΠΠ'Υ 74.
Θεμίμιχ 591.
Θεόδεκτος, τραγυδοποιὸς 213.
Θεοδηγησιος αστρονόμος; 754.

Θεοδοσίος (I) ὁ μέγας 445, 469 — 489, 516. (II) ὁ μικρὸς 498 — 505. (III) 627. 'Αβούκης 851, 'Αφ·μάρου 648, ἐπ. 'Εφέσου 666. Κωνσταντίνου 590. Μαυρικίου 560. πρόεδρος 881. πρωτοδεστιάριος 774.
Θεοδοσιούπολις 648.
Θεοδοτάκιος 775.
Θεοδότη 669.
Θεοδοτίων 215, 343.
Θεόδοτος, αἰρετικός 345. γενικός 619. πατρ. ΚΠ. 678—683, σπουδίτης. πρωτοκάραβος 819.
Θεοδώρα, ἡ ἅγια 821, γυνὴ Θεοφίλου 700—751. Τουστινιανὸς β'. 621, 623. Κωνσταντίνου 372—390. 'Ρωμανοῦ 816—820. θυγάτηρ Κωνσταντίνου VII 854, VIII 872—880.
Θεοδώρητος, ἐπ. Κύρου 194, 500, 507, 529, 557. κοιτωνίτης 819. πατρ. 'Αντιοχείας 665.
Θεόδωρος, Βούλγαρος 774. γεωμέτρης 734. Γουζουναίτης 771. ἐπ. Μόμφου ἐστίας 365, 529, 532, 536. ἐπ. Φαράν. 611. ἠγούμενος τῶν Στουδίου 669, 676, 682, 713—715.
'Ιουδαῖος 356. Κρατερὸς πρωτοσπαθάριος, εὐνούχος 713. Κρίθι·νος 704. Μυάκης 625. πατριῶκος Καμουλιανός 666, Παυλικιανός 606. πρεσβύτερος 611. Συναβαρηνός, ἀρχ. Εὐχαίτων 762—770. στρατηλάτης, Τύρων, ὁ ἅγιος 356, 371, 401, 454, 630.
Θεόκλητος 818.
Θεόκριτος 524.
Θεόκριτος 717—729.
θεοπαχίται 648.
Θεοπεμπτος 213.
Θεότεκμος 378.
Θεοτόκος Μαρία 498 κτλ.
Θεοῦπολις, 'Αντιόχεια 527, 559. Κωνσταντινούπολις 697, 698.
Θεοφανῆς, ὁ ἅγιος 633. ζουφινέζερ 811. μάγιστρος 645, 803. Ματζούκης 811. παιδαγωγός 808. παπίας 660, παραδυναστεύων, πρωτοδεστιάριος 850—850. πατρ. 'Αντιοχείας 614. ποιητῆς 713. πρωτόθρονος 767. Σταυρακίου 677. Τειχιώτης 817. Φαργάνης 772, 729.
Θεοφάνια 303, 514, 539.
Θεοφανώ, γυνὴ Θεοφίλου 763—776. Κωνσταντίνου 841. 'Ρωμανοῦ 835—865. Σταυρακίου 677, 678. θυγάτηρ τοῦ Δούκα 884.
Θεοφιλίτζης 723, 727.
Θεόφιλος, βασιλεὺς 695—717. πατρ. 'Αλεξ. 482—496. πατριῶκος 713. ὑπαρχος 802.
Θεοφοβία 717.
Θεόφοβος Πέρσης 702—717.
Θεόφραστος 326.
Θεοφύλακτος, βασιλεὺς 678.
'Αδάτακτος 755. Δομηνίκου 904. πατριάρχης ΚΠ. 828—852. πατριῶκος; κόμης τοῦ στάβλου 816. θεραπευταὶ, θεραπευτεῖτες 246.
Θεράπιος 671.
Θερμούτις 81.
Θερμόπολις 818.
Θεσσαλία 18, 29, 40.
Θεσσαλονίκη 18, 402, 475, 579, 589, 626, 627, 669, 713, 725, 771, 783, 907, 908.
Θευδᾶς 239.

Θηβαίς 40, 257.
 Θῆρ ποταμός 448.
 Θῆρα ρῆτι Θράξ 39, 446, 517,
 νῆσος 242 — Θηρασία.
 Θηριοψα 784.
 Θόβαλ ܠܒܝܬ 5, 39.
 Θουκυδίδης 117, 205.
 Θούρας 9 — Θουρος Ἄρης 448.
 Θράκη 11, 28, 40, 175, 499, 517,
 562, 657, 757, 824, 835.
 Θρακῆσιοι 740, 756, 830, 833.
 Θρακῶς 637, 646.
 Θράσυλλος 229.
 θρόνος Σολομώντος 139.
 Θωλά ὄρη κόκκος 107.
 Θωμαίτης τρίκλιτος 667.
 Θωμάς, ἀπόστολος 336, 458, 512,
 524, 767, 789, 833. αἰρετικός 363,
 ἀνάρτης 681—699. λογοθέτης 891.
 πατριῶς 747. περιμικῆριος 851.
 πρεσβύτερος 787. τοποτηρητής
 Ἰεροσ. 665.

I.

Ἰαβείμ ῖβι συνετός 104.
 Ἰαδδοῦς, δ' ἄρχιερεύς 18, 327.
 Ἰαζήθ 629.
 Ἰαήλ ἔγι τραγάλαφος 104.
 Ἰαήρ ῖβι ὁ διαφαύσκων 107.
 Ἰάκιμος, υἱὸς Ἰησοῦ, δ' ἄρχιε-
 ρεὺς 327.
 Ἰακώβ ῖβι πτερονιστής 20, 75
 —80, 122. τοῦ Ζεβεδαίου 227, 239,
 241, 268, 281. ἀδελφός τοῦ
 Ἀλφαίου. Κλεόπα 233, 279, 281.
 Ἰακωβίτης 749, 752.
 Ἰακωβίτης 571.
 Ἰαμβρῆς 83.
 Ἰανναῖος ὁ καλ' Ἀλέξανδρος ὁ ἐ'
 ἄρχιερεύς καὶ β' βασιλεὺς 327.
 παπᾶς 796.
 Ἰαννῆς Ἰρκανός, ὁ ἐ' ἄρχιε-
 ρεὺς 83, 327.
 Ἰαρῆδ ῖβι καταβαίνων 32.
 Ἰάφθ ῖβι πλατυθνός 11, 33, 39.
 Ἰάδ' Ἐδέσεως 600, 507, 529, 537.
 Ἰόηρ 403, 509, 520, 821, 868.
 Ἰγγερ 723—755, Ἰγγυρίνη 738
 —755.
 Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος 339. πα-
 τριάρχης Κ.Π. 724, 728, 754 —
 760. κοιτωνίτης 749.
 Ἰδουμαία, Ἰδουμαῖος ὅτι ἐρυ-
 θρά γῆ 75, 122—145.
 Ἰεβουσαῖος ἱσβῖ 72, 101, 135,
 174.
 Ἰεζάβελ ῖβι μὴ συνοικία?
 ἀσυνουσιαστος, παρθένο; 182—187.
 Ἰεζεκίηλ ῖβι Θεὸς ἰσχύς ὄ-
 δωσι 138, 179.
 Ἰεκτάν ῖβι μικρός; 37, 39, 591.
 Ἰεράπολις 336.
 Ἰέρεια 570.
 Ἰερμίας ῖβι Θεὸς ἀστράπτων
 121, 169—179, 193, 760.
 Ἰερχώ ῖβι πόλις σελήνης vel
 ῖβι εὐδίας 102, 129, 186, 348.
 Ἰερμοθά 594.
 Ἰεροβάβελ ῖβι δικαζέσθω ὁ
 Βάβελ 104—106.
 Ἰεροδόμ ῖβι λαὸς πολὺς
 115, 151, 180, 189, 709.
 Ἰεροκασάφεια 229.
 Ἰεροκλῆς 353.
 Ἰερόν 652, 736, 842. —

Ἰερουσαλήμ ῖβι οἶκος εἰ-
 ρήνης 22, 31, 71, 131—135, 141,
 147, 174, 208, 285—325, 340, 350,
 402, 404, 410, 441, 447, 503, 504,
 512, 529, 566, 569, 604.
 Ἰεσβί ῖβι κατοικῶν 125.
 Ἰεσεβαδά ῖβι τὸν λαὸν κα-
 τοικίζων 124.
 Ἰεσσαί ῖβι, ῖβι ἀνδρίζων 204.
 Ἰετούρ ῖβι 179.
 Ἰεφθάε ῖβι ἀνοίγει 107.
 Ἰεχονία; ῖβι Θεὸς καθίστησι
 775, 195.
 Ἰηοῦ κῆρι ἔσται? προφήτης 152,
 179. βασιλεὺς 153, 185, 187.
 Ἰησοῦς ῖβι, ῖβι Θεοῦ βοή-
 θεια ῖβι ἡ υἱὸς Ναυῆ 40, 89, 91,
 401—427, 161, 198. Θεοῦ 215. Συ-
 ράχ 142, 212, 326.
 Ἰωσέδεκ, ὁ ἱερεὺς 179, 198. δ' α'
 ἄρχιερεύς 327. ἄλλος 281.
 Ἰόαχη 40.
 Ἰκόνιον 10.
 Ἰλιόν 117, 398.
 Ἰλλος 514.
 Ἰλλυριὸν, Ἰλλυριοί, Ἰλλυρίδες 18,
 40, 56, 277, 459, 461.
 Ἰμέριος σοφιστής 449, πρωτα-
 σηκῆρις, κεφαλὴ τοῦ στόλου 783
 —798.
 Ἰναχος 11, 29, 83.
 Ἰνδία, Ἰνδοί 13, 23,—25, 39, 40,
 43, 45, 56, 187, 257, 403.
 Ἰννοκέντιος Innocentius 495.
 Ἰοδιανός Iovianus 451—453.
 Ἰοθόρ ῖβι περισσός 620.
 Ἰόπολις 11.
 Ἰορδάνης ῖβι καταβαίνων 89,
 92, 186, 259, 356, 599.
 Ἰουβάλ ῖβι ῥέυμα 5.
 Ἰουδαία, Ἰουδαῖος Ἰούδας ῖβι,
 υἱὸς Ἰακώβου 12, 18, 76, 103, 150,
 151, 174, 215, 340, 350, 355, 447,
 499, 520, 550, 569, 639, 639, 688.
 ὁ Μακκαβαίος ῖβι σφύρα 210,
 326. ὁ Γαλιλαῖος 214, 324. ὁ ἀπό-
 στολος 150, 155.
 Ἰουδῖθ ῖβι Ἰουδαία 199.
 Ἰουλία, Ἰουλλία, ἡ ἀγία 361.
 Ἰουλιανός, ἅγιος 371. Ἀλικαρ-
 νασσεὺς 366. ὁ ἀποστάτης 390,
 421—453, 708.
 Ἰουλιανὸς λιμὴν 552, 553.
 Ἰούλιος Julius 212, 213, 503.
 Ἰουβενάλιος Juvenalius ἑπ. Ἰε-
 ροσ. 499 — 507.
 Ἰουλίττα ἡ ἀγία 372.
 Ἰουστιλιανός Iustilianus 357.
 Ἰουστῖνα ἡ ἀγία, 360, γυνὴ Οὐα-
 λεντινιανοῦ 465.
 Ἰουστινιανός (I) 525—550, (II)
 615—671. πατριῶς 604.
 Ἰουστῖνος, μάρτυρ 341, (I) ὁ
 Θράξ 524. (II) ὁ μικρὸς 348—350.
 Ἰπποδρόμος 619.
 Ἰπποκράτης 200, 205.
 Ἰππόλυτος, ἐπίσκοπος 336.
 Ἰσαάκ ῖβι γελῶν 10, 73, 121.
 Ἰσαάκιος ὁ ἅγιος 459. Κομνηνός
 881—884, 899.
 Ἰσαυρία, Ἰσαυροί 10, 498, 522,
 627.
 Ἰσιδωρος, ὁ ἅγιος, Πελοουσιώτης
 455, 489, 494. Ξενοδόχος Ἀλεξαν-
 δείας 489, 496, πατριῶς 716.

Ἰσις 43, 54.
 Ἰσμαήλ, Ἰσμαηλίτης ῖβι
 Θεὸς ἀκούει 56, 73, 75, 309, 591.
 Ἰσοκάσιος 513.
 Ἰσπανία 257, 462, 856.
 Ἰσπεδεδά — Ἀβισσαί ῖβι πα-
 τῆρ Ἰεσσαί? 124.
 Ἰσραήλ ῖβι Θεομάχος, ἰσχύων
 μετὰ Θεοῦ? 76, 151.
 Ἰσσασάχρ ῖβι φέρει τὸν μι-
 σθόν 79.
 Ἰσσοσ 53.
 Ἰστρος 621, 865.
 Ἰταλία 14, 29, 276, 460, 465,
 636.
 Ἰωνία ῖβι Ἰων 39.
 Ἰφίτος 154.
 Ἰωάβ ῖβι ἐπιθυμῶν 125.
 Ἰωθάμ ὅτι Θεὸς τέλειος 105,
 124, 158.
 Ἰωακίμ ὅτι Θεὸς ἀνίστησι
 174, 194.
 Ἰωανὰς ὁ ἀ' ἄρχιερεύς 327, 627.
 Ἰωαννάκης 627.
 Ἰωάννης ἰηβι θεόδωρος, ὁ ἐ'
 ἄρχιερεύς 327. ὁ βαπτιστής 227,
 240, 444, 481, 212. ὁ θεολόγος
 161—163, 333, 335, 336, 351. ὁ
 Χρυσόστομος 479, 486—502, 667.
 Δαμασκηνός, Χρυσορρόατος 639, 651.
 Ἰαποπολίτης 767. Ἀρμένιος, δρυγ-
 γάριος 747—775. ἀστρονόμος 830.
 Ἰωγάς 804—807. Γαριδάς 778 —
 804. Γοργωνίτης 736. γραμματι-
 κός 681. Γράψων 807. διάκωνος
 614. Ἐλαδάς, μάγιστρος 798 —
 804, ἐταιρειάρχης 808. Κορκάς
 764—842. κοιδικουλάριος 585.
 κυρτός 522, μοναχός 486. μουσικός
 824—829. Νεατοκωμῆτης 749, νη-
 σταυτής, πατρ. Κ.Π. 1553. Σεφίλι-
 νος, πατρ. Κ.Π. 884—992. πατριάρ-
 χης Ἀντιοχείας 499. Κ.Π. — Χρυσό-
 στομος, πατριῶς, 522, 611, 619,
 Πιτζγαυδῆς 612. πραιπόσιτος 751.
 Ῥαδιὸς 806—824, Ῥαίκτωρ 798—
 838. Σαμοσατεὺς 605. Σχυθῆς 521.
 στρατιώτης 443. τοῦ Συμεὼν 830
 —837. Τζιμισχῆς 859. Τουδάκης
 810—815. τοποτηρητής Ἀλεξαν-
 δείας 865. Χόλδος 740—753. Χοι-
 νός 854.
 Ἰωάς ῖβι Θεὸς διδοί, Θεόδοτος
 153, 188.
 Ἰωάχας ῖβι Θεὸς κρατεῖ 174,
 188.
 Ἰώβ ῖβι δεδιωγμένος 76.
 Ἰωβήλ ῖβι ῥέυμα 5.
 Ἰωδάε ῖβι Θεὸς οἶδεν, Ἰασί-
 μου ὁ δ' ἄρχιερεύς 327.
 Ἰωήλ ῖβι Θεὸς ἐστὶ κύριος 117.
 Ἰωνάδab ῖβι Θεὸς κινεῖ 245.
 255.
 Ἰωνάθαν ῖβι Θεόδοτος 124.
 Ἰωνᾶς ῖβι περιστερᾶ 179.
 Ἰωνία 40.
 Ἰωνίας, ὁ ζ' ἄρχιερεύς 327, ὁ θ'
 327.
 Ἰωράμ ῖβι Θεὸς ὕψηλό; 152.
 Ἰωσαφάτ ῖβι Θεὸς κρίνει
 151.
 Ἰωσεδέκ ῖβι Θεοῦ δικαιοσύνη
 179, 198.
 Ἰωσήφ ῖβι ἀφρων, αὐξάνων 79,
 82, 482, ὁ ἅγιος 600, Ἐπαφροδί-

τος 660. ἱπ. Θεσσαλονίκης ὁ καθαρὸς 689—696. πατριῶκος 854, πρεσβύτερος 676, ὁμολογητὸς 715. Φλαυῖος 240, 285.

Ίωσίας ἴστων Θεοῦ ἰάται 172.

Κ.

Καθὼ πηρ αἰμωδιῶν γομφιάζων 80.

Καθάδος 519.

Καβαλία 40.

Κάβαλλα 789.

Κάδης ὁ πηρ πόρνη 90.

Κάδομος ἦτορ ὁ ἀνατολικός 29, 55.

Καθαροί 512, 669, Καθαρίνα 882.

Κάϊν ἦτορ ὄβρυ, ζῆλος 4—6, 32, 35, 272, 495.

Καιάν ἦτορ 7, 32, 36.

Καῖσαρ Caesar 121, 512, 887.

Καισαρία Καππαδοκίας 454. Στροάτωνος 275, 347. Φιλίππου 444, 631.

Καισαρείος 579.

Καίσαρος οἶκος 838.

Κάϊτος 591.

Καλαθρία 737.

Καλαβρύη 906.

Καλαυρία 50.

Καλέργιδες 861.

Καλή, Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα 884.

Καλιγούλας Caligula 229, 238.

Καλλινίκη 605.

Καλλίνικος 614, πατρ. ΚΠ. 617 623.

Κάλλιστος 715, 755

Καλλίστρατος ὁ ἅγιος 372, 592, 618.

Καλοκύρις, Καλόκυρος 778, 831.

Καλυπᾶ 797.

Καλχηδών 506, 521.

Καμθύση 14, 198.

Καμπανία Campana 403, 630.

Κανδάκη 23, 233.

Κάνωπος, 485.

Κάνωψ, 485.

Καπετώλιον, Capitolium 15, 338, 384, 390.

Καππαδόκη, Καππαδοκία, Καππαδοκεύς, Καππαδόκης 40, 138, 474, 498, 514, 520, 460, 564, 566, 712, 757, 775, 885.

Καρακαλλᾶς Caracalla 351.

Καράμαλος 778.

Κάρανος 525.

Καρβέας 755.

Κάραι 450.

Κάρδαμος 669.

Καρθαγήνη 55.

Καρία 28, 49, 460.

Καριανού τά 554, 730.

Καρίνος Carinus 370, 450.

Κάρος Carus 459.

Κάρουλος 662.

Καρποκράτης 340, 566, 575.

Καρτέριος 490.

Καρχηδών 88.

Κάσπια πύλαι 520.

Κάσσανδρος, 28.

Κάσσιος Cassius 213?

Κασσιτεράς 863.

Κάτωρ 743, 744.

Καταβόλος 674.

Κατακάλων 773, 881.

Κατακύλας 840.

Κατασύρται 808, 818.

Καταφύγες; 542.

Κατουδάρης 764.

Καύκανος 819.

Καυλέας 777.

Κίδαρ ἦτορ αἰθίωψ 74.

Κεδμᾶ ἦτορ — Κάδομος 74.

Κεϊταιῖς ὦπηρ πεπεληγμένοι; 29.

Κέκρωψ 29.

Κελεστίνος Caelestinus 499.

Κελτικὸς 900.

Κελτινή 745.

Κένταυροι 43, 47.

Κέρδων 340, 342.

Κεφαλᾶς 727, 806.

Κεφαλληνία 40, 621, 757, 761.

Κῆποι 740.

Κῆρινθος 339.

Κῆρυκος ὁ ἅγιος 372.

Κιδάλη 453.

Κιδυρᾶ, Κιδυρραῖωται 613, 620, 720, 753, 787.

Κιδωσσα 607.

Κιλικία, Κίλιξ, 10, 11, 23, 28,

40, 257, 261, 365, 438, 452, 481,

525.

Κίνοος ἦτορ δορυφόρος; 104.

Κίς ὦπηρ σκληρός; 117.

Κλαζομένιος 40.

Κλαύδιος Claudius (I) 241, (II)

361.

Κλαυσίνα ἡ ἅγια 443.

Κλέαρχος 522.

Κλεόνικος ὁ ἅγιος 371.

Κλεῖδιον 718.

Κλεόπας — Ἀλφαιῖος 339.

Κλεοπάτρα 206, 214, 220, 327.

Κλήμης Clemens, Ῥωμαῖος 29,

241, 271, 276. ὁ στραωματεύς 343,

359, Ἀγκύρας, ὁ ἅγιος 372.

Κλυταιμνήστρα 805.

Κόιλη 843.

Κοιλησυρία, Κοιλοσυρία 28, 40.

Κοινοχωρῖται 607 (Κυνοχωρῖται

Petrus Siculus).

Κολασσαεῖς 206, 607.

Κολωνία 40.

Κολώνεια 607, 881.

Κομαγήνη 40.

Κομανά, Κομάνη 495, 502.

Κομητᾶς ὁ γραμματικὸς 734.

κομῆτης (524?) 540, 558, (597),

681, 786, 797.

Κόμοδος Commodus 55, 343.

Κοντάχιον 612.

κόνης ἀπ' οὐρανοῦ 565.

Κόνων 628, 633.

Κοπρώνυμος 251, 631—659,

746.

Κόρχυρα 40.

Κόραξ, φιλόσοφος; 45.

Κορδυλής 724.

Κόρδυνα 39.

Κορη ἦτορ κρούος 88, 757.

Κόρινθος 29.

Κορνήλιος 162, 233.

Κόρον 775.

Κοσιλάου κόμη 481.

Κοσμάς 771, 782, 829, 817,

πατρ. ΚΠ. 909.

Κοσμίδιον 751, 825, 874.

Κοτύαιον 522.

Κούδαρος 597.

Κουδιῆς, Κουθιαῖος; ἦτορ 190.

Κουκουτὸς 495, 514.

Κούρβικος 362.

Κουρτίκης 772, 801.

Κουσάνης 772.

Κούρσαρος 591.

Κούφη 652.

Κραναός 325.

Κρασεῖς 747.

Κρήτη, Κρητοί 11, 40, 43, 83,

360, 462, 620, 699, 701, 721, 759,

742, 785, 818, 856.

Κρινίτης 772.

Κρισκέντιος Crescentinus 428.

Κρίσπος Crispus, Κωνσταντίνου

384, 428, γαμβρός τοῦ Φωκά 562

—565.

Κριταὶ τοῦ Ἰσραὴλ 103.

Κροῖσος 13, 197.

κροκόδειλοι 556.

Κρόνος, 7, 8, 13, 51, 831.

Κρούμος 676—680, Κρούμμος

721—724.

Κρησιφών 370.

Κοθήλη 44.

Κύζικος 340, 612, 626, 645.

Κυθήρη 40.

Κυκλάδες 257, 699, 701.

Κυμαῖος, Κύμη 154, 229.

Κυμηνάς 837.

Κυνοπολίται 54.

κυνοπρόσωπον 47.

Κυνοχωρῖται 607.

Κυντιλιανός Quintillus 361.

Κυπριανὸς ὁ ἅγιος 354, 360.

Κύπρος 52, 90, 214, 257, 277,

446, 515, 660.

Κυρήνη 40, 138.

Κυρήνος Quirinus 220.

Κυριακός, πατρ. ΚΠ. 625.

Κυρίλλος, πατρ. Ἀλεξανδρείας

499, 529. Ἱερουσαλῶμων 441, 474.

Κύρος 13, 197, 265, 293. πατρ.

Ἀλεξανδρείας 611.

Κύφη 787.

Κύων 660.

Κωάδος 520.

Κώκυτος, 329.

Κωνσταντία, Constantia 381,

390, 401, 414, 428, πόλις 515.

Κωνσταντινάκης 773.

Κωνσταντίνος Constantinus. (I)

ὁ μέγας, ὁ ἅγιος 279, 361, 376—

429, 759, 762. (II) Ἡρακλιωνᾶς,

ἰδὲς Εὐδοκίας 570—588. (III) Μαρ-

τίνης 588. (IV) Πρωγάτος 590—

615. (V) Καβαλινός, Κοπρώνυμος

631—659, 746. (VI) ὁ νέος, ἰδὲς

Εἰρήνης 659—673. (VII) Πορφυ-

ρογέννητος 787—854. (VIII) ἰδὲς

Ῥωμανοῦ I. 828—850. II. 872,

875 (IX) Μονομάχος 878. (X) Δού-

κας 882, 885, 898. ἄνθρωπος; Σα-

μυναῖ (Ἀψί?) 792, 793, ἀνάρτης;

695, ἀρχὼν τῶν ἱκανάτων 814. τοῦ

Βοήλα 829. Ἀρμένιος 736, 747.

γενικὸς λογοθέτης 758. Γογγύλιος

803—849. Δούκας ἡ τοῦ Δουκὸς

786—802. δρουγγάριος 713—747.

Ἑλλαδικός 880, 881. ἐπίσκοπος; Συ-

λαίου 649. Εὐλαμπῖος 802. Κά-

στωρ 743. Κεφαλᾶς, πρωτοπαπᾶς;

806. Κτηματίνος 815. Κωνσταντι-

νου τοῦ μεγάλου 390. Ἀψί 788—

807. Μαλελίας 806—813. τοῦ Μι-

χαῆλ ἡ Βασιλείου 761. Μιάρης;

ἐπαρχος 745. παρακοιμώμενος 810

—813. πρωτυσηκρητῆς 813. Ὠ-

δος 851. Σιλουανὸς 605. Τοξαρῆς;

740—753. ὁ τῆς τραπέζης 770.
Κωνσταντίνου βρονδῆς 756. μονή
762. πόλις 277, 598, 426 κτλ.
Κωνσταντῖος Constantius. Χλω-
ρός 361—378. ἀδελφὸς Κωνσταν-
τίνου τοῦ μεγάλου 390. υἱὸς Κων-
σταντίνου 390—443, 526.
Κώνστας Constans, (I) τοῦ μεγά-
λου Κωνσταντίνου 279, 390, 428
— 443. (II) Κωνσταντίνου, υἱοῦ
Ἡρακλείου 588—604.

Λ.

Λάβαν 𐌒𐌗 λευκός 79.
Λαζάρης 79.
Λάζαρος, ὁ ἅγιος 232, 778, 780.
Λακεδαιμόνιος 29, 154
Λαλακῶν 734.
Λάμαρις 746.
Λάμεχ 𐌒𐌗 3, 32, 33.
Λάμης 9.
Λαμπαδία 540.
Λαμπώδης 802.
Λάμφακος 783.
Λαοδίκεια 206, 364, 607, 630.
Λάργιος Largius 333.
Λατῖνος 29.
Λαυρέντιος, ὁ ἅγιος 534, 501,
504, 510.
Λαυσιακὸν, τὰ Λαύσου 729, 746.
Λαυφιδιώτῃ 𐌒𐌗 λαιμπαδάς 104.
Λέα 𐌒𐌗 ἐπόζουσα, κοπιώσα? 79.
Λειγουδῆς πατρ. ΚΠ. 882.
λείψανα τῶν ἁγίων 643, 654.
Λεόντιος 618, φιλόσοφος 502.
Λεοντῶν Αὐγουῦσα 560.
Λέσθος 40, 673, 674.
Λευτὴ ἡ δανειστής, προσκολλώ-
μενος? 78, 126, 135, 177.
Λευκάκη 616.
Λεύκατον 617, 802.
Λέων (I) ὁ μέγας, μάκελ 512—
513. (II) ὁ μικρὸς 513. (III) ὁ Ἰσαυ-
ρος 626—640. (IV) ὁ τῆς Χαζάρης
648 (V) ὁ Ἀρμένιος, ὁ παραβά-
τη: 679—694. (VI) ὁ σοφὸς 747,
766—794. Ἀγαρηνός 794. ἀνθρω-
πος τοῦ Ἀρσενίου 817. Ἀργυρὸς
807, 819. τῶν Γομοστῶν 725. δο-
μέστικος 815. Κάστωρ, ἀσηκρη-
τῆς 742. Κατακαλίτης 802. Κα-
τεκαλῶν 773. Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ
773. πάπας 507. Ρωμανοῦ 886.
Σαλιδαρᾶς 762. συγγενὴς Ρωμα-
νοῦ 815. Συμβάτιος 703. τεσσαρα-
κοντάπηγος, πατρίκιος 671. Τρι-
πολίτης 783, 823. φιλόσοφος 712,
734, 739, 754. Φωκᾶ 853, 854.
χαμαιδράκων 701—735. Χατζιλιά-
κιος 784. χοιροσφάκτης 775, 801.
Λεωνᾶς 28.
Λεωνίδης 345.
Λῆμνος 654, 662, 780, 824.
Λιδάτιος 449, 490.
Λίδανος 𐌒𐌗 λευκὸν ὄρος 40,
133, 140, 614.
Λιδύη 41, 40, 43, 45, 50, 138,
257, 277, 566.
Λικίνιος Licinnius 381 — 401.
Λιγάη 229.
Λιθοσωραία 634.
Λιμὸς 243, 353, 380, 565, 646,
653, 835.
Λίψ, Λίβες 45.

Λογγιβαρδία 737, 777, 844.
λογοθέτης 517 κτλ.
λοιμὸς 358, 380, 538, 562, 565,
626, 647.
Λοκρὶς 40.
Λούγδουνον, Lugdunum 465.
Λουδὴ τῆ 39.
Λουκάς, Lucas, ὁ ἅγιος εὐαγγε-
λιστὴς καὶ ζωγράφος τοῦ Χριστοῦ
καὶ τῆς Θεοτόκου 279, 351, 438,
633, 687.
Λουκίνσιος Lucinius? 507.
Λούκιος Lucius, ἀντάρτης 284.
Ἄρειανός 454—457. Βῆρος 342.
Λύδδα τῆ 688.
Λυδία, Λύδιοι, Λυδός 12, 30, 38,
40, 197.
Λυκάονες, Λυκαονία 10, 40, 674.
Λυκία 40, 50, 330.
Λυκοπολίτης 54.
Λυκοῦργος 43, 104, 154.
Λυσανίας 226, 227.
Λυσίας 401.
Λυσίμαχος 28.
Λυχνίτις 40.
Λώτ 𐌒𐌗 κάλυμμα 73, 155.

M.

Μαβίτις 457.
Μαγεδῶν 𐌒𐌗 τόπος τῶν δχλων
172.
Μαγνησία 229.
Μαγουσαίος 8, 66.
Μαγῶν 𐌒𐌗 χώρα τοῦ Γῶγ 8,
39, 66.
Μαγοτῖνος 831.
Μαδαή, Μαδαί 𐌒𐌗 59, 124.
Μαδιάμ 𐌒𐌗 χώρα 76, 104, 121,
426.
Μαδυ 663.
Μαιωτίτις 40.
Μαθουσαλά 𐌒𐌗 𐌒𐌗 𐌒𐌗
ζωὴ Θεοῦ 5, 32.
Μακάριος, ὁ ἅγιος 345, 455, ὁ
ἕτερος 455, ἐπ. Ἱερ. 410, 414.
Ἄντιοχ. 614, 614.
Μακεδονία 17, 28, 29, 40, 607,
772, 778, 824, 831.
Μακεδονοί 494.
Μακεδόνιος, ἐπ. ΚΠ. 415, 438,
474, 480, πατρ. ΚΠ. 522.
Μακεδῶν 680, 725, 726.
Μακίτις 838.
Μακκαβαῖος 𐌒𐌗 σφύρα 206.
Μακρβολίτης 884.
Μακρίνος Macrinus 332.
Μακρόβιοι 25.
Μακρόβιος, ὁ ἅγιος 401.
Μαλάγινα, τὰ 665 — Μελάγινα.
Μαλαχίας 𐌒𐌗 ἄγγελος
Θεοῦ 314.
Μαλελέη 𐌒𐌗 αἰνόθεος 532.
Μάλιος Manius 17.
Μαμαία, Mamia 353.
Μάμας, ὁ ἅγιος 361, 437, 561,
652, 668, 680, 724, 738, 745, 747,
751, 822.
Μαμβρόη 𐌒𐌗 74.
Μαναάλις 607.
Μαναίμ 𐌒𐌗 ὁ προσφέρων 189.
Μανασσῆς 𐌒𐌗 ὁ ποιῶν ἐπιλα-
θεῖσθαι 82, 167.
Μαναύρα 713, 723, 765, 791,
794, 795.
Μανίθων 334.
Μάνης 362.

Μανιάνης 730, 879.
Μανικοφάγος 713.
Μανιχαῖος 520, 521, 529, 603.
Μανουήλ, δομέστικος 703—740.
ἐρμηγεὺς τῶν Ἀγαρηνῶν 891.
Κουρτίκης 848, 849. μονὴ τοῦ Μα-
νουήλ 907.
Μανσοῦρ 𐌒𐌗 ἀλλογενὴς 639.
Μαξέντιος Maxentius 378, 385,
387.
Μαξιμιανός, Ἐρκοῦλιος Maxi-
mianus Herculius 371—378, Γαλ-
λέριος Galerius 372—387, πατριάρ-
χος ΚΠ. 500, κοιτωνίτης 737.
Μαξιμίλλα Maximilla 342.
Μαξιμίνα Maximina 341, 390.
Μαξιμίμος Maximinus 353, 354,
369, υἱὸς Γαλλερίου 378.
Μαξιμονᾶς, ἐπ. Ἱερ. 442.
Μάξιμος Maximus, βασιλεὺς 353,
354, 412, 411. Τύραννος 462—465.
ὁ ἅγιος 590. ὁμολογητὴς 441, 558.
πατριάρχης Ἀντιοχείας 507.
Μαρά — Σαμαίτις 125.
Μαργαρίτης 763.
Μαρδαίται 614, 615.
Μαρδόνιος εὐνοῦχος 481.
Μαρδοχαί 𐌒𐌗 ἀνὴρ μικρὸς
196.
Μαρία 𐌒𐌗 ἀντιλογία, ἀδελφὴ
Μιουσίεως 88 — 90. Ἰουδαία 287.
Θεοτόκος 204, 221, 498, 500,
510, 512, 514, 533, 593, 600, 608,
617, 644, 650, 651, 655, 659, 688,
757, 754. Μαγδαληνὴ 780. ἐξ
Ἀδασίας 901, 906—Ἀλανῶν 907.
Παφλαγονίων 662, 668, γυνὴ Βα-
σιλείου 738. θυγάτηρ Θεοφίλου 703.
Κωνσταντίνου Δούκα 384. Χρι-
στοφόρου 832—840.
Μαριανός 515. Βασιλείου ἀδελ-
φός 740—753. υἱὸς Πετροῦ 752.
ὁ ἀπὸ μοναχῶν 848. ὁ Ἀργυρὸς
849.
Μαρίνα 662, 750.
Μαρίνος ὁ γέρων, ὁ ἅγιος 372.
Ἐπαρχος 517.
Μάρκελλος Marcellus 428.
Μαρκιανός, βασιλεὺς 504—510.
οἰκονόμος 473, 512.
Μαρκίλιον 340, 342, 346.
Μάρκος, ὁ ἅγιος εὐαγγελιστὴς
242, 268, 279, 351, ἄλλος 371, 372.
ἀσηκρητῆς 494, Ἀντωνίνος 341. Αὐ-
ρήλιος 341.
Μάρουλλος 807.
Μαρτίνα 558.
Μαρτινάκης. Μαρτινάκιος 763,
794.
Μαρτίνος, πάπας 590.
Μάρτιος ἐν Κάμπω 15. μὴν 91,
229.
Μαρτύριος, πατρ. Ἀντ. 514.
Μαρωδάχ 𐌒𐌗 165, 168.
Μασαλιανοί 438, 443.
Μάσαλμας 627—657.
Μασή 𐌒𐌗 φῶρος 74.
Μασισάν 𐌒𐌗 εὐδῶδες 74.
Μασμά 𐌒𐌗 ἀκουστός 74.
Μασσαλιανοί — Μασαλ.
Μαυάνης 621.
Μαύρα, ἡ ἄγια 644.
Μαυριανός 740.
Μαυρίκιος 533—561, 660.
Μαυριτανία 40, 257, 563.
Μαῦρον ὄρος 614.

Μαῦρος ποταμός 722, 736. πα-
 τρικός 824.
 Μαυρούσιοι 548, 549.
 Μαύρωσις τοῦ ἡλίου 565.
 Μαύρας 589—615.
 Μέγαρα 174.
 Μεδιόλανα, Μεδιόλανον Medio-
 lanum 460, 465, 475, 489.
 Μεθόδιος πατριάρχης ΚΠ. 718-
 728.
 Μελάγινα 665, 775.
 Μελάσιππος, ὁ ἅγιος 445.
 Μελέτιος Γ^ς ντιοχείας 461, 474,
 490.
 Μελισσηνός 713, 730.
 Μέλλιας 807.
 Μελιτηνή (χώρα) 404, 648, 733,
 730, 834.
 Μελιτηνή λεγιών 345.
 Μελχι βασιλεύς μου 74.
 Μελχισεδέκ ρηζιζιζι βασιλεύς
 δικαιοσύνης 70—73.
 Μελχισεδεχαινοί 72.
 Μελχών βασιλεύς 62, 146.
 Μεμφιδέσεθ πσβ'β'β' εἰδωλον
 τοῦ Φ0ά 415.
 Μεμφίτης 54, Μεμφίτης 842.
 Μένανδρος, κωμικός 117, 326.
 μαθητῆς Σίμωνος 355, 359.
 Μενόσιος 45, 54, 521.
 Μενόδημος φιλόσοφος 215.
 Μένης 831.
 Μερδοσαγάρης Sagaris lulosus?
 760, 788.
 Μερόβαν ἱεροῦ ἀντιλογία, πικρία
 320.
 Μεσημβρία 613, 652, 807, 831,
 838.
 Μεσοποταμία 39, 79, 158, 257,
 261, 358, 653.
 Μεσρέμ ἱεροῦ χώραι 89.
 Μεταμόρφωσις 688.
 Μετανοίας, τὰ 716.
 Μήδεια 10.
 Μηδία, Μήδος ἱεροῦ 10, 38, 40,
 52, 124, 138, 158, 196, 652.
 Μηδικὸν πύρ 517.
 Μηδοῦσα 10.
 Μηλιάς 834.
 μῆλον 548.
 Μηνικός 819, 831.
 Μίδας 170.
 Μιτυληνή 850, 878.
 Μιχαήλ βασιλεὺς τῆς Θεῶ ὁμοιος;
 ὁ ἀρχιστράτηγος 160, 162, 164,
 308, 401, 518, 582, 583, ὁ ἀνα-
 τέλλων 757. Ἀγγούρης 743. βσι-
 λεύς (I) κουροπαλάτης 677—679.
 Ῥαγγαβέ 724, (II) ἐξ Ἀμορίου,
 Τραυλός 690—699, (III) 711—752.
 (IV) Παφλαγῶν 873—875. (V) Κα-
 λαφάτης 875—877. (VI) Στρατιω-
 τικός 880. (V) Δούκας, Παραπινά-
 κης 884—907. Βούλγαρος 725—
 735. Διαβολίνος 851. ἐξάδελφος τοῦ
 Δουκός 891. ἐταιριάρχης 764.
 κληρικός 814. κουράτωρ 815. Μω-
 ρολέοντος 818. Οὐρανός 881. πα-
 τριάρχης ΚΠ. 879—882. πρωτο-
 θεστίαριος 800. Στυπιώτης 824.
 Συμεώνος 830, 838. Τζηρίθων 795.
 Τοξάρης 806. Χάρακτος 780.
 Χριστοφόρου 850.
 Μιχαίλας ἱεροῦ τῆς ὡς Θεός;

179, 182, 183, 459.
 Μοάνιας, Mithus Thaur 457.
 Μολχόμ מולחם βασιλεύς 122,
 321.
 Μολοσσά 40.
 Μόμου ἐστία 365, 529, 532,
 536, 607.
 Μοναρχιανοί 516, 592.
 μοναστήρια, μοναχοί 242, 561,
 564.
 Μονοβεληταί 571, 590, 611.
 Μονοκάστανος 829.
 Μονότειχος 627.
 Μοντανισταί Montanistæ 277,
 278, 639.
 Μοντανός Montanus 278, 340,
 343, 659.
 Mortus Cendita 457.
 Μοσάμχος (Μοσίμχλος Jose-
 phus c. Ap. I. 22), 22.
 Μοσάχ ἱεροῦ ἐκτημένος? 39.
 Μοστίνη 229.
 Μουνδάγρα 274.
 Μούνδαρος 518, 591.
 Μουκιανός, ὁ ἅγιος 371.
 Μουσαίος 30.
 Μουσιανός? Musianus 344.
 Μουσικός 771, 776.
 Μουχοῦμετ 571, 591—674.
 Μοψουεστία — Μόμου ἐστία.
 Μυάρης 745.
 Μυκηναί 117.
 Μυριέλαιον 822, 855.
 μύρον 514.
 Μύρων 705.
 Μυσία, Μύσιοι 40, 340, 372,
 517.
 μυστήριον 714.
 Μυζάρης 614.
 Μωάβ מואב ἐπιθυμία 73, 103,
 125, 144, 146, 185, 188.
 Μωάμεθ — Μουχοῦμετ.
 Μωκιανός, Μώκιος, ὁ ἅγιος 371,
 401, 527, 781.
 Μωροθεόδωρος 742.
 Μωροθωμάς 856.
 Μωρολέων 823.
 Μωσά ἱεροῦ σώζων? 185.
 Μωσηλῆ 667.
 Μωσῆς, Μωσῆς, σωτήρ, σεσω-
 μένος 8, 28—34, 80—101, 110,
 140, 146, 273, Χριστοφόρος 87, 94.
 ἐπίσκοπος Ἀράβων 457.

N.

Ναασσών ἱεροῦ ολιωζόμενος
 204.
 Ναβάτος Novatus 359.
 Ναβηλ נבאל 74.
 Ναβεώθ נבואה Ναβαθαί 74, 182.
 Ναβουζαρδάη ἱεροῦ θεῶν ἀρ-
 χοντός κύριος 177.
 Ναβουδαί — Ναβεώθ.
 Ναβουχοδονόσωρ נבוכדנצר θεῶν
 ἀρχων 13, 166, 167, 171, 174 —
 194, 292, 322, 709.
 Ναζαρέθ, Ναζαρηνός ἱεροῦ ἀν-
 θόπολις? 449.
 Ναζιανός 462, 474.
 Ναζιριαίος ἱεροῦ ἡγιασμένος 179,
 258.
 Ναθάν ἱεροῦ δῶρον? 131, 179.
 Ναῦδ ἱεροῦ ἐξορία 5.
 Ναμεσίας ἱεροῦ 187.
 Ναραχῶ, Ναραῶ 11.

Νάρκισσος 343, ἐπίσκοπος Ἱε-
 ρου. 354.
 Ναρσῆς 377, 552, 555, 717.
 Νάσαρ 735.
 Ναφές נפס פנעון 74.
 Ναχώρ נחור στήθος? 41.
 Ναυατιανοί Novatiani 277.
 Ναυάτος Novatius 360.
 Ναυή נח שפערμα 401.
 Νεάπολις ἐν τῷ Ἀνάκλω 521,
 883. Καμπανίας 630.
 Νεαρά 525.
 Νεατοκωμήτης 758.
 Νεγρά 524.
 Νεήλ, Νεῖλος ἱεροῦ ποταμός 25, 40,
 46, 83, 462, 482, 483, 555.
 Νεεμίας, Νεμίας, Νεμεσίας
 ἱεροῦ παράκλησις Θεοῦ 200, 205,
 310.
 Νεκρόπυλαι 652.
 Νεκτάριος, πατρ. ΚΠ. 474—
 489.
 Νεκτεναδῶ 17, 708.
 Νερούας Nerva 353—358.
 Νέρων 55, 268—283.
 Νεστοριανοί 592.
 Νεστόριος 343, 365, 499, 552,
 533.
 Νε γαλίμ ἱεροῦ συστρεφόμενος
 19.
 Νεχωῶ נח 172, 174.
 Νηστεία Μωυσεῶς 85, χριστιαν-
 ῶν 541.
 Νίζαρος ἱεροῦ ἀρχων 591.
 Νίζιζος 590, 604.
 Νίκαια 404, 443, 453, 463, 627,
 636, 665, 715, 756, 882, 902.
 Νικηφόρος (I) γεννικός 671—676,
 (II) Φωκάς 854—864. (III) Βοτα-
 νιάτης 893—901. Βάρβα 757. Βα-
 σιλάκιος 897, 898. Καίσαρ 654—
 668. Καμινιάς, δρουγγάριος 785.
 λογοθέτης 900. Μαλιένος 745.
 Μαύρος, πατριάρχης Ἀντ. 898.
 ἄλλος 676—683, πατριτικός 621.
 Φωκά 761—775.
 Νικήτας, ὁ ἀποστολικός 276.
 Ἀρταβάσθου 646. ἀτηρητής,
 πρωτονοτάριος 800, 802. Ἑλλαδι-
 κός 763, 805. ἐπὶ τῆς τραπέζης.
 Σουλνίτης 639, 759. μάγιστρος 852,
 855. νομβελίτιμος 654, 668. πα-
 τριάρχης ΚΠ. 650—660. πατρί-
 κος 639, 671, 812, 818, 852. πρω-
 τοσπαθάρης 850. Τριφύλιος 673.
 Νικόδημος 356.
 Νικόλαος, Ἀνδρσαλίτης 759.
 διάκονος 339. τοῦ Δουκός 808.
 ἐταιριάρχης 775—779. Κουδάτης
 819, πατριάρχης 779—788, 795
 —829, 868. ὁ τὰς ἐν Χαλδίᾳ πρά-
 ξεις πεπιστευμένος 891. προσω-
 νάριος 726. σκληρός 772. Σκουτέ-
 λωψ 736. Χρυσοβέργης 868.
 Νικομηθεῖα 372, 428, 454, 514,
 628, 636, 648, 744, 756.
 Νικόπολις 401, 838.
 Νίκων, ὁ ἅγιος 372. μοναχός 494.
 Νινευή, Νινευί ἱεροῦ τόπος τοῦ
 σπέρματος 9, 159, 168 — ἡ Νίνο
 10.
 Νίνοσ 8, 9.
 Νισάν ἱεροῦ ἀρχων, πρῶτος 91,
 133, 229.
 Νισιδίς 452.
 Νιτρά 455.

Νομδάν נבב 118.
 νομίσματα 567.
 νόμος κατά τῶν ειδωλολατρούντων 589, αἰρετικῶν 475.
 Νοστιά 794.
 νόσος ἐσρινή 637.
 Νομεριανός Numerianus 370.
 Νομιδιά 40.
 Νῶε נב הσυχיא 52—34, 127, 155, 156.

Ξ.

Ξενοκράτης 206.
 Ξέρξης 205.
 Ξηρόκερκος — Ξυλόκερκος.
 Ξηρόλοφος 489, 636.
 Ξυλινίτης 639.
 Ξυλόκερκος πόρτη 517, 822.

Ο.

Ὁδησόος 528.
 Ὄδοντοτύραννος 26.
 Ὄζιας ʾΩϒϒ ἰσχύς Θεοῦ 156.
 Ὄθαν ʾΩϒϒ 284.
 Ὄκτάβιος Octavianus 214.
 Ὄλδα ʾΩϒϒ γαλή ? 173, 179.
 Ὀλοφέρνης 198.
 Ὀλύβριος 706.
 Ὀλυμπιάδες 18, 154.
 Ὀλυμπιάς 18.
 Ὀλυμπος; 208, 640, 829, 837, 868, 884.
 Ὀμάγουλος 638. (codex).
 Ὄμηρεται 524, 591.
 Ὄμηρος 29, 45, 117, 264.
 ὀμολογία τῆς πίστεως 531.
 Ὄνησιμος, ὁ ἅγιος 335, 572.
 Ὄνιας ʾΩϒϒ ἰσχύς Θεοῦ 208, 825.
 Ὄνιότης 761. Ὄνομάγουλος — Ὄμάγουλος.
 Ὄνώριος Honorius, βασιλεὺς 467, πάπας 614.
 Ὄξεϊα νῆσος 637, 703.
 Ὄπιανός 342.
 Ὄποβάλαμον 112, 600.
 Ὄρέστης 805.
 Ὄρσειδάς 805.
 Ὄρέχ ʾΩϒϒ εὖρος 8, ὀρθοδοξία, ὀρθόδοξοι 511, 518, 523, 524, 528, 532, 552, 664, 711, 715, 718—721.
 Ὄρνάν ʾΩϒϒ πέτυς 133, 174.
 Ὄρόντης 354.
 Ὄρφεύς 30, 104.
 Ὄσιρις 43, 54.
 Οὐαδαξάδ 403.
 Οὐαλεντινιανός Valentinianus, (I) ὁ μέγας 453—461. (II) ὁ νέος, ὁ μικρός 461—486.
 Οὐαλεντίνιος Valentinus 340 — 346.
 Οὐάλης Valens 425, 453—469, 481.
 Οὐαλεριανός Valerianus 358, ὁ ἅγιος 401.
 Οὐάνδαλοι Vandali 504, 508.
 Οὐγγροι 726.
 Οὐγγων Hugo 844.
 Οὐεσπασιανός Vespasianus 141, 237, 282.
 Οὐζήρ 800.
 Οὐήρας Venus 342.
 Οὐητήτης Vitigis 550.
 Οὐίκτωρ Victor 336.
 Οὐλεμαροδάχ ʾΩϒϒ ἄξρων Μαροδάχ 12, 194

Οὐμάρ 658.
 Οὐννοί 516, 517, 520, 726.
 Οὔνοι 552.
 Οὐρανός 8, 881.
 Οὐρβανός Urbanus 454.
 Οὐρβίκιος Urbicius 514.
 Οὐρίας ʾΩϒϒ φῶς Θεοῦ 117.
 Οὐσσαμφίς 831.
 Ὀφνι ʾΩϒϒ δρασσόμενος 113.
 Ὄχοζίας ʾΩϒϒ κτήμα Θεοῦ 153, 185.
 Ὄχος 17.

Π.

Παγκρατούκας 805.
 Παῖδες οἱ ζ' ἐν Ἐφέσῳ 370.
 Παίπερ 822.
 Παλαιστίνη, Παλαιστίνιοι ʾΩϒϒ — ʾΩϒϒ ἡ κάτω γῆ, οἱ κατώτεροι 12, 38, 70, 71, 142, 197, 257, 261, 277, 376, 457, 538, 566, 591, 598, 599.
 Παλαμήδης 45, 446.
 Πάλας 5.
 Παλάτιον 15.
 Παλλάδιος 494.
 Παμμῶ, μοναχός 415.
 Παμφυλία 40, 138, 440.
 Παναάς 444, 510, 632.
 Πανθήριος 844.
 Πανονία 455.
 Πανταλέων 793.
 Παντηλεήμων, ὁ ἅγιος 371.
 παραβολαί 106.
 παράδεισος 186, 603, 907.
 παραδόσεις ἐκκλησιαστικαί 277.
 παρασκευή 388, 389, 515.
 Πάρδος 775, 778.
 Παρθία, Πάρθοι 33, 138, 219, 356.
 Πάριον 783.
 Παρμενίων 22.
 Πασπαλάς 771.
 Παστηλάς 648.
 πάσσα 653.
 Πασγάλιος 506, 844.
 Πατζίναχοι 805, 807, 907.
 Πάτμος 336.
 Πατρικίος, ἐπ. Προύσης 329.
 Παυλιανοί 605.
 Παυλίνος 503.
 Παῦλος, ὁ ἅγιος ἀπόστολος 240, 268, 278, 382, 688. ἐπίσκοπος Ἐδέσσης 500. ὀρθοάιος 378, 427. κοιτωνίτης 751. λεπρός 512. Μαγγλαβίτης 817. μοναχός 618. ὀμολογητής 480. ὀφρανοτρόφος 817. πατριάρχης Ἀλεξανδρείας 423, ΚΠ. 614, 660—664, σακελλίου 758. Σαμοσαταῦς 343, 351, 362, 564, 505, στρατηγός 638.
 Παιουσόλυπων, ὁ ἅγιος 340.
 Παφλαγονία, Παφλαγῶν 28, 40, 662, 700, 711.
 Παφνούτιος 408, 409.
 Πείρινθος 370.
 Πελαγία, ἡ ἅγια 372, 650.
 Πελάγιος 515.
 Πελαγίου, τὰ 650, 651.
 Πελληνή 40.
 Πελοπόννησος 13, 40, 761.
 Πέλοψ 12.
 Πεντάπολις 542.
 Περύλαπος, ἡ Θεοτόκος 873, 901.
 Περσεύς 9, 10.
 Πέρσης, Πέρσις ʾΩϒϒ διηρημέ-

νος, διεσκορπισμένος 7—10, 15, 39, 52, 56, 66, 129, 160, 162, 195, 497, 209, 210, 237, 353, 362, 371, 372, 377, 401, 438, 448, 501, 509, 516, 519, 520, 533, 554, 565, 567, 702, 710, 749, 750, 753, 863, 888.
 Περτιναξ, Pertinax 344.
 Περῶζης 516.
 Πέτρα 521.
 Περτρῖν 618.
 Περτρῖον 816.
 — Πέτρος, ἀπόστολος 130, 152, 161, 252, 268, 278, 382, 688. ἀββᾶς 665. ἀρχων Βουλγαρίας 850. Βούλγαρος 740, 749. ἑπαρχος 859. κναφεύς, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας 514, 648. μάγιστρος 664, 666. Μογγός, Ἀλεξ. 524, 611. πατριάρχης ΚΠ. 611. πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος 665. πτωχομάγιστρος 735. Σικελιώτης 605. συλλίτης 651.
 Πετρυνός 703, 717, 733, 822.
 Πηγαί 768, 775.
 Πηγάνης 744, 745.
 Πηλεῦς, ὁ ἅγιος 371.
 Πίκος 8, 11, 83.
 Πικρίδιος 780.
 Πιλάτος 222, 235, 234, 239.
 Πισδιά 40.
 Πιτουός 495.
 Πλάγιος, ὁ ἅγιος 371.
 Πλάκιδος; Placidus, ὁ ἅγιος 371.
 Πλάκιλλα Placilla 464, 467, 479.
 Πλατεία πέτρα 859.
 Πλάτη, νῆσος 637.
 Πλατυπόδης 820.
 Πλάτων, ὁ φιλόσοφος 50, 54, 57, 140, 206, 599—531. Σακουδιώνας 669, 676.
 Πλωτίνος 531.
 Πόθος ὁ τοῦ Ἀργυροῦ 829—855.
 Πολιτιανός Ἀλεξανδρείας 665.
 Πολύευκτος ὁ ἅγιος 754, μοναχός 847, πατρ. ΚΠ. 852—866.
 Πολύκαρπος 341, 342.
 Πολυκράτης 336.
 Πολυχρόνιος μονοθελητής 611.
 Πομπηίουπολις 525.
 Πόντος 138, 214, 257, 499, 520.
 Πορφύριος 344, 443.
 Ποσαῖος 513.
 Ποσειδῶν 43, 51, 450.
 Πουλάδης 756.
 Πουλχερία Pulcheria 502—510, 730.
 Πουπίνος Πουπλιανός Pupinus 354.
 Πουπλιανός, Πούπλιος Publilianus, Publius 354, 355, 449.
 Πραίνετος 493, 636.
 Πράσινοι 527, 552, 558, 625.
 Πρεσθάβα μετοιχία 866.
 Πρίγκιπος νῆσος, Principium insula 552, 563, 673, 674.
 Πρίμος Prinus 15.
 Πρίσκος, Priscus, ὁ ἅγιος 371. γαμβρός Φωκά — Κρισπος.
 Πρισκίλλα Priscilla 342.
 Προαιρέσιος 449.
 Πρόδος Prudus 369, ὁ ἅγιος 553, ἄλλος 461.
 Προικόννησος 638, 850, 865.
 Πρόκλος, ὁ ἅγιος 371, ἐπίσκοπος ΚΠ. 494—504, φιλόσοφος 517.
 Προκοπία, γυνὴ Μεγαήλ 679.
 Πουκάτιο Νικηφόρου 724.

Προκόπιος, ὁ ἅγιος 372, 831.
 Πατρικίος 501.
 πρωτοβαστάριος Βάρδα 741, 788, 761.
 Προμηθεύς 104.
 Προτέριος 507, 536.
 Προύσα 670.
 Πρόχοος 850.
 Πρώτη νῆος 674, 692, 847, 850.
 πρωτοσύμβουλος chalifa 619, 674.
 Πολεμαῖος (I) Ἀάγου 28, 206, 306, 325, 326, 484? (II) φιλάδελφος 326. (III) Εὐεργέτης 326. (IV) φιλοπάτωρ 326. (V) ἐπιφανής, σωτήρ 326. (VI) φιλομήτωρ 326. (VII) εὐεργέτης, ὁ β' (326). (VIII) Φύσκιον 326. (IX) Ἀλέξανδρος 326. (X) Φύσκιος? 326. (XI) Διονύσιος 326.
 πυχαὶ εὐαγγελίων 689 — πύχαι 390.
 Πυθαγόρας 53, 140, 200, 255, 529—531.
 Πυλία 13, 16, 50, 169, Πύθων 541.
 Πύλαι 669, 705.
 πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ 342, 517, 539.
 ὑδατώδες 613.
 Πύβρος, πατρ. ΚΠ. 611.
 Ρ.
 Ράβδος 774.
 Ραβδόχος 761.
 Ραβίας 591.
 Ραγαύ πηρ φίλος 38.
 Ραγγαβί 724.
 Ραγευήλ ἕκτωρ ποιμάνετς Κυρίω? 620.
 Ραρά, Ραραῖν οἶκη, ΝΕΡ ἀκούμενοι, ἰώμενοι 101, 120, 124, 125.
 Ραφαήλ ἕκτωρ ἰάται Θεός 159, 161.
 Ραφία 528.
 Ραχάβ ἕκτωρ εὐρεῖα, πλατύουσα? 155.
 Ραχὴλ ἕκτωρ ἀμνός 79.
 Ρέα 8, 44.
 Ρέβεικα ἕκτωρ σιτευτή 75.
 Ρενάκιος 742, 748, 749, 818.
 Ρήγιον Regium 558.
 Ρήμος Remus 15, 30, 158, 212.
 Ρηχάβ ἕκτωρ ἰππεύς? 243, 279.
 Ρινοκουρούρα 39.
 Ρίπαια ἕκτωρ 264.
 Ριψίμια, ἡ ἅγια 372.
 Ροδοάμ οὐραῖα εὐρύδημος? 150, 180.
 Ροδῆ 161.
 Ροδιανός ὁ ἅγιος 372.
 Ρόδιος 206, 793.
 Ρόδος 40, 206, 589, 850.
 Ροδοφύλλης 784, 785.
 Ρουδῆμ ἕκτωρ ἴδατε υἱόν 79.
 Ρουσέλιος 900.
 Ρουφινιανὰ Rufliniana 493.
 Ρουφίνος Rufinus 477.
 Ρούφος Rufus 625.
 Ρωμαῖοι 57, 212, 268.
 Ρωμανία 616, 617, 620, 631, 640, 706, 710, 721, 725, 771, 791, 792.
 Ρωμανός ὁ ἅγιος 371. Ἀργυρός 807. βασιλεὺς, (I) 794, 807—851, (II) 853—859. (III) Ἀργυρόπουλος 873, 874. (IV) Διογένης 865, κόμης Αἰγύπτου 181.

Ῥώμη Roma 15, 29, 158, 257, 264, 275, 290, 638, 639, 644, 664, 687, 688, 754, 757.
 Ῥώμος, Ῥώμυλος Romulus 15, 29, 158, 212.
 Ῥώς 736, 842.
 Σ.
 Σαβὰ ΝΑΩ αἰχμαλωτευῶν 141.
 Σάβας, ὁ ἅγιος 665, ὁ μέγας 523. αἰρεσιάρχης 439.
 Σαββάτιος, ὁ ἅγιος 372.
 Σαβέλλιος 344, 413, 432, 434, 474.
 Σαβήρ οἱ 519.
 Σαβιανός, ὁ ἅγιος 372.
 Σάγαρος 548, 845.
 Σαδδουκαῖοι οἶκητις δίκαιοι 191.
 Σάην, Σαίτης, Σαίτιος 565.
 Σακτικῆς 821.
 Σαλά ἕκτωρ ἀποστολή 37.
 Σαλαθιήλ ἕκτωρ ἐξήτησα τὸν Κύριον 198.
 Σαλαμῖνη 215.
 Σαλήμ ἕκτωρ σῶος 70, 174.
 Σαλμανάς, Σαλμανάσαρ ἕκτωρ ἕκτωρ ἀποδιδούς εὐχὴν? 90, 322.
 Σαλμών ΝΑΩ ἔνδυμα 204.
 Σαλώμη 228.
 Σαμαῖας ἕκτωρ ἐρήμωσις 125, 179.
 Σαμάρεια ἕκτωρ φυλακή, ἀποκοπή 151, 158, 159, 180—191.
 Σαμαρείτης 21, 594.
 Σαμεγάρ ἕκτωρ 104.
 Σαμοθράκη 784, 850.
 Σάμος, Σάμιος 140, 174, 770, 784, 794, 850.
 Σαμουήλ ἕκτωρ θεόκλυτος? θεώνυμος? 114—119, 179, 498.
 Σαμπεῖρα (chaldaice ἕκτωρ σάμφορος, σάμφορος ἄβος) 116.
 Σαμψών ἕκτωρ ὁ μικρὸς ἕκτωρ; 107—112.
 Σαμωνάς, ὁ ἅγιος 401, κουδικουλάριος 777—794.
 Σαμώσατον 605, 707, 733.
 Σανταβαρνός 762.
 Σαξιμοδέξιμον 64, 731.
 Σαούλ ἕκτωρ ἐξητημένος 20, 117, —191.
 Σάπυρος 356, 403.
 Σαρακηνοὶ 75, 457, 518, 591, 598, 613, 648, 674, 699, 701, 783, 861.
 Σαραπίων 352, 566, 569.
 Σάρβαρος 566, 569.
 Σαρδανάπαλος 9.
 Σάρδη 229.
 Σαρδική, ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος 438.
 Σαρδινία 40.
 Σάρεφθα ἕκτωρ 232.
 Σαριρά ἕκτωρ = ἕκτωρ ψυχρόπουλος πατὴρ τοῦ ἑεροδοάμ, ἕκτωρ σφῆξ μήτηρ αὐτοῦ) 180.
 Σαρμάται, Σαρματία, Σαρματίς 40, 461.
 Σάρρα, ἡ ἕκτωρ ἀρχουσα, γυνὴ Ἀθραάμ 66, 73, 75, ἑωθίου 160.
 σατάν ἕκτωρ ἐπίβουλος 55, 145.
 Σατορνίλος, Σατορνίνος Saturninus 340.
 Σατύρου μοναστήριον 678. ἐμ-

πύριον 757.
 Σαυρομάται 343, 461.
 Σαφάτ ἕκτωρ Θεὸς κρίνει 187.
 Σάωρα 842.
 Σαδάσσεια 404, 444.
 Σαδαστόπολις 616.
 Σαδηρίνα, ἡ ἅγια 757.
 Σαδοχὰ ἕκτωρ βασις 124.
 Σαδών ἕκτωρ 107.
 Σαδέκ ἕκτωρ δικαιοσύνη 71.
 Σαειρήνη 555.
 Σαεισμοὶ 157, 229, 403, 462, 489, 498, 514, 516, 520, 524, 553, 559, 636, 653, 681, 739, 754, 850.
 Σακούνδος Secundus 490.
 Σάκτος Sactus Empiricus 342
 Σαλεύκινα 206.
 Σάλευκος (I) Νικάνωρ 28, 206, 325. (II) Καλλίνικος 325. (III) Κερραυνός 325. (IV) Φιλοπάτωρ 325. (V) ἑκτωρ 326.
 Σαλήνη 11.
 Σέλλα ἕκτωρ ὅπως 5, 33, 37.
 Σελούμ ἕκτωρ ἀνταπόδοσις 189.
 Σεμίραμις 8, 30, 83.
 Σενάαρ ἕκτωρ 8.
 Σεναιερίμ ἕκτωρ ἕκτωρ νικῶντος 158, 166, 322, 680, 684, 695.
 Σεξτίλιος; μὴ Sextilis 17, 214.
 Σεπτίμιος Σευήρος Septimius Severus 345—351.
 Σεράπειον ἕκτωρ 383.
 Σεράπιδος ναός 422, 482.
 Σεραφίμ ἕκτωρ καύσωνας 165.
 Σέργιος μοναχός 847, πατριάρχης ΚΠ. 551, 564, 568, 571, 611, 868. πρωτοσπαθάριος 638. στρατηγός 633. Σύρος 571. Τυχηκός 606.
 Σέρμιον Sirmium 464.
 Σερούχ ἕκτωρ συμπεπλεγμένος 41.
 Σέσωστρις 11.
 Σευήρος Severus, βασιλεὺς, ὁ β' Ἀλέξανδρος 353. ὁ γ' 378—381.
 ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας 366, 518.
 Σέφ ἕκτωρ φύλας 124.
 Σεφαρουαίμ ἕκτωρ οἰκητορες Σιφάρας, Σαρίπτας? 190.
 Σηθ ἕκτωρ ἐξαιστών? 4, 7, 31, 33.
 Σηλυμβρία 655.
 Σήμ ἕκτωρ ἕκτωρ 33.
 Σήρες 26.
 Σηῶν ἕκτωρ 101.
 Σιδά; ἕκτωρ στρατιώτης 415.
 Σιδούλα 141, 154, 158, 174.
 Σιδωρον 756.
 Σίγμα 713, 754.
 Σίδα 11, 908.
 Σιδηρά (πόλη) 768, πόρτα 853.
 Σιδών ἕκτωρ θέρημα 11, 71, 144, 216.
 Σιδώνιος ἕκτωρ θεραπευτής 114, 146.
 Σικελία, Σικελία, Σικελιώτης, Σικελός 40, 350, 462, 588, 590, 604, 638, 668, 699, 701—703, 757, 761, 780.
 Σίκιμα ἕκτωρ ἕκτωρ; 105, 180.
 Σιλβέστρος Silvester 383, 384, 386—414.
 Σιλουανός Silvanus 603.
 Σιλωάμ ἕκτωρ ἀπεσταλμένος 153, 239.
 Σιλωνίτης ἕκτωρ 179.
 Σίμων ἕκτωρ εἰσακοτ', ὁ ε' ἀρ-

ιεραεύς, ὁ εβ' 327. ὁ μάγος 155, 239, 241, 268—278.
 Σιμωνιανοὶ 276.
 Σιμώνιον 275.
 Σίν, ἴσθ πηλός 90.
 Σινά ἡνθ βάτσι 84.
 Σινάπης 776.
 Σινώπη 624, 711, 732.
 Σίριδρος ἄρος 7.
 Σιριχά 785.
 Σίρμιον 464, 512.
 Σισάρα Ν'Ω'Ω παράταξις 104.
 Σισίνιος, πατριάρχης ΚΠ. 500, 868. πατρικιος, στρατηγός τῶν ἀνατολικῶν 630. Παστιλάς, ἐπ. Πέργης 666. ἀπὸ σακκελίου 854. Τριφύλιος 671.
 Σιών ἡνθ ἀκρα 123, 215.
 Σκουδς 335.
 Σκητις 474.
 Σκιρτός 526.
 Σκλαβίνος 558.
 Σκλάβος 559, 616, 617, 650, 660.
 Σκουτάριον 887.
 Σκυθίης, Σκυθία, Σκυθιανός 11, 40, 264, 277, 336, 359, 361, 462, 517, 556, 614, 624, 639, 657, 730.
 Σκύλλα 43.
 Σμέρδιος 200.
 Σμύρνη 162, 336.
 Σοβά — Σουβά? 145.
 Σογδοάνης 206.
 Σολομών ἡνθ Εἰρηναῖος 121—150, 158, στρατηγός 549.
 Σολομώντος στήλη 760.
 Σολοχάνης ὁ ἅγιος 371.
 Σόλων 45.
 Σομόρ ἡνθ σκοπιά 191.
 Σόρ ἡνθ πέτρα, Τύρος 74.
 Σόρβεντος Sorri nium 757.
 Σουβά ἡνθ Νισιδίς 145.
 Σουδεθίς 712.
 Σουλειμάν 637.
 Σούρ ἡνθ τείχος 74.
 Σουσακίμ ἡνθ 151.
 Σουφήρ ἡνθ 132, 134.
 Σουφλάμιος 644.
 Σοφία, ἡ ἅγια 461, 526, 619, 652, 660, 800, 820, 855. γυνὴ Ἰουστίνου 550—553, 559.
 Σοφριανὰ 550—553, 563, 652, 660, 767, 768.
 Σοφριανῶν, Σοφρίας λιμὴν 550, 563.
 Σοφοκλῆς 203.
 Σοφονίας ἡνθ Θεὸς καλύπτει 179, 316.
 Σπανίαι 464.
 Σπειρὰ 782, 792.
 Σπεύσιππος 206.
 Σποδὸς ἀπ' οὐρανοῦ 511.
 Σπυριδιῶν ὁ ἅγιος 406.
 Σταυρακά 578.
 Σταυράκιος; βασιλεὺς 675. λογοθέτης 663—671. ἄλλος 771, 776. σταυρός 402, 407, 409, 439, 441, 482, 501, 515, 320, 521, 523, 562, 564, 566, 569, 654, 700, 723, 740, 785, 786.
 Στάφυλος 784.
 Στανόν 718, 792, 819, 812.
 Στέφανος, βασιλεὺς 828—850. βασιλεὺς 753, πατρ. ΚΠ. 767 — 771. Βούλγαρος 831. Δουκὸς 802. ἐπίσκοπος Ῥαφίας 528. μάγιστρος,

τῆς Καλομαρίας υἱὸς 768, 769, 798, 803, 808, 810, 812. μοναχός 651. μονοθελητής 611. πατριάρχης ΚΠ. 829—835. πρωτομάρτυρ, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ Παλατίῳ 233, 239, 281, 372.
 Στοῦδης, Στοῦδιος 512.
 Στοῦδιον, τὰ Στοῦδίου 512, 517, 777, 780, 801, 883.
 Στραβορωμανός 899.
 Στρατήγη 18.
 Στρόβιλος 783, 805.
 Στρόγγυλιον 655.
 Στρώμων 838.
 Στυλιανός 763—777, 779.
 Στυππιώτης 764, 778.
 Σῦδιμα 505.
 Συκαί 612, 620.
 Σύλατιον 615, 649.
 Συμβάτιος, ἀδελφὸς Βασιλείου 750. Ἀρμένιος, λογοθέτης 738—746.
 σύμβολον τῆς πίστεως 814.
 Συμβόλου λιμὴν 621.
 Συμεών — Σίμων, ἀρσιεραρχὴς 439, ἀρχιεπ. Ἰερουσ. 339, ἀρχων Βουλγαρίας 771—830. ἀσκηρῆτις 784. Βούλγαρος 831. Θεοδώρου 811. Ἰωάννου 774. Καλοτερκάνος 831. κανικελίου 814, 816. στυλίτης 507. Τίτος 606.
 Σύμμαχος 344.
 συμπόσιον Σολομώντος 139.
 Συναγωγὴ 498.
 Συνέπων 361.
 Σύνοδος οἰκουμένης, ἡ α' 404—463, 532. β' 473—479, 532. γ' 499, 535. δ' 506, 536. ε' 528—537. ς' 611. ζ' 655. η' 718, ἐν Βλαχέρναις 648. ληστρική 535.
 Συράκουσα 588, 759.
 Συρία, Σύριος, Σύρος 8, 9, 11, 12, 37, 38, 140, 144, 257, 261, 270, 275, 518, 621, 648, 653, 657, 859, 861.
 Σύρτις 40.
 σφαῖρα 516.
 Σφίγγες 47.
 Σώζων, ὁ ἅγιος 354.
 Σωκράτης 205, 263, 265, 266.
 Σοιμαντίς ἡνθ 232.
 Σώρατις 48.
 Σωσθένιον 401.
 Σώστρης 11.
 Τ.
 Τάκιτος Tacitus 369.
 Ταράσιος ὁ ἅγιος 792, πατριάρχης ΚΠ. 664—675.
 Τάραχος, ὁ ἅγιος 372, 552.
 Τάρασιος, Ταράσιτης, Ταρσός, 10, 449, 474, 674, 852.
 Ταρταρία, Τάρταροι 863.
 Τάρταρος 330.
 Τατιανός 40, 342, ἐπίσκοπος Ἀλεξ. 453, 605.
 Τατζάτης 822.
 Ταυρομένιον 757, 780.
 Ταῦρος 11, 901.
 Τελέριχος 655.
 Τελμησαῖς 4, 46.
 τελώνια 576.
 Τένεδος 850.
 τέρατα 554.
 Τέρβελις 621, 639.
 Τερέβινθος 362.
 Τερέντιος, ὁ ἅγιος 481.

τεσσαράκοντα, οἱ ἅγιοι 352.
 Τεφρική 753.
 Τζάντζης 123, 726, 775.
 Τζουδάερ 520.
 Τηβρική 753, 756.
 Τιβεριάς 229.
 Τιθέριος (I) 229, (II), 552—554. (III) 620, υἱὸς Κώνστα 590, 605.
 Ἰουστινιανοῦ 623.
 Τιθρική 725.
 Τίγρις 40, 159.
 Τιμόθεος, ὁ ἅγιος 279, 333, 438, ἐπ. Ἀλεξανδρείας 474.
 Τιριδάτης 372, 493.
 Τίτος 141, 293, 327.
 Τμόλος 229.
 Τόποι 780.
 Τοριγία 757.
 Τόρνικος 849, 879.
 Τούρκοι 567, 725, 772, 830, 840, 844, 853, 858, 861, 886, 902, 908.
 Τραϊανός Trajanus 338.
 Τραϊανούπολις 339.
 Τρίβερης Treveri, 415.
 Τρίκκη 480.
 Τριλογον 713, 819.
 Τριμιθοῦς 407.
 τρισάγιον 499, 515, 517.
 Τρισμέγιστος 11.
 Τρίτωνες 47.
 Τροπαί 757.
 τροπάριον 524.
 Τροῦλος 708.
 Τρύφων 835.
 Τρωάς, Τρωικά 30, 40, 117.
 Τσαυσός 746.
 τύπος ὁ βασιλικός 532.
 Τύριος, Τύρος ἡνθ, πέτρα 11, 18, 146, 193, 216. ἡ σύνοδος 412.
 Τύχη 422.
 Τωβίας, Τωβίτ ἡνθ χρηστέος; Θεοῦ 159.
 Υ.
 Ὑδρις 536.
 ὑπάθεια 671.
 ὑπαπαντή 524 525.
 Ὑπάτιος 528.
 Ὑπερδόρειοι 264.
 Ὑπόγοθοι Visigothi 504.
 Ὑρκανεῖα, Ὑρκανία 39, 229, 239.
 Ὑρκανός, ἀρχιερεὺς ἰδ' 133, 219.
 Φ.
 Φακέ ἡνθ ἀνοιγμα 158, 189.
 Φακισίας ἡνθ ἀνοίγει θεός 189.
 Φαλέξ ἡνθ μερισμός 37, 38.
 Φαμενῶν μῆν 229.
 Φαναγορία 621.
 Φανάρια 605.
 Φανάν 611.
 Φάρας 549.
 Φαραῶ ἡνθ ἀρχηγός 11, 32, 46, 61—81, 121, 709.
 Φαργάνος 792, 729.
 Φαρές ἡνθ ἀφορισμός 204.
 Φαρισαῖοι, ἀφορισμένοι 243, 246, 249, 262.
 Φάρον 812, 842.
 Φαῦστα Faustia 428.
 Φαῦστος Faustus 275.
 Φεβρουάριος, Februarius mensis 17.
 Φεβρωνία, ἡ ἅγια, Febronia 372.
 Φερεζαῖοι ἡνθ οἱ κά ω 101.

Φερεκύδης 140.
 Φήλιξ Felix 241, πάπας 515.
 Φῆστος Festus 279.
 Φιλαδέλφια 229.
 Φιλαδέλφιον 901.
 Φιλάρετος 663.
 Φιλέντολος 640.
 Φιλήμων 751.
 Φιλιπῆσιοι 607.
 Φιλιππικός 554—558, 621—625.
 Φίλιππος βασιλεὺς Μικεδονίας 181, 226, 325. Ῥωμαίων 358. ὁ διάκονος 233, 336, 361, 517. Ἡρώδου 226, 227. Ὑπαρχος 354.
 Φιλιππούπολις 358.
 Φιλιστία ἐπισημῶν ἀλλόφυλοι 8, 107.
 Φιλιστίων 206.
 Φιλόθεος, ἀρχ. Ἀντιοχ. 438, 439. πρωτοσπαθάρης 741.
 Φιλονίδης, ὁ ἅγιος 372.
 Φιλοπάτιον 752.
 Φίλων 240, 243—251.
 Φιλωτάς 28.
 Φινεῖς ΠΠΩ στέμα ὕφω; 109, 112, 514.
 Φλαβιανὸς Flavianus, ὁ ἅγιος 360, πατριάρχης Ἀντιοχείας 438, 439, 490, ΚΠ. 504—506, 535. Ὑπαρχος 487.
 Φλέγων 341.
 Φλοριανὸς Florianus 369.
 Φλόρος Florus 618, 664.
 Φοίνικες 29.
 Φοινίκη 11, 28, 40, 45, 277, 531, 598, 808. πόλις τῆς Λυκίας 589.
 Φοῖνιξ 11, 12, 446, 589, 627.
 Φορωνεύς 85.
 Φραγγία 770, 884.
 Φράγγοι 636, 602, 842.
 Φρόξος 783.
 Φρύγες, Φρυγία 40, 52, 138, 170, 277, 446, Πακατιανή, Pacata 170.
 Φρυγατικός 503.
 Φυγέλα 857.
 Φωκάδες 861.
 Φωκείς 784.

Φωκᾶς 558—504, 757.
 Φωτεινός 438, 563, 820.
 Φώτιος, ὁ ἅγιος 372, πατριάρχης 736—734, 750, 847.
 X.
 Χαβέρ 721, συνάπτων, ἐπῆδων, φαρμακευόμενος 104.
 Χαγάνος 553, 614, 621, 639, 648, 819.
 Χαδιγᾶ 591.
 Χαζάρια 621.
 Χάζαρος 621, 648, 772.
 Χαλάν 721 8.
 Χαλδαῖος ἴψω κυρτός, 11, 27, 29, 37, 52, 66, 124, 177, 197, 446, 485.
 Χαλδία, Χάλδος 753, 822.
 Χαλκηδίων 506, 536, 537, 565.
 Χαλκή πύλη τοῦ παλατίου 524, 557, 631, 671, 866. i
 Χαλκοκρατία, Χαλκοκρατία 498, 510, 633, 740, 814.
 Χάμ ΠΘ θερμός 7, 11, 55, 156.
 Χαμβέδς 858.
 Χάμερ 721 Κιμμέριοι 39.
 Χαμώ; ΠΠΩ 144, 146, 321.
 Χαναάν, Χαναναῖοι ΠΠΩ ἔμπαρος 39—41, 66, 70, 74, 75, 81.
 Χαρίτων, ὁ ἅγιος 362.
 Χαρρᾶν ΠΠ κεκχυμένη 66, 79, 81.
 Χαρσιανός 734, 756.
 Χαρσιου πύλη 622, 900,
 Χαρτοφύλαξ 753.
 Χάρυβδις 43.
 Χασέ 806.
 Χεβρών ΠΠΠ τόπος κοινωνίας 132, 340, 400.
 χειμῶνες 651, 835.
 Χέλεπε 858.
 Χελιδονία 721.
 Χερσονήτοι, Χερσών 590, 619, 621, 624, 774.
 Χετταῖος ΠΠΣ Σιδωνίος, Θηρευτῆς 144 (I Regg. XI, 5, LXX) ΠΠ Γετθαῖος 124.

Χεττούρα ΠΠΠ ἐνθυμιασμένη 76.
 Χῖος 40.
 Χιωνία, ἡ ἀγία 371.
 Χοδὸδ ΠΠ ὁδός, ὁδός 74.
 Χοδολαγόμενος ΠΠΠ ΠΠ 70.
 χοροὶ 438.
 Χοσρόης 549, 560—569.
 Χοὺς ΠΠ Αἰθίοψ 59.
 Χουσαραθέμ ΠΠΠΠ ΠΠ Αἰθίοψ ἀσεβής 103.
 Χριστοφόρος, γαμβρὸς Βασιλείου 756. Καῖσαρ 654—668, κοιτωνίτης 777, πρωτοβεστιαριος 778, 783. Ῥωμανοῦ 814—838.
 Χρυσανθος, ὁ ἅγιος 371.
 Χρυσή πέτρα 837, πόρτα 625, 646, 669, 726, 784, 805.
 Χρυσούπολις 18, 534, 612, 628, 645, 652, 674, 752, 766, 802, 814, 908.
 Χρυσόχειρ 755.
 Χρωδαῖοι 830.
 Χωθάρερ ΠΠΠ κεφαλίδες, γλυφαὶ 155.
 Χωάριον 753.
 Χώρα, μονή 565.
 Χωρὸν ΠΠΠ χώρα τῶν ἐσπληίων 203.
 Y.
 Υἄλλοντες 458.
 Υαμάθιος 796.
 Υαματία 796.
 Z.
 Ζᾶτων Ουατιν 518.
 Ζᾶθδ ΠΠΠ δουλος 204.
 Ζᾶγ ΠΠΠ σιτοποιός 101, 120.
 Ζᾶκανός 48, 49, 54.
 Ζᾶορύφας 736.
 Ζᾶρ ΠΠ δρος 90.
 Ζᾶρεδ ΠΠΠ ξηρὸν δρος 105.
 Ζᾶριγένης 29, 343, 345—355, 528.
 Ζᾶρωάστρος — Ζωρᾶστρος 52.
 Ζᾶσε πῶτι σῶσον 179, 189.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΓΕΩΡΓΙΩΙ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΜΕΤ' ΑΥΤΟΝ ΓΡΑΨΑΣΙ ΕΥΡΕΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙΝΩΝ Η ΞΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.

Primum numerus signat paginas editionis Petropolitanae quarum seriem in textu grandioribus typis expressimus; secundum lines ejusdem editionis, quae, quanquam nostris omnino non respondent, lectori tamen ut quosita inventui auxilio erunt.

A.
 Ἄγαθυνθεί; 675, 14, Leo 203, 22.
 ἀγκυλοκοπῶ 685, 3, Leo 278, 3.
 ἄγουρος 728, 3, Leo 234, 20 — ἀγαυρός.
 ἀγῶ ἐν 526, 18, 383, 6, 456, 9, κτλ.
 ἀξελφοποίησις 727, 5, Leo 234, 2. (ἀδικητής Leo 94, 7.)
 ἀδνομίον adnumeratio — ῥόγα 817, 16, Leo 305, 1.
 αἰλάμ ΠΠΠ πρόνας 155 Nota.

αἰματεχυσία 797, 4, Leo 287, 2.
 αἰρετίζομαι 5, 14, Leo 85, 14.
 αἰχμαλωσία 760, 14, Leo 258, 4, κτλ.
 ἀκονίζω acuo 886, 4.
 ἀκούδιτος accubitor 639, 8, Leo 479, 18, 723, 7, Leo 230, 5, 763, 2, Leo 259, 20.
 ἀκυβέρνητος; 678, 24, Leo 206, 17.
 ἀλλάγιον 791, 8, Leo 282, 17, 806, 10, 14, Leo 294, 12, 15.
 ἀλλάσσω 706, 2, Leo 219, 6.

ἀλληλοῦτα ΠΠΠΠ ἀλνείτε Θεὸν 277, 17.
 ἀμειων (ἀνάδημα) 517, 13, 645, 18, 649, 9, Leo 185, 10 κτλ.
 ἀμερ ΠΠΠ μετώρος 721, 19, — 722, 6, Leo 229, 11 — 15 752, 12, Leo 238, 19.
 ἀμερουμένης 706, 2, Leo 219, 6, 712, 21 — 713, 17, Leo 224, 5 — 225, 5, 790, 4, Leo 281, 17.
 ἀμηράδης 889, 28.
 ἀμηρας 805, 19, Leo 294, 4, 854, 7, Leo 318, 1, 858, 9, κτλ.

ἀμήχανον περιστήναι 815, 8, Leo 303, 1.
 ἀμφοτεροδέξιος 103, 22, Leo 27, 21, 22.
 ἀναγορεύω εἰς 524, 12, Leo 123, 9.
 ἀνάγω ἐν 548, 25, Leo 132, 1; 767, 8, Leo 263, 18, 846, 9, Leo 326, 19.
 (ἀναδρομή σώματος Leo 101, 3, 125, 11, 137, 3, 143, 12).
 (ἀναιρέτης Leo 159, 9).
 ἀναιρήσασιν 731, 12, Leo 237, 15.
 ἀνακάμπω ἐν 650, 2, Leo 174, 11.
 ἀνακατωνέω 860, 13.
 ἀνακομιζω ἐν 654, 11, Leo 188, 11.
 ἀναμεταξὺ 614, 28, Leo 160, 21, 731, 5, Leo 237, 9.
 ἀναρμότατος inermis 868, 25, 870, 16, 889, 20.
 (ἀναρρήχαναι Leo 128, 11).
 ἀνασκάπτω 627, 5, Leo 127, 12.
 (ἀναφέρω ἐν Leo 96, 11).
 ἀναφορά 729, 12, 18, Leo 256, 1, 7.
 ἀναχρίομαι 708, 5, Leo 224, 17.
 ἀνδρομανία 333, 7, Leo 65, 14.
 ἀνέρχομαι ἐν 516, 20, 517, 13 κτλ.
 ἀνώνυμη annona 770, 6, Leo 265, 20.
 ἀνταίρω 462, 7, Leo 110, 10 κτλ.
 ἀνταρσία 556, 25, Leo 140, 1 κτλ.
 ἀντάρτης 658, 20, Leo 179, 11 κτλ.
 (ἀνταρχέω Leo 78, 1).
 ἀντιδηλόω 659, 6, Leo 190, 14.
 ἀντιπεράω 637, 5, Leo 178, 272, 5, 8, Leo 183, 6 κτλ.
 ἀντιπρόσωπος 846, 15, Leo 327, 1.
 ἀπάγω ἐν 560, 17, 627, 23, Leo 172, 18 κτλ.
 ἀπαθείας λόγος 523, 2, 427, 54, Leo 172, 19, 628, 22, Leo 173, 13, 655, 8, Leo 189, 9, 671 Nota; 674, 3, Leo 202, 20, 704, 11, Leo 217, 4, 705, 26, 27, Leo 218, 22, 722, 9, Leo 229, 17.
 (ἀπαραινόμενος Leo 110, 5).
 ἀπασχολέω 5, 5, Leo 8, 8.
 (ἀπέθετο — ἀπετέθη Leo 288, 6 — ἀπέθεντο 798, 18).
 ἀπελάτης 749, 18, 753, 12, Leo 253, 22.
 ἀπέρχομαι ἐν 469, 24, 478, 24, 590, 2, 667, 26, Leo 197, 21 κτλ.
 (ἀπληκ. cod. Leo 244, 3), 903, 3, 25.
 ἀπλικεύω applico, castrametor 740, 15.
 ἀποδιδωμί τινά τι 399 Nota.
 ἀποδοῖν ἐν Leo 85, 11.
 (ἀπό ὥραν Leo 232, 18 — ἀπό ὦρα; 725, 24).
 ἀποκαθίστημι (Leo 99, 5, 102, 11) 702, 8, Leo 215, 8.
 ἀποκομιζω ἐν 489, 5, 512, 22.
 ἀποκοπή 712, 4.
 ἀπόκτω περί τινος 712 1, Leo 223, 11.
 ἀποκρυσταίριος 655, 2, Leo 188, 22.

ἀπολύω ἐν 356, 1.
 (ἀπομερισμός Leo 107, 15).
 ἀποπλέων ἐν 589, 19.
 ἀποστέλλω — ἀποστέλλομαι 376, 21, ἐν 199, 6, 3, 468, 7, 606, 6, Leo 112, 15, κτλ.
 ἀπὸ σηκρήναις 664, 7, Leo 195, 11, 676, 2.
 ἀποσυνωψίζω 764, 4, Leo 260, 19; 786, 15, Leo 278, 18.
 ἀποσφενδονέω 777, 2, Leo 271, 11.
 ἀποσιζω (Leo 77, 2), 669, 5, Leo 198, 4.
 ἀποτάσσομαι 635, 7, Leo 177, 1.
 ἀποτέλεσμα 793, 12, Leo 196, 16, 677, 20, Leo 205, 13.
 (ἀπίων Leo 195, 3).
 ἀργυροπράτης 520, 20, Leo 121, 20.
 (ἀρειανίζω Leo 91, 19).
 (ἀριστοδείπνον Leo 128, 9).
 ἀρκλα arcus 856, 6, Leo 319, 10.
 ἀρμαμεντάριον, ἀρμαμεντον armamentarium, armamentum 654, 9, Leo 188, 8, 662, 18.
 (ἀρματούριον id. Leo 170, 18 et Cod.)
 ἀρματώω armo 871, 16.
 ἀρματωμένος; armatus 864, 6, 868, 25, 889, 16, 19.
 ἀρμενα veia 857 Nota.
 ἀρρενοφθόρος 541, 9, Leo 128, 17.
 ἀσαλπυγχι 655, 5, Leo 189, 1.
 ἀσηκρητέιον 720, 12, Leo 236, 1.
 ἀσηκρητής a secretis 743, 14, Leo 246, 6; 744, 14, Leo 247, 3, 784, 10, 13, 25, (πρωτας. Leo 277, 13 — α' ἀση.), 800, 7, Leo 289, 9, 802, 7, Leo 291, 4.
 ἀσηκρητίον 557, 14, Leo 140, 15.
 (ἀσύμβουλος Leo 152, 12).
 αὐγουστάλιος augustalis 472, 26, 561 Nota.
 αὐτοκρατορέω 731, 12, Leo 237, 7.
 αὐτοκρατορία imperium 720, 18; anniversarius initii imperii 786, 16, Leo 279, 2.
 (ἀφιλάργυρος Leo 206, 6).

B.

Βάγιλλος bagilus 875, 15.
 βάιον 707, 25, Leo 226, 6.
 βάλλω ἐν 197, 11, 20, 669, 25, Leo 99, 6, 766, 8, Leo 262, 18.
 βαρηθεί; ὑπὸ νόσου 552 Nota, Leo 235, 8, 804, 8, ἐκ ν. 716, 30.
 (βαρυνθεῖσα νόσος 227, 20, 293, 3).
 βασιλεοπάτωρ 771, 2, Leo 266, 13, 813, 8, Leo 301, 3.
 βεβαίω — πληροφορέω 703, 15, Leo 216, 6.
 (βέμβρανά membrana Leo 89, 2).
 βένετος venetus 528, 8, 552, Nota 617, 25, 707, 24, Leo 221, 8, 747, 4, Leo 249, 6.
 βεργίν, virga 886, 4.
 βεστιαρίον vestiarium 759, 3, Leo 257, 10, 760, 3, Leo 257, 15, 812, 24, Leo 300, 18.
 βίγλα vigilia 667, 1, Leo 196, 21, 703, 8, Leo 216, 2; 730, 1; Leo 236, 12, 747, 6, Leo 249, 8;

758, 20, Leo 256, 17, 778, 18, 804, 18, 870, 25—27.
 βιώτας — ζήσας 341, 10, Leo 69, 10.
 (βουδών Leo 106, 14).
 βουδών 539, 18, 620, 12.
 βουκελλάριος bucellarius 725, 8, Leo 230, 6, 733, 8, Leo 258, 21, 853, 13.
 βούκτινον buccinum 871, 19, 899, 14.
 βουνευρέω 714, 16, Leo 226, 9.

Γ.

γαλέα 857 Nota.
 γαμβρός εἰς (Leo 113, 18), 702, 19, Leo 215, 10, 703, 23, Leo 216, 13, 724, 13.
 γαυροῦμαι 707, 19, Leo 221, 2.
 (γεγραμμισμένος Leo 87, 15).
 γενέσιος Leo 249, 7).
 γενικός, λογοθέτης, praefectus praerii 671, 17, Leo 200, 18, 741; 10, Leo 244, 16.
 γιγανταίος 8, 12, 525, 11—γιγαντογενής Leo 15, 5, 124, 3.
 γληττώνω — ἀπάλαντομαι 859, 5, 870, 6, 23, 877, 20, 879, 18, 22, 23, 907, 17.
 γλωσσόκομον κυπαρίσσιον 766, 8, Leo 262, 20.
 γλωσσοκοπέω 668, 18, Leo 198, 13.
 γλωσσοτομέω 588, 4, Leo 156, 16.
 γουνάριον pelliceorum taberna 838, 16, Leo 321, 7, 742, 2, Leo 245, 5, 752, 1, Leo 252, 21.

Δ.

δαρμός 851, 14, Leo 330, 21.
 (δεκαπέμπτη Leo 325, 11, δεκατετάρτη 323, 8).
 δεξιολαβηθείς 631, 8, Leo 175, 12.
 δέχομαι — κελεύομαι 773, 17, Leo 268, 17.
 (δηλοποιέω Leo 108, 11 — δηλώω 501, 6).
 δήμαρχος 743, 15.
 δῆμος 743, 15.
 διαδεχθῆναι 764, 10, Leo 261, 4.
 διακινήσιμος ἡμέρα 752, 9, Leo 238, 6.
 διακινήσων 706, 31, Leo 220, 9.
 διακομιζω ἐν 481, 6.
 διαλαλέω δημηγορίαν 794, 17, Leo 285, 7.
 διαλαλία 624, 24, Leo 170, 3.
 (διαλιχμάζομαι Leo 93, 8).
 (διαπατέω Leo 93, 5 — πατέω)
 διαπεράω ἐν 504, 12, Leo 110, 3; 742, 3, Leo 245, 3, 752, 1, Leo 252, 21. πρὸς 806, 16, Leo 294, 16.
 διασώζομαι ἐν 645, 25, Leo 185, 5 κτλ.
 διαφεύγω ἐν 823, 1, Leo 309, 1.
 (διαφωνέω Leo 37, 6).
 διαχυσίον 781, 14, Leo 275, 12.
 διδύκτισιον divitissima? 744, 7 — διδυκτίσιον Leo 246, 19.
 ίδίωμι — πλήττω 280, 20, 726, 21, Leo 233, 19; 742, 6, Leo 216, 4; 749, 17, Leo 251, 9; 781, 12, Leo 275, 10, 782, 3, Leo 275, 19.
 δίκαιοκρίστα 617, 1, Leo 163, 19.

(διοικρία Leo 99, 13).¹
 διοικέω 563, 19, 29, 771, 16, Leo 257, 3.
 διοκλάζω 756 Nota.
 δομέστικος domesticus ανατολῆς καὶ δύσεως 499, 13, Leo 109, 19, τῶν ἱκανάτων 764, 15, Leo 261, 9, 807, 2, τῶν σχολῶν scholarum 797, 12, Leo 220, 18; 764, 8, Leo 261, 2; 710, 10, 731, 3, Leo 237, 8, 732, 6, Leo 238, 2.
 δουλεύω τοὺς ἵππους curro equos 727, 10, Leo 234, 16.
 δουξ, dux 464, 5, 465, 12, 703, 27, Leo 216, 16; 770, 9, Leo 266, 1, 737, 2, Leo 278, 14, 188, 21, Leo 280, 18.
 δρουγγάριος praefectus drungi, globi militum, τῆς βίγλας vide βίγλα, Κιθυρβραιωτῶν 620, 2, Leo 166, 12, του πλωτμου 771, 19, 783, 5, τῶν πλωτμων 780, 20, Leo 274, 18, 807, 21, Leo 276, 19.
 (δύο δύο Leo 41, 18).

E.

Ἐν παρέξτε 706, 25, Leo 220, 3.
 ἑβδομαδάριον 817, 22, ἑβδομάριος Leo 305, 7.
 ἔγγραφοι 745, 7.
 ἐγκλίσις 655, 22, Leo 189, 16.
 ἐδικός, συγγενής 887, 16, 901, 13.
 ἐδικτον edictum 460, 1, 3.
 (ἐδιώκει Leo 109, 13).
 (εἶδη Leo 121, 21 — σκεύη).
 εἰπῶν τινα — ἐρωτῶν τινα 786, 12, Leo 268, 21, εἰς — ἐν 753, 6.
 εἰσάγω ἐν (Leo 98, 5), 728, 21, 714, 5, Leo 246, 18 κτλ.
 εἰσέρχομαι εἰς τινα 729, 15, Leo 236, 3, 739, 59, Leo 243, 2, 777, 18, 20, Leo 272, 5, 6; 823, 2, Leo 309, 2, ἐν 362, 16, 478, 5, 503, 15, 523, 15, 559, 22, (Leo 142, 23 εἰς), 577, 24, 610, 16, 612, 22, 616, 10, (Leo 164, 3 εἰς 651, 28, 654, 16, Leo 188, 14, κτλ.
 εἰσοκομίζω ἐν 647, 24, Leo 184, 20.
 ἐκλήπτω φόρων 627, 10, Leo 172, 6, 173, 15.
 ἐκπέμπω ἐν 814, 1, Leo 301, 18.
 ἐκπεφευγῶν 737, 8 — ἐκπεφυγῶν Leo 241, 11.
 ἐκπροικίζω 526, 13, Leo 125, 4.
 ἐκπροσωπέω 545, 6, Leo 182, 12.
 ἐκταγή 617, 18, Leo 164, 12.
 (ἐκτὸς παιδείας Leo 113, 14).
 ἐκχόσιμα 759, 9, Leo 257, 8.
 ἐκχύνομαι 657, 3, Leo 203, 15.
 ἐλάτης 800, 25, Leo 290, 3.
 Ἐλλαδικός 763, 12, 771, 11, Leo 266, 22.
 ἐμβαίω ἐν 472, 11.
 ἐμπρακτός 729, 14, Leo 236, 2.
 ἐμφοβός 523, 21, Leo 122, 9.
 ἐπαρχός 745, 12.
 (ἐπαρώντω Leo 201, 10 — ἐπηρώντω 672, 11).
 ἐπιάγουρος 727, 19, Leo 234, 14.
 ἐπιμελούμαι τι 617, 12, Leo 164, 5.
 (ἐπιξανθός Leo 98, 6).
 ἐνδομυχέω 739, 9, Leo 243, 6.

ἐνδοτή 797, 12, Leo 287, 10.
 ἐνέχω τι 735, 8, Leo 240, 7.
 ἐνστησάμενος ἀνδραγαθία; 710, 26, Leo 222, 17.
 ἐνυπόγραφος λόγος 704, 26, Leo 217, 16, 706, 4, Leo 219, 7, 790, 6, 10, Leo 281, 19, 22, 806, 18, Leo 294, 18.
 ἐξαθιδίζω 638, 5, Leo 178, 22.
 (ἐξαθέσμως Leo 157, 12).
 ἔξαρχος 770, 9.
 ἐξέρχομαι ἐν 570, 22, 644, 25, Leo 182, 5 κτλ.
 ἐξέωσας (Leo 209, 14), 775, 17, Leo 270, 7.
 ἐξκούβιτος excubitus 552 Nota, 690, 22, 800, 24, Leo 289, 23, 807, 2, Leo 295, 2, 853, 12.
 ἐξκούβιτωρ 524, 11, Leo 65, 16, 668, 23, Leo 198, 18 κτλ.
 ἐξωθέω ἐν 753, 7, Leo 253, 18.
 ἐπιρρίπτάριον 803, 15, Leo 292, 10.
 (ἐπισκοπή Leo 103, 13).
 (ἐπιτυγχάνω τιμωρίαν Leo 76, 17).
 (ἐρειπίζω — κατερειπώω 340, 14).
 ἔργομαι, ἐν Leo 65, 17 — πρὸς 333, 19, 356, 2, Leo 88, 1, 466, 11, κτλ.
 (ἐτέθνηκεν Leo 327, 6).
 εὐαγγελισμός 740, 2.
 (εὐμετάγωγος 110, 4).
 εὐνύχο; 780, 14, Leo 274, 13.
 (εὐπεριστροφος 125, 12).
 Εὐφορμος — εὐμορφος 904, 1.
 ἐφαπλώω 825, 2, Leo 309, 2.
 ἔως τὰ 670, 1, Leo 199, 10.

Z.

Ζαύτης bajulus, tchautch 763, 18, Leo 265, 15—771, 1, Leo 266, 13, 779, 9, Leo 274, 3, 780, 1.
 ζῶδον 724, 29, Leo 231, 11, 754, 7, Leo 254, 13, 797, Leo 207, 11.

H.

(Ἥκασι Leo 98, 6).
 ἥλιακός 776, 19, Leo 271, 7, 810, 15, Leo 298, 7.

Θ.

θανατικόν 538, 2, Leo 127, 17, 621, 11, Leo 167, 2, 648, 10, Leo 185, 3.
 θαρρέω 472, 1, 522, 8, 572, 5, 777, 15, 18, 18, Leo 273, 1, 4, 5, 899, 30.
 (θαυματούργημα Leo 103, 3).
 θεάριον—θειάριον, θείον 746, 2.
 θέκελ ἕρη ἐτίμησε 195, 27.
 θέμα 643, 7, Leo 182, 13, 659, 4, Leo 190, 14, 660, 15, Leo 192, 8, 740, 14, Leo 244, 2, κτλ.
 (θεματίζω, θεμάτιον Leo 89, 22, 25).
 θεῶμαι, spectandum praebere 791, 9 Nota.
 θνήσκει 538, 16, Leo 127, 25.
 θύραι ἅγια; 743, 11, Leo 246, 3.

I.

ικανάτος v. δομέστικος.
 Ικανούσθω σοι 676, 12, Leo 204, 6.
 (ιματοφύλαξ Leo 37, 8).
 ἰνδικτιών, indictio 745, 7, Leo

249, 5, 805, 14, Leo 293, 20, κτλ.
 Ιουνίωρ junior 355, 6.
 Ἰσημί ἐν 778, 23, Leo 273, 7.

K

Καβαλάριος caballarius 870, 1, 871, 18, 903, 41.
 καθαλιεύω caballicor 862, 18, 889, 19.
 καβαλίνα caballina 669, 25, Leo 199, 6.
 Καβαίτινος 643, 3, 746, 9, Leo 248, 16.
 καθαλλαρικός caballaricus (Leo 161, 14), 626, 4, Leo 172, 3.
 κάγκελον cancellum 630, 16, Leo 175, 1.
 καθολική ἐκκλησία 761, 1, Leo 258, 9.
 καθολικός βασιλεύς 3, 25.
 καθοσίσις 849, 10, Leo 329, 5.
 Καίσαρ Caesar 212, 17, κτλ.
 (κακά Leo 286, 13—κακῶς 796, 12).
 κακοπιστία 590, 9, Leo 153, 20.
 καλλίγον caliga 520, 14, (Leo 121, 1 καλήγιον).
 καλογεραία 901, 8.
 καμάρα camara 667, 19, Leo 197, 15, 716, 31, Leo 227, 21.
 (καμαροειδῶς Leo 114, 19).
 κανίχαιον canistrum, canistellum 729, 6, 792, 9, 814, 15, Leo 302, 8.
 κανίχλειος 718, 1, Leo 228, 15, (283, 9), 805, 17, 854, 12 — κανίχλης Leo 235, 17, 294, 1.
 κανίσκιον 785 Nota.
 καράδιον 789, 6, Leo 281, 1, 2.
 κασιδιον casida, cassis 867, 13.
 κάσταλδος castaldus, guastaldus, castri praefectus 614, 21, Leo 160, 24.
 καστέλλιον castellum 655, 24, Leo 189, 18, 820, 11, Leo 307, 4, 823, 1, Leo 309, 1.
 κάστρον castrum 607, 5, 660, 15, Leo 192, 8 κτλ.
 καταβάσιον 778, 22, Leo 273, 7.
 καταμαβάνω ἐν 645, 11, Leo 182, 17, 740, 14, Leo 244, 2; 814, 12, Leo 302, 5. τὴν βασιλεύουσαν 800, 2, Leo 289, 4, τὴν ΚΠ. 802, 21, Leo 291, 16.
 καταπτωθῆναι 636, 16, — πτωθῆναι Leo 180, 11.
 (κατασκευάζω εἰς Leo 104, 5).
 καταφεύγω ἐν 627, 15, Leo 127, 10.
 κατεάξας 760, 9, Leo 257, 21.
 κατεάξει 751, 2, Leo 252, 4.
 κατεπαίρομαι 808, 15, Leo 296, 12.
 κατέρχομαι ἐν 10, 22, 621, 16, (Leo 161, 16 ἀπερ. ἐν) 674, 1, Leo 202, 18, 817, 6, Leo 299, 3.
 κατηγορέω εἰς 763, 3, Leo 260, 2, πρὸς 764, 9, Leo 261, 3.
 (κατηχυμένος Leo 103, 6).
 κατουνα 906, 24.
 (κατοφρονούμαι Leo 65, 19).
 καύκας — καύκαλις, βούκαλις, bucalis 562, 12.
 καυλοτομέω 541, 10, καυλοτομῶ Leo 128, 18.
 καλλίων cella 501, 18, 778, 4, 8, Leo 272, 13, 17.

κεντηνάριον centenarium 399
 Nota, 501, 10, Leo 108, 15.
 κεράσαι τὸν βασιλέα 793, 1, Leo 283, 19.
 κεφαλή 712, 24, Leo 224, 7, 725, 10, Leo 232, 4, 772, 16, Leo 267, 19, 783, 11, Leo 277, 3, 788, 19, Leo 280, 16.
 κηροπωλείον 838, 15, Leo 321, 7.
 κηρός cereus, 766, 5, Leo 266, 18.
 κηρουλαρίον cenulariorum habitatio 794, 18, Leo 285, 4.
 κηχλίς, cancellus 478, 14.
 κινστήρα, cisterna 192, 3, 517, 26, 634, 5, 710, 28, Leo 222, 19.
 κιτατόριον citatorium 626, 17, Leo 171, 14.
 κλεισούρα 705, 22, Leo 218, 19.
 κλεισουριάρχης 618 Nota.
 κλητόριον 780, 2, Leo 274, 4, 787, 20, Leo 279, 21, 793, 1, Leo 283, 19.
 κληματήρ — κίνδυνος 229 Nota, Leo 58, 19, 370, 10, Leo 80, 21. (κοιλιώτωρ quastor Leo 115, 7, 216, 9, 268, 3).
 κοιίστωρ 513, 4, 777, 25.
 κοιιστώριον quastorium 667, 22, Leo 197, 18.
 κοινωνία 558, 7, Leo 141, 9, 735, 19, Leo 240, 8.
 κοιωνίτης 737, 19, Leo 241, 22, 749, 7, 751, 15, 793, 4, Leo 283, 2.
 κολωνία colonia 607,*5.
 κόμης comes 725, 8, Leo 232, 734, 4, Leo 239, 2. ἐξκουσίτων 524, 11, 552 Nota. τοῦ Ὁψικίου 745, 1, Leo 247, 13, τοῦ στάβλου 714, 19, Leo 223, 3, 816, 3, Leo 303, 21. τῶν φοιτηρῶν 504, 11, Leo 108, 17.
 κομμερκεύω commercior 771, 16, Leo 267, 3.
 κοντά — πλησίον 904, 5.
 κονταράτος contoarmatus 871, 18.
 κοντάριον 888, 23.
 κοντάρις 889, 21.
 κορβονὰς כרבן προσφορά 223.
 κορμίν corpus 861, 26 κτλ.
 κόρος כ 139, 21.
 κόρτη cortina, aulæum, velum e cortio factum (Isidorus, origg. XIX. 26) 400, 2, 741, 15, Leo 244, 20.
 κόσμησις 791, 9, Leo 282, 19.
 κοσμικά 793, 1, Leo 283, 19.
 κοσμική συντέλεια 788, 16, Leo 280, 12.
 κουβικουλαρία cubicularia 669, 3, Leo 198, 23.
 κουβικουλάριος cubicularius 244, 22, 660, 9, Leo 192, 1, 777, 14, Leo 271, 2, 784, 5, Leo 277, 9.
 κουδούκλειον cubiculum 778, 23, Leo 275, 9.
 κουράτωρ curator 815, 20, Leo 303, 12.
 κουρατωρία curatoria provincia 616, 9, 835, 4, Leo 318, 11.
 κουραύω 904, 7.
 κουροπαλάτης curator palatii 648, 16, Leo 130, 18, 677, 23,

Leo 205, 14, 731, 18, Leo 237, 21, 858, 10.
 κουρσεύω, curso, prædor 128, 16, Leo 235, 8, 765, 4, Leo 261, 17, 867, 27, 872, 1, 905, 24.
 κούρσος cursus, præda, 857
 Nota, 904, 25.
 κουρτίσης curti conveniens 873, 21.
 κρά, cras 423, 1, 2.
 κρεμυδόπωλος, κρεμύδας πωλών 905, 20.
 κρύφα 789, 6, Leo 280, 23.
 κυαι[έ]στωρ 773, 2, 5.
 κυέστωρ 703, 11, 19.
 κυιντίλιος quintilis 214, 6.
 κυνήγιον 748, 6, 856 Nota.
 κύρι 769, 15, Leo 265, 9.
 κυρίως 738, 9.
 κυρούς 782, 10.
 κώδιξ codex 518, 16, 17, Leo 120, 9.

Α.

Λαμβάνω — πλησσομαι 514, 14, Leo 118, 10, 590, 15, Leo 150, 2, 782, 19, Leo 276, 11.
 λαληθείς 809, 6, Leo 297, 3.
 (λανθάνω ἐμφορῆσαι Leo 19, 17).
 λεγών legio 343, 10, 13, Leo 70, 15, 20.
 (λεκτικιον lectica Leo 109, 5).
 λήξις pars 692, 9.
 ληρωδέω 529, 1, Leo 127, 9.
 λιθάδιον 744, 15, Leo 247, 5.
 λιβελλος libellus 528, 19.
 λιχμάρομαι 444, 14, Leo 93, 20.
 λογοθέτης 517, 12, 730, 2, Leo 236, 16.
 γενικός 758, 22, Leo 256, 18.
 τοῦ δρόμου 705, 13, Leo 218, 10, 717, 3, Leo 228, 1, 718, 1, Leo 228, 16, 738, 19, Leo 242, 17, 744, 23, Leo 247, 15, 776, 1, Leo 263, 8, 782, 18, Leo 280, 15.
 λόγῳ, τῶν ἐκκλησιῶν 400 Nota, Leo 88, 24.
 λούσμα 758, 22, Leo 256, 18.
 λωδός λεπρός 340, 16, Leo 69, 4.
 λωρίχιον lorum 761, 13, Leo 258, 17.
 λώρος 703, 1.

M.

μαγαρίζω מגר, מגר 790, 20, Leo 282, 10.
 μαγγανεία — μαγεία 449, 14.
 μάγγανον 652, 24, Leo 187, 15, 815, 20, Leo 303, 12, 823, 3, Leo 309, 3, 879, 900, 17.
 μαγιστριανός magistrianius 558, 24, Leo 141, 24.
 μάγιστρος magister 503, 6, 522, 17, etc.
 μαγκλάδιον Leo 223, 16.
 μαγκλάδιον 712, 8, 746, 18, Leo 248, 22, μαγγλαδόν 819, 17.
 μαϊτουμάς Majuma 660, 3, Leo 191, 12.
 μακέλλης macellarius 510, 26, Leo 113, 11 (μακαε-).
 μάκελλον macellum 445, 13.
 μανδήλιον mantile 669, 25 — μαντίλιον Leo 199, 6.
 μανδάτον mandatum 870, 21, 903, 28, 904, 27 (μαντ. cod.).
 μανδριάρχης 708, 13.

μανή נמך ἐμέτρησε 195, 27.
 μανσούρ נמך ἀλλογενής 639, 12, Leo 179, 21, 651, 5.
 μάρμαρος marmor 734, 16, Leo 239, 41, 759, 21, Leo 257, 11.
 ματαιώω 650, 12, Leo 186, 5.
 μαφόριον 825 Nota.
 μεγίστανες 733, 14, 810, 9.
 μεγίστανος 565, 15, μεγίσταν Leo 140, 21, 38, 18, 298, 4.
 (μελίθριξ Leo 107, 3).
 μεμβράνα membrana 400 Nota.
 μένω εις 792, 2, Leo 283, 2.
 μερηντίξ — μεσημβρίζω 625, 4.
 μεσοπεντηκοστή 781, 9, Leo 275, 7.
 μεστώνων — εις ηλικίαν η̄κω 885, 8.
 μετά τοῦ ξίφους 749, 17, Leo 245, 5.
 μεταθέσιμον 626, 17, Leo 171, 14.
 μετακομίζω ἐν 481, 10, 501, 1, 675, 19, Leo 204, 5.
 μετοικίζω ἐν 716, 20.
 μέτοχιον 759, 4, Leo 256, 21.
 (μέχρι τὸν ὑπὸ γαστέρα Leo 326, 24).
 μηνσουράτωρ mensurator 756
 Nota.
 μητάριον inetarius 793 Nota.
 μητατόριον 787, 13, Leo 279, 15.
 μητατόριον 793, 9, Leo 284, 4.
 (μιλιαρῆσιον, duodecima pars solidi, militum stipendium Leo 149, 16).
 μιλιαρῆσιον 636, 19, Leo 180, 4, 778, 14, Leo 272, 22.
 μίλιον milliarium 138, 2, 191, 26, 652, 5, Leo 186, 23, 653, 16, 657, 22, Leo 197, 18, 745, 13, Leo 248, 2.
 μνημοράλιος 518, 27, Leo 120, 20.
 μόδιον 862, 9.
 μόδιος modius 400, 13, 482, 9, 616, 8, Leo 183, 12, 653, 11, 857, 17, 858, 1.
 μόλος molis 561, 21, Leo 144, 15.
 μονοστράτηγος 732, 7, Leo 238, 4, 757 Nota, Leo 238, 4.
 μουλκτεύω, mulcto 853, 13.
 μουστικός 779, 18, Leo 275, 23

N.

(Νεκρότης Leo 3, 6).
 νηστευτής 553 Nota, Leo 136, 19.
 νίχος 655, 5, Leo 189, 1.
 (νοσῶ τὴν πλάνην Leo 19, 12).
 νοτάριο: notarius 609, 26, 793, 7, Leo 284, 2. τῆς ὑπουργίας 816, 2, Leo 303, 18; 818, 21, Leo 505, 17. τοῦ εἰδικοῦ 819, 2, Leo 303, 19.
 νοβελήσιμος v. νωβ.
 νόμφη nurus 755, 14, Leo 240, 5.
 νυμφοστολῶ 700, 4, Leo 213, 40.
 νοβελήσιμος, νοβελισιμος nobilissimus 654, 14, 659, 16, Leo 191, 3; 662, 2, Leo 193, 3; 906, 13, 908, 2.
 νῶναι nonæ 412, 3.

Ξ.

Ξηρόκερκος (Ξυλόκερκος?) circus siccus, ligneus 518, 2.
Ξυλή 627, 3, Leo 172, 1.
(Ξυλόκερκος circus ligneus).

Ο.

Οικονόμος Ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησία 758, 10, 759, 17, Leo 257, 8.
ὄλος — πᾶς 774, 11, Leo 260, 10.
(ὄντος ἐπονομαζομένου Leo 309, 7).
ὄξυπαθέω 613, 10, Leo 161, 12.
ὀπισθάγκωνα 513, 5, Leo 115, 12.
(ὀρεγόμενος τῷ ἀξιώματι Leo 271, 22, τοῦ ἀξιώματος 777, 14).
ὀρθομαρμάρωσις 673, 17, Leo 202, 14.
ὄρνυτοσίριον ornaturium? 625, 15.
ὄροφανῆ τμήματα 652, 12, Leo 187, 5.
ὄρζηρ 790, 17, Leo 282, 7.
(οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ Leo 144, 16).
ὄφφικιάτως officialia 776, 13, Leo 271, 4.
ὄφφικιον officium 905, 16, 23.
ὄψιδας obsides 772, 17 — ὄμηροι Leo 267, 20.
ὄψικιον 616 Nota, 644, 26, Leo 182, 6, 711, 21, Leo 223, 4.

Π.

Παγκόσμιος 538, 20, Leo 128, 3.
πάκτα pacta 399 Nota, 501, 8, 15, Leo 108, 11, 21; 613, 20, Leo 16, 21; 614, 10, Leo 160, 14; 630, 20, Leo 180, 4, 669, 24, 27; Leo 199, 5, 7, 678, 21, Leo 206, 15; 834, 6.
παλάτι 869, 27, 873, 19, 902, 11.
παλάτιον palatium 400, 1, 503, 15, 514, 2, κτλ. 874, 12.
πάλλιον pallium 283 Nota.
παπᾶς papa 796, 11, 286, 12 — παπίας 660, 8, Leo 191, 23; 691, 7, Leo 210, 13; 722, 20, 730, 5, Leo 236, 19; 751, 6, 10, Leo 232, 8, 12. Ῥώμης 493, 10.
παραγίνομαι ἐν 559, 13 (εἰς Leo 442, 14).
παραδυναστεύων 671, 14, Leo 200, 16; 775, 5, Leo 269, 18.
παρακοιμώμενος 738, 20, Leo 235, 11, 737, 11, Leo 241, 15; 738, 5, Leo 242, 4, 740, 5, 16, 743, 8.
παραλύω ἐκδικούμενα 5, 20, 23, Leo 7, 10, 19, 23.
παραμυθέομαι ὁμῶρ 353, 12, Leo 70, 17.
παραπέμπω ἐν 858, 4.
παραστάσιμος 239 Nota, Leo 58, 23.
πασγάζω 653, 4.
πατίω στολήν 453, 1.
πατριαυτής 755 Nota.
πεζῆ τε καὶ πλωτῆ 651, 21.
πεζοπορέομαι 652, 8, Leo 187, 3.
πεζούλιον — πεζαῦλιον? exedra 726, 12, Leo 233, 13.
πελεκάνος sculptor 905, 21.
πέμπω ἐν 454, 4, 633, 16.

πενταγέφυρα 548, 11, Leo 130, 14.
πεποίησαν Leo 290, 22 — πεποίησιν 802, 2.
(περιορισάμενος ὢν Leo 287, 17 — περιωρισμένος ὢν 798, 2).
περιούσιος λαός 616, 7, Leo 163, 4.
περιτεχοῦς Leo 48, 7).
περνᾶω — περᾶω 861, 18.
πέρνω — παραλαμβάνω 904, 30.
πηγαῖων 900, 24?
πιάζω, πιάων καταλαμβάνω 858 Nota.
πιγκέρνης piucerna 851, 5, Leo 330, 14.
πίνω εἰς 776, 21, Leo 204, 24.
πίπτω ἐν 553 Nota, Leo 136, 6; 558, 10, Leo 141, 11.
πιττάκιον breve 778, 29, Leo 273, 5, 793 Nota, 794, 2, Leo 284, 5.
πλαγιιάζω 501, 13.
πλείονα τὸν χρυσὸν κατεβάλετο 677, 1 (πλείονως γ. κ. Leo 205, 6).
πλησίον τὴν στήλην 760 Nota.
πλωτῆ τε καὶ πεζῆ 653, 22, Leo 187, 21.
ποδαγός 343, 21, Leo 71, 5.
ποιέω — δαίχνουμι 565, 3, Leo 148, 9, ἀπὸ ὕψους 763, 19, Leo 260, 16, εἰς 668, 13, (ἐν ἀλμαλώσις Leo 233, 6). ἐν τῷ οἴκῳ 786, 14, Leo 279, 4, ἐν τῷ πατριαρχείῳ 767, 12, Leo 263, 12.
ποιναλέω punio 668, 21 — ποιναλιζῶ Leo 198, 6.
ποινή prœna 796, 2, Leo 286, 4.
πολυκάνδηλον 701; 4, 4, Leo 214, 10, 13, 791, 14, Leo 275, 11, 797, 12, Leo 287, 10.
πολυλόδορος 793, 5, Leo 284, 1.
πουλὶν pullus 867, 29.
πόρτα porta 516, 24, 517, 2, 620, 17, Leo 166, 18 κτλ.
πραῖδα præda 853, 10, 15.
πραῖδαυς prædor 498, 3, Leo 105, 9; 517, 3, Leo 118, 21; Leo 172, 15.
πραῖπόςτιος præpositus 524, 9, 743, 15, 744, 6, Leo 246, 19, 751, 13, Leo 252, 14, 734, 2, Leo 254 Nota.
πραῖτωρ prætor 474, 2.
πραῖτώριον pratorium 562, 18, Leo 145, 23, 714, 18; Leo 226, 11; 715, 12, Leo 226, 16; 746, 14, Leo 248, 21; 790, 9, Leo 281, 21.
Πρίγκηπος νῆσος Principis insula 672, 11, (πρίγκηπος Leo 202, 8).
Ποιμικήριος primicerius 812, 24, Leo 300, 18; 831, 6, Leo 330, 15.
(προβάλλομαι εἰς Leo 130, 18, 137, 14, 142, 12).
πρόλευσις 765, 5 κτλ.
(προεφήτευον Leo 37, 6, 44, 17, 21, 45, 14).
προθυμοποιέω 343, 18 (297, 15 — προθύμως ποιέω 806, 19).
πρόκηνσος progressio 565, 24, 712, 16, Leo 223, 23; 715, 4, Leo 269, 17; 782, 20, Leo 276, 14; 792, 17, Leo 283, 16.

προνοητής 675, 2, Leo 203, 11.
προσανανέω 797, 10, Leo 287, 10.
προσευγάδιον 778, 10, Leo 272, 18.
προσκόλλασμαι 506, 8, Leo 112, 15; 726, 7, Leo 233, 8.
(προσπέφυγεν Leo 290, 16 — προσεφ. 801, 16).
προσπεύγω ἐν 514, 5.
προπέκτωρ protector 355, 7.
(προχειρίζομαι εἰς Leo 100, 5 — προσχ. 462, 2).
πρωτασκηρῆτις 625, 18, 736, 9, Leo 240, 44; 783, 3, Leo 277, 3.
πρωτευνοῦχος 617, 15, Leo 164, 8.
πρωτοασκηρῆτις 783, 11, Leo 277, 3; 785, 1, Leo 277, 14; 813, 15.
πρωτοβεστιάριος protovestiarium, primus vestiarii præfectus 701, 4, Leo 214, 10; 720, 3, Leo 235, 15; 741, 2, 743, 2, 748, 11, Leo 250, 8; 758, 7, Leo 256, 6; 761, 15, Leo 258, 18; 763, 13, Leo 266, 10; 765, 1, Leo 261, 15; 774, 11, Leo 269, 9; 785, 2, Leo 276, 16.
πρωτοκράβατος 819, 4, Leo 819, 4, Leo 305, 21.
πρωτομάγιστρος primus magistrorum 735, 1, 12, Leo 239, 13, 240, 1.
πρωτομανδάτωρ primus mandatorum 820, 10, Leo 307, 3.
πρωτονοτάριος 800, 9, Leo 289, 9.
πρωτοπαπᾶς 806, 10, Leo 295, 19.
πρωτοσκαθάριος 713, 8, Leo 224, 20; 741, 10, 779, 16, 863, 17, Leo 294, 2.
πρωτοστράτηγος 729, 3, Leo 235, 15.
πρωτοστράτωρ, primus stratorum 731, 11, 17, Leo 257, 14; 738, 4, Leo 242, 4; 741, 17, 757 Nota.
πρωτοσύμβουλος chalifa 620, 1, Leo 166, 5; 637, 6; Leo 178, 3; 674, 19, Leo 203, 6, 706, 12, Leo 216, 14; 712, 18, Leo 224, 2; 713, 11, Leo 224, 2, 23.
(πρωθῆβαι Leo 121, 15 — πίπτειν 520, 17).
πρωθῆβαι 636, 10, Leo 180, 7.
πρωγομάγιστρος 735, 1, 12, Leo 239, 13, 240, 1.
πύλαι βασιλικαὶ 742, 8, Leo 246, 1.
(πυρράχης Leo 139, 3).

Ρ.

Ῥαῖκτωρ rector 750, 2, 796, 12, Leo 286, 12; 798, 16, Leo 288, 4.
ῤάπτης sartor 905, 30.
ῤάσον, rasum, vestimentum 901, 8.
ῤήξ rex 614, 21, Leo 160, 24. 661, 21, Leo 193, 14; 770, 9, Leo 266, 1.
(ῤίβαν Leo 301, 21 — ῤίνα 814, 4).
ῤινόκοπιω 588, 4, Leo 156, 15, 620, 18, Leo 166, 8.
ῤινετομέω 612, 23.

δινότητος 605, 7, Leo 159,
16; 619, 5, Leo 165, 16.
ρόγα erogatio stipendii, donati-
vum 806, 15, 809, 16, Leo 297,
10; 837, 10, Leo 320, 7; 880 Nota.
ρογεύω erogō, dono stipendium
706, 12, Leo 219, 13.

Σ.

Σάγιμα sagum 714, 3, Leo 225,
21; 751, 16, Leo 252, 18.
σακελλάριος sacellarius 617, 14,
Leo 164, 8; 819, 1, Leo 305, 18;
851, 8.

σακέλλη sacellum 795, 1, Leo
285, 0.

σακέλλιον sacellum 758, 21, Leo
256, 18.

σακέω in saccum pono 562, 15.
σακίζω 623, 18.

σέκρετον secretum 337, 1.

σελεντιάριος silentiarius 515,
23, 516, 1; 521, 2.

σελέντιον silentium 588, 11, Leo
158, 25; 634, 2, Leo 176, 20;
671, 12, Leo 200, 14.

σελλίον sella 743, 4, Leo 245,
20.

σένατον senatus 759 Nota —
σύνκλητος 826, 16, Leo 257, 13.

σεξ-ιλίος sextilis 214, 15.

σηκρήεις vide από σ.
σηκώω vibro 889, 14.

σήα (στία), πύρ 904, 2.
σήγνον signum 299, 16.

σικάριος sicarius 242, 2.

σιτηρήσιον 770 Nota.

σκάλα scala 753, 1, Leo 253,
12.

σκαλωτής scandularius 715, 23,
Leo 227, 5.

σκαραμάγγιον (a scara, turma?
vestis militaris) 757, 10, Leo 241,
14, όξυ, μετά σπαθίου 743, 7, Leo
214, 24.

σκήπτρον sceptrum 744, 11,
Leo 247, 1; 906, 12.

σκοτώνω, κτείνω 904, 20.

σκουάριος scutarius 800 Nota,
867, 10.

σορδός, ή άγια 775, 3, Leo 269,
20; 822, 8, Leo 308, 14; 825, 15,
Leo 311, 6.

σουδάριον sudarium 633, 10.

σουλτάνας ψωψ κυριότης 900,
1, 3.

σπαθάριος spatharius 471, 30,
683, 12.

σπάθη spatha 765, 14, Leo 262,
4; 859, 14, Leo 321, 20; 868, 13,
22, 871, 2.

σπαθί 865, 18.

σπαθίον 743, 7, Leo 254, 24;
867, 12, 871, 24, 889, 16, 28,
901, 24.

σπαθοκοπηθείς 753, 14, Leo
254, 2.

σπλάγγνον περιπόθητον 833, 18,
σπ. πε ποθημένον Leo 317, 18.

στέφος 743, 9.
στέφω εις 560, 9, Leo 143, 11.
στήθος columella? 746, 18, Leo
249, 1.

στοιχείον 797, 7, Leo 287, 5.
στοιχείομαι 614, 17, 615, 17,
Leo 160, 20, 172, 18.

στούδιον studium 669, 9.

σύγκελλος 758, 19, Leo 256, 16,
828, 24, Leo 314, 10.

συχωρηθῆναι τόν θάνατον 781,
4, Leo 275, 1.

συλλαλέω τά της ειρήνης 805,
8, Leo 292, 3.

συμφιλιάμαι 723, 1, Leo 229,
22, (235, 10); 738, 18, Leo 242,
16; 771, 2, Leo 266, 13; 775,
19, Leo 270, 10; 777, 13, Leo
271, 21; 811, 11, Leo 299, 7.

σύμφωνα της ειρήνης 832, 10,
Leo 316, 323; 834, 10, Leo 318, 4.

σύμψυχα — αβτανόρα 614, 4,
Leo 160, 8.

συναιρεσιώτης 701, 16, Leo
215, 2.

συναψίζω 762, 1, 4, Leo 259, 4,
7; 786, 9 (Leo 278, 10 άπος.)

σύντεκνος 718, 5, Leo 228, 17.

σύστημα 754, 13 — συστημα-
τιον Leo 254, 18.

σφυροκοπία 5, 13, (Leo 8, 15
σφυροκόπος).

σχέδος scheda 667, 20, Leo 197,
16; 516, 5, 565, 8, Leo 195, 19.

σχολάριος scholarius 712, 2,
Leo 223, 13.

σακίζω 501, 13, Leo 108, 19.
(σάκιστρον Leo 108, 18).

σωλία solea 689, 19, 704, 21,
Leo 217, 11, 781, 11, Leo 275, 9.

Τ.

Τάγμα πολεμικών 774, 11,
Leo 269, 10; 806, 16, 813, 11,
Leo 301, 7 κτλ. εκκλησιαστ. 828,
25, Leo 314, 10.

ταγματικός 819, 22, Leo 306,
14.

(ταξιαίων Leo 255, 7).

(ταξιαίειον Leo 243, 21, 345,
11).

ταξείων (ταξιωτής?) 728, 15.
ταξιδιον 740, 10, 742, 14, 576,
12.

τελώνιον κτην Μανδαεοριον (Pe-
termann, deutsche Zeitschrift 1858
p. 365) cf. Jo. Eleonem de exitu
animarum ad Oct. 29, Ephraemum
de defunctis in Christo, Cyrillum
Alex. π. έξόδου et Macarium de
duplici statu.

τέντα tentorium 741, 1, Leo 244,
8; 871, 5, 872, 1, 883, 13, 904,
1, 20, 24.

(τετραπέρατος Leo 55, 18).

τετραπόδιον 782, 10, Leo 276, 3.
(τέτυχς Leo 355, 6 — τετύχηκε
755, 6).

τζαγγίλιον caliga 744, 7, 747, 11,
Leo 246, 20, 249, 13, 16.

τζεγγάριο; αυτορ 905, 20.

τζουκάνισμα κόττατος margo
codicis C. in Cedreno 11, 480.

τζουκανηστήριον Ced. 538, 21.

τζουκανηστήριον equile vel ca-
nistrum 778, 25, Leo 273, 7.

τήρων tiru 371 Nota.

τιθῆμι έν 268, 6, Leo 61, 11.
τιμάω στρατηλάτην 521, 5 — (τ.
στρατηγόν Leo 123, 2). πατριχίον
καί άνθύπατον 829, 1, Leo 314, 11.
παρακοιμώμενον 843, 22, Leo 324,
18.

τόμος tractatus? 743, 15, Leo
216, 6; 744, 13, Leo 247, 3; 754,
18, Leo 255, 2; έλευθερίας 704, 5,
Leo 216, 22; συνοδικός 848, 5,
Leo 322.

τορβολίστρα ballista 626, 15,
Leo 171, 10.

τοποτηρητής 818, 16, Leo 305,
13, Ρώμης 840, 5, Leo 322, 9.

τούβιον tubulus 763, 7, 10, Leo
260, 5, 8.

τούρμα turma 702, 18, Leo
215, 8.

τουρμάρχης praefectus turmae
743, 9, Leo 224, 21, 814, 10, Leo
302, 4; 839, 9, Leo 321, 16.

τούφα tufa, vexillum, globus 715,
21, Leo 227, 3.

τράκτος tractus 790, 12, Leo
282, 2.

τραπέζα ή άγια 744, 5, Leo
246, 18. ό έπί της τραπέζης (βα-
σιλικής) 759 14, Leo 257, 5, ό της
τρ. 829, 24, Leo 315, 7.

τριβουνάλιον tribunal, 837, 8,
Leo 140, 10; 581, 7, Leo 144, 10;
639, 8, Leo 179, 18, 679, 4, Leo
206, 22; 817, 14, Leo 304, 22.

(τρικλίτιον triclinium, Leo 260,
13).

τρικλίτος 617, 13, Leo 164, 6;
667, 18, Leo 197, 14; 671, 12, Leo
200, 14; 700, 6, Leo 213, 11;
716, 16.

τριμήτια Leo 319, 12 — τριμί-
σια, trimeses, terni asses 856, 9.

τύπος 525, 2, Leo 125, 16.
(τύπος βασιλικός Leo 58, 21).

τά εκ τύπου 780, 2, Leo 274, 4.
τυπόω 479, 4, Leo 104, 5; 524,
19, Leo 123, 14.

τύπος μαγκλάδια 746, 15, Leo
268, 22.

τυραννήσας αυτόν 726, 16, Leo
231, 7.

Υ.

(Υδρόμυλος Leo 85, 24).

ύελιον 702, 25, Leo 215, 15.
ύερίζει 75, 15, Leo 21, 3.

ύπαρχος praefectus Urbi 756, 6,
Leo 240, 17; 746, 14, Leo 248,
20; 752, 5, (Leo 253, 2 επαρχος).

ύπατεία consulatus munera 752,
11, Leo 238, 8; 754, 3, Leo 254,
10.

ύπερθαυμάζω 821, 9, Leo 307,
14.

ύπερθαύματος 552, Nota, Leo
152, 18.

ύπερσιδωμαί 817, 2 — ύπερ-
σίδω Leo 327, 10.

ύπογάστριον 846, 14 — ύπό
γαστέρα Leo 326, 23.

(ύποπλαγιάζω Leo 108, 19).

(ύπόσπανος Leo 113, 12).

ύποστρέφω έν 199, 27; 496, 18;
554, 10, Leo 139, 17 κτλ.

ύπουλεία 631, 25, Leo 176, 1.
(ύστέρωθι Leo 13, 21, 22.)

Φ.
 Φακτοναρίας factionarius 707, 26, Leo 221, 9.
 φαμίλια familia 399 Nota.
 (φάραγγαν Leo 253, 13 — φάραγγας 753, 2).
 Φάρες פָּרִים δηρημένος 195, 23.
 Φάρος 841, 19, Leo 323, 13.
 φασκία fascia 147, 22.
 φάτλιον cereus? 790, 12, Leo 282, 2.
 φατριάρχης, φαύλος πατρ. 708, 12, 710, 8.
 φείδομαι 759, 16, Leo 243, 12.
 φελώνιον prænula pluviale. — φελώνης (2 Tim. IV, 18) 691, 9 — φαινόνιον a φαίνεσθαι (Germanus) Leo 210, 15.
 φεύγω ἐν 282, 7, 400, 2, 415 Nota, 426 Nota, 437, 9, 516, 9, 619, 1, Leo 165, 9; 621, 11. (Leo 127, 14 εις), 650, 19, 652, 24, 746, 19, 751, 7, Leo 254, 13, 765, 7, Leo 261, 21; 770, 19, Leo 266, 10.
 φιλιούμαι τολ 728, 19, Leo 255, 10, 771, 11, Leo 266, 22 — φιλιούμαι 759 Nota.
 φιλοκτίστης 522 Nota (Leo 132, 6, 12).
 φλαμούλον gammula 871, 19, 889, 14.
 φορέω τινά 901, 8.
 φόρον forum 770, 19, Leo 266, 10; 838, 12, Leo 321, 5.
 φοσσάτον fossatum, expeditio militaris 859, 2, 865, 16, 867, 8 κτλ.

(φοσσιτικῶς fossatice, hostiliter Ced.)
 φοσσάτον 802 Nota, Symeon.
 φυλακτόν crux amuleti 704, 10, Leo 217, 4; 706, 15, Leo 219, 16.
 φυταγωγία 837, 6, Leo 320, 5; 845, 21, 846, 6, Leo 326, 17.
 φῶτα, τὰ ἅγια (ἐν τῇ ἁγία τῶν φώτων ἡμέρα Cont. c. 23) 787, 5, Leo 279, 7.
 φωταψία 797, 13, Leo 287, 11

X.

Χαρτάκιον μηχανικόν 869, 12.
 χάρτης charta 213, 15, 396, Leo 54, 14; 505, 11, Leo 110, 5; 565, 1, Leo 148, 7; 573 Nota; 574, 16; 575, 2, 4; 616, 18, Leo, 163, 15, 642, 4; 748, 7, Leo 250, 4; 793, 5, Leo 284, 1.
 χαρτιατικόν chartiaticum, quod pro chartis officialibus datur 877, 2, Leo 203, 7.
 χαρτίον 412, 7; 635, 10, 793 Nota.
 χερσοθέσιον 794, 19, Leo 285, 19.
 χασούν, χάνω? præcipito? 885 15.
 (χελμη Leo 121, 19.)
 χειροκρατέω 649, 9, Leo 185, 11.
 χειρόνωσ 5. 1.
 χελάνδιον 674, 7, Leo 202, 22.
 χερουδίμ חֶרְוּדִים γρύπες, ἀρώντες, ὀπορζυγία, ἐπιδάτες 132 = 130, 687, 3; 913, 24, 914.

χοιρόβιο; 797, 8, 987, 3.
 χριστέμπορος 619, 13, Leo 185, 17.
 χρονογραφία 1, 16.
 χρονογράφος 1, 3.
 χρόνος, ἔτος 614, 17, Leo 160, 21; 615, 11, Leo 162, 13; 666, 14; 845, 7, Leo 325, 9.
 χρυσοβούλλη (χρυσοβούλ et χρυσοβούλλ cod.) bulla aurea 790, 12, 813, 18, 831, 5; 845, 16 — χρυσοβούλλιον Leo 282, 21, 301, 13, 326, 5.
 χρυσόβουλλον Leo 316, 17.
 χρυσόβουλλο; γραφή 897, 30.
 χρυσοπερικτός χιτών 741, 12, Leo 244, 18.
 χρυσορικλίνιον triclinium aureum 791 Nota, 737, 13, Leo 241, 17.
 χωριάτης rusticus, villanus 905, 25.

Ψ.

Ψευδαβδα; 592, 15, Leo 154, 3.
 ψυχικόν eleemosyna 778, 14, Leo 272, 23.
 ψελλίζω 2, 4.

Ω.

ὠδία; πεπὶ κάλυμμα 280, 2.
 ὠμοφόριον 737, 4, Leo 241, 8, 746, 13, Leo 248, 9; 826, 1, Leo 311, 12.
 ὠρειον horreum 626, 15, Leo 171, 12.
 (ὦς Leo 118, 10—ὠς 514, 15).

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS HAMARTOLUS.

Prolegomena.	9
Chronicon.	42
Proœmium.	43
LIBER PRIMUS.	47
I. — Genealogia Adam.	47
II. — De Nemrot.	51
III. — De rege Nino.	53
IV. — De rege Thura.	53
V. — De rege Lame.	53
VI. — De rege Sardanapolo.	53
VII. — De rege Perseo.	57
VIII. — De rege Sostro.	58
IX. — De rege Pharaone.	58
X. — De conchylii inventione.	59
XI. — De Pelope.	59
XII. — De Cyro.	59
XIII. — De Cambyse.	63
XIV. — De Romo et Remo.	63
XV. — De Brumalibus.	66
XVI. — De rege Philippo, patre Alexandri.	67
XVII. — De regno Alexandri.	67
XVIII. — De veste summi sacerdotis.	67
XIX. — De regina Candaco.	75
XX. — De Brachmanibus.	75
XXI. — De Seribus.	79
XXII. — De Bactrianis.	79
XXIII. — De Chaldeis.	79

XXIV. — De Britannis.	82
XXV. — De Amazonibus.	82
XXVI. — De initio regnorum.	84
XXVII. — Scholion sanctorum Patrum.	85
XXVIII. — Sancti Basilii.	85
LIBER SECUNDUS. — Initium Chronici Georgii Monachi.	86
I. — Adami et ejus filiorum genealogia.	86
II. — De constructione turris.	94
III. — Quænam prima lingua fuerit.	95
IV. — De distributione orbis terræ.	97
V. — De quatuor principiis.	110
VI. — De magia et præstigiis.	114
VII. — De apotheciis apud Romanos.	122
VIII. — De Platone philosopho.	126
IX. — De nativitate Abraham.	158
X. — De Sido et Melchisedech.	146
XI. — De urbe ædificata a Melchisedech.	147
XII. — De Salem.	147
XIII. — De nomine Jerusalem.	148
XIV. — Initium Abrahamæ, de Isaac.	151
XV. — De Esau et Jacob.	154
XVI. — De Jacob.	158
XVII. — De morte Esau.	159
XVIII. — De nativitate Moysæ.	162
XIX. — Filii Israel egrediuntur ex Ægypto.	162
XX. — De tabula Moysi data.	166
XXI. — De morte Moysis.	173

XXII. — De Moysæ iterum.	178	CVIII, CIX. — De Incarnatione Domini nostri Jesu-Christi.	564
XXIII. — De Josue filio Nave.	191	CX. — De cessatione legitime sacerdotio fungentium ex tribu Juda.	555
XXIV. — De Judicibus.	195	CXI. — Augustus imperator in Ægyptum profectus.	558
XXV. — De Juda.	195	CXII. — Tiberius imperator.	571
XXVI. — De Gothoniæ.	195	CXIII. — Quare Christi resurrectio octava nominata sit.	574
XXVII. — De Aod.	195	CXIV. — De Juda Galilæo.	578
XXVIII. — De Samegar.	195	CXV. — De Abgaro.	582
XXIX. — De Barac.	198	CXVI. — Regnum Claudii.	585
XXX. — De Gedeone.	198	CXVII. — De Claudio imperatore.	587
XXXI. — De Abimelech.	198	CXVIII. — De ratione vivendi ascetarum.	590
XXXII. — De Tho'a.	202	CXIX. — De solitariæ vitæ statu.	598
XXXIII. — De Jair.	202	CXX. — Regnum Neronis.	427
XXXIV. — De Jephthe.	202	CXXI. — De Simonis cane.	427
XXXV. — De Samsone.	202	CXXII. — De sancto Petro.	444
XXXVI. — De Heli summo pontifice.	210	CXXIII. — De Jacobo, fratre Domini.	443
XXXVII. — De Samuele.	215	CXXIV. — Regnum Galbæ.	450
XXXVIII. — Initium regni Saul.	215	CXXV. — Regnum Othonis	450
XXXIX. — Initium regni David.	222	CXXVI. — Regnum Vitellii	450
XL. — De regno Salomonis	259	CXXVII. — Regnum Vespasiani.	451
XLI. — De cibus Salomonis.	247	CXXVIII. — De expugnatione Jerusalem.	451
XLII. — De regno Salomonis.	247	CXXIX. — De chronologia ab Adam ad Alexandrum, et de successione regum.	506
XLIII. — De regina Æthiopia Sibylla.	251	CXXX. — Initium regni Titi.	510
XLIV. — Regnum Roboam.	263	CXXXI. — De Domitiano imperatore.	518
XLV. — Regnum Abia.	263	CXXXII. — De Apollonio Tyanensi.	518
XLVI. — Regnum Asaph.	263	CXXXIII. — De Manethone Mago, et magicis ejus operibus.	519
XLVII. — Regnum Josaphat.	263	CXXXIV. — Regnum Nervæ.	522
XLVIII. — Regnum Joram.	266	CXXXV. — Regnum Trajani.	525
XLIX. — Regnum Ochosiæ.	266	CXXXVI. — Regnum Adriani.	526
L. — Regnum Gothollæ.	266	CXXXVII. — Regnum Antonini.	527
LI. — Regnum Joas.	267	CXXXVIII. — Regnum Marci.	550
LII. — De Eleemosyna.	267	CXXXIX. — Regnum Veri.	551
LIII. — Regnum Amasiæ.	270	CXL. — Regnum Commodi.	551
LIV, LV. — Regnum Ostæ.	271	CXLI. — Regnum Pertinaciæ.	551
LVI. — Regnum Joatham.	271	CXLII. — Regnum Didii.	551
LVII. — Regnum Achaz.	274	CXLIII. — Regnum Severi.	554
LVIII. — Regnum Ezechias.	274	CXLIV. — Regnum Caracallæ.	542
LIX. — De Tobit et Angelo.	274	CXLV. — Regnum Macrini.	543
LX. — Regnum Manassæ.	286	CXLVI. — Regnum Aviti.	543
LXI. — Regnum Amos.	291	CXLVII. — Regnum Alexandri.	543
LXII. — Regnum Josiæ.	294	CXLVIII. — Regnum Maximini.	546
LXIII. — Regnum Joachaz.	295	CXLIX. — Regnum Pupieni.	546
LXIV. — Regnum Jachin.	295	CL. — Regnum Balbini.	546
LXV. — Regnum Jechoniæ.	298	CLI. — Regnum Gordiani.	550
LXVI. — Regnum Sedeciæ.	293	CLII. — Regnum Justilliani.	550
LXVII. — De prima captivitate Jerusalem in Babylone, quæ est secunda post habitationem in Ægypto.	299	CLIII. — Regnum Philippi.	550
LXVIII. — Numerus annorum regum Jerusalem.	503	CLIV. — Regnum Valeriani.	550
LXIX. — Initium regum Samariæ.	506	CLV. — De pestilente morbo.	551
LXX. — Regnum Nabath.	506	CLVI. — Regnum Galli.	551
LXXI. — Regnum Baaza.	506	CLVII. — Regnum Decii.	554
LXXII. — Regnum Eia.	506	CLVIII. — Regnum Æmiliani.	554
LXXIII. — Regnum Zambri.	506	CLIX. — Regnum Gallieni et Valeriani.	554
LXXIV. — Regnum Achab.	506	CLX. — Regnum Claudii.	554
LXXV. — De Jezabel et Elia propheta.	506	CLXI. — Regnum Quintiliani.	554
LXXVI. — Regnum Ochosiæ.	510	CLXII. — Regnum Aureliani.	554
LXXVII. — Regnum Joram.	510	CLXIII. — De Apollinario.	558
LXXVIII. — Regnum Jehu.	514	CLXIV. — De Theodoro Mopsuestiæ.	558
LXXIX. — Regnum Joachaz.	514	CLXV. — De Eulyche.	559
LXXX. — Regnum Joas.	514	CLXVI. — Regnum Taciti.	563
LXXXI. — Regnum Jeroboam.	515	CLXVII. — Regnum Floriani.	563
LXXXII. — Regnum Azariæ.	515	CLXVIII. — Regnum Probi.	566
LXXXIII. — Regnum Sellum.	515	CLXIX. — Regnum Carli.	566
LXXXIV. — Regnum Manahem.	515	CLXX. — Regnum Carini.	566
LXXXV. — Regnum Phaceiæ.	515	CLXXI. — Regnum Numeriani.	566
LXXXVI. — Regnum Phacei.	515	CLXXII. — Regnum Diocletiani.	570
LXXXVII. — Regnum Osee.	515	CLXXIII. — De casta muliere.	570
LXXXVIII. — De imperio Babylonis.	518	CLXXIV. — De alia virgine.	570
LXXXIX. — De regno Evilmerodach.	522	CLXXV. — De solitario.	574
XC. — De Baltasar.	525	CLXXVI. — De regno Constantii.	574
XCI. — Regnum Darii.	526	CLXXVII. — De sancto Constantino.	582
XCII. — Regnum Cyri.	526	LIBER QUARTUS. — Initium cum Deo Christianorum regni, et de Constantino Magno.	591
XCIII. — Regnum Cambysis.	527	CLXXVIII. — Regnum Constantini Magni.	591
XCIV. — Regnum Smerdis.	530	CLXXIX. — E vita sancti Silvestri	594
XCV. — Regnum Darii.	538	CLXXX. — De Constantinopoli.	606
XCVI. — Regnum Artaxerxis Longitmani.	538	CLXXXI. — De prima synodo.	611
XCVII. — Regnum alterius Artaxerxis.	538	CLXXXII. — Quod sacerdotem condemnare non oportet.	618
XCVIII. — Regnum Antiochi Philometoris filii.	539	CLXXXIII. — De crucis inventione.	619
XCIX. — De secundo exidio Jerusalem.	542	CLXXXIV. — De cunctis judicibus.	626
C. — De Elezaro septemque pueris Machabæis et eorum matre.	542	CLXXXV. — Judex qualis esse debeat.	627
CI. — De sacerdote Matathia.	545	CLXXXVI. — De sancto Athanasio.	634
CII. — Regnum Antiochi Eupatoris.	545	CLXXXVII. — De sancto Antonio.	642
CIII. — De Juda Machabæo.	547		
CIV. — De Romanis. Quid sit Cæsar.	547		
LIBER TERTIUS. — Initium imperii Romani.	550		
CV. — Regnum Julii Cæsaris.	550		
CVI. — Regnum Augusti.	550		
CVII. — De quarto imperio quod vidit Daniel.	551		

CLXXXVIII. — De regno Constantii filii Constantini Magni.	655	CCLV. — De cane et ejus domino.	97
CLXXXIX. — De Massalianorum hæresi.	658	CCLVI. — Regnum Constantini et Irenæ matris ejus.	95E
CXC. — Regnum Juliani Apostatæ.	665	CCLVII. — Regnum Constantini solius.	969
CXCI. — De hæmorrhoida.	666	CCLVIII. — Regnum Irenæ solius.	967
CXCII. — Regnum Joviani.	675	CCLIX. — Regnum Nicephori.	976
CXCIII. — Regnum Valentiniani et Valentis.	678	CCLX. — Regnum Stauracii.	97E
CXCIV. — De monachis deserti.	679	CCLXI. — Regnum Michaelis.	978
CXCV. — De Maria et orthodoxis.	682	CCLXII. — Regnum Leonis Armenii prævaricatoris.	979
CXCVI. — Regnum Gratiani et Valentiniani.	687	CCLXIII. — Regnum Michaelis Amoraæ.	999
CXCVII. — Regnum Theodosii Magni.	691	CCLXIV. — Regnum Theophili.	1007
CXCVIII. — De sancto Arsenio.	695	CCLXV. — De imperatoris equo.	1022
CXCIX. — De secunda synodo.	706	CCLXVI. — De Leone Sapiente.	1023
CC. — De statuis Antiochiæ destructis.	714	CCLXVII. — De Theodoro et Theophane fratribus.	1026
CCI. — Regnum Arcadii.	726	CCLXVIII. — Regnum Michaelis Theophili filii.	1050
CCII. — De magno Joanne Chrysostomo.	727	LIBER QUINTUS.	105
CCIII. — De epistola papæ Romæ ad Arcadium imperatorem.	735	I. — De regno Michaelis et Theodoræ matris ejus.	1035
CCIV. — Regnum Theodosii Minoris.	759	II. — De Basilii Macedonis educatione.	1059
CCV. — De tertia synodo.	759	III. — De Bulgaria et eorum amera.	1043
CCVI. — De translatione Chrysostomi.	745	IV. — De Magistro paupere.	1051
CCVII. — Regnum Marciani.	747	V. — Regnum Basilii Macedonis.	1071
CCVIII. — De quarta synodo.	750	VI. — Regnum Leonis Basilii filii.	1067
CCIX. — Leonis regnum.	755	VII-VIII. — Regnum Alexandri.	1125
CCX. — Regnum Leonis Minoris.	759	IX-X. — Regnum Constantini, Leonis filii.	1127
CCXI. — Zenonis regnum.	759	XI. — De imperio Romani.	1150
CCXII. — De Petro Fullone.	759	XII. — Regnum Constantini Porphyrogeniti.	1190
CCXIII. — Regnum Anastasii Dyrrhachini.	763	XIII. — Solus regnat Constantinus Porphyrogenitus.	1194
CCXIV. — De regno Coadæ.	767	XIV. — Regnum Romani, Constantini Porphyrogeniti filii.	1195
CCXV. — De Euphemio presbytero.	770	LIBER SEXTUS.	1203
CCXVI. — Regnum Justinii Thracis.	774	I. — Regnum Theophanonis cum ejus filiis.	1202
CCXVII. — Regnum Justiniani.	775	II. — Regnum Nicephori Phocæ.	1205
CCXVIII. — De quinta synodo.	779	III. — Regnum Joannis Zimiscis.	1210
CCXIX. — De pentitentis, terræmotibus, æstris et cardibus.	791	IV. — Regnum Basilii Bulgarotoni.	1211
CCXX. — De vagabundo ejusque cane.	795	V. — Regnum Constantini, fratris Basilii.	1219
CCXXI. — Regnum Justinii.	810	VI. — Regnum Romani Argyropuli.	1223
CCXXII. — De quodam Judæi puero.	810	VII. — Regnum Michaelis Paphlagonis.	1225
CCXXIII. — Regnum Tiberii.	811	VIII. — Regnum Michaelis Calaphatis.	1226
CCXXIV. — Regnum Mauricii.	814	IX. — Regnum Constantini Monomachi.	1227
CCXXV. — De sirenibus, crocodilis et hydris.	815	X. — Regnum Theodoræ Porphyrogenitæ.	1251
CCXXVI. — Regnum Phocæ tyranni.	822	XI. — Regnum Michaelis (Stratiotici).	1251
CCXXVII. — Regnum Heraclii.	826	XII. — Regnum Isaaci Comneni.	1254
CCXXVIII. — Regnum Constantini Heraclii filii.	835	XIII. — Regnum Constantini Ducæ.	1255
CCXXIX. — De divite qui fecerat elemosynam.	835	XIV. — Regnum Eudociæ cum ejus filiis.	1258
CCXXX. — De episcopo et philosopho.	838	XV. — Regnum Romani Diogenis.	1259
CCXXXI. — De milite qui cum agricolæ uxore coederat.	842	XVI. — Regnum Michaelis Paphlagonis.	1246
CCXXXII. — De variis qui obdormierunt sanctis.	846	XVII. — Regnum Nicephori Botaniatis.	1247
CCXXXIII. — Regnum Heraclionæ.	859	LIBER SEPTIMUS. — <i>In mundi creationem, a Simone Logotheta, ex variis chronicis et historiis.</i>	1263
CCXXXIV. — Regnum Constantis, Heraclii nepotis.	862	I. — De luce.	1263
CCXXXV. — De Saracenorum duce Moameth, qui est Mahomet.	865	II. — De firmamento.	1263
CCXXXVI. — De Terra sancta.	874	III. — De mari.	1265
CCXXXVII. — Regnum Constantini Pogonati.	885	IV. — De luminaribus.	1265
CCXXXVIII. — De Paulicianorum hæresi.	885	V. — De piscibus et volatilibus.	1265
CCXXXIX. — Sextum concilium.	891	VI. — De jumentis et bestiis.	1266
CCXL. — Regnum Justiniani cui a naso præciso Rhinometri cognomen.	898	VII. — De hominis formatione.	1266
CCXLI. — Regnum Leontii.	903	VIII. — In illud: <i>Ad imaginem.</i>	1266
CCXLII. — Regnum Apsimari.	903	IX. — De Sabbato.	1267
CCXLIII. — Regnum Justiniani iterum regnantis.	906	X. — De paradiso.	1267
CCXLIV. — Regnum Philippici.	910	XI. — De animalium appellatione.	1267
CCXLV. — Regnum Artemii.	910	XII. — De formatione mulieris.	1270
CCXLVI. — De Leone Isauro.	914	XIII. — De ligno scientiæ boni et mali.	1271
CCXLVII. — De regno Theodosii Adramyti.	914	XIV. — De diabolo et serpente.	1271
CCXLVIII. — Regnum Leonis, qui et Conon.	914	XV. — In illud: <i>Aperti sunt oculi amborum.</i>	1274
CCXLIX. — De Masalma.	925	XVI. — De foliis ficus.	1274
CCL. — De morbo verno.	926	XVII. — De damnatione primi hominis et serpentis.	1275
CCLI. — De homine misericordis et impudico.	927	XVIII. — In illud: <i>Ecce Adam, quasi unus ex nobis factus est.</i>	1275
CCLII. — De vinculo.	950	XIX. — De Cherubim et gladio.	1275
CCLIII. — Regnum Constantini Copronymi.	951	LIBER OCTAVUS.	1278
CCLIV. — Regnum Leonis Constantini Copronymi filii.	954	XX. — Compendium historiæ ab Adamo usque ad præsens tempus.	1278
		Indices varii.	1287

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>